

Digitized by the Internet Archive
in 2016 with funding from
Getty Research Institute

<https://archive.org/details/salvianipresbyte10salv>

MONVMENTA
GERMANIAE
HISTORICA

INDE AB ANNO CHRISTI QVINGENTESIMO
VSQVE AD ANNVM MILLESIMVM
ET QVINGENTESIMVM

EDIDIT

SOCIETAS APERIENDIS FONTIBVS
RERVVM GERMANICARVM MEDII AEVI

AVCTORVM ANTIQVISSIMORVM TOMVS X

CLAVDII CLAVDIANI CARMINA

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS
MDCCCXCH

CLAVDII CLAVDIANI

CARMINA

RECENSUIT

THEODORVS BIRT

ACCEDIT APPENDIX VEL SPVRIA VEL SVSPECTA CONTINENS

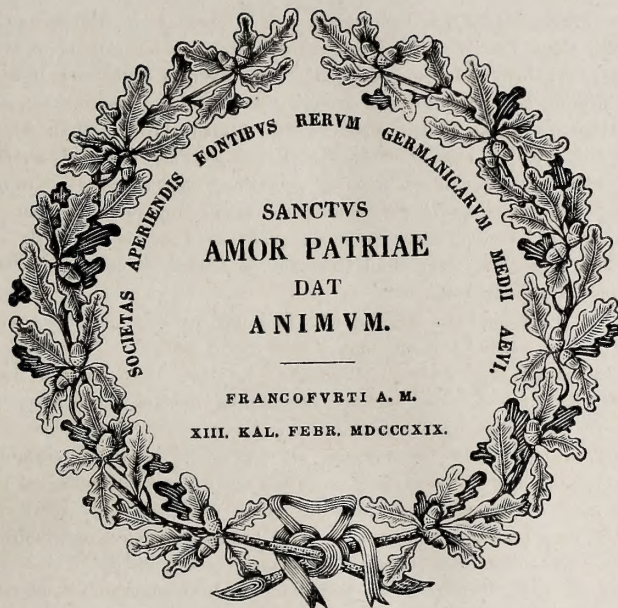

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS
MDCCCXCII

~~Stack~~
~~DD3~~
~~ME~~
~~ser~~
~~pt~~
~~v.10~~

DD
3
M8
A9
v.10

86542

I. DE CLAVDIANI VITA ET SCRIPTIS ET TEMPORVM HISTORIA.

I.

Claudius Claudianus pleno nomine in libris manuscriptis satis raro dictus est; laudandi sunt Parisini lat. 8080 saec. XIII et 15005 saec. XIII—XIV; item in catalogo quodam librorum saeculi XII comparet¹⁾, in alio *liber Claudii et Claudiani*²⁾. Solum *Claudii* nomen habet codex antiquissimus Veronensis R in carm. min. 3; item librorum catalogus codicis Santeniani saec. IX primum *glaudiani deraptu proserpinae lib. III*, mox *Claudii in cutropium lib. III*³⁾; item *Claudius* poeta dicitur apud Gualterium in Alexandreidis libro quinto v. 505⁴⁾. Ceterum nomen gentile, quod paene praenominis vicem habet, deesse solet. In chronicis maxime et apud testes reliquos suae aetatis et insequentis Claudianus nominatur, nil additur. Certissime tamen de *Claudii* nomine ex titulo honorario clarissimo CJL. VI 1710 constat, atque iam antiquissima editio Barnabae Celsani docte idem in fronte posuit folii A₃⁵⁾.

De patria vel urbe natali, ne errores posteriorum recoquam⁶⁾, poeta ipse nihil nisi quod carm. min. 19, 3 Nilum fluvium opponens Italiae et Graeciae *nostrum*

1) In codice bibl. Abrincis, cf. G. Becker Catalogi libr. antiqui (1885) p. 69 sub n. 91. 2) Codex monasterii Burgi S. Petri saec. XII sub n. 40; cf. Becker l. l. p. 239. 3) Catalogus bibliothecae cuiusdam regni Francogallici; cf. l. l. p. 41. 4) Adde quod in cod. Ecclesiae Dunelmensis saec. XII afferuntur sub n. 351 et 352 *Claudii duo* (Becker p. 242). 5) *Flavius Claudianus* in libris nullius fidei extat velut in Riccardiano 718 saec. XV, Laurentiano pl. 33 c. 1 saec. XV—XVI, Urbinate 657 saec. XV; nempe Stilico Flavius fuit. 6) In libris expressis antiquissimis vitam dedit primus Barnabas Celsanus in ed.

vocat et quod carm. min. 22, 56 Aegyptum sibi et Hadriano *solum commune* nuncupat; Hadrianum autem Alexandrinum fuisse carm. min. 21, 4 attestatur ubi *Pharius* ille

Vicentinae fol. 1, alteram Parrhasius Raptus Proserpinae editor repetitam in Aldina, satis bonam Camers composuit fol. F III (vel 189), aliam Petri Criniti praemiserunt Iuntina et Isengrinus et Gryphius, perfectiorem dedit Gregorius Gyraldus in „dialogo de Latinis poetis III“, repeterunt Pulmannus in ed. p. 7 et Scaliger p. 3.

Ex manuscriptis primum inicio vitam quam scripsit Constantinus Lascaris in codice miscellaneo Matritensi 61 in fol. 444 (cf. Iriarte, Regiae Matrit. codd. graeci. Matriti 1769 p. 215): *Κλαυδιανὸς Ἀλεξανδρεὺς ἐποποιὸς ἐπὶ Ἀρχαδίου καὶ ὀνόριον τῶν νῦν Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου Ἰσπανοῦ βασιλέως γεγονότος κωνσταντίνου πόλεως· ἧς ἤρξεν ἀρχαδῖος· ὁ δὲ ὀνόριος ῥώμης· ᾧ σύνῃ οὗτος ὁ ποιητὴς πλεῖστα συνθεῖς λατινικῶς καὶ ἑλληνικῶς· ἐφ' ᾧ καὶ τὸν ἐπιγέγραπται· | ᾧ ἐν βιργιλίῳ (sic) νόον καὶ μοῦσαν ὁμήρου· Κλαυδιανὸν ῥώμη καὶ βασιλεῖς ἔθεσαν.* Haec unde conquisiverit Lascaris facile est ad perspicendum. In codice Cheltenhamensi 3390 saec. XV idem illud Graecum de Claudiano epigramma *εἰν ἐνὶ βιργιλίῳ κτλ.* scriptum et satis eleganter ita versum est:

Maonide cui mens claudi cui musa maronis

Hanc tibi cū roma caesar uterq; dedit.

Quam ipsam versionem ad verbum usque repetiit Parrhasius in vita. Vita fabulosa omnino in codice Musei Britannici Tit. D 20 saec. XVI fol. 136 sic incipit: *Claudianus natione gallicus et frater beati mamerti episcopi (!) vir erat in arte et eloquio adeo elegans . . . Unde piorum imperatorum theodosii archadii et honorii temporibus apud constantinopolim quae grece est metropolis in habitu monastico (!) ut quidam (?) volunt vitam regularem ducens plura opera scripsit;* sequitur operum vel enarratio vel enumeratio.

Ecce Claudianus natione Gallicus! Et „Gallum“ etiam Claverius „in veteri codice“ eum perhiberi memorat fol. 2; patet id ex Claudiano Mamerto in illum translatum esse; unde mirum quantum decrescit Claveriani libri auctoritas. Nec aliter iam Petrarcae adversarius anonymus quidam, contra quem direxit hic Apologia; cf. Petrarchae ed. Basil. 1581 p. 1081. Sed etiam Siculum eum habitum esse illa aetate reviviscentis doctrinae ostendit Jeepius „Cl. Claudiani carmina“ I p. VI. Ceterum Parrhasius: *Cl. Claudiano poetae simile quiddam contigit quod Homero, quippe quem sibi civem nonnulli vendicant: et inprimis Hispani ac Florentini.* Hispanum quis dixerit non inveni. Florentinum confirmat codex Ottonianus 2126 saec. XV ubi Raptui subscriptum est: *Finis Claudiani poete Florentini;* item Cheltenhamensis 9125 chartac. saec. XV ubi post Raptum et Phoenicem hoc epitaphium Claudiani legitur:

Aegypto genitus (*legatur* genitum) noua me florentia ciuem

Legibus agnouit magis (*legatur* magnis) iam digna poetis.

Infernos raptus cecini pugnasque deorum

Cæsarias laudes nec non stiliconis honores.

Hoc autem epigramma ad P. Collutium Florentinorum olim scribam refert Gyraldus in vita (simile epigramma Politiani vide ibid. et apud Jeepium I p. VII). Quas de Florentia ineptias quis primus contenderit Gyraldus his verbis prodidit: *Franc. Petrarcha et Landinus nulla, ut reor, auctoritate nisi . . . Florentinum Claudianum arbitrantur, fuisse patre natum mercatore, qui ob Italica bella, quae tum forte erant, in Aegyptum secessit, quo in loco ducta uxore Claudianum filium genuit.* Magnus Petrarca ubi de Claudiani natalibus disputaverit nescio, nisi quod eum conterraneum suum vocavit epist. rer. senil. VII 1 (p. 824 ed. Basil.) et in Apologia hanc quasi arcanam scientiam iactavit (ibid. p. 1081): *duo enim fuerunt Claudiani, poeta alter et paganus, alter praesbiter Christianus . . . ille autem et unde fuerit etsi sciam non dicam, ne Gallus insultet, velle me patriam meam satis per seipsam Deo gratias „florentem“ uno Pierio cive nobilitare.* Inductum eum ad hanc existimationem esse eo, quod Claudianus in Rapt. II praef. 50 Florentinum quendam adloquitur, recte monet Claverius in ed. fol. 2v. Opportune autem accidit ut ipse ille Claudiani codex, quem Petrarca possederat, nobis servatus sit; hic est pulcherrimus ille Parisinus lat. 8082 saec. XIII quem signavi II, ubi in folio A a m. recentiore Petrarcae nomen inscriptum est. Quo in codice si evolvis locum illum Rapt. II praef. 50, ecce ad vocabulum *Florentine* in margine viri laureati caput nitidissime et sat eleganter delineatum eodem atramento, quo usa est manus prima, deprehenditur, estque etiam digitus adpictus qui ab hoc capite ad Florentini nomen oculos legentium derigat. Hunc virum laureatum et poetam ipsum esse credidisse et ad Florentini nomen rettulisse Petrarca videtur. Landini, quem nominat Gyraldus, opera inspicere mihi non contigit; fuit autem etiam hic statione Florentinus. His adnectenda memoria est codicis Leopoldiani, bibl. aedilium Flor. eccles. 203, extitisse „imaginem C. Claudiani poetę depictam Florentie inter ceteros illius urbis præclaros viros in habitatione proconsulis quae non longe abest a prioris palatio“ (Jeep. I p. VI), eique sub-

Claudianus adest hic noster origine civis

Quem parit aegyptus peperit florentia patrem.

Rufini aduersos casus Stiliconis et odas

Caesareasque tuosque canit proserpina raptus.

dictus est; ipsa itaque poetae patria Alexandria fuit. Item quod carm. min. 22, 20 Alexander Magnus *patriae conditor* praedicatur, ea verba de solius Hadriani patria interpretari sane sufficit; quoniam vero v. 56 illud *commune solum* scriptum est, patria simul et Claudiani intellegitur. Conspirat Hesychius Milesius apud Suidam qui haec tradidit: *Κλανδιανὸς Ἀλεξανδρεὺς, ἐποποιὸς νεώτερος· γέγονεν ἐπὶ τῶν χρόνων Ἀρχαδίου καὶ Ὀνωρίου τῶν βασιλέων*¹⁾. Certiora Claudiani expilator Apollinaris Sidonius solus accepisse videtur sic eum et Raptum eius Proserpinae afferens c. IX 275 sq.: *Pelusiaco satus Canopo qui ferruginei toros mariti et Musa canit inferos superna*. Itaque neque ex poetae ipsius verbis neque ex Hesychio exacte effici potest natum eum esse Aegypti, ut, si ex aliis testimoniis contrarium efficias, necesse non sit nisi statuere civem Alexandrinum fuisse, natum vero extra patriam. Natum (*satum*) Aegypti esse Claudianum unus dicit Apollinaris. Hoc autem Apollinaris testimonium nullo iure neglegas; neque equidem, nisi certissima argumenta repugnabunt, haec a Sidonio vel excogitata vel ex locis modo allatis Claudiani falso coniecta esse mihi persuadebo²⁾.

Iam vero prorsus discrepat Laurentius Lydus de magistr. I 47 Paphlagonem esse dicens Claudianum idque qui ostendit Buechelerus in Mus. Rhen. 39, 282 sic accepit ut in Paphlagonia natum poetam statueret.

Locum Lydi moleste turbatum explanem necesse est. Qui postquam c. 46 fin. pronuntiavit se de adoratoribus, veteranis, tironibus esse acturum, c. 47 primum de adoratoribus et veteranis paucissima, plura deinde de tironibus profert, inter veteranos et tirones tractandos interponit locum amplum de huius argumenti auctoribus; hac interpositione et structura grammatica laborat et ordo rerum; auctores enim in initio adferendi fuerunt. Leguntur itaque haec:

Ἀδωράτορας οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς ἀπομάχους καλοῦσιν (ἄδωρέα γὰρ καὶ αὐτοὺς ἢ τοῦ πολέμου λέγεται δόξα ἀπὸ τῆς ζείας καὶ τῆς τιμῆς τῶν ποτὲ τιμηθέντων αὐτοῖς)· βετερανούς δὲ τοὺς ἐγγεγραμένους τοῖς ὅπλοις· μάρτυρες Κέλσος τε καὶ Κατιλίνας (οὐχ ὁ συνωμότης, ἀλλ' ἕτερος), Κάτων πρὸ αὐτῶν ὁ πρῶτος, καὶ Φροντίνος, καὶ οὗτος καὶ Πενάτος, Ῥωμαῖοι πάντες· Ἑλλήνων δὲ Αἰλιανὸς καὶ Ἀρριανός, Αἰνείας, Ὀνήσανδρος, Πάτρων, Ἀπολλοδόωρος ἐν τοῖς πολιορκητικοῖς, μετ' οὗτος Ἰουλιανὸς ὁ βασιλεὺς ἐν τοῖς μηχανικοῖς [[ὧν ὁ Φροντίνος ἐν τῷ de officio legati [? sic Fuss] ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ περὶ στρατηγίας μνήμην ποιεῖται καὶ Κλανδιανὸς δὲ οὗτος ὁ Παφλαγὼν ὁ ποιητὴς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Σιλικῶνος ἐγκωμίων]]· τῖρωνας δὲ κτλ.

Auctores in initio adferendos fuisse dixi. Molestiae accedunt tres: primum offendunt verba *ὧν ὁ Φροντίνος κτλ.*; nam Iuliani apud Frontinum nimirum mentio esse non potuit, quodque Buechelerus illud *ὧν* rursus ad *βετερανούς* referri voluisse videtur, id me iudice nimis arduum est; deinde Claudianum istum Paphlagonem inter Graecos auctores positum vides cum tamen eius *ἐγκώμιον Σιλικῶνος* Latinum sit; tertio hoc Claudianeum carmen pro teste ibi falso adfertur ubi de veteranis agitur; veteranorum enim in eo memoria nulla cernitur³⁾.

Haec omnia emendata erunt, si verba quae sunt inde ab *ὧν ὁ Φροντίνος* cancellis duplicibus a me circumscripta in locum falsum librarii culpa aberrasse statuerimus. Sic igitur sermo reformandus: *Ἀδωράτορας οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς ἀπομάχους καλοῦσιν [[ὧν ὁ Φροντίνος ἐν τῷ de officio legati ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ περὶ στρατηγίας μνήμην ποιεῖται καὶ Κλανδιανὸς οὗτος ὁ Παφλαγὼν ὁ ποιητὴς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Σιλικῶνος ἐγκωμίων]]· ἄδωρέα γὰρ*

1) cf. E. Rohde Mus. Rhen. 33 p. 167; Hes. ed. Flach p. 120.

2) In libris scriptis Claudiani nonnullis infimae aetatis legitur *Claudiani poetae alexandrini de raptu proserpine* velut in Cheltenhamensi 3390 saec. XV; item codex Musei Britann. 10,091 saec. XV et cod. universitatis Paviae CXXX B 8 saec. XV; sic doctrina illius aevi idem fere quod nos assecuta est.

3) Quamquam fatendum est nonnumquam prave a Lydo auctores citari; cf. I 12 ex Suetoni Octav. c. 40 ibidemque ex Verg. Aen. I 316.

καὶ αὐτοὺς ἢ τοῦ πολέμου λέγεται δόξα ἀπὸ τῆς ζείας ... βετερανούς δὲ τοὺς ἐγγε-
γηραστότας τοῖς ὅπλοις (μάρτυρες Κέλσος τε καὶ Κατιλίνας μεθ' οὗς Ἰουλιανὸς
ὁ βασιλεὺς ἐν τοῖς μηχανικοῖς)· τίρωνα δὲ κτλ. Unde praeter illas quas dixi molestias
sublatas quae lucremur etiam haec sunt; primum Lydus ipsum Frontini operis titulum
si ponere voluit, debuit ponere in prima eius mentione, non in altera; deinde breve
illud μάρτυρες Κέλσος κτλ. melius est si post largiora verba ὧν μνήμην ποιεῖται
leguntur quam inverso ordine; porro Lydus poetas pro testibus amplioris alicuius
materiae tractandae (velut hic de veteranis) numquam inducit, sed tantummodo ut res
ferebat singulas ex iis sententias vel verba singula citat¹⁾ ut nostro tandem loco ipsum
illud *adorea* quod revera extat apud Claudianum in laud. Stil. I 384.

Quodsi his tandem absolutis diversa Apollinaris et Lydi de Claudiani origine
testimonia pensamus, erunt qui gravius Lydi esse affirmant; Aegyptiaca enim origo
fortasse ex ipso poeta falso colligi poterat, Paphlagonem fuisse quoniam in ipso non
legitur, doctae de eo traditionis hoc apospasma esse credas.

Nolo contra adferre mirum videri quod omnino nusquam poeta Paphlagoniae patriae
recordatur. Immo ex Asiana origine id fortasse explicare coneris quod maiore cura
quam expectaveras de situ et gentibus Asiae tum vastatae disputat in Eutr. II 238—273.
Sed id rursus turbas facit quod summo cum despectu Halyn fluvium nominat Eutr. I 434,
quasi nullo pietatis vinculo ei obstrictus sit.

Atque iam mihi applicentur si fieri potest ad Claudianum quae leguntur in Ex-
positione totius mundi versa ex Graeco (Riesii geogr. min. p. 115): *Paphlagonia et
Pontus virorum divitum habitatio* (pauperem nostrum fuisse infra videbimus) *et valde
eminentium . . . in doctrina quoque et in omnibus bonis*; ibi mulieres esse speciosas,
viros prudentes proptereaue negotia per eos temptari iussu imperatorum; sunt enim
valde fideles debitis, naturae bonum in se habentes; sic maioribus et melioribus proficere
urguntur. Quam tamen in geographo nominis Paphlagonici minus laudationem quam
defensionem esse sentio eamque ita miramur ut despici id solitum esse vel ex ipsa con-
cludamus. Immo vero potest illud apud Lydum οὗτος ὁ Παφλαγὼν merum convicium
esse scriptoris Byzantini quasi dixisset: *hic ille nebulo*. Claudianus enim qui Occidenti
cum ira ac studio patrocians senatum Byzantinum et praefectos invidia et saliva calum-
niando et detrectando ad taedium usque infestaverat, omnibus semper Byzantinis exosus
fuerit necesse est; id maxime valet de Claudiani libellis in Eutropium; cuius invectivae
ei veniam dare nusquam potuit Constantinopolis; et suo quidem iure Gesnerus edit.
p. 227: 'cum in his libellis impotenter adeo toti eunuchorum generi maledicat, miror
interdum si Narses, cum rerum in Italia potiretur, vel clientes eius non studuerunt illos
abolere'. Tritus autem fuit Aristophanicus ille Cleon ὁ Παφλαγὼν (schol. Equit. 2)
semperque παφλάζειν et παφλάσματα ea in voce cogitabant. Quid igitur si 'grandi-
loquum', 'vaniloquum', 'inanium iactatorem' Claudianum Lydus designavit? Quod ut ne
somnia meum esse putes²⁾, adscribam planissimum locum Procopii ex anecdotis c. 16
(p. 97): ἦν δὲ τις Ἰουστινιανῷ ἐπιστολογράφος Πρίσκος ὀνόματι, ἄγαν πονηρὸς μὲν
καὶ Παφλαγὼν καὶ πρέπιον τοῦ προστάτου τὸν τρόπον ἀρέσκειν, λίαν δὲ πρὸς αὐτὸν
εὐνοϊκῶς ἔχων, qui postquam ope Iustiniani patroni dives factus est a Theodora opprimi-
tur. Observa hoc in enuntiato cum illam fidelitatem Paphlagonum quam memorat Ex-
positio totius mundi, tum vero ipsum Παφλαγὼν vinculo syntactico quasi synonymum
subiunctum voci πονηρὸς; ipsam scilicet Prisci nationem si indicare voluisset Procopius,

1) Ita Vergilii certas sententias advocat I 7. 12. 34. 50, Persii I 19. 32, Iuvenalis I 20, Lucani III 46,
Euripidis III 25. 58, Lycophronis III 61, anthologiae carminum III 46. 57; Homericos locos saepius.

2) Immo id cogitari posse etiam Buechelerus l. l. tetigit.

ethnicon collocasset in primo loco. Adde huc Palladae seri hominis epigramma anthol. Pal. XI 340:

Ῥομοσα μυριάκις ἐπιγράμματα μηκέτι ποιεῖν,
πολλῶν γὰρ μωρῶν ἔχθραν ἐπεσπασάμην.
ἀλλ' ὁπότεν κατὶδω τοῦ Παφλαγόνος τὸ πρόσωπον
Πανταγάρθου, στέξει τὴν νόσον οὐ δύναμαι.

Denique apud Lydum quoque tuto interpretaberis Κλαυδιανὸς οὗτος ὁ πονηρός. Eodem ducimur etiam pronominis οὗτος interiecti consideratione; neque enim distinguendum videtur: καὶ Κλαυδιανὸς (οὗτος ὁ Παφλαγών, ὁ ποιητής)¹⁾, immo sic: καὶ Κλαυδιανὸς οὗτος, ὁ Παφλαγών, ὁ ποιητής, inservitque illud pronomen exclamationi. Prorsus item Lydus de magistr. II 26 p. 138 F.: καὶ διαφερόντως Πέτρος οὗτος, ὁ πολὺς, ὁ μηδενὶ .. δεύτερος²⁾. Quod si pronomen exclamative positum est, illud ὁ Παφλαγών non indignantis fuisse non potest. Potest autem Lydus hoc ipsum de poeta iudicium ab auctore assumpsisse quo usus est.

Et haec quidem de Claudiano Paphlagone; fortiora autem argumenta quibus 'Pelusiaco satum Canopo' fuisse Claudianum reiciatur praesto non sunt. Est ergo dicendus natione Alexandrinus Canopo oriundus; Pelusiacum autem Apollinaris satis otiose et putide pro Aegyptiaco adiecisse videtur. Iam etiam puerum poetam et adulescentem Alexandriae degisse proclivis coniectura est; postea enim annis continuis 395—403 virilique aetate Italicus factus comitatum sectabatur occidentalem, neque est adeo unde post a. 403 demum Nili accolam eum factum esse comprobetur. In omni genere scientiae tunc quidem eruditissimum poeta Honorio et Stiliconi se praestitit; iam quis mundi angulus aptior cogitari possit, qui talem erudiverit adulescentem quam ipsa urbs Musei? Neque solum ibi poetas omnigenos edidicerat, sed magis etiam tractaverat rhetoricam artem qua turgent eius carmina³⁾, legerat historicos, totum se imbuerat in philosophiam et ita quidem ut etiam neoplatonica amplecteretur (in quo reminiscamur etiam in vitis Hieroclis Syriani Procli philosophorum aliquid valuisse Alexandriam), denique studio singulari naturali historiae operam dederat factusque erat quasi alter Longinus βιβλιοθήκη τις ἔμψυχος καὶ περιπατοῦν μουσεῖον⁴⁾. Venae autem poeticae obtemperans primum non nisi Graeca carmina scripsit neque Latina edere suscepit nisi ab anno 395.

Quae cum ita sint, notabile etiam hoc dico rerum Aegyptiacarum memorias plures in Claudiano inveniri quam in poeta Italo expectaveris. Nam et Phoenicem carmin. minor. 27 scripsit (cf. ibi v. 91) et Nilum carm. min. 28 et fabulam insertam in Magnete carm. min. 29 v. 22 sqq. et Hippopotamum et crocodilum carm. min. append. 9; adde in panegyrico De quarto consulatu Honorii locum inmissum v. 570 sqq. quo sacra pompa Memphitica eis coloribus depicta est ut oculis spectatam esse a Claudiano appareat; adde etiam torpedinem illam carm. min. 49 celebrari quae inter aquatilia Nili primum locum obtinuit⁵⁾.

Hinc memorari non dedecet de patre Claudiani suspicionem⁶⁾. Eunapius vit. soph.

1) Velut ad Catilinam adscriptum est (οὐχ ὁ συνωμότης) vel quod legitur ibid. II 21: ὁ δὲ Καππαδόκης (τίς δὲ οἷος μικρὸν ὕστερον ἐρῶ). 2) Item III 61 p. 260 rhetorice citatur Λυκόφρων ἐκεῖνος.

3) De rhetorica Alexandrina cf. et alia et Libanius III p. 194 ed. Reisk., Marini vitae Procli c. 8. 4) Vide illud doctrinae eius praeconium in cod. Musei Britann. Tit. D 20 saec. XVI fol. 136: vir erat in arte et eloquio adeo elegans et insignis ut teste Sidonio in epistola tricesima septima cum orpheo teneat plectrum, cum estulapio ferat baculum, cum athlante discernat sidera, cum zeto discuciat pondera, cum crisippo enarret numeros, ac cum euclide figuras protrahat explicetque mensuras, quod quamquam de alio Claudiano Sidonius scripserat epist. IV 3, 5, in hunc tamen non inepte versum est.

5) Athenaeus p. 312 A: Νεῖλωι δ' εἰσὶν ἰχθύες ... νάρκη μὲν ἡ ἡδίστη, χοῖρος, σῖμος, φάγρος ... εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι οὐκ ὀλίγοι. Ad hasce res bene olim attendit Barthius ed. alt. p. 1007.

6) Quam fecit Claverius, probarunt Gesnerus, Barthius p. 105^a, Reinesius apud Eunap. ed. Boiss. I p. 287 qui etiam addit: „in marmore graeco apud Seldenum Claudianus prytaanis Smyrnae nominatur cum Nymphidia ἀρχιερεῖα“.

p. 47 Boisson. de Maximo sophista haec: ἦν μὲν οἷν τῶν εἰς γεγονότων καὶ πλοῦτος ἀδρότερος ἐπὶ αὐτῷ, ἀδελφοὺς δὲ εἶχε γνησίους, οὓς ἐκώλυεν εἶναι πρώτους αὐτὸς ὢν, Κλαυδιανὸν τε τὸν καταλαβόντα τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ παιδεύσαντα καὶ Νυμφιδιανὸν τὸν ἐν Σμύρνῃ περιφανῶς σοφιστεύσαντα. Maximus Ephesius praeceptor fuit Iuliani imperatoris huiusque mortī adfuit anno 363¹⁾; cuius hic fratrem Claudianum rhetoricam et philosophiam iisdem fere annis Alexandriae exercuisse legimus Nymphidianumque fratrem Smyrnae; Maximum autem et Claudianum magis etiam philosophiam tractasse ibid. p. 101 Boiss.: Νυμφιδιανὸς δὲ ἦν ἐκ Σμύρνης, Μάξιμος δὲ ἦν ὁ φιλόσοφος ἀδελφὸς αὐτῷ καὶ Κλαυδιανὸς ἕτερος φιλοσοφῶν καὶ αὐτὸς ἄριστα. Quod si huius Claudiani poetam filium fuisse sumimus, natus hic fere fuit medio saeculo quarto habuitque et patrem et patruos duos rhetores eisdemque philosophos, et patruos quidem Ephesi et Smyrnae. Patet denique ex Eunapii verbis Claudianum sophistam Alexandriam aliunde demigrasse, idque ni fallimur ex Asia; quod si tota haec gens doctissima Asiana fuit, ad Lydi testimonium ita relabi possis ut eam aut Sinopae aut Abonutichi in Paphlagonia ortam esse, ibique postquam natus fuerit Claudianus poeta, hunc a patre Alexandriam deportatum esse harioleris. Sed de poeta Paphlagone satis superque contra dixi, et omnia haec vel propterea vacillant quia ante a. 375 natus esse vix potest poeta, id quod mox videbimus.

II.

Hinc ad confirmatoria properemus: iam enim loco tam lubrico tam diu insistere taeduit²⁾.

Certa autem et explorata historia ab anni 395 initio incipit cuius anni die fere primo Claudianus panegyricum in Olybrium et Probinum consules, fratres eos quidem et vix tum iuvenes, recitavit regnante etiam tum Theodosio (cf. v. 267 sq.). Theodosius Eugenium vicerat a. 394 mense Septembri. Post hanc pugnam Auchenios consules ab eo optante Roma, i. e. invitante senatu designatos esse poeta narrat v. 73 sqq. Itaque mensibus ab Octobri ad Decembrem et Probae matri tempus suppeditabat ad trabeas auro et lapidibus ornandas³⁾ et poetae ad pangendum hoc omnium primum carminum⁴⁾.

De gentis Aniciorum historia relationem declino et ad diligentissimam Seeckii operam mittere praefero⁵⁾. Fratrum anni 395 consulum plena nomina fuerunt Anicius Hermogenianus Olybrius et Anicius Probinus⁶⁾; fuit etiam tertius frater Anicius Petronius Probus qui consulatum suscepit anno 406. Horum pater clarissimus Sex. Petronius Probus consul anni 371 filios suscepit ex Anicia Faltonia Proba itaque Aniciorum nomen hisce filiis propagavit⁷⁾. Ipse Petronius Probus et patrem Petronium Probinum, quem tetigit Claudianus v. 29, anno 341 et avum Petronium Probianum anno 322 et abavum Probum (quamquam de hoc minus certum)⁸⁾ anno 310 consules habuit; unde Claudiano licuit proclamare v. 9 sqq.: *fixus in omnes cognatos procedit honos et*

1) Amm. Marcell. XXV 3. 2) Quod Libanii epistolam 1477 ad Claudianum datam ad rhetorem Claudianum rettulerunt, reiectum iam est a Wyttenbachio Eunap. rec. Boiss. II p. 167; idem Ioannis Chrysostomi epist. 195 ad Claudianum poetam datam esse negavit ibid. 3) cf. paneg. v. 177 sqq. 4) Mirus est Jeepius I p. XVII desiderans memorari post proelium Theodosium Mediolanum iisse; quasi id ad rem fuisset. Poeta nil curat nisi ut sciamus consules statim post victoriam esse designatos cum imperatori „sudor adhuc per membra caleret“ (v. 117), quod ubi absolvit Theodosium abicit; cum Probinis enim res est. 5) ed. Symmachi praef. p. 90 sqq.; cf. Mommsen Hermae XXV p. 274 sqq. 6) cf. CJL. VI 1753, 1755, 1752, 1754; adde V 1083. 7) cf. Auson. epist. XVI 2, 83: *mixto resurgens sanguine Probianoque atque Anicio*. 8) cf. Mommsenus l. l. p. 274.

per fasces numerantur avi. Item Anicia Faltonia Proba uxor illius patrem habuit consulem anni 379 Q. Clodium Hermogenianum Olybrium, ipsum quoque Petronii Probiani consulis a. 322 nepotem, matrem vero Tyrreniam Aniciam Iulianam Anicii Auchenii Bassi praefecti urbis a. 382 filiam; unde etiam in huius Olybrii laudes erumpit Claudianus v. 30. Quod vero hanc gentem idem v. 9 'Anniadas' appellat a quibus anni nomen saepe acceperint, inde explicatur, quod etiam Amnii Anicii consules extiterant¹⁾ atque artissime coaluerant gentes Amnia et Anicia et Auchenia et Petronia. Hinc est quod Ausonius epist. XVI 2, 32 ipsum Probum Olybrii patrem Amniae stirpis novatorem vocavit. Ceterum Prudentius Claudianeus loci sine dubio non immemor correctius scripsit *Anniadas* contra Symm. I 548; ille vero argutior ni fallor 'annum' in nomine inesse voluit. Item quod 'Auchenios' Claudianus vocavit v. 8 et 21²⁾, etiam hoc nomen Aniciis cognatissimum fuit; ita Anicius Auchenius Bassus audit praefectus urbi anni 382, huius filius Anicius Auchenius Bassus consul fuit a. 408; huius autem et filia Anicia Iuliana (filiam enim eius fuisse credimus) Olybrio nupsit minori ei, quem consulem celebrat Claudianus, et soror Tyrrenia Anicia Iuliana maiori Olybrio Olybrii minoris avo.

Probam consulum anni 395 matrem tum viduam Claudianus versibus 177 et 192 sqq. ita celebrat ut cum Iunone comparet³⁾; Probum patrem versibus 31—60. Illam etiam annis 410 et 414 grandaevam vixisse legimus⁴⁾, hic mortuus est ante annum 395 (Claud. v. 31 et 167; cf. Amm. Marc. XXVII 11, 2). De praefectura Illyrici Italiae Africae a Probo compluriens suscepta poeta verba facit v. 57 sq. (*ad summi quotiens fastigia iuris venerit*), praefecturam Galliarum omittit; de divitiis hominis ditissimi et suae aetatis post Augustum potentissimi etiam copiosius et primo loco disputat v. 42—54⁵⁾. Ceterum Probus cum uxore et filiis fidei Christianae se dederat atque sub finem vitae baptizatus est⁶⁾.

Olybrius horum filius maximus natus in lucem editus esse anno fere 376⁷⁾, Aniciam Iulianam in matrimonium duxisse fere anno 398, filiam 'parvulam' Demetriadem habuisse anno 399 videtur⁸⁾; diem fatalem obiit anno 410 vel paullo ante⁹⁾. Ceterum poetari huic ipsi placebat; epigramma Olybrii extat unum¹⁰⁾, Bucolicon extitisse demonstravit Zarncke¹¹⁾.

Denique Probinus Olybrii frater minor natus post consulatum anni 397 initio proconsul rexit Africam¹²⁾, sed ut aestate Formias in otium rediret¹³⁾.

Et haec quidem de personis. Iam panegyricum ipsum dictum Probino et Olybrio consulibus primum esse carminum Claudiani, ut tandem certo eorum enarrationis fundamento utamur, statim evincam.

Tractatus a multis nec tamen satis excussus locus est epistolae ad Probinum,

1) Amnius Anicius Iulianus cos. a. 322 cum filio Amnio Manio Caesonio Nicomacho Anicio Paulino consule a. 334; et cf. CJL. VI 1754: *Aniciae Faltoniae Probae Amnios Pincios Aniciosque decoranti.*

2) Auctoritate caret Cuiacii liber qui ibi teste Claverio *Anicios* turbulenter intulit.

3) Conferendi de ea

tituli CJL. VI 1754—1756; V 1083.

4) Hieron. epist. 130, 7; Augustin. de bono vid. 24 et 29;

Procop. Vandal. I 2.

5) Conferantur de eo Ammianus Marc. 27, 11; 29, 6; 30, 5; Auson. epist. 16;

Rufini hist. eccl. II 15; Socrat. V 11; Sozom. VII 13; Paulini vit. Ambr. 25; leges in cod. Theod. plurimae; lapides quos composuit Seeckius praef. p. 99 sq.

6) cf. CJL. VI 1756 v. 4 et 9 et 23 sq.; Hieron. epist.

130, 7; Prudentius contra Symm. I 548 sqq.; Augustini epist. 130, 131, 150.

7) Vel inter d. 17 m. Nov.

a. 375 et 21 m. Ian. a. 377; cf. Ausonii epist. XVI et quae de eo commentus est E. Zarncke in comment.

in honorem Studemundi (1889) p. 200 sqq.; Hieronymus epist. 130, 3 quod consulem eum fuisse „in pueritia“

scribit, cum cautione in ius vocandus est; mirabile quid tradere voluit ille, itaque exaggerando puerum dixit

qui fuit adulescens.

8) cf. Zarncke p. 205; de Iuliana uxore cf. CJL. VI 1753, 1755, 1756, Hieron. epist.

130, 6, Augustin. epist. 150, eiusdem librum De bono viduitatis; de Demetriade filia Hieron. l. l., Augustin.

epist. 188, al.

9) Hieron. l. l. 3 et 7.

10) Anthol. lat. Ries. 772.

11) l. l. p. 192 et 207.

12) Eo missus ante d. 17. Mart. a. 397; cf. cod. Theod. XII 5, 3; Seeck l. l. p. 105.

13) Symm. epist.

V 69; praefectum urbis fuisse a. 416 ex cod. Theod. XIV 10, 4 coniecerunt.

carm. minor. 41, v. 13 sq. ubi poeta postquam ingratitude speciem se vitare velle dixit haec causa adicitur:

Romanos bibimus primum te consule fontes
 15 Et Latiae cessit Graia Thalia togae
 Incipiensque tuis a fascibus omina cepi
 Fataque debebo posteriora tibi.

Et primum quidem ex v. 15 eruunt Probino consule ex Graeca Musa Claudiani Latinam Musam factam esse vel tum Graece canere eum desiisse. Quod verissimum esset et extra dubitationem positum, si legeretur *Latiae cessit Graia Thalia lyrae*. Qua lege Musa non Musae, sed 'togae' cesserit non intellego. Nec id firmiter traditum est. Immo melior lectio haec quam obtinemus:

Et Latiae accessit Graia Thalia togae¹⁾.

Unde sensus explicatio hic efficitur: Claudianus Probino consule primum fontes Romanos bibit vel moratus est per Italiam, et Musa eius, quae adhuc Graeca fuerat, ad 'togam' Romanam accessit, vel Graecus poeta in domicilium transiit occidentale, Italicum, Romanum²⁾. Itaque hinc eum et Graecum poetam usque ad anni 394 finem fuisse constat neque vero in Italia Graeca scribere desiisse ullo verbo indicatur. Nisi quod Graiam Thalam inter togatos iam etiam Latine loqui ocepisse per se intellegitur. Iam vero id quod occidentalis imperii vates factus est, tam grave poetae visum est ut pro novo vitae exordio poneret; dicit enim v. 15: Incipientem se a consulatu Probini fausta inde omnia cepisse; quae omina pertinent nimirum ad futurum Romani vatis officium; itaque ante initium anni 395 ullum carmen Latinum scriptum dicere vetamur.

Recte igitur sub anno 395 et ante Theodosii mortis mentionem chronicon Prosperi Aquitani scriptum habet: *hoc tempore Claudianus poeta innotuit* (I p. 642 Ronc.)³⁾ atque chronicon Vaticanum etiam: *Claudianus poeta claret* (I p. 710 Ronc.); contra chron. Pithoei non minus recte post Rufini mortem: *Claudianus poeta admiratione dignus habetur* (I p. 743 Ronc.). Sic in annales Romanos recepta est alterius Vergilii surgentis memoria.

Noli tamen credere Claudianum nullum antea versum Latinum panxisse. Immo cum in primo hoc panegyrico et sermonis poetici et artis metricae paene fastigium iam ascenderit, similia eum curiose exercuisse antea quam fontes bibit Romanos necesse est; item in lectione scriptorum Latinorum iam tum multus fuerat Vergilii, Statii, Horatii, Lucani, Sili Italici, Ovidii, Iuvenalis aliorum (cf. exempla adiecta sub mg.). Id vero tenendum, nullum eum carmen Latinum edidisse nullumve edendi causa composuisse ante Olybrium et Probinum consules.

Eo minus id tibi persuadeas tum demum Claudianum loqui Latine didicisse; talis quasi spuriae latinitatis luculentum exemplum Paulinus praebet Pellaeus ille qui in eucharistico v. 75 sqq. haec de se:

Protinus ad libros etiam transire Maronis
 Vix bene comperto iubeor sermone Latino,
 Conloquio Graiorum adsuefactus famulorum...
 Unde labor puero, fateor, fuit hic mihi maior
 Eloquium librorum ignotae apprehendere linguae

ad quae non iniuria addit:

Quod nunc invito quoque me haec mea pagina prodit.

Melius res cessit Claudiano homini inde a puero sine dubio bilingui, neque saepe oratio eius ab ingenio Latino ita abhorret ut male graecissantem audire videaris⁴⁾, immo mira

1) Nam libri qui *cessit*, iidem etiam prave *late* pro *Latiae* tradere solent; de *Latiae accessit* convenit inter V optimum et Ambrosianum.

2) Sub *togae* notione inprimis senatum cogitari, ut ad senatores Romanos tum accesserit Claudianus, eleganter adicit Mommsenus.

3) cf. Cassiodori chron.: *hoc tempore Claudianus poeta insignis habetur* p. 650 ed. Mommsen.

4) Notandum maxime video illud *neuter* carm. min. 23, 16; cum enim diphthongus *eu* aliena esset a lingua Latina ita ut *neuter* in nominativo in versu non poneretur nisi

nonnumquam apud eum vocabulorum proprietates, mirum in modum nonnumquam verborum notiones ita deflexae, ut feliciter novatum esse sentias, quod non contigit nimirum nisi in sermone versatissimo. Conferri etiam potest Ammianus Marcellinus, qui Graecum se esse testatur, sed Tacitum aemulatus res gestas Latine enarrare suscepit et opus confectum non multo post annum 390 Romae praelegit; quarum ibi praelectionum paene auditorem fuisse Claudianum sumpseris¹⁾. At ille a verae Latinitatis ingenio tam alienatus, ut ubique fere rhetorem Graeculum audire videamur, et cum Latina vocabula plerumque Graeco artificio serantur, natum est linguae portentum atque chimaera naturae duplicis. Haec atque similia qui comparaverit, egregiam in Claudiano disciplinam praeter cetera admirabitur.

Iam vero ipsa ad Probinum qua modo usi sumus epistula quae numeratur carm. minor. 41 nescio an non multo post panegyricum, h. e. aut a. 395 aut 396 scripta sit. Ibi enim versus 16, quem transcripsi, hic est:

Fataque debebo posteriora tibi.

Vox *posteriora* ea significat quae consulatum Probini sequuntur (sc. posteriora tuis fascibus); quodsi iam complures anni post eum consulatum praeterlapsi fuissent, non ille dixisset *debebo*, sed *debeo fata posteriora tibi*. Eodem ducit quod Stiliconi quidem poeta hac in epistula nihil debere vult; Stiliconis autem gratiam si non antea, certe a. 397 plenam sibi conciliavit; teneamus itaque scriptum hoc esse antea. Adulescentiam illis annis Claudianum nondum excessisse mox monstrabitur; Anicii autem ipsum aetate certe non superarunt; Olybrius enim natus est anno fere 376, consul itaque fuit annorum fere undeviginti; Olybrio autem etiam minor natu Probinus fuit, quippe qui, cum una consules fuerint, semper posterior nominetur. Panegyricus ipse Claudiani duce codice Parmensi hoc indice notatur: *paneg. dictus Probino et Olybrio consulibus*, id quod immutare non ausus sum; ipsam formam enim hanc indicis verissimam esse vindicant reliqui panegyrici comparati²⁾; Probini nomen cur anteierit, in ambiguo relinquo. At vero annorum saltem quindecim vel sedecim iam tum fuisse Probinum concluditur ex Claudiani paneg. v. 142 ubi fratres ambo *pubentes* audiunt et ex v. 147 sqq., ubi cum Decii et Metellis comparantur, pollere dicuntur studiis Musarum, redundare eloquio, quin etiam id laudatur v. 153, quod lasciviis dediti non sint et animum habeant senilem.

trisyllabum, Claudianus l. l. primus est in litteris Romanis qui Graecam diphthongum *eu* statuerit; cf. Mus. Rhen. 34 p. 10. Porro Graecam attractionem ostendit quo Paneg. Ol. et Prob. 67 et Nupt. 108, ubi explicandum: „et rapitur eo quodcumque videt“. Graeco more dictum *complere biremes* Gild. 369. Ad illud *solvebat colla* Ruf. II 345 cf. et quae adscripsi et *παρὰ λελυμένους τὰς χεῖρας* (Teles ap. Stob. floril. 97, 31). III cons. 157 *patrem induere* dictum ut Musaei v. 69 *δύσατο*, cf. Nonni metab. 13, 115 (Homeri Il. 17, 210; 9, 239); Ruf. I 165 *ad prima* ut *ὡς τὰ πρῶτα*. Carm. min. 30, 174 *Acheloius* Graeca nominis forma. Bell. Poll. 570 *proelia vincere* ut *νικᾶν μάχην*, sed alii Latini scriptores praeiverunt, item in illo *brevior* pro „humilior“ posito Gild. 107 (cf. Sophocl. Oed. Col. 194, 881, Eur. Heracl. 614). De Gild. 241 *vide* nescio quid iudicem. Amabat Claudianus *rapere* ubi volebat „sorbere“, cf. Ruf. I 307, II 121 et Kochius de Nupt. 108; an Graecum illud *ῥοφεῖν* in animo habuit? Ignorantiae vero Latini sermonis nullum vestigium est neque nisi ioci causa adfero *secuere* Gild. 223 mirum in modum adsonare ad „secuti sunt“. In voce *cognatus* pro „congenitus“ saepius usurpata (cf. indicem) fortasse etymologiam magis spectavit quam usum Latinum. — Ceterum Graeca vocabula raro intexuit (velut *romphaea*) et purum sermonem proprium epicorum Romanorum anxie servavit; neque enim sine exemplo ab eo posita sunt *aula*, *cerastes*, *stemma*, similia; contra iniuria *dogmata* inculcaverunt in Manl. Theod. 69. Bene vero poeta a nominibus propriis peregrinis i. e. Graecis declinando novavit *Arethusaeus*, *Briareus*, *Ephyreus*, *Hydaspeus*, *Mycalaeus*, *Phlegethonteus*, item *Scotticus* et *Sygambria* (*Συγαμβρία* Cassius Dio) et *Saxona* accus., *Thybridis* genit., denique a nominibus Latinis *Honorias* et *Honoriades* et *Anniadae* (cf. *Scipiades* apud vetustiores). Latinam terminationem Graeco verbo adiecit in *Thybrinus*. Contra *Cicerona* carm. min. 40, 4 si scripsisset, suae audaciae modum excessisset; nam *Σαζών* etiam Graeca vox fuit, *Cicero* minus, neque igitur ex *Saxona* auxilium petes; immo *Cicero* l. l. quasi fulmen positus est a Claudiano scriptisque *Cicerone tonas* quasi fulmine. Ceterum cf. Pauker in Mus. Rhen. 35, 588 adnot.

1) Memorias locorum Ammiani in Claudiano observavi ad Ruf. I 322 sq.; II 358 sq.; 510; Eutr. I 339; Stil. I 288 sq. 2) Quo de disputabitur in alio capite.

Nil itaque certe impedit quominus epistularum commercium iam tum inter ambos Claudianumque fieri potuisse statuamus. Iam vero siquidem Probinus anno illo 395 (sive 396) Romae vixit, Claudianus dum scribit hanc epistulam ab urbe abfuit; neque vero eo die quo scribit diutius abfuisse videtur aliquot diebus vel mensibus; legimus enim v. 5: *transfluxere dies* (non menses vel anni) in expectatione epistulae Probini. Atqui Claudianum per quinque annos ante Stilichonis consulatum (a. 400) Romam non vidisse infra disputabitur. Ergo ipso anno 395 has de quibus agitur litteras Romam missas esse a poeta verisimillimum est.

Epistula autem ad Olybrium carm. min. 40 illius quasi gemella atque argumento et oratione tam similis est, ut eodem fere tempore data videri debeat. Ex qua haec excerpto, v. 3:

Scribendine labor (sc. te impedit)? Sed quae tam prona facultas,
Carmina seu fundis seu Cicerone tonas?

Vide Olybrium rhetoricis et poeticis meletematis occupatum, quod plane adulescentis fuit. Eundem poeta v. 19 'sodalem' vocat sc. in litteris tractandis poscitque v. 22 quae libris suis insinuet, i. e. etiam in collecticio volumine conservare vult eius scriptum. Denique versu 24 quamvis dubia lectio sit, certe tamen ad Musae suae merita respicit poeta, quod ad ipsum panegyricum in Olybrii honorem tum recitatum non trahere non possumus. Is autem tum status rerum, ut absens a Roma sit Claudianus Olybriusque sicut Probinus prior scribere sit dedignatus. Atque nescio an hinc quoque prodatur ambarum epistularum conexus, quod legitur ad Probinum v. 7: *coepisse (scribere) vetat reverentia vestri*, vestri, nempe et tui et fratris. Denique cum per viam Flaminiam poeta epistulam Olybrii adferri expectet (v. 8), Claudianus tunc temporis, i. e. a. 395 aut Mediolanii versatus est aut Ravennae.

Ut vero ad panegyricum retro vertam, memorabile carmen illud duplex est in mausoleo Probi per titulum servatum CIL. VI 1756 scriptum illum in patrem Sex. Petronium Probum paullo ante a. 395. Novisse hoc carmen videatur Claudianus cuius v. 20 *sed prima sede relictâ Auchenis de iure licet certare secundo* cum tituli v. 17 *primus eras nullique patrum virtute secundus conspirat*¹⁾. Etiam hac similitudine commercium poetae quod cum Aniciis habuit illustratur. Neque absurde quis coniciat ab ipso Olybrio qui 'carmina fundebat' elogium illud conceptum fuisse²⁾.

Gravissimum autem quod hac disputatione doceamur, hoc est: neque a Theodosio neque a Stilicone neque a Serena neque ab Honorio neque ab aula omnino Claudiani Musa detecta. et evocata est, sed a nobilibus et senatoriis viris ipsius urbis, et ab urbe profecta postea demum et argumenta sublimiora aulica et Stiliconem patronum adepta est. Stilico in toto primo panegyrico nullo verbo attingitur, ipsius Theodosii victoris merita quam paucissimis describuntur, tredecim scilicet versibus (73. 74. 113—123), totus animus poetae quasi obrutus est Aniciorum memoriis. Hinc explicatur quod Claudianus etiam postmodo in politicis carminibus omnibus a senatus Romani partibus stare et Romam quasi cardinem mundi aestimare quamvis a Stilicone et aula alienam non desiit, cumque Stilico in speciem tantum nec sine simulatione senatus auctoritati aliquid tribueret, id ille summum Stiliconis meritum esse proclamabat (ita iam paneg. Ol. Prob. 131 sqq., cf. Stil. I 327 sqq., II 297, 402, III 123 sqq., VI cons. 551, 596, al.).

1) Nolo omittere etiam illud *cum vita maneret* v. 15 et *dum vita maneret* in altera parte v. 17 apud Claudianum legi in bello Gild., qui est anni 398, v. 306. Sed haec verba apud alios saepius. V. 1 *aequore tutum* conferri potest cum *tutius aequor erat* Entr. II praef. 54. 2) Ita Zarneke l. l. In carmine Olybrii anthol. lat. Ries. 722 v. 11 quod legitur *cinxere tropaea*, non dissimiliter Claudianus Rapt. II 177 *praecincte tropaeis*.

III.

Quo magis autem Claudiani vitae condicio qualis tunc fuit clarescat, Deprecatio ad Hadrianum, carm. minor. 22, poema spinosissimum, prae ceteris enarranda est. Quae in tantam desperationem egit Koenigium ut spuriam autumaret edit. p. 14 sq., reliquis interpretibus suspicandi uberrimam materiem praestitit. Et primum imitationem hanc esse moneo Libanii legationis ad Iulianum, quod suis locis indicavi. Haec vero argumenti summa est: Hadrianus vir potentissimus poetam nescio quo audaciore peccato offensus (v. 6 sqq.) supra modum ira persecutus est (v. 1 sq., 11), ita quidem ut famam eius et gratiam subverteret (v. 23 sq.). Poeta victum se esse fatetur (v. 33) supplexque veniam petit (41 sq.); quae si non detur, etiam cingulum ipsi et dignitatem ille eripiat (v. 51); fore autem ut fatum hoc poetae fleat Nilus (v. 58). Iam et eos qui ultimis annis¹⁾ et eos qui in Aegypto hoc carmen condidisse poetam censuerint errasse demonstrabo.

Hadrianus, pleno nomine Rufus Synesius Hadrianus²⁾, anno 395 comes sacrarum largitionum, annis 397—399 magister officiorum³⁾, annis 400—405 et iterum 413—416 praefectus praetorio Italiae fuit⁴⁾. Itaque ille anno 395 eodem, quo etiam Claudianus, in historia horum temporum emergit; ambo porro natione Aegyptiaci fuere (cf. Deprec. v. 20, 56); ambo sub finem Theodosiani imperii in Occidentis imperium ex Aegypto se verterant. Clientem illius se dicit poeta v. 34 habuitque cur maxime eius iracundiam expavesceret⁵⁾.

Et primum quidem carmen in Aegypto scriptum non est; Hadrianus enim Occidentis imperii dignitatem tunc obtinet; eadem autem in dioecesi vel eadem in urbe cum eo consistit scriptor; aliter enim huius ille domum desolare (v. 24) non potuit; Aegyptus autem omnino ad Occidentis imperium non pertinuit.

Neque vero de Aegypto testes sunt vv. 56 sqq.:

Audiat hoc commune solum longeque carinis
Nota Pharos flentemque attollens gurgite vultum
Nostra gemat Nilus numerosis funera ripis.

Attendendum est scriptum non esse *vidit hoc Aegyptus*, sed *audiat*; hoc est nimirum 'rumorem de meo infortunio tuaque crudelitate accipiat Aegyptus, quem nuntium Nilus postquam accepit, fatum meum deflebit'. Neque quisquam 'audiet' vel rumorem aliquem accipiet, nisi si non viderit⁶⁾. Ergo tum quidem non vidit suus Nilus Claudianum.

Hinc de tempore carminis aperitur iudicium.

Deprecationem vix post a. 397 esse ortam terna ratione commendari potest. Primum poeta quod Nilum de clade sua doliturum esse dicit, nondum multum temporis ab Aegypto abesse videtur necdum eo usque Tiberis vel Padi accola factus esse ut non curet quid patria pristina sentiat. Deinde Stilico tum eius patronus nondum fuit; si fuisset, non erat quod tantopere Hadrianum timeret, neque Stilicone nolente Hadrianus cingulum militiamque Claudiano eripere potuisset (vide v. 51. 52). Quid? quod v. 21 sq. exclamat poeta: *quemcumque deorum Laesimus, insultet iugulo pascatque furorem*. In

1) Jeepius I p. XII post a. 404 vel 405 scriptum putat. 2) CJL. VI p. 860, 99. 3) Cod. Theod. VI 26, 11 et 27, 11. 4) cf. Seeck Symm. praef. p. 186. 5) Etiam cognatum Hadriani fuisse Claudianum Gesnerus ex v. 55 colligebat: *Saeviat in miseros cognata potentia cives*. Concedo sensum hunc esse: saeviat in me civem miserum potentior cognatus; sed cognatio ea esse poterat quod commune eis solum Aegyptus fuit. 6) cf. de *audiat* Claud. Stil. II 383, item Iuvencus evang. II 549, anthol. lat. Ries. 21, 28. Idque ipsum iam recte monuit Gramlewicz quaest. Claud. (1877) p. 34.

his *deos* pro domino mundi Honorio sive Stilicone accipi debere dudum intellectum est (cf. illud *deo* III cons. praef. 16). Itaque non sine Stiliconis despectu sensus est: 'Stiliconi, si eo quod te laesi laesum se putat, crudelitatem relinquo; tu, Hadriane, nobiliora exempla sequaris'¹⁾. Tam alienus tum quidem a summi viri familiaritate fuit poeta nec quidquam ab eo sperabat. Denique si in offensam inquirimus, qua Hadrianus offensus erat, hi versus respiciendi sunt (4 sqq.):

Tantumne licebit

- 5 Invidiae? tantum strepitus valere maligni?
Me dolor incautus, me lubrica duxerit aetas,
Me timor impulerit, me devius egerit ardor:
Te tamen haut decuit paribus concurrere telis.
Humanae superos numquam tetigere querellae
10 Nec vaga securum penetrant convicia caelum.

Itaque querellas (v. 9) et convicia (v. 10) in patronum fuderat cliens; quae convicia speraverat eum non auditurum esse; sed rumor malignus ea detulit (v. 5). Compulerat autem eum ad convicia aut dolor aut timor aut ardor aut aetas lubrica (v. 6). Quae aetas esse non potest nisi prima adulescentia; testis sit et sensus ipse et Cicero pro Caelio 41 (*vias adulescentiae lubricas*) et Tacitus ann. XIV 56 (*lubricum adulescentiae*) et Plinius epist. III 3, 4 (*lubricum aetatis*) et adeo Claudianus Rapt. III 227 (*teneris heu lubrica moribus aetas*). Sequitur ut et praecedentia poemata et hoc ipsum adulescenti deberi fateamur utque hoc primis conaminibus Latinae Musae adnumerandum sit.

Quodsi huic adulescentiae viginti annos vel paullo plures concedimus, Claudianus vix ante annum 375 natus fuit.

Patet iniuriam Claudiani quasi verbalem fuisse sive in linguae petulantia constitisse idque confirmat quod v. 8 de *paribus telis* legimus; calumniatus erat poeta; calumniis fortioribus et efficacioribus poenam sumpsit patronus (v. 23 sq.); ideo siquidem paria tela fuerunt, crimen maiestatis a magistro officiorum clienti conflatum esse²⁾ vix credam. Immo cum non sine sociis in Hadrianum Claudianus invectus esset, Hadrianus — cuius iurisdictio fuit in omnibus palatinorum causis³⁾ — huic ipsi 'gratiam' detrudere satis esse ratus est, unde etiam egestatem ille incipit vereri (v. 23), poenas vero sumpsit a sociis tantum; nam de his tantum legimus: 'hunc tormenta necant; hic undique truditur exul' v. 25; ita amicis poeta spoliatus et domus eius desolata est, v. 24. Nil vero amplius ille magister officiorum.

Vestigium autem illius iniuriae Claudiani servatum esse videatur in epigrammate De Theodoro et Hadriano, carm. minor. 21:

Manlius indulget somno noctesque diesque,
Insomnis Pharius sacra profana rapit.
Omnibus hoc Italiae gentes exposcite votis,
Manlius ut vigilet, dormiat ut Pharius.

Quod probrum duplex iactum in Mallium Theodorum et Hadrianum primores illos civitatis in quodnam tempus ceciderit perpendamus. Et primum ad manum haec interpretatio est: Theodorus vituperatur quod dormit vel otium philosophicum agit sine dignitate, Hadrianus quod bona gentium Italarum rapiens vigilat; optatur, ut otium et negotium permutent. Atqui dignitate immunis Theodorus fuit annis fere 386—396⁴⁾, de quo eius otio improbabili copiosus est poeta in panegy. Theod. v. 61 sqq.; hinc non

1) Hunc sensum nescio an vitare voluerit Mommsenus pro *deorum* commendans *minorum*. 2) Ita Gesnerus ad v. 23.

3) cf. Cassiodori var. VI 6 (formula magisteriae dignitatis): *Causarum praeterea maximum pondus in eius audientiae finibus optima securitate reponimus*; Boecking Not. dign. II p. 212 et 303.

4) cf. Seeck l. l. praef. p. 150.

post annum 396 haec disticha lusisse poetam colligitur, nec vero lusit antea; nam Hadrianus potest fortasse iam anno 396 magisterium obtinuisse, non potest anno 395; non incredibile autem quod magister officiorum 'sacra profana rapere' dicitur; nam etiam sacra paganorum in eius audientiae fines cadere poterant.

Sed enim possit quispiam etiam hac via ludificationis augere velle acerbitatem, ut non solum Hadrianum, sed Theodorum quoque illo tempore honores gessisse et illum vigilanter, hunc somniculose statuatur. Nempe ipse Theodori laudator in panegyrico identidem praefecturae eius quietem v. 241 vel lenitatem v. 232 memorabilem putavit tranquillumque dixit v. 239 vel placidum v. 222. Iam is, qui tranquillus benigno, nonne dormiens videri maligno potuit? Praefectus autem praetorio Theodorus iterum factus est ineunte anno 397; eodem anno si scriptum est epigramma, sub praefecto tum dormitanti vigil ille magister officiorum sacra profana rapiebat.

Nihilominus ego poetam eundem, a quo Theodorus anno 399 laude absolutissima se celebrari passus nec dedignatus est, biennio ante sic impudenter deridere potuisse eius praefecturam prorsus incredibile esse aio. Immo vero et sufficit¹⁾ et congruit cum re, si somnum Mallii tetendisse eodem putamus quo tendit in ipso panegyrico vituperium illud vitae otiosae philosophicae quod declamat dea Iustitia v. 135 sqq.; atque haec ibi est Theodori *parta quies* v. 61 vel quod *deses* auriga vocatur v. 187 vel morari dicitur in re abstrusa v. 148. Adde quod verbum dormiendi in hominem feriatum recte transfertur sicut apud Terentium Haut. 730 vel Martialem X 62, 11 quodque philosophi ipsi suas conceptiones somnia esse professi sunt sicut clarissimum illud 'somnia' Scipionis. In ipso autem panegyrico v. 149—158 et Plato et Pythagoras quasi inutiles somniatores Themistocli et Lycurgo verae vitae auctoribus contra ponuntur; huc facit illa quam Cicero dixit 'dormitans sapientia' de orat. II 144, huc Epicurus ille 'oscitans' apud eundem de nat. deor. I 72 quaeque similia sunt.

Sic tandem carm. minor. 21 anno 396 dubitanter adsignavimus. Cuius quidem contumeliis Hadrianus ira incensus est, neque hunc versu celebrare umquam Claudianus suscepit; Theodorus minus aegre tulit, immo proximo anno dormire desiit ac publicis officiis se reddidit et mox dignum poetam putavit cuius adeo laudationem acciperet.

Hinc autem praeconi erimus ad suspicandum plura etiam carminum minorum primis illis annis elaborasse adolescentem quibus quasi vires examinaret suas. Quae quidem temporis notam nullam prae se ferunt. Illa tamen maxime carmina min. 2, 3, 5, 6 quae sunt *Descriptio portus Smyrnensis*, *Ad Aeternalem*, *Est in conspectu longe locus*, *Rimanti telum ira facit*, item septem tractationes *De crystallo* carm. min. 33—39 similis aequae plura descriptivi generis vilia maximam partem studia sunt poetica vel rhetorica locos nonnumquam Vergilianos facili lusu variantia et amplificantia, quibus scholae et exercitii et quasi tirocinii poetici stigma inustum est; cf. modo Coronati illum 'Locum Vergilianum' *Vivo equidem vitamque extrema per omnia duco* (ex Aen. III 315) et 'Thema Vergilianum' *Nec tibi diva parens* (ex Aen. IV 365), edita et ab aliis et a Riesio anthol. c. 223 et 255; adde ibidem c. 244 (ex Aen. XII 653). De qua rhetorum consuetudine inter alios Servius testis est ad Aen. X 18: *et Titianus et Calvus qui themata omnia de Vergilio elicerunt et adformarunt dicendi usum* eqs.²⁾. Ceterum ad Carm. min. 2 Libanium ipsum in comparationem vocavi.

Quod vero carm. min. 3, 4 imitatus esse videtur Licentius ad Augustinum 32, de tempore inde nihil deduci potest; nam Licentius vix ante annum 403 carmen suum condidit³⁾.

1) Iniuria Seeckius praef. Symm. p. 186 de hoc poematio iudicavit: „cuius sententia nulla esset nisi uterque eodem tempore summos honores gessissent“. 2) cf. Teuffelii hist. litt. Rom. § 364, 4. 3) cf. quae dicuntur in capite III.

Quae si ad persuadendum apte disputavi, hinc iam id lucratur ut etiam novum Claudiani illorum annorum et ante initam Stiliconis gratiam patronum cognoverimus; Aeternalem dico ad quem scriptum est carm. min. 3. Nomen Aeternalis proconsulis Asiae ad ipsum annum 396 traditum est in cod. Theodos. IV 4, 3 et XI 39, 12. Quem eum esse virum quem adoret poeta nullus dubito. Epigramma autem in fronte amplioris carminum corporis locum dedicationis habuisse patet. Inscriptum est quidem *ad Aeternalem*; ad hunc tamen verba poeta non derigit, sed ad lectorem sensusque est: ego non prosaica oratione utor, sed carminibus tantum; nam Phoebus et Musae communia verba negant et carmina solum praebent; me autem implet 'meus Apollo'. Non ea sumus simplicitate, ut de deo Apolline haec dicta credamus. Neque enim legimus 'Apollo me implet', sed 'meus Apollo'. Immo sicut anthol. lat. Ries. c. 725 v. 3 *hic vester Apollo est* pronuntiatum est de Nerone¹⁾, ita ipse Aeternalis *meus Apollo* est, ab eoque se incitari ad lusum poeticum Claudianus fatetur. Nec aliter quid index *ad Aeternalem* sibi vellet intellegi posset. Itaque idem hic vir valuit in Claudiano quod Rutilius Gallicus in Statio (Silv. I 4)²⁾. Ad quaenam autem carminum minorum canenda spiritum ille poetae dederit et quale corpus eorum fuerit cuius in limine illud *carmina sola loquor* proclamabatur, alibi quaeretur.

IV.

De ipsa vero aulica vita poetae, de dignitatibus eius, de conciliata Stiliconis et Serenae et ipsius Honorii gratia deque panegyricis clarissimis ad augustissimos et illustrissimos viros scriptis non antea disputare concedetur quam aliam quaestionem absolverimus.

Scribendorum librorum In Rufinum et coniungendae cum iis primae laudis Stiliconis consilium non ante interitum Rufini, qui accidit mense Novembri anni 395, suscipere potuit Claudianus. Vacant itaque maioris carminis consilio toti menses undecim post recitatum panegyricum Aniciorum. Res publice et per bellum gestas materiem sibi canendi esse praebituras tum quidem expectare nullo pacto poterat. Quid si tum ad Raptum Proserpinae sese accinxit, fundamenta saltem eius iecit, primas partes limavit? Vergilii enim, Statii, Valerii Flacci ambitiosissimus aemulator unde incipere velle poterat nisi ex tralaticia epica cantilena? Quam suspicionem sane quam infirmam corroborare possum his observationibus³⁾.

Et ex Raptu ipso de tempore nil eruas⁴⁾. Nisi forte notabilis est prosodiaca inter pedem quintum et sextum licentia qua scriptum est III 341: *immaniaque ossa* quam quidem in libris ceteris nusquam admisit⁵⁾.

Primo autem libro hunc locum communem prolusit Claudianus: poesin suam similem esse rei nauticae; quae primum anxia litus legerit, mox linquere terras et vento leniori vela pandere coeperit, nunc autem crescente audacia in ipsum pelagus hiemale irrumpat. His itaque ille Raptum suum tam grande poema futurum esse praenuntiat

1) Ex imitatione loci Vergiliani *tunc iam regnat Apollo* ecl. 4, 10. 2) cf. Ruediger „Quibus cum viris fuerit Statio usus“ eqs. (1887) p. 18. Vide quid valeat quod scripsit Jeepius ed. II p. 222: „ex nostro loco docemur eum versificatorem fuisse“. 3) Gramlewicz p. 32 quod adeo ante panegyricum Olybrii et Proбини susceptum Raptum credebatur, prudentiae suae oblitus est. 4) Bernhardyus hist. litt. Rom. p. 522⁵ protulit quae nihili sunt. 5) Eskuche in Mus. Rhen. 45, 388.

quale adhuc scribere non ausus sit. Id post magnae molis carmina atque epyllia quae sunt de Rufino, de bello Gildonis, de Eutropio vel post amplam laudem Stiliconis dici potuisse nego. Nisi forte per ulnam vel decempedam longitudines carminum dimetiri volumus. Immo eadem elatio sermonis est, eadem ars, eadem forma historicae enarrationis, idem apparatus epicus intercedentium deorum, orationum iniectarum, similitudinum ornantium.

Non Raptum fuisse, sed politica poemata, quibus statuae honorem sibi meruit Claudianus, in propatulo est (cf. bell. Poll. praef. 5 sqq.); et summae artis ipse ubique conscius est; nam carmen de Rufino idem valere dicit ac si draconem ab Apolline necatum celebrasset praef. I 15; ipsi Ennio se parem iactat Stil. praef. III; panegyricum de VI. consulatu Honorii gigantomachiae aequiperat praef. 17 sqq.

Quid sibi velit illa Raptus prokusio, cum alii quos sub textu citavimus scriptores, tum Nemesianus docere potest qui cynegetica epica exordiens haec scripsit v. 58 sq.:

talique placet dare lintea curae,
Dum non magna ratis vicinis sueta moveri
Litoribus tutosque sinus percurrere remis
Nunc primum dat vela Notis portusque fideles
Linquit et Hadriacas audet temptare procellas.

Vicinus litoribus Nemesianus ante cynegetica suscepta, id est tum movebatur cum eclogas ludebat¹⁾, minoris stili poemata. Sic etiam Raptui tum, ubi eum scribere incepit Claudianus, antecessisse non possunt nisi angustioris pectoris temptamina, panegyricus eius primus parvi ambitus aliaque carmina leviora.

Miro autem casu accidit ut etiam ita pergeret Nemesianus v. 63:

Mox vestros meliore lyra memorare triumphos
Accingar, divi fortissima pignora Cari,
Atque canam . . . edomitas fraterno numine gentes eqs.

Cuius loci memor fuisse Claudianus sane potest. Certe quod Nemesianus promisit, id ille exsecutus est: post scholicum epos grandius etiam epos politicum idque 'lyra meliore'.

Accedit praefatio ad Florentinum alteri Raptus libro praefixa examinanda. Cuius nexum cum Raptu nullum esse videri multi aiebant. Quoniam vero cum Raptu tradita est, pro documento dedicationis operis missi ad Florentinum habenda est. Et primum quod alteri libro praefigitur, cum liber primus propriam praefationem exhibeat, bene Kochius²⁾ comparavit libros duo in Rufinum quorum prioris praefatio diversa tractat, praefatio secundi dedicationem ad Stiliconem continet. Deinde sententiam in dedicatione non postulamus nisi hanc: 'Tu Florentine ad haec canenda me excitasti'. Hanc autem Claudianus, postquam v. 1—48 Herculem ab Orpheo laudatum rettulit, revera his expressit (v. 49 sqq.):

Thracius haec vates. Sed tu Tirynthius alter,
⁵⁰ Florentine, mihi. Tu mea plectra moves
Antraque Musarum longo torpentia somno
Excutis et placidos ducis in orbe choros.

Expectes fortasse quoniam Florentinus alter Hercules est, Claudianus alter Orpheus, hoc non Raptus Proserpinae prooemium esse, sed panegyrici alicuius de laudibus Florentini³⁾. Nostrum autem est, si fieri potest, explicare id quod complicatius traditum accepimus. Itaque dicendus est poeta cum Raptum viro illustri illi dedicaret, laudes

1) cf. ad histor. hex. lat. p. 65 sq.

2) Mus. Rhen. 44, 583.

3) Talem panegyricum extitisse

sibi persuasit Jeepius. Sed librorum maiorum Claudiani ullum periisse veri dissimile est.

eius saltem praefando perstringere voluisse idque perfecisse eum in modum, ut Orpheum Herculis laudes canentem induceret, breviter subaddens sub Hercule Florentinum latere, sub Orpheo se ipsum. Itaque verba v. 50 *tu mea plectra moves* interpretor: tu plectra mea et modo movisti cum Herculem canerem et movere pergis ubi ad aliud procedo. Qua autem ratione vir ille sub Hercule lateat statim videbimus.

Florentinus quem adloquitur poeta is est sine dubio ad quem Symmachus epistulas scripsit IV 50—57, frater minor Protadii et Minervii ex eiusdem epistulis bene notorum¹⁾. Anno 395 postquam quaestor in aula Honorii fuit (Symm. IV 50 v. 8 ed. S. et IV 20 fin.), eodem etiam praefectus urbis factus est inter diem 6. mensis Iulii et 14. Septembris; eum honorem deposuit fine anni 397²⁾. Hi autem sunt illi anni 395, 396, 397 quibus urbs Roma Gildone Afro frumentum praeccludente summa inopia annonae laboravit, Florentinus vero praefectus is fuit qui famem avertit, commeatu annuario urbi securitatem reddidit ipsumque cardinem quasi fulsit totius mundi³⁾. Hoc est, hoc ipsum, quod poeticis ambagibus circumscribit Claudianus Herculis sui laudem ita concludens:

45 Te Libyci stupuere sinus, te maxima Tethys
Horruit imposito cum premerere polo.
Firmior Herculea mundus cervice pependit,
Lustrarunt umeros Phoebus et astra tuos.

Polus enim v. 46 Florentino *impositus* Roma est, cf. paneg. Ol. et Prob. 130 de caelo urbis Romae; *mundus* v. 47, qui eius cervice pependit, eadem Roma est⁴⁾ illa quae septem scopulis zonas imitatur Olympi⁵⁾ humanumque genus communi nomine fovit⁶⁾. *Libyci sinus* autem *stupuere* v. 45; Africa nempe ante curam Florentini quasi Atlas Romam quasi caelum advecto frumento suffulserat; nunc stupet quod aliunde res frumentaria suppetit mundumque fulciat alius. Quod autem Claudianus vv. 31—44 etiam reliqua Herculis opera praemittit, angues a puero pressos, Cerberum, aprum Erymantheum, Antaeum, Cacus, aves Stympthalidas, debent haec cadere in negotia quae ante annum 395 gessit Florentinus, nobis quidem ignota, sed de quibus ad speciosam sententiam Seeckii (Symm. praef. p. 142) recurro haec scribentis: 'Florentinus iam circa annum 379 in comitatu Theodosii militabat et in collegio, cuius matriculae adscriptus erat, temporis ordine ad summos gradus processerat. Quoniam in hoc officio positus etiam Romae negotia publica gessit [id quod colligitur ex Symm. epist. IV 24], inter notarios eum militasse crediderim, quos ad mandata Augustorum exequenda totum orbem peragrari solitos esse . . . constat.' Quod licet in coniectura nitatur, fingi tamen Florentinus notarius potest totum orbem peragrans quasi alter Hercules. Hunc Florentinum ut Claudianus Herculi, ita Symmachus ep. IV 24 Scipioni Africano minori aequiperavit propterea *quia ambo in negotiis suis pari gloria splenduerunt*. Magis memoratu dignum est quod idem anno 395 ep. IV 52 ad Florentinum scribit eum laudare desinens: *possem bona fide adicere maiora; sed tuae aures, licet fratrum laudibus gaudeant, communionem tamen gloriosi testimonii per verecundiam non ferunt*. An propter hanc hominis verecundiam Claudianus Herculem substituit Florentino?

1) Wedekindius in Claudiano translato p. 299 infeliciter excogitavit Florentinum esse Stiliconem post pugnam Florentinam ita cognominatum (quo ne Pholoos quidem mentione v. 44 abduci nos patimur) ita ut Raptus vel saltem praefatio haec post a. 405 scripta sit. Sed Stiliconem semper suo nomine vocavit poeta, neque victorem post pugnam publice Florentinum esse appellatum probari potest. 2) Seeck l. l. praef. p. 143.

3) cf. Symm. ep. IX 124 totam; IV 30 ad Protadium: *mihi Romae iugis est statio . . . ex quo me viri excelsi germani tui (Florentini) praesentis et cura retinet et iuvat gloria*; VI 47 ad Nicomachos: *Urbis negotia nec vacat scire . . . ; unum hoc scio . . . a vero dissentire rumores, ut numquam maiore plausu praefectura celebrata sit . . . studia plebis . . . favor quoque ordinis; . . . haec ad nos . . . pari omnium sermone perveniunt*.

4) cf. et illud *discrimine Roma pependit* Stil. I 377. 5) Stil. III 135. 6) Stil. III 151; cf. de Roma ipsa quasi caelo A. Kraemer De Manil. astron. (1890) p. 42 sq.

Hos de Florentino elegos quos modo excussimus cum Raptu Proserpinae vinculo tenuiore et quasi umbra vinculi ligatam esse concedo; non minus tenui tamen praefatio libri primi; nam neque hic neque illic vel de Cerere vel de Proserpina vel de Plutone praemonemur, ita ut cuius carmini latiori aptari potuerit utraque. Quod si tamen alteram maiori nescio cui de Florentini gestis libro, quem mente tibi fingas, praemissam fuisse harioleris, captes mihi incredibilia. Etenim Florentinus hic cum segnior visus esset Stiliconi nec iussis eius in tironibus ad bellum Gildonicum exigendis satisfacisset, ipso anno 397 extremo ex gratia excidit, praefecturam deposuit coactus¹⁾. Itaque Claudianus post annum 397 Florentinum carmine celebrare vix iam suscepit; sin autem antea suscepisset, quid de eo narrasset? De Romanorum annonae inopia, de fame repellenda, de rei frumentariae procuratione eadem debuisset decantare, quae etiam descripta extant in Bello Gildonis v. 44—76 et in Laude Stilichonis variis locis. Denique hasce res proprii panegyrici idoneum argumentum esse negaverim; neque laudes virorum panegyrista omnino suscepit nisi consulum.

Tenue esse vinculum concessi, nunc vero idem simul certissimum esse demonstrabo, quo et Florentini et Cereris et Proserpinae nomina in poetae animo cohaeserint; quod in hunc locum reservatum approbabit quisquis meminerit in tractatu poetico elatiore nos versari et id in deliciis habuisse hunc poetam, ut per imaginem et allusionem sensum proprium operiret magis quam aperiret. Proserpinae fatum, Cereris dolor quid ad praefectum, quaeris? Praefecti huius in re frumentaria vel ceriali tum summam laudem et unicum meritum constitisse vidimus; Claudianus vero iisdem annis de Cerere scribere suscepit; iam quis hominum fuit in orbe, cui tale carmen dicaretur, accommodatior, quam Cereris urbicae patronus? Ex raptu nempe filiae et ex matris luctu ipsam agriculturam antiqua fabula deducebat, id quod nemo est qui ignoret vel Claudiani aevo ignoraverit. Et Claudianus quidem quid sit canturus exactissime distinguit I 25—31 deos inferos sic adloquens:

- 25 Vos mihi sacrarum penetralia pandite rerum
 Et vestri secreta poli: qua lampade Ditem
 Flexit amor; quo ducta ferox Proserpina raptu
 Possedit dotale chaos quantasque per oras
 Sollicito genetrix erraverit anxia cursu;
 30 Unde datae populis fruges²⁾ et glande relictā
 Cesserit inventis Dodonia quercus aristis.

His praecipue gravissimis versibus carmen de raptu exitu vero et destinato destitutum esse et imperfectum tradi cogitur; deficit enim in eo loco ubi Ceres filiam ereptam per orbem quaerere incipit; at hic Claudianus opus suum exordiens sic disponit, ut in Plutonis amore et puellae amissione minime requiescat, sed post hanc primum quidem magnos illos Cereris per orbem errores describi velit, deinde vero ad hominum felicitatem deflectens, quo cumulus carmini adiciatur, etiam de frugibus narraturus sit, quas Ceres populis dederit et quomodo inventa sit ars laetissima aristarum colendarum. Quodsi ad hunc beatissimum finem calamus eius pervenisset, quin inter agriculturae institutionem ad Florentini hac in re meritissimi mentionem vel tectam laudationem reversurus fuerit poeta, nullus dubito.

Atque iam illud ad Florentinum in prologo *tu mea plectra moves* quo iure dictum sit minore obscuritate laborat. Nisi quod has tenebras postquam removimus, novum monitorem insistere audio: id scilicet etiam luce carere cur in Raptu Proserpinae perficiendo Claudianus cessaverit. Sic ex una quaestione gigni solet altera; at vero etiam

1) cf. Symm. epist. VI 64 (hieme 397/8): *praefectus agendo negotio segnior visus Lampadio successore mutatus est.* 2) *leges* pessime unus Cuiacianorum apud Claverium.

responsum unum plura solet parturire. Poeta anno maxime 397 carus esse Stiliconi incepit; Florentinus eodem anno exeunte gratia Stiliconis florere desiit et praefecturam sine laude amisit; atqui carmen hoc Florentino illo tempore promissum erat quo curam annonariam cum laude gerebat; iam ergo in eius viri honorem, quem Stilico improbat et ex praefectura removerat, carmen de Cereris donis continuari non potuit. Quid? quod a Claudiano ipso quoque tum improbatus est: nam quos fructus Roma ex Florentini procuratore ceperat, eos pluribus locis fuse enumerans Eutr. I 402 sqq., Stil. I 307sq., II 393sq., III 88sq. meritum ecce totum in unum vertit Stiliconem, Florentini olim adorati nomen silet tacet atque oblivioni tradit.

His absolutis iam tuto affirmare licet Raptum Proserpinae inter prima temptamina fuisse, in quo iam primo non contis nec remulco, sed velificatione plena, ut aiunt, usus est; atque nescio num etiam praefationis ad Florentinum versu 51 idem commendetur, ubi antra Musarum adhuc longo somno torpuisse dicuntur; tum enim sane diu fuit quod Roma eius generis et ornamenti poesin non viderat; nam post Statii Thebaidem et Achilleidem quid memoratu dignum huius generis tradebat antiquitas? Sic mensibus a Ianuario ad Novembrem fere anni 395 Raptum incohatum, postea fortasse etiam continuatum, tum vero interceptum et abruptum esse statuo, ut inde ab anni 398 initio ἀτέλειος iaceret.

Firmatur autem hinc quoque, quod supra sustinuimus, Stiliconis favorem in rebus poetae non ante annum 397 aliquid valuisse. Post annum 397 Claudianus sive Theodorum celebrat sive Palladium sive Honorium, Stiliconis inicere praeconium numquam omittit (paneg. Theod. 161 sqq., epith. Pallad. 93sq.); Florentinum tantis laudibus tam unice prosequi vix potuit receptus in familiaritem summi ducis.

V.

Hi viri omnes quibus patronis usus est Claudianus adolescens, Florentinum dico, Hadrianum, Probinum, Olybrium nec non et Theodorum, de quo postea videbimus, cum amici et familiares aut inter notos saltem Symmachi fuerint, mirum est quod ad ipsius Symmachi limen poeta numquam accessisse videtur. Certe numquam laudavit; nisi quod carm. min. 19, 2 ex eo quod Gennadius 'fama secunda fori' praedicatur, tecte fortasse significari concludas Symmachi primam famam esse in foro Romano. An ab eius nomine celebrando propterea abstinuit palatii catholici comes, quia ethnicus fuit Symmachus? Neque ulla inter ambos communio cernitur nisi quod poetam oratoris scripta novisse nonnullae similitudines plane aperiunt¹⁾.

Iam vero Maeonio aliti humilis volatus dedecebat neque passus est contineri in illis regionibus. Grandior enim et fortior haec Musa fuit quam quae in celebranda mediocritate acquiesceret; neque potuit summum saeculi ingenium nisi summa attingere; tam

1) Vide adnotata sub margine locorum IV cons. 621, Theod. 196 sq., Stil. II 403 sq., III praef., III 129, 205, Pollent. 423. Etiam ad paneg. Theod. 6 *ex alta mortalia despiciit arce* cf. Symm. relat. 3, 20: *spectat senior ille divus ex arce siderea*; ad Gild. 349 *aemula virtus exacuit* cf. relat. 12, 2: *virtus aemula alitur exemplo*; ad Stil. I 122: *sub pellibus* et bell. Poll. 481 cf. *aula sub pellibus* Symm. orat. p. 321, 35; ad IV cons. 640 cf. *aliorum tempora fastis numerata sunt, vestra victoriis* p. 324, 7; ad laud. Stil. I 232 sqq. cf. Symm. or. p. 326, 1 sq.; ad IV cons. 426 et Gild. 494 cf. *solis occidui* Symm. p. 332, 18. Quod Stil. I 252 *Nigrum* coniecerunt, commendaveris coll. Symm. p. 328, 21sq.

acer in animo iuvenili impetus et nominis Romani propriaeque gloriae amor et odium vitii et pugnandi criminandique stimulus fuit. Sic dis volentibus meritissimo duci suus vates contigit, neque id quod res ferebat vita prohibuit, sed genuit quasi necessitas necessitudinem. Accessit tandem Claudianus ad imperii administrationem resque publicas; argumenta tandem nova graviora sublimiora vita ipsa ei suppediavit; et animus eius tandem erectior ex arte scholastica elatus est et in propriam artem increvit, ut summa vi ingenii per annos singulos ex ipsa historia sui temporis fabulas Homericas cuderet, quas veri similiores credebant quam veritatem.

Quare iam Mediolanium versus animum temperi dirigamus et vitam aulicam poetae quamvis ductu incerto et diffluentibus coloribus adumbrare conemur.

Proficiscendum est a laudis Stiliconis libri tertii praefatione scripta ad initium anni 400, ubi poeta postquam Ennium semper in castris cum Scipione degisse narravit de Romam intrante Stilicone haec verba subnectit, v. 21 sq.:

Noster Scipiades Stilicho, quo concidit alter
Hannibal antiquo saevior Hannibale,
Te mihi post quintos annorum, Roma, recursus
Reddidit et votis iussit adesse suis.

Fuit qui opinaretur vocem *Roma* v. 23 esse nominativum, ut sensus nasceretur: 'Roma te, Stilico, mihi reddidit', itaque Claudianum quinque annos Romae esse versatum et nunc ibi gaudere sibi redditum esse Stiliconem. Sed si *te* v. 23 pertineret ad Stiliconem, proprium vocativum antecedere exigendum esset et corrigendus esset v. 21: *Noster Scipiade Stilicho*. Porro si Claudianus per lustrum annorum 395—399 vixisset Romae a duce separatus, quo iure nunc *redditum* eum sibi dixisset? an ante a. 395 Claudiani fuisse Stiliconem constat? Esto igitur *Roma* vocativus et hoc teneamus, poetam initio anni 400 cum suo Scipione ad urbem revertisse post quinquennium. Neque enim sine causa de Ennio narrationem praemisit, cuius haec summa est: Scipionem semper Ennium in castris secum duxisse idemque ubi triumphaturus tandem revertisset, ibi quoque Ennium reducem cum triumphatore in urbem esse advectum (v. 19). Quae stupide descripsisset poeta, nisi de eo eadem valebant atque de Ennio. Sequitur ut Claudianum anno 395 recitata Aniciorum laudatione mox urbem reliquisset et usque ad annum 400 abfuisse affirmemus.

Videamus num loci extent unde id infirmari possit. Et primum Mallii Theodori panegyricus aut urbis ubi recitatus sit indicio omnino carere videbitur — et tum quidem Mediolanii eum esse recitatum ex ante dictis consectorium erit —, aut ne caret quidem eiusmodi indicio. Quid enim praefatio? Non adsunt pro auditorio nisi culmina senatus Romani (v. 7), itaque senatus non totus, adsunt praeterea viri quibus exultat Gallia (v. 8), itaque non senatus solus. Idemque in vv. 19sq. etiam distinctius audimus:

Hoc ego concilio collectum metior orbem;
Hoc video coetu quidquid ubique micat;

Si enim adest quod 'ubique' micat, nimirum non Romani solum senatores, sed ex omnibus partibus imperii et praefecti et magistri et comites illustres et clarissimi et spectabiles convenerant quasi 'orbis collectus', idque scilicet in palatio. Ideo etiam princeps ipse memoratur; nam sicut Iuppiter aquilas duas emisit ut spatium mundi cognosceret, ita princeps dicitur quam latum imperium sit ex hoc coetu cognoscere (v. 17 sq.)¹⁾.

1) Verba sunt *Princeps non aquilis terram cognoscere curat; Certius in vobis aestimat imperium*; improbo nunc quae ad l. adnotavi neque cum Mommseno facere possum. Sed vocem *vobis* ut de toto coetu accipiamus, sine venia nexus cogit sententiarum et aquilarum emissarum comparatio; cf. infra p. XXXIV, adn. 2.

Ergo in castris versamur. Quod si verum est, hinc etiam explicatur quod v. 5 scriptum mirati sunt. Quod enim sua Musa loqui audeat in tanta procerum caterva, id inde repetit poeta, quod sibi 'continuis castris fiducia crevit' quodque iam tota sua pectora 'miles habet'. An usus castrensis fiduciam ei dedit ut Romae in senatu loqui auderet? immo ut in castrensi curia. Quae omnia iam bene profligavit Koenigius.

Deinde Bellum Gildonis anni 398 ne quis Romae recitatum esse credat cum cura defendam. Et Romae certe recitata est magna illa Laus Stilichonis anni 400; mox anno 402 ibidem Bellum Pollentinum. In huius autem Belli prologo ad recitationem priorem retro spectatur verbis hisce, v. 1sq.:

Post resides annos longo velut excita somno

Romanis fruitur nostra Thalia choris.

Optatos renovant eadem mihi culmina coetus

Personat et noto Pythia vate domus.

5 Consulis hic fasces cecini Libyamque receptam;

Hic mihi prostratis bella canenda Getis.

Sed prior effigiem tribuit successus ahenam

Oraque patricius nostra dicavit honos.

Bellum Pollentinum Romae recitatum esse infra firmabitur; hinc est quod v. 2 'Romanis choris' se frui gaudet. Iam versu 5 'hic' i. e. Romae 'consulis fasces' et 'Libyam receptam' declamasse se ait; quo indicari et Laudem Stilichonis et Bellum Gildonicum putaveris. Si indicatur, ecce anno iam 398 Romae adfuit Claudianus. Huic vero opinioni desperanter locus ille Stil. III praef. repugnat, ubi quinque annis ante a. 400 Romam se non vidisse poeta testificatus est. Quin etiam repugnant verba ipsa quoque quae transcripsi curiosius excussa. V. 3 coetus Romanos 'renovari' cum pondere affirmat Claudianus; hoc plausibilis ita accipias, ut semel tantum antea Romae ille declamaverit; nam id quod in consuetudinem abierat, renovari dici operae pretium non fuit. Gravius est quod v. 7 legitur 'prior successus' quo statuam sibi meruerit; non legitur 'successus priores'; ergo semel tantum Romae successerat ei recitatio, ergo semel tantum ibi recitaverat. Abhinc quid sibi vult illud *Libyamque receptam* in v. 5? Poema quod extat de bello Gildonis Libyam receptam minime describit, deficit enim ante victum Gildonem. Hoc autem poema aut numquam ad finem perduxisse poetam aut, si perduxerat, statim decurtasse satis mihi persuasum est et infra iis quibus curae est persuadere conabor. Neque igitur de hoc hic cogitandum. Immo vero versibus his duobus

Consulis hic fasces cecini Libyamque receptam,

Hic mihi prostratis bella canenda Getis

totidem opera, nempe duo tantum, concinne contra ponuntur, Laus Stilichonis et Bellum Pollentinum. Laudis autem Stilichonis hic non unum, sed duplicem indicem ponendum recte duxit Claudianus; constat enim ex libris tribus; at de 'fascibus' Stiliconis ibi non agitur nisi ab II v. 218 usque ad finem; praemittitur amplissima ducis laudatio et civilis et militaris; inter merita bellica autem amplissimum locum Gildonis devictio obtinet, nempe versus centum quadraginta I 246 usque ad finem vel libri primi partem gravissimam, fuitque hic de 'Africa recepta' tamquam proprius tractatus vel Belli Gildonici incohatus supplementum (cf. infra p. XXXIX). Claudianus vero anno 402 de Stilicone Alarici victore Romae canere exordiens si ad Laudem illam Stilichonis respiciebat, quamnam partem eius aptius in memoriam revocare potuisset quam militarem eam, quae fuerat de Stilicone Gildonis victore?

Quibus omnibus si quis tamen pertinacior probandi vim inesse pernegabit, ne testimonium quidem deest quo quaestionem conficiam; de Gildonico suo carmine haec Claudianus significat Stil. I 3 et 4:

Conubii needum festivos regia cantus
Sopierat, cecinit fuso Gildone triumphos.

Hic ecce ipsam 'regiam' habes Mediolanensem, quae Gildonem 'cecinerit' vel carmen de eo declamatum resonaverit. Ergo locum qui est Bell. Poll. praef. 5 ad hoc carmen referre non licet.

Manet ergo et pedibus stat nec profligatum iacet illud Claudiani de se testimonium, quod fuit, urbem eum non vidisse annis ab usque 395 ad 400.

Mediolanii Claudianum substituisse saepius iam antecepimus. Quid ibi egerit nunc videamus.

Patet enim non sic eum in Stil. III praef. Ennium sibi comparasse quasi ipse stipendia in Stiliconis exercitu fecisset et ne sic quidem, quasi familiaris lateri ducis semper adhaesisset vel ad Rhenum properantis vel per Pannoniam et Thessaliam bellum ferentis vel vincentis Alaricum in Peloponneso. Immo solita illo aevo translatione quae castra dicit, palatium est, quam militiam dicit, officium palatinum; neque refert Stilico utrum semper Mediolanii adfuerit neque; poeta dum in aula officio fungitur, in 'comitatu' Stiliconis est veri tunc aulae principis.

Claudianus ut clientem¹⁾ Hadriani, Olybrii, Proбини et pauperem²⁾ se attestatur, ita tamen et domum propriam habuit et clientes proprios³⁾. Militiam autem quam dixi his verbis primum innuit, carm. min. 22, 51:

Eripe calcatis non prospera cingula Musis,
Eripe militiam, comitem me pelle sodali⁴⁾.

Nempe quia Hadrianus Musas Claudianas calcavit, iam cingulum poetae improspere dicitur. Militare autem dici solet is qui in corpore aliquo officium habet; adscribamus igitur poetam alicui scriniorum, sive memoriae sive dispositionum sive epistolarum sive libellorum quae sub dispositione magistri officiorum⁵⁾ et tunc quidem sub dispositione Hadriani ipsius de quo agitur fuerunt. Notarium eum tum non fuisse hoc ipsum prodit, quod sub Hadriano militat.

Anno autem 399 eodem aut simili officio fungi pergit; nam praef. paneg. Theod. 5 sq. ad suam Musam haec verba facit:

An tibi continuis crevit fiducia castris
Totaque iam vatis pectora miles habet?

quo de loco iam supra vidimus; *continua* autem castra sunt quibus iam quarto ut videtur anno utitur.

Sed etiam anni 400 initio militare se pergere nuntiat poeta, in Laud. Stil. III praefatione quam supra excussi; quod autem poeta v. ultimo dicit de Stilicone: (*me*) *votis iussit adesse suis*, non ex officio, sed evocatus a summo viro tum eum Romam comitatus esse videtur.

Per hoc quinquennium, spatium sat diuturnum, fieri potuit ut poeta in scrinio etiam ad maiores honoris gradus ascenderet vel ex devotissimo memoriali vel episto-

1) Carm. min. 22, 34 *clientem* (propterea etiam v. 42: *miserere tuorum*); carm. min. 40, 10 *contemnor*; ibidem v. 23 ea ratio inter eos intercedit quae Augustum inter et Maronem; carm. min. 41, 7 talis Proбини reverentia est, ut primus scribere non audeat poeta. Simul tamen cum Olybrio Oresteam amicitiam esse proficitur v. 18 *sodalemque* nominat v. 19, scilicet in ludo rhetorum. 2) Carm. min. 22, 53 *de paupere vate triumphos*; propterea ubi gratia apud potentes spoliatur, etiam *egestas* imminet v. 23. Etiam ad Serenam de paupertate verba sunt carm. min. 31, 46. Hinc illa laus paupertatis et frugalitatis in Ruf. I 200 sqq.

3) Carm. min. 22, 24: *Desolata domus* (sc. poetac) eo quod inde *amici* trudentur (v. 25) quae amici notio vicina est clientis. 4) Amicos Claudianus in Hadrianum quasi coniuratos habuerat; et hos quidem solos eiecerat vir illustris; legimus enim v. 25: „amicorum hunc tormentis enecas, hunc in exilium trudis“. Itaque verba *comitem me pelle sodali* (ita cod. V) hoc sibi volunt: facias me exulem sicut sodalem iam fecisti eiusque comes fiam in exilio.

5) Not. dign. occ. c. 9.

lari exceptor et melloproximus, vir clarissimus, fieret, deinde proximus, vir spectabilis¹⁾, vel adeo magisterium nancisceretur alicuius scriniorum. At vero aliter evenit Claudiano.

Nam anno vel 402 vel 401 in cursu honorum iam ita eum processisse videmus ut in schola tribunorum ac notariorum locum haberet. Sic nempe in inscriptione honoraria eorum annorum quam infra exprimemus dedicatur: *Cl. Claudiano v(iro) c(larissimo) tribuno et notario*. Habuit igitur clarissimum neque spectabilis fuit, neque igitur in scrinio proximus vel magister factus est. Tribuni autem et notarii coniunctae dignitatis exempla multa collegit Gothofredus ad c. Theod. I. I tit. 3, I. VI tit. 10; adde Eucherium Stiliconis filium qui hanc dignitatem non excessit (Zosim. V 34, 7; cf. ibid. V 42, 2) vel quod Cassiodori avus sub Valentiniano principe gessit tribuni et notarii laudabiliter dignitatem²⁾. Prae ceteris Palladius tribunus et notarius adferendus amicus Claudiani ad quem scriptum est carm. min. 25. Ibi Palladius in praefatione a Claudiano sibi socius v. 3 ac sui ordinis per aulam consors appellatus est v. 4; vel hinc veri simile fit utrumque non inter notarios praetorianos, sed inter aulicos vel principis fuisse. Quos quidem notarios cum suo primicerio scrinia cum magistris scriniorum honore praecessisse docet vel ipse ordo quo Notitia dignitatum hos illi subnectit. Fuit nempe eorum nobilissima militia sive ea 'qua non illustrior extat altera' ut ipse poeta gloriatur c. min. 25, 84; partes enim fuerunt consistorii regii, in quo acta et secreta notabant, dicunturque assidua lucubratione principis curis militare sive committi iis principis secretum et consilium³⁾; sic porro formula notariorum apud Cassiodorum VI 16: . . . *nullis aestimantur necessaria posse committi nisi qui fuerint fide magna solidati* (ita Claudiano statuae honos 'propter fidem' tributus est). *Publicum est quidem omne quod agimus, sed multa non sunt ante scienda nisi cum fuerint deo auxiliante perfecta . . .; regis consilia solos decet scire gravissimos . . .; dissimulare debent quasi nesciant scientes Adsit innocentia quae cuncta commendat quia in placida mente regia decenter debent verba deponi*.

Et hactenus formula. Quae siquidem ad poetam referre licet⁴⁾, videant eius amatores quam 'magna fide' ille apud principem 'solidatus' fuerit, videant historici, fons qualis historiae aestimari hic debeat notarius poeta, quem non solum 'decuerit regia consilia scire', sed qui etiam 'dissimulare debuerit quasi nesciat sciens' cuiusque fuerit 'innocentiae' species 'cuncta commendans'.

In hoc collegium receptum Claudianum cave ne scribarum more domi haesisse credas. Immo tribunorum et notariorum frequentissima itinera; mittebantur enim a latere principis in negotiis multifariis cum scriptis mandatis extraordinariis; quin etiam ubique fere ubi memorantur in historia temporum, missi cum mandatis comparent neque raro in negotio religionis Christianae; velut Dalmatius anno 386 missus est ad Ambrosium, Hilarius quidam adversus Athanasium, Ioannes quidam ad tuitionem eorum qui ad ecclesias confugerant; alii ad frumentarium commeatum urgendum emissi, alii etiam ad reges exteros⁵⁾. Quod memoramus ne quis forte Claudianum Mediolanii versus scribentem et carmina parturientem consedissee ea qua senex Veronensis quiete putet.

1) cf. Boecking II p. 412.

2) Cassiod. var. I 4.

3) cf. Cassiodori var. VI 16; Gothofredus ad cod. Theod. VI 10; Mommsenus in Novo archivio eqs. XLV p. 482.

4) Carm. min. 25 praef. 5 quod legimus de „studiis communibus“ Palladii atque Claudiani, ea studia de ipso officio notariorum accipi oportet; nam quod ille v. 3 socius, v. 4 consors poetae dictus est, id ipsum repetitur studiorum communitate memorata.

5) cf. Gothofredus II. II.

VI.

His expositis tandem ad familiaritatem quam cum Stilicone poeta habuerit iudicandam via munita est.

Et primum Claudianum Theodosio quidquam debuisse non est quo probemus. Notabilem sane inscriptionem obelisci Aegyptiaci esse inicio quem Theodosius Byzantii erigendum curavit cum versibus dedicantis et Latinis et Graecis; Latini autem hi sunt et sic interpungendi (CJL. III 737):

Difficilis quondam dominis parere serenis
Iussus et extinctis palmam portare tyrannis;
Omnia Theodosio cedunt subolique perenni:
Ter denis sic victus ego domitusque diebus
Iudice sub Proclo superas elatus ad auras.

Verborum similitudines in Claudiano adnotavimus ad Eutr. I 8 et ad Rapt. I 276; etiam syntaxeos quadam duritie¹⁾, inprimis omissione verbi *sum* et *fui* de Claudiano moneri possimus; neque vero verendum est ne quis nimis temerarius anno 390 haec Claudianum in usum imperatoris composuisse contendat²⁾.

Neque anno 395 postquam Theodosius discessit, quidquam causae fuit cur Stilico utriusque militiae magister ad magistri officiorum comitem exiguum et umbram animo attenderet. Aniciorum enim laudes quid ad Stiliconem? praesertim qui plurimam partem a Mediolanio abfuerit in Galliis aut per Pannonias aut in ipso Oriente demorans. Neque Claudianus tunc Stiliconem licet adoraret canendum sibi sumpsit, sumpsit sibi Proserpinam.

Primum autem ad aulam aditum Claudiano aperuerunt patroni senatorii. Honorius cum sub finem anni 395 tertium suum consulatum inire constituisset, Claudianus parvum panegyricum in III consulatum Honorii initio anni 396 recitandum composuit. In eius praefatione v. 15 sqq. ita legimus:

Me quoque Pieriis temptatum saepius antris
Audet magna suo mittere Roma deo.
Iam dominas aures, iam regia tecta meremur
Et chelys Augusto iudice nostra sonat.

Ex quibus haec efficiuntur: Claudianus mense Ianuario anni 396 primum in aula regia recitavit nec recitaverat antea (dicit enim *iam meremur*); recitavit autem non suo nomine, sed 'missus' a senatu Romano et ita primam ad aures regias admissionem nactus est; id sine dubio prae ceteris debuit Aniciis; denique ante hunc panegyricum iam 'saepius antris Pieriis temptatus' fuit, et Roma quidem eum temptaverat; ergo non solum panegyricus Aniciorum, sed plura carmina a palatio aliena velut Raptus Proserpinae hanc Honorii laudationem Romae praecesserant.

Neque id casu factum quod hae primae Augusti laudes in ambitum panegyricis reliquis omnibus minorem redactae sunt, versuum scilicet 211³⁾. Clarae semper habitae sunt maxime propter laudes Theodosii injectas v. 96 illas quidem etiam ecclesiasticis

1) cf. quae dixit Mommsenus l. l. p. 138; equidem quam structuram sententiarum agnoscam, sic circumscribendo indicabo: „Difficilis quondam fui, cum iussus essem dominis parere et palmam portare; sed omnia Theodosio cedunt; sic ergo victus sum et elatus ad auras superas“. 2) Quin etiam saepius accidit illius aevi inscriptionum lectione ut Claudiani memoria excitetur, velut CJL. V 6253: *sed meritis mentis vicerat iste genus* dictum est ut De IV cons. 431: *natus te meritis . . . vincit*; item cf. quae notavi ad carm. min. 25, 83 et VI cons. 373. 3) cf. quae exposuit J. Koch Mus. Rhen. 44, 578.

acceptissimas. Scilicet ab Honorii patre celebrando aptissime tum nova haec palatina poesis exorsa est. Gravius fuit quod etiam Stiliconis laudes v. 144—162 ex ore Theodosii accipimus discedentis, ubi id tunc primum pronuntiatum est v. 152sq., 'solum' Stiliconem amborum filiorum tutorem esse debere.

Antea nempe quam hic panegyricus perfectus ac recitatus est, subito Rufini fabulosa strages incidit die 27 mensis Nov. anni 395. Tunc mense Decembri neque antea perfectus est panegyricus De III. consulatu (cf. Kochius in Mus. Rhen. 44 p. 576sq.). Rufinus enim gratia apud Theodosium vix minus quam Stilico floruerat; nunc demum post mortem Rufini Stiliconi utriusque filii tutelam iniunctam esse contendebatur, nunc demum summa fratrum sub Stilicone unanimitas splendidissime celebrari poterat vv. 175—211; haec enim non iam contra Rufinum, sed ad Eutropii auctoritatem extenuandam scripta sunt.

Et tum quidem haec poeta iussu senatus. Quibus tamen ad Stiliconis gratiam conciliandam sibi non satis fecit. Rufini enim inexpectata morte quantum mundum tum deriguisse et Stiliconem quantum increvisse putas auctoritate et gloria? Hinc Claudianus subito abreptus ad maiora Musam accingi iussit.

VII.

Hic vero filum vitae Claudianae deducere intermitto et de rebus tunc publice gestis, quarum Claudianus et pars et testis et praeco unicus fuit, relationis summarium intertextam, ut de temporum ordine, quo carmina maiora condiderit, expeditius postea disputari possit. Neque decebit vel aquilam describere sine nubibus vel navitam sine oceano vel sine annalibus sui temporis historicum.

De annis dicetur qui numerantur ab usque 395 ad 400. Quae acta sint recensebuntur, cur acta sint rarius inquiretur. Enarrabuntur quae cum aliis tum poetae ipsis praeconio debemus, sed omissa Claudiana vel admiratione vel indignatione. Ridiculum est enim quam non didicerint multi colores eius poeticos a rebus detrahere. Ego hac in materie sequendum magna ex parte esse video Iulium Koch atque de iis quae hic repetere non licuit ad viri doctissimi disceptationem mitto sobrii iudicii plenam, editam in Museo Rhen. t. 44 p. 575sq. Ubi quod suspicatus est p. 599 Claudiani iam suo tempore tantam auctoritatem fuisse, ut in iis rebus, de quibus cum eo convenient testes alii vel Zosimus vel chronicorum fabricatores, hi ex illo hausisse videantur, speciosae huic suspicioni vellem demonstrationem addidisset¹⁾.

1) Ceterum conferendae praeter opera maiora Tillemontis, Gibbonis, Aschbachii (Geschichte der Westgothen 1827), Pallmanni, De Wietersheimii, Gildenpenningii (Der Kaiser Theodosius der Grosse, Halae 1878 et Geschichte des oströmischen Reiches unter den Kaisern Arcadius und Theodosius II, Halae 1885) commentationes hae: Holzhausen, De fontibus quibus Socrates, Sozomenus ac Theodoretus . . . usi sunt Gotting. 1825; Simonis, Versuch einer Gesch. Alarichs, Gotting. 1858; Richter, De Stil. et Rufino Halis 1860; Köpke, Die Anfänge des Königthums bei den Gothen, Berl. 1859; Volz, De Vesegothorum cum Romanis confictionibus, Gryphiswald. 1861; E. Rosenstein in Forschungen zur deutschen Geschichte (1863) tom. III p. 161sq.; E. Vogt, De Claud. . . fide historica Bonnae 1863; eiusdem programma gymnas. Colon. 1870; idem in libro festo edito Bonnae 1879; Ney Vindiciae Claud., Marpurgi 1865; P. Schultz, De Stilichone, Claudiano, Zosimo, Regimont. 1864; R. C. Martin, De fontibus Zosimi Berol. 1866; G. Sievers, Studium zur Geschichte der Römischen Kaiser, Berol. 1870 p. 337sq.; R. Keller, Stilicho, Berolini 1884. De chronicis Holder-Egger in Neues Archiv für ältere deutsche Geschichtskunde I (1876) post Mommsenum in Dissertatt. societ. scient. Saxon. II et III.

Duae autem historiae miscentur, historia imperii Romani bipertiti atque historia gentium barbararum, in primis Gothorum.

Picti Scotti Saxones quod Britannias anno 383 postquam abcessit Maximus tyrannus maioribus afflictionibus vexarunt, parum ad rem; nisi quod haec repente desiisse ubi regnare coepit Stilico laudator eius asseverat Eutr. I 392 et Laud. Stil. II 250sq. Germani Rheni ad dextram ripam accolae per decem fere annos ante obitum Theodosii satis pacatos se praebuerunt; Alamanni anno 378 tum cum Valentem Gothi premerent magna manu incucurrerant, devicti sunt a Gratiano apud Argentariam¹⁾, exinde quietem egerunt. Mox Maximus tyrannus solo terrore nominis ab immanissimis Germanorum gentibus tributa ac stipendia exegisse fertur²⁾. Franci ripuarii anno fere 388 ducibus Genobaude Marcomere Sunnone Rhenum prope Coloniam Agrippinensem latrocinantes transgressi victi sunt a Nannino et Quintino magistris militaribus in silva Carbonaria³⁾. Pacem proximo fere anno paravit Arbogastes post Maximi casum.

Haec tum in Occidente. Gothorum vero nomen magis etiam fatale Romanis fuit. Agitur autem de Vesegothis quibus artissime iunctos Tervingos fuisse credimus perinde atque Ostrogothis Greuthungos⁴⁾. Getas ex consuetudine poetarum his Gothis substituit Claudianus⁵⁾, idem tamen etiam primus Visorum nomen offert Stil. I 94, quod ibi ex optimis membranis confidenter restituimus; post eum recurrit apud Apollinarem carm. VII 399 et 431 et V 476; Visigothos Cassiodorus dixit Var. III 1. Claudianum enim, qui Ostrogothos distincte nominet Eutr. II 153, cur Visos nominasse diffidamus? Quid? si iam apud Pollionem in Claudio c. 6 extiterant? id enim ibi speciose nomen agnovit Muellenhoffius.

Hisce Gothis Hunorum vi propulsis Valens princeps sedes intra fines imperii petentibus concesserat⁶⁾ anno 376⁷⁾; quorum ea multitudo fuit ut bis centena milia virorum iuvenum numerarentur. Quos tum etiam Ostrogothi trans Danuvium secuti⁸⁾, sed post Valentis cladem in Pannoniam regressi sunt⁹⁾. Victus autem et peremptus est imperator a barbaris rebellantibus et in furorem repentinum accensis prope Hadriano-polim anno 378¹⁰⁾; Claudianus auctores eos sequitur, qui igne absumptum Valentem scribebant, Bell. Poll. 610.

Theodosius a Gratiano Augustus appellatus qui in Orientis partibus laesam rem publicam repararet¹¹⁾, pugnasse primum prospere cum Gothis fertur¹²⁾, mox a. 381 foedus pepigisse¹³⁾; anno autem 382 a. d. V Non. Octobr. universa gens sedibus in Moesia et Dacia acceptis in militiam Romanam se tradidit¹⁴⁾. Mox admissi Gothi ad honores et dignitates et urbs et aula Byzantina paullo post sic referta fuit pelligeris barbaris ut non satis deplorari posset a Synesio in oratione de regno habita¹⁵⁾. Atque 'sic traditus illi servatusque Oriens' (Claud. IV cons. 69).

His foederatis exercitus Romanus iam ita viribus invaluit, ut cum barbaris extra-neis, Ostrogothis, Bastarnis, Greuthungis, Alanis, Hunis de summa rerum decerni posset.

1) Amm. Marc. 31, 10.

2) Oros. VII 35, 4.

3) Sulpicius Alexander apud Gregorium Turoc.

II 9.

4) Aliter Zeuss, Die Deutschen und die Nachbarstämme (1837) p. 406sq.

5) Ita etiam titulus eius temporis CJL. VI 1196.

6) Amm. Marc. 31, 4; Eunap. fr. 42 M.; cf. Claudianus Stil. I 37.

7) cf. Volz p. 4.

8) Amm. 31, 5.

9) Iordan. c. 27.

10) cf. Amm. Marc. 31, 13, 12; chron.

Idatii.

11) cf. Claud. IV cons. 49—62.

12) Idat. (*victoriae nuntiatae sunt adversus Gothos Alanos**atque Hunos die XV kal. Decembr.*), Prosper Aquit. ad a. 379, Marcell. Com. p. 266 Ronc.; cf. Zosim. IV 25.

Ad hunc annum 379 an referenda quae pandit Claudianus VI cons. 107 de Alarici primordiis, inclusum

Theodosium ipsum ab eo esse ad Hebrum?

13) Marcell. Com. p. 268 Ronc.; Iordan. c. 28; cf. Oros.

7, 34; Socrat. 5, 10.

14) Zosim. IV 34; Idat. chron. (*Gothi infida Romanis pace se tradunt*), Idat.descr. cons. (*ipso anno universa gens Gothorum cum rege suo in Romaniam se tradiderunt die V Non.**Octob.*), Marcell. Com. (*universa gens Gothorum . . Romano sese imperio dedit*); cf. Themistii orat. XVI et

Sievers l. l. p. 301.

15) cf. De moribus christianis eqs. (1885) p. 21 sq.

Id primum actum esse anno 386 Claudianus curiose adnotat IV cons. 623sq. Eo anno Greuthungi (ita audiunt apud Ammianum¹⁾, Grutungi abbreviata prima syllaba apud Claudianum, nec dissimiliter Zosimus), Ostrogothis gens cognatissima²⁾, Danuvium transierunt latrociniales; rex³⁾ Odotheus erat⁴⁾ (quem producta tertia syllaba pronuntiavit poeta, Ὀδόθεον dixit Zosimus IV 35 teste codice Vaticano⁵⁾). Iam illi contriti atque consumpti sunt pugna navali ad insulam Peucen. Promotum magistrum militum per Thracias pugnae victorem nominat Zosimus⁶⁾; triumphavit Theodosius a. d. IV Id. Octobres⁷⁾.

Sed etiam iterum simile accidit tradente poeta in vita Stiliconis Stil. I 94 sqq. Comparent ibi Visi, Bastarnae, Alani, Chuni, Geloni, Getae, Sarmatae — ecce Musa amplificans — a quibus Promotus clade accepta necatus sit, regnante etiam tum Theodosio. Per Rufini insidias barbaros in Promoti caedem inmissos esse fabulatur Zosimus IV 51, quod mendacii simillimum est; diserte enim tacet Rufini calumniator Claudianus. Stiliconis autem post Serenae nuptias hoc meritum primum fuisse poeta dicit quod tum magister utriusque militiae ultus est Promotum. Quin etiam extinctos tum barbaros paene omnes fuisse a Stilicone adicit, nisi Rufinus proditor victis foedus prae-buisset (l. l. 112 sq. et antea in Ruf. I 316 sqq.). Haec accidisse anno 391 ex Zosimo concluditur. Et hactenus res a barbaris gestae ante excessum Theodosii.

Theodosius Mediolanii quinque fere mensibus post deiectum Eugenium tyrannum diem obiit a. d. XVI kal. Febr. anni 395⁸⁾. Filios Augustos Arcadium et Honorium reliquit, illum octodecim tum annos natum⁹⁾, hunc undecim. Arcadium anno 377 esse natum concluditur, Augustus appellatus est anno 383¹⁰⁾, Honorius natus die V Id. Septembribus¹¹⁾, imperator constitutus anno 393¹²⁾. Tum vero fratres 'commune imperium' tenere coeperunt 'divisis tantum sedibus'¹³⁾, Arcadius Orientis, Honorius Occidentis, quod factum esse patre volente antiqua historia consentit. Quid? quod ille numquam fortasse aut Romam aut Italiam vidit; hunc pater Romam iam anno 389 secum duxerat¹⁴⁾.

Arcadius obtusus iuvenis et imbecillus curae traditus est Rufini natione Galli quem et summa fide amplexus erat Theodosius¹⁵⁾ et praefectum praetorio Orientis continuo

1) Nisi quod 31, 3, 1 *geuthungis*, 31, 4, 12 *greustongorum* codex Vaticanus. Script. hist. Aug. Claud. 6: *trutungi*, Prob. 18: *grauthungis*; Zosimus IV 38, 1: *προθίγγους* in Vaticano. Idatius: *Greothingi* (Ronc. II p. 10 et 96). Suidas s. v. *Σκήψας: Γρουθίγγους*. 2) cf. Claud. Eutr. II 153. 3) Sic Claudianus v. 632; regesque habent Greuthungi apud Ammianum.

4) Codices Heinsii deterioris notae (Pricaeanus, Palatinus, Mediceus pr., Moreti pr., Vaticanus quartus) *edotheus* offerebant, cf. Burm. p. 790. Nullo autem iure *Odotheus* editores, quod expuli; cf. *Alatheus* apud Amm. Marc. 5) Ita *όδοθέω* ibi Vaticanus, inde nescio quo auctore manus prima effecit *οιδοθέω*; hoc iniuria recepit etiam novissimus editor. 6) Qui IV 38—39 rem eandem iterum ex alio auctore prorsus mutatam refert. 7) Idat. descr. cons. Ceterum cf. Sievers l. l. p. 303.

8) *τῇ ἐπτακαδεκάτῃ τοῦ Ἰαννουαρίου μηνός* Socrates VI 1 ex chronicis; cf. chron. paschale; *XVIII kal. Ian.* chron. Ravenn. (Cuspin.) sub anno 396. 9) Nam mortis anno 408 triginta et unum annos natus esse dicitur, Cedren. Synops. p. 334. 10) cf. Idatii chron. et descr., Prosperum, Cassiodori chron. 11) Diem habent Anon. Cuspin. et Idatii descr. et Socrates V 12, mensem Marcellinus Com., ceterum cf. Prosper et Idatii chron. Turbas quas fecerunt Claudiani loci IV cons. 153 sqq. et 371 removit Kochius p. 588. 12) Chronic. Ravenn. ad a. 393 (Ronc. II p. 122): *tenebrae factae sunt die solis hora II. VI. kal. Nov. et levatus est Honorius imperator Constantinopoli in miliario IIII a Theodosio patre suo X kal. Febr.*; inde minus accurate Marcellinus comes: *Caesarem fecit . . septimo ab urbe regia miliario; tunc quippe hora diei tertia tenebrae factae sunt*; de Prosperi verbis cf. Holder-Egger l. l. p. 32. Socrates V 25: *Ὁρώριον ἀναγορεύσας βασιλεία* ubi dies est 10. m. Ian. a. 394; apud Claudianum cf. III cons. 83, IV cons. 172, VI cons. 65, qui etiam de tenebris non prorsus dissimilia habet. Revera tenebras fuisse die 20. m. Nov. 393 constat; ceterum cf. Sievers l. l. p. 324. Quod vero Caesarem, non Augustum constitutum dicit Marcellinus, nomina regia confudit; similiter nempe de Theodosio II. dissentitur; *ἐπὶ ῥοθῆ Αὐγουστος* de eo refert chronic. paschale ad a. 403, Caesarem creatum esse ad eundem annum Marcellinus.

13) Verba Orosii sunt a Marcellino et Iordane iterata. 14) cf. Claud. VI cons. 54 sq.; fasti Idat. et Anon. Cusp. et chron. paschale s. a. 389. 15) Hoc concedit fere Claudianus Ruf. I 115, 220 sqq.; cf. Zosim. IV 51 et 57 ubi: *ἀπέλιπεν αὐτόθι Ῥουφῖνον . . πράττοντά τε ὅσα βασιλεὶ δίδωσιν ἢ τῆς ὑπεροχῆς ἐξουσία*.

esse inde ab anno 392 voluerat¹⁾. Hic praefectus anno 395 rectorus erat alteram partem imperii²⁾.

Honorii etiam tum pueri a patre moribundo tutor constitutus est Stilico; hic enim cum Honorio illis diebus Mediolanii adfuit. Stilico gener Theodosii, maritus Serenae, Theodosii per adoptionem filiae, anno proximo in Eugenii tyranni et Arbogastis supplicio magnam partem habuisse non videtur, sed primas partes egisse Timasius magister militum (praesentalis?), secundas ille³⁾, qui fortasse magisteriam dignitatem per Thracias habuit⁴⁾; nec Claudianus illo anno quidquam praeclare ab hoc gestum celebrat. Adfuerat tamen, et comes fuisse *divi Theodosii Augusti in omnibus bellis adque victoriis* in elogio CJL. VI 1730 dictus est⁵⁾. Initio autem anni 395 magister utriusque militiae in partibus Occidentis a Theodosio factus est⁶⁾, neque ab eo culmine militari dum vivit recessit⁷⁾. Magistros hosce inter altissimarum dignitatum viros numeratos praefectisque

1) De praefectura cf. cod. Theodos. VIII 6, 2; I 14, 2; Claudianus Ruf. II 82: *Ausonios currus et iura regentem*; cf. curram illum iuris Manl. Theodor. 198sq. 2) cf. praeter Eunapium Ioannis Antioch. fr. 188 M.: *οἱ ἐπίτροποι Ἀρκαδίου καὶ Ὀρσίου Πουφίνος καὶ Στελίωνος*.

3) cf. Zosim. IV 57: *ἔταξεν ἡγεῖσθαι Τιμάσιον καὶ ἐπὶ τούτῳ Στελίωνα*; cf. Ioann. Antioch. fr. 187 M. 4) Quamquam hoc nusquam memorant scriptores; huc tamen pertinere videatur edictum anno 393 ad Abundantium, Stiliconem et alios magistros militum datum cod. Theod. VII 4, 18. Eodem traho Claudiani locum carm. min. 30, 196—211, in quo tractando haec comminisci velim. Stilico in primo flore aetatis tribunus praetorianus factus (CJL. VI 1730) et anno ut videtur 383 (Keller p. 15) cum legatione ad Parthos missus est (Claud. Stil. I 51—68) etiam tum, ni fallor, tribunus et notarius; tantum autem detraxeris ut caput legationis Sporacium fuisse statuas (cf. Laur. Lyd. de magistr. III 53). Haec primum exceperunt nuptiae Serenae, id quod efficitur ex Stil. I 69 sq. et carm. min. 30 (alluditur etiam Fescenn. c. 3, Nupt. 30—39; cf. CJL. VI 1730 et 1731, V 6250); generque principis eodem anno, ut videtur 384, comes stabuli sacri vel praepositus stabulorum sub dispositione comitis rerum privatarum nominatus est (c. min. 30, 190—193, ubi hic dicitur *primus honor*; cf. inscr. 1731; equos maxime Phrygios ibi memorat poeta; unde non cogitur illum in Phrygia annum degisse). Sequitur alter honor, comitivae domesticorum illustratus, his Claudiani verbis magis obscuratus quam explanatus (ibid. v. 193): *gemino mox inde e germine duxit Auxilia*; ita fere codex V, quod emendare velle sane periculosum est; sed utut germine defendemus, duplicis naturae auxilia domesticorum et protectorum distinguuntur, ipsius principis cohors quasi et tutela et ornamentum; *τάξεως γὰρ καὶ προσώπου ἕνεκα ἐν παλατίῳ εἰώθασι καταλέγεσθαι* (Procop. hist. arc. c. 24; cf. praeter Boeckingium Not. dign. II p. 394sq. accuratissimam disputationem Mommseni in Ephem. epigr. V p. 131sq.); ita socer generum sibi comitem proximum elegit. — His autem quae deinde adnexuit Claudianus ibid. v. 196—211, ea tam arte adnexa sunt illi comitatu domesticorum, ut accipi non queant nisi de annis proxime succedentibus; videtur ibi de magisterio militum esse sermo, diciturque Stilico in bello tum magistris militum senioribus esse praelatus; convenit quod Zosimus V 34 per annos tres et viginti eum usque ad mortem *στρατηγόν* fuisse tradit; unde non a. 385, sed 386 incepisse eius magisterium colligo. Atqui notitia dignitatum in partibus Orientis quinque magistros aequo fere auctoritatis loco ponit: duos in praesenti, singulos per Orientem, per Thracias, per Illyricum; ex his eligamus magisterium per Thracias quod Stiliconi cum veri similitudine tribuamus; quem Rhiphaeam glaciem vidisse et Histrum fluvium rotis sulcasse testis Claudianus est III cons. 147sq. Ergo hoc in Claudiani loco c. m. 30, 196sq. sub floribus verborum latet, Stiliconem magistrum per Thracias in Thracicis bellis a Theodosio antepositum esse magistris reliquis, id quod non est quod miremur. Iam vero bella Thracica maxime nota sunt duo annorum 386 et 391 de quibus supra rettuli; anno autem 386 Promotus magister fuit per Thracias (cf. p. XXVI); restat ut a. demum 391 fere in eius locum ibi Stilico successerit, antea alibi vim obtinuerit militare.

5) Item *socius bellorum omnium et victoriarum* ibid. 1731; cf. Claud. III cons. 145 et 146 (qui versus cum verbis inscriptionum mirum in modum concordant) et v. 147sq. ubi Theodosius et Getas et Sarmatas una cum genero se prostravisse affirmat. Propterea etiam Stil. II 212sq. de Andragathio et Arbogaste Theodosii adversariis quasi de hostibus ipsius Stiliconis sermo est. Atque adnoto ibidem Stil. II 210 debito sane impeditiora esse verba aut *litore prodeunt*; sed tamen probari non possunt quae inde efficit Jeepius ed. II p. 252; potius aut de Andragathio aut de Gildone cum Gesnero cogitabimus. 6) Zosim. IV 59: *Στελίωνας στρατηγόν τε ἀποφήνας κτλ.*; Gainam tum *τῶν ἐσπερίων στρατοπέδων ἑξάρχον* fuisse quod scribit Ioannes Antioch. fr. 190 M. probari vix potest. 7) Memoratur dignitas CJL., VI 1730—1733, 1188—1189, IX 4051 inter quos titulus VI 1731 non ante annum 405 positus est; cf. Zosim. V 4, 2: *ἔπ' ἔπειν σχεδὸν τὸ Ῥωμαίων στρατόπεδον ὑπήκοον εἶχε*; leges ad Stiliconem magistrum militum datae extant cod. Theod. VII 22, 12 anni 398; VII 1, 18 et 20, 12 anni 400; VII 13, 18 anni 407; VII 20, 13 anni 409. Cf. de eius dignitate Mommsenus Hermae t. 24 p. 264. Videntur autem huic unico „magistro utriusque

praetorii et urbis aequatos esse notum est¹⁾. Quin etiam ut huius stationis vir *parens* vocaretur a principe quinto saeculo usus ferebat²⁾; huc alludit Claudianus, qui Stil. II 166 *regni parentem* appellat Honorii socerum. Iam vero militiae hic magister ipsis imperatoribus affinis imperii partem recturus erat alteram³⁾.

Praepollebat Medialanio illis temporibus Constantinopolis, quod et loci natura et rerum quasi traditione factum est; atque Theodosius si quidem non Honorio, sed Arcadio Orientem, quem ipse rexerat, tribuit, quin hunc fratrem natu maiorem cum Rufino suo praevalere prae Honorio in dominatu destinaverit nullus dubito equidem. Si enim toti imperio Stiliconem praeesse maluisset, summam huic dignitatem non per Occidentem tribuisset, sed Byzantii, neque Honorio eum adiunxisset, sed Arcadio. Immo Honorium, tum quippe immaturum, in paucos tantum annos pupillum Stiliconi tradidit tutori, usque dum suae tutelae esse posset. Neque quanta ambitione ferveret animus generi perspexisse videtur; Stilico enim violentiam deficiente occasione facile dissimulaverat. Res ipsae autem efficere debebant ut tutor in aula Honorii perinde robur imperii ad se traheret atque in Valentiniani aula Arbogastes.

Die 26. m. Febr. eius anni Ambrosius episcopus orationem funebrem de obitu Theodosii Mediolanii coram Honorio habuit⁴⁾. Ibi tum dictus est Theodosius liberos praesenti Stiliconi 'commendasse'⁵⁾; quod si de tutela filiorum mandata interpretaberis, celerius ages; nihil enim iis verbis inesse video nisi optasse Theodosium ne tutor Honorii hostilia contra Arcadium pararet. Quodsi verum est quod Graeci tradunt auctores, eum statim post patris decessum amborum filiorum 'tutelam' sibi adrogasse⁶⁾, impudentius tum quidem hoc fuit mendacium. Sed ita non Stilico, si quid video. Nuntius enim hic ex ipso Claudiano clarissimo harum rerum scriptore ad historicos illos manasse sane potest. Quid vero Claudianus? Loci tres, in quibus hanc inventionem summae auctoritatis primum publicavit, extant III cons. 152—168 et Ruf. II 4 sq. et Ruf. I praef. 17 ubi ex Florentinis excerptis sensum hunc restitui; loci hi omnes post Rufini demum mortem editi sunt. Atqui poeta hic in ipso quasi arcano imperii versatus esse et, si qua promit, et os et stilum Stiliconi praebere videtur. Concluditur hunc ducem ne ipsum quidem ante interfectum Rufinum id ausum esse, ut ambitioni suae scitam de postremis verbis Theodosii fabulam praetenderet. Quam Claudianus postmodo decantare non desiit⁷⁾.

Rufinus *ὁ ἀπληστος*, divitiarum incertum an dominationis cupidior, mortuo Theodosio prolixius iam libidini suae inserviit. Lucianum comitem Orientis cito morti dedisse traditur⁸⁾, idque paucis perstrinxisse videtur poeta Ruf. I 241—245⁹⁾. Filiam Arcadio in matrimonium dare conatus est, sed spes fefellit¹⁰⁾, quod caute attigisse videtur poeta Ruf. II 14—15 (cf. ad l.), diciturque adeo in eo fuisse ut fastigium regale sibi ipsi affectaret, quode cum Claudiano testium ne unus quidem dissentit¹¹⁾. Arcadius autem Eudoxiam filiam Bautonis duxit a. d. V kal. Maias¹²⁾. Quin etiam malo fato evenit ut anni initio barbari nova et repentina rabie percita exarderent; Huni ex Seythicis regionibus Caucasio transito per Armeniam, Cappadociam, Syriam effusi incen-

militiae“ vel „equitum et peditum“ in Occidente etiam suppositi extitisse proprii „magistri peditum“ et „magistri equitum“; cf. Mendelssohnus ad Zosim. V 32, 4; his adnumerandus Iacobus magister equitum *carm. min.* 50.

1) Boecking l. I. II p. 211.

2) Mommsen l. I. p. 261.

3) In universum de Rufino et Stilicone regum curatoribus cf. Eunap. fr. 62 et 63.

4) cf. M. Ihm, *Studia Ambros.* (1889) p. 38.

5) cp. 5: *liberos praesenti commendabat parenti.*

6) Zosim. V 4: *ἔλεγε γὰρ ἐπιτεράσθαι παρὰ*

Θεοδοσίου τελευτῶν μέλλοντος τὰ κατ' ἄμφω τοὺς βασιλεῖς ἔχειν ἐν πάσῃ φροντίδι; et haec quidem satis caute; confirmatius exinde Zosimus V 34: *Θεοδοσίου ἀμφοῖν αὐτοῦ παῖδων τὰς βασιλείας ἐπιτεράσει* et ipse Olympiodorus apud Phot. *cod.* 80: *καταστὰς ἐπίτροπος τῶν παίδων . . . ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πατρὸς αὐτῶν Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου.* Haec et ab Eunapio et ab Olympiodoro ex ipso Claudiano auctore assumi potuisse iam a Kochio apposite moneor.

7) cf. IV cons. 432, Nupt. 307, *Gild.* 302, Stil. I 140, II 53—79, III 120 sq., VI cons. 581 sq.

8) Zosim. V 2.

9) cf. Kochius p. 596.

10) Zosim. V 1.

11) Oros. VII 37, 1;

Zosim. V 1; Socrat. VI 1; Sozom. VIII 1.

12) Chron. paschale ad ann. 395; Zosim. V 3; Philostorg. XI 6.

diis rapinisque omnia miscebant¹⁾. Quas miseras eo minus restinguere Rufinus valuit quia legiones Orientis, quas Theodosius contra Eugenium abduxerat, reditum ex Italiis nondum habuerunt. Hunos quo tempore et quo modo repellere contigerit tacet historia²⁾.

Stilico interim Galliarum securitatem omnibus anteponebat primum iter sine exercitu acceleratissimum fecit ad Rhenum, socios Germanorum reges sacramento obstrinxit, Marcomerem et Sunnonem reges Francorum novarum rerum cupidos fregit³⁾, redux fuisse ad exercitum initio m. Martii videtur⁴⁾. Huius exercitus, ad Frigidum victoris, partem Vesegothi foederati ducibus Gaina (et Saule) et Alarico effecerat⁵⁾; domum eos missos esse a Theodosio post profligatum Eugenium ante hiemem verisimile est⁶⁾. Morabantur vero apud Mediolanum vel Ticinum vel Ravennam etiam tum legiones orientales contra Eugenium eductae, ut praeter Stiliconem magistrum militum etiam partium orientalium magistrum Timasium ibi adfuisse appareat; nec hoc satis, sed Gainas quoque Gothus magisterium Romanum tum accepisse videtur⁷⁾; non accepit Alaricus⁸⁾. Unde subito adaucta apud Gothos suos Alarici auctoritas.

Et tum quidem, vere eodem, quo Stiliconis, etiam Alarici clarum sidus emergens e tenebris huius aevi ortum est, idque fixum mansit radians in caelo historiae Germanorum. Qui iuvenis⁹⁾ cognito, ab Hunis tum Asiam devastari, temporis opportunitatem perspexit, proprium regnum Gothis quaerendum esse proclamavit¹⁰⁾, ipse a magna popularium parte rex sublatus est¹¹⁾. Et Vesegothi transdanuviani iam ante veris initium¹²⁾ e Dacia incursarunt¹³⁾. Ceterum seditio ocepsisse mense Martio videtur¹⁴⁾. Inundabantur Pannonia, Illyricum, Thraciae, Macedonia, Thessalia¹⁵⁾.

Iam Timasius quidem et Gainas cum legionibus Byzantium magnis itineribus contenderent oportuit. Stilico vero vix a Rheno reversus tum primum in illo rerum discrimine fines suos excessit coniunxitque cum illis suum exercitum, ipse Arcadio auxilium laturus non vocatus. Quin etiam expeditio ita describi solet, quasi si etiam Timasius et Gainas et Orientis milites Stiliconi duci unico obtemperaverint, id quod aut admittit dubitationem aut postulat. Per Pannoniam autem in Illyricum iter factum esse coniectum est¹⁶⁾. In Thessalia vero cum Romani Gothique accincti ad proelium manus conserere coepissent¹⁷⁾, Arcadius instigante Rufino Timasium et Gainam Byzantium venire, Stiliconem regredi in Italiam cum copiis suis iussit edixitque. Paruit neque rebellare conatus est Stilico nec de ultima Theodosii voluntate tum verba iactavit

1) Haec accuratius Claud. II 28—36 quam Socr. et Sozom. I. I.; cf. Philostorg. XI 8 et Kochius p. 598 sq., qui a perfidia crimine hac in re Rufinum non male defendit; similiter Richter I. I. p. 30 sq., Wietersheim. IV p. 184. 2) cf. infra p. XXX adn. 12. 3) Alter regum in Tusciam in exilium missus, alter cum ulcisci vellet hanc ignominiam, a suis popularibus suppressus esse a Claudiano dicitur Stil. I 236—245, quae ita quidem narrantur ut cum illa Stiliconis ad Rhenum expeditione cohaereant; certe acta sunt ante bellum Gildonicum, quod ibi referri incipit v. 246. 4) Testis huius itineris unicus Claudianus est IV cons. 439 sqq., Stil. I 20, 189 sqq., 216 sqq., II 186 sqq., 243, 286, III 13; cf. Kochius p. 592 sq.

5) Zosim. IV 57, 2, V 5, 4; Socrat. VII 10; Saulem potius Alanorum ducem vocat Ioann. Antioch. fr. 187, id quod verius; idem tacet Alaricum. Ad Frigidum decem milia Gothorum cecidisse iactat Orosius VII 35, unde omnino plus ibi quam viginti milia eorum adfuisse effecit Iordanus c. 28. 6) Kochius p. 600. 7) cf. Zosim. V 7. 8) Zosim. V 5, 4: ἡγανάχτει γὰρ πτλ. 9) cf. Claud. VI cons. 498. Ex Baltharum genere oriundus dicitur Iordan. c. 29 de quo cf. ibid. c. 5; adultus in Peuce insula, Claud. VI cons. 105. Egit de Alarico Simonis, Versuch einer Geschichte des Alarich (1858). 10) Iord. c. 29. 11) Marcellin. Cons. ad a. 395; Iordan. de brev. chr. p. 238 de Isidori testimonio cf. Volz, de Vesegoth. p. 10. Causam seditionis sunt qui etiam hanc fuisse putarint, post Theodosii mortem Gothis dona consueta ab imperatoribus subtracta esse, id quod scribit Iordanus c. 29. Sed dona subtrahere tunc temporis insanientis fuisset; cf. Wietersheim. IV p. 182. 12) Aqua enim solidata Ruf. II 27. 13) Versus Claud. Ruf. II 36—53 de Alarici catervis interpretandos esse constat; atqui v. 26 barbari per terga ferocis Danuvii ruere et stagna rotis frangere dicuntur; ergo hi transdanuviani non possunt fuisse nisi Gothi ii, quos in Daciam Theodosius receperat (supra p. XXV). 14) Kochius p. 601. 15) Hic autem pugnatum esse fertur, Socrat. VII 10. 16) Ex Claud. Stil. II 191 sq. et Ruf. II 161; Kochius p. 602; quia Pannoniam tum pacavit, pacator Histri Stilico audit Claud. Stil. III 13; cf. Wietersheim. IV p. 187. 17) Claud. Ruf. II 124 sqq.

rediitque in Italiam¹⁾. Timasii autem et Gainae milites Rufinum obvium in campo Hebdomi ante portas Constantinopolis subito furore trucidarunt, trucidatum foedissime dilacerarunt²⁾, quod statim dicebant ex Stiliconis consilio a Gaina esse perpetratum³⁾; ceterum nisi odio ipsis militibus fuisset Rufinus⁴⁾, ita saevitum non esset in corpus exanimum; furorem autem inhibita Alarici devictione sibi contraxerat. Id actum est die 27 mensis Novembris⁵⁾.

Hinc frenos Orientis arripuit Eutropius eunuchus praepositus sacri cubiculi anno 396, mox etiam praefectus praetorio⁶⁾, qui cum iam vivente Rufino apud Arcadium aliquid valuisset⁷⁾ et Stiliconi favisset⁸⁾, remoto Rufino prohibuit⁹⁾ ne Stiliconi, quidquid de tutela amborum filiorum praetendebat, dignitatem in partibus Orientis Arcadius concederet.

Interim Alaricus Achaia totam occupavit¹⁰⁾ tenuitque 'imperans' per annum 396¹¹⁾. Exercitus Byzantinus abfuit; quid egerit, incertum¹²⁾. Tandem eo perventum ut Stilico in auxilium arcesseretur; qui iterum profectus militibus in naves impositis¹³⁾ cum robore Romano Corinthum appulit¹⁴⁾, Alaricum in Phloe colle inclusum obsedit, mox tamen dimisit et effugere cum praeda incolumem passus est¹⁵⁾. Videtur enim Stilico barbaris feliciter inclusis ad Arcadium eam victoriae scripsisse condicionem, ut Eutropius ille nescio abiectior an versutior homo e palatio et comitatu removeretur sibi que potentiae aliquid per partes Orientis concederetur¹⁶⁾. Quod ubi negatum est, hostem ille sibi reservavit, quo ad infirmandam alteram Romam abuti posset. Et ita Graecia quidem liberata est; Gothi vero Epirum populati sunt¹⁷⁾, eoque inopiae Arcadius redactus,

1) Ibid. 195—277.

2) Ibid. 400 sqq.; consentiunt cum Claudiano de membrorum dilaniatione et

Marcell. Com., qui ab Italicis militibus necatum dicit, et Hieronymus in epist. 60, 16 data anno 396.

3) cf. Zosim.; Claudianus nimirum in carmine de Rufino ipsos milites simplici amore Stiliconis ad facinus impulsos esse simulat, v. 275sq., 402; postea vero in Bello Gild. 304 Stiliconi Rufini casum attribuit. Chron. paschale ita: ἀνῆρέθη . . . ἐν τῷ ἑβδόμῳ ὑπὸ τοῦ ἐξερχέτον.

4) cf. Philostorg. XI 3: διότι

μνηστρίζων αὐτοὺς ἐπεφώρατο.

5) τῇ εἰκάδι ἑβδόμῃ (τοῦ Νοεμβρίου) Socrat. VI 1; de rebus Rufini

mortui edictum datum est Id. Febr. anni 396 Cod. Theod. IX 42, 14; cf. ibid. IX 38, 9.

6) Primum quidem

a Theodosio ante Eugeniani belli exitum in Thebaidem ad Ioannem monachum oraculum petiturus missus est, nam πιστὸς ἦν αὐτῷ τῶν ἐν τοῖς βασιλείοις εὐνοούχων, Sozomen. VII 22; cf. Claud. Eutr. I 312, II praef. 39; deinde praepositus est sacro cubiculo, cf. ibid. I 146, II 553, cod. Theod. IX 40, 17, Marcell. Com. ad a. 396; praefectum autem praetorio factum esse evincit solus Claudianus I 286 *index praetoria*, 105 *eous rector*, 234 *forum* (cf. v. 297), II praef. 1 *rerum habenas* (cf. illas *habenae* Manl. Theod. 198), II 68 *praesidium legum*; frustra contra dixit Gesnerus ad I 231. In edicto cod. Theod. l. l. anni 399 quod de mortuo Eutropio scriptum est: *omnes res Eutropii qui quondam praepositus sacri cubiculi fuit aerarii nostri calculis adiuvimus*, de praefectura eius cum indignatione et contemptu tacetur; indidem factum est quod nulla constitutio omnino ad Eutropium praefectum data in codicem recepta est; nam ipsi imperatores in edicto de quo agitur haec de eo: *ut eiusdem universis actibus antiquatis omnia mutescant tempora . . . nec ingemiscant aut qui sua virtute ac vulneribus Romanos fines propagant* (hi sunt magistri militum) *vel qui eosdem servandi iuris aequitate custodiunt* (hi sunt praefecti praetorio). Sed etiam plura his verbis continentur; quod enim expresse vetantur magistri militum et praefecti praetorio ingemiscere de Eutropii sordibus, eo tacite indicatum est Eutropium ipsum et magisterium et praefecturam obtinuisse. Potest vero ille non nisi brevissimo tempore haec sibi arrogasse; nam constat ex cod. Theod. de praefectis Caesario et Eutychiano annorum 396—398, Aureliano et Eutychiano anni 399. — Denique Eutropius non solum consul a. 399, sed etiam patricius dictus: Claud. ibid. I 109, II praef. 2, II 561; unde iocus ille de *patre principis* II 69, II praef. 50; cf. *πατὴρ βασιλέως* Philostorg. XI 4, Sozom. VIII 7. De magisterio militiae infra videbimus. — Qua ratione Eutropius regnum administraverit, ex Claudiano disci fere non potest; neque hoc loco memoro nisi a Mommseno ad provinciarum Orientis novum ordinem, quarum tum numerum auctore Eutropio dividendo adauctum esse doctissime coniecit, non minus speciose adhibitos esse versus in Eutr. II 585 sqq. (*provincia quaeque superstes dividitur*); cf. Comment. soc. scient. Saxon. II p. 259.

7) cf. Zosim. V 3. 8) Zosim. V 8. 9) Scilicet *κυριεύων Ἀρχαδίων καθάπερ βοσκήματος* Zosim. V 12.

10) Claud. Ruf. II 187sqq.; bell. Poll. 175sqq., 611, 629; multa ea de re Zosimus V 5 et 6; cf. Volz l. l. p. 15 sq.

11) Ita Hieronymus epist. 60, 16, anni 396; cf. Kochius p. 606. 12) Contra Hunos in Asia detentum apte coniecat idem.

13) Stil. I 173: *Vexillum navale dares*. 14) IV cons. 462 sq.

15) Claud. Ruf. II praef.; IV cons. 461sqq.; Stil. I 185sqq.; Bell. Poll. 513sqq.; 564sqq.; Zosim. V 7.

16) Ita Kochius p. 610; quod contrarie disputat Claudianus Bell. Poll. 516sq. quis mirabitur? 17) Claud. Eutr. II 215; Zosim. V 7, 4; Dalmatiam vastatam dicit Philostorg. XII 2.

ut Illyricum aut totum aut pars eius iis traderetur¹⁾, civitas Romana concederetur, Alaricus magister militum Illyrici nominaretur²⁾.

Stilico vero ab imperatore Orientis publice hostis declaratus, bonis vel praediis, quae habuit apud Constantinopolim, privatus est³⁾.

Victus autem esse ad Pholoen Alaricus videtur anno 397; nam apud Claudianum in carmine De tertio consulatu Honorii ad ipsas kalendas Ianuarias anni 396 edito altum silentium est de ista victoria; ergo anno certe 395 non acciderat. Congruit quod ipso anno 396 imperare Gothos per Achaïam etiam supra vidimus. Neque vero anno 396 eiecti sunt; etenim poeta in carmine De quarto consulatu v. 620 sqq. id exemplis demonstrat, prospera sperari posse ubi Honorius consul esset. Ubi quod curiose et primi eius et secundi consulatus neque vero tertii mentio fit, concludimus tertium nulla omnino insignitum fuisse victoria ut pro exemplo poni illo loco non posset. Accedit quod, si anno 396 finitum esset bellum Peloponnesiacum, inter hoc bellum et bellum Gildonicum plenus ad minimum annus intercessisset; at contra 'tenuem moram' interfuisse et Stiliconem summa in festinatione fuisse testatur Claudianus Ruf. II praef. 16⁴⁾. Restat ut anno 397 rem actam esse aiamus⁵⁾.

Bello feliciter confecto Alaricus quietem egit per annos quattuor. Novas turbas autem nec parum negotii regno occidentali in Africa tum dedit Gildo, natione Maurus, Nubelis reguli filius, comes et magister militiae utriusque per Africam inde ab anno 385⁶⁾, qui Firmo fratri Mauretaniae principi olim anno 376 a Theodosio seniore oppresso⁷⁾ successit. Qui cum ne magno quidem Theodosio anno 394 fidem servasset⁸⁾, ubi defunctum eum comperit, Africam sibi usurpavit a Stilicone nihil timens et retentis classibus annonariis commeatum frumenti Romae praeclusit⁹⁾. Unde in urbe fame imminente summae difficultates praefectis urbi ortae sunt¹⁰⁾, qui ex Galliis, Hispaniis, Germaniis annonam supplebant¹¹⁾. Mox etiam aperta seditione ab Honorio defecit et ad Arcadii partes declinavit pellectus ab Eutropio¹²⁾; quas insidias suscepisse Eutropius vix antea potest quam Stilicho ad Pholoen Alarico dimisso odium perfidiae in se collegerat. Patrocinator huic suspicioni quod Gildo non ante annum 397 hostis publicus a senatu Romano rogante Stilicone iudicatus est¹³⁾. Videsque rationis orbem compleri; reducitur enim hinc quoque ad eam conclusionem, quae fuit, anno demum 397 fallacem

1) De Illyrico constat ex Claud. bell. Poll. 535, Eutr. II 214; obscurata tradunt Sozom. VIII 25, IX 4, Olympiodor. apud Phot. cod. 80, Zosim. V 26. Illyricum fortasse paene totum Gothis traditum; Emathia enim certe inuit (bell. Poll. 535) et Thraces (ibid. 537); cf. Volz p. 22 adn., Keller p. 35; Achaïa minus; aliter de Graecia liberata gloriari Claudianus haud potuisset; fortasse tamen etiam pars aliqua Illyrici occidentalis; vix enim Gild. 453 de Arcadii Illyricis damnis lamentatur Honorius, immo de suis. 2) Ducem factum poeta liberius dicit Bell. Poll. 536, praesidem Eutr. II 216. Praefectum praetorio Illyrici fuisse ex iis colligebant quae Claudianus B. Poll. I. I. de iurisdictione eius et armorum fabricatione memorat, ad quam metalla et officinas (Thessalonicae, Naissi, Ratiariae, Horreomagi) adhibuerit. Sed praefectum Illyrici annis 397, 398, 399 Anatolium praebet cod. Theod. XVI 8, 12; XI 14, 3; IV 11, 8; VI 28, 6. Restat ut magistrum militum fuisse dicamus (Gueldenpenning p. 54). 3) Zosim. V 11, 1: *κοινῇ δόγματι*; Claud. Stil. I 297—299, 277 sq. 4) cf. infra p. XXXVIII. 5) Eum annum iam Gibbon dederat; cf. quae disputavi De moribus Christianis eqs. (1885) p. 19 adn., quae placuisse etiam Kochio (p. 581 et 605 sqq.) gaudeo. 6) Nam Claud. Gild. 154 per duodecim annos eum potentia usum esse indicat. Cf. Cod. Theod. IX 7, 9 (anni 393); Claud. Gild. 195 sq. 7) Amm. Marc. 28, 6, 26; 29, 5; 30, 7, 10. 8) Auxilium enim debitum eum paullo ante mortem principis, i. e. in bello Eugeniano non praestitisse tradit poeta Gild. 241—255; cf. VI cons. 108 sq.; quae de rebus gestis contra Maximum perperam accepit Jeepius. 9) Praecluserat iam vivente Theodosio per hiemem a. 394—395; Seeck Symm. praef. p. 67. 10) cf. Claud. Gild. 17 sqq., 35, 62; Eutr. I 401 sqq., Stil. I 279 sq.; Seeck I. I. et quae supra de Florentino praefecto disseruimus. 11) Claud. Stil. I 307 sq., II 393 sq., III 88; cf. Eutr. I 402 sqq. 12) Honorio imperatori primo tempore obsequii speciem servavit (Claud. Gild. 256 *nunc usque vel huc usque*); defecit anno 397 (ibid. 16 et 66) magna laude exceptus ab aula orientali (Eutr. I 399); ad partes Eoas nomen Libyae regendae transtulisse Gildo dicitur Stil. I 271 sq. (cf. ad I.). 13) Symmachi epist. IV 5 ad Stilichonem; cf. Claud. Stil. I 325 sq.; in eadem epistula Symmachus apud ipsum Arcadium se causam concordiae publicae egisse testatur.

in Peloponneso se praestitisse Stiliconem. Non ante mensem Martium¹⁾ hostem publicum dictum esse Gildonem ex cod. Theod. XII 5, 3 assequimur ubi die 17. m. Martii Anicius Probinus proconsul Africae comparet. Denique anno demum 398 ineunte²⁾, dum exercitus maior a Stilicone paratur, Mascizel frater Gildonis, cui a Gildone nefarie interfecti erant filii, cum parva peditum manu³⁾ contra eum missus est.

Ante huius expeditionis exitum⁴⁾ ineunte eodem anno 398 hieme nondum exacta⁵⁾ Stilico Mariam filiam Honorio in matrimonium collocavit, quo novo iam atque firmiore vinculo regium puerum sibi devinciret. Et tunc quidem dux Mediolanii adfuit⁶⁾; sed iam aestate anni praecedentis ex Achaia revertisse videtur. Tum enim fere novas cohortes eum ad Gildonem debellandum explorasse canit Claudianus Stil. I 307 dilectu per Gallias habito (v. 317) et per Italias; quo spectant etiam edicta cod. Theod. VII 13, 12 et 13 et 14 data mensibus Iunio, Septembri, Novembri anni 397⁷⁾; tantusque numerus tironum contractus est, ut tunc ipsum impossibilia agi diceret Symmachus⁸⁾. Quem tantum dilectum si respicimus, copiae Italicae illae, quibus ad Pholoen victus est Alaricus, etiam ad finem anni 397 ad tutandam Achaia ibi relictas neque vero domum reductas esse videbuntur⁹⁾.

Tum ipso vere anni 398 post nuptias Honorii nuntius inexpectatissimus et laetissimus de suppresso ad Tabracam Gildone perlatus est¹⁰⁾. Stilico autem Mascizelem

1) Quin etiam non ante autumnum, si premimus Claudiani verba Gild. 16: veniente hieme hostem indictum esse Gildonem.

2) Cl. Gild. 16: *quem veniens indixit hiems* (cum hostis publicus declararetur), *ver perculit hostem*; quo iure autumnum Mascizelem profectum Kochius dixerit p. 611 non assequor; *hiems* v. 490 procella est.

3) Oros. VII 36, 6: *cum quinque milibus, ut aiunt, militum*; inde Marcell. Com. ad a. 398. Claudianus Gild. 418 sqq. legionem Augustam (octavam?), praeterea enumerat cohortem Herculiam, cohortem Ioviam, militem Nervium et Felicem, Invictos, Leones; Nervii, Iovii, Leones, Felices, Invicti inter auxilia palatina fuerunt, Not. dign. occid. ep. 5; cf. Boecking II p. 230, Seeckius, Forschungen I. l. p. 186 sq. De versu Gild. 9 cum Seeckio dissentio; neque enim *exercitus* ibi memoratus alius esse potest atque ille v. 418 sqq. magnis verbis celebratus; sed pugnatum omnino non esse atque Orosium ficta pro vero vendidisse confido (cf. Gueldenpenning p. 69); iure itaque *needum* posuit poeta.

4) Claud. Stil. I 3 sq., ubi statim post nuptias celebratas celebratam victoriam esse et lauream secutam esse sarta amatoria exponitur; cf. Kochius p. 584 sq. Kalendis Ianuariis anni 398 praedixerat quidem nuptias poeta (IV cons. 643), sed consilium Stiliconis eatenus dissimulaverat ut post paucos annos futuras indicaret; et imberbem enim ibi dicit principem et maritum tum futurum esse cum lanugo per ora serpere coeperit. Deinde vero ita rem acceleravit Stilico ut fere mense Februario eiusdem anni nuptiae agerentur; non improbaliter Kochius p. 585 haec: „er hatte vielleicht schon damals, als Claudian den Panegyricus De IV. consulatu schrieb, die Vermählung für Januar oder Februar 398 in Aussicht genommen, hielt dies aber geheim, um mit dem fait accompli zu überraschen und so seinen Gegnern, an denen es [in palatio Honorii] sicher nicht fehlte, die Gelegenheit zu Erörterungen und Ränken zu nehmen“. Mirum est quod Claudianus IV cons. 641 sqq. ter etiam ad nomen *Mariae* adsonantia verba posuit: 641 *Marii!*, 646 *mariti!*, 648 *mariti!*; nempe qui Mariam habebit, ille vere „maritus“ erit.

5) Vel ante veris initium; id Kochius I. l. optime effecit ex Fescenn. 2, 1—10 et 41 sq. Adde quod Nupt. 185 scriptum est Venere ad nuptias agendas appropinquante *clarescere puris Aquilonibus Alpes*, item quod v. 188 subiti flores et frondes nascuntur, quod miraculum non fuit nisi etiam tum hiems fuit.

6) cf. Claud. Fesc. 3, al.

7) cf. Symmachi epist. VI 64 datam hieme 397—398.

8) I. l. p. 171, 23 Seeck. Ceterum vide

quae disputavit Seeckius praef. p. 69 sq.

9) Kochius p. 611.

10) De rebus gestis Claudianus haec

tantum: classis ancoras solvit in portu Pisano (Gild. 417 et 483), Sulcos, Olbiam, Caralin in Sardinia, in Africa Cinyphis fluvii ostium appulit (ibid. 9); bellum profligatum est apud Tabracam (Stil. I 359, Eutr. I 410, II praef. 71) verno tempore (Gild. 16); Gildo captus (Gild. 12), futurumque fuit ut Romae capitis damnaretur (Stil. I 361; III 99, cf. Gesnerum); de mortis genere ex Claudiano Gild. 465 satis constat cervicem a carnifice „rotatam“ esse (chron. Ravenn. (Cuspin.): *Gildo occisus est pridie kal. Augustas*; hinc Prosper liberius: *Stilico . . Gildonem . . interfecit; strangulatus interiit* Oros.; hinc audacius *propria se manu strangulavit* Marcellin. Com.; cf. Zosim. V 11). Qui autem factum sit, ut casu tam improvise et subitaneo caperetur Gildo, nescitur et ad coniecturas relabimur; neque enim quisquam sobrius Orosii et Paulini vit. Ambros. 51 fabulas superstitiosas pro vero venditabit. Ego vereor ne tali fallacia rem egerit Mascizel quam tacere vel occultare maluerint Romani. Quid enim, si statuamus Mascizelem se cum fratre et in gratiam rediturum et militem contra Romanum imperium iuncturum simulasse, hinc vero et deceptum et captum esse Gildonem? an id convenire moribus illis Africanis negabitur? Kochius Gildonis milites ipsius violentiarum impatientes ad Mascizelem transfugisse supponit.

victorem reducem morti dedit¹⁾, ne, puta, Firmi et Gildonis fratrum imitari exempla conaretur; patrimonium Gildonicum post confiscationem comiti proprio administrandum tradidit²⁾.

Deinceps anno aut 398 aut 399 senatus populusque Romanus, quandoquidem ipsi urbi Gildonica rebellio perniciosissima fuerat, exquisitissimis honoribus et imperatores merito affecit et Stiliconem. Tunc enim et statuæ equestres imperatorum constitutæ sunt quibus in marmore subscriptum (CJL. VI 1187): *imperatoribus invictissimis felicissimisque dominis nostris Arcadio et Honorio fratribus senatus populusque Romanus vindicata rebellione et Africae restitutione laetus*³⁾, et Stiliconis statua marmorea propterea quia *Africa consiliis eius et provisione liberata* sit; ita pronuntiatum est in elogio statuæ supposito CJL. VI 1730⁴⁾. Quæ quidem elogia ad latus arcus Septimii vel in foro Romano eruderata esse dicuntur. Neque mirum ea quoque in re senatum populumque R. cum Claudiano concordasse, quod Mascizelis veri victoris nomen et hic publice tacetur et in Laudis Stiliconis libro primo, sed omnia transferuntur in consilia et provisionem summi ducis.

Anno 398 si quid etiam amplius actum sit nescimus; nisi quod de legationibus illis Claudiano fides habenda esse videtur quas Mediolanium missas esse a Suebis, Francis aliisque Germanorum populis gloriatur Eutr. I 379 sq., 394 sq. Nam etiam carm. minor. 46, 13 *Rheni triumphos* affert, quos, cum prorsus nihil significare non possint, de legationum illarum triumpho incruento dictos esse oportet; scriptum autem illud carmen esse sese testificatur post mensem Februarium anni huius de quo agitur⁵⁾. Congruit cum loco illo Eutr. I 379—395, quod in constitutione data initio anni 400 cod. Theod. VII 20, 12 non solum Sarmata (et Quadus?), sed etiam Alamannus legionibus inseri dicitur.

Eodem anno an Britanniae pacatae sint, etiam minus exploratum est⁶⁾.

Honos unus defuit Stiliconi; ex consuetudine enim illius aevi post tanta merita bellica ut statim in annum proximum 399 etiam consul designaretur, expectari debebat; atque in votis hoc fuisse Romanorum Claudianus testatur Stil. II 222 sq. et 258⁷⁾; quod inhibuisse Eutropium confido. Usus enim tum ferebat, ut in imperio bipertito alterum quidem consulum Arcadius, alterum Honorius designaret, sed ita, ut uterque Augustus utrumque ratum esse ante publicationem iuberet⁸⁾. Atqui Stilico in partibus Orientis hostis publicus dictus erat; debuit ergo Arcadius negare probationem.

Hinc est quod anno 399 Eutropius et Mallius Theodorus consulatum inierunt. Stilico vero ut iniuriam pensaret, ipso initio anni Eutropium in fastos Occidentis inferri

1) Zosim. I. l. I.; cf. Oros. I. l. I.; E. Vogt in libello anni 1879 p. 86 Stiliconem mortis auctorem fuisse addubitavit; sed Orosius quia morti Mascizelis plausit, nomen Stiliconis consulto omisit; omittit enim omnia quæ in laudem eius verti possint. 2) „Privato iure“ Gildo prædia per provinciam paene totam tenuerat (Claud. Gild. 157—161), quæ tum domui Honorii „sociata“ vel „ad aerarium delata“ sunt; cf. cod. Theod. IX 42, 16 anni 399, cod. Theod. VII 8, 7 anni 400, VII 8, 9 anni 409; inde illud patrimonium Gildonis sub dispositione comitis rerum privatarum et comes ille patrimonii de quo cf. Not. dign. occid. c. 11; adde cod. Theod. IX 40, 19 et Augustinum contra Cresconium Gramm. 3. Ceterum vide Boecking II p. 380 et Mommseni adn. ad CJL. IX 4051. 3) Claudianus VI cons. 370 sqq. etiam arcum triumphalem innuit, ubi Romæ verba ad Honorium hæc sunt:

et nominis arcum

Iam molita tui . . . pugnae monumenta dicabam

Defensam titulo Libyam testata perenni.

4) Statua dicata est et post m. Februarium anni 398, quia *socer Honorii* Stilico dicitur, et ante a. 400; nam consulatus eius memoria deest. 5) Scilicet v. 12 Stiliconem et Serenam poeta „soceros“ Honorii vocat unde nuptias Honorii actas esse colligimus. 6) Id primum memorat Claudianus Eutr. I 392, iterum Stil. II 250 sqq.; mirum quod de annis 385 et 386 cogitare potuit Keller p. 17. 7) Ubi tantos annos elusæ provinciae dicuntur spe consulis, et Africae verba sunt: *sperabam nullas trabeis Gildone perempto nasci posse moras*. Claudianus nimirum rem eo vertere debuit in laudatione, ut Stiliconem fasces contempsisse simularet v. 222, 233 sq., 281 sq. 8) cf. Mommsen, Ostgothische Studien (in Neues Archiv für ältere deutsche Geschichtskunde XIV) p. 5.

omnino vetuit; scilicet iam initio m. Ianuarii Mediolanii Claudianus recitavit haec (consul. Theodor. 266): *non hic violata curulis; turpia non Latios incestant nomina fastos*¹⁾; et ubicumque consulatus illius anni in Occidente memoratur, Theodorus solus comparare assolet²⁾.

Eutropius praefectura non contentus anno ut videtur 398 etiam magisterium militum arripuerat, quo consilio et Abundantium sustulerat³⁾ et Stiliconem excludere ex rebus Orientis studuerat⁴⁾. Seditiones militum Gothicorum minus graves accidisce anno fere 397 videntur⁵⁾. Anno vero 398 arma movebant Gothi externi nescioqui et ex septentrionis partibus profecti solitis caedibus atque rapinis Asiam et Syriam depopulabantur⁶⁾, quo iam tribus annis ante barbaros et maxime quidem Hunos incurrisse supra relatum est; hos repulsos esse necesse est intra annos 395 et 397⁷⁾. Eutropius vero quamquam fere nihil contra latrones gessisse videtur, tamen tamquam vicisset in urbem rediit triumphans⁸⁾ et consulatum sibi vindicavit victori⁹⁾. Itaque consul designatus esse videtur Eutropius aestate aut autumno anni 398, mense fortasse Septembri; quod ut alia eius temporis designationum exempla commendant¹⁰⁾, ita Claudianus confirmare videtur in libro I; nam 'annum' ille ibi 'flagitat' (v. 285) tunc ipsum postquam ex bello Asiatico victus a barbaris, sed victorem simulans rediit (v. 254 sq.); quem reditum cum nec hieme nec vere accidisce veri simile sit, acciderit aut aestate aut autumno.

Iamque anno 399 statuae consulis et omnis generis imagines in multis civitatibus exhibebantur¹¹⁾. Bellum autem quod inter barbaros trans Danuvium transve Caucasum tum fuisse et mox desiisse videtur¹²⁾, Eutropio et regno orientali negotia non paravit.

1) cf. Claud. Eutr. II 293 sqq., ubi Musa haec nihil non exaggerans Eutropium candidatum significatum aulae Mediolanensi esse exponit, sed despectum esse adeo ut ne ad senatum quidem de eo referret Stilico neque rescriptum Romam veniret quo consulem non esse agnoscendum ediceretur; sed senatum ipsum accepto designationis rumore in fastos referre eum dedignatum esse; cf. verba despicientia Romae Eutr. I 373 sq. (apud Claud. Eutr. II 127 idem valet quod Stilico relegasse turpe nomen legitur). Quodsi quis miratus sit quod Claudianus saturam illam, qua Eutropii consulatum impugnat, non tempore designationis vel autumno anni 398 edidisset, sed demum ad consulatus introitum, commode id explicio ex supra dictis. Si enim aula designationem omnino neglegebat neque edictum emisit quo quid sentiret publicaretur, ne poetae quidem huic palatino ansam invectivarum praebere potuit sola designatio. Credibile est Stiliconem interim ad Arcadium scripsisse quid de novo consule sentiret id agens ut consilium ille mutaret; quod ubi frustra fuisse exordio anni proximi apparuit, et Stilico quid constituisset strenue monstravit et consensit senatus et Claudianeae indignationi tandem liber campus apertus est. Ceterum si quis Claudiano diffidat affirmanti rumorem tantummodo de designatione Romam perlatum esse, egregie refellitur Eunapii verbis utilissimis fr. 74: *ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους Εὐτροπίου τοῦ εὐνούχου τῶν μὲν περὶ τὴν ἐσπέραν οὐδὲν ἀκριβῶς γράφειν [ἐξῆν] εἰς ἐξηγήσιν· τό τε γὰρ διάστημα τοῦ πλοῦ καὶ μῆκος μακρὰς ἐποίει τὰς ἀγγελίας καὶ διεφθεαρμένας ὑπὸ χρόνον . . . οἱ τε πλανώμενοι καὶ στρατεύοντες εἰ μὲν τινες ἦσαν τῶν περὶ τὰ κοινὰ καὶ δυναμένων εἰδέναι, πρὸς χάριν καὶ ἀπέχθειαν . . . ἀπέστειλεν. Εἰ γοῦν τις αὐτῶν συνήγαγε τρεῖς ἢ τέσσαρας τάναντία λέγοντας ὥσπερ μάρτυρας, πολὺ τὸ παγκράτιον ἦν τῶν λόγων . . . ταῦτα δὲ ἦν· „σὺ πόθεν ταῦτα οἶδας; ποῦ δὲ σε Στελίων εἶδε; σὺ δὲ τὸν εὐνούχον εἶδες ὦν“; . . . τῶν δὲ ἐμπόρων οὐδὲ εἰς λόγον πλείονα ψευδομένων ἢ ὅσα κερδαίνειν βούλονται κτλ.*

2) cf. edicta eius anni in cod. Theodos. et chronica Prosperi, al.; unde etiam per errorem Manilio et Theodoro apud Idat. descr., Mallius et Theodorus in chron. Cassiodori, mallio et theodor cōns tabulae paschales de quibus Usenerus in Mus. Rhen. 37 p. 479. Quae cum ita sint, credi nequit quod sane quam eleganter coniecit Mommsenus l. I., in praefationis cons. Theod. v. 11 sq. per aquilas duas Eutropium et Theodorum esse denotatos; quod si esset verum, Eutropius figurate aquila Honorii, i. e. consul ab Honorio approbatus dictus esset; quam imperatoriam approbationem pronuntiare poeta non potuit eodem die quo die negavit nomen Eutropii in fastos esse relatum (Theodor. v. 266). Neque aquila omnino bene poni de despectissimo homine mihi videtur. Igitur in comparatione illa verba poetae alio vertamus; cf. supra p. XIX.

3) Consulem anni 393; cf. Claud. Eutr. I 167. 4) Claud. Eutr. I 236 ibique Gesnerus; 241 *arbiter belli*; cf. supra p. XXX adn. 5.

5) Huc traho verba Synesii in oratione De regno c. 21; cf. quae disputavi De moribus christianis eqs. p. 20; etiam harum turbarum auctorem Gainam fuisse suspicor. 6) Eutr. I 246 Cappodocia, 248 Argeus mons, 250 Syria nominatur. 7) cf. supra p. XXX adn. 12; et quidem repulisse eos videtur Fravitus; huc enim trahi potest Zosimi locus de eo V 20, 1.

8) Eutr. I 254 sq. 9) Ibid. 285. 10) cf. quae diximus p. XXXVII adn. 3.

11) Cod. Theod. IX 40, 17; cf. Claud. Eutr. II 71 sq. 12) Claud. ibid. II 103; hoc enim sibi vult ni fallor quod Mars iam a Gelonis Thraciam repetere dicitur in curru cruentato.

Ille igitur primo vere Ancyram cum Arcadio iter fecit sollemne¹⁾, unde cum non ante aestatem ineuntem repedarent²⁾, Gainas ille magister militum, quem etiam Rufini caedi adfuisse vidimus, summa qua contra Eutropium flagravat invidia³⁾ eo perductus est, ut seditionem moveret qua vix perniciosiorem passus est Oriens⁴⁾. Seditiosam autem militiae Gothicae indolem iam anno 397 perspexerat Synesius et quid futurum esset Arcadio praedixerat⁵⁾. Iam Gainas Greuthungos, qui cum Ostrogothorum manu sedes in Phygia concessas tenebant⁶⁾, et Tribigildum Greuthungum, comitem et ducem alae Geticae, quem Tarbigilum vocavit Claudianus⁷⁾, in tumultum subitarium pellexit. Quos 'advenas Arctoos'⁸⁾ anno 395 cum Hunis in Phrygiam delatos et colonos vel 'laetos' factos esse non absurde conieceris. Ibi vero postquam per paucos annos culturae agrorum vacarunt⁹⁾, Tribigildo duce, qui Nacoliae residebat¹⁰⁾, Phrygiam suam pluresque Asiae regiones perurunt in ipsasque urbes irrumpunt¹¹⁾. Eutropius muneribus datis sedare et compescere turbas frustra temptat¹²⁾, mox contra rebelles Leonem amicum *ἡποστρατηγόντα*¹³⁾ mittit, Gainae mandat ut Hellespontum et Byzantium a vi barbarorum tutaretur. Et Leo quidem, quamvis varia nec constanti fortuna Tribigildus uteretur¹⁴⁾, tamen et infelicissime rem gessit et interfectus est¹⁵⁾. Quo casu etiam Eutropius e culmine est praecipitatus flagitante cum urbis populo¹⁶⁾ tum vero Gaina viro potentissimo¹⁷⁾ nec renuente Arcadio¹⁸⁾; qui eum Cyprum relegavit¹⁹⁾ per edictum illud quod hodieque extat insertum codici Theodos. IX 40, 17; atque haec illa exigua charta est, cuius vulnere spado patricius concidit, quam Claudianus canit Eutr. II praef. 19. Relegatum esse debere aestate magis exeunte quam ineunte rerum gestarum serie docemur quas enarravimus; quod vero edictum *datum* esse traditur *XVI Kal. Febr. Constantinopoli Theodoro v. c. cos.*, illud *Febr.* corruptum esse recte vidit Tillemont²⁰⁾.

Mox Chalcedone anno aut eodem aut, quod facilius credam, proximo²¹⁾ Eutropius necatus est.

Atque iam Stiliconis consulatui nil obstruebat Oriens, quod iniit ille cum Aureliano anno 400; unde hostem publicum eum esse desiisse post Eutropium oppressum efficitur. Quodsi Eutropii potentiam aestate magis exeunte quam ineunte fractam esse recte posuimus, autumno, mense fortasse Septembri anni 399, vix vero antea consul designatus est Stilico. Claudianus vero anno priore fore adeo speraverat, ut Arcadius

1) Saepe ibi constitisse imperatores et Arcadium quidem etiam anno 397 Gothofredus illustravit ad Cod. Theod. IX 14, 3 (tom. III p. 98). 2) Claud. l. I. 100; *aestas* enim ex optimis membranarum edidimus. 3) Eunap. fr. 75; Zosim. V 17, 4; 13, 1. 4) Zosim. V 13 sqq. 5) cf. supra p. XXXIV adn. 5. 6) Claud. l. I. 154. 7) Philostorg. XI 8; Zosim. V 13, 2; tribunus militum (*χιλιαρχῶν*) apud Socrat. VI 6, de nomine monendum apud Eunapium fr. 75 extare *Ἀργίβολον*; quae corruptela a *Ταργίβολον* propius abest quam a *Τριβίγιλδον* quod habet Zosimus; ita *Tarbigilum* Claudianum quodammodo tutatur Eunapius. 8) Claud. l. I. 158. 9) Ibid. 195 sqq.; cf. 205. 10) Philostorg. XI 8. 11) Claud. v. 274 sq.; Eunap. fr. 75; Zosim. V 13, 3—4; 15, 1 sq.; Philost. l. I. 12) Claud. v. 317. 13) Ita Zosim. V 16, 5; de eius moribus cum Claudiano facit Eunapius ipse fr. 76. 14) Zosim. c. 15 et 16. 15) Ita Claudianus v. 432—455, apud Zosimum c. 17 infortunium eius perfidiae Gainae tribuitur, mors tacetur; sed ad mortem Leonis fortasse verba Eunapii pertinebant fr. 75 fin.: *σφαγείς δὲ ἔκειτο μηδὲ τὸν θάψοντα ἔχων καὶ κατορύξαντα*. 16) Ita Claudianus v. 516 sq., hoc confirmant quodammodo Ioannis Chrysostomi orationes sive homiliae *εἰς Εὐτρο. εὐνοῦχον πατριῶν καὶ ὑπατον*; cf. Socrat. VI 5. 17) Ita Zosim. c. 17 fin. quod veri simillimum. Poeta enim Gainae et nomen et res debita anxietate praeteriit, propterea nimirum, quia si memorasset eum, perfidiam eius laudare debuisset. Et fieri etiam potuit ut Stilico cum Gaina conspiraret; eo magis dissimulandus Gainas fuit. 18) Eos, qui quaerere solent in historiis ubi sit mulier, ad narrationes de Eudoxia mittimus offensa ab Eutropio, quas habet Philostorg. XI 6. 19) Zosim. c. 18; Claud. Eutr. II praef. 20) Tom. V adnot. p. 62; rescribi voluit Oct.; contra facit tamen quod cod. Theod. IX 40, 18 datum est *VIII Kal. Aug.* eiusdem anni. Cf. Sievers p. 360, Gueldenpenning p. 99. 21) Zosim. c. 18, 2; Aurelianus consulatu deiecit Gainas anno 400; cum ea re arte nexus fuisse videtur Arcadii et Gainae conventus qui habitus est Chalcedone, Zosim. c. 18, 6. Quodsi anno 400 Chalcedone fuit Gainas, etiam Eutropius Chalcedonem eo anno traductus esse volente Gaina videatur. (De morte eius Asterius Kal. p. 60 ad d. I. m. Ian. 400? cf. Sievers; mihi ignotus auctor).

contra Tribigildum suppetias Stiliconis imploraret¹⁾; ea in re eventu refutatus est. Et Gainas quidem etiam tum summam ibi rerum tenuit; qui primum Aurelianum consulem aliosque altioris loci viros profigavit²⁾, deinde iuncto sibi Tribigildo aperta prodicione tyrannorum more regnum appetens Constantinopolin subicere conatus est; quod cum secus processisset³⁾ et alia quoque ei praeter spem evenissent⁴⁾, a Fravito magistro militiae natione Gotho debellatus, trans Danuvium fugatus, in pugna ab Hunis occisus, caput eius anno 401 hastae praefixum Arcadio allatum est⁵⁾. Fravitus autem consulatus honorem induit anno 401.

Quae Gainae fata Claudianus quidem non celebravit, celebraverunt Graecis versibus Eusebius scholasticus atque Ammonius⁶⁾.

Tot ac tantis calamitatibus per illos annos Orientis terrae vexatae sunt; qua in historia id ne respeximus quidem quod de Mazicibus et Auxorianis traditum est, inter annos 395 et 400 atque eodem fortasse tempore, quo a Greuthungis Asiam, ab ipsis Libyam et Aegypti haud exiguum partem devastatam esse⁷⁾; vel quod etiam Parthi anno 399 ne fidem Romanis frangerent et Tigridem transgrederentur 'Sapore' rege caeso timendum fuit⁸⁾.

Interim Alaricus in Illyrico quievit futura opperiens et novum discrimen praestolatus neque miseriis regni Arcadiani misceri curavit neque lucrum capessivit ex civilibus eius discordiis; sed illarum partium regiones despiciens totiens tamque crudeliter direptas⁹⁾ sensim sensimque in Italiam, quae inde a Cimbrorum temporibus incursiones paene nullas passae erant, oculos figere consuevit et in tranquillo speculatoris instar securus consedit.

VIII.

Hic finis est annalium qui sunt ab Aniciorum consulatu ad consulatum Stiliconis. Unde ad Claudiani tandem vitae curriculum persequendum sermo pedem referat eoque redeat unde deflexus est, atque de carminibus eius amplioribus in honorem Stiliconis conditis — annalibus et ipsis —, quatenus necessarium videatur, disceptare conemur.

Nuntium de caede Rufini ad Claudianum exeunte mense Novembri vel ineunte Decembri relatum esse statuamus; consilium novi in Rufinum carminis scribendi cepit imaginemque eius sibi delineavit poeta certe non ante Decembrem; Decembri ipso

1) Eutr. II 534sq. (verba Aurorae ad Stiliconem). 2) Zosim. c. 18, 8; Socrat. VI 6. 3) Zos. c. 19, 1—3; cf. Synes. de provid. p. 116—119, Philost. XI 8. 4) Et in Thracia (Zos. c. 19, 6—7) et in Chersonneso (ibid. 20 et 21). De rebus Gainae cum Zosimo satis congruit Marcellinus Comes pui sub a. 399 haec: *Gaina comes apud Constantinopolim ad praeparandum civile bellum barbaros suos occulte admonet; ipse valetudinem simulans urbe digreditur, coepto adversus Byzantios proelio plurimi hostium cadunt, ceteri fugientes ecclesiae nostrae succedunt ibique relecto ecclesiae culmine iactisque desuper lapidibus obruuntur; et ad annum 400: bellum navale contra Gainam tyrannum inter Chersonesum et Hellespontum gestum est; multa milia Gothorum caesa vel demersa sunt. Gaina comes de hoc bello fugiens evasit, ipso tamen anno occisus est mense Februario (?)*; et ad annum 401: *caput Gainae hastili praefixum Constantinopolim allatum est*. Differunt eo Zosimus et Marcellinus quod pugnam Constantinopoli in urbe ille anno 400, hic anno 399 factam esse tradit. Ceterum de his rebus omnibus conferendi Socrates VI 6; Sozomen. VIII 4; Philostorg. XI 8. 5) Zosim. c. 21 et 22; cf. Eunap. fr. 80, 81, 82 (103?, 104?); Philostorg. XI 8. 6) Socrat. VI 6. 7) Philostorg. XI 8; cf. Synes. epist. 129, 131sq. 8) Transgressos esse tradit Claudianus Eutr. II 474—484; in quo quod timuit, pro vero posuisse videtur; certe Orosius VII 34 de Theodosio et Parthis: *ictumque tum foedus est, quo universus Oriens usque ad nunc tranquillissime fruatur*. Etiam Saporis nomen Varanis nomini substituit poeta, cf. Sievers p. 369. 9) cf. Zosim. V 5 de Achaia: *τὴν ἐξ ἐκείνου μέχρι τοῦ νῦν καταστροφὴν διδόντα τοῖς θεωμένοις ὄραν*.

panegyrico in Honorii tertium consulatum componendo occupatum poetam vidimus (p. XXIV); itaque vel tunc versum vix ullum contra Rufinum exaravit¹⁾; quaeritur in ipsa conscriptione operis quam diu detentus sit. Et potest sane Claudianus in festinatione scribendi videri cum Statio poeta conferendus, cui Silvae subito calore et quadam festinandi voluptate fluebant adeo, ut nonnulla sibi singulis diebus effusa iaceret; neque in nonum annum premi carmina celeribus his ingeniis complacebat. Recte tamen Kochius²⁾ usque ad medium saltem annum 396 carminis perfectionem protendit. Si enim in panegyricis iis, qui novos consules inaugurant quique versuum numero millenorum fere dimidium continere solent, tres ad minimum menses a designationis tempore usque ad consulatus initium consumebat, si fere quinque menses in primo Eutropii libro (qui coeptus non est ante m. Ianuarius, absolutus vix post m. Iunium anni 399), Rufinus hic cum versuum numero millenario circiter sex menses sibi exigebat vix ut ante m. Iulium anni 396 absolveretur³⁾.

Primam ibi Stiliconis magnanimi laudationem poeta in librum I inseruit vv. 259—300 ipsum adloquens (*qua dignum te laude feram?*) comparatione Herculis laborum, quam anno proximo ad Florentinum adhibuerat (cf. p. XVI), hic in Stiliconem ita conversa v. 284sq., ut monstra omnia quae Hercules vicerit Rufinum adaequare negentur. Deinde II 6 id praecise pronuntiatur quod summum fuit: *tibi credita fratrum utraque maiestas geminaeque exercitus aulae*; denique II 101—256 ducis magnanimitas ipsis rebus gestis illustratur; in quibus Alarici nomen admirabili anxietate vitavit; an regem Gothi-

1) Dolet quod in huius editionis p. 17 fortasse sub finem a. 395 scriptum carmen significavi aliorum rationes secutus; quod postquam typis mandatum est, refutavit Kochius. 2) l. l. p. 582 sq.
3) Imprudentius hac de re disputavit Seeckius (Forschungen zur deutschen Gesch. t. 24 p. 178sq.); eo nempe devenit ut de hisce carminibus veritati paene contrarium pronuntiaret: 'Wir entnehmen . . . dass Claudian sich zu ihrer Ausfeilung so viel Zeit wie möglich liess. Er begann sie wahrscheinlich gleich . . . Oft war er dreiviertel Jahr und selbst noch mehr zu früh fertig (!), und hatte er seine Verse . . . mit Mühe und Sorgfalt vollendet, so waren sie ihm so lieb geworden, dass er eher einen groben Verstoß beging (!), als eine nachträgliche Aenderung vornahm.' Quod si probari deberet, quam ridiculus poeta fuisset, omnino dici non posset. Modo fingamus nobis nostris temporibus poetam quemvis elegantiorum in palatio Guilelmi Germani die primo anni 1871 carmen gratulatorium recitantem; id carmen si scripsisset novem mensibus antea nec quidquam voluisset mutare, de Francogallorum devictione ecce nullum in eo verbum infuisset atque cum indignatione gratulator tam lenti animi foras exturbandus fuisset. Quin etiam neglexit Seeckius primum Eutropii librum (cf. supra), neglexit panegyricos Aniciorum (cf. p. VI) et de VI cons. Honorii (cf. p. LV). Hi panegyrici ante m. Septembrem scribi coepti esse non possunt; sed etiam eo procedere licet, ut designationes consulum illo aevo omnes autumnum factas esse statuamus; ad ea enim quae Kochius p. 577 adnotavit accedit ne Eutropium quidem et Stiliconem et Honorium sexto consulum ante aestatem designatos esse videri. Quid vero fuit, quo in errorem pelliceretur vir doctissimus? Primum quidem versus respexit 643sq. panegyrici de IV cons. Honorii declamati initio anni 398, ubi poeta Mariae sponsae Honorii etiamtum ignarum se esse aut testatus est aut simulavit; quod nil valet; nam sub finem anni 397 de Maria desponsa quidquam constitisse probari non potest, immo nomen eius usque ad nuptias celatum est (cf. supra p. XXXII adn. 3 et infra de Fescenninis p. XXXVIII); deinde hoc pressit ille, quod in carmine de III cons. Honorii Stilico remissus ex Thessalia et Rufini caedes tacetur; at vero Stilico remissus partibus Occidentis non laudi fuit, sed ignominiae nec celebrandi facultatem ullam praebuit; ceterum hasce res si tetigisset poeta, etiam Rufini dolos atque exitium ipsum celare vix potuisset; hac vero de re mea facio Kochii verba (p. 577): 'die Beseitigung eines kaiserlichen Ministers durch Soldatenaufstand war eine innere Angelegenheit . . . des Osterreichs, an der weder Honorius noch Stilico und selbst weströmische Truppen direct Antheil hatten; sie konnte also nicht zum Ruhmeskranz des Honorius verwendet werden; ja, es wäre . . . durchaus unschicklich gewesen, wenn Cl. in dem Gedichte, das in officieller Feier dem Kaiser vorgetragen wurde, über den Fall des . . . Vertrauten des kaiserlichen Bruders Arcadius hätte triumphiren wollen. Eben darum wurde die Rufinaffaire von Cl. in einem besonderen Gedicht behandelt, das nicht dem Kaiser, sondern Stilico gewidmet ist'. Ita cautum est ne ambitiosum illud Stiliconis et Rufini certamen in ipsos Augustos fratres ullo modo transferri posset; nam illis annis unanimitatem fratrum unice curat Claudianus (III cons. 175—211), discordiae vel umbram obliterat. — Denique currenti stilo Claudiani opera esse perscripta atque etiam ad res recentissimas respici et Bellum Pollentinum totum comprobatur (cf. infra) et versus illi IV cons. 639sq. (ubi triumphus et victoria sperantur) Mascizelis expeditionem novissime susceptam plane innuentes et Theod. v. 266, ubi in Eutropium vix tunc consulum factum invehitur; similia.

cum tum dignum nondum putavit hexametro Latino? an nominatim castigare reveritus est? Iam vero Stilico tunc quidem in rebus extraneis detentus carmen expoliturum audire nondum poterat et de hoc carmine vix quidquam accepit. Evicimus enim, quod gravissimum est, Alaricum, a quo vastari Graeciam etiam tum poeta plangit II 186 sq., superatum demum esse anno 397 (supra p. XXXI sq.). Et ad primam recitationem Mediolanii absente Stilicone factam spectat libri primi prologus; quam si vel Stilico vel Honorius auscultassent, de hisce suis auditoribus exultasset laetissimis verbis poeta; id enim numquam usquam omittit; hic contra convenire non dicitur nisi 'sacra caterva' (v. 16) et propterea quidem convenire, quia iam Rufinus ad Pythonis exemplum 'domini telis' peremptus sit (v. 14); ergo dominus hic sive Stilico sive Honorius intellegitur, adesse certe non dictus est¹⁾. Conferri debet Theodori panegyricus Mediolanii inter sacram catervam absentibus Honorio et Stilicone praelectus (cf. supra p. XIX). Et ita quidem Claudianus anno 396. Tum vere anni 397 nuntio de Alarici clade accepto alteram praefationem per quam ipsi victori epyllion dicatur libris in Rufinum addidit et interposuit; in qua post memoratam Graeciam liberatam dux ipse ad audiendam carminis recitationem ita invitatur v. 13 sqq.:

Immensis, Stilicho, succedant otia curis

Et nostrae patiens corda remitte lyrae

15 Nec pudeat longos interrupisse labores

Et tenuem Musis constituuisse moram;

additurque etiam Martem post proelia modis Pieris aures pacificasse. In quibus *tenuis mora* v. 16 propterea postulatur quia statim eodem anno 397 Gildonica expeditio praeparabatur (cf. quae dixi p. XXXI). Itaque in otio exiguo anni 397 post devictum Alaricum nec vero antea Stiliconem Claudiani laudationem exceperis hi versus manifestum reddunt. Et apte poeta etiam de Honorio magna verba iniecerat I 372 sqq.; ita ut Claudianus inde ab hac maxime recitatione²⁾ cliens Stiliconis factus et quasi comitatus poeta acceptus fuisse nec iam senatus intercessione indiguisse dicendus sit.

Denique cur non Honorio, sed Stiliconi Rufini caedem laudatam dicaverit Claudianus, bene expositum video a Kochio l. l. p. 577.

Hinc Claudianus initio anni 398 panegyricum in IV consulatum Honorii proximo simillimum, sed duplo iam ampliorem recitavit, quem, quod raro factum, sine praefatione edidit. Exinde in nuptias Honorii et Mariae actas Mediolanii anni 398 m. Februario et Fescennina quattuor scripsit chorica et pulcherrimum Epithalamium; itaque in haec nuptialia duo menses primos eius anni poeta consumpsit. Pertracta sunt sollemnia per multos dies, ita ut Fescennina septem diebus ante Epithalamium recitatum decantarentur³⁾; in quibus sponsae nomen usque eo absconsum tum primum a choro populo proditum est⁴⁾. Harum autem cantionum non defuisse vituperatores indicat poeta verbis illis praef. Nupt. 13: *Centauri Faunique negant*, i. e. rudiores in aula homines negabant teneros modos fescenninorum cum votis publicis congruere. Ceterum hoc observatur. Stiliconis laus ut nusquam omittitur, ita etiam in huius anni carminibus legitur IV cons. 432 sqq., Fescenn. 3, Nupt. 119, 307 sqq.; gravius quod in Honorii Epithalamio primum Serenae nomen praeclarae famae comparet v. 120; tacetur enim in libris in Rufinum, de III et de IV consulatu, memoratur exinde et in Bello Gild. 310 et in Laude Stil. I 73 et in VI cons. 93, denique etiam propriam laudationem Serena accepit carm. min. 30. Illud casu factum esse ne credas. Immo per

1) Rufinum Honorii iussu interfectum esse nullo iure contendere potuit Claudianus; itaque necesse est 'dominum' v. 14 Stiliconem esse putare; propterea in vv. 17 sq. constituendis excerpta Florentina secutus sum; qua via etiam sententiam multo elegantiores nactus esse mihi videor.

2) Nempe recitasse Claudianum poema concludas ex *auribus* memoratis v. 20.

3) Nupt. praef. 15: *Septima lux aderat*; haec fuit septimana Christianorum, Kochius p. 586.

4) Ita acute idem l. l.

nuptias Mariae Serena socrus facta est principis; tum demum a celebratione eximi iam non posse poetae visa est. Cuius adnotationis fructus hic erit; iam enim carmina minora omnia, quibus poeta aut effert Serenam aut adloquitur, si ante mensem Februarium anni 398 scripta esse pones, veri dissimilitudinem captabis; sunt autem carm. min. 31, 45, 46, 47, 48, carminum minorum appendicis c. 4.

Tum vere eodem anni 398 Gildo Afer infidelis celeri victoria absumptus est. Huic bello canendo Claudianus abhinc medium annum 398 impendit atque duobus ni fallimur libris bellum Gildonicum sibi enarrandum proposuit; in priore, quem tenemus, Honorius ipse grandibus verbis victor promittitur v. 205, Stilico Arcadio commendatur v. 288sq., item Serena v. 310, Honorius bellum postulat v. 354sq., Stilico consilium struit et Mascizelem ducem belli designat v. 380sq., rursus Honorius ipse oratione habita ad victoriam milites incitat v. 427sq.; in classis profectio liber exit. In altero libro qua ratione Claudianus victoriam Mascizelis, de qua hodie paucissima constant, tractaturus fuerit non liquet; summum meritum certe in Honorium et Stiliconem vertere debuit. Occisus autem esse fertur Gildo pridie kal. Augustas¹⁾; ergo hoc opusculum non ante m. Augustum poeta aggressus est. Stilico vero Mascizelem eodem anno interfici iussit; inde factum videtur ut Claudianus librum alterum Belli Gildonici aut omnino non scriberet aut imperfectum vel quem fortasse iam tum in palatio praelegerat deleret²⁾. Mox in carmine De consulatu Stilichonis anni 400 exitum belli Gildonici plene ab integro enarrat I 246—385 quasi si ille alter liber non extaret, immo nova hac opera truncatum opus suppleturus; et hic nimirum Mascizelis iam nulla mentio fit. Denique in publicum epyllii non nisi prior pars emissa est cui inscripsit poeta *liber primus* vel *prior* (*liber I* codex Vaticanus); declamaverat eum Claudianus Mediolanii³⁾.

IX.

Per quadriennium quod est a vere anni 398 usque ad annum 402 imperium occidentale recreatum et feliciore fortuna usum est; neque vero ea rerum fuit tranquillitas ut Musa Claudianea velle posset requiescere. Quae quidem quantam 'famam' iam anno 398 adepta esset, ipsa pronuntiavit Theod. praef. 3: *nec te fama vetat, vero quam celsius auctam* eqs. Et primum Mallius Theodorus in Occidente, Eutropius in Oriente consules designati anni 399, deinde Stilico consul anni 400 ad nova ac si fieri potuit ad maiora provocabant.

Panegyricum 'in Manlium Theodorum consulem' mensibus anni 398 fere Octobri Novembri Decembri conscriptum esse statuo; nam Septembri designatus consul videtur⁴⁾; recitatio fuit Mediolanii ipso anni 399 initio (cf. supra p. XIX). Flavius Mallius Theodorus primos honores iam adulescens annis fere 375—379 susceperat⁵⁾, post praefecturam Galliarum otio multorum annorum (cf. v. 138. 176) se dedit philosophico simul et agresti (cf. v. 174sq.), denique Italiae praefectus est non ante annum 395 (imperante scilicet Stilicone, cf. v. 161) eamque dignitatem exercuit placidissime (cf. supra p. XIII). Inter amicos autem Symmachi annis maxime 390—398 comparet epist. V 4sq. Atque in hunc summum virum primo etiam epigramma illud carm. minor. 21 iacere ausus est Claudianus, in quo quod semper eum somnare maligne canit,

1) Chron. Ravenn. (Cuspini) sub a. 398.

2) Ne ex verbis quae extant Bell. Poll. praef. 5 *hic*

cecini . . . Libyamque receptam efficias Claudianum totum Bellum Gildonicum olim se praelegisse testari, cautum est supra p. XXsq.

3) Hoc supra p. XXI conclusimus ex Stil. I 3 et 4, ubi ipsa regia est quae cecinisse dicitur fuso Gildone triumphos; i. e. poeta eos cecinit in regia.

4) Kochius l. l. p. 577;

supra p. XXXVII adn. 3.

5) Seeckius Symm. praefat. p. 151.

illud otium annorum 382—396 irrideri veri simile esse diximus (p. XIII). Eundem Theodorum anno 399 et praefectum et consulem panegyricus celebrans iam otium illud non poetae ipsius verbis vituperat, sed deae Iustitiae, ceterum assiduam illam morum lenitatem summis effert laudibus. Itaque vir humanissimus etiam in eo clementiam praestitit, quod cavillationem pristinam Claudiani satis mitem illam et mansuetam omnino non curavit nec in iram diuturnam abreptus est; immo veritus, ne livida oblivio tot suos labores carperet, laudatorem hunc sibi accivit eloquentissimum.

Mallium nec vero *Manlium* viri nomen fuisse ex lapidibus et scriptoribus abunde constat. Claudianum vero *Manlium* in versu ponere maluisse membranae eius consentiunt bonae omnes, neque apud eum *Mallium* ex deterioribus, quarum paene nulla auctoritas, inferre ausus sum¹⁾.

Contrarium evenit Eutropio Theodori in Orienti collegae, contra quem invectivam 'trium' librorum emisit poeta qua nulla acerbior. Eutropius consul designatus est autumno anni 398 mense fortasse Septembri. Claudianus vero non designationis tempore²⁾, sed ipsius demum consulatus initio ad arma et pugnam satiricam prosilivit. In primo enim libro iam iniit honorem castratus (cf. gratiarum actionem v. 300sq.) et ex tanti monstri aspectu satura tota deducitur v. 9sq. Quodsi addimus in eodem primo libro eum statum rerum esse ut honorem nondum deposuerit Eutropius, sed id ipsum flagitetur tantum, ipso Ianuario mense hic liber conceptus moxque solus vulgatus esse debet. Vere primo eiusdem anni consule Ancyram profecto (II 95sq.) Tribigildi tumultus oritur (II 236sq.; *frondes* memorantur v. 452), post quem tumultum i. e. fere aestivo tempore ex Arcadii gratia excidit Eutropius (II 516sq.) et Cyprum relegatus est (cf. supra p. XXXV); id postquam comperit poeta, eodem anno librum alterum in Eutropium adiecit qui Cypriacum exilium memorat, sed exitium postulat pro exilio, non mortis damnatum esse nefarium hominem vituperat (v. 20—57); ceterum in tumultu maxime enarrando absorbetur. Nec vero libros hos emisit Claudianus sine supplemento tertii carminis scripti quidem post librum secundum, sed quod huius libri praefationis locum obtinet, in quo iam ita sententiam mutavit, ut gaudeat mortuum non esse Eutropium et exilium Cyprium describere gestiat³⁾. Denique haec quoque quod mortem Eutropii ignorant, ipso anno 399 perfecta esse colligitur ita, ut menses fere a Iunio ad Septembrem libri secundi eiusque praefationis origini attribuiamus. Exinde supererant anni 399 menses fere quattuor a Septembri ad Decembrem quibus Claudianus magnae Laudi Stilichonis elaborandae, initio autem anni 400 recitandae vacare posset.

Quos libellos anno 399 conditos si cunctos uno tractu perlegimus, spiritu mirum quantum mutato affari videmur; nec tam fervidum adhuc aut acerbum poetam umquam vidimus. Desubito enim in eo ingens totius Orientis odium exarsit. Nam cum primis annis non

1) Nempe aliud vita est, aliud poesis. Claudianus enim — ut in eo percensendo me contineam — non *Gothos* scripsit, sed *Getas*, non *Tiberim* fluvium, sed *Thybrim* contra vitae consuetudinem; idem etiam cohortem *Herculeam* maluit vocare quam *Herculiam* (Gild. 418; cf. Kochium De codd. Cuiac. p. 59). In quibus hoc studium comparet, ut ab usu cottidiano recedat poema. Iam in paneg. Prob. Olybr. 9 etiam *Anniadas* in *Anniadas* commutare ausus est non sine lusu syllabarum (cf. p. VII); item ille in *Manlio* nomine, ni fallor, inesse sensit antiquam Romanam atque heroicam memoriam quae sublimitati carminis heroici aptissima fuit, et, quantum veritatis nomini *Mallio* detraxit, tantum coloris antiquae Romani panegyrico suo addidit; ponderetur modo versus ipse postremus panegyrici: *Manlia continuo numeretur consule proles*; sentietur huic consulum proli quantum ponderis detrahatur, si *Mallia*, non *Manlia* audiat. Scilicet hoc illud tempus fuit quo prava libidine etiam ex Collatino *Conlatinum* efficiebant, similia. Atque dolet quod IV cons. 53 *Moesia* imprimendum dedi ubi *Mysia* libri scripti defendunt, cf. Ruf. II 46; differt Bell. Poll. 165; nam etiam his locis nomen minus verum praetulisse videtur Claudianus ut alii poetae, similitudine nominum *Mysorum* et *Moesorum* in amphiboliam plectus haud iniucundam. Minus huc trahi potest quod *Syllam* et *Thylen* scripsit, non *Sullam* et *Thulen*; item quod *Stilichonem* falso dixit pro *Stilicone*, in eo consentiunt tituli publice positi.

2) Hac de re dictum est p. XXXIV adn. 1. 3) De his rebus cf. Zwei polit. Satiren p. 50sq. Hinc elucet cur in inscriptionibus librorum eos codices sequi noluerim qui alterum librum pro tertio, praefationem eius pro altero numerant.

nisi unum Rufinum castigasset, in bello Gildonico fallacias Eutropii vix attigisset omnia paene mala ad Gildonem referens, iam praeter Eutropium etiam Hosius et Leo (Eutr. II 346sq.) et totus etiam senatus Constantinopolitanus (II 326 sq.) et Halys atque Orontes (I 434), id est Oriens universus risui dati sunt atque despectui (cf. *mollities Eoa* II 112); neque aliter habent quae in Laude Stilichonis II 292—311 leguntur. Hoc odium inde deducitur, quod Stilico et hostis publicus ab Arcadio iudicatus neque consulatus anni 399 ei concessus est.

A qua tamen irrisione Arcadium semper fere curiosissime esse exemptum moneo. Cui ut parcit poeta in libris In Rufinum, ita adblanditur post Rufini mortem De III consulatu Honorii (cf. supra p. XXIV), item quamvis breviter etiam De IV consulatu v. 653, tecte et obiter non nominatum irridet Nupt. 24sq.¹⁾, vituperat eum et cohortatur non nisi ex ore Theodosii Bell. Gild. 236sq. (*pro dedecus aevi* v. 278), ubi Gildoni perfidia adscribitur, Arcadio pietatis tantum fraternae defectus et adeo gratia eius captatur v. 4 (*concordia fratrum redit*; cf. v. 321sq.). Porro in Laude Stilichonis de Stilicone haec leguntur II 78sq.: etiam Arcadium semper ei curae fuisse; si quid impium alius contra eum molitus fuerit, Arcadio eum culpam non attribuisse; saepe lacessitum esse, tamen bellum civile numquam non vitasse et mediis dissensibus aulae reverentiam fratrum intemeratam stetisse. Quae non solum de Stilicone, sed de Claudiano quoque valent, modo demas, quae demi debent. Qui in libellis adversus Eutropium cum castigare Arcadium, licet huic Eutropius potentiam totam debuisset, plane evitavit, tum vero in Eutropii interitu, ubi facultas laudandi fuit, etiam laudare eum omisit; cf. in Eutr. II 516sq., II praef. 19. Nempe ibidem I 396sq. non principem, sed cautius 'Orientem' incusat poeta quod 'Gildonis perfidiam magna cum laude receperit'; neque audacia cernitur nisi in ironia illa sane acerbiore qua eunuchus patricius, cuius Arcadius opes habebit, pater Arcadii dictus est (II 68). Denique ne in ultimo quidem panegyricorum De VI cons. 85 despectus principis nisi lenis persentitur. Ceterum de eo altum ubique silentium est, ac desperasse Stilico videtur gratiam eius sibi posse conciliari.

Quae cum ita sint, contendere potest carmen apophoretum illud, quod Serenae nomine ad Arcadium Claudianus misisse fertur, carm. minor. appendicis 4 De zona missa ab eadem Arcadio Augusto, annis certe 398 et 399 scriptum non esse; quod cum ne prioribus quidem annis 395—397 debeatur (cf. supra p. XXXIX), post initium tantum anni 400 mitti poterat ad Arcadium. Idem valet de carmin. minor. 48 De zona equi regii missa Honorio Augusto a Serena, ubi v. 12 Serenam non Honorio soli, sed 'fratribus' equos ornantemprehendimus. Atque hoc ipso, quod de *fratribus* ibi legimus, mihi persuadetur etiam epigramma illud appendicis 4 genuinum esse et recte Claudiano adscriptum in Vaticano; nam ea voce quasi digito monstrante ad zonam alteram Arcadio missam derigimur.

Panegyrici De consulatu Stilichonis, cui etiam 'Laus Stilichonis' inscribebant²⁾, argumentum unum et continuum per tres libros tenditur ea compositione, ut ipsius consulatus primordia tertio comprehendantur, in secundo v. 218 — fin. preces totius imperii praemittantur quibus dux ad summum honorem invitetur, his precibus ipsae admirationis et amoris causae anteeant sive merita Stilichonis et militaria libro I et civilia libri II vv. 1—217³⁾. Claudianus carmen Romae praelegit (Bell. Poll. praef. 5;

1) Scilicet Arcadius 'vultum per picturam quaesierat'; cf. Sievers l. l. p. 352. 2) Ex auctoritate codicis V, tamen minus recte; cf. quae suo loco dicentur. Per abusum tamen ego haud raro Laudem Stil. citare consuevi, quia commodius fuit; nempe usui concessi, scientiam mihi reservavi.

3) cf. Kochius l. l. p. 579. Quid? quod poeta ipse unum carmen esse professus est I 10? qui locus quid sibi velit ne neglegamus; scriptum est: *equidem si carmen in „unum“ Tantarum sperem cumulos advolvare rerum, Promptius imponam . . . Ossae*. Sin quaeris quo spectet illud *tantarum rerum*, ad versus 1—9 mitteris; ibi autem enumerantur ecce Nuptiae Honorii, Gildo victus, Eutropius restructus, Stilico consul factus; „tantas res“ in

cf. supra p. XX) fortasse mense demum Februario¹⁾; utrum uno die an tribus praelegerit, incertum. Certius hoc, quia totum hoc est et unum, praefationem libri tertii edi debuisse a Claudiano ante primi libri exordium²⁾; transposita est quia de adventu Romae et ipsa agit et totus liber tertius. Denique finem carminis deesse celerius statueres; Stilico enim ludos, quos iam Mediolanii mense Ianuario ad aulam oblectandam ediderat³⁾, iteravit quidem Romae, sed parciore manu quam fere solebant consules; quam parsimoniam poeta vv. 223—236 dum negare studet, vel eo ipso confirmat. Nihil enim praestitit praeter venationem sollemnem vel aprorum (v. 306), ursorum (310), cervorum (315), leonum (334), pardorum (345) spectaculum; ne elephanti quidem advecti sunt (v. 354 sq.); in quibus tamen persequendis Claudianus dilatando plures versus consumpsit (v. 223—369) quam anno proximo in muneribus illis multo magnificentioribus Mallii Theodori, quorum apparatus⁴⁾ in Theodori laudatione versus pandunt 270—339. Ita rei defectum ars poetae contegit; adnexa autem est in fine leonis immanis illa in parvulo navigio frementis imago graphice depicta et Bacchi comparatio cum tigris per mare vehentis (v. 356 sqq.) venustissima; neque dixerim in quo iucundius lectoris oculi conquiescere potuissent.

Gravissimum autem est et Stiliconem et Theodorum et Honorium ipsum in sexto consulatu gladiatorum spectacula sustulisse⁵⁾.

X.

Claudiano vero, quippe qui tum primum Romam reviseret, in hoc carmine Stiliconis laudes non satisfaciebant, sed urbis quoque gloriam et curiae Romanae auctoritatem obsoletam magno ore simul canendam suscepit. Is amor fuit, ea poetae pietas et veneratio antiquae Romanae magnitudinis, atque ne tum quidem agere quasi senatorium vatem dubitavit. Unde honorem summum et quem pauci scriptores Romani

„carmen unum“ comprehendere desperare se fatetur scriptor; ergo consulatum ipsum quoque huius unici carminis argumentum iam tum esse voluit et in prooemio libri primi librum tertium iam cogitavit. Sequitur ut inter tertium librum et priores scribendos temporis intervallum intercessisse probari non queat. Scilicet celerius a Jeepio ed. I praef. p. 28 de Stil. II 406 sq. iudicatum est. Verba sunt Romae ad Stiliconem: „Nunc te solum conspiciam“; deinde addit: „mox et cum genere trabeis [te sum] visura secundis“; id est: doleo quod Honorius gener, qui dum regnat Romam nondum vidit, hoc anno non tecum venturus est neque testis erit tui honoris; sed spero „mox“ vel posteriore tempore, si quando alterum consulatum inibis, te etiam tecum advecturum esse Honorium; nam qui maior Stiliconis honor erit quam si Augustum comitem secum ducet? de consulatu Honorii non cogitavit Claudianus. Perperam etiam Seeckius (Forschungen zur deutschen Gesch. t. 24, 1884, p. 178) duos libros Mediolanii, tertium Romae praelectos sibi fingit; quod si fecisset Claudianus, compositionem operis indigne lacerasset. Testatur contra poeta ipse Bell. Poll. praef. 5 Romae se lectitasse opus totum; nam verba ibi *Libyamque receptam* ad Laud. Stil. I 246—385 referri oportere supra demonstratum est p. XX.

1) Nam Symmachus epist. VII 4 ante Februarias nonas fore ut ludi Mediolanenses finiantur expectat. Certe „vota“ illa Stiliconis quae promittit poeta Stil. III praef. 24 et quae, ut monet Mommsenus, ad sollemnem illam votorum nuncupationem pertinent, quam consules Romae faciebant die 3 mensis Ianuarii (cf. CJL. I p. 382; Ius publ. Rom. II 135 in adn.), suo die nuncupata esse non possunt. Fuit qui coniceret inter diem 17 et 30 m. Ianuarii Romae munera edita esse, quia die 17. Mediolanii Stiliconem versatum esse suspicari possis ex cod. Theod. VII 8, 6, item die 30. ex eodem VII 20, 12, contra die 24. eiusdem mensis Romae fuisse ex eodem XIII 5, 29; quod incertissimum est. 2) Kochius p. 583. 3) cf. Stil. III 223 sq. His ludis Symmachus a Stilicone evocatus adsistebat; cf. eius epist. VII 72; IV 49; VII 4; 7; 8; IX 8.

4) Describuntur haec: equorum curriculum, athletae, venationes, mimus, pantomimus, tibicines, fidicines, comici, tragici, hydraulicum organum, petaurista, artificia ignea, navigium. 5) cf. quae dixi De moribus christianis eqs. (1885) p. 14.

adeptus est. Ipse testis esse voluit in Belli Pollentini praefatione recitata medio fere anno 402, in vv. 7 sqq.:

Sed prior effigiem tribuit successus ahenam

Oraque patricius nostra dicavit honos.

Annuit hic princeps titulum poscente senatu;

et v. 14:

legimur conspiciamurque foro;

denique v. 11 mercedem hanc dicit esse 'properatam'. Itaque statua eius aenea 'hic', id est Romae¹⁾ in foro posita est cum titulo eumque poetae honorem poposcerat senatus, annuerat princeps. Forum autem fuit Traianum, locus splendidissimus et 'numinum quoque adsensione mirabilis'²⁾, ubi etiam alia multa monumenta clarorum virorum temporibus recentioribus inventa sunt. Nec vero effigies Claudiani ibi est servata, sed titulus tantum subter positus in tabula marmoris rubri desecta de basi inventus in foro Traiani, depositus primum in domo Pomponii Laeti, postea in palatio Farnesiorum, hodie in museo Neapolitano, primum editus a Iucundo, Sabino, Alciato, novissime in CJL. VI 1710. Est autem hic:

CL] CLAUDIANI V(iri) C(larissimi)
 CL]VDIO CLAVDIANO V(iro) C(larissimo) TRI
 BV]NO ET NOTARIO INTER CETERAS
 DE]CENTES ARTES PRAEGLORIOSISSIMO
 POJETARVM LICET AD MEMORIAM SEM
 PITERNAM CARMINA AB EODEM
 SCRIPTA SVFFICIENT ADTAMEN
 TESTIMONII GRATIA OB IVDICII SVI
 EIDEM⁴⁾ DD NN ARCADIVS ET HONORIVS
 EELICISSIMI AC DOC////TISSIMI
 IMPERATORES SENATV PETENTE
 STATVAM IN FO////RO DIVI TRAIANI
 ERIGI COLLOCA////RIQVE IVSSERVNT

EIN ENI BIPTΛAIOIO NOON

KAI MOYΣAN OMHPOY

KAAΥAIANON PΩMH KAI

BAΣIAHΣ EΘEΣAN⁵⁾

Sic ergo et alias 'artes decentes', quae qualesne fuerint non facile dixeris, in Claudiano agnoscit elogium et poeta iam praegloriosissimus audit promittiturque carminum eius memoria sempiterna. Senatus autem ut apud Claudianum ipsum poposcesse, ita in monumento petiisse tantum statuam dicitur; quae quidem collocari iussa est 'testimonii gratia' 'ob iudicii sui fidem', ubi purior stylus non *sui* scalpsisset, sed *eius*. Denique cum ne sine poetico quidem ornamento poetam conspici in foro vellent domini, dum epigramma demonstrativi generis adici curant, ecce Graecum scribi iusserunt, non Latini. Cur ita? Temere ac stupide id fecissent, nisi lapide hoc bilingui etiam poetam bilinguem esse indicare voluissent. Concluditur Claudianum etiam tum vel quinque annis post panegyricum Aniciorum pari modo et pro Graeco scriptore habitum esse et pro Latino. Ipsiusque poematii sententia nonne eodem tendit? quae haec est: 'in uno hoc et Vergili sensus fuit et Musa Homeri'. Gesnerus p. XLIII quod simile Drydenii eloquium comparat de Miltoni qui Homerus Vergiliusque consummatus fuerit missum facio; nostrum enim esse illam solummodo sententiam quae fuerit diligenter declarare. Nego

1) Nam Romae Bellum Pollentinum recitatum est.

2) Ammian. Marcell. XVI 10, 15.

3) Et

alia et hoc coniecit Heinsius; de littera *C* constat teste Bormanno; Iucundus ediderat *ingentes*, Sabinus et alii *vigentes*.

4) Lege *FIDEM*; idem lapicidae error in proximo versu.

5) Graecum hoc epi-

gramma in fine scriptum iterarunt CJG. sub n. 6246 et Kaibel epigr. graec. sub n. 879.

vero equidem in illo *Βιγγιλίοιο νόον καὶ Μοῦσαν Ὀμήρου* diversas notiones vel complementa esse νόον et Μοῦσαν, quasi si in illo ad 'Camenam' 'sensus' accessisset; immo eodem fere iure dici potuisset νοῦν Ὀμήρου καὶ Μοῦσαν Βιγγιλίοιο. Ergo tituli significatus simplex hic est: 'Claudianum hunc, qui simul et Vergilius et Homerus est, Roma et reges posuerunt'. Quid autem fuit, quo Vergilius, quem alterum Homerum iudicarunt, ab Homero differret? nulla re profecto magis quam lingua Latina qua usus est. Ergo hoc sibi voluit dedicatio, ut supponatur in versu priore: ἐν ἐνὶ ἐπικλὸν καὶ Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων. Epicus Graecus autem iam in Graeca Gigantomachia nobis comparet Claudianus, quae ante annum 395 scripta est, nam Alexandriae se morari in prooemio ibi prodit poeta (cf. quae exponentur in praefationis capite altero); nihil autem impedit quominus eum etiam annis post 394 atque etiam post 400 Graecam hanc poesin prosecutum esse autumemus; quid enim miri habet quod nihil eius generis servatum est?

De tempore tituli honorarii si quaeritur, certe Laudi Stilichonis ille non antecessit; si antecessisset, antea eum memorasset scriptor. Censeo igitur statuam collocari statim initio anni 400 iussam esse, cum vero artificia aenea non uno die formantur, officinam demum reliquisse et dedicatam esse fortasse sub initium anni sequentis, licet 'properatum' sit (Claud. l. l. v. 11).

XI.

Et hos iam annos 400 et 401, qui in limine quinti saeculi numerantur, Claudiani vitae beatissimum tempus fuisse aio. Nam Eutropio deiecto necdum appropinquante Alarico pace florebat et securitate Occidens, concordia inter Augustos paene restituta est, Romam, quae per plus quam decennium imperatorem Romanum non viderat, socer saltem imperatoris intraverat nec iam in animo poetae amor urbis ab amore patroni discrepabat; ipse iuvenis optimis carminibus perfectis gratia mundi floruit positus in felicitatis et artis et gloriae fastigio neque erat quod desideraret nisi forte uxorem.

Atque hac ipsa aetate, cum antea vix dies ullus ei sine meditatione fuisset, tandem per annos tantum non duos cessavit Musa atque obmutuit. Nam neque carmen ullum habemus, quod tempori triginta fere mensium inde a mense Ianuario anni 400 usque ad medium annum 402 attribui debeat, et ipse Claudianus quasi denuo exordiens scripsit in Belli Pollent. praefatione v. 1 sq.:

Post resides annos longo velut excita somno

Romanis fruitur nostra Thalia choris.

Hic 'longus somnus' quem confitetur Claudianus hoc facit ut carmen nullum nisi forte aliquod minutiorum inter Laudem Stilichonis et Bellum Pollentinum inseramus. Si quis interim ad Graecam Thalam eum revertisse suspicetur, non obloquar; testimoniis tamen deficiamus. Nam quod in altero versu modo adscripto ad 'Romanos choris' se redire dicit, id non Graecis choris oppositum est; immo hoc cum gaudio proclamat, non Mediolanii, sed Romae iam carmen sibi iterari.

Antea vero quam ad matrimonii memoriam et tempus definiendum disputatio procedat, de Epithalamio Palladii et Celerinae, quod carmen numeratur inter minora 25, videndum est. Venustum enim hoc nuptiale carmen iam anno fere 399 conditum esse a Claudiano mox et ipso quoque uxorem ducturo atque dicatum esse Palladio iuveni aequali collegae atque amico in matrimonium praeceunti suspicor.

Scilicet vivo Stilicone scriptum carmen esse docet versus 93. Claudianus autem ut in elogio anni 400, ita etiam in hoc carmine scribendo tribunus et notarius est. In praefatione enim Palladium patrem quidem *ducem* sibi esse dicit atque *priorem* et cui *honorem* et *reverentiam* debeat et *militis obsequium*, unde hunc primicerium notariorum fuisse concluditur. Palladium filium autem *socium* sibi vocat et sui per aulam ordinis *consortem* quocum coniunctus sit et *aetate* et *studiis communibus* et *amore*. Atqui inscribitur carmini in codice Florentino *epithalamius dictus palladio* dein post parvum spatium vacuum *tribuno et notario et celerini*, quo in spatio vacuo supplendum esse V. C. et ex Vaticano optimo et ex excerptis Gyraldi colligitur ubi haec: *in antiquo incipit epithal. dictū Palladio V. C. tribuno et notario*. Sequitur ut eiusdem dignitatis tunc fuerit Claudianus¹⁾. Iam epithalamium, cum annis 400, 401, 402 adscribi vix liceat, aut annis a 402 ad 404 debetur — nempe post a. 404 nullum eius Musae vestigium — aut annis 398 vel 399. Et huius opinionis momentum facit anni 400, quo poetam notarium fuisse certo constat, propinquitas, ne premam iuvenilem eius aetatem prodi versibus praef. 5 et 6. Anno autem 399 quamquam Eutropii ignominia et Stiliconis laudes eum occupabant, potuit simul etiam paucis Palladii nuptiis vacare; et amico urgente festinanter scriptum esse epithalamium ipse fatetur, quod de nullo alio carmine, praef. v. 1 (*carmina festina negare nec volui nec potui*); ideo ipsa praefatio exilior quam ulla alia Claudiani.

Itaque etiam Palladium patrem ad Claudiani patronos adnumerabimus, minus Celerinae gentem quam praetermittit praefatio. Haec autem tacentibus aliis auctoribus ex carmine ipso erui possunt: utraque familia nobilis fuit et consularis (*fascibus insignis*) et 'legum culmen' obtinuit (v. 59). Palladiorum maiorum autem poeta nullum celebrandum esse vidit praeter sponsi patrem tum vivum per totumque mundum clarum habitum, qui per cunctos gradus iisset et aulae labores emensus esset (v. 66) tenuissetque olim 'summae fastigia sedis Eoium senatum stabili iure moderans' (v. 68); ceterum doctos in eo sales agnoscit (v. 65). Hinc praefectum urbis Constantinopolitanae fuisse statuit Barthius; nam praefecturae urbanae proprium negotium fuit senatorum iura tutari tradente Symmacho epist. X 48, 1²⁾. Vix enim sufficit de 'capite senatus' sive 'primo senatore' cogitare ita, ut illud *moderans* fortius quam verius scriptum sit³⁾. Functus autem erat Palladius eo munere regnante Theodosio; post eius mortem cum Stilicone et Honorio in Occidentem transiit; nam ipso epithalamii anno primicerius notariorum in Occidente fuit cui Claudianus *militis obsequium* habet in epithalamii praefatione (cf. supra), et filius eius Claudiani tum collega et amicus fuit, et Stilico harum nuptiarum auctor dicitur v. 93. Quae nuptiae actae esse videntur Mediolanii (cf. v. 106 sqq.) mense vel Iulio vel Augusto (cf. Sirius memoratus v. 120). Denique Jeepius Palladium patrem non improbabiler eundem esse coniecit qui in Cod. Theodosiano VIII 5, 37 praefectus Augustalis sive Aegypti anni 382 memoratur⁴⁾; propterea v. 61 famam eius maxime dici in Rubrum mare et in Aethiopiam penetrasse. Eodem autem anno 382 ipse quoque Claudianus puer Alexandriae vixit.

De Celerinorum gente et 'Mavortia nobilitate' paullo plura Claudianus. Et avus quidam Celerinus v. 73 praefectus Aegypti fuisse dicitur, mox etiam v. 74 post Cari mortem ab exercitu imperator esse salutatus, otium tamen regno praetulisse⁵⁾. Quo de tacet

1) cf. supra p. XXII. Jeepius II p. XI quod titulum sibi finxit fuisse *epithalamium dictum Palladio V. C. a Claudiano tribuno et notario* non attendit in nullo titulo antiquo praepositionem a locum habere.

2) cf. formulam praef. urbanae apud Cassiod. var. VI 4 et quae Jeepius II p. XII disseruit.

3) Primicerius enim certe senator est, potuit esse caput senatus; qua de dignitate cf. Mommsenus in Novo archivio XIV p. 490 sq.

4) Sub Valente nomen habent Socrates IV 21 et Theodoretus IV 22.

5) Versus 74 vexatissimus. Scriptio *post domitas ad Parthica flumina Carras* prava est, nam Carras ipsae domitiae non sunt et abundat duplex loci index *Carras iuxta Parthica flumina* et desideratur mentio mortui impera-

vero equidem in illo *Βιργιλίοιο νόον καὶ Μοῦσαν Ὀμήρου* diversas notiones vel complementa esse νόον et Μοῦσαν, quasi si in illo ad 'Camenam' 'sensus' accessisset; immo eodem fere iure dici potuisset *νοῦν Ὀμήρου καὶ Μοῦσαν Βιργιλίοιο*. Ergo tituli significatus simplex hic est: 'Claudianum hunc, qui simul et Vergilius et Homerus est, Roma et reges posuerunt'. Quid autem fuit, quo Vergilius, quem alterum Homerum iudicarunt, ab Homero differret? nulla re profecto magis quam lingua Latina qua usus est. Ergo hoc sibi voluit dedicatio, ut supponatur in versu priore: *ἐν ἐνὶ ἐπικόν καὶ Ῥωμαῖον καὶ Ἑλλήνα*. Epicus Graecus autem iam in Graeca Gigantomachia nobis comparet Claudianus, quae ante annum 395 scripta est, nam Alexandriae se morari in prooemio ibi prodit poeta (cf. quae exponentur in praefationis capite altero); nihil autem impedit quominus eum etiam annis post 394 atque etiam post 400 Graecam hanc poesin prosecutum esse autumemus; quid enim miri habet quod nihil eius generis servatum est?

De tempore tituli honorarii si quaeritur, certe Laudi Stilichonis ille non antecessit; si antecessisset, antea eum memorasset scriptor. Censeo igitur statuam collocari statim initio anni 400 iussam esse, cum vero artificia aenea non uno die formen-
tur, officinam demum reliquisse et dedicatam esse fortasse sub initium anni sequentis, licet 'properatum' sit (Claud. l. l. v. 11).

XI.

Et hos iam annos 400 et 401, qui in limine quinti saeculi numerantur, Claudiani vitae beatissimum tempus fuisse aio. Nam Eutropio deiecto necdum appropinquante Alarico pace florebat et securitate Occidens, concordia inter Augustos paene restituta est, Romam, quae per plus quam decennium imperatorem Romanum non viderat, socer saltem imperatoris intraverat nec iam in animo poetae amor urbis ab amore patroni discrepabat; ipse iuvenis optimis carminibus perfectis gratia mundi floruit positus in felicitatis et artis et gloriae fastigio neque erat quod desideraret nisi forte uxorem.

Atque hac ipsa aetate, cum antea vix dies ullus ei sine meditatione fuisset, tandem per annos tantum non duos cessavit Musa atque obmutuit. Nam neque carmen ullum habemus, quod tempori triginta fere mensium inde a mense Ianuario anni 400 usque ad medium annum 402 attribui debeat, et ipse Claudianus quasi denuo exordiens scripsit in Belli Pollent. praefatione v. 1 sq.:

Post resides annos longo velut excita somno
Romanis fruitur nostra Thalia choris.

Hic 'longus somnus' quem confitetur Claudianus hoc facit ut carmen nullum nisi forte aliquod minutiorum inter Laudem Stilichonis et Bellum Pollentinum inseramus. Si quis interim ad Graecam Thalam eum revertisse suspicetur, non obloquar; testimoniis tamen deficiamus. Nam quod in altero versu modo adscripto ad 'Romanos choris' se redire dicit, id non Graecis choris oppositum est; immo hoc cum gaudio proclamat, non Mediolanii, sed Romae iam carmen sibi iterari.

Antea vero quam ad matrimonii memoriam et tempus definiendum disputatio procedat, de Epithalamio Palladii et Celerinae, quod carmen numeratur inter minora 25, videndum est. Venustum enim hoc nuptiale carmen iam anno fere 399 conditum esse a Claudiano mox et ipso quoque uxorem ducturo atque dicatum esse Palladio iuveni aequali collegae atque amico in matrimonium prae-eunti suspicor.

Scilicet vivo Stilicone scriptum carmen esse docet versus 93. Claudianus autem ut in elogio anni 400, ita etiam in hoc carmine scribendo tribunus et notarius est. In praefatione enim Palladium patrem quidem *ducem* sibi esse dicit atque *priorem* et cui *honorem* et *reverentiam* debeat et *militis obsequium*, unde hunc primicerium notariorum fuisse concluditur. Palladium filium autem *socium* sibi vocat et sui per aulam ordinis *consortem* quocum coniunctus sit et *aetate* et *studiis communibus* et *amore*. Atqui inscribitur carmini in codice Florentino *epithalamius dictus palladio* dein post parvum spatium vacuum *tribuno et notario et celerini*, quo in spatio vacuo supplendum esse V. C. et ex Vaticano optimo et ex excerptis Gyraldi colligitur ubi haec: *in antiquo incipit epithal. dictu Palladio V. C. tribuno et notario*. Sequitur ut eiusdem dignitatis tunc fuerit Claudianus¹⁾. Iam epithalamium, cum annis 400, 401, 402 adscribi vix liceat, aut annis a 402 ad 404 debetur — nempe post a. 404 nullum eius Musae vestigium — aut annis 398 vel 399. Et huius opinionis momentum facit anni 400, quo poetam notariorum fuisse certo constat, propinquitas, ne premam iuvenilem eius aetatem prodi versibus praef. 5 et 6. Anno autem 399 quamquam Eutropii ignominia et Stiliconis laudes eum occupabant, potuit simul etiam paucis Palladii nuptiis vacare; et amico urgente festinanter scriptum esse epithalamium ipse fatetur, quod de nullo alio carmine, praef. v. 1 (*carmina festina negare nec volui nec potui*); ideo ipsa praefatio exilior quam ulla alia Claudiani.

Itaque etiam Palladium patrem ad Claudiani patronos adnumerabimus, minus Celerinae gentem quam praetermittit praefatio. Haec autem tacentibus aliis auctoribus ex carmine ipso erui possunt: utraque familia nobilis fuit et consularis (*fascibus insignis*) et 'legum culmen' obtinuit (v. 59). Palladiorum maiorum autem poeta nullum celebrandum esse vidit praeter sponsi patrem tum vivum per totumque mundum clarum habitum, qui per cunctos gradus iisset et aulae labores emensus esset (v. 66) tenuissetque olim 'summae fastigia sedis Eoium senatum stabili iure moderans' (v. 68); ceterum doctos in eo sales agnoscit (v. 65). Hinc praefectum urbis Constantinopolitanae fuisse statuit Barthius; nam praefecturae urbanae proprium negotium fuit senatorum iura tutari tradente Symmacho epist. X 48, 1²⁾. Vix enim sufficit de 'capite senatus' sive 'primo senatore' cogitare ita, ut illud *moderans* fortius quam verius scriptum sit³⁾. Functus autem erat Palladius eo munere regnante Theodosio; post eius mortem cum Stilicone et Honorio in Occidentem transiit; nam ipso epithalamii anno primicerius notariorum in Occidente fuit cui Claudianus *militis obsequium* habet in epithalamii praefatione (cf. supra), et filius eius Claudiani tum collega et amicus fuit, et Stilico harum nuptiarum auctor dicitur v. 93. Quae nuptiae actae esse videntur Mediolanii (cf. v. 106sq.) mense vel Iulio vel Augusto (cf. Sirius memoratus v. 120). Denique Jeepius Palladium patrem non improbabiliiter eundem esse coniecit qui in Cod. Theodosiano VIII 5, 37 praefectus Augustalis sive Aegypti anni 382 memoratur⁴⁾; propterea v. 61 famam eius maxime dici in Rubrum mare et in Aethiopiam penetrasse. Eodem autem anno 382 ipse quoque Claudianus puer Alexandriae vixit.

De Celerinorum gente et 'Mavortia nobilitate' paullo plura Claudianus. Et avus quidam Celerinus v. 73 praefectus Aegypti fuisse dicitur, mox etiam v. 74 post Cari mortem ab exercitu imperator esse salutatus, otium tamen regno praetulisse⁵⁾. Quo de tacet

1) cf. supra p. XXII. Jeepius II p. XI quod titulum sibi finxit fuisse *epithalamium dictum Palladio V. C. a Claudiano tribuno et notario* non attendit in nullo titulo antiquo praepositionem a locum habere.

2) cf. formulam praef. urbanae apud Cassiod. var. VI 4 et quae Jeepius II p. XII disseruit.

3) Primi-
cerius enim certe senator est, potuit esse caput senatus; qua de dignitate cf. Mommsenus in Novo archivo XIV p. 490 sq.

4) Sub Valente nomen habent Socrates IV 21 et Theodoretus IV 22.

5) Versus 74 vexatissimus. Scriptio *post domitas ad Parthica flumina Carras* prava est, nam Carras ipsae domitae non sunt et abundat duplex loci index *Carras* iuxta *Parthica flumina* et desideratur mentio mortui impera-

vero equidem in illo *Βιργιλίοιο νόον καὶ Μοῦσαν Ὀμήρου* diversas notiones vel complementa esse νόον et Μοῦσαν, quasi si in illo ad 'Camenam' 'sensus' accessisset; immo eodem fere iure dici potuisset νοῦν Ὀμήρου καὶ Μοῦσαν Βιργιλίοιο. Ergo tituli significatus simplex hic est: 'Claudianum hunc, qui simul et Vergilius et Homerus est, Roma et reges posuerunt'. Quid autem fuit, quo Vergilius, quem alterum Homerum iudicarunt, ab Homero differret? nulla re profecto magis quam lingua Latina qua usus est. Ergo hoc sibi voluit dedicatio, ut supponatur in versu priore: ἐν ἐνὶ ἐπικόν καὶ Ῥωμαῖον καὶ Ἑλληνα. Epicus Graecus autem iam in Graeca Gigantomachia nobis comparet Claudianus, quae ante annum 395 scripta est, nam Alexandriae se morari in prooemio ibi prodit poeta (cf. quae exponentur in praefationis capite altero); nihil autem impedit quominus eum etiam annis post 394 atque etiam post 400 Graecam hanc poesin persecutum esse autumemus; quid enim miri habet quod nihil eius generis servatum est?

De tempore tituli honorarii si quaeritur, certe Laudi Stilichonis ille non antecessit; si antecessisset, antea eum memorasset scriptor. Censeo igitur statuam collocari statim initio anni 400 iussam esse, cum vero artificia aenea non uno die formen-
tur, officinam demum reliquisse et dedicatam esse fortasse sub initium anni sequentis, licet 'properatum' sit (Claud. l. l. v. 11).

XI.

Et hos iam annos 400 et 401, qui in limine quinti saeculi numerantur, Claudiani vitae beatissimum tempus fuisse aio. Nam Eutropio deiecto necdum appropinquante Alarico pace florebat et securitate Occidens, concordia inter Augustos paene restituta est, Romam, quae per plus quam decennium imperatorem Romanum non viderat, socer saltem imperatoris intraverat nec iam in animo poetae amor urbis ab amore patroni discrepabat; ipse iuvenis optimis carminibus perfectis gratia mundi floruit positus in felicitatis et artis et gloriae fastigio neque erat quod desideraret nisi forte uxorem.

Atque hac ipsa aetate, cum antea vix dies ullus ei sine meditatione fuisset, tandem per annos tantum non duos cessavit Musa atque obmutuit. Nam neque carmen ullum habemus, quod tempori triginta fere mensium inde a mense Ianuario anni 400 usque ad medium annum 402 attribui debeat, et ipse Claudianus quasi denuo exordiens scripsit in Belli Pollent. praefatione v. 1 sq.:

Post resides annos longo velut excita somno
Romanis fruitur nostra Thalia choris.

Hic 'longus somnus' quem confitetur Claudianus hoc facit ut carmen nullum nisi forte aliquod minutorum inter Laudem Stilichonis et Bellum Pollentinum inseramus. Si quis interim ad Graecam Thalam eum revertisse suspicetur, non obloquar; testimoniis tamen deficiamus. Nam quod in altero versu modo adscripto ad 'Romanos choros' se redire dicit, id non Graecis choris oppositum est; immo hoc cum gaudio proclamat, non Mediolanii, sed Romae iam carmen sibi iterari.

Antea vero quam ad matrimonii memoriam et tempus definiendum disputatio procedat, de Epithalamio Palladii et Celerinae, quod carmen numeratur inter minora 25, videndum est. Venustum enim hoc nuptiale carmen iam anno fere 399 conditum esse a Claudiano mox et ipso quoque uxorem ducturo atque dicatum esse Palladio iuveni aequali collegae atque amico in matrimonium praeecunti suspicor.

Scilicet vivo Stilicone scriptum carmen esse docet versus 93. Claudianus autem ut in elogio anni 400, ita etiam in hoc carmine scribendo tribunus et notarius est. In praefatione enim Palladium patrem quidem *ducem* sibi esse dicit atque *priorem* et cui *honorem* et *reverentiam* debeat et *militis obsequium*, unde hunc primicerium notariorum fuisse concluditur. Palladium filium autem *socium* sibi vocat et sui per aulam ordinis *consortem* quocum coniunctus sit et *aetate* et *studiis communibus* et *amore*. Atqui inscribitur carmini in codice Florentino *epithalamius dictus palladio* dein post parvum spatium vacuum *tribuno et notario et celerini*, quo in spatio vacuo supplendum esse V. C. et ex Vaticano optimo et ex excerptis Gyraldi colligitur ubi haec: *in antiquo incipit epithal. dictū Palladio V. C. tribuno et notario*. Sequitur ut eiusdem dignitatis tunc fuerit Claudianus¹⁾. Iam epithalamium, cum annis 400, 401, 402 adscribi vix liceat, aut annis a 402 ad 404 debetur — nempe post a. 404 nullum eius Musae vestigium — aut annis 398 vel 399. Et huius opinionis momentum facit anni 400, quo poetam notarium fuisse certo constat, propinquitas, ne premam iuvenilem eius aetatem prodi versibus praef. 5 et 6. Anno autem 399 quamquam Eutropii ignominia et Stiliconis laudes eum occupabant, potuit simul etiam paucis Palladii nuptiis vacare; et amico urgente festinanter scriptum esse epithalamium ipse fatetur, quod de nullo alio carmine, praef. v. 1 (*carmine festina negare nec volui nec potui*); ideo ipsa praefatio exilior quam ulla alia Claudiani.

Itaque etiam Palladium patrem ad Claudiani patronos adnumerabimus, minus Celerinae gentem quam praetermittit praefatio. Haec autem tacentibus aliis auctoribus ex carmine ipso erui possunt: utraque familia nobilis fuit et consularis (*fascibus insignis*) et 'legum culmen' obtinuit (v. 59). Palladorum maiorum autem poeta nullum celebrandum esse vidit praeter sponsi patrem tum vivum per totumque mundum clarum habitum, qui per cunctos gradus iisset et aulae labores emensus esset (v. 66) tenuissetque olim 'summae fastigia sedis Eoū senatum stabili iure moderans' (v. 68); ceterum doctos in eo sales agnoscit (v. 65). Hinc praefectum urbis Constantinopolitanae fuisse statuit Barthius; nam praefecturae urbanae proprium negotium fuit senatorum iura tutari tradente Symmacho epist. X 48, 1²⁾. Vix enim sufficit de 'capite senatus' sive 'primo senatore' cogitare ita, ut illud *moderans* fortius quam verius scriptum sit³⁾. Functus autem erat Palladius eo munere regnante Theodosio; post eius mortem cum Stilicone et Honorio in Occidentem transiit; nam ipso epithalamii anno primicerius notariorum in Occidente fuit cui Claudianus *militis obsequium* habet in epithalamii praefatione (cf. supra), et filius eius Claudiani tum collega et amicus fuit, et Stilico harum nuptiarum auctor dicitur v. 93. Quae nuptiae actae esse videntur Mediolanii (cf. v. 106 sqq.) mense vel Iulio vel Augusto (cf. Sirius memoratus v. 120). Denique Jeepius Palladium patrem non improbabiliiter eundem esse coniecit qui in Cod. Theodosiano VIII 5, 37 praefectus Augustalis sive Aegypti anni 382 memoratur⁴⁾; propterea v. 61 famam eius maxime dici in Rubrum mare et in Aethiopiam penetrasse. Eodem autem anno 382 ipse quoque Claudianus puer Alexandriae vixit.

De Celerinorum gente et 'Mavortia nobilitate' paullo plura Claudianus. Et avus quidam Celerinus v. 73 praefectus Aegypti fuisse dicitur, mox etiam v. 74 post Cari mortem ab exercitu imperator esse salutatus, otium tamen regno praetulisse⁵⁾. Quo de tacet

1) cf. supra p. XXII. Jeepius II p. XI quod titulum sibi finxit fuisse *epithalamium dictum Palladio V. C. a Claudio tribuno et notario* non attendit in nullo titulo antiquo praepositionem a locum habere.

2) cf. formulam praef. urbanae apud Cassiod. var. VI 4 et quae Jeepius II p. XII disseruit.

3) Primicerius enim certe senator est, potuit esse caput senatus; qua de dignitate cf. Mommsenus in Novo archivio XIV p. 490 sq.

4) Sub Valente nomen habent Socrates IV 21 et Theodoretus IV 22. 5) Versus 74 vexatissimus. Scriptio *post domitas ad Parthica flumina Carras* prava est, nam Carras ipsae domitae non sunt et abundat duplex loci index *Carras* iuxta *Parthica flumina* et desideratur mentio mortui impera-

historia¹⁾. Celerina ipsa Tomis nata est (v. 70) et Scythica iracundia utitur (v. 135), itaque pater eius sub imperio Orientis fuit. Qui pater paulatim ad altum evectus et *princeps* eius *militiae* factus esse *qua non illustrior extat altera* (v. 84) et *tabulas* omnium *honorum assignare, regnorum numeros tractare* eqs. dicitur (v. 85sq.), quae omnia ad ipsum annum epithalamii spectant. Fuit ergo hic Celerinus tum sic ut Palladius consocer primicerius notariorum²⁾, sed puta in partibus Orientis. Quam primiceriatus summitatem qua lege pro 'illustrissima' venditare poeta potuerit v. 84, docet Cassiodorus var. VI 16 in formula notariorum quam supra p. XXII citavi, ubi *perfuncti* demum *laboris* id munus esse legimus *ut si quo modo ad illustratum . . . meruerit pervenire, omnibus debeat anteponi qui codicillariis illustratibus probantur ornari*. Et memorabile videtur quod in Notitia dign. orient. c. XVIII traditur *sub dispositione viri inlustis spectabilis primicerii notariorum* ubi Alciatus omisit *spectabilis*.

Sed satis superque de fatiis aliorum. A quibus ad vatem nostrum et a Palladii amici nuptiis ad ipsas tandem nuptias Claudiani mentem referamus.

De quibus nos certiores facere ille non repudiavit. Nam cum a spurio Tibullo spurioque Lucano Messalae et Pisonis laudatoribus ipse eo praeclare discrepet quod in nullo panegyricorum suas res describit — neque enim munificentiam patronorum captavit —, inter minora carmina descriptivi pleraque generis pauca sane rebus suis concessit et maxime Deprecationem Hadriani et elegos Ad Serenam. Et ad Serenam carm. minor. 31 de amore quidem non scribit neque de pulchritudine amatae — mirum enim quod amores scribere ille sic ut Statius omnino vitavit —, sed de matrimonii ineundi condicionibus blande et ornate exponit. Postquam enim Stiliconem Palladio notario nuptam 'eligere' vidimus (epithal. 93), iam eadem ratione Serenam quoque uxorem Stiliconis Claudiano notario videmus nuptam comparare sive eum commendare puellae et socero (v. 43). Pro quibus habet poeta gratiarum actionem et, nuptiis ut adesse velit domina, orat; ita enim etiam Iunonem pronubam Orphei nuptiis adfuisse. Aegypti autem, unde etiam ad Serenam mittit hanc invitationem, condicionem quaesierat, ibique iam matrimonium fiet; nam v. 55 medium aequor votis invidere et plagae Libycae ora dissidere dicitur, unde de Africa constat, et v. 59 etiam mitibus Euris mare sibi iter facienti ut mitigetur optat, unde Africam orientalem sive Aegyptum cum Gesnero cogitabimus.

Itaque — modo libera divinatio concedatur — Aegyptiacam puellam Claudianus olim fortasse cum Alexandriae viveret cognoverat; eius post quinquennale fere aut aliquanto amplius tempus Mediolanii peractum recordatus Aegyptum uxorem petiturus profectus est. Proculus pauper ibi fuit (v. 46) neque gregibus plena pascua neque numerosam falcem promittere potuit (v. 37sq.). Suffecerunt litterae Serenae commendaticiae (v. 43; cf. 53 *scriptis desponderat puellam*).

At ne quis poetam credat tum a comitatu et Occidente abalienatum Alexandriae mansisse neve inde de vita eius vanas coniecturas periclitetur³⁾, statim eum inito matrimonio in Italiam revertisse sciat. Orat enim reginam v. 57sq. primum ut saltem absens nuptiis in Aegypto agendis faveat, deinde ut quasi sidus 'reditum' secundum poetae

toris. Non frustra ergo conspirant libri EV in haec verba: *Cum sibi* (sc. Celerino) *post obitus et Parthica fulmina caro Sceptra daret miles*; ubi *Cari* frustra refecit Heinsius; immo teneamus dativum et lusum in nomine *carus* agnoscamus. Simillime enim in *Superbo* luditur VI cons. 487 ubi *traiecit clipeo Thybrim . . . Tarquinio mirante Cocles mediisque superbus Porsennam respexit aquis*; itaque pro *Tarquinio Superbo* iam *Cocles superbus* factus est. Prorsus item de Celerino Claudianus: Celerinus post „Cari“ obitum illum notissimum postque fulmen Parthicum ipse „carus“ militi factus est qui sceptrum ei daret.

1) Nomen Cuspидii Celerini senatoris occurrit Capitolin. Maximin. 26, 5; Celerinus et Celerina apud Cyprianum epist. 39.

2) Hoc exposuit iam Gothofredus ad cod. Theod. VI 10, 2; cf. ad IX 10 sub cap. 9; similiter Claverius ad v. 85 et 93. Cf. Bücking Not. dignit. I p. 268.

3) Ita Jeepius sub finem vitae eum Alexandriae degisse somniat I p. XVI.

annuat et iter ei terrestre facile reddat et mare pacari iubeat (v. 59sq.); quo facto debita ei vota cantaturus est (v. 62). Ecce 'reditus'; qui fuisse nimirum non potest nisi in Italiam faciendus; neque si Aegypti manere voluisset, Serenam orasset, ut mare pacaret; quid enim mare nisi ad navigaturum? Quodsi quid de conubii et Aegyptiaci itineris et elegorum ad Serenam tempore halucinari conemur, fortasse de annis 400 et 401, quibus Musa politica Claudiani obticuit, aptissime cogitemus. Modestia autem eius admirabilis in eo cernitur, quod uxoris virtutes altissimo silentio tegit ne nobilitatem quidem prodens nisi eo, quod se procum commendatione Serenae eguisse fatetur; nimirum illam si laudasset, id obfuisset laudibus reginae.

XII.

Iam vero pax in Occidente quam forte stabiliorem crediderat poeta non duravit; cecinerunt classica barbara, et ad pugnas insperatas et desperatas qualesque numquam scripsit antea scribendas animum firmare debuit. Pugnas dico Pollentinam et Veronensem annorum 402 et 403 quas ille iam ex Aegypto reversus vel in Italiis etiam tum versans vidit et in Stiliconis gloriae novum incrementum memorandas sibi sumpsit. Huc pertinent panegyrici illi duo monumentis Germaniae cum primis adnumerandi De bello Pollentino sive Gothico — nam inscriptio utraque optimis testibus nititur — et De VI consulatu Honorii Augusti. Quos libros quando elaboraverit pleniore apparatu disseram.

Pollentiae adversum Gothos vehementer utriusque partis clade pugnatum esse Prosper Aquitanus in chronico tradit ad Honorii quintum consulatum vel ad annum 402¹⁾; Veronense proelium idem omittit. De anno illo non est quod dubitemus²⁾; primis autem mensibus aestatis pugnatum esse legimus in Bello Poll. v. 152, ipso die paschali vel die sexto mensis Aprilis³⁾ apud Orosium VII 37, unde Jordanes c. 30 et Paulus Diaconus acceperunt. Non longius porro una ante pugnam hieme Alaricus Italiam devastaverat; scriptum est enim ibidem v. 151 de Stilicone: *effecit bruma ne longior una esset hiems rerum*; ergo autumnus anni 401 Italiam invaserat Alaricus. Idem accepit annalium Ravennatum auctor qui ad annum 401 etiam mensem et diem prodit: *his consulibus natus est Theodosius Id. April. et intravit Alaricus in Italiam XIV Cal. Dec.*⁴⁾. Differt Prosper qui ad Stiliconis priorem consulatum vel ad annum 400 Gothos Italiam Alarico et Radagaiso ducibus ingressos dicit⁵⁾. Quod stare nequit; nisi quis ipsam pugnam anno 401 attribuere audeat. Etiam Radagaisum tum quidem cum Alarico non fuisse Claudianus evincit quippe in cuius utroque carmine Radagaisi ignoratio perfectissima sit. Stiliconis enim panegyristam interfuisset augere periculum,

1) Mirum est in prodigiis quae prodige recenset Claudianus Bell. Poll. 228sq. adesse quidem lunae defectum, deesse defectionem solis. solis autem defectionem ad annum 402 notavit Idatius in descr. cons.

2) Quod et Goetzius ostendit Mus. Rhen. XXXI p. 346sq. et Seeckius in Forschungen zur deutschen Geschichte t. 24 (1884) p. 175sq. Claudianus quod Bell. Poll. 166sq., 488sq. triginta annos computat ex Histro a Gothis transvecto vel ab a. 376 usque ad pugnam Pollentinam, aversione hanc computationem nobis vendit („si numero non fallor“); ex Claudiano numerum sibi sumpsisse videtur Prudentius imitator adv. Symm. II 711sq.

3) cf. cyclum paschalem apud Mommsenum in Comment. societ. scient. Saxon. I p. 626.

4) Ita anon. Cuspin.; cf. Holder-Egger l. l. p. 330sq. 5) Hinc pendet Cassiodori chronicon II p. 225 Ronc. et Jordanes c. 29. Cassiodorus etiam pugnam anno 402 dedit, sed Gothi favens ita refert: *his coss. Polentiae Stiliconem cum exercitu Romano Gothi victum acie fugaverunt.*

cumulare hostium formidinem, exaggerare numerum; neque tamen ille Ostrogothorum agmina induxit.

Firmiore autem argumento annalium Ravennatium de Alarici in Italiam introitu relationem contra Prosperum defendit Seeckius¹⁾. Claudianus Bell. Pollent. 233sqq. tum, cum primum irrumperet Gothicus miles, hoc maxime portentum prodigii instar accidisse superstitiose asseverat: lunae laborem assiduum sive lunam atram crebris noctibus; id quod plebecula Itala ad magas quas in Alarici exercitu esse putabat rettulisse dicitur v. 237. Iam astronomicis rationibus efficitur lunae plenum defectum intra annos 400 et 402 non observari potuisse nisi die 27 mensis Decembris anni 400, die 21 mensis Iunii anni 401, die 6 mensis Decembris anni eiusdem; ergo anno certe 402 Alaricus Italiam non intravit; intrasse anno 401 quam 400 veri similis est, quandoquidem poeta laborem lunae assiduum et crebris noctibus visum clamat²⁾. Accedit quod v. 238—243 ‘anno priore’ cometam spectatum esse adicit; hunc priorem ponimus esse annum 400; nam etiam de cometa anni 400 eadem astronomica auctoritate constare dicitur.

Et de arcanis vel regis Gothorum vel Stiliconis consiliis coniecturare nolo. Quid invicem ambo sibi voluerint satis constat; id minus, cur tam sibi non constiterint amborum consilia. Percipient autem, nisi qui in media luce dormiunt, et Stiliconem ideo Alarico, quem ter vincebat, ter pepercisse ut foedere eum sibi iungeret contra Orientem, et Orientis palatium semper id agere debuisse, ut contra Occidentem Gothorum animos instigaret, et Gothos ex utriusque partis ambitione summum lucrum cepisse. Alaricus enim cum magister militum per Illyricum esset, tamen foedus plus semel icit cum Stilicone. Ac nescio num satis attenderint ipsum Claudianum notarium, qui omnia et simulare et dissimulare callebat, profiteri Alaricum foedera etiam cum Occidente iniisse. Nam Bell. Poll. 565sqq. per imperii partium discordiam semper in tuto ille fuisse dicitur et foedera utrobique simulasse et ‘alternae aulae’ ‘periuria venditasse’. Quodsi hoc quod est *venditare* proprio sensu accipimus, Stilico Alaricum non sine tributo pendendo a solo Italo arcuerat.

Instabile autem barbarum ingenium. Anno ipso 401 non dissuadente Orientis aula allecti sunt in Italiam Vesegothi perlato nuntio de Raetia tum a novis barbaris obsessa; ubi dum optimi numeri Romanorum ad dimicandum collecti detinentur, ipsi securi Italiam expugnare poterant. Gentes autem longinquae et paene intemptatae ex ulteriore Danuvii ripa vicem fati egerant. Cuius rei Claudianus fidem facit. Et v. 279 non dicit nisi exercitum Romanum in Raetia pugnis iam tum detentum esse cum Alaricus irrumpendi consilium iniret itaque usum hunc esse ‘tempore penetrabili’; v. 363 non nisi de gentibus quibusdam loquitur qui foedus Latinum ruperint et Vindeliciam et Noricum occupaverint (*Vindelicos saltus et Norica rura tenebant*); unde prave Gesnerus collegit Vindelicos et Noricos ipsos foedus fregisse novarum rerum cupidos. Quomodo enim Vindelici ipsi suos saltus occupare poterant, quomodo rura sua Norici? Immo de gentibus res est alienigenis. Neque omnino illorum provincialium, qui civitatem Romanam habebant, foedus cum populo Romano fuit quod frangi posset. Gentes autem eae, quas hic non nominatas innuit poeta, ‘minores’ quidem fuere si cum Romanis et Vesegothis comparabantur, id quod versu 395 efficitur; ceterum quales fuerint, indicat ibidem versus 415 ubi de legione Raetica apud Pollentiam pugnatura dicitur:

quam Raetia nuper

Vandalicis auctam spoliis defensa probavit.

Habes Vandalos anno 401 in Raetia. Lectio enim haec bonis manuscriptis debetur et altera *Vindelicis* adeo absurda est ut refutare eam nolum. Temporibus scilicet Drusorum

1) L. I. p. 182 qui tamen in eo errat quod etiam pugnae Veronensis annum hinc recuperari posse credit.

2) Nimirum *crebris* in hoc poeta de duabus noctibus tuto interpretamur; conferenda vox *saepe* quae ibi nonnumquam legitur ubi *bis* tantum cogitatur, de quo dictum in indice vocabulorum.

non versamur, ubi bellum ultimum Vindelicum anno 15 a. Chr. n. actum est. In Raetiam itaque anno vel 400 vel 401 Vandali irruerant et victi sunt 'nuper' vel paullo antea quam Stilico Raeticam legionem abduxit. Adfuisse autem ibi illo fere tempore etiam Ostrogothos dubitanter inde coniei possit quod narrat Zosimus V 26: *προσδεχόμενον δὲ Ἀλαρίχου τῷ παραγγέλματι πειθαρχήσειν, Ῥοδογαῖος ἐκ τῶν ὑπὲρ τὸν Ἰστρον καὶ τὸν Ῥῆνον Κελτικῶν τε καὶ Γερμανικῶν ἔθνων εἰς τεσσαράκοντα συναγαγὼν μυριάδας εἰς τὴν Ἰταλίαν ὥρμητο διαβῆναι*. Radagaisus enim *ἐκ τῶν ὑπὲρ τὸν Ἰστρον εἰς τὴν Ἰταλίαν* pervenire non potuit nisi traiciens Pannoniam, quae vicina est Norico; qui tamen cum Ostrogothis suis quoniam anno demum 404 in Italiam descendit, a Claudiano, qui res gestas annorum 402 et 403 tractat, ignoratur. Ceterum nimis sublesta his in rebus Zosimi auctoritas. Porro cum et barbarica auxilia ex Raetia atque Norico arcessere dicatur Stilico v. 402 et auxilia Alanorum in ipsa pugna memorentur v. 581, magis etiam credi potest Alanos cum Vandalis tum Raetiam et Noricum ingressos, mox victos ibi et novo foedere iunctos esse a Stilicone. Solent enim una incedere illis temporibus Alani et Vandali; quodsi ad finem anni 406 chronista scribit: *Vandali et Alani Gallias traiecto Rheno ingressi*¹⁾, ex Norico et Vindelicia eos una profectos esse dilucide apparet. Denique hic etiam *hostes* illos *Pannonios* recenseo, quos cum Wandalis, Halanis aliisque gentibus Gallias vastasse Hieronymus scribit epist. 123 c. 16 anno 409. Has fere nationes barbaras ante annum 401 foederatas imperii Romani fuisse ex versu 363 concluditur.

Alaricus autem postquam mense Novembri ex improvisò per Alpes Iulias (v. 284 sq.) Italiae fines transiit, Stiliconem, qui non ipse in Raetiam abierat et cum parva manu restitit, in Histria prope Venetiam ad Timavum fluvium vicit (v. 562), Aquileiam obsessit (de quo Hieronymus contra Rufin. III 21)²⁾. Et armatura optima munitus erat; nam officinae armorum in Illyrico eius legitimo iussu in usum Gothorum operari coactae sunt (v. 535—543)³⁾. Et mulieres et captivos multos variarum gentium, Graecos imprimis, secum duxit (v. 615 sqq.); an etiam socios non Vesegothos (VI cons. 130) minus perspicuum est.

Tremoris quo tum perculsa est Italia testis uberrimus Claudianus est nec non et Paulinus Nolanus in carmine de nataliciis S. Felicis VIII⁴⁾. Honorius qui mense Septembri Altini in Venetiae oppido moratus erat (cod. Theod. I 6, 1), Mediolanium se recepit (VI cons. 446) atque adeo in Gallias cessurus et Lugduni aulam constituturus fuit (b. Poll. 296 sqq.). Retinuit eum Stilico (ibid.). Urbis Romae muri instaurati sunt⁵⁾. Alaricum autem per totam hiemem in Liguria inquietavit nemo. Stilico enim interim mense ut videtur Decembri in Raetiam volavit provinciam liberaturus, exercitum reducturus (v. 319 sqq.). Nam teste Claudiano media hieme solus⁶⁾ vel cum parvo comitatu per Adduae vallem equo (v. 352) ascendens Alpes superavit et in Noricum se contulit. Hae autem in illis provinciis stationariae legiones eum expectabant⁷⁾: legio tertia Italica sub dispositione ducis Raetiae, legiones quinta Iovia et sexta Herculia sub disp. ducis Pannoniae secundae ripariensis, legiones prima et secunda adiutrices sub disp. ducis provinciae Valeriae ripensis, legiones decima et quartadecima geminae, secunda Italica⁸⁾ et prima Noricorum sub disp. ducis Pannoniae primae. Itaque novem legiones numerantur; praeterea equitum cunei, auxilia atque cohortes multae; nisi quod tam numerosam militiam magis in laterculis et imperii summario scripta fuisse quam re vera extitisse credas. Ceterum legiones ad numerum militum millenorum tum reductae esse poterant; auxilia et cohortes quingentos habuisse⁹⁾.

1) Prosper Aquit. p. 645 Ronc. et alii.

2) cf. huius Rufini Aquileiensis hist. eccles. I 6.

3) cf.

supra p. XXXI adn. 2.

4) De anno quo hoc carmen scriptum sit ceteroquin non constat; cf. Seeck. I. I.

p. 184.

5) VI cons. 531 sqq., Paulini Nol. I. I. v. 103 sqq.; cf. CJL. VI 1188, 1189, 1190; Seeck Symm. praef. p. 188.

6) cf. *parva puppe* v. 321, *scandit* v. 322; et v. 349 sqq., imprimis 374 *in uno viro*.

7) cf. Not. dign. occ. c. 32—35.

8) cf. CJL. III 1980.

9) cf. Mommsenus Hermae t. 24 p. 254 sq.

Iam vero sicut antea Alarico Italiam ingredi dubitanti audacia eo creverat, quod Romanis in Raetia contra novos hostes rem esse audierat (v. 279), ita iam invicem his quoque in Raetia et Norico hostibus fiduciam et fecoriam eo crevisse dicit Claudianus, quod Alarici ad Timavum victoriam et Latii cladem audierunt (v. 364); atque tum demum Vindeliciam (vel Raetiam II) et Noricum occuparunt (*auditu clade tenebant* v. 365). Stilico quomodo eos represserit non liquet; pugnatum esse infitatur poeta et fulmineo ac stupendo magni ducis aspectui magnisque verbis eius omnia tribuit (v. 373—400); pecuniam eum dedisse et auro bonas condiciones emisse facile credas. Certe citissime transactum est et omnis salus ex hac actione pependit (v. 362). Deinde Stilico ex hostibus in socios conversis raptim sibi auxilia legit (v. 402), curavit autem ne eorum numerus nimius esset vel duci formidandus. Tum demum ‘cohortes’ ‘undique’ (i. e. ex provinciis omnibus?), ad Stiliconem properantibus signis concurrunt (v. 405sq.). Quas cohortes sive legiones Claudianus enumerans omittit eas quae in Valeria et Pannoniis stationem habebant; has itaque dux ibi relinquendas iure censuit. Sed tantum ex vicina Raetia legio una tertia Italica accurrit quae ibi nuper Vandalos vicerat (v. 414). Praeterea ex Britannia legio (secunda Augusta) et omnes numeri qui ad Rhenum stabant conveniunt (v. 416—421). Atque tum ecce Rhenus incustoditus relictus est et Galliae abhinc apertae barbaris iacuerunt; quas provincias imperium Romanum deserendas existumavit, Italia ut servaretur. Summum hoc periculum ipse Stilico Claudianus confitetur v. 568: ‘credite, nunc omnes, quas dira Britannia, gentes, quas Hister, quas Rhenus alit, pendere paratas in speculis’, gentes scilicet ibi barbaras.

Hoc modo Stilico exercitu coacto quo tandem mense Alpes rursus descenderit quaeritur; certe descendit initio anni 402. Eo die quo Gothi primum nuntium de eius reditu accipiunt, hiems nondum defecit, *bruma* enim etiam tum *currere* dicitur v. 488. Tamen ille si ex Britannia legionem attendit neque hoc illis ‘augentibus omnia Musis’ debetur sique huic legioni iter maturanti tres menses a Decembri ad Februarium concedimus, ipso fine Februarii Honorio subvenisse potest. Id ipsum verum esse egregie confirmat Symmachus, qui Mediolanii die 24. mensis Febr. Stiliconem mox adfuturum esse scripsit epist. VII 13; legatus enim tum a senatu Mediolanium ad Augustum missus erat Symmachus, iter fecit ‘per Ticeni longinqua’; itaque Ticini regionem nondum occupaverat miles barbarus; Stiliconem non invenit, sed ‘mox cum validissimis praesidiis’ eum adfore nuntiabatur²⁾.

Interim Gothi et Venetiam et Liguriam inundaverant, ubi, quamquam agricolae vel voluntarii vel evocati arma capiebant (v. 463sq.) et duces quoque novi extiterunt quos tamen cum despectu memorat poeta (v. 467), oppida illi iam cepisse credebantur paene omnia (v. 213sq. *videbantur . . ultro se pandere portae*), Patavium puta, Veronam, Brixiam; capta oppida esse non traditur³⁾. ‘Ipsam Padum galeis hauserunt’ (v. 532); quin etiam, si fides Prudentio, Etruriam premebant⁴⁾; repugnavit certe in medio Mediolanium, ubi Honorius inclusus est, speravitque barbarus qua vellet condicione pacem ex eo extorqueri posse (VI cons. 448sq.; cf. b. Poll. 561). Ibi certum est tum etiam Claudianum poetam adfuisse et rerum trepidationem ac tumultum Stiliconisque desiderium ipsum vidisse et persensisse; nam b. Poll. 455 de sésé ipso scribit: *pulveris ambiguum nubem speculamur ab altis turribus*; antea autem ‘clausus saevos campis ardentibus ignes’ ipse prospexerat, v. 45; qui etiam in carmen de VI consulatu de hac Mediolanii oppugnatione et liberatione supplementum immisit v. 440—469.

1) cf. Not. dign. occ. c. 34.

2) cf. Seeck. praef. p. 63.

3) Venetiam, Liguriam Padique

rura vastasse Germanos etiam Prudentius memorat contra Symm. II 696sq.

4) Contra Symm. II 701:

Tuscumque solum victo amne premebat; hic annis Padus sit necesse est quippe cuius nomen praecedat; neque Tiberim intellegere concedit contextus loci; quin etiam Romam ipsam appropinquantem hostem audiisse Prudentius dicit v. 729: *aure tenus Geticos experta tumultus*.

Scilicet de Mediolanio ibi esse sermonem neque vero de Hasta oppidulo, quod inconsiderate suspicati sunt¹⁾, cogitur vel eo quod v. 443 *Ligurum muros* poeta dixit sicut de cons. Manl. Theod. 124 *Ligurum moenia* quo loco de Mediolanio dubitat nemo²⁾. Semper enim ille quamvis sublimis id curavit ut intellegi posset; quis autem vel eius aevi lector Romanus Hastam obscuram dici intellexisset illa verba audiens? Idem cogitur Adduae vicinitate v. 458 memorata; eius enim actionis, qua Stilico Adduam vi traiecit, 'spectatorem' se fuisse Honorius ait v. 440; quod de Mediolanio valere facile potest, de Hasta minime gentium. Et mirum sane caput hominis Honorius fuisset, si nescio cur Hastam praeferens ipsum palatium cum arcano imperii hostibus reliquisset.

Mox qua ratione Stilico Mediolanium obsidione exemerit, in priore quidem carmine non narratur, quod mireris, sed ibi haec tantum v. 453sq.: pulveris nubem in longinquo visam esse, deinde emicuisse Stiliconem, magnum gaudium fuisse principis, hominum turbam sese ad ducem salutandum per portas apertas effudisse. Nihilominus etiam pugnatum ibi est a Stilicone, quod cur praetermisit poeta? an veritus est ne quid huius procursationis descriptione descriptioni pugnae Pollentinae detraheretur? Reservavit eam posteriori carmini et ipsi ori imperatoris De VI cons. 453sq. haec narrantis quae 'fama nondum patuerint' (v. 438): Mane circa primam vigiliam dux adventavit; Alaricus inter Mediolanium et Adduam flumen castra posuerat, pontem tenebat, Honorius et Stilico ne copias iungerent impendebat. Tum hic cum minore copiarum parte — reliquae enim tardius appropinquabant — ferro sibi iter aperuit.

Quo facto Alaricus, cum hostes et in fronte et in tergo seque velut laqueis clausum (b. Poll. 475) et arva ibi fluminibus multis et moenibus impedita (v. 474) videret, ab oppugnatione desistens continuansque populationes Augustam Taurinorum versus abiit; nam Romam petiturus cum iam Mediolanio Placentiam iter facere non posset, via altera, Aurelia, quae Genuam praeterit, uti constituit. Secutus est Stilico, sed pugnam quamvis provocante adversario vitavit — dicitur enim v. 144 cunctando primum fregisse Alaricum —, mox primum quidem certatum videtur apud Hastam, quod tamen ipsum quoque tacet poeta neque nisi tangit in altero carmine v. 204, deinde ipso die paschali vel die sexto mensis Aprilis apud Pollentiam vel ad Urbem fluvium (v. 555)³⁾.

Magnam partem in hoc proelio Alanorum auxilia habuisse consentiunt Claudianus b. Poll. 581sq. et Orosius VII 37, 2sq. qui eorum ducis nomen Saul posteris mandavit⁴⁾; Alaricum vicisse Gothi tradidere (Cassiodori chron. et ex eo Jordanes), Stiliconem cum Claudiano Prudentius contra Symm. II 715sq. et Orosius I. I.⁵⁾. Utrumque accepit et anceps proelium dicit Prosper; sed etiam Hieronymus in epistula 107, 2 ad Laetam anni 403 Getarum rutilum et flavum exercitum contra Romanos aequa acie pugnare propterea docet quia pari religione utrique confidunt. Et vicit Stilico quatenus regem Gothorum a Romam capiendi consilio, de quo satis constat (v. 81. 85 et 547 ibique Gesnerus, VI cons. 295), prohibuit⁶⁾. Huius etiam magnas opes et adeo liberos

1) cf. Gibbonis V p. 196; contra dixere Rosenstein I. I. p. 84 et Ney p. 32. 2) cf. b. Poll. 363 ubi *Ligus* idem est atque civis Mediolanensis, et *amnes Ligures* VI cons. 194.

3) Pugna ad fluvium Urbem (hodie Orbam) et ad Pollentiam eadem fuerit necesse est; nam oraculi illius, quod fuit, Alaricum ad Urbem usque perventurum et ibi cladem passurum esse (v. 547. 556), eventus esse videtur poeta interprete ipsa clades Pollentina. De oraculo cf. Socrat. VII 10 (Sozomen. IX 6).

4) Hunc iam a. 394 Alanorum ducem fuisse memorat Ioannes Antioch.; cf. supra p. XXIX adn. 4.

5) *Pugnantes vicimus, victores victi sumus*; id est, in ipsa quidem pugna Pollentina victores discessimus, sed postea Alaricus piissimus victurus et Romam capturus fuit ut deus Saulis pagani improbitatem ulcisceretur. Verba enim haec Orosius scripsit ex imitatione Augustini, cuius vestigia ambitiose premebat; conferendum est Augustini De civ. dei caput V 23 et totum et haec praecipue verba: (*deus*) indignationem suam tanta mansuetudine temperavit, ut illum (Radagaismum) primo faceret mirabiliter vinci, ... deinde ab his barbaris Roma caperetur.

6) Paulus diaconus hist. Rom. XII 13 Pollentia eum non Romam, sed in Gallias irrupturum fuisse narrat verbis: *dum ad Gallias pergens*

nec non et coniugem vel coniuges complures (!) captas esse poeta canit VI cons. 282, 297, b. Poll. 85 (ubi coniuges), 605—615, 624 sqq. (ubi una coniunx); praeterea tum milites multos vel auxilia (*socios*?) ab eo descivisse (VI cons. 130). Ceterum Alaricus 'non funditus armis conciderat'; 'stipatus adhuc equitumque catervis integer' in Appenninum Liguria proximum se recepit (VI cons. 283 sqq.).

Quid exinde factum putabis? Ecce Gothis discessus liber concessus est. Haec res magnam tum invidiam Stiliconi peperit, ut adeo de prodicione calumniarentur (Zosim. V 29). Ad odia deponenda poeta ipse admonet v. 91 et panegyricus Claudiani scriptus est maxime ut ab hoc crimine patronum defenderet; habet enim verbosam ea de re declamationem v. 91—165, cuius summa est, hostem dimissum esse ne nimia desperatione desaeviens Romae ipsi periculum ferret: apparet indutias fecisse Romanos sub ea condicione, si Gothi non solum urbis oppugnandae vel in Gallias prorumpendi consilium desererent (l. l.), sed ex Italia omnino discederent (VI cons. 131; cf. *victumque relegat* b. Poll. 144).

Et abscessit (cf. v. 64 *abiere minae*, 79 (*ex*) *Italia detrusus cat*, 89 *redit*, VI cons. 133 *rexit iter*, 143 *Italiam fugiens*) Padum descendens (nam Eridanus eum prospectat VI cons. 179) et Ticinum, Adduam, deinde Athesim, Mincium, denique etiam Timavum in reditu traiecit; sic certe tradit Claudianus; neque enim sine ratione hi fluvii omnes enumerantur VI cons. 196 sqq., sed universi cum ipso ultimo Timavo ab Eridano evocati esse dicuntur ut insultent profugo v. 199; itaque fluminum accolae in tergo hostium haerebant, et eodem sensu ibidem v. 144 Italia difficilis revertentibus dicitur et v. 145 barbarus rediens amnes et reliquisse et exhorruisse. Quodsi tum ad Timavum et in Histriam usque Alaricus recessit, Venetia tota et Liguria a barbaris liberatae fuere; eo sensu legimus l. l. v. 200 in fluviorum illorum a Ticino usque ad Timavum regionibus 'prata pacata' et 'pecus laetum' factum esse; atque iam in priore carmine De bello Poll. formido omnino exempta dicitur v. 44 nilque timoris relictum esse nisi memoria v. 205 sqq.

Honorius autem barbarorum timore captus palatio Mediolanensi post oppugnationis incommoda ita diffusus est, ut Ravennam in urbem sane inexpugnabilem migraret eamque sedem regiam et caput imperii in futurum esse destinaret¹⁾.

Itaque quamvis hostis in Histria substitisset neque in Illyricum revertisset neque cessaret finibus Italicis minitari, tamen pax ipsi Italiae aestate anni 402 reddita est. Claudianus autem exsultans, quasi iam finis hic esset irruptionum Gothicarum, illico describere bellum Pollentinum suscepit; versus adprime 79 (*detrusus cat*) et 61 (*hucusque*) et 44 (*iam non clausi* eqs.) et 208 (*gaudia inopina*) speciem prae se ferunt, quasi si carmen hoc subitarium statim post indutias initas etiam tum fugiente Alarico scriptum sit. Atque sic iam non offendet etiam illud *relegat* v. 144, ubi non *relegavit* scriptum est propterea, quia nondum perfecta relegatio est dum abscedit relegatus.

Sequitur ut Bellum Pollentinum sine dilatione et cum cura quasi axanimata elucubratum sit mensibus Aprili et Maio, recitatum fortasse mense Iunio, deinde in publicum editum. In quo quod de pugna Veronensi nihil legitur, inde factum vides, quod ignota ea tum fuit scribenti, quae anno post commissa est.

Recitatum autem est Romae apud Stiliconem neque auditor fuit Honorius. Ad Stiliconem respicit illud *apud socerum* in VI. cons. 125: 'arma Getarum nuper apud socerum plectro celebrata recenti'. Romae recitatum esse vel eo probes quod poeta

ob recuperationem iumentorum ad Pollentiam resedisset; sed cum Claudiani testimonio consentit Prudentius v. 496 sq.

1) cf. Cod. Theod. VII 13, 15 datum VIII. Id. Dec. anni 402 Ravenna, VII 18, 11—14 anni 403; Claud. VI cons. 364. 494.

Romam adloquitur v. 51sq., 77—96; confirmes ex praefatione carminis, ubi v. 5sq. ibidem nunc se canere dicit ubi de consulatu Stiliconis cecinerit (cf. supra p. XX et XLI sq.); atqui panegyrico de Stilichonis consulatu Romam mittimur (cf. maxime tertium librum cum praefatione). Porro in 'domo Pythia' recitatum est (b. Poll. praef. 4); haec autem vix fuisse potest nisi domus Apollinea vel oecus cum Apollinis Palatini aede vel bibliotheca cohaerens¹⁾. Denique festus dies fuit; nam 'auribus festis' placere vult poeta v. 206. Quoniam vero tum triumphum Stilico Romae certe non egit, quale hoc festum fuerit non expedio. Neque elogium vel cuiusvis generis monumentum in memoriam rerum gestarum tum positum esse scimus²⁾.

XIII.

At vero Alarico fides frustra habita est frustraue pacem poeta celebravit. Vix enim post hunc festum diem vixque carmine recitato annus praeteriit, cum Gothus signa retro flexit et Timavo denuo transito Veronam aggressus est. Quin etiam usque ad exitum anni 402 Stilico cum Augusto sola finium Italicorum tutela occupatus esse videtur; certe inde a mense Octobri anni 401 usque ad Novembrem anni 402 in codice Theodosiano constitutiones nullas datas invenimus³⁾. Res abinde gestas Claudianus in panegyrico de VI consulatu Honorii novo sumpto exordio celebravit, quem panegyricum iam copiosius enarrantes etiam de pugnae Pollentinae et carminis prioris tempore disputare pergemus.

Honorius sextum consul fuit anno 404; panegyricus quem dixi ipso initio eius anni praelectus, scriptus autem est mensibus fere ab Octobri ad Decembrem anni 403. Bellum Pollentinum si anno 402 mense Iunio praelectum est, inter haec carmina temporis intervallum undeviginti circiter mensium fuit; hoc labefactari non potest verbis de VI cons. 125, quibus Pollentiam se *nuper plectro recenti* celebrasse poeta fatetur; tum enim cum Bellum Pollentinum novissimum eius poema esset, etiam recens poema ab eo appellari potuit.

Annum pugnae Veronensis omittunt chronica, media aestate accidisse eam prodit Claudianus v. 215.

Iam vero sunt qui Prosperi chronico diffusi et Pollentinam et Veronensem pugnam uni anno 403 et illam veri, hanc aestati vindicarint. Atqui Gothorum in Italiam irruptio accidit anno 401 mense Novembri; duae itaque hiemes inter hanc et stragem Pollentinam praeterlapsae dicendae forent. Quae sententia quam falsa sit, ut alia relinquam, uno argumento profligabo. Scripsit enim Claudianus b. Poll. v. 145: *Atque haec tanta brevi* (sc. acta sunt). Ubi miro modo editores peccarunt ad unum omnes et interpunctionem necessariam reficiendam mihi reliquerunt. Et sane brevi haec tanta acta esse neque ita ut duae hiemes consumerentur etiam tota narratio Claudiana confirmat.

1) De alio Apollinis templo ut alii cogitarent inducti sunt verbis Stil. II 401: *superes cum Pythia limina consul*. Videant tamen lectionem *Pythia* quam incerta sit. Vel hinc concidit Seeckii opinatio (Forschungen I. I. p. 176), statim initio diei in templo sito ad portam Carmentalem recitatum esse. Nec recordatus est ille Claudianum in sexto consulatu Honorii v. 618sq. munera describere quae edebant consules; an antea descripsit quam edita sunt? Liber de IV consulatu Mediolanii recitatus est certe post pompam factam et manumissionum caerimoniam (cf. v. 565 et 611 sq.).

2) Nam titulus CJL. VI 1196 ad annum 405 refertur, id quod probabile est. 3) Cod. Theod. I 15, 17 data Altino III kal. Octob. anni 401 et VII 13, 15 de tironibus data est Ravenna VIII. Id. Dec. anni 402; inter has nulla; cf. cod. Theod. ed. Haenel II p. 1695.

Sunt porro qui hunc errorem ita vitarint ut utramque pugnam potius in anno 402 collocari iubeant. Qui cum temporum quidem ratione non disconveniunt; nam potest Alaricus anno 402 ex Pollentia et Appennino rediens post dies quinquaginta mense Maio exeunte pervenisse ad Timavum, mox, ubi nuntiatum est Stiliconem Romae versari, subito consilium mutasse et mense Iunio vel Iulio denuo ingressus Veronam tam celeriter pervenisse, ut ibi eodem anno mense Augusto iterum proeliarentur Gothi et Romani. Sed haec quoque opinatio plane falsi coarguitur ab ipso poeta, qui sexti consulatus vel anni 404 initium sic exornavit ut Gothorum cladem brevi ante accidisse appareret; nam v. 653 *Victoria*, quod gravissimum est, hunc sexti consulatus annum 'domitis bellis peperisse' dicitur; haec verba significatum hunc tantum admittunt: Honorium sextum consulatum anni 404 propterea suscepisse quia hostem brevi ante domuerat; quod ad victoriam anni 402 inepte trahas. Nempe consulatus anni 403 derivari potuisset ex victoria anni 402, consulatus anni 404 non potuit nisi ex victoria anni 403. Dicitur porro imperator v. 647 'Getica fronde sextas secures praevelare' quod apertum novissimae victoriae signum est; et eodem tendit quod eius in urbem introitus triumphus vocatur v. 580 (*triumphantem generum*; item v. 202; inde *spolia* adportantur v. 406); et ita Prudentius c. Symm. II 730 flagitaverat: *scande triumphalem currum*. Et fuit triumphus. Neque omnino Ravennam tum reliquisset Honorius, nisi victoriae gaudio abreptus Romanis et populo aliquid concedendum esse sensisset. Denique tota de bello Veronensi narratio vv. 128 sqq. immissa absurda foret nisi hic dies, quo carmen recitat poeta, primam eius celebrandi facultatem praebuisset; similiterque in praefatione v. 13 sqq. somniat ille se Gigantomachiam canere et Iovem victorem coram ipso celebrare; in quo cogitat Gothomachiam et Iovem Honorium; atqui Iuppiter ibi laetus cum praeda in caelum redit (v. 19 sq.)! hoc non potest non significare Honorium quoque tum recentem a pugna Romam invehī. Iam adde et hoc. Si enim inter Veronensem victoriam et sextum illum consulatum pleni menses sedecim intercessissent, victoriae praeconium vix prolatasset Claudianus usque ad hunc consulatum sive ad brumam alteram; comprobant certe exitus Rufini et Gildonis et Eutropii et pugna Pollentina eum in rerum tractationem statim post rem gestam proripi solitum esse.

Hinc optio datur sententiarum duarum. Aut enim Gothorum invasio prima autumnodemum anni 402, deinde pugna Pollentina vere anni 403, pugna Veronensis aestate eiusdem anni acciderunt — hoc tamen quis sibi persuaserit? vel invasionem in hoc tempus detrudere quis ausit? — aut, quod sustinemus, Pollentina quidem veri anni 402 tribuenda est, Veronensis aestati anni 403 ita, ut inter utramque plus unius anni intervallum intercesserit.

Quam ultimam quae restabat sententiam dum amplexamur, resides illos annos et longum illum Musae somnum, de quibus verba facit Claudianus Bell. Poll. praef. 1, de plenīs annis duobus 400 et 401 interpretari sat habemus; ei enim, qui per quinque annos 395—399 tredecim libros vel ternos paene singulis annis ediderat (quo in calculo Raptus Proserpinae adeo neglectus), si iam per duos edidit nullum, nonne longus hic somnus videri potuit, qua fuit ille consuetudine omnia in maius efferendi?

Neque Claudianus alibi contra testatur; qui VI cons. 202, postquam Alaricum apud Pollentiam devictum reliquisse Italiam narravit, ad Veronam sane statim traducit relationem, sed ratione tam subitaria, ut inter versus 201 et 202 plenus annus interiacere facile possit; subito enim legitur fere: 'sed tu quoque, Verona, triumphum dedisti nec clarior te Pollentia fuit'; itaque non per rerum gestarum progressum ad Veronam narratio producit, sed per comparisonem rhetoricam Pollentiae antea tractatae et Veronae nunc tractandae. Denique a versu 202 ipsa materies quam poeta sibi proposuit incipit, versus 128—201 ut in eam introducatur memoriae causa praemissi sunt.

Alaricus redux inde a mense Maio anni 402 ad mensem fere Iunium anni 403 in Histria quid egerit nescitur. Sed si quidem alterum impetum meditabatur, damna sarciendo, transfugarum locos replendo, nova auxilia contrahendo tempus trivit. Simul legationum inter eum et Stiliconem commercium non desiisse credo studuitque hic illum pollicitando et transigendo vel detinere vel contra Orientem accendere. Neque tum Stilico legiones Raeticam et Gallicas in suas provincias dimittere ausus est. Vicit tandem bellicus furor praedaeque infinitae cupido; nam Gothus 'periurus' (v. 207) 'pacta rursus movit' (v. 205) vel 'foedus violavit' (v. 210) stetitque supra Veronam ad Athesim flumen mense vel Iulio vel Augusto. Quo cognito Romanus iam non cunctando hostem defatigare studuit, sed illico proelium iniit. Quod autem v. 215 solem tum aestivo pulvere accensum legimus et laborem esse eum sustinere, id de mense Augusto probabiliter interpretari videmur.

Stilico auxiliis Alanorum etiam huius pugnae sicut Pollentinae magnam partem concessit; quod eum certo consilio et duplici lucro fecisse poeta gloriatur v. 220, ut scilicet in se verteretur barbaries et Romae utrimque caderet¹⁾. Sed poeta cum in priore carmine virtutem et fidem eorum laudasset (b. Poll. v. 590 sqq.), hic eis crimini vertit quod non captus et necatus est Alaricus (v. 223 sqq.).

Qui iterum de Roma desperans per Raetiam in Gallias abire (v. 232) temptavit quod tum si peregisset perniciosissimum imperio Romano fuisset. Sed a Stilicone prohibitus et denuo dimicare non ausus (v. 247) in colle quodam considens inclusus est (v. 238), unde fame orta cum plurimi eius militum ad Romanos transfugissent (v. 250 sqq., 310 sqq.) — ecce adulator poeta omnia adaugens! —, tandem recta via se recepit (v. 320), scilicet in Illyricum, id quod firmant postea facta; unde post quinque demum annos mortuo Stilicone iterum in Italiam et ita incucurrit, ut non rediret. Proximo autem anno Radagaisus cum Ostrogothis terror Romanorum factus est, quocum tamen conspirasse Alaricum credi nequit. Usque eo pacem exiguum tum meruit Italia; et ipsa lustrali sacrificio *συμβολικῶς* lustrata est (v. 324 sqq.)²⁾.

Eodem anno 403 leges quattuor Ravennae datae sunt mensibus Februario, Iulio, Octobri, traditae Cod. Theod. VII 18, 11—14, de comprehendendis et opprimendis desertoribus in provinciis oberrantibus. Plurimos enim constabat, priusquam aquilis Romanis sociarentur, illuc unde delecti fuerant vel quo placuerit abiisse, alios autem etiam militiae auspicio initiatos, quamquam nondum dicebantur meruisse sub signis. Latebant enim locis obstrusis ab ipsis saepe possessionum dominis occultati. Iam exactis demum quattuor mensibus, postquam edictum fuerit publicatum, poena imponenda esse dicitur; ei autem qui profugum in praedio suscepit nec prodiderit, fundum ipsum fisci viribus sociandum esse pronuntiatur.

Honorius vero post pugnam Veronensem neque antea consul anni 404 designatus est; non antea esse designatum firmat Claudianus VI cons. 653, ubi ipsa Victoria domitis bellis hunc consulatum peperisse dicitur. Quoniam vero mense Augusto pugnatum esse videtur, illo aevo consules fere mense Septembri designari solitos esse novo exemplo munivimus³⁾.

Roma, aureum mundi caput, bis se servatam esse sentiens ad recentem victoriam celebrandam magna molita est. Et Claudianus mensibus a Septembri ad Decembrem belli Veronensis praeconium coniunctum cum sexto consulatu imperatoris indicendo elaborandum sibi sumpsit; ipse autem princeps — sic certe simulat Claudianus — in certaminis felicissimi et Stiliconis victoris laudem carmen tum recitandum scribi iusserat

1) cf. Oros. VII 37, 3 et 43, 14. Tacet Alanos Prudentius.

2) Id lucratur v. 324 lectione *tum* ex excerptis Florentinis recepta; sic quod ediderant quo tendere possit non assequor. De simili autem publica lustratione sermo est in carmine Contra paganos anni 394 v. 28 sq.

3) cf. supra p. XXXIV et XXXV et XXXVII adn. 3.

(v. 491—493). Senatus vero — id enim ‘flagitabat’ consensus omnium (v. 333; atque moneo nusquam alibi Claudianum tam immodestum vocabulum de Honorio vel Stilicone ponere ausum esse!) — senatus, inquam, Augustum multis (cf. v. 356) legationibus eo tandem compulit, ut consulatum Romae iniret, quod numquam ante fecerat (v. 331—493); ille enim Mediolanii (nec vero Ravennae) hunc quoque consulatum inire constituerat (*praelatus Ligus* v. 363). Itaque Ravenna Romam profectus (v. 494—522) caelo sereno in uno curru cum Stilicone socero triumphans invecus est (v. 579); currum in pompa non senatores praecedebant (v. 551), sed Serena et Eucherius, Stiliconis uxor et filius (v. 551 sqq.); secuti pedites sunt cum signiferis (v. 566) et equites cataphracti (v. 569 sq.). Quirites ad rostra princeps vocabat suscepturus magistratum (v. 587), dein in senatu cum patribus de rebus gestis egit (v. 589 sq.); tum per viam sacram in palatium se contulit (v. 603 sqq.); nulla largitio nec sparsio nummorum (v. 605); denique plausus multitudinis in circo et ludi varii triumphales vel consulares (v. 614 sqq.)¹⁾.

Ita Roma Augustum non solum consulem, sed etiam ‘triumphatorem’ vidit (cf. supra p. LIV); quodsi inscriptiones portarum urbis Romae Portuensis, Praenestinae, Tiburtinae CJL. VI 1188—1190 post refectionem murorum etiam ‘simulacra’ Arcadii et Honorii ‘victorum et triumphatorum’ Romae constituta esse tradunt, licet lapidi incisae sint sub finem anni 403, tamen ad hunc Honorii triumphum condecorandum statuas triumphales portis impositas esse confidimus.

Poema Claudiani num eodem die quo ludi circenses facti sunt auscultare potuerit imperator dubito. Nec id refert. Post ea autem quae disputavi abeat mihi qui excursus illum versuum 118—330 male vel sine arte intextum esse queratur vel eum Belli Pollentini continuationem et alterum librum maioris alicuius De bello Gothico operis esse debuisse clamitet, id quod iam voluisse videtur scriptor codicis C qui Bellum Pollentinum inscripsit *De bello Gothico liber I*. Immo et Honorio et tempori poeta sapientissime obtemperavit hac maxime quam tenemus carminis compositione. Animum advertas autem et hoc, quo consilium eius clarius eluceat: versuum enim numeros tam admirabiliter dimensus est, ut duas partes prorsus aequabiles efficeret, utramque versuum trecentorum tricenorum; nam versu 330 definitur de Alarico narratio; sequuntur versus totidem de Honorio consule, quippe quorum ultimus sit v. 660. Atque quis iam spuriorum versuum hoc in carmine venatorem aget?

Sed accedebat quod Claudianus nonnullas sententias, quas in priore pugna canenda dixerat, eventu parum confirmatas corrigendas sibi esse videbat. Data itaque occasione temperi usus est. Et primum cum illic paene confectum Alarici exercitum innuisset — legas modo vv. 601 sqq. et conferas v. 78 *rarum agmen*, 88 *desertus* eqs. —, hic v. 283 sq. satis integras vires eius etiam post cladem fuisse urguet, quibus vel Romam adire posset. Sic explicabatur quod tam cito bellum resuscitatum est. Deinde illic v. 91 sqq. multus fuerat in exponendo Stiliconem iure pepercisse Alarico non solum propterea, ut ne desperans nimis desaeviret et maius periculum ipsi Romae nasceretur (v. 97), vel quod olim in bellis Italiae internis semper ‘modus vincendi’ observatus

1) Inter ludos circenses, quibus describendis tres panegyrici concluduntur (cf. Laud. Stil. et de Manl. Theod. cons.), Claudianus non nisi unum hic describendum sibi elegit, pugnae simulacrum et imitationem incurantam v. 621—639. Voluit nimirum consul recentis de Gothis victoriae imaginem populo ostendere. Et apparet hanc rem tum prorsus novam fuisse; aliter in hac maxime non moratus esset poeta. Propterea v. 621 verbum *exercuit lusus* de praeparatione horum ludorum interpretor; in ipso circo enim antea exerceri pugnae imitationem necesse fuit; et illud *saepe* v. 622 quod adhuc ad *cernimus* relatum sensu carebat — neque enim populus saepe, sed semel hos ludos cernit — ad ipsum *exercuit* traxi ea lege, ut *hic*, quod habent membranae, in *haec* mutarem. Denique propterea tum hoc novum genus pugnae inventum est, quia ludi gladiatorii sanguinolenti olim sollemnes nuper¹⁾, i. e. anno 399, interdicti sunt (cf. supra p. XLII).

esset (v. 111—119), sed etiam quia pulchrum esset ignoscere misero (v. 91). Huc nunc respiciunt versus VI cons. 210 sqq., qui iam pulchram illam misericordiam callide missam faciunt, sed id unum cum vi repetunt, quod Stilico apud Veronam bellum omnibus votis arripuerit et perfidiam adversarii opportunam esse censuerit, id inde explicari quia Roma ibi a periculo remota esset.

Restat ut etiam Prudentii poetae ecclesiastici mentionem iniciam. Hic enim eodem fere tempore Alarici devictionem in altero Contra Symmachum libro cecinit. Qui libri contra Symmachum ad Augustum vel ad Stiliconem se missos esse non testantur¹⁾; captant tamen et ambiunt auram et adsensum Augusti, cum et I 415 sq. ad Theodosii Magni orationem cum veneratione provocent (cf. I 511 sq.) et II 16 sqq. ad Arcadium et Honorium et Roma ipsa personata II 696 sqq. virtutem suam christianis moribus fractam non esse ita demonstret, ut Gothorum cladem Pollentinam et Honorii ac Stiliconis meritum summis efferat laudibus. Tacet Veronam: ergo fere inter menses Maium anni 402 et Augustum anni 403 secundum hunc librum edidit Prudentius²⁾; congruit quod Honorius Romam nondum intravit neque nisi incerta de eo spes est v. 725 sq.; sed de statu Augustorum iam constabat, v. 750. Consecrarium est illo anno Prudentium ipsum quoque Roma in urbe adfuisse; describit scilicet omnia quasi viderit, disceptat quasi praesens; igitur et vidit et praesens fuit³⁾. In eo autem admirabilis consensus poetarum cernitur, quod etiam hic compari veritatis negligentia absolutissimam victoriam fuisse et hostem omnino 'deletum' esse gloriose simulat (v. 715). Unde satis elucescit a Claudiani non ecclesiastici, sed tamen in palatio acceptissimi poetae panegyrico vix tum Romae recitato catholicam Musam ad aemulationem ambitiosam et ad blandimenta similia illico esse concitatum. Atque inveniuntur etiam in elocutione et sermonis coloribus exempla satis perspicua, quibus quam cito Claudianus ad imitationem litteras aequales impulerit, cognoscimus. In conspectu proposuisse ex Claudiani et Prudentii libellis haec tantum sufficiat: Cl. 81 de Alarico: *patrii numen iuraverat Histri*, Prud. 697 de eodem: *patrio veniens iuratus ab Histro*; Cl. 88 *Aggressus temptare fidem*, Prud. 762 *audet heu nostram temptare fidem*; Cl. 633: *unoque de Romana rependit Quidquid ter denis acies amisimus annis*, Prud. 715 *Illic ter denis gens exitiabilis annis Pannoniae poenas tandem deleta pependit*. Cl. 423 exclamatur: *Ullane posteritas credet?*, Prud. 719 *mirabere seris posteritas saeculis*⁴⁾; de caesis barbaris Cl. 514 *cumulaverat ossa*, Prud. 718 sqq. *in cumulos congesta . . . ossibus*; captivi liberantur et Cl. 616 sqq. et Prud. 732 sq.; illic *desertos lares revisunt*, hic 735—737: *laris exul . . . genetrice reversa*. Porro Cl. 53 *metum depone*, Prud. 737 *timor omnis abesto*; comparatur Hannibal victus Cl. 138 et 149 et Prud. 738 sq.; *Fabius* illic adest v. 139, hic v. 748; opponitur Fabio Stilico Prud. 743 *At noster Stilicho* quod in mentem revocat locos Cl. 111 et 133 et 151; rapinas Alarici 'famosas' dicit Prud. 717, quippe quas Cl. descripserit v. 610 sq., Valentis exuvias et praedam Corinthiacam. Sed etiam Prud. 838 ubi *laquearia fulva* legitur comparare interest cum Cl. 223; Prud. 613 *divisaque ponto* cum Cl. 220 ubi de lectione *diffusa* ambigitur⁵⁾.

1) Nisi quod finalia verba II 1114 sq. ad Augustum directa sunt.

2) cf. Aimé Puech „Prudence“

Parisiis 1888 p. 58.

3) cf. Puech l. l. p. 60 sq.

4) Quae tamen simul memoria est loci Ruf. II 285.

5) In panegyrico De VI cons. Hon. nihil inveni quod cum Prudentii libro contendere possit; etenim ibi v. 68 et Prud. v. 21 umbra tantum similitudinis extat; Prud. 435 *largitor honorum* ex IV cons. 118 sumptum est, non ex VI cons. 638. Ceterum in libro altero contra Symmachum hae occurrunt Claudiani memoriae: 7 *armorum dominos* = IV cons. 5 *armorum proceres*; 7 *flore iuventae* = Stil. II 351; 85 adsonat ad Stil. III 159; item 610 sq. cum loco eodem conferenda; 475 *facta rependit* = Theod. 228; 491 *Europam Libyamque* = Gild. 4; 586 *discordes linguis . . et dissona cultu* = Stil. I 152 *dissona linguis . . nec armorum cultu diversior*; 604 *Rhenus et Hister* = Stil. III 13; 629—631 de mente, stomacho, fibris, iecore = IV cons. 230 sqq.; 636 *culmina rerum* = Ruf. II 21; 640—643 (*nec tam degeneri venerandis supplicat ore principibus*) aperte spectat ad Gild. 17—27; 656 de senio cf. Stil. I 316; 695 *rapiens in vincula* = Stil. III 315 *in vin-*

Symmachus paganismi et deae maxime Victoriae unicus patronus vixeritne etiam anno 403 non satis constat; vixisse eum commendatur Prudentiana eius anni refutatione. Hic Symmachus anno fere 399 vix mortuo Ambrosio auctor fuisse videtur ut in curiam reduceretur Victoria¹⁾ (cf. supra p. LIV); atque id ipsum causae fuit cur anno 403 Prudentius dum Romae deversatur contra Symmachum iterum sibi disputandum, praecipue vero de Victoria agendum esse viderit. Anno proximo 404 ineunte Claudianus cum ad bellum in Honorii laudem sexto consulis canendum reverteretur, ad librum illum Prudentii imitandum descendisse quidem non videtur; sed potest tamen eum respexisse; clericus enim poeta id unice probaturus fuerat, in bello Gothico deam Victoriam nihil valuisse, Christum omnia: Claudianus VI cons. 597 sqq. cum vi nec sine argutiore consilio adfuisse deae repudiatæ simulacrum coram Honorio et senatoribus affirmat:

Adfuit ipsa suis ales Victoria templis
 Romanae tutela togae, quae divite penna
 Patricii reverenda fovet sacraria coetus
 Castrorumque eadem comes indefessa tuorum
 Nunc tandem fruitur iunctis atque omne futurum
 Te Romae seseque tibi promittit in aevum.

Eidem deae sextus consulatus Honorii ipse attribuitur v. 653. Sic illa tempestate Augustus 'christipotens' cultum Victoriae in urbe denuo toleravit; quae tamen dea ales quamquam 'in omne futurum aevum' Honorio 'sese promisit', ab ipso frustrata est, atque mox contra spem et celerius expectatione ad Gothos in sempiternum transvolavit.

XIV.

Tot ac tanta de primis Germanorum incursionibus quas passa est Italia disputanda putavimus. Italis ipsius medii aevi crepusculae primae hae fuere; nam in solo

cula cogit; 718 *mirabere seris posteritas saeculis* = Ruf. II 285; 727 *spargam flores* = Stil. II 400 *spargentur flore viae*; 717 *ditata rapinis* = Gild. 197 *ditat spoliis*; 726 de Roma *suscipiam gremio* = Stil. III 150 de Roma *in gremium . . recepit*; 750 *His ego pro meritis* = Gild. 52 *Tot mihi pro meritis*; 752 *Virtutem nil vile decet* = IV cons. 222 *Vile latens virtus*; 757 *Virtutis pretium* = Theod. 1: *virtus pretium sibi*; 767 *Romuleas . . arces* = Stil. III 124; 777 *concurrere in unum* = Ruf. I 295; 826 *discrimine nullo* = Rapt. III 511, *carm. min. 7, 4*; v. 844 sq. alludit ad IV cons. 227.

1) Adfuit Symmachus Mediolanii sub finem anni 399 et initio anni 400, iterum mense Febr. anni 402; cf. Seeckii praef. p. 62 sq. et quae eleganter coniecit Pluechius p. 195 sq.: „peut-être a-t-il continué encore ses obsessions; il est permis de le supposer quand on se souvient de la ténacité avec laquelle il avait saisi, depuis 382, toutes les occasions qui s'étaient offertes à lui . . . Il pouvait s'armer de même des menaces d'invasion des Goths, et, s'il a vécu j'usqu'en 403, des premiers dangers de cette invasion même“ eqs. Gratia floruisse Symmachum penes Stiliconem constat maxime inde ab anno 399; aliquid pro gentilibus tum egisse eum prodit solus Prudentius II 10 *orator instigat*, sc. tempore praesenti; item 68 *prosequitur et inflat*, 310 *obiectas* et sim.; quod Prudentii testimonium ut repellatur nulla idonea causa suppetit. Quod enim historici tacuerunt, satiety harum rerum tenuit eos. Symmachum vero ipsum tum novam ad Augustum de Victoria relationem scripsisse ne praesumamus; immo vero ad clarissimam illam anni 384 recurabat. Quodsi ad Victoriae hymnos Claudianeos annorum 400 et 404 animum advertisset Pluechius, ipsum verum et totum vidisset. Nam iam anno 400 Victoria in pompa Romae adfuit coram Stilicone; cf. Claud. Stil. III 202—219 ubi dea celebratur tamquam brevi ante Romam reducta sit. Summi momenti est hoc quoque, quod in carminibus omnibus quae sunt annorum 394—399 alto silentio Victoria tegitur; ergo sub ipsum finem anni 399 reducta est Romam, eoque paene traxerim haec quoque verba Stil. III praef. 19: *Advexit reduces secum Victoria Musas*; scilicet tum simul et Musa Claudiani et Victoria redux fuit. — Denique annis 398—401 et rursus inde a vere anni 402 Symmachum Romae moratum esse satis exploratum est (Seeck. praef. p. 65), ut quin iis rebus, de quibus exposui, interesse potuerit nullam dubitationem habeat.

tum antiquo ac sub signo sanctae crucis natio nova fortissima incultior quidem, sed culturae et artium in futurum ingeniosissime capax subsistere primum conata est. Poeta autem vere antiquus atque classicus indole Graecus, lingua Romanus fuit, qui has Gothicas res gestas quas ipse vidit admirationi posterorum traderet. Ecce vero ultimus hic cygni volatus fuisse videtur; nihil enim in scriptis poetae invenias quod indicium temporis acti post mensem Ianuarium anni 404 prae se ferat. Quodsi quis aliquod carmen eorum, quibus nota temporis deest, in seriem temporum post terminum illum quem dixi inserere vel adserere volet, habeat suam sibi veri dissimilitudinum cupiditatem; nos abstinebimus.

Nam de Laude Serenae, carm. min. 30, libello truncato, qui panegyricorum iam solus hoc loco tractandus superest, nihil contendere licet nisi ultimis annis reginae patronae esse dedicatum. Id quod ex primis verbis

Dic, mea Callope, tanto cur tempore differs

Pierio meritam serto redimire Serenam?

liquido apparet. Praeterea vero elegiae Ad Serenam exitum, carm. min. 31 v. 61 sq. consideremus; ubi bonum ex Aegypto reditum sibi optat poeta, deinde etiam Musam suam Serenae dominae debita vota canturam esse propter clientem servatum promittit. Quid enim si Claudianus carmen ibi Serenae anno fortasse 401 promissum¹⁾ ipso hoc panegyrico praestitit? Quod enim in hoc eum gratias pro reditu agere non videmus, in nullo ille panegyricorum eo descendit ut suas res privatas tangeret; sed praefationibus per elegos conscriptis ubique talia reservavit. Hac igitur ratione ad spatium annorum 401 ad 404 carmen referre conatus sum.

Potest autem prologo ideo carere Laus Serenae, quod eam imperfectam reliquit poeta. Quid ita? quia filum in serto Musarum ligando subito abrumpit v. 236. Putaverit quispiam finem pleni carminis infortunio absorptum esse folio aut uno aut pluribus abscissis. Sed num casui tribueris, quod ultimus versus non in media sententiae structura desinit, sed plenam efficit sicut *Haliutica* illa, quae tamquam opus incohatum et imperfectum sub Ovidi nomine legebat antiquitas? Quin etiam declamationis poeticae caput aliquod versu extremo definitur. Nam cum versus 212—220 duas res tractandas promittant, primum meticulosam Serenam fuisse dum bella gerit maritus (v. 212—216), deinde gavisam esse revertente (v. 217—220), mox versus 221—236 priorem locum amplificat, secutura fuit post v. 236 loci alterius tractatio.

Sic etiam *Raptus Proserpinae* a Claudiano non absolutus relictus est perinde atque *Achilleis* a Statio (cf. supra p. XVIII), sic adeo etiam *Bellum Gildonicum* (supra p. XXXIX et XX sq.); nec non et *Gigantomachiam* latinam (carm. minor. 53) coeptam poeta prae fracte abruptus versu 128 qui et ipse exit in plenam sententiam; quo in carmine plura olim legisse antiquos probari non potest; nam quae Hieronymus ex ignoti poetae *Gigantomachia* allegavit, Claudiano non digna sunt²⁾; Apollinaris vero Sidonius vel *Orestis* tragoedia v. 242 sqq. quae de eodem argumento inserta exhibent, ea huius imitationi debita esse coniectura est me hercule qua nulla incertior. Denique conferatur illud Valgii poetae 'imperfectum volumen ad divum Augustum' (Plin. 25, 4).

Et in re inexplorata nihil equidem affirmo, aio tamen, si quis quaerat, id facillime mihi persuaderi, anno 404 nec postea mortuum esse Claudianum. Scio enim silentio, quamvis disertum sit, cavendum quidem esse ne nimium tribuamus; sed explanari expecto quomodo factum sit, ut Claudianus ille annalium poeticus imitator postquam annis ab 395 ad 403 extremum carmina continuo fudit nullum paene annum intermittens et nihil certe per Occidentis partes decennio illo accidit, quod non vel celebraret vel castigaret, tum necopinato calamum abiceret, vocem cohiberet et

1) cf. supra p. XLVII.

2) cf. quae dixi p. 346 in adnotatione.

imperii fata et Romam et Stiliconem suum ipsamque Musam nil curaret? Ille enim, si quidem ex consuetudinum consideratione conclusio datur, anno 407 septimum Honorii consulatum carmine auspicatus esset, magis etiam anno 405 Stiliconis consulatum alterum; maxime autem Radagaisum anno 404 apud Faesulas a Stilicone proelio admirabili victum et caesum eloquentissimo carminum descripsisset; et hoc quidem panegyrici de altero Stiliconis consulatu condendi argumentum sane aptissimum fuisset. Quae omnia quandoquidem facta esse non videmus, dicendus est Claudianus aut anno 404 mortuus esse aut apud principem vel Stiliconem tum inexpectato gratus esse desiisse aut carmina post annum 403 composita fato malo ad unum omnia esse deperdita. Mihi tamen de gratia amissa minime persuadetur nec satis de fato malo librorum. Qui enim fieri potuit ut opera Latina politici argumenti, quae Claudianus ab anno 395 ad 404 conscripsit, universa nulloque deficiente conservata sint (nil enim periit nisi forte carmina minora argumenti non politici), contra nullum eorum, quae inde ab anno 404 scripsisse eum supposuerimus? Etenim in provinciis occidentilibus omnibus et quinto et sexto saeculo poeta sedulo studio lectus et pertractatus est neque causa idonea excogitari potest, qua commoti, qui carmina servata in corpus redegerunt, posteriora plane abicienda putarint.

Fuit autem Claudianus, modo vicenarium anno 395 recte dixerimus, anno 404 vix tricenarius. Adnumeretur ergo agmini illi poetarum Romanorum, qui in flore aetatis quasi proprio animi ardore consumpti discessere. Ita a Serenae reginae laudibus exorandis advocatus apud inferos a Terentio Lucretio Catullo Propertio Tibullo Persio, iuvenis a iuvenibus, receptus est nec annis maior nec minor gloria.

XV.

Carmina minora perscrutantibus nobis — id quod superest — de vita et fati Claudiani pauca addiscuntur. Non pauca eorum fortasse annis 400 et 401 oriunda sunt quibus publica eius Musa cessavit. Paulo plura olim fuisse quam nunc habemus alio loco coniectabitur. De celeri scriptione et emissionem haec legimus Ad Gennadium carm. min. 19, v. 5sq., qui Gennadius carmina quasi monedulas esuriebat:

Carmina ieiunas poscis solantia fauces?

Testor amicitiam nulla fuisse domi.

Nam mihi mox nidum pennis confisa relinquunt

Et Lare contempto non reditura volant.

In his ieiunas illas fauces non malignam irrisionem, sed iocum puto quamvis subrusticum, quocum conferri debet quod scribit Cicero ad Att. IV 11, 2: *voramus litteras* et Athenaeus p. 270 B: *λόγους καταβροχθίζειν*. Docemur autem his versibus etiam hoc quod novisse interest de editione carminum minorum: non retinuit ea poeta in membranarum intus positis usque dum plenum corpus eorum in publicum edendum haberet; sed sicut Catullus a Lesbia poemata repostulabat *redde codicillos* neque domi descripta retinuerat, ita singula e Claudiani quoque capsula quasi e nido ne siccescere quidem atramento ad eum qui cupiebat¹⁾ tradebantur, postea demum recollecta et in editionis

1) Et hic quidem carmen in propriis voluminibus vel fasciculis si placebat asservabat; ita Claudianus ipse carm. min. 40, 22 Olybrii epistolam puta poeticam libris suis, id est convolutis insinuaturus est; cf. illos litterarum libros vel volumina epistularum de quibus verba feci De re libraria p. 21.

formam redacta sunt. — Vituperatores carminum non defuisse constat ex *carm. min.* 13 et 50; cf. illos Centauros Faunosque Nupt. praef. 13.

Gennadius ille 'amicus' non prorsus ignotus est; natione Syrum fuisse prodit Synesius *epist.* 30; ceterum eodem fere tempore quo Hadrianus et Claudianus ex Oriente et Aegypto in Occidentem transiisse videtur. Anno 396 regnante Arcadio praefectus Augustalis Aegypti fuit ad quem data est codicis Theodos. *lex XIV 27, 1 de Alexandrinae plebis primatibus*¹⁾. Propterea Claudianus ad eum v. 3: *Graiorum populis et nostro cognite Nilo*. Qui cum simul eum adloquatur v. 1: *Italiae commune deus, Rubiconis amoeni Incola, Romani fama secunda fori*, post a. 396 Ravennae habitasse et Romae orator existimatus esse post Symmachum 'secundus' videtur (cf. supra p. XVIII). Denique in huius epistolii inscriptione Gennadius *proconsul* dicitur teste libro R aut *exproconsule* testibus E c. Versu 4 *Utraque gens fasces horret amatque tuos* nihil indicari puto nisi dignitatibus eum in utraque parte imperii functum esse. Denique hoc poema post annum 396 scriptum est.

De *carm. minor.* 3 et de Aeternali diximus p. XIV; anno 395 vel 396 scriptum esse dubitanter coniecimus.

De balneis Quintianis *carm. min.* 12 omnino non constat.

Nec magis de Maximo ad quem missum est elegantissimum blandimentum *carm. min.* 14.

Carm. min. 20 De sene Veronensi lusit poeta certe ante autumnum anni 401; tum enim Gothici belli furor oceperat; at ille senex Veronae tumultum nullum viderat (v. 5).

Carm. min. 21 De Theodoro et Hadriano anno 396 tribuimus supra p. XIII, c. 22 Deprecatio ad Hadrianum anno 396 vel 397 (cf. p. XII).

De tempore carminis *min.* 23 Deprecatio in Alethium²⁾ quaestorem nihil eruo. Et ipse ille odiosus, in quem, non ad quem Claudianus his versibus deprecatus est, ignotus iacet nisi quod simul poetam et grammaticum esse docet versus 6, quaestorem divitem versus 16, carmina sua eum recitasse versus 20.

Palladii epithalamium, *carm. min.* 25, anno 399 ortum esse coniecimus p. XLV, Laudem Serenae, c. *min.* 30, versus annum 404 p. LIX, Epistolam ad Serenam, *carm. min.* 31, fortasse anno 400 vel 401 p. XLVII.

De Aponi, *carm. min.* 26, tempore nihil definiri potest nisi forte non primis annis hos versus exactissimos et artificiiis plenos ortos esse; nam v. 8sq. sese ipsum incusat scriptor quod aquas illas Patavinas tam diu incantatas reliquerit et speciem prae se fert quasi iam vates clarus habitus sit.

Epistulas ad Olybrium et ad Probinum, *Carm. min.* 40 et 41, anno 395 addiximus p. IX sq.

Carm. min. 43 et 44 satirici atque lascivientis generis in Curetium directa sunt. Hic quis fuerit nescitur; pater eius astrologus c. 43, 4 Uranius nominatur; quod nomen ut in usu illorum temporum fuit³⁾, ita tamen in astrologo qui caelestia curat fictum credi potest.

Carmina 45 et 47 De concha et De equo dono dato non ante mensem Februarium anni 398, carmen 46 De chlamyde et frenis fortasse initio anni 399, carmen 48 De zona equi regii missa Honorio Augusto a Serena post medium annum 399 scripta esse conieci p. XXXIX et XLI; nisi forte de c. 48 propterea dubitabis, quia Serena v. 1 non socrus, sed soror tantum imperatoris audit; id quod casu attribui. Adnumeranda autem haec quattuor carmina sunt ad genus apophoretorum, donis enim mittendis adiecta fuerunt, scripta vero cc. 46 et 47 et 48 (cf. *carm. minor. append.* 4) ipsius Stiliconis atque

1) cf. Gothofredus tom. VI 2, p. 57.

2) Ita edidi; libri *alethium* sicut Boetium edunt pro Boethio.

3) Ita apud Marium Plotium Sacerdotem Uranius v. cl. occurrit (Gramm. Lat. VI 496 K.).

Serenae nomine. In quibus cum de die natali non agatur, dona haec ad Saturnalia pertinuisse existumaverim.

Carmen 50 'in Iacobum magistrum equitum', qui versus Claudiani laceraverat (v. 2 et 14), hostiliter irruit. De Iacobo aliunde compertum nihil habeo. Hoc epigramma autem poeta fudit autumno anni 401 Alarico ex Illyrico adventante. Nam ne Histrum transnatum premam v. 7, timet v. 5 ne barbarus Alpes traiciat et v. 9 poenam Geticis catervis imprecatur, simul tamen v. 11—13 ironice sperat fore ut sanguine non maculetur magister equitum, immo vino nimio moriatur et triumphum agat in potandi certamine; itaque apud Mediolanium vel Hastam vel Pollentiam tum nondum pugnatum est. Memoro Barthii fuisse suspicionem etiam carm. min. 13 in podagrum contra hunc Iacobum scriptum esse; quode credat illi cui placeat. De sanctis denique quos ludificatur Claudianus, Paulo, Petro, Thoma, Bartholomaeo, Susanna, Thecla conferamus sermones illos Ambrosio episcopo adscriptos (oper. ed. Benedict. t. VIII: sermo 53 habitus est in natali SS. apostolorum Petri et Pauli, sermo 48 in festo S. Agnetis virginis et martyris) et Prudentii peristeph. XII et XIV et versus Ambrosii ad fontem S. Theclae.

Gigantomachiam, carm. min. 53, quia imperfecta relicta est (cf. supra p. LIX), anno vel 403 vel 404 adscripserim; de iisdem Gigantibus eodem anno 403 exposuit poeta in praefatione De VI cons. Honorii.

De aliis epigrammatis plurimis contendere nihil licet nisi forte scholicea temptamina qualia sunt cc. 2, 5, 6 et 52 (hic enim adeo cento Vergilianus est quamvis minimi ambitus) primo anno 395 vel adeo 394 aptissima fuisse (cf. supra p. XIII sq.); altius petita sunt cc. 4, 7, 8, 9, 14, 17 alia de quibus suspicandi abstinentiam exerceo.

Nec omittam si quis ex c. 18 De mulabus Gallicis in Gallia vel ex c. 17 De piis fratribus Catinae Claudianum moratum esse colligat, eum egregie falli. Nam carmen utrumque ad descriptivum genus pertinet, atque in artificiis et Gallicae mulae et fratres parentum portitores sculpti erant; quod ut primo obtuitu de c. 17 ab *Aspice* incipiente valere perspicitur, ita etiam c. 18 ex voce *Aspice* orditur, neque aliter explicare possis quod v. 9 'magister absens' esse dicitur¹⁾; nimirum in artificio non nisi iumenta cum esseda ficta erant, mulio defuit: mulio autem hic Gallicus ille perpetuarius est quem Seneca memorat in Apotheosi 6, 2.

Neque porro poeta quod Descriptionem portus Smyrnensis legimus carm. 2, ea de causa Smyrnae fuisse dici potest; ne quis forte adeo hinc de Claudiani patruo Smyrnaeo coniecturam fulcire conetur (cf. p. VI); sed fuit Smyrna in deliciis apud epigrammatographos descriptivi generis, quam materiem tractatam videmus anthol. Palat. IX 670, 671, 672, 675; et Libanii consimilem ephrasin ad locum citavi; ceterum hanc portus descriptionem postquam exercuit Claudianus, eandem postea in librum de bello Gildonico mutatis mutandis intulit versibus 520—524.

Etiam carm. min. 5 'Est in conspectu longe locus' de Smyrna intellegi posse adnotavit Gesnerus.

Denique in epigrammatis quae non elegis, sed hexametris dactylicis decurrunt, praeamasse Claudianum versuum numerum quaternarium animadvertendum est. Talia sunt cc. min. 2 et 3 et 5 et 6 et 24 et inter Graeca Claudiani c. II p. 420 (exempla etiam suppeditat anthologia Palat. V 72, IX 5 et 116); contra octonarium numerum vitavit: id causae fuit quod ego c. 7 De quadriga marmorea in duo epigrammata quaternorum versuum distinxi, cum etiam sententiarum conformationem huic distinctioni mirum quantum patrocinari viderem²⁾. At vero in carminibus amplioribus 46 et 47

1) *Abstantis* Mommsenus.

2) Si unum carmen esset, bis in uno idem dixisset poeta; in priore interrogatur *quis dedit* . . ?, in altero *quae tanta potestas*?; in priore *materies cognata* dicitur *discrimine nullo*, in altero *ex alio se quisque facit*; in priore legimus *unanimos uno de marmore vultus*, in altero *mons varios*

inter se respondentibus poeta parilem numerum hexametrorum quinquorū denorū regnare voluit.

Paullo maioris et molimenti et emolumenti disputatio erit quae superest de carm. min. 32 quod inscribitur De Salvatore.

Et primum scriptum quidem est et post annum 395, quippe in quo pro Augusto poeta preces faciat v. 20 sq., et ad diem paschalem. Deinde vero genuinum hoc opusculum esse confido eorumque, qui subditicium putarunt, magis celeritatem animi atque fiduciam admiratus sum quam prudentiam atque veri investigationem. Qua de quaestione olim sententiam dixi in libello academico Marpurgensi cui inscripsi 'De moribus christianis quantum Stilichonis aetate in aula imperatoria occidentali valuerint' (1885) p. VII—XIV: ibi quae explicatius scripta sunt, exanimet et consulat cuius interest; hoc loco pauca tantum adiciam. Scilicet Augustinus in Civ. dei V 26 'a Christi nomine alienum' Claudianum appellavit; inde Augustini zelo ardentissimo sectator Orosius VII 35 locum illum expilans exaggerandi studio eo perductus est ut 'paganum pervicacissimum' appellaret¹⁾: ergo Claudianus, inquiunt, laudem salvatoris non scripsit. Qua in conclusione placere saltem potest simplicitas. Atqui de vita Claudiani Augustinus vix quidquam traditum accipere potuit nisi forte urbem eius natalem (supra p. III) atque *ἀντίρ* (supra p. VIII). De fide eius ac moribus non nisi ex operum lectione iudicare potuit, quod eo periculosius fuit quo maiore amore ecclesiae flagravat magnus episcopus. Itaque ille quod poematum hoc De Salvatore non respexit, ex parvo eius ambitu facile explicatur; in reliquis Christum desideravit sicut desideratur in Ausonii et Apollinaris carminibus, in Nonni Dionysiaceis similibusque pluribus. Et Christi tantummodo nomen se desiderasse, si quid video, Augustinus ipse in capite illo Civitatis dei expressit, ubi in eo est ut comprobet Christiana fide Theodosii effectum esse ut Eugenius tyrannus extingueretur; pergit enim *unde et poeta Claudianus quamvis a Christi nomine alienus, in eius* (sc. Theodosii) *tamen laudibus dixit: O nimium dilecte Deo cui militat aether Et coniurati veniunt ad classica venti* (verba sumpta ex III cons. 96 sqq.). In quibus id primum ponderandum est, Christianae fidei adversarium in Civitate dei semper fere propria voce *paganum* appellari solere vel *gentilem*; has certe voces Augustinus in praedicando Claudiano quo fuit veritatis amore devitavit; nempe nesciebat eum paganus fuisse; sed dicit hoc tantum, poetam illis versibus de deo christianorum, cuius auxilio Eugenius victus sit, testimonium tulisse, quamvis ipse a Christi nomine alienus sit, id est, quamvis in carminibus nomen Christi pertinaciter sive consulto non professus sit. Quibus verbis hoc tantum continetur, scripta Claudiani aliena esse a nomine Christi profitendo. Itaque Augustinus in hoc poeta idem observavit quod et nos. Inde Orosii demum socordia paganus Claudianum effecit et ab eadem socordia historicos posteriores plerosque alienos non esse video.

Nos vero baptizatum quidem fuisse Claudianum non contendimus — nam quis dixerit quantus numerus tum hominum fuerit qui consuetudini christianae obsequerentur sine baptismo? si quidem Valentinianus imperator, cuius fidem celebrat Ambrosius, mortuus est non baptizatus et Theodosius Magnus christiani filius annos paene quadraginta vixit sine baptismo, idemque Petronius Probus et ipse christianus spernebat

mutatur in arvis; in priore adeo surgit in aurigam currus, in altero vir redit in currum addunturque illic *equi, hic iugales*. Quae intolerabilia puto in uno complexu. Immo thema variandi libidine bis tractavit Claudianus sicut pauperem amantem carminibus duobus 15 et 16, crystallum carminibus septem 33—39.

1) Ibi Eugenii devictionem fidei christiani ducis a deo concessam esse exponitur; pergitur: *quamvis ego hoc testimonio non laborem, quando unus ex ipsis, poeta quidem eximius sed paganus pervicacissimus, huiusmodi versibus et deo et homini testimonium tulit quibus ait: O nimium dilecte deo, tibi militat aether Et coniurati veniunt ad classica venti*; haec ex Augustino sumpta esse et alii et Zangemeisterus ad l. intellexerunt.

usque dum moriturum se sentiebat¹⁾ —; sed, sic ut Stilico et homines sine dubio plurimi, animo ille indifferens fuit circa religionem, nisi quod, ubi coactus est, consuetudini temporum hoc condonabat ut christianum ritum observaret. Ea de causa poeta laudare quidem res christianas non solet, idem tamen nusquam ullo loco doctrinae christianae sentiis contra dicere suscepit²⁾. Quodsi poeta pluralitati deorum vel polytheismo quem vocant favisset, etiam Christum deum Iovi et Marti et Veneri addere facile potuisset. Revera neque Iovem aut Martem aut Venerem coluit, neque cum Symmacho, qui Florae templum dedicavit³⁾, vel cum Praetextato et Flaviano, qui tum in urbe et Iovis et Magnae Matris et Mithrae et numinum aliorum sacra resuscitavit⁴⁾, vel cum Eunapio, qui rerum gestarum eventus ex gentilium deorum neglectione repetebat, ullam communionem prae se fert; verum operam navare satis putavit soli philosophiae morali, placitis partim Stoicis partim Platoniceis ita cum electione institutus ut Mallius Theodorus et alii mundanae sapientiae patroni christiani, qua institutione ne ecclesiastici quidem auctores carere solebant. Sincerae deorum adorationis in tot Claudiani carminibus vestigium nullum comparet, id quod gravissimum puto, praeter unius Victoriae; atqui hanc deam annis 400—404 etiam Stiliconi et Honorio tolerabilem visam esse constat (cf. supra p. LVIII); quin etiam Honorius Romae praeconium illud Victoriae VI cons. 597 sqq. coram se recitari passus est; si passus est, non improbavit. Potuit ergo etiam Christi servus agnoscere Victoriam⁵⁾. Itaque poetam, qua fuit libertate et facilitate animi, nihil prohibuit quominus exigente Honorio etiam ad Salvatorem preces derigeret; nam et in comitatu serviebat et adulator fuit. Immo hoc poema ipsius principis mandatu scriptum est haud secus atque mandatu Stiliconis illa apophoreta carm. min. 46, 47, 48.

Adde tunc temporis paganum pervicassimum vel christianismi contemptorem in palatio christiano acceptissimum Augusti laudatorem vix esse potuisse⁶⁾; potuit vacuus ira et studio. Item notarios et tribunos haud raro illa aetate cum episcopis et negotiis ecclesiarum rem habuisse notum est (supra p. XXII); certe notarius hic si a Christi nomine alienum se ostentasset, et parum utilis nec satis commendatus fuisset. Denique ut Symmachum aut contemneret Claudianus aut certe celebrare non auderet, inde quod ethnicus fuit celeberrimus orator, factum esse coniecimus (supra p. XVIII).

Iam vero ipsas litteras christianas fortasse sprevisse putasti poetam infidelem? Immo vero sacras historias certe evangeliorum quas conscripserat Iuvencus et lectitavit et imitatus est; modo videas quae adnotavi ad Bell. Poll. 366, neque ad hunc locum solum; immo accedunt plurimi Rapt. I 215, carm. min. 22, 56; 27, 70; 47, 5 sq.; 53, 57; Theod. 324; Stil. I 141; III 185; 262; Nupt. 251; III cons. 54; Gild. 440; Ruf. II 142; Eutr. I (88); 189; 424; Poll. 314; adde etiam Stil. II 460 coll. cum Iuvenci praef. 7 (*fremet ore leo*). Quid? quod in ipsa Salvatoris laude Claudianus dum scribit v. 9: *stupuit compleri viscera partu* sequi videtur Iuvencum I 140: *spiritus implevit*

1) Supra p. VII. 2) Neque enim huc pertinet quod venerationem Petri Pauli Susannae Theclae derisit c. 50 (cf. supra p. LXII); nam alia Christi est, alia sanctorum religio quae Claudiani aetate demum incipiebat. Oraculum Ioannis monachi (de quo cf. p. XXX adn. 5) non sine ludificatione tangitur Eutr. I 313 sqq.; attamen neque ipsum monachum neque somnia eius ullo verbo ludificatus est poeta, solum irridens Eutropium, quippe qui „spado Tiresias enervatusque Melampus“ consul factus in gratiarum actione quasi de propria laude se illum fuisse gloriatus esset, qui monachi oraculum Theodosio reportasset. 3) cf. carm. contra paganos 114. 4) cf. de eo carmen contra paganos paene totum. 5) Haec quae sunt de Victoria dea curiae Romanae restituta de qua constat indubia testificatione Claudiani, mirum est praetermitti fere ab omnibus qui hasce res enarrandas susceperunt, neque nimirum respexit Victor Schultze in historia cadentis paganismi (1887). 6) Dixi hoc non ignarus a Gratiano et Theodosio etiam ethnicos in consistorium et ad praefecturam et consulatum admissos esse: hic vero non de sola dignitate agitur, sed de poeta cuius recitationes publicas Augustus dum adsistit approbat.

santo cui viscera fetu. Et in loco Rapt. II 94 sq. de floribus qui ornatu regali praestant sensum repetiit ex Matth. cap. 6: τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει . . . λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σαλομὼν . . . περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων¹⁾. Sed legebat etiam Ambrosium²⁾ et Minucium Felicem³⁾ et ecclesiasticos etiam plures⁴⁾. Et is tunc tenor fuit ethicae consuetudinis, ut nonnumquam etiam qui dogmata christiana minus curaret, in sensu morali verba ecclesiae propria iactaret; vide modo illa *sacrae purae mentis* IV cons. 256, vide illam *veram fidem* Nupt. 240, Eutr. I 371 et *pietatis amorem* carm. min. 31, 48 (cf. exempla ad hunc locum aggesta). Ad eius generis similitudines circumspecte attendit Casparus Barthius in altera editione poetae (cf. p. 65 et 611 et 1091) idemque versum Ruf. II 137 cum Sapientiae Salomonis cap. 17, 4 et 14 sq., versum Ruf. II 141 cum Sapientiae cap. 17, 13 non inepte contulit.

Iam vero hic etiam iniciendum est quod mirum relatu dixeris. Extat in Prudentii membranarum vetustissimis carmen incerti auctoris directum contra paganos, ab huius saeculi grammaticis haud semel excussum, nuperrime foede interpolatum a Baehrenso Poet. lat. min. III p. 287 sqq. Scriptum esse anno 394 in Flavianum eius anni consulem Symmachi oratoris amicum Eugenii tyranni sectatorem Iovis, Cybeles, Mithrae, Isidis cultorem tunc ipsum mortuum stat fere et regnat coniectura. Quod si verum est — atque haud absimile veri esse concedo, certum et exploratum nego —, Claudianum ad vilissimum hunc fetum scriptoris obscuri, clerici Romani, Symmachorum obtrectatoris imitandum se demisisse fatendum est; quae imitationes eum tantum explicatum admittunt videlicet, ut carmen hoc mente ille tenuerit. Et fortuita videri possint, quod ibi v. 7 *Phoebe cortina* adest, Claud. c. min. 3, 1 sq. et *Phoebus* et *cortina*, quod legitur de Iove v. 12 *mugiret adulter* sicut Claud. Nupt. 113 (et Magn. 53) *mugire Tonantem*, item *fraude nova* v. 45 sicut Claud. b. Poll. 282; quibus tamen aliquid momenti additur hac admirabili observata similitudine. Legitur de Flaviano illo sive quisquis fuit consule mortuo v. 110 sq.:

dum quaeris honores,

Sic miserande iaces parvo donatus sepulcro;

sic etiam Eutropius consul apud Claudianum quaesierat honores, de profligato exclamat Claudianus II 460:

Hic miserande iaces;

de Catone vero ibidem I 458:

parvo procede sepulchro.

Nec hoc satis; sed post Iovis enumeratas impudicitias etiam scriptum est v. 13:

Haec si monstra placent, nulla sacrata pudica⁵⁾;

non aliter ubi Eutropius ille obscenus consul fit, aliquis gravior morum I 350:

si talibus, inquit,

Creditur et nimiis turgent mendacia monstris, eqs.⁶⁾

Porro Flavianus ille cito obiit, debuit (sicut Rufinus) diutino mortis genere obire, v. 27:

Qui Iovis ad solium raptim tractatus abisset⁷⁾,

Cum poenas scelerum tracta vix morte rependat?

1) cf. Iuveni I 644 sq.; et possis hinc propensus esse ut Rapt. II 93 *Induit* retineas; nam in loco bibliorum de „veste“ hominum et liliorum sermo est. 2) cf. adnotata ad IV cons. 113 sq. et 118; carm. min. 27, 101 et 108; Rapt. III 263; Gild. 119; III cons. praef. 1 sqq. et 8 sq. 3) cf. adnotata ad Theod. 81, carm. min. 20, 22, Ruf. I 1 et 5. 4) Phoenix Claudiani pendet ex Lactantio; de Tertulliano mitto ad carm. min. 27, 70; de Eusebio ad carm. min. 30, 2; sed haec incertiora; atque impensa cura in hasce res inquirendum erit. 5) Scilicet puella, ita ut nulla est rescribere invitetur; sed de re prosodica cf. v. 6 et 44. 6) Adde v. 59 *obsitus pannis* collato Claud. Eutr. I 170 *obsitus aevo*. 7) *Abire* idem quod *mori* videlicet; *Qui* de Rossi, *raptim* Ellisius.

sic de criminibus Rufini Fortunam adlocutus Claudianus Ruf. II 423:

una tot milia morte rependis?

Atque etiam de eodem flagitia meditante v. 52:

Mille nocendi vias, totidem cum quaereret artes;

item Claudianus carm. min. 30, 234:

Rufino meditante nefas cum quaereret artes

In ducis exitium.

Hos ego locos adscriptos solos dum intueor pensitoque horum poetarum indolem, eo mihi sensum abisse fateor, ut scriptorem clericum nimis illum inopem et incastigati sermonis¹⁾ Claudianeas memorias corrasisse facilius crederem quam huius imitatore fuisse Claudianum. Quaerebam itaque carmen contra paganos num fere de annis 400—410 accipi posset. Vix poterit tamen. Esto igitur interim Claudianus imitator. Et fuit sane Flavianus sectator Eugenii et Arbogastis, Claudianus Theodosii; debuit ergo huic placere satura, in qua una cum Eugenio et Flaviano etiam dei ethnici proculcati sunt, ut hac in re Claudianus a partibus staret Ambrosii episcopi.

Quibus cognitis iam explicatur quod etiam de salvatoris duplici natura Claudianus placita tunc a nullo non decantata in carmen suum paschale intulit, neque differt fere a similibus Prudentii, Paulini Nolani, Claudiani Mamerti locis nisi propria illa qua florebat sermonis et metri elegantia.

Sermonem²⁾ enim vere Claudianeum esse peritissimus quisque persentiat necesse est; vixque ullum carmen litterae christianae Latinae protulerunt quod limatius vel emendatius praedices. Idem valet de arte metrica; nam versus 18 eam hexametri formam habet quae etiam extat paneg. Prob. Olybr. 151, Ruf. I 263 et saepius.

Quae qui perpendet, de moribus christianis, quid valuerint in palatio eius aevi, a Claudiano simul et saecularium rerum scriptore et Christi laudatore non pauca doceri poterit. Mores scilicet tum saeculi decimi quinti fuere simillimi, ubi inter Italicos principes antiquitate Romana quasi renascente et philosophia Platonica et superstitionis Chaldaicae studium et deorum antiquorum laetissima simulacra resurrexerunt, Christum atque dogmata catholica quod publice et festis maxime diebus strenue profitebantur, id concesserunt mori tradito vel semper potentissimae ecclesiae. Sed enim hanc disputandi materiem latissimam et infinitam paene non sine apprehensione video; quam ut olim haesitanter tractare cocepi in libello academico supra laudato, ita exactissimam et plenissimam retractionem potiori cedo. Qui utinam ne tardius se accingat.

1) Ad locum huius poematis difficillimum v. 38—45 correcturam unam saltem offerre audeo; sic fere legatur mihi:

Non ipse est vinum (genium?) patriae qui prodidit olim

Antiquasque domus, turres ac tecta priorum

40 Subvertens, urbi vellet cum inferre ruinam, ¶

Ornaret lauro postes, convivia daret,

Pollutos panes infectos ture vapore

Poneret, inrisum quaerens quo(que) dedere morti,

Talaribus subito membra circumdare suetus,

45 Fraude nova semper miseros profanare paratus?

V. 44 *Gallaribus* codex; de talaribus, tormenti genere, cf. Senecam De ira III 19, 1; prosodiam hic poeta violavit; ibid. *suetus* in *subitus* transiit; de eius generis vitiis cf. R. Unger in programme Halensi a. 1885 (de Ciri) p. VIII. 2) V. 5 neque *mundi* neque *mundum*, sed *mentis* legendum esse persuasum habeo atque etiam persuasi Iuelichero.

Hucusque nihil effectum est nisi carmen De Salvatore esse potuisse Claudiani; Claudiani esse iam libri scripti non solum optimi variae stirpis, sed omnes omnino, quos novi, unanime testantur; ex quibus indubium fit ubi primum hoc carminum minorum Claudiani corpusculum quod habemus compositum est, iam tum illud quoque in eo adfuisse et locum certum iam primitus obtinuisse post Epistolam ad Serenam; in quam collectionem quoniam spurium carmen nullum receptum est, ne hoc quidem potest spurium dici, neque infirmior fides eius est quam aut epigrammatum De crystallo aut Epistolae ad Serenam quibus circumdatur aut reliquorum omnium. De huius corporis proventu compositione traditione alio capite copiosius disserteretur.

Interim reputemus et hoc; si enim poema de quo disceptatur olim vel sub alio nomine vel adespoton deerrasset, solito perversior hercle ille recensor fuisset, qui carmen religiosum scriptori 'pagano' per meram coniecturam attribuisset et inter tot poemata saecularis argumenti temerarie collocasset. Quid enim ad talem suppositionem adducere eum potuisset? Immo nisi sub nomine Claudiani antiquitus traditum fuisset, in hoc poematorum corpus numquam illud irrepsisset; spuria quippe irrepere non solent nisi propter ipsam argumenti cognationem. E contrario ubi primum deliberare et coniectare coeperunt lectores, potius Claudiani non esse proclivis coniectura nata est. Et erant qui de Claudiano Mamerto cogitarent; sed impedimento est sermonis et rei metricae observatio. Simile est quod Fabricius in Poëtarum veterum eccles. operibus ind. p. 43 codicem antiquissimum se habuisse memorat in quo Damasi episcopi nomen carmini inscriptum fuerit¹⁾. Servati sunt vero Damasi huius hexametri genuini sat multi, quos qui curiose in comparisonem vocaverit, eam comperiet differentiam, ut ne de Damaso quidem auctore cogitari omnino possit²⁾. Sequitur ut 'antiquissimo' illi codici nullam adscribamus auctoritatem; enimvero Fabricio accidit quod multis grammaticis saeculi decimi sexti, ut membranas saeculorum XV et XIV, quae Itolorum semidoctorum pravam sapientiam passae erant, pro veteribus bona fide acciperent.

Denique Sedulius, Arator, Merobaudes (et hic quidem in Laude Christi quam expressimus in carm. minor. appendice c. 20 p. 411) Claudiani carmen de Salvatore dignum putarunt quod sectarentur³⁾. Quod etsi pro testimonio verae originis non adpono, tamen abiecti auctoris carmen non fuisse concluditur, et recordemur etiam alia Claudiani opera et a Sedulio et ab Aratore et a Merobaude imitando expressa esse⁴⁾.

1) Verba eius sunt: „reliqua de Christo (i. e. carmen de Salvatore) sumpta sunt de manuscripto cuius nobis copia facta ab Oporino nostro“; deinde Claudiano a Camerte falso adscribi memorat; in p. autem 35 haec: „nam carmen de Salvatore, quod Claudiani scriptis adiecit (sc. Asulanus Camertem secutus) non Claudiani est, sed Damasi, cui nos in libro antiquissimo invenimus inscriptum“. Hunc librum ms. eundem fuisse credideris in quo etiam Merobaudis poema de Christo (carm. min. append. 20) invenit Fabricius. 2) cf. Damasi carmina ed. Merenda in Mignei patrol. lat. XIII p. 375; breves syllabas prave producit ut *verbâ* 3, 3, *trinâ* 4, 1, *poenâ* 21, 4, *prêces* 20, 10, syllabas longas vel positionem negligit: *frâtremque* 22, 4, *sacrâmenta* 18, 6, *intemeratâ fide* 24, 2, *sordibus depositis* 1, 2, sim. Quae sancta barbaries a Claudianea illa elegantia toto caelo distat. Accedunt elisiones durissimae, velut vocis monosyllabae in c. 6: *Qui ad te sollicite*, vel quae ipsam caesuram obscurat 14, 5: *Inveniet vicina in sede habitare beatos*. Neque omnino congruunt in caesuris; Claudiani carmen versuum 21 numero trithemimeren et hepthemimeren sexiens coniunctas habet sprete penthemimere, i. e. semel inter 3½ hexametros, Damasus — sicut Iuvenius — semper fere penthemimeren ponit; cuius carmina 1—15 hexametros 115 continent, inter eos quinquens tantum duplicem illam quam vocamus incisionem admisit, i. e. semel inter versus 23! Haec parum curavit Manitus Mus. Rhen. XLV p. 316.

3) cf. exempla sub margine exhibita. 4) Sedulius in carm. min. 28, 101; Ruf. I 1; (Nupt. 240); III cons. 96 sq. Rapt. I 169; II 280; 294. Arator in bell. Poll. 615, Theodor. 61; 120; Ruf. I 262; Gild. 370; Eutr. I 45; 234; 289; Nupt. 317; III cons. praef. 8. Merobaudes in carmin. min. 30, 15; 31, 42; c. min. 33—39; Stil. II 228 et 347; III 76 et 150; VI cons. 50; bell. Poll. 170 et 361; Ruf. I 131; 316; Gild. 67 sq.; Eutr. II 121; 134; 271; Fescenn. 4, 33 sq.; III cons. 209; IV cons. 4; Rapt. I 80.

Accedit Rusticius Helpidius Domnulus in libello 'de Christi Iesu beneficiis' carminis de Salvatore et ipse memor¹⁾).

S V M M A R I V M.

Toti huic disputationi de poetae opusculis per capitula quindecim dissipatae suffigimus tabulam contractiorem, in qua quo tempore carmen quodque Claudiani vel scriptum vel editum visum sit — multa autem minorum temporis indicio carent — uno conspectu proponatur. Ubi res parum certa visa, interrogationis signum adiectum est.

Non multo ante annum 395	<i>Πυαντομαχία</i> Graeca et scripta et edita; cf. p. XLIV et LXXII.
inter mm. Sept. et Dec. anni 394	scriptus panegyricus Proбини et Olybrii, idem editus m. Ianuar. anni 395; cf. p. VI.
anno 395	scripta carm. minora 40 et 41 sive Epistula ad Olybrium et Ad Probinum; cf. p. IX sq.
ab initio anni 395 usque ad annum 397 . . .	scriptus Raptus Proserpinae; cf. p. XIV sqq.
inter mm. Sept. et Dec. anni 395	scriptus panegyricus De III cons. Honorii; idem editus m. Ianuar. anni 396; cf. p. XXIII sq.
inter m. Dec. anni 395 et m. Iul. anni 396 . .	scripti duo libri In Rufinum cum praefatione libri primi; cf. p. XXXVII sq.
post annum 395	scriptum carm. min. 32 De Salvatore; cf. p. LXIII.
anno 396	scripta carm. min. 21 et 22; cf. p. XI sqq.; tum fere etiam epigrammata Ad Aeternalem edita (?); cf. p. XIV.
post annum 396	scriptum carm. min. 19 Ad Gennadium; cf. p. LXI.
medio anno 397	scripta praefatio libri II In Rufinum; simul totum In Ruf. opus editum; cf. p. XXXVIII.
inter mm. Sept. et Dec. anni 397	scriptus panegyricus De IV cons. Honorii; idem editus m. Ianuar. anni 397; cf. p. XXXVIII et XXXVII adn. 3.
mm. Ianuar et Febr. anni 398	scriptum Epithalamium in nuptias Honorii et Mariae una cum Fescenninis; mox editum; p. XXXVIII.
intra annos 398 et 404	scripta carm. min. 45, 46, 47; cf. p. XXXIX; etiam carm. min. 26 sive Aponus (?); cf. p. LXI.
mm. Augusto et Sept. 398	scriptus Belli Gildonici liber I; mox et editus; cf. p. XXXIX.
inter mm. Oct. et Dec. 398	scriptus panegyricus in Manlii Theod. consul.; editus m. Ianuar. anni 399; cf. p. XXXIX.
inter mm. Ianuar et Iun. anni 399	scriptus liber I In Eutropium; statim solus editus; cf. p. XL.
inter mm. Iun. et Sept. anni 399	scriptus liber II In Eutropium cum praefatione; totum opus In Eutropium editum etiam anno 399; cf. p. XL.
anno 399 mense nescio quo	scriptum et editum carm. min. 25 sive Epithalamium Palladii (?); cf. p. XLIV sqq.
inter mm. Sept. 399 et Ianuar. anni 400 . .	scripti libri III De consulatu Stilichonis cum praefatione; fortasse m. Febr. anni 400 editi; cf. p. XL et XLII.
intra annos 400 et 404	scripta carm. min. 48 et carm. min. append. 4; cf. p. XLI.
anno vel 400 vel 401	scriptum carm. min. 31 sive Epistula ad Serenam (?); cf. p. XLVI sq.

1) Ed. Migne patrol. 62 p. 543; imitationem eius Claudianeam ostendit Manitius Mus. Rhen. XLV p. 155; Helpidius ita v. 72 sq.: *Auctorem peperisse suum qui nobilis aevi . . . processit in artus*, cf. Claud. v. 1 et 10 et 15; idem vero Helpidius v. 41 *Quas Aganippeae Permessius accola lymphae Hausto fonte ciens* etiam Claudiani laudem Serenae, c. min. 30, 8, plane respexit.

ante annum 401	scriptum carm. min. 20 De sene Veronensi, p. LXI.
autumno anni 401	scriptum carm. min. 50 in Iacobum; cf. p. LXII.
mm. Apr. et Maio anni 402	scriptum Bellum Pollentinum sive Gothicum; mox et editum; cf. p. LII.
intra mm. Sept. et Dec. anni 403	scriptus panegyricus De VI consulatu Honorii; editus m. Ianuar. anni 404; cf. p. LV.
initio fere anni 404	scriptum carm. min. 30 sive Laus Serenae; cf. p. LIX; item carm. min. 53 sive Gigantomachia (?); cf. ibid. et p. LXII.

Explicit de Claudiani vita et temporum historia, incipit de Claudiani librorum
fatis tractatus. Qua in re de Graecis primum exponendum est; pauca enim de vita
scriptoris, quae capiti primo defuerunt, hac expositione supplebuntur.

II. DE GRAECIS CARMINIBVS CLAVDIANI.

Claudianī Graeci poetae nomine pauca poemata inscripta diem tulerunt: epigrammata septem in Cephalae anthologia, quam Palatinus codex servavit, dispersa per libros I et V et IX continentur, Gigantomachia fragmentum vix octoginta versuum debetur Constantino Lascari. Et de hoc quidem haec sciri velim.

Exaravit Constantinus Lascaris anno 1465 codicem Graecum, qui in bibliotheca Matritensi asservatur sub n. 61, totum 'nitidissime'. Chartaceus est, in quarto, folia habet 146; continet Arati Phaenomena, Apollonii Rhodii Argonautica, Tryphiodori carmen de Troiae expugnatione, Claudiani Gigantomachiae fragmentum. Descripsit codicem Iriarte in Regiae biblioth. Matritensis codd. Graecis (Matriti 1769) p. 201sqq., de fragmenti proventu disputavit p. 215sq., ipsum primus satis accurate imprimendum dedit p. 219sqq. Mihi eius codicis collatione uti licuit quam anno 1878 Gustavus Loewe praestitit.

Praemisit Lascaris in codicis fol. 144 r. vitam Claudiani breviusculam¹⁾, in folio 144 v. posuit fragmentum I versuum numero 17, deinde unam et semem paginam vacare voluit, quod aptum spatium est versibus 38²⁾, et in folio demum 145 v. scripsit fragmentum II (versus 18—77). Adiecta autem ibidem Lascaris est adnotatiuncula haec: *ζητῶ οὗτε* (id est versus 145).

Hoc si recte notavit, de totius fragmenti versuum numero primario colligitur olim post v. 17 extitisse versus nunc deperditos sexaginta et octo neque vero triginta et octo quibus Lascaris vacuum chartam reliquit; quod verum esse firmavit idem Lascaris etiam alii codici Graeco, Matritensi n. 43, schedulam inserens quae ibi folii numerum habere 177, sed postmodo agglutinata esse dicitur; in qua opera varia, quorum fere tum exemplaria sibi comparare studebat, enumeravit, ultimo loco posuit: *ἔτι εὐρίσκεται κλανδιανοῦ γιγαντομαχία στίχοι οὗτε ὃν μέρος λείπει· ἐν τοῦ 177 στίχου τοῦ ἡμετέρου· . . . ἔπαινον* (hic est v. 17) *μέχρι τοῦ ἄλλου δ' ἡελίου* . . . (hic est v. 20).

Hic quamquam in eo ille peccavit, quod vv. 18 et 19 praeteriit, constat tamen id compertum habuisse Graeculum, comprehendisse fragmentum totum usque ad v. 77 versus non minus 145. Ergo inter fr. I et II etiam 68 versus extiterant. In iis, quod facile est ad suspicandum, Terra maxime dea introducta erat irascens et irae causae enarratae erant et certamen ipsum initium ceperat.

Operum, quae continet codex n. 61, indicem Lascaris in folio eius primo scripsit; ibi mirum est quod Aratum ille, Apollonium, Tryphiodorum nominat, non nominat Gigantomachiam. Itaque Lascaris hanc in codice extremo postea demum adiecit quam indicem exaravit; certe cum Arato vel Tryphiodoro traditam non accepit, immo cum Hesiodo.

1) cf. supra p. II adn.
tenuisset ut Loewe testatus est.

2) Nam vacuum spatium in fol. 144 v. versus octo, folium 145 r. triginta

Nempe anno 1493 Lascaris cum Bembo Messanae fuit; Bembi autem extat epistula eo anno die 14. kal. Decembr. Messanae data ad Politianum, quam expressit Iriarte p. 217, in qua et illud legimus: *quam habet Constantinus Claudiani Gigantomachiam, ea potius Blattomachia est*, et haec: ab homine non docto eum vetustos libros 'prope iam defletos' pro dono accepisse; deinde *cum Hesiodi fragmentis in charta extremæ paginae proxima Claudiani Gigantomachiae titulum reperit et pauculos tantummodo hexametros: tum alteram iterum chartam in qua opus desinebat; caetera tineae depopulaverunt ita ut legi non possent*; denique Bembus aut ipsum textum huius Gigantomachiae descriptum aut lectionum exempla Politiano misit; scribit enim: *quae habui ita ut erant huic epistolae subtexui*.

Hinc facile nobis persuadetur illos versus duo de septuaginta qui inter v. 17 et 18 desiderantur ipsos extitisse in libro illo vetusto, sed 'legi non potuisse'; quodque in codice Matritensi pagina una et semis vacua inter v. 17 et 18 intercedit, exemplum illud imitari quidem voluit Lascaris, sed minus accurate imitatus est; denique plenum numerum versuum 145 fuisse indidem idem collegerat.

Undecim autem huius Gigantomachiae versus 43—53, qui sunt de Venere, excerp-
sit eodem saeculo XV Michael Apostolius inseruitque decimo libro 'Ιωνιᾶς sive Violeti filius eius Arsenius Monembasiae in Peloponneso archiepiscopus¹⁾, ubi extant in cap. I eisque inscriptum est *περὶ Ἀφροδίτης πανδήμου καὶ Ἑρωτος*. Continet Violetum codex Parisinus Graecus chartaceus insignitus numero 3058 Arsenii manu exaratus²⁾; ceterum Arsenius versus hos undecim evulgavit in editione quam inscripsit *Ἀποφθέγματα φιλο-σόφων κτλ.* dicata Leoni X Pontifici Maximo sine nota loci et anni.

Claudiani Latini editores Heinsius Gesnerus Burmannus non nisi hosce ex Arsenio versus 'nudos' expresserunt, Pyrrho in usum Delphini (Paris. 1677) etiam notas adiecit; omnia Gigantomachiae quae supersunt denuo edidit ex Iriartis ope Koechly³⁾ anno 1851 multa praeclare corrigens; iterum idem suscepit anno 1863 Carolus Schenkl⁴⁾ multa et ipse quoque corrigens, ita tamen ut Koechlii operam cognitam habuisse non videatur. Arseniani codicis Parisini lectiones ad versus 43—53 in usum meae editionis contulit Gustavus Eskuche. Emendationes proposuerunt et M. Schmidtius in Philol. XVIII p. 231 et XXVI p. 28 et Ludwich in Mus. Rhen. XXXVI p. 304.

Iam Claudianum quendam poetam floruisse imperante Theodosio II (cuius imperium per annos duravit 400—450) tradidit Euagrius in histor. eccles. I 19. Hunc istorum Graecorum carminum auctorem esse statuit Jacobs⁵⁾, magno Claudiano iuniorem, fortasse filium eius vel gentis saltem eiusdem, certe eius imitorem (ita Schenkl l. l. p. 35). Quae omnia fere incertissima sunt⁶⁾. Scholiastae autem manus in Palatino libro ad epigr. VI quod est de salvatore etiam adscripsit: *οὗτος ὁ Κλαυδιανὸς ἐστὶν ὁ γράψας τὰ πάτρια Ταρσοῦ Ἀναζάρβου Βιργύτιον Νιζαίης*. Quod si verum est, ille certe Claudianus, qui scripsit epigr. VI, idem non fuit atque Claudianus magnus magni Stiliconis sectator.

1) Paroemiogr. gr. ed. Leutsch II p. 233 sqq. Cf. Leutsch de Arsenii Violeti cod. archet., 4 indices schol. Gotting. 1856—1862; Arsenii ed. Walz (1832) praef. 2) cf. Leutschium ind. lect. Gotting. anni 1856 et progr. Gotting. a. 1859 p. 4. 3) Index lect. Turicens. 1851 p. 19 sqq. 4) Sitzungsberichte d. Akad. der Wissenschaften, Wien 1863, tom. XLIII p. 39 sqq. 5) Anthol. graec. tom. XIII (vel commentarii III 3) p. 872. 6) Quid? quod etiam Theodosio et Eudociae dedicatum carmen fuisse Schenkelius collegit ex v. 16. Moneo autem eo in versu incommodum esse adeo ut vix ferri possit pronomen *ὑμείων* iuxta *θεῶν*, neque bene plurali hoc numero Phoebum poeta adfatur, magis incommodam etiam praepositionem *ὑπό*, cum dicendum nil fuerit nisi: *θεῶν βούλησιν ἐθελόντων*. Hinc est quod temptavi: *εἴθε θεῶν βουλῇσι συννυμείων ἐθελόντων ἡμετέροις ὕμνοις ἐπιπνεύσαις ἐπαινον*; certe Apollinem poeta adloquitur. De *ἐπιπνεύσαις* cf. quae notavi ad l. et Orphei hymn. 30, 8: *ἡδὺς δ' ἐπίπνευσον*. Verbum *ὑμνείω* sumptum est ex Hesiodi oper. 2. Itaque una canere cum poeta iubetur deus; aliter laudem adspirare non potest.

Quam quaestionem retractaturi distinguamus necesse erit inter Gigantomachiam et epigrammata et inter haec segregemus christiana VI et VII a non christianis I—V; neque enim necesse est haec omnia eiusdem esse Claudiani. Itaque accidere poterit ut Gigantomachiam magni Claudiani esse credamus, christiana minus.

Iam vero Suidas exhibet haec: *Κλαυδιανὸς Ἀλεξανδρεὺς ἐποποιὸς νεώτερος γέγονεν ἐπὶ τῶν χρόνων Ἀρχαδίου καὶ Ὀνωρίου τῶν βασιλέων*. Fluxisse haec verba ex Hesychio Milesio recte statuerunt E. Rohde¹⁾ et Flachius²⁾. Quod si concedimus, Stiliconis laudatorem pro Graeco poeta habuit Hesychius. Et fuit Graecus. Graeco enim ore ipse se cecinisse attestatur in epistula ad Probinum carm. min. 41, 14. Nec id mirum; nam Graeca lingua institutus fuit vixitque Alexandriae Canopi natus (cf. supra p. V) et anno 400 in foro Traiano cum statua eius constitueretur, Graecum illud epigramma adiectum est quo epicus bilinguis celebratur (cf. p. XLIII sq.); neque Latina carmina fundere suscepit nisi postquam in Occidentem transmigravit Probis et Stiliconi se acclinans. Itaque non id mirandum est, eum, Graecum scilicet, Graecis Musis oboedisse, sed eundem etiam in Latina lingua artis fastigium ascendisse. Quid? quod etiam ea clariduto Graecis eius libris contigit, ut publice in elogio fori Traiani ipso Homero digni iudicarentur sicut Latini Vergilio (cf. p. XLIV); ita ut inania illa verba non sint quibus ipse Graecam suam Thaliā iactavit carm. min. 41, 14; et apposite me monet Kochius iam in Graecae Gigantomachiae exordio v. 13 *δεινὸν αἰοιδὸν* semet ipsum vocasse Claudianum ita, ut plura carmina elatioris generis Gigantomachiae antecessisse necesse sit.

Favet porro huic opinioni quod in Graeca Gigantomachia Alexandriae se vivere prodit poeta v. 11, quod idem de nostro constat. Ergo hanc Gigantomachiam ante annum 395 ortam esse concluditur. Favet etiam hoc, quod argumenta mirum in modum similia utraque lingua persecutus est; nam Gigantomachiam scripsit etiam Latinam, de crystallo et Latina epigrammata eius habemus et Graeca; et hoc quod est de crystallo demonstrativum argumentum nemo fere praeter Claudianum tractavit. Sane minime ad verbum Graeca et Latina concinunt. Genus vero tractationis utrobique simillimum.

Neque nihil valet, quod etiam litterarum Graecarum studium satis exquisitum in Latinis Claudiani carminibus detegitur. In quibus non solum Homerum identidem expressum videmus³⁾ aut Hesiodum⁴⁾ aut Herodotum⁵⁾, sed etiam scriptores stili vel Alexandrini quem vocant vel hellenistici; ita Callimachus agnoscitur Rapt. I 158 sq. (I 4), Ruf. I praef. 3 et 11, IV cons. 140, 149; Stil. III 253 sqq.; Theocritus Ruf. I 334 sq., Nupt. 68, Stil. III praef. 5, carm. min. 23, 1; Apollonius Rhodius Nupt. 146, (Ruf. I 41); Moschus Rapt. I 227; Aratus Ruf. I 219; Oppianus Eutr. II 315, carm. min. 49 (totum); Dionysius Perieget. Eutr. I 354, III cons. 208; epigrammata anthologiae Palatinae carm. min. 7, 11, 13, 15; Orphei Argon. Ruf. I praef. 7; nec non et Dio Chrysostomus Rapt. II praef. 12 sq., 37, IV cons. 225, 259; Aristides IV cons. 284 sqq., Stil. III 152, 156, 159, 163, 168, Ruf. I 183 sqq., II 121, Gild. 48; Themistius III cons. 14 sqq.; Libanius IV cons. 431, Stil. I 35, bell. Poll. 438 sqq., carm. min. 2 et 22; Synesius IV cons. 71, 260, 261, 277, 278, 296 sq., 303 sq., 484 sqq., 518 sqq.⁶⁾

Iam dicat quispiam in Graecis quae extant Claudianum paullo minus esse videri ingeniosum neque tam grandem eius spiritum negetque digna ea esse quae sub clarissimo

1) Mus. Rhen. XXXIII p. 167.

2) Mus. Rhen. XXXVI p. 319; idem, Hesychii onomatol. quae supersunt p. 120.

3) cf. Ruf. I 301 sq., 341, II 233, 355, Gild. 467, Eutr. II 349, Nupt. 270, 289 sq., Stil. II 373, VI cons. 476, bell. Poll. 73, carm. min. 46, 9.

4) Eutr. I 158, Ruf. I 29 et 31, 341, 380 sq.

5) Ruf. II 121, 122, Gild. 114, Eutr. I 506 sqq., IV cons. 630. Adde Platonem IV cons. 245 sq., Theod. 1; Isocratem et alibi et IV cons. 620, Xenophontem Eutr. II 312, Stil. I 379.

6) Adde Lucianum e. g. Eutr. I 125, Philostratum Rapt. II 181, Aelianum carm. min. 9, 25 et 42, Plutarchum Stil. II 44 (?), Iulianum carm. min. 28, 1 (Stil. I 227), Marci epist. VI cons. 342, proverbium Graecum Eutr. I 352.

illo nomine venditentur. Respondeo spiritum vere magnum eius esse prae ceteris in carminibus politicis, Stiliconis variis laudibus, Rufini Gildonis Eutropii castigatione; nam ne Raptui quidem Proserpinae gloria eius debebatur. Quodsi merita recte librare ac ponderare volumus, Gigantomachia Graeca non nisi cum Gigantomachia Latina comparetur, comparentur inter se epigrammata; qua libratione verum et absolutum nancisceris aequilibrium. Nego enim de Gigantibus carmen Latinum ulla laude Graeco praestare, neque de crystallo lusus ullo titulo Latini Graecis perfectiones sunt.

Sed etiam ad similitudinum aestimationem pedem referamus. Gravissima extat c. min. 34, 3sq. (de crystallo): *qua frigoris arte torpuit . . sillex? . . interior glacies quo liquefacta Noto?* vide epigr. graec. V: *λίθῳ πεπνυασμένον ὕδωρ τίς πῆξεν; Βορέης ἢ τίς ἔλυσε; Νότος*¹). Porro ille crystallus in epigr. gr. IV mundi imaginem complectens memoriam excitat carminis min. 51 (*in parvo cum cerneat aethera vitro*). Epigr. gr. III de mima vetula in ea fere turpitudinis provincia versatur qua carmina min. 43sq. 'in Curetium' vel magis etiam locus ille de Laide vetula Eutr. I 90sq.

Eadem autem fere vicissitudo vel similitudinis liberioris genus fere idem cernitur in carm. min. 7 (sunt epigrammata haec duo de quadriga marmorea) et anthol. Pal. IX 759 et 760 (adespota epigrammata duo sunt de re eadem); in c. min. 13 et anthol. Pal. XI 273 adespoto; in c. min. 21 et anth. Pal. IX 141 adespoto; maxime in c. min. 15 et anthol. Pal. V 50 iterum adespoto. Itaque adespota haec Graeca ipsius Claudiani esse haud absurde suspicaberis.

Denique in iis epigrammatis, quae propriam elegorum formam spernunt sed hexametris *κατὰ στίχον* efferuntur, quaternarium versuum numerum in deliciis habuisse Claudianum supra vidimus (p. LXII); idem extat in Graeco epigr. II.

Supersunt Gigantomachiae; quae et ipsae quoque quasi sorores sunt, diversae illae quidem, sed ut eam umbram similitudinis habeant quam solent unius patris filiulae.

Et primum ipsorum certaminum descriptiones in c. Latino incipiunt a versu 79; in Graeco post prooemium interierunt versus fere 68, iique antecesserant versui ei qui hodie numeratur 18, qui fere in initio descriptionum earundem positus fuisse videtur; itaque in causis pugnae exponendis et in rebus aliis praemittendis eadem fere, sed etiam maiore brevitate Graecus poeta usus est qua Latinus. Porro idem fere spatium singula nonnumquam certamina obtinent; velut decem versus unum illud habet in c. Latino v. 104—113, decem etiam illud in c. Graeco v. 25—34. Sed etiam rerum inventio quamvis gratissima variatione floreat, satis tamen sibi constat; conferantur versus de Minerva Latini 91—113 cum Graecis 35—42; et respondent ibi *Tritonia virgo* v. 91 et *κούρης ἀτρωνίης* v. 35, *ostendens . . cum Gorgone pectus* v. 92 et *Γοργοῦς δειξε κάρηνον* v. 41, *steterat lapis* v. 98 et *ὁμοίως ἴστατο πέτρῃ* v. 42, *per membra sillex* v. 99 et *γυῖα πεδῆθεις* v. 41. Grave etiam hoc esse puto quod et in c. Latino v. 85 et 115 insulas Gigantes evulsas pro telo habent et idem iidem agunt in c. Graeco v. 58; et hic quidem in insula *δένδρεα καὶ ποταμοὶ θῆρες ἔσαν ὄρνιθές τε* id quod repetiit Apollinaris Sidonius c. IX 85sq. (*cum silvis gregibus . . fontibus oppidis levati*)²).

Neque Nonni denique Gigantomachia quae extat Dionysiacorum libri 48 initio magis a Latino Claudiano quam a Graeco discrepat.

Quibus perpensis iam nihil esse dico quo Claudianum poetam et ad Homeri et ad Vergillii gloriam pariter adspirasse refellatur; nisi quis forte talem duarum linguarum auctorem stupeat tamquam novum et inauditum mundi miraculum. Immo vero satis multos qui idem praestiterunt imperatoria aetas inde ab Hadriani imprimis tem-

1) Unde eo produci possis ut sic potius in Graeco carmine pungendum dicas: *τίς πῆξεν Βορέης; ἢ τίς ἔλυσε Νότος;* 2) De hoc loco monuit W. Merten seminarii sodalis.

poribus protulit; nomino Frontonem, Suetonium, Apuleium. Et maxime recorderis quod Apuleius de se in Floridis 9, 31: *fateor uno chartario calamo me reficere poemata . . . orationes . . dialogos . . , atque haec et alia eiusmodi tam graece quam latine . . . simili stilo*; nempe et Naturales quaestiones utraque lingua edidit (Apolog. 36 *eadem graece et latine*) et *Aesculapii hymnum graeco et latino carmine, cui dialogum similiter graecum et latinum praetexui* (Florid. 18, 91). Quid enim? quaeso; an magis aliena est a vero duplex Gigantomachia Claudiani 'simili stilo refecta' quam duplex ille hymnus Aesculapii?

Superest inquirere, num ipsis poematis vestigia quaedam insint temporis vel artis generis quo scripta sint. Ad artem itaque metricam breviter attendamus. Atqui de Gigantomachia praeclare Ludwich l. l. demonstravit, quod primo obtutu verum esse intelleges, eam Nonnianae artis vestigium paene nullum prae se ferre; ergo Nonnum ea tempore praecessit id quod ad Stiliconis aetatem optime quadrat.

Difficilius est de epigrammatis iudicium ferre; nimis angustum enim et coercitum in iis spatium metricae observationis est.

Et primum quidem christiana VI et VII hexametris componuntur quindecim. Quater in iis cernitur mascula post tertiam arsin incisio, h. e. semel fere in quarto quoque metro. Ante eam masculam incisionem semper leguntur barytona vocabula idque Nonnianum est¹⁾; at eam legem sprexit poeta in Gigant. 26, 47, 54, 66, 67, (68) Porro illam quam dixi caesuram vox ubique sequitur anapaestum valens, non spondeum (vide epigr. VI 5, 7, 8, 12) atque hoc quoque Nonni proprium fuit; idem neglectum est in Gigant. 22, 37, 60, 62, (63), 66. Spondeorum autem per totum versum distributionem si respicio, Gigantomachia haec exhibet duodecim schemata qualia signavit Ludwich: *dddd, dsdd, sddd*, minus frequenter haec: *dssd, sdsd, ddsd, ssdd, sdsd, ddsd, ddsd, sdsd*. Contra epigr. VI et VII versuum uniformitatem sectantur talem quae etiam Nonni modulos supergrediatur, neque casu ortam credideris tantam Gigantomachiae discrepantiam. Scilicet epigr. VII non habet nisi *dddd* totumque dactylis absorbetur, in VI abest quidem *dddd*, constat autem totum ex formis his duabus: *dsds*, quae sexiens legitur intra duodecim metra (!), et *ddsd*, quae ibi quinquiens occurrit; semel denique intermixta cernitur tertia forma *sddd* in v. 7, nulla vero amplius. Accedit quod epigr. VII eo differt a Gigantomachia quod ter molestissime hiantia verba servit *προεὼν τε | ὑπέστατε | ἵστατε Χριστὲ ἀθανάτοιο πατρός τε | ὁμόχρονε*. Denique in VI id aegre fero, quod ad stuporem usque cumulatam terminatio *οιο* in eadem metri sede v. 1—4: *ἀνάοιο, κόσμοιο, θεοδότηοιο, ἀσημάνοιο*. Itaque christiana haec nostri Claudiani esse habes cur dubites.

Minus tutum est rem metricam argumentari in epigr. I—V quae sedecim hexametros comprehendunt. Et primum haec quidem hexametri sex saltem varia schemata ostendunt: occurrit enim *dddd* sexiens (I 1. II 3. III 2; 5. IV 2; 3), *dsdd* quinquiens (II 4. III 3; 4; 6. V 1), *sddd* bis (I 2. II 1), *sdsd* semel (II 2), *ddsd* semel (III 1), *dsds* semel (IV 1). Quae omnia schemata etiam in Gigantomachia leguntur praeter ultimum *dsds*. Favere etiam possit Claudiano, quod formae *dddd* fere eadem est in Gigantomachia frequentia; viginti ibi exempla sunt, h. e. singulum intra 3, 8 versus (in epigr. singulum in 2, 4); item *dsdd* in Gigantomachia deciens extat, h. e. semel intra 4, 75 versus (in epigr. semel in 3, 20), *sddd* deciens ter, h. e. semel intra 6 versus (in epigr. semel in 8), *sdsd* sexiens, h. e. semel intra 13 (in epigr. semel in 16). Casu autem tribui fortasse liceat, quod semel tantum in epigrammatis (III 3) inciditur versus post arsin tertiam, id quod sat frequenter in Gigantomachia accidisse vidimus, quodve

1) cf. Tiedke Hermae XIII p. 59 et 266; Hanssen Mus. Rhen. XXXVIII p. 241. Propterea in epigr. VII 3 reiicienda lectio est *ἀθανάτοιο πατρός καὶ ὁμόχρονε*.

nullum in iis occurrit Atticae quae dicitur correptionis exemplum (cum tamen in christianis VII 3 *παρός* correptum sit) vel quod hexametrorum clausulas nusquam in iis complet vox proparoxytona, quae abstinentia Nonniano usu respondet, minus Gigantomachiae (cf. eius v. 1 et alios). Denique epigrammata I—V auctoris eiusdem esse atque Gigantomachiam credere licebit, certis argumentis neque evinci neque refelli poterit.

De sermonis forma verborumve electione non habeo quod adiciam nisi hoc, Nonniani coloris memoriam rarius in Gigantomachia excitari quam in christianis epigrammatis; videantur exempla sub textu exhibita. Ceterum non potest solum, sed debet Nonnus et novisse et approbasse Gigantomachiam Claudiani.

III. DE TRADITIONE CLAUDIANI MAIORIS.

I. DE CARMINVM LATINORVM PRIMIS FATIS.

Haec Hactenus Claudianus Graecus Nonni decessor. Incipit de Claudiani Romani poetae carminibus.

Claudianum panegyricos singulos singillatim eo fere anno quo quisque recitatus erat etiam in publicum edidisse (aliud est enim recitatio, aliud editio) consentaneum puto. Venalia itaque volumina (etiam tum papyrina?) separatim in tabernis prostabant. In unum corpus redactos esse a poeta neque probari neque credi potest. Edidisse etiam Raptum Proserpinae quamvis incohatum tantum eadem ratione videtur discretum a panegyricis et in tres libros divisum¹⁾. Epigrammata quaeque inhaerent iis minora carmina reliqua antea quam in libri formam sint redacta deerrasse in manibus amicorum indicatur *carm. min.* 19 (ad Gennadium) quod supra p. LX expositum est; sed etiam editionem eorum a Claudiano dum vivit perpetratam esse carmine *min.* 3 misso ad Aeternalem proditur; haec enim dedicatio est (cf. p. XIV), quae, licet etiam anecdota dicari privatim potuerint, solet tamen indicium esse publicae emissionis. Quodsi carmen ad Aeternalem pleni libelli introductio fuit, quoniam ipsum indole epigramma est, etiam libellum hunc olim non nisi epigrammata continuisse arbitror; neque id carminum minorum corpusculum quod hodie extat a poeta ipso conglomeratum esse potest. In hoc enim etiam ambitu ampliora inserta vides, *Torpedinem*, *Hystricem*, *Aponum*, *Deprecationem* ad Hadrianum, similia, quin etiam *Gigantomachiae* fragmentum, *Epithalamium Palladii* integrum versuum numero 145, denique etiam panegyrici partem, *Laudem* dico *Serenae* imperfectam versuum 236. Atqui antiqui moris non fuit tam variae amplitudinis poemata in librum vel corpus unum coercere, sed aequabilitatis studio dediti paria cum paribus tantum congregabant, minora in '*Priapeis*', maiora Statius in '*Silvis*', maxima monobibla esse volebant ut *Aetnam* vel *Panegyricum* in *Pisonem*²⁾. Hac aequabilitate partium ornati erant sine dubio etiam *Alphii Aviti Libri excellentium*, *Septimii Sereni Opuscula ruralia*³⁾. Neque Catullus suam syllogen talem qualem habemus promulgavit, sed inferior aetas et decurtavit et ordinavit; neque ad Ausonium Ausonianorum ordinem referre licet⁴⁾; nec vero Claudianus *Nuptias Palladii* post *Lucustam* posuit ipse.

1) Imperfectum relictum hoc opus esse a Claudiano supra coniecimus p. XVII sq.; propterea divisio quattuor librorum quam Jeepius induxit probari iam non potest (olim probavi *De re libraria* p. 376); nam versus 332—448 pauciores erant quam qui librum quartum explerent, itaque tertio libro adnexi sunt quamquam aequabilitas in ambitu librorum sic paulum turbata est. 2) cf. *De re libr.* p. 401 sq. 3) cf. Baehrensii *poet. lat. fragmenta* p. 383 et 384 sqq.

4) Haec quoque carmina post mortem Ausonii ab alio in eum propemodum quem servat Vossianus ordinem per electionem redacta esse consentiunt fere Brandes in *annalibus Fleckeisenii* a. 1881 p. 65 sqq. et Carolus Schenkl edit. prooemii p. 37 et 53. Neque collectionem alteram librorum ω (quos idem signavit) ab Ausonio profectam esse habeo unde confirmem. Syagrio non collectionem ille librorum, sed unum „librum“ tantum dicavit (cf. p. 3 ed. Sch.). Quid vero idem Theodosio? Carmina quae huic misit anno fere 390 redacta ab eo esse in unum codicem ut certus tandem ordo nascere-

Eiusque rei documento sunt verba illa *Rus istud pretio constat . . vili* in libro De dubiis sermonibus servata (cf. p. 395 huius ed.) ex carmine Claudiani deprompta quod in nullo iam extat manuscripto, pertinuisse autem videtur ad genus epigrammaticum. Hinc usque ad saeculum aut VII aut VI carmina minora paullo plura lectitata esse concluditur quam quae in traditionem medii aevi recepta sunt. Quodsi plura fuerunt quam in corpusculo eo extant quod edidi, antiquissimum esse hoc corpusculum vel a Claudiano ipso profectum quis sustinebit? Si quis vero parum manifesta indicia ista iudicet, vocem tollunt et testimonium reddunt ipsa carmina quae in causa sunt. Certe carm. min. 12 indicem habet: *De balneis Quintianis quae in via posita erant; vide erant*; hinc posteriore aetate indicem inditum esse proditur¹⁾. Item carmen min. 14 habet indicem: *Ad Maximum qui ei mel misit; vide ei*; ergo ne huius quidem indicis Claudianus auctor fuit. Quos titulos ad primarium sylloges auctorem cum summa veri similitudine referas.

Itaque anno Claudiani emortuali exitisse credo panegyricorum (quibus invectivas adnumero) libros quattuordecim praepositis aut interpositis praefationibus, Epithalamia duo, quorum in altero volumine adiuncta fuere Fescennina, praeterea Raptus Proserpinae libros tres, Laudis Serenae et Gigantomachiae fragmenta duo, epigrammatum librum unum. Denique carmina descriptivi generis, quae epigrammatorum mensuram excedunt, Phoenix, Aponus, Hystrix, sim., Epistulae et Deprecationes aut in propriis voluminibus coniuncta legebantur, unum forte epistularum, aliud mirabilium vel idylliorum, aut, quo facilius animum induco equidem, dispersa manserant errabantque etiam anno 404. Illud scilicet non contendet nisi qui plura etiam idyllia pluresque epistulas quam quae diem tulerunt tunc fuisse audacius autumet.

Liber grammaticus De dubiis sermonibus (gramm. lat. V 571 sqq. K.) ortus esse videtur medio fere saeculo septimo in Gallia²⁾. Auctorem eius plura Claudiani carmina quam posteriorem aetatem cognita habuisse dixi; sequitur ut proni simus ad existumandum eam, quam libri scripti tradunt, collectionem carminum minorum post medium septimum saeculum et in Gallia puta ipsa confectam esse. Adicio vero hanc existumationem parum certam esse. Potest enim auctor De dubiis sermonibus locum illum Claudianum ex alio grammatico prioris aetatis assumpsisse ne inspecto quidem Claudiano.

Nihil itaque impedit quominus carmina maiora publica iam quinto saeculo in unam syllogen certo ordine conexas et in codicibus una perscribi coepta esse arbitremur, mox adiectam ei esse etiam syllogen minorum carminum eam quam habemus. Qua in re notatu digna etiam haec puto. Primum quidem Raptum Proserpinae cum corpore maiore ne postea quidem umquam coaluisse videmus³⁾, contra minorum carminum syllogen syllogae maiorum semper adhaesisse. Hinc usus ille per medium aevum invaluit, cui haud raro ipse quoque obsequar, ut Raptus Claudianus minor vocetur, magnum illud corpus carminum publicorum cum minorum appendice Claudianus maior⁴⁾.

tur nullo verbo indicatur; immo volumina misit separata, et olim edita (*quae sunt nota*) et quae tunc demum edebat (*quae adiecta memorantur*).

1) Aliter c. min. 17: *De piis fratribus et de statu is eorum quae sunt apud Catinam*. 2) cf. R. Peiper, Die handschriftliche Ueberlieferung des Ausonius (1879) p. 297. 3) Numquam coaluit tametsi interdum una scriptus est. Jeepius act. soc. phil. Lips. I p. 377 olim in unum cum Claudiano maiore iunctum fuisse Raptum inde cogi putat, quod in Raptus codicibus non paucis praefatio VI cons. tertio Raptus libro praefixa est. Unde aut nihil aut contrarium efficitur. Si enim id accidisset in archetypo omnia complectente, bis in eo scripta fuisset praefatio illa, id quod veri dissimile. Inserta haec praefatio non est nisi in una classi codicum Claudiani minoris neque ea optima vel vetustate insigni. Huius classis auctor sicuti Raptus libros primum et secundum, ita tertium quoque prologo distingui volebat; aptissimus ei visus est ille *Omnia quae sensu eqs.* Sententia enim inest tam lata et generalis ut ubique interponi possit; praeterea ille prologus clarissimus fuit; nam irrepsit etiam in anthologiae latinae atque Ausonii codicem Vossianum saeculi IX. 4) Ita Gudianus lat. 220 saec. XIII fol. 1: *Incipit magni (ita) opus claudii claudiani* et fol. 107: *Explicit magnum opus claudii claudiani*. Oxoniensis colleg. Exon. XXIII, 7 saec. XIII excerpta inscribit *proverbia Claudiani magni*. Vaticanus

Deinde panegyricus Proбини et Olybrii solus panegyricorum a corpore eo, quod Claudianum maiorem diximus, semper exemptus fuisse et per aliam viam ad nostra tempora descendisse videtur. Ea exemptio vix sine consilio facta est; solus enim hic libellus et unus scriptus est vivente Theodosio, solus ignorat Stiliconem. Unde ratio apparet qua corpus sit concinnatum. Ratio unius Stiliconis eiusque gloriae habita est, quaeque ad eius res non attinebant, non recipiebantur. Eo minus mirabimur quod Raptus Proserpinae cum laude Florentini ipse quoque exclusus est.

Atqui sic provisum esse gloriae Stiliconis quando probabilius putabis quam dum ipse inter vivos erat et praepotentissimus in comitatu gubernaculum Occidentis obtinebat? Post mortem enim in titulis nomen eius eradebant, statuas deiciebant, nec ullam aetatem fuisse novimus qua amor Stiliconis vel admiratio in litteris quidquam valuerit. Ergo inter annos 404 et 408 corpus illud quod circumscripsi carminum publicorum Claudiani in codicem curiose collatum est nec id factum, si quid video, iniussu ipsius viri potentissimi et harum laudum amantissimi.

Opera Claudiani per saecula quintum et sextum summa auctoritate floruisse imitationibus demonstratur quibus scatent scriptores; neque panegyricus Aniciorum aut adeo Raptus neglectioem passi sunt.

Et primum Claudianus dum vivit ad aemulationem provocavit Prudentium¹⁾; etiam Hieronymus tum eum legebat, ni fallor²⁾, Paulinusque poeta Nolanus³⁾. Adde Licentium in carmine ad Augustinum⁴⁾. Vestigia fortasse etiam in inscriptionibus agnoscenda⁵⁾. Admirabilis hoc. Extat enim exemplum epistulae Honorii ad Arcadium datae altera parte anni 404⁶⁾; regnasse putes etiam tum in scriniis sacri palatii stylum Claudiani; certe memoriae carminum eius insunt satis apertae⁷⁾.

Grammatica tractatione paene caruit; nisi forte quae eius vestigia septimo saeculo paucissima percipiuntur (cf. p. LXXVII et LXXX), originem duxerunt ex saeculis prioribus.

Nominatim vero poetae verba auctores ecclesiastici attulerunt Augustinus⁸⁾ eademque Augustinum secutus Orosius (supra p. LXIII). Attendas Orosii codices optimos in versu III cons. 97 non *cui*, sed *tibi* tradere; sic igitur liberius scripsit ille, repetiit Paulus Diaconus; id quod in Claudiani codices paucissimos tantum ex iis irrepsit. Historici proximi quatenus legerint non patet⁹⁾; nisi quod uno versu Eutr. I 8 pro ornamento usus est Marcellinus Comes. Antiquitatum Romanorum studiosis semel inserviit apud Laurentium Lydum de magistr. I 47 (supra p. III).

2807 saec. XIII—XIV fol. 1: *Incipit liber claudiani maioris* et fol. 68: *Incipit liber Claudiani parvi* et fol. 79: *Explicit Liber claudiani minoris*. Cheltenhamensis 8775 saec. XIV in fine: *explicit claudianus magnus*. Antverpiensis n. 111 saec. XIV in fine (rubr.): *Explicit magnum opus claudiani nobilissimi versificatoris*. In Escorialensi S. III. 29 saec. XIII fol. 1 a m. altera ad inscriptionem *libri Claudiani* adiectum est: *s. maior et minor*. Vincentius Bellovacensis in Speculo citare solet: *Claudianus in maiori* (V c. 13 et 15 et 78 et 90 et 109 et saepius), *in maiori volumine* (V c. 78), *Claudianus in minori* (V c. 131 et 164 et VI c. 75 et 112 et saepius).

1) cf. p. LVII. 2) cf. ad Eutr. II 382 sq., Ruf. II 32 sqq. et 400 sqq. et 440 sq. 3) cf. ad Ruf. II 54; Nupt. 15; III cons. 211; Rapt. I 50; II 285; Kochio et haec debeo et alia nonnulla quae in hunc conspectum recepi.

4) Licentii carmen non ante a. 403 ortum esse puto; nam non solum imitationes panegyrici Aniciorum offert vel carminis minor. 3, 4 et Raptus (vide ad I 1 sq., II 243, III 129, 259), sed etiam, ni fallimur, Epithalamii Honorii (ibi v. 340), Laudis Stil. (II 133) et Belli Pollentini (vide ad v. 311, 386 et 532).

5) cf. supra p. XXIII adn. 2 6) Ed. W. Meyer, epist. imperatorum Romanorum (II) Gottingae 1888 p. 37 sqq. et p. 4.

7) Legitur p. 38, 24 *urbis unicum lumen . . fumasse*; ita Cl. VI cons. 324 *lumen . . fumat*; 38, 30 *urbis funere*; ita Cl. Eutr. I 291 *funera Troiae*; 38, 3 *claustra reserantur, legis . . ministros carcer includeret*; ita Cl. Prob. et Olybr. 107 *claustra . . reseranda* et Bell. Poll. 37 *claustrisque solutae . . procedere leges*; 39, 12 *in exilium truderentur*; ita Cl. carm. min. 22, 25 *hic truditur exul*; 38, 18 *gladius . . in iugulum* ut Cl. Bell. Poll. 601 *ense in iugulum*; 39, 17 *quid . . superest?* ut Cl. carm. min. 22, 26; 38, 17 *vota sincera* ut Cl. carm. min. 32, 21 *sinceri sacri*.

8) Legerat fortasse etiam carm. min. 29. 9) Vide quae dixit Kochius Mus. Rhen. 44 p. 599.

Ceterum inter prosaicos nescio an memorandus sit Cassiodorus senator; cf. de eius Var. I 48 ad carm. min. 51, item de II 39 ad c. min. 26, et vide ad Theodor. 313, VI cons. 137. Quin etiam in Divisione orbis terr. vestigia lectionis Claudiani comparuerunt; vide ad paneg. Theod. praef. 20 et VI cons. 640; adde de Theodosio altero ibi esse dictum (p. 20 Ries.) *totus quem vix capit orbis* ex exemplo Claudiani Ruf. II 156.

Imprimis vero poetam eximium qui spoliandum putarent ipsi poetae fuerunt. Quos per terrarum maxime regiones distributos recenseo.

Claudianum saeculis et V et VI pervulgatum per Africam fuisse approbant Dracontius (vide ad Ruf. I 346 et locis plurimis)¹⁾ eiusque Orestis tragoedia (ad Ruf. II 146 et 166 et locis plurimis)²⁾, Luxorius fortasse (quamquam quod exhibet versus carm. min. 26, 19—22, interpolationem passus videtur; incertissima sunt observata ad VI cons. 9 et carm. min. 21), Corippus (Ruf. I 22, 211 et locis paene innumerabilibus).

In Italia quam detritus fuerit, docent Sedulius, licet scripserit in Achaia (vide ad Ruf. I 1, Nupt. 240, III cons. 97, carm. min. 27, 101, Rapt. I 169, II 280), Merobaudes (supra p. LXVII), Boethius (vide ad Ruf. I 3, 199, Eutr. I 110, III cons. 211, IV cons. 222 sq., 284, Theod. 100; epigramma de Boethio ad Rapt. III 389), Maximianus (vide ad Ruf. II 134, Rapt. II 146), Patricius (ad Nupt. 100, 117, Rapt. I 129), Arator (vide ad Ruf. I 262, Eutr. I 45, 234, 298, III cons. praef. 8, Nupt. 317), praeter ceteros vero Ennodius Paviae episcopus, qui et citavit versus carm. min. 23, 13 et 14 et contra carm. min. 14 composuit 'epigramma adversus Claudianum de mulabus'³⁾ et saepe imitator fuit (cf. et alibi et Gild. 62, Eutr. II praef. 1, Nupt. 52, III cons. praef. 1 sqq., Stil. I 51, carm. min. 19, 1, Rapt. III 105, 115, 227, 231).

Quodsi Sedulius in Achaia Claudianum legebat, etiam Constantinopoli saeculo VI apographa eius fuisse non mirum; quibus usum esse credo Priscianum (vide ad Ruf. I 175, Eutr. I 354, Fesc. 2, 15, IV cons. 587, VI cons. 287, carm. min. 30, 106 sqq.), usus esse potest etiam Laurentius Lydus (supra p. III sq.).

Inter Hispanos non possum adferre nisi Sisebutum Gothorum regem saeculi VII ineuntis, qui fortasse respexit versum carm. min. 20, 7.

Contra nusquam uberius quam per Gallias studia huius poetae pullulabant et luxuriata sunt; nominentur Rutilius Namatianus in opere anni 416 (vide ad Ruf. II 82, Eutr. I 162, Fesc. 2, 42, IV cons. 116, Stil. III 138 sqq., Poll. 103, 209, 407, Rapt. III 444, carm. min. 27, 38), Orientius (vide ad Eutr. II 52, Rapt. III 414), Prosper Aquitanus (Ruf. I 22, 59, 64, Fesc. 2 et multis locis), Carmen de providentia divina (Ruf. I 2 sqq., 150, Gild. 99, Nupt. 260 sq. etc.), Apollinaris Sidonius (locis plurimis), Rusticius Elpidius Domnulus (supra p. LXVIII), Alcimus Avitus (Ruf. II 23, 304, Gild. 247, Eutr. I 244 etc. etc.), Paulinus Petric. (Rapt. I praef., Ruf. II praef. 1, Eutr. I 408, III cons. 96, 97, 183, 185 et passim), Venantius Fortunatus (Ruf. I 208, II 384, Gild. 326, Eutr. II 272, Nupt. 7, III cons. 97, IV cons. 276, Stil. I 26, 33, VI cons. 538, Poll. 405, carm. min. 14; 18, 1; 25, 27, 105, 145; 26, 11 sqq.; 27, 24, 32; 28, 5; 30, 2; Rapt. I praef.; I 185; II praef. 1; II 193).

Accedunt Cl. Marius Victor (Gild. 431, Eutr. I 181, II 422 et passim), Paulini epigramma (Gild. 366, Eutr. I 226, Rapt. I 80), Paulini eucharist. (Theod. praef. 7, Stil. III 2, VI cons. 593 et alibi), Anonymus de laud. domini (Eutr. I 235), Reposianus

1) cf. Barwinski Quaest. ad Dracont. (1887) p. 17 et 91 sq. Iis quos sub margine repraesentavi addantur loci: Dracont. X 495 *sol mundum amplexus habenis* cf. paneg. Prob. Ol. 1; Drac. X 569 *meliore coma* cf. ibid. 3; Drac. X 504 *miserere tuae deus optime nepti* cf. Gild. 35. Drac. VIII 239 *cui tota potentia cedit* cf. III cons. 358.

2) Vide sub margine editionis; adde Or. trag. 965 *Vos pietas miseranda rogat* coll. Gild. 404.

3) Quin etiam Aponum scripsit quem et Claudianus carm. min. 26.

qui antecesseritne Claudiano incertus haereo¹⁾, Phocas (e. g. Poll. 556), Sulpiciae satura (carm. min. 30, 1, VI cons. 159), Verba Achillis in parth. (Eutr. I 274, II 21, 456, Poll. 546), Aegritudo Perdiccae (Poll. 353; carm. min. 14; 22, 42; Rapt. III 283, 332); versus De aucupio (carm. min. 28, 32), Ponticon praef. 14 (cf. pan. Prob. Ol. 12)²⁾.

Procedamus ad saeculum VII. Et tum quidem in Africa nomen Romanum omnino deletum, in Italia et Gallia studia Latina poetica ipsa quoque extrema temporum barbarie sunt pessum data. In libro eius saeculi De dubiis serm. fragmentum Claudiani unum offerri monitum est; praeterea citantur in Arte Asperi grammatici saeculi ut videtur septimi (Anecd. Helvetic. p. 60) versus Nupt. 136 sq. hunc in modum: *legimus enim 'sub fluctibus ibat Carphateis'*³⁾ *Triton'*; *sed ibi quamlibet 'ibat' motum habere videatur merito in ablativo casu posuit, quod propter incitamentum voluntatis ire videbatur*⁴⁾.

Ex Hispaniensibus scriptoribus septimi saeculi inspexi Eugenii episcopi Toletani poemata (apud Migneum patrol. tom. 87); Claudianeae ibi elocutionis nec vola nec vestigium.

Tum vero ad Anglos Claudiani studia transfugerunt; Aldhelmum certe abbatem Malmesburiensem, episcopum Salisburiensem, Bedae venerabilis aequalem natu maiorem, circa annum 700 Claudiani codicem habuisse ipsumque imitatum esse sentio; scripsit hic De laud. virginum p. 172 Giles. v. 5 *quassata ruit . . machina*, cf. Cl. Ruf. I 219; De basilica eqs. p. 114 Giles. v. 3 *rerumque reliquit habenas*, cf. III cons. 83; aenigm. pentast. 7, 2 *Augeo purpureis gemmarum lumina fucis*, cf. III cons. 4⁵⁾; alia exempla infirmiora⁶⁾. Mirum autem nec satis exploratum, quo iure in Gilesii editione p. 99 inter epistulas ad Aldhelmum scriptas intersertum sit plenum Claudiani carmen De salvatore, carm. min. 32⁷⁾.

1) Vide ad carm. min. 30, 92, Rapt. III 151, 332; praeterea cum v. 2 *cui militat ardor* cf. Cl. III cons. 97.
 2) Illud *vellere Seres* habet etiam carmen „Sacrilegus capite puniatur“ anth. lat. Ries. 21, 104. 3) *Carphateis* cod. A, *capites* cod. B.
 4) Baehrensius verba Claudiani esse nescius inter fragmenta poet. Latin. exhibuit p. 389. Etiam illud in Anecd. Helvet. p. CCXXIV *error. inest . . spes certa laborum* nescio an memoriam contineat loci qui est Hystr. 32. 5) De hoc loco monuit Manitius Abhandl. d. Wiener Akad. tom. 112 p. 546.
 6) Aenigm. tetrast. 4 *convexa rotari Alta poli*, cf. Gild. 2 et Ruf. II 527; sed similiter et alii. Aenigm. tetrast. 8 De magnete ferifero *chalybem* nominat sicut Cl. Magn. v. 43. Aenigm. heptast. 4 De locusta v. 5: *Pectora poplitibus subduntur more rubetae*, Cl. c. min. 24: *dumique rubentes et rubores*. Nec vero omitam ab Aldhelmo in epist. ad Acircium p. 295 Giles. versum illum tritissimum III cons. 98 sine Claudiani nomine adscribi quo et vocis usus *periuro* et mensura palimbacchii illustretur; quod adeo perversum est ut falso ibi intrusum hoc esse exemplum facile suspiceris. — Ceterum De locusta quod scripsit Claudianus *dumique rubentes* et *acuere rubores*, locum difficillimum sic mihi interpretatum esse Buechelerum inicio: „audacter sane ille rubentes dumos fecit; legerat *dumique rubique* sim. atque illud ex rubeto quasi etymon expressit; colorem praeter *ξέντρα* commemoraturus utriusque rei documentum a planta repetere coactus est; ceterum eleganter compositum *acuere rubores*; hi enim, sive Tyrii sive alius generis, solent mollitiam indicare“. 7) Operum ibi sextum locum obtinet „anonymi cuiusdam Scoti epistola ad Aldhelmum abbatem Malmesburiensem“, septimum „Ethelwaldis epistola ad Aldhelmum“. Anonymi autem epistulae carmen sine nomine poetae, sine inscriptione, quin etiam sine nexu adhaeret. Utrum ipse ille Scottus id carmen adiunxerit epistulae an in codice tantum ex quo haec edita sunt in eum locum intrusum sit non constat. Finitur epistula verbis: *laetum a te responsum sperabo. Orantem pro nobis Beatitudinem tuam divina gratia custodire dignetur*. Iam anonymus ad sollemnem hanc invitationem quae audit „ora pro nobis“ an Claudiani carmen pro ipsis verbis orationis ipse adiecit? Carmen autem paschale est et pro Augusto in eo oratur; ergo an sub anonymo ipso quoque rex quidam delituit? Quae quidem diiudicari omnino non possunt nisi accuratissima harum rerum investigatione. Giles adnotat p. VIII assumpta haec esse „from the collation of Boniface's letters published at Mayence and from Malmesbury's life of Aldhelm“. Iam vero Philippus Jaffé in Monumentis Moguntinis (bibliothecae rerum German. t. III, 1866) ex codice Vindobonensi 751 (theol. 259) saeculi X easdem Aldhelmi epistulas promulgavit in p. 24 sqq., Scotti illius epistolam ad Aldhelmum in p. 34; post eam legi in codice carmen Claudiani paschale adnotat, ipsum carmen vero expulit et sub marginem reiecit; itaque censuisse videtur vir peritissimus hoc demum saeculo X inter epistulas illas falso esse inculcatum. Denique Aldhelmum novisse hoc carm. min. 32 omnino non est quo comprobemus, exploratum est lectum id esse a piis

Tam parca saeculo VII Claudiani poetae tractationis vestigia.

Neque aevo Carolino quamvis harum rerum respectus rursus et amor increverit, recordatio Claudiani nisi rarior fuit. Similitudines Claudianeas non omnes quidem ad probandum idoneas animadverti in poematis Pauli Diaconi ad Ruf. I 274, Theod. praef. 20, Theod. 117, Stil. II 287, carm. min. 32, 1 (adde eundem in hist. misc. ad III cons. 96 sqq.)¹⁾, Alcuini ad Eutr. II praef. 51, III cons. 15, carm. min. 9, 7; 27, 85; Rapt. II 234 (Ruf. II 245); Angilberti ad Ruf. I 276, Eutr. II 532, Poll. 250; Sedulii Scotti ad Ruf. I 295; Theodulfi ad IV cons. 118; Pauli et Petri carminum ad Rapt. III 253²⁾. Alcuinus carm. I 1548 sqq. (p. 204 ed. Duemmleri) in litterarum antiquarum conspectu nominat Vergilium Statium Lucanum, non nominat Claudianum; nisi quod fuisse multos alios quoque ait quos enumerare longum sit.

His vestigiis tenuioribus indicatur saeculo VIII in Gallia et Britannia saltem non defuisse exemplaria Claudiani, tamen non multum in eum studii atque industriae tum impendisse homines litteratos.

Saeculo IX ortus est librorum scriptorum qui extant vetustissimus codex Veronensis; unde proveniret non constat; non tradit nisi carminum minorum corpusculum; decurtatus est, tamen carmina maiora numquam continuit. Eodem saeculo in codicem Sangallensem S. n. 429 Gigantomachia sine poetae nomine inserta est; eodem saeculo in codicem Ausonii Vossianum in folio 38 praefationis panegyrici de VI cons. versus 1—10 recepti (anthol. Lat. Ries. 652). Sed etiam pleniorum librorum tum non defuisse comperimus; codex Santenianus saeculi IX catalogum librorum bibliothecae cuiusdam regni Francogallici exhibet ibique haec sunt sub no. 6: *Horatii Flacchi ars poetica explicit. Incipit claudiani deraptu proserpinae lib. III sic Inferni raptoris equos adflataque curru | Ad rufinum lib. II Claudii in eutropium lib. III De bello Gothico De bello Gildonico*³⁾. Eodem denique saeculo etiam alius liber Sangallensis exaratus cui catalogus librorum antiquorum inest; ibi apparuit sub n. 331 *Claudianus de proserpina I*⁴⁾.

Saeculo X assignari potest codex Bruxellensis C oriundus ex oppido Gemblours. Tum etiam in Italia descriptum fuisse Claudianum manifestum est; coenobium enim Bobiense tum possedit *libros Claudiani poetae quattuor et in uno ex his Sedulii quaedam pars in capite et alia opuscula*⁵⁾.

Inde a saeculo XI subito in deliciis Claudianum habitum esse videmus; codices plurimi maxime inde a saeculo XII scripti numerantur; tum scholia adici coepta; tum excerpta componi (Monacensia saeculi XI); tum ortus est Anticlaudianus Alani ab Insulis magistri Parisiensis⁶⁾; tum ad imitationem Claudianeam poesis docta revertit velut Gualtherus in Alexandreide⁷⁾; tum historicorum ipsorum opera locos memoriales

hominibus saeculi X. — Ceterum carminis Claudiani ibi textus non ita malus praebetur nec vero nostris Claudiani libris melior, in plerisque V sequens, in multis R; vide lectiones v. 4 tu cum VR, 5 mundum cum VR et al., 7 *Quemque utero inclusum* cum plerisque (aliter R), 7 numine cum VR, 8 *tumueret*, 13 *subriperes* cum VR, 19 *laetum te luce* cum VM (aliter R); de versu 7 testis est Giles, non Jaffé, qui eum omisit.

1) Idem hist. Langob. I p. 64 v. 27 *qui commodat aures* cum var. lec. *accommodat*; cf. Cl. Gild. 429. Ibidem p. 65 v. 5 *O nimis apte deo*; cf. III cons. 96. 2) De Translatione duodecim mart. vide ad Stil. I 205. 3) cf. M. Haupt opuscl. III p. 425; G. Becker Catalogi bibl. (1885) p. 41. 4) cf. Becker l. l. p. 35. 5) L. l. p. 69 sub n. 369—372. 6) Edidit Th. Wright in The anglo-latin satirical poets vol. II Londin. 1872. Cf. O. Leist der Anticlaudianus, programmata quattuor Stendali edita 1878—1882; inscriptum est in codice Gudiano: *Incipit Anticlaudianus magistri Alani de Antirufino liber*; cf. de titulo Leist l. l. p. 15 et 70; finis enim operis v. 5468 sqq. ad exemplum Claudiani Ruf. I 25 sqq. conscriptus est. Sed multo plura ad Claudianum referri possunt, id quod fugit Leistium, ita vv. 600 sqq. (Leistii p. 40) et 1693 sqq. ad panegyricum Theodori 101 sqq. Ad I cp. 1 v. 25 *Consilium coeleste vocat* cf. Ruf. I 28; ad I cp. 2 v. 6 *quam semper adhaerens felici gressu felix comitatur Honestas* cf. Ruf. I 35; et ita porro. 7) cf. M. Philippi Gualtheri ab Insulis dicti de Castellione Alexandreis rec. Mueldener, Lips. 1863; ibi I 2 *dispersit opes*, cf. Cl. Eutr. II 85; I 19 *Quem partu effusum gremio suscepit alendum* cf. Cl. c.

insertos habent, velut Expositio Friderici Barbarossae (vide ad Ruf. I 98; IV cons. 290 et 293); tum Helinandus Frigidi Montis monachus, chronographus, sermoni suo XXII 'in nativitate B. Mariae Virginis' ex Claudiani c. min. 32 De salvatore octo metra immiscuit ita inducens: *Charitus enim latior oceano et capacior ipso coelo, hostes colligit et hospites et inimicos amplectitur ut amicos quod nec coelum nec oceanus facere possunt. Vere thronus grandis fuit, quae illum totum capere potuit 'quem totus non capit orbis'* (haec verba ex Claudiani Ruf. II 156), *sicut et gentilis poeta Christianis versibus laudem eius pulchre persecutus est dicens: sequuntur versus eius carminis 8—15; v. 8 recte scriptum est tumuere, v. 11 prave mundi reparator, v. 14 terrae spatiis¹*).

Atque in imitationem Claudianeam horum quidem et inferiorum temporum inquirere parum vacavit; in Petrarcae Latinis carminibus nullam reperire me memini. Neque iam talia rimari eius valde interest qui textum Claudiani retexere suscipit; nam ipsius poetae plena exempla saeculis quae dixi exarata tam spissa supersunt ut his exploratis illa neglegere non dedecet. Nec solum in Gallia, sed in Italia quoque, Germania, Britannia compari iam diligentia Claudianus describebatur.

Quibus expositis ad codices Claudiani percensendos transimus. Primo autem hoc capite de Claudiano maiore quaestio est.

II. DE CLAUDIANI MAIORIS CODICIBVS.

In usum vocavimus auxilia haec:

Em
et *E*

1. Excerpta Florentina. Extant in editionis principis, quae curante Barnaba Celsano Vicentiae anno 1482 prodiit, exemplari eo quod asservatur in bibliotheca nationali Florentina sub signo A 4, 36 fueratque 'ex bibliotheca Laurentiana'. Hanc editionem littera *A* signavi. Ego bis contuli. Nulla vero excerpta inveniuntur ad Bellum Gildonicum et ad Raptum Proserpinae, pauca tantum ad primos solummodo versus Panegyrici Probinii et Olybrii adscripta; carmina minora desunt in *A*. Ad carmina maiora reliqua pleraque una eademque docta manus fuit saeculi XV quae varias lectiones adnotaret aut ita, ut in ipsum textum quem dicimus correcturas faciliores inferret — et has quidem *E* esse volui —, aut ita ut in margine lectiones curiose exscriberet; hae sunt *Em*.

Complicatio vero res est in libris in Rufinum quibus praemisso Raptu incipit *A*. Ibi enim etiam diversae manus distinguuntur, quas dum distinguimus, etiam de antiquo libro deperdito, unde hausta sunt excerpta, coniectura facienda erit. Et primum quidem *A*¹ manus nullius fere pretii *A*¹ correcturas fecerat atramento magis fusco (raro ea in margine, plerumque in textu), plurimas in Ruf. I, aliquanto pauciores in Ruf. II, quattuor in Ruf. II praef. Neque vero in bello Gild. neque alibi haec *A*¹ occurrit²). Prius autem rem egerat quam *E* et *A*²; *E* enim et *A*² ad illius notas suas notas haud raro accommodarunt (ita Ruf. I praef. 4. 12. Ruf. II 10. 14. 19. 23. 46. 48). Quae cum ita sint, quoniam editionis *A* omnes variae lectiones praeter orthographicas

min. 32, 7 ubi *infusum* ex R recipiendum esse conieci, et Ruf. I 93 *suscepi gremio*. I 34 *mucrone corusco* cf. Eutr. II 446. I 58 *praeceps . . audacia*, cf. Cl. Ruf. I 34. I 82 *Indue mente virum*, cf. Cl. III cons. 157. I 106 *flectat amor* cf. Cl. Rapt. I 27. I 119 *matura . . aetas* cf. VI cons. 557. I 137 *rue primus*, cf. Cl. IV cons. 344 *Primus ini*; I 141 *equus apponatur equis* eqs. cf. IV cons. 349 sq., atque omnino quibus ibi praeceptis Alexander instituitur, ea ope carminis de IV cons. concepta sunt. I 167 *Venerique vacas* cf. Nupt. 54. I 176 Iustitia sive Astraea revocata sumpta ex Cl. pan. Theodori; et ita porro.

1) cf. Migneum patol. lat. t. 212 p. 666 sq.; quode monuit Manitiis Mus. Rhen. 45 p. 317.

2) Dubito enim eam agnoscere in lectionibus Stil. I 172. II 53. 183.

in apparatu ponendae esse visae sunt — haud raro enim *E* et \mathcal{A}^2 lectiones \mathcal{A} silentio probasse videntur —, etiam quae scripsit \mathcal{A}^1 , quippe quae ante oculos illi habuerint, omnia graviora in eum contuli.

Accedebat deinde manus altera \mathcal{A}^2 non occupans nisi librum Ruf. I; praeterea \mathcal{A}^2 eadem libri II praefationem in \mathcal{A} suo loco omissam plenam in margine descripsit. Nihil vero scripsit amplius. Atramento sicut *E* utitur subpallido. Incipit autem ab Ruf. I v. 20 quo ipso loco sese incepisse indicat verbis gravissimis: *hinc coepi conferre cū uetustissimo Codice amici cuiusdam Lucensis. geminis punctis . . notaturus quē illinc emendabo.* Itaque et vetustissimum codicem esse putavit scriptor et siquidem ab Lucensi amico conferendum accepit Lucensem codicem ipsum fuisse dicamus. Porro sedulo monuit scriptor Lucenses lectiones se notaturum esse punctis duobus, sic: . . Atque revera ubique iis usus est \mathcal{A}^2 , neque solum ad suas, quas ipse descripsit, appinxit ea, sed etiam haud raro ad lectiones \mathcal{A}^1 quas ante oculos habuit, indicaturus nimirum signo hoc lectiones \mathcal{A}^1 firmari codice Lucensi.

Iam vero desinit \mathcal{A}^2 Ruf. I fin., initio autem libri Ruf. II in eius locum succedens incipit ea manus quam *Em* et *E* vocamus, quae indefesso studio usque ad calcem fere editionis munere suo functa est. Praeterea huius vestigia quinque fere in praef. Ruf. I comparent, a toto libro Ruf. I abstinuit praeter versus 12 et 19; versu 20 nempe incipit \mathcal{A}^2 . Genus scribendi quod exercet *Em* ab \mathcal{A}^2 non prorsus dissimile, satis tamen diversum est. Nam \mathcal{A}^2 quamquam simili atramento subpallido usa est, litteras ubique exarat multo minutiores, graciliores, tenuiores. Accedit quod puncta illa duo . . numquam adhibet *Em*. Nihilominus aliquam hic illic quantulamcumque in scripturae ductu similitudinem dum observo, fieri potuisse moneo ut idem homo et \mathcal{A}^2 et *Em* scriberet. Tamen si idem fuit, lectiones *Em* certe alio tempore attulit in iisque ductu maiore usus est et puncta gemina ponere non curavit. Et commune illis hoc quoque esse vidi; ad Ruf. I 252 *trunca*[†] (ita) adscripsit \mathcal{A}^2 subnotatque: *ubi erit hoc signū* (dicit crucem) *in antiquo dubia fuerit lectio deletis aliquando verbis ab improbis emendatoribus.* Eandem crucem etiam *Em* frequenter apposuit quod in apparatu diligenter adnotavimus.

Iam scriptorem *Em* ab \mathcal{A}^2 separare pergamus. Statim succurrit observatio altera. Sub finem libri Ruf. II subscripsit *E*: *In antiquo B. sequitur liber in Eutropium eqs.* Item ad versum Ruf. II 424 monet: *hic versus deest in antiquo B.* Itaque *Em* codicem suum *B* vocat, non vocat Lucensem.

Hinc ad illud progrediendum unde etiam plura consequantur. Etiam *Em* (et *E*) lectiones suas certis notulis insignivit; saepissime enim aut *ι*. variae lectioni appinxit aut „ aut ∴ aut ∪ . Talibus contra notulis nusquam usi sunt neque \mathcal{A}^2 neque \mathcal{A}^1 . Atque quod non semper eandem posuit, sed variavit, id vel ludibrio fecit vel perspicuitatis gratia, ne marginalis lectio ad falsum locum referretur (ita Ruf. II 420. 421. 422). Ne vero putes varietate illa notularum varios codices indicari quos adhibuerit *Em*, haec signa prout libuit etiam ibi pingit ubi codicis certi et unius *B* scriptiones profert. Atque iam hoc memorabile; nam inde ab Ruf. II 10 ad lectionem hanc vel illam haud ita raro litteram *b* apposuit *Em* velut v. 49 ∴ *fatis*, v. 63 *spectacula*. Occurrit autem hoc *b* lectionibus additum per totum librum Ruf. II. Quid vero? Initio etiam ad lectionem contrariam litteram *a* adicit *Em* velut Ruf. II 10 *uezare*^b, *turbare*^a et 14 *non*^b, *nec*^a; sed huius *a* ultimum exemplum est in v. 227 neque plus octiens deprehenditur. Sequitur id quod per se patet, lectiones *b* diversi codicis fuisse, diversi lectiones *a*. Sed ne *b* quidem in omnibus, sed quasi fortuito in compluribus tantum locis comparere scias. Quid porro? In \mathcal{A} librum Ruf. II excipit praefatio 'Pandite', cui pauca tantum adspersit *E*, dein bellum Gildonicum; illi vero praefationi subscripsit *Em*: *hinc emendatus cum. b. tantum.* Itaque testimonium hoc tenemus in libro Ruf. II revera plus unum

codicem adhibitum esse. Indidem explicatur, quod post Ruf. II notula *b* iam nusquam cernitur; ponere eam iure suo supersedit *Em*. In nostro ad Ruf. II apparatu intellege *Em^b* et *E^b* de lectionibus quibus *b* adhaeret, *Em^a* et *E^a* de paucis illis quibus adscriptum *a*, denique *Em* vel *E* simplex de iis quibus nihil adscriptum est. Has autem in Ruf. II scripturas *Em* et *E* num scriptor ex codice *a* an ex *b* suo an ex tertio quodam codice sumpserit, anceps haereas; nisi quod de *b* cogitandum esse infra videbimus.

Quodsi comprehendimus quae disputata sunt, *A²* ad librum Ruf. I conferre coeperat codicem Lucensem. Ea manus postquam defecit, incepit *Em* in Ruf. II plures codices, ad minimum duos applicare, quorum unus fuit *antiquus B*. Bello Gildonico quod sequebatur nihil ille adscripsit, unde in *B* abfuisse hoc carmen conieceris. Ab libris quos deinceps habet *A* in Eutropium usque ad finem editionis *Em* non nisi unum codicem advocasse omnino certum est; fuisse hunc illum antiquum *B* satis certum; hunc autem ipsum quoque esse qui Lucensi amico debebatur postmodo aliis argumentis munemus. Nihilominus marginalia clarissima Florentina, quae ab Heinsio 'excerpta Lucensia' vocata sunt, nos cautius 'excerpta Florentina' vocare maluimus.

A² autem puncta sua gemina in libro Ruf. I saepenumero etiam lectionibus *A¹* addidit; velut Ruf. I 55 *delapsa*; *delapsa A*, *ι* addidit *A¹*, puncta *A²* ut doceret etiam in suo Lucensi *dilapsa* extare. In apparatu meo cur non praetermiserim *A²* mox intelleges; iis autem locis ubi ad lectiones *A¹* puncta sua fecit *A²*, scripsi: *prob. A²*.

A³ Denique nonnullis locis libri Ruf. I etiam manum quartam siglo *A³* notatam invenies. Hanc manum scito certissime diversam esse et ab *Em* et a *A²*; fortasse eadem fuit atque *A¹* et eius maximam similitudinem agnovi in v. 282, 335, 353, 371. Quam diiudicare quaestiunculam non multum interest.

Multa quae *E* (et *A²*) in textu emendavit ad orthographiam solam attinent. Ego qui orthographica leviora viliora codicum reliquorum ex apparatu expulerim (cf. huius praefationis caput IX de orthographia mss.), tamen ex *E* (et *A²*) tales correcturas etiam minutissimas curiose enotans cum pulvisculo exhausti primum quidem eo consilio, ut pretiosissimi libri '*B*' ne minimum quidem periret vestigium, deinde ut is qui apparatu meo utatur percipiat ad quasnam editionis *A* lectiones *E* attenderit: nam si *E* in versu aliquo orthographiam emendavit (velut *otia* ex *ocia*), conici haud raro licebit lectionem eius versus, quam habet *A*, ab *E* esse approbatam.

Indidem est quod etiam *A* ubique fere exscripsi ubi *Em* deficiebat; ab hoc tacito consensu approbatam esse lectionem *A* et alibi coniectari potest et his in exemplis: Eutr. I 279 *A pectus illidere*, *Em* inserit *que* post *pectus*, itaque *allidere* legisse in suo non videatur; IV cons. 396 *instet*, cf. quae ibi adnotavi; IV cons. 497 *refixas*, item cf. ad l.

Restat unum submonere. *E* dum textum in *A* corrigit, ubi unam tantummodo litterulam immutaturus fuit, simul semper et novam appinxit et illam delevit; ita Eutr. I 475 *nec A*; ibi *E* delevit *c*, appinxit *u*; ego in notis, ut ambages vitarem, *neu* in *E* esse rettuli et ita semper. Nonnumquam vero factum est, ut *E* litterulam cui aliam supponebat non deleret, velut III cons. 108 *uenturoⁱ*; hoc loco et similibus dubius fuisse librarius videtur, utra lectio verior esset; itaque *uenturi* plane et unice in Lucensi codice extitisse non prorsus certum est; quae ubi observavi, hunc in modum adnotavi: *uenturoⁱ* (*i sic add. E*) et ita semper.

E Carmina minora deesse dixi in *A*. Adfuerant vero in 'antiquo *B*' eaque *Em* tamquam supplementum plena in codicem transcripsit hodieque in Laurentiana assertatum. Hic est Mediceus plut. 33 cod. 9, chartac. saec. XV. Hunc quoque vocavi *E*. Contuli ipse. Manus agnoscitur prorsus eadem atque quae excerpta Floren-

tina exaravit. Denique hunc quoque librum ex 'antiquo B' descriptum esse verisimillimum est suntque hic Mediceus et excerpta Florentina velut fons unus Claudiani. Non parile tamen ubique in Mediceo genus scripturae est¹⁾. Continet codex hic eam carminum collectionem quam p. 287—346 expressi et eo quidem quo expressi ordine. Praemittit Aetnae carminis sedecim versus (272—287), subscribens *explicit ethna. incipit ad stilichonem* eosque etiam in 'antiquo B' praemissos fuisse apparet. Ipse codex et Claudiani nomine et quavis inscriptione caret. Versus bis triceni in singulis paginis per binas columnas dispositi sunt.

Ne scholiis quidem caruisse 'antiquum B' semel prodit *Em* latum scholium transcribens ad III cons. Hon. 63.

2. Cum *Em* quasi gemella coniungenda sunt excerpta quae dicimus Gyraldina. ε Extant in editionis Aldinae exemplari eo quod Lugduni Batavorum asservatur sub nota 757 G 2²⁾. Ego contuli. Duplicibus autem excerptis hoc exemplar oneratum est, et Gyraldi et Livinei. In folio 1 scriptum est: *Gregorius Giraldus emendavit | hic codicem ex vetustissimo exemplari, | sumpto ab Aenea Gerardino*. In fol. 3 possessor nominatur sua manu *Johannes Livineius, Can^{cus} s. Petri Leodiensis MDLXXIX Romae*; eadem autem manu in fol. 4^v haec: *Contuli ad Vaticanum cod. M. S. apographum nō infimae notae. In eo deerat De Bello Getico liber IIII, In tertium Honorii Consulatum, In quartum, De Probin et Olibrii Consulatu, et ex Epigrammatis quaedam. Eius nota V. Romae M. D. LXXXI. Johannes Livineius*. Et Livineius quidem late grassatus omnia fere complevit. Vaticanus, quo usus est, pro optimo eo habendus quem ipse quoque *V* notabo. Sed etiam ex aliis mss. lectiones contulit³⁾. Posteriore autem tempore rem egit quam Gyraldus. Huius manus ab illius facile discernitur⁴⁾; Gyraldus enim colorem ostendit fulvum, sed pallidulum et aquosum⁵⁾, Livineius plane fuscum vel cervinum; hic formas litterarum acutas exiles planasque, ille latiores et saepe parum distinctas; neque de iis dubitari potest nisi in correcturis litterarum in textu ipso factis, saepe orthographicis. Nos non curamus nisi Gyraldum cuius notavimus excerpta nota ε.

Et est quidem ubi explicationes, non lectiones dederit ε; ita ad Ruf. I 16 sqq.: *Epicurus*, ibid. 30: *Noctis filii vi& hesiod.*, ibid. 45: *Alectus uerba* similiaque saepius atque etiam longiora; tale est etiam *Chironis* illud ad *Cornipedis* Ruf. II 180. A quibus verae lectiones facile dignoscuntur. Hasce universas 'vetustissimo exemplari', quod ab Aenea Gerardino Gyraldus sumpserat, deberi confidimus praeter eas quas in adn. huius paginae 5 enumeravi. Nonumquam 'antiquum' suum expresse ille adlegat velut Ruf. I 91: *in antiquo Acribus* eqs.; item ad praef. Ruf. II, *Laudis Serenae fin., epithal. Paladii init.*

1) Inde a fol. 3^r (carm. de theod. et adriano) scriptura in maius excrescit; inde a fol. 4^v etiam atramentum magis nigrescit. In parte priore codicis nomina propria maiusculam initialem habere solent, in posteriore minusculam. Item in altera parte saepius scribitur *f* pro *ph* (*Orfea* c. min. 31, 1) et aliquanto saepius *i* pro *y*, quam in parte priore. 2) Olim fuerat *collegii societatis Iesu Ant.* (Antverpiensis), deinde Ruhnkenii, ex *Bibliotheca Ruhnkeniana* in Leidensem migravit id quod in fol. 3 adnotatur. Sed etiam Livinei fuit annis saltem 1579—1581; vide supra.

3) In Ruf. I etiam lectiones adpersit quas siglo *S* ab *V* distinguit, velut praef. v. 4, ubi Aldina *tingeret*, legitur: *tan V tingeret S*; huius *S* ultimum exemplum est ad v. 350. Alibi nonnullis lectionibus etiam *p* addidit velut bell. Gild. 297 *quiesset* ex *quiescet* corrigens addit *p. V*; ibid. 300 *iam* ex *tam*, addidit *p. V*; item ibid. 461. Eutr. I 23. 91. 104; in bello Pollentino, de tertio et quarto consulatu et cons. Olybrii et Probin deest *V*, omnia ex *p* Livineius dedit.

4) Stil. I 311 *tam* in mg. putavi posuisse Livineium; quoniam vero idem *tam* habet *Em*, fortasse Gyraldi agnoscenda manus est. Item Nupt. 19 *Thessalicos roseo* correxisse putaveris Liv., non ε; sed consentit *Em*.

5) Neque sibi constat; nonnullis enim in paginis etiam multo pallidior color est velut in b. Pollent. v. 3 *Aeetam*, 74 *Othryn*, 161 *abductus*, 338 *glaciaria*, Raptus III 46 *questus*, 175 *paternis*. Omnia quae hoc pallidiore atramento scripta sunt postmodo addita videntur ab ε nec ex ipso 'vetustissimo exemplari' sumpta esse. Tale est etiam ad carm. min. 17, 17 *ast ille* adscriptum: *alter melius legeretur quam ille*, quod dedit ex coniectura, et ad 19, 2 (*foecunda*): *secunda forte*.

et ad paneg. Prob. Olybr. 8, Stil. I 110, 225, 251, III 253, Eutr. II 98, carm. min. 51, 13; 2: 34, 1; 54, 125. Sed tamen nonnusquam etiam alios libros (impressos?) inspexit Gyraldus, nec hoc satis, sed etiam propriis coniecturis locum dedit; quod tamen ubique ipse indicat; his enim locis accidit: Stil. I 304 deest in Aldina; ϵ versum exscripsit, dein addit: *hoc carmen habent qdam etsi non antiquus*. Post 'In Curetium' haec inmittit: *De lanario. ita in ueteri codice interpositum* additque carmen distichum ipsum; b. Pollent. 18 teneri dedit ϵ , praeterea addidit: *Tomari legunt quidam, a monte de quo eqs.*; ibid. 179 *Aligmona* Ald., *Aliacmona* corr. ϵ , praeterea *mona* linea subduxit additque: *hal camona legi etiam in uetusto*. VI cons. Hon. praef.: *In quibusdam codicibus haec praefatio. praeponitur tertio libro de raptu Proserpinae*. Cons. Manl. Theod. 332 (*inuersa*): *immissa et immersa in alio*. Ad Aeternal. c. min. 3: *In alio sequentes 4 versus sunt superioris pars*. C. min. 9, 13: *Alba subattraxit. et altera succrescit in alio*. Ad carmen min. 23 in *Alechium quaestorem* (ita Ald.): *Aletium als*. Coniectando autem haec scripsit: Eutr. I 375: *Niliacis forte*; ibid. 49 *inguen forte*; Stil. III 253 post datam antiqui scripturam: *Hecarge videtur legendum* eqs.; carm. min. 17, 17: *alter melius legeretur quam ille*¹⁾; ibid. 28, 19: *forte Blemys*.

Antiquum suum sese accepisse Gyraldus testatur ab Aenea Gerardino; quo ex nomine nisi ex Italia codicem provenisse conclusio nulla conceditur²⁾.

Iam vero maxima inter *Em* (*E*) et ϵ intercedit similitudo. Easdem enim ambo scripturas tam spisse ostendunt etiam exquisitiores vel omnino solitarias, ut hoc loco si eas colligerem, operam et oleum perderem; mea in adnotatione qui volet facile inveniet. Locos quibus discrepent mox percensebo et explicabo. Hoc constat, codicem quem ϵ ab Gerardino accepit aut ipsum illum fuisse quem *Em* adhibuit vocans 'antiquum *B*' aut eius simillimum.

Quae cum ita sint, iuvat observare etiam \mathcal{A}^2 in Ruf. I summa ubique fere concordia conspirare cum ϵ (adeas v. 91. 133. 137. 165. 174. 204. 227. 232. 234. 308. 312. 318. 325. 333. 342. 353. 356). Consecrarium est ut codicem Lucensem quo usus est \mathcal{A}^2 ipsum quoque aut eundem aut simillimum eius esse dicamus quem excerpsit ϵ : inde vero eo producimur ut iam veri simillimum esse agnoscamus 'antiquum *B*' quem vocat *Em* unum eundemque librum fuisse atque Lucensem illum quem vocat \mathcal{A}^2 . Ergo \mathcal{A}^2 et *Em* (*E*), sive diversi scribae fuere sive scriba unus qui diverso tempore litterarum formas mutaret, unius ambo vetustissimi libri testimonia nobiscum communicarunt.

Discrepantia vero quae sit inter ϵ et *Em* (\mathcal{A}^2) examinaturus missam facio rem orthographicam; quam haud raro ni fallor Gyraldus correctiorem proprio Marte reddidit. Ceterum primum hunc vide indicem in quo discrepantiae explicatione non prorsus carere videri possint:

bell. Pollent. praef. 16: *uiuat Em, iuuat ϵ* ; facillimus error.

Eutr. I 478: *Arinthei Em*. Ald. habet *Aristaei* quod quasi probat ϵ adlegans Aldinae p. 31 ubi item *Aristaei* nomen est. Dixi saepenumero doctas adnotationes fecisse ϵ ; hanc dum facit codicem non inspexisse dicatur.

Eutr. I 478: *fastos E, fastus ϵ* . Maior fides in ϵ , quippe cum *E* alibi *fastus* ipse in textum intulerit.

1) Et hanc quidem conicientis esse etiam atramentum testatur pallidius, quod cernitur etiam carm. min. 19, 2: *secunda forte*; cf. p. LXXXV adn. 5. 2) Ignotus mihi hic Aeneas Gerardinus; sed Italus fuit sine dubio atque sat notus illius aevi est Alexander Geraldinus Umber qui etiam Gherardinus vel Girardinus dictus est Italus episcopus annorum 1496—1515, ex Ameria oriundus et postea in Americam profectus, ubi mortuus est a. 1524. Alterum adferunt Ant. Geraldinum poetam ipsum quoque Ameriae natum, postea in Aragonia protonotarium qui „bucolica sacra“ edidit a. 1507. Ad hanc gentem Aeneam quoque pertinuisse facile credas.

- Eutr. II 185: *rediante A*, unde vulgatam *redeunte* effecit *E*; *retinente* ϵ^1); dicatur *E* codicem non inspexisse, sed dedisse quod statim in mentem venire debuit.
- Eutr. II 466: *Tarvigilum* ϵ sic ut etiam v. 432. *Targibilum A*; *E* nil egit nisi *h* post *T* inserere. Venia parata est.
- Stil. I 241: *Marcomanes* ϵ , *Marcomaes A*, *r* inter *ae* inserit *E*; idem statui possit atque in Eutr. II 185. Ibidem *sunno* *Em*; *hunno* scr. videtur ϵ ; tamen nonnumquam *s* ita formavit ϵ , ut *h* esse videatur, velut Stil. I 309 *hoporis* dedit volens *soporis*.
- Stil. II 136: *Ultrices* *Em*, *Ulterius* ϵ . Alter testis, aut *Em* aut ϵ , oculis lapsus est?
- Stil. II 460: *toruo A* et Ald., *E toto*, ϵ *torto* corr. Idem si statuas non repugno.
- Stil. III 253: *mycharce* *Em*, *Nicarce* ϵ ; ibid. 308: *micarce* *Em*, *Nicarce* ϵ . Magis hic placet *Em*; certe magna in rara lectione similitudo.
- bell. Pollent. 3: *oetham* *Em*, *Oetam* Ald., *Aetam* ϵ ; vide pag. LXXXV adn. 5.
- ibid. 178: *Otrisius A*, *h* post *t* inserit *E*; *Odrysius* ϵ ; sed III cons. Hon. 147 consentiunt ambo in *odrisium*.
- ibid. 183: *enypheus A*, *y* in *i* mutare sat habuit *E*; *Enipheus* Ald., *h* del. ϵ .
- ibid. 303: *recusant A*, *recusem* *Em*, *recusem* Ald., *recusent* ϵ . Erravit *Em*?
- ibid. 543: *rubebant A*, *unt* in *at* mut. *E*. *rubebat* Ald., *inbebat* ϵ . Erravit *E*?
- Nupt. 94: *pangeaqz A*, unde *pancheaqz E*. *Panchaia* ϵ . Dixeris *E* per *A* pellectum veram lectionem Lucensem neglexisse.
- Nupt. 161: *carchesia A*, unde *carthesia E*. *Tarthesia* Ald., *h* solum del. ϵ . Facilis error.
- Nupt. 169: *doto* exquisite *Em*. *Lotho* Ald., *h* solum del. ϵ .
- III cons. 82: *tabe sordere* *Em*, *tabo sordere* ϵ . Erravit *Em*?
- IV cons. 57: *agrosqz A*, *E o* non del. supra scribens *i*; itaque *agrisque* legit. *agriqz* ϵ^2).
- VI cons. 348 sic in *A*: *Pugna fuit. caldaea mago seu carmina ritu*; ad quae *E* non nisi dubitationis signum bis in mg. posuit. Ald. *carmina*, ϵ *numina*.
- VI cons. 612 *species* Ald. et *A*, *t* supra scr. *Em* contra consuetudinem, dein *v' genus* *Em* (ne illud quidem *v'* alibi addere solet), *generis* ϵ . De forma erravit *Em*?
- cons. Manl. Theod. 130: *iuducat A*, *indicat* *Em*. *indicat* Ald., *signet* ϵ . Idem statui possit atque de Eutr. II 185, Stil. I 241.
- Ruf. I 91: convenit inter *A*² et ϵ nisi quod *que* post *flavis* (vel *fulvis*) inseruerat *A*¹, quod non del. *A*², deest in ϵ . Tamen in Lucensi *que* extitisse necesse non est.
- Ruf. I 142: *donent A* et Ald., *dedent* *Em*, *debent* ϵ . Erravit *Em*?
- Ruf. I 327: *fratresque secare A* et Ald., *frontemque secare* ϵ , *frontemque secari* *Em*. Indigentius scripsit ϵ ?

Itaque hae quas usque adhuc congressi differentiae explicatu non prorsus carent; contra conciliari non poterunt hae quae sequuntur:

- Fescenn. 2, 13: *Leue A*, unde *Lene E*; *Lene* Ald., unde *Leue* ϵ .
- Eutr. I 266: *A fictis*, unde *Em fractis*; Ald. *fractis*, unde ϵ *fictis*.
- Eutr. II 23: *axe* *Em*, *alto* ϵ .
- Stil. II 35: *pretendere A*, *premittere* *Em*, *praemittere* Ald., *praetendere* ϵ .
- Stil. II 137: *circumbigat A*, *circumlinit E*, *circumlinit* Ald., *ligat* ϵ .
- Stil. II 155: *Ammonitor A*, *Admonitum* *Em*, *Admonitum* Ald., *or* ϵ .
- Stil. II 371: *cruentat A*, *cruentum E*, *cruentum* Ald., *at* ϵ .
- Stil. III 204: *alas A*, *aedes* *Em*, *aedes* Ald., *alas* ϵ .
- bell. Pollent. 98: *nuncia A*, *conscia* *Em*, *conscia* Ald., *nuncia* ϵ atramento paulo pallidiore, non eo tamen ut fidem lectioni detrahare liceat.
- bell. Poll. 303: *aut A*, *ut E*, *ut* Ald., quod non del. ϵ addens *aut*.
- ibid. 347: *trepidis A*, *tepidis E*, *tepidis* Ald., *trepidis* ϵ ; hic tamen non satis certum est utrum ϵ scripserit an Livineius.
- ibid. 542: *dabunt A*, *dabant E*, *dabant* Ald., *u* supra scr. ϵ , *a* non delens.
- Nupt. 35: *hic A* et Ald., *hoc E*, *de* ϵ .
- Nupt. 71: *armavit A*, *armari* *Em*, *armari* Ald., *armavit* ϵ .
- III cons. 148: *Delmaticas* Ald., unde *Dalmaticas* ϵ , *Dalmaticas A*, *sarmaticas* *Em*.
- IV cons. 386: *venerem A*, *iuuenem* *Em*, *iuuenem* Ald., *uenerem* ϵ .
- IV cons. 466: *moritur A*, *metitur* *Em*, *metitur* Ald., *moritur* ϵ .
- VI cons. praef. 18: *Hunc premit Inarimes A*, item Ald.; ϵ nil egit nisi *s* in *n* mutare. Contra *Hic subit in arimen* *Em*.

1) Scriptura in ϵ distorta sane; ita tamen scriptum esse affirmo confirmavitque mihi Ferdinandus Friedensburg, cui ostendi, historicus. 2) Falso *agrisque* ex ϵ adfert Jeepius.

VI cons. 113: *thyestiadē* *A*, nisi quod virgulam *E*; *Thyestiadē* Ald., nisi quod hamulum ϵ .

VI cons. 635: *uel* *A*, nec *Em*, ne Ald., *uel* ϵ .

Ruf. I 69: *tuetur* *A*, *ueretur* *A*², *ueretur* Ald., *tuetur* ϵ .

Ruf. I 260: *solus medio de turbine* *A*², *sese medio de (turbine)* ϵ . Gravius est quod uterque habent *de*.

Ruf. I 366: *gelidae cessant* Ald.; *gemine* ϵ , *cessant* non tangens. *geminæ cessant* *A*, *gelidaeque vacant* *A*².

Ceterum id nimirum saepius accidit ut et ϵ cum *A* dissentiat tacente *Em* (*E*, *A*²) et *Em* (*E*, *A*²) dissentiat cum Aldina tacente ϵ . Quo ex dissensu nil tamen colliges. Utraque enim excerpta ex libidine facta sunt quasi delectus lectionum neque silentium certum indicium est approbationis.

Restat ut eos locos componam quibus ϵ a codice Mediceo quem ipsum quoque *E* signavi differat¹⁾. Sunt autem loci multo plures totque numero, ut similitudinis quae est inter ϵ et *E* exempla iis etiam superari videantur (numeri sunt carminum minorum):

30, 39: *paruo* *E*, *patruo* Ald., *parua* ϵ facili lapsu calami.

30, 193: *gemino nec inde gemin* duxit (sic) *E*, *gemino mox inde germine duxit* Ald., pro *inde* ϵ *idae*; quam coniecturam esse posse non prorsus negaverim.

25, 141: *pyroes* *E*, *Pirois* Ald. rectius, quod comprobasse ϵ corrigentem *Pyrois* non mirabimur.

51, 13: *salmonæa miror*, id quod verum, ω , item Ald.; *salmona mouemur in antiquo* ϵ ; *natura mouemur* *E*; gravius dico quod in *mouemur* consentiunt; *natura* stupido errore *E*.

10, 1: *nam* *E* (cum ω) et Ald., quod non del. ϵ supra scribens *non*; coniecturam putabimus?

2: *Descriptio portus Smyrnenensis* *E*; *Zarinensis* Ald., inde *Zmyrnenensis* corr. ϵ , *Zmyrnenensis in antiquo* idem. Hic *E* fortasse ex ludibrio egit.

14: *Ad maximum qui ei mel misit* inscr. *E* (= *R*), *qui mel misit* ϵ aperta negligentia.

19: Gennadium dicit *exproconsule* *E*, *exproconsulem* ϵ ; gravius quod de *ex* consentiunt.

25: Differentias in inscriptione Epithalamii Palladii vide in apparatu; masculinum *epithalamius* in *E* errori tribuo.

de 26, 4: vide infra.

28, 21: *Cyareus* *E*, *Gyareus* ϵ , reliqui omnes fere *Girreus*, *Cyreus*; itaque gravior in *E* et ϵ consensus quam dissensus est.

32, 7: *numine* *E* et Ald., unde ϵ primum *Numine* effecit, dein *lumine*; possit fuisse duplex lectio *numine* & *lumine*.

24, 3: *dubiꝯ* *E*, *dubiꝯ* ϵ , qui fere consensus est, nam *dubiꝯ*q; vulgata fuit.

Et haec leniora quidem. Prorsus autem diversi testes sunt in locis his qui sequuntur:

22, 46: *achilleis* . . . *herbis* *E* (cum ω), *achillea* . . . *hasta* ϵ (solus).

30, 8: *parnasidos* *E*, *permessus* ϵ (= *V*).

30, 11: *an* *E* (ω), *haud* ϵ (solus).

30, 18: *cybeben* *E* (solus), *Cybelen* Ald., *l* duplicat ϵ .

30, 189: *coronis* *E*, item Ald., *choreis* ϵ (solus).

25, 61: *rubris* *E*, item Ald., unde *rubcis* (sic) corr. ϵ volens aperte *rubeis*.

25, 129: *sancit* *E*, item Ald., unde *sancit* ϵ (solus).

25, 132: *paterna* *E* Ald., *proterua* ϵ (solus).

51, 9: *mentitus* *E* Ald., *metitur* ϵ (solus).

10, 2: *iuret* *E*, *uiret* Ald., *niteat* ϵ .

1) Carm. min. 27, 105 de *E* Jeepius erravit; habet enim sicut ϵ *resoluuntur*. Ibidem 30, 12 *redempto* Ald., *dem* linea subduxit ϵ , supra scr. *marito*; hoc glossema esse videtur, non lectio; item ibidem ad v. 13 primum *Thetis* adscr. ϵ , dein del. et refecit *imo Alcestis*. Ibid. 101 *E* solus *inquis*; *inquit* Ald., *t* linea traduxit Livineius *s* reponens, comparent autem sub illa linea atramenti vestigia ut iam ϵ *t* in *s* mutasse conicias. Est igitur haec ad reliquas similitudines adnumeranda. Ibid. 170: *coeneida* *E*, *Sceneida* Ald., unde *Scheneida* corr. ϵ ; nil nisi doctrina agnoscitur Gyraldi correctiorem orthographiam reficientis. Carm. min. 25, 28: *intecta capillos* *E*, *turbata capillos* Ald., ad quod ϵ *intecta uel incompta* adiecit; itaque ne haec quidem diversitas; falso de ϵ rettulit Jeepius. Ibidem 74: *caro* *E*, *Charyn* Ald., unde *charo* ϵ (non *claro*; *h* ita certum est ut *uehit*, non *uelit* ϵ in Apono 61) satis conspirans cum *E*; deinde ϵ alio atramento et eo quo glossemata addere solet *et claros*; hoc quoque de loco erravit Jeepius. Carm. min. 41: *Eiusdem ad Probinū* inscr. *E*, *Ad Probinum* Ald.; ϵ quod addit *ut scribat*, conferatur e. g. Ugoleti editio ubi additum *ut scribat* *sibi*. Carm. min. 17, 41: *Anapi*; sic *e* add. ϵ non delens *i*, et quidem pallidulo illo atramento. Carm. min. 28, 19: *blesasque* et *E* et Ald., quod non sustulit ϵ addens *forte Blemyas*; vide supra p. LXXXVI.

- 9, 15: *pinnae* *E* et Ald., *pennae* ϵ , item ibid. v. 39.
 17, 12: *tremor* *E* et Ald. (ita plerique), *color* ϵ .
 17, 15: *egerit* *E*, *erigit* Ald., *exerit* ϵ (solus).
 29, 48: *igni* *E* et Ald., *igne* ϵ (solus).
 26, 9: *Ludibrium quid* *E* et Ald., *Indictum neque* ϵ .
 26, 10: *prouolat ore locum* *E* et Ald., *loqui pro locum* ϵ .
 26, 39: *tenebris* *E* (= ω) et Ald., *tenebras* ϵ (solus).
 26, 72: *calet* *E* et Ald., *latet* ϵ .
 28, 36: *uenit* *E*, *uehit* ϵ .
 23, 20: *toto* *E*, *tuto* ϵ (ita plerique).
 53, 101: *iamaster* *E*, *Damastor* ϵ .
 53, 108: *idam* *E*, *iram* ϵ (= M^1).
 32, 1: *aevi* *E*, *anni* ϵ (solus).
 32, 5: *mundum* *E*, *mundi* ϵ .
 32, 8: *tumuerit* *E*, *timuerit* ϵ (solus).
 32, 10: *corda* *E*, *membra* ϵ .
 49, 10: Hunc versum ante v. 11 habet *E*, post eum ϵ .

Tot vide tantaque in ipso consensu dissensionis exempla. Quodsi *E* et ϵ uno eodemque Lucensi libro essent usi, sumendum esset aut *E* aut ϵ saepenumero etiam ex aliis mss. sua prompsisse. Quod primum in ϵ veri dissimile dico, nam ubi alia adhibet ϵ , id solet indicare; veri etiam dissimilius est in excerptis Florentinis, quippe quae aut ex *b* et *a* aut ex uno 'antiquo *B*' excerpta viderimus; neque vero *E* in Mediceo 33, 9 testor eam speciem prae se ferre, quasi textum ex compluribus exemplaribus collatis composuerit; ita currenti stilo sine mora, sine haesitatione, sine erroribus fere vel correcturis gravioribus est exaratus. Superest ut praesumamus codicem Lucensem variantes lectiones interlineares plurimas exhibuisse quas modo *E* arripuerit, modo ϵ . Et extitisse varias in Lucensi lectiones ut analogia commendari potest reliquorum Claudiani codicum, ita paucis locis *E* ipse testatur; hic enim in Mediceo quamquam merum textum sine lectionis varietate dedit, habet tamen carm. min. 25, 35 *habenas al auenas*, c. min. 26, 4 scripsit *plebeius* et in mg. *vel phebus*; voluisse eum *phebus* ex ϵ apparet qui id solum exhibet. Conferri potest illud *l' genus* VI cons. 612 vel quod Nupt. 303 *E conubia* offert, *Em* addidit *als. cunabula* vel quod ϵ in c. min. 25, 28 tradit *intecta uel incompta*¹⁾. Nihilo setius etiam huic ego explicationi vehementer diffido. Nam nimis longum pugnantium scripturarum agmen est et sane miro casu id evenisse fatearis, ut tot locis — sunt autem ad minimum quinquaginta — scripturarum duplicium *E* semper alteram eligeret, alteram ϵ . Immo quia *E* in Mediceo bis non spreuit duplicem ipse transcribere, coniecero sat raras illas duplices fuisse in Lucensi.

Hinc de Aetna carmine quod Vergilio adscribebant quaestio suboritur. *E* in Mediceo 33, 9 folio 1 incipere ab Aetnae versibus 272—287 dixi p. LXXXV; Gyraldus vero in dialogo De Latinis poetis IV ubi de Claudiano exponit etiam Aetnam Claudiani nomine inditam ex libro ms. se exscripsisse testificatur. Hunc librum ipsum codicem Lucensem fuisse ex quo descriptus est Mediceus concludunt. Porro editionis eius quam Petrus Pithoeus a. 1590 sub indice 'Epigrammata et poemata vetera' promulgaverat exemplar olim extitit nunc, ut videtur, deperditum, ab Heinsio, uti creditur, possessum, in cuius fronte legebatur: *In Aetna V. significat cod. Florentinum, quem* (sc. Aetnam²⁾) *inde* (sc. ex Florentino) *habuit Ernstius, nempe solum partem illam*; in quibus 'pars illa' eo tendit quod ad versus solummodo 138—287 lectiones variae cum *V*

1) Et cf. ad III cons. 178 et Ruf. I 19. Fortasse IV cons. 275 et *implorat* et *explorat* fuerat in antiquo; certe *im* non deletum. Adde etiam carm. min. 25, 30, ubi *querit* Ald., unde *querit* ϵ quasi lectionem comprobans, deinde etiam *possit* addidit, cum *E* habeat *poscit*.

2) Nempe quia *inde* ad cod. Florentinum referendum est, *quem* eodem referri non quit; videtur igitur *quem* pro *quam* datum esse a semibar-baro qui montem cogitabat.

siglo adscriptae erant; quas quidem publici iuris fecit Walchius anno 1756¹⁾, auxit correxit F. C. Matthiae anno 1797²⁾. Accedit quod Burmannus ad Ovidi met. I 85 de Aetnae v. 224 sqq. disputans adnotat: *sed legendum ex antiquo codice Mediceo quem Heinsius contulit 'tueri'* atque plura etiam ibi de codicis eius lectionibus addit. Fuit itaque 'antiquus' codex 'Florentinus' vel 'Mediceus' qui Aetnae versus 138—287 obtulit et ex quo saeculo XVII rem 'habuit' Henricus Ernstius professor. Hunc vero Aetnae librum ex eo fluxisse harriolantur quem manibus tenuisse se tradit Gyraldus l. l.; quin etiam ipsum esse codicem Mediceum 33, 9 de quo rettuli; hunc enim nunc quidem esse mutilum abscissis primis foliis quae continuerint Aetnae versus 138—271, ea vero folia extitisse etiam saeculo XVII³⁾. Quae omnia scite excogitata nec tamen satis fundata sunt. Et miram sane concordiam esse concedo qua et E et Ernstiana excerpta in v. 287 desinunt. Ceterum haec contra arguunt. Et primum Ernstii librum descendisse ex libro illo quem viderat Gyraldus nullo testimonio firmatur; repugnat hoc, quod Claudiano Aetnam auctori adscriptam fuisse dicit Gyraldus, nomen Claudiani diserte tacent ii qui Ernstianam collationem tradiderunt. Deinde Gyraldus ipse plenam Aetnam legit, nam partem fuisse non memorat; partem tantum versuum numero 150 accepit Ernstius; minorem etiam habet Mediceus 33, 9. Quid? quod ne in Claudiani quidem codice Aetnam se invenisse testatur Gyraldus. Hoc tamen mira socordia neglexerunt omnes. Sic enim ille, postquam vitam Claudiani enarravit et de carmine paschali disputavit: *Composuit vero multa Claudianus quae in manibus habentur, inter quae et nonnulla Graeca, ut Gigantomachiam, ex qua et Graecos versus legimus, ut hi sunt, quos Arsenius in suis apophthegmatis adducit; quod argumentum . . . Exstant et Claudiani in Graecorum epigrammatum volumine de crystallo versus qua de re eiusdem et Latini leguntur. Exstat item de Aetna monte, quod an ipsius legitimum sit nec probare nec refellere ausim, ex antiquissimo certe et castigato codice, qui Francisci Petrarcae fuisse creditur, illud ego ipse exscripsi.* Quibus, modo ea qua par est accurate interpretationi velimus, non in 'Claudiani codice' Aetna inventa esse dicitur, sed 'Claudiani Aetna' in codice aliquo qualicumque. Gyraldus et Gigantomachiam Graecam et versus De crystallo Graecos et Aetnam Claudiani pari loco enumerat eaque unde enotuerint adicit; Gigantomachia et De crystallo certe non ex 'codice Claudiani', sed aliunde enotuerunt; de Aetna cur non idem valet? Certe plura Claudiani carmina infuisse in codice illo 'castigato' nullo verbo indicatum est. Dein Petrarcae credi codicem fuisse Gyraldus adicit; atqui Claudiani codicem, quem possedit Petrarca, unum probe novimus (supra p. II adn., infra p. XCVII); in eo Aetna non adest; fuit ergo hic alius Petrarcae liber, fortasse miscellanei generis. Denique librum Mediceum 33, 9 equidem mutilum esse non credo quamquam quod inscriptione omni caret mirum est; habet enim integri potius libri speciem neque descisorum foliorum ullum quale comparere solet et debet vestigium comparet. Fingamus vero ante eius folium 1 adfuisse olim etiam Aetnae versus 138—271; hi versus numero 134 scripturae columnas complerent $4\frac{7}{15}$ vel paginas $2\frac{7}{30}$; columnas enim codex dispositas habet per versus tricenos, binas vero in paginis singulis. Ecce Aetnae versus ille qui numeratur 138 vel Ernstiani fragmenti primus media in pagina mediaque in columna locum habuisset. Atqui versus ille 138 in media sententiae structura incipit; itaque non consilio excerptoris cuiusdam ipsum fragmentum ex eo incepit, sed

1) In Actis societ. Jenensis vol. V p. 3 sqq.: „lectiones codicis Florentini in Cornelii Severi Aetna“.

2) In Neue Bibliothek der schönen Wissenschaften und fr. Künste, vol. 59, Lips. 1797, p. 311 sqq. 3) cf. Aem. Baehrens poet. lat. min. II p. 6 sqq.; P. R. Wagler De Aetna poemate (1884) p. 10 sqq. Et hic quidem Ernstium Medicei prima folia in quibus Aetnae versus 138—271 extitissent furatum esse criminatus est coniecitque horum tantum versuum collationem ab Ernstio factam esse in margine editionis Pithoei, in eadem margine adiectam esse versuum 272—287 collationem ab Heinsio, qui Mediceum Florentiae vidisset.

collocatus erat in folii initio videlicet eoque primus factus est quod folium praecedens interierat.

In ipsis lectionibus admirabilem in modum concordant quidem *E* et excerpta Ernstiana; gravius est, quod ista non ubique regnare videtur concordia. Et quod Walchius singularia nonnulla tacet quae habet *E*, nihil ex hoc silentio effecerim; Matthiae vero testis sincerus dum et ipse observat consensum, plane testatur sese differentias quoque invenisse saltem duas, neque ideo hoc ei in mentem venit, ut *E* nostrum Ernstii Mediceum esse suspicaretur¹⁾.

Quae cum ita sint, si quis in ipso Claudiano et ϵ et *E* ex codice eodem Lucensi copias hausisse ita studeat firmare ut ad Aetnae excerpta provocet, vereor ne ille nucem ventosam venditet. Ego illis coniecturis virorum doctorum pro certis uti non audeo, sed praeter Mediceum 33, 9 alterum quoque librum Mediceum Aetnae versus continuisse accipio de quo nunc non constat; 'inde' Ernstius ille, qui etiam anno 1641 'Catalogum bibliothecae Mediceae' composuit, Aetnam 'habuit', id est inde sibi descripsit; ex Ernstii descripto lectiones in Pithoei marginem migrarunt. Heinsius vero hunc alterum 'antiquum Mediceum' hodie incognitum ipse quoque 'contulit'; testis est Burmannus ad Ovidi met. I 85. Unde factum sit ut liber uterque in v. 287 desineret nescio; nisi quod saepius ibi scribi desitum esse videmus. Numerantur autem a versu 138 ad 287 praecise versus centum et quinquaginta vel quinquies tricenī. Potest ergo olim in archetypo simul et v. 138 in initio suae paginae et v. 287 in suae paginae ipsa linea postrema extitisse. Quo archetypo, postquam decurtatus est, plus semel usi esse videntur docti librarii.

Hinc ad Claudianum redeo. Et fieri sane etiam hoc potuit id quod olim placuit Paulo²⁾, ut scriptores *E* et ϵ codices duos gemellos, de lectionibus prorsus singularibus saepe concinentes, attamen diversos habuerint, idque eo commendatur quod *E* in codice Mediceo ubi plenum textum tradit multo saepius quam in excerptis deprehenditur ab ϵ aberrans. Quid? quod neque ad Raptum neque ad Bellum Gild. excerpta Florentina quidquam suppeditant, paucissima tantum ad paneg. Proбини et Olybrii neque *E* hunc defectum in Mediceo compensavit ita, ut concludere cogamur defuisse in Lucensi haec quae dixi carmina. Contra ϵ ad ea carmina non minus larga manu quam ad reliqua lectiones suas fundit neque vero in his se alium codicem extrahere indicat atque eum quem a Gerardino accepit³⁾. Itaque Gerardini plenior codex fuerat quam ille quem praebuit amicus Lucensis. Accedit quod post carmina duo quae sunt In Curetium (c. min. 43, 44) ϵ sese legisse testatur De Ianario (c. min. 52); hoc tamen poemation ibi non exhibet *E* in suo Mediceo. Quo concesso si quaeris quae ratio inter librum Gerardini et Lucensem intercesserit, affirmare quidem nihil ausim. Gemelli fuerint; non obloquor. Neque vero est unde redarguas, Gerardini codicem potius apographum fuisse codicis Lucensis et auctum Raptu Proserpinae reliquisque quae dixi carminibus et raris novis lectionibus non paucis, fortasse etiam doctorum coniecturis distinctum. Certe lectiones ϵ , ubi *Em* (*E*) deficit, firma atque indubia testimonia de Lucensibus lectionibus non sunt, quamquam semper consideratione atque respectu dignas habebis; possunt enim fluxisse ex Lucensi, praecipue ibi, ubi cum *A* conspirant.

Denique codex deperditus Lucensis quo tempore ipse exaratus sit certo affirmari nequit. Conicio tamen eum non vetustiore fuisse Bruxellensi, nedum Veronensi quibus

1) Sic disputat ille p. 315: „Es ist merkwürdig, dass dieses Fragment (in *E*) gerade nur bis zu dem Verse geht, womit auch das Ernstische abbricht, mit dem es übrigens in Ansehung der Lesarten fast ganz übereinstimmt. Nur v. 266 (= 273) hat es *quo visum* (hic error est; immo *quouis* ϵ in *E*), v. 279 (= 283) *seu porta cavernae* und v. 282 (= 286) *quia vertice surgens*“. Itaque bis saltem differebant marginalia Ernstiana. Ceterum in Aetnae v. 276 non *oculto*, sed *occulte* in *E* scriptum esse attestor; quod ipsum verum puto.

2) cf. Paul progr. Berolin. a. 1866 p. 34.

3) Immo citat „antiquum“ paneg. Prob. 225.

utimur. Neque enim ante X saeculum crebro describi coeptus est Claudianus; neque scripturae genus quo ille exaratus fuit nimis antiquum et obsoletum et ne tale quidem fuisse videtur quod habet Veronensis; nusquam enim fere *Em* (*E*) eiusmodi errores commisit, qui ex falso intellectis litterarum formis explicari debeant.

R 3. Codex Veronensis 163, forma octava, membr. saec. IX, 35 folia continens¹⁾. Ego contuli. Litteris magnis et planis utitur, paucis compendiis, multis vero ligaturis. Vocabula non fere separantur scripturaque continuatur ut etiam ligaturis verbum cum verbo coaluerit. Initiales variis coloribus distinctae; inscriptiones plerumque unciales litteras ostendunt; subscriptiones nusquam scriptae sunt²⁾. Continet vero carmina minora haec et hoc quidem quo describo ordine: incipit a c. 29 v. 34; sequuntur cc. 9, 17, 18, 20, 22, 23, 50, 49, c. min. append. 1, c. min. 51, 19, 40, 41, 32, 27, dein Phoenix Lactantii, sequuntur 3, 6, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 21, 31, 54, dein c. min. append. 2, denique c. min. 46, 47, 48, 45. His adhaerent 'dicta Marci Catonis ad filium suum', de quibus cf. E. Baehrens P. L. M. III p. 205 sqq. Itaque non pertinet hic liber nisi ad carmina minora (p. 287 sqq.), sed propter aetatem venerabilem summus ei honor tribuendus est. Et est quidem ἀκέραιος periitque initium; tamen carmina maiora numquam continuit. Cernuntur enim in quaternionibus custodes iique ambitum quantus olim fuerit produnt; in quaternionis nunc primi ultimo folio numerus est VII, in secundi fine VIII, et hic quidem valde decoloratus, sed tamen de quo dubitari non queat. Scripti autem sunt in paginis singulis versus octoni deni, in quaternione singulo versus centeni quadragenii quaterni; itaque si quaternio nunc primus olim septimus fuit, in quaternionibus sex antecedentibus qui interierunt scripti fuerunt versus 864 numero. Inscriptiones autem carminum omnes etiam longissimae unius versus spatium nec usquam plurium occupant id quod scriptura nonnumquam angustissima effectum est³⁾. Quodsi scire vis, quid extiterit in illis sex quaternionibus, de reliquis carminibus minoribus, quae nunc desunt, proclivis coniectura erit. Idque vide quo commendetur. Hodie a Magnetis, c. min. 29, v. 34 codex incipit; carmen hoc est hexametris compositum; tamen quasi disticha elegiaca sint alter quisque versus εἰςθέρσει ad dextram remotus est ad instar pentametri. Id unde factum credam? Accidit idem etiam in cc. min. 22 et 32⁴⁾ et 49 quae carmina quamvis epica tamen quasi elegi adornata sunt. Nempe antecedunt in *R* elegi; c. 22 enim post 20 scriptum est, item c. 32 post 41, c. 49 post 50; haec autem cc. 20 et 41 et 50 elegiaca sunt; itaque librarius postquam tot disticha scripsit ad hexametros carminum 22 et 32 et 49 transiens somnulentus etiam hos quasi disticha disponere prave perrexit. Sequitur ut etiam Magneti in *R* carmen aliquod elegiacum antecessisse conicias velut Aponum vel de crystallo. De collectione carminum minorum qualis antiquitus tradita esse videatur infra disputabo. Pars eius etiam Epithalamium Palladii fuit et Laus Serenae, cc. min. 25 et 30. Itaque ut omnia in conspectu proponam quae nunc desunt in *R*, ad collectionem illam pertinentia, haec habet: c. min. 25 (hi sunt 153 vv.), 30 (237 vv.), porro c. 1 (12), c. 33—39 de crystallo (42), c. 42 (4), 43 et 44 (18), 5 (5), 4 (12), 5 (4), 7 (8), 8 (6), 24 (4), 26 (100), 28 (42), denique Magnetis initium (33 vv.). Quos omnes versus si computo additis etiam quindecim carminum inscriptionibus, versuum summa efficitur 694. Qua tamen sex illis quaternionibus nondum satisfacimus. Hi ut complerentur 170 versus supernumerarii adfuerint necesse est. Atque de iis invitus coniecturae indulgeo. Nam sicut in *R* etiam extant disticha Catonis aliena a Claudiano⁵⁾ et Aetnae fragmentum in *E*, potest scriba

1) Quaterniones quattuor pleni sunt, accedunt in fine folia tria, eorum primum a sequentibus separatim glutino fixum est, alterum et tertium cohaerentia inter se assuta sunt. 2) Praeter disticha Catonis quae habent subscriptionem.

3) Praeter disticha Catonis quorum duo versus complet inscriptio. 4) Atque etiam in c. min. 27 quod post c. 32 legitur saltem usque ad v. 15 idem factum est. 5) Quod Lactantii Phoenix inest, haud ita raro id factum in Claudiani codicibus.

R etiam in primis codicis foliis a versibus prorsus alienigenis initium cepisse, de quibus nihil suspicari liceat. Malim tamen hac via procedere. Obversantur enim in *R* etiam carmina spuria In Sirenas et Laudes Herculis, c. min. append. 1 et 2, quae in nullo alio mso. hodie inveniuntur; et ita quidem ea recepit *R*, ut genuinis temere nulloque consilio interponeret. Quid? si in priore parte adfuisse statuamus Epithalamium Laurentii, c. min. append. 5, (88 vv.) et reliqua suppositicia quorum indicem servavit cod. *M* et Claverius quaeque pag. 408 sqq. recensui? Iustum ecce nanciscimur versuum numerum 178 qui fere desiderabatur¹⁾ complenturque sex quaterniones ita ut nihil paene superfluat nihilque desit. Carmina autem In Sirenas et Laudes Herculis inter primos edidit Franciscus Asulanus in Aldina anno 1523 et de iis fol. 1^v adnotavit: *Complures lusus elegantissimi quorum primus de Herculis laude, secundus de Sirenis, quos duos nunc primum a nobis e vetustissimo codice in medium afferuntur* (sic). Ipso cod. *R* quin usus sit Asulanus nullus dubito. Quoniam vero haec duo tantum ex *R* attulit neque Epith. Laurentii nec reliqua quae olim infuisse statuimus, iam anno 1523 truncatus fuisse dicatur *R* sic ut nunc est; idque egregie confirmat Asulanus fol. 2^v: *in Herculem carmen non inelegans et de Sirenis epigramma nos primi ex fragmento quodam vetustissimo in medium protulimus*; fuit itaque fragmentum.

Ceterum una manu *R*¹ omnia aequabiliter exarata sunt atramento fusco, in flavum transeunte; in foliis nonnullis, praecipue primo, secundo, tertio (carm. min. 29) tempus colorem scripturae adeo detraxit ut paene evanuerit vixque dispici possit; obest etiam in fol. 1^r membrana nimis fuscata, in media folii parte etiam tineis adrosa et perforata, cuius adrosionis vestigia quamvis pauca etiam in folii 2 media parte cernuntur. Hinc fol. 1 iam diu protocollon codicis fuisse et quaterniones illos sex qui perierunt ante multa saecula abscissos esse intellegitur. Itaque fol. 1 et 2 iterum iterumque perlegi omniaque accuratissime in apparatu enotavi.

Correcturas *R*¹ non fecit nisi paucas (ita 19, 7; 27, 90); ubi pravam lectionem esse sensit, virgam libratam in mg. posuit (cf. 53, 14; 19; 31 et ita saepe). Contra manus altera *R*² saeculi fere XIV vel XV atramento magis rubro multa correxit, plerumque tamen non nisi apertissimos errores et orthographiam (de singulari enim orthographia qua utitur *R*¹ suo loco disputabitur); varias lectiones nusquam neque *R*² iniecit neque praeiit *R*¹. Observatur *R*² usque ad fol. 23^v (c. 53, 66), dein desinit, rursus comparet in dictis Catonis. Raro autem tertia manus *R*³ supervenit magis atra, de qua cf. e. g. 49, 23; 31, 4, ubi etiam virgulam posuit in mg.; imprimis 23, 9; fortasse etiam 20, 11 *R*³ correcturam fecit. Ubi vero *R*¹ colorem suum fuscum servavit, persimilem eius colorem habet *R*³ velut 40, 1 et 41, 2.

4. Codex Sangallensis S. n. 429 (olim 273) membr. saec. IX, forma trans- *G*
versa latiore quam altiore semioctava. Contuli ipse; littera *G* signavi. Non pertinet nisi ad carminum minorum corpusculum neque habet nisi solam Gigantomachiam, carm. min. 53. Et maior pars codicis (p. 57—236) dialectica continet, Albinique et Karoli regis dialogos, in quibus codex desinit. Antecedunt p. 5—12 *Uersus sapientium*, p. 13—37 *Enigmata sinphosii*, p. 38—49 med. *Uersus Columbani* (ad Hunaldum, ad Sethum etc.), denique a p. 49 med. ad p. 57 inserta Gigantomachia est eadem manu qua quae praecedunt, litteris pulchris, planis, rotundatis, neque vero quasi carmen scripta est, sed neglecta partitione versuum, ita tamen ut in finem quarti cuiusque versus finis cadere soleat alicuius hexametri. Correcturas nonnullas fecit m. 1, plures m. 2,

1) Epithal. Laur. 88, ad Martem 13, Iunonalia 4, de Liberalibus 6, de dulcio 2, de zona missa eqs. 7, de hippopotamo 3, de aquila 4, de Isidis nav. 7, de lavacro 11, de vinalibus 10, de Cythera 14, de cereo 9 versus continent; ubique inscriptionem pro uno numeravi. Carmina christiana „Laus Christi“ et „Miracula Christi“ non adnumeravi quippe quae uni Camerti debeantur neque in codd. videantur coniuncta fuisse cum reliqua Claudiani appendice.

quae pallore differt litterarum. Claudiani nomen deest videturque scriba hoc quoque carmen putasse Symphosii. Subscriptionis loco, quam dedi in apparatu, antea alia verba scripta fuere, fortasse dialecticorum illorum quae sequuntur inscriptio, qua nunc caret.

G 5. Codex Reginensis 123 membr. anni 1056¹). Solum continet carm. min. 28 De Nilo. Etiam hunc librum *G* signavi. Continet excerpta Bedae et Isidori disposita per libros tres maxime inde a fol. 14^r. Folio 140^v incipit *Bd.* (i. e. *Bede*) *de nilo XXXVI | nili flumine quod inter ortum solis harenarum cumulis suo redditur alveo*; dein carmen quod dixi perscriptum est omisso nomine Claudiani neque titulum habet nisi *Metrum ut supra*. Absoluto carmine pergitur *Is.* (i. e. *Isidorus*) *ut supra | Aegyptus aeris calore eqs.* Contulit A. Mau.

V 6. Codex Vaticanus 2809 membr. 8° diversis ex partibus compositus. De quo rettulit mihi E. Schwartz. Pars prima, antiquior criticisque iure probata, continet primum nonnulla carmina maiora ac publica, haec: praemissis Fescenninis Rufinum, Nuptias Hon., Gildonem, laudem Stilichonis, VI consulatum, dein carminum minorum amplam farraginem, his autem rursus interposita maiora duo de Manlii Theod. cons. et in Eutropium. Tendit autem a fol. 1 ad 39^v ita ut ultimum carmen sit in fol. 39^v carm. min. append. 10 (*de aquila*) *quae in mensa eqs.*; ei subscriptum est: *explicit de aquila. incipit de bello pollentino* atque in hanc Belli Pollentini inscriptionem pars codicis desinit neque iam carmen ipsum sequitur. Manus recentior ibidem addidit:

Nipha (ex *Nupha* corr.) *suo paridi quamvis meus esse recuset*
mictit ab ydeis uerba legenda iugis.

Ibidem m. rec. etiam addidit: *Claudianus poeta facundissimus cui tantum . tribuo ut inter poetas prestantissimos cum numerandum existimem.* Reliqua pars folii 39^v vacua relicta est. Ita autem in hac parte codicis scriptura est disposita, ut binae in singulis paginis columnae versuum 44 numero legantur. Manum vero, qua scripta est, saeculo XII vix vetustiore esse testis oculatus affirmat²).

Pars codicis altera recentior incipit fol. 40^r tenditque ad fol. 71^r scripturam pulchram aetatis renascentium litterarum ostendens pagina quaque 29 versus continente. Insunt autem, quae in parte priore desiderantur, Paneg. Olybrii et Prob., de III cons., de IV cons., Fescennina (et haec quidem iterum), bell. Pollentinum. Denique vacuum folium 71^v sequitur

Pars tertia, in qua inde a fol. 72^r usque ad finem manus saeculi XV Raptum Proserpinae adiecit binas per paginas columnas versuum 35 disponens.

Nos nisi cum prima parte rem non habemus. Bis contulit A. Mau. Detrimentis non caruere hae membranae manusque sat multae in iis grassatae sunt. Et *V*¹ postquam omnia exaravit, periire folia 1 et 2 quaternionis primi, ubi legebatur Ruf. I initium; itaque *V*¹ nunc incipit a fol. 3^r, Ruf. I v. 215. Deficientia suppleverunt variae manus eiusdem fere aetatis in folio praefixo quod nunc 2 numeratur, et quidem prima quaedam Ruf. I praef. et Ruf. I 1—70. 77—129, altera Ruf. I 71—76, tertia deinceps 130—150, quarta 151—159 restituit. Post hoc quod-alterum dixi folium illigata est scheda minoris formae numeroque carens; in eius recta pagina manus quinta addidit Ruf. I 160—215 usque ad vocem *melius* adiciens monitum *verte et inuenies*, ita ut verba v. 215 *Uivitur exiguo melius* bis scripta legantur, et hac in schedula et in fol. 3^r. Versa autem schedae pagina ordinem dedit librorum, ita: *ordo librorum | phebeo domitus | Iupiter | Terra | Sol qui | princeps* (quae tamen vox rursus deleta est) *| Age | Solitus*. Hae quinque manus certe ante eas correctrices manus rem egerunt quas *V*² et *V*³ notabo. Sed fors tulit, ut etiam versus Gild. 420—445 in fol. 11^r omitterentur

1) Fol. 118 in tabula paschali ad annum hunc adscriptum est: *eodem anno factus est liber iste.*

2) Sic corrigitur quod saeculo XI *V* attribui in huius ed. p. 16 et 286 et 398.

et in fol. 7^r sine interstitio ac sine tituli indice librarius a Ruf. II 526 statim ad versum Nupt. praef. 17 procederet, quasi unum hoc carmen esset, omissis et Ruf. II versu 527 et totis Fescenninis et Nupt. praef. 1—16. Quae damna ut sarcirentur, etiam novum folium quod nunc 1 numeratur deperditi loco praefixum est; in hoc fol. 1^r supplementa leguntur et primum versus Gild. 420—445, manu aetatis fere eiusdem exarati, tum in eodem fol. 1^r Fescennina extant et Nupt. Honor. praefatio; cum in fol. 1^v nil fere legatur nisi: *auctor iste spirituali quodam more prohemium operi suo praemittit*. Itaque praef. Nupt. v. 17—22 bis leguntur; a V¹ enim scripti extant in fol. 7^r, i. e. ante ipsum epithalamium. Versus Ruf. II 527 restitutus non est.

Iam vero scriptor V¹ ipse quidem haud raro quae scripserat immutavit. Praeterea emendatrices manus fere sex accuratissime distinxit Mau. Ut paucis exemplis defungar, alia m. fuit quae Ruf. I 26 *Allecto* et 108 *Pollux* corrigeret, alia quae 38 *veniunt* et 73 *recedentis*, rursus alia 121 *piceo* et 143 *toti*, rursus alia 234 *mittit* et 245 *miserante*, porro alia Ruf. II praef. 4 *canat* et 11 *Gildonis* et 18 *otrysias*, alia denique quae Ruf. II 150 *michi* corrigeret, 326 *cgrū*. Quam subtiliorem distinctionem in criticam meam adnotationem cum transferre nollem — turbas enim fecisset lectori neque hae manus V² V³ tantum valent ut aliam ab alia discernere referat —, satis habui eas complectere notis quae sunt V² et V³.

Sed etiam mutilatus codex est margine superiore ad dextram abscissa inde a fol. 6, unde factum est, ut columnarum et dextrarum in fol. ^r et sinistrarum in fol. ^v initia plerumque delerentur; ubique textum deletum refecit manus recens; id accidit Ruf. II 380 sq., 424 sq., Nupt. 23 sq., 67 sq., 199 sq., 243 sq., Gild. 32 sq., 76 sq., 208 sq., 252 sq., 384 sq., 455 sq., Stil. I 61 sq., 105 sq., 237 sq., 281 sq., Stil. II 27 sq., 71 sq., 203 sq., 247 sq., 379 sq., 424 sq., Stil. III 53 sq., 97 sq., 229 sq., 273 sq., VI cons. 9 sq., 53 sq.

De miro ordine carminum alibi disseram. Num illa pars codicis V de qua agimus plura olim carmina continuerit si quaeris, supra dictum est in eius fine Belli Pollentini adesse inscriptionem, neque vero ipsum hoc carmen subnexum, sed membranam vacuum relictam esse. Ergo scriba opus non perfecit fessusque scribere desiit neque unquam plenior hic codex fuit¹⁾. Delectum itaque carminum ad arbitrium fecit librarius et cum Bellum Poll. addere in animo fuisset, postea taedio captus est.

Quod autem omisit scriba V¹ versus Gild. 420—445, inde conicias paginas in archetypo eius habuisse versus 26, ut ibi totam ille paginam transiliret. Convenit quod scriba idem etiam Nupt. praef. 17 ad Ruf. II 526 adnexuit, quasi unum hoc carmen esset, versum Ruf. II 527 et Fescennina et Nupt. praef. 1—16 plane neglegens; neglexit itaque versus numero 152²⁾, sive addas carminum inscriptiones, fere 156; sunt hae sex columnae versuum 26; itaque exciderat in archetypo folium unum quod gessit sex columnas sive ternas in utraque pagina, et ternas quidem propterea quia Fescenninorum brevissimi versiculi sunt.

7. Codex Parisinus latin. 18, 552 membr. 8° mai. saec. XIII init. vel XII, P ex bibliotheca ecclesiae Nostrae damae Paris., ostendens in pagina 1 nomen iuris consulti *Ant(oine) Loisel* unde codex Oiselianus olim dictus est³⁾. Nihil praeter 'Claudianum maiorem' eumque totum continet (desunt Raptus et Paneg. Ol. et Prob.) in quaternionibus undecim (fol. 1—42). Bis contuli. De ordine carminum suo loco dicetur. Paginae columnas binas habent versuum 50. Scripturae genus inelegans, compressum, compendiis abundans, legenti operosum, plenum errorum, qui scribam produnt indoctum; tamen inde a fol. 18^r col. II versu 12 paullo illud mutatur lineis latius

1) cf. Jeepius quaest. crit. p. 7 sq.

2) Computa Ruf. II versum unum + Fesc. versus 41 + 45 + 12 + 37 + Nupt. praef. versus 16.

3) Ex Oisellii possessu transit ad Claudium Joly, ab hoc ad ecclesiam cathedralem ubi numeratus fuit 270 (cf. Degen I p. 17).

dispositis. Inscriptiones saepe desunt; in p. 1 *Claudianus maior* a m. 3 inscriptum est. Caret litteris initialibus fere ubique quas non suppleverit rubricator. Correcturas fecerunt praeter P^1 etiam duae manus P^2 et P^3 non multum post P^1 ; P^3 post P^2 remegisse apparet e. g. ex Stil. III 93. Scholia non multa passim leguntur, in primis in fol. 17^r—19^v et 35^r—38^r.

Versus Stil. III 58 bis extat; iteratus enim est inter versus Stil. III 82 et 83. Sumamus eum versum in exemplo, unde descriptus est P , paginae suae primum fuisse, versum 82 eiusdem ultimum; librarius a versu 82 ad proximam paginam transiturus ad prioris paginae initium infeliciter aberravit. Quod si probes, habuit exemplum versus per paginas dispositos vicenos quinos. Item post Stil. III praef. 17 prava iteratione inserti sunt versus Stil. II 387—411. Vides et hosce esse numero 25.

Codex utrum in Gallia sit scriptus necne vel unde eo adlatus, nullo vestigio indicatur; mirum est quod Eutr. I 271 scholiasta antiquus ad vocativum *turpissime* adscripsit *arnulphi* quasi Arnulphum quendam illudere vellet; unde tamen concludere nihil audeo.

C 8. Codex Bruxellensis numeris notatus 5380—5384 bibliothecae de Bourgogne, membr. 8° mai. foliorum 126; provenit ex oppido Gemblours. Continet fol. 1—41^r Aratorem; in infimo fol. 41^r de recitationibus Aratoris narrationem subscriptam. Sequitur a summo fol. 41^v incipiens Claudianus poeta sequentia usque ad fol. 91^r obtinens; tamen non nisi delectum carminum hic codex recepit, haec: in Ruf., in Eutr., de bello Gothico, de b. Gildonico. Contuli ego; praeterea collatione uti mihi concessit Breiterus vir amplissimus quam a. 1852 confecit; ad Jeepii lectiones correcturas et supplementa edidit Holderus in Hermae t. XII p. 503. Folio 92 novus quaternio incipit; antecedens quaternio inde a fol. 87 non habet nisi quinque folia, tria resecta sunt propterea nimirum quia Claudiani hic finis fuit. Itaque codex olim continuisse non videtur nisi Aratorem et Claudianum in foliis 1—91, pagina quaque 33 versus exhibente. Scriptus autem est manu saeculi XI, fortasse X¹). — Sequitur fol. 92^r—116^v *poesis Geraldi de Gualtario* manu exarata saeculi XII—XIII ita quidem, ut paginae habeant versus 30, ab eademque fol. 116^v—126 *Einardi super vitam domni Karoli imperatoris*.

Iam vero custodum quos nuncupant vestigia non deprehendi nisi haec. In fine octavi quaternionis fol. 63^v 2) infra legitur $\cdot\dot{\Gamma}\cdot$, in fine noni fol. 71^v infra $\cdot\dot{\Delta}\cdot$, in fine decimi fol. 78^v 3) ϵ , in fine undecimi fol. 86^v $\cdot\dot{\zeta}\cdot$. Hi graeci numeri γ , δ , ϵ , ζ evincunt olim non nisi duos antecessisse quaterniones α et β , id est, quaterniones, qui numerarentur, incepisse a codicis folio 40⁴), cum in fol. 41^r desinat Aratoris, a fol. 41^v incipiat Claudiani textus. Ceterum manum quae Aratorem eandem etiam Claudianum scripsisse certum est; Aratorem autem exaravit scriba atramento magis nigro; eodem nigro uti perrexit etiam in Claud. Ruf. I usque ad v. 21, deinde pallidius obtinet, nigrum illud rursus comparet fol. 67^v.

C²C³ Scripturae genus planum pulchrum accuratum; sat rara compendia; inscriptiones carminum litteris maximis uncialibus perscriptae. Correcturae saepe m. 1 debentur, a qua quod C² distinxit, potest etiam C² manus prima fuisse, sed quae alio atramento, i. e. alio tempore corrigeret. Accedit C³, manus correctrix saeculi XV eadem, quae etiam paginarum indices similiaque scripsit. Scholia perrara adpinxit C¹ neque nisi usque ad fol. 43^r.

1) Similis scriptura apud Arndtium Schrifttafeln 18. primus quaternio non nisi septem folia habet abscisso primo.

folium deest, et primum quidem.

quatern. VI folia 40—47.

2) Folio 63, non 64 finitur quaternio, quia

3) Huius decimi quaternionis iterum unum

4) Quaternionis VIII folia sunt 56—63, quatern. VII folia 48—55,

9. Codex Parisinus lat. 8082 membr. saec. XIII 8° mai., olim Petrarcae, *II* cuius nomen in fol. A legitur. Hic est regius Heinsii. Continet Claudianum totum praeter carmina minora et paneg. Ol. et Prob. Bis contuli. Liber pulcherrimus scriptura nobilissima, initiales et auro et variis coloribus splendide pictae. In fol. 4^v mg. etiam Florentini (Rapt. II praef. 50) laureati imago nitidissime delineata est de qua supra p. II in adn. verba feci. Inscriptiones carminum desunt omnes nisi quod Raptui titulus subscriptus est. Folia numerantur 104 qui sunt fere quaterniones 13. Antecedunt praefixa folia tria ABC in quibus alia manus versus Rapt. I 140—213 et III 280—361 supplevit. Reliqua omnia eadem manus perscripsit, primo loco Raptum, deinde libros Ruf. etc. Custodes vero quaternionum in folio 22 leguntur *I*, in 30 *II* etc. Itaque folia 1—14 non adnumerata sunt incepitque codex olim a fol. 15, hoc est a libris in Rufinum; postea m. 1 Raptum supplevit atque praefixit qui occupat fol. 1—14^r, i. e. quaternionem et ternionem singulos. Ideo fol. 14^v scriptura vacat.

Glossas et scholia in mg. ubertim ubique ¹⁾ dedit manus vix minus antiqua manu *I*. Et correcturas et varias lectiones addidit *II*², et ipsa quoque eiusdem fere aetatis atque *II*¹.

10. Codex Neapolitanus Borbonicus IIII *E* 47 membr. 8° saec. XIII. *B* Continet folia 80 numero; in foliis 2—78 carmina maiora et publica leguntur quibus in fine carm. min. 32 De Salvatore adiectum est. In fol. postremo 79 sine titulo Gualtheri Alexandreidis initium ab alia manu scriptum legitur, praemisso argumento versus I 1—110. Ipsum Claudianum tres manus conscripsere; prima tendit paene usque ad finem libri in Eutr. secundi; altera usque in medium panegyricum de VI cons. Honorii; tria exinde folia manus tertia complevit, quae tertia secundae sat similis; eiusdem panegyrici versus postremos fere quinquaginta et carm. min. 32 rursus scripsit manus prima. Singulae paginae primum 47, postea 49 versus tenent. Correcturas fecerunt et manus quae textum dedit (*B*¹) et aliae paullo recentiores quae sub nota *B*² comprehenduntur. Contulit Georgius Wissowa.

11. Codex Ambrosianus S 66 sup. membr. scriptus saec. XV fere medio vel *A* eius saeculi altera parte²⁾, forma 4°, litteris planis decoris, initialibus pulchre pictis. Continet Claudianum quem dixi maiorem (deest Raptus et pan. Ol. et Prob.). In fol. 1 *Claudii* nomen (omisso *Claudiani*) supra scripsit rubricator, in fine aureis litteris: *Finis. operarum. Claudii. Claudiani.* Contuli ego.

12. Codex Cantabrigiensis coll. Trinitatis 0, 3, 22 membr. saec. XIII *J* non adhibitus nisi ad carmina minora ubi *II* deficit³⁾. Contulit J. Jenkinson. Praefatio Ruf. II ante Bellum Gild. posita; v. 12 ibi *Gildonis*.

Hactenus enumeratio librorum. Qui quid valeant in diorthosi Claudiane abhinc exponitur.

Codicum quos percensui ea cognatio est ut in tres potissimum classes distinguere debeant. Ex archetypo enim perantiquo (*Ω*) apographa ante saeculum nonum facta esse statuamus duo, *x* et *y*, ex *y* rursus duo, *z* et *w*. Omnia haec apographa passa iam sunt manus interpolatorum, diversorum tamen et diversum in modum rem agentium. Ex quibus libri omnes qui extant ita sunt descripti, ut ea fere per classes

1) Nisi quod deficiunt scholia in fine codicis. 2) In folio praefixo bibliothecarii inscriptio legitur anni 1605. Itaque hic codex origine Italicus esse videtur. Nam Ambrosiana bibliotheca condi coepta est annis fere 1603—1605 et tum quidem fere non nisi Italos codices comparatos esse legimus, postea demum annis 1607 et 1608 Olgiatus bibl. praefectus in Germaniam, Belgium, Gallias profectus plurimos his in terris codices acquisivit; cf. Boscha in Thesouro antiqu. Italiae t. IX sub finem; J. Koch de codd. Cuiac. p. 40. 3) Nisi quod deficit me collatio in carm. min. 25 et 30.

lectionum diversitas obtineret quae fuerat in *x* et *z* et *w*; nisi quod etiam singuli peculi-
ares semper mutationes intulerunt.

Et primum quidem ad *x* referimus libros *V* et *P* quam maxime affines. Nam
codex *P* quantopere cum solo *V* conspiret fere in unaquaque comparet pagina. Cuius
rei haec exempla transcripsisse sufficiat; sumpta autem sunt exempla et hic et dein-
ceps ex libris maxime in Eutropium:

Eutr. I 33: *eros* *VP*, *heros* *q*.

34: *mutabit* *V*, *mutarit* (?) *P*, *mutavit* *q*.

55: *causas* *V*, idem ex *causa* corr. *P*¹,
causam *q*.

65: *plansit* *VP*, *planxit* *q*.

66: *hec* *V*¹*P*, *heu* *V*²*q*.

ibid. 66: *hac* *profuit* *P*¹*V*¹, *hec* *profuit* *II*,
hoc *profuit* *q*.

71: *nostris* *P*¹*V*¹, *nostri* *q*.

(87: *mandasse* *VI*, ex *mandase* corr. *P*,
mandare *q*).

96: *semel* *VP*, *diu* *q*.

102: *caluisse* *teri* *V*¹, *caluisset* *theri* *P*;
error certe idem fuit.

104: *generos* *VP*, *genero* *q*.

109: *uestit* et *V*, *uentilat* et *P*, *uentilat* *q*;
error in *P* ex *V* explicatur.

114: *petebant* *VP*, *patebant* *q*.

157: *iniquis* *VP* (etiam *II*?), *iniqui* *q*.

188: *generis* *VP*, *generi* *q*.

212: *distrahit* *V*, *distrat* *P*, *distrahit* *q*.

221: *Romanosque* *VP*, *Romanusque* *q*.

233: *Sic* *et*^{as} *V*¹, *Sic* *actas* *C*, *Sic* *femi-*

neas *et*^{as} *P*, *femineos* *II*, *femineas* *q*;
P miscuit lectiones.

240: *faretra* *VP*, *pharetra* *q* et 245 *fasin* *VP*,
phasin *q*.

242: *Adloquitur* *P*, *Alloquitur* *V*, *Alloqui-*
tur *q*.

252: *molem* *VP*, *mollem* *q*.

268: *Deterget* ex *Deterget* *V*¹*P*¹ correxerunt,
Deterget sive *Detergit* *q*.

279: *inlidere* *VP*, *illidere* *q* et 320 *inlicitos* *VP*,
illicitos *q*.

294: *mutata* *VP*, *mirata* *q*.

315: *melampus* *V*, *melanphus* *P*, *melampus* (*me-*
lāpus) *q*.

333: *Concidit* *P*, idem ex *Concidit* corr. *V*¹,
Concidit *q*.

339: *Hoc* *V*, idem *P*¹ habuisse videtur; *Hos* *q*.

349: *estante* *V*, *testante* (prius *t* *adrasum*) *P*,
certante *q*.

356: *hominis* *VP*, *homines* *q*.

379: *chauchis* *P*, idem habuisse vid. *V*, *caycis* *A*,
caicis *II**B*, *caducis* *C*.

Hi sunt loci fere triginta intra 379 versus, in quibus cum solo *V* coniuret *P*. Plures
transcribere taeduit, nisi quod I 476—491 om. *P*, 477—491 *V*. Idem in omnibus car-
minibus facile observatur¹⁾. Quid? quod ubi in interpolationem diversam abierunt,
tamen ex eodem profecti sunt velut Eutr. II praef. 25, ubi *P* *que*, *V* *et*. Mira etiam
relatio comparet in II 86, ubi pro *Empturas* *P*¹ recte *E turas*, *V*¹ vitiose *Ituras*; *P*¹
autem postea *Venturas* restituit quasi eundem sensum assecuturus. Itaque praeter
lectiones nonnullas bonas, sed singulares, quae in *P* extant velut Eutr. I 91 *E gemino*,
I 419 *cubili*, propterea maxime hic codex respiciendus est, quia ubi *V*¹ deficit ex *P*
de *V*¹ coniectura fieri potest. Id accidit primum quidem locis talibus velut Gild. 254
laniandaq *P*, qui v. in *V* a m. rec. suppletus est, Nupt. 26 *laturus* *P*, *lecturus* in *V*
m. rec. cum *q*²⁾; item VI cons. 55 *puer* (deficit hic quoque *V*¹; cf. ad l.); VI cons.
512 ex *P* certo concludi potest etiam a *V*¹ scriptum fuisse *undas*. Stil. I 238 *acie nec*
iam *P*; ibi quoque deficit *V*¹. Stil. II 176 *vacaret*, quod verum, in *P* abiit in *vagaret*,
inde explicatur quod *V* *garenū*. Deinde in versibus omnibus, qui in *V* abscissi et a m.
rec. suppleti sunt (vide supra p. XCVI), porro etiam in Fescenninis et Nupt. praef.
v. 1—16 et Gild. v. 420—445, quae in *V* non a m. 1 exarata esse vidimus (ibidem),
increscit codicis *P* auctoritas³⁾. Denique quoniam *V* non nisi delectum carminum maio-
rum complectitur eoque ordine qui genuinus esse non potest, veri simile dico codicem
eum, ex quo *V* descriptus est, hoc ipso fuisse pleniorē ita, ut si minus in paneg. de

1) Vide modo in carminibus minoribus locos hosce: 20, 7. 20, 18. 22, 29. 22, 50; 52; 55; 56. 27, 4.
27, 15. 27, 98 verissime, item 20, 1.

2) *Laturus* ipse poeta scripserat; nam si Honorius falsae cerae
ardua conubia committit, hoc idem est atque si conubium arduum offert; itaque non ipse ceram lecturus est,
sed potius laturus est amorem.

3) cf. illud *Quis* in fesc. 1, 29.

III et IV cons., at certe in Bello Pollentino, ubi *V* deficit, codex *P* haud raro eius loco consuli debeat.

Iam vero *P*, ubi cum *V* dissentit, familiam *y* sequi solet, de qua nunc videamus. Attribuuntur ei libri qui supersunt *CIBA* inter quos magnam regnare consensionem pluribus firmare supersedeo; sufficiant loci ex Eutr. I modo exscripti, ubi *VP* una contra *q* stare vidisti; hos *q* autem plerumque *CIBA* esse scito, et in plerisque quidem illorum locorum hi verum servarunt.

Latissime autem ab *x* distant libri *BA* in quos primum inquiram. Artius inter se cohaerere *BA* hae lectiones ostendant peculiares plerumque prave interpolatae:

Eutr. I 19: *expiat* (*expiet q*).

29: *des* (*da q*).

44: *Cepit sepe tamen* (*saepe tamen coepit q*).

87: *mandare*, item *C²* (*mandasse q*).

155: *primoque*, recte puto (*primumque q*).

194: *arte* (*arcae, arce q*).

227: *cogit* (*urget q*).

235: *ignominia*, recte (*ignominiae q*).

ibid. 235: *ne* (*neu q*).

253: *potuit* (*poterit q*).

294: *silla B*, *sylla A* (*scilla q*).

325: *uesta* (*terra q*).

337: *arces* (*urbes q*).

348: *sicut* (*ueluti q*).

434: *orantes*.

475: *Nec*.

493: *geremus*.

500: *differt*.

506: *iaculis hastisque*.

Eutr. II praef. 14: *aura*.

16: *Procumbunt*, recte (*Procumbit q*).

25: *de*.

54: *erit*.

II 34: *uicto*.

170: (*h*)*oris*.

172: *unda*.

287: *irata*.

307: *ad fontes latronum*.

334: *meotica*.

336: *uarios* (nam in *II ri* in ras.; fuisse vid. *uanos*).

356: *belloque relicto*.

372: *mouet*.

428: *coniungit federa monstro* (sed idem fort. habuerat *II*).

562: *regit*.

Vides exemplar commune fuisse libris *BA*; id quod *α* vocabimus; fluxit vero *α* ex *y*.

Deinde in *IIC* inquiramus quem locum occupent inter *x* (*VP*) et *α* (*BA*).

Et primum *II* mixtum typum habet, qui saepe contra *VP* cum *CBA* facit, praecipue tamen cum *BA*; ita I 412 *recens* (item *P*), 420 *tantum* (item *P*), 475 *Nec* (sed in *II* ex corr.), II praef. 12: *honor*, II 147 *macedum*, 161 *ethera* (sed item *P* corr.), 183 *inducta*, 288 *longeua*, 471 *spectari puppibus* (recte);

saepius cum *B* solo: Eutr. I 146 *irrupere*, 216 *Anthiocus*, 217 *hisauros*, 220 *sophone* (*A sophoene*), 232 *Prodigium* (om. *est*), 274 *Tu* (sed *II* ex corr.), 353 *uada*, 441 *hic*, 472 *nec* (*II* ex corr.), 474 *subeunt*, 495 *Aut*, II praef. 71 *trabraca*, II 100 *etas*, 101 *laude*, 169 *contempta* (sed *II* corr.), 363 *Hu* (similiter *P*), 389 *honerauerat*, 411 *ue*;

nonnumquam cum *A* solo: (I 145 *ante* uterque pro var. lect.), I 301 *ornare*, 200 *tyriam*, 254 *tunc cum* (sed *II* ex corr.), 296 *nusquam*, 481 *photino*, 513 *adductus*.

Id autem mixtum typum prodit quod *II* haud exiguo locorum numero etiam cum *VP* solis faciat:

Eutr. I 56: *que* (*P¹* supra lin.), om. *q*.

63: *arintheo*.

87: *mandasse*, quamquam *P¹* *mandase*, *mandasse* etiam *C¹* habuisse vid.

141: *tanto libuit VP*, *tanto licuit II*, *tantone libet q*.

161: *primum* (*primus q*).

244: *populantibus*.

259: *contendisse*.

318: *orbe*.

366: *subicit*.

457: *ueteres*.

II 18: *Exundet* (ita *V¹II¹P*).

109: *inplacabile*.

127: *a post defenso*.

204: *Nunc* (nam etiam *V* id habuisse ex *P* concludas).

410: *Assiduus PII*, idem voluisse etiam *V¹* conieceris.

Quodsi *II* hunc in modum cum *VP*, nonnumquam tamen etiam cum solo *P* facit; cuius rei exempla haec vide: Eutr. I 17 *rursum* (= *E*), 31 *uni* (*P¹* ex uno corr.), 45 *debita* (*P¹*

ex debet corr., quod habet *V*), (II 88 *portentis* P^2 et Π^2), II 100 *laciuis* (sed *c* ex *t* Π), 135 *nunc*, (215 *inultam* uterque ex corr.), 346 *secondo*, 351 *uulnere*, 358 *nec quicquam*, 379 *hic* (item *E*), 400 *parce* (unde *pace* corr. Π), 446 *quatiens* *P*, *quaciens* Π (*quotiens* φ), 518 *stipulare*, 577 *domusq* (item *E*, et V^1 ita habuisse vid.), 589 *ac*.

Item natura miscella quamvis paullo diversa in *C* cernitur. Ut enim saepe contra *VP* cum *II**BA* consentit, ita pauca tantummodo cum *BA* solis communia habet: Eutr. I 51 om. *que* (sed omiserat etiam P^1), 63 *arentheo* (sed item *Em*; *A* autem rectius *arentheo*), II praef. 18: *ne pereant*¹⁾, II 7 *errores*, 551 *similis* (nisi quod *i* ultimam *C* in ras.);

cum solo *A* haec: Eutr. I 391 *possim* (item *E*; de lectione in *C* vix dubitabis), I 486 *auerte* (recte), II praef. 13 *abluto* (recte, item *E*), (38 *sybilla*), 75 *eunuchi*, II 115 *etiam nunc* (B^1 ex corr.), 154 *Phryx* (*Phrix* vel *Frix* φ), item v. 170; 180 *scythicum*, 285 *obstipulare* (= *E*), 557 *At*;

cum solo *B* haec: I 268 *detergit* (sed *C* ras.), 360 *grandia* recte, 424 *magestas*, II praef. 25 *turbat* (sed *C* corr.), 27 *substratus*, II 19 *uiuere*, 31 *et*.

Multo saepius *C* cum *VP* congruit. Et cum *V* solo his locis: I 211 *quo*, 214 *flueret*, 267 *ineptus*, 283 *a V*, *ah C*, *ha* φ (410 uterque scit corruptit, *C* *se*, *V* *soc*), 291 *thebas*, 302 *induto*, 412 *repens* (= *E*), 420 *tutum*, 468 *stimulis* (item *B* corr.), II 60 *recensetis*, 98 *ancyra* *V* (item *E*), *ancya C*, *amphyra* vel sim. φ , 235 *uiderat*, 236 *irritat* *C* et *E*, *irrita*q V^1 volens sine dubio idem, 239 *bithyno C*, *bityno V*, 302 *actis C*, *actas V*, *attis* vel *attys* φ , 332 *quaesitos cibos*, 426 *qui* (item *Em*), 437 *lcto*, 556 *totas* (item ϵ), 580 *nec ui* (item *E*);

rarius cum *VP* utroque: I 120 *uenire*, 233 *sic actas* (*ac* in ras.) *C*, *sic*^{ac} *etas* V^1 , *sic femineas* *etas P*, *femineas* φ , 355 *adsuetum P*, *assuetum VC*, *aduectum* φ , 381 *reges* (sed item Π^1 ?), II 240 *leua VP*, *leua*||| *C*, 338 *sic hunnus VP*, *sic hunus C*, 361 *Qui* (item *E*);

denique *C* cum *P* solo: II 12 *nequiquam*, 304 *nequeant* (sed ex *nequeat* corr. C^1), 582 *captiuus*.

Quodsi *C* omnibus his locis a Π differt, cum et Π et *C* typum mixticium habeant, est tamen etiam ubi *C* Π una eant; cf. I 59 *galatha* (*galata* φ), 178 *gemescunt* (item *E*; *gemiscunt* φ), 401 *urbis*, 415 *arsatio* (*arsacio* φ), 478 *arinthei* (= *Em*), 506 *iaculis hastisue* (sed sim. *P*), II 240 *leuat*, ita Π , *C* *leua*|||, ubi sine dubio *t* erasum, 272 *pecoris*, 583 *reputit*.

Superest ut quem locum inter has diversitates *E* (et ϵ) obtineat observemus. Similiter autem de *E*(ϵ) atque de *C* iudicandum est; pertinet ad stirpem *y*, sed multo minorem quam *II**AB* interpolationem passus est, minorem etiam quam *C* vel certe diversam, qua ratione factum ut haud raro etiam cum *VP* de ipsa manu poetae consensus compareret.

Et cum solo quidem *C* societatem init: I 354 *Germani E*, *Carmenii* (quod propius ad verum) *C*; 432 *nec*; 447 *cloelia*. II praef. 25 *iam* (ita ϵ *C*); 41 *puppim* (ita ϵ *C*); II 21 *cypros*; 81 *Cunuiuant E*, *Comuiuant C*; 176 *tharbigilum*; 259 *hinc*; 358 *nequiquam*; 397 *fuorem*; 399 (item 576) *gruthungos*; 416 *ancyrani*. Concidunt itaque maxime in orthographia correctiore.

Porro cum *CA* in lectionibus nonnumquam gravioribus: I 205 *sorti* (sed *sorti*||| *C*); 391 *possim*; 477 *quod*; II praef. 13 *abluto*²⁾; II 258 *celenas*; 266 *marsya* (ϵ , non *E*); (273 *synnada*); 285 *obstipulare*; 346 *hosio* (item 446 *hosius*);

cum *AB* rarius quidem: I 250 *seruit*; 355 *aduectum* (ita ϵ *ABA*); II 276 *facilisq*, 334 *m(o)eotica*;

cum *A* solo praeter I 205 *sorti* (ubi *C* *sorti*|||): I 485 *uestre*; II 465 *Pamphilos*, 250 *gessaq*, 287 *genetrix*, 302 *attys* (cf. Π), 400 *ovis*, 410 *adsiduius*, 528 *non flammea uultu*;

cum *B* solo: I 201 *potenti* (ita ϵ *AB*), 280 *absindere*, II 4 *ducitis*, 526 *descesse E*, *descisse B*. Praeterea inter ϵ et *B* convenit I 49 *inguen*, II praef. 40 *non*, II 223 *inermis* ϵ , *inhermis B*;

cum *CBA* ter: I 63 *arentheo*, 244 *populatibus*, 457 *series* (ϵ , non *E*).

Sed etiam cum Π communitatem ostendit: cum Π solo I 65 *Quam* (ita ϵ *II*), 268 *Deterget* (idem *P* ex corr.), 272 *pertentas*; cum *II**C* I 178 *gemescunt*, 478 *arinthei* (cf. ibi *A*); cum *II**B* II 339 *cene* (*caenae* ϵ); cum *II**BA* II praef. 14 *aura* (ϵ , non *E*); cum *II**CA* I 37 *omnis*, 272 *saevi campi*.

1) In apparatu siglum *C* excidit. 2) Quod verius nimirum est quam *ablato*; ex fastis enim quasi macula nomen deletur lavando, adluditque *lues* vocabulum, quod ibidem sequitur.

Et in his quidem non pauca vera servata. *P* autem quoniam ipse quoque ex *y* aliquatenus pendit, etiam hic hac in serie adportandus est. Et ex *E* cum *P* solo comparari non possunt nisi orthographica: II 88 *Ad* pro *At*, 110 *adloquitur*, 312 *pinnis* (cf. II var. lect.), cum *P* haec: I 17 *russum*, II 379 *hic*, 577 *domusque* (sed ita etiam *V* scripsisse videtur), cum *PILA* II 501 *seri* (ubi *C* deficit), cum *PA* II 239 *bithynos* (vel *bythinos*), cum *PCA* I 290 *cantantur*, II 432 *Tharbigilus*.

Sic itaque *E* quia ex *y* descriptus est, non ita saepe accedit ut cum solo *V* vel cum *VP* una incedat; exempla enim haec tantum adferre possum: II 115 *etiam numVE*; 264 *ostia VE*, *hostia q*; 481 *saporem VE*, *sodalem q*; 483 *Rupturus V*, *Rupturas E*, *Rapturas q*; accedit I 381 *reges EVP*, *leges q*.

Saepius idem sub ea condicione evenit, ut alius quis stirpis *y* accedat, praecipue *C*; ita *EVC* habent: I 412 *repens*; II 98 *ancyra* (nisi quod *C* *ancya*); 196 *gruthungus*; 236 *irritat* (ubi *V*¹ sane aberravit); 285 *corybantes* (*ε*, non *E*); 426 *qui*; 451 *calchedona*; 556 *totas* (*ε*, non *E*); 580 *nec ui*; item *EVPC* habent: I 210 *uenire*; (379 *caucis*); II praef. 12 *honos*; II 147 *macetum*; 161 *egida*; 288 *grandaeva*; 361 *Qui*; habent porro *EVPA* II 517 *famulis* (ubi *C* deficit); *EVCH* I 251 *uertunt*; *EVC* I 334 *pentheselea*; II 134 et 135 *num*; II 466 *tonat*; *EVH* II 491 *Iapetionidas*; *EVA* I 391 *Tum*; *EVILA* I 447 *tranavit*, II 241 *pisidaeq*.

Denique ut videas quam multa temere novaverit scriba *α*, ex quo *B* et *A* soli dependent, hos ego locos numero quibus *E* cum *VPIIC* verum servavit contra facientibus *BA*: I 29 *da*. 227 *urget*. 235 bis. 337. 348. 475. 500. II 22 *qui* (*quis* ex *qui* II). 108 (*ε*, non *E*). 170. 187. 216. 287. 307 sq. 336 (*ε*, non *E*; de II ambiguum est). 407¹).

Comprobant libri *EC*, maxime vero *EC*, apographum *y* similitudinem apographi *x* multo maiorem prae se tulisse quam *α*. Itaque ex *y* duo diversa exempla descendisse stabilio, *z* et *w*; in *z* libri *y* indoles purior servata fuit, eamque hodie exhibent *E* et *C*; in *w* magis obscurata, unde deducta sunt vitia in *α*. Denique *II* quia et cum *BA* et cum *EC* communia habet simul ex *z* et *w* originem traxit.

Pauca hic insero de libro *J* adhibito in carminibus minoribus ubi *II* defecit. Praestat ille fere idem quod *II*; solet enim adsentari et libro *α* (i. e. *A*) et libro *P*, et huic quidem ibi, ubi ab *x* recedit *P*. Bonae vel optimae scriptiones quas cum *A* communes habet, hae sunt: c. m. 16, 2 *deligo*, 27, 83 *flauo*, 53, 120 *cynthi*, 31, 5 *cautes*. Cum *E* servavit *germine* 20, 15.

Superest commonefacere de libro *P*, eius scilicet lectiones, ubi ab *x* desciscunt, ex *y* et maxime quidem ex *w* esse derivatas; et in illis quidem sane quam exigua est huius libri auctoritas. Quae quatenus pateant iam ex iis exemplis cognoscitur quae modo de *y* librorum similitudinibus congressi. *P* ex collatione exemplarium duorum ortum esse commode illustrent loci eiusmodi, in quibus duplicem lectionem in textum receptam habet ita, ut longior debito evaderet hexameter; velut Eutr. I 233: *Sic femineas etas* (*sic etas x*, *femineas w*); carm. min. 27, 90: *centumque immane accline* (*centumque accline x*, *centumque immane y*); Nupt. 7: *in uultus quos uulnus pinxit amor* (*uulnus illatum ex y*); hinc firmatur iudicium de c. m. 25, 5: *musto uittem sudantem* (*musto sudantem x*, *uitem sudantem w*)². Denique non aequabili ubique studio librarius exemplar *x* prosecutus est; ita in carm. min. 53 lectiones *w* spississimae in *P*.

1) Ceterum ut omnes *E* lectiones his e libris conferam, *E* facit

cum *CAVP* differentibus *HB* I 353 *iuga*, 495 *Uel*, II 101 *mole* (cf. II 517 ubi *C* deficit).

cum *CBVP* differentibus *HA* I 200 *syriam* (ita nempe non *E*, at *εA*), II 73 *hec* (vel *hec*).

cum *HBVP* differentibus *CA* II praef. 75 *eunuchus*; II 273 (*cedit*) *cui*.

cum *HBAP* differentibus *VC* I 82 (*danaen*) *in*.

cum *CBAV* differentibus *P* II 8 omina (*ε*, non *E*).

2) cf. quae disputavi apud Kochium de codd. Cuiac. p. 56.

Iam vero libros quos signavi *xyzw* non post nonum saeculum exaratos fuisse ipsi libris antiquissimis qui extant edocemur. Et primum textum quem praebet *C* iam in eo libro extiterat unde provenerunt excerpta Monacensia saeculi XI (de quibus infra in capite VII disputabitur); recedere eum ad saeculum IX commendat codicis Santeniani memoria, qui de ordine carminum consentit, de quo vide p. LXXXI.

De *x* testis est codex Sangallensis *G* saeculi IX qui in carm. min. 53 eas plerumque lectiones solus offert quas postmodo proprias *V* habet. Hoc evincitur his locis inspectis: v. 3 *fetu*, 6 *crebro*, 13 *ad*, 16 *sentiet*, 19 *cui*, 29 *nec*, 31 *restringite turbas*, 35 *teneto*, 52 *patris*, 54 *nullisque*, 72 *subsedit*, 84 *cruoris*, 89 *uelut* (*uelud*), 89 *tuto*, 91 *ferit*, 101 *saevitq*, 101 *damastor* (= ε). Est itaque *G* stirpi *x* adnumerandus. Neque enim contra facit, quod etiam libri graviore stirpis *y* cum *x* consentiunt, ii nempe maxime quos *z* vocavi: ita *G**V**R**E* 17 *cognoscet* et *viribus ullis*, 53 *semper*, 54 *caelo*, 55 *tellus nostrum*, 80 *fine*, 95 *faciem*, 98 *paene*, 109 *Pallaneus*; hinc etiam v. 18 *si*, non *cur* in *V* excidisse colligitur. Etiam v. 61 unanimi sunt fere *G**V**R**E*, maior vero inter *G* et *R* similitudo¹⁾. Denique *GR* 104 (*αethion*, 108 *ira* (*iram* *V*); *G**V**E* 83 *cursu*, *G**V**P**E* 104 *miratur*, *G**V**A* 12 *didicere*, 17 *quid*²⁾).

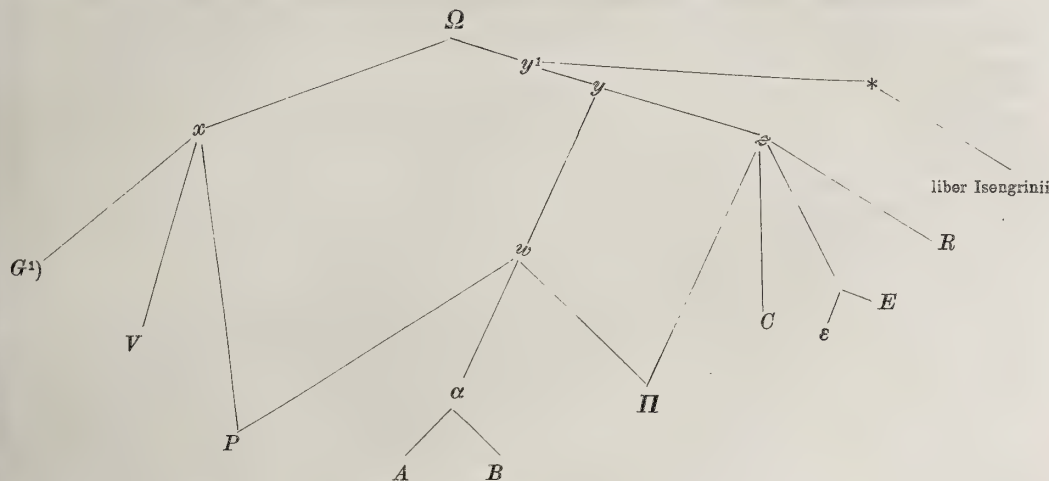
Sed alter quoque liber vetustior Vaticanus Reginensis 123 saeculi XI, cui inest carm. min. 28, de *x* testimonium facit. Etiam hunc *G* notavimus. Habet cum *V* solo v. 20 *infrenis*, 37 *solum referens*, 21 *Cyrreus* *G*, *Gyrreus* *V*, 30 *aestus* *G*, *estus* *V*, 19 *blemias*, 18 *inrorat*; habet cum *VP* v. 5 *hegyptus* ita terminatum (*egiptus* *VP*, contra -os reliqui); cum *P*¹ v. 2 *nec sperat* (*P*¹ ex corr.); cum *VA* 24 *causas*, 39 *seseque patētib*, 27 *produxerit undas* (cf. *E*); cum *VE* 8 *austis*, 34 *uenasque calore*, 37 *defectis*; differt a *V* maxime v. 27, ubi *EG* *altas*; porro v. 9 *flammi-gerae* *GM*, quod nescio an non scripserit Claudianus.

Denique familiam *y* et specialiter *z* iam saeculo nono propagatam esse docet codex *R* carmina minora continens. Qui typum fere libri *E* exaequat, quamquam lectiones *x* frequentius exhibet quam *E*. Age lectiones ipsas componamus. Et his quidem *R* libro *E* sociatur: 9, 13 *alba* (cf. *J*). 9, 36 *gortynia*. 10, 2 *iuret*. 14, 1 *semper tu* eqs. 17, 8 *cara*. 17, 12 *aere* (*ere*). 17, 27 *superbae*. 18, 3 *ad munera*. 27, 7 *solisque*. 29, 51 *saeva*. 31, 35 *illius expectent* (cf. *V*). 31, 52 *toro*. 32, 7 *quem uerbo*. 41, 15 *a fascibus*. 48, 1 *uenerande*. 53, 85 *cadentem*. 46, 15 *sollicitus urget* (cf. *V*). 9, 3 *pinnae* (item 9, 15; et cf. 9, 39; 19, 7; 27, 21). 9, 11 *ingens* *E*, *vigens* *R*. 16, 2 *eligo* *E*, *elego* *R*. 32, 7 *numine* (*nomine*); illud et *conum sanguineis* in *R* 9, 24 ex *E* et cum *sanguineis* explicatum habet. Et hae in *RE* peculiare. Porro *RE* cum *V* conspirant his scripturis: 27, 4 *umida*, 31, 13 *pigmea* eqs., 46, 10 *onerabat*, 46, 15 *telas*, 48, 10 *spargit* 49, 1 *dirae*; adde quod *REP*, 40, 19 *moraturus*. Dissentit vero *R* cum *E* consentitque cum *V* his locis: 22, 37 *quassat*; 27, 27 *aetas*; 27, 59 *telis*; 29, 40 *infudit*; 29, 46 *strictis et trictis*; 31, 16 *rara*; 31, 47 *quid non perficeret*; 32, 4 *tu*; 32, 17 *subriperes*; 40, 21 *facundo*; 41, 8 *prisci*; 49, 3 *obnoxia tactu*; (49, 20 *victura* *V*, *uinctura* *R*); 50, 3 *defendat*; 51, 5 *deorum*. *RP* una faciunt: 48, 7 *uexare*, 51, 11 *uolens*; *RVA* 46, 5 *placidos etiam*; *RPA* 27, 96 *lumina*. Quos locos omnes si examines, totidem fere probas lectiones in *R* invenies cum *E* conspirantes, totidem cum *x*. Quid vero? etiam eorum librorum, quos ad *w* apographum referimus, lectiones nonnullas iam in *R* tradi videmus; et verissime quidem soli *R* et *A* praebent: 31, 60 *prosperiora*, 41, 11 *videbor*, nec male 27, 66 *rediuviuus*. Adde 22, 12 et omissum in *RJA*; 46, 12 *soceri* *RJA* (22, 25 *negant* *RJA*; 27, 82 *mouent* *RJA*; 47, 5 *lauare* *RPJ*; 31, 1 *numine* vel *nomine* *RJ*).

1) Contra *RE* ab *GVp* diversi in 35 *stringet*, 79 *tum*. 2) Rara nec gravia exempla, ubi *G* a *V* differt; orthographica haec: 19 *aceruis* *RV*, *acerbis* *p*; 20 *urguere* *G**R**E*, *urgere* *Vp*; errores quos *V* demum intulit: 27 *ultro*, 65 *terras*, 120 *et clamant placido*, 127 *nostro* . . *sinu*, 18 *qui* (ubi *cur*, quod verum, fere in omnibus periit); item 88 *reuelato* vix recte *V*; certe *G* contra testatur. 85 *minas* *V* (unde *P* *minax*), *mima(n)s* *G**R**E*. Peccavit *G* cum plerisque, ubi *V* verum servat, his tantum locis: 21 *hinc* *VA*, *hic* *Gp*; 60 *ruendi* *EV*, *ruenti* *Gp*. — Solus sua via incedit *G* his locis: 23 *fulcet*, 25 *uultere*, 89 *serpente superstes*, 106 *soli*, 121 *foedum*, 128 *confulsa*, 118 *dum*, 119 *famula*; quae omnia vitiosa; nec minus 22 *proualle*, 64 *maris*; recte contra 81 *semifero*; hic enim dativus idem praestat quod genitivus *semiferi* quem exigebat Gesnerus. — Denique adnoto mirum in modum errasse qui v. 88 *terebrato* in *G* extare rettulerunt.

Claudiani poema De salvatore, carm. min. 32, etiam epistolae cuidam ad Aldhelmum circa annum 700 datae adhaerere in codice Vindobonensi saeculi X supra p. LXXX commemoravi; id carmen quo iure ibi tradatur non satis liquet; licet vero huius testis antiquitas non ultra saeculum X recedat, nihilo minus etiam hoc loco allegandus est; lectiones vero praebet ubique fere simul cum *V* et *R* mirum in modum concordantes (cf. l. l.).

Iam vero ad ea quae collegimus hoc stemmatis compendium adhiberi potest:

Ex quibus codices Ω x y z w α quos supponimus periisse dictum est. Exemplaris x autem rariores testes quam diversi y . Ceterum y ab x non nimis distabat; inde z defluens textum sat purum servavit, unde factum est ut inter $VEC(R)$ in gravissimis lectionibus maior quaedam similitudo intercederet. Et x et y et z praefationem Ruf. II suo loco neque ante Bellum Gildonicum collocabant legebantque in eius v. 12 *Et Geticam*, non *Gildonis*. In w latius grassata est interpolatio, illa praefatio ante Bellum Gild. collocata, lectio ibi v. 12 mutata. Ex w autem et z multi et Π pendet, ita tamen, ut etiam ex z non pauca assumerit (id quod statuitur propter similitudines codd. $VP\Pi$) et magis etiam interpolatus α cum filiis A et B . Porro P multa ex x habet, simul tamen locum dedit interpolatis lectionibus quas praestitit w . Denique quare 'librum Isengrinii' ex y vel y^1 deduxerim, in capite VIII quod est de editionibus explanavi.

Hanc tamen cognationis magis umbratilem adumbrationem esse scias quam certissimam imaginem. Neque stemmata picta multum valent; nam manuscripta Claudiani sicut fit in poetis hisce non mera apographa esse solent, sed ex exemplis plus uno textus eorum fere componebatur conflususque rivorum complurium in uno codice cernitur. Itaque nonnumquam fors tulit quo magis res intricatur, ut etiam V aut P cum B aut A plane conspirent et una repugnent reliquis. Ita VBA habent Eutr. II praef. 32 *dabat*, $CP\Pi$ *dabit*, $VP\Pi A$ in I 360 *gaudia*, CB *grandia*, I 447 $V\Pi A$ *tranauit*, CPB *transnavit*, I 71 VPA *pro*, q *proh*, I 272 VPB *seuis campis*, $C\Pi A$ *seui campi*, I 486 $VP\Pi B$ *aduerte*, CA *auerte*, I 290 $VB\Pi$ *Cantatur*, *Cantantur CPA*. Quamquam haec satis rara esse vides. Saepius vero P quam V cum BA societatem init idque ex tabulae nostrae schemate bene explicatur: habent itaque PBA I 251 *uertit*, q *uertunt*, II 189 *reportat* (unde *reportet* corr. P et A), II 556 *sumere* (item E); porro PA (sine B) I 177 *repletur* (sed P^1 ex corr.), I 298 *eunuchis*, II 461 *uenerunt*, 469 *corruptis*, 556 *audebant*. Saepius etiam PB (sine A): I 91 E *gemino*³⁾, I 203 *ecat* P , *erat* B , *eat* q , I 441 *natis* P , *uatis* B^3), *natos* q , I 502 *cadet*, II 63 *angustis*, (64 *hunc* P , *hinc* B) 186 *struxerat* (sed item ut vid. Π^1), 240 *propinquis*, 384 *praebuerat*, 478 *cunctos* (sed P corr.), 514 *patremque*, 571 *hostibus*.

1) Utrumque librorum quos G signavi intellegas.

2) In apparatu siglum B intercidit.

3) Non A .

Quodsi similitudines respicis quas inter *VP* intercedere dixi, non miraberis etiam tales locos reperiri ubi *P**IB* aut *P**IA* soli una faciant. Exhibent autem *P**IB* II 134 *nunc*, 186 *struxerat* (de *II* non prorsus certum, vide supra), 448 *frustra* (sed *P* corr.), 457 *solum campo* (nisi quod *B* *solum*), 466 *sonat*, 494 *Hii* (item 499); item denique *P**IA* I 330 *uitas*, II 146 *meos*, II 595 *tam*.

Tandem vero filietatis librorum scriptorum deductione absoluta ad aliud nunc munus exsequendum progredi datur, ut quaenam cuiusque libri in poetae textu retexendo auctoritas verique fides sit iudicetur.

Inter annos 404 et 408 carmina Claudiani maiora atque politica collecta et in codicibus una perscribi coepta esse supra posui (p. LXXVIII); carminum minorum is delectus qui hodie extat aut eiusdem saeculi V decursu aut saeculo VI factus est. Iam illis saeculis ipse 'Claudianus maioris' codex archetypus Ω , ex quo manarunt libri omnes, originem cepit. Lapsus scripturae haud ita raros in eo fuisse fatendum est; nihilo minus scriptoribus eis Claudianum adnumero quorum verba satis fideliter servarint membranae; saepissime enim inter variantes lectiones unam vere genuinam esse agnoscitur, quoque diutius in hoc poeta tractando detineor, eo magis, ut fit, abstinere disco a correcturis. Iam vero prava orthographia obtinuit in Ω in vocibus *Danubius* et *Suevus*¹⁾. Lapsus autem scripturae quos dixi plerumque facillimi fuerunt; singulae litterae permutatae vel omissae ut Stil. I 62 *Beli*] *belli*; II 239 *fecundat*] *fecundet*; Eutr. I 91 *refugit*] *refudit*; Eutr. II praef. 9 *Ille citas*] *Illicitas*, unde adeo factum est *Inlicitas*. Gild. 241 *infirmo*] ²⁾ *in primo*; Gild. 411 *FLEVISSE*] *VENISSE*; Nupt. 126 *SILVIS*] *SOLVIT*; Ruf. I 314 *domare*] *domari*; Eutr. I 456 *surgas*] *surgat*³⁾; Eutr. II 489 *serum*] *rerum*; c. m. 53, 69 *fonte*] *ponte*⁴⁾; Theod. 15 *honori*] *honore*; 66 *impendit*] *imponit*; 110 *flamma*] *flabra*; Nupt. 70 *corrumpens*] *corrumpunt*; Bell. Poll. 465 *temptans*] *temptat*; Theod. 284 *Et*] *A*; 300 *rudant*] *ruant*; Stil. II 57 *uiolatis*] *uiolati*; 135 *ulli*] *ulla*; VI cons. 187 *fulmine*] *fulmina*; 557 *curua*] *cura*; 622 *haec*] *hic*; Bell. Poll. 218 *cyrni*] *cyaeni*, *cypri*; 20 *sic*] *sed*; 91 *sic*] *si*; 541 *seruare*] *servire*; 553 *nescia*] *noxia*; 637 *natale*] *fatale*; denique Gild. 160 *Tingi* aut in *pinguis* abiit aut in *ganges*⁵⁾. Errores huiusmodi esse antiquissimos docet quod Ruf. I 227 *Parthum* falso iam lectum esse videtur ab Apollinare Sidonio (cf. ad l.); contra *partus* Claudianus dederat; nam in versu hoc: *aut Hyrcana premens raptorem belua Parthum* hoc quod est *Parthum*, geographica notatio, superfluit iuxta *Hyrcana*, simul vero raptorem cuiusnam rei memoretur audire volumus; quin etiam eo maiorem tigridis furorem esse sentimus si 'partus raptor' adesse dicitur. Nec non et Venantius Fortunatus fortasse iam legit illud in *uultus quos pinxit amor* Nupt. 7⁶⁾.

Porro littera *N* facile omissa ut in Gild. 247 *petissent*] *petisset*, Ruf. I 287

1) Nisi forte *suevus* olim scriptum fuisse ex corruptelis IV cons. 655 concludere velimus, ubi scilicet *P liebus*, II *lybeus*.

2) Ita emendandum esse locum impeditissimum sero percepi; exponit Theodosius Arcadio de perfidia Gildonis, quam expertus sit in bello civili contra Maximum gesto: *Infirmo genitore, vide, civile calebat Discidium; dubio stabant Romana sub ictu; Quis procul Armenius . . . qui me non iuvit euntem Auxilio?* Hoc est: Ego genitor tuus infirmus eram viribus militaribus, cum bellum civile caleret; sed auxiliis Armeniorum et aliarum gentium infirmitas haec sublata est; solus Gildo fidem non servavit. Vocem *infirmus* in re militari recte poni docet Caesar bell. civ. III 9: *cum essent infirmi ad resistendum propter paucitatem hominum*; id ipsum valet de Theodosio.

3) *Gens Claudia surgas* satis certum puto; ubique enim v. 451—460 per alteram personam adloquitur poeta Decios, Torquatos, umbram Fabricii, Serranum, Lutatium, Marcellum, Catonem; debuit igitur etiam gentem Claudiam.

4) Certe in nullo libro mso. cui fides habenda sit *fonte* certo inventum est.

5) Similiter credi possit Nupt. 167 *Psamathe* edidisse Claudianum, quod aut in *spatate* mutarunt aut in *pigmea*.

6) Contra Orosius quod III cons. 97 *tibi* adfert pro cui, ex exemplaribus vix id hausit, sed ipse liberius citando intulit; cf. p. LXXVIII.

rebellans] *rebellas*¹⁾; contra eadem prave iniecta est Eutr. II 149 *moue*] *movent* (*t* enim ex *trans* repetitum, quod sequitur). Littera *V* irrepsit Eutr. II 186 *alae*] *aulae*.

Scripturae continuae saepe erroris culpa danda; cf. illud in *gentes* Stil. I 300, magis etiam c. m. 9, 13 *subit radix*] *subtraxit*, *subattraxit*; item, ni egregie me fallit opinio, Eutr. II 592 *hasstilichotendo*] *hastibiprotendo*; certe *protendere lacrimas* quis tolerabit? Vocativus autem *Stilicho* exoptato ibi reficitur.

Compendiorum pauca vestigia et incerta sunt; ita Ruf. II 525 *IPMQ* in *NRMQ* abiisse crediderim; fortasse etiam Eutr. I 156 *SVMMOR* in *SVMMOS*; et Ruf. II praef. 2 bene erit si non *permissis*, sed *promissis* legetur.

Raro hexametri in falsum locum translocati; id evenit Nupt. 52 (etiam Theodor. 264?; c. m. 50, 5 et 6?; IV cons. 471—473?).

Interpolationis contra paene nullum vestigium. Liberius modi verborum immutati Eutr. II praef. 57 sq.; quia enim futura *terrebis*, *agitabis* antecedunt, imperativi *suspende*, *redi* sequuntur, formae *caruit* et *aestuat* stare non possunt, immo flagitur *carebit* et *aestuabit*; rescribatur ergo *carcat* et *aestuet* (cf. ad l.). Item Eutr. II 340 quod legitur *obruit* sensui vix sufficit. Ceterum voces singulas interpretamentorum instar interpolando inculcatas nusquam fere animadverti (nisi forte illud *gramina* Ruf. I 152, quod ex v. 151 irrepserit, vel *quam* IV cons. 301); verum eiusmodi vitia librarii demum *x* et *y* committere coeperunt. Neque si in totos versus hos vel illos quasi insiticios obelum strinxeris, caute egeris; immo vix ullus certo adulterinus versus in Ω fuisse dici potest²⁾; vix enim fuerunt Eutr. I 281—284. Ruf. I 243. 321. II 168. 486. Gild. 63. 160. 280. IV cons. 616. IV cons. 156³⁾; neque iam de verbis Bell. Poll. 607 *pretiosior* . . . *passim* suspicionem sustineo, sed pro parenthesi haec ibi verba accipi malim⁴⁾. Suppositos sane credo versus Theod. 279 et Stil. I 304; sed de his libri scripti ipsi dissentiunt, ut ne in Ω quidem eos exhibitos fuisse intellegas. Nempe neque in scholis saeculo quinto lectitabatur Claudianus neque grammaticorum passus est vel antiquariorum tractationem neque scholia in marginibus tum luxuriabantur. Hinc illa abstinentia interpolatorum.

Supersunt lectiones dubiae haud paucae, ubi genus medelae incompertum vel ambiguum: fesc. 4, 17 *facem tradite*; Eutr. I 172 *pati*; Eutr. I 230 *In miseris*⁵⁾; Eutr. I 430 *nocitura*; Ruf. I 16 *uacuo* . . *motu*; Ruf. II 149 *uolitat*; Ruf. II 287 *calorem* . . *rumpi*; Ruf. II 312 *nouis*; Gild. 299 *carcere moto*; Theodor. 129 *causisque*; 147 *regit*; 201 *lydos*; 205 *lumina*; Stil. I 165 *Vel*; II 168 *lenis*; VI cons. 631 *una omnis*; Bell. Poll. 109 *currus*; 153 *bello*; 407 *uarios*; 583 *praeclarus Alanae*⁶⁾; Nupt. 278 *populi*; 292 *notos* . . *amnes*. In his tamen et similibus⁷⁾ remedium adhibeatur semper lenissimum, interpretamenta intrusa ne constituentur velim.

Ex Ω filii provenerunt duo *x* et *y*, non post saeculum IX, fortasse iam saeculo VI. Ω litteris capitalibus fuisse perscriptum satis credibile est; idem etiam de *x* nescio an demonstrari possit, minus de *y*. Ex *y* quod afferam non habeo nisi forte Stil. I 95 ex nomine *PROMOTI* in *EB* effectum esse *PROVICTI*; itaque ex *O* ortum *C*, praeterea *M* in *VI* distractum⁸⁾. In *x* saepiuscule *C* et *G* commutata; ita Gild. 396 *arguit* pro

1) Forte etiam *crustans* pro *frustra* Eutr. II 15. Dubium illud *irae consulitur* IV cons. 266; Stoeckerus contulit Sallusti Catil. 51, 6: *neve magis irae vestrae quam famae consulatis*; sed sensus paullo diversus est. 2) Agitur hic de Claudiano maiore; Raptus et Paneg. Probiui et Olybrii seorsum iudicentur. 3) De huius sensu iam videndus Kochius Mus. Rhen. t. 44 p. 588.

4) De VI consulatus panegyrico cf. quae monui p. LVI. 5) Certe in pravum; regit enim *ludere* merum accusativum. 6) *Alanae* molestum quia *Alanus* v. 581 praeivit; *praeclarus* pro *dux* quam maxime suspectum. 7) Denique loci multi nimirum ubi quatenus defendi possit lectio archetypi dubitatur; velut Ruf. II 178 *saevire*, Nupt. 214 *stamine*, IV cons. 292 *uiuant*, 334 *Inclusum*, Stil. I 224 *sit*, 226 *Albim*, II 218 *innumerae*, 247 *uelata*, 304 *factorum*, b. Poll. 634 *amisimus annis*; adde Stil. III 45, VI cons. 365, c. m. 27, 22; 49, 9 al. 8) Alio ducit c. m. 53, 61 quod pro *his* scripserunt *bis*.

arcuit, 321 *signatus* pro *sic natus*, Eutr. I 366 *subicit* pro *subigit*, Stil. II 176 *vagaret* *P*, quin etiam *garenum* *V* pro *vacaret*; sed ne hoc quidem satis tutum¹⁾. Ceterum Claudianus in *x* et *y* recensionem sive mavis interpolationem duplicem atque diversam expertus est. Quae recensiones ubi conspirant, de Ω satis constat; ubi discrepant, in alterutra lectionem Ω servari plerumque confidimus.

Et primum codicis *x* lectiones aut ex *VP* consentientibus cognoscuntur aut, si dissentiunt, ex *V* solo, ibi nempe, ubi *P* cum *y* (vel *w*) facit; ubi vero *P* et a *V* et ab *y* (vel *w*) differt, reputandum est, utrum *V* an *P* fidelior de *x* testis sit habendus. Et plerumque facile vincit *V*. Nihilominus etiam exempla nonnulla, quibus *P* praeceat, supra p. XCVIII protuli; adde c. m. 25, 5 ubi *P* *musto*, *V* *multos* (cf. supra p. CI); Gild. 238, ubi solus *P* cum *e* *sit palma* pro *fit palma* commodat; item Eutr. I 280, ubi solus *P* pure tradidit *abscidere*; Nupt. 88 ubi solus *P* *zmaragdi* quod quam bene habeat vidit Gesnerus; carm. min. 25, 28 *papillas* solus *P*; Eutr. I 419 *cubili* ex corr., verissime; Eutr. II 303 *actis* in *P* propius a vero quam *actas* in *V*; item Stil. II 196 *agnoscitque causas* *P*¹ rectius quam *V*¹ *agnoscit causas*; in VI cons. 637, ubi vulgata *claustris*, memorabile est quod in *P* exaratum est *clautris*, *clathris* vero in *e*. VI cons. 291 *huc* *P* ex correctura, quod dubitanter recepi (cf. ad l.)²⁾.

Et non receptum est in *V* Bellum Pollentinum; quoniam vero eius carminis inscriptionem *V* conservat, non defuisse carmen in *x* secure suppono. Hinc est quod in Bello Pollentino semper in *P* lectiones vigilare oporteat; qui liber licet scateat mendis vitisque ex *w* infectus sit plurimis, tamen solet inmiscere quae fratre meliore digna sint. Itaque *P* talium lectionum velut *robur* v. 74 et *sors* v. 370 et *uber etrusci* v. 504 gravissimum testem habemus; hac ipsa auctoritate defenditur illud *Vandalicis* v. 415 (cf. supra p. XLVIII sq.); prodit idem v. 18 vestigium rarissimae vocis *tom*; praebet porro *aleus* v. 68, *retia* v. 279, *uenditat* v. 567, *qua* v. 582, *diffundit* v. 436³⁾. Quin etiam ad veritatem ipsam aspirant *profunda* v. 85 (cf. ad l.) et *timor* v. 262 (cf. ad l.), quae si in *V* extarent, in textu ponere minus haesitasset. Perpulchrum v. 328 *nimbosave* scriptum ex correctura; v. 473 *subito pedites* etiam edere debuisset⁴⁾. Denique et *retractis* quod quamvis obscuratum agnoscitur in *P* v. 421 et *praefigere* v. 298, quod cum Claudianea temeritate dictum esse sentio, si in *V* traderentur, consideratione iterum iterumque digna haberentur.

Panegyricos De tertio et De quarto consulatu Honorii prorsus ignorat *V*. Extiterintne in *x* nunc non diiudico. Quid valeat in iis *P*, infra illustrabitur.

De *V* librario hoc praedicandum videtur, scripturas *x* plerumque laudabili diligentia et pietate ab eo esse transcriptas ut ubi peccaret per lapsum lectionis id accideret, non interpolationis libidine. Quo iudicio cum fides eius augeri quam maxime videatur, tamen de *x* ipso moneo, ne a perniciose illa fraude eius scribam alienum fuisse arbi-

1) Eutr. I 294 in *x* MIRATA in MVTATA deformatum est; item Ruf. II 447 pro *gerit triuiis* legabatur *gerit rebus*; scilicet ea lege, qua *b* pro *v* scribebatur cum idem sonarent, primum *tribus* ortum fuit; *t* autem periit quia *t* antecessit; quod superfuit *ribus* transiit in *rebus*; id et in maiuscula scriptura accidere potuit et in minuscula. Ex hac vero explices illud *quispā* Ruf. II 308 pro *quisnā* in *V*; nam *n* et *p* praeter prioris hastae longitudinem simillima sunt (illinc quod vulgo *quis par* elicerunt, iam satis refutavit Koenigius; neque vero *pā* pro *par* scribitur). Eutr. II 303 *attis* quidem *P*¹, sed ut ex *actis* correctum videatur, *actas* *V*; ergo in librorum *VP* fonte iam *c* extiterat; et autem cum *tt* confundi facillime potuit in eodem minusculo genere. Et fieri potuit nimirum, ut *VP* non ex *x* ipso, sed ex eius apographo describerentur.

2) Etiam altera vel tertia manus in *P* nonnumquam utilissima; hinc accepimus *mota* c. m. 9, 34; IV cons. 119 *comis* pulchrum, vix verum tamen; IV cons. 633 *rettulit*. Contra ex *V*², *V*³ rarius lucrum capere me memini; habet *amolitur* Ruf. II 455.

3) Scilicet praesens tempus praetuli; sequitur enim *redit*, atque tenendum est tum, cum scribit hoc carmen Claudianus, recreationem Italiae minime perfectam, sed vix coeptam esse (supra p. LII).

4) Pravum est *subitos pedites*, male enim sonant terminationes *-os* et *-es* coniunctae, neque omnino solet poeta hic elegans tam arte et inartificiose ipsi substantivo praefigere adiectivum.

treris. Huic debetur quod nimia superstitione persequi Vaticanum nobis non licet; sed aequa fere qua stirpis *y* testes meliores auctoritate uti debet. Atque quoniam ad laudem Vaticani quidquam addere hoc loco non refert (videas modo illud *ales* Gild. 477, *socium aversatus* Eutr. I 450, quod *P* confirmat, *lanigeri suis* Nupt. 183, *uultum* quod eruius Stil. II 275, *antiqua levis iactura cruoris* Eutr. II 118, quodque ex *V* restitui Gild. 441 *ovium*), hac data occasione potius interpolationis temerae et uberae quamvis pauca ex *x* exempla congeram.

Et facilius quidem fuit quod falso legitur Gild. 50 *elapsi* pro *et lapsi*, 70 *reddit* pro *reddi* (iactat enim Gildo a se non debita reddi), 202 *notavit* ubi *notabat* Dracontium patronum habet, 214 *gerens* pro *regens*, 246 *adhuc* pro *at hic*, Nupt. 61 *perpetuo florent* ubi *perpetuum* poetico sermoni magis convenit, Eutr. II 111 *spectabat* pro *pectebat*, vel quod Eutr. II 538 *te sic* positum est pro *sic te*, similia; contra tamen (ne illos locos afferam ubi *V* familiae *y* interpolationes mirum in modum sectatur velut Gild. 238 *causa* pro *palma*, 453 *illicitis* pro *illyricis*) temero mutandi studio in *x* haec et similia tribuenda sunt: Eutr. I 213 *drusus* pro *croesus* (similitudine nominum sane seductus scriba fuit), II 355 *tantae mortis* pro *tantis morbis* (iterum post lapsum oculorum ad casum mutandum plectus est), Eutr. II 97 *e* pro *in*, 471 *e* interpolatum, 194 *iam* pro *i*, Gild. 117 *quae* pro *si*, Ruf. II 301 *tu* pro *i*, porro Ruf. II 214 *ardor* pro *pro dolor* (illud vel voce *arsurae* in v. 215 refellitur); de Gild. 150 et 151 ad l. disputavi; Gild. 184 *decoram* pro *canoram* (hoc nempe verius quia efficacius; cantus enim inest puerorum), 215 primum *Et iam* pro *Iam duo*, deinde *senior* pro *maior*; 356 *visu destringere saltus* pro *uenatu cingere*, 156 *regnum quod tot sibi* pro *regnumque sibi tot*, Eutr. II 77 *Instaurare* pro *Incestare*, Nupt. 49 *euum* pro *ionium* (vide ad l.). Quid? quod Gild. 488 *x* habuit *vellite*, *proclamant*, *socii*, *iam vellite funem*, contra *y*: *solvite iam*, *socii*, *clamant*, *aut rumpite funem*, ubi, nisi quis falsae se Vaticani adorationi dedit, sentire debet ad depingendam classiariorum festinationem quanto fortius dicatur *solvite aut rumpite*, ne scilicet ulla mora sit profectionis. Plenum versum *V* subditicium habet Theod. 279.

Quid denique ansam praeberit falsario detexisse mihi videor Ruf. II 501, ubi pro *arctoi x* paene impudenter *et seui*; legere nempe interpolator sibi visus erat *ac torui*. Fuit itaque haec expedita variandi cupiditas¹⁾.

Traditionis *x* antiquissimi vicarii *G* sunt uterque, de quibus relatum est p. CII. Quibus lectionum *V* fidem firmari, novas autem quas amplexemur paucissimas praestari ibidem dictum est.

Hic vero etiam de titulis librorum Claudiani disputationem temperi inserimus. Quaeritur hoc maxime utrum in titulis Laudis Stilichonis et Belli Pollentini codici *V* (et *P*) magis obtemperandum sit an libris reliquis. In universum enim sicut in textu pertexendo, ita in hac quoque re non uni auctoritati confidentius nos dedimus, sed per electionem procedendum fuit.

Emendatiores titulos in *V* extare constat hos: carm. min. 25 *Epithalamium dictum Palladio v. c. et celerine*, carm. min. 50 *in Iacobum magistrum equitum*, 46 *De chlamyde et frenis* (cf. ad l.), 47 *De equo dono dato*, 48 *De zona equi regii eqs.*

1) De multis nimirum locis habeo quod dubitem. Gild. 149 displicet quidem *melius* propter eundem sonum *medius* in v. 148; tamen *melior deserta iacebo* quod fuit in *x* audacius dictum. Gild. 179 *lateri* in *x* aptum est quidem, nihilo minus *capiti* praetuli ne allitterationem delerem (similia disputavi in appendice huius praefationis). Contra versum Gild. 234 ita ex *x* assumpsi *ut te mortalia pridem Implorant longeque pium fortemque requirunt* quamquam magis fuit quod pro *longeque* offert *y*: *lugentque*. Etenim *longe* pro *diu* quam maxime Claudianeum itaque genuinum est, anaphorarum autem amoris satisfaciunt etiam *pridem* et *longe* quae ita correspondent ut eandem notionem repetant. — Eutr. I 66 repudiavi *haec erat haec*, *Ptolemaee, fides?* hoc profuit aetas; quis enim demonstrativum toleret ter positum?

Peccatum esse in *V* (et *P*) constat his exemplis: in Eutropium II praef. numeratur *liber sed*s, II *liber tertius*¹⁾; atque etiam hoc liberius factum quod scriptum ibi est *in eundem*. *Fescenninorum* proprius titulus eliminatus. VI cons.: *de cons(ule) Honorio Augusto*. Pravius etiam carm. min. 22: *Excusatio pro se*²⁾ (cf. *M*) et 23: *Excusatio aput aletium quaestorem dum obiceretur* eqs.; carm. min. 24 coniungitur: *De dulcio de lucusta*; carm. min. 31: *Ad Serenam de nuptiis* (cf. *M*); carm. min. 33 sqq.: *De crystallo lapide in quo ingelata latebat aqua*. In c. min. 44 recte: *In eundem Curetium*, improbabile contra c. m. 43: *iocus de Curetio*. C. min. 18: *De mulabus gallis*; c. min. 20: *De sene qui iuxta ueronam consistens nec civitatem norat nec uillam umquam egressus est* (item *P*); 51: *de spera*. Interpolatum etiam in *V* illud proemium de *nupciis pelei et tethyis* propter *nupcias marie et honorii* ubi verissime *E* propriam vocem *Epithalamium de nuptiis Honorii et Mariae* eqs. servavit; quam veram esse inscriptionem vel Apollinaris Sidonii carmina XI et XV confirmant.

Dubia haec: carm. min. 27 *Phoenix V* consentiens cum ipso *E*, *de Phoenice* et *R* et *P* et *M*; illud defenderis collatis cc. min. 28 et 29 *Nilus* et *Magnes*, hoc collatis cc. m. 49 *de torpedine* et 9 *de hystrice* (adde 42: *de apro et leone*, append. 9 *de hippopotamo*). Bello Gildonico in *V(P)* *Bellum Gildonis* subscriptum est, sed ex corr. in *V*; quod ut defendi fortasse potest, ita tamen accipere nullo modo ausus sum; optime autem in *V* adicitur *liber I*.

Nec magis id ego discernere ausim veriusne sit *Bellum Pollentinum* an *Gothicum*; propensior tamen sum ad priorem titulum improbandum; facile enim eum fingere potuit librarius ex carminis v. 635 (cf. VI cons. 128), et accedit quod etiam variat *M* ubi *Bellum Pollenciacum* dictum est (velut 'Actiacum'); *Gothicum* scripturae patrocinatur perantiquus liber Santenianus, de quo cf. p. LXXXI.

Denique *Laudem Stilichonis* Laurentius Lydus tutari videatur qui De magistrat. I 47 citavit ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Στυλίκωνος ἐγκωμίων; noli tamen hanc magni aestimare congruentiam; nam ad citandum vox *laus* vel ἐγκώμιον fere accommodatissima fuit; neque solet Lydus accuratissime agere his in rebus, et falso posuit pluralem numerum ἐγκώμια, cum unum esset, eo deceptus videlicet quod tres eius libri tradebantur; denique Augustinus e. g. versus Claudiani III cons. Honorii 96 sq. quasi ex 'laudibus' Theodosii afferre non dubitavit.

Si consuetudinem quae in operibus similibus regnaverit circumspicimus, possit in auxilium vocari Corippus qui scripsit 'in laudem Iustini' vel Priscianus 'de laude Anastasii imp.'³⁾ vel ille quem Calpurnium esse putamus 'De laude Pisonis'; ita certe codd. Parisini. Ceterum ne de hac inscriptione nimis creduli codicibus obsequamur, inhiberi possumus et reliquorum usu considerato et comparato carmine falsi Tibulli, quod in libris vocatur *Laudes Messalae* (vel *de laudibus M.*), inscribendum vero est teste Tibulli fragmento Cuiaciano, quocum consentiunt excerpta Tibulliana, *Panegyricus Messalae*⁴⁾; ita nempe etiam Varium 'panegyricum Augusti' scripsisse tradit Porphyrio ad Hor. Epist. I 16, 25. Sed ne ad longinqua vagemur, proximus Claudiano est imitator Apollinaris Sidonius; apud quem carmen II audit *panegyricus dictus Anthemio Augusto bis consuli*, carmen V *panegyricus dictus . . . Maioriano Augusto*, c. VII *paneg. dictus Avito Augusto*; cum eo prorsus congruit Publilii Optatiani Porfyrii *panegyricus dictus Constantino Augusto*; sed etiam Corippi extat *panegyricum in laudem Anastasii quaestoris et magistri*.

1) Hoc reieci supra p. XL adn. 3.

2) *Deprecatio* unice rei convenit; cf. Volkmannus Rhetorik der

Griechen p. 78². 3) Contra nihil probat quod habet Vacca in vita Lucani: *Laudibus recitatis in Neronem fuerat coronatus*; vel quod de „laudibus“ Senecionis et Aruleni Rustici legimus Suet. Domit. 10, Plin. epist. VII 19, 5.

4) Perperam Hillerus in editione titulum omisit; qui ne de ordinandis quidem his carminibus verum vidit.

Denique apud ipsum Claudianum his postremis exemplis unice respondent *panegyricus dictus Probino et Olybrio consulibus*, *panegyricus dictus Manlio Theodoro consuli*, *panegyricus de quarto consulatu* eqs. (teste *E*; cf. *M* et *P*) similiterque in tertio et sexto consulatu Honorii.

Iam vero libri tres de Stilicone quin locum in codicibus plerisque recte obtineant inter Theodori consulis et Honorii sextum consulis panegyricos, nemo dubitabit (cf. infra de ordine carminum); in iisdem autem codicibus huic loco convenienter inscribitur *De consulatu Stilichonis*¹⁾, nec iniuria; totum opusculum enim ipsum quoque ab initio de consulatu agit (cf. iam I 9), sed ita, ut laudatio sollemnis et rerum gestarum conspectus praemittatur, id quod etiam in reliquis panegyricis fit, cf. pan. Prob. et Olybr. 29—70, IV cons. 18—564, Theodor. 16—255; libellus de III. cons. adeo in laudatione totus absorbetur v. 13 — fin. In codice *V* carmen de Stilicone ex consulatu laudatorum serie demptum est et in falsum locum deportatum; igitur tunc ipsum etiam titulus 'De consulatu' in latiore 'Laudem' Stilichonis liberius mutatus esse dicendus est (peius etiam catalogus in *M*: *De laudibus stilichonis*)²⁾. Ad hunc titulum induci potuit scriba e. g. versu II 1: *Hactenus armatae laudes*. Estque etiam reputandum librum *V* (cf. et *P*) ne de forma quidem tituli sibi constare; in libro primo enim habet nominativum *Laus Stilichonis*, *libri numero III*, in libro altero potius adicitur praepositio *De laude Stilichonis liber scđs*; quae inconstantia indicium fictionis quamvis tenue sit, non contemnetur tamen.

Itaque in inscriptionibus carminum fidem libri *V*, qui frequentius interpolatoris manum passus sit, minorem esse comparuit, maiorem librorum *E* et *C*. Id tantum mirari possis, cum plenum titulum postulemus *panegyricus de consulatu Stilichonis*, necessariam illam vocem *panegyricus* praetermissam esse in *E*.

Transeo ad *y* alterum archetypi filiolum. Ab hoc quippe qui ex ipso *Ω* descenderit ibi auxilium remediumque expetemus ubicumque *x* depravatus est. Habuit tamen etiam *y* suas interpolationes easque fortasse non pauciores quam *x*, non vero eisdem in locis, vixque ullum ego Claudiani versum novi, cuius dupliciter et in *y* et in *x* interpolata esse verba suspicer. Bis autem *y* descriptus est; exemplaria inde fuerunt *z* et *w*; in *z* quamquam textus ex *y* non prorsus idem iteratus, tamen sat religiose transcriptus est; in *w* effusior incepit interpolatio, simul tamen etiam hic liber non paucus solus sincere ex *y* recepta tradidit. Quae cum ita sint, codices *z* cum *V* (et *P*) multo saepius concordant quam codices *w*.

Exempli *z* tria apographa adhibui, *R*, *E*, *C*. Quorum quamquam *R* vetustissimum, tamen quia carmina *R* non continet nisi minora, primo loco *E* taxetur, semper adiuncto consanguineo *ε*.

Iam libri *E* gloria quidem inde ab Nicolao Heinsio adhuc infracta duravit et ab excerptorum amatoribus pie adaucta est; ego si ab ea aliquid detraxero, tamen hic fons carminum inter principales etiamnunc manebit neque fere minoris aestimabitur quam *V*.

Merita huius libri si enumerarem (quamquam ad carmina minora parum ex eo lucratur) rem ego actam agerem; neque nisi exempli causa commemoro melius mihi visum esse Ruf. II 359 *horribiles visu* ex *E* restitui quam *horribilis* ex reliquis; si enim ipsa parva lamina horribilis praedicaretur, id vi careret; immo equites ipsi 'horribiles visu; credas simulacra ferrea'; accedit quod lamina iam *flexilis* dicta erat neque solet adiectiva duo adicere Claudianus. De lectione gravissima Ruf. I praef. 17 dispu-

1) Sic non solus *E*, sed etiam alii libri qui ordinem carminum, quem hac in editione repraesentavi, servarunt, velut Musei Britannici coll. Egerton 2627 saeculi XII et Gudianus *Gu* qui in inscriptionibus curam posuit rariorem.

2) cf. J. Koch De codd. Cuiacian. p. 47.

tavi ad l. et in libello De mor. christianis etc. p. XXIII adn. 2 et supra p. XXXVIII adn. 1. Vide etiam Ruf. I 91 *Euripi* nomen, ibid. 165 *aspectu* (neque enim *intuitu* poeticae orationi convenit), 189 *iungatur* (praefererat nempe poeta in verbo cum duobus subiectis ubique fere numerum singularem), 308 illud verissimum *iamque Getas*, carm. min. 17, 15 *exerit*, (ita ε), VI cons. 324 *tum* (cf. supra p. LV adn. 2), Stil. II 306 *aeoos* ('laetetur qui Orientis fastos scribere desierit; semper enim Eutropii nomine quamvis eraso vitiati erunt') pluraque aequae singularia. Solus nempe *E* (et ε) etiam carm. min. 49, 10 alterum hemistichium oblivioni eripuit.

Itaque exquisitissima talia ubi fieri potuit in usum meum converti scripsique Ruf. II 320 ex *E*: *funesta tacere nexus amicitiae*, hoc est enim: quod funesta tacebant vel scelera celari mutuo curabant, id firmavit amicitiam; debito simplicius contra dictum esset cum reliquis: *delicta fuere nexus am.*, neque Claudianus verbi *esse* formis nisi quasi coactus uti solebat; item VI cons. 592: *Nil cumulat verbis quae nil fiducia celat*, unde dicterium acutissimum nactus mihi videor 'fiducia quae nil celat, eadem tamen verbis nil cumulat'.

Haud raro etiam crucem lectionibus adpinxit *E* (item *A*²) eaque de re ipse monet ad Ruf. I 252: 'ubi erit hoc signum, in antiquo dubia fuerit lectio deletis aliquando verbis ab improbis emendatoribus'. Itaque ad verum dignoscendum etiam crux illa aliquid valet, quod duobus exemplis demonstrabo. Stil. III 326 *A fluvios*, *E* crucem addidit; legendum sane visum est *fluviis*; nam navibus iri potest quidem 'per freta', minus 'per fluvios'; hoc enim potius hominis vel equi esset vadentis: immo in fluviis naves eunt vel ascendentes vel descendentes¹). Gravior locus Stil. I 222, ubi *A*: *Ut Suevus iam rura colat*; iterum *E* crucem fixit supra *Suevus*; hoc nomen corruptum esse re metrica efficitur; trisyllabum enim ubique valet apud Claudianum, cf. III cons. 28 *vel frena Suebi*, IV cons. 655 *sudabit fasce Suebus*, Gild. 37 *et flenda Suebis*, Eutr. I 380 *signabat iura Suebis*, 394 *tristique Suebo*, Stil. I 190 *num Marte Suebos Contudimus?* (item Apollin. Sidon. c. II 361 *nam patre Suebus* et V 474 *Bastarna Suebus*). Ergo verum est nomen illud minus frequens Saliorum quod in aliis mss. naufragium feliciter superavit: *Ut Salius iam rura colat*; id nomen in *E* 'deletum fuit ab improbis emendatoribus', et quod loco illo non *suevus*, sed aliud quid scriptum fuisse acute perspexit doctus codicis excerptor, gratias ei habemus quam maximas. His adsero versum Theod. 237; ubi *A lapsisque*, *E* in margine *lassusque* cum cruce; potest delituisse *lassisque*, potest etiam *lapsusque*, atque hoc ipsum est quod Claudianum ibi scripturum fuisse expectabam.

Sed ut inter homines philosophos alii medio tutissimi eunt, alii ingeniosiores modo secretum cacumen veritatis felici attingunt volatu, modo ridicule labuntur, ita inter libros quoque de quibus agitur *E* non solum quae admiremur, sed etiam quae demiremur multifaria oggerit ostenditque interpolationem hic illic audaciorem et quasi grandiorum etiam quam *x* et *y* reliqui. Iam igitur ex *E* et errorum et interpolationum delectum hic inciam: Nupt. 309 *possemus*] *nunc possem* (cf. ad l.); Ruf. II 245 *mundum*] *annum*; 212 *geritur*] *urgemur*; *rit* pro *m* accepit, *ur* ex *Rufinum* quod praecedit iteravit; 273 *gestandi*] *gestari*; ita *E*, non *gestati*; turbulenter de hoc l. Jeepius; 350 *tramite*] *limite* quod vel propter *i* vocalem (*dirimi se limite*) molestum est; Gild. 428 *agit*] *adest ε*; inprospera corruptelae emendatio; ibid. *dolulistis*] *meruistis ε* fort. ex Verg. Aen. IV 317 *si bene quid de te merui*. Fesc. 1, 13 *iacebunt*] *herebunt* ad sensum fortasse praeclare, sed metro violato. Eutr. I 254 *peditum*] *unum*; latere aliquid visum itaque ad multas coniecturas ventum est: probata mihi est nulla; *pro victore redit Hunum*

1) Aliud est quod apud Ausonium legitur XIX 126 (Sch.): *quidquid vario per flumina, per freta cursu adrehitur*; hic enim *per* quasi instrumentale rationem indicat qua merces advehitur.

Mommsenus perpulchre, nisi quod genitivum cadentem in *um* praeter unicum *superum* non novit Claudianus (cf. Kochius de codd. Cuiac. p. 58); *truncum vexilla sequuntur* Heinsius, ut truncus spadonem significet; sed ea significatio alias ignota. Ego post multas animi turbas ad *peditum* quod est in *VC* pedem rettuli; si enim scribitur

Pro victore redit; peditum vexilla sequuntur

Et turmae similes eunuchorumque manipuli,

ad *vexilla* facile supplebis vocem *similia*, porro et ad *similia* et ad *similes* genitivum *eius*, scil. Eutropii. Iam vero quia *turmae* equitum sunt, *vexilla* aut ita abundant ut locum non habeant aut de peditatu dicta esse debent, id quod intellexeret nemo nisi *peditum* scriptum esset. Denique illud *unum* in *E* falsarii est eius qui rhetoricam oppositionem 'tot milites sequuntur unum' inferre gestiverit. Pergamus vero. Eutr. II 382 *uncti*] *uncti*; venia parata est. ibid. 253 *uberis*] *† isidis*, perperam, idem tamen non sine audacia excogitatum; adde Stil. I 35 *quid*] *ne*; ibid. 37 *Valenti*] *volenti* facili errore. 82 *gerebat*] *regebat* *E* cum aliis, infeliciter; dictum enim est per oppositionem: 'regina, quae regnare potest, obsequium facit vel gerit'; itaque *regere obsequium* nihili est. Ibidem 331 *Romuleas leges rediisse fatemur* *Cum . . famulantia cernimus arma*] *Romuleae leges rediere, fatemur, Cum* eqs. Hoc si probamus, *fatemur* parenthetice positum est; sin autem parenthetice, sententia temporalis vel causalis *cum cernimus* ex *fatemur* iam non pendere potest, talibus enim vocibus parentheticis sententiae secundariae adnecti non solent; sed pendet ex *rediere*; quod tamen sensu caret; nam dicendum fuit videlicet *leges rediere, cum arma famulantur*, nec vero *cum famulantia cernimus*. Itaque relinquendam *E* scripturam esse censui. Stil. II 31 *tenens*] *tenet* quod refutare non refert. 66 *severa*] *serena* *E*, item *BA*, non recte. Stilico enim Honorium educare dicitur ratione duplici: neque enim eum a voluptate prorsus coercet (*nec contra nixus ovantem confringit animum*) neque vero voluptatibus eum obrui sinit (*neque desidia tradit*), h. e. simul et placidum et severum praeceptorem agit; id ipsum subtiliter exprimitur v. 66 *quem tu sic placida formas, sic mente severa* quam contrapositionem delevit *E*. Ibidem 136 *Interius*] *Ultrices*, quod absurdum. Nescio an *Ultrices* ex *Illecebris* (v. 137) ortum eique voci superscriptum fuerit in *E* et ad v. 136 falso tractum sit ab excerptore. Ibidem 337 *ipse*] *ipsa*; 339 *rigentia*] *ingentia*; III 253 *metuenda feris Hecaege*] *siluvis metuenda mycharce*; temulente interpolatum ut metri damnum resarciretur posteaquam nymphae nomen decurtatum fuit. Item carm. min. 41, 9 vocis *prisci* resectum est *pris*, inde natum *chii*; hinc porro *E* effecit *socii*. Item carm. min. 22, 46 *Achillea . . hasta* ab eo excogitatum puto, qui quaesitas tenebras voluit elucidare. III cons. praef. 3 *tegmine* ε; cf. ad l.; Stil. II 171 *musas*; cf. ad l.; ibid. 225 *annueres*; cf. ad l.; ibid. 348 *sed annus matura uerendo*, ubi tamen Stiliconis nomen, quod in plerisque, abesse non potuit¹⁾. Stil. III 120 *regni socer et*; ipse reputa. Ibidem 357 *classica* dubitanter sane recepi; vix autem credo *classica turba* pro navibus ipsis placere potuisse vel Claudiano vel ulli antiquorum; haec nempe 'turba' ibi dicitur bestias amplexa esse. Aperta loci corruptela in inprosperam hanc correcturam *classica* pro *classis* abduxerit; nos *classis torva sonat* manu poetae scriptum fuisse coniecimus. IV cons. 557 *flavum*] *fulvum*; sed luditur in nomine; agitur enim de 'Xantho'²⁾.

Porro agendum paucis videtur de versuum in IV cons. 221 sqq. ordine. In *E* enim vv. 225. 226. 227 post 220 et ante 221—224 locum obtinebant. Id quoque falsum esse facile intellegitur. Incipit nempe v. 228 Theodosii de principis virtute oratio longissima, qua regis probi esse semet agnoscere variis sententiis illuminatur. Versus

1) Eleganter de h. l. Kochius Mus. Rhen. t. 44 p. 586 adn. 1.

2) cf. de simili Senecae lusu in nomine Xantho prooemium Marpurg. 188⁹/s De Senecae apocolocyntosi p. XIV; quod non intellegi a Wachsmuthio (Stud. Lipsiens. a. 1890 p. 347) miror.

221—227 loco praefationis virtutis desiderium excitant et quasi thema proponunt. Quodsi v. 227 legimus *longis illuc ambugibus itur*, quasi excusando id dictum est; nam ipsae 'longae ambages' v. 228—418 sequuntur, scilicet proluxa illa de virtute acquirenda dissertatio. Itaque versus 227 versus 228 quia praeparat, iure optimo praecedit; idem obscuratur si *E* sequi mavis. — Addo Barthii coniectura insignitum locum IV cons. 107, ubi audimus

105 Cingite vos fluviis, vastas opponite silvas,
Garganum Alpinis Appenninumque nivalem
Permixtis sociate iugis et rupibus Haemum
Addite Caucaseis, involvite Pelion Ossae:
Non dabitis murum sceleri.

Permixtis libri scripti *PIIB* quod nihil habet omnino quo inquietemur; iuga enim permiscere idem est atque Ossam Pelio involvere quod est in v. sequenti. Itaque luxuriavit Barthii ingenium proponentis *Pyrenes sociate iugis*. Possit offendere vocula *et* quae sequitur; Claudianus enim correcto sermoni ita obtemperabat ut in sententiis compluribus parallelis copulam non poneret nisi in ultima; scribendum igitur potius fuisset *sociate, addite et involvite*. Pyreni montes abiacent eosque relinquamus; sic ego explico: primum Italici montes sociantur, Garganus Alpes Appenninus, deinde per *et* additi sunt montes Orientis qui pro uno cogitationis membro coniunguntur Haemus Caucasus Pelius Ossa. Quaeris quid habeat *E*? Ecce non ille *permixtis* sed *permitto*. Vile emblemata hoc esse agnosco neque tale quo vel ad Barthii correcturam commendandam abuti possis. Simul audaciam semidocti hominis admiror, cui quod tradebatur parum percipienti sua barbara Musa pravum dictavit.

Denique ad obscenissimos versus In Curetium provoco, ubi pudor scribam *E* impulit ut turpissimis quae sunt c. m. 43, 7 *Nam spurcos avide lambit meretricis hiatus* et 44, 8 *quae cunnum lambere causa facit* minus turpia, sed debilia substitueret haec: *Namque avide lambis meretricis labra superbae et: mendacem quae mala causa facit*; agi de immani aliquo linguae flagitio ex 43, 6 et 10 colligitur; tale non est si labra puellae lambuntur. Et in altero carmine qui mendacem pro cunno infert, castrat is Priapeam licentiam.

Haec et similia qui perpendit, ex lectionibus *E* singularibus nullam in nostra carmina admittet nisi scrupulose castigatam. Ne credas enim horum vitiorum thesaurum his tandem a me exhaustum esse, animum non cohibeo afferoque Nupt. 95 *vimina costo*] *vimina achanto* quod et blandum est et tamen plane adulterinum; numquam enim Claudianus ullo in versu elidi vocales sivit in pedis quinti morarum tertiae et quartae confinio¹⁾ (aliud est quod sane post pedis quem dixi moram quartam semel elisum est Rapt. III 341 *inmaniaque ossa*)²⁾ neque correctius illud est quam quod *C* peccavit Ruf. II 94 *succurrere aventi*. Quodsi *acantho* damnatur, nonne etiam admirabile illud *sistro* Eutr. I 499 in suspicionem cadit? Sed videas talia ac reputes suo quodque loco.

Postquam de *E* tam multus fui, de codice illius cognato *R* pauciora disputabo. Qui propter venerabilem vetustatem ex apparatu removeri non potuit; ceterum ubi ab *E* discrepat raro eius scripturas praeferes, nisi forte eadem sunt quas praebet *V*. Est etiam ubi libros *A* et *J* sua auctoritate muniat; quibus de rebus ad disputationem quam scripsi in pag. CII delego. Iis, quae peculiariter invenimus in *R*, veritatem per raro reintegrari posse teneas. Et nihil valent scripturae c. m. 9, 14 *uincta*, 9, 47 *feriret*, 12, 3 *nympharum*, 18, 13 *cursum*, 23, 18 *sophum*, 23, 20 *tuoto* medium tenens inter *tuto* et *toto*, 31, 1 *primo*, 53, 23 *corpora*; neque vero probabo illud *dicabit* 17, 42 vel *lapsa* 27, 31. In gravissimo loco 41, 14 *latiae accessit* soli habent *VA*, libri ceteri

1) cf. Eskuche Mus. Rhen. t. 45 p. 257.

2) cf. supra p. XIV.

late cessit in quo ipsum *late* error manifestus; solus *R* et *latiae* et *cessit*; unde omnino non cogimur a *V* recedere (cf. supra p. VIII). Exquisitum vero sane illud *subtraxit* 9, 13 et inde emendatio certa profecta est. Restant loci duo; et primum quidem 18, 17 illud *consensu pares* quod plerique tolerarunt, mihi nimium quantum displicebat; neque enim consensu pares mularum sunt, sed oboedientia; deinde quia adicitur *et pellibus hirtae*, etiam in verbis illis aliquid desideratur quo species mularum externa graphice proponatur; in *R* vero *concessu* exaratum est; hinc aut *conspectu* aut *incessu* temptabam quamvis conscius solius *R* parum stabilem fidem esse. De versu 32, 7 paullo confidentius iudico; ibi *utero* quod libri sequiores *PJA* suppeditant licet stare possit, ingratum tamen est, quandoquidem etiam vox *sinus* adest; exuberantius enim quis dixerit: 'sinus tumuere eum qui utero inclusus est'. Iam in *V* hic versus deest; ambo autem libri et *E* et *R* non *utero*, sed *uerbo* porrigunt, quod quantopere cum re congruat exposui in adnotatione ad l. Atqui *quem uerbo inclusum Mariae*, quod in *E*, retineri non quit; adblanditur contra quod est in *R*: *quem uerbo infusum Mariae*; Mariae enim semen verbi sane infusum est; cf. Paulini Nol. c. 27, 262 et al.; hinc provectus sum ad suspicandum: *quem uerbum infusum Mariae* eo fretus, quod hic versus in *V* deest; qui testis si accederet, fortasse ut saepius cum *R* faceret; nunc saltem non contrarius est.

Ad *ER* tertius accedit *C* tradens ille lectiones *z* in libris Ruf., Gild., Eutr., bell. Pollent. Bonus hic liber est iisque lectionibus, quas ex *w* in textum recipiendas putamus, si ille calculum addit, id exoptatissimum accidit. Itaque illud *a* (vel *ab*) *liquida aethra* Gild. 468 habent *IIA*, firmat *C*; praecipue autem bonas in solo *A* lectiones confirmat idem velut Gild. 281 *animus*, Eutr. I 13 *Immersum*, 391 *possim* (item *E*), 486 *averte*, 513 *addictus*, II praef. 13 *abluto* (item *E*).

Solus *C* non multa sunt quae servaverit; ita Gild. 276 *tollunt*, Eutr. I 354 *Carmentii*, ubi *E* *Germani*, II praef. 25 *iam* (item *ε*), II 18 *ipse*, 120 *diffudit* (perfectum, sequitur enim *nocuerunt*), 584 *curat* (item *V*²), 599 *nec*, Ruf. II 326 *aegre* (item *V*²); prae ceteris afferatur Ruf. I 205 sq. quo in loco communi, qui excurrit de paupertatis laudibus, paene absurdum est quod legebatur *tibi quaerit inanes Luxuries nocitura cibos, mihi donat inemptas Terra dapes*; neque enim horum carminum stilo convenit ut de se deque suis privatis rebus poeta loquatur et secum Rufinum comparet. Subvenit lex concinnitatis; nam cum per oppositionem v. 207, 209 *ibi* et *hic*, 210, 211 *illic* et *hic* scriptum esse constet, necesse est in v. 205 *C* sequamur qui habet: *ibi quaerit* et deinde *hic donat*; item v. 213 falso *VB tibi*, recte *Cp ibi*.

Quae vero propria vitia passus sit *C* — sunt autem nec plurima et leniora pleraque —, his exemplis illustretur: Eutr. I 40 *specie*] *speciem*, 94 *damnante*] *damnata* quod aptum ad sensum, 110 *laxata*] *lassata*, 118 *hirundo*] *hirudo*, 172 *ingere somnia*] *somnia ingere*, 180 *claris*] *plagis*, 379 *Caucis*] *caducis*, 400 *fretos*] *fractos*, 410 *scit*] *se*; violentius interpolatum est I 219 *Ne non*] *Ut nunc*, Ruf. II 94 *auenti*, 422 *credis*. Miror autem quod *fluctus* pro *fructus* Eutr. II 271 Heinsio placere potuit.

Denique vero merita libri maxime eminent in 'Bello Gothico' quippe ubi *V* deficiat; cf. modo illud *belli* praef. 18, item *muti* quod restitui sensu ni fallor egregio Bell. Poll. 17 (ubi *tantum*, quod *φ*, etiam sensui repugnat; *muti* autem contrapositum est voci *loquaces* v. 19 sicut *carentia sensu* v. 17 voci *praesaga* v. 19), *Otus* 74, *cyaeni* 218 (quod vero proximum), alia. Ita libro *C* etiam in difficillimis vv. 471 sqq., ubi a reliquis singulariter discrepat, secure nos acclinare possumus. Reliqui enim ita de Alarico desperante:

470

Qui vertice proximus astris

Post Alpes iam cuncta sibi promisit apertas

Nil superesse ratus, postquam tot flumina pulsus (var. l. pulsus)

Cinctaque fluminibus crebris tot moenia cernit,

Tot subitos pedites, equitum tot conspicit alas
 475 Seque velut clausum laqueis: sub pectore furtim
 Aestuat eqs.

In quibus ut *pulsis* v. 472 prorsus insanit, ita displicet v. 473 *que*; nam si per anaphoram *tot* cumulatur, copulam vetat castigatus sermo; displicet etiam *crebris* quoniam *tot flumina* praecessit; atque quod v. 472 Heinsius *tot flumina vallis* et ego olim *silvis* vel *clivis* (sc. *cincta*) hallucinati sumus, ne rebus quidem respondet; neque enim ibi talem in modum vel Addua vel Ticinus cincti fuere. Contra in codicis *C* lectione, quam in editione exhibui, scrupulum iam nullum sentio; quod enim hic Alaricus v. 474 moenia apprehendere dicitur, at contrarie v. 214 muri ante eum procubuisse, exaggeranti stilo facile condonamus; illud autem *lumina pubis* v. 472 scripsit poeta ut Cicero *lumina civitatis*, et comparari etiam possit forsitan *lumen iuventae* apud Maronem Aen. I 590.

Hactenus de *z*. De quo id quoque moneri potest accuratissimum eum fuisse in re orthographica; ostendunt enim et *E* et *R* nec non et *C* orthographiam saepe meliorem quam *x* vel similem Vergilii codicibus antiquissimis (cf. infra de orthogr. caput), qui codices cum Claudiani fere aetate exarati sint, etiam Claudianum hanc quae est in *z* scribendi rationem secutum esse credas.

Ad *w* procedo. Eo in exemplari saeculo nescioquo, fortasse undecimo¹⁾, nova et auctior pullulavit interpolatio quae quidem ex *BA* facile perspicitur accedente *II* qui tamen inter *z* et *w* medium locum obtinet; documenta eius et in una quaque fere pagina invenies et supra elegi p. XCIX. Summa itaque critices haec erit, ut a *w* prorsus absteineamus si modo quae praestent *xz* sana ratione defendi possint. Nihilominus lectiones *w* si prorsus neglexeris peccatum erit. Ut enim ubi *V(P)EC* consentiunt de veritate lectionis tutissimi sumus (vide quo iure eos secutus sim restituens Ruf. II 244 *noscere*, Gild. 478 *conscribitur*, similiter Ruf. II 262. 279. 283. 237. 342. 347. 362. 369. 399 et alias), exempla tamen non desunt ubi ille fallat consensus. Ex quibus haec adscribo: Gild. 39 *cumulos*, ubi recte *IIA tumulos*; 130 *nec Cybele sicco*, ubi *nec sicco Cybele* propterea praepono quia *Cybele* nomen respondet *Iunoni* hoc in versu; moris enim est ante penthemimeren eas voces ponere quae metri clausulae respondeant. Eutr. I 250 *Assyriis fervet* quod nullo pacto defendas; *BA* bene *Flos Syriae servit*. Ruf. II 230 *leges vibrato imponere ferro*, ubi *IIBA* sine elisione *stricto leges imponere ferro*. Eutr. II 471 *spectari e puppibus*, ubi *e* bene omittunt *IIBA*. Ruf. II 437 *Aera petens fraudesque animi persolvit . . . lucro* contra consuetudinem, qua dicitur *persolvere debitum*, *pecuniam*, *poenam*, non *fraudem*; *poenasque IIBA*, quod etiam magis placet propter sonum *p* litterae repetitum, quo de artificio cf. huius praef. corollarium. Ruf. II 427 *plebs obvia iam secura ruit*, ingratum est propter duo adiectiva, neque perspicitur cui *obvia* plebs sit; fluxerit vocabulum ex Lucano III 80; *undique* in *IIBA* multo magis sensum auget. Ruf. II 472 de turri legitur *Cocytia findit aequora triste gemens et fletu concita plangit*, sed *fluctu* pro *fletu EVPC*; probavi ad l. ex Ovidio, *plangere* idem esse ac *tundere*; igitur sicut aequora turrim plangunt, ita turris plangit aequora; sequitur ut *concita* ad *aequora* trahamus nisi forte conari malis emendationem *et fluctus concita plangit*; immo adiectivum quod est *Cocytia* quasi iteratur verbis *fletu concita* ita, ut etiam sonum similem captet poeta.

Sed pergamus. Nupt. 25 *IIA* praeclare *Lena*, *Em* cum *VP* prave *Plena*; item Stil. I 174 *nullum* fortasse recte *IIA*. Porro ex *IIBA* recipiendum mihi erat *acerbus* Gild. 300 nec non fortasse Gild. 308 *ceu numen praesensque vocor*, neque enim *praesens* quid significet satis intellegitur nisi *numen* praecedit (ita monuit Buechelerus); porro ex *IIB arces* Ruf. II 189, item *est* omissum Eutr. I 232 (de huius omissionis lege cf. infra

1) Scripturae genus in *w* minusculum et illorum saeculorum sollemne proditur e. g. III cons. 160, ubi *undis* pro *uinculis* tradebat; ergo *d* cum *cl* confusum est.

grammaticas observationes), Stil. III 231 *vincit* (nam tempus praesens unice verum vindicat *reservat* v. 225); ex *IIA vix tum* Ruf. II 416, Gild. 89 *agebat* (solet nempe Claudianus verbi singularem praeferre ubi duo subiecta sunt, modo id metro concedatur), Gild. 496 *contusa* (= ϵ), 501 *Arctove*, Stil. I 222 *salius* (cf. supra p. CX), I 122 *vicit* (cf. *stetit* v. 120, *egit* v. 122); Stil. I 234 *iungi* (ita etiam *II*¹ ex corr.); *iungit* enim in *quotiens* non quadraret, quod anteit; III 275 *mihī*, quod anaphorae bene inservit; *dum* quod in φ , et otiosum est et melius legitur v. 280.

His recensitis facile concedes nonnumquam etiam ita rem se habere ut z cum x erraverit, in y verum servatum fuerit idque ex y solummodo transierit in w . Hinc codicum *IIBA* merita orta sunt. Increscit autem eorum auctoritas in iis carminibus ubi deficit *C*. Ne vero ex his tribus testibus aut *II* in apparatu supervacaneum arbitreris aut adeo *BA*, etiam hisce singulis singularia merita propria esse paucis evincam; quas quidem lectiones monachorum barbarorum semidoctae coniecturae deberi nulla cum probabilitate contendes.

Primum ex *II* haec vide. Eutr. I 65 *Quam* quod firmant ϵA . Stil. II 313 *plus ideo sumenda tibi fastigia vitas* quod firmat *E*; sensus eximius hic est: 'fastigia, quae vitas, eo plus tibi sumenda sunt, ne' eqs.; miror hoc despici potuisse a doctis. Nupt. 7 ubi de vera in *II* lectione disputavi ad l. Nupt. 68 ubi cum de *V*¹ non constet, magis fortasse *II* quam *A* sequendus fuit. Eutr. I 504 *hebrus* nomen ex corr. II 250 *graio iam*; neque enim hac in metri sede *iam graio* collocare solet poeta (cf. caput de re metr.). Gild. 253 *praereptus*. Stil. II 460 *ore*; cf. ad l. Stil. III 277 *erit*; etenim *eat*, quod in φ , molestum est iuxta *ire* quod sequitur. Eutr. II 566 *squalescit* quod verius est quam *squalebit* aut *squalebat*, quandoquidem praesens ibi tempus concinnitate exigitur. Gild. 330 duce *II devictis tumuit dementia Mauris* rescribendum putavi quoniam etiam ϵ *devictis Mauris* servavit. Ita nempe etiam Eutr. II 207 illud *praetendas* et dignum per se est quod perpendatur et occurrit etiam in ϵ ; Bell. Poll. 113 *furoris II* et ϵ verissime; VI cons. 612 *genius II* et *E* fere item. Addo Gild. 370 *minas*, quod Vergilii comparatione commendatur; Ruf. II 505 *viciūque* (ita enim primum scripserat *II*); Stil. I 316 *emicuit*; 252 *Ger* nomen (?). Contra iure, ni fallor, expuli quod occupabat editiones Eutr. I 74 *nitimur*; et alia.

Sed etiam codex α unde *B* et *A* descenderunt genuina solus impertit aliena a *II*. Cuius rei, ne largior videar, paucissima haec documenta adpono: Ruf. II 387 *redi*, Gild. 113 *Nunc*, 385 *minuit* (item sane ϵ et *II* ex corr.), Eutr. I 235 *ignominia*, 155 *primoque* (vix enim hunc sensum capias nisi ita scripseris); item 493 *geremus* edendum fuit; respondet enim futurum *latura* v. 495; Stil. II 90 *renidentes*, VI cons. 44 *tecta* (ubi etiam *II* conferendus), Bell. Poll. 259 *ora*; atque etiam Eutr. II 428 *coniungit foedera monstro* inter lectiones traditas unica est quae tolerari possit. Nec non et *posse queas* Stil. II 331 receptam lectionem inhabiliorem paene superat pretio.

Paulo graviores autem testes *B* et *A* ibi sunt ubi inter se differunt. Sunt enim etiam quae vel *B* vel *A* solus suppeditet neque haec pessima omnia, ita ut aut sumendum sit in α duplices lectiones multas adscriptas extitisse aut libentarios *B* et *A* etiam alia praeter α eaque bona exemplaria inspexisse. Ceterum *B* ab *A* facile vincitur.

Et *B* quidem simul et insipientissimus scriba fuit et neglegentissimus (mira libidine copulam *que* praetermittere et exstirpare gestit) taedetque plurimarum eius scriptio-num. Quo tamen taedio abripi nolis. Non sine admiratione enim videbis nonnumquam lectissima, quae ex *E* et ϵ innotuerunt, emergere in *B* quam rem supra p. C ostendi; hic plura proponam: Ruf. I praef. 17 sq. *servans* . . . *regit* nobilis lectio non comparuit nisi in *EB*; ita Ruf. I 91 *fulvis* $\epsilon A^2 B$, 133 *urna* $\epsilon A^2 B$, II praef. 6 *dele recinge* A^2 , cf. *B*, II 73 *sibi* $A^2 B$, 372 *flexus* *EB*, 420 *visa* *EB*, 445 *reposcit* *E* idemque voluit *B*, Gild. 31 *araxem* ϵB , 510 *austtris* ϵB , fesc. 1, 11 *praedo* *E ϵ B*, Nupt. praef. 13

rh(o)eton EB, Eutr. II 4 *ducitis EεB*, praef. 40 *non εB*, Stil. I 3 *conubii EB*, ibid. 23 *cursus εB*, Stil. III 169 *bacchus εB*, III cons. praef. 9 *Degenerem EB*.

Itaque interfuit anquirere bonas in *B* lectiones etiam ibi ubi *Eε* tacent silentque, rarasque quasi ex stercore margaritas indefessus collegi velut Gild. 60 *subit*, 389 *isdem*, Stil. II 336 *his*, 467 *ortos* (consentit *A*), III 326 *fluviis* ubi *E* in *A* suam crucem dedit (cf. supra p. CX), VI cons. 107 *uenientem* (consentit *A*), Bell. Poll. 129 *fugavit* licuitque etiam *binas* Eutr. I 6 Claudiano reddere et alia fortasse velut illud *diras* Eutr. I 4 vel Eutr. II 383 *purgatam*, Ruf. I 175 *disterminat* (cf. ad l.), Stil. I 125 *triste* (cf. ad l.).

Quae tamen sicui pauciora vel debiliora videantur, concedam; firmitus aliquanto recensionis nostrae subsidium codex *A* fuit ille omnibus reliquis recentior, sed quem 'Ambrosianum optimum' haud iniuria praedicavit Heinsius (ad VI cons. 252 et 48 et saepius). Textum quidem librarius Italus eundem, quem et *B*, ex *α* transtulit, intexuit tamen doctiore quo praeditus fuit iudicio cum elegantias multas prorsus spurias et libertate impudentissima fictas quarumque magnam partem nescio an non propriae Minervae debuerit (tales sunt Eutr. II 223 *moneare*, 337 sq. *vultus tum tegmina cunctis Serica, desertas custodit Sarmata portas!*), tum vero alias haud paucas verissimas, alienas a *B*, quas aut in *α* adscriptas aut ex aliorum exemplarium comparatione comperisse dicendus est. Eius optimi generis scripturae sunt e. g. Gild. 284 *massilas* (idem *V*), 377 *Alterius* (idem *V*), 519 *olbia* (idem *Vε*), Eutr. II 241 *lydi* (*lidy V*, *lidii φ*), 247 *arant* (idem *V*), I 287 *omissum est* (item *V*), 61 *miles stabuli* (cf. *EB*), fescenn. 2, 24 *foeta* (cf. *II*), Ruf. I 266 *signa* (cf. *EV*), Eutr. I 485 *vestrae* (cf. *E*), II 528 *non flammea vultu* (cf. *E*; haec lectio minus certa; interpretor: 'non flammeum vultu vestita est'), II 339 *solliciti scene* (cf. *PC*), Ruf. II 222 *elisa* (cf. *E*). De consensu *RA* in carm. min. 31, 60 et 41, 11 vide supra p. CII.

Haec atque similia et optima et rarissima quia tradita accepit *A*, vigilandum est, num etiam alia eiusdem pretii indidem ille acceperit, quae inter nostros neque *V* neque alius testis; simul summa cum cautione examinandum utrum veram talia antiquitatem redoleant an originem spuriam.

Et de Laudis Seren. 87 probabiliter disputasse mihi videtur J. Koch de codd. Cuiac. p. 61. Adde Eutr. I 300 *quam pulcher conspectus erat* (item in *V* manus posterior), *pulchre φ*; nempe *pulchre conspici* pro *pulchrum aspectum praebere* Latinum non est. Gild. 41 *aut*; Eutr. II 271 *glaucae*; 511 *latius*, quod necessarium puto, non sufficit enim vagari pueros, sed latius vagantur quam si custos adfuisset; Stil. II 210 *perdunt?* 473 *arridet* (item *A*); III 264 *Latio* (item *V*³ *ς*); carm. min. 17, 9 *monstret*; 27, 57 *iam*; 27, 91 *thabeo*; 31, 53 *quae*; 53, 109 *auersa*; 9, 46 *cydonas*. Item Nupt. 68 *A* secutus sum, poteram etiam sequi *II*. Summopere placet illud *sentit* Ruf. I 131 (praesenti scilicet favet sententiarum conexus), placere possit etiam *nigra* Ruf. I 222, Stil. III 167 *est* (item *ς*). Contra suspiciosius est et illud *simul ac* Gild. 227 et alia multa.

Hactenus de *IIA*. In carminibus minoribus codex *J* codicibus *II* et *B* substitutus est; tam scilicet aequabilis eorum indoles; solet itaque conspirare *J* cum *PA*. Rarius cum *R* facit (c. m. 31, 1 *numine, nomine*; 22, 12 om. *et*; 46, 12 *soceri*; cf. et 22, 25; 27, 82; 47, 5); semel solus cum *E* (20, 15 *germine*). Hoc magis notabile, quater ab *J* corroborari lectionum *A* praestantiam; rectissime enim *JA* c. m. 27, 83 *flauo*, 53, 120 *cynthi*, speciosissime iidem 16, 2 *deligo*, 31, 5 *cautes*; minus vere 20, 19 *summis*.

Sub finem huius librorum recensens separatim paucis de panegyricis De III et De IV consulatu Honorii agendum est. In quibus destituit nos *C* neque ex stirpe *z* accipimus nisi excerptas lectiones *E*. Sed etiam *V* optimo destituimur atque num omnino in libro *x* scripti fuerint hi panegyrici tenebricosior quaestio est. Dependet itaque ars critica ex librorum *PIIBA* testimoniis, i. e. ex sola fere classe *w*, nisi quod *II* et *P* nonnulla ex *y* vel *z* servasse videri possunt. *P* autem hic parum a reliquis recedit,

artiore vinculo cum *II* conectitur¹⁾ suntque hic fere bini gemini *IIP* et *BA* contra ponendi. *II* autem palmam facile reportat.

Et primum *IIP* una verum tradunt: III cons. 48 *producere* (cf. *ε*), 173 *ipse*, 181 *fectas* (cf. *E*), 183 *iunctas* (cf. *A*), IV cons. 126 *violata* (id placere debet propter *V* consonantis assonantiam), 170 *non* (= *E*), 573 *imposita*, 648 *donanda* (cf. *E*); praeterea IV cons. 655 *liebus* vel *libeus* saltem *b* litteram conservat nominis *suebus* (cf. p. CIV adn. 1); etiam III cons. 204 *disperdere* nescio an verum videri possit.

Una peccant *IIP* hisce locis: III cons. 2. 17. 22. 95. 120. 146. IV cons. 109. 164. 180. 190. 627.

II solus verum offert: IV cons. 30 *possunt*; 33 *tumulos* (97 *purpureos merito?*); 208 *simili* (cf. *E*); 296 *censesue*; 298 *negat* (cf. *E*); 412 *hinc*; 438 *navita syrtis* (cf. ad l.); 452 *cymber* (cf. *E*); 500 *largi* (cf. ad l.); 573 *uecte*; 624 *ter* (cf. *E*). Idem tamen saepe etiam solus vitium intulit²⁾.

Multo frequentius in *P* deformatus textus cernitur aut stultissimis calami erroribus³⁾ aut temerata a sciolis lectione⁴⁾. Laudem non meruit nisi in hisce quae propria habet: III cons. 49 *portare*, 133 *fleret* (*floret E*), IV cons. 34 *quid* (cf. *E*), 68 *cursus* (id quod verae lectioni proximum), 174 *astra* (de quo idem valet), 325 *demserit* (de hac quoque pretiosa corruptela idem valet), 319 *ne* (cf. *E*), 623 *grutugi* (cf. *E*); orthographica III cons. 147 *odrisium*, IV cons. 285 *conexa*, 625 *sumerse*, 527 *gortinia*. Erit fortasse qui etiam illi *uenit et* IV cons. 371 subplaudat; adde 602 *meonidas*.

Libri contrarii *BA* saepe quidem una peccant; ceterum merita eorum in carminibus his duobus adprime comparent; et recte quidem unanimi tradunt: III cons. 2 *terque tuas*, 17 *hastis*, 22 *regumque*, 95 *auctores*, 135 *ferri*, 142 *cunctos* (id enim probum est), 146 *triumphum*, 156 *nurum*, 187 *non*, IV cons. 159 *dearum*, 385 *differ*; in quibus monendum assiduo etiam *A* aut adeo *E* cum *BA* concinere.

Haud raro etiam evenit ut aut *B* aut *A* solus omne punctum tulerit, atque etiam in his frequens in *E* consensus, quem consensum iam supra p. C et CXV de *BE(ε)* observavimus.

Tradit *B* cum *E(ε)*: III cons. 174 *morari*, 208 *bacchi*, IV cons. 155 *signas*; cum *A*: *ditat* IV cons. 38, *iussum* 529; solus plausibilia haec: IV cons. 169 *mutatus*, 251 *nequit*, 403 *despice* (*despue* enim mihi turpius visum), 408 *ostendet* (de futuro cf. *docebit* v. 406); III cons. 85 de *ostentat* cogitandum. Solus *B* (cum *M*) servat verum IV cons. 14.

Item *A* tradit cum *E(ε)*: III cons. 22 *scuta*, IV cons. 24 *massilas*, 69 *traditus*, 303 *neu*, 486 *pelle*; solus *A*: III cons. 70 *halis*, IV cons. 228 *disce orbi quod quisque sibi* (cf. *P*²), 340 *neu*.

Nonnumquam denique etiam diversarum classium committuntur libri; sic *IIPA liniger* IV cons. 573; *IIB passi* IV cons. 3 (et nec 281⁵⁾); *IIA immanis* IV cons. 250 (cf. ibi *E*) et *averso* 483⁶⁾ et *potitus* 46; *PB cinctu*, *cumtu* IV cons. 602⁷⁾; *PA credere* III cons. 109, *limenque* 164 (cf. *E*), *relinquunt* IV cons. 44 (cf. *A*) et *obstrusos* 275 quod proximum ad verum (cf. *E*)⁸⁾.

Et haec quidem leviora. Superest res summi momenti; etenim fors tulit ut carmen De IV consulatu per socordiam antiquissimi librarii detrimentum pateretur quadrifarium. Agitur de eius versibus 315 *Incesto possessa seni uictura feretur*, 432 *Subnixus Stilichone tuo quem fratribus ipse*, 509 *Despexit muros rigido munita Lycurgo*, item de verbis *fluctus Alpinos genitor rupit te consule* v. 636 sq.⁹⁾; haec plane deesse scito et in meis omni-

1) Quam artus nexus sit, etiam IV cons. 375 proditur, ubi *porrum P*, indidem *portum* effecit *II*.
2) Vide III cons. praef. 1; III cons. 11; 22; 108; 114; 129; 135; 196; 203; IV cons. 13; 88; 149 (*ore*); 244; 254; 372; 409; 522.

3) Vide III cons. praef. 7 *ce*; III cons. 5 *axitus* similique v. 31, 88, 101, 115 et pluribus locis.
4) Ita III cons. 147 *sudauimus*, IV cons. 20 *tandem*, 138 *serere*, 185 *recuso*; cf. praeterea III cons. 51, 78, 95, 96, 105; IV cons. 211, 212, 344, 348, 401, 422, 486 (!), 511, 628; miro modo cum *ε* convenit *P* IV cons. 496 (*moritur*) et 386 (*uenerem*, ubi differt *E*).

5) *IIB* una peccant III cons. 26 *patrem*, 49 *galeas*, IV cons. 148 *rapide*, 604 *dubitarent*.
6) *IIA* una peccant IV cons. 363 *tangit*, 513 *uigor*.

7) *PB* etiam *transnare* III cons. 45 et IV cons. 623; una peccant III cons. 127 *puerique* (cf. *E*), IV cons. 257 *dominare*, 266 *consulimus*, 481 *arcu*, 603 *profferret*, 618 *promissi*.

8) *PA* una peccant III cons. 111 *confugis*, IV cons. 270 *orbe*, 272 *uquam*, 595 *flamina*, 639 *erit*.
9) Ceterum etiam v. 14 *rariusculus*; non adest enim nisi in *B* (cf. *M*²); deest etiam in *ε* multis.

bus *PIIBA* et in *A* et in ξ omnino universis fere quotquot novi; quin etiam defuisse in clarissimo Lucensi testatur *E*; certe hic ea in ora libri *A* non suggestit; solet vero in versibus quos *A* praeteriit suggerendis accuratissime agere. Claudiano poetae derogare hosce versus insanire est; desiderari certe non quit v. 315, idem valet de v. 509; etiam in v. 432 Stiliconis nomen ut pronuntiaretur paene necessarium fuit; hinc etiam verbis *fluctus Alpinos* eqs. v. 636 fides corroboratur; et hoc quidem loco propter verba repetita *te consule* in errorem scriba *y* inciderat videlicet; item quoniam v. 508 ab *Res*, v. 509 ab *Des* incipit, quod simillimum, scribae oculi ab *Res* statim ad *Quae* v. 510 properaverant.

Atque iam vide conclusionem. In archetypo Ω versus illi adfuerint necesse est; atqui libros *BA*, item *PII*, item *A*, item *E* ex apographis z et w omnes descendisse constat; ergo librarius *y* is fuit, qui primus versus eiceret; ergo libri etiam ξ in carminibus De III et De IV consulatu dependent ex solo *y*; eadem carmina in exemplari stirpis *x* paene nullo extabant. Quodsi tandem Isengrinus editor versus funditus ubique excisos ex unica Capitonis antiqua membrana deprompsit, de huius exquisitae membranae origine sedulo quaerendum erit; quod officium suscepimus in capite VIII quod est de editionibus; apparuit autem ne Capitonis quidem librum prodiisse ex stirpe *x*, immo suffragari assolvere libris z ; ita ut iam paratissimi simus ad spondendum caruisse *x* panegyrico utroque. Quoniam vero in *y* omnino interciderant versus illi qui in causa sunt, non ex *y* ipso, sed ex patre eius y^1 completiore longa via profectam esse membranam Isengrinianam coniectarium erit. De vestigiis versuum tenuissimis etiam in aliis membranarum detectis adnotatum est ad locos singulos.

Tale igitur carminum De III et IV consulatu fundamentum positum est estque fatendum commentis doctorum atque immutandi libidini paullo latius in iis campum patere: vide modo quae dedi ad III cons. praef. 3, III cons. 2, 76, 102, 118 al.

ξ In his de quibus actum est manuscriptis ad manum Claudiani recuperandam continere me posse censui. Innotuerunt praeterea per bibliothecas Occidentis dispersa alia multa, quos codices signabo ξ et 'deteriores' breviter nominabo, quamquam intersunt qui codicem *II* laude aequant, vincant *B*. Quotquot novi eorum, in capite quod erit de ordine carminum Claudiani enumerabo et per classes disponam. Hoc loco in *M* his me cohibeo. Et elegi ex iis codicem Ambrosianum *M* S. 6 membr. saeculi XIII, quem totum contulit J. Koch et siglo signavit *M* et diligenter descripsit De codd. Cuiac. p. 21 sqq. Memorabile est, quod docuit idem, olim hunc librum Cuiacii fuisse et adhibitum in famosa editione Claverii. Ex duobus exemplis descripsit eum Andreas monachus; nam in carminibus politicis et maioribus prorsus cum *w* facit¹⁾, his postquam subscriptionem addidit *Andreas scripsit cui prospera queque dies sit finitum opus esse ratus*, ex alio deinde exemplo supplevit carmina minora; id autem exemplum plurima communia habuit cum codice *V* pendebatque ex x^2), ita tamen ut sat multas etiam

1) cf. *celi terrequae* Eutr. I 9 (= *IIA*), *portendant* 14 (= *A*), *ruptoque* 16 (= *B*), *locandi* 24 (cf. *P*), *des* 29 (= *BA*), *mutatus* 35 (= *A*), *cepit sepe tamen* 44 (= *BA*), *recissos* 47 (= *P*), 61 *tabulis* (= *B*), *mittimur* 74 (cf. *II*), 126 *cespite* (= *A*), 131 *misere* (= *A*). *iunctam* 276 (*uinctam* *A*); 285 *flagitat* (= *C*). Inprimis interpolatarum lectionum, quibus *A* a *B* differt, multae iam in *M* extant, bonarum lectionum, quibus *A* praecellit, fere nulla. Ceterum procedente licentia *M* scripsit e. g. Eutr. I 97 *et retinet mores quos perdidit etas*, ubi *retinet* iam *II*. Vide praeterea I 104 *genero*] *puero*, 102 *rogantem*] *negantem*, 111 *passa*] *pulsa*, 191 *succisa*] *succensa*, 245 *sola*] *nulla*, 266 *mergi*] *iungi* et futilia plura. 2) Minus plana similitudo in c. m. 30, quo carmine inceptit Andreas. sed cf. v. 77 *mouet*, 73 *ueller* et *ouili*, 108 *dilexi*, 116 *ad*, 121 *pule(h)ro*, 187 *facta*; in aliis velut c. m. 53 et 25 multo magis concordant *VM*, vide 25, 2 *intextis*, 6 *amictus*, 7 *translucent* et ita porro (124 *nurum* *VM*; erravit Jeepius). Nihil sane concludi velim 25, 101 ubi manifesta fraude *M* *peplumq; solute*; ibid. 105 *fremetem* et *M* et *V*; erravit de *M* Jeepius; contra 132 *animos* *V*, *animas* *M*, iterum ille erravit; nec non idem in his quae sequuntur: 140 *M* non *phebe*, sed *phebe*,

ex *w* scripturas admitteret. Itaque lectiones *M*, ubi ab omnibus meis manuscriptis differunt, in corpore maiore quidem raro adscripsi (graviore fortasse Eutr. I 280 *absidere* = *P*, Nupt. 213 *docte comp. textum* = *P*, IV cons. 497 *refixa*; perraro salus ex *M* petenda fuit, cf. fesc. 2, 29 *flumineo*); neque vero saepius in minorum carminum collectione; laudabiles enim quas in his praestat lectiones omnes fere etiam aut in aliis aut in *V* extant ut hunc attulisse sufficiat; excipias fortasse c. m. 25, 29 ubi nescio an ex *M* colligas etiam *V*¹ scripturum fuisse *interque suorum*. Ceterum peculiariora in *M* omnia talia visa sunt quae neglegere fas esset; ita 49, 3 verum est *obnixa natatu*, spurium in *V* *obnoxia tactu* nec profecto minus in *M* *obnoxia tractu*; falsissimum in *M* 49, 20 *uectura*, e ex *i* corr., itaque ortum ex *uictura*. Neque vero placent 26, 48 *fidam* firma, 28, 32 *partes* vires, 29, 23 *curas* gentes. Gravius fortasse 26, 79 *remitteris* (punxit m. 1).

Carmina minora, quae *M* habet, non *V*, haec sunt: 8; 21; 15; 16; 9; 4; 2; 5; 17; 7; 12; 11; 10; 6. Sed ne in his quidem ex *M* meliores quam ex reliquis libris scripturas expisceris vel de codicis *V* virtutibus commonearis; nisi forte illud *invidiamque tulit* 11, 4 plus debito tibi imponit. In appendice vero carminum minorum sane pro unico praeter *V* antiquo fonte libro *M* utendum fuit; quantulum ibi eo proficiamus suo loco dicetur. Denique non neglegendum fuit quod in *M* folio ultimo manus 1 Claudiani operum catalogum conscripsit (J. Koch p. 47) quo nullum ego novi aut pleniorum aut antiquiorum; extat in eo titulus *De bello Pollenciaco* vix ille genuinus, fortasse tamen non minus verus quam *De bello Pollentino* quod obtulit *V*¹); eius itaque de titulis testimonia nonnumquam citavi.

Ab *M* ad ζ reliquos proceditur.

Lectionis specimina multorum manuscriptorum in promptu mihi sunt, alia parviora, ζ largiora alia; quae dum contemplor, quamquam librorum classes eorum ope praecise definiri non posse intellego — nimia enim exemplorum fluctuatio atque ubique fere indoles mixta nec simplex comparuit —, tamen quatenus res concedet definire conabor, ita quidem ut unum quemque librum suae lectiones quotquot idoneas habeam illustrent. Confert aliquid vel potius multum ad classes dignoscendas etiam adornationis carminum inconstantioris observatio. Qua in adornatione iam sua via procedit *V*, sua etiam *C*, quem tamen ex ordine qui est in *E* dependere coniciemus; pugnant etiam interse *P* et *II* et *B* et *A*; iam vero libri ζ quatenus aut *E* aut *V* aut *P* aut *II* aut *B* sequi in ordinatione videantur, in proprio capite cum cura disceptabitur. Hic de lectionibus variis rettulisse sufficit.

Sequitur librorum ζ inventarium per ordines dispositum. De praefatione libri in Rufinum secundi teneas, ubique eam, ubi nihil adnotatum, falso loco ante Bellum Gildonicum extare, ita ut in eius v. 12 plerumque legatur *Gildonis*.

Ad *x* adnumeramus eos codices, qui gravioribus locis cum *V* (et *G*) vel etiam cum *P* ibi congruant ubi *P* ex *x* pendere videtur; omnes autem fere admixtas habent lectiones *z* vel *w*.

β = Vaticanus 1660 membr. saec. XIV forma maxima; magna ex parte ex *V* descriptus videtur.

St = Laurentianus pl. XXXIII 4 membr. 4° saec. XIII; praefatio Ruf. II ante Bell. Gild. collocata; tamen ibi v. 12 *et geticam* (idem prorsus in *q* accidit). c. m. 30, 25 *decus est atque uni* (= *V*, quod rarum; item *T*); ibid. 1 *tanto cur tempore* (= *VE*); Stil. I 222 *flexusque sycambrus . . curvet* (= *VP*); adde Nupt. 2 *primoque*, Stil. III 57 *fessis*. Idem vero

i. e. *plebe*; 53, 31 *M* non *restringite* (= *V*), sed *restringite*; 35 *V* *teneto*, *M* *tenete*; 49, 2 *Audit et emerito* et *V* et *M*; 18, 10 *vices VM*.

1) cf. supra p. CVIII.

III cons. 22 *scuta et recentes*, Nupt. 25 *lena*, Theod. 48 *sui* (= B), Nupt. praef. 13 *rhetum* Stil. I 94 *nisos* (cf. B θ).

T = Laurentianus pl. XXXIII 1 saec. XV—XVI; carmina minora ex *St* descripta videntur, in carm. maioribus certe multis locis ex *St* pendet (IV cons. 20 *tantae*; idem Antverpiensis *At*).

Descripti autem sunt ex *St* teste Eduardo Schwartz codices Palatinus 1714 saec. XV et Laurentianus pl. XXXIII 3 saec. XV.

L = Laurentianus n. 250 membr. saec. XII—XIII olim bibliothecae S. Marci atque 'de hereditate Nicolai Nicoli'. Adhibitus a Jeepio. Praefatio Ruf. II suo loco est; v. 12 *et gethicam*. Nupt. 289 *priscus* (= VP), 301 *premis* (= VP), 308 *tante* (= VP), Eutr. I 333 *condidit* (= VP), 188 *dementia* (= V); 291 *thebas* (= VC), 251 *uertunt* (= ECVII), 250 *assiriüs feruet* (= PC, cf. V), Nupt. 319 *hic est hic* (= VPB); multa vero etiam cum *w* habet: Nupt. 307 *leges* (= PIIA), 317 *tantis quae* (= IIA), 325 *consorte* (= IIB), Eutr. I 211 *quid* (= A), 214 *fluerent* (= PIIBA), 233 *Femineas*, 235 *ne* (= BA), 274 *tu* (= IIB), 302 *inductoque* (= PIIBA), 353 *uada* (= IIB), al. In cc. de III et de IV cons. saepius cum *HP*: III cons. praef. 1 *non est fas aquilis*, III cons. 2 *teque tua(s)*, 17 *escis*, 22 *signa*.

q = Laurentianus pl. XXXIII n. 5 membr. 8° saec. XIII. Praefatio Ruf. II ante Gild. posita; tamen v. 12 *et geticam*. Ruf. I 99 *fraudes* (= V), 86 om. *o* (= V), 65 *lapsare* (*laprare* V), 57 *in carcere* (= V), fesc. 2, 13 *mitiusque* (= VP), Nupt. 2 *primoque* (= VP), Ruf. I 69 *tuetur* (= VPE). Ceterum IV cons. 126 *violata*, Nupt. 25 *plena*, Gild. 19 *uisu*, Ruf. I 8 *diuiso* (= CII), 95 *quem* (= E), 22 *querar* (= B), Ruf. II 22 *remittat*, 72 *abnegat*, 135 *metallis*, Gild. fin. *muros et obvia*. Denique Poll. 19 *armasse* (= L).

Ξ = Laurentianus pl. XXXIII 2 chart. 8° saec. XVI, quem sic ut est ex libro saeculi XII pure transcriptum videri dixit Schwartz qui contulit. Saepiuscule quidem cum *w* conspirat habetque *salus* Stil. I 222, *sui* Theod. 48, tamen cum *V* tradit *quaesitus consul* Theod. 9 et *doctior* fesc. 1, 2 quod rarissimum. Prae ceteris *St* et *T* adaequare videtur. Doctum scribam id prodit quod c. min. 25, 28 pro dubia lectione spatium vacuum reliquit.

Θ = codex Urbinas 657 membr. 8° saec. XV; liber splendide scriptus; praefatio Rufin. II suo loco posita. Stil. I 67 *cessit tibi medus* = VP, 222 *sicambrus* . . *curvet* = VP, Nupt. 2 *primoque* = VP, 25 *plena* = VPBE, Stil. III 57 *fessis* = VPII, Gild. 19 *ultu* = VPCE, Ruf. II praef. 12 *et geticam*, Ruf. II 135 *columnis*; IV cons. 126 *uiolata*; ceterum III cons. praef. 1 *non est fas aquilis* = II, III cons. 22 *iacentes* = II et *signa*; denique c. min. 25, 28 *utque erat interiecta*, Poll. 19 *armasse*, Stil. I 40 *armis*.

Ve = Vaticanus 5157 membr. saec. XIV; incipit a Rufin. II 169; praefatio Ruf. II non ante Gild. posita. Stil. I 67 *cessit tibi medus*, 222 *sicambrus* . . *curuel*; III 57 *fessis*; et plerumque, ut videtur, cum *Θ*; habet vero Gild. 518 *sulcos*.

Lb = Parisinus 5719 (olim Colbertinus) membr. form. max. saec. XIV; in carminibus minoribus artissime nexus cum VM; c. min. 53, 6 *crebro*, 13 *ad*, 17 *cognoscet*, 65 *terras*, 60 *ruendi*, 84 *crucoris*, 89 *uelud tuto*; in maioribus sicut M ad *y* et maxime ad *w* se acclinnans: Ruf. II 22 *remittat*, 72 *abnegat*, IV cons. 126 *temerata*; rarius *ducti* Ruf. I praef. 13 (= C).

Ad classem *y* primum adscribo libros eos qui *z* characteris plus minusve memoriam servare videantur:

Br = codex Musei Britannici 6042 membr. saec. XIII ineuntis. Praefatio Ruf. II non ante Gild. invenitur; liber Ruf. II incipit a v. 209; eius vv. 1—208 cum praefatione desunt; ceterum codex his commendatur: scripsit cum C Ruf. I 198 *tyare*, 205 *ibi*, 206 *hic*, 207 *ibi*, 204 *opulentior*, 208 *saturantur*, 244 *ne*, 260 *solus medio se*, 266 *signa* (= EV), 276 *lassa* (= V), 154 *levavi* (= A²). In v. 252 *Sinis* nomen integrum servatum.

Ca = Chisianus H VII 236 membr. s. XV ex bono libro descriptus, qui habuit Theod. 322 *amentatus*, Eutr. I 51 om. *que*, Stil. I 66 *virgatas figere*, III cons. 22 *scuta*, Nupt. praef. 15 *renato*, Gild. 519 *olbia* quod rarissimum, Theod. 47 *rerum*; cum *w* scribit *fundit* Ruf. II 23, 72 *abnegat*, Gild. 19 *cisu* al.; saepe cum *γ* facit (ita Stil. I 94 *mysos*).

Pn = codex Patavinus capituli cathedralis D 43, 75 chartac. 8° mai. saec. XV, ipse quoque ex sat bono libro transcriptus. Habet enim Ruf. II 22, *remittat*, 72 *abnegat*, tamen 135 *columnis*, Gild. 518 *sulcos*, Nupt. praef. 13 *reton* (cf. *B*), 15 *renato*, Nupt. 2 *pronoque*, Gild. 20 *legibus* (= *II*), 519 *obvia*, Stil. I 67 *medus tibi cessit*; carm. min. 25 29 *assurgit*. Itaque multa ex *w* inspersa; item in carm. min. 53 = *PJA*; sed m. 2 lectiones *x* ibi curiose adscriptis.

F = Laurentianus pl. XXXIII 6 membr. saec. XIII, in quo rariora nonnulla delitescunt velut Theod. 9 *quaesitus consul* (= *EVIII*), 47 *mentis* (*EV*), 53 *ferox* (= *EV*, nusquam alibi), III cons. praef. 3: *saluit* (= *E*), Ruf. II 45 *nam plaga* (= *EC*; in *V* teste Schwartzio iam ex *nam* correctum); a quibus distant haec: IV cons. 117 *prospera* (= *LA*), Eutr. I 491 *nomina* (item *A Ca Ve*), Stil. I 40 *armis* (= *L*). Idem etiam Gild. 518 *muros*, 19 *visu*, Nupt. 2 *pronoque*, Stil. I 222 non quidem *salius*, sed *sauus*, etc.

Plures vero libri extant qui ea via qua *P* et *II* lectiones *x* nonnullas cum typo *y* et maxime *w* coniunxerint. Tales sunt

Vr = Vratislaviensis sine numero membr. saec. XIII; huius persimilis *P*; descripsit atque lectiones carminum Rufin., Gildon., Eutrop., Fescenn., Nupt., III consul. publicavit Augustus Degen¹⁾.

Ho = Parisinus 18551 membr. 8° saec. XII (ex biblioth. Jacobi St. Honoré n. 61) ponendus inter meliores, qui habet VI cons. 79 *tenero* . . *ungue* (= *V*), Theod. 322 *agmentatus* et 48 *sui*, III cons. 49 *potare*, Gild. 518 *sulcos*; ceterum Stil. I 95 *promochi*, 67 *tibi cessit*.

Bs = Burneianus 167 membr. saec. XIII, liber ex Galliis oriundus; habet Ruf. I 276 *lassa* (= *V*), 252 *scinis*, 204 *augustior* (= *VPII*), 173 *que* (= *EPBA*) et, quod gravius est, 260 *solus medio sed*, 143 *donabere* (contra *VP*), 224 *ex* (= *P*), 167 *riguere* (= *ε*).

Ct = Cheltenhamensis 9155 membr. saec. XII—XIII; IV cons. 440 *lenire* (= *L*), 451 *ercecie* (= *PL*), 452 *cimbrus* (= *PBA*), 471 *parthamus* (= *PL*), 481 *arcu* (= *PB*), 500 *laudis*, alias etiam *w* sequens.

Ars = codex bibl. urticae Atrebatensis membr. saec. XII—XIII; Nupt. 2 *primoque* (= *VP*), 25 *plena* = *VPBE*, Gild. 19 *ultru* (= *VPCE*), Ruf. I pr. 10 *liquidis* = *EPB*, IV cons. 20 *tandem* = *P*, 126 *violata* = *PII*, III cons. 22 *scuta EA*. Ruf. II 135 *columnis*, sed 22 *remittat*, 72 *abnegat*, 23 *fudit* = *II*. Meliora nonnumquam adscriptis m. 2.

Ox = Bodleiani ms. auct. F. 2. 16 (olim Oxoniensis 2077) pars *A* membr. saec. XIII, a bibliopecto compacta cum *Oy*; minoris pretii, faciens III cons. praef. 1 cum *II*; item IV cons. 21 *gentis seriem* = *II* al.; habet Ruf. II 72 *abnuat* (= *EVC*), IV cons. 114 *parcus*, Pollent. 18 *tenari*, 64 *tremuisse*.

Ut = Parisinus 8296 (olim Puteani) membr. 8° saec. XIV; praefatio Ruf. II suo loco est, tamen v. 12 scriptum *Gildonis*; Ruf. II 22 *remittat*, Nupt. 2 *pronoque*, 25 *plena*, Stil. I 95 *proponti* (= *II*), c. min. 25, 29 *assurgit* (= *PA*); in c. min. 53 cum *PJA* (*cognoscat* 17, *cur* 18, al.).

Lt = Cheltenhamensis 8775 saec. XIV forma maxima; inscriptum est: 'sum Theodori Pulmanni'; non magni pretii; Ruf. I 178 *Illicet* = *PII*; 227 *partus* = *PUBA*; 260 *medio sese sed* = *PIIA*; 229 *nūquam* = *PB*; 181 *ignes* = *A*; 198 *iungat* (*t* in ras.) *soliū cū cresig thiare*. Pulmannus in ed. Antverpiensi usum se esse testatur libris scriptis compluribus ex quibus eius marginalia sumpta (cf. de eo cap. VIII quod erit de editionibus); ibi quod Ruf. I 186 in mg. posuit *manet C. J. P.*, id habet *Lt*; item ad v. 198 *iungatur soliū Cyri Craesig P. J.* in mg. extat; habet *Lt* v. 183 *veluti*, 229 *numquam*, 238 *parum est*; haec ipsa in textu Pulmannus²⁾. Hinc *Lt* librum eundem esse atque vel *P* vel *J* Pulmanni hariolatus sum.

Σ = Vaticanus Reginae 1540 (olim 1681) membr. 8° saec. XIII (XIV?); Fesc.

1) De Cl. Claudiani codice Vratislaviensis pars prior progr. ed. Rogaseni 1869; pars posterior ibid. 1874; illic p. 17, hic p. 5 sq. similitudinem Oiseliā observavit. 2) Collationis specimen quod hoc de manu-scripto mihi promptum est pertinet ad Ruf. I 162—260.

- 2, 13 *miciusque* (= *VP*); ceterum Gild. 19 *uisu*, IV cons. 126 *temerata*, III cons. 22 *recen-*
tes, Ruf. II 45 *nam plaga* (= *EC*), 22 *remittat*, 63 *cernit certamina*, 135 *metallis* al.
- Fl* = Florentinus bibliothecae nationalis VII 144 membr. 8° saec. XIII
cum *Σ* valde concordans, alias etiam cum *γ* et *Ca*. Cum *LA* praebet *prospera* IV cons. 117.
- Bo* = Bononiensis 2221 membr. saec. XIV cum *Σ* faciens; huic etiam similis *Ξ* (in
c. min. 25, ubi *Σ* deficit, cum *Bo* praebat v. 28 *utque fuit intexta comas*, *Ξ* ita, omisso
vocabulo: *utque fuit *** comas*; certe *intexta* omisit *Ξ*).
- Ab* = Ambrosianus L 105 sup. membr. 8° saec. XIV; Ruf. II 135 *columnis*, Eutr.
I 491 *nomina*, Stil. I 222 *salius*; ceterum Ruf. II 22 *remittat*, 72 *abnegat*, Ruf. I praef. 10
liquidis; Gild. fin. *muros* et *obvia*; Nupt. 2 *pronoque*.
- Pm* = Parmensis bibl. universit. n. 2504 membr. 8° pars prior saec. XIII,
pars altera saec. XV vel XVI; praefatio Ruf. II ante Bell. Gild., tamen v. 12 *et*
geticam; Ruf. II 72 *abnuat* quod rarius, Gild. 518 *sulcos*, ceterum Ruf. II 22 *remittat*, 135
metallis, III cons. 22 *iacentes*, Gild. 519 *obvia*, Theod. 53 *celer*, Stil. I 95 *proponti*.
- Gu* = Gudianus lat. 220 membr. 4° saec. XIII; praefatio Ruf. II suo loco posita,
v. 12 *et geticam*; Nupt. praef. 15 *renatos* = *V*; Stil. I 67 *mediis tibi cessit*, item Gild. 19
visu; Ruf. II 22 *remittat*; 23 *fudit*; Nupt. 2 *pronoque*; Theod. 322 *augmentatus*; Gild. 518
muros, 519 *obvia*. Ruf. I 5 *mari*. III cons. praef. 1: *non est fas aquilis* = *II*. In c. min.
53 cum *PJA*; tamen v. 61: *hiis ether his terra dedit*; 86 *reuclatum* (!). Ceterum similes *Gu*
et *ρ*. Memorabilis hic liber eo est quod IV cons. 8 praebet *quiritu* solus omnium; quod
ipsum tamen commenticium esse confido; magis insignitur carminum inscriptionibus accura-
tissime scriptis, id quod sat raro invenitur¹⁾.
- He* = Helmstaediensis 499 membr. saec. XIII²⁾. Ruf. I praef. 4 *tingeret*, Ruf. I 5
mari, 44 *rapidis*, 47 *quo* (= *P*), 54 *de nostra* (= *II*). In c. min. 53 cum *PJA* congruit
(17 *cognoscat*, 18 *cur*, 53 *debita celo progenies semper*, 80 *parte*, 84 *cruorum* = *J*), immixta
tamen meliora, 17 *uiribus ullis*, 61 *His ether his terra dedit*; habet versum 125.
- Ptr* = Petropolitanus A. O. sect. CIL n. 3 membr. saec. XIII (ex museo P.
Dubrovsky) cum *II* aptissime sociabitur; ex primis in Rufinum paginis haec adpono:
Ruf. I 113 *perducam* = *IIA*, 112 *nostre* = *IIA*, 71 *flumine* = *HP*, 69 *ueretur* = *CIIA*,
65 *laxare* = *PA*, 101 *saciaret* cum solo *P*, ceterum 43 *tunc*, 50 *celo iupiter arcet*, 105
unanimes, praef. 10 *liquidis*.
- Bx* = Bruxellensis 9974/6 saec. XIII; stat certe contra *x*, habet enim *membra* Ruf.
I 96; ceterum *veretur* ibid. 69, *laxare* 65, *rapidis* 44, *flumine* 71, 105 *unanimes*, 78 *illicitumque*,
169 *invito* (= *P*), 160 *locutam* (= *A*); inter *Bx* et *BA* artior nexus non comparuit.
- Ai* = Parisinus 7936 membr. forma maxima saec. XIV; Gild. 519 *olbia*? Stil. I 222
sicambrus curvet? ceterum Nupt. 2 *pronoque*, 25 *plena*, Theod. 53 *celer* (= *PBA*), 44 *sono-*
ras (contra *VP*); etiam Eutr. II 19 *degere*.
- Gl* = Sangallensis 191 membr. 8° mai. foliis 119—146 saec. XIII; carminum
minorum desunt multa; artissime nexus libro *J*: c. min. 27, 19 *serenas*, 37 *stila*,
65 *uolatus*, 88 *Celsaque per*, 91 *reuulsus*; adde 45 *magno solem*, 59 *stellis*, 90 *centumque*
immane; cum *R* solo 37 *Signis*, 61 *conscitat*; sed descendit ad talia: 28 *Torruerint*, 35 *ar-*
ripuit, 46 *ac] et*, 55 *Hoc et cum crinibus*³⁾.
- Ld* = Leidensis 116 membr. 4° saec. XIII (primus Heinsii); differt a *BA*; ita Eutr.
I 44 *Saepe tamen coepit*, 235 *ignominie*, 268 *deterget*; porro 74 *nitimur* (cf. *II*), 129 *negat*
(*II*), 355 *ad(ductum)* (*II*); simul tamen 45 *dedita* (= *CBA*), 177 *repletur* (*PA*), 200 *tyriam*
(*IIA*), 201 *potenti* (*εB*), 291 *labes*, 301 *ornare* (*IIA*), 305 *relinquit* (*P*); quin etiam 94 *dam-*
nare (*AII*²⁾, 169 *pertulit* (*B*), 194 *arte* (*BA*), 201 *domu* (cf. *A*), 276 *uinctam* (*A*), 348 *sicut*
(*BA*); denique cum *ε*: 5 *cruorem*, 63 *erentheo*, 188 *Non*, 299 *superant*⁴⁾.

Porro ad *w* classem magna librorum adnumerari potest caterva quos vide sis:

Kr = codex Cracoviensis n. 71 membr. saec. XII; plerasque lectiones cum *BA*

1) Supra p. CIX adn. 1. 2) cf. Heinemann „Die Hss. der herzogl. Bibl. zu Wolfenbüttel“ I (1884)
n. 538, ubi etiam libri scriptura in tabula repraesentata. 3) cf. K. Schenkl in Sitzungsber. d. Wiener
Acad. anni 1863 p. 32. 4) Lectiones ex Clercqio sumptae.

communes habet, ubi differt, saepe etiam viliora praebet; nonnusquam pretiosiora interspersa leguntur¹⁾.

Vo = Vossianus n. 294 membr. 4° oblongo saec. XIII ineuntis (scriptus anno 1218). Adhibitus a Jeepio. Eutr. I 194 *arte*, 211 *quid*, 235 *ne*, 250 *flos sirie seruit*, 251 *uertit*, 301 *ornare*, 311 *nondum*, 325 *uesta*, 348 *sicut* al.; ibid. 205 *sorti* = *EA*, 201 *domos* = *P*; peiora velut 253 *pudoris* al.

Vp = Patavinus cod. seminarii n. 140 membr. 8° saec. XIII. Stil. I 40 *armis*, 67 *medus tibi cessit*, 95 *proponti*; III 57 *lassis*. Ruf. II *remittat* et *abnegat*, tamen v. 135 *columpnis*.

Ps = Patavinus capituli cathedralis C 62. 77 forma 8° mai. saec. XV communia habens cum *Vp* *remittat*, *abnegat* al.; 135 *metallis*. Nupt. 2 *pronoque*. Gild. fin. *muros* et *obvia*. Eutr. II 19 *secure*, Stil. I 67 *medus tibi cessit*, III 57 *lassis*. In carm. min. 53 = *PJA*.

γ = Vaticanus 3289 membr. saec. XIII, 8°. Stil. I 67 *medus tibi cessit* = *BA*, Stil. II 473 *arridet* = *A*, III 57 *nec lassus* cf. *BA*, VI cons. 115 *materne* = *BII*, IV cons. 114 *parcus*, 126 *temerata* = *BA*, Nupt. 2 *pronoque* = *HBA*, al. Fesc. 2, 13 *minciusque* error fere qui in *V*.

δ = Vaticanus 2807 membr. saec. XIII—XIV. Gild. 20 *legibus*, 19 *visu*, IV cons. 114 *partus*, 126 *temerata*, Ruf. II 23 *fundit*, Nupt. 2 *pronoque* al.

z = Vaticanus 2808 chart. saec. XV; typus fere qui in *δ* simil.

Tu = Turicensis n. 10 membr. saec. XIII²⁾; cum *PIIBA* vel *HBA*: Ruf. II 227 *mouetur*, 237 *dividit*, 271 *praestabat*, 283 *plebe* al.; ceterum 225 *honore* = *PA*, 232 *tela* = *II*, 272 *defecerat* = *B*, 296 *ostendit* et 328 *duras* = *PII*, 381 *appressa* = *B*, 396 *muneribus* = *IIA*, 481 *prospexerit* = *B*, peiora 309 *vicisse*, 343 *salutantum*; contra 441 *et* = *E*.

ξ = Vaticanus 3311 scriptus a Pomponio Leto; fuit Fulvii Ursini; continet Ruf. I 283 sqq., Eutr. I 106 sqq., II 158 sqq., Bell. Poll. 118 sqq., Laudem Stil.; consentit maxime cum *γ* similibus.

A = Ottobonianus 823 chartac. 8° scriptus anno 1460 mense Maio, consentit cum *Σ*, alias etiam cum *δ*. Habet *amentatus* Theod. 322 cum *A* et *Ca*.

Ch = Chisianus H VI 212 membr. 8° saec. XIII maxime congruus cum *γξz*.

V II = Vaticani optimi pars altera recentior (cf. supra p. XCIV) cum *B* et *A* faciens, est ubi etiam cum *qΞF*.

Co = Cantabrigiensis collegii Corporis Christi n. 228 membr. 8° saec. XIII; fuit Danielis Rogeri; ab *J* facile superatur.

Oy = Bodleiani ms. auct. F. 2. 16 (olim Oxoniensis 2077) pars *C* membr. saec. XIII (cf. supra de *Ox*); non omnino contemnenda, servans tamen typum *w*.

Er = Erlangensis 298 membr. saec. XIII de quo idem valet. Theod. 8 *provectus* = *B*. Pollent. 18 *summi Jovis* commune habet cum *Oy* et *Fl*.

1) Commentatus est „De Claudiani codice Cracoviensi *P*⁴ J. M. Pawlikowski, Cracoviae 1886 (Dissertat. classis philol. acad. litt. Cracov. tom. XII) et plenam collationem exhibuit. Adfero Eutr. I 29 *des* = *BA*; 44 *cepit sepe tamen* = *BA*; 20 *iras* m. 2 = var. l. in *B*; 61 *|||||tabulis* = *B*; 131 *mis(e)re* = *A*; 201 *potenti* = *B(II)*; 210 *venisse* = *PIBA*; 223 *ducasque* = *B*; 235 *ignominia* = *BA*; 250 *flos servit syrie* cf. *BA*; 253 *potuit* = *BA*; 251 *vertit* *PBA*; 254 *tunc cum* = *IIA*; ex *x* ibi pauca velut 188 *generis*; etiam quae p. 4—6 ex libro Ruf. II congessit Pawlikowski, omnia paene communia habet *Kr* cum *BA* nisi quod eadem praeterea etiam in *IIP* extare solent; notabilia ibi haec tantum: Ruf. II 128 *locata* = *EVH*, 135 *columnis* = *V*, 227 (*re?*)*movenitur* = *VC*, 247 *hec* = *EVC*, 399 *respicit* = *EVC*. Cum *II* concinit et alibi et IV cons. 415 *sordida dictator flexit serranus*. Lectiones quas idem p. 7 ex Gigantomachia adfert, nihil probant nisi *Kr* cum magna librorum caterva ab *x* (*VG*) recedere. Quae denique propria offert *Kr* (idem p. 64 sqq., qui tamen multa adscripsit pro proprietatibus quae in aliis libris recurrunt) aut pleraque aut omnia nihili aestimanda sunt velut illud *inscribit* Ruf. II 342 et al.; quod Nupt. 7 extat in *Kr* *In vulnus quod punxit amor* etiam ex aliis *ς* enotatur (cf. Clercqium). Ne in consulatibus quidem Honorii III et IV quidquam lucramur; verba conclamata v. IV cons. 637 in *Kr* deesse adnotare oblitus esse videtur vir doctus. 2) Lectiones librorum Ruf. I et II nec non et paneg. Prob. et Ol. edidit Orellius indic. lect. duobus Turici 1843.

- Hl* = Harleianus 2753 membr. saec. XIII (teste Vogel). Indolem ex his cognascas: Ruf. I 173 *que*, 141 om. *que*, 169 *inuito* = *P*, 227 *partus*, 232 *extingere*, 167 *reduc-tos* (= *A*), 172 *iussu furie* (= *BA*), 204 *angustior* (= *BA*), 229 *numquam* (= *PB*), 143 *toti* (= *PBA*), 218 *fremerent* (= *PNBA*), 230 *caesa*, 260 *medio sese sed* (= *PIA*), 160 *neu* (= *PA*), 244 *partare* (= *P*), denique 244 cum *VB neu*.
- Nt* = Parisinus 8079 membr. 8° mai. saec. XIII ex museo Antonii Valetii. In c. min. 53 cum *PJA* (*cognoscat* 17, *cur* 18, *palladiis* 109); Ruf. II 22 *remittat*, IV cons. 126 *temerata*, Nupt. 25 *plena*, Gild. 519 *obvia*, Stil. I 95 *proponti*, c. min. 25, 29 *assurgit*.
- En* = Laurentianus Leopoldinus bibl. aedilium Flor. ecclesiae CCIII saec. XV praeter Raptum continens Aponum, Phoenicem, Gigant., alia eius generis, consentit maxime cum *Ξ*, *Vo*, *Bo*, *ζ*.
- At* = Antverpiensis n. 111 membr. 8° saec. XIII—XIV; talis indole ut *B* vel *γ* vel similes. Theod. 48 *sui*, Eutr. I 51 om. *que*, Stil. II 473 *arridet*; bell. Poll. 18 *summi Jovis*, cf. sub *Er*. Propria habet velut Stil. I 39 *natus* solus, IV cons. 20 *tante* cf. sub *T*.
- W* = Antverpiensis III 59 membr. saec. XIII, item, in nonnullis tamen a *B* discrepans; ita Nupt. 24 *tabulis* (cf. *L*), Ruf. II 135 servavit *columnis*. Stil. I 30 *partitum*. Stil. I 58 *odorati* = *IIA*; 157 *sages* = *B*; 161 *quas* = *IIA*; 241 *docet*; 248 *amens* = *IIA*; 64 *socii* = *II(P)*; 67 *medus tibi cessit* = *BA*; 109 *Nec* = *PA*; 117 *uacaret* = *II*; 155 *scotus* prave solus fere; 169 *arma*. In folio 1^r inscriptum 'sum Theodori (sic) Pulmanni', item fol. 83^v 'sum Theodori Pulmanni'; et ecce Pulmannus editor in mg. ad Stil. I 157: *Sages C.*; 161 *quas* habet in textu; item 241 *docet*; 248 in mg.: *amens P. C.*; 67 *Medus tibi cessit* in textu; item 109 *nec*. Iam hinc *C* Pulmanni eundem esse atque *W* non inconsiderantius suspiceris; quod firmatur comparatis in Raptu lectionibus.
- Cl* = Cheltenhamensis 16304 membr. saec. (XII) XIII, ab *x* alienus, cf. Ruf. I 99 *fraudem*, 114 *ille*, 141 om. *que*, 266 *regna*, 134 *sponte*, 272 *sonat*; adde 143 *toti*, 253 *Chyron*, 113 *perducam*; melius est quod praebet 124 *ubi* (= *A*²*C*).
- Bu* = Burneianus 166 membr. 8° saec. XIII; Ruf. I 160 *locutam* (= *A*), 204 *augustior* (= *VPII*), 227 *partus* (= *PBA*), 256 *amens* = *PB*, 260 *sese medio sed* (= *A*); ceterum 250 *posset*.
- Ln* = Leidensis 131 membr. 4° saec. XIII (secundus Heinsii); Eutr. I 113 *Inmersum* (*CA*), 177 *repletur* (*PA*), 291 *labes*, 301 *ornare* (*IIA*), 87 *mandare* (*BAC*²), 94 *damnare* (*A*), 131 *misere* (*A*), 204 *Siciliam* (*B*), 316 *raptat* (*A*), 348 *sicut* (*BA*), 355 *aductum* (*BA*); denique cum *ς* 123 *decursu*, 170 *Actorem*, 274 *nosti*, 294 *fingit*¹).
- ζ* = Vaticanus 3290 membr. 8° saec. XIV Raptum continens, praeterea Aponum et alia minora; c. min. 25, 29 *assurgit*, 28 *utque fuit intexta comas, turbata capillos*.
- Rr* = Riccardianus 718 membr. 8 saec. XV; continet tantum minora et Raptum; facit cum *PJA*; c. min. 53, 17 *cognoscat* et *curribus illis*, 18 *cur*, 108 *idam*, 109 *palladiis*, 61 *terra dedit bis ethereo*. c. min. 25, 29 *assurgit*, 28 *utque erat interiecta*.
- Mp* = Montipessulanensis H 330 (liber 'scē Marie clareuallis') membr. saec. XIII²); habet Eutr. I 29 *des* = *BA*, 44 *cepit sepe tamen* = *BA*, 35 *Mutatus* = *A*, 201 *potenti* = *B*, 97 *retinet*, cf. *II*; ceterum foede interpolatus; ita 63 *erechtheo*, 70 *noctesque* . . . *tantas*, 71 *pro sors generis*, 97 *quos*, 131 *infestamque*, 139 *cunctasque licet*, 163 *mundi pro tauri*.
- Bg* = Bernensis 472 (Bongarsii) membr. 8° saec. XII; infimae notae; Eutr. I 19 *expiat* (= *BA*), 29 *des* (*BA*), 44 *cepit sepe tamen* (*BA*), 47 *recissos* (*P*), 66 *heu* (*II*), 87 *mandare* (*ABC*), 91 *conserta* (*B*), 194 *ante* (*AII*²), 218 *metalloy* (*A*); sed etiam sordet hisce: 3 *Murmura*, 13 *immissumque*, 46 *viscerata*, 66 *planxit quanto*, 91 *De gemino*, 136 *deiecerit*, 141 *tantone licet*³).
- Vi* = Vindobonensis 3246 saec. XV; similis talibus libris velut *Ai*; Eutr. II 19 *degere*; ceterum vitiis scatet.
- Rl* = Erlangensis 861 chartac. saec. XV scriptus anno 1469; continet Raptum,

1) Lectiones ex Clercqio sumptae.

2) Lectiones benigne mecum rogante communicavit Maximili-

anus Bonnet vir doctissimus.

3) Descripsit librum H. Hagen catal. cod. Bern. p. 409; eiusdem viri doctissimi comitati lectionum specimen debeo.

Fescenn., Nupt., cc. minora. Nupt. 2 *pronoque*, 25 *laena*; c. min. 30, 1 *quor tanta in tempore*; 25 *decus atque uni quoi tanta*. c. min. 25, 28 *utque fuit detecta comas, turbata capillos* Nupt. praef. 15 *renatus*.

Ambrosianus O 74 sup. saec. XVI descriptus ex *Ast*.

Restant libri quibus certum in codicum cognatione locum assignare non audeam quamquam ad *w* plurimos referri debere credo, omnes autem certe notae inferioris, multi infimae:

Ar = Ambrosianus M 5 sup. pars prior saec. XIII fol. 1—44b med. desinens in Eutr. II 125; Ruf. II 22 *remittat*, 63 *certamina*, 135 *metallis*; Gild. 518 *muros*, 519 *obvia*.

*Ar*² = eiusdem pars altera saec. XV scripta ea a magistro Casparino de Barçigiis de Pergamo. c. min. 53, 17 *cognoscat*, et *turribus illis*, 18 *cur al*.

So = Ambrosianus H 57 inf. membr. 8° saec. XIII—XIV; continet Ruf. II 144 — fin.; Gild. cum praef.; III cons. 159 — fin.; IV cons. 1—495; Stil. III 257 — fin.; VI cons. praef. et 1—421; habet Gild. 20 *legibus*, 19 *visu*, IV cons. 126 *temerata*.

Trl = Parisinus cod. lat. 8080 (Telleriano-Remensis) saec. XIII: Ruf. II *remittat. abnegat.* 135 *metallis*. Nupt. praef. 15 *renatos*. Nupt. 2 *pronoque*. Gild. *muros*, *obvia*. Stil. I 95 *proponi*.

Ol = Parisinus 2908 membr. saec. XIV (olim Colbertinus); Nupt. praef. 13 *rethum*, IV cons. 117 *prospera*, Eutr. I 491 *nomina*; videtur itaque ad *w* trahendus; in c. min. 31 cum *PJA* (*explent v. 35; v. 47 adeo sed quod non faceret*).

Ti = Parisinus 8295 membr. 8° saec. XIII (olim Colbertinus), praefatio Ruf. II bis scripta, et ante Ruf. II et ante Gild.; habet *abnuat* Ruf. II 72, *columnis* 135; Nupt. 25 *lena*; Stil. III 52 *lassis*, Ruf. II 22 *remittat*, Nupt. 2 *pronoq.* In c. min. 53 cum *PJA* (*cognoscat* 17, *cur* 18, 109 *palladiis*, al.).

Sin = Parisinus 8081 chart. 8° mai. saec. XVI; *remittat. abnegat.* IV cons. 117 *prospera*, 126 *temerata*. Stil. II 473 *arridet*.

Φ = Laurentius pl. XXXIII 7 saec. XV non continens nisi Ruf., Gild., Stil. I et II.

cod. Escorialensis S. III 29 8° membr. saec. XIII.

cod. Escorial. III P. 24 membr. 8° saec. XIII, praefationem Ruf. II bis habens et ante Ruf. II et ante bell. Gild.

cod. Escorial. III. O. 25 membr. 8° saec. XIII¹).

Iniudicatos hac quidem in disputationis parte relinquo codices hosce qui sequuntur: Vossianus 126 membr. 4° saec. XIII (catalog. a. 1716).

Vossianus 385 membr. 4° oblong. saec. XIII (Geel, catal. a. 1852).

codex Musei Britannici, Egerton 2627 membr.; continet carmina Claudiani omnia praeter Paneg. Proбини et Olybrii; ordo maiorum quem edidi; praef. Ruf. II ante Gild.; in minoribus series *3*; Raptus in fine.

Matritensis bibliothecae national. 102, 18 saec. XIII; inest Fesc. 1; Nupt. cum praef.; Gild., Stil., VI cons., Eutr., III cons., IV cons., Manl. Theod., deinde minora haec: 34(?), 40, 41, 42, 23, 43—51, 53; 10—12; 22; 28; 27; 29; Bell. Pollent.; 32; 31; 30; 2; (3?); 4—9; 13—26 (desinens in v. 64)²).

Molinensis 53 membr. saec. XIII foliorum 93.

Rodomensis 1040 membr. saec. XII, in foliis 55—109³).

1) De Escorialensibus quamvis parca manu mihi rettulit P. Ewald; cf. etiam infra cap. VII de excerptis et cap. IV. 2) cf. W. Hartel in Sitzungsberichte der Wiener Academ. tom. 112 (1886) p. 733.

3) De his duobus sero certior factus sum catalogorum ope generalium „des départements“ editorum annis 1885 et 1886.

Vratislaviensis Rhedigeranus sine numero chartaceus scriptus anno 1465;
cf. Degen I p. 2.

Monacensis n. 6722 (Frisingensis 522) chartac. saec. XV¹⁾.

Denique libros subscribo qui particulas tantum minusculas operum Claudiani exhibent. Sunt praeter ξ et ζ et *En* et *Rr* et *G* utrumque, de quibus supra p. XCIII^{sq.}, hi:
Vaticanus Reginae 1385 (olim 1742) saec. XV: carm. de Nuptiis Hon.

Bruxellensis 10104 saec. XIII continens fol. 37^{sqq.} panegyrici de IV cons. magnam partem, praeterea excerpta ex III cons. et Ruf.

Vaticanus Reginae 2080 fragmina convoluta complectens; in quibus n. XV continet Gild. 379—467 nonnullosque Eutr. I versus quae scripta sunt saec. XIII.

Bernensis 633 membr. saec. XIII; continet Ruf. I 1—161; IV cons. 256—417.

Monacensis (Frisingensis) 6722 chart. saec. XV; habet carmina minora.

Parisinus lat. 15155 (olim Sⁱ Victoris 756) saec. XIII: libri in Ruf.; deinde excerpta ex Claudiano simillima codici Parisino 3348.

codex musei Britannici 11814 membr., scriptus anno 1445, continet inter alia laud. Stil. II 1—413 cum interpretatione Anglica, textum praebens corruptissimum²⁾.

Vaticanus 5134 saec. XV: Phoenix, c. min. 27 (cum Phoenice Lactantii).

Vaticanus 5346 saec. XVI: item.

Vaticanus Reginae 2085 saec. XIV—XV: item.

Palatinus 162 saec. XV: item.

Barberinus XIII 50 saec. XV: item.

Laurentianus pl. XXI, 15 saec. XV: item.

Parisinus 7989 saec. XV—XVI: item.

Marcianus class. XII cod. 11 saec. XV: praeter Raptum inest Phoenix, c. m. 27, scriptus ab alia manu saeculi XVI.

Florentinus bibl. nationalis VI 131 saec. XV: Aponus, c. min. 26.

Ottobonianus 1228 chart. saec. XV in fol. 187: 'descriptio fontis siue balnei Aponis', c. min. 26.

Bernensis 527 saec. XV fol. 1—3: Aponus (similiter inscriptus), fol. 71: Phoenix.

Bononiensis caps. 401, liber recentior: Raptus (non plenus), Statii Achilleis, c. min. 32 De salvatore.

Ex iisdem fere quos ego enumeravi codicibus suam lectionum copiam hausit etiam Nicolaus Heinsius eamque et indigestam nec satis plenam, tamen diligentia pro illo aevo admirabili composuit Clercq van Jever ediditque Petrus Burmannus p. 741—1009. Ex istis Heinsii collectaneis ego prompsi pleraque eorum quae nonnumquam in apparatu de ζ vel 'deteriorum' scripturis afferenda mihi esse putavi. Quare cum illa etiam nunc alicuius momenti sint, codices quibus Heinsius usus est ipsos quoque in conspectu proponam:

1) De Uffenbachiano n. 167 membr. saec. XIV cf. Catal. libr. mss. bibl. Uffenbachianae (Halle 1720) IV p. 213; idem est Altorfianus bibl. universitatis „saec. XIII“, e bibliotheca Schwarzii qui emerat ex Uffenbachiana. Adde Norimbergensem saec. XIII bibliothecae Imhof-Ebnerianae n. 112; cf. Hirsching Beschr. d. Bibl. Deutschlands III p. 128 (et IV 131); Murr memor. bibl. Norimb. II p. 157. Etiam Erfurtanus olim extitit (cf. N. Heinsius in sylloge epist. a viris illustr. scriptarum, ed. Burmann, t. II p. 739^{sq.}), disparuit interim. 2) cf. Palaeographical Society ser. I vol. III pl. 200.

'Vaticanus primus' vel 'optimus' = *V*.

'Vaticanus Livinei' idem fuit atque Vaticanus optimus. Lectiones eius Livineius in Aldina Lugdunensi, in qua extant excerpta *s*, adscripsit et super addidit (cf. supra p. LXXXV); contuli haec Livineiana cum *V* in libris Ruf. I et II usque ad v. 147; omnia conveniunt nisi quod I 351 Livineius praebet *amore* quod in *V* non habet nisi m. 2. Praeterea I 260 *V solus medio se*, Aldina *medio solus sed* unde Livineius correxit transponendo *solus medio sed*; itaque per Aldinam seductus esse videtur ut *sed* pro *se* ex *V* referret. Praestitit autem hac via lectionem unice veram ideoque in apparatu eum nominavi; eadem invenitur in codice *Bs* (supra p. CXXI). Illud *abstrusus* c. min. 26, 42 qua via explicem ingenue fateor me ignorare.

'Vaticanus alter' vel 'Ursini' = *γ*¹).

'Vaticanus tertius' = *Ve*.

'Vaticanus quartus' = *δ*.

'Vaticanus quintus' = *z*.

'Bononiensis' = *Bo* (?).

'Ambrosianus primus' = *M*.

'Ambrosianus alter' = *Ar*? (*Ab*? *As*?).

'Ambrosianus tertius' = *A*.

'Mediceus primus' = *St*.

'Mediceus alter' = *ρ*.

'Mediceus tertius' = *F*.

'Mediceus recentior' = *T*? vel *Ξ*?

'Florentinus Dominicorum ad D. Marci' = *L*.

'Palatinus' = Palatinus 1714 ex *St* descriptus.

'Farnesianus' = *B*.

'Patavinus' (Celtis poetae) = *Vp*.

'Puteaneus' = *Ut*.

'Oxonieneses' duo = *Ox* et *Oy*.

'Regius' = *II*.

'Pricaeus' = *Fl*²).

'Rottendorphianus' = *Gu*.

'Lovaniensis' = *Bx*³).

'cod. Moreti primus' = *W*⁴).

'cod. Moreti secundus' = *At* (?)⁴).

'Leidensis primus' = *Ld*.

'Leidensis alter' = *Ln*.

'Petavianus primus' = *Vo* = Vossianus 294,
cf. Jeep. Quaest. p. 11.

'cod. Rhemensis' = *Trl* (?)

'Oiselianus' = *P*.

'Helmstaediensis' = *He*.

'Ambrosianus in charta' = Ambrosianus *O* 74
sup. saec. XVI epigrammata continens.

Accedunt hi duodecim:

codex Junii primus⁵).

Petavianus alter⁶).

Petavianus tertius.

Thuaneus.

Vossianus primus = cod. Vossianus 127
saec. XIII?

Vossianus alter = cod. Vossianus 385
saec. XIII?

Tholosanus (Tholosani archiepiscopi).

Mazarinianus⁷).

cod. Heinsii membranaceus.

cod. Heinsii chartaceus.

'Incertus Heinsii'.

'Buslidianus' in carm. minoribus, pessimus et
indigne interpolatus.

Denique excerpta ex codicibus haec etiam Heinsius adhibuit:

'Excerpta Laeti'; codex ξ scriptus est a Pomponio Leto; ex eo idem Laetus excerpta in Vicentinae exemplari adscripsit (Burmannus p. 743).

Excerpta ex 'codice Rubenii' ignoto⁸).

'Andreae Schotti excerpta' nescio unde⁹).

Excerpta ex Viennensi codice.

'Excerpta ex exemplari Gevartii cum *MS*.
collato' qui codex quis fuerit nescio.

1) Semel apud Clercquium citatur *Vaticanus alter* 3298 diciturque Ursinianus, semel *Vaticanus Ursini* 3289; unus et idem codex esse et numerus 3298 errore ortus videtur.

2) In cuius primo folio scriptum est *Ioannes Priccus emi Genevæ* 1632.

3) Cui inscriptum *Claudianus Collegii Socii Jesu Lov. M. B. Y. 4* Liber Antverpiensis III 59 sive *W* Pulmanni sese ipsum nuncupat (cf. p. CXXIV); eundem Heinsius ad paneg. Prob. et Ol. 125 „optimum Moreti librum“ vocavit; nempe Pulmannus Claudianum edidit „e vetustis codicibus“ ex officina Plantiniana „apud viduam et Ioannem Moretum“. Alterum Moreti conieci esse librum *At* quippe una cum priore traditum; possis etiam cogitare de cod. *Lt*, qui item Theodori Pulmanni fuerat, cf. p. CXXI. Heinsius libros „duo Antverpiae a Moreto habuit“ (Sylloge epist. ed. Burmann III p. 141; cf. II p. 763).

4) Alter Iunii ad Raptum; de Juniano in Anglia cf. Syll. I. I.

5) Potest aut hic aut sequens nunc esse inter Vaticanos Reginae; cf. Gevartius in Syll. epist. II p. 765.

6) Non novi Mazarinianum praeter Parisinum 8818 qui tamen non nisi excerpta continet; ille Mazar. Heinsii nonnunquam Parisino 7936 similis videtur nec tamen idem est.

7) Excepit Philippus Rubenus Vaticanum ms. aut unum aut plures; cf. Albertus Rubenus in Syll. epist. II p. 749 (ubi etiam lectiones ad Bell. Gild. effusae; et Eutr. II 481 legebat *Saporem*; cf. ibi p. 751) et Heinsius ibid. III p. 148.

8) cf.

Syll. III p. 141.

Omnia haec excerpta — nisi forte eximenda Rubeniana — nullius fere momenti esse scito. Minoris etiam sunt quas saepissime advocat Heinsius 'schedae Gudianae'; haec enim excerpta potius Cuiacio deberi et descripta esse ex codice *M* Kochius demonstravit l. l. p. 21 sqq.

Hoc Claudiani librorum mss. inventarium postquam proposui, fatendum est satis raro evenire ut ex ζ lectionem adoptare invitemur, rarius etiam, ut in textum ipsum inferre coactus fuerim. Recepi Gild. 339 *invade rebellem* (Putean. teste Heinsio, aliter *L*) — sed sufficiebat fortasse *rebelles* —, 428 *agi* (Pricaeon., Rottendorf.; Isengrinus *age*; id Cuiacius in *agi* correxit hac in re non *M* secutus); item *est* omissum Ruf. I 238 (sic ibi Pulmannus in mg. ex uno suorum codicum) et II 218 (Petav. primus et duo Ambros., tamen neque *M* neque *A* om.) quod cum consuetudine Claudiani prorsus convenit; tamen fortasse loco maxime priore retineri potuit *est*; durior enim ibi ellipsis videtur. Eutr. II 351 *defessi* Mediceorum sec., cum in *V* *defossi*, sed *o* in litura. Fesc. 2, 29 *flumineo MA*. Ruf. II 406 *libaverit* (Thuan., Rottendorf.), sed *liuaverit* ipse *Em*. Eutr. I 504 *hebrus* in *Oy*, sed cf. II. IV cons. 347 *cursu*¹⁾.

Habent quo commendentur haec²⁾: Eutr. I 93 *iactu* collato Horatio; Nupt. 83 *pennis* (*L*, Medic. pr. et sec.); *ventis* enim displicere potest et ortum videri ex *inventas* in v. 84. Fesc. 4, 22: *linguis . . mutui* (cod. Junii), id enim subesse possit ipsi falsissimae scripturae *VP: linguis . . nuntii*. Magis etiam *tranare* Nupt. 256 Pricaeon., Thuan., Mazar., tres Vaticani, cf. III cons. 45. Item dignum fortasse quod reputetur *uictu* in *Oy* Ruf. I 217 quia *V* *ultu*; item *cursum* (Tholos.) Ruf. I 352 quia litura in *V*. Stil. I 169 *mores sic*; non amavit enim poeta spondiacam vocem in quarto pede. Eutr. II 325 *concilium*; cf. ad l. Item VI cons. 414 *timebat* fortasse rectius quam *timebant*; praeamat enim poeta duobus subiectis numerum verbi finiti singularem adstruere.

Contra nullo iure talia praetuleris velut *hydros* Ruf. I 42; III cons. 97 *tibi* ex Orosio puta interpolatum; Eutr. I 274 *nesse*; nam tali forma audacius abuteris in Claudiano emendando, qui *neverunt* scripsit Eutr. II 461 (cf. pan. Prob. et Ol. 224) et incontracta reliquit etiam *crevisse*, *flevisse*, *sprevisset*, nisi quod semel *quiesset* occurrit Gild. 297³⁾. Etiam III cons. 2 *Terque suas* olim multis placebat, iniuria; neque enim hac in lectione *ter* stare posset, sed fuisset dicendum: 'tertium pompa suas curules ducat'; *ter* nimirum non ad *ducat* referre licet, immo ad *tuas*, estque sententia haec: bellatrix pompa curules ducat quae iam 'ter tuae' factae sunt; ceterum cf. ad l. Carm. min. 30, 48 quibus de causis *ederet* removerim⁴⁾, iam videri potest apud Aug. Kraemerum De Manil. astron. (1890) p. 48. Eutr. I 156 *stabulis* vix recte; cf. ad l. Eutr. II 138 *uirilem* non necessarium; ibid. 308 *in sontes* emendationis studio plane ortum; VI cons. 95 *rectore* item; c. min. 27, 9 *animantibus*; cf. ad l.

III. DE CLAUDIANI MAIORIS CARMINVM ORDINE.

Claudiani poetae editurus carmina id maxime mihi proposui, ut doctis lectoribus sic ea traderem ut tradita ipse accepi neque quidquam nisi necessitate coactus immutarem. Quare ipsum quoque ordinem carminum curiose retinere officium fuit eum scilicet, quem ab ipsa antiquitate stabilitum esse mihi constaret.

1) In adnotatione ad locum erratum est; legas: *cursu* ζ , *curru* ω .
 2) Falso ζ attuli ad Ruf. II 176;
alteque enim solus Cuiacius nescio unde, cf. Kochius l. l. p. 36.

3) cf. Archivum lexicogr. IV p. 590.

4) Hoc etiam coniciebat Gevartius (Sylloge epistol. t. II p. 767).

Et de maioribus carminibus sive de panegyricis primum agatur. Haec ab ipso quidem poeta dum vita suppetat in corpus redacta esse credi non quit. Scripserat ea annis praecipue 395, 396, 397, 398, 399, 400, 403, 404 et separatim ediderat omnia; intermissionem poetandi fecit annis 401, 402. Sin autem ipse annis 401—403 carminum corpus unum per seriem librorum composuerat, defuerunt tamen in eo corpore et Bellum Pollentinum et carmen De VI consulatu quae carmina hodie una legimus. Anno 404 poetam fato subitario ex vitae curriculo et Musarum abreptum esse credimus; quod sive placebit sive minus, certe saeculo V et inter ipsos fortasse annos 404 et 408 verisimile est aut ab ipso poeta aut, quod verius, post mortem eius ab alio harum litterarum studioso dissipatorum eius carminum certum σύνταγμα primo esse constitutum, quo codices omnes qui supersunt redire debent (cf. supra p. LXXVIII et CIV), idque tandem quale fuerit eruere conabimur.

Sex autem variantes carminum adornationes in membranis deprehendi.

Series I ea est, quae fere in plerisque obtinet, ita disponens:

(*In Rufinum*
Bellum Gildonicum
In Eutropium
Fescennina
Epithalamium Honorii
De III cons. Honorii
De IV cons. Honorii
Manlii Theod. cons.
De consul. Stilichonis
de VI cons. Honorii
Bellum Pollentinum.

Sic ordinant et liber *H* et *J* et *A* quibus usi sumus et codices saeculi XII: *Ho* (nisi quod desunt *Ruf.* I—II 240 et *Poll.* 368 — fin.), *Kr*, Rodomensis 1040; saeculi XIII: *M*, *γ*, *Σ*, *Bo*, *F* deficiente Bello Pollent., *Vp*, *Vr*, *Bx*, *Nt* (nisi quod foliorum ordo turbatus est in VI cons.), codicis *Ar* pars prior (non pertinens nisi usque ad *Eutr.* II 125), *Trl*, *Pm*, *Bu*, *Hl*, *Co*, *Ptr*, *He*, *Mp*, *At*, *Tu*, *Ox*, *Oy*¹⁾, *Bg*, *Er*, *Ln* (sed multae in *Ln* carminum particulae desunt), Vossianus 126²⁾, Escorialensis III P. 24 (in quo desunt *Stil.* III 367—369; VI cons. et bell. Pollent.); saeculi XIV: *Ai*, *Ut*, *Ab*, *Lt* (iterans etiam in fine *Fescenninum* tertium, i. e. carminum minor. 1); saeculi XV: *T* (addens *Laudem Serenae*), *Ps*, *Pn*; saeculi XVI: *Ξ* et Ambrosianus O 74 sup. chart. 8° Claudiani nihil continens nisi carmina minora, in his descriptus ex *A*. Idem ordo in excerptis Claudiani plerisque observatus est infra cap. VII. Ex editionum numero afferro *A*, nisi quod in eius fine Panegyricus Prohini et Olybrii subnexus est.

Eandem seriem etiam offert codex Leidensis *Ld* saec. XIII, nisi quod post *Eutr.* I insertus est paneg. Prohini et Olybrii; item codex *Ti* saec. XIII nisi quod libri *In Eutropium* ex suo loco remoti post *Bellum Poll.* exhibentur.

Eandem fere etiam codex *Ol* saeculi XIV cuius haec series: *Ruf. Gild.*, *Eutr.*, *Fescenn.*, *Epithal. Hon.*, *Stilich.*, *VI cons.*, *III cons.*, *IV cons.*, *cons. Manl. Theod.*, *Bell. Pollent.*; tres autem manus sunt quae hunc codicem exaraverint.

Eandem fere etiam codicis *Ar* altera pars saeculi XV incipiens ab *Eutr.* II 125 sqq. et ita pergens: *bell. Pollent.*, *Fescenn.*, *Epithal. Hon.*, *Stilich.*, *VI cons.*, *III cons.*, *IV cons.*; additur autem etiam paneg. Prohini et Olybrii.

1) De libris his geminis et uno quasi umbilico coniunctis accuratius rettuli in cap. IV.
 Jeep, Quaest. Claud. p. 11.

2) cf.

Itaque in *Ol* et *Ar* paneg. de VI cons., in *Ar* etiam Bellum Pollent. e suo loco remota sunt.

Adnumerari autem huic seriei I etiam debebit *E* sive codex Lucensis ipse quatenus optimi eius codicis ex excerptis *E* ordo dispici potest. Defuisse primo obtuitu putaveris Bell. Gild. quippe cuius nullae lectiones traduntur. Inceperat autem liber ille ut videtur ab *In Ruf.*, tum legebatur *In Eutrop.* (cf. ad Ruf. fin.); post *IV cons.* legebatur carmen de *Manlii Theod. cons.* (cf. ad IV cons. fin.); post *Laud. Stilich.* legebatur carmen de *VI cons.* (cf. Stil. III subscr.); post hoc deinde bellum *Goticum* (cf. subscr.). At vero post bell. *Goticum* olim extitisse etiam in fine videtur bell. *Gildonicum* (cf. subscr. belli *Got.*), postea vero rescissum esse ut de eo referre non posset *E*. Quodsi statuiamus librarium *E* ibi ubi nihil adnotat approbasse ordinem editionis *A*, ordinem hunc ab *E* agnosci efficitur: *Ruf.*, *Eutr.*, *Fescenn.*, *Epithal. Hon.*, *III cons.*, *IV cons.*, *Manlii Theod. cons.*, *Stilich.*, *VI cons.*, bell. *Pollent.*, bell. *Gildonicum*. Qui ordo praeter bell. *Gild.* transpositum omnibus numeris cum serie I concordat. Quantum autem auctoritatis inde haec series acquirat, qui non caecutiet pervidebit.

Hinc autem etiam profectus est ordo codicis *C*. Qui cum non nisi haec tradat: *Rufin.*, *Eutrop.*, bell. *Pollent.*, bell. *Gildon.*, contracta haec esse dicentur ex ea traditione quae extitit in *E*. Prorsus cum *C* autem facit codex ille Santenianus saeculi IX qui Claudiani titulos recenset (cf. supra p. LXXXI) nisi quod in eo etiam *Raptus* praemittitur: item excerpta Monacensia saeculi XI de quibus consulendum cap. VII.

Et haec tenus testimonia. Contemplantibus autem ipsam seriem I sic ut est non sine probabili ratione institutam esse apparebit: quae ratio ex arte rhetorica petita est redoletque veram antiquitatem: nam neque ex hominum personis hic ordo dependet neque ex observatione chronologica (id quod raro omnino fiebat), sed ex forma et inventione vel ex *εἰδεσθαι τῶν λόγων*. Rhetorum Graecorum aetatis imperatoriae praecepta curiose secutum esse Claudianum et artificia prosaici sermonis in poesin sedulo transtulisse alibi monui¹⁾, item inter exempla sub margine editionis locos parallelos ex oratoribus sive rhetoribus cum Graecis tum Latinis multos adscripsi²⁾: hic meminisse sufficit ipsum nomen *panegyricus* sapere rhetoricam. Distinguebantur autem illa aetate in genere demonstrativo orationes invectivae sive *ψόγοι* et laudationes sive *ἐγκώμια* seu panegyrici: inter hos autem alia species fuit gratiarum actio, alia de consulatibus, alia laudes imperatorum, alia de nuptiis et similes porro.

Has distinctiones collector observans, primo loco una posuit invectivas tres

in Rufinum et in Gildonem et in Eutropium;

deinde incipiunt laudationes; in quibus praecedit

Epithalamium;

nec hoc quidem caret effectu nec oblectamento siquidem 'optimum e contrario nitet'; sic enim ab eunuchi sordibus animus lectoris ad ingenuum puellae amorem producit.

Hinc omnia ea quae ad consulatus pertinebant:

de III cons., de IV cons., de cons. Manlii Theod., de cons. Stilichonis, de VI consulatu.

Ultimo loco panegyricus ille cernitur quo victoria celebratur Stilichonis, qui tamen neque inter *ψόγους* neque inter consulatum laudes collocari potuit:

de bello Pollentino.

Iam vero hanc seriem I esse eam quam ipse archetypi auctor constituerat et manuscriptorum quibus traditur multitudine ac pretio commendatur, ad quae etiam *E* et *C* adnumerare licuit, et ipsa quam monstravi dispositione carminum ex operum caractere petita et alio denique argumento eo quod sequitur. Libri nempe *In Ruf. II*

1) Zwei polit. Satiren p. 38.

2) De Graecis cf. supra p. LXXII; de Latinis cap. VIII sub finem.

praefatio et in aliis manuscriptis et in plerisque eorum quae supra enumeravi non suo loco, sed ante Bellum Gildonicum falso scripta deprehenditur. Quod unde tandem factum credas? Postposita ea fuerat nimirum libro Ruf. II, ad quem attinebat, in exemplo nescioquo, inde vero error hic nasci debuit ut ad Bellum Gildonis quod sequebatur falso referretur, denique in eius versu 12 etiam pro *Et geticam* inculcatum est *Gildonis*. Itaque quod Gildonem ego statim post Rufinum edidi, iam antiquissima haec fuit consuetudo. Quid? quod praefatio illa quae in causa est etiam optimo consilio postposita fuit libro suo in Rufinum alteri. Certe res gestae quae in ea celebrantur re vera post ea quae in libro Ruf. II enarrata legimus actae sunt estque illa quasi huius libri appendicula (cf. p. XXXVIII). Sed licet causam huius transpositionis intellegamus neque adeo improbemus, retinuimus tamen ipsi eum ordinem quem optimae membranae tutantur.

Denique dixerit forsitan quispiam sequendos esse *E* et *C* et librum Santenianum ita, ut Gildo potius post Bellum Pollentinum in ultimum locum traiciatur; adiecerit alius etiam magis suspicax inde quod Bellum Gildonis loco ultimo scribebatur fortasse explicandum esse, quod eius operis liber secundus diem non tulerit; postrema scilicet folia archetypi aevo esse consumpta vel nescio quo casu abolita. His ego non habeam quod contra ponam nisi non prorsus sufficere mihi testium illorum auctoritatem et aptius futurum fuisse si Gildo ipsi bello Pollentino antecederet quam subnecteretur et abhorrere a veri specie, si quis librum de Gildone alterum omnino extitisse autumet¹⁾; ne repetam quae de altero in Rufinum prologo disputata vix absolvi.

Iam vero medium aevum in Claudiano contrectando tam occupatum esse videmus ut librarii seriem operum alii aliter sollicitarent. Et primum adferatur

Series II. Est autem haec:

In Rufinum
Bellum Pollentinum
Gigantomachia (carm. min. 53)
De consul. Stilichonis
In Eutropium
{ Fescennina
{ Epithalamium Honorii
{ De III cons. Honorii
{ De IV cons. Honorii
{ De Manlii Theod. cons.
{ De VI cons. Honorii

in qua posterior inde a Fescenninis pars cum serie I consentit.

Extat autem series II in codice *Bs* saeculi XIII neque ni fallor usquam alibi nisi quod conferri potest operum ille in *M* catalogus de quo p. CXIX verba feci; hic enim post Raptum enumerantur *Rufin.*, [*Gildon.*], *Bell. Pollent.*, *Gigantom.*, *Stilich.*, *Eutrop.*, *Fescenn.* (et *Epithalam.*), *III cons.*, *IV cons.*, *VI cons.*, [*cons. Manlii Theod.*] in quibus cum *Bs* non discordant nisi ea quae uncinis quadratis inclusi.

Sed etiam codicis Vindobonensis 3246 (saec. XV) ordo non sine admiratione hic addendus²⁾: *Rufin.*, *Gild.*, *Eutr. liber I*, *Bell. Pollent.*, *Gigantom.*, *Stilich.*, *Eutr. liber II*, *Fescenn.*, *Epithalam.*, *III cons.*, *IV cons.*, *VI cons.*, *cons. Manlii Theod.*

Ab his recedit etiam

Series III quae talis est:

1) cf. supra p. XXXIX; cf. p. LIX.

2) cf. Endlicher catal. codd. sub n. CCCXIII.

In Rufinum

{ *Fescennina*
 { *Epithal. Honorii*
Bellum Gildonicum

*De consul. Stilichonis**De VI cons. Honorii**In Eutropium*

{ *De III cons. Honorii*
 { *De IV cons. Honorii*
 { *De Manlii Theod. cons.;*

postmodo multis carminibus minoribus insertis sequitur etiam

Bellum Pollentinum.

Quodsi *De consul Stil.* et *De VI cons.* post carmen *De Manl. Theod.* traiceremus, sat magna cum serie I similitudo oriretur.

Sic Claudianus decurrit in libro *P* quo usus sum. Praeterea extat series III in libris saeculi XIII *L* et *Br* (nisi quod inter *Theod.* et *Pollent.* cc. minora desunt) et *Ars* (nisi quod hic non tendit nisi usque ad *Manl. Theod. cons.*) et *q* (nisi quod in hoc *Bellum Pollent.* statim posst *Manl. Theod.* legitur) et in *Matritensi* 102, 18, de quo p. CXXXVI relatum est (nisi quod ibi desunt libri in *Rufinum*); saeculi XIV in codice Vaticano *Ve* (qui incipit ab *Ruf.* II 169; desunt octo folia prima); saeculi XV in *Θ*.

Persimilis autem etiam est codicis *Lb* saeculi XIV ordo hic: *Ruf.*, *Fescenn.*, *Epithal. Hon.*, *Gildon.*, *consul. Stilich.*, *Eutrop.*, *III cons.* usque ad v. 106, *Bell. Pollent.*

Seriem IV solus praebet V(aticanus optimus), nisi quod eum secutus est β^1). Hanc vide:

*(Fescennina)**In Rufinum**Epithalamium Honorii**Bellum Gildonis**Laus Stilichonis**De VI cons. Honorii;*

sequuntur minora carmina; his inseruntur

*De Manlii Theod. cons.**In Eutropium*

(cf. p. CXXXV sub \mathfrak{E}). In quibus ordo qui est *Epithal.*, *Bell. Gild.*, *Laus Stilich.*, *De VI cons.* idem est atque in serie III. Ceterum de *Fescenninorum* collocatione conferantur quae disserui in huius codicis descriptione p. XCV.

Seriem V non vidi nisi in codice *Gu* (Gudianus 220) saeculi XIII quae sic incedit:

{ *In Rufinum*
 { *Bellum Gildonicum*
 { *De consul. Stilichonis*
 { *De VI cons. Honorii*

In Eutropium

{ *De III cons. Honorii*
 { *De IV cons. Honorii*
 { *De Manlii Theod. cons.;*

recognoscitur etiam in hac serie series I in varias partes disiecta. *Bellum Poll.* hic deest, sed in media carminum minorum anthologia insertum habetur (cf. p. CXXXIX).

1) In β *Fescennina* desunt, item *Nupt. praef.* v. 1—16; cf. \mathfrak{V} .

Superest una series VI. Et cum in prioribus aut nullam rationem aut eius quae in serie I valet vestigia deprehenderimus, in hac contra prorsus nova gubernat. Exemplo sit codex δ saeculi XIII—XIV cuius haec sunt:

In Rufinum
De III cons. Honorii
De IV cons. Honorii
Fescennina
Epithalamium Honorii
De Manlii Theod. cons.
Bellum Gildonicum
In Eutropium
De consul. Stilichonis
Bellum Pollentinum
De VI cons. Honorii.

Sic δ ; in eodem autem δ in fine etiam operum Claudiani catalogus a manu ut videtur prima perscriptus est incipiens: *hic est ordo librorum Claudiani prout exigit ordo materie* sequunturque ipsi libri compositi prorsus eo ordine quo in ipso codice exaratos esse rettuli. Eandem seriem sequuntur codices saeculi XIII *St* (cum apographis Laurentiano pl. 33 c. 4 et Palatino 1714) et *Fl*, nisi quod hic in fine adiecit *Panegyricum Probinii et Olybrii*, et cod. Escorialensis S. III 29 nisi quod hic desinit in *Laudis Stil.* fine *Raptumque* praemittit.

Paullo seriem hanc immutavit codex *Ca* saeculi XV; nam carmen *De Manlii Theod.* consulatu post *In Eutropium* translocavit postque illud etiam *Raptus Proserpinae* libri II praefationem inseruit.

Sed ad eandem seriem sextam etiam eos traho libros qui non nisi hac re discrepant. In *Fl* vidimus panegyricum Probinii et Olybrii in fine adiectum esse; haud pauci autem libri eo processerunt ut eundem altero potius loco, h. e. post *Rufinum* et ante carmen *De III* consulatu inferrent. Hoc accidit et in codice huius editionis subsidiario *B* et in his libris: saeculi XII—XIII *Ct* (qui incipit a *Rufin.* II 283; ceterum, ut *B*, etiam carmen min. 32 *De salvatore* addidit in fine), saeculi XIII *Vo* et *W* et *Cl*, nisi quod hic iam desinit in *Belli Pollent.* v. 311 ita, ut carmen *De VI* consulatu desideretur; denique in α saeculi XV.

Iam vero is, qui hanc seriem servit, prorsus characterem carminum negligens abiiciensque seriem I soli ordini temporum quem observasse sibi videbatur obtemperavit, estque hic conatus idem quem postea fecit Gesnerus editor. Neque id tum fieri potuisse demirabimur memores quanta sedulitate saeculorum XII et XIII monachi Claudianum poetam transcribendo interpretando excerptendo imitando pertractaverint; cui quidem rei amplissima et spississima scholia fidem faciunt, quibus codices velut *II* et *M* abundant, multis locis et nomina et res actas explicantia; fidem faciunt etiam excerptorum farragines; modo conferas, quae suo capitulo de scholiis atque excerptis Claudiani exposui. Itaque facile negotium illis librariis fuit de singulis carminibus pernoscere cuinam quodque tempore posterius fuisset. Primum enim etiam festinantiori lectori id patebat, *Epithalamium Honorii* succedere debere carmini *de IV* consulatu, quippe in cuius fine nuptiae promitterentur; ergo huic illud artissime subaddidere. Neque vero nimiae doctrinae pervidere fuit *Gildonem* et *Eutropium* non ante carmen *de III* consulatu esse scriptos: ergo utrumque diasceuasta iste praeire iussit *Laudi Stilichonis* cuius ipso initio I v. 7. ad *Eutropium*, pluribus etiam ad *Gildonem* respicitur. Denique *Bellum Pollentinum* ante panegyricum *De VI* consulatu legi ille iussit; nam in re enarranda hoc illius quasi continuationem vel auctarium esse ne caecutientem quidem fugere poterat.

Atque solitum morem hac via ab redactore derelinqui et in nova via incedi ipsi librarii conscii fuerunt; id ad probandum uti licebit verbis illis quae in codice δ extare supra docui: *hic est ordo librorum Claudiani prout exigit ordo materie* siquidem a m. 1 scripta sunt. Quae scribi non poterant nisi si ordinem a suo diversum tradi solere librarius sciebat, quem novando immutavit, ordinis materiae contra morem rationem habens. Ille autem qui etiam Panegyricum Probrini et Olybrii huic ordini accommodare temptabant, secundo loco interponentes, verum non assecuti sunt.

Quae cum ita sint, seriem sextam primae anteferre equidem non ausim. Neque hoc tacendum in ser. VI codicibus aut omnibus aut plerisque libri In Ruf. II praefationem pro Belli Gildonici praefatione venditari ita, ut iam post panegyricum Manlii Theodori praepostere remota sit. Quodsi huius praefationis ad Gildonem relationem recte supra inde ortam diximus, quod ipsa in nescio quot exemplaribus postposita fuerat Rufini libro II, huic vero libro ipse Gildo subhaerebat, etiam in exemplis, unde codices ser. VI descripti sunt, Gildo olim locum suum post Rufinum obtinuerit necesse est. Neque omnino, si series VI sic ut est ex ipso archetypo demanasset, satis intellegeremus qua lege ex ea per medium aevum nasci potuisset series I, cuius antiquam speciem esse sensimus.

Denique aliis fortasse aliorum, mihi Plauti memoria incidit. Eius fabulae ex ordine elementorum ordinatae in antiquitate legebantur. Non latuit vero codicum scriptores in Bacchidibus adludi ad Epidicum; ergo illas post hunc et editas a comico poeta concludebant et transponebant. Qua chronologica ratione non curabant violari ordinem traditum.

Hactenus de carminibus ambitu maioribus numeroque paucioribus. Intricator quaestio est de minoribus carminibus quorum insperata multitudo. Ad quam agendam quaestionem iam aggrediendum est.

Carminum minorum syllogen sic, ut in membranis traditur et a me expressa est p. 285—346, ab ipso Claudiano esse confectam et editam supra p. LXXVI sq. negatum est; ibidem commendatum, ab ipso epigrammatum librum unum ad Aeternalem missum esse, cetera carmina minora descriptivi generis, epistulas deprecationes, aut singula inedita deerrasse (cf. quae de poematiis suis poeta aperit c. min. 19) atque post obitum demum poetae in libri formam congesta esse aut — id quod aegre mihi persuadeo — plura poemata eius generis quam quae diem tulerunt, in lucem olim edidisse poetam, tot scilicet, quae praeter epigrammatum librum opus efficerent bene rotundatum. Quamquam interiisse eius generis aliquot versus fragmentum saltem unum prodit et singulare illud quod p. 395 expressi. Est igitur certe delectus dicendus quem edimus minorum carminum. Ordo vero horum carminum delectorum, cum membranae quibus utimur aliae alium ostendant, qui in archetypo fuerit investigare nostrum est. Cui muneri molesto si me subtraherem, ignaviae incusarer; paene tantam enim disserendi subtilitatem sibi exigit quantam quaestio illa quae agitur de Luciani Samosatensi libellorum pristino ordine. Neque vero Danaïdum dolio compar erit hic labor; immo aqua haerebit.

Multos esse libros scriptos Claudiani maioris, qui careant carminum minorum corpusculo, primum tenendum est; carent ita et *C* et *II* et *B* mei et δ , Σ , *A*, *Ca* (nam ne in hoc quidem nisi paucissima vestigia), *F*, *Fl*, *Bu*, *Bs*, *Ct*, *Cl*, *Lt*, *Ab*, *Trl*, *Ai*, *Ho*, *Ps*, *Pn*, *Vp*, *Ptr*, *Mp*, *Ox*, *Er*, *Ld*, *Ln*, denique Vindobonensis 3486. Sex vero nec plures ordinandi rationes in libris reliquis obtinere observa et proxima pagina demonstratas accipe; neglecti autem in ea sunt codices quos significavi α , *Ar*, *Ol*, ξ , *Gl*¹⁾.

1) In α non extant nisi c. m. 40—51 et 53; in *Ol* (saec. XIV) mirus hic ordo: 32; 31; 30; 50; 13; 3—8; 10; 14—16; 41; 43; 45. De *Ar*² (saec. XV) non satis certo mihi relatum est; certe tamen et hic mirus ordo videtur: 40; 41; 25; 46—48; 30—32; 22, tum alia cc. nescio quae, denique 53; 27; 29; 26; 28. In ξ haec fere exhibentur: Rapt. II 267 sq., c. min. 26 v. 73 sqq.; 27; 17—25; 31 et 32; particulae librorum Rapt. I et II; c. min. 47—51; 1—9; 41—47; 51; 53; 26 v. 1—72; folia turbata esse adnotat Schwartz; ergo ad Σ hic quidem liber adscribendus. In *Gl* minorum carminum desunt plurima.

I	(Aetnae v. 272—287)	(De IV consulu Honorii)	29 Magnas 9 De hystrice	22 Deprecatio ad Hadrianum anum	J	'De Gigantomachia' multo praecedat inter ec. maiora positum
	1 Fescenn. IIII 2 Descr. port. Smyrn. 3 Ad Aeternalem 4 Descript. arment 5 Est in conspectu 6 Rimanti telum 7 De quadriga marm. 8 De Polycaeste et Perd. 9 De hystrice	33—39 De crystallo {40 epist. ad Olybrium 41 ad Probinum 42 De apro et leone {43 In Curetium 44 In eundem Cur. {45 De concha 46 De chlam. et frenis 47 De equo dono dato 48 De zona equi regi {49 De torpedine 50 In Iacobum 51 In sphaeram Archim. 53 Gigantomachia	20 De sene Veronensi {22 Deprecatio ad Hadrianum anum {28 Deprec. in Alethium {50 In Iacobum 49 De torpedine VIIe { In Sirenas 51 In sphaeram Archim. 19 Epist. ad Gennadium 40 Epist. ad Olybrium 41 ad Probinum 32 De salvatore 27 Phoenix Lactantii Phoenix ex I { 3 Ad Aeternalem 6 Rimanti telum 10 De biro castoreo 11 In sepulchrum speciosae 12 De balneis Quint. 12 De biro castoreo 11 In sepulchrum speciosae 12 De balneis Quintianis 13 In podagrum 14 Ad Maximum 15 De paupere amante 16 De eodem 21 De Theod. et Hadrian 31 Epist. ad Serenam 53 Gigantomachia Laus Herculis 46 De chlam. et frenis 47 De equo dono dato 48 De zona equi regi 45 De concha VIIId {	27 Phoenix 29 Magnas IX { Nilus		IV { Epithal. Pallad. Laus Serene Epist. ad Serenam VIIIb { Epist. ad Olybri. Epist. ad Probinum Excusatio pro se ad Stilichonem Epist. ad Gennadium ex-procons. Epist. ad Iacobum m. equ. In curetium De eodem Epistola ad alethium quass. In podag. Ad Maximum Laus salvatoris {De phoenice De magnete cf. VIII { De crystallo Aponus De nilo De hystrice De status fratr. sicil. IIIa { De mulab. gall. De apro et leone {De concha De chlamyde (= c. 46) VIIId { De equo (= c. 47) De zona equi regi (= c. 48) et e { De torpedine De sphaera Archim. {De biro IIa { In sepulch. spec. De balm. Quint. De sene Veron. {Descr. port. Smyrn. Descr. arment ex I { De ira (= Rimanti telum) De quadriga marm. De Polyca. et Perd. De Theod. et Hadr. Ad Aeternalem De locusta De paupere am. De eodem Sequuntur spuria
II	(De IV consulu Honorii)	(De IV consulu Honorii)	29 Magnas 9 De hystrice	22 Deprecatio ad Hadrianum anum	J	'De Gigantomachia' multo praecedat inter ec. maiora positum
	1 Fescenn. IIII 2 Descr. port. Smyrn. 3 Ad Aeternalem 4 Descript. arment 5 Est in conspectu 6 Rimanti telum 7 De quadriga marm. 8 De Polycaeste et Perd. 9 De hystrice	33—39 De crystallo {40 epist. ad Olybrium 41 ad Probinum 42 De apro et leone {43 In Curetium 44 In eundem Cur. {45 De concha 46 De chlam. et frenis 47 De equo dono dato 48 De zona equi regi {49 De torpedine 50 In Iacobum 51 In sphaeram Archim. 53 Gigantomachia	20 De sene Veronensi {22 Deprecatio ad Hadrianum anum {28 Deprec. in Alethium {50 In Iacobum 49 De torpedine VIIe { In Sirenas 51 In sphaeram Archim. 19 Epist. ad Gennadium 40 Epist. ad Olybrium 41 ad Probinum 32 De salvatore 27 Phoenix Lactantii Phoenix ex I { 3 Ad Aeternalem 6 Rimanti telum 10 De biro castoreo 11 In sepulchrum speciosae 12 De balneis Quint. 12 De biro castoreo 11 In sepulchrum speciosae 12 De balneis Quintianis 13 In podagrum 14 Ad Maximum 15 De paupere amante 16 De eodem 21 De Theod. et Hadrian 31 Epist. ad Serenam 53 Gigantomachia Laus Herculis 46 De chlam. et frenis 47 De equo dono dato 48 De zona equi regi 45 De concha VIIId {	27 Phoenix 29 Magnas IX { Nilus		IV { Epithal. Pallad. Laus Serene Epist. ad Serenam VIIIb { Epist. ad Olybri. Epist. ad Probinum Excusatio pro se ad Stilichonem Epist. ad Gennadium ex-procons. Epist. ad Iacobum m. equ. In curetium De eodem Epistola ad alethium quass. In podag. Ad Maximum Laus salvatoris {De phoenice De magnete cf. VIII { De crystallo Aponus De nilo De hystrice De status fratr. sicil. IIIa { De mulab. gall. De apro et leone {De concha De chlamyde (= c. 46) VIIId { De equo (= c. 47) De zona equi regi (= c. 48) et e { De torpedine De sphaera Archim. {De biro IIa { In sepulch. spec. De balm. Quint. De sene Veron. {Descr. port. Smyrn. Descr. arment ex I { De ira (= Rimanti telum) De quadriga marm. De Polyca. et Perd. De Theod. et Hadr. Ad Aeternalem De locusta De paupere am. De eodem Sequuntur spuria

Vides esse hanc anthologiam epigrammatum mirum in modum carminibus maioribus nec non et maximis distinctam. Nam ad maiora, modo epigrammatum ambitum compares, adnumeres Hystricem, De piis fratribus, De sene Veronensi, Deprecationem ad Hadrianum, Torpedinem, similia, ad maxima Laudem Serenae, Palladii epithalamium, Gigantomachiam. Talis ordo, quo imparilia pari loco miscentur, a Claudiano institui non potuit (supra p. LXXVI); potuit ab anthologiae fabricatore cadentis aetatis, potuit fortasse etiam ab eo, qui erratica carmina post poetae obitum primum conquisivit; qui disparilia non composuit nisi pietatis causa, scilicet ut ne quid carminum deperiret.

Ceterum simillima huius Claudianeae anthologiae clarissima illa Salmasiana anthologia corrasa saeculo sexto. Nam huius quoque cum maximam partem epigrammata minuta efficiant, tamen collector etiam maiora nonnulla opuscula recipienda existumavit nec tamen haec ab illis segregavit sive uno loco coniunxit, sed interposuit ita, ut post epigrammata 22—82 Ries. legatur Didus epistula 150 versuum, post epigr. 84—197 Verba Achillis in parthenone et Vespae iudicium coci et pistoris et Pervigilium Veneris, post epigr. 201—252 Reposianus De concubitu Martis et Veneris 182 versuum¹⁾. In quibus ut diversa prata epigrammatum per epyllia singula maceriae instar dividerentur et varietatis et separationis studium causae fuit. Idem autem videlicet in Claudiano studium valuit. Ceterum Ausonium in comparisonem vocari volo; nam huius quoque quae supersunt perinde atque Claudianeae et ex editis et ex ineditis opusculis certo ordine composita sunt atque id factum esse videtur non ita multo post excessum poetae²⁾.

Iam vero ordinandi varias rationes sive series (sit utique venia huic verbo) contemplari tempus est.

Series **A**. Extat in *E* (i. e. in Mediceo plut. 33 cod. 9). Incipit ab *Aetnae* fragmento quod a re alienum est; dictum est de eo supra p. LXXXIX sq. Deinde continet carmina numero quinquaginta tria, habet autem certum ordinem et qui ratione non prorsus destituatur. Ducit agmen *Fescenninorum* carmen unum; vel hinc has non esse nisi eclogas concludimus. Inscriptis *E: explicit ethna. incipit ad stilichonem*. Desideraverat collectionis auctor in his poematis Stilichonis nomen; ergo ex Fescenninis et intulit et

1) Inprospere de anthologia Salmasiana disputavi De re libraria p. 386 sq. deceptus numeris illis in codice unico adscriptis quos pro librorum numeris Riesius venditaverat. Hunc postmodo refutavit Aem. Baehrens P. L. M. IV p. 7. Commendari tamen coniectura etiam nunc potest qua dixi per libros plenos olim eius anthologiae carmina fuisse distributa; nisi quod qui eorum librorum fines fuerint nullo iam indicio proditur; Claudianeam autem similem collectionem comparans id in incerto relinquo num maiora illa velut Vespae et Reposiani carmina libris illis plenis interposita fuerint an in ipsos recepta. 2) Ipse edidit Ausonius Gratiarum actionem, Epigrammatum librum unum et plenum (cf. epigrammatum librum Claudiani ad Aeternalem quem supposuimus), eclogarum librum, Parentalia, Mosellam, Professores „subnexus“ Epitaphiis (cf. De re libr. p. 156). Alia inedita manserant sive ad amicos tantum ab Ausonio spargebantur, cf. quae dicit ipse epist. 17 v. 29 et Symmachus epist. I 8. Sed etiam Bissulam satis patet separatim in vulgus ab eo emissam esse; lector enim est quem in altero carmine adloquitur et se populum timere indicat in praefatione ad Paulum v. 10. Atqui tres praefationes Bissula habet qui una sunt versus fere triginta; sequuntur poemata de puella ipsa tantummodo quattuor, qui una sunt versus viginti quattuor. Quibus numeris periisse quaedam nec vero pauca manifestum fit; aliter ridiculus fuisset poeta hic prooemians quasi si montis instar mures parturiret. Omisit illa is qui magnam ac plenam Ausonii syllogen in codicem primus contulit (cf. quae dixi l. l. p. 304). Car autem Bissulae lector ut „bibat“ invitetur (c. 3, 6) explicavi in disputatione De participiis Latinis (ind. lect. Marburg. 188³/₄ p. 18 adn. 5). — Atque Ausonium ipsum omnia quae scripserat redegis in codicem iam supra negavi idoneis argumentis firmari posse p. LXXVI adn. 4; neque codice membranaceo tali, qui ad omnia opera comprehendenda aptissimus fuit, Ausonium esse usum contendere licet, quippe qui non nisi volumina et chartam commemoraverit (cf. De re libr. p. 101 sq.); securius quam verius Schenkl edit. prooem. p. 53 id ipsum studio antiquario poetae tribuit; quod facile quidem contenditur, tamen exemplis probandum fuit. Miror etiam inscriptionem epigrammatis 2 *commendatio codicis* ibidem defendi ab eodem viro doctissimo, qui inscriptiones epistolae II et carminis de herediolo (XII) ab Ausonio profectas esse infitias eat (p. 36 sq.).

primo loco debito collocavit. Deinceps partes maiores tres *A* et *B* et *C* distinguuntur; quae porro partes *A* et *B* et *C* carminum ordines minores septem I—VII complectuntur.

In parte *A* invenimus

ordinem I: sunt carmina octo; pleraque ad descriptivum genus pertinent, *descriptio portus Smyrn.*, *descriptio armenti*, *Est in conspectu*, *De quadriga marmorea*; fortasse etiam *de Polycaste et Perdicca* ad tabulae imaginem pertinuit illustrandam vel interpretandam¹⁾. *Rimanti telum* exercitium rhetoricum cum *Est in conspectu* maxime cognatum; sed etiam *ad Aeternalem* commune hoc habet cum illis, quod cogitatum inest unum per quattuor versus poetice amplificatum. Dedicationis locum olim tenuisse hos ad Aeternalem versus supra dictum est; itaque bene est quod quamvis non primario, tamen paene primario loco collectionis sunt collocati. Finitur ordo carmine uno maiore *De hystrice* ea ratione quam de anthologia Salmasiana observavimus.

ordinem II: sunt carmina septem, brevissima; ordinis autem huius particulae duae discernuntur: a) priora tria poemata *De birro*, *In sepulchrum speciosae*, *De balneis Quintianis* quae ad res pertinent suntque rerum vel descriptiones vel adeo inscriptiones; nam alterum carmen in sepulcro sculptum vel fuit vel esse fingitur, tertium in balneis; b) quattuor reliqua poemata, quae in homines directa sunt, *ad Maximum*, *in podagrum* quendam qui simul poeta fuit, *in pauperem amantem*. Carmina 10 et 11 paene iocosam societatem inierunt; docet utrumque perire quod pulchrum est; alterum incipit: *nominis umbra manet veteris*; alterum: *pulchris stare diu negatur*.

ordinem III: carmina sunt octo, ambitus eorum paullo maior; *De piis fratribus* et *De mulabus Gallicis* propter simile initium *Aspice* coniuncta, quod maxime genuinum videtur. Omnibus autem his octo carminibus id commune quod de personis agunt, nisi quod in ultimo lucusta describitur, sicut hystrix in ultimo ordinis I.

ordinem IV: eum obtinet *Epithalamium Palladii* cum *praefatione*, effectaque est per hoc carmen maximi ambitus totius partis *A* conclusio.

In parte *B* invenimus

ordinem VI: duo tantum carmina hic adsunt *Epistula ad Serenam* et *De salvatore*; cur haec coniuncta? quia aulici ambo characteris sunt, alterum ad Honorium, alterum ad socrum Honorii scriptum.

ordinem VII; hic in septem diversas partes dividitur:

- a) carmina *de crystallo*.
- b) *epistulae* duae artissime coniunctae *ad Olybrium* et *ad Probinum*; hae quam arte nexae fuerint, titulus brevius ostendit 'Ad Probinum'; in quo 'epistula' omissum propterea quia ex praecedenti 'Epistula ad Olybrium' supplebatur.
- c) epigrammata tria *de apro et leone* et *in Curetium*.
- d) de muneribus missis aulica et quasi missiva carmina quae sunt: *concha*, *chlamys*, *equus dono datus*, *zona*.
- e) appendix certa carens ratione: *Torpedo*, *in Iacobum*, *in sphaeram Archimedis*.
- f) Centunculus *De lanario*; hunc quoque loco isto recte positum esse firmat series *Æ* ubi proxime vicinus est carmini *In Iacobum*.
- g) *Gigantomachia* partem *B* ita definiens ut Palladii epithalamium partem *A*.

Inter partes *A* et *B* immissa est pars *C*; constat ex particulis duabus, primum ex

ordine V: sunt quattuor carmina *Aponus Phoenix Nilus Magnes*; enarrantur in iis pari modo et sermone latiore mirabilia ex historia naturali desumpta; nam etiam

1) Hinc defenditur quod en refeci v. 2.

Phoenix avis quamvis fabulosa ad naturalem historiam attinebat. Cognati argumenti sunt carmina 9 *De hystrice* et 49 *De torpedine*; cur coniunctim cum illis non tradantur, parum liquet¹⁾. Quod vero tituli hi pendent ex praepositione *de*, illi minus, ex loco explicatur quem occupant carmina; nam *De hystrice* insertum est carminibus *De quadriga*, *De Polycaste*, *De birro*, item *De torpedine* adsertum carminibus *De concha*, *De chlamyde*, *De equo*, *De zona*. Denique vero pars *C* etiam continet

Laudem Serenae, amplissimum carmen; haec legitur loco sane quam apto: sequitur enim dehinc magna pars *B*, quae ab *Epistula ad Serenam* incipit, ita ut duo iam carmina ad eandem dominam pertinentia coordinata habeamus. Definitur autem pars *C* Laude Serenae ea ratione qua pars *A* Epithalamio Palladii, pars *B* Gigantomachia.

Series *B* nullo pacto differt ab *A* nisi quod et Aetnae deest fragmentum et distichon *De lanario*, ordinis VII carmen paenultimum. Hanc seriem offerunt codices et plurimi numero et inter eos antiquitatis haud spernendae; primo loco nominandus Ambrosianus *A*, qui est inter fundamenta huius editionis, item Cantabrigiensis *J*; ceterorum sigla haec sunt: *Bo*, γ (nisi quod in γ deest Fescenninum), *Hl*, *Kr*, *Vo*, *He*, Vossianus 126, *Oy*, *Bg*, *Co* (nisi quod initio intercidit c. 3 ad Aeternalem), *Bx* (sed desinit iam in c. 15 v. 5), Vossianus 385 (sed desinit iam in c. 30 v. 35)²⁾, *Ps*, Ξ , Vindobonensis 3486 saec. XV qui non habet nisi carmina minora (deest c. 1; in altera parte folia perversa sunt). Fortasse etiam Rodomensis 1040 hic nominandus desinens in Gigantomachia.

Accedit liber *Vr*, nisi quod in ordine I carmen 3 *ad Aeternalem* praetermittere videtur, Fescenninum vero non primo loco, sed tertio exhibet, i. e. post Descriptionem armenti.

Paullo magis variat *St* (et *T*; hic enim in carm. minoribus *St* presse sequitur); in quo Fescenninum deest; cc. 31 et 30 carmini 2 praemittit; omittit c. 20 et 27 et 29; denique c. 22 post c. 32 inserit (descripti autem sunt ex *St* etiam Palatinus 1714 saec. XV et Laurentianus pl. 33, 3 saec. XV); haud dissimilis huic *St* etiam ϱ videtur, ubi sic ordinatum est: 31. 30. 2—9. 13. 17—19. 21—26. 28. 33—51. 53. 11. 12. 22. 20. 27. 29; deesse videntur 14—16; ita ϱ ex parte ad seriem *C* declinat.

Codex Laurentianus Leopoldinus bibl. aedilium Florent. ecclesiae CCIII chartac. 8° saec. XV ad Raptum adiecta habet sola carmina minora; in quo sic series variata est: c. 26. 28. 53. 22. 29. 1—21. 23—25. 27. 30—51. Sic etiam ordinem invertit liber *Rl* saec. XV: 25—27. 2. 4. 6. 9—11. 14—16. 28. 33—39. 51. 53. 5. 7. 8. 12. 17—24. 29—32. 40—50.

Series *C* adorationem paullo praebet immutatam. Deest Fescenninum; praecedit vero pars *B* anthologiae, non plena tamen, sed eius ordo tantum VII: nam ordo quem dixi VI minutior hic praetermissus est. Sequitur partis *A* non nisi apospasmatum, scilicet ordinis II particula *a* (*de birro*, *sepulchr.*, *baln.*); deinde inseritur ordo quidam novus quem VIII vocabo, ex quattuor poematis compositus: *ad Hadrianum*, *de sene Veronensi*, *Phoenix*, *Magnes*; de hoc ordine VIII nunc non disputo; duo autem eius carmina in ordine III, duo alia in ordine V iam videramus; sit itaque hoc partis *B* supplementum. Post haec totum carmen de bello Pollentino intrusum est quo cognoscatur gravem hoc loco collectionis fuisse incisionem. Deinde ad seriei *A* et *B* similitudinem reflectitur primumque ex parte *B* ordo VI antea omissus adponitur. Hunc excipit tandem ipsa pars *A*, ita tamen, ut ea, quae iam antea ex ea adscripta erant, hic iam neglegantur; itaque legimus deinceps ordinem I, ordinis II particulam *b* (nam particula *a* iam antea adfuit), ordinis III carmina sex (omissis *De sene Veron.* et *ad Hadrianum* quippe quae sub ordine VIII iam inserta habeantur), denique

1) Mirum est undeviginti carmina interposita esse inter Hystricem et Magnetem (c. 9 et 29), totidem inter Magnetem et Torpedinem (29 et 49). 2) cf. Jeep, Quaest. Claud. p. 12.

ordinem IV. Accedit autem praeterea duorum carminum supplementum quae sunt *Aponus* et *Nilus* ad ordinem V pertinentia, quae quidem una etiam numero IX designabo.

Hanc seriem **C** servant codices *P* et *L* (hic vero om. Bellum Poll. quod iam in priorē libri parte extabat, adiecit Raptum in fine), item *Ve* et *Θ*; item codex Riccardianus 718 membr. 8° saec. XV qui non nisi carm. minora complectitur inscribens *Flavii Claudiani poetae epigrammata*; omisit post c. m. 29 Bellum Pollentinum ibique denuo inscripsit *Claudiani epigrammata varia*; post c. 28 Raptus Proserpinae adnexus; cf. *L*; denique Matritensis ille 102, 18, de quo p. CXXVI relatum est; qui etiam Bellum Poll. eo loco habet quo *P*. Interest autem etiam codicem Gudianum *Gu* in comparisonem vocare. Hic totum Claudianum per libros quindecim divisit atque disposuit; usus est autem in hac, de qua agitur, anthologia serie **C** usque ad Bellum Pollentinum vel 'Geticum' quod ipse quoque infert. Carminum huius seriei portioni primae inde ab *De crystallo* usque ad *Magnetem* inscripsit 'liber tercius decimus', item Bello Getico 'liber XIII^m'; quae deinde supersunt, novo titulo 'liber XV' insigniuntur; iam in hoc 'libro XV' nonnulla immutavit librarius; primum enim post 'Bellum Geticum' arcessivit ordinem VI, tum ex ordine III carmina quinque postrema (*de mul. Gall., ad Gennad., de Theod. et Hadr., In Alethium, lucusta*), deinde ordinem IV, porro suppletarium ordinem quem dixi IX constantem ex *Apono* et *Nilo*, denique ordinem I et ordinis II particulam *b*. Patet hunc Gudianum ex serie **C**, quae in *P* et *L* extat, pependisse et quae immutavit non sine eius respectu esse instituta.

Possis iam quaerere unde factum sit ut in **C** supplementum illud, quod ordinem IX nuncupavi, nempe *Nilus* cum *Apono*, ita dispositum sit ut post *Epithalamium Palladii* collocetur? Fluxit illud videlicet ex serie **A** et **B**, fluxit ex parte quam dixi *C* et ex ordine V cuius sunt quattuor carmina *Aponus Phoenix Nilus Magnes*. Id bene illustratur codice *Nt* (saec. XIII); hic enim liber fideliter exhibet seriem **B** usque ad *Epithalamium Palladii*; post hoc *Epithalamium* non illa quattuor quae dixi, sed duo tantum ponit quae sunt *Aponus* et *Nilus*, id est ordinem IX; deinde rursus sicut **B** *Laudem Serenae* et totam denique partem *B* adnectit. Itaque quod in **C** in fine post *Epithal. Pall.* cernimus *Aponum* et *Nilum*, ex libri talis qualis est *Nt* imitatione explicandum videtur.

Series **D** liberius instituta est suamque legem, modo lex omnino agnoscatur, observat. Extat autem in solo codice *R*. Quae tametsi a genuina forma nimium quantum abhorret, tamen nonnumquam certos illos quos supra deteximus carminum ordines non ignotos librario fuisse praeclare prodit. Hae octo carminum portiones ab **ABC** nonnumquam prorsus diversae leguntur:

1. *Magnes* et *Hystrix* argumenti cognatione ligata.
2. ex ordine III carmina quinque: primum illa duo quae ex *Aspice* incipiunt, porro *de sene Veronensi* et ambae deprecationes *ad Hadrianum* et *in Alethium*; haec etiam in **A** et **B** consociata vidimus.
3. Ordinis VII una particula *e* quae sunt carmina tria *In Iacobum, Torpedo, in sphaeram Archimedis*; insuper autem inrepsit carmen *in Sirenas* quod perperam hic legi proclivis coniectura est.
4. Ordinis VI particula *b* accedente carmine *ad Gennadium*.
5. religiosi coloris carmina, *de salvatore, Phoenix* et *Phoenix Lactantii*. Hoc ultimum carmen certe alienissimum; unde etiam alia, quae in **D** solo et uno inserta sunt, velut illud *in Sirenas*, suspiciosa esse confirmatur.
6. Ex ordine I carmina duo *ad Aeternalem* et *Rimanti telum*.
7. totus ordo II sine defectu ullo. Ita quod convenit inter **AB** et **D** de ordine II, id fidem facit etiam ordines reliquos quos in **AB** agnovimus antiquiores esse quam codicem *R*.

8. Sine ratione constipata carmina haec: *de Theod. et Hadriano, epist. ad Serenam, Gigantomachia* et *Laus Herculis*; et postremum hoc ita antecedentibus adiectum est ut Lactantii Phoenix sub numero 5.

9. Ordinis VII particula *d* quae sunt carmina de muneribus. Itaque hinc quoque id, quod sub numero 7 dictum est, firmatur, atque nullus dubito quin carmina, quae vides sub numeris 1 et 4 et 5 et 8, postmodo sine lege transiecta sint vera archetypi dispositione deleta.

Series \mathfrak{E} ea est quam V(aticanus optimus) ostendit, quem fere sequitur β , omnibus fere numeris a reliquis dissidens.

Primum haec sex carmina non male coniungit: *Deprec. ad Hadrianum, De sene Veron., Phoenix, Magnes* — quae quattuor respondent ordini VIII quem in serie \mathfrak{C} insertum vidimus —, *Aponus* et *Nilus* — quae duo sub ordine IX in fine ser. \mathfrak{C} pro supplemento adiecta vidimus. His cum non desit ratio aliqua, ratione caret quod sequuntur

1. *Deprec. in Alethium*

2. *Gigantomachia*

3. *De salvatore*

4. *De mulabus Gallicis.*

Ecce Deprecatio in Alethium a Deprecatione in Hadrianum dirempta, ecce illud *Aspice* quo incipit *De mulabus Gallicis* diremptum ab *Aspice* consono carminis *De piis fratribus*. Hoc sine dubio contra consilium eius pugnat qui florilegium olim confecerat. Adduntur deinde nonnulla ex ordine VII sumpta eo scilicet, quem in serie \mathfrak{AB} observavimus; unde colligitur ordines quos in \mathfrak{AB} discrevimus ne ei quidem qui carmina minora in *V* disposuit ignotos fuisse. Nam leguntur

ex ordinis VII particula *c*: *in Curetium*

ordinis VII particula *f*: *De lanario*

ex VII *c*: *De apro et leone*

ex VII *e*: *Torpedo*; ante *Torpedinem* autem

et versiculus *De dulcio* et *c. De lucusta*, et hoc quidem ex III.

Deinde ordinis VII particula *d* integra, quin etiam uno carmine *De zona*, quod est appendicis carminum minorum 4, amplificata accurate subnectitur, quinque nempe carmina quae sunt de muneribus. Quae munera cum ad aulam imperatoriam et ad Serenam pertineant, iam hic accedunt

Epistula ad Serenam et *Laus Serenae*, ita tamen ut illa antecederet muneribus, haec succederet. Sequitur

ordinis VII particula *b*: *Epistula ad Olybrium* et *ad Probinum*.

Et in his quae adhuc recensui prudentis consilii vestigia saltem dispiciuntur. Post haec rursus consilio caret quod inmittuntur, quasi finita iam sit anthologia, panegyrici duo maximi ambitus, qui pars anthologiae fuisse numquam possunt, *De Manlio Theodoro* et *In Eutropium*; dein locus datur spuriis *Epithalamio Laurentii*, *De Liberalibus*, *Laudi Martis*, *de Iunonalibus*, inter quae, quod mireris, etiam carmen *De sphaera Archimedis*. Minore etiam consilio tum finem fecit librarius adserens

ordinis VII particulam *a*, *De crystallo* et

ordinem IV, *Epithal. Palladii*, denique

suspecta duo laciniae instar, *De hippopotamo* et *De aquila quae eqs.*

Est itaque series \mathfrak{E} non nisi ipsa pars *B* illa quam in \mathfrak{A} vel \mathfrak{B} agnovi, ea tamen multimodis immutata et aucta; adiecta sunt enim ex parte *A* *Depr. ad Hadrianum, De sene Veron., Depr. ad Alethium, De mul. Gall.*, ex parte *C* *Phoenix, Magnes, Nilus, laus Serenae*, denique ne in \mathfrak{A} quidem occurrentia haec: *De dulcio, epithal. Laurentii* et reliqua quae suspectae originis sunt.

Quae omnia quamquam ita se habent, quoniam de eo codice agitur qui optimas saepenumero lectiones tradidit, impensius etiam disputaturi sumus ipsam quam ille habet collectionis conformationem veram sinceramque archetypi fuisse non posse.

Eandem seriem *Æ* nonnullis mutatis praebet codex *M*. Hic solam *epistulam ad Serenam* ex ordine VI loco primario ordinat; post eam *Laudem Serenae*; tum vero ipsa series *Æ* decurrit nisi quod omittuntur hic *epist. ad Serenam* et *laus Serenae*; gravior differentia, quod panegyrici *De Manlio Theodoro* et *In Eutropium* desunt ita, ut post ord. VIIb legantur *Epithalamium Laurentii*, *In sphaeram Archim.*, *De Baccho*, *De Marte* (*de Iunonalibus* deest), *De crystallo* (sed ita haec epigrammata ordinata: c. 33, 34, 35, 39, 36, 37, 38), *Epithal. Palladii*, *De hippopotamo* et *De aquila*.

Haec tamen librario *M* non suffecerunt addiditque ad seriem *Æ* etiam suppletoriam portionem ex *U* vel *B*; primum ex ordine III carmen *De lucusta*, quod iam ex *Æ* sumpserat, iterum transcripsit et quidem differentibus lectionibus ita ut in his eum aliud exemplum sequi manifestum sit, quod vidit J. Koch de codd. Cuiac. p. 22 adn. 4; nempe quia in *Æ* carmen *De lucusta* carmini *De dulcio* sine titulo et quasi unum sint adhaeret, illud deesse putaverat librarius et separatim ex *U* repetiit; deinde ex eodem ordine III subiecit carmina *de Theod. et Hadriano* et *ad Gennadium*; unde patet scribam haec conscium pro supplemento apposuisse. Tum codex *M* ex *U* vel *B* excepto Fescennino omnia addit quae sunt inde a *Descriptione portus Smyrn.* usque ad *De piis fratribus*, id est ordines I et II et ordinis III carmen primum incipiens illud ex *Aspice*, quod defuit in *Æ*. Habetque *M* hac in re similitudinem seriei *Ɔ* eam, quod ipsa pars *A* in fine ponitur.

Nec hoc omittam codicem *ρ*, quem sub serie *B* attuli, eo cum *ƆÆ* mirum in modum concinere, quod in fine habet ordinem VIII (cc. 22. 20. 27. 29), incipit autem sicut *M* ab cc. 31 et 30 (supra p. CXXXVIII).

Quaeritur, librarius *V* si in carmine *De aquila* non desiisset, num eodem modo atque *M* perrecturus fuisset? Quod vix affirmabis. Immo suam ille seriem *Æ* plenam esse putavit quandoquidem subscripsit *Explicit de aquila*, *Incipit de bello Pollentino*. Itaque non epigrammatum ibi continuationem, sed panegyricum scribere intendebat.

Denique quia *M* ex *V* descriptus non est, non ipsum *V* excogitasse, sed librorum *MV* commune exemplum iam exhibuisse seriem *Æ* plane consectorium est. Quod magis etiam firmatur tertio quodam libro in examen vocato, qui ad *Æ* pertinet, codicem dico *Lb* saeculi XIV. Incipit hic quidem sicut *UB* ab *Fescennino*, sequiturque ipse ordo I nisi quod desunt *Descriptio portus Smyrn.* et *Ad Aeternalem*. Omisso porro ordine IIa sequuntur IIb, III et IV nisi quod excidit *De piis fratribus*, quod ita explices ut aias oculos librarii ab eius carminis *Aspice* ad alterum illud *Aspice* carminis sequentis *De mulabus* aberrasse. Habet itaque *Lb* ex traditione *UB* satis intactam partem *A* desinentem in *Epithalamium Palladii*. Pergens autem ille partes *C* et *B* non indidem transcripsit, sed sequitur ecce iam series *Æ* aliunde deprompta incipiens ab *Deprec. ad Hadrianum* (quod carmen bis in *Lb* extare vides), tendens ad *Laudem Serenae*, sequiturque etiam iteratum *Epithalamium Palladii* (nisi quod eius carminis deficit initium). Ceterum hac quoque in parte nonnulla intermissa; haec enim insunt: *Depr. Hadr.*, *Phoen.*, *Magn.*, inserti deinde panegyrici *de IV cons. Honorii*, *de Manlii Theodori cons.* et *de VI cons. Honorii* in quo folia nonnulla exciderunt; et hinc quidem scribere coepit alia manus; porro *Magnetis* fin. inde a v. 37, *Aponus* (omissis *De sene Veron. et Nilo*); porro (omissa *Deprec. ad Alethium*) *Gigantomachia*, *De salvatore*, *De mul. Gallicis* et reliqua omnia sic ut in *V*, nisi quod deest etiam *de chlamyde et frenis* (carm. min. 46). Maior itaque videlicet inter *M* et *Lb* quam inter *M* et *V* similitudo intercedit.

Iam quae in *Æ* placere possint paucis repetam. Sunt autem haec: in initio coniuncti ordines VIII et IX cum saltem *Phoenix Magnes Aponus Nilus* re cohaereant,

quin etiam haec quattuor coniuncta respondent ordini V quem constituimus: porro coniuncta poematia de animalibus quae sunt *De dulcio*, *De lucusta*, *De apro et leone*, *Torpedo*; porro *Epistula ad Serenam* et *Laus Serenae* carminibus de muneribus associatae. Hoc ultimum tamen an genuinum esse sustinebimus? Contra facit quod codex *M* in ceteris ille cum *V* (et *Lb*) conspirans has ipsas alibi collocat cum eaedem etiam in *ABCD* alibi inveniantur. Neque mehercule id genuinum quod Deprecationes duae vel adeo duo illa *Aspice* violentissime leguntur discerpta. Maiorem etiam violentiam produnt *salvator* cum *malabus* et *Curetio* compositus et totum denique agmen quo series clauditur.

Series *f*. Haec quidem nusquam propemodum nisi in operum catalogo codicis *M* reperitur scripto ab ipsa codicis manu prima saeculi XIII, edito a Kochio l. l. p. 47 sq. Incipit a carminum maiorum agmine hoc: *Raptus*, *Rufin.*, *Gild.*, *bell. Pollent.*, *Gigantomachia*, *laud. Stilich.*, *Eutrop.*, *epithal. Honorii*, *III cons. Hon.*, *IV cons.*, *VI cons.*, *Paneg. Manlii Theod.* (cf. supra p. CXXXI), deinde ea sequuntur quae in p. CXXXV sub *f* repraesentavi. Supra scriptum est: *Haec sunt opera Claudiani*. Iam ut res sicut par est paucis absolvatur, ordo hic carminum prorsus alius est atque quo ipsa in *M* exarata leguntur, nec hoc satis, sed ab omnibus quotquot novimus plane differt manuscriptis illius aetatis; atque auctorem eius suo periculo nec vero antiquo nisum testimonio egisse ad manum coniectura est. *Epithalamium Palladii* et *Laudem Serenae*, opera maiuscula, primo loco ille posuit ut cum maiorum carminum sequella quam praemisit una legantur. Deinde Gesnerum anticipans omnes epistulas congessit intermiscens cognata epigrammata ad homines scripta velut *In Curetium*, *In podagrum*, *Ad Maximum*; quae definivit *laude Salvatoris*, suntque haec carmina duodecim. Deinde omnia ea comprehendit quae descriptivum stilum sapiunt, inde a *Phoenice* usque ad carmen *De apro et leone*: quae carmina sunt numero novem. Quae postquam bonam rationem sequens bene absolvit, in reliquis ordines traditos servare contentus fuit; sequuntur ergo primum ex serie *A* vel *B* ordinis VII particulae *d* et *e*, deinde *IIa*, deinde ex ordine I quinque poematia ea, quae nondum attulerat, denique residua reliqua et haec quoque quinque numero. Itaque in collectionis huius priore parte nimium rationis deteximus, in posteriore veram sollemnis genuinaeque adorationis memoriam. Nihil contra valet quod id ipse quoque assecutus est ut *Laudem Serenae* cum *epistula ad Serenam* coniungeret sicut coniungunt *AB* et *C* vel *Laudem salvatoris* cum *Phoenice* sicut *D*. Inspexisse autem ille codicem videtur libris *VP* nescio qua lege ligatum; nam *In Eutropium* tres libros numerat (cf. supra p. CVIII) et belli Gildonici titulum adfert *In Gildonem* (*V Bellum Gildonis*), porro *De laudibus Stilichonis* et *De bello Pollentiaco* et *Excusatio pro se ad stilichonem* (cf. de *V* supra p. CVIII).

Fere nusquam reperiri seriem *f* animadversum est; ecce vero in carminibus maioribus disponendis proxime ad *M* catalogum accedit liber Vindobonensis 3246 scriptus ille saeculo demum XV, id quod supra non sine admiratione rettuli p. CXXXI; idem vero Vindobonensis ecce etiam ad minorum catervam solus quod sciam seriem *f* accurate aptavit; neque enim multum valet quod cc. 14 et 32 ei interciderunt, c. 5, quod habet Vindob. post Descr. armenti, in *M* catalogo praeteritum est¹⁾.

Finitur autem catalogus in *M* enumeratione carminum horum maximam partem spuriorum: *Panagiricus aniciorum* (i. e. Paneg. Probini et Olybrii), *De lanario*, *De dulcio*, *e thalamium laurentii*, *Laus liberi et laus martis*, *De iunonalibus*, *De ippotamo*

1) Mire dispositus delectus in codice *Br*, ubi inde a fol. 106v haec cc. exarata sunt: 53. 31. 30. 25. 29. 11. 32. 40. 41. 43—48. 51. 33—39. 49. 50. 42. 10. 12. 22. 27. 28; in eo similes sunt *Br* et *M* catalogus, quod carmina maioris ambitus, quae sunt Gigantomachia, Laus Serenae, Epithal. Palladii, praemittunt minoribus ita, ut panegyricorum collectioni adhaerere videantur.

et cocodrillo, *De aquila*, *De cethera*, *De ysidis navigio*, *De irundine*, *De mergo*, *De cereo*, *De vitulis marinis*, *De paupere singulari*, *De ape* (cf. infra capitulum VI quod est de carm. minor. appendice). In his cum serie *Æ* id satis congruit quod *De hippopotamo* una cum *de aquila* legitur quodque *Epithalamium Laurentii*, *laus Liberi* et *Martis* et *De inunalibus* sese excipiunt.

In qua appendice quod primum locum habet panegyricus Aniciorum, intellegendus est panegyricus Prohini et Olybrii, id quod recte a Kochio coniectatum est et comprobatur ipso Vindobonensi libro quem citavi; nam ille quoque ad ultimum carminum minorum 16 *de paupere amante* hunc panegyricum adiecit; deficit vero in eius versu 201; quodsi non deficeret ibi, certo expectandum fuit etiam rarissima illa appendicis, qualia sunt *Epithalamium Laurentii*, *Laus Liberi*, *De Isidis navigio* et alia, futurum fuisse ut in Vindobonensi extarent. Qui liber num quam relationem ad Cuiacianos habuerit vel ad Claverium, mihi incompertum est.

Quibus omnibus pensitatis tandem aliquando archetypus anthologiae ipse quamnam formam habuerit animo formare conceditur. Et primum quoniam series *D* prorsus aspernanda est, ex duabus vel tribus partibus constitisse anthologiam est exploratum; certissimum autem etiam hoc: nempe pars *A*, sic ut hodie legitur et qualem primum ex *Æ* cognovimus, ipsius olim fuit archetypi; recurrit enim ea in libris reliquis fere omnibus, neque codex *V* contra facit quippe in quo tota fere neglecta sit. Haec itaque editori curiose retinenda fuit. De partibus *B* et *C* optio datur estque ambiguum utrum magis *Æ* et *Β* approbare velimus an potius *Γ* an denique *Ε*. Atqui de *Ε* et *Γ* quid in iis suspiciosum videri debeat supra dixi; et semper valebit aliquid magna illa qua fruitur liber *E* auctoritas. Sequitur ut etiam partes *B* et *C* sic ut in *Æ* extant conservari tutissimum iudicemus. Atque non male etiam in *C* Phoenicem affinem Nilo factum esse video, quippe cum utrumque Aegyptiaci argumenti carmen sit, nec hercle minus apte Deprecationem ad Hadrianum post carmen *De Theodoro* et *Hadriano* scriptam videmus; nam etiam sic condita sunt a poeta, ut tempore huic illa arte succederet (cf. p. XII sq.).

Totum carminum minorum corpusculum quale edidi versus continet numero 1425; qui numerus maior aliquanto est ambitu eo, quem libri singuli poetici saeculo Claudiani habere solebant¹⁾. Examinentur vero partes eius quas modo discrevimus; continet pars *A* (carminum I—XXV) versus numero 462; pars *B* (carminum XXXI—LIII) versus numero 418; denique pars *C* versus numero 545; quo in versuum computo inscriptiones carminum omnino neglectas esse moneo. Ipsi vero numeri bene habent; aequabilitatem modo vide eorum; atque partes hasce paene dixeris etiam plenorum trium librorum vicem agere. Certe ita a collectore dispositae ac definitae sunt, ut singulae praecise ambitum unius libri aequiperent; sunt enim in Claudiano hi numeri quos ponam usu recepti: comprehendit liber *In Rufinum* prior versus 387, secundus 527, *Belli Gildonici* liber prior 526, *In Eutropium* prior 513, secundus 602, *Laudis Stilichonis* primus 385, secundus 476, tertius 369²⁾. Denique parilitatem quandam etiam in eo sentio, quod in *A* omnino 25 poemata leguntur, in *B* 23; et potest adeo in *B* unum vel alterum intercidissee (cf. cap. VI).

Quo disputandi curriculo permeato iam in eo sumus ut metam tangamus. Nisi quod etiam una cursura vel munus etiam unum exsequendum nos postulat. Quaeritur enim — id quod gravissimum est — quatenus observata in variis manuscriptis varietas

1) De re libraria p. 301 sq. 2) In comparisonem ea tantum opera Claudiani vocavi, quae monobibla non sunt, sed partitionem et librorum et argumenti ostendunt; nam in his potissimum operibus ambitum librorum ad consilium scriptoris certo referre licet. Ceterum numerum 600 raro et vix excedebat Claudianus (*Eutr.* II versus 602, *Bellum Poll.* 647, de IV cons. 656, de VI cons. 660). Paulo minores libellos in *Rapto Proserpinae* constituit: I. I habet versus 286, II 372, III 448.

ordinis librorum ad ipsas classes vel stirpes eorum discernendas sese adplicari concedat. Stirpes autem duae ex archetypo Ω germinaverant, x et y ; ex y rursus duae, z et w ; ad x et z et w accedebant libri duplicis naturae in quibus simul et x et w (vel z) suas scripturas confuderant, quales sunt P et II . Iam vero perspicietur quae classium divisio ex sola ponderata scripturarum diversitate emergerat, eandem etiam in ordine carminum comparere.

Et series quidem \mathfrak{f} in solo catalogo M detecta; eadem denuo in Vindobonensi; horum testium singularem conexum etiam mirus in titulis concentus corroborat; carmen de b. Pollentino *Bellum Pollenciaceum* audit in catalogo M , de bello *Pollentiaceo* inscriptum habet in Vindobonensi; item utrobique et *In gildonem* et *De balneis Quintilianis in uia* et *Excusatio pro se ad vel apud stiliconem* et al. Vindobonensis ex w dependet; indidem seriem \mathfrak{f} deductam esse conicitur.

Series \mathfrak{A} in z extiterat; nam gravissimum testem ac vindicem habet E etiam eo praeclarum, quod solus hic praeter V c. min. 52 asservavit quod abest a serie \mathfrak{B} . Idem testis E etiam seriem I , quae est carminum maiorum, antiquo apographo z vindicare videtur (cf. p. CXXIX); ergo etiam haec in z inventa fuit. Ordinem autem quem in z etiam in y fuisse facile est ad suspicandum.

Ab hac ordinatione recepta abhorrent libri qui ex x derivantur plerique. Et primum unius optimi V propriae omnino sunt series IV et \mathfrak{E} ; ei cognatus in carminibus minoribus M . In iis vero codicibus qui aliqua parte tantum cum x faciunt, nova series effecta est; scilicet in P et L carminum maiorum series III invenitur eademque in *Ars* et ϱ et Ve et Θ et Matritensi; non longe abest etiam Lb ; hanc vero seriem III cognatam maxime esse cum ipsa IV demonstratum est (cf. p. CXXXII). Adde seriem \mathfrak{C} carminum minorum; hanc quoque ecce oggerunt soli P et L , porro Ve et Θ et Matritensis; praeterea Riccardianus 718 in quo desunt panegyrici; denique etiam ϱ habet quod cum \mathfrak{C} comparari debeat (p. CXXXVIII). Minus feliciter fortasse libros T et Ξ classi x adiecimus; nam uterque in cc. maioribus, Ξ etiam in minoribus continuandis potius cum w eunt; sequuntur scilicet seriem I et seriem \mathfrak{B} ; item de *St* monendum, eum librum in minoribus non multum a serie \mathfrak{B} distare, in maioribus adoptasse seriem VI .

Artiorem nexum intercedere inter \mathfrak{C} et \mathfrak{E} docet ordo ille in utraque inventus quem numeravi VIII. Iam utra series in ipso x apographo exhibita fuit? \mathfrak{E} eo commendatur quod adest in ea c. min. 52; idem nempe in E ; ergo iam in Ω adfuerat; \mathfrak{C} eo, quod ratio qua ordinat carmina multo propius abest ab serie \mathfrak{A} illa quam etiam in y fuisse vidimus; siquidem partis quam B vocavi pari modo participant et \mathfrak{A} et \mathfrak{C} . Sed enim ex \mathfrak{A} etiam \mathfrak{B} suspensa est; huius autem \mathfrak{B} cum \mathfrak{C} id commune, quod praetermittunt carmen 52; ergo \mathfrak{C} potius ex \mathfrak{B} ordinibus nonnullis mutatis ortum esto, ita tamen, ut in \mathfrak{C} simul etiam exempli x ratio haberetur (cf. in ordine VIII congruentiam). Quod si haud improbabiler sumpsi, credi potest iam in x ipso eam seriem exhibitam esse quae in V , adfuisse iam in x quae spuria habet V ; denique valde dubium est, num carmina minora quot quidem desunt in V (desunt autem c. m. 1—19 et 21) omnino in x recepta fuerint: eadem scilicet etiam de panegyricis De III et IV consulatione ambiguitas fuit (supra p. CXVIII). Ceterum verae adorationis quae in Ω fuerat imaginem non in x , sed in y repraesentari satis superque comprobavi; nec incognitam librario x fuisse seriem \mathfrak{A} nescio num eo prodatur, quod quam in \mathfrak{A} agnovimus partem B totam ac plenam proponit etiam V (habet enim ad unum omnia carmina 31—53 praetereaue totam partem C et ex A carmina 20 et 22—24); unde iam librarius x distinctas habuisse partes illas videri potest.

Ad y sive ad z et w gressum refero. Ex z defluxit codex C ; qui ad ipsam seriem I pertinet neque ab E teste primario seiungi potest (cf. quae dixi p. CXXIXsq.). Ex z etiam

codex *R*; huius propria series *D*; haec vero minime genuina neque sic ut est ex *z* aut *y* ullo modo repeti potest; immo *D* ex *U* temere et ad libidinem conficta est. Porro fortasse ad *z* trahendi *F* et *Pn* et *Ca*, quorum priores duo servant seriem I, tertius ad seriem VI transiit; sed etiam *Br* defecit a sociis; est enim eius series III.

Contra libri *w* cum libris *z* mira concordia et in maioribus carminibus seriem I et in minoribus seriem *B* ostendere assolent. Id vel de iis constat qui sicut *II* indolem miscellam habent. Extat itaque series I in libris, quorum mixtus typus sicut *II*, hisce: *Ho*, *Ox*, *Σ*, *Bo*, *Vr*, *Bx*, *Pm*, *Ptr*, *He*, *Ai*, *Ut*, *Ab*, *Lt*, *Gl*; item series *B* in hisce: *Bo*, *He*, *Bx*, *Vr*. Libri qui pure ad *w* redire videntur servarunt seriem I hi: *A*, *J*, *Kr*, *M*, *γ*, *Vp*, *Nt*, *Ar*, *Trl*, *Bu*, *Hl*, *Oy*, *Co*, *Er*¹⁾, *Bg*, *At*, *Tu*, *Ps*; item seriem *B* hi: *A*, *J*, *Kr*, *γ*, *Hl*, *Oy*, *Co*, *Bg*, *Ps* nec non et *Vo*; similitudinem ostendunt etiam *En*²⁾, *Rl*, *Nt*.

Denique intra stirpem *y* vel artiozem *w* in carminibus maioribus etiam plurifariam variatum est. Ex serie I primum quidem orta est series II quae extat in codice *Bs* quem codicem ad mixtum typum rettulimus; ex eadem originem cepit etiam series V quae cernitur in *Gu* cuius libri typus ab *Bs* haud multum differt. Postremo vero ad seriem VI memorabiliorem illam quidem, quippe in qua temporum ordinis ratio habitata sit, devenimus; reperta autem ea est in sola fere stirpe *y*, nempe in libris mixti generis qui sunt *Fl* et *Ct* et in libris ab *w* pure derivatis qui sunt *B*, *δ*, *Vo*, *Cl*, *W*, *κ*; nec multum abiacet liber *Ca* quem magis ad *z* trahi posse putavimus; sed enim etiam in *St* inrepsit series VI cuius cum *x* propinquitatem aliquam fuisse coniectavimus. Iam vero is qui testimonia sive codicum auctoritatem disparilem ponderat, tantum aberit ut ex his seriem VI in ipso *y* et *Ω* regnasse concludat, ut librorum *E* et *C* similiumque securus fiduciam habere pergat (cf. quae disputavi p. CXXXIII).

Atque sic longae huius et flexuosae quaestionis orbem permensis reditus paratur ad id unde profecti sumus. Datur enim etiam de carminum minorum archetypo *Ω*, qua tandem aetate conscriptus sit, suspicio quamvis tenuis et cui diffidi possit. Attestantur series *U* et *B* incepisse minorum gregem ab Fescennino tertio quod pro primo iusto iure numeravimus; nec veri dissimile est hunc eius locum iam fuisse in ipso archetypo. Atqui in *E* — is autem testis etiam his in rebus approbatissimus, quippe qui solus cum *V* in c. m. 52 religionem suam probarit — inscriptum est adeo carmini primo: *incipit ad stilichonem* (cf. supra p. CXXXVI). Ne hanc contemnamos inscriptionem, licet desit in codicibus reliquis. Certe auctor horum collectaneorum, eo non contentus quod in fine partis *A* vel in Palladii epithalamio Stilicho nominatur (v. 93) vel quod magnum quoque eiusdem praeconium legitur in fine partis *C* vel in Laude Serenae, etiam in fronte sylloges sive in prima pagina gloriose ostendi voluit summi ducis nomen; cui consilio cum reliqua minora parum faverent, non sine animi simplicitate iteravit illud de socero principis Fescenninum, decerpens ex Nuptiarum Honorii volumine. Quodsi Stiliconis rationem habitam esse iam in magno panegyricorum complexu sensimus atque inde collectos ipsos esse vivo Stilicone sive inter annos 404 et 408 conclusimus (p. LXXVIII), de minorum corpusculo ecce eadem opinio subnascitur. Sic factum est ut hoc loco reprimam ea atque coerceam quae de originis tempore decurrente disputatione indicavi p. LXXVI et CIV et CXXXVI. Quin etiam sic facilius intellegetur spurium carmen nullum intrusum esse in istud corpusculum (cf. p. LXVII); simul vero multo plura scripsisse poetam quam quae servata sunt etiam confirmatius negabitur.

Atque iam satis diu membranarum sulcavimus oceanum obruti fluctibus exemplorum et fluctuatione argumentorum; iaciatur ancora et portum teneamus; terra enim

1) Desinit in Bell. Poll. v. 343.

2) Hic est Laurent. Leopold. CCH; cf. p. CXXXVIII.

incognita quo tetenderamus quamvis ex longinquo apparuit recuperata archetypi Ω imagine. Neque habeo quod subnotem nisi iam de his quoque libris iudicium patere, qui pariter et seriem I et seriem \mathfrak{B} obtulerunt: Vossianus 126; Vossianus 385¹⁾; codex Musei Britannici Egerton²⁾; Rodomensis 1040; seriem \mathfrak{B} fere Vindobonensis 3486³⁾. Descenderant igitur hi quoque ex y , possunt descendisse ex w .

Explicit de traditione Claudiani maioris; incipit de Raptu Proserpinae.

1) Sed finitur c. min. 30, 35; hunc versum excipit Rapt. III 19 sqq.

2) De quo cf. supra p. CXXV.

3) De quo cf. supra p. CXXXVIII.

IV. DE CLAUDIANI MINORIS CODICIBVS.

Claudianus Raptum Proserpinae usque ad sextum p. Chr. n. saeculum in manibus fuisse litteratorum hi ipsi produnt et maxime quidem poetae quorum imitationes contuli. Vacasse his studiis Merovingorum tempora constat; neque ego aevo Carolino huius carminis lectionis testimonia certissima occurrere vidi¹⁾. Nono saeculo et in codicis Sangallensis cuiusdam catalogo librorum sub numero 331 exhibetur *Claudianus de proserpina I* et codex Santenianus saepius ille mihi laudatus nescio cuius bibliothecae Franco-gallicae sui temporis catalogum offert, ibique notatur sexto loco: *Horatii Flacchi ars poetica explicit. Incipit claudiani deraptu proserpinae lib. III sic Inferni raptoris equos adflatuque curru* (cf. supra p. LXXXI). Potest hoc memorabile videri cum propterea quia de tituli conformatione *De raptu Proserpinae* hoc vetustissimum testimonium habemus (neque vero Heinsium probabimus qui praepositionem aegre ferens nominativum restitui maluit), tum propter librorum partitionem; nam codices manuscripti antiquiores plerique qui extant in Raptu librorum inscriptiones eiecerunt²⁾ tresque libros fuisse eo potissimum indicant quod non solum ante secundum, sed etiam ante tertium praefationibus locum dederunt; eum numerum firmat liber Santenianus; quodque potius quattuor fuisse olim sivi mihi persuaderi, nunc id reiectaneum puto. Incidisset fortasse poeta ante versum III 332, si opus incohatum continuasset; quia reliquit imperfectum, incidere ibi operae pretium non fuit; qui enim placuisset quartus liber 117 tantum versuum?³⁾.

Separatum a carminibus reliquis per medium aevum Raptum iisse notum est, eamque separationem iam constituisse videtur antiquitas. Rari codices saeculorum quidem XII vel XIII, in quibus scribae Raptum cum ceteris Claudianeis conexuerint, et in iis additamentum eum esse neque desumptum ex exemplari eodem quo reliqua saepiuscule etiamnum cognoscitur⁴⁾. Gravem sane exceptionem regula habuit antiquissimam eam membranam de qua testis est Santeniani ille quem dixi catalogus: ubi post Horati artem poeticam Raptus scriptus fuit, post hunc autem *Ad rufinum lib. II Claudii in eutropium lib. III De bello Gothico De bello Gildonico*; sed haec ultima quattuor opera sic disposita quia membranae nostrae Bruxellensi C accurate respondent, duos ibi con-

1) cf. exempla allata sub margine locorum I 214, II 234, III 99.

2) Frequentius libri infimae

aetatis inscribunt ut Reginensis 1428: *Secundus liber* etc.; Reginensis 1369: *liber tercius*; item Urbinas 657, Laurentianus XXXIII 8, Florentinus bibliothecae aedilium Flor. ecclesiae CCIII chart. saec. XV, Cheltenhamensis 3390 saec. XV; inter quos Corsinianus col = 43 = F = 5 saeculi XIV—XV paullo antiquior est, antiquissimus D meus Musei Britannici saeculi XIII, si quidem inscriptiones hic primae manus debentur quod nil testatur Liebermannus, item Parisinus lat. 8080: *Claudi Claudiani de r. Pros. primus liber incipit* cum quo consentit fere Parisin. 8295 saec. XIII.

3) cf. supra p. LXXVI adn. 1

4) Apertissimum id est in

Vaticano 2809 de quo cf. p. XCIV. Vaticanus 2807 = d „librum“ parvi Claudiani a „libro“ maioris ipse distinguit. In Vatic. 2808 saec. XV alia manus Raptum adiecit. In II numeratio quaternionum Raptum excludit (supra p. XCVII); et mirum est quattuordecim folia initialia etiam in Ox perinde atque in II Raptui separatim esse destinata, sequi paginam unam quae vacat scriptura; quaternionum in Ox compositionem parum dispici posse mecum communicavit Robinson Ellis (de hoc Ox quem deinceps A vocabimus cf. infra p. CLIII). Similiter etiam res se habet in Parmensi, de quo (P) mitto ad CLX, et in Laurentiano XXXIII 4 (= Ss) de quo vide CLIX. Laurentianus S. Marci CCL saec. XIII cum maiora Claudiani carmina librorum numeris ab I ad XIV insigniverit, Raptum, quem habet in fine, a numeratione eximit; ceterum cf. L. Jeep. in Actis soc. phil. Lips. I p. 351sq.

sarcinatos vel codices vel foliorum fasciculos fuisse proclivis coniectura est. Hinc etiam illis temporibus usus invaluit quo Claudianus maior et Claudianus minor (vel parvus) certa distinctione vocabantur¹⁾. Solet autem hic minor coniunctus legi in libris miscelaneis cum aequi fere ambitus operibus diversis, Horatii arte poetica, Statii Achilleide, Maximiano, similibus²⁾.

Manuscriptorum quae aetatem tulerunt nullum saeculo XII antiquius. Priore autem tempore id acciderat ut duae maxime carminis sive recensiones sive conformationes existerent, plenior altera, altera decurtata.

Prior quidem classis plenum carmen servavit usque ad versum III 448, sed etiam prave ampliavit ante tertii libri initium iniecta praefatione quae ad VI consulum pertinet (*Omnia quae sensu eqs.*). Multi autem libri classis prioris etiam eo abundant quod versum II 118 *Huc elapsa cohors gaudet* (vel *gaudent*) *per florida* (vel *florea*) *rura* inhabiliter interpolatum exhibent; ita ut classis haec in agmina duo dissipetur et eorum qui eum versum non norint et eorum qui tradiderint.

Classis altera contra non solum praefationem *Omnia quae sensu* plerumque recte praetermittit, sed eiecit etiam ex libro I versus 139 (vel 141)—213 (vel 214; itaque certe ab *Aethera deseruit ad extendit ad oscula turres*) et ex libro III cum versus finales 438—448, tum vero versus 280—360 (ab *Virginitatis honos* ad *dubitat prosternere cedros*) et his quidem quos dixi versibus III 280—360 haud raro hunc unum plane adulterinum substituit: *Omnis honos recti nobis; sic fata recedit*. Denique ignorat tota altera classis versum spurium II 118.

Itaque classis prior ipsa praestat integritate; sed etiam altera suum habet meritum; commendabilis enim est et eliminata illa tertii libri praefatione et versu II 118 omisso, id quod genuinam antiquitatem redolet. Ceterum in altera consilium diorthotae contrahentis carmen et paene excerptis facile recognoscitur. Nam et in libro I demptis versibus 140 (141)—213 optime continuat versus 214 versum 139, et versus III 438—448 neglegi haud inepte possunt cum ipse III 437 narrationis interruptae pausam indicet etiam graviolem, et illum quoque locum III 280—360 molestum visum esse lectoribus plane patet, ad conexum autem reficiendum vicarius versus *Omnis honos* satis bene fictus est.

Unde etiam hoc redactor lucratus est — neque hoc casu factum esse crediderim —, ut, cum classis prioris versuum numerus 1198 computetur (scilicet una cum praefatione *Omnia quae sensu*), qui numerus paullo amplior debito, altera classis versus habeat non plus 1006. Vides simplicem millenarium numerum bene rotundatum; est autem is proprius fere librorum antiquorum poeticorum³⁾. Unde suspicio suboritur hanc alteram classem ipsam quoque sic ut priorem in ipsius antiquitatis exitu constitutam esse. Certe neutra carere velis⁴⁾.

1) cf. supra p. LXXVII. 2) In codice antiquo anteiisse Artem poeticam Horati docet Santeniani catalogus. In Vaticano 1663 saec. XIV: disticha Catonis, Avianus, Maximianus, Achilleis, Raptus, similiterque compositi sunt Reginensis 1556 et Palatinus 1573 (pars II) saec. XIII et Barberinus VIII 41 saec. XIII et Cantabrigiensis colleg. S. Petri 210 saec. XIII et cod. Musei Britann. 15 A VII saec. XIV et cod. Mus. Brit. 21, 213 (Prosper, Anselmus Cant., Cato, Avianus, Physiologus, Maximianus, Raptus, Statii Achill.). In Reginensi 1440 saec. XIII: Bernardus Silvestris, Claud. Raptus, Seneca de paupertate. In Dresdensi Achilleis fol. 1—24, Raptus fol. 25—50. In Ottoboniano 2859 saec. XIV—XV Raptus, Horati Epistulae. Quod in Ambrosiano J 26 sup. saec. XV post Raptum extat „Ovidius de vocibus appropriatis avibus“ etc., idem iam occurrit in codice illo qui tradit excerpta Monacensia. In Vaticano 1661 saec. XV Epistulae Sidon. Apollinaris Raptum excipiunt. 3) cf. De re libraria p. 293. 4) In codice Leidensi 386 (Geel) membr. saec. XIV, qui ad alteram classem pertinere videtur, adnotationes quae extant marginales dignae fortasse sunt quas hic repetam (cf. Geel catal. p. 110): versus III 280—360 omitti et in fine separatim exarati sunt ibique adnotatum: *sunt qui habeant istos versus cum non sint de mente auctoris sed qui compositi fuerunt istius tempore auctoris. post mortem ipsius positi fuerunt in hoc opere, et sunt qui habeant ipsos intermedios istis duobus versibus „omnis honos neti nobis. sic tanta recedit“ et tunc sequitur „Virginitatis honos“ continuando omnes istos versus hic positos et postea habent „exploratque abiens“, cum non spectet ad libri materiam. Et ad v. 279 adscriptum: hic sequi debet illud quod infra sequitur, seu „Virginitatis honos“, si de opere isto fuit,*

Sed ad has duas classis etiam media in paucis tantum libris servata accedit; mediam dixi; nam etiam in ea desunt libri III versus 280—360 et 438—448, deest praefatio *Omnia quae sensu*; deest etiam commenticius ille versus II 118; quibus omnibus indiciis huius mediae classis cum altera nexum artissimum esse evincitur; conservant tamen codices hi locum integrum I 139—213 sic ut prima classis; possitque hac re classis media magis etiam quam altera genuina videri. Procedente autem sermone hanc mediam ego tertiam classem nominabo.

Libros qui classem primam servaverunt primo loco enumero, ita tamen, ut in ordines duo distribuam; praevalent inter eos qui versu interpolato II 118 carent; plures sunt tamen qui habeant. Et illos sub signo *Ia*, hos sub *Ib* comprehendi scito.

Ia:

Florentinus bibl. St. Crucis pl. XXIV sinistr. n. 12, membr. saec. XII (*F' meus*)¹⁾.

Vossianus n. 294 saec. XIII (*Voss.*).

Antverpiensis nr. 71 membr. saec. XIII (*V*)²⁾.

Parisinus lat. 15005 membr. saec. XIII vel XIV (*S*).

Gudianus 228 membr. 4° saec. XIII—XIV (*Gd*).

Monacensis 597 membr. saec. XIV.

Vaticani 2809 pars tertia saeculi XV (*V III*; cf. p. XCIV).

Vaticanus 2808 saec. XV (*κ*).

Reginensis 1369 membr. saec. XV (*ψ*).

Laurentianus pl. XXXIII, 8 anni 1404 (*Ω*)³⁾.

Corsinianus 43 D 36 saec. XV (*N*)⁴⁾.

Ambrosianus J 26 sup. chart. anno 1463 scriptus (*Bro*).

Parisinus 11324 membr. saec. XV (*Ri*).

Vindobonensis 3087 membr. et chart. saec. XV (*VC*)⁵⁾.

Monacensis 15740 chart. saec. XV⁶⁾.

Laurentianus Ashburnhamensis 977 membr. saec. XIV ineunt.⁷⁾, cuius tamen haec proprietas quod versu III 440 (*detestata locum . . viarum*) finitur. Accedunt ad *Ia* Laurentianus XXXVII 14 membr. saec. XV (*Au*) et Vindobonensis 3198 chart. saec. XV et Musei Britannici 10,091 chart. saec. XV (*Sm*) qui cum habeant versus III 280—360, tamen inserunt etiam inter 279 et 280 vicarium illum *Omnis honos* eqs.; itemque fecit Laurentianus XCI sup. 4 (bibl. Gaddianae) chart. saec. XV (*U*) quem patet vv. 280 sqq. omissurum fuisse, sed statim errorem correxisse.

Ib:

Barberinus VIII 41 (olim 2590) saec. XIII (*K*).

Cantabrigiensis collegii S. Petri n. 2—1—0 saec. XIII (*Pt*).

Dresdendis Dc 157 membr. 4° saec. XIII, fol. 25 sqq.⁸⁾.

quamvis plerique dubitaverint quod Claudius non composuit versus illos, eo quod non videntur aliquibus tam sacro spiritu afflata tamque sonoro et mellifluo poemate carmina reddimita. Exaravit librum Martinus quidam de Vicomercato. Et ita quidem de re deliberavit homo seri temporis.

1) Versum II 118 habet in mg. suppletum a manu ut videtur recentiore, certe singulari et a manibus librarii et correctorum diversa. 2) Item in hoc versum II 118 suppl. m. rec.; sed etiam inter v. 280 et 281 insertus est falsus ille *Omnis honos recti*. 3) Habet *habiles* III 361 et 431 *rotarum*. 4) Habet *habiles* III 361.

5) Praef. *Omnia quae sensu* in hoc propterea deest quia duo in eo folia cum vv. II 350—III 176 interierunt. 6) In Monacensibus 597 et 15740 versus II 118 a manu posteriore iniectus est et in illo quidem ab ea, quae etiam scholia in ora perscripsit. 7) De quo cf. Stangl Philol. XLV p. 210; nonnulla de eo mecum benigne communicavit vir doctissimus G. Vitelli, idemque etiam de Laurentiano S. Marci 250 desiderata mihi subministravit.

8) cf. Schnorr de Carolsfeld Catal. I p. 325; exaratus in Italia; fuit quondam Laurentii de Papia. Post III 279 etiam iniectus est v. suppositus: *Omnis honos* eqs. Lectionis specimen comiter mihi impertiit Otto Stange vir doctissimus.

Vaticanus 1663 membr. saec. XIV (η)¹).

Cod. Musei Britannici ex bibl. regia 15 A. VII membr. saec. XIV (*Mb*).

Ambrosianus H 73 sup. membr. saec. XIV (*As*).

Reginensis 1556 (olim 1733) membr. saec. XIV? (ω)²).

Laurentianus pl. XCI sup. 34 (bibl. Gadd.) saec. XIV—XV (*Ur*).

Monacensis 391 membr. saec. XIV.

Monacensis 631 membr. saec. XIV³).

Corsinianus col = 43 = F = 5 saec. XIV—XV (*O*)²).

Barberinus VIII 68 (olim 2690) saec. XV (*A*).

Ottobonianus 2126 saec. XV (*E*; ubi in tertio libro ordo versuum mire turbatus est).

Vaticanus 2795 chart. saec. XVI (π).

Corsinianus 43 G 25 saec. XV (*M*).

Angelicanus T 4, 10, saec. XV (*P*)²).

Perusinus 15349 membr. saec. XV (*Pr*; versuum ordo turbatus in l. III).

Ambrosianus S 66 sup. membr. saec. XV (dictus *A* in Claud. maiore)⁴).

Marcianus class. XII cod. 11 saec. XV (*Mi*).

Patavinus cod. universitatis Pat. 1561 saec. XV (*Pa*).

Patavinus capituli cathedralis C 62. 77 saec. XV (*Ps*).

Bononiensis bibl. universit. capsulae 401 chart. saec. XV vel XVI desinens in v. III 23 (*Bg*).

Borbonicus V D 53 chart. saec. XV (*Na*).

Parisinus 7892 (olim Puteani) saec. XV (*Rs*).

Parisinus 8081 chart. saec. XVI (*Sin*).

Accedunt ad Ib: Reginensis 1428 membr. saec. XV (χ) et Erlangenses duo 861 saec. XV et 857 saec. XVI et Laurentianus bibl. aedilium Flor. ecclesiae CCIII chart. saec. XV (*En*) qui ut habent versus III 280—360 ita tamen inserunt post v. 279 vicarium *Omnis honos*.

Praeterea ad primam classem pertinent etiam Musei Britannici 12,021 membr. saec. XIV exeunt. (*Rf*), Harleianus 5198 chart. saec. XV—XVI (*Hr*) et Cheltenhamensis 3390 chart. anni 1469 (*Cm*; cuius habitus prorsus idem atque codicum χ et *En*) qui utrum versum II 118 exhibeant necne certior factus non sum; denique etiam Petropolitanus Caesareus A. O. sect. CL N. 7 chart. saec. XV qui desinit certe in versu III 448.

Accedit etiam fragmentum Raptus Vindobonense saeculi XII in foliis tribus superstes; insunt tertii libri versus 280—312, 313—346, 347—378, 410—444⁵).

Alterius classis hos testes in conspectu propono:

II:

Cantabrigiensis collegii corporis Christi 228 membr. saec. XIII (*C*).

Reginensis 1540 membr. saec. XIII vel XIV? (Σ).

Vaticanus 2807 membr. saec. XIII—XIV (δ)⁶).

Bononiensis 2221 membr. saec. XIV (*Bo*)⁷).

Bernensis 389 (Petri Danielis) membr. 4° saec. XII (*Br*)⁸).

Ambrosianus Z 73 sup. membr. saec. XV (*Ao*).

1) Habet *rotarum* III 431. 2) Habet *rotarum*. 3) De Monacensibus mihi rogatus comiter rettulit L. Traube vis doctissimus. 4) Ex hoc descriptus est Ambrosianus O 74 sup. chart. saec. XVI. 5) Folium unum fuit agglutinatum in tegumento codicis Vindob. 1245 (Salisb. 84) saeculi XIII, alterum et tertium sunt agglutinata tegumento codicis Vindob. 1258 (Salisb. 163B) saec. XII. 6) Habet *habiles* III 361. 7) Praefationem *Omnia* suppletam habet in mg. a manu antiqua, tamen alio atramento. 8) Decurtatus in initio depertitis foliis compluribus, ita ut insuper absint I praef., I 1—115, I 258 — fin.; II praef., II 1—44; cf. H. Hagen catal. p. 364.

Accedunt hi libri in quibus versus vicarius *Omnis honos* eqs. non adest:

Laurentianus pl. XXXIII, 4 saec. XIII¹⁾ (*St*; in paneg. Olybr. et Prob. adhibitus).

Oxoniensis 2077b vel Bodleiani Auct. F. 2. 16 membr. saec. XIII pars tertia (*B*).

Vaticanus 3290 membr. saec. XIV (ζ ; mutilus, et praepostere ordinatis foliis; initium in fol. 16—22; tum sequi debebant fol. 1—7, tum alia; monitum Schwartzii).

Laurentianus pl. XXXIII, 1 saec. XV—XVI (*T*; codici *St* simillimus)²⁾.

Vaticanus 1661 saec. XV (μ ; in hoc desunt vv. II 91—147).

A classi altera Urbinas 657 (alias 46 aut 826) membr. saec. XV (Θ) non differt nisi eo quod praefationem habet *Omnia quae sensu*, non habet v. II 118 nisi ab alia manu in mg. suppletum. Similiter Laurentianus S. Marci n. 250 membr. saec. XIII et Oxoniensis 2077a vel Bodleianus Auct. F. 2. 16 membr. saec. XIII (*A* meus) et item Harleianus 2753 membr. saec. XIII³⁾ et Parisinus lat. 8080 (Telleriano-Remensis) membr. saec. XIII (*Trl*)⁴⁾ et Parisinus 8082 membr. saec. XIII (*II* meus) differunt eo tantum quod habent praefationem *Omnia*.

Cum his libris classis secundae libri tertiae classis pauci arte cohaerent qui quidem sunt hi:

III:

Musei Britannici 6042 saec. XIII ineunt. (*D*).

Antverpiensis III 59 membr. saec. XII—XIII (*W*; deest praef. *Omnia*).

Parisinus 8295 (olim Colbertinus 4054 vel Regius 6165) membr. saec. XIII (*Ti*; habet praef. *Omnia*).

Parisinus 8296 (olim Puteani) membr. saec. XIV (*Ut*; non habet praef. *Omnia*)⁵⁾.

Ottobonianus 2859 saec. XIV—XV (*Z*; habet praef. *Omnia*).

Riccardianus 718 membr. saec. XV (*Rr*; habet praef. *Omnia*).

Quibus fortasse etiam adnumerandus est Escorialensis S. III 29 membr. 8° saec. XIII, de quo sane mihi non constat nisi finem ei esse in v. III 437, deesse III 280—360, adesse suppletorium versum *Omnis honos*, adesse praefationem *Omnia*.

Ceterum pro tanta sedulitate librariorum mirum non est etiam inveniri codices quamvis paucos qui ne his quidem tribus quas descripsi classibus oboediant. Ita Vaticano-Palatinus 1573 (olim Gruteri) saeculi XIII (*H*) in parte altera Raptum continens habet versus III 438—448, habet versus I 139—212, habet etiam II 118 et praefationem *Omnia quae sensu*, non habet versus III 280—360. Consentit cum hoc codex Oxoniensis 2 195 saec. XII—XIII (*Xo*) nisi quod deest in eo II 118.

Nullum autem exemplum indagavi in quo integrum carmen et inviolatum appareat eatenus ut solus finis desit versuum III 438—448; nam Reginensis 1440 membr. saeculi XIII (*I*) omnino recedit a reliquis in quo adsunt I 139—202, desunt I 203—214, deest II 118, deest praef. *Omnia quae sensu*, desunt III 438—448, denique habet III 1—279 (usque ad *tantumne relictus*), sequitur vicarius *Omnis honos*, deinde v. 362 (*Stipitis et certo*) et sqq. Separandus etiam Marcianus class. XII cod. 10 saec. XIII

1) Ex hoc exscripti sunt codices Palatinus 1714 membr. saeculi XV et Laurentianus pl. XXXIII 3 membr. saec. XV.

2) Variat tamen; ita I 138 *St: flava ceres raptusque timens heu ceca futuri*, dein 213 *Jupiter at ueneri* eqs.; *T* inter hos uersus exhibet *Infidis laribus natam commisit itura commendat sicutis furtim sua pignora terris*.

3) Saeculi XIII eum esse asseverat qui contulit Vogel.

4) In hoc nonnulla supplevit m. altera.

5) Post v. 279 hunc interpolatum habet: *Haec ait et lectura*

faces intrat nemus altum.

(*Mc*) ubi casu accidit ut iam in versu III 401 carmen desinat; est itaque hic classi primae adscribendus. Laurentianus XXXIII 2 saec. XVI (*Ξ*) habet III 438—448, desunt I 139 sqq. et III 280 sqq., deest praef. *Omnia quae sensu*, adest II 118; post finem supplevit etiam m. 1 locos I 139 sq. et III 280 sqq.; itaque videtur liber hic ex exemplo esse descriptus quod ad classem alteram pertinuerat¹⁾ et in quo etiam defuerant II 118 et III 438—448.

Adde cod. Musei Britannici 21,213 (*Bm*) membr. saec. XIII, in quo de II 118 mihi non constat, ceterum adest praef. *Omnia*, contra desiderantur III 438 sqq., sed post v. III 279 primum versus ille *Omnis honos*, deinde III 361 scriptus est, exinde vero sequuntur ipsi versus III 280 sqq. continui; item post I 138 scripti I 206—232, deinde vero I 139, 141, 143, 144, 142, 145 et sequentes.

Codex pessimus Senensis ex Burmanni editione p. 1027 sqq. innotuit mihi; qui ut scatet interpolamentis ridiculis, ita tamen ex tali exemplo profectus est quod lectiones librorum *F* (et *S*) praecipue assectabatur itaque ad classem primam pertinuerat²⁾.

Ex classi Ib nullum codicem, ex Ia in textum conformandum assumpsimus codices duo:

F = Florentinus bibl. St. Crucis pl. XXIV sinistr. n. 12 membr. saec. XII. In foll. 1—48 Sedulius saeculo XI exaratus; inde a fol. 49 incipit manus saeculi XII quae scripsit Statii Achilleidem foll. 49—69; inde a fol. 70^r in novo quaternione tertia manus eiusdem fere temporis deinceps Raptum dedit; folia litteris *a b* eqs. numerata sunt inde a fol. 70; paginae versus continent numero vicanos senos. Deest inscriptio; neque libri (et praefationes) separantur interstitiis, sed initialibus litteris rubricatis. Scripturae genus planum nitidum. Contuli ego.

S = Parisinus lat. n. 15005 membr. ex multis partibus consutus scriptis a manibus diversis multis. Folia 1—302^v libri sacri et ecclesiastici et philosophici compleverunt; postea etiam adsuta sunt folia ultima 303—319 in quibus Raptus exaratus est a manu saeculi XIII exeuntis vel XIV ineuntis; qui duo sunt quaterniones. Inscriptum est rubro *Claudius Claudianus*; versuum in paginis numerus inter 34—37 fluctuat. Scriptura angustissima, compendiis innumeris impedita. Manus 2 quam notavimus non multo post primam rem egisse videtur. Contuli ego.

Addidimus tertium qui notatur:

V = Antverpiensis N. 71 membr. saec. XIV. Inest foll. 1—18^r Statii Achilleis, foll. 18^v—37^r Raptus; huic inscripsit m. 3: *Claudii Claudiani de raptu proserpine. primus liber incipit*, subscripsit m. 1: *Explicit lib' claudiani*. Fol. 37 olim codicis postremum fuit; postea folia 38—43 adiecta sunt quae commenta

1) Schwartzius de hoc mihi libro referebat: „Nach Abkürzungen, Orthographie und dem ganzen Habitus zu schliessen, ist die Handschrift direkt aus einem alten Cod. des 12.—13. Jahrhunderts abgeschrieben“.

2) Vaticanus 2864 chart. saec. XV—XVI nil nisi versus praebet III 305—448. Parum mihi constat de codice bibliothecae universitatis Paviae CXXX B 8 chart. saec. XV (nisi quod versu III 448 finitur); item de libris Hispaniensibus Escorialensi III. O. 25 membr. saec. XIII (nisi quod finem habet in v. III 437, adest praef. *Omnia*, desunt I 139—212); Toletano Caj. 102, 18 saec. XIII asservato Matrili et Toletano Caj. 102, 17 saec. XV exeunt. asservato Toleti. Nec magis de his qui sunt: Vossianus 385 membr. saec. XIII; continet Rapt. III 19—437 omissis vv. 280—360. Leidensis 105 membr. saec. XIV. Leidensis 87 (Gronovianus, olim Rottendorffii) membr. saec. XIV. Romanus codex bibliothecae Propagandae n. 6 membr. saec. XV (Parthey in *Serapeo* XXX, *Intelligenzblatt* p. 35 sq.).

ad Ovidium continent. Achilleis et Raptus scatent scholiis¹⁾. Contuli ego. Hic tamen liber adhibitus non est nisi ubi profuit.

Ex classi altera codices consului tres *ABC*:

- A* = codicis Oxoniensis Bodleiani auct. F. 2. 16 pars prima membr.; codex duplex vel adeo triplex qui olim Oxoniensis 2077^a et 2077^b signatus est; in plagula praefixa Claudiani operum index anno 1590 scriptus non enumerat nisi ea quae pars prima amplectitur; hinc efficitur tum quidem nondum compactas partes fuisse a bibliopecto. *A* in foll. 1—103 Claudianum totum, foll. 1—14^r Raptum servavit cui subscriptum est *Explicit libellus Claudii Claudiani*; fol. 14^v vacuum; deinde opera reliqua. Scripsit librum manus saeculi XII teste Haverfieldio, saeculi XIV teste Vogel; medio fortasse tutissimus ibis. Manus correctrix et adnotatrix 'saeculi fere eiusdem vel proximi'. Contulerunt librum I R. Ellis, libros II et III Haverfieldius.
- B* = eiusdem codicis pars tertia (signata etiam 2077^b). In codice duplo vel triplo partem primam excipit foll. 104—168 Gualteri Alexandreis quae est pars altera. Deinde foll. 169—272 denuo plena opera Claudiani extant, quam tertiam partem diximus et foll. quidem 262—272 ipse Raptus legitur scriptus circa saec. XII fin. (Haverf.) vel saec. XIII (Vogel); correcturas fecit manus saeculi proximi. Hunc librum partim contulit Haverfieldius neque nisi passim a me adhibitus est²⁾.
- C* = Cantabrigiensis coll. Corporis Christi n. 228 membr. saec. XIII (Vogel) vel XIV (Haverf.); olim Danielis Rogeri. Insunt Claudiani maiora carmina disposita ex serie I (cf. supra de *Co* p. CXXIII et CXXIX), deinde carmina minora ex serie *B* quorum postremum Gigantomachia; denique Raptus. 'Codicem optime scriptum correxit scriba paulo recentior necnon nescio quis longe recentissimus.' Contulit Haverfieldius.

Ex classi tertia codices duo elegi, *D* et *W*:

- D* = codex Musei Britannici 6042 membr. saec. XIII ineuntis foliorum 114; inest Claudiani Raptus foll. 1—14^r; sequuntur Rufin., Fescenn., Nupt., bell. Gildon., consul. Stil., de VI cons., Eutrop., de III cons. de IV cons., paneg. M. Theod., bell. Pollent., carmina minora (cf. supra de *Br* p. CXX et CXXXI sub serie III). 'Liber perpulchre scriptus'; in paginis singulis columnae binae versuum 40. Ita quidem Vogel. Contulit vero Liebermannus.

1) Fol. 37^v fin. et fol. 38^r glossator vitam Claudiani et commentarii partem intulit qui quidem incipit: *Titulus huius operis talis est: claudii claudiani de raptu proserpine primus liber incipit. Sunt autem tres; eqs.* 2) *A* et *B* iidem sunt nimirum quos *Ox* et *Oy* nuncupavi p. CXXI et CXXIII. Sic autem per codicem triplicem disposita carmina esse scito (de quo roganti mihi benevole rettulerunt vv. doctissimi R. Ellis et J. Madan): pars *A* fol. 1—14 continet Raptum, qui tendit usque ad v. III 437; is versus in folio 14^r in quarta linea positus; ceterum et fol. 14^r et 14^v scriptura vacant. Sequuntur in fol. 15—103 carmina maiora observantia seriem I (cf. p. CXXIX et CXLV); fol. 15 incipiens a Ruf. I praef. ornatum est littera initiali *P* grandissima et splendide illuminata; extenditur enim a capite ad pedem paginae; nec aequalem initialem iterum habet liber totus. Iam prorsus eadem ratione *P* illud ibidem exhiberi in libro meo *II* attestor; unde augeatur suspicio quae fuit et in *A* et in *II* a fol. 15 primitus scribere incepisse librarium, eundem postea adiecisse fol. 1—14 (cf. supra p. XCVII). Subscriptum est in fol. 103^v *Explicit Claudianus Magnus*; fol. 104 vacuum. Pars *B* fol. 105—168: Gualteri Alexandreidos libri decem. Pars *C*: fol. 169—245 Claudiani carmina maiora eodem ordine quo in parte *A* (in Eutr. liber II mutilus; desinit in v. 554; post quod deficit folium; eadem de causa desunt Fescenn., Nupt. praef. et Nupt. 1—12; fol. 199 inc. a Nupt. 13. Laus Stil. desinit in III 349; etiam ibi excidit folium; et propterea in fol. 231 VI cons. incipit a v. 37 nec extat praefatio). Exinde fol. 246—261 carminum minorum sylloge legitur sequens quidem seriem *B* nisi quod deest c. m. 32 (cf. p. CXXXVIII); ultimum c. m. 53 desinit fol. 261^v in v. 91; dehinc deest folium. Denique fol. 262—272 Raptus perscriptus est; incipit a v. I 28, praecedentia enim cum folio illo abolita; desinit in v. III 437. Omnia sine titulis decurrunt.

W = Antverpiensis III 59 membr. saec. XIII; inest Claudianus fere totus foliis 1—96^r exaratus a manu una perpetua hoc ordine (quae quidem est series VI; cf. p. CXXXII): in Ruf. (deest praef. II), paneg. Ol. et Prob., III consul., IV consul., Fescenn., De nupt. Honor., pan. Manl. Theod., bell. Gild. (cum praef. *Pandite*), Eutrop., consul. Stil., bell. Pollent., VI consul., Raptus. In fol. 96^v aliena adiecta leguntur. Adhaerent folia 97—117 chartacea in quibus manus saeculi XV vel XVI carminum minorum corpusculum scripsit. In foll. 1—96 manus quas distinguo 1 et 2 fere eiusdem aetatis sunt; titulos librorum ubique m. recens addidit; glossae multae maxime in Raptu. Raptus ipse in medio quaternione, quin immo in media pagina incipit. Contuli ego.

Sequitur de pretio librorum et cognatione disputatio.

Et primum in classium una quaque consensum lectionum propriarum extare et a reliquis dissensum expectatur. Talis consensus nexos habet libros *FS(V)* his locis et aliis: I 16 *hyacus* (et *V*), 81 *Ceptra*, 102 *cingunt*, 107 *thetim* (et *V*), 127 *vitulum* . . *qui* (sed *S* habuerat *que*)¹⁾, 128 *praerit* ex corr., 145 *interfluit* (item *V*; sed *S* ex corr.), II prol. 42 *Nec*, II 27 *leuis*, 79 *hibla* ut 112 *sycani* et III 17 *Nayades*, II 138 *textos* (et *V*), III 48 *ideo* (= *ε*, item *V*), 62 *cum* (et *V*), 145 *pateat*, 213 *deorum*, 234 *axe* (et *V*), 430 *terreue marisue* (et *V*). Etiam orthographica talia velut *immensus* cum amet *F*, est ubi *S* conspiret, cf. II 187. Hinc etiam I 163 *indignos* vel *indigenos* et II 80 *abneget* et II 228 *missus* in *F* scriptum fuisse colligitur. Et illi quidem loci omnes vitia communia ostendunt; laudem *FS(V)* communicant in hisce: I 95 *num* (et *V*), 215 *pandit* (et *V*)²⁾, III 81 *ingesta* (sed ita etiam *W*), 88 *rubor*.

Item plana in tertia classi unanimitas; ita *WD* soli explodunt vv. I 203—214, scribunt autem I 135 *rodopē*, 215 *at*, II prol. 24 *Orpheis*, II 62 *aduncis*³⁾, 131 *iacincte*, 168 *tenebrosa*⁴⁾, 187 *hyatu*, 228 *W uulso*, quod etiam *D* pro altera lectione, 338 *titius*, 353 *peribent*, III 27 *nec*, 388 *thiesteis*. Praeter corruptiores hosce locos insuper sat multi sunt in quibus a solis *WD* genuinas Claudiani scripturas accepimus; sunt hi: II 57 *crinise*, 96 *fucantur*, 135 *retusa*, 148 *Nec*, 253 *nihilum-que*⁵⁾, 317 *properi*⁶⁾, III 37 *Qui*, 58 *natarumve*, 170 *ibi*⁷⁾.

Pauciora lectionum exempla sunt quibus codices meos secundae classis *AC* (et *B*) artius cohaerere demonstratur. Inter quos unus *A* inserit praefationem *Omnia quae sensu*; vel inde huius mixtam indolem esse indicatur. Itaque inter *C* et *B* convenit I 35 *minanti*, 47 *flumina*, 54 *conclamat*, 58 *modos*, 66 *illicitas*, 83 *Horrorem*, 98 *et*, 105 *Te cum sanguineo*, 118 *voluptat* pluraque eiusmodi quae enumerare longum est. Ex quibus placuit nobis I 72 *Disrumpit*⁸⁾, praeterea unice verum II 148 *parthenium*.

Infrequenter scripturae in quibus *A* et *CB* et soli quidem concordant: I 103 *thalamis* (sive *talamis*), 108 *natorum te felix*⁹⁾, II 158 *fundunt* (sed *A* correxit), 205 *Gorgonos*; denique I 113 *dicto*, quod placet¹⁰⁾, et II 216 *tua*, quod ut unice verum est¹¹⁾, ita etiam in *S* scriptum fuit.

Item *AC* (dissidente *B*): falso III 85 *Non*, 141 *superatque*, recte vero II 66 *tanaïm*, II prol. 45 *tethis*, et quod optimum est, II 350 *Amsanctus A*, *Iam sanctus C*, ubi reliqui turpiter vitiati. Hinc est quod etiam I 122 *Ennee* mihi arrisit (cf. adnot. ad II 72); *Henna* autem pro *Aetna* ubi legitur, tradi praecipue videtur in libris secundae classis¹²⁾. Nunc ego *Aetnae* ubique nomen refecerim.

Item *AB* (dissentiente *C*): I 79 *solio fultus*, II 17 *gemina*, 173 *caterue*, III 371 *in*, 397 *herere*; plausibiliaque haec sunt: III 424 *phrygios* vel *phrigios* (*frigios φ*), III 375 *Astant*, I 284 *Orineus*, fuitque cum etiam II 6 illud *uoluere* mihi complaceret conferenti locum Statii.

1) Praefero femininum *vitulam* . . . *quae*, quia cum femina, Proserpina, animal comparatur. 2) Hoc praevalere putavi adlitterationis gratia quam nuncupant. 3) Hoc haud scio an placere possit.

4) Possit hoc verius esse; nam consonant consonantes *Saturni tenebrosa*. 5) Nisi mavis *nihilumne*;

ita *S*; certe *nullumne* tolerari nequit. 6) Nam *ministri* sibi exigit adiectivum positum ante caesuram

primariam. 7) Hoc toto versu *F* plane interpolatus est. 8) Videtur enim illud *Flare cupit* in rell.

a librariis ex proximo versu *Flamine* antecapiendo fictum esse. 9) Perperam; nam spondiacam vocem

in quarto pede collocare vitavit Claudianus scripsissetque *natorum felix te*; cf. corollarium. 10) Nam

unum iussum Iuppiter dedit Mercurio idque per singularem fortius exprimitur; et cf. indicem. 11) Non

potest praeferre *tuae* nisi qui sensum non curat; id si legeretur, vox *sede* eo epitheto egeret quo abundaret *Eumenides*; et bene fuit indicari cuiusnam sedes diceretur, et, si *Eumenides* „*tuae*“ vocatae essent, insulsa interrogatio fuisset: „*quae Eumenides?*“ 12) Sed etiam *F Henneos* I 160.

Cave autem librarios illos ea simplicitate usos esse credas ut solummodo unum quisque exemplar exscriberet; ea enim via genera codicum sane discreta pura et inpermixta dignosci possent; quam illi abstinentiam eo usque non noverunt, ut ex pluribus exemplis plerumque textum componerent, cuius rei vel lectionum variantium in codicibus adnotatio satis testimonii est. Hinc primum quidem factum est ut saepe etiam codices classis primae aut *F* aut *S* modo cum secundae¹⁾ modo cum tertiae classis²⁾ libro aut uno aut pluribus eundem errorem propagent, quin etiam ut per tres classes error³⁾ vagetur; deinde, ut etiam saepius vera scriptio non classi uni, sed uni tantum cuiusvis classis codici debeatur, cum gemellus liber a gemello desciverit et in alienam classem transierit. Quod cum ad codicum singulorum aestimationem plurimum valeat, adferemus quamvis per electionem quae fere libri singuli singularia offerunt.

Videbimus autem nulli libro sua merita deesse neque vero ullum esse in quo non luxuriaverit molestissima scolorum interpolatio.

Primum *F* sua Minerva carmen saepissime deformatum tradit; tradidit nonnumquam audacissime I praef. 6 *secreto* ⁴⁾, I 10 *celum* (!), 11 *Cycorpidum*, 53 *adducunt* (!), 64 *que om.*, 90 *lumen*, 98 *uacuas*, 118—119 *volutans . . ducebat* (!), 129 *cornua* (item *V*, apertissimum glossema), 136 *delion*, 137 *huic* (item 136), 150 *Hic*, 156 *flagrandi*, 157 *Cum* (!), 160 *Henneos* (hoc est illud de quo dixi pg. proxima), 163 *monet*, 174 *rimata* (et *V*), 189 *scindunt* (!), 196 *nri*, 213 *extendit* (!), 222 *purpureos* ex corr., 226 *uteri*, 237 *manebant* (!), 240 *Castra* (!), 269 *suprema*, 282 collocatio verborum ⁵⁾, 285 *morpheus* (!) quod temeraria suppositione ex eo quod est *motheus* factum est (et *motheus* etiam *V*), II prol. 9 *arvis* (! et *V*), 14 *repetens*, II 3 *ardentes* (!), 22 *parte* ⁶⁾, 45 positio verborum inelegantior, 109 *nuncia* (!), 180 *cum*, 212 positio verborum, 217 *infestare*, quod idem et *V* et *ε*, 275 *detersit* (idem *ε*)⁷⁾, 311 *tartara* (cf. *S*), 369 *colla* (! et *V*; interpolatio Ovidiana), III 115 *nam me* (!) quod tam prave habet quam 116 *certis*, 185 *alcinois*.

Idem *F* quae verissima solus suppeditat non multa sunt: I prol. 11 *irrupit*, I 82 *dire*, 147 *trislucam* et *ruptam* ⁸⁾, 278 *auras*, II 56 *Naiades*, 74 *meatu*, III 415 *ferebar* (?; item *V*), II 80 *hortos* olim in *F* scriptum esse videtur, III 105 *tua nata* ⁹⁾; III 380 *comas* (et *V*); denique I 284 siquis in *F* *oreneus* corruptelam leviozem esse contendat quam *orineus* in *AB*, cum ortum sit utrumque ex *orfneus*, nolo pluribus contra agere¹⁰⁾. Item in orthographicis tenuem laudem meruit ut *hymeneus* III 410 scribit soletque inhibere consonantium adsimilationem in *immersus* atque similibus; adde II prol. 49 *tyrinthius*.

Codex *S* eiusdem familiae quae solus peccat non hercle pauciora sunt, neque vero in vitiis exscribendis pergam¹¹⁾. Idem tamen correctiores servavit lectiones hasce:

1) Prima classis peccat cum secunda: *FA*: II 281 *immersum*, 256 *non*, III 12 *sedes* (sed *A* ex corr.), 40 *transire*, 43 *frangant* 124 *infecta*, cf. 201 et 248. *FC*: I 34 *consumpserit*, II 278 *vario*, 368 *unanimis* (*F* ex corr.?), III 8 *iussit* (sed *F* corr.), 37 *Cur*, 152 *timor*, 160 *multas*; ita III 231 *campos C*, idem *F* pro varia lectione. *FAB*: II 84 *primordia*. *FSA*: II 80 *abnegat* vel *abneget* (*F* corr.). *SA*: I 4 *coniesta*, II 307 *tenera*, III 130 *gemescunt*, 202 *lumina*, 263 *queritur*, 364, 399, 402. *SC*: I 3 *prodere*, 40 *Thesiphone* (item *B*), 93 *tantum tibi ne* (item *B*), 104 *amphitritem* (item *B*), II 317 *leta*, III 16 *unde* (cf. *W*), III 82 et 361 (ubi cf. *B*). *SB*: I 137 *virum*, 285 *motheus*, III 388 *properat*. *SAC*: III 101 *cernor*. 2) Prima classis peccat cum tertia: *FSW*: II 242 *pharetras*, 347 *alie*, 297 *cedunt*. *FSD*: II prol. 14: *Dissuete*, II 306 *sic fatus*. *FW*: I 103 *thalamos*, II prol. 52 *ab orbe*, II 16 *Ydalia*, 109 *Ylex*, 318 *reuocat*, III 240 *nil*, 430 *ille*. *FD*: I 143 *etas*, III 98 *fuluos . . leones*, 127 *exsudat*, 156 *cognoscit*, 198 *quam*. *SW*: I 147 *sociam . . trisluca*, II prol. 11: *Duraq*, 37 *Solus*, II 350 *anxantus* (cf. *F*), III 25 *ne duplex*, 59 *ille*, 182 *tytanes* (cf. 254), 368 *malo*. *SD*: I 74 in *auras*, 157 *detrectat*, 265 *telam*, II 162 *de(di)labitur*, 218 *diue*, III 38 et. *FDW*: II 216 *tue*, III 375 *Ex(s)tant*. *SDW*: I 16 *lenis*, II 171 *sculaque*, 249 *rumpit* (an recte?). 3) Ita *SAW*: III 251 *subrepsit* et 400 *Tunc*; *FWC*: III 38 *nullisque*; *SDA*: III 267 *haustura*; *FCD*: II prol. 34 *non*, III 168 *ad illa*; *FAW*: II 342 *Arreptasque*, III 362 *uisu*. I 216 *S* et *W* et *AC* *Curarum secreta tibi cytharea*, contra recte et *F* et *D* et *B*: *Curarum citarea tibi secreta*: ita miscentur familiae! 4) Sic etiam cod. *Mi*. 5) Nam *tranquillae* epitheton ante caesuram ex more ponitur quippe ad *Lethes* pertinens. 6) De hoc I. Kochii fere iudicio subscribo. 7) Praesens requiritur, sequitur enim *solatur*. 8) Quamquam de *ruptam* dubitari possit, quia iam v. 144 *rupit* adest. 9) Huius lectionis incunditas sentiatur, ne explicetur; vulgatam *tu nota* ex illa profectam esse vix quisquam negabit. 10) Fortasse etiam *Induit* II 93 ex *F* assumere debebam; cf. supra p. LXV adn. 1. 11) Vide locos hos: I praef. 5, I 13, 28, 31, 46 (*alto* etiam *V*), 59—61 *contract*, 86, 87, 94, 103, 106 (*referam*, quod tamen per se

I 99 *grati quod* (cf. *W*)¹⁾, 195 *cui* (?), 208 *timidas*, 253 *legit* (cf. *W*)²⁾, II 337 *et tantalus invenit undas*³⁾, III 150 *consudit* quod proximum vero est, 267 *timidumque*, 288 *atqui*, 342 *cumulis* (?), 431 *rotarum*; orthographiam *lycei* II 18, *phlegeton* II 315.

Codicem *V* fere non exhibui nisi ubi in sola classi prima tota salus carminis posita est; in quo vitia etiam magis increbruerunt; sumpta ex eo sunt III 302 *indulgete*, 319 *Hiberae*, 332 *praefert*, 348 *Ophion*, cum quae in eo m. 2 adiecit *fato* II 84, *miseras* III 293, pro nihilo habenda sint; contra *habiles* III 361 felicissimum remedium loci desperati, idque etiam pluribus libris, quos hic non adhibui, firmatur.

Iam quid valeat etiam tertiae familiae propago, ostendam.

Et primum *D* praeter spuria³⁾ aut dubia⁴⁾ haec sibi deberi voluit: I 157 *onus*, 172 *amnis*⁵⁾, 192 *oborto*, 226 *erinis*, 242 *flumine* (sic enim *D*¹ scripserat), II prol. 25 *molossi*, 37 *stimphalidas* (cf. *F*)⁶⁾, II 364 *sancit*, III: 39 *genitrix*⁷⁾, 129 *Iniusseque*, 246 *cyanen*, 248 *subito* (?) ibidemque *et casus scitamus*, 177 *infusa*⁷⁾.

Porro liber *W* quamquam et crebrioris et procacioris interpolationis vituperio plane obnoxius est⁸⁾, habet tamen etiam haec peculiaria quibus sincere fidem facere oportet: I 205 *modulatur*, 286 *alastor*, II 19 *pandionias* (cf. *B*), II 25 *habet*⁹⁾, 174 *lipare*, III 140 *absconderit*, 390 *ad undam*, III 236 *cursu strepitumque* quod veri certe vestigium praebet. Et anorthographiam aevi barbari huic deesse gaudemus multis locis ut I 152 *tyrrena*, 240 *pyragmō*, 238 *Cyclopum*, II 244 *taygeti*, III 185 *Alcioneus*, et inspicie I 14, II 76, 79, 119, 175, 204, III 274. Recepi etiam ex libro *W* magna I 143, quamquam eo vulnus magis fortasse tegitur quam sanatur, confidentius *famulatur* I 20 (cf. *S*)¹⁰⁾; estque etiam illud *seuunque* II 243 et *hurida* III 11 quod perpendi debeat¹¹⁾.

Violentiam minorem passi sunt libri secundae familiae¹²⁾, bonas scripturas ex singulis has Claudiano restituimus:

ex *C* I 12 *triptolemi*, 16 *levis*¹³⁾, 19 *maeonius* (cf. *D* et *S*) et *firmat* (cf. exempla ad l.), II 64 *Hipolite*, 66 *Thermodontiaca* (cf. *ε*), 368 *discite*¹⁴⁾, III 233 *albet* (cf. *ε*); de aliis dubitavi¹⁵⁾.

ex *B*: II 11 *concita*¹⁶⁾.

ex *A*: I 89 *tegeae* (cf. *ε*)¹⁷⁾, 250 *iussis*, II 350 *Amsanctus*, III 38 om. *que* vel *et*, 144 *decusserit*¹⁸⁾,

placet), 108, 115, 121(!), 122(!), 141, 146, 156, 158, 186, 202, 203 (*opacat* non male), 215, 231, 234, 238(!), 251, 262, 265, 273, II prol. 10, 16, 30 om., II 207(!), 211 (*effudit* non male), III 125(!). De collocatione verborum II 150 dubitari possit; et III 193 *cessit* possit placere.

1) Solet enim Claudianus si post incisionem semiquinariam vocem spondiacam cum voce monosyllaba coniungit, illam praeponere, hanc postponere, ne pedem quartum spondiaca vox expleat; cf. corollarium.

2) Praevalet nempe toto hoc loco tempus praesens. 3) I 19 *fulcit*, 54 (cf. *CB*), 64, 87, 93, 144 *situs* (?), 163, 167, 180, 233, 250, 278, II prol. 10(!), II 8 *henna*, 14, 26 *obumbrat* (cf. Vergil.), 33, 97, 184 *subitoque* (?), 220, 222(!), 233, 253, 308(!), III 38(!). 4) Rectene I 62 *mutantur*? II prol. 5 *leonum*? II 2 *vibravit*?

I 128 *nondum* omisit; possis inde commendare *nondum quae*. 5) *Vulcanius ignis* bis idem esset, *Vulcanius annis* oxymoron quale decuit poetam. 6) Hoc quam necessarium sit unus quisque intellet; in reliquis *ge* post *que* interierat, deinde ex *netrix* factum est *rectrix*.

7) Hoc loco *comas* ferri nequit quia *canos* sequitur; quodsi *genas* recipiendum est, tamen nemo dici poterit „effusus genas“, poterit „infusus“, infunditur enim lacrimis. 8) I praef. 3, I 10(!), 50 (cf. *V*), 70, 99 bis, 144(!), 171, 185(!), 213, 222, 248, 275(!), 277, 279(!), 281, 284(!), 288(!), II prol. 42(!), II 15, 64, 69, 86(!), 98, 107(!), 180 *negarent* (?), 193, 288(!), III 24 *granesceret* quod ut elegans sane acumen praestat, antiquo tamen poetae non vindicabitur nisi ab audacissimo, 245 *undis* quod placuit Heinsio.

9) Verum hoc esse confido et *erat* lectionem repudio; in vicinia enim praesentia leguntur *viget* et *inumbat*; cf. exempla ad l. adscripta. 10) Proprium enim Claudiani est, ut verbi numerus singularis ponatur, pluralis vitetur ubicumque et sensus et metrum concedat; neque iuxta collectivae notionis substantiva (ut *vulgus*) pluralem ille praetulit; cf. corollar.

11) Minus probatur *sederit* III 164. 12) *B* praetereo. De *C* vide I praef. 1. I 4, 12, 24 bis(!), 40, 41, 66, 74 bis(!), 218, 219, 227(!), 232, 244, 246(!), 251(!), 254, 264, 266, 270, 271, 280, 283(!), II prol. 13 (*stilico*!), II 26 (*gorgonos*), 83(!), 84(!), 105(!), 226, III 61(!), 62(!), 335(!). De *A* vide I 119, 126, 234, II prol. 26(!), II 20(!), 88 (*madefactas*; itaque insolens illud *madidare* scribam offenderat), III 14; II 73 *Henna* quod iniuria recepi.

13) Certe etiam *lenis* in *SDW* ex *levis* ortum videtur. 14) cf. etiam Heinsius ad l.; in apparatu nostro per errorem sub v. 369 varia lectio adscripta est. 15) II 23 ex *C* emendationem repetit Kochius; II 196 *temp-tant*? 106 *modico*? (cf. *ε*); III 237 *estus*? 16) I 46 *uincto* *B*²; recipere non ausus sum. 17) Potest tamen facile errasse v. d., qui librum contulit, ut etiam in *A* *tegeae* extare suspicer.

18) cf. Aem. Baehrens, diar. litterar. Jenens. a. 1875 p. 132.

145 *pateant*, 121 *oris*, 189 *es*¹⁾, 214 *procul amandaverat* quod veritatem proxime attigit, 264 *achemenio* (cf. ε), 403 *phethon* (cf. ε). Alia laudabilia esse concedo, non assignavi tamen poetae²⁾.

Iam vero postquam et classium librorum singularum et ipsorum librorum unius cuiusque naturam et indolem descripsi, consequens est ut fateamur classium nullam reliquis duabus multo praestare aut antecellere. Cumque auctoritas inter eas fere aequalis distribuatur, cui in singulis versibus maxime parere velimus, sensus ipse summus ubique iudex diiudicabit. Eae autem lectiones paullo maiorem auctoritatem sibi arrogant necesse est, de quibus inter classes binas (vel inter classium binarum singulos libros) convenit atque consensio est.

Et quandoquidem tertiam et secundam maior affinitas coniungit (id quod etiam ex eo cognoscitur, quod ut *FSV* codices sunt miscelli, ita in *ACBDW* aequaliter Raptus ad Claudianum maiorem adiectus est), plura exempla ex iis promuntur. *W* et *C* verissima haec dederunt: I praef. 11 *pelagus*³⁾, I 220 *peragi*, II prol. 28 *Massilam* (cf. *A*) II 190 *bootem*, III 124 *infausta*, 134 *subicit*, 163 *castumque* (cf. Val. Flaccus), 185 (*C* proximus ad *W*), 201 *infensor* (cf. *S*)⁴⁾. *W* et *A* haec: I 61 *certisque*, 285 *nichtheus* (cf. *C*), II 22 *tiphona* var. l. in *A*, *tritona* *W*⁵⁾. *W* et *B*: III 430 *Qui*. *D* et *C* haec: II 7 *Praesagum*, 176 *coercet*, III 159 *tantum*⁶⁾. *D* et *A*: II 13 *dirum*, III 140 *idam*⁷⁾. *WDB*: III 430 *terrene marisne*. *WDA*: III 190 *si(y)renas*, 163 *pressat*, 206 *cantique*. *WDC*: II prol. 36 *erimantei*, II 149 *choros*, III 200 *cognatae*⁸⁾. *DAB*: II 63 *arcton*, III 430 *ipse*⁹⁾.

Prima classis cum secunda haec praestitit: *FC*: II 241 *partheniis*. *FB*: I 112 *stagna* (*B* ex corr.; cf. *S*). *FA*: III 103 *frigias vel nunc interstrepis*¹⁰⁾. *FCB*: I 53 *fusus*¹¹⁾. *SC*: III 161 *attritos*; 189 *Heu*¹²⁾. *SA*: I 97 *ciclopedia*, III 374 *frontibus* (item *B*), 393 *adversa*.

Prima denique classis cum tertia plurima: *FW*: I 15 *Hecate*, 157 *detractat*, II prol. 43 *rubuit*, II 174 *lip(h)are*, 295 *uerunt*. *FD*: II 177 *latius*, 229 *fulminis*. *FSW*: I praef. 1: *primus qui*. *FSD*: I 103 *nerieia glauco*, II prol. 52 *placidus*. *SD*: I 8 *limina*, ipse versus I 139 quem cur desiderare non possim ad l. dixi, II 288 (*h*)*alant*, III 11 *reuerendaque*. *SW*: I 20 *famulatur* (*S* ex corr.), 245 *cynitho*, III 11 *phorci*, 159 *plangitue*, 230 *nymphae*. *SWD*: II 183 *Dissiluit*, III 177 *genas*.

Haec omnia ex libris congesta. qui sedulo et comparaverit et ponderaverit, iam locum primarium et principatum inter manuscripta codici *F* a viris doctis recte tributum esse infitiabitur. Immo non magis ille vincit ceteros quam ab ipsis vincitur. Hi autem supersunt versus de quibus denuo iudicium instituamus. II 11 *tanti conscia voti*¹³⁾ vel propterea incommodum est quia *conscia fati* praeivit v. 7; sed agnosco ego interpolatorem qui ex corrupto *conscia voto* sensum tolerabilem nancisci temptaverit. III 102 *precor* non minus falsarii est quam quae p. CLV congressi neque habebimus cur inde ad lectiones novas excogitandas (velut *premor*) concitemur. III 137 *uidetur* inanis et quasi sterilis scriptio est, cum contra *ruenti* sensum amplificet imaginem nobis offerens Cereris adeo ruentis, ut mobilitatem suam nullam esse lamentetur¹⁴⁾. II 300 *fastigia* in *F* tradi testis sum; tamen quis dixit 'venire sub fastigia alicuius'? Latinum fuit 'essè vel iacere sub pedibus' (cf. Ovidi met. XIV 490); ergo *uestigia* amplexus sum. Neque I 171 sq. coniunctivos *rotent* et *glomeret* aut I 74 *obiceat*¹⁵⁾ praeamabis, neque II prol. 25 *leporem blandi*¹⁶⁾; II 217 *infestare* (item ε) elumbe est, *incestare* et fortius

1) Hoc loco *ministrae* et *Cyane* vocativos esse evincit illud *vestra* v. 191; itaque vel ipsum *nata* non potest accipi nisi pro casu eodem.

2) Velut I 127 *astrepit*, III 108 *saltem*; item II 148 lectioni adhuc receptae fere quae *Parthenium canibus scrutatur odoris*, maxime *A* favet in quo est *odores*; sed enim videtur *odores* pro *odorem* facili errore esse exaratum; *odorem* autem etiam pulchram explicationem admittit (cf. ad l.). II 359 *Implexam* defenditur coll. Consol. ad Liviam 224.

3) Neque enim Claudianus *irrumper* construxit nisi cum accusativo obiecti.

4) Conspirant etiam I 46, II 96, 132, 144, III 19.

5) Iidem III 373 *anapis* (!).

6) cf. III 40, 65.

7) cf. I praef. 1, III 76, 215.

8) cf. II 85, III 145;

adde III 103 (!).

9) cf. III 390.

10) III 138 *ire iugales* etiam Dracontius; hoc tamen loco mihi obscurius dictum visum est.

11) Hoc illud est de quo tot verba fudit Jeepius.

12) Nempe iniuria

L. Muellerus *Heus* legi maluit in solo hiatu defixus.

13) Ita etiam *V* m. 2 et codd. *z*, *Ur*, *Pr*, *Ri*; *tanti conscia facti* *As*, *tanti c. furti* *Mi*, *Pn*, *Ast*.

14) Ita Kochius; an potius intellegendum: mobilitas draconum ruenti nulla est?

15) Hoc *obiceat* in nullo alio omnino codice extat omnium quot novi; nisi quod *obicat* *Gd*, *obicit* *Vindob. C*.

16) Immo *blandi* caesurae antecedit, quia respondet *molossi*.

atque audacius dictum et tamen ita ut exemplis defendi possit. I 71 *gelida* otiosum, nam anteit *glacies* quod idem valet. Denique II 229 *Paciferas* Claudiano ignota vox, *pacificis* offert Stil. III 154.

Verba poetae in variis manuscriptis quam varie contexta sint et grassante interpolatione quam mixta facta sit et Protei instar species carminis, pluribus copiis firmare nolo. Libri sex quos repraesentavi historiam eius propagationis per saecula XII et XIII et XIV pro specimine sufficienter atque abunde illustrant; nec poteram in paucioribus codicibus me continere nec vero debebam ineptias ex pluribus excerptendo dilatare hoc opus, quod et prodesse vult et evitare taedium. Hoc submoneo, ab ς , id est a manuscriptis ceteris quotquot extant, vix ullam lectionem praestari quae cum in meis desit, recipi debeat in textum carminis¹⁾.

Restat ut excerpta illa Gyrالدina (ϵ) eadem, quae in maiore Claudiano curiose adhibuimus, ad Raptum quoque singularia nonnulla attulisse memorem. Membranam quae Gyraldo Raptum obtulit aliam fuisse atque quae carmina reliqua, non habeo unde confirmem. Quoniam vero excerptorem *E* in codice suo Lucensi Raptum non invenisse consentaneum est, Gyraldi membrana, siquidem ea ex ipso Lucensi Claudianum maiorem repetiit, simul tamen Raptu adaucta esse videtur aliunde descripto (cf. supra p. XCI). Quod utut est, certe respici ea vel consuli hoc in negotio non meruit. Sufficiat dixisse ϵ classi primae cum probabilitate adscribi posse; nam lectiones praestitit etiam in iis partibus quae desunt in tertia et secunda; cf. III 299 ubi cum *S* scripsit *furor*; et praeclare cum *F* facit II 217 (*infestare*) et 275 (*detersit*); item I 144 *interfluit* = *FS*; II 229 *fulminis* = *F* (et *D*); III 48 *ideo* = *FS*; III 60 *aegide* = *FS*; praeterea cum *AC* legit *ennae* I 122 et *Ansactus* II 349; cum *W* *glaucum* I 103; cum *C* *modico* II 106 et *albet* III 233. Singularia nec semper utilia haec praebet ϵ : I 284 *ethonque* (sed *ethonque* ipsa Aldina), quod an Claudiani sit nescio; potest haec esse scriptura arbitraria. I 52 *fatali*, I 116 *aer* (ita etiam codd. θ π ψ β P V III et pessimae notae *Ri* et *Sin*, denique infimae aetatis Vindobonenses), III 105 et *te non*, 129 *maerentia* (= Voss.) quod omne loci perdit acumen, 192 *timori* (item var. l. in *A*), 238 *permansit*, 265 *marino* (sed *marito* ut exquisitissimum, ita verissimum; tigrum patrem Zephyrum dicit Oppianus cyn. III 354). I 19 *figens* (item codd. *A*, *Ur*; *figiens* *Pr*, *figens* *Bm*); sed participium hoc totius loci destruit structuram. II 371 *perferte*; III 132 var. l. *somnia*; 238 *herbis*.

De libris autem excusis vetustioribus quatenus auctoritatem exaratorum secuti sunt disceptavimus in capite VIII.

Explicit de Claudiani minoris codicibus; incipit de panegyrico Aniciorum.

1) Dictum est de *odoris* II 148; neque quisquam nisi gravissima auctoritate adstrictus *Taenara* scribere ausit II 307, neque *Henna* II 289. Ad defendendum *elusos* II 165 parum valent quae attulit Stoeckerus; neque II 365 *tum* intulerunt nisi ii qui *cum* non intellexerant. De *addita* III 44 vide ad l.; III 66 *motu* contra *nutu* tutatur vel Ovidi comparatio. II prol. 16 ebur festo die *nobile* quam *mobile* vocari malo. Adblandiri possit quidem illud *Ultro* III 262; satis tamen defensionis ipsum *Vultu* habet quod scriptum est; et cf. corollarium. III 238 *luror* an in ς ullo extiterit praeterquam in Parrhasii libris incertum; ea vox sicut *lurida* III 11 num copiae vocabulorum Claudianae addici possit dubito. Minoris etiam pretii, quod I 113 Voss. et alii *neges*, III 422 cod. *Pt fecunda* pro *secura*, et sim. Codex *Bo* I 15 *ternas* .. *figuras* pro varia lectione; id placuit Heinsio. I 50 *vultu* cod. Ashburnham. in mg.; id placuit Heinsio. I 67 *ille* fere omnes; *illa* ζ *N*, et in β m. 2 *puto illa*; quod absurdum est; *animus* enim, id quod sequitur, cuius tandem animus sit, scilicet Plutonis, non capitur nisi *ille* praedit, i. e. Pluto; ne itaque falsa specie seducamur comparato c. min. 25, 99. I 46 *vasto* quod proposuit Goetzius iam in Vindobonensi *C* extat nec tamen id fidem auget lectionis. — Ceterum ducibus lectionum exemplis quae ex multis codd. mihi in promptu sunt, magnam similitudinem observavi librorum π et ψ ; his propinquus *Bg* videtur et *En*, *Na* et *P*; item in multis consentiunt Voss. et *I* et *S* (et *St* et *Bo*); *A* cum π ; *U* cum Ω ; *Au* cum *N* et *H*; *Rr* cum Θ et *Z*; *Pr* cum *Ur*.

V. DE PANEGYRICI DICTI PROBINO ET OLYBRIO TRADITIONE.

Panegyricus dictus Probino et Olybrio in antiquioribus et melioribus membranis non legitur fuitque hoc opus quasi erraticum ut in corpus maioris Claudiani numquam certo loco reciperetur¹⁾, minus etiam Raptui adnecteretur. Cumque antiqui amatores Claudiani Apollinaris Sidonius, Licentius, Merobaudes alii²⁾ etiam hoc sibi poema aeque ac reliqua studio imitandum proposuissent, medio aevo pro magna Claudiani librorum copia debito pauciores sunt, in quibus huic ipsi transcribendo monachi vacaverint. Extant exempla haec:

R = cod. lat. bibliothecae Atrebatensis n. 348 (ab aliis dictus 438)³⁾ membr. in 8° saec. XII—XIII (mihi olim *Ars* audiit, p. CXXI); continet foliis 1—64^v fin. Claudianum maiorem; foll. 65^r—67 hunc panegyricum inde a v. 61; sed initia superiora foliorum 65—67 abscissa sunt; itaque ne huius quidem versus 61 nunc quidquam legi potest praeter syllabas *mere* in fine. Inter folia 64 et 65 folium unum interciderit necesse est. Versus paginae continent quadragenos octonos. Contulit Alfredus Schoene.

W = cod. Antverpiensis III 59 membr. in 8° saec. XII; idem est cuius ope Raptum edidimus; descriptus est p. CLIV. Hoc carmen inde a fol. 11^v, post librum II In Rufinum et ante paneg. De III consulatu exhibetur. Contuli ego.

B = cod. Neapolitanus IIIE 47 membr. saec. XIII; idem est quem in corpore carminum maiorum adhibuimus; descriptus est p. XCVII. Hoc carmen interpositum eodem loco quo in *W* inde a fine folii 11^b ad fol. 14^b paene extremum exhibetur. Contulit Georgius Wissowa.

L = cod. Laurentianus plut. XXXIII cod. 4 membr. in 8° maiore saec. XIII foliorum 157 (in folio extremo Petri de Medicis nomen legitur); supra allatus est sub siglo *St* p. CXIX et CLI; folia 1—134 Claudianus maior inde ab Rufino usque ad ipsam Gigantomachiam occupavit, ubi carmina interstitiis parvis vel singulis versibus vacuis relictis disterminantur. Contra folii 134^v maior pars expers scripturae est, fol. 135^r init. incipit carmen de quo agitur, absolvitur in ipso fine folii 139^r. Fol. 139^v et totum 140 rursus vacant scriptura; denique in foll. 141—157 Raptus legitur. Et scripsit quidem omnia manus eadem et una; tamen tria haec corpora fuisse separata et in unum codicem coagmentata cum paginae illae produnt

1) Modo enim fini adhaeret velut in libro *Fl*, modo in altero Claudiani maioris loco post Rufinum insertus est, quod non accidisse nisi in serie VI, hanc vero ipsam noviciam esse evicimus p. CXXXIII. In aliis denique hic panegyricus medius adeo inter libros In Eutropium inculcatus; id vero quantum distet a pristina consuetudine ipsa res clamat.

2) Ad v. 12 adde Alc. Avitum c. V 445: *Mutavit natura vices*, ad 229 Luxorii c. 350, 1 Ries.: *ardua culmina*.

3) cf. Catal. des mss. des Dép. IV p. 141 et p. VI.

quas scriptura vacare dixi, tum ipse fasciculorum nexus vel compositio; nam Claudianus maior scriptus est in sedecim quaternionibus et ternione uno cuius quidem folia sunt 129—134; quem ternionem quia satis ibi esse putavit librarius, tum quidem nihil adiecturus fuit; panegyricus Prob. et Ol. ipse quoque separatim ternionem unum foll. 135—140 obtinuit; denique Raptui rursus concessi sunt duo quaterniones et unum folium singulare. Ceterum codex hic ab initio ad calcem inscriptionibus omnino caret et scholiis. Scripturae genus planum iucundum. Versus paginae continent tricenos singulos. Contuli ego.

F = cod. Florentinus bibl. nationalis VII 144 membr. in 8° forma oblonga saec. XIII foliorum 92, supra inductus nota *F*l p. CXXII sqq.; foll. 1—88^v Claudianus maior; ibi finis fuerat; adiectus est foliorum binio 89—92, in quo hic panegyricus exaratus est, desinens in initio folii 92^v. Et scripsit omnia una manus; vacuum autem spatium folii ultimi 92^v eadem manus complevit carmina minora 32 et 50 inferens. Versus quadragenos in singulis posuit paginis. Scholia admodum pauca, in hoc panegyrico nulla. Correctiones omnes fere manui 1 debentur praeter illam in v. 259. Contuli ego.

P = cod. Parmensis bibl. regiae n. 2504 (olim n. 516) membr. 8° saec. XIII, supra appellatus *P*m p. CXXII sqq. Inest foliis 1—11 Raptus (quaterniones duo, dein tria ff. iniecta; itaque Raptum postmodo praefixum esse apparet); foll. 12—92^r Claudianus maior; finis est in medio fol. 92^r; pars eius folii inferior vacua relicta, dein a m. rec. repleta est; foll. 92^v—95^v med. complet Panegyricus Prob. et Olybr. scriptus a m. eadem qua Raptus et Claudianus maior. Fol. 96 et novus quaternio et membranae species incipit magis candida; in foll. 96—115 manus illa recentior carmina minora adiecit. Addo fol. 91 ultimum esse sui quaternionis et folia 92—95 inter se non cohaerere, sed agglutinata esse. Denique ipsi panegyrico Prob. et Olybr. manus prima inscripsit (id quod nusquam alibi inveni): *liber tertius*; vides tria corpora diversa habita esse Raptum, Claudianum maiorem et istum panegyricum. Unde hoc verisimile fit, eum pro supplemento accrevisse codici olim breviori. Ceterum scholiis caret. Versus in paginis numerantur 42. Contuli ego.

T = cod. Turicensis Carolinus n. 10 membr. saec. XIII.

Vo = Vossianus n. 294 membr. in 8° saec. XIII; panegyricum ipsum eodem loco carminibus maioribus insertum praebet quo liber *W*.

l = Leidensis n. 116 membr. in 8° saec. XIII; in quo panegyricus ipse inter libros in Eutropium primum et alterum interpositus¹⁾.

Accedunt inferioris aevi Vaticani 2809 pars altera saeculi XIV; Ambrosiani M 5 sup. pars altera inde a fol. 44^v, saeculi XV; Vaticanus 2808 saeculi XV (simillimus Leidensi); Laurentianus pl. XXXIII, 1 saec. XV—XVI (artissime cum *L* iunctus); Erlangensis 861 saec. XV; Vindobonensis 3246 saec. XV²⁾.

Ego adhibui libros *R W B L F P*, Orellius olim in huius panegyrici editione³⁾ codicem *T* exhibuit, Jeepius et alios codices et *Vo* et *l*.

Qui libri ut solitam interpolationis libidinem passi sunt omnes, libros tamen *BRW* paullo meliores atque tales esse demonstrabo, ut in iis propemodum editor et emendator carminis acquiescere possit; invicem enim pro vitio verum offerentes alius liber alii succurrunt.

1) Jeepii ed. I p. XXXIX.

2) Codices Palatinus 1714 et Mediceus pl. XXXIII, 3 ex *L* descripti.

3) In indice lect. Turicensi anni 1843.

Et primum libri *L F P T Vo* et *l*, cum unus quisque suos errores multifarios commiserint¹⁾, nullam paene veram et genuinam lectionem tradidere quae non in illis quoque vel uno illorum scripta sit; nisi quod *P* v. 132 *coros*, reliqui *choros*, *L* v. 145 *onus*, reliqui fere *honus*, 108 *F tyrannis*, reliqui *tirannis* et, quod sane gravius videatur, 135 *meroen LF*, ubi *B meroe*; 110 *tumulum* in *L* incertum; v. 13 *requires*, quod *TVo* et *l*, minime verum esse credo²⁾, neque v. 102 verius illud in *Haemo*. Denique *P* de titulo operis et inscriptione testis antiquissimus est quem noverim, quem ibi dedit manus prima.

Aliter *BRW*, qui, quamquam ipsos quoque, et maxime quidem *R* et *W*, scioli infideles perverso ludibrio omnia pervertentes nimis deformaverunt³⁾, nonnulla tamen eximia servant, de quibus reliquos omnes quod videam frustra consulas. Soli *B* debemus v. 41 *rigorem*, 149 *fatale*⁴⁾; soli *R* v. 237 *spartane*, 189 *gerens*, 161 *rhenus*, 137 *laborant* (neque mirer si cui arrideat *agentem* v. 78); soli *W* nihil quidem nisi orthographiam *inluxit* v. 265; solis *RW* v. 125 *ter*; solis *BR non* v. 64. Item *Graia* v. 198 commendant *BW*⁵⁾.

In aliis sane adsunt etiam peiores libri qui concinant vel succinant; ita 101 *strident R* cum *F*⁶⁾; 259 *marice R* cum *P*⁷⁾; 83 *triumphatis R* cum *l*; 99 *Fingunt R* cum *Vo* et *l*; 159 *haec B* cum *L*; 11 *fauorem* et 41 *servare* et 267 *anne B* cum *F* (cf. *P* et *W*); 113 *exacto B* cum *LF*⁸⁾; 210 *arrectis B* cum *T*; 225 *Ibia B* cum *Vo* et *T*; 127 *meroe B*, *meroen LF*; 8 *auchenium* et 21 *aucheniis W* cum *P*, 274 *ambiat W* cum *FT*, 179 *tondent RW* cum *Vo* et *l* (?); 248 *niveos* iidem cum *l*, 167 *vindice BW* cum *l*, 246 *pinum* iidem cum *Vo* et *l* (?); denique 261 *celebrabitur undis BRW* cum *Vo*.

Quae cum ita sint, cur, inquis, codices *LFP* ex criticis subsidiis tuis non exemisti? nonne regnat, sicut debet, in Claudiani partibus ceteris electio fontium et parsimonia? Ita est. Sed in uno saltem carmine placere velit eruditis codices saeculi XIII et omnes et ad verbum cognoscere, ut experiatur, quisque volet, quousque dissideant unius aevi antigrapha vel quanta libidine scribae suum quisque verborum contextum sibi struxerint. Neque piguit chartae in tam exigui ambitus opusculo.

Quae autem supersunt artis criticae facitandae adiumenta leviuscula sunt et parvi ponderis.

Primum ex excerptis Florentinis (*E*) ad huius carminis lectionem paucula tantum et vilia redundant; scilicet exaurescunt iam in eius v. 25 (cf. v. 4, 8, 11, 13, 21, 25). Cur ibi desierit excerptor, ex variis causis coniectando repeti possit.

Plura praestat Gyrardus in excerptis Leidensibus (*ε*), neque differt eius opera aut multitudine lectionum aut indole ab iis quae praestitit in Claudiano maiore. Num plures codices inspexerit certo diiudicari non potest (*alius* adfertur v. 39); ceterum eius lectiones, id quod iam in maiore observatum est (p. CXVsq.), prae ceteris plane cum *B* faciunt; cf. 8 et 21 (ubi etiam *E*), 39, 41, 121, 141 (ubi tamen in *B* mancus versus

1) Quos omnes enumerare longum est; vide de *L* vv. 2, 8 (cf. 21), 17, 42, 52, 55, 62, 91, 93, 95, 96, 103, 107, 108, 121, 129, 138, 161, 167, 168, 191, 192, 193, 207, 214, 217, 239, 245, 257; de *F* vv. 8 (cf. 21), 18, 47, 51, 54, 80, 84, 94, 95, 100, 103, 119, 132, 138, 139, 145, 147, 167, 187, 237, 242, 247, 249, 256, 260, 262.

2) Immo pravum est; nam verba quae sequuntur *certum est nasci* tempus praesens servant. Ceterum v. 99 *Fingunt Vo* et *l*, sed idem et *R*; v. 83 *triumphatis l*, sed idem et *R*; v. 225 *Ibia Vo*, sed idem et *B*; v. 231 *iunctos Vo* plane corruptum est et nil valet.

3) *R* nonnumquam audacissime 64 *tulit*, 79, 80, 82, 86 *cruento*, 96, 106 *coniectis*, 113 *miles*, 136, 142, 157, 162, 168, 172 *ad*, 173, 175, 189 *phetone*, 205, 208, 210, 217, 218, 224, 233, 245, 250 *Melle fluant silue!*, 251 *Mutantes*, 273 *floribus*. Item *W* 2, 16, 32, 41 *intactumque iuvat!*, 42 *alis*, 43, 50, 52, 55, 56, 63, 76, 83, 87, 89, 97, 168, 205, 219, 239, 241, 245, 257. Rarius *B*, 28, 35, 53, 62 *attigit*, 146 (!), 151, 156, 174 *acem*, 187, 199, 215, 218, 231, 237, 239, 256, 259.

4) Contra 32 *quam* recipere non ausim.

5) Nec non v. 216 *gramina collo* fortasse accipiendum ex *RW*.

6) Contra 137 *Quam* reiectaneum; de *quod* cf. indicem gramm.

7) Contra 239 *Norint* Claudianeum non est; vide ad l.

8) *Exhausto*, quod *WRP*, recipere dubitavi.

est in quo *precor* intercidit), 167, 225, 267; discrepant *B* et *ε* v. 99 et 104; v. 253 in Gyraldo lapsus aut oculorum aut calami statui possit.

Ultimo loco etiam reputandi sunt huius panegyrici versus quattuor 201—204. Hos una ignorant et respuunt membranae quotquot memoravi universae; et ignorasse illa quoque videtur unde Gyraldus decerpsit lectiones; vix enim hic animum non advertisset. Primus et solus ex libro scripto accepit et edidit Isengrinus in Bentini recognitione. Unde facile suspiceris librum Isengrinianum vel antiquiorem fuisse vel ex archetypo magis integro manasse quam eos quibus utimur. Quod ut probabile sit, tamen ne confidentius concludatur dehortor. Certe eo quod Isengrinus in panegyrico de IV consulatu solus servavit versus 315, 432, 509, 636 (cf. p. CXVII sq.), hisce de quibus res est vix quidquam auctoritatis adicitur; neque enim Claudiani maioris textus historia cum Probinorum panegyrico cohaerebat, neque constat in eodem tomo Bentinum et hunc et Quartum consulatum invenisse. Estque etiam hoc alicuius momenti, quod quos in Quarto consulatu suppeditavit versus tales sunt ut deesse non possint, quattuor illi de quibus disputatur si expungerentur, vix quidquam quo sensus expleretur desiderares. Ceterum bellus adprime versus 204, atque frustra agitata quaestione obelum destitutum recondere praeplacuit quaeque adferri possint in utramque partem adnotavi ad locum ipsum. Plura vero de Isengriniana disserentur in cap. VIII.

Explicit de panegyrico Aniciorum; incipit de carminum minorum appendice.

VI. DE CARMINVM MINORVM APPENDICE.

Carmina viginti et duo aut spuria aut saltim suspecta sub Claudiani nomine variis locis tradita accepimus; ea exhibuimus in paginis 397 sqq. ita disposita, ut librorum quibus debentur antiquitatem a maiore ad minorem sequeremur.

I.

De carminibus I et II. Haec duo quibus inscribitur *eiusdem in Sirenas* et *eiusdem laus herculis* librorum mss. solus servat liber Veronensis *R* saeculi IX, de quo disputatum est p. XCII et CXII sq., ignorant reliqui. Claudiani esse attestatur ille et eo quod in collectionem Claudiani recepit et ipsa voce *eiusdem* titulis adiecta. Spuria esse iam sensit Scaliger¹⁾.

Praeter *R* est etiam inter editores principes qui in membrana aliqua Claudiani invenerit ea et posteritati mandaverit. Primus D. J. Camers carminibus minoribus ea subiunxit in foliis postremis 186—188 Claudiani excusi Viennae Austriae a. 1510; qui unde sumpsisset reticuit²⁾. Post eum Franciscus Asulanus in Aldina anni 1523, ubi extant in foll. 148—150, adnotavit haec fol. 1^v: *complures lusur elegantissimi, quorum primus est de Herculis laude, secundus de Sirenis, quos duos nunc primum a nobis e vetustissimo codice in medium afferuntur* (sic), et iterum fol. 2^v: *huc adde, quod in Herculem carmen nō inelegans, et de Sirenis epigrāma nos primi ex fragmento quodā vetustissimo in medium protulimus*.

Postea omiserunt quidem Iuntina anni 1519 et Colinaeus Parisiis a. 1530, repetiit vero Isengrinus e Camerte Basil. 1534 fol. 162 sqq. et 200; et Seb. Gryphus ex Isengrinio in ed. Lugdunensi (a. 1548) pag. 299 sq. et 367; item Pulmannus in Plantiniana anni 1571 (item 1596).

Ultimus nominandus est Stephanus Claverius editor anni 1602, apud quem *Cl. Claudiani Laudes Herculis* fol. 217^v sqq., *In Sirenas* fol. 269^v leguntur; qui cum ad

1) Qui sane in *Sirenas* p. 246 inter genuina locavit, sed p. 255 inscripsit: *anonymi poetae laudes Herculis*.

2) Nusquam ab eo unde sumpta haec carmina sint indicatur. Neque enim huc pertinet locus ille gravissimus in fol. G III vel 193^v; ubi multa editionis errata corrigens, varias lectiones adiciens procedit ad versum Bell. Poll. 18 *teneri Jouis*; ad hoc lemma adscriptum est: *Correxi ex vetusto exemplari toto* (i. e. *toto*, non *teneri* edidit Camers): *in alio vetustissimo codice quem apud Aldum Ro. reliquimus: legitur Tomari: quod et Janus Parrasius primo de Raptu Poserpi. observavit*. Itaque plus unum codicem Camers vidit; unum et vidit et „reliquit“ apud Aldum. Iam vero hoc loco non agitur nisi de lectione Belli Pollentini neque vero in codice apud Aldum relicto carmina spuria I et II extitisse indicatum est. Itaque si quis ex verbis quae attuli efficiat cc. I et II adeo in ipso codice Veronensi *R*, quem apud Aldum fuisse probabimus, a Camerte reperta esse, is in harena aedificat. Certe codex *R* Bellum Pollentinum nec hodie continet nec continuit anno 1523 quo ipso „fragmentum“ fuit sicut nunc est (cf. p. XCIII) neque vero tum continuisse videtur cum integer esset (cf. p. XCII). Ergo Camers carmina spuria I et II aliunde expressisse dicendus est neque vero ex *R*.

Laud. Herc. 91 in adnotationibus scriberet *alii codices 'armentem vulnera'* codices impressos intellegi voluisse potest; idem vero ad Laud. Herc. initium haec: *hoc poematione vet. manuscr. multis locis emendavimus* et ad Siren. 1: *ita vetus liber*, 6 *sic in vet. codice*; speciem itaque prae se fert Claverius quasi non solum in editionibus, sed etiam in uno librorum mss. Cuiacianorum quibus usus est haec duo carmina invenerit¹⁾.

De aestimandis his carminum auctoribus ampliore disputatione actum est a Ludovico Schneidero, quam propediem vulgaturum se promisit; mihi haec paucioribus profliganda sunt. Quaeritur utrum proprio quodam manuscripto hodie deperdito usus sit Camers, item Asulanus, item Claverius, an ex Veronensi solo et uno salus universa dependeat.

Et primum Camers in multis inque gravissimis cum *R* facit; quibus differt, ea fere plurima ex emendationis officio, quod editoris fuit, emanasse sane possint; et proficitur sibi commercium fuisse cum Aldo Romano et aliquem Claudiani codicem se apud eum vidisse²⁾; in Aldina autem *R* adhibitum esse videbimus. Quae quantumvis adblandiantur, obsunt tamen verba II 75—76: *nemcae per lustra leonem Ipsa chimaeraea*, quippe quae desint in *R* solique debeantur Camerti. Haec quandoquidem efficta a Camerte esse nequeunt, non *R* nostrum, sed alium fontem huius *R* simillimum adierit ille necesse est.

Contra Asulanus in Aldina tam presse sequitur lectiones *R*, ut primo loco ipso Veronensi usus esse dicendus sit, ubi ab eo discrepat, ex Camerte medellas recepisit; quod autem 'primum' se haec poemata edere simulavit, hoc ad Italos suos scripsit quos Viennensem illam editionem non novisse confidebat. Ceterum iam Asulanus Veronensem decurtatum habuisse videtur sic ut nunc est (cf. supra p. XCIII).

Claverio fides semper fere sublesta iam paene omnis detracta est; his certe in carminibus eum sua vel aequalium inventa pro veteribus lectionibus venditasse equidem firmiter mihi persuasi. Et primum in eius Cuiaciano defuisse carmina inde effici credas, quod Ambrosiani *M* operum catalogo saepe mihi laudato et quocum consensisse illum Cuiacianum probatum est³⁾, hi tituli desunt. Deinde interpolationis procacissimae exempla manifesta sunt et ridiculum illud *gravitato* laud. Herc. 112 et *volans* v. 118, ubi *celer* quod traditur propter ipsam singularitatem pretiosissimum est.

Itaque tuto is procedet qui verba quae *R* offert quatenus fieri potest diligenter conservet. Atqui vitia multigena insunt, sed ea vitia, quae propria fuerunt artis poeticae cadentis nihilque produnt nisi mensuram exactam syllabarum dedidicisse cum aequalibus suis etiam hunc poetam quamvis coronatum⁴⁾. Quodsi haec omnia in *R* culpa librarii orta credas, unde factum putaris, quod librarius idem in genuina Claudiani opera peccata aut eadem aut similia non cumulavit? Immo propriae artis declinantis productiones syllabarum hae sunt: 112 *gravato* (vox defenditur Vergili exemplo; productionem in thesi post penthemimeren etiam alii ostendunt velut Exodi poeta v. 163, 208, sim.; ceterum ridiculus essem si ex huius generis litteris plura comportarem velut *dâret* carm. Contra paganos 41, *impêritus* anthol. Lat. Ries. 204, 4; *crescîtire* 207, 1), 18 *canis*, 128 *siluâque*, 79 *quantâque* (sufficiat quod *utrâque* ipse Ausonius epist. 1, 22, epigr. 95, 2 ceterum; cf. Seelmanni Aussprache des Latein p. 40); item tolerabiles atque tum quidem legitimae correptiones hae: II 119 *crûdeli*, I 8: *ôtiumque*, I 1: *sîrēnae* (cf. ut aliqua eligam, Damasi exempla supra p. LXVII adn. 2, vel *fâscias* anth. lat. Ries. 381, 4; *têrtio* 382, 5; *cum stâret in medio* 204, 5; *ôris* 195, 2)⁵⁾. Sed etiam *tum* quod est II 87 sensum iuvat;

1) cf. Kochius de codd. Cuiac. p. 7.

2) cf. p. prioris adnot. 2.

3) Kochius l. l. p. 47—52.

4) Coronatum se esse tradit vv. 7—9.

5) *Copulamque* ipse Licentius ad Aug. 103, de qua prosodia audiatur Rossberg in Archivio lex. IV p. 45; Parthenius (Baehrens. poet. Lat. fragm. p. 420) I 6 *mutuis* pro *anapaesto*; idem II 1 *galea* pro *dactylo*; notum autem est praevisse iam versificatores in script. hist. Aug.; ita *Lâtinus* in Macrino 11, *îrâsor*, *tivore* in Alexandros Severo 38.

ergo positio consonantium ibi neglecta (cf. et alia et illud *diceretque* carm. Contra paganos 49); contra in v. 2 *Phoebê precor* admissa positio durissima; quae productio in vocativo comparatur velim cum illo *Bromie* anapaestico in huius appendicis c. VI v. 1 (cf. *Ariadnaeê* ibid. v. 3). Haesitantius de v. 90 stabilitur iudicium: *Vadis immensae scrutatus invia silvae* ubi miramur sane bis in thesi produci syllabas finales barytonas vel atonas; sed ridiculum est et insarcire post *vadis*; aliter etiam *scrutaris* reficiendum foret.

Exinde videamus quid valeant quae Camers praestitit; nec nisi graviora adfero; II 2 ordo verborum mutatus; correcturam credo, vide supra; II 5 *Hippocrenaeon* genitivus in *R*; Cam. accusativum, vix recte; ibid. 6 *Me famaue*; correcturam credo; 12 *Semper* in violentior mutatio; 14 *principis* non habet quo praestet; 18 *mollis amas* apertissima interpolatio; 32 *tardantur* possit placere; 51 *timorem*, sed cf. Ovidius; 52 *habebas* falso; 56 *tantam* prave; 58 *teneris* vix recte; 59 *iltidens prenos*: fortiolem mutationem sibi concessit in loco difficillimo; 60 *volet*; sed et coniunctivus propter concinnitatem desideratur et *volit* forma suam dignitatem habet quamvis plebeiam; 64 *hic inermis audacius scriptum*; praetuli et *inermis* quod Asulani inventioni deberi videtur; 66 *Diva* prave; 72 *in aethereas* prave; 73 *violenter* non habet cur praeferatur; 79 *heu quanta* (vide supra); 84 *quocunque*: sed enim imperium Eurysthei fuit, quo *cuncta* levabat Hercules; 87 *at* (vide supra); 90 *et* (vide supra); 90 *devia* fort. recte; 92 *iuba* certe falso; 97 *Tunc* falso sine dubio; 102 *nullis*, quod tamen displicuit poetae propter sigmatismum; 104 *steriles raro*; 108 *suos . . colonos* vix recte; 109 *trifidis* falsissime; 114 *Exemplo*: immo Herculi virtus facta est *exemplo* vel in exemplum, quod alii sequantur; 118 *cruento* (cf. supra); 125 *uictus* prave; immo sol, licet etiam hieme *victor* sit, nunc vincatur et iubar claudat; 128 *silvaeque* (cf. supra). Denique I 9 duplex lectio *color a. l. dolor*; hic Camers quoniam duo manuscripta habuisse non potest, alterutrum ipse coniecit; id *color* fuisse suadet *R*.

Correctiora de quibus dubitari non queat Camers haec dedit: II 41 *defendet*; 43 *mise- roque furore*; 52 *natum quae*; 58 *Et*; 62 *Quod*; 71 *tremendis*; 72 *ludis*; 79 *Naturam*; 91 *armantem*; 94 *Infrenit*; 96 *prosternis*; 116 *lumina*; item 127 *Lumina* et *ignifluo* et *tepescat*; 126 *iubar*.

Has probas scripturas Camertem ita in libro suo repperisse non est quod negemus licet omnia eiusmodi sint ut etiam coniectando potuerit adsequi; ubique modo lectiones *R* conferas.

Denique de Claverio, qui textum Camertis ab Isengrinio acceptum expressit, sed nonnulla novavit, Kochio duce iam etiam confirmatius iudico. Commendat eum unus locus II 72 *et aerias*; sic etiam *R*; et tamen *R* Claverio ignotus fuit. Accedit *creasse* v. 45 (*creasset q*); sed haec coniectura non melior quam facilior fuit. Ceterum *putat* v. 89 falsum; de *germana* v. 10 vide ad l.; *animasti* v. 91 subabsurdum; *me fac namque* v. 6 etiam interpunctionem creat turpissimam; item *supinato* v. 116 reiectaneum, item *fucentes* Siren. 6; *habeto* v. 52 non male, *tecum iunge* v. 3 etiam blande excogitatum, sed verum neutrum. Itaque in his quidem carminibus Claverii et temeritatem et simulationem impudentissimam agnosco.

Superest, quod iuvat adnotasse, Aldhelmum illum sub saeculi VII finem nonnullas inexpectatas memorias offerentem¹⁾ etiam hoc carmen de Hercule legisse videri; nam inter eius Aenigmata hexasticha quartum est De Leone; ibi haec sunt:

Setiger in silvis armatos dentibus apros . . . Contero.

Hinc ecce tradita lectio in II 80 quam omnes fere editores inquietavimus iam salva erit.

Carmina quae numeravi I et II expressa inveniuntur etiam apud Riesium sub Anthologiae Lat. numeris 880 et 881; et cf. Aem. Baehrens in Fleckeiseni annal. t. 105 p. 52sq.

II.

De carminibus III—X. Horum carminum testis est primarius *V* = Vaticanus optimus 2809 saeculi XII quem contulit A. Mau (cf. p. XCIVsq.); extant ibi dispersa et Claudiani carminibus variis locis interposita, ordine tamen eo quo edidi; nam huius optimi libri ordinem sequi mihi fas fuit. Itaque legitur carmen III in fol.

1) cf. supra p. LXXX, infra p. CLXVIII.

26^r col. 2 sub finem post carm. minor. 42 cum carm. minor. 24 in unum contractum, inscriptum autem est *De dulcio de lucusta*. Carmen IV post carmen minor. 48 et ante 45 scriptum est in fol. 27^r col. prima. Carmen V extat fol. 37^v post libros in Eutropium et ante c. min. 51. Carm. VI—VIII eo quo edidi ordine extant fol. 38^r col. 1 post carm. min. 51 et ante c. min. 33. Carm. IX et X hoc quo utor ordine in fol. 39^v post carm. min. 25, in iisque ipsis desinit codex (cf. supra p. CXXXV et CXL).

Subvenit deinde alter testis *M* = codex Ambrosianus M 9 sup. saeculi XIII, Vaticani in carminibus minoribus gemellus (cf. supra p. CXVIII), qui tamen vitiis maiorem locum concessit. Ordo fere idem. Nam in hoc quoque carmen III extat inter carm. minor. 42 et 24, carmen IV post carm. minor. 48 et ante 45; carmen V post c. min. 41 et ante 51; carm. VI et VII post c. min. 51 et ante 33; carmen VIII deest, sed post c. VII quattuor versuum spatium vacat; denique carm. IX et X leguntur post c. min. 25 et ante c. min. 24 hic iterum scriptum, quod excipit c. min. 21 (cf. supra p. CXXXV et CXLI). Contulit Ambrosianum J. Koch.

Tertius accedit codex Parisinus lat. 5719 membr. saec. XIV qui inter Claudiana ipse quoque habet rarissima carmina duo III et IV.

Iam codices *VM* a Claudiano scripta esse et carmina V—VIII et III, IV, IX, X pari auctoritate auctores sunt. At vero illa cc. V—VIII cum indignatione abiciet qui sermonem artem metricam totam denique observaverit indolem. Contra cc. III, IV, IX, X non nisi suspecta dici possunt; nam neque in re neque in forma habent quae nimis abhorreant a Claudiano; dubitationem autem hoc solum movit, quod desunt in codicibus reliquis omnibus et a pristino carminum minorum corpusculo aliena fuisse videntur (de quo cf. maxime p. CXLIII). Ita enim de carminibus minoribus arguimus; stabile et circumcisum corpus eorum fuisse constat, plura tamen offerunt et Veronensis et Vaticanus; atqui quae illi plura offerunt, ea certo spuria sunt omnia praeter cc. III, IV, IX, X; ergo et haec spuria.

Sed nescio an rem recogitans malis arguere hunc in modum; carmen III adeo minusculum est ut, si in corporis de quo agitur archetypo Ω legebatur ante carm. min. 24, facillime in *y* intercidere potuerit; idem fere etiam de parvis illis cc. IX et X credi possit, idem denique etiam de c. IV propter argumenti similitudinem carminis min. 48 cui in *V* adhaeret. De carminibus maioribus huius appendicis I vel II vel Vsqq. similes causas, quibus, cur ex *y* exciderint, explicem, imaginari non possum. Hinc pronus sum ad existimandum illa quidem fortasse quattuor poemata olim genuini corporis partem esse potuisse, haec minime. Et conferantur quae suis locis p. XXXIX et XLI maxime de carmine IV iudicavimus. In hac vero editione cum mihi Claudianum talem monstrare propositum sit, qualem tradidit medium aevum, a sollemni minorum corpusculo haec poemata separare officium fuit, suntque propter proventum suum cum suspectis aequo loco habita.

Quibus absolutis de aliis hac in parte subsidiis disputandum erit.

Et primum Claudiani operum catalogus in Ambrosiani *M* foliis extremis exhibetur exaratus ille quidem manu prima saeculo XIII, sed quo non ea recensentur quae habet *M*, sed quae liber alius habuit nescio quis. Quem catalogum detexit excussit Kochius p. 47sq. Et primum quidem ibi praetermittitur carmen IV; deinde post carmina minora sollemnia (ultima sunt ibi cc. 15, 16 et 2) hi etiam tituli comparent, sed ita, ut librarius poemata ipsa non ante oculos habuisse videatur (cf. Kochius p. 49): *Panagiricus aniciorum* (hic est paneg. Proбини et Olybrii; cf. supra p. CXLIII), *de lanario*, *de dulcio*, *e thalamium laurentii*, *Laus liberi et laus martis*, *De inononibus*, *De ippopotamo et cocodrillo*, *De aquila*, *de cethera*, *de ysidis navigio*, *De irundine*, *de mergo*, *de cereo*, *de vitulis marinis*, *de paupere singulari*, *de ape* (cf. supra l. l.).

Ecce adsunt carmina III, V, VI et VII (haec duo in unum iuncta), VIII, IX, X eodem ordine quo ea edidimus librum maxime V secuti. Sed adsunt plures etiam tituli, de quibus nunc videndum; sunt autem carminum quae numeravi XIV, XI, XVI, XVII, XV, XVIII, XIX.

Ambrosianum *M* alterum fuisse librorum Cuiacianorum quibus Claverius editor usus est satis constat. Claverius vero in folio editionis paenultimo titulorum fere eundem indicem publicavit his verbis praemissis: *erant praeterea in vet. codice et Schedis Gnosianis multa et varia opuscula neque bella satis neque genuina, meo iudicio, qualia sunt haec praecipue.* Sequuntur et aliorum carminum tituli¹⁾ et horum quorum numeri sunt XII, III, V, VII, XIII, XIV, XI, XVI, XV, XVIII, XIX. Denique Claverius ibidem carminis V versus 7—8 (*patris*), dein plenum c. X, inde VI v. 1, 4, 5, denique c. IX exprimenda curavit²⁾. Cf. Kochius p. 50.

Itaque catalogum libri *M* paullo mutavit; plura habet cc. XII, XIII, desunt ei in primis cc. VIII et XVII.

Iam quin aut in 'codice vetere' Claverii aut in 'schedis Gnosianis' (nisi forte adeo in utroque) praeter titulos etiam carmina plena extiterint nullus dubito. Cumque duo ille codices adhibuerit, videatur in altero (*M*) catalogum titulorum invenisse, in altero ignoto atque deperdito carmina ipsa. Ex hoc autem supersunt carmina quae duplici via servavit doctorum sedulitas. Et primum β = in codicis Vaticani 9135 inserto folio 262 ex bibliotheca Barberina oriundo extant haec: *Ex veteri cod. Cuiacii, Quae reperi etiam apud Gnosium. (inquit Stephanus Claverius in suo Claudiano). Incerti auctoris;* deinde sequuntur ibi plena carmina XI, XII, XIII, XIV, XV, X, VII (sed unus tantum versus 1), VI (vv. 1, 4, 5 sicut apud ipsum Claverium), IX, denique carm. minor. 14 (*ad Maximum*) et hoc: *De Dulcio: Suave* (sed haec vox virgula traiecta) *tibi nomen, sed si te talia tangunt, Moribus atque animo postea dulcis eris* (cf. adnot. ad c. III). Hae autem sunt schedae illae Peirescianae de quibus rettulit Mommsenus CIL. I p. 412, Hermae t. I p. 133 sq. Carmina transcripsit mihi A. Mau.

Accedit *H* = Codex Heidelbergensis 358, 44^c recentissimus ('Catalecta et epigrammata vetera') compositus ex variarum manuum variis schedis vel foliorum massis. Quorum foliorum novus fasciculus incipit fol. 73; ibi inscriptum est: *Epigrammata antiqua ex Codice Diuionensi descripta;* mox eadem manus pergit: *Hunc eundem esse codicem Diuionensem non dubito, atque eum, quem vetustissimum, et quadratis literis exaratum, laudat Gudius ad Phaedrum pag. 39 et 41;* eadem in eodem folio verso: *communicavit haec mecum Cel. Dorvillius, ad quem ex Gallia ea misit Vir. Nob. Josephus de Bimard la Bastie, Baro montis Seleuci;* hanc autem manum fuisse constat Petri Burmanni; contextum carminum, qui ibi sequitur, alia manus (fortasse Josephi de Bimard?) conscripserat, eumque Burmannus commodante Dorvillio accepit. Inest anthologia (fol. 73 sqq. liber primus: de Diis Heroibus; fol. 86 sqq. liber secundus: amatoria et al.; fol. 109 sqq. liber tertius: epigrr. Luxori; fol. 124 sqq. liber quartus: christiana); atque hae illae schedae Diuionenses sunt a Burmanno in anthologiae Lat. editione frequenter adlegatae; quarum plurima pars transcripta est ex cod. anthologiae clarissimo Salmasiano idque non multo post annum 1652 factum esse conicitur³⁾. Admixta autem

1) Hi duo: *panegyricus amicorum* primo loco, *de paupere singulari* paenultimo; cf. cod. *M*. 2) Plura habuisse Claverium et omisisse ne credas; quod enim in fine addit *plura non libuit addere*, haec „plura“ non „codicem veterem“ respiciunt; pergit enim *ut neque Claudiani Mamerti carmen contra vanos poetas, de quo alicubi egimus.* Hoc anno 1602 scribendum sibi esse putavit Claverius, quia anno 1571 et iterum 1596 in Plantiniana p. 348 sqq. Claudianum Mamertum a Pulmanno loco appendicis additum esse vidit. 3) cf. A. Riese in annal. philol. a. 1868 p. 698 sqq. Adde Luc. Muellerum ibid. a. 1867 p. 802 sq., Riesium in anthol. edit. I p. XVI adn., Aem. Baehrens poet. lat. min. III p. 293 sq. et IV p. 5.

ibi et alia leguntur et carmina haec de quibus maxime agimus: VI, XIII, VII, XIV, deinde versus de Dulcio illi quos in β extare vidimus, porro Claudiani carm. min. 14 (*ad Maximum*), denique IX, XII, XV, atque descripta ea esse ex uno Cuiacianorum Claverii vel ex schedis eius Gnosianis etiam tunc in Gallia extantibus probat magnus ille inter β et H consensus. Contuli ego.

'Schedae Gnosianae' nomen tulerunt a P. Gnosio 'vicario speciali praesidis Biturigum apud Issodunum', 'inter tribunalis Gallici iudices viro litteratissimo'; descriptas ab eo ex ipso 'veteri cod. Cuiacii' fuisse verisimillimum est¹⁾; ergo et huius et illarum una auctoritas est. Et ex utroque fonte puto sua hausisse Claverium, ex Gnosianis tantum β et H . Certe ordinem carminum veriore a Claverio servari commendat catalogus in M . H et β quod una et mutant ordinem et carmina nonnulla praetermittunt quorum titulos offerunt M et Claverius, id ex schedis Gnosianis explicatur, modo iam in iis hoc accidisse statuatur. Ex his utrum praeter β etiam H deflexerit, an H ex β , diiudicari non potest.

Ceterum lectionum βH ubicumque a V discrepant fidem nullam esse atque etiam ab M facile superari scito. Modo videas lectiones VI 1²⁾, VII 1, IX 1, X 2; M cum βH peccavit VI 4 (*uerbis*) et in toto v. 5. Etiam *necat* IX 2 descriptioni minus inservit quam *vorat*. Hinc etiam *Florentis* illius V 8 mirum quantum decreseit auctoritas³⁾. Nec minus ea denique, quibus M a V discrepat, ubique fere librarii ludibrio tribuenda sunt, et pauca admodum ex M recepimus (cf. V 17; VII 6).

Codex Vindobonensis 3246, de quo relatum est p. CXLII sq., quamnam cum Claverii libro rationem habuerit non liquet.

Aldhelmum exemplar plenum Claudiani habuisse non satis certum est; paucae enim Claudiani memoriae sunt, quas in versibus eius percepimus (cf. p. LXXX et CLXV); contra carmen spurium V Aldhelmus legit et versus duo inde adfert 75 et 82, quod ad locos ipsos monitum est; cf. de iis Manitius in Relat. session. acad. Vindob. tom. 112 (1886) p. 572. Sed plura ecce aucupari licuit; nam etiam Aldhelmi carminis VIII p. 115 Gil. v. 54: *Psalterii melos fantes modulamine crebro* ad eiusdem carminis v. 56 adsonat, magis etiam De laud. virginum p. 168, 1 *Nempe tenax scripti fuerat veloxque legendi* ad v. 38; denique De octo princip. vitiis p. 212 v. 27 *sicut folligenis respirant organa flabris* ad v. 62 et 63 ita, ut *folligenas* hic quoque recte rescriptum esse appareat. Quae cum ita sint, utrum tamen in Claudiani corpore an in libro diverso c. min. V inventum sit ab episcopo, quis diiudicaverit?

Carmina V—X recepta sunt etiam in anthologiarum editiones Burmanni et Meyeri, carmina IV—X in Riesii Anthologiam, III—X in Baehrensii Poetarum Latinorum minorum collectionem. Extant c. III apud Baehr. III p. 305 n. 12; c. IV apud Riesium c. 759, Baehr. ibid. n. 13; c. V apud Burm. VI 87, etiam apud Wernsdorfium f. IV 2 p. 488 sqq., Ries. c. 742, Baehrens. III p. 295; c. VI apud Burm. I 21, Meyerum 574, Ries.

1) Locos quibus schedas Claverius allegat collegit Kochius p. 2; inspexerat eas Claverius „ut placitum“ et ex iis „auctarium satis amplum repraesentare“ potuit „ni temperies obstitisset“, i. e. edere ex iis potuisset carm. spuria V—IX si operae pretium visum esset. Ceterum memorandum etiam quod scripsit Claverius in Coronidis cap. X: *talis* (sc. episcopus subrogatus) *fuit Claudianus iunior quem episcopum Viennensem credidit Iulius, cum in v. c. doctissimi viri P. Gnosii (ubi Achilleis Statii cum annotatis et initio Raptus Proserpinae) dicatur episcopi Mamerti frater*; sed videtur hic alius liber fuisse atque schedae Gnosianae. 2) Nempe cum cc. VI et VIII non sine fructu Orphici hymni comparabuntur. Et hic enim et illic in invocatione paene tota res continetur. Ad c. VIII conferatur hymnus 16. In c. VI v. 1 et 2 sic defensionem habebunt lectiones *Lenae* et *Bromie* et *binater*; nam *χοῦρε διμήτωρ* de Baccho legitur hymn. 52, 9, plenius etiam *ἐπιλήνιε Βάχχε διμήτωρ* et *ληναῖε* et *βρόμυε* hymn. 50 v. 1 et 5 et 8. Hinc mihi iudicentur lectiones in H et β . 3) Immo *Florenti* curiose retinendum; nempe genitivum huius modi ex *Florentii* contractum ne ab illis quidem saeculis abhorreere abunde docent tituli et inscriptiones, ne ad Claudianum ipsum provocem qui habet *Abundanti* Eutr. I 154, *Olybri* paneg. Prob. 30, *Favoni* 1, 272.

c. 751, Baehr. p. 304; c. VII apud Burm. I 26, Meyerum 585, Ries. c. 749, Baehr. p. 303; c. VIII (apud Burm. ed. Claud p. 1008), Ries. c. 750, Baehr. p. 304; c. IX apud Burm. V 146, Meyerum 1082, Ries. c. 752, Baehr. p. 305; c. X apud Burm. V 147, Meyerum 1083, Ries. c. 748, Baehr. p. 303.

III.

De carminibus XI—XIX. Carminibus suspectis librorum *VMβH* ea primum subnexui quae soli nunc habent *β* et *H*; haec sunt XI—XV. De libris *βH* disputatum est ad carmina III—X. Codicis *M* catalogus titulos servavit carminum XI, XIV et XV. His titulos addidi carminum deperditorum, qui ipsi quoque in *M* catalogo (et apud Claverium) exstant, distinctos numeris XVI—XIX. Omissi hunc *panegyricus Aniciorum*, quo Olybrii et Proбини panegyricum signari patet (cf. p. CLXVI), et inter XVIII et XIX insertum titulum *de paupere singulari* cum dubitarem an Claudiani carmin. 15 vel 16 (*de paupere amante*) intellegi deberet. Repetere denique fortasse debebam ex *βH* carmen alterum illud *de dulcio* inscriptum (cf. supra p. CLXVII, Ries. anth. 753):

Suave tibi nomen; sed si te talia tangunt,

Moribus atque animo postea dulcis eris,

ubi Burmannus *post ea*. Quod distichon non cohaesisse cum c. III, quidquid Baehrensius deliravit, certus sum. Et eo mentem mihi abiisse fateor ut *Suave cibi nomen* rescribendum esse suspicarer. At vero *tibi* illud sicut *te* ad ipsum lectorem directum esto ('suave tibi videtur nomen'); cf. Claudiani Rapt. III 100: *certe Proserpina nomen dulce tibi*.

Ad c. XVI et XIX ne id quidem omittam, etiam Aldhelmum, non alienum illum ab horum fere carminum lectione, inter Aenigmata enneasticha primum scripsisse *De hirundine* et inter Pentasticha tertium *De ape*; sed enim nihil inde concludimus; nam etiam *De locusta* eius aenigma extat quartum inter heptasticha; huius tamen Claudiani c. min. 24 similitudinem nullam paene prae se fert.

Artem criticam in cc. V—XV exercuerunt Lucianus Muellerus Mus. Rhen. XXII p. 83 sqq. et XXIII p. 126 sq., 323 sq., A. Riesius l. l., Eldikius in Relat. acad. litter. Neerland. II (1873) p. 164; huius inventa cognovi ex Baehrensii editione. Meliora Buechelero debentur in Riesii ed. prolata, alia eiusdem summi viri placita, quae mecum proximo anno communicarat, ego in adnotatis exhibui.

Poeticam artem in carminibus maxime V—XV aequabilem non esse sentio. Semo-venda primum sunt cc. III, IV, IX, X quae a Claudiano fortasse scribi potuisse concedendum putavimus. Seiungenda deinde quasi unius et paene barbari characteros cc. VI, VII, VIII¹⁾; in quibus de carminum I et II licentiis monemur. Castigatiora cc. XI—XV sunt atque talia, ut non absone quis haec omnia uni retribuatur scriptori. Tamen in c. XIII idem fere vitium metricum quod in c. XXII v. 9. Omnibus autem his cc. VI—VIII et XI—XV id commune est, quod quamvis regnante fide Christiana tamen ad deos gentilium et ad cultum ipsum deorum spectant. Sunt itaque fortasse propterea Claudiano adscripta, quia hunc paganum esse clamaverat occaecata ecclesia, cum Claudianus ipse adeo non gentilis fuisset, ut dei antiqui nullam aut invocationem aut adorationem versibus conditam relinqueret, sed solam Christi. De cc. autem VI, VIII et XIII id quod in adnotatione monui hoc loco replicabo. Constat de carminum VIII et XIII titulis *De Iunonalibus* et *De vinalibus*; sed etiam c. VI *De Liberalibus*

¹⁾ Durissimum c. VI; sed etiam in c. VII v. 7 (*galea*) et in VIII v. 1 (*domina*) prave producit syllaba.

optima fide inscribitur. Nihilominus de festis deorum haec interpretari vetamur; neque enim aut de Iunonis aut de Liberi sacris neque vero de vinalibus, quae vocabantur, Veneri et Iovi maxime dedicatis poeta exponit. Aliud subest; excerpta Claudiani Monacensia inscribuntur *de libro Claudiani* (cf. p. CLXXV); ecloge quaedam epistularum Epiphanii in Mediceo St. Crucis plut. XV dextr. cod. 13 inscribitur *De epistolis Epiphanii*¹⁾; qualia omnino tritissima ei qui excerpta volvere consuevit; clarius exemplum P. Rutilius Lupus rhetor Latinus; cuius *schemata dianoeas* quae non extant nisi abbreviata subscriptum habent sub libro altero in codd. Mediceis (et Vindobonensi) *de libro secundo*. Denique praepositio *de* delectum significat sive excerptionem. Legebatur ergo totus libellus unus continens *Iunonalia* sive carmina ad Iunonem scripta, alius *Liberalia* ad Liberum itidem pertinens, alius *Vinalia* complectens carmina ad vinum respicientia. Quos poetas Iunonaliurum, Liberaliorum, Vinaliorum comparare aliquatenus cum Mariano illo Lupercaliorum poeta licebit, de quo videndus est Philargyrus ad Vergili ecl. 1, 20.

Superest monere carminis XIII auctorem fortasse ad Mincium vitam egisse (cf. v. 8). C. XII potest Romae scriptum videri propter balnei descriptionem; Florentem, quem ibi adloquitur poeta, eundem esse atque Florentium in c. V 8 non efficies nisi si hic pessimam auctoritatem Claverii sequeris (cf. supra p. CLXVIII). Ceterum c. V si quis Romae scriptum putet, vix est quod contra adferas; certe v. 22 *Italum* 'Romanae linguae' oppositum adeo displicuit ut meliori acumini cedere deberet.

IV.

De carminibus XX et XXI. Haec duo carmina ecclesiastica servavit Camers editor anni 1510 neque adhuc in manuscripto ullo comparuerunt. In Claverii Cuiaciano ea extitisse credi nequit²⁾. Ipse Camers in 'Claudiani vita' vel editionis fol. F III (= 189) verso haec adnotat: *Carmina quoque Claudiani. 48. quae ex vetustissimo codice addidimus: quae Laus Christi: et miracula Christi inscribuntur: ostendunt quid Claudianus de Christo: et eius fide sanctissima senserit*. Claudiani esse nimirum non possunt. Tamen sub nomine Claudiani reperta esse ab editore constat, minus, utrum in Claudiani codice coniuncta invenerit cum aliis Claudianeis, an in codice miscello dispersa ita fere, sicut Gigantomachia Claudiani sola legitur in antiquo Sangallensi G. Mirum autem est quod Camers in contextu his duobus poematorum titulis expresse nomen ipsum Claudiani adiecit. Qua de re hoc observavi. Camers Claudiani nomen ipsum non adiecit titulis nisi carminum maiorum et his cunctis quidem, velut *Claudiani Prologus in Panegyrim Manlii Theodori consu.* vel *Claudiani praefatio tertiae Panegyris in laudes Stilichonis*; item in Raptus titulo poeta nominatur. Raptum sequuntur fol. 158 carmina minora; quorum primum est *Claudiani deprec. ad Hadrianum*, deinde vero in cc. minoribus semper Camers illud *Claudiani* supprimit velut legimus *De senatore veronensi, de Foenice* et ita porro. Semel contra legitur fol. 166 *Claudiani Gigantomachia*, quod factum esse videatur propter carminum maiorum et Gigantomachiae similitudinem;

1) cf. Bandini catal. t. IV p. 485. 2) Claverius ad c. XXI de lectione vel de libris mss. nihil monet, in c. XX v. 29 fideliter recepit lectionem Camertis, haec autem solita ambitione fol. 251^v adnotat: *Quid nisi. Haec est antiqua lectio(!). Excusi omnes eam secuti aliter habent, nempe: Qui nisi praestares*; deinde hoc ut reiciat suas nugas addit. Itaque ne hic quidem de vetere codice quidquam testatur. Lectionem Camertis quam recepit „antiquam“ dicit, quia Camers eam ex libro antiquo hauserat. Deinde illud *excusi eam secuti* significare non potest „qui eam lectionem probarunt vel receperunt“ (nam in ipsa lectione eos differre contendit), sed „qui tempore eam secuti sunt“, id est: excusi post Camertem qui antiquam lectionem publicaverat. Hi vero excusi in quibus *Qui nisi praestares* legatur quinam sint, ego nescio; certe neque Basileensis est neque Gryphiana neque Plantiniana editio Pulmanni; nihilque relinquitur nisi lectionem illam ab ipso Claverio temerarie fictam esse, ut haberet quod refelleret. De difficultate submonitus sum a Kochio.

deinde rursus sine nomine *De Christo Salvatore*; sequuntur contra adiecto nomine carmina ipsa duo de quibus disputamus fol. 168 *Claudiani laus Christi et Claudiani miracula Christi*; porro deinceps fol. 169^vsq. semper nomen deest ut legamus *De mulabus Gallicis, In Curetium* eqs. usque ad fol. 186^r. Tum demum rursus ecce ad sunt *Claudiani Laudes Herculis* et fol. 188^v in ipso fine *Claudiani in Syrenas*.

Iam Camers ea ratione recognovit poetam, ut editionem Ugoleti et in ordine carminum sequeretur¹⁾ et in multis lectionibus; idem tamen, ubi lubuit, etiam manuscripta inspexit (cf. huius praefationis caput VIII). Concluditur Camertem in carminibus minoribus *Claudiani* nomen titulis tum adiecisse, si carmen ipsum ex alio fonte adsumebat et ordini ex Ugoletina recepto inserebat. Ipse itaque hac ratione quamvis invitatus sese indicavit et *Laudem Herculis* et *in Syrenas* et *Laudem Christi et miracula Christi* traditae collectioni aliunde adpersisse. Quodsi *Laudem Herculis* et *In Syrenas* ex libro Veronensi *R* gemello adsumpsit (cf. p. CLXIV), indidem haec duo christiana sumpta esse consecrarium non est²⁾; certe in Veronensi ipso ne tum quidem extiterant; quo qui usus est Asulanus in Aldina, non casu duo illa priora exhibet, christiana omittit; nempe hic liber iam tum 'fragmentum' fuit (cf. supra p. CLXIII adn. 2).

His cognitis concidunt omnes eae coniecturae quibus carmina XX et XXI a Camerte una cum carm. min. 32 De salvatore in codice antiquo artiore vinculo ligata inventa esse conici possit. Accedit quod hoc carmen 32 ut carminum minorum corpusculi absoluti pars insolubilis, quod sciamus, semper fuit, ita illa ne potuerunt quidem pars esse eius corpusculi; in eo enim non nisi indubitata Claudianeae Musae plasmata collecta leguntur idque inter illa argumenta est, quibus etiam carminis De salvatore Claudianeae originem sustinemus (cf. supra p. LXVII et CXXXV—CXLV). Docent contra imitationes, quas sub margine editionis repraesentavi, Claudiani carmen paschale iam a carminis spurii XX auctore esse lectum³⁾. Quod ille si legit, legit sine dubio in carminum minorum collectione.

Sed de carminum horum traditione nondum ad umbilicum adducta est enarratio. Nam G. Fabricius editor 'operum poetarum veterum ecclesiasticorum' (a. 1564) inter haec opera ecclesiastica et illud carmen Claudiani De Salvatore p. 773 sq. et carmen spur. XX p. 765 sq. impressit, in commentario autem p. 87 de c. XX haec adnotat: 'Merobaudis Hispani Scholastici carmen de Christo transscripsimus e libro antiquo, quem ad nos Oporinus misit'. In eodem 'manuscripto cuius nobis copia facta ab Oporino nostro' carmen De salvatore invenerat (ibid. p. 43), quem librum manuscriptum 'antiquissimum' vocat p. 35. Denique monet p. 43 carmen spur. XX Claudiano falso inscriptum esse a Camerte. Hoc de Merobaude Fabricii mendacium esse vix quisquam contendet. Sequitur ut carmen spurium XX etiam saeculo XVI bis extitisse dicamus, et in Claudiani codice, quo usus est Camers, et in membrana antiqua aliqua quam non Claudiani codicem, sed miscellaneum fuisse patet; ibique ei Merobaudis nomen inditum fuit. Ergo Merobaudem saeculi V nobilissimum panegyristam hoc carmen scripsisse credimus⁴⁾. Nam etiam metricam artem similem eius esse sentio; velut in Aetii panegyrico saepissime hexametri formam tripartitam (quam F III signare consuevi) intexit Mero-

1) Nisi quod ante Raptus librum III Ugoletus praefationem De VI cons. iteravit, quam ibi omittit Camers.

2) Jeepius sane confidenter Camertem et haec et illa ex Veronensi *R* sumpsisse hariolatus est Mus. Rhen. 28 p. 299.

3) Vides quid valeat sententia quam tulit Niebuhrius (ed. Merobaud. p. XI, repetiit Jeepius Mus. Rhen. 28 p. 302) et carmen minorum 32 et carmen spurium XX unius et eiusdem scriptoris esse. Immo alter alterius imitator. Atque etiam differentias metricas et grammaticas facile quis observabit qui animum intenderit. Ex errore autem hoc manifesto magnum illud de Merobaude primo Claudiani editore somnium subnatum est.

4) cf. Niebuhrius ed. Merobaud. p. X. Dubitat A. Ebert hist. litt. medii aevi I² p. 418 colorem hunc Christianum ab eo alienum esse iudicans. Sed quatenus et gentilia et ecclesiastica ab uno poeta proficisci potuerint, explicavi p. LXIII sqq.

baudes, nempe quinquagens quater in 195 hexametris, hoc est semel fere in hexametris $3\frac{1}{2}$; eadem forma in carmine XX deciens quater deprehenditur vel semel in 2.

Ne vero quis nimia superstitione codicem illum prosequatur, quem 'antiquissimum' dixit Fabricius (sic enim solebant loqui illi etiam de mss. saeculorum XIII—XV), ad lectiones carminis XX attendamus velim, quibus differt Fabricius a Camerte, ut quanto melior liber fuerit, ex quo Camers hausit, clarescat. Edidit ille vitiosissime v. 5 *corporis artus*, 8 *creares*, 9 *iniquos*, 15 *auctorem sciure deum te*, v. 21 deest, 22 *Mundus et ad manes*, 23 *adis; tibi tantum non fuit uni*, 25 *In coelum ad patrem scandis*; quibus indignis sordibus inhibemur, quominus v. 24 *finisue* tamquam mundiorem lectionem ab eo recipiamus aut v. 29 *Quis*; hoc enim si verum videatur, granulum, ut dicunt, caeca gallina invenit. Inquinatissimus ergo vixque ullius pretii ille antiquissimus fuit qui in Fabricii manus incidit.

Contra c. spur. XXI Fabricius ignorat, neque igitur in codice illo, de quo referre eum vidimus, extitisse videtur. Minus etiam id poema Merobaudis esse tradidit. Nulla igitur idonea de causa adscribi Merobaudi potest nisi forte propterea, quod apud Camertem carmina XX et XXI sese excipiunt et iuncta sunt. Accedit quod etiam mirum in modum ars carminum discrepat; nam in c. XX hexametri formae tripertitae, ut dixi, quattuordecim exempla occurrunt vel unum in altero quoque versu, in c. XXI exemplum omnino unum est, i. e. unum tantum inter novem huius carminis hexametros¹⁾. Minus premo licentiam in vocis *paralyticus* mensura v. 17.

Hoc autem Claverius de suo non inscite adnotavit ad c. XXI: 'Non dubito quin haec in totidem disticha separanda sint, mihique persuaserim libens ea singulis miraculis a pictore expressis subiecta fuisse aut subiicienda'; non inscite; immo verissime; cogitemus modo *Ἐπιγράμματα ἐν Κνζικῶ* quaeque similes sunt ecphrases. Ex picto Christo infante explicabatur in v. 3 quod *tibi* quasi per allocutionem scriptum est cum tamen deesset vocativus. Attamen intellexisse hoc sufficiebat nolebamque etiam oculos lectoris eo offendere, ut disticha singula spatiis vacuis dirimerem; errassent enim in charta tamquam in oceano insulae.

Carmen XX (nec vero XXI) ex Fabricio repetiverunt Bibliotheca patr. maxima tom. XXVII p. 526 et Migne in Patrologiae Lat. tomo LXI p. 972; utrumque carmen Riesius sub n. 878 et 879.

V.

De carmine XXII. Hoc epigramma (vel duorum potius, ut videtur, epigrammatum par atque coniugium) Bineto soli deberi in adnotatione dictum est²⁾. Deprompserat Binetus ex 'vetere codice Cuiaciano'. Hunc eundem esse codicem, quo etiam Claverius praeter schedas Gnosii usus est (cf. supra p. CLXVII) facile est ad suspicandum³⁾. A Claudiani stilo aliena haec esse docet et illud *ei* iambicum v. 6 et versus 4 satis inhabiliter inmissus et in v. 9 pes tertius inertissimus.

Expressum hoc carmen est in anthologiis apud Burmannum III 233, Meyerum 998, Riesium 760, Baehrensium t. III p. 306.

Explicit de carminum minorum appendice; incipit de excerptis et scholiis.

1) Ceterum etiam auctor carminis append. II hexametri tripertiti amantissimus fuit; 39 exempla habet in 137 versibus, acceditque v. 101 si ante *que* caesuram admittimus; praeterea in vv. 19, 27, 40, 43 semiquinariae vis frangitur elisionibus. Parcior auctor carminis V, ubi noviens tantum F III, id est semel fere in decimo quoque metro.

2) Idem Binetus Petroni epigrammatis subnectit: „Ista quae subiiciuntur vel ex V. C. manusc. Clariss. I. C. Iacobi Cuiacij vel ex munere Ios. Scaligeri habui“, sequuntur deinde varia poemata interque ea hoc quod est XXII.

3) Ita Riesius, Annal. philol. t. 97 (1868) p. 702 adn.; cf. tamen quae monui p. CLXVII adn. 2.

VII. DE EXCERPTORVM¹⁾ CODICIBVS; DE SCHOLIIS.

Coenobiorum et ordinis ecclesiastici animus non minus rerum moralium cupidus vel mirabilium curiosus quam barbarus et a veris Musis abalienatus in transcribendis et multiplicandis poetae libris minime se continuit, sed excerpendi libidini illi, qua paucis poetis parcebat, tradidit eum et quasi immolavit formam dilacerans et ossa tantum legens vel intestina. A qua tamen libidine exemptus semper fuit panegyricus Probinus et Olybrii. Codices et plurimi eius generis et maximi asservantur Parisiis quos ibi in usum meum partim descripsit partim contulit diligentissime Gustavus Eskuiche Casselanus. Genera autem excerptorum compluria distinxi et artissima relatione tradam lectoribus.

Quo in recensu id recoquere non placet, praefationem De VI consulatu excerptam transiisse in codicem Vossianum Ausonii et anthologiae Latinae saeculi IX (cf. p. LXXXI), neque in eo immorandum, quod in florilegio Gottingensi nuper edito distichum Claudiani unum comparuit VI cons. praef. v. 1 et 2²⁾.

I. Genus primum maximae amplitudinis ex historiarum vel rerum praecipue studio natum id praestitit, ut narrationes sermonesve poetae in brevius comprimerentur. Tale studium vel cum de Raptu Proserpinae disputarem in multis libris cognosti, iis scilicet, quos ibi tertiae et magis etiam secundae codicum familiae adnumeravi; hi enim ipsius Raptus ambitum detrahendo lectioni festinantiori accommodarunt (cf. p. CXLVIII sq.). Excerptus vero potissimum est Claudianus maior.

Ita codex Parisinus Lat. 7647 membr. saec. XIII, florilegium Gallicum, praeter alios variorum operum flosculos haec tradit foliis 35^r—46^v med.³⁾ primo loco inscribens *Claudianus in libro contra Ruphinum*: Ruf. I 21 (*Iam non*) — 23 (*ruant*); 25—117 (om. 80); 164 et 165 (*pascitur intuitu*); 176—247 (om. 241). 251—258; Ruf. II 7 (*numquam patiuntur*) — 8; 49—74 (om. 56); 78—88 (*licet*); 231; 280 (*sensu*) — 281; 300; 320 sq. (*multis delicta — amicitiae*); 336—340; 343—356; 359—365; 367 (*Tunc prior alloquitur quo fallere eqs.*) — 375; 384—386; 391—393; 407—417; 421—453; 466—490; 494—501 (*Venditor*); 504 (*an manifesta negas eqs.*) — 527 (om. v. 515). Gild. 7—8; 97 (*quem semper*) — 98; 162 (*distantibus*) — 198; 262—264 (*erit*); 266—268 (*tamen*); 384—387 (*acies*); 451. Eutr. I 1—10; 24—25; 27; 29—57; 78—102 (*heri*); 105 (*consulque*) — 150 (om. 145); 157—158; 162 (*Sic cecidit*); 160; 165; 163—212 (om. 172, 175, 180); 220—232 (*gerit*); 234 (*sed*) — 281 (*viris*; om. v. 248, 249, 256, 263—268, 277—280); 284 (*gestis*) — 298 (*est*; om. 291, 292); Eutr. II 58 (*exquirite*) — 77 (*vias*); Eutr. I 298 (*exempla*) — 311; 320—355 (om. 327—330, 354); 417—427 (*Vilior*); 461 (*en nostros habitus*) — 474;

1) Nunc excerpta alio sensu accipio atque illa Florentina et Gyraldina. Neque enim iam de lectionum variarum adnotatione, sed de locis plenius electis et in unum corpus collectis sermo est. 2) cf. Florilegium Gottingense in Romanische Forschungen Vollmoelleri t. III fasc. 2 p. 305 sub n. 256; codex iste anno 1366 exaratus, ipsi flores lecti antea.

3) In fol. 46^v Claudianum excipiunt Vergili Bucolica.

494—498. 501 (*quo turpior*) — 502 (*cadit*); Eutr. II praef. 61; Eutr. II 5—8 (*levant*); 10—19; 50—54; 149 (— *movent*); 154 (*parvae*) — 155; 204 (*quem*) — 208 (*subit*); 211 (*pridem*) — 214 (*eget*); 227 sq. (ita: *Multi sepe timent ammiranturque nocentes Quos sprevere pios*); 325—424 (om. 349, 361, 413, 415, 416), 432—444 (436—37 in unum contracti); 452—461; 478—480 (*dominis*); 470 (*geminantur*) — 471 (*ingenio*); 485; 487; 489; 494—495 (*occurrunt*); 499—501 (*gemunt*); 518—520 (*oculos*); 545 (*pro*) — 546 (*gaudia*); 596 (*suprema*) — 597 (*culpa*); 547 (*quis*) — 548; 561—562 (*gerit*); 580—581 (*ducum*); 584—588; 594—595; Fescenn. 4, 7—11; Nupt. 313 (*quis*) — 334 (om. 333); III cons. 22—24; 29—32; 39—49; 13; 93—98; 184; 183; 185—188; IV cons. 46—48; 72; 75 et 76 contracti; 78; 83—90; 101—103; 98—100; 104—105; 109—121 (*fides*); 124; 125; 139—141; 151—154 (*dies*); 214—227; 257 (*Tu licet*) — 305; 316—317; 319—352 (*labor*); 396—400; 403 (— *nimius*); 374 (*fertur*) — 377; 434—438; 446—447; 453—454; 488—524 (om. 509); 527—531; 539—541; 544—553; 620 (*praemissa*) — 621 (*fidem*); Manl. Theod. praef. 3—4; Manl. Theod. 1—21; 23; 33—36; 48—53; 56—57; 61—77; 79; 81—112; 141—146; 183—188; 190—197; 205 (*nec te*) — 233; 237—245; 248—255; 261; 264; 262; 263; IV cons. 241—256; Stil. I 25—35 (*tenes*); 39 (*mens*) — 50; 69—83; 89—94 (*fuit*); 109 (*quem non stridor*) — 111; 116; 118—121 (*galeam*); 122 (*quotiens*) — 128; 138—145; 148—154 (*populus*); 155 (*mixtis*) — 169; 274—311 (om. 304 et 309); 335; 341—353; 379 (*graviorem*) — 380 (*movent*); Stil. II 1—2; 5—36; 38—51; 100—169; 173—183; 220 (*bona mens aliorum*) — 222; 55 (*iustos*) — 78 (*socero*); 79 (*nec*) — 85; 96—99; 326 (*plus*) — 327 (*novum*); 424—450; Stil. III 26—29; 36 (*nulli*) — 53; 56—58 (*populo*); 106 (*cani*) — 111; 113—124; 130—168; 206—207; 215—222; 233—236; VI cons. praef. 1—10; VI cons. 55 (*nil*) — 68; 76—80 (*amor*); 145 (— *pavor*); 235—237; 248—249; 305 (*violentior*) — 307 (*latet*); 397 (*quisquamne*) — 398 (*putat*); 401—402; 578—586; 592—594 (*abnuat*); 604 (*flagrat*) — 610; Pollent. praef. 11—12; Pollent. 14 (*omnia*) — 15 (*ferunt*); 62 (*nec*) — 63 (*habent*); 67; 72—73 (*diu*); 91 (*ignoscere*) — 94; 111—113; 391—399; 552—553; 114—123; 160—162 (*seges*); 196 (*rerum docet exitus*) — 197 (*tegi*); 205—208; 225—226; 223—224; 227 (*plurima*) — 228 (*timor*); 262—263 (*via*); 271—277; 294—295; 340—363 (*casae*); 375; 376; 386—399; 552—554 (*fides*); carm. min. 6 totum; 8, 1; 9, 28 (*debetur in armis*) — 34; 11, 1—2 (*ruunt*); 22, 11 (*concede sq.*); 22, 27—40 (v. 33—34 in unum contractis); 25, 81 (*magnum*) — 82 (*probat*); 30, 36—37 (*erit*); 225 (*teritur sqq.*); 32, 8—15; 40, 5—6 (*valde mutatum*); 41, 9 (*Fors — audentes*); 43, 5; 48, 11; 43, 9—10. Novum initium inscriptio haec indicat: *In libro de raptu proserpine*; I praef. 9 (*Paulatim praeceps*) — 10; I 79—82; 122—126; 238—241 (*opus*); 242 (*nec*) — 265; II 1—3; 40—54; 88—93; 101 (*curvata*) — 111; 128—136; 163—167 (*viros*); 198 (*torrentius*) — 201; III 29—32; 197 (*levius — tangunt*).

Omnia haec per capita distribuit librarius et conexui rerum inserviunt capitulorum inscriptiones plurimae; versibus Ruf. I 25—117 inscriptum est *Poeticum figmentum eiusdem de concilio furiarum infernalium in quo deliberatum est quod per tyrannidem ruphini* eqs., vv. ibi 176 sqq. *De tyrannide ruphini* et eadem ratione deinceps. Traditus ordo et carminum et versuum fideliter plerumque servatus; sic historiae filum servabatur. Multi tamen versus et alii et qui carm. minoribus debentur propter sensum moralem potius aut philosophicum recepti sunt; et id quoque inscriptionibus librarius indicavit: sic ad Ruf. I 164: *De avaro qui delectatur aspectu pecuniae*, ad 280 *De his qui accepta contumelia differunt vindictam usque in tempus* et ita porro. Idem verba poetae saepe liberius mutavit ut solet fieri in excerptis.

Iam eidem generi excerptorum adscribendus est florilegiorum codex Parisinus 17903 membr. saec. XIV eadem continens quae Parisinus 7647; et in Claudianeis, quae exstant foliis 3^r—15^v, alter cum altero et de ipsa copia versuum et de inscriptionibus et de lectione ac verborum mutationibus ita consentit, ut hunc ex illo defluxisse credi possit.

Accedit codex Escorialensis Q I 14 membr. saec. XIII; et hic quoque, quatenus perspicere possum ope Pauli Ewaldii, qui ex his excerptis excerpta mihi praestitit, omni numero et fortasse verbis singulis conspirat cum Parisino 7647¹).

Vel hinc paullo antiquius saeculo XIII esse hoc excerptorum genus concluditur.

Observatur autem in iis is ordo carminum Claudianeorum quem antiquissimum esse mihi persuasi (cf. p. CXXX sqq. et CXLIII).

1) cf. de eo etiam acta acad. Vindobon. tom. 112 p. 224.

II. Genus alterum excerptorum eo differt a primo quod et multo magis decurtavit poetam et magis sententias et clare dicta quam argumentum vel historiam sectatum est. Dispositionem autem habet sicut primum ex ordine carminum. Hic recenseo

A. 1. codicem Cheltenhamensem 4534 membr. saec. XII de quo rettulit Vogel. Continet Senecae epist. ad Paulum et alia eiusdem scriptoris. In foliis tribus postremis adnexae sunt proverbiorum collectiones duae, prior aliena, ex elementorum ordine disposita, altera Claudianeae. Huic rubro inscriptum est *Claudianus uir illustris*. Insunt Ruf. I 20—23 (*ruant*); 30; 35—38; 97—99; 110 (*non plus*) — 111; 199—200 (*cupit*); 215—219; II 19—20 (*dabit*); 49; 85—86; 140; Ruf. II 231; 300; 440—441; Gild. 300; 385; 451; Eutr. I 8—10 (*amus*); 140 (*pro*) — 144; 181—184; 287—288; 297; 359—361; 496; 501sq.; Eutr. II praef. 12; 16; 20; 34; 37—38; Eutr. II 18—19; 50—51; 149; 424; 393 (*grav.*) — 394; 452—454 (*iaculi*); 575; Nupt. 331; III cons. 96—98; IV cons. 110; 220; 259—262; 290; 267—268; 276—277; 302; 305; 336; 425; Manl. Theod. 66; 142—143; 185—188; 217—222 (*domas*); 227 (*diis*) — 229 (*potest*); 232—231; 239—240; 263; Stil. I 299; 335; 340sq.; 385; Stil. II 15 (*immutatus*); 326; Stil. III praef. 6; Stil. III 113—115 (*pio*); 161; 165; 221sq.; 284; VI cons. praef. 1—2; VI cons. 145; Stil. III 36; VI cons. 307; 351—353; 452; Pollent. 72sq.; 120—123; 180; 225—226; 270—273; 294—295; 372; 375—376; carm. min. 3, 3; c. min. 4 totum; 11, 1 et 2; 17, 47—48; 18, 9; 22, 27—29; 35—40; Rapt. III 29—31 (om. *Provoce ut segnes animos*); 197. Sequitur *Willelmus signiacensis de tribus dicendi generibus* (versus 23 a m. poster.).

2. Oxoniensem collegii Exoniensis XXIII 7 membr. saec. XIII, ubi fol. 184: *Incipiunt Claudiani proverbia*. Insunt Ruf. I 12 (*res*) — 14 (*pios*); 205sq.; Ruf. II 85; 88sq.; 440; Gild. 104—106 (*apibus*); Eutr. I 129; 142—144; Eutr. II 227—228 (*pium*); IV cons. 259—263; 271 (*cognoscas*) — 280; 282 (*non*) — 283; 290—291 (*convenit*); 303 (*Non fastid.*) — 305; 517; Manl. Theod. 146; 212; Stil. I 25—27 (*mores*); 286; Stil. II 149 (*scis*) — 150; 103; Stil. I 168; Stil. III praef. 6; *Pollent. 72—73 (*diu*); *VI cons. 308 (*quis*) — 309; Stil. II 122 (*lectos*) — 123; 45; 33; 330 (*corrumpi*) — 331 (*queas*); III 110—111; 150—159 (*sumus*; sed om. v. 158); VI cons. 592—594 (*abnuat*); Pollent. 67; 225—226.

B. Codex Monacensis (Frisingensis) lat. 6292 membr. in 4° forma maiore, saec. XI; inest fol. 1—83 *Exhortatio Alchuini Levitae ad Vvidonem Comitem*; et hactenus olim codicem pertinuisse nec fuisse ampliorem quaternionum ordo ostendit; addidit manus eadem in foliis 84—162 excerpta varia sententias comprehendentia primum prosaicas, deinde ex Persio, Iuvenale aliis desumptas; quae exarata sunt litteris perpulchris planis largis; post Lucani versus leguntur *De LIBRO CLAUDIANI* haec in foliis 116^r—117^r: Ruf. I 215—216; 198; 178 (— *nasci*); 179 (— *dari*); 29—36; 249 (— *exsul*); Ruf. II 85; 113; 140; 245 (*mundum* eqs.); 268 (— *nihil*); 300; 319 (*quos*) — 320 (*nihil*); 344 (— *tumens*); 434 (— *caput*); 440; 446—447 (*gerat*); 464 (— *patriam*); Eutr. I 29 (*discrimina*) — 31; 128 (*archana*) — 129 (*uolat*); 172; 187; 350 (*si*) — 355 (*iunctos*)¹; 382; 394; 406; 498 (— *viri*); Eutr. II 40 (*omnia*) — 41 (*nasci*); 77 (*vias*); 134 *Mussant*; 137; 211 (*pridem*) — 214 (*eget*); 380; Pollent. 271 (*nil*) — 273 (*Placitibus*); 369; 457 (*mentem* eqs.); 581 (*ibat* eqs.); 632—633 (*domat* — *Pauperies*); Gild. 284—285; 372 (*adveniat*) — 374; cui versui adhaeret in fine minusculum vocabularium hoc: *Orion* (Gild. 498), *Dedita* (Gild. 452?), *profanas* (Ruf. I 116), *mapalia* (Gild. 360), *ergo* (ibid. 260?), *higurū* (Pollent. 554), *crinigeri* (ibid. 481), *Norica* (ibid. 365), *Macedo* (180), *Strumona* (170), *Cā'nuit* (35)², *Redimita* Eutr. II 185?, 528), dein totus versus Eutr. II 459, *Gliscere* (ibid. 395), *Potit*^v (218), *Pactolus* (172), *Incudibus* (71), *Caligo* (Gild. 492), *Suffragia* (Eutr. II 49; I 438), *Saxone* (Eutr. I 392); *Semramus* (ib. 339), *Thoracū* (Ruf. II 260), *Thessalomica* (280), *Spelea* (Pollent. 354). Quae excerpta Monacensia imprimenda dedit Jeepius Mus. Rhen. XXIX p. 78 sq. Contuli ego.

Patet inter *A* 1 et *A* 2 et *B*, quamquam nonnumquam in iis versuum numeri iidem comparent, tamen originis communitatem nullam fuisse. Ceterum duabus rebus distat *A* ab *B*; primum enim illic magis ethica studio philosophico collecta invenies, hic magis studium deprehenditur grammaticum et rhetoricum³). Deinde in *A* ordo car-

1) Verba *Iā cocleis homines iunctos* om. Jeepius l. l.; adesse testor.

2) Falso legit Jeepius.

3) Multa enim et maxime in fine vocabularii vel glossarii speciem habent; praeterea Ruf. I 29—36 afferri solitum esse propter adiectivorum observationem infra videbimus (item Ruf. II 85); et a quo tales flosculi excipere poterant velut iam regale tumens aut prodigiale caput aut rimosam patriam ex Ruf. II 344 et 434 et

minum ille vulgaris regnat¹⁾ quem etiam in genere primo vidimus; in *B* eadem fere series carminum, sed decurtata, talis scilicet quam habet bonus codex Bruxellensis *C* saeculi XI vel X quamque vel nono saeculo vindicat codex Santenianus (cf. p. CXXX). Quin etiam in lectionum varietate Monacensis constanter cum *C* facit; unde vel hoc explicatur quod ex laude Stilichonis et ex reliquis panegyricis qui ad consulatus pertinent nihil promittit Monacensis; desunt hi in *C*, defuisse testatur Santenianus.

Denique Monacensia maxime venerabilia si quis libro, in quo extant, vetustiora atque saeculo X vel adeo IX orta dicat, non contra sim. Anceps de *A* iudicium est; quae excerpta fortasse non antiquiora libris esse videantur quibus continentur; tamen certe in carminibus minoribus consuetudinem satis stabilem electionis obtinuisse docet codex Cheltenhamensis cum genere primo excerptorum idemque cum genere tertio comparatus; et antiquiorem fontem produnt etiam lectiones de quibus infra disseram.

III. Superest enim tertium genus excerptorum cuius doctum consilium id effecit ut ipse ordo carminum neglegeretur. Nam moralia capita compositurus auctor sub titulis variis philosophicis varios sibi Claudiani locos undecumque arcessivit, ut corpus poeti-cum Claudiani in speculum doctrinae abiret. Exempla sunt

1. Codex Parisinus lat. 15,155 (olim Sⁱ Victoris 756) membr. in 8° saec. XIII; excerpta ex variis poetis, fol. 10^r—14^r ex Claudiano continet. Frustula ibi haec leguntur²⁾: Ruf. I 21—23 (*ruant*); 27—38; 110 (*nec plus eqs.*); Rapt. II 302 *omnia mors aequat*; Rapt. II prol. 5; Rapt. III 227; 290—291; IV cons. 304; Theod. 142—143; IV cons. 501; Ruf. I 199—200; 215—216; Ruf. II 7; I 236 sq. II 17; 19—21; 48—49; 85; 134—136; 152; Gild. 436 immutatus; Ruf. II 166—168; Eutr. II 213—214; 221—222 (*socios*); III cons. 13—14; 157; Eutr. I 193; III cons. 185—188; IV cons. 99—100; 220; 257; 259—263; 267—277; 295; 300—302; 305; Theodor. 1—6; Stil. I 25—31; 168—169; 340—341; Stil. II 33—34; 36—37; VI cons. praef. 7—8; Pollent. 72—73; Gild. 182; Pollent. 196; carm. min. 48, 11; VI cons. 611—613; Ruf. II 231; 249—250; 298 dimid.; Eutr. I 281 dim.; Ruf. II 300; 440—441; 446; 320—321; 415; 447 dimid.; Gild. 262—265; 320; 385; 384; 451; Eutr. I 6—8; 72—73; 331; 96—97; 75; 128—130; Eutr. II 13—14; Eutr. I 181—185; 187; 233—234; 287; Eutr. II 227 sq.; I 423—424; 495—496; 500 dimid.; 501—502; II 319 dimid.; II prol. 32; II 494 sq.; Nupt. 14; Eutr. II 499—501; IV cons. 401 dimid.; Eutr. II 594—595; Eutr. II praef. 37—38; 61; Eutr. II 7—8 (*lavant*); 18—19; IV cons. 222—224; Eutr. II 50—53; 149; 224—245 (*dies*); 453; 545; 584 dimid. — 585; IV cons. 334 (*multis*) — 335 *gaudia*; 621; Theodor. praef. 3—4; Theodor. 187—188; 227—228; Stil. II 103—109 (*geras*); Stil. II 13; Theod. 239—241 (*quies*); Pollent. 62—63; Poll. praef. 11—13; Poll. 14—15; Stil. II 220 (*bona mens — favori*); 326—327; VI cons. 248—249; IV cons. 220; VI cons. 305—307; 402; 586; Pollent. 208—209; 62—63 (*sed rursus del.*); 67; 93—94; 262—263; 295; carm. min. 6, 3; 8, 1; 9, 32—34; 11, 1—2 (*ruunt*); 22, 31 (*rumpit*) — 32; 25, 81—82; 30, 225; 40, 5—6; 41, 9; 43, 5 et 9; iterum 6, 4 et 2; 43, 10; Stil. II 132—136; Pollent. 647; Stil. II 157—158; carm. min. 48, 11 (*idem ut supra*); Stil. III 113—115; VI cons. praef. 1—5; 8; IV cons. 336; VI cons. 249; 585; 586; 610; Stil. II 125; Eutr. II 155; 244—245.

Loci ordinantur sub notionibus moralibus; ita aliis adscriptum est *mors*, aliis *avaritia*, deinde *fortuna ceca*, rursus *avaritia*, dein *virtus*, *fama*, *eunuchus*, *iudex bonus* et lemmata eiusmodi plura.

2. Codex Parisinus lat. 3348 membr. in 4° saec. XIV; codex ipse doctrinae ecclesiasticae collectanea diversa continet; cum quibus non cohaerent alligata eius folia ultima 157 sqq. quae Claudianeam sapientiam prae se ferunt. Incipit fol. 157^r: *Claudianus de virtute*; sequuntur loci sat multi; fol. 157^v *De exaltatione malorum*; adscripta sunt Ruf. II 440—453, I 21—23; *De diversis donis*: adsunt Stil. I 25—28; 31—32; *De adiectivis*: adfertur Ruf. I 28—38 ita ut hoc loco artem grammaticam et rhetoricam usam esse appareat. Sequuntur quasi exempla moralia historiae ipsae abbreviatae

464 nisi a phraseologo et rari sermonis curioso? Rhetorico studio placuit ille locus Eutr. I 350—355 qui in nullis aliis excerptis occurrit.

1) In Oxoniensi coll. Exon. duo illi loci turbant ordinem quibus asteriscum adpingi iussi; tamen ordo perspicuus est. 2) Haud raro versus quos indico non totos, sed particulas tantum eorum extare scito.

Rufini maxime atque Eutropii. Manus clerici atque magistri eo detegitur quod adsunt vv. Ruf. II 440—453, sed omisso versu 441 ubi dei memorantur; Stil. I 104 pro *Communes* interpolatum est *Coclestes*. Addo conspectum locorum: IV cons. 200 (*virtute eqs.*); Theodor. 1—6; Stil. II 32—36; IV cons. 222—227; 255—268; 271—283; 290—302; Stil. I 168—169; Stil. III 110—111; Stil. II 16—21; 25; 299; IV cons. 303—305; Stil. II 160—162; 113—115; 131—138; 145; 102—109; Ruf. II 440—453; Ruf. I 21—23; Stil. I 25—28; 31—32; Ruf. I 28—38; 89—93; 97—111; 176—182; 186—192; 196—219; 297—300; 220—221; 230—240; 244—245; Ruf. II 11—21; 166—168; 49—53; 46—48; 137—140; 194—198; 199—204; 228—231; 235 et 234 contracti; 238—239; 246—247; 261; 266—268; 276; 275; 285—290; bell. Gild. 21—25; 238—240; 260—261; 271—274; 277—278; 284—285; 270; 380—387; Eutr. II 50—54; Stil. I 15; Eutr. II 327—332; VI cons. praef. 1—5 et 8; Eutr. I 181—186; IV cons. 265; Eutr. II 7 sq.; 10—14; 19.

Iam in genere tertio¹⁾ exemplum 2 ex exemplo 1 pendere nemo contendet. Vides igitur quam multos pratum Claudiani ad florilegia semper nova allicuerit. Ceterum communia satis multa sunt Parisini 15,155 cum Cheltenhamensi qui est generis secundi, ut etiam in libertate valuisse consuetudinem negari non possit.

Quam consuetudinem electionis ipso saeculo XII firmat etiam Ioannes Saresberiensis; is enim Policratice suo locos Claudiani hos inseruit: Ruf. I 35—36: *Est* (sic) *luxus populator opum cui . . . egestas* (Policr. III 12 Claudiani nomine non adiecto); IV cons. 296—302: *In commune iubet . . . cum principe vulgus* (Pol. IV 4 ‘celebre est illud versificatoris egregii sensum et verba magni Theodosii exprimentis’); IV cons. 282—283: *non extorquebis . . . gratia donat* (Pol. V 5 ‘Autore Claudiano Theodosius ait’); et IV cons. 276—283: *Sis pius . . . gratia donat* (Pol. V 7 ‘Inde est illud imperatoris aut si mavis versificatoris egregii dum tamen idem eos sensisse non ambigas’); IV cons. 257—268: *Tu licet extremos . . . respectus honesti* (Pol. V 8 ‘tale est illud quod sub nomine Theodosii praecipit Claudianus’); IV cons. 290—295: *Qui terret . . . sed publica vota*²⁾ (Pol. VIII 23 ‘hoc quidem apud Claudianum astruit Theodosius; ait enim’); denique in vitae S. Anselmi c. 7 invenitur locus IV cons. 299—301: *componitur orbis . . . quam vita regentis*. Elucet similitudo locorum illa quam dixi; tamen si qua anthologia magnus clericus usus est, amplior illa fuit libris generis secundi, potest hausisse ex genere primo.

Magis etiam huc pertinet Vincentius ille Bellovacensis eruditionis saeculi XIII compilator gigantice, qui varia aliorum florilegia recolligens novum inde pratum composuit, maluit tamen vocare speculum doctrinale. Hic primum quidem libri XVIII capite 101 quod inscripsit *De Claudiano poeta et flosculis eius* anthologiam hanc inseruit de qua referam. Sic ibi praefatur: *Tempore theodosii claudianus gentilis poeta romanus claruit. In duobus libris metricis claudiani maiori scilicet et minori multa sunt proverbialia notabilia de quibus hic pauca subieci.*

Sequuntur loci quibus inscribitur *Claudianus in maiori*: Eutr. I 424—425 (*tenero — maiestas*); II 18sq. (*trunc. etc.*); II 50 (*— amor*); Ruf. II 326sq.; Eutr. II 7; IV cons. 259—262; 264sq.; Ruf. I 21—23; IV cons. 294—295; Eutr. II 594; IV cons. 299—300; Stil. II 132—133; IV cons. 302; 305; 267—268; 227—229; c. min. 43, 9—10; Stil. II 326—327; Stil. III praef. 6; VI cons. 608sq.; Pollent. 208, 262 (*— metus*); VI cons. 145 (*— pavor*). Sequitur *Idem in minori*: Rapt. II 302—303; III 28sq.

Praeterea Vincentius in aliis quoque operis partibus Claudiani proverbii prout res tulit usus est, et multa ex eis quae modo enumeravi repetens et alia non pauca adiciens³⁾. Itaque occurrunt ibi praeter illos locos etiam hi sine ordine: Eutr. I 181; II 7;

1) Cui etiam accensendus esse videtur codex Atrebatensis bibl. urbis 64 saec. XIII quem similem esse Parisino 3348 iudicavit Maass.

2) Ibi v. 293 *artes pro arces*. 3) Extant Speculi doctrinalis libri V cap. 13: IV cons. 501, Theod. 1—3, VI cons. 610, Pollent. 208; ibid. cap. 15: IV cons. 259—261; Eutr. II 7; IV cons. 336; Stil. II 326—327; ibid. cap. 64: Eutr. II 594, Theod. 224—226 (*canduerint*); 227 (*diis*) — 229 (*potest*); ibid. cap. 78: IV cons. 336; cap. 82: Eutr. II 18—19; cap. 90: IV cons. 267—268; cap. 94: IV cons. 336; cap. 109: Eutr. II 50, VI cons. 610; cap. 111: Pollent. 208;

IV cons. 276—277, 299—301, 336, 501; Theodor. 1—3, 224—226 (*canduerint*); 227 (*diis*) — 229 (*potest*); 239—241 (*quies*); Stil. III 114 (*nunquam*) — 115 (*pio*); VI cons. 305, 610; Pollent. 262—263 (*via*); c. min. 40, 6; Rapt. II 294—302 (*equat*); 302—304; Rapt. III 227 (*teneris eqs.*), 290 (*rabiem*) — 291 (*potest*).

Haec Vincentius; qui quidem aliquod florilegium expilaverit necesse est; id tamen nullum fuit eorum quae noverim generis secundi vel tertii; nam in his desunt e. g. versus Eutr. I 424—425, Rapt. II 294—302. Sed ne primi quidem generis codice tali qualis est Parisinus 7647 vel Escorialensis Q I 14 usus est; nam etiam in his desunt vel deesse videntur Raptus versus illi II 294 sqq. Nihilominus plerorumque locorum delectus is est ut conexus Vincentii artissimus cum excerptis I et III et II A statui possit; id quod etiam scripturarum singularium comparatione infra firmabitur.

Iam vero in hanc vilissimam operam monachorum qui nimium temporis et accurationis impendere perget, semper verebitur ut operae pretium faciat, orieturque ex paenitendo poenitentia. Mihi excerptorum libros hos qui supersunt negligere placuit: codex Laurentianus plut. XC sup. 87 membr. saec. XIII¹⁾, codex bibl. Lambethanae n. 421 saec. XIV²⁾, Bruxellensis 10104 saec. XIII³⁾, Parisinus 13,582 saec. XIII⁴⁾, cod. Musei Britannici 18459 saec. XIII⁵⁾, Bernensis 688 saec. XIII⁶⁾, quique inferioris aetatis sunt, Parisinus 8818 saec. XV⁷⁾, Bernensis 576 chart. saec. XV⁸⁾, Barberinus VIII 19 saec. XV⁹⁾, cod. Musei Britannici Tit. D 20 saec. XVI¹⁰⁾, Chisianus J IV 96 saec. XVII¹¹⁾. In codice Rawlinsoniano n. 5528 qui habet 'flores auctorum' adesse Anticlaudianum, contra deesse Claudianum testatur Vogel. Denique hic locum habeat nomen Camertis, cui sub finem editionis anni 1510 fol. F III 'aliquot sententias excerpere placuit', vix tamen excerpserit ipse¹²⁾.

Iam ad textum poetae emendatius retexendum si quid lucri ex hisce florilegiis capi putasti, spes fere tota fefellit. De qua re haec teneas velim.

Pretium singulare florilegii minusculi Monacensis hoc est; inde enim quod cum

cap. 112: idem; cap. 113: VI cons. 145; cap. 121: Eutr. II 50, VI cons. 608—609; cap. 122: IV cons. 305; cap. 131: Rapt. III 290—291; cap. 137: Theodor. 224—226; cap. 145: c. min. 43, 9—10; cap. 164: Stil. II 132—133; Rapt. III 28—29; cap. 169: Eutr. II 594; libri VI cap. 2: IV cons. 276—277; Theod. 239—241; Stil. III 114—115; cap. 3: Stil. III praef. 6; cap. 6: IV cons. 299—301; cap. 9: Eutr. I 181; cap. 13: Rapt. III 227; cap. 17: IV cons. 264—265, 267—268; cap. 18: Eutr. II 50; cap. 32: IV cons. 305, Stil. III praef. 6; cap. 53: Stil. III praef. 6; cap. 58: c. m. 40, 6; cap. 73: idem; cap. 75: c. m. 43, 9—10, Rapt. III 28—29; cap. 84: VI cons. 610; cap. 85: Ruf. II 320—321; cap. 92: idem; cap. 112: Rapt. II 294—302; cap. 118: Rapt. II 302—304; cap. 125: Rapt. III 28—29. Omnia fere fragmenta ita inducit Vincentius ut *Claudianus in maiori* (vel in *maiore volumine* V cap. 15) supra scribat, nisi quod Raptus locis omnibus *Cl. in minori* praescriptum est.

1) Rhetorica Ciceronis; in folio uno excerpta ex Iuvenale Ovidio Horatio Claudiano Seneca a. m. recentiore; loci sunt Eutr. II 211—214 (*eget*); Stil. II 114 (*gurgis*) — 118; denique Ruf. I 1—19 ubi memorabiles lectiones v. 5 *maris et amnisque*, 13 *Conspicerem*. 2) Nonnulla ex cc. de IV cons. et in Eutr. 3) Nonnulla ex III et IV cons., Manl. Theod., Stil., Ruf., Eutr., Nupt., carm. min. 32 (?). 4) Habet fol. 165^b Eutr. I 181—188 (*timet*); 190—193; II 50—52; 149 (— *movent*); Pollent. 262—263 (*via*); carm. min. 43, 5; 48, 11; 43, 9—10 (et ibi *peius*). Patet hoc excerptum pertinere ad genus tertium. 5) „Flosculi Claudiani poetae“; Eutr. I 423, II 18 sq., alia ex IV cons., Manl. Theod., Stil., Pollent., VI cons., Raptu; similitudines habet cum cod. Cheltenham. 6) In quo sub n. 6 excerpta ex Rufino; cf. H. Hagen catal. 7) Fol. 24: incipit Ruf. I 200 sq., plura ex Ruf., Eutr., IV cons., Manl. Theod., Stil., Pollent., VI cons., rursus IV cons. 8) Magnum florilegium; ibi sub n. 53; cf. Hagen l. l. 9) Insunt librorum in Ruf. excerpta. 10) Fol. 136 Ruf. I 45 sqq. 11) Continet in initio et in fine flores ex Raptu I, III cons., IV cons., Rufino, quae nullius nimirum pretii sunt. 12) „Multiplices ex intimo philosophiae sumptae sententiae. Ex quibus aliquot excerpere placuit: videlicet“; sequuntur loci Ruf. I 22, 86, 200; II 7, 134 sq., 506; Gild. 264, 270; Eutr. I 56, 130, 138, 181, 188, 443; Eutr. II praef. 12; Eutr. II 5; 50—51; 52; 53; 149; 155; 213; 245; Fesc. 4, 11; 13; III cons. 188; IV cons. 100; 110; 222; 273; 277; 295; 296—301; 302; Manl. Theod. 1; 5; 6; 190; 227; 239; 240; Stil. I 25; 168; II 132; 133; 149; III praef. 6; III 114; VI cons. 64; 609; Pollent. 62; 72; 72—73; 91; 92; 272; carm. min. 22, 10; 30, 149; 41, 9; 11, 2; Rapt. III 197. Apparet haec non ipsum collegisse Camertem, sed ex manuscripto sumpsisse, cuius similis indoles fuit generi II A 1 et III 1.

Bruxellensibus lectionibus *C* plane concordat, eam carminum conformationem, quam Bruxellensis ille repraesentat, decimi saeculi esse etiam magis probatur; unde pensitata libri Santeniani affinitate iam etiam ad nonum facile ascendere dabitur. Propriae autem florilegii lectiones cum paene nullae inveniuntur¹⁾, in hac eius laude acquiescendum est.

Ne in ceteris quidem florilegiis Claudiani maioris textum correctionem tradi scito quam in codicibus iis Claudiani quos in apparatus transcripsi.

Genus excerptorum primum maxime differt a libro *C*, item ab *E*, fluxit ex libro libris *VP* non absimili sed ita, ut magis cum *P*, exinde etiam cum *II* et *BA* conveniat²⁾.

Genus tertium illustrabunt hae scripturae: habet Parisinus 15,155: Ruf. II 135 *metallis*, Eutr. I 287 *fedum est* (= *CHPB*), II 19 *secure vivere*, Pollent. 295 *geminant* cum plerisque et bonis, VI cons. 611 *muneris* (ita *ς*); Parisinus 3348: Stil. II 35 *permittere*, IV cons. 274 *nil* (= *IIP*) et *tenebrasque*, 275 *obstrusos* (= *PA*), 298 *vetat* (= *PAB*), Ruf. I 234 *perimit* (= *A²VC*), Eutr. II 19 *secure degere*; uterque liber IV cons. 259 *si pura cupis*; singularia Parisini 15,155 haec vide: Gild. 263 *asportet*, 451 *melius pro satius*, Eutr. II 61 *lenonum*, Pollent. praef. 13: *in tanto studium cessare laborant* (cf. *E*).

De generis secundi codice Cheltenhamensi ex his iudicari potest: Ruf. I 218 *freme- rent*, II 49 *Heuheu*, Eutr. I 287 *fedum est*, 502 *cadet*, IV cons. 259 *si parua cupis*, Eutr. II 19 *securum vivere*; quem melioribus libris propiorem ostendit maxime Ruf. I 97 *demonio tradente dolos artesque nocendi*; illud *demonio* excerptor adiecit, ceterum alienus hoc loco fuit a librorum *IIPB* interpolatione. Denique singulare habet Ruf. I 111: *scelerum quicquid*.

Sed etiam diversorum generum communia sunt; et primum nonnullos versus in florilegii usum liberius immutatos una offerunt, ut ab uno auctore has immutationes profectas esse appareat. Ita in Parisinis 7647 et 17903 et 15155 sic scribitur carm. min. 48, 11:

Augescit doni brevis donantis amore;

item in iisdem c. min. 43, 5:

In prolem dilata ruunt peccata parentum;

in iisdem etiam c. min. 9, 34:

Ipsa suum doctique regit;

porro in Parisinis 17903 et 15155 et Cheltenhamensi sic pari modo scribitur b. Pollent. 72:

Non habet eventum nimius furor (vel *favor*);

denique in Parisinis 17903 et 15155 sic Stil. II 220:

bona mens aliorum prona favori.

Indidem explicandum quod etiam carm. min. 22, 31 lectionem singularem *rumpit* pro *secuit* praebent et Parisinus 15155 et 17903. Veritatem in his et similibus frustra acquires, nec vero in hac lectione quae sequitur; carm. min. 43, 10 Parisinus 7647

1) Afferro omnia, etiam orthographica, quibus differant haec excerpta a verbis poetae quae edidi: Ruf. I 215 *beatos*; 198 *Iungantur solium croesi cyriq; tiare*; 178 *Illicet* (*C Illicet*); 29 *herebi*; 31 *loeto*; 33 *merens*, 35 *adherens*, 249 *exsul*. Ruf. II 85 *merent* et *pelito*; 113 *pnitior* et *garunq;* (n alterum a m. 1, sed ex corr.); 320 *Illicitum*. Eutr. I 31 *conditionis* et *uno* (cum plerisque); 128 *archana*; 129 *inuida* (sic pro *infida*); 353 litterae *iuga fru* in ras. m. 1; 355 *assuetum*; 356 *cocleis*; 383 *sicābria*; 406 *pirineiq;* Eutr. II 212 *in-pacatisq;* 213 *ac* (pro *at*); Gild. 284 *massilas* et *romouete* (sic); 373 *sicābri*; 374 *africa*. Vides orthographiam plerumque plane emendatam, velut Poll. 81 *dicionis*, Gild. 374 *rhenum* sim. 2) Habet Parisinus 7647 e. g. Ruf. I 43 *tunc*, 44 *rabidis*, 47 *corrumpit*, 55 *delapsa*, 65 *laxare fidem*, 69 *tuctur*, 95 *Oscula* (pro *Ubera*), 96 *ora* (pro *membra*), 97 *artemque*, 101 *tarchesiadis* ut II, 113 *perducam*, 165 *intuitu*, 204 *angustior*, 205sq. *tibi et mihi*, 218 *freme- rent*, 224 *ex tantis*, 227 *partus*, 234 *mittit* (*perimit* ibi corr.), 253 *Chiron*, 256 *omnes*, II 54 *dicitur*, 72 *abnegat*, 74 *potestas*, 346 *nudum*; peculiariora in eo haec vidi: Ruf. II 84 *lati mutare togati* (vel *togeti*?); Ruf. I 178 *Protinus* pro *Illicet*; c. min. 22, 31 *rumpit* pro *secuit*; de *peius* illo quod habet c. min. 43, 10 vide supra.

tradit *Has sepius* (sed *sepius* linea traiecit et *peius* supra scr.) *nati dextra refundit opes*; Parisinus 15 155 ingenue hoc: *Has peius nati* eqs.; item *peius* Vincentius¹⁾, item Parisinus 13 582 (de quo cf. p. CLXXVIII adn. 4); contra in omnibus Claudiani libris quos novi legitur potius: *Has eadem nati*. Ibi corruptelam subesse videri monuit Kochius; corrigere conatus est Buechelerus.

Ceterum ex Vincentio Bellovacensi haec enotavi: versu IV cons. 259 bis tradit *si plura cupis* et l. V cap. 15 et l. XVIII cap. 101; ibi genus tertium *si pura cupis* offerre vidimus; potest illud ex hoc ortum esse; idem Vincentius, ut per neglegentiam peccata omittam²⁾, praebet Eutr. II 7 *errores*, Theodor. 2 *fascibus*, Eutr. II 19 *secure vivere*, Eutr. I 181 *tendit pro surgit*, Rapt. II 304 *Impia pro Improba*.

Sunt quae proprio Marte mutasse videtur eo consilio ut proverbium rotundius evadat, ita IV cons. 268 *mentem domitet*. Sunt eodem consilio mutata, in quibus consentiant cum eo etiam alia florilegia. Ita Theodor. 227 *ille est Vinc.* et Parisin. 7647, in Parisin. 15 155 *est* supra versum additum, om. Cheltenham.; Eutr. II 18 *truncantur* et Vinc. et Paris. 15 155; Eutr. II 50 Vinc. et Paris. 3348 et 7647 *Heu* pro *Sed*, Paris. 15 155 *Ha*, Cheltenham. O; carm. min. 43, 5 et Vinc. et Paris. 15 155 *Quas male collegit fallacis!*; c. min. 40, 6 iidem ambo *Magnas ingenii*³⁾ *copia vincit opes*; Eutr. II 594 pro *Nexu adeo* Vincentius *Nec*, Paris. 3348 et 7647 *Ne*; Ruf. II 320 *multis delicta fuere Nexus amicitie* et Vinc. et Paris. 7647 et 17 903; Pollent. 262 *Est malus* pro *Sed malus* Vincent. cum Paris. 15 155 et 7647 et 13 582; Rapt. III 227 *teneris est* pro *teneris heu* Vinc. cum Paris. 15 155; Rapt. III 291 *nulla quies placare potest* idem cum eodem.

Emendationes ex Vincentio expiscari se posse quis sperabit? Adferri ex eo nihil possit nisi forte versus IV cons. 301, ubi modo *quam* tradit (VI cap. 6), modo *ut* (XVIII cap. 101), quorum illud tutantur libri boni omnes; hoc in deterioribus vix duobus (Moreti uno) inveniri testatur Clercq neque ibi deberi videtur nisi facili coniecturae grammaticae.

Et haec quidem de excerptis Claudiani. De scholiis brevissimus ero. Excessit enim et concessi temporis et virium modulos munus scholiorum et collationis et collectionis; idque, quod fere intactum reliqui, si quis vel acrior animo vel otiosior sustinebit, operae pretium eum facturum esse non prorsus nego. Sunt autem pauci omnino libri, ni fallor, saeculorum XII—XIV, in quibus glossator verborum explicatum maxime interlinearem non dederit, sat multi etiam, qui scateant scholiis marginalibus perpetuis partim paraphrasticis partim historicis vel fabularibus. Et specimen parvum quidem Clercquius ex Heinsii copiis apud Burmannum p. 805 expressit desumptum de cod. Oxoniensi Heinsii primo, ubi Gildonis historia enarratur; ampliora ex eodem libro (Oxon. Bodleiano Auct. F 2, 16) edidit Haverfieldius in diario philol. Angl. XVII p. 271 sq. quae pertinent ad Ruf. l. I et Raptum l. I. Ceterum etiam in commentarii continui formam scholia quamvis raro redigebantur, cuius tamen rei exempla omnia destructa videntur; unius frustra extant in cod. Vaticanus 5157 membr. 8° saec. XIV integumento interiore quae ibi scripta sunt a manu non satis antiqua; item in Florentini bibl. nationalis VII 144 membr. 8° saec. XIII tegumento interiore scholiorum Claudiani continuatorum reliquiae extant; tertium exemplum in involucrio cod. Parisini biblioth. universitatis s. II, 2 saec. XIV repertum est, ubi quae extant contulit C. Pret, edidit E. Chatelain in revue de philol. VIII p. 81 sqq.; etiam hoc fragmen est, scriptum autem a manu antiquiore quamque saeculo XII adiudicavit editor.

Ceterum scholiis maxime abundare memoro in Claudiano maiore libros hosce:

1) Bis ita exhibet verum: VI cap. 75, XVIII cap. 101, cum V 145 per errorem *penis* impressum sit.
2) Ita ille IV cons. 501 *Perdurat* *Producit*, Theodor. 2 *nitet* *vitet*, 3 *plausu nec petit*; Eutr. II 7 *puppe* *quippe* aut *puppi*; Stil. II 326 *reperitum* *quaesitum*, Rapt. II 297 *cedunt*, II 302 *(a)equas* (VI cap. 118; *equat* recte XVIII c. 101); IV cons. 267 *quid bis* *quod bis*; IV cons. 228 *ira* *ita*. Pollent. 208 *inopina* recte praebet V cap. 111 et 112, falso *inopia* V cap. 13, XVIII c. 101; Stil. II 326 semel falso *servare* (V cap. 13), semel recte *servasse* (XVIII cap. 101). 3) *Ingenii* Vincentius VI cap. 73, *ingenia* ibid. cap. 58.

II = Parisinum lat. 8082 saec. XIII (etiam in Raptu) ubi et carminum ipsorum breviarum praemitti solent et in rebus historicis et fabularibus Vergilius, Livius, Fulgentius al. adferuntur; *B* = Borbonicum IIII E 47 saec. XIII; Cheltenhamensem 16304 saec. XIII; Cheltenhamensem 9155 saec. XIII (pars scholiorum a m. 1); Florentinum bibl. nationalis VII 144 saec. XIII; *W* = Antverpiensem III 59 saec. XII—XIII (etiam in Raptu); Burnesianum 167 saec. XIII (in quo tamen pauciora); Vaticanum 2807 saec. XIII—XIV (etiam in Raptu); contra sola paraphrasis interlinearis in Parisino lat. 8295 saec. XIII et aliis;

in Claudiano minore praeter Parisinum *II* et Vaticanum 2807 et Antverpiensem *W* etiam hosce: *S* = Parisinum 15,005 saec. XIV, Marcianum class. XII cod. 10 saec. XIII, Antverpiensem n. 71 saec. XIII, Vaticanum 1663 saec. XIV, Barberinum VIII 41 saec. XIII, Ottobonianum 2859 saec. XIV—XV (cod. Musei Britannici 10,091 saec. XV).

Contra Panegyricus Probinus et Olybrii scholiis fere carere videtur; certe caret in Parmensi 2504, Florentino VII 144, videtur carere in cod. Atrebatensi 438 et Antverpiensi III 59, Laurentiano pl. 33 cod. 4, Neapolitano IIII E 47.

Iam commenta ista et interpretamenta antiquioribus saeculis orta esse non videntur. Vix enim casu evenit ut libri antiquissimi eis vacarent. Vacat non solum Gigantomachia in Sangallensi *G* saeculi IX, sed etiam Veronensis *R* eiusdem aetatis¹⁾; pauca temptamina leguntur in Bruxellensis *C* saeculi ut videtur X primis foliis; incipit in eo Claudianus fol. 41^v, scholia rara usque ad fol. 43^r tantummodo nec plura leguntur. Sed etiam ex Vaticani optimi *V* prima parte de scholiis nemo rettulit; convenit quod etiam in Parisino *P* satis rara sunt. Claudiani legendi et describendi zelus mirum quantum increbruit librariorum manus occupans a fine saeculi XII per saeculum maxime XIII. Illius aevi studium atque doctrina etiam interpretandi enarrandi explicandi Claudiani munus suscepisse videtur; cuius rei non solum libri cum scholiis supra enumerati testes sunt; sed etiam tum maxime excerpta illa Claudiana composita, quibus historia Rufini, Gildonis, Eutropii simil. in brevius contrahebatur (cf. p. CLXXIII sq.); tum maxime ipse ordo carminum historica ratione ita mutatus est, ut rerum gestarum tempora et anni in eo respicerentur (cf. p. CXXXIII). Quae studia illustrantur vel brevioriis satis accuratis, quae in *II* carminibus singulis praemittuntur; eorum unum introducitur ita ad carm. de IV cons. v. 1: *Circa finem huius libri aperte exprimit quod de quarto consulatu hic loquitur. praemissis laudibus innumeris, a natura, a convictu, a factis parentum et propriis et ceteris locis quos facile est notare. tandem circa finem libri explanat qualiter consul factus fuerit honorius. hoc ordine agit; tum sequitur ipsum carminis breviarium.*

Historici ex scholiis his nova doceri vix poterunt. Magnum illud codicis Oxoniensis de Gildone scholium ex Orosio VII 36, 2 sqq. sumptum esse apparet²⁾. Specimen quod Haverfieldius edidit quid valeret ipse fere sensit; citantur ibi ut fit Vergilius, Lucanus, Fulgentius, alii. Dignius quod hic inseratur hoc scholium puto, quod solum et unum

1) Nisi contra quis adferat quod *R* in Laude Herculis numeros II III IIII ad vv. 75, 103, 119 adscriptos exhibet quasi actorum Herculis indices.

2) Sic Clercquius dedit apud Burmannum: *Mortuo Theodosio Iunior* (erravit; nempe apud Orosium Gildo inducitur post Theodosii parvi mentionem) *Gildo comes Africae arbitratus parvam in parvulis spem fore sc. Honorio et Arcadio, Africam viribus propriis coepit usurpare. Huius frater Mazelzer* (nempe mascelzer cod. Orosii B) *germani perfidiam perhorrescens in Italiam rediit. Gildo duos eius filios, quos pater reliquerat, circumventos occidit. Mazelzer sciens a Theodosio quantum omnino homines in rebus desperatis per fidem impetraverint, Scapanam* (ita pro Caprariam) *insulam adiit, inde secum sanctos viros abducens, cum quibus dies aliquot ieiunium continuavit ante triduum quam hosti contiguus fieret. Cernit nocte beatum Ambrosium paullo ante defunctum, quo victoriam caperet, diem sibi indicantem et locum. Ac tertio die hostes suos et Gildonis auxiliares sine bello dei nutu in deditionem accepit. Gildo ipse fugam arripens adscensa navi Africam rediit et ibi post aliquot dies strangulatus interiit.*

exceptor Florentinus *E* ex codice quo usus est vetusto transcribendum sibi existumavit. Sic igitur ad III cons. 63 (*Interca*) adnotatum est in excerptis *E*: *In codice vetusto inveni: Eugenium Tyrannum significari quem Arbostages* (sic) *Comes apud Uiennam dolose strangulato Valentiniano imperatore mox imperatorem creavit Titulo tenus ipse* (?; scriptum est *upē*; an *rei publice*?) *imperium gerens barbarus homo et romanis barbarisq̃ copiis subnixus. Theodosius constantinopoli Honorium filium designavit imperatorem profectusq̃ in hostem ventis et hymbribus adiutis* (sic) *Eugenium cepit et occidit. Arbostages ipse gladio incubuit. De h° et Augustinus in L. de ciui. dei.* Multa vero eiusmodi extitisse in codice illo vetusto equidem non sponderim; nam *E* certe nusquam alibi inde aliquid sibi repetendum esse vidit.

Rem metricam brevissime attigit librarius Vaticani *V* in inscriptione primi carminis Fescenninorum. De reliquis Fescenninis conferatur si otium sit Chisianus H VII membr. saec. XV, ubi haec: *ode secunda prosphonetice ad loca et gentes de connubio imperiali hexastrophos tetracolos: — Ode tertia monocolos epenctice* (sic) *ad Stiliconem socerum carmen anapaesticum: — Ode quarta fescenninus coniugalis Carmen choriambicum asclepiadeum monocolon.*

Ex Parisini illius commento quod edidit Chatelain paucas lectiones in apparatus criticum admisi, neque vero inde fidem lectionibus aut valde corroborari opinatus sum aut omnino derogari.

Explicit de scholiis et excerptis; superest de editionibus disputatio.

VIII. DE EDITIONIBVS NONNVLLIS CLAVDIANI.

Medio aevo exeunte quanto opere apud litteratos homines adaucta sit Claudiani poetae gratia atque auctoritas, libri servati declarant multi multorum in usum nec pauci docta manu exarati. Et scriptores quidem eorum temporum quatenus eius artem sectati sint inquirere supersedi; pro exemplo ponatur et nomen eius et versus ipsos excitari in Fontibus rerum Bohemicarum¹⁾. Item eius aevi poetae quales sunt Michael Marullus Tarchaniota, Sanazarius, Hercules Stroza, aut egregie fallor aut alieni non sunt a Claudiani memorii²⁾. Primum autem excusus est anno 1482.

1) cf. tom. III (1882) in „Concione Adalberti Ranconis de Ericinio in Boemia, scolastici ecclesiae Pragensis, quam ordinavit pro die deposicionis seu sepulture Karoli N Ro. imp.“, p. 434: *cum Claudiano in secundo libro quem in Rufinum scripsit sub titulo regni Boemiae dicere possum . . . quam ratione tuebor* eqs. (Ruf. II 11 sqq.); ibidem: *quis tamen populi vultus erat in morte scilicet Caesaris teste Claudiano . . . que murmur furtim* etc. (Ruf. II 86 sq.); ibidem: *egregius poeta Claudianus in primo libro quem scripsit in Eutropium vel secundum alios de laude Stiliconis qui incipit: quem populi plausu . . . adspice Roma virum* (De consul. Stil. III 1 sqq.), *de ipsa Roma pangico stilo loquens et Stiliconem Romanum consulem alloquens sic dicebat: proxime diis consul* eqs. (Stil. III 130—161); denique p. 437: *Qua igitur te o cesar laude feram qui pene ruenti . . . iam ceca magistro; Claudianus libro I in Rufinum* (v. 273 sqq.). De his monitum debeo Gualtero Friedensburgio. 2) Marullum primum inspexi; in cuius hymni qui Soli inscribitur initio haud pauca leguntur ex Raptu Pros. delibata; manifestius etiam Marullus in carmine De princ. institutione vestigia premebat Claudiani (cf. Belisarii Aquini „aliquot aurei libelli“, Basil. 1578 quibus carmen Marulli adnexum est p. 201 sqq.): ibi est p. 207 *exceptum de matre cadentem*, cf. Ruf. I 92, p. 209 *respectus honesti* cf. IV cons. 268, p. 210 *Interea studiis musarum adsuescere debet* cf. IV cons. 396, p. 212 *marcentes epulis passim luxuque fluentes* cf. IV cons. 217 et Eutr. II 434, p. 215 *pulmonis anhelii* cf. Ruf. II 415, p. 221 *veterum quid ego exempla revolvam* cf. Eutr. I 474, p. 216 *mandatricem operum media procul arce locato* cf. IV cons. 236; et a paneg. de IV cons. perlecto potissimum profecta esse videtur Marulli meditatio. Ad alios huius generis me misit Ivo Bruns; et Sanazarius De partu virginis non immemor fuit, ni fallor, Raptus Proserpinae; in carminum codice Pontani (ed. Basil. 1531) Claudianeas memorias non sensi nisi forte in „Eridani“ libro I p. 333 *Ticinus et Addua fonteis et Mincius compositi* (cf. VI cons. 196) vel in „Uraniae“ libro I p. 83 *redolentibus auris* (de papilla; cf. c. min. 30, 87) et p. 87 *deciesque rotatum aera per vacuum patriis allisit in arvis . . . trahit icta gravi de verbere hiatum Terra* (cf. Eutr. II 168 sqq.). — Memorabile puto quod Gigantomachiam illo saeculo scribere aggressus est Hercules Stroza, quam tamen et hic perinde atque Claudianus imperfectam reliquit (cf. „Strozii poetae, pater et filius“ ed. Aldina incerti anni fol. 97 sqq.); Cybelen ibi contra Jovem inducit declamantem, Mercurium Jovis legatum, gigantes Enceladum, Typhoeum, Echionem, denique p. 98^r adest nomen *Caei*; flosculos nonnullos, pauculos tamen ex Claudiano ipso decerptos puto, ut v. 14 *Imperat acciri* ex Rapt. I 77, v. 49 *cum subiit* ex Gild. 60, v. 101 *uelabant tempora quercus* ex Stil. III 72; item nescio an illo *animorum elanguit ardor* de Rapt. I 35 admoneamur; nec non sumptum est ex Claud. VI cons. praef. 19 sq., quod ille v. 5 sibi canendam proponit *Laetitiaque deum domitae post praelia Phlegrae*. — Procedente vero aetate promum quasi et condum dictionis Claudianum sibi elegit e. g. Frischlinus, cuius opera epica prodierunt Argentorati a. 1598; ibi habes De astronomico horologio p. 75: *Non mihi athena sonent centum si vocibus ora Perque mea insinuet totus se pectora Phoebus Omnia percurram* (videtur igitur resonent legisse in paneg. Prob. et Ol. 55) et p. 76 *syncera bonorum Congeries, in quo veteris vestigia recti Agnosco et mores ductos meliore metallo* (ecce fur impudentior; cf. enim Theod. 135 sq.) et *licet aere vetusto*

Atque editionum Claudiani vetustiorum recensum obtulerunt Jo. Alb. Fabricius in Bibliothecae Latinae tom. III ed. Ernesti p. 199sq. ¹⁾ et Matthias Gesnerus in editionis p. XVIsq. et p. XXVsq. et A. A. Barbier in Artaudii editionis tomi III appendice. Hoc loco de editionibus iis tantum per electionem disputandum erit quae ad veras lectiones Claudiani instaurandas aliquid utilitatis habere videantur sive inniti videantur in manuscriptis. Ex quibus una eminet indole qua utitur singulari, in auctoritatum aestimatione locum haud infimum sibi vindicans. De Ugoletina, Viennensi et Aldina copias inspexi Ludovici Schneideri iuvenis diligentissimi, qui quae hac in scrutandi provincia eruit, propediem se in lucem editurum promisit.

Primum typis expressus est poeta anno 1482²⁾ forma magna Vicentiae apud Iacobum Dusensem studio Barnabae Celsani. Haec ea editio est quam in apparatu notat notula *A*; de cuius usu expositum est supra p. LXXXIV. Desunt carmina minora; incipit ex Raptu; sequuntur maiora reliqua disposita per seriem I (cf. p. CXXIX); haec denique excipit paneg. Prob. et Olybrii. Liber scriptus, unde est expressa, ad gregarios *w* sive ad ς aggregandus; nisi quod potius duo fuisse videri possunt, ut aliunde Celsanus Raptum sumpserit atque panegyricum de VI cons.; certe praefationem *Omnia quae sensu* eqs. etiam ante Raptus tertium librum iterum exhibet, bis itaque accepit.

Sed honor principatus etiam alteri editioni tribuendus est, quam paravit Thadaeus Ugoletus Parmensis; eius usus sum exemplari formae quadratae impresso Venetiis per Christoforum de Pensis anno 1500 die XXIII m. Maii. Quae exemplaria anni 1500 recusa credo ac repetita ex eiusdem Ugoleti editionibus quae fuerunt annorum 1493 et 1495. In praefatione haec ille tradit: *Col(l)atis igitur antiquissimis tribus codicibus et presertim quodam venerandae vetustatis: quem ex germania attuleram: inversa redegei: errata castigavi Addidi praeterea Epigrammata: Epithalamion palladii* eqs. Primo loco disposuit Ugoletus carmina maiora eaque, ut *A*, ex ordine vulgato I, deinde paneg. Probini et Olybrii, tum carm. minorum corpusculum, denique Raptum. In minoribus autem memorabile est quod eum ordinem ex parte offerunt quem Vaticanus liber *V* (cf. p. CXL); neque omittit Ugoletus ipsum c. min. 52 et post 48 habet c. min. append. 4 quod incipit *Stamine* et versum *De dulcio* cum c. m. 24 contraxit sub titulo *De Bucusta* (de titulo cf. *P*); desinit vero hic consensus post c. min. 30; exinde enim ponit Ugoletus cc. min. 33—39, 40, 41, 51, 10, 11, 12, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, tum iterum 24 inscripto titulo *de eodem*, denique 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 25; c. min. 41 ad titulum adiectum habet *ut scribat sibi* (cf. ϵ). Tres codices se contulisse fatetur editor; possis statuere in uno infuisse carmina maiora cum paneg. Probini, in altero minora, in tertio Raptum. Certe etiam hic sicut Celsanus praefationem *Omnia quae sensu* ante Raptus librum tertium iteratam habet. Et in cc. minoribus lectiones maxime praebet quas *x* (*VP*, etiam *M*); in maioribus ita differt, ut modo cum *VP* procedat (Gild. 368 *hortator*, Nupt. 49 *eoum*, 60 *rura*, 128 *heu quis*), interdum cum *w* (Ruf. I 97 *Me tradente dolos gestus*, 256 *amens*, Gild. 184 *canoram*). De paneg. Probini attulisse sufficiat cum *W(PR)* praebere Ugoletum 245 *dominantibus*, 248 *niveos coetus*, 225 *Illi*, 267 *annus*, cum *PR* 239 *Norint*. In Raptu denique ipsa Vicentina usum esse vix est quod negemus.

Ugoleto ex parte successit Ianus Parrhasius cuius Mediolani comparuit 'Raptus Proserpinae cum notis J. P.' anno 1500 forma maxima. Sic etiam postmodo saepius

Floreat (paneg. Prob. 18) et *Pierio polles studio dulcique redundas Eloquio* (ibid. 150); idem in Nuptiis p. 87: *Sic tua Dorothee crescat: sic paruulus aula Luduivicus ludat: patrioque arrideat ori* (cf. Claud. Nupt. 340) et p. 90 *Non regum more piorum* (an priorum voluerat Frischlinus?) *Quaesivi vultum thalamis: ut dulcis imago Uinceret . . . Nec venio praeceps alieni in foedera lecti* (cf. Claud. Nupt. 23—28; et quidem v. 24 *ille thalamis* in textu agnovit).

1) cf. Claudiani ed. Bipontinam p. XV sqq. 2) Nisi quod etiam priorem fabulosam Venetam editionem memoravit Thomas Dempsterus; cf. Heinsii ed. alt. praef. fol. 8; Burmanni praef. p. 21.

separatim Raptus editus est¹⁾. Adnotatorum ibi tam vastus Oceanus, ut paginas totas inundarint, carminis ipsius laciniae in iis quasi trabes mersae in profundo deerrent. Nec tamen immerito respectus olim habitus est Parrhasii. Qui quidem praeter Vicentinam et Ugoletinam, quas cognitas habuisse videtur²⁾, etiam manuscripta compluria volvebat, nec ita tamen ut in commentariis ad lectionum dissidentium mentionem, nedum aestimationem nisi ex fortuito vel ubi animus ferebat accederet; adnotavit e. g. ad Rapt. II 24 *Gyro*] *quidam codices habent, Ferro*; ad II 122 *doloris*] *nonnulli cum Politiano veterem lectionem interpolant. et scribunt Cruoris . . . plus tamen apud me antiquorum codicum fides et auctoritas valet, in quibus Doloris ubique scriptum*; ad III init. *Hic elegiam alienissimo loco librarius male sedulus inseruerat. arbitratus huic etiam libro addendam praefationem. sed in antiquis codicibus Panegyrico VI. Consulatus Honorii praehedit*; ad III 238 *lutor . . .*] *sunt qui Liuror emendent. Nos antiquam lectionem tuemur. nec improbamus quod in aliis exemplaribus Liuror legimus*; ad III 347 *Zancli*] *melius ita quam Caci . . . alii codices habent Caci*; ad I 71 *gelida*] *scribitur et getica*; ad I 66 *incestis*] *sunt qui scribant ablatas*. Sed enim tacite Parrhasius membranorum ope plurimis locis impensa cura emaculavit Claudianum multaue novavit saltem, ut prorsus mutatus hac ex parte poeta existeret; primus nempe edidit I praef. 10 *dedidicere*, I 16 *iachus*, 22 *perit*, 90 *ius*, 98 *uanas*, 106 *latonia*, 116 *axis*, 128 *nondum*, 145 *sociae raptam*, 166 *nivibus*, 200 *aedes*, 284 *Orphnaeus* et *Aethonque* et ita deinceps. Ubi etiam in notis nonnumquam priorum editorum reiectas lectiones memorat velut ad 116 *aer* refutat, ad 200: *quidam codices habent sedes*.

Iam apud Celsanum et Ugoletum principes editores quot et quantis mendis 'denigratus' Claudianus sordeat dici non potest; Parrhasius siquidem emaculatum candorem eius praestitit, tamen et ipsum textum contexerat et obscuraverat notarum nube nec totum ediderat Claudianum. Duo proximi Joannes Camers et Antonius Francinus castigationi poetae et emendationi et elegantiae curam omnem pariter impendendam censuerunt. Et primum Camers rem sic egit ut Ugoleti exemplum prelo iterum mandaret Viennae Austriae anno 1510 et ipsum ordinem carminum ex eo fideliter servaret, nisi quod Raptus libro tertio subtraxit praefationem (cf. adnotationem Parrhasii) interiecitque carmina spuria De Sirenis et Laudem Herculis, c. min. append. 1 et 2 (cf. supra p. CLXIII sq.), adnexuit etiam Laudem Christi et Miracula Christi, c. min. append. 20 et 21, de quibus adeas p. CLXX sq.; haec ex quibusnam scriptis libris Camers prompserit non liquet. Certe non in una acquievit Ugoletina; nam etiam margines typographus eius variis lectionibus conspersit, et in appendice fol. G 1^v—G 4^r lectionum delectum etiam largiorem effudit, cuius pars certe aliqua ex scriptis libris affluerit necesse est. Qua tamen in varietate praecipue praedam cepit ex Vicentina. Ex lectionum quas in textum primus recepit numero has vide: Ruf. I 92 *quem*, Gild. 246 *at hic*, Nupt. 2 *primoque*, Gild. 428 *agit*, in paneg. Prob. et Olybr. 209 *Tyberinus* (ubi *Tribunus* priores), 240 *En*. In Raptu vero paene omnia debuisse eum video Parrhasio, quippe quem despoliaverit et aliis et hisce: I praef. 10 *dedidicere*, I 16 *iachus*, 22 *perit*, 98 *vanas*, 90 *ius*, 106 *latonia*, 116 *axis*). Ita Parrhasii merita per Camertem potissimum ad posteriores propagatae sunt. Denique vero Camers nova ex mss. etiam margini assignavit velut Gild. 16 *perdidit* (= *V*), 136 *passim*, Ruf. I 193 *rapinas*⁴⁾, nova etiam appendici quam dixi velut Ruf. I praef. 12 *rotat*, I 98 *iungatur* (= *E*), 256 *omnes*, 349 *fugatas*, paneg. Prob. 83 *triumphatis*. Ceterum ipse de manuscriptis suis nihil omnino nisi haec verba fortuito iniecta in fol. G 3^v ad Bell. Poll. 18: *correximus ex vetusto exemplari 'toto': in alio vetustissimo codice quem apud Aldum Ro. reliquimus: legitur 'Tomari'*; unde haud scio an quidquam colligi possit; cf. supra p. CLXIII adn. 2; adde quae tradit de 'vetustissimo codice', supra p. CLXX.

Mox anno 1519 Florentiae apud Iuntam Claudianum cum bona cura levigatum

1) Ita repetitis Parrhasii commentariis Mediolanii a. 1505, Parisiis a. 1517, Basileae a. 1534. Ego usus sum editione Mediolanensi. Ceterum Raptus separatim editus est Parisiis a. 1511 impr. per Ant. Bonnemere impensis Pontii le Preux; nec non Erphurdiae a. 1514, Coloniae a. 1520.

2) Habet cum *A* Rapt. I praef. 11 *irrupit*, I 3 *audaci*, 8 *lumina*, 16 *lenisque*, 142 *rapuit*, 144 *cognatas*, cum Ugoletina 22 *liuentibus*, 39 *Furiae*, 52 *seriem*, 64 *neutique*, 133 *pariter*, 181 *uoluerique per avia*, cum utraque et alia et I 13 *astricta*, 36 *et*, 61 *cunctis*, 66 *incestis* (?), 71 *gelida*, 94 *habes*, 115 *luces*.

3) Pergit enim potest I 128 *nondum*, 145 *sociae raptam*, 166 *nivibus*, 200 *aedes* et ita porro.

4) *Zancli* illud quod ego ad Rapt. III 347 ex Aldina atque Claverio attuli, iam Camers offert in mg., sumpsisse vero videtur ex Parrhasio.

prodire iussit Antonius Francinus Varchiensis; apud quem ipse poeta personatus in prolusione gloriatur: *parce igitur mutilum, lector, deflere poetam; non sum qualis eram, sed decus omne redit*. Francinus de lucubratione sua haec tantum fol. 1^r: *collatis ergo in unum multis antiquissimis exemplaribus quae potuimus vulnere Claudiano sanauimus ad hoc acri Daxii iudicio usi*. Docet collatio exemplorum et Ugoletio et Camerte eum in lectionum electione uti calluisse, nonnumquam etiam Vicentina. Ordo hic: carmina maiora, paneg. Proбини, carmina minora, Raptus. Et in minoribus mirum est quod servatur quidem adornatio Ugoleti, praetermissa autem sunt *De lanario*, *De dulcio* et illud *Stamine* (c. min. append. 4). In maiorum serie omnino illius exemplum deseruit, sed observat seriem quam dixi tertiam (cf. p. CXXXI) nisi quod Gildo post Rufinum et ante Fescennina consedit. Codicem igitur secutus videtur eius fere prosapiac qualis est *P*. Et propriae lectiones non paucae sunt quas primus ex suis mss. intexuit: ita Ruf. I 138 *petens*, 151 *germine*, 167 *reuinctos*, 168 *uidit*, 198 *Croesi Cyrique*; item in paneg. Proбини 55 *resonent*, 128 *adiuncta*, in Raptu I 16 *laetusque*, 61 *certisque*. Ceterum orthographiam accuratiorem Camertis sedulo retinuit, primus intulit *Theodosius* Ruf. I 51.

Francinum excepit in Aldina anni 1523 Franciscus Asulanus. Hic in prooemio praeterquam de Laude Herculis et de carmine in Sirenas nullam rationem reddit operis sui. 'Disposuisse' se carmina monet 'iucunditatis' respectu habito; et ecce violentia qua seriem eorum innovavit; extant *Ruf.*, *Gild.*, *Eutr.*, *Laudes Stilichonis*, *Bell. Get.*, *Nupt. sine Fescenninis*, *III cons.*, *IV cons.*, *VI cons.*, *paneg. Prob. et Olybr.*, *paneg. Theodori*, *Raptus* (sine praef. *Omnia*); deinde minora, ita quidem: *carm. min. append. 2 et 1*, dein *carm. min. 22. 20. 27. 31. 30. 25* (sine praefatione!), *Fescennina*, *carm. min. 40. 41. 51. 10. 11. 12. 2—9. 13—17. 19. 21. carminis min. 25 praefatio*, tum 33—39, 29, 26, 28, 23, 53, 32, 18, 43, 44, 50, 42, 24, 49. Hic ordo nimirum ex scripto libro derivari non potest. Ceterum Asulanus 'multa quae perverse legebantur restituenda' curavit, ita tamen, ut in primis Iuntinae editionis vestigia legisse videatur. Inde habuit illud *petens* et *germine* et *reuinctos* et *vidit* et *Croesi Cyrique* et *Theodosius* et *resonent*, *adiuncta* et *laetusque*, *certisque*, quae ex Iuntina supra adnotavi, atque etiam multo plura eiusmodi. Nihilominus novis quoque scripturis neque contemnendis Claudianum suum distinxit et concinnavit, unde etiam manuscripta praesto ei fuisse apparet; talia sunt Ruf. I 5 *mari* (= *CII*), 16 *currere semina*, 19 *veri* (= *P*), Gild. 287 *Deprecor* (= *B*), Nupt. 68 *platanus platano* (= *B*), 103 *multifidum*, 128 *heus* (= *II B*), 169 *Lotho*, et in paneg. Prob. Olybrii 111 *immersa*, 117 *ereberque*, 176 *plausibus*, 179 *condent*, 215 *infecta*, et in Raptu I 13 *attrita*, 71 *getica*, 95 *num* (= *FS*), 115 *solem*, et ita porro. Denique carmina min. append. 1 et 2 ex ipsa antiqua membrana Veronensi *R* recensuisse Asulanum supra p. CLXIVsq. demonstratum est; hanc nobilem membranam quatenus in reliquis minoribus consuluerit quaeritur; nisi quod apertum certe est ex *R* extracta ab eo esse haec: c. min. 23, 18 *sophum*, 27, 24 *prolisque*, 27, 31 *lapsa*, 27, 37 *Signis*, 27, 86 *aequum* (pro *equum*), 27, 108 *cladis*, 31, 55 *syrtis*, 40, 15 *Maeroe*, 18, 13 *cursum*.

Abhinc Simonis Colinaei editionem sicco pede transire licet Parisiis mense Maio anni 1530 emissam; quae, quamquam etiam de veterum codicum collatione auctor eius submisce mussitat¹⁾, tamen fere tota pendet ex Iuntina²⁾; scilicet ne ordo quidem carminum immutatus, nisi quod Raptus ex fine in ipsum primum locum, panegyricus Probinorum inter VI consulatum et Eutropium translatus. Meritum hoc Colinaei collaudemus, quo non solum interpunctionem curavit, compendiorum impedimenta expedit, sed magis etiam faventibus Musis sermonis poetici decursum in articulos discriminavit et suis locis intervalla lectionis stabilivit ad dextrum remoto hexametro.

Recognitionum Claudiani usque adhuc recensitarum virtutes ut suo saeculo commendabantur, ita hodie oblivioni secure tradi possunt; certe facile exsuperatae sunt

1) Gloriatur in prologo fol. 2 Claudianum „diligentiori quam fieri potuit lima expolitur, non sine veterum codicum collatione, qui plurimum ad emendationem iuuerunt“. 2) Quatenus examinare vacavit, presse sequi Colinaeum vidi Iuntinam; nisi quod Rapt. I praef. 11 Iunt. *irrupuit* (sic), Col. *irrupit*; paneg. Prob. 9 Iunt. *doctoribus*, Col. *ductoribus*; Ruf. I 151 et 152 Iunt. *gramine pollens* et *germine rupes*, Col. ex ludibrio transposuit *germine pollens* et *gramine rupes*; ibidem v. 155 Iunt. *hecatê*, unde falso *Hecatem* Colinaeus.

proxima Basileensi sub 'palma Bebelii' anno 1534 promulgata; cuius indicem hunc mihi vide gloriosorem: *Cl. Claudiani poetae celeberrimi omnia quae quidem extant opera, ad ueterum exemplariorum fidem quam fieri potuit emendatissime excusa: uersibus etiam aliquot, eorundem beneficio, supra omnes hactenus editiones sparsim locupletata*. Praefationem ad Carolum Utenhoveum prolusit Michael Isengrinus typographus. Ibi nomen Michaelis Bentini qui hanc recensionem coeperit elaborare primum quidem tacetur, mortuum esse indicatur, mox vero etiam nomen ponitur; excerptissimus haec: . . . *necessitudo quae tibi cum eo intercessit qui mihi huius poetae emaculationem, animam agens, . . . testamento ea lege mandauit, ut studiosis quibusque meis typis communicarem An non hunc ipsum (Claudianum) ante hos annos aliquot Jo. Camers tanquam ab inferis reuocauit? quem equidem fraudare laude sua improbum plane duxerim Atqui sic fiet, ut Michael Bentinus . . . iure optimo celebrandus sit. Fac collationem et uidebis, quid passim lucis ex huius (Bentini sc.) restitutione Claudiano nostro accesserit: quot ubiuis locorum uerba natali sensui restituta: quot uersibus sparsim auctus, qui dum desiderabantur, quanta obscuritate uates laborauerit, facile studiosus quiuis deprehendet*. Hic locus eodem tendit quo et titulus editionis: locupletatam eam esse uersibus aliquot tum quidem incognitis; sunt autem hi octo: IV cons. 315, 432, 509, 636¹⁾, paneg. Prob. et Ol. 201—204. Sequuntur Isengrinii uerba haec: *Usus fuit (Bentinus) exemplaribus ueneranda uetustate commendabilibus: quorum alterum suppeditauit Capito, qui et ipse . . . Contulit uero ita (sc. Bentinus), ne ambiguus in locis lectori nasuto fraus fieret: tolerabilem enim utcunque lectionem marginibus assignatam lectoris superciliosi arbitrio reliquit integram. Cui castigationi utpote posthumae successit alia, . . . postremam siquidem manum adiecit Jo. Honterus Coronensis, qui . . . munus tanta fide curauit, ut non facile . . . diem illi male obitae functionis quisquam dicere possit*.

Unde haec colliguntur. Bentino ad apparandam recensionem praesto fuerunt manuscripta non plus duo; duo, inquam; nam 'alterum' ei suppeditatum a Capitone²⁾ legimus. Horum duorum exemplorum in propatulo est unum minoris emolumenti visum esse Bentino, siquidem de altero uerba tantummodo facta sunt. Itaque fieri potest ut nova quotquot Bentino sive Isengrinio debentur, ei libro qui fuerat Capitonis soli fere et uni retribui debeant; possis uero etiam ita statuere, in altero codicum Claudianum maiorem una cum panegyrico Prob. et Ol., in altero uero generis fortasse miscelli perscriptum fuisse Raptum solum. Neque uero Isengrinii praefatione indicatur ipsis Claudiani carminibus lectiones singulares ex mss. insertas esse; sed hoc tantum, lectionem quamlibet tolerabilem 'marginibus assignatam' et ibi 'arbitrio lectoris integram relictam' esse. Hoc qui lectiones excusserit non nimis abesse a uero facile pervidebit. Denique mortuo Bentino Joannes Honterus succedaneus quae ille incohata reliquerat in ordinem redegit et prelo praeparavit, mandavit prelo Isengrinus.

Atque iam his relatis cautum est ne nimis operosum fuisse opus Bentini putemus. Haud frustra scilicet ex tanta priorum editorum caterva solius Camertis nomen in praefatione appellatum est, nec id sine magna reverentia. Sed enim editor primum quidem

1) Brevitati consulens dixi uersum 636 cum agatur de uerbis *fluctus Alpinos genitor rupit te consule*.

2) Hic ille fuit Wolfgang Fabricius Capito clarissimus religionis reformatae propugnator et conditor Argentoratensis qui quidem diem obiit anno 1542. De uita eius scripsit Jo. W. Baum (Leben u. Schriften der Väter der reformirten Kirche tom. III a. 1860); quae dum perlego, studiorum humaniorum auctorem Capitonem fuisse minus inueni, at tamen toto animo iis deditum, Erasmi ipsius asseculam, Beati Rhenani, Bonifacii Amerbachii amicum (de hoc cf. Baum p. 58), ipsum linguae Hebraicae sospitatorem, denique praedikatorem Basileensem annorum 1515—1520. Qui etiam postmodo Basileam itineribus adiit annis 1531 (Baum p. 484) et 1535 (ibid. p. 501 et 503) et 1536 (p. 505). Isengrinus autem in Claudiani prolusione non solum Erasmi recordatur, sed de ipso Capitone haec: *qui et ipse praeter syncerioris Theologiae professionem, humanitatis studia tam inuac assiduo, quam sedulam in illis operam semper collocauit*.

carmina maiora hac ratione qua neque Camers nec alius quisquam disposuit: *Raptum* (omissa praefatione *Omnia* quam etiam omiserat Camers), *Ruf.*, *Eutr.*, *B. Gild.*, *B. Geticum*, *III cons.*, *IV cons.*, *VI cons.*, *Theod.*, *Stilich.*, deinde *paneg. Prob. et Olybr.*, tum ex minorum sylloge praesumpta *Laudem Serenae* (c. m. 30) et *Laudes Herculis* (c. min. append. 2), denique iunctim et *Fescennina* et *Nuptias Honorii* et *Epithalamium Palladii et Celerinae* (c. min. 25, hoc tamen omissa praefatione); hunc autem ordinem libero arbitrio institutum esse nec vero defluxisse ex exemplis vetustioribus non est quod pluribus muniam. Iam vero his maioribus carminibus Bentinus minora plane omnia ex ipso Camerte adseruit, incipientia apud utrumque a c. 22, desinentia apud utrumque in c. min. append. 1 (*In Sirenas*), nisi quod in hac sequella omisit cc. mm. 30 et 25 et c. min. append. 2, quippe quae iam inter maiora allata fuerint. Ex Camerte etiam post c. m. 32 spuria c. m. append. 20 et 21 recepit. Denique Epithalamii Palladii praefatiunculam quae suo loco interciderat (cf. Ald.) in ultimo folio inter 'Errata' suffecit.

Nobis potissimum liber scriptus Capitonis, quo usus est Bentinus, qualis fuisset et quatenus pertinuissent lectiones eius, investigare cordi fuit. Teneas igitur editorem in diorthosi ea via incessisse, ut textum Camertis iteraret, sed ita, ut ex suo libro interdum emendaret, plerumque vero huius lectiones marginibus reservaret. Ita autem Camertem secutus est ut simul etiam eius marginalia pleraque inter sua marginalia repeteret; velut Camers *Ruf. I 40 Toruaque*, in mg. *Tota*, Isengrinus prorsus item; 69 Camers *ueretur*, in mg. *tuctur*, Isengr. item; 158 Camers *stare*, in mg. *flare*, Isengr. item; 159 Camers *lapsu*, in mg. *cursu*, Isengr. item; et ita porro. Imprimis moneo quod *Ruf. I 193 rapinas* Isengrino tribui in critica adnotatione, id quoque promptum esse ex Camerte, unde lectionis plane deminuitur auctoritas. Ergo qui ab Isengrino Camertem detraxerit, aut egregie fallor aut habebit fere librum Capitonis; nisi quod nonnumquam quamvis raro etiam alias editiones consuluisse videtur Bentinus; sic *Ruf. I 253 Scyrion* ex Aldina, 260 *solus mediog*, indidem vel ex Junt. vel Colinaeo itemque 198 *Croesi Cyrique*, item 51 *Theodosius*; 80 *artus* et 109 *rabidoque* ex *A.*

Proficiscendum est a panegyricis De III et De IV consulatu Honorii. In his enim nostri aevi editor membranarum melioris notae omnino destituitur, ut contineamur fere libris quales sunt *PIIBA*. Atqui Isengrinus eo praeclarus habetur quod in ipso IV consulatu solus servavit versus 315, 432, 509, 636; quos ex ipsa cera Claudiani revera oriundos esse confido atque a suspicione vindicavi p. CXVIII. Itaque panegyricorum quos dixi lectiones Isengrinianas et Camertinas hoc loco accurate composui, sepositis differentiis levioribus, plerumque orthographicis¹⁾; Isengrinianae ubi differunt, Capitonis fere liber agnoscitur. Asteriscis vero eas scripturas illuminavi, quae in nullo quod sciam manuscriptorum recurrunt.

Camers in textu	Isengrinii textus	Isengr. margo ³⁾
III cons. praef. 8 <i>Naturam</i> (= ε)	item ²⁾	<i>Natorum</i> (= ω)
9 <i>Degeneres</i> (= ω)	<i>Degener et</i> (cf. E qui <i>Degenerem</i>)	<i>Degeneres</i> (ex Cam.)
17 <i>aures</i>	item	<i>arces</i> *
III cons. 2 <i>Terque tuas</i> (= BA et A)	item	
2 <i>Roma</i> (= A)	item	<i>pompa</i> (= ω)
7 <i>patrium</i> (= ω)	item	<i>Latium</i> *
14 <i>regimen</i> (= ε)	item	<i>regnum</i> (= ω)
17 <i>cunabula</i> (= P ² Π ²)	item	<i>uenabula</i> (= ω)
22 <i>signa</i> (= PIIB)	item	<i>scuta</i> (= EA)

1) Quam arete suspensus alter sit ex altero, probat vel IV cons. 32 quod uterque falso imprimendum dederunt *Pictorum*. 2) Item, i. e. ut Camers. 3) Ubi nil attuli, nihil extat nimirum in mrg.

Camers in textu

Isengrinii textus

Isengr. margo

22 <i>recentes</i>	<i>feroces</i> * ¹⁾	<i>recentes</i> (ex Cam.)
26 <i>patrem</i> (= PB)	item	<i>partem</i> (= φ)
45 <i>transnare</i> (= PB)	item	
49 <i>portare</i> (sic ω fere)	item	
52 <i>memorabat</i>	<i>numerabat</i> (= ω)	
55 <i>uago</i>	item	<i>uagum</i> (= Π^2)
59 <i>ludum</i>	<i>laudum</i> (= ω)	
72 <i>Nyphatem</i>	<i>Nyphaten</i> * ²⁾	
81 <i>patri</i>	<i>patri</i> (= ω)	
85 <i>pietas rudibus</i> (= B)	item, quamquam vitium subest metricum; recte contra Aldina <i>rudibus</i> <i>pietas</i> .	
92 <i>reuulsi</i>	<i>reuulsi</i> (= ω)	
133 <i>feruet</i> (= ω)	item	<i>floret</i> (= E)
146 <i>suadente triumphū</i>	item	<i>sudante</i> (sic ω) <i>trophaeum</i> (sic PH)
148 <i>Dalmatias</i>	<i>Dalmaticas</i> (= ω)	<i>Sarmaticas</i> (= E)
157 <i>dilige</i>	item	<i>dirige</i> , idem etiam Camers in mg.
160 <i>Vndis prosiliat</i> (= ω)	item	<i>vinclis</i> (= E)
164 <i>relinquit</i>	<i>reliquit</i> *	
165 <i>Arcados</i> (= E)	<i>Arcadis</i> (= ω)	
176 <i>lassum</i> (ita plerique)	item	<i>lappsum</i> (= A)
180 <i>ignes</i>	<i>ignem</i> (= ω)	
190 <i>quicumq3</i>	<i>quodcumq3</i> (= ω , differt E)	
201 <i>Iam uideo</i>	item	<i>Iamque uidet</i> *, sed cf. P qui <i>Iam uidet</i>
IV cons. 3 <i>passi</i>	item	<i>passim</i> (= PA)
20 <i>unda</i>	item	<i>aula</i> *
27 <i>medios</i>	<i>medio</i> (sic exc. Laeti)	
34 <i>obsisti</i>	<i>obsistit</i> (= ω)	
54 <i>operirent</i>	<i>reperirent</i> *	
68 <i>rursusque</i> (= ω)	item	<i>currusque</i> (= E ϵ)
82 <i>haud</i>	<i>aut</i> (= ω)	
90 <i>Marte</i> (= ω)	item	<i>arte</i> , idem etiam Camers in mg.
101 <i>sui</i>	<i>suis</i> (lapsu typographico pro <i>sui</i>)	<i>sibi</i> , idem etiam Camers in mg.
117 <i>catenae</i>	item	<i>cateruae</i> , idem etiam Camers in mg.
126 <i>temerata</i> (= BA et A)	item	<i>uiolata</i> (= PH)
140 <i>Tyriis . . . toris</i>	<i>Tyrios . . . toros</i> (= ω)	
188 <i>luceret</i> et in mg. <i>lateret</i>	<i>lateret</i> (ex Cam. mg.)	<i>luceret</i> (ex Cam.!)
212 <i>tecum</i>	item	<i>secum</i> (= P)
214 <i>dedisset</i>	item	<i>tulisset</i> *
216 <i>orbe</i> (= B)	<i>ore</i> (= φ)	
221 <i>ulterior fato</i> et in mg. <i>utilior</i> (ita <i>utilior fato</i> ω)	<i>utilior facto</i> (cf. <i>facto</i> in A)	<i>ulterior fato</i> (ex Cam.)
226 <i>incertos</i> (= ω)	item	<i>incestos</i> , idem etiam Camers in mg.
230 <i>patri</i> (= ω)	item	<i>patrio</i> (= ς) ³⁾
232 <i>fini</i>	item	<i>flecti</i> *
244 <i>stupefacta</i> (= Π^2)	<i>tepefacta</i> (= ω)	<i>stupefacta</i> (ex Cam.)
246 <i>fluenti</i> ⁴⁾	item	<i>furenti</i> (= ω)
253 <i>dolet</i>	item	<i>silet</i> *

1) Ita excerpta Laeti teste Heinsio.
et Moreti secundus apud Heinsium.

2) Ita „duo Vaticani“ apud Heinsium.

3) Pricaeanus

4) Ita Claverius, fort. ex Camerte vel Isengrinio; cf. p. CXC VII.

Camers in textu	Isengrinii textus	Isengr. margo
259 <i>parua</i> (= A)	item	<i>praua</i> (= φ)
265 <i>tum</i>	<i>tunc</i> (= B)	
266 <i>consulitur</i>	<i>consulimus</i> (= PB)	<i>consulitur</i> (ex Cam.)
274 <i>nil</i> (= PII)	<i>nihil</i> (= φ)	
275 <i>obstruos</i> (= ω)	item	<i>abstruos</i> (= E)
284 <i>qui</i> (= B)	item	<i>quod</i> ¹⁾ (= φ)
291 <i>inuideat</i>	<i>inuideant</i> (= ω)	
298 <i>uetat</i> (= PBA)	item	<i>negat</i> (= EII)
versum 315 om.	habet	
318 <i>fractis</i>	<i>stratis</i> * ²⁾	
330 <i>protectaque</i> (= ω)	<i>praetectaque</i> (= ε)	<i>proiectaque</i> (= II ²⁾), idem etiam Camers in mg.
338 <i>non</i>	<i>neue</i> (= ω)	
353 <i>subis</i> (ita plerique)	<i>subit</i> (= P)	
386 <i>Venerem</i> (= Pe)	<i>iuuenem</i> (= EIIBA)	<i>Venerem</i> (ex Cam.)
403 <i>despue</i> (ita plerique)	item	<i>despice</i> (= B)
405 <i>Vir</i>	<i>Vel</i> (= ω)	<i>vir</i> (ex Cam.)
407 <i>perfringat</i>	<i>perficiat</i> * (ita excerpta Laeti)	<i>perfringat</i> (ex Cam.)
412 <i>in</i> (ita plerique)	item	<i>hinc</i> (= II)
417 <i>collectae</i> (= ω) et in mg. <i>consectae</i>	<i>collectae</i> ex Cam.; illud <i>con-</i> <i>sectae</i> om.	
425 <i>inuida</i>	<i>infida</i> (= ω)	
versum 432 om.	habet	
438 <i>syrtibus undas</i> (ita pleri- que)	item	<i>nauita Syrtes</i> (= II)
448 <i>iuratur</i>	item	<i>miratur</i> *
450 <i>duces</i> et in mg. <i>truces</i>	<i>truces</i> (ex Cam.)	
460 <i>Limitis</i>	item	<i>Militis</i> *
469 <i>exutaeque</i>	<i>nudataeque</i> (= ω)	<i>exutaeque</i> (ex Cam.)
483 <i>aduerso</i> (= PB)	<i>auerso</i> (= IIA)	
486 <i>fraude</i> (ita plerique)	item	<i>pelle</i> (= EA)
498 <i>avidis</i> (= BA)	<i>avidas</i> (= IIP)	
500 <i>landis</i> (ita plerique)	item ²⁾	<i>largis</i> (sic; <i>largi</i> II)
versum 509 om.	habet	
515 <i>quae</i> (= B)	item	<i>quam</i> (= φ)
518 <i>torua</i>	item	<i>parua</i> (= P)
540 <i>sinuare</i>	item	<i>simulare</i> *
570 <i>Memphis</i>	<i>nymphis</i> * (sic sola ed. A!)	<i>Memphis</i> (ex Cam.)
583 <i>stipatur</i>	<i>stipauit</i> (= ω)	
598 <i>Gremia</i>	<i>Germina</i> (= ω)	
603 <i>proferret</i>	<i>praeferreret</i> (= PB)	<i>transferret</i> (= EA; cf. et II)
614 <i>herilis</i>	<i>herili</i> (= ω)	
623 <i>Crutunni</i>	<i>Gothunni</i>	<i>Grutunni</i> (ex Cam., ut vide- tur; cf. v. 635)
624 <i>tibi</i>	item	<i>ter</i> (= EII)
632 <i>pares</i>	<i>parens</i> (= ω)	
635 <i>Grutunnum</i>	<i>Gothunnorum</i>	<i>Grutunnum</i> (ex Cam.)
versus 636 et	plenos habet	
637 contraxit	<i>eris</i> (= φ)	
639 <i>erit</i> (= PA)	item	<i>protulerit</i> (= E)
644 <i>prodiderit</i>	item	<i>meliore</i> *
654 <i>maiore</i>		

Excusso hoc indice quam nobili loco natus sit liber Capitonis quotque exsplendescat lectionibus nemo est quin videat. Palmares enim vel bonas saltem hasce cum

1) Sed v. 286 *qui* in utraque ed.
eodem v. 500 Isengrinus *non* ex Camerte.

2) V. 320 Isengrinus *tonant* (= B) ex Camerte.

3) In

solo *E*(ϵ) participat: III cons. 133 *floret*, 148 *Sarmaticas*, 160 *uinclis*, IV cons. 68 *currusque*, 275 *abstrusos*, 644 *protulerit*; etiam III cons. praef. 9 *Degener et pro Degenerem* (*Degener* ϵ) per errorem legisse Bentinum conicio; differt ab *E* solo *Arcadis* III cons. 165. Porro cum *EII* egregie habet IV cons. 298 *negat*, 624 *ter*, cum *EIIA* 603 *transferre(t)*, cum *EA* III cons. 22 *scuta*, IV cons. 486 *pelle*. Atque hinc fatendum est plane augeri honorem libri *II* ubi cum Capitonis libro facit; quod in his evenit: 412 *hinc*, 437 *navita Syrtis*, 500 *largi*¹⁾; quibus ter subvenit etiam *P*: III cons. 146 *trophaeum*, IV c. 126 *uiolata*, 498 *avidas*, semel *B* 639 *eris*, semel *A* 483 *auerso*. Nec non cum solo *P* haec communia praebet: III cons. 201 *Iam (que) uidet*, IV c. 212 *secum*, 353 *subit*, 518 *parua*, cum *PA* III c. 26 *partem*, IV c. 3 *passim*, cum *PB* IV c. 266 *consulimus*. In paucissimis denique solis *BA* adstipulatur²⁾. Restant vero scripturae eius solitariae quaeque nusquam aut paene nusquam alibi extant; quas adeo viginti esse numero non sine animi turbis apprehendes; adeas locos III cons. praef. 17, III cons. 7, 22, 164, IV cons. 20, 27, 54, 214, 232, 253, 318, 330, 407, 448, 460, 540, 570, 654; cuncta haec a vero alienissima sunt; approbari potest accusativi forma *Nyphaten* III cons. 72, deliberari de *patrio* IV cons. 230 et *stratis* 318.

Iam hac cum *E* maxime affinitate perspecta non ex *x*, sed ex *y* quod vocavimus exemplo librum Capitonis deducendum esse consentaneum puto; neque vero ex ipso *y*, sed ex vetustiore *y*¹ (cf. p. CXVIII); nam in *z* sicut in *w*, id est in *y* defuisse versus IV cons. 432 et 508 et 636sq. satis constat ex *E*. Idem comprobant, ni fallor, lectiones ex aliis carminibus congestae, ex quibus et ipsis quam strenue eximendus liber sit e grege vulgarium, dilucide apparebit. Et primum ubi *V* (et *P*) cum *E* vel *C* conspirat contra vulgares, conspirat saepissime etiam liber Capitonis:

ita habet Ruf. I praef. 10 *nitidis* (= *VCHIA*), I 97 *Meque etiam* eqs. (= *VCA*), 218 *gemerent* (= *VA²C*), 232 *excindere* (= *VA² ϵ*), 234 *Nec perimit celeri* (*perimit VA² ϵ*), 264 *Haec bis* (= *VPCII*), 318 *impius ille Proditor* (= *VA²C*), 272 *circumtonat* (= *VC*), 325 *turpes* (= *VA² ϵ*), 333 *aciemque* (= *V ϵ C*), 357 *renouataque* (= *VA²CII*), 363 *noctis* (? ita *C*, *V* corr.), 369 *tuus dabit iste* (errore typographetae, voluit quod *VA²C*), II 63 *spectacula* (= *VEC*), 96 *primum* (= *VECB*), 103 *relictis* (= *VC*), 109 *Herbida* (= *VE*), 128 *locata* (= *VEII*), 141 *rabiem* (= *V ϵ*), 216 *casibus hostem* (*casibus orbem VEC*), 262 *spernes* (*spernis VEC*), 345 *iactabat* (= *VCH*), 376 *immissa Venetos indagine saltus* (quod vitiosissimum; sed *saltus VPEC*), 404 *meritumque* (= *VPE*), 416 *uictor* (= *VE*), 427 *obuia* (= *VPE*), 433 *flagrant* (= *VPEC*), 437 *fraudes* (= *VEC*), 446 *quisquis* (= *VPE*).

Ubi discrepant libri *x* ab libris *y*, saepius quidem a librorum, quos ex *y* vel ex ipso *z* derivavimus, partibus stat; ita

Ruf. I praef. 2 *rogo* (= *C*), 13 *docti* (cf. *ducti* in *C*), I 16 *currere semina* (differt *V*), 65 *uexare* (= *A²CII*), 124 *ubi* (= *A²C*), 133 *urna* (= *A² ϵ B*), 142 *debent* (= ϵ C), 154 *leuavi* (= *A²*), 158 *fulmina* (= *C*)³⁾, 204 *opulentior* (= *A² ϵ C*), 205 *ibi* (= *C*), 327 *frontemque secari* (= *A²*), 381 *adunco* (= *A²*), II 25 *urbes* (= *E ϵ*), 85 *polluto* (= *C*), 298 *poscere* (= *E ϵ*);

nonnullas vero scripturas singulares accepit quas etiam *x*:

ita habet Ruf. I 96 *ora* (= *VP*), 343 *trepidus* (unde idem voluisse *V* conclusi), II 76 *stipatur* (= *V*), 303 *interfluat* (= *V*), 335 *sensit praesagia diri* (unde iterum de *V* conclusio dabatur), 450 *creditur* (id proxime abest ab *creditus*, quod *VPII*; *credidit C*)⁴⁾.

Etiam haec facit observatio, ut Capitonis librum magis ex *y* vel *y*¹ quam ex *z* prodiisse aiamus; propius enim ab *x* abest quam libri *z*.

Admodum rarus concentus eius cum inferioris notae codicibus deprehenditur⁵⁾. Ingens autem me stupor defixit cum quot et quales peculiare lectiones solus ille suggereret animadverterem. Haec ex libris In Rufinum exempla habeto:

1) *Largis* aperto errore Isengrinus; *s* irrepsit ex *laudis* illo quod est in textu. 2) Cum *BA* IV cons. 274 *nilil*, cum *A* III cons. 176 *lapsum*, cum *B* IV cons. 265 *tunc*, 403 *despice*. 3) 203 *tenebas* (= *C*)

ex ed. Camertis, 198 *Croesi Cyrique* (= *C*) ex Iuntina vel Ald. vel Colinaei assumpta esse possunt.

4) Ruf. I 312 in textu posuit Bentinus: *patriamque bibens Maeotin Alanus*, quod habet *A*, sed idem quadam tenuis voluerunt *V* et *P*. 5) Ita Ruf. I 71 *flumine* (= *II**P*), 278 *quondam* (= *P*; etiam *A²?*), 304 *diffundit*

(cf. *PB* et *A*), 314 *conlata* (cf. var. I. *III*¹), 348 *cursu* (= *PIIB*), II 232 *tela* (= *II* et *A*).

I 18 *censet* (pro *sensu*), 19 *Ambigua*, 57 *e carcere*, 90 *uelocius*, 104 *qua*, 120 *angusto* (pro *ambusto*), 151 *carmine*, 154 *latices* (pro *manes*), 159 *repressi* (pro *curuau*), 180 *auditos*, 185 *littore* (pro *gurgite*), 201 *regis* (= ϵ ? edd.?), 208 *signantur*, 222 *miscet* (pro *nectit*), 232 *notis*, 234 *perimit celeri* (pro *celeri perimit*), 237 *Portenti* (pro *Parcendi*), 252 *Cyclops hamata* (!), 270 *uertitque*, 270 *postesque*, 280 *tegit*, 310 *defendit*, II 28 *lustra*, 33 *montes* (pro *tractus*), 75 *funeris* (pro *foederis*), 117 *petulans animis* (!), 160 *Spartem* (!), 304 *consule* (!), 376 *immissa Venetos* (!) *indagine saltus*, 402 *heu* (pro *hac*), 366 *Arcadius* (cf. ad l. et ad v. 382).

Ecce mihi vilium inanum insulsarum scriptionum thesaurus; ecce praeclari parentis *y*¹ nepos hic degener suisque immane quantum inferior natalibus. Certe ex manuscripto sumpta illa esse quis negare audebit? nisi forte hic vel illic sua quoque stupida inventa Bentinus sciolorum more importuno pro Claudianeis venditavit; quod adeo nescio an non omni pignore contendere velis de locis talibus velut I 252, II 117 et 160. Praetermisi vero has sex lectiones paullo, si dis placet, utiliores:

I 27 *tactra*] *sacua*; 53 *uagatur* (sic in textu; inde habuit Claverius)¹⁾; 91 *refluis*, 321 *ablaturus*, II 413 *confinia*, 438 *receptus*.

Quae quidem primo obtuitu forsitan aliquam speciem veri sibi adrogare videantur, altera inprimis in I 53. Is vero qui sordem reliquam cognoverit, qua lege has maxime pro ipsis verbis Claudiani proponere sustinebit? Atque id ipsum omnino mihi impedimento fuit neque a me impetravi ut tandem huius editionis adnotationem tot futilibus Isengrinianis varietatibus onerarem; immo non adscripsi nisi locis desperatis vel ubi doctos acutiores fortasse veritatis umbram ex iis nancisci posse putaveram. Denique eatenus imponunt hae lectiones quatenus vindicem habent adsensum librorum *V* vel *E* vel *C*, ceterum summa lex erit in ista materie diffidentia.

Sed enim fortasse salutem ex Isengrinii meritis in Bello Pollentino peti iubes, quippe ubi *V* officio desit? Audio; attamen ne ibi quidem ex luto hoc et caeno puram Musarum lympham destillare contigit. Modo haec vide gustetque cui placeat:

v. 4 *munera*, 18 *monitu*, 36 *uirum* (= *B*), 113 *fauoris* (= *CPBA*), 115 *simul* (= *M*), 118 *tumidus* (cf. *P* in mg.), 119 *modum* (= ω), 122 *largius* (= ω), 125 *Aeacidem*, 143 *superare* (= ϵ), 145 *praelia* (= ϵ), 175 *lustra*, 177 *Hebrus* (sic fere ω), 181 *gemit* (= ω), 182 *cautibus* (= *C*), 190 *claustra* (= ω), 218 *Sardoniosque* (= ω), 226 *excita*, 234 *Ausonias*, 265 *repetunt*, 278 *nisi* (*si* in mg. ex Camerte), 300 *capiti* (= ω), 302 *causa*, 311 *vincula* (= ω), 334 *superante*, 340 *qua*, 347 *tepidis* (= *ECPH*; *trepidis* in mg. ex Cam.), 350 *raros*, 365 *castra* (= ϵ unus fere), 370 *reuinxit* in textu, *reuexit* in mg. (= ω ; Cam. *reuicit*), 383 *nequeant*, 385 *facti* (= ω ; *fati* in mg. ex Cam.), 387 *socio*, 395 *regis* (sic plerique), 415 *Vindelicis* (= *CA*), 418 *exangues* (= ϵ), 427 *principe*, 442 *uera* (= *B* et *A*), 471 *promittit*, 501 *elabere* (ita plerique), 514 *regis* (hic error; voluit *rogis*, ut plerique), 515 *Graios* (= ω), 521 *mensibus* (in mg. *sensibus* ex Cam.), 545 *clara* (= ω), [554 *sera* ex Cam.], 580 *edicta*, 623 *tunc* (ita plerique), 628 *parabat* (= ϵ unus fere), 643 *Geticae gentis*.

In quibus exquisitiora pareissima, cf. v. 115, 234, 387, quodque boni consulamus, unum, cf. v. 182.

Haec de Bello Pollentino. Quodsi quis iam concedi putat conquiescere, fallitur; necdum praetendi volo defatigationem. Etenim usque adhuc soli Claudiano maiori operam navavimus; supersunt, qui per se stant, iudicemque reclamant Claudianus minor et panegyricus Probini et Olybrii. Attamen cum in neutro Isengrinium laudem maiorem consequi viderim, confestim utramque paucis profigabo quaestionem.

Et in panegyrico Prob. et Ol. praeter versus 201—204, quos nusquam alibi indagavi, haec sunt quae ad codicem manuscriptum de quo agitur referri debeant:

Primum a plerisque libris scriptis non distat his exemplis: 2 *motu*, 61 *Sed*, 70 *lanugine*, 75 *grates*, 105 *Angustant*, 111 *immersa*, 112 *turbantur*, 153 *Arripit*, 176 *Plausibus*, 187 *certis*, 208 *omina*, 222 *per*, 223 *repectit*, 254 *quicunque*, 269 *procedat*.

Deinde cum *FPB* offert 58 *fastigia*, cum *FW* 271 *ambiat*, cum *R* solo 83 *triumphatis*, cum *P* 132 *coros*, cum *L* (?) 110 *tumulum*, cum ϵ 80 *Hidaspen*, cum edd. Iunt. Ald. aliis 128 *adiuncta*, 264 *reflecta*.

1) cf. infra p. CXCIV.

Restant propriae scripturae non minus octo: 4 *rubeant*, 29 *fata*¹⁾, 33 *obscura*, 50 *rimatur*, 81 *mittit*, 117 *crebroque*, 125 *acri* (pro *atrum*)²⁾, 272 *fauxori*.

Haec omnia in maiorem Musarum gloriam fureillis ex Claudiano extrusi, neque excepi vel illud *rimatur* v. 50; cautionem enim in his normam esse supremam et reliqua docuerunt et Raptus Proserpinae quae superest comparatio.

Raptum Proserpinae non in Capitonis libro, sed in altero suorum invenisse Ben-
tinum supra coniectavi³⁾. Ex quo has delibare sufficiat lectiones:

Primum plerorumque communionem non deseruit his: I 115 *solem*, 149 *Respuit*, 155 *terga*, 181 *qui peruia*, 202 *augusta*, 236 *urbibus hostes*⁴⁾, 256 *iamiam*⁵⁾, 265 *contristat*, 278 *superas*, II praef. 19 *rupes*, 45 *stupere et maxima Tethys*, 52 *in orbe choros*, II 24 *ferro*⁶⁾, 56 *caterua*, 83 *extremis*, 84 *optato repetens exordia*, 90 *rubor*, 93 *Imbuit*, 106 *medio*, 168 *latebrosa*, 210 *viscera*, 214 *uulgi*, 217 *coelum*, 230 *socerum*⁷⁾, 308 *uiolentior*, 323 *timores*⁸⁾, 348 *flumen*, 359 *frontem*, 369 *uota*, III 3 *illapsa*⁹⁾, 17 *taciti*¹⁰⁾, 105 (*Si tu*) *nota* (contra *FC*), 105 *me*¹¹⁾, 138 *dracones* (contra *FA*), 166 *Cui pecus*, 236 (*strepitu*) *pulsuque*, 238 *liuor*, 244 *nusquam*, 250 *laesa*, 285 *aut*, 291 *quies*, 292 *sententia*, 301 *nota*, 305 *foedere*, 320 *uallata*, 360 *dubitat*, 431 *uiarum*.

Deinde cum *WDS* I 16 *lenisque* et 189 *condunt* et III 177 *genas*, cum *WDSF* I 156 *uulnere*, cum *WSFA* I 242 *flamine*, cum *WD* II 62 *aduncis*, cum *WC* II 132 *germina*, cum *WC(S)* III 201 *infensor*, cum *DFSA* I 226 *inaccensum* et III 163 *carum*, cum *FDBA* I 46 *aucto*, cum *DSA* III 267 *haustura* (in textu), cum *FA* II 135 *recussa*, cum *SA* II 307 *Taenara*, cum *DC* III 159 *tantum*, cum *FV* III 299 *dolores*, cum *F(S)* III 335 *Qua licet*, cum *AB* II 6 *uoluere*, cum *CB* I 66 *illicitas*, cum *W* II praef. 12 *sanguine* et 32 *Nessum celeres* et III 140 *absconderit*, cum *D* III 78 *Querentique*, cum *F* I 278 *aures* et III 331 *informatura* et 352 *lassam*¹²⁾, cum *C* I 270 *simulare*, II 368 *discite*, cum *A* II 359 *Implexam*, cum *ε* I 116 *aer*, cum *S*² I 156 *uirus*, cum *ς* I 61 *ortus*, 157 *deiectat*, 163 *uomit*¹³⁾, 189 *culmi*, II praef. 16 *mobile*; II praef. 43 *maduit*¹⁴⁾; II 46 *uices*, III 444 *externaque*.

Restant propriae scripturae non minus triginta et una: I praef. 11 *exultat*; I 151 *Littora* et *moueri*, 186 *leues* (pro *spiris*), 223 *Falle* (pro *Coge*), 226 *Corpus* (pro *Pectus*), 232 *Canduit*, 243 *fornace*, 256 *curuantia*¹⁵⁾, 257 *alnos*, II praef. 14 *reparat*, 52 *placidus*, II 13 *domitura*, 83 *Sabaeis*, 84 *busto*, 99 *picto*, 165 *ehusos*, 171 *solita(que)*, 290 *Auerni* (pro *opacis*), III 11 (*et*) *caerula*, 76 *stirpe recisam*, 135 *sumat*, 152 *ex*, 213 *uetito*, 234 *institit altior axi*, 243 *scrutamur*, 262 *Multum in*, 267 *inhiatque*, 278 *cudit*, 297 *deiectaque*, 359 *seu* (pro *etiam*), 425 *onerata*.

Solus denique pure habet illud *patrius procul amandauerit* III 214¹⁶⁾ cui proximus *A*.

Sic tandem in Raptu quoque in utramque partem disputandum est; nam Isen-
grinii membrana cum probarum scripturarum amplum obtulisse videtur spicilegium, in
quo modo *D*, modo *F*, modo alios, adprime vero *W* sibi suffragantes habet, tum vero
propria illa librariorum noviciorum ac sciolorum securitate, levitate, procacitate incul-
cata ei sunt plurima, quibus favere non potest nisi indiligentior. Denique qui *fornace*
I 243 vel *uomit* I 163¹⁷⁾ vel II 83 *Sabaeis* festinantius receperit, cogitet mihi etiam
de *leues* I 186, *Falle* 223 quaeque eiusdem splendoris sunt. Sic nempe pessumdatur
Claudianus.

Et hactenus de editione Basileensi. Quae quot vulnera huius Musae sanavit, tot
nova ei ipsa inflixit. Is vero successus operis ut aevo proximo summa omnino auctori-
tate floreret. Et exceperunt Basileensem editiones diversae Lugdunenses apud Seb.
Gryphum anno 1535 et apud Beringos anno 1551 primum excusae; mox Antverpiensis

1) Item excerpta Laeti. 2) Item excerpta Laeti. 3) Sed etiam aliunde sua sibi promisit; ita
ad II 122, ubi Cam. *doloris*, ipse *cruoris* in textu, adnotat: *cruoris, non doloris Politianus legit Miscellan.*
cap. II. Item II 350 Camers *Anfractus*, Isengr. *Amsanctus*, hic vero adnotat: *Omnia fere exemplaria An-*
fractus habent (!), at Parrhasius ex Vibio amsanctus edidit. Ceterum II 57 Camers *Erasine* et in mg. *Crim-*
nise; Isengr. *Crimnise* et in mg.: *Sunt qui Erasine legant.* Item II 94 *donis* ex Cam., quod fugit me cum
adnotationem ad l. scriberem. 4) In textu; *nubibus ignes* in mg. ex Cam. 5) *subter* et Isengr. et
Cam. in textu. 6) *gyro* in textu ex Cam. 7) *generum* in textu ex Cam. 8) *dolores* in textu
ex Cam. 9) *transgressa* in textu ex Cam.; itaque non Isengr. adferre debebam ad l. 10) *placidi*
in textu ex Cam.; cf. notam quae praecedat. 11) *Et te non* ex Cam. in textu, *me* in mg. 12) *lap-*
sum in textu ex Cam.; itaque non Isengr. adferre debebam ad l. 13) cf. ed. Burmanni p. 941. 14) cf.
ed. Burm. p. 947. 15) cf. Heinsius ad Sil. Ital. p. 347. 16) Item Vaticanus tertius et quintus
Heinsii. 17) Hoc Kochius commendabat, cf. ad l.

Plantiniana Theodori Pulmanni primum emissa anno 1571. Et Gryphiana et Plantiniana saepius recusae. Beringiana autem prima 'M. A. Delrii notas' ad Claudianum exhibuit quae Notae postmodo inde ab a. 1572 etiam receptae sunt in Plantinianas. Et Gryphiana, cuius exemplum anni 1548 mihi suppetiit, nulla dote gratiosa est; expressa fere ex Basileensi. Contra neque Delrio in Notis¹⁾ neque Pulmannus in Plantiniana, cuius exemplaria consului annorum 1571 et 1596, sine librorum calamo exaratorum suppellectile ad munus impositum accesserunt²⁾. Pulmannus marginem maxime poetae hac ope ditavit; quam petiit ex libris quinque³⁾; Delrii membranarum duarum altera ad emendationum virtutes nonnumquam adspirabat; quae etiam in panegyrico Prob. et Ol. duas fere lectiones impertit quas ponderare non dedecet⁴⁾.

Editionum veterum, quarum nobis compositio, origo conceptioque disceptanda visa est, agmen clauditur famosa illa Stephani Claverii lucubratione, cui haec in fronte inscripta leguntur: *Cl. Claudiani poetae in suo genere principis opera. serio emendata, neque non aucta. ex fide vett. codicum qui olim in Bibliotheca Cuiaciana. Cum Annotationibus perpetuis St. Claverii in supr. Curia Advocati. Ad Sereniss. divinaeque originis principem, Franciae Delphinum*; prodiit liber Parisiis anno 1602. Hic advocatus Francogallus et umbra magni Cuiacii, elegantiarum captator magis quam cognitor, ingenii festini ventosi ac paene subdoli, quot aerumnas Hercule dignas iis paraverit, qui verum a falso discernere curent, et spes quantas idem et suscitaverit et fefellerit, stomachum ego erumperem si effari conarer. Scilicet indigestas ubique commiscuit lectiones oculuitque magis quam aperuit, multis falsam auctoritatis speciem praetendit,

1) cf. Delrio ad Rapt. I praef. et III 438 (apud Pulmannum p. 76 et 88); Burmanni praef. p. 2 sqq.

2) Pulmannus in praef. p. 7 haec: *usus sum libris aliquot calamo exaratis: quorum singulos suis notis indicavi. Et notis huiusmodi B, C, G, P, L, J sane ora eius editionis inundata est; ad quosnam libros attineant nusquam indicatum. Opatulatur N. Heinsius qui in ed. alt. praef. fol. 7v tradidit in collecticiis schedis Pulmanni sub notula C repraesentatas esse lectiones codicis Pameliani, sub J Plantiniani, sub G Gentiani, sub L Leodicensis, sub P Pulmanniani, praeterea vero sub V lectiones Susiani oblongi, sub A Susiani alterius, S Susiani tertii in quo Raptus deerat nec non etiam Susiani quarti in quo Raptus, sub M Plantiniani in quo Raptus, sub P Pulmanniani in quo Raptus. Hi sunt libri numero undecim; denique vero ad augmentandam varietatem lectionis subservisse Pulmanno editionem Basileensem video; eius enim scripturae in editione notantur nota B. Eodem autem Pulmanni collationum apparatu manuscripto tum etiam Caspar Barthius usus est in ed. altera, ubi propria sua magniloquentia de quindecim Belgicis membranarum referens etiam numerum auxit codicum; itaque Belgicas lectiones Barthii Pulmannianas esse scito. Tantis ecce apparatibus illo aevo ornatus Claudianus vix tamen quidquam lucratus est; nec enim inter has membranas optima fuere nec sufficienter vulgatae lectiones sunt a Pulmanno et Barthius in lectionum sublectione susque deque processit, libros distinguere non vacavit. In ora editionis Pulmanni omnino exhibiti non sunt libri VASM; ceterum haec ora docet editorem in panegyrico Prob. et Ol. non nisi C et J in usum vocasse, in Raptu PCGL, in Claudiano maiore non nisi PCJ praeter carmina minora, in quibus solum C. Nescio vero num proprietatibus aliquanto emineat liber Plantinianus J, in quo teste Pulmanno et alia et haec erant: Eutr. I 49 inguen (cf. var. l. in ε et B), 60 posset (cf. II), 82 in (cf. ENA), 129 negat (= II), 155 primoque (= BA), 250 assyrius (cf. omnes praeter BA) et servit (= EBA), 272 saevi . . campi (= ECIA), 300 pulcer (cf. A), 325 Terra (cf. omnes praeter BA), 374 laboris*, 393 strato (cf. Isengr.?), 496 pulcrum* (pro plenum), II 62 refert, IV cons. 226 incastos, VI cons. 302 Rethudit, Stil. III 71 Poenus, Nupt. 49 Eoum Cypri praeruptus.*

3) Vide quae dixi in adn. priore. 4) Vide lectiones Ruf. I 97 Meque etiam tradente dolos (cf. VC); 109 rapidoque (ita ω); 154 litatis (!), 232 excindere (cf. VA²), 260 medio sese sed (cf. PIA), 314 collata (cf. var. l. in II), 327 frontemque secare (= ω), 381 obunco (cf. VC), II 394 montes nuper dimisit (cf. PBA), 396 vulneribus (cf. B), 406 librauerit (cf. VPIBA), 453 nusquam (= ω), Stil. II 331 Posse queas (= BAA) quo de loco coniecturis indulget Delrio p. 65; Nupt. 2 pronoque (cf. AHA), 7 in uultus quos pinxit (cf. V), 19 pectebat (cf. IBA) et pollice (cf. EVPA), 25 Lena (cf. IIA); at vero Eutr. I 20 sic interpolatus: quo diram iugulo pacabimus iram, et plura eiusmodi. In Raptu (ubi praeter suos etiam Victoris Giselini librum msc. inspiciebat) I 3 promere, 4 congesta, 11 Cecropium, 19 firmat, 61 certisque, 87 Tartara (pro Atria, item Guelf. apud Gesnerum et cod. Gevartii apud Heinsium), verum etiam alia multa futilia atque nullius pretii. Sed enim attendere interest ad has fere in paneg. Prob. et Ol. scripturas: 8 Ancherium, 9 Auniadae (cf. B), 23 recusso (cf. WL), 55 pateant (= ω), 57 numerare queam*, 66 lento* (pro longo), 120 in Haemo (cf. T), 131 uapores (cf. tamen quae dixi ad l.), 187 certis, 237 Spartaue (ita; cf. R et WL), 275 ambiat (= WFT).

digerendi munus laboriosum divinationi atque industriae reliquit posterorum. Eius muneris magnam partem in se suscepit Julius Koch disserens 'De codicibus Cuiacianis quibus in edendo Claudiano Claverius usus est'¹⁾; qui omnes paene Claverii lectiones superstitionis infelicis idola in lucem traxit, excussit, ventilavit. Cuius quidem operae dispendio nobis compendium factum est. Itaque paucis hoc loco de re referam, pauciora adiciam.

Usum se esse testatur Claverius Claudiani exemplaribus duobus antiqua manu exaratis quae ei se obtulissent apud Cuiacium²⁾. Eorum lectiones passim atque promiscue in commentariis posuit, discernere non curavit; nonnullas nec eas meliore ratione interposuit etiam in 'Coronide miscella ad Claudianum' quam eodem anno emisit titulo separato, sed cum editione coniunctam. Discernere eas in Claudiano maiore contigit Kochio qui haec demonstravit: alteram partem harum lectionum manifesto eandem collectaneam lectionum copiam esse quae ab ipsius Cuiacii manu (hanc certe esse credunt) orae adpicta extat in Isengrinianae editionis exemplari nobilissimo Gottingensi quod olim in possessu Cuiacii fuerat, mox et ad Gudium et ad alios transiit, unde excerpta Gudiana ista vocitata sunt; easdem autem lectiones Cuiacianas paene universas suggeri in codice Ambrosiano *M* 9 sup., quem *M* vocavimus supra p. CXVIII, ut hunc ipsum codicem *M* alterum eorum fuisse appareat quibus se usum Claverius gloriatus est. Atque hic etiam spuriorum carminum catalogum communicat in fol. 271; similem etiam *M*; qua similitudine ad eandem conclusionem propellimur (cf. supra p. CLXVI sq.). Et hactenus de una parte lectionum Claverii; quibus iam, quia ex *M* provenerunt, honor omnis detrahitur. Alteram lectionum partem in p. 44 sqq. conguessit Kochius³⁾; atque ex his tandem Cuiacii liber alter — quem ille *X* vocavit — qualis fuerit deduci posse videtur. Non possum autem non subscribere Kochii iudicio et eius ope hanc normam mihi stabilivi; haud dissimiliter nempe codicis *X* imaginem adumbrandam esse atque libri Capitonis quo usus est Isengrinus; licet enim *X* haud raro plane insignia atque ea asservaverit quibus ipsa membranarum *V* vel *E* vel *C* praestantia continetur (ita Ruf. II 406 *libauerit*, Nupt. 183 *Lanigeri suis*, IV cons. 498 *avida sector*), simul tamen saepe suffragatur libris peioribus, peculiaribus autem et prorsus solitariis scripturis adeo abundat atque exuberat, ut non sine magna mentis consternatione conspiciam neque subtrahere me possim sententiae quae est 'interpolatorem simul doctissimum simul audacissimum in *X* scribendo grassatum esse'. Vide quae adnotavi ad locos Ruf. I 154; II 399; Bell. Poll. 483 et 583 et 586 et 218; Eutr. II 347 et 255, I 20 et 23; carm. m. 4, 12; 8, 3; 18, 18; 42, 4; 25, 2 et 5 et 72; 23, 20; 31, 1; 37, 8; 30, 25 et 193; 27, 95; 32, 16; nec non ad c. min. 30, 87. Recepi ex *X* ut debui in Claudiani contextum *Valentis* Bell. Poll. 610 et *tellure* c. min. 32, 19. Quodsi quis incredulus tot mirabilia coniuncta in ulla Claudiani membrana umquam exhiberi potuisse infitietur, sumat ille Claverium neglegentiorum, cum in schedis una et veterum codicum lectiones et sua ipsius sive Cuiacii commenta exscripta teneret, haec saepenumero cum illis confudisse, dum in eo esset, ut carmina poetae raptim adnotationibus instrueret.

1) Libellus saepius laudatus, editus Marpurgi 1889.

2) Hi duo Claudiani codices bibliothecae Cuiacii inerant usque ad annum eius emortualem 1590; catalogus bibliothecae inventarius ipso anno 1590 factus servatus est et nuper editus ab H. Omont in Nouvelle revue historique de droit anni 1888 p. 632 sqq. quod mihi significavit Mommsenus; ibi adest sub numero 177 *Claudianus*; *ms.* et sub numero 332 iterum *Claudianus*; *ms.*; alter autem hic codex 332 non in ipsam bibliothecam receptus fuisse videtur, ponitur enim ibi sub titulo „autres livres trouvez non inventariez“. Ceterum etiam Anticlaudianus ibi adest sub nr. 72.

3) Omisit ibi v. d. versus In Jacob., c. min. 50, 7 et 8 defuisse in *X*, id quod ipse memoravit p. 13. Addere poterat quae Claverius fol. 271 in titulorum recensu iniecit: ad De Raptu Proserpinae. Libri III] *Quartus in v. cod. desideratur tanquam amissus*, ad In Eutropium. Lib. II] *Tertium designat antiquus liber sed frustra* (habuit itaque *X* eam numerationem quam *V*), denique ad De bello Gildoniaco (sic). Lib. I] *Secundum requirit v. codex non bene*.

Superest ut quid utilitatis ex Cuiacianis Claverii in reliquo corpore Claudiano percipiatur breviter exponamus.

Et de Cuiacianis quae ad appendicem carminum minorum pertinent supra p. CLXVI transactum est.

In panegyrico Proбини et Olybrii lectiones Claverius non suppeditat nisi septem¹⁾; quae quidem nihili sunt.

E contrario plurimas rursus in Raptu Proserpinae. Nec desunt indicia quibus has quidem non ex uno manuscriptorum, sed ex duobus promptas esse effici videatur. Quae de re subtile impeditum et infructuosum mihi iudicium visum est. Sed ipse Kochius ecce exoptatissime mihi succurrit; qui de Claverio etiam haec ad me dedit quibus uterem, eiusque disputatiunculam haud infructuosam magno cum commodo hoc loco inserui:

‘Magnopere gaudeo, quod quae iam pridem animo formavi ad Claverii recognitionem eiusque pretium rectius aestimandum spectantia, hoc ipso loco in publicum edere mihi licet ita, ut ipse quae de re eadem olim scripsi nunc temperi emendare possim vel potius ad finem perducere etiam magis ut spero consentaneum.

‘Cum igitur disceptatione mea ‘De codd. Cuiac.’ eo devenerim ut incuriam ac temeritatem editoris demonstrarem omnemque fere auctoritatem et fidem ei detrahendam esse existimarem, tamen me quoque nimis credulum fuisse nunc suspicor et libere fateor. Id enim imprimis agens ut codicum illorum duorum quibus Claverius se usum esse gloriatur vestigia quam diligentissime persequerem, editionum priorum, quas ille ‘omnes delibavit’ fortasse non satis rationem habui. Quibus respectis iam tenebras quas consulto ausus est obducere doctis lectoribus, aliquantulo magis dispellere posse mihi videor. Quod enim scribit in titulo ‘ex fide vett. codicum qui olim in bibl. Cuiaciana’, fieri potest ut hoc ex parte tantum verum sit; quae de re mihi suspicio est aucta cum Raptus lectiones accuratius retractarem.

‘Demonstravi Claverium paucissimis locis ad varias lectiones Cuiacii libros nominatim afferre, sed tanta significationum varietate et obscuritate ibi uti solere, ut saepe numero vix sit quomodo inter codices manuscriptos et impressos distinctio fiat²⁾. Quodsi *veterem librum*, *codicem*, sim. citat, fatendum est *codicis* voce etiam impressum librum appellari posse (sicut ipse Claverius in praefatione ‘codicem Gryphianum’ memorat intellegens Gryphii notissimam editionem); porro non nescius fuit Claverius lectiones in editionibus prioribus velut Parrhasii, Pulmanni, Isengrinii et ipsas desumptas esse ex ‘veteribus libris’; ergo si dicit *vetus lectio*, id ad Cuiacii membranam potissimum referatur omnino necesse non erit; sed hoc nobis cum magna cautione uno quoque loco reputandum, unde ‘vetus lectio’ illa de qua agitur maxime fluxisse videatur, utrum ex Cuiaciano an potius ex apparatibus editionum priorum.

‘Praeterea hunc dolum Claverii agnosco, ad quem magisne gloriandi an decipiendi studio incitatus sit nescio; scilicet ‘omnes’ quae tunc erant editiones in usum se vocasse prae se fert; nominat Camertem, Parrhasium, Pulmannum, non tacet Gryphium; revera autem sine pudore ex ea editione copias exhausit Claverius, quam nominare supersedit; dico Basileensem Isengrinii.

‘Isengrinianam neglegere vix poterat is qui illa aetate editurus erat Claudianum; tanta enim auctoritate tum illa floruit. Eius rei indicium primum apud Claverium est, quod prorsus eundem carminum ordinem quem habet Isengrinus fideliter recepit; quamquam iam Pulmannus in suo Claudiano ab eo ordine recesserat; receptus erat etiam a Gryphio ex quo tamen nullum fructum capere licebat. Alterum est, quod catalogus carminum quem in fine adnexuit Claverius fol. 271, ita congruit cum catalogo quem eodem loco Isengrinus dedit, ut illum ex hoc repetitum esse appareat³⁾. Tertium quo

1) cf. Kochius p. 7.

2) cf. p. 3; 6; 7.

3) cf. l. 1. p. 49.

proditur expilator, hoc est: Claverius ad paneg. Prob. v. 201—204 adnotat: *hi quatuor versus aberant a quodam manuscripto idque ante me notavit Del., sed in alio sic se habent*¹⁾; hic alius manuscriptus nonnisi Isengrinii esse potest nimirum, cuius recensio sola hos versus asservaverit. Vides igitur, quanta socordia ille usus sit, qui aperitissime hoc loco editionem pro libro manuscripto advocaret.

‘Basileensem optimorum codicum auctoritatem sequi notissimum fuit neque Claverium latuit. Itaque ubicumque hic *veterem librum* pro teste ponit, incertus haereo; potuit enim ab eo haud iniuria ipsa Basileensis *vetus liber* vocari, quippe quae annis fere septuaginta ante Claverianam in lucem prodiiisset; potuit porro sic vocari etiam manuscriptus, quo Bentinus in Basileensi usus fuerat; denique etiam ubi *manuscriptum* distincte nuncupat Claverius, inexploratum est utrum Cuiacii an potius Isengrinianae manuscriptus respiciatur. Iam vero magna consensio in ipsis scripturis inter Claverium et Isengrinianam observatur; ergo quae quidem olim de Cuiaciano Claverii libro X deperdito rettuli²⁾, sic restringere debebo: de omnibus eis lectionibus, quas p. 44 sqq. bona fide libro X attribui, quatenus quidem congruunt cum textu sive marginalibus Isengrinii, abhinc in incerto relinquendum est, utrum ex X sumptae sint a Claverio an potius ex Isengrinio; non mirabor autem si quis de Isengrinio cogitari malit.

‘Sunt autem hae lectiones, quae nonnisi magna cum dubitatione codici X adiudicari possunt, concinentes cum Isengrinianis³⁾: Ruf. I 65 *vexare* (‘e veteri cod.’; *Jm*). ib. 198 *solum Croesi* (‘vetus membrana non repugnat’; *J*). Ruf. II praef. 12 *et geticam* (‘ita optimus cod.’; *Jm*)⁴⁾. II 109 *herbida* (‘repositi veterem lectionem’; *Jm*). ib. 358 *hamatur* (‘lectionem antiquam retinui’; *J*). ib. 396 *verberibus* (‘sic in v. cod.’; *Jm*). Eutr. I 35 *nudatus* (‘optime vetus codex ut notavit Cuiacius’; *J*). ib. 110 *lassata* (‘sic habet quidam vetus liber’; *J*)⁵⁾. ib. 136 *demisit* (‘sic vetus liber et Gryphius’; *J*)⁶⁾. ib. 301 *onerare* (‘sic v. cod.’; *J*). ib. 478 *fastus* (‘ita manuscriptus’; *J*). ib. 513 *addictus* (‘sic in opt. ac vet. codice’; *J*). ib. II 416 *ancirani* (‘ita vet. cod.’; *J*). Bell. Gild. 518 *sulcos* (‘ita v. cod.’; *Jm*). Bell. Poll. 77 *Aspice* (nisi quod *Adspice* Clav.). ib. 220 *diffusa* (*J*). ib. 274 *pectore* (‘ita v. cod.’; *J*). Nupt. 7 *finxit* (‘sic opt. liber et excusi’; *J*). ib. 25 *laeva* (‘sic uno vet. c. et excusi’; *J*)⁷⁾. ib. 108 *quodcunque* (‘ita v. liber’; *J*). ib. 151 *toris* (‘ita veteres cod.’; *J*). III cons. 48 *perducere* (‘ita etiam v. liber’; *J*). ib. 142 *cunctos* (‘secutus sum vet. codicis scripturam quae et in omnibus excusi’; *J*). VI cons. 4 *reparatur* (*Jm*). ib. 12 *annus* (‘ita v. cod.’; *J*)⁸⁾. Laud. Stil. I 252 *Gir* (‘in opt. codicibus’; *J*). De muner. [c. min. 46], 15 *urgens* (‘in omnibus cod. praeter unum scriptum reperi’; *J*). Ad Olybr. [c. min. 40], 24 *Et tibi dedecori scribere? Musa vale* (‘ita vet. liber et omnes excusi’; *J*)⁹⁾.

‘Hunc frequentissimum lectionum consensum casu ortum esse dubito; ita autem fingi potest Claverium recensuisse carmina, ut Isengrinium omnino pro fundamento poneret, alios excusos cum eo conferret, satis multas lectiones ‘veteres’ vel ‘veteris et optimi libri’ ex Isengrinio sedulo adnotaret, denique his etiam scripturas ex Cuiacianis libris excerptas adpergeret.

‘Et haec quidem in suspitione et coniectura posita fuerunt; illud quod superest

1) cf. p. 6. 2) De quo Claverius ad Rapt. III 332: „in vetustissimo codice qui nomen Saletani praetulit“; tamen ex hac nominatione fructum capere non possum. 3) In his quae sequuntur notam *J* textum Isengrinii, *Jm* eius marginem significare quaeque praeterea uncis inclusa dedi ad Claverii notas spectare scito.

4) Ut apud Isengr., ita apud Claverium haec praefatio Bello Gildonico praeposita invenitur.

5) Claverius adnotat: „sic habet quidam vetus liber. est tamen qui habet *Laxata*“. Cum autem codex *M* olim Cuiacianus lectionem *lassata* praeberet, in libello meo p. 44 n. 1 in ambiguo reliqui, utrum *lassata* an *lassata* codici *X* esset attribuendum. Nunc igitur docemur *lassata* ex Isengr. sumptum esse a Claverio cum in *X* extaret illud *lassata*.

6) Eutr. I 250 *Flos Syriae fervet spoliis*, ita ambo, nisi quod *fervit* Claverius. 7) Quamquam duobus his locis ac nonnullis qui sequuntur Claverius libros manuscriptos ab excusis distinguere videtur, tamen ei rei diffido; apparuit enim quantam apud eum auctoritatem habuerit editio Basileensis; et potest ille sub „optimio libro“ vel „uno vet. c.“ de membrana illa Capitonis cogitasse qua usum fuisse noverat Bentinum.

8) cf. l. l. p. 15. 9) Ad Isengrinium etiam referre licebit quod habet Claverius in textu Bell. Poll. 18 *monitu* (item *J*); nam quod in adnotatione eius legimus „*monitus* sic in vet. codice“, hoc nihil nisi typographi errorem esse pro certo habeo; cf. l. l. p. 44 n. 2.

gravius et satis manifestum esse puto. De Raptu enim Proserpinae, quem alter Cuiacianus *M* non habet, magna mihi difficultas relicta erat, cum Claverium etiam in edendo hoc carmine saepius duorum testium mentionem facere atque lectiones ex duobus contrarias praebere viderem¹⁾. Quam difficultatem iam totam sublatam esse videmus, modo statuatur editorem etiam in hoc carmine editionem Isengrinii pro antiqua auctoritate nobis obtrusisse. Omnibus enim eis locis, quibus duos codices citat quosque p. 3 comprehendi, certe aut alteram lectionem aut adeo utramque Isengrinii esse comperimus²⁾. Sunt igitur depromptae ex ipsa huius editione lectiones hae, quae sequuntur: I 225 et *iamiam currantia* (*Jm*) et *suptercelantia* (*J*). ib. 274 *tinzerit* (*J*). II 84 et *optati* (*J*) et *optato* (*Jm*). ib. 364 *cum voce* (*J*). ib. 358 et *impezos* (*J*) et *implexam* nec non et *frontem* (*Jm*)³⁾. III 140 et *absconderit* (*Jm*) et *ascenderit* (*J*). ib. 214 et *absentaverit* (*J*) et *amandaverit* (*Jm*)⁴⁾. ib. 347 *Zancli* (*J*).

‘Quibus demptis sive recte iudicatis lectionibus iam plane apparet, id quod magni momenti est, etiam in Raptu Proserpinae unum tantum codicem a Claverio adhibitum esse eum, quem dixi X Cuiacii.

‘Iam vero septuaginta fere lectiones in Raptu offert Claverius quas ego p. 4 sqq. ex adnotationibus eius composui; sed cave ne omnes has septuaginta ipsi libro X attribuendas esse censeas. Cum enim dimidiam fere partem earum etiam in Basileensi ita extare videam ut nullo apice differant cumque modo comprobatum sit nonnullas certe in Raptu lectiones revera promptas esse ex Basileensi, non est quod negem fieri posse ut ex ea etiam plures lectiones vel omnes omnino fluxerint de quibus conveniat inter Claverium et Isengrinium. Sic igitur factum est — atque hic finis est huius quaestiunculae —, ut ad Cuiacianum X in Raptu eas tantum scripturas tuto liceat referre, in quibus alter editor cum altero non concinit; sunt autem hae: I 4 *congesta*, 19 *firmat*, 27 *ulsit*, 35 *nudasque marite*, 72 *bella cupit*, 116 *fulgidus*, 119 *diverso*, 140 *Sicula*, 149 *despiciat*, 151 *dedignata teneri* (?)⁵⁾, 253 *legit*, 265 *penetrabilia*⁶⁾, II pr. 7 *eduri*, 18 *adfectis*, 37 *solvis*, 52 *placito*, II 11 *callida voti*, 26 *inumbat*, 97 *volucer*, 229 *fulminis*, 253 *nihilumne*, 295 *salis*, 306 *sit factum* (ubi tamen *J*: *sic factum*), 323 *doloris*, 363 *omina*, III 3 *inlapsa* (nisi quod *J*: *illapsa*), 16 *unde*, 117 *pulvere cano* (sed *J*: *pulvere canos*), 233 *albet*, 237 *mortifer estus*, 248 *subito et casus scitatur*, 262 *multum ad* (sed enim *J*: *multum in*), 267 *iamiamque hausura*, 332 *flavum Acin*⁷⁾, 346 *fronde*, 347 *mimantis*, 359 *peritura*, 403 *iuvencas*, 443 *quacunque it in aera sylvis*. Praeterea in X defuisse versus III 195 et 312 Claverius testis est.

‘Concludo lectionibus eiusmodi velut *forname* I 243 ex Claverio iam paene nihil auctoritatis accrescere; deductae enim aut sunt aut esse possunt ex Isengriniana.’

Et haec quidem Kochius. Cuius ratiocinationi nisi refragabimur — at vero ego magnam ei vim inesse persuadendi sentio —, scripturis libri X hac tandem ratione deminutis iam minus etiam nobis imponi sinemus, licet illud *Legit* I 253 (item *SW*²⁾) et *Coei* III 347 contextui inseruerimus⁸⁾.

Ceterum X in Raptu maximam similitudinem prae se tulit libri *C*; vide lectiones in I 19, III 16, 233, 237, 248 nec non II praef. 37 (*solvis* etiam *C*) et III 267 (*hausura* item); alia magis cum *S* communia, cf. I 253, II 26, 97, 253, III 16⁹⁾.

1) Vide quae de ea re olim conieci p. 42. 2) Ea quae l. l. de locis I 95 et III 105 rettuli, non ad rem spectant; nam duobus his locis revera non nisi unam lectionem Claverius praebet, codicem igitur unum tantum consuluit. Et quidem III 105 *Si tu nota* ad initium versus pertinet; item *si tu nota Jm*; et *me* ad medium versum; item *et me Jm*. 3) cf. l. l. p. 62 in Addendis. 4) In textu Claverius *amandaverit* recte, in adnotatione *amendaverit* facili lapsu aut calami aut typosethae. 5) Claverius adnotat: „*Dedignata teneri*” utraque dictio variat in antiquo libro”; cum autem apud Isengrinium tantum pro *teneri* variantem lectionem *moveri* in ora inveniamus, quid in *X* extiterit iure dubites. 6) Claverius adnotat: „in ora libri”; Isengrinus contra hanc lectionem habet in contextu. 7) Claverius ita: „in vetustiss. codice vix est ut aliter legas”. 8) Nisi forte etiam hic fraus subest; potest enim hoc furatus esse Claverius ex Notis Delrii; sicut etiam Eutr. II 153 *grutungis* nescio an ex eodem Delrio attulerit, fortasse etiam *Doto* Nupt. 169; nisi quod hanc lectionem Colinaeus quoque exhibebat. Sed enim illud *Coei* Rapt. III 347 iam Parrhasius offerebat (cf. p. CLXXXV); quod autem ibi *caci* in meis codicibus est, id facillimo errore ex *caei* ortum est; ita revera *Caem* hunc Gigantem vocat Stroza poeta in Gigantomachia (cf. supra p. CLXXXIII adn. 2). 9) Ceterum I 4 cum *FDW* facit, II praef. 52 cum *B*, II 229 cum *FD*, III 347 cum *FF*, II 248 cum *D*, II 177 cum *A*.

Restat ut quae in adnotationem criticam, quam apparabam, praepostere sive saltem praepropere de Claverio intuli, hac data facultate in rectum corrigam, ne de fide lectionum eos fefellerim qui adnotationem secure consulant. Scilicet cum opinarer, quae Claverius aut in commentariis aut in contextu offert, ad Cuiacii libros referri sive posse sive debere, sub eius nomine has quoque scripturas apposui infelicio¹⁾: Rapt. I 3 *prodere*, 226 *inaccessum*, 242 *flumine*, 256 *subter*, II praef. 4 *Lugebant*, II 57 *crimnise*, 84 *optati et secli*, 135 *retusa*, 230 *generum*, 359 *Impexos et crines*, III 105 *et me non*, 140 *absconderit*, 244 *nulla est*, 265 *auxit*, 297 *deiectaque*; haec omnia iam duce Kochio ad Isengrinii potius nomen transcribenda erunt; nisi quod hic quoque non pauca prioribus debuit, imprimis Camerti. Ubi vero in apparatu simul et Claverium (vel veterem Cuiacii) et Isengrinium citavi velut ad Rapt. II 226 vel III 102, iam uter auctor vere habendus sit ita percepisti, ut verbis parcam.

Sic qui Claudianum curat etiam in editionibus veteribus perlustrandis detinetur. Quae cum ex manuscriptis repetitae essent maximam partem disperditis, ipsae autem notitiam eorum crassis tenebris obduxissent, conandum fuit num ad tenebras dimovendas idoneam faciem accendere liceret. Adserendus vero hoc loco etiam Claudianus sine editoris vel emendatoris nomine anno 1603 typis officinae Plantinianae Raphelengii expressus (*Cl. Claudiani quae exstant: ex emendatione virorum doctorum* in 24°), quo quidem libello paene omnium quos noverim minutissimo ad grandissimum nomen illius aevi producimur; constat enim hanc recognitionem esse J. J. Scaligeri²⁾. Haec autem venerabilis illustrissimi viri opella suspensa iam est ex copiis Claverianis; codices scripti non adhibiti; coniecturas suas fecundissimum ingenium sat multis locis importavit. Itaque quas ego Scaligeri emendationes attuli, huius editionis scripturas esse teneas³⁾; nisi quod alias quoque Scaligeranas lectiones, quae quidem in schedis tantum traditae fuisse videntur, ex Heinsii Burmannique larga suppellectile delibavi.

Qui vero secuti sunt editores quoniam de suo quisque opere rationem reddiderunt sufficientem, in examen non revoco, sed ad ipsos in transitu lectorem delego. Nullo enim tempore Claudianus ab eruditissimis litterarum antiquarum amatoribus temptari et frequentari cessavit. Inter quos immortalem laudem consecutus est Nicolaus Heinsius editionum suarum altera⁴⁾, elegantissimus ille elegantiarum Romanarum cognitor vatumque praeteritorum et Rhadamanthus et resuscitator, etiam huius quod floret saeculi criticis usque quaque consulendus, licet venam eius in suspectando fertilissimam et illi-cite libidinantem iusto iure ipsam suspectam habeamus; ita est enim; et ex sexcentis inventis Heinsii vix unum et alterum cum summa evidentia ac necessitate Claudiano restitui fatendum est. Ex admirabilibus eiusdem studiis provenit etiam opus Petri Burmanni secundi⁵⁾ spatiosum et collectivum et ipso puta Burmanno capacius; hic de Heinsii in Claudiano subsidiis non solum rettulit in praef. p. 16 sq. et 25 sq., sed collationis quoque manuscriptorum ditissimae thesaurum, nisi congeriem vocasse malis, repraesentavit p. 739 sqq. curante Ezra de Clercq van Jever, ex quo quid fructus hodieque corraderet liceat declaravi supra p. CXXVI sq. Superbiae vero vanae et imprudentis is accusandus, qui cum nimio despectu prosequatur Casparum Barthium; hic enim

1) Contra I 30 *leges* solus quidem offert Claverius, auctorem tacet; interpolatum id esse supra p. XVII significavi. Neque permirum illud *infelix* Rapt. II 264 an ex manuscripto hauserit satis dignoscitur. I 157 *ceruice reflexa* et III 146 *expectatae* in textu tradit Claverius et solus quidem, adnotatione hos locos omnino non dignatus est. Denique in Basileensis editionis exemplari illo marginalibus excerptis insignito nunc Göttingensi quod olim Cuiacii fuisse memoravi, etiam ad Raptum lectiones in ora manuscriptas non paucas adesse scito; ibi ad II praef. 47 *quieuit* et ad I 159 *Vertitur* ea manu exaratum legitur quam manum alteram nuncupavit Kochius p. 10; ibidem ad II 363 *Omina* ab ea manu quam dixit ille primam. Hinc igitur derivandae illae lectiones Claverii quas ad Rapt. I 159 et II praef. 47 tradidi. 2) cf. Jacob Bernays Mus. Rhen. t. 15 p. 163 sq. 3) cf. Burmanni praef. p. 22. 4) Prima Heinsii recensio minoris formae anno 1650 Lugd. Bat. ex officina Elzeviriana in lucem data; altera in 8° anno 1665 Amstelodami ex officina eadem. 5) „Claudii Claudiani opera, quae extant, omnia“ eqs., Amstelodami 1760; insunt notae Delrii, Claverii, Dempsteri, Heinsii etiam auctores, denique Burmannorum utriusque.

Heinsii aequalis et aemulus in altera Claudiani recognitione anni 1650¹⁾ commentariis sive animadversionibus carmina instruxit vasta et indigesta mole odiosis et in quibus ridicula qua utebatur nil nesciendi iactantia docta indocta, recondita detrita, verissima futilissima omnino confudit atque permiscuit; legenti vero inter spinas densissimas etiam flosculi grati obvenient quos radicitus in hortos nostros transferamus. Quin etiam proprio ibi Claudiani libro scripto plenissimo Barthius usus est — manuscripta nempe coemere gestiebat —; qui liber existatne an perierit prorsus non liquet; fieri autem potest ut ex parte aggregari debeat libris melioris notae²⁾.

Mox in perpetuam poetae interpretationem historicam exactissime incubuit Matthias Gesnerus³⁾ lucubratione pro sua aetate palmari et incomparabili, post eum accuratione haud vulgari G. L. Koenig⁴⁾, ut etiam hic ubi sententias dicat, audiendus sit, dolendum vero quod imperfectum laborem dereliquit. Exinde quid in lectione Claudiani historici huius saeculi profecerint, supra attigi p. XXIV; etenim inter surgentis Germaniae monumenta primaria haec esse carmina regalia et publica, refertissima rebus gestis, strepentia armis, obluctantia minaciis ingravescentibus barbarorum nemo fuit quin persentiret. Quare his tandem temporibus postquam Ludovicus Jeep vetustis exemplaribus denuo evolutis poetae verba in integrum restituere suscepit⁵⁾, etiam ego inter Germaniae monumenta Claudiani emaculandi munus quamvis periculosum subire et scrinia bibliothecarum rursus adire non haesitavi; pervidi enim docuitque experientia a pristino scriptoris nitore conciliando quantum absimus etiamnunc.

Et in artis criticae factitandae fundamento quidem eo persistendum fuit quod

1) Hae secundae Barthii curae prodierunt Francofurti a. 1650 in 4°; primae a. 1612 Hanoviae.
 2) Septemdecim codicum varietate gloriatur ille in titulo editionis; eorum quindecim ex excerptis Pulmannianis cognoverat, de quibus rettuli p. CXCV adn. 2; et has quidem Barthius membranas Belgicas appellabat, velut p. 1068^b et 1069^a et passim. Decimus sextus Palatinus fuit recens et notae infimae, postremus denique „alius a nobis redemptus apud Helvetios amplioris formae“; ita Barthius in praef. „Amico lectori“; qui quandoquidem non iactat libri vetustatem, recentiore hunc quoque fuisse satis confidimus. Specimina tamen eius scripturarum, quales tradidit, ubi conducere putabam non celavi. Continebat Barthii liber et maiorem et minorem Claudianum nec non panegyricum Aniciorum. In Raptu ad classem quam II constitui pertinuit, defuerunt enim vv. I 137—216 (cf. Barth. p. 889); lectionem ibi notabilem nullam video praeter I 68 *elanguit* quam tamen non potui non aspernari (licet hic incidat in mentem Gigantomachiae memoria quam scripsit Hercules Stroza poeta, ubi in p. 98^v ed. Ald. haec: *animorum elanguit ardor*; cf. supra p. CLXXXIII adn. 2). Ex Claudiani maioris ambitu has selectas lectiones graviore in examen revoco: Gild. 69 *praedo* (= *HB*), 308 *numen praesensque* (= *HB A*), 113 *Nam* (= *CH*), fesc. 4, 16 *facem* et 17 *fidem* (cf. ε). Nonnusquam mira cum *V(P)* congruentia; ita fesc. 1, 21 *iret*, VI cons. 597 *ales*, c. min. 30, 73 *ueller* .. *ovili*, 22, 29 *calent*, 40, 19 *solaturusque*, 26, 79 *remitteris*, 32, 7 om. (37, 6 *fixit*?), conferendum etiam cum *V* c. min. 49, 3 *obnoxia natu*. Ceterum commendatur his: IV cons. 208 *simili* et 624 *ter* (= *EII*); at 628 *cecidere* (= *P*). Peculiare illud est quod ad c. min. 18, 12 adscripsi; nisi quod in talibus vilia multa velut in Hystrice, c. min. 9 (Barth. p. 1004), vel Eutr. II 202 *marito pro remisso*; et cf. ad Ruf. II 507. Denique in paneg. Prob. et Olybr. congruus liber Barthii potissimum cum *L*; vide exempla quae hic quidem omnia fere exhausti: habet ille cum *ω* vel plerisque v. 1 *flammigeris*, 55 *pateant*, 83 *triumfatum*, 105 *angustant*, 146 *profferrent*, 178 *cinctusque*, 187 *certis*, 213 *urnam*, 231 *iuncto*, praeterea vero 210 *erectis* (= *LWFP*), 41 *regnare uigorem* (= *LWP*), 9 *Anniade* (= *LWP*), porro 2 *sidera* (= *L*), 18 *signantia* (= *L*), 23 *recusso* (= *LW*), 129 *adducta* (= *LR*), 168 *falsasque* (= *L*), 207 *genitamque* (= *L*), denique 8 *Anthemum* (cf. *F*, sed et *L*), 112 *traduntur* (= *Bε*), 120 *in aemo* (= *T*), 250 *fluant* (= *R*), 275 *ambiat* (= *WF*); solus autem nihil subministrabat nisi forte *non* .. *non* v. 198; corruptissima haec: 18 *nepotem*, 82 *subiure* (vel *subiisse*), 223 *repedi*. 3) „Cl. Claudiani quae exstant varietate lectionis et perpetua adnotatione illustrata a Jo. Matthia Gesnero“ Lipsiae a. 1759. 4) Vol. I, Gottingae a. 1808; Koenigii et Gesneri adnotationes impudenter iteravit praedonis instar et plagarii Artaud in ed. Parisiensi a. 1824 (3 voll.). Ea editio quam notis illustravit E. Doullay (2 voll., a. 1838) manibus meis se subtraxit. Denique „corpori poetarum Latinorum“ Claudianum inseruit W. E. Weber, Francofurti 1831. 5) „Claudii Claudiani carmina“, 2 voll. Lipsiae a. 1876 et 1879; idem Raptum Proserpinae separatim emiserat Turini a. 1874; accedebant eiusdem disputationes ad librorum Claudiani propagationem pertinentes quae extant Mus. Rhen. t. 27 p. 618sq., t. 28 p. 291sq., t. 29 p. 74sq., t. 30 p. 1sq., in Actis Lips. t. I p. 347sq., denique in Begrüßungsschrift der Thomasschule Lips. 1872.

olim posuit Heinsius vir hac in provincia circumspiciendus et quem in taxandis membranarum veri sensus raro defecit. Nobis ubique quid antiquitus traditum esset, librorum praestantiorum testificatione confirmare, confirmata etiam conservare cordi fuit; eodem consilio et elocutionum similitudines ex scriptoribus multifariis comparandas et sub ora carminum proponendas existumavimus, quae similitudines quatenus ex imitatione ortae sunt, de ipsa lectione Claudiani fidem faciunt¹⁾; eodem porro

1) Ex imitatoribus locos idoneos supra p. LXXVIII—LXXXI uno conspectu comprehendendi; adde Exodum (ed. Pitra) ubi v. 529 *O nimium felix celsis cui misit ab astris . . . condens cui militat aether Et coniuratae veniunt ad proelia noctes*, cf. III cons. 96 sq.; ibid. 297 (et 1227) *dominum subnixus adorat*; cf. Stil. II 72; ibid. 122 *imperat acciri*, cf. Rapt. I 77; et al.; item Josuam, ubi v. 131 *totis cui militat astris*, cf. III cons. 97; v. 134 *mixta . . . formidine gaudet*, cf. Rapt. I 132, II 155; in eodem Josua quod legitur v. 116 *coitura cicatrix vulnera mitificet*, hinc commendari fateor Eutr. II 15 lectionem *coeat*; ibid. v. 21 incipit *Ille citus*; sic coniecimus Eutr. II praef. 9. Inter eos vero, quorum Claudianus imitator extitit, non solum Vergilium, Statium, Ovidium, Lucanum, Silium Italicum, Horatium, Valerium Flaccum invenies, sed etiam Martialem, Iuvenalem, Persium (etiam scholia Persii? cf. ad Eutr. I 458) nec non Lucilium atque Ennium (cf. pan. Prob. 141, Ruf. II 410, Gild. 28, Eutr. I 111, 127, 276, 315, 370, 498, II praef. 7 et 8, II 519, Stil. I 257, 352, II 165, 168, 197, III 174, 220, VI cons. 249, 278, Poll. 115, 124, 125, 131, 142, 509; c. min. 26, 10; 26, 58; 30, 15; 53, 113; Rapt. I 107, III 37) et Catullum (cf. index lect. Marburg. a. 1890/1; adde Rapt. II 167, III 282, Eutr. II 349, c. min. 30, 75, denique c. min. append. 5, 64). De Plauto et aliis scaenicis minus constat (cf. Ruf. I 2, Gild. 394, Eutr. II 358, fesc. 1, 37; Nupt. 163, Stil. I 59, II 152, VI cons. praef. 1, Poll. 528, 621; c. min. 25, 61; 26, 41; 30, 15; 30, 213; Rapt. III 414), constat de Senecae tragoediis cum spuriarum appendice (cf. pan. Prob. 271, Ruf. I 1, 22, 49, 79, 158, 214, 311, II 446, 476, Gild. 44, Eutr. I 66, Eutr. II 14, fesc. 1, 6; 4, 31; III cons. 4, 82, IV cons. 267, 279, 330, 459, 469, 550, 555, Stil. I 66, II 75, III 37, 103, VI cons. praef. 1, VI cons. 510, Poll. 323; c. min. 4, 10; 26, 87; 43, 2; 53, 74; Rapt. I 55; 100; II praef. 34; II 26, 82; adde c. min. append. 22, 3); accedunt historici Sallustius Livius Tacitus Florus et alii (de his doluit quod sero et ex parte tantum in usum vocare licuit E. Stoeckeri libellum „De Claudiani vet. rerum Romanarum scientia“, Marburgi 1889, qui plura suppeditat; ceterum cf. quae dedi ad Ruf. I 35, II 505, Gild. 247, 409, 513; Eutr. I 266, 322, 365, 434, II 147, 222, 241, 454, 489, 573, 591, III cons. 97, 208, IV cons. 57, 296, 407, 461, 641, Theod. 15, Stil. I 339, 341, II 390, III 32, 102, 146, 148, VI cons. 255, 400, 460, 571, 621, 633, Poll. 15, 82, 101, 103, 116, 155, 261, 262, 291, 340, 350, 427, 456, 532, 545, 559, 601, 609, c. min. 22, 19; 26, 47; 28, 17; 30, 153; 30, 157; 224; 230; Rapt. I 119; 167; 173; II 224; III 56; 226; 257; 298). Noverat Claudianus panegyricum ad Pisonem (ad pan. Prob. 47, Ruf. I 204, 218, IV cons. 9, 220, 223, Theod. 241, Stil. I 45, II 93, 123, 163, 170, VI cons. 478), minus panegyricum Messalae; sed etiam solutae orationis panegyricos Plinii Pacati aliorum, ex quibus exempla et ipse multa collegi, sunt quae mihi indicavit v. d. Georgius Weber Posnanius (cf. ad pan. Prob. 194, Ruf. I 220, 246, II 13, 87, 98, 285, 446, Gild. 13, Eutr. I 204, 348, 408, 506, II 15, 70, 134, Nupt. 325, IV cons. 89, 101, 102, 114, 118, 132, 134, 222, 269, 273, 279, 344, 413, 440, 454, 492, 518, 555, Theod. 41, Stil. I 25, 189, 341, 363, 373, II 153, 294, VI cons. 61, 445, 556, Poll. 46, 208, 250; c. min. 28, 2; 30, 54; Rapt. II praef. 29; II 310; III 56; 89). De Graecis exemplis Claudiani cf. quae composui supra p. LXXII sq., de Ammiano Marcellino p. IX adn. 1, de Symmacho p. XVIII adn. 1, de christianis p. LXIV sq.; fuit autem inter christiana exempla poetae etiam carmen De laudibus domini, ex quo hic affero v. 86 *Non ego . . . si . . . Ferrea vox linguaeque forent mihi mille canenti, Munera cuncta queam . . . obire*, cf. paneg. Prob. 55; 115 *et ne quid inausum restaret*, cf. Eutr. I 235; 8 *tardus Arar*, cf. Theod. 53; 89 *secreta in sede locatus*, cf. Theod. 183, VI cons. 23; 143 de Constantino *dominum meritis, pietate parentem, Imperio facilem*, cf. Stil. II 72 sq.

Sed enim auctorum quos expressit multo numerosius agmen est, et paene undique pulchellos colores suis sermonibus admiscuisse videtur Claudianus; quamquam tenendum est inter ea quae trado imitationis exempla multa sane esse quae minus certa dixeris, alia etiam incertissima; sed numero tamen exemplorum imitationis speciem augeri existumavi. Primo loco poetarum carmina recenseo, et quidem Lucretium (cf. ad paneg. Prob. 70, Ruf. I 128, Theod. 84, 108, Stil. I 301, VI cons. praef. 1, VI cons. 452, Poll. 17, c. min. 9, 27; 29, 2; 29, 54; 30, 189; 30, 216; 31, 37; 47, 8; 53, 83, Rapt. II 366, III 42, 60, 351; adde c. min. append. 5, 19), Propertium (cf. paneg. Prob. 198, Ruf. I 352, Eutr. II praef. 36, Eutr. II 14, Nupt. praef. 10, Nupt. 116, VI cons. 1, 440, Poll. 331, c. min. 29, 31; 30, 20; 30, 22; Rapt. I 19, 119, III 23, 191), Tibullum (Ruf. II 134, Nupt. 73, 123, VI cons. 153, 343, c. min. 28, 3; 29, 43; 31, 10; 53, 28; Rapt. I praef. 1, I 87; manifestiora vero Tibulli vestigia in c. min. append. 2), Catonis Diras (ad Ruf. II 209, Eutr. II 37, 298, Poll. 565) et Lydiam (Rapt. III 307), porro Moretum (c. min. 9, 13; Rapt. I 78), Cirim (Nupt. 156, Theod. 63, 219, Rapt. III 110), Culicem (? Nupt. 67), Grattium (? Stil. III 299),

consilio etiam in observatione grammatica studium collocavimus haud exiguum, quae quidem de re adeundus est et index vocabulorum huic editioni subnexus et huius praefationis quae finem facit appendix sive corollarium. Commenta doctorum coniectaneasque lectiones in contextum inmittere recusavi, etiam ubi inveteratis erroribus plane convictae iacebant membranae, nisi paucas admodum easque quam maxime consentaneas; plerasque reieci sub marginem et extra limen poetae, nec illas tamen

Manilium (paneg. Prob. 39, Ruf. I 4, II 82, Gild. 474, Nupt. 65, IV cons. 258, 415, 539, Theod. 102, Poll. 374, c. min. 9, 45; 30, 27; Rapt. I 91, II 54, III 19, 32; adde c. min. append. 2, 102), Germanicum (Theod. 124, VI cons. 171), Phaëdrum (? Stil. I 339, Poll. 72), Consolationem ad Liviam (Ruf. I 88, Gild. 129, Rapt. II 359), Elegias in Maecenatem (III cons. 49, VI cons. 312, c. min. 25, 82), Aetnam (c. min. 17), Calpurnium (? Ruf. I 152), Nemesianum (III cons. 84, Poll. 332, c. min. 22, 58; 27, 27; Rapt. I praef. 8; cf. supra p. XV), Optatianum Porf. (fesc. 2), Tiberianum (? c. min. 47, 5), Avianum (? Nupt. 52, III cons. praef. 5), Avienum (Ruf. I 124, 175, 185, 328, III cons. 12, IV cons. 604, Theod. 172, Stil. III 199, Poll. 223, Rapt. I 6, 281, II 54, 75, 109), Ausonium (Ruf. I 107, Eutr. II 97, 490, fesc. 1, 1; IV cons. 256, 555, 598, 641, Stil. II 420, III 326, VI cons. 175, 200, 445, Poll. 631, c. min. 20; 23, 11; 29, 2; 29, 32; 30, 15; 31, 22; 32, 21; 37, 8; 43, 9; Rapt. II 116; nonnulla autem ex Ausonianis mihi monstravit C. Bluemlein); Septem sapientum sent. (Ruf. I 200); de aliis scriptoribus Claudianumne tempore praecesserint parum exploratum habeo; de quibus cf. supra p. LXXX; adde Focam (Rapt. II 147), Reposianum (Rapt. III 151, 332). Sed etiam eos prosaicorum libros qui carmina sermonibus inserta praebebant, nescio num usurpaverit Claudianus; dico Senecam maiorem (vide ad Ruf. II 245, 441, Gild. 91), Petronium (ad Ruf. I 146, II 206, 327, Eutr. I 4, 226, 344, 437, fesc. 1, 24; IV cons. 228, Theod. 312, VI cons. praef. 1 et 6, VI cons. 270, Poll. 343, c. min. 14; 25, 107; Rapt. II praef. 15), Columellam (Ruf. II 101, Theod. praef. 19, Stil. III 10, c. min. 46, 14; 53, 34; Rapt. I 142), Martianum Capellam (Ruf. II 41; fesc. 4, 3; Stil. III praef. 4, VI cons. 636, c. min. 25, 31; 25, 96; 53, 60; Rapt. II 325; et cf. quae attuli p. CCXI sq.). Iucundissima denique observatio fuit de pessumdato Statii carmine cui inscribebatur De bello Germanico; cf. adnotata ad III cons. 2 et IV cons. 155; credo enim atque huic sententiae me tradidi eamque sustinerem etiam nullum de illo diem tulisset testimonium, credo inquam librum ipsum De bello Germanico in exemplum potissimum sibi assumpsisse Claudianum cum De bello Gothico librum componendum sibi iniungeret; nec enim vulgare hoc propositum fuit, belli recentis prosperum eventum per monobibli ambitum et modulis panegyrici concelebrare; et auctoritatem Statii vix minus penes Claudianum valuisse quam ipsam Vergilii in propatulo est. Quae si probabiliter autumavi, titulus ipse De bello Pollentino spuriae originis etiam hac via coargui possit; certe alterum illum qui est De bello Gothico analogia tutatur Statiani De bello Germanico; cf. supra p. CVIII.

Superest ut scriptores prosaicos paucos subaddam, quorum lectionis apud Claudianum vel hic vel illic vestigia reperire mihi videbar; inter quos principalem locum habet Seneca philosophus (cf. not. ad Ruf. I 196, IV cons. 241, 269, 279, 290 sqq., Theod. I, 6, Stil. II 12, 15, 335, III 113, Poll. 586, Rapt. I 145, II 243, III 28); sequitur Valerius Maximus (Gild. 131, Stil. I 375, Poll. 140); quibus haud scio an addere liceat Plinium maiorem (Theod. 304, VI cons. 51, 115, Poll. 54, c. min. 20; 27, 101; 49, 23), Suetonium (IV cons. 102, VI cons. 390), Scriptores hist. Augustae (Stil. I 122, Poll. 113); magis etiam dubito de Cicerone (Gild. 397, Eutr. I 57, Nupt. 78, IV cons. 9, Stil. I 5, II 116, VI cons. 410, c. min. 31, 21; Rapt. II 206) et Apuleio (IV cons. 245, Poll. 449); ex Quintiliano denique repeti saltem potuit locus ille in spurio carmine c. min. append. 5, 29. Ceterum hoc monitum volo lectorem, etiam tales me similitudines interdum sub margine Claudiani consulto exhibuisse, ex quibus de imitatione concludere nihil licebat; est enim hoc quoque quadam tenus officium editoris ad scriptoris sermonis proprietates illustrandas, ut, quas ille dictiones non primus coeperit usurpare, certis documentis indicetur quamvis fortuito arreptis; itaque quod ad Gild. 308 *ceu praesens numenque* — unum enim pro multis pono — in comparisonem vocavi Quintiliani IV prooem. 5 *numen praesentius*, nimirum non ex ipsius Quintiliani memoria sua verba conformasse Claudianum contendo, sed fuisse iam ante Claudianum qui talem in modum verba sererent.

Collectaneorum autem meorum legiones (nisi censor superciliosus gloriosius id praedicatum increpet) supplementis variis explere licebat, quae quidem debebam, ne Barthii Heinsiique animadversiones commemorem, his maxime libellorum auctoribus qui sunt: St. Gramlewicz „quaest. Claudianae“ Vratisl. 1877 (cf. Jeepii ed. II praef. p. 77 sqq.); Max Kulla „quaest. Statianae“ Vratisl. 1881; R. Amann „de Corippo priorum poetarum Lat. imitatore“ Oldenburg 1885 et 1888; F. Trump „observ. ad genus dicendi Claud.“ eqs. Halis 1887; M. Hertz „Analecta ad carm. Horatianorum historiam V“, Vratisl. 1882; Eugenius Geisler „de Apollinaris Sidonii studiis“ Vratisl. 1885 (idem in Apollinaris editione Luetihanni p. 351 sqq.; cf. Jeepii II praef. p. 57 sqq.; R. Bitschowsky, „de Apoll. Sidonii studiis Statianis“ Vindob. 1881); Barwinski „quaest. ad Dracontium . . . pertinentes“ Gotting. 1887; C. Hosius „apparatus criticus ad Iuvenalem“ 1888 p. 60. Stoeckeri autem dispu-

omnes quotquot noverim, sed ea qua par est electione adhibita¹⁾; nisi quod erunt fortasse qui etiam maiori parsimoniae hac in re parendum fuisse censeant suscenseantque plenitudini adnotationis²⁾. Denique orationem curiosius interpunctam et per cola disternatam proponere meum esse putavi, quin etiam maioribus intervallis diligenter distinxerim sermonem, nec in irritum cecidisse spero quae hac in re novata sunt. Sic itaque tardo gradu mihi prodeat Claudianus, nondum emendatissimus, si quid video, nec omnimodo sibi redditus, at potiorum emendationi apparatus.

Superest iucundissimus exitus quo gratiarum actionis officio postremo obtemperem. Nec enim Mommseni imprimis et Buecheleri, virorum clarissimorum peritissimorum, me destituerunt consilia; qui carmina Claudiani postquam typis mandavi perlegebant uterque, placita sua et monita in margine saepe utilissima in usum meum candide adiciebant; de quibus quatenus res tulit relatum est in adnotatis. Quin etiam Mommsenus operi instruendo inde ab initio consilio suo semper egregio adfuit auxilioque strenuo et incitato ad librorum scriptorum notitias parandas indefessus intercessit.

tatio quid praestet supra commemoravi; adirique etiam velim quae ipse exposui hisce locis: „Zwei politische Satiren des alten Rom“ p. 52 sqq., 65 sqq., 112 sqq. et De moribus Christianis“ eqs. p. V et XV sqq.

Et multa esse oportere quae me suffugerent, non tam animi caecus sum ut umquam negaverim vel addubitaverim cognovique vel ex libellis Barwinskii atque Stoeckeri quibus ex parte tantum uti licuit; neque ea consolatione abutar qua dicitant toto plus esse dimidium. Existant igitur qui pluribus etiam similibus accumulatis muniant mihi tradita verba Claudiani, exoptatosque atque speratos sese esse persciant. Et ego enim similia haec fere addere volebam: ad paneg. Prob. 1 cf. Dracont. X 495 *roseis sol mundum amplexus habenis*; ibid. 3 cf. Dracont. X 569 *meliore coma*; ibid. 12 cf. Alc. Avitus c. V 445; ibid. 55 sq. cf. Sili Ital. IV 527 *Non mihi . . . profferre queam quot eqs.*; ibid. 100 cf. Nemesiani ecl. 4, 14 *rapidis fugacior Euris* et Sili Ital. III 292 *velocior Euris*; ad Ruf. I 185 cf. Iuvenal. 11, 203; ad Ruf. II 404 cf. Sili Ital. II 125 *transverberat ictu*; ad Gild. 242 cf. Sili IV 42 *Romamque sub ictu*; ad Gild. 326 cf. Sil. III 28 *castumque cubile*; ad Theod. 214 sq. cf. Taciti Agric. 9 *integritatem et abstinentiam in tanto viro referre iniuria virtutum fuerit*; ad c. min. app. 20, 1 (quod est Merobaudis) cf. carmen De evangelio Hilario adscriptum (Pitrae spic. Sol. p. 167) *Salve vera dei proles*. Sed ecce ipsae chartae angustiae recalcitabant invidentque labori, et hercle equidem tam prolixè praefatus concitatus iam ad valedicendum lectoribus propero. Nisi quod unum etiam ioci causa apponam. Carm. min. 12 incipit *Fontibus in liquidis*; item manifesta imitatione epigramma Iuliani in anthol. lat. Ries. 527. Ecce vero initio hoc deceptus Jeepius in Mus. Rhen. t. 28 p. 292 contendit ipsum Claudiani carmen sub nomine Iuliani extare in anthologiae latinae Vossiano Q. 86. Et ex hoc errore tum ille profectus tractavit „die älteste Textesrecension des Claudian“.

1) Utilitii criticae curae extant in Sylloge epistol. a v. illustr. scriptarum, ed. Burmann, III p. 735 (de paneg. Prob. 201 sq.), Alberti Rubeni ibid. II p. 750 sqq. et 756, Gevartii II p. 766 (de Theod. 279), etiam N. Heinsii ibidem II p. 140. Gronoviana dispersa leguntur in Observationum libris quattuor (ed. Frotscher 1831) et Diatribe Stadiana (ed. Handius 1812). Schraderi ad Claudianum coniecturae ne usui doctorum deessent provisum est a M. Hauptio in Hermae t. V p. 326. Huius saeculi homines qui quidem aliquid profecerunt in emendatione poetae, suo quemque loco nominavi nec denuo omnes hic enumerare in animo est; sunt vero inter illos etiam hi: Th. Hertel „de nonnullis Cl. locis“ Torgau 1848; Th. G. Paul „quaest. Claud.“ editae Glogaviae 1857, continuatae Berol. 1866; Maximilianus Bonnet in revue de phil. II p. 176; Ferd. Baehrens „Quaest. Claud.“ Monaster. 1885; Aem. Baehrens in Fleckeiseni annalium t. 105 p. 501 sq., 634 sqq.; Barco in Rivista di filol. class. IX p. 560 sqq.; Julius Koch in Philologo anni 1891 p. 567 sq. et 736 sq. Aponum separatim edidit, perpetuis notis instruxit C. F. A. Stinner in plagulis gratulatoriis ed. Vratislaviae 1838 nec quidquam tamen ex eo in lucrum vertere licebat. Hic denique etiam Caroli Weymanni v. d. rarae humanitatis ac sedulitatis mentionem ea qua par est observantia inicio, qui editionis Bipontinae exemplar quod ex hereditate C. Bursiani ipse redemerat, mihi utendum commisit, impletum illud quidem farragine adnotationum quas duae fere huius saeculi ineuntis manus intulerunt (nonnullas etiam Bursianus addidit); quo cognito thesauro quanto me gaudio abreptum putabis? Fateor tamen in sterili doctrina pleraque versari mihi visa esse; nec interfuerunt nisi rariusculi velut lapides in harena in quibus recto talo stare licebat. Inde desumpsi paucissima illa conamina Schottmuelleri.

2) Uberior et affluentior debito fuisse mihi videor in adportandis Heinsii inventis, in quo nimiae clarissimi nominis religioni indulsi; multa eiusmodi ex schedis eius edidit Clercq van Jever inter codicum lectiones interspersa. Semper scilicet decimari debent coniectaneorum cohortes quas illius aevi ingenia pepererunt. Idem num forte de meis quoque temptaminibus valere debeat non diiudico.

Post hos summos viros prae ceteris nominandus Julius Koch qui mihi per hos duos annos, dum sub prelo poeta laborat, assiduus adiutor ac deliberator diligentia officiosa iudicioque felici praesto fuit; quo ubi me duci sinebam rarius quidem significabam lectoribus. Denique plagularum quales typographus tradebat magnam partem non sine merito inspexit Rudolphus Ballheimer amicus Hamburgensis, aliam Ludovicus Schneider bonae spei iuvenis, errataque maxime officinae sedulo aucupati sunt. Quibus equidem omnibus nec minus iis doctis viris, quotquot sunt, qui aut codicum veterum collationibus aut aliis donis opem mihi saepe acceptissimam subministrarunt, gratias maximas et ago et publice actas renuntio.

Marpurgi mense Ianuario anni MDCCCLXXXI.

Theodorus Birt.

IX. COROLLARIUM COLLECTANEA GRAMMATICA METRICA CONTINENS.

I. DE ORTHOGRAPHIA.

Primus quia vetustissimus est excutiat Veronensis *R*, qui ad minora tantum carmina attinet. Id autem peculiare habet haec membrana, quod varia vitia pronuntiationis, qualis infimae fuit aetatis, scripturam eius infecerunt ita ut ex dictato quod vocant rem suam egisse librarius videri debeat. Nobis ergo inter vitiatam orthoepiam et orthographiam discernendum erit.

Et ad illam haec pertinent. Neque enim inter *c* et *g* distinguitur, ut pro sacris semper *sagra* scribatur (31, 30; 27, 89, alibi), item *lagrimis* 22, 2, *mugrone* 53, 101, *trinagria* 17, 43, *liguit* 53, 107; 47, 2, *vulganus* 53, 86, *galliga* 18, 20, *iusculo* 22, 22, *cincula* 22, 51 neque ideo *negant* pro *necant* 22, 25 variam valeat lectionem; simile est *frudices* 22, 39, *taedri* (pro *tactri*) c. m. app. 2, 43, *strepidum* 18, 14 legiturque etiam *dublex* 53, 81 (sed *duplices* 17, 17). Magis genuinum fortasse quod in fine media cernitur vocis *inquid* 53, 98; indidem vero *quod* pro *quot* bis exaratum est 53, 57 et 64, convenitque quod *haud*, non *haut* scriptum est 17, 31. Porro iubarum loco *iuvae* extant 53, 79, *favola* app. 2, 61 contrarioque modo *brebibus* 22, 35, *libor* 22, 32, *faborem* 22, 2; sequitur ut *dicabit* 17, 42 aurium errori debeatur (cf. p. XCII) itemque *acervis* pro *acerbis* 53, 19. Accidit autem ut etiam *vica* inveniamus 9, 12, ubi *fixa* verum est.

Et haec quidem de consonantium immutatione. Ceterum *fragrantis* pro *fragrantis* habes 27, 80, in quod proni fuerunt etiam antiquiores; *n* vero spurium inrepsit in nomine quod est *Mimans* 53, 85, quin etiam bis in *anchilles* 22, 13 et 46, 2; quod vero *formunsa* scripserat 11, 3, *n* delevit m. 1.

Sed etiam in vocalibus anorthoepia verum obscurabat; praecipue *o* scribitur pro *u* genuino, rarius versa vice *u* pro *o*; talia sunt *iono* 31, 33, *volocrem* 46, 10 et passim, *truncavit* 53, 70, *famolis* et *fororem* et *ioveni* 22, 17; 22; 30, *proinis* 40, 15, *robuconis* 19, 1, *compotat* 20, 11, *potat* 13, 4, *versicolas* 13, 2, denique *telore* pro *tulere* 31, 10; *console* vero 41, 13 antiquissimae latinitali affine est. E contrario c. 48 agit de turpidine, *cognuscat* legitur 53, 17, *ignuscat* 23, 19, *ducuere* 53, 121, *rubustum* 20, 20, *nubiliore* 22, 31, *honus* 27, 18, *iuve* 23, 2, *formunsa* 11, 3; itaque nihil est nisi soni confusio, quod *puro* pro *Poro* invenimus 22, 19 et *conditur* pro *conditor* 22, 20 et iure quodam *orbis* cum *urbe* semper confunditur (53, 49; 27, 90; app. 2, 118), *nomina* cum *numinibus* 31, 26; 17, 28; 47, 2; app. 2, 45, *orsa* cum *ursa* 40, 16, *locus* cum *luco* 27, 1¹⁾, *muta* cum *nota* 9, 34; quin etiam accusativum in *-us* formavit scriba; nam *secundus* et *meus* scribens intellegebat *secundos* et *meos* 31, 57 et 50, 10; sed etiam *animosos horror* nominativum esse voluit 17, 13. Quo fit ut de Graecis nominibus in *-os*, quid Claudiano placuerit, ex Veronensi non discatur; habet enim hic codex et *aeolos* 22, 35 et *arctus* 53, 11. Quod vero etiam *eorum* cernitur pro *Eurum* 27, 2, id scripturarum antiquarum memoriam excitat.

Simile est in vocalibus *e* et *i*; sicut *milis* nominativus in Plauti codicibus, ita *cladis* in Veronensi extat 27, 108, *prolis* 27, 24; indidem fluxit *concide* 22, 11, *signis* 27, 37, *disponderat* et *dispicis* 31, 53 et 40, 11, *requiesce* 12, 1, quin etiam *laceris* pro *laceres* 50, 2 et 10; amabat nimirum sibilus iotam antecedentem; extat tamen etiam *stillantis* pro *stellantis* 31, 21 (cf. 27, 11) et *pinnæ* pro *pennis* 27, 21; 9, 39. Alibi iota expulsum per *e*; reperimus enim *vigelet* 21, 4, *tegridre* 27, 83, *dedicit* 53, 108, *tetegere* 22, 9, *contegit* 22, 49, *elēgit* 27, 42, *collēgit* 17, 17, *flamineae* pro *Flaminiae* 40, 8; denique utrumque vitium in *flex* 27, 101.

1) Ubi de lectione Jeepius non recte rettulit.

Diphthongi *ae* et *oe* plerumque fere obtinuerunt, neque solum *coetu* legis 53, 2, sed etiam *foetibus* 53, 124 (cf. 27, 23), sed adeo prorsus falso illatae sunt in *praecor* (53, 31 et saepius) *praecibus* (22, 50), *praemit* (27, 61), *praetiosa* (27, 43), *calliopaea* 31, 20, *maeroe* 40, 15, *plaeagram* 53, 4, *aequi* pro *equi* in c. 48, *insultaet* 22, 22, *certaerae* 31, 3; item *coeperat* pro *ceperat* 22, 15, *poenitus* 41, 11. Memorabilius fortasse quod *coata* scriba pinxit 23, 9 volens *cauta*. Contra *e* pro *oe* nusquam scriptum vidi, pro *ae* vero in his: *letheo* 53, 46 (sed *laetalem* 22, 48), *sabeum* 27, 43, *pangea* 53, 67, *aegeus* 53, 117, *pene* 53, 88, *furate* 31, 9. Praeterea neque *e* in *genetrix* obscuratum est 53, 13; 17, 10, neque *i* in *aetherius* 53, 61. Accusativus vero in *-is* cadens locis his exhibetur: *hostis* 53, 102, *insignis* 22, 53, *natalis* 27, 51, *solis* 20, 13, *fontis* 45, 1. Item *y* plerumque suo loco duravit (*syrtis* 31, 55, *tethys* 27, 16, *odrysios* 53, 76), transpositum est in *bybae* (pro *libycae* 31, 56) et *tytion* 53, 25; semel loco eius *u* comparat (*profurio* 53, 115), nonnumquam *i*: *pigne* 31, 13, *gortinia* 9, 36, *chlamides* 17, 15 (sed *clamydes* 46, 8).

Sed iis quae modo tractavi ab orthoepia ad orthographica iam processisse videor. Quodsi consonantium curamus scriptionem, *urguet* et *urguere* praebet 51, 8 et 53, 20, numquam *urgere*. Simile est quod dissimulationi consonantium summopere favit librarius qui sibi concederet non solum *quidquid* 6, 4; 14, 2 et *transnare*, non *tranare* 50, 7, sed etiam *inrorat* 53, 71, *inrita* app. 2, 42, *inruat* 50, 5, *conlatis* 9, 27, *inlustrat* 17, 39, *adfaris* 32, 6, *adfirmat* 9, 5, *adportans* 31, 16, *adfruit* 17, 33, *adruet* 31, 58, praeterea *inpone* 49, 11, *inprobus* 53, 116, *inpendere* 9, 31, *conplectitur* 32, 13, *inbellem* app. 2, 96 nec non et *inmerito* 17, 31, *immortale* 27, 64, *immensa* app. 2, 105 (simul tamen *immanem* ibid. 75 et 27, 90), quin etiam *adcelerat* 17, 6 et *subpeditat* 27, 102; porro iuxta leguntur *adsuetus* 27, 14; app. 2, 83, *adsiduo* 27, 34 et *aspectu* 53, 93; 20, 10, *aspice* 17, 1; 18, 1, *assimulat* 9, 6. Nunquam autem *n* observatur in formis quae sequuntur: *quoscumque* 53, 14 (cf. 27, 104. 50, 7. 6, 1) et *numquam* 22, 9 (cf. 22, 35. 50, 10), cum reliqui codices plerique semper fere *quicumque* et *nunquam* praebere soleant. Geminatorem consonantium neque in his curavit quae sunt *expectent* 31, 35, *exilit* 53, 117, *exul* 22, 25, neque vero in aliis velut *flamas* 27, 63 (cf. 27, 94. 17, 47), *gutura* app. 2, 57, *palescunt* 53, 9 (cf. 23, 17), *telus* 53, 55 (cf. 27, 73), *reliquias* 27, 95, *solemni* 31, 37, *emolit* 22, 27, *attolit* 27, 19 (cum recte habeat *sollertia* 17, 23), *interita* 53, 56, *autunum* pro *autumno* 20, 12; rectius contra scriptum est *milibus* 27, 79, *conixus* 53, 67, *conectit* 53, 81; 31, 10; sed est etiam ubi contra legem duplicatum sit velut *littora* 53, 64, *vatte* 22, 53, *consummit* 27, 60, *tyrranni* app. 2, 85 et 117, indidemque etiam illa scriptio *sagittas ferrae* 9, 48 originem duxit. Correctius vero *littera* 31, 43 et 40, 21.

Litteras *c* et *t* ter confudit scribens *coeuncia* 53, 51, *sollercia* 9, 32, *amiticium* 19, 6; accurate contra *dicione* 27, 88; 18, 16.

Denique spiritum *h* evitavit quidem in *arcanum* et *toro* 31, 52 (*turo* 48, 8), *erilem* 27, 93, detraxit eundem in *astilibus* 9, 24, *amis* 49, 13, *alys* 48, 6, *onus* pro *honus* 17, 42; posuit contra spiritum atque retinuit in *harundo* 9, 39 (cf. 49, 21), *harenis* 49, 4, *sepulchris* 53, 59 (et semper ita), abundantius autem legitur etiam *honeri* 17, 14, *multishonora* 18, 18, *hemoniam* 53, 64, *aethna* 17, 4 et 33, *athlantis* 53, 23, *chirreaq* 53, 35 (cf. app. 2, 16), *chonchae* 45, 2, denique etiam *anchelat* 3, 1. Graecum autem *ph* cum non sperneret scriba, nihilominus et *flaegraea* admisit 31, 27 et *frigio* 17, 38.

Inter ceteros orthographiam exquisitiorem ostendunt *E* (*Em*, *A*²) *C*.

Et *E* quidem in nominum flectione quartae classis accusativos ostendit *domus* (Eutr. II 577), *fastus* (IV cons. 155), *laurus* (Stil. III 59. VI cons. 120), tertiae classis accusativos in *is* praeamat sicut *R* restituitque corrigendo *tris* (b. Poll. 143), *pinguis* Ruf. II 487; II 400 *oris*, Theod. 177 *novalis*, Stil. I 270 *partis*, II 89 *viridis*, 230 *talis*, III 162 *sublimis*, 226 *imbris*, 276 *sirtis*, 277 *sterilis*, 312 *segnis*, Poll. 61 *fatalis*, 421 *omnis*; sed idem tamen restituit VI cons. 148 *ingentes*, 174 *sodales*, Poll. 546 *omnes*. Plerumque *i* adiecit tantum scriba, non delens *e* quod est in *A*; hac lege ex *E* accedunt *omnis* Eutr. I 37; 79; II 516; 583; IV c. 274; Stil. I 384; Eutr. I 454 *novalis*, II 111 *pinguis*, 133 *similis*, 275 *urbis*, 276 *facilis*, 574 *hostis*, Nupt. pr. 7 *fontis*, Nupt. 19 *crinis* (at ibid. 123 *crines* ex *crinis* strenue correxit *E*), 258 *ignis*, 301 *uallis*, 339 *similis*, III cons. 50 *glandis*, 66 *urbis*, 163 *nubis*, 173 *partis*, IV cons. 50 *gentis*, Theod. 254 *partis*, Stil. I 67 *facilis*, VI cons. 525 *uestis*.

Ceterum in vocalium scriptione diphthongum *oe* servavit (*phoebiq* III cons. 9) et *y* velut *tyle* (IV cons. 32, Stil. III 156, b. Poll. 204; alias habet *thilen*) et *e* purum in *fecundus*, *genetrix* (*gemescunt* Eutr. I 178); contra *pinnae* sicut *R* pro *pennis* ponere solet (Ruf. II 462. Eutr. II 312. Nupt. 98. 204. Stil. III 203), recte vero sicut *R* *aetherium* (III cons. 175. IV cons. 229). Servavit etiam *suboles* (Nupt. 253; reliqui *suboles* fere constanter) quodque maioris pretii *saluit* III cons. praef. 3; contra *stipuer* pro *stupuer* refecit Stil. I 54 (et 147). Recte scribit *tingui*, sed etiam *urguetur* Ruf. II 100 sicut *R*, contra *urgerent* Eutr. II 213, *urgemur* Ruf. II 212.

In consonantibus scribendis ipsam litteram *W* admisit hic scriba in *Wandalicis*, quod tamen recipere nolui, raro *b* emollivit ut efficeret *luauerit* Ruf. II 406, *rauidos* Ruf. II 410. Ceterum amat formas praecipue non assimilatas neque solum *quidquid* sicut *R* ubique fere ostendit (Nupt. 12, 219, 220, alias), verum etiam *adloquitur* et *adloquus*, *adcurrit* (b. Poll. 414, contra *acceleravit* ibid. 589), *adclinis* IV cons. 139, *adlebat* (Nupt. 124), *adsibilat* Nupt. 68, *adspirare* fesc. 4, 16, *adsiduus* Eutr. II 410,

porro *inlecebris* Ruf. I 164, *inlicitus* Stil. II 42, *inrigat* Nupt. 102, *inlustret* Theod. 284 etiam in his leges easdem fere observans atque *R*; contra sequenti nasali adsimilat: *ammiscent* Eutr. I 431, *summissus* III cons. 122, IV cons. 85, *summersae* IV cons. 628, Theod. 281. Ceterum *optulit* legitur VI cons. 531.

Auxiliare *p* admittere non solet in his: *contentas redempti pertentas emtus tentavit* (b. Poll. 607. 618. Eutr. I 272, II 352. Nupt. praef. 18, Stil. I 149, b. Poll. 465), scripsit tamen *contemptum* b. Poll. 178.

Nasalem aliter atque *R* extrivit in *tranavit* (Eutr. I 447, Nupt. 256, III cons. 45), semel vero *formōsus* scripsit, sed virgulam rursus delevit Nupt. 324, sicut e. g. etiam apud Alcimum Avitum *formonsus* traditur carm. I 58; cf. *R*.

Doctam orthographiam magis etiam illud *virecta* prodit fesc. 2, 31; neque minus docte consonantes duplicavit in his: *anhellat*, *anhellam* (ita semper; cf. Ribbeckii proleg. Verg. p. 429), *querellis* (VI cons. 360. 429. b. Poll. 270), *reliquias* (VI cons. 157, aliter *R*), simplicem contra recte exhibet in *conubia*, *conexa* (IV cons. 285, saepius), *bucina*, *belua*, *litus*, *nequiquam* (non *nequicquam*, Eutr. II 358. Ruf. I 49), *scine* Ruf. I 45 (cc in *q*); sed etiam *molosi* pro *Molossis* scribi iubet (Poll. 135), semper *Rufinus* cum reliqui plerumque *Ruffinus*; magis alienum autem *flamae* (IV cons. 69 et saepius), quod etiam *R* praetulit. Denique non *exangues*, sed *exsanges* Eutr. I 272.

In aspiratione leges has sibi imposuit, ut pure semper *umeri* daret et *erile* et *umida* (VI cons. 194) et *Histri* (b. Poll. 81. 170. 569. 603) solusque *pyton* pro *phytone* IV cons. 537; *aenam* b. Poll. praef. 7, *ahena* Stil. II 447, sed ut *h* deleret; *concas* III cons. 210, *pulcras* VI cons. 624, semper quidem *tropaea*, non *trophaea* (Stil. I 81. 247. III 205) cum reliqui codices ubique unanimi *troph(a)e* offerant, semper contra *Bosphorus* (cf. Eutr. II 340) et *thybris* (VI cons. 641).

Ubi ante *i* inter *t* et *c* dubitabatur, solet praeferre *t* saepe rectissime, nonnumquam falso: restituit ergo *otia* (Ruf. II praef. 13 et saepius), *negotia*, *pretium*, *pretiose*, *mollities*, *servitium* alia, sed etiam *sotium* (Eutr. II 481, saepius), *delitias* (Stil. III 317), *ditio* (b. Poll. 581), *conditio* (Eutr. I 31); recte contra *condicio* IV cons. 220.

Iam vero rationem orthographicam quam *RE* sequuntur, in multis unice veram et ipsius Claudiani esse patet. Quaeritur num etiam dissimilationem consonantium velut *inlustret* et *subpeditat*, quae in illis membranis latissime patuit, ipse poeta exercuerit. Neque enim ignotum est talia a nimis doctis librariis saepe contra ingenium scriptorum et vividi sermonis inculcari. Quoniam vero eadem orthographia regnat fere in codicibus Vergilianis iis qui propemodum vivente Claudiano exarati sunt, subtrahere eam Vergili imitatori non ausus sum. Subveniuntque alia; velut corruptela *aduectum* Eutr. I 355 fidem facit scriptioni *adsuetum*; *inuitat* II 236 scriptioni *inritat*; quin etiam v. l. *ad tristis* (vel -es) Nupt. 179 ex *adtritis* explicatur; quamquam etiam temerarie sic scriptum fuisse in Ω vel x ex illo *Inlicitas* Eutr. II praef. 9 concluditur, si quidem *Ille citas* dederat poeta ipse. Denique ne a Raptu quidem olim alienam fuisse dissimilationem lectio antiquissima una *adflataque* testatur quam praestitit codex Santenianus ille saeculi IX repetens versum I 1 (cf. supra p. LXXXI). Haec vero et similia non admisi nisi ubi testimonia idonea invitabant. Neque ut talia velut *improbus* admitterem a me impetravi; nedum illud *subpeditat*. Item accusativos in -is cadentes plurimos, quorum praeter *E* et *R* etiam in reliquis libris vestigia comparent, in contextu repraesentare reveritus sum, cum id curarem, ne formarum ambiguitate sensus ipse obscuraretur. Inter reliquos autem testes *C* is est qui ad merita librorum *ER* maxime aspirare videri possit.

Bruxellensis *C* in flexione nominum neque *fastus* neque *laurus* offert, rarius accusativum in *is* velut *inmanis* Ruf. II 80, *turpis* II 325. Diphthongus *ae* satis rara: *terre celiq* Eutr. I 9; *penituit*; *saecula* passim. Raro *oe* servatum: *proelia* Eutr. I 262; item *poenis* I 179. Saepe *ae* falso aut pro *oe* aut pro *e*: *menibus* Eutr. I 2, *cepit* I 44, *phēbus* I 327, II 46, *fēdera* I 381, al.; *fēmīna*, I 72, *fēcundum* I 49, *paenuria* Ruf. II 273, *paenē* Poll. 92; simplex *e* substitutum velut *ceca* Eutr. II 429; *oe* adulterinum in *loctum* Ruf. I 88. 234. 317. II 19. Recte *aetherii* contra deteriorum consuetudinem Ruf. II 145; *diis*, non *deis* Poll. 53. Vocalis Graeca haud rara: *thybrim* Eutr. I 447, *tybris* I 436, *cybele* Gild. 120, *pyri* Gild. 125, *stygiis* Ruf. I 62, *odrysiis* I 175, *syphacem* Gild. 91; eadem alibi prave inrepsit: *tyresias*, *pyratice*, *sydere* Eutr. I praef. 35; II 197; 330; 424; *hysuta* Ruf. I 352, *hystri* Poll. 81; sollempi confusione *Lybia* Eutr. I 408; et *clipeus* et *chypeus* I 412; 601; II 160. Saepissime denique vicit iota: *babilona*, *bizantius*, *olimpi*, *thiestes*, *thirsis*, *midoniis*, *assiriis* (I 340).

Consonantes plerumque assimilatae; fere semper *quicquid*; *iccirco* Gild. 78; item nimirum *aspicis*, *immensa* (Ruf. II 68). De *summisit* I 42, *summersa* Gild. 42, *summissius* Gild. 248 convenit inter *C* et *E*. Sed etiam talia extant: *adridens* Eutr. I 304; Gild. 156; *adspicit* Eutr. I 486; *adsit* Ruf. II 338; *adclinis* Poll. 487; *adportet* Gild. 263; Poll. 456; *adpetit* Ruf. II 402; *inlaudata* Ruf. II 226; *inrevocandus* Poll. 123; quin etiam *subfixa* Eutr. I 201, *subcumbere* Ruf. II 153; *obprobria* Poll. 522. Contra *opticit* Gild. 128. — *transnare*, non *tranare* Poll. 489. — In vocibus qualis est *emptor* numquam fere *p* omissum; sed habet etiam *dampnat* (Eutr. II 135 et 594, saepius *damnare*), *contempno* (II 339), *tempnis*

Poll. 511, *solemnis*; contrarium vitium in talibus: *alunnae* (I 107; 385), *autunni* (Ruf. I 364); quin etiam in his quae sunt *menbra* (I 128 et frequenter), *succumbent* (I 507) *utrumque* (Ruf. I 196), *plerumque* (Ruf. II 69), *nanque* (Poll. 431), libris inferioris saeculi praeivit *C*; idem *quodcumque* Poll. 205.

Consonantium pravam geminationem vitavit in *Africa* (ubi *Affrica* sequiores), *milia*, *bucina*, *comubia*, *litus*, *nequiquam* (Ruf. I 49), *suci* (optime Ruf. I 150); nisi quod modo *oceanus*, modo *occeanus*; etiam *reputit* Poll. 149; *bachatus* 146; *s* post *x* retinuit in *exsecti* (Eutr. I 468), *exsangues* (I 301; II 165; Ruf. II 130); ceterum neglexit (*extat* Eutr. I 56; cf. I 433; 385; 169; II praef. 10; II 324; 22; 597; Poll. 77sq. 516). *Scotto* optime tradit Poll. 417, atque omnino summa merita huius membranae in nom. propriis expendescunt. Inconstantia in aspiratione: *lacrimas* fere semper, item *cocleis* (Eutr. I 356), *coturni* (I 299), *arpyas* Poll. 22; contra et *harenas* (I 32) et *herus* (I 33), quin etiam *hostia* (I 404), *haristas* (Ruf. II 44), *hisdem* (Eutr. I 412), *hemilios* (I 439), *heheu* (Ruf. II 49); *heridanus*, *herymante*; non modo *sepulchro* (I 458, II 232), *pulchre* (I 300), sed etiam *archana* (II 25 al.), *simulachra* (Ruf. I 127; II 359), *chartaginis*; denique vilissima illa quae sunt *nichil* et *nichi* (Eutr. I 181; II 94; Ruf. I 342).

Inter ceteros libros *V* adprime respiciendus. Eius scriba suo tempori ita obtemperavit, ut etiam maiori Claudianum linguae deformationi traderet. Expiscari tamen satis multa possunt ex vitiorum Oceano, quae genuinam scripturam repraesentare videantur.

In diphthongis: regnat *e*: ita *phebe*, *pheton*, *celi*, *terre*, *preclare*, *come*, *turme* similiaque sescentiens; item *PiNB*; iam igitur inter *male* et *malae* discrimen nullum; atque memoro me fornam adverbii sic ut traditur nonnumquam retinuisse, ubi correcturae idoneam causam non inveniebam: sic Eutr. II 2 certe, Nupt. 47 et fesc. 2, 38 *placide*; *certae* et *placidae* editiones priores. E contrario etiam perperam hamatum *e*: *cepit*, *penas*, *menibus*, *leto* pro *leto*, qualia tritissima. Contra Graeca vocalis nonnumquam permansit: ita *halys* Ruf. II 32; *chalyps* II 357, *rhadamanthys* II 480 quod in textum assumpsi, *syfacem*, *frygio* (Gild. 119), *pythagoras* Theod. 91, *ydris* Ruf. I 90, *pyrrhe* Gild. 125, *libye* Ruf. II 41, Theod. 24; plerumque tamen *olimpi*, *phiton*, *babilona*, *liram*. Alibi *y* etiam falsum in locum deerravit: ita *Lybie* (Eutr. I 32; 408), *cynifias* (Gild. 9; cf. *IIA*), *chrysippe* (Theod. 89); denique ipsum pro *i*: *Cilyx* Ruf. II 33, *Cynna* I 255, *tytanum* II 524, *tygride* I 89, *tybie* fesc. 4, 30. — Ceterum *atherei* Stil. II 26; *genitrix* ubique (item *CPIIB*).

Accusativi in *is* exeuntes satis rari: *defensoris* (?) Ruf. I 80, *celeris* I 341, *terribilis* Theod. 81 (item *E*), *feralis* Gild. 124, *fidelis* Stil. II 55; *VP* una scribunt *viridis* Stil. II 89, *pinguis* 464. Denique *iucundus*, non *iocundus*.

Consonantes: *b* cum *v* confusum: *beios* Gild. 107, *labas* Gild. 119 (hinc *sudabit* ibid. 94?); cf. *P*; *VP* *viua* Stil. I 254. Semper *urgere* sine *u*. Ubique fere *loquutus* (Ruf. II 251; Eutr. I 3; Theod. 37), item *sequutus* (Ruf. II 120), tamen *secuntur* (Eutr. I 254). — *fraglante* Ruf. II 190; item *R* supra; cf. Gild. 148, ubi *flaglantis* in *P*. — Nasalis duravit in *coniunx* Ruf. I 230; quod vero etiam Gild. 158 *atlans VP*, reieci; alibi enim *atlans* iidem; item *elefans* offert *P* Stil. III 350. — *De Karthagine* cf. index.

Dissimilationis multa exempla (haud raro concinit *P*): *inlicitum* Ruf. II 320, item Stil. II 85, *incebris VP* Stil. II 137, *inlaudata* Ruf. II 226, *inlustris* Stil. II 256, *inlustrat* Eutr. II 258, *conlidunt* Theod. 82, *inradias* Theod. 85, *inrupit* Gild. 139, Eutr. II 276, *adclinis* c. m. 25, 4, *inmanius* Ruf. I 89; 251, *inmunis* Stil. II 201, *innota* Theod. 5, *inmittere* Gild. 141, *inmensis* Ruf. II pr. 13, cf. II 68; 376, sim.; item *inpeni* Eutr. I 451, *inplorantibus* I 378, *inponit* Theod. 13; 66, *inportuna* Stil. II 109 (*implet* Ruf. II 179; *impaccata* Ruf. I 71); quin etiam triumphante barbarie *senper* (Eutr. I 480), *menbra* passim, *ambusto* Ruf. I 120, *procumbis* I 334. Porro extat quidem *adsimulat* Ruf. II 81, *adstrictos* Ruf. II 214 (in voce interpolata), *adscribis* Stil. II 81; plerumque vero ante *s* deleta dentalis: *assis* Stil. III 212 una cum *PiNB*, *assiduo* Gild. 220, *aspirate* fesc. 4, 16, *astitit* Nupt. 251, *assuetum* Ruf. II 34, *aspetit* Theod. 132. Semper *quicquid*. *Summisit V* cum *CP* Eutr. I 42, ubi *submitit* *IIA*, quod non attuli in adnotatione. In his quae sunt *quodcumque*, *umquam*, *numquam* praevalet *m* sicut in *R* (cf. Nupt. 221; 130; 174; Theod. 36; 142; Ruf. I 251). Auxiliare *p*: *consumpta*, *contemptu* sim.; porro *dampno*, *contempno*, *columpne*, *autumpni* al.; iuxta et *tentat* Ruf. II 160 et *temptat* II 305; cf. *insonnes* Ruf. I 38, *alunno* Nupt. 44, *columnas* Nupt. 89, 214. Sibilus resectus semper fere in his: *exul*, *exilium*, *extat*, *extitit*, *aspirant*, *aspersis*, *exultat*, *extruxit*, *extincisse*, *excindere*, *expectantibus*, quin etiam: *exanguis* (Ruf. II 130), *exurgit* (Theod. 209), *exuperabile* (Ruf. II 127); inter haec tamen *transsiliunt* Stil. II 22.

Geminatio recte admissa in *sollers*, *littera* (Eutr. II pr. 20), *futtile* Stil. II 108, recte vitata in *comubia* (Eutr. I 72; 494), *litus* (sed etiam *littora* Ruf. I 11), *milia* et *pelex* (I 204 et 62), *bacis* Stil. II 88. Minus recipienda *quatuor* (Theod. 199) et *oportuna* Ruf. II 313 (item *CiIB*), quamquam inveteratus hic abusus (cf. H. J. Mueller in diar. gymnas. Berol. a. 1871 p. 49) et *suplicibus* (I 364), *solemnis* Ruf. II 47, *bachati* Stil. II 203. Exuberavit prava geminatio in his: *oceanus* (passim); *Affris*, *Affrica* (passim; item *IIA*; cf. Gild. 84; 136); *rippe* Ruf. I 120, *mittis* pro *mitis* Ruf. I 254, *littore* Stil. II 210, *impaccata*; *huccine* Eutr. II 140; modo *succi* Ruf. I 150, modo *sucos* Gild. 172; modo *baccari* Ruf. I 82, modo *bachari* Ruf. I 368, al.

Litterarum *c* et *t* permixtio: recte quidem *dicio* et *condicio* passim; simul tamen *precii* Eutr. I 37; 84, *laciis* II 237, *mollicies*, *canicies*, *quociens*, *milicia*, *sentencia*, *avariciam*, *servicium*, *nuncius*, *pocius*; et e contrario *sotium* Eutr. I 150, *commertia* I 58; Stil. II 115.

Spiritus asper: modo *harenas* (Nupt. 148; Ruf. I 371; II 52), modo *arenas* (Ruf. II 55); recte *eri* Eutr. II pr. 29 (cf. *P*), item *hiberus*, *hedera*; sed etiam *humectat* Ruf. II 259 (sic *ω*), *humentes* Gild. 213 (sic *ω*), *humis* (ita *ω* semper), *herebum* Ruf. I 29; II 523 (cf. *PCIB*), *cohercet* Ruf. II 154, item *hiisem* similiaque in deliciis horum scribarum sunt. Semper porro *thorus*, *trophea*, *bosphorus* (vel *bosforus*), ut *sepulchrum* ita et *archana* passim, *Archadium* Ruf. II 143 (ut plerique; at vero *Arcadium* Stil. II 79); accedunt *choris* pro *Coris* Ruf. II 221, *Nothus* Gild. 459, *Chypri* Eutr. II 52, sim.; contra et *calcedon*, et *carte*, *coturni* Eutr. I 229, *rodano* 404; modo *pulchrum* modo *pulcro* (Ruf. I 166); semel *pulcrum* (sic) Ruf. I 328; et *Tybrī* Eutr. I 447 et *Thibris* I 436. Transpositus spiritus velut in *hanelus* Ruf. I pr. 2; II 41. Spiritus densior in *michi* et *nichil* centiens fere (*mihi* recte Ruf. II 150; saepe etiam *m*).

In reliquis libris eadem atque in *V* depravationis exempla; eadem etiam in iis codicibus, quos ad Raptum et paneg. Prob. et Ol. applicavi (de quibus cf. p. CLV sq., de *F* et *W*; item p. CLXI sq.). Hoc loco missum quidem facio *A* quippe exaratum aevo renascentis eruditionis et reformatae artis grammaticae (habet ille *genetrice* Nupt. 233), neque curavi in eo nisi nominum propriorum orthographiam nonnumquam emendatissimam, quae ita prompta esse ex parte sane possit ex membrana illa unde descriptus est *A*. Memorabile etiam *A* patrocinari accusativis in *is* deflexis; ita IV cons. 540 *mollis*, item Nupt. praef. 10, IV cons. 624 *lintris*, 629 *piscis*, 639 *fascis*, Nupt. 59 *talis*, 154 *omnis*, 179 *tristis*, 181 *orbis* et sic per totum fere poetam; Stil. III 276 *syrtis* in quo cum ipso *E* conspirat. — *PIIB* in plerisque cum *V* peccare scito; praeterea memorabilia

In *P*: *vendicat* (fere semper), *iocundus*, saepe *soboles*, sed etiam *suboles* Stil. I 33, II 336. — *ae* falso scriptum ut *tardaeque* IV cons. 453. — Accusativi infrequentes quales sunt *mollis* IV cons. 540, *exanguis* VI cons. 155. — *faretram*, *frygias*, tamen *prophanus* (I 75; 116); *uenacus* c. m. 25, 107; *Uela* Nupt. 150, *vacis* pro *bacis* Nupt. 167, *traues* VI cons. 619. — *coniux* Ruf. I 230. — *d* in fine: *velud*, *capud*, *inquit* (ut Stil. I 286; III pr. 2, II 250). — multa dissimilata vocabula: *inrumpere* Stil. II 378, *inriguus* VI cons. pr. 10, *adfari* Stil. II 162, *subripuit* Stil. I 346, *inremeabile*, *adgreditur* Eutr. I 78, *adsiduis* Ruf. II 433, *adsuetas* Eutr. I 428, *adsibilat* Nupt. 68, *inmanis* Ruf. II 80, *immortali* IV cons. 159, porro *inprobus*, *inpendentia*, *inperium*, sed et *inbuit* Eutr. I 161, *conpedis* Eutr. II pr. 3, *panpinoos* IV cons. 603, *tenpla* Eutr. II 448, *consonpto* II 416, *unbo* II 387; denique *subfixa*, *obpressas* Ruf. I 57, *subpeditat* Stil. II 425, *adtonitum* Eutr. I 447. optime autem *virecta* servavit *P* fesc. 2, 31. — assimilata: *assis* Stil. III 212, *iccirco* sim., melius *summisit* Eutr. I 42, item *ammonuit* Stil. III 97 (m. 2?). Prave duplicata: *connubia* Nupt. 27, *littora* Ruf. I 11; 123 (at *litora* Stil. II 416), *suppremo* Stil. I 376, *occior* II 272, *paccator*, *paccata*; *buccina* Ruf. II pr. 3; contra et *comminus* (Stil. I 66, Gild. 286) et *cominus*, *bacabere* (Ruf. I 368) et *baccata* (Ruf. I 82); denique *repulit* Ruf. I 42, *retulit* IV cons. 633, *molosis*, *opida*, sim. — Spiritus: *pulcher*, *archana*, *cathenis*, *inherti* Ruf. I 268; contra *bac(c)ari*, *baratri* Ruf. I 379, II 523; et *hanela* Ruf. I pr. 2 et *anelas* II 414; cf. *choors* Eutr. II pr. 16; *ahrenas* IV cons. 598; probe *Arcadius* IV cons. 652; *umeros* VI cons. 562.

In *II*: accusativi in *is* terminati *similis* Nupt. 339, *tristis* Theod. 166, *qualis* 180 (cum *PBA*), *venalis* VI cons. 606, al. Rarum quod *oe* scribitur in *oedipodes* Eutr. I 289; *vendicat*, *iocundus*, *soboles* et *suboles* (Stil. II 336), *robigo* (Stil. II 194); *faretra* sim., tamen *prophana* et *nephas* (Stil. II 296). — *capud* Ruf. II 425; cf. *P*. — Sicut *O* et *B* *magestas* offerunt Eutr. I 424, ita *II* idem Stil. III 99, Theod. 37 et *progecit* Stil. II 356. — *puplica* fere semper (Eutr. I 424). — Dissimilationis exempla rariora: *inmemor* fesc. 1, 34; *immortale* Eutr. II 282. assimilatum *summissus* (II 72); *quicquid* semper fere, nisi quod *quidquid* Ruf. I 151 et ex *quidquid* correctum Theod. 90; *sonnos* Gild. 328, 354, 447. — Consonantes duplices vel simplices: et *litera* (I 293) et *littera* (II 140; 295); et *littora* et *litus* (Ruf. I 123); *paccati* sim., fere stabile in *II* *exercitus* et *exercere* (ut Stil. II 29); contra *cominus* Gild. 286, semper fere *flama*, *flameus*, passim *suplex*, *suplicium*, *opida*, *iupiter*, *religio* et *reliquiae*. — Spiritus deest in *baccari*, *pulcer* (sic plerumque, *pulcher* fesc. 1, 1); recte *erilem* Gild. 175, *arcadium* Ruf. II 143; ceterum turpissime luxuriatur spiritus; nam praeter *harenas* (Eutr. I 32) extat *heros* (Eutr. I 33; 102), *hostia*, *inhermis*, *hariste* (Eutr. I 116; 405); porro *thori*, *thuris*, *thede* (Ruf. I 83), *ithaliam* (Theod. 201), *gethis* (Gild. 37), *chatenis*, *chorusco*, *cohercet* (Ruf. II 154); nec deest *hanelum* et *choortes* vel *chohortes*; *nichil* rarius quidem, tamen Stil. II 87, Eutr. I 126 et 359 invenitur similiterque *vechant* Stil. II 395.

Denique in *B* litterarum *c* et *t* confusio eo usque grassata, ut etiam *felitior* et *offitio* Eutr. I 56, 368, aspirationis ea licentia, ut non solum *thoro* legamus, *hanelat*, *inhercia*, *teuthonicus* (Eutr. I 406), *coturni* (I 299), *pentesilea*, *cartaginis*, *cocleis*, sed etiam *exorruit* (Eutr. I 317), *hisauros* (I 217), *heumuchus* plus semel, *hostia*, *honus* fere semper. Ceterum hic quoque talia ut *obprobrio* (I 57), *subpliciis* (I 45), *inpuhit*, *inpensi* (I 372; 451). *Conubia* recte I 72, 492; aliter *solers*, *repulit*, *pelle*, *oceanus*, *tollerare* (Gild. 106).

Innumerabilia ista in *VPIBA* scriptionis vitia vilia et eius aevi communia in apparatu critico propagare recusavi; ibi igitur non nisi graviora exempla varietatis orthographicae praecipue ad nomina propria pertinentia recepta; nec multo plura ex *C*. Eo magis orthographiam librorum singulorum singillatim hoc loco delineare officium fuit; qua in re tenendum est consuetudinem unius cuiusque libri paucis tantum lectionibus a me illustratam illustrari potuisse plurimis.

Subnoto negationis *haut* fere ubique me praetulisse tenuem exitum; verius tamen pensitatis testimoniis *haud* edidissim in Claudiano quod sero percepi; vide Ruf. II 184, Eutr. I 90, II 54, Nupt. 130, Theod. 284, Stil. II 170, VI cons. 22, 318, 451, Poll. 601; c. min. 4, 11; 17, 31; 22, 8; 30, 207; 53, 51.

Pluribus vero de Stiliconis nomine disserendum est. *Stilico* verum viri cognomen fuisse satis constat¹⁾; hic tamen non agitur de veritate, sed de Romana consuetudine scribendi. Nec mirum est titubasse ea in re ipsum viri clarissimi saeculum, licet Graeci a scriptione *Στελιχων* fere non recesserint; nam sine spiritu nomen eius bis legitur in tabella aenea et in lamina aerea editis CJL. VI 1733 et 1734, cf. de Rossi inscr. christian. (1861) 491; 537; 548; idem praevallet apud prosaicos Orosium, Prosperum alios; nisi quod ad *Stilichonem* ipse aequalis Symmachus ep. IV 1 sqq.; iam vero spiritus adest non solum in lamina parvula CJL. VI 1732, sed etiam in titulis amplissimis ibid. 1188 et 1189, insuper *Flavio Stilichoni inlustrissimo viro* dedicatum est in magna tabula marmorea ibid. 1730; haec autem tria monumenta cum publicae auctoritatis sint, ita ducem ipsum publice se scribi voluisse constat; nec veri simile ab hoc usu recessisse Claudianum²⁾. Quam sententiam satis confirmari video ipsis manuscriptis Claudiani. Primum enim de aspiratione inter graviores testes *C* et *V* convenit; nam in *C* nullus omnino locus, quo non sit aspiratum; in *V* omnino septuagies septiens nomen occurrit; deest littera *h* quater tantum, his locis: Gild. 318, Eutr. II 531, Stil. II 264, VI cons. 431; in reliquis omnibus scriptam eam esse a m. 1 attester; nisi quod VI cons. 456 omissa erat a m. 1, sed ab eadem m. 1 reposita, unde patet ad hanc rem pusillam non sine cura attendisse librarium; praeterea etiam Theod. 163 pro *consilio* falso in *V* irrepsit *cum stilicho*³⁾. Quodsi *V* de archetypo *x* testimonium facit nec minus *C* de *y*, *Stilichonem* dictum esse iam in libro primario et archetyporum archetypo Ω concluditur. Auctoritatem autem libri *C* felici documento adauget tertius *R*; in hoc semel tantum nomen extat, c. min. 46, 12, nec caret ibi spiritu; eo confirmatus de *y* idem statuere licet. Ex parte contra facit *E*; hic enim in editionis Vicentinae margine perseveranter *De consulatu stiliconis* (libri I inscriptio et subscriptio, item in fine libri II), item Ruf. II praef. 13 *stilico*; quoniam vero ipsa Vicentina ubique *stilichonem* vocat, ab huius exemplo ad istum abusum pellectum atque seductum esse librarium *E* conicio⁴⁾; certe idem *E* in Mediceo pl. 33 cod. 9 in c. min. 46, 12 ecce *stilicho* plane exaravit, plane etiam *stilicho* bis in c. min. 1, 12; item denique dedit *E* in c. m. 30 v. 83 et 179 et 185 et 207; quin etiam carmini min. 1 plane inscripsit *ad stilichonem* (cf. supra p. LXXXV); ne igitur iam Stiliconis propugnatores ex *E* auxilium peti posse sperent. Nescio autem an inconsiderantior videar etiam ad coniectaneam lectionem provocans; in illis enim quae sunt *Has tibi protendo lacrimas* Eutr. II 592 litteras *tibi pro* ex (*s*)*tilicho* in Ω deformatas esse mihi persuasi⁵⁾; ortum itaque erit *PR* ex *CH* nec vero defuit *H*.

Denique scriptura *stilico* deteriorum librorum propria esse dicenda est videturque provenisse ex *w*. Nonagiens septiens nomen extat in *P*; semper deest spiritus praeter locos sex: Eutr. I 378 *stilichone*, item VI cons. 431, Eutr. I 500 *stilicho*, item Stil. II 58 et VI cons. 579 et c. min. 30, 83 (bis in nominativo *stilicon* Ruf. I 345 et 350). *B* consequenter sine aspiratione; *A* fere semper *stihico*. Contra in *II* rursus plerumque accurate *stilicho* adest; sic nempe traditum scito in *II* locis omnibus praeter hosce novem numero: Ruf. I 259, 345, 350, Ruf. II praef. 13, Ruf. II 101, 171, 246, Stil. II 476; denique *stilio* (sic) Stil. II 58; in his scilicet omissa *h* littera. Itaque in Claudiano exarando ab libera omissione litterae inceperat quidem librarius *II*; post libros in Rufinum munus sibi iniunxit aspirandi.

1) cf. F. Wrede Sprache der Wandalen (Argenterati 1886) p. 49 sq. et 14 sqq. 2) Prorsus con-
gruere videtur cum orthographia Claudianea, quod in titulo eodem 1730 scriptum est *inlustrissimo et ad-
finitatem* itemque ibid. 1731 *adfini*. — Nolo quidem praeterire apud poetam unum praeter Cl. Stilicho-
nis nomen exhiberi; dico Rutilium Namatianum II 41 et 55; cuius tamen textus recensio eo fundamento
utitur quod nihil valet in quaestionibus orthographicis. 3) Ceterum in *V* littera *h* omissa Theod. 162;
sed versus hic scriptus a m. 2; omissa etiam Stil. II 204 et 251; sed scripti hi versus a m. rec.; denique
omissa fesc. 3, 2 et 12; sed Fescennina omnino non a m. 1 exarata sunt (supra p. XCV). 4) Ita Nupt. 34
E verba *stilico fateor* quae sunt in *A* transponere satis habuit, vocem *stilico* non tetigit. 5) Scilicet
protendere vox Claudiano ignota; neque ipsum *lacrimas protendere* tale est quod scribere potuerit vel auda-
cissimus sermonis novator; *tendere lacrimas* quam convenienter scribatur et in adnotatione illustravi et
maxime firmatur comparato Rapt. II 249: *questus ad nubila tendit*; hanc enim lectionem retinui; lacrimae autem
pro lamentatione interpretandae sunt.

Et haec quidem hactenus; quoniam vero de nominis clarissimi et in Claudiano frequentissimi scriptione correctiore hoc loco exemplis omnibus ex omnibus manuscriptis meis coercitis et recensitis disserere mihi propositum fuit, in apparatu critico non memoravi librorum hoc in nomine varietatem nisi raro admodum.

II. OBSERVATIONES METRICAE.

PROSODIACA.

In mensura syllabarum, si totum spectas, castigatissimus et quasi castissimus Claudianus est atque etiam a licentiis primi saeculi nonnullis recessit; non novit *cui* disyllabum, non breviat *o* in gerundivo *faciendo* quaeque similia sunt, sed ad limites fere Ovidianos artem restrinxit. Itaque *i* anceps in *mihi, sibi, tibi; fere* iambus Poll. 489. *o* anceps in *ergo* (c. m. 40, 11; 41, 17) et *quando* (c. m. 4, 6; 41, 2); in substantivis quale *praedo* satis raro correptum, cf. *Iuno* R. I 106, *virgo* II 20, *praedo* Gild. 69 (?), *testudo* Entr. I 352, *formido* II 208, Poll. 93, c. m. 17, 11; Rapt. II 190; semper *spadō* nimirum, Entr. I 296, 315, II 62, *Maro* c. m. 23, 12; *leo* Rapt. II praef. 35; etiam rarius in verbi formis, nempe: *deligo* c. m. 16, 2; *haereo* 44, 8; *laxabo* R. I 114; *commendo* I 196; denique *nescioquam* Poll. 505. adde vero *sero* trochaicum III cons. 87. — *hic* nominativus brevis semel Stil. III 39 nec id sine auctoritatibus. *potitur* ex analogia tertiae Entr. II 218 (*potitus* legatur IV cons. 46). Genitivi *unius, illius* dactylum plerumque valent Stil. I 216; II 441, c. m. 31, 35; Rapt. II praef. 7; III 350; nisi quod *unius* c. min. 20, 4; Entr. I 483; *reliquo* anapaestus VI cons. 285, liberius etiam *obcis* IV cons. 365, *subicit* R. III 134 (cf. Sil. Ital. I 113). Primam longam habet *profundere* Nil. 14 (cf. Barth. p. 1026) sicut apud Catullum 64, 202. Ante *smaragdus* positio neglecta, ut fit; *Scamandri* nomen omnino vitatum. Synizesis semper in *desse* (cf. index), *anteirent* VI cons. 377, *deprendere, isdem*, etiam *dis*, item in *Theodosius*, ubi membranarum renuentibus dedi *Theudosius* (cf. Θεοδοσιος e. g. CJL. III 737); genitivus contractus *Muci* IV cons. 406; plura attuli p. CLXVIII adn. 3.

At vero huic accuratissimae compositioni vitia pauca inhaerent quasi naevi in facie Adonidis, iisque tempus illud inferius proditur quo genitus est Claudianus. Ne premam quod ante caesuram bis brevem produxit (*decus* c. m. 11, 4; *ruit* Gild. 87; respuendum contra *Phoebus* Stil. II 441; cf. L. Mueller De re metr. p. 332; adde *dederis* Stil. I 238 duce *P*, qui liber ibi Vaticani loco consulendus; contra inepte Jeepius ad VI cons. 550; neque illud *Encelade* producta ultima quod attuli ad Gigantom. finem quisquam sobrius ad Claudianum referre audebit). Iam vero ter in nomine proprio peccavit; primum (nam *Sardonios* choriambicum Poll. 218 excusabile) flumen *Acin* iambicum Rapt. III 332, quocum conferatur anthol. lat. Ries. 151, 2. *Geryon* producta Graeca littera Ruf. I 294; item Sid. Apollin. carm. 13, 13; idem Apollinaris *Aethiops* carm. 11, 18; ceterum cf. Neue Formenlehre II p. 574; formam *Geryones* noluit supponere poeta, qui etiam c. min. 4, 2 *Geryoni*, non *Geryonae*. Denique *Syphacem* anapaestum scansit ille Gild. 91; nempe de emendatione huius loci desperandum; immo mendum ipse dederat; videtur autem in eo memor fuisse Graeci vocabuli *σύφαξ* (et *συφάκιζεν*) i. e. *γλεύκη* vel *mustum*; subest itaque lusus quidam duplicis notionis; nam hic syphax compulsus est 'venena haurire'. Contra *Darius* in c. m. 22, 17 plenus pronuntietur velim (quamquam conferri posset Ausonius epist. 5, 23 et Sedulius in carm. paschali). Sed etiam addendum *Academia* Theod. 94, *Syracusius* c. min. 51, 6 (cf. Auson. XVIII 2, 304; minus tuto adferas Remi Favini de pond. 127). Quantum vero convivendum sit huic poetae, si modo sobrie criticam artem exercere velimus, maxime docet *feritura* illud inexpectatisimum Rapt. III 359; de hac violentia adeatur adn. ad locum et L. Mueller De re metr. p. 365 et conferatur etiam e. g. Vincentius in anthol. Lat. Ries. 279, ubi v. 3 et 20 *locutura* et *rogatura* immittis alteris syllabis effertur. Contra *repulisti* Rapt. III 104 non est quod impingamus Claudiano.

METRICA.

Lyrica metra quater adhibita in Fescenninis (cf. c. min. 1); cc. tria I, III et IV monocola. Fesc. I Alcaicus hendecasyllabus; versus 41; itaque sprexit Cl. strophicae compositionis vincula, quibus se subdidit e. g. Ennodius in hymno 17 eiusdem metri; caesura semper post syllabam quintam; quinta semper producta, prima non item (cf. v. 3, 16, 19, 23, 40); plerumque polysyllaba in fine, quod molestum; nam deciens sexiens tantum incisum est post syllabam nonam. Molestie etiam cumulatam homoeoteleuta, cf. Fesc. IV. — Fesc. IV Asclepiadeus minor dodecasyllabus (tum adhibitus

e. g. etiam a Martiano Capella IX 911; pendet Cl. ex Senecae exemplo; cf. ad v. 31 et 33); semper incipiens a spondeo; semper incisus post sextam syllabam, nimis raro post decimam (sc. noviens) unde plurima polysyllaba in fine; atque quaesitae hic quoque repetitiones et homoeoptota; cf. maxime v. 33 sq.; uniformitas nimia incisionis; cf. vv. 18—21 quorum commune hoc schema: — | — — | — — | — — | — —. Continet carmen syllabas 444 numero. Ceterum de Fesc. I et IV conferatur Th. Reichardt De metrorum lyricorum Horatianorum artificiosa elocutione (1889) p. 62 sq. — Fesc. III dimeter anapaesticus; semper in medio diremptus; arseos solutio sollemnis in vv. 1—7 sexiens admissa, in vv. 8—12 omnino repudiata. Solus ultimus versus anapaestis integris incedit. Sunt dimetri 12 numero; cur ita? an quia etiam huius dimetri schema dodecasyllabum est? et ita est ipse v. 12; itaque quot in versu syllabae, totidem etiam versus. — Strophica compositio in Fesc. III quonorum versuum generis ex parte Anacreonteis; et carmina pentastropa, sed monocola, tum etiam edidit Prudentius perist. 3 et 10; adsunt apud Cl. dimetri ionici anaclomeni acatalectici tres (cf. Anacreontis fr. 64 et al.; qui versus strophice iteratur quater in Anacreonte 11, sexiens ibid. 8), choriambicus dimeter unus, glyconeus brachycatalecticis sive Pherecrateus unus (talis qualis Sophocl. Antig. 1130 *καταλίας τε νῆμα*; Aristophan. Equit. 555 *μισθοφόροι τριήρεις*). Non solum Anacreonteis, sed etiam choriambicus octosyllabi sunt, quintus versus heptasyllabus. Memorabile Symmachum quoque epist. I 8 Anacreonteis istis usum esse; et cf. Martianum Capellam VII 726, VIII 805; IX 917; idem Capella etiam versus 4 et 5 coniungebat; cf. adn. ad l.; nempe hi versus 4 et 5 una efficiunt tetrametrum choriambicum catalecticum in baccheum. Denique ad v. 1—4 aliquatenus contulisse iuvat Aristoph. Thesmoph. 117—119. In versu quarto incisionem post quartam syllabam quater neglexit Claudianus v. 9, 14, 19 et 44, Martianus Capella quasi consulto paene semper.

In Fescenninis nulla aphaeresis, vocales omnino nusquam elisae praeter illud I 25: *quis vero acerbis*.

De hexametro. Ne in huius quidem arte dissidet Claudianus ab exemplis nobilioribus. Ex duabus enim formis quasi ex stamine et subtemine carmina sua contexuit. Sunt eae quas vocitare consuevi F I et F III; prior, in qua regnat semiquinaria, ad quam trithemimeres et hepthemimeres aut accedunt aut non accedunt, haec est:

Sol qui flammigeris | mundum complexus habenis;

F III haec, in qua inter trithem. et hepthem. intercitur etiam post tertium trochaeum:

Sparge diem | meliore | coma | crinemque repexi.

In versu hoc tripertito intexendo toto caelo distat Claudianus a Iuvenco similibus, exaggerat etiam consuetudinem Statii et paene Valerium Flaccum aequiperat apud quem maxima fere in litteris Latinis eius formae frequentia est (cf. Ad historiam hex. Latini p. 61 et 68 sq.). Extat enim F III in Raptus I. I versibus 76, id est semel in $3\frac{3}{4}$, Rapt. II in versibus 84, i. e. semel in $4\frac{1}{2}$, in paneg. Prob. in versibus 63, i. e. semel in $4\frac{1}{2}$, in Ruf. I. I in versibus 104 vel semel in $3\frac{5}{7}$, in Ruf. II in versibus 119 vel semel in $4\frac{1}{2}$ et ita porro; in Phoenice 35 exempla vel unum in $3\frac{1}{7}$ (cf. p. LXVII adn. 2).

Patet motum exprimi hac forma; propterea in gravibus sententiis legitur ut Ruf. II 404, 389 al., vel in initio capitalorum: cf. Ruf. I 140; 176; 220 sq., 273, 297 sq., 342, II 86—88, 124, 144 sq., 197 et ita saepissime, vel in fine: cf. Ruf. I 22—24; 138—139; 163; 254 sq., 296, 356, 366 sq., II 19—21, 98 sq., 121—123 et ita porro, vel excitationem depingit, Ruf. I 363 sq., 383—386, II 67—72, 137, Gild. 339 sqq. et saepius; vitatur vero mira abstinencia F III in ultimo quoque metro librorum omnium (ne Phoenix quidem et Magnes, Nilus, Hystrix exceptionem faciunt; ceterum Laus Ser. imperfecta; item Gigantomachia). Denique haud raro accidit ut in medio versu Claudianus pausam graviolem faceret narrandi vel declamandi; ibi versus dirimi iussimus a typographo; quales versus ipsos quoque saepissime ad F III pertinere et in ipsa hepthemimeri plerumque esse diremptos scito, id quod explicatur ex supra dictis: cf. Ruf. I 65, 256, Gild. 101, 127, 139, 162, 258, 288 et ita porro; in trithemimeren pausa incidit e. g. Ruf. II 247.

In F III non saepe accidit ut trithemimeres lenissima vocalae *que* elisione obscuraretur velut Gild. 316 *Oppositoque Atlante tegat*; adde locos Eutr. I 486; IV cons. 264; Stil. II 39; 162; 347; VI cons. 264; Stil. II 39; 162; 347; VI cons. 36; Poll. 218; 241; idem in F II (de qua forma in proximis) observatur bis: Ruf. I 41; Poll. 183. Sat raro etiam evenit in F III ut primus pes laxius voce dactylica expleretur: ita Ruf. I 140 *Otia | te | Rufine iuvant*; adde Ruf. II 261, IV cons. 116, Theod. 268, Stil. III 318, IV 63, Poll. 101; c. min. 3, 3; 22, 56; 29, 38 (Theod. 279 spurius versus). Talia ut omnes fere admiserunt, ita tamen illegitimum, quod eodem loco spondiaca vox semel deprehenditur Stil. III 342 *Utro | se | voluere capi*; conieci *Utro ipsi voluere capi* (cf. Poll. 86 *ultra ipse praeda fuit*); nisi quod ingrata sic oritur elisio. Contra VI cons. 457 *Inter me socerumque viam* veniam habet eadem lege qua Poll. 392 *Urbibus inter se* et c. min. 41, 1 *Quem precor inter nos*. Apparet ad Stil. II 136 inconsideratius coniectum esse a Paulo (progr. a. 1856 p. 3) *Ultrix | est | fucata genas*.

At vero textura simpliciore formarum I et III non sibi satisfecit Claudianus, sed ad augendam varietatem non infrequenter etiam formis II et IV, interdum etiam formis V et VI locum concessit. Et F II ubi intulit velut

Diva refert | non ulterius | bacchabere demens,

duritiem quandam ac robur adicere sermoni studebat; cf. locos paneg. Prob. 151, Ruf. I 263, 368; II 135, 154, 318, 377, Rapt. I 83, Gild. 418, Eutr. I 429, 440, II 200, 333, 386, 467, 514, 565, Nupt. 163, 209, 313, IV cons. 338, 351, Theod. 336, Stil. I 351, II 26, 58, 114, 145, 455, III 95, 166, 281, 339, VI cons. 143, 148, Poll. 308, 580; c. min. 25, 88; 32, 18; ubi reliquas, libertatem quandam appetebat et dissolutionem. Invenitur autem F IV qualis est

Impetus horribilisque || metus | qui semper agentes

locis his: paneg. Prob. 78, 255, 257, Ruf. I 128, II 8, 58, 125, 136, 267, 312, 360, 430, Rapt. I 56, II 225, 284, III 252, 336, Gild. 200, 478, Eutr. I 79, 313, 491, II 205, 221, 266, 328, 407, Nupt. 13, 91, 212, 298, IV cons. 57, 61, 68, 370, 545, 548, 633, Stil. I 2, 71, 285, 371, II 89, III 346, VI cons. 49, 61, 149, 328, 408, Poll. 227, 315, 510, 550, 590; c. min. 27, 95; 30, 194; 200. Rarior F V velut

saepe sinu | teneroque || per ardua colla volutus

cf. Ruf. I 94, Stil. II 90, c. min. 28, 35 et 39; 53, 11. Semel denique F VI, paneg. Prob. 274:

Induat autumnusque | madentibus ambiat uvis.

Ergo hanc formam VI nimis discinctam non nisi in primo poemate admisit Claudianus (frustra F IV restituere sum conatus, ad l.). Moneo in F IV et V et VI voculam, in quam tertius trochaeus exeat, semper esse suffixum *que*, nisi quod potius *ve* Ruf. II 267, *ne* VI cons. 149; vera exceptio est c. min. 53, 11 *Oceanum petit Arcos*; illud autem vix casu factum; si enim *que* separatim legeretur et enclisis eius neglegeretur, ecce ubique evaderet hexameter bipartitus sive simplex F I.

De forma I. 1. Per omnia fere carmina passim metra immissa sunt, in quibus penthemimeres in F I vocalibus confluentibus obscurata est elisionis lege. a) ii loci, in quibus penthemimeren totius metri primariam incisionem esse constat; semper ubique *que* elisum in loco incisionis: Ruf. II 118; 126; 381; 475. Rapt. III 217. Gild. 423. Eutr. I 418; II 381; 493. IV cons. 447; Stil. I 282; II 249; III 129. VI cons. 109; 526; 637. Poll. 364, 585; c. min. 22, 57; 25, 142; 31, 19. b) ii loci, in quibus ad penthem. simul accedunt et trithemimeres et hephthemimeres, ita ut propter penthem. debilitatam dubites an non agnoscenda sit F II; etiam hic autem plerumque eliditur *que* in medio versu: vide paneg. Prob. 47. Ruf. II 180; 437. Rapt. III 282 (*atque*). Eutr. II 485; 515. Theod. 190; 257. Stil. I 40; 47; 60; 316. II 153. III 128. VI cons. 104. Poll. 406; 565; ceterum *metire oculis* Stil. III 70; *cincere Hypanin* VI cons. 337; *micuere apices* Rapt. III 398; *fulcite umeris* Poll. 572; *spehunca aevi* Stil. II 426; denique, quod magis impeditum, *bellorum alios* Eutr. I 382, *errorum artes* VI cons. 624.

2. Subtilior ars in eo cernitur quod Cl. monosyllabum ante semiquinariam satis devitavit. Vergilius sine scrupulo haec cumlaverat: Aen. I 542 *Si genus humanum et*, 549 *Paeniteat sunt et* (item 743), 582 *Nate dea quae nunc*, 616 *insequitur quae vis*, 622 *Vastabat Cyprum et*, 662 *Urit atrox Juno et*, 666 *Ad te confugio et* (item 679, 704, 739), 746 *Hiberni vel quae*, 717 *Reginam petit*; haec; haec sunt apud Vergilium tredecim exempla in versibus fere ducentis. Apud Cl. primum excusationem per se habent haec: Rapt. III 132 *ne quid*, Ruf. I 244 *ne quis* (vox una), Eutr. II 88 *si quid* (vox una), item c. min. 41, 11, Eutr. II 143 *iam iam* (vox una), Theod. 136 *in quo* (paene una), Poll. 531 *per tot* (item), Stil. II 321 *nec iam* (una vox; cf. infra de elisionibus); Stil. III 12 *hic est* (quasi una), Ruf. I 287 *tuque o* (certa formula); liberiora haec sunt: Ruf. II 13 *premor hinc*, cf. min. 30, 57 *pater hinc*, Ruf. II 90 *quis nos*, IV cons. 295 *nec tua te*, 431 *et quod*, 652 *cum tu*, Rapt. III 135 *ut non*, 420 *ego te*, Stil. II 24 *et quae*, 56 *qui cum*, 116 *nec te*, item 131, 181 *decus hoc*, 220 *et mens*, Poll. 41 *tua nos*, VI cons. 576 *vel quod*, c. min. 30, 146 *labor et*; tamen inter haec quoque pleraque talia monosyllaba sunt, quae cum vi quadam efferantur, velut *mens*, *hinc*, *hoc*, *tu*, *te*, *nos*, semel tantum *et* tenue illud et infirmum, idque in opere imperfecto c. min. 30. VI cons. 451 fort. ad F II trahendum; nam *haut unquam* vox quasi una. Quater autem gravius peccatum est: Theod. 183 *diu et* (!), Poll. 203 *Oceanum et*, Rapt. III 248 *subito et*, turpius etiam Rapt. III 282 *O templis Scythiae atque | hominem*; itaque in his non solum ipsa copula constitit ante caesuram, sed etiam eadem copula elisionum molestarum causa est; ad haec consulas quae de elisionibus infra disputabuntur p. CCXVII. — Adicio in F III semel simile inveniri ante semiseptenariam: *quidem aut* Ruf. II 87.

3. Minus anxius fuit Cl. in ponendis vocibus spondiacis in primo pede, spondiacis vel molossicis ante caesuram bucolicam, quamquam utrumque pigrum et lentum est; et illud quidem litterae *PPS*, hoc *PQS* designabant; contra ut rapide fluat metrum vocibus dactylicis efficitur in pede primo — hoc esto *PPD* —, idem in quarto pede aut dactylicis aut in dactylum exeuntibus vocibus — et hoc esto *PQD*. Et occurrunt quidem *PPD* et *PQD* in hexametris formae I e. g.

	PPD		PQD	
	in versibus	vel semel in	in versibus	vel semel in
paneg. Prob.	61	3 $\frac{1}{2}$	27	8
Ruf. I	62	4 $\frac{1}{2}$	25	11 $\frac{1}{5}$
Ruf. II	84	4 $\frac{3}{4}$	26	15
Rapt. I	68	3	24	8 $\frac{2}{3}$
Rapt. II	90	3 $\frac{1}{6}$	33	8 $\frac{2}{3}$

Maioris momenti de *PPS* et *PQS* quaestiunculae. Haec quatenus quidem gravitati sermonis vel sublimitati inserviant, hoc loco non curamus, velut in illo Ruf. II 85 (cf. II 338, Eutr. II 461):

Maerent | captivae | pellito | iudice leges.

Et *PPS* in paneg. Prob. sive in primo carminum Claudiani non minus viciens in hexametris formae I adest vel semel fere in decimo quoque (semel sc. in 10 $\frac{3}{5}$). Postea poeta artem gradatim eo usque expolivit ut *PPS* inter viginti eius generis versus semel extet; Rapt. I semel in 14 (15 exempla), Rapt. II semel in 18 (16 exempla), Ruf. I semel in 21 $\frac{2}{3}$ (13 exempla), Ruf. II semel in 18 (22 exempla), paneg. VI cons. semel in 21 (24 exempla). Itaque maiori hac in re elegantiae non studebat.

Item *PQS* ne oriretur neve moles syllabarum spondiaca existeret ante bucolicam caesuram, prohiberi potuit aut per *PQD* aut incidendo post quartum trochaeum aut inducta hephthemimere etiam in FI. Habet nihilominus panegyricus Prob. *PQS* semel in 7 hexametris formae I (30 exempla), Ruf. liber I semel in 4 $\frac{3}{4}$ (59 exempla), Ruf. liber II semel in 4 $\frac{3}{4}$ (84 exempla), pan. de VI cons. semel in 6 (84 exempla), Raptus I semel in 5 $\frac{1}{6}$ (40 ex.), Raptus II semel in 5 $\frac{7}{10}$ (50 ex.).

Placet autem exempla contemplari cum accuratione. Plerumque voces, quae spatium inter penthemim. et caes. bucolicam occupent, spondeo ampliores sunt, inprimis molossicae velut illud *pellito* Ruf. II 85 quod supra apposui. Contra spondiacam vocem cui monosyllabum antecedit in in eodem spatio non fere invenimus nisi hunc in modum, Ruf. II 34

Assuetumque choris | et laeta | plebe canorum;

nempe si transposuisset poeta *laeta et plebe*, metrum misere lacerasset; itaque vi coactus egit. Ceterum ubicumque spondiaca vox una cum monosyllabo adest, illa huic antecedere solet, ut nascatur hephthemimeres, e. g. Ruf. I 26 *late cum cerneret urbes*, non *cum late*; 54 *nostra de plebe*, non *de nostra* (cf. v. 74); 123 *pandit qua*; 174 *celsa qua* et ita porro; hanc scilicet legem innumerabiles loci proclamant. Qua tandem lege cognita iam multos versus manuscriptorum ope ad integrum restituere licet; cf. p. CLVI adn. 1; sic Ruf. I 93 falso edebatur *reptavit | parvus*; falso Theod. 9 *quaesitus | consul*; falso Poll. 626 *quae dudum* in ς ; falso libri praeter *EC tot tandem* Poll. 195; falso varia l. Rapt. II 39 *si ferret* et Gild. 451 *quam vitae*; recte omnino *VE* in c. m. 30, 1, loco vexatissimo, *tanto cur*; Rapt. I praef. 1 iam *primus qui* unice verum esse evincitur; pravum illud *tu mittis* c. m. 14, 1 iam emendatur ex *RE*; prave *cui tanti* c. min. 47, 1 et *qui parvo* c. m. 20, 15, atque iam Corte contra dixit ad Lucan. II 150; I 110. Sic etiam refellitur scriptio Rapt. I 108 *natorum te felix*; quae si recte haberet, emendandum esset *natorum felix te*. Denique hac via fortasse etiam Theod. 232 duce *V* conieceris: *cunctis tamen annibus extat*. Ubi vero poeta ipse legem migravit, aut metri necessitate excusatur aut causis grammaticis vel rhetoricis; tale est *cum primum* Ruf. II 101, *nunc primum* Gild. 230; item c. m. 26. 49 *sic levis* quod quasi unum est; quasi unum etiam *iam cano* c. m. 44, 5. Poll. 238 recte *Tunc anni signa prioris*; elumbe esset enim *tunc* nisi primo loco staret; itemque *sic* Rapt. I 94. Rhetorice *non illum* Ruf. I 241; sic enim *non ille!* declamare isti poetae assolent. Anaphorae paretur: Ruf. I 134 *quid fulvi*, Gild. 403 *te nudi*, IV c. 327 *quae fraudi*, 283 *hoc simplex*, c. m. 50, 1 *per cani*; qua ratione etiam tueri possis *nec brumam* c. m. 36, 3. Est tamen etiam ubi spreverit anaphoram poeta, cf. *Brenni me* Gild. 126; *laesi quod* 261. Theod. 102 si ederetur *vivat quo* ridiculum foret. Adde *iam nulli* Ruf. I 46 similiaque quae quisque quatenus defendi possint persentiet. Panegyricum Prob. talibus membranis traditum accepimus, quorum fides facile vincitur libris *ERV*C; quoniam vero in peioribus libris verba transponi saepenumero observatur, ego transponendi coniecturam periclitatus sum ad paneg. Prob. 199 et 195 et 103.

4. *PQS* ut vitaretur, post quartum trochaeum incidebatur; hoc accidit paneg. Prob. octo exemplis, Rapt. I duobus, II praef. uno, II septem, III duodecim, Ruf. I octo, II novem, Gild. novem, Eutr. I quindecim, II quattuordecim, Nupt. octo, III cons. praef. uno, III cons. uno (!), IV cons. undecim, Theod. novem, Stil. I undecim, II septem, III tribus, VI cons. viginti, Poll. tredecim; denique in carm. minoribus exempla viginti duo. Quo in computo non adnumerata sunt exempla vocis amphibrachicae quintam arsin occupantis (cf. mox sub 5). Semper autem nimirum nomen *Honorius* post quartum trochaeum collocavit Claudianus.

5. Aspernatus est Cl. duplicem post quartum et quintum trochaeum incisionem qualem amphibrachica vox in sede quinto efficit; exempla sunt duodecim tantum: Ruf. II 92 *fretumque*, Eutr. II

103 *ab usque*, 560 *aperta*, III cons. 57 *sub axe*, Stil. III 149 *in orbe*, VI cons. praef. 13 *in arce*, VI cons. 287 *ad usque*, Poll. 589 *momordit* (hoc non sine vi propria), denique c. min. 4, 5 *iuvencus*; 7, 5 *ab axe*; 17, 37 *in astra*, 30, 7 *honore*; contra Rapt. I 141 *relegat* interpolatum; item Rapt. III 150 *revellit* reiecti; itaque aliena talia a Raptu; carmina minora autem etiam hac in re minus accurata; iniuria vero Heinsius ad c. m. 53, 88 commendabat *fudisset ab ore cerebrum*. — Aliter res habet in metri sede altera; ibi voces amphibrachicae crebriores; nec ea in re ceteri poetae a Cl. differre videntur; numeravi exempla plus triginta; cf. Rapt. I 271 *adesse*, II 108 *amica*, III 107 *superna*, 183 *Tonante*, 356 *et ipse*, 387 *Megaera*, Nupt. 115 *in antra*, IV cons. 59 *relicta*, 75 *uterque*, item 208, Theod. 16, VI cons. 519, c. min. 30, 204, IV cons. 466 *cruore*, Stil. II 15 *ferunque*, III 266 *ab orbe*, VI cons. 15 *trophaea*, 93 *Serena*, item c. min. 30, 118, VI cons. 132 *rexit*, 141 *ab urbe*, 245 *subire*, 259 *abire*, Poll. 506 *in ore*, c. min. 9, 26 *fragore*, 25, 42 *pudorque*, 29, 42 *anhela*, 30, 187 *et illa*; et alia paucula.

6. Clausulam hexametri legitimam efficiunt voces aut disyllabae (praecedere potest monosyllabum) aut trisyllabae. Exceptiones: a) hae monosyllabae quae facile excusantur: Nupt. 314 *in te*, Stil. I 24 *ex quo*, II 107 et 108 *ne quid*, 392 *per te*, Rapt. III 295 *si quid*; item Theod. 308; Stil. II 201 et Rapt. III 27 *fas est*; paullo liberius Ruf. II 416 *vix tum*. b) duo disyllaba, quibus monosyllabum anteit: *hoc tibi ferrum* Eutr. I 224; cf. Ruf. I 137; Poll. 9; VI cons. 533; c. min. 53, 111; c) tria disyllaba, quod violentum est, semel leguntur: Rapt. III 204 *tela labor illi*; depingit id nempe laborem ipsum; ne igitur Buechelero obsequamur proponenti ad Eutr. II 450 *aper strepit ictu* neve Jeepio ad c. m. 26, 61. d) quadrisyll. et monosyll. praecedente dactylo: *occiduus sol* Gild. 494 et Stil. I 161, *divitiis mens* Eutr. I 229, *perspicuus fons* Rapt. III 253; e) quadrisyllabae voces in fine: in F I sic *armipotens Lacedaemon* IV cons. 508, *feris Hecaege* Stil. III 253, *moriensque Ephialtes* Poll. 75, *fluens Aganippe* c. m. 31, 61; *fluxitque Aganippe* Theod. 272; in F V: *renidentes hyacinthis* Stil. II 90; f) versus spondeuazontes (ubique autem dactylus in 4. pede): Rapt. I 104, Nupt. 175 et Poll. 337: *Amphitrite*; VI cons. 177: *Oriona*; c. min. 4, 1: *armentorum*. Vides sub e) et f) fere non comparere nisi Graecanica vocabula.

7. Totos versus dactylis refertos poeta nonnumquam cum vi propria posuit: Gild. 7, Ruf. I 94, 132, 207, II 197, 444, Eutr. II praef. 29, II 265, 466, 554, Nupt. praef. 3, Nupt. 331, III cons. 119, IV cons. 96, 208, 579, Theod. 26, VI cons. 216, Poll. 100, 629, Rapt. III 222, 354, c. m. 8, 3; 24, 1; 25 praef. 7; 30, 87; 30, 121; 30, 146; talis est etiam postremus versus in c. min. 9; item spondiacos totos usque ad quintam arsin consulto fecit velut Ruf. II 296, Eutr. II 514, Stil. I 171, Rapt. III 156; 247; 279; atque eleganter oppositi inter se Ruf. II 137 et 138:

Audit iter numeratque dies spatioque viarum

Metitur vitam. Torquetur pace futura.

8. Non sine commodo in F I etiam ad varium ambitum verborum, quibus componitur metrum, respexi. Et primum non repudiavit Cl. nonnumquam uno verbo hemistichium prius totum complere, velut *Hellespontiatis* Eutr. I 256, item IV cons. 560, Stil. II 87, Poll. 429, VI cons. 505, Rapt. II 66. Peculiari quadam numerorum iucunditate ii versus ornati sunt, qui habent quadrisyllabum et disyllabum in parte priore, pentasyllabum et trisyllabum in posteriore (4. 2. | 5. 3): qualis est IV cons. 161:

Maenalios arcus venatricesque pharetras;

prorsus item conformati sunt hi: Ruf. I 150, 378, Eutr. I 406, 439, 448, IV cons. 28, 159, 231, 506, Theod. 11, Stil. II 356, 361, III 293, 307, VI cons. 421, Poll. 22, 562; c. min. 31, 3; Rapt. II 149, III 331; et cf. Eutr. II praef. 15. Simile schema 2. 4. | 5. 3 e. g. Eutr. II 416. Nonnusquam etiam tale, in quo vocabula omnigena a monosyllabo ad pentasyllabum sarta sunt, velut 1. 2. 4. | 5. 3, Eutr. I 315 (item Ruf. II 119):

Dum spado Tiresias enervatusque Melampus

vel 1. 5. | 4. 3. 2, c. min. 27, 107:

Quis Phaetonteis erroribus arserit annus.

Sed in haec et similia pluribus inquirere non vacavit.

9. Capitulum, quod est de interpunctione, paucis tantum perstringere datur. Et est ubi in F I post tertiam thesin pausam logicam postulet sententia: post *tumor* Ruf. II 117; post *mitor* Nupt. 238. In F II logica incisio post thesin quartam Stil. III 95 (post *modo*); in F III post primum dactylum (*Nox iter*) Poll. 354; in eadem F III post alterum dactylum c. m. 25, 143; cf. Eutr. II 559 et c. min. 30, 57 (*Hinc senior, pater, hinc*, ubi eo, quod etiam proprio loco post secundam arsin distinxit, distinctio post alterum dactylum nimirum non tollitur); a quibus illud nullo pacto discrepat, quod etiam Rapt. III 189 in eadem F III eademque sede post alterum spondeum interductus quamvis lenior ponendus fuit *Heu ubi nunc es, nata, mihi*; quo loco sine auctoritate idonea scriberes: *Heu ubi nunc, ubi nata mihi*. In eadem F III in loco bucolicae caesurae distinguitur Stil. III 45 quod ipsum quoque solent praecavere. Denique in F III interductus post tertium trochaeum quamvis infrequens, tamen offensionem non habet e. g. Rapt. II 6; III 301; Ruf. I 230, Nupt. 111. — Ceterum pungitur post quintum

trochaeum: Ruf. I 179; Gild. 97; 428; Eutr. I 155; 267; II 380; IV cons. 279; 374; Stil. I 298; II 292; VI cons. 217; 489; Poll. 513; 616; c. m. 25, 99. Pungitur ante pedem sextum et ultimum: Rapt. III 99, Ruf. I 363; Stil. II 397; Nupt. 314; IV cons. 356; Theod. 87; Stil. II 107; 158; VI cons. 311; Rapt. III 295; leniora Rapt. II 219, 402; pan. Prob. 156, Eutr. I 489. Hoc denique elegantissime vitatum, ne frequentius interpunctio incidat in ipsum finem hexametrorum complurium continuorum (ut b. Poll. 243—248, Gild. 488—493), qua in re inertissimi alii fuerunt ut Iuvenius et Genesis auctor.

De elisionibus. Praemittantur hiatus admissi documenta indubitata tria: Rapt. III 189; Stil. III 167; c. min. 49, 10. Deinde aphaereses adsunt paucissimae; quae paucitas explicatur ex odio verbi *esse* quo odio quasi incensus est hic poeta. Locos inveni fere septem: *certumst* paneg. Prob. 14; item Stil. II 331, sed dubia lectio; *inventumst* Eutr. I 332; *tantast* IV cons. 443; *nullast* VI cons. 248; *emptumst* c. min. 17, 48; *longast* Rapt. III 367.

In elisionibus taxandis sedes diversas hexametri curiose discernere oportet. Hi sunt loci morarum:

1. 2. 3. 4. 5. 6. | 7. 8. 9. 10. || 11. 12. 13. 14. | 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24.

Liber campus dari solet elisionibus in hemistichiorum initiis sive post metri initium et proxime post caesuras; sunt loci inter moras 2 et 3, dein 4 et 5, item inter 14 et 15. Idem inter 8 et 9 itemque inter 16 et 17 non nisi sub certis condicionibus conceditur. Numquam elisum inter moras 22 et 23, numquam inter 19 et 20, bis inter 18 et 19 (in clausula quadrisyllaba per se extraordinaria bell. Poll. 75 *moriensque Ephialtes*, cf. Theod. 272), semel inter 20 et 21 (Rapt. III 341 *inmaniaque ossa*, quod vitium fortasse delevisset poeta nisi imperfectum Raptum reliquisset). Nec hoc satis; sed etiam locus inter moras 15 et 16 a contractione vocalium plane alienus; denique ne in iis quidem thesibus, quae ad penthemimeren sive ad metri umbilicum proxime adiacent, scilicet inter moras 7 et 8 et inter 11 et 12 unquam collidunt vocales confluentes; numquam, dixi, nisi quod verba *neque enim* in moris 7 et 8 quater extant (Ruf. II 7; Stil. II 148; VI cons. 5; Poll. 614), in 11 et 12 bis (Rapt. III 27; Eutr. I 63); apparet pronuntiandum esse *nec enim*; et est quod miremur non nisi his locis omnino *neque enim* occurrere apud Claudianum. De ceteris locis haec:

Inter moras 3 et 4: hic parce vocales contraxit poeta nec nisi in primis fere opusculis; *Foedaque avaritiae* Ruf. I 37; *Undique et* Ruf. II 16; cf. II 80; *Dictaque ab* Gild. 422; *Addite et* Rapt. II 372; *Regia et* Ruf. II 196; cf. Rapt. II 321; III 21; Eutr. I 454.

Inter moras 10 et 11; hic locus semiquinariae; synaloephes exempla attuli ubi de caesura obscurata egi p. CCXIII; semper fere *que* vocali absorbetur; ubi purae trithemimeres et hepthemimeres accedunt, ad F II statuendam propensi sumus.

Inter moras 2 et 3: exempla plurima; 1. vocales breves explosae: *que* Ruf. I 43; 97; 372; Eutr. I 110; II 97; 185; Poll. 225; c. m. 48, 3; Stil. II 45; III 91; Poll. 227; 374; VI cons. 213; 558; Rapt. III 32; 295; II 4; *Truque o* III cons. 7; *atque* pan. Prob. 233, Poll. 170, VI cons. 336; Gild. 388; Eutr. I 312; Poll. 145; 495; 556; Rapt. III 156; 385; c. m. 25, 114; 53, 82; VI cons. 310; Rapt. III 48; 170; *atque aliquis* Eutr. I 350; *utinam* c. m. 31, 49; *namque* VI cons. 401; Theod. 70; c. m. 27, 27; 30, 58; *quemque* c. m. 32, 7 (?); *quinque* Stil. III 295; *usque adeone* pan. Prob. 166; Stil. II 246; c. m. 22, 1. *lingue* Ruf. I 363; *neve* Eutr. II 594; *sive* c. m. 48, 5; *quippe* IV cons. 239; c. m. 31, 5; *unde* Rapt. III 93; *anne (ego)* Poll. 31; cf. c. m. 30, 19; *ecce (autem)* Eutr. II 103; c. m. 53, 114; *ante oculos* Rapt. III 410; *ille (ego)* Rapt. II 280; cf. Eutr. II 191; *ipse* Ruf. II 78; Stil. III 20; c. m. 4, 1; *mille* Rapt. III 16; *disce, rumpe* IV cons. 228; 325; Poll. 546. — brevis *a*: in varias vocales transit; cf. Gild. 426; c. m. 31, 17; Gild. 441; Nupt. 229; IV cons. 184; Ruf. I 118.

2. sequuntur syllabae ancipites: *o: ergo(uge)* III cons. 151; (*ubi*) VI cons. 265; cf. Ruf. I 170; Eutr. II 354; Stil. II 223; Rapt. III 91; *cedo equidem* Ruf. II 216; *ibo ibo* Rapt. III 432; *ambo habiles* Poll. 338; *ipsum etiam* Rapt. III 359; *unum animal* c. m. 9, 43; *numquam aliquid* VI cons. 427; ceterum talia semper longa syllaba excipiuntur: *tehum ingens* Eutr. II 167, *quamquam omnes* Ruf. II 512 et VI cons. 13; item *tantum* Poll. 470, *quisnam* Ruf. II 230, *fontem* Stil. III 232, *rerum* VI cons. 147, *saltem* c. m. 31, 57.

3. rara exempla longae syllabae: *una omnis* VI cons. 631 (?), *fregi Alpes* Poll. 532, *vultu ad* Rapt. III 260 (de quo infra), *quodsi omnes* c. m. 9, 44, ubi *quodsi* vocem unam valet; neque enim apud hunc quidem monosyllaba elisionem patiuntur.

Inter moras 4 et 5. Altera arsis versus heroici semper apta visa qua vocales ex pedis prioris spatio exundantes absorberentur; Claudianus ipse haec offert: 1. breves absorptae: *que* Rapt. II 369, Ruf. I 67; 119; Theod. 321; Stil. III 67; c. m. 31, 27; *atque* Rapt. III 152; Stil. II 268; *quoque* Poll. 50; *respuere, extruite* sim. Stil. II 43, Ruf. II 99, Rapt. II praef. 41, Theod. 140, *Quid tale inn.* Ruf. I 251; item *ā: Iustitia insultat* Ruf. I 56; cf. Stil. II 103; Eutr. I 25; 481; Theod. 117; 169; 297; Rapt. III 441; Stil. III 346; Poll. 317; item *ō: ego* Poll. 154; *modo* Rapt. III 71.

2. ancipites syllabae: *formido* Stil. II 376; ceterum cadentia in *m*; a) sequitur polysyllabum: *foedum* Eutr. I 41; cf. Stil. II 211; *Garganum* IV cons. 106; *fumosum* Theod. 158; *defectum* indicat (?) Theod. 130; *Pyrrhum* Stil. I 371; *servitium* II 325; *Nympharum* III 258; cf. VI cons. 639; *armatam* Eutr. I 511; cf. II 110; Stil. II 357; *nequiquam* Poll. 388. *ventrem* Eutr. II 329, cf. Poll. 507; *chalybem* VI cons. 569; *canitiem* Stil. II 443; b) sequitur et vel *aut* vel aliud monosyllabum: *ut ventum* III cons. 142; *umbonum* Gild. 434; *autumnum* Rapt. II 293; *postquam* Rapt. II praef. 9; *perfidiam* Eutr. I 400; cf. Theod. 204; Poll. 291; *equidem* Ruf. II 216; cf. c. m. 17, 31; *regalem* Ruf. I 113; *seminecem* II 65; *australem* Eutr. I 403; *scribentem* Theod. 254.

3. longae: Stil. I 197 *Quem ferro, adloquiis*; Theod. 159 *Quis vero insignem*; cf. c. m. 53, 104; c. m. 32, 7 *utero inclusum* (sed cf. supra p. CXIII); c. m. 51, 13 *Quid falso insontem* (sed cf. ad l.). — Adnoto in multis horum locorum vocalem *i* extare in arsi sequente.

Inter moras 14 et 15; summa omnino frequentia elisionum, quas eadem ratione qua reliquas in conspectu proponam; praemonendum voluisse Claudianum quartum pedem multo saepius spondeum esse quam dactylum sive moras 15 et 16 una longa syllaba saepius expleri. Rarius itaque hoc loco in brevem vocalis elisus traducitur. 1. breves vocales; primum *que*; ante brevem syllabam velut *vitiisque inolevit* — decies: Ruf. II 505, Rapt. III 211, 443, Gild. 397, Eutr. II 413, Stil. I 8, VI cons. 223, Poll. 99, 351, c. m. 30, 174; at idem *que* ante longam — velut *ridetque Aegaeus* — invenietur locis fere centum, pan. Prob. 190, 264, Ruf. I 56 et reliquis quos qui anquirat facile indaget; item *ve* Poll. 328. Accedunt *forte, inde, patiarne, commune, crine* formaeque in *-re* cadentes: Rapt. I 73, Eutr. I 453, c. m. 30, 193, Ruf. II 387, I 88, Rapt. III 150, 99, 386, III cons. 194, Poll. 107; adde *ā: nostra ad* Ruf. II 306, *dilecta hic* 95, *rara intermicat* pan. Prob. 26, *sublata audacia* c. m. 53, 107, *arma habitumque* Rapt. III 216.

2. syllabae deflexae in *m*, semper longa sequente: *nondum* Rapt. III 448, *necdum* 140, *dudum* Eutr. II 144, *etiamnum* Gild. 294, *spectatum* Poll. 243, *serpentum* Ruf. I 66, cf. genitivos Eutr. II 248, 307, 366, Stil. II 218, 304, Poll. 249, Rapt. III 87, 166, 170, 395; *nequiquam* Eutr. II 12, Stil. I 357, *fortunam (et)* Eutr. I 228, *tandem* Rapt. III 91, Poll. 556, *autem* Rapt. III 419, *victricem* Eutr. II 532, cf. accusativos in *em* Ruf. II 160, Stil. I 379, Poll. 145, Rapt. III 175; denique etiam *paulatim* ter: Rapt. III 31, Poll. 246, c. m. 9, 44.

3. longae, tribus locis: *o* in *o* consonum transfluit in *calcato obsidere* VI cons. 446 et *tenebroso oblecta* Rapt. III 84; differt *primo a limine* III cons. 10 (IV cons. 327 *A* vitiose).

Inter moras 12 et 13; numquam elisum in cc. nonnullis velut IV cons., VI cons., Nupt., paneg. Prob., in reliquis viciens ter; *tuque o* Rapt. II 367, Gild. 117; ceterum *que* Eutr. I 98, Poll. 344, c. m. 30, 99; *atque* Eutr. I 268, Poll. 368, c. m. 30, 25. *ipsa (haec)* Theod. 22; *stagna* Rapt. I 112; *capita* III 371, *sparsa* 162. — Syllabae ancipites ter in monosyllabum incidunt, Ruf. II 87 in F III: *nec flere quidem aut*, quod maxime inhabile et singulare, et *morem hinc* c. m. 9, 46, *numquam haec* Poll. 522; ceterum *tandem indignatus* Ruf. II 204, *pacem implorantibus* Eutr. I 378, *socium aversatus* 450, item *caelum* Rapt. II 217, *comitum* Stil. III 242, *pugnam* Poll. 597, *numquam* Stil. II 19; longa et adeo diphthongus semel III cons. 51 *pugnae inflammaret*. — In mora 13 saepe *i* vocalis.

Inter moras 16 et 17; hoc quoque loco ante quintam arsin synaloepha vel durior permissa ea lege, ut moras 15 et 16 una syllaba longa expleret. 1) breves: *que* undeciens Ruf. I 130; 317; Eutr. I 498; IV cons. 244; Theod. 339; Stil. I 56; 124; 300; Poll. 500; 610; c. m. 17, 11; *ve* Rapt. III 58; VI cons. 317; *atque* Ruf. II 509; Stil. II 79; VI cons. 129; 601; c. m. 30, 136; *namque* c. m. 25, 34; VI cons. 168. Hactenus breves; longiores vero syllabae sub ea tantum condicione idem passae sunt, si pausa gravior in semiseptenariae loco praecedebat; favet itaque hic quoque caesura sequentium vocalium imminutioni; multa exempla ad F III pertinent. 2. ancipites: *quonam usque* Ruf. II 88, Gild. 367, VI cons. 362, Eutr. II 391, Nupt. 20; *postquam obsitus* Eutr. I 170, *quaenam ista* 24, *dextram exerit* c. m. 17, 15, *neciam amplius* Ruf. II 124; patet etiam *neciam* unius vocalae vicem agere; cf. supra p. CCXIII; neque monosyllaba usquam in hoc poeta eliduntur; adde *tantum oscula* Rapt. III 159; *quorum alter* Stil. I 241. 3. longae: *sese omnibus* Stil. II 31; cf. c. m. 9, 42; *quodsi ardua* Poll. 11; hinc etiam *quod si* in unum coaluisse apparet.

Inter moras 6 et 7; magis etiam repugnat hic locus; plerumque mutum *e* breve exhibet; primum quidem *que* rarius in longam transit (Ruf. II 73; 395; Rapt. III 384; VI cons. 79; Poll. 628); saepius in brevem: paneg. Prob. 204; Ruf. I 70; II 84; 431; 457; Rapt. III 361; Eutr. I 95; 267; II 188; 374; III cons. 204; Theod. 231; VI cons. 390; 533; 600; c. m. 26, 47; *atque (alio)* Eutr. I 397, cf. Poll. 280; (*illi*) Poll. 212; (*omnes*) c. m. 30, 35; *namque (unum)* Poll. 36; cf. Poll. 431; *ante (alias)* Rapt. II 137, (*omnes*) VI cons. 16; deinde *-nē etiam* Eutr. I 373; *-rē avium* Eutr. I 317; Theod. 320. Porro quinquiens longiores syllabae, sed ita, ut quater notionem unam efficiant voces per synaloepham coagmentatae: *mandatricem operum* IV cons. 236, *nobiliorem uterum* Theod. 305, *arsurae urbes* Ruf. II 215, *terrorum expers* Poll. 160; accedit *maiestatem acies* Gild. 387 id quod magis asperum.

Inter moras 8 et 9; rarissima exempla; *tuque* o Ruf. I 287 et Eutr. I 453 quae certa formula est exclamandi; ceterum non eliditur nisi si praecedat trithemimeres fortiter incisa; sic in F III *iamque ora* VI cons. 495; quin etiam in F II bis adeo longae vocales extruduntur: vide *nere imbelles* IV cons. 338, *ite optati* Stil. II 455, *patrem implorant* Eutr. II 514, *campo insiluit* Ruf. I 349, *taedae ardentes* Stil. III 339. Accedit primum *ferro in tabulas* Stil. III 347; hic versus quin genuinus sit dubitari vix potest; statuatur F II ut *in tabulas* quasi vox una sit; adnotandum nusquam in Claudiano ante penthemimeren praepositionem legi praeter hunc locum et Ruf. I 41; ut hic quoque F II agnosci possit. Sed ecce accedunt etiam amplius exempla elisionis quattuor turpiora in F I; quorum primum est Poll. 203 *Terruit Oceanum et*, ubi *Terrens Oceanum nostro* reficere ego certe non ausim; alterum etiam horridius Theod. 183 *collectamque diu et*; ne hic quidem emendatio idonea suppetit; tertium Rapt. III 248 *subito et*; v. l. *tacite et*; cf. ad l.; *subito* sensu leniore 'sogleich' accipiendum esse quo hodie Itali utuntur me monet Kochius (cf. Georges s. v.); quartum Rapt. III 282 *O templis Scythiae atque hominem sitientibus aris*, ubi perperam *Scythiaeque* temptaveris.

Sic finitur conspectus elisionum; sunt quas e textu removerim; vide c. m. 53, 54 (contra *GV*), Ruf. I 86 (numquam enim *quidem* elisum praeter Ruf. II 87), II 230 (pauciora sunt exempla inter moras 14 et 15 quibus *vibrato imponere* defendi possit), Eutr. II 471 (*spectari e*, quod *V*, et hac sede et omnino analogia caret; ideo Ruf. I 57 *e* praetermisi), c. min. 22, 12 (*adsum et*; sed aliud est *sum*, aliud accusativus in *um* declinatus). Turpe illud *flavum Acin*, quod multis imposuit Rapt. III 332, improbatur re metrica; vide dicta de moris 10 et 11. Dubitandum etiam de c. m. 32, 7 *quemque utero inclusum* propter duplicem synaloepham; qualis cumulatio perraro observatur; cf. Ruf. II 216, c. m. 9, 44; etiam sic igitur commendatur quod conieci supra p. CXIII et CCXVI.

Ex conspectu supra posito etiam haec colliguntur; longe plurimis locis *que* decurtatur; ceterum vocales breves *ē, ā, ō*; anceps *o*, item *am, em, im, um*; inter longas *o* fere undeciens, *i* ter, *e* (in *sese*) bis, *a* vix semel (VI cons. 631), *u* bis (Theod. 183 et Rapt. III 260 qui loci patrocinantur invicem), diphthongus *ae* Ruf. II 215, *taedae ardentes* Stil. III 339, *Scythiae atque* Rapt. III 282, *pugnae inflamm.* III cons. 51. Nonnulla vero poemata adprime exulta sunt excelluntque vocalium finalium integritate; tales Nuptiae sunt, pars etiam altera panegyrici de IV cons. eademque in Raptus libro primo, talis etiam Phoenix et Nilus et Magnes.

Elegos Claudianus et in duodecim praefationibus usurpavit et in carminibus tribus et triginta quae sunt in minorum corpusculo. Heroici metri leges etiam in his fere eadem obtinent; nisi quod F II deest; desunt F IV et V et VI; denique etiam F III minus frequentatur; extant enim disticha elegiaca numero 384; ergo hexametri totidem; formae III exempla adsunt omnino numero 47; ergo inter octonos quosque hexametros fere semel F III occurrit, septiens F I.

Pentametri pars posterior elisiones omnino repudiavit; paucae admodum in parte anteriore: c. m. 17, 14 *atque oneri*, 26, 34 *admisitque oculos* et 100 *pacaturque aegro*, 40, 22 *libris atque animis*, 41, 14 *Et Latiae accessit*; ad hunc l. cf. elisiones inter moras 4 et 5 supra congestas; diphthongum *ae* etiam supra quater explosum vidimus; de lectione ipsa adeatur p. VIII. Contra c. m. 26, 66 *frigora aquis* abiciendum; vix enim in hoc limatissimo poemate contrahi vocales sinemus inter moras 3 et 4. Ceterum adest etiam aphaeresis una *emptum est* c. m. 17, 48.

Pentametri clausulae plerumque disyllabae; sed etiam quadrisyllabae ac trisyllabae complures intermixtae maxime in carm. min. 4, 10, 11, 12, 13; ita *Geryoni* 4, 2; *pauperiem* 16, 2; porro monosyllabum cum trisyllabo *vel pretio* 10, 4; *qui posuit* 12, 4; denique etiam polysyllabum cum trisyllabo *castoreum nequeo* 10, 2; *cadunt subito* 11, 2; *invidiam meruit* 11, 4; *versiculos laceras* 13, 2; *putat podager* 13, 4. Ne quis vero otiosus propter hanc ipsam rem de ipsis his carminibus minoribus 4, 10, 11, 12 et 13 quasi suppositiciis suspicionem moveat, poemata etiam correctissima et quam maxime Claudiana haud rarius similibus clausulis distincta esse scito: 17, 30 *canitiem*; 23, 6 *grammatici*; 25 praef. 8 *obsequio*; item Eutr. II praef. 10; 22; 30; 68; Theod. praef. 18; Stil. III praef. 8 et 22; VI cons. praef. 20; porro 21, 4 *ut Pharius*, Stil. III praef. 16 *hanc patriae*; denique 25 praef. 2: *potui socero*; 31, 50 *solio generi*; 31, 58 *supercilio*, Rapt. II praef. 44 *nubigenis Pholoe*; quamquam fatendum est poetam carminum min. plurimam partem velut cc. 26 et 33—39 et alia explendescere voluisse elegantia.

Solent in distichis singulis plenae sententiae compleri; estque insuetum ut subiectum in alio in alio praedicatum legatur; pro exceptione adferendum c. min. 31, 49—51; c. m. 18, 16 post *tamen* fortasse pungendum fuit ut ibi *sunt* pro praedicato suppleretur; ceterum cf. etiam c. m. 26, 12 sq. et, 28 sq. et 48 sq.

De carminum compositione disserere huius loci non est; nisi quod quandoquidem tam diu inter numeros et schemata versati sumus, etiam ad ambitum sive carminum sive partium eorum animum advertere interest. Panegyricum de VI cons. in bis 330 versus divisisse poetam olim monui p. LVI. Ceterum in partitione aliquid apud eum numeri centenarii et denarii valuerunt. Aponus rotundatus habet versus 100; in Phoenix item 100 versibus argumentum absolvitur, adiecta est

clausula; panegyricus de III cons. in ipso v. 200 praecise finitur, adiectum est vaticinium vv. 201—211. Paneg. de VI cons. distincte tendit primum usque ad v. 100, dein ad v. 200; in Gildone orationes desinunt ipso v. 200; Ruf. II introductionem habent vv. 1—100; pausa aliqua etiam Eutr. I v. 300, bell. Pollent. v. 400; denique Stil. II v. 100 ad novam partem proceditur, in Nuptiis v. 300 particula finalis incipit. Adiciamne etiam Fescennini alterius strophas novem numerum Musarum prae se ferre?

Particulae inmissae denarios numeros amant; Venus Nupt. 252—281 per triginta versus orat, per totidem Rhadamanthys Ruf. II 498—527; totidem de ludis musicis agitur Theod. 311—340; et cf. Stil. I 188—217; 333—362; b. Poll. 488—517; viginti versus habentur e. g. Poll. 380—399, Nupt. 49—68, Stil. II 30—49; 377—396; quadraginta in sermone Honorii Gild. 427—466. Atque etiam ea poetae cura fuit, ut haud raro eundem ambitum continuo bis poneret, unde iucunda numerorum nascere-
tur responsio et aequabilitas; sic duo segmenta 10 versuum extant III cons. 63—72 et 73—82; item VI cons. 300—309 et 310—319; item Phoenicis 45—54 et 55—64; duo segmenta 15 versuum Eutr. II 376—390 et 391—405; denique 11 versuum Theod. 113—123 et 124—134. Nilus artificiose sic compos-
itus, ut post 4 versuum prooemium per bis 19 versus distribuatur; in c. min. 22 inde a v. 13 hoc
schema: 10 + 4 | 14 | 9 | 9. Conferas quod etiam carmina minora vicina 46 et 47 ambitu compari
untur, compari etiam c. min. 50 et 51. In elegis quatenus inter se respondeant numeri facile
sentitur. Praefatio VI cons. nexa habet disticha 5 | 5 | 3; praefatio Theod. 3 | 2 | 3 | 2; praefatio
Ruf. II: 4 | 2 | 4; praefatio Rapt. II: 4 | 10 | 10 | 2; praefatio Eutr. II usque ad versum 32 sic: 6 | 4 | 6;
ab versu 33 sic: 6 + 5 | 11; carm. min. 17 inde a v. 5 sic: 11 | 11; carm. min. 26 (Aponus): 5 | 6 | 6 |
5 | 11 | 11 | 6; carm. min. 31 sic: 9 | 7 | 8 | 7. Adde Fescenninum primum, in quo versus dividuntur
7 | 8 + 7 | 15 | 2.

Sed necdum exhaustimus adiumenta quae ex huiusmodi observationibus peti possint. Et transeo
homoeoptonon quod displicere debet velut Eutr. I 501 *fugis*, quod repudiavi; et turpe foret *mentitus*
amicus Stil. II 249 (ε). Interest ad usum attendere adlitterationis, quae quidem aliquid valuit
certe in uno quoque fere poeta Romano. Et Claudianus quamquam non semper videlicet eam tali
affectatione venatus est qua Gild. 28 scripsit

Si mea mansuris meruerunt moenia nasci

et Rapt. II 258

Quod conata nefas aut cuius conscia culpae

(cf. etiam c. m. 26, 23 et 24), saepe tamen inter ornamenta sermonis eam esse destinavit; cf. modo
bell. Poll. 291 *Senonum sanguine*, 293 *colla catenati Cimbri*, 297 *Latique libet relicto Longinquum ...*
praecingere castris; 300 *regnum Rhodano*, 302 *me remordet*, 303 *corda recusem*, 304 *sanctum soceri*; vel
Eutr. II 306 *regniue ruinas*, 308 *iactat, indice*, 309 *Vasta velut venantum vocibus*, 311 *calidas cursu*,
312 *pennis pulver.*, 313 *volat, vestigia*, 315 *videndum revoluta* et ita porro; nolo enim hoc loco dimidia-
tum transcribere Claudianum. Nisi quod etiam attendas quod scripsit ille fesc. 1, 16 sq.:

Venus reversum spernat Adonidem,

Damnet reductum Cynthia Virbium;

reversum et *reductum* idem est; cur ita variavit? curve non dedit *Venus reductum* et *Damnet reversum*?
auris mulcendae gratia. Iam etiam in critico negotio ut lectionem aliquam praedilectam haberemus
momentum nonnumquam fecit debuitque facere adlitterationis observatio. Favit nempe et aliis et his
lectionibus: quis enim iam tanget illud *novat nigras* Stil. II 194? *lento luctamine* Poll. 138? quisve
iucundo inferet c. min. 40, 21? Adde sic defendi Ruf. I praef. 1 *decidit*; I 96 *membra* (sc. mollia);
128 *figuras* (εἰδωλα); II 274 *cardine caeli*; 339 *Desiluit*; Gild. 264 *reperta* (cf. *perfidiam*), 179 *capiti*, 325
retexunt (cf. *italia*), 469 *curvis*, Eutr. II 466 *tonat*, Nupt. 19 *pectebat pollice*, 301 *premis*, 291 *curvata*
(cf. *cervice*), IV cons. 126 *violata*, Theod. 130 *indicat*, 204 *tunditur* (et cf. exempla), Stil. I 90 *censet*,
231 *bipennes*, II 177 *fluere*, 374 *colla*, 401 *culmina*, III 57 *fessis* (cf. *flamina*), 228 *pulsante*, Poll. 94
affligit, c. m. 30, 50 *terris* (cf. *tuis*), 112 *impendit*; c. m. 27, 74 *pergit*, 50, 1 *cani* (cf. *cineres*), 41, 11
penitus, 18, 13 *limite*, 22, 50 *flecteris*, 25, 40 *flatu*; Rapt. I 53 *fusus*, II 168 *tenebrosa*, 83 *colonis colligit*,
III 110 *solvere*, 201 *infensor* (cf. *Phlegra*), 415 *ferabar*. Atque sic erit fortasse qui vel tueatur VI
cons. 405 *fultusque*, 309 *ferat*, Rapt. II 196 *temptant*, Ruf. I 353 *sanguine*.

Denique omnino vitavit Claudianus quod purgatas aures laedat, atque prorsus singulare est
illud *etiam iam tum* IV cons. 165; contra non tolerandum visum est *Theodore redi* Theod. 173; nec *te*
teneant Claudianus dederat Eutr. II praef. 67 nec *propere regalibus* Nupt. 121; et cf. de Ruf. II 350 p. CX.

III. GRAMMATICAE QVAESTIONES.

De linguae usu Claudiani adeatur vocabularium, ubi et de flexura verborum et de structuris variis adnotatum est. Multa diligenter composuere Paucker in Mus. Rhen. t. 35 p. 586—606 et Trumpius in Observationibus ad genus dicendi Claudiani, Halae 1887; adiectiva in *-alis* cadentia Barwinski Quaest. Dracont., 1887, p. 64, novata a Claudiano vocabula dedit Paucker l. l. p. 588 (cf. supra p. VIII adn. 4), ubi sunt quae detrahas; adde vero *pulsatus* sbst.; item *squalescit*; *olorifer*; *ceraunia* n. pl. sbst. Qui autem cognoscere volet linguam poetae, etiam quae repudiaverit vocabula observabit; qualia sunt *priusquam*, *quia*, *etsi*, *olle*, *mi* pro *mihi*, *utrum* cui *an* respondeat, *vixdum*, *cis*, *citra*, *adversus* praep., *versus* praepos., *coram*, *erga*, *prae*, *secundum*, *exin*, *dein*, *deinde* (*deinceps* V Ruf. II 504) al., praeterea quae fortuito eligo: *celeber*, *generosus*, *commemorare*, *comprehendere*, *congruere*, *contegere*, *demere*, *poeta*, *exemplar*, *cymba*, *propago*, *modulamen*, *lapilli* et plurima deminutiva, *evenire*, *eximere*, *inquirere*, *invigilare*, *obtrectare*, *praevertere*, *vadere*, *stultus*, *subtilis*; vel ut vocabula ex *A* incipientia Vergiliana graviora afferam a Claudiano aliena: *abesse*, *abicere*, *abungere*, *abripere*, *abscessus*, *abscindere*, *absistere*, *abstinere*, *abstrahere*, *absumere*, *abundus*, *acanthus*, *accersere*, *accessus*, *accidere*, *accitus* sbst., *acclivis*, *accolere*, *accubare*, *accumbere*, *accumulare*, *accurrere*, *acquirere*, *actutum*, *addicere*, *adigere*, *adiurare*, *adlabi*, *admordere*, *adnare*, *adnixus*, *adopertus*, *adsistere*, *advocare*, *aegrescere*, *aërius*, *aestifer*, *affabilis*, *afficere*, *affluere*, *agellus*, *agitator*, *agnus*, *alatus*, *albescere*, *alibi*, *aliquando*, *aliquot*, *adluere*, *almus*, *altrix*, *alveus*, *ambesus*, *amicivē*, *ancile*, *angere*, *animadvertere*, *ansa*, *anser*, *anteferre*, *apium*, *apparare*, *appellare*, *applicare*, *apponere*, *aquosus*, *arbutum*, *arbutus*, *argilla*, *armentalis*, *arquitenens*, *asciscere*, *asellus*, *aspectare*, *aspergo* sbst., *aspermari*, *asportare*, *assentiri*, *assimilis*, *assultus*, *astringere*, *attondere*, *attrahere*, *aversus*, *augurare*, *avolare*, *auricomus*, *auritus*, *austrinus*, *avunculus*. Porro deest forma *ausim*; deest inf. in *-ier*; desunt perfecta breviate quales est *maluērunt* imperativique in *-eto* (hinc iudica c. m. 53, 35). perrara participalia in *-bundus* (falso *moribundus* Heinsius IV cons. 538). Ego hoc loco non nisi selectas quaestiones persequar eas potissimum quas cum fructu aliquo disputari posse viderim.

I. De asyndeto, copula simplici, anaphora, polysyndeto (exempla plerumque sumpta ex III cons. Honorii):

1. Copula simplex cogit vel sententias duas vel duos sententiae articulos: *Barbarus possederat sceptraque dederat* v. 66, et ita centiens.

2. Asyndeton perpetuum verborum vel sententiarum plurium: *frigora prati, non cedere, tolerare, tranare, vincere montes* 46—49; multa ex.; postremum membrum habet *que*: Poll. 56—60; 275—278.

3. Copula semper iteratur inde ab altero membro: *signavit ingrediturque limenque relinquit et adrolat*; plurima exempla; frequentius *que*, rarius *et*.

4. Deest copula omnino; eius vicem agit anaphora vocis primariae: *quas lustrat Halys, quas ditat Orontes* 70; *tanta . . sic* 85 sq.; *hos, haec, haec* 59; *tu, tu* 153; *si* ter 159.

5. Ubi anaphora desinit, apparet copula nec deesse potest: *tu fundit, cui militat et veniunt* 96. *pariter foedavimus, pariter prostravimus Rhiphaeque porrecimus stantemque sulcavimus* 147. *iam video rapi Parthumque trepidare, iam teneri et pallescere* 201 sq. Theod. 167 asyndeton vocis *fratres* inter ut voculam iteratam ferri non quit; scribendum *fratresque*; hinc etiam *et spectant* edidi Stil. III 86.

6. Est ubi ad anaphoram etiam copula abundanter accedat; quae minus stricta ars est; *tertia sumant terque tuas ducat* 1; *quae rabies quantusque ardor erat* 73; cf. Stil. III 176 sq. Turpius vero illud *socer et* Stil. III 120 in *E* nec cuiquam placebit.

7. Membrum primum cum altero neque copula neque anaphorae lege iunctum, tertium per copulam rite adnexum: *succedant, amiat et redeant* v. 5. cf. sub 2.

8. Polysyndetum amplum per asyndetum intercipi vitiosum est; IV cons. 591 ad *remorantur* supple *enim*; Stil. II 196 *agnoscit causas* pars librorum prave; IV cons. 6 *Lictori cedunt aquilae* iam non pendent ex *cernis ut* (v. 5), sed novus ibi sensus primarius incipit. VI cons. 534 post *senectus* perperam *pungi* solitum; similis causa fuit, qua *et volvant* refeci Theod. 238; *ac dicta* conieci paneg. Prob. 128, Stil. II 198 *Exsectisque*. Stil. II 371 reiectanea lectio *cruentat*, per quam asyndeton illegitimum nasceretur; sequeretur enim *praecedat* sine copula. Gild. 497 *Imbrique* ni fallor pro *Imbribus* reficiendum.

9. Contra ad sententias duas per copulam rite ligatas tertia etiam dissoluta accedere potest ea condicione, ut summam faciat vel indicet quid ex illis consequatur vel denique causam addat: *non dominantur opes nec dona valent: emitur virtute potestas* 187; sic etiam Ruf. II 438 *que* omitti poterat; adde Theod. 263 (*ornatur, supple enim*); Gild. 48 (*ad solem*); 374; 446; Stil. II 396 *ditescant*; Rapt. III 397 (*nequeunt, supple enim*; scripta haec per tempus praesens; v. 398 sequuntur perfecta). Haec excusatio non valet Rapt. III 399; conieci *stridentque*; non valeret Stil. III 229 si ducibus *PII*

scriberetur *voti famam*; non valeret Stil. II 11 si cum *VP* discussit reciperetur. Eutr. II 163 malim *Et geminat*.

10. Asyndeton amplum atque perpetuum in medio interrumpi non potest iniecta copula; exceptiones: c. min. 30, 22 *surdoque* nisi ibi v. 24 ante v. 22 transportare placeat; facile excusatur Ruf. II 154 *Libyamque coerces*; Ruf. I 325 *habitus et corpora* quasi notio est una; prave Heinsius *ac signat* c. min. 25, 85; Eutr. II 336 sq. interpunctionem immutavi.

11. Ipsum primum membrum in asyndeto per *que* ad antecedentia adstrui potest: Ruf. II 368 sq.: *devotaque brachia laudat, vocat, munit*, quae quasi unum efficiunt quo ille „callidus affatu“ illustretur. Nescio num hac via explicari debeat Stil. I 115; aliter legatur *Solvensque*.

Quibus expositis iam etiam fatendum Nupt. 94 aegre desiderari *que* in polysyndeto, siquidem legatur *Panchaia*; Nupt. 329 si *infectos* rescribere placeret, falsum ibi esset *nec* inter duplex non interpositum; nunc supple *sunt*. Bell. Poll. 406 *animi* pro subiecto ad *miscent* trahatur. Optime autem deest copula Ruf. II 182 *clamore* eqs.; nam usque ad id quod est *radiat* de oculorum stupore, nunc de aurium sermo est. De IV cons. 108 cf. quae disputavi p. CXII.

II. Adverbia pro adiectivo, ea ratione qua dicunt *homo frugi* vel *nequam: tela longe* Gild. 436; *nuper* pro recentia Ruf. II 117; *retro priores* VI cons. 655; *retro duces* Eutr. I 476; *retro Thermantia* (die im Hintergrund) Stil. II 359; *tanto circum terrore* Stil. I 294 (*procul aegide* pro „dum aegis procul est?“ Rapt. III 60). Adiectivum pro adverbio: *longissima* Ruf. II 302; *nocturnae* c. m. 30, 32; *primos artus* Ruf. I 302 (cf. Heins.): sic defendatur *prima* Rapt. III 438? cf. s. *rarus*, al.

III. De adiectivis attributis (cf. Schrader ad Musaeum v. 133, p. 216 sqq.; Naecke carm. Val. Catonis p. 283; Eskuche De Valerio Catone p. 54).

1. Singula substantiva usque quaque singulis tantum adiectivi ornamentis utuntur (cf. Quintiliani VIII 6, 43: „duo verba uni apposita ne versum quidem decuerint“).

2. Duo si adsunt, per copulam copulentur necesse est, quod tamen raro evenit, c. m. 49, 3, Stil. II 502 sq., 510 et al.

3. Alterum attributum si sine copula accedit, participium est, non adiectivum. cf. Theod. 61 sq. *gloria secura nacta cacumen* (sic enim ibi iungendum), Poll. 38 *solutae exangues leges*, 417 *notatas exanimis figuras*, VI cons. 50 *micantes innumeros arcus* (contra Heinsium), 161 *spargentia aurea cornua*, 390 *saecula celebr. circumflexa*; 168 *fulta nobilis urna*; cf. 263 *examina*, 338 *terra*, 505 *aras*, 536 *montes*, 577 *serica*, Poll. 306 *pietas*, Rapt. I 263 *temperies*, pan. Prob. 172 *dies*, 229 *ripae*, 265 *regia*, Gild. 255 *membra*, Nupt. 211 *velamina*, 223 *Meroe*, c. m. 27, 7 *ales*. Contra Eutr. I 469 *mixta duplex aetas* ita tantum verti potest: beide Lebensalter sind vermischt (cf. ad l.).

4. Exeipiuntur loci quorum propria vis est cumlatio adiectivorum, ut in ea poetae consilium dignoscatur, qui demoratur in descriptione: Poll. 553: *veri sera fides patens et nescia* in exclamatione. Stil. II 424—426; ibid. 220 sqq. *mens prona* eqs. ubi intellege „quamvis prona favori, tamen iudex dura sui“. Eutr. II 527 sqq. de Aurora.

5. Ii loci, ubi adiectivum pro adverbio: Theod. 235 intellege „acrius ac rapide praetermeat“.

6. Accedere potest numerale: pan. Prob. 54: *quantas rutilas harenas*. Rapt. I 20 *innumerus vulgus iners*. Fesc. 4, 27 *alter virgineus cruor*; sic *geminis* Stil. II 490.

Addo hos locos memorabiles: VI cons. 347 *nescia epitheton, contenta* praedicatum; 485 *minacem Tyrrenam manum* (?). Poll. 202 *secum cuncta trahens* pars est praedicati („erschreckte, alles mit sich reissend“). Ruf. II 34 sq. offendit *assuetum canorum imbellem Orontem*, cf. ad l. Fesc. 2, 18 sq. *laeta aurea Roma* excusatur lyrico metro.

IV. De substantivis. Nominum Graecanicorum flexura:

nom. sgl. *Cephisos, Pharos, Arctos, Atropos, Delos, Gnosos, Isthmos*; etiam *Tityos* optimos testes habet; de *Aegyptos* vel -us, *Cypros* vel -us ambigitur; constat de *Epirus, Cyllarus* sim. *Rhadamantys* ex V. *Mida*, non *Midas* (cf. Iustini XI 7, 14); item *Marsya. Iocasta* breviata ultima.

acc. barbiton, Aponon, Delon, Athon, Arcton, Cyrnon (?), Cocyton, Rhoeton, sed Pholum; item *Darium, Lemnum, Xanthum, Balium*; hinc etiam *Cyrnum* defendas. — *Tyriden, Tigranen, Ulixen, Oedipoden* (VC), *Acaciden* (CH), *Alciden, Hydaspem, Persen, Phylaciden, Thyesten, Euphraten, Araxen* (? solus V *oaxen*); *Gangen* (V et B); *Booten* incertum. fem. *Inarimen, Thylen, Oethen, Rhodopen, Thracen* (VP), *Europen* (VP), *Hecaten, Cymothoen, Danaen, Phoeben, Cybelen, Cybeben, Nioben*. contra sunt: *Orontem, Niphatem, Achillem, Orestem, Adonidem*; quibus exemplis etiam *Syenem* defendi possit. — Rariora *Tegean, Midan* (ex C), *Borean* (V), *Aenean* (R), contra *Aetam*, quod mireris; *Gelam*; fem. *Helenam, Libyam* (nom. *Libye* deest), *Idam* (nom. et *Ida* et *Ide*), sim. — *Acin, Athesin, Phasin, Maeotin, Hypanin* (VP), *Thanain* quod praevallet; magis dubium *Baetin, Themin*; *Thetin* semel in V; *Thybrin* semel; contra *Phalarim, Tigrim*. — bene congruunt *Halyn, Tiphyn, chelyn*. — *Orphea, Nerea, Protea, Epimethea*; *Actaeona, Amphiona, Memmona, Pana, Maeona, Titana, Iciona, Nasamona, Babylona, Heliconia, Calchedona, Strymona*, quin etiam *Saxona* (cf. p. IX adn.); *Atlanta, Phlegethonta, Simoenta; Pallada*,

aegida, Symplegada, Nereida, Schoeneida, Thaumantida; Styga, grypha; aethera; denique Castora. (Cicero reieci p. IX adn.).

genit. sgl. *Lethes, Oethes*; at *Penelopae, Antiphatae, Leucatae; Busiridis, Thybridis, Themidis; Lacedaemonis*; contra *Proteos, Tethyos*; dubia: *Pallados (EA), Arcados (E solus), Gorgonos (CA in Raptu), Babylonis (-os P).*

dat. sgl. *Orphei* semel, sed v. l. *Orpheo.*

abl. sgl. *Araxe* sim.; *Thybride* et *Thybrī*; *Typhoeo* cum synizesi.

nom. plur. correpto e vocali: *Acheloides, lynces, Corybantes, Maeones, Naidēs, Seres, Symplegades, Thraces, Titanes, Tritones, Nereides.* acc. plur. in -as: *Blemyas, Gigantas, Dryadas, tripodas, Amazonas, Cilicas, Cydonas, Ionas, Thracas, Nereidas, Sirenas, Stymphalidas* (item *Libyas*, si recte rescribatur Theod. 201). gen. plur. *Ausonidum, Scipiadum, Hesperidum, Curetum* sim.

De liberiore usu ablativi. usus localis (cf. e. g. Zumpt Rutil. p. 161): *caelo* Poll. 243; *urbe* VI cons. 580; *tellure* Rapt. III 364; *pelago terrisque* 315. *principe venire* pro a principe Eutr. II 189. *castris ire* (pro e castris?) Stil. III praef. 11. *quo* pro a quo ibid. 21 (cf. Burm.). *gemma suspendit* (pro ex g.) Rapt. II 17. *ceterum regno vel morte tenebo humum* Poll. 531, id est quasi cum regno vel cum morte. *gemitu* Rapt. III 122 „bei dem Stöhnen“. Sic etiam *puppibus* sine e legi conceditur Eutr. II 471. abl. personae agentis: *prostratus Apolline* IV cons. 537. Explicatum habent paullo difficiliorem Poll. 482 *cicatrix plagis numerosa*; i. e. propter plagas multae sunt; *cantus testudine Orpheos* Theod. 252; *revoluit stamine* VI cons. 267; *ambusta favillis* (zu Asche) Poll. 24. de cortice c. m. 26, 46 cf. ad I; de Cicerone tonas c. m. 40, 4 cf. ad I; *quercum parvo germine*, i. e. cum parvum esset germen, c. m. 20, 15. Ablativus quasi pro dativo (quibus locis abuti possint qui dativos in ē cadentes aucupantur): *sancit perpetuo foedere* pro in foedus Rapt. II 364. *subductus mole* pro de mole Stil. I 146. *cesserunt eunuchō consule* Eutr. I 8; cf. infra de abl. absol.; item *suspensio principe* Stil. I 70.

accusativus licentior. non enumero talia velut *persulcata genas, galeas velati, faciem distincta, publica felix* et plurima eius generis. acc. apud intransitiva: *pervenire* (Poll. 73; cf. Theod. 291); et vide *cunctari; sudare; vincere proelium; fumat frena; si quid intumuit* Rapt. III 296; *vernant quidquid; vina fluens*; cf. Paucker p. 601.

V. De verbo.

1. Frequentativa: ut molestissime abundant apud Silium, ita admodum raro admissa a Claudiano, quod admiramur; haec habet neque plura: *pressat, quassat, volitat, venditat, raptare, consulat, volutare, obstrepitant, occultat, respectans, despectat, prospectat, receptat, retentat, praetentat, sustentat, obiectare (proiectat* Stil. I 356 eliminandum), *responsat, occurrant, adventat, defensare* (falso *absentare* Roensch Italia et Vulg. S. 169²). facilius autem excusantur *agitare, pulsare, versare, habitare, gestare, iactare, nutare, ostentare, fluitare, reptare, natare, adnatare, cantare, visere, cessare, concitare et excitare, dictare, saltare, resultare, exultare, pensare*; ne afferam *aptare, compensare* sim. Quae quia tam pauca, fortasse Poll. 233 pro *Territat* reponendum *Terret* et.

2. In deliciis habentur verba ex re incipientia (cf. F. Placek „Re in den Compositis in Vergil's Aeneis“, progr. 1882), posita in primis in fine metri, qualia sunt *resultans, rependit, removit, retardant*; in VI cons. exempla sunt in metri fine 36 numero (nominibus quale est *recursus* adnumeratis), i. e. unum in 18 vel 19 versibus; apud Vergilium Aen. X v. 1—660 exempla 18, i. e. unum in 38 versibus. Qua re invitatus Cl. scripsit *reponere* pro deponere, *recedit* pro decedit, *revexit* pro avexit, *remitto* pro permitto, *revinctos* pro vinctos; et v. s. *remordere, resolvere, refulgere, recipere, reprimere* al. Nihilo minus ignorat Cl. composita nonnulla aliis recepta ut *refellit, refutat*.

3. De genere verbi. imperativus passivi: c. m. 22, 43 *medere*, Ruf. I 337 *accingere*. — Depo- nens raro in sensum passivum vertitur nec nisi in adiectivo verbali: *aerum defunctum* c. m. 27, 41; cf. *mentitus* c. m. 51, 9; *reluctatus* Rapt. I 42. — Adi. verbale generis deponentis veram adiectivi natu- ram accepit Poll. 460 *garisa moenia*, i. e. laeta; ibid. 139 *ausus*, i. e. audax. — Mirum in modum amat Cl. structuram reflexivam pro passivo: c. m. 4, 6 *se facit*; VI cons. 230 *se deicit*, 41 *se aestimat*, 502 *se perforat*; pan. Prob. 223 *se repectit*; Eutr. I 167 *se protulit*; 197 *se dividit*; 293 *se vertit*; II 420 *se flectunt*; Gild. 507 *se figurat*; Ruf. II 132 *se transferre*. — Gerundivum de eo quod fieri non debet, sed potest: *temperies habitanda* Rapt. I 263; *tolerandus* c. m. 15, 2 et Rapt. I 111; *vix adeunda* Stil. II 425. At Ruf. I 327 *vitanda Ceres* paene idem quod vitatur.

4. Infinitivus dissolute pro obiecto positus VI cons. 585 sq. Infinitivus historicus saepe obvi- us, Poll. 229. Eutr. I 257; 346 sq. c. m. 30, 222 sq., cf. ad c. m. 30, 139. etiam post *cum*; vide ind. sub *cum*. Nominativus cum infinitivo: Burm. ad IV cons. 3 *passi morari*; Theod. 184 *patiar deponere* (sc. me); Ruf. I 109 *fateor vinci*; II 421 *credis mederi*; Rapt. I 217 *decreta est dari*; c. m. 9, 14 *frenari senserit*; sic *cedere* om. *se* Eutr. I 265; *ignorare fingit* II 306. adde Ruf. II 8; c. m. 49, 13 al. aliter *se decorare fatentur* pro *decorari* Stil. II 289; *hominem fateri* sc. *se* c. m. 32, 6. Accusativus cum infinitivo: centiens; omisso accusativo: *currere certa fides* c. m. 26, 80. Infini-

tivus illegitimus consilium vel finem indicans: Eutr. I 418 *dabantur adhibere*; Stil. III 287 *quos decus esse concepit*, i. e. ut decus essent; Rapt. III 176 *proxima mater haberi* pro *ip̄* mater haberi?

5. Ablativus absolutus; notabilia: Poll. 199 *rumor urbe capta*: i. e. rumor de capta urbe; item quasi pro genitivo Gild. 416 *electa pube*; Rapt. III 447 *canibus reductis pars* (sc. canum); Stil. I 352 intellege *imbrem hastilium*; Stil. III 348 intellege *consulis nomen*. cf. et supra de Eutr. I 8 sim. Aliter c. m. 30, 156 *exule Tarquinio* „so dass Tarqu. exul wurde“.

6. De temporibus.

Infinitivus perfecti pro praesentis: Ruf. II 266 *revisere et coluisse*; miscentur Eutr. I 86—89; II 372; al.

Adiectivum verbale non praeteriti, sed praesentis notionem habet: Rapt. I 42 *reluctatis*; Poll. 462 *salutatis* (cf. Heins.); III cons. 38 *gariso* (ubi non scripsit *gaudenti* ut vitaretur homoeoptoton). etiam paene futuri sensus agnoscitur in *aversatus* Eutr. I 450; *redempto* fere pro redimendo c. m. 30, 12; *oblatus* pro offerendum ibid. 76. contra Gild. 254 *laniata iuxta aptarem* defendi non potest; sequendus ibi cod. P, qui etiam de V¹ testificari videtur.

Praesens pro futuro: Ruf. I 322 *mox se coniungere*; II 450 *velari* (i. e. fore ubi veletur); Eutr. II 319 *servire*; Poll. 82 *ponere*.

Praesens pro perfecto: *petis* VI cons. 55? ibid. 340 *redis*; 437 *gerit*, sed supple omni tempore; certius exemplum Theod. 259. Theod. 147 *regit* incertum; leniora Nupt. 113 *cogis* eqs.

Plusquamperfectum pro perfecto ut alii saepius licenter admisere (vide e. g. de Propertio H. Spindler Syntaxeos Propertianae capita duo, 1888, p. 12; sic etiam apud Symmachum relat. 27, 3 recte traditur *statuerant*; Seeckius p. 301 inculcavit *statuerunt*), ita satis fere laudabiliter abstinuit Claudianus; invenitur tamen iuxta *clausit* et *possederat* VI cons. 108—110.

Ceterum in narratione aut sola praeterita aut praesentia sola seruntur, non alterum tempus alteri sine consilio interponitur; nisi quod transitus fieri potest ex praeterito ad praesens velut Gild. 82—90; hinc est quod praetuli *pressat* Rapt. III 163, *retendit* VI cons. 320, *sensit* 206, *relinquit* 495, *diffundit* 620, *habet* Rapt. II 25 (nam erat intolerabile), c. m. 38, 6 *facit* (praecedat enim *vidit* v. 3), *censet* Stil. I 90, Ruf. II 76 *stipatus*, 335 *sentit*, Stil. I 122 *vicit*, c. m. 30, 14 *abnuat*. Exceptiones: c. m. 30, 180 *paravit* sc. antea quam accipit; c. m. 28, 40 *sonuere* perfectum rei praesentis; item *habuere* c. m. 27, 110; similiter Ruf. II 409 et 411 *pudivit* et *rapuere*. Stil. I 356 *proiecit*. Ruf. II 384 *cum stringunt*; solet enim hoc cum subitarius praesens regere. Stil. III 351 *insedit* sc. antea quam quassat. De Poll. 144 *relegat* cf. p. LII. Poll. 422 *relinquunt* sc. etiam nunc atque postea quam „huc minas vertere“; similiter Stil. II 299 *violant*. VI cons. 503 *admisit* veniam facile habet; Stil. I 60 *rapuere* sc. antea quam conciliant; item *fluxit* Eutr. II 563; item Gild. 209 antea *mutavere* quam *redit*; Gild. 401 *excusat* sc. in scaena; Rapt. I 84 *silent* („Die Atria sind still; denn es verstummte“ eqs.). Rapt. II 274 *sensit* antea nimirum quam *vincitur*; ceterum toto hoc loco regnat praesens; ergo v. 275 *deterget* exigitur. Item ibid. II 339 *detexit* antea quam *erigit*; quod ut ipsum quoque bonum explicatum habet, ita tamen versus 337 si forte non spurius habeatur, perfectum *invenit* non tolerat. Stil. III 60 *affulsit* ea lege positum qua *apparuit* v. 62. Stil. II 7 *incoluit*, sc. usque adhuc.

Sunt vero quae offendant: Gild. 395 *obtruncat*; an *occidit* praeferendum? Poll. 557 *agnoscit*? c. m. 30, 93 *vernataque*; sed etiam pergitur per t. praesens. Eutr. II 451 *contexit* praesens est; cf. Gesner. Ruf. I 131 *sentit* malim; versus Rapt. I 140 et 141 vel propter perfecta ipsa spurii. offendit etiam *ferunt* c. m. 31, 7, nisi quod fortasse ex elegiaca arte excusatio peti debet, qua disticha singula tamquam epigrammata separatim enuntiantur.

Constat itaque Claudianum non sine norma atque consilio permiscuisse tempora; idem vero liberius imperfecta inserere adamavit etiam inter praesentia; id vero ipsum quoque ubique consilio factum; neque enim in imperfecto tam tempus praeteritum respexit quam notionem durativam; haec notio agnoscitur in singularibus his imperfecti exemplis: Gild. 138 *pendebat*; Ruf. I 243 *torquebant*; Stil. II 352 *flectebat*; III 327 *metuebat*, 294 *ibant*; Poll. 608 *erat* (cf. supra p. CV); VI cons. 230 *temptabat*; Rapt. II 170 *prohibebant* eqs., III 158 *supplebat*; Eutr. II 463 *canebat*. Ceterum ter praesens locum habet inter imperfecta Ruf. I 220—225.

Imperfectum pro plusquamperfecto: VI cons. 146 *temnebat* pro *tempserat*; Stil. III 230 *ditabat*, 331 *explebat*, al. (cf. arch. lexic. IV p. 592); apponitur autem vel *modo* vel *ante* vel *quondam*. Poll. 83 *parabat* iuxta *inraverat* v. 81. III cons. 103 *tepebat* quasi in parenthesi legitur inter plusquamperfecta. item in coniunctivo: Stil. I 113 *falleret*, II 317 *posses*, III 354 *vellet*, VI cons. 223 *caperet*, 382 *praerberet*. atque etiam versa vice *penetrassent* pro *penetrarent* Stil. I 180 (praeter cod. II).

Futurum miscetur cum futuro exacto: fesc. 1, 18 sq.: *cum voles et resolveris*.

7. De modis. In sentiendiis secundariis coniunctivo campus latissimus datus est; invenitur enim post *si*, *sive-sive*, *quotiens*, *ante quam*, *quamquam*, item post *quod* illud quod pendet ex verbis dicendi vel sentiendi; item post pron. relat.: *cuiusque praedia fuissent* Ruf. I 188; post *quisquis* al. (cf. Paucker p. 603 et 605). In sensu relativo indicativus, ubi coniunctivum expectes: c. m. 25, 89

frenat eqs.; c. m. 31, 25 *lustraverat*; sic etiam Ruf. I 142 sq. *debent* et *parat* tutari possis. item coniunctivus pro indicat. per modorum attractionem: Ruf. II 314 *quod nolit velit*. plusquamperf. indic. pro coniunctivo: Eutr. I 56 *profuerat*; sim.

Tempus futurum mirum in modum coniunctivi praesentis vice fungitur: IV cons. 267 *liceat* et *decebit*; Theod. 160 *respuat aut patebunt*; Eutr. II 476 *foedabitur*. possis etiam Nupt. 318 expectare *videat* pro *videbit*. Hoc soli necessitati metricae concessit poeta; neque enim scilicet futura in *-et, -ent* cadentia sic usquam adhibuit. Id ipsum autem quo iure sibi potuerit concedere, ex confusione modorum elucebit, quam his exemplis praestitit: Rapt. I 26—31: *flexit possedit erraverit cesserit*; c. m. 29, 2 sqq.: *laborat iubet fluant concutiat* eqs. Nihilominus Ruf. I 149 *imperet* agnoscendum, item pan. Prob. 137 *laborant*.

8. De praedilecto numero singulari.

Pluralis ad synesin positus displicuisse Claudiano videtur praeter Rapt. II 318 sq. post *pars* — *pars*, quippe ubi *ministri* verum subiectum antecedit; ceterum pauca quae adferri possint exempla incerta sunt; incertum Rapt. I 30 *famulantur vulgus* et Stil. III 296 *ducunt quaeque suam*; vide codd. Immo c. m. 27, 76 *stipantque cohors* plane suspectum et falsum, item Rapt. II 286 *progenies habitant* nullam auctoritatem habet, nullam etiam *acclamant* Ruf. II 317. Quin etiam si subiecta adsunt duo vel plus duo, praedicatum pluralem fere respuit nisi ibi, ubi singularis metro non sufficebat; velut Eutr. II 62 *ferunt metri gratia praelatum* videtur, item Poll. 184 *lacere*, Stil. III 258 *inducunt*. Exempla haec habet: Rapt. II 262 *negatur*, de qua quidem lectione recte iudicavit Schrader ed. Musaei p. 358 (p. 280 ed. Schaefer.); Musaeus nempe scripsit v. 307 *βυζατο*; similiaque ex Vergilio, Ovidio aliis Schrader collegit; adde Gild. 506 *linquitur*, Ruf. II 92 *arva fretumque negatur*, Stil. III 161 *certit*, VI cons. 416 *peteret*, 553 *praerberet*, c. m. 30, 147 *labor et carmina tibi ludus erat*. Stil. II 389 *belloque fameque depulsa*; item Poll. 598 *Musis et Paeanes recepto*; IV cons. *rehcet*; c. m. 44, 6 *fuit*; fesc. 2, 37 *plaudat*. Sic etiam defenditur *qualis* c. m. 30, 122, ubi Heinsius *quales*. Simile est quod poeta etiam in communi duobus nominibus epitheto singularem praefert c. m. 46, 9: *volucrum Xanthum Baliumque*; item Gild. 204 ubi solus *C* cum *V*² *inultas*. Ex qua observatione profectus equidem etiam recepi Nupt. 326 *Contingat* ex *V*, Ruf. I 198 *iungatur* ex *A*², 295 *aequabit* ex *B*, 350 *agebat* ex *CAHB*, Gild. 89 *agebat* ex *HA*, Stil. I 167 *suaderet* ex *VIIA*, 241 *docet* (ubi de *V* ex *P* concluditur), II 395 *rehat* ex *EV*, Poll. 256 *latebat* ex *EIIA(P)*, c. m. 27, 82 *moveret* ex *EV*, c. m. 42, 3 *dominatur* contra *E*, Eutr. I 214 *flueret* ex *VC*. Eutr. II praef. 16 restitue *procumbit*.

Regulam spernunt loci hi: Eutr. II 83 *videbunt*; Stil. II 374 *innectunt* ubi sane plur. multo magis graphice; VI cons. 414 ubi *timebat* in *ε*. Gild. 347 *serratus* aperte displicuit propter sibilum nimis ibi cumulatam. Denique nolui approbare *conciliatur* Ruf. II 466 quia in *unum* ibi additur, unde pluralitas in verbo commendatur; nolui etiam *relinquit* IV cons. 44 quia adiectum *inter se*.

Apparet autem quantum a vero aberraverit Heinsius Eutr. I 203 *eant* commendans vel ibid. 403 *pensassent* vel *stant inuentus* Rapt. III 15 vel c. m. 53, 113 *pars et periere*. Etiam Ovidius e. g. met. V 12 *nec te pennae nec Iuppiter eripiet*; itaque inconsiderate met. I 99 Heinsium sequuntur editores *erant* inculcantes.

9. De ellipsi verbi *esse*. Formae pleniores quae ad verbum substantiae pertinent sicut *fuereunt, fuerant, fuissent* sim. non prorsus contemptui habitae a Claudiano; tamen *futurus* omissum Gild. 251 (*cliens* sc. *futurus*), *fuisti* omissum Eutr. II 36 (sc. ad *numquam* supplendum). Item formis *erant, erunt* sim. carere non potuit; tamen etiam *erat* ellipsin patitur Stil. I 65 (*prior*); III 45 (*aequior*); Eutr. I 110 (*laxata*). *esse* durissime eiectum c. m. 22, 18 *fertur doluisse et solatus*. Nec desunt formae *sum* et *sumus*; deest *estis* (?); *estis* non recte inferes Rapt. III 281. Sed etiam *sum* durius omissum Rapt. III 418 (*vilis*), Poll. 307 (*monitor*); item *sumus* supplendum Eutr. I 426. *sunt* supplendum Eutr. II 319 (*grata*), 339 (*solliciti*), 580 (*freti*) et saepe; prave olim legebatur c. m. 41, 1. quin etiam supplenda *sis* et *sint* Stil. II 123 sq.: *non quae cunabula quaeris, et qualis. es* reposui Rapt. III 189 (cf. p. CLVII adn. 1); ellipsin eius formae observo Rapt. II 302 sq., Stil. I 294, II 77, VI cons. 54 (*miratus*) et 186 sq., c. m. 30, 54 sq. (*dives equis* sc. *es*); IV cons. 500 (ubi priscae editiones perperam *non es prodigus*); etiam magis inaudita est aphaeresis *solita es* quam volebat Dan. Heinsius c. m. 30, 223.

De forma *est* non sine admiratione hoc doceberis: omnino eam aspernatus est poeta, eiecit paene ubique neque intulit nisi cogente necessitate; itaque si Plautus in eo est extremus quod huic ellipsi civitatem fere nondum dedit, extremum in modum contrarius eius Claudianus est. Quam rara aphaeresis talis sit velut *certumst* supra monui; quae numquam conceditur in pede sexto; quin etiam Stil. III 167, gravissimo loco, quia odiosum visum *Nunae est*, praetulit hiatum Claudianus; item c. m. 49, 10 pro *suo est* hiatum maluit. Iam e. g. in libro Eutr. I, ut in hoc me contineam, adsunt formae verbi *esse* omnino locis 25; adest *est* locis 9; ellipses huius verbi (imprimis formae *est*) locis fere 38. Haec autem lex valet, *est* ubique repudiari nisi, ubi aut cum vi ponitur aut metrum fulcit aut ad certas locutiones pertinet usu receptas.

Cum vi ponitur: 138 *Est ubi iuvat*; cf. Gild. 389, pan. Prob. 226, Ruf. I 89, Stil. II 423, III 43, al.; vel in dictione 298 *quodcumque virorum est decus, eunuchis scelus est*; Stil. II 326 *plus est eqs.*; item *hic est, haec est* Stil. III 12, 138, 150.

Metrum fulcit 332 *inventum est ut serviat*.

Ex usu fortiore retentum est: post negationem: *non est* 142, 506, *nil est* 181, 359; cum dativo: *quibus est* 149, i. e. qui habent; *est opus* c. abl. Eutr. II 153; *fas est* Stil. I 325, II 201. ceterum cf. Stil. II 297, 421.

Video autem in Eutr. II et aliis libris etiam rariora exempla esse quam in Eutr. I. Atque quam conscius poeta fuerit docet Rapt. III 244 *Persephone nusquam*, cum Martialis IV 66 praeierit scribens *nusquam est*. Versus suspectus Theod. 278^b habet *est*. Iam equidem eliminavi voculam *est* locis et his et aliis: VI cons. 366; 402 (ubi *miserum est* et *decorum est* olim placebat); Theod. 227; Poll. 545; Rapt. III 51, 93, 94, 100, 312 (hoc loco vix in ulla membrana extat); c. m. 40, 3; 37, 8. Dubitari possit de illo *parum est* Ruf. I 238, Eutr. I 205 et *parendum est* Ruf. II 218 ubi *est* si deletur nimis fortasse sensus obscuratus evadit; multo magis molestat Stil. II 331 *te certum est* (cf. supra); *posse queas* quod ibi non multum abfui quin reciperem (cf. ad l.), etiam collato Iulio Valerio p. 41, 10: *possibilitatem . . . posse* commendari video. Denique falso Jeepius *Nonne est* Rapt. III 100, falso *gelu est* Heinsius c. m. 34, 8 alique similia coniectando inferebant. — Sic quia evanescebat *esse*, etiam *stabat* pro *erat* supposuit Claudianus Stil. II 87, *stat pro est* II 295.

10. De transitivis sine obiecto. Etiam hoc genus breviationis nimis adamavit poeta; quod ut in una quaque pagina deprehendi potest, ita hoc loco his collectaneis illustretur: Gild. 63 *fovere* (me), item 245; 56 *negasset*, 116 *succurrite*, 122 *prosternite*, 186 *iubet arridere*, 268 *odere*, 267 *abusi*; 283 *commodat imperium* (eis partibus); item *commendare* sine dat. IV cons. 117. Ruf. I 191 *pellit eqs.*; 234 *perimit*; 314 *vetat domari*, II 69 *risus subit et afficit*, 70 *feriat*, 203 *suadent*, 297 *vicinus expulimus*, 328 *alludere* (pro assurgere), 407 *laniant*, 461 *circumstant*, *trahunt*, 522 sq. *agitate eqs.*; et ita ubivis; inspiciantur in indice verba plurima. Paene aposiopesin dixeris VI cons. 294 *oppeterem* (mortem), 189 *efflavit* (vitam). Audacius etiam *petere* c. m. 31, 37; Stil. III praef. 34 *supplendum votis me iussit adesse suis* (cf. supra p. XIX); Rapt. III 209 *Pallada iunxit* sc. sibi. Intransitivum est *stagnant* pan. Prob. 111, item *detrectat* Nupt. 143, et al. Adde passivum sine subiecto: *geritur* Ruf. II 212. Praeterea cf. ad Stil. I 232; sic etiam firmatur *cernens* VI cons. 565, et perperam Heinsius Nupt. 204 *quo quemque*. Hinc porro constitui lectiones: Stil. II 183; IV cons. 591 *remorantur*, cf. ad l.; Rapt. I 103 *thalamis prohibes* (verum obscuravit *F* ut saepe qui habet *thalamos*); III 115 *revocat tandem* (iterum obiectum me intulit *F*); Gild. 247 *conieci petissent* (sc. me).

11. De aliis ellipsis generibus. in pronomine relativo: Poll. 35 ex *quos* supple „et quorum“; ibid. 483 item „et quorum“; VI cons. 236 *nec* „cui“ *potuit*; item Poll. 152 ex *ne* extrahendum „ut“; Poll. 282 supple „novo“ *calle*; sim. plura. Gild. 230 *post Alpes* sc. domitas; cf. *post viscera*. De *ornantur* Theod. 93 cf. ad l.; item *confessus* IV cons. 632. Stil. II 292 *quod reris* quasi aposiopesis est. Diversa etiam *haec ubi* Rapt. III 137, Ruf. II 169; Eutr. II 133; ibid. 211; Stil. II 402; Gild. 157, 348; Poll. 145; et vide ad Nupt. praef. 13. Verbum dicendi praetermissum etiam paneg. Prob. 164, Gild. 320 et al. *aula viros* sc. progeniit Eutr. II 133.

Iam cum innumerata supersint ad disputationem idonea, finem faciam observato locutionis artificio nimis putido, cui interdum non se subtrahit Claudianus.

12. De hypallage quaeque similia exempla sunt notionum inversarum; cf. Barthii animadv. p. 44 ad paneg. Prob. 168; Gesnerus passim. VI cons. 114 *sed mixtum pietate nefas*; expectatur „sed mixta scelere pietas“; Rapt. II 221 *sensus exigebat* „quid vivis sepulta admisceas“; item exigebatur c. m. 30, 21 „canes Scyllam armarunt“; item Gild. 252 „mens cum fortuna pependit“; item Ruf. II 21 „lux cum potestate linquenda“; item Theod. 13 „reduci imponit habenas“; Poll. 123 „secundo parcit“; item VI cons. 215 „accensum pulverem aestivo sole“; item Eutr. II 42 „dissoni partus semini- bus“; item c. m. 26, 81 „quis casui merita ascribere audent“; cf. etiam c. m. 47, 11 *colorum floribus* pro „coloribus florum“. An sic etiam defendas Stil. II 167 *potestas civem agat*? Atque hac paene insana detorquendarum sententiarum libidine cum captum viderem poetam, non ausus sum sollicitare vel illud *stolido magistro* Eutr. II 489; immo cf. Gild. 462 ubi *unam* pro *uno* postulavi, sed nil mutandum.

CARMINVM NVMERI GESNERIANI

CVM TITVLIS ET NVMERATIONE CARMINVM HVIVS EDITIONIS COMPOSITI.

I: Paneg. Probini et Olybrii.	XLIX: c. m. XXVI.
II: In Rufinum I praef.	L: c. m. XVII.
III: In Rufinum I.	LI: c. m. XVIII.
IV: In Rufinum II praef.	LII: c. m. XX.
V: In Rufinum II.	LIII: c. m. XLII.
VI: De III consulatu Honorii praef.	LIV: c. m. IV.
VII: Paneg. de III cons. Hon.	LV: c. m. XLV.
VIII: Paneg. de IV cons. Hon.	LVI—LXII: c. m. XXXIII—XXXIX.
IX: Nuptiarum Hon. et Mariae praef.	LXIII: carm. Graec. epigramm. IV.
X: Nuptiae Honorii et Mariae.	LXIV: carm. Graec. epigramm. V.
XI: Fescennin. I.	LXV: carm. Graec. epigramm. I.
XII: Fescenn. II.	LXVI: carm. Graec. epigramm. III.
XIII: Fescenn. III.	LXVII: carm. Graec. epigramm. II.
XIV: Fescenn. IV.	LXVIII: carm. minor. LI.
XV: Bellum Gildonicum.	LXIX: carm. min. VIII.
XVI: Paneg. Manlii Theodori praef.	LXX: carm. min. XLVIII.
XVII: Paneg. Manlii Theodori.	LXXI: carm. min. append. IV.
XVIII: In Eutropium I.	LXXII: carm. min. XLVI.
XIX: In Eutropium II praef.	LXXIII: c. m. XLVII.
XX: In Eutropium II.	LXXIV: c. m. XXIII.
XXI: De consulatu Stilichonis I.	LXXV: c. m. XLIII.
XXII: De consulatu Stil. II.	LXXVI: c. m. XLIV.
XXIII: De consulatu Stil. III praef.	LXXVII: c. m. L.
XXIV: De consulatu Stil. III.	LXXVIII: c. m. VI.
XXV: Belli Pollentini praef.	LXXIX: c. m. XIII.
XXVI: Bellum Pollentinum.	LXXX: c. m. XXI.
XXVII: Paneg. de VI cons. Honorii praef.	LXXXI: c. m. III.
XXVIII: Paneg. de VI cons. Honorii.	LXXXII: c. m. XIV.
XXIX: carm. minor. XXX.	LXXXIII: c. m. XXIV.
XXX: carm. min. XXV praef.	LXXXIV: c. m. XII.
XXXI: carm. min. XXV.	LXXXV: c. m. II.
XXXII: Raptus Proserpinae I praef.	LXXXVI: c. m. V.
XXXIII: Raptus Pros. I.	LXXXVII: c. m. VII.
XXXIV: Raptus Pros. II praef.	LXXXVIII: c. m. LII.
XXXV: Raptus Pros. II.	LXXXIX: c. m. XV.
XXXVI: Raptus Pros. III.	XC: c. m. XVI.
XXXVII: carm. minor. LIII.	XCI: c. m. XI.
XXXVIII: carm. Graec. <i>Πυγρομαχία</i> .	XCII: c. m. X.
XXXIX: carm. minor. XXII.	XCIII: carm. min. append. IX.
XL: carm. min. XXXI.	XCIV: carm. min. append. X.
XLI: carm. m. XL.	XCV: carm. min. XXXII.
XLII: c. m. XLI.	XCVI: carm. Graec. epigr. VI.
XLIII: c. m. XIX.	XCVII: carm. Graec. epigr. VII.
XLIV: c. m. XXVII.	XCVIII: carm. min. append. XX.
XLV: c. m. IX.	XCIX: c. min. append. XXI.
XLVI: c. m. XLIX.	C: c. min. append. I.
XLVII: c. m. XXVIII.	CI: c. min. append. II.
XLVIII: c. m. XXIX.	

LOCORVM IN PRAEFATIONE INDICATORVM VEL MEMORATORVM DELECTVS.

(Numerus pinguior versum Claudiani indicat, exilior huius praefationis paginam.)

Pan. Probini et Olybrii. 78. 123². 159. inscr. 142.
143. 160. 166.

4: 193. 8: 7. 194⁴. 9: 7. 40¹. 194⁴. 13: 161².
14: 216. 15: 201¹. 21: 7. 23: 194⁴. 29: 193.
30: 168². 32: 161⁴. 47: 213. 50: 193. 55: 194⁴.
57: 194⁴. 66: 194⁴. 67: 9. 78: 161. 213. 81: 193.
102: 161. 103: 214. 110: 161. 113: 161⁸. 120:
194⁴. 128: 220. 131: 10. 194⁴. 137: 161⁶. 224.
146: 161³. 151: 213. 156: 216. 187: 194⁴.
195: 214. 198: 161. 214. 201: 187. 192. 203¹.
201—204: 162. 216: 161⁵. 224: 128. 231: 161².
237: 194⁴. 239: 161⁷. 255: 213. 257: 213. 272:
168². 274: 213. 275: 194⁴.

In Rufinum I. praef.

1: 219. 15: 38¹. 17: 28. 38¹. 109.

In Ruf. I.

5: 178¹. 13: 178¹. 16: 85. 105. 17: 115.
26 sqq.: 224. 27: 192. 29: 179¹. 30: 85. 31: 179¹.
33: 179¹. 35: 179¹. 37: 216. 41: 212. 42: 128.
45: 85. 46: 214. 51: 186. 53: 192. 57: 218.
65: 212. 74: 214. 86: 218. 91: 110. 115. 192.
93: 214. 94: 213. 96: 219. 97: 216. 114: 211.
118: 216. 128: 213. 219. 131: 116. 223. 133: 115.
134: 214. 137: 215. 142: 224. 149: 224. 152:
105. 154: 120. 194⁴. 162—260: 121². 165: 9.
110. 179². 170: 216. 175: 116. 178: 179¹. 2.
179: 216. 189: 110. 193: 185. 188. 196: 211.
198: 179¹. 191³. 224. 200: 21. 205: 113. 213:
113. 215: 179¹. 217: 128. 222: 116. 227: 104. 179².
230: 215. 238: 128. 225. 241: 214. 241—245:
28. 243: 105. 244: 213. 249: 179¹. 251: 216.
252: 120. 256: 212. 260: 121. 127. 263: 213.
287: 213. 294: 211. 295: 224. 302: 221. 307: 9.
308: 110. 321: 105. 192. 343: 191. 350: 224.
352: 128. 353: 219. 363: 212. 368: 213. 372:
216. 383—386: 212.

In Rufinum II. praef.: 103. 119. 130. 131. 219.

2: 105. 6: 115. 12: 102. 119. 131.

In Rufinum II. 123².

7: 216. 8: 213. 13: 213. 16: 216. 20: 211. 21:
225. 34: 221. 45: 121. 46: 40¹. 58: 213. 67—72: 212.
73: 115. 76: 223. 80: 216. 85: 179¹. 87: 213. 217.
90: 213. 92: 214. 94: 112. 99: 216. 100: 214.
113: 179¹. 117: 215. 119: 215. 121: 9. 124: 217.
125: 213. 126: 213. 135: 179. 213. 136: 213.
137: 212. 215. 138: 215. 149: 105. 154: 213.
160: 192. 161: 29¹⁶. 168: 105. 176: 128. 178:
105⁷. 180: 85. 213. 182: 221. 183: 210. 189:
114. 196: 216. 212: 110. 214: 107. 216: 216.

218: 128. 225. 230: 114. 216. 218. 244: 114. 247:
212. 261: 212. 262: 114. 267: 213. 273: 110. 274:
219. 279: 114. 283: 114. 287: 105. 296: 215. 304:
192. 308: 106¹. 312: 105. 213. 313: 208. 317:
224. 318: 213. 320: 110. 179¹. 180. 335: 191.
223. 339: 219. 342: 114. 123¹. 345: 9. 347: 114.
350: 110. 359: 109. 360: 213. 362: 114. 366:
192. 369: 114. 376: 192. 377: 213. 381: 213.
387: 115. 389: 212. 404: 212. 406: 128. 413:
192. 416: 115. 215. 420: 115. 427: 114. 430:
213. 437: 114. 213. 438: 192. 445: 115. 447:
106¹. 450: 191. 455: 106². 466: 224. 472:
114. 475: 213. 486: 105. 501: 107. 505: 115.
512: 216. 525: 105.

Bellum Gildonicum. inscr. 39. 108. 142. 144.

9: 32⁹. 31: 115. 39: 114. 41: 116. 60:
116. 63: 105. 69: 211. 87: 211. 89: 115. 224.
91: 211. 97: 216. 101: 212. 107: 9. 113: 115.
126: 214. 127: 212. 130: 114. 139: 212. 149:
107¹. 160: 104. 105. 162: 212. 179: 107¹. 219.
184: 107. 200: 213. 204: 224. 223: 9. 227: 116.
230: 214. 234: 107¹. 238: 106. 241: 9. 104².
247: 225. 252: 225. 253: 115. 254: 98. 223. 258:
212. 261: 214. 264: 219. 280: 105. 284: 179¹.
288: 212. 297: 128. 299: 105. 300: 114. 308:
114. 316: 212. 325: 219. 330: 115. 339: 128.
212. 347: 224. 369: 9. 370: 115. 373: 179¹.
374: 179¹. 385: 115. 387: 217. 389: 116. 395:
223. 403: 214. 404: 79². 411: 104. 416: 223.
418: 40¹. 213. 422: 216. 423: 213. 426: 216.
428: 110. 128. 216. 429: 81¹. 441: 107. 216. 451:
179. 214. 462: 225. 469: 219. 478: 114. 213. 488:
107. 488—493: 216. 494: 215. 496: 115. 497:
220. 501: 115. 510: 115. 520—524: 62.

In Eutropium I.

4: 116. 6: 116. 8: 222. 31: 179¹. 49: 86.
63: 216. 65: 115. 66: 107¹. 74: 115. 79: 213.
90: 210. 91: 98. 103². 104. 93: 128. 94: 113.
109: 98. 128: 179¹. 129: 179¹. 154: 168². 155:
115. 216. 156: 105. 172: 105. 181: 180. 203: 224.
205: 225. 213: 107. 214: 224. 224: 215. 229: 215.
230: 105⁵. 232: 114. 233: 98. 235: 115. 201¹.
250: 114. 254: 110. 256: 215. 267: 216. 274:
128. 279: 84. 280: 106. 119. 281—284: 105. 300:
116. 313: 64². 213. 332: 216. 353: 179¹.
355: 179¹. 207. 356: 179¹. 375: 86. 379: 33.
382: 213. 383: 179¹. 403: 224. 406: 179¹. 418:
213. 419: 98. 106. 429: 213. 430: 105. 440: 213.
441: 103³. 450: 223. 454: 216. 456: 104³. 458:
65. 478: 86. 483: 211. 486: 212. 489: 216. 491:
213. 493: 115. 495: 115. 499: 112. 501: 219.
504: 115. 128.

In Eutropium II. praef.: 219. inscr. 108.

2: 201¹. 9: 104. 207. 13: 100². 16: 224.
18: 100¹. 25: 98. 40: 116. 57: 105. 67: 219.

In Eutropium II. inscr. 108. 195³.

2: 208. 4: 116. 15: 105¹. 18: 180. 19: 180. 42:
225. 50: 180. 61: 179. 71: 34¹¹. 83: 224. 86: 98.
88: 213. 103: 214. 120: 113. 138: 128. 143: 213.
149: 105. 153: 198⁸. 167: 216. 185: 87. 200:
213. 204: 99. 205: 213. 207: 115. 212: 179¹.
213: 179¹. 218: 211. 221: 213. 236: 100. 207.
250: 115. 253: 111. 266: 213. 271: 113. 116.
298: 213. 303: 106¹. 308: 128. 325: 128. 333:
213. 336 sq.: 221. 340: 105. 351: 128. 354: 216.
355: 107. 380: 216. 381: 213. 382: 111. 383:
116. 386: 213. 407: 213. 410: 99. 428: 115.
450: 215. 451: 223. 461: 128. 466: 219. 467:
213. 471: 114. 218. 222. 476: 224. 481: 127⁸.
485: 213. 486: 225. 493: 213. 511: 116. 514:
213. 215. 515: 213. 528: 116. 559: 215. 560:
215. 565: 213. 566: 115. 592: 105. 210⁵. 594: 180.

Fescennina 182. inscr. 108.

I. 182. 211. 219. v. 2: 120. 11: 115. 13: 110.
16: 219. 25: 212. 29: 98.

II. 182. 212. v. 29: 119. 128. 31: 209. 38: 208.

III. 182. 212.

IV. 182. 211. v. 17: 105. 18—21: 212. 22: 128.

Nuptiae. praef.

7: 123¹. 13: 38. 61. 115.

Nuptiae. inscr. 108.

7: 104. 115. 13: 213. 24: 41. 183². 25: 114.
26: 98². 47: 208. 52: 79. 105. 61: 107. 68:
115. 116. 83: 128. 84: 128. 88: 106. 91: 213.
94: 221. 95: 112. 108: 9. 111: 215. 121: 219.
126: 104. 130: 210. 136: 80. 163: 213. 167:
104⁵. 169: 198⁸. 175: 215. 179: 207. 204: 225.
209: 213. 212: 213. 213: 119. 214: 105⁷. 229:
216. 238: 215. 256: 128. 278: 105. 291: 219. 292:
105. 298: 213. 301: 219. 307: 28⁷. 313: 213.
314: 215. 216. 318: 224. 324: 207. 326: 224.
329: 221.

III. cons. Hon. praef.

3: 118. 121. 9: 116. 191.

III. cons. 23.

2: 117. 118. 128. 17: 117. 22: 117. 26: 191.
38: 223. 48: 117. 49: 121. 57: 215. 72: 191.
76: 118. 85: 117. 87: 211. 88: 201¹. 96: 63. 108.
97: 78. 104⁶. 128. 98: 80⁶. 102: 118. 118: 118.
133: 191. 142: 117. 146: 191. 148: 191. 151:
216. 157: 9. 160: 114¹. 191. 173: 117. 181:
117. 183: 117. 201: 191. 204: 117.

IV. cons. Hon. 53¹.

6: 220. 8: 122. 14: 117. 117⁹. 32: 188. 44:
224. 46: 211. 53: 40¹. 57: 213. 61: 213. 63:
212. 68: 117. 191. 213. 97: 117. 107 sq.: 112. 221.
116: 212. 119: 106². 126: 117. 191. 219. 153:
26¹¹. 156: 105³. 169: 117. 170: 117. 174:
117. 184: 216. 212: 191. 220: 111. 221: 111.
222: 111. 223: 111. 224: 111. 225: 111. 226:
111. 227: 111. 228: 216. 230: 191. 251: 117.
259: 180. 264: 212. 266: 105¹. 191. 267: 224.
268: 180. 275: 117. 191. 279: 216. 283: 214.
290—295: 177². 292: 105⁷. 298: 191. 301: 105.
180. 315: 117. 118. 162. 187. 188. 318: 191. 325:
117. 216. 327: 214. 334: 105⁷. 338: 213. 347:
128. 351: 213. 353: 191. 356: 216. 365: 211.
370: 213. 371: 26¹¹. 117. 374: 216. 403: 117.

406: 117. 211. 408: 117. 412: 191. 432: 117. 118.
162. 187. 188. 437: 191. 443: 216. 447: 213.
471—473: 105. 483: 191. 486: 191. 497: 119.
498: 191. 500: 191. 224. 508: 215. 509: 117.
118. 162. 187. 188. 538: 220. 545: 213. 548: 213.
557: 111. 560: 215. 573: 117. 591: 220. 225.
602: 117. 603: 191. 616: 105. 624: 191. 632:
26³. 225. 633: 106². 213. 636: 117. 118. 162. 187.
188. 637: 123¹. 639: 191. 641: 32⁴. 644: 191.
648: 117. 655: 104¹. 117.

paneg. Manl. Theodori. praef.: 219.

5: 20. 11: 34². 17 et 18: 19¹. 34².

paneg. 9: 214. 13: 225. 18: 19. 53: 201¹.
62: 104. 69: 9. 87: 216. 94: 211. 102: 214. 129:
105. 130: 219. 136: 213. 140: 216. 147: 105.
160: 224. 167: 220. 173: 219. 183: 201¹. 213.
218. 190: 213. 201: 105. 204: 219. 205: 105.
227: 180. 225. 232: 214. 235: 221. 237: 110.
238: 220. 252: 222. 257: 213. 264: 105. 268: 212.
270—339: 42. 272: 215. 216. 278^b: 225. 279:
105. 107. 203¹. 212. 284: 210. 308: 215. 336: 213.

De cons. Stilichonis I. inscr. 41. 108. 109. 142.

2: 213. 3: 116. 4: 39³. 23: 116. 24: 215.
30: 124. 40: 213. 47: 213. 60: 213. 70: 222.
71: 213. 82: 111. 90: 219. 223. 94: 25. 95: 105.
115: 221. 122: 18. 115. 223. 125: 116. 146: 222.
161: 215. 165: 105. 167: 224. 169: 128. 171:
215. 172: 82². 174: 114. 222: 110. 115. 121.
224: 105⁷. 226: 105⁷. 231: 219. 234: 115. 238:
98. 211. 241: 224. 252: 18. 115. 282: 213. 285:
213. 298: 216. 304: 105. 311: 85⁴. 316: 115.
213. 327: 10. 331: 111. 351: 213. 352: 223.
356: 222. 371: 213. 377: 16.

De cons. Stilichonis II.

11: 221. 24: 213. 26: 213. 31: 111. 39: 212.
43: 216. 53: 82². 56: 213. 58: 213. 66: 111. 87:
215. 89: 213. 90: 115. 213. 215. 104: 213. 107:
215. 216. 108: 215. 116: 213. 131: 213. 136:
111. 212. 145: 213. 148: 216. 153: 213. 158: 216.
162: 212. 167: 225. 168: 105. 170: 210. 176:
98. 177: 219. 181: 213. 183: 82². 191: 29¹⁶.
194: 219. 196: 220. 198: 220. 201: 215. 210:
27⁵. 116. 218: 105⁷. 220: 213. 220 sq.: 221.
223: 216. 247: 105⁷. 249: 213. 219. 275: 107.
289: 222. 292: 216. 297: 10. 304: 105⁷. 306: 110.
313: 115. 321: 213. 331: 115. 194⁴. 216. 225.
336: 116. 347: 212. 348: 111. 359: 221. 371:
220. 374: 219. 224. 392: 215. 395: 224. 397:
216. 401: 53¹. 219. 402: 10. 406: 41³. 426: 213.
455: 213. 460: 115. 467: 116. 473: 116.

De cons. Stil. III. praef.

23: 19. 24: 21. 34: 225.

De cons. Stilichonis III.

12: 213. 13: 29¹⁶. 39: 211. 45: 105⁷. 215.
57: 219. 70: 213. 86: 220. 95: 213. 215. 120:
220. 123: 10. 128: 213. 129: 213. 149: 215.
166: 213. 167: 116. 216. 224. 169: 116. 228: 219.
229: 220. 231: 115. 232: 216. 253: 111. 215.
264: 116. 275: 115. 277: 115. 280: 115. 281:
213. 296: 224. 318: 212. 326: 110. 116. 339:
213. 342: 212. 346: 213. 347: 218. 348: 223.
357: 111.

De sexto cons. Hon. praef. 62. 77³.

148 sq. 219.

13: 54. 215. 19: 54.

De sexto consulatu 57⁵. 105⁴. 218.
inscr. 108.

5: 216. 13: 216. 22: 210. 23: 201¹. 36: 212.
44: 115. 49: 213. 50: 67⁴. 55: 98. 61: 213.
95: 128. 104: 213. 107: 116. 109: 213. 114: 225.
128: 54. 108. 128—201: 54. 128—330: 56. 131:
52. 143: 213. 147: 216. 148: 213. 149: 213. 177:
215. 201: 54. 206: 223. 215: 225. 217: 216. 248:
216. 264: 212. 265: 216. 267: 222. 285: 211. 287:
215. 291: 106. 295: 213. 309: 219. 311: 216. 318:
210. 320: 223. 324: 55². 110. 328: 213. 330: 56.
337: 213. 365: 105⁷. 366: 225. 402: 225. 405:
219. 408: 213. 414: 128. 224. 427: 216. 431:
213. 440—469: 50. 51. 451: 210. 213. 457: 212.
485: 221. 487: 45⁵. 489: 216. 495: 223. 498: 29⁹.
505: 215. 512: 98. 526: 213. 533: 215. 534: 220.
550: 211. 551: 10. 565: 225. 576: 213. 592: 110.
596: 10. 611: 179. 612: 115. 620: 223. 622: 56¹.
624: 213. 631: 105. 216. 637: 213. 652: 213.

Bellum Pollentinum. praef.

4: 53. 13: 179. 18: 113.

Bellum Pollentinum. inscr. 56. 108.
119. 142. 144. 202 adn.

9: 215. 17: 113. 18: 163². 185. 24: 222.
41: 213. 74: 106. 113. 75: 215. 216. 81: 179¹.
85: 106. 91: 57. 94: 219. 101: 212. 109: 105.
113: 115. 115: 192. 129: 116. 138: 219. 139:
222. 144: 52. 145: 53. 153: 105. 154: 216. 165:
40¹. 182: 192. 183: 212. 195: 214. 199: 223.
202: 221. 203: 213. 218: 113. 211. 212. 220: 57.
223: 57. 227: 213. 233: 222. 234: 192. 238:
214. 241: 212. 243—248: 216. 256: 224. 259:
115. 262: 106. 180. 288: 47¹. 298: 106. 308:
213. 315: 213. 328: 106. 337: 215. 338: 216.
354: 215. 364: 213. 370: 106. 387: 192. 392:
212. 395: 48. 406: 213. 221. 407: 105. 415: 48.
106. 421: 106. 429: 215. 436: 106³. 462: 223.
470: 216. 471: 113. 472: 114. 473: 106⁴. 114.
474: 114. 482: 222. 504: 106. 510: 213. 513:
216. 531: 213. 532: 216. 545: 225. 546: 216.
547: 51³. 550: 213. 553: 80. 556: 51³. 557:
223. 565: 213. 570: 9. 572: 213. 580: 213.
583: 105⁶. 585: 213. 589: 215. 590: 213. 601:
210. 607: 105. 610: 195. 614: 216. 616: 216.
626: 214. 634: 105⁷. 635: 108.

Carmina minora 60. 76. 77.

c. m. I: inscr. 85. 136. 145.
c. m. III: 14. 76. — 3: 212.
c. m. IV: 13. 218. — 1: 215. 2: 211. 5: 215.
11: 210.
c. m. VII: 62. — 5: 215.
c. m. VIII. 2: 137¹.
c. m. IX: 108. inscr. 138. — 13: 113. 24:
102. 34: 106². 43: 216. 44: 216. 46: 116. 48:
206. 215.
c. m. X: 218.
c. m. XI: 218. — 3: 205. 4: 119. 211.
c. m. XII: 201¹. 218. inscr. 77.
c. m. XIV: 218. inscr. 77. — 1: 214.
c. m. XVI. 2: 116. 111.
c. m. XVII: 62. 219. — 7: 86. 9: 116. 15:
110. 28: 205. 31: 210. 37: 215. 42: 112. 205.
48: 216.
c. m. XVIII: 62. 108. — 9: 62. 13: 219.
16: 218. 17: 113.
c. m. XIX: inscr. 61. — 1: 61. 3: 61. 4: 61.
c. m. XX: 108. — 4: 211. 15: 214. 222.
19: 116.
c. m. XXII: 219. inscr. 108. 142. 144. —
8: 210. 12: 218. 17: 211. 19: 205. 21: 11.

25: 21. 205. 31: 179. 179². 35: 205. 46: 111.
50: 219. 56: 212. 57: 213.

c. m. XXIII: 61. inscr. 108. — 16: 84.
c. m. XXIV: 62. 80⁶. 108. 141. 169.
c. m. XXV: 38. inscr. 44. 107. — 5: 101.
106. 28: 88¹. 120. 29: 119. 40: 219. 74: 45⁵.
88¹. 85: 221. 99: 216. 101: 118². 105: 118.
124: 118. 132: 118. 142: 213. 143: 215.
c. m. XXVI: 219. inscr. 138. — 19—22: 79.
42: 127. 48: 119. 49: 214. 61: 215. 66: 218.
79: 119. 81: 225.

c. m. XXVII: 218. inscr. 108. 138. — 1: 205¹.
8: 225. 9: 128. 22: 105⁷. 31: 112. 57: 116.
66: 102. 74: 219. 76: 224. 82: 224. 83: 116.
91: 116. 95: 213. 105: 88¹.

c. m. XXVIII: 108. 219. inscr. 138. — 9: 102.
14: 211. 32: 119. 35: 213. 39: 213.

c. m. XXIX: 78⁸. 108. inscr. 138. — 2 sq.:
224. 23: 119. 38: 212.

c. m. XXX: 27⁴. 213. decurtatum 59. 212. —
1: 214. 7: 215. 12: 88¹. 223. 14: 223. 21: 225.
22: 221. 25: 119. 48: 128. 50: 219. 57: 213.
215. 76: 223. 87: 116. 93: 223. 112: 219. 122:
224. 146: 213. 156: 223. 170: 88¹. 174: 9. 193:
88. 195: 213. 196—211: 27⁴. 200: 213. 207:
210. 223: 224.

c. m. XXXI: 219. inscr. 108. — 1: 116. 2:
79. 5: 116. 7: 223. 17: 216. 19: 213. 26: 205.

53: 116. 57: 216. 60: 102. 61: 59. 215.

c. m. XXXII: 63. 80. 82. 171. — 5: 66².
7: 81⁷. 113. 216. 217. 218. 8: 82. 9: 64. 11: 82.
14: 82. 18: 66. 213. 19: 195.

c. m. XXXIII: inscr. 108.

c. m. XXXIV: 108. 8: 225.

c. m. XXXV: 108.

c. m. XXXVI: 108. — 3: 214.

c. m. XXXVII: 108.

c. m. XXXVIII: 108. — 6: 223.

c. m. XXXIX: 108.

c. m. XL. 3: 225. 4: 9. 222. 6: 180. 19:

21. 21: 219. 22: 10. 60¹. 24: 10.

c. m. XLI: inscr. 88¹. — 1: 212. 224. 9: 111.

11: 102. 213. 219. 14: 8. 112. 218.

c. m. XLII: 108. — 3: 224.

c. m. XLIII: inscr. 108. — 5: 180. 6: 112.

7: 112. 10: 112. 179. 179².

c. m. XLIV: 108. — 5: 214. 7: 112. 8: 211.

c. m. XLVII. 1: 214. 2: 205.

c. m. XLIX: 108. inscr. 138. — 3: 119. 9:

105⁷. 10: 216. 224. 20: 119.

c. m. L. 62. 64². — 1: 214. 219. 2: 62. 5:

105. 6: 105. 14: 62.

c. m. LI: 108. — 6: 211. 13: 88. 217.

c. m. LII: 62. 144.

c. m. LIII: decurtatum 59. 211. 212. — 11:

205. 213. 18: 102². 19: 205. 26: 74. 35: 220.

47: 74. 51: 210. 54: 74. 61: 105⁸. 66: 74. 67:

74. 68: 74. 81: 102². 88: 102². 215. 109: 116.

111: 215. 113: 224. 120: 116. 128: 59.

Raptus Pros.: 76. 77. 78. 147.

Raptus I. praef.: 194¹.

1: 214. 6: 155. 11: 157³.

Raptus I.

1: 81. 147. 207. 3: 199. 10: 155. 15: 158¹.

16: 156¹³. 19: 158. 20: 156¹⁰. 30: 17. 199¹.

224. 35: 183². 42: 223. 46: 156¹⁶. 158¹. 50:

158¹. 53: 155. 219. 56: 213. 62: 156⁴. 67: 158¹.

68: 200². 71: 158. 72: 154⁸. 74: 157¹⁵. 83: 213.

84: 223. 87: 194⁴. 89: 156¹⁷. 94: 214. 98: 155.

99: 156¹. 103: 225. 104: 215. 106: 155¹¹. 108:

154⁹. 214. 113: 154¹⁰. 158¹. 115: 155¹¹. 116:
158. 122: 154. 127: 154¹. 157². 128: 156⁴. 129:
155. 138: 151. 139: 157. 139—213: 148. 140 sq.:
223. 141: 215. 141—214: 148. 143: 156. 144:
156³. 147: 155⁸. 157: 155. 156. 199¹. 159: 199¹.
160: 154¹². 155. 163: 193. 193¹³. 171: 157.
172: 156⁵. 189: 155. 195: 156. 203: 155¹¹. 213:
151. 155. 215: 154². 222: 155. 225: 198. 226:
199. 237: 155. 240: 155. 242: 199. 243: 193.
198. 256: 193¹⁵. 199. 282: 155⁵. 284: 154. 155.
158. 285: 155.

Raptus II. praef.: 219.

4: 199. 5: 156⁴. 9: 155. 10: 156³. 16: 158¹.
25: 157¹⁶. 41: 216. 43: 193¹⁴. 47: 199¹. 50:
216.

Raptus II.

2: 156⁴. 3: 155. 6: 154. 215. 7: 157. 11:
156. 157. 22: 155⁶. 157. 23: 156¹⁵. 24: 193⁶.
25: 156⁹. 223. 26: 156³. 39: 214. 45: 155. 57:
199. 62: 154³. 66: 215. 72: 154. 73: 156¹².
83: 193. 219. 84: 199. 87: 213. 88: 156¹². 93:
65¹. 155¹⁰. 94: 65. 193³. 106: 156¹⁵. 109: 155.
118: 148. 150. 122: 185. 135: 199. 148: 154.
157². 158¹. 150: 155¹¹. 165: 158¹. 168: 154⁴.
219. 180: 156⁸. 184: 156³. 196: 156¹⁵. 219.
211: 155¹¹. 216: 154¹¹. 217: 157. 219: 216.
225: 213. 226: 199. 229: 158. 230: 193⁷. 199.
243: 156. 253: 154⁵. 262: 224. 264: 199¹. 275:
155⁷. 223. 284: 185. 213. 286: 224. 289: 158¹.
300: 157. 304: 180. 307: 158¹. 317: 154⁶. 321:
216. 323: 193⁸. 337: 156². 223. 350: 154. 359:
157². 199. 363: 199¹. 364: 222. 365: 158¹. 368:
156¹⁴. 369: 155. 372: 216.

Raptus III.

3: 193⁹. 11: 156. 158¹. 15: 224. 17: 193¹⁰.
21: 216. 24: 156⁸. 27: 215. 216. 39: 156⁶. 44:
158¹. 51: 225. 60: 221. 66: 158¹. 71: 216. 91:
216. 93: 225. 94: 225. 99: 216. 100: 225. 102:
157. 199. 103: 157¹⁰. 104: 211. 105: 155⁹.
193¹¹. 199. 108: 157². 110: 219. 115: 155. 225.
116: 155. 129: 158. 132: 213. 134: 211. 135:
213. 137: 157. 138: 157¹⁰. 140: 157⁷. 199. 144:
156. 146: 199¹. 150: 156. 215. 156: 215. 159:
157⁶. 163: 157. 223. 164: 156¹¹. 170: 154⁷.
176: 223. 177: 156⁷. 185: 155. 189: 157. 157¹².
215. 216. 193: 155¹¹. 200: 157⁸. 201: 219. 204:
215. 214: 157. 193. 198. 217: 213. 227: 180.

236: 156. 237: 156¹⁵. 238: 158¹. 185. 244: 199.
245: 156⁸. 247: 215. 248: 156. 213. 218. 252:
213. 253: 215. 260: 216. 218. 262: 158¹. 265:
158. 199. 279: 149⁸. 150. 151. 215. 280—360:
148. 148⁴. 150. 281: 224. 282: 213. 291: 180.
295: 215. 297: 199. 301: 215. 312: 225. 332:
147. 211. 336: 213. 341: 14. 112. 216. 347: 185⁴.
198⁸. 352: 193¹². 359: 211. 216. 361: 149³. 156.
367: 216. 375: 154. 398: 213. 399: 220. 415:
155. 219. 420: 213. 422: 158¹. 424: 154. 430:
157⁹. 431: 149³. 150¹. 432: 216. 438: 194¹.
221. 438—448: 148. 447: 223.

Carminum minorum appendix.

c. m. app. I: 163. — 1: 164. 6: 165. 8: 164.
9: 165.

c. m. app. II: 163. 172¹. — 2: 165. 3: 165.
5: 165. 6: 165. 10: 165. 12: 165. 14: 165. 18:
164. 165. 19: 27: 172¹. 32: 165. 40: 43: 172¹.
45: 51: 52: 56: 58: 59: 60: 165. 64: 66: 72:
73: 165. 75: 76: 164. 79: 164. 165. 80: 165.
84: 165. 87: 164. 165. 89: 90: 165. 91: 164. 165.
92: 93: 97: 165. 101: 172¹. 102: 165. 104:
108: 109: 165. 112: 164. 114: 116: 165. 118:
164. 165. 119: 164. 125: 165. 128: 164. 165.

c. m. app. III: 165. 169.

c. m. app. IV: 39. 41. 61. 68. 165.

c. m. app. V: 165. 172¹. — 8: 168. 22: 170.
63: 168.

c. m. app. VI: 165. 168². 169¹. inscr. 169 sq.
— 1: 165. 168². 2: 168². 3: 165. 4: 168. 5: 168.

c. m. app. VII: 165.

c. m. app. VIII: 165. 168². inscr. 169 sq.

c. m. app. IX: 5. 108. 165. — 2: 168.

c. m. app. X: 165.

c. m. app. XI: XII: XIII: XIV: XV: XVI:
XVII: XVIII: XIX: 169.

c. m. app. XX: 170. 171. 172. — 1: 201¹ fine.
5: 172. 8: 172. 9: 172. 15: 21: 22: 23: 24: 25:
172. 29: 170². 172.

c. m. app. XXI: 170. 172. — 3: 172.

c. m. app. XXII: 172. — 4: 172. 6: 172.
9: 172.

Carmina Graeca.

Gigant. 13: 72. 16: 71⁶. 17—20: 70.

epigr. V: 73.

epigr. VI: 72. 74.

epigr. VII: 72. 74. — 3: 74¹.

CLAVDII CLAVDIANI

PANEGYRICVS

DICTVS

PROBINO ET OLYBRIO CONSVLIBVS.

CONSPECTVS NOTARVM.

- W*: cod. Antverpiensis III 59 membr. saec. XII.
R: cod. lat. bibl. Arras n. 438 membr. saec. XII—XIII.
L: cod. Laurentianus pl. 33 cod. 4 membr. saec. XIII.
F: cod. Florentinus bibl. nationalis VII 144 membr. saec. XIII.
P: cod. Parmensis bibl. regiae n. 2504 (olim n. 516) membr. saec. XIII.
B: cod. Neapolitanus III E 47 membr. saec. XIII.
ε: excerpta Gyraldina in margine Aldinae exemplaris Lugdunensis 757 G 2.
E: excerptoris Florentini in ed. Vicentina correcturae.
T: cod. Turicensis saec. XIII.
ω: codicum supra enumeratorum praeter *T* et *ε* consensus.
φ: codices reliqui praeter eos quorum propria nota adscripta est.
ς: codices deteriores.
-

PANEGYRICVS DICTVS PROBINO ET OLYBRIO CONSVLIBVS.

(I.)

(carmen
editum
initio
anni 395.)

- Sol, qui flammigeris mundum complexus habenis
Volvis inexhausto redeuntia saecula motu,
Spargere diem meliore coma crinemque repexi
Blandius elato surgant temone iugales
5 Efflantes roseum, frenis spumantibus, ignem.
Iam nova germanis vestigia torqueat annus
Consulibus, laetique petant exordia menses.
Scis genus Auchenium, nec te latuere potentes
Anniadae; nam saepe soles ductoribus illis
10 Instaurare vias et cursibus addere nomen.
His neque per dubium pendet Fortuna favorem
Nec novit mutare vices, sed fixus in omnes
Cognatos procedit honos. Quemcunque require
Hac de stirpe virum: certum est de consule nasci.
15 Per fasces numerantur avi semperque renata

1 *Rutil. Namat. I 77*: legiferis mundum complexa triumphis. 3 *Venantii Fort. VI 2, 25*: Sol ...
spargere comas. 12 *Aratoris act. apost. II, 46*: Mutavit natura vices. 13 *cf. Hieronymus epist. 130, 3 ad*
Demetriadem (anno 414): nunc mihi Proborum et Olybriorum clara repetenda sunt nomina et illustre Anicii
sanguinis genus, in quo aut nullus aut rarus est qui non meruerit consulatum. 15 *Alc. Aviti c. I 178*
numeret proavos; *Corippi laus Anast. 10*: numerare per.

2 *Ovidi Met. XV 179*: assiduo labuntur tempora motu. 3 *Silii Ital. V 56*: sparsere diem. 5 *Vergili*
Aen. IV 135: frena ... spumantia; *VII 786*: efflantem ... ignis. 6 *Vergil. Aen. III 669*: vestigia torsit.
8 *ex Vergili ecl. 4, 12*: te consule ... incipient magni procedere menses. 10 *Stat. Silv. IV 1, 17*: saecula
mecum Instaurare paras; *Verg. Aen. IV 63*: instauratque diem. — *Vergil. Aen. I 267*: cognomen ... Additur;
cf. Senecae Herc. 1237. 12 *Horati c. IV 7, 3*: Mutat terra vices.

liber tercius Incipit panageric⁹ dict⁹ pbino et olimbrio osulib³ P Eiusdem De Probini et Olibri
fratrum consulatu liber *Ald.*; Olibrii corr. ε *Inscr. om. LFBW* (De Probini et Olybrii Consulatu *add. m.*
rec. W) R a v. *demum 61 incipit* 1 S*1 L¹, Sol L², ol P flamigeris LFB 2 Uoluis,
U m. 2 L inexhausto B, et exhausto W sidera L, secula q 3 crinem] *cf. Burmannus ed.*
Propertii p. 23 rep^{xi} B 4 surgant ωE, rubeant *Isengr. mg*; sed enim blandius ad repexi trahen-
dum: „meliozem comam habes et equorum iubae blandius repexae sint“ themone WFB 5 Afflantes
O. Mueller in *Hermes tom. XII p. 305*; sed efflant *Vergilius Aen. XII 115* 6 fastigia *Heinsius* 7 laeti
repetant *Burmannus* 8 Auchenium PW, anchenium L, anthenium F, alchenium EB, Alchenium in
antiquo ε; simul tamen Auchenium genus *glossema dedit ε*, Anicium *vetus Cuiacii (cf. adn. ad v. 21)*
potentes ω 9 Anniade PLW, Auniade B, Aniade F 10 uidas P 11 Hys F neque] non P
favorem EFB, pauorem i favorem P¹, pauorem LW 12 s3 W (ita semper W) fi///xus P omis L
13 honor W require ωE, requires T 14 est fort. delendum 15 Per fastos *Jeepius*

- Noverat intactum vitio servare rigorem.
 Hic non divitias nigrantibus abdidit antris
 Nec tenebris damnavit opes; sed largior imbre
 Sueverat innumeras hominum ditare catervas.
 45 Quippe velut denso currentia munera nimbo
 Cernere semper erat, populis undare Penates,
 Assiduos intrare inopes, remeare beatos.
 Praeceptis illa manus fluvios superabat Hiberos
 Aurea dona vomens (si quis tellure revulsa
 50 Sollicitis fodiens miratur collibus aurum):
 Quantum stagna Tagi rudibus stillantia venis
 Effluxere decus, quanto pretiosa metalli
 Hermi ripa micat, quantas per Lydia culta
 Despumant rutilas dives Pactolus harenas.
 55 Non, mihi centenis pateant si vocibus ora
 Multifidusque ruat centum per pectora Phoebus,
 Acta Probi narrare queam, quot in ordine gentes
 Rexerit, ad summi quotiens fastigia iuris
 Venerit, Italiae late cum frena teneret
 60 Illyricosque sinus et quos arat Africa campos.
 Sed nati vicere patrem, solique merentur
 Victores audire Probi. Non contigit illi

55 *Licentius ad Augustinum* 132: non si mihi murmura centum Det Boreas totidemque animas centumque per ora Lingua . . . fremat, memorare queamus. Item *Paulinus Nol. carm.* 32, 9; *Sedulius c. pasch.* I 99; *anonymus de laudibus domini* 86 sq. (*Migne, patrol. lat.* XIX p. 383); *Corippi Iohann.* I 23 sq.

41 *Lucani* II 389: rigidi servator honesti. 42 cf. *Dio Chrysost.* IV p. 172 R. 43 *Sili* Ital. XV 76: tenebris damnavit Avernis. 46 cf. *Verg. Georg.* II 462. 47 *Paneg. Pisonis* 98: Limina pauper adit . . . beatum. 51 *Lucani* VII 755: Quidquid fodit Iber, quidquid Tagus extulit undis eqs. 54 *Iuvenalis* XIV 299: rutila . . . Pactolus harena. 55 *Vergili Georg.* II 43: Non mihi si linguae centum sint oraque centum; idem *Aen.* VI 625. Cf. *Ovidi Met.* VIII 532 (*Persi* V 1 et 26).

41 intactumq; iuvat W, intactum (paene intactam L) uitio q regnare uigorem WLP, sed i seruare add. P¹, seruare rigorem B, seruare uigorem F, seruare Ald.; rigorem ε; cf. *Lucanus*; at seruare uigorem carmen de providentia divina 9; item *Verba Achillis in parthenone* 6 42 addidit LT antris] alis W 43 ūbre W, imber F 44 daittare (sic) L 45 uelud L denso] dempso L, densos T currentia habet quo offendat; torrentia Heinsius, certantia ego, rorantia nubila Koestlinus in indice philologo VIII p. 47 nymbo W, nimbos T. v. 45 spurium dixit Koenigius 46 nudare L 47 beato F 48 hyberos FB v. 49 et 50 spurios dixit Hertel, v. 49—54 Koenigius 49 uomens ω uehens Koenigius si quis LWF, quis (om. si) P, dein sic add. P¹, sic quis Claverii vetus, sic quid T, sed quis Vossianus et Leidensis apud Jeepium; quantum corr. Leid. idem; si quid Scaliger, sicut Mommsenus, sic uix ego 50 Sollicitus W Dalmaticis Koestlinus l. l. fodiens, sed f superior in ras. P miratur] miretur Claverii optimus, rimatur Isengr. mg. prob. Scaligero quo audacius conformatus hic locus, eo magis genuinus videatur; sic interpreto: „Larga manus quasi fluvius dona aurea vomebat quibus superabat Hiberos fluvios (tale vix est aurum quod fossor (sive fodiens) in metallis sollicitudinis plenis miratur): quantum decus auri Tagus affluit“ eqs. Buechelerus ita: „magis mirabile, si quis aurum misere quaerens miratur omnino“. Riischelius sic rotundam sententiam refecit: fluvios superabat Hiberos Aurea dona uomens, quorum non aequet acervos Semper inexhaustos, si quis tellure reuulsa . . . rimatur collibus aurum 51 tegi F rudibus, d ex g corr. P 52 decus] detur W quanto] quantum L metalli] metallo T 53 quantum Heinsius Lydia W, lidia LPF, gelida B cultas F 54 rutilans F paene cliues F rutilae . . . arenae Heinsius 55 centenis ex ontenis corr. P. pateant] paribus W, resonent ε (?) et ed. Ald. et Isengr. sub L, si q 56 Multifideq; W phebus ω 58 quoties P uestigia LWT iuris ex corr. P (fuerat uitis ?) 59 ytalie WF 60 Iliricosq; PLF, Ylliricosq; W, Iliricosq; B quos] quot F africa B, affrica q A v. 61 incipit R; et v. 61 iam nil legitur praeter syllabas mere in fine sed εω 62 Uictores audire probi legi iam non possunt in R non] ne L, num Heinsius attigit B

- Talis honor, prima cum parte viresceret aevi:
 Non consul cum fratre fuit. Vos nulla fatigat
 65 Cura diu, maiora petens, non anxia mentem
 Spes agit et longo tendit praecordia voto:
 Coepistis quo finis erat. Primordia vestra
 Vix pauci meruere senes, metasque tenetis
 Ante, genas dulces quam flos iuuenilis inumbret
 70 Oraque ridenti lanugine vestiat aetas.
 Tu, precor, ignarum doceas, Parnasia, vatem,
 Quis deus ambobus tanti sit muneris auctor.
 Postquam fulmineis impellens viribus hostem
 Belliger Augustus trepidas laxaverat Alpes,
 75 Roma Probo cupiens dignas persolvere grates
 Sedula pro natis dominum flexura rogando
 Ire parat. Famuli currum iunxere volentem
 Impetus horribilisque Metus, qui semper agentes
 Proelia cum fremitu Romam comitantur anhelio,
 80 Sive petat Parthos seu cuspide turbet Hydasperm.
 Hic ligat axe rotas; hic sub iuga ferrea nectit
 Cornipedes rigidisque docet servire lupatis.
 Ipsa, triumphatis qua possidet aethera regnis,
 Assilit innuptae ritus imitata Minervae.
 85 Nam neque caesariem crinali stringere cultu
 Colla nec ornatu patitur mollire retorto;
 Dextrum nuda latus, niveos exerta lacertos;
 Audacem reteggit mammam laxumque coercens
 Mordet gemma sinum; nodus, qui sublevat ense,
 90 Album puniceo pectus discriminat ostro.

67 *Hieronymus l. l. 1*: inde coeperit unde aliis desisse perfectae . . . virtutis est. 72 *Paulini Nol. carm. 27, 227*: munere tanto. 85 sqq. cf. *Sidon. V 13 sqq. II 389*: tetigerunt . . . mammam. 89 sqq. cf. *Sidon. V 18. II 397*.

65 *Stat. Theb. I 322*: spes anxia mentem Extrahit et longo consumit gaudia uoto. 66 *Sophocl. Oed. regis 153*: ἐκτέταται πῆλ. 70 *Lucretii V 886*: iuventas . . . molli vestit lanugine malas. 77 cf. *Verg. Georg. III 181*. 78 *Δειῖμον et Φόβον dixerunt Homerus A 440, Hesiod. Scut. 195*; cf. *Vergili Aen. XII 335. Stat. Theb. VII 47 sqq. Discrepat noster in Ruf. I 343*. 87 *Vergili Aen. XI 649* unum exerta latus pugnae; *Val. Flacci III 61*: nuda latus. 88 *Verg. XII 274*: iuncturas fibula mordet.

63 Talis honor] alis ho *abolutum in R* aevi] orbus *W* 64 Non consul *BR*, Nec consul *q* fuit] tulit *R* 65 diu] di *L* maiora petens *ad spes rettulit Mommsenus* 67 quo *ω T*, qua *Barthius*; sed agnosco *Graecum qui voluerit*: „Coepistis eo quod finis erat“; cf. unde illud *apud Hieron.* 69 añ/// *P* iuuenilis *R* 71 *T* initiale *om. L* parnasia *ω* 72 numeris *P* actor///// *P*, actor *R* 73 impellens *B* 74 augustis *R* 75 Romā *F* 76 natis] nato *W* 78 Inpetus *FB* que *om. B* agentē *R*, vix recte 79 Romam] dominam *Gronovius* comitatur *R* anelo *L*, hanelo *q* 80 Seu *L* turpet *F*, turbet ex turbat *corr. R*¹ Hydaspen *ε*, hydaspe *P*, ydaspe *LW*, hydaspi *R*, hidaspē *B*, adaspē *F* 81 auxē *L* nectit *ω*, mittit *Isengr. mg. ex Horati c. I 33, 11* 82 seure *R* 83 triumphatis *R*, triumphatum *q* q̄ *W* 84 irrupte *F* imittata *L* 85 Nam neque] Nam non *LP* stringeret *P* 86 molire *P* retorto] cruento *R* 87 nuda] nulla *W* exserta *R* lacertos] coercens *W*, capillos *R* v. 88 *om. W* detegit *L* coercens *B*, coercens *q* 89 synum *R* nodū *W* 90 discriminat *R*

- Miscetur decori virtus pulcherque severo
 Armatur terrore pudor galeaeque minaci
 Flava cruentarum praetenditur umbra iubarum,
 Et formidato clipeus Titana lacessit
 95 Lumine, quem tota variarat Mulciber arte:
 Hic patrius Mavortis amor fetusque notantur
 Romulei; pius amnis inest et belua nutrix;
 Electro Tiberis, pueri formantur in auro;
 Fingunt aera lupam; Mavors adamante coruscat.
 100 Iam simul emissis rapido velocior Euro
 Fertur equis; strident Zephyri cursuque rotarum
 Saucia dividuis clarescunt nubila sulcis.
 Nec traxere moras, sed lapsu protinus uno,
 Quem poscunt, tetigere locum: qua fine sub imo
 105 Angustant aditum curvis anfractibus Alpes
 Claustaque congestis scopulis durissima tendunt,
 Non alia reseranda manu, sed pervia tantum
 Augusto geminisque fidem mentita tyrannis.
 Semirutae turres avulsaque moenia fumant;
 110 Crescunt in cumulum strages vallemque profundam
 Aequare iugis; stagnant immersa cruore
 Corpora; turbantur permixto funere manes.
 Haud procul exacto laetus certamine victor
 Caespite gramineo consederat arbore fultus
 115 Acclines humeros; dominum gavisa coronat
 Terra suum, surguntque toris maioribus herbae.

91 sqq. cf. *Sidon. VI 16 sqq.* 94 sqq. cf. *Sidon. II 395 sq., V 22 sq.* 100 cf. *Corippi Ioh. IV 19.*
 112 cf. *Alc. Aviti c. V 275.*

94 *Verg. Aen. VII 526*: aeraque fulgent Sole lacessito et lucem eqs. *Stat. Theb. III 226*: clipeique
 cruenta Lux rubet et Solem longe ferit aemulus orbis. 97 cf. *Verg. Aen. I 275.* 99 *Horati c. I 6*,
 13: tectum tunica Martem adamantina. 103 *Verg. X 888*: traxisse moras. 105 cf. *Verg. XI 522.*
 115 *Verg. Aen. X 835*: arboris acclinis trunco. 116 *Verg. Aen. V 388*: viridante toro consederat herbae.
Stat. Theb. I 583: dedit herba toros; cf. *Lucani IX 842.*

91 discori *R* pulcerg *L* v. 91 et 92 contraxit *L* omittens virtus — terrore 92 que om. *B*
 93 Flua *L*, Flaua *q*, Fulua *Paul* cruentarūt (sic) *F* protentū *L* unda *Jeepius* tubarum *L* 94 clypeus *W*,
 clipeis *F* tytana *WF* 95 toto *L* uariaret *F*, uariabat *L*; cf. *Archiv. lexicogr. IV p. 591 sq.* hoste *F*,
 arte *supra scr. F*¹ 96 amor] erat *L* fletusq *R* 97 pius ann⁹ *W*, prius amnis *B*, prius annis *L*
 98 electo *L*, electo *P*¹ (ut vid.) tibus *L*, tyberis *WF* 99 Fingunt *R*, Pingunt *εT*, tingunt *q* 100 I ini-
 tiale om. *L* emissis ex emissio corr. *F* auro *F* 101 strident *FR*, stridunt *q* (ex studunt corr. *P*¹)
 Zephyri *ε*, zefiri *B*, zephiri *q* cursu *q* *B*¹ 102 dimidius *R* rarescunt *Schraderus* fulcis *L*
 103 Non *L*, Nec *q* tinxere *F* malim lapsu sed 104 quem *B*, quin *ε* imo *PBT*, uno *WR*, utrum hoc an
 illud *LF* dispici nequit, fine supino *Barthius* 105 Angustant *P* aditum ex additum corr. *R*¹ amfractibus *W*
 106 c'laustraq (sic) *P* coniectis *R*, contextis *Schraderus* copulis *L* 107 referenda *L* Non alia
 reserand . . . u s, reliqua abolita in *R*. 108 Augusta *L*, unde Augustae *Barthius*. tyrannis *F*,
 tir(annis abolitum) *R*, tirannis *q* 109 Semirupte *B* 110 tumultum, ut uid. *L*, item *Isengr. mg.*, culmum *B*
 111 immersa *FWR*, in̄sa *P*, in̄sa *LB* ante cruore duae fere litt. erasae in *W*, ipsum cruore ex quore
 corr.; an fuit liquore? cruorem *Gesnerus* 112 iduntur *B*, traduntur *ε*, truduntur *ed. princ.*, *Claverius*
 113 haut *PLWFR* exhausto *PWR*, exacto *LFB* uictor] miles *R* 114 fulvus *F* 115 Acclines *LPB*,
 Ac *F* om. clines, sed spat. vac. relictum coronat (sic) *F* 116 thoris *LPWBR* maioribus vix sanum;
 regalibus vel cum floribus] coniecti; possis etiam uiridantibus ex *Vergili exemplo*

- Sudor adhuc per membra calet creberque recurrit
 Halitus et placidi radiant in casside vultus:
 Qualis letifera populatus caede Gelonos
 120 Procubat horrendus Getico Gradivus in arvo;
 Exuvias Bellona levat, Bellona tepentes
 Pulvere solvit equos, immensaque cornus in hastam
 Porrigitur tremulisque ferit splendoribus Hebrum.
 Vt stetit ante ducem discussas Roma per auras,
 125 Conscia ter sonuit rupes et inhorruit atrum
 Maiestate nemus. Prior hic: 'O numen amicum',
 Dux ait, 'et legum genetrix longeque regendo
 Circumfusa polo consors addicta Tonantis,
 Dic agedum, quae causa viae? cur deseris arces
 130 Ausonias caelumque tuum? dic, maxima rerum!
 Non ego vel Libyco cesses tolerare labores
 Sarmaticosve pati medio sub frigore Coros,
 Si tu, Roma, velis; pro te quascumque per oras
 Ibimus et nulla sub tempestate timentes
 135 Solstitio Meroen, bruma temptabimus Histrum'.
 Tum regina refert: 'Non me latet, inclite rector,
 Quod tua pro Latio victricia castra laborant
 Nec quod servitium rursus Furiaeque rebelles
 Edomitae paribus sub te cecidere triumphis.
 140 Sed precor, hoc donum cum libertate recenti
 Adicias, si vera manet reverentia nostri.

124 *Ennodii* 388, 99 (*Vogel*): Ut stetit *eqs.* 127 *Sidon.* II 34: Imperii genetrix. 131 *Paulini*
eucharistici v. 187: tolerare laborem. 135 *Licentius ad Augustinum* 60: Solstitio Meroen (*sic Schraderus*
ex Claudiano), bruma sectabitur Histrum.

117 *Verg. Aen.* IV 3: multusque recursat. 119 *Verg. Aen.* III 35: Gradivumque patrem Geticis
 qui praesidet arvis. 125 *Verg. Aen.* I 165: horrentique atrum nemus imminet umbra. 130 *Verg.*
Aen. VII 602: maxima rerum Roma. 131 *Lucani* IX 588: monstrat tolerare labores (*IV* 305: minus
 possent . . tolerare vapores). 132 *Verg. Georg.* III 356: spirantes frigora Cauri. 141 *Lucilius* v. 172
Lachm.: quam uera manet sententia cordi.

117 crebisq; R 118 Alitus WR et] at conieci 119 gelono F 120 horrendus] horrendum s fere
 unus in aruo] in haemo T; sane *Ruf.* I 334 *Mars procumbit Getico in Haemo; sed tamen in aruo sufficit, neque*
Theodosius hic ipse in monte, sed in arvo procubuisse videtur; et conferatur Vergili exemplum 121 leuat]
 gerit Bē repentes L 122 immensaq; P in hastam] in hostem vel in actam *Barthius* in astra *Sixtinus*
apud Burm. p. 745. Immo intellege: 'in modum hastae' 123 ebrum LR 124 discusas B 125 Concita s,
 discussas per auras Concita coniungi voluit *Hertel* ter sonuit WR, tunc sonuit q ter inhorruit *Heinsius*
 atrum eo 126 magestate L hec WB, hic q, huic *Heinsius* o om. F, an T 127 genetrix ω, supra
 lin. L¹ longoq; LF 128 adducta LR, addicta *PWFB*, ac dicta conieci; „regendo polo addicta“ coniungi
 iubet *Buechelerus* tonantis ω, consors adiuncta Tonanti *edd. principes prob. Heinsio, Mommseno, nisi quod*
consorsque Heinsius 129 Dic agndum R, Dic age dic *Burmans* (*ad Ovidi ex Ponto* IV 3, 21) causa]
 cura L uie||| P 131 libicos ω labores ω T, uapores *Delrii liber; ita sane Lucanus semel et Ovidius*
Met. II 301; cf. *Claud. Stil.* I 180; calores *Jeepius*; cf. *Paulini* locus et prior *Lucani* 132 Sarmaticos ne F
 medios LP coros P, choro q, Cauros *Jeepius* 133 per horas ω 134 timentes om. F 135 meroen LF,
 meroe B, meropē P, meropem R, merapē W tentabimus R ebrum R, hebrum W; addiderat W¹ alteram
lectionem quae tamen cum toto margine resecta, hystrium F, istrum B 136 Tunc PFR, um L, Tum WB
 non te R inclyte W 137 Quod] Quam FR lacio WF laborant R, laborent q 138 Nec] Non L
 seruitium, ser ex corr. P, seruicii F 139 triumphi F 141 Aditias L, Addicias R, Adde B, Adde precor s

- Sunt mihi pubentes alto de semine fratres,
 Pignora cara Probi, festa quos luce creatos
 Ipsa meo fovi gremio. Cunabula parvis
 145 Ipsa dedi, cum matris onus Lucina beatum
 Solveret et magnos proferrent sidera partus.
 His ego nec Decios pulchros fortesve Metellos
 Praetulerim, non, qui Poenum domuere ferocem,
 Scipiadas Gallisque genus fatale Camillos.
 150 Pieriis pollent studiis multoque redundant
 Eloquō; nec desidiis dapibusve paratis
 Indulgere iuvat nec tanta licentia vitae
 Arripit aut mores aetas lasciva relaxat:
 Sed gravibus curis animum sortita senilem
 155 Ignea longaevo frenatur corde iuventus.
 Illis, quam propriam ducunt ab origine, sortem
 Oramus praebere velis annique futurum
 Devoveas venientis iter. Non improba posco,
 Non insueta dabis: domus haec de more requirit.
 160 Annue: sic nobis Scythicus famuletur Araxes,
 Sic Rhēnus per utrumque latus, Medisque subactis
 Nostra Semiramiae timeant insignia turre;
 Sic fluat attonitus Romana per oppida Ganges'.
 Ductor ad haec: 'Optata iubes ultroque volentem,
 165 Diva, rogas; non haec precibus temptanda fuissent.
 Vsque adeone meam condunt oblivia mentem,
 Vt pigeat meminisse Probi, quo vindice totam
 Vidimus Hesperiam fessasque resurgere gentes?
 Ante dabunt hiemes Nilum, per flumina dammae
 170 Errabunt glacieque niger damnabitur Indus,

162 cf. *Sidon. II* 449. 167 *Merobaudis paneg. Aetii* 190: qua vindice tutam. 169 *Licentius ad Augustinum* 100: Ante dabunt imbres Nilum, super aethera dammae Errabunt (aethera *fluxisse ex Vergilio monuit Ballheimerus*).

142 *Verg. Aen. I* 71: Sunt mihi . . . nymphae; *IV* 230: alto a sanguine. 144 *Verg. Aen. I* 718: gremio fovet, cf. *Statii Theb. I* 61. 158 *Stat. Theb. XI* 505: non improba posco; *Achill. II* 268: nimis improba posco. 160 cf. *Lucani I* 19: Sub iuga . . iam barbarus isset Araxes. 166 *Verg. Aen. XII* 646: Usque adeone eqs. 169 *Horati carm. I* 2, 12: natarunt aequore dammae. *Verg. Ecl. I* 59: Ante . . . pascentur in aequore (tamen aethere *codd.*) cervi.

142 pubentes, e alterum in ras. P, puberes R 143 clara *Heinsius* festo P 145 onus L, honos F, honus φ 146 magnos ex magnū corr. F praerberent (sidera) ε, proderent cum sidera B Sydera F 147 nec ω, non ε pulcros WR fortesque F 148 penum ω 149 Scypiadas W, Sipiadas B que om. B fatale B, letale φ v. 150—153 desunt in R 150 Pyeriis W 151 nec] non B deliciis F dapi- busque T 152 iuvat] parant Be tanta] blanda conieci 153 Arripit aut W, sed Arripit a ex corr.; artius scriptae hae litt. fuerantque pauciores. Arripit ut et tamen in fine relaxat L Abripit ut . . . relaxet ε, Claverius (ex vetere?); sed cf. *Orellius* laxiua B 154 senile R 155 grandaevo R 156 Illi B quam] qui WF 157 an anniq L, animiq ET 158 uenientis postea inlatum uid. a m. altera in W; cf. v. 153. 159 haec LB, hoc φ (cf. v. 165) 160 scythicus W, scithicus P, sithicus R, sciticus LF, siticus B oraxes W 161 rhenus R, renus φ mediisq L, medisq φ 162 semiramie WR, semiramee φ turre] gentes R 163 opida ω 164 rubes sordente u W 166 Utq R adeone P condant *Livineius* 167 pudeat L boni, dein probi supra scr. F¹ vindice BWe, iudice φ 168 fessamq R, falsasq L turre] gentes W, gentem R 169 hyemes WBF, yemes L nylum F, messem *Burmānus*; cf. *Licentius* dāpne F 170 niger ω, piger *Heinsius*.

Ante Thyesteis iterum conterrita mensis
Intercisa dies refugos vertetur in ortus,
Quam Probus a nostro possit discedere sensu'.

Dixerat et velox iam nuntius advolat urbem.

- 175 Extemplo strepuere chori collesque canoris
Plausibus impulsu septena voce resultant.
Laetatur veneranda parens et pollice docto
Iam parat auratas trabeas cinctusque micantes
Stamine, quod molli tondent de stipite Seres
180 Frondea lanigeræ carpentes vellera silvæ,
Et longum tenues tractus producit in aurum
Filaque concreto cogit squalere metallo:
Qualis purpureas praebebat candida vestes
Numinibus Latona suis, cum sacra redirent
185 Ad loca nutricis iam non errantia Deli,
Illa feros saltus et desolata relinquens
Maenala lassato certis venatibus arcu,
Phoebus adhuc nigris rorantia tela venenis
Extincto Pythone gerens; tunc insula notos
190 Lambit amica pedes ridetque Aegaeus alumnus
Lenior et blando testatur gaudia fluctu.

Sic Proba praecipuo natos exornat amictu:

Quae decorat mundum, cuius Romana potestas
Fetibus augetur. Credas ex aethere lapsam
195 Stare Pudicitiam, vel sacro ture vocatam
Iunonem Inachiis oculos advertere templis.
Talem nulla refert antiquis pagina libris
Nec Latiae cecinere tubae nec Graeca vetustas.
Coniuge digna Probo; nam tantum coetibus extat

171 *Licentius l. l. 97*: Ante Thyesteis iterum male territa mensis Interrupta dies refugos vanescat in ortus. 177 *Sidon. XV* 181 ac pollice docto. 198 *Prudentii c. Symm. II* 712: cecinere tubae.

171 *Ovidi in Ponto IV* 6, 47: Thyesteae redeant si tempora mensae, Solis ad Eoas currus agatur aquas. *Metam. XV* 462: Thyesteis . . . mensis. *Stat. Theb. II* 184: fingeret diras lux intercisa Mycenae. 175 *Verg. Aen. VIII* 305: collesque resultant; *V* 150: pulsati colles clamore resultant. 177 *Ovidi Met. XI* 170: stamina docto pollice sollicitat; *Stat. Theb. XI* 401: et pollice docto Stamina . . . aurea tela. 179 *Sil. Ital. VI* 4: Seres lanigeris repetebant vellera lucis (cf. *Verg. Georg. II* 121). 194 *Plinii paneg. 57*: consulatus . . . tuis umeris angescere videtur. 195 cf. *Iuvenalis VI* 1: Credo Pudicitiam eqs. *Horati c. I* 30: vocantis ture. 198 *Properti IV* 11, 9: cecinere tubae.

171 thyesteis *WF*, tiesteis *L*, thiesteis *q* 172 Intersciissa *W* ad ortus *B* 173 descendere *B*, descendere *ed. princ.* 174 cf. *Rapt. I* 117 et] at *Heinsius* uelox, x in ras. *P* axem *B*, urbem *q* 175 crepuere *B* 176 impulsu *FB* · sep̄tena *L* 177 Letanda (sic) *R*¹ 178 cinctusq; *B*, cinctusq; *eq*, currusque s *edd. pr.* (*Gronovius diatr. Stat. c. 36*) 179 tondent *WR*, tond̄t *F* tondunt *q*, stirpitem *F*, cespitem *L*, cespitem (sic) *R*¹, stipitem *q* 182 que supra lin. add. *B*¹ scalere *R* 184 lacona *L* 186 feris *Barthius* 187 Menala *ω*, lassata *B* cunctis *F*, certis *eq* centum *vetus Cuiacii*, crebris *conieci*; possis etiam cerui uenātibus *F* arcu, c ex corr. (?) *P* 188 Phebus *ω* tela ex uela corr. *F* 189 phetone *R*, phitone *q* gerens *B*, ferens *q* 190 Lambit] Ambit *Burmamnus*; cf. plantas tu lambe sacratas apud *Alcuinum carm. IV* 31 egeus *B*, egeus *q* 191 luctu *L*, fletu *WR* 192 praecipuos *W*, de praecipuo cf. *Statii Theb. II* 317 exornet *L* v. 193–196 desunt in *B* 193 Qui *L* 194 Fletibus *W* 195 thure *WFB expectes* sacro nel ture 196 ynachiis *W*, inach' *F* 197 Talem nulla refert abolitum in *R* 198 latie *PRL*, lacie *q* gca *L*, grata *WB*, unde Graia *Heinsius* 199 probos *F* nam *P*, iterum expectes: tantum nam cetibus *ω* instat *B*

- 200 Feminis, quantum supereminet ille maritos.
 Ceu sibi certantes, sexus quid possit uterque,
 Hunc legere torum. Taceat Nereida nuptam
 Pelion. O duplici fecundam consule matrem
 Felicemque uterum, qui nomina parturit annis!
- 205 Vt sceptrum gessere manu membrisque rigentes
 Aptavere togas, signum dat summus hiulca
 Nube Pater gratamque facem per inane rotantes
 Prospera vibrati tonuerunt omina nimbi.
 Accepit sonitus curvis Tiberinus in antris,
- 210 Ima valle sedens. Arrectis auribus haesit,
 Vnde repentinus populi fragor. Illicet herbis
 Pallentes thalamos et structa cubilia musco
 Deserit ac Nymphis urnam commendat herilem.
 Illi glauca nitent hirsuto lumina vultu
- 215 Caeruleis infecta notis, reddentia patrem
 Oceanum; crispo densantur gramine colla;
 Vertice luxuriat toto crinalis harundo,
 Quam neque fas Zephyris frangi nec sole perustam
 Aestivo candore mori; sed vivida frondet
- 220 Aequaevum complexa caput. Taurina levantur
 Cornua temporibus raucos sudantia rivos;
 Distillant per pectus aquae; frons hispida manat
 Imbribus; in liquidos fontes se barba repectit.

201 *Pauli et Petri carm.* 18, 32: sexus uterque. 214—224; cf. *Sidon. II 332 sqq.* (217 *Sidon.* 333: harundinis . . . fluitabat silva capillo). 223 *Sidon II 336*: licet hispida setis Suppositis multum sedaret barba fragorem.

208 *Verg. Aen. II 113*: sonuerunt aethere nimbi. 209 *Verg. Aen.* 308: Accipiens sonitum. 210 *Verg. Aen. II 303*: atque arrectis auribus adsto. 212 *Lucani IX 841*: struxere cubilia frondes. 214—220; cf. *de Tiberino Verg. Aen. VIII 31*. 219 *Ovid. Met. I 120*: fervoribus ustus canduit. 221 *Verg. Aen. VI 327*: rauca fluentia. 222 *Verg. Aen. X 210*: frons hispida; cf. *Horati c. IV 10, 5*.

200 illamaritos *L* Versus 201—204 in ω non leguntur: eos Isenegrinius primus sic dedit:
 Ceu sibi certantes sexus qui possit uterque
 Hunc legere ad herum. taceat Nereida nuptam
 Pelione duplici fecundam consule matrem
 Felicemque uterum, qui nomina parturit annis.

*Ex „alio“ manuscripto ita ut supra dedi corr. Claverius p. 211. Spurius primus dixit Delrio cui dubitanter adsentior; molestia praecipue in his Thetidis comparatio satis invalida, cum modo Pudicitiae et ipsi Iunoni par esse Proba dicta sit (v. 196); ceterum Pelion. o duplici invenit etiam Uthius in Epist. ad N. Heinsium (T. III p. 734). Pelion. En duplici Heinsius; sed Claudianus neque post o neque post en accusativum posuit (cf. indices). Genuinum locum esse censuit Buechelerus et scribe oculos a Femineis v. 200 ad Felicem v. 204 de-errasse 205 sceptrum] ceptum *R* gessere] pressere *Burmannus* que om. *R* rigates *W* 206 symus *F* hiulca *BR*, yulca *F*, hyulca φ 207 pat *F* genitamq; *L*; facem om. idem; geminamque *Barthius* 208 Aspera *R* tonuerunt]. *Gronovius*, tenuerunt ω omina $\epsilon\omega$ nymbi *W* 209 tyberinus *WF* 210 Ima *L*, In ima *B* arrectis auribus *BT*, erectisq; auribus *R*, erectis auribus φ 211 populi] populis conieci, coeli ex *Puteani excerptis Heinsius*; scopulis *Sixtinus*; sed sufficit populi fragorem pro plausu accipere qui post Jovis signum subito ortus sit; ita fragorem scholasticorum pro plausu *Seneca contrav. II 3, 19* ///ilicet *P*, illicet *FR* 212 Squallentes *Heinsius*; sed pallentes herbas *Verg. ecl. 6, 54* thalamos *W* 213 aut *L*, at *F* nymphis *PLFB* ante urnam 2 litt. *erasae B*, urnam $\epsilon\omega$ atque domum Nymphis commendat *vetus Cuiacii* 214 Illa *L* hirsuto *PBR*, hyspan hirsuto *F* 215 nodis *B* redencia *B* 216 densatur ς unus gramina collo *WR* 217 Uertite *R* luxuria *L* harundo (*punctit m. 2*) *B* 218 Qua *R* neque] non *P* phas *R* zefiris *P*, zephiris φ frangere *B* 219 mori deest in *R* frondent *W* 220 Equoreum *R* complexa (sic) *L* capud *L* taur///ina *P* 221 raucos] flavos *Heinsius*; sed cf. *Trumpius observ. p. 42* 222 hispida *F* 223 Ymbribus *F* repetit *R*, repectit $\epsilon\varphi$, resoluit ς , reflectit vel recepit *edd. vett.**

- Palla graves humeros velat, quam neverat uxor
 225 Ilia pereurrens vitreas sub gurgite telas.
 Est in Romuleo procumbens insula Tibri,
 Qua medius geminas interfluit alveus urbes
 Discretas subeunte freto, pariterque minantes
 Ardua turrigeræ surgunt in culmina ripae.
 230 Hic stetit et subitum prospexit ab aggere votum:
 Unanimes fratres iuncto stipante senatu
 Ire forum strictasque procul radiare secures
 Atque uno biuges tolli de limine fascēs.
 Obstupuit visu suspensaque gaudia vocem
 235 Oppressam tenere diu; mox inchoat ore:
 'Respice, si tales iactas aluisse fluentis,
 Eurota Spartane, tuis. Quid protulit æquum
 Falsus olor, valido quamvis decernere caestu
 Noverit et ratibus saevas arcere procellas?
 240 En nova Ledaeis suboles fulgentior astris,
 Ecce mei cives, quorum iam Signifer optat
 Adventum stellisque parat convexa futuris.
 Iam per noctivagos dominetur Olybrius axes
 Pro Polluce rubens, pro Castore flamma Proбини.
 245 Ipsi vela regent, ipsis donantibus auras
 Navita tranquillo moderabitur æquore pinum.
 Nunc pateras libare deis, nunc solvere multo
 Nectare corda libet. Niveos iam pandite coetus
 Naiades et totum violis praetexite fontem;
 250 Mella ferant silvae; iam profluat ebrius amnis

224 *Sidon. V 28*: Pectus palla tegit quam neverat Ilia coniunx. 229 *Angilberti carm. 6, 342*: Culmina . . . ardua Romae. 238 *Sidon. V 160*: decernere caestu.

225 *Verg. Aen. VII 14*: percurrens pectine telas (*cf. Georg. I 294*). 227 *Statii Theb. II 362*: geminas . . per urbes. 231 *Stat. Theb. VIII 670*: Unanimi fratres (*cf. de III. cons. v. 189*). 234 *Verg. Aen. V 90*: Obstupuit visu. 238 *Verg. Georg. III 20*: crudo decernet Graecia caestu. 247 *Verg. Aen. VII 133*: Nunc pateras libate Iovi.

224 uenerat *R* 225 Ilia *BT*, Ilia in antiquo ε, Illi *q* utreas *B*¹, uitreo *Schraderus* 226 *E* initiale
om. LF procumbens *F* tybri *WF* 227 Quā medius *L*, Quam medius *P* medias geminus ε unus
 intfluit *W* urbes] arces *Schraderus* 228 minantes] minaces *P* 229 rippe *L* 230 conspexit
WR agere *B* 231 iuncto] uicto *B*, iunctos ε, cinctos ε fere unus, cuncto *Barthius*, sancto *Burmannus*
 232 forum] foras *Mommsenus*; de re *cf. eiusdem ius public. Rom. I p. 594* 233 biuges (*i altera in ras.*) *P*
 colli *R* lumine *LW* 234 Obstupuit *F* 237 eurotas *LW* spartane *R* (*item Ambr. M 5*),
 spartas ue *LW*, sparteq *F*, *item* (e adrasum, sed non ex corr.) *P*, sparteue *BT* tuas *F* equum *F*
 238 olor *om. spat. vac. relicto F* versusum 239—244 in *R* iam non supersunt nisi initia: Norint, En nou, Ecce m,
 Aduen, Iam per, Pro Pollu. 239 Nouerit *WFB*, Norint *PR*, Nouerat *T*, horruit *L*; de forma *cf. Arch. lexicogr.*
IV p. 590 sq.; subiectum ad nouerit supplendum est: „id quod protulit falsus olor“ et ratibus] aratibus *W*
 acere *L*, arcente *B* 240 ledeis *LPEB* soboles ω fulgentibus *F* 241 aptat *W*, unde aptat Aduentu
Heinsius 242 conuexat *P*, connexa *F* 243 olimbri⁹ *LNF*, olibrius *B*, olib⁹ *P*; *cf. dicta ad v. 30*
 axes] ignes *Schraderus* 245 regent] regent] */// P*, regant *L*, rigent *R* ipsis don. auras abolitum in *R*
 ipsi *L* dominantibus *W*, sed *ras. sub min*; fort. puncta erasa ipsisque domantibus *Heinsius*
 246 pinum *WB*, pinus *q* derabitur æquore pinum deest in *R* 247 deis] deo *F*, deas *T* luere multo
 deest in *R* 248 libet ex iubet corr. *L* niueos *WR*, niueo *PLFB* plaudite *F*, fort. spargite cetus *W*,
 cetu *LPEB*, cinctus *Scaliger teste Heinsio* andite coetus deest in *R* 249 Naiades et totum] *Scaliger*,
 naiades totum *LBT*, naiades et totum *PWFR* frontem *F*, fo(ntem deest) *R* 250 Melle fluant silue *R*
 profluat *L* annis *L*

- Mutatis in vina vadis; iam sponte per agros
 Sudent irriguae spirantia balsama venae!
 Currat, qui sociae roget in convivia mensae
 Indigenas fluvios, Italis quicumque suberrant
 255 Montibus Alpinasque bibunt de more pruinas:
 Vulturnusque rapax et Nar vitiatus odoro
 Sulphure tardatusque suis erroribus Ufens
 Et Phaetontee perpressus damna ruinae
 Eridanus flavaeque terens querceta Maricae
 260 Liris et Oebaliae qui temperat arva Galesus.
 Semper honoratus nostris celebrabitur undis
 Iste dies, semper dapibus recoletur opimis'.
 Sic ait et Nymphae patris praecepta secutae
 Tecta parant epulis ostroque infecta corusco
 265 Humida gemmiferis illuxit regia mensis.
 O bene signatum fraterno nomine tempus!
 O consanguineis felix auctoribus anne,
 Incipe quadrifidum Phoebi torquere laborem.
 Prima tibi procedat hiems non frigore torpens,
 270 Non canas vestita nives, non aspera ventis,
 Sed tepido calefacta Noto; ver inde serenum
 Protinus et liquidi clementior aura Favoni
 Pratis te croceis pingat; te messibus aestas
 Induat autumnusque madentibus ambiat uvis.
 275 Omni nobilior lustro, tibi gloria soli

261 *Sidon. XVI 128*: Semper honoratus.265 *Sidon. XVII 5*: gemmatis . . prandia mensis.

252 *Verg. Georg. II 118*: sudantia ligno Balsama. 253 *Ovid. Met. I 165 (XII 222)*: convivia mensae; *Stat. Theb. VIII 240*: sociaeque ad foedera mensae. 256 *Verg. Aen. VII 517*: sulphurea Nar albus aqua. 259 *Horati c. III 17*: innantem Maricae Litoribus tenuisse Lirim. *Lucani II 424*: umbrosae Liris per regna Maricae. 260 *Verg. Georg. IV 125*: Oebaliae Galaesus. *I 110*: temperat arva. 262 *cf. Verg. Aen. III 224*. 263 *cf. Verg. Georg. IV 448*. 264 *Lucani VII 792*: epulisque paratur Ille locus. *Vergili Aen. I 637*: parant convivia tectis (*cf. Iuvenius III 53*). 265 *Verg. Georg. IV 363*: umida regna. 271 *Herc. Oet. 729*: tepidus Notus; *Verg. Georg. I 340*: vere sereno.

251 Mutantes *R* in |||| uina (2 litt. erasae) *B* 252 irrug^ue *P* spumantia *T* irriguae, spirantia balsama, venae *Buechelerus* 253 Curat *WR* qui] quod *T* reget *WB*, riget ε 254 ytalīs *F*
 255 Montibus, i ex e corr *R*¹ 256 rapax, ra corr. in ras. *P* nar||||| *P*, nas *B* odorem *P*, olore *F*
 257 Sulphurea *F* tardatisq; *L* ufens *P* et (e ex corr.) *L*, uphens *B*, utens *W*, eufens *F*, euffis *R*
 258 phetontee *WFR*, fetontee *LP*, ph^eontee *B*¹ perpressus] perpensus *P*, 259 flauisq; *L* tenens *B*
 marice *PR*, marisce *LWB* quarteta patice supplevit in *F* manus 2, om. *F*¹ 260 Liris] Et ius *F*
 ebalie *FR*, oebalie φ (o fort. ex c corr. *P*) arua] ora *F* 261 celebrabitur undis *WBR*, celebretur in undis φ 262 recolatur *F* 263 nympe *W*, nimphe φ secutus *F* 264 epulis] peplis *Scaliger*, sed cf. *Lucani exemplum* corusco *F* 265 Humida *F* gemiferis *P* illuxit *W*¹, unde illuxit (i. e. inluxit) corr. videtur 267 anne *FBe*, annus *RLPT*, item *W*, sed us in ras.
 268 phebi ω In vv. 269—274 multae litterae in *P* detritae quarumque lectio difficilior 269 procedit *P*¹, concedat *T* hiemps *P*, hyēs *W*, hyems *R*, hyemps *F*, yemps *L* 270 uestita bis scr., semel del. *P* aspera *F* ue (ntis desunt) *R* 271 noto *P*, notho φ inde serenum deest in *R* 272 fanoni *F*, fauoni praeter f abolitum in *R* 273 coceis ex coreis corr. *F* messibus] floribus *R* etas *F* 274 autun⁹q; *L* autumnus turgentibus *Jeepius*; autumnusque madens post ego ambiat *WFT*, imbuat *R*, imbuat *L*, inbuat *B*, |||||b^uat *P*, littera erasa quae fuerit dispici nequit; impleat temptavi; sed cf. *Verg. X 243* cogitavitque poeta ἀμνυα sive ex uvis factam coronam sicut indumentum factum ex messibus. 275 nobilior pro vocativo accipiat, sc. anne.

Contigit exactum numquam memorata per aevum,
 Germanos habuisse duces; te cuncta loquetur
 Tellus; te variis scribent in floribus Horae
 Longaque perpetui ducent in saecula fasti.

278 *Vergili Ecl. III 106*: inscripti nomina regum flores.

276 exactum *B* per aevum] aev *oblitteratum in R* 277 loq̄////tur (n *erasum*) *W*, loquatur *T*
 278 scribunt *LF*, inscribent floribus *Heinsius* ore *F* 279 ducunt *LF*

CARMINA MAIORA ET PVBLICA.

CONSPECTVS NOTARVM.

V: codex Vaticanus n. 2809 membr. saec. XI.

P: codex Parisinus lat. 18, 552. membr. saec. XIII.

C: codex Bruxellensis n. 5381 saec. XI.

Em: excerpta Florentina margini editionis Vicentinae adscripta.

E: eiusdem manus, cui debentur excerpta Florentina, correcturae in eodem Vicentinae exemplari exstantes.

A: editio Vicentina.

(*A*¹: manus prima ab *Em* et *E* diversa in eodem Vicentinae exemplari.)

(*A*²: manus ibidem secunda, et quidem quae eadem fuisse uidetur atque *Em* et *E*.)

(*A*³: manus ibidem tertia. Hae tres *A*¹ *A*² *A*³ fere non observantur nisi in libris ad Rufinum.)

II: codex Parisinus lat. 8083 membr. saec. XIII.

B: codex Neapolitanus Farnesianus IIII E 47 membr. saec. XIII.

A: codex Ambrosianus S 66 sup. membr. saec. XV.

ε: excerpta Gyraldina in margine Aldinae exemplaris Lugdunensis 757 G 2.

ω: codicum supra enumeratorum (praeter *Em* et *E* et *A*¹ *A*² *A*³) consensus.

φ: codices reliqui praeter eos quorum propria nota adscripta est.

ς: codices deteriores.

M: codex Ambrosianus M 9 sup. membr. saec. XII, unus ex *ς*, raro adhibitus.

CLAVDII CLAVDIANI IN RVFINVM LIBER PRIMVS.

INCIPIT PRAEFATIO.

(II.)

(scriptum
carmen
fort. sub
finem
a. 395.)

Phoebeo domitus Python cum decedit arcu
Membraque Cirrhaeo fudit anhela iugo,
Qui spiris tegeret montes, hauriret hiatu
Flumina, sanguineis tangeret astra iubis:
5 Iam liber Parnasus erat, nexuque soluto
Coeperat erecta surgere fronde nemus
Concussaeque diu spatiosis tractibus orni
Securas ventis explicuere comas
Et qui vipereo spumavit saepe veneno
10 Cephisos nitidis purior ibat aquis.
Omnis, io Paeon! regio sonat; omnia Phoebum
Rura canunt; tripodas plenior aura rotat,
Auditoque procul Musarum carmine dulci
Ad Themidis coeunt antra severa dei.
15 Nunc alio domini telis Pythone perempto
Convenit ad nostram sacra caterva lyram,
Qui stabilem servans Augustis fratribus orbem
Iustitia pacem, viribus arma regit.

4 Prisciani perieg. 434: tangentes vertice caelum.

2 cf. Statii Theb. I 568. 3 Callimachi hymn. 4, 93: Παρνησὸν . . . περιστρέφει ἐννέα κόκλοις.
5 Ovidi met. IX 58: vix solvi . . nexus. 7 Stat. Theb. I 564: squamis . . terentem Robora. Orphei
Argon. 993: δένδρεα δ' ἐσμαράγγησε κτλ. 9 Sil. Ital. VI 677: spumabat Bagraa . . Viperea sanie.
Valer. Flaccus VIII 83: spumare venenis. 11 Callim. hymn. 2, 101 sq.: τὸν μὲν σὺ κατήναρες . .
ἐπηύνησε δὲ λαὸς ἐν ἡ πεινῶν.

Claudiani. in. rufinū. lib. I. incipit. prae. C, Ad rufinum lib. II codex Santenianus saec. IX apud
Hauptium opusc. III p. 425. Nil nisi Claudii inscriptionis loco habet A, inscriptio deest in VPIIB

1 hoebeo VP, Phēbeo C phiton ω concidit C 2 cyrrhaeo A, cyrraeo A, cirreo φ rogo C
3 Qui//// C tegeret spiris B hiatu//// P 4 tingeret HBA A, tangeret rest. A¹, idem iterum corr. E; item φ,
tergeret H² 5 parnassus A 6 Ceperat V¹, unde Ceperat m. rec. 7 squamosis V², item C¹, sed squ in
ras., spatiosis V¹φ; cf. Avieni phaen. 142 frondibus P, tractibus P¹ in mg. 8 explicuere V¹, ex-
posuere V² 9 fumavit P 10 Cephisos VA, Cephisos APB, Ceffisos C, Ceffisos II nitidis] liquidis EmPB
11 pean VIB phēbum C, phebum VIB, phebū//// P 12 tripodos et (tri in ras. add.) P al aura V
notat A, rotat A¹, idem iterum E 13 dulci] ducti C 14 Ad C¹, sed d supra lin. themidis C, t iteravit C¹,
themedis II seuera] sonora Heinsius 15 alto P (sed i saepius speciem habet in P quasi sit t, velut
Ruf. I 22 legitur Intustus) phitone ω 16 liram H 17 seruans EB, sed s finalem in ras. B, seruant φ
(Qui pendet ex domini v. 15; et in P ad Qui manus glossatoris: dominus; Stilichonem autem dominum vocat etiam
in laud. Stil. III 192) 18 cadunt A, cadunt I regunt P¹, regit EmE, sed t in ras. B; fuerat regūt; regunt om.
V¹, add. V² post ras. 1 litterae (e?); regunt φ, regat Buechelerus; vulgatae favet Mommsenus explicit praefatio C

IN RVFINVM

LIBER I.

(III.)

Saepe mihi dubiam traxit sententia mentem,
 Curarent superi terras an nullus inesset
 Rector et incerto fluerent mortalia casu.
 Nam cum dispositi quaeissem foedera mundi
 5 Praescriptosque mari fines annisque meatus
 Et lucis noctisque vices: tunc omnia rebar
 Consiliis firmata dei, qui lege moveri
 Sidera, qui fruges diverso tempore nasci,
 Qui variam Phoeben alieno iusserit igni
 10 Compleri Solemque suo, porrexerit undis
 Litora, tellurem medio libramerit axe.
 Sed cum res hominum tanta caligine volvi
 Aspicerem laetosque diu florere nocentes
 Vexarique pios, rursus labefacta cadebat
 15 Relligio causaeque viam non sponte sequebar
 Alterius, vacuo quae currere semina motu
 Affirmat magnumque novas per inane figuras

1 *Sedulii c. pasch. I 241*: trahit sententia. 2 *carm. de providentia divina 718*: Dum nullum curare deum mortalia suadet. 3 *Boethius de cons. I 6, 44*: fortunarum vices aestimas sine rectore fluitare? 4 *carm. de provid. divina 730*: foedere rerum. 6 *ibid. 260*: Huic solis lunaeque vices. 7 *ibid. 24*: Arbitrio credis stare regique dei. — *ibid. 632*: qua pontum lege moveri iusserit. 14 *Cf. illud vexamur apud Prudentium cathem. 4, 82*. 15 *carm. de prov. divina 717*: totam subvertere religionem, dum nullum curare deum eqs. (sponte *ibid. 902*).

1—19 *Cf. Senecae dial. I, Phaedrae v. 960—988, Iosephi ant. X 277sq., Minucii Felicis 17, 3 sq.* 1 *Ovidi met. IX 517*: dubiam vicit sententia mentem (*Verg. Aen. XI 314*: quae sit dubiae sententia menti). 2 *Accius trag. v. 42 R.*: iam iam neque di regunt neque profecto deum supremus rex omnibus curat. *Senecae nat. quaest. I 1, 4*: videbimus an dis humana curae sint. *Lucani VII 454*: mortalia nulli sunt curata deo. 3 *Lucani II 13*: habent mortalia casus, cf. eiusdem *VII 446*. *Iuvenalis XIII 86*. 4 *Ovidi met. I 32 sqq.*: Sic ubi dispositam... Congeriem secuit sectamque in membra redegit; Principio terram eqs. *Manil. III 55*: religatus foedere mundus. 5 *Minucius l. l.*: mari intende, lege litoris stringitur. 6 *Iuvenalis XIII 88*: vices et lucis et anni. 9 *Senecae Med. 97*: Phoebe solidum lumine non suo Orbem... alligat. 13 *Luciani 44, 19*: ὁπόταν ὁρῶσιν... τοὺς μὲν χρηστοὺς ἀμελουμένους κτλ. 16 *Aristotelis phys. p. 265 B 22*: διὰ τὸ κενὸν κινεῖσθαι φασιν. p. 214 B 12 sq.: τὸ κενὸν... αἴτιον τῆς φορᾶς. *Epic. apud Diog. X 40*: εἰ γὰρ μὴ ἦν ὁ κενὸν... ὀνομάζομεν, οὐκ ἂν εἶχε τὰ σώματα... δι' οὗ ἐκινεῖτο; 43 κινεῖσθαι (τὰς ἀτόμους) παρεχομένου τοῦ κενοῦ τὴν ἵξιν κτλ.; cf. *Useneri Epicurea fragm. 267*. 17 *Verg. ecl. VI 31*: uti magnum per inane coacta Semina.

Incipit liber. I. Claudiani. In Rufinum C Inscriptio deest in q
 1 epe VP 3 moralia A¹ corr. A² 4 dispositi V 5 Perscriptosq A, Prescr. A¹ que
 supra lin. C¹ mari CH, maris Aφ, sed ris in ras. B, s supra lineam P¹ (sed ita solet poni s finale in P)
 fine^s P annisque] Heinsius, anniqz ω, amnisqz ε; item excerpta cod. Laurent. pl. XC sup. 87 (s. XIII), quae
 tamen maris fines scribunt 7 Consilio B formata A: item Heinsius coni.; item imitator de provid.
 divina 571: sunt semper in illo In quo sunt formata modo. 8 diuiso CH, I diuerso II² 9 uariam,
 sed ri ex corr. V¹ (fuisse vid. n) phebē VP, phēben CA, pheben HB (n in ras. B; fuit m) iusserit A,
 iusserat A¹ igne AV², igni B¹V¹φ, igne m. rec. B 10 porrexerit A, porrexerat A¹, porexerit B,
 porrexerit, sed rit ex corr. in ras. II¹ 11 librauerit A, librauerat A¹ 12 At B, Sed Aφ, At adscr. A¹
 vel E res om. II¹, suppl. II² 14 pios ex pius corr. B¹ 15 Religio CBII 16 uacuo] uano
 anonymus in exempl. Cuiacii, caeco Paul. semina currere AV motu] mota conieci; ipso scilicet vacuo
 moveri semina videantur collatis Aristot. et Epicuro; itaque possis etiam uacui quae c. s. motu 17 Afirmat V
 noua^s P (et ita saepe), uagas conieci

- Fortuna, non arte regi, quae numina sensu
Ambiguo vel nulla putat vel nescia nostri.
20 Abstulit hunc tandem Rufini poena tumultum
Absolvitque deos. Iam non ad culmina rerum
Iniustos crevisse queror; tolluntur in altum,
Ut lapsu graviore ruant. Vos pandite vati
Pierides, quo tanta lues eruperit ortu.
25 Invidiae quondam stimulis incanduit atrox
Allecto, placidas late cum cerneret urbes.
Protinus infernas ad limina taetra sorores
Concilium deforme vocat. Glomerantur in unum
Innumerae pestes Erebi, quascumque sinistro
30 Nox genuit fetu: nutrix Discordia belli,
Imperiosa Fames, leto vicina Senectus
Impatiensque sui Morbus Livorque secundis
Anxius et scisso maerens velamine Luctus
Et Timor et caeco praeceps Audacia vultu
35 Et Luxus populator opum, quem semper adhaerens
Infelix humili gressu comitatur Egestas,
Foedaque Avaritiae complexae pectora matris
Insomnes longo veniunt examine Curae.
Complentur vario ferrata sedilia coetu
40 Torvaque collectis stipatur curia monstris.
Allecto stetit in mediis vulgusque tacere

21 sq. *carm. de providentia* 812 sq.: auctos imminuit . . . subigitque superbos, Nec vero hoc nisi cum magna ratione putandum est Accidere. 22 *Corippi Ioh. III* 137: surgit in altum Unde cadat rursus. *Prosper Aquitanus de ingratia* 458: arbitrio, quod . . . erigitis, spatio ut gravius maiore ruatis; *ibid.* 790: adsurgunt . . . lapsuri.

22 *Monosticha Catonis* 21: Alta cadunt. *Iuvenalis X* 106: parabant Excelsae turris tabulata unde altior esset Casus. *Anthol. Riesii* 417, 7: quoque altius extat. *Minucius Felix cp.* 37: In hoc altius tolluntur ut decidant altius. *Trag. Octaviae* 379: Quid me, p. Fortuna, . . . alte extulisti? gravius ut ruem edita receptus arce? 25 *cf. Ovidi met. II* 794 sqq. 28 *Stat. Theb. VIII* 275: Concilium rex triste uocat. *II* 586: glomerantur in unum. 29 *Hesiodi Theog.* 125: (Νῦξ) τέκε πρῶτα μὲν Ἐρεβὶ φιλότῳ μὲν γαῖα. *Lucani VI* 670: quidquid foetu genuit natura sinistro. — *Verg. Aen. VI* 273 sqq.: primisque in faucibus Orci Luctus et . . . Curae pallentesque . . . Morbi tristisque Senectus et Metus et . . . Fames ac . . . Egestas . . . Letumque Labosque, . . . et Mala mentis Gaudia . . . et Discordia; *cf. etiam Lucani VI fin. Lactantii Phoen.* 15 sqq. 31 *Senectus filia Noctis, ex Hesiodi Theog.* 225: γῆρας τ' οὐλόμενον καὶ Ἐριν τέκε. 33 *Stat. Theb. III* 125: sanguineo discissus amictu Luctus. *Petron. c.* 124: maerens lacera palla. 35 *Martialis III* 10, 3: Luxuriam premeret . . . semper egestas. *Ita Plauti Trin. prol.* 9 *Inopia Luxuriae filia est. Flor. IV c.* 1: luxuria primum, tum hinc conflata egestas, ubi vide *Freinshemium*. 41 *Stat. Theb. II* 389: Constitit in mediis (*cf. Apoll. Rhodii I* 673: στῆ δ' ἔνι μέσση ἀγορῇ . . . ὧδέ τ' εἵπεν).

19 nescia B nostri] nostri A, uel ueri E, ui ī nrī V¹, ueri P 22 querar A¹ B, queror Aφ
23 maiore A, grauiore A¹ 24 Pyerides CII erumperit II¹ 25 nuidie P q̄da P; in mg. quon-
dam P¹ stimulis A, stimulus A¹ 26 Allecto BA 27 a V¹,
ad corr. V² limina A, lumina A¹, culmina B sorores, ores a m. rec. in ras. B 28 Con///cilium B,
Concilium, ci ex si (?) corr. II¹ 29 erebi A, herebi φ innumerae pestes, Erebo quascunque eqs. conieci
ex Hesiodo 31 Imperiosa VPB leto A, leto corr. A², leto C 32 Impaciensq VPB liujorq II
secundi///s B 34 Tumor Heinsius; sed cf. Metus apud Verg. et Lactantii Phoen. v. 16: „nec Metus asper adest“
35 Et A, it A¹ spoliator II¹, populator in ras. II² quoi A, quem A¹ (vel E?), iterum quem rest. A², denique
in mg. cui A² 36 In///feli///x II 37 auaritia A² pectora, a ex corr. II¹ 38 ueniet V¹, ueniunt V²
39 Complentur B ferrata P, ferr obscuratum et in mg. repetitum 40 Tetraque anonymus Cuiac. Furuaque
Schraderus 41 Allecto BA sedit B in eras. B mediis] mediis A, medio BA¹, rursus mediis rest. A²,
mediis ex medios corr. V uulgusque] uultuque anonymus idem

- Iussit et obstantes in tergum reppulit angues
 Perque umeros errare dedit. Tum corde sub imo
 Inclusam rabidis patefecit vocibus iram:
 45 'Sicine tranquillo produci saecula cursu,
 Sic fortunatas patiemur vivere gentes?
 Quae nova corrumpit nostros clementia mores?
 Quo rabies innata perit? quid inania prosunt
 Verbera? quid facibus nequiquam cingimur atris?
 50 Heu nimis ignavae, quas Iuppiter arcet Olympo,
 Theodosius terris. En aurea nascitur aetas,
 En proles antiqua redit. Concordia, Virtus
 Cumque Fide Pietas alta cervice vagantur
 Insignemque canunt nostra de plebe triumphum.
 55 Pro dolor! ipsa mihi liquidas delapsa per auras
 Iustitia insultat vitiisque a stirpe recisis
 Elicit oppressas tenebroso carcere leges.
 At nos indecores longo torpebimus aevo
 Omnibus eiectae regnis! Agnoscite tandem
 60 Quid Furias deceat; consuetas sumite vires
 Conventuque nefas tanto decernite dignum.
 Iam cupio Stygiis invadere nubibus astra,
 Iam flatu violare diem, laxare profundo
 Frena mari, fluvios ruptis immittere ripis
 65 Et rerum vexare fidem'.
 Sic fata cruentum
 Mugit et totos serpentum erexit hiatus
 Noxiaque effudit concusso crine venena.
 Anceps motus erat vulgi. Pars maxima bellum
 Indicit superis, pars Ditis iura veretur
 70 Dissensuque alitur rumor: ceu murmurat alti

59 *Prosper de ingr.* 596: cognoscite tandem . . . et desuescite.

64 *Prosper l. l.* 113: immittere rivos.

42 *Verg. Aen. VII* 450: Reppulit . . . angues. 46 *cf. Verg. georg. IV* 287. 47 *Verg. Aen. IV* 10: Quis novus . . . ? 49 *Senecae Med.* 15: atram . . . facem; *Verg. Aen. IX* 73: facibus pubes accingitur atris. 56 *Verg. Aen. XII* 208: ima de stirpe recisum. 66 *Verg. Aen. VII* 450: geminos erexit crinibus anguis; *Stat. Theb. II* 27: omnes capitum subrexit hiatus (*de Cerbero*). 69 *Ovidi am. III* 4: rigidi iura tuere viri.

42 in tergum] a pectore *B* hydros ξ (*Oxon. I*) 43 umeros] humeros ω tum *CHA*, tunc *A*¹, rursus tum *A*², tunc φ 44 rapidis *PNB* 45 Sicine *CHBA*, Sicine *A*², iccine *VP* tranquillo *II* 47 Quo *P* corrumpit *AVII*, sed *ras. supra u in II*, corrūpit *A*² φ 48 Quo *A*, Quid *A*¹ 49 Uerba *B*, Verbera *ex Verbara II* nequiquam *A*¹ *C*, nequiquam *A* φ cingimur *B*, accingimur ξ et *O. Muellerus (Hermæ XII p. 305) ex Vergilio* fascibus *II* 50 minus *A*, nimis *A*ⁿ iuppiter arcet olympo *A*² *C* celo iupiter (caelo iuppiter *A*) arcet φ celo quas Iupiter arcet *M* 51 Theodosius ω e *V*ⁿ 53 uagatur *ed. Claverius* 54 de nostra *II* gente *B* 55 Pro *CA*, Proh φ dilapsa *IIA*¹, prob. *A*², delapsa *A* φ 56 Iusticia *A*, Iustitia *A*¹ que *om. BII, suppl. II* ab stirpe *II* 57 in carcere *VA*, in *del. A*¹, non habent φ , e carcere *Isengrin. Claverius* 58 torpebimur *II*¹ *corr. II*², torquebimur ξ 61 discrimine *A*, decernite *A*¹ (*ut vid.*), prob. *A*², descernite *P* 62 cupido *P* stygiis *C*, stigiis φ 64 ruptis *om. V*¹ post fluuios *add. m. rec.* immittere *II* rippis *V*, p *pr̄ius del. m. rec.* 65 laxare *APA*, lapsare *A*¹, uexare *A*² *CH*, sed *ue in ras. II*¹, laprare *V*¹ (laxare *corr. m. rec.*), turare *vel* turbare *B* diē fidem (*sic*) *V* fata] facta *C* cruenta *glossator in II* 66 Mugit *B*¹, Mugit *corr. m. rec.*, Mugit et *I* (*I add. m. 2*) *A* totos] tortos *B* ξ falso; quid esset enim tortus hiatus? Differt *Verg. georg. III* 38: tortos Ixionis anguis; totos valet „omnes“; *cf. Statius* 68 bellū *II*, ū *in ras. II*² 69 tuetur ϵ *AVP*, tuētur *A*¹ (*vic E*), ueretur *A*² *CHA*, *I* ueretur *add. V*¹, uerentur *B* 70 seu *B*, sed *s obliteratum*

Impacata quies pelagi, cum flamine fracto
 Durat adhuc saevitque tumor dubiumque per aestum
 Lassa recedentis fluitant vestigia venti.

- Improba mox surgit tristi de sede Megaera,
 75 Quam penes insani fremitus animique profanus
 Error et undantes spumis furialibus irae;
 Non nisi quaesitum cognata caede cruorem
 Illicitumve bibit, patrius quem fuderit ensis,
 Quem dederint fratres: haec terruit Hercules ora
 80 Et defensores terrarum polluit arcus,
 Haec Athamantheae direxit spicula dextrae,
 Haec Agamemnonios inter bacchata Penates
 Alternis lusit iugulis; hac auspice taedae
 Oedipoden matri, natae iunxere Thyesten.
 85 Quae tunc horrisonis effatur talia dictis:
 'Signa quidem, sociae, divos attollere contra
 Nec fas est nec posse reor; sed laedere mundum
 Si libet et populis commune intendere letum,
 Est mihi prodigium cunctis immanius hydris,
 90 Tigride mobilius feta, violentius Austris
 Acribus, Euripi fulvis incertius undis
 Rufinus, quem prima meo de matre cadentem
 Suscepi gremio. Parvus reptavit in isto
 Saepe sinu teneroque per ardua colla volutus
 95 Ubra quaesivit fletu linguisque trisulcis
 Molli lambentes finxerunt membra cerastae.

96 *Prudentius hamartig. 135: et uirides adlambunt ora cerastae, magis fortasse imitatus Verg. Aen. II 211.*

79 cf. *Senecae Herc. 102 (Herc. Oct. 1006. 1014).* 81 *Ovidi met. XII 606: direxit spicula dextra; Verg. Aen. VII 497: derexit spicula.* 88 *Consolatio ad Liviam 361: Ecce necem intentam caelo eqs.*
 89 cf. *Verg. Aen. VI 576.* 90 *Lucani V 405: tigride feta.* 92 *Stat. Theb. I 60: de matre cadentem*
Fovisti gremio (cf. πίπτειν παρὰ μηρός). 95 *Verg. Aen. II 475 (georg. III 439): linguis ... trisulcis.*

71 *Inpacata PB quies in ras. P¹ flumine PH, sed corr. H²* 72 *tumor A² q, ex timor corr. H¹*
 73 *recedentes V¹, recedentis V², residentis Heinsius* 74 *Inproba B tristi surgit C megera ω* 75 *gemitus*
fremitus V (sic corr. m. 1) 78 *Illicitumqz CII fuderit A, fuderat A¹, ex ex corr. II* 79 *dede B¹ rit*
add. m. rec. torruit A, terruit A¹ 80 *et A² C, Hec q, sed c ex t corr. II et H in ras. defensoris VC polluit f*
terruit V¹ artus A, arcus A¹ 81 *athamanteqz C, athamanteqz A, athamantee H² B, at^hamantee (h m. 2) V,*
athamantes, sed s in e mut. P¹, athamanteos H¹, unde Athamantiados Heinsius 82 *agamemnonios C, aga-*
menonios B 83 *Alterius A, Alternis A¹, idem in mg. A², idem ω nisi quod alterni V¹ s add. V² thebe*
VB, thede, d ex corr. II (fuit b) 84 *Edipodē P, Edipodem B, Oedipodē II, Oedipedem A thyesten A,*
thiستن C, thiestē V, thiestem PH, tiestem B 85 *nunc B horrisonis ex horroris corr. V (V¹ ?), orrisonis B*
efatur P, affatur B 86 *socie V, o socie q, cf. Eutrop. II 391* 88 *cōmune, m ex n H¹* 89 *cuntis P*
inmanius VII ydris VPIIB 90 *Tygride V mobilibus A, mobilius A¹* 91 *„in antiquo Acribus,*
Euripi fulvis in certius undis“ ε, Acribus ↓ euripi (sic) A², Acrius hirpys A, Acrius harpyis corr. A¹, Acrius
arpiis ω (acrius B). De Euripo cf. Pomp. Melae II 7, Senecae Herc. 378, Ausonii XIX 149, Boethii consol.
II 1, 2: exaestuans more ... Euripi fulvis εB, flauis Aq, flauisque A¹ prob. A², uel fulvis add. A², refluxis
Isengr. mg. (et ita refluxas undas habet Paulinus in eucharistico v. 45). Ceterum conieci ex ω: uiolentius
Austris, Acrius Adriacis, Siculis incertius undis 92 *Ruffinus VP quāe A, hamulum add. A¹ de*
uentre ε 93 *Suscepi B raptavit P* 94 *tenero perqz ardua A, teneroqz per ardua A¹, que om. B,*
add. m. rec. 95 Ubra] Oscula P flectu A trisulcis A 96 *fixerunt HCA, finxerunt corr. A¹ (fort. E²)*
membra] ora VP; cf. Verg. Aen. VIII 634 et Barco in rivista di filol. IX p. 560 sq. ceraustae B

Meque etiam tradente dolos artesque nocendi
 Edidicit: simulare fidem sensusque minaces
 Protegere et blando fraudem praetexere risu,
 100 Plenus saevitiae lucrique cupidine fervens.
 Non Tartesiakis illum satiaret harenis
 Tempestas pretiosa Tagi, non stagna rubentis
 Aurea Pactoli; totumque exhauserit Hermum:
 Ardebit maiore siti. Quam fallere mentes
 105 Doctus et unanimos odiis turbare sodales!
 Talem progenies hominum si prisca tulisset,
 Perithoum fugeret Theseus, offensus Orestem
 Desereret Pylades, odisset Castora Pollux.
 Ipsa quidem fateor vinci rapidoque magistram
 110 Praevenit ingenio; nec plus sermone morabor:
 Solus habet scelerum quidquid possedimus omnes.
 Hunc ego, si vestrae res est accommoda turbae,
 Regalem ad summi producam principis aulam.
 Sit licet ipse Numa gravior, sit denique Minos,
 115 Cedet et insidiis nostri flectetur alumni'.
 Orantem sequitur clamor cunctaeque profanas
 Porrexere manus inventaque tristia laudant.
 Illa ubi caeruleo vestes conexuit angue
 Nodavitque adamante comas, Phlegethonta sonorum
 120 Poscit et ambusto flagrantis ab aggere ripae
 Ingentem piceo succendit gurgite pinum
 Pigraque veloces per Tartara concutit alas.

98 *expeditio asiat. Friderici Barbarossae apud Canisium lect. antiqu. III 2, p. 505: revera iuxta illud Claudiani: Edidicit fraudem praetexere risu.* 107 *Sidon. V 287: Si se Pollucis eqs.*

97 *Verg. Aen. VII 338: nocendi artes (id quod in centonibus frequentatum, anthol. Ries. 4, 52. 8, 8. 17, 64. 21, 198).* 104 *Lucani IX 500: Ardent (vel Arent) ora siti.* 107 *sq. Martialis VII 23: Pyladen odisset Orestes, Thesea Pirithoi eqs.; cf. Ausonii epist. 25, 63 sqq.* 114 *Martialis XIII 2, 1: sis denique nasus.* 116 *cf. Lucani I 86 sq.* 118 *Ovidi met. IV 482: tortoque incingitur angue.*

97 Meq etiam tradente dolos ACVA (sed etiam supra lin., m e ras. V) Me tradente dolos ceptus (vel certus) A¹, Me tradente dolos gestus IIPB (ras. post Me P; etiam supra Me scr. II¹; ibidem ras. supra tra) et hos secuti astus pro gestus Heinsius, certos Buechelerus artes A² CHA, artem q; cf. Vergilius. 98 Edidicit ω, Et didicit ε; interpunxi eadem ratione qua paneg. Olybr. 230 sq. scimusq P, sed corr. m. 1 nocentes A, minaces A² 99 fraudem] fraudes V cf. auctor exped. Friderici Barb. protexere P 100 feuens II, corr. II¹ seuicia B 101 tartesiakis CA, tharchesiakis B, tarchesiakis II, charchesiakis V, tharthesiakis P saciaret ex siciaret corr. V¹, saciaret ex saciarit corr. P¹, satiarit ε 102 tagi, t et i in ras. II¹, ///tagi A non] uel CH 103 totum q̄ A² exauserit P¹, h add. P², exauserit A, si hauserit A¹, si auferit B totum si exhauserit A hermum, um ex corr. II 104 maiori A, maiore A¹ quam] nam A 105 Est doctus B unanimos A² C, unanimes q 106 hominē B quod commendabat Barthius 107 Peritoum V, Piritoum P, Perithoum CBA², Pirithoum A¹, Pirrithoum II tesus II ofensus II horestem B, horestē V orestē P 108 pilades VPB polux VBA 109 fateor uinci A, uinci fateor A¹ (fort. E?) B rabidoq A, rapidoq A¹ (fort. E) 110 morabar (?) A 112 Hunc ex Nunc II nostre A, idem ex uestre corr. II accomoda B, accomoda PH, accomodata A 113 perducam IIBA 114 ipse A¹ V, ille Aq fit, sed f ex s corr. (?) V minos ex minus corr. P¹ 115 Cedet ex Cedit P (corr. m. 2?) post nostri 1 littera eras. in II 118 illa ex ille P¹ cerul//eo II connexuit IIBA, onexuit P, connexuit (sic) A² 119 Noda- tamque . . . comas V phlegetonta V, flegethonta C, flegetonata IIPB 120 Posscit B fragrantis B rippe V 121 piceu V¹, piceo V², piceo II ab gurgite V¹ corr. pinum, p in ras. II¹ 122 Nigraq A quod Vergilius commendat Aen. VI 134; cf. Trumpius p. 42 concitat B ales A, alas A¹ prob. A²

- Est locus extremum pandit qua Gallia litus
 Oceani praetentus aquis, ubi fertur Vlixes
 125 Sanguine libato populum movisse silentem.
 Illic umbrarum tenui stridore volantum
 Flebilis auditur questus; simulacra coloni
 Pallida defunctasque vident migrare figuras.
 Hinc dea prosiluit Phoebique egressa serenos
 130 Infecit radios ululatuque aethera rupit
 Terrifico: sensit feralē Britannia murmur
 Et Senonum quatit arva fragor revolutaque Tethys
 Substitit et Rhēnus proiecta torpuit urna.
 Tunc in canitiem mutatis sponte colubris
 135 Longaevum mentita senem rugisque seueras
 Persulcata genas et ficto languida passu
 Invadit muros Elusae, notissima dudum
 Tecta petens, oculisque diu liventibus haesit
 Peiorem mirata virum; tum talia fatur:
 140 'Otia te, Rufine, iuvant frustra que iuventae
 Consumis florem patriisque inglorius arvis?
 Heu nescis quid fata tibi, quid sidera donent,
 Quid fortuna paret: toto dominabere mundo
 Si parere velis! Artus ne sperne seniles.
 145 Namque mihi magicae vires aevique futuri
 Praescius ardor inest; novi quo Thessala cantu
 Eripiat lunare iubar, quid signa sagacis
 Aegypti valeant, qua gens Chaldaea vocatis
 Imperet arte deis, nec me latuere fluentes
 150 Arboribus suci funestarumque potestas

131 *Merobaudis paneg. Aetii* 85: furialia murmura. 133 *Sidon. II* 339: Remus et unda cadunt (sc. Tiberis). 150 *carm. de provid. divina* 262: scire potestates herbarum.

123 *Ovidi met. VIII* 788: Est locus extremis eqs. 124 *Avieni descr. orbis* 1380: Oceani Eoi praetento eqs.
 126 sq. *Stat. Theb. II* 51: Stridor ibi et gemitus poenarum. 128 *Lucreti I* 123: simulacra modis pallentia miris.
 130 *Verg. Aen. VII* 395: ululatus aethera complent. 134 *Vergil. Aen. VII* 415: Allecto . . . in vultus sese transformat anilis Et frontem . . . rugis arat. 135 *Martial. III* 43: mentiris iuvenem.
 144 *Ovidi met. VII* 250: artus . . . seniles. 146 sqq. cf. *Petroni carmen in cap. 134*. 146 *Hor. epod. 5*, 45: sidera excantata voce Thessala Lunamque caelo deripit (*ibid.* 17, 78: polo deripere lunam).

124 qua A^1 , ubi A^2 C, quo Aq flēctur A 125 populos B nouisse AP , mouisse A^1q silentem A^2 , silentum q ; genitivus incommodus propter uolantum v. 126 128 defunctasq; A figuras] cateruas V
 129 Hic C , Hinc Π^1 , huc Π^2 prosiliit Π phoebig; C , phebig; q 130 ululatuq; septima littera erasa, u
suprascr. P^1 131 sentit A , fort. rectius fatale A , feralē A^1 ; possis furiale ex *Merobaude* 132 saeno-
 num A quatit A thetis VIII P, tethis BAC (T iteravit m. rec. in C) 133 renus $HBPV$, sed n ex m
corr. V urna $\epsilon A^2 B$, unda q (post levem ras. V); cf. *Sidonius* 134 sepe $V^1 P$, sponte $V^2 \Pi A$, saepe q
 135 Longneuun B serenae A 136 Perfalcata A , Persulcata A^1 ficto ex sicco *corr.* P^1 137 elisae AA ,
 elises A^1 , elusae ϵC , eluse deinde *corr.* eluse A^2 , eluse V , elisse B , elise Π , elisse ex eluse *corr.* *vid.* P^1
 notissime A^2 dudum A (m. rest. A^1) 138 petit A , petens A^1q (pectens A) occisq; P lucentibus Π^1 ,
 liuentibus Π^2 139 tum $A^2 C$, tunc q 140 Oscia Π frustrane *Heinsius* 141 Consūmis B patri-
 isque V , patriis q 142 nescis, is in ras. Π^1 debent ϵCV^2 , dedent A^2 , donēt B , donent $V^1 q$, sed d ex u
corr. P^1 , dedant *Jeepius*; expectes seruent 143 parat C , paret ex patet *corr.* P (m. 2?) toto $V^1 CII$,
 toti $V^3 q$ donable (sic) P^1 , donabere $\Pi^2 V^1$, dominabere $\Pi^1 V^2 q$ (cf. *Taciti hist. I* 36 de *Othone*: et omnia
 seniliter pro dominatione) 144 sperne, ne in ras. Π^1 146 quo Π^2 , quid Π^1 thesala B , tessala Π
 147 Deripiat *Barthius*, *Heinsius* 148 Aegypti VA , Egipti $PIIB$ caldea $VPIIB$, chaldea A 149 Im-
 peret AA^2 , praeterea in marg. et A^2 , sed rursus del., Imperat q (Imperat P) diis P , delis B 150 suci CA ,
 succi q funestaq; P , sed *corr.*

- Herbarum, quidquid letali germine pollens
 Caucasus et Scythicae vernant in gramina rupes,
 Quas legit Medea ferox et callida Circe.
 Saepius horrendos Manes sacrisque litavi
 155 Nocturnis Hecaten et condita funera trāxi
 Carminibus victura meis, multosque canendo,
 Quamvis Parcarum restarent fila, peremi.
 Ire vagas quercus et fulmen stare coëgi
 Versaque non prono curvavi flumina lapsu
 160 In fontes reditura suos. Ne vana locutum
 Me fortasse putes, mutatos cerne Penates'.
 Dixerat, et niveae (mirum!) coepere columnae
 Ditari subitoque trabes lucere metallo.
 Illecebris capitur, nimiumque elatus avaro
 165 Pascitur aspectu. Sic rex ad prima tumebat
 Maeonius, pulchro cum verteret omnia tactu;
 Sed postquam riguisse dapes fulvamque revinctos
 In glaciem vidit latices, tum munus acerbum
 Sensit et invisio votum damnavit in auro.
 170 Ergo animi victus: 'Sequimur quocumque vocabis,
 Seu tu vir seu numen' ait, patriaque relictā
 Eoas Furiae iussu tendebat ad arces,
 Instabiles olim Symplegadas ad freta remis
 Inclita Thessalicis, celsa qua Bosphorus urbe
 175 Splendet et Odrysiis Asiam discriminat oris.
 Ut longum permensus iter ductusque maligno

175 *Prisciani perieg.* 219: latis Libyen Asiae disternit oris; cf. *ibid.* 866.

152 *Calpurn.* V 19: vernanti gramine. 153 *Horat. art. poet.* 123: Sit Medea ferox. 154 *Ovid. met. XIV* 156: sacrisque ex more litatis. 155 *Verg. Aen. IV* 605: Nocturnisque Hecate. 158 *Hercul. Oetaeus* 470: stet deprehensum fulmen. *Ovidi Her. VI* 87: fulmina sistit (?). 160 *Ovidi met. VII* 199: amnes In fontes rediere suos. 165 *Verg. georg. II* 285: pascit prospectus. 169 *Ovidi met. XI* 130: et invisio meritis torquetur ab auro. 170 *Verg. georg. IV* 491: victusque animi. *Verg. ecl. III* 49: veniam quocumque vocaris. *Aen. IV* 576: sequimur te . . . quisquis es (cf. *Prudentii cathem. X* 157). 175 *Lucani IX* 957: Asiam disternit. *Avieni descr. orbis* 28: Asiam Tanais disternit; cf. v. 398 et 349.

151 Quicquid letali herbarum II, ordinem corr. II¹, Erbarum B quicquid ex quidquid corr. II¹ germine A, gramine φ 152 Caucasus B scythicae C, scythice II, scitice VP, ///scicie B uernant in gramine Aω, gramina A², item Barthius, in gramine pro „inter alias herbas“ interpretatur Buechelerus, in carmina Heinsius; fort. interpolatus v. ex v. 151, itaque temptaveris in toxica vel simile pollens P¹, cautes V², rupes V¹ P² φ 153 medea C callida, c in ras. II¹ Hunc v. spurium putabat Paul. 154 horrendos B, horrendos II, h add. m. 1, r m. 2 leuani A² (item commentator Parisinus revue de philol. VIII p. 83), litauī ω, citauī vetus Cuiacii 155 echaten V 157 levem ras. post Quamuis II restarent parcarum C, ordinem corr. C¹ perhenni P, sed corr. 158 uagas V¹, sed s ex r /// corr. fulmina C (teste Breitero), item Isengr. mg. flumina Aφ, flumen corr. A², fulmen in mg. A², flamina Isengr., unde flamen dubitanter Buechelerus 160 neu AP, heu A, ne A² φ (ex h corr. V) loquutam A, loquutum A¹A, locutum C¹, u alterum ex corr.; fuit fort. a 161 putes ex putates corr. P¹ 162 niueret A 164 Inlecebris A² que om. B, add. m. rec. 165 aspectu εA² C, intuitu φ, nisi quod intinctu P; cf. Verg. ruebat A, tumebat A¹ 166 Meonius PHBA pulchro] stulto Burmannus tractu I tactu P¹ 167 fuluūmq P¹ corr. P² reductos A, reui///ctos A¹, reuinctos A² ω 168 uertit A, uidit A¹ tunc PB minus A, munus corr. A¹ repetit A² 169 inuito PH², inuiso II¹ φ 170 uocaris B 171 uir ex me corr. P¹ 172 Aeas C iussu furiae ABA, furiae iussu A¹ (vel E?) φ 173 Instabiles VII, Instabilisq A², Instabilesque φ symplegedes A, corr. A¹, simpleg- das VPCII, sinplegadas B 174 Inclita, ta in ras. II¹; erasae 3 litterae thesalicis CBA, tessalicis VII bosphorus IIA, bosforus VCB, boforus P arce A, urbe A¹ prob. A², urbe εω 175 odrysiis C, otri- siis A, otrisiis A² φ disternit B fort. recte, cf. Lucanus, Avienus, Priscianus oris A, horis φ 176 permensus, u ex i corr. P¹ maligno II

- Stamine fatorum claram subrepsit in aulam,
 Ilicet ambitio nasci; discedere rectum;
 Venum cuncta dari; profert arcana, clientes
 180 Fallit et ambitos a principe vendit honores.
 Ingeminat crimen, commoti pectoris ignem
 Nutrit et exiguum stimulando vulnus acerbat.
 Ac velut innumeros amnes accedere Nereus
 Nescit et undantem quamvis hinc hauriat Histrum,
 185 Hinc bibat aestivum septeno gurgite Nilum,
 Par semper similisque manet: sic fluctibus auri
 Expleri calor ille nequit. Cuicumque monile
 Contextum gemmis aut praedia culta fuissent,
 Rufino populandus erat, dominoque parabat
 190 Exitium fecundus ager; metuenda colonis
 Fertilitas: Laribus pellit, detrudit avitis
 Finibus; aut aufert vivis aut occupat heres.
 Congestae cumulantur opes orbisque ruinas
 Accipit una domus; populi servire coacti
 195 Plenaque privato succumbunt oppida regno.
 Quo vesane ruis? Teneas utrumque licebit
 Oceanum, laxet rutilos tibi Lydia fontes,
 Iungatur solium Croesi Cyrique tiara:
 Numquam dives eris, numquam satiabere quaestu.
 200 Semper inops quicumque cupit. Contentus honesto
 Fabricius parvo spernebat munera regum
 Sudabatque gravi consul Serranus aratro

178 *Carm. de provid. divina* 561: qui cessit limite recti. 198 *Sidon. IX* 27: Non Cyrum . . . loquar nepotem . . . vel Lydi satiare gaze Croesi (Lydae . . . gazae *Statius silv. I*, 3, 105). 199 *Boethius de consol. II* 2, 1: Si quantas . . . Pontus versat arenas . . . Tantas fundat opes . . . , Nunquam dives agit.

183 *sqq. ex Aristidis laude Romae* 214, 5: ὥσπερ τοὺς ποταμοὺς θάλαττα . . . κρύψασα ἔχει ἐξιόντων καὶ εἰσιόντων, ἴση οὐδ' αὖτε καὶ φαινομένη; cf. *incerti panegyri. Maxim. et Constant. VI* 7. 185 *Avieni descr. orbis* 22: septenaque gurgite . . . Nili. 187 *Paulini carm.* 25, 45: distincta monilia gemmis. 196–200 *ex Senecae epist.* 16, 7 *sq.*: numquam eris dives . . . Congeratur in te quidquid eqs. (cf. *epist.* 2, 6). 196 *Verg. X* 811: Quo . . . ruis? 198 *Hor. carm. II* 2, 17: Cyri solio. *De Croeso cf. Otto in archivo lexic. III* p. 356. 200 *Septem sapientum sent. (Auson. p. 246 Schenkl)* 3: Quis dives? qui nil cupiet. 201 *Verg. Aen. VI* 844: parvoque potentem Fabricium (cf. *dist. Catonis II* 6: parvo gaudere memento).

178 Ilicet *PII* tetrum *B* 179 profert *A* prob. *A*², proferre *A*¹ dientes *P* sed corr. 181 crimen *A*, in criminis mut. *A*¹, sed rursus del. pectoris *A*, criminis *A*¹ ignes *A* v. 182 om. *A*; rest. eum coeperat *A*¹ post v. 183, deinde restituit post v. 181 cumulando *A* acervat *C* 183 uelut *A*² *C*, uelut *II*, ueluti *Ap* |||| amnes *II* (etiam a partim in ras.) 184 udātem *A* (virgulam *A*¹), inundantem *A*, inundantem *II* auriat *II* sed corr. m. 1 185 estiūm (sic) *II* 186 manet *A*, meat *A*¹, ubi puncta duo an *A*² addiderit minus certum 187 Expleriq; *P* callor *A* ille] iste *V* sitis ista s; unus nequid *II* B cuicumq; i m. 2 *II* 188 prelia *A*² 189 ferebat *A*, parabat *A*¹ 191 pellit laribus *A* 192 aufert *P*¹ iterum in mg. *P*² uius *B* occupat *II* B 193 cumulantur *A*, corr. *A*¹ (a paene oblitteratum in *C*) ruinas] rapinas *Isingrinus* mg., item commentator *Parisinus*, *revue de philol. VIII* p. 83; ruinam *Heinsius* 194 ppis (id est populus) *P*, sed corr. 195 que om. *V*¹ add. *V*³ subcumbunt *B* opida *II* B 196 Post Quo ras. 1 litterae *II* Tendat vel Regnes ad utrumque temptavi (cf. *Lucani X* 48: licet usque sub Arcton regnemus); vide *Koenigium* 197 latet *P*, laxet corr. *P*¹ rutilos *VP*¹, rutilos *P*² tibi] licet *B* lidia *VP*^{II} 198 Iungatur *A*² (*B*?), Iunganturq; corr. *P*¹, Iungantes *P*, Iungantur *q* solum *PA*, sed corr. *A* tyri croesiq; thyrae *A*, croesi cyriq; thyrae *A*¹, in mg. cresi addiderat *A*², sed paene del. croesi cyriq; *C*, cyri croesiq; *A*, ciri (cirri *B*, cyri *II*) cresiq; *q* tyara *V*, tiarę *PCA*, thiare *B*^{II}, † (thiar)a add. *II*¹ 199 Non quam *P* saciabere *A*, satiabere *A*¹ sive *A*², sanabile *P*¹, corr. *P*² 200 quicumque] qui cuncta amicus apud *Barthium* 201 regis s; *Isengr. mg.* 202 seranus *AP*, serranus *A*¹ (vel *E*?)

Et casa pugnaces Curios angusta tegebat.
 Haec mihi paupertas opulentior, haec mihi tecta
 205 Culminibus maiora tuis. Ibi quaerit inanes
 Luxuries nocitura cibos; hic donat inemptas
 Terra dapes. Rapiunt Tyrios ibi vellera sucos
 Et picturatae saturantur murice vestes;
 Hic radiant flores et prati viva voluptas
 210 Ingenio variata suo. Fulgentibus illic
 Surgunt strata toris; hic mollis panditur herba
 Sollicitum curis non abruptura soporem.
 Turba salutantum latas ibi perstrepat aedes;
 Hic avium cantus, labentis murmura rivi.
 215 Vivitur exiguo melius; natura beatis
 Omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti.
 Haec si nota forent, frueremur simplice cultu,
 Classica non gemerent, non stridula fraxinus iret,
 Non ventus quateret puppes, non machina muros.
 220 Crescebat scelerata sitis praedaeque recentis
 Incestus flagrabat amor, nullusque petendi
 Cogendive pudor: crebris periuria nectit
 Blanditiis; sociat perituro foedere dextras.
 Si semel e tantis poscenti quisque negasset,
 225 Efferat praetumido quatiebat corda furore.
 Quae sic Gaetuli iaculo percussa leaena
 Aut Hyrcana premens raptorem belua partus

208 *Venantii Fort. carm. VI 1, 2*: picturato gramine vestit. 211 *Corippi Iust. I 112*: e stratise onsurgens.
 227 *Sidon. ep. IX 9, 7*: veluti si excussura quemcunque catulorum Parthi colla raptoris... tigris orbata superemictet.

204 cf. *paneg. Pisonis 96*. 205—216 cf. *Verg. georg. II 461 sqq.*, *Culicis 62 sqq.*, *magis etiam Senecae Phaedr. 496—525*. 206 *Hor. epod. II 48*: dapes inemptas apparans; *Verg. georg. IV 133*: dapibus... inemptis. 207 *Ov. met. VI 222*: Tyrio... fuco. 208 *Verg. Aen. III 483*: picturatas... vestes; *Ovidi her. 13, 36*: saturatas murice vestes. 212 cf. *Verg. georg. III 520*. 213 *Verg. georg. II 463*: salutantum... vomit aedibus undam. 213 cf. *Iuvenal. V 21*. 214 *Senecae Phaedr. 514*: murmurat rivo sonus. 215 *Hor. carm. II 16*: Vivitur parvo bene. 218 *paneg. Pisonis 129*: nec... classicus horror... gemit. 219 cf. *Arati v. 110*: βίον οὐ πάω νῆες ἀπόπροθεν ἡγίνεσθον, *Ovidi met. I 132*. — *Verg. Aen. II 46*: machina muros. 220 *Pacati pan. Theod. 25 fin.*: crescebat... habendi fames eqs.

203 *tirios V¹, curios V²* angusta ex angusta corr. V et II tenebat C, tegebat A² q 204 opulentior ε A² C, angustior VII et ex angustior corr. P¹, angustior BA 205 ibi C, tibi q inanis A² 206 nocitura II cibos ex cibis corr. V¹ hic C, tibi V¹, mihi V³ q inemptas, a ex o corr. V 207 rapiunt] cf. *Ruf. II 121* ///thirios B (eras. que), tirios V tibi VII BA sucos A¹ (vel E?) C, succos Aq, fucos ε 208 fucantur A² C mtrice, sed corr. P¹ 209 Hinc P 211 structa A, strata A¹ 212 Sollicitū, tū in ras. II¹ obrutura B 213 tibi VB, ibi IIq, sed tibi II¹ in mg. prostrepat hedes P 214 la///bentis (eras. n) B, lamb entis A, labentis, is in ras. II¹ riui, i alterum in ras. II¹, fuerant 3 fere hastae, (fort. labentes riuos) 215 Verba uiuitur exiguo melius bis leg. in V, et in fine folii praecedentis, ubi additur „uerte et inuenies“ et initio folii tertii quod sequitur. Atque hinc demum, a v. 215, in V incipit vera m. 1 beatos C 217 fruerentur B, fruemur P¹ corr. P² simplici A corr. A¹ uultu V (cultu m. rec.), uictu ε (Oxon.) 218 gemerent A² V¹ C, fremerent V² q; cf. *paneg. Pis.* alterum non A, nec A¹ prob. A² stridola B fraxinus, n ex m corr. P¹ 219 Non bis A; bis nec A¹, bis prob. A² qteret A, a supra q add. A² puppis P, sed s del. P¹ 221 incertus V¹, incestus V², inceptus Mommsenus 222 Cogendique A² crebis B nectit A, nutrit A¹ puncta sua add. A², incertum utramne lectionem probaturus 223 perituras II¹, I ro II², perituras ex perituro corr. V¹, perituro iterum V² foedera C, a in e mut. C¹ ut vid. 224 ex tantis P, elusus Hertelius Qui semel et quaeque Koenigius 225 praetumido II 226 Quae V¹ q, non V² getuli, sed etuli in ras. P¹, getuli C, gentili ε fere unus 227 Aut Hyrcana] Id urtana P¹, Irritata P² hircana VII, hircana B partus] Parthum ε, parthum V¹, parthū A², parthus V², partus sed rtus in ras. II¹, fuerat partum vel parthum; catulos (vel parthum) esse qui raperentur omitti non potuit; falso accepit iam Sidonius

- Aut serpens calcata fuit? Iurata deorum
 Maestas teritur; nusquam reverentia mensae.
 230 Non coniunx, non ipse, simul non pignora caesi
 Sufficiunt odiis; non extinxisse propinquos,
 Non notos egisse sat est; excindere cives
 Funditus et nomen gentis delere laborat.
 Nec celeri perimit leto; crudelibus ante
 235 Suppliciis fruitur; cruciatus, vincla, tenebras
 Dilato mucrone parat. Pro saevior ense
 Parcendi rabies concessaque vita dolori!
 Mors adeone parum? Causis fallacibus instat,
 Arguit attonitos se iudice. Cetera segnis,
 240 Ad facinus velox, penitus regione remotas
 Impiger ire vias: non illum Sirius ardens
 Brumave Rhipaeo stridens Aquilone retardat.
 Effera torquebant avidae praecordia curae,
 Effugeret ne quis gladios neu perderet ullum
 245 Augusto miserante nefas. Non flectitur annis,
 Non aetate labat: iuvenum rorantia colla
 Ante patrum vultus stricta cecidere securi;
 Ibat grandaevus nato moriente superstes
 Post trabeas exul. Quis prodere tanta relatu
 250 Funera, quis caedes possit deflere nefandas?
 Quid tale immanes umquam gessisse feruntur
 Vel Sinis Isthmiaca pinu vel rupe profunda
 Sciron vel Phalaris tauro vel carcere Sulla?
 O mites Diomedis equi! Busiridis arae

254 *Sidon. XXII 1*: Busiridis aras.

228 sq. ex *Sili XV 68*: mensas testes atque hospita iura . . . ruperat. 238 *Verg. Aen. XII 646*:
 Usque adeone mori miserum est? 240 *Ovidi trist. III 4, 73*: regione remotus, *Verg. Aen. VII 215*:
 regione viae, *IX 383 (XI 530)*: regione viarum. 242 *Verg. Aen. I 102*: stridens Aquilone, *georg. III 382*:
 Rhipaeo . . Euro. 244 *Statii silv. V 5, 76*: ne perderet ullum (*quam lectionem firmat Claudianus*).
 246 sq. ex *Pacati pan. Theod. 25 med.* 247 cf. *Verg. Aen. II 539*. 249 *Verg. Aen. II 361*: Quis funera
 fando Explicet aut possit lacrimis aequare labores? 254 *Verg. georg. III 5, Statii XII 155*: Busiridis aras.

229 teritur *A*, traitur *A*¹, prob. *A*² Nunquam *P*, nūquam *B*, nusquam *A*² *q* 230 coninx *A* coniux *II*
 ipsa *Claverius* caesi *V*, cēsti *C*, caesa *q*, caecis *Paul* 231 extinssisse *V*, extinxisse, isse in *ras. II*¹, fuerant
 pauciores litterae 232 natos *A*, notos ex *tas corr. II*¹, notis *Isenr. mg.* egisse] necuisse *Burmānus*, fregisse
Mommsenus excindere *εA*² *V*, excinguere *II*, extinguere *P*¹ *q*, supra ue add. s. *P*² cuius *A*² 234 Non *PB*
 perimit *εA*² *V*¹, om., sed add. supra lin. *C*¹, perunt *B*, mittit *V*³ *q*; cf. *Verg. IX 451* 235 cruciatum *V*
 236 pro *V*¹ *A*, pro *V*³ *PCH* ense ex emse corr. *V*, ipsa *A* 238 parum est *ω*, est om. *ε* falacibus *A*
 239 attonitos, sed s supra lin. *V*¹ 241 Impiger *PB* syrius *C* 242 Brumane *B* rhipheo *VPB*,
 rifeo *II*, rhipheo corr. *V*³ retardet *Heinsius* 243 nuda *A*, auida *A*¹; item auida in *mg. A*² sed post
 rasuram Versus suspectus, fort. ex v. 225 effectus. 244 neu *VBA*, ne *q* 245 mirante *V*¹, mise-
 rante *V*² nec *B* 246 cf. *Barco l. l.* 247 uultum *V* 250 cedes, s in *ras. II*¹ possit *A*² *ω*
 251 inmanes *VPB* geisse *P*¹, corr. *P*² 252 uel *P* cinis *VAP*²; *P*¹ quod scripserat erasit, cinix *B*,
 sinon *CH*, Scinis *Ald.*; c del., deinde Sinis iterum in *mg. scr. ε* isthmiata *A*, isthmiaca *A*¹, trunca (sic) *A*² in
mg., eadem add.: „ubi erit hoc signū (scilicet crux illa) in antiquo dubia fuerit lectio deletis aliquando uerbis
 ab improbis emendatoribus“; ithmiaca *C*, himiaca *P*¹ post *ras. in qua latere potest t vel is* (cf. de *IV cons. 464*);
 thimica *II*, timica *B* 253 Scyron *A*, Schiron *CAV*³, Sciron *V*¹, Sciryon *Ald.*; y del., deinde Sciron in *mg. iterum*
scr. ε, Chiron *q* falaris *VCA* uel carmine Siren *Paul* sylla *VCAA*, silla *q* 254 Omittes *VPA* busyridis *C*

- 255 Clementes! iam Cinna pius, iam Spartace segnis
Rufino collatus eris!
- Deiecerat omnes
- Occultis odiis terror tacitique sepultos
Suspirant gemitus indignarique verentur.
At non magnanimi virtus Stilichonis eodem
- 260 Fracta metu; solus medio sed turbine rerum
Contra letiferos rictus contraque rapacem
Movit tela feram, volucris non praepete cursu
Vectus equi, non Pegaseis adiutus habenis.
Hic cunctis optata quies, hic sola pericli
- 265 Turris erat clipeusque truce[m] porrectus in hostem,
Hic profugis sedes adversaque signa furori,
Servandis hic castra bonis. Hucusque minatus
Haerebat retroque fuga cedebat inerti:
Haud secus hiberno tumidus cum vertice torrens
- 270 Saxa rotat volvitque nemus pontesque revellit,
Frangitur obiectu scopuli quaerensque meatum
Spumat et illisa montem circumtonat unda.
- Qua dignum te laude feram, qui paene ruenti
Lapsuroque tuos umeros obieceris orbi?
- 275 Te nobis trepidae sidus ceu dulce carinae
Ostendere dei, geminis quae lassa procellis
Tunditur et victo trahitur iam caeca magistro.
Inachus rubro perhibetur in aequore Perseus
Neptuni domuisse pecus, sed tutior alis:
- 280 Te non penna vehit; rigida cum Gorgone Perseus:
Tu non vipereo defensus crine Medusae;

262 *Aratoris act. apost. I 259, II 712: praepete cursu; item Prosper Aquit. de ingratis 798.* 274 *cf. Pauli diaconi carm. 8, 7 (Dümmleri).* 276 *Angilberti carm. 6, 3: geminas . . . procellas (cf. Ebert de litteris mediæ aevi I p. 512. II p. 59).*

259 *Lucani II 234: At non magnanimi percussit pectora Bruti Terror.* 265 *de turri cf. Homeri λ 556, Drakenborch ad Sil. Ital. XVI 68.* 269 *sq. ex Vergili Aen. II 305 sq.; VII 567: vertice torrens eqs. 281 cf. Verg. Aen. VI 281.*

255 cynna V Sparthace Ald.; h del. ε (*vix Livin. fuit qui deleteret*), partare P, sparthace II 256 Ruffino P
amens P¹B, omnis A², om̃s V, omnes voluisse videtur P² 257 Occultus A²B, Ocultis II amens Occul-
tos odii Gesnerus que om. P¹ add. P² tacitoque sepultos Suspirant gemitu Heinsius 258 indigna-
tiq BII, ī ri add. II¹ 259 stilichonis V 260 solus medio sed] *Livineius ex suo Vaticano*, medio
solus sed Ald., ε ante medio inserit sese deletique solus sed sese medio sed A, solus medio de A², solus
medio se VC, solus sed (om. medio) B, medio sese sed PIIA 261 Contra letiferos *evanuit in B* letife-
ros V¹ pestiferos V² tractus V¹, rictus V³ 262 volucris om. B; i ex corr. II¹ 263 adiunctus II,
corr. m. 1 264 Hic bis A; utrobique hęc A¹ et crucem † add. A² vel E Hęc C, Hęc V¹PII, hic V²q
alterum hęc VPII, hęc C, hic q 265 prorectus B, proiectus *Burmānus* 266 signa VA, regna Aq,
puncta sua add. A² sed rursus del. et in mg. signa; adversa hic signa furori Heinsius con. 267 Seruan-
disq B 268 yetrog P, sed corr. tendebat B inerte A² 269 Haut PCII tumidus V, tumidis A¹
sed corr. A², us ex corr. II¹ uortice IIA torrēs (*et ras. supra e*) II 270 pontisque A² reuellet P
271 Frang B 272 illisa (*sic*) C; i *illam longam in ras. scr. C¹, iteravit C²; eras. vid. e*, elisa V molem
Heinsius circum tonat VC, circum sonat q 274 humeros A, sic corr. A¹, humeros ω subieceris
Burmānus 275 sidus ceu A²VC, ceu sidus Aq 276 Geminos *Gesnerus; sed de geminis ventis cf.*
Homeri ε 330 sqq., item Angilbertum, alios lassa V, lapsa A, lapsa q, quassa *Heinsius* 277 Tonditur P
278 Inacheus P quondam P rubro Aq, prob. A²; simul quōdam A³ (*fort. A²*) 280 pinna A² uheit B
gorgona A, a in e mut. A¹; e clarus pinxit A² 281 uipereε meduse VPIB, medusse P

- Illum vilis amor suspensae virginis egit:
 Te Romana salus. Taceat superata vetustas,
 Herculeos conferre tuis iam desinat actus.
 285 Vna Cleonaeum pascebat silva leonem;
 Arcadiae saltum vastabat dentibus unum
 Saevus aper, tuque o compressa matre rebellans
 Non ultra Libyae fines, Antae, nocebas
 Solaque fulminco resonabat Creta iuvenco
 290 Lernaemque virens obsederat hydra paludem.
 Hoc monstrum non una palus, non una tremebat
 Insula, sed Latia quidquid dicione subactum
 Vivit et a primis Ganges horrebat Hiberis.
 Hoc neque Geryon triplex nec turbidus Orci
 295 Ianitor aequabit nec si concurrat in unum
 Vis hydrae Scyllaeque fames et flamma Chimaerae.
 Certamen sublime diu, sed moribus impar
 Virtutum scelerumque fuit. Iugulare minatur,
 Tu prohibes; ditem spoliat, tu reddis egenti.
 300 Eruit: instauras; accendit proelia: vincis.
 Ac velut infecto morbus crudescere caelo
 Incipiens primos pecudum depascitur artus,
 Mox populos urbesque rapit ventisque perustis
 Corruptos Stygiam pestem desudat in amnes:
 305 Sic avidus praedo iam non per singula saevit.
 Sed sceptris inferre minas omnique perempto
 Milite Romanas ardet prosternere vires

295 *Prudentii c. Symm. II 777*: concurrere in unum. *Sedulii Scotti 12, 27*: concurrat in unum.
 300 *Sidon. II 294*: Dux fugit, insequeris. Renovat certamina, vincis.

287 *Verg. georg. III 248*: saevus aper. 294 *Verg. Aen. VIII 269*: ianitor Orci. 296 *Hor. carm. IV 2, 16*: flamma Chimaerae. 297 *Ov. trist. V 5, 47*: moribus impar. 301 *sq. cf. Homeri A 50 sqq.* 301 *Verg. georg. III 504*: coepit crudescere morbus; 408: depascitur. 302 *Aen. V 857*: primos . . . artus. 304 *cf. Ovidi met. VII 533*.

282 coniugis *A*, uirginis *A*³ 284 actis *PB* 285 eleonaeum *A*, e prius in e mut. *A*¹, a del. *A*², cleoneum *VPNB* 286 Archadie *VPBH* 287 tu quoq; *B*, tuq;||||| *V*¹, tuq; o *V*² cumpressa *C*, comprehensa *Scaliger* rebellans] scripsi, rebellas *V*¹, renellis *C*¹, rebellis *V*³ *C*² *q*; cum pressa matre rebellas *Mommsenus*, malim pressa cum matre rebellans 288 lybiae *VC*, libie *PNB* In *Ald.* Antee ex Anthee utrum e correxerit an *Livin. incertum*, antee *VC*, anthee *PNB* 289 creta *V*, ceta *P* 290 Lernaemq; *VPNB*, Lernaemq; in ras. ut vid. *C* obsederat, a ex e corr. *II*¹, consederat *C*; expectes non liquerat; aliter paludem unam dicendum fuit ydra *PNB* 291 monstrum non ex monstum corr. *P*¹ tremebat *VCH*¹ *AA*, tenebat *A*¹ *BH*², timebat *P* 292 lacia *II*¹, sed i ex corr. regione *A*, dicione corr. *A*¹ item in *mg.* *A*², ditione *V* (sed dit in ras.) *B*, dictione *A* subaustum *B* 293 Uiuir] Seruit *Schraderus* hyberis *II*, iberis *A* 294 Huic *B* geryon *A*², geryones *V*, sed es in ras. m. rec., gerion *q* nec] neque *P* orchi *B*, orci *A*² *q* 295 equabit *B*, equabant *P*, equabant *II*, aequabunt *A*² *q* concurrat, ur in ras. *II*¹ 296 hydre *V*, ydre *PB*, ydris *II*¹ siclaeq; *A*, sicalaeq; *A*¹, scylleg; *V*, scilleq; *P*, cilleg; (ras. supra c) *II*, silleg; *B*, sylleg; *A* fames ex fama corr. *II*¹, canes *II*² In *Ald.* Chimaerae ex Chymaerae corr. e (? ut v. 288), chimerae *C*, chimere *VHB*, cimere *P* 297 sibulline sed corr. in *mg.* *P*¹ motibus e pauci inpar *B* 298 uigilare *P*¹ sed corr. 299 clitem *A* sed corr. 301 uelud *HB* infesto *P* 302 Impatiens e duo fere primo e; de primos cf. *Vergilius* 303 urbisq; *A*² que om. *B* mēbrisq; *A*, uentisq; *A*³, uenisque excerpta *Laeti* 304 stigiam *VPNB* diffudit *B*, diffundit *AP*, desudat *A*³ *q* 305 nunc *B* singula i secula *II*¹ 306 Et *BA* ^sceptis *II*¹, sceptris, c in ras. *V* v. 307 om. *II*¹ add. *II*² romanas ex romanis corr. *P*¹ audet *VC*, ardet *q*

- Iamque Getas Histrumque movet Scythiamque receptat
 Auxilio traditque suas hostilibus armis
 310 Reliquias. Mixtis descendit Sarmata Dacis
 Et qui cornipedes in pocula vulnerat audax
 Massagetes caesamque bibens Maeotin Alanus
 Membraque qui ferro gaudet pinxisse Gelonus,
 Rufino collecta manus. Vetat ille domari
 315 Innectitque moras et congrua tempora differt.
 Nam tua cum Geticas stravisset dextra catervas,
 Ulta ducis socii letum, parsque una maneret
 Debilior facilisque capi, tunc impius ille
 Proditor imperii coniuratusque Getarum
 320 Distulit instantes eluso principe pugnas
 Hunorum laturus opem, quos affore bello
 Norat et invisus mox se coniungere castris.
 Est genus extremos Scythiae vergentis in ortus
 Trans gelidum Tanain, quo non animosius ullum
 325 Aretos alit. Turpes habitus obscaenaque visu
 Corpora; mens duro nunquam cessura labori;
 Praeda cibus, vitanda Ceres frontemque secari
 Ludus et occisos pulchrum iurare parentes.
 Nec plus nubigenas duplex natura bifformes

311 *Sidon. c. VII 42*: in pocula fracte Sicambris Rhene. *II 39*: potat per vulnus equum. 312 *Sidon. c. V 209*: Ligerimque . . . excisum per frusta bibit. 315 *Corippi Iust. III 54*: Innectuntque moras et. 316 *Merobaud. c. 4, 43*: Geticis . . . catervis. 323 sqq.; cf. *Sidon. II 243 sqq.* (328 *Sidon. II 138*: Ludus erat puero eqs.; et saepius ita).

310 *Verg. georg. II 497*: descendens Dacus. 311 *Senecae Oed. 470*: Lactea Massagetes qui pocula sanguine miscet. 312 *Stat. Theb. XII 525*: Maeotida caedere. 313 *Verg. georg. II 115*: pictosque Gelonos. 315 *Verg. Aen. IV 51*: c. innecte morandi. 323 sqq. cf. *Ammiani Marcell. XXXI c. 2*. 323 *Ov. met. VIII 788*: Est locus extremis Scythiae glacialis in oris. 328 *Avieni descr. orbis 385*: Ludum habet. 329 cf. *Verg. Aen. VII 674*.

308 Iamqz Getas ϵA^2 , Iam gentes ω histrumqz P , hystrumqz C , ystrumqz B mouet $A\omega$, mouet A^1 sithiamqz II , traciamqz B receptat AV^1PB , retemptat A^1V^2q , retentat A 309 traxitqz P , traditqz A^2q que om. B (add. $m. rec.$) hostilibus, ilibus in $ras.$ II^1 (fuit hostibus) 310 sarmata in $ras.$ ut vid. C dachis B 312 Ad Massagetes glossam alanus adscr. ϵ , Masagetes B patriumqz bibens moeotis oron- tem BA ; moeotin alanus A^1 , cesamqz bibens meotin alanus A^2 , patriamque bibens meotin alanus AV , sed alanus V^3 in $ras.$, patriumqz bibens meothis oruntem P , meothin halanus add. P^1 ; item patriumqz (a in $ras.$ II^1) bibens maeotin alanus CH (meotin II); cf. *Sidonius* 314 Ruffino P collecta \dagger (col)la(ta) II^1 uetabat B , corr. $m. rec.$ domari] malim domare; sc. *Rufinus Stilichonem vetat barbaros domare*; cf. *v. 316 sqq.* 315 que supra lin. B^1 v. 316 et 317 om. V^1 , add. V^3 316 ω sequitur $ras.$ in B geticus A , geticas A^1 dextra cateruas A^2C , dextra turmas q ; cf. *Ruf. II 36*, in *Iacobum 9* 317 Ultra A parsqz $A^2\omega$ 318—319 impius ille Proditor ϵA^2VC , proditor ille Impius q (Impius P). Et haec quidem lectio mihi praeplacere propter syllabarum lusum Impius imperii 321 Hunorum CA , Hunorum II , Humorur PB , Hunnorum V allaturus A , capturus L . *Reinhardt, velim speculatus* opes B quos om. B , add. $m. rec.$ 322 Norat A , vorat (sive votat) A^1 (fort. E) inursis B coniungeret hastis (vel hastas?) V^1 , coniungere castris V^3 v. 321 sq. spurios dixit *Koenig*; cf. quae dixi in *archivo lex. IV p. 591* 323 gens \dagger genus II^1 extremos (o in $ras.$, fuit a) B scitie PB , sithie II 324 tanain V , tanaim CB , tonaim A^1 , thanaim PII qua ex quo corr. ut vid. II^1 deformius A , famosius A^3V^2CH , aniosius A^2 , animosius V^1 , formosius P 325 Arthos BII , Artos P alit $A^2\omega$ turpes ϵA^2V , turpis C , tristis II , tristes q 326 dura B 327 Preda P cibus uit. ceres in $ras.$ ut vid. C frontemqz secare ϵV^3q , frontemqz secari A^2 (i satis certum; certe non fuit e), item V^1 , fratremque secare ϵ , fratremque necare ϵ alii 328 lusus A^2 , luc///us V^1 , luctus an ludus C non satis planum, ludus V^3q , Laudis ego, Luctus *Koenigius* (certe ludus non fuit; cf. *Ammian.*) iurare B (r prius in $ras.$ fuit uitare?) \dagger iugulare add. II^2 329 bifformes] bimembres vetus *Cuiacii*

- 330 Cognatis aptavit equis: acerrima nullo
Ordine mobilitas insperatique recursus.
Quos tamen impavidus contra spumantis ad Hebri
Tendis aquas, sic ante tubas aciemque precatus:
'Mavors, nubifero seu tu procumbis in Haemo
335 Seu te cana gelu Rhodope seu remige Medo
Sollicitatus Athos seu caligantia nigris
Illicibus Pangaea tenent, accingere mecum
Et Thracas defende tuos. Si laetior adsit
Gloria, vestita spoliis donabere quercu'.
340 Audiit illa pater scopulisque nivalibus Haemi
Surgit et hortatur celeres clamore ministros:
'Fer galeam, Bellona, mihi nexusque rotarum
Tende, Pavor. Frenet trepidos Formido iugales.
Festinas urgete manus. Meus ecce paratur
345 Ad bellum Stilicho, qui me de more trophaeis
Ditat et hostiles suspendit in arbore cristas.
Communes semper litui, communia nobis
Signa canunt iunctoque sequor tentoria curru'.
Sic fatus campo insiluit lateque fugatas
350 Hinc Stilicho turmas, illinc Gradivus agebat
Et clipeis et mole pares; stat cassis utrique
Sidereis hirsuta iubis loricaque cursu
Aestuat et largo saturatur vulnere cornus.

330 *Sidon. de Hunis II 263*: cognata reare Membra. 335 *Sidon. II 509*: cui ruptus Athos, cui
remige Medo eqs. 339 *Sidon. V 596*: Cum vesties Romam spoliis. 341 *Corippi Ioh. VII 74*: celeres
mandata ministri. 346 *Dracontii 5, 123*: in arbore cristas . . . cruci suspendit.

333 *Iuvenal. I 169*: ante tubas. 334 *sqq. cf. Theocriti VII 76 sq. Stat. Theb. IX 532*: Getico
qualis procumbis in Haemo . . . quercus. 335 *cf. Verg. Georg. III 442*. 341 *De Bellona cf. Verg.*
Aen. VIII 703; de Pavore et Formidine *Hom. O 119*; *Hesiodi Scut. 463*. 352 *Properti IV 10, 20*: galea
hirsuta . . . iuba (hirsutis . . . iubis *codd. deterr.*).

330 aptarat B accerrima A 331 mobilitas A²ω inspiratiq A, insperatiq, ti in ras. II¹ 332 im-
pavidus εC A¹, impavidus A, in pavidus A, impavidus φ ebri B 333 Tendis εVφ, sed s ex corr. V²
aciemq εVC, faciemq A², sed f delevit, ferrumq φ praecatus A, profatus A¹ (fort. E), p̄catus, ca m. 2, II
334 hemo PNB 335 tu P¹, te P², te ex tu radendo II rodope PNB nudo PNA, medo A³ 336 calli-
gantia HB 337 Illicibus P, yllicibus B, ilibus A pangea ω 338 Et ex Est corr. P (m. 2?)
tracas P, trachos B, trachas HA si] sic Buechelerus adsit CB, assit φ 339 quercu, quer in ras. B¹
340 ista B hemi P² B ex heni corr. II, heccu sive hectu P¹ 341 celeri V, celeris C, sceleres P minist^os P,
o P² 342 belona A nexusq εA²ω, falcesque ε unus; et quid est tendere nexus rotarum? „tensa“ currus
comparare suadet Buechelerus 343 Tende] Inde conieci ξμβολον rotarum interpretans rapidos frenet A;
transposuit A¹ vel E frenet Aω, frenat A¹ prob. A², frena ε unus fere id quod voluit fortasse A² commendatque
Buechelerus tepidos V¹, rapidos V³ φ; voluerat V trepidos et ita Isengr. mg. iugales II¹ 344 urgere A,
urgete (sic) A¹, urgete B, urgēte, sed virgula erasa P paratur ex partitur corr. P¹ 345 stilico A, stilicō A¹,
signa approbationis add. A², stilicon P, sthlicon A trophaeis Aω, h del. A¹ 346 Ditet et suspendat Heinsius
347 littui B 348 iunctoq an uinctoq in C incertum sequor V¹ φ, sequar V² temptoria II¹, uestigia II²
cursu PNB 349 insiliit A, insiluit A¹ prob. A² fugatas A²ω, ras. ante f II 350 Hic stilicon P
gradiuus, ra ex corr. P, grandiuus II agebant VPA 351 mole V¹ (fuerat mole), amore V³, amore B,
mole V² CA, more P, more f mole II¹ pares ex paras II utriq V¹ C, utrisq V³ φ iubis] ex iubas
corr. V; om., sed rest. II¹ 352 sidereas hirsuta iubas Heinsius post cursu 1 littera eras. V, cursum ε
unus 353 Aestuat ε saturatur εA²V, satiatur φ uulnere Aφ, sanguine A³ cornus A², conus PA,
chonus II (punxit m. 2; etiam on ex corr.)

- Acrior interea voto multisque Megaera
- 355 Luxuriata malis maestam deprendit in arce
Iustitiam diroque prior sic ore lacescit:
'En tibi prisca quies renovataque saecula rursus,
Vt rebare, vigent? en nostra potentia cessit
Nec locus est usquam Furiis? Huc lumina flecte.
- 360 Aspice barbaricis iaceant quot moenia flammis,
Quas mihi Rufinus strages quantumque cruoris
Praebat et quantis epulentur caedibus hydri.
Linque homines sortemque meam, pete sidera; notis
Autumni te redde plagis, qua vergit in Austrum
- 365 Signifer; aestivo sedes vicina Leoni
Iam pridem gelidaeque vacant confinia Librae.
Atque utinam per magna sequi convexa liceret!'
- Diva refert: 'Non ulterius bacchabere demens.
Iam poenas tuus iste dabit, iam debitus ultor
- 370 Imminet et terras qui nunc ipsumque fatigat
Aethera, nec vili moriens condetur harena.
Iamque aderit laeto promissus Honorius aevo
Nec forti genitore minor nec fratre corusco,
Qui subiget Medos, qui cuspide proteret Indos.
- 375 Sub iuga venturi reges; calcabitur asper
Phasis equo pontemque pati cogetur Araxes,
Tuque simul gravibus ferri religata catenis
Expellere die debellatasque draconum
Tonsa comas imo barathri claudere recessu.
- 380 Tum tellus communis erit, tum limite nullo
Discernetur ager; nec vomere sulcus adunco
Findetur: subitis messor gaudebit aristis.
Rorabunt querceta favis; stagnantia passim

358 *Verg. Aen. X* 608: Ut rebare.

geminas nunc flecte acies; hanc aspice.

381 *Verg. Aen. XII* 898: agro . . . discerneret.

II 671: vomere findite.

359 *Verg. Aen. IV* 369: num lumina flectit? *VI* 788: Huc

380 sqq. cf. *inter alios Hesiodi op. 108 sqq. Ovidi met. I* 89 sqq.

382 *Aen. V* 142: Infundunt pariter sulcos, *Ovidi art.*

354 uultu *II*, uoti *Heinsius* multisq; *A²VC*, multoq; *φ* megera *PVCB*, sub *ge levis ras. in C*; potest fuisse megera 355 malis *A²VC*, malo *φ* dependet *P¹*, deprendit *P²*, deprehendit *B* arcem *V*
356 Iusticiam *A*, corr. *A¹* diroq; prior *εA²VC*, atque prior diro *φ* 357 quies *ω*, fides *ε* renouata *A²VCH*, reuocata *φ* secula *II¹*, tempora *II²* rursus *V* 358 en] et *V* 359 hunc *A*, huc *A¹*
360 barbariis *B* iacent *B* quod *C* milia *A³P*, moenia *Aφ* 361 strages *II* quantuq; *A* corr. *A¹*
362 ydri *PIIB* 363 sortēq; (*virgulam m. 2*) meā (*ā m. 2*) *P* petae *P* noctis *C*, notis *V*, sed post o eras. c
Ante notis interpungere memini codices velut *P*; recte 364 te] tu *II* qua *II*, quo *II²* 365 Signi-
fera *C* sedes] sedeas *Barthius* 366 gelide *CA*, gelide *VPB*, gelideq; *A²*, gelideque *II*, gemine *ε*,
geminæ *A* cessant *A¹C*, uacant *†* cessant *II¹*, uacant (*sic*) *A²*, cessant *Aφ* Iam pr. egelidae cessant
cod. Cuiacii 367 paene connexa *A* 368 clemens *A* corr. *A¹* 369 tuus iste dabit *A²C*,
idem ex tu siste corr. *V¹*, dabit iste tuus *φ* 370 Iminet *P*, Iminet *B* ipm; *II¹*, m; in *ras.*
371 Aetherea *A*, Aethera *V* nec uili *A*, nō ulla *A³*, non ulli *B* 372 adherit *P* 373 nec
alterum] non *B* 374 subigat *A²*, subigit *V¹*, subigit *V³φ* qui *VBA*, et *φ* proterat *A²*,
proteret ex proteget(?) corr. vid. *V¹*, proteret indos in *ras. II²*, nisi quod dos *II¹* 376 Fasis ex Fusus
corr. *V¹*, phasis ex Fauis corr. *P¹* fontem *A*, pontem *A¹* araxes in araxis mut. *II¹* 378 die//// *II*
379 comas ex comes corr. *P¹* uno *A*, imo *A¹ω* 380 Tum *A²VC*, Tunc *φ* iterum tum *A²VC*, tunc *φ*
381 obunco *A*, adunco *A¹* prob. *A²*; item *B*, ab unco *II*, obunco *φ* 382 Findetur *Aω*, scindetur *A¹* prob. *A²*
subitis messor *A*, messor subitis *A¹* 383 querceta, r in *ras. II¹* fauis *V¹*, fauos *V²* stānātia *P*
(cf. *Ruf. II* 28. 242), spumantia *Jeepius*

- 385 Vina fluent oleique lacus; nec murice tinctis
Velleribus quaeretur honos, sed sponte rubebunt
Attonito pastore greges pontumque per omnem
Ridebunt virides gemmis nascentibus algæ'.

IN RVFINVM LIBER SECVNDVS.

INCIPIT PRAEFATIO.

Edita
a. 397 (?)

(IV.)

- Pandite defensum reduces Heliconæ sorores,
Pandite. Permissis iam licet ire choris:
Nulla per Aonios hostilis bucina campos
Carmina mugitu deteriore vetat.
5 Tu quoque securis pulsa formidine Delphis
Floribus ultorem, Delie, cinge tuum.
Nullus Castalios latices et praescia fati
Flumina polluto barbarus ore bibit.
Alpheus late rubuit Siculumque per aequor
10 Sanguineas belli rettulit unda notas
Agnovitque novos absens Arethusa triumphos
Et Geticam sensit teste cruore necem.
Immensis, Stilicho, succedant otia curis
Et nostrae patiens corda remitte lyrae,

1 Voce Panditur incipit Paulini Petric. vitae Mart. liber alter.

384 Verg. ecl. IV 42: Nec varios discet mentiri lana colores. Ovidi fast. II 319: murice tinctas (Martial. V 23, 5). 385 Verg. ecl. IV 45: Sponte sua sandyx pascentis vestiet agnos (cf. Iuvenalis XII 40).

1 Verg. Aen. VII 641 (X 163): Pandite nunc Heliconæ deae. 10 Statii Silo. I 1, 16: notis belli.

384 fluent ex fluunt corr. II¹ oleiq; A² ω, oleumque Heinsius 385 honos CAM, † ouis add. II¹, honor φ; ouis fort. recte explicat i Rufinū liber prim (sic del.) 1. incipit i' eudem liberi (sic) 11. praefatio A² in mg. IN RUFINUM LIB. I. EXPLICIT. INCIPIT SEDS V. CLAUDIANI IN RUFINUM LIBER PRIMUS EXPLICIT. INCIPIT LIBRI SECVNDI PRAE FATIO C

A et Aldina hanc praef. ante bellum Gildonicum collocant, ibique adscr. s: Inc. praefatio in antiquo habetur ante secundum librum in Rufinum. (punctit Livineius) ante hunc (sc. de bello Gild.) nulla habetur. De E cf. fin. libri in Ruf. II. A² post finem Ruf. I totam hanc praef. in mg. adscripsit. P et hic et ante b. Gild. om., tamen ante bellum Gild. in mg. eam add. P¹. Extat post Ruf. II ante b. Gild. in II A, item ante b. Gild. in B.

1 Pandite ω, Pangite Cuiacius; sed conferatur Vergilius deffessum B eliconæ II 2 permissis] passim fusis explicat gloss. II, permixtis edd. vet., pacificis Cuiacius, Permessis (pro Musa) Buechelerus, per messes Mommsenus, promissis ego libet Heinsius choris V¹, rotis V³ 3 Nulla A², N ex corr. per] que P buccina P A, bucina A² φ 4 uetat V¹, canat V³ 5 securis ex sexuiris (?) corr. II¹ delphys A², delfis VP, delphis in ras. II¹ Ad v. 6 et in capite et in fine crucem suam appinxit E dele recinge A², dele fcinge B, sed f m. rec. 7 castallos A corr. A¹ prescia in ras. II 8 bibit A¹ VC, sed it in ras. C², bibat P, bibet A A² φ 9 Alfeus V siculum per V¹, siculum perq; corr. m. rec. equor A² 10 retulit PCB, retulit A, retulit II¹ 11 aretusa II B 12 Et Geticam] e A¹ A² (sed a ex corr. A²) V¹ C, Gildonis A V³ φ necēē P 13 Immensis CP Stilico A² PP ocia A, otia corrigendo E

- 15 Nec pudeat longos interrupsisse labores
 Et tenuem Musis constituisset moram.
 Fertur et indomitus tandem post proelia Mavors
 Lassa per Odrysias fundere membra nives
 Oblitusque sui posita clementior hasta
 20 Pieriis aures pacificare modis.

IN RVFINVM

LIBER II.

scriptus
 a. 395-396.

(V.)

- Iam post edomitas Alpes defensaue regna
 Hesperiae merita complexus sede parentem
 Auctior adiecto fulgebat sidere mundus,
 Iamque tuis, Stilicho, Romana potentia curis
 5 Et rerum commissus apex, tibi credita fratrum
 Utraque maiestas geminaeque exercitus aulae.
 Rufinus (neque enim patiuntur saeva quietem
 Crimina pollutaeque negant arescere fauces)
 Infandis iterum terras accendere bellis
 10 Inchoat et solito pacem vexare tumultu.
 Haec etiam secum: 'Quanam ratione tuebor
 Spem vitae fragilem? qua tot depellere fluctus
 Arte queam? Premor hinc odiis, hinc milite cingor.
 Heu quid agam? non arma mihi, non principis ullus
 15 Auxiliatur amor. Matura pericula surgunt
 Undique et impositi radiant cervicibus enses.
 Quid restat, nisi cuncta novo confundere luctu
 Insontesque meae populos miscere ruinae?
 Everso iuvat orbe mori; solacia leto

19 Verg. Aen. III 629: Oblitusve sui.

8 Lucani I 331: Pollutas patitur sanguis mansuere fauces.

10 Lucani IV 210: solito tumultu.

13 Pacati p. Theod. 38: inter arma et odia . . . premor . . .
 ruinae.

18 Lucani VII 656: gentesque suae miscere
 frequentatus, cf. Nauck, trag. frag. adesp. 430.

16 constituisse (sic) A, continuisse A¹, hanc lectionem probavit E, b suum appingens 17 prelia A²
 18 othrysi ^a†s, sic A² nisi quod etiam virgulam libratam deleuit (deletae sunt 2 litterae, videturque extitisse
 othrysi ōes), odrysias V¹C, otrysias V³, othrysi A, otrisias φ, (t ex corr. II) nicies P¹, nives P² 20 Pye-
 riis II pasificare II¹ Subscripsit praefationi E: hinc emendatus cum b. tantū; sequitur autem in A
 bellum Gildon., dein in Eutropium. EXPLICIT PRAEFATIO IN RVFINVM INCIPIT LIBER SECVNDVS CLAVDIANI C

1 Iam] am P 2 Hesperiae[|||| (ae ex corr.) II parentū A, parentē A¹ 3 Auctior] Auctor V¹,
 corr. V², Iunctior A, Auctor add. P¹ fulgebat C, il iteratum fort. a C² sydere in ras. C¹ 4 tuis]
 is in ras. C² 5 rerum] r alterum in ras. B Edita P (e add. m. 2?) 6 exercitus] excitus A,
 corr. A¹ aulae] alē A 7 Rufinus II 8 poluteq B, polluteq II¹ (pollu)tas II², prolutaeque Buechelerus
 9 Infrandis P bellis] flammis II 10 uexare] ita A, turbare A¹, turbare E^a, uexare E^b, turbare P
 11 litteras aec etiam sec iteravit C² qua nam P¹, qua nunc P² tuebor] A¹ in ras.; item in C scr. vel
 iteravit C²; e in ras. m. rec. in B 13 militē, sed virgula erasa, P 14 non alterum] non A, nec A¹ E^a
 ullus amor] cogitat poeta filiae Rufini amorem, quem aspernatus est Arcadius; aliter otiosum esset ullus, sicut
 sagaciter monuit Julius Koch 15 Auxiliatur C¹, li add. C² 16 impositi] sic EA¹PCA, inpositi HB,
 impositis AV, sed corr. V¹, infesti Gesnerus enses] corr. ex V¹s P¹ i oīs II² 18 miscere, c supra lin. P¹
 19 Everso A, Destructo A¹ Em^a mori orbe B

- 20 Exitium commune dabit nec territum ante
Discedam: cum luce simul linquenda potestas'.
Haec fatus ventis veluti si frena resolvat
Aeolus, abrupto gentes sic obice fudit
Laxavitque viam bellis et, ne qua maneret
25 Immunis regio, cladem divisit in orbem
Disposuitque nefas. Alii per terga ferocis
Danuvii solidata ruunt expertaque remos
Frangunt stagna rotis; alii per Caspia claustra
Armeniasque nives inopino tramite ducti
30 Invadunt Orientis opes. Iam pascua fumant
Cappadocum volucrumque parens Argaeus equorum,
Iam rubet altus Halys nec se defendit iniquo
Monte Cilix. Syriae tractus vastantur amoeni
Assuetumque choris et laeta plebe canorum
35 Proterit imbellem sonipes hostilis Orontem.
Hinc planctus Asiae; Geticis Europa catervis
Ludibrio praedaeque datur frondentis ad usque
Dalmatiae fines: omnis quae mobile Ponti
Aequor et Adriacas tellus interiacet undas
40 Squallet inops pecudum, nullis habitata colonis
Instar anhelantis Libyae, quae torrida semper
Solibus humano nescit mansuescere cultu.
Thessalus ardet ager; reticet pastore fugato
Pelion; Emathias ignis populatur aristas.
45 Nam plaga Pannoniae miserandaque moenia Thracum
Arvaque Mysorum iam nulli flebile damnum,
Sed cursus sollemnis erat campusque furori

23 *Alc. Aviti c. IV 454*: obice rupta. 32—35 Halis et Orontes in eadem re coniungitur *Hieronymi*
epist. 60, 16.

22 *Ovidi Trist. I 4, 14*: frena remittit equo. 23 *Verg. georg. II 480*: Obicibus ruptis. 26 *Lucani*
I 308: ruerentque in terga feroces. 28 *cf. Iuvenal. X 176*. 32 *Ovidi Met. X 172*: montis iniqui.
41 *Martiani Capellae IV 331*: ex arenis Libyae anhelantis.

21 Discedam] Decedam ς , Dis cedam *Heinsius*; sed *cf. IV cons. 433* 22 uentis] ex uentus
radendo II resoluat *Em^b VC*, remittat φ (ex remutat *corr. II*) 23 Eolus *PIIB* fundit *A¹ II*, fudit *AEm^b q*
25 Immunis *VPB* diuisit $\epsilon A^1 CV$, item *glossator in II*, dimisit *APIBA* orbem] urbis *Em^b*, urbeis ϵ
26 alia *A*, alii *A¹* 27 Danubii ω remos] o ex i *corr. II¹* 28 Frangunt] Stringunt *Jeepius*, possis etiam
Radunt stagna ex stanna *corr. V*, stanna *P* rotis] ex totis *A¹* claustra] castra *B* 29 inopimo *P* ras.
ante tramite *II*, tramide *P* 30 fumant] ex sumunt *corr. P¹* 31 Capadocum *PIIBA* argeus *VPII*, argen⁹ *B*
32 altus] intus *PIIBA* halys *VA²*, halis *C*, alis *A¹ q* 33 cilyx *V*, cylix *II* syrie *VII*, sirie *PB*, tyrie *II*
amoenae Heinsius 34 coris *P* plebe] ex phebe *corr. P¹* post v. 34 *versum intercidisse con. Heinsius*.
35 inbellem *VIIIB*; prave cumulantur adiectiva, impellens conieci horontem *P*, orantem ex orontem
eff. A¹ 36 Hinc] c m. 2 *P* Geticis] gethicis *II* 37 frondentisq; *A*, frondentis *A¹* 38 Dalmacie *VB*,
Dalmatiae Claverius qua *AVHC*, quae ϵq mobile] mollie *P*, *corr. P¹* Ponti] panti, sed *corr. P¹*
39 adriadas *B*, adriacas Aq ; cas *II¹* ex *corr. ut vid.*; fort. fuit adriacae 40 Squallet] *C*, sed qualet oblitte-
ratum; et in ras. et e ex i *corr. II* nullis] is in ras. *II¹* 41 Instar *C*, sed instar iteravit *C²* anhelan-
tis *C*, sed i longior in ras.; fuit fort. e libye *V*, lybie *B*, libie *PII*, libiae *C* 42 Solibus] *C*, sed oli
iteravit *C²*; ibus h in ras. *II¹* nescit] scit ex *corr. II* mansuescere *II* 43 Tessalus *VII* 44 emathias
(sic) *V* aristas] as ex is *corr. A¹*, haristas (sic) *C¹*, aristas *II¹* h add. *II²* 45 Nam *PCA Em^b*, ex Iam
corr. II¹; Iam in *mg. P¹*, Iam *VB* plaga] a alterum detritum *V* que] om. *B* tracum *PII*, trachū *B*
46 mysorum *AVA*, misorum φ , Moesorum *exc. Laeti* iam nulli *A*, inde non ulli *A¹*; postea iam *adscr. Em^b*
47 cursu *C* cursus sollemnis erat, scilicet furori; *cf. Lucani I 255* furori] *P*

- Expositus, sensumque malis detraxerat usus.
 Eheu quam brevibus pereunt ingentia causis!
 50 Imperium tanto quaesitum sanguine, tanto
 Servatum, quod mille ducum peperere labores,
 Quod tantis Romana manus contexuit annis,
 Proditor unus iners angusto tempore vertit.
 Urbs etiam, magnae quae ducitur aemula Romae
 55 Et Chalcedonias contra despectat harenas,
 Iam non finitimo Martis terrore movetur,
 Sed propius lucere faces et rauca sonare
 Cornua vibratisque peti fastigia telis
 Aspicit. Hi vigili muros statione tueri,
 60 Hi iunctis properant portus munire carinis.
 Obsessa tamen ille ferus laetatur in urbe
 Exsultatque malis summaeque ex culmine turris
 Impia vicini cernit spectacula campi:
 Vinetas ire nurus, hunc in vada proxima mergi
 65 Seminecem, hunc subito percussum vulnere labi
 Dum fugit, hunc animam portis efflare sub ipsis;
 Nec canos prodesse seni puerique cruore
 Maternos undare sinus. Immensa voluptas
 Et risus plerumque subit; dolor afficit unus,
 70 Quod feriat non ipse manu. Videt omnia late
 Exceptis incensa suis et crimine tanto
 Luxuriat carumque sibi non abnuat hostem;
 Iactabatque ultro, quod soli castra paterent
 Sermonumque foret vicibus permissa facultas,

54 *Paulini Nol. poem.* 30, 46: Constantinopolis magnae caput aemula Romae. *Corippi Ioh. IV* 97: Aemula . . . despiciensque eqs. 57 *cf. Corippi l. l.* 94.

53 *Lucani IV* 477: angusto tempore. 62 *Ovidi Met. V* 291: e summae culmine turris. 64 *sqq. cf. Carm. de bello Actiaco, anthol. Ries.* 482 v. 44 *sqq.* 66 *Stat. Theb. VIII* 324: efflare animas, *X* 436: efflant animas.

48 sensusq; *P*, sensumq; *corr. P*¹ malis *A*, mali *A*¹, iterum malis *Em*^b 49 Eheu *V*, Eheu *ex*
*Eheu corr. P*¹, heheu *C*, heuheu *II*¹ *corr.* Heuheu *ABA* causis] fatis *Em*^b 50 Imperium *P* 51 Ser-
 uatū] u *ex o corr. II*¹ peperere *II*², iunxere *II*¹, pperere *P* 52 romana *Em* contexuit] in *mg. iter. P*¹
 54 ducitur *EVC*, dicitur *q* v. 55—115 iterum *scr. II* in fol. 26 inserens post. *Ruf. II* 462; has lectiones uncis
 quadratis includam 55 calcedonias *AVB* (ci supra ce *scr. V*³) calchedonias *C*, idem ex calcedanias *corr. P*¹,
 cacedonias *II* [chacedonias *II*] 57 propius *V*³, potius *V*¹, propius *C*, sed i in *ras. latiore C*²; fuit propius
 proprius *P*, proprias *A* sonare] re *ex corr. II*¹ 58 [Cornuat *II*] [que om. *II*] peti////(t erasum) *P*
 59 hii *B* et in *ras. II*¹, ii *A*, hii *ex hi*//// *V*²; fuisse *vid.* hic uigili] ex uigii(?) *corr. P*¹ muros statione
 tu in *ras. II*¹ 60 Hii *VIIIB*, Ii *A* iunctis] ex uinctis *corr. vid. P*¹; uinctis *B* 62 summeque ex] *V*,
 summoq; a *q* (nisi quod a *C*, virgulam *C*²) turris *C*, sed ti iteravit *C*³ 63 Impia *VP* spectacula
Em^b *VC* (spectacula cernit *V*, sed transpos. *V*¹), certamina *q* 64 Uinctas ire nurus *C*, sed s ire i *C*² in *ras.*
Uictas P, lunctas *A* ire nurus in *ras. II*¹ nurus] manus *PA* innada proxima *Em* ε, per uaga cerula *V*¹,
 per uada cerula *V*² *q* (sed cerula *ex ceruia corr. P*) 65 [Seminecem *II*] 67 Nec] Non *Em* [cru-
 orem *II*] 68 undare] fedare *P*, undante *B*, foedante *Heinsius* sinus] ex sanus *corr. A* immensa
CA 69 afficit *P*², inficit *P*¹ 70 omnia] *ras. sub o II* 71 Exceptis *Em* ε, Praeceptis ω in-
 censa *C*, sed n distortum; voluit fort. in cessa 72 abnuat *Em* ε *VCH[II]*, abnegat *q* 73 soli] sibi *BEm*
*malim soli quod paterent II*¹, parabant *II*² 74 foret *II*¹, fuit *II*² uiscibus *II*¹ permissa] Omissa *B*
 facultas *Em* ε *V*, potestas *q* (*cf. permissa potestas Magnes v. 51, item Vergil. IX* 96, *Ale. Aviti c. IV* 365)

- 75 Egregii quotiens exisset foederis auctor
Stipatus sociis, circumque armata clientum
Agmina privatis ibant famulantia signis.
Ipse inter medios, ne qua de parte relinquat
Barbariem, revocat fulvas in pectora pelles
80 Frenaque et immanes pharetras arcusque sonoros
Adsimulat mentemque palam proclamat amictu,
Nec pudet Ausonios currus et iura regentem
Sumere deformes ritus vestemque Getarum;
Insignemque habitum Latii mutare coactae
85 Maerent captivae pellito iudice leges.
Quis populi tunc vultus erat? quae murmura furtim?
(Nam miseris nec flere quidem aut lenire dolorem
Colloquiis impune licet): 'Quonam usque feremus
Exitiale iugum? durae quis terminus umquam
90 Sortis erit? quis nos funesto turbine rerum
Aut tantis solvet lacrimis, quos barbarus illinc,
Hinc Rufinus agit, quibus arva fretumque negatur?
Magna quidem per rura lues, sed maior oberrat
Intra tecta timor. Tandem succurre ruenti
95 Heu patriae, Stilicho! Dilecta hic pignora certe,
Hic domus, hic thalamis primum genialibus omen,
Hic tibi felices erexit regia taedas.
Vel solus sperate veni! Te proelia viso
Languescent avidique cadet dementia monstri'.
100 Talibus urgetur discors Aurora procellis.
At Stilicho, Zephyris cum primum bruma remitti

77 *Sidon. VII 355*: famulantia currunt Agmina. 82 *Sidon. VII 297*: iura regebat (*plura apud Savarum Sidonii carm. p. 94*). *Rutilii Nam. I 157*: regeret cum iura Quirini.

79 (*Sil. Ital. XII 82*: revocare in pectora Cannas.) *Juvenalis I 27*: Tyrias humero revocante lacernas.
82 *Manilii IV 59* (*de Caesare*): Iura togae regeret (*cf. ibid. 355*). 87 *Pacati pan. Theod. 25*: fieri non licebat amissa . . . est aliquod calamitatum delenimentum dedisse lacrimas. 90 sq. *cf. Horati c. I 2, 29*.
94 *Horati c. I 2, 25*: ruentis Imperi rebus. 98 *Pacati p. Theod. 30*: te . . . vel solum venire. 101 *Colu- mellae X 88*: frigora brumae . . . Zephyrus regelaverit.

76 Stipatur V [Stipatus II] armenta A, armata A¹ 77 ibant] *velim irent* 79 pectora V; *idem ex*
pectore *corr. P¹*, pectore q [peles II, *corr. m. 2*] 80 et] *om. B* inmanes VII, immanis C 81 Adsi-
mulat V, Ass. q (Assimilat ABA) proclamat amictu] *Em^b testatur amictus E^aq* 82 Nec] *Non A* 83 Sumere
B[II] ritus II¹, rictus II² 84 lacii II coactę *Em^b*, coactae ε, togaę ω, togati *Heinsius* 85 pellito]
polluto C, pellice B, pellito captivae V, *sed transpos. V¹* 86 tunc uultus] tum uultus VII[II], tumultus C, tum
luctus *Heinsius* 87 nec] nō B, ne conieci, *idem ne ex C enotat Breiterus* quidem] quod P, quidem P¹
in mg. linire C¹, lenire C² dolorem Eω, dolores ε 88 impune VIIIB 90 [Sortis egit II],
Mortis erat A, Sortis erit A¹ quis] qui PCH[II] funesto turbine] A, *in post funesto inseruit A¹, deinde*
sto tur Em^b, in pravum esse indicaturus; in habent PH[II] funeto II, *corr. II¹* [funeto, *sed corr. II¹*]
91 Aut A, inde A *eff. A¹*; E *supra* Aut *add. suum b, hanc vocem in suo codice b exstitisse ut indicaret; item*
A PH² soluet P², solui P¹ 92 Hinc] *inc artius scr. in ras. C¹; fuit fort. Hic* agit] i ex *corr. II¹*
negatur II, *virgulam fort. add. II²* [negatur II] 93 per rura] post iura A, p rura A¹ 94 Intera *Ald.*,
corr. ε, Inter BA, Intera (*sic*) A¹ succurrere auenti C 95 [patrio II] stilico BP[II] [delecta II] hec II[II]
certe] cerne *Mommsenus* 96 hic alterum] [*h^{ic} II, ic m. 2*] talamus P, thalamus AH¹, *sed s. insolitae formae et*
in ras.; ras. vestigium supra u II, thalamis Es[II]q primū ε, primum A et E^b V¹ CB, proprium A¹ et E^a PH[II] V³ A
genialibus V¹ CH², genitilibus A V³ H¹ [II]q omē V³ H² 97 Hic] *ic in ras. II¹* 98 solum C sperate]
† superare II² 99 audię A, rabidique *Heinsius, sed de audio cf. Horati carm. III 4, 58* 100 urgetur E
101 At] Ast ε; *item scholiasta, Revue de phil. VIII 92* stilico II zephyrus A, zephyris A¹, zephyris VPBB

- Et iuga diffusis nudari coepta pruinis,
 Partibus Italiae tuta sub pace relictis,
 Vtraque castra movens Phoebi properabat ad ortus,
 105 Gallica discretis Eoque robora turmis
 Complexus. Numquam tantae dicione sub una
 Convenere manus nec tot discrimina vocum:
 Illinc Armeniae vibratis crinibus alae
 Herbida collectae facili velamina nodo;
 110 Inde truces flavo comitantur vertice Galli,
 Quos Rhodanus velox, Araris quos tardior ambit
 Et quos nascentes explorat gurgite Rhenus
 Quosque rigat retro perniciosior unda Garumnae
 Oceani pleno quotiens impellitur aestu.
 115 Mens eadem cunctis animique recentia ponunt
 Vulnera; non odit victus victorve superbit.
 Et quamvis praesens tumor et civilia nuper
 Classica bellatrixque etiamnunc ira caleret,
 In ducis eximii conspiravere favorem.
 120 Haud aliter Xerxen toto simul orbe secutus
 Narratur rapuisse vagos exercitus amnes
 Et telis umbrasse diem, cum classibus iret
 Per scopulos tectumque pedes contemneret aequor.
 Vix Alpes egressus erat neciam amplius errat
 125 Barbarus adventumque timens se cogit in unam
 Planitiem tutoque includit pascua gyro;

113 de Garumna cf. *Sidon. XXII 108*. (*Merobaud. II 5*: rigat unda lacus).

103 *Lucani II 348*: cur tuta in pace relinquit? *Statii Ach. II 142*: Tranquilla sub pace silet.
 107 *Verg. Aen. VI 646*: discrimina vocum. 108 *Verg. Aen. XII 101*: crines vibratos. 109 *Verg. Aen. I 320*: nodoque sinus collecta. 110 *Lucani VII 231*: truces Galli. 115 *Verg. Aen. III 60*: Omnibus idem animus. 121 sq. cf. *Herodoti VII 42 et 196*; *Diodori XI 5, 3*; *Aristidis περὶ δημοκρατίας τῆς πόλ. p. 527, 20*; *Iuvenalis X 177*: epotaque flumina Medo. 122 cf. *Herodoti VII 226*. 122 *Verg. Aen. XII 578*: obumbrant aethera telis.

102 nudari] uiduari *Heinsius* [scepta II] pruinis] p *supra lin. P¹* 103 yalie II[II] tuta sub pace relictis *Em^bε*, tranquilla in pace ω, relictis *V¹C*, locatis *V³q*; cf. v. 159 104 phebi *VPIIB* 106 Amplexus *E^bVC*, sed A iteravit *C²*, Complexus q 107 Conuentore *P*, corr. *P¹* 108 Illic *AHP* uibratis *CB*, uibratae *Aq*, sed in umbrate mut. *P¹*, uibrate *V*, e in ras. *V¹(?)* 109 Herbida *Em*, item vetus *Cuiacii*, Ferbida ex Herbida corr. *V¹*, feruida *V³q* („color herbidus“ e. g. *Plin. h. n. 13, 9*) collecte *P*, corr. *P¹* 111 rodanus *PPIB* araris] aris in ras. *II¹* quos] quo II [quos II], quos ex quas corr. *P¹* 112 [gurgite, r ex corr. II] rhemis *A* corr. *A¹*, rhenus ex remus corr. *P¹*, renus *II* 113 rigat] ex rigit corr. *II¹*, ligat *P*; idem *Gifanius teste Barthio* Quos Liger et retro coni. *Heinsius* retro] o in ras. *II*, fuerat retus et ita [II] [unda om. II] garūne *II* [garūpne II] garonne, o ex a corr. *P¹*, garunnae q 114 Oceā *P*, Oceani add. *P¹*, Oceani *C*, i *C²* in ras. impellitur *BV[II]* 115 que] *supra lin. II¹[II¹]* 117 praesens] petulans animis (sic) *Isengr. mg.* praeceps *Heinsius* timor *B* 118 Classica *P* bellatrixque] que om. *VII* quos si sequeris classica calet fort. ita dictum ut arma fremit, similia; et illud praesens iam minus offendet ira] uti *P¹*, corr. m. recentior calerit *B*, corr. m. rec. 119 eximii] eximii[III] *II*, ras. 1 fere litterae, extremum *A*, eximium q favorem] ē ex corr. *II*, fuerat favorum 120 Haud *B* alter *P* xerxem *AA*, xerxen *CV²*, exersē *P*, xersen *V¹q* sequutus *V* 121 rapuisse *P²q*, hūisse *P¹*, potasse exc. *Laeti*, uacuisse conieci; sed cf. *Ruf. I 207* vagos] g ex p corr. *P¹* amnes] annis *P¹*, axes *P²* 122 umbrasse] † uibrasse *II²* cum classicus iret *L. Reinhardt* 124 egressus *E^b*, transgressus ω post iam eras. 2 litt. in *B* 125 timens *E^b*, tremens ω 126 tutoque] tantoq; *P*, corr. *P¹* giro *VPII*

- Tum duplici fossa non exsuperabile vallum
 Asperat alternis sudibus murique locata
 In speciem caesis obtendit plaustra iuvenis.
 130 At procul exsanguis Rufinum perculit horror;
 Infectae pallore genae; stetit ore gelato
 Incertus peteretne fugam, veniamne subactus
 Posceret an fidos sese transferret in hostes.
 Quid nunc divitiae, quid fulvi vasta metalli
 135 Congeries, quid purpureis effulta columnis
 Atria prolataeue iuvant ad sidera moles?
 Audit iter numeratque dies spatioque viarum
 Metitur vitam. Torquetur pace futura
 Nec recipit somnos et saepe cubilibus amens
 140 Excutitur poenamque luit formidine poenae.
 Sed redit in rabiem scelerumque immane resumit
 Ingenium sacrasque fores praedivitis aulae
 Intrat et Arcadium mixto terrore precatur:
 'Per fratris regale iubar, per facta parentis
 145 Aetherii floremque tui te deprecor aevi,
 Eripe me gladiis; liceat Stilichonis iniquas
 Evitare minas. In nostram Gallia caedem
 Coniurata venit. Quidquid rigat ultima Tethys,
 Extremos ultra volitat gens si qua Britannos,
 150 Mota mihi. Tantis capiendi credimur armis.
 Tot signis unum petitur caput. Vnde cruoris
 Ista sitis? Geminum caeli sibi vindicat axem
 Et nullum vult esse parem. Succumbere poscit
 Cuncta sibi: regit Italiam Libyamque coërcet;

134 *Maximiani I 181*: Quid mihi divitiae?
 146 *cf. Orestis trag. 189*.

141 *Prosper de ingratis 951*: ne in vires redeant.

130 *Verg. Aen. V 613*: At procul. *Lucani I 192*: tum perculit horror Membra ducis. 131 *Luc. VII 339*: stat corde gelato (*Stat. Theb. IV 497*: gelat ora pavor). 134 sq. *ex Tibulli I 2 (cf. ibi Huschke)*.
 135 *Juvenalis VII 182*: Numidarum fulta columnis. *Statii Theb. I 145*: effulta nitebant Atria. 141 *Lucani IV 240*: redeunt rabiesque furorque. 142 *Iuvenius evang. hist. III 437*: praedivitis aulae. 147 *cf. Horati c. I 15, 6*. 150 *Stat. II 495*: tantis dignus qui crederis armis.

127 duplici fossa] duplicem fossam *V* (dupplici *P*) 128 locata *EVII*, locatum *q* 129 specie
PBA, item spē *II* caesis] cesisq; *B*, cesis ex cesus (?) *corr. P*¹ ostendit *V*¹*P*, optendit *II*, obtendit *V*³*q*
 claustra *A*, plaustra *A*¹ 130 procul] pēl ≡ ≡ (i in ras.) *B* 131 Infeste *II* pallore *Em*^b *VC*, ter-
 rore *q* 132 ueniamque *V* subactus *A*¹, fugatus *A* 133 an fidos *V*¹, aut tantos *P*, an tantos *V*³*q*
 sese] setrase *B*¹ 134 methalli *A*, h del. *A*¹ (vel *E*?) 135 purpureas *A*, *corr. A*¹ purpureis peius
 effulta *P*, sed peius del m. 1. columnis *V*, methallis *A*, h del. et i colūnis add. *A*¹, metallis *q* (illis aut in
 ras. aut membrana detrita *II*) 136 prolataeq; *A* 137 Audet *P*, Audit *P*² 138 Mentitur *B*
 pace *Em*^b peste *ω* 139 Nec] Non *B* amens *P*, sed virgulam deleuit 140 luit *B* (fuit luit)
 141 rabiem *A*¹ *V*¹, faciem *AV*³*q*; ita in faciem redeunt *Lucanus II 723*; *cf. Ovidi met. IV 231*; *fast. I 112*
nec non IV cons. 84 celerumq; *P* inmane *VII* 142 fores] e ex a *corr. P*¹ praediuitis] pernicios
comieceram; sed *cf. Iuvenium* 143 Arcadium, sic *PA*, Archadium *Cq*, sed Archadiu iteravit *C*² mixto]
 ita *A*; in ante mixto interposuit *A*¹; deinde diu mix *Em*^b in pravum esse ut indicaret, inmixto *PA* 144 facta
A, fata *A*¹ 145 Aetherei *AA*, Etherei *VPHB* 146 stiliconis *P* 147 minas *Em*^b *V*, manus *q*
 148 rigat *V*, ligat *Aq* tethys *A*, thetis *VHB* (h supra lin.), tethis *PC* 149 uolitat] offendit; conieci latitat
 150 tantis] dignis *PIIA* tradimur *II*¹, i credimur *II*² 152 caeli] om. *B*, sibi celi *C* uendicat *PIIAB*
 153 om. *A*, restit. *Em* 154 ithaliam *II* libyamq; *AA*, lybiamque *VC*, libiamq; *IIB*, libiēq; *P* choercet,
 cet ex s *corr. P* (m. 1?)

- 155 Hispanis Gallisque iubet; non orbita solis,
Non illum natura capit. Quascumque paravit
Hic Augustus opes et quas post bella recepit,
Solus habet, possessa semel nec reddere curat.
Scilicet ille quidem tranquilla pace fruatur;
160 Nos premat obsidio. Quid partem invadere temptat?
Deserat Illyricos fines; Eoa remittat
Agmina; fraternas ex aequo dividat hastas
Nec sceptri tantum fueris, sed militis heres.
Quod si dissimulas nostrae succurrere morti
165 Nec prohibere paras, Manes et sidera testor:
Haec cervix non sola cadet; miscebitur alter
Sanguis; nec Stygias ferar incommitatus ad umbras
Nec mea securus ridebit funera victor!
Haec ubi, dictatur facinus missusque repente
170 Qui ferat extortas invito principe voces.
Interea Stilicho iam laetior hoste propinquo
Nec multo spatii distantibus aequore vallis
Pugnandi cupidas accendit voce cohortes.
Armeniis frons laeva datur; per cornua Gallos
175 Dexterora locat. Spumis ignescere frena,
Pulveris extolli nimbos lateque videres
Surgere purpureis undantes anguibus hastas
Serpentumque vago caelum saevire volatu.
Implet Thessaliam ferri nitor, antraque docti
180 Cornipedis teneroque amnis reptatus Achilli
Et nemus Oetaeum radiat. Clamore nivalis

166 *Orestis trag.* 763: cruor miscebitur.

177 *Sidon.* V 402: textilis anguis Discurrit eqs.

156 *Verg. Aen.* IX 641: nec te Troia capit; cf. *Iuvenal.* X 148. 159 *Lucani* I 171: pax tranquilla;
cf. *adn. ad v.* 103. 165 *Verg. Aen.* IX 427: conscia sidera testor. *Stat. Theb.* III 63: noctis vaga
lumina testor Et socium manes. 179 cf. *Quinti Smyrnaei* IX 69. — *Stat. Achill.* I 239: speluncaque docti
Muta senis. 180 *Stat. Theb.* IX 427: ad hunc . . repsit . . amnem.

157 Hic] *A*, inde Hic eff. *E* (fortasse tamen haec manus aliena fuit). Hic locum nimirum indicat:
„hic in oriente“, deinde quas post bella recepit „in occidente“ 158 nec *V*, non *q* 159 Scilis *P*¹,
Scilicet *P*², Si licet *Barthius* quidem] ex *q* corr. *P*¹ pace] in pace *II*¹, ut pace *Heinsius* fruatur
*II*²*M*²*A*; fruatur corr. *A*¹; dein rursus atur *Em*^b, fruatur *II*¹*q* 160 premit *V*¹*P*¹, premet *V*³*A*, premet
*P*²*q* quid *P*², quis *P*¹ partem] *Spartem Isengr. mg.* 161 iliricos *B*, illiricos *CVII*, ex illicitos
corr. *P*¹ vel *P*²; i alterum in *ras.* *C*² eoa *C*, ea||| *P*¹, eoa corr. *P*², eoaq *II*, q3 del. *II*² remittat] a ex
i corr. *P*¹ 162 Agmina fraternas] in *ras.* *B*¹ ex] et *A* hastas] ex hostis corr. *P*¹ 163 ceptri *P*
fueris tantum] tantum fueris *II* 164 dissimiles *AA*, dissimules *A*¹*PB*, dissimulas *Emq* 167 stigias
VPHB ferar] ex ferat corr. *P*¹ incommitatus *P* umbras] undas *V* 168 ridebit securus *B* Versus
168 aut spurius aut corruptus; Nec mea sola meus *Julius Koch*, ego ridebis conieci; scilicet minatur etiam
Arcadio simul esse moriendum, victor vero Arcadius ipse dicitur vincente Stilichone. Quod spurium v. dixi, id
magis placuit Mommseno 169 Haec] Hic *A*, Hec *A*¹, Hoc *II* uitatur *A*, dictatur *A*¹ 170 extortas] exortas
A, corr. *A*¹ inuincto *P* 171 stilico *PII* 172 spatii *C*, spaci *II*, sed i alterum magis atrum, fort. a *II*²
disstantibus *B* 176 lateque] longeq *C*, alteque s *Cuiaciusque nescio unde* uideres *P*², iuberis *P*¹ 177 Surgere]
Fulgere Schraderus, Feruere *Heinsius* anguibus *P*², unguibus *P*¹ hastas] ex hastes corr. *P*¹ 178 seuire
*P*¹, seruire *P*²*B*, malim saepire 179 tessaliam *II*, thesaliam *B* ferri *P*², feri *P*¹ 180 Cornipedis
Ald.; *Chironis supra scr. ε*, ||||pedis *P*¹ (eras. 1—2 litt.); *Corni P*² amnis] annis *B* raptatus *P*, raptat-
tus *A* 181 oetheum *C*, eth^oeū *P*¹, etheum *II*¹, oeteum *B*, ethereum *II*² niualis *P*, sed corr. *m.* 1

- Ossa tonat pulsoque fragor geminatur Olympo.
 Intumuit virtus et lucis prodigus arsit
 Impetus; haut illos rupes, haut alta vetarent
 185 Flumina: praecipiti stravissent omnia cursu.
 Si tunc his animis acies collata fuisset,
 Proditā non tantas vidisset Graecia caedes,
 Oppida semoto Pelopeia Marte vigerent,
 Starent Arcadiae, starent Lacedaemonis arces;
 190 Non mare fumasset geminum flagrante Corintho
 Nec fera Cecropiae traxissent vincula matres.
 Illa dies potuit nostris imponere finem
 Cladibus et sceleris causas auferre futuri.
 Invida pro quantum rapuit Fortuna triumphum!
 195 Inter equos interque tubas mandata feruntur
 Regia et armati veniunt ductoris ad aures.
 Obstupuit; simul ira virum, simul obruit ingens
 Maeror et ignavo tantum licuisse nocenti
 Miratur. Dubios anceps sententia volvit
 200 Eventus: peragat pugnas an fortia coepta
 Deserat? Illyricis ardet succurrere damnis;
 Praeceptis obstare timet. Reverentia frangit
 Virtutis stimulos: hinc publica commoda suadent,
 Hinc metus invidiae. Tandem indignatus ad astra
 205 Extollit palmas et ab imo pectore fatur:
 'Numina Romanis necdum satiata ruinis,
 Si iuvat imperium penitus de stirpe revelli,
 Uno si placuit deleri saecula lapsu,
 Si piget humani generis: prorumpat in arva
 210 Libertas effrena maris, vel limite iusto
 Devius errantes Phaëthon confundat habenas.

182 *Stat. Theb. III 333*: tumet virtus; *ibid. VIII 406*: et vitae prodiga uirtus. 189 *Verg. Aen. II 56*: Troiaque nunc staret Priamique arx alta maneres. 205 *Verg. Aen. I 485 (VI 55)*: pectore ab imo.
 206 *Petroni c. 123*: ingenti satiari ruina ... Tisiphone. 207 *Stat. Theb. I 242*: totumque a stirpe revellam.
 209 *Dirae 50*: migret Nept. in arva.

182 tonat] I sonat II². pulsoque] o ex a corr. P¹, pusog B geminantur A olimpo VPB
 183 lucis] pro uitae accipiendum, cf. Statii exemplum 184 haud BA, aut P¹, haut P² haut alterum] aut
 BAV (haud m. rec.) 186 Si tunc his] Qd si tunc V¹, His si tunc V³ 187 uidisset] uidis C¹ set add. C²
 cedes Em^b, caedes εVC, clades q 188 semoto V¹, submoto V³, sic moto C uigerent] ui ex corr. P,
 uirerent Heinsius 189 archadie VPBB, archadie A lacedemonis VIIIB, lacedonis P¹ em add. P³, antea corr. P¹
 in mg. arces AV³B, arces II, sed rces in ras. (II²?) agri V¹q (cf. Vergilius) 190 gemitum A
 fraglante V¹, fragrante V², fumante P chorintho V, chorinto II, corinto P 191 Nec] Non B fera] male A
 cecropie V¹, cecropias AV³q nisi quod cecropias II, cecropias P, cecropias C, sed s in ras. C²; item a dimi-
 diam iteravit C² traxissent C, sed xi et t C² (xi in ras.) 192 Ille C imponere VII 193 celeris P
 futuris VC 194 pro VA prohi q rapuit] potuit P¹ corr. m. 2 (?) 195 que] om. II, add. m. 2 197 Ob-
 stupuit A¹HA 199 Mirantur P, Miratur II¹ corr.; post miratur eras. 2 f. litt. B uoluit V², soluit V¹
 200 coepta] cepta P², facta P¹ 201 Deserat] Deferat A, Differat ε illiricis VPCHB 202 timet]
 tumet P¹, corr. P² 203 Uirtutis P stimulos, o ex i II¹ comoda II V. 204 praeter Hinc metus inui
 abscissus in V, restit. m. rec. metus] ex uetus corr. P¹ 206 nondum PBB, nundum A, necdum Emq
 207 reuelli C, u iteravit C² 208 Uno II 209 pigeat B, corr. m. 1 210 Libertas effrena] Tempestas
 uesana V, Libertas ex Libertos corr. P¹; efrena P iusto EmεVC, nullo q 211 Phaethon] triton V¹,
 phethon C, pheton V³HPA¹, phethon B confundat] a ex i corr. P¹

- Cur per Rufinum geritur? Procumbere mundum
 Hoc auctore pudet. Mediis revocamur ab armis
 (Pro dolor!) et strictos deponere cogimur enses.
- 215 Vos, arsuræ urbes perituraque moenia, testor:
 Cedo equidem et miserum permitto casibus orbem.
 Flectite signa, duces. Redeat iam miles Eous.
 Parendum est. Taceant litui. Prohibete sagittas.
 Parcite contiguo — Rufinus praecipit! — hosti.
- 220 His dictis omnes una fremuere manipuli
 Quantum non Italo percussa Ceraunia fluctu,
 Quantum non madidis elisa tonitrua Coris
 Secernique negant ereptaque proelia poscunt,
 Insignemque ducem populus defendit uterque
- 225 Et sibi quisque trahit. Magno certatur amore,
 Alternamque fidem non inlaudata lacessit
 Seditio talique simul clamore queruntur:
 'Quis mihi nudatos enses, quis tela lacertis
 Executit et solvi curvatos imperat arcus?
- 230 Quisnam audet stricto leges imponere ferro?
 Inflammata semel nescit mitescere virtus.
 Iam mihi barbaricos sitientia pila cruores
 Sponte volant ultroque manus mucrone furenti
 Ducitur et siccum gladium vagina recusat.
- 235 Non patiar. Semperne Getis discordia nostra
 Proderit? En iterum belli civilis imago!
 Quid consanguineas acies, quid dividis olim

215 *Verg. Aen. II 154*: vos aeterni ignes et . . . testor. 216 *Verg. Aen. II 704*: Cedo equidem.
Lucani VII 413: permissasque ignibus urbes. 220 *Verg. Aen. X 96*: cunctique fremebant . . . adsensu.
 221 cf. *Lucani VI 691, 692 et Verg. ecl. 5, 83*: percussa . . . fluctu. 228 cf. *Lucani VII 469*: pila . . .
 lacertis. 233 *Homeri Od. π, 294*: αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σιδήρεος. 236 *Valerii Fl. VI 514*:
 belli . . . imago.

212 ruffinū//// II geritur] urgemur *add. cruce Emb unde terimur Heinsius* precumbere *A* 213 autore *P*
 reuocatur *V*¹, reuocamur *V*³ 214 Pro dolor et strictos] Ardor et adstrictos *V*¹, † proh dolor *add. V*³ Pro
*PAC*¹, Proh *C*²q dolor] ex dolia *corr. P* 215 moenia] medina *P* 216 Credo *A*, r *del. A*¹ vel *E*
 promitto *P* casibus *Eme V*¹*C*, cladibus *V*²q 217 Flectite] ex Flectere *corr. P*¹ redeat *P*², redēs *P*¹
 aeous *A*, eous *VCB*¹, eois *II*²q; miles Eous nimirum Arcadianus est, qui hic secernitur ab Honoriano; cf. v. 223 et
 sequ. et 161 218 Parendum *Em*, sed ar ex *corr.*, fuisse *vid. Pariendum*, parendum *V*¹*C*, parcendum *V*³q
 sequitur est in *A* quod non *del. E*; item est habent *ω, om. ε* litui taceant *II* prohibere *A*, *corr. A*¹, prohibere *P*¹,
*corr. P*², cohibete *Schraderus* 219 Parcite *A*, totum *del. E*, supra *scr. ere, volens* Parcere ruffinu² *II*¹
 220 omnes] bis habet *A*, semel *del. E* (fort. tamen haec fuit m. aliena) fremuere *P*², cecidere *P*¹ 221 ytalo *II*
V. 222 ante 221 habet *A* elisa *Eme A*, illisa q ex inlisa *corr. V* (m. 1²) coris *AA*, choris *V*q, sed o in
ras. V, ut *vid. a m. rec.*, Cauris *Jeepius* 223 deest in *A*, restituit *A*¹ eraptaq *P*, sed *corr.* 225 amore
*V*¹*III*¹*CB*, honore *V*³*II*²q 226 Alternantq *A* inlaudata *V*¹*C*, ill. *V*³q quiescit *A*, lacessit *A*¹ 227 que-
 runtur] mouentur *VCA*, inde mouetur *eff. A*¹, a *add. E* indicans hanc esse lectionem in *E*^a; in *mg.* queruntur
Emb, querūtur ε, mouetur q 228 mibi]m//// *V* 229 t et solui in *ras. A* soluit *P* arcus]
 artus *A* 230 Quis nā audet leges uibrato imponere ferro (audet supra lineam) *Emb*; item *VC* imponere]
 inponere *VP*¹ 231 Inflammata *BA* 232 scicientia *II*, sicienti *B* tela *AI*, pila *A*¹q 233 ultroque]
 ultrixque ε, *edd. Camers et Isengr.* furentis *P*, furente *AB*, furenti *A*¹q 235 Non] Nun *V*, sed u in
*ras. V*³, Num *B* semper discordia nostra negetis *V* (gethis *V*³) 236 Proderit] Prodidit *P*, sed *corr.*
 237 quid] qui *B* diuidis *EV*¹*C* (item *schol. Revue de phil. VIII 95*), diuidit *V*³q

- Concordes aquilas? Non dissociabile corpus
 Coniunctumque sumus. Te quo libet ire sequemur.
 240 Te vel Hyperboreo damnatam sidere Thylen,
 Te vel ad incensas Libyae comitabor harenas.
 Indorum si stagna petas rubrique recessus
 Litoris, auriferum veniam poturus Hydaspem;
 Si calcare Notum secretaque noscere Nili
 245 Nascentis iubeas, mundum post terga relinquam;
 Et quocumque loco Stilicho tentoria figet,
 Haec patria est.'

- Dux inde vetat: 'Desistite, quaeso,
 Atque avidam differte manum. Cadat iste minacis
 Invidiae cumulus. Non est victoria tanti
 250 Vt videar vicisse mihi. Vos fida iuventus
 Ite, mei quondam socii.' Nec plura locutus
 Flexit iter: vacuo qualis discedit hiatu
 Impatiens remeare leo, quem plurima cuspis
 Et pastorales pepulerunt igne catervae,
 255 Inclinatque iubas demissaque lumina velat
 Et trepidas maesto rimatur murmure silvas.
 Vt sese legio vidit disiuncta relinqui,
 Ingentem tollit gemitum galeasque solutis
 Umectat lacrimis pressamque morantia vocem
 260 Thoracum validos pulsant suspiria nexus:
 'Tradimur, heu, tantumque sequi prohibemur amorem!'

245 *Prudentius peristeph. IX 103*: Et post terga domum dubia sub sorte relictam. *Alcuini carm. I 261*:
 post terga relinquens.

239 sqq. cf. *Lucani I 367 sqq.* 245 *Pedonis Albin. apud Senecam suas. 1, 15*: post terga diem
 solemque relictum (relinquunt *Hauptius*). *Lucani IV 353*: orbis . . . post terga relictis. *Iuvenalis XIII 17*:
 post terga reliquit Sexaginta annos. 247 *Ovidi fast. I 493*: Omne solum forti patria est. 249 *Verg.*
georg. III 112: tantae est victoria curae. *Luc. III 51*: nec vincere tanti ut eqs. 251 *Verg. ecl. 1, 74*:
 Ite meae quondam . . capellae. *Horati c. I 8, 26*: Ibimus o socii. 252 sqq. cf. *Sili VII 717 sqq.* 258 *Statii*
Theb. VIII 164: fletus galeis cecidere solutis. 260 thorax nexilis apud *Statium Theb. IV 174*.

239 quolibet *A*, qualibz *II*¹, † quo *II*², qualibet *A*¹φ sequamur *IIA*, sequemur *E* (*vix m. al.*) φ
 240 Te] e in ras. *II*¹ yperboreo *CB*, iperboreo *P*, hiperboreo *II* damnatam *Ew* sidere *V*¹, frigore *V*³
 thylen *A*, thilen *E* (*vix m. al.*), thilem ex thulem corr. *V*¹ et suprascr. . ci . thilē *PC*, tilen *II*, tilem *B* 241 ad]
 supra lin. *II* Teque ad inaccessas *Burmannus* in ed. *Prop. p. 60* lybiae *VC*, libye *A*, libie φ harenas,
 h *II*² 242 si] si *P* stanna *V*¹, stāna *P*, stagna *V*³, † signa eadem *V*³ 243 hydaspem *V*, hydaspē *B*,
 hydaspēn *C*, ydaspen *II*, ydaspem *A*, hidaspen *A*, hidaspē *P* 244 Sic *P* nothum *CHV*, sed h del.
*V*¹, notum *P*¹, † locum *P*² noscere nili *V*¹*C*, litora (littora) nili *V*³φ 245 mundum] annum *Em*
 246 stilico *HPB* figet] figat *E* 247 Hec *EV*¹*C*, hic *V*³φ dux] x ex d corr. *P*¹ desistite] desistit *A*¹,
 corr. *A*² *V. 248 et 249 praeter* ctoria tanti *abscissi* in *V*, rest. m. rec. 248 avidam *Emw* differre *A*
 cadit *II*¹, cadat *II*² iste] ille *M(V)* 249 cumulus] † stimulus *II*² 250 uicisse] bis scr. *P*
 251 I||||te *P* (1 litt. eras.) loquutus *V* 252 Flexit *V*¹, Flectit *V*³ 253 Impatiens *C*, sed litterae r
 partem libratam *C*² remere *B* quem] quam *P* 254 repulerunt *II* 255 dimissaqz *C* 256 siluas *II*¹,
 ripas *II*², rupes *Heinsius* 258 galleasqz *II*, corr. *II*² solutis] uolutis *Heinsius*, solutas *cod. Thuaneus*
Heinsii favente *Statio*, sed vide *Barthium* 259 Umectat *Aw*, umectāt corr. *A*¹ (*vix E*) (lachrymis *A*,
 lacrimis *A*¹) 260 Thoraca et ualidos ex Thoracā ualidos corr. *P*¹, Toracē *A*, Thoracum † ce *II*¹ supiria *A*,
 corr. *E*, fort. tamen m. al.

- Exclamant. Spernisne tuas, dux optime, dextras,
 Quas tibi victrices totiens Bellona probavit?
 Nos adeo viles? adeo felicior axis
 265 Hesperius, meruit qui te rectore teneri?
 Quid nobis patriam, quid cara revisere tandem
 Pignora dilectosve iuvat coluisse Penates?
 Te sine dulce nihil. Iam formidata tyranni
 Tempestas subeunda mihi, qui forte nefandas
 270 Iam parat insidias, qui nos aut turpibus Hunis
 Aut impacatis famulos praebebit Alanis;
 Quamquam non adeo robur defecerit omne
 Tantave gestandi fuerit penuria ferri.
 Tu, licet occiduo maneat sub cardine caeli,
 275 Tu mihi dux semper, Stilicho, nostramque vel absens
 Experire fidem. Dabitur tibi debita pridem
 Victima: promissis longe placabere sacris.
 Tristior Haemoniis miles digressus ab oris
 Tangebat Macetum fines murosque subibat,
 280 Thessalonica, tuos. Sensu dolor haeret in alto
 Abditus et tacitas vindictae praestruit iras,
 Spectaturque favens odiis locus aptaque leto
 Tempora. Nec quisquam tanta de pube repertus,
 Proderet incautis qui corda minantia verbis.
 285 Quae non posteritas, quae non mirabitur aetas
 Tanti consilium vulgi potuisse taceri
 Aut facinus tam grande tegi mentisque calorem
 Non sermone viae, non inter pocula rumpi?
 Aequalis tantam tenuit constantia turbam
 290 Et fuit arcanum populo. Percurritur Hebrus,
 Deseritur Rhodope Thracumque per ardua tendunt

285 *Corippi Ioh. VI 76*: omnis miratur et aetas.

266 *Verg. Aen. II 137*: Nec mihi iam patriam antiquam spes ulla videndi eqs. 268 *Verg. Aen. XII 882*: quicquam mihi dulce meorum Te sine. 285 *Pacati p. Theod. 12*: credetne ... ventura posteritas ...?

262 spernisne *VCEm add. cruce* (spernes *Isengr. mg.*), tradisne *q Ald.*; spernis *corr. ε* dextras] † tur-
 mas *II*² 263 parauit *PB*, probauit *Emq* 264 infelicior *P* 266 nobis] *pendet ex cara; aliter*
legerem Quid nos sic patriam 267 dilectosve] *magis dilectosne P, dilectosqz A, Pignora? Dilectosne*
Mommsenus 268 formidata *V*¹, formidanda *V*³ 270 hunis *CHIA*, hunnis *V*, hūnis *A*, huūis (*sic*) *P*,
 hynnīs *B* 271 impacatis *VC* (inp. *V*), implacatis *HPA*, implacatis *A*, 1 del. *E* (*vix m. al.*), implacatas *B* pre-
 bebit *Em*, p̄bebit *ε* item *VC*, praestabit *q* halanis *VC*, alannis *P* 272 defecerat *B* 273 Tantane *PH*,
 Tanta ue *Eq* gestandi] gestari *E*, gestati *Heinsius* gestati fuerint periuria *Paul* 274 moneas *B* cardine *Em*
 coeli *A*, caeli *ε V*³ *P*¹ *B* solis *V*¹ *P*² *q* 275 semper dux *B* 276 Experire *P* pridem] *ex fidem corr. P*¹
 277 permissis *A* longe] † ualde *V*² in *mg.* quod puto ad hunc locum referendum, longum *ε unus* 278 emo-
 niis *A*, hemoniis *PHAB* digressus *E* (*vix m. al.*) oris *V*¹, horis *V*² *q* (*sed h supra lin. B*¹) 279 ma-
 cetum *EVC*, macedum *q*, sequitur *ras. 1 vel 2 litt. in V* 280 Tessalonica *VII*, Thesalonica *B* 281 tacitas]
 tantas *A* praestitit *B* 282 hodiis *P* 283 pube *Emε VC*, plebe *q* repertus *P*², locutus *P*¹ 284 minantia]
 micantia *V*¹, *corr. V*³ 285 postteritas *II* 287 grande] de *ex corr. II*¹ calorem] tenorem *desidero*,
 calore *Mommsenus* 288 rumpit *II*, *Burmannus* fundi 289 constantia] concordia *B* 290 procuritur *P*
 Hebrus] hemus *Em*, Aemus *ε* 291 rodope *PHB* tracum *PH*, trachum *B*

Donec ad Herculei perventum nominis urbem.

Vt cecidisse ducem, propius venisse cohortes

Cognita Rufino, magna cervice triumphat

295 Omnia tuta ratus sceptrumque capessere fervet

Et coniuratos hortatur voce clientes:

'Vicimus, expulimus, facilis iam copia regni.

Nullus ab hoste timor. Quis enim, quem poscere solum

Horruit, hunc tanto munitum milite vincat?

300 Quis ferat armatum, quem non superavit inermem?

I nunc, exitium nobis meditare remotus

Incassum, Stilicho, dum nos longissima tellus

Dividat et mediis Nereus interstrepit undis.

Alpinas transire tibi me sospite rupes

305 Haut dabitur. Iaculis illinc me figere tempta.

Quaere ferox ense, qui nostra ad moenia tendi

Possit ab Italia. Non te documenta priorum,

Non exempla vetant? quisnam conatus adire

Has iactat vitasse manus? Detrusimus orbe

310 Te medio tantisque simul spoliavimus armis.

Nunc epulis tempus, socii, nunc larga parare

Munera donandumque novis legionibus aurum.

Opportuna meis oritur lux crastina votis.

Quod nolit rex ipse velit iubeatque coactus

315 In partem mihi regna dari. Contingat in uno

Privati fugisse modum crimenque tyranni.'

Talibus acclamat dictis infame nocentum

Concilium, qui perpetuis crevere rapinis

Et quos una facit Rufino causa sodales:

320 Illicitum duxisse nihil; funesta tacere

300 *Ioannes Saresburiensis in Euthetico ad l. Policrat: Quis ferat armatam quae sola triumphat inermis.*

304 *Alc. Aviti c. IV 519: Alpes . . . rupes.*

294 *Stat. Theb. II 327: cervixque . . . magna redit.*

295 *Verg. Aen. IV 298: Omnia tuta timens.*

306 *Verg. Aen. I 410: ad moenia tendit (cf. Stat. Theb. XII 255).*

311 *cf. Horati c. I 37. Propert. II*

10, 1: Nunc tempus.

293 propius] proprias B cohortes P, cohortem A 295 ratus Emw ceptrumq; P . capescere
V³PH¹BA, capessere V¹H²q 296 hortatur AV¹CBAP², accendit V³H², ostendit P¹H¹ (o in ras.)
297 explulimus P 298 timor] rumor B quis] ex quid corr. P (m. 1?), Quid enim? Heinsius poscere
Eme Isengr. mg., uincere w 300 superabit B 301 I nunc] Tu nunc V¹, I V³, In hunc B remotis V¹,
† tus V³ 302 Incasum B longissima B 303 interstrepit] interfuit V Isengr. mg. 304 rupes]
nives B 305 Haut] Aud B illinc Emw fingere P tenta A, tēta P 306 ense] arcum Bur-
mannus 307 ithalia II documenta Em add. cruce, monumenta A, monumenta q 308 Non . . . uetant
pro affirmativa sententia habet Mommsenus nam] pā V, nam q; malim enim; par edd., quae lectio quantas
difficultates pariat ostendit Koenigius 309 iacstat P uitare E, add. cruce; iterum uitare Em, iterum add.
cruce; uicisse s destruximus P¹HPA, detrusimus P²q orbē P¹ item II, sed virgulam II², orbe P²q 311 Nunc]
Hunc A epulis V, epulas q parate VB, parari Heinsius ex s uno 312 nouis] meis J. Koch, bonis ego
temptavimus 313 Oportuna VCHB uotis] o ex corr. A² 314 nolit] om., sed suppl. II¹ rex (sic) II
316 Priuati IIII II flūgisse, u ex corr. II 317 adclamat C, aclamat P, exclamat B, acclamat, ac ex corr. II¹
318 Consilium B 320 Illicitum w praeter V dixisse AV¹, duxisse V² dilecta fuere E (delicta fuere A);
funesta tacere add. Em^b, delicta fuere w (corr. ex frueri V¹); de funesta i. e. scelerata cf. e. g. Eutrop. 7, 12.

Nexus amicitiae. Iam iam conubia laeti
Despondent aliena sibi frustraue vicissim
Promittunt, quas quisque petat, quas devoret urbes.

- Coeperat humanos alto sopire labores
325 Nox gremio, nigrasque sopor diffuderat alas.
Ille diu curis animum stimulantibus aegre
Labitur in somnos. Toto vix corde quierat,
Ecce videt diras alludere protinus umbras,
Quas dedit ipse neci; quarum quae clarior una
330 Visa loqui: 'Pro! surge toro. Quid plurima volvis
Anxius? Haec requiem rebus finemque labori
Allatura dies: omni iam plebe redibis
Altior et laeti manibus portabere vulgi.'
Has canit ambages. Occulto fallitur ille
335 Omine nec capitis sentit praesagia fixi.

- Iam summum radiis stringebat Lucifer Haemum
Festinamque rotam solito properantior urget
Tandem Rufini visurus funera Titan:
Desiluit stratis densaeque capacia turbae
340 Atria regifico iussit splendere paratu
Exceptura dapes et, quod post vota daretur,
Insculpi propriis aurum fatale figuris.
Ipse salutatum reduces post proelia turmas
Iam regale tumens et principe celsior ibat
345 Collaque femineo solvebat mollia gestu
Imperii certus: tegeret ceu purpura dudum
Corpus et ardentis ambirent tempora gemmae.

Vrbis ab angusto tractu, qua vergit in Austrum,

324 cf. Verg. Aen. II 268 sq. 326 Valer. Flacc. VI 623: aegra movens nequicquam pectora curis.
Ovidi Rem. am. 129: animum . . . aegrum. 327 Petron. c. 22: in somnum laboretur. 329 Verg.
georg. III 480: neci . . . dedit. 334 Verg. Aen. VI 99: Horrendas canit ambages. 338 Luc. I 233:
Iamque dies primos belli visura tumultus Exoritur. 343 Iuvenal. 12, 110: euntem in proelia turmam.
(345 Ovidi Met. III 726: Collaque iactabat eqs.)

321 iamq et E (conubia E) laeti] lecti V, item II 322 Desponsant B frustraue] disconvenit:
fretique conieci, iuxtaque Schraderus 323 quas prius] quae Em orbes II¹, urbes II² 325 Nox]
x ex corr. C¹: fuerat c nigrasq V¹C, pigrasq V³q 326 aeger A, eger V¹, aegre C, egre V², eg⁷ P,
egrum V³q, sed um II² add. 327 insomnus P¹ nisi quod punxit m. 2, i somnum P² toto uix V, uix
toto q, i uir II² orbe ante corde P¹, sed del. 328 diras] duras PII alludere] ras. supra a II,
illudere A 329 quae] q̄ IIII II 330 proh V³C²II, pro C¹V¹q toro] toto A 331 requies A
labori] timori EmC 334 Has canit] Ascanit P, sed corr. oculo B 335 sentit praesagia fixi EmCII
(sentit ex sensit corr. vid. II²), sensit praesagia dici V¹, ci ex corr. in ras. fixi V², diri Isengr. mg., idque
voluerat V¹; fixi pr. sensit q 336 hemum AHBP, hemum E, enum A, Oetam Heinsius 337 rotam]
totam A 338 visurus rufini P titan P, tytan II (rui fort. m) 339 Desiluit E, Prosiliit II, Prosiluit q
cap, acia II (eras. t) 340 regifico] regi in ras. B¹ splendore P, sed corr. paratu C 342 Insculpi
EmCVC. Insibi P¹. Inscrubi P²q propi iaurum C¹, pi i in ras.: au iteravit C² 343 salutatum P²,
salutatum EmP¹q. litteras utatum reduc detritas in C iteravit C¹ reduces] ex reduci corr. II¹ 344 regale]
gale obscuratum iteravit C¹: fort. aliter scr. fuerat timens B 345 solvebat Em, gestabat P²B, iactabat q.
cf. „solutam manum“ h. e. infirmam apud Senec. Apotheos. 6: „solutum in gestu“ apud Cic. Brut. 225, „resoluto
collo“ Maximian. I 61 molia A 346 Imperii P tegerent II dudum E (vix m. al.) w. tutum M, nudum =
347 ardentis ambirent ECV, ambirent ardentis q tempora B 348 qua Ew (quai P¹) uergit] ex uertit corr. V¹

- Planities vicina patet: nam cetera Pontus
 350 Circuit exiguo dirimi se tramite passus.
 Hic ultrix acies ornatu lucida Martis
 Explicuit cuneos. Pedites in parte sinistra
 Consistunt. Equites illinc poscentia cursum
 Ora reluctantur pressis sedare lupatis;
 355 Hinc alii saevum cristato vertice nutant
 Et tremulos umeris gaudent vibrare colores,
 Quos operit formatque chalybs; coniuncta per artem
 Flexilis inductis animatur lamina membris.
 Horribiles visu: credas simulacra moveri
 360 Ferrea cognatoque viros spirare metallo.
 Par vestitus equis: ferrata fronte minantur
 Ferratosque levant securi vulneris armos.

- Diviso stat quisque loco. Metuenda voluptas
 Cernenti pulcherque timor, spirisque remissis
 365 Mansuescunt varii vento cessante dracones.
 Augustus veneranda prior vexilla salutat.
 Rufinus sequitur, quo fallere cuncta solebat
 Callidus affatu, devotaque brachia laudat;
 Nomine quemque vocat; natos patresque reversis
 370 Nuntiat incolumes. Illi dum plurima ficto
 Certatim sermone petunt, intendere longos
 A tergo flexus insperatoque suprema
 Circuitu sociare parant; decrescere campus
 Incipit et clipeis in se redeuntia iunctis
 375 Curvo paulatim sinuantur cornua ductu
 (Sic ligat immensa virides indagine saltus
 Venator; sic attonitos ad litora pisces
 Aequeus populator agit rarusque plagarum

355 *Verg. Aen. II 629*: vertice nutat. Homeri *I 337*: δεινὸν δὲ . . . ἐνεθεν. 358 *Ammian.*
Marcell. XXV 1, 12: per singula membra densis [laminis] tectae. 359 *Ammian. Marcell. XVI 10, 8*: limbis
 ferreis cincti, ut . . . crederes simulacra, non viros, quos laminarum circuli . . . flexibus ambiebant. 363 *Stat.*
Theb. VI 72: miseranda voluptas. 369 *Verg. XI 731. XII 759*: Nomine quemque vocans. 373 *Stat.*
Theb. VIII 397: vident decrescere campum. 376 *Sili Ital. X 80*: indagine saltus. *Verg. Aen. IV 122*:
 saltusque indagine cingunt.

350 dirimi] dirimit *ex dirimi corr. P¹* tramite] *ita Ald.*, limite *ε*, exiguo dirimi se limite passus *Em*
 351 cultrix *C* lucida *V¹CH*, fulgida *V³q* martis *V¹*, ferri *AV²* 353 illic *P* et addita cruce *A¹*, illinc *Aq*
 354 sedare *V²*, sudare *V¹* 355 Hic *P* seuum *Em*, seuū *II¹*, (se)ue *II²* nutant] mutant *A*, micant *B*
 356 umeris *E*, humeris *ω* 357 Quos] *Buechelero ex umeris, mihi ex alii pendere visum est* formatq; *II¹*,
 firmat *II²* calybs *AA¹*, chalyps *V*, caltus (?) *P¹*, calibs *A²P²q* coniuncta *Em* 358 inductis] indutis *C*,
 inductis *V* (*corr. m. 1? m. 2?*) sed cf. *Stat. silv. V 2, 67* animatur *V¹*, hamatur *V²*, aiatur in *ras. II¹*. Locum
 attigit *J. Lipsius de milit. Rom. III c. 6* 359 Horribiles *E*, Horribili *C*, Horribilis *q*, dein 1 *litt. eras. B* 360 cognato-
 tosq; *B* spirare] sperare *P*, sed *corr. m. 1* metallo *Eω* 361 Peruestitus *A*, verba separat et Per in *Par mut. E*
 362 leuant *Em VC*, mouent *q* uulneris *II* armos *P* 363 Dimenso *V³*, Diuiso *Em V¹q* quisq; stat,
 sed *corr. B¹* 364 Cernendi *B* pulchreq; *A* 366 Augustus] *Arcadius Isengr. mg. (ex glossa, quam ad*
Augustus exhibent mss. velut PH) 367 Ruffinus *PA* quo *V¹*, qui *V²q* 368 brachia] *r ex l corr. V¹*
 369 uocat *E VC*, uocans *q* natos *VC*, natosque *IIA*, natos deletio *que E*, notosq; *PB Ald.*, unde natosq; *corr. ε*
 370 incolomes *B* 371 petunt] serunt *Schraderus* extendere *Ee*, unde coniecetis mox tendere longos]
ex longes corr. P¹ 372 flexus *EεB*, amplexus *q* insperatug; *B* 373 decrescere] descere *P*, sed *corr.*
 374 redeuntida *P* 376 immensa *VHIB*, immissa *Isengr. mg.* saltus *Em VC*, siluas *q* 377 atonitos *II*
 378 rarusq; *P¹*, *corr. P²*; ad raros comparentur rara retia *Stilich. III 292*

- Contrahit anfractus et hiantes colligit oras).
 380 Excludunt alios. Cingi se fervidus ille
 Nescit adhuc graviterque adpressa veste morantem
 Increpat Augustum: scandat sublime tribunal,
 Participem sceptri, socium declaret honoris —
 Cum subito stringunt gladios; vox desuper ingens
 385 Infremuit: 'Nobis etiam, deterrime, nobis
 Sperasti famulas imponere posse catenas?
 Vnde redi nescis? Patiarne audire satelles,
 Qui leges aliis libertatemque reduxi?
 Bis domitum civile nefas, bis rupimus Alpes.
 390 Tot nos bella docent nulli servire tyranno'.
 Deriguit. Spes nulla fugae. Seges undique ferri
 Circumfusa micat; dextra laevaque revinctus
 Haesit et ensiferae stupuit mucrone coronae
 Vt fera, quae nuper montes amisit avitos
 395 Altorumque exul nemorum damnatur harenae
 Muneribus, commota ruit; vir murmure contra
 Hortatur nixusque genu venabula tendit;
 Illa pavet strepitus cuneosque erecta theatri
 Respicit et tanti miratur sibila vulgi.
 400 Vnus per medios audendi pronior ense
 Prosiluit exerto dictisque et vulnere torvus
 Impetit: 'Hac Stilicho, quem iactas pellere, dextra
 Te ferit; hoc absens invadit viscera ferro.'

382 (cf. 18, 311) *Alc. Aviti c. IV* 385: linquit sublime tribunal. 384 cf. *Venanti Fortun. vitae Mart. II* 246 sq. 400 sqq. cf. *Hieronymus epist. 60, 16* (anni 396): Ruffini caput pilo Constantinopolin gestatum est (cf. v. 435) et abscissa manus dextra ad dedecus insatiabilis (cf. v. 498) avaritiae ostiatim stipem mendicavit (cf. v. 437). 401 *Orestis trag. 724*: exertum . . . ensem.

384 *Silii Ital. X* 102: Cum subitus galeae fulgor. 389 *Statii silv. I* 1, 80: Tu civile nefas. 391 *Verg. Aen. IX* 129: nec spes ulla fugae. *ibid. III* 45: ferrea . . Telorum seges. 396 *Lucani IV* 708: fatalis harenae Muneribus.

379 hiantes] ex biantes *P*¹, hyantes *II*¹, † tia *II*² horas *B II*¹, † ora *II*², *V. 380 totus partimque etiam vv. 381—384 abscissi in V; rest. m. rec.; v. 381 praeter Nesci et v. 382 praeter Increpat augu scr. m. rec., eadem v. 383 clarat honoris, v. 384 super ingens* 380 Excludit *B* emgi *P*¹, cingi *P*² feruidus] perfidus *II* 381 que] om. *B* adpressa *PC*, apprehensa *II*, appressa *B* uelle *P* 382 Augustum] Arcadium *Isengr. mg.*, Archadium *Cuiac. vetus*, cf. notata ad v. 366 scandat † i *II*¹, ut vid. 383 declaret *BA II* † a *II*², declarat (*V*) *C*, sed a alterum *C*²; fuit e; declarat *P*, declaret corr. m. 1 385 etiam *P*, iam iterum in *mg. P*¹ teterrime s fere unus, item *Heinsius* 386 inponere *V II B* 387 redi *Ald.*, redii explicat e, redi *BA V*², redii *V*¹ q auchre *P*¹, audire *P*² 388 legē *B* alias *II* 389 domitum] ti in ras. *II*¹, domui *V*¹, domitum *V*³ rumpimus *II*¹ 391 Deriguit *V*¹ *C*, Dirrigunt *A*, Diriguit *A*¹ vel *E*, *V*³ q; cf. *Pacati pan. 19*: diriguit in mortem, item *Manilii V* 571, *Aviti c. II* 390; sed Deriguit omnes melioris notae manuscripti apud *Vergilium Aen. III* 260 392 dextraq *II* 393 mucrone] rumore *Jeepius*; *Buechelerus* explicat: „corona universa quasi unus est mucro cuneato acumine“; ego mutata coronae conieci coll. *Eutrop. II* 518: mutati stupuere, ut in mucrone illud crone per dittographiam ex coronae ortum sit quod sequitur; similiter *Claudianus* scripsit: inania caeli, prospera fati, alia; cf. *Trumpius p. 14* 394 quae] q̃||||| *II* nuper montes *Ew*, nuper quae montes *B*, quae ante nuper transpos. *B*¹ amisit *V*¹ *CH*, dimisit *V*³ q auitos] o ex a corr. *P*¹, amicos *M* 396 Muneribus *II*¹ *P*² *A*, Uerberibus *Em VP*¹ *CH*², Uulneribus *B*; cf. *Lucanum* comota *B* uir *V*³, vix *V*¹ 397 Hortatur] novo sensu pro irritat; temptavi Conatur; cf. quae habet *Georges lex.*⁷ p. 1398 geni *P* 398 theatri *V*¹, teatri *P* 399 Respicit *EV*¹ *C*, despicit *V*³ q, Dispicit *vetus Cuiacii* sibila] murmura *B* 400 audijendi *P* pronior] promptior s, *Heinsius* 401 Prosulit *P* exerto *Emw*, erecto expl. gloss. in *II*; idem *Burmannus* proposuit, frustra que] om. *B* uulnere] lumine ed. *Camertis* in *mg. toruus II*, tor iteravit *II*² 402 Impetit *V*, Apetit *P*¹, Appetit *A II P*² *BA*, Adpetit *C*, Hac petit s fere unus dextra *A* 403 uiscera] pectora *B*

Sic fatur meritoque latus transverberat ictu.

- 405 Felix illa manus, talem quae prima cruorem
Hauserit et fessi poenam libaverit orbis!
Mox omnes laniant hastis artusque tremantes
Dilacerant; uno tot corpore tela tepescunt
Et non infecto puduit mucrone reverti.
410 Hi vultus avidos et adhuc spirantia vellunt
Lumina, truncatos alii rapuere lacertos.
Amputat ille pedes, umerum quatit ille solutis
Nexibus; hic fracti reserat curvamina dorsi;
Hic iecur, hic cordis fibras, hic pandit anhelas
415 Pulmonis latebras. Spatium non invenit ira
Nec locus est odiis. Consumpto funere vix tum
Deseritur sparsumque perit per tela cadaver.
Sic mons Aonius rubuit, cum Penthea ferrent
Maenades aut subito mutatum Actaeona cornu
420 Traderet insanis Latonia visa Molossis.
Criminibusne tuis credis, Fortuna, mederi
Et male donatum certas aequare favorem
Suppliciiis? Vna tot milia morte rependis.
Eversis agedum Rufinum divide terris.
425 Da caput Odrysiis, truncum mereantur Achivi.
Quid reliquis dabitur? nec singula membra peremptis
Sufficiunt populis.

Vacuo plebs undique muro

- Iam segura fluit; senibus non obstitit aetas
Virginibusve pudor; viduae, quibus ille maritos
430 Abstulit, orbataeque ruunt ad gaudia matres
Insultantque alacres. Laceros iuvat ire per artus

407 cf. *Orestis trag.* 728.

426 *Orestis trag.* 478: solvat adulter Tot poenas quot membra gerit.

404 *Verg. Aen. VI* 1: Sic fatur; *ibid. X* 484: transverberat ictu. *Silii It. IX* 593: transverberat ense.

410 *Ennius annal.* 510 *M.*: Oscitat in campis caput a cervice revulsum Semianimesque micant oculi.

414 *Lucani I* 622: pulmonis anhelii Fibra patet. 416 *Ovidi met. III* 237: Iam loca vulneribus desunt.

417 *Iuvenalis III* 259: quis membra . . . invenit? obtritum . . . perit omne cadaver. 427 *Lucani III* 80:

non confluit usquam Obvia turba. 431 *Verg. Aen. II* 27: iuvat ire *eqs.* *Luc. II* 177: laceros artus.

404 fatur *Ew* meritumq; *EV*¹*P*, meritog; *V*²*q* transuerbera *II*¹, t add. *II*² 406 litauerit *C*,
librauerit *Aq*; lil (*voluit lib*) *scr. et rursus del.*, deinde liuauerit add. *Em*^b libauerit *ε* 407 laniant *V*¹*P*,
fodiunt *V*³*q* tremantes *Em*^b*V*¹*q*, nefandas *V*³, nefandos *B* 408 Dilacerant *AVP*, Dilaniant *q* tela *AVPA*,
pila *CHB* tapescent *V*¹, corr. *V*¹ vel *V*² 410 Hi *V*¹, Hii *V*²*HB* uultus aidos] ruidos uultus (*sic*) *E*,
rabidos uultus *ε*. *Conicio* uiuos uultus vel uultus uiuos, *quamquam* aidos uisus *Lucretius I* 36 spirantia]
spectantia *Schraderus* 411 truncatos *V*¹, corr. *V*² 412 umerum *E*, humerum *ω* 413 reserat] resecat *M*
414 iecur] i ex corr. *P* fibras^a cordis *C* (corr. *m.* 1) 415 non *V*³, nunc *V*¹ 416 odiis] d ex corr. *P*
funere *V*¹, corpore *V*³ uix tum] *A*, item *II*¹, sed ix tum in *ras.*, uixtum *P*²*M*², uictor *Em* *ε* *V*¹, uix tunc *V*³,
vix tam *B*, uictum *P*¹*C* uixdum *Heinsius* 417 perit *Em* *V*¹*PC*, cadit *V*³*q* 418 pentea *B* ferrent] nt
ex corr. *II* 419 Maenades *C*, Menades *q* aut] ac *V* acteona *VPCIB* cornu *Em*^ω 420 uisa *EmB*,
uirgo *q* molosis *HB* molosis ex molassis corr. *P*¹ 421 que] om. *B* credis] in *ras.* *II*¹, speras *EmC*
422 certas *Em* *V*¹, credis *C*, speras *P*²*BA*, item *II*¹, sed in *ras.* furorem *II*¹, fauorem *II*² 424 euersis *P*², Suersis
*P*¹ *Ad v. 424 adn. Em.*: „hic uersus deest in antiquo *B*“ *VV. 424 et 425 toti partimque vv. 426—429 abscissi in V*,
rest. m. rec. = (V) 425 Dat (*V*)*A* capud *II* odrysiis *A*, othrisiis *A*, otrisiis *Aq*, sed in *P* t ex corr.
V. 426 praeter ingula membra peremptis *m. rec. V* nec] ne *C*¹, c add. *C*² perempti *C* *V. 427 usque ad uacu*
m. rec. in V Sufficiunt *C*, Sufficiant *Heinsius* undique] obuia *Em*^ε*VP* 428 Iam segura f *m. rec. in V* fluit]
ruit *ILAB* ostilit *P* 429 Vir *m. rec. in V* 431 que] om. *V* laceros] uacuos *AI* ubi *schol. explicat*: a uita

- Pressaque calcato vestigia sanguine tingui.
 Nec minus adsiduis flagrant elidere saxis
 Prodigiale caput, quod iam de cuspide summa
 435 Nutabat digna rediens ad moenia pompa.
 Dextera quin etiam ludo concessa vagatur
 Aera petens poenasque animi persolvit avari
 Terribili lucro vivosque imitata retentus
 Cogitur adductis digitos inflectere nervis.
 440 Desinat elatis quisquam confidere rebus
 Instabilesque deos ac lubrica numina discat.
 Illa manus, quae sceptris sibi gestanda parabat,
 Cuius se totiens summisit ad oscula supplex
 Nobilitas, inhumata diu miseroque revulsa
 445 Corpore feralem quaestum post fata reposcit!
 Aspiciat quisquis nimium sublata secundis
 Colla gerit: triviis calcandus spargitur ecce,
 Qui sibi pyramidas, qui non cedentia templis
 Ornatura suos extruxit culmina Manes,
 450 Et qui Sidonio velari credidit ostro,
 Nudus pascit aves. Iacet en, qui possidet orbem,
 Exiguæ telluris inops et pulvere raro
 Per partes tegitur nusquam totiensque sepultus.
 Senserunt convexa necem tellusque nefandum
 455 Amolitur onus iam respirantibus astris.
 Infernos gravat umbra lacus. Pater Aeacus horret
 Intransemque etiam latratu Cerberus urget.
 Tunc animæ, quas ille fero sub iure peremit,

440 sqq. *Hieronymus l. l. post Rufini mortem memoratam*: non calamitates miserorum, sed fragilem humane conditionis narro statum.

441 *Corn. Severus apud Senecam suas. 6, 26*: nec lubrica fata deosque Respexit. 446 *Senecae Thyestæ v. 615*: Nemo confidat nimium secundis. *Ceterum Pacatus pan. Theod. c. 45*: quisquis imponere capiti diadema meditabitur, avulsum humeris Maximi caput et sine nomine corpus aspiciat. 448 *Iuvenal. XIV 89*: culmina villarum ... vincens ... Herculis aedem. 451 *cf. Horati c. I 28, 3* 455 *Luc. V 355*: Amolitur onus. 456 *Ita Aeacus cum Cerbero coniunctus apud Lucianum de luctu 4*. 458 sq. *Verg. Aen. VI 486*: Circumstant animæ. *Ceterum ad rem cf. Iuvenal. II 156 sq.; Senecae apotheos. fin.*

432 collato B tingi BA, tingui Eφ 433 munus P ad siduis P ass. φ flagrant elidere Em, item flagrant V¹PC, certant V³φ illidere B 435 Nutabat II, sed utabat in ras. II¹ post rediēs ras. II; item ad in ras. II¹ 436 quin Emw concessa V³, congressa V¹ 437 Aera (sic) V poenas] fraudes Em V¹C, penas V³φ alumni B 438 que] q3 P, sed hamulum m. 2 in ras., que om. V Imitata PB retentus] receptus Isengr. mg. 439 adductos digitis VP, adductis digitis II¹ nervis] nervos VP 441 ac] et E discat] dicat V¹, dicat ex discat radendo P, discat V³, distat A 442 quae] ex q3 corr. P¹ gestada B 443 Cuius Ew se] ad B submisit B ad] om. B suppel. (sic fere) P 444 Nobilitas] Notabilis P, sed corr. misera q3 A 445 reposcit E, repsit B, poposcit φ 446 quisquis EV¹P, nequis V²φ 447 gerit EV¹P, gerat V³φ triuiis] rebus V¹P¹, triuiis V³P² sparg^{ur} II 448 Quiq P piramidas PII, pyramides V³, pyramides B, pyramidas V¹φ 449 instruxit C 450 Et] velim En collato v. 451 credidit ACB V²P²II², creditus V¹P¹II¹A ostro] ex ostra P¹ 451 eu] heu A, u in n mut. E (= hen, voluit en) 452 Exiguae P inobs P puluere] re ex ri corr. vid. II¹ 453 tegitur] teritur P, sed corr. 455 Amolitur EV², Emolitur V¹φ; cf. *Lucani exemplum* ///onus II, honus B 456 eacus VPCIB 457 etiam] sat otiosum; inhians conieci (cf. e. g. *Verg. georg. IV 483*); nisi malis ater latratu] u ex a corr. P (m. 1?) urguet B, arcet *Burmannus* 458 fero] ferox B iura B

- Circumstant nigrique trahunt ad iudicis urnam
 460 Infesto fremitu: veluti pastoris in ora
 Commotae glomerantur apes, qui dulcia raptu
 Mella vehit, pennasque cient et spicula tendunt
 Et tenuis saxi per propugnacula cinctae
 Rimosam patriam dilectaque pumicis antra
 465 Defendunt pronoque favos examine velant.
 Est locus infaustis quo conciliantur in unum
 Cocytos Phlegethonque vadis; inamoenus uterque
 Alveus; hic volvit lacrimas, hic igne redundat.
 Turris per geminos, flammis vicinior, amnes
 470 Porrigitur solidoque rigens adamante sinistrum
 Proluit igne latus; dextro Cocytia findit
 Aeque triste gemens et fletu concita plangit.
 Huc post emeritam mortalia saecula vitam
 Deveniunt. Ibi nulla manent discrimina fati,
 475 Nullus honos vanoque exutum nomine regem
 Proturbat plebeius egens. Quaesitor in alto
 Conspicuum solio pertemptat crimina Minos
 Et iustis dirimit fontes. Quos nolle fateri
 Viderit, ad rigidi transmittit verbera fratris:
 480 Nam iuxta Rhadamanthys agit. Cum gesta superni

468 *Sidon. ep. III 13*: Stygii vice paludis volvunt lacrimas per tenebras.

460 sq. cf. *Stat. Theb. X 574 sqq.* (pastor rapturus ... apes ... in ora volant); *Verg. VI 311*: glomerantur aves. *Adde Verg. Aen. XII 585 sq.* 464 *Verg. georg. IV 45*: rimoso cubilia. 466 sqq. Cf. *Platonis Axiuchi p. 371 B sq.*, *Homeri Od. x 512 sqq.*, *Verg. Aen. VI 548 sqq.* 467 *Verg. georg. IV 479*: Cocytii ... inamabilis unda. 469 *Verg. Aen. VI 554*: stat ferrea turris eqs.; 552: solidoque adamante columnae. 476 *Verg. Aen. VI 432*: quaesitor Minos. *Senecae Herc. fur. 731*: alta sede quaesitor sedensi.

459 nigrique] q3 ex quae corr. P, Stygiique Heinsius trahuunt P 461 Collecte II, Commotae Eq raptu] u in ras. V¹, raptim excerpta Voss. 462 uehit AVC, trahit q; trahere iam extat v. 459 pinnae EC¹, pinasq P¹, penasq B, pennasq P²C²q scient II Post. v. 462 inserti in II versus Ruf. II 55—115 (cf. supra), deinde iterati v. 460—462, et quidem hic quoque scr. est v. 461 Collecte, v. 462 trahit, deinde scient 463 tenuis B cinctae] i rad. ex u corr. V, cincte P (h. e. cuncte ex cincte corr.) cincte B, iunctae Heinsius; sed cinctae idem quod „ad militiam paratae“ 464 pumicis] punicis AA 465 Deffendunt P pronosque B, pronosque II¹ corr. uelant] uallant Heinsius 466 quo] qua CII conciliatur A, corr. A¹ vel E 467 Cocytus A, Cocytos PCA, Cocythos V¹, cochitus V³IB flegetonq APIIB, flegethonq C, Phlegetonq ε, phletethonq V¹, corr. m. rec. utrique Heinsius 468 Alueus] suppl. m. rec. in V, Alues P¹, corr. m. 2 (lacrimis E) 469 flammis] saxis Koenigius; sed Phlegethonti quam Cocyto aliquanto vicinior turris fingitur 470 sinistrum E, sinistra I o II¹, sinistro q V. 471 om. II, add. in mg. II¹ dextro] ita V, sed o ex a corr. vid. dextraq BA, q3 del. E, dextra q cochinia B, ochinia II, cocytia Eq, coctia P, corr. in mg. m. 1 findit VC, fundit q, fundit ex findat corr. P¹, findit iterum P² 472 et fletu] ex infletu (?) corr. II¹ fletu] IIBAV²P², fluctu EmεV¹P¹C; plangit pro tundit dictum est sicut in falso Ovidio heroid. 19, 121: planguntur litora fluctu; itaque concita ad aequora referas. 473 mortalia] i ex e corr. P¹ 474 ibi Ew, sed ex in corr. II¹ 475 honos EVPC, honor q excitum I exutum II¹ 476 Proturbat V¹C, Perturbat A, sic corr. E; id est Preturbat, Perturbat V³BA, Perturbat ex Proturbat corr. P¹, Perturbat II, sed Per ex Pro (?) corr. m. 2 plebeus II 477 pertemptat V¹, permutat V², praetentat M, praesentat Barthius, perpensat Burmannus, pertrectat ego 478 quos (sic) B 479 Uiderit] om. V¹ rigidi] mala mox Ald., rigidi substituit ε, mali mox A, pro mali substituit rigidi Em, mox non tetigit, mala mox BIIAV¹, sed mox ex corr. V¹, scripserat uic, dein eras. 3 litt., Uiderit ad sua add. V², mala (om. mox) PC, mox add. in mg. P¹, et quidem P ita: ^bAd mala ^auiderit transmittat B 480 rhadamanthys V¹, rada mantus (u ex i corr.) P¹, rhadamanthus EV³CA, radamātus (a ultimum ex corr.) II, rodamantus B cum gesta Ew

- Curriculi totosque diu perspexerit actus,
 Exaequat damnum meritis et muta ferarum
 Cogit vincla pati. Truculentos ingerit ursis
 Praedonesque lupis; fallaces vulpibus addit.
 485 At qui desidia semper vinoque gravatus,
 Indulgens Veneri, voluit torpescere luxu,
 Hunc suis immundi pingues detrudit in artus.
 Qui iusto plus esse loquax arcanaque suavit
 Prodere, piscosas fertur victurus in undas,
 490 Vt nimiam pensent aeterna silentia vocem.
 Quos ubi per varias annis ter mille figuras
 Egit, Lethaeo purgatos flumine tandem
 Rursus ad humanae revocat primordia formae.
 Tum quoque, dum lites Stygiique negotia solvit
 495 Dura fori veteresque reos ex ordine quaerit,
 Rufinum procul ecce notat visuque severo
 Lustrat et ex imo concussa sede profatur:
 'Huc superum labes, huc insatiabilis auri
 Proluvies pretioque nihil non ause parato,
 500 Quodque mihi summum scelus est, huc improbe legum
 Venditor, Arctoi stimulator perfide Martis!
 Cuius ob innumeras strages angustus Averno
 Iam sinus et plena lassatur portitor alno.
 Quid demens manifesta negas? En pectus inustae
 505 Deformant maculae vitiisque inolevit imago
 Nec sese commissa tegunt. Genus omne dolorum

493 *Corippi Iust. III* 77: antiquae repetit primordia formae.

483 sqq. de ista metempsychosi cf. quae composui „de Senecae apocolocyntosi“ eqs. p. IV sqq.; impro-
 babant eam Neoplatonici, cf. Zellerum V p. 655. 813. 491 cf. Verg. Aen. VI 748 (ubi mille rotam volvere
 per annos eqs.). Sil. XIII 558: mille peractis . . . lustris; Platonis Phadr. p. 343. Ceterum Ovidius met.
 XV 172: in varias . . . figuras. 498 Stat. Theb. VIII 34: Quae superum labes. 505 Lucianus in
 Tyranno 24: ἐμφανῆς στίγματα ἐν τῇ ψυχῇ περιφέρει. Livius III 58: inustam maculam.

481 totosque] notosque Heinsius parum apte; fort. pro diu legendum deus vel simul prospexerit B,
 perspexerit Ep 484 addit] indit L. Reinhardt, addit doctus nescio quis V. 484 (vulpibus addit) ab-
 rumpitur carmen in P; reliqua repetit P fol. 6r post praef. Nupt. Hon. 485 semper V¹, semperq B,
 sompno V³, unde somni Heinsius V. 486 spurium dixit Heinsius; praefero Indulgens Ueneri, solitus torpescere
 luxu 487 inmunde HB, in mundi PV, imundi E, immundi eq pinguis E 488 locax P 489 fertur] r
 in fine ex corr. P¹ nicturus] fere abundat; malim taciturnus 490 nimiam] mutuum B pensent] t in
 ras. C¹ scilientia P 491 Quos] Hos E, Quos Ald., quod non del. ε, supra scribens hos ubi II, b in
 ras. uarias ε V¹, uarios. AV³q annis termille Em^b, annis ter mille ε, annis per mille V¹, annos per mille
 V³q (an///nos P, amnes B) 492 lethaeo V, lethaeo CBII flumine II, flamine P 493 primordia A
 formae] flamme V¹P¹, uite V³, forme V²P²q 494 lites A stigiūq PCIIA 495 Dura] Dū·B
 reus P¹, reos P² 496 Rufinum II notat P², nouat P¹ 497 imo Emw 498 labes Emw auri] ex
 amor corr. P¹ 499 Preluvies C parato] peracto II 500 improbe VP II 501 arctoi CA, arctori A,
 arcthoi V³P², arctoi B, arthoi II, et seui V¹P¹, unde pro arctoi conieceris falso scriptum fuisse ac torui stimulator]
 simulator B, corr. B¹, uel dilator add. P² pifide II 502 Cuius Emw ob] ex ab radendo P 503 sinus
 Emw pleno II¹, plena II² lassatur B portior II 504 Qui^d II demens V³, deinceps V¹, demum
 Heinsius negas] om. B inuste ex iniste corr. II¹ V. 504 post 505 collocat B, corr. B¹ 505 Confor-
 mant P uitisque] uiciūq B¹, uitique Heinsius; que om. B inoleuit C, uit in ras. C² 506 comissa V
 dolorum P¹, malorum P²

- In te ferre libet: dubio tibi pendula rupes
 Immineat lapsu, volucer te torqueat axis.
 Te refugi fallant latices atque ore natanti
 510 Arescat decepta sitis dapibusque relictis
 In tua mansurus migret praecordia vultur.
 Quamquam omnes alii, quos haec tormenta fatigant,
 Pars quota sunt, Rufine, tui! Quid tale vel audax
 Fulmine Salmoneus vel lingua Tantalus egit
 515 Aut inconsulto Tytios deliquit amore?
 Cunctorum si facta simul iungantur in unum,
 Praecedes numero. Cui tanta piacula quisquam
 Supplicio conferre valet? quid denique dignum
 Omnibus inveniam, vincant cum singula poenas?
 520 Tollite de mediis animarum dedecus umbris.
 Aspexisse sat est. Oculis iam parcite nostris
 Et Ditis purgate domos. Agitate flagellis
 Trans Styga, trans Erebum, vacuo mandate barathro
 Infra Titanum tenebras infraque recessus
 525 Tartareos nostrumque Chaos, qua noctis opacae
 Fundamenta latent; praeceps ibi mersus anhelet,
 Dum rotat astra polus, feriunt dum litora venti.'

507—510 *ex Verg. Aen. VI 597—602* (silex . . lapsura . . imminet). 510 *Amm. Marcell. XVIII 7, 9:*
arescunt omnia siti perpetua. Tibulli I 4, 20: arenti . . . siti (sitis arida *Lucret. II 662, Ovidi met. II 130*).

507 ferre] scire *cod. Barthii* libet *Ew* rupes] *r hasta longiore C* 508 Immineat *CH* lapsu
Ew uoluc[*II* axis] aris *A* 509 fallant] *nt ex corr. II¹, ludant A* 510 decepta *II¹, temptata II²*
dapib[*3* relictisq[*B, corr. B¹* 512 alii] *ex aliter corr. V¹* 513 sint *A V² II², sunt V¹ II¹ q* tui] *i*
ex e corr. B¹ rufine] *fi in ras. II* 514 Fulmineus, *sed us eras. V, Flumine P* salmonius *C* lingua *V*
egit] *eger A* 515 inconsulto *E*, incósculto *ε*, inconceso *II*, inconcesso *q* tytyos *V*, tycios *P*, tityos *EmC*,
[*II* ticios *II*, o in u mut. *II¹, tici² B*, tityus *A* deliquit *B* 516 fata *A*, fa^cta *II¹* iungamus *E* 517 Pre-
cedes *II*, s add. *II²* numero *V¹*, numerū *V²* cui *V³*, quo *†* cui *II¹*, quo *V¹ q* 518 conf[er]re *II¹*
ualet] *in ras. II¹* 519 Omnibus inueni *in C iteravit m. 3* quum *E* poenas] *penis P, sed corr. m. 1*
521 sat *C*, at iteravit *C³ vel C²* 522 Ditis] *ex Dites corr. V¹* purgate] *pur ex pro corr. P¹* 523 stiga
PHB strans *P* herebum *VPCIB* (baratro *Ald.*, h add. *Livin.*, *vix ε*) bratro *V¹*, bāthro *A* 524 tyta-
num *CHV* tenebras] latebras *ε* 525 Tartareo^s *II¹*, tartareos *C*, t alterum iteravit *C³* nostrumque] *in*
ras. II¹, urm ex nrmsq[corr. P, nastumque Burmannus; ipsumque (ipmsq[ego qua noctis opacē *Emε VPC*,
qua ditis opaci *A* quo ditis opaci *B*, quo ditisq[opace *II* 526 Fundamenta *C*, u iteravit *C³* praeceps
V¹P, preceps *Em*, penitus *V²C*, penitusq[*q* ibi mersus] immersus *M* anhelet *V*, anelet *PH* *V. 527 om. V*
rotat] *rotet ε* feriunt] *feriant εB?* *Subscripsit Em:* In antiquo *B*. sequitur Liber In Eutropium. Semiferos
artus etc et hoc eligidion (*dicit praefationem „Pandite“*) ~~sum librum~~ (*sic*) praecedat librum Iam post domi-
tas etc. — *Sequitur in V nullo spatio intermisso de Nuptiis Hon. praef. 17—22* (Tum phebus . . . ossa
thetim), *deinde c. de Nuptiis.* — Claudiani in Rufinum Liber scds explicit. Incipit in Eutropium Liber Primus *C*

DE BELLO GILDONICO

LIBER I.

Editus
a. 398.

(XV.)

Redditus imperiis Auster subiectaque rursus
Alterius convexa poli. Rectore sub uno
Conspirat geminus frenis communibus orbis.
Iunximus Europen Libyae. Concordia fratrum
5 Plena reedit. Patriis solum quod defuit armis,
Tertius occubuit nati virtute tyrannus.
Horret adhuc animus manifestaue gaudia differt,
Dum stupet et tanto cunctatur credere voto.
Needum Cinyphias exercitus attigit oras:
10 Iam domitus Gildo. Nullis victoria nodis
Haesit, non spatio terrae, non obice ponti.
Congressum profugum captum vox nuntiat una
Rumoremque sui praeuenit laurea belli.
Quo, precor, haec effecta deo? Robusta vetusque
15 Tempore tam paruo potuit dementia vinci:
Quem veniens indixit hiems, ver perculit hostem.

4 (*Prudentii c. Symm. II 490: Europam Lybiamque*).

16 *Orestis trag. 191: qui perculit hostem*.

4 *Lucani IX 1097: Concordia mundo Nostra perit.* 5 *Ovidi am. II 6, 13: Plena fuit . . . concordia.*
Lucani IX 1017: quod solum defuit armis. 7 *Statii Theb. VIII 108: Horret adhuc animus. Hieronym.*
epist. 60, 16: Horret animus. Ovidi met. IV 350: gaudia differt. 8 *ibid. VIII 150: stupet haec et credere*
Adrastus Cunctatur. 10 *Verg. Aen. XI 289: victoria Graium Haesit.* 11 *Verg. Aen. X 377: obice*
pontus. Lucani X 246 (Valerii Flacci I 702): obice ponti. 13 *Mamert. genethl. Max. 8: quae vos*
conata est praeuenire famam praevertistis. Ausonii grat. act. 82: ipsam . . . famam facias tardiozem.

Incipit de bello gild liber I V. De P vide p. 33. Incipit de bello gildonico feliciter C. Inscriptio deest in q. Lectiones E hoc in libro desiderantur neque ideo lectiones A enotabuntur.

1 Redditus] Perditus V, sed P in R mut. V¹, edditus uel subditus P (add. m. 2?) inperiis P
2 Alterius VII, Alte/////rius C, Alternis PA, Alterni B conuexa] u incertum A, cōnexa P 3 Conspirat V,
Conspirant q geminus V, geminis P¹, gemini q orbis V, orbis q, sed orbi, deinde es add. P¹ 4 europen
VP, europā CH, europam BA lybiae VC, libie PBH 5 reedit (r ex corr. m. rec.) B patris P solum
quod VPC, quod solum q 6 tyranni B 8 uoto] u in ras. II¹ 9 Necdum] dum supra scr. V,
Nondum II cyniphias A, cynifias VII (ita cynips Vaticanus Pomp. Melae I 37), cinifias PB horas BH
10 gildo] ex gelido corr. P¹ 11 Hesit (H partim in ras.) II terre spatio HBA non] nec B 13 belli]
belli uel mundi P (add. m 1?), mundi C, uoti II 14 effecta AH²V, sed c V², effeta P¹, c add. P², effecta
ex effata corr. C, effata II 15 clementia PA, id quod explicant glossatores: deorum erga Romanos; dementia
fort. e clementia corr. II¹ (non planum) 16 induxit VPB, indixit q pertulit PB, pterit e, volens pro-
terit; perdidit V², perculit V¹q, reppulit Heinsius

- Exitium iam Roma timens et fessa negatis
 Frugibus ad rapidi limen tendebat Olympi
 Non solito vultu nec qualis iura Britannis
 20 Dividit aut trepidos summittit fascibus Indos.
 Vox tenuis tardique gradus oculique iacentes
 Interius; fugere genae;ieiuna lacertos
 Exedit macies. Umeris vix sustinet aegris
 Squalentem clipeum; laxata casside prodit
 25 Canitiem plenamque trahit rubiginis hastam.
 Attigit ut tandem caelum genibusque Tonantis
 Procubuit, tales orditur maesta querellas:
 'Si mea mansuris meruerunt moenia nasci,
 Iuppiter, auguriis, si stant inmota Sibyllae
 30 Carmina, Tarpeias si necdum respuis arces:
 Advenio supplex, non ut proculcet Araxem
 Consul ovans nostraeve premant pharetrata secures
 Susa, nec ut rubris aquilas figamus harenis.
 Haec nobis, haec ante dabas; nunc pabula tantum
 35 Roma precor. Miserere tuae, pater optime, gentis,
 Extremam defende famem. Satiavimus iram
 Si qua fuit; lugenda Getis et flenda Suebis
 Hausimus. Ipsa meos horreret Parthia casus.
 Quid referam morbive luem tumulosve repletos
 40 Stragibus et crebras corrupto sidere mortes
 Aut fluvium per tecta vagum summisque minatum
 Collibus? Ingentes vexi summersa carinas
 Remorumque sonos et Pyrrhae saecula sensi.

21 sqq. cf. *Sidon. VII 46 sqq.*
IV 101: consul ovans.

31 *Sidon. II 440 sq.* (non ut . . . Araxes eqs.)

32 *Corippi Iust.*

19 *Ovidi ex Ponto III 3, 13: Stabat Amor vultu, non quo prius esse solebat.* 22 *Sili Ital. II 465: lumina retro Exesis fugere genis.* 28 cf. *Ennius Annal. v. 423 M.* 41 *vagum ex Horati c. I 2, 18.* 43 *Horati c. I 2, 6: saeculum Pyrrhae.*

17 Exicii *CHLA* 18 rabidi *B* olimpi *VPHB* 19 uultu] uisu *V²HA*, uultu *V¹q* nec] non *II*
 20 trepidos (s minus plane) *P* submittit *CHB* fascibus] legibus *II* 21 iacentes] lacertos *ex* iacentes
corr. P¹, latentes 22 *interpunxi post interius; nam etiam apud Silium l. l. oculi sunt qui retro fugere,*
virque interius fugere latinum est; Maximianus de senis oculis I 141: velut inclusi caeco conduntur in antro;
schol. Iuvenal. 7, 128: cuius oculus introrsus cedit ieiuna *V*, a in *ras. V²* 23 Excedit *B (corr. m. rec.)* humeris *ω*
 24 clypeum *C* lassata *CA* cuspidē *†* casside *II¹* 25 Caniciem *V¹ † es V², Caniciē* (fuisse vid. s) *II¹*
 27 tales] *II*, talesque *ε* querelas *ω* loquelas *M* 28 meruerunt] meruissent *HA* 29 Iuppiter *PII* immota *PC*
 sybillae *V*, sibille *HPB* 30 nondum *HB* respuis *εCPV²*, respicis *V¹*, despicias *q* 31 Araxen]
edd. araxem εB, vetus Cuiaciū, oraxem II, oaxen V, oaxem q v. 32 *scr. m. rec. in V* nostraeue]
 nostreg *P*, nostre *n B* faretrata *PC*, pharetra *B* v. 33 *praeter S initialem scr. m. rec. in V* Susa *P¹*,
 Sura *P²*, fusa *B* ut] *om. C spat. vac. relicto; in BAH, ut † in P¹* v. 34 *inde ab ante scr. m. rec. in V*
 35 *er optime gentis suppl. m. rec. in V* 36 satiavimus] ui in *ras. C* mus iram *scr. m. rec. in V (comparat*
scriptum fuisse aliquid antea) 37 gethis *HB* suevis *ω*, sed uis *m. rec. V*, suevis *P*, sed i postea additum
 (m. 1²); fuisse videtur suetis 38 horreret] exhorret *ε*, horreret *V¹*, horret iam *V³*, horrebat *B*, en horret
 Heinsius partia *P*, par^rthia *II* 39 morbiue] morbi ne *C*, morbig *B* tumulosue *II*, tumulosque *PV²A*,
 cumulosq *V¹CB*, cumulosue restit. *B¹* repletos] os *ex us corr. P¹* 41 Aut *AV²*, An *V¹q* fluim (uim
 in *ras. A* minatum *V¹*, minantem *V²q* 42 summersa *C* subm. *q* 43 pyrrae *C*, pyrrae *V*, pirrae *B*, pirre *PII*

- ‘Ei mihi, quo Latiae vires urbisque potestas
 45 Decidit! in qualem paulatim fluximus umbram!
 Armato quondam populo patrumque vigeam
 Conciliis; domui terras urbesque revinxi
 Legibus: ad solem victrix utrumque cucurri.
 Postquam iura ferox in se communia Caesar
 50 Transtulit et lapsi mores desuetaque priscis
 Artibus in gremium pacis servile recessi,
 Tot mihi pro meritis Libyam Nilumque dedere,
 Vt dominam plebem bellatoremque senatum
 Classibus aestivis alerem geminoque vicissim
 55 Litore diversi complerent horrea venti.
 Stabat certa salus; Memphis si forte negasset,
 Pensabam Pharium Gaetulis messibus annum.
 Frugiferas certare rates lateque videbam
 Punica Niliacis concurrere carbasa velis,
 60 Cum subiit par Roma mihi divisaque sumpsit
 Aequales Aurora togas. Aegyptia rura
 In partem cessere novae. Spes unica nobis
 Restabat Libyae, quae vix aegreque fovebat.
 Solo ducta Noto, numquam secura futuri,
 65 Semper inops, ventique fidem poscebat et anni.
 Hanc quoque nunc Gildo rapuit sub fine cadentis
 Autumni. Pavido metimur caerula voto,
 Puppis si qua venit, si quid fortasse potenti
 Vel pudor extorsit domino vel praedo reliquit.

62 *Ennodii* 388, 87 (*Vogl*): spes unica. *Sidon.* c. V 574: spes unica rebus. 62—66 *Orest. trag.* 311: Spes una manebat . . . Has quoque . . . raptas. 67 sq. cf. *Merobaudis pan. Actii* 67 sq.

44 cf. *Senecae Herc.* 269 (quo decidistis). 46 *Verg. Aen.* II 88: regumque vigeat Conciliis.
 48 *Aristides paneg. Romae* p. 325: τὴν ἴσθιν τε ἡλίου πορείαν εἶναι καὶ τὴν ἐμμετέραν καὶ τὸν ἡλίον διὰ
 τῆς ἐμμετέρας πορεύεσθαι. 55 *Lucani* III 67: complerunt horrea terrae. 60 *Ad* par *Roma* cf. *Hesychium*
apud Muellerum fragm. histor. IV p. 146 sq.: Πάτρια Κονσταντινιπόλεως, ἴσθιν αὐτὴν τῇ πρώτῃ (sc. *Romae*)
 χρηματίζειν προτάξας.

44 Ei] Hei A, Heu CH lacie VB urbisq; VP, i or(bis) add. P¹, orbisq; q potestas||| C
 45 Recidit s qualem] talem II fluximus] mu in ras. C umbram] ex unbram corr. C v. 46 om. II
 Armato e, Armentis V³, Armatis V¹q quondam] ex quoneiam corr. P populo e, populis w patrumque]
 patriisque M, cf. regumque in *Vergilii exemplo* Armatis quondam populi patrumque uigebam Conciliis *Bent-*
leius ad Hor. c. III 6, 20 47 Conciliis V, Consiliis B, Consiliis q domui] donum B urbesq; II,
 omneque V¹, hominesque V³q 48 uictrix] ctr in ras. C, uistrix A¹ corr. A² 49 iura] rura P 50 et
 lapsi CBII, elapsi q 51 Artibus||| C pacis] paris A¹, pardiis (?) A² 52 servire *Barthius* recessim P¹
 52 lybiam VC, libiam PBH 54 alerem P¹, m in nt mutavit m. 2, fort. m. 1, alerent q; illud et ipse
 olim conieceram 56 menphis C, m̄fis (f ex s corr.?) P, menfis V 57 pharium CBA, farium II, parilem
 VP¹, ferti(lem) P² 58 certasse B 59 uelis] hic sententiam claudit *Mommsenus* cum subiit
 cessere novae in unam coniungens. 60 subiit] *vetus Cuiacii, cod. Moreti apud Heinsium*; subito B, subito
 VPCAM par Roma e w 61 aurora||| II (a ultimam in ras. II¹) egyptia VPHB rura] iura s
 62 noue CA, noue II, nothi B, nouam VP Spes] pro ipsa dea rei frumentariae accipi potest 63 Libyae]
 A, item *Buechelerus*, lybie C, lybie V, libie PBH v. 63 spurium dixit *Paul progr. a.* 1866 p. 25; Restabat Libye.
 Quae . . . Noto. Numquam eqs. pungendum censet *Mommsenus* 64 Solo] o altera ex corr. II notho VCBHP
 65 et anni II², in annum II¹ 66 cadentes B, tis rest. B¹ 67 Autunni VC metimur] mur in ras. II¹,
 metitur AP uoto||| C 68 Papis P 69 praedo IIB, praeda q, „ipse praedator“ ad „praeda“ adscr.
glossator in P reliquid P

- 70 Pascimur arbitrio Mauri nec debita reddi,
Sed sua concedi iactat gaudetque diurnos
Vt famulae praebere cibos vitamque famemque,
Librat barbarico fastu vulgique superbit
Fletibus et tantae suspendit fata ruinae.
- 75 Romuleas vendit segetes et possidet arva
Vulneribus quaesita meis. Ideone tot annos
Flebile cum tumida bellum Carthagine gessi?
Ideirco voluit contempta luce reverti
Regulus? hoc damnis, genitor, Cannensibus emi?
- 80 Incassum totiens lituis navalibus arsit
Hispanum Siculumque fretum vastataque tellus
Totque duces caesi ruptaque emissus ab Alpe
Poenus et attonitae iam proximus Hannibal urbi?
Scilicet ut domitis frueretur barbarus Afris,
- 85 Muro sustinui Martem noctesque cruentas
Collina pro turre tuli? Gildonis ad usum
Carthago ter vieta ruit? Hoc mille gementis
Italiae clades impensaue saecula bello,
Hoc Fabius fortisque mihi Marcellus agebat,
- 90 Vt Gildo cumlaret opes? Haurire venena
Compulimus dirum Syphacem fractumque Metello
Traximus inmanem Marii sub vincla Iugurtham,
Et Numidae Gildonis erunt? Pro funera tanta,
Pro labor! in Bocchi regnum sudavit uterque
- 95 Scipio. Romano vicistis sanguine Mauri.
Ille diu miles populus, qui praefuit orbi,
Qui trabeas et sceptrata dabat, quem semper, in armis
Horribilem, gentes placidum sensere subactae,

82 *Sidon. II 530*: si ruperit Alpes Poenus.
cucurrit).

83 sq. *Sidon. VII 130 sq.* (Collina fulmen pro turre

83 *Iuvenalis 6, 290*: ac proximus urbi Hannibal.
apud Senecam suas. 6, 26 fin.: dire Syphax.

86 *Iuvenalis 6, 291*.

91 *Corn. Severus*

70 aribr̄itrio II reddi] reddit VP 71 ^bgaudet ///iactetq̄ II (i ex corr. signa transpositionis add. II¹)
72 famemque] amemq̄ in ras. C 73 fasti P uūl̄giḡ P¹ 74 Flectibus A fata] facta A 75 Ro-
moleas V v. 76—78 praeter ultima euerti scr. m. rec. in V 76 annis BA, annos II, f i add. II¹ 77 timida
(V)II cartagine BII(V) 78 Iccirco PC, I///ccirco II (fuisse vid. Ide.) contempta εω 79 Regulus
hoc damnis scr. m. rec. in V canensibus PII emi VP, egi φ 80 Incassum m. rec. in V lituis V¹,
laciis V² noualibus BP, sed corr. P¹ 81 uastataque] u ex corr. II; fuit f vel fi tellus] in ras. II¹
82 alpe] ex albe corr. V¹ 83 Penus VII B hanibal B, hābal P 84 Silicet II affris VB AII 85 Mauro
II B noctesque cruentas] in ras. II¹ 86 Collinam V¹, m del. V² pro] sub II tuli] tali, sed corr. P¹
gildoonis V 87 Carthago, C ex K vel potius ex R corr. P¹, Cartago BII ruit] fuit II B 88 Itabie P,
yitalie B inpensa q̄ VP BII bello VP bellis φ 89 mihi ε VPC, simul II B A agebat II A, agebant φ
90 haurire uenena] in ras. II¹ 91 Conpulimus B syphae C, siphacem A, Siphācem Ald.; v sic add. ε
breuem vocalem indicaturus (item in mg. uictumque Siphacem ex Iuvenal. VI, 170 adscr. ε), syfacem V, sifacem φ,
Hannibalem Barthius, intercisisse aliqua ante ipsum nomen putabant alii Metello] metallo A 92 in-
manem VBII imm. φ uinc̄la, sed hamulo eraso P, unda B iugurtam PII V 93 numicle P proh CBV,
sed h V² 94 Proh CBII labor] dolor II bochi VB, bocci P in regnum bocci II sudabit V
95 Scipio] Sūscipio P 96 diu] ex diei (?) corr. II¹ praefuit] ex profuit corr. II¹ Ad v. 97 in V
a m. rec. adscriptum: Nunc se continet atque duas tantum res anxius optat ex Iuvenale 10, 80

- Nunc inhonorus egens perfert miserabile pacis
 100 Supplicium nulloque palam circumdatus hoste
 Obsessi discrimen habet.
 'Per singula letum
 Impendet momenta mihi dubitandaque pauci
 Praescribunt alimenta dies. Heu prospera fata!
 Quid mihi septenos montes turbamque dedistis,
 105 Quae parvo non possit ali? Felicior essem
 Angustis opibus; malletm tolerare Sabinos
 Et Veios; brevior duxi securius aevum.
 Ipsa nocet moles. Utinam remeare liceret
 Ad veteres fines et moenia pauperis Anci.
 110 Sufficerent Etrusca mihi Campanaque culta
 Et Quincti Curique seges, patriaeque petenti
 Rusticus inferret proprias dictator aristas.
 'Nunc quid agam? Libyam Gildo tenet, altera Nilum.
 Ast ego, quae terras umeris pontumque subegi,
 115 Deseror: emeritae iam praemia nulla senectae.
 Di, quibus iratis crevi, succurrite tandem,
 Exorate patrem; tuque o si sponte per altum
 Vecta Palatinis mutasti collibus Idam
 Praelatoque lavas Phrygios Almone leones,
 120 Maternis precibus natum iam flecte, Cybebe.
 Sin prohibent Parcae falsisque elusa vetustas
 Auspiciis, alio saltem prosternite casu
 Et poenae mutate genus. Porsenna reducat
 Tarquinius; renovet ferales Allia pugnas;

99 *carm. de providentia divina* 75: Hic inhonorus inops.

99 *Iuvenalis* 6, 292: Nunc longae patimur pacis mala. 114 *Herodoti* II 106: in *Sesostris* statua
 inscriptum ἐγὼ τήνδε τὴν χώραν ὁμοιοῖσι τοῖσι ἐμοῖσι ἐκτησάμην. 119 *cf. Ambrosius epist. ser. I* 18,
c. 30 (p. 885 *ed. Maur.*): quod currus suos simulato Almonis in flumine lavat Cybele *eqs.*

99 perfert] praefert *M* grave de h. v. *Burmannus* in *ed. Propertii* p. 322 100 Supplicium *V*
 que] *om. B* circumdatus *C* 101 Obsessi *II* habet] adit *Heinsius* letum *C* 102 Impendet *PII*,
 Impendit *C* dubitataq; *II*, † tanda *add. II*¹ pauci] paci *B* 103 dies] mihi *A* fata] facti] *a II*¹
 (fuit fort. facti), fati *cod. Lovan. ex coniectura, sed cf. Aponum v. 92* 104 turbamque] trabeamq; *II*
 dedistis *P²C*, dedisti *P¹q* 105 paruo] pauo *P¹, corr. P²* possit *V*, posset *q* 106 Angustis] sub
 n *ras. II* tollerare *A* item *B*, tolerasse *P* 107 Et Veios] Et beios *V¹ corr. V²*, Etheios *P* Et uehios *B*,
 Et ueyos *II*, y *ex i corr. II*¹ duxit *P* 108 moles] molos *P, sed corr. m. 1* 109 fines] ciues *B*
 110 Sufficent *P* hetrusca *A* culta] *ex culpa corr. P¹*, rura *ε* 111 quincti *C*, quinti *q* curiisq; *II*¹
 potenti *VBII*, petenti *CPA* 113 Nunc *BAV²*, Nū *PV¹*, Nam *CII* lybiam *VC*, libiam *PBII* gildo *P*
 114 humeris *ω* armis *ε* *perpauci*, iuuenis *Barthius*, numeris *Rubenius*, meritis *et ego et Kochius ex v. 52: sed*
cf. Herodotus 115 nulla] n *ex corr. P¹* 116 Dii *ω* tandem *P*, tum *add. m. 2, volens tantum?* 117 si]
 que *VP* uecta per altum Sponte *V* (signa transpositionis a et b *add. vid. m. 1*) 118 mutasti *P²*, mutatis *P¹*
 119 lauas] labas *V¹, corr. V²* frygio salmone *V¹, corr. V²* frigios *PBII* 120 Maternis *suppl. m.*
rec. in V cibeles *VBII*, cybile *P¹*, cybele *P²C*, sed fort. l *ex b corr. C*, cybelle *A* 121 Si *B*
 prohibent *P²*, prohibeat *P¹*, prohibet *B* que] *om. B* 123 mutare *B* psenna *V¹*, por *supra*
scr. V², ^{or} psenna *P¹* 124 ///ferales *II*, feralis *V* Allia] gallia *IIA* pugnas *ε VPC*, cedes *BAN*

- 125 Me potius saevi manibus permittite Pyrrhi,
Me Senonum furiis, Brenni me reddite flammis.
Cuncta fame leviora mihi'.

Sic fata refusis

- Obtineuit lacrimis. Mater Cytherea parensque
Flet Mavors sanctaeque memor Tritonia Vestae,
130 Nec sicco Cybele nec stabat lumine Iuno.
Maerent Indigetes et si quos Roma recepit
Aut dedit ipsa deos. Genitor iam corde remitti
Cooperat et sacrum dextra sedare tumultum,
Cum procul insanis quatiens ululatus axem
135 Et contusa genas mediis apparet in astris
Africa: rescissae vestes et spicea passim
Serta iacent; lacero crinales vertice dentes
Et fractum pendebat ebur, talique superbas
Inrupit clamore fores:

'Quid magne moraris

- 140 Iuppiter avulso nexu pelagique solutis
Legibus iratum populis inmittere fratrem?
Mergi prima peto; veniant praerupta Pachyno
Aequora, laxatis subsidant Syrtibus urbes.
Si mihi Gildonem nequeunt abducere fata,
145 Me rape Gildoni! Felicior illa perustae
Pars Libyae, nimio quae se munita calore
Defendit tantique vacat secunda tyranni!
Crescat zona rubens; medius flagrantis Olympi
Me quoque limes agat; melius deserta iacebo
150 Vomeris impatiens. Pulsis dominantur aristis
Dipsades et sitiens attollat gleba cerastas.

135 *Sidon. V 53 sq.*

125 *Statii Theb. II 181*: his manibus permittite gentes . . . velis (*cf. Verg. Aen. IV 104*). 126 *Statii silv. V 3, 198*: Et Senonum furias. 129 *flens Mavors inducitur consol. ad Liviam 231*. 131 *Valerius Maximus I praef.*: Deos reliquos accepimus, Caesares dedimus. 135 *cf. Lucani I 298*. 137 *Iuvenal. VI 490*: laceratis . . . capillis. 139 *Statii Theb. VI 641*: Irrupit clamore fores. 151 *Lucani IX 852*: Dipsades . . . cerastae.

125 permittite *VP*, prosternite *q* (*ras. supra pro C*), *idem add. P¹* pyrrhi *C*, pirri *PIIB* 126 sononum *V¹ corr. V²* brennii *B* 127 leviora] meliora *A* 128 Obtineuit *C*, Obtineuit *II¹* (*c ex t corr. vid.*) cytherea *P*, citherea *V*, cytharea *A*, citharea *BII* 129 tristonina *P*, tritonina *B¹ sed corr.* 130 sicco Cybele] cybele sicco *VC* cybene *P¹*, cybelle *A*, cibeles *B*, cybele *P²q* i///uno *II* 132 corde *i da P¹*, corda *CIIA*, corde *q* 134 ululatus *P* 135 contusa (*t, viz c*) *II¹*, contusa *II²*, confusa *B*, concussa *A* apparet *ex apparat II¹* 136 Affrica *VPIIBA* recisse *II¹*, decisse *II²*, decise *B* ^sspicea *II* passim] sparsim *IIA* 137 Serta; iacent lacero *Mommsenus* 138 Effractum *II* superbas] sic *ως*; supernas *in uno Mediceo adscriptum* 139 Inrupit *VP*, Irr. *q* (Irruit *A*, *sed corr.*) clamore/// (*3 vel 4 litt. erasae*) *V* quid] *q II* moraris] ris *ex corr. A* 140 Iuppiter *II* avulso] appulso *B* pe///lagiq; *A* 141 Legibus] *i nexibus add. P¹* populis] *ex propulsis corr. A* inmittere *VPII* imm. *q* 142 pachynno *V*, pachino *II*, pachino *PCB* 143 subsidant *P¹ corr. P²* sirtibus *VPCBII* urbes] imbres *A* 144 fata] ata *in ras. II¹* 146 lybiae *C*, libie *VPIIB* quae] qua *V*, *i q add. V¹ (?)* munita] muteta *P¹*; virgulam libratam *P²*; voluit itaque mir-teta, *ni fallor, m. 1, deinde munita P²* calore] a *ex o P¹* 147 q; *P²*, ^o *P¹* 148 Crescat *i* (crescit *P¹*, crescit *II¹ A*, crescit *II² q* medius] melius *BII¹*, medius *II²* flagrantis] *ex fragrantis corr. V¹*, flagrantis *P* 149 melius] melior *V* 150 inpatiens *PB* pulsus] ustis *conieci* dominetur *VP¹*, dnētur (*sic*) *II*, dominetur *P²q* aristis] aratris *VP* 151 Dipsades] Dipsas *VP*, Dipsades *add. P¹*, dispades *B*; quodsi *in Dipsas errarunt VP* (*cf. Lucan.*), ne aratris quidem *ex VP* assumere tutum est quamvis concinat *in Eutr. II 566*, sed etiam nimium hic esset aratris iuxta uomeris sciens *B* ceraustes *B*

Quid me temperies iuvit? quid mitior aether?
 Gildoni fecunda fui. Iam Solis habenae
 Bis senas torquent hiemes, cervicibus ex quo
 155 Haeret triste iugum. Nostris iam luctibus ille
 Consenuit regnumque sibi tot vindicat annos.
 Atque utinam regnum! Privato iure tenemur
 Exigui specie fundi. Quod Nilus et Atlas
 Dissidet, occiduis quod Gadibus arida Barce
 160 Quodque Paraetonio secedit litore Tingi,
 Hoc sibi transcripsit proprium. Pars tertia mundi
 Vnius praedonis ager.

‘Distantibus idem
 Inter se vitiis cinctus: quodecumque profunda
 Traxit avaritia, luxu peiore refundit.
 165 Instat terribilis vivis, morientibus heres,
 Virginibus raptor, thalamis obscenus adulter.
 Nulla quies: oritur praeda cessante libido;
 Divitibusque dies et nox metuenda maritis.
 Quisquis vel locuples pulchra vel coniuge notus,
 170 Crimine pulsatur falso; si crimina desunt,
 Accitus conviva perit. Mors nulla refugit
 Artificem: varios sucos spumasque requirit
 Serpentum virides et adhuc ignota novercis
 Gramina. Si quisquam vultu praesentia damnet
 175 Liberiusve gemat, dapibus crudelis in ipsis
 Emicat ad nutum stricto mucrone minister.
 Fixus quisque toro tacita formidine libat
 Carnifices epulas incertaque pocula pallens
 Haurit et intentos capiti circumspicit enses.
 180 Splendet Tartareo furialis mensa paratu

161 *Sidon. V, 56: pars tertia mundi eqs. (de Africa).*

153 *Ovidi met. XIII 505: Aeacidæ fecunda fui.* 159 *Lucani III 294 sq.: Quidquid ab occiduis*
Libye patet arida Mauris Usque Paraetonias Eoa ad litora Syrtis. 161 *Ovidi met. V 372: pars tertia*
mundi. 173 *Statii Theb. V 509: spuma virens.* 180 *Ovidi am. III 12, 39: mensis furialibus.*

153 solis *Ald., sed litt. is minus plane expressae, quas iterum scr. ε, denique tertius iteravit Livineius*
 155 Heret *II*¹, hesit *II*² luctibus] luct *in ras. ? C* 156 Consenuit *V*¹, consuevit *V*² regnumque sibi
 tot] regnum qđ tot sibi *V*¹, corr. *V*² uēdicāt (*sic*) *P* annos *V*, annis *φ* 157 Adque *P* regnum] ū *in*
*ras. II*¹ tenemur] tenerer *P*², 7renūr *P*¹, tenetur *V* 158 Exigui] *P* fundi *V*², regni *V*¹ quod] qua *A*
 atlans *V*¹*P*¹, n. *del. V*²*P*², atlas *BII* (*sed l II*²) 159 Dissidet *B* occiduis *C* quod] qua *A* barche *A*,
 parthe *BII* (*Barce m. rec. in II*) *V*. 160 *del. Koenigius* Quaq̄ *A* paraetonio *C*, parethonio *VII*, phare-
 tonio *P*, parethenio *B* litore] *supra lin. P* Tingi] *scripsi*, pinguis *V*¹, ganges *V*²*φ*, Tingis *Gesnerus*,
 Tinges *Burmānus* 161 transcripsit *ε*, transcribit *ω* 162 ager] aget *P*¹, erit *P*² 163 se] *in ras. II*¹
 cintus *PB* 164 refundit] n. *supra scr. C*¹ 165 uiuis] uiuiis *P*, diues *C* 166 obscenus *II*¹, corr. *II*²
 168 que] *post dies B, sed ordinem corr. B*¹ maritis] iti *ex corr. II*¹ 169 locuplex *BII* pulchra *V*,
 uel pulchra *C* 170 si] *ex ai corr. P*¹ desint *II* 171 Accitus] Accitos *P*¹ corr. *P*², Adscitus *Heinsius*
 nulla] *ex illa corr. P*¹ 172 uarios] ualidos *Burmānus* sucos *V*, sulcos *C* succos *φ* requirit]
 remiscet *A* 174 praesentia] a *in ras. II*¹ dampni *II* 175 in ipsis *II*¹ erilem *II*² 176 capiti]
*V*²*P*², lateri *V*¹*P*¹ circumspicit enses] icit e *in ras. II*¹ 180 furialis] feralis *ε pauci*

- Caede madens, atrox gladio, suspecta veneno.
 Vt vino calefacta Venus, tum saevior ardet
 Luxuries: mixtis redolent unguenta coronis.
 Crinitos inter famulos pubemque canoram
 185 Orbatas iubet ire nurus nuperque peremptis
 Arridere viris. Phalarim tormentaue flammae
 Profuit et Siculi mugitus ferre iuveni
 Quam tales audire choros. Nec damna pudoris
 Turpia sufficiunt: Mauris clarissima quaeque
 190 Fastidita datur. Media Carthagine ductae
 Barbara Sidoniae subeunt conubia matres;
 Aethiopem nobis generum, Nasamona maritum
 Ingerit; exterret cunabula discolor infans.
 His fretus sociis ipso iam principe maior
 195 Incedit; peditum praecurrunt agmina longe;
 Circumdant equitum turmae regesque clientes,
 Quos nostris ditat spoliis. Proturbat avita
 Quemque domo; veteres detrudit rure colonos.
 Exiliis dispersa feror. Numquamne reverti
 200 Fas erit errantesque solo iam reddere cives?
 Iret adhuc in verba dolor, nisi Iuppiter alto
 Coepisset solio (voces adamante notabat
 Atropos et Lachesis iungebat stamina dictis):
 'Nec te, Roma, diu nec te patiemur inultam,
 205 Africa. Communem prosternet Honorius hostem.
 Pergite securae. Vestrum vis nulla tenorem
 Separat et soli famulabitur Africa Romae'.
 Dixit et afflavit Romam meliore iuventa.
 Continuo redit ille vigor senique colorem

188 *Orestis trag.* 177: damna pudoris.
 10, 482: Allecto . . . ceras adamante notabat.
trag. 228: redit illa voluptas.

201 *Dracontii* 2, 71: Iret adhuc in verba dolor. 202 *Dracon.*
 209 *Prosper de ingratia* 880: vigor ille maneret. *Orestis*

187 *Persii* 3, 39: Siculi . . . iuveni. 188 *cf. Iuvenal. XI* 162. *Ovidi a. am. I* 100: damna
 pudoris. 192 *cf. Iuvenal. VI* 600: esses Aethiopis fortasse pater, mox decolor heres *eqs.* 198 *Verg.*
ecl. 9, 4: veteres migrate coloni. 208 *Verg. Aen. I* 590: lumenque iuventae . . . adflarat.

181 suspecto *B* 182 Ut] Et *A* tunc *B* ardet] urget *P* 183 unguenta *V*, u alterum add. *V*²
 coronis] *inexpectatum*; conieci: mixtos redolent unguenta cruores 184 Crinitus *P* canoram *CH*, decoram *VP*,
 coronam *BA*; *intellege* symphoniacorum 185 ///nurus *P* 186 Adridere *C*, Arridere *q*, ex corr. *A* phalarim *A*,
 falarim *q* flâne *P* (*virgulam P*²) 187 Profuit/// *C*, pfuit *B* praestitit *q* unus fere 188 coros *P*, toros *C*
 pudori *A*, podoris *P*¹, corr. *P*² 189 Turpij *P*¹ mauris/// *P* Mauro clarissima cuique *Burmannus*
 190 kartagine *VA*, cartagine *HB* 191 conuiuia *V*¹, conubia *V*², idem ex conuiuia corr. *P*¹, connubia *H*
 192 Ethiopem *VII* nasamonia *B* 193 Ingerit] *I*, dein spat. vac. *B* extorret *C*, exeret *B*¹, discolor]
 degener *V*¹, discolor *V*², degener ex deneger corr. *P*¹, cf. *Iuvenalis* unde decolor *Heinsius* 194 Hiis *H*
 195 Incendit *II*¹ 196 Circundant *VC* 197 nostris] uris *B* perturbat *PIIB* 198 detrudit] r in ras. *C*
 199 despa *II*, ubi dispersa in *mg. gloss.* 200 Fassetit *P*¹, Spes erit *Burmannus* iam] me *II*, mihi *q*
 Fas erit unius versus non pleni loco habet *A*; deinde alterum versum sic explet: Errantesq; solo natali reddere
 ciues (Fas erit atque solo natali r. ciues *q* pauci) 201 nisi] ni *VPII* 202 notauit *VP*; cf. *Dracont.*
 203 Attropos *B* iungebat *B* 204 inultam *V*¹, inultas *V*² *C* 205 Africa *C*, Affrica *q* comunem *B*
 206 securae *C*, secure *q* 207 africa *C*, affrica *q* *V*. 208 scr. m. rec. in *V* *V*. 209 praeter *Conti scr. m. rec.*
 in *V* redit ille uigor] rediitque uigor conieci (*archivum lexic. IV p. 594*), sed cf. exempla colorem] rigorem *A*

- 210 Mutavere comae. Solidatam crista resurgens
 Erexit galeam clipeique recanduit orbis
 Et levis excussa micuit rubigine cornus.
 Vmentes iam noctis equos Lethaeaque Somnus
 Frena regens tacitoolvebat sidera curru.
- 215 Iam, duo divorum procures, maiorque minorque
 Theodosii pacem laturi gentibus ibant,
 Qui Iovis arcanos monitus mandataque ferrent
 Fratribus et geminis sancirent foedera regnis:
 Sic cum praecipites artem vicere procellae
- 220 Assiduoque gemens undarum verbere nutat
 Descensura ratis, caeca sub nocte vocati
 Naufraga Ledaëi sustentant vela Lacones.
 Circulus ut patuit Lunae, secuere meatus
 Diversos: Italas senior tendebat in oras;
- 225 At pater, intrantem Pontum qua Bosphorus artat,
 Arcadii thalamis urbique inlapsus Eoae.
 Quem simul ac vidit natus (nam clara nitebat
 Cynthia) permixto tremuerunt gaudia fletu
 Complexuque fovens, quos non speraverat, artus
- 230 'O mihi post Alpes nunc primum reddite, dixit,
 Vnde tuis optatus ades? da tangere dextram,
 Qua gentes cecidere ferae. Quis tale removit
 Praesidium terris? Ut te mortalia pridem
 Implorant longeque pium fortemque requirunt!'
- 235 Cui pater in tales rupit suspiria voces:
 'Hoc erat? in fratres medio discordia Mauro
 Nascitur et mundus germanaque dissidet aula?

220 Statii Theb. III 57: descendente carina. 222 Martialis I 36, 2: Ledaëi . . Lacones. 226 Verg. Aen. II 240: illabitur urbi. 228 Statii silv. V 2, 10; 3, 217: gaudia fletu. 229 Verg. Aen. VIII 388: amplexu molli fovet. 231 cf. Verg. Aen. II 282. 235 cf. Verg. Aen. I 371, alios. 236 Verg. Aen. II 664: Hoc erat.

210 cristam Π^1 soli data crista resurgens scr. m. rec. in V 211 que] om. B duit orbis scr. m. rec. in V 212 Et levis] Levis et Heinsius, frustra excusa A, sed corr. cornus] conus PHA 213 Hu-
 mentes ω letheaque VC, leteaq; P, letheaq; HBA sōpnus ex somnus corr. V, sompnus ex somnus corr. Π^1
 214 regens V^2 , gerens V^1P tacita C curru ϵ VPCB, cursu HA 215 Iam duo V^2 , Et iam V^1P^1 ,
 duo in mg. P^2 diuorum^{cl} diuox P^1 maiorque] seniorq; VP (ex v. 224) 216 Theodosii ω 217 Qui
 iouis] ex quamvis corr. P (m. 2?) 218 sancirent V, sentirent II, saciarent M volens sociarent 219 artem V^1 ,
 arcem V^2 uicere] uiscere II pocellae V 220 Assidueq; B |||undarum P 221 Desessura
 Heinsius ratis A^2 , raptis A^1 222 ledei VPIIB sustaentant V lacones] e ex i corr. P^1 , lachones HB
 224 Diuersās Π^1 ithalas II in ϵ VPC, ad ϕ horas HB 225 Pontum] portum HA bosphorus
 HPCA, bosforus B, bosphoros V^1 , t us V^2 arctat AV, sed c V^2 226 Archadii VPCBH inlapsus V^1P ,
 elapsus BH, illapsus $V^2\phi$ 227 simul ac] AM, simul ut HCB Ald., ac ϵ , sicut V, sic ut P 228 Cinthia HPB
 229 Complexuq; PH, Conspectuque Heinsius fovens] petens temptabam; cf. tamen illos umbrae complexus
 apud Propertium IV 7, 96 sperauerat] separauerat B 230 alpes] ap . . . B 231 tuns Π^1 , tuis
 corr. Π^2 optatiss P, corr. P^1 , obtatus B adest, sed ad supra lin. Π^1 232 Qua] Quas A 233 ut
 te] glossam supra ser. P^1 qualiter 234 Implorant PBH longe V^1P (id est diu), lugent $V^2\phi$
 235 Tunc B post tales 1 vel 2 litt. erasae, V 236 h er^a, t P^1 (et a et punctum in ras.) frs virgula
 tenuissima transiectum in C Hoc erat in fati ϵ , item m. rec. in Π medio] in medio P 237 et] ex
 etiam radendo corr. P que] om. Π dissidet P^1 , corr. P^2

- Gildonisne salus tanti sit palma furoris?
 Scilicet egregius morum magnoque tuendus
 240 Et cuius meritis pietas in fratre recedat!
 In primo genitore, vide, civile calebat
 Discidium, dubio stabant Romana sub ictu;
 Quis procul Armenius vel quis Maeotide ripa
 Rex ignotus agit, qui me non iuvit euntem
 245 Auxilio? Fovere Getae, venere Geloni.
 Solus at hic non puppe data, non milite misso
 Subsedit fluitante fide. Si signa petissent
 Obvia, detecto summissius hoste dolerem:
 Restitit in speculis fati turbaque reductus
 250 Libravit geminas eventu iudice vires
 Ad rerum momenta cliens seseque daturus
 Victori; fortuna simul cum mente pependit.
 O si non cupidis essem praereptus ab astris,
 Exemplum sequerer Tulli laniandaque dumis
 255 Impia diversis aptarem membra quadrigis.
 Germani nunc usque tui responsa colebat:
 En iterum calcat. Tali te credere monstro
 Post patrem fratremque paras?
 'Sed magna rependit
 Inque tuam sortem numerosas transtulit urbes!
 260 Ergo fas pretio cedit? mercede placebit
 Proditio? Taceo, laesi quod transfuga fratris,
 Quod levis ingenio. Quam vis discrimine summo
 Proditor apponet suspensa morte salutem:
 Numquam gratus erit. Damnamus luce reperta

247 *Alc. Aviti c. VI* 259: Adversos haec signa petunt.

242 *Lucani V* 729: Stare sub ictu Fortunae, quo mundus erat Romanae fata. 244 *Valerii*
Flacci IV 618: hostemque iuvabis Auxilio. 247 *Taciti hist. II* 93: fides fluitasse. 254 *cf. Verg.*
Aen. VIII 642 sqq. 260 *Lucani I* 37: scelera . . Hac mercede placent.

238 Gildonisue *B* sit palma *εP*, fit palma *CM*, fit causa *V*, sit causa *φ* 239 Silicet *B* egregies *II*,
sed corr. m. 1 magniq; *C* tuendus] timendus *ε*, magnique putandus *ex C temptavi* 240 meritis] *r in ras.*
(fuit d?) C¹ in fratre *VP*, a fratre *B*, item *Isengr. mg.*, infracta *φ*, fraterna *Heinsius* 241 In primo] Invito *conieci*;
in fratre recedat, In primo genito. Revide: *Mommsenus* uide] uide] *P¹*, uides *ε pauci* calebat] *e in ras. II¹*
242 Dissidium *BA* 243 meotide *VPHB* 244 qui me non] qui non me *IIA* quis *ñ* me *B* 245 *inter-*
puncti post auxilio suadente Val. Flacco fouere *V¹P*, fauere *V²CAII*, faure *B* gethe *II* uenere] *in ras. sive*
in membrana asperiore C 246 at hic] adhuc *V¹P*, at hic *V²* non] non] *P* pupe *B* 247 petissent]
scripsi (cf. v. 489 et Alc. Avitum); petisset *ω*, tulisset *ε pauci*. Sensus est: si signa eius me obvia petissent
248 defecto *VP* summissius *C* subm. *φ* dolerem *P²*, dolorem *PC* 250 euentu *P* 251 cliens] calens
Paul; *sed intellege*: cliens futurus uictori *V. 252—254 praeter dumis scr. m. rec. in V* 252 fortuna]
Bellona *Schraderus* mente] matre *II¹*, marte (*V*) *II²A*, mente *ε* (*e prius iteravit Livin.*) *φ* 253 O] Et (*V*) *IIA*
cupidinis *B* praereptus *II*, praeruptus *PCA*, praeraptus (*V*), praeceptus *B* 254 tullii *B* laniandaq; *P*,
laniataq; *CABII(V)* dumis] crimine *P¹*, dumis *P²*, durus *Paul* 255 Impia diuersis raptarem me *scr.*
m. rec. in V aptarem] raptarem (*V*) quod *ex Vergilio Aen. VIII* 544 sumptum, qui de Tullio *agens* Raptabat
scripsit (me)mra *V* 256 Germani nunc us *m. rec. in V* 257 En] *Hē m. rec. in V (om. V¹)*, Nunc *IIA*, En *εφ*
calcas *B* 259 tuas sortes *II* 261 Proditio *V¹*, Sedicio *V²II* fratris] patris *IIA*, fratris *†* patris *B¹*
262 Quam uis] *scripsi (sc. salutem)*, ut agnoscaturn pronomen quivis. Quamuis *ω*, quae coniunctio offenderet ubi
licet dicendum foret Summo] *in ras. C¹* 263 adportet *C*, appar^tet *V¹*, appar^tet *V²*, oportet *A* suspensam *A*
264 erit] *εrit B* damnatus *C*, dampnamus, *m alterum ex corr. II¹*, voluisse videtur *t⁹* recepta *ε V²C*,
reperta *V¹φ*; *cf. Verg. Aen. IV* 692

- 265 Perfidiam nec nos patimur committere tali.
Hoc genus emptori cives cum moenibus offert,
Hoc vendit patriam. Plerique in tempus abusi,
Mox odere tamen: tenuit sic Graia Philippus
Oppida; Pellaeo libertas concidit auro.
- 270 Romani scelerum semper sprevere ministros.
Noxia pollicitum domino miscere venena
Fabricius regi nudata fraude remisit,
Infesto quem Marte petit, bellumque negavit
Per famuli patrare nefas, ductosque Camillus
- 275 Trans murum pueros obsessae reddidit urbi.
‘Traduntur poenis alii, cum proelia tollunt;
Hic manet ut moveat? Quod respuit alter in hostem,
Suscipis in fratrem? Longi pro dedecus aevi!
Cui placet, australes Gildo condonat habenas
- 280 Tantaque mutatos sequitur provincia mores.
Quaslibet ad partes animus nutaverit anceps,
Transfundit secum Libyam refluxumque malignus
Commodat imperium. Mauri fuit Africa munus.
Tollite Massylas fraudes, removete bilingues
- 285 Insidias et verba soli spirantia virus.
Ne consanguineis certetur comminus armis,
Ne, precor. Haec trucibus Thebis, haec digna Mycenis;
In Mauros hoc crimen eat.
- ‘Quid noster iniquum
Molitur Stilicho? quando non ille iubenti
- 290 Paruit? An quisquam nobis devinctior extat?
Vt, sileam varios mecum quos gesserit actus,
Quae vidi post fata loquar. Cum divus abirem,
Res incompositas (fateor) tumidasque reliqui.
Stringebat vetitos etiamnum exercitus enses

278 *Ovidi fast. V 589*: et longi dedecus aevi.
mo socios.

284 *Sili Ital. 16, 258*: Dimitte bilingues Ex ani-

265 nec nos *Claverius* (ex *vetere Cuiacii*?) 266 emptori, sed 1 *delevit II* aufert II, effert *P*¹, affert *A*,
offert *P*². *Heinsius*, alii sic interpungunt: nec nos patimur comm. tali Hoc genus emptori. Cives cum moenibus
offert 267 Hoc] Hic II 268 odore *B* tenuit *P*², renuit *P*¹ philippus *V*¹, o in u mut. *V*² 269 Opida
HPB pelleo *VHPAB* 270 semper scelerum II sp[er]uere *P*, r add. m. 2, vix m. 1 272 nudata sive
nucluta *P*¹, corr. *P*² 273 Infesto] Infausto II¹, austro in ras. 275 ob[se]ssae II, ob[se]se *B* reddidit]
reddidit *C* 276 cum] cū *P*, u ex corr. praemia *B* tollunt] *V*²*C* (sed u ex corr. *C*, fuisse vid. a),
soluant *V*¹*q* (si tollas proelia *Ovidius am. I* 8, 96), uoluant *Jeepius*. Proelium sic sustulit e. g. *Rufinus* anno 395
e poenae traditus est 277 respuit] respuat *Heinsius* 278 Suscipit II proh *CB* 279 Cui] Qui *P*
(sibi adscr. *P*²) condonat *V*¹*C*, i tradit *V*³, cum tradit *A*, cum tradat *HB*, num tradit *Heinsius* 280 mu-
tatos] nudatos *B* Hic versus si deesset, nil deesset 281 animus *CA*, animū *q*, animi *Heinsius* mutauerit
*V*²*PH*, nutauerit *V*¹*q* 282 libyam (libiam) secum *HB**A* lybiam *VC*, libiam *PHB* refluxumque *P*, corr. m. 1 (?)
283 inperium *P* affrica *VPH* Maurique fit Africa munus *Heinsius* 284 massilas *VA*, massilias *PH*,
maxillas *B* bilingues *Ald.*; Ipiosque biligues explicat ε 285 sperancia *B* 286 Ne] Nec *BH* cominus
VHB 287 Ne precor] Deprecor *B*, hec precor II¹, ec in ras.; scripta non fuerat nisi una hasta. Sed cf. illud
Ne pueri, ne tanta *Verg. Aen. VI* 833; magis etiam *Statii Theb. IV* 513: Ne precor; *Valer. Flacci VII* 274:
ne vota repellat, ne mea micenis *PH*, mirenis *B* 288 hoc *P*², huc *P*¹ 289 Molitus *Heinsius*
290 an] in ras. II¹, haud *Heinsius* deuincior *HP*, deuincior *B* 291 uarias *P*, sed corr. quos mecum *HB**A*
292 fata] facta *A* loquar] sequar i loquar II¹ 293 inconponitas II¹, n in s mut. II³ 294 Tr[ig]ebat *P*
etiam ne *B*, eciā nūc *P*¹, iam nunc *Isengr. mg.* uetitos etiam num exercitus enses in ras. II¹

- 295 Alpinis odiis, alternaque iurgia victi
Victoresque dabant. Vix haec amentia nostris
Excubiis, nedum puero rectore quiesset.
Heu quantum timui vobis, quid libera tanti
Militis auderet moles, cum carcere moto
300 Ferveret iam laeta novis. Dissensus acerbus
Et gravior consensus erat. Tunc ipse paterna
Successit pietate mihi tenerumque rudemque
Fovit et in veros eduxit principis annos,
Rufinumque tibi, quem tu tremuisse fateris,
305 Depulit. Hunc solum memorem solumque fidelem
Exterior. Volui si quid, dum vita maneret,
Aut visus voluisse, gerit; venerabilis illi
Ceu praesens numenque vocor.

‘Si tanta recusas,

- At soceri reverere faces, at respice fratris
310 Conubium pignusque meae regale Serenae.
Debueras etiam fraternis obvius ire
Hostibus, ille tuis. Quae gens, quis Rhenus et Hister
Vos opibus iunctos conspirantesque tulisset?
Sed tantum permitte, cadat. Nil poscimus ultra.
315 Ille licet sese praetentis Syrtibus armet
Oppositoque Atlante tegat, licet arva referta
Anguibas et solis medios obiecerit aestus:
Novi consilium, novi Stilichonis in omnes
Aequalem casus animum: penetrabit harenas,
Inveniet virtute viam’.

Sic divus et inde

- 320 Sic natus: ‘Iussis, genitor, parebitur ultro.

306 *Dracontii* 9, 104: cum vita maneret.

306 *Verg. Aen. VI* 608; 661; *Statii Theb. VI* 166: dum vita manebat.
praesentia numina, *Quintil. IV prooem. 5*: numen praesentius, et alii.

308 *Verg. georg. I* 10:

295 Alpinus *B* uicti] uicēti *P*¹ 296 Victoresq; *V*, sed Victor suppl. m. rec. 297 nedum]
ndum *B* puero] o ex e corr. *P*¹ quiesset *V*¹CA, quieuit *V*³, quiescet *BP*, sed tamen glossator in *P* ad-
scripsit Sincopa; itaque ille quiesset cogitabat, quiescit *II* 298 quid] quod *BII*, sed *II* ita: q̄; ne *Isengr. mg.*
299 molaes ex molas corr. *II* cum carcere moto *V*¹P, c̄ terra remoto *V*², ī ceca add. *V*³ cum ceca remoto q;
moto pro remoto dici vix potuit; cum calce remoto conieci interpretans quasi extra calcem, ut dicunt, milites
decurrere; cum patre remoto *J. Koch* monens ideo v. 301 paternam pietatem tribui Stilichoni, et ita sane
Stil. I 149 tantoque remoto principe, ubi simillime pergitur: Nil inter geminas acies ceu libera frenis ausa
manus 300 iam] tam *CBII* nouus ex nouis corr. *P*¹, nouis *V*¹C, metu *V*²q̄ disensus *B* acerbus
*HBAP*², acerbis *C*, acerbis *V*¹P¹, acerbis *V*² 301 Et] Sed *Isengr. mg.*, at ε pauci consensus] con-
fessus *B* ipse] iste *V*, ipsa *A*, ipsae *C* (vel potius ipse ex ipsa corr.) 302 Successit ex Successus
corr. *P*¹ tenerumque//// *V* prudemq; *P* 304 Ruffinumq; *II* t̄u *II* 307 geris] s ex t
corr. *P*¹ 308 Ceu numen praesensq; uocor *II*BA probante Buechelero 309 At] Aut *II* at respice]
*V*¹PC, aut respice *V*²q̄ 310 Coniugium ex Coniuium corr. *P*¹ 311 etiam] ī *P*¹; virgulam
erasit, iam add. *P*¹ ire] (1 litt. erasa) *II* 312 renus *P*, rethnus *B* 313 iunctis ex iunctas
radendo corr. *P*, ī o supra scr. *P*² Uos conspirantes opibus iunctosq; tulisset *II*BA, sed uictosq; pro
iunctosq; *II* 314 cadat *VC*, cadet q̄ 315 sirtibus *PB* 316 atlante *P*, athlante *CBV* (deinde 1 littera
vel interpunctio erasa *V*), athlante *A*, adamante *II* referta] ex referte corr. *P*¹, reflecta *B* 317 obiecerat
*V*¹P, obiecerit corr. *P*¹; item obiecerit *V*²q̄ aestus *P*¹, astus *V*¹, estus *V*² 318 consilium *B* 320 et
inde] at inde *Heinsius* 321 Sic natus] Signatus *V*¹P corr. *V*², *P*² nil add. nisi ī parebimus *II*BA
(e ex corr. *II*¹)

- Amplector praecepta libens, nec carior alter
Cognato Stilichone mihi. Commissa profanus
Ille luat; redeat iam tutior Africa fratri?.
- 325 Talia dum longo secum sermone retexunt,
Hesperiam pervenit avus castumque cubile
Ingreditur, Tyrio quo fusus Honorius ostro
Carpebat teneros Maria cum coniuge somnos.
Adsisit capiti; tunc sic per somnia fatur:
- 330 'Tantane devictis tumuit dementia Mauris,
Care nepos? Iterum post me coniurat in arma
Progenies vesana Iubae bellumque resumit
Victoris cum stirpe sui? Firmumne iacentem
Obliti Libyam nostro sudore receptam
- 335 Rursus habent? ausus Latio contendere Gildo
Germani nec fata timet? Nunc ire profecto,
Nunc vellem notosque senex ostendere vultus:
Nonne meam fugiet Maurus cum viderit umbram?
Quid dubitas? exurge toris, invade rebellem,
- 340 Captivum mihi redde meum. Desiste morari.
Hoc generi fatale tuo: dum sanguis in orbe
Noster erit, semper pallebit regia Bocchi.
Iungantur spoliis Firmi Gildonis opima;
Exornet geminos Maurusia laurea currus;
- 345 Vna domus totiens una de gente triumphet.
Di bene, quod tantis interlabentibus annis
Servati Firmusque mihi fraterque nepoti'.
Dixit et afflatus vicino sole refugit.
At iuvenem stimulis inmanibus aemula virtus
- 350 Exacuit; iam puppe vehi, iam stagna secare
Fervet et absentes invadere cuspide Mauros.

325 *Prosper de ingratis* 33: Talia cum demens eqs. *Carm. de provid. divina* 448: ne longo sermone moremur. 326 *Venant. Fort. carm. VI* 1, 35: casta cubilia (cf. *Rapt. Pros. III* 163).

328 *Verg. Aen. IV* 555: Carpebat somnos, *georg. III* 435: mollis . . . carpere somnos. 329 cf. *Verg. Aen. IV* 702. 334 *Verg. Aen. IX* 458: multo sudore receptas. 336 *Verg. Aen. VIII* 412: castum . . . cubile. 340 *Statii Theb. XI* 169: desiste morari. 346 labentibus annis *Verg. Aen. II* 14 et alii. 349 *Lucani I* 120: stimulos dedit aemula virtus.

323 Cognato] o ultimam ex corr. C promissa II¹, con(missa) II² 324 tutior II affrica VPBII
325 secum longo BC, sed transposuit C¹ retexunt V¹PC, uoluptant V², uolulant q 326 pervenit V²
conuenit V¹ 327 tiro P quo V², qua V¹ fusus] fortis IIA hostro P 329 Asistit A, Ad-
sisit C, Astitit et II, Assistit q tunc sic] om. B spat. vac. relicto, tum sic C 330 devictis eIA, devictos VBC
deuictos P tumuit dementia II, tenuit fiducia q, quae debentur fort. memoriae belli Pollentini v. 380 sive Ver-
gilio I 132: Tantane uos generis tenuit fiducia uestri? Mauris eIA, maros B, mauros q 331 intrum P,
corr. P² 334 lybiam VC, libiam PB, libiam (?) II¹, unde primum libyam, deinde lybiam corr. II² 335 habent]
aurent Barthius, arent Gronovius 336 Sub Germani nec f. timet lineam subiecit e facta t fata B¹
337 senex II¹, senes II² 338 uiderit] moleit A 339 inuade rebellem] e fere duo Heinsii quasi variam
lectionem; inuadere bellum P, inuade rebellu V¹, inuade rebelles V²q 340 Captuum II, Capturum B
morari V, sed rari m. rec. 341 fatale] e ex i corr. P¹ orbe] urbe II 342 pallebit] llebit in ras.
II¹, parebit A; expectabam bellabit bochi V, bocci II, bocci ex bacci P¹ 344 maurissia P, maurisia B,
marrusia II 345 triumphet P 346 Di P, Dii III ex Di corr. V, Dii q 347 Seruati] offendit,
Deuicti temptavi fraterque] fratriq II, sed corr. m. 1 348 refugit] resurgit B¹ corr. B² 349 im-
manibus CA aemula] epula A 350 setare II, seccare B 351 mauros] ex imarios corr. P¹

- Tum iubet acciri socerum dextramque vocato
 Conserit et, quae sit potior sententia, quaerit:
 'Per somnos mihi, sancte pater, iam saepe futura
 355 Panduntur multaeque canunt praesagia noctes.
 Namque procul Libycos venatu cingere saltus
 Et iuga rimari canibus Gaetula videbar.
 Maerebat regio saevi vastata leonis
 Incursu; pecudum strages passimque iuveni
 360 Semineces et adhuc infecta mapalia tabo
 Sparsaque sanguineis pastorum funera campis.
 Aggredior latebras monstri mirumque relatu
 Conspicio: dilapsus honos, cervice minaces
 Defluxere iubae; fractos inglorius armos
 365 Supposuit servile gemens iniectaue vincla
 Vnguibus et subitae collo sonuere catenae.
 Nunc etiam paribus secum certare trophaeis
 Hortator me cogit avus. Quonam usque remoti
 Cunctamur? Decuit pridem complere biremes
 370 Et pelagi superare moras. Transmittere primus
 Ipse paro; quaecumque meo gens barbara nutu
 Stringitur, adveniat: Germania cuncta feratur
 Navibus et socia comitentur classe Sygambri.
 Pallida translatum iam sentiat Africa Rhenum.
 375 An patiar tot probra sedens iuvenisque relinquam
 Quae tenui rexique puer? Bis noster ad Alpes
 Alterius genitor defensum regna cucurrit.
 Nos praedae faciles insultandique iacemus?'
 Finierat. Stilicho contra cui talia reddit:
 380 'Adversine tubam princeps dignabere Mauri?
 Auferet ignavus clari solacia leti,

366 Paulini epigr. 24: colla catenis.

370 Aratoris act. apost. II 1110: Non pelagi . . . minas.

356 Verg. Aen. IV 121: saltusque indagine cingunt. 370 *ibid.* VI 113: pelagique minas. 379 ex Verg. Aen. X 530. 381 Lucani VIII 314: magna feram solacia mortis; IX 878: solacia fati; cf. Verg. Aen. X 829.

352 Tunc *II*B acciri] in *ras.* *II*² socer *B* (*virgulam m. rec.*) 533 potior] melior ϵ 354 pater] parens *C* 355 multae q3 *P*², multa q3 *P*¹, mutaeque *Buechelerus* 356 lybicos *VCH*, libicos *PB* uenatu cingere *V*²*CHBA*, uisus destringere *PV*¹, uisu destringere vel uenatu stringere conatur *Heinsius*; sed cf. *Zumptius ed. Rutilii p. 205* saltus] montes *A* 357 rimari] cum *ras.* *II*; fuerat rumari, uenari *A* gethula *II*, getula *PBA* uidebat *A* 358 regio] regia *P*, sed corr. 359 pecudūq3 *II*, sed q3 del. 362 Aggrediar *B*, Aggredio *II* 363 delapsus *II* honos] ex lienos corr. *P*¹, honor *B* 364 fractos] fractosque ϵ armos] annos *B* 365 Subposuit *P* iniectaue] ingestaue ϵ 366 sonuere] subiere *V*²*B*, subiēre *II* e add. *II*³, sonuere *V*¹q catene ex caute corr. *P*¹ 367 certare] cētare *A* trophaeis] triumphis *B* 368 Hortator *V*¹*P*, Hortatu *V*³q remoti] sc. ab Africa, cf. *Ruf. II* 301; morati ϵ unus fere; remissi *Heinsius* 369 Cuntamur *P*, Cuncta- bimur *B*¹, mur in *ras.* *II*¹ 370 moras] minas *II* primus] pinu *Heinsius* 371 nutu] mittu sive nuttu *P*, uultu *B* 372 Stringitur *B*¹ cuncta ϵ *V*¹*PC*, tota *V*³q 373 socii *II* comitantur *II*, committentur *A* sychambri *V*, sygambri *C*, sycambri *IIA*, sicambri *PB* 374 translacium *P* affrica *VBI* rhenum] in *ras.* *II*¹, renum *P*, rethnum *B* 375 patior *CB* iuuenisq3 *V*, sed i alterum *m. 2* 376 Quae] quod *II* rexique] texiq3 ϵ (*t in r mut. Livin.*) bis] uix *C* 377 Alterius *VA*, Ulterius q 378 insultantiq3 *II* 379 stilicho]/// *C* contra] tra in *ras.* *II*¹, cuncta *P* cui talia] i talia in *ras.* *II*¹ 380 tubam] iubam *A*, belli post tubam *V*¹, del. *V*², pugna *V*³ supra scr. 381 Auferet *V*¹*PC*, i ac feret i afferet i feret *V*², afferet q, An feret *Heinsius* ignavis *B* socialia *P* leti] ti in *ras.* *m. rec.* in *B*, loeti *C*, fati ϵ unus fere

Te bellante mori? Decernet Honorius inde,
 Hinc Gildo? Prius astra chaos miscebit Averno.
 Vindictam mandasse sat est; plus nominis horror
 385 Quam tuus ensis aget. Minuit praesentia famam.
 Qui stetit aequatur campo, collataque nescit
 Maiestatem acies. Sed quod magis utile factu
 Atque hosti gravius (sensus adverte) docebo.
 Est illi patribus, sed non et moribus isdem
 390 Mascezel, fugiens qui dira piacula fratris
 Spesque suas vitamque tuo commisit asylo.
 Hunc ubi temptatis frustra mactare nequivit
 Insidiis, patrias in pignora contulit iras
 Et quos ipse sinu parvos gestaverat una
 395 Obtruncat iuvenes inhumataque corpora vulgo
 Dispulit et tumulto cognatas arcuit umbras
 Naturamque simul fratremque hominemque cruentus
 Exuit et tenuem caesis invidit harenam.
 Hoc facinus refugio damnavit sole Mycenae
 400 Avertitque diem; sceleri sed reddidit Atreus
 Crimen et infandas excusat coniuge mensas:
 Hinc odium, non poena fuit. Te perdita iura,
 Te pater ultorem, te nudi pulvere Manes,
 Te pietas polluta rogat; si flentibus aram
 405 Et proprium miseris numen statuistis Athenae,
 Si Pandionias planctu traxere phalanges
 Inachides belloque rogos meruere maritis,
 Si maesto squalore comae lacrimisque senatum

394 *Terent. Adelph.* 709: gestandus in sinu est. 397 *Ovidi met. X* 105: Exuit hac hominem;
Cicero de fin. V 35: hominem ex homine exuens naturam odisse videatur. 404 *sumpta ex Statii Theb.*
XII 481 sqq. 409 maestas comas *Ovid. fast. IV* 854.

382 decernet *ew* 383 gildo] *ex gillo corr. C¹* cahos *PB* miscebat *A* *V.* 384 et 385
praeter Q initialem scr. m. rec. in V 384 Uindictis *II¹* (uindictam *II²* est] *om. (V)* 385 Quam]
Qua (V) agit (*V*), agat *A* minuit *εBA*, minuit] (*sic*) *II* et prius it in *ras.*; fuerat minuunt,
corr. II²; minuunt *q* (deinde *que erasum in P*), minuet *ε* unus fere *V.* 386 inde a quatur *scr. m. rec.*
in V. *A v.* 386 usque ad carminis finem alterum quemque versuum (387, 389, 391 et ita porro) quasi penta-
meter sit per εισθουσιν insignivit P Olataq *P* 387 quod magis utile facto *m. rec. in V* quod] od in *ras. II¹*,
quid Heinsius factu *εHB*, factum *P*, facto *CA* 388 auerte *B* uerte docebo *suppl. m. rec. in V* 389 patruus
V¹, patribus *ex patruus corr. P¹*, patribus *V²q* et *P²*, te *P¹*, est *B* idem *V* (*sed m. m. rec.*) *PH*, iisdem *CA*,
isdem B 390 Maste Zel *Ald.*; c post t inseruit *ε* (*qui idem in mg. Mascezel f Gildonis eqs.*) Mascezes
(magis s quam l) *P*, Mascizel *C*, Mascelzer *II*, Masaietes *B* dira] dura *II¹*, dira *II²*, dum *B* piacula] peri-
cula B 391 asilo *PHB* 392 mactare] temptare *P*, temerare *Heinsius* nequivit] *ex nequiunt corr. P¹*
 393 patris *B*, patruas *Schraderus* 394 Et quos ipse sinu] *εVP*, Et quos ipse manu *C*, Quosq manu pueros
q ex Terentii Adelphis 563 paruos] *†* matri *V²*, *sed erasum*; patruos *Schraderus* 395 Obtruncat *VCE*
(simul delet ε stigmae quae sequitur in Ald.), Obtruncat *P*, Occidit *IBA* inhumatq *A* 396 Dispulit *ex* Dis-
plicuit corr. P¹, Distulit *ε* unus *Putean.*, *Gesner* tumulto *V²*, cumulo *V¹* arcuit] arguit *V* 398 cesis
ex corr. II¹ (*fuerat cecis?*) 399 micenas *VBH*, micenōs *P*, a *add. m. 2* 400 sceleris *CH* attreus *B*
 401 inmanes (manes in *ras.*) *II*, *†* infandas *add. II²* 402 Hinc *V¹P*, Hic *V²CA*, Hoc *BH* perdita] pro-
dita ε 404 pietas] i *ex e corr. C* si flentibus *V*, si] flentibus *P¹*, *sed ex corr.*; fuisse videtur sistenti-
bus 405 Et] Si *II* misceris *P¹* athene *CHBA* 406 pandioneas *C* (*sed e mut. in i C¹*) planctu *V*,
sed c V², planctu *P* 407 Inachides *V*, *sed h V²*, Inacides *P*, Inachide *C* rogos *P¹*, o inferius *ex corr.*
mariti C, maritos *Heinsius* 408 maesto] moestae *exc. Ruben.* moesta . . . coma *Claverius in textu*

- In Numidas pulsus solio commovit Adherbal:
 410 Hunc quoque nunc Gildo, tanto quem funere mersit,
 Hunc doleat venisse ducem seseque minorem
 Supplicibus sciat esse tuis. Quem sede fugavit,
 Hunc praeceps fugiat, fregit quem clade tremiscat
 Agnoscatque suum, trahitur cum victima, fratrem'.
 415 Haec ubi sederunt genero, notissima Marti
 Robora, praecipuos electa pube maniplos
 Disponit portuque rates instaurat Etrusco.
 Herculeam suos Alcides Ioviamque cohortem
 Rex ducit superum, premitur nec signifer ullo
 420 Pondere: festinant adeo vexilla moveri.
 Nervius insequitur meritusque vocabula Felix
 Dictaque ab Augusto legio nomenque probantes
 Invicti clipeoque animosi teste Leones.
 Dictis ante tamen princeps confirmat ituros
 425 Aggere conspicuus; stat circumfusa iuventus
 Nixa hastis pronasque ferox accommodat aures:
 'Gildonem domitura manus, promissa minasque
 Tempus agi. Si quid pro me doluistis, in armis
 Ostentate mihi; iusto magnoque triumpho
 430 Civiles abolete notas; sciat orbis Eous
 Sitque palam Gallos causa, non robore vinci.
 Nec vos, barbariem quamvis collegerit omnem,
 Terreat. An Mauri fremitum raucosque repulsus
 Vmbonum et vestros passuri comminus enses?
 435 Non contra clipeis tectos gladiisque micantes

431 *Marius Victor aeth. III 127*: Sitque palam.

409 *cf. Sallustii Jug. 14.* 410 *Verg. Aen. VI 429*: funere mersit. 421 *Statii Theb. VI 463*:
 meritumque vocabula Cygnum. 425 *Verg. Aen. II 63*: iuventus circumfusa ruit. *IX 229*: Stant longis adnixa
 hastis. 428 *Verg. Aen. V 638*: tempus agi res. 431 *cf. Ovidi a. Am. I 201.* 433 *cf. Verg. Aen. II 545.*

409 Numidas] Numidam *Gesnerus* solio] *l m. 2 in V, fuerat c (?)*; praeterea post *io erasum s ut vid.*
 socios *P¹*, solio *P²* adherbal *VB*, aderbal *P¹*, aterbal *P²*, atherbal *CAH (sed ras. post h in II)* 410 Nunc
 quoque *PB* tanto] *om. B*, quem tanto *II* 411 Hunc] Nunc *Ald.* Hunc corr. *ε (vel Livin.)*. Nunc *VP*
 uenisse] *vellem fleuisse; flevant nempe Adherbal et Inachides* 412 esse] */// tuis, fort. t erasum, P* *V. 412 et*
 413 sic contraxit *A*: Suppl. sciat esse tuis quem clade tremiscat; deinde post 415 iterum sequitur *v. 413*
integer; ordinem corr. A¹ Supplicibus] *li oblitteratum C* tremiscat ex tremecat corr. *P¹* 413 prin-
 ceptus *IIB* (praecipites fugae sese mand. *Caes. b. Gall. II 24*) claude *B* 414 Agnoscitq; *B* (corr.
m. rec.) cum *VP*, dum *q* fratrem *V³*, marti *V¹* *V. 415 in mg. suppl. V³* notissima] *o oblitte-*
ratum C marti *B* 416 electa] *erecta V¹, corr. V², ellecta P* pube] *plebe BII* mani-
 plos *P*, *† maritis V³* 417 Disposuit *IIA* 418 Herculeam *vetus Cuiacii* ioniam *B* choortem *P*
 419 superus *P¹* *V. 420—445 om. et in primo codicis folio suppl. V (cf. praef.)* 420 adeo festinant *V*
 422 angusto *C* legio] *regio B* 423 clipeoque] *eo ex corr. II¹* leonis *P¹*; et ita leonis *Heinsius*, fortasse
recte 424 iturnus *P¹C*, ituros *P²q* 425 Agere *B* 426 hastis] *astis B* pronasque] *s ex x corr. P¹*,
que om. B (add. m. rec.) pñanas (om. que) C accomodet *P¹*, a restit. *P²*, accomodat *B*, accomodat *II*, acomodat *V*
 427 promissa] *prouulsa (sive promilsa?) A* 428 agi] *sic ε (agi etiam P teste Clerq; habet tamen*
agit, agit ω, adest ε, age Isengrinus; cf. Verg. pro me] Romae Isengr. mg. doluistis] meruistis ε;
interpunct post doluistis P, fort. et alii libri; recte 429 Obstentate *B* magno que *C¹*, renovavit *C³*
 430 Cineles *C*, sed corr. abolete] *adolete II, sed corr. m. 1* notas *C*, tas iteravit *C³* sciat orbis] *C*, s,
t et bis iter. C³ Eous] *euus, sed corr. P¹* 431 Scitq; *II* gallis ex gallos corr. *P¹* robore *C*, ore
 iteravit *C³* 432 omnem] *ex orbem corr. P¹* 433 an *εω*, aut *M*, haud *ε* fremitum *VC*, fremitus *II*
(u fort. in ras., certe non s), item q 434 uestros *εω* cominus *IIBA* 435 Non] *Nec A* tectos *P*, o
ex i corr. m. 1; punctum fort. casu ortum gladiisq; *VC*, radiisq; *P*, galleisq; *A*, galeis *ne IIB* micantes *B*

- Ibitis: in solis longe fiducia telis.
 Exarmatus erit, cum missile torserit, hostis.
 Dextra movet iaculum, praetentat pallia laeva;
 Cetera nudus eques. Sonipes ignarus habenae;
 440 Virga regit. Non ulla fides, non agminis ordo:
 Arma ovium, fuga praesidio. Conubia mille;
 Non illis generis nexus, non pignora curae;
 Sed numero languet pietas. Haec copia vulgi.
 Vmbratus dux ipse rosis et marcidus ibit
 445 Vnguentis crudusque cibo titubansque Lyaeo,
 Confectus senio, morbis stuprisque solutus.
 Excitet incestos turmalis bucina somnos,
 Imploret citharas cantatricesque choreas
 Offensus stridore tubae discatque coactus,
 450 Quas vigilat Veneri castris impendere noctes.
 'Nonne mori satius, vitae quam ferre pudorem?
 Nam quae iam regio restat, si dedita Mauris
 Regibus Illyricis accesserit Africa damnis?
 Ius Latium, quod tunc Meroe rubroque solebat
 455 Oceano cingi, Tyrrhena clauditur unda;
 Et cui non Nilus, non intulit India metas,
 Romani iam finis erit Trinacria regni.
 Ite recepturi, praedo quem sustulit, axem
 Ereptumque Notum; caput insuperabile rerum
 460 Aut ruet in vestris aut stabit Roma lacertis.
 Tot mihi debetis populos, tot rura, tot urbes
 Amissas: uno Libyam defendite bello.
 Vestros imperium remos et vestra sequatur
 Carbasa; despectas trans aequora ducite leges.

439 cf. *Lucani IV 683*: frenorum nescia, *Grattii cyneg. 517 sq. (De halieuticis p. 24)*.
 440 *Iuvenius evang. hist. II 339*: Non erit ulla fides.

440 *Iuvenius*

436 7 lucis insolitis (sic) P¹ ≡ longe (eras. a) B fiducia telis] cia telis in ras. II¹ 437 cōmis-
 sile P torserit] miserit & perpauci 438 mouent C praetentat] ex praesentat corr. II¹, praetentant εC,
 praetentāt, sed virgula erasa P laevis C 439 Cetera] Dextra A nudus] ex nuchis corr. P¹ habenae]
 abhene P 440 regit P², gerit P¹ 441 ouium V¹, oneri CA, honeri PV³BII, sed eri ex corr. II¹; recte
 mihi fuga dici videtur arma ovium; ita Ps. Ovid. halieut. 4 mundus dedit arma per omnes . . . sic dammae
 fugiunt (cf. De halieuticis p. 100). Certe arma oneri esse in compositis hic repetisset poeta cum de telis et armis
 iam actum esset v. 435—439; ideo olim conieci Turma oneri; Buechelerus ex V Arma odio connubia II nulle B
 442 Non illis] Non nulli P, Non illi B 443 numero] ex maneo corr. P¹ 444 rosis] togis B marcid⁹ (d in ras.) II¹
 445 Unguentis B, Ungentis P crudusque] u alterum ex corr. C lyeo BA, lieo VII, lieo P 446 strupisq B
 447 ingestos PA buccina IIPA 448 Imploret PII cytaras P, cytharas A canthatricesq P coreas P,
 choreas C ioculatricemque cohortem Mediceus unus 450 ueneri] uerum A castrisq B impendere VP
 noctes] e ex i II¹ 451 Non nemori VC quam uitae A 452 quae] ex q3 corr. C¹, q̄ ex q3
 radendo corr. II¹ restat regio B dedita] d alterum in ras. II¹ (fuitne debita?) 453 illiricis CII V²,
 ylliricis PA, illicitis V¹B affrica VPBII 454 lacium VP tunc] om. B, non Heinsius V. 455—457 praeter
 regni ser. m. rec. in V 455 tirrena (V)B, tyrrena P, tyrrena C, tirena II 456 nylus C India]
 africa A, india ex intua (?) corr. P¹ 457 thrinacria A, trinatria sed corr. P¹, trinachia B 458 Ite
 rec. praedo ser. m. rec. in V quem] que V (fuerat fort. quē) 459 Erectumq BII¹, Ereptumq H²q,
 sed n ser. m. rec. in V nothum PHB 460 Aut] Aū V (sed A et virgulam m. rec.) uestris] nris an
 uris in A non dispicitur, nostris M 461 rura] iura V³ 462 uno] malim unam, i. e. saltem lybiam
 VC, libiam PBII 463 inperium P et uester evanidum iteravit C³ 464 despecta|||s B (n eras.)
 ducete C, sed corr. C¹

- 465 Tertia iam solito cervix mucrone rotetur
Tandem funereis finem positura tyrannis'.
Omina conveniunt dicto fulvusque Tonantis
Armiger a liquida cunctis spectantibus aethra
Correptum pedibus curvis innexuit hydrium,
470 Dumque reluctantem morsu partitur obunco,
Haesit in ungue caput; truncatus decedit anguis.
Illicet auguriis alacres per saxa citati
Torrentesque ruunt; non mons, non silva retardat:
Pendula ceu parvis moturae bella colonis
475 Ingenti clangore grues aestiva relinquunt
Thracia, cum tepido permutant Strymona Nilo:
Ordinibus variis per nubila textitur ales
Littera pennarumque notis conscribitur aër.
Vt fluctus tetigere maris, tunc acrior arsit
480 Impetus; arripiunt naves ipsique rudentes
Expediunt et vela legunt et cornua summis
Adsociant malis; quatitur Tyrrhena tumultu
Ora nec Alpheae capiunt navalia Pisae:
Sic Agamemnoniam vindex cum Graecia classem
485 Solveret, innumeris fervebat vocibus Aulis.
Non illos strepitus impendentisque procellae
Signa nec adventus dubii deterruit Austri.
'Solvite iam, socii', clamant 'aut rumpite funem.
Per vada Gildonem quamvis adversa petamus.

470 *Cor. Joh. I 231*: morsu . . obunco.

465 *Lucani VIII 637*: caput ense rotare. 467 *ex Homeri Il. XII 200 sq. vel Verg. Aen. XI 751 sqq.* (cf. *Macrobii Sat. V 13*), *Ovidi Met. IV 361 sq.* 468 *Verg. Aen. XII 248*: rubra fulvus Iovis ales ab aethra . . pedibus rapit. *Valerii Flacci I 156*: Iovis armiger aethra Advenit eqs. 474 sq. cf. *Verg. Aen. X 264 sq.* 474 *Manilii IV 288*: pendencia bella. 476 *Lucani V 711.* 481 *Verg. Aen. III 532*: Vela legunt; item *Valerius Flaccus II 13.* 483 *Verg. Aen. X 179*: Alpheae origine Pisae. 488 *Verg. Aen. III 639*: funem Rumpite.

465 solito ceruix] *VPC*, ceruix *ex ceruice corr. P¹*, ceruix solito *q* 466 fenereis *P*, sed *corr.*; funeris *II¹*, sed *corr.* tyrannis] *ruinis II¹*, tyrannis *II²* 467 Omina] *εPIIV²*, om̃a *C*, om̃n///n (?) *V¹*, Omnia *q* dicto] *ex ductos radendo corr. V*, dictu *C*, dictis *ε* fulvisq; *B* 468 a liquida *II¹*, ab liquida *A*, ad liquidam *q*; locus indicandus *ex Vergilio et Flacco* aethra] *εthra CA*, *ethra II*, *acerā, deinde aqhrā P¹*, *ethtram (sic) V*, *ethram q* 469 Collectum *IIA*, Correptumq; *B*, sed *q3* *erasum* curuis] *seuis V¹*, *seuis ex seuibz corr. P¹*, *curuis V²q* hidrum *P*, ydrum *II*, idrum *B* 470 adunco *M* 471 in ungue] *ex ingue corr. P¹* decedit] *ex dedit corr. P¹* 472 Illicet *II* 473 prius nec] *VPC*, non *IIA* nec mons] ^b mons ^a nec *V* (*ord. corr. m. 1*) mons] *on in ras. A* aut *VPC*, non *IIA* 474 ceu] *sic ε* 475 clamore *IIA* 476 Tracia *II*, Trachia *PB*, Thratia *A* Strymona *εCA*, Stymona *V*, strimona *PII*, stimona *B* nylo *C* 477 Ordinibus] *d ex ti corr. P¹* ales *V¹*, alis *V²q* 478 Littera] *ex Littora corr. P¹*, Litera *II* pinnarumq; *C* notis] *noctis P* conscribitur *VP*, inscribitur *q* 479 Ut *V²*, Et *V¹* 480 Inpetus *PB* 481 legunt *V¹*, ligant *V³* 482 Adsociant *P*, Asociant *B*, Ass. *q* tyrrena *CA*, thirrena *V*, tirrena *PBI* 483 hora *V²BII*, ora *V¹q* alfeae *V*, alfee *P*, alphae *C*, alphee *AIB* naualia] *ex noualia corr. P¹* 484 agamemnoniam *VPC*, agamenoniam *B*, agam̃noniā *II* 486 inpend . . *VPII* 488 Soluite iam socii clamant aut rumpite] *ita CHBA nisi quod clamant socii II, ipse tamen ordinem vbb. corrigens.* Uellite (*† soluite V²*) proclamant socii iam uellite *VP* 489 gildoq̃nem *P*

- 490 Ad bellum nos trumat hiems per devia ponti.
Quassatis cupio tellurem figere rostris.
Heu nimium segnes cauta qui mente notatis,
Si revolant mergi, graditur si litore cornix.
Ora licet maculis asperserit occiduus sol
495 Lunaque conceptis livescat turgida Cauris
Et contusa vagos iaculentur sidera crines,
Imbribus umescant Haedi nimbosaque Taurum
Ducat Hyas totusque fretis descendat Orion:
Certa fides caeli, sed maior Honorius auctor;
500 Illius auspiciis immensa per aequora miles,
Non Plaustris Arctove regor. Contemne Booten,
Navita, turbinibus mediis permittite carinas.
Si mihi tempestas Libyam ventique negabunt,
Augusti Fortuna dabit.
Iam classis in altum
505 Provehitur; dextra Ligures, Etruria laeva
Linqitur et caecis vitatur Corsica saxis.
Humanae specie plantae se magna figurat
Insula (Sardiniam veteres dixere coloni),
Dives ager frugum, Poenos Italosve petenti
510 Opportuna situ: quae pars vicinior Afris,
Plana solo, ratibus clemens; quae respicit Arcton,
Inmitis, scopulosa, procax subitisque sonora
Flatibus; Insanos infamat navita montes.
Hic hominum pecudumque lues, si pestifer aër
515 Saevit et exclusis regnant Aquilonibus Austri.
Quos ubi luctatis procul effugere carinis,
Per diversa ruunt sinuosae litora terrae.
Pars adit antiqua ductos Carthagine Sulcos;
Partem litoreo complectitur Olbia muro.

493 Verg. georg. I 361: revolant ex aequore mergi, adde v. 389. Lucani V 553—556. 494 Verg. georg. I 441: Sol . . . maculis variaverit ortum. 506 Verg. Aen. V 164: caeca . . . saxa. 508 Verg. ecl. 9, 4: veteres . . . coloni. 513 Horati carm. I 3, 20. Insanos montes Livius 30, 39; Florus 3, 7. 35.

490 trudit II, trumat P¹, sed da ex corr. hyemēs B perque auia V; punxi post ponti, nam per devia anaphorice cum per vada adversa cohaeret 491 Quassantis B cupio] cupidi B cellurem P figere] figite B 493 reuoluant P si litore] si p littora B 494 asperserit] ex aspexerit corr. II¹, asperxerit B occidus II 495 livescat] libescat sed corr. P¹ turbida V¹ idem ex turbula corr. P¹, turgida V² q; „hoc convenit conceptioni et livori“ Buecheler Cauris] Jeepius, auri V¹, coris A, choris V² q 496 contusa ε II A, concussa VP (2 supra lin. P¹) C, confusa B 497 Imbrique umescant conieci, umescant P¹, h add. P², humescant q hoedi] edi A 498 totisq II fretus P orion^{um} P 499 honorius et o prius ex corr. P¹ 500 Illius auspiciis] s aus in ras. II¹ immensa VBII 501 arctoue AII, arctoq ε q regor V¹, regar V² bootē VPC, boeten A, boetē BII 503 lybiam VC, libiam PBII negabunt] negabant V¹ corr. V² 504 dabit] ex dabat radendo corr. II 505 etruria VC, aetru^uria sic corr. P¹, hetruria A, etrusia B 506 cecis rad. ex cetis corr. II, celsis Heinsius 507 specie VCPHA, speciem B, in speciem vetus Cuiacii 508 Sar- diniā] Sardoam Heinsius duxere P 509 ager P², aget P¹ penos PII 510 Oportuna VPCBII Afris] austris ε B 511 arctō II, arcton P 512 Inmittit V, Immitis C q copulosa P, sed p del. subditisq P V. 514 et 515 om. V¹, in mg. add. V² Hic II, Hinc q si//// pestifer II (i ex corr.), hinc pestifer q pestifer] f ex corr. C¹ (fuitne u?) 516 Quos] o ex corr. II¹ iactatis ε (is minus certum; inde iactatus eff. Livin.) 517 sinuse II, sed corr. 518 adit////, nescio quid erasum P kartagine VA, cartagine IIB et (c ex r corr.) P (cf. v. 87) sulcos ε VPC, muros q 519 olbia ε V¹ A, vetus Cuiacii olbia V² q

- 520 Vrbs Libyam contra Tyrio fundata potenti
Tenditur in longum Caralis tenuemque per undas
Obvia dimittit fracturum flamina collem;
Efficitur portus medium mare, tutaque ventis
Omnibus ingenti mansuescunt stagna recessu.
- 525 Hanc omni petiere manu prorisque reductis
Suspensa Zephyros expectant classe faventes.

523 cf. *Iuvenal. XII* 76 sq.

520 lybiam VC, libiam HPB tirio P parenti C 521 carabis P, charalis II tenuemque]
geminumque conieci (cf. *Zwei polit. Satiren* p. 60); tamen unum tantum ibi promunturium clarum fuisse monet
Mommsenus (*Cluver. Sicil. ant.*, 1659, p. 276); possis etiam laevumque undas] ω, undam s̄ pauci 522 dimit-
tit////it II (fuit dimittunt cf. v. 385; corr. m. 2) fracturum V (r V¹?) facturum P flumina s(B?), flāma
ex flāma corr. P 525 reductis (sic) P¹ 526 zephyros VPBB fa////uentes (ras. 2 litterarum) C
Explicit de bello Gildoni////s · Incipit laus | stiliconis · libri numero · III · V Claudiani · de · bello · gildoꝝ · ex-
plicit · Incipit laus stilicoꝝ lib^e Numero · I-I-I · P (Clau)diani de Bell(o) Gildonico Explicit (paene oblitterata
subscriptio utpote in ultimi folii fine) C

IN EVTROPIVM

LIBER PRIMVS.

*Scriptus
a. 399 inil.*

(XVIII.)

Semiferos partus metuendaque pignora matri
Moenibus et mediis auditum nocte luporum
Murmur et attonito pecudes pastore locutas
Et lapidum duras hiemes nimboque minacem
5 Sanguineo rubuisse Iovem puteosque cruore
Mutatos binasque polo concurrere lunas
Et geminos soles mirari desinat orbis.
Omnia cesserunt eunuchō consule monstra.
Heu terrae caelique pudor! trabeata per urbes
10 Ostentatur anus titulumque effeminat anni.
Pandite pontifices Cumanae carmina vatis,
Fulmineos sollers Etruria consulat ignes
Inmersumque nefas fibris exploret haruspex,
Quae nova portendant superi. Nilusne meatu

8 *Hunc v. citat Marcellinus Ind. XII (p. 274 ed. Roncallius).*

De Iuvenalianis in hoc carmine imitationibus cf. quae exposui Zwei politische Satiren p. 52 sqq.

1 *Lucani I 562: Monstrosique hominum partus . . . matremque suos conterruit infans. 1 sqq. cf. Iuvenal. II 117 sq. 2 cf. Vergilius georg. I 486. Lucani I 559. 3 Verg. georg. I 478: pecudesque locutae. 4 et 5 Horati c. I 2: dirae grandinis . . . rubente dextera. Petronii b. civ. 140: Sanguineoque . . . Iuppiter imbre. 5 Verg. georg. I 485: puteis manare cruor. 7 Verg. Aen. IV 470: solem geminum; cf. Eurip. Bacch. 912. 8 CIL. III 737 (anni 390) Omnia Theodosio cedunt (cf. Laus Ser. 209) 11 Lucani I 564: Cumanae carmina vatis Vulgantur; ibidem VIII 824.*

INCIPIT IN EUTROPIUM LIBER PRIMUS V. INCIPIT CLADIANI INEUTROPIŪ LIBER PRIMUS P
Inscriptio deest in q

1 emiferos CP¹, S suppl. P² que om. B 2 (Moenibus E) Urbibus B et] in AB, e C nocte nocte (sic) II¹ 3 adtonito P locustas P¹ 4 lapidum C, a C² in ras. diras B, duras Cq, sed r C², diras commendat Horatius micantem B 5 sanguineos P¹, sanuineo A cruore||| (erasum m²) V 6 Mutatos.q. P¹ binasq B, uisasque Emq (ras. inter s a P). Haec lectio in q satis otiosa frustra que Visa Burmannus etiam inculcare voluit Eutr. II 44; trinae lunae autem leguntur apud Plinium hist. nat. II 99 ibidemque trini soles 9 celi terreq A, celi terreq II per urbem s unus fere 10 effemiat II 12 soles C etruria ex 'Z ruria corr. P¹, hetruria AA, uel etruscia add. V², etrusia B consulit P¹ ignis CA 13 Immersumq CA, Imensumq VP, Imensumq BA, Imensumq II exploret V¹, uel in(ploret) V² haruspex A, auruspex A, aruspex q (spex in ras. II¹) 14 portendunt A, portendant q. De hoc loco Schraderus ed. Musaei p. 251. Quae nova eqs. epexegetice ad nefas appositum videtur, quod pro malo futuro est quale v. 15 sqq. describitur; olim tamen pungebam post fibris, idem suasit Mommsenus meatu] ex matu corr. P¹

- 15 Devius et nostri temptat iam transfuga mundi
Se rubro miscere mari? ruptone Niphate
Rursum barbaricis Oriens vastabitur armis?
An morbi ventura lues? an nulla colono
Responsura seges? Quae tantas expiet iras
20 Victima? quo diras iugulo placabimus aras?
Consule lustrandi fascēs ipsoque litandum
Prodigio; quodcumque parant hoc omine fata,
Eutropius cervice luat.
Sic omnia nobis,
Hoc regni, Fortuna, tenes? Quae nam ista iocandi
25 Saevitia? humanis quantum bacchabere rebus?
Si tibi servili placuit foedare curules
Crimine, procedat laxata compede consul,
Rupta Quirinales sumant ergastula cinctus;
Da saltem quemcumque virum. Discrimina quaedam
30 Sunt famulis splendorque suos, maculamque minorem
Condicionis habet, domino qui vixerit uni.
Si pelagi fluctus, Libyae si discis harenas,
Eutropii numerabis eros. Quot iura, quot ille
Mutavit tabulas vel quanta vocabula vertit!
35 Nudatus quotiens, medicum dum consulit emptor,
Ne qua per occultum lateat iactura dolorem!
Omnes paenituit pretii venumque redibat,
Dum vendi potuit. Postquam deforme cadaver
Mansit et in rugas totus defluxit aniles,
40 Iam specie doni certatim limine pellunt

19 *Verg. georg. I 47*: seges . . . votis respondet avari Agricolae. 20 *Lucani III 404*: structae diris altaribus arae. 22 *Verg. Aen. II 121*: fata parent. 24 *Verg. Aen. I 78*: tu mihi quodcumque hoc regni . . . concilias. *Horati c. III 29, 49*: Fortuna saevo . . . ludum ludere; *I 33, 12*: saevo mittere cum ioco. *Iuvenalis 3, 40*: voluit Fortuna iocari. 25 *Ovidi ex Ponto IV 3, 49*: Ludit in humanis . . . rebus. 33 *cf. Iuvenal. VIII 65*. 40 *Verg. Aen. VII 579*: limine pelli.

15 temptat E, tendat ε 16 miscere Ew ruptoq B, ruptoue II nifate VP, nifate//// C 17 Rursum EHP, Rursus VCBA 19 responsura C, sed u partim in ras. seges] in ras., ut vid. II¹, leges A tantis II¹, tantas II² expiat BA 20 diras] diuum Cuiacii cod. iugul////o P¹ (fuerat a?), gulo in ras. II¹ aras] uel iras B¹, atras con. Paul; sed cf. *Lucani exemplum* et J. Kochium „de codd. Cuiacianis“ sub finem 21 litandū//// P (sed littera nulla erasa) 22 Prodigio] in ras. A q̄cumq B, quodcumque Ep omine] omne A 23 om̄a P¹; uel ōa P²; item omina V teste Jeep., tacet Mau; ita Mommsenus: E. c. luat: sic omina nobis. nobis] uoluis Cuiacii cod. Sis omnia nobis? Barthius 24 Hoc Ew regnū II (u artissime scripsit II¹; fortasse antea i fuit, item regnum legit glossator in II), regni B¹, Sic omnia nobis, Sic regnum, Fortuna, tenes? temptabam; sed cf. *Vergilius* et *Kochius l. l.* iocandi] io ex lo corr. P, ///iocandi II 25 quantum] quonam Heinsius baccabere HB 26 Sit P¹ 27 compede] de ex corr. II 28 quirinalis A sūmant B cinctus B 29 Des BA, da Emq 31 Conditionis EPII uinxerit II uixerāt uno P¹, ceterum uni II, uno q 32 fractus B¹, corr. B² lybie VP, libie HB diſcis P¹, diſcis V, ubi s del. V² hatenas P¹, corr. P² 33 n////umerabis P aeros PV¹, heros V²q quod V¹ bis, bis quot corr. V² 34 Mutabit V, Mutabat II, Mutatⁱ P, simul ras. supra u alteram; vix fuerat mutabit, fort. mutarit 35 Mutatus A, Nudatus eq emptor V, sed or V² 36 Versus deest in A; Ne qua per occultum lateat iactura dolorem Em occultum A 37 Omnes A; i sic add. E, Omnis CIA 38 postquam] post in ras. II¹, postquā (hamulum fort. m. 2) V 39 Mansit] hoc est superfluit; cf. IV cons. 234, Scribon. Larg. 21 et vide indices difluxit Heinsius 40 speciem C, specie Ep doni A, o sic add. E limine P, sed corr. m. 1

Et foedum ignaris properant obtrudere munus.
Tot translata iugis summisit colla, vetustum
Servitium semperque novum, nec destitit umquam,
Saepe tamen coepit.

Cunabula prima cruentis

- 45 Debet suppliciis; rapitur castrandus ab ipso
Vbere; suscipiunt matris post viscera poenae.
Advolat Armenius certo mucrone recisos
Edoctus mollire mares damnoque nefandum
Aucturus pretium; fecundum corporis ignem
50 Sedibus exhaurit geminis unoque sub ictu
Eripit officium patris nomenque mariti.
Ambiguus vitae iacuit, penitusque supremum
In cerebrum secti traxerunt frigora nervi.
Laudemusne manum, quae vires abstulit hosti,
55 An potius fato causam tribuisse queramur?
Profuerat mansisse virum; felicior extat
Opprobrio; serviret adhuc, si fortior esset.
Inde per Assyriae trahitur commercia ripae,
Hinc fora venalis Galata ductore frequentat
60 Permutatque domos varias; quis nomina possit
Tanta sequi? Miles stabuli Ptolemaeus in illis
Notior: hic longo lassatus paelicis usu
Donat Arintheo; neque enim iam dignus haberi
Nec maturus emi. Cum fastiditus abiret,
65 Quam gemuit, quanto planxit divortia luctu!
'Haec erat, heu, Ptolemaee, fides? hoc profuit aetas
In gremio consumpta tuo lectusque iugalis

45 *Arator act. apost. I 349*: ubere raptos Vulnera suscipiunt. *Ennodii 43, 91 (Vogel)*: matris ab ubere raptis. 66 *Cor. Joh. IV 372 (VI 701)*: Haecine vestra fides?

57 *Cic. Philipp. XIV 37*: fortiter feliciterque. 60 *Iuvenal. VI 225*: Permutatque domos. 66 *Stat. Theb. X 807*: Haec erat, haec eqs. (*Properti II 29, 9*: Hic erat, hunc eqs.). *Senecae Thyest. 1024*: haec fratris fides? 67 *Verg. Aen. IV 496*: lectumque iugalem.

41 obtrudere om. B, sed spatium vacuum obstrudere P¹ 42 locis PV¹, uel iugis add. V² 44 Cepit sepe tamen BA 45 Debet PV¹ (cf. *Hor. carm. I 14, 16*), debita corr. P¹, Debita II, dedita V² q (dedam suppliciis *Lamprid. Alex. Sever. c. 53, 7*) crastandus B, corr. m. rec. 46 uiscere V¹, sed corr. plene II, pene q 47 certos P¹, certe A recisos P¹ 48 mollire] in ras. II 49 fecundum Emw ignem] ita Ald. inguen forte add. ε et in B al inguen add. m. rec. item inguen *Isengr. mg.* Sane exhausto .. inguine *Martialis XIII 64* 50 exhaust II B, exaurit P 51 officium] officiumque VII, ofitiumq P¹, sed q3 supra versum add. patris] maris *Burmans* numen V¹, corr. V²; minueng sive numueng P, corr. P² 54 malum que A, manum quae q (manu II, u a m. 2) uel magis quia Em 55 causas V, causas P¹, sed ras. supra a alteram; fuit causā 57 seuiret B 58 Assirie PIIB 59 galatha CII 60 posset ex possit corr. II, poscit C 61 stabuli EAV², tabulis uel stabuli B¹, stabulis V¹ CHP ptolemaeus C, ptholomeus A, tholomeus VII B, stolomeus P stabulis Pt. in imis *Jeeplus*; sed ad illis supplendum nomini- bus; *Ptolemaeus autem hic quod miles stabuli dictus est, illustratur illis praesepibus in v. 68* 62 Noctior A hinc II usus B 63 Donat C, sed t in ras. C² Arintheo VII P (Dona t^{am}rintheo P), arentheo EmBC, sed a C² in ras. arentheo A, Arantheo *Isengr. mg.* i|||am P 65 Quam εAII, Que VP, Quae CBA genuit A plansit V¹ P¹, corr. V² P¹ 66 heu] II¹ V², hec V¹ P uel o II²; haec sane commendat *Statius* ptholomee C, tolomee II, ptholomee PA, ptholomae A, tholomee VB hoc] ex hac corr. P; hanc V (o add. V²), hec II pfuit A

- Et ducti totiens inter praesepia somni?
 Libertas promissa perit. Viduumne relinquis
 70 Eutropium? tantasque premunt obliviae noctes,
 Crudelis? Generis pro sors durissima nostri!
 Femina, cum senuit, retinet conubia partu,
 Vxorisque decus matris reverentia pensat.
 Nos Lucina fugit, nec pignore nititur ullo
 75 Cum forma dilapsus amor. Defloruit oris
 Gratia; qua miseri scapulas tutabimur arte?
 Qua placeam ratione senex?'
 Sic fatus acutum
 Aggreditur lenonis opus, nec segnis ad artem
 Mens erat officiique capax omnesque pudoris
 80 Hauserat insidias. Custodia nulla tuendo
 Fida toro; nulli poterant excludere vectes.
 Ille vel aerata Danaen in turre latentem
 Eliceret. Fletus domini fingeat amantis
 Indomitasque mora, pretio lenibat avaras
 85 Lascivasque iocis; non blandior ullus euntis
 Ancillae tetigisse latus leviterque reductis
 Vestibus occulto crimen mandasse susurro
 Nec furtis quaesisse locum nec fraude reperta
 Cautior elusi fremitus vitare mariti.
 90 Haut aliter iuvenum flammis Ephyreia Lais
 E gemino ditata mari; cum sarta refudit
 Canities, iam turba procax noctisque recedit
 Ambitus et raro pulsatur ianua tactu
 Seque reformidat speculo damnante senectus;
 95 Stat tamen atque alias succingit lena ministras
 Dilectumque diu quamvis longaeva lupanar
 Circuit et retinent mores, quod perdidit aetas.

88 *Sulpicii Severi dial. I 5, 5: fraus aut furta.*

82 *Horati c. III 16, 1: Inclusam Danaen turris aenea.* 85 *Ovidi a. am. I 605: eunti velle latus*
... tange pedem. 88 *Ovid. met. XIII 32: furtisque et fraude, Iuvenius III 170: furta et fraudes.*
 92 *cf. Horati c. I 25, 1 sq.*

68 ductus II sompnus ex sompni corr. II¹ 69 uiduumque ε 70 noctis A p̄munt P, corr.
 m. 2 71 Crudeles II pro VPA, proh φ, proh̄a sors II tenuissima II nostri P, corr. m. 2? nostri V,
expunxit V² 72 cunsenuit E 74 Hnos P, n in ras. nitimur V², item, sed mur in ras. II¹, nititur V¹ φ
 75 amor P² in mg.; P¹ nil habet nisi q̄ 76 miseris capulas P 77 acutum] auitum Isengr. mg. 78 Ad-
 greditur P ad] in B 79 Omnesq; A; i sic add. E, omnesq; BC, sed q; add. C²; omnisq; φ pudori
Heinsius 80 custodia] ust obscuratum vel in ras. P 81 excludere P 82 erata C, e C² in ras.
 danaen in] A; item in Em, danen in II, danaē in P, danaem in B, dane ne V¹, danaen e V², danaen C
 83 f̄gebat, sed u rursus hasta traiecit C¹ 84 Indomitas moraque B, sed corr. mora] mero ε 85 iocis]
 ex locis corr. P non Em̄ ullus] alter ε 86 leniterq; A reductae Heinsius 87 mandare ABAC,
 sed re C² in ras. mandasse φ, ex mandase corr. P 88 relecta Heinsius 89 Cautiore lusi P, sed corr.
 fremit'//// P 90 Haud VB ephyreia VB, epyreia AII, uel corinthia II² lais V¹, uel nais uel thais V², lays II
 epyre ialais C¹ (unde talais corr. efecit C²), ephyrei alais P¹, corr. P² 91 E gemino P¹, Et gemino EP² q
 ditata//// C, dotata ε vic unus, Heinsius conserta B refudit V, refundit φ; scribendum refugit cum Livineio;
 refutat ε pauci 93 tactatu P, iactu ε unus teste Burmanno p. 277 (*Hauptius Hermae IV p. 146*) 94 dam-
 nante AB, dampnante V¹ II, dannante P, dampnata CV², dannare AII² 96 umq; diu II¹ in ras. diu]
 semel PV¹, uel diu V² 97 retinent II, retinent Esq quod Esu

- Hinc honor Eutropio; cumque omnibus unica virtus
 Esset in eunuchis thalamos servare pudicos,
 100 Solus adulteriis crevit. Nec verbera tergo
 Cessavere tamen, quotiens decepta libido
 Irati caluisset eri, frustra que rogantem
 Iactantemque suos tot iam per lustra labores
 Dotalem genero nutritoremque puellae
 105 Tradidit. Eous rector consulque futurus
 Pectebat dominae crines et saepe lavanti
 Nudus in argento lympham gestabat alumnae.
 Et cum se rapido fessam proiecerat aestu,
 Patricius roseis pavonum ventilat alis.
 110 Iamque aevo laxata cutis, sulcisque genarum
 Corruerat passa facies rugosior uva:
 Flava minus presso finduntur vomere rura,
 Nec vento sic vela tremunt. Miserabile turpes
 Exedere caput tineae; deserta patebant
 115 Intervalla comae: qualis sitientibus arvis
 Arida ieiunae seges interlucet aristae
 Vel qualis gelidis pluma labente pruinis
 Arboris immoritur trunco brumalis hirundo.
 Scilicet ut trabeis iniuria cresceret olim,
 120 Has in fronte notas, hoc dedecus addidit oris
 Luxuriae Fortuna suae: cum pallida nudis
 Ossibus horrorem dominis praeberet imago
 Decolor et macies occursu laederet omnes,
 Aut pueris latura metus aut taedia mensis
 125 Aut crimen famulis aut procedentibus omen,
 Et nihil exhausto caperent in stipite luci.
 Sternere quippe toros vel caedere ligna culinae

110 *Boethius cons. I carm. 1, 12*: laxa cutis.

98 *Iuvenal. VIII 20*: unica virtus. 108 *Verg. ecl. 2, 10*: rapido fessis . . . aestu. 110 sqq. cf. *Iuvenalis X, 191 sqq.* 111 *Lucilius v. 491 Lachm.*: rugosi passique senes. *Priapeorum c. 32*: Uvis aridior puella passis. 116 *Catulli 48, 5*: densior aridis aristis . . . seges osculationis. 117 *Sil. Ital. IV 112*: pluma labente. 125 cf. *Luciani Eun. 6*: δυσσιώμιστόν τι κτλ. 127 *Lucili v. 589 Lachm.*: lignum caedat.

98 que] *om. B* 102 caluisse teri *ex caluiss^ue* heri *corr. vid. V¹*, caluisset heri *V²*, c//aluisset theri *P* (l *erasum*), heri *q* rogantem *C*, sed nt *C²* aut corrigendo aut renovando 103 totam *P¹*, tot iam *P²*
 104 genero||| (fuerat s) *V*, generos *P¹* nutritoremq *P* que *Emw* 106 lavanti *C*, u in *ras. C²*
 107 lympham *V*, lympham *P*, h add. *P²*; *ras. supra p*; fuisse *vid. lynf* . . . lympham *II*, lympham *B* 108 rabido
exc. Laeti fessa *B* proiceret *B*, proiecerat *Eq* 109 Patricius] us in *ras. C* pavonem *A* ventilat]
 uestit et *V¹*, uentilat et alis *P*, uentilat *V²* 110 lassata *C* et „quidam vetus liber“ apud *Claverium*; lap-
 sata *M* sultisque *P*, t *ex c corr.* sulcisq, s *ex f corr. II* 111 Aruerat *Pricaeus* 112 manus *B*
 finduntur *Ew* 114 capud *II* tineae *C*, timee *P* patebant *V²P²*, petebant *V¹P¹* 115 scicienti-
 bus *B* 116 seges] gleba *Burmannus* (hariste *II*) 118 immoritur *C* irundo *A*, hyrundo *II¹*,
 harundo *P*, arundo *II²*, hirudo *C¹*, hirundo *C²q* 120 addedit *B*, sed *corr.* notas dedecus hac addidit *A*
 ori *Heinsius male* 121 fortuna *P* Ludibrio . . . suo *Schraderus*, Luxurie . . . sua *Mommsenus*
 122 horrorem *P¹*, *corr. P²* dñm (= domini) praebetur *A*, praerberer *II*, sed r in *fin. m. 2* 123 Disco-
 lor s macies *Ew* omnis *A*, om̃s *P¹* 125 om̃e *P¹* 126 Ut nihil *A* exhausto *P* cespite *A*,
 stipite *Emq* e stipite *Heinsius* 127 totos *A* uel] aut *B*

Membra negant; aurum, vestes; arcana tueri
 Mens infida vetat; quis enim committere vellet
 130 Lenoni thalamum? Tandem ceu funus acerbum
 Infaustamque suis trusere Penatibus umbram.
 Contemptu iam liber erat. Sic pastor obesum
 Lacte canem ferroque ligat pascitque revinctum,
 Dum validus servare gregem vigilique rapaces
 135 Latratu terrere lupos; cum tardior idem
 Iam scabie laceras deiecit sordidus aures,
 Solvit et exuto lucratur vincula collo.

Est ubi despectus nimius iuvat. Undique pulso
 Per cunctas licuit fraudes impune vagari
 140 Et fatis aperire viam. Pro! quisquis Olympi
 Summa tenes, tanto libuit mortalia risu
 Vertere? Qui servi non est admissus in usum,
 Suseipitur regnis, et quem privata ministrum
 Dedita domus, moderantem sustinet aula.
 145 Vt primum vetulam texere palatia vulpem,
 Quis non ingemuit? quis non inrepere sacris
 Obsequiis doluit totiens venale cadaver?
 Ipsi quin etiam tali consorte fremebant
 Regales famuli, quibus est inlustrior ordo
 150 Servitii, sociumque diu sprevere superbi.

Cernite, quem Latiis poscant adnectere fastis:
 Cuius et eunuchos puduit! Sed vilior ante
 Obscurae latuit pars ignotissima turbae,
 Donec Abundanti furiis — qui rebus Eois
 155 Exitium primoque sibi produxit — ab imis
 Evectus thalamis summos invasit honores.

146 cf. Corippi III 214 sq.

136 *Apuleius metam. III 26*: deiectis auribus. 138 cf. *Stat. Theb. X 493*: Est ubi eqs. 140 *Lucani VII 544*: et fatis datus est . . . cursus. 151 *Valer. Flacci II 245*: Latiis . . . fastis.

128 archana *VCHBP*, arcamque *Burmannus* 129 uetat] negat *II* comittere *B* 130 fumus *P*¹
 131 trusere *P*, misere *A*, ut vid., item *II*² unbram *C*¹, umbram *C*² 132 Contemptu *ew* obhesum *P*
 133 Lacte *Ew*, Uecte *Heinsius* poscitq *C* 135 terere sed corr. *II*¹ tradior sed corr. *P*¹ 136 scabit *C*
 deiecit *Ew*, demisit *Cuiacii vetus*, s sordibus *C* 137 luctatur *B*. *Lucrari canem puto sicut Eutropium; itaque*
melius esset Soluitur exuto lucratus uincula collo; ceterum vincula lucrari idem puto atque lucrum ex iis habere vel
 iis carere; cf. *Cic. II Verr. I 33* 138 nimi³//// *P* iuuat *Heinsius* 139 cunctas] ciuitas *B* inpune *VP*
 140 fastis *AV* proh *CHBV*², pro *AV*¹, p//// *P* (an h erasum?) olimpi *HP* 141 tanto libuit *VP*
 (cf. licuit v. 139) tanto licuit *II*, tantone libet *q* risu] ex nisu vel uisu corr. *V*¹, nisu et *Heinsius* 142 in
*II*¹, ad *II*² 143 ministris *V*¹, ministrum *V*^{2q} (mini *P*¹ in ras.) 144 moderatē *A* aulam *M*
 145 texere] *V*¹, traxere *AV*³ Inter palatia et uulpem ras. trium vel quattuor litterarum *V* 146 ingenuit
*P*¹, corr. *P*² inrepere *EVP*, irrepere *CAH*², irrumpere *II*^{1B} 148 etiam] et *B* 149 quibus] qui sub *P*¹,
 corr. *P*² inlustrior *PV*¹, illustrior *V*^{2q} trepmebant *B*¹ 150 Seruici isotiumque *V* Seruitus *P*¹,
 corr. *P*², seruiciis *II*¹, i seruicium *II*² diu] sibi *B*, diu *Eq* 151 q^a (= quam) *B* laciis *II* annectere
PA fastis *V*¹, i fata *V*³ fastis p. ann. latis *P*, sed corr. (m. 2?) 152 Cuius *Emw*, fort. Huius heunuchos *B*
 154 Donec] sed *D* ex *P* effectum in *P* abundant] anhelanti *e*, abundatii *P*, un in ras., habundanti *B*, simi-
 liter *M*, unde attulit *Claverius* eoys *II* 155 E^{um}ium *P*, Exitium *Eq* primog *BA*, primumq *V*^{1CHP},
 i o supra scr. *V*³ perduxit *BA*, produxit *Eq* Itaque dicitur *Abundantius* exitium rebus *Eois* et antea sibi
 ipsi produciisse; in quo iam nihil obscurum 156 euentus *II*, sed corr. m. 1 thalamis] stabulis s pauci, tabulis
Heinsius; tamen idem thalamis defendebat (cf. *Clergium apud Burm. p. 832*), ab imo Evectus thalami eqs. *Paul*,
 item thalami *Buechelerus*. summos] summorum (sc. thalamorum) desidero

- Quam bene dispositum terris, ut dignus iniqui
 Fructus consilii primis auctoribus instet.
 Sic multos fluvio vates arente per annos
 160 Hospite qui caeso monuit placare Tonantem,
 Inventas primus Busiridis imbuit aras
 Et cecidit saevi, quod dixerat, hostia sacri.
 Sic opifex tauri tormentorumque repertor,
 Qui funesta novo fabricaverat aera dolori,
 165 Primus inexpertum Siculo cogente tyranno
 Sensit opus docuitque suum mugire iuvenum.
 Nullius Eutropius, quam qui se protulit, ante
 Direptas possedit opes nullumque priorem
 Perculit exilio solumque hoc rite peregit,
 170 Auctorem damnare suum.
- Postquam obsitus aevo
 Semivir excelsam rerum sublatus in arcem,
 Quod nec vota pati nec fingere somnia possunt,
 Vidit sub pedibus leges subiectaque colla
 Nobilium tantumque sibi permittere fata,
 175 Qui nihil optasset plus libertate mereri.
 Iam iam dissimulat dominos alteque tumescunt
 Serviles animi. Procerum squalore repletus
 Carcer et exulibus Meroë campique gemiscunt
 Aethiopum; poenis hominum plaga personat ardens;
 180 Marmaricus claris violatur caedibus Hammon.
- Asperius nihil est humili cum surgit in altum:
 Cuncta ferit dum cuncta timet, desaevit in omnes
 Vt se posse putent, nec belua tætrior ulla
 Quam servi rabies in libera terga furentis;

162 *Rutilii Nam. de red. I 141*: sacrilegae .. cadat hostia gentis. 171 *carm. de provid. divina 83*: celsa ... ab arce. 181 *citatus a Silvestro Giraldo (Hibernia expugnata II 15)*, aliis; consurgat in altum *Mar. Victor aleth. II 403*.

158 *Hesiodi opp. et dies 266*: Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλευέσσαντι κακίστη. Versus cantatus a pueris apud *Gellium IV 5, 5*: Malum consilium consultori pessimum est. 161 sq. cf. *Ovidi a. am. I 647 sqq.* (Illi Busiris: fies Iovis hostia primus). 170 *Verg. Aen. VIII 307*: obsitus aevo. 179 *Sil. Ital. IV 511*: haec personat ardens.

157 iniquis *V*¹ s *del. V*²; iniquis *P*¹, iniqui *II* 158 auxilii fructus *A* consilii *B* 159 multos] ltos *ex corr. II*, multis *P*¹ uates arentes *P* 160 tonantē *II* 161 Inuentas *P*¹, tas *in ras.* primum *VII*, primus *ex primum corr. P*¹, primus *εΑφ* imbuit *P* 162 quod] qui *Isengr. mg.* dixerat] struxerat *Burmannus* 163 repertor] *ex reparator corr. P*¹, repentor *A* 165 tyranno] *o ex corr. II*¹ 166 mugere *P*¹ 167 Nullius] *ras. supra i P* etropius *II* quas *V*¹, quam *V*² pretulit *E* 168 Dereptas *A*, Directas *B*, Ereptas *Burmannus* 169 Pertulit *B* rite *V*², ire *V*¹ 170 suum pro se postquam *B* obsitus *ex obstitus corr. P*¹ 171 Senuit *A* excelsam *εω* 172 nota *A* pati] *obscurum*; satis *Isengr. mg.*, alii *temptavi*; ipse enim non optarat (*v. 175*) somnia fingere *C*, fingere somnia *P*¹ possunt] possent *Heinsius* 173 reges *Heinsius* que] *om. II*¹, sed *corr.* 174 permitte *P* 175 obtasset *B*, corr. *B*¹ Qui nihil optasset ... dissimulat in unam sententiam comprehendit *Buechelerus* 176 dissimulat *II*, dissimulat *B* timescit *B* 177 animos *B* spalore *C* repletur *AII*², repletur *(sic) P*¹, repletus *II*¹ 178 gemescunt *ECH* merore *P*, merore *A*, Meroe *ε* (*ut vid.*) *φ* 179 Ethiopum *IIB* hominum] nimium *Mommsenus*; potest tamen hominum cum pondere indignationis dictum esse, cum homines in plaga ardenti vivere non possint resonat *B* arens *Heinsius* 180 Marmaricus *B* claris] plagis *C* uiolatatur *P* cedat *P*¹, sed *corr.* hammon *C*, hamon *B*, hamon *II*¹, ammon *VA*, amon *P* 181 surgat *EC* humili cum praeter in ultimam et litteras tu vocis altum evanidas in *C* iteravit *C*² 182 cuncta timet in *C* evanidum praeter ultimum et iteravit *C*²; item *v. 183* quattuor litterae, in 184 duae iteratae dū seuit *B* 183 bellua *A* ulla est *AA*; est *del. E* 184 terga] colla *A*

- 185 Agnoscit gemitus et poenae parcere nescit,
Quam subiit, dominique memor, quem verberat, odit.
Adde, quod eunuchus nulla pietate movetur
Nec generi natisve cavet. Clementia cunctis
In similes, animosque ligant consortia damni;
190 Iste nec eunuchis placidus. Sed peius in aurum
Aestuat; hoc uno fruitur succisa libido.
Quid nervos secuisse iuvat? Vis nulla cruentam
Castrat avaritiam. Parvis exercita furtis
Quae vastare penum neglectaque sueverat arcae
195 Claustra remoliri, nunc uberiore rapina
Peccat in orbe manus. Quidquid se Tigris ab Haemo
Dividit, hoc certa proponit merce locandum
Institor imperii, caupo famosus honorum.
Hic Asiam villa pactus regit; ille redemit
200 Coniugis ornatu Syriam; dolet ille paterna
Bithynos mutasse domo. Subfixa patenti
Vestibulo pretiis distinguit regula gentes.
Tot Galatae, tot Pontus eat, tot Lydia nummis;
Si Lyciam tenuisse velis, tot millia ponas,
205 Si Phrygas, adde; parum! Propriae solacia sorti
Communes vult esse notas et venditus ipse
Vendere cuncta cupit. Certantum saepe duorum
Diversum suspendit onus; cum pondere iudex
Vergit, et in geminas nutat provincia lances.
210 Non pudet heu, superi, populos venire sub hasta?
Vendentis certe pudeat. Quod iure sepultum

189 *Iuvenius evang. IV 668*: poenae consortia. 204 sqq. *Totus locus cf. cum Pacato paneg. Theod. c. 25 et 26 (et maxime: stabat ipse . . . ad lances et momenta ponderum nutusque trutinorum pallens . . . exigebat).* 205 *cf. Horati sat. II 3, 69.* 210 *Lucani II 568*: Teque nihil Fortuna pudet?

186 Quam Emw quē (*virgulam m. 2*) V, quos II uerbera totis V¹, corr. V² 187 Addeq̄ A
heunuchus B, ^hneunuchus P¹ 188 generis P¹, generis V¹, s. del. V² natisq̄ B, natisue Ep̄ dementia V¹,
corr. V³ 189 In similes P, sed i supra scr. minus certum legant V¹, corr. V² 190 Iste ω, sed A ex
corr. eunuch⁹ B peius] penis P, uel peius P¹ in mg., pronus Heinsius, pectus Jeepius, apertus ego (*cf.*
Eutr. II 560); tamen peius versui 182 opponitur: „male fuit in omnes, peius in aurum“; ita Bueche-
lerus 191 siccisa P¹, corr. P² 192 nervos Ew cruentam] furentem Schraderus 193 ex-
ercita II¹ corr. 194 neglectq̄ (*sic*) E, neglectaq̄q̄ P¹ arcae EmC, archae V, arce P, arche II¹, arce I
ante II², arte I arce B, arte (*corrector voluit ante*) 195 remoliri II nunc Ew uberime P¹, sed corr.
(*m. 2?*) 196 quicquid, c ex s corr. II haemo C, hemo VPBII, aemo q̄, Hebro Buechelerus 198 campo B
199 asyam II villā V²B, villa V¹q̄ partus B, pactus A redemit] in ras. II¹ 200 tyriam IIA,
syriam εq̄ dolet — paterna in ras. II¹ dolet] tulit L. Muellerus *mus. Rhen. XVII p. 182* 201 Hunc
v. om. et restituit in mg. II¹ Bythinos VA, bytnos^a P (a add. P²), bithinos C, bitinos B, bitinos II
domos P, domo A, dom^o, et o ex corr. II subfixa] suffixa AB potenti εAB, petenti A, potenti ex
petenti corr. II¹, inde patenti II² 202 regula] tegula Rubenius 203 galatē ε(?)², galathae VC (h del.
m. rec. in V), galathe II, galete B erat B, erat (*vel etat*) P corr. m. 2 lidia VB 204 Ciliciam A,
Siciliam B liciam II 205 phrygas A, frygas VP, frigas CH parum est V¹, est del. V³ (*proprie et solacia E*)
sorti] EA, sorti] C (*fuisse vid. sortis*), sortis q̄ In B sic: Si frigas . . . adde dure solacia sortis et in mg. I
proprie 206 vult] in ras. II¹ 207 iubet cupit A¹, cupit del. A² certantum Ew (*item V unde*
certatum corr. V³ vel V¹) 208 iudex P onus V¹, honus V² 209 nutat Ew (*sed u O² in ras.*)
prouincia II¹, sententia II² 210 Num P pudet] ex podor corr. II¹ uenire EmCPV¹, uenisse V²IIA
asta B, hasta ex asta P¹ 211 quod] quo V¹C, quid A, quod V³q̄ sepultum] sepulto Burmannus,
repulsum idem

- Mancipium, tot regna tenet, tot distrahit urbes?
 Pollentem solio Croesum victoria Cyri
 Fregit ut eunuchos flueret Pactolus et Hermus?
 215 Attalus heredem voluit te, Roma, relinqui,
 Restitit Antiochus praescripto margine Tauri,
 Indomitos curru Servilius egit Isauros
 Et Pharos Augusto iacuit vel Creta Metello,
 Ne non Eutropio quaestus numerosior esset?
 220 In mercem veniunt Cilices, Iudaea, Sophene
 Romanusque labor Pompeianique triumphus.
 Quo struis hos auri cumulos? quae pignora tantis
 Succedent opibus? Nubas ducasve licebit:
 Numquam mater eris, numquam pater; hoc tibi ferrum,
 225 Hoc natura negat. Te grandibus India gemmis,
 Te foliis Arabes ditent, te vellere Seres:
 Nullus inops adeo, nullum sic urget egestas
 Vt velit Eutropii fortunam et membra pacisci.
 Iamque oblita sui nec sobria divitiis mens
 230 In miseras leges hominumque negotia ludit.
 Iudicat eunuchus; quid iam de consule miror?
 Prodigium, quodcumque gerit. Quae pagina lites
 Sic actas meminit? quibus umquam saecula terris
 Eunuchi videre forum? Sed ne qua vacaret
 235 Pars ignominia neu quid restaret inausum,
 Arma etiam violare parat portentaque monstros
 Aggerat et secum petulans amentia certat.

212 *Orest. trag.* 530: pudet . . . quod pastor mea regna tenet. 215 sqq. *Sidon.* II 462 sq. Cilicas . . . Isauros . . . Servilius . . . Attalicum testamentum. 226 *Paulini epigr.* 61. 229 *Boethii consol.* I cap. 2, 12 sui paulisper oblitus est. 234 *Aratoris act. apost.* II 16: pars ne qua vacaret. 235 *Anonymi carmen de laudibus domini v. 115 (Migne XIX p. 384):* et ne quid inausum restaret.

213 *Horati c.* II 2, 17: Cyri solio. 220 *Lucani* II 593: Incerti Iudaea dei mollisque Sophene, . . . Cilicasque feros. 224 cf. *Iuvenal.* II 139. 225 cf. *ad Rapt.* I praef. 4. 226 *Petronii b. cin.* 119: vellera Seres atque Arabum populus; et cf. *ad III cons.* 211. 227 *Verg. Georg.* I 146: arguens in rebus egestas. 229 cf. *Iuvenal.* VII 100.

212 regna] iura ξ , rura *Heinsius* distrahit *P*, distrahit *V*¹, destruit *V*³, distrahat *II* 213 croesum *CA*, cresum *HBV*²*P*², roesū *P*¹ (ante r una littera abolita), drusum *V*¹ uictoria uictoria *P*, sed corr. 214 flueret *VC*, fluerent φ (sed in *II*, ubi fluerēt, virgulam fort. m. 2) hermus *C*¹, sed rm in ras. ermus *P* 215 Attalus *II* ex corr. fuisse vid. Attalus, Athalus *B* 216 Anthiocus *HB* tauri *P*¹, cauri *P*² 217 Indomitus *P* seuilius *II*, sed corr. hisauros *HB*, egit ysauros *V*, sed egit y et s finalem *V*² in spatio vacuo 218 cretō^a *P*¹ metallo *A* 219 Ut nunc *C*, Nec non *II*, Ne non φ , Ne *E* questos^u *V*¹ 220 mercem *II*¹ ī lapidem *II*², merces *A*; illud lapidem non displicuit *Koenigio* scilites *II* iudea *HP* sofene *V*¹*PC*, soferne *V*², sophoene *A*, sophone *AHB* 221 Romanosque *V*¹, Romanosq^u *P*¹ 222 Quos *A* 223 Succedant *II*, succedunt *B* ducasq^u *B*, ducas ue *Eq* 224 eris *Eew* hoc] h̄ (= hoc) *P*, sed tam pingue punctum, paene ut i sit 226 arabis *V*¹, arabes *V*² te] om. sed suppl. *P*¹, et *II*, item *V* teste *Jeep.*, tacet *Mau* 227 inops] om. et suppl. in *mg.* *II*¹ cogit *BA*, urget *Emq*, coget ξ egestat *P*¹, sed corr. *V*. 227 omissus in *A*, sed repositus in *mg.* 228 Eutropii] Eunuchi ξ ut vid. pascisci *P* 229 olita *A* 230 In miseras] suspectum; velim Sinceras; En miseras *Heinsius*, Invisas *Buechelerus* negotia *EC*¹ φ , sed o *C*² in ras. ludit *Emw*, uenit ξ 231 mirer *Heinsius* 232 Prodigium *HB*, Prodigium est *Aq* quocumque *B* lites *P* 233 Sic \acute{e} tas *V*¹, uel femineas *V*², Sic femineas \acute{e} tas *P*¹, Sic actas *C*, sed ac in ras. *C*¹ vel *C*², femineos *II*, femineas φ , Castrati *Barthius* 234 forum] totum *A* 235 ignominia *BA*, ignominie *EV*¹ φ , uel (ignomini)a *V*² neu] ne *BA*, neu *Eq* 236 portendag^u *B* monstrū *V*, monstri *B* 237 Aggerat *B*, Aggerat *Emq*

- Erubuit Mavors aversaque risit Enyo
 Dedecus Eoum, quotiens intenta sagittis
 240 Et pharetra fulgens anus exercetur Amazon
 Arbiter aut quotiens belli pacisque recurrit
 Adloquiturque Getas. Gaudet cum viderit hostis
 Et sentit iam deesse viros. Incendia fumant,
 Muris nulla fides, squalent populatibus agri
 245 Et medio spes sola mari. Trans Phasin aguntur
 Cappadocum matres, stabulisque abducta paternis
 Caucasias captiva bibunt armenta pruinis
 Et Scythicis mutant Argaei pabula silvis.
 Extra Cimmerias, Taurorum claustra, paludes
 250 Flos Syriae servit. Spoliis nec sufficit atrox
 Barbarus; in caedem vertunt fastidia praedae.
 Ille tamen (quid enim servum mollemque pudebit?
 Aut quid in hoc poterit vultu flagrare ruboris?)
 Pro victore redit; peditum vexilla sequuntur
 255 Et turmae similes eunuchorumque manipuli,
 Hellespontiacis legio dignissima signis.
 Obvius ire cliens defensoremque reversum
 Complecti. Placet ipse sibi laxasque laborat
 Distendisse genas fictumque inflatus anhelat,
 260 Pulvere respersus tineas et solibus ora
 Pallidior, verbisque sonat plorabile quiddam
 Ultra nequitiam fractis et proelia narrat
 Perque suam tremula testatur voce sororem:
 Defecisse vagas ad publica commoda vires;

244 *Alc. Aviti c. IV* 27: nulla fides.

238 *Statii Theb. V* 356: rubuit . . . Pallas et adverso risit Gradivus 244 *Lucani II* 534: Ardent . . .
 populatibus agri. 261 *Persius I* 34: plorabile siquid.

238-maṛuors *P*¹ aduersaque *P*, auersaq; *Esq* risit] *om. B* enio *P*, enyo *Eq* 239 intenta]
 violenta vel metuenda fortius esset 240 faretra *VP* surgens *B* exercetur *Eo* amaton *P*¹
*corr. P*² 241 paścisq; *P*¹ 242 Adloquitur *E*, alloquiturue *V*, Adloquitur uegetas *P*¹, ue separavit *P*²,
 Alloquiturque *Aq* 244 Mures *V*¹, *corr. V*² populantibus *HPV*¹, n *del. V*², populatibus *Eq* 245 mari]
*om. P*¹, *add. P*² tras *P*¹, *corr. P*² fasin *V*, fas in *P* 246 Capadocum *II* *BA* stabulis adducta *B*
 paṭrus *P* 247 Caucasas *A* armenta bibunt captiva *II* pruinas *P* 248 scithycis *V*, scithicis *II*,
 schiticis *P*, sithicis *B* argēi *CP*, argei *q*, Argeia *Heinsius*. Argaeum montem recte intellexit *Koenigius*
 249 Cimerias *CA*, Cymerias (y ex *corr.*) *II*¹, Cimerinas *B*, cūmerias *P* (erasa virgula librata) † ex tracia *P*¹
 in *mg. quod del. P*² claustra] a ex u *corr. P*, claustra partim in *ras. A. v.* 249 in suspicionem vocabat
Barthius 250 seruit *E* flos sirie seruit *BAP*², flos syriae feruit *vetus Cuiacii*, flos asie seruit *V*³ *P*³, Assyriis
 feruet *C*, Assiriis feruet *P*¹, Assyrius feruet *V*¹, assiriis feruent *II*. Pro Syriae lectione facit *Orontes memoratus*
 in *Eutr. II* 115 et 571. Quamquam Flos Asiae *Iuvenalis V* 54, cf. *Zwei polit. Satiren p. 57* sufficit *P*, sed ic
 ex u *corr. vid.* 251 uertunt *ECHV*¹, uertit *PV*³ *BA* 252 mollemque] molemq; *PV*¹, *corr. V*² putebit *P*¹,
 sed *corr.* 253 potuit *ABA* flagrare] superare *Isengr. mg.* ruboris *V*¹ ex pudoris *corr.*, pudoris ε
prave 254 peditum] tunc cum *V*³ *A*, item, sed praeter um in *ras. II*¹, unum *Emε*, peditum *V*¹ *PCB*;
 truncum *Heinsius propter similes v. 255; uanum Paul*; Pro victore redit Hunum; vexilla sequuntur *Mommensen*
 secuntur *VII* *P*, sed c ex r effecit *P*¹ 255 manipuli] ex manibli (?) *corr. P*¹ 256 Helespontiacis *B*, Helesēs
 ponticiacis *P*¹; helleis *P*²; in *A* transposita vox est post v. 256 258 laxatq; *B* 259 Contendisse *V*¹ *P*¹,
 extendisse ex contendisse *corr. II*¹, distendisse *V*² *P*² *q* anhelat *A*, l sic *add. E*, anelat *P*, hanelat *II*
 260 tinias *C*, tunicas *Isengr. mg.* 261 Pallādiōr *P*¹ sordibus ora Squallidior *Heinsius* sonat] sena *B*
 262 nequitiam *Eo*, Multa nequitia *Jeepius*; Ultra nutricem fractis lusi ex *Lucreti V* 230: nutricis blanda atque
 infracta loquela fractis *Eo*, fictis ε 264 Deffecisse *B* uagas] via sanum; conicio auidas vel datas publica
 comoda *II*

- 265 Cedere livori nec sustentare procellas
Invidiae; mergique fretis spumantibus orat.
Exoretque utinam! Dum talia fatur, ineptas
Deterget lacrimas atque inter singula dicta
Flebile suspirat: qualis venit arida socrus
270 Longinquam visura nurum; vix lassa resedit
Et iam vina petit.
- Quid te, turpissime, bellis
Inseris aut saevi pertemptas Pallada campi?
Tu potes alterius studiis haerere Minervae
Et telas, non tela pati, tu stamina nosse,
275 Tu segnes operum sollers urgere puellas
Et niveam dominae pensis involvere lanam.
Vel, si sacra placent, habeas pro Marte Cybeben;
Rauca Celaenaeos ad tympana disce furores.
Cymbala ferre licet pectusque inlidere pinu
280 Inguinis et reliquum Phrygiis abscidere cultris.
Arma relinque viris. Geminam quid dividis aulam
Conarisque pios odiis committere fratres?
Te magis, ah demens, veterem si respicis artem,
Conciliare decet.
- Gestis pro talibus annum
285 Flagitet Eutropius, ne quid non polluat unus,
Dux acies, iudex praetoria, tempora consul!
Nil adeo foedum, quod non exacta vetustas

274 *Sidon. XV 149*: tenet haec telas, vult haec plus tela tenere. *Verba Achillis in parthenone v. 24* (an haec ante *Claudianum scripta*?): a telis ad tela decet transire.

266 *Livius XXVI 29*: mergi fretis satius . . . esse. 271 *Ovidi met. III 117*: te . . . insere bellis.
273 *Ovidi a. am. I 692*: Quid facis, Aeacide? . . . Tu titulos alia Palladis arte petas *eqs.* 276 *Lucilius*
v. 589 Lachm.: pensum faciat *eqs.* 277 *cf. Verg. Aen. IX 618 sq.* 279 *Statii Theb. X 172*: in pectora
pinus. 280 *Iuvenalis II, 116*: Phrygio . . . more . . cultris abrumpere partem. 281 *Verg. IX 621*:
sinite arma viris.

266 de hoc loco *cf. Zwei politische Satiren p. 44.* 267 que] *om. II, sed add.* talia P ///in-
eptas P, ineptus VC 268 Deterget EeIV², Detergeret P¹, Detergeret V¹, Detergetq; A, Detergit BC, sed
i C² in ras. lacrymas E 270 nurum P resedit] *fort. ex residit corr. II* 271 turpissime] turpissima ε;
ad hunc vocativum in P adscriptum: arnulphi (!) 272 seuis VPB, saeni Eq pertemptas EH pallida BA,
pallada C, sed quintam litteram C² in ras. ut vid., plia II, item Isengr. mg. campis VPB, campi Eq
273 alternis II¹, i alterius II², antērius A 274 Et] Tu B Tu, sed T ex E corr. II¹, Et Emq tu] te P¹,
corr. P² nosce A, nosse q, nesse *Heinsius ex ε uno recenti (sic stamina neuit Ovidius fast. II 771)*
275 solers A, i sic add. E puellas V¹, ministras V² 276 m///ueam P, uinctam V³A, tinctam ε
planam P¹, corr. P², ///lanam (p *erasum*) V, lanam II¹, lenam II² 277 sacra V¹, tela V³ placeant II
habeas] adeas *Heinsius, Schraderus* matre V¹, marte V³ Cybelem EH, cybelē PV, cibelen B, cybellem A,
cybel/em C (*parva ras.*; i *vix locum habuit; an fuit cybelem?*) 278 que post Rauca add. P¹ vel P² cele-
naeos EC, celeneos VP, celeneos A, cileneos II, sileneos B 279 Cimbala B ferre] disce V pectus B,
pectusq; Eq allidere ε, inlidere PV¹, illidere V²q penū A 280 frigiū ω abscidere P, absidere C¹, absci-
dere rest. C², absidere A, virgulam add. E, absindere B, abscindere q cultris] *is in ras. II V. 281 (Geminam . . .)*
— 284 (. . . decet) satis turbant sententiarum nexum; nam sermo non nisi de eunuchi contra barbaros expeditione
fuerat; neque tamen haec spuria videntur 282 Conarisque] C ex T corr. P 283 ah C, a V¹, ha V²q si Eω
conspicis II arcem C 284 Conſiliare P¹ 285 Flagitat CV³, Plagitet A, Flagitet EV¹q unus]
anus C¹ 286 acies Eω ///praetēria P¹ tempera B 287 foedum V¹A, foedum est V²q (*nisi quod*
fedum V) exacta] e C¹, iterum scr. C²

- Ediderit longique labor commiserit aevi.
 Oedipodes matrem, natam duxisse Thyestes
 290 Cantatur, peperit fratres Iocasta marito
 Et Pelopea sibi. Thebas ac funera Troiae
 Tristis Erechthei deplorat scena theatri.
 In volucrum Tereus, Cadmus se vertit in anguem.
 Scylla novos mirata canes. Hunc arbore figit,
 295 Elevat hunc pluma, squamis hunc fabula vestit,
 Hunc solvit fluvio. Numquam spado consul in orbe
 Nec iudex ductorve fuit. Quodcumque virorum
 Est decus, eunuchi scelus est. Exempla creantur
 Quae socci superent risus luctusque cothurni.
 300 Quam pulcher conspectus erat, cum tenderet artus
 Exangues onerante toga cinctuque gravatus
 Indutoque senex obscenior iret in auro:
 Humani qualis simulator simius oris,
 Quem puer arridens pretioso stamine Serum
 305 Velavit nudasque nates ac terga reliquit,
 Ludibrium mensis; erecto pectore dives
 Ambulat et claro sese deformat amictu.
 Candida pollutos comitatur curia fascēs,
 Forsitan et domini. Praebet miracula lictor
 310 Consule nobilior libertatemque daturus,
 Quam necdum meruit. Scandit sublime tribunal
 Atque inter proprias laudes Aegyptia iactat
 Somnia prostratosque canit se vate tyrannos.
 Scilicet in dubio vindex Bellona pependit,
 315 Dum spado Tiresias enervatusque Melampus
 Reptat ab extremo referens oracula Nilo.

298 *Aratoris act. apost. I 621*: Exemplumque creat.

288 *Verg. Aen. XI 425*: variusque labor mutabilis aevi. *Valer. Flacci II 619*: longus labor abscondit aevi. 295 *Ovidi met. IV 410*: pluma levavit. 299 *cf. Iuvenal. XV 29* 315 *Tiresiae haec parodia extat apud Lucilium v. 1026 Lachm.*: quidam perditus Tiresia, *cf. ibid. v. 174*.

288 aevi *C*¹, iteravit *C*² 289 Edipod'as *B* thyestes *P*, sed t prior in ras., thiestes *V*¹, y rest. m. rec., thiestes *II B* 290 Cantatur *VBII*, Cantantur *Eg* peperit *II* ||||frs *B*, fres *P* 291 pelopea] in ras. fere totum *II*, pelopeia *B* thebas *CV*¹, labes||| *II*, labes *V*³*q*, Thebes *Heinsius* 292 erechthaei ε(?)
 erichthaei *A*, erectheis cum parvulis rasuris *C*, erichthaei *V*, ericthaei *II B*, erit hei *P* 293 thereus *B* 294 Silla *B*, Sylla *A*, Scilla *q* mutata *PV*¹*II*², imitata *V*², mirata *II*¹*V*³*q* ffigit *II*, fingit ε 295 Flebat *V*¹, Eleuat *V*² hanc *P* plumaꝝ squamis *P* (corr. *P*²), pulma *A*, pluia *B* huic *P* (corr. *P*²; u ex corr. m. 1) 296 ūquam *P*, nusquam *IIA*, nunquam *q* cūsul *P* orbe] ex urbe corr. *B* 297 quodcumqꝫ *Ew*
 298 eunuchis *PA* exempta scelus est *P*¹; ordinem mut. *P*² 299 socciꝫ *P*, soci||| *B* (i erasum) ||||risus *P* coturni *PII* 300 Quā *V* (virgulam *V*² aut fecit aut iteravit) pulcher *V*³*A*, pulchre (pulcre) *V*¹*q* 301 Exangues *E* ornare *IIA*, onerante *Em* *V*³, onerare *V*¹*q* cinctuꝫ *Aq*, cintuꝫ *B*, cinctumqꝫ *A* graunatus *II* (sic add. *II*²) grauatur ε pauci 302 Inductoꝫ *IIIPA* obscenior] ce obscuratum in *P* 304 adridens *C*, irridens *Heinsius* (pretioso *E*) serū *P* (sic), sertum *E* 305 Uellauit *B* genas nates *B*¹ reliquit *II*, relēquit *P* 309 domini ε, dominus *Aw* littor *A*, lictor *Eg* 311 Quam *Ew*, Qui *Gronovius* necdum *P*¹, nondum *B*, necdum *Esq* punxi post meruit suadente *Buechelero* 312 aegyptia *VP*, egyptia *II B* 313 prostratosqꝫ *C*¹ 314 Si licet *B* 315 tyresias *II* que] om. *B* melanpus *V*¹, melāpus *V*², melanphus *P* 316 Reptat *II*¹, ī rapt² *II*², Reptat *A*¹, Reptat *V*³, ī raptat *V*³, Reptet ε perpauci.

- Obstrepuere avium voces, exhorruit annus
 Nomen, et insanum gemino proclamat ab ore
 Eunuchumque vetat fastis accedere Ianus.
- 320 Sumeret illicitos etenim si femina fascēs,
 Esset turpe minus. Medis levibusque Sabaeis
 Imperat hic sexus, reginarumque sub armis
 Barbariae pars magna iacet: gens nulla probatur,
 Eunuchi quae sceptrā ferat. Tritonia, Phoebe,
 325 Terra, Ceres, Cybele, Iuno, Latona coluntur:
 Eunuchi quae templā dei, quas vidimus aras?
 Inde sacerdotes; haec intrat pectora Phoebus;
 Inde canunt Delphi; Troianam sola Minervam
 Virginitas Vestalis adit flammāsque tuetur:
- 330 Hi nullas meriti vittas semperque profani.
 Nascitur ad fructum mulier prolemque futuram:
 Hoc genus inventum est ut serviat. Herculis arcu
 Concidit Hippolyte; Danaī fugere bipennem,
 Penthesilea, tuam; claras Carthaginis arces
 335 Creditur et centum portis Babylona superbam
 Feminēus struxisse labor. Quid nobile gessit
 Eunuchus? quae bella tulit? quas condidit urbes?
 Illas praeterea rerum natura creavit,
 Hos fecere manus: seu prima Semiramis astu
 340 Assyriis mentita virum, ne vocis acutae
 Mollities levesve genae se prodere possent,
 Hos sibi coniunxit similes; seu Parthica ferro
 Luxuries vetuit nasci lanuginis umbram
 Servatoque diu puerili flore coëgit
 345 Arte retardatam Veneri servire iuventam.

322 sq. *Curtius Ruf. X.1, 37*: audieram . . in Asia olim regnasse feminas, hoc vero novum est regnare castratum. 325 sq. *cf. Iuvenal. I 114 sq.* 328 *Lucani I 597*: Vestalem . . Troianam soli cui fas vidisse Minervam. 339 *de Sem. cf. Ammian. Marcellin. 14, 6*; *idem iam docuit Hecataeus, cf. Westermanni paradoxogr. p. 215, Donat. ad Ter. Eun. I 2, 87.* 340 *Martial. I 90, 8*: Mentiturque virum. 344 sq. *cf. Petronii 119.*

317 Obstrepuere P^1 , Obstupuere V^2 , *item, sed tu ex corr. II*, Obstrepuere EV^1q ⁱaucum P^1 318 orbe
 II^1PV^1 *corr. V^2*, ab ore II^2 319 Eunuchiū B fastis] tantis II , tristis B Iaymus A , ianus II^1 ,
fastis II^2 320 Sūmeret B illicitos PV^1 , illicitos V^2q faces P^1 , *corr. P^3* 321 mūnus B^1 sabaeis C ,
sabeis q 322 Imperat ew 323 Barbariçe II notatur *Schraderus* 324 quae] q3 C^1 , q̄ C^2 , queq̄ P^1 ,
que ex qui *corr. II* phoebe C , phebe $VPBII$ 325 Terra V^1P^1CH , uesta V^3P^2q cybele C , cibeles II ,
cybelle A 326 aras] *scr. II^2, et ar in ras.* 327 intrat haec B , haec intrat Eg phebus PII 329 uestalis Ew
flammāsq3 C , *sed a alterum C^2 in ras.* 330 Hii II , li A , Hi V^1 , Hii V^2 n̄iti ex *corr. II* uitas VB ,
uictas C |||sempq3 P prophani II^2 , phani II^1 331 prolēq3 II , *sed q3 in ras. II^2, item virgulam*
332 arcum P 333 Condidit P , *idem ex* Condidit *corr. V^1*, Condidit *rest. V^2*, Occidit B hipolite V ,
hypolite A , ypolite q pauere A 334 Pentesilea II , Penthesilia P , Penthesilea Eg cartaginis II , chart. C
335 babilona $VCPH$ 336 struxisse V , *sed r V^2 aut add. aut iteravit* 337 tulis A arces BAH^2 ,
urbis $ε$, urbes EH^1q 339 Hoc V^1 , Hos V^2 , Hē||| P (c fuerat o) ^{nec} samiramis C 340 Assiriis $PIIB$
nec V^1 , ne V^2 341 Mollities Ew leuesq3 II , leues uegene P 342 sibi ECq , *sed si C^2 in ras. ut*
vid. similes] in ras. II^1 ante seu 1 vel 2 litterarum ras. in P partica Em , parthica B , r *add. m. rec.,*
parthia II , Persica *Delrio* 345 Arte II^1 , ante II^2 ueneris P seruire] ex seuire *corr. II^1* seruire Eg

Fama prius falso similis vanoque videri
 Ficta ioco; levior volitare per oppida rumor
 Riderique nefas: veluti nigrantibus alis
 Audiretur olor, corvo certante ligustris.
 350 Atque aliquis gravior morum: 'si talibus, inquit,
 Creditur et nimis turgent mendacia monstis,
 Iam testudo volat, profert iam cornua vultur;
 Prona petunt retro fluvii iuga; Gadibus ortum
 Carmani texere diem; iam frugibus aptum
 355 Aequor et adusuetum silvis delphina videbo;
 Iam cochleis homines iunctos et quidquid inane
 Nutrit Iudaicis quae pingitur India velis'.

Subicit et mixtis salibus lascivior alter:
 'Miraris? nihil est, quod non in pectore magnum
 360 Concepit Eutropius. Semper nova, grandia semper
 Diligit et celeri degustat singula sensu.
 Nil timet a tergo; vigilantibus undique curis
 Nocte dieque patet; lenis facilisque moveri
 Supplicibus mediaque tamen mollissimus ira
 365 Nil negat et sese vel non poscentibus offert.
 Quidlibet ingenuo subigit traditque fruendum;
 Quidquid amas, dabit illa manus; communiter omni
 Fungitur officio gaudetque potentia flecti.
 Hoc quoque conciliis peperit meritoque laborum,
 370 Accipit et trabeas argutae praemia dextrae'.

354 *Prisciani perieg.* 992: Carmani solis ab ortu.

348 cf. *Pacati* p. 292, 9 sq. *Baehr.* 349 *Verg. ecl.* 8, 55: certent et cygnis ululae. 350 *De* Atque
 aliquis, quo inducitur interlocutor, cf. non solum *Ovidi met.* IV 186, *fast.* IV 929 al., sed etiam illud *Kai*
τις apud *Nonnum Dion.* 36, 257, 47, 496, *Musaeum* v. 73. 352 cf. proverbium apud *Apostol.* XIV 88:
πρότερον χελώνη παραδραμεῖται δασύποδα. 353 cf. *Horati c.* I 29, 11: pronos eqs. 354 cf. *Dionysios*
perieges. 1083: *Καριανοὶ ναίουσιν ἐπὶ ἡέλιφ ἀνιόντι* 355 *Hor. art. poet.* 30: Delphinum silvis. 362 *Per-*
sius I 58: a tergo. 363 *Ovidi met.* XII 46: Nocte dieque patet (cf. *Verg. Aen.* VI 127). 365 *Taciti*
hist. II 54: seque iam adulantibus offerebat. 367 *Ovidi a. am.* III 658: Saepe dabit... ille manus.
 370 *Lucilius* v. 698 *Lachm.* mendaci arguta manu (*Buechelerus, mus. Rhen.* 42 p. 473).

346 falsae *Heinsius* 347 ioco||| *P.* loco an Ioco *C.* incertum, loco (?) *V*¹, ioco corr. *V*² opida *P*
 348 ueluti] sicut *BA*, ueluti *Emq*, ut si *Heinsius* 349 Audiretur *II*, Audi^retur *B*, corr. m. rec. certante]
 testante *P*, sed t prius in capite adrasum; estante *V*¹, *V*² del. es ac rest. certan (sic). Latet ni fallor pre-
 stante ligustis *II*¹, corr. *II*². Cf. de hoc loco „Zwei polit. Satiren“ p. 55 351 in^{et} nimis *II*, corr. m. 2
 353 retro] om. *II*, post fluvii add. *II*² iuga *Eme* *V*¹ *PCA*, uada *HBV*² ortum *V*, sed um *V*² in ras. ut vid.
 354 Carmani] *Heinsius*, Germani *Em*, Germani (sic) *ε*, Carmenii *C*, Armeniis *V*¹, Armenii *V*² *φ* traxere *B*
 aptum scr. *II*² 355 adusuetum *P*, assuetum *VC*, adductum *II*, aduectum *εφ* siluis *V*¹ *II*² om. *II*¹, i
 fluvii *V*³ defilna *P*, corr. *P*³ 356 Ia *C*² in ras. cocleis *VCPHB* hominis *V*¹ *P*¹, homines *V*² *P*³
 iunctos *II*², uinctos *II*¹ 357 Iudaicis] Niliacis forte *ε*, |||| iudaicis *V*, cf. beluata conchuliata tapetia *Plauti*
Pseud. 147; Niliacis vel in Attalicis . . telis *Heinsius*, lydiacis *Grotius* quae] quod *Jeepius* pinguitur *B*,
 corr. m. rec. pi^g *II* v. 356. 357 spurios putabat *Koenigius* 358 Subicit *II*, c *II*², Subiicit *A* mixtis]
 mictis vel mittis *P*, corr. *P*³ laciuior *II* 359—370 De hoc loco cf. „Zwei politische Satiren“ p. 45
 360 Conspicit *II* grandia *CBV*² *II*², gaudia *V*¹ *PH*¹ *A* 361 Diligit *V*¹ *II*¹, Dirigit *V*³ *II*² celeri *Ew*
 362 Nihil *Em* 363 letus *II*¹, lenis *II*² moueri *II*¹, uideri *II*² 364 Supplicibus *V* molissimus *A*
 365 ense se *P*¹, en sese *P*³ uel n. p. offert] in ras. add. *II*² 366 Quidlibet *A*, Quodlibet *V*¹ corr. ut vid.,
 Quodlibet *φ* ingenuo *V*², ingenio *V*¹ *φ*, ingenuos *Paul*; cf. quae dixi l. l. subigit] subicit *VP*¹ tradi-
 ditq *P*, traditq *Eq* fruendum *II*¹, nocendum *II*² 367 illa] ille *Gronovius* manus] om. *II*, sed suppl.
 369 Hic *C* consiliis *B*, consiliis *φ*, conciliis *ε* unus, *Rubenius* (vide *Heinsium*); cf. de *B Eutr.* II 403
 peperit merito^{quo} *II* (add. m. 2) 370 argute *VP*¹ *II*

- Postquam vera fides facinus vulgavit Eoum
Gentibus et Romae iam certius impulit aures,
'Eutropiumne etiam nostra dignabimur ira?
Hic quoque Romani meruit pars esse doloris?'
- 375 Sic effata rapit caeli per inania cursum
Diva potens unoque Padum translapsa volatu
Castra sui rectoris adit. Tum forte decorus
Cum Stilichone gener pacem implorantibus ultro
Germanis responsa dabat, legesque Caucis
- 380 Arduus et flavis signabat iura Suebis.
His tribuit reges, his obside foedera sancit
Indicto; bellorum alios transcribit in usus,
Militet ut nostris detonsa Sygambria signis.
Laeta subit Romam pietas et gaudia paene
- 385 Moverunt lacrimas tantoque exultat alumno.
Sic armenta suo iam defensante iuvenco
Celsius adsurgunt erectae cornua matri,
Sic iam terribilem stabulis dominumque ferarum
Crescere miratur genetrix Massyla leonem.
- 390 Dimovit nebulam iuvenique apparuit ingens.
Tum sic orsa loqui:

'Quantum te principe possim,
Non longinqua docent, domito quod Saxone Tethys
Mitior aut fracto secura Britannia Picto.
Ante pedes humili Franco tristique Suebo
- 395 Perfruo et nostrum video, Germanice, Rhenum.
Sed quid agam? Discors Oriens felicibus actis
Invidet atque alio Phoebi de cardine surgunt
Crimina, ne toto conspiret corpore regnum.

383 *Sidon. ep. VIII 9, 27*: tonso occipiti . . Sicamber.

372 *Verg. Aen. XII 618*: impulit aures. 375 *Ovidi met. II 506*: raptos per inania . . . Imposuit caelo. *Verg. Aen. X 574*: rapiuntque . . . currus. *Lucani IX 473*: per inania caeli. 391 *Verg. Aen. VI 125*: Cum sic orsa loqui; *Lucani X 185*.

371 facimus *P* eoum] um in *ras. II*¹ 372 certius] conscius *II*¹ impulit *B* 374 Hoc *C*
375 celi *V*¹, celerem *V*² cursus *B* 376 padum *P*¹ transgressa *II* 377 adit tum] additii *P*,
*corr. P*³, adit tunc *B* 379 caucis *E*, chancis *ε*, chauchis *P*¹, chal|||chis *V*, totum praeter is renovasse *vid. V*²,
caycis *A*, caicis *HB*, caducis *C*, Cheruscis *Scaliger teste Heinsio, non in ed. Raphael.* 380 signabat leges
iura *P*, *corr. P*³ suaueis *P*, sueuis *q* 381 Hiis *II*, Histribuit *P* reges *EV*¹*P*¹, leges *V*²*P*² (sive *P*¹ *corr.*) *q*;
in *II* leges ex reges *corr. vid. II*² sancit] ex sanet *corr. P*¹, sanxit *II* 382 bellorumq; *B* transcribit *C*¹
383 sigambria *V*¹, sygambria *C*¹, sicambria *AV*²*PB*, sycambria *C*²*IIA* 384 poenae *A*, paene *V* 385 tan-
toque] o ex u *corr. P*¹ que] om. *B* exultet *II* 386 diffensante *II*¹, defensate *C*¹, defendente *B*,
defensante *Em**II*²*q* 387 Celsius] praeter *C* in *ras. P* asurgunt *B*, ad surgunt *P*, ass. *q* 389 Crescere *P*,
*corr. P*³, crescere *II*¹, sed re in *ras.* genetrix *E*, genetrix *ω*, x add. *P*³ in *P* Massyla *εV*², massylla *V*¹,
masila *P*, maxilla *B*, massila *q* 390 niueq; *B* 391 Tum *EVA*, Tunc *q* te] om.; sed add. *P*¹
possim *EV*²*A* et *C*, sed ultimam hastam *C*² in *ras.*, possem *PV*¹*II*¹, possum *II*²*B* 392 Nos *ε* (minus cer-
tum), Non, sed *N* fort. ex *H* *corr. P* docent] probent temptavi; aliter non pro non solum accipiendum quo *B*
santone *A* tethis *VP*³, techis *corr. ex. tectis ut vid. P*¹, thetis *CH*, rethnus *B* 393 aut] et *A* secura]
secum *P*, sed *corr. m. 1* picto *Em**ω* 394 Ante *II*², Aut *II*¹ franco *V*¹, fracto *V*³*A*, frāco ex *corr. II*¹,
fuisse *vid. fracto* sueno *ω* 395 renum *PII*, rethnum *B* (ut fere semper) 396 orrens *P*, *corr. m. 1* (?)
sedicibus *P*, felicibus *corr. P*² 397 febi *P*, phebi *II* 398 Carmina *P*, sed *corr. m. 1*

- Gildonis taceo magna cum laude receptam
 400 Perfidiam et fretos Eoo robore Mauros.
 Quae suscepta fames, quantum discriminis, urbi,
 Ni tua vel soceri numquam non provida virtus
 Australem Arctois pensasset frugibus annum.
 Invectae Rhodani Tiberina per ostia classes
 405 Cinyphiisque ferax Araris successit aristis.
 Teutonicus vomer Pyrenaeique iuveni
 Sudavere mihi; segetes mirantur Hiberas
 Horrea; nec Libyae senserunt damna rebellis
 Iam transalpina contenti messe Quirites.
 410 Ille quidem solvit meritas (scit Tabraca) poenas,
 Vt pereat quicumque tuis conflixerit armis.
 'Ecce recens isdem clades a partibus exit
 Terrorisque minus, sed plus habitura pudoris
 Eutropius consul. Pridem tolerare fatemur
 415 Hoc genus, Arsacio postquam se regia fastu
 Sustulit et nostros corruptit Parthia mores.
 Praefecti sed adhuc gemmis vestique dabantur
 Custodes sacroque adhibere silentia somno.
 Militia eunuchi numquam progressa cubili,
 420 Non vita spondente fidem; sed inertia tutum
 Mentis pignus erat. Secreta monilia servant,
 Ornatus eurent Tyrios: a fronte recedant
 Imperii. Tenero tractari pectore nescit
 Publica maiestas. Numquam vel in aequore puppim
 425 Vidimus eunuchi clavo parere magistri;

408 cf. *Pauli Petric. V 475.*

408 *Plin. paneg. 31*: mirum . . si . . . cessantem Nilum non sensisset urbis amona. 410 *Sili Ital. IV 645*: et meritas mihi perfide poenas Exsolves. 411 *Horati sat. II 1, 43*: Ut pereat. 417 cf. *Horati sat. I 4, 16.* 424 *Iuveni I 689*: per aequora puppis.

399 receptam] a ex u radendo P, ut vid., recept[||||] V¹, a ex u inter scribendum fecit, repertam s unus, repressam vel retectam *Heinsius*, redemptam ego ex *Iuvenale IV 2* fraude pro laude idem *Heinsius*; „cum laude *Arcadii*“ interpretari possis cum *Mommseno* 400 fractos C mauros *Emw* 401 Quae] Quam II; velim Nam vel Quin suscepta V, suspecta eq, funesta *Schraderus* urbis CII 402 Ne C uel] add. P² n quā P 403 arthois IIB, harthois inter rasuras P frugibus C, gi C² in ras. 404 rhodani EA, rodani CII, rodano VPB hostia AC 405 Cynipheisq A, cyniphiisq A, cenyphaisq C cinufisq V¹, cinifeisq V²BP², cinifisq II, cimi . . . feisq P¹ 406 Theutonicus II, Teuthonicus B, Teutonicus P, Lingonicus *Schraderus* pyrineiq V, phyrineiq P, pireneiq CII, phireneiq B 407 iberas AA, hiberas II¹ 408 Horrea Ew (Horreas P, Horea A) libie PB, lybie IV rebelles V¹, rebellis V² 409 contempti B quiritis V¹, quirites V² 410 scit] se C, cit P¹, soc V¹, sed so ex corr., scit V²P³ tabraca II²PA, thabraca C, abraca V, itrabaca B, trabea II¹ 411 Ut] Et *Heinsius* conflixerit] V, i ex u corr. radendo; item ex confluxerat radendo corr. P Post v. 411 signum lacunae (?) A² 412 recens] repens Ee VC hisdem VCPH, iisdem AV. 413 et 414 post 416 transpos. P 413 Terroris minusq B¹, sed corr. mutus P¹, minus P³ habituratura P 414 tolerare V¹, tolerasse V², tollerasse B 415 Arsatio CH 416 parchia P 417 geminis A uestiq C, i in ras. C² gemmisq P, uesti om. et in mg. add. P¹ 418 adhibere P¹; adhibere silentia somno Militia eunuchi coniungit *Mommsen* 419 progressa] sic w, s alterum add. P², transgressa s cubile P corr., ut videtur, m. 1 sicut v. 418, certe m. vetusta et primae magis similis quam ea quae v. 413 minus corr., cubile q (cf. *Ovidi met. VIII 87*: progredi porta) 420 spondente *Emw* tutum] tantum PHBA 421 seruent Ew 422 Ornatu et s ex corr. II¹ iyrios V¹, tyrios V² a sorte A; sed frons pro gubernaculo accipiatur 424 Puplica II (ut fere semper) magestas CB puppim AC, pupem PB, puppem q 425 magistri] ag in ras. C¹, magistro V¹, magistri V²

Nos adeo sperni faciles? orbisque carina
 Vilior? Auroram sane, quae talia ferre
 Gaudet, et assuetas sceptris muliebribus urbes
 Possideant; quid belliferam communibus urunt
 430 Italiam maculis nocituraque probra severis
 Ammiscent populis? Peregrina piacula forti
 Pellantur longe Latio nec transeat Alpes
 Dedecus; in solis, quibus extitit, haereat arvis.
 Scribat Halys, scribat famae contemptor Orontes:
 435 Per te perque tuos obtestor Roma triumphos,
 Nesciat hoc Thybris, numquam poscentibus olim
 Qui dare Dentatis annos Fabiisque solebat.
 Martius eunuchi repetet suffragia campus?
 Aemilios inter servatoresque Camillos
 440 Eutropius? Iam Chrysogonis tua, Brute, potestas
 Narcissisque datur?

‘Natos hoc dedere poenae
 Profuit et misero civem praeponere patri?
 Hoc mihi Ianiculo positis Etruria castris
 Quaesiit et tantum fluvio Porsenna remotus?
 445 Hoc meruit vel ponte Cocles vel Mucius igne?
 Visceribus frustra castum Lucretia ferrum
 Mersit et attonitum tranavit Cloelia Thybrim?
 Eutropio fasces adservabantur adepti
 Tarquiniis? Quemcumque meae vexere curules,
 450 Laxato veniat socium aversatus Averno.
 Impensi sacris Decii prorumpite bustis
 Torquatique truces animosaque pauperis umbra
 Fabricii tuque o, si forte inferna piorum

444 sq. *Sidon.* V 66 sqq. (Porsenna . . Cocles . . . Mucius).

434 *Livii* XLIV, 22, 7: contemptor famae. 437 sqq. et 453 sqq. ex *Iuvenale* II 153 sqq. 439 *Martial.*
 I 24: Curios assertoresque Camillos.

427 aurora est B, auroram E^q sane] saltem V³, certe B, sane Em V¹q (aut in loco aspero aut in ras. P¹)
 ta I^a C, quasi fuerit talla 428 mulieribus A 429 qui V³II¹, quid corr. II¹ vel II² 430 nocitura]
 vix sufficit, nocturna Isengr. mg. probante Barthio, natia ego proba C 431 Ammiscent E, Adm. q
 piacula V¹, pericula V³ 432 nec EC, ne q 433 extitit in ras. II¹, exiit Heinsius 434 scribat P
 halis VP, alis AIB famae scribat A, scribat fōme P, corr. P³; legerim Scribat Halys, scribat; cf. nesciat
 Tibris v. 436 orontes BA 435 obtestor P, s add. P³ 436 Nesciat II¹ (nesci)et II² hoc] h¹ B
 thibris V, tybris CH, tibris PB nūquam II¹, non qui II² 437 Quid E dentatis Ew aīis A V. 438 ante
 437 pos. in II 438 Marcius II repetat VP³, repetit A, repetit P¹q, referet Schraderus sufragia B
 campus] ex campis corr. P¹ 439 Hemilios C, Emilios IIB, Emilius P, corr. P³ 440 chrisogonis VP,
 crisogonis B, grisogonis II Brute ew 441 Narcisissq II natis PII³, uatis A hoc] hic II¹B, uel hoc uel
 haec add. II², an A, quo Heinsius 442 patri Emw V. 443—445 in A ante 439 collocati ab E suo
 loco restituti sunt 443 Hoc] Num II hetruria A, etruria V, etrusia II 445 sponte B mutius VPA,
 mucius E^q igne P 446 castrum P 447 attonitum] u in ras. C¹ transnavit CPB, tranavit E^q
 cloelia EmC, thloetia V¹, chloelia V², choelia V³, cloetia P, coelia II, coelia B, coelia A thybrim P, tybri V,
 thybrim C, tybrim II, tibrim B 448 obseruabantur P, adseruabantur CV², adseruabantur E³ V¹q adempti] P
 449 quemcumq E³ V³q, quecūq V¹ meis V¹, mee V², mee vel meo V³ 450 socium auersatus] V¹, socia
 uersatus P, spectator in mg. P¹, socii spectator V²q auerno] auerni II¹, corr. II² 451 Impensi EVB,
 Impensi] P (s erasum), Impensii A 452 cruces P, prius c in ras.; truces corr. m. 1 (?) aninosaq A
 453 Fabricii P (virgula erasa) priorum C

- Iugera et Elysias scindis, Serrane, novales.
 455 Poeno Scipiadae, Poeno praeclare Lutati,
 Sicania Marcelle ferox! gens Claudia surgat
 Et Curii veteres; et, qui sub iure negasti
 Vivere Caesareo, parvo procede sepulcro
 Eutropium passure Cato; remeate tenebris,
 460 Agmina Brutorum Corvinorumque catervae.
 Eunuchi vestros habitus, insignia sumunt
 Ambigui Romana mares; rapuere tremendas
 Hannibali Pyrrhoque togas; flabella perosi
 Aspirant trabeis; iam non umbracula gestant
 465 Virginibus, Latias ausi vibrare secures!
 'Linquite femineas infelix turba latebras,
 Alter quos pepulit sexus nec suscipit alter,
 Execi Veneris stimulos et vulnere casti
 (Mixta duplex aetas; inter puerumque senemque
 470 Nil medium): falsi complete sedilia patres,
 Ite novi procures infecundoque senatu
 Eutropium stipate ducem; celebrate tribunal
 Pro thalamis, verso iam discite more curules,
 Non matrum pilenta sequi.
 'Ne prisca revolvam
 475 Neu numerem, quantis iniuria mille per annos
 Sit retro ducibus, quanti foedabitur aevi
 Canities, unam subeant quot saecula culpam:
 Inter Arinthaevi fastos et nomen erile
 Servus erit dominoque suos aequalis honores
 480 Inseret! Heu semper Ptolemaei noxia mundo

458 *Carmen contra paganos* 111: parvo donatus sepulcro (cf. *adnotata ad Eutr. II* 460). 467 *Prudentii peristeph. X* 1073: mas esse cessat ille nec fit femina.

458 *Varro in schol. Persii II* 36: tumulo . . . Cato parvo. 469 cf. *Ovidi fast. III* 774: Et media
 est aetas inter utrumque tibi (i. e. inter puerum et iuvenem). 470 *Horati sat. I* 2, 28: Nil medium est.

454 Iugera et] *V*, sed a et *V*² in *ras. duarum litt.*, et *supra lin. P*¹ elisias *II* ||||scindis *V* (*fuisse*
vid. rescindis), sindis *B* serane *II*, serrane *ep*, *tertiam litteram V*² in *ras. niuales A*, i sic *add. E*
 455 Peno *V* (*bis*), peno *q* Scipiadae *CA*, Scipiade *q* luctati *B* 456 marcelle *Ew* legatur surgas
 457 ueteres *VPII*, series *ep*; sed series Curii pro Curiorum dici non quit quis ubi *V*¹, qui sub *V*²
 negasti *II*¹, uel (neg)anti *II*² 458 cesareo *PII* 459 remeate *V*, te *add. V*² 460 brutorum *V*, r alteram
del. m. rec. 462 Ambigui⁹³ mares (*sic*) *B* rapueres *P* 463 Hanibali *B*, Annibali *A* pyrrhoq *VCIH*,
 pirroq *PB* et fabra flabra perosi (*sic*) *A* 464 nō ex nū vel nā *corr. P*¹ tollunt *A* 466 femineas]
 a ex u inter scribendum *corr. V* 467 suscipit alter] alter in *ras. C* 468 Excepti *B* stimulos *APIA*,
 stimulis *VC*, stimulos *B* 469 in cancellis posui; nam sensus est: „mixtae sunt duae aetates“, neque medium
 vocativus esse potest Mixta] ix in *ras. P*¹ 470 complete *V*, sed c altera erasa senilia *C*¹, sedilia *C*²
 patris *V*¹, patres *V*² 472 tribunal] *add. II*² 473 curules]||| *P* 474 Nom *II* ne] nec *B*,
 n ex ne *corr. II*¹ resoluam *B*, reuoluā, ā in *ras. II*¹ 475 Neu *EP*¹ *VC*, Nec *BAP*², Nec ex Neu *corr. II*¹
 numerū *V*¹, numerē *V*², muerē vel umerē *A* *V. 476—491 om. P, defectum notavit m. 1. Item v. 477—491*
*om. V*¹, rest. in *mg. V*²; contra v. 476 suo loco scripsisse videtur *V*¹, iterasse *V*² 476 Sit] Fit *Heinsius*;
 Sit vitio conieci sedabitur *A* 477 subeant] subeunt *IIB*, subeant *V*² quod *ECA*, tot *II* 478 Inter]
expecto Subter arinthei *EmCII* *V*³, eristhei *V*², arenthei *A*, arinstei (?) *B* fastus s, item *Cuiacii cod.*, fastos r *B*,
 fastos *Ep* erile *E*, herele *C*, sed *corr.*, herile *q*, i ex e *corr. II*¹ 480 Inferet s ptolemaei *A*, ptolomei *CA*,
 tholomaei *V*², tholomei *IIB*

Mancipia! En alio laedor graviore Pothino
Et patior maius Phario scelus. Ille cruorem
Consulis unius Pellaeis ensibus hausit;
Inquinat hic omnes.

‘Si nil privata movebunt,

- 485 At tu principibus, vestrae tu prospice causae
Regalesque averte notas. Hunc accipit unum
Aula magistratum; vobis patribusque recurrit
Hic alternus honos. In crimen euntibus annis
Parce, quater consul! Contagia fascibus, oro,
490 Defendas ignava tuis neu tradita libris
Omina vestitusque meos, quibus omne, quod ambit
Oceanus, domui, tanta caligine mergi
Calcarique sinas. Nam quae iam bella geramus
Molibus auspiciis? quae iam conubia prolem
495 Vel frugem latura seges? quid fertile terris,
Quid plenum sterili possit sub consule nasci?
Eunuchi si iura dabunt legesque tenebunt,
Ducant pensa viri mutatoque ordine rerum
Vivat Amazonio confusa licentia sistro.
500 ‘Quid trahor ulterius? Stilicho, quid vincere differs,
Dum certare pudet? nescis quod turpior hostis
Laetitia maiore cadit? Piratica Magnum
Erigit, inlustrat servilis laurea Crassum.
Adnuis. Agnosco fremitum, quo palluit Hebrus,
505 Quo Mauri Gildoque ruit. Quid Martia signa
Sollicitas? Non est iaculis hastisve petendus:

492 *Verg. Aen. VI* 267: caligine mersas (*Statii Theb. V* 150). 494 *Lucani X* 531: in arma auspiciis
Ganymedis eunt (*contulit iam glossator in II*). 497 *Verg. Aen. I* 293: Iura dabunt. 498 *Lucil.* 589 *L*;
pensum faciat. 499 (*Stat. Achill. I* 352: Ferre et Amazonio conubia pellere ritu). 506 sqq. cf. *Pacatus*
paneg. Theod. 30: Et te quidem, imperator Auguste, . . . suffecisset vel solum venire; nam si olim domini . . .
tantaque vis conscientiae fuit ut . . . darent terga verberibus; *idem Justinus II* 5, *Herodotus IV* 1–3; *poeta*
fort. ipsum Herodotum legit (*αἰχμὰς καὶ τόξα μετεῖναι* et hastis iaculisve v. 506; *ἐκπλαγέστες* et horror v. 512).

481 pothino *EmC*, photino *IIA*, fotino *V²B* 482 Et] En *A* fario *V²B* 483 pelleis *V²BII*
484 Inquinat *B*, t m. rec. omnis *C* nihil *E* movebunt *Emw* 485 uestre *EA*, nre *V²* item nostrae *q*
2spice *B*, consule *ε* fere unus 486 auerte *CA*, aduerte *q* hinc *II* accipit *ACHB*; *idem add. A* in *mg.*,
aspicit *Aq* 487 magistratum] ratum *ex corr. II* nobis *II* 488 honor *V²B*, amor amor (*sic*) *II*, honos
EH²q 489 quater *Emw* 490 ingnava *V²* 491 Nomina *A*, Omina *q* oia *V*, i
omina mea *V³* quod] in *ras. II¹* 492 Oceanus *P* domuit *C*, demui *B* 493 ulla *P* geremus *A*,
feramus *II*, geramus *Esq*, *idem ex* geremus *corr. videtur B¹* 494 Molibus *B* quae iam *VP*, aut quae *q*
conubia *Ew* (connubia *II*) 495 Uel] Aut *II*, Uel *Emq* frigem *P*, *corr. m. 1* latura seges *V¹P*,
laturus ager *AV²q* 496 poscit *B* 498 uiri] *ex uirū corr. V* 499 Uiuat] Uincat *malim* amazanto
sed corr. P¹ confusa *II*, a *ex corr. II²*, confisa *Burmans* sistro *Eme*, ritu *ω*, pro ritu *faceret Statii*
exemplum 500 differt *BA*, differt *Esq* 501 Dum *V¹*, num *V²* certare fugis *V¹*, pudet *V²*, certa refugis *P*
quod] quo *Gesnerus* 502 cadet *PB* pyratice *CII* magnum] u *ex corr. C* 503 inlustrat *ex in-*
lustrant corr. P¹, ill. *q* seruilis] r *ex corr. C* 504 Adnuis *V¹*, Annuis *V²q* fremitū] *II*, et u in *ras.*; *videtur*
erasum s paluit *II¹*, *corr. II²* Hebrus] ^{h b}emus (*sic*) *II*; h et b *add. II²*, eurus *q*, Hebrus *item glossator in II*,
qui explicat: hebrus flumen trachie, ubi stilicho getas deuicit, *deinde citat versum Ruf. I* 332: Quos tamen . . . ad
Hebri tendis aquas; *item* hebrus *ε* pauci; *etiam* Haemus *legi posse monet J. Koch* 505 Quo] *Q*/// (*an*
Qui?) *V¹*, *Q^o V²*, Quod *P¹* 506 iaculis hastisue *CII* (hastusue *II¹*, unde hastissue *II²*), iaculis *ne* hastisue *P¹*,
hastis iaculisue *V*, *sed* hastis *V²* in *spat. vac.*, iaculis hastisq *q*

Conscia succumbent audito verbere terga,
 Vt Scythia post multos rediens exercitus annos
 Cum sibi servilis pro finibus obvia pubes
 510 Iret et arceret dominos tellure reversos,
 Armata ostensis aciem fudere flagellis:
 Notus ab inceptis ignobile reppulit horror
 Vulgus et addictus sub verbere torpuit ensis'.

IN EVTROPIVM

[LIBER SECVNDVS. PRAEFATIO.]

Anno 399,
sed post
librum II.

(XIX.)

Qui modo sublimes rerum flectebat habenas
 Patricius, rursum verbera nota timet
 Et solitos tardae passurus compedis orbes
 In dominos vanas luget abisse minas.
 5 Culmine deiectum vitae Fortuna priori
 Reddidit insano iam satiata ioco.
 Scindere nunc alia meditatur ligna securi
 Fascibus et tandem vapulat ipse suis.
 Ille citas consul poenas se consule solvit:
 10 Annus qui trabeas hic dedit exilium.
 Infaustum populis in se quoque vertitur omen;
 Saevit in auctorem prodigiosus honos.

1 Ennodii 27, 7: flexit habenas.

2 cf. in Eutr. I 512 sq. 7 et 8 cf. Lucilii v. 589 L.: lignum caedat . . . vapulet. 11 Verg.
 Aen. II 190: omen in ipsum Convertant.

507 Concia II subconbent P, o in u mut. m. 1 508 scithia B, scita II, scyta P annos V,
 sed o V² (fuerat u?), annos ex annus corr. P¹ 509 finibus V, i prius a m. 2 iteratum prae finibus
 Heinsius 511 offensis P aciem Ew 512 ab Emw ignobile Ew (innobile B) 513 addictis V¹,
 ad dicta P (o P³), addictus AV²CA vetus Cuiacii, adductus II, adductus B (e m. rec.), adstrictus ε pauci,
 afflicto Jeepius. Sed addictus pro servo dictus est; ensis autem addictus poetice praedicatur sicut uultus
 captius laud. Stil. I 213 pro vultu captivorum, cognati gladii pro gladiis cognatorum laud. Stil. I 322,
 famulae catenae pro catenis famulorum in Rufin. II 386, sublata audacia pro sublata audacia Gigantom. 107.
 Ergo domini servorum aciem armatam „fundunt flagellis“ quibus caedi servi solent. Horror autem hic flagel-
 lorum „notus“ est servis et sub eorum verbere ensis torpet addictorum uerbera ε, pulvere II¹, uerbere II²q
 corruit P enses A, i sic add. E Claudiani in Eutropium liber primus C rubr.; Explicit add. C¹. Incipit
 liber Secundus Feliciter Praefatio C rubr. Cl. Claudiani in Eutropium liber I. explicit. Eiusdem . I . I . P

Lib. II E. In eundem Eutropium liber scds V. De PC vide finem libri prioris; ceterum de librorum
 partitione cf. Zuei polit. Satiren p. 49 et 51. Pentametrorum nulla εἰσθεσις P

1 Qui] ui P¹B, Q add. P² sublimis C flectebat rerum B 2 rursum Ew, rursus ε 3 solidos B
 tardae] tarde ω 6 Reddit A Toco//// P (fuit loco) 8 Fascibus (sic) C 9 Ille citas] scripsi,
 Inlicitas V¹P, Illicitas V²q, i illatas II², Sancitas Heinsius, Illicitus Barthius, Elicitas Buechelerus 10 qui,/// II
 11 populis] ex populus radendo V¹, populus P 12 prodigioris P honor IIBA, honos Eq

- Abluto penitus respirant nomine fasti
Maturamque luem sanior aula vomit.
15 Dissimulant socii coniuratique recedunt,
Procumbunt pariter cum duce tota cohors,
Non acie victi, non seditione coacti,
Nec pereunt ritu quo periire viri.
Concidit exiguae dementia vulnere chartae;
20 Confecit saevum littera Martis opus.
Mollis feminea detruditur arce tyrannus
Et thalamo pulsus perdidit imperium.
Sic iuvenis nutante fide veterique reducta
Paelice defletam linquit amica domum.
25 Canitiem raram largo iam pulvere turpat
Et lacrimis rugas implet anile gemens
Suppliciterque pias humilis prostratus ad aras
Mitigat iratas voce tremante nurus.
Innumeri glomerantur eri sibi quisque petentes
30 Mancipium solis utile suppliciis.
Quamvis foedus enim mentemque obscenior ore,
Ira dabit pretium; poena meretur emi.
Quas, spado, nunc terras aut quem transibis in axem?
Cingeris hinc odiis, inde recessit amor.
35 Vtraque te gemino sub sidere regia damnat:
Hesperius numquam, iam nec Eous eris.
Miror cur, aliis qui pandere fata solebas,
Ad propriam cladem caeca Sibylla taces?
Iam tibi nulla videt fallax insomnia Nilus
40 Pervigilant vates nec, miserande, tui.

29 *Corippi Iust. III 53*: Innumerae glomerantur aves.

17 *Lucani IX 272*: non armis, non obsidione subacti. 25 *Verg. Aen. XII 611*: Canitiem ... pulvere turpans (*X 844*: Can. multo deformat pulvere). 36 *Propert. I 2, 53*: Sive Hesperius sive ... Eois *eqs.*

13 Abluto *ECA*, Ablato φ 14 aula] aura ϵ *II* *BA* uomit] it *ex corr.* *II*¹ 16 Procumbunt *BA*, Procumbit φ cum] in *V*¹ *P*, sed ante in *spat. vac. duarum litterarum in P*, cum *V*² duce/// *P* toto *V*¹, tota *V*² 17 acie *Ew* uictē] *P*¹ non] nec *A* seditione *ACA*, sedicione φ , † dedicione *II*², obsidione ϵ 18 Non pereunt *II*¹, Ne pereant *II*² *BA* pergere sed *corr.* *P*¹ 19 demē///cia *II* carte *VII* *B*, cartae *P* 20 Confecit *II*¹, Cum fecit *II*² *B* 21 arte *CV*³ *II*² 22 E thalamo *C*, Ut thalamo *Barthius* 23 nutante *II*¹, † mutante fide . 1 . mutata *II*² 24 Pellice *VPC*, Pellice *II*, Pellice *B* deflectam *B* linquit/// *II*, t *ex corr.*, liquit ϵ 25 Caniciemq; *PH*¹, q; del. *II*², Caniciem et *V* curā largo *V*¹, raram largo *V*² *BII*¹ *P*, inde raro largam *corr.* *P*¹, deinde largam raro *transpos. m. eadem*, raro largam *II*², largam largo *A* iam] ϵ *C*, tam *V*¹ *II*¹, de *V*³ *II*² *BA*, om. *P* turpat *C*¹, corr. ex turbat, turbat *B*, carpit *Isengr. mg.* 26 lacrymis *E* anile *Ew* 27 Suppliciterq; *VP* substratus *ACB* 29 In numerum *A* eri *VP*, heri φ potentes *V*¹, corr. *V*², petentes, e *ultim. ex i corr.* *II*¹ 31 que] om. *B* uel obscurior *V*² 32 dabat *A*, i sic add. *E*, dabat *A*¹, dabat *VB*, addit *Heinsius*, facit *J. Koch*; dare tolerari non posse *Livius Andron. convincit apud Non. p. 365*, 36 *M.*: pretium poenae exitum, *Livius Achille*: „... pretium pro noxa dabis“ pretium *Ew* pēna *Em* meretur pena *B*, sed *corr.* enim *V*¹, emi *V*², enim emi *P*¹ 33 Quā *P*¹ 34 resistit *A* 36 Hesperium *V*¹, corr. *V*² 37 alius *V*¹, sed ii *V*² *ex corr.*, aliis *P*¹, sordes circa ii, tamen vix ulla *corr.* 38 cladem] e *ex corr.* *II* cecacladē *P* sybilla *CA*, sibilla *PHB* 40 Nec uigilant *II*¹, uel per *II*² nec *V*² *A*, non ϵ *B*, iam *V*¹ (*id quod del. V*³) φ tui] tibi *Em* addita cruce

- Quid soror? audebit tecum conscendere puppim
 Et veniet longum per mare fida comes?
 An fortasse toros eunuchi pauperis odit
 Et te nunc inopem dives amare negat?
- 45 Eunuchi iugulum primus secuisse fateris.
 Sed tamen exemplo non feriere tuo.
 Vive pudor fatis. En quem tremuere tot urbes,
 En cuius populi sustinuere iugum!
 Direptas quid plangis opes, quas natus habebit?
- 50 Non aliter poteris principis esse pater.
 Improbe, quid pulsas muliebribus astra querellis,
 Quod tibi sub Cypri litore parta quies?
 Omnia barbarico per te concussa tumultu.
 Crede mihi, terra tutius aequor erit.
- 55 Iam non Armenios iaculis terrebis et arcu,
 Per campos volucrem non agitabis equum;
 Dilecto caruit Byzantius ore senatus;
 Curia consiliis aestuat orba tuis:
 Emeritam suspende togam, suspende pharetram;
- 60 Ad Veneris partes ingeniumque redi.
 Non bene Gradivo lenonia dextera servit.
 Suscipiet famulum te Cytherea libens.
 Insula laeta choris, blandorum mater amorum,
 Nulla pudicitiae cura: placere potest.
- 65 Prospectant Paphiae celsa de rupe puellae
 Sollicitae, salvam dum ferat unda ratem.
 Sed vereor, teneant ne te Tritones in alto
 Lascivas doctum fallere Nereidas,
 Aut idem cupiant pelago te mergere venti,
- 70 Gildonis nuper qui tenuere fugam.
 Inclita captivo memoratur Tabraca Mauro,

51 *Alcuini carm. I 861*: vox . . . pulsaret Olympum.

41 *Ovid. fast. I 95*: puppim conscendit. 51 *Statii silv. V 1, 22*: pulsare querelis Caelicolas;
cf. Iuvenius I 266. 55 *Horati c. I 22, 2*: non . . iaculis neque arcu. 56 *Verg. Aen. XI 770*: agitabat
 equum. 63 *Ovidi amor. III 15, 1*: mater amorum. 67 *Iuvenal. V 58*: ne te teneant.

41 Quod ⁱ II¹ tecum ne ascendere *A* puppim *εC*, puppem *φ*, puppes *ς* 43 eunuchi//// *A*
 (fuerat eunuchu) 46 meo *V*¹, *sed corr.* 47 pudor fastis *Paul* tremuere] *ex corr. II*; fuerat timuere
 48 En cuius *Emω*, Cuius tot *Is engr. mg.* sustinere *P*, *corr. P*³ 49 plangis *εω* habeb////it *P*¹ 51 In-
 probe *II* mulie^b,ribus *P*¹, mulieribus *A* querellis *E*, querelis *ω* 52 Quid *V*¹ *II*², Quod *V*² *II*¹ cipri *B*
 parca *II* 53 confusa *B*; conc³issa (sic) *P* 54 terra *VII*, terris *φ* erit *ABA*, erat *φ* 55 terrebis *Eω*
 56 agitabis] abis *supra lin. P*¹ 57 Dilectoque caret *ex cod. Lovan. Heinsius*; Dilecto caret *en ipse*
Heinsius; careat *ego*; ipsum autem quod senatus ore caret scite dictum est per inversionem; solet enim dici
 careo senatu, careo foro, i. e. absum bizantius *C*, bizancius *II B* 58 consiliis *B* extuat *A*, aestuet
 flagito; scilicet v. 59 verbis suspende togam *sensus vv. 57. 58 redintegratur sicut verbis suspende pharetram*
vv. 55. 56 59 faretam *VP* 60 uentris *A* 61 dextera *Eω* (ex dexterra *II*) 62 Suscipitet
 (vel Suscipiret) *E* cytharea *A*, citharea *II B*, cytherea *P* 63 Ita interpunxi ut enumeratio evaderet
 earum rerum quae placere possent lecta *II* choris *II*, thoris *II*² 64 pudicitiae *Eω* 65 paphyae *C*,
 pafye *V*, paphie *ex paste corr. P*¹ 67 ne te teneant *M*, *sed cf. „Zwei polit. Satiren“ p. 57, 1* tritines, *sed*
*corr. P*¹ 68 Lasciuias *B* docti *V*¹, doctū *V*² fallere *Eω* nerendas *P*, *sed corr.*, nereydas *II*¹, as in *ras*.
 70 Gildoni et fidem *ς pauci* 71 thabraca *C*, tbraca *B*, trabraca *II*

Naufragio Cyprus sit memoranda tuo.
 Vecturum moriens frustra delphina vocabis;
 Ad terram solos devehit ille viros.
 75 Quisquis adhuc similes eunuchus tendit in actus,
 Respiciens Cyprum desinat esse ferox.

IN EVTROPIVM

LIBER SECVNDVS.

Scriptus
 a. 399.

(XX.)

Mygdonii cineres et si quid restat Eoi,
 Quod pereat, regni: certe non augure falso
 Prodigii patuere minae, frustraue peracto
 Vulnere monstriferi praesagia discitis anni.
 5 Cautior ante tamen violentum navita Corum
 Prospicit et tumidae subducit vela procellae.
 Quid iuvat errorem mersa iam puppe fateri?
 Quid lacrimae delicta levant? Stant omina vestri
 Consulis; inmotis haesere piacula fati.
 10 Tunc decuit sentire nefas, tunc ire recentes
 Detersum maculas. Veteri post obruta morbo
 Corpora Paeonias nequiquam admoveris herbas.
 Vlcera possessis alte suffusa medullis
 Non leviori manu, ferro sanantur et igni,

11 *Prosper de ingratis* 676: veteris contagia morbi.

76 *Herodotus II* 141: εἰς ἐμὲ τις ὀρέων εὐσεβὴς ἔστω.

1 *Verg. Aen. II* 431: Iliaci cineres. 5 *Lucani VI* 287: malo nauta tremante Omnia . . . subducit
 vela procellae. 9 *cf. Valerii Flacci II* 572. 10 *Verg. Aen. IV* 597: Tunc decuit. 14 *Properti*
monob. 1, 27: ferrum saevos patiemur et ignes, *cf. Ovidi rem. am. 229, am. I 14, 25, heroid. 19, 183, Senecae*
Agam. 152: Et ferrum et ignis saepe medicinae loco est (*ceterum Otto in archivo lexicogr. IV p. 36*).

72 sit Π^1 , fit *corr.* Π^2 , fit ξ 73 Vecturum $E\omega$, uel Venturum Π^2 , Vectorem frustra moriens *Boltius*,
silv. critic. p. 91 (cf. Arator ed. Arntzenius p. 141) delfina VP 74 devehit B 75 similis C , silens Π
 eunuchus $EV^1\Pi HBC^2$, eunuchi C^1V^2A ad actus B , in actus Eq 76 ciprum B

Inscriptionem del. E Incipit liber III in Eutropium V Incipit liber sedis C In Eutropium
 liber I·I· explicit. incipit in eundem. liber ·I·I· (*sic*) P

1 Mygdonii εA , Mildonii B , igdonii P^1 , S in *mg. P^2*, Migdonii φ prestat C eo Π 2 pereant C
 certe] *sic* ω , certae *vulgo* aug're (*i. e. augere*) P^1 , *corr.* P^2 3 per alto B 4 Uulnere] *om. B, sed*
spat. vacuum mortiferi B discitis] P^1 , discitis Π^1 , ducitis $EmBP^3$, duscitis (*sic*) ε (*volebat ducitis*) 5 uo-
 lentijū P^1 corum A , chorum φ , Caurum *Jeepius* 6 Consulit ξ tumide Π^1 , timide Π^2 uela $E\omega$
 7 errores CBA 8 Quid . . . leuant V^1 , cum luant V^3 , Num . . . leuant *Koenigius* lacrymae E delicta C^1 ,
 i in *ras.* e *corr.* ex i ; fuerat dilecta leuant C^1 , le in *ras.* stat V^1 , *corr.* V^2 omnia $V^2P^1H^1$, omina
 $\varepsilon V^1P^3H^2\varphi$ nostri B , uestri Eq (*alio atramento add. H^1*) 9 inmontis V^1 , inmotis V^2PB , imm. φ
 10 de Tunc *cf. indices* 11 maculas] lacrimas B obruta $E\omega$ 12 Corpiſa P peonias $VPiH$
 nequiquam CP , nequicquam φ 13 possessis] ex possetis *corr. B^1* suffossa B , diffusa *Burmmanus*
 medullis $E\omega$, li C^1 in *ras.* idque iteravit C^2 14 igne ξ perpauci

- 15 Ne noceat frustra mox eruptura cicatrix.
Ad vivum penetrant flammae, quo funditus umor
Defluat et vacuis corrupto sanguine venis
Arescat fons ipse mali; truncatur et artus,
Vt liceat reliquis securum degere membris.
- 20 At vos egregie purgatam creditis aulam,
Eutropium si Cypros habet vindictaque mundi
Semivir exul erit. Qui vos lustrare valebit
Oceanus? tantum facinus quae diluet aetas?
Induerat necdum trabeas: mugitus ab axe
- 25 Redditus inferno, rabies arcana cavernas
Vibrat et alterno configunt culmina lapsu.
Bacchatus per operta tremor Chalcedona movit
Pronus et in geminas nutavit Bosphorus urbes.
Concurrere freti fauces, radice revulsa
- 30 Vitant instabilem rursum Symplegada nautae.
Scilicet haec Stygiae praemittunt signa sorores
Et sibi iam tradi populos hoc consule gaudent.
Mox oritur diversa lues: hinc Mulciber ignes
Sparserrat, hinc victa proruperat obice Nereus.
- 35 Haec flagrant, haec tecta natant. Quam, numina, poenam
Servatis sceleri cuius tot cladibus omen
Constitit? Incumbas utinam, Neptune, tridenti
Pollutumque solum toto cum crimine mergas.
Vnam pro mundo Furiis concedimus urbem.

21 *Verba Achillis in parthenone* 80: meos nunc Scyros habebit.

15 *Pacatus paneg. Theod. c. 3*: aliorum vulnerum cicatrices postquam cutem sanitate duxerunt ... tractabo. 23 *Catulli c. 88, 5*: (scelus) quantum ... nec genitor lympharum abluit Oceanus. 24 sqq. cf. *Sili Ital. VIII 622 sqq.* (mugivit ... nautas). 31 *Lucani IX 838*: Stygiae ... sorores. 37 *Dirae 51, 58*: campos perfundat harena ... Neptunus ... tridenti.

15 Neu A noceat] coeat Barthius (cf. *Scribon. Largi c. 29*), quem tamen refellit Koenigius; condant ego; possis etiam: Ne noceat crustans mox eruptura; certe „eruptura“ accusativus est pertinetque ad „ulcera“; nam cicatrix rumpitur quidem, sed non erumpit; mox eruptura V¹, deinde erumpenda V³, mox irruptura Barthius, mox se ruptura Burmannus; v. 15 cum 16 coniungunt puncto deleto Mommsenus, Buechelerus 16 flame PB quo VP¹H¹, ut P³, quis H²BAA, ubi crucem add. Em umor V, humor φ 18 Arescat ACBAV²H², Exundet V¹PH¹, Exsudet Heinsius ipse C, ille φ truncatur V¹, truncantur V²φ 19 securum Eω, secure H², securo Heinsius degere] uiuere ACB 21 si] artius scriptum praecedente rasura P. cypros EC, cypus B, cyprus φ habet] hab in ras. C¹ uindicta] i. dicta (sic) P, ui supra scr. P² 22 Semifer C qui ECV¹P, quomodo i quis V², quis H¹, quis φ nos B 23 destruet B 24 nondum ε axe Eω, alto ε 25 Redditur A infernas VP cauernas Eω 27 Bachatus VP, Baccatus B, Bachatur H, item s ex r C operta] opaca ε calcedona VPH, calchedona C 28 nutabit V¹, corr. V², mutauit B bosforus H²B, bosphorus φ urbes] i undas H² 29 Coccurrere B, Concurrere Eq radice] i tellure H² 30 rursus ACBH²A, rursus H¹φ symplegada A, sipli asa P¹, corr. P³; i (simplega) de P³, simplegada Eq nau////tā V (corr. m. 3) 31 haec] et ACH²B, haec H¹φ stigie VPH sorores V, s finalem V² add. sive iteravit, sorori P, corr. m. recentior 32 iam Emω hoc] set B 33 mulcifer E 34 uicta VP¹H¹, uita C, uincta Em, victo P²H²φ, rapta ε, an latet fracta? rupto M prorumperat H 35 (Hec E fragrant V¹, fragrant V², fr^uglant P hec E pena V (penā m. rec.) 36 seruatis P¹, Seruastis P² sceleris V¹, sceleri V² cuius Eω 37 Constitit Eω incumbas Eω (incubas P, corr. m. 2) 38 solū H, ū ex corr.; fuisse vd. soli toto] totum ε 39 Nam V¹, Unam V²

- 40 Vtque semel patuit monstris iter, omnia tempus
Nacta suum properant: nasci tum decolor imber
Infantumque novi vultus et dissona partu
Semina, tum lapidum fletus armentaque vulgo
Ausa loqui mediisque ferae se credere muris;
45 Tum vates sine more rapi lymphataque passim
Pectora terrifici stimulis ignescere Phoebi.
Fac nullos cecinisse deos: adeone retusi
Quisquam cordis erit, dubitet qui partibus illis
Affore fatalem castrati consulis annum?
50 Sed quam caecus inest vitiis amor! Omne futurum
Despicitur suadentque brevem praesentia fructum
Et ruit in vetitum damni secura libido,
Dum mora supplicii lucro serumque quod instat
Creditur. Haut equidem contra tot signa Camillo
55 Detulerim fascēs, nedum (pro sexus!) inerti
Mancipio, cui cuncta licet responsa iuberent
Hortantesque licet sponderent prospera divi,
Turpe fuit cessisse viros.

Exquirite retro

- Crimina continui lectis annalibus aevi,
60 Prisca recensitis evolvite saecula fastis:
Quid senis infandi Capreae, quid scaena Neronis
Tale ferunt? Spado Romuleo succinctus amictu
Sedit in Augustis laribus. Vulgata patebat
Aula salutantum studiis; huc plebe senatus
65 Permixta trepidique duces omnisque potestas
Confluit. Advolvi genibus, contingere dextram
Ambitus et votum deformibus oscula rugis
Figere. Praesidium legum genitorque vocatur
Principis et famulum dignatur regia patrem.
70 Posteritas, admitte fidem: monumenta petuntur

52 *Orientius common.* II 49: in vetitum ruimus cupimusque negata. *Mar. Victor aleth.* II 369: vetitis succensa libido.

44 *Lucani* III 331: te credere muris. 45 *Verg.* VII 377: sine more furit lymphata. 46 *Statii Theb.* III 667: terrifici . . Phoebi. 51 *cf. Verg. Aen.* II 9. 52 *Horati c. I* 3, 26: ruit per vetitum nefas; *Ovidi am.* III 4, 17: Nitimur in vetitum. 67 *Lucani* II 115: Oscula pollutae fixisse . . dextrae. 70 *Horati carm.* II 19, 2: credite, poster; *Pacati pan. Theod.* 12: posteritas . . praestabit . . fidem.

40 campus *B* 41 Nauta *P*, sed *corr.* tunc *B* 43 tunc *B* 44 Ausa] Uisa *Burmamnus*
meliisq; *II*, sed *corr.* 45 Tunc *B* sine *Ew* more *II*², lege *II*¹ lymphataq; *B* pasim *P* 46 Pectora *B*
terrifici *Emo* ignoscere *C*¹, ignescere *C*² phēbi *C*, phebi *IPB* 47 adēone *P* recusi *P*, *corr.* *P*³,
retrusi & 48 Quisquis *B* erit *II*, ī erat *II*² dubitat *II*¹, dubitet *II*² qui] quin *Heinsius* 49 Adfore *P*
amnum *P* 50 quam *P*¹, q; *P*³, quia *BA* cetus *P*¹, certus *P*² inest vitiis] *in ras.* *C* 51 Despatur *B*
spadentque *C* praesagia *V*¹, p̄sencia *V*² fructū *P* 53 supliciiq; *V*, supplicii q; *P* lucrum *A*
instant *C*¹, instat *C*² 54 haut *CHB*, haud *q* 55 fascis *A* nec *P*, ne *Eg* pro *V*¹*P*¹*CA*, proh *V*²*P*²*q*
56 cui *Ew* cuncta] certa *Heinsius* licent *P* 57 licet] liceat *P*, simul *Heinsius* sponderet *II*
diui] i in fine ex *corr.* *II* *V.* 57 spurium putabat *Barthius* 58 deos ante viros *V*¹, sed *del.* 59 con-
timui *II* letis *C* anni *II* 60 recensetis *CV*¹, recensitis *V*²*q* secula *E* 61 infantis *B* capraeae *P*
scerna *II*, sena *A* meronis *P* 62 ferat *C* succintus *VP* 63 angustis *BP*¹, *corr.* *P*² uulga *II*¹,
ta *add.* *II*² patebant *II* 64 huc *AA*, hunc *P*, hinc *B*, huic *C*, ac *VII* 65 Permixtu *V*¹, *corr.* *V*²,
Permixta *B* 66 aduoluit *A* 68 Figere] Iungere & unus fere 69 famulū] *II* 70 monu-
menta *V*¹*CA*, monimenta *V*²*q* ad monumenta parantur *Heinsius*

- Dedecoris multisque gemunt incudibus aera
 Formatura nefas. Haec iudicis, illa togati,
 Haec nitet armati species; numerosus ubique
 Fulget eques: praefert eunuchi curia vultus.
- 75 Ac veluti caveant ne quo consistere virtus
 Possit pura loco, cunctas hoc ore laborant
 Incestare vias. Maneant inmoti precamur
 Certaue perpetui sint argumenta pudoris.
 Subter adulantes tituli nimiaeque leguntur
- 80 Vel maribus laudes: claro quod nobilis ortu
 (Cum vivant domini!), quod maxima proelia solus
 Impleat (et patitur miles!), quod tertius urbis
 Conditor (hoc Byzas Constantinusque videbunt!).
 Inter quae tumidus leno producere cenas
- 85 In lucem, foetere mero, dispergere plausum
 Empturas in vulgus opes, totosque theatris
 Indulgere dies alieni prodigus auri.
 At soror et, si quid portentis creditur, uxor
 Mulcebat matres epulis et more pudicae
- 90 Coniugis eunuchi celebrabat vota mariti.
 Hanc amat, hanc summa de re vel pace vel armis
 Consulit, huic curas et clausa palatia mandat
 Ceu stabulum vacuumque domum. Sic magna tueri
 Regna nihil patiensque iugi deluditur orbis?
- 95 Mitior alternum Zephyri iam bruma teporem
 Senserat et primi laxabant germina flores,
 Iamque iter in gremio pacis sollemne parabant
 Ad muros, Ancyra, tuos, auctore repertum
 Eutropio, pelagi ne taedia longa subirent,

71 Verg. *Aen.* VIII 451: gemit . . incudibus. 79 cf. *Iuvenal.* I 130. 84 *Hor. sat.* I 5, 70:
 cenam produximus. 85 *Martialis* I 28: foetere mero. 88 Verg. *Aen.* I 47: Et soror et coniunx.
 95 sq. Verg. *georg.* II 331: Zephyrique tepentibus auris Laxant arva sinus. 97 *Ausonii ordo urbium* 30:
 pacis et in mediae gremio.

71 *Ordinem verborum B mut., sed corr.* era ex in ira corr. B¹ 72 (hęc E) his iudicis ora
 togati, His nitet armati sp. *Heinsius* 73 Hęc EPB, Hęc VC, Hic q nit, in ras. II (m. 2?)^{nu} mero-
 sus B¹; e in ras.; fuerat a 74 perfert *Heinsius* 76 plura P, plura B hoc ore Ew, hoc aere s
 77 Instaurare V¹P, Incestare V²q inmoti VP, imota IIq, i in ras. II²; ad maneant subiectum aera ex v. 71
 supplendum est v. 78 post v. 79 collocat II, ordinem rest. II¹ 78 sunt II 79 Supter P, Subtus s
 80 Uel II¹, i ix(?) II² (voluitne Vix? potest tamen scripsisse ut) quod] q3 A 81 Conuiuant E, Conuiuant e,
 Conuiuant C, Cū uiuā P¹ unde Cū uiuā P² domini] donum P 82 patitur Eq, patum B tertius Ew
 orbis s 83 h (= haec) B bizas EVIIB, Byzas PCAe uidebunt] u ex a corr. P¹ et uidebant
 placuit Buechelero; uidebis s unus; hoc Byzas, hoc Constantine uidebis *Heinsius* 84 Interq d B,
 Inter quos s tumidis B, sed corr. leno tumidus II 85 foetere A, faetere CP, fetere Eq dispargere C,
 dispergite B plausū yplaustr P¹, plausu II¹, plaustrum II², plausum Eq 86 Empturas V², Ituras V¹,
 Vēturas ex Eturas corr. P¹ uulgas, sed corr. P¹ 88 At A; d sic add. E, Ad P¹, At P³ portentis II
 i is II², porten P¹ tis add. P³ creditor C¹, sed corr. 89 Mulceat B 92 curas V¹ i ceras V³;
 velim arces vel etiam arcas 93 uacuum] i uiduam add. II² v. 93 cum 94 coniungi vult pungens post
 mandat Mommsenus 94 nihil Emw (niichil II, sed i add. II²) iugi] g ex corr. P¹ 95 zephiri VIIIBP²,
 zephari P¹, zephyris s 96 gramina II, germina (sic) P, germina Eq 97 que] om. B in gremio] e
 gremio V, |||gremio et supra lin. add. in P¹ (certo e erasum) paucis Es sollemne E; solemne VA, solempne
 CIIIB 98 ancyra EmV vetus Cuiacii, ancyra in antiquo s, ancyra C, anfira P, amphyra A, amphira II, am-
 phita B auctore II 99 Eutropiū sed corr. P¹

- 100 Sed vaga lascivis fluere discursibus aestas:
Vnde tamen tanta sublimes mole redibant,
Ceum vinctos traherent Medos Indumque bibissent.
Ecce autem flavus Gradivus ab usque Gelonis
Arva cruentato repetebat Thracia curru:
105 Subsident Pangaea rotis altaeque sonoro
Stridunt axe nives. Ut vertice constitit Haemi
Femineasque togas pressis conspexit habenis,
Subrisit crudele pater cristisque micantem
Quassavit galeam; tunc implacabile numen
110 Bellonam adloquitur, quae sanguine sordida vestem
Illyricis pingues pectebat stragibus hydros:
‘Necdum mollitiae, necdum, germana, mederi
Possumus Eoae? numquam corrupta rigescent
Saecula? Cappadocum tepidis Argaeus acervis
115 Aestuat; infelix etiamnum pallet Orontes.
Dum pereunt, meminere mali; si corda parumper
Respirare sinas, nullo tot funera sensu
Praetereunt: antiqua levis iactura cruoris!
‘Aspicias obscenum facinus? quid crinibus ora
120 Protegis? en quales sese diffudit in actus
Parva quies, quantum nocuerunt otia ferri!
Qui caruit bellis, eunucho traditur annus.
Actum de trabeis esset, si partibus una
Mens foret Hesperii; rueret derisa vetustas
125 Nullaque calcati starent vestigia iuris,
Ni memor imperii Stilicho morumque priorum

121 *Merobaudis paneg. Actii* 3: otia ferro.

108 *Statii Theb. VIII* 581: formidabile ridens. 109 *Iuvenalis II* 130: Nec galeam quassas. *Valer. Flacci VII* 577: galeamque . . . quassat. 110 *Lucani IV* 315: sordidus . . . sanguis.

100 laciuis *HP*, sed c ex t corr. vid. *II* decursibus *B* etas *HBV*², estas *V*¹*II*²*q* 101 sub-
limis *V*¹*P*¹, sublimes *V*²*P*³, sublimes ex sublimis corr. *II*¹ mole] laude *II*¹*B*, mole *II*²*Emq* 102 uinctos
*EH*²*q*, uictos *II*¹ nidum *B*, indum *Emq*, nilum *M* bibissent *P*², subissent *P*¹, bibissent in ras. *II*¹
103 gradius *C*, u prius *C*² ex corr.; fuisse vid. gradibus adusq; *II* 104 repetebant *V*¹ thratia *P*,
tracia *II*¹ cursu *V*¹, curru *V*² 105 pangea *AVCPHB* alteque (sic) *V*¹ sonoro] ex sonoris corr. *V*¹
106 ut] et *V*³*A*, ut *E*, sed rursus delevit, *V*¹*q* hemi *APHB*, emi *A* 107 pressas *II*¹ compressit *B*,
m. rec. 2spexit 108 Subridit ex Subsident corr. *II*¹; deinde subrisit corr. *II*², † subsidit add. *II*² cristisq;
*EH*¹*VPC*, tristisq; *AH*²*BA* 109 Quassabat *AA* implacabile *VPH* 110 Bellonam] a ex o corr. *II*
adloquitur *EP*, all. *q* sanguine] s corr. radendo *P* 111 Illiricis *CBPH* pingues *A*, i sic add. *E*,
pingnes *B* pectebat *B*, spectabat *P* (corr. *P*³), spectabat *V*¹, pectebat *V*²*q*, pascebat s unus fere, pexabat
Heinsius; cf. quae dixi De moribus christianis eqs. (1885) p. IV stragibus] g ex corr. *II* ydnos *II*
113 aesae *A*, ae oae *E*, eo e *P*, eoae *V* (punctu *V*²), eoo *C* correpta *II*¹, corr. *II*² rigescunt *II*¹, rigescent
*EH*²*q* 114 (Saecula *Em*) capadocum *CBA*, idem *II* in ras. tepidis] ras. supra t in *P* argaeus *C*,
argeus *q* 115 post infelix olim interpunxeram, item *Monmsenus* etiam nunc *CAA* et ex q̄ n̄c corr. *B*¹;
c del. *E*, etiā n̄ *HP*¹, etiam num *P*³*V* pallet] palet *A*, squallet *Heinsius* orūtes *B* 116 si corda
parump *II*² in ras. 117 tot] om. add. *II*² 118 antiqua *V*¹, tantique *V*³*q* 119 Aspicias] *V*¹,
s ultima ex t corr. *II*, respicis *V*² 120 en *II*², an *II*¹ qualis *V*¹*P*¹*CB*, quales *V*²*P*³*q* diffudit *C*,
diffundit *P*, defundit *II*, defendit *A*, defundit *q* actus] artus *II*, sed corr. 121 otia *EV*¹, secula *V*³,
supra otia rasum in *P* ferro *Heinsius* 122 Quid *B* anus *B* 123 Ac tum *P*¹ paribus *V*¹,
partibus *V*² 124 derisa] s ex corr. *P* 126 mimor *V*¹ corr. *V*², minoris *P*¹, memor *P*³ stilico *P*

- Turpe relegasset defenso Thybride nomen
 Intactamque novo servasset crimine Romam.
 Ille dedit portum, quo se pulsata referret
 130 Maiestas Latii deformataeque secures;
 Ille dedit fastos, ad quos Oriente relicto
 Confugeret sparsum maculis servilibus aevum.
 'Quam similes haec aula viros! Ad moenia visus
 Dirige: num saltem tacita formidine mussant?
 135 Num damnant animo? Plaudentem cerne senatum
 Et Byzantinos procures Graiosque Quirites.
 O patribus plebes, o digni consule patres!
 Quid? quod et armati cessant et nulla virilis
 Inter tot gladios sexum reminiscitur ira?
 140 Hucine nostrorum cinctus abiere nepotum?
 Sic Bruti despectus honos?
 'Ignosce parenti,
 Romule, quod serus temeratis fascibus ultor
 Advenio: iam iam largis haec gaudia faxo
 Compensent lacrimis. Quid dudum inflare moraris
 145 Tartaream, Bellona, tubam, quid stringere falcem,
 Qua populos a stirpe metis? Molire tumultus,
 Excute delicias. Thracum Macetumque ruinae
 Taedet et in gentes iterum saevire sepultas.
 Damna minus consueta movent: trans aequora saevas
 150 Verte faces; aliis exordia sume rapinis.
 Non tibi Riphaeis hostis quaerendus ab oris,
 Non per Caucasias accito turbine valles
 Est opus. Ostrogothis colitur mixtisque Gruthungis
 Phryx ager: hos parvae poterunt impellere causae

134 *Merobaud. pan. Aet. 107:* nec dicere mussant.

135 *Sidon. c. VIII 9:* plaudente senatu.

134 *Incerti paneg. Constantini p. 194 B:* non solum tacite mussantibus; *Pacati pan. Theod. 43:* cunctari saltem aut mussitare. 146 *Ovidi heroid. 6, 84:* pabula falce metit; *cf. Verg. Aen. IV 513.* — 147 sq. *Tacit. hist. III 35:* sepultae urbis ruinis.

127 thibride *C*, tibrice *BA*, a thibride *V*, atybride *PII*, sed *y ex i corr. II* 128 Intactūq; *B*
 130 laci *B* 131 dedit *P* 132 Confugeret] *g ex corr. P* 133 similis *C*, similes *A*, *i sic add. E*
 haec] habet *Livineius*, idem habet a glossatoribus vel in *P* adscribitur ut ellipsis explicetur uiros *C*, o
 in *ras. C*². Quam similes habet aula uiris *Barthius* 134 Dirige *A*, e sic add. *E*, quem sequi non
 ausus sum conferens *Theod. cons. 96, Ruf. I 81 e. a.* nunc *PIIB*, num *Eg*, non *M* mussant *Ew*
 135 Nunc *PII*, Nō *B*, Num *Eg* dampnat *II*, corr. *II*² senatū *II*, sed ū *ex corr.* 136 bizan-
 tinos *VB* grecos⁹³ *II* 137 consule] sul in *ras. P* 138 Quid quod *Ew* annati *II*, corr. *II*²,
 armari *A* uiriles *V*¹, uirilil *V*², uirilem ε pauci 139 gladio *B* sexum] sexus ε pauci remu-
 nescentur *P*, sic corr. *P*³ 140 Hucine *E*, Honccine *A*, o non planum; Hueiue (volens Hucine?) *P*¹, Huccine
*P*²q cinctus *B*, cunctis *II*¹, cinctus *II*² 141 dispectus *P*¹, despectus *P*² honor *B* 142 temeratis
Emw 143 largis] om. *II*¹, add. *II*² 144 Conpescent, e alterum *ex corr. II* lacrymis *E* dudum]
 om. *II*¹ suppl. *II*² Quam dudum *Paul* inflare] *ex instare (?) corr. vid. P*¹ 145 bello] *ana P* 146 Qua
*P*¹ in *P*² metis *AVCBII*², meos *PIIA*, metas ε molire *II*¹, mollire *II*² 147 trachum *II*, trachum *B*
 macedumq; *PIIA*, macetumque *Eg* 148 repulsas *V*¹*P*¹, sepultas *V*³*P*³q; *cf. Tacit.* 149 movent] moue
 expectabam 150 exordia *V*¹, primordia *V*³ sūme *B*, sume *Eg* 151 Non *P*¹ vel nunc *P*² ripheis *CB*,
 rifeis *VP*, rypheis *II* hostis *Emw* horis *VBII* 152 Non *II*, Non *P*¹ vel nunc *P*² caucaseas *A*
 excito *Heinsius* 153 ostrogotis *PIIA*, osdrogothis *C*, obstrogotis *B* colitur *P*¹, contra *P*³ gruthungis *EC*,
 grutūgis ε, grutungis „veteres quidam codices“ apud *Claverium*, gruthōgis *A*, gruthunnis *VP*, grotūnis *PII*
 154 Phrix *B*, Frix *VP*^{II} ager hos] getos *P*¹, ager *P*², geticos ε impellere *VP*, īpuluere *II*, corr. *II*² causae] *III C*

- 155 In scelus; ad mores facilis natura reverti.
Sic eat; in nostro quando iam milite robur
Torpuit et molli didicit parere magistro,
Vindicet Arcetous violatas advena leges.
Barbara Romano succurrant arma pudori'.
- 160 Sic fatus clipeo, quantum vix ipse deorum
Arbiter infesto cum percutit aegida nimbo,
Intonuit. Responsat Athos Haemusque remugit:
Ingeminat raucum Rhodope concussa fragorem.
Cornua cana gelu mirantibus extulit undis
- 165 Hebrus et exanguem glacie timor alligat Histrum.
Tunc adamante gravem nodisque rigentibus hastam,
Telum ingens nullique deo iaculabile torsit.
Fit late ruptis via nubibus. Illa per auras
Tot freta, tot montes uno contenta volatu
- 170 Transilit et Phrygiae mediis affigitur arvis.
Sensit humus. Gemuit Nysaeo palmite felix
Hermus et aurata Pactolus inhorruit urna
Totaque summissis fleverunt Dindyma silvis.
- Nec dea praemissae stridorem segnius hastae
- 175 Consequitur, centumque vias meditata nocendi
Tandem Tarbigilum (Geticae dux improbus aulae
Hic erat) aggreditur. Viso tum forte redibat
Eutropio vacuus donis, feritasque dolore
Creverat et, teneris etiam quae crimina suadet
- 180 Ingeniis, Scythicum pectus flammabat egestas.
Huic sese vultu simulatae coniugis offert
Mentitoque ferox incedit barbara gressu,
Carbaseos induta sinus: post terga reductas

183 *Prudentii psychom.* 186: carbasea . . . sinu.

155 *Iuvenal. XIII* 239: ad mores natura recurrit. 156 *Lucani II* 304, *V* 217: Sic eat. 160 sq. *Verg. Aen. XII* 332: clipeo intonat. 164 *Ovidi Met. V* 487: caput . . . extulit undis. 165 *Germanici Arat.* 294: tremor alligat artus. 175 *Anthol. lat.* 4, 52 (R): mille nocendi vias (*ex Aen. VII* 338). 176 *Statii Theb. X* 466: Dircaeae iuxta dux concitus alae.

155 In *V*², En *V*¹ 156 Sic] Hoc *V*¹, Sic *V*² eat] erat *B* nostro] *u*ro *B* quando] *q*ñē *II* quoniam *ε* 157 Sorpuit *V*¹, Sorbuit *P*¹, Torpuit *P*² *V*² parere] in *ras.* *C* (*m.* 2?) magistro] ministro *Schraderus* 158 Vendicet *IIA* artous *B*, arthous *II* 159 succurrant *PII* pudoris *P*¹ 160 uix *P*¹, rex *P*³ 161 aegida *EmεC*, egida *V*¹, ethera *ex* egida *corr.* *P*¹, ethera *V*² *q* cf. *Verg. Aen. VIII* 34, aera *ε* 162 Intonuit] */// P* responsa tachos *P* hermusq; *II*, hemusq; *PB* 163 Ingeminat raucum rhodope *Eω*, sed rodope *PIIB*, rodope *V* vellem Et geminat *v.* 164 post 165 collocat *II*, ord. rest. *II*¹ 164 exulit *II* 165 et] *om.* *II*¹, add. *II*² exanguem] *em ex corr. II*; exanguis *Buechelerus* dubitanter hystum *C*, istrum *II*¹, histrum *II*² 166 hastam] *ex aastam II*¹ 167 Telum *Eω* deo] *ī adeo II*²; velim deus iacubile *B*, iacula-bile *Emq* 168 ruptis *II*¹, raptis *II*², rupis *B* 169 contempta *AB*, item *II*, sed *corr.* 170 Transsiluit *II* frigi(a)e *VPHB* affigitur] sic *ω*, affligitur *ε* horis *B*, oris *A*, aruis *Emεq* 171 Sentit *II*¹, Sensit *II*² gemui *II*, t add. *II*² nyseo *P*, niseo *CH*, uiseo *B* 172 urna *P*, unda *BAII*², urna *II*¹ *q* 173 summissis *C*; idem in submissis *mut. V*¹, subm. *q* fleuerunt *II*¹, fluxerunt *II*² dyndyma *P*, dyndima *II*, dindima *B* 174 pmissis *P* 175 centumque] t *ex corr. II* 176 Tharbigilum *εC*, tarbigilum *VPII*, targibilum *B*, trabigilum *A*, thrabigilum *A*, bi in *ras.*, Tribigilum *Heinsius* aulae] alae *Rubenius* quod placet 177 Hic erat ag *II*¹ in *ras.* agreditur *P*, ī alloquitur *V*² tunc *B* redigabat *P*¹ 179 (quē *E*, q; *A*) suadent *A* 180 scithycum *V*, sithicum *B*, sciticum *PII* 181 Hinc *V*¹, Huic *V*², item *P*, sed circa c *ras.* sumulate *P*, simulatae *Eq*, simulato *ε* coniugis, sed *corr. P* 182 incedit] ī incendit add. *II*¹, incedens *Emε* 183 induta *II*², inducta *BAII*¹ reductas] *ex reninctas corr. V*¹

- Vberibus propior mordebat fibula vestes
 185 Inque orbem tereti mitra retinente capillum
 Strinxerat et virides flavescere iusserat angues.
 Advolat ac niveis reducem complectitur ulnis
 Infunditque animo furiale per oscula virus.
 Principe quam largo veniat, quas inde reportet
 190 Divitias, astu rabiem motura requirit.
 Ille iter ingratum, vanos deflere labores,
 Quos super eunuchi fastus, quae probra tulisset.
 Continuo secatur ungue genas et tempore pandit
 Arrepto gemitus:
 'I nunc, devotus aratris
 195 Scinde solum positoque tuos mucrone sodales
 Ad rastros sudare doce. Bene rura Gruthungus
 Excolet et certo disponet sidere vites.
 Felices aliae, quas debellata maritis
 Oppida, quas magnis quaesitae viribus ornant
 200 Exuviae: quibus Argivae pulchraeque ministrant
 Thessalides, famulas et quae meruere Lacenas.
 Me nimium timido, nimium iunxere remisso
 Fata viro, totum qui degener exuit Histrum,
 Qui refugit patriae ritus, quem detinet aequi
 205 Gloria concessoque cupit vixisse colonus
 Quam dominus raptō. Quid pulchra vocabula pigris
 Praetentas vitiis? Probitatis inertia nomen,
 Iustitiae formido subit. Tolerabis iniquam
 Pauperiem cum tela geras? et flebis inultus
 210 Cum pateant tantae nullis custodibus urbes?
 'Quippe metus poenae. Pridem mos ille vigeat,

184 *Verg. Aen. XII* 274: fibula mordet. (185 *Ovidi heroid. 9*, 63: mitra redimire capillos.) 193 *Verg. Aen. XI* 459: ait, o cives, arrepto tempore Turnus. cf. *Statii Ach. I* 317. 209 *Horati epod. 6*, 16: inultus ut flebo puer?

184 Ueberior proprias *II*, ⁱ uberibus *ppor II*² propior *CP* 185 tereri *B* retinente] *dedi ex ε*, redeunte *Ew*, item *Aldina*; *ε* *delevit non eunte, sed potius has sex litteras deunte lineam subducens, deinde quod supra scripsit, id vix imente, sed satis perspicue tinente esse agnovi; voluit itaque retinente* 186 Strinxerat] Struxerat *PB*, item *ut vid. II*¹ unde Strixerat *II*² iuserat *P*, corr. *P*³ 187 ac] et *BA*, ac *Eφ* 188 Infuditq; *VP*, Infūdītq; *virgulam fort. m. 2 II* 189 quam ⁱ quod *II*¹ ueneat *A* reportat *B*, reportat *P*¹, item *A* 190 actu *II*¹, astu *II*², astu/// *P* requirit] *ex reliquit corr. B*¹ 191 in-gradum *B* uanos] uacuos *ε* defletque *E* 192 eunuchi *A*; *E an enuchi correxerit incertum* quae] *om. B* 193 pandit/// *P* 194 Arepto *II*, corr. *II*² i] iam *V*¹*PB*, i *V*²*φ* aratrix *A* 195 positosque *B* 196 Adrastōs *P*¹ gruthungus *Es V*¹*C*, grotungus *B*, gruthōgus *A*, gruthunnus *V*², grunthūgus *P*, gētūdus *II* 197 disponet] *e ex i C*¹ sidere] foedere *Buechelerus* uittes *V* 198 maritis] *t in ras C, ras. supra a P* 199 Opida *II*² magni *V*¹*P*¹, magnis *V*²*P*², magni^s (*s m. 2 II*) 200 pulchraeue *ε* 201 Thesalides *B*, Tessalides *II* lacenas *VPBH* 202 nimium *P* timido *II*¹, timido *II*² remisso] *add. A*² 203 Fata *V*, sed *Fa V*² *in ras.*; *fuisse vid. Is* qui degener] quid ege^t *B* dege///ner *V*, deneger *II* hystrum *C* 204 Qui] *V*² *in ras.*; Hunc (?) *V*¹, Nunc *P* Nunc refugis *II*¹, Qui refugit *II*² quem] *q II*¹, ⁱ *q II*² aequi] *ex eui corr. B*¹ 205 gloria *II*¹*φ*, item *V*, sed *glo V*² *in ras.*; fuerat Prop. gloria *in ras. P*¹, deinde spat. vacuum fere 3 litterarum, ⁱ singula *II*² cupis *II*¹, cupit *II*² 206 Quam *V*², iam *V*¹ 207 Praetentas] ⁱ con-temptas ⁱ praetendas *add. II*¹, Praetendis *ε*, sed *i in ras.*; cf. *Valer. Flacc. VI* 75 qui locus nostro defenditur pietatis *II* (cf. *pium v. 228*) inhercia *B* 208 Iustitiae *Ew* formide *P*¹, corr. *P*² tolerabilis in-quam *V*¹*P*¹, corr. *V*² et *P*¹ 209 cum *Emw* et] uel *ε* flebit *P*¹, corr. *P*² inultus *Ew* 210 Cum *Emw* nullis] media vox *in ras. P* 211 metus] met³/// *P*¹, u supra scr. *P*² volens metu; item metu *Barthius, fort. recte* uigebat *Ew*

Vt meritos colerent impacatisque rebelles
 Urgerent odiis; at nunc, qui foedera rumpit,
 Ditatur, qui servat, eget. Vastator Achivae
 215 Gentis et Epirum nuper populatus inultam
 Praesidet Illyrico; iam, quos obsedit, amicos
 Ingreditur muros illis responsa daturus,
 Quorum coniugibus potitur natosque peremit.
 Sic hostes punire solent, haec praemia solvunt
 220 Excidiiis. Cunctaris adhuc numerumque tuorum
 Respicias exiguumque manum? Tu rumpe quietem;
 Bella dabunt socios. Nec te tam prona monerem,
 Si contra paterere viros: nunc alter in armis
 Sexus et eunuchis se defensoribus orbis
 225 Credidit; hos aquilae Romanaque signa sequuntur.
 Incipe barbaricae tandem te reddere vitae,
 Te quoque iam timeant admirenturque nocentem,
 Quem sprevere pium. Spoliis praedaeque repletus
 Cum libeat Romanus eris'.

Sic fata repente

230 In diram se vertit avem rostroque recurvo
 Turpis et infernas tenebris obscurior alas
 Auspiciu veteri sedit ferale sepulcro.
 Ille, pavor postquam resoluta corde quievit
 Et rigidae sedere comae, non distulit atrox
 235 Iussa deae; sociis, quae viderit, ordine pandit
 Irritatque sequi. Coniurat barbara pubes
 Nacta ducem Latiisque palam descivit ab armis.

Pars Phrygiae, Scythicis quaecumque Trionibus alget
 Proxima, Bithynos, solem quae condit, Ionas,

213 *Verg. Aen. XII* 582: foedera rumpi.
 quoque ad agendum aliquid conlecturum.
 ordine pando.

222 *Livius XXIX* 30, 5: ratus agendo ac moliendo vires
 230 *cf. Verg. Aen. XII* 862 sq. 235 *Verg. Aen. III* 179:

212 meritos † mitis II¹ inpacatisq; P, a prius in ras. impacatisq; V rebellis V¹, rebelles V²
 213 Urgerent Ew at nunc] † atra II² sidera rupit B 214 Dicatur B seruet V¹, seruat V²
 achiue//// P 215 epyrum VPCII, ephirum B inultam II, in in ras. II²; ras. 2 litterarum ante in in P,
 fuerat ad multam? an voluit adultam? ita s; inermem s unus fere ac recens, opimam s alius neque melior
 216 Presidet E, Possidet A, praesidet sq illirycos V¹, illirico PII¹, illiricis B, illiricos II², illirycos V²,
 illyricos A, illyrico EC obedit V¹, corr. V² amicos C, amictus P¹, amicus P³q, sed II in ras. 218 premit A
 219 soluūt V², soluū//// V¹ 220 Excidiiis B conctaris A 221 rupe B quiete V¹, quietē V²
 222 tam] iam B mouerem II¹, monerem II² 223 paterere] paterere A, e sic add. E, patere BII²,
 raperere V², moneare A, non sensit scriba contra pro adverbio accipi debere nonne Heinsius in armis]
 inermis ε, inermis B 224 et] om. V¹ add. V² 225 secuntur II, se?tur P 227 admiran-
 turq; P¹, corr. P² 228 Quem] Quē P; i fort. m. 2 add. spreuere] re in ras. C¹ repleti V¹,
 repletus V², repletū V³ 229 romanus II (punctū II²) erit V¹P¹, eris V²P² (fort. tamen corr. P¹)
 repente] e in fine m. 2 V 231 infernis A, infernas q 233 Illi V¹, Ille V², Inde Heinsius pauet A
 235 uiderat VC 236 Irritat EmCV², Irritaqueq; V¹, inuitat V³q cūiurat P pubes//// C 237 laciisq; IIB
 238 frygie V, frigie PIIIB, Phrygiam Scaliger scithicis PIIIB tironibus P, rigoribus (?) P² 239 bithynos
 E, bythinos A, bythynos P¹, bithimos (?) II¹, bithinnos II², bithinios B, bythynis P², bityno V (b iteravit V²),
 bithyno C solemq; P (a add. P²) condidit P yonas VII (a ex corr. II), yionas B

- 240 Quae levat, attingit Galatas. Utrumque propinqui
Finibus obliquis Lydi, Pisidaeque feroces
Continuant australe latus. Gens una fuere
Tot quondam populi, priscum cognomen et unum
Appellata Phryges; sed (quid non longa valebit
245 Permutare dies?) dicti post Maeona regem
Maeones. Aegaeos insedit Graecia portus;
Thyni Thraces arant, quae nunc Bithynia fertur;
Nuper ab Oceano Gallorum exercitus ingens
Illis ante vagus tandem regionibus haesit
250 Gaesaeque deposuit, Graio iam mitis amictu,
Pro Rheno poturus Halyn. Dat cuncta vetustas
Principium Phrygibus; nec rex Aegyptius ultra
Restitit, humani postquam puer uberis expers
In Phrygiam primum laxavit murmura vocem.
255 Hic cecidit Libycis iactata paludibus olim
Tibia, foedatam cum reddidit umbra Minervam,
Hic et Apollinea victus testudine pastor
Suspensa memores inlustrat pelle Celaenas.
Quattuor hinc magnis procedunt fontibus amnes
260 Auriferi; nec miror aquas radiare metallo,
Quae totiens lavere Midan. Diversus ad Austrum
Cursus et Arctoum fluviis mare. Dindyma fundunt
Sangarium, vitrei puro qui gurgite Galli
Auctus Amazonii defertur ad ostia Ponti.
265 Icarium pelagus Mycalaeaeque litora iuncti

261 cf. *Sidon. Apoll. c. XI* 100.

241 feroces *Livius I* 13. 244 *Verg. Aen. III* 415: longinqua valet mutare vetustas. 247 *Verg. Aen. III* 14: Thraces arant; item *Statii Theb. V* 53, *Priscianus perieg.* 321. 252 cf. *Herodoti II* 2
258 *Statii Theb. IV* 186: illustres Satyro pendente Celaenas; ceterum cf. *Herodotus VII* 26: ὑπὸ Ἀπόλλωνος
ἐκδαρμένα ἀναρρεμασθήναι.

240 leuat] *leua A*, *leua V¹P¹*, *leua*//// *C*, *lauat B*, *leuat V²P²q* galathas *VCH* utriq³ *P¹*, utriq³
= utriusq³ *P²*, utrique *A*, utrinque *BA* propinquis *PB* 241 lidy ipsideque *V*, i *add. m. rec.* lydi *A*,
lydii *C*, lidii *PHB* pysidaeque *C*, pissidaeq³ *B*, psideq³ *P¹*, piside *P²*, pisidaeq³ *Eq* 242 latu^m *C* fuere//// *C*
243 priscus *P*, sed corr. *m. 1* 244 Apellata *II* frigis *PV* (ubi phryges *m. rec.*), phriges *II* quidnon *C¹*,
quidā *P¹*, quid non *P²* ualebit] i *ex a corr. II¹* 245 meona *VPBIIA* 246 Meones *VBI*, Moeones *A*
aegeos *C*, egeos *q* 247 Thiny *V¹*, corr. *m. rec.* Thini *ACBA*, Thini *II*, sed virgulam *m. 2*, Thynni s
traces *CBPII* arant *V¹A*, erant *V³q* quae] fort. qua bythynia *A*, bythinia *V*, bytinia *P*, bithinia *CB*,
bithinia *II* 248 Nuper] Serus temptavi, Hospes *Paul.* 249 uagas *B* unde uagās *m. rec.* 250 Gae-
saeque *C*, gessaq³ *EA*, gesaque *q* graio iam *II*, iam graio *q* mittis *V* 251 Pro//// *V* halyn *C*,
halym *VA*, halim *P*, alim *ABII* halim dat cunctat in *ras. P¹* 252 frigibus *VPII*, frugibus *B* egip-
tius *VPBII* 253 uberis *Aw*, i isidis *Em* 254 In] *om. V*, *add. m. rec.* phrigiam *PHB* primū *P¹*,
prima *P²* uoce *P* cum *ras.*; fuerat uocē 255 Hic *V²* in *sp. vac.* cecinit *C* lybicus *VPCII*,
libicus *BA*, liciis *vetus Cuiacii* iactat *P¹* a *add. P²* 256 Tibia *V²* in *sp. vac.*; *om. P*, *add. P³* umbra]
unda s pauci; cf. *Marklandus ad Statii silv. V* 3, 88 minerue *V¹*, mineruā *V²* 257 Hic *V²* in *sp. vac.*
258 Post Suspensa una litt. erasa *C* inlustrat *V¹*, ilustrat *P*, illustrat *V³q* celenas *VPBII*, celēnas *Eq*
259 hinc *EC*, hic *q*, huic *Heinsius* 261 labere *C* midan *C*, midā *V*, midam *PA*, mydam *II*, nuda *B*
austrum *Ew* 262 Cursus *Ew* arctoum *V¹P*, sed *ras. supra a P*, arctoum *II*, arthoum *V²B* flauis *B*,
fluuii *II¹*, s *add. II²* dindyma *PA*, dindima *VCHB* (dyndyma *m. rec. in V*) 263 uitrea *P*, corr. *m. 1* (?)
nitrei *B* 264 Actus s amatonii *II*, to non sine corr. fertur *B* ostia *EV¹*, hostia *V²q*, h¹ostia *C*
(etiam + valet h) 265 Ycharium *II*, Yearium *B* mycalaeaq³ *s*, mycaleaque *C*, micaleaq³ *VPB*, michaleiaq³ *II*

- Marsya Maeanderque petunt; sed Marsya velox,
 Dum suus est, flexuque carens iam flumine mixtus
 Mollitur, Maeandre, tuo contraria passus
 Quam Rhodano stimulatus Arar: quos inter aprica
 270 Planities Cererique favet densisque ligatur
 Vitibus et glaucae fructus attollit olivae,
 Dives equis, felix pecori pretiosaque picto
 Marmore purpureis, caedit quod Synnada, venis.
 Talem tum Phrygiam Geticis populatibus uri
 275 Permisere dei. Securas barbarus urbes
 Inrupit facilesque capi. Spes nulla salutis,
 Nulla fugae: putribus iam propugnacula saxis
 Longo corruerant aevo pacisque senecta.
 Interea gelidae secretis rupibus Idae
 280 Dum sedet et thiasos spectat de more Cybebe
 Curetumque alacres ad tympana suscitatur enses,
 Aurea sanctarum decus immortale comarum
 Defluxit capiti turris summoque volutus
 Vertice crinalis violatur pulvere murus.
 285 Obstipuerunt truces omen Corybantes et uno
 Fixa metu tacitas presserunt orgia buxos.
 Indoluit genetrix, tum sic commota profatur:
 'Hoc mihi iam pridem Lachesis grandaeva canebat
 Augurium: Phrygiae casus venisse supremos
 290 Delapsus testatur apex. Heu sanguine qualis

271 *Merobaudis paneg. Aetii* 40: glauca . . oliva.
 276 *cf. Orestis trag.* 171.

272 *cf. Venantii Fort. vitae Mart.* II 379.

272 *Silii Ital.* I 393: Dives agri, dives pecoris (*Verg. Aen.* IX 26: Dives equum, dives pictai vestis).
Stat. silv. II 2, 28: Synnade . . . ubi marmore picto . . . purpureo distinguitur area gyro. 276 *Verg. Aen.*
 IX 131 (*X* 121): Nec spes ulla fugae; *Lucani* X 538: via nulla salutis, Non fuga.

266 Marsya] ε, Marsia VII B, Mersia P, corr. P³ meanderq ε (?), me///anderq C, meanderq PBA,
 menanderq II marsya εII, marsia V, martia P (corr. m. I?) 267 suus est] ex suū corr. V¹; Dum suus
 inflexuque conieci flexusque V¹P¹, corr. V²P¹ carens] arens in ras. C 268 Meandre ε, me///andre C
 (cf. v. 266), meandre PB, menandre II 269 rodano PIBB stimulator II¹, stimulatus II² Arar] ex arax
 corr. P, Atax Heinsius aprisca B, prica P¹, aprica corr. P² quo sint era prica V¹, corr. V² 270 Planities
 Ew 271 Uittibus V glaucae A, glaucos q fluctus C attollit Ew oliue, iue in ras. C¹ 272 equi A,
 item C teste Breihero; equis q pecoris CII, pecori V¹q, pecori (sic) V², cf. Silii Italici exemplum pretiosa Ew
 273 caedit quod] A, ubi cui add. cruce Em, cedit que C, cedit quoque A, cedit cui q, item ε, cui cedant Heinsius,
 caedunt quod Schraderus Synnada CA, signada II, sirmada B, symada A, unde symnada E, sinnada q,
 Trabacha ε 274 Tales tum] Taletus V¹, corr. V² nc B, tum E q phrygiam A, frigia V¹, frigia V²PIIB
 populantibus V¹, populatibus Eε V²q uri] uti vel irti A 275 Permisere] prius er ex corr. II urbes A,
 i sic ad d. E 276 Inrupit VP, Irr. q facilisq BA, facilesq, e ex i corr. C, facilesq A, i sic add. E
 277 patribus V¹, putribus V² saxi V¹, saxis V² 278 senecta V a add. sive iteravit V² 279 rupibus] parti-
 bus BII², rupibus EmsII¹q yde II 280 Dum] Cum II thyasos CA, tyasos II, thysos P cybebe Em,
 cybele VP, cybele C, cibebe IIB, cybelle A 281 enses V, sed nes V² in sp. vac. ut vid. 282 immor-
 tale VII B, imm. q immortale comarum decus P, ordinem corr. m. 1 285 Obstipuerunt ECA, Obstrepuerunt II,
 Obstupuerunt q ome B coribantes IIBA, coubantes P¹, corr. P³, corybantes ε q uno II¹, i imo II²
 286 tacita et buxo A 287 genetrix E, idem ex genetrix corr. A, genetrix q tū V, tun (sic) P, tunc
 ACHBA commota ε VPCH, irata ABA (conmāta P¹) 288 grandaeva ε VCP (u ex b corr. P¹), longeva q
 caneht P, sed corr. m. 1, tenebat A 289 frigie PIBB 290 Dilapsus ε apex P², pex P¹

- Ibit Sangarius quantasque cadavera lenti
 Maeandri passura moras! Immobilis haeret
 Terminus, haec dudum nato placuere Tonanti.
 Par et finitimis luctus frustraue Lyaei
 295 Non defensuros implorat Lydia thyrsos.
 Iamque vale Phrygiae tellus perituraque flammis
 Moenia, conspicuas quae nunc attollitis arces,
 Mox campi nudumque solum! dilecta valete
 Flumina! Non vestris ultra bacchabor in antris
 300 Nec iuga sulcabit noster Berecynthia currus'.
 Dixit et ad tristes convertit tympana planctus.
 Labentem patriam sacris ululatibus Attis
 Personat et lacrimis torvi maduere leones.
 Eutropius, nequeat quamvis metuenda taceri
 305 Clades et trepidus vulgaverit omnia rumor,
 Ignorare tamen fingit regnique ruinas
 Dissimulat: parvam latronum errare catervam,
 Ad sontes tormenta magis quam tela parari
 Nec duce frangendas iactat, sed iudice vires:
 310 Vasta velut Libyae venantum vocibus ales
 Cum premitur calidas cursu transmittit harenas
 Inque modum veli sinuatis flamine pennis
 Pulverulenta volat; si iam vestigia retro
 Clara sonent, oblita fugae stat lumine clauso
 315 (Ridendum!) revoluta caput creditque latere
 Quem non ipsa videt. Furtim tamen ardua mittit

292 *Verg. Aen. IV 614*: sic fata Iovis poscunt, hic terminus haeret; *VII 250*: immobilis haeret.
 296 *Verg. Aen. II 789* (et *saepius*): Iamque vale. 298 *Catonis Dirae 89*: dulcia rura valete . . . et fontes
 et felix nomen agelli. 312 *Xenophont. anab. I 5, 3*: ὥσπερ ἰστίῳ χρωμένη. 315 *Oppiani halieut. IV*
 623: κεφαλὴν δὲ κατακρύψασα . . . ἔλπειται οὐχ ὁρώσα λαθεῖν ὁρώοντος ἐφορμήν.

291 sanguarius B quantasque V, sed s postea add. V³ sive V¹ que] om. B 292 Maeandri C,
 Meandri VPBBA, Meandri ε (hamulum sine dubio ε fuit qui adderet sic ut certo addidit v. 266. 268) immobilis
 PB, imm. (vel im.) q 293 terminus i ex corr. P¹ 294 finitimus II¹A † i add. E, finitimis II²q
 frustra q P, sed s ex c corr. lyei VBPA, lyeri II 295 impl. P tirsos V, thirsos C, thyrsos P¹, thyr^sos II
 296 male B frigie VPBB telus P¹, corr. P² pentura q P¹, corr. P² 297 attollitis P (ita saepius)
 298 dudum q B ualete] ras. supra te P 299 non] nec B, non Eq non ultra uestris II bachabor V,
 baccabor in antris ultra P, corr. m. 1 300 berecynthia CP, berecynthia V, birecincia B V. 301 post 302
 collocat P, ord. rest. P² 301 planct² II, planctus, ras. supra t P 302 Labente B attis P¹ (a in
 ras. t prior paene c), attys EA, atys II, actis C, † athis add. C¹, athis B, actas V 303 lacrymis E torui
 lacrimis C, sed corr. Initia vv. 304—307 vacua reliquit V¹, explevit V² 304 Eutropius VP, sed Ent
 V²P² nequeant P¹, nequeat P², nequeat C¹ taceri P (e m. 2?) 305 Clades] Cla V²; item Cla om. P¹,
 clades in mg. P², Differt in textu ante des posuit P³ uulgauer^a t P¹ timor B 306 Ignorare V²P²,
 orase V¹, I . . . g . rare P¹ regiq B ruinas Emw 307 Dis V² latronum] adsontes BA, latronum Emq
 308 Ad sontes] Latronum BA, Ad sontes Emq; locus initialis vacuus in V; In sontes ε unus fere 309 sed]
 se B sub II iudice] uindice AH²V³ frangendos . . . viles conieci 310 Uasta] † uesta add. II¹
 uelud II lybiae CA, lybie VP, libie B uallibus BA ales] implet V¹, sed corr. 311 remittit II¹,
 corr. II² 312 In q̄ P nodum A uelis P¹ s nuate P¹, sinuantes V¹, sinuatis V²P² fla///mine C
 pennis † pinnis II¹, pennis A, i sic add. E, pinnis P (e m. 2?) 313 uolant A si] si † sed II¹ si iam]
 suam P 314 Clara V¹, sed corr. sonent] sonant ε oblita] a ex corr. P¹ fuge est A, fugam ε
 Post stat ras. 3 fere litt. in P 315 Ridendum] † retrorsum P² reuoluta] uelata ε capud B creditque]
 re in ras. II 316 Quem non] quod vero B mitit P

- Cum donis promissa novis, si forte rogatus
Desinat. Ille semel nota dulcedine praedae
Se famulo servire negat: nec grata timentum
320 Munera; militiam nullam nec prima superbus
Cingula dignari; nam quis non consule tali
Vilis honos?
- Postquam precibus mitescere nullis,
Non auro cessisse videt creberque recurrit
Nuntius incassum nec spes iam foederis extat:
325 Tandem consilium belli confessus agendi
Ad sua tecta vocat. Iuvenes venere protervi
Lascivique senes, quibus est insignis edendi
Gloria corruptasque dapes variasse decorum,
Qui ventrem invitant pretio traduntque palato
330 Sidereas Iunonis aves et si qua loquendi
Gnara coloratis viridis defertur ab Indis,
Quaesitos trans regna cibos, quorumque profundam
Ingluviem non Aegaeus, non alta Propontis,
Non freta longinquis Maeotia piscibus explet.
335 Vestis odoratae studium; laus maxima risum
Per vanos movisse sales minimeque viriles;
Munditiae; compti vultus; onerique vel ipsa
Serica. Si Chunus feriat, si Sarmata portas,
Solliciti scaenae; Romam contemnere sueti
340 Mirarique suas, quas Bosphorus obruat, aedes;
Saltandi dociles aurigarumque periti.

325 sqq. cf. *Iuvenalis* IV 72 sqq. 325 *Sili* Ital. I 609: Concilium vocat; item *Val. Flacci* I 213.
330 *Iuvenal.* VII 32: Iunonis avem (plura coll. *Mayor* ed. *Iuv.* I p. 281). 331 *Verg. georg.* IV 293:
coloratis amnis devexus ab Indis. 332 *Verg. georg.* III 430: hic piscibus atram Improbus ingluviem ...
explet. *Ceterum* cf. *Iuvenal.* IV 141 sq. 337 cf. *Iuvenal.* VI 259, I 26; *Pacati* p. *Theod.* p. 301, 16 *Baehr.*

317 Non *P*¹, † cum *P*² 318 semel] senilis *B* nota] ex nora corr. *A*, notae s pauci 319 Sed
≡mulo *C*; litterae d pars inferior et ipsa in ras. gratia *A* timentis *M* 321 quis *P*¹, quid *P*² tali] *P*
ex corr., t fort. m. 2 323 gessisse *C* 324 Nuntius *Ew* 325 Tandem *V*², Tamen *V*¹ consilium *B*
(ut fere semper *B* pro consilio), consilium *q*, concilium s cf. *exempla poetarum* et infra v. 403 belli] *erasum*
s *V*, sed b *V*² in ras. Conicio bellis confessus agendis (cf. v. 356) 326 Ad *II*², Ac *II*¹ uenire *B*
327 est] ē] *P* 328 correptasque *Heinsius*, perpetuasque vel ructatasque ego uariare *II* decorū *V*, sed
ū in ras. *V*², deqreū *P*¹; itaque fuerat in *V* decore 329 irritant *Heinsius* pretio *Ew* palato] om. *V*¹, add. *V*²
330 aues] es ex corr. *II* 331 nara *P*¹, Gnara *P*² differtur *II* 332 Quēsitos *VC*, Quaesitus *II*² *q*,
Quaesitu *II*¹ trans regna] praeter tran in ras. *C*, trans stagna *Schraderus* cibos *VC*, cibus *q* pro-
fundam] praeter per et ū *V*² ex corr. 333 aegaeus *CA*, egeus *PVBII* proponti *II* 334 longinquis *B*
maeotia, paene maeocia *C*, meotia *V*¹, meotida *PII*, moeotica *E*, meotica *V*² *q* 335 adornate *II*² in ras.
maxima] a ult. ex e corr. *P*¹ 336 uanos s *CP*¹ *V* (ubi uarios m. rec.), uarios *P*² *BA*, item *II*¹, sed ri in ras.
sales] alas *V*¹ corr. *V*² minimaeq *AC*, minimeq *P*¹, nimieq corr. *P*² uirilis *V*¹ corr. *V*². *Interpuncti*
post uiriles, ne lex frangatur quam de copula omittenda observat poeta; nominativi sine verbo in v. 337 ita
positi ut *Gild.* 359 337 Munditiae *Ew* cēptiq *B* uultus *Ew*, cultus *Heinsius* uultus tū tegmina
cunctis *A*, oneri uultusque *V*¹ corr. *V*² oneriq *Ew* (honeriq *V*² *B*, ///oneriq *II*) 338 Serica: desertas
custodit sarmata portas *A* sic hunus *V*¹, sic hūus *P*, sic hunus *C*, si hūus *II*, si hunus *V*² *BA*, sin cum
cruce add. *Em*; hos *A* et *Em* sequi mavult *J. Koch* comparans *Ruf.* I 321, II 270, *Stil.* II 110, item *Amm.*
Marcellinum, qui ubique fere Hunos, semel Chunos loco incerto XXXI 8, 3 si sarmata *P*¹, sic sirmata *P*²
porcas *C* Circa hunc v. intercidisse aliquid putabat *Paul.* 339 Solliciti] cene *V* (s *eras.*), Sollicitis
cene *P*, Sollicitis cēnae *C* caenae s, cene *III* suesti *P* suesti *C* 340 Mirari *Ew*, ri ex n corr. *P* (m. 2?)
bosporus *EVPA*, bosporus *CHB* obruat] scripsi (cf. v. 28), horruit *V*¹, orruit *P*², oruit *P*¹, obruit *V*² *q*; obruit
edes in ras. *II*, † obstruit *II*¹, abluit *Isengr. mg.*, obluit, alluit s; cf. v. 37 sqq. cernit quas bosporus s unus
minimae fidei 341 aurigandique in margine codicis *Cuiacii* a m. altera

- Pars humili de plebe duces. Pars compede suras
 Cruraque signati nigro liventia ferro
 Iura regunt, facies quamvis inscripta repugnet
 345 Seque suo prodat titulo. Sed prima potestas
 Eutropium praefert Hosio subnixa secundo.
 Dulcior hic sane cunctis prudensque movendi
 Iuris et admoto qui temperet omnia fumo,
 Fervidus, accensam sed qui bene decoquat iram.
 350 Considunt apices gemini dicionis Eoae,
 Hic cocus, hic leno, defessi verbere terga,
 Servitio, non arte pares, hic saepius emptus,
 Alter ad Hispanos nutritus verna Penates.
 Ergo ubi collecti proceres, qui rebus in artis
 355 Consulerent tantisque darent solacia morbis,
 Obliti subito Phrygiae bellisque relictis
 Ad solitos coepere iocos et iurgia circi
 Tendere. Nequiquam magna configitur ira
 Quis melius vibrata puer vertigine molli
 360 Membra rotet, verrat quis marmora crine supino?
 Quis magis enodes laterum detorqueat artus,
 Quis voci digitos, oculos quis moribus aptet?
 Hi tragicos meminere modos; his fabula Tereus,
 His necdum commissa choro cantatur Agaue.
 365 Increpat Eutropius: non haec spectacula tempus
 Poscere; nunc alias armorum incumbere curas;
 Se satis Armenio fessum pro limite cingi
 Nec tantis unum subsistere posse periclis;
 Ignoscant senio, iuvenes ad proelia mittant —:
 370 Qualis pauperibus nutrix invisa puellis

343 Ovidi *am. II* 2, 47: compedibus liventia crura. 348 de iure hoc cf. *Zwei politische Satiren*
p. 75 et 126. 349 *Homeri A* 81: *χόλον καταπέπτειν*, *Catulli* 68 B, 139: concoquit iram. 354 *Silii*
Ital. V 477: in artis Nimirum rebus. 358 *Terenti Eun.* 626: miles tendere: inde ad iurgium. 365 *Verg.*
Aen. VI 37: Non hoc ista sibi tempus spectacula poscit.

342 ducis *V*¹, duces *V*² 343 C[[[ruraq] *P* 344 quamvis facies *A* 345 prodat] t *P*²; uel repro-
 bat *II*² titulo] *om. B* 346 pferret *B* hosio *CAP*² (*om P*¹), item addita cruce *Em*, otio *V*¹, osio *V*²,
 osia *II*, oxo *B* secunda *II*²*P*², se²do *P*¹*II*¹ 347 Doctior (o ex corr.) *II*¹, uel dulcior add. *II*², Dultior *P*¹,
 Doctior *P*² monendi *II*, mouendi *Eq*, nouandi *vetus Cuiacii* 348 ī amoto *II*², admoto glossator in *P*
explicat: olfa(c)to temperat *B*, temperet *Eq* fumo] naso ed. *Isengrini* 349 qui] *om. B* dequoquat *P*
 350 geminē *C*, gemini, n ex corr. *V*¹ ditionis *E*, dicionis *A* 351 Hinc coquus, hinc *Heinsius* defessi] ε
unus, Scaliger, defossi *V*¹*q*, sed o *V*²; an fuit e? descissi ε *unus fere*, diffissi *temptavi*, perfossi *Heinsius*, duo fossi
Buechelerus, defossi *Trumpius p. 8 tutatur ope Vergilii Aen. IX* 544: transfossi pectora uerbere] uulnere *PII*
 352 emtus *E* 354 arctis *V*²*PA*, artis *V*¹*q*, uel altis add. *B*¹ 355 tanteque *V*¹ solatia *E* mortis *V*¹,
 ī tantis morbis *V*² in *mg.* 356 Obliti *V*², Ob in *sp. vacuo*, dein liti ex corr., oblitie *P*¹ subito[[[[o ex
 corr. *II* frygie *P*, frigiae *V*, frigie *IB* belloque relicto *ABA* 357 Ad *V*² in *sp. vacuo* cepere *VPII*
 et] ad *B* v. 358 locum initialem vacuum reliquit *P* quasi per εἰς εἶς nequiquam *EC*, nequicquam *V*¹*B*,
 nequaquam *V*², nec quicquam *PII* conflagitur *P*¹, corr. *P*² 360 uertat *II* marmore *II*¹, marmora *II*²
 361 Quis *AIIBA*, Qui *E* (ut vid.) *CVP* enodes *Eo*, idoneos *II*² arcus ε 362 oculos *V*, o alterum *V*²;
fuisse vid. i vel u qui *B* motibus ε duo fere, *Scaliger* 363 Hii *HBP*², Hiis *P*¹ modos] iocos *M*
 364 Hiis *II* comissa *II* choro] thoro *II*², toro *A*, choro *II*¹ 365 haec] hoc *Buechelerus* ex *Vergil.*
 366 alias] altas ε *unus fere* curas *V*, cu *V*²; *fuisse vid.* aras, c^uras *P* (u, ut vid. *m. 2*) 367 armoenio *V*¹,
 o prius del. *V*² 368 obsistere *B* periclis *Eo*, procellis *Heinsius* 369 iuuenēs *P* 370 Qualis]
 s ex corr. *II*¹

- Adsidet et tela communem quaerere victum
 Rauca monet; festis illae lusisse diebus
 Orant et positis aequaevas visere pensis,
 Irataeque operi iam lasso pollice fila
 375 Turbant et teneros detergent stamine fletus.
 Emicat extemplo cunctis trepidantibus audax
 Crassa mole Leo, quem vix Cyclopia solum
 Aequatura fames, quem non ieiuna Celaeno
 Vinceret; hinc nomen fertur meruisse Leonis.
 380 Acer in absentes linguae iactator, abundans
 Corporis exiguusque animi, doctissimus artis
 Quondam lanificae, moderator pectinis unci.
 Non alius lanam purgatis sordibus aequae
 Praebuerit calathis, similis nec pingua quisquam
 385 Vellera per tenues ferri producere rimas.
 Tunc Ajax erat Eutropii lateque fremebat,
 Non septem vasto quatiens umbone iuencos,
 Sed, quam perpetuis dapibus pigroque sedili
 Inter anus interque colos oneraverat, alvum.
 390 Adsurgit tandem vocemque expromit anhelam:
 'Quis novus hic torpor, socii? quonam usque sedemus
 Femineis clausi thalamis patimurque periculum
 Gliscere desidia? Graviorum turba malorum
 Texitur, ignavis trahimus dum tempora votis.
 395 Me petit hic sudor. Numquam mea dextera segnis
 Ad ferrum. Faveat tantum Tritonia coeptis,
 Inceptum peragetur opus. Iam cuncta furore
 Qui gravat, efficiam leviolem pondere lanae
 Tarbigilum tumidum, desertoresque Gruthungos

382 sqq. cf. *Hieronymi epist.* 130, 15 (anni 414): habeto lanam semper in manibus vel staminis pollice fila deducito eqs.

377 Verg. *Aen.* XII 161: ingenti mole Latinus.
 surgis tu pallidus Ajax. Ceterum cf. *Homeri H* 219 sq.

386 Ajax et v. 390 Adsurgit ex *Iuvenale* 7, 115:
 391 Verg. *Aen.* XII 867: novos ... torpor.

371 Adsidet E, Ass. ω comunem B 372 mouet BA luxisse B, lusum ire L. *Muellerus Mus. Rhen.* XVII 182 373 aequae pauescere P¹ unde pauescere corr. P² pennis B 374 malim lasso iam fila] telam *Heinsius* 375 tenebros P detergent B fletus Eω 376 exemplo, i tem supra scr. C¹ 377 molle P cyclopea CAA, ciclopeia B, ciglopia V¹P¹, ciclopia V²P²II 378 ieiunia B, ieiuna Emq, sed i utrumque ex l corr. P celono B, celeno CPHV, no V² in ras. 379 hic EPII, hic II² leonis in sp. vacuo V² 380 lingua *Scaliger* abundas V¹, habundās V² 381 que] del. E, om. B animo B artis in sp. vacuo V² 382 Quendam V¹ corr. V² nuderator B pectinis unci V, sed s unci V² in sp. vac. unci] uncti Eε 383 purgatā B aequae] ue m. 2 P 384 Praebuerat A, i sic add. E, Praebuerat PB quisquam V, sed uam V² ex corr. 385 tenuis ε 387 sēptem B iuencos V, sed o V² (ex u?) 388 Sed quod P, Sed qui II, i quam II² cubili V² 389 honerauerat IIB et V, sed h V² alnum B 390 Adsurgit VPB, Assurgit q, Exsurgit M expmit B, exponit II anhellam E, anhelam ω, anilem ε 391 i Quid II² stupor V³ quonam P 392 clausit P¹ que] om. P¹ add. P², i ne V³ periculum Eω 393 desidia B graiorum II¹ corr. II² turbo *Schraderus*, tela *Buechelerus* 394 ignavis Eω, sed u in ras. C trahimur et notis B 395 hic II¹, hic II² 396 cēptis B 397 furorem EC, sed m postea add. vid. C¹, pauore *Heinsius* 398 liuorem A, leuiorem Eq 399 Tharbigilum ECB, Tharbigilū ε, Tarbigilum q, sed ar in ras. II tumidum II²V³, timidum II¹V¹q gruthungos ECV², gruthuncos V¹, gruthōgos A, grutungos ε, gruthunnos P, idem ex gruthuncos corr. V¹, grotūnos B, grotūpnos II

- 400 Vt miseras populabor oves et pace relata
Pristina restituam Phrygias ad stamina matres.
His dictis iterum sedit; fit plausus et ingens
Concillii clamor, qualis resonantibus olim
Exoritur caveis, quotiens crinitus ephebus
405 Aut rigidam Nioben aut flentem Troada fingit.
Protinus excitis iter inremeabile signis
Arripit infaustoque iubet bubone moveri
Agmina Mygdonias mox impletura volucres.
Pulcher et urbanae cupiens exercitus umbrae,
410 Adsiduus ludis, avidus splendere lavacris
Nec soles imbresve pati multumque priori
Dispar, sub clipeo Thracum qui ferre pruinas,
Dum Stilicho regeret, nudoque hiemare sub axe
Sueverat et duris haurire bipennibus Hebrum.
415 Cum duce mutatae vires. Byzantia robur
Fregit luxuries Ancyranique triumphi.
Non peditem praecedat eques; non commoda castris
Eligitur regio; vicibus custodia nullis
Advigilat vallo; non explorantur eundae
420 Vitandaeque viae; nullo se cornua flectunt
Ordine: confusi passim per opaca vagantur
Lustra, per ignotas angusto tramite valles.
Sic vacui rectoris equi, sic orba magistro
Fertur in abruptum casu, non sidere puppis;
425 Sic ruit in rupes amisso pisce sodali
Belua, sulcandas qui praevious edocet undas
Immensumque pecus parvae moderamine caudae
Temperat et tanto coniungit foedera monstro;

422 *Marius Victor aleih. III 741*: angusto tramite.

413 *Verg. Aen. II 512*: nudoque sub axe.

424 *Verg. Aen. XII 687*: Fertur in abruptum.

400 populabor *P*, populator *II*¹ *corr.* *II*² ouis *EA*, obes *V*¹ *corr.* *V*² parce *II*, parce *P*¹, primum
parcere, *deinde* parte *corr.* *P*² reducta, ducta in *ras.* *II* 401 phrygias *B*, frygias *P*, frigas *II* 402 Hiis *P*,
sequente *ras.* 3 fere *litt.* iterum dictis *II*, *sed* *corr.* 403 Concillii *B*, Consilii *II*, Concillii *Eq* 404 caveis *V*,
ueis in *ras.* *V*² crinit², t *ex* *corr.* *II* (*fuit* crinibus) 405 Ad *P*¹, Aut *P*² niobem *A*, molē *B* fi///git *C*
406 Protinus *V*, Prot in *sp.* *vac.* *V*² exitus *add.* cruce *Em* inremeabile *VPCB*, irr. *q* 407 Arripit *V*,
Arri in *sp.* *vac.* *V*². Item pit *P*¹, unde pdiit effecit *P*² infaustog *Eme* *VPCB*¹, infestog *II*² *BA* iubent
ūbone *P* (*ante* ū *spat.* *vac.* 1 vel 2 *litterarum*) 408 mygdonias *A*, migd. *q* 409 umbrae] aulae *M*,
aurae *Heinsius* 410 Adsiduus *EA*; Assiduus *PH*¹, ī duus *II*², assiduus *q*, in *V* u alterum *V*², *sed* idem
etiam *V*¹(?). ludis *II*¹, ī dus *II*²; *om.* *P*¹; *P*² post audius *inserit* quondam lanacris *B* 411 multumue *HB*
412 sub] b *ex* *p* *II*¹ tracum *PHBA* ferre] *litt.* ultima *ex* *corr.* *II* 414 Sueurat *P*, Suerat *B* ebur *B*
415 byzantia *E*, bizantia *q* (bizancia *B*) 416 luxurie sanciranyque *V*¹, luxuries anc . . . *V*² ancyrani
EmeC *vetus* Cuiacii, ancyrranni *II*², ancirani *P*, anthicherani *II*¹, ansitani *B*, amphirani *A* 417 pedientem *P*
praecepit *II* *corr.* *II*², proceđit *A* 418 regio *V*, i *V*² (*an* fuit n?), legio *V*³ ///nullis *II* 419 Advigilat *Ew*
eudae *V*¹, eūde *V*², eunde/// (*ex* *i* *corr.*) *II*¹ 420 nulle *B* 421 sparsim *A* operta *V*¹ (*ex* *v.* 27?),
opaca *V*² uagant/// *P* 422 ignotos *V*¹ *sed* *corr.*, ignotas praeter s in *ras.* *C*¹ arguto *II*¹, angusto *II*²
tramite *ex* *corr.* *II*¹ (*an* fuit limite?) ualles in *ras.* *II* (*m.* 2) ignotos . . . calles *Heinsius* 425 pupes *P*¹,
rupes *P*² 426 Bellia *rad.* in Belua *mut.* *C*, Bellua *P*, Belua *Eq* qui *EVC*, cui *BPA*, cui *ex* cum *corr.* *II*
427 Immensumque *C*, Immensumque *q* 428 coniungit federe monstrum *V*¹, ī coniungi monstrat *V*², coni-
ungi foedere monstrat *C*, coniungit federe monstra *PH*¹, *sed* e ultima *ex* *corr.* *II*¹, item in monstra a in
ras. *II*, coniungit federa monstro *V*³ *II*² *q*. *Temptavi* et dando coniungi foedera monstrat; et tuto coniungi
foedere monstrat *Buechelerus*; et tantum coniungit foedere monstrum *Heinsius*; *v.* 427 et 428 *del.* *Jeepius*

- Illa natat rationis inops et caeca profundi;
 430 Iam brevibus deprensa vadis ignara reverti
 Palpitat et vanos scopulis inlidit hiatus.
 Tarbigilus simulare fugam flatusque Leonis
 Spe nutrire leves improvisusque repente,
 Dum gravibus marcent epulis hostique catenas
 435 Inter vina crepant, largo sopita Lyaeo
 Castra subit. Pereunt alii dum membra cubili
 Tarda levant; alii leto iunxere soporem;
 Ast alios vicina palus sine more ruentes
 Excipit et cumulis inmanibus aggerat undas.
 440 Ipse Leo damma cervoque fugacior ibat
 Sudanti tremebundus equo: qui pondere postquam
 Decidit, implicitus limo cunctantia pronus
 Per vada reptabat. Caeno subnixa tenaci
 Mergitur et pingui suspirat corpore moles
 445 (More suis, dapibus quae iam devota futuris
 Turpe gemit, quotiens Hosius mucrone corusco
 Armatur cingitque sinus secumque volutat,
 Quas figat verubus partes, quae frusta calenti
 Mandet aquae quantoque cutem distendat echino:
 450 Flagrat opus; crebro pulsatus perstreptit ictu;
 Contextit varius penetrans Chalcedona nidor).
 Ecce levis frondes a tergo concutit aura:
 Credit tela Leo; valuit pro vulnere terror

453 *Alcimus Avitus IV*: movet plus vulnere terror (?) (non extat in l. IV; attulit Barth).

430 *Ausonii Mosellae* 139: Aut brevibus deprensa vadis. 431 *Verg. georg. III* 261: scopulis illisa. 432 *Appiani Iber.* 64: *ὑπεκρίνατο φεύγειν* eqs. 435 *Horati c. I* 18, 5: quis quod vina gravem militiam . . crepat? 437 *Petronii* 79: somnumque morti iungerem. 438 cf. *Appiani Iber.* 54. 445 *Verg. Aen. I* 712: pesti devota futurae; *I* 210: dapibusque futuris. 447 *Verg. Aen. II* 333: mucrone corusco. 450 *Verg. Aen. I* 436: Fervet opus. *Statii silv. I*, 1, 65: strepit ardua pulsu Machina. 452 cf. *Statii Theb. VI* 157 sq. *Lucani VIII* 789: levis aura.

430 dep̄ssa B, dem̄ssa P, deprehensa A, dephensa V¹, h del. V², defensa C ignora II, sed corr. natanti V¹, reuerti V² 431 inlidit V, ill. φ 432 Tarbigilus ε VII, Tharbigilus ECAP, tragbilus B flatusque] fastusque ε leoni//// C (s erasum?) 433 leuis ABA, leuīs P, malim breues inproiususque VPBB 435 lyeo CBA, lieo VII P Pro v. 436 et 437 in P haec leguntur castra subdit pereunt, alii iunxere soporem 436 cum A dum membra cubili II² in ras. v. 437 om. II¹ add. II² lēto VC sopores ε 438 morte II, morte P 439 tumulis B inmanibus VP, in manibus A, imm. φ aḡgat II item B 440 [dāma E] que] om. B 441 timebundus P¹, tremebundus P² qui] scilicet Leo qui primum de equo decidit, deinde reptat 442 implicitus V cunctantia A pronus V¹, o iteravit V² 444 pingui suspirat V¹, pinguis suspirat V² corpora V¹ a expunxit V³, e posuit V² molis V¹, moles V³ 445 sui V¹, suis V² paene tapibus P 446 gemit] ex genuit corr. P¹ quatiens P, quaciens II¹, i quoci. II² ho//// V¹, osius, sed us ex corr., ut vid. P, (m. 2?), hosias II, osius B, hosius Emφ 447 Armatus P 448 Quis P¹, Quas P² ueribus CV², uerubus V¹φ, idem ex ueribus corr. P (m. 1?) partis A frustra P, frustra PB, frustra Ep 449 quātūque V¹, quantoque V² cutē (voluit cutē) P distendat] dat ex tet corr. II echine A, echino Aldina; id notavit quidem ε quasi corrigendum, sed nil adscripsit, achīno PHB 450 Flagrat] Teruet (sic) i Flagrat C, Flagrat V¹, Feruet V² pulsatus] pulsu cos Barthius; cultri sus vel pulpae ius ego; sed sbst. pulsatus e coniectura legitur apud Baehrens. p. lat. min. V p. 120 v. 169 pestreptit V¹, r add. V² pulsu cos perstreptit icta temptavit idem Barthius; pulsatus aper strepit Buechelerus; v. 450 et 451 spurios dixit Koenigius 451 Conteritur M, Subtextit Heinsius Tunc exit Buechelerus calchedona EVC, calcedona εφ nitor B, corr. m. rec. V. 452—517 (unum folium, quaternionis primum, exsectum vel abscissum) desunt in C 452 Ecce in sp. vac. V² leues V¹, leuis V² frondis A contutit B 453 Credit in sp. vac. V²

- Implevitque vicem iaculi vitamque nocentem
 455 Integer et sola formidine saucius efflat.
 Quis tibi tractandos pro pectine, degener, enses,
 Quis solio campum praeponere suasit avito?
 Quam bene textentum laudabas carmina tutus
 Et matutinis pellebas frigora mensis!
 460 Hic miserande iaces; hic, dum tua vellera vitas,
 Tandem fila tibi neverunt ultima Parcae.
 Iam vaga pallentem densis terroribus aulam
 Fama quatit; stratas acies, deleta canebat
 Agmina, Maeonios foedari caedibus agros,
 465 Pamphylos Pisidasque rapi. Metuendus ab omni
 Tarbigilus regione tonat; modo tendere cursum
 In Galatas, modo Bithynis incumbere fertur.
 Sunt qui per Cilicas rupto descendere Tauro,
 Sunt qui correptis ratibus terraque marique
 470 Adventare ferant; geminantur vera pavoris
 Ingenio: longe spectari puppibus urbes
 Accensas, lucere fretum ventoque citatas
 Omnibus in pelago velis haerere favillas.
 Hos inter strepitus funestior advolat alter
 475 Nuntius: armatam rursus Babylona minari
 Rege novo; resides Parthos ignava perosos
 Otia Romanae finem iam quaerere paci.
 Rarus apud Medos regum cruor, unaque cuncto
 Poena manet generi: quamvis crudelibus aequae

456 cf. *Verba Achillis in parthenone v. 27.* 460 *Carmen contra paganos 111:* Sic miserande iaces
 (cf. *adnotata ad Eutr. I 485*). 461 *Sidon. VII 600:* nevere sorores, cf. *Cor. Ioh. II 82 sq.*

454 *Taciti ann. IV 8:* meamque vicem explete. 460 *Verg. Aen. X 327:* miserande iaceres. 470 *Statii*
Theb. III 344: geminatque acceptos fama pavores.

454 Imp in sp. vac. V²; fleuit V¹, sed f eras. 455 Inte in sp. vac. V² saurius P¹, saucius P²
 afflat B, corr. m. rec. 456 Quis in sp. vac. V² deneger II ensis AV¹, enses V³ 457 Quis in
 sp. vac. V² solium campo PH¹, solio capum II², solum campo B, solio E, campo A, solio campum φ
 458 Qu in sp. vac. V² extentum P¹ corr. P² crimina B, tramina II¹, carmina II², hinc stamina Heinsius;
Bluemnerus technol. et terminol. I p. 104 carmina pro pectine caritioris accepit; contra disputat Mayor ed.
Iuvenal. I p. 462 459 mensis] pensis Rubenius 460 iaces] taces M uellera] stamina V² 461 filia P¹,
 corr. P² uenerunt AP¹, corr. P² parche P² 462 Iam] Idam P¹ 463 delecta II 464 moeonios A,
 meonios PHB fedari, i ex corr. (?) II¹ 465 Pamphilos EA, Pamphylios V, Pamphilios φ pysidasqz P,
 paphidasqz praeter dasqz in ras. II ab omni Ew 466 Tarbigilus s V, item, sed arb ex corr. II¹, Tharbigilus
 A, Tarbigilus P (sed ar P²), Tarbil³gil⁹ B, Thargibilus E sonat PHB, tonat Eφ modo] meo B cursus V,
 cursu Heinsius 467 galathas VPH bithinis VP, bythinis A, bitinis B 468 scilicas II, silicas B descendere]
 ex discedere corr. II¹, decendere P (P² c supra c iteravit) tauro P¹, taurum P² 469 corruptis A et
 P¹, corr. P² et A¹ iratibus, sed corr. P¹, |||ratibus V¹ (t fort. ex c corr.) 470 farant B pavoris]
 ex pudoris corr. B 471 spectatī (sic, hoc est: spectatire?) puppibus P¹, spectari e puppibus V, spectari
 puppibus P²φ, sp. a puppibus s, e rupibus Heinsius urbis A 472 citatas] titanas B 474 alter] er
 ex corr. P 475 Nuntius Ew babilona VPHBA mirari A 476 perosus V, sed u V² ex corr.
 477 Otia Ew paci] in sp. vac. V² 478 apud V (apud m. rec.), hē (= habet) B cuncto in sp. vac. V²,
 cunctos P¹, cunctos B 479 „Una poena, scilicet rex unus immanis, ubi semel factus est, ad vitae ter-
 minum usque cuncto generi dominari solet, non tolli caede tempestiva“ Mommsenus monet (o ex corr.) II
 generis B aequae] eque in sp. vac. V²; usque Paul.

- 480 Paretur dominis. Sed quid non audeat annus
Eutropii? socium nobis fidumque Saporem
Perculit et Persas in regia vulnera movit
Rupturasque fidem, leto pars ne qua vacaret,
Eumenidum taedas trans flumina Tigridis egit.
- 485 Tum vero cecidere animi tantisque procellis
Deficiunt. Saepti latrantibus undique bellis
Infensos tandem superos et consulis omen
Agnovere sui, nec iam revocabile damnum
Eventu stolido rerum didicere magistro.
- 490 Namque ferunt geminos uno de semine fratres
Iapetionidas generis primordia nostri
Dissimili finxisse manu: quoscumque Prometheus
Excoluit multumque innexuit aethera limo,
Hi longe ventura notant dubiisque parati
- 495 Casibus occurrunt fabro meliore politi.
Deteriore luto pravus quos edidit auctor,
Quem merito Grai perhibent Epimethea vates,
Et nihil aetherii sparsit per membra vigoris,
Hi pecudum ritu non impendentia vitant
- 500 Nec res ante vident, accepta clade queruntur
Et seri transacta gemunt.
- Iam sola renidet
In Stilichone salus, et cuius semper acerbum
Ingratumque sibi factorum conscius horror
Credidit adventum, quem si procedere tantum
- 505 Alpius audissent, mortem poenasque tremebant,
Iam cuncti venisse volunt, scelerumque priorum
Paenitet; hoc tantis bellorum sidus in undis
Sperant, hoc pariter iusti sontesque precantur:
Ceum pueri, quibus alta pater trans aequora merces

480 *Alcimus Avitus c. V 644*: Quid non furor audeat.

489 *Livii XXII 39*: eventus ... stolidorum iste magister est; *similiter Ovidi her. 2, 86*. 490 *Hesiodi opera 89 sqq.* 496 *Iuvenalis 14, 35*: Et meliore luto finxit; *ceterum cf. Otto in archivio lexic. IV p. 29*. 501 *Persius V 61*: transisse dies ... seri vitam ingemuere relictam.

480 annus *in sp. vac. V²* 481 sotium *E* saporem *Emε V¹*, soporem *V²*, sodalem *V³φ* (sodalē/// *P*),
gloss. in II ad sodalem: regem parthorum 483 Rupturasq̄ *EV²*, Rupturusque *V¹*, Rapturasq̄ *φ* lecto *V¹*,
leto *V²* ne] *i B* uacare *V¹*, t *add. V²* 484 tygridis *II* 485 Tunc *B*, Tum *Eφ* *V. 486 om. P*,
add. P² 486 septi *E* 487 Infestos *B*, Infensos *Eφ* et] *V¹*, ad *f ob V²* 488 damni *A* 489 Euento
P¹, Euentu *P²*, unde Euentū effecit *tertia m.* stolido] stilico *B* rerum] conicio serum (*cf. v. 53*) didicere *II*
rerum stolidi did. magistro *Gesnerus (cf. Livius l. l.)*. Sed stolido per hypallagen quandam pro stolidorum
accipe. stolidis *Heinsius* magistro (*i eras.*) *P* 491 Iapetionidas *EV¹II*, Iapitionidas *P*, Iapetianidas *B*,
Iapetionidas *V²A* 493 multoque intexuit *V¹*, multumq̄ innexuit *V²φ*, multum qui nexuit *conieci*
494 Hii *PHBV²*, Hi *V¹φ* notan *P¹*, t *add. P²* que] *om. II¹, add. II²* 495 Clasibus *sed corr. P¹*
fabro *P* 496 Deterio *II¹*, re *add. II²* edidit] condidit *Isengr. mg.*, ε 497 graii *PIIA* periment *P¹*,
peribent *P²* epimethea *P¹* 498 nichil (*1 m. 2*) *II* aetherii *E*, etherei *A*, etherei *VII B* (eth'i *P*)
spasit *B* 499 Hii *PHBV²*, Hi *V¹φ* inperitia *V¹*, independentia *V²*, independentia *II¹φ*, impediencia *II²*
501 sero *A*, i *sic add. E*, sero *B*, serie *V¹*, seri *V²φ* renidet (*et ex corr.?*) *P* 502 In *V²*, Et *V¹*
cuius *Emω* aceruum *V¹*, acerbum *V²* 503 Ingr *in sp. vac. V²* concius *II* horror *P¹ corr. P²*
504 Credi *in sp. vac. V²* 505 Alpius *in sp. vac. V²* tremebant, a *ex corr. A* 506 Iam c *in sp.*
vac. V² priorū/// *P* 507 Pe *in sp. vac. V²* hoc] hunc (*ex huic corr.*) *II¹*, hunc *Isengr. mg.* 508 Spe
in sp. vac. V², Spāt *P*; fuerat ? (= us) hoc *VPA*, hunc *φ* 509 Heu *V¹*, Ceu *V²* pat'/// *P*, parēs *B*

- 510 Devehit, intenti ludo studiisque soluti
 Latius amoto passim custode vagantur;
 Si gravis auxilio vacuas invaserit aedes
 Vicinus laribusque suis proturbet inultos,
 Tum demum patrem implorant et nomen inani
 515 Voce cient frustra que oculos ad litora tendunt.
 Omnes supplicio dignos letoque fatentur,
 Qui se tradiderint famulis Stilichone relicto.
 Mutati stupuere diu sensuque reducto
 Paulatim proprii mirantur monstra furoris
 520 Avertuntque oculos (prostratis fascibus horret
 Lictor et infames labuntur sponte secures):
 Quales Aonio Thebas de monte reversae
 Maenades infectis Pentheo sanguine thyrsis,
 Cum patuit venatus atrox matrique rotatum
 525 Conspexere caput, gressus caligine figunt
 Et rabiem desisse dolent. Quin protinus ipsa
 Tendit ad Italiam supplex Aurora potentem
 Non radiis redimita comam, non flammea vultu
 Nec croceum vestita diem; stat livida luctu,
 530 Qualis erat, Phrygio tegeret cum Memnona busto.
 Quam simul agnovit Stilicho nec causa latebat,
 Restitit; illa manum victricem amplexa moratur
 Altaque vix lacrimans inter suspiria fatur:
 'Tantane te nostri ceperunt taedia mundi?
 535 Sic me ludibrium famulis risumque relinquis
 Dux quondam rectorque meus? solamque tueris

532 *Angilbertus carm. 6, 5*: Victricemque manum.

515 *Verg. Aen. III 68*: voce cientes *ex Lucretio IV 578*. 519 *Lucilius v. 565 Lachm.*: nunc igno-
 bilitas huius mirum ac monstrificabile. 525 *Verg. Aen. VI 159*: vestigia figit. 528 *cf. Verg. georg. I 349*;
Martial. VIII 65, 5: lauru redimita comas et candida cultu Roma. 531 *Statii Theb. VIII 250*: Causa latet.

510 intenti *Ew* 511 Latius *A*, *idem invenit Schraderus*, Laetius *q*; laeti summoto *Mommsenus*
 amato *B*, *corr. m. rec.* 513 Uicinus *Ew* inultus *Mommsenus* 514 Tunc ϵ demūt *B*
 patrem implorant *Ew*, nisi quod patrēq *PB* monen *A* 515 cierit *P*¹, cient *P*² frustra *P* que]
om. B tedunt *B*, tendut *A* 516 Omnes *A*, i sic *add. E*, Omnis *A* digitos *P*¹, *corr. P*² letoque *V*
 517 famulo *HB*, famulis *Eq* 518 Mutatis *V*¹, s *del. V*² stipuere *P*¹*II*¹, *corr. P*²*II*² 520 Auer-
 tūque *P*¹, *corr. P*², Avertantq *B* prostratis *V*¹, proiectis *V*²*q* paene fastibus *II* 522 aenio *A*
 thebis *V*¹, thebas *V*² 523 Menades *HB* penteo *P* Versus 524—535 (usque ad Sic me) *V*¹ alia manus
 est atque in reliquis (fort. *V*²) 524 uenator *V*¹, uenatus (s *m. 2*) *II*, uenatus *V*² rotatum *ew* matriq
 rotatum *om. B* 525 Conspersere *V*¹, Conspexere *V*² capud *B* figunt *II*, figunt *CHP* 526 descesse
Em addita cruce, descisse *B*, desisse *II*, sed prius s *ex corr.*, *idem ex desissent corr. P*¹, cessisse *Isengr. mg.*
 ipse *V*¹, ipsa *V*², ipsam ϵ 527 Tent///t *V*¹, Tendit *Eq V*² Ytaliā *II* suplex *VII* aurora] ora in
ras. P potentem *V*, em *V*² (*ex corr. vel in spat. vac.*) 528 redimita] e *ex corr. C* non flammea uultu]
A, item non et uultu *E*, flammea *A*, nec lumine sicco *II*, non lucida uultu *P*² (*om. P*¹), flameatus *C* *add.*
signo defectus, nec flammea uultu *V*, sed a uultu in *sp. vac. V*², i luce corusca *add. V*²; nec flammea uultu
B, non lumine sueto *Isengr. mg.* 529 Nec] Non *A* liuida] lurida ϵ pauci 530 frigio *VPIIB*
 mennona *C*, mēmona *P*, menona *B*, mem *V*¹, nil plus; mennona busto *V*² 531 Quam] ex Quem *corr. P*¹
 (simul) ac nouit *Isengr. mg.* nec *V*², ne *V*¹ patebat in *sp. vac. V*² 532 moratur in *sp. vac. V*²
 533 Atque ita *P*, Altaque *eq*, i atque ita *add. II* (atque *II*¹, ita *II*²) lacrymans *E*, lacrimis *B* suspiria] ia
 in *ras. P*¹ 534 Tanta/// te ne *P*, sed *corr. P*² caeper *V*¹, ceperunt *V*²

- Hesperiam? domiti nec te post bella tyranni
 Cernere iam licuit? Sic te victoria nobis
 Eripuit Gallisque dedit? Rufinus origo
 540 Prima mali: geminas inter discordia partes
 Hoc auctore fuit. Sed iam maiora moventi
 Occurrit iusta rediens exercitus ira,
 Fortis adhuc ferrique memor. Brevis inde reluxit
 Falsaque libertas; rursum Stilichonis habenis
 545 Sperabam me posse regi. Pro caeca futuri
 Gaudia! Fraterno coniungi coeperat orbis
 Imperio (quis enim tanto terrore recentis
 Exempli paribus sese committeret ausis?),
 Cum subito (monstrosa mihi turpisque relatu
 550 Fabula) Rufini castratus prosilit heres,
 Et similes iterum luctus Fortuna reduxit,
 Vt solum domini sexum mutasse viderer.
 'Hic primum thalami claustris delicta tegebat
 Clam timideque iubens; erat invidiosa potestas,
 555 Sed tamen eunuchi, necdum sibi publica iura
 Sumere nec totas audebat vertere leges.
 Sed postquam pulsisque bonis et faece retenta
 Peiores legit socios dignisque satelles
 Hinc Hosius stetit, inde Leo, fiducia crevit
 560 Regnandique palam flagravat aperta libido.
 Patricius, consul maculat quos vendit honores;
 Plus maculat quos ipse gerit. Iam signa tubaeque
 Mollescunt, ipsos ignavia fluxit in enses.
 Exultant merito gentes facilisque volenti
 565 Praeda sumus. Iam Bistoniis Haemoque nivali
 Vastior expulsis oriens squalescit aratris.
 Ei mihi, quas urbes et quanto tempore Martis
 Ignaras uno rapuerunt proelia cursu!

555 *Lucani IX 249*: publica iura.560 *Horati c. I 25, 13*: flagrans .. libido.

- 537 hesperidam *P*¹ 538 sic te] te sic *V* 539 rufinus *Ew* (ruffinus *II*) 540 partis *A*
 541 fuit] fluit *Heinsius* sed *P*², si *P*¹ mouendi *B* 542 ira *V*¹, aula *V*² 543 reluxit *Ew*
 544 libertis *V*¹, libertas *V*² 545 tegi *II* pro *V*¹*A*, proh *V*²*q* 546 iam cingi *B*, coniungi *Eq*
 548 patribus *B* ausis[///] *C* 549 monstrosa] o alterum ex a? corr. *C* mihi] lues ε unus 550 cru-
 fini *P*, rufini *Eq* (ruffini *II*) 551 Et in *sp. vac. V*² similis *ABAC*, i ultimam in *vas. C* luctus]
 ludos vel lus *Heinsius*, luctatus *B* reluxit *C* 552 Ut in *sp. vac. V*² mutasse *Ew* 553 Hic
 in *sp. vac. V*² thalamis *B* delecta *V*¹, corr. *V*² 554 Clam in *sp. vac. V*² timideque *V*¹, timideque *V*²
 555 Sed ta in *sp. vac. V*² nondum ε puplica *II* iura] uca *P*¹, iura corr. *P*², cura *B* 556 Sum
 in *sp. vac. V*², Sumere *Ew* totas ε *V*¹*C*, tantas *P*¹, tantas *P*²*V*³*q* audebant *PA* uertere *Em VCI*,
 sumere *Eq* 557 Set (sive Sed) *PIIB* et in *sp. vac. V*² (*V*¹ deficit), At *q* fasce retenta *P*, i fasce retento *II*²
 558 Pei in *sp. vac. V*² sotios *E* 559 osius *AVBII*¹, osias *II*² leo inde *B* Hinc Hosius, stetit inde
 Leo interpungendum putat *Hilberg*. fiducia, sed i prius ex u radendo *V* eruit (cernit?) *B* 561 Patri-
 ciis *Heinsius* macula *V*² *II* 562 ipse] ille *II* regit *BA* tubaeq] tu obscuratum in *II* 563 Mollis-
 cunt *V* creuit *V*¹, fluxit *V*² ensis *A* 564 Esultant *B*, insultant *V*², Exultant *V*¹*q* uolentum *M*
 565 bisthoniis *V*, bysthoniis *II* hemog *VPBII* 566 squalescit *II* (cf. *Flar. Caper p. 93, 19 K*), squaluit *V*,
 squalibat ex spualebat corr. *C*, squalabit *AAP*², qslebit *P*¹, scalebit *B* expulsis ... aratris] euulsis ...
 aristis *Schraderus* 567 Hei *A* urbis *A* tempor (e finale absorptum) *V*

- Nuper ab extremo veniens equitatus Araxe
 570 Terruit Antiochi muros ipsumque decorae
 Paene caput Syriae flammis hostilibus arsit.
 Vtque gravis spoliis nulloque obstante profunda
 Laetus caede redit, sequitur mucrone secundo
 Continuum vulnus; nec iam mihi Caucasus hostes
 575 Nec mittit gelidus Phasis; nascuntur in ipso
 Bella sinu. Legio pridem Romana Gruthungi,
 Iura quibus victis dedimus, quibus arva domusque
 Praebuimus, Lydos Asiaeque uberrima vastant
 Ignibus et si quid tempestas prima reliquit.
 580 Nec vi nec numero freti; sed inertia nutrit
 Proditioque ducum, quorum per crimina miles
 Captivis dat terga suis, quos teste subegit
 Danuvio, partemque timet qui reppulit omnes.
 'Aula choris epulisque vacat nec perdita curat,
 585 Dum superest aliquid. Ne quid tamen orbe reciso
 Venditor amittat, provincia quaeque superstes
 Dividitur, geminumque duplex passura tribunal
 Cogitur alterius pretium sarcire peremptae.
 Sic mihi restituunt populos; hac arte reperta
 590 Rectorum numerum terris pereuntibus augent.
 'In te iam spes una mihi. Pro fronde Minervae
 Has tibi protendo lacrimas: succurre ruenti,
 Eripe me tandem, servilibus eripe regnis.
 Neve adeo cunctos paucorum crimine damnes
 595 Nec nova tot meritis offensa prioribus obstet.
 Iamiam flecte animum. Suprema pericula semper
 Dant veniam culpae. Quamvis iratus et exul

573 Taciti hist. III 75: caedem eius laetam.
 haerebat. 596 cf. Statii Theb. X 570.

591 Curt. Ruf. IX 5, 18: in Aristono spes ultima

569 equitatus] † comitatus V² 570 antiochi A, anthiochi B decorae] decorem P, † decorem V³, decorum B
 571 Pena B sirie PB hostibus BP, corr. P² arsit, r ex corr. II (fuit s?) 572 q3, hamulum in
 ras. II¹ 573 caede/// P secundo] cruento II 574 cauca P¹, sus add. P² hostes A, i sic add. E
 575 Nec P², Ne P¹ fasis V ab ipso II Clausulas vv. 576. 577. 578. 580. 581 utrum in sp. vac.
 scripserit V² an iteraverit scriptas a m. I dispici nequit. 576 gruthungi EC, grutūgi P¹, ghrutun V¹, gi V²,
 grotūgi B, gruthongi A, gruthunni s, grutūni P², gtumpni II 577 Iura] ex Lura (?) corr. P uictis V,
 sed c V² arua] arma HB domusq3 EHP, domos V, sed o alterum V² (?), que add. V², domosq3 CA,
 domos, om. que, B 578 Prebui V¹, m¹ V² lidos PB asyaeq3 C, asyeq3 II uberima II na V¹, stant V²
 580 Nec ui nec numero seni Em Nec ui C, Ne cui V¹, Nec duce V³q3 freti ω, nisi quod freti/// V¹ (s eras.)
 inertia P²q3, n¹tia P¹, maetia V¹, corr. V² nutrit] nut V¹, rit add. V² 581 Prodigioq3 P¹, Prodigiumq3
 P²II, Prodigium B miles in sp. vac. V² (?) 582 Captivus ACP subegi V 583 Danubio ω repulit CII
 omnes A, i sic add. E, omne V¹, omnē V², om̄s A, os II 584 curat CV², curant V¹q3 585 ne] nec P
 resiso P¹, corr. P², reciso V¹, diuiso V² 586 Uendituro B 587 que] om. V¹, add. V² passura]
 om. P¹, add. P² 588 pretium Eω sarcire Eω redemptae vel diremptae Heinsius 589 restituunt P²,
 restituerit P¹ hac] ac PII 590 nuū II¹, corr. II² 591 una] nita B frode B, s. nde V¹, f¹onde V²
 592 protendo] absurdum videtur; p̄tendo B, it̄em praetendo Heinsius. pro! tendo Mommsenus. Has, Stilicho,
 tendo lacrimas ego (cf. tendo oculos Verg. Aen. V 508; lumina ibid. II 405; lucem ingenii Ciceronis de or.
 I 184) lacrymas E succurrere P ruenti V¹, r V² ex corr. 593 De hoc loco cf. Zwei politische
 Satiren p. 50 sq.; interpuncti post tandem codices velut P secutus 594 Neue V¹, † nonne V², Neue, eu in
 ras. II¹ 595 tot] tam PIIA obstant C 596 animū (ū non satis planum) V superna P¹,
 suprema P² pericula] piacula BP²

Pro patriae flammis non distulit arma Camillus.
 Nec te subtrahimus Latio; defensor utrique
 600 Sufficis. Armorum liceat splendore tuorum
 In commune frui; clipeus nos protegat idem
 Vnaque pro gemino desudet cardine virtus.'

599 Nec *C*, Non *q* subtrahimus latio *B* utrique *V*², ubique *V*¹, at utrinque *add. A*¹ 600 Sufficis *V*,
*sed S V*² *in sp. vac.* 601 In commune *V*, *sed* Inc *V*² *in sp. vac.* comune *B* strui *P* In eutropium
 Lib. III. explicit. Incipit epythalam. Laurentii *V*. Claudiani in Eutropium Liber *sed*s Explicit. Incipit de
 Bello Gothico · Praefatio · *C*

FESCENNINA DE NVPTIIS HONORII AVGVSTI.

I. (XI.)

Edit.
a. 398 init.

Princeps corusco sidere pulchrior,
Parthis sagittas tendere certior,
Eques Gelonis imperiosior,
Quae digna mentis laus erit arduae?
5 Quae digna formae laus erit igneae?
Te Leda mallet quam dare Castorem;
Praefert Achilli te proprio Thetis;
Victum fatetur Delos Apollinem;
Credit minorem Lydia Liberum.
10 Tu cum per altas impiger ilices
Praedo citatum cornipedem reges
Ludentque ventis instabiles comae,
Telis iacebunt sponte tuis ferae
Gaudensque sacris vulneribus leo
15 Admittet hastam morte superbior.
Venus reversum spernit Adonidem,
Damnat reductum Cynthia Virbium.

I 14 sq. (*Iosephus Devoniuss VI: gaudet iaculis et morte superbit*).

I 1 sqq. *sonum captat qualem Ausonius epist. XXI, 2, 2: iambe pinnis alitum velocior, Padi r. i. torrentior, magna s. gr. vi densior, flammis c. f. vibrator.* 1 *Horati c. III 9, 21: sidere pulchrior.* 2 *Horati c. I 29, 9: Doctus sagittas tendere.* 6 sqq. *cf. Senecae Med. 83 sqq.* 12 *Verg. Aen. XI 497: luduntque iubae.*

Incip Fescennina de nuptijs Honorj Augusti Em Alcaicum carmen constans spondeo, iambo, caesura, et duobus dactylis *ad titulum add. ε.* Epitalamium honorii et marie uⁱ eructaū cor meum etc ut cantica cantorum. haec distinctio monocolos est ex pentimemeri iambica et duobus dactylis siue amphimacro et dactilo V. Fescennini metro lyrico in nuptiis Honorii Aug. et Mariae *inscripsit Claverius ex vetere Cuiacii. Deest inscriptio in PIIBA.* — De neutro fescennina *cf. Apollinaris Sidon. c. X 21, XIV init., schol. Prudentii apud Barthium p. 766*

I 1 rinceps P¹, P *add. m.* 2 chorusco II 2 Partis P sagittas V tendere] mittere ε pauci certior] doctior V 4 Que P², A P¹ 6 lede B 9 lidya V, lidia PB 10 Tu] Tum E, Tunc ε 11 Praedo Bε et E *addita cruce eademque in mg. repetita*, Praeda φ, Freno Heinsius regas II¹ reges^a *Ald.*; a *sic add. ε*, reges II²φ, regis ε 12 Ludantq; E, Ludentq; *ut supra ε*, Luduntq; II, Ludentq; φ 13 iacebunt] herebunt Em 14 leto B 15 superbior] srior P¹, *sed corr.* 16 Venus i B spernit] ita P¹, spernet P², spernat M ad oradē P¹ *corr. P²* 17 Damnat AA, Dampnat P¹ BII, Dapnat V, Dampnet P²ε reductum II¹, reuinctum II² cinthia VPB iūbium V

Cum post labores sub platani voles
 Virentis umbra vel gelido specu
 20 Torrentiorem fallere Sirium
 Et membra somno fessa resolveris:
 O quantus uret tum Dryadas calor!
 Quot aestuantes ancipiti gradu
 Furtiva carpent oscula Naides!
 25 Quis vero acerbis horridior Scythis,
 Quis beluarum corde furentior,
 Qui, cum micantem te prope viderit,
 Non optet ultro servitium pati,
 Qui non catenas arripiat libens
 30 Colloque poscat vincula libero?
 Tu si nivalis per iuga Caucasi
 Saevas petisses pulcher Amazonas,
 Peltata pugnās desereret cohors
 Sexu recepto; patris et inmemor
 35 Inter frementes Hippolyte tubas
 Strictam securim languida poneret
 Et seminudo pectore cingulum
 Forti negatum solveret Herculi
 Bellumque solus conficeret decor.
 40 Beata, quae te mox faciet virum
 Primisque sese iunget amoribus.

28 *Dracontii* 8, 346: quis nolit victus . . . Sorte tua post bella capi?

18 *Horati c. II* 11, 13: Cur non sub alta vel platano . . . iacentes. 21 cf. *Verg. Aen. XII* 867
 (item *I* 92. *XII* 951); *Ovidi fast. I* 371: sommo resoluta. 24 *Petron. c.* 26: furtivis . . osculis. 37 *Plauti*
Men. I 3, 18: ab Hippolyta subcingulum Hercules haud aequae magno unquam abstulit periculo. 40 *Mar-*
tialis VIII 46: Felix . . quae te faciet prima puella virum.

18 post] pi² V uoles] ita *VAM*, petes *Em* add. cruce, uires *PB*, iaces *II*¹, cubes *II*², lubet *Heinsius*
 19 Umbra uirentis *B* gelida *VB* 20 syrium *ABII*, sirum *P*¹, inde uirtutum (?) corr. *P*² 22 uret]
 ibit f iret *V*, iret *P* tum] in *VP*, tunc *B* dryadas *Eε*, driadas *II*, driades *φ* 23 Quot *VB*, Quotē *P*¹, Quod
 te *A*, d del. *E*, Quo te *A*, Quo^t te *II* (τ add. *II*²) anticipi *P*, corr. *m.* 2 24 carpent (sic) *P*¹ naides *EB*,
 nayades (des in ras.) *II*, naiades *φ* 25 acerbis] horridis *V* scythis *P*, scithis *B*, sethis *II* 26 ferocior ε
 27 Qui *AVII*, Qui ex Quis corr. *P*¹, Quis *φ* 2micantem *V*, comicantem *B* 28 seruitium *Eω* 29 Qui]
 scripsi, cf. v. 27; et ita sane Quis habet *P* sic ut v. 27, sed punctum fort. a m. 2 et in sordem diffusum; sed
 certo punctum est; Quis *φ* chatenas *II* aripiat *B*, accipiat ε 30 libertō *P* 31 Tu] tū *V* 32 petisses
*II*¹, petisti *II*² amazones *BII* 33 Peltata cohors pugnās desereret *B* choors *P* 34 post recepto
 interpungunt mss. velut *P*, idque recte inmemor *PII*, imm. *φ* 35 hyppolite *A*, ypolite *VBII*, ipolite *P*
 37 Et] q3 *V*(?) semitudo *P*, corr. *P*² 40 quae nox te *B* nox *Eε*

II. (XII.)

Age cuncta nuptiali
 Redimita vere tellus
 Celebra toros eriles;
 Omne nemus cum fluviis,
 5 Omne canat profundum.
 Ligures favete campi,
 Veneti favete montes,
 Subitisque se rosetis
 Vestiat Alpinus apex
 10 Et rubeant pruinae.
 Athesis strepat choreis
 Calamisque flexuosus
 Leve Mincius susurret
 Et Padus electriferis
 15 Admoduletur alnis;
 Epulisque iam repleto
 Resonet Quirite Thybris
 Dominique laeta votis
 Aurea septemgeminas
 20 Roma coronet arces.
 Procul audiant Hiberi,
 Fluit unde semen aulae,
 Vbi plena laurearum
 Imperio feta domus
 25 Vix numerat triumphos.
 Habet hinc patrem maritus,
 Habet hinc puella matrem

II *Memor huius carminis fuit Prosper Aquitanus in poemate coniugis ad uxorem: Age iam precor mearum eqs. (pag. 418 ed. secundae Venetae, 1782).* 15 *Prisciani perieg. 76: electra legunt alnis.*

Cum II conferendus Optatianus Porphyrius c. 20, 9 Müller: urbesque flore grato Et frondibus decoris Totis virent plateis. 4 et 5 haec metra tunc etiam adhibuit Mart. Capella II 124. 12 Verg. georg. III 14. 13 Verg. eclog. I 56: levi . . susurro. 19 Statii silv. IV 1, 6. 20 Optatianus l. l.: Iam Roma culmen orbis Dat munera et coronas.

In Fescenn. II plerumque, in III praeter v. 1 semper binos versiculos in unum coniungit P, sed cuiusque coli initium puncto et l. initiali indicari solet. Singularum stropharum versus quartus et quintus in unum v. contraxerunt B et II. Per quinos versiculos strophas distinxisse videtur vetus Cuiacii

II 1 Age] ge V, Auge II 2 telus II¹ corr. II² 3 Celebra//// (t eras.) II coros P, thoros II¹, choros II² erilis E, herilis V¹A, uiriles P, heriles V²q 4 foliis II¹, † flu add. II² 6 fauete] ex fauere corr. P¹ campi Ew 7 ueneti P², ueni P¹ 8 Cubitisq; P, sed corr. se] iam A 11 Atesis II coreis V, chorpeis II 12 calamisq; fluxuosus P¹, † calamus P², uel calamus flutuosus iterum in mg. P² 13 Leue e, Leue A, n sic add. E insuper addita cruce, Lene II, Leue q; lene ex Horati c. I 9, 19 fluxisse monet J. Koch micusque V, mīcius II, mītius P, sed virgulam add. P², deinde que erasum in P, mintius BA 14 Et spadus V, Epadus P (Et corr. m. 2) helectriferis A, t sic add. E, electri. feris V 16 alnis] ulnis P, sed corr. 17 qui rite B tybris P, thyberis II, tibris q 18 Dominiq; Demumq; II¹A, Dominiq; Em II²q uotis] iocis A 19 septemgeminas] inas, inprimis a ex corr. P, septem geminis B 20 arces II 21 iberi AA, hyberi II 22 Fluit Ew 24 foeta AA, freta (sic volens aperte freta) II, freta q V. 26 om. A hi//c (certe non n erasum) II 27 hinc//// II puella V, † regina V²

Geminaque parte ductum
 Caesareum flumineo
 30 Stemma recurrit ortu.
 Decorent virecta Baetim,
 Tagus intumescat auro
 Generisque procreator
 Sub vitreis Oceanus
 35 Luxurietur antris.
 Oriensque regna fratrum
 Simul occidensque plaudat;
 Placide iocentur urbes,
 Quaeque novo quaeque nitent
 40 Deficiente Phoebo.
 Aquiloniae procellae,
 Rabidi tacete Cori,
 Taceat sonorus Auster.
 Solus ovantem Zephyrus
 45 Perdominetur annum.

III. (XIII.)

Solitas galea fulgere comas,
 Stilicho, molli necte corona.
 Cessent litui saevumque procul
 Martem felix taeda releget.
 5 Tractus ab aula rursus in aulam
 Redeat sanguis. Patris officiis
 Iunge potenti pignora dextra.

42 *Rutilii I 463*: rapidus . . . Corus.

34 *Ovidi met. V 47*: vitreis . . . sub antris (cf. *Silii VIII 191, IV 346, Statii silv. III 2, 16*). 36 *Statii silv. III 3, 47*: Occasus pariter famulantur et ortus. 44 *Statii silv. III 2, 46*: soli Zephyro sed copia caeli.

III 2 *Ovidi met. III 555*: mollesque coronae.

28 quae *P*¹, que *P*² 29 Cesareum *VPHB* flumineo *AM*, flāmineo *V*, flamineo *B*, idem ex flammeo
*corr. II*¹, flamigero *A*, flammeo *ε*, foemineo *Claverius* 30 Stemma] mā^c (sic) *V*, stema *BII* *V. 29 et 30*
*ita P*¹: Cesareum flāme hostem mare currit ortu; *P*²: cesareum flamin(eo?) stema recurrit ortu 31 uirecta
EP, uireta *φ* boetim *A*, bethem *A*, i sic *add. E*, bethim *B*, bööthē *V*, bethen *P*, beten *II* 32 intumescit *V*
 33 que] *om. AHP*¹ *add. P*² 35 antris *Emo* 36 que] *om. P*¹, *add. P*² signa patrum *A* *Versum 36*
post 37 transponendum indicat Em sed add. cruce quam repetiit in mg.; v. 36 ante 37 ω; in II schol. ita incipit:
„Oriens et occidens regna fratrum“ eqs. 37 simi] *P* que] *supra scr. V* plaudant *B* 38 Placide *ω*
(sed A fort. placide) locentur *PB*, letentur *A*, iocentur *Eφ* 39 quae///que *P* nitent] *ni ex corr. P*
 40 phebo *II B* 41 aquilone *V* 42 Rapidi *BII* tacete] *ex tacere (?) II* cori *AA*, chori *φ*, Cauri
Jeepius 44 tephirus *P*, zephirus *φ* 45 Prodominetur *A*, dominetur *B*

III *Hoc carmen et in E et in aliis codd. iterum scriptum est in carminum minorum collectionis loco primo, ubi vide. „Hi versiculi media sui parte dissilierant in v(etere) manuscr.“ Claverius. Binos dimetros in singulo versu ponit P praeter v. 1 et 12*

1 Sollitas *A* galea *II*², gelea *II*¹ 3 fessent *P*, sed *corr.* saevumque] uacuumque *ε* 4 religet *B*
 5 Gratus *V* in] *supra lin. II*¹ 6 patrisq; *B*

Gener Augusti pridem fueras,
 Nunc rursus eris socer Augusti.
 10 Quae iam rabies livoris erit?
 Vel quis dabitur color invidiae?
 Stilicho socer est, pater est Stilicho.

IV. (XIV.)

Attollens thalamis Idalium iubar
 Dilectus Veneri nascitur Hesperus.
 Iam nuptae trepidat sollicitus pudor.
 Iam produnt lacrimas flammea simplices.
 5 Ne cessa, iuvenis, comminus aggredi,
 Impacata licet saeviat unguibus.
 Non quisquam fruitur veris odoribus
 Hyblaeos latebris nec spoliat favos,
 Si fronti caveat, si timeat rubos;
 10 Armat spina rosas, mella tegunt apes.
 Crescunt difficili gaudia iurgio
 Accenditque magis, quae refugit, Venus.
 Quod flenti tuleris, plus sapit osculum.
 Dices 'o!' quotiens; 'hoc mihi dulcius
 15 Quam flavos deciens vincere Sarmatas!'
 Adspirate novam pectoribus fidem
 Mansuramque facem tradite sensibus.
 Tam iunctis manibus nectite vincula,
 Quam frondens hedera stringitur aesculus,
 20 Quam lento premitur palmite populus,

IV 10 *Dracontii* 7, 49: Sic rosa miscetur spinis . . . favos apis alma tuetur.
 104, *Venant. Fort. vitae Mart. I* 54: vincula nectens.

18 *Alc. Aviti c. III*

IV 1 *Catulli* 62, 1: vesper . . . lumina tollit; Idalium . . . astrum habet *Propertius IV* 6, 59. 3 cf.
Martiani Capellae IX 103: flammea . . . obnubere sueta pudorem. 6 ungues *Martianus l. l.* 19 cf.
Horati epod. 15, 5: artius atque hedera. 20 *Verg. eclog. 9*, 41: populus . . et lentae vites.

8 pridem] prius V 10 liuoris II liuor quis erit? temptabam 11 dabitur] om. B color P¹
 locus P² 12 Stilicho socer est, Stilicho pater est A, Stilico socer est: pater est Stilico q, Stilico pater
 est socer est Stilico s nonnulli; gener pro pater voluit Scaliger

IV c. IV cum III arte conecit P adeo ut III 12 cum IV 1 in unum versum coniunxerit

1 Attollens VII ydalium VII, idarium P, sed corr. 2 esperus P 3 pudor Emw 4 produnt A,
 p supra scr. A lacrymas E flamea HA 5 Ne] Nec VB comminus P, cominus q agredi VB,
 ad gredi/// II 6 Im pacata E, Inpacata B, Ipaccata V Implacata P, Nam pacata A 7 Non] Nec s
 8 Hybleos VIIAB, hibleos P favos] ex corr. II¹ (scripserat rubos) 10 Arma II¹, sed corr.
 tegunt] malim negant 12 Accenditq ex Ascenditq corr. P¹ que] om. B 13 flentisi tuleris (sine
 Quod) V flecti II, sed corr. m. 1 tuleris] s ex t corr. V¹ 14 o] hoc V hoc mihi i mdepl² V (m
 ex in corr.) 16 Adspirate EH, Asp. q fidem] facem s pauci, Schraderus 17 facem] fidem s pauci,
 Schraderus tradite] subdite ego (cf. Quintil. I 2, 25, Stat. Silo. II 6, 14, Senecae ep. 115) sensibus II
 (corr. II²) 18 punctis P, uictis B nectite EHA, tradite q 19 hescls II, esculus, us ex corr. P

- Et murmur querula blandius alite
 Linguis adsidui reddite mutuis.
 Et labris animum conciliantibus
 Alternum rapiat somnus anhelitum.
 25 Amplexu caleat purpura regio
 Et vestes Tyrio sanguine fulgidas
 Alter virgineus nobilitet cruor.
 Tum victor madido prosilias toro
 Nocturni referens vulnera proelii.
 30 Ducant pervigiles carmina tibiae
 Permissisque iocis turba licentior
 Exultet tetricis libera legibus.
 Passim cum ducibus ludite milites,
 Passim cum pueris ludite virgines.
 35 Haec vox aetheriis insonet axibus,
 Haec vox per populos, per mare transeat:
 'Formosus Mariam ducit Honorius'.

33 et 34 verborum hanc iterationem aemulatus est Merobaudes *carm.* 4, 5 sq.: Omnes nunc Latiae favete Musae, Omnes nunc Latiae virete silvae.

29 Catulli 66, 13: nocturnae referens vestigia rixae.
 33 Senecae *l. l. v.* 107 sq.

31 Senecae *Medea* 114: solvat turba iocos.

21 querula *A* 22 adsidui] *scripsi*, assiduis *VP*, assiduo *q* reddite] *ddi ex corr.* *II*¹ mutuis *I*
 nen *V*, ñcij (= nuncii) *P*, mutuis *q*, mutui *ε* *unus fere* 23 animum] *animam (?) A*, item *Gronovius*
 24 capiat *B* hanelitum *BII*, hanelitus *V* 25 Amplexu] *fort. ex amplexi II*¹ caleat *II*, item *Isengr.*
mg., careat *P*¹*q*, iaceat *P*² 26 tīrias *V*, tīrio *P* 28 Tunc *P* madido *P*¹, tepido *P*² (*sive P*¹) *restit.*
 proxilias *B*, prosileas *II* 29 referas *II* 31 Promissisq; locis *P*¹, uel Per *P*² 35 uox] *paene nox P*
 ethereis *VIIIA* insonet] *intonet ε pauci* auxibus (*ras. supra u*) *P*, auribus *B* 36 populos *V*¹, scopu-
 los *V*² 36 mariē *P* duxit *PB*; „*praesens moris fuisse fescenninis docet Verg. catal. 4, 7*“ *Buechelerus*

EPITHALAMIVM DE NVPTIIS HONORII AVGVSTI.

PRAEFATIO.

*Editum
a. 398 init.*

(IX.)

- Surgeret in thalamum ducto cum Pelion arcu
Nec caperet tantos hospita terra deos,
Cum socer aequoreus numerosaque turba sororum
Certarent epulis continuare dies
- 5 Praeberetque Iovi communia pocula Chiron,
Molliter obliqua parte refusus equi,
Peneus gelidos mutaret nectare fontes,
Oetaeis fluere spumea vina iugis:
Terpsichore facilem lascivo pollice movit
- 10 Barbiton et molles duxit in antra choros.
Carmina nec superis nec displicuere Tonanti,
Cum teneris nossent congrua vota modis.
Centauri Faunisque negant. Quae flectere Rhoeton,
Quae rigidum poterant plectra movere Pholum?
- 15 Septima lux aderat caelo totiensque renato
Viderat exactos Hesperus igne choros:

Cum hac praef. cf. Sidon. Apollin. c. X.

Ad hoc carmen cf. Catulli c. 64; quod vero v. 17 Parcarum vicem habet Apollo de Achille vaticinans, cf. Quintus Smyrnaeus III 103 sq.

1 Statii *Achill. I* 107: Pelion arcu. 10 Propert. *II* 34^b, 42: molles . . . choros. 13 sq. Verg. *georg. II* 456: Centauros . . . Rhoetumque Pholumque.

Incipit Epithalamium de nuptijs Honorij Aūg. Pref. Em. proemium de nupciis pelei et tethyis propter nupcias marie et honorii V. Inscriptio deest in PHBA

2 deos] ex dies corr. P¹ Nec caperent . . . tecta deos Schraderus 3 que] om. P¹ add. P²
deorum 1 sororum II¹ 5 chiton V, sed corr. 6 obliqui Heinsius 7 mutaret] misceret Isengr. mg.
fontes A, i sic add. E Versui 8 crucem praefixit Em Oetheis VP, Oeteis A, Oeteis II, oetes B
9 Terpsichore A, Terpsicore A, Terspicore II, Tersichore V, Tersicore PB lasciuo P, lasiuo B 10 Bar-
bitō PB molles V², molī V¹, mollis A chorōs (sic) E 11 non superis V displicuere] li ex il corr. II¹
12 Cum Emō noscent A congrua Emō (congrua B¹) 13 Centauri] Certauri P, sed corr. At Satyri
Cuiacii cod. faunig; Eω negant] notant cod. Cuiacii (cf. c. 74, 9); contra dixit J. Koch p. 58 rhoeton Em,
Rhaeton s, rethō B, crathon VII, craton PA, et P quidem ita: flecte|||| craton, et hamulum supra τ fort. a m. 2
14 peltra A¹ corr. A² polum P¹ corr. P² 15 adherat P renatos V, renato EeIIq, 1 tos 1 tus add.
II¹; in P rasura supra o; fort. primum scripserat renat² 16 exactos] exhaustos s

Tum Phoebus, quo saxa domat, quo pertrahit ornos,
 Pectine temptavit nobiliore lyram
 Venturumque sacris fidibus iam spondet Achillem,
 20 Iam Phrygias caedes, iam Simoenta canit.
 Frondoso strepuit felix Hymenaeus Olympo;
 Reginam resonant Othrys et Ossa Thetim.

EPITHALAMIVM.

(X.)

Hauserat insolitos promissae virginis ignes
 Augustus primoque rudis flagraverat aestu.
 Nec novus unde calor nec quid suspiria vellent,
 Noverat incipiens et adhuc ignarus amandi.
 5 Non illi venator equus, non spicula curae,
 Non iaculum torquere libet; mens omnis aberrat
 In vulnus, quod fixit Amor. Quam saepe medullis
 Erupit gemitus! quotiens incanduit ore
 Confessus secreta rubor nomenque beatum
 10 Iniussae scripsere manus! Iam munera nuptae
 Praeparat et pulchros, Mariae sed luce minores
 Eligit ornatus, quidquid venerabilis olim
 Livia divorumque nurus gessere superbae.
 Incusat spes aegra moras longique videntur

17 *Quinti Smyrnaei III 103*: σευ φορμίζοντος ἐπήμην ἀθρόα φῦλα . . βαθυσκοπελοί τε κολῶναι καὶ . . ὕλη.

7 *Venantius Fort. carm. VI 1, 45*: animoque recurrens Ad vultus quos pinxit Amor (*ubi tamen meliores codd. P* pinxit, *O* picxit, *M*¹ pi-xit, *R* pixit *meliorumque solus fere A*: pinxit).

21 *Verg. georg. I 282*: frondoso . . Olympo.

7 *Statii silv. I 2, 84*: vulnera fixi, quod ibi dicit Amor. 14 *Horati epist. I 1, 21*: diesque longa videtur.

(Versus 17—22 in *V* iterum scr. m. vetus in fol. 7r, quae rectius exhibet v. 18 lyram 20 frygias et simoenta, 21 hymineus, 22 othrys et thetim. Etiam *P* v. 17—22 iterum scripsit in fol. 6r, sed rursus deleuit; ibi scriptum est v. 20 simoriuta, 21 frondoso, 22 othrys et tetim) 17 phebus *VPHB* pertrahit *A*, *†* pro supra scr. *E*; item pro ex per corr. *P*¹ ornos] alnos *M* 18 temptavit *E* liram *VPHB* 20 phrygias *II*, frigias *VPB* cedas *P*, sed corr. simounta *V*, simoūta *P*, simoonta *B*, symoonta *II*, simeoenta *A* 21 crepuit *A*, tepuit *P* himeneus *VPB* olympo *EA*, olimpo *φ* 22 resonans *A*, sed ns ex corr. resonet *II* othris *AA*, sed i ex corr. *A*, otris *φ* thetim *V*, tethra *P* (im *P*²), thetim *φ*

Inscriptionem, quam habet *A*, del. *Em*; Incipit epitalamium metro heroico *V*. Deest inscriptio in *PIIBA* 1 auserat *P* 2 haugustusq; *P* (corr. m. 2) primoq; *V*¹*P*¹, pronog; *AAV*²*P*², pronog *B* (que add. m. rec.) rudis] corr. *P*²; uidis (?) *P*¹ 3 calor *P*², clamor *P*¹ 5 equus] equus *P*²*B*, orius *P*¹ 6 oberrat ois *B*, sed transpositionis signa add. oīs *P*¹ del. et restit. oīs oberrat, o ex corr. *II* 7 uulnus quod fixit (fixit in ras.) *II*¹, item *Isengr. mg.*, *†* pinxit add. *II*², fixit *ε*, uultus quos pinxit *V*, uultus quos uulnus pinxit *P* (corr. m. 1), uulnus quod pinxit *BA*, uultus quos finxit *Claverius*, finxit ex „optimo“. Nexu sententiarum unice commendatur lectio recepta; antecessit enim mentio iaculi, quod ad vulnera pertinet. Antithesis autem haec est: iaculum torquere non curat *Honorius*, nam iaculum Amoris vulnus ei fixit in quod mens aberrat; ideo etiam medullarum mentio fit; mens in medullis haeret quippe vulneratis et inde gemitus fundit. His de causis *Venantii* loco non obtemperavi; immo cf. *Statium* et infra v. 76 ubi Amor reges figit 8 Eripuit *B* 10 Iniussae *Ew* scripsere (sic) *P* m^unera (et u ex corr.) *P* 11 Praeparat *Ew* set *V*², sub *V*¹ 12 quidquid *E*, quicquid *ω* 13 diuoxq; *P*¹ corr. *P*², antecedit autem spat. vac. 3 litterarum superbe *VPBII* 14 moras] ex mores corr. *P*¹

- 15 Stare dies segnemque rotam non flectere Phoebe.
 Scyria sic tenerum virgo flammabat Achillem
 Fraudis adhuc expers bellatricesque docebat
 Ducere fila manus et, mox quos horruit Ide,
 Thessalicos roseo pectebat pollice crines.
- 20 Haec etiam queritur secum: 'Quonam usque verendus
 Cunctatur mea vota socer? quid iungere differt,
 Quam pepigit, castasque preces implere recusat?
 Non ego luxuriam regum moremque secutus
 Quaesivi vultum, thalamis ut nuntia formae
- 25 Lena per innumeros iret pictura Penates;
 Nec variis dubium thalamis laturus amorem
 Ardua commisi falsae conubia cerae.
 Non rapio praeceps alienae foedera taedae.
 Sed quae sponsa mihi pridem patrisque relicta
- 30 Mandatis uno materni sanguinis ortu
 Communem partitur avum. Fastidia supplex
 Deposui gessique procum; de limine sacro
 Oratum misi proceres, qui proxima nobis
 Iura tenent. Fateor, Stilicho, non parva poposci,
- 35 Sed certe mereor princeps hoc principe natus,
 Qui sibi te generum fraterna prole revinxit,
 Cui Mariam debes. Faenus mihi solve paternum,
 Redde suos aulae. Mater fortasse rogari
 Mollior. O patruī germen, cui nominis heres
- 40 Successi, sublime decus torrentis Hiberi,
 Stirpe soror, pietate parens, tibi creditus infans
 Inque tuo crevi gremio, partuque remoto
 Tu potius Flaccilla mihi. Quid dividis ergo

15 *Paulini nat. Fel. IX* 5: dum tardi nitens rota vertitur anni.

18 *Statii Ach. II* 197: sine, perfida palleat Ide. 34 *Ovidi her. 15, 19*: magna quidem, sed non
 indebita posco; *met. XIII* 16: magna quidem fateor, sed eqs. 35 *Iuvenal. 8, 198*: principe natus.
 39 *Ovidi met. VI* 239: nominis heres. 40 *Lucani VII* 15: torrens . . Hiberus.

15 dies] *om. A¹, rest. A²* rotam *V²*, moram *V¹* flectere *Emw* phebus *II¹*, *ī* be *II²*, phebe *V*, phebe *PB*
 16 Scyria *V¹*, Schyria *V²*, Sciria *B*, Scyria *Ep* flammabat] *ex* clamabat *corr. P¹*, flamabat *A* 18 ide *EBA*,
 yde *q* 19 Tesselicos (*Th V¹*) roseo *EV¹B*, Thessalico roseos *V³PA* et (*sine h*) *II* pectebat] *II¹BAV³*,
 nectebat *AV¹H²*, *idem ex* nedeat *corr. P¹* pollice *EmV¹PA*, pectine *V³BH* crinēs *A*, *i* sic *add. E*, crinis *A*
 20 Haec] *HocE*, Haec *Ald.* o *supra scr. ε* queritur] *ri ex corr. II¹* 21 Cunctatur (*sic*) *P* differt] *t*
in ras. B 22 pepigi *Heinsius* preces quid *B* (quid *del. m. rec.*) *V. 23 scr. m. rec. in V* luxuriam
A(V)A, luxuriam *q* morem *E*, morem *q*; *velin* procerumque *V. 24 praeter Que scr. m. rec. in V*
 thalamis] tabulis *ε* unus fere „*cod. Moreti*“ ut] *ū (punctum in ras.) P*; ut iret pendet *ex* morem: „*eum*
scilicet morem non sequor ut pictura thalamis formam nuntiet“ nuntia *EP*, nuncia *q* *V. 25 inde ab*
 meros *scr. m. rec. in V*. Lena] *IIAV²M*, Laena *A*, *crucem add. E*; Plena *Em item add. cruce*, Plena *ε V¹B* et
ex Plene corr. P 26 uarii *E* lamis lecturus amorem *scr. m. rec. in V* laturus *P*, lecturus *q*. *Amor*
varius thalamis dubius idem est ac dubius per varietatem concubinarum itaque ad laturus dativum „puellae“
suppleas amorem] honorem *A* 27 commissi *II (corr. II²)* conuiuia *P¹*, conubia *P²II*, conubia *Ep*
cere add. m. rec. in V 29 patrisq] *V¹*, patriisq] *V²* 30 Materni|| uno *mandatis, sic corr. V¹ (eras.*
s vid.) uno] imo *P¹*, immo *P²* 31 auum] *ex aū corr. P¹* fastidia *VP¹*, fastigia *P²q* supplex] *lex*
in ras. II¹, simplex *B*, supel *P¹*, *corr. P²* 32 ta post procum *P*, *sed del.* 33 Ortatum *B* missi *PBA*
 34 fateor stilico *Ew* 35 certe] *om. B* hoc *Ew*, de *ε*, *sed ε* unus fere 36 prole] mole *P* 37 Cui *Emw*
 fenus *V¹*, fedus *ex* fenus *corr. P¹*; *om. II¹*, foedus *AA*, fedus *BV²II²* 38 suos] tuos *B* 39 cui *Ew*, cui germen *B*
 40 torentis *II* hyberi *II*, aberi *A¹ corr. A²* 41 creditur *II* 43 flaccilla *sed c alterum in ras. V*, facilla *II*,
 facilla *ex* flacilla *corr. P¹*, flacilla *AB*, placilla *A*, *ī* placella *add. II¹* diuidis] *ex* diuitis *corr. B¹* ergo *P²*, ego *P¹*

Pignora? quid iuveni natam non reddis alumno?

45 Optatusne dies aderit? dabiturne iugalis
Nox umquam?

Tali solatur vulnera questu.

Risit Amor placideque volat trans aequora matri
Nuntius et totas iactantior explicat alas.

Mons latus Ionium Cypri praeruptus obumbrat,

50 Inuius humano gressu, Phariumque cubile
Proteos et septem despectat cornua Nili.
Hunc neque canentes audent vestire pruinae,
Hunc venti pulsare timent, hunc laedere nimbi.

Luxuriae Venerique vacat. Pars acrior anni
55 Exulat; aeterni patet indulgentia veris.
In campum se fundit apex; hunc aurea saepes
Circuit et fulvo defendit prata metallo.
Mulciber, ut perhibent, his oscula coniugis emit
Moenibus et tales uxorius obtulit arces.

60 Intus rura micant, manibus quae subdita nullis
Perpetuum florent, Zephyro contenta colono,
Vmbrosumque nemus, quo non admittitur ales,
Ni probet ante suos diva sub iudice cantus:
Quae placuit, fruitur ramis; quae victa, recedit.

65 Vivunt in Venerem frondes omnisque vicissim
Felix arbor amat; nutant ad mutua palmae
Foedera, populeo suspirat populus ictu
Et platani platanis alnoque adsibilat alnus.

48 (Pauli Albari *carm.* 4, 11 ed. Traube: explicat alas).
pruinas.

52 Ennodii 245, 15 Vogel: canas ..

48 Martialis XIII 70: explicat alas. 52 Homeri ζ 43: οὐτ' ἀνέμοισι τινάσσεται οὔτε ποτ' ὄμβροφ
δεύεται οὔτε χιὼν ἐπιπίλνεται, ἀλλὰ πλ. Aviani *fabul.* 34, 7: candentes ... pruinas. 59 uxorius
Horatius nimirum I 2, 20, Verg. *Aen.* IV 266. 65 Manilius III 655. 67 Verg. *culex* 142: fraternos
plangat ne populus ictus; ceterum de ictu foederis cogitavit, cf. Lucani V 372. 68 cf. Theocriti 27, 57:
ἀλλήλαις λαλέουσι .. εἰ κυπρίσσοι.

44 iuvenem P non] ἦ P¹ reddis VP, sed d alterum hasta traiectum in P, tradis q; dedis Bueche-
lerus ex P coll. Catulli 61, 58 al. 45 Obtatusq; B dabiturne (sive ne) A 46 nunquam A questu V
47 placideque] sic ω, placidusque s fere unus, placidaeque vulgo matri] in ras. B¹ 48 Nuntius E,
Nuncius ω iactantior P¹ 49 ionium AIIA, onium(?) B, eoum V, idem ex eorum corr. P¹; „Paphia
regio et Ἰκρον Ζεφύριον (v. 61) describitur, latus eo et arctoo oppositum“ Buechelerus cypri prerup-
tus V¹, cypreae (vel cypree) rupis V³ q 50 gressu V¹ II¹, f ui add. II², generi V³ pharumq; A, fariumq; B
51 Protheos VPBII septem A, punctum add. E despectat EVP, despectans q 52 canentes V¹ P,
sed s P¹ ex corr. vel postea add., candentes AV² BAI (sed s II²), f caedentes Em add. insuper cruce Pro
neque desidero non; Hunc nunquam argentes Paul; nisi potius v. 52 post 53 transponendus id quod mihi per-
suasit J. Koch Homerum comparans 53 Huc A 54 uentrig; A, uenerig; Eq, f uentri add. II¹
55 Exultat P¹, Exulat A, sed la ex corr. A 56 se] om. rest. P² fundit] fudit AB sepes] s in fine
m. 2, II 57 Circumit A fuluo V et ex fulno corr. P¹, flauo q deffendit B 58 peribent B emit]
add. II² 59 talis A optulit VII, abstulit P¹, obstulit P² arcs P 60 rura V¹ P, prata V³ q (cf. v. 57)
nullis] add. II²; ex illis corr. P¹ 61 Perpetuo V, Perpetuum q zephyro PBII concepta P, sed ex p
m. 1 corr. n, et c cum t similitudinem habet, contenta Eq 66 nutant Emō V. 67 et 68 scr. m. rec.
in V. V. 67—70 in II scripsisse videtur m. 2 67 populo II ictū, sed virgula erasa P; „populus popu-
lum pulsat (oblitis erat interim versum 61) tamquam puella amatorem“ Buechelerus 68 platani platanis
AA, platanus^{i ni} platanis (sed hoc is ex o corr.) II¹, platano platanis P, sed no add. P², platanus platano B, platano
platanus (V) adsibilat EP, assibilat q

- Labuntur gemini fontes, hic dulcis, amarus
 70 Alter et infusis corrumpunt mella venenis,
 Vnde Cupidineas armari fama sagittas.
 Mille pharetrati ludunt in margine fratres,
 Ore pares, aevo similes, gens mollis Amorum.
 Hos Nymphae pariunt, illum Venus aurea solum
 75 Edidit. Ille deos caelumque et sidera cornu
 Temperat et summos dignatur figere reges;
 Hi plebem feriunt. Nec cetera numina desunt:
 Hic habitat nullo constricta Licentia nodo
 Et flecti faciles Irae vinoque madentes
 80 Excubiae Lacrimaeque rudes et gratus amantum
 Pallor et in primis titubans Audacia furtis
 Iucundique Metus et non secura Voluptas;
 Et lasciva volant levibus Periuria ventis.
 Quos inter petulans alta cervice Iuventas
 85 Excludit Senium luco.

Procul atria divae
 Permutant radios silvaeque obstante virescunt.
 Lemnius haec etiam gemmis extruxit et auro
 Admiscens artem pretio trabibusque smaragdi
 Supposuit caesas hyacinthi rupe columnas.
 90 Beryllo paries et iaspide lubrica surgunt
 Limina despectusque solo calcatur achates.
 In medio glaebis redolentibus area dives
 Praebet odoratas messes; hic mitis amomi,
 Hic casiae matura seges, Panchaeaeque turgent

72 *Sidonii carm. XI 42 sq.* 85 sqq. *Corippi in laud. Iust. IV 115 sq.* 87 sqq. *Sidonii carm. XI 14 sq.*

72 *Statii silv. I 2, 64*: pharetrati . . . fratres. 73 *Domitii Marsi epitaph. Tibulli*: molles qui fieret amores. 74 *Venus aurea apud Verg. Aen. X 16, Ps.-Ovidi her. 16, 35, alios.* 78 *De Licentia cf. Cic. de legg. II 42, ceterum Prudentii psychom. 437 sqq.* 81 *cf. Ovidi ars am. I 729.* 83 *Paulini epist. III ad Auson. fin.: levibus se tollere pennis.* 85 sq. *De templo cf. Apoll. Rhod. III 36 sq. Statii silv. I 2, 147 sq.* 90 *Verg. Aen. I 448*: surgebant limina.

V. 69 *praeter amarus scr. m. rec. in V* V. 70 *usque ad corrumpunt scr. m. rec. in V* infusis] insulis *vel* infulis *P*¹ *corr. P*² corrumpunt] (corrumpi in *ras.*) *II*, dein corrumpit *mut. II*¹, corrumpens conieci, corruptus *Paul* V. 71 *usque ad arm scr. m. rec. in V* armari *Em VP*, armauit *sq*, sed uit in *ras. II*¹ 72 *Mille pharetrati scr. m. rec. in V* faretrati *PII* 73 *Ore par scr. m. rec. in V* aevo similes] (*ita, sed similis II*) similes habitu *VP* 74 *H initiale m. rec. in V* 77 *Hii BII* 78 *districta EB* 79 *Et, sed t postea add. V*¹ faciles *A* 80 *lacrymaeq E* 81 *furtis] fortis PA, corr. P*¹; in *A* o ad u paulo *adsimulatum* 82 *Iucundiq A*², *Iocundique A*¹ *q* 83 *laxiua B, laciua ut saepe II* uentis] *pennis* *;* *cf. Paulin.* 84 *Quos VP, Hos q* iuventas *EVA*, sed in *A* s *erasum*, iuuentu *II*¹, iuuenta *II*², iuventus *BP*, sed u in fine fort. ex *corr. P*, iuuentus *Ald.* as sic *add. e* 85 *luco II*¹, ludo *II*² lucro procul coniungendum censuit *Mommmsenus* atria] *a¹ra P* 86 *Permutant Ew, sed a Permittant paene non differt in P, Permittunt A, Permittant s, Transmittunt Heinsius; sed rerumque colores mutans Corippus l. l.* 87 *Lenius ex Lemnius corr. P*¹, lempnius *II* gemmis *P*², gentis *P*¹ construxit *II*¹, ruxit in *ras.* 88 *Admiciens B* (pretio *E*) trabibus *V*¹ *P*, grauibz *V*³ *q* smaragdi] *Gesnerus*, zmaragdi *P*, zmaragdis *V* (smaragdis *m. rec.*), smaragdis *q* 89 *caesas] celsas A* yacinthi *V*, iacinthi *II P*, iacinti *B* rupe (*e ex corr.*) *A* 90 *surgunt] fulgent Schraderus* 91 *solo] om. B* 92 *redeuntibus B, florentibus temptavi* 93 *messis A* mitis] *amomi VP* amomi] *amoni P, corr. m. 2, amoni A* 94 *casie ex caste corr. V, cassiŕe et c ex a corr. P*¹ panchaeq; *V*¹ *PII*¹ *A*, plangeaq; *B*, pangeaq; *V*³ *II*² *A*, g in ch et e in e *mut. E*, panchaia *e* turgent *Emsw*, surgunt *;* (*sed cf. v. 90*)

- 95 Cinnama, nec sicco frondescunt vimina costo
Tardaque sudanti prorepunt balsama rivo.
Quo postquam delapsus Amor longasque peregit
Penna vias, alacer passuque superbior intrat.
Caesariem tunc forte Venus subnixa corusco
- 100 Fingeat solio. Dextra laevaue sorores
Stabant Idaliae: largos haec nectaris imbres
Inrigat, haec morsu numerosi dentis eburno
Multifidum discrimen arat; sed tertia retro
Dat varios nexus et iusto dividit orbes
- 105 Ordine neglectam partem studiosa relinquens:
Plus error decuit. Speculi nec vultus egebat
Iudicio; similis tecto monstratur in omni
Et rapitur, quocumque videt, dum singula cernit,
Seque probat. Nati venientis conspicit umbram
- 110 Ambrosioque sinu puerum complexa ferocem
'Quid tantum gavisus?' ait; 'quae proelia sudas
Improbe? quis iacuit telis? Iterumne Tonantem
Inter Sidonias cogis mugire iuvencae?
An Titana domas? an pastoralia Lunam
- 115 Rursus in antra vocas? Durum magnumque videris
Debellasse deum'.
Suspensus in oscula matris
Ille refert: 'Laetare, parens; inmane trophaeum
Rettulimus, nostrum iam sensit Honorius arcum.
Scis Mariam patremque ducem, qui cuspide Gallos
- 120 Italiamque fovet, nec te praeclara Serenae
Fama latet. Propera; regalibus annue votis:

100 *Orestis trag.* 957: laeva dextraque sorores. *Patricii epithal.* (*Baehrensii poet. lat. min.* V p. 422)
v. 10: Venus Idaliis comitata sororibus. 111 *Prudentii cathem.* II 76: sudavit impar proelium. 116 sq. cf.
Sidonii X 59 sq. oscula sic matris carpens . . . : nova gaudia porto Felicis praedae, genetrix; calet ille eqs.
117 *Patricii epithal.* (*Baehr. poet. lat. min.* V p. 423) v. 79: immane tropaeum.

96 *Verg. georg.* II 118: sudantia . . . Balsama. 99 sq. *Verg. Aen.* IV 148: crinem fingens. 100 sq. cf.
Apollon. Rhodii III 44 sqq. 101 *Verg. georg.* IV 115: et amicos irriget imbres. 102 *Martialis* 14, 24:
Multifido buxus qui tibi dente datur. 116 *Properti monob.* 21, 27: Oscula suspensis . . plumis.

95 Cinnama *V*¹, Kenele *explicat V*³ sicco *VBII*², sicca *PAM*¹, † casto *add. II*²; a *ad dextrum ad-*
rasum in P costo] *achanto Em*, *acantho ε* 96 sudandi] *fudeti P*¹, *corr. m. 2, vix m. 1* prorepunt *II*¹,
prorūpunt *II*² riuo *Emē VP*^{II}, succo *BA*, ligno *ε* 97 dilapsus *EB*, delatus *Heinsius* 98 Pinna *E*
allacer *A*, al///acer (1 *eras. ?*) *II* pasuqz *B* 99 tum *M* corusco *P*, cōrusco *B*, chorusco *II* 100 Fingeat *B*
101 adalie, *sed corr. P*¹, ydalie *II*, yliades *B* 102 Inrigat *E*, Irrigat *ω* 103 Multimodum *AM*, Multifidum *Eq*
arat *Ew* 104 et] *nec Mommsenus* orbis *AA* 105 relinquens] *reliquit V*¹, *reliquit V*³ *P*, quēs *add. P*¹
106 Plus] *ex Pulus corr. B*¹ speculi] *supra līn. A*; *ex specula corr. P*¹ 108 quocumque] *quodeūqz A*
cod. Cuiacii, quo^dcunqz *Ald.*, d *sic add. ε*, q̄rūqz *P*¹, quocunqz *P*², quicunque *II*¹, † quod † quo *add. II*².
„ad rapitur necessario supplendum est speculo vel tecto, i. e. ihr Bild wird aufgefangen von jeder Spiegelwand,
auf die sie blickt, cf. e. g. *Iuvenal. VII* 183“ *J. Koch*; „ihr Bild erscheint und flieht wohin sie sieht“ *Bueche-*
lerus ita ut potius eius imago sit quae rapitur post cernit comma delendum cens. Buechelerus 109 Seseqz *B*,
sed corr. 110 Ambrosioqz *P*¹ 112 Inprobe *P* iacuit] *it ex corr. II* iterumne] *iter omne P, sed*
corr. 114 An] *Anf (sic) II* Tytana *VBII* pastorilia *II* 115 Rurrus *V (corr. m. rec.) Ruf*⁹ *P*
durum] *et durum P* 117 inmane *VII*, imm. *φ* 118 Rettulimus *VA*, Retulimus *PBII*², Detulimus *II*²
sentit *A* 119 Scis *Ew* patremque] *patemqz P, sed corr.* galbos *A* 121 Fama *Ew* propere *Heinsius*

Iunge toros.'

Gremio natum Cytherea removit

Et crines festina ligat peplumque fluentem

Adlevat et blando spirantem numine ceston

125 Cingitur, impulsos pluviis quo mitigat amnes,

Quo mare, quo ventos irataque fulmina solvit.

Vt stetit ad litus, parvos affatur alumnos:

'Heus! quis erit, pueri, vitreas qui lapsus in undas

Huc rapidum Tritona vocet, quo vecta per altum

130 Deferar? Haut umquam tanto mihi venerit usu.

Sacri, quos petimus, thalami. Pernicius omnes

Quaerite, seu concha Libycum circumsonat aequor,

Aegaeas seu frangit aquas. Quicumque repertum

Duxerit, aurata donabitur ille pharetra.'

135 Dixerat et sparsi divisa plebe feruntur

Exploratores pelagi. Sub fluctibus ibat

Carpathiis Triton obluctantemque petebat

Cymothoen. Timet illa ferum seseque sequenti

Subripit et duris elabatur uda lacertis.

140 'Heus, inquit speculatus Amor; non vestra sub imis

Furta tegi potuere vadis. Accingere nostram

Vecturus dominam: pretium non vile laboris

Cymothoen facilem, quae nunc detrectat, habebis.

Hac mercede veni.'

Prorupit gurgite torvus

145 Semifer; undosi verrebant brachia crines;

123 *Tibulli I 6, 66*: crines ligatos. 129 *Ovidi met. I 333*: Caeruleum Tritona vocat. 132 *Verg. Aen. VI 171*: dum personat aequora concha (*cf. Aen. X 209*). 142 *Pseudo-Ovidi heroid. 17, 163*: pretium non vile laboris.

122 thoros *EPB*, thorum *V¹*, choros *V²AIH* gremio natum *EVPII*, natum gremio *BA* cytherea *P*, cytharea *BII*, cythærea *A* refouit *AVPII*, remouit *add. P¹, idem q* 123 crines *Ew* 124 Adlebat *E*, Adleuat *B*, Alleuit *P*, Alleuat *q* colligit *II²* cestē *P*, sed o supra ē *add. m. 1* 125 impulsos *VII* fluuiis *PB* quo, q ex c? *corr. II¹* annes *P* 126 fulmina (?) *B*, flumina ex fulmina *corr. V¹*, lumina *P¹*, flumina *AIAP²*, fulmina soluit *Scaliger recepit* soluit] ī sistit *add. II²; idem Koenigius*, siluis ego 127 litus *Ew* paruos] paruis *P¹V*, paruos *P²* affatur] haec fatur *V* alumnos] alumnis *V*, alumpnos *P*, p ex *corr. a m. 2* 128 Heus quis *P²BII* (sed Heus in *ras. II¹*), Heu quis *VP¹*, ī hen *add. V³*, Ecquis *εAA* udas *II¹, corr. II²* 129 Hunc *B* 130 Defferar *B* aut *P* nūqam *P*, unquam *E* 131 Sacris et thalamis *P¹* sed s supra lineola, ut solet *P*; haec lectio placuit *Scaligero*; sacri *P²* in *mg.* pernitius *B*, pernicius *Eq* 132 concha] conca ex conelia *corr. P (m. I?)* lybicum *V*, libicum *PII* circumsonat *VBI²*, circumtonat *II¹A*, idem ex circumsumat *corr. P¹* 133 Aegeas, sed as ex os *corr. P¹*, Egeas *VB*, Ogygias *εAA*, ogigias *II* 134 dominabitur *II¹*, ī dona. *II²* 135 sparsi diuisa *II²* (*cf. v. 205*), pars aduersi de *V¹*, sparsi diuersa *II¹V³q* plebe *AV¹P¹IIA*, parte *V³P²B* 136 Interpunchi post pelagi; et ita punxit *II* 137 Carpathiis *εA*, Carpatiis *AV*, Carpaciis *BII*, Carpathiis *P*, Carpathii *ε* triten *P* sed *corr.* patebat *II* 138 Cymotoen *VP*, thimotoen *B* timet] timen *P* sed *corr.* feram *ε* sequenti] petenti *M*, tenenti *Schraderus* 139 Surripit *PA* uda] p̄ unda *P*, sed p delendum indicavit, unda *II (corr. II¹)*, uda ex una *corr. V¹* 140 Eus *A* inquit *PII* non *BII*, num *Eq*. Interrogativum num parum apte scribitur; non interrogandum, sed dicendum fuit: ne credas furta vestra posse celari. 141 Furta tegi] ta te in *ras. II¹* nostram] ex vestram *corr. P¹* 142 pretium *E*, precium *q* Post v. 142 *P* repetiit v. 138, sed rursus del. 143 Cymotoen facilem *P¹* in *ras.*, thimothoen *B* faciem *II*, sed *corr.* detrectat *V*, detractat *q* 144 prorupit *EV*, prorumpit *q* 145 Semifer *V¹*, Semiur *V³* uerrebant *Ems V¹*, uelabant *V³q* (*ex uelabant corr. A*)

- Hispida tendebant bifido vestigia cornu,
 Qua pistris commissa viro. Ter pectora movit;
 Iam quarto Paphias tractu sulcabat harenas.
 Umbratura deam retro sinuatur in arcum
 150 Belua; tum vivo squalentia murice terga
 Purpureis mollita toris: hoc navigat antro
 Fulta Venus; niveae delibant aequora plantae.
 Prosequitur volucer late comitatus Amorum
 Tranquillumque choris quatitur mare. Serta per omnem
 155 Neptuni dispersa domum Cadmeia ludit
 Leucothoe, frenatque rosis delphina Palaemon.
 Alternas violis Nereus interserit algas.
 Canitiem Glaucus ligat immortalibus herbis.
 Nec non et variis vectae Nereides ibant
 160 Audito rumore feris (hanc pisce volutam
 Sublevat Oceani monstrum Tartesia tigris;
 Hanc timor Aegaei rupturus fronte carinas
 Trux aries; haec caeruleae suspensa leaenae
 Innatat; haec viridem trahitur complexa iuvenum)
 165 Certatimque novis ornant conubia donis.
 Cingula Cymothoe, rarum Galatea monile
 Et gravibus Spatale bacis diadema ferebat
 Intextum, rubro quas legerat ipsa profundo.
 Mergit se subito vellitque corallia Doto:
 170 Vimen erat dum stagna subit; processerat undis:

156 *Sidonii* l. l. 43: exhibet delphina rosis ... frenis.

164 *Sidon.* 43: viridique iuvenco.

146 cf. *Apollon. Rhodii* IV 1610 sqq. 149 *Ovidi met.* III 42: sinuatur in arcus, cf. *met.* XIV 51.
 156 *Ciris* 396: Leucothea parvusque dea cum matre Palaemon. 159 cf. *Moschi Europae* v. 114. 163 *Plauti*
Bacch. V 2, 29: arietes truces. 170 *Ovidi met.* IV 751: Vimen in aequore erat, fiat eqs.

146 Hispida VP, Aspera ANBA tendebant V¹PA, tendebat EV³BII¹, terrebat II² 147 commixta
 II¹, commissa II² ter ENBAV³P², per V¹P¹ mouet P, sed corr. 148 quartu P, sed corr. pafias VP,
 phaphias II stractu P 149 Umbratura] i uibratura II² sinuatur Emw areū P¹, artum B, artum
Scaliger ed. Manilii p. 122 150 Belua EV³BA, Belia V¹, Uela P, corr. m. 1 tum ANBA, tunc q
 uiuo] uo P¹ ex corr.; fuerat le? 151 toris A, rosis VP, thoris P¹ in mg., q antro] P¹, alto P², ostro s
 cf. *programma Marburg.* 1885 p. VI 152 Pulchra V¹, Pulcra P, Fulta IIII II, fulta P¹ in mg., V³q
 niveae Ew, nisi quod niueeq B debant, sed corr. II 153 Prosequitur] Pro ex Per corr. P¹ uolucer]
 in ras. II, uolucrum B, uotis Em 154 Transquillumq II omnis AA, omīs B, os II 155 domos ANBA
 cadnneia P, cadmeia II de ludit cf. *libellum academ. Marburg.* 1885 p. VII; fudit frustra conieci
 156 Leucothoe VII ruis P, sed corr. m. 1 delphina P palemon PH 157 serit] in ras. II¹
 158 Canitiem Ew immortalibus VIIIP, imm. q 159 et] in B uecte P², uecto P¹, nechte B 160 rumore
 Emw (rumorum, sed corr. P¹) tritone s uolutam ANBAV³, voluto V¹P, soluto Jeepius; uolui curru Vergilius;
 itaque de pisce Nereis devolvitur 161 tartesia sA, ex tarsesia corr. vid. V¹, tarcesia P, thar^{ch}esia II (e in
 ras., ch II²), carthesia E, carchesia V²B 162 aegaei VA, egei PH, egaei B rupturus Ew, fracturus quasi
 glossema II glossator; idem s fonte A 163 cerulea ANA leaena AA, leena II 165 ornant] s,
 honerant II, IIII onerant B (h erasum), onerant q conubia Ew (connubia II) 166 cimothee P, thimotee
 (tee in ras.) B¹ rarum s perpauci pretii nullius galatea sA, galathaa P, corr. m. I, galathea VII,
 galethea B 167 Spatale] pigmea V¹P, spathale AV³, fatale (a alterum ex corr.) II, spatale P¹ in mg.,
 item q; de nomine cf. *Quintiliani* VIII 5, 17; 19; Psamathe conieci l. l. p. VII bacis EVP²A, baccis II,
 bachis B, uacis P¹ 168 legaerat V 169 uellitque] ex uelitoq II¹ corr. corallia P doto EmA,
cod. Cuiacii, Loto s, dote P et e ex o corr. V, inde clothe corr. V², clote B, clothe II

Gemma fuit.

- Nudae Venerem cinxere catervae
 Plaudentesque simul tali cum voce sequuntur:
 'Hos Mariae cultus, haec munera nostra precamur
 Reginae regina feras. Dic talia numquam
 175 Promeruisse Thetim nec cum soror Amphitrite
 Nostro nupta Iovi. Devotum sentiat aequor,
 Agnoscat famulum virgo Stilichonia pontum.
 Victrices nos saepe rates classemque paternam
 Veximus, attritis cum tenderet ultor Achivis.'
 180 Iam Ligurum terris spumantia pectora Triton
 Appulerat lassosque fretis extenderat orbes.
 Continuo sublime volans ad moenia Gallis
 Condita, lanigeri suis ostentantia pellem,
 Pervenit. Adventu Veneris pulsata recedunt
 185 Nubila, clarescunt puris Aquilonibus Alpes.
 Laetitiae causas ignorat dicere miles
 Laetaturque tamen; Mavortia signa rubescunt
 Floribus et subitis animantur frondibus hastae.
 Illa suum dictis affatur talibus agmen:
 190 'Gradivum, nostri comites, arcete parumper,
 Vt soli vacet aula mihi. Procul igneus horror
 Thoracum, gladiosque tegat vagina minaces.
 Stent bellatrices aquilae saevique dracones:
 Fas sit castra meis hodie succumbere signis.
 195 Tibia pro lituis et pro clangore tubarum
 Molle lyrae festumque canant. Epulentur ad ipsas
 Excubias; mediis spirent crateres in armis.
 Laxet terribiles maiestas regia fastus

183 *Sidonii epist. VII 17 v. 20*: Et quae lanigero de sue nomen habent.

182 *Lucani I 248*: haec moenia condita Gallis. 193 *Valer. Flacci I 68*: saevos . . dracones(?).
 195 *Lucani IV 750*: clangore tubarum (*Verg. Aen. II 313. XI 192*: clangorque tubarum). 196 *Ovidi met. V 113*: festumque canendo (celebrare).

171 Gemma *P* nudae *V¹PH*, *† a add. II¹*, nuda *AV³BA* uenerem *Ew* catervae *V¹PH*, *† a add. II¹*, *† corona add. V³*, caterua *ABAV³* 172 secuntur *II* 173 haec] *ex har corr. P¹* munera] *mu in ras.*, *n ex corr. P¹* 175 thetin *V*, thetim *q* amphitriade *V¹*, *corr. V³*, amphitride *P*, *sed corr. m. 1*, amphitrites *B* 176 *Nrm V¹*, *Nri⁷s P¹*, *nro V³*, *nost^o P²* ioui *V³*, sibi *V¹* sentiāt *P* 177 stili- conia, *ni ex lu corr. P¹* 178 Victicris *IIAA*, *† e add. E* saepe rates] *sēpe rates add. cruce Em*, *spem patriae A*, uela patris *II¹*, sepe rates *II²*, uela ratis *Heinsius* 179 attritis *Ems V*, adtritis *P*, ad tristes *II B*, ad tristes *A* achivos *A*, *i sic add. E*, achivos *εVP*, achivos *q* 181 fretis *AIIBAV³P²*, frequens *V¹P¹*, fremens *Jeepius* orbis *AA* 182 Continue *B* 183 lanigeri suis *V¹*, *item vetus Cuiacii (cf. Sidonius Apoll.)*, lanigeris ouis *AV³PILA*, lanigeri ouis (*1 in ras.*) *B* 184 spissata *II¹A*, pulsata *II²*, pulsata *add. cruce Em* 185 rarescunt *AIIBAV³* puris] *sudis Heinsius* alpes *EmVPB*, imbres *IIA* 186 Laetitiae *Ew* discere *II* 187 que] *om. sed add. in mg. P¹* Ad hunc *v. cf. Lipsius ad Taciti ann. I 24* 188 frondi- bus] *ex frontibus P¹* 190 nostri] *nostrae Heinsius*, castris *Koenigius* 191 michi *ex mihi corr. V¹* igneus] *ignibus P*, *corr. m. 1?* 192 gladi^osque *II* (*o add. II¹*, *s II²*) 193 De stent *vide indicem* seni- que *P¹* et *in mg. add. q* 196 festum] *faustum Ems II* que *P¹*, *ue P²* epulentur, *sed entur ex corr. II¹*, epulemur *II²* ad ipsas *add. II²* 197 mediis] *II* spirent] *ex spirant corr. II¹* 198 Lasset *A* terribilis *AA*

- Et sociam plebem non indignata potestas
 200 Confundat turbæ proceres. Solvantur habenis
 Gaudia nec leges pudeat ridere severas.
 'Tu festas, Hymenææ, faces, tu, Gratia, flores
 Elige, tu geminas, Concordia, necte coronas.
 Vos, pennata cohors, quocumque vocaverit usus,
 205 Divisa properate manu neu marceat ulla
 Segnities: alii funalibus ordine ductis
 Plurima venturæ suspendite lumina nocti;
 Hi nostra nitidos postes obducere myrto
 Contendant; pars nectareis aspergite tecta
 210 Fontibus et flamma lucos adolete Sabaeos;
 Pars infecta croco velamina lutea Serum
 Pandite Sidoniasque solo prosternite vestes.
 Ast alii thalamum docto componite textu
 Stamine gemmato, picturatisque columnis
 215 Aedificetur apex, qualem non Lydia dives
 Erexit Pelopi nec quem struxere Lyæo
 Indorum spoliis et opaco palmite Bacchæ.
 Illic exuvias omnes cumulate parentum:
 Quidquid avus senior Mauro vel Saxone victis,
 220 Quidquid ab innumeris socio Stilichone tremendus
 Quaesivit genitor bellis, quodecumque Gelonus
 Armeniusve dedit; quantum crinita sagittis
 Attulit extremo Meroë circumflua Nilo;
 Misit Achaemenio quidquid de Tigride Medus,
 225 Cum supplex emeret Romanam Parthia pacem.
 Nobilibus gazis opibusque cubilia surgant
 Barbaricis; omnes thalamo conferte triumphos'.
 Sic ait et sponsæ petit improvisa Penates.

201 *Ovidi ex Ponto III 3, 57*: lege severa. 202 *Statii silv. I 2, 19 sqq.*; Gratia . . . floribus.
 203 *Juvenal. 6, 51*: necte coronam. 204 *Statii Theb. II 19*: quoscunque vocaris in usus. 225 *Lucani X 107*: pax empta.

V. 199 et 200 *praeter* Confu *scr. m. rec. in V* 200 Confundant *A*, Confundant *II*, Confundat *q*,
sed virgulam supra a erasam P 201 es pudeat ridere seueras *add. m. rec. in V* 202 hymenææ *II*,
 hymenææ *V*, himenææ *PB* tu gratia flores *add. m. rec. in V* gratia] *gla* (= gloria) *B* 203 *I*, lege
Heinsius lusit coronas *add. m. rec. in V*, catenas *Marklandus ad Statii silv. I 2, 240* 204 pennata *A*,
 i sic *add. E*, pinnata *P II*, uel pennata *P¹*; *idem q* choors *PB* quo quemque *Heinsius* usus *V*, *sed sus m. rec.*
 205 marceat] *ex corr. P* (voluerat parcat) 206 aliis *II* (*corr. II²*) funalibus] *n ex ri corr. B* 208 Hii *B*,
 Hic *EH* obducere] ostendite *A* mirto *VP II* 209 Contendat *EHA* aspergere *AHA*, aspergite *q*
 210 Floribus *B*, Fontibus *Emq*, Roribus *Heinsius* flama *A* adolete] adolere *AHBP*, *sed r ex corr. P¹*, fuerat *t.*
Infinitivos aspergere et adolere frustra tutatur Trumpius p. 37. sabeos *II* 211 chroco *II* lutea] lintea *BA*
 212 sydoniasq; *II*, sinodiasq; *P*, *sed corr.* praesternite *Scaliger* 213 docto *†* (doc)te *P¹*, docte *M* componite *II*
 textu *†* (tex)tum *P¹*, textum *M*; *et fort. verius docte textum stamine* 214 Stamine] Stramine *Buechelerus*
 215 Edificetur, *ce ex corr. II* non] *nū*, *u in o mut. P¹*, *n̄* (= non) *II¹*, *n̄ II²* lidia *VP II B* 216 liaeo *V*,
 lieo *P II B* 217 bache *B* 218 omnis *A* cumulare *B* parentium *II* (*corr. II²*) 219 Quid-
 quid *E*, Quicquid *ω* santone *A* 220 Quidquid *E*, Quicquid *ω* tremendis *EH* 221 quaecunque *A*,
 quodeunq; *εω* 222 quantum *II¹*, quicquid *II²* 223 merore *II*, *et ero ex corr. (fuit morere)* 224 Mittit
V¹P, misit *V³* achemenio *EV*, achemonio *P*, achimenio *B II*, achimonio *A* quidquid *E*, quicquid *ω*
 225 pacem *P²*, pauē *P¹* 226 gazis] gatis *P¹*, grauis *P²*, *†* gazis *add. P¹* opibusque] *o in ras. B*
 227 omnes *A*, i sic *add. E*, omnis *A* conferre *B¹ corr. B²* 228 sponse *P² II²*, sponte *P II¹* inprouisa *VP II*

- Illa autem secura tori taedasque parari
 230 Nescia divinae fruitur sermone parentis
 Maternosque bibit mores exemplaue discit
 Prisca pudicitiae Latios nec volvere libros
 Desinit aut Graios, ipsa genetrice magistra,
 Maeonius quaecumque senex aut Thracius Orpheus
 235 Aut Mytilenaeo modulatur pectine Sappho
 (Sic Triviam Latona monet; sic mitis in antro
 Mnemosyne docili tradit praecepta Thaliae):
 Cum procul augeri nitor et iucundior aër
 Attonitam lustrare domum fundique comarum
 240 Gratus odor. Mox vera fides numenque refulsit.
 Cunctatur stupefacta Venus; nunc ora puellae,
 Nunc flavam niveo miratur vertice matrem.
 Haec modo crescenti, plenae par altera lunae:
 Assurgit ceu forte minor sub matre virenti
 245 Laurus et ingentes ramos olimque futuras
 Promittit iam parva comas; vel flore sub uno
 Ceu geminae Paestana rosae per iugera regnant:
 Haec largo matura die saturataque vernis
 Roribus indulget spatio; latet altera nodo
 250 Nec teneris audet foliis admittere soles.
 Astitit et blande Mariam Cytherea salutat:
 ‘Salve sidereae proles augusta Serenae,
 Magnorum suboles regum parituraque reges.
 Te propter Paphias sedes Cyprumque reliqui,

240 vera fides placuit ecclesiasticis velut Sedulio c. pasch. I 299; cf. Claud. Eutr. I 371. 243 sq. Corippi Iust. II 72, 78.

238 cf. Ovidi fast. IV 6. 240 sq. Verg. Aen. I 402 (comae . . odorem . . refulsit); II 309: manifesta fides. 244 Verg. georg. II 18: laurus Parva sub ingenti matris . . . umbra. 247 (cf. Ausonii de rosis 11). 251 Iuveni evang. IV 518: blanda cum voce salutat. 253 Verg. Aen. IX 642: Dis genite et geniture deos 254 Horati c. I 19, 9: Venus Cyprum deseruit.

229 autem] in ras. B thori EP11V³ thedasq; II 230 diuinae V¹ (diuin)o V³ 232 pudatitiae P, a in i mut. P², pudicitiae Eq nec] non II 233 genetrice EA, genitrice q 234 Meonius VII B (eo in ras. B¹) quecūq; in ras. B¹, quoscunque senes A thracius EVA, tracius q orfeus VP 235 mythileneo V, mytilenēo A, mitilenio P, sed io in eo corr. (m. 1²), mitileneo BII sapho IIB, ex saphē corr. P (haec et alia correxisse videtur P¹, sed alio usus atramento) 236 monet] ex mouet corr. II mitis] mittis VP antra P 237 Mnemosine V, mnemasine P², nemasine II, Nemosyne A, Anemosine P¹, nemosine A, hermosine B tradit Eω tradidit docili II talie BII 238 Cum] tunc ε perpauci augeri] ri ex corr. P iocundior B (i prior in ras.) 240 numenque] lumeng V¹P, numeng V³ 242 niueo] rutilo Heinsius, nitido Burmannus non male; possis etiam ingenuo coll. Statii silv. II 1, 44: ingenui crines; flauo niueam Gesnerus. Fortasse tamen vittam cogitabat poeta qua niveus vertex mulieris factus est; cf. Koenigius. VV. 243—245 scr. m. rec. in V 243 modo P¹A, item Isengr. mg., noua EmP²q post crescenti P² inserit ceu plene, n ex corr. P par] pars P 244 Assurgit] ex Adsurgit corr. II¹, Asurgit B seu (V)II, ceu Eq, item P, i ceu iterum m. 2 V. 246 praeter sub uno scr. m. rec. in V iam] ex etiam corr. P V. 247 usque ad rosae scr. m. rec. in V Seu II paestanē(V), pestana II regnant] nant ex corr. II 248 Hec, e ex o II¹ Haec largo matura d scr. m. rec. in V matura Eω uernis (u ex corr. P), ueris ε unus fere 249 Roribus indul scr. m. rec. in V, Rosibus B indilget P (fort. ex induget corr.) spatio] o in ras. B 250 Nec scr. m. rec. in V foliis P², solliis P¹ admittere II¹, committere II³ solis V¹P¹ (nisi quod s adrasum), soles V³, solem P² 251 citherea VP, cytharea B, citarea II 253 Magnorum V, sed rum V² suboles E, soboles ω 254 sedes] s prius ex corr. A, aedes A, edes BII cyprūq; P, ciprumq; IIB

- 255 Te propter libuit tantos explere labores
Et tantum transnare maris, ne vilior ultra
Privatos paterere Lares neu tempore longo
Dilatos iuvenis nutriret Honorius ignes.
Accipe fortunam generis, diadema resume,
260 Quod tribuas natis, et in haec penetralia rursus,
Vnde parens progressa, redi. Fac nulla subesse
Vincula cognatae: quamvis aliena fuisses
Principibus, regnum poteras hoc ore mereri.
Quae propior sceptris facies? qui dignior aula
265 Vultus erit? Non labra rosae, non colla pruinæ,
Non crines aequant violae, non lumina flammae.
Quam iuncti leviter sese discrimine confert
Vmbra supercilii! miscet quam iusta pudorem
Temperies nimio nec sanguine candor abundat!
270 Auroræ vincis digitos umerosque Dianae;
Ipsam iam superas matrem. Si Bacchus amator
Dotali potuit caelum signare corona,
Cur nullis virgo redimitur pulchrior astris?
Iam tibi molitur stellantia sarta Bootes
275 Inque decus Mariae iam sidera parturit aether.
I digno nectenda viro tantique per orbem
Consors imperii! iam te venerabitur Hister;
Nomen adorabunt populi: iam Rhenus et Albis
Serviet; in medios ibis regina Sygambros.
280 Quid numerem gentes Atlanteosque recessus
Oceani? toto pariter donabere mundo'.
Dixit et ornatus, dederant quos nuper ovantes
Nereides, collo membrisque micantibus aptat.

260 sq. *carm. de providentia divina* 419: Ite ipsi in vestrae penetralia mentis. 270 *Cor. Iust. II* 73 sq.
275 *Ennodii* 43, 20 (*Vogel*): parturit aether. 277 *Cor. Iust. I* 272: imperii . . consors.

255 *Statii silv. I* 2, 41: Hanc propter libuit *eqs.* 258 *Ovidi met. VI* 493: ignes Ipse suos nutrit.
270 *cf. Homeri illud: ὁδοδᾶκτυλος Ἡώς.* 279 *Statii Theb. II* 362: ibis regina per urbes.

255 tantos libuit II, *sed ord. corr.* explere] *ex corr. II (fuisse videtur explesse)* 256 transnare V,
transmare P¹, tranasse EHP²A, transnasse B, tranare s mares P, *corr. P*² 257 Primatos P, *corr. P*²
patiare A, paciare II neu] ne BII 258 nutriret] differret II post honorius erasum an in V ignes A,
i sic *add. E*, ignis II¹, ignes II² 259 Auspice Fortuna *Burmmanus* resume B 260 Quid uel quod P
261 Unde] Uncte P, *corr. P*² parens] *om. B* 264 propior I propior II¹q qui E, quis P, quis q; *cf.*
Eutr. II 22 et 361 auli II, *sed corr. m. 1* 265 erit] erat s pauci; *cf. Martial. XIV* 191 non] *om. II*¹,
*restit. II*² 266 crinis A nec lumina II *Versui* 267 crucem praefixit E iuncti] II A, uincti A, inde
iuncti *eff. E*, supra aliquid erasum; iuncto VPB, I (iuncti) *add. P*¹, iusto *Isengr. mg.* leniter II², pariter II¹
268 pudorem V¹, ruborem V³, item II *glossator* 269 nimio] *ex corr. P*¹ (fuit nmtuo) color B
270 humeros ω 271 si V¹, sic V³ bachus ex baceis *corr. P*, bachus VB, bacus II 272 signare
*Em V*¹PB, l. i *add. V*³ volens signire (?), ditare II A, insignire *Heinsius* 273 Cur V¹, I cum V³ 274 Iam]
*ex Ie corr. P*¹ molitur Ew (*ex molior corr. P*¹) stiantia II¹, *corr. II*² bootes EVP, boetes q
276 I] Es, O ω 277 te] *om. B* hyster II 278 Numen *Jeepius* populi] Galli *Burmmanus*; Picti
vel etiam Scoti temptabam rhinus B, rhemus A, renus P Albis] alpis B 279 sygambros VII A, sicambros B,
*idem ex sigambros corr. P*¹ 280 gentis A attalanteosq B¹, atlanteosque (eos *ex corr. II*¹) q, Atlanteique
Heinsius 281 toto] ^a τῷτῷ et in *mg.* toto P¹ donabere VP, *sed n ex corr. P*, fuerat t, dotabere ABA,
ditabere II¹, I donabere I dominabere II²

- Ipsa caput distinguit acu, substringit amictus;
 285 Flammea virgineis accommodat ipsa capillis.
 Ante fores iam pompa sonat, pilentaque sacra
 Praeradiant ductura nurum. Calet obviu ire
 Iam princeps tardumque cupit discedere solem:
 Nobilis haut aliter sonipes, quem primus amoris
 290 Sollicitavit odor, tumidus quatiensque decoras
 Curvata cervice iubas Pharsalia rura
 Pervolat et notos hinnitu flagitat amnes
 Naribus accensis; mulcet fecunda magistros
 Spes gregis et pulchro gaudent armenta marito.
 295 Candidus interea positus exercitus armis
 Exultat socerum circa; nec signifer ullus
 Nec miles pluviae flores dispergere ritu
 Cessat purpureoque ducem perfundere nimbo.
 Haec quoque velati lauro myrtoque canebant:
 300 'Dive parens, seu te complectitur axis Olympi,
 Seu premis Elysias animarum praemia valles,
 En promissa tibi Stilicho iam vota peregit.
 Iam gratae rediere vices. Cunabula pensat;
 Acceptum reddit thalamum natoque reponit
 305 Quod dederat genitor. Numquam te, sancte, pigebit
 Iudicii nec te pietas suprema fefellit.
 Dignus cui leges, dignus cui pignora tanti
 Principis et rerum commendarentur habenae.
 Dicere possemus quae proelia gesta sub Haemo
 310 Quaeque cruentarint fumantem Strymona pugnae,
 Quam notus clipeo, quanta vi fulminet hostem,

286 *Cor. Iust. III 6*: Ante fores iam pompa.

289 sqq. cf. *Homeri Z 506 sqq.*, *Verg. Aen. XI 493 sqq.*
 clipeum . . quo turbine torqueat hastam.

311 *Verg. Aen. XI 284*: quantus in

284 distinguit] constringit *EmII* amictū *V* 285 Flamea *A* accomodet *E* 286 sacra]
 sacram *PA* 287 Praeradiant *add. m. rec. in V* murum *B* ouius *II* 288 iam *V*, sed *I a m. rec.*
 cupit *P²*, capit *P¹* 289 aut *P¹*, haut *P²* primus] *m ex rn corr. II¹*, priscus *VP* 290 tumidus *in*
spat. vacuo restit. V² 291 Curuata] Curuata *A*, t et b sic *add. E volens* turbata, curuatas *B* farsalia *VP*
 292 notos] totos ϵ pauci hinnitu] *ex rinitu corr. P (m. I?)* flagitat *V¹*, commouet *V³* amnes *Em VIIA*,
 annes *P*, ignes *B*, ignotosque . . . annes *Heinsius*, et nodos hinnitu flagitat amens *ego*; cf. *illos nodos Veneris*
apud Ovid. her. 4, 136. Lucret. 4, 1142 et indicem s. v. 293 accensus *A*, i sic *add. E*, ras. post accensis *II*,
 accensus *II²A* mulcet *V²*, mulget *V¹*, magistros] o *ex a corr. II* 296 circa *Emw* signifere *B* ullus]
us in ras. II 297 flores *II¹*, rores *II²* 298 diem *V¹*, ducem *V³* pfundere *B* nimbo] n *ex corr. P¹*
 299 Hoc *II* mirthog *B* 300 olimpi *VPiIB* 301 premis *VP*, uel colis *add. P¹*, colis φ elisias *VPB*
 prẽmia (mia *in ras.*) *B* ualles *A*, i sic *add. E*, ualles *A*, ualles (sic) *P* 303 iam] En *VPiI* radiere *II*
 cunabula] *εII*, connubia *A*, conubia *VPBE* alx. cunabula *add. Em*, i cunabula pensat *P¹* pensant *Aε*
 304 reddit *P²A²*, redit *A¹*, reddat *P¹* reponit *V¹*, rependit *V³B* 305 dederat genitor] genitor dederat *A*,
 dederas ϵ 306 suprema *II*, extrema *B* 307 cui *V³IIA*, quem *Em V¹P* φ (= quod) *B* legeres *EV¹B*,
 leges *APAIIV³* sed *le ex li corr. II¹* cui alterum] *Ew* 308 rerum] tantē *V*, tante *P* 309 Discere *P*
 possemus] nunc possem *EεA*; sed enim non unus loquitur, sed hominum turba gesta] iusta *B* hemo *VBiI*,
 emo *P* 310 Quoē *P* cruentarent *AA*, *E del. nt et add. int* strimona *PBiI*, strymona *εP* 311 notus]
vix sufficit; placeret fortis hostem] hastam *m. rec. in II*

- Ni prohiberet Hymen. Quae tempestiva relatu,
 Nunc canimus. Quis consilio, quis iuris et aequi
 Nosse modum melior? Quod semper dissilit, in te
 315 Convenit, ingenio robur, prudentia forti.
 Fronte quis aequali, quam sic Romana decerent
 Culmina? sufficerent tantis quae pectora curis?
 Stes licet in populo, clamat quicumque videbit:
 Hic est, hic Stilicho! Sic se testatur et offert
 320 Celsa potestatis species, non voce feroci,
 Non alto simulata gradu, non improba gestu.
 Affectant alii quidquid fingique laborant,
 Hoc donat natura tibi. Pudor emicat una
 Formosusque rigor vultusque auctura verendos
 325 Canities festina venit. Cum sorte remota
 Contingat senio gravitas viresque iuventae,
 Vtraque te cingit propriis insignibus aetas.
 Ornatur Fortuna viro. Non ulla nocendi
 Tela nec infecti iugulis civilibus enses.
 330 Non odium terrore moves nec frena resolvit
 Gratia; diligimus pariter pariterque timemus.
 Ipse metus te noster amat, iustissime legum
 Arbiter, egregiae pacis fidissime custos,
 Optime ductorum, fortunatissime patrum.
 335 Plus iam, plus domino cuncti debere fatemur,
 Quod gener est, invicte, tuus. Vincere corona;

317 *Aratoris a. apost. II 1218*: culmina Romae.

325 *Plinii panegyrr. 4 fin.*: landantur in Traiano proceritas corporis, aetatis inflexa maturitas, festinatis senectutis insignibus .. ornata caesaries. 326 *Pacati pan. Theod. 7 fin.*: virtute iuvenum et maturitate seniorum.

312 *Nij* Ne *P*, sed corr. himen *PB*, hiemē *II* quae] cui *Heinsius* 314 dissilit *EP²II¹A*
 (cf. *Horati epist. I 18, 41*); dissidet *VP¹BH²* 315 ingenuo *Marklandus ad Statii silv. II 6, 48* 316 ae-
 quali *V¹*, aequalis *V³* quam] quam add. *cruce Em*, quem *Aω*, expectatur tamen et quam vel aut quam
 decernent *II*, decorent *V* 317 Culmina] sic *ω* tantis quae *IIIA*, quae tantis *φ* pectora] culmina *II*
 318 Stes] ex *Stet II¹*, *Stet A*, *Sis ε* clamat *VII* 319 hic est hic *VPB*, hic alterum in *ras. B*, Hic ille
 est *IIIA* sic se] *B*, sese *PV¹*, † sic add. *V³* (hoc est sic se), sic te *φ* 322 quidquid *E*, quicquid *ω*
 fingique] fungiq; *A* 323 Hoc] Haec *A*, h¹ (= hic) *B*, Hoc *εφ* 324 Formosus *A*, hamulum add. et
rursus del. E uultusque] que om. *II* autura *II*, actura *B* auctura uerendos † auctore uerendo *P* (add.
m. 2²) 325 Canities *Eω* cum sorte *VP¹AEm* add. *cruce quae etiam in mg. repetita*, consorte *II B* *Claverius M*,
 en sorte *Isengr. mg.* remoto *II*; Cum sorte remotae contingant *Heinsius*; „sorte remota i. e. remota sorte
 aliqua extra ordinem a fato concessa“ *Mommсенus* 326 Contingat *V¹*, Contingant *Isengr. mg.*, Con-
 tingunt *EV³φ* (Conti⁷g⁷P) senio grauitas *VP¹*, grauitas senii *A*, o sic add. *E*, *cruce in mg. repetita*, grauitas
 senio *A*, grauitasque seni *P²* item *Isengr. mg.*, grauitasq; senio *B*, grauitas senii *εII* (ex senum corr. *II¹*), † seni
 add. *II¹* iuueniente *II²*, iuuenti *II¹*. *Lectionem in II sic interpretari possis: gravitatem et vires inter se con-*
sortes esse praesumitur; nam unius summae virtutis partes sunt; iam inter alios quidem homines alter
tantum horum consortium cuilibet contingat altero consorte remoto, nempe gravitas seniori, vires iuniori;
Stilichonem contra aetas utraque sua propria virtute exornat. 327 insignibus *II* 328 Ornatur]
 ex *Miratur corr. P* nocenti *Heinsius* 329 infecti] infestis *II¹*, infestis *II³*, infectos *Jeepius* 332 te]
 om. *B* 333 aegregie *II* fidissime *Eω*, custos fidissime pacis *ε* 334 ductorum *V¹*, rest. ductorum *V²*
 vel *V¹* parū *II* (u add. *II²*; *ras. supra m*) 335 Plus tibi quam *II*, Plus tibi iam *Isengr. mg.*
 functi *P*, cuncti//// *II* fatemur *II* 336 uincire *II²*, innecte *II¹*, uincere *A*, i sic add. *E*, *cruce in mg.*
 repetiit coronam *II*, corona *Eg*

Insere te nostris contempto iure choreis!
 Sic puer Eucherus superet virtute parentem;
 Aurea sic videat similes Thermantia taedas;
 340 Sic uterus crescat Mariae; sic natus in ostro
 Parvus Honoriades genibus consadat avitis'.

340 *Ad hoc exemplum Licentius ad Augustinum carminis clausulam conformavit: sic nobis . . pate-*
scat, sic eqs.

338 uirtute] *ir ex corr. P* parentem *Eω* 339 similes ⁱ*A*, *i sic add. E*, similis *IIA* thermancia *P*,
 stermanthia *B*, termantia *ex tremintia corr. II¹* 340 uterus] proles *II* 341 considet *A* Epitalam
 Honorii auct̄ explicat . Incipit de bello gild liber .I. V

PANEGYRICVS DE TERTIO CONSVLATV HONORII AVGVSTI.

PRAEFATIO.

*Editus
a. 396 init.*

(VI.)

Parvos non aquilis fas est educere fetus
Ante fidem solis iudiciumque poli.
Nam pater, excusso saluit cum germine proles
Ovaeque maternus rupit hiulca tepor,
5 Protinus implumes convertit ad aethera nidos
Et recto flammas imperat ore pati.
Consulit ardentes radios et luce magistra
Natorum vires ingeniumque probat.
Degenerem refugo torsit qui lumine visum,
10 Vnguibus hunc saevis ira paterna ferit.
Exploratores oculis qui pertulit ignes
Sustinuitque acie nobiliore diem,
Nutritur volucrumque potens et fulminis heres,
Gesturus summo tela trisulca Iovi.
15 Me quoque Pieriis temptatum saepius antris

1 sqq. cf. *Ennodii* c. 150: Ut valeant aquilae formatos prodere foetus *eqs.* 4 *Ennod.* l. l.: frangit tepor insitus ovum. 8 *Arator act. apostol.* II 533: oculos radiis ardentibus ingerit.

1 sqq. cf. *Aristotelis hist. an.* 9, 34; *Aeliani h. an.* II 26; *Silii Ital.* X 108 sqq.; *Ambrosii hexaem.* V 18. 1 *Verg. Aen.* VIII 413: parvos educere natos. 4 sq. *Lucani* IX 902: calido cum protulit ovo Implumes natos; solis convertit in ortus, qui potuere pati radios. 5 *Aviani fab.* 21, 5: implumes . . . nidos. 6 in *Horati carm.* I 3, 18 rectis oculis coniecit *Bentleius*, quem *adeas*. 8 *Ambros.*: is probatur. 9 *Ambrosius*: quasi degener et oculorum aciem.

Hoc carmen deest in VC Panegyricus de tertio consulatu eiusdem *Præf Em*; *inscr. om. ω*; panegyricus honorii de tertio consulatu *M index* (*J. Koch* p. 46)

1 aruos *P* non est fas aquilis educere *II* 3 saluit] *Em*, saliit (a ex e corr. *II*¹) *ω* (cf. *arch. lexicogr.* IV p. 593) tegmine *ε*, germine *Λω*, fragmine vel segmine *Heinsius*; sed germen ita excutitur velut matris onus excutitur apud *Ovidium heroid.* XI 44; contra tegmen excuti dici nequit, unde e scisso saluit cum tegmine proles *J. Koch* proles *P*¹, prolis *P*² 4 maternis *II*¹, sed corr. yulca, c ex t (?) corr. *II*¹ 5 implumes *HPB*, in plumis *A* ad thera (sic) *P* de nidos cf. *Schraderus observ.* I c. 7 p. 70 6 recto *P*¹ flamas *PA* 7 et] ce *P*, corr. *P*³ magra *P*¹, magistra *P*³ 8 Natorum] Naturam *ε* 9 Degenerem — uisum *E*, Degenerem *B*, idem uisus (?), Degeneres — uisus *PIIA* 10 ferit *II* 11 ignes *II*, corr. m. 2 12 acie] in mg. add. *II*¹ 13 que] om. *B* et] ce *P*, corr. *P*³ fulneris *P*¹ corr. *P*³ Versum 13 om. *II*¹, restituit *II*² 15 pyeriis *II* temptatus *II*, temptat^m *P*¹ (potest fuisse temptat⁹) antris] tr in ras. *P*

Audet magna suo mittere Roma deo.
Iam dominas aures, iam regia tecta meremur
Et chelys Augusto iudice nostra sonat.

PANEGYRICVS.

(VII.)

Tertia Romulei sumant exordia fasces
Terque tuas ducat bellatrix pompa curules;
Festior annus eat cinctusque imitata Gabinos
Dives Hydaspeis augescat purpura gemmis;
5 Succedant armis trabeae, tentoria lictor
Ambiat et Latiae redeant ad signa secures,
Tuque o qui patrium curis aequalibus orbem
Eoo cum fratre regis, procede secundis
Alitibus Phoebique novos ordire meatus,
10 Spes votumque poli, quem primo a limine vitae
Nutrix aula foveat, strictis quem fulgida telis
Inter laurigeros aluerunt castra triumphos.
Ardua privatos nescit Fortuna Penates
Et regnum cum luce dedit. Cognata potestas
15 Excepit Tyrio venerabile pignus in ostro
Lustravitque tuos aquilis victricibus ortus
Miles et in mediis cunabula praebuit hastis.
Te nascente ferox toto Germania Rheno
Intremuit movitque suas formidine silvas
20 Caucasus et positus numen confessa pharetris

3 *Corippi Iust. IV 127*: augens habitus ritusque (?) Gabinos Cuius Hydaspeis r. purpura gemmis.
15 *Alcuini carm. I 736*: Tyrio nutritus in ostro.

1 *Verg. Aen. IV 284*: exordia sumat. 2 *Statius de bello germanico (schol. Juvenal. IV 94)*: signat
utrumque purpura, ter memores implerunt nomine fastos. 3 *cf. Lucani I 596. Juvenal. 10, 299.* 4 *Senecae*
Med. 725: gemmifer *Hydaspes*. 7 *cf. Statii Theb. I 24.* 10 *Lucani II 106*: nec primo in limine vitae
(*cf. Senec. Herc. fur. 1140*); *Statii Theb. V 260*: in limine vitae. 12 *Avieni descr. 1382*: Ducit lauri-
geros . . . triumphos. 14 *sqq. cf. Themistii or. XI (paneg. Valentiniani).* 15 *Herodiani I 5, 14*:
ἄμα τῷ τῆς γαστρὸς προσέθειν ἢ βασιλεὺς ὑπεδέξατο πορφυροῖς. 20 *Verg. Aen. II 591*: confessa deam.

17 aures] arces *Isengr. mg.* 18 chelis *ABH*; *om. P, add. P³*

Claudii Claudiani Pangyrie (*sic*) de tertio consolatv Honorii Aug. *A*; *inscr. om. ω*

1 sumant] *om. P¹, P² surūt in mg., ducunt P³, sūmant B* 2 Teque tua *HP¹*, Terq3 tuas *P³BAA*,
suas *cod. Cuiacii*, ε *unus fere*; *datas conieci dubitanter offendens in tuas; nam demum v. 7 Honorium adloqui-*
tur poeta; nisi v. 1—9 quasi pro una periodo accipias anaphorica dīcat *P¹* pompa] roma *A* curili *II¹*,
curuli *II²* 3 cinctus *B*, cinctus ε*q* gabinos *II¹*, sabinos *II²* 4 ydaspeis *HP*, Hydaspeis ε*q* auge-
scat *II¹*, luceat *II²*, luceat *vel* fulgescat *Heinsius* 5 armis] axitus *P¹*, unde aritus *P³*, artus *in mg. P²*
temptoria *BH* 8 eo3 *P* secundis||| *II* 9 phoebiq3 *E*, febiq3 *P*, phebiq3 *HBA* orire *P¹*, *corr. P²*,
ordire, re *ex ne II*, ordine *A* 10 Spes *II¹*, spem *II²* que primo *II¹*, primeuo *II²*, quem primae *Heinsius*
11 strictis] tristis *II* 12 larigeros *B* 14 Et] Hec *A* regnum *Emω*, regimen ε *redit B* 15 tirio *PB*
16 artus *Schraderus* 17 uenabula *PII¹q*, † cuna *II²*, cunabula *P² in mg.* escis *PII*, † hastis *II²* praedita
castris *Heinsius* 18 rethno *B* 19 Intremuit *II¹*, intonuit *II²* 20 numen *Emω* faretris *E*, faxetris *P*

- Ignavas Meroë traxit de crine sagittas.
 Reptasti per scuta puer, regumque recentes
 Exuviae tibi ludus erant, primusque solebas
 Aspera complecti torvum post proelia patrem,
 25 Signa triumphato quotiens flexisset ab Histro
 Arctoa de strage calens, et poscere partem
 De spoliis, Scythicos arcus aut rapta Gelonis
 Cingula vel iaculum Daci vel frena Suebi.
 Ille coruscanti clipeo te saepe volentem
 30 Sustulit arridens et pectore pressit anhelus
 Intrepidum ferri galeae nec triste timentem
 Fulgur et ad summas tendentem brachia cristas.
 Tum sic laetus ait: 'Rex o stellantis Olympi,
 Talis perdomito redeat mihi filius hoste,
 35 Hyrcanas populatus opes aut caede superbus
 Assyria, sic ense rubens, sic flamine crebro
 Turbidus et grato respersus pulvere belli,
 Armaque gavisus referat captiva parenti'.
 Mox ubi firmasti recto vestigia gressu,
 40 Non tibi desidias molles nec marcida luxu
 Otia nec somnos genitor permisit inertes,
 Sed nova per duos instruxit membra labores
 Et cruda teneras exercuit indole vires:
 Frigora saeva pati, gravibus non cedere nimbis,
 45 Aestivum tolerare iubar, tranare sonoras
 Torrentum furias, ascensu vincere montes,
 Planitiem cursu, valles et concava saltu,
 Nec non in clipeo vigiles producere noctes,

22 *Sidon. II 135*: Reptabat super arma patris. 23 *Sidon. II 138*: Ludus erat puero raptas ex
 hoste sagittas *eqs.* 40 *Sidon. VII 317*: nunquam tamen otia, nunquam Desidia imbellis.

22 *Stat. Theb. IX 620*: Inque meos reptavit . . . arcus; Tela puer lacrimis . . . poposcit. — *Verg. Aen.*
IX 612: semperque recentes . . . praedas. 23 *Statii Achill. II 441*: Ludus erat, *item Iuvenius II 52*
(Martialis VI 2, 1: Lusus erat.) 30 *Verg. Aen. VI 48*: pectus anhelum. 33 *cf. Verg. Aen. VII 210.*
 34 *sqq. cf. Homeri Il. VI 476 sqq.* 34 *Ovidi trist. II 1, 177*: sic redeat superato victor ab hoste. 37 *Stat.*
Theb. IX 711: sudore et pulvere gratum. 39 *sqq. Verg. Aen. III 659*: vestigia firmat. *cf. Stat. Achill.*
II 392 (= 106) sq. 44 *sqq. cf. Silii Ital. I 245 sqq.* 48 *Lucani X 173*: producere noctem.

21 sagittas *P* 22 per] q3 *A* scuta] *Em* *AI*², signa *PBI*¹ regnumq3 *PH*¹, id quod pro reg-
 norum accipit scholiasta in *P*, † regum *II*² iacentes *II*¹, † recentes *II*³ 23 (*Exuviae Em*) 25 istro *B*,
 histro *AA*, ystro *P*, hystro *II* 26 Arctoa *EH*, Artoa *P*, Arthoa *B* patrem *BI* 27 scythicos *AA*,
 scythicos *II*, sithicos *P*, sciticosque *B* (*contra de B test. Heinsius*), sciticosque *s* g'elionis *P* 28 dachi *B*
 frena ex fraena corr. *P*¹ sueui *ω* 29 choruscanti *II* volentēq3 *II*¹ 30 anhelus *A* (1 sic
add. E), hanelo *BI* 31 Intrepitu *P* timentēs *II*¹ 33 Tum *E*, Tunc *ω* olimpi *BI*¹ *P* (olimpus *II*²)
 34 per domito *II*, per ex corr.; fuerat pro 35 Hyrcanas *B*, Hircanas *P* superb'//// *P* 36 Assyria *PB*
 flamine *A* crebo *B* 37 repersus *A* 40 mollis *A* luxu//// *P* 41 (Otia *E*) sompnos *P*
 inertis *A*, inertes *B* 42 Sed *P*¹, Nec *P*² 44 nimbis *P*², mbris *P*¹ 45 tollerare *B* transnare *PBA*,
 ns del. *E* 46 ascensu *PBI*, ascensū *E*, ascensū (= um) *s*, ascense *A* montes *A* (i *add. E*), montis *sA*
 47 Planitiē *P* (virgulam *P*²) ualles] le ex corr. *II*¹, uallis *A* 48 producere *sPH*, perducere *AAB*
vetus Cuiacii

- In galea potare nives, nunc spicula cornu
 50 Tendere, nunc glandes Baleari spargere funda.
 Quoque magis nimium pugnae inflammaret amorem,
 Facta tui numerabat avi, quem litus adustae
 Horrescit Libyae ratibusque impervia Thyle:
 Ille leves Mauros nec falso nomine Pictos
 55 Edomuit Scottumque vago mucrone secutus
 Fregit Hyperboreas remis audacibus undas
 Et geminis fulgens utroque sub axe trophaeis
 Tethyos alternae refluxas calcavit harenas.
 Hos tibi virtutum stimulos, haec semina laudum,
 60 Haec exempla dabat. Non ocius hausit Achilles
 Semiferi praecepta senis, seu cupidis artes
 Sive lyrae cantus medicas seu disceret herbas.
 Interea turbata fides. Civilia rursus
 Bella tonant dubiumque quatit discordia mundum.
 65 Pro crimen superum, longi pro dedecus aevi:
 Barbarus Hesperias exul possederat urbes
 Sceptraque deiecto dederat Romana clienti.
 Iam princeps molitur iter gentesque remotas
 Colligit Aurorae, tumidus quascumque pererrat
 70 Euphrates, quas lustrat Halys, quas ditat Orontes:
 Turiferos Arabes saltus, vada Caspia Medi,
 Armenii Phasin, Parthi liquere Niphatem.
 Quae tibi tum Martis rabies quantusque sequendi
 Ardor erat? quanto flagrabant pectora voto
 75 Optatas audire tubas campique cruenta
 Tempestate frui truncisque inmergere plantas?

49 *Sidon. c. II 443*: potetur casside. 59 *cf. Sidonii IX 130 sq.* 64 *Corippi Ioh. III 377*:
 discordia mundo. 73 *Cor. VI 146*: rabiem . . Martis.

49 *Eleg. in Maecenatem 58*: potasti galea. — *Verg. Aen. VII 686*: pars maxima glandes . . . spargit,
 pars spicula. 54 *Iuvenius I 690*: falso qui nomine. 59 *Stat. Achill. II 374 (= 88)*: laudum tibi
 semina pandere . . . Virtutisque aditus. 60 *De Achille sumpta ex Stat. Achill. II 438 (= 152) sqq.*
 64 *Sil. Ital. XII 300*: bellum tonat. 65 *Lucan. VIII 597*: Pro superum pudor. 68 *Verg. Aen. VI*
 477: molitur iter. 73 *Stat. silv. I 2, 209*: Quis tibi tunc . . . dies? quanto salierunt pectora voto? *Ceterum*
belli rabies Verg. Aen. VIII 327.

49 galeas *BII* portare *P* (r expunxit *m. 1*; re *om. m. 1*, add. *m. 2*), portare *ABII*, portare *Cuiacii*
codex, potare idem in *mg.*, ceterum *cf. Burmannus ad Propertium p. 605* niuis *A* curnu|||| (*fuit s*) *P*
 50 glandes *A* (i *E*), glandis *A* spargere *Ew* 51 Quodque *P*, Quoque *Eq* inflamaret *PIIA* magis
 iuuenem *p. infl. amore Burmannus* 52 nuabit *A*, numerabat *Eq* (litus *E*) 53 Horrescit *P* (c *m. 2*)
 libie *BP*, lybie *II* inperuia *B* tyle *P*, thile *ENIA*, tile *B* 54 leuis *AA* mauros *Ew* 55 scotumq; *A*
 (t add. *E*), scotumq; *ω* uago *II*¹, uagum *II*², item uagum *Isengr. mg.* 56 Hyperboreas *eq*, yperboreas *P*
 57 auxae *P* 58 Thetios *P*, Tethyas *A*, thethios *B*, Thet^hios *II* refugas *B* 59 uirtutum] uirtutis *Em*
 laudum] um in *ras. B*¹ 60 achillas *II* 61 cupidis *II* 62 cantus] ex cantum *corr. II*¹ 63 fides]
 quies *Schraderus* 63 *Ad v. 63 scholium satis amplum de Eugenio tyranno ex „codice vetusto“ add. Em*
 64 tument ε unus fere 65 Proh *PIIB*, Pro *A*, Pro superum crimen *A* superbum *P* longi pro *EA*,
 longi proh *PIIB* 66 Barbarus *P*¹, corr. *P*² urbes *A* (i add. *E*) deiecto] despecto *Mommensenus*; *cf.*
tamen VI cons. 230 et Rapt. III 297 68 molitur *Ew* (molibat *B*¹, molitur *corr. B*²) gentisq; *A*
 70 Euphrates *EA*, Eufrates *PBII* halis *A*, alis *APBII*, alys ε ditet *II* 71 arabes *EP*¹q, arabum *P*²
*Versum 71 in ras. II*¹ 72 phasin *PBII*, phasim *AA* pharti *P* loquere *P*¹, corr. *P*² nyphatem *A*,
 niphatem *P*, nimphatem *A*, niphatē *BII* 73 tunc *B* 75 Obtatas *B* 76 inmergere *PII*, imergere *A*,
 inungere *B*, intingere *Heinsius*, impingere *Paul*, inspergere sive aspergere temptavi; sed *cf. Silii Ital. XI, 247*

Vt leo, quem fulvae matris spelunca tegebat
 Vberibus solitum pasci, cum crescere sensit
 Vngue pedes et terga iubis et dentibus ora,
 80 Iam negat imbelles epulas et rupe relicta
 Gaetulo comes ire patri stabulisque minari
 Aestuat et celsi tabo sordere iuveni.
 Ille vetat rerumque tibi commendat habenas
 Et sacro meritos ornat diademate crines.
 85 Tantaque se rudibus pietas ostendit in annis,
 Sic aetas animo cessit, quererentur ut omnes
 Imperium tibi sero datum.

Victoria velox

Auspiciis effecta tuis. Pugnastis uterque:
 Tu fatis genitorque manu. Te propter et Alpes
 90 Invadi faciles cauto nec profuit hosti
 Munitis haesisse locis: spes irrita valli
 Concidit et scopulis patuerunt claustra revulsis.
 Te propter gelidis Aquilo de monte procellis
 Obruit adversas acies revolutaque tela
 95 Vertit in auctores et turbine reppulit hastas.
 O nimium dilecte deo, cui fundit ab antris
 Aeolus armatas hiemes, cui militat aether

78 *Corippi Ioh. III 197.* 82 *Alc. Aviti carm. V 153:* aestuat ire. 84 *Sidon. c. VII 13:* emerita trabeis diademata crescunt. *Corippi Iust. I 38:* sanctoque . . . diademate. 89 *Sidonii c. V 386:* certatum est iure magistri, Angusti fato. 96 sqq. *Augustinus civ. dei V 26:* Unde et poeta Claudianus quamvis a Christi nomine alienus in eius tamen laudibus dixit: O nimium dilecte deo, cui militat aether Et coniurati veniunt ad classica venti. *Orosius hist. VII 35:* poeta quidem eximius, sed paganus pervicacissimus huiusmodi versibus et deo et homini testimonium tulit quibus ait: O nimium dilecte deo, tibi militat aether, Et coniurati . . . venti. cf. *Paulini Petric. V 576.* *Ex Orosio sumpsit Paul. Diaconus hist. misc. XIII 303, 24 sq.;* ceterum *Sedulius Scotus de rectoribus christianis c. 15,* *Otto Frisingensis chron. IV 18,* *Engelbertus in speculo virtutum XII 6* eosdem atque illi versus proferunt (cf. *Barthii inter testimonia praemissa editioni Claud. II*). 97 *Corippi Ioh. I 289:* Te venti . . . pavent, tibi militat aer . . . intonat aether. *Paulini Petric. V 557:* cui militat aer. *Alc. Aviti c. V 312:* cui . . . militat omne malum eqs. *Venantii Fortun. vitae Martini I 311:* tibi militat aether. *Sedulii c. pasch. I 363:* tibi militet annus. (*Gunterus VIII:* pro Caesare dimicat aer.)

77 *Stat. Theb. IX 739:* Ut leo, cui parvo mater Gaetula . . . Suggest ipsa cibos, cum primum crescere sensit Colla iubis eqs. *Horati c. IV 4, 14:* fulvae matris ab ubere. 81 *Verg. Aen. II 704:* tibi comes ire recuso (*Trumpius p. 46*). 82 *Statii Theb. XI 582, XII 701:* sordida tabo; *Senecae Herc. fur. 785:* sordidum tabo caput. *Valerii Flacci III 150:* taboque labantia (natantia *Heinsius*) terga. 83 *Verg. Aen. VII 600:* rerumque reliquit habenas, cf. *Sili Ital. I 144.* 84 *Nemesiani cyn. 93:* cohibe diademate crines. 97 cf. *Taciti hist. III 53:* imperatori suo militare; ceterum cf. *Florus II 6:* rerum natura consensit . . . Hannibal . . . vento pulvere sole pugnabat.

78 Uerberibus P^1 , corr. P^2 tum P^1 , † cum P^2 79 terga] colla *Barthius* 80 inbelles *B*
 81 Getulo *PB* mirari *A* 82 caesi *A* (1 sic add. *E*), celsi ϵ , cesi *PIIB*, cēsi *A* tabo sordere ϵ , terga
 absolvere *A*, terga absorbere *Aq*, nisi quod absorbere Π^2 ; cf. *bell. Gild. 360* et *Statii, Senecae exempla supra*
allata. 83 tibi] τP (τ ex corr.) 85 pietas rudibus *B*, rudibus pietas *Eq* ostentat *B*, ostendit *Eq*
 87 Imperim *A* sero *Aw*, serō ϵ 88 effecta *B* pugnantis P (s m. 2) 89 Tu fastis *Jeepius*; sed
 cf. *Sidonius* 90 nec] non Π 91 esisse *P* 92 aquilō Π , aquilon *A* 94 acies Π , s m. 2
 95 actores Π repulit $P\Pi$ hastis P^1 96 cui *Emw* ab austris P , in antris *A* Verba cui fundit
 ab antris Aeolus armatas hiemes *omm.* *Augustinus et Orosius propterea nimirum quia Aeolus gentilem redolens*
ad Christiani sermonem non aptus videbatur. 97 Eolus $P\Pi$ armatas *Ew* cui *Ew* *Augustinus (et*
Otto Frising.), tibi *Orosius Paul. Diac. Sedul. Scotus, item s perpauci ut videtur (item tibi in obelisci inscriptionis*
C. J. L. III 737 exemplis Cyriacanis deterioribus, ubi nostri vv. 96–98 adnexi sunt et falso a librariis
additi, neque vero in lapide fuerunt, cf. Mommsenus l. l. p. 138)

- Et coniurati veniunt ad classica venti.
 Alpinae rubuere nives, et Frigidus amnis
 100 Mutatis fumavit aquis turbaque cadentum
 Staret, ni rapidus iuvisset flumina sanguis.
 At ferus inventor scelerum traiecerat altum
 Non uno mucrone latus, duplexque tepebat
 Ensis, et ultrices in se converterat iras
 105 Tandem iusta manus. Iam libertate reducta,
 Quamvis emeritum peteret natura reverti
 Numen et auratas astrorum panderet arces
 Nutaretque oneri venturo conscius Atlas,
 Distulit Augustus cupido se credere caelo,
 110 Dum tibi pacatum praesenti traderet orbem.
 Nec mora; Bistoniis alacer consurgis ab oris,
 Inter barbaricas ausus transire cohortes
 Impavido vultu; linquis Rhodopeia saxa
 Orpheis animata modis; iuga deseris Oetes
 115 Herculeo damnata rogo; post Pelion intras
 Nereis illustre toris; te pulcher Enipeus
 Celsaque Dodone stupuit rursusque locutae
 In te Chaoniae moverunt carmina quercus.
 Illyrici legitur plaga litoris; arva teruntur
 120 Dalmatiae; Phrygii numerantur stagna Timavi.
 Gaudent Italiae sublimibus oppida muris
 Adventu sacrata tuo, summissus adorat
 Eridanus blandosque iubet mitescere fluctus
 Et Phaetontaeas solitae deflere ruinas
 125 Roscida frondosae revocant electra sorores.

98 cf. *Alcimi Aviti c. IV 453*: coniurant elementa neci *eqs.* 104 sqq. cf. *Corippi Ioh. III 205 sqq.*
 122 *Sidon. c. II 388*: submissus adorat.

101 *Lucan. II 214*: Ad molem stetit unda sequens, dum sanguinis alti Vis . . . haerentes adiuvit aquas.
 102 *Verg. Aen. II 164*: inventor scelerum. 109 *Verg. Aen. VI 15*: se credere caelo. 118 cf. *Valer. Flacc. I 303*. — carmina movere *Ovid. met. X 148. XIV 20*. 119 *Verg. ecl. 8, 6*: saxa Timavi sive oram Illyrici legis aequoris. 120 *Martialis VIII 28*: numeravit lana Timavum.

99 rubere *II*¹, corr. *II*² frigidus *II*¹, corr. *II*² annis *BP*¹, corr. *P*² 101 ni *P*², in *P*¹ rapi-
 das *P*, corr. *P*² iuvisset] sic ω; cf. *Lucani locum c.* 102 Aut *P*, sed corr. scelerum *Eω* transiece-
 rat *B* altum] fortasse alte 104 Ensis *P*, sed nsis *P*² ultrices *A* (i add. *E*), utrices *II*¹, corr. *II*²
 conuertera *A* in se] laxius dictum; an pungendum post iras ut Tandem iusta manus! quasi exclamatio
 separetur? 105 iuxta *B*¹ iam] cum *P* 108 Nutariq; *P*, corr. *P*² oneri^s *A* (s sic add. *E*),
 coram *II*¹, † oneri *II*², honeri *A*, item fuit in *B*, sed h erasum uenturo *A* (i sic add. *E*), uenturo ω cōcius *P*
 athlas *PAB*, item *II*, sed l inseruit *II*² 109 cupio *II* se reddere *AHB*, quod commendat *Buechelerus com-*
parans Lucani VII 266; cf. tamen *Vergilium* 110 paccatum *BH* 111 bystoniis *II* consurgis
AHB; † tū fugit add. *II*², confuq; *P*, confugis *A* horis *PH*; item fuit in *B*, sed h erasum *II*¹ versum 113
 ante 112 scripsit; post v. 112 *II*² versum 113 iterum posuit in *mg.* 112 chohortes *II* 113 Im-
 pavido ε, in pavido *APHB* rodopeia *PBH* 114 anima *A* oethes *B*, oete *II* 115 Hec tu leo *P*
 116 illustrate *A* toris ε, choris *APABH* enipheus *AB*, eniphe' *PH*, enypheus *A* 118 In te] Per te
Heinsius; mallem De te; Uenti *J. Koch* Chaoniae] ε, chaṇonie *P*, caonie *II* mouerunt carmina *P*¹, mouere
 cacumina *P*², mouerunt culmina *L. Mueller, Mus. Rhen. XVII 182* 119 Ilirici *B*, Ilirici *HP* 120 Dal-
 macie *B* frygii *B*, stigii *PH*, gelidi *A* timani *A* (?), tymai *II* 121 ythalie *II* opida *PB* 122 sum-
 missus *EP*, subm. q; adoret *B* 123 Euridanus *II*, sed u falsam *II*² que] om. *B* blando^sq; s m. 2 *II*
 124 phaetontaeas *A*, phetontaeas *PBH*, phētontēas *A* 125 Rosida *AB*, Rocida *II*, s m. 2 sorpores *P*

- Quanti tum iuvenes, quantae sprevere pudorem
 Spectandi studio matres, puerisque severi
 Certavere senes, cum tu genitoris amico
 Exceptus gremio mediam veherere per urbem
 130 Velaretque pios communis laurea currus!
 Quis non Luciferum roseo cum Sole videri
 Credidit aut iunctum Bromio radiare Tonantem?
 Floret cristatis exercitus undique turmis,
 Quisque sua te voce canens. Praestringit aena
 135 Lux oculos, nudique seges Mavortia ferri
 Ingeminat splendore diem. Pars nobilis arcu,
 Pars longe iaculis, pars cominus horrida contis;
 Hi volucres tollunt aquilas, hi picta draconum
 Collâ levant, multusque tumet per nubila serpens
 140 Iratus stimulante Noto vivitque receptis
 Flatibus et vario mentitur sibila tractu.
 Vt ventum ad sedes, cunctos discedere tectis
 Dux iubet et generum compellat talibus ultro:
 'Bellipotens Stilicho, cuius mihi robur in armis,
 145 Pace probata fides: quid enim per proelia gessi
 Te sine? quem merui te non sudante triumphum?
 Odrysium pariter Getico foedavimus Hebrum
 Sanguine, Sarmaticas pariter prostravimus alas
 Rhiphaeaeque simul fessos porreximus artus
 150 In glacie stantemque rota sulcavimus Histrum.
 Ergo age, me quoniam caelestis regia poscit,
 Tu curis succede meis, tu pignora solus
 Nostra fove: geminos dextra tu protege fratres.
 Per consanguineos thalamos noctemque beatam,

145 *Sidon. c. VII 232*: Nil sine te gessit.

127 *Verg. Aen. II 63*: visendi studio. 129 *cf. Verg. Aen. VIII 590. Stat. Silv. II 2, 134*: duas
 veherere per urbes. 131 *cf. Verg. Aen. VIII 589; ceterum XI 913* (roseus . . . Phoebus). 134 *Verg.*
Aen. II 470: luce . . aena. 135 *Verg. Aen. III 45*: ferrea . . seges. 150 *ex Ovidi ex Ponto II 10, 33 sq.*
 151 *Iuvenius I 482*: regia caeli.

126 Quanti] Quantae *Koenigius* tunc B, tum $\Pi^1\varphi$, nunc Π^2 quantae] quanti Π^1 , quante Π^2
 127 puerisq; ΠA , pueriq; *Em et cruc. in mg.*, pueriq; *PB* 129 mediamque Π ueherere *Ew* turbem P
 132 iunctum *Emw* radiare *Ew* 133 Floret *Em*, *idem Isengr. mg.*; Fleret P^1 , Flebat P^2 , Feruet *BA*,
 Iret Π ; *cf. Verg. VII 804, Val. Flacci V 565* 134 canenens Π , canit *Jeepius*; Diuersa vel Assidua te uoce
 canens *temptavi; complures exercitus, et barbarorum, adesse fingi statuit Mommsenus; „varias exercitus partes“*
interpretatur Buechelerus perstringit B , praestringit Π^1 , prae in pro *mut. Π^2* , \dagger praestrinxit Π^2 aena ex
 aene *corr. P^1* , ahena A 135 undiq; B , strictiq; A seges *Ew* ferri *Em $\Pi^2 AB$* , belli ΠH^1 136 arc; Π
 137 cominus B , cōminus, *sed i ex a P^1* horrida *Ew* 138 Hii bis $PBII$ 139 tumet *Ew* 140 notho $PBII$
 saeuitque *Schraderus* receptis P , is *add. fort. m. 1* 141 mentur Π^1 , *corr. Π^2* sybilla A tinctu P
 142 cunctos *BAAP² Π^2* , tutas Π^1 , tuos P^1 ; an comites? *ita iam Heinsius* dscēdere B , dcedere Π 143 com-
 pella^t P ($t P^2$) talibus] uocibus A 144 cuius *Emw*, *sed cui in ras. Π* 145 fidis P^1 , fides P^2
 146 triumphum] tropheum ΠH 147 Odrisium *EeP*, otrisium B , othrisium Π , th *ex corr.*; *fuit fort. odrisium*,
 othrysium A gento P^1 , *corr. P^2* sudauimus P^1 , fedauimus P^2 hebrum Π P , hebrum A 148 sarmati-
 cas *Em*, *item Isengr. mg. (cf. Amm. Marc. 29, 6)*, dalmaticas *ex delm. corr. e*, dalmaticas φP^2 , damaticas P^1
 149 Rypheaq; A , ripheaq; $PABII$ proiecimur *Heinsius* arcus P , arctus Π 150 hystrum P , histrum BA ,
 ystrum Π 151 Ergo *Emw* 152 Tuturis P , inde Tu tectis *effecit P^2* 153 prige P *V. 154 inde*
a thalamos Π^2 in ras. scripsi

- 155 Per taedas, quas ipsa tuo regina levavit
 Coniugio sociaque nurum produxit ab aula,
 Indue mente patrem, crescentes dilige fetus
 Vt ducis, ut soceri. Iamiam securus ad astra
 Te custode ferar; rupta si mole Typhoeus
 160 Prosiliat, vinclis Tityos si membra resolvat,
 Si furor Enceladi proiecta mugiat Aetna,
 Opposito Stilichone cadent'.
 Nec plura locutus,
 Sicut erat, liquido signavit tramite nubes
 Ingrediturque globum Lunae limenque relinquit
 165 Arcados et Veneris clementes advolat auras.
 Hinc Phoebi permensus iter flammamque nocentem
 Gradivi placidumque Iovem; stetit arce suprema,
 Argenti qua zona riget Saturnia tractu.
 Machina laxatur caeli rutilaeque patescunt
 170 Sponte fores. Arctoa parat convexa Bootes,
 Australes reserat portas succinctus Orion
 Invitantque novum sidus pendentque vicissim,
 Quas partes velit ipse sequi, quibus esse sodalis
 Dignetur stellis aut qua regione morari.
 175 O decus aetherium, terrarum gloria quondam,
 Te tuus Oceanus natali gurgite lassum
 Excipit et notis Hispania proluit undis.
 Fortunate parens, primos cum detegis ortus,
 Aspicias Arcadium; cum te proclivior urges,
 180 Occiduum visus remoratur Honorius ignem;
 Et quocumque vagos flectas sub cardine cursus,
 Natorum per regna venis, qui mente serena
 Maturoque regunt iunctas moderamine gentes

163 *Sidon. c. II 405*: sicut erat liquidam transvecta per aethram . . petiit . . Hyperionis ortus.
 66 *Corippi III 55*: Flamma nocens. 183 *Paulin. Petric. II 657*: moderamina rexit.

163 *Ovidi met. VI 657*: Sic ut erat, item *Lucanus II 365 et saepius*. 170 *cf. Verg. georg. I 32 sqq.*

155 leuabit^u/// *P*¹ 156 Coniugio] o alterum ex corr. *P*¹ uirum *II*¹, mirum *P*¹, nurum *P*²*II*²*q*
 158 astrā *P* 159 feror *P*¹, sed o ex a corr. mole *Ew* (ex more corr. *P*) tiphoeus *ABII*, tipeh³ *P*,
 thiphēus *A* 160 Prosiliat uinclis *E*, Undis prosiliat *PABII* (proxiliat *B*), uinclis *Isengr. mg.*; punxi ante uinclis
 suadente *Buechelero* tityūs *A* (o sic add. *E*), tityus *A*, thiti^{uuu}us *P*, ticius *BII* 161 enceladi *E*, encheladi *PAB*,
 ancheladi *II* mugia techna *P* etna *A*, ethna *BII* 163 stramite *P* nubesⁱ *A* (sic add. *E*) 164 limenq
*EP*¹*A*, lumeng³ *II**B*, i lumeng³ *P*² relinquit *Aq*, relinquit *II* *V. 165 totum in ras. II*¹ 165 Arcados *E*,
 Archadis *PABII* peruolat *AB* auras *Ew* 166 phebi *PII* 168 trātu *P* (c add. *P*²) 170 arthoa *PBII*
 conuexera *II* boetes *AB*, bootes, e ex i corr. *II* 171 Austrāⁱ (= lis) *P* succintus *B* 173 partes *A*
 (sic add. *E*), partis *IIA* ipseⁱ*II**P*, ille *q* esse] sic *ω* 174 stelis *A* (l add. *E*) morari *EB*, moueri *APAI*
 175 Aetherium *E*, ethereum *PABII* 176 lapsum *A* 177 hyspania *A* pluit *A* undis] i ex a *P*¹
 178 Fortunate *Ew*, Fortunēg³ *Em* addito ++, denique in *mg. extremo* † primūs *A* (o sic add. *E*) 179 archa-
 dium *PABII* procliuior *Ew* urgeps *II* 180 Occiduum *II*¹ corr. *II*² ignem *Ew* 181 quodēg³ *P*
 uagas *II* flectas *EP**II*, flectis *BA* i currus *II*², currus *B* 183 iunctas *A*, iunctas *P**II*, uincta *A*, cunctas *B*
 gentis *A*

- Saecula qui rursus formant meliore metallo.
 185 Luget Avarities Stygiis innexa catenis
 Cumque suo demens expellitur Ambitus auro.
 Non dominantur opes nec corrumpentia sensus
 Dona valent: emitur sola virtute potestas.
 Vnanimi fratres, quorum mare terraque fatis
 190 Debetur, quodcumque manus evasit avitas,
 Quod superest patri: vobis iam Mulciber arma
 Praeparat et Sicala Cyclops incude laborat,
 Brontes innumeris exasperat aegida signis,
 Altum fulminea crispare in casside conum
 195 Festinat Steropes, nectit thoraca Pyragmon
 Ignifluisque gemit Lipare fumosa cavernis.
 Vobis Ionia virides Neptunus in alga
 Nutrit equos, qui summa freti per caerula possint
 Ferre viam segetemque levi percurrere motu,
 200 Nesciat ut spumas nec proterat ungula culmos.
 Iam video Babylona rapi Parthumque coactum
 Non ficta trepidare fuga, iam Bactra teneri
 Legibus et famulis Gangen pallescere ripis
 Gemmatosque humilem dispergere Persida cultus.
 205 Ite per extremum Tanaim pigrosque Triones,
 Ite per ardentem Libyam, superate vapores
 Solis et arcanos Nili deprendite fontes,
 Herculeum finem, Bacchi transcurrite metas:
 Vestri iuris erit, quidquid complectitur axis.

185 *Paulini Petroc. vitae Mart. I 39*: Vicit avaritiam . . . iacet . . . Ambitio. 202 *Sidon. c. V 601*:
 Sic Parthus rectum fugiat eqs. 203 *de famulis cf. Sidon. c. II 93, Rutilius I 151.* 209 *Merobaudis*
paneg. Aetii 19: Nil nostri iam iuris erat.

189 *Stat. Theb. VIII 670*: Unanimi fratres (*cf. Verg. Aen. VII 335*). 195 *Verg. Aen. VIII 425*
 (*ubi v. Heyne*). 197 sqq. *cf. Verg. Aen. VII 808 sqq. (Apollon. Rhod. I 179 sqq.)*. 201 sqq. *cf. Statii*
silv. IV 1, 40 sqq. 203 *Ovidi fast. I 286*: famulae Rheni aquae; *cf. Martialis IX 2.* 208 *Dionys.*
perieg. 623: στῆλαι Ὀθηβατογενέος Διονύσου. *Curt. Ruf. III 10, 5*: Liberi patris terminos.

185 auariciis II, *sed corr. m. 1* stigiis PNB imensa^r A immersa cauernis Heinsius 187 Non]
 Nec IIP nec] Eω, ex ne corr. II¹ 189 terrag ex terrat^d (= tur) II¹ factis A 190 Debetur E,
 Debetur ω quideunq E auitatas II 191 nobis P mulcib⁹ P 192 Preparat, e ex o II
 scicula B, sycula II ciclops PBII include II 193 Brontes Eω innumeris] velim anguiferis; nam
 Medusae locus est in aegide; *cf. IV cons. v. 164*; Buechelerus conferri iubet *Verg. Aen. VIII 626 sqq.*
 exasperat Eω 195 Festinet^a P (*corr. P²*) storaca A (h A²) pyragmon AA, pyragmō II, piragmon P,
 piramon B 196 Ignifluit gemit P¹, Ignifluis gemitus P², Igniferisq gemit II 197 yonia P 198 poss^{as}t/// P,
 p⁹st (= possunt) II, possint q 199 percurrere ex perterere *corr. P¹* 200 spumas] P, s m. 2, spicas s,
sed cf. Vergili l. l.: nec tingeret aequare plantas proteret B, proterat Eφ 201 uidet P (as *add. P²*)
 babilana P, *corr. P²*, babilona II 202 bactra AAII², bracta PBII¹ 203 gangen B, gangē PII,
 gangem AA pallescere A (l sic *add. E*), pallascere P, *corr. P²*, flauescere II¹, pallescere II²φ ripis ex
 rupis P¹ 204 dispergere EBA, disperderae P, disperdere II 205 thanaim A, tanaim BA, tanaI P,
 tanaym II 206 arentem Heinsius libiam PII, zonā B superate Eω 207 archanos PBII
 208 bacchi Em, bachi B, bactri PA, blactri II 209 Vestra A quidquid EA, quicquid PBII com-
 plectur II auxis P

210 Vobis rubra dabunt pretiosas aequora conchas,
Indus ebur, ramos Panchaia, vellera Seres.

211 *Sidon.* c. V 42—47: fert Indus ebur . . . Ser vellera . . . Panchaia myrrham. *Paulini carm.* 25, 51
et *Boethii II* c. 5, 8: ellera Serum. *Carmen de providentia divina* 144: vellere Serum. *Alc. Aviti c. VI* 40:
vellera Seres.

211 *Verg. georg. I* 57: India mittit ebur, molles sua tura Sabaei.

210 rubra] iura *H*¹, rubra *H*² pretiosas] *E*, p̄sciosas *P* conchas *Em* 211 panchaala *B*, pachaia *H*,
paene panchara *P*

PANEGYRICVS DE QVARTO CONSVLATV HONORII AVGVSTI.

VIII.

*Editus
a. 398 init.*

- Auspiciis iterum sese regalibus annus
Induit et nota fruitur iactantior aula,
Limina nec passi circum privata morari
Exultant reduces Augusto consule fascēs.
5 Cernis ut armorum proceres legumque potentes
Patricios sumunt habitus et more Gabino
Discolor incedit legio positisque parumper
Bellorum signis sequitur vexilla Quirini?
Lictori cedunt aquilae ridetque togatus
10 Miles et in mediis effulget curia castris.
Ipsa Palatino circumvallata senatu
Iam trabeam Bellona gerit parmamque removit
Et galeam sacras umeris vectura curules.
Nec te laurigeras pudeat, Gradive, secures
15 Pacata gestare manu Latiaque micantem
Loricam mutare toga, dum ferreus haeret
Currus et Eridani ludunt per prata iugales.

4 cf. Merobaud. pan. Aetii 46 sq.

2 iactantior ex Statii silv. IV 1, 6. 4 ex Lucani V 384. 5 (Lucani VIII 554: legumque potens, incerta lectio). 6 et 8 Verg. Aen. VII 612: Quirinali trabea cinctuque Gabino. Lucani V 388: gladiis miscere curules. 9 Lucani V 389: Addidit et fascēs aquilis. Cicero apud Quintilianum XI 1, 24: Cedunt arma togae. Paneg. ad Pisonem 27: togatae Militiae; ibid. v. 36. 15 Martialis VII 5, 2: Latia . . . toga.

Cl. Clau. panaegyris de quarto consolatū Honorii Aug. A; panegyricus et consulatū corr. restituit E (cf. subscriptionem). incipit in eundem. u³. mⁱ. 2^osulat⁹ dictus P Panagiricus de quarto M index (J. Koch p. 47). Hoc carmen deest in VC

1 uspiciis P, A add. P² regentibus B 3 Lumina II passi BH¹, passim AH²P¹, passis P² morati AH², morari II¹q 5 legumque] regumque A, stragumque temptavi, cf. v. 364 et Ruf. II 502. Sufficit tamen dignitates civiles ut praefectos praetorio et magistrum officiorum cogitare qui ne ipsi quidem togati incedere solebant; ceterum Stilicho ipse Armorum legumque parens audit, laus Stil. III 136 6 sūmant B en more Heinsius 8 quiritu, i. e. Quiritum 5 unus; cf. tamen Quirinalis amictus v. 157, iura Quirini apud Rutilium Nam. de red. I 157 nec non et Servius ad Aen. I 292: Mars enim cum saeuit Gradius dicitur, cum tranquillus est Quirinus eqs. et quae dixi „de Romae urbis nomine“ (index lect. Marpurg. 1887) p. 16 10 effulget B cātris (s m. 2) P 11 senatu Emō 13 sacra B¹, sacras B², sacris II umeris E, hum q ductura Heinsius 14 deest hic v. in PAHM¹; in mg. uersus deficit¹ II a manu antiqua. Habent BM²A 15 Pacata Em (Paccata P) 16 togam B¹ herret B 17 eridani II¹, euridani II² (cf. de III cons. v. 123)

- Haut indigna coli nec nuper cognita Marti
 Vlpia progenies et quae diademata mundo
 20 Sparsit Hibera domus. Nec tantam vilior unda
 Promeruit gentis seriem: cunabula fovit
 Oceanus; terrae dominos pelagique futuros
 Immenso decuit rerum de principe nasci.
 Hinc processit avus, cui post Arctoa frementi
 25 Classica Massylas adnexuit Africa laurus,
 Ille, Caledoniis posuit qui castra pruinis,
 Qui medios Libyae sub casside pertulit aestus,
 Terribilis Mauro debellatorque Britanni
 Litoris ac pariter Boreae vastator et Austri.
 30 Quid rigor aeternus, caeli quid frigora possunt
 Ignotumque fretum? maduerunt Saxone fuso
 Orcades; incaluit Pictorum sanguine Thyle;
 Scottorum tumulos flevit glacialis Hiverne.
 Quid calor obsistit forti? per vasta cucurrit
 35 Aethiopum cinxitque novis Atlanta manipulis,
 Virgineum Tritona bibit sparsosque venenis
 Gorgoneos vidit thalamos et vile virentes
 Hesperidum risit, quos ditat fabula, ramos.
 Arx incensa Iubae, rabies Maurusia ferro
 40 Cessit et antiqui penetralia diruta Bocchi.
 Sed laudes genitor longe transgressus avitas
 Subdidit Oceanum sceptris et margine caeli
 Clausit opes, quantum distant a Tigride Gades,
 Inter se Tanais quantum Nilusque relinquunt:
 45 Haec tamen, innumeris per se quaesita trophaeis,

22 Horati c. I 1, 6, Ovidi ex Ponto I 9, 36: terrarum dominos. 30 Verg. georg. III 279: frigore caelum.

18 Haut *PII*, Haud *q* condita *P*¹, cognita *P*² 19 Vulpia *II*, corr. *II*² 20 Sparsit] supersit *B*
 hibera *PBII*, ibera *AA* tantam] tandem *P*¹, tantam *P*², tantae *ε* 21 gentis seriem *II*, seriem gentis *APAB*
 fouit] */// P* 23 Immenso *A* 24 auis *P* (corr. *P*²) cui *Emw* arcthoa *II*, artoa *PB* frementi]
 merenti *Paul* 25 massylas *ε*, massilas *EmA*, massillas *B*, massilias *PII*², massilios *II*¹ adnexuit *APB*, ann. *q*
 affrica *BII* lauros *A* (u sic add. *E*), lauros *BAP*², 1 lauros *II*², mauros *II*¹*P*¹ 26 calydonis *A* (e sic
 add. *E*) calcedoniis *B* 27 medio exc. Laeti libiçe *P*, libie *BII* caside *B* 28 Terribiles mauros *B*
 29 (Litoris *E*) Littoris *II*, s add. *II*² ac] et *II* 30 interpunctionem correxi; et ita *II*¹ punxisse videtur
 post eternus, erasit *II*² et punxit post celi frigora *EmPAII*, sidera *B* possunt *II*¹, prosunt *II*²*q* 31 que]
 om. *B* saxone] sanxone *A*¹, sanguine *II*²*B* ex v. 32 inrepsit fuso] */// P* (o adrasum; voluit fort. fuse),
 fus] */// o II*¹ 32 Orchades *PAB*, orchadiēs *II*¹ piconum *A* tyle *EmPB*, thile *AII* 33 Scottorum *A*
 (t sic add. *E*), Scatorum *P* (corr. *P*²), Scotorum *q* tumulos *II*¹, cumulos *II*²*q* Hiverne] scripsi suadente
 Iulio Koch (cf. laus Stil. II 251); Iuerne Delrio, hiberne *PIIB*, hibernae *A*, hyberne *A*, Ierne Claverius ex
 Cuiacianis (??), Graecos Aristotelem, Strabonem secutus (cf. Koch l. l. p. 37) 34 Quid *EP*, qui^s *II*, s add.
*II*², Quis *AB* obstitit *B*¹, obstiterit sive obsistat Heinsius, sed cf. archiv. lexic. IV p. 592 cucurrit *P*
 35 Ethiopum *PBII* cinxit *Ew* nouis] uotus *P*¹, inde totis corr. *P*², iouis *B* athlanta *PABII*
 36 Uirgneum *II* que] om. *II*¹, reposuit *m. rec.* 37 Gorgoneos] Gorgoneis *ε* pauci 38 Hesperidum *P*,
 id *m. 2* ditat *P*¹ item *II*¹, dictat *A* malim ditat quos 39 Arx *P*¹, Ars *P*² incensa *P*, extracta
 adscripsit *P*², incensa, ensa ex corr. *II* nube *B*¹, iube corr. *B*² maurusia *P*², martusia *P*¹, maurisia *B*
 40 bocchi *A*, boechi *A* (e sic add. *E*), bocci *II*, bochi *PB* 41 lonoe *II*¹, unde longe *II*² 42 septis *A*,
 scetris *II*¹, corr. *II*² V. 43. 44: nihil habet *P* nisi Clausit opes quantum nilusque relinquunt; *P*² in *mg.*
 add.: quantum distant a tigride gades Inter se Tanais; item ganges supra nilus scr. *P*² 43 tigide *II*¹,
 tigride *II*² 44 thanais *A*, tanais praeter n totum ex corr. *A* relinquit *BII*, relinquunt *PAA* 45 tamen]
 sunt *ε*, tm̄ *B* tropheis *PABII*

- Non generis dono, non ambitione potitus.
 Digna legi virtus. Ultro se purpura supplex
 Obtulit et solus meruit regnare rogatus.
 Nam cum barbaries penitus commota gementem
 50 Irrueret Rhodopen et mixto turbine gentes
 Iam deserta suas in nos transfunderet Arcetos,
 Danuvii totae vomerent cum proelia ripae,
 Cum Geticis ingens premeretur Moesia plaustris
 Flavaque Bistonios operirent agmina campos:
 55 Omnibus afflictis et vel labentibus ictu
 Vel prope casuris, unus tot funera contra
 Restitit extinxitque faces agrisque colonos
 Reddidit et leti rapuit de faucibus urbes.
 Nulla relicta foret Romani nominis umbra,
 60 Ni pater ille tuus iamiam ruitura subisset
 Pondera turbatamque ratem certaue levasset
 Naufragium commune manu: velut ordine rupto
 Cum procul insanae traherent Phaethonta quadrigae
 Saeviretque dies terramque et stagna propinqui
 65 Haurirent radii, solito cum murmure torvis
 Sol occurrit equis; qui postquam rursus eriles
 Agnovere sonos, rediit meliore magistro
 Machina concentusque poli, currusque recepit
 Imperium flammaeque modum.
- Sic traditus illi
- 70 Servatusque Oriens. At non pars altera rerum
 Tradita: bis possessa manu, bis parta periculis.
 Per varium gemini scelus erupere tyranni

46—48 cf. *Sidon. ep. VII 17, 14.* 51 *Sidon. c. VII 321*: barbaries totas in te transfuderat arcetos.
 62 *Sidon. c. VII 405 sqq.* 68 *Nonni 38, 412* (ἐρμωρίην).

57 *Curtii Rufi X 9, 5*: Quot ille tum extinxit faces. 71 *Synesii de regno c. 6*: ἀλλ' ἐπὶ δύο τυράννους
 ἐλθὼν καὶ ἄμφω βαλὼν κτλ.

46 nodo *Heinsius* potitur *EmPB*, potitus *IIA* 47 suplex *B* 50 rodopen *II*, rodopē *PB*
 mix^{to} *II*, to *add. II*² gentes *BH*¹, gentesⁱ *A* (*sic add. E*), gentis^e *P*¹, gentis *rest. II*² 51 deserta *Em*
 suos ^hinnos *B*¹ tranfunderet *P*, transfunderat *II* arthos *B* 52 Danubii ω mouerent *P*¹, uomperent *II*,
 † quaterent *P*² 53 geniticiis *P*¹ ingens] lugens *Heinsius* mysia *AA*, misia *PBH*, mesia ε unus nec
 bonus, massia *alius* 54 Vlauaq^r *P*¹, corr. *P*² Bistonios] εω nisi quod bystonios *II*, bistotios *P*¹, bisto-
 nios *rest. P*² opient *P* (r *P*²) 55 afflictis *P* 57 faces] fares *P*¹, inde feros *P*², † fares ·|· poplos
*P*² in *mg.* agrisqⁱ *PAH*, agrosqⁱ *A* (i *sic add. E*), agriqⁱ (*sic*) ε, agrosque *B* colonos ε*HPA*, colo-
 nis *AB* 58 Reddidit *P* (e *m.* 2) laeti *A* 61 turbatamque] bell. *Pollent.* 272 turbatae rati; contulit
Buechelerus 62 Naufragium *P* uelud *BHP* rupto] u *ex corr. II* 63 insane *A* phaetonta *A*,
 phetonta *BH*, item, sed o *ex u corr. ut videtur P*¹ 64 Seruiretqⁱ *A* terrasqⁱ *II* et] in *P*, sed *corr.*
 65 toruis *Em*, toruus q^r 66 cequis *P*¹ eriles *E*, heriles *A*, heriles q^r Ad v. 66 currus *Em*, sed deinde
delevit; corrigendum scriba putavit rursus, cum iam ad v. 68 aberrasset 67 magistros *P* 68 contemptusque
*II*¹, contēptus *P*² (punxit *m.* 1), concentusqⁱ *II*² q^r currus *E*, Isengr. *mg.*, de *Em* cf. ad v. 66, cursus *P*¹, inde
 rursus *P*² effecit et idem in *mg.* repetiit, rursus q^r 69 Imperiumqⁱ *P* flāmaeqⁱ *A*, flamaeqⁱ *E* tradi-
 tus *EA*, traditur^s (s *sic add.*) ε, traditur *PII*, trahitur *B* illisqⁱ *P*¹ 70 Seruatusqⁱ *EB*, Seruatur^sqⁱ (s *sic*
add.) ε, seruaturqⁱ *IIAP*, sed *P* seruat^r ita ut notam ur *ex* ? (= us) correxisse videatur *m.* 1 non] nō *P*,
 sed o *ex c per ras. ortum vid.* altera] in *ras. II*² 72 celus (?) *II* erūpere *P*

- Tractibus occiduis: hunc saeva Britannia fudit;
 Hunc sibi Germanus famulum delegerat exul:
 75 Ausus uterque nefas, domini respersus uterque
 Insontis iugulo. Novitas audere priori
 Suadebat cautumque dabant exempla sequentem.
 Hic nova moliri praeceps, hic quaerere tuta
 Providus; hic fuis, collectis viribus ille;
 80 Hic vagus excurrrens, hic intra claustra reductus.
 Dissimiles, sed morte pares. Evadere neutri
 Dedecus aut mixtis licuit procumbere telis.
 Amissa specie, raptis insignibus ambo
 In vultus rediere suos manibusque revinctis
 85 Oblati gladiis summittunt colla paratis
 Et vitam veniamque rogant. Pro damna pudoris!
 Qui modo tam densas nutu movere cohortes,
 In quos iam dubius sese libraverat orbis,
 Non hostes victore cadunt, sed iudice sontes.
 90 Damnat voce reos, petiit quos Marte tyrannos.
 Amborum periere duces: hic sponte carina
 Decidit in fluctus, illum suus abstulit ensis.
 Hunc Alpes, hunc pontus habet. Solacia caesis
 Fratribus haec ultor tribuit: necis auctor uterque
 95 Labitur. Augustas par victima mitigat umbras.
 Has dedit inferias tumulis, iuvenumque duorum
 Purpureos merito placavit sanguine Manes.
 Illi iustitiam confirmavere triumphi,
 Praesentes docuere deos. Hinc saecula discant
 100 Indomitum nihil esse pio tutumve nocenti:
 Nuntius ipse sui longas incognitus egit

78 Corippi Ioh. III 197: tutas . . quaerere terras. 84 Sidonii carm. XXII 44: manus . . revinxit.
 86 Paulini eucharist. 581: damna pudoris, item Orestis trag. 177; Venant. Fort. c. VI 1, 54 (cf. bell. Gild. 188).
 87 cf. Rutil. Namat. I 273. 88 Sidon. c. II 306: Non tam victoris periit quam iudicis ore.

84 Verg. Aen. II 57: manus . . . revinctum. 85 Iuveni II 42: submittant colla. 86 Lucani
 IV 231: pro dira pudoris . . . 89 Pacatus paneg. Theod. 32 de iisdem: nec tam ad proelium conserendum
 quam ad supplicium . . sumendum venires. 97 Verg. Aen. II 116: sanguine placastis. 101 Mamert.
 genethl. Max. c. 8: ipsos . . nuntios eqs.

73 Tractibus Emw brytannia II 74 delegant P¹, delegerit P² 75 rebus P 77 Suadebat Ew
 cautum Em (item Barthius), tantum w dabat PB sequenti A (em add. E), sequenti B, sequentem Ep
 78 tuta Emw 80 intra Em, inter w claustra P 81 Dissimiles B 82 Dedecus] Deditur P, sed notam
 ur ita ut notae 9 similis sit (cf. ad v. 70) 83 raptis Ew ambo//// P 84 In cultus Heinsius et doctus
 apud Minellium; mallem In titulos (cf. Eutr. II 345) que] om. P¹, add. P² 85 summittunt E, subm. w
 86 pro AA, proh q 88 sese] se iā II librauerit B, uibrauerat II 89 iudice] uindice A 90 quos]
 qui Scaliger 91 Ambo rei Scaliger pergere P¹ carinas P¹ 93 solatia w 94 haec] i hic II²
 autor II utriq (9) ex utraq corr. P¹ 95 angustas PII² per A, par Ep mitigat umbras] in ras. II²
 96 tumulus P duorum] dō2] B (= deorum), d ex corr. II 97 Purpureas B, Purpureo II, supra o ad-
 fuit s, sed deletum, Purpureos q meritos II, merito q. Idem quod II voluit Schraderus 99 Praesentis
 (sic) A, Presentis A, P²sentis P, e add. P², Presentes, es ex is II hinc] h^oB 101 sui//// P, sibi Isengr. mg.

- Praeuento rumore vias, inopinus utrumque
 Perculit et clausos montes, ut plana, reliquit.
 Exstruite inmanes scopulos, attollite turres,
 105 Cingite vos fluviis, vastas opponite silvas,
 Garganum Alpinis Appenninumque nivalem
 Permixtis sociate iugis et rupibus Haemum
 Addite Caucaseis, involvite Pelion Ossae:
 Non dabitur murum sceleri. Qui vindicet, ibit.
 110 Omnia subsident meliori pervia causae.
 Nec tamen oblitus civem cedentibus atrox
 Partibus infremuit. Non insultare iacenti
 Malebat. Mitis precibus, pietatis abundans,
 Poenae parcus erat; paci non intulit iram:
 115 Post acies odiis idem qui terminus armis.
 Profuit hoc vincente capi, multosque subactos
 Aspera laturae commendavere catenae.
 Magnarum largitor opum, largitor honorum
 Pronus et in melius gaudens convertere fata.
 120 Hinc amor, hinc validum devoto milite robur.
 Hinc natis mansura fides.

- Hoc nobilis ortu
 Nasceris aequaeva cum maiestate creatus
 Nullaque privatae passus contagia sortis.
 Omnibus acceptis ultro te regia solum
 125 Protulit et patrio felix adolescens in ostro,
 Membraque vestitu numquam violata profano
 In sacros cecidere sinus. Hispania patrem

104 sqq. cf. *Corippi Ioh. III 205 sqq.* 116 *Rutil. Namat. I 64*; Profuit . . capi. 118 *Cor. Iust. IV 134*: largitor opum, largitor honorum. cf. *Prudentii c. Symm. II 434*: vindex scelerum, largitor honorum. *Theodulfus carm. 25, 31*: Tutor opum es . . largitor honorum. 121 *Alc. Aviti c. I 263*: nobilis ortu.

102 *Suetonii Caesar 59*: longissimas vias incred. celeritate confecit . . ut persaepe nuntios de se praeveniret; *Mamert. l. l. c. 9*: Alpes quasi relictas . . arenas . . transcurreris. 106 cf. *Sili Ital. III 494 sq.* 110 *Lucani VII 349*: Causa iubet melior eqs. 113 sqq. *Ambrosii de obitu Theod. 12 et 13* (qui nunquam veniam confitenti negaret). 114 sqq. cf. *Pacati pan. Theod. 45 med.* (cum armis iram deposuisti). 116 *Ovidi her. 3, 54*: utile dicebas ipse fuisse capi. 118 *Sallusti Iug. 95, 3*: pecuniae largitor; cf. *illud largus apud Ambros. l. l. 39*. 119 *Lucani VI 60*: In melius mutare. 123 *Lucani VI 741*: contagia passam.

102 Preuento II, sed re m. 2 ex er utrumq; E, uterq; II 103 clausos] clausit II ut] ù B reliquidit P¹, reliquid II; relegit Mommsenus; cf. tamen Mamert. 104 imanis P, corr. P², imanis A, inmanes BII turris A 105 vastas Eω componite B 106 apenninumq; A (sic add. E), apenninumq; B, appenninumq; II, sed en ex corr. nivalē, P¹ (s. erasum?), Appenninoque Nifatem coni. Barthius 107 Permixtis] PBII¹, Permitto Em, Pernices AII², Pyrenes Barthius; idem Heinsius haemum A, hemum PII, aemum A, emum B 108 caucaseis] sic ω pelyon II ose P 109 vindicet EBA, vindicat II¹, vendicat PII² Post h. v. aliquid deesse coni. Heinsius. Possit tamen ita emendari: Qui vincet, adibit. 110 peruia] ex peruea corr. B¹ 111 Nec] Non B oblitus] ex oblatu corr. B¹ ciuem] ciue (= cinere) P¹, † cause P², item in mg. † ciuem P² 112 insultate B 113 mitis] om. A, sed restituit in mg. habundans BII, hūndans (sic) P 114 paci] pati P¹, spatii P² 115 terminis et s in ras. P 116 hoc] habet rasuram in P 117 Aspera] Prospera A; † adpinxit E et in mg. Aspera chatene II¹ in ras. 118 Magnarum in ras. II¹ (corr. II²?) 119 Pronus] Promis P¹, † Comis P²; intellege largitor pronus sc. ad largiendum 120 ualidum Emω 121 hoc] hic B 123 Nullaq; Eω sordis Heinsius 124 solū P 125 Pertulit B 126 violata PII, temerata ABA 127 hispania P, ispania A

- Auriferis eduxit aquis, te gaudet alumno
 Bosphorus. Hesperio de limine surgit origo,
 130 Sed nutrix Aurora tibi; pro pignore tanto
 Certatur, geminus civem te vindicat axis.
 Herculis et Bromii sustentat gloria Thebas,
 Haesit Apollineo Delos Latonia partu
 Cretaque se iactat tenero reptata Tonanti;
 135 Sed melior Delo, Dictaeis clarior oris
 Quae dedit hoc numen regio; non litora nostro
 Sufficerent angusta deo. Nec inhospita Cynthi
 Saxa tuos artus duro laesere cubili:
 Adclinis genetrix auro, circumflua gemmis
 140 In Tyrios enixa toros; ululata verendis
 Aula puerperiis. Quae tunc documenta futuri?
 Quae voces avium? quanti per inane volatus?
 Qui vatum discursus erat? Tibi corniger Hammon
 Et dudum taciti rupere silentia Delphi,
 145 Te Persae cecinere magi, te sensit Etruscus
 Augur et inspectis Babylonius horruit astris,
 Chaldaei stupuere senes Cumanaque rursus
 Intonuit rupes, rabidae delubra Sibyllae.
 Nec te progenitum Cybeleius aere sonoro
 150 Lustravit Corybas: exercitus undique fulgens
 Astitit; ambitur signis augustior infans,
 Sentit adorantes galeas, redditque ferocem
 Vagitus lituus.

Vitam tibi contulit idem

139 sq. *Sidon.* c. VII 164 sq. puerpera . . . dedit mox signa futuri.

131 *Lucani VII 422*: geminum . . . in axem. 132 *Pacatus, paneg. Theod. c. 4 fin.*: cedat his
 terris terra Cretensis, parvi Iovis gloriata cunabulis, et geminis Delos reptata numinibus et alumno Hercule
 nobiles Thebae. 133 *Verg. georg. III 6*: Latonia Delos. *Ovidi Ib. 475*. 134 *Pacati c. 4*: Delos
 reptata numinibus. 140 cf. *ὁλογγὴν in puerperio Latonae Callim. hymn. Apoll. 119*. 142 sq. cf.
Iuvenal. VI 550 sqq. 149 cf. *Callimachi h. in Iovem 52*: οὐλα δὲ Κούρητες σε περὶ πρόλιν ὠρχήσαντο
 τεύχεα πεπλήγοντες.

128 Auriferos *II*¹, Auriferis *εΠ*²*φ* produxit *II*, † e(duxit) *II*¹ 129 Boforus *P*, Bosphorus *A*,
 Bosforus *BII* hesperio *II* limite *ε* unus fere, *Heinsius* 131 geminis *II*¹, geminus *II*²*φ* uendicat
BHP auxis *P* 132 bromi *B* subtentat *P* 133 *δολος P (m. 1?)* parthu *P* 134 Creta^q *Eω*
 (Creta^q *B*¹) iactat] ia in *ras. II*¹ thonanti *P* 135 dicteis *PII* horis *PBI* 136 nūm (*hamulus*
eras.) *P*¹, nuū *P*² 137 Suficerent *B* augusta *II*¹*P*¹*φ* corr. *P*²; † an(gusta add. *II*¹) inospita *P*
 cinthi *PII*, cinti *B* 138 arcus *P*¹, corr. *P*² lesere *BA*, leşesere *II*, serere *P*¹, fudere † fo(dere) *P*²
 cubili *II*, i ultima in *ras.* 139 Adclinis *Em*, Acclinis *εPB*, Accliuis *IIA* (?), u ex n corr. *II* genetrix *E*,
 genetris *A*, genitrix *PBI* 140 tirios *P*, tyrios *Eφ* toros *E*, thoros *ω* 142 aniū *P*¹, corr. *P*²
 143 Qui *E*, Quis *ω* natum *II* tibi] om. *II*¹, suppl. *II*² āmon *A*, ammon *A*, hamon *II*, hamō *B*, hamō̄ *P*
 (corr. *P*²) 144 dudum *Emω* 145 hetruscus *A* 146 babilonius *PBI* 147 Caldei *PBI*, Caldaei *B*
 rursus] *P* 148 rupus *P*¹, corr. rupis *P*¹; rupes *P*² rapide *BII* sybillē *A*, sibille *PBI* 149 Non *B*,
 Nec *Emφ* cibeieius *EIBP*, sed u ex n corr. *P*¹ aere] ore *II* soronoro *P* 150 coribas *P*, choribas *AB*,
 corribas *II* 151 amb[]itur *II* (sic) angustior *A* (?), angustior *Eφ* 152 Sentit *E*, Sensit *ω* redditqz *B*,
 sed t m. 2 in *ras.* ferocem] r ex corr. *II* 153 lituis (u sic add.) *ε*, lituis *ω*

- Imperiumque dies. Inter cunabula consul
 155 Proveheris, signas posito modo nomine fastos
 Donaturque tibi, qui te produxerat, annus.
 Ipsa Quirinali parvum te cinxit amictu
 Mater et ad primas docuit reptare curules.
 Vberibus sanctis immortalique dearum
 160 Crescis adoratus gremio: tibi saepe Diana
 Maenaios arcus venatricesque pharetras
 Suspendit, puerile decus; tu saepe Minervae
 Lusisti clipeo fulvamque impune pererrans
 Aegida tractasti blandos interritus angues;
 165 Saepe tuas etiam iam tum gaudente marito
 Velavit regina comas festinaque voti
 Praesumptum diadema dedit, tum lenibus ulnis
 Sustulit et magno porrexit ad oscula patri.
 Nec dilatus honos. Mutatus principe Caesar
 170 Protinus aequaris fratri.
- Non certius umquam
 Hortati superi, nullis praesentior aether
 Affuit ominibus. Tenebris involverat atra
 Lumen hiems densosque Notus collegerat imbres.
 Sed mox, cum solita miles te voce levasset,
 175 Nubila dissolvit Phoebus pariterque dabantur
 Sceptra tibi mundoque dies: caligine liber
 Bosphorus adversam patitur Chalcedona cerni.
 Nec tantum vicina nitent, sed tota repulsis
 Nubibus exiit Thrace, Pangaea reident
 180 Insuetosque palus radios Maeotia vibrat.
 Nec Boreas nimbos aut sol ardentior egit:

160 sq. *Sidon. c. II 40* (crevere . . mox pugnam ludunt iaculis).
 181 cf. *Corippi Iust. IV 98 sq.*

168 cf. *Sidon. c. II 137.*

155 *Lucani II 645*: qui Latios signatis nomine fastos; cf. *Statii fragm. in schol. Iuvenal. IV 94.*
 159 *Statii Theb. IV 355*: gremio miseros accrescere. 166 *Verg. Aen. III 405*: velare comas. *Statii Theb.*
VI 75: festinaque voti. 173 cf. *Verg. ecl. 9, 63.* 180 palus Maeotia *Lucanus II 641, et alii.*

Ad versum 154 crucem adpinxit Em; item ad 155; fortasse crux utraque ad fastus in 155 pertinet
 155 Proveheris *Em*, sed ut ex ut corr. II signas *EB*, signās *PIIA* fastus *E* 156 an spurius hic versus?
 v. 152—158 in suspicionem vocabat *Koenigius*; eosdem tamen tutatur idem coll. versu 372; nam ibi quoque natum
 esse Honorium post annum 384 praesumitur 157 cinxit (sic) *E* 158 curulis *A* 159 immortalisq II, imm. φ
 deorum *A* (sic add. *E*), dearum *A*, deorum uel dearum *B*¹, deorum *PII* 160 Crescit *PII*¹, corr. *P*² odora-
 tus *E*, adoratus ω, adornatus *Heinsius*, honoratus *Paul* 161 Maenaios *PII* arcus] om. *A*¹, rest. in mg. *A*²
 163 fuluagq (sic) *P* 164 interritus *A* (sic add. *E*), pterritus *PII*¹¹, iteritus *PII*²² anguis *E* 165 etiam]
 om. *P*¹, in spatio vacuo relicto restit. *P*² tum *Em*, tunc φ 167 Praesentum *B* tunc *AB* 168 porrexit *A*
 ad] om. *B*¹, add. *B*² 169 mutatus *B*, mutatur *PIIA*, mittatur *P*, imitatur *P*², mutato *P*³ 170 aequari ε
 pauci non *Em*, *PII*, nec *BA* 171 Hortari *P* nullus *II*, nullis φ, nulli *Burmamnus* 172 Affu||| *II*
 hominibus *A*, item *PI*¹, sed corr., hoib; *B* involuerat] at cum *ras. P* atra *Eme*, astra *P*, ats *B* (= atris),
 astra *A*, item *II*, sed stri litteras *PII*² 173 nothus *BII*, noctus *P* tbris *A* 174 te] cum *A* lauasset *P*,
 leuasset *II* 175 dissolvit *B* phebus *PIIB* 176 mundi q *B* 177 Bosforus *PB*, Bosphorus *II*, Bosporus *A*
 calcedona *EPII*, chalcedona *A*, chalcedoni *B* 178 repulsas *P*¹ 179 Nubibibus *P* eruitur *PI*¹, corr.
*PII*² trace *PBII* pangea *PIIB* retundunt *B* 180 maeotia *Em*, meotia *B*, meothida *P*, meotida *II*, meo-
 tica *A* 181 nimbo] tubos *P* aut] non *B*

- Imperii lux illa fuit. Praesagus obibat
 Cuncta nitor risitque tuo natura sereno.
 Visa etiam medio populis mirantibus audax
 185 Stella die, dubitanda nihil nec crine retuso
 Languida, sed quantus numeratur nocte Bootes,
 Emicuitque plagis alieni temporis hospes
 Ignis et agnosci potuit, cum luna lateret:
 Sive parens Augusta fuit, seu forte reluxit
 190 Divi sidus avi, seu te properantibus astris
 Cernere sol patiens caelum commune remisit.
 Apparet quid signa ferant. Ventura potestas
 Claruit Ascanio, subita cum luce comarum
 Innocuus flagraret apex Phrygioque volutus
 195 Vertice fatalis redimiret tempora candor.
 At tua caelestes illustrant omina flammae.
 Talis ab Idaeis primaevus Iuppiter antris
 Possessi stetit arce poli famulosque recepit
 Natura tradente deos; lanugine nondum
 200 Vernabant vultus nec adhuc per colla fluebant
 Moturae convexa comae; tum scindere nubes
 Discebat fulmenque rudi torquere lacerto.
 Laetior augurio genitor natisque superbus
 Iam paribus duplici fultus consorte redibat
 205 Splendebatque pio complexus pignora curru.
 Haut aliter summo gemini cum patre Lacones,
 Progenies Ledaea, sedent: in utroque relucet
 Frater, utroque soror; simili chlamys effluit auro;

194 cf. *Sidon. c. II 113*.

183 cf. *Verg. Aen. I 255*. 194 *Verg. Aen. II 682 sqq.*: de vertice . . . fundere lumen apex . . .
 innoxia . . . lambere flamma comas . . . circum tempora. *Siliū Ital. XVI 119 sq.*: subitus . . . vertice fulsit apex
 . . . involvere visa est Mitis flamma comam. 198 sq. cf. *Callimachi h. in Iovem v. 66*. 200 *Martialis*
II 61: vernarent . . . lanugine. 201 *Homeri A 528 sq.*, alii (*Verg. Aen. I 587*: Scindit se nubes).
 202 *Verg. Aen. IV 208*: fulmina torques. 206 sq. cf. *Verg. Aen. X 391 sq.* (gratusque parentibus error).
Statii Theb. V 437 sq.: errore lacesunt Oebalidae . . . gemini; chlamys . . . simili coma fulgurat astro.
 208 *Martialis IX 103, 4*: Atque in utroque nitet Tyndaris ore soror.

182 lux] uix *P*¹, inde uis corr. *P*² 184 Et uisa est *B* medio] mediis *II* mitantibus *P*¹ corr. *P*²
 185 retuso *Em II P*² *A*, recuso *P*¹, retēso *B* 186 numeratur] mineratur, sed corr. *P*¹; ceterum via sana
 lectio; tumet atra nocte conieci boetes *BII*, bootēs *Eq* 187 que] om. *B* aliena *P*¹, alieni *P*²
De vv. 187, 188 cf. Hertel, de nonnullis Claud. locis p. VI 189 forte] sponte *B* reluxit *II* 190 Diui
 sidus aui seu te prope *Emē*, diuus auus seu te claris pr. *eqs. B*, Diuus auus fausta seu te pr. *eqs. A*, diuus
 auus seu te pr. *eqs. versu manco II P* astris] *Arctis J. Koch* 192 aparet *II* 193 aschanio *P*
 194 phrighiog *II*, frighiog *P*, fluidog *B* uolutus] cf. *illud inuoluere apud Siliū* 195 redimiret *II B*,
 redimeret *AA*, redimiret *P*, sed r add. m. 2, i m. 1 196 omīa *A*, omīa omīa *P*¹, omīa *Emēq* 197 aby-
 deis *PII* iupiter *PII* 198 Possesi *B* poli fam. rec. scriptum in *II a m. 2* 199 tribuente *B*
 latiugune *P*, corr. m. 1 nondum *Ew* (nōdum *P*¹, sed ex nudum corr.; nondum ex mundum corr. *II*)
 201 Mature connexa *P* tunc *B* 202 flumeng *II* 203 augurii *Heinsius* uatisq *II* 204 duplici *P*,
 duplici] *II* redibāt *P*, supra a erasa virgula 206 Haud *BA* lachones *BII*, latones *A* 207 ledea *PIIB*
 in] del. *Barthius Advers. XV 14* relucet *ABIIA*, relucept *P*¹ 208 simili *EII*, similis *q* chlamys *ε*,
 chalamys *A*, clamis *BPII* affluit *A* (sic add. *E*), affluit *ε* perpauci, effluit auro *P*¹, efflat in auro *P*²

- Stellati pariter crines. Iuvat ipse Tonantem
 210 Error et ambiguae placet ignorantia matri;
 Eurotas proprios discernere nescit alumnos.
 Vt domus excepit reduces, ibi talia tecum
 Pro rerum stabili fertur dicione locutus:
 'Si tibi Parthorum solium Fortuna dedisset,
 215 Care puer, terrisque procul venerandus Eois
 Barbarus Arsacio consurgeret ore tiaras:
 Sufficeret sublime genus luxuque fluentem
 Deside nobilitas posset te sola tueri.
 Altera Romanae longe rectoribus aulae
 220 Condicio. Virtute decet, non sanguine niti.
 Maior et utilior fato coniuncta potenti,
 Vile latens virtus. Quid enim? submersa tenebris
 Proderit obscuro veluti sine remige puppis
 Vel lyra quae reticet vel qui non tenditur arcus.
 225 'Hanc tamen haut quisquam, qui non agnoverit ante
 Semet et incertos animi placaverit aestus,
 Inveniet; longis illuc ambagibus itur.
 Disce orbi, quod quisque sibi:
 'Cum conderet artus
 Nostros, aetheriis miscens terrena, Prometheus,

222 sq. *Boethius cons. c. I 5, 34*: latet obscuris condita virtus clara tenebris.

213 *Quatenus omnia quae abhinc sequuntur ex Synesio partimque ex Seneca quoque pendere videantur exposui in libello acad. Marpurgensi a. 1885: „De moribus christianis quantum Stilichonis aetate“ eqs., p. 15 sqq. Hic locorum numeros ponere satis habeo. Uti mihi nondum licuit libello G. Barneri: „Graeci de regentium hominum virtutibus auctores“, Marpurgi 1889. 218 *Paulinus* (?): luxu non fluitare vides. 220 cf. *Paneg. ad Pison. 8 sq.* 221—224 *Synesius εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀρξ. 4.* 222 *Pacatus paneg. Theod. 17*: sibi humilitatem et tenebras suas imputet iacens virtus quae non obtulit se probandam. *Symmachi epist. IX 86*: minui dico virtutem in obscuro et tenui loco . . . , crescere honore (*Horati c. IV 9, 30*: paulum . . . distat inertiae celata virtus.) 223 cf. *Paneg. ad Pison. 215.* 224 cf. *Ovidi heroid. 4, 92*: Arcus . . . si nunquam cesses tendere mollis erit; cf. *ex Ponto IV 8, 75.* 225 cf. *Dio Chrysost. IV § 57.* 226 *Lucani VIII 166*: Proiecit . . . incerti pectoris aestus; cf. *Valerii Flacci V 303*: incerta per aestus mens rapit. 227 *Lucreti VI 919*: nimium longis ambagibus est adeundum. 228 *Petronius cap. 46*: quicquid discis, tibi discis. cf. *Philostratus Apollon. VIII 3*; *Cyprian. de mortal. 13*: ad hoc audivit ut diceret; audivit non sibi ille, sed nobis.*

209 Stellataⁱ II, corr. II² crinem *Heinsius* 211 et proprios P nescit II¹, cernit PII²
 212 secum P 213 ditione ω 214 parthorum P (m. I?) fortuna] natura ε ex v. 40 dedisset]
 tulisset *Isengr. mg.* 215 eois P, sed o ex d radendo, ut vid. 216 assirio B ore] i orbe add. B¹
 thiaras II 217 Sufficere P¹, t add. P², Sufficeret B 218 Desidje B, corr. B² 220 Condicio A (sic
 add. E) 221 facto A V. 221 (Maior et ut) — 224 (tenditur arcus) sic ut dedimus antecedunt versibus 225
 (Hunc tamen) — 227 (itur) in Aw; E transposuit 225—227 ante 221. Item ε adnotat: in antiquo hi uersus
 hoc ordine habentur, deinde adpictis numeris eundem quem Em ordinem restituit. Tamen ordo verior qui est
 in ω; nam ut ad illud semet agnoscere via muniatur, de animi natura tripertita fabula adseritur. *Mommseus*
vv. 221—224 post 275 traiciendos coniecit 222 sub mersa P¹, lux mersa P² tenebris Aw, latebris ε
 223 obscuro A, obscuro//// II (an s erasum?); cf. quae dixi in libello academico „de moribus Christianis“ eqs.
 p. 17 adn. 1; quid enim subm. . . obscuro? distinxere priores 224 liſa P, corr. P², lira B reticet
 EmP²φ, retiu (?) P¹; sequitur spatium vacuum in P 225 haut II, ex aut corr. P¹, haud φ quisquam]
 quaquam B 226 incertos Aw, incestos *Isengr. mg.* cf. *Valerii Flacci exemplum* placauerit Aw, pacauerit ε
 pauci 228 Disce orbi quod quisque sibi A, Disce orbis quod quisque sibi AII, Disce orbis quod quosque P¹;
 quosque del. P² et in mg. add. quisque sibi. — Disce orbis quod quist (= et) sibi B. Cf. *Gronovii observ.*
l. II c. 21. Temptavi olim Disce orbi nec disce tibi. Sic autem Fr. Sizaeus et Barthius: longis illuc amb.
 itur, Discordat quod quisque sibi. Sed cf. exempla 229 Nostros] Sinceram P, sed del. et rest. Nostros
 m. 1 aetheriis EB, ethereis φ misces B terraena P

- 230 Sinceram patri mentem furatus Olympo
Continuit claustris indignantemque revinxit
Et, cum non aliter possent mortalia fingi,
Adiunxit geminas. Illae cum corpore lapsae
Intereunt, haec sola manet bustoque superstes
235 Evolat. Hanc alta capitis fundavit in arce
Mandatricem operum prospecturamque labori;
Illas inferius collo praeceptaque summae
Passuras dominae digna statione locavit.
Quippe opifex veritus confundere sacra profanis
240 Distribuit partes animae sedesque removit.
Iram sanguinei regio sub pectore cordis
Protegit imbutam flammis avidamque nocendi
Praecipitemque sui. Rabie succensa tumescit,
Contrahitur tepefacta metu. Cumque omnia secum
245 Duceret et requiem membris vesana negaret,
Invenit pulmonis opem madidumque furenti
Praebuit, ut tumidae ruerent in mollia fibrae.
At sibi cuncta petens, nil conlatura cupido
In iecur et tractus imos compulsa recessit,
250 Quae, velut inmanis reserat dum belua rictus,
Expleri pascique nequit: nunc verbere curas
Torquet avaritiae, stimulis nunc flagrat amorum,
Nunc gaudet, nunc maesta dolet satiataque rursus
Exoritur caesaque redit pollentius hydra.
255 ‘Hos igitur potuit si quis sedare tumultus,
Inconcussa dabit purae sacraria menti.
Tu licet extremos late dominere per Indos,

235 *Alcimi Aviti c. I 82*: Hinc arcem capitis.
Sedulii c. pasch. I 47, Venant. Fort. V 1, 300, alii.

239 ita fana profana coniungunt ecclesiastici, cf.
247 cf. *Prudentii c. Symm. II 629 sq., ubi et mens*

233 *Ad sequentia cf. Platonis Tim. p. 542, Respubl. p. 506. Alcinous c. 23. 239 Horati epist. I 16, 54*:
misceris sacra profanis. 241 *Senecae de ira II 19, 3*: iram in pectore moveri *eqs.* 245 sq. *Platonis*
Tim. 70 C: ἐπιχειροῦσαν τὴν τοῦ πλείμονος . . . ἵνα . . . ἀναπνοὴν καὶ δεσμώνην ἐν τῷ καύματι παρέχου.
Apuleius de Plat. eiusque dogmate I 15: Pulmones cordi plurimum consulunt; cum exardescit ira trepi-
dansque celerioribus motibus vertex cordis ipsius madens sanguine pulmonum excipitur mollitia *eqs.*
252 κέντρον ἔρωτος *Nonnus, Musaeus*; stimulos amoris *Verg. georg. III 210, Ovidi fast. II 779. 256 Auson.*
grat. act. 63: mente pura. 257 *Horati c. II 2, 9.*

230 patri] patrio ξ perpauci olimpo *PIIB* 231 que] *om. P¹, add. P²* reuinxit *Ew* 233 gemi-
nas] partes audacissime omisum; neque vero magis placebit si v. 239 et 240 ante v. 233 translocaveris,
ita: Et cum non aliter p. mortalia fingi (Quippe opifex veritus . . . Distribuit partes animae sedesque
removet) Adiunxit geminas 233 cum corpore] e corpore *B* 234 Interemit *P¹*, Interimūt *P²*
bustosq; *P¹* supertes *P* 236 p specturamq; *II* 238 digne *II* 239 Quippe *P* sca *P*, sancta *A*
240 remisiť ouit *B¹* 241 sanguinei *P¹*, circa i ultimam ras. cordis] choros *P¹*, cordis *add. P¹*, torrens *P²*
242 inbutam *PIB*, imbustam ξ unus, ambustam *Heinsius* 244 tabefacta *II¹*, tepefacta *EBA*, tepeffacta *P*,
i stupe(facta) *II²*, labefacta *Heinsius* meatu *II* paene tumque *II* 245 negaraet *P* 246 madi-
dumque] medicumque *Paul*; sed cf. illud madens apud *Apuleium* furenti *Emew*, fluenti *Claverius*
248 conlatura *Em*, cō¹latura *II*, coll. φ 250 uelud *BIIP²*, uē¹de *P¹* immanis *EA*, inmanis *II*; hic est nomi-
nativus optimus; immanes φ reseret *A* dum] ceu *Heinsius* *Heinsius frustra*: Ac uelut immanis reseratum
bellua rictum Expleri pascique uelit 251 paci ξ q; *II*, pasci ξ q; *P¹* nequit *B*, uelit φ nunc] nē *P*, sed c ex
o radendo uerbere] ex umbere corr. vid. *II* 253 dolet] silet *Isengr. mg.* 254 pollentius] pauentius *II* (id
quod uberius explicat glossator), pollentius *P¹*, uiolentius *P²* idra *B*, ydra *PIP* 257 dominare *PB* yndos *P*

- Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent.
 Si metuis, si prava cupis, si duceris ira,
 260 Servitii patiere iugum; tolerabis iniquas
 Interius leges. Tunc omnia iure tenebis,
 Cum poteris rex esse tui. Proclivior usus
 In peiora datur suadetque licentia luxum
 Illecebrisque effrena favet. Tum vivere caste
 265 Asperius, cum prompta Venus; tum durius irae
 Consulitur, cum poena patet. Sed comprime motus
 Nec tibi quid liceat, sed quid fecisse decebit
 Occurrat, mentemque domet respectus honesti.
 'Hoc te praeterea crebro sermone monebo,
 270 Vt te totius medio telluris in ore
 Vivere cognoscas, cunctis tua gentibus esse
 Facta palam nec posse dari regalibus usquam
 Secretum vitiis; nam lux altissima fati
 Occultum nihil esse sinit, latebrasque per omnes
 275 Intrat et abstrusos explorat fama recessus.
 'Sis pius in primis; nam cum vincamur in omni
 Munere, sola deos aequat clementia nobis.
 Neu dubie suspectus agas neu falsus amicis
 Rumorumve avidus: qui talia curat, inanes
 280 Horrebit strepitus nulla non anxius hora.
 Non sic excubiae, non circumstantia pila
 Quam tutatur amor. Non extorquebis amari;
 Hoc alterna fides, hoc simplex gratia donat.

276 *Venant. Fort. c. VI 1, 93*: prima est in principe virtus Esse pium. *Alcuii carm. 15, 9*: Sis pius.

258 *Manili IV 754*: molles Arabas (cf. *Catulli 11, 5*). 259 *Dio Chrysost. IV § 64*: φοβούμενος κτλ.
 260 *Synesius eis tōn αὐτοκράτορα Ἀρξ. c. 11*. 261 *Synesius ibid. 10*. *Isocrates ad Nicoclem 29*: ἀρχε
 σαυτοῦ, .. μηδεμιᾷ δουλεύεις τῶν ἡδονῶν. 267 *Trag. Octaviae 454*: Id facere laus est quod decet, non quod
 licet. 269 *Verg. Aen. III 435*: Unum illud ... repetens iterumque iterumque monebo. 269 sq. *Senecae*
de clem. I 8, 1 sq. Plinii paneg. 83. 273 *Pacatus 21*: nec magis communem hunc diem atque solem
 quam nostrum imperatorem videri licet. 277 *Synesii epistol. 31*: τὸ γὰρ εἶ ποιεῖν ἐν τούτῳ μόνον ἔχουσι
 κοινὸν ἔργον ἀνθρώπων καὶ θεός; fuerat vero dictum *Pythagorae (Aelian. v. h. XII, 59; cf. anon. π. ὕψους*
1, 2). 278 *Synesius c. 11*. 279 sq. *Senecae de clem. I 5, 7; cf. eiusdem Oedipus v. 706*: timet timentes.
 281 *Symmachus relation. III 2*: amari coli diligere maius imperio est ... noster autem labor ... ducit excubias.
Pacatus 47: tutior publici amoris excubiis. *Ceterum cf. Seneca l. l. I 19, 6, Plinii paneg. 49. Statii Theb.*
I 147: Non ... pila nec ... excubiae.

258 1 littera (⁹ nī fallor) erasa ante te alterum in P seret^s P, corr. P² 259 praua EHPB,
 parua A 260 tollerabis BA iniquas II 261 Ulterius A; Interius adscripsit Em, sed sine nota
 correcturae 262 esse rex B, sed corr. B¹ 264 tum Ew, est nil quam B castae A, caste ex coste P¹
 265 promta II tunc B durius] ex duris corr. II¹ 266 Consulitur (sic) E, Consulitur A, Consultum
 ex Consulitur corr. II¹, Consulimus PB. Expecto Obstruitur 267 Ne P 268 dom^met P, corr. P², domat II
 270 ore] orbje P¹, orbe AII², ore EH¹q 272 usquam AIIA, ūquam PB 274 nil PH omnis EH^{ex}
 275 abstrusos Em, item Isengr. mg., obstrusos PA, obtrusos BII; an subfuit obstructos? explorat II, implorat A
 (sic add. E), prorsus item e, implorat PAR 276 Sic B 278 Neu Ew dubje A; conicio plebi vel publi
 suspectus] e in ras. B¹ amicus] ex amicis corr. P¹ 279 ne] ne PB currit A 281 non alterum]
 nec BII pila II¹, † tela II² 282 ///tutatur II extorque^bis II¹, corr. II²

- Nonne vides, operum quod se pulcherrimus ipse
 285 Mundus amore liget, nec vi conexa per aevum
 Conspirent elementa sibi? quod limite Phoebus
 Contentus medio, contentus litore pontus
 Et, qui perpetuo terras ambitque vehitque,
 Nec premat incumbens oneri nec cesserit aer?
 290 Qui terret, plus ipse timet; sors ista tyrannis
 Convenit; inuideant claris fortesque trucidant,
 Muniti gladiis vivant saeptique venenis,
 Ancipites habeant arces trepidique minentur:
 Tu civem patremque geras, tu consule cunctis,
 295 Non tibi, nec tua te moveant, sed publica vota.
 'In commune iubes si quid censesve tenendum,
 Primus iussa subi: tunc observantior aequi
 Fit populus nec ferre negat, cum viderit ipsum
 Auctorem parere sibi. Componitur orbis
 300 Regis ad exemplum, nec sic inflectere sensus
 Humanos edicta valent quam vita regentis.
 Mobile mutatur semper cum principe vulgus.
 'His tamen effectis neu fastidire minores
 Neu pete praescriptis homini transcendere fines.
 305 Inquinat egregios adiuncta superbia mores.
 Non tibi tradidimus dociles servire Sabaeos,
 Armeniae dominum non te praefecimus orae,
 Nec damus Assyriam, tenuit quam femina, gentem.
 Romani, qui cuncta diu rexere, regendi,

284 *Boethius de consol. II carm. 8, 13*: hanc rerum seriem ligat . . . caelo imperitans amor. 289 *Boethius l. l. III 5, 22*: qui quos terret ipse plus metuit. 290 et 293 *Expositio Asiat. Friderici Barbarossae ed. C. p. 513*: Extorquere minis dum sic putat ut timeatur, Qui terret plus ipse timet trepidusque minatur.

284 sqq. ex *Aristide περί ὁμονοίας ταῖς πόλεσιν p. 537, 11*: ἐπεὶ καὶ τὸν πάντα . . . κόσμον, ὃς τὸ κάλλιστον . . ., φιλίας δύναιμι διοικεῖν κτλ. 290 *Senecae l. l. I 19, 5* 291 *ibid. 11, 4, 12, 1* 292 *ibid. I 19, 6 (cf. Plin. l. l.)* 294 *ibid. I 14, 1* 296 sq. *Synesius c. 6; 31 fin. Iustinus III 2*: (Lycurgus) nihil lege ulla in alios sanxit, cuius non ipse primus in se documentum daret. *Ceterum Isocrates ad Nico- clem 31. Ad 297—305 cf. Pacatus 20 (de humanitate et superbia) et 14 (iubetur exemplo).* 297 *Verg. Aen. II 427*: servantissimus aequi. 300 *idem IV 22*: inflexit sensus. 303—319 *Synesius c. 19, 20*.

284 quod *EmPHA*, ¹ q (= qui) B, quo s pulcherrimus B ipse *HPAA*, ille B 285 amare P ligat A conexa EP, conuexa B, connexa q 286 Conspirent Ew (B¹ ex corr.) helementa B phebus PHB ¹ q B, quod Emq 287 Contemptus P, Contēptus II sic corr. et P et II utroque loco pontus B¹ 288 trans- ambitq P¹, sed corr. m. 1 ueitq P 289 incōbens A honeri B, honeri II 290 ipse] iste A tyrannus A 292 uiuant Ew; velim paueant sceptiq A, sp̄tiq P 293 arces Ew ancipites] hunc nominativum esse puto cui respondeat trepidi 294 ciuem] ex corr. P¹ ⁶ tis B 295 Non] Nec II, Non Emq 296 censesue II, censesque AA, cessesq P, sed corr. m. 1 tuendum A censesq si quid iubes tenendum B 297 subi] sibi P¹, tibi P², subi ī sequi II¹ 298 negat EmeII, uetat PAB 299 Acto- rem P, Auctorem Eq parē P¹, parere P² cō ponitur P, sed ō corr. ex ū 301 quam] sic ω; ut s pauci; „videtur ut ante uita perūsse in archetypo quo facto quam librarius in archetypo male supplevit“ Bueche- lerus uita Ew; iura s pauci 302 Post Mobile ras. in P 303 neu EA, nec BHP 304 Nec pete BA perscriptos P¹, corr. P² finis A 305 supbia II, sed virgula librata a rubricatore 306 sabeos BHP (a ex e P¹) 307 Armeice P¹, Armenie P² nec te B, non te Eq hore PBII 308 Nec] Non A dēmus II assyriam PHB ³ (= quam) A, sed virgulam librata A²

- 310 Qui nec Tarquinii fastus nec iura tulere
 Caesaris. Annales veterum delicta loquuntur:
 Haerebunt maculae. Quis non per saecula damnat
 Caesareae portenta domus? quem dira Neronis
 Funera, quem rupes Caprearum taetra latebit
 315 Incesto possessa seni? Victura feretur
 Gloria Traiani, non tam quod Tigride victo
 Nostra triumphati fuerint provincia Parthi,
 Alta quod invecus fractis Capitolia Dacis,
 Quam patriae quod mitis erat. Ne desine tales,
 320 Nate, sequi.
 'Si bella canant, prius agmina duris
 Exerce studiis et saevo praestruere Marti.
 Non brumae requies, non hibernacula segnes
 Enervent torpore manus. Ponenda salubri
 Castra loco; praebenda vigil custodia vallo.
 325 Disce, ubi denseri cuneos, ubi cornua tendi
 Aequius aut iterum flecti; quae montibus aptae,
 Quae campis acies, quae fraudi commoda vallis,
 Quae via difficilis. Fidit si moenibus hostis,
 Tum tibi murali libretur machina pulsu;
 330 Saxa rota; praecipit aries protectaque portas
 Testudo feriat; ruat emersura iuventus
 Effossi per operta soli. Si longa moretur
 Obsidio, tum vota cave secunda remittas
 Inclusumve putes; multis damna fuere
 335 Gaudia; dispersi pereunt somnove soluti;
 Saepius incautae nocuit victoria turbae.

313 *Sidon. c. V 321 sq.*

314 *cf. Iuvenal. X 93 de Tiberio. Ad vv. 319—351 et 400—418 cf. Synesius c. 13—18. 327 Verg. Aen. XI 522; Statii X 186: adcommoda fraudi. 329 cf. Verg. Aen. XII 921. 330 Statii Theb. X 969: Saxa rotat. Senecae Thyest. 387: machinis longe saxa rotantibus.*

310 fastus] *ex fassus* II¹ iura] iussa *Burmmanus* tulere/// *P* 311 Cesaris *PMB* locuntur *BII*, loquuntur *φ*, loquentur *ς* 312 Horrebunt † here(bunt) II¹ dāpnat *P*, e *sed obscuratam add. P², damnat A, dampnat BII* 313 Cesaçeree *P¹*, Cesaree *IIB* portenda *B* quem *Emw* dura *P* 314 Munera *Heinsius* tecta *B*, tetra *φ* latebunt *B* V. 315 deest in *ω* (*quamquam de B non satis certum*), item in *ς*, nisi quod adscriptus in *mg. a m. recentiore extat in Vossiano 294 et paucis apud Burmannum p. 783. Habet eum Isengrinius* 316 troiani *P¹*, traiani *P²* quod] *q B¹ ex q corr.*, quam *P*, quod *Emφ* 317 triumphanti *P* fuerint *εω*, fierent *ς* pharti *II* 318 dactis *P*, dachis *B* 319 mittis *P* ne *EP*, nec *ABII* 320 tonant *B*, canant *EmPAII*, uocant *Heinsius*; *sed intellege cornicines bellicum canentes diuis P¹, duris P⁸* 321 perstrue *B* 322 segnis *P* (*add. m. 2*), segnis *II*, segens *B* 324 uigil] iugis *AIH²* 325 denseri *E*, densus erit *AIB* idem *ex demserit corr. P¹* cuneos *E*, cuneus *ω* 327 quae fraudi *EP¹φ*, quae dandis *P³* accomoda *A* 328 fidis *A* si] se *A* 329 Tunc *B* 330 rota] rotet *A*, rotat/// *II* (*certe non fuit rotan*), rotans *Heinsius* protectaq *Eω*, proiectaq *II²*, item *Isengr. mg.*, praetectaq *ς*, praetentaque *Scaliger*; *sed cf. Veget. IV 14: testudo . . . ne exuratur incendio, coriis vel ciliciis . . . vestitur; item IV 15: plutei . . . protegentur; monuit Mommsenus* 331 emesura *P¹*, emersura *EP²φ* 332 Effosi *P* aperta *B* celi *P¹*; deinde t supra c posuit *P²*; soli in *mg. P²* 333 uota] corda *Schraderus* remitas *P* (*a ex ti m. I*) 334 Inclusumue *Eω*, Iucundumue conieci quia gaudia sequitur; remittas; Inclusum reputes *Mommsenus* 335 somnoue *Eω* soluti/// *II*, ti *ex corr.* 336 uictorie, *sed corr. P¹*

Neu tibi regificis tentoria larga redundant
 Deliciis, neue imbelles ad signa ministros
 Luxuries armata trahat. Neu flantibus Austris
 340 Neu pluviis cedas, neu defensura calorem
 Aurea summoveant rapidos umbracula soles.
 Inventis utere cibus. Solabere partes
 Aequali sudore tuas: si collis iniquus,
 Primus ini; silvam si caedere provocat usus,
 345 Sumpta ne pudeat quercum stravisse bipenni.
 Calcatur si pigra palus, tuus ante profundum
 Praetemptet sonipes. Fluvios tu protere cursu
 Haerentes glacie, liquidos tu scinde natatu.
 Nunc eques in medias equitum te consere turmas;
 350 Nunc pedes assistas pediti. Tum promptius ibunt
 Te socio, tum conspicuus gratusque geretur
 Sub te teste labor.'

Dicturum plura parentem
 Voce subis: 'Equidem, faveant modo numina coeptis,
 Haec effecta dabo, nec me fratrique tibiue
 355 Dissimilem populi commissaque regna videbunt.
 Sed cur non potius, verbis quae disseris, usu
 Experior? Gelidas certe nunc tendis in Alpes.
 Duc tecum comitem; figant, sine, nostra tyrannum
 Spicula; pallescat nostro, sine, barbarus arcu.
 360 Italiamne feram furiis praedonis acerbi
 Subiectam? patiar Romam servire clienti?
 Vsque adeone puer? nec me polluta potestas

344 *Sidon. c. V 550*: primusque labores aggredieris.

341 *Ovidi fast. II 311*: Aurea pellebant tepidos umbracula soles. 342 *cf. praeter Synesium c. 18 (de Carino) Spartianus v. Hadriani 10*: cibus etiam castrensibus . . . libenter utens *eqs.* 344 *Pacatus c. 10*: omnium castrensiū numeros primus . . . obires, stare pro signis, excubias sorte agere *eqs.* 345 *cf. Lucani III 433 sq.* 362 *Verg. Aen. XII 646. Statii silv. III 2, 67*: Usque adeone. *Statii Theb. IX 791*: quisnam adeo puer *eqs.*

337 tēptoria *B* larga *Emw* 338 neue *Emw* ibellis *P* (e m. 2), imbellis *A*, inbellis *II* 339 flanti-
 bus austris *ω*, flatibus austri *E* 340 Neu *Ew* pluviis *II* neu alterum *A*, ne *Aq* colorem *P*¹,
 calorem *P*² 341 submoveant *PBI* rabidos *ς* soles *ew* 342 cibus bis *scr. P*¹, semel *del. P*² parthis *II*¹,
 parthis *P*¹, partes *P*² *q*, ī paucis *II*² solare cohortes *conieci* 343 tuos *P*¹, tuas *P*², ruas *II*, r *ex corr.*,
fuisse vid. uias solabere Martis Aequali sudore tuos *Burmānus* tollis *P*¹, collis *P*² iniquus *B*
 344 syluam *A*; cruc. adpinxit *E* cede *B* estus *P*, usus *q* 345 Ne pudeat sumpta *A* querquē *P*
 346 profundū *P*, ī os *P*² 347 Pertentet *E*, pertemptet *B*, Praetemptet *HP*, Pretendet *A* fluuios *Emw*
 (fluuiio *II*¹, s *II*²) tū *P* curru] cursu *ς* 348 Haerentes *AIHBA*, Horrentes *PII*² glatie *P*¹
 liquidos *EIIBA*, liquido *P*¹, liquidum *P*² tu scinde *II*¹ in ras. natam *P*¹, natanti *P*² 349 equos *P*¹,
 eques *P*² equirum *P*¹, equitum *P*² 350 pediti] equiti *B* 351 tunc *B* conspicu^u *P*¹ geretur]
 feretur *A* 352 Te sub teste *Burmānus* (*cf. Statii silv. V 1, 227*) 353 Subit *P*, subis *eq* modo
 faueant *B* cepti^u *s P* (in ras. fuisse *vid.* ?) 354 nec] non *II* 357 Experior] o ex a *corr. II*¹
 certe *Ew* nunc *Eq* nunc tendis] mittendus *B* 358 Duc] c ex o radendo, ut *vid. P* 359 pallescat *A*
 (*sic add. E*) barbaris *II*, is ex u *corr. vid.* 360 furiis] spoliis *A* acerbi *II*¹, acerui *II*², iniqui *ς*
 362 polli^uta *P* (*corr. P*³)

Nec pia cognati tanget vindicta cruoris?
 Per strages equitare libet. Da protinus arma.
 365 Cur annos obicis? pugnae cur arguor impar?
 Aequalis mihi Pyrrhus erat, cum Pergama solus
 Verteret et patri non degeneraret Achilli.
 Denique si princeps castris haerere nequibo,
 Vel miles veniam'.

Delibat dulcia nati

370 Oscula miratusque refert: 'Laudanda petisti;
 Sed festinus amor. Veniet robustior aetas;
 Ne propera. Necdum decimas emensus aristas
 Aggrederis metuenda viris: vestigia magnae
 Indolis agnosco. Fertur Pellaeus, Eoum
 375 Qui domuit Porum, cum prospera saepe Philippi
 Audiret, laetos inter flevisse sodales
 Nil sibi vincendum patris virtute relinqui.
 Hos video motus. Fas sit promittere patri:
 Tantus eris. Nostro nec debes regna favori,
 380 Quae tibi iam natura dedit. Sic mollibus olim
 Stridula ducturum pratis examina regem
 Nascentem venerantur apes et publica mellis
 Iura petunt traduntque favos; sic pascua parvus
 Vindicat et necdum firmatis cornibus audax
 385 Iam regit armentum vitulus. Sed proelia differ
 In iuvenem patiensque meum cum fratre tuere
 Me bellante locum. Vos impacatus Araxes,
 Vos celer Euphrates timeat, sit Nilus ubique
 Vester et emissio quidquid sol imbuit ortu.
 390 Si pateant Alpes, habeat si causa secundos

372 *Enmodi carm. II 1, 15*: Bis denas . . . transcendit aristas. 385 *Sidon. c. V 98*: quid proelia differs.
 389 *Prosper de ingratiss 101 de Augustino*: totum . . . imbuit orbem.

367 *ex Verg. Aen. II 549*. 369 *Verg. Aen. I 256*: Oscula libavit natae. 371 *Ovidi her. I 107*:
 veniet . . . fortior aetas. 372 *emensus aristas conflatum ex Verg. ecl. 1, 70 et Sil. Ital. III 398*. 375 *Iuvenal. X 168*: Pellaeus iuvenis. 380 *Iuvenal. XII 79*: Quos natura dedit. *Ceterum cf. Xenoph. Cyrop. V 1, 24; Dionis Chrysost. de regno IV. Senecae de clem. I 19*. 384 *Ps. Ovid. halieut. 3*: vitulus . . . nondum gerit . . . cornua. 385 *Ovidi met. VI 52*: certamina differt.

363 tanget] tangit *IIA*, tangat *Heinsius* 364 strage^s, g ex t (?) *II* licet *B* 366 pirrus *BPII*
 367 *Sternere* *P*¹ 368 castris princeps *II* haerere] *obscurius*; antire *conieci* 370 miratusque]
 ratus in *ras. A* 371 *fatius* *P*¹, *corr. P*² honor *B*, amor *Emq* uenit et *P*, ueniet et *B*, uenit en
Heinsius 372 *emensus II*¹, *emensus II*² *q* haristas *II* 373 *Agrederis B* uiri^s, is in *ras. II*
 374 *Pelleus ε, pelleus PII B* eo^{rū} *P*¹ 375 *porum BA, porrum P, portum II, pyrrhum A* philipi *P*
 377 *patria Heinsius* 378 *fas est A* promittere *P* 379 *foueri II*¹, *fauori II*² 380 *molibus II*
 381 *patris II, pratis (pratis) P* 382 *unāt (= uernantur) B* apex *P*¹, apes *P*² 383 *fauos] ex fanos*
corr. P paruus] us in *ras. II*¹ 384 *Vindicat A (sic add. E), Vindicat PB* nedum *II* 385 *regit Ew*
differ EBA, differt PII 386 *iuuenem Em II*¹ *BA, uenerem εPII*² meum] *om. II*¹, *rest. II*² 387 *Te P,*
Me Emq inpacatus *P* *araxes P (corr. P*²) 388 *euphrates PBII* ubique] *Iberque Heinsius*
 389 *emisso] cf. Stat. silv. I 2, 229: emissa dies* quicquid *PBI* imbuit] *Prosperum frustra contuli*
frustraue Gesnerus illud βεβρεγμένους Pindari Ol. 6, 92; ambit ab ortu Heinsius; ambiat alii; inspicit vel
inficit ego (cf. infecti sole populi apud Plinium; Phoebus inficit Indos Senecae Oed. 123)

- Iustior eventus, aderis partesque receptas
 Suscipies, animosa tuas ut Gallia leges
 Audiat et nostros aequus modereris Hiberos.
 Tunc ego securus fati laetusque laborum
 395 Discedam, vobis utrumque regentibus axem.
 'Interea Musis animus, dum mollior, instet
 Et quae mox imitere legat; nec desinat umquam
 Tecum Graia loqui, tecum Romana vetustas.
 Antiquos evolve duces, adsuesce futurae
 400 Militiae, Latium retro te confer in aevum.
 Libertas quaesita placet? mirabere Brutum.
 Perfidiam damnas? Metti satiabere poenis.
 Triste rigor nimius? Torquati despice mores.
 Mors impensa bonum? Decios venerare ruentes.
 405 Vel solus quid fortis agat, te ponte soluto
 Oppositus Cocles, Muci te flamma docebit;
 Quid mora perfringat, Fabius; quid rebus in artis
 Dux gerat, ostendet Gallorum strage Camillus.
 Discitur hinc nullos meritis obsistere casus:
 410 Prorogat aeternam feritas tibi Punica famam,
 Regule; successus superant adversa Catonis.
 Discitur hinc quantum paupertas sobria possit:
 Pauper erat Curius, reges cum vinceret armis,
 Pauper Fabricius, Pyrrhi cum sperneret aurum.
 415 Sordida dictator flexit Serranus aratra:
 Lustratae lictore casae fascisque salignis
 Postibus affixi; collectae consule messes
 Et sulcata diu trabeato rura colono.'

412 (*Rutilius Namat. I 46*: in quantum). 414 *Sidon. c. VII 227*: Fabricium . . . fugit Pauper opes.

394 *Sili. XV 673*: securus . . . fati. *Verg. XI 73*: laeta laborum; *plura Truppius p. 16*. 399 *Synesius c. 15. 16*. 403 cf. *Verg. ecl. 3, 80*. 407 *Florus II 6*: Hannibal quia frangi virtute non poterat, mora comminueretur. 413 *Pacatus paneg. Theodos. 9 med.*: sic agrestes Curii . . . Fabricii . . . rusticabantur. 415 *Manili IV 149*: dictator venit aratro.

391 partisq; E receptas II¹, as in ras. 393 Audiant P iberos A 396 animis P¹,
 animus P² molior B instet Aω; hanc lectionem certe etiam Em approbat qui v. 397 legat restituit.
 instes Scaliger 397 quae] ex q3 corr. II imittere P, imitanda B legat Eω, legas ε pauci 399 ad-
 suesce PB, ass. q 401 mirabile bruti P (bruti ex brutū corr. m. I) 402 dampnās, fuit dampnās II
 metii A; crucem supra pinxit E, metii A, mechi B, mitis II, nec tu P, meti vetus Cuiacii 403 nimius]
 mi ex corr. II¹ despice II²B, despue AII¹PA 404 Supra Mors ras. in P bonum P, ī (bo)norum P²
 Detios AP 405 Uel] uir Isengr. mg. ras. ante quid in B; fuerat ecquid. te (ī pro P²) sponte P
 406 cocles BAP², coles P¹, codes II mucii EBII, mutii P, muti A 407 p̄fingat P, perstringat B arctis A
 408 ostendet B, ostendat q Versus 409—411 om. A huc P¹, huic P²B, hinc P² in mg. meritis]
 mentis II 411 superant II¹, ī ans II² 412 hinc II, in q sobria] sobrie, sed corr. P¹ prosit
 Heinsius 414 pyrrhi AA, purri P, pirri BII 415 Sordida] a ex corr. II¹, fuisse vid. ū seranus
 flexit dictatōr A; r add. E; item E virgulas || bis supra pinxit; voluit aperte transponere verba, sed cum soleret
 uti signis || et |, hoc loco bis idem posuit sicut et alii librarii (cf. ad v. 491). Item II: Sordida dicta-
 tor flexit serranus. Sordida Serranus flexit dictator q seranus P (corr. P²); seranus A aratrum II¹,
 aratra II²q 416 fascisque Eω 417 affixit ε messes P², meses P¹

- Haec genitor praecepta dabat: velut ille carinae
 420 Longaevus rector, variis quem saepe procellis
 Exploravit hiems, ponto iam fessus et annis
 Aequeoreas alni nato commendat habenas
 Et casus artesque docet: quo dextra regatur
 Sidere; quo fluctus possit moderamine falli;
 425 Quae nota nimborum; quae fraus infida sereni;
 Quid sol occiduus prodat; quo saucia vento
 Decolor iratos attollat Cynthia vultus.
 Aspice nunc, quacumque micas, seu circulus Austri,
 Magne parens, gelidi seu te meruere Triones,
 430 Aspice: completur votum. Iam natus adaequat
 Te meritis et, quod magis est optabile, vincit
 Subnixus Stilichone tuo, quem fratribus ipse
 Discedens clipeum defensoremque dedisti.
 Pro nobis nihil ille pati nullumque recusat
 435 Discrimen temptare sui, non dura viarum,
 Non incerta maris, Libyae squalentis harenas
 Audebit superare pedes madidaque cadente
 Pleiade Gaetulas intrabit navita Syrtes.
 Hunc tamen in primis populos lenire feroces
 440 Et Rhenum pacare iubes. Volat ille citatis
 Vectus equis nullaue latus stipante caterva,
 Aspera nubiferas qua Raetia porrigit Alpes,
 Pergit et hostiles (tanta est fiducia) ripas
 Incomitatus adit. Totum properare per amnem
 445 Attonitos reges humili cervice videres.

431 cf. *Sidon. ep. VIII* 7, 4: ut te filii consequantur aut, quod te plus decet velle, transcendant.

425 *Verg. Aen. V* 851: fraude sereni. 431 cf. *Libanii prosphon. ad Iulianum I* p. 406, 17 *Reisk.*
 436 *Lucani I* 318: Libyae sitientis harenas; *IX* 755: squalentis harenae. 437 *Lucani VIII* 852: imbrifera . . sub Pleiade. 440 sqq. cf. *Mamertini grat. act. Iul.* 8. 441 *Verg. Aen. I* 497: stipante caterva.

419 uelud PB ille] om. P¹; P³ add. ante † ille 421 iam II¹, † cum II² ponto confectus
Burmamnus annis Emw 422 alni] olim P 423 casus] caussas *Heinsius* dex^a P 424 possit]
 possint s perpauci 425 nota] om. P¹; sit suppl. P² quam fraus infida *Heinsius* sereni Ew
 426 occiduus Ew 427 Discolor B auratos A, inflatos *Heinsius* atollat B cinthia PBII 428 austri] P¹
 430 natus P², uatus P¹ 431 magis] maius B Versus 432 (Subnixus eqs.) deest in A defuitque etiam
 in E, quoniam nihil adnotavit Em, deest etiam in w, etiam scholiasta in II rem ita circumscribit quasi Stilichonis
 nomen hic non legatur in textu; idem v. 440 ad ille adnotat stilicho. Deest etiam in s omnibus quotquot
 novi. Primus habet *Isengrinus* (a. 1534); inde habet *Claverius*, qui de vetere suo nil adnotat; deerat etiam
 in mso. *Delrii* (a. 1538) sed „in eo non ita pridem additus“ videbatur 433 Discedēs, virgulam m. 2, P
 436 iūcta P, in mg. incerta P¹ libie PB, lybie II, lybie A squalentis] cf. *Ruf. II* 40 et *Lucani*
exemplum 437 candente] P 438 Pleyade II nauita syrtes II cum ras. supra syrtes, item
Isengr. mg., sirtibus undas APB, syrtibus undas A; nauita desiderari nequit, id quod intellexit *Heinsius*;
 correspondet enim cum pedite in v. antecedenti 439 lenire feroces] *Heinsius* ex s uno leuitate feroces, male
 440 rhenum II² A, renum PB, regnum II¹ pacare Ew (pēccare P, corr. m. 2, paccare B) 441 aquis P,
 corr. P² 442 nubiçeras] P, corr. P² rethia P¹, trathia P², rethia B¹, sed rethi in ras., rhetia A,
 retia II¹, unde rethia II² alpis A 443 hostilis A ripas] a ex corr. P¹ 444 addit B annē] P,
 annē B¹ in ras. 445 Atonitos B reges] P

Ante ducem nostrum flavam sparsere Sygambri
 Caesariem pavidoque orantes murmure Franci
 Procubuere solo; iuratur Honorius absens
 Imploratque tuum supplex Alamannia nomen.
 450 Bastarnae venere truces, venit accola silvae
 Bructerus Hercyniae latisque paludibus exit
 Cimber et ingentes Albim liquere Cherusci.
 Accipit ille preces varias tardeque rogatus
 Annuit et magno pacem pro munere donat.
 455 Nobilitant veteres Germanica foedera Drusus,
 Marte sed ancipiti, sed multis cladibus empta.
 Quis victum meminit sola formidine Rhenum?
 Quod longis alii bellis potuere mereri,
 Hoc tibi dat Stilichonis iter.

Post otia Galli

460 Limitis hortaris Graias fulcire ruinas.
 Ionium tegitur velis ventique laborant
 Tot curvare sinus servaturasque Corinthum
 Prosequitur facili Neptunus gurgite classes,
 Et puer, Isthmiaci iam pridem litoris exul,
 465 Secura repetit portus cum matre Palaemon.
 Plaustra cruore natant; metitur pellita iuventus:
 Pars morbo, pars ense perit. Non lustra Lycaeï,
 Non Erymanthaeae iam copia sufficit umbrae
 Innumeris exusta rogis, nudataque ferro
 470 Sic flagrasse suas laetantur Maenala silvas.

460 *Paulini eucharistici* 580: fulcire ruinas.

454 *Mamertini l. l.*: et munus pacis indultum. *Verg. Aen. V* 282: promisso munere donat. 459 *cf. Senecae Troad.* 232: iter est Achillis eqs. 461 *Florus IV* 11: labore ventorum ferebantur. 469 *Senecae Troad.* 74: nostris nudata rogis.

446 $\overline{u}m$ B flavam B¹, sed uam in ras., clauam P¹, flauam P²q sparscere P¹ sicambri PBA;
 syg supra scr. E sine correcturae signo, sycambri IIA 447 Caesariem] em ex am corr. II que] om. II¹,
 add. II² 448 honorii P¹, honorius P³ 449 que] om. II suum B suplex II alamannia E,
 alemannia PAHB, sed mānia B¹ in ras. numen Heinsius 450 Bastarnae A (a sic add. E), Basturne II,
 Bastarne q (bast ne P) truces Emw ūcola B¹, sed ī in ras. 451 Bructerus II, ructerus B¹ in ras.,
 Brutterus Em, Bructerus Aldina, hamulum add. s, Bruterus P, Brutherus A hercinie II, hercynie A, erciniae
 E, hercenie B, ercenie P 452 Cimber E, Cymb (= Cymber) II¹, Cymbrus II², Cimbrus B¹, sed rus in ras.,
 Cimbŕus P¹, Cimbrus A albim AA, albin II, albi P, alfem B ceruchi EIIA, cheruchi P, cerochi B
 453 tardaeq P, † tandem II² 454 pacem magno P 455 Germanica] manica in ras. B¹ feçdera P¹
 456 cladibus] † casibus add. II² 457 Quid II, corr. II³ uictū B¹ in ras. renum P, rethnum B¹,
 sed nū in ras. 459 tibi] † B¹, sed i in ras. stiliconis BP ut saepe; s finale B¹ in ras. (otia E)
 galli] P 460 furcure P, sed corr. (m. 1?) 462 que] om. P, suppl. m. 1 (?) seruaturascq II¹
 corynthum A, corithum P 463 neptunus] ex neptunis corr. B¹ classis A 464 isthmiaci A,
 hismiaci A, ismiaci P (m. 1?), ismiaci BH², hirmiaci II¹ 465 Securaq petit B cum marte A pale-
 mon PHB¹ in ras. 466 Plaustra s, Castra w metitur] morit³ s, metit P¹, metitur Emq, moritur supra
 scr. P¹ 467 pŕit II, cadit s licei BH, litei P 468 Nom II Erymanthaeae s, emanthee P¹,
 erimanthee IIP², erimāthee B¹, erimā in ras. sufficto P¹, sufficit P² umbre B¹ praeter e in ras.
 469 exuta A (s sic add. E), exusta BAH, exuta P rogi E nudataq Emw 470 letatur B menala PHB

- Excutiat cineres Ephyre, Spartanus et Arcas
 Tutior exangues pedibus proculcet acervos
 Fessaque pensatis respiret Graecia poenis.
 Gens, qua non Scythicos diffusior ulla Triones
 475 Incoluit, cui parvus Athos angustaque Thrace,
 Cum transiret, erat, per te viresque tuorum
 Fracta ducum lugetque sibi iam rara superstes,
 Et, quorum turbae spatium vix praebuit orbis,
 Vno colle latent. Sitiens inclusaque vallo
 480 Ereptas quaesivit aquas, quas hostibus ante
 Contiguas alio Stilicho flexerat actu
 Mirantemque novas ignota per avia valles
 Iusserat averso fluvium migrare meatu.
 Obvia quid mirum vinci, cum barbarus ultro
 485 Iam cupiat servire tibi? Tua Sarmata discors
 Sacramenta petit, proiecta pelle Gelonus
 Militat, in Latios ritus transistis Alani.
 Vt fortes in Marte viros animisque paratos,
 Sic iustos in pace legis longumque tueris
 490 Electos crebris nec succedentibus urges.
 Iudicibus notis regimur, fruimurque quietis
 Militiaeque bonis, ceu bellatore Quirino,
 Ceu placido moderante Numa. Non imminet ensis,
 Nullae nobilium caedes; non crimina vulgo
 495 Texuntur; patria maestus non truditur exul;
 Impia continui cessant augmenta tributis;
 Non infelices tabulae; non hasta refixas
 Vendit opes; avida sector non voce citatur,

477 *Orestis trag.* 908: sibi sit . . . superstes. 480 *Sidon. c.* 22, 184 sq. (venit altior amnis . . . patulisque canalibus actus eqs.).

477 *Horati c.* I 2: rara iuventus. 482 *Verg. georg. II* 82: Miraturque novas frondes. *Optatianus Porf. X* 4 *Müller*: ire per avia. 484 sqq. *Synesius* 21. 22. 488 *Verg. Aen. II* 799: animis opibusque parati. 492 *Pacatus c.* 20: post bellatores Tullos Numasque eqs.

Versus 471—473, qui narrationis de Alarico devicto quasi clausulam continent, bene esset si post v. 483 legerentur
 471 ephyre *A*, ephie *P*¹, ephire *II**P*², ephiere *B* spartanus *II*, sparthanus *EA*, parthanus *P*, partheni² *B* archas *PB* 472 exangues *ABP*², exanguis *AP*¹, exsanguis *II* proculcet] bis scripsit *II* 473 respire *II* gratia *P* 474 sciticos *P*, sithicos *B*, scithicho² *II* (s add. *II*²) 475 paru²os *B*¹ angustaque *P*, n ex u corr. trace *B*, trace||| *P*, trache *II*, sed que trache add. *II*² 477 iam *P*¹, i gens *P*² rara *P*; supra scriptum fuit verbum nunc erasum, incipiens ab r 479 iacent *B* 480 Ereptas] Erectas *P*, sed corr. m. 1 481 Contiguas] ?riguas *B* (?) actu *EmeIIA*, arcu *PB*; astu *Heinsius* 482 novas] u ex n corr. *P* uallis *A* 483 auerso *II*¹*A*, aduerso *II*²*PB* meatu] atu in ras. *B*¹ 486 pelle] *EmeA*, item *Isengr. mg.*, tibiq² *P*, fraude *P*¹ in *mg.*, *II**B*; cf. quae dixi „de moribus christianis“ eqs. p. 22 adn. 1 gelonis *P*¹, gelonus *P*² 488 forte² *P*, s add. *P*², fortis *A* armisque paratos *Heinsius* 489 Si *P*¹, Sic *P*² 490 crebis *B* succentibus *P*¹, corr. *P*², suadentibus *B*, sequitur lacuna 3 vel 4 litterarum 491 regimur notis *B*, regimur notis *II*¹ ordinem verum restituens, fruimur regimurq² *A* 493 Ceu] Cum *Barthius*, item *Heinsius* placido s ex palido corr., idem in *mg.* placido; placido *II*², placito *II*¹ imminet *II*, imm. q 496 augmenta *BII* Versum 497 inde a tabule in ras. scr. *P*¹ 497 refixas *Aw*, quod approbasse forsitan videatur *E*, qui certe v. 498 auida restituerit, refixa *M* 498 auida *Ee* *Claverius*, auidas *PII*, auidis *AB* sector *Em* vetus *Cuiacii*, scitor *e*, emptor *w* licetur *Paul*.

Nec tua privatis crescunt aeraria damnis.
 500 Munificus largi, sed non et prodigus auri.
 Perdurat non empta fides nec pectora merces
 Alligat; ipsa suo pro pignore castra laborant;
 Te miles nutritor amat.

Quae denique Romae
 Cura tibi? quam fixa manet reverentia patrum?
 505 Firmatur senium iuris priscamque resumunt
 Canitiem leges emendanturque vetustae
 Acceduntque novae. Talem sensere Solonem
 Res Pandioniae; sic armipotens Lacedaemon
 Despexit muros rigido munita Lycurgo.
 510 Quae sub te vel causa brevis vel iudicis error
 Neglegitur? dubiis quis litibus addere finem
 Iustior et mersum latebris educere verum?
 Quae pietas quantusque rigor tranquillaque magni
 Vis animi nulloque levis terrore moveri
 515 Nec nova mirari facilis! quam docta facultas
 Ingenii linguaeque modus! Responsa verentur
 Legati gravibusque latet sub moribus aetas.
 Quantus in ore pater radiat! quam torva voluptas
 Frontis et augusti maiestas grata pudoris!
 520 Iam patrias impleas galeas; iam cornus avita
 Temptatur vibranda tibi; promittitur ingens
 Dextra rudimentis Romanaque vota moratur.
 Quis decor, incedis quotiens clipeatus et auro
 Squameus et rutilus cristis et casside maior!
 525 Sic, cum Threicia primum sudaret in hasta,
 Flumina laverunt puerum Rhodopeia Martem.

500 (*Boethius cons.?*: multi prodigus auri).
 cede vocatos.

501 *Prosper de ingratis* 411: non merita ditat mer-

505 *cf. de senio legum Gellium II 24. XX 1.* 512 *Verg. Aen. VI 429: funere mersit.*
 518—564 *Synesius c. 13; Incert. pan. Constant. (VII) p. 162, 27 sq.* 520 *cf. Statii Achill. I 41. Theb.*
VIII 293. 522 *Ovidi met. VIII 71: solus mea vota moratur; Iuvenal. XIV 250: et vota moraris.*

499 trescunt *P*¹, *corr.* *P*² erraria *II*¹ 500 largi *II*¹, largis (*aperto errore pro largi*) *Isengr. mg.*,
 laudis *AI*²*q*; *cf. Ciceron. off. II 55: duo sunt genera largorum, quorum alteri prodigi, alteri liberales;*
 munificus, largi — sed non et prodigus — auri *Buechelerus* et] *Ew*, es *ε* unus fere et *Isengrinus*, item
Koenigius; sed es et sum saepius omissum 501 epta *P* 504 quam] que *II* 505 uiridis *B* priscoam *B*
 resumunt *B* 507 tale *P* salonem *P*¹ ex solonem *corr.* 508 (pandioniae *E*, pandioniae *B*) lacedemon
PII, lacedemō *B* Versus 509 (Despexit *eqs.*) deest in *A* neque ab *E* restitutus est; deest etiam in *ω*, item
 in *ε* quotquot novi omnibus; nisi quod in codice Florentino bibl. nationalis VII 144 (qui est saec. XIII) in *mg.*
adscriptus extat, fort. a m. 1 (ibique ligurgo pro Lycurgo); item adfuit in cod. Pricaei quo usus est Heinsius
(saec. XIII). Exhibuit primus Isengrin. 510 brevis *II*¹, grauis *II*²; rei *Mommsenus* 511 Neglegitur *E*,
 negligitur *II*, n̄ leger' (= legetur) *B*, Nec legitur *A*, Non legitur *P*, *cf. Marklandius ad Stat. silv. IV 9, 34*
 qui *A*, quis *II*¹, quis *Eq* adere *B* finē] */// P* 512 et] aut *A* mersum] ex mersis *corr.* *P*¹
 513 quantusue *A* uigor *IIA* trans quillaq *P* 515 q̄ (= quae) *BII*², quam *EmII*¹*q* 516 que]
*om. II*¹, *add. II*² 517 moribus] uocibus *Schraderus* 518 p̄] */// radiat II* parua *P*, torua *P*¹ in *mg.*
 uolūptas *P*, volupp=tas (?) *II* 519 Frontis *P*², Erontis *P*¹ augusti *Ew* 520 tornus *P*¹, cornus *P*²
 521 uibrata *B*, uibranda *Emq* 522 Romanaque uota moratur] „i. e. supervacanea reddit et impedit“ *Kochius;*
 „potest quidem, sed non uult, adhuc votis obstat“ *Buechelerus; coniciebam Romae nec uota moratur, cf. locum*
Ovidi moratus *II*¹, moratur *II*²*q*; meretur *Mommsenus* 523 clipeus *II*¹, clipeatus *II*² 524 squameus]
 ex scameus *corr. II* cristis] t ex s *corr. II* 525 treicia *PII*, ticia *B* 526 puerum *Ew* rodopeia *BHP*

- Quae vires iaculis vel, cum Gortynia tendis
 Spicula, quam felix arcus certique petitor
 Vulneris et iussum mentiri nescius iectum!
 530 Scis, quo more Cydon, qua dirigat arte sagittas
 Armenius, refugo quae sit fiducia Partho.
 Sic Amphioniae pulcher sudore palaestrae
 Alcides pharetras Dircaeaeque tela solebat
 Praetemptare feris olim domitura Gigantes
 535 Et pacem latura polo, semperque cruentus
 Ibat et Alcmeneae praedam referebat ovanti.
 Caeruleus tali prostratus Apolline Python
 Implicuit fractis moritura volumina silvis.
 Cum vectaris equo simulacraque Martia ludis,
 540 Quis molles sinuare fugas, quis tendere contum
 Acrrior aut subitos melior flexisse recursus?
 Non te Massagetae, non gens exercita campo
 Thessala, non ipsi poterunt aequare bimbres;
 Vix comites alae, vix te suspensa sequuntur
 545 Agmina ferventesque tument post terga dracones.
 Vtque tuis primum sonipes calcaribus arsit,
 Ignescunt patulae nares, non sentit harenas
 Ungula discussaeque iubae sparguntur in armos.
 Turbantur phalerae, spumosis morsibus aurum
 550 Fumat, anhelantes exundant sanguine gemmae.
 Ipse labor pulvisque decet confusaque motu
 Caesaries; vestis radiato murice solem
 Combibit, ingesto crispatur purpura vento.
 Si dominus legeretur equis, tua posceret ultro

537 *Sidon. c. II 152*: non . . . melius Pythona superstans Paeon . . . numerosa volumina telis.

527 *Stat. Theb. V 361*: Gortynia currunt Spicula. 531 *Verg. Aen. II 75*: quae sit fiducia capto;
georg. III 31: fidentem fuga Parthum. 537 *Carm. Einsiedlense I 32*: Talis Phoebus erat eqs. 539 *Manili*
IV 227: simulacra . . et ludus in armis. 547 *Verg. georg. I 376*: patulis . . naribus; *III 85*: volvit sub
 naribus ignem . . iuba . . iactata recumbit in armo. *Statii Theb. VI 638*: vix . . euntem sentit. 549 *Statii*
Theb. VI 397: morsu spumisque. 550 *Senecae Agam. 222*: sanguine exundans. 551 *Horati carm. II*
1, 22: non indecoro pulvere. 553 *Statii Theb. X 675*; *Iuvenal. XI 203*: combibet . . solem.

527 cortynia *A*, idem ex cortinia corr. *A*, gortynia *P* (i add. m. 1?), cortinia *H*, corcinia *B* 528 quam]
 q3 *A* arcus *H* 529 iussum] *AB*, uisum *PAH*², usum *H*¹ 530 Scis *Ew* tydon *P*¹, cydon *P*²
 sagittas] om. *H*¹, add. *H*², sagittas *P* 531 fiducia *H* 532 Sic satus amphione *B* amplionie *P*¹, amphionie
*P*², amphione *H* sodore *A* 533 dicteaq3 *H*, dirceaq3 *P*¹, dirceaq3 *B* tela] ex regna corr. *P*¹ 534 feris *P*,
 corr. *P*² 535 Ut *P*¹, Et *P*² cūruentus] *P* 536 al] *||||* mēne *P*, almene *B*, alomene *A*, alcimene *H*
 537 prostratus *Ew* apoline *A* pyton *E*, python *A*, phiton *HP*, phitō *B* 538 Impleuit *P* moribunda
Heinsius molimina *P* 539 martia *H*¹, † mollia *H*² 540 mollis *P*¹*AH*, molles *P*²*q* contum]
 cursum *Marklandus ad Stat. silv. V 2, 116*, contra *Koenigius* 541 subito *P* finxisse *P* 542 mase-
 gete *B* 543 Tessala *PBH* bimbres *P*, bifformes *B*, cf. in *Ruf. I 329* 544 alae] pro nominativo
 accipiendum; lusus autem in verbo est; agmina enim quasi alis suspensa sunt secuntur *PH* 545 feruen-
 tesq3 *Ew* 548 que] in ras. *H*¹, om. *P*¹, add. *P*², idem supra lin. *B*¹ sparguntur *H*, sp̄gantur *B*¹,
 sparguntur *Eq* 549 Turpantur *ε* falere *P* spuimosis *H*¹ 550 anelantes *P*, hanelantes *BH*
 exundant *P* 551 decet] sic *w*, decent *codd. Ieepii*(?) motu] *||||* *P* 552 radiato] moderato *A* 553 Ibibit *P*
 554 equis] ex aequis corr. *P* posceret *P*

- 555 Verbera Nereidum stabulis nutritus Arion
 Serviretque tuis contempto Castore frenis
 Cyllarus et flavum Xanthus sprevisset Achillem.
 Ipse tibi famulas praeberet Pegasus alas
 Portaretque libens, melioraque pondera passus
 560 Bellerophontas indignaretur habenas.
 Quin etiam velox Aurorae nuntius Aethon,
 Qui fugat hinnitu stellas roseoque domatur
 Lucifero, quotiens equitem te cernit ab astris,
 Invidet inque tuis mavult spumare lupatis.
 565 Nunc quoque quos habitus, quanta miracula pompae
 Vidimus, Ausonio cum iam succinctus amictu
 Per Ligurum populos solito conspectior ires
 Atque inter niveas alte veherere cohortes,
 Obnixisque simul pubes electa lacertis
 570 Sidereum gestaret onus. Sic numina Memphis
 In vulgus proferre solet; penetralibus exit
 Effigies, brevis illa quidem: sed plurimus infra
 Liniger imposito suspirat vecte sacerdos
 Testatus sudore deum; Nilotica sistris
 575 Ripa sonat Phariosque modos Aegyptia ducit
 Tibia; summissis admugit cornibus Apis.
 Omnis nobilitas, omnis tua sacra frequentat
 Thybridis et Latii suboles; convenit in unum
 Quidquid in orbe fuit procerum, quibus auctor honoris
 580 Vel tu vel genitor. Numeroso consule consul
 Cingeris et socios gaudes admittere patres.
 Illustri te prole Tagus, te Gallia doctis
 Civibus et toto stipavit Roma senatu.
 Portatur iuvenum cervicibus aurea sedes
 585 Ornatuque novo gravior deus. Asperat Indus

569 cf. *Corippi laud. Iustin. IV 227 sqq.*

555 sq. *Senecae Phaedr. 809; Statii silv. I 1, 52 sq.*: Hunc . . . extimisset Arion Et . . . Cyllarus; *Ausonii grat. act. 81; cf. Incerti pan. Constantini (VII) c. 8.* 573 sq. cf. *Statii silv. I 1, 57.* 579 *Ovidi met. X 214*: auctor honoris.

555 nereydu[m] II orion B 557 Cillar[us] PBII flavu[m] IIBA, fulu[m] Em, flauit P¹, flauus P²
 xantus PB, [||||]xanctus II acille[m] P 558 famulas] a alteru[m] in ras. B¹, famulans II 559 libes P
 fassus Heinsius 560 Bellerophontas P¹, Bellerophontas II, Bellerofontas B, Bellerophontas A 561 Qui
 neue lox P¹, corr. P² aethon A, ethon B, athon EmPII, o ex corr. II¹, a[.]. ethon m. rec. in II 563 austris II
 564 inque P¹, inq[ue] P² mallet A 565 Tunc B quanti B ponpe P, ponti B, † forme add. II²
 566 ausonio P succintus B, succinctus II, c ultimam in ras. m. 2 amittu II 567 conspectio II
 568 co[||||]hortes P (r eras.) 570 gestaret II, sed a II²; item et ex at corr. II² honus ABII memphis
 Emw (m[em]phis PII) 572 cf. Gronovius diatr. Stat. c. 5 573 Liniger P¹II¹A, Laniger ABP²II² inposito II,
 imposita P, et posita AAB suspirat P, spirat II¹, suspirans AII²BA uecte II¹, ueste AII²PAB 574 Testa-
 tus II¹, Testatur II²q nilotica B¹, corr. B² sistris Emw 575 uariosq[ue] A egiptia PBII ducit]
 uci in ras. II¹ 576 summissis II, subm. q adiungit II alpis P, alpis II 577 Omnis A, sed s
 ex corr. tuag[ue] omnia B frequentant IIB, tant ex corr. II 578 Tibridis w lacii IIB soboles w A;
 cruce[m] supra pinxit E inutn[us] P 579 Quicquid PBII actor P, auctor Eq 580 genitor] geni A
 582 thagus A 585 Ornatuq[ue] Ew dens EB

- Velamenta lapis pretiosaque fila smaragdis
 Ducta virent; amethystus inest et fulgor Hiberus
 Temperat arcanis hyacinthi caerulea flammis.
 Nec rudis in tali suffecit gratia textu;
 590 Auget acus meritum picturatumque metallis
 Vivit opus: multa remorantur iaspide vultus
 Et variis spirat Nereia baca figuris.
 Quae tantum potuit digitis mollire rigorem
 Ambitiosa colus? vel cuius pectinis arte
 595 Traxerunt solidae gemmarum stamina telae?
 Invia quis calidi scrutatus stagna profundi
 Tethyos invasit gremium? quis divitis algae
 Germina flagrant inter quaesivit harenas?
 Quis iunxit lapides ostro? quis miscuit ignes
 600 Sidonii rubrique maris? Tribuere colorem
 Phoenices, Seres subtegmina, pondus Hydaspes.
 Hoc si Maeonias cinctu graderere per urbes,
 In te pampineos transferret Lydia thyrsos,
 In te Nysa choros; dubitassent orgia Bacchi,
 605 Cui furerent; irent blandae sub vincula tigres.
 Talis Erythraeis intextus nebrida gemmis
 Liber agit currus et Caspia flectit eburnis
 Colla iugis: Satyri circum crinemque solutae
 Maenades astringunt hederis victricibus Indos;
 610 Ebrius hostili velatur palmite Ganges.

587 *Prisciani perieg.* 1022: amethystus inest.606 cf. *Sidon. c. V* 497: Erythraeae nebridos.595 *Ovidi met. VI* 54: stamine telas, et alii.598 cf. *Ausonii Mos.* 69.604 *Avieni descr.*orb. 752: orgia Bacchi.
solvere.605 *Statii Theb. VII* 679: Cui furis.608 *Ovidi art. am. III* 783: crinem

586 smaragdis *BAILA*, *cruc. supra p. E*, maragdis *P* 587 Ducta (*paene Busta*) *P*¹, *† Structa* *P*² ametist^{us} *P*, amethystus *AB*, ametistus *II* fulo *II*¹, inde fulg (= fulgur) *corr. II*², *eadem or add.* hiberus] *om.* *II*¹, *add. II*² 588 Ad hunc v. in *mg. virgulam longam crispam traxit E* hyacinthi *A*, iacynthi *A*, iacincti *PBII* 589 textu *II* 590 Augit *P*¹, Auget *P*² picturarumq; *B* *V. 591 om. P*¹; *P*³ sic restituit in *mg.*: Auget opus meritum picturatumque metallis. 591 multa] *E*, multaque *φ* remorantur] *Em*, „aspicientem“ scilicet; orantur *II*¹, ornantur *II*² *A*, ortantur *B*, honeratur *P*, multaque animatur *Heinsius*, animantur *Markland. ad Stat. silv. I* 1, 19; possis formantur vel decorantur uultus] cultus *M* 592 variis . . . figuris] varias . . . figuras *Heinsius* nereida *A*, neueia *A* baccha *III* (*accha in ras. II*), bacca *AB*, bacta *P*¹, bracta *P*² 594 colus] manus *ς* *perpauci*, non recte. Nam sicut telae ipsae gemmas quasi stamen trahere dicuntur, ita colus ipsa quoque mollit quasi filum rigorem illum qui bacarum atque iaspidum est, idque agit „digitis“, h. e. digitorum arte; cf. pectinis artem cuius *Emw* 595 tra^xerunt *II*, Texerunt *M* flamina *PA* gemmantia flumina *Heinsius* 596 calidi] i. e. *Aethiopis vel Indici* 597 Thetios *PIIA*, Tethios *B* inuassi *P*¹, *corr. P*² 598 harenis *II*¹, harenas *II*², ahrenas *P*¹, sed *corr.* ha 599 Qui^s *P*, s *add. P*² uixit *II*¹, *uixit II*² 600 tribuere *II* colorem] *om. II*¹, *add. II*² 601 Phenices *PBII* subtemine (*sic*) *E*, subtegmina *B*, subtegmina *φ* ponda *B*, pontus *II* hidaspes *BII*, idaspes *P* 602 meonias *II**B*, meonidas *P* cinctu *B*, cum tu *P*, uultu *EmIIA*, cultu *ς* graderere *Ew* 603 transferret *EmeA*, transferre *II*, proferret *PB* lidia *PIIB* thyrsos *PIIA*, tirsos *B* *V. 604 in ras. II*¹ nysa *EmeA*, nisa *φ* dubitarent *BII*, dubitassent *Eq* bacchi *AA*, bachi *φ*; cf. *Avienus* dubitassent, orgia Bacchi cui furerent *Buechelerus ut orgia accusativus sit* 605 irent] *om. P*, *suppl. m. 1 (?)*; *pocius supra scr. P*² blandae] blande *w* 606 erythraeis *A*, eriteis *II*, eritheis *P*, *c̄* uitreis *B* intexitus *II* 607 currus] *c ex t radendo corr. P* 608 Cola *II* satiraⁱ *P*¹, satiri *B*, satyri *ex satiri corr. II* 609 Menades *PBII* abstringunt *II*, adstr. *P* nutricibus *P*¹, *corr. P*² 610 Hebrius *ex ebrius II*², Elorius *A*

Auspice mox laetum sonuit clamore tribunal
 Te fastos ineunte quater. Sollemnia ludit
 Omina libertas; deductum Vindice morem
 Lex celebrat, famulusque iugo laxatus erili
 615 Ducitur et grato remeat securior ictu.
 Tristis condicio pulsata fronte recedit.
 In civem rubuere genae, tergoque removit
 Verbera permissi felix iniuria voti.

Prospera Romuleis sperantur tempora rebus
 620 In nomen ventura tuum. Praemissa futuris
 Dant exempla fidem: quotiens te cursibus aevi
 Praefecit, totiens accessit laurea patri.
 Ausi Danuvium quondam transnare Gruthungi
 In lyntres fregere nemus; ter mille ruebant
 625 Per fluvium plenae cuneis inmanibus alni.
 Dux Odotheus erat. Tanta conamina classis
 Incipiens aetas et primus contudit annus:
 Summersae sedere rates; fluitantia numquam
 Largius Arctos pavere cadavera pisces;
 630 Corporibus premitur Peuce; per quinque recurrens
 Ostia barbaricos vix egerit unda cruores,
 Confessusque parens Odothei regis opima
 Rettulit exuviasque tibi. Civile secundis
 Conficis auspiciis bellum. Tibi debeat orbis
 635 Fata Gruthungorum debellatumque tyrannum:
 Hister sanguineos egit te consule fluctus;
 Alpinos genitor rupit te consule montes.

615 sq. *Sidon. c. II 546.*(618 *Iosephus Devonijs de bello Troiano I: miseri felix iniuria voti.*)

620 cf. *Isocrates ad Nicocl. 35: εὖ γὰρ τὰ παρεληλυθότα μνημονεύεις, ἄμεινον περὶ τῶν μέλλοντων βουλευέσῃ.*
 621 cf. *Symmachi laud. Valentiniani II 2: aliorum tempora fastis numerata sunt, vestra victoriis.*
 630 cf. *Herodoti IV 47 de quinque ostiis; alii sex tribuere.*

611 Auspice *EM*, Aspice *ω* 612 sollemnia *A* (*sic add. E*) 613 Omnia *II*, Omina *Eq* 614 famu-
 lumq; *A* que] *om. B*¹, *add. B*² lassatus *AI*², laxatur *B*, laxatus *II*¹q erili *E*, herili *ω* 616 (con-
 dicio *E*) *V. 616 in suspicionem vocat Mommsenus* 617 genae] *om. B* 618 Verbera] *e alterum ex*
corr. II permissi *EIIA*, promissi *PB* 623 danubium *ω* transna] *P*¹, transnare *B*, tranare *Eq*
 grutunni *A*; grutungi *corr. E*; *idem supra i add. hui (sic)*, Gruthungi *ε*, grutūgi, gru *ex gri corr.*, *P*¹,
 gruthongi *A*, grotōni *B*, grotumpni *II* 624 lyntres *E*, lintres *II*², lintris *PII*¹*A*, limites *B* nemus]
 naues *B* ter *EmII*, tibi *APB* rubebant *E*, rudebant *II* 625 immanibus *ω* 626 odotheus *Aw*
 (*etiam v. 632*), Odothaeus *vulgo* nā te comma *P*; tante conamina *corr. m. 1* classis *P*¹ 627 con-
 tulit *PII* annus] *ex annis corr. P*¹ 628 Summersae *E*, Submerse *φ*, *r* *ex n corr. II*, Sumerse *P*
 sedere] cecidere *P* 629 arctos *A*, arctohos *II*, arcteos *P*, arthos *B* piscis *AI* 630 petice *P*¹,
 peuce *P*² 631 Hostia *Aw* 632 Confectique *Jeepius*; *sed ellipsis: „confessus sibi lauream accessisse*
quotiens te praefecit“, cf. *v. 622* opina *II*¹, opima *II*²q 633 Re]tulit *P*, *t add. P*², Retulit *BII*,
*supra scripsit II*² *id est tibi quasi glossema* qd debeat orbis *B*, ciuile] secundis *P*¹ 634 deliberat *B*,
 tibi debeat *φ*, tibi debuit *Paul*; *intellege: „tibi debere ne desinat“* 635 Fata *Eω* grutunnōrum *A* (*sic*);
g ex n altero corr. E, grutōgorum *P*, gruthongorum *A*, grotōnorum *B*, grotumpnorum *II* debellatq; *P*,
*corr. P*² 636 sq. *sic contracti in A: Ister sanguineos egit te consule montes: Sed patriis olim fueras*
successibus auctor, nihil adnotat Em; item ω, nisi quod Hister. In Cuiacii cod. aberant v. 636 et 637 (cf.
J. Koch p. 53). Verba fluctus Alpinos genitor rupit te consule desunt sicut in ω, ita etiam in ε, quotquot
novi. Primus exhibuit Isengrinus. Heinsius damnavit, conservans idem versus 432 et 509. — V. 636 et 637
del. Paul.

Sed patriis olim fueras successibus auctor,
 Nunc eris ipse tuis. Semper venere triumphi
 640 Cum trabeis sequiturque tuos victoria fasces.
 Sis, precor, assiduus consul Mariique relinquo
 Et senis Augusti numerum. Quae gaudia mundo,
 Per tua lanugo cum serpere coeperit ora,
 Cum tibi protulerit festas nox pronuba taedas!
 645 Quae tali devota toro, quae murice fulgens
 Ibit in amplexus tanti regina mariti?
 Quaenam tot divis veniet nurus, omnibus arvis
 Et toto donanda mari? quantusque feretur
 Idem per Zephyri metas Hymenaeus et Euri!
 650 O mihi si liceat thalamis intendere carmen
 Conubiale tuis, si te iam dicere patrem!
 Tempus erit, cum tu trans Rheni cornua victor,
 Arcadius captae spoliis Babylonis onustus
 Communem maiore toga signabitur annu:
 655 Crinitusque tuo sudabit fasce Suebus,
 Vltima fraternas horrebunt Bactra secures.

644 *Musaeus* 283: *νῦν* . . . *γαμοστόλος*.

656 *Sidon. c. V* 603: tuum circumstent Bactra tribunal.

641 *cf. Ausonii grat. act. 25*: desidero ut . . . septem C. Marii . . . unus aequiperes *ex Taciti ann. I* 9.
 653 *Verg. Aen. I* 289: spoliis Orientis onustum.

638 pat'is *P*; *sed i supra scriptum ex corr.; an fuerat* ? fuerat *P* actor *II* 639 Nunc *Ew*
 erit *PA*, eris *Eq*, *sed r ex o (?) corr. II* tuus *PII*², tuis *II*¹*q* 640 tuis *II*¹, *†* tuus *II*², suos *Burmanner*
 fascis *A* 641 assiduus *Ew*, assidu^m, *nescio quid erasum, P*, assiduum *Heinsius* relinquo *P*, relinquo *II*²*q*;
*II*¹ *habuit* relinqs, *id est* ques 642 mundi *A* (*o sic add. E*), mundo *B*, mundi *PAII* 644 protulerit
Eme, *item Isengr. mg.*, prodiderit *ω* 645 deuota *Emω* 647 diuⁱus *II*¹ 648 tanto *B* donanda
*EHP*¹, dotanda *AP*², dotata *B* 649 Idee *B* zephyri *IIA*, zefiri *B* himeneus *PBII* 650 impendere
Heinsius carnem *A* 651 (Conubiale *E*) si iam te *A* 652 tran *A* reni *PB* 653 Archadius *II**B*,
 Arcadius^s *P*; *ras. supra u*; *an fuerat ū?* babylonis *AA*, babilonis *BII*, babilonⁱ *P*¹ honustus *IIIA*,
 onustus *PB*¹, *h add. B*² 654 maiore] meliore *Isengr. mg.* sueuus *AsEm*; *idem cruc. addidit*; lybeus *II*¹,
 liebus *II*² (*glossator*), lieus *B*, liebus *P*¹; *inde lieus corr. idem P*¹ a^l. signabit f(asce) lieus *m. rec. II*
 655 bracta *B*, bastra *A* Expl Panegyricus de quarto consula|tu. DN. Honorio. A. Incp. Pane|guricus
 dictus Theodoro consuli Prefatio *Em*

PANEGYRICVS DICTVS MANLIO THEODORO CONSVLI.

PRAEFATIO.

*Editus
a. 399.*

(XVI.)

Audebisne, precor, tantae subiecta catervae,
Inter tot proceres, nostra Thalia, loqui?
Nec te fama vetat, vero quam celsius auctam
Vel servasse labor vel minuisse pudor?
5 An tibi continuis crevit fiducia castris
Totaque iam vatis pectora miles habet?

Culmina Romani maiestatemque senatus
Et, quibus exultat Gallia, cerne viros.
Omnibus audimur terris mundique per aures
10 Ibimus. Ah nimius consulis urget amor.

Iuppiter, ut perhibent, spatium cum discere vellet
Naturae regni nescius ipse sui,
Armigeros utrimque duos aequalibus alis
Misit ab Eois Occiduisque plagis.
15 Parnasus geminos fertur iunxisse volatus;
Contulit alternas Pythius axis aves.

7 cf. *Paulinus eucharistici* (ed. *Leipziger*) v. 37: visurus . . culminibus praeclarae moenia Romae.

2 *Verg. ecl. 6, 2; Martialis IV 8, 12: nostra Thalia* (cf. *belli Pollent. praef. 2*). 10 *Verg. georg. IV 177: amor urget habendi.* 11 sq. *Pindarus apud Strabonem p. 289.*

De inscriptione quam dedit Em, vide De quarto cons. Hon. fin. Incipit de consulatu manlii theodori V.
Incipit panagieric⁹ dictus thodoro 9suli pfatio P Panagiricus manlii theodori M index. Inscriptio deest in IIBA
1 udebisne P, A supp. m. 2 tantae] tante V¹, docte V³q. Non tam doctrina, quam dignitas et sub-
limitas maxime propria eorum virorum est, inter quos recitaturus est poeta; ergo tantae cateruae melius est;
praeterea tot illi quod sequitur tantae hoc rhetorice respondet talia APB, talya II 3 quam uero B
uero] sic ω, † poterit add. II², merito conieci auctam EV, auctor II¹ (fuit supra scr. verbum quod
erasum), actam PII²B et in ras. A 4 minuisse] † meminisse II² 5 An] Dum II, At ex An P¹
fuit B (u in ras., fuit n) 6 que] om. B, add. m. rec. 7 Culmina] Lumina codex Cuiacii 8 exultat II,
ante a ras. 9 audimur] auditi Heinsius aures] ex auris corr. P¹ 10 ah A, ac V¹, ha V³PIIB
consule surget V¹, corr. V³ urget II¹, arguet B, urit II² 11 Iupiter PH peribent PB disceret P¹
12 conscius P sui] ex sibi corr. V 13 Armigeros II¹, iterum scr. II², Armigeres B utrinque VIIIA,
utq; P¹; i supra P² add. 14 ab A², ad A¹ eois] oois sed corr. P¹ occiduusq; sed corr. P¹
15 prnasus B geminos] os in ras. B 16 pytius E, pythius A, pithius II¹, phithius II², phitius P,
phicius B auxis P

Princeps non aquilis terras cognoscere curat;
 Certius in vobis aestimat imperium.
 Hoc ego concilio collectum metior orbem;
 20 Hoc video coetu quidquid ubique micat.

PANEGYRICVS.

(XVII.)

Ipsa quidem Virtus pretium sibi, solaque late
 Fortunae secura nitet nec fascibus ullis
 Erigitur plausuve petit clarescere vulgi.
 Nil opis externae cupiens, nil indiga laudis,
 5 Divitiis animosa suis inmotaque cunctis
 Casibus ex alta mortalia despicit arce.
 Attamen invitam blande vestigat et ultro
 Ambit Honor. Docuit totiens a rure profectus
 Lictor et in mediis consul quaesitus aratris.
 10 Te quoque naturae sacris mundique vacantem,
 Emeritum pridem desudatisque remotum
 Iudiciis eadem rursum complexa potestas
 Evehit et reducem notis imponit habenis.
 Accedunt trabeae: nil iam, Theodore, relictum,
 15 Quo virtus animo crescat vel splendor honore.

20 *Divis. orb. terr. (p. 20 Riese):* Quicquid ubique latet. *Carmen de provid. divina* 18: Et stetit ante oculos quidquid ubique perit. *Orientius common. II* 316: quidquid ubique fuit. *Paulus diac. carm. 8, 27:* Quicquid mente micat.

1 *Merobaud. panegy. Aetii praef. p. 10, 15 N.:* nec ullum virtutum pretium . . . extra ipsas est. 15 *Symmachi epist. IX* 86: virtutem . . . crescere honore.

19 *Columellae X* 390: collectus in orbem.

1 *Sili Ital. XIII* 663: Ipsa quidem virtus sibi met pulcherrima merces. *Ovidi ex Ponto II* 3, 12: Virtutem pretium qui putet esse sui. *Senecae epist. 81, 19:* Virtutum omnium pretium in ipsis est. *Plato republ. p. 612 B:* αὐτὸ δικαιοσύνην αὐτῇ ψυχῇ ἀριστον εὐρομεν (i. e. ἀριστον μισθόν). 6 *Senecae epist. 82, 5:* philosophia . . . inexpugnabilis murus . . . in insuperabili loco stat animus qui externa deseruit et arce se sua vindicat. *Statii silv. II* 2, 131: celsa . . . ab arce Despicias. 15 *Livi III* 26, 7: qui neque honori . . . locum neque virtuti esse putant.

17 aliquis *P*, aliquis *II*, in *mg.* aquilis *II*¹ terras *E*, terram *ω* 18 cercius *ex c* ^scius *P*¹ uobis] *E*; nobis *ω*, sed *ex* uobis *corr. V*, velim notis quia cognoscere praecedat; certe uobis displicet quoniam coetum adloqui poeta vix potest, sed unum Theodorum; ad consules duo, aquilis duabus qui respondeant, directum esse uobis censet *Mommensenus* exstimat *B*, extimat *A* 19 Hoc] *ex Hec corr. II*¹, item *h* add. *II*¹ consilio *P*¹*II*, concilio *P*²*q* 20 ubique] in orbe *V*³*II*, ubique *V*¹*q*

Cl. Clau. Panagyris in consulatum Manlii Theodorii *A*, non *del. Em.* Explicit prefatio incipit liber *P*. Inscriptio deest in *VAHB*

1 Ipsa] *psa P* (I add. *P*²) quidem] in *ras. B*¹ late] *A* 2 Fortuna *II* secure] *P*¹ fascibus] fastibus *II*, magis fastibus quam fascibus *P* 3 plausuue] *ue in ras. B*¹, plausuque *VII*, ^o *u* supra *scr. II* 4 ⁱnl (= nihil) *II* indig] *na II* 5 inmotaq] *VB*, imm. *q* 7 Attamen] Hanc tamen *AB*, Et tamen *V* in uitam *Ald.*, inuitam *ew* 8 honor] honos *ε* unus fere a rure] a iure *ε*, ad rura nescio quis apud *Cuiacium*, a rupe *Claverius* prouectus *B* 9 consul quaesitus *PBAA*, quaesitus consul *EVII* aratris *ew* (*ras. ante ar in P*) 11 desudarisq] *P*¹, *corr. P*², desudastiq] *II*¹, *corr. II*² 12 rursum *ENB*, rursus *q* 13 notis] *uotis P*, sed *corr.* inponit *V*, imponis *P*¹, *corr. m.* 2 14 teodore *VB*¹ (*h* add. *m. rec. in B*) 15 animo] campo *Paul* honore *ω*, malim honori; aliter nempe se habet *Symmachi locus*

Culmen utrumque tenes.

Talem te protinus anni

Formavere rudes, et dignum vita curuli

Traxit iter primaeque senes cessere iuventae.

Iam tum canities animi, iam dulce loquendi

20 Pondus et attonitas sermo qui duceret aures.

Mox undare foro victrix opulentia linguae

Tutarique reos. Ipsa haec amplissima sedes

Orantem stupuit, bis laudatura regentem.

Hinc te pars Libyae moderantem iura probavit,

25 Quae nunc tota probat; longi sed pignus amoris

Exiguae peperere morae populumque clientem

Publica mansuris testantur vocibus aera.

Inde tibi Macetum tellus et credita Pellae

Moenia, quae famulus quondam ditavit Hydaspes.

30 Tantaque commissae revocasti gaudia genti

Mitibus arbitriis, quantum bellante Philippo

Floruit aut nigri cecidit cum regia Pori.

Sed non ulterius te praebuit urbibus aula;

Maluit esse suum; terris edicta daturus,

35 Supplicibus responsa venis. Oracula regis

Eloquio crevere tuo, nec dignius umquam

Maiestas meminit sese Romana locutam.

Hinc sacrae mandantur opes orbisque tributa

Possessi, quidquid fluviis evolvitur auri,

40 Quidquid luce procul venas rimata sequaces

Abdita pallentis fodit sollertia Bessi.

Ac velut exertus lentandis navita tonsis

20 *Rutilii Nam. de red. I 201*: Attonitae resonant . . aures.

19 *Horati c. I 22, 24*: dulce loquentem. 25 pignus amoris *Verg. Aen. V 538 et alii, cf. Truppius*
p. 61. 27 *Lucani III 220*: Mansuram . . vocem signare figuris. 38 sq. *cf. Statii silv. III 3, 86 sq.*
 39 *cf. Lucani VII 755*: Quidquid fodit Iber eqs. 41 *cf. Pacati paneg. Theod. 28 med.*: aurum quod . .
 Bessus . . . eruisset. *Stat. silv. IV 7, 15*: pallidus fossor 42 sqq. *cf. Statii Theb. X 182 sqq.* (laterum
 custos v. 184).

16 *paene* protenus *A* 17 Formauere Π^1 , \ddagger fir(mauere) Π^2 rudis P^1 curulis *P* 18 Traxit]
 Strauit *Heinsius*, Carpsit *Schraderus*, Triuit *ego collato Verg. georg. I 380*, formica terens iter iter] i ex t P^1
 19 tum *EVII*, tunc *PA*, te *B* 20 attonitos Π duceret] redderet Π auris *A* 21 undante *M*
 lingue Π , ue in *ras. m. 2* 22 reos] $\dot{\delta}\dot{\omega}\varsigma$ reos) P^1 23 bis] post conieci 24 libie *PIIB* 25 Quae]
 Quē *B*, fortasse rectius tota *Ew* probat] *om. A^1*, tonet A^2 26 pepere *A* clientem V^3 , clientes V^1
 27 Puplica Π mansuris *VII^1BA*, mansuetis PII^2A aera V^3 , aere V^1 , ora \ddagger era B^1 28 macedum
PIBA, macetum *Eφ* credita *Emew*, nisi quod condita *IB*, \ddagger cre(dita) Π^1 Pellae] pelle ω , in Pelle *mut. ε*,
 credit apelle V^1 , corr. V^2 *V. 29 om. P^1, suppl. P^2* condam P^2 dictauit Π , \ddagger dita *add. H^1* hidaspes
VIIIP^2, hydaspes *εφ* 30 reuocasti V^1 , renouasti V^3 31 Mittibus *VP* philipo *P* 32 Florruit *P*
 nigri] *cf. Stil. I 158 al.* regia] gloria *M* porri *A* 34 Malluit *A* daturum *B* 35 Supplici-
 bus *VII* uenis] uiris *B*, reis *Heinsius* 36 tuo Π^2 , suo Π^1 dignus A^1 , corr. A^2 38 mandan-
 tur $P^1\Pi^2$, moderantur $P^2\Pi^1$ 40 luce] *ras. circa l in II* uenas] ex imas *corr. P^1*, uenas iterum in
mg. P^2 sequacis Π , uenae rim. sequacis Abdita *Schraderus* 41 (sollertia *E*), solertia Π , sollentia *sed*
corr. P^1 42 uelud *P* exertus] excitus *A*, i *del. et er supra scr. E*, i. e. excertus (*an latet excretus?*),
 exertus $V^1φ$, \ddagger ereptus \ddagger erectus V^3 ; *cf. exertissime apud Spartianum Sever. 3, 1; expertus Barthius alii*
lentandis II; lentantis ex Verg. Aen. III 384 explicandum; pausarium intellege

- Praeficitur lateri custos; hinc ardua prorae
 Temperat et fluctus tempestatesque futuras
 45 Edocet; assiduo cum Dorida vicerit usu,
 Iam clavum totamque subit torquere carinam:
 Sic cum clara diu mentis documenta dedisses,
 Non te parte sui, sed in omni corpore sumpsit
 Imperium cunctaque dedit tellure regendos
 50 Rectores. Hispana tibi Germanaque Tethys
 Paruit et nostro diducta Britannia mundo,
 Diversoque tuas coluerunt gurgite voces
 Lentus Arar Rhodanusque ferox et dives Hiberus.
 O quotiens doluit Rhenus, qua barbarus ibat,
 55 Quod te non geminis frueretur iudice ripis!
 Vnius fit cura viri, quodcumque rubescit
 Occasu, quodcumque dies devexior ambit.
 Tam celer assiduos explevit cursus honores;
 Vna potestatum spatiis interfuit aetas
 60 Totque gradus fati iuvenilibus intulit annis.
 Postquam parta quies et summum nacta cacumen
 Iam segura petit privatum gloria portum,
 Ingenii redeunt fructus alique labores
 Et vitae pars nulla perit: quodcumque recedit
 65 Litibus, incumbit studiis, animusque vicissim
 Aut curam imponit populis aut otia Musis.
 Omnia Cecropiae relegis secreta senectae
 Discutiens, quid quisque novum mandaverit aevo

58 cf. *Sidon. c. II* 207 sq.
 VI 3: portus securitatis aperietur.

61 *Aratoris act. apost. II* 763: O male parta quies.
 67 sq. cf. *Sidon. c. II* 156 sqq.

62 *Sidon. epist.*

51 cf. *Verg. ecl. 1*, 66.
 598: Nam mihi parta quies omnique in limine portus (*Germanici Arat. 9 lectio incerta.*)
 adque alios accincta labores.

53 *Sili Ital. IV* 61: Rhodanumque ferocem.

61 sq. *Verg. Aen. VII*

63 *Ciris* 6:

43 lateri//// *V* (erased interpunctio) prore *II*¹, prolem *II*², prote *B* 44 futuras] *V*¹*P*², sonoras *V*³,
 soronas ex sororas corr. vid. *P*¹, inde sonoras idem 45 Praedocet *Heinsius* assiduo *P*¹, *q* supra scr.
*P*² cum] cū et supra ras. *II* 46 tota^{um} subit *II* subdit *P*¹ carinā ex carine corr. *V*¹, carinā *II*
 47 mentis *EV*, rerum *q* dedisses *P*²*VBA*, dedisset *II*¹*A* 48 Non sentit te parte sua sed corpore in
 omni *II* 48 sui *BA*, suā *P* (i fort. m. 1), sua *EVII* sumsit *Em*, fudit *P* 50 Recthores *P*
 ispana *A* thetis *VII**P*, tethis *B* 51 diducta *P*¹, diducta *B*, deducta *II* brytannia, sed y in i mut. *A*
 53 arar *P*², arabs *P*¹ rodanusq; *PBI* ferox *Em* *V*¹*II*², celer *V*³*II*¹*q* hiberos *V*, corr. *V*³ 54 renus *PB*
 barbar⁹//// *II* 55 geminis] gemitus *P*¹, corr. *P*² iudice] iudice *Scrivierius* rippis *B* 56 fit] sit &
 quicumque *B* rubescit] tepescit *Schraderus* 57 Occasum *E*, occasus *P*¹, occasus *II*¹*B*, occasu *II*²,
 Oceanus & deuexior *V*², deuectior *V*¹ *V*. 58 transponendum post v. 59 putat *Seeck* in *Herma* *XIX*
p. 164 59 interfuit *V*¹, interuenit *V*³, interfuit & pauci aestas *E*ε, aetas (etas) ω; „una aetas, sc. iuuenilis,
 quod ex v. 60 antecapiendum“ *J. Koch* *V*. 59 del. *Hertel*, parentheses esse statuit *Buechelerus* 60 fati
 f (fa) tum *II*¹; fastis *Mommsenus*; fatum fort. verum ut in v. 59 legendum sit: Nulla . . . aestas iuuenali-
 bus *E*, iuuenibus *P*¹, iuuenilibus *P*²*q* 61 Post quod *A* nacta] ex gloria pendet sicut petit perfectum
 ex postquam 63 fructus *V*¹*II*²*AA*, fluctus *PII*¹*B* *V*³ aliq; *II*¹, animiq; (aiq;) *II*², studiisq; *Isengr. mg.*
 64 quodcumque] quocumque *B*; velim quaecumque recedit] recedit *Heinsius* 65 Litibus *P*¹
 66 inponit *VB*, Iponit in ras. ut vid. *P*¹, impendit *Heinsius* et *Buechelerus* comparans *Verg. georg. II* 433 al.
 (otia *E*), oua *P*¹, ocia *P*² 67 cecropiae *EVA*, cicropie *PB*, cicropite, inde cicropie corr. *II*¹ relegis]
 retegis *Schraderus* secreta] praecepta *A*, decreta *Paul*. 68 quid *AVA*, quod *II**B*, qd' *P*, (qd' est quod;
 i postea add. m. 1) quisque *V*¹, qdq; *V*³ mandauerit] i ex a corr. *B*¹

- Quantaque diversae producant agmina sectae.
 70 Namque aliis princeps rerum disponitur aer;
 Hic confidit aquis; hic procreat omnia flammis.
 Alter in Aetnaeas casurus sponte favillas
 Dispergit revocatque deum rursusque receptis
 Nectit amicitii quidquid discordia solvit.
 75 Corporis hic damnat sensus verumque videri
 Pernegat. Hic semper lapsurae pondera terrae
 Conatur rapido caeli fulcire rotatu
 Accenditque diem praerupti turbine saxi.
 Ille ferox unoque tegi non passus Olympo
 80 Imensum per inane volat finemque perosus
 Parturit innumeros angusto pectore mundos.
 Hi vaga conlidunt caecis primordia plagis.
 Numina constituunt alii casusque relegant.
 Graiorum obscuras Romanis floribus artes
 85 Inradias, vicibus gratis formare loquentes
 Suetus et alterno verum contexere nodo.
 Quidquid Socratico manavit ab ordine, quidquid
 Docta Cleanthae sonuerunt atria turbae,
 Inventum quodcumque tuo, Chrysippe, recessu,
 90 Quidquid Democritus risit dixitque tacendo
 Pythagoras, uno se pectore cuncta vetustas
 Condidit et maior collectis viribus exit.
 Ornantur veteres et nobiliore magistro
 In Latium spretis Academia migrat Athenis,
 95 Vt tandem propius discat, quo fine beatum
 Dirigitur, quae norma boni, qui limes honesti;

90 *Orientius common. I 450: ore tacente loqui.*

70 sqq. cf. *Phitarchi de plac. philos. I 3, Stobaei ecl. I 10.* 78 *Verg. georg. II 156: praeruptis . . . saxis.*

81 *Minucii Fel. Octav. c. 18, 8: nobis vero ad intellectum pectus angustum est.* 84 *Lucreti I 136: Graiorum obscura reperta Difficile inlustrare Latinis versibus esse.*

69 Quantaque *ew* producant *Ew* agmina] *sc. discipulorum quorum diadochai ediscuntur; dogmata Burmannus ex Sidonio II 164: didicit uarios noua dogmata sectas; prodant certamina Paul; sed cf. Barthius*
 70 Nam *II*, *q3 add. II²* aliis] secundum alios *II gloss.* 71 confidit *Ew* hic procreat *A*, procuratq; *P*
 72 eth²eas *V*, ethneas *PH*, ethereas *B* ruinas *B* 73 deum *II¹*, diem *PH²* rursusq; *AVII*, rursumq; *q* 74 Nectit] Nectus *II¹*, *i* it *add. II²* amicitii (is *ex us corr.*) *B* 75 (damnat *Em*)
 76 terrae] tere *P¹*, *corr. P²* 77 Conatu^s *P¹* ///celi (c *adrasum*) *P¹* fulsire *P*, *sed corr.*
 78 prerupte *II¹*, *corr. II²* turbinis axe *V¹*, *corr. V³* 79 ferox] ferax conieci (cf. parturit v. 81) tegi] regi *B*; *sed cf. Lucreti II 662: sub tegmine caeli olimpo VPIIB* 80 Imensum *VPB*, Imm. *q*
 inane *Ew* perosus] us *ex os corr. V¹*, *deinde etiam u supra scr. V³* 81 Parturit] Concipit *s*
 82 Hii *VPB* uaga] uada *P* collidunt *ω*, *sed ex conlidunt corr. V¹* (sive *V²*) (cēcis *ε*) 84 obscuras] *sc ex corr. II*, obscuros *V¹*, *corr. V³*, obscuras *P* artes] *r in ras.*, tes *ex tis corr. II*, artis *A*
 85 Inradias *EV*, Irr. *q* (Irradiat^s *P¹*, Ircadias *B*) uitibus *P*, *sed corr. P¹* formare *Emw* 86 contexere *P*, *et in mg. uel P² sine add. varia lectione V. 87—89 om. et in mg. add. P¹, ad v. 94* 87 Quidquid *E* et iterum
 quidquid *E*, quicquid *ω* 88 cleonthee *ex cleonthee corr. V* (*m. I?*), cleantee *B*, cliētee *P*, cleantee, le *in ras. II*
 atria] agmina *s pauci* 89 chrysippe *V*, crisippe *B*, chrisippe *A*, crisippe *PH* 90 democritus] o *add. P²*
 dixit *V¹*, didicit *V³* tacendo] o *in ras. II* 91 Pytagoras *V*, Pitagoras *PIIB* pectorae *ex pectora II¹*
 ueñistas *P* (*r P²*) 92 collectis] colectis *II*, collatis *Heinsius* exit *V* (*hesit m. rec.*) 93 Ornantur]
obscurius, nisi supplendum „nobilitate magisterii tui“; ita J. Koch 94 lacium *B* achademia *PIIV*, *sed de V²*,
 archademia *B* 95 proprius *II* 96 norma] forma *II* qui *AP*, q^{is} *V* (*s a V² additum dicit Jeepius*),
 quis *BII*

- Quaenam membra sui virtus divisa domandis
 Obiectet vitiis; quae pars iniusta recidat,
 Quae vincat ratione metus, quae frenet amores;
 100 Aut, quotiens elementa doces semperque fluentis
 Materiae causas: quae vis animaverit astra
 Impuleritque chaos; quo vivat machina motu;
 Sidera cur septem retro nitantur in ortus
 Obluctata polo; variisne meatibus idem
 105 Arbiter an geminae convertant aethera mentes;
 Sitne color proprius rerum, lucisne repulso
 Eludant aciem; tumidos quae luna recursus
 Nutriat Oceani; quo facta tonitrua vento;
 Quis trahat imbriferas nubes; quo saxa creentur
 110 Grandinis; unde rigor nivibus; quae flamma per auras
 Executiat rutilos tractus aut fulmina velox
 Torqueat aut tristem figat crinita cometem.
 Iam tibi compositam fundaverat ancora puppim,
 Telluris iam certus eras; fecunda placebant
 115 Otia; nascentes ibant in saecula libri:
 Cum subito liquida cessantem vidit ab aethra
 Iustitia et tanto viduatas iudice leges.
 Continuo frontem limbo velata pudicam
 Deserit Autumni portas, qua vergit in Austrum
 120 Signifer et noctis reparant dispendia Chelae.
 Pax avibus, quacumque volat, rabiemque frementes
 Deposuerunt ferae; laetatur terra reverso

100 *Boethius III carm. 9, 4*: pepulerunt fingere causae Materiae fluitantis opus. 101 *Sidon. c. XV 38 sq.* 117 *Paulus diaconus carm. 6, 5*: viduatas civibus urbes. 117 sqq. *De Iustitia cf. Bonifatius in aenigmatibus v. 61 sqq. Dümmler.* 120 *Arator hist. apostol. II 536*: reparat dispendia saeculi. *Alc. Aviti c. V 330*: reparent dispendia gentis.

102 *cf. Manili II 63 sq.* (vivere mundum Et rationis agi motu; 68 Machina). 108 *cf. e. g. Lucreti VI 121 sqq.* 113 *Verg. Aen. VI 4*: Ancora fundabat navis. 114 *Statii silv. I 3, 91*: fecunda quies.

97 suis II domandis $EH^2\varphi$, domandum II^1 98 Obiectat *ex* Obiciat *corr. vid. P*, Obiectant II iniusta//// *A* (eras. t) recidat] recedat V^1 , *corr. V^2* 99 frenat amore II 100 Aut V^1 , At $V^3\varphi$ fluentis] luentis P^1 , f *add. P^2* 101 Materies *B* *paene* animaverat II 102 Impuleritq *Emw* chaos V^1 , choros $V^3\varphi$ 103 ortum II 104 Obluctata P^1 variisne EVP^2II , variisque P^1BA 105 an//// II (potest fuisse aut) ethera *Emw* 106 propius V^1 , *corr. V^2* lucisq P^1A , lucisue P^2 , lucisne *Eq* repulso] repulsus ς ; *idem placuit Barthio* 107 quae] qui *Gesnerus*; *sed intellegitur: quae species lunae, crescentis an senescentis* 108 Nutritat II, Nutritat P^1 quo] *ex qđ corr. V*, qđ II 1^1 facta *B* (*cf. Lucret. VI 123 sqq.*), fracta φ uenti II^1 , uento II^2 109 Quis] *Post* Quis *spat. vacuum* in *P*, Quid ς trahit *A* imbriferas II, s *ex t m. 1*, bri *m. 2* creentur EV^3M , ruantur I ferantur P^1 , cerentur II^1 , creantur BII^2 , crentur V^1 , ferantur *A*, item II^2 , rotantur ς 110 nivibus] *om. V^1, add. V^2* flamma] *Claverius (ex cod. Cuiacii ?), flabra w, in II tamen flamma adscripsit glossator, qui glossator idem est atque qui lectiones II^2 adscripsit per auras V^3, uel aure V^1* 111 Executiat V^1 *Claverius (ex cod. Cuiacii ?), Executiant V^3\varphi* aut P^1 , an P^2 fulmina] V^1 , *ex flumina corr. P^1*, flumina V^3 112 aut] *ac (vel at) P^1*, an P^2 crinata P (*corr. m. 2*), stilata I stel(lata) II^2 , stellata *A* cometē VP^2II , cometem AB 113 compositū *B* anchora w pupim *B* 114 fecunda II^1B , facunda $AII^2\varphi$ placebant] iacebant V 116 eth//// *ra P*, eth^a *B*, aethra *Eq* 117 Iustitia^{im} (*virg. erasa*) P iudice] uindice *Schraderus* 118 nimbo *A*, lymbo *A*, limbo VP^2HB 119 Deserit *A*, I Detegit *Em* auptūpni P , autūpni *B* austrum] austiū II 120 notis II 121 quacumque V^2 , quecumque V^1 volant *A* frementes] serentes (*vir ferentes*) P

- Numine quod prisci post tempora perdidit auri.
 Illa per occultum Ligurum se moenibus infert
 125 Et castos levibus plantis ingressa Penates
 Invenit aetherios signantem pulvere cursus,
 Quos pia sollicito deprenxit pollice Memphis:
 Quae moveant momenta polum, quam certus in astris
 Error, quis tenebras solis causisque meantem
 130 Defectum indicat numerus, quae linea Phoeben
 Damnet et excluso pallentem fratre relinquat.
 Vt procul aspexit fulgentia virginis ora
 Cognovitque deam, vultus veneratus amicos
 Occurrit scriptaeque notas confundit harenae.
 135 Tum sic diva prior: 'Manli, sincera bonorum
 Congeries, in quo veteris vestigia recti
 Et ductos video mores meliore metallo:
 Iam satis indultum studiis, Musaeque tot annos
 Eripuere mihi. Pridem te iura reposcunt:
 140 Aggredere et nostro rursum te redde labori
 Nec tibi sufficiat transmissae gloria vitae.
 Humanum curare genus quis terminus umquam
 Praescripsit? nullas recipit prudentia metas.
 Adde quod haec multis potuit contingere sedes,
 145 Sed meriti tantum redeunt actusque priores
 Commendat repetitus honos virtusque reducit,
 Quos fortuna regit. Melius magnoque petendum
 Credis in abstrusa rerum ratione morari?
 Scilicet illa tui patriam praecepta Platonis
 150 Erexere magis, quam qui responsa secutus
 Obruit Eoas classes urbemque carinis

130 *Sidon. c. 15, 79*: numeris inquit . . Defectum.

123 *Horati c. IV 2, 39*: redeant in aurum tempora priscum. 124 sqq. *De simillimis in Germanici*
Arat. cf. libellum meum De fide christiana eqs. (1885). p. 5 125 *Catulli 64, 384*: ante domos invisere
 castas . . . solebant. 128 sqq. *cf. Verg. georg. II 477 sq. Aen. I 742.*

123 post] per *P* 124 occultum *B*¹ Ligurum] uastis *V*¹, ligurum *V*³ se] *supra lin. II*
 125 castos] custos *II*¹, corr. *II*² plantis] plaustris *BA*, plantis *Emq* ingressa *Ew* 126 etherios *II*,
 ethereos *A*, ethereos *VPB* signantēs *P*¹ puluere] in puluere *ς*, item *A*, in *del. E* 127 Quos *II*², Quem *II*
 sollicito *B* depñndit *B*, dependit *P*, deprenxit *Eq* menphys *V*, memfis *P*, mensis *A* 128 certus]
 intus *P*¹, corr. *P*² 129 tenebras *P*², tenebre *P*¹ solis *Ew*, soli *M* causisque] quantusque *Gronovius*,
 lucisque *Jeeplus*, pausisque *Buechelerus*; spatisque vel circisque temptavi, cf. *Plin. II 56* „defectum redire
 in suos orbes“ et *II 86* „circulum per quem meat“, quis tenebras casus solisque meantem *Camers* 130 De-
 fectum *B* indicat *EH*¹*PA*, indicit *V*, inducat *II*², signet *εB* numerus *Ew* Defectum uideat numeris
Camers quae] ex *q3 II* phebe *P*, pheben *II* 131 pallente *II* 132 uirgnis *II* 133 uenerap-
 tar *P*¹, ueneratus *Eq* 134 confudit *IIA* 135 Tum *EH*, Tunc *q* prior] ex *pior corr. B* manli
*EVP*²*A*, mali *II*¹*B* sincere *II*¹, sincera *II*² 136 Progenies *P*² tecti *B* 138 inductum
BP (sed corr. *P*²) annis *II*², annis *II*¹ 139 reposcunt *P*², poposcunt *P*¹ 140 rurs/ū *V*
 142 curare] curate *II*, corr. *m. 2* terminus] terminus *P*¹, in *add. P*² 143 Praescripsit] Praescriptis
Heinsius, Praescriptus *Burmannus*; sed cf. *ind.* 144 h (= hoc) *B* multis potuit *EV*², potuit multis *q*
 145 meriti *V*, meriti *P*, meritis *q* que] om. *II*¹, *add. II*² 146 repititus *II*, corr. *m. 2* honos *Ew*
 reducit] dreducit (sic) *B* 147 regit] legit „exc. cod. *Rhem.*“, unde *Heinsius*, dedit *Mediceus unus*; gerit
Barthius, nequit ego (cf. *v. 240*) petend *P* (= de) 148 Credit *II*¹, corr. *II*² in *Ew* morari *V*, sed ora ex
 corr. *V*² (an fuerat maiori?) 149 Silicet *B*, Scil *7 P* 151 Obruis *P*¹, corr. *P*² classis *P* (e *P*²),
 classis *IIA* urbesq *B*, urbemq *Eq*

- Vexit et arsuras Medo subduxit Athenas?
 Spartanis potuit robur praestare Lycurgus
 Matribus et sexum leges vicere severae
 155 Civibus et vetitis ignavo credere muro
 Tutius obiecit nudam Lacedaemona bellis:
 At non Pythagorae monitus annique silentes
 Famosum Oebalii luxum pressere Tarenti.
 'Quis vero insignem tanto sub principe curam
 160 Respuat? aut quando meritis maiora patebunt
 Praemia? Quis demens adeo qui iungere sensus
 Cum Stilichone neget? Similem quae protulit aetas
 Consilio vel Marte virum? Nunc Brutus amaret
 Vivere sub regno, tali succumberet aulae
 165 Fabricius, cuperent ipsi servire Catones.
 Nonne vides, ut nostra soror Clementia tristes
 Obtundat gladios fratresque amplexa serenos
 Assurgat Pietas, fractis ut lugeat armis
 Perfidia et laceris morientes crinibus hydri
 170 Lambant invalido Furiarum vincla veneno?
 Exultat cum Pace Fides. Iam sidera cunctae
 Liquimus et placidas inter discurremus urbes.
 Nobiscum, Theodore, veni'.

Subit ille loquentem

- Talibus: 'Agrestem dudum me, diva, reverti
 175 Cogis et infectum longi rubigine ruris
 Ad tua signa vocas. Nam quae mihi cura tot annis
 Altera quam duras sulcis mollire novalis,
 Nosse soli vires, nemori quae commoda rupes,
 Quis felix oleae tractus, quae glaeba faveret
 180 Frugibus aut quales tegetet vindemia colles?
 Terribiles rursum lituos veteranus adibo

166 Nonne vides *Verg. georg. I 56 et alias, Lucreti. V 556.* 172 *Avieni Arat. 304:* cum placidas
 crebro dea viseret urbes. 175 *Ovidi trist. V 12, 21:* longa rubigine laesum.

152 arsuras, s *add. m. 2, II* Medo] medis *II*², medu *II*¹ Athenas] harenas *B* 153 lycursus *V*¹,
 ligurgus *V*³*PHB* 154 uincere *B*¹ *corr.* 155 uetitis] uentis *II* ignaro *B* 156 nudam *Emw*
(bis scr., semel del. II) lacedemona *BPHA* 157 pytagore *V*, pitagore *PH*, pitagoree *B* annique]
 animiq; *A*, Samiique *Heinsius* silentis *V*¹, silentes *V*² 158 ebalii *V*², hybalii *V*¹ luxū *V*, sed ū *V*²
 tarenti *II*¹*V*²*P*², carenti *V*¹, talenti *V*³*P*¹*II*²*BA* 159 uero] non *P* 160 patebit *P*¹, patebunt *P*²
Versum 162 *om. V*¹, *add. in mg. inferiore V*³ quae] que *V*³*A*, quem *EPHB* protulit *Ew* 163 con-
 silio *V*², cū stilicho' *V*¹ 164 tali] *V* (*eras. s*) subcumberet *P* aulee *P* 165 cuprent *II*¹, *corr. II*²
 166 paene dementia *II* tristis *AII*¹, tristes *P*, tristes *II*²*q* 167 Obtundat *Ew* fratresque] fratres *A*,
 que *add. E*, que habent *VII*, *om. q* serenos *P*, seueros *P*² 168 ut] ū (= ubi) *B* 169 ydri *PHB*
 170 Lābant *ex* Laubant *corr. P*¹ uincla] colla *ε* ueneno] neneno *P*¹, *corr. P*² 171 (Exultat *ε*)
 sidera *Ew* cuncte *E* 172 Liquimus *EV*, Liquimus (*hamulum fort. m. 2*) *II*, Linquimus *q* 173 teodore *HB*
 ueni *Emε*, redis (*s postea add. m. 1*) *V*, redis *II*, redi *q* ille] *γ* ille loquentē] *III* *P* 174 agrestē (*ε in ras.*) *B*
 175 longi *V*², longe *V*¹ 176 Ad] *ex at corr. A* signa] castra *A* uocas] *s ex corr. II* namquae *εV*,
 namq; *Em*, nunq; *A*, sed quae *II*, nunquam *PB* ///cura *V* 177 molire *B* noualis *EH*¹, nouales *II*²*q*
 178 soli *Ew* comoda *II* 180 Frugibus] Fru *in ras. P*¹ aut] et *V* qualis *PHBA* uindimia *E*
 colles *II*¹*P*²*q*, collis *P*¹*AII*² 181 Terribiles *A*, *i sic add. E*, Terribilis *V* adhibo *A*

- Et desueta vetus temptabo caerulea vector?
 Collectamque diu et certis utcumque locatam
 Sedibus in dubium patiar deponere famam?
 185 Nec me, quid valeat natura fortior usus,
 Praeterit aut quantum neglectae defluat arti.
 Desidis aurigae non audit verbera currus,
 Nec manus agnoscit quem non exercuit arcum.
 Esse sed iniustum fateor quodcumque negatur
 190 Iustitiae. Tu prima hominem silvestribus antris
 Elicis et foedo deterges saecula victu.
 Te propter colimus leges animosque ferarum
 Exuimus. Nitidis quisquis te sensibus hausit,
 Irruet intrepidus flammis, hiberna secabit
 195 Aequora, confertos hostes superabit inermis.
 Ille vel Aethiopum pluuiis solabitur aestus;
 Illum trans Scythiam vernus comitabitur aer'.
 Sic fatus tradente dea suscepit habenas
 Quattuor ingenti iuris temone refusas.
 200 Prima Padum Thybrimque ligat crebrisque micantem
 Urbibus Italiam; † Lydos Poenosque secunda
 Temperat; Illyrico se tertia porrigit orbi;
 Vltima Sardiniam, Cynnon trifidamque retentat
 Sicaniam et quidquid Tyrrhena tunditur vnda
 205 Vel gemit Ionia. Nec te tot lumina rerum
 Aut tantum turbavit onus; sed ut altus Olympi

187 Verg. georg. I 514: neque audit currus habenas. Ad 187 sq. cf. Ovidi trist. V 12, 23—26; inde proverbium quod habet Sidonius Apoll. epist. IX 12: unde est illud, quod sero correptus aut raro plus arcus manui, iugo bos, equus freno rebellat. 196 sqq. ex Horatii c. I 22. cf. Symmachi laud. Valentiani I p. 319, 1 (Seeck): seu in Aethiopiae . . . seu in Scythiae regna. 204 Catulli 11, 4: eoa tunditur unda, Statii Theb. IX 465: retunditur unda. 206 sq. cf. Statii Theb. II 35 sqq. (ventos imbresque serenae . . . nec rauca tonitrua pulsant).

182 temptabo] mpta in ras. A uector Ew 183 Collectamq3 Ew diu et certis] malim diu certisque. diu certis & utcumque] uirg3 P¹, supra scr. P², ã volens uitamq3 locatam II², locutam II¹
 184 dubiam V parciar B deponere] de in ras. II¹ seponere Heinsius; sed cf. Artaud ad l. flãmam B
 185 naturae A, nature V¹, natura V³q 186 aut P², ad P¹ neglecte II¹, neglecte II² arti^s P¹ 187 currus V³, cursus V¹ 188 quem] que II non] no P 189 Esse||| sed A 191 deterges II et (addita cruce) E, detergis Aq, deterres Jeepius, detorques ego; cf. libelli „de moribus Christianis“ eqs. 1885 p. 5. 193 quis- quis] quisq3 A¹, corr. A² te] om. add. P² mentibus II², sensibus II¹ 194 Irruit V, Irruet ex Irruit II¹ flammis V¹, flammis V³ 195 consertos PB, confertos Eq hostis P¹II¹A¹, hostes P²II²A²q inermis B
 196 uel] per M Ille per Aethiopum pluuiis seruabitur vel rorabitur vel releuabitur temptavi ethiopum PB
 197 Scythiam] cithiam P, sithiam IIB, tanaim & pauci 198 tradente||| II 199 iures II¹, corr. II² themone IIB, te munere fusas V¹, corr. V³ 200 tyberimq3 II, tibrimq3 B, tiberimq3 q ligat] legat ex legata corr. P¹, legit P² crebrisque] q3 supra lin. II² micantem P², meantem P¹ 201 ithaliam II lydos A VA, lidos q; Libyas primus ed. Scaliger, nescio an in & ullo; Numidas Heinsius, bene penosq3 PHB 202 Illyrico se] illyricas nam V illirico PHB porrigit urbi] protegit urbes V 203 Cynnon] cynnon &, cynnum Em, cirnũ V, cynnũ A, sirinũ P, synirnum II, sirti B trifidamque] tri ex corr. P, trifidãq3, dã in ras. II retemptat IIB
 204 Sicaniam B quidquid E, quicquid w thyrrhena V, tyrrena II, tirrena B, et a ex e P¹ tunditur BA, funditur EV, refunditur PH, re expunctum in II unda] urna P 205 yonia PHB tot lumina] tot limina V³IIB, tot lumina V¹q, lumina E, molimina & pauci, tot culmina Claverius; tot lubrica ego, cf. „lubrica viarum“ apud Tacit. hist. 3, 82 206 turbabit V¹, corr. V³ onus V¹P, honus V³IIBA (sed h eras. n B) altus] alr B olympi altus V, corr. V³, olimpi PHB

- Vertex, qui spatio ventos hiemesque relinquit,
 Perpetuum nulla temeratus nube serenum
 Celsior exurgit pluviis auditque ruentes
 210 Sub pedibus nimbos et rauca tonitrua calcat:
 Sic patiens animus per tanta negotia liber
 Emergit similisque sui, iustique tenorem
 Flectere non odium cogit, non gratia suadet.
 Nam spretas quis opes intactaque pectora lucro
 215 Commemoret? Fuerint aliis haec forte decora:
 Nulla potest laus esse tibi, quae crimina purget.
 Servat inoffensam divina modestia vocem;
 Temperiem servant oculi; nec lumina fervor
 Asperat aut rabidas suffundit sanguine venas
 220 Nullaque mutati tempestas proditur oris.
 Quin etiam sontes expulsa corrigis ira
 Et placidus delicta domas. Nec dentibus umquam
 Instrepis horrendum fremitu nec verbera poscis.
 Qui fruitur poena, ferus est legumque videtur
 225 Vindictam praestare sibi; cum viscera felle
 Canduerint, ardet stimulis ferturque nocendi
 Prodigus, ignarus causae: dis proximus ille,
 Quem ratio, non ira movet, qui facta rependens
 Consilio punire potest. Mucrone cruento
 230 Se iactent alii, studeant feritate timeri
 Addictoque hominum cumulent aeraria censu.
 Lene fluit Nilus, sed cunctis amnibus extat
 Vtilior nullo confessus murmure vires;
 Acrior ac rapidus tacitas praetermeat ingens
 235 Danuvius ripas; eadem clementia sani

211 *carm. de providentia divina* 167: Partiri curis in multa negotia mentem. 228 *Dracont. c. V* 306: Si ratio te nulla movet. *Prudentii c. Symm. II* 474: et facta rependit.

219 *Ciris* 226: suffudit sanguine venas. 224 *Martialis VIII* 30: poenaeque fruatur (*Scaevola*).
 232 *Lucani X* 315: te tam lene fluentem (*sc. Nilum*).

207 reliquit *AB* 208 nulla] *ex nullo corr. V* nube] */// P* 209 ruentis *V*¹, ruentes *V*³
 211 animus *II*¹, animo *PII*², animi *M* 212 Emergis similisque tui *Paul*; *idem v. 211* animi tenorem]
 tenerem *II*¹, *corr. II*² 215 Commemorat *P*, *sed corr. m. 1* fuerunt *II* decora *V*³, decori *V*¹
 217 modestia uocem *V*¹, potencia mentem *V*³ 219 rabidas] rapidas *HB*, rabies *Burmannus* suffundit *ew*
 221 expulsita *P*¹ corrigis] corrigit *P*, *corr. m. 2*, corripis *Schraderus* 222 nec] *n II* 223 Intre-
 pis] */// A* horrendum *V*³, horrendo *V*¹ *///* fremitu *P*, fremitu *B* uerba reposcis *P*, *u*¹*b*¹*a* reposcis (*hamu-*
lum iuxta b fort. m. 2) *II* 225 Uindictam *V*, Uunēdictā *P* p̄are *B* cum] cui *ε* 227 diis *II P*
 ille] est *post ille habent AVPIB, om. A* 228 respondes *II*¹, *†* rependens *II*² 229 Consilio *B* punire *V*³,
 munire *V*¹ 230 Se] *Si II, Seiactant P¹, corr. P²* aliis *V*¹, *s del. V*³ 231 hominum *II*¹, animum *II*³
 cumulenta eraria *V* 232 cunctis *sed V*, *sed cunctis q* amantibus *V*¹, amnibus *corr. V*², *idem iterum*
m. rec., annibus A extat] exit *ε pauci* 233 nullo *VM*, nullas *q* 234 Acrior ac] *V*, Acrior et *II*,
 Acrior at *Aq*, *I ad Em*; *cf. apud Ovidium Remed. am. 651 quod emendant acrior. rapidus] rapidas B¹; Acrior at*
Rhodanus Claverius (ex cod. Cuiaci?), Acrior, at placidus *Jeepius*. „Sufficit explicare: Nilo Danuvius
 acrior adeo ut rapidus dici possit neque tamen laedit ripas suas“, *J. Koch*; conieceram: utilior; nullo con-
 fessus murmure vires Tigris agit rapidus; tacitas *eqs.*; *cf. de Danuvio Senec. quaest. nat. III* 27, *de Tigris*
c. g. Marii Victoris aleth. I 288: rapido procurrens gurgite Tigris; Bactrianorum autem hoc proverbium fuit
 altissima quaeque flumina minimo sono labi, *cf. Curtius Rufus VII* 4, 13 tacitas *AVII*¹*B*, tactas *PA*, fractas
*II*² 235 Danubius *ω* paene demencia in *II*, dementia *P*¹, clementia *P*² sani *Emw*, seu *ε*

Gurgitis immensum deducit in ostia Gangen.
 Torrentes inmane fremant lassisque minentur
 Pontibus et volvant spumoso vertice silvas.
 Pax maiora decet; peragit tranquilla potestas
 240 Quod violenta nequit mandataque fortius urget
 Imperiosa quies.

Idem praedurus iniquas
 Accepisse preces, rursus, quae digna petitu,
 Largitor facilis; nec quae comitatur honores,
 Ausa tuam leviter temptare superbia mentem.
 245 Frons privata manet nec se meruisse fatetur
 Quae crevisse putat; rigidi sed plena pudoris
 Elucet gravitas fastu iucunda remoto.
 Quae non seditio, quae non insania vulgi
 Te viso lenita cadat? quae dissona ritu
 250 Barbaries, medii quam non reverentia frangat?
 Vel quis non sitiens sermonis mella politi
 Deserat Orpheos blanda testudine cantus?
 Qualem te legimus teneri primordia mundi
 Scribentem aut partes animae, per singula talem
 255 Cernimus et similes agnoscit pagina mores.
 Nec dilata tuis Augusto iudice merces
 Officiis, illumque habitum, quo iungitur aulae
 Curia, qui socio proceres cum principe nequit,
 Quem quater ipse gerit, perfecto detulit anno
 260 Deposuitque suas te succedente curules.
 Crescite virtutes fecundaque floreat aetas.
 Ingeniis patuit campus certusque merenti

250 *Sidon. c. 23, 242*: pacem te medio darent feroces.

241 *Paneg. ad Pisonem* 208: imperiosa fames.

249 *Statii Theb. IV* 299: gens ... dissona cultu.

250 *cf. Verg. Aen. I* 151 sq.

253 *Ovidi met. XV* 67: primordia mundi.

236 inmensum *VP*, imm. *q* hostia *PIIAB* gangen *V*, gangem *A*, gangē *BPII* 237 inmane *VP*,
 imm. *q* lassisq *V*¹*P*¹*II*¹*B*, laxisq *V*³*II*²*A*, lapsisq *P*²*A*, lassusq [†](sic) *Em*; an subest lapsusque? 238 Fonti-
 bus *V*¹, corr. *V*³ et uoluant] scripsi; et uoluat *B*, inuoluant *q* silluas *II* 239 maiora *P*², mora *P*¹
 decet *Ew* tranquilla *II* potestas||| *P*, pteestas *II* 240 uiolenti *P*¹, corr. *P*², uiolata *II* 242 rur-
 susq *II* 243 Largitor *II*¹*PAV*³, Largior et *EV*¹ (ex v. 273?), Largior ē *B*, Largiris *II*², Largiri s, Largitur s
 alii 244 leniter *A* 245 Frons *EmVPBAII*², Mens *II*¹ nec] non *AVP* Verba nec se mer. fatetur Quae
 creu. putat *om. B* 246 Quae] que *II*², Qui *II*¹*q* putet *A* rigidi] rigida *V* (corr. m. rec.) 247 fastu
Ew remoto *EmēVPII*³, modesto *II*²*q* 249 Te *V*, sed e ex corr. ut vid. ritu *II*¹, rictu *II*² 250 medii
BA, media *AVPII*, Medi *Scaliger*, idem sec. *Heinsium* Medo; sed cf. *Heins. ad Ruf. II* 309 frang *B*
 251 q (= qui) *P* non sitiens] coniungendum quasi ἄδῳρος vel sermonis politi „incuriosus“; Orphei autem
 cantus ipsius *Theodori* sunt; monuit *Buechelerus* 252. orpheos] ex orpheus corr. vid. *A*, orfeos *V* formi-
 dine *V*¹, testudine *V*³, Orphea blandos testudine cantus *Burmamnus* 254 aut] at *E* partes *A*, i sic add. *E*,
 partis *P* (e *P*²), patris (pris) *II*, partes m. rec. per singula talem] coniunxi suadente *Buechelero*, cf. *VI cons.* 565
 per singula cernens talem] adeptē *V*¹, talem *V*³ 255 Cernimus *II*¹, Credimus *II*² agnoscat *II*
 256 delata *V*¹, dilata *V*³ merces] meta est *A* 257 sic ut dedi *II*¹, auleque hab. quo i. illum *II*² que]
om. B aula *PA* 258 Curia *VBA*, Curis *PA*, Curas *II* qui] quod *P* socios *APA* uectit *P*
 259 quater *Emw* gerit] *II*, sed g ex o corr. vid. *II*², regit *B*, egit conieci 260 Desposuiq *II*¹, t add. *II*²
 suas] tuas *II* tēe *P* suscendite *II*¹, corr. *II*² 261 Crescite *AP¹II²BA*, Crescant *V*, Crescūt *P*²
 foecunda refluoruit *A* floruit *P* 262 fecundaque floreat aetas Ingeniis coniunxit *Heinsius* patuit *VPAA*,
 pateat *II**B*; „patuit perf. verbi patescere (patescit campus *Livius XXII* 4, 2)“ *J. Koch* campos *V*¹, corr. *V*³

- Stat favor: ornatur propriis industria donis.
 Surgite sopitae, quas obruit ambitus, artes.
 265 Nil licet invidiae, Stilicho dum prospicit orbi
 Sidereusque gener. Non hic violata curulis,
 Turpia non Latios incestant nomina fastos;
 Fortibus haec concessa viris solisque gerenda
 Patribus et Romae numquam latura pudorem.
 270 Nuntia votorum celeri iam fama volatu
 Moverat Aonios audito consule lucos.
 Concinuit felix Helicon fluxitque Aganippe
 Largior et docti riserunt floribus amnes.
 Vranie redimita comas, qua saepe magistra
 275 Manlius igniferos radio descripserat axes,
 Sic alias hortata deas:
 'Patimurne, sorores,
 Optato procul esse die nec limina nostri
 Consulis et semper dilectas visimus aedes?
 [Notior est Stilichone domus. Gestare curules]
 280 Et fascēs subiisse libet. Miracula plebi
 Colligite et claris nomen celebrate theatris.
 'Tu Iovis aequorei summersam fluctibus aulam
 Oratum volucres, Erato, iam perge quadrigas
 A quibus haut umquam palmam rapturus Arion.
 285 Inlustret circum sonipes, quicumque superbo
 Perstrept hinnitus Baetin, qui splendida potat
 Stagna Tagi madidoque iubas adspergitur auro.
 'Calliope, liquidas Alciden posce palaestras:
 Cuncta Palaemoniis manus explorata coronis
 290 Adsit et Eleo pubes laudata Tonanti.
 'Tu iuga Taygeti frondosae Maenala, Clio,

270 *Verg. Aen. III* 121: fama volat. 274 *Martial VIII* 65: redimita comas. 275 *Verg. ecl.* 3, 41: Descripsit radio . . . orbem (*cf. Aen. VI* 851).

263 Stet *M* fauor *V*³*II*², uauor *II*¹, labor *V*¹ ornatur] hornatur *II* donis] om. *II*, add. m. 2
V. 264 an ante v. 261 transponendus? 265 inuidice *P*¹, c del. *P*¹, di del. *P*² 266 curul[] *P*
 267 lacios *B* incestant *V*³, infestant *V*¹ nomine *P* fastos *V*³, fastus *V*¹; *cf. Kochius p.* 59 268 li
 (= hoc) *B* 269 numquam] nō quam *P* 270 uotorum *II*¹, fatorum *II*² 271 Moueret *II*¹, corr. *II*²,
 Nouerat *V* Aonios] aciuos *P*¹, achiuos *P*², aonios *P*² in *mg.* 272 Concinuitq; *A*, q; del. *E* elicon *PHB*
 fluxiq; *II* 273 Largius *A* (us in *ras.*) riserunt] rubuerunt *V* 274 Uraniē *P*, Uraniē *A* redimita] a ex
 corr. *II*¹, dirimita *V*¹, corr. *V*³ qua] quas *P* magistrā (virg. *erasa*) *P* 275 Manlius] Mallius *B*
 igniferos *P*¹, igniferi *P*² axes *AV*³*B*, ortus *V*¹ axis *IIA*, auxis *P*, orbes *Schraderus* 277 Optate *B*
 die] dee *B* lumina *P* 278 uiscimus *II* (corr. *II*²) 279 Versus hic deest in *APHBA*; habet solus *V*;
 haec pro est scribendum dixit *Heinsius* stilichone] *V*, Helicone *Gervatius* curule *V*¹, curules *V*³ 280 Et]
 ω, En *E*; „malo Et utpote per se valentius (vel hoc licet) et ex quo interpolatio possit initium cepisse“ *Bueche-*
lerus libet *Emō* miracula] oracula *B* plebi ε *V*¹*II*²*P*, phebi ε *V*³*II*¹, phēbi *A*, febi *B* 281 thatris
*II*¹, corr. *II*², teatris *P* 282 equorei[] *P*, item spat. vac. post equorei *II*, aequoreis *V*¹, corr. *V*³, equoreā *B*
 summersam *EH*, subm. φ 283 Orans et uolucres *B* uolucris *PIIA* eratho *PHB* perge] sparge *PB*
 284 A quibus] O pro *A* Em, Quas trahit *A*, Et quibus *legatur* haud *A*, aut *V* palmam] pallam *II*¹, corr. *II*²
 rapturus] t ex corr. *II*, amissurus *A* 285 Inlustret *E*, Ill. ω sopnipes *B*¹ 286 baetin *V*, betin *HP*,
 betim *A*, boetim *A*, beuii *B* qui] quis *II* portat *P*¹ 287 thagi *A* iuba *II* adspergit in auro *V*¹,
 adspergitur auro *V*³, asp. φ 288 Caliope *II* alcidem *A*, alcidis *P*, alcide *B*, alciden φ 289 Cuncta]
 Uncta *Heinsius* palemoniis *VPBII* 290 Assit *PHBV*, sed t in *ras.* (*V*³?) helaeo *A*, []heleo *P*, heleo *B*,
 eleo *A* et eleo *V*³, teleo *V*¹ 291 thaigeti *P*, tygeti *V*, taygea *II*, tayeti *B* menala *HPV*²*B*, menalū *P*¹,
 menalia *A*

- I Triviae supplex; non aspernata rogantem
 Amphitheatrali faveat Latonia pompae.
 Audaces legat ipsa viros, qui colla ferarum
 295 Arte ligent certoque premant venabula nisu.
 Ipsa truces fetus captivaque ducat ab antris
 Prodigia et caedis sitientem differat arcum.
 Conveniant ursi, magna quos mole ruentes
 Torva Lycaoniis Helice miretur ab astris,
 300 Perfossique rudant populo pallente leones,
 Quales Mygdonio curru frenare Cybebe
 Optet et Herculei mallent fregisse lacerti.
 Obvia fulminei properent ad vulnera pardi
 Semine permixto geniti, cum forte leaenae
 305 Nobiliorem uterum viridis corrumpit adulter;
 Hi maculis patres referunt et robore matres.
 Quidquid monstriferis nutrit Gaetulia campis,
 Alpina quidquid tegitur nive, Gallica siquid
 Silva tenet, iaceat; largo ditiescat harena
 310 Sanguine; consumant totos spectacula montes.
 'Nec molles egeant nostra dulcedine ludi:
 Qui laetis risum salibus movisse facetus,
 Qui nutu manibusque loquax, cui tibia flatu,
 Cui plectro pulsanda chelys, qui pulpita socco
 315 Personat aut alte graditur maiore cothurno
 Et qui magna levi detrudens murmura tactu

313 *Cassiodorius ep. IV 50*: loquacissimas manus. *Sidon. c. XX 274*: loquente gestu nutu . . . manu.

292 *Statii silv. I 2, 105*: non aspernata rogari. 294 *Verg. Aen. VIII 176*: viros locat ipse; 548: legit. 295 *Statii Theb. IV 327*: premit obnixo venabula eqs. 304 sq. ex *Plini h. n. VIII 42 vel Solino 17, 11*: (adulteris coitibus degenerantur partus leaenarum). 312 *Petronius apud Terentianum de metris 2496 (fr. 19 Buech.)*: manu puer loquaci. 314 *Horati ep. II 1, 174*: percurrat pulpita socco.

293 *Amphitheatrali EA*, Amphitheatrali *q* (sed a prius add. II²) 294 ipsa] ille II¹, illa II², ipse B colla *Emw* 295 Arte] *paene Arce P* que] *om. B, q3 II², que (ut vid.) II¹ ueneabula P* risu] uisu *PII¹, corr. II²* 296 que] *om. B* 297 cedis *V³*, cede *V¹* deferat *PIIA*, quod probat *Mommsenus* arcum] *et artum corr. P* 298 mole *Em* ruentes *AIIBV³*, rudentes *AV¹*, ru///entes *P* (eras. d) 299 licaoniis *PB* helice *A*, elice *B* miratur *M* astris] antris *PII* 300 Perfossiq *P¹*, corr. *P²*, Professiq *II* rudant] *scripsi*; ruant *ω*, cf. v. 298. *Utrobique enim ruere legere via licet; aptius autem hoc l. rudant restituemus quam v. 297 rudentes; etenim „magna mole“ ruent bestiae, vulneratae vero rudent; cf. etiam Verg. Aen. VII 16 monente Mommseno; Buechelerus ita: „videtur consulto iterasse Cl. vocabulum; ursorum impetum ruentium miretur Arcos, leonum caedem ruentium palleant homines“* pallente *P¹*, plaudente *P²* 301 Qualis *IIPIA*, Quales *P²* migdonio *VIIIBP¹*, migdoonio corr. *P²* frenata *P* cybebe *E*, cibebe *B*, cybelle *A*, cybele *q* 302 Optet] Opte *II¹*, corr. *II²* mallent] malint *B* 303 pardi] pardi (ardi in ras.) *II* 304 gemiti *P*, genti *II¹*, corr. *II²* 305 uiridis] uarius malim corrumpit] corrupit *V* 306 Hi *A*, Ni *A*, Hii *q*, Qui *Heinsius* referunt] referant *V*. *Fortasse interpolatoris versus* 307 Quidquid *E*, Quicquid *ω* getulia *VB* Quicquid mōtiferis nutriuit getula in ras. scr. *P¹* 308 quidquid *E*, quicquid *ω* 309 tenet *EmII¹B*, timet *II²q*, tim///t, iaceat *V* larga *P*, largo fort. tamen large *II¹*, o sive e in a mut. *II²* deinde rursus add. o arena *B* 310 consument *A* 311 molles] moles *II*, corr. *II²* nostra] cf. *De moribus christianis eqs. p. XIV 2*; nota *Claverius* 312 Qui laetis] ita *ω*, nisi quod letus *V¹*, letis *V³*. *Huc laetis conieci (sc. veniat; cf. Rufin. II 498); aliquid post v. 315 intercidisse statuit Jeepius; „artifices qui in vv. 312—324 vel saltem qui 312—315 enumerantur subiecta sunt grammatica ad illud nec egeant dulcedine referenda“ J. Koch* 313 natu *V¹*, corr. *V³* locax *II¹*, corr. *II²* tybia *P* 314 chelis *IIAB*, chelis *P* (h *P²*) socco *P* 315 Personat *V¹*, Personet *V³* alte *A* cothurno *VPBII*, c///oturno *A* 316 tactu] tractu *B*

- Innumeras voces segetis moderatus aenae
 Intonet erranti digito penitusque trabali
 Vecte laborantes in carmina concitet undas,
 320 Vel qui more avium sese iaculentur in auras
 Corporaque aedificent celeri crescentia nexu,
 Quorum compositam puer amentatus in arcem
 Emicet et vinctu plantae vel cruribus haerens
 Pendula librato figat vestigia saltu.
 325 Mobile ponderibus descendat pegma reductis
 Inque chori speciem spargentes ardua flammās
 Scaena rotet uarios et fingat Mulciber orbes
 Per tabulas impune vagus pictaeque citato
 Ludant igne trabes et non permissa morari
 330 Fida per innocuas errent incendia turres.
 Lascivi subito configant aequore lembi
 Stagnaue remigibus spument inmissa canoris.
 'Consul per populos idemque gravissimus auctor
 Eloquii, duplici vita subnixus in aevum
 335 Procedat pariter libris fastisque legendus.
 Accipiat patris exemplum tribuatque nepoti
 Filius et coeptis ne desit fascibus heres.
 Decurrat trabeata domus tradatque secures
 Mutua posteritas servatoque ordine fati
 340 Manlia continuo numeretur consule proles'.

334 *Prudentius in Symm. I 153*: processit in aevum Mos patrius.

324 *Iuvenius III 115*: figit vestigia ponto (cf. *bell. Poll. 170*).
 ludunt speciem. 339 *Ovidi her. 1, 101*: euntibus ordine fatis.

326 *Ovidi met. III 685*: Inque chori

317 segetes V^1 , segetis V^3 moderatus BAH^2A , modulatur V , moderatur PH^1 aliene ex auene
 corr. V^1 , 1 del. V^2 318 Intontā A , e sic add. E , Intonet V , Intontā^o//// P^1 , Intonat φ penitusq] pedi-
 busque *Dempsterus* 319 laborantes] relabentes *Heinsius* concitat A , idem ex contitat corr. B , concitet Ep
 320 iaculantur PBA , iaculentur Ep 321 que] ex quae corr. P edificent V , aedificant φ 322 com-
 postam B amentatus] A , puera metatus V^1 , puer augmentatus V^3 , agmentatus P , augmentatus AHB , ammen-
 tatus *Buechelerus* artem AAV^2 , arcem $V^1\varphi$ 323 Emicet II^2 , Eminent II^1 uinctu] sic II^1 ; idem *Gesnerus*
coniecit. iunctus $E\epsilon$, uinctus $II^2\varphi$ planta P , plancte B , uinctus planta *Heinsius* cruribus $\epsilon PBAV^3II^2$,
 curribus V^1II^1A V . 323 suspectus fuit *Koenigio* 324 librato] uibrato ϵ 325 descendat] discedat
Heinsius, desidat *Lipsius* 326 chori] cori P , tholi ϵ unus, prob. *Heinsius*, croci *Schraderus*, globi *ego*;
 chori (cf. *Ovidi l.*) explicari possit ope *Hesychii qui habet*: χορός κύκλος, στέφανος. pergents in ardua V^1 ,
 spargentes ardua corr. V^3 , parcentes *Gronovius*; sed enim optime *Buechelerus*: „ex pegmate super scaenam
 demissi cum facibus homines rotantur ut chorus (*Eumenides sim.*) et spargunt flammās: flammās igitur sus-
 pensum puto ex spargentes (masc.); hinc fida incendia quae spargentibus parent“ 327 Cena B , Scena φ
 rotex P (τP^2) et fingat] sic V , effingat II (puxit II^2), effingat φ orbis P^1A , orbis P^2 328 inpune
 VII , impue P uagus] ex uaga corr. B pictaeque] picaeq B 330 errent] cernant B 331 Lasciui V^1 ,
 Lasciue V^3B configant] condigant P^1 , conducant P^2 332 inmissa V , imsa P , inmissa $Em\varphi$, inmissa.
 et immersa in alio ϵ 333 Consu B per populos] per proprios V^1 , populos V^3 , spes populis *Paul*
 que] om. BII^1 , add. II^2 334 duplici P uita] uitta A , t sic add. E volens uitta, uitta M , mitra ϵ ,
 merito *Heinsius*; uitta placuit *Gronovio diatrib.* Stat. p. 359 subnixus II 335 Procedat] tertia per-
 sona, neque enim poeta loquitur, sed *Musa* fastisque] factisq P legend^ois (sic) II ; hamulum II^2
 336 exemplum P 337 coeptis] captis *Schraderus* ne] non B 338 Decurr B , Decuerat A tradetq II
 339 Manlia] Maulia B *Adneci sunt in II versus 601—611 panegyrici in VI. cons. Honorii, quibus in mg. m.*
rec. add. ua-cat

DE CONSVLATV STILICHONIS.

LIBER PRIMVS.

*Editus
a. 400 init.*

(XXI.)

- Continuant superi pleno Romana favore
Gaudia successusque novis successibus augent:
Conubii necdum festivos regia cantus
Sopierat, cecinit fuso Gildone triumphos,
5 Et calidis thalami successit laurea sertis,
Sumeret ut pariter princeps nomenque mariti
Victorisque decus; Libyae post proelia crimen
Concidit Eoum, rursusque Oriente subacto
Consule defensae surgunt Stilichone secures.
10 Ordine vota meant. Equidem si carmen in unum
Tantarum sperem cumulos advolvere rerum,
Promptius imponam glaciali Pelion Ossae.
Si partem tacuisse velim, quodcumque relinquam,
Maius erit. Veteres actus primamque iuventam
15 Prosequar? ad sese mentem praesentia ducunt.
Narrem iustitiam? resplendet gloria Martis.
Armati referam vires? plus egit inermis.
Quod floret Latium, Latio quod reddita servit

Laurentius Lydus de magistr. I 47 de adoratoribus, veteranis, tironibus disputans hunc librum pro teste ponit (Κλαυδιανὸς . . . ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Στιλικῶνος ἐγκωμίων), cf. praefatio. 16 Corippi Ioann. IV 443: gloria Martis (quam ibi lectionem mihi probavit Eskuche).

5 Cicero apud Quintilian. XI 1, 24: concedat laurea linguae.

12 Verg. georg. I 281.

Incip de consulatu Stiliconis Em. Incipit laus stilichonis. libri numero .III. V. Claudiani de bello gildonis. explicit incipit laus stiliconis libri numero tres. P. Vetus Cuiacii num laudes Stilichonis inscripserit incertum est. Indicem om. φ. Conferatur citandi ratio apud Lydum de magistrat. I 47 p. 159: ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Στιλικῶνος ἐγκωμίων, ubi tamen expectes τοῦ Στιλικῶνος ἐγκωμίου; actum est ea de re in prolegomenis. Per totum carmen quasi sint elegi alterum quemque versum per εἰσθεσιν distinxit P.

1 ontinuant P 2 nouis] nouos ε augment] urgent M 3 Conubii EmB, Coniugii φ festiuos Eo gaudia II, regia Emφ Sopierant IIA, Sopierat Eq cecini Heinsius triumphus AIIA 7 que] om. B, corr. m. rec. lybie II, libiae V, libie PB 8 Condidit II rursumq VA 9 defensae surgunt] detersae fulgent Schraderus stilicone P 10 unū V³, uno V¹ 12 Promptius] Promcius P, prius supra scr. P² (glossator), Prōtius II², Protinus II¹, Ocius Gronovius inponam P 13 tacuisse] tenuisse codex Barthii, cecinisse Heinsius 14 primam II¹, que † ne add. II² iuuentē II 16 Narrem] Partem A resplendet] plus splendet II 18 Quod] non sine correctura P lacium IIB lacio PNB

Africa, vicinum quod nescit Hiberia Maurum,
 20 Tuta quod imbellem miratur Gallia Rhenum,
 Aut gelidam Thracen decertatosque labores
 Hebro teste canam? Magnum mihi panditur aequor
 Ipsaque Pierios lassant proclivia currus
 Laudibus innumeris.

Etenim mortalibus ex quo

25 Tellus coepta coli, numquam sincera bonorum
 Sors ulli concessa viro. Quem vultus honestat,
 Dedecorant mores; animus quem pulchrior ornat,
 Corpus destituit. Bellis insignior ille,
 Sed pacem foedat vitiis. Hic publica felix,
 30 Sed privata minus. Partitum. Singula quemque
 Nobilitant: hunc forma decens, hunc robur in armis,
 Hunc rigor, hunc pietas, illum sollertia iuris,
 Hunc suboles castique tori. Sparguntur in omnes,
 In te mixta fluunt; et quae divisa beatos
 35 Efficiunt, collecta tenes.

Ne facta revolvam

Militiamque patris, cuius producere famam,
 Si nihil egisset clarum nec fida Valenti
 Dextera duxisset rutilantes crinibus alas,
 Sufficeret natus Stilicho: mens ardua semper
 40 A puero, tenerisque etiam fulgebat in annis
 Fortunae maioris honos. Erectus et acer
 Nil breve moliri, nullis haerere potentum

24 *Corippi Iust. II 167*: Laudibus innumeris.
 potens eqs.).

26 *Venant. Fort. c. VII 7, 63 sq.* (Sunt quos forma
 33 cf. *Venant. Fort. c. VII 7, 4* (. . . omnia solus habes).

25 sqq. *Plinii paneg. 4*: enituit aliquis in bello, sed obsolevit in pace . . . Postremo adhuc nemo ex-
 stitit, cuius virtutes nullo vitiorum confinio laederentur. At principi nostro quanta concordia . . . laudum.
 35 *Libanii prosphon. ad Iulianum I p. 422, 11 Reiske*: καὶ μόνος συνείληφας αἱ τοὺς ἄλλους μεμερισμένα
 κοσμεῖ. 42 *Verg. Aen. II 673*: in limine coniunx Haerebat; *Horati epod. 2, 7*: vitat . . . potentiorum limina.

19 Africa *VPBII* 20 g^{la} *V*¹, gallia *V*³ renum *P*, rethnum *B* 21 Aut *EmII*¹*B*, An *II*²*q*
 thracem *A*, tracem *II*, tracē *B*, tracen *VP* decertatos *Emω* 23 pyerios *II* laxant *IIB*, lassent *Schraderus*
 currus] cursus *εB* 25 Cepta tellus *V*, sed corr. *V*¹ coli] supra lin. *P* (*m. 1?*) unquam *II* con-
 cessa bonorum Sors ulli sincera, sic corr. *II*¹ 26 ulli] uni *Barthius* quem *Eω* 27 De(decorant) *Em*
 quem] quē *P*, virgulam *P*²; v del. *P*¹ 28 insignior *B*, corr. *m. rec.* 29 hic] in *VP*¹, ad *P*²
 30 minus *Emω* partitum] partitu *MA*, partiū *B* † partitū † (parti)tu add. *B*¹, partitum *q* quod interpunctione
 novata tutatus sum. partito *Claverius*, partitur *ε*, partitum *Antverpensis unus, idem fort. voluit B*, „id est parti-
 tim“ add. glossator in *II*, partite *Delrius* quaeque *II* 31 Nobilitans *B*, s in ras. *B*¹ hunc alterum]
 h-o *II* 33 suboles *P*¹, soboles *P*²*q* spargutur *B* omis *A*. Nimis disiuncta syntaxis; probarem
 Quae sparsa per omnes; sed nihil mutandum. *V. 31—33 pro spuris habuit Jeepius. V. 34 om.*
*II*¹, add. *II*² 34 nixta *A* et] tu cod. *Barthii* diuisa *ABA*, diuersa *VP*, diu¹sa *II*², sed i in ras.;
 fuisse vid. diūsa beatos] b ex corr. *P*, an fuit li? 35 collecta] coniecta *Delrii cod.* ne] *E*, nec *II*¹*BA*,
 quid *VP*, qui *II*² reuoluam ex reuuluam corr. *P*¹ 36 cuius protendere *B*, cuius producere *Emq*,
 procudere *Heinsius* 37 Si] Set *B* ne fidae *II* ualenti *A*, uolenti *B*, item *E* add. cruce 38 Duxisset
 dextera *V*, sed corr. *V*¹ deduxisset *B* 39 stilicho natus *II* stilico *P* 40 annis] armis *ε* 41 honos]
 hon² *P* 42 breue] leue *Lovan. ex coniectura* moliri *A*, l prius delevisse vid. *E*

- Limnibus fatisque loqui iam digna futuris.
 Iam tum conspicuus, iam tum venerabilis ibas
 45 Spondebatque ducem celsi nitor igneus oris
 Membrorumque modus, qualem nec carmina fingunt
 Semideis. Quacumque alte gradereris in urbe,
 Cedentes spatiis adsurgentesque videbas
 Quamvis miles adhuc. Taciti suffragia vulgi
 50 Iam tibi detulerant, quidquid mox debuit aula.
 Vix primaevus eras, pacis cum mitteris auctor
 Assyriae; tanta foedus cum gente ferire
 Commisum iuveni. Tigrim transgressus et altum
 Euphraten Babylona petis. Stupere severi
 55 Parthorum procures, et plebs pharetrata videndi
 Flagravit studio, defixaeque hospite pulchro
 Persides arcanum suspirare calorem.
 Turis odoratae cumululis et messe Sabaea
 Pacem conciliant arae; penetralibus ignem
 60 Sacratum rapuere adytis ritumque iuvenco
 Chaldaeo stravere magi. Rex ipse micantem
 Inclinat dextra pateram secretaque Beli
 Et vaga testatur volventem sidera Mithram.
 Si quando sociis tecum venatibus ibant,
 65 Quis Stilichone prior ferro penetrare leones
 Comminus aut longe virgatas figere tigres?
 Flectenti faciles cessit tibi Medus habenas;
 Torquebas refugum Parthis mirantibus arcum.

51 sq. *Sidon. c. II 75. Ennodii 43, 90 (Vogel): Vix primaevus erat.* 54 *Sidon. c. II 76.* 59 sqq. *Sidon. c. II 83 sqq.*

45 *Paneg. ad Pison. 81: nitor oris.* 59 *Terenti Hautont. 1046: ut pacem conciliem. Verg. Aen. II 297: adytis effert penetralibus ignem; V 660: rapiuntque focus pen. ignem.* 62 *Verg. Aen. IV 60: tenens dextra pateram.* 66 *Senecae Phaedr. 344: virgatas India tigres (cf. Sili It. V 148).* 67 *Ovidi met. II 168: flectat habenas.*

43 fatiscq Emē V¹, factiscq PII, m. rec. in V, fastiscq BA 44 tunc bis IIB, tum bis Eq conspicu²//// B iam] ex etiam corr. P¹ ibas] in ras. II¹, in ibat mut. P¹ 45 ante oris una l. erasa V
 46 Mensirorum P¹, mensiram P², vel membrorum P¹ fingant Heinsius 47 Semeideis P quascumque]
 quasq II alte] alta ε, alte A urbes II 48 adsurgentesq VP, ass. q 49 taciti] tanti II¹ AB, taciti II² q
 50 (quidquid E) debuit Emē II, reddidit q; intellege „debito detulit“ vel „debutit deferre“. credidit vel detu-
 lit vel deditit temptabat Heinsius 51 pacis] paucis V, paucis P¹ committeris P auctor Ew, ictor
 Heinsius 52 Assirie PII ferire] finire B (1 subire m. rec.) 53 Permissum A tigrī VB, tigrim
 APII, tygrim A 54 Eufraten VP, Eufratem IIA, Eufratē B babilona VP IIB stipuere E 55 Partho-
 rum] Persarum VP, Perthorum II uidendi] ex uiuendi P 56 studio] stridio P 57 Persydes II
 arcanum] arcum V¹, arcatum V³ (arcanū m. rec.) 58 Turis] Turris BV (corr. m. rec.) odorati II¹ A,
 odorat P, odoriferi II² post et 3-4 l. erasae V sabea PIIB sabea messe V, corr. V¹ 59 Pacem]
 Partem A penetrabili P, corr. P¹ 60 Sacratum P², Sacrorum VP¹ adytis Aε (?), aditis q ritog
 P¹, ritug P² iuuenco] c ex t corr. rad. V V. 61 et 62 praeter Incl supplevit m. rec. in V
 61 Chaldaeo ε (Caldaeo V), caldeo PII statuere B 62 pateram dextra II Beli] Scaliger, Sirmondus
 ad Sidonii c. II 82, belli Emw, 1 celi add. B¹ V. 63 praeter Et uaga testatu suppl. m. rec. in V
 mytram A(V), Mithram ePA, mitram IIB 64 uenatibus ibant m. rec. in V sociis] socii/// P (s eras. ?),
 socii II 65 stilicone P penetrasse A trare leones m. rec. in V 66 uirgatas figere EmA, item
 m. rec. in V, Cuiacii vetus, uirga transfigere q tigres suppl. m. rec. in V 67 Flectendi II faciles A,
 sic corr. E, faciles A cessit tibi medus VP, tibi cessit medus II, medus (moedus) tibi cessit ABA 68 partis P

- Nubilis interea maturae virginis aetas
- 70 Vrgebat patrias suspenso principe curas,
Quem simul imperioque ducem nataeque maritum
Prospiceret; dubius toto quaerebat ab axe
Dignum coniugio generum thalamisque Serenae.
Iudicium virtutis erat; per castra, per urbes,
- 75 Per populos animi cunctantis libra cucurrit.
Tu legeris tantosque viros, quos obtulit orbis,
Intra consilium vincis sensumque legentis,
Et gener Augustis olim socer ipse futurus
Accedis. Radiis auri Tyriaque superbit
- 80 Maiestate torus; comitata parentibus exit
Purpureis virgo. Stabat pater inde trophaeis
Inclitus; inde pium matris regina gerebat
Obsequium gravibus subnectens flammea gemmis.
Tunc et Solis equos, tunc exultasse choreis
- 85 Astra ferunt mellisque lacus et flumina lactis
Erupisse solo, cum floribus aequora vernis
Bosphorus indueret roseisque evincta coronis
Certantes Asiae taedas Europa levaret.
- Felix arbitrii princeps, qui congrua mundo
- 90 Iudicat et primus censet, quod cernimus omnes.
Talem quippe virum natis adiunxit et aulae,
Cui neque luxuries bello nec blanda periclis
Otia nec lucis fructus pretiosior umquam
Laude fuit. Quis enim Visos in plaustra feroces
- 95 Reppulit aut saeva Promoti caede tumentes
Basternas una potuit delere ruina?
Pallantis iugulum Turno moriente piavit
Aeneas, tractusque rotis ultricibus Hector

69 *Sidon. c. II 195.* Venant. *Fort. carm. VI 1, 52*: maturis nubilis.

91 *Sidon. c. II 197.*

78 *Catullus 29, 24*: socer generque similiaque quae composui *De re libraria p. 409.* 79 *Verg. Aen. VII 142*: radiisque . . et auro; cf. *Ovidi met. IV 636.* 84 chorean astricen *Varro Men. fr. 269.* 85 *Ovidi met. I 111*: Flumina iam lactis eqs.

70—73 *interpunctionem correxi* 70 Urebat *Heinsius* 72 sub axe B, in axe II 73 thalamisq; (sic) P, deinde complures litt. expunctae et erasae serenae] P¹ quod scripserat erasum; incepit tamen ab s; serene P², seuerum II A Hunc v. spurium dixit Paul; „debut tamen adesse in laude Stilichonis Serenae nomen“ J. Koch 74 Indicium B 75 cunctantis] a ex corr. II¹ 77 concilium V tuncis II sensumque] censumque Barthius 78 Et gener august² P, Augustiq; gener II 79 Accedis] e ex i corr. V² 80 torus] chorus B 81 tropaeis E, tropheas II¹, tropheis II²q 82 Inclitus] paene Inditus II gerebat VP II, regebat Em eq 83 Obsequium] Officium s unus fere flamea P gemis E 85 ferant B mellisq; Em ω, sed que om. B, add. m. rec. 87 Bosforus B, Bosphorus Eq induereī, sed virgula erasa P que] om. B inducta P² II¹, inducta II² A, euincta P¹q coronis] n ex r corr. P¹ 88 asyae A, asye P, asie B II leuaret] lauaret A, sed corr. leuaret felix II¹ corr. 89 mundo] munde B 90 Indicat II¹ B, Iudicat E II²q primus] ex corr. V¹, fuerat |||| nu ||| ||| |||, primi B censet VP, sensit q sensit primus II 91 natis] retinui commendante Mommseno; nateq; A (fort. ex v. 71) quod laudavit Heinsius subiunxit II 92 neque] nec II B luxuries P, sed corr. bello] blando A 93 (Otia E) lucis fructus] conferendum Stil. III 79 monente Kochio 94 uisos Em VII¹ (cf. *Sidon. c. II 476*), mysos A, misos II², misos BP¹, P² et u et b adscripsit volens uisos, uolsos s unus claustra II¹, plaustra II² ferocē B 95 saeua] seui B Promoti] prouicti (sive prouicti) Em, prouicti B, p ponti A, proponti II 96 Uasternas B, Basternas A (Basternae uicti a Stil. adnotat ε), Vasternos V, uasterenos II¹, basternos P², Uanternos P¹ A 98 Eneas VB II tractatusq; P rotis] ratis B

- Irato vindicta fuit vel quaestus Achilli:
 100 Tu neque vesano raptas venalia curru
 Funera nec vanam corpus meditaris in unum
 Saevitiam; turmas equitum peditumque catervas
 Hostilesque globos tumulo prosternis amici;
 Inferiis gens tota datur. Nec Mulciber auctor
 105 Mendacis clipei fabricataque vatibus arma
 Conatus iuvare tuos: tot barbara solus
 Milia iam pridem miseram vastantia Thracen
 Finibus exiguae vallis conclusa tenebas.
 Non te terrisonus stridor venientis Alani
 110 Nec vaga Chunorum feritas, non falce Gelonus,
 Non arcu populere Getae, non Sarmata conto.
 Extinctique forent penitus, ni more maligno
 Falleret Augustas occultus proditor aures
 Obstrueretque moras strictumque recondere ense,
 115 Solveret obsessos, praeberet foedera captis.
 Assiduus castris aderat, rarissimus urbi,
 Si quando trepida princeps pietate vocaret;
 Vixque salutatis Laribus, vix coniuge visa,
 Deterso necdum repetebat sanguine campum
 120 Nec stetit Eucherii dum carperet oscula saltem
 Per galeam. Patris stimulos ignesque mariti
 Vicit cura ducis. Quotiens sub pellibus egit
 Edonas hiemes et tardi flabra Bootae
 Sub divo Rhiphaea tulit! cumque igne propinquo
 125 Frigora vix ferrent alii, tunc iste rigentem

110 *Sidon. c. VII 242*: Chunnus iaculis . . . falce Gelonus.

102 *Horati epist. II 1, 190*: equitum turmae peditumque catervae. 110 *Statii Ach. II 419*: falcemque Getes arcumque Gelonus. 120 *Verg. Aen. XII 434*: per galeam delibans oscula. 122 *Vulcarius Gallicanus Avidii Cassii 6, 2*: iussitque eos hiemem sub pellibus agere. 123 *Statii Theb. V 78*: Edonas hiemes.

100 neque] nec B cursu B 101 meditatus *IIA* 102 (Saeuitiam E) equitum *Ew* 103 amico
Heinsius 104 auctor] actor *II* V. 105—108 (*praeter ebas*) *suppl. m. rec. in V* 105 uatibus *Ew*,
nisi quod in II¹ erasum, uiribus *II²* (*sed uatibus glossator*) arma] *ex arua corr. P¹, m in ras. A¹*
 107 Milia *Ew* miseram *Emw* thracen *A*, thracem *A*, trachen *P*, tracen (*V*), tracē *BII* 108 (Funibus *V*,
sed corr.) exiguis *P* (*exigete V*) exigui collis *Schraderus* contussa *P* V. 109 *praeter* enientis alani
m. rec. in V 109 Non *Em(V)P²B*, Nec *P¹AII* teterri sonus *P¹*, te *insuper add. P²*, Nec te terrisonus *P²*
iterum in mg., ferrisonus *Heinsius* stidor *II*, terror *B* V. 110 Nec uaga hunorum f *m. rec. in V*
 uaga] uaria *A*, uana *Heinsius* chunorum *E*, Chunorum in antiquo *ε*, hunorum (*V*)*P*, humnorum *II*, humo-
 rum *BA* feritas non] feritas nec *EmII* 111 Non arcu pe *m. rec. in V* gethe *II* non] nec *II*
 sarmatha *A* compto *II* 112 Exti *suppl. m. rec. in V* forent] e ex a *corr. m. 2 II* penitus] omnes *II*
 113 angustas *B*, augustus *A* occultas *A* proditor] (an um eras.?) *P* 114 que alterum] om. *B*, add. *m. rec.*
mora Heinsius recondere] retunderet *EV¹*, unde recunderet *V²* 115 Solueret] Soluensque conieci; totus
v. suspectus Mommseno 116 Adsiduus *P* 117 uocaret *II²*, uacaret *II¹* 120 stetit *II²*, petit *II¹*
 eucherii *A* carperet] caperet *II¹A*, corr. *II²* V. 121 om. *A*; Per galeā pris stimulos ignisq; mariti *Em*
 ignisq; *EmA*, ignemq; *II* 122 Uicit *IIA*, Uincitur *B*, Uincit *q* pellibus] pedibus *B* 123 Edonas *V¹*,
 Edonias *V²*, Aedomas *A*, Edomas *B*, Aedonias *ε* tardi] ex tarda radendo *V* boetae *A*, cruce[m add. ean-
demque in mg. iterum posuit Em, boote *VP*, boete *q* 124 ryphaea *A*, rhiphea *A*, riphea *q* 125 iste]
 triste *B*, iste] *P*, triste commendat *Statius silv. V 1, 64*: frons triste rigens ister agentem *V¹*, iste rigentem *V²*
 regentem *A*

- Danuvium calcabat eques nivibusque profundum
 Scandebat cristatus Athon lateque corusco
 Curvatas glacie silvas umbone ruebat.
 Nunc prope Cimmerii tendebat litora Ponti,
 130 Nunc dabat hibernum Rhodope nimbose cubile.
 Vos Haemi gelidae valles, quas saepe cruentis
 Stragibus aequavit Stilicho, vos Thracia testor
 Flumina, quae largo mutastis sanguine fluctus;
 Dicite Bisaltae vel qui Pangaea iuvenis
 135 Scinditis, offenso quantae sub vomere putres
 Dissiliant glaebis galeae vel qualia rastris
 Ossa peremptorum resonent inmania regum.
 Singula complecti cuperem; sed densior instat
 Gestorum series laudumque sequentibus undis
 140 Obruimur. Genitor caesi post bella tyranni
 Iam tibi commissis conscenderat aethera terris.
 Ancipites rerum ruituro culmine lapsus
 Aequali cervice subis: sic Hercule quondam
 Sustentante polum melius librata pependit
 145 Machina nec dubiis titubavit Signifer astris
 Perpetuaque senex subductus mole parumper
 Obstupuit proprii spectator ponderis Atlas.
 Nulli barbariae motus; nil turbida rupto
 Ordine temptavit novitas, tantoque remoto
 150 Principe mutatas orbis non sensit habenas.
 Nil inter geminas acies, ceu libera frenis,
 Ausa manus. Certe nec tantis dissona linguis
 Turba nec armorum cultu diversior umquam
 Confluxit populus: totam pater undique secum
 155 Moverat Auroram; mixtis hic Colchus Hiberis,
 Hic mitra velatus Arabs, hic crine decorus
 Armenius; hic picta Saces fucataque Medus,

133 *Lucani VII* 537: mutantur sanguine fontes. 135 sq. *Verg. georg. I* 494 sqq. (rastris galeas pulsabit . . . ossa). 141 *Iuvenii II* 214: conscendere caelum. 152 *Lucani III* 288: coiere nec unquam Tam variae cultu gentes, tam dissona eqs.

126 Danubium ω calcauit *M* que] *om. B, add. m. rec.* 128 Curvatus *B*, Curvatas *Eq* 129 cimeri *B*, cimerii *PA*, chimerii *II* tendebat] *d ex t II* 130 dabat] *dabit II* hibernū *V*¹, \bar{u} *V*², umbrosum ϵ rodope *HB* 131 hemi *VPIIB*, emi *A* quas] *quem conieci; nisi ad aequavit supplendum* Haemo cruentes *II* 132 stilico *PB* tracia *PBB* 134 Discite *II* bisalte *VPII*, bis alte *B* pangea *VPII*, pagea *B* 135 offenso] *offensae A, offenso E non deletio ae, i effosso add. V* quantae *E* uomere *II*², umere *II*¹ putres] *ruptis Barthius* 136 rastis *P*, rostris *B* 137 resonant *II* inmania *II*, imm. φ 140 Obruimur *B*, corr. *B*¹ 141 commissis *P*¹, corr. *P*² ethera *Em* 142 culmina *V*¹, culmin& *V*² 143 Hercule] *herule V*¹*P*¹ corr. *V*²*P*² 144 Sustentantē, *virg. erasa II* 145 nec] *ex ne corr. II* 146 que] *om. P*¹, *add. P*² subducta *B*, *quod probabat Burmannus ad Ovid. heroid. 9, 18* mole *Ew* 147 Obstipuit *E* spectator] *mirator ϵ pauci athlas ω* 148 Nulli $\epsilon\omega$ barbarii *P* turpia rupta *B* 149 Ordine *suppl. m. rec. in V* temptavit *E* 150 non *P*¹, nunc *P*² sensit *B*¹ 151 Nil] *ex Non corr. P*¹ acies] *rabies Paul* ceu *Ew* freni *Heinsius* 152 Ausa] *Musa A* certe] *per te Paul* nec] *non B* 154 Influxit *II* secum] *solum B* 155 mixtus *II* Colchus] *cholcus ex chulsus corr. P*¹, Scotus ϵ *unus fere* hyberis *II* 156 hic crine] *cum crine AA* decoris *A* 157 Armeniis *A* Saces] *asaces PII*, sages *B* fucataq; *P*¹*V*²*II*², phucataq; *A*, fugataq; *V*¹, fuscataq; *II*¹*P*²*BA*

- Hic gemmata niger tentoria fixerat Indus;
 Hic Rhodani procera cohors, hic miles alumnus
 160 Oceani. Ductor Stilicho tot gentibus unus,
 Quot vel progrediens vel conspicit occiduus sol.
 In quo tam vario vocum generumque tumultu
 Tanta quies iurisque metus servator honesti
 Te moderante fuit, nullis ut vinea furtis
 165 Vel seges erepta fraudaret messe colonum,
 Vt nihil aut saevum rabies aut turpe libido
 Suaderet, placidi servirent legibus enses.
 Scilicet in vulgus manant exempla regentum,
 Vtque ducum lituos, sic mores castra sequuntur.
 170 Denique felices aquilas quocumque moveres,
 Arebant tantis epoti milibus amnes.
 Illyricum peteres: campi montesque latebant.
 Vexillum navale dares: sub puppibus ibat
 Ionium. Nullis succincta Ceraunia nimbis
 175 Nec iuga Leucatae feriens spumantia fluctu
 Deterrebat hiems. Tu si glaciale iuberis
 Vestigare fretum, securo milite ducti
 Stagna reluctantes quaterent Saturnia remi;
 Si deserta Noti, fontem si quaerere Nili,
 180 Aethiopum medios penetrassent vela vapores.
 Te memor Eurotas, te rustica Musa Lycae,
 Te pastorali modulantur Maenala cantu
 Partheniumque nemus, quod te pugnante resurgens
 Aegra caput mediis erexit Graecia flammis.
 185 Plurima Parrhasius tunc inter corpora Ladon
 Haesit et Alpheus Geticis angustus acervis
 Tardior ad Siculos etiamnunc pergit amores.
 Miramur rapidis hostem succumbere bellis,

161 *Ovidi met. I* 63: occiduo . . . sole. 163 *Lucani II* 389: servator honesti. 164 sq. *Iustini*
 24, 7: messes vinaque. 175 *Verg. Aen. VIII* 672: fluctu spumabant. 183 *Ovidi met. IX* 188: Par-
 theniumque nemus.

158 *De nigro Indo cf. Anthol. lat. 440, 10 Riese*: India nigra 159 rodani *PNB* alumnus *V*¹,
 alumnus *BP*, alumnus *A*, alanus *V*²*HA* 160 unus] unū *B* 161 Quot] *Isengr. mg.*, Quod *V*¹, Quos
PB, Quas *AV*²*HA* uel] *om. B* conspicuus *B* 162 uarium *II* uotum (?) *B* 163 iurisque]
 rigidique *Paul ex Lucani l. l.* 165 Uel] *Ut BA; placeret Nec* fraudarit \leq unus fere 166 aut *II*²,
 dum *II*¹ 167 Suaderet *AVII*, Suaderent φ 168 Silicet *B* manant] maneret *B* exemplo *B*
 169 sic mores] mores sic \leq unus parvae fidei castra] arma \leq 170 felices] uictrices \leq pauci moueres]
*r ex u P*¹ 171 milibus] *II ex corr. fuerat* millibus (?) amnes] amjes *P*¹ (volens ut solet annes), āmes *P*²
 172 Illyricum *VPHB* peteres *PBAII*²*A*¹, pereres *A*, poteres *V*¹, peteres *V*², pateres *II*¹ labebant, sed
corr. A 174 nullis] nullūm (*i. e. nullum ex nullis*) *II*, nullum *A* fortasse recte; sensus enim: neque eos
 Ceraunia neque hiemes deterrebant nimbus *P*, mbris *II*, punx. *m. 1* 175 iuga *II*¹, uada *II*² leucate
AV, leuchate *P*, sub leucade *B* fluctu] luctu *B* 176 glaciale] *g ex f P (corr. m. 2?)* 177 ducti *II*¹
 ductu *II*², ducto *A* 178 Stanna *V (corr. m. rec.)* 179 nothi *VIII* 180 Aethiopum *P*¹, Ethiopum
VBAII penetrarent *II* 181 lycei *BII*, licei *V*, licei *P* 182 moenala *A*, menala *VPHB*, menalia *A*
 183 Parthemiumq; *II*, Partheniumque *Eg* nemus] *ex minus corr. P* quod] que *II*¹, quia *II*², quo
Heinsius 184 grecia *VIIIA* flammis *EmII*¹*VP*, campis *BAAII*², damnis *Heinsius* 185 parthasius *B*,
 parasius *II*, parrasius φ in corpora *B* 186 alfeus *VP*, alpheus *Em* φ gethicis *II* augustus *B*
 187 Tardius \leq etiamnunc] nē supra *lin. V*¹, etiamnunc *A*, non *E*, sed rursus *del.* 188 Miratur *B*
 rabidis *A* et *Isengr. mg.*

- Cum solo terrore ruant? Non classica Francis
 190 Intulimus: iacuerе tamen. Non Marte Suebos
 Contudimus, quis iura damus. Quis credere possit?
 Ante tubam nobis audax Germania servit.
 Cedant, Druse, tui, cedant, Traiane, labores:
 Vestra manus dubio quidquid discrimine gessit,
 195 Transcurrens egit Stilicho totidemque diebus
 Edomuit Rhenum, quot vos potuistis in annis;
 Quem ferro: adloquiis; quem vos cum milite: solus.
 Impiger a primo descendens fluminis ortu
 Ad bifidos tractus et iuncta paludibus ora
 200 Fulmineum perstrinxit iter; ducis impetus undas
 Vincebat celeres, et pax a fonte profecta
 Cum Rheni crescebat aquis. Ingentia quondam
 Nomina, crinigero flaventes vertice reges,
 Qui nec principibus donis precibusque vocati
 205 Paruerant, iussi properant segnique verentur
 Offendisse mora; transvecti lyntribus amnem
 Occursant ubicumque velit. Nec fama fefellit
 Iustitiae: videre pium, videre fidelem.
 Quem veniens timuit, rediens Germanus amavit.
 210 Illi terribiles, quibus otia vendere semper
 Mos erat et foeda requiem mercede pacisci,
 Natis obsidibus pacem tam supplice vultu
 Captivoque rogant, quam si post terga revincti
 Tarpeias pressis subeant cervicibus arces.
 215 Omne, quod Oceanum fontesque interiacet Histri,
 Unius incursu tremuit; sine caede subactus
 Servitio Boreas exarmatque Triones.

205 *Translatio duodecim martyrum (mon. Germ., script. Langobard. p. 574) v. 43: Et segni lassare mora.* 215 *Sidon. c. II 453: Omne quod Euphratem . . interiacet olim.*

189 *Statii Theb. VII 741: ruunt solo terrore. Ceterum color sumptus ex Plini paneg. 14 init.*
 192 *Iuvenalis I 169: ante tubam.* 193 *Cicero apud Quintilianum XI 1, 24: cedant arma togae, concedat laurea linguae.* 201 *cf. Plin. paneg. 14: cum orbem terrarum non pedibus magis quam laudibus eqs.*
 213 *Verg. Aen. II 57: post terga revinctum, Statii Theb. XII 677: post terga revinctas (cf. Sili Ital. I 450).*

189 Cum Emw ruat ϵ pauci non EPM, num φ 190 iacuerе] latuere P^1 , i ex l corr. P^2 non MA
 idemque E probasse ex v. 189 colligitur, nec P^2 , num $P^1\varphi$ 191 Contudimus V^2 , Contulimus V^1
 quis iura] quod iura V^1P (qd V^1 , q P), quis iura $V^2\varphi$ 192 servit] cessit ϵ 195 egit] ex egens corr. II
 (m. 2) stilico P 196 rethnum B quot V^2 , quod V^1 potuistis V^1 , domuistis V^2 quot uos cum
 milite solus ex v. 197 P^1 , corr. P^2 annis] anis B V. 197 om. P^1 , suppl. P^2 197 adloquiis E,
 alboquiis A, all. φ Interpuxi duce A monente Kochio 198 a] ä (hamulus erasus) P 200 Flumi-
 neum A^2H^2 , idem ex Flumineum corr. V^1 , Fulmineum $II^1A^1\varphi$ pstringit P, praestruxit II^1 , unde perstrinxit II^2 ,
 praestrinxit ϵ 201 celeres] coleres B et pax] pax ipsa A, unde pax ipso Heinsius fonte II^1 ,
 fronte II^2B 202 reni II , rethni B quendam P 203 ante reges 2—3 litt. erasae V 204 preci-
 busue B uocatis B 205 Paruerant $EV P$, Paruerint φ , Paruerunt Heinsius 206 morā B transucta P^1 ,
 transucti P^2 lintribus ω 207 Concursant B ubicumque] ubiq B uelit VP , uelis φ 208 pium P^2 ,
 punti P^1 fidelem uidere P, ord. corr. P^1 210 (otia E) 212 obsedibus B 213 que] om. B
 post forte B (corr. m. 1) reuicti II, requicti P^1 215 fontemq ABH^2A , fontesq $II^1\varphi$ (sed o ex a corr.
 vid. II) 216 sine] ceu ex siue corr. P^1 217 (Servitio E)

- Tempore tam parvo tot proelia sanguine nullo
 Perficis et luna nuper nascente profectus
 Ante redis, quam tota fuit, Rhenumque minacem
 Cornibus infractis adeo mitescere cogis,
 Vt Salius iam rura colat flexosque Sygambrus
 In falcem curvet gladios, geminasque viator
 Cum videat ripas, quae sit Romana, requirat;
 Vt iam trans fluvium non indignante Chauco
 Pascat Belga pecus, mediumque ingressa per Albim
 Gallica Francorum montes armenta pererrent;
 Vt procul Hercyniae per vasta silentia silvae
 Venari tuto liceat, lucosque vetusta
 Religione truces et robur numinis instar
 Barbarici nostrae feriant impune bipennes.
 Vltro quin etiam devota mente tuentur
 Victorique favent. Quotiens sociare catervas
 Oravit iungique tuis Alamannia signis!
 Nec doluit contempta tamen, spretoque recessit
 Auxilio laudata fides. Provincia missos
 Expellet citius fascēs quam Francia reges
 Quos dederis. Acie nec iam pulsare rebelles,
 Sed vinclis punire licet; sub iudice nostro
 Regia Romanus disquirit crimina carcer:
 Marcomeres Sunnoque docet; quorum alter Etruscum
 Pertulit exilium; cum se promitteret alter

223 *Orest. trag.* 398: curventur falcibus enses.233 *Sidon. ep. VIII* 9, 45.239 *cf. Sidon.*c. *II* 306: Non tam . . iudicis ore.219 *Horat. sat. II* 4, 30: nascentes . . lunae.221 *Ovidi fast. V* 121: fregit . . cornu.227 *cf.*

Iuliani epist. ad S. P. Q. Athen. p. 279 B: ἐνθα οὐδὲ νέμειν ἐξῆν τοῖς Κέλτοις τὰ βοσκήματα. 242 *Verg. Aen. II* 95: et me . . Promisi ultorem.

220 tota *Em* *VPH*¹, plena *H*²*BA* fuit] micet *P*² Rhenumque] retinēqz *P*¹, n *supra* *scr.* *P*², reth-
 num (*om.* que) *B* 221 infractis *P* 222 salius *H*¹*A*, item *vetus Cuiacii ut videtur (cf. Claverii nota*
ad v. 241), sueuus *VPH*²*BA*, *crucem add. Em* rura *V*², iura *V*¹*P* flexusqz *V*, conieci felixque sycam-
 brus *V*, sigambrus *P*, sygambri *E*, sycambri *AH*, siccambri *B* 223 falcem *II* curuet *VP*, curuent *q*, cudant
vel lument Heinsius 224 uideant *A* quae] que *V*¹, f an *V*² acutius esset: quae non Romana,
 requirat (*cf. II* 123); utraque enim iam Romana videbatur 225 fluvium *A* Chauco in antiquo *ε*,
 caicho *V*¹, caicho *V*², chaicho *P*, cayco *AA*, cahico *B*, coicho *II*, icho in *ras. m. 2* 226 uelga *PV*¹, bella
*II*¹, belga *V*²*H*²*q* medumqz *B* albi *V*¹, albī *PB*, albin *V*²*A*, albin *II*, alueum *Valesius*, quod placuit
Koestlinio ind. philol. VIII p. 47, Albam *Martinus Bouquet*; Alpim *Mommsenus dubitanter intellegens die*
Schwäbische Alp. 227 pererrent] n ex a *P*¹ 228 hercinie *P*, hercenie *B*, orcynie *A*¹ 229 Uenerari *P*
 230 Religione] In regione *V* robur *PV*¹*II*, robora *V*²*q* instar] ex instrat *corr. P (m. 2?)* 231 Bar-
 barica *P* nostra *V*¹, nostrae *V*² feriant *P* bipennes impune *P*, ord. *corr. m. 1* secures *A* 232 quin
Emw tuetur *II*¹, *corr. II*²; tuentur *sc. ipsum Stilichonem qui sine exercitu adest* 233 fauent *II*
 quociens, ciens in *ras. II*¹ cateruas] ex catenas *corr. V*¹ 234 iungiqz *AA*, iungitqz *BPV*¹, t *del. V*²,
 iungitqz *II*¹ alamannia *EVB*, alemannia *PAH*, ale in *ras. II* 235 spretoqz *V*², spretoqz *V*¹, sp̄toqz *P*,
cum ras. supra r, sc̄ptoqz *B* *V. 237 et 238 praeter Qu suppl. m. rec. in V* 237 Expellit *ε*, Expellat
Heinsius fascēs *EmPB(V)*, fallax *IIA* 238 dederit (*V*)*II* acie nec iam] *PM*, seruat nec iam *A(V)BA*,
 seruet nec iam *II*, sed seruet in *ras. m. 2* rebellis *A*, rebelles *q*, sed es ex is *corr. P*¹ *V. 239 praeter*
Sed uincl m. rec. in V licet] decet *II*, libet *ε* pauci *V. 240 praeter Regia romanu m. rec. in V* disquirit]
 discurrit *A* carcer] ex cancer *corr. P*¹, cancer *B* 241 Marco manes hunnoqz (*vel sunnoqz?*) docent *ε*,
 Marcomeres *EA*, Marchomerēs *P*, O arca manes *B*, Marcomeres *VII* sunnoqz] *Em simiōqz A*, sūpnoqz *B*, som-
 noqz *P*, sonnoqz *VII* docet *APAH(V)*, docent *Be* ent quorum alter hetruscus *suppl. m. rec. in V* alter]
 alt *B* hetruscum *A* 242 ret alter *suppl. m. rec. in V*

- Exulis ultorem, iacuit mucrone suorum:
 Res avidi concire novas odioque furentes
 245 Pacis et ingenio scelerumque cupidine fratres.
 Post domitas Arctos alio prorupit ab axe
 Tempestas et, ne qua tuis intacta trophaeis
 Pars foret, Australis sonuit tuba. Moverat omnes
 Maurorum Gildo populos, quibus inminet Atlas
 250 Et quos interior nimio plaga sole relegat:
 Quos vagus umectat Cinyps et proximus hortis
 Hesperidum Triton et Gir notissimus amnis
 Aethiopum, simili mentitus gurgite Nilum;
 Venerat et parvis redimitus Nuba sagittis
 255 Et velox Garamas, nec quamvis tristibus Hammon
 Responsis alacrem potuit Nasamona morari.
 Stipantur Numidae campi, stant pulvere Syrtes
 Gaetulae, Poenus iaculis obtexitur aër.
 Hi virga moderantur equos; his fulva leones
 260 Velamenta dabant ignotarumque ferarum
 Exuviae, vastis Meroe quas nutrit harenis;
 Serpentum patulos gestant pro casside rictus;
 Splendent vipereae squamosa pelle pharetrae.
 Non sic intremuit Simois, cum montibus Idae
 265 Nigra coloratus produceret agmina Memnon,
 Non Ganges, cum tela procul vibrantibus Indis
 Inmanis medium vectaret belua Porum.
 Porus Alexandro, Memnon prostratus Achilli,

254 *Sidon. c. V 336.*264 *Sidon. c. VII 74.*

246 *Lucani VII 15:* Post domitas gentes. 257 *Enni annal. v. 313 M.:* stant pulvere campi. *Verg. Aen. XII 407:* iam pulvere caelum stare vident; *Statii Theb. III 326:* stant fulti pulvere crines. 258 *Lucani VII 519:* ferro subtexitur aether. 259 *Verg. Aen. VIII 552:* quem fulva leonis pellis eqs. 262 *Ovidi met. VI 378:* patulos . . . rictus.

243 ultorem] auctorem *A* 244 concire *A*, conscire *ω* nouas *II*², uocas *II*¹ 245 Paçcis *P* scele-
 rumq; *Emω* 246 archos *B*, arthos *II* alio] alto *P* prorupit *VP*, prorumpit *φ* 247 trophaeis *E*
 248 omnes] omēs *A*; e in i mut. *E*; praeterea omnis *Em*, omēs *V*, oēs *P*, oēs *B*, amens *IIA* 249 Gildo] il ex corr. *II*
 imminet *ω* athlas *ω* 250 Et quos] in ras. *II* interior *†* ulterior *B*¹ 251 Quos uagus] praeter agus
 in ras. *II* uagis (?) *B* humectat *ω* cynips *A*, cinyps *AV*²*II*, sed c ex corr. *II*, potest fuisse *g*; gyripis in
 antiquo *ε*, ginyps *V*¹*P*, ginps *B* ortis *BIIA* 252 Gir] ger *II*, git *P*¹, gir *EP*²*φ* Nigrisque nouissimus
Delrius amnis *Emω* 253 Ethiopum *VBII*, Aepthiopū *P* (cf. v. 180) gurgite] flumine *B*, sanguine *A*,
 origine adscribunt glossatores nonnulli, id quod non male esset si legeretur nylum *II* 254 Nuba *εAV*²*MA*,
 numa *B*, uiaa *V*¹*P*, iuba *II*, u ex corr. (fuit a?) 255 Garamas] gaminas *P*, giramas *B* hammo *V*¹, hammon
*V*², hamon *II*, amon *B*, ammon *φ* 256 nasamona *B*, nasamona *P*¹ 257 numidiæ *P*¹ campi *V*¹,
 campis *V*²*φ* sirtes *B*, syrtes *P* (puncit *P*²) 258 Gaetule *V*, Gethule *II*, Getule *B* penus *V*¹, poenus *P*¹*AA*,
 plenus *P*²*V*²*II*, penus *†* plenus *B*¹ subtexitur *Heinsius* (*Burm. p. 1019*) 259 Hii *IIB* moderant *A*
 fulua leones] scuta leonum *A* *V. 260 om. A* 261 Exubie *P*, sed corr. *m. 1* quas] quos *A*, item *P*²
 quas *P*¹ (parum plane scriptum) nutrit] mittit *BA* 262 gestant patulos *B*, patulos gestant *Eφ*
 patulū *P*¹ rict² *P*², rictos *P*¹ 263 Splendent *IIBA*, Pendnt *Em*, Pendent *VP*, Splendet *A* uiperea *A*,
 e add. *E*, uiperea *A* pelle] expelle *A* pharetre *E*, pharetra *A* 264 symois *II* ide *VP*, yde *II*
 265 producent *A* memnon *VIIA*, menon *B* 267 immanis *ω* medium *II*², medum *II*¹ belua *P*¹,
 ua iteravit *P*² porum *P*¹, porum *Eφ* 268 Porrus *P*, Porus *Eφ* memnon prostratus *Eω nisi quod*
 memnon *VP**II*; om. *B*

Gildo nempe tibi.

Nec solum fervidus Austrum,

- 270 Sed partes etiam Mavors agitabat Eoas.
 Quamvis obstreperet pietas, his ille regendae
 Transtulerat nomen Libyae scelerique profano
 Fallax legitimam regni praetenderat umbram.
 Surgebat geminum varia formidine bellum,
 275 Hoc armis, hoc triste dolis. Hoc Africa saevis
 Cinxerat auxiliis, hoc coniuratus alebat
 Insidiis Oriens. Illinc edicta meabant
 Corruptura duces; hinc frugibus atra negatis
 Vrgebat trepidamque fames obsederat urbem.
 280 Exitiale palam Libycum; civile pudoris
 Obtentu tacitum.

Tales utrimque procellae

- Cum fremerent lacerumque alternis ictibus anceps
 Imperium pulsaret hiems, nil fessa remisit
 Officii virtus contraque minantia fata
 285 Pervigil eventusque sibi latura secundos
 Maior in adversis micuit: velut arbiter alni,
 Nubilus Aegaeo quam turbine vexat Orion,
 Exiguo clavi flexu declinat aquarum
 Verbera, nunc recta, nunc obliquante carina
 290 Callidus, et pelagi caelique obnititur irae.

Quid primum, Stilicho, mirer? quod cautus ad omnes

- Restiteris fraudes, ut te nec noxia furto
 Littera nec pretio manus inflammata lateret?
 Quod nihil in tanto circum terrore locutus
 295 Indignum Latio? responsa quod ardua semper
 Eois dederis, quae mox effecta probasti

289 cf. *Cl. Marius Victor al. II* 538.

288 sq. *Lucan. III* 555: flectenti cedere clavo; *Amm. Marcell. XVI* 12, 57: undarum moles obliquatis meatibus declinantes.

269 solum] soluit II feruidus] uidu ex corr. II¹, feruidus P², serudus P¹, perfidus Heinsius; possis
 sedulus 270 Set II partis E 271 pietas εω ille] „sc. Gildo nec vero Mavors; itaque lectio
 Maurus in v. 273 necessaria non est“ J. Koch; Arcadium intellegi vult Mommsenus collato Zosimo V 11, 2
 272 libye V, libie PHB prohana II 273 legitimam B regni] regi B, maurus A ptenderat P,
 praetenderet IIB 274 uaria geminum BA, geminum uaria Eq 275 triste] iste B hoc] hinc Heinsius,
 item idem in v. 276 affrica ω 277 edicta II meabat V¹, meabāt V², manebant A 278 atra]
 atttra P, antra II 279 Urgebant P, Urgebat corr. idem urbes B 280 (Exitiale E) Exstiale P lybicum V,
 libicum PHB V. 281 et 282 praeter eps suppl. m. rec. in V 281 utrūq; ex utrūq; vel utēq; II¹
 282 Cum] um in ras. II fremerent] premerent ε Heinsius lacerumq; Em(V), laterumq; PH, laciumq; B,
 latiumq; A (cf. II 202) V. 283 praeter remisit m. rec. in V; v. 283—285 in ras. II fessa] fossa B
 V. 284 praeter ntia fata m. rec. in V uirtusq; P, q; del. P¹ 285 Pervigil euentusq; sibi m. rec. in V
 286 Maior in aduersis m. rec. in V 287 Nubilus e m. rec. in V, Nubibus II¹ Nubilus Ee II² q; egeo
 VII BP quam] quem A, qm II, q B uexat Em BP II, uessat A, ue|||at V¹, uexat corr. V² sive V¹, uersat M
 orion] n postea add. II (m. 2?) 288 Exig m. rec. in V 289 nunc bis] non bis B 290 celi|||
 pelagiq; II innititur II² A, obnititur EII¹ q 291 primum εω mirer stilicho BAA, (stilico P) quod]
 quam II¹, quod II² omnis E, om̄s V 292 Restiteris II¹, Restiteras II² B 293 (pretio E) infamata
 Mommsenus laterent B, lateret Eq 294 nihil A, nil AII, nichil q; circu (?) V¹, circum PH² V²,
 rerum II¹ ABA m. rec. in V terore II loquutus ex loquutus V 295 lacio BH¹, latio II² ardua P¹,
 puncta sub d et a erasa, chia supra scr. P²

- Securus, quamvis et opes et rura tenerent
 Insignesque domos? Levis haec iactura; nec umquam
 Publica privatae cesserunt commoda causae.
 300 Dividis in gentes curas teque omnibus unum
 Obicis, inveniens animo quae mente gerenda,
 Efficiens patranda manu, dictare paratus
 Quae scriptis peragenda forent. Non brachia centum
 [Quis Briareus aliis numero crescente lacertis]
 305 Tot simul obiectis possent configere rebus:
 Evitare dolos; veteres firmare cohortes,
 Explorare novas; duplices disponere classes,
 Quae fruges aut bella ferant; aulaeque tumultum
 Et Romae lenire famem. Quot nube soporis
 310 Immunes oculi per tot discurrere partes,
 Tot loca sufficerent et tam longinqua tueri?
 Argum fama canit centeno lumine cinctum
 Corporis excubiis unam servasse iuvenecam!
 Vnde tot allatae segetes? quae silva carinas
 315 Texuit? Vnde rudis tanto tirone iuventus
 Emicuit senioque iterum vernante resumpsit
 Gallia bis fractas Alpino vulnere vires?
 Non ego dilectu, Tyrii sed vomere Cadmi
 Tam subitas acies concepto dente draconis
 320 Exiluisse reor: Dircaeis qualis in arvis
 Messis cum proprio mox bellatura colono
 Cognatos strinxit gladios, cum semine iacto
 Terrigenae galea matrem nascente ferirent
 Armifer et viridi floreret milite sulcus.

301 cf. *Lucreti* III 616, IV 759, *alias*. 303 *Verg. Aen.* X 565: centum quoi braccia dicunt (cf. *Statii Theb.* X 293). 309 *Valer. Flacci* VIII 81: nube soporis. 312 *Lucani* II 672: Tales fama canit. *Ovidi met.* I 625: Centum lum. cinctum caput Argus hab. 314 *Sili Ital.* XI 588: texamus mille carinas. 315 *Verg. Aen.* VI 5: iuvenum manus emicat.

297 tenerent] reuertit B 298 Insignisq; A levis] lenis A 299 comoda II 300 in gentes] *Burmmanus*, ingentes ω (*separationem iam in V indicatam esse tradit Jeepius, sed n̄ fallor a m. rec.*)
 301 Obicis Eω inuenies V animoque ac mente *Heinsius* 302 Efficies VP¹, Efficiēs corr. P² (cf. v. 305), Efficiens ex Efficeres corr. II peractus B 303 peragenda] peraranda *Burmmanus* non] A, quae A, non add. E, quae q Versum 304 om. A; item adnotat Em: In antiquo non est. Briareus aliis eqs. (om. Quis) A. Versus deest in Ald.; ubi: Quis Briareus aliis numero crescente lacertis. hoc carmen habent qdam etsi non antiquus. ε; adest in qε Quis hic arens B crescente lacertis P¹ in mg., in textu que m̄te gerenda, quod deletur humero pro numero con. *Heinsius* 305 Tot simul] Efficiēs Tot simul (sic) P¹, deinde Efficies deletur possent EA, posset VPBII 306 dolos] dōmōz dolos A formare B 307 classis A 308 aut Eω, nisi quod que II ferant Eω 309 rome VPB lenire Eω famē II quot] qđ V¹, q̄t V², quot II², quod II¹, q P¹ virga erasa; q̄ P²; qui placuit *Buechelero*, etiam v. 303 legenti quae et conservanti v. 304 nube soporis] εVP, soporis E, nube saporis B, nubis opertē A, nubis aperti II, is ex corr., fuerat e (?), nube sopora *Heinsius* 310 Inuenies B, Immunes q tot] quot B partes Eω 311 Tot] Tunc B tam] tot BA, tam E (vix ε) q longinqua B¹ 312 cinctum II², cinctus II¹, cintum B, centum ε 313 seruare P¹, seruasse P³ 314 ablate II, alate B, allatae E q segetes] fruges ε pauci 315 Verba unde rudis t. t. iuu. Emicuit om. B iuuenctus II¹, sed e ex corr. 316 Emicuit] II, item *Isengr. mg.*, Enituit APVA, Exsiluit *Heinsius*; sed cf. *Verg. l. l.*: iuvenum manus emicat; *Trumpius* p. 48 resumpsit II 317 fractas Eω uiris A 318 dilectu V¹P, delectu EV² q tirii PB sed] † nec P¹ in mg. 319 Tam] Tān P¹ concepto V¹q, concepta⁸ V² 320 (Exiluisse E) reor] /// ror V¹ (1—2 l. erasae), reor corr. V¹ vel V² dirceis ω 321 Messis] ex Mensis corr. P (m. 1?) mox bell.] debellatura B cum propria . . . cohorte *Jeepius* 322 strinxit V²A, struxit P, strinsit A, stringit V¹q 324 Armiger ε

- 325 Hoc quoque non parva fas est cum laude relinqui
 Quod non ante fretis exercitus astitit ultor,
 Ordine quam prisco censeret bella senatus.
 Neglectum Stilicho per tot iam saecula morem
 Rettulit, ut ducibus mandarent proelia patres
 330 Decretoque togae felix legionibus iret
 Tessera. Romuleas leges rediisse fatemur,
 Cum procerum iussis famulantia cernimus arma.
 Tyrrenum poteras cunctis transmitters signis
 Et ratibus Syrtes, Libyam complere manipulis;
 335 Consilio stetit ira minor, ne territus ille
 Te duce suspecto Martis graviore paratu
 Aut in harenosos aestus zonamque rubentem
 Tenderet aut solis fugiens transiret in ortus
 Missurusve sibi certae solacia mortis
 340 Oppida dirueret flammis. Res mira relatu:
 Ne timeare times et, quem vindicta manebat,
 Desperare vetas. Quantum fiducia nobis
 Profuit! hostilis salvae Carthaginis arces;
 Illaesis Tyrii gaudent cultoribus agri,
 345 Quos potuit vastare fuga. Spe captus inani
 Nec se subripuit poenae nostrisque pepercit
 Demens: qui numero tantum, non robore mensus
 Romanos rapidis ibat ceu protinus omnes
 Calcaturus equis et, quod iactare solebat,
 350 Solibus effetos mersurus pulvere Gallos.
 Sed didicit non Aethiopum geminata venenis
 Vulnera, non fusum crebris hastilibus imbrem,
 Non equitum nimbos Latiis obsistere pilis.
 Sternitur ignavus Nasamon, nec spicula supplex

341 *Sidoni epist. I 2, 8 (de Theoderico):* timet timeri.

354 *Sidon. c. V 336.*

328 *Verg. Aen. V 596:* hunc morem . . . rettulit. 339 *Phaedri I 9, 8:* mortis en solacium. *Curti Rufi IX 5, 15:* mortis solacium. 341 *Pacatus paneg. Theod. c. 35:* nihil magis timuerat quam timeri; item *Nazarius p. 227, 14 Baehr.; cf. Taciti hist. I 81:* cum timeret Otho timebatur. *Vulcacius Gallic. Avid. 4, 8:* meruit timeri, quia non timuit. 347 *Verg. Aen. VI 590:* Demens qui nimbos et non eqs. 352 *Ennius annal. v. 315 M:* spargunt hastas, fit ferreus imber. 353 *cf. Verg. Aen. VII 793, Homeri A 274.*

325 Hec quae suppl. m. rec. in V 327 censeret] sentiret ε, sanciret *Heinsius* 328 stilico P 330 toge
 ex tug^r corr. P¹ felix] uelox *Burmannus* 331 tessera V¹, tessera V² II, sed sara in ras. add. II²,
 thessara B romuleae leges rediere Em, Romuleae et rediere ε rediisse] redisse P, remeasse ε unus fere (cod.
Antwerp.) 333 Tyrrenum V, Tirrenum PHB cunctis II¹, iunctis II², item *Heinsius* 334 sirtes VPB
 libiam PHB 335 minor] ruens VP ne/// II, nec APB 336 Te] Tu B suscepto AAI 339 Missu-
 rusque VII, Missurusne B, Massylunque *Paul;* sed dictum fere ut mittere funera Teucris *Verg. Aen. XII 629;*
simul fort. poeta locutionis mittere ad mortem vel morti memor fuit certe ω solacia E, solatia ω 340 mira
 P², itura P¹ 341 time^{re} II, corr. m. 2 343 kartaginis V, cartaginis PHB 344 Illesis ε, Illessis B
 tirii PB 345 inane II, inani Eφ 346 subripuit] praeripuit ε pauci 348 Romano II rapidis]
 ex rapidū corr. II¹ omnis (E teste *Jeep.*) A, om̄s V 349 quod Eω 350 effetos] effectos II¹ BA,
 effetos II² φ, ex effectus corr. P¹, effeto ε unus, effetos intellege debilitatos mersurus] rs ex ss (?) corr. II
 puluere Eω 351 ethiopum IIP, sed h ex p corr. P 353 laciis PB 354 nasomon B suplex P

- 355 Iam torquet Garamas; repetunt deserta fugaces
Autololes; pavidus proiecit missile Mazax.
Cornipedem Maurus nequiquam hortatur anhelum;
Praedonem lembo profugum ventisque repulsum
Suscepit merito fatalis Tabraca portu
360 Expertum, quod nulla tuis elementa paterent
Hostibus, et laetae passurum iurgia plebis
Fracturumque reos humili sub iudice vultus.
Nil tribuat Fortuna sibi. Sit prospera semper
Illa quidem; sed non uni certamina pugnae
365 Credidimus totis nec constitit alea castris
Nutatura semel; si quid licuisset iniquis
Casibus, instabant aliae post terga biremes;
Venturus dux maior erat.

Victoria nulla

- Clarior aut hominum votis optatior umquam
370 Contigit. An quisquam Tigranen armaque Ponti
Vel Pyrrhum Antiochique fugam vel vincla Iugurthae
Conferat aut Persen debellatumque Philippum?
Hi propagandi ruerant pro limite regni;
Hic stabat Romana salus. Ibi tempora tuto
375 Traxerunt dilata moras; hic vincere tarde
Vinci paene fuit. Discrimine Roma supremo
Inter supplicium populi deforme pependit;
Et tantum Libyam fructu maiore recepit
Quam peperit, quantum graviolem amissa dolorem
380 Quam necdum quaesita movent. Quis Punica gesta,
Quis vos, Scipiadae, quis te iam, Regule, nosset,

362 *Sidon. c. II 306*: (non tam victoris . . . quam iudicis).
rasque moras sine fine trahentem.

375 *Mar. Victor aleth. III 722*: pig-

356 *Lucani IV 681*: cum torsit missile Mazax. 363 *Incerti paneg. Constantino d. (VII), 1*: nec
possit Fortuna numini tuo (*leg. suo*) imputare quod tuum est. 373 sq. cf. *Pacatus p. 307, 7 Baehr.*
375 *Valeri Maximi VII 3, 7*: cuius non dimicare vincere fuit. 379 cf. *Xenoph. anab. VII 7, 28, item*
Sallusti Ing. 31: parta amittere eqs.

356 Autolopes *E add. cruce, eadem crux in mg.*; Autolales *A*, Antololes *II*, Audolopes *B* progecit *II*
mazax *EVP*, matax *II*¹, mazas *A*, mazaz *distorto z B*, mazaz *vetus Cuiacii* Audolopes *als. Mazas e*
357 Cornipedum *B* nequiquam *VB*, nequiquam *II* 358 lembo *Emw*, sed *o ex e corr. P (m. 2?)*
repulsū *II* 360 quod] qg *A* 361 laetae] late *ex lete corr. II*¹ 362 Fracturumqg *II*¹, † per
fractumqg *II*³ 363 tribuit *B* sit] sic *Heinsius* 364 pugne *ex punge P* 365 totis] solis
Jeepius; sed *sensus hic: nec ex toto exercitu tum constitit vel composita fuit alea sive fortuna ita, ut semel*
tantum possit mutare; sed superfuere milites in Italia 367 Cassibus *II* 368 Uecturus *B* 370 an]
aut *B*, huic *Heinsius* tigranem *Em cruce in mg. add.*, tigranē *PB*, tigranē *II* 371 pirrum *VPHB*
antiochiqg *V*, antiochiqg, *o ex corr. II* Pyrrhumue Antiochiue *cod. Barthii* iugurtae *V*, iugurte *PII*,
iugurthe *B* *V. 371 post 372 iterum scripsit A* 372 persen] *ex perseum corr. II*¹ 373 Hi] *II*¹ Illa *V*¹*PII*,
Hii *B*, hi *V*²*q* propugnandi *B* ruerant *EV*²*A*, fuerant *V*¹*PB*, ruerant *ex fuerant II*¹, † fru. † rēt. *add. II*¹,
ruerunt *Heinsius* 374 Hinc *II* tuto] tutē *A*, tutas *e pauci* 375 more *A*, moras *Eq*; tutae . . . morae
defendi potest coll. Statio silv. I 1, 63: Nec longae traxere morae hic] nunc *A* 376 fuit] fuit, sed *virgula*
erasa P supremo] supino *A* 378 tantum *AV*²*IIA* (cf. *Kuehneri gramm. II p. 295*), quantum *V*¹*P*,
tanto *B* (?), *e unus* libiam *PB*, lybiam *II* 379 quantum] qua tū *B*, quanto *e unus (Patav.)* 380 necdum]
nondum *A* quaesita] qstia *P* 381 Qui *B* nos *B*, uos *Eq* scipiade *APBII* iā *II*

Quis lentum caneret Fabium, si iure perempto
 Insultaret atrox famula Carthagine Maurus?
 Haec omnes veterum revocavit adorea lauros.
 385 Restituit Stilicho cunctos tibi, Roma, triumphos.

DE CONSVLATV STILICHONIS.

LIBER SECVNDVS.

(XXII.)

*Editus
 cum priore
 a. 400
 init.*

Hactenus armatae laudes: nunc qualibus orbem
 Moribus et quanto frenet metuendus amore,
 Quo tandem flexus trabeas auctore rogantes
 Induerit fastisque suum concesserit annum,
 5 Mitior incipiat fidibus iam Musa remissis.
 Principio magni custos Clementia mundi,
 Quae Iovis incoluit zonam, quae temperat aethram
 Frigoris et flammae mediam; quae maxima natu
 Caelicolum. Nam prima chaos Clementia solvit
 10 Congeriem miserata rudem vultuque sereno
 Discussis tenebris in lucem saecula fudit.
 Haec dea pro templis et ture calentibus aris
 Te fruitur posuitque suas hoc pectore sedes.
 Haec docet ut poenis hominum vel sanguine pasci
 15 Turpe ferumque putes; ut ferrum Marte cruentum,

384 *ad adorea respicere videtur Laur. Lydus de magistr. I 47 tractans ἀδωράτορας citansque Claudianum ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Στυλικῶνος ἐγκωμίων; cf. praef.*

1 *Mar. Victor aleth. II 1: Hactenus arcanam seriem.*

8 *Venant. Fort. c. II 12, 3: frigore flammis.*

1 *Ovidi rem. am. 397: Hactenus invidiae respondimus. Lucani IV 48: Hactenus armorum discrimina.*

10 *Ovid. met. I 7: rudis indigestaque.*

12 *Senecae epist. 6: non templa . . . in suo cuique consecr. est*

pectore. *Verg. Aen. I 417: Ture calent arae.*

13 *Statii Theb. XII 494: mentes habitare et pectora gaudet.*

15 *cf. Senecae de clem. II 4, 1 sq.*

382 caneret] caueret B 383 kartagine V, cartagine P¹B mau^rus II, marus B 384 Nec II,
 Haec Ep omnes A, i add. E, om̄s V, omnes φ adorea V¹P¹A, adorea II, ad horrea V²BA, laurea P²
 laurus A, o sic add. E, lauros ω 385 stilico P

De consulatu Stiliconis Liber ·|· expl Inc̄p Liber ij Em Incipit de laude stilichonis liber sc̄ds. V
 (V² in hoc libro alia manus est atque in primo). Alterum quemque versum quasi pentameter sit per εἰσθεῖον
 distinxit P

1 actenus P¹, h add. P² armatae] armorum II qualibus] qualibet IIB urbem V¹PII, orbem V²φ
 3 trabea (s m. 2) II auctore] actore ε rogante Sc̄aliger; sed cf. de IV cons. 47 4 concesserit P²,
 consenserit P¹, cocesserit B 5 Mitior] Minor B incipias Heinsius Musa] diua Schaeferus ad Musaeum
 p. 74 remisis A 7 tempera B etrā P², aerā P¹ 8 flame P mediam BAAV², medio V¹PII
 quae] qua A maxima] proxima B nato (?)V¹, natu V² 9 Celiconū P¹, corr. P² cahos P
 10 miserata II¹, partita II² rudē P, virgulam P² 11 Discussit tenebras V¹PII, Discussis tenebris V²φ
 calentibus] 1 ex d II¹, fumantibus B 13 pectore] tempore V¹PII, pectore V² idem in mg. P (m. 1²)
 sedes] fedes B 14 Haec] Nec II peius B, penis φ 15 ferumque] serumq3 II, ferrumq3 B Marte] in marte M

- Siccum pace feras; ut non infensus alendis
 Materiem praestes odiis; ut sontibus ultro
 Ignovisse velis, deponas ocius iram
 Quam moveas, precibus numquam implacabilis obstes,
 20 Obvia prosteras prostrataque more leonum
 Despicias, alacres ardent qui frangere tauros,
 Transiliunt praedas humiles. Hac ipse magistra
 Das veniam victis, hac exorante calores
 Horrificos et quae numquam nocitura timentur
 25 Iurgia contentus solo terrore coerces
 Aetherii patris exemplo, qui cuncta sonoro
 Concutiens tonitru Cyclopum spicula differt
 In scopulos et monstra maris nostrique cruoris
 Parcus in Oetaeis exercet fulmina silvis.
 30 Huic divae germana Fides eademque sorori
 Corde tuo delubra tenens sese omnibus actis
 Inserit. Haec docuit nullo livescere fuco,
 Numquam falsa loqui, numquam promissa morari;
 Invisos odisse palam, non virus in alto
 35 Condere, non laetam speciem praemittere fraudi,
 Sed certum mentique parem componere vultum;
 Occulto saevire vetat, prodesse remittit.
 Haec et amicitias longo plus tempore firmat
 Mansuroque adamante ligat; nec mobile mutat
 40 Ingenium: parvae strepitu nec vincula noxae
 Dissolvi patitur nec fastidire priorem
 Illicitur veniente novo. Benefacta tenere,
 Respuere offensas facilis, pariterque minoris
 Officii magnique memor superare laborat
 45 Vtque hostes armis, meritis sic vincit amicos.

20 sq. cf. Statii Theb. VIII 594 sqq., Ovidi trist. III 5, 33: satis est prostrasse leoni. 44 Sullae inscr. sepulchralis apud Plutarchum Sull. 38: ὡς οὐτε φίλων τις αὐτὸν εὖ ποιῶν οὐτε τῶν ἐχθρῶν κακῶς ὑπερεβόλετο.

16 Sed cum A feras V¹PII, premas V²q infensus] V¹P¹, infensus V², incensus P², infensus fort. ex in census corr. II¹ alendis] ex alendus corr. P¹ 17 Materiam B, Materiem Ep praestes] praebes II ultro II¹, f ultor glossator, ultor A, ultro f ultor B¹ 19 obstes] hostes B, astes A, abstes e (quod in obstes mut. Livineius) 21 frangere Emw 22 Transiliunt] Transsiliunt, unt in ras. II, Transibunt P sat bene humilis A ipse AII V²P², iste V¹P¹BA, Heinsius teste coni., sponte Schraderus ed. Musaei p. 332 23 Das PA, m. rec. in V, Dat AII¹B, Da V¹II² uinctis (sic) II hac] has II exorate V¹, exortante V²B, exorare II calores] a ex o II 24 numquam peritura desiderat Mommsenus; an plus quam nocitura? 25 contemptus B coerces AB, coerces A 26 Etherii PB, Etheri VIIA V. 27 et 28 praeter In scop suppl. m. rec. in V 27 cyclopum PII B, Cyclopia Heinsius defert A, differt Ep 28 nostrique] meiq B, nostraq P¹, nostrig P²q, q in ras. II¹ V. 29 praeter Parcus in oetaei suppl. m. rec. in V 29 Parcus] Pacus B in] om. A, add. E, et in B etheis PB, oetheis III II (he ex corr.) exercet II fulmina] f m. 2 P 30 Hinc B, Huic Ep diuae] duce B fides eademq sororis m. rec. in V sorori PII, sororis q In his eadem ad delubra trahatur necesse est; cf. v. 101 sq. 31 tenens] tenet E unde tenet seque Jeepius omnibus actis m. rec. in V 32 Ingerit Heinsius nullo docuit ABA e fusco suppl. m. rec. in V fuco] succo B 33 morari] ari in fine m. rec. in V 34 odi^{se} II 35 laetam] altam s, aliam Heinsius praetendere BA, premittere Emq 37 servire II¹B, seuire EII²q 38 (amicitias E) amicias II plus IIAV¹, post V²q firmat] servat B 40 paruo II strepitum P (corr. P²) uincula] ul a V¹, nulla P¹, uel'a V²P², unico B 41 fastidire] factidire II¹, corr. II² 42 Illicitur E, Illicitum s, Illicitur P, Illicite BA, Allicitur V¹II, allicitum V², Fit licitum Heinsius; Neglectum idem tetenere II¹ 43 faciles V²B, facilis V¹q 45 hostis A

Haec fovet absentes, haec longe sola remotis
 Consulit, haec nullis avidam rumoribus aurem
 Pandit, ut ignarum numquam laesura clientem
 Insidiosa tuos alienent murmura sensus.

- 50 Nec vivis annexus amor meminisse sepultos
 Desinit; in prolem transcurrit gratia patrum.
 Hac tu Theodosium, tenuit dum sceptrā, colebas,
 Hac etiam post fata colis; nec pignora curas
 Plus tua quam natos, dederat quos ille monendos
 55 Tutandosque tibi. Iustos nimiumque fideles
 Fama putat, qui, cum possint commissa negare,
 Maluerint nullo violati reddere quaestu.
 At Stilicho non divitias aurique relictum
 Pondus, sed geminos axes tantumque reservat
 60 Depositum teneris, quantum sol igneus ambit.
 Quid non intrepidus credas, cui regia tuto
 Creditur?

- Hoc clipeo munitus Honorius altum
 Non gemit patrem vitaeque et lucis in ipso
 Limine, contemptus numquam, dat iura subactis
 65 Gentibus et secum sentit crevisse triumphos.
 Quem tu sic placida formas, sic mente severa,
 Vt neque desidiae tradas, dum pronus ad omne
 Quod libet obsequeris, nec contra nixus ovantem
 Confringas animum; secreto consona regno
 70 Ceu iuvenem doceas, moles quid publica poscat;
 Ceu sanctum venerere senem patriisque gubernes
 Imperium monitis; dominum submissus adores,

57 *Iuvenalis XI 116*: nullo violatus Iuppiter auro.

47 haec] hoc B 48 ut] et B, ut Eq ignarum Ew lesura V¹, lesura V² 50 Nec Ew
 uiuis P³, cuius P², muis vel tunis P¹, unus B annexus] ex annexū corr. vid. II¹, adnexus ABA
 51 Desinit] † (Desi)nat II¹ 52 Hac] Ac II teodosium VP^{II}, theodosium BA sceptrā] cepta B
 53 Hāc B, Hac corr. m. rec. post] plus B facta A, c del. E (fort. tamen A¹) 54 ille] ipse II
 mouendos II 55 Tutantosq; II, sed corr. m. 1 fidelis V¹, fideles V² 56 cum] cō P possint
 VP^{II}, possent q necare V¹, negare V² 57 Maluerunt B legatur uiolatis, sc. nullo quaestu
 questus II 58 At] Ast AVB (cf. Persi VI 27: Ast uocat) stilio II auxiq; II 59 axis A reseruat
 (punctum a m. 2) V 60 teneris] terris EmBA ambit P². t¹bit P¹ 61 Quid II, d in ras. m. 2
 quoi A, aī. cui Em 62 munūts P honorus II altum] om. II 63 et lucis] elucet Koenigius
 64 Limine II¹, lumine II² contentus B iura dat V, sed corr. V¹ 65 sensit ABA sentit secum II
 66 seuera] serena EmBA, † seuera add. B¹, seuera Ald. quod non del. s rena supra scribens 67 dum
 pronus tradas B, corr. B¹ pronus ad omen in ras. II² 68 ne contra PVII, neque contra B 69 Stringas
 an uirū B Constringas A, Confringas II secreto V¹IIA, secretus V²q (et ita Gronov. observ. p. 169),
 secernis s, ceu cernas Camers in mrg., secernens Koenigius 70 Ceu II, seu † cum II² quid] quod PH;
 expectes quae (sc. consona) . . . poscit; nisi quid pro et quid positum sicut Eutr. I 13 quae nova ad nefas sine
 copula adicitur poscat AA, poscit VBPII V. 71—73 praeter m ultimam suppl. m. rec. in V 71 Ceu]
 Cum II uenerare (V), ueneres P, uenerare P¹ in mg. senem P¹, semen P² moles quid p. poscat
 Ceu s. venerere senem coniungi vult Mommsenus patrisq; (V)II? gubernas (V)B „Locum difficilem
 v. 71sq. sic explicō: in secreto Honorium doces quasi iuvenem quid utile sit reipubl., in publico eundem
 veneraris quasi senem sanctum gubernasque in publico imperium monitis Honorii quasi patris sint; itaque ceu
 ad patriis repetendum est; nempe ad venerere obiectum supplendum esse Honorium docet ipsum ceu, docent
 antecedentia ubi idem obiectum, docent et sequentia; nam v. 73 parentem non esse Theodosium firmatur verbo
 moderere; itaque parens Stilichonis Honorius est estque dictum pro propinquo (fuit enim Stilicho Honorii
 consobrinae maritus) quo fere sensu legitur etiam apud Eutropium I 8.“ J. Koch; sub parente etiam patrem
 patriae intellegi monet Mommsenus 72 monitus B sūmissus II, subnixus A

Obsequiis moderere ducem, pietate parentem.
Hinc fuit ut primos in coniuge disceret ignes
75 Ordrique virum non luxuriante iuventa,
Sed cum lege tori, casto cum foedere vellet.
Principe tu felix genero: felicior ille
Te socero.

Fratrem levior nec cura tuetur
Arcadium; nec, si quid iners atque impia turba
80 Praetendens proprio nomen regale furori
Audeat, ascribis iuveni. Discordia quippe
Cum fremeret, numquam Stilicho sic canduit ira,
Saepe lacessitus probris gladiisque petitus,
Vt bello Furias ultum, quas pertulit, iret
85 Illicito causamque daret civilibus armis:
Cuius fulta fide mediis dissensibus aulae
Intemeratorum stabat reverentia fratrum.
Quin et Sidonias chlamydes et cingula bacis
Aspera gemmatasque togas viridesque smaragdo
90 Loricas galeasque renidentes hyacinthis
Gestatosque patri capulis radiantibus enses
Et vario lapidum distinctas igne coronas
Dividis ex aequo: ne non augusta supellex
Ornatusque pares geminis heredibus essent.
95 Mittitur et miles, quamvis certamine partes
Iam tumeant. Hostem muniri robore mavis
Quam peccare fidem: permittis iusta petenti
Idque negas solum, cuius mox ipse repulsa
Gaudeat et quidquid fuerat deforme mereri.
100 Omnes praeterea, puro quae crimina pellunt
Ore, deae iunxere choros unoque receptae
Pectore diversos tecum cinguntur in usus.
Iustitia utilibus rectum praeponere suadet

75 Senecae Phaedr. 925: a meo primum toro . . . ordiri virum. 80 nomen regale Cicero plus semel.
85 Lucanus VIII 102 et saepius: civilibus armis. 93 Panegy. ad Pison. 101: Diligis ex aequo.

73 Obsequio BA, Obsequiis Eq moderare (V), modere II parentes II 74 Sic fuit ubi primos
in coniuge dis suppl. m. rec. in V Hinc fuit PBA, Sic fuit II³A, Hic fuit II¹ primo A ignis A
V. 75 praeter iuventa m. rec. in V Odriq II 76 sed c. l. thori casto m. rec. in V cum] tñ B
77 Principe tu fel m. rec. in V genero] correcturam fecit P² (volens socero?) sed rursus erasit 78 Te
socero m. rec. in V socero] correcturam fecit P² volens genero, sed rursus erasit leuior Ew
79 Archadium IIB si quis II atq Emw 80 furori Ew 81 ascribi II 82 Cum P², Con P¹
fremeret εAV²BA, fremuit V¹PII stilicho sic] stiliconis AA, stiliconis si P¹, si del. P² Ad v. 83 in A
Lacessitus Em gladiisque] odiisq B, item Isengr. mg. 85 Illicito V¹, Illicito V²q causeq B daret]
dedit M 86 Cuius EmBAV², Huius V¹PH fulta] stulta A dissensibus Ew 88 Quin] Qum B, supra
scr. B² sydonias V clamides VPIB bacis EVP¹A, batis II, baccis P²B 89 que post gem-
matas om. P¹, sed corr. uiridisq EV¹P¹, uiridesq V²P²q smaragdo E, smaragdis ω V. 90 ante
v. 89 scripserunt V¹II, corr. V² 90 renidentes AP²BA, redundantes VII, reduntantes P¹ galeas reni-
dentesq B yacinthis VII, iacinctis P, iacinctis B 91 scapulis IIB, capulis Eq radiantibus P², indiant-
bus P¹ 92 igne] signe P¹ 93 ne] nec B angusta IIB 94 Mrnatusq II (initialis ex v. 95
irrepsit) essent] om. II 95 partes II¹, partis II², patres B 96 timeant B 97 fide B, fidem Eq
iusta V², iussa V¹P potenti B 98 Id neque P¹ ipse Ew 99 quicquid II fuerit Heinsius
100 praeterea] propterea B pellunt II¹, poscunt II² 101 Ore] Corde Burmannus iunxere A, item
fort. P, neque enim facile discernitur unaq B 102 cinguntur V¹, iunguntur V²

- Communesque sequi leges iniustaque numquam
 105 Largiri sociis. Durum Patientia corpus
 Instruit ut nulli cupiat cessisse labori;
 Temperies, ut casta petas; Prudentia, ne quid
 Inconsultus agas; Constantia, futille ne quid
 Infirumque geras. Procul importuna fugantur
 110 Numina, monstiferis quae Tartarus edidit antris:
 Ac primam scelerum matrem, quae semper habendo
 Plus sitiens patulis rimatur faucibus aurum,
 Trudis Avaritiam; cuius foedissima nutrix
 Ambitio, quae vestibulis foribusque potentum
 115 Excubat et pretiis commercia pascit honorum,
 Pulsa simul. Nec te gurgēs corruptior aevi
 Traxit ad exemplum, qui iam firmaverat annis
 Crimen et in legem rapiendi verterat usum.
 Denique non dives sub te pro rure paterno
 120 Vel Laribus pallet; non insidiator oberrat
 Facturus quemcumque reum; non obruta virtus
 Paupertate latet. Lectos ex omnibus oris
 Evehis et meritum, non, quae cunabula, quaeris
 Et qualis, non, unde satus. Sub teste benigno
 125 Vivitur; egregios invitant praemia mores.
 Hinc priscae redeunt artes; felicibus inde
 Ingeniis aperitur iter despectaque Musae
 Colla levant opibusque fluens et pauper eodem
 Nititur ad fructum studio, cum cernat uterque
 130 Quod nec inops iaceat probitas nec inertia surgat
 Divitiis.

Nec te iucunda fronte fefellit
 Luxuries praedulce malum, quae dedita semper
 Corporis arbitriis hebetat caligine sensus
 Membraque Circaeis effeminat acrius herbis,

108 *Salvian. de avar. 1: inconsultissimum agere.* 109 fugantur *eqs.; cum his omnibus cf. Prudentii Psychomachia.* 133 *cf. Licentius ad August. 9 sq.*

116 *Cic. Verrin. III 23: gurgēs vitiorum.* 117 *Ovidi met. VIII 245: Traxit in exemplum.* 123 *cf. panegy. ad Pison. 102.* 132 *Ovidi rem. am. 138: iucundi . . mali.*

104 Cōmunisq; A 105 sociis] facilis *Heinsius*; Largiri. Sociae durum *Mommsenus* . 106 ut
 nulli *ex* et nulli ut *corr. B*¹ cupiat *P*¹, cupias *P*² caesisse *A*, cessisse *P*¹, cessisse *ε* *q* 107 casta]
 castra *B* petas *E**ω* 108 constacia *B* futille *EV*, utile *P*¹, futile *P*²*q* 109 infortuna *B* fugantur]
*add. II*² 111 Hac *P*, Ac *E**q* primum *A*, a sic *add. E*, primum *BA*, primam *q* (que *E*) 113 cuius
*E**ω* foedissima *ε*, fedissima *V*, sedissima, d in u *mut. P*¹ 114 potentum] o *ex e II*¹ 115 Execu
suppl. m. rec. in V (pretiis *E*) poscit *AV*², possit *B*, uendit *A*, pascit *V*¹*q* bonorum *B* 116 corrupti]
*ex corruptio corr. P*¹ 117 exemplum] *ex explem corr. V*¹ qui *EP*²*II*², quod *II*¹*P*¹*q* iam] in *ras. II*²
 118 uerterat] *ex corr. P*¹, voluerat uerterit (?) usum] usus *ε* 120 pallet] pendet *VP**II* oberrat], a
*ex e corr. P*¹ ut *vid.*, aberrat *A* 121 Facturus] Fracturus *AA* (?) quecumque *B* 122 oris *V*¹,
 horis *V*²*II**B* 123 Eueis *P*¹, h *add. P*² et meritum non quae cunabula] *εBA*, et nūquā meriti cuna-
 bula *VP*, et nunquam merito († meritum *II*²) cunabula *II* nonq; *Em* 125 egregios] o *ex corr. II*
 127 ingeniis *P*², Ingen' *P*¹ delectaque *Schraderus* 128 leuāt *II* (virgulam fort. *II*²) fluens] nitens *B*
 129 stidio *B* cernat] cemat (?) *P*¹, corr. *P*² 130 iaceat] lateat *A* inertia] m'cia *P*¹, corr. *P*²
 surgāt *II* 131 Diuitiis *P*², Diuit' *P*¹ 133 hebetat caligine sensus] in *ras. II*² 134 circeis *VP**II*

- 135 Blanda quidem vultus, sed qua non taetrius ulla
 Interius: fucata genas et amicta dolosis
 Inlecebris torvos auro circumlinit hydros.
 Illa voluptatum multos innexuit hamis:
 Te numquam conata capit. Non prava libido
 140 Stupris advigilat; non tempora somnus agendi
 Frustratur; nullo citharae convivia cantu,
 Non pueri lasciva sonant. Quis cernere curis
 Te vacuum potuit? quis tota mente remissum
 Aut indulgentem dapibus, ni causa iuberet
 145 Laetitiae? Non indecores aeraria lassant
 Expensae; parvo non improba littera libro
 Absentum condonat opes. A milite parvus
 Diligeris; neque enim neglectas pace cohortes
 Tunc ditas, cum bella fremunt. Seis nulla placere
 150 Munera, quae metuens illis, quos spreverat, offert
 Serus et incassum servati prodigus auri.
 Antevenis tempus non expectantibus ultro
 Munificus mensaeque adhibes et nomine quemque
 Compellas clari, quod sub te gesserat olim,
 155 Admonitum facti figendaque sensibus addis
 Verba, quibus magni geminatur gratia nodi.
 Nec, si quid tribuas, iactatum saepius idem
 Exprobrare soles nec, quos promoveris, alto
 Turgidus alloqueris fastu nec prospera flatus
 160 Attollunt nimios. Quin ipsa superbia longe
 Discessit, vitium rebus sollemne secundis
 Virtutumque ingrata comes. Contingere passim
 Affarique licet. Non inter pocula sermo

141 *Sidon. epist. I 2, 9 (de Theoderico)*: illic nec organa hydraulica sonant . . . nullus ibi lyristes . . . canit. 149 *Prudentius hamartigen. 252*: ut bella fremant.

152 *cf. Plauti Trin. IV 2, 66*: tempori antevenio. 153 *sq. Verg. Aen. XI 731 (XII 759)*: Nomine quemque vocans; *cf. Valer. Flacci IV 649*; *Plin. paneg. 15*: Prope omnes milites nomine appellas, singulorum fortia facta memorans. 159 *Statii Theb. I 321*: Attollit flatus. 163 *sq. cf. panegy. ad Pison. 103 sq.*

135 Blando, *sed corr. P* uultu *VHP*², uultus *P*¹φ *sed*] tua *A*, *sed corr.* taetrius] tetrus *EA*, tetrus *ex* tetius *corr. P*¹ conieci taetrius ulli quod probans *Mommmsenus* ulterius defendit 136 Interius] Ultrices *Em*, Ulterius *ε*, qua non tetrior ulla Ultricum *Gesnerus* Furias intellegens fuscata *IIAP*²*B* amicta *V*¹, amica *V*² dolosis] doloris *II* 137 Inlecebris *V*¹*P*, *III. V*²φ auro *II*¹, lauro *II*² circumlinit *Ew*, (circum)ligat *ε*, circūligat *Isengr. mg.* ydros *B* 138 uoluptantum *II* 139 praua *Ew* 140 stupris aduigilat *Ew* (Strupis *B*) 141 Frustatur *A* cantū *B* 142 pueris *A* laciua *II* sonat *V*¹ 144 ni] nisi *ε* perpauci 145 Laetitiam *Heinsius* erraria *B*, etraria *II*, eraria *P*³, ū seria *P*², aeria *P*¹ lassant] laxant *AB*, cassant *A* 146 paruo] prauo *ε* fere unus littera] ex littora *II*¹, littora, *sed corr. P*¹; *correcturam confirmat P*² 147 Absentum *εw*, Insontum *Heinsius* condonat *Ew*, condem(p)nat *ε* pauci 148 neque] nec *B* neglecta *M* 149 Tum *AA* 150 spreuerat *E*, spreuerit *V*²*BA*, presserat *V*¹*P*, preferat *II* 151 incassi seruatur *II* 152 expectanti *II* 153 quemq] *II* 154 clari] dari *B* (clari *m. rec.*) quod sub te] sub te quod *ABA* gesserit *B*, gessarat *II*, gesserat *Eφ* 155 Admonitum *Emw* (Amonitū *B*), Admonitor *ε* fingendaq] *BPV*¹, n *del. V*², *erasum in P* 156 nodi *V*¹*PII*, doni *V*²φ 157 Ne si quid *E*, Nec quid si *B* iactatum *V*¹, tractatum *V*², ///iactatum *P*¹; *malim* iactanti *V. 157 post 158 scr. II* 158 Exprobare *II* ū (= non) *II* promoueat *B*, *corr. m. rec.* 159 Turbidus *ABA* fastu] fasta *P*, *sed corr.* 160 superbia *II* 161 Discessit *B* uiciu]/// *B* secundis] sederis *B*, *corr. m. rec.* 162 nigra *B*, ingrata φ 163 Adfariq], i *ex a corr. P* licent *V*¹, n *del. V*², leicet *P* sermo] o *ex corr. P*

- Captatur, pura sed libertate loquendi
 165 Seria quisque iocis nulla formidine miscet.
 Quem videt Augusti socerum regnique parentem,
 Miratur conviva parem, cum tanta potestas
 Civem lenis agat. Te doctus prisca loquentem,
 Te matura senex audit, te fortia miles
 170 Aspersis salibus, quibus haut Amphiona quisquam
 Praeferat Aonios meditantem carmine muros
 Nec velit Orpheo migrantes pectine silvas.
 Hinc amor, hinc veris et non fallacibus omnes
 Pro te solliciti votis; hinc nomen ubique
 175 Plausibus, auratis celebrant hinc ora figuris.
 Quae non incudes streperent, quae flamma vacaret
 Fabrilis, quantis fluere fornacibus aera
 Effigies ductura tuas, quis devius esset
 Angulus aut regio quae non pro numine vultus
 180 Dilectos coleret, talem ni semper honorem
 Respueres? Decus hoc rapiat, quem falsa timentum
 Munera decipiunt, qui se diffidit amari.
 Hic solus sprevisse potest, qui iure meretur.
 Vndique legati properant generique sub ore
 185 In tua centenas aptant praeconia voces.
 Grates Gallus agit, quod milite tutus inermi
 Et metuens hostile nihil nova culmina totis
 Aedificat ripis et saevum gentibus amnem
 Thybridis in morem domibus praevelat amoenis.
 190 Hinc Poeni cumulant laudes, quod rura tyranno
 Libera possideant; hinc obsidione solutus
 Pannonius potorque Savi, quod clausa tot annis
 Oppida laxatis ausus iam pandere portis

165 *Enni Ann. 299 M.*: cui res audacter magnas parvasque Eloqueretur. 168 *Enni Ann. 308 M.*:
 secunda loquens in tempore . . . multa tenens antiqua sepulta vetusta. 170 sqq. *cf. paneg. Pisonis 150 sq.*
 185 *Persi 5, 2 (et 26)*: centum . . . linguas optare in carmina.

164 pura] puro *B*, tuta vel uera *Heinsius*; expectatur pure; pure enim loqui est loqui sine cautione;
 sed id ad libertatem transtulit poeta 165 iocis] i prius in ras. *V*¹ (fuerat 1?), locis *P* 166 gene-
 rumq; *B* potentem *II* 167 cum *Ew* 168 lenis] displicet, leuis *II*, Civem plebis agat conieci
 loquente *II* *V*¹, loquentē corr. *V*² 169 motura *II* te alterum] om. *B* 170 Asperis *B* salibus]
 sapibus *B* haut] om. *B*, aut *AP*¹, haut *P*² 171 Proferat *II*, Praeferre *Buechelerus* aonios]
 aonias *EM*, anominas *II* meditantem] meditatē *P*, modulantem gloss. *II*⁵, malim moderantem muros]
 musas *EmIIIM*; sed ubi *Amphion*, ibi fere et muri, cf. *Heins.* 172 Nec] Nunc *B* orfeo *V* nigrantes *B*
 173 et] sed *II* falentibus *B*, fallacibus *Emq* (fallatibus *P*) 174 hinc] om. *B* nomen ubique] add. *II*²
 175 celebrat *V*¹, celebrāt *V*² 176 incudēs, sed virgula erasa *P* uacaret *AAV*²*P*², idem ex uocaret
 corr. *II*¹, garenū *V*¹, uagaret *P*¹, uocaret *B* 177 Frabilis *B* quantis fluere] que sufficerent *VP*, que
 tantis fluere *B* fornascibus *II* 178 ductura] ductū *B* 179 quae] quē *A* numine] nomine *V*¹*P*,
 sed o ex corr. *P*¹, numine *V*², munere *II* 180 Dilect² *P*¹, Dilectos *P*² colerent *A*, collerent *B*
 181 Respicires (sic) *B* rapia *B* timentū, ū ex ē ut vid. *P*¹, uel u add. *P*² volens tumentum 183 Hic
IIA, Hoc *E* (fort. tamen *A*¹) *q* solus] solū *V* 184 legati] laudantes *A* 185 In] It *B* aptant *V*¹*P*,
 optant *EV*²*q* (cf. *Persium*), sociant *Heinsius* uoces] nescio num m. 2 in *II* 186 agit] ait *B* milite]
 limine *V*¹*P*, limite *V*²*z*, item *Isengr. mg.* 188 Aedificat *E*, Edificet *ω* 189 Tibridis *ω* preuelat
Em, praeuelet *VP*, praeuallet *q* 190 peni *VPBII* cumulent *II* laudes] grates *II* 191 possideat
B, possideant *Eq* obsicone *P*¹, corr. *P*² 192 Pannonius] on ex corr. *II* Sau] ex sani *P*¹, sani *II*
 quod *Ew* annos *Heinsius* 193 laxatus *II* ausus *V*², ausos *V*¹ pandere] a ex o vel e *II*¹

- Rursum cote novat nigras rubigine falces
 195 Exesosque situ cogit splendere ligones
 Agnoscitque casas et collibus oscula notis
 Figit et impresso glaebis non credit aratro,
 Exsectis, inculta dabant quas saecula, silvis
 Restituit terras et opacum vitibus Histrum
 200 Conserit et patrium vectigal solvere gaudet,
 Immunis qui clade fuit. Te sospite fas est
 Vexatum laceri corpus iuvenescere regni.
 Sub tot principibus quaecumque amisimus olim,
 Tu reddis. Solo poterit Stilichone medente
 205 Crescere Romanum vulnus tectura cicatrix;
 Inque suos tandem fines redeunte colono
 Illyricis iterum ditabitur aula tributis.
 Nec tamen humano cedit caeleste favori
 Iudicium: eingunt superi concordibus unum
 210 Praesidiis hostesque tuos aut litore produnt
 Aut totum oppositi claudunt fugientibus aequor
 Aut in se vertunt Furiis aut militis ense
 Bacchati laniant Pentheo corpora ritu;
 Insidias retegunt et in ipsa cubilia fraudum
 215 Ducunt ceu tenera venantem nare Molossi.
 Ominibus ventura notant aut alite monstrant
 Aut monitos certa dignantur imagine somnos.
 Pro quibus innumerae trabearum insignia terrae
 Certatim petiere tibi. Poscentibus ipse
 220 Restiteras et mens, aliorum prona favori,
 Iudex dura sui, facibus succensa pudoris
 Tarda verecundis excusat praemia causis.

194 *Lucani* I 243: scabros nigrae morsu rubiginis enses. cf. *Statii Theb.* III 582. 196 *Ovidi met.* III 24: oscula terrae figit. 197 *Lucilius* 966 *Lachm.*: succedere aratro Invitum et glaebas subigas proscindere. 213 *Ovidi fast.* IV 237: corpus laniavit.

194 Rursus II cote] ^q ^{ote} P¹, c add. P² nouat] nouas VP, sed corr. P¹ nigras V¹, rubeas V², scabras *Heinsius* ex *Lucano* robigine II, rubine B fasces II 195 Exesosq; II splendens II 196 Agnoscitq; casas EV², Agnoscitq; causas P¹, u del. P², Agnoscit causas V¹HB, Agnoscit causas A notis] notas B 197 glebis non A, glebis nunc E add. cruce credit] condit II, cedit s (cf. *Lucil.*), pendet s pauci, temptavi parcit; nunc reddit (sc. colles) *Mommsenus* 198 Exsectis E, exsectis Aω; magis placeret Exsectisque 199 uitibus] uicibus B hystrum A 200 patrium Eω 201 Immunis VB, imm. q clade] classe II, clam B fuit] defuit B sospite] s ex h corr. P¹ 202 Uexatum] x ex r corr. m. 2 P, Uexantum II laceri VP, late q inuenescere II V. 203—205 praeter Cresc suppl. m. rec. in V 203 qui cumq; B amsinus B 204 Te (e in ras. II¹) reddi solo poterunt II A stilicone (V)P, stilico B 205 Crescet II A tractura II, tectura Eq, tectū P (ubi tactuq; m. rec.) 206 Inq; suos fi V¹, reliqua m. rec. tandem fines] VP, fines tandem q finis (V)A 207 Illi|||ricis iterum V¹, reliqua m. rec. Iliricis PA, Iliricis B, Illiritis ex Illicitis corr. II¹ ditabitur] dabitur B, dotabitur *Heinsius* 208 Non tamen A, Nec non B eleste fauori suppl. m. rec. in V 209 concordibus] 7 cordibus B ibus unum m. rec. in V 210 Praesidium A hostisq; II A litore Eω dunt in fine m. rec. in V perdunt A 211 oppositi] appositi B, ponti II cladunt II figientibus B r ultimam m. rec. in V 212 in se] inter se B uertunt Eω furias V enses V²B, ense EV¹q 213 Baccati PHA corpora Eω 214 regerent II, rectegunt B ipsa] ipa II cunabula B, cubilia Emq fraudam II 215 uenante A molosum V¹, molosum P, molossi V²q, molosi B 216 Ominibus Eq, O7b3 P¹, ominibus P², Hominibus B notant] uocant II monstrant II 217 momitos et o in ras. II¹ imagine] in agmine B somni *Burmannus* 218 innumerae] nimium; velim unanimae 219 tibi] sibi II 220 Restiteras P¹ prona] ex pro ira corr. P 221 Index B, Iudex Eq dura] d ex corr. II pudoris] ex fauoris corr. V (m. I?), pauoris II

- Ergo avidae tantosque novi spe consulis annos
 Elusae dominae pergunt ad limina Romae,
 225 Si minus annuerit precibus, vel cogere certae
 Cunctantem votoque moras auferre paratae.
 Conveniunt ad tecta deae, quae candida lucent
 Monte Palatino. Glaucis tum prima Minervae
 Nexa comam foliis fulvaeque intexta micantem
 230 Veste Tagum tales profert Hispania voces:
 'Cuncta mihi semper Stilicho, quaecumque poposci,
 Concessit tantumque suos invidit honores.
 Augusti potuit soceri contemnere fascēs:
 Iam negat et genero. Si non ut ductor ab orbe
 235 Quem regit, accipiat saltem cognatus ab aula.
 Exiguumne putat, quod sic amplexus Hiberam
 Progeniem nostros inmoto iure nepotes
 Sustinet, ut patrium commendet purpura Baetim?
 Quod pulchro Mariae fecundat germine regnum?
 240 Quod domini speratur avus?'

Tum flava repexo

- Gallia crine ferox evinctaque torque decoro
 Binaque gaesa tenens animoso pectore fatur:
 'Qui mihi Germanos solus Francosque subegit,
 Cur nondum legitur fastis? cur pagina tantum
 245 Nescit adhuc nomen, quod iam numerare decebat?
 Vsque adeone levis pacati gloria Rheni?'

- Inde Caledonio velata Britannia monstro,
 Ferro picta genas, cuius vestigia verrit
 Caerulus Oceanique aestum mentitur amictus:
 250 'Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,

228 *Merobaud. paneg. Aetii* 40: glauca crinem praecingit oliva. 248 *Sidon. c. VII* 244: ferro perarasse genas.

224 *Horati c. IV* 14, 44: dominaeque Romae. 240 *Statii Theb. VI* 418: crinita . . . repectit.
 246 cf. *ad IV cons.* 362. 248 *Verg. georg. III* 59: verrit vestigia.

223 avide ω noui spe] nouis p^{V1}, corr. V², noui om. P¹, sui add. P² 224 pergunt] peragunt II
 lumina II 225 Si minus] Sūmis B adnuerit V¹, annuerit B, item, u ex corr., erit in ras. II¹, anuerit P,
 adnueret V², annueres EA; „annuerit“ nimirum Roma, non Stilicho; neque „cogi“ Stilicho poterat; cf. v. 271
 paruit cogere] co ex corr. II¹ certe ω 226 uoto] om. A, sed corr. auferre] afferre V¹P¹, corr. V²P²,
 aufere A 228 Monte] Mente BA tunc HB 229 Nexa] Nixa V comā A 230 thagum A, togam II
 tales BM, talis Eq hispania A 231 stilicho semper II stilico PA popōsci P, et o alterum ex corr.
 232 tantamq; B 233 potuit] tuit in ras. II², poterit B 234 ut] uult ε pauci orbe] urbe II
 235 Quam II V. 236 om. A putat] putet ε amplexus Ew 237 Progeniem] ē ex os P¹
 nostros] ūros B inmoto PVB, imm. φ nepotes] in ras. B¹ 238 patri II, patrium Eq commendat AB
 bethin II, baetim VA, bethym A, bet̄P, bethim B 239 marie VPBB fecundat] scripsi, fecundet ω
 germina II 240 domini V¹P, dominis EB V², dominus II¹, domino A spernatur II, speratur Eq ausus
 flaua tum P, punxit P² tunc II flaua] fulua VP, sed cf. v. 229 retexo II 241 ferox] fero II
 euinctaq; II², cunctaq; II¹ 242 gaesa] gessa PA tenens] temēs P 244 nondum Ew 245 numerare]
 numer in ras. II decebit II 246 leuis] uēl (sic) P Rheni] reni PH, rethni B, regni ε V. 247—249
 praeter ctus in fine et 250 praeter inquit suppl. m. rec. in V 247 calidonio (V), calidano II, calcedonio B
 uelata] expectes galeata; nam in una quaque deorum capitis ornatus memoratur, cf. v. 229, 241, 256, 263
 britānia P mostro P, muro *Burmannus ed. Propertii* p. 648 248 picta] secta vel puncta *Heinsius*
 cuius Ew uertit IAB, uerrit Eq, sed uerrit P¹ et r alterum parum planum 249 Scerulus (u alterum
 in ras.) II mentitur] mentitus ε amictū II¹, amictus EH²φ 250 inquit P

- Munivit Stilicho, totam cum Scottus Ivernem
 Movit et infesto spumavit remige Tethys.
 Illius effectum curis, ne tela timerem
 Scottica, ne Pictum tremere, ne litore toto
 255 Prospicerem dubiis venturum Saxona ventis'.
 Tum spicis et dente comas inlustris eburno
 Et calido rubicunda die sic Africa fatur:
 'Sperabam nullas trabeis Gildone perempto
 Nasci posse moras. Etiam nunc ille repugnat
 260 Et tanto dubitat fasces praebere triumpho
 Qui mihi Maurorum penitus lacrimabile nomen
 Ignorare dedit?'
 Post has Oenotria lentis
 Vitibus intorquens hederas et palmite largo
 Vina fluens: 'Si vos adeo Stilichone curules
 265 Augeri flagratis, ait, quas sola iuvare
 Fama potest, quanto me dignius incitat ardor,
 Vt praesente fruar consendentemque tribunal
 Prosequar atque anni pandentem claustra salutem?'
 Talibus alternant studiis Romamque precantes
 270 Pro cunctis hortantur: eat. Nec segnius illa
 Paruit officio; raptis sed protinus armis
 Ocior excusso per nubila sidere tendit,
 Transvehitur Tuscos Appenninusque volatu
 Stringitur. Eridanus clipei iam fulgurat umbra;
 275 Constitit ante ducem tetrica nec Pallade vultum
 Deterior nec Marte minor. Tremit orbe corusco

262 cf. Sidon. c. II 318 sqq.

262 Verg. ecl. 3, 38: lenta . . . vitis.
 X 19, 14: tetricae dies Minervae.

268 Catulli 61, 76: claustra pandite ianuae.

275 Martialis

251 Munivit] Me iuvit II Munivit stilico totam cum socii suppl. m. rec. in V, sed sub socii litterae latent a V¹ scriptae simillimae; V¹ in fine scotus inermem stilico PA scottus E, scotus ω, cum scotus in ras. II² Iuvernem] sic dedi (cf. J. Koch l. l. p. 37); iuxnen Em (x satis clarum, pro x vix accipi possit), inermem V¹, hibernam V²PHB, hybernā A, Iernam Scaliger, Iernem Heinsius; cf. de IV con. Hon. v. 33; quem locum etiam ε in Ald. adscripsit addens: huernam emendant quidam sed huerna primam producit, Littora huerna I (s. e. Iuvenalis II 160) 252 Movit et infestos s m. rec. in V et] om. A, add. E thetis VII, tethis B, tetys P 253 Illius eff m. rec. in V effectum] ex effectum (?) P¹ ne] nec II tela VP, bella q, uela Heinsius 254 Scotica ω, m. rec. in V, Scottica E ne bis] nec bis II toto] tuto HB 255 Pro m. rec. in V, Prospicerem II sanxona P, santona A uentis] uentis corr. ex curis ut vid. V¹ 256 Tunc V, idem ex Tum corr. P¹, Tum Eq illustris ex inl . . . corr. V¹, inlustris P, ill. q 257 rubicunda] i ex corr. II¹ die/// II affrica VPBII 259 etiam] et B repugnat B 260 thūpho P 261 maurorum] o ex a P¹ lacrimabile Eω 262 Ignorare] re in ras. II has Em VP, hec HA, om. B enotria HB 263 Vitibus] vittis Mommsenus hederas P¹, corr. P² largo] longo II 264 si uos] riuos Heinsius stilicone VPA curulem V¹P, curules V²BA, curulis HA 265 Augeri] i V² in ras., fuerat e ait Eω 266 dignius] dignus B, iustus A incitat A 267 concedentemq A, s sic add. E, concedentemq B, consendentemq A, contententemq II 268 Persequar II atque anni] atque animi II, ac Iani Heinsius claustra II¹, corr. II² salutem] add. II², salute B 269 alternat, virg. m. 2 II petentes B, precantes Emq 270 Pro P¹, prae P³ Pro quibus ortatur B segni///, deinde segnis V¹, unde segnis V² 271 Paruit P³, Parū P¹ raptis sed EVP, sed raptis q 272 Occior P excuso B per] p/// V (1—2 l. erasae) sidere] sindere B, fulmine comi. Corte ad Lucanum I 151 273 Transueitur P Tuscos] om. B, thuscos A, tuschos II; Thuscus Barthius apenninusq B, apenninusq II 274 heridanus V, euridanus II fulgurat] in ras. II², fulgerat B 275 ducem] in ras. II tetrica II, terra B, tetrica Eq nec palla B uultum] uultu cum ras. V, fuerat uultū; uultu q

- Iam domus et summae tangunt laquearia cristae.
 Tum prior attonitum gratis affata querellis:
 'Servatas, Stilicho, per te, venerande, curules,
 280 Ornatas necdum fateor. Quid profuit anni
 Servilem pepulisse notam? Defendis honorem,
 Quem fugis, et spernis, tota quem mole tueris?
 Respuis oblatum, pro quo labente resistis?
 Quae iam causa morae? quo me cunctabere rursus
 285 Ingenio? Nullus Boreae metus omnis et Austri
 Ora silet: cecidit Maurus, Germania cessit
 Et Ianum pax alta ligat. Te consule necdum
 Digna feror? Titulumne levem parvique nitoris
 Credimus, Augusti quo se decorare fatentur,
 290 Sub iuga quo gentes captivis regibus egi?
 'Non, si prodigiis casus natura futuros
 Signat, polluimur macula. Quod reris, Eois
 Omen erat. Quamquam nullis mihi cognita rebus
 Fabula; vix tanto risit de crimine rumor.
 295 Opprobrii stat nulla fides nec littera venit
 Vulgatura nefas: in quo vel maxima virtus
 Est tua quod, nostros qui consulis omnia patres,
 De monstris taceas. Pellendi denique nulla
 Dedecoris sanctum violant oracula coetum
 300 Nec mea funestum versavit curia nomen.
 Pars sceleris dubitasse fuit: quaecumque profana
 Pagina de primo venisset limine Phoebi,
 Ante fretum deleta mihi, ne turpia castis
 Auribus Italiae factorum exempla nocerent.

282 *Mar. Victor aleth. III 669*: tanta quid mole pararet. 287 *Paulus diaconus carm. 8, 14*: Pacis amore ligans cingunt quos Rhēnus et Hister.

294 *Pacatus c. 23*: quis non ad primum novi sceleris nuntium risit? 295 *Ovidi trist. V 13, 16*: Littera non veniat. 301 *Verg. Aen. VII 266*: Pars mihi pacis erit . . . tetigisse.

277 et] *in ras. II* cristae] *triste B* 278 Tum] *Tu II, Tunc B* attonitā *II*¹, ū *ex ā II*²
 gratis] *grecis B* querellis *E*, quereli *II*, querelis *q* 279 Servatas] *ta in ras. II, Servata E* stilico *P*
 te] *om. A* curales *P*, sed *corr.* 280 anni] *annis Heinsius* 281 populisse *II* honorem] *ex*
 henerem (?) *II*¹ 282 tota *Eme* (*cf. bell. Pollent. v. 425*), tanta *ω* (*cf. Mar. Victor*) mole *Eω*
 283 Respuēs *V*¹*P*¹, *corr. V*²*P*¹, Respuis *II*, s *in ras. m. 2*; spurium hunc *v. putavit Jeepius* 284 Quae]
 Quo *ex Que II*¹ iam *Eω* cause *A*, sed *corr.* quo me *VP*, quo nā *A*, quonam *BA*, quondam *II*
 285 metus *Eω* omnis] *eos II* austri *P*², astra *P*¹ 286 Ora *V*¹, Hora *V*²*HB* 287 Et] *En*
Heinsius 289 Augusti] *augusti credimus II*¹ quo] *q* (*i. e. quod II*, quem *Heinsius* fatentur *II*³,
 uidentur *II*¹ 290 quo *VAB*, & *P*¹, quas *P*², qui *IIA* gentis *IIA* egi] *egit IIA* 291 prodigiis *Eω*
 292 reris *V*¹*P*¹*II*², rebus *corr. V*²*P*², rebus *II*¹*q* nomen *ε pauci. Sensus hic: quod reris per Eutropium*
contumeliosum factum esse consulatum, id omen ad Eōs tantum pertinet. 293 quamquam] *quaq̃ A*
 294 uix] *ure II* discrimine *B* 295 Opprobrii *E*, Obprobriis *V*, O probriis *PB*, Opprobriis *q* 296 nefax *B*
 maximo *B* 297 qui nostros quod *II* nostros] *ex ūris corr. V (m. 1?)* 298 pellendi *V*, palendis *II*,
 pellendis *q* (*n ex corr. P*¹, iteravit *P*³), pallendi *Paul* 299 scētū *P*², scētū *P*¹ uiolauit *B*, uiolant
Eq (*uidant II*), uiolent *Heinsius* coetum] *εcoetum P*¹, centum *B* 300 mea] *in ras. II*² 301 Par *V*¹,
 Pars *V*², Pars celeris, *i. e. Par sceleris P, item Pars sceleris (s add. m. 2) II*, Par sceleri *Heinsius*;
 sed *cf. Vergil.* phana *B* 302 limine *V*¹*PB*, limite *V*²*q* phebi *VBII* 303 Ante] *ex Aut corr. II*
fretū IIII II delata *VPII*¹, delaeta *corr. II*² castis] *castris BII* 304 factorum *EII*, fatorum *q*; fractorum
J. Koch quod possis probare coll. fractus in feminam Hieronym. epist. 79, 9, similibus; fastorum Paul
 |||| nocerent *V (n add. V*²)

- 305 Publicus ille furor quantum tua cura peregit
 Secretum meruit. Laetetur quisquis Eoos
 Scribere desierit fastos: portenta Gabinos
 Ista latent; propriam labem texisse laborent.
 Cur ego, quem numquam didici sensive creatum,
 310 Gratuler exemptum? Delicti paenitet illos:
 Nos nec credidimus.
 'Fuerit tamen omnibus unum
 Crimen et ad nostras manaverit usque secures:
 Plus ideo sumenda tibi fastigia vitas,
 Ne pereat tam priscus honos, qui portus honorum
 315 Semper erat. Nullo sarciri consule damnum
 Excepto Stilichone potest. Bene praescia tempus
 Mens tua distulerat; titulo tunc crescere posses,
 Nunc per te titulus. Consul succurre gravatis
 Consulibus, quicumque fuit, quicumque futurus;
 320 Annum redde tuum, quem iam secuta sequatur
 Posteritas nec iam doleat defensa vetustas.
 Sic trabeis ultor Stilicho Brutusque repertor.
 Libertas populi primo tunc consule Bruto
 Reddita per fasces; hic fascibus expulit ipsis
 325 Servitium. Instituit sublimem Brutus honorem;
 Asseruit Stilicho. Plus est servasse repertum,
 Quam quaesisse novum. Quid tardius ore rubenti
 Annis et solitus frontem circumfluit ignis?
 Tandem vince tuum, vincis qui cuncta, pudorem.
 330 'Hos etiam, quamvis corrumpi munere nullo
 Te certum est, mirare libens ac suscipe cinctus,
 Quos tibi divino mecum Tritonia duxit
 Pectine: tincta simul repetito murice fila

317 *Paulini Petroc. vitae Mart. I 32*: Cresce tuis titulis. 320 *Sidon. c. II 3*: Annum pande novum.

315 sarcire damnum *Livius alii*. 326 *Ovidi a. am. II 13*: Nec minor est virtus quam quaerere, parta tueri. 329 *Ovidi her. 3, 85*: Vince animos . . . qui cetera vincis. 333 *Statii Theb. VI 540*: repetitaque multo murice; *Martial. V 23*: murice tincta; cf. *Lygdami 3, 18*.

305 peregrat *P* quantum . . . peregit] *vulgo parenthesesim putant; cf. contra Marklandius ad Statii silv. I 4, 85; item Buechelerus: „tantum secretum quantum tu vis“* 306 Eoos] aeos *E*, eous *q*, Eois *Barthius*
 307 Scibere *II* desierit] deseruit *M* unde desuevit vel deseruit *Heinsius* ptenta *V*¹, portenta *V*² Gabinos]
 Latinos *Heinsius, Schraderus* 308 texisse *VP*, tersisse *BAA*, transisse *II*, rasisse *cod. Barthii* laborent *P*,
 a *add. P*², laborant *II* 309 quem] que *B*, que *A* non nunquam dici *II* didici] *om. B* sensius] sensi
 seue *P*, sed *corr.* creatum *Emw* 310 gratulor *AII* exemplum *εΠΒ* 311 Nec nos *II* credimus *B*,
 credidimus *Eq* 312 nostras *ABA*, duras *V*², uersas *V*¹*q* manavit *B*, manauit (hamulum *m. 2*) *II*
 313 uitas *Eme*, uiris *II*, iuris *q*; spurium hunc versum putabat *Barthius*, pro interrogatione habet *Mommsenus*
 314 pereat] perat *II*¹, *corr. II*² tam] iam *B* honos] *h m. 2 II* 315 sarcirem (?) *B* 316 stilicone *P*
 potest] placet *A* praescia (s. *m. 2*) *II*, presia *B* 320 tuum] unum *B*; Annum restituens temptavi quem] *q P*
 iam] mox *ABA* 322 Sic] Sit *II* stilico *P* 323 populi] plis *B* 324 fascis *A* hic] hac *P* 325 (sublimen *A*)
 326 Asseruat (?) *B* stilico *P* 327 nomen *B*, nouum *Emq* rubenti *V*¹*PII*, uerendo *V*²*q*; variam lectionem
*adscribere volebat P*², sed nil scripsit nisi uel 328 Annus *B* et solitus] insolitus *ABA*, ut solitus vel en
 solitus *Heinsius* circumlignit *B*, volens linit, circumfluit *Emq* ignis] *I* annis *gloss. in II* 329 qui uincis *B*,
 uincis quo *P*, uincis qui *Eq* pudore (ras. incerta) *V*¹, pudore *V*² 330 Nos *II*, Hoc *B*, Hos *eq* 331 Te
 certum est] Posse queas *ABA* Lectio recepta displicet; *Claudianus enim solet omittere est; et te ineleganter*
postpositum; fortasse verum servant ABA; de pleonasmō cf. posse licebat apud Mar. Victorem aleth. III 330
et 454, studeo tibi velle placere ap. Catullum 93, 1, similia suscipe *Emw* 332 trytonia *A* 333 tincta *P*³,
 cuncta *P*¹ repitito *II*

Contulimus pensis et eodem nevimus auro,
 335 Aurea quo Lachesis sub te mihi saecula textit.
 Hic ego promissam subolem sperataque mundo
 Pignora praelusi. Veram mox ipse probabis
 Me vatem nostraeque fidem venientia telae
 Fata dabunt.'

Dixit gremioque rigentia profert
 340 Dona, graves auro trabeas. Insigne Minervam
 Spirat opus. Rutilus hic pingitur aula columnis
 Et sacri Mariae partus. Lucina dolores
 Solatur; residet fulgente puerpera lecto;
 Sollicitae iuxta pallescunt gaudia matris.
 345 Susceptum puerum redimitae tempora Nymphae
 Auri fonte lavant; teneros de stamine risus
 Vagitusque audire putes. Iam creverat infans
 Ore ferens patrem: Stilicho maturior aevi
 Martia recturo tradit praecepta nepoti.
 350 Parte alia spumis fumantem Serica frena
 Sanguineis primae signatus flore iuventae
 Eucherus flectebat equum iaculisque vel arcu
 Aurea purpureos tollentes cornua cervos
 Aureus ipse ferit. Venus hic invecta columbis
 355 Tertia regali iungit conubia nexu,
 Pennatique nurum circumstipantur Amores
 Progenitam Augustis Augustorumque sororem.
 Eucherus trepido iam flammea sublevat ore
 Virginis; arridet retro Thermantia fratri.
 360 Iam domus haec utroque petit diademata sexu
 Reginasque parit reginarumque maritos.

Talibus invitat donis dextraque gerendum

337 (cf. *Rutili Namat. I 257*).

347 *Merobaud. I 21*: Vagitu . . . putares.

334 *Verg. Aen. X 818*: neverat auro. 335 cf. *Senecae apotheos. 4*: At Lachesis . . . Aurea . . .
 descendunt saecula filo. 339 *Ovidi met. XI 122*: Cerealia dona rigebant (sc. in aurum mutata).
 351 *Statii silv. V 5, 18*: tenerae signatum flore iuventae (cf. *eleg. Maecen. 7, Verg. Aen. VII 162, VIII 160, Lactanti Phoen. 115*). 352 sq. cf. *Verg. Aen. V 252 sq.* 353 *ibid. X 725*: in cornua cervum. 354 *Ovidi am. I 2, 42*: Ibis in auratis aureus ipse rotis. 355 *Verg. Aen. I 73*: Conubio iungam.

334 uenimus $\Pi^1 B$, neuimus A , neuimus Π^2 335 textat A 336 Hic] His B ; His etiam *Heinsius*
 prouisam Π sperataq; Ew 337 ipse] ipe A , ipa E 338 nostraq; P que] om. B telae P^2 , tela P^1
 339 gremioq; Emw rigentia] ingentia E , regalia B ; sed cf. *Ovidium et Paneg. Ol. et Prob. 205, IV cons. 593*
 340 grauis A mineruam Ee , minerue \dagger am Π^1 , minerue V , miuerue φ 341 rutilus] rutilis B pingimur A ,
 pungitur B aula] aura B 342 mariae] mone B Lucina] licina P^1 , corr. P^2 , lutina A dolores $Eme VP$,
 labores φ partus dolores coniungi vult *Mommensen* 343 lecto] o ex $a P^1$ 344 iuxta] iusta ΠB
 pallescunt] passunt B matri *Heinsius* 345 puerum] om. B redimitum Π tempora V , ipa B nimfe P ,
 nimphe ΠB 346 leuant B de] in ABA 348 Ore patrem referens *Buechelerus*; sed de ferendo cf.
J. Koch p. 60 stilicho maturior aevi] $VPII$ (stilico P), stilico maturior euo B , sed auus maturior aevi A , sed
 auus matura uerendo *Eme*, item glossator in Π : aliter: ore ferens patrem sed auus matura uerendo 349 Marcia Π
 rector B 350 Parte] e ex corr. Π fugantem V^1 , fumantem $EPV^3 BA$, idem in *ras. \Pi^2*, fucantem ς frena ew
 351 Sanguineis $V^1 PII$, Purpureo $AV^3 BA$ iuventae] ruente P (et n ex corr.) 352 flectebat] ui flectit *temptavi*
 artu B 354 ipe Π hic] hinc Π 355 legali AM connubia Π , conubia $E\varphi$ $V. 356-360$ om. P ; v. 356
 post 357 posuit A 356 Pennatig; A , i sic add. E , Pennatig; i ex e corr. V , Penatig; B nurum] torum A
 358 trepido $Eme P$, tepido $V^1 \Pi$, timido $V^3 BA$ flamea Π 359 retro VII , leto φ thermancia B , Thermantia $\varepsilon\varphi$
 360 Nam A , Iam E add. cruce. Iam B , Nam φ ultroq; A 362 dextraq; $EV^3 A$, dextraeq; $V^1 \varphi$
 gerendum $V^1 PII$, regendum $AV^2 MA$ (sed r cum. *ras. A*), regende B ; suspicor regentum

- Diva simul porrexit ebur; sollemnibus urnam
 Commovet auspiciis avibusque incepta secundat.
 365 Tunc habiles armisumeros iam vestibibus ambit
 Romuleis; Latii sederunt pectore cultus
 Loricaeque locum decuit toga. Talis ab Historo
 Vel Scythico victor rediens Gradivus ab axe
 Deposito mitis clipeo candentibus urbem
 370 Ingreditur trabeatus equis; spatiosa Quirinus
 Frena regit currumque patris Bellona cruentum
 Ditibus exuviis tendens ad sidera quercum
 Praecedit, lictorque Metus cum fratre Pavore
 Barbara ferratis innectunt colla catenis
 375 Velati galeas lauro, propiusque iugales
 Formido ingentem vibrat succincta securim.
 Vidit ut optato se consule Roma potitam:
 'Nunc, ait, Elysii lucos irrumpere campi,
 Nunc libet, ut tanti Curiis miracula voti
 380 Fabriciisque feram, famae qui vulnere nuper
 Calcatam flevire togam: iam prata choreis
 Pulsent nec rigidos pudeat luisse Catones.
 Audiat hoc senior Brutus Poenisque tremendi
 Scipiadae, geminis tandem quod libera damnis
 385 Unius auxilio fascēs Libyamque recepi.
 Quod superest unum precibus, fortissime consul,
 Adde meis, urbique tuum largire parumper,
 Quem rogat, adventum: quam tu belloque fameque
 Depulsa terris iterum regnare dedisti.
 390 Splendida suscipiant alium te rostra Camillum,

390 cf. Ennodii p. 14, 13 Vog.

363 Verg. Aen. VI 432: urnam movet. 365 Verg. Aen. I 318: umeris habilem. 373 Homeri
 Il. XV 119 et saepius: Αἰῖμός τε Φόβος τε. 374 Verg. Aen. VIII 661: lactea colla Auro innectuntur.
 379 sqq. cf. Iuvenalis II 151 sqq. 390 Livius XXII 14, 6: hic novus Camillus.

363 urnam] auram vel auras Paul. 364 Commovet] Tum movet Heinsius 365 armis humeros VP,
 humeros armis q iam IIPV, dea q; item m. rec. in V 366 Roḡmuleis B¹ corr. lacii PBII sederēt B
 367 loricaq P, e P² locum P¹, loco P² decuit A, o supra e E, docuit ε istro P 368 schytico V,
 scitico P, scithico II, citico B 369 mitis] mittis V cadentibus B 370 spāciosa P, e P², item speciosa
 Schraderus 371 cruentat εVP II¹, cruentum EII² BA; cruentam Gronov. diatr. Stat. p. 333; cruenta
 Buechelerus 372 tendens Ew sidera, ex corr. P¹ (fuerat silia?) 373 Pauore] pudore M
 374 innectunt B terga B, colla Emēq; cf. Vergilius 375 Uelat B propriusq PA iugalis A
 376 succinta PIIAB 377 optato] o finale in ras. V petitam B, potitam Eφ 378 elisii VP II B
 erumpere BA, irrumpere Eφ V. 379 praeter N init. suppl. m. rec. in V curiis] iis ex corr. II, currus
 P¹, iis ex us corr. P² uoti] noti B V. 380 praeter Fabriciisq m. rec. in V ferū B fame E
 uulnera Heinsius 381 Calcantem II togam i. p. choreis m. rec. in V coreis B 382 Pulsant II¹,
 Pulaent II² pudaat B lūssine P¹, cessisse B catones] ex cantores P¹ pud. l. catones m. rec. in V
 383 Audeat V¹ P¹, Audiat V³, item corr. P¹, Audiāt B¹, Gaudeat Heinsius brutos V¹ penisq V, penisq
 BP II isq tremendi m. rec. in V tremendi] endi in ras. II², tremendo B 384 Scipiade VBII, Scipiadēs P
 qui B, quod Eφ libera damnis] libe V¹, nil amplius; inde libia damnis m. rec. 385 Unius] huius P
 (paene humus) fascēs] poenos A, Poenos ε, penos V³, fascēs V¹ q; cf. III 7: restituit fascēs; Poenos ex
 v. 383 irrepsit libiamq BP, lybiamq II recepit B, recepi V (recepit corr. m. rec.) V^a V. 387—411 iteravit P
 in Stil. libri III praef.; quas scripturas ubi differunt uncis inclusas apponam 387 (Adde P¹) 388 rogat
 Ew belloque] bellisq ABA 389 Depulsam BA (Depul)sa Em add. cruce, Depulsā erasa virgula P
 390 suscipient II, suscipiant Emq alium] altum P rosta P

Ultorem videant servatoremque Quirites
 Et populus quem ductor amas: quibus Africa per te
 Nec prius auditas Rhodanus iam donat aristas,
 Vt mihi vel Massyla Ceres vel Gallica prosit
 395 Fertilitas messesque vehat nunc umidus Auster,
 Nunc Aquilo, cunctis ditescant horrea ventis.

‘Quae tunc Flaminiam stipabunt milia! Vulgi
 Fallax o quotiens pulvis deludet amorem
 Suspensum, veniens omni dum crederis hora!
 400 Spectabunt cupidae matres spargentur et omnes
 Flore viae, superet cum Pincia culmina consul
 Arduus. Antiqui species Romana senatus.
 Pompeiana dabunt quantos proscaenia plausus!
 Ad caelum quotiens vallis tibi Murcia ducet
 405 Nomen Aventino Pallanteoque recussum!
 Nunc te conspiciam castris, permitte, relictis
 Mox et cum genero trabeis visura secundis.’

Haec dum Roma refert, iam Fama loquacibus alis
 Pervolat Oceanum linguis et mille citatos
 410 Festinare iubet proceres, nullique senectus,
 Non iter hibernis obstant nec flatibus Alpes:
 Vincit amor. Meriti pridem clarique vetustis
 Fascibus ad socii properant et vindicis annum.
 Sic ubi fecunda reparavit morte iuventam
 415 Et patrios idem cineres collectaque portat
 Vnguibus ossa piis Nilique ad litora tendens

412 *Paulus hist. Lang. p. 67 v. 1 ed. MG*: Omnia vincit amor. 414 sqq. cf. *Sidon. c. VII 354 sqq.*
 (ita cinnama busto ex v. 420). *Corippi laud. Iustin. I 348 sqq.*

398 *Martialis X 6*: longusque a Caesare pulvis Totaque Flaminia Roma videnda via. 403 sq. cf.
Horati c. I 20, 4 sqq. Symmachi relat. 9, 3: Pompeiana proscaenia; 6: fremitum Murciae vallis. 412 *Verg.*
eccl. 10, 69: Omnia vincit amor. 416 *Verg. Aen. II 205*: ad litora tendunt.

391 Ultorem] Auctorem *A*, Victorem ς uiderant *B* 392 quem] que *A* amas] ames *EM*
 affrica *VII* per te] Barce *Heinsius*, sed ipse post deletit 393 rodanus *VPBB* 394 massila *PII*
 (a in ras. *II*²), maxilla *BA* Ceres] teres *B* galliga *P(P)*, corr. *P*² vel *P*³ 395 messisq; *A* uehat
 Emē *V*, ferant *BA*, uehant φ , sed *P*¹ virgulam in uehāt non in propria sede posuit, fortasse postea addidit
 (nuc *P*) humidus ω 396 aquilon *A* horrea] a ex corr. *V*¹, oreā *B* 397 flamineam *EII*,
 flāmeā *P*¹, in add. *P*² (milia *E*), milia vulgi vulgo coniungunt 398 Fallaxq; *P* pulvis *V*¹*PII*,
 rumor Em *V*³*BA*, fort. pulvis interpolatum ex *Stil. III 4* deludat *P*¹, deludat *B* 400 cupide *VPBII*
 401 superet] superret *P* cum *Ew* Pincia] p, i||||cia *V*¹ (eras. n), phicia *PII*, phitia *B*, pythia φ , intellege
 collem Pincium vel Hortulorum, Flauia limina *Paul progr. 1866 p. 28* culmina] limina *ABA* 402 anti-
 qui eqs.] „senatum visit, cf. *Stil. III 202 sqq. VI cons. 589, 596; supple erit vel aderit*“ *J. Koch*; volgo appo-
 sitionem ad consul hanc esse putant; item *Buechelerus*: „ipse recte dicitur das Bild und die Pracht des alt-
 römischen Senats“. specias *II* senatus] iuuentus *II* 403 Pompeiana *VP* quantos] citos *A* proscēnia *II*
 plausus] ex pausis corr. *V*¹, plausis *P*¹ (plausis *P*) 404 ualles *V* (uallis m. rec.) murcia *V*¹, murtia *A*,
 marcia *EV*³ φ ducet] tollet ς pauci 405 palanteoq; *B*, pallantheoq; *II*, pallanteosq; (*P*), pallanteoq; Em φ
 recussum *V*¹*P*¹, recussū *V*³*P*², ī recessum *V*³, recessu φ 406 conspiciant *AB*, conspiciām *P*, sed a adrasum
 et minus planum 408 loquacibus Em ω ales *Heinsius*; sed ala loquax quoniam quot Famae plumae, tot
 linguae, totidem ora sonant (*Aen. IV 183*); ideo linguis mille coniungendum; mille proceres coniungi posse eo sensu
 suspicatur *Mommsenus* ut mille senatores intellegantur 410 nullisq; (*P*)*II* senectus Em ω 412 amore *A*
 meriti pridem] Pridem emeriti *Heinsius* 413 ad] as *V*¹*P*¹, ad *V*³*P*² (vel *P*¹ corr.), et *II*, sed expunctum *7*
 properans *II* 414 fecundam *A* iuuenteam *P*, corr. *P*² Versus 414 (inde a reparauit) — 433 scripsit
 alia manus in *P* 415 collectaq; *B*¹ portans *Mommsenus* 416 tendens ε *AB*, tandem φ ; cf. *Verg.*

- Vnicus extremo Phoenix procedit ab Euro:
 Conveniunt aquilae cunctaeque ex orbe volucres,
 Vt Solis mirentur avem; procul ignea lucet
 420 Ales, odorati redolent cui cinnama busti.
 Nec minor in caelo chorus est; exultat uterque
 Theodosius divique tui; Sol ipse quadrigis
 Vere coronatis dignum tibi praeparat annum.
 Est ignota procul nostraeque impervia menti,
 425 Vix adeunda deis, annorum squalida mater,
 Immensi spelunca aevi, quae tempora vasto
 Suppeditat revocatque sinu. Complectitur antrum,
 Omnia qui placido consumit numine, serpens
 Perpetuumque viret squamis caudamque reductam
 430 Ore vorat tacito relegens exordia lapsu.
 Vestibuli custos vultu longaeva decoro
 Ante fores Natura sedet, cunctisque volantes
 Dependent membris animae. Mansura verendus
 Scribit iura senex, numeros qui dividit astris
 435 Et cursus stabilesque moras, quibus omnia vivunt
 Ac pereunt, fixis cum legibus. Ille recenset
 Incertum quid Martis iter certumque Tonantis
 Prospiciat mundo; quid velox semita Lunae
 Pigraque Saturni; quantum Cytherea sereno
 440 Curriculo Phoebique comes Cyllenius erret.
 Illius ut magno Sol limine constitit antri,
 Occurrit Natura potens seniorque superbis
 Canitiem inclinat radiis. Tum sponte reclusus
 Laxavit postes adamas, penetrare profundum
 445 Panditur et sedes aevique arcana patescunt.
 Hic habitant vario facies distincta metallo

420 *Auson. griphi* 2, 17: ales cinnameo . . . (*de Phoenixe*). 434 *Verg. georg. I* 137: navita tum
 stellis numeros . . . fecit. 441 *Verg. Aen. VI* 563: insistere limen.

417 phoenix *VPBII* procedat *P*, i m. 2 419 Ut] At *II* mirantur *B* lucet] ludit *II* 420 odorati]
 odoranti *B*, ordinati *P*¹, corr. *P*² cui *EBA*, et *VII*, et cui *P*, et *del. P*² 421 Nec] Ne *II* 422 Theodosius *ω*,
 o alterum *ex u* corr. *V*¹ diuig *P*¹, dumg (?) *P*², diuulg *B* tui] cui *P*¹, tuis corr. *P*², suis *B* In *V* v. 422
 finitur pagina; *V*¹ in proxima incipit a v. 427 et v. 423—426 vacant; m. rec., quae versus mancos initio paginarum
 supplere solet, om. v. 423, quem alia m. rec. in imo *mg.* supplevit, sed in quattuor versuum loco vacuo suppl. v. 424—427,
 ita ut v. 427 bis scriptus sit 423 coronatus (*V*) preparat *E* 424 nostrae] nostri (*V*) inpenia *P*¹
 menti] genti *Koenigius* 426 Immensi *P*, Inmersi]||| (*s. eras.*) *B*, Imm. *φ* quae] q̄ *P*, hamum fort. *P*¹,
 q̄ *P*¹(?) 427 sinu *Eω* plectitur antrum *V*¹, reliqua m. rec. in *V* antrum] antro m. rec. in *V*, annum *II*
 428 Omnia q. pl. consumit suppl. m. rec. in *V* qui] que *A* numine *V*³, nomine *V*¹ 429 Perpetuumq
 uiret m. rec. in *V* uirens *ε* reductam] reducto *A* 430 Ore uorat t m. rec. in *V* uorat] uolat *A*
 431 Uesti m. rec. in *V* Uestubuli *II*, sed corr. custos *P*², cunctos *P*¹ 433 Despendent *P*,
 Dependent *II*, Dependent *Emφ*; an Descendunt? animae] om. *P*, add. *P*³ masura *II* 434 iura] uita *P*¹,
 uerba *P*² qui] et conieci 435 stabilisq *IIA* uiuunt] uiunt *II* 436 Post *Ac ras. B* fictisq (?) *B*,
 c in *ras.*, fixis *Emφ*; f. c. legibus ad dividit traho recenset *A* 437 martis] maris *B* conantis *B*
 438 Prospiciat *ENB*, Perficiat *A*, Proficiat *φ* uelox] om. *II*, sed corr. m. 1 post quid inserens; mallem uelox
 quid. 439 quantum *P*², conuquantum *P*¹ citherea *VII*, cithera *P*¹, corr. *P*², citharea *B* 440 phebig *II B*,
 febique *P*, fhebig (*sic*) *V* cyllennus *A*, cillenius *φ* ercet *II*, heret *B*, erret *Eφ* 441 Illius ut phoebus
 ad limen constitit antri *AAB* magno] magnus *Burmmanus* lumine *II* antris *IV*¹, s *del. V*² 442 Ac-
 currit *A* potens] duce *V*¹, potens *V*³, parens *ε* (*cf. Marklandius ad Statii silv. IV* 1, 28) 443 tunc *II*, tum *Eφ*
 superbis *Eφ* 443 tunc *II*, tum *Eφ* reclusos *ABA* 445 aevique] auig *P*¹, antrig *P*² 446 Hic]
 Hinc *EB*, His *Heinsius* habitant *Eω* facies *V*³, faciem *V*¹ distincta *II*

- Saecula certa locis: illic glomerantur ahena,
 Hic ferrata rigent, illic argentea cudent.
 Eximia regione domus, contingere terris
 450 Difficilis, rutili stabat grex aureus anni:
 Quorum praecipuum pretioso corpore Titan
 Signandum Stilichone legit; tunc imperat omnes
 Pone sequi dictisque simul compellat euntes:
 'En, cui distulimus melioris saecula metalli,
 455 Consul adest. Ite optati mortalibus anni,
 Ducite virtutes; hominum florescite rursus
 Ingeniis hilares Baccho frugumque feraces.
 Non inter geminos Anguis glaciale Triones
 Sibilet, inmodico nec frigore saeviat Vrsa.
 460 Non toto fremat ore Leo, nec brachia Canceri
 Vrat atrox aestas, madidae nec prodigus urnae
 Semina praerupto dissolvat Aquarius imbre.
 Phrixus roseo producat fertile cornu
 Ver Aries, pingues nec grandine tundat olivas
 465 Scorpium; autumnus maturet germina Virgo,
 Lenior et gravidis allatret Sirius uvis.'
- Sic fatus croceis rorantes ignibus hortos
 Ingreditur vallemque suam, quam flammeus ambit
 Rivus et irriguis largum iubar ingerit herbis,
 470 Quas Solis pascuntur equi; flagrantibus inde
 Caesariem sertis et lutea lora iubasque
 Subligat alipedum. Gelidas hinc Lucifer ornat,
 Hinc Aurora comas iuxtaque alludit habenis
 Aureus et nomen praetendit consulis Annus:
 475 Inque novos iterum revoluta cardine cursus
 Scribunt aethereis Stilichonem sidera fastis.

453 Verg. Aen. X 226: pone sequens.

466 Statii silv. I 3, 5: latravit Sirius.

467 Verg. georg.

IV 109: croceis halantes floribus horti.

447 illic] illinc AB aena A, h add. E, sed rursus del., ahena A, aeno II, aena q 448 Hinc IIB,
 Hic Eq illinc IIB, illic Eq 449 Eximia] Extrema Schraderus 450 Difficilis] Difficili M, Difficiles s unus
 fere nullius pretii rutili stabat] sic EVPII, stabat rutili BA, stabant s fere duo; ex grex pendet stabat; rutili
 anni aut pluralis est ad grex audacius adpositus, aut, quod minus credam, genitivus pro annorum dictus ita
 fere, velut Eutr. I 457 Curii series pro Curiorum traditur 451 principium II (pretioso E) 452 Signandi A
 stilicone P 453 compellet A, compulerat II 454 en cui] BAV³, En A, cui E, In quem V¹P, Un quem II
 455 ite] uos A mortalibus anni] per secla metalli B, illud Emq 456 Post ducite 3 l. erasae in V
 florescere B 457 ilares II bacho VII, bacco PB, bacchi s unus fere feraces] forasces B 459 in-
 modico VB, in medio P, inmodico q saeviat] sceuiat A, seuat B, i add. m. rec. 460 Non] Nec IIB torto e,
 toruo V³BA, toto Eq ore] II, igne q; „ore correspondet cum brachiis canceri“ J. Koch cācri P², cāpi P¹,
 cantri II 461 atrax B etas B, aestas Eq 462 praerūpto B, praerupto V¹, praecipiti V³, prorupto Heinsius
 dissonat B 463 Phryxaeus s, frixeus VPB, fripxeus II, phryseus A pducit A 464 pinguis V¹P¹A,
 pingues V³P²II tundat Ew 465 Scorpion P gramina II, gremia B, germina Eq 466 grauidis] grandis B
 syrius] ius in ras. II 467 Sic fat suppl. m. rec. in V fatus] fatur E rorantes] rutilantes vel redolentes
 Heinsius, radiantes Schraderus; sed cf. v. 469 ubi iubare irrigantur herbae hortos s, ortos AB, ortus q
 468 flameus PII 469 irriguis] Frigu²is (sic) P¹ 470 poscuntuntur II flagrantibus AV¹IIA, flagranti B,
 fra(grantibus) V³, flagrantibus P 471 sectis B lactea PA, lutea Emq lora] colla A iubasq Ew
 472 gelidās P 473 aurora] aurea II iustaq B alludit] arridet AA (cf. Ruf. II 328) 475 Inque] In quo II
 cursus] ex cursus corr. V, rursus II 476 Scribit II stiliconem PII De consulatu Stiliconis Liber II expl
 Incipit Liber III. Praefatio · Em Liber seds explicit. incipit tercius V; et subscr. et inscriptionem om. q

DE CONSVLATV STILICHONIS.

LIBER TERTIVS. PRAEFATIO.

(XXIII.)

*Editus
cum
prioribus
a. 400 init.*

Maior Scipiades, Italis qui solus ab oris
 In proprium vertit Punica bella caput,
 Non sine Pieriis exercuit artibus arma.
 Semper erat vatum maxima cura duci.
 5 Gaudet enim virtus testes sibi iungere Musas;
 Carmen amat quisquis carmine digna gerit.
 Ergo seu patriis primaevus Manibus ultor
 Subderet Hispanum legibus Oceanum,
 Seu Tyrias certa fracturus cuspide vires
 10 Inferret Libyco signa tremenda mari:
 Haerebat doctus lateri castrisque solebat
 Omnibus in medias Ennius ire tubas.
 Illi post lituos pedites favere canenti
 Laudavitque nova caede cruentus eques.
 15 Cumque triumpharet gemina Carthagine victa
 (Hanc vindex patri vicerat, hanc patriae),
 Cum longi Libyam tandem post funera belli
 Ante suas maestam cogeret ire rotas:
 Advexit reduces secum Victoria Musas
 20 Et sertum vati Martia laurus erat.
 Noster Scipiades Stilicho, quo concidit alter
 Hannibal antiquo saevior Hannibale,
 Te mihi post quintos annorum, Roma, recursus
 Reddidit et votis iussit adesse suis.

17 *Orestis trag. 148*: post funera patris; *anthol. lat. Ries. 27, 2*: post funera linguae.

Cum hac praef. cf. Symmachi laud. Gratiani 7: Fulvium . . . inter aquilas . . . Accius frequentavit eqs.
 1 *Verg. Aen. I 1*: Troiae qui primus ab oris. 4 *Martiani Cap. I 1, 11*: qui maxima cura es. 5 *Theo-*
criti 16, 58: ἐκ μοισῶν ἀγαθὸν κλέος ἔρχεται ἀνθρώποισι. 14 *Verg. Aen. I 471*: caede cruentus.

V² eadem m. quae in libro II. P ad alterum quemque versum εἰσθεσιν adhibere pergit.

1 Maior] aior *PB (M add. P²B²)* scipides II ytal^{is} B solus] solis B, ductus *Isengr. mg.*
 oris *V¹*, horis *V²II*, item B, sed h *erasum* 3 pyeris II artibus] actibus *P* 5 sibi testes II
 sibi iungere] subiungere *AB*, shiungere *A* 6 amat] om. *V¹*, add. *V²* quisq; B carmina B gerit]
 facit II 7 patris *P¹HA¹B* primaevus] ex primeus *corr. P¹* ultor] lictor B 8 ispanum *A¹*
 9 tirias *VP¹II*, tyria B certa *Emw*, in *ras. II* uires] r ex *corr. II* 10 libico *V¹HB*, libico^s *P¹*, libyco *A*
 signo B 11 castrisque] castusque *ε* 12 Ennius] emnius *V*, emulus *P*, eminus B 13 Illi *V²*,
 Illic *V¹*, Illi//// II fauere *Ald.*, virgulam subduxit *ε* cauenti B 14 Laudabatq; *BA*, Laudavitq; *Eeg*
 15 kartagine *V*, cartagine *P¹HB* uicta] uictor *vetus Cuiacii* 16 patris *V²AA*, patri *V¹q* uincerat *A*
 Post v. 17 sine interstitio inserti versus *Stil. II 387—411* in *P*, id quod notavit *P²* 17 libiam *P¹HB*
 18 Ante] *Ras. supra* ante in *P* rotas] rogas B 19 Adduxit *A* 20 marcia *P¹HB* 21 quo] cui
Heinsius concidit] c alterum in *ras. II*, conticidit *P* 22 Annibal *AA*, Hanibal B annibale *AA*, hani-
 bale B 23 post] plus B quintos *Scaliger* romq; *B¹* 24 Reddidit *P²*, Reddit *P¹* adesse//// *P*
 Exp Prologus Incipit liber III · Em

LIBER TERTIVS.

(XXIV.)

- Quem populi plausu, procerum quem voce petebas,
 Aspice, Roma, virum. Iam tempora desine longae
 Dinumerare viae visoque assurgere semper
 Pulvere: non dubiis ultra torquebere votis.
 5 Totus adest oculis, aderat qui mentibus olim,
 Spe maior, fama melior. Venerare curulem,
 Quae tibi restituit fasces; complectere dextram,
 Sub iuga quae Poenos iterum Romana redegit.
 Excipe magnanimum pectus, quo frena reguntur
 10 Imperii, cuius libratur sensibus orbis.
 Os sacrum, quod in aere colis, miraris in auro,
 Cerne libens: hic est felix bellator ubique,
 Defensor Libyae, Rhēni pacator et Histri.
 Ostentare suos prisco si more labores
 15 Et gentes cuperet vulgo monstrare subactas,
 Certassent utroque pares a cardine laurus:
 Haec Alamannorum spoliis, Australibus illa
 Ditiore exuviis; illinc flavente Sygambri
 Caesarie, nigris hinc Mauri crinibus irent.
 20 Ipse albis veheretur equis currumque secutus
 Laurigerum festo fremuisset carmine miles.
 Hi famulos traherent reges; hi facta metallo
 Oppida vel montes captivaeque flumina ferrent.
 Hinc Libyci fractis lugerent cornibus amnes;
 25 Inde catenato gemeret Germania Rheno.
 Sed non inmodicus proprii iactator honoris
 Consul, Roma, tuus. Non illum praemia tantum
 Quam labor ipse iuvat; strepitus fastidit inanes

1 *Sidon. c. II 18*: Te prece ruricola expetiit . . . te curia plausu; 13: hic est o proceres, petiit quem Romula virtus. 2 *Paulini eucharist. 135*: longi per tempora morbi.

1 *Ovidi ex Ponto III 4, 29*. 2 *Horati c. III 14, 11*: iam virum spectate (*ita lectio Buecheleri*).
 10 *Columellae X 42*: orbem libraverat. 12 *Lucani X 488*: adest defensor ubique. 24 *cf. I 221*.

1 procerum *V*¹, placida *V*² quem] quē *A* patebas *A* 2 roma] *bis scr. B, semel del. m. rec.*
 longe ω 3 uiae] more *A* uisq; *Ew* semper *II*², super *II*¹ 6 uenerare] uenera *II* curule^s *II*,
s m. 2 8 quae] q; *A* pēnos ex pēnus *corr. V*¹, pēnos *P*¹, penos *II B* redegit] *om. II*¹, coegit
*add. II*² 9 reguntur] *ur m. rec. in V* 10 cuius *Ew* senbus *II*¹, *corr. II*² 11 sacrum *P*¹,
 sanctum *corr. P*² in aere] inēre *P, hamum fort. P*², item *r in t mut. (= mente)*, me *B* miraris in
 auro *Ew* (miratis *II*, mitatis *B*) 12 est] *7 B* felix] pro te *ABM*, item *Isengr. mg.* 13 libye *V*,
 libie *PIIB* reni *II*, rethni *B* pacator] calcator *ABA* 14 morte *P* 15 gentis *A* monstare *II*
 16 Certassent *VPII*, Certarent *q* utraq; *B* 17 alamannorum *V*¹, æ ex a altero *eff. V*², n prius *del. V*³,
 allemanorum *B*, alemannorum *q* austrabus *II*¹, *corr. II*² 18 illi *B*¹, unde illic *m. rec.* sygambri *A*,
 sigambri *EV*¹, sicanbri *B*, sicambri *V*² *q* 19 nigri^s *B*, ri^s in *ras. m. rec.* 20 Ipse] Ille *P* equis *P*²,
 quis *P*¹ sequutus *V* 21 Laurigē *B* 22 Hii *II B* et iterum hii *II B* facta] fata *A*, ficta *Heinsius* metallo]
 methallis *AA*, metallis *B* 23 montis *A* fferrent *B*¹ 24 lybici *V*, libici *PIIB* lugerent *A*, c sic
add. E, lucerent *P*¹ *A*, lugerent *P*² *q* 25 germana *B* reno *PII*, rethno *B* 26 inmodicus *VB*, imm. *q*
V. 27—29 om. A 27 illum] ex nullum *corr. P*¹ 28 strepidus *AB*

- Inque animis hominum pompa meliore triumphat.
 30 Non alium certe Romanae clarius arces
 Suscepere ducem, nec cum cedente rediret
 Fabricius Pyrrho nec cum Capitolia curru
 Pellaeae domitor Paullus conscenderet aulae.
 Nec similis Latias patefecit gloria portas
 35 Post Numidas Mario, post classica Martis Eoi
 Pompeio. Nulli pars aemula defuit umquam
 Quae gravis obstreperet laudi, stimulisque malignis
 Facta sequebatur quamvis ingentia livor.
 Solus hic invidiae fines virtute reliquit
 40 Humanumque modum. Quis enim livescere possit
 Quod numquam pereant stellae? quod Iuppiter altum
 Possideat caelum? quod noverit omnia Phoebus?
 Est aliquod meriti spatium, quod nulla furentis
 Invidiae mensura capit. Ductoribus illis
 45 Praeterea diversus erat favor: aequior ille
 Patribus invisus plebi; popularibus illi
 Munito studiis languebat gratia patrum.
 Omnis in hoc uno variis discordia cessit
 Ordinibus; laetatur eques plauditque senator
 50 Votaque patricio certant plebeia favori.
 O felix servata vocat quem Roma parentem!
 O mundi communis amor, cui militat omnis
 Gallia, quem regum thalamis Hispania necit
 Cuius et adventum crebris petiere Quirites
 55 Vocibus et genere meruit praestante senatus!
 Non sic virginibus flores, non frugibus imbres,
 Prospera non fessis optantur flamina nautis
 Vt tuus aspectus populo. Quae numine tanto
 Litora fatidicas attollunt Delia laurus,

32 sq. *Sidon. c. VII 80 sqq.* 52 *Sidon. c. V 478*: tibi militat omnis Caucasus; *Corippi Iust. II 374*:
 tibi militat omne . . .; *Dracont. VI 18*: cui militat omnis.

32 sq. *ex Taciti ann. XII 38.* 37 *Senecae Herc. 10, 31*: laudi obstrepat. 42 *Ps. Ov. heroid. 16, 149*:
 qui noverat omnia. 43 *cf. Sili Ital. XV 387.* 51 *Juvenalis VIII 243*: sed Roma parentem . . . libera dicit.

29 animis] *ms B* 30 romane *PBH* *V. 31 et 32 ita contraxit A*: Suscep. ducem: nec cum cap.
 curru 32 pyrro *V*, pirro *PBH* 3 pitolia *B¹* 33 Pelleae *V*, Pellee *PB*, Peliee *II* Paullus] paulus *ω*
 concenderet *II* 34 Nec] Non *AB* lacias *HB* 35 munidas *B* 36 Pompeio *PB* pars *II²*, par *II¹*
 37 Hunc *v. in ras. II* laudi *Eω*, laudes *ε* stimulisque] similisq; *B* 38 ingentia] ingenta *VP*, *corr. V¹P¹*
 39 reliquit *P* (*punxit P²?*) 41 Hunc *v. in ras. II¹* pereunt *B*, pereant *Eφ* iuppiter *PBH* altum *VII*,
 olim *φ* 42 phebus *VHB*, febus *P* 43 aliquod *II*, o *II²*, aliquid *B*, aliq; *P* meritis *Heinsius* (spatium *E*)
 45 diuisus *B¹*, diuersus *Eφ* aequior] auctior *temptavi coll. in Ruf. II 3*; nam passivum expecto cui respon-
 deat munitus *v. 47* 46 inuisus] inusus *II* phebi *A*, phebi *B* pupularibus *II* 48 cessit] cesit *II*, *sed*
corr. 49 letator *B¹* equis, i *ex e corr. II* senatus *M* 50 patritio *E* plebea *II* fauore *II*
 51 felix fauori *B¹* quem] que *II* quem Roma uocat seruata *ε* parētem, rē *in ras. II¹* 52 cui *Emω*
V. 53 et 54 suppl. m. rec. in V. 53 ispania *A* 54 Cuius *Eω* et] *II²* ut *vid.* *V. 55 praeter*
uocib suppl. m. rec. in V meritū genero *B*, genero meruit *Eφ* praestante *M*, patiente *Delrii*
codex *V. 56 inde ab inibus m. rec. in V* 57 fessis] lassiss *ABA* tantur fl. nautis *m. rec. in V*
 58 quae] quo *V*, *sed o itemque* numine tanto *suppl. m. rec.*, quem *II¹*, cui *II²*; post *v. 62 hunc iteravit P*
ibique scr. qui numine *Emω* 59 fatidicas, *sed radendo corr. P*; inde factidicas *P²* laurus *EεP*,
 lauros *m. rec. in Vφ*

- 60 Venturi quotiens affulsit Apollinis arcus?
 Quae sic aurifero Pactoli fonte tumescit
 Lydia, cum domitis apparuit Euhius Indis?
 Nonne vides et plebe vias et tecta latere
 Matribus? His, Stilicho, cunctis inopina reluxit
 65 Te victore salus! Septem circumspice montes,
 Qui solis radios auri fulgore lacessunt,
 Indutosque arcus spoliis aequataque templa
 Nubibus et quidquid tanti struxere triumphi.
 Quantum profueris, quantam servaveris urbem,
 70 Attonitis metire oculis. Haec fabula certe
 Cuncta forent, si Poenus adhuc incumberet Austro.
 Mos erat in veterum castris, ut tempora quercu
 Velaret, validis fuso qui viribus hoste
 Casurum potuit morti subducere civem.
 75 At tibi quae poterit pro tantis civica reddi
 Moenibus? aut quantae pensabunt facta coronae?
 Nec solam populi vitam debere fatetur
 Armis Roma tuis; sed, quo iucundior esset
 Lucis honoratae fructus, venerabile famae
 80 Pondus et amissas vires et regna recepit.
 Iam non praetumidi supplex Orientis ademptam
 Legatis poscit Libyam famulosve precatur
 (Dictu turpe) suos: sed robore freta Gabino
 Te duce Romana tandem se vindicat ira.
 85 Ipsa iubet signis bellaturoque togatus
 Imperat et spectant aquilae decreta senatus.
 Ipsa tibi trabeas ultro dedit, ipsa curulem
 Obtulit ultori fastosque ornare coegit.
 Nil perdit decoris prisci nec libera quaerit
 90 Saecula, cum donet fascēs, cum proelia mandet.

76 *Merobaud. paneg. Aetii* 49: quae munera fati Acta viri pensare queant?
 (mandet . . bella).

90 *Sidon. c. II* 384

72 *Verg. Aen. VII* 601: Mos erat. *georg. I* 349: redimitus tempora quercu.
 pondere famae.

79 *Lucani VIII* 22:

60 affulsit *ABA* item, s ex g corr. *II*¹, affulget *VP* appollinis *P* arcus] s m. rec. in *V* 61 auri-
 fere *B* 62 Lidia *VIII* Euhius *VB*, euhius *PAA*, euchinus *II*, Euchyus *Ald.*, y in i mut. ε, postea c erasit
Livin. 63 tectas *B* 64 his] ut *Em II*², hⁱ *B*, his *II*¹q; cf. haec v. 70 stilico *P* inopia *II* 66 solis]
 solus *P* radias *B* fulgore] fulgure *A*, splendere *B* lacessunt] ex lacescunt (?) corr. *II*, lacescunt *B*
 67 Inductosq; *PIIB* sploliis *P* 68 quicquid//// *II* 69 Quant *VP*, Quantae *Heinsius* quantam] *V*¹,
 ī tā (sic) *V*² volens tantam; quantum *P* seruaris *B* 70 metiere *A*, metiere *II*¹ 71 Poenus] rhenus *Em A*,
 penus q 72 Mos] Mox *B* ueterum] uetū *B* tempora] ipā *B* quercū (virgula erasa) *V* 73 se
 ualidis *B*¹ hostē *B* 74 morti potuit *II* 76 pensent tua facta *Heinsius* facta] acta conieceris ex
Merobaude 77 Nec] Non *AB* solum *P* 78 Armi *A* set *II* quo] quod *B* extet *Heinsius*
 80 admissas *II*¹, admissas *B* 81 praetumidi] i in fine in ras. *II*, fuerat de? 82 lybiam *V*, libiam *PIIB*
*Post v. 82 iteravit P*¹ v. 58, del. *P*² 83 freta] fulta *A* 85 belatorq; *B* rogatus *A* 86 Imperat] add. m.
rec. in B, Imprat *P* et spectant *A* (item *Isengrinus* et; cf. *Burmmanus*), expectant ω decreta senatus]
add. m. rec. in B 87 ultro *Ew* 88 ultori] haec ultro *AA* fastosq; *VP*¹, fascēs *AI*², fascis *A*,
 fastos *B* ornare coegit] in ras. *A*¹ *V. 89 et 90 A*¹ in mg. 90 quom bis *A*, cum bis corr. *E*, ī cui
 bis *Em* fascis *A* *V. 90 post 91 scr. II*

- Seque etiam crevisse videt. Quis Gallica rura,
 Quis meminit Latio Senonum servisse ligones?
 Aut quibus exemplis fecunda Thybris ab Arcto
 Vexit Lingonico sudatas vomere messes?
 95 Illa seges non auxilium modo praebeat urbi,
 Sed fuit indicio, quantum tibi, Roma, liceret,
 Admonuit dominae gentes instarque trophaei
 Rettulit ignotum gelidis vectigal ab oris.
 Hoc quoque maiestas augescit plena Quirini,
 100 Rectores Libyae populo quod iudice pallent
 Et post emeritas moderator quisque secures
 Discrimen letale subit: quid Poenus arator
 Intulerit, madidus quantum transmiserit Auster.
 Ardua qui late terris responsa dedere,
 105 Hic trepidant humiles; tremuit quos Africa nuper,
 Cernunt rostra reos. Cani virtutibus aevi
 Materiam pandit Stilicho populumque vetusti
 Culminis inmemorem dominandi rursus in usum
 Excitat, ut magnos calcet metuendus honores,
 110 Pendat iustitia crimen, pietate remittat
 Errorem purosque probet damnetque nocentes
 Et patrias iterum clemens exerceat artes.
 Fallitur egregio quisquis sub principe credit
 Servitium. Numquam libertas gratior extat
 115 Quam sub rege pio. Quos praeficit ipse regendis
 Rebus, ad arbitrium plebis patrumque reducit
 Conceditque libens, meritis seu praemia poscant
 Seu punire velint. Posito iam purpura fastu
 De se iudicium non indignatur haberi.

110 *Corippi Ioh. II 361*: pietas Romana remittit. 118 *Sidon. c. II 343*: fastuque remoto . . dignetur amari.

102 *Curt. Ruf. 9, 6, 24*: subire discrimen. 103 *Herc. Octaei 71*: Austrum madentem. 112 *cf. Verg. Aen. VI 852. Horati epist. I 14, 14*: exerceat artem. 113 *Senecae benef. VII 5, 1*. 118 *Ovid. met. XIV 762*: pone fastus.

91 Seque] Cum se *A*, Nunc *B*, Sepe *II*¹, nunc † sese *II*² rura] iura *II*, rutra *Heinsius* 92 lacio *B*
 seruisse *B* ligunes *P*, sed corr. *m. 1* *V. 93 om. A*; aut quibus exemplis Fecunda tibris ab arcto *Em*,
 fecundat hybris *V* secundat *P*¹, fecunda *P*² tibris *q* arctho *V*, arto *II* 94 lindonico *B*, ligonico *VII*
 sudutas *P*, sed corr., sudatos *II*¹, sudatas *II*² uonere *P*¹, uomere *P*² messis *A* 96 iudicio *B*, indicio *Eq*
V. 97—99 praeter ni in fine suppl. m. rec. in V 97 Ammonuit *A(V)* instarque] a ex n *II*¹
 98 Retulit (*V*)*HP* horis (*V*)*HB* 99 Hoc] Haec *A*, Hic *II*¹, Hec *II*² *B* augesiit *B* Quiriti *Heinsius*
V. 100 praeter ce pallent m. rec. in V Rectore *II* libyci *A*, add. *E*, item in *mg. crucem*. Libyae *ε*,
 libyci *A(V)*, libici *q* quod] *P*³, quo *P*¹ *II* indice *B* 101 Et post emeritas mode *m. rec. in V*
 securis *A* 102 Discrimen letale *m. rec. in V* quod *B*, quid *Eq* penus *VPIIB* 103 Intuler *m.*
rec. in V transmiserit *Em*, sed it ex at (?) corr. *II* austri *B* 104 *A init. m. rec. in V* Ardue *B*
 lete *B* terris] populo *A* dedere] debere *B* 105 Hic *VA*, Hinc *P*¹ *q*, Nunc *P*², item *Heinsius* tremuit]
 timuit *VPII* affrica *VPBH* *V. 106 in ras. II*¹ Cernunt] Cercavit *B* 107 stilico *P* 108 in-
 memorem *VPIIB*, imm. *A* 109 Excitat] at in *ras. II*² ut magnos *II*², in magnus *II*¹ 110 Pan-
 dat *II* iusticia *E* crinē *P* 111 que] *om. B* nocentis *V* *V. 112 om. II* 113 egregio]
om. B, add. *m. rec.* quisquis] si quis *B* credit] cedit *B* 115 pia *B* regendis *Emo* 116 ad] d
 in *ras. II*, et *B* 117 poscunt *A*, poscat *A* 118 uelit *A* fastu/// *II* 119 indignatur] dedignatur *II*

- 120 Sic docuit regnare socer, sic cauta iuventae
 Frena dedit, teneros his moribus induit annos
 Verior Augusti genitor, fiducia belli,
 Pacis consilium: per quem squalore remoto
 Pristina Romuleis infloruit artibus aetas,
 125 Per quem fracta diu translataque paene potestas
 Non oblita sui servilibus exulat arvis,
 In proprium sed ducta Larem victricia reddit
 Fata solo fruiturque iterum, quibus haeserat olim,
 Auspiciis capitique errantia membra reponit.
 130 Proxime dis consul, tantae qui prospicis urbi,
 Qua nihil in terris complectitur altius aether,
 Cuius nec spatium visus nec corda decorem
 Nec laudem vox ulla capit; quae luce metalli
 Aemula vicinis fastigia conserit astris;
 135 Quae septem scopulis zonas imitatur Olympi;
 Armorum legumque parens quae fundit in omnes
 Imperium primique dedit cunabula iuris.
 Haec est exiguis quae finibus orta tetendit
 In geminos axes parvaque a sede profectas
 140 Dispersit cum sole manus. Haec obvia fati
 Innumeras uno gereret cum tempore pugnās,
 Hispanas caperet, Siculas obsideret urbes
 Et Gallum terris prosterneret, aequore Poenum,
 Numquam succubuit damnis et territa nullo
 145 Vulnere post Cannas maior Trebiamque fremebat
 Et, cum iam premerent flammae murumque feriret
 Hostis, in extremos aciem mittebat Hiberos
 Nec stetit Oceano remisque ingressa profundum
 Vincendos alio quaesivit in orbe Britannos.

138 *Rutilii Nam. de red. I 61*: quantum . . natura tetendit in axes. 142 sqq. *Rutilii l. l. 125—128*.
 143 *Sidon. c. V 80 sqq.* (post Trebiam Cannasque).

122 *Verg. Aen. II 162, Statii Theb. VI 264*: fiducia belli. 129 *Symmachi orat. IV 6 de republ.*:
 capitis sanitas . . . membrorum . . . 131 *Horati c. saec. 11*: possis nihil urbe Roma Visere maius.
 131 sqq. *cf. Aristidis Laus Romae.* 140 *Valer. Flaccus I 421*: brachia . . spargat. 141 sqq. *cf. Horati*
c. IV 4, 55 sqq. 146 sqq. *ex Floro II 6, 31*: tam artis adfectisque rebus mitteret in . . Hispaniam . . arma.
 148 *ex Floro IV 12, 39*: imperium quod in litore Oceani non steterat. 149 *Verg. eclog. 1, 67*: toto divisos
 orbe Britannos.

120 regnare socer] regni socer et *EmA*, migrare socer *B* cauta *Em*, casta *ω*, arta *ς* unus fere
 iuente ex iubente *V¹*, iubente *P* 121 his] sic *VPII* induit *Em*, imbuit *ω* 124 infloruit] iam
 floruit *Heinsius*, reffloruit *Burmannus* artibus] arcibus *A* *cf. v. 112* 125 translataque] ta ex te *II¹*
 126 aruis] armis *A* exul ab aruis *Paul* 127 proprium] primum *II* sed ducta *A*, seducta *A*, † sed
 (ducta) *Em add. altera cruce in mg.*, seducta *φ* uictrucia *II* 128 haeserat] dictum sicut haesit victoria
apud Vergilium 129 Auspiciis *II* errantia] ex errant iam *corr. V(V¹?)*, extancia *B* 130 dis]
 diis *VPA*, dñs (= dominus) *II* prospicit *B* 132 Cuius *Eω* cordia *P* 135 olimpi *ω* 137 primique]
 ex primeq; *corr. P¹* 138 tetendit *Emω* 139 profectas *EA*, profecta *φ* 140 Dispersit] Dispescit
Scaliger teste Heinsio cum sole] consule *B* obuia] oblina *B* fati *EmBA*, uoti *φ* (fati *m. rec. in V*)
 142 ispanas *A* obsederet *II*, submitteret *BA*; sed *Syracusas et Archimedes cogitat* urbis *A* 143 equora *II*
 penum *VPII* 144 terita *B* 145 post] pos *II* cannas *Emω* trabeamq; *II* 146 premerent *ABA*,
 fremerent *φ* muruq; *II*, mirumq; *B* feriret *V*, teneret *φ* 147 hyberos *V* 148 que]
om. ς ingresa *II* 149 in orbe] morte *B*

- 150 Haec est in gremium victos quae sola recepit
Humanumque genus communi nomine fovit
Matris, non dominae ritu civesque vocavit
Quos domuit nexuque pio longinqua revinxit.
Huius pacificis debemus moribus omnes
- 155 Quod veluti patriis regionibus utitur hospes;
Quod sedem mutare licet; quod cernere Thylen
Lusus et horrendos quondam penetrare recessus;
Quod bibimus passim Rhodanum, potamus Orontem;
Quod cuncti gens una sumus. Nec terminus umquam
- 160 Romanae dicionis erit. Nam cetera regna
Luxuries vitiis odiisque superbia vertit:
Sic male sublimes fregit Spartanus Athenas
Atque idem Thebis cecidit; sic Medus ademit
Assyrio Medoque tulit moderamina Perses;
- 165 Subiecit Persen Macedo, cessurus et ipse
Romanis. Haec auguriis firmata Sibyllae,
Haec sacris animata Numae. Hinc fulmina vibrat
Iuppiter; hanc tota Tritonia Gorgone velat;
Arcanas huc Vesta faces, huc orgia Bacchus
- 170 Transtulit et Phrygios genetrix turrita leones;
Huc defensurus morbos Epidaurius ultro
Reptavit placido tractu vectumque per undas
Insula Paeonium textit Tiberina draconem.

150 *Merobaudis c. 4, 30*: excepit gremio micante Roma. 150 sq. cf. *Rutilii l. l. v. 63 sq.* 151 *Prudentii c. Symm. II 607.* 158 sq. cf. *Prudentii c. Symm. II 603 sq.* 158 *Sidon. II 443*: potetur casside Ganges. 159 *Prudentius l. l. 617*: alternis ex gentibus una propago. 591: societ mens unica gentes. 163 *Rutilii l. l. I 83.*

150 sq. cf. *Aristidis laud. Romae p. 365*: πάντων μήτηρ. 152 *Aristid. l. l. p. 346*: ξένος δ' οὐδείς κτλ. 156 *Aristid. l. l. p. 365*: ἔξεστι . . . βαδίζειν ὅποι βούλεται ῥαδίως ἀτεχνῶς ὡς ἐκ πατρίδος εἰς πατρίδα ἰόντι κτλ. 159 *Aristid. p. 335*: μία χώρα συνεχῆς καὶ ἐν γῆλον. 160 sq. cf. *Gratti cyneg. 312 sqq.* 163 *Aristides l. l. p. 362*: ἐδούλευσαν Μακεδόνες Πέρσαις, Πέρσαι Μήδοις, Μῆδοι Σύροις. 168 deos item enumerat *Aristides l. l. p. 367*: Ζεὺς μὲν κτλ. 169 cf. *ad IV cons. 604.* 170 *Verg. Aen. VI 784*: mater . . . turrita.

150 (Hec ε) Hesi in B uictos//// II quae] q3 A 151 fouit] seuit P, item, ut vid., II¹. fouit B, fouit II² q 152 domine II², domino PII¹ 153 ne^x, uq3 II que] om. B longinq^am II¹ corr. 155 patris II¹, patriis II² 156 cerneret hylem VP¹, cernere thylem P² thylen E, tylē B, tylem II, thilen A 157 Lusus Emē V, Rursus q, Ludus conieci coll. *Ruf. I 328 et locis illis quos composuit Heinsius ad h. l.* q^oūdam et n ex corr. P¹ penetrare B recessus] s primum in ras. B¹ 158 passim] Phasin vel Phasin ε pauci (velut *Antverpiensis et Vossianus n. 294*) rodanum B, idem ex podanum corr. II¹ orontem Eω (orontē PII, o alterum in ras. B¹) 159 gens Emω 160 ante erit una l. erasa in V 161 Luxuriis V 162 sublimis E spatanus B ///hat^henas II¹, h add. II²; h erasum (?) 164 Assirio VP¹IB medoq3 A, o A² in ras. 165 persen macedo ABA, macedo persen q (persem II) 166 Roman^o'is (sic) P¹ sybille V, sibille IIB 167 post Numae] est habet A, om. AVPIIBM Haec animata Numae sacris ε unus infimae notae hinc] cum M, huic ε, cf. *bell. Pollent. 509 sq. ubi ex urbe in hostem fulmina iactari dicuntur „Seu caelum seu Roma tonat“.* uibrat] librat M 168 Iuppiter BII hanc] hinc II trytonia A uelat] uallat Heinsius 169 huc Eω ///uesta V bacchus Em add. cruce, Bacchus ε, bacus B, secum q 170 phrigios B, frigios PII genetrix E, genitrix ω currita P, sed corr. 171 defensurus EmA, item B¹ in mg.; depulsurus Bq epidarius II ultro] hospes ABA 172 tractuq3 per undas uectum P 173 peonium VP¹IB traxit ABII², textit EmII¹ q teberina P, tyberina ε

Hanc tu cum superis, Stilicho praeclare, tueris,
 175 Protegis hanc clipeo patriam regumque ducumque
 Praecipueque tuam. Dedit haec exordia lucis
 Eucherio puerumque ferens hic regia mater
 Augusto monstravit avo; laetatus at ille
 Sustulit in Tyria reptantem veste nepotem,
 180 Romaque venturi gaudebat praescia fati,
 Quod te iam tanto meruisset pignore civem.

Nec tamen ingratum nec, qui benefacta referre
 Nesciat, hunc credas populum. Si volvere priscae
 Annales libeat: quotiens hic proelia sumpsit
 185 Pro sociis! quotiens dono concessit amicis
 Regibus Ausonio quaesitas sanguine terras!
 Publica sed numquam tanto se gratia fudit
 Assensu: quis enim princeps non omnibus egit
 Obsequiis dominum sese patremque vocari,
 190 Quod tibi continuis resonant convexa diebus?
 Macte novis consul titulis. Mavortia plebes
 Te dominum Bruto non indignante fatetur
 Et, quod adhuc nullo potuit terrore coacta
 Libertas Romana pati, Stilichonis amori
 195 Detulit. Exultant avidi, quocumque decorus
 Conspiciare loco, nomenque ad sidera tollunt
 Nec vaga dilecto satiantur lumina vultu:
 Seu circum trabeis fulgentibus aureus intres,
 Seu celebres ludos, solio seu fultus eburno
 200 Cingas iure forum, denso seu turbine vulgi
 Circumfusa tuae conscendant rostra secures.

Quae vero procerum voces, quam certa fuere
 Gaudia, cum totis exurgens ardua pennis
 Ipsa duci sacras Victoria panderet aedes!

175 *Rutilii l. l. I 49*: genitrix hominum genitrixque deorum.

174 *cf. Enni Ann. 203 M*: volentibus cum magnis dis. 180 *Verg. Aen. VI 66*: Praescia venturi.
 185 *Iuveni I 401 sq.*: Cuncta tuo ... concedere regno; talia donantem ... 191 *Verg. Aen. IX 638*:
 Macte nova eqs. 196 *ibid. II 222*: ad sidera tollit. 199 *(cf. Rapt. I 79) Statii Theb. I 529*: solioque
 effultus eburno. *Avieni phaen. 188*: solio fultus. 204 *Ovid. met. VIII 13*: Victoria pennis.

174 cum] ex tum corr. II 175 patriam w et Em add. cruce, matrem A 176 haec] hic II 177 hic]
 u hinc V¹, u add. V² (inde ab h. l. V² rursus ea esse incipit quae fuit in libro I), hic P, u P², hinc II
 178 augusto] st in ras. V¹ letatus bis scr. P¹, corr. P² 179 tiria P², nria P¹, tyria II, ty B¹ unde
 tyria B² 181 tanto Emw pignore Emw 182 Nec] Non ABA ingratā B qui] om. B bene-
 facta ABAII, sed bene in ras. H¹, tua facta VP, item B¹ in mg. 183 credes A 184 Annalis P
 quociens libeat P¹, transposuit P² hic] hinc A 188 Adsensū P, virgulam P² non V¹PII, haec AB,
 hoc V²A egit] emit Heinsius 189 sese dominum BA, dominum sese Ep 190 Quod Em 191 Macte]
 Marte B titulis sw mauorcia B 194 stilichonis P 195 auidi] auida P, sed corr. P¹ decorus]
 us in ras. II¹ 197 sociantur B 198 circum] arcum B trabeas B intres] mies B V. 199 in II talis:
 Seu celebres ludos solio seu turbine i (sic); v. 199 et 200 sic contraxit A: Seu celebres ludos solio: seu
 turbine vulgi 200 Cingas] Stringas Heinsius 201 conscendant II, conscendant Emq 202 certa]
 cf. certos dolores Rapt. III 299 203 cum] cū ex cun corr. II¹ totis] togis B, tutis s unus, notis Heinsius,
 rutilis Paul; sed cf. v. 168 pinnis EP 204 panderet] pandit et II, panderat B aedes Em VPPII, arces B,
 alas sMA, item Isengr. mg. et alas legit Bocatius quoque geneal. deorum l. III, intrusum ex Verg. Aen. III
 520 vel loco simili

- 205 O palma viridi gaudens et amica trophaeis
Custos imperii virgo, quae sola mederis
Vulneribus nullumque doces sentire laborem:
Seu tibi Dictaeae placuerunt astra Coronae
Seu magis aestivo sedes vicina Leoni,
210 Seu sceptrum sublime Iovis seu Pallados ambis
Aegida, seu fessi mulces suspiria Martis:
Adsis perpetuum Latio votisque senatus
Annue, diva, tui. Stilicho tua saepius ornet
Limina teque simul rediens in castra reducat.
215 Hunc bellis comitare favens, hunc redde togatum
Consiliis. Semper placidis te moribus egit
Servavitque piam victis nec polluit umquam
Laurum saevitia. Cives nec fronte superba
Despicit aut trepidam vexat legionibus urbem;
220 Sed verus patriae consul cessantibus armis
Contentus lictore venit nec inutile quaerit
Ferri praesidium solo munitus amore.
Magnarum nec parvus opum geminare profundas
Distulit impensas, sed post miracula castris
225 Edita vel genero Romae maiora reservat.
Auratos Rhodiis imbres nascente Minerva
Indulxisse Iovem perhibent, Bacchoque paternum
Iam pulsante femur mutatus palluit Hermus
In pretium, votique famem passurus avari
230 Ditabat rutilo quidquid Mida tangeret auro;
Fabula seu verum, canitur: tua copia vincit
Fontem Hermi tactumque Midae pluviamque Tonantis.
Obscurat veteres obscurabitque futuros
Par donis armisque manus; si solveret ignis

205 *Symmachus relat. 3, 3 Victoriā dicit amicam triumphis.* 207 vulneribus mederi *Celsus I praef., alii.* 210 *Horati c. III 4, 57: Palladis aegida.* 220 *Lucilius v. 1029 Lachm.: consilium patriae legumque oriundus rogator.* 226 *cf. Pindarus Ol. 7, 63.*

205 O] Et *AA* gaudes *B* amica *V¹PII*, amicta *V²q*; *cf. Horati „amica fertilis Baccho“ et Symmachum* trophaeis *E* 207 nullumq; *Eω* docens *II* sentire] seuare *B* 208 dictaeae *VA*, dictae *PPII*
209 magi *B* post vicina *5 litt. erasae V* leonis *A* 210 pallados *EA*, palladis *VPII*, paladis *B*
211 seu] se *V¹* fessi] fossi *P* mulces] *ex* mulges *radendo V* 212 Assis *VPIIB* lacio *B*
213 tui] tuus *V¹*, tuu (? *vix* tui) *corr. V²*, tuis *P*, tuis *II*, tui *q* 214 Lumina *II* 215 comitare *B*
togatum] rogatum *P* 216 Consilii *P* 217 deus ante piam inserit *II¹* piam] fidem *Burmānus*
victis] iustus *A* 218 Lauri *II (sic)* ciues *Eω* 219 crepidam *B* uer *B* 220 uerus] uer¹//// *P et r ex*
corr. sed uerus iterum in mg. P¹ 221 Contemptus *P* querūt *B* 222 munitus] contentus *B*,
munitus *Emq* 224 Dissulit *II* sed *VII, s; et P, et q* miracula] *cf. Symmachi relat. 9, 8: munerum . .*
miraculis; frustra et post tot munera Heinsius; et post mir. castris edita uel Romae, genero maiora reservat
Barthius 225 uel] *an vix? Immo Romae munera editurus est maiora vel generi muneribus* 226 Rhodiis]
rodiis *BII*, diuis *AE*, item *Em add. cruce in mg.* imbris *EA* mnerua *B* 227 Induisse *P, 1 add. P²*
(*i. e. Inclusisse?*) bachoq; *VII*, baccog; *P*, bacog; *B* 228 pulsante *ABA*, laxante *q* *V. 229 et 230*
praeter Di init. suppl. m. rec. in V 229 (pretium *E*) famem] famam *V*, famē ē *ex ā corr. B¹* uoti
famam *PII* passurus] pasturus conieci amari *B*, avari *Eq* 230 Ditarat *Heinsius* rutilo] *ex rutilat*
corr. II¹, rutilio *P* mida *P¹*, m iteravit *P²* auro] *om. II* *V. 231 praeter Fabula suppl. m. rec. in V*
seu] ceu *B* uincit *IIB*, uicit *Eq* *V. 232 inde a tactum m. rec. in V* Fontem] Fortem *P*, sed *corr.*
pluviamq; *EmPII* (pluviē *V*, pluuiasq; *ibid. alia m.*), pluuiasq; *BA* 233 scurabitq; futuros *m. rec. in V*,
futuro par donis (*sic in fine versus*) *II* 234 Pardonis *Ald., separavit e* solueret] uolueret *B* solueret
ignis *m. rec. in V*

- 235 Quas dedit inmanes vili pro pondere massas
Argenti, potuere lacus et flumina fundi.
Nec tibi, quae pariter silvis dominaris et astris,
Exiguam Stilicho movit, Latonia, curam.
Tu quoque nobilibus spectacula nostra laboras
- 240 Inlustrare feris summoque in vertice rupis
Alpinae socias arcu cessante pudicas
Et pharetratarum comitum inviolabile cogis
Concilium. Veniuntumeros et brachia nudae
Armataeque manus iaculis et terga sagittis,
- 245 Incomptae pulchraeque tamen; sudoribus ora
Pulverulenta rubent, sexum nec cruda fatetur
Virginitas; sine lege comae; duo cingula vestem
Crure tenus pendere vetant. Praecedit amicas
Flava Leontodame, sequitur nutrita Lycae
- 250 Nebrophone telisque domat quae Maenala Thero.
Ignea Cretaea properat Britomartis ab Ida
Et cursu Zephyris numquam cessura Lycaste.
Iungunt se geminae metuenda feris Hecaerge
Et soror, optatum numen venantibus, Opis
- 255 Progenitae Scythia: divas nemorumque potentes
Fecit Hyperboreis Delos praelata pruinis.
Hae septem venere duces; exercitus alter
Nympharum incedunt, acies formosa Dianae,
Centum Taygeti, centum de vertice Cynthi
- 260 Et totidem casto genuit quas flumine Ladon.
Has ubi collectas vidit, sic Delia coepit:
‘O sociae, mecum thalami quae iura perosae

235 Ovidi *her.* 3, 98: pro nullo pondere. 243 Ovidi *met.* VII 183: nudisumeros . . . 247 Ps. Ovidi
her. 15, 73: sine lege capilli. 253 sq. Callimachi *h. in Delum* 292: ὀδνίς τε . . . Ἐκαέγγη. 255 Lucani
III 403: nemorumque potentes (cf. Horati *carm. saec. v.* 1, Statii *Theb.* IX 609). 262 Iuveni III 482:
thalamis . . . perosis.

235 Quas] Qd V¹, Quas V², Quod P, Quot s unus fere quod commendanti VP inmanes VPB, imm. φ pro]
sub A pon⁷e B ere massas m. rec. in V 236 potuere] o in ras. V (flumino A) fundi] ndi m. rec. in V
237 siluis] soluis B 238 Exiguam] E ex corr. P¹ stilico P movit stilicho II Latonia] tritonia B
239 nobiliti]sb₃ B¹ nostra] ura B 240 Inlustrare V¹P, III. V²q que] om. B 241 arcu] ex circu P¹,
curru i cursu P² cessare, re in ras. II² pudicos II¹, pudicas II² 242 pharetrarum B inviolabile II²
immobile II¹ V. 243—248 scripturae in P paulo diversum genus est 243 Concilium B humeros ω
nude Emω 244 sagittis] pharetris Heinsius 245 tamen] tā B ora II², ore (?) II¹ 246 rubent] horent B,
horrent A, rigent Heinsius 247 cingula] angula B 249 leontodome A, leotondome B, leuito dame P
Lyaeo e, lyceo VA, liceo φ 250 Nebrophone A, Nebropone E, Nebropene B, Nebrofone VP, Hebrophone II
menala VBII, me^{na}, la P 251 cretea VPBII briomartis A, bryomartis A, briamartis B abyda B
252 zephyris VPBII, zefiris B cesura B lycastae A, Lycaste e VA, licaste PB, licasse II 253 metuenda
feris Hecaerge] siluis metuenda mycharce Em add. crucibus tribus, syluis metuenda Nicarce in antiquo e
praeterea adnotans: Hecaerge videtur legendum; lemma exstat in ω, nisi quod feris om. B, deinde nice
archo A, acaerce V, erga P¹ ut vid., unde erge P²; nomen om. II; erua toe B (uersus ypermeter glossator in P)
254 numen] numeri P uenatibus B, uenantibus Eq 255 Progenite scythia VII (cithia II), Progenites
scythia P¹, Progenies scythie φ, nisi quod sithia B diuasq B 256 hiperboreis VP, yperboreis IB
delo II 257 Hee B septem B duces] deces B 258 Nimpharum VBIB, Nimfarum P 259 taygeti A
taygeti A, e sic add. E, taigeti B, tageti VP¹ i post a add. P², thagethi II; itaque Taygetae E idque placuit
Heinsio cynti P, cinthi VBIB 260 casto] caste II 261 Has] Quas Aω, i Has insuper add. cruce Em
ubi] i B coepit] cipit B

- Virgineo gelidos percurritis agmine montes,
 Cernitis ut Latio superi communibus ornet
 265 Hunc annum studiis? quantos Neptunus equorum
 Donet ab orbe greges? laudi quod nulla canendae
 Fratris plectra vacent? Nostram quoque sentiat idem
 Quam meritis debemus opem. Non spicula poscit
 Iste labor; maneant clausis nunc sicca pharetris
 270 Omnis et a solitis noster venatibus arcus
 Temperet; in solam cruor hic servetur harenam.
 Retibus et clatris dilata morte tenendae
 Ducendaeque ferae. Cupidas arcete sagittas;
 Consulis in plausum casuris parcite monstris.
 275 Acceleret divisa manus: mihi cursus anhelas
 Tenditur ad Syrtes, mecum Dictynna Lycaste
 Et comes Opis erit; steriles iuvat ire per aestus:
 Namque feras aliis tellus Maurusia donum
 Praebuit, huic soli debet sed victa tributum.
 280 Dum nos horribiles Libyae scrutamur alumnos,
 Europae vos interea perquirite saltus
 Et scopulos. Posita ludat formidine pastor
 Securisque canat Stilichonem fistula silvis.
 Pacet muneribus montes qui legibus urbes.
 285 Dixit et extemplo frondosa fertur ab Alpe
 Trans pelagus; cervi currum subiere iugales,
 Quos decus esse deae primi sub limine caeli
 Roscida fecundis concepit Luna cavernis:
 Par nitor intactis nivibus; frons discolor auro
 290 Germinat et spatio summas aequantia fagos

289 cf. *Cl. Mar. Victor II* 538.

275 cf. *Serv. ad Verg. georg. I* 250. 277 *Verg. Aen. II* 27: iuvat ire. 289 sq. *Ovidi met. III* 20: spatiosam cornibus . . . frontem.

263 gelidis *B* 264 Cernitis] ernitis in *ras. II* Latio] lacio *AAV*³, leti *V*¹*PII*, leui *B* 265 annum]
ex animū corr. P quantas *B* Neptunus] neptoro *B* 266 orbe *V*³*BA*, ¹⁰urbe *A*, o sic *add. E*, urbe *V*¹*PII*
 greges] *ex gregis V*¹, gregos *P*, sed *corr.* quod *Em VII*³, q3 *A*, quam *B* laudique ut *Heinsius* nulla]
 multa *Gesnerus* 267 plectrai *II* nostram] *uram B* 268 debeamus *B* poscit] possit *B* 269 sicca *Ew*
 270 Omnis *P*², Omnibus *P*¹ a solitis] insolitis *II*, sed in *ex a corr. m. 1* noster] *uester B* 271 Temperet]
*ex Temperat corr. B*¹ hic] huc *B* 272 clatris *EmE*, claustris *ω* *V*. 273—275 praeter anhelas
suppl. m. rec. in V 273 Decende *B* que] *om. B* (arcere *V*) 274 casuris *A*, *crucem supra*
scr. E, clausuris *B* 275 mihi] mihi dum *P*, mihi *del. P*¹, mihi *IIA*, dum *AEB(V)* anhellas *E*, anhelans *ε*
pauci 276 Tenditur ad syrtis mecum d *suppl. m. rec. in V*, deinde ynnā lycaste *V*¹, itaque ict *supplere*
oblita est m. rec. ad sirtes in *ras. P*, sirtis *E*, syrtis (*V*) *A*, sirtes *II*³*P* dic tynna *P*, dictinna *II*, dictea *B*,
 dictaea *AA* lycaste *BHP*, lycastē *A* 277 Et c. o. eat sterilis *m. rec. in V* comes] e *ex i corr. P*¹*II*¹
opus B erit *II*, eat *q*; sed eat iuxta ire displicet sterilis *EA* 278 Namque feras aliis *m. rec. in V*
 Namque] *Iamque Jeepius*; „sed licet et iuvat ire per *Mauretanium*; namque victa est et debet feras“ *J. Koch*
 donum] n *ex m P* 279 Praebuit h *m. rec. in V* sed *EmB*, ceu *q* 280 Dum uos *m. rec. in V*
uos B(V) horribiles *εω* libye *V*, libie *B*, lybie *II*³*P* alumnos] arenas *Heinsius* 281 Europe *VPBA*,
 Europes *M* perquirite *V*¹, percurrite *V*²*B* 282 scopulos *P*¹, scopulis *P*² posita ludat] laudat posita *II*
 laudet *ε* 284 hunc v. *om. cod. Cuiacii* Pacet *Em VA*, Pascet *II*, Paccet *P* (cf. v. 13 paccator in *P*), parent
 in *mg. P*¹, parent numinibus *B* et *V*² in *mg.* qui *VII*, ut *q* 285 fordosa *B* alpe] *ex appe P*¹
 286 pelagiis *P* currum subiere] rugū subire *B* 287 ///dee/// *P* sublumine *E*, sub lumine *V*¹*II*, sub
 limine *V*²*q* 288 Rosida *AB* secundis *B* luna] diua *Paul* 289 intantis *B* niuibus] *ex riuibus*
*corr. P*¹

- Cornua ramoso surgunt procera metallo.
 Opis frena tenet, fert retia rara Lycaste
 Auratasque plagas, immortalesque Molossi
 Latrantes mediis circum iuga nubibus ibant.
 295 Quinque aliae paribus (Phoebe sic iusserat) armis
 Diversa regione ruunt ducitque cohortem
 Quaeque suam. Varias formis et gente sequuntur
 Ingenioque canes. Illae gravioribus aptae
 Morsibus, hae pedibus celeres, hae nare sagaces,
 300 Hirsutaeque fremunt Cressae tenuesque Lacaenae
 Magnaque taurorum fracturae colla Britannae.
 Dalmatiae lucos abruptaque brachia Pindi
 Sparsa comam Britomartis agit. Tu Gallica cingis
 Lustra, Leontodame, Germanorumque paludes
 305 Eruis et si quis defensus harundine Rheni
 Vastus aper nimio dentes curvaverat aevo.
 Nubiferas Alpes Appenninique recessus
 Garganique nives Hecaerge prompta fatigat.
 Speluncas canibus Thero rimatur Hiberas
 310 Informesque cavis ursos detrudit ab antris,
 Quorum saepe Tagus manantes sanguine rictus
 Non satiavit aquis et quos iam frigore segnes
 Pyrenaea tegit latebrosis frondibus ilex.
 Cyrneis Siculisque iugis venata virago
 315 Nebrophone cervos aliasque in vincula cogit
 Non saevas pecudes, sed luxuriantis harenas
 Delicias, pompam nemorum.
- Quodcumque tremendum
- Dentibus aut insigne iubis aut nobile cornu
 Aut rigidum saetis, capitur decus omne timorque
 320 Silvarum. Non cauta latent, non mole resistunt
 Fortia, non volucri fugiunt pernicia cursu.

292 *Horati epod. 2, 33*: rara tendit retia. 299 *Gratti cyn. 191*: celeres . . et nare merentur. *Sili*
III 296: nare sagax (cf. *Lucani VII 830, alii*). 305 *Ovidi ex Ponto III 4, 107*: sub arundine . . Rheus.
 307 *Ovidi met. II 226*: aeriaeque Alpes et nubifer Appenninus. 310 *Verg. georg. III 247*: informes ursi.

291 procera] spaciosa B 292 rara] rata B licaste II, caliste B 293 immort. VPB, imm. q
 molosi B, molossi V, mollossos (sic) II¹ 294 Latentes B nubibus] rupibus Heinsius 295 Quinque] Cūq B
 phebe VBII uiserat B 296 ducitque] ducuntq EM 297 varie VPBII secuntur II 298 (illē ε)
 aptee II 299 hee II hae bis] EA, hee bis B pro hae altero et V¹PII, hee V² 300 tenuesque] tennesq A,
 teues (sic) E delens nn, addens n; teretesque Heinsius lacene VPILB, lacaene A 301 Magneq B 302 Dal-
 macie B abruptaq B 303 Sparsa] Parsa B briomartis AA, bricomartis B agit] adit Burmannus, item
 Weichertus epist. crit. p. 61 gallica] c ex a II¹ 304 leothodame B, leontodame P, leontadōme A¹ ger-
 manarumq B 305 siquis] quisquis B defensu] om. B reni PII, rethni B 306 nimio P², tumio P¹
 curua] ueriat (sic) II m. 1, voluerat ergo curuauerit? 307 Nubiferas] a ex corr. II alpis A apeninūq B
 308 Gargaganiq A, Garganio niue P¹, Gargania que niues corr. P² Hecaerge] micharce Em, Nicarce ε, nice-
 arche A, secaeerge P¹, uel sic ad sec adscr. P², acaeerge V¹II, ecaeerge V², archaeerge B 309 Thero] thora B
 310 Informisq V¹P¹A, Informesq V²P²q 312 sociavit II segnis E, segnēs B 313 Pirenea BV, Pirrenea
 II, Pyreneia PA tegit Ew latebrosis Emw 314 Cyrneis EmA, Cynnaeis ε V, Cirneis P, Cirreis II, Circeis B
 uerago P¹ 315 Nebrofone P 317 Delitias EA quocumq II, quocumque B, quodcumq E 318 iubis]
 rubis P 320 non P², nū P¹ cauta] caute AP, capte II, cauta q, sed a ex corr. V latent] om. A
 molle A 321 uolucris] celeri A fugui (sic) II pernicia P¹, uelocia P² (glossator), pernicie B

- Haec laqueis innexa gemunt; haec clausa feruntur
 Ilignis domibus. Fabri nec tigna polire
 Sufficiunt; rudibus fagis texuntur et ornis
 325 Frondentes caveae. Ratibus pars ibat onustis
 Per freta vel fluviis: exanguis dextera torpet
 Remigis et propriam metuebat navita mercem.
 Per terram pars ducta rotis, longoque morantur
 Ordine plaustra vias montanis plena triumphis
 330 Et fera sollicitis vehitur captiva iuvenis,
 Explebat quibus ante famem, quotiensque reflexi
 Conspexere boves, pavidi temone recedunt.
 Iamque pererratis Libyae flagrantibus oris
 Legerat eximios Phoebi germana leones,
 335 Hesperidas qui saepe fugant ventoque citatis
 Terrificant Atlanta iubis armentaque longe
 Vastant Aethiopum quorumque impune fragosa
 Murmura pastorum numquam venere per aures.
 Non illos taedae ardentes, non strata superne
 340 Lapsuro virgulta solo, non vocibus haedi
 Pendentis stimulata fames, non fossa fefellit;
 Vltro se voluere capi gaudentque videri
 Tanta praeda deae. Respirant pascua tandem;
 Agricolae reserant iam tuta mapalia Mauri.
 345 Tum virides pardos et cetera colligit Austri
 Prodigia inmanesque simul Latonia dentes,
 Qui secti ferro in tabulas auroque micantes
 Inscripti rutilum caelato consule nomen
 Per procures et vulgus eant. Stupor omnibus Indis
 350 Plurimus ereptis elephas inglorius errat

342 *Dracontii* 8, 346: quis nolit victus . . Sorte tua post bella capi? 344 *Sidon. c. V* 591: mapalia Bocchi. 350 *Sidon. c. II* 54: elephas inglorius eqs.

326 *Ausonii XIX* 126 (ed. Sch.): per flumina, per freta cursu advehitur. 335 *Sili Ital. XVI* 444: Ventilata aura iubas. 341 *Ovidi trist. I* 5, 9 (*Tibulli I* 5, 53): stimulantem famem.

322 gemunt *Emw* gēmt hec clausa feruntur in *ras. II*¹ 323 Inlignis *II*B, Ilignis *Eq* nec fabri *II* poliri *II* V. 324 *om. B* 324 rudibusq; *A*, q; del. *E* radibus *II*, sed corr.; deinde fagis t. et ornis Fr. caueae *om. II* 325 onustis *V*¹, onustis *V*² 326 uel] per *AM* fluviis *B*, fluuios *q. A*, crucem supra scr. *E*; cf. *Auson.*; fluuiis tamen voluisse videtur *E* 328 longoque] logog; *II* 329 montanis] montani *ABA* triumphis] triumphus *ABA* 330 ueitur *P*¹, h. add. *P*² 331 Expleuit *ABA*; cf. *Archiv. lexic. IV* p. 592 fame *B* que] *om. II* 332 pauid *A* temonē (i. e. temonere) cedunt *P*¹, insuper re add. *P*² rededunt *B* 333 lybiae *V*, lybie *II*, libie *PBA* oris *V*¹, horis *V*² *II*B 334 eximios] ex exunios *P*¹ pbebi *VPII* 335 Hesperidas] a ex e *II*¹ 336 atlanta *P*, athlanta *VBA*, athalanta *II* longe] longa *Wakefeldius ad Vergili georg. II* 144 337 ethiopum *VP*, sed h. ex *p* corr. *P*, ephiopum *B*, 7thiopum *II* in pugne ex in pune corr. *II*¹ fragrosa *B* 338 pastores *ABA* * nūq; *A* uenere] excepere *AA* aures] auras *A* 339 Non] Nos *B* taedae] cede *P* aridentes *B* strata *Emw* V. 340 et 341 sic contraxerunt *V*¹ *PII*: Lapsuro uirg. solo non fossa fefellit; verba non uocibus hedi Pendentis stimulata fames add. *V*² 340 Lapsura *BA* haedi] aede *Em*, edi *BA* 341 Pendentes *B* 343 respirant] suspirant *B* respirant pascua tandem] in *ras. II*¹ 344 tuta *Emw* 345 Tunc *II* pardos] barros *A* austri *P*², lūstri *P*¹ 346 Prodigii *B* inmanesq; *V*, inm. *B*, imm. *q* que] q̄ = quae *II* dentis *A* *Versuum loco* 347 et 348 *II* *P* et *V*¹ hunc unum habent: Qui mox in tabulas inscripto consule secti; illos duos *V*² in *mg.* adscr., sed in uerso ordine; et *P*² (vix *P*¹) in *mg.* qui secti ferro addidit. 347 micantes] mirantes *B* 348 caelato] et lato *V*², celato *m. rec.*, celatum *M* 349 Per] *om. B*, Pro *II* eant] erant *II*B 350 Plurimis *P*, sed corr. *P*¹, Pluribus *A* ereptis] electis *B*, exsectis *Heinsius* elephas *V*, elephas *P* ingloris *B*

- Dentibus: insedit nigra cervice gementum
 Et fixum dea quassat ebur penitusque cruentis
 Stirpibus avulsis patulos exarmat hiatus.
 Ipsos quin etiam nobis miracula vellet
 355 Ducere: sed pigra cunctari mole veretur.
 Tyrrhenas fetus Libycos amplexa per undas
 Classica turba sonat, caudamque in puppe retorquens
 Ad proram iacet usque leo: vix sublevat unum
 Tarda ratis! Fremitus stagnis auditur in imis
 360 Cunctaque prosiliunt cete terrenaque Nereus
 Confert monstra suis et non aequare fatetur.
 Aequora sic victor quotiens per rubra Lyaeus
 Navigat, intorquet clavum Silenus et acres
 Adsudant tonsis Satyri taurinaque pulsu
 365 Baccharum Bromios invitant tympana remos:
 Transtra ligant hederæ, malum circumflua vestit
 Pampinus, antennis illabitur ebria serpens,
 Perque mero madidos currunt saliantque rudentes
 Lynces et insolitæ mirantur carbasa tigres.

363 cf. *Verg. Aen. V* 177: clavom . . torquet. 364 (*Horati sat. I* 4, 72: libellis . . . insudet).
 366 ex *Ovidi met. III* 664 sqq. 369 *Statii Theb. IV* 658: Lynces et . . . tigres *Bacchi comites*.

352 quasat *B*, cassat *II* cruentus *A*¹, cruoris *B* 353 Stirpibus] ex *Sirtibus corr. V*¹, Styripibus *P*
 auulsis] ex auulsus *corr. II*¹, auulso *Heinsius* 355 uertetur *P* 356 Tyrrenas *P*, Thirrenas *V*,
 Tirrenas i ex e *corr. II*¹, Tirrenos *B* senis *II* lybicos *V*, libicos *PB*, lybies *II* amplexa] complexa *A*,
 aduexa *M* 357 Classica *E*, Classis *VIIIB*, Classi *PA* turba] annexa *A*, Classis torua sonat ex *VIIIB*
conieci; ita toruum clamare *Vergilius* in] i ex *p corr. II*, a *ABA* puppe *B* retorques *B*, relin-
 quens *II* 358 Ad proram iacet usq Leo *EmA*, In proram *eqs. VII* In promptam *B* iacit *V*
 359 Tarda] Tanta *Mommsenus; explico: tardata onere* imis] unis *B* 360 cete *II*², cere *BII*¹
 terrenaq; *Ew* 361 Cofert *II* et] *EsVII*, set *B*, sed *PA* 362 Aequor *A* rubra *Ew* per rubra
 quociens *V*¹ lyeus *PA*, lieus *VII*, liens *B* 363 sillenus *II*, asseuus *B* et] *7 B* 364 Adsudant *Em*,
item Claverius ex M ut videtur, Assudant *BAM*, Insudant *q* tonsis] tunsis *V* (o *add. m. rec.*) satiri ex
 saturi *radendo V et II*, saturi *P*, satiri *B* taurinaque] in *ras. II*² 365 Baccharum *E*, Baccarum *P*, Bacha-
 rum *q* Bromios] pronos *vetus Cuiacii* tympana *Ew* 366 Transta *B* heræ *V*¹, hederæ *corr. V*²
 367 autēnis *P*, antempnis *II* 368 madidos] ualidos *B* soluuntq; *BAA*, saliantq; *add. Em, item q*
 369 Lince *VIIIB*, Lynces *eq* insolitas *vetus Cuiacii* De consulatu Stiliconis expl lib. III
 Incipit (sic) Paneguricus de sexto consulato Honori Augusti Praefatio *Em* Explicit lib̄ tercius de Laude
 Stilichonis Incipit de cons Honorio Augusto *V*.

PANEGYRICVS DE SEXTO CONSVLATV HONORII AVGVSTI.

PRAEFATIO.

*Editus
a. 404 init.*

(XXVII.)

Omnia, quae sensuvolvuntur vota diurno,
Pectore sopito reddit amica quies.
Venator defessa toro cum membra reponit,
Mens tamen ad silvas et sua lustra redit.
5 Iudicibus lites, aurigae somnia currus
Vanaque nocturnis meta cavetur equis.
Furto gaudet amans, permutat navita merces
Et vigil elapsas quaerit avarus opes
Blandaue largitur frustra sitientibus aegris
10 Irriguus gelido pocula fonte sopor.

1 *Eundem locum tractat Nonnus Dion. XLII 325 sqq.; ἀντίτυπον γὰρ ἔργον, ὅπερ τελέει τις ἐν ἡματι, νυκτὶ δοκεῖσι, pro exemplo ponens pastorem, venatorem, agricolam, sitientem, amatorem. Cf. Somnia ne cures eqs. apud Ioh. Saresberg. II 16. 2 Corippi Ioh. VII 17: amica quies. 4 Corippi laud. Iust. IV 24: sua lustra. 9 Luxorius 320, 6 Ries.: pocula blanda.*

1 *Accius in Bruto (Ciceronis de divin. I 44 sqq.; Ribbeckii fr. tragg.² p. 282): quae in vita usurpant homines cogitant curant vident . . . ea si cui in somno accidunt, Minus mirum est. Repetit eadem Octaviae scriptor v. 740 sq. Ceterum ample locus per exempla tractatus a Lucretio IV 960 sqq. et a Petronio c. 30 ed. Buechel.; ideo in codice Vossiano infra memorato ad Petronianum illud carmen adnectitur haec Claudiani praefatio (cf. Baehrens poet. lat. minores IV p. 19) 4 cf. Verg. georg. II 471 6 cf. Horati c. I 1, 4 8 Ovidi am. II 10, 33: Quaerat avarus opes eqs. Petron. v. 11: Condit avarus opes. 10 Verg. Aen. III 511: sopor irrigat artus.*

De consulatu Stiliconis expl̄ lib. III Inēp̄cip̄ (sic) Panegiricus de sexto consulatu Honori Augusti Praefatio. Em (cf. de cons. Stil. III fm.) non deleta libri inscriptione quam habet A. (In quibusdam codicibus haec praefatio praeponitur tertio libro de raptu Proserpinae add. ε; ergo non „antiquum“ suum respexit ε). Incipit de cons Honorio augusto. V. Panagiricus de sexto (consulatu) M index.

V. 1—10 habet Ausonii cod. Vossianus L. F. III saeculi IX fol. 38 v. (cf. Riesii Anth. lat. n. 652), qui inscripsit: H̄ Claudiani; v. 1 et 2 habet Florilegium Gottingense n. 256 (vide Vollmoelleri Romanische Forschungen III p. 305) 1 Omnia] mn ex corr. A, mnia P nota II 2 quiaes Voss. 3 defensa A, s sic add. E, defessa ew quū Voss. mebra II 4 Mes B 5 currus] cursus Voss. 6 nocturnis Ew moeta Voss. canetur II aquis B, aequis Voss., sed corr. 7 furto] p̄mto B p̄mutat Voss. merces] r ex corr. II, fuit mentes, mercis A, uel metas add. P² 8 uigil elapsas] uigili elapsas Gesnerus, item Burmannus, uigili lapsas Buechelerus, Peruigil pro Et uigil ε Locus sanus est et sensus hic: Et avarus vigil factus vel e somno suscitatus desiderat opes iam elapsas (quas scilicet in somnio viderat). 9 Bandaq B scicientibus, e ex i corr. II¹ egris E 10 In riguus P, Iriguus B soror B

- Me quoque Musarum studium sub nocte silenti
 Artibus assuetis sollicitare solet.
 Namque poli media stellantis in arce videbar
 Ante pedes summi carmina ferre Iovis;
 15 Vtque favet somnus, plaudebant numina dictis
 Et circumfusi sacra corona chori.
 Enceladus mihi carmen erat victusque Typhoeus:
 Hic subit Inarimen, hunc gravis Aetna domat.
 Quam laetum post bella Iovem suscepit aether
 20 Phlegraeae referens praemia militiae!
 Additur ecce fides nec me mea lusit imago,
 Irrita nec falsum somnia misit ebur.
 En princeps, en orbis apex aequatus Olympo!
 En quales memini, turba verenda, deos!
 25 Fingere nil maius potuit sopor, altaque vati
 Convantum caelo praebuit aula parem.

PANEGYRICVS.

(XXVIII.)

- Aurea Fortunae Reduci si templa priores
 Ob reditum vovere ducum, non dignius umquam
 Haec dea pro meritis amplas sibi posceret aedes,
 Quam sua cum pariter trabeis reparatur et urbi
 5 Maiestas; neque enim campus sollemnis et urna

18 *Sidon. c. VI* 27: Enceladus . . . Typhoeus: Euboicam hic rupem sustinet, hic Siculam. 26 *cf. Corippi laud. Iust. III* 244.

11 *Verg. Aen. IV* 527: sub nocte silenti. 13 stellantis *ex Verg. Aen. VII* 210. 21 *Ovidi met. III* 463: nec me mea fallit imago. 23 *Optatus Afer de schismat. Donatist. I* 13: apices et principes omnium . . . episcopi. — *Verg. Aen. VI* 782: aequabit Olympo.

1 *Martialis VIII* 65: Fort. Reducis fulgentia . . . templa; *Propert. IV* 1, 5: aurea templa. 2 *Iuvenalis XII* 94: pro . . . reditu . . . altaria. 5 *sq. cf. Lucani V* 392 *sq.*

11 si[]lenti[], et si in ras. II¹ 12 assuetis] assiduis *M* solet r (sic) II 13 medio, o in ras. II¹ stellantis *Ew* in arce] in orbe II, mare *B* 15 plaudebat *A* 16 sa^{mm} cra *P* 17 Enceladus *VP* (h add. *V*² *P*²), Enceladus *IIBA* uinctusq; *PA* „quod minus placet; nam Iovem cum Typhoeo bella gessisse (v. 19) non vinciendo, sed vincendo indicatur, cf. etiam Horati c. III 4, 53 sqq.“ *J. Koch*; praeterea sub Typhoeo *Alaricus* cogitatur qui non nisi victus est tipheus *IIBV*¹, tiphoeus *V*², trophoeus *A* 18 Hic subit in arimen *Em*, Hunc premit Inarimes *Ald.*; non nisi Inarimen restituit ε inarimen *VP* *II* (inarimē II), arimē *B* Aetna] enna *PA*, henna *B*, ethna *VII* 19 letum *VB*, laetum *P*², laceum *P*¹, laetus *A*, letus *IIA* Iovem] i ex corr. II (fuit n?) suscepit *VII*, suscepit *q* ehter *V*, heī *B* 20 Flegree *V*; ex Freglaee *P*¹, in Fregree corr. idem *P*¹, Flegree (ree in ras.) *II*¹, Fleglee *B* 21 nec me mea] nec te mea *V*, nec iam me II 23 orbis] urbis *VP* aequatus *EeVP*, equatur *q* olimpo *VP* *II* 24 qualis II meminit *V* (corr. *V*¹?), memini *A*, meminit *q* deos] dei *Scaliger* 25 uati] nati *B* 26 Conuētuz add. *m. rec. in B*

Cl. Claud. panagyris in sextum Honorii Aug. consulatum *A* quod non del. *E*. Narratio *m. rec. in V*. In sequentibus usque ad v. 313 versum alterum quemque quasi pentametrum per εἰσθεσιν distinxit *P*

1 Aurea *Ew* 2 noue[] II, nouere *B* duē[] *V*, ducū, ū in ras. II¹ non] num 5 3 meritis] mitis *B* 4 reparatur ε, item add. cruce *Em*, reparatur *VP*, item Cuiacii vetus, reperatur *A*, repetatur *IIB* 5 nec II, neque *Eq* campus] us ex corr., an fuit o? *P*¹, campus ex campo corr. *V*¹ solennis *A*, l sic add. *E*, solempnis[] II (fuit solempnus)

- Luditur in morem, species nec dissona coetu
 Aut peregrina nitet simulati iuris imago.
 Indigenas habitus nativa Palatia sumunt,
 Et, patriis plebem castris sociante Quirino,
 10 Mars Augusta sui renovat suffragia campi.
 Qualis erit terris, quem mons Euandrius offert
 Romanis avibus, quem Thybris inaugurat, annus?
 Quamquam omnes, quicumque tui cognominis, anni
 Semper inoffensum dederint successibus omen
 15 Sintque trophaea tuas semper comitata secures,
 Hic tamen ante omnes miro promittitur ortu
 Urbis et Augusti geminato numine felix.
 Namque velut stellas Babylonia cura salubres
 Optima tunc spondet mortalibus edere fata,
 20 Caelicolae cum celsa tenent summoque feruntur
 Cardine nec radios humili statione recondunt:
 Haut aliter Latiae sublimis Signifer aulae
 Imperii sidus propria cum sede locavit,
 Auget spes Italas; et certius omina surgunt
 25 Victrici concepta solo.
- Cum pulcher Apollo
 Lustrat Hyperboreas Delphis cessantibus aras,
 Nil tum Castaliae rivis communibus undae
 Dissimiles, vili nec discrepat arbore laurus
 Antraque maesta silent inconsultique recessus.
 30 At si Phoebus adest et frenis grypha iugalem
 Riphæo tripodas repetens detorsit ab axe,
 Tunc silvae, tunc antra loqui, tunc vivere fontes,
 Tunc sacer horror aquis adytisque effunditur Echo

23 *Corippi laus Anastasii* 20: summaque in sede locavit. 30 sq. cf. *Sidon. epist. VIII* 9 v. 8 sq. et *carm. II* 307.

10 sq. ex *Statii silv. IV* 1, 7 sq.: plusque ante alias Euandrius arces Collis ovet: subiere novi Palatia fasces. 18 *Horati sat. I* 7, 24: stellasque salubris. 26 *Verg. Aen. III* 279: Lustramur . . aras. 30 cf. *Catulli* 62, 54: At si forte. 32 *Ovidi met. III* 27: e vivis . . fontibus. 33 *Statii Theb. V* 505: nemoris sacer horror.

6 Luditur] i in ras. V¹ coetu] cultu *Schraderus* 7 turis B ymago II 8 palacia P, palacta B
 9 et patribus plebem sanctis temptabat Paul V. 9 et 10 praeter M initiale om. V¹, suppl. m. rec.
 10 angusta (V)B sui eo (i in ras. II¹) reuocat II (cf. *Theodor. v.* 30) 11 Qualis eri V¹, reliqua m.
 rec. in V erit] erat MA, eat *Heinsius* terras B quem] u B 12 Romanis avibus q V¹, reliqua
 m. rec. in V tybris P, tibris q inaugerat B annus] in ras. P, annis M, annum s alii 13 quoscūq;
 ex quicūq; corr. II¹, inde quocumque *Heinsius* tui] om. V, supra lin. scr. II¹, pari B cognominis] pro
 nominis dictum; cf. indicem ominis anni m. rec. suppl. in V 14 dederat A, int sic add. E, dederant B, dederunt
Heinsius essibus omē m. rec. suppl. in V 15 Suntque B, *Heinsius* trophaea P secures] seci V¹,
 res add. m. rec. 17 Urbis et] Ter bis in *Scaliger* angusti B geminatē P (flexam lineam add. P²),
 geminata B, geminato A, sed minato fort. ex corr. numine EBII, sed u in ras. II¹, nomine q 18 stellas Ew
 babilonia PHB solubres II 19 ///tunc (fuit nunc) II, tua A ///edere II 20 Celicone o celsa B
 ferantur ex feruntur P¹ 21 n/// II recondunt] recundunt M, retundunt s unus fere, recumbunt s
 22 Haut II, Haud q lacie PHB 23 propria] prima exc. *Laeti* 24 oia A, oia P, omnia AII
 25 concepta] completa A 26 yperboreas VPII, iperboreas B delfis B aras] auras s, arcetos *Heinsius*
 28 nili B, nuli Ep 30 si/// II phebuis VPBB grypha sA, gipha P¹, gripha P²q 31 Ripheo o
 32 fontes] frondes *Delrio* 33 horror] honor R aditisq; IIB oecho A, echo P², equo P¹

- Clarior et doctae spirant praesagia rupes.
 35 Ecce Palatino crevit reverentia monti
 Exultatque habitante deo potioraque Delphis
 Supplicibus late populis oracula pandit
 Atque suas ad signa iubet revirescere laurus.
 Non alium certe decuit rectoribus orbis
 40 Esse Larem, nulloque magis se colle potestas
 Aestimat et summi sentit fastigia iuris.
 Attollens apicem subiectis regia rostris
 Tot circum delubra videt tantisque deorum
 Cingitur excubiis! Iuvat infra tecta Tonantis
 45 Cernere Tarpeia pendentes rupe Gigantas
 Caelatasque fores mediisque volantia signa
 Nubibus et densum stipantibus aethera templis
 Aeraque vestitis numerosa puppe columnis
 Consita subnixasque iugis inmanibus aedes,
 50 Naturam cumulante manu, spoliisque micantes
 Innumeros arcus. Acies stupet igne metalli
 Et circumfuso trepidans obtunditur auro.
 Agnoscisne tuos, princeps venerande, Penates?
 Haec sunt, quae primis olim miratus in annis
 55 Patre pio monstrante puer. Nil optimus ille
 Divorum toto meruit felicius aevo,
 Quam quod Romuleis victor sub moenibus egit
 Te consorte dies, cum se melioribus addens
 Exemplis civem gereret terrore remoto,
 60 Alternos cum plebe iocos dilectaque passus

44 cf. Corippi Ioh. IV 800.

50 Merobaudis paneg. Actii 155: Naturam cumulante manu.

44 cf. Lucani I 35. Verg. Aen. IV 201: excubias divum. 45 Lucani I 435: cana pendentes rupe.
 48 Ovidi met. VIII 103: aeratas . . puppes; Verg. georg. III 29: navali surgentes aere columnas. 51 aciem
 obtundit Plin. h. n. XXII 142.

V. 34 om. P, in mg. suppl. P¹ ^spsagia//// P 35 crevit] cre in ras. II¹ monti] ex ponti corr. P¹
 36 Exultantq; V, corr. V³ 37 Supplicibusq; P, Suplicibus VII 38 Adque E reuirescere Ew
 laurus] lauros ABA 40 que] om. B se P², si P¹ calle B 41 Aestimat] 7stimat B sensit B,
 sentit Ep; temptavi scandit; sancit Heinsius fastigia] f ex corr. II 42 Attullens, sed corr. P¹ rostris]
 nostris EB 43 deleubra B 44 infra BAM, intra q tecta ABAM, tela V¹P¹, templa V²P², tēpla
 in ras. II¹ et ita anguste scriptum ut tecta antea scr. fuisse certum videatur. Lectionem infra tecta unice
 tolerabilem bene explicavit Stark, annal. litter. Heidelberg. a. 1872 p. 952. Conferenda maxime Gigantomachia
 in ara Iovis Pergamena ipsa arce paullo inferior. Inter tecta Jeepius 45 Cernuere B pendentis A
 gigantas V¹, gigantēs V², gigantes q 46 Elatasq; t ce(latasq;) II¹ 47 densum] demptum temptavi
 templis] telis s 48 Aeraque] Aruaque J. Koch; „aera consita columnis ut arbores agris; puppe consulto
 Cl. scripsit prorae aereae sive rostris oppositurus anaglyptam in marmore seu circumiectam columnae puppin“
 Buechelerus puppe V¹P¹AB, ueste V²P²AII, numeroso ueste coniecit Heinsius columnis Ew 49 inm.
 VPB, imm. q 50 micatēs P 51 Innumeris Heinsius Versuum 53—62 nihil scr. V¹ V. 53 scr.
 m. rec. in V 53 Agnoscis de B princeps] custos II uerande P¹, corr. P² panates B V. 54 scr.
 m. rec. in V praeter annis quod scr. V² olim] alim B miratus P¹, miseratus P², miratur B inmanis B
 V. 55 nil optimus ille scr. V² in sp. vac., reliqua m. rec. monstrare B puer] P (V¹ quocum P haud raro
 consentit, deficit); petis q, uias Isengr. mg., item iam Camers in mg. Illud petis non placet, placeret petisti.
 V. 56 elius aevo scr. V² in sp. vac., reliqua m. rec. 57 Quan quam romul m. rec. in V, reliqua in sp.
 vac. V² quod] quos Heinsius 58 Te consorte m. rec. in V, rel. in sp. vac. V² 59 E m. rec. in V,
 reliqua in sp. vac. V² ciuem] bis scr. B gerer q; V², sed corr. V. 60—62 suppl. in sp. vac. V²
 60 delectaq; V², sed corr.

- Iurgia patriciasque domos privataque passim
 Visere deposito dignatus limina fastu.
 Publicus hinc ardescit amor, cum moribus aequis
 Inclinat populo regale modestia culmen.
 65 Teque rudem vitae, quamvis diademate necdum
 Cingebare comas, socium sumebat honorum
 Purpureo fotum gremio, parvumque triumphis
 Imbuit et magnis docuit praeludere fati.
 Te linguis variae gentes missique rogatum
 70 Foedera Persarum procures cum patre sedentem
 Hac quondam videre domo positoque tiaram
 Submisere genu. Tecum praelarga vocavit
 Ditandas ad dona tribus; fulgentia tecum
 Collecti trabeatus adit delubra senatus
 75 Romano puerum gaudens offerre favori,
 Vt novus imperio iam tunc assuesceret heres.
 Hinc tibi concreta radice tenacius haesit
 Et penitus totis inolevit Roma medullis,
 Dilectaeque urbis tenero conceptus ab ungue
 80 Tecum crevit amor. Nec te mutare reversum
 Evaluit propria nutritor Bosphorus arce.
 Et quotiens optare tibi quae moenia malles
 Alludens genitor regni pro parte dedisset,
 Divitis Aurorae solium sortemque paratam
 85 Sponte remittebas fratri: 'regat ille volentes
 Assyrios; habeat Pharium cum Tigride Nilum;
 Contingat mea Roma mihi.' Nec vota fefellit
 Eventus. Fortuna novum molita tyrannum
 Iam tibi quaerebat Latium belloque secundo
 90 Protinus Eoa velox accitus ab aula
 Suscipis Hesperiam patrio bis Marte receptam.
 Ipsa per Illyricas urbes Oriente relicto

65 cf. *Sidon. c. II 4.* 71 *Sidon. c. II 50.* 79 (*Carmen de provid. divina 840*: involvi teneros annos).

61 *Pacatus paneg. Theod. c. 47*: privatas quoque aedes eqs. 66 *Ovidi met. XIII 949*: socio dignantur honore. 71 *Ovidi fast. V 507*: genu posito. 73 *Martialis VIII 15, 4*: ditant Latias tertia dona tribus. 79 *Horati c. III 6, 24*: De tenero meditatur ungui. 80 *Verg. ecl. 10, 73*: cuius amor . . . crescit in horas.

61 Iurgia] *Seria Schraderus* pasim *B* 62 Ui///sere (*eras. s?*) *V*² limina] lumina *A*, iniuria *B*
 fastu] u in *ras. II*¹ 63 Puplicus *P* aequis] aquis *P* (*fuisse vid. q*) 64 Inclinant *II* populos *B* (*i B*²)
 molestia *A* 65 necdum] nondum *A* 66 Tingebare *II* sumebat] cingebat *B* 67 fotum] focum *B*,
 foetum *A*, secum *II* 68 Imbuit *AVA*, Inbuit *P*, Induit *II B* magnis] magis *B* fati *EV*¹, fastis *V*² *q*
 69 gentis *B* 71 Hanc *II* positaq *P*², positoq *EP*¹ *q* (*sed o alterum in ras. B*) tiaram *A*, tyaram *II*
 tiaram *EV*, tiara/// (*m eras.*) *P*, tyranni *B* 72 praelarga] preclara *V* 73 Ditanda *P*¹, Ditandas *P*²
 74 Collecti *P*, inde Collecto *corr. P*¹ senatu *P* (*fuerat senat?*; *sed u P*¹) 77 Hinc *Ew* concreta] cū
 certa *B* 78 inoleuit *P*, assuevit *P*³ (*glossator*) 79 tenero *VP*, teneris *q* angue *P*¹, ungue *VP*²,
 annis *q* 81 bosphorus *VPA*, bosforus *II*, boforus *B*, posporus *A* arte *B* 82 malles *Ew* 84 Diuitis]
s in ras. A fortemq paratum *II* 85 remitebas *II* nolentes *B* 86 Assyrios *II PB* habebat *P*
 farium *P* 87 mihi *V*¹, michi *V*² 88 molita *Emw* tyrannum *VII B* 89 lacium *II B* 90 accitus]
*ex actus corr. II*¹, accitus (*c prius ex corr.*) *P* 91 receptam] repertam *B* 92 illiricas *PIIA*, iliricas *B* urbis *A*

- Ire Serena comes nullo deterrita casu,
 Materna te mente fovens Latioque futurum
 95 Rectorem generumque sibi seniore supernas
 Iam repetente plagas. Illo sub cardine rerum
 Sedula servatum per tot discrimina pignus
 Restituit sceptris patrui castrisque mariti.
 Certavit pietate domus, fidaeque reductum
 100 Coniugis officio Stilichonis cura recepit.
 Felix ille parens, qui te securus Olympum
 Succedente petit! quam laetus ab aethere cernit
 Se factis crevisse tuis! Duo namque fuere
 Europae Libyaeque hostes: Maurusius Atlas
 105 Gildonis Furias, Alaricum barbara Peuce
 Nutrierat, qui saepe tuum sprevere profana
 Mente patrem. Thracum venientem finibus alter
 Hebri clausit aquis; alter praecepta vocantis
 Respuit auxiliisque ad proxima bella negatis
 110 Abiurata palam Libyae possederat arva:
 Quorum nunc meritam repetens non inmemor iram
 Suppliciiis fruitur natoque ultore triumphat.
 Ense Thyestiadae poenas exegit Orestes,
 Sed mixtum pietate nefas dubitandaque caedis
 115 Gloria, materno laudem cum crimine pensat;
 Pavit Iuleos invisio sanguine Manes
 Augustus, sed falsa pii praeconia sumpsit
 In luctum patriae civili strage parentans:
 At tibi causa patris rerum coniuncta saluti
 120 Bellorum duplicat laurus, isdemque trophaeis
 Reddita libertas orbi, vindicta parenti.

104 *Prudentii c. Symm. II* 490: Europam Libyamque.

96 *Verg. Aen. I* 672: cardine rerum. 97 *Verg. Aen. I* 204: per tot discrimina rerum. 116 *Lucani*
I 39: Poeni saturentur sanguine Manes. 113 *cf. Ovidi fast. IV* 230, *met. VIII* 530 *alia*. 115 *Plin.*
h. n. IX 79: crimina laude pensat.

93 deterrita] t ex ti corr.? II¹, det⁷ita P¹, rit supra scr. P²; perterrita in mg. P² 94 fouens]
 s ex t(?) II¹ lacioq B 95 seniore] rectore s duo, genitore *Schraderus*, Theodosio *explicant glossa-*
tores 96 repetente Ew 97 Sedula] Se suppl. m. rec. in V 99 fidaeq V, fideq ANPBA, fideq
Ald., hamulum add. e 100 officio] officii P, officiis AB, obsequiis s unus fere; cf. *Corte ad Lucanum*
IV 364 stiliconē P², stiliconis P¹ 101 olimpum VP^{II}, olinpum B 102 petit] perfectum
 letos B¹, letus B² 104 Europe VP^{III} libyeq VBA, lybieq II, libieq P maurisius BA athlas
 VP^{III} 105 Alaricum] alacri cum P¹, inde alacris cum corr. P², alarichum P² in mg. 106 tuum]
 om. B 107 tracum IV (h add. m. rec. in V), trachum B uenientem finibus AB, uenientem *Isengr.*
 mg., veniens e finibus q; dedi ut volgo; „*Alaricus vel Gothi illa aetate e Thraciae finibus venire omnino*
non poterant, debuit si cum Gothis rem habuit Theodosius“ J. Koch 108 Ebri II aquis] aquas s
 uenienti e finibus alter Hebri clausit aquas *Heinsius* 109 auxiliisque] auxiliis s negantis P¹, negatis
 Eq 110 Adiurata A lybie PH, libye V, libie B 111 inmemor VPB, imm. q 112 Supliciiis V
 triumphat (t ultima ex corr.) P¹ 113 Thyestiade A *Ald.*, hamulum add. e, thyestiadē A, virgulam add. E,
 thyestiaden V (punxit V²), tiestiadē B, tiestiadē (virgula erasa) P, tiastiadis II horestes VB Ad v. 113
 asteriscum ✕ appinxit E (cf. v. 235. 413) 114 nefas] ex nefax corr. B¹ 115 maternae ANB
 crimine] cri ex corr. II¹ 116 Palluit B iulaeos P¹, Iulaeos A, yuleos HB 117 praeconia, sumpsit]
 in ras. II¹ 118 parentans] sic, a in ras. II¹, item *Isengr. mg.*, parentis q 119 rerum] in ras. II¹
 coniuncta] fort. ex conuicta corr. P 120 lauros V hisdemq AVPB

- Sed mihi iam pridem captum Parnasia Maurum
 Pieriis egit fidibus chelys; arma Getarum
 Nuper apud socerum plectro celebrata recenti.
 125 Adventus nunc sacra tui libet edere Musis
 Grataque patratis exordia sumere bellis.
 Iam Pollentini tenuatus funere campi
 Concessaque sibi (rerum sic admonet usus)
 Luce, tot amissis sociis atque omnibus una
 130 Direptis opibus, Latio discedere iussus
 Hostis et immensi revolutus culmine fati
 Turpe retexit iter. Qualis piratica puppis,
 Quae cunctis infensa fretis scelerumque referta
 Divitiis multasque diu populata carinas
 135 Incidit in magnam bellatricemque triremim,
 Dum praedam de more putat; viduataque caesis
 Remigibus, scissis velorum debilis alis,
 Orba gubernaculis, antennis saucia fractis
 Ludibrium pelagi vento iactatur et unda
 140 Vastato tandem poenas luitura profundo:
 Talis ab urbe minas retro flectebat inanes
 Italiam fugiens et, quae venientibus ante
 Prona fuit, iam difficilis, iam dura reversis.
 Clausa putat sibi cuncta pavor, retroque relictos,
 145 Quos modo temnebat, rediens exhorruit amnes.
 Vndosa tum forte domo vitreisque sub antris
 Rerum ignarus adhuc ingentes pectore curas
 Volvebat pater Eridanus: quis bella maneret
 Exitus? imperiumne Iovi legesque placerent

137 *Cassiodori ep. V 17*: vela praecipue, alas navium facientia. 147 *Corippi Ioh. VI 362*: ingentes . . pectora curae.

122 *Verg. Aen. III 520*: uelorum . . . alas. 138 *Horati c. I 14, 5*: saucius Africo antennaeque gemant. 139 *Lucani VIII 710*: ludibrium pelagi. *Ovidi her. 2, 35*: ventis agitur et undis. *Horati I 14, 15*: ventis debes ludibrium. *cf. Verg. Aen. I 442*. 141 *Horati c. IV 8, 16*: reiectaeque retrorsum Hannibalis minae. 146 *Sili IV 346*: vitreo . . antro; *item Statius*. 147 *Sili XV 19*: volvebat pectore curas.

122 cautum *B* pnasia *A*, parnasia *q* maurū//// parnasia (2—3 *litt. erasae*) *V* 123 Pyriis *II*
 eget *B* chelys ε *VA*, chelis *q* arma] *ex arua corr. II*¹ 125 nunc] nō *B* tui] tuis *P*¹, tuis libet
 edere muris *Heinsius* De vv. 127 sqq. *cf. Goetzius in Mus. Rhenano XXXI p. 342 sqq.* 127 pollentū *B*
 128 sibi *Ew* rerum] teneri *B* ammonet *II*, amonet *BA* 129 amisis *P*, amissis *Eq* 130 lacio *VP*
 iussis *B* 131 Hostis] o in *ras. II*¹ inm. *VB*, imm. *q* 132 retraxit *B* pyrratica *II*, piratica *Eq*
 133 referta] re////ta *V*¹ (*erasa 1 litt., sine dubio p*), *fer supra scr. V*², reperta *P*¹, referta *P*², refecta *B*
 135 bellatricemque] *om. B*¹, *add. B*² triremim *V*, quod dubitanter recepi, triremem *q* et ita *Nepos VII 4, 3*
 136 putat] parat *A*, petit *Heinsius*; sed enim incidit in navem quam praedam futuram esse putat, sed est ecce
 bellica triremis. 137 Remigibus] *ex Regibus corr. P*¹ 138 gubernaculis *EPAV*², gubernat////dis *V*¹,
 gubernaculis *II*, gubernaculis *B* antennis *A*, autemnis *V*, sed u *V*², fuerat n², antemus *II* saucia] *om. B*
 139 Ludibrium *Ew* 140 luitura *II* profundo *P*², profunda *P*¹ 141 inamis *A*, Tannes *P*, inanes *Eq*
*V. 142 post 151 transposuere V*¹*P*¹, suo loco eum suppl. *V*²*P*³ 142 Italia *EP*¹*V*¹, Italiam *P*³*q*, Ytaliā *V*²
 an *V*² *V. 143 sic V*¹: Difficilis. iā prona fuit nec (iam *corr. V*²) dura reuersis (*ordinem verb. corr. m. rec.*); *item P*¹ Difficilis iam pena fuit nec dura reuersis; *del. P*² et v. 142. 143 cum lectione vulgata rest. in *mg.* 143 prius iam] uia *P*², iā in *ras. II*¹ 144 relictas *B* 145 temnebat *V*¹*PH*, terrebat *EV*²*BA*
 rediens εω exorruit *AHB* amnes *P*¹, hostes *P*² 146 tum] tñ *B* 147 ingenti *B*, ingentis *A*,
 ingentes *Eq* 149 imperiumne *Ew* legesque] legesne *B*

- 150 Et vitae Romana quies, an iura perosus
Ad priscos pecudum damnaret saecula ritus?
Talia dum secum movet anxius, advolat una
Naiadum resoluta comam, complexaque patrem:
'En Alaricus, ait, non qualem nuper ovantem
155 Vidimus; exangues, genitor, mirabere vultus.
Percensere manum tantaque ex gente iuvabit
Reliquias numerasse breves. Iam desine maesta
Fronte queri, Nymphasque choris iam redde sorores'.
Dixerat; ille caput placidis sublime fluentis
160 Extulit et totis lucem spargentia ripis
Aurea roranti micuerunt cornua vultu.
Non illi madidum vulgaris harundine crinem
Velat honos; rami caput umbravere virentes
Heliadum totisque fluunt electra capillis.
165 Palla tegit latos umeros, curruque paterno
Intextus Phaethon glaucos incendit amictus.
Fultaque sub gremio caelatis nobilis astris
Aethereum probat urna decus. Namque omnia luctus
Argumenta sui Titan signavit Olympo:
170 Mutatumque senem plumis et fronde sorores
Et fluvium, nati qui vulnera lavit anhelii;
Stat gelidis auriga plagis; vestigia fratris
Germanae servant Hyades, Cygnique sodalis
Lacteus extentas aspergit circulus alas;
175 Stelliger Eridanus sinuatis flexibus errans
Clara Noti convexa rigat gladioque tremendum
Gurgite sidereo subterluit Oriona.

159 *Sulpicia* 20: extulit ingens Roma caput. 165 *Sidonii* c. V 28: Pectus palla tegit. 174 *Cf.*
Nonni Dionys. XXXVIII 425.

153 *Tibulli* I 3, 31: resoluta comas. 158 *Verg. georg. II* 494, *IV*, 382: Nymphasque sorores.
159 *Verg. Aen. I* 127: placidum caput extulit unda. 161 *Verg. georg. IV* 371: auratus taurino cornua
vultu Eridanus. 164 *Ovidi met. I* 265: fluit unda capillis. 165 *Verg. Aen. IX* 722: latis umeris.
Ovidi met. II 327: currus . . paterni. 166 *Verg. Aen. XII* 885: glauco . . amictu. 169 sq. *ad hunc*
catasterismum cf. *Knaack, philol. Untersuch. VIII* (1886) p. 50 et 64. 170 *Verg. Aen. X* 192: pluma . .
senectam. 171 sq. *Germanici Phaen.* 360 sqq. 175 *Ausonii Mos.* 285: sinuosis flexibus errans (*Verg.*
georg. III 14: flexibus errat).

Post v. 151 V¹ inseruit v. 142; v. 151 om. P¹ eiusque loco scr. v. 142; corr. P³ (cf. supra ad. v. 142)
151 damnaret pecudum *A* rictus *P³*, rursus *B* 152 movet *Ew* aduolat una] t una in ras. *II¹* una]
ana *B* 155 exanguis *V¹P¹A*, exangues *V²P³q* mirabile *B* 156 Percenses *B* 157 Reliquias *EVA*,
Reliquias *q* brevis *A* 158 nimphasq *II*, nymfasq *P* que] om. *B* iam redde] i redde *Heinsius*
sonores *II P¹*, corr. *P²*, sonoris *V* 159 caput *P* placidis] ex pladis corr. *II*, plandis (?) sublimine *B*
161 roranti] tonanti *B* 163 caput *P* 164 Heliadu *IIII* *P*, Eliadum *A* electra *Ew* 165 regit *B*
latos] supra lin. *II¹* umeros *E*, humeros *ω* 166 phaethon *A*, phoeton *P*, pheton *V*, (pheton m. rec.) *II B*
incend *IIII* *II*, incedit *B* 167 Fultaque] Sculptaque ε pauci, Fuluaque *Is engr. mg.* germio *B* cruce[m]
dubitationis signum ad v. 167 pinxit *P²* 168 urna *P³*, una *P¹* 169 olimpo *VII B*, olimpho *P* 170 Muta-
tūq ex Mutantq corr. *II¹*, Mutantq *B* sorores] om. *B* 171 anhelii *E*, haneli *PII*, hanili *B* 172 au *IIII* riga
(1 l. erasa) *V* 173 yades *B*, y^ades *II* cygni^aq ε, cyngi^aq *P¹*, cynni^aq *P³*, tygni^aq *A*, cigni^aq *q*
sodales *E*, sodolis (sic) ex sodolas corr. *P*, sodalis *q* 174 Laeteus *B*, Lacteus *eq* extensas *AB* aspergit *V²*,
extendit *V¹* 175 Stellifer *A*, Stellifer *B*, Stelliger *Eq* fluctibus *II B V²*, flexibus *Em V¹q* *V*. 176 in
lit. *II¹* 176 Clara *B* nothi *II B*, item *V*, sed h del. m. rec. gladio praeter o in ras. *II¹*, gladiq
ε unus 177 subterlucet *B* *V*. 167—177 interpolatos voluit *Ferd. Bachrens*

- Hoc deus effulgens habitu prospexit euntes
 Deiecta cervice Getas; tunc talia fatur:
 180 'Sicine mutatis properas, Alarice, reverti
 Consiliis? Italae sic te iam paenitet orae?
 Nec iam cornipedem Thybrino gramine pascis,
 Vt rebare, tuum? Tuscis nec figis aratrum
 Collibus? O cunctis Erebi dignissime poenis,
 185 Tune Giganteis urbem temptare deorum
 Aggressus Furiis? nec te meus, improbe, saltem
 Terruit exemplo Phaethon, qui fulmina praeceps
 In nostris efflavit aquis, dum flammea caeli
 Flectere terrenis meditatur frena lacertis
 190 Mortalique diem sperat diffundere vultu?
 Crede mihi, simili bacchatur crimine, quisquis
 Aspirat Romae spoliis aut Solis habenis.'
 Sic fatus Ligures Venetosque erectior amnes
 Magna voce ciet. Frondentibus umida ripis
 195 Colla levant: pulcher Ticinus et Addua visu
 Caerulus et velox Athesis tardusque meatu
 Mincius inque novem consurgens ora Timavus.
 Insultant omnes profugo pacataque laetum
 Invitant ad prata pecus; iam Pana Lycaeam,
 200 Iam Dryadas revocant et rustica numina Faunos.
 Tu quoque non parvum Getico, Verona, triumpho
 Adiungis cumulum, nec plus Pollentia rebus
 Contulit Ausoniis aut moenia vindicis Hastae.
 Hic, rursus dum pacta movet damnisque coactus
 205 Extremo mutare parat praesentia casu,

195 *Sidon. epist. I 5, 4*: Ticini . . caerulum Adduam, velocem Athesim, pigrum Mincium eqs.

183 *Verg. Aen. X 608*: Ut rebare. *Georg. III 519*: defixa . . aratra. 194 *Verg. Aen. III 69*: magna supremum voce ciemus. 197 *Verg. Aen. I 245*: per ora novem (*de Timavo*). 198 *Verg. Georg. I 423*: laetae pecudes. 199 *Verg. Aen. VIII 344*: Panos . . Lycae. 200 *cf. Verg. Georg. I 10, Ovidi her. 3, 171, Auson. Mos. 177*.

178 Hoc] h¹ B deus II, dens B prospexit] prospectat ABA 179 Getas] cetas V¹, c in g mut. V²
 180 Sicine P¹, Succine A, Siccine P²q reuert B 181 Consilium P¹, Consiliis P³ italje II ore V¹, hore V³HB
 182 cornipedū B thybrino V, tybrino P (e m. 2), tyberino A, tiberino q, cf. *Laud. Seren. 17* 183 rebare II
 tuum] tuo *Burmannus* tuscis P³, tutis (*ras. supra*) P¹ nec] non B 184 o] c B herebi VII B, hereb¹ P,
 erebi EA 185 Tu ne P giganteis corr. B¹ 186 meus] ms B 187 exemplo] ex B phethon B, pheton
 VII, foethon P fulmina] via sanum; conieci fulmine praeceps, i. e. fulmine Iovis deiectus. 188 nostris P
 dum] de B flamea II A, flamme B 189 terrenis P, teneras B 191 quiquis II B 192 aut] an s unus fere,
 ut *Scaliger*, ac *Schraderus* solus B 193 ligures] II uentosq B, uenetosq eq 194 ciet]
 ciet A, ciet ex ciat corr. II umida EP¹, humida P²q 195 Colla] ex Holla corr. II¹ ticius II
 et] atque AII, adq B addua EV, ardua II et (r in ras. a m. 2) P, adua A, adito B uisu Ew 196 atesis
 (e ex corr.) A 197 Mintius BA inque P¹, inq P³ nouem P (*corr. P³*), nouem Eq timarus P,
 dimanus B¹, timaus B² 198 peccataq B, pacataq Eq 199 lyceum VII B, liceum B, Lycae *Schraderus*
 200 dryadas EVA, driadas VII B, driades B et] iam A 201 gethico II 202 pallentia B 203 iudicis B
 hastae A, hoste P¹, haste VP²II B, aste A; etiam apud *Plinium h. n. III 49 Hasta*, non *Asta* traditur (*item*
Hasta Regia ibid. III, 11 et CIL. II p. 699 et Liv. XXXIX 21, 1 et 2, Melae III 4); „cf. *CIL. V p. 857^a*
Mommmsenus 204 rursus] ad mouet traxi suadente *Kochio* pacta] ex picta corr. II¹, pacta Emq
 mouet] manet B, nouat *Heinsius* 205 multare B

- Nil sibi periurum sensit prodesse furorem
 Converti nec fata loco, multisque suorum
 Diras pavit aves, inimicaque corpora volvens
 Ionios Athesis mutavit sanguine fluctus.
 210 Oblatum Stilicho violato foedere Martem
 Omnibus arripuit votis, ubi Roma periclo
 Iam procul et belli medio Padus arbiter ibat.
 Iamque opportunam motu strepuisse rebelli
 Gaudet perfidiam praebensque exempla labori
 215 Sustinet accensos aestivo pulvere soles.
 Ipse manu metuendus adest inopinamque cunctis
 Instruit arma locis et, qua vocat usus, ab omni
 Parte venit. Fesso si deficit agmine miles,
 Vitur auxiliis damni securus, et astu
 220 Debilitat saevum cognatis viribus Histrum
 Et duplici lucro committens proelia vertit
 In se barbariem nobis utrimque cadentem.
 Ipsum te caperet letoque, Alarice, dedisset,
 Ni calor incauti male festinatus Alani
 225 Dispositum turbasset opus; prope captus anhelum
 Verbere cogis equum, nec te vitasse dolemus.
 I potius genti reliquus tantisque superstes
 Danuvii populis, i, nostrum vive trophaeum.
 Non tamen ingenium tantis se cladibus atrox
 230 Deicit: occulto temptabat tramite montes,
 Si qua per scopulos subitas exquirere posset
 In Raetos Gallosque vias. Sed fortior obstat
 Cura ducis. Quis enim divinum fallere pectus
 Possit et excubiis vigilantia lumina regni?

217 *Cl. Mar. Victor aleth. III 434*: quos instruit armis.

223 *Alc. Aviti c. IV 428*: dabit omnia leto.

209 *Lucani VII 537*: mutantur sanguine fontes.

212 *Horati c. III 20, 11*: arbiter pugnae.

223 *Verg. Aen. V 806*: daret leto, et alii.

225 *Verg. georg. I 250*: equis . . anhelis, cf. *Ov. met. XV 419*.

231 *Verg. Aen. IX 510*: si qua Possent . . . perrumpere.

206 per iurum E sensit ABA, sentit VPII factorem B 207 Conuertit P, Conuertit V loco]
 „sc. converso vel mutato“ J. Koch; conieci dolo 208 pavit] ex parit corr. P¹ aus A que] om. BP¹,
 add. P² 209 Ionios] ex Idnios (?) P; item idem o ex corr. II atesis PA, achesis B 210 Oblatum]
 ex Oblitum P¹ 211 arripuit II ubi] ut B 212 medius V² II² B, medio V¹ II¹ q 213 oportuna B
 strepuisse Emw 214 praebensque] praebens BA; q3 add. E laboꝝ (i. e. rum) II, laboris M 215 Sub-
 stinet A aestiuos accenso pulvere soles Heinsius 216 me tuendus V cunctis II 217 qua] quo s
 219 damniq3 BA, q3 del. E 220 cogitans B hystum V 221 committēs (virgulam m. 2) P
 222 barbariem s VII B, barbariam PA nobisq3 II utriq3 /// q3 sic corr. II¹ De v. 223—228 cf. Ferd.
 Baehrens, Quaest. Claud. p. 20 sq. 223 letoq3 V, leog3 B alariche P 224 calor] talor B incapti B,
 incauti Eq 225 turbass; /// P hanelum II 227 I] In P¹, tu P² genti EVP, gentis q; cf. genti
 superstes Stat. Theb. X 238 reliquus V, reliquum q superstes P 228 Danubii ω i] BA, et VPII A
 229 tamen] am ex corr. II¹ 230 tramt] /// e (fuit ine?) II, uertice BA montes V¹ PB, montis AAV³ II
 231 qua EVP, qua^s II¹, quas BA subitās sed virgula erasa P, subitas Eq 232 In raet²os V (h V³), in
 retos P², In⁷ tos P¹, In renos II, In rhetos BA 233 pfallere A, p del. E 234 Posset A et] om.
 Ald., add. s excubiis] etubis B, excubias Heinsius coll. Stil. I 313 numina A, 1 sic add. E, numina B

- 235 Cuius consilium non umquam repperit hostis
Nec potuit texisse suum. Secreta Getarum
Nosse prior celerique dolis occurrere sensu.
Omnibus exclusus coeptis considit in uno
Colle tremens; frondesque licet depastus amaras
- 240 Arboreo figat sonipes in cortice morsus
Et taetris collecta cibis annique vapore
Saeviat aucta lues et miles probra superbus
Ingerat obsesso captivaque pignora monstret:
Non tamen aut morbi tabes aut omne periculum
- 245 Docta subire fames aut praedae luctus ademptae
Aut pudor aut dictis movere procacibus irae,
Vt male temptato totiens se credere campo
Comminus auderet. Nulla est victoria maior
Quam quae confessos animo quoque subiugat hostes.
- 250 Iamque frequens rarum decerpere transfuga robur
Cooperat inque dies numerus decrescere castris;
Nec iam deditio paucis occulta parari,
Sed cunei totaeque palam discedere turmae.
Consequitur vanoque fremens clamore retentat
- 255 Cumque suis iam bella gerit; mox nomina supplex
Cum fletu precibusque ciet veterumque laborum
Admonet et frustra iugulum parcentibus offert,
Defixoque malis animo sua membra suasque
Cernit abire manus: qualis Cybeleia quassans
- 260 Hyblaeus procul aera senex revocare fugaces
Tinnitu conatur apes, quae sponte relictis
Descivere favis, sonituque exhaustus inani
Raptas mellis opes solitaeque oblita latebrae
Perfida deplorat vacuis examina ceris.
- 265 Ergo ubi praeclusae voci laxata remisit

239 *Ovidi met. I 632*: Frondibus . . et amara pascitur herba. 249 *cf. Enni ann. v. 321 M.*
255 *cf. Tacit. ann. I 21*: prensare genua, ciere nomina. 259 *Verg. georg. IV 64 de apibus*: Tinnitusque
cie et Matris quate cymbala. 265 *Verg. Aen. XI 151*: Et via . . . voci laxata dolore est.

235 Cuius *Ew* repetit *B*, reperit *A*, repperit *Eq* *Ad v. 235 asteriscum add. E (cf. v. 113)* 236 getar⁷//// *P*
237 sensū *B* 238 exclusus] exclusis ς , elusus *Buechelerus* considit *EB A*, concedit *P*¹, consedit *VP*³ *II*
uno] o in *ras. II* 240 sonupes *B* 241 Et terris *A*, Eretris *B*, Et tetrīs *V*¹ *q*, tetricis *add. V*³ annique
uapore] animiq³ pauore *Be* (annisq³ *corr. V*³), stagnique vapore *temptavi*, amnisque ς , austrique *Heinsius coll.*
Lucani X 223 242 aucta *P*² *II*², acta *P*¹ *II*¹ subiū *B* 243 obsesso *Ew* monstre *II*¹, t *add. II*²
244 tabes *Emw*, rabies *Isengr. mg.* periculum *Ew* 245 Docta] ta *m. 2 II*, Doctas ūre *P*¹, *corr. P*²
246 doctis monere protalibus *B* 248 Cominus *V*, ?munis *B* audeat *B* est] $\overline{\sigma}$ //// *P* ractoria (?) *B*
249 Quam quae] Quam $\overline{\sigma}$ *P* (*hamum P*³), Quāq³ *B* confessos] confertos *Heinsius (Burm. p. 1022)* 250 rarum]
rerum *II B A* decerpere *B* 251 inque] inde *A* 252 seditio *A*, sedicio *II* paucis] parucis (e *ex*
corr.) *P* 253 totetēq³ *II* discedere] descendere *II*, descendere *A*, descedere *B*, desciscere *A*, desciscere
probavit Heinsius; *cf. infra v. 262* turmae] turbe *V* 255 gerit] ger *7 B* nomina *II V*¹, nomina *V*³,
numina $\dot{\iota}$ nomina *P*¹ 256 Cum precibus fletuq³ *ABA* ciet] er *7 B* ueteruq³ *B* 258 que (q³)
*ex m corr. II*¹ 259 cybeleā *P* (i *P*²), cybeleia *Eq* 260 Hybleus *PIA*, Hibleus *B* 261 Tinnitu]
Tumulta *B* q apes *B* 262 Desinere fouis *B* exhaustus *II*, exhaustas *B* 263 mellis *B* soluteq³ *B*
264 uacu^uis *P* ciris *V*¹, inde ceris *bis corr. V*³ 265 ubi] nec *B* praeclusae] praeduce *B* uoci]
ex noti corr. II remittit *II*

- Frena dolor, notas oculis umentibus Alpes
 Aspicit et nimium diversi stamine fati
 Praesentes reditus fortunatosque revolvit
 Ingressus: solo peragens tum murmure bellum
 270 Protento leviter frangebatur moenia conto
 Irridens scopulos; nunc desolatus et expes
 Debitor pulsato reddit spectacula monti.
 Tunc sic Ausonium respectans aethera fatur:
 'Heu regio funesta Getis, heu terra sinistris
 275 Auguriis calcata mihi, satiare nocentum
 Cladibus et tandem nostris inflectere poenis!
 En ego, qui toto sublimior orbe ferebar
 Ante tuum felix aditum, ceu legibus exul
 Addictusque reus flatu propiore sequentum
 280 Terga premor. Quae prima miser, quae funera dictis
 Posteriora querar? Non me Pollentia tantum
 Nec captae cruciastis opes; hoc aspera fati
 Sors tulerit Martisque vices. Non funditus armis
 Concideram; stipatus adhuc equitumque catervis
 285 Integer ad montes reliquo cum robore cessi,
 Quos Appenninum perhibent (hunc esse ferebat
 Incola, qui Siculum porrectus ad usque Pelorum
 Finibus ab Ligurum populos complectitur omnes
 Italiae geminumque latus stringentia longe
 290 Vtraque perpetuo discriminat aequora tractu).
 Huc ego continuum si per iuga tendere cursum,
 Vt prior iratae fuerat sententia menti,
 Iam desperata voluissem luce, quid ultra?
 Omnibus oppeterem fama maiore perustis!

287 *Prisciani perieg.* 381: Illyrias late porrectus ad arces.

266 *Lucani IV* 522: oculis umentibus omnes Aspicerent. 270 cf. *Petroni b. civ.* 204. 278 *Lucilius*
v. 860 Lachm.: legibus exlex. 279 *Verg. georg. III* 111: flatuque sequentum.

266 notasq; BA, q; del. E; item que om. VP11A umentibus P, humentibus q 267 stamina s
 unus fere, diverso stamine Jeepius 268 redditus II, redditus A 269 solio II¹ — tum EB, tunc VP11,
 cum A 270 Proh tanto i protento II¹, Praetento Heinsius leniter B conto] 2pto B 271 expes
 EPV³A, expers V¹, item exps IIB 272 reddi B 273 Tum P Ausonium] aonium II 274 regio]
 ///enio P¹ (eras. g), renio corr. P³, genio V¹, regio V³, legio B gethis II 277 ferebat P, corr. m. 2
 278 felixi II seu B, ceu Emq 279 Additusq; B sequentū, ū ex corr. II, frequentum B, frementum
 Heinsius 281 Posteriore II, Posteris B non me] nec me IIBA; nec in non corr. E; itaque non me
 agnoscit E; item non me A; me non VP fallantia II¹, i pollentia II² 282 cap///te (i eras.) II cruciastis]
 st. ex corr. II¹ hoc EVP, hec A, hec IIB aspera] prospera AM 283 Sors] Fors Heinsius tulerit Ew
 nō (o in ras.) P 284 stipam (?) B V. 285 in ras. II¹ 285 Impiger II ad] ex at corr. V, at P¹,
 ad P² 286 apenninum BA, appenninum Ep esse/// P fereba///t (1 l. erasa) V, ferebant II
 287 si deū B polorum B 288 ab] a IIA, ad A liguris P complectitur Ew 289 geminumq; Ew,
 sed q; om. B 290 Utra Ald., que add. s perpetuos P determinat s 291 Huc] AM, Hunc IIE,
 Hc (i. e. Hunc) V; hī primum scr. P, deinde hūc, deinde huc corr. P¹, h B, haec s unus ex hic corr., item
 Scaliger bene tendere] currere B 292 mentis P¹ 293 voluissem] ualuissem B quid] om. et in
 mg. suppl. II¹ 294 O omnibus II oppeteram II fama] flamma male Scaliger teste Burm. maiore Emu
 (ex maiora II¹), meliore s pustis P¹, i esse supra scr. P⁴ (an voluit em? h. e. peremtis)

- 295 Et certe moriens propius te, Roma, viderem,
 Ipsaque per cultas segetes mors nostra secuto
 Victori damnosa foret! Sed pignora nobis
 Romanus carasque nurus praedamque tenebat?
 Hoc magis exertum raperem succinctior agmen.
- 300 'Heu, quibus insidiis, qua me circumdedit arte
 Fatalis semper Stilicho! Dum parcere fingit,
 Rettulit hostiles animos bellumque remenso
 Evaluit transferre Pado. Pro foedera saevo
 Deteriora iugo! tunc vis extincta Getarum;
- 305 Tunc mihi, tunc letum pepigi. Violentior armis
 Omnibus expugnat nostram elementia gentem,
 Mars gravior sub pace latet, capiorque vicissim
 Fraudibus ipse meis. Quis iam solacia fesso
 Consiliumve dabit? Socius suspectior hoste.
- 310 'Atque utinam cunctos licuisset perdere bello!
 Nam quisquis duro cecidit certamine, numquam
 Desinit esse meus. Melius mucrone perirent,
 Auferretque mihi luctu leviores sodales
 Victa manus quam laesa fides. Nullusne clientum
- 315 Permanet? offensi comites! odere propinqui!
 Quid moror invisam lucem? qua sede recondam
 Naufragii fragmenta mei? quaeve arva requiram,
 In quibus haut umquam Stilicho nimiumque potentis
 Italiae nomen nostras circumsonet aures?
- 320 Haec memorans instante fugam Stilichone retendit
 Expertas horrens aquilas; comitatur euntem
 Pallor et atra Fames et saucia lividus ora
 Luctus et inferno stridentes agmine Morbi.

321 *Paulini Petroc. v. Martini I 264*: comitatur eundem (*an euntem?*).

307 *Statii Achill. II 142*: sub pace silet. 312 *Eleg. in Maecenatem II 20*: Nec tibi qui moritur
 desinit esse tuus. 315 sq. *Verg. Aen. IV 321*: tyranni Odere, infensi Tyrii; 325: Quid moror? 321 *Ovidi*
met. IV 484: Luctus comitatur euntem Et Pavor eqs.; cf. *Verg. Aen. VI 863*.

295 moriens] o ex corr. II 296 sequuto V 297 nobis i nra V 299 subcinctior VP, suc-
 cinctior II, succintior A, succertior B agmen] ane II 300 He B 302 Rettulit Em VA, Retulit PB,
 Retulit i Contulit II¹, Retudit M, Rettudit Isengr. mg.; sed cf. Stil. I 329 hostiles] hostis A animas B
 303 Pado] pad B pro] om. B, p ex p corr. V¹ (vel V³?), pro A, proh P²V³, p P¹II, proh supra scr. II¹
 305 Tum E, Tunc IIq, i te add. II¹ tunc alterum] cum IIB A, i te add. V³ pepigi] pelagi B armis] annis B
 306 nostram] uram B gentem] mentem A 307 grauior] r ex corr. II sub] cum B 309 Consiliumne B
 dabit] ferat BA sacius B suspectior B 310 Atque utinam ABA, O utinam q licuisset] t m. 2 II
 311 quiquis II ceculit B nusquam Heinsius 312 Desinet Mommsenus esse/// P 313 Auferetq B
 314 laesa] leua II nullusne] ne ex ue II, nullusq AB 315 offensi] infensi A ex Vergilio odere eo
 316 moror/// P (*deleta interpunctio?*) sede] ex sed'e corr. P, sedem B 317 framenta IIB quaeue arua]
 om. B spat. vacuo relicto arma V¹P¹II, arua V³P²q 318 haut II, aut P¹, h add. P², haud q numquam B
 319 nomen nostras EVP, nostras nomen BA, tantum nostras II (m. I?) circumsonat B 320 retendit AV³,
 tetendit V¹PA, reted' II, r et t ex corr., tenendus B 321 Expertas P¹, Erperatq II 322 famaes P
 saucia P², fantia P¹, sautia A lividus] languidus V¹P, liuidus V³

- Lustralem tum rite facem, cui lumen odorum
 325 Sulphure caeruleo nigroque bitumine fumat,
 Circum membra rotat doctus purganda sacerdotes
 Rore pio spargens, et dira fugantibus herbis
 Numina purificumque Iovem Triviamque precatus
 Trans caput aversis manibus iaculatur in Austrum
 330 Secum rapturas cantata piacula taedas.
 Acrior interea visendi principis ardor
 Accendit cum plebe patres et saepe negatum
 Flagitat adventum; nec tali publica vota
 Consensu tradunt atavi caluisse per urbem,
 335 Dacica bellipotens cum fregerat Vlpianus arma
 Atque indignantes in iura redegerat Arcetos,
 Cum fasces cinxere Hypanin mirataque leges
 Romanum stupuit Maeotia terra tribunal.
 Nec tantis patriae studiis ad templa vocatus,
 340 Clemens Marce, redis, cum gentibus undique cinctam
 Exiit Hesperiam paribus Fortuna periculis.
 Laus ibi nulla ducum; nam flammeus imber in hostem
 Decidit; hunc dorso trepidum fumante ferebat
 Ambustus sonipes; hic tabescente solutus
 345 Subsedit galea liquefactaque fulgure cuspis
 Canduit et subitis fluxere vaporibus enses.
 Tum contenta polo mortalis nescia teli
 Pugna fuit: Chaldaea mago seu carmina ritu
 Armavere deos, seu, quod reor, omne Tonantis
 350 Obsequium Marci mores potuere mereri.
 Nunc quoque praesidium Latio non deesset Olympi,
 Deficeret si nostra manus; sed providus aether
 Noluit humano titulos auferre labori,

324 Statii Theb. II 737: tibi rite faces eqs. 325 Verg. georg. III 451: nigrumque bitumen.
 327 Verg. Aen. VI 230: Spargens rore levi. 329 Verg. ecl. 8, 102: Transque caput iace. 333 Ovidi
 met. VII 450: vota publica; Iuvenalis X 284: publica vota. 342 cf. Marci epistula ap. Iustinum Mar-
 tyrem apol. ed. Otto I p. 246: (χάλαζα πυρώδης). 343 Tibulli I 2, 7: decidit imber.

324 tum] Em, sic ω; illud recepi; scilicet postquam expulsus est Alaricus, tum lustratur Italia lustrali
 sacrificio rite] triste IIBA cui] Em add. cruce 325 Sulfure II butumine II fumat P¹,
 fumans P² 326 membra] sc. militum vel populi? „probabile est tum unum sive hominem sive oscillum aut
 duo universae civitatis lustrationi inservisse“ Buechelerus rotat Eω pugnando B 328 purificumq; Em V
 turificumq; P, thurificumq; A, trificumq; II, item B trinamq; B 329 Transcapit II auersis]
 aduersis II, aduersus B 330 rapturos B 331 interea] intendit B¹, corr. fere B² 333 nec
 tali] conieci tali nec 334 coluisse II urbem P¹ 335 Dacia II, Dacia A, Dacica eq fregerit
 ex fregera corr. II, fregerit B, fregerat Eq 336 redegerat ENA, redigeret VP, redegerit B (m. rec. in V)
 arthos II 337 fasestinxere B, fasces cinxere Eq façes P¹, fasces P³ hypanin VP, hypanim E,
 ypari B, hypanam A, hypamē II 338 Romanū P², Romani P¹ moeotia E, maeotia V¹, meotia PB,
 maeotica V², meotica IIA 339 Non B, Nec Eq 340 Marce] PA, marte VIIIA redies P¹, redens V¹,
 redis V³ cum P³, cura P¹ cōgñtib; B cinctā scripsit II², cincta V 341 Hesperiam] experiam II
 342 ibi] ex ubi corr. P¹, ubi B flameus PBA 343 q̄dorsoꝝ P fumante V (fuman V¹, te ferebat V²),
 flamante PB, flammante q 344 hic tabescente] intabescente P 345 Subsedit] Subsedit ε 347 Tum
 VP, Tunc q contenta] concepta B 348 Pugnā B chaldaea PA, caldea VII (1 supra lin. II¹), caldeo B,
 chaldea Ald., hamulum add. ε carmina] numina ε Ad v. 348 crucem † adpinxit E eandemque in mg.
 extr. iteravit. 350 Marci] marci P¹, magni P³, martis B, marci EVA Marci mores] mores morti II¹,
 † nostri II² potuere Eω 351 latio B olimpi VPHB 352 ether P³, aer P¹

- Ne tibi iam, princeps, soceri sudore paratam,
 355 Quam meruit virtus, ambirent fulmina laurum.
 Iam totiens missi procures responsa morandi
 Rettulerant, donec differri longius urbis
 Communes non passa preces penetralibus altis
 Prosiluit vultusque palam confessa coruscos
 360 Impulit ipsa suis cunctantem Roma querellis:
 'Dissimulata diu tristes in amore repulsas
 Vestra parens, Auguste, queror. Quonam usque tenebit
 Praelatus mea vota Ligus? vetitumque propinqua
 Luce frui, spatiis discernens gaudia parvis,
 365 Torquebit Rubicon vicino nomine Thybrim?
 Nonne semel sprevisse satis, cum reddita bellis
 Africa venturi lusit spe principis urbem
 Nec duras tantis precibus permovimus aures?
 Ast ego frenabam geminos, quibus altior ires,
 370 Electi candoris equos et nominis arcum
 Iam molita tui, per quem radiante decorus
 Ingredere toga, pugnae monumenta dicabam
 Defensam titulo Libyam testata perenni.
 Iamque parabantur pompae simulacra futurae
 375 Tarpeio spectanda Iovi: caelata metallo
 Classis ut auratum sulcaret remige fluctum,
 Vt Massyla tuos anteirent oppida currus
 Palladiaque comas innexus harundine Triton
 Edomitis veheretur aquis et in aere trementem
 380 Succinctae famulum ferrent Atlanta cohortes.
 Ipse Iugurthinam subiturus carcere poenam

358 Verg. Aen. VII 59, Stat. Theb. X 104: penetralibus altis. 361 Ovidi fast. III 844: dissimulata diu; met. III 395: repulsae . . . amor. 368 Verg. Aen. IV 428: duras . . . in auris. 373 cf. CIL. VI 1187. 378 Verg. Aen. VIII 277: comas foliisque innexa.

354 Ne] Neq P¹, Ne/// II, Nec B 355 fulmina] flumina A 356 reponsa P morandi] moranti
 Heinsius, morantis Paul 357 Retulerant PHB differri] diff'm B urbis] is in ras. II 358 Communes]
 Immunes B 359 Prosiliit A corusces B 360 cunctate B quaerelis A, 1 sic add. E, querelis ω
 V. 361 aberat a vetere Cuiacii 362 queror] precor II 363 Praelatus] flanis B ligus EV, lig P¹,
 ligna B, ligur P² (?) q uetitumque] ti ex corr. II, uetitumq P, sed corr. 364 decernens IIB, discer-
 nens Eq 365 uicino] uitino (vel urtino) P¹, corr. P² nomine] numine Gesnerus; sed intellege „vicinitatis
 nomine sive per vicinitatem“; coniecī tamen inuiso nomine; „uicino sic ut propinqua refero ad Honorium:
 uterque pater, divus, regnator al. dicitur, tam fluvius quam imperator“ Buechelerus thybrim V, tibrym P,
 tibrim q V. 366 om. A, Nonne semel sprevisse satis cum reddita bellis Em Nonne] Non B satis
 EmBA, sat est q 367 Africa VPBB spe lusit AA, spe iussit B, lusit spe q (lussit P) 368 Nec] Num
 Heinsius auris A 369 Ast Eω geminis V¹ P¹ II, gemines P² V³ q altior] aptior B 370 Electri V
 371 molitat^s iuper quē radiantē^{tu} (sic) P¹ 372 Ingredere IIA, Ingredere B pugna A monumenta VII B
 docebam E, ditabam B, ferebam Isengr. mg. 373 Defensam Eω lybyam P, lybiam II, libiam B per-
 henni VPB 374 pompae] pugne B 375 spectata B 376 Clausis B auratum Eω (um ex
 am A), aurato Gesnerus sulcum A, fluctum Eq 377 Massyla εV, masyla P, massila IIA, maxilla B
 opida PHB 378 Pallidia B ttym P¹, tigris P³ 379 aquis P¹ VB, equis P² q trementi Heinsius
 380 Succinte VB athlanta VII B 381 iugurthinam VII B, iu///gurtinam (t eras.) P pena B

Praeberet fera colla iugo, vi captus et armis,
Non Bocchi Syllaeque dolis.

‘Sed prima remitto.

Num praesens etiam Getici me laurea belli
385 Declinare potest? sedesve capacior ulla
Tantae laudis erit? Tua te benefacta morantem
Conveniunt, meritisque suis obnoxia virtus
Quod servavit amat. Iam flavescentia centum
Messibus aestivae detondent Gargara falces,
390 Spectatosque iterum nulli celebrantia ludos
Circumflexa rapit centenus saecula consul:
His annis, qui lustra mihi bis dena recensent,
Nostra ter Augustos intra pomeria vidi,
Temporibus variis; eadem sed causa trophaei
395 Civilis dissensus erat. Venere superbi,
Scilicet ut Latio respersos sanguine currus
Aspicerem! Quisquamne piae laetanda parenti
Natorum lamenta putet? periire tyranni,
Sed nobis periire tamen. Cum Gallica vulgo
400 Proelia iactaret, tacuit Pharsalica Caesar.
Namque inter socias acies cognataque signa
Vt vinci miserum, numquam vicisse decorum.
Restituat priscum per te iam gloria morem
Verior, et fructum sinceræ laudis ab hoste
405 Desuetum iam redde mihi iustisque furoris
Externi spoliis sontes absolve triumphos.
‘Quem, precor, ad finem Laribus seiuncta potestas
Exulat imperiumque suis a sedibus errat?

382 *Statii Ach. I 280*: colla iugo . . praebet. 390 *Suetoni Claud. 21*: ludos quos nec spectasset quisquam nec spectaturus esset. 396 *Catulli 64, 230*: respergas sanguine (cf. *Ov. fast. III 452*). 400 cf. *Florus IV 2 fin.*: Pharsalia . . . non triumphabat. 402 *Ovidi met. IX 6*: nec tam Turpe fuit vinci quam contendisse decorum est; *Lucani I 365*: miserum est civili vincere bello.

382 colla] cola B ui] ex in corr. II, ni A, in B 383 Non Ew boeci II, bodii B, bochi P
syllaeque E, sylle q VP, silleq B, scylleq (s in ras.) A, cilleq II; Sylla etiam Ruf. I 253 edendum fuit
384 Num V, Nunc Ep 385 sedesue V, sedesne ex sedesue corr. P¹, sedesne q capacior Ew 386 erit]
erat II tua] tu B 387 suis] tuis A, item Is engr. mg. 388 Quod] Q//uos P, Quos V, Qd t quem II¹
389 falces] ex fascēs (?) corr. II 390 que] om. II Spectandosque s unus nec bonus celebracia B
392 annis P¹, annus P² recenset VP, recēssēt II, corr. m. 1, hamulus alter ipse adrasus, recen B 393 intra]
int B pomaria B uidit] (t eras.) II, uidit] P, uidit V. Ex VPII conieceris fere: His annis qui lustra sibi bis
dena recenset, Nostra ter Aug. intra pom. uidit; sed cf. Solem signa caeli recensentem apud Ovidium fast. III 575,
item Phocae vit. Verg. 46 394 trophei] P (sed non s erasum, sed interpunctio), trophaeis s unus nec bonus
395 dissensus] succesus II, succensus BA, idem in mg. P¹, dissensus Pq 396 Silicet A, Scilicet Ep lacio B
respersus V¹, respersos V³ 397 quisquamue B piae] in ras. A laetanda] laudanda A 398 putat]
putet II periire V, peñiere P (corr. P³) et fauere in mg. P³, fauere AII BA tyranni V, tyrannis APA,
tirannis IIB 399 periire] perie P¹, corr. P³, pire A 400 pharsalica EA, pharsali^a II, pharsalia B,
farsalia VP cesar VPBII 401 socias] a ex o P¹ 402 uinci] ex uinti P¹ miseram B uincisse B
404 Uerio II¹, r add. II² 405 Dessuetæ ABA iustis que V¹P¹, sūtis P³, sūptis V³, functosq Em
id quod in fultosq mut. idem Em, fultos s, sumptisq BAI (q ex corr. II). Qui E sequatur, fultusque legat
necesse est suadente Gesnero: de iustis cf. Gild. v. 429 406 Externis II¹ corr., Externi BA, Hesterni P
(corr. P²), Hesternis V (del. m. 3), Extremi A spoliis P¹ sontes P¹, sontis II¹, sontes II² triumpho^s II¹,
sed o ex i corr. 407 precor] re ex corr. II ad finem] in ras. P; ad om. V¹, supra scr. V³ post ras.
1—2 litt. seiuncta] P¹, ex s; iuncta corr. II, diuisa P² 408 Exulat Ew

- Cur mea quae cunctis tribuere Palatia nomen
 410 Neglecto squalent senio? nec creditur orbis
 Illinc posse regi? Medium non deserit umquam
 Caeli Phoebus iter, radiis tamen omnia lustrat.
 Segnius an veteres Histrum Rhenumque tenebant,
 Qui nostram coluere domum? leviusve timebant
 415 Tigris et Euphrates, cum foedera Medus et Indus
 Hinc peteret pacemque mea speraret ab arce?
 Hic illi mansere viri, quos mutua virtus
 Legit et in nomen Romanis rebus adoptans
 Iudicio pulchram seriem, non sanguine duxit;
 420 Hic proles atavum deducens Aelia Nervam
 Tranquillique Pii bellatoresque Severi.
 Hunc civis dignare chorum conspectaque dudum
 Ora refer, pompam recolens ut mente priorem,
 Quem tenero patris comitem susceperat aevo,
 425 Nunc duce cum socero iuvenem te Thybris adoret.
 Orantem medio princeps sermone refovit:
 'Numquam aliquid frustra per me voluisse dolebis,
 O dea, nec legum fas est occurrere matri.
 Sed nec post Libyam (falsis ne perge querellis
 430 Incusare tuos) patriae mandata vocantis
 Sprevimus: advectae misso Stilichone curules,
 Vt nostras tibi, Roma, vices pro principe consul
 Impleret generoque socer. Vidisti in illo
 Me quoque; sic credit pietas, non sanguine solo,
 435 Sed claris potius factis experta parentem.
 Cuncta quidem centum nequeam perstringere linguis,
 Quae pro me mundoque gerit; sed ab omnibus unum,

420 *Sidon. c. V 317.*

410 *cf. Cic. Milon. 20: confecta senio est, squalent eqs.*
 omnia lustras.

436 *cf. ad cons. Olybrii et Probinii v. 55.*

412 *Verg. Aen. IV 607: Sol qui . . . opera*

409 Cur *Ew*, sed r *adrasum* in *V* palacia *VB* 410 Neglecta *Buechelerus* de *metrica licentia*
mittens ad Iuvenal. VIII 107 scaleat *B* creditur] i *ex a corr. P¹* 411 Illic *BA*, Illinc *Eq*
 412 phebuis *VPHB* radiis] *ex rachiis corr. P¹* 413 Senius *B* uetheres, sed h *eras. P*, uerteres *B*
ystum II reñqg *II* tenebāt *A*, virgulam add. *E* Ante v. 413 asteriscum pinxit *E* (cf. v. 113)
 414 leuiusue *EVP*, leuius ne *II*, meliusne *A*, ne (omisso leuius) *B* tremebant *A*, timebat *ε*, fort. rectius
 415 Tygris *PII* et prius] *om. B* eufrates *ω* Medus] *modus B* 417 Hic] *Nisi B*, Hinc *A* mutua]
mutu B, nuncia *ε* pauci, unica *Heinsius*, martia *idem* 418 et in] et h^c *P*, c in *ras. supra scr. P²*
 419 puluerem senem *B* 420 Hinc proles in *ras. P¹* atanum *P* haelia *A*, helia *BA*, helya *II*
neruam] ex uernam II, uernam *B* 421 bellatorisq; *A* 422 Hunc *VP¹*, nē *P²*, Hic *AB*, Hoc *IIA*
ci] uis II (ex cuius *corr. ?*) chorum *VP*, forum *q* 423 refer *AA*, refers *P¹*, refer] *II*, refers *VB*
 ut *EA*, et *II¹* quod placere potest, sub *V*, sub *PII²B* priorem] priorum *VP* 424 Quem] Quae ex Qua *corr. II¹*
 teñero *P* 425 Hunc *A* thybris *VP*, tybris *II*, tibris *q* adoræt *II* 427 dolebis] docebis ex timebis *corr. V¹*,
inde dolebis V³ 428 nec legum] neglectum *E* legum] *ex longum corr. P¹*, legum *V¹*, longum *V²*
fax est B occorre *II* 429 Sed nec] Sed ne *A* lybiam *V*, libiam *II*, libram *B* ne perge *AVP¹*,
 nec perge *BA*, ne] perge *II*, me perge *P²* querellis *E*, querelis *ω* 430 tuos *P¹*, tuis *P²* 431 aduecte,
 u ex n *II* misso] *supra lin. II¹*; item misso *om. P¹*, rome s. ad te add. *P³* stilicone *V* 432 nostra *P¹*,
 unde nostras *P²* 433 generumq; *II* 434 M] e *P* quoque] que *A* s] credit (i *eras. ?*) *P*, si credit *IIV*
 (c *supra si scr. m. rec. in V*) credit *Ew* nec *B*, non *Eq* 435 claris] *II¹* (fuerat clarus) factis] *II¹*
 (fuerat factus) 437 Quero me *P*, Quae rome (*corr. m. rec. V*), uel pro me *P¹* in *mg*.

- Si fama necdum patuit, te, Roma, docebo
 Subiectum nostris oculis et cuius agendi
 440 Spectator vel causa fui.
 'Populator Achivae
 Bistoniaeque plagae, crebris successibus amens
 Et ruptas animis spirans inmanibus Alpes
 Iam Ligurum trepidis admoverat agmina muris
 Tutior auxilio brumae (quo gentibus illis
 445 Sidere consueti favet inclementia caeli)
 Meque minabatur calcato obsidere vallo
 Spem vano terrore fovens, si forte, remotis
 Praesidiis, urgente metu, qua vellet obire
 Condicione fidem; nec me timor impulit ullus
 450 Et duce venturo fretum memoremque tuorum,
 Roma, ducum, quibus haut umquam vel morte parata
 Foedus lucis amor pepigit dispendia famae.
 Nox erat et late stellarum more videbam
 Barbaricos ardere focos; iam classica primos
 455 Excierant vigiles, gelida cum pulcher ab Arcto
 Adventat Stilicho. Medius sed clauserat hostis
 Inter me socerumque viam pontemque tenebat,
 Addua quo scissas spumiosior incitat undas.
 Quid faceret? differret iter? Discrimina nullas
 460 Nostra dabant adeunda moras. Perrumperet agmen?
 Sed paucis comitatus erat; nam plurima retro,
 Dum nobis properat succurrere, liquerat arma
 Extera vel nostras acies. Hoc ille locatus
 Ancipiti, longum socias tardumque putavit

442 *Sidon. c. II 530*: ruperit Alpes.

440 *Propert. III 18, 29*: populavit Achivos. 445 *Ausonii clar. urb. 14, 8*: clementia caeli. *Plini paneg. 12*: ferae gentes non telis magis quam . . . suo sidere armantur. 452 foedus amor *Lucretius IV 1151*. 453 Nox erat et habent *Vergilius, Ovidius, alii (cf. Trupius p. 57)*. 455 *Ovidi trist. I 2, 29*: gelidus . . . ab Arcto (*cf. Verg. Aen. VI 16*). 459 Quid faceret? *frequenter Ovidius*. 460 *Livius VIII 30, 6*: perrumpere agmen.

438 fama necdum patuit *Ew* (fana et paruit *B*) 439 cuius *Ew* 440 sui *A*, fui *E* (ut videtur)
 441 Bistonieq̃ *P*, Bistoniaeq̃ *V* plage atq̃ hebrai *A* 442 animi *B* spirans *ABA*, sperans *q*
 inmanibus *VB*, imm. *q* alpis *A* 443 muris] mauris *B* 444 quo] quod *ABA* 445 Sidere]
 Fide *II*, Frigore *BA*, sed *cf. Plini exemplum* consueti *VP*, consuetis *q*, item *m. rec. in V* 446 ob-
 sidere calcato *B* falcato *Heinsius*, calcatum *Schraderus* 447 fouens *P*³, fauens *P*¹ si] ni *VP*³,
 i *P*¹ 448 urgente *B*, urgete *P*¹, corr. *P*² qua] quā *B* uellet *P*², uallet *P*¹ abire *B*,
 obire *P*¹, i intrem (*i. e. inire*) *P*² 449 Conditione sidus ne me amor *B* 450 Hoc duce *Scaliger*
 451 ducū] *II* haut *IB*, haud *q* parata] peracta *PB* 452 lucis] ducis *B* famem *A* 453 Nox
 erat et] *VP*, Mot et per (*sic*) *A*, Mox et per *IAB* late] *VP*, latum *A*, i sic add. *E*, latium *IIBA* stalla-
 rum *B*, stellarum *Eq* uidebā] *II*¹, uidebat *B* 455 Excierat *II* gelido *II* pucher *II* abtracto *P*¹,
 corr. *P*² artho *II* 456 Aduenit *ABA* stilico *VP* 457 Post Inter me in *Ald. pergit* ε: soceruque
 uiam pontemque; *secta littera non plana, ū restituit Livineius*; me socerumq̃ uiam pontemq̃ *Ew* nisi quod
 Inter met socerumq̃ pandēq̃ uiaq̃ *B* pontemque] e ex u *II*¹ corr. 458 Adua *AA*, Ardua *II* et (*r inras.*)
P, Adria *B* quo scissas] qua scissas *A*, concussa *B*, quo sithicas *II*, fissas ε spurtiosior *P*¹, spatiosior *P*²,
 spumantior *II* excitat *A* 459 diferret *A*, et non satis plane, iteravit *E* discrimine *II*¹, corr. *II*²
 460 Nostra moras adeunda per agē *B* Nonstra *II* adeunda] „fortius esset arcenda vel pellenda, cf. b. Pollent. 13;
 illud vero dictum ut adire periculum, similia“ *J. Koch* perruperet *A*, prumperet *Eq* 461—463 verba nam
 plurima retro . . . uel nostras acies spuria putabat *Barthius* 462 properant *P* arma *Ald.*, u sic add. ε
 463 Extra *B*, Extera *sq* hoc *Ew* locutus *B*, locat] *II*¹, locatus *Eq* 464 longum] ex nondum corr. *V*¹

- 465 Expectasse manus et nostra pericula tendit
Posthabitis pulsare suis mediumque per hostem
Flammatus virtute pia propriaeque salutis
Inmemor et stricto prosternens obvia ferro
Barbara fulmineo secuit tentoria cursu.
- 470 'Nunc mihi Tydiden attollant carmina vatum,
Quod iuncto fidens Ithaco patefacta Dolonis
Indicio dapibusque simul religataque somno
Thracia sopiti penetraverit agmina Rhesi
Graiaque rettulerit captos ad castra iugales,
- 475 Quorum, si qua fides augentibus omnia Musis,
Impetus excessit Zephyros candorque pruinis.
Ecce virum, taciti nulla qui fraude soporis
Ense palam sibi pandit iter remeatque cruentus
Et Diomedeis tantum praeclarius ausis,
- 480 Quantum lux tenebris manifesta proelia furtis!
Adde quod et ripis steterat munitior hostis
Et cui nec vigilem fas est componere Rhesum:
Thrax erat, hic Thracum domitor. Non tela retardant,
Obice non haesit fluvii. Sic ille minacem
- 485 Tyrrhenam labente manum pro ponte repellens
Traiecit clipeo Thybrim, quo texerat urbem,
Tarquinio mirante Cocles mediisque superbus
Porsennam respexit aquis. Celer Addua nostro
Sulcatus socero: sed, cum transnaret, Etruscis
- 490 Ille dabat tergum, Geticis hic pectora bellis.
'Exere nunc doctos tantae certamina laudis,
Roma, chorus et, quanta tuis facundia pollet
Ingeniis, nostrum digno sonet ore parentem.'

475 *Sili Ital. VI 386*: Si qua fides (*cf. Verg. Aen. X 792*). 476 *Homeri Il. X 437*: *Λευκότεροι χιόνος, θείειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι*. 478 *paneg. Pisonis 212*: mihi pandis iter. 482 *cf. Ovidi met. V 416, Statii silv. V 5, 61*. 489 *Lucani IV 468*: qua terga daret, qua pectora bello.

467 pia] pi *ex corr. II* (*fuit sua?*), pin *B* 468 Inm. *PB*, Imm. *q* stricto] o *ex a corr. P¹* praesternens *Sealiger* obuia] *ex omnia corr. V¹*, obu]a *P¹*, omnia *II* *V. 470 et 471 sic contraxit P¹*: Nunc mihi tydidē (*tydides P²*), it bajco (*corr. P²*) patefacta dolonis; haec *del. P³* et *add. nunc mihi titiden attollant carmina uatum* 470 Nunc] Non *M* mihi] tibi *VII* tididem *A*, tididen *II*, titiden *VA*, at idē *B* attollant *A*, *corr. E*, attollunt *B* 471 Quod] Que *B* iuncto] uicto *II* fidens] *om. B* ytaco *B* 473 Thratia *P*, Tracia *IAB* penetrauerat *B*, penetrauerit *Eq*, penetrauit ad *vel in* *ε* duo fere nec boni resi *IIB* 474 GraTaq *P*, Grataq *VII* rettulerit] *V*, retulerit *q*, perduxit *cruce bis add. Em* iugalis *A* 476 zephyros *V*, sed *y m. rec.*, fuerat *e (?)*, zephiros *II P*, zephiros *B* 477 tacit *B* nulla qui *ABA*, qui nulla *q* 478 palan *P* cruentur *A* 479 tanto . . . quanto *Heinsius* 480 tenebris] latebris *B* 481 inimicior *B* 482 cui *Ew* ne *P*, nec *Eq* fax est *B*, fas sit *Heinsius* resum *IIB* 483 Trax erat *II*, Traxerat *ABP¹V¹*, *separ. P²V³* tracum *PII*, traat *B* Thrax ille, hic Thracum domitor *Heinsius* tela] tella *B* 484 Obice]/// (*eras. i?*) *V* minaces *II*, minaeē *B* 485 Thyrrenam *V*, Thirrenam *P*, Tirrenam *IIB* lauante *II¹* inde labēnte *II²*, p̄labente *B* ponte repellens] pontere pellens *P¹*, ponere pellens *V¹*, *corr. V³* repelles *B* Thyrrenum labente manu pro p. repellens *Barthius* 486 Traieci *P¹*, t *add. P³*, Tranieci *B* thybrim *P*, thybrin *V*, tigrim *II*, tibrim *q* qua *B* texerat] *ex traxerat corr. II* 487 Tarquinea (*e ex i*) *II¹*, Tarquino *B*, Tarquinio *Eq* 488 Porsennam] a *ex e corr. II¹* despexit *Heinsius* Addua] *V*, adua *ABA*, ardua *II* et r in ras. *P* 489 Sulcatus *ABA*, Sulcatur *q* cum] eum *P* transnaret *VP*, tranaret *q* betruscis *A*, etruscis (*ci ex corr. P¹*) 490 pugnis *II*, bellis *q* (*cf. Lucani l. l.*), telis *Sealiger* 491 certamina *IIA*, sed na *ex ne corr. II¹*, certamine *q* 492 cohros *B* et] *om. Ald.*, *add. ε* 493 Ingeniis *B*

- Dixit et antiquae muros egressa Ravennae
 495 Signa movet; iamque ora Padi portusque relinquit
 Flumineos, certis ubi legibus advena Nereus
 Aestuat et pronas puppes nunc amne secundo,
 Nunc redeunte vehit nudataque litora fluctu
 Deserit, Oceani lunaribus aemula damnis.
 500 Laetior hinc Fano recipit Fortuna vetusto,
 Despiciturque vagus praerupta valle Metaurus,
 Qua mons arte patens vivo se perforat arcu
 Admisitque viam sectae per viscera rupis,
 Exuperans delubra Iovis saxoque minantes
 505 Appenninigenis cultas pastoribus aras.
 Quin et Clitumni sacras victoribus undas,
 Candida quae Latiis praebent armenta triumphis,
 Visere cura fuit; nec te miracula fontis
 Praetereunt, tacito passu quem si quis adiret,
 510 Lentus erat; si voce gradum maiore citasset,
 Commixtis fervebat aquis; cumque omnibus una
 Sit natura vadis similes ut corporis undas
 Ostendant, haec sola novam iactantia sortem
 Humanos properant imitari flumina mores.
 515 Celsa dehinc patulum prospectans Narnia campum
 Regali calcatur equo, rarique coloris
 Non procul amnis abest urbi qui nominis auctor:
 Illice sub densa silvis artatus opacis
 Inter utrumque iugum tortis anfractibus albet.
 520 Inde salutato libatis Thybride lymphis
 Excipiunt arcus operosaque semita vastis
 Molibus et quidquid tantae praemittitur urbi.

499 *Horati c. IV 7, 13*: damna . . . lunae, et alii. 502 *Statii Achill. 106*: montem Perforat et . . . suspendit P. arcu. 510 *Senecae Phaedr. 989*: gradu citato (*cf. 1001*). 518 *Ovidi met. VI 637*: silvas . . opacas.

494 muris *ABA* raŕuenne *P*¹ 495 iamque] *om. B sp. vacuo rel.* Padi] pandi *B* portusq; *P*²,
 portasq; *P*¹ relinquit *VP*, reliquit *q* 496 certis] terris *II* ubi] ¹n *B* legibus] legitur *II* reereus
 (*sic*) *II* 497 pronas] paruas *A* |||puppes *P*, *item II*, puppes *Eq* anne *P* secundo] retuso *V*¹,
 retruso *corr. V*³, recuso *P*¹, retuso *P*², ¹refuso *add. P*² 498 uehit *P*³, uehat *P*¹ nudataq; *Ew* (*sed*
ta m. 2 II) lictora *P*, litora *ex pectora corr. V* fluctu] *l m. 2 in II*, fuit *r.* 500 Leŕtior *P*
 hinc] hic *P*, hŕc (*virgulam fort. m. 2 II*) fano *II*², fato *II*¹ 501 que] *om. B* uagos, *sed corr. B*¹
 metaŕus *P* 502 arce *ABA* uinose *B*, uino se *ex uino se corr. II*, unco se *Heinsius* perforat
 uino se *V*, *sed corr. V*¹ 503 Admittitq; *ŕ* rupis] *i in ras.*; fuit *u vel a P* 504 Exsuperas *P*
 (*virgam P*²) 505 Appenniniŕis, niŕis *ex corr. II*¹, Appenniiugeris *B*, Appenninigenis *Eq* (*genis separat P*)
 aras] alas *II* 506 clitiŕni *II*, ditumni *P*¹, *corr. P*², ditunni *V*¹, *cl corr. V*³, glitumni *B* sacras] *c m. 2*
in II (*t? m. 1*) 507 quae] qui *add. cruce Em* laciis *II B* 508 Uisere] ere *in ras. II*¹, Uisere *P*
 fuit] trahŕt *B*, inde trahit *Heinsius* 509 tacite *B* si quis]||| (*s altera ex corr.*) *II*, ||||siquis *P*, quis-
 quis *B* adiret *ex adheret corr. B*¹ 511 Cum mixtis *P*, Commotis *ŕ*, Commissis *et Admissis Heinsius*
 umbras
 512 Sit] *t in ras. A* ut] uo *B* undas] *P*, *item V*¹; inde unbis *effec. V*¹; hoc *sic corr. V*³: unbis²,
 unbras *B*, umbras *q*; *sc. undae similes solent fieri corpori, hae fiunt etiam moribus hominum* 513 Ostendat
corr. ŕ, Ostenderat *B* nouem *II*, nonam *B* 514 properanti imŕitari *P* imitantia *II* 515 pabulum *B*
 narnia *V*¹, naruia *V*², nŕia *B* canpnum *P*, captŕ *B* 516 equo]||| *P* rarique] rauique *Heinsius*; *sed*
cf. albet v. 519 517 amnis *P*², abnis *P*¹ urbis *V*, urŕ *B* qui nominis] q; muris *B* 518 siluis *P*³,
 silius *P*¹ arctatus *A*, artatus *EV*²*P*³, artatur *V*¹*II*, aratur *B*, arctatur *P*¹ 519 amfractibus *II*, an-
 fructibus *B* 520 salutata *B* thybride *V*¹, *r add. V*², thibride *P*, tibride *q* lymphis *A*, *n et ŕ sic add. E*,
 lynphis *P*, limphis *II*, linphis *B* 521 arctus *II*, artus *B* 522 Molibus *AII*

- Ac velut officiis trepidantibus ora puellae
 Spe propiore tori mater sollertior ornat
 525 Adveniente proco vestesque et cingula comit
 Saepe manu viridique angustat iaspide pectus
 Substringitque comam gemmis et colla monili
 Circuit et bacis onerat candentibus aures:
 Sic oculis placitura tuis insignior auctis
 530 Collibus et nota maior se Roma videndam
 Obtulit. Addebant pulchrum nova moenia vultum
 Audito perfecta recens rumore Getarum,
 Profecitque opifex decori timor, et vice mira,
 Quam pax intulerat, bello discussa senectus
 535 Erexit subitas turres cinctosque coegit
 Septem continuo colles iuvenescere muro.
 Ipse favens votis solitoque decentior aer,
 Quamvis assiduo noctem foedaverat imbre,
 Principis et solis radiis detera removit
 540 Nubila; namque ideo pluviis turbaverat omnes
 Ante dies lunamque rudem madefecerat Auster,
 Vt tibi servatum scirent convexa serenum.
 Omne Palatino quod pons a colle recedit
 Mulvius et quantum licuit consurgere tectis,
 545 Vna replet turbae facies: undare videres
 Ima viris, altas effulgere matribus aedes.
 Exultant iuvenes aequaevi principis annis;
 Temnunt prisca senes et in hunc sibi prospera fati
 Gratantur durasse diem moderataque laudant
 550 Tempora, quod clemens aditu, quod pectore solus
 Romanos vetuit currum praecedere patres:

538 *Venanti Fort. vitae Mart. II 40*: detera nube.

527 *Lucani III 281*: auro . . substringens . . comas. *Verg. Aen. I 658*: colloque monile. (cf. *Ov. met. X 264*). 528 *Ovidi a. am. 129*: aures onerate lapillis. 530 *Verg. Aen. II 773*: Visa mihi . . . nota maior imago. 538—542 *ex epigr. Vergili Anthol. lat. 155 Baehr.* 540 *Horati carm. I 7, 15*: deterget nubila caelo.

523 uelur *A* 524 propiore *VP*, propiore *Eφ* mater] *n̄r B* solercio *B* 525 proco *V¹*,
 procho *V²* uestesq; *A*, i et q; *add. E*; que *om. B* singula *II* 526 Saepe manu] Se manu *II*, Ipsa manu
Marklandus ad Statii silv. II 3, 71 angustāt *B* angustatiaspide (tatias in *ras.*) *P¹*, iteravit in *mg. idem*, augusta
 iaspide *II* 527 gemis *A*, gemuis *B* 528 bacis *B* et, b *ex u corr.*, *P¹*, baccis *φ* onerat *V¹P*, honerat *V²φ*
 arures *P* 530 uidenda *B* 531 Obtulit *Em*, quod deinde in Optulit *corr. idem* noua] *om. B*
 532 Audito *P* profecta *II*, profe *ex corr.* romore *B* 533 operi decor *A* 534 intulerat] at in
ras. A disscussa *P*, decussa *II*, discusso *B* 535 [subita *II* turris *A* cinctosque *IIIA*, cunctosq; *φ*
 536 colles *V*, montes *φ* 537 [fauens *P* decentior] serenior *Heinsius* 538 Quam uis *P* fedauerat
 (at *ex it corr.*) *II¹*, fedauerit *B* imbri *P* 540 namque] iam *B*, iamque *E* pluuiis ideo *B*, nō (vel aīo) pluuis *II*,
 ideo pluuiis *Eφ* 541 Ante diem *II* rudem] udo *Heinsius* manefecerat, sed *corr. II*, madefecerat *B*
 auster *VP*, austro *φ* 543 qua *B*, quod *Emφ* ponsa *P¹*, separavit *P²* celle a recedit *B* 544 Muluius
EV, glossator *ε* in *Ald.* Miluius pons *adscr. in mg.*, Miluius *IIA* et in *ras. P* (*m. 1?*), Milius *B* et] in *VP*
 545 undare] uno ore *ABA* 546 uiris] i alterum in *ras. V* aedis *A* 547 Exultant[*III* *P* equeni *B*
 amnis *II* 548 Tepāt *B* [senes *P* et] *om. B*, et[*III* *P* sibi] c *B* fati] fata *VP* 550 quod
prius] quod *P¹* aditu] habitu *Jeepius* qd pector *E* quod alterum] quo *P*, que *B* sol *B* 551 cur-
 rum] cēt *B* patres] partes *B*, pares *II*

- Cum tamen Eucherius, cui regius undique sanguis,
Atque Augusta soror fratri praeberet ovanti
Militis obsequium; sic illum dura parentis
555 Instituit pietas in se vel pignora parci
Quique neget nato, procerum quod praestet honori.
Haec sibi cura senum maturaque comprobata aetas
Idque inter veteris speciem praesentis et aulae
Indicat: hunc civem, dominos venisse priores.
560 Conspicuas tum flore genas, diademate crinem
Membraque gemmato trabeae viridantia cinctu
Et fortes umeros et certatura Lyaeo
Inter Erythraeas surgentia colla smaragdos
Mirari sine fine nurus; ignaraque virgo,
565 Cui simplex calet ore pudor, per singula cernens
Nutricem consultat anum: quid fixa draconum
Ora velint? ventis fluitent an vera minentur
Sibila suspensum rapturi faucibus hostem?
Vt chalybem indutos equites et in aere latentes
570 Vidit cornipedes: 'quam de gente, rogabat,
Ferrati venere viri? quae terra metallo
Nascentes informat equos? num Lemnius auctor
Indidit hinnitum ferro simulacraque belli
Viva dedit?' Gaudet metuens et pollice monstrat,
575 Quod picturatas galeae Iunonia cristas
Ornet avis vel quod rigidos vibrata per armos
Rubra sub aurato crispentur serica dorso.
Tunc tibi magnorum mercem Fortuna laborum
Persolvit, Stilicho, curru cum vectus eodem

565 *Orestis trag.* 309: per singula quaerit.566 sq. cf. *Sidon. c. V* 405 sq.

556 *Pacatus paneg. Theod. c. 16*: amicis honos habitus est . . . cum essent domi filii *et c. 17*: amicos his (sc. filiis) praetulit quos sibi praefererat. 560 genae florem *Lucanus VI* 563 *et alii.* 562 *Verg. Aen. IX* 362: umeris . . fortibus. 571 cf. *ferratos apud Tacit. ann. III* 45. 573 *Verg. Aen. V* 585: pugnae . . simulacra. *Amm. Marcell. XVI* 10, 8: crederes simulacra, non viros.

552 regius *P*³, regibus *P*¹, regis *B* 553 augusta *P*³, angusta *P*¹ 554 obsequium *VP*, officium *q*; cf. *epithal. Pall. praef.* 8 555 in se] *om. B spat. vac. rel.*, insce *P* parti *B* 556 negat *II* quod *Ew* praestet *ABA*, praestat *q* 557 Hec *E*, Hoc *A*, haec *εq* cura] cara *B*; curua conieci; ita curua senecta *Ovidius a. am. II* 670, curua anus *Propertius II* 18, 20 senum] *s, deinde ras. P*, senum in *mg. idem* 558 ueteres *V*¹, ueteris *V*², item *P*, sed i ex corr., ut vid., ueteres ex ueteris corr. *II*¹ 560 Conspicuo *V*¹*PII*, Conspicuas *V*²*q* cum *B*, tum *Eq* 561 trabee ex trabeo corr. *II*¹ uiridantia *V*¹, uiridentia *V*² tinctu *II* 562 fortis *A* umeros *P*¹, h add. *P*³, humeros *q* certatum *P*¹, certatura *P*³, cūctatura *B* lyeo *V*, liceo *II* 563 erythreos *AA*, eritreas *V* ericteos *II*, ericteas *P* (c *P*³), ericteos *B* zmaragdos *V*, .7 maragdos *P*¹, smaragdos *P*³*AIIB*, smeragdos *A* 565 simplex] supplex *B*, item *E* add. cruce in *mg.* calet] l ex r *P*¹ cernes *II*, currens *Burmannus* 566 anum] a ex corr. *P* 567 uelint] */// P*, et int ex corr. fluitant *B*, fluitent *Eq* 568 Sibila *Ew* rapturi *P*¹, rapturis corr. aut *P*¹ aut *P*³, fort. recte 569 chalybem *ε*, calybe *A*¹, chalybe *A*², calibe *AIIB*, chalibe *P* calibem dutos *V*¹, t in c corr. *V*², deinde calibe idutos corr. *V*² inductos (i in *ras.*) *P*, inductos *II*, sed et insolentem in modum separata, cum soleat exarari *ετ* aere *P* 571 Ferrati *B* 572 Nascentes *Emw* informet *P*¹, informet *V* lennius *VP*, lēpnus *B*, limnius, sed corr. *II*¹ 573 Indidit *V*, Indidit *†* addidit *P*¹, Abdidit *II*, Addidit *q* hinnitum] ignitum *B* ferro] o ex e *P*¹ bellis *ABA* 574 Uina *B* pollice] pelle *II* 575 Quod] Quot *Heinsius* gallee *B*¹, galea *V*¹, galee *V*² cristas] pennas *A* 576 quod] qui *A*, † d sic add. *E*, quot *Heinsius* uibrata *V*¹, ornata *V*³ per annos *A* 577 sub erato *V* crispetur *B* 578 Tunc] Nunc (*N in ras.*) *P*, Tum *A* mercem] sese *P*¹*V*¹, mercem *V*²*P*³*q* 579 curru] */// (m eras.?) P*, circu *B* cum uectus] deuectus *A*

- 580 Vrbe triumphantem generum florente iuventa
 Conspiceres illumque diem sub corde referres,
 Quo tibi confusa dubiis formidine rebus
 Infantem genitor moriens commisit alendum.
 Virtutes variae fructus sensere receptos:
- 585 Depositum servasse, Fides; Constantia, parvum
 Praefecisse orbi; Pietas, fovisse propinquum.
 Hic est ille puer, qui nunc ad rostra Quirites
 Evocat et solio fultus genitoris eburno
 Gestarum patribus causas ex ordine rerum
- 590 Eventusque refert veterumque exempla secutus
 Digerit imperii sub iudice facta senatu.
 Nil cumulat verbis quae nil fiducia celat;
 Fucati sermonis opem mens conscia laudis
 Abnuit. Agnoscunt proceres; habituque Gabino
- 595 Principis et ducibus circumstipata togatis
 Iure paludatae iam curia militat aulae.
 Affuit ipsa suis ales Victoria templis
 Romanae tutela togae: quae divite penna
 Patricii reverenda fovet sacraria coetus
- 600 Castrorumque eadem comes indefessa tuorum
 Nunc tandem fruitur iunctis, atque omne futurum
 Te Romae sesequē tibi promittit in aevum.
- Hinc te iam patriis Laribus via nomine vero
 Sacra refert. Flagrat studiis concordia vulgi,
- 605 Quam non inlecebris dispersi colligis auri;
 Nec tibi venales captant aeraria plausus
 Corruptura fidem: meritis offertur inemptus
 Pura mente favor. Nam munere carior omni

589 *Paulini epigramm.* 47: causas rerum. 590 *Paulini Petric. vitae Mart.* IV 62: Vicisti veterum . . exempla. 593 *Paulini euchar.* 51: mens conscia sensus. 604 *Corippi Iust.* I 295: plausus . . concordia vulgo. cf. *Sidon. carm.* VII 488.

580 *Horati art. poet.* 115: florente iuventa. 583 *Ovidi met.* XIII 430: commisit alendum. 588 cf. *ad Stil.* III 199. 589 *Iuveni* I 122: cecinere ex ordine. 593 mens conscia *Verg. Aen.* I 604, et alii.

581 referres *Ew* 583 alendum] *om. II*, abendum *P*¹, habendum *corr. P*³, uel alendum *P*³ alendum commisit *B*, sed *ord. corr. B*¹ 584 uari *II* 586 Praefecisse *P*, Perfecisse *II* orbi] i in *ras. P*¹, orbum *P*³ foueuisse *P*¹ 588 et] e *B* 589 Gestastim *II* patribus] precibus *B* 590 exempla] ext^a *B* sequutus *V*, securus *II* 591 De Digerit cf. *Vergili Aen.* II 182, *Marklandus ad Statii silv.* V 1, 39 facta] fata ε unus 592 uerbis quae nil] ita scripsi; uerbisq; nihil *A*, inde uerbisq; nil (sic) *corr. E*; ergo q3 pro quae scriptor *E* accepit; uerbisq; nihil ω (c uerbisq; *P*) fidutia *P* 593 Fugati *V*¹, Fuscati *P*¹, Furcati *A*, Fucati *V*²q concia *II* 594 Gabino] sabino *B* 596 pio lauda te *II*, palucteante *B*¹, paludate *Eq* (ex plaudate *corr. P*¹) curia *V*², cur iā *V*¹, cur^{ia} *P*¹, cuna *B* 597 Affuit ω ales ε *V* *Isengr. mg.*, talis q 598 pinna *P*¹, penna *VP*²*B*, pompa *IIA*, parma *E*, palma *Heinsius* 599 Patri- cidi *P* fouet] ex fuit *V*¹ *corr.* V. 601—611 iterum *scr. II fol. 71 v. in fine panegyrici de Manlii Theod. cons.*; lectiones signabit littera π 601 iunctis *IIπ*, uotis q 602 romane *P* sedeq; *BP*, *corr. P*¹ 603 patris *B*, paries *A* 604 fraglat (r ex a *corr.*) *P*¹ flagratus concordia *B* 605 Quam] Quod *II*, quem π illecebris *P* (sed punctum et n erasum), inlecebris *V*¹ (*corr. V*²), ill. q aurii (sic) *II* 606 uena- lis *Aπ* erraria *Bπ* 607 fidem] dei π offertur] infertur *II*, effertur *A* inepty *P*¹, *corr. P*², inemptus *V*, u^s *V*³ (fuerat i?), inemptis *II*, ineptus *B*¹, *corr. B*² 608 munere] *om. A*, post nam add. *E*

- Obstringit sua quemque salus. Procul ambitus erret:
 610 Non quaerit pretium, vitam qui debet amori.
 O quantum populo secreti numinis addit
 Imperii praesens genius! quantamque rependit
 Maiestas alterna vicem, cum regia circi
 Conexum gradibus veneratur purpura vulgus
 615 Assensuque cavae sublatus in aethera vallis
 Plebis adoratae reboat fragor unaque totis
 Intonat Augustum septenis arcibus Echo!
 Nec solis hic cursus equis: assueta quadrigis
 Cingunt arva trabes, subitaeque aspectus harenae
 620 Diffundit Libycos aliena valle cruores.
 Haec et belligeros exercuit area lusus,
 Armatos haec saepe choros, certaue vagandi
 Textas lege fugas inconfusosque recursus
 Et pulchras errorum artes iucundaue Martis
 625 Cernimus. Insonuit cum verbere signa magister,
 Mutatos edunt pariter tot pectora motus
 In latus allisis clipeis aut rursus in altum
 Vibratis; grave parma sonat, mucronis acutum
 Murmur, et umbonum pulsu modulante resultans
 630 Ferreus alterno concentus clauditur ense.
 Vna omnis submissa phalanx tantaue salutant
 Te, princeps, galeae. Partitis inde catervis
 In varios docto discurritur ordine gyros,
 Quos neque semiviri Gortynia tecta iuveni
 635 Flumina nec crebro vincant Maeandria flexu.

615 *Sidon. c. VIII 9.*

615 *Verg. georg. II 391: vallesque cavae.* 621 *Livius V 27, 2: lusus exercendique causa, Cicero de fin. I 69: ludicra exercere.* 622—640 *cf. Verg. Aen. V 578 sqq. (texuntque fugas).* 631 *Verg. georg. IV 184: omnibus una.* 633 *Taciti Germ. 6: variare gyros.*

609 Astringit *B*, Obstringit *V*, Obstringit *Ep* errat *BP*², erret *EP*¹ *q* 610 qua erit *P*, querit *V*, quaerat *EA*, queret *ΠπB* debet *V*³, dedit *V*¹ Non quaerat pretio uitam *coni. Heinsius, Schraderus*
 611 nominis *PV*¹, numinis *V*³ *q* 612 genius *II*¹, species *II*³ *VPBAA*, *crucem supra scr. et in mg. uel genus (sic) Em, generis ε* rependit *1 Π (sic)* 613 uicem] fidem *A* · circi] *ex circi corr. II*¹ 614 Conexum *VPB*, Connexum *q*, Connixum *Scaliger*; *sed ita de apibus Vergilius georg. IV 257: pedibus conexae ad limina pend-*
ent, ubi frustra difficultates movit Heynius 615 Assensuq *V*, Aq ssensuq *P*¹, Consensuq *q* ethere *B*
 616 odorate *B* roboat *BA* totus *A* 617 Intonat — septenis *in ras. P*¹
 618 cursus] 619 Tingunt *ε* arua] arma *P* trabes] tigres *V*² *ΠBAA*; *cruc. supra scr. et in mg. trabes Em, trabes ε V*¹, traues *P*¹, b *supra scr. P*² haerene *P* 620 D||iffundit *P*,
 Diffundit *V*¹, Diffundunt *V*², Difudit *B*, Diffudit *q* lybicos *VP*, libicos *IB* 621 Haec] Hic *AB* aera *B*,
 area *Emq* lusus] ludos *II* 622 haec] *scripsi*, hic *ω*; hac sepe *Heinsius*; immo area antea saepe *exerceri*
ludicrum viderat, cf. exempla certaq *V*³, certare (?) *V*¹ 623 Textas] *ex Testas corr. A*, Testas *B*
 inconfusoque *A* recessus *V*¹, recursus *V*³ 624 pulcras *E* errorum] en rerum *B* artes] arcs *B*,
 acies *Claverius*; hinc errorum acies *Heinsius* 626 Mutatos *P*², Mutatus *P*¹, Mutatosque *ed. Pulmanni*
 eduē *B* tot *Eω* 627 allisis *Eω* 628 Vibrātis, *sed virgula erasa P* acuti *AA* 629 Murmur
 et] Murmur *Emt P*, separ. *P*³, Murmure et *edd. Minelli, Gesneri* mucronis acutum Murmura (*sc. sonant*)
Heinsius resultans *V*¹ *ΠP*, resultat *V*² *q* 630 cocentus (*sic*) *Em*, contentus *BA* clauditur] plauditur
Scaliger 631 Uni omnis *Heinsius*, Unanimis *ego* (Una animis *ε fere unus*); *de forma vocis cf. indicem*
 subnixa *ABA* falanx *P*, fallās *B* 632 princes *P* |||partātis *P*¹ 633 docte *B* discurrit *P*, discūtur *B*
 ordine] agmine *A* giros *ΠΠAB* 634 semiui *Emε*, semiseri *P*, se miseri *A*, semiferi *q* Gortynia *ε*,
 gortynia *V*¹, cortinia *q* 635 nec] ne *B*, uel *ε*, nec *Emq* meandria *VBII*, inandria *P*¹, menan(dria) *P*²

Discreto revoluta gradu torquentur in orbes
 Agmina, perpetuisque inmoto cardine claustris
 Ianus bella premens laeta sub imagine pugnae
 Armorum innocuos paci largitur honores.
 640 Iamque novum fastis aperit felicibus annum
 Ore coronatus gemino; iam Thybris in uno
 Et Bruti cernit trabeas et sceptrā Quirini.
 Consule laetatur post plurima saecula viso
 Pallanteus apex; agnoscunt rostra curules
 645 Auditas quondam proavis, desuetaque cingit
 Regius auratis fora fascibus Vlpia lictor,
 Et sextas Getica praevelans fronde secures
 Colla triumphati proculcat Honorius Histri.
 Exeat in populos cunctis illustrior annus,
 650 Natus fonte suo, quem non aliena per arva
 Induit hospes honos, cuius cunabula fovit
 Curia, quem primi tandem videre Quirites,
 Quem domitis auspex peperit Victoria bellis!
 Hunc et privati titulis famulantibus anni
 655 Et, quos armipotens genitor retroque priores
 Diversis gessere locis, ceu numen adorent;
 Hunc et quinque tui vel, quos habiturus in urbe
 Post alios, Auguste, colant. Licet unus in omnes
 Consul eas, magno sextus tamen iste superbit
 660 Nomine: praeteritis melior, venientibus auctor.

640 *Divis. orbis terr. (geogr. min. p. 20 Ries.):* aperit cum fascibus annum.
 fora Ulpia.

646 *Sidon. c. II 545:*

636 *Ovid. met. III 42:* orbes torquet. *Martian. Capellae II 118:* quid torqueat orbes.
silv. I 1, 51.

648 *cf. Statii*

636 Discerto II 637 perpetuis (om. que) BII ||||in moto P (fuerat immoto), immotoq B¹ (q3
 del. B²), immoto q claustris] clathris ε, clautris P, clathris probabat Heins. ad Stil. III 272 638 laeta]
 lete M pugnae] om. II, pugne, p in ras. P 639 innocuos] i ex a corr. II¹ 640 aperit] aperto B
 641 thybris EV, tybris PII, tibris q inuno P¹, anno P² 642 cernunt II 644 Pallantēs
 (hamulum m. 2) B curules P 645 quonda II dissuetaq A, i in e mut. E 646 Regius AA,
 Regnis B, Regibus V¹PII, legibus V² auratis] ex auratas corr. B¹ fassibus B ulpia P 647 E|||t
 (I litt. erasa) V sexta geticas A gethica II praeuelans] ex reuelans corr. II¹, preuolans P¹, preuallans P²
 securis A 648 hystri V 649 in populo V, inpopulo P annis V, annis B, annus Eφ 650 Natus
 sponte sua Heinsius 651 Induit] Imbuit ε hopes P honos] honor AB curis P, cu||| V¹, cui² V²,
 cuius Eφ 653 Quem Eω 654 titulus B 655 retroq VA, regesq AIIIB, req P¹, ges supra
 scr. P² 656 locis P², lecis P¹ adoræt V (virgulam V²), adherent B 657 Hunc] Nunc A
 urbe] urbem V, orbem P 658 omnis A 659 iste] ille B, esse PV¹, iste V²q, ipse Claverius,
 ecce Heinsius Exp̄i Panegiricus de Sexto con | sulatu honori Augusti. INC. de bello Gothico praefatio. Em.
 de cons̄ honor̄ auḡ explicit Incipit excusatio pro se V. DE CONS HONORI AUC. V. EXPLICIT. P.

DE BELLO POLLENTINO SIVE GOTHICO.

PRAEFATIO.

*Editum
a. 402 med.*

(XXV.)

Post resides annos longo velut excita somno
Romanis fruitur nostra Thalia choris.
Optatos renovant eadem mihi culmina coetus
Personat et noto Pythia vate domus:
5 Consulis hic fascēs cecini Libyamque receptam,
Hic mihi prostratis bella canenda Getis.

Sed prior effigiem tribuit successus ahenam,
Oraque patricius nostra dicavit honos;
Annuit hic princeps titulum poscente senatu.
10 Respice iudicium quam grave, Musa, subis!
Ingenio minuit merces properata favorem.
Carminibus veniam praemia tanta negant;
Et magis intento studium censore laborat,
Quod legimur medio conspicimurque foro.

1 *Ovidi met. II 779*: Nec fruitur somno . . excita.

2 *cf. ad Manlii Theod. praef. v. 2.*

Cl. Clau. praefatio de victoria Stiliconis contra Alaricum *A*, id quod non del. Em addens E^xp^t Paneguricus de sexto consulatu honori Augusti. INC. de bello Gothico praefatio. Incipit de Bello Gothico Praefatio *C*. Item De bello Gothico cod. *Santenianus saeculi IX (Hauptii opp. III 425)*. In *V* hoc carmen deest, item praefatio, sed carmini „de aquila“, quod infra in carminum minorum appendice legitur, subscripsit *V*¹; Explic. de aquila. Incipit de bello pollentino; *V*² add. lib^l inc. Ceterum vide quae in prooemio de cod. *V* exposita sunt. Indicem omm. q. Hic liber de bello getico glossator in *II*; item De bello getico ē nonnulli (id quod sumptum videtur ex v. 380, cf. *VI* cons. 124), alii etiam aliter. Et operum quidem index in *M* fol. 124 titulum ponit de bello Pollenciaco unde *Claverius* De bello Pollentiaco; cf. *J. Koch de codd. Cuiac. p. 47 et 33*.

1 Post] ost *P*, *P* suppl. *P*² uelud *III* exita *B* sonno *P* 2 talia *PBI* 3 renoūāt *P* virgam supra a *P*², reuocant *M* cētus *C*, cantus *Heinsius* 4 noto] ex nota corr. *P*¹, uoto *B* phythia *E*, pynt ia (i. e. pynthia) *C*¹, phitia *PB*, phicia *II*, Flauia *Paul progr. a. 1866 p. 30* 5 fascis *P¹II*, fascēs *P*² cecini] *III* *P* (t eras.), item cecini] *III* (t eras.) *II* lybiamq; *CI*, libiamq; *PB* 6 gethis *PII* 7 successus] ex succensus corr. *P*¹, succensus *II* aenam *EmC*, ahenam ε *vetus Cuiacii*, amenam *PIIB*, amoenam *AA*, cruc. supra scr. *E* 8 nostra] ūra *B* 9 anuit *B* hic] hunc *A*, huic *II*; „immo hic in Pythia domo (cf. v. 5) honorem ei tribuit imperator“ *J. Koch* princeps *A* 10 quam] quē *A* subis musa *B*, corr. *B*¹ 11 Ingenio *P*¹, Ingeniū *P*² minuit *II* 13 intento] *III*, o ex corr. *II* censore] r ex corr. *II*, censisse *Eme* laborat *A*, inde laborat (sic) *E*, laborant *P*¹ Temptavi ex *E*: Et magis intentos studium sensisse laborat, i. e.: studio meo molestum est sentire homines ideo magis intentos esse, quod in foro conspicior.

- 15 Materies tamen ipsa iuvat solitumque timorem
 Dicturo magna sedula parte levat.
 Nam mihi conciliat gratas impensius aures
 Vel meritum belli vel Stilichonis amor.

(XXVI.)

- Intacti cum claustra freti, coeuntibus aequor
 Armatum scopulis, audax irrumperet Argo
 Aetam Colchosque petens, propiore periculo
 Omnibus attonitis, solus post numina Tiphys
 5 Incolumem tenui damno servasse carinam
 Fertur et ancipitem montis vitasse ruinam
 Deceptoque vagae concursu rupis in altum
 Victricem duxisse ratem; stupuere superbae
 Arte viri domitae Symplegades et nova passae
 10 Iura soli cunctis faciles iam puppibus haerent,
 Vt vinci didicere semel. Quodsi ardua Tiphyn
 Navis ob innocuae meritum sic gloria vexit,
 Quae tibi pro tanti pulso discrimine regni
 Sufficient laudes, Stilicho? Licet omnia vates
 15 In maius celebrata ferant ipsamque secandis
 Argois trabibus iactent sudasse Minervam
 Nec nemoris muti iunxisse carentia sensu
 Robora, sed caeso Tomari Iovis augure luco
 Arbore praesaga tabulas animasse loquaces;

1 sqq. Ad hoc prooemium moneo fabulam de Argonautis etiam ab aliis cum Alarici expeditionibus compositam esse, cf. Zosimus V 29 ibique Mendelssohn's.

1 sqq. cf. Valeri Flacci IV 690 sqq., Statii Theb. V 335 sq. 12 Verg. Aen. X 303: carinae . . . innocuae. 15 Sallusti Jug. 73, 5: in maius celebrare; Livius XXI 32: ferre in maius . . . fama solet; cf. Amm. Marcell. XVI 10, 17. 17 Lucreti II 990: carentibus . . . sensu. 18 Valeri Flacci I 303: Dodonida quercum . . . famulam Iovis. 19 Orphei Argon. 712: κάλος τρόπος.

15 iuuas B? timorem] timoris Ee, fort. solitosque timores volebat 16 leuat] iuuat ε, iuuat (non iuuat) Em 17 iam B? auris P¹, aures P² 18 belli C, libri q

Incipit Liber Primus De Bello Gothico C Inscr. quam habet A, del. E; om. q

1 Intacti (I m. 2) P claustra] lustra C freti] P coeuntibus] cohinentibus Hertel; sed aequor ad claustra freti quasi appositio est 2 Artatum Scaliger irrumperet II, irruperat C, irruperet, virgulam m. 2, P argos B, argo Eq 3 Aetam ε, item A¹ in ras., Aetam C, oetham E, oetheam P, oetam B, oetheam ex otheam corr. II¹, Aeeten Scaliger, Aeem Barthius Colchosq; ε, colcosq; P¹, h add. P², calchosq; B propiore P¹, grauiore P², proprio CII periculo B 4 numina] umina in ras. II¹ Tiphys] typhis APC, tiphis q 5 Incolumen AC, Incolum B 6 ancipitē (virg. m. 2) P montis] ex meritis corr. P¹ 7 Deceptq; B uage E, uage] II, e ex i corr. concussu P, concursu II¹, cū (cursu) add. II² 8 superbae P (a m. 1²), superbi B 9 simplegades IIB, siplegades P 10 cunctis faciles Ew, nisi quod facile C puppibus PB horrent B 11 Tiphyn] typhin C, tiphin II, typhim AP, tiphim BA 12 ob] ex ab corr. P¹, ab A¹, ob A² q (in ras. II¹) 13 pulso Emw tantis . . . regnis Heinsius 14 Suffice- rent M, Sufficiant ε fere unus 15 maius] mai]us (fuit manus?) II sedis (i. e. secundis) C, item sedis B¹, secundis B² 16 iactent CA, iactant P¹, iactant q, iactant sudasse mineruam in ras. II¹ 17 Nec P¹ muti C, tantum q, tantum bis scr. A, sed corr. iunxisse Ew 18 sed P¹, nec P² cesso A, corr. A², caesa Heinsius Tomari] sic A² in mg. quod seruari, teneri ε? (scriptura tenuior, videtur tamen ε esse), idem ε in mg. inferiore: Tomari legunt quidam, a monte de quo Plin. et Strabo eqs., tonari C, teneri AB et (i in ras.) A¹, teneri ex tenari corr. II¹, tom P, monitus vetus Cuiacu, quod fuisse coniecī montis (sed cf. Koch. p. 44); Tmarii Heinsius. Immo „Tomarus Iuppiter ut Poeninus al.“ Buechelerus; minus placeret interpretari: „caeso luco Tomari montis eo, qui augur Iovis est“ aug P¹, corr. P², augurie II 19 presagas A tabulas (u ex corr.) C¹

- 20 Plurima sic quamvis variis miracula monstis
 Ingeminent, teneras victuri carmine mentes,
 Harpyiasque truces insopitisque refusum
 Tractibus aurati custodem velleris anguem
 Et iuga taurorum rapidis ambusta favillis
 25 Et virides galeis sulcos fetasque novales
 Martis et in segetem crescentis semina belli:
 Nil veris aequale dabunt. Prohibere rapaces
 Scilicet Harpyias unaque excludere mensa
 Nobilior titulus, quam tot potuisse paratas
 30 In Latii praedam Geticas avertere fauces?
 Anne ego terrigenas potius mirabor in ipsis
 Procubuisse satis, vitae quibus attulit idem
 Principium finemque dies, quam caesa Getarum
 Agmina, quos tantis aluit Bellona trophaeis
 35 Totaque sub galeis Mavortia canuit aetas?
 Per te namque unum mediis exuta tenebris
 Imperio sua forma redit claustrisque solutae
 Tristibus exangues audent procedere leges.
 Iamque potestates priscus discriminat ordo
 40 Iustitiae, quas ante pares effecerat una
 Nube timor. Tua nos urgenti dextera leto
 Eripuit, tectisque suis redduntur et agris
 Damnati fato populi, virtute renati.
 Iam non in pecorum morem formidine clausi
 45 Prospicimus saevos campis ardentibus ignes
 Alta nec incertis metimur flumina votis
 Excidio latura moram nec poscimus amnes
 Vndosam servare fidem nubesque fugaces
 Aut coniuratum querimur splendere serenum.

40 *Orestis trag.* 221: Audacem facit ipse pavor.

23 *Ovidi her.* 6, 2: auratae vellere . . ovis. 26 *Lucani III* 150: semina belli. 41 *cf. Verg. Aen. II* 134: er. leto. 46 sqq. *ex Mamertino, pan. Maximiani* 7.

20 sic] *scripsi*, sed *ω*, uel *ε unus* uarii *II*¹, s. *add. II*² 21 teneras] *ras ex corr. II* uicturi *EN*,
 nincturi *φ*, uicturo *ε*, uincturo *M* mentis *P*¹, mentes *P*² 22 Harpiasq; *II*, arpyasq; *C*, arpiasq; *PBA*
 insopitisq; *P*, sed *corr. m. I*, insopitisq;, i *ultima ex a corr. II*¹ 23 custodē *B* ueleris *A* 25 uiride^s *II*,
 index *B*, nitidos *Jeepius* sulcos] *ex succos corr. P* noualis *P*, nouales, e *ex i II*¹, † uellis *add. II*¹
 26 crescentis *Eω*, crescentia *ε* semine *B* 27 rapacis *HP*¹, rapaces *P*² 28 harpias *A*, arpyas, y *ex*
 i *corr. C*¹, arpias *PBH* excludere] *excl ex corr. II*¹; fueratne educere? 29 titulis *A*, titulus *Eq*
 30 lacii *II* praeda *B* 31 An ego *APC*, Anne ego *A*, Haut ego *II*, En ego *B*; legitur An ego *apud Iuven-*
cum III 326 terrigenas] *ri ex corr. II*¹, terigenas *P*¹, *corr. P*² 32 uite *P*³, inte] *|||| P*¹ 33 cessa
*P*¹, cessa *A* 34 aluit] ualuit (*sive caluit*) *scripserat C*, u *prius paene eras.*, aluit *in mg. C*¹ 35 galeis *Eω*
 mauorcia *II*, mamorcia *B* canuit] *om. B spatium vacuo relicto* 36 Per te] Perte *ex Parte P*, Parte *sive*
Parce II unum] *ex inum II*, unum *P*³, nuū (*vel miū*) *P*¹, uirum *B*, iterum *Heinsius* exuta] excita *ε*
pauci; *cf. varia lectio Rufin. II* 475 37 redit] reddit *B* 39 priscus] praesens *P* 40 Iustitiae *II*,
 sed e *add. m. 2* ante una pares *II*¹ suffuderat *Heinsius*; offecerat *idem*; offuderat *Schrader* 41 Nube]
cf. Una nube latent apud Statium Theb. VI 421, sed illud audacius urgenti] ingenti *B* leto *A*, unde
 leto *E*, leto *C* 42 tectisque] i *ex a corr. II*, rectisq; *B* et agris] in agris *B* 43 Dāpnari *P*¹,
*corr. P*² 44 mortem *P*, item mortem *II* 45 ignis *P*¹, ignes *P*² 46 metitur *B* flumina]
 fulmina *ε* 47 lotura *B*, *corr. B*¹, latura *ex latera P*¹ morem *A* nec *EPH*, non *φ* poscimus *P*²,
 posimus *P*¹, posumus *corr. P*¹ amnes] ānis *P*¹, ānes *P*² *II*², amnis *ex annus corr. II*¹ 48 nubesque]
 nubesue *C* fugaces] fugatas *C* 49 coniurati *P*¹, coniuratū *corr. P*¹

- 50 Ipsa quoque internis Furiis exercita plebis
 Securas iam Roma leva tranquillior arces;
 Surge, precor, veneranda parens, et certa secundis
 Fide deis humilemque metum depone senectae.
 Vrbs aequaeva polo, tum demum ferrea sumet
 55 Ius in te Lachesis, cum sic mutaverit axem
 Foederibus natura novis, ut flumine verso
 Irriget Aegyptum Tanais, Maeotida Nilus,
 Eurus ab occasu, Zephyrus se promat ab Indis
 Caucasiisque iugis calido nigrantibus Austro
 60 Gaetulas Aquilo glacie constringat harenas.
 Fatales hucusque manus; crebrisque notatae
 Prodigiiis abiere minae. Nec sidera pacem
 Semper habent, ipsumque Iovem turbante Typhoeo,
 Si fas est, tremuisse ferunt, cum brachia centum
 65 Montibus armaret totidem spiramque retorquens
 Lamberet attonitas erectis anguibus Arctos.
 Quid mirum, si regna labor mortalia vexat,
 Cum gemini fratres, genuit quos asper Aloeus,
 Martem subdiderint vinclis et in astra negatas
 70 Temptarint munire vias steteritque revulsis
 Paene tribus scopulis caelesti machina bello?
 Sed caret eventu nimius furor; improba numquam
 Spes laetata diu nec pervenere iuventae
 Robur Aloidae: dum vellere Pelion Otus
 75 Nititur, occubuit Phoebo, moriensque Ephialtes
 In latus obliquam proiecit languidus Ossam.
 Aspice, Roma, tuum iam vertice celsior hostem,

56 sqq. cf. *Sidon. c. V* 282 sqq. 69 *Corippi Joh. VI* 767: negatam Temptat adire viam. 72 cf. *Alc. Aviti c. IV* 128.

53 *Statii Theb. II* 688: pone metum nimiumque secundis Parce deis. 54 cf. *Plini hist. nat. XVI* 86: aequaeva urbi. 58 *Verg. Aen. II* 260: se promunt quod contra *Kričalam recte defendit Georges Annal. Fleckeiseni* 123 p. 511; cf. *Claudianum* 64 ferunt, sc. *Ovidius met. V* 321 sq., *fast. I* 573, *IV* 492; centimanum Typhoea *met. III* 303. 72 *Phaedri I* 20, 1: stultum consilium effectu caret. 73 *Homeri Od. XI* 317: εἰ ἥβης μέτρον ἔχοντο, cf. *Quinti Smyrn. I* 516. 77 *Verg. Aen. III* 679: vertice celso.

50 Ipsa] ex Spā corr. II internis EPIC, interius BA 51 leua A, leuat φ tranquillior P
 52 certa] tuta II², certa II¹, cuncta B 53 diis C humilemque] humilisque Heinsius levem ras. post
 senectae C 54 polo] poplo P, sed corr. m. 1 tunc E sumet Ew (sūmet B) 55 in te] ex uite
 corr. P lachesis] ex lacessis corr. P¹ mutauerit Ew auxem P 56 nouis] suis A 57 tanais
 egiptum II, sed corr. egiptum P, egiptū bis scr. B, corr. B² thanais A, tanaïs P meotina P¹, meotida P²,
 meo^{ti}da II¹ 58 zephrus IIP, zefirus B prodat ε, sed cf. *Verg.* 59 Caucaseisq ω 60 Getulas PNB
 constringit A¹, constringat EA²φ habenas B 61 Fatales CB, Fatalis Eφ huc////usque II, fuit nunc
 usque, nuncusque A cf. *bell. Gildon. 256* crebisq B notare B, notate Eφ, 1 nociue P³ 62 abiere Ew
 minae] ine in ras. II¹ 63 que] om. B¹, add. B² typhoea A, tropheo P¹, typhoe P², typhēo C, tipheo P
 ti////pheo II 64 tremuisse EeCII, timuisse φ 65 spiramq Ew 66 Lanberet B archtos P 67 regnā P
 68 aloeus C, alēus P¹, aleus BA, idem ex alius corr. II¹ 69 Mart^e B subdiderint] sub ex si corr. II¹
 70 Temptarint II¹PC, Temptarunt II²B, Tentarint EA reuuls' B 71 celestis celesti (sic) P, sed celesti
 del. P¹; caelestis non scripsit poeta fugiens sigmatismum V. 72—74 om. A¹, suppl. A² 72 nimius]
 ex umius P¹ 73 puenere II. De sententia cf. *locum Odysiae.* 74 Robora C, Robora ex Robur corr. II¹,
 Robur φ aloide CA, aloide Em, alioiade P¹, alcide B, aleiade ex alciade II otus C, othus A, othis P¹, ots B,
 osse II, othrys A (othyn Ald., unde othryn ε posterior) 75 decubuit B phebo C, phebo PBII elphial-
 tes P¹ 76 languidus] ex languior inter scribendum corr. II¹

- Aspice, quam rarum referens inglorius agmen
 Italia detrusus eat quantumque priori
 80 Dissimilis, qui cuncta sibi cessura ruenti
 Pollicitus patrii numen iuraverat Histri
 Non nisi calcatis loricam ponere rostris.
 O rerum fatique vices! Qui foeda parabat
 Romanas ad stupra nurus, sua pignora vidit
 85 Coniugibus permixta trahi; qui mente profundas
 Hauserat urbis opes, ultro victoribus ipse
 Praeda fuit; nostri quondam qui militis auro
 Aggressus temptare fidem, desertus ab omni
 Gente sua manibusque redit truncatus et armis.
 90 Hoc quoque, quod veniam leti valuerit mereri,
 Sic positus pendas odiis: ignoscere pulchrum
 Iam misero poenaeque genus vidisse precantem.
 Quae vindicta prior quam cum formido superbos
 Flectit et assuetum spoliis affligit egestas?
 95 Sed magis ex aliis fluxit clementia causis.
 Consulitur dum, Roma, tibi, tua cura coegit
 Inclusis aperire fugam, ne peior in arto
 Saeviret rabies venturae conscia mortis;
 Nec tanti nomen stirpemque abolere Getarum,
 100 Vt propius peterere, fuit. Procul arceat altus
 Iuppiter, ut delubra Numae sedesque Quirini
 Barbaries oculis saltem temerare profanis
 Possit et arcanum tanti deprendere regni.
 Quamquam, si veterum certamina rite recordor,
 105 Tunc etiam, pulchra cum libertate vigerent
 Et proprio late florerent milite patres,
 Semper ab his famae petiere insignia bellis,

82 *idem iuramentum Orosius VII 37.*
red. II 42: Proditor arcani qui fuit imperii.

87 *Phocae vit. Vergil. 100: Praeda fuit.*

103 *Rutilii de*

78 *Statii Theb. IV 82: ne rara movens inglorius iret Agmina.* 79 *Verg. Aen. II 274: quantum mutatus ab illo Hectore.* 82 *Florus II 4 (de Gallis): non prius soluturos se baltea quam Capitolium ascendissent.*
 86 *Martial. IX 82, 4: hausisti . . opes.* 101 sq. *Livius XXVI 13: deum delubra . . temerata.* 103 *cf. de arcano imperii Taciti ann. II 36, hist. I 4.*

78 *om. APA; IR Aspice (sic) quam rarum referens inglorius agmen add. Em V. 77 et 78 inverso ordine Ald.; ordinem corr. ε* 79 *detrusus] ex corr. P eat] ab it P³A, erat B* 80 *Dissimilis Ald., primam iota ε cuncta II ruenti P³, reuerit P¹, tuenti B* 81 *Pollicitus] Pollitus P¹, corr. P², Pollintus B iurauerat] i ex r II istri B, hystri C, histri Ep* 82 *nisi] n ex n corr. B rostris Ew* 84 *///pignora (pig in ras.) P uidit] uidet A* 85 *profundas εCII, profunda q; cf. l. Stil. III 223; ablativus defendi possit Sallusti Jug. 81, Cic. pro Sestio 93, Sallusti epistul. Mithridat. 5: cupido profunda . . . divitiarum.* 86 *ipse] ille II* 87 *multis auaro B auro] add. II²* 88 *Adgressus II ub A, ab E* 89 *manibus reddit B* 90 *Hoc II¹, hic II² leti] litui C* 91 *Sic positus] rescripsi, Si poiti B, Si positus q (i ultima ex a corr. II); scilicet Romam adloquitur poeta, cf. v. 77 et 96; Sepositus Paul; „si verum puto; hoc quoque si recte taxas, pulcrum est eqs.“ Buechelerus plulcrum P* 92 *que] in ras. II¹* 93 *uic]///dicta P, uindica II* 94 *affligit] astringit II* 95 *clausis II* 97 *ne] nec P peior] peius Heinsius inarcho P¹, inarto P²* 98 *concia II, conscia Emq (nuncia ε) mortis] i ex corr. II¹* 99 *tanti] rati B stirpeq B* 100 *propius] proprius CPLA, prius B pētere (virg. erasa) P¹, re add. P², petere B fuit procul] in ras. II¹ arceat] c in ras. II, arceat ex altea corr. P¹ altus] actus B* 101 *Iuppiter C, Iupiter q Iupite^rte ut II sedesq Es, sedemq w (ras. supra d P)* 102 *probanis P* 103 *Possit Ew deprehendere BA V. 104 om. B¹, add. B²* 104 *si ueterum] ex siue tamen corr. P¹ certamine A¹, corr. A²* 106 *late] lat¹e sic scripserat II, sed i eras.* 107 *ab iis A*

- Quae diversa procul tuto trans aequora vires
 Exercere dabant: currus regumque catenae
 110 Inter abundantis fati ludibria ductae.
 At vero Italiam quotiens circumstetit atrox
 Tempestas ipsumque caput laesura pendit,
 Non illis vani ratio ventosa furoris,
 Sed graviter spectata salus ductorque placebat
 115 Non qui praecipiti traheret semel omnia casu,
 Sed qui maturo vel laeta vel aspera rerum
 Consilio momenta regens, nec tristibus impar
 Nec pro successu nimius, spatiumque morandi
 Vincendique modum mutatis nosset habenis.
 120 Cautius ingentes morbos et proxima cordi
 Vlcera Paeoniae tractat sollertia curae
 Parcendoque secat, ferro ne largius acto
 Inrevocandus eat sectis vitalibus error.
 Sublimi certe Curium canit ore vetustas,
 125 Aeaciden Italo pepulit qui litore Pyrrhum,
 Nec magis insignis Pauli Mariique triumphus,
 Qui captos niveis reges egere quadrigis;
 Plus fuga laudatur Pyrrhi quam vincla Iugurthae;
 Et, quamvis gemina fessum iam clade fugavit,
 130 Post Decii lituos et nulli pervia culpa
 Pectora Fabricii, donis invicta vel armis,
 Plena datur Curio pulsi victoria Pyrrhi.
 Quanto maius opus solo Stilichone peractum
 Cernimus! Hic validam gentem, quam dura nivosis
 135 Educat Vrsa plagis, non Chaonas atque Molossos,

135 *Sidon. c. V 433*: qui Chaonas atque Molossos.

113 *Vopisci Saturnin. 7, 4*: viri ventosi furibundi. 115 *Ennius ann. 422 M*: praecipe casu. (*Lucani II 147*: simul omnia.) 116 *Livius IV 13, 5*: maturis . . consiliis. 124 sq. *Ennium respicit, cf. Zwei politische Satiren p. 68.* 125 *Ennius annal. v. 275 M*: Aeacidas Pyrrhus. 131 *Ennius annal. 214 M*: quem nemo ferro petuit superare nec auro.

108 diuisa *εΠC*, diuisa *Aq* procul] procul dubio *P*, dubio *del. P¹* tuto] tanto *P*, tota *B*, tutas *Heinsius*
 109 Exercere *Ew* currus] cirrus *A*, c *ex corr.*; currus iuxta reges offendit, urbes conieci; urbium enim simulacra vehebantur, quode *cf. l. Stilich. III 23* 110 habundantis *BHP* 111 uero] nō *B*
 ytaliam *P* circāstetit *B*, circumstetit *E* atrox] an atra? ita *Verg. Aen. II 516* 112 capud *II*
 lesū *B* pependit ī petiū *B¹*, petiuit *Heinsius* 113 ratio] rō, inde ratio *H¹* furoris *εΠ*, fauoris *q*;
 furor hic opponitur maturo consilio *v. 116 sq.*; et *cf. Vopiscum* 114 doctorg *H¹P¹*, ī ductor *add. P¹*,
 ductorg *EH²q* placebat, a *ex i P¹* 115 qui] q *B* semel] simul *M*; ita sane simul omnia *Lucanus l. l.*; sed hic semel proprio cum pondere dictum est. 116 uel] uel *P*, leto *B* aspera] prospera *B*
 117 inpar *P* 118 Nec] Ne *II* pro] pre *A*, post *Heinsius* nimius *H²*, minuas *H¹P¹*, tumidus *P¹* (vel *P³*) in *mg.* 119 modum *Ew* abenis *E* 120 ingentis *AP¹*, ingentes *P²q*; expectes internos vel ingenitos
 121 poeoniae *A*, poenie *PII*, poenie *B* 123 In reuocandus *A*, Inreuocandus *PG*, Irr. *q* uictalibus *B*
 124 curium *P²*, cursū *P¹*, currum *II* canit] it in *ras. P* uetustas *P¹* 125 Aea- cidem *A*, Eaciden] (fuerat m) *II*, Eacid' *P*, Eacidē *B* ytalo *ex ytali*] ā *P¹*] pepulit *II* pyrrum *PII*,
 pirrum *B* *V. 126 om. B* 126 Non *II* insigni *P¹*, corr. *P²* pauli mariq *Ew* 127 quadrigis] triumphis *A*
 128 laudatur] lau *ex qui (?) corr. II¹* pirri *PB*, pyrri *II* iugurte *PIIB*, iugurte *A* *V. 128 paene suspiciosus*; „supple enim; nam quod Curii triumphum magis insignem dixit, pro argumento hoc addit *Cl.*, in poesi maxime Romana magis laudatam esse Pyrrhi cladem quam Iugurthae“ *J. Koch* 129 fugauit *AB*, fugarit *q*; *cf. Archiv. lexic. IV p. 591.* 130 detii *AP²*, ditii *P¹* 131 inuita *P* 132 Curio] om. *II*, in *mg. supp. II¹*, curii *E*, uirjo *P¹* pyrri *II*, pirri *PB* perculsi gloria Pyrrhi *Paul* 133 peractum] ex perartum ut *vid. P* 134 dura (t m. 2) *P* niuosas *P²*, uinoris (?) *P¹*, niuosos *P³* 135 plagis *P²*, plagas *P¹*, iugis *P² mg.* caonas *PIIB* molosos *EPB*, molosas *II*

Quos Epirus alit, nec Dodonaea subegit
Agmina fatidicam frustra iactantia quercum.

- Primus fulmineum lento luctamine Poenum
Compressit Fabius, campo post ausus aperto
140 Marcellus vinci docuit, sed tertia virtus
Scipiadae Latiis tandem deterruit oris.
Vnus in hoc Stilicho diversis artibus hoste
Tris potuit complere duces fregitque furem
Cunctando vicitque manu victumque relegat.
145 Atque haec tanta brevi. Miscentem incendia Pyrrhum
Sustinuit toto maerens Oenotria lustris,
Et prope ter senas Itali per graminis herbas
Massylus Poeno sonipes vastante cucurrit
Hannibalemque senem vix ad sua reppulit arva
150 Vindex sera patrum post bellum nata iuventus.
Hic celer effecit, bruma ne longior una
Esset hiems rerum, primis sed mensibus aestas
Temperiem caelo pariter belloque referret.
Sed quid ego Hannibalem contra Pyrrhumque tot annis
155 Certatum memorem, vilis cum Spartacus omne
Per latus Italiae ferro bacchatus et igni
Consulibusque palam totiens congressus inertes
Exuerit castris dominos et strage pudenda
Fuderit imbelles aquilas servilibus armis.
160 Nos terrorum expers et lusu mollior aetas
Deficimus queruli, si bos abductus aratro,
Si libata seges. Non hanc ergastula nobis
Inmisere manum nec coniurantis harenas

136 *Ovid. met. VIII* 758: Dodonia quercus. 139 *Verg. georg. II* 280: campo . . aperto. 140 *Valer. Maxim. IV* 1, 7: Marcellus . . Hannibalem vinci . . posse docuit. *Horat. sat. II* 1, 72: Virtus Scipiadae. 142 sq. *Ennius ann.* 286 M.: Unus homo nobis cunctando restituit rem (*concinit cum Claudiano non solum illud cunctando, sed etiam Unus in initio positum*); *versum Ennianum immutavit Serenus Sam. 1094*: Qui solus patriae cunctando restituit rem. 145 *Verg. Aen. II* 329: incendia miscet. 147 *Verg. ecl.* 5, 26: graminis attigit herbam. 149 cf. *Sili Ital. XVII* 333. 155 *Lucan. I* 5: canimus . . . Certatum. 158 sq. *Livius II* 31, 1: fundit . . exiit castris.

136 epyrus *C* dodonea *B*, dodonga *P* 137 facidicam *B* 138 luctamine] cunctamine *exc.*
Laeti penum *PBII* 140 Macellus *B* 141 Scipiade *PHB* laciis *IIB* horis *PHB* 142 Unus *P*¹,
solus *P*³ 143 Tris *EP*¹*IIA*, Tres *P*²*CB* complere] superare ϵ frangitque *Scaliger* 144 Cunc-
tande *B* uicitq; *IIA*, uincitq; ϕ 145 haec] hic *A* incendia] praelia ϵ *Isengr. mg. fort. ex Vergili*
Aen. X 23 pyrrum *CPH*, pirrum *B* 146 tanto *P*¹, tantos *P*², \dagger toto *idem P*² oetia oenotia *P*¹,
oenotria *BII* lustris *P*¹, luctus *P*³ 147 ytalie *P* 148 Massilus *AA*, Massilius *PHB* peno *PHB*
149 Hannibalemq; *PB*, annibalemq; *A* senem] ex senex *corr. vid. P*¹ repulit *CBII* arua] ex aura
*corr. P*¹ 150 intellege „post bellum natum nata iuventus“; *sc. haec postea nata quam bellum ortum.*
iuuent^d *P*¹ (voluerat fort. iuuenta) 151 bruma *Ew* (m in ras. ut vid. *C*¹) ne||| *A* 152 primis *Ew*
mentibus *P*¹, messibus *B*, mensibus *EmP*² ϕ , sed n ex *corr. II*, fuisse *vid. r*; cf. *Goetzius in Mus. Rhenano*
XXXI 347 153 belloque] expectabam regnoque 154 hannibalem *B*, annibalem *A* ^a (= circa) *P*,
contra *Emeq* pyrrumq; *P*, pirrumq; *BII* 155 Certatum *II* cum uilis *A* sparthacus *E*, parthacus *P*,
parthicus *B* 156 ytalie *PB* baccatus *II*¹, bachatus *CP*², bacatus *B* 157 que] om. *B* totiens *Ew*
inheres *II* 158 Exuerat *A*, i sic *add. E*, Exuerit *P*¹, Exuerit *P*³ ϕ , ex Exuerat *corr. II* strange *B*
pudenna *B* 160 Nos *Ew* expertes *II* lusu *EPH*, luxu ϕ ; hoc defendit *Buechelerus coll. Iuvenal. VI* 300
molior *B* 161 Deficimu^s ||| *II* (s m. 2), Defecimus *P*¹, \dagger efficimur *P*³, Deficimur *Heinsius* adductus *PB*,
abductus *E* (ϵ minus certum) ϕ 164 Imm. *B*, Imm. ϕ

- Turba fuit; qualem Stilicho deiecerit hostem,
 165 Thraces et Haemonii poterunt Moesique fateri.
 Frigida ter decies nudatum frondibus Haemum
 Tendit hiems vestire gelu totidemque solutis
 Ver nivibus viridem monti reparavit amictum,
 Ex quo iam patrios gens haec oblita Triones
 170 Atque Histrum transvecta semel vestigia fixit
 Threicio funesta solo: seu fata vocabant
 Seu gravis ira deum, seriem meditata ruinis.
 Ex illo, quocumque vagos impegit Erinys,
 Grandinis aut morbi ritu per devia rerum,
 175 Praecipites per clausa ruunt, nec contigit ullis
 Amnibus aut scopulis proprias defendere terras.
 Nil Rhodope, nil vastus Athos, nil profuit Hebrus
 Odrysiis; facili contemptum Strymona saltu
 Et frustra rapidum damnant Haliacmona Bessi.
 180 Nubibus intactum Macedo miratur Olympum
 More pererratum campi; gemit irrita Tempe
 Thessalus et domitis irrisam cautibus Oeten.
 Sperchiusque et virginibus dilectus Enipeus
 Barbaricas lavere comas. Non obice Pindi
 185 Servati Dryopes nec nubifer Actia textit
 Litora Leucates; ipsae, quae durius olim
 Restiterant Medis, primo conamine ruptae
 Thermopylae; vallata mari Scironia rupes
 Et duo continuo conectens aequora muro

166 cf. Prudentius c. Symmachum II 714: ter denis gens exitiabilis annis Pannoniae. 170 Merobaudis pan. Aetii 122: vestigia fixit.

170 Verg. Aen. VI 159: vestigia figit. 172 Horati c. III 3, 30: graves iras. 177 cf. Verg. georg. I 332. 183 Verg. georg. II 487: Spercheosque et virginibus b. Lacaenis.

164 deiecerit II, et i prius ex r corr. 165 Traces PBII et] que P emonii A, hemonii HPBA
 moesi q ECHP, mesiq B, myssi q A 166 nudatum] ex nudant corr. vid. II frondibus Ew hemum A, hamulum
 add. E, hemū PB et ū in ras. II¹ 167 iemps II, hiems Eφ totidemq Em, totiensq ω 168 amicum P
 169 oblita P¹, iterum oblita P³ 170 histrum Ew transvecta Emω simul P fixit II 171 Treicio
 HPBA solo] ex sola corr. B 172 deum] ex dium corr. C¹ 173 erynnis A², erynis EC, erinis B, herinis II,
 arinis P¹, erimis A¹ V. 174 om. B¹, add. B² 174 morb; P¹, morbi P² rerum] cf. Rapt. III
 315; rura J. Koch; rursum (cum praecipites coniungens) Mommsenus; per dura uiarum Paul 175 clausa EmC
 claustra φ uūt B 176 Annibus P 177 rhodope A, ῥ d sic add. E, rodope PBII uastos A¹
 ebrus P, hebrus Emφ, hemus A, sed cf. v. 166 178 Othrisiis E, Odrysiis εCA, Odrisiis φ contempnunt II,
 contempnunt, sed nunt in ras. A, contemptum Emφ strymona EA, strimona CPBB 179 dampnant PB,
 om. II, sed in mg. suppl. hachalmona Bessi Em, Aligmona Ald., quod in Aliacmona mut. ε; praeterea
 mona linea subductum et in mg. halcamona legi etiam in uetusto ε; haliacmona C, haliagmona (g ex c corr.)
 II¹, alyagmona A, alimōia P, aialia B bossi B 180 intractum M, intectum Freinshemius, inductum
 Burmannus, incinctum ego coll. Verg. Aen. V 13 olimpum PHB 181 nempe B 182 Tessalus HP
 cautibus CP³, coctibus P¹, co||||tibus (c eras. vid.) II, cotibus φ oeten ECA, oetem, sed etem in ras. II¹,
 oetē B, oethē P 183 Sperchys q A enipeus HBE, item Ald., sed i in ras. Livineius, h del. ε, enypheus
 A, enipeus C, enipeus ex enipeis corr. vid. P¹ 184 Barbaricos B lābere C 185 driopes HPBA
 (dryopes ε) achia PB 186 leutates B ipsi B quae] qui B, q C 187 conamine εω, certamine ε
 raptae E, ruppē II 188 Thermopyle A, Thermopylae εCA, Thermophile P, Termophile II, Terra ophile B
 ualata A mari ECA, mari||| II, maris PB scyronia AA, cyronia B, citonia II rupes EmεA,
 rupes ex rupis corr. II¹, rupis C, ripis ex rupis corr. P, ripis B 189 conectens C, conuectens B, connectens φ

- 190 Isthmos et angusti patuerunt claustra Lechaei;
Nec tibi Parrhasios licuit munire colonos
Fronodosi, Erymanthe, iugis, equitataque summi
Culmina Taygeti trepidae vidistis Amyclae.
Tandem supplicium cunctis pro montibus Alpes
- 195 Exegere Getis; tandem tot flumina victor
Vindicat Eridanus. Docuit nunc exitus alte
Fatorum secreta tegi. Quisquamne reclusis
Alpibus ulterius Latii fore credidit umbram?
Nonne velut capta rumor miserabilis urbe
- 200 Trans freta, trans Gallos Pyrenaeumque cucurrit?
Famaque nigrantes succincta pavoribus alas
Secum cuncta trahens a Gadibus usque Britannum
Terruit Oceanum et nostro procul axe remotam
Insolito belli tremefecit murmure Thylen?
- 205 Mandemusne Noti flabris quoscumque timores
Pertulimus, festae doleant ne tristibus aures?
An potius meminisse iuvat semperque vicissim
Gaudia praemissi cumulant inopina dolores?
Utque sub occidua iactatis Pleiade nautis
- 210 Commendat placidum maris inclementia portum,
Sic mihi tunc maior Stilicho, cum laeta periculis
Metior atque illi redeunt in corda tumultus?
Nonne videbantur, quamvis adamante rigentes,
Turribus invalidis fragiles procumbere muri
- 215 Ferrataeque Getis ultro se pandere portae?
Nec vallum densaeque sudes arcere volantes
Cornipedum saltus? Iamiam conscendere puppes

209 *Rutilii de red. I* 187: Occidua . . dum saevit . . Plias.

202 *Iuvenal. X* 1: a Gadibus usque. 205 *Horati c. I* 26: metus tradam protervis . . . ventis.
207 *Verg. Aen. I* 203: meminisse iuvabit, cf. *Ov. met. VII* 796. 208 *Plini paneg. 5, 8*: Sicut maris caelique
temperiem turbines tempestates commendant eqs. *Stat. silv. I* 2, 46: inopinaque gaudia. 215 *Statii*
Theb. X 510: ferratae . . portae. 217 *Ovidi fast. II* 95: puppem conscendit.

190 Ismos II, Hismos B, Hysmos P angusti B, angusti ep potuerunt B lechaei A², item Lechaei
Scaliger, lichaei C, lycaeii AA¹, licey P, licei B, lycei II 191 parrasios C, parasios PBA¹ et ex parisios
corr. II licuit P³, licant P¹ 192 herymanthe C, erimante PA, erimante B, eromanta II aequataq C
193 taigeti B amyclae C, amicle PBII 195 Exercere C, Exegere P, Exegere Ep getas C; sed cf.
Heinsius ad VI cons. v. 113 tandem tot] EC, tot (om. tandem) II, sed in mg. tandem ante tot inseri iubet II¹,
tot tandem q 196 euridanus P, heridanus C 198 latii] socii B credidit] ex condidit corr. II¹
199 velut P 200 tran A pireneumq B, pirreneumq PII, pyrreneumq A cucurrit II 201 nigrantes ex
nigrantes corr. II (succincta ε), succinta IIB; „locus audacior profectus ex illo alvum vel inguina succingi Verg.
ecl. 6, 75, Ov. met. XIII 732⁴ J. Koch; magis etiam ex Stat. silv. V 1, 77: succinctaque pectora curis uapori-
bus C, paucioribus alas in ras, II¹ 203 nostro] uro B auxē P 204 Insolito II murmu///re C
thylen E, thylen/// II (fuit m), thilen A, tylen C, tylē P, tilē B 205 notii IIB, uoti P¹, noti/// P² (s eras.)
fabris P, s postea add. m. 1 quodcumque timoris C, quoscumq timores q 206 Pertulimus] ex re corr. II¹
fesse A 207 An potius] Quin potius vel At potius temptavi, ut v. 212 et 208 interrogationis signa deleantur;
Ah potius Mommsenus 208 p, missi (sic) C, praemissi ex permissi II V. 209 om. A; suppl. Em sic: Utque sub
occidua iactatis pleiad nautis occiduo B iactantis P nantis C¹ 210 mats B indeñcia B¹,
eleñcia B² 211 tum B 212 atque illi] ac belli Aug. Kraemer Interrogationis signum posui; nam
sententiae hae per que copulam v. 209 artissime cohaerent 213 sqq. cf. Hertelius l. l. p. 8. 214 Turribus B
mitalidis (sic) P fragiles] om. II¹, add. II² procumbere] om. P¹, se pandere i consurgere P² muri] bis
scr. sed corr. P¹, muris B 215 getis] ti ex corr. II 216 uolantum C 217 iamiam] iam uera^o P¹,
iam semel B condescendere B, concendere II puppis P¹II, puppes Ep (item corr. P¹)

- Sardoniosque habitare sinus et inhospita Cyrni
Saxa parant vitamque freto spumante tueri.
220 Ipsa etiam diffisa brevi Trinacria ponto,
Si rerum natura sinat, discedere longe
Optat et Ionium refugo laxare Peloro,
Fultaque despiciens auro laquearia dives
Tutior Aeoliis mallet vixisse cavernis;
225 Iamque oneri creduntur opes tandemque libido
Haesit avaritiae gravioribus obruta curis.
Vtque est ingenioque loquax et plurima fingi
Permittens credique timor, tunc somnia vulgo
Narrari, tunc monstra deum monitusque sinistri:
230 Quid meditentur aves, quid cum mortalibus aether
Fulmineo velit igne loqui, quid carmine poscat
Fatidico custos Romani carbasus aevi.
Territat assiduus lunae labor atraque Phoebe
Noctibus aerisonas crebris ululata per urbes.
235 Nec credunt vetito fraudatam Sole sororem
Telluris subeunte globo, sed castra secutas
Barbara Thessalidas patriis lunare venenis
Incestare iubar. Tunc anni signa prioris
Et si quod fortasse quies neglexerat omen
240 Addit cura novis: lapidosos grandinis ictus
Molitasque examen apes passimque crematas
Perbacchata domos nullis incendia causis
Et numquam caelo spectatum impune cometem,
Qui primum roseo Phoebi prolatus ab ortu,

233 *Prosper de ingratis* 874: lunaeque labores.

219 *Verg. Aen. V* 141: spumant freta. 223 *Statii Theb. I* 144: crasso laquearia fulta (?) metallo;
Avieni descr. 378: Auro fulta gravi. 233 *Verg. Aen. I* 742: errantem lunam solisque labores. 234 *Verg.*
Aen. IV 609: Nocturnis . . triviis ululata per urbes.

218 Sardoniasq; A, Sardoniosq; q, Sardoosq; Cuiacii vetus, cf. J. Koch p. 58 Cyrni] Scaliger et antea
ed. *Parmensis* (e coniectura?) teste Clercio p. 397, cyaeni C, cypri AEA, cipri IIB, cyp//// (c ex t corr., s
eras.) P¹ 219 uītamq; (virg. m. 2) P 220 diffisa ECH, diffusa PB vetus Cuiacii, diuisa A, distincta M,
diffissa Scaliger tinaeria P, trinachia B 221 Sidereum B discernere et d alterum ex n corr. II¹
longo II 222 Optet Heinsius ionium] ionū, ū ex o II¹ refugo////, o ex corr. II (fuit refugus?)
peloro P¹ 223 Fultaque] Fuluaque Heinsius; Culuaque idem; cf. tamen Statii locum ubi fulta ex mss.
nonnullis in textum recepit O. Muellnerus (fulua Kohlmannus), item Avienum; apud Lucanum quoque X 113
fulta fide non caret respiciens A 224 eoliis BPH mallet Ew (malet A¹, corr. A²) uixisse II
225 oneri EmC, bonum P¹, honeri P² creduntur] ex creduntur corr. II¹ 226 opruta B 227 que]
om. B et] ex q̄t corr. P¹ 228 Permites P tū in ras. II (etiam post ū litt. erasa) tunc omina
Heinsius 229 tum s monitusque] in ras. P¹ 230 medittā////tur P (virg. m. 2) aether A, unde
ather (sic) E 231 loqui] i in ras. A carminā P¹ 232 Fatidica B, Fatidito II 233 Territat]
Terret et conieci phebe PIB 234 horisonas A; Em primum h scripsit, sed rursus del. et add.
eūrisonas sic, sed hamulo sub e rursus deletō (littera post e inserta v an r sit incertum; itaque aerisonas
scripsit, deinde in eurisonas sive errisonas mut.), Ausonias Isengr. mg. hululata A urbes] e ex i corr. et II
et A 237 tessalidas PH patris B 239 oēm B 240 Addidit B ionis B graduus P¹, grandinis P²
241 Mollitasq; CBP¹, corr. P² passūq; B crematas P¹, crematas P³ 242 Perbarchata B, Perbaccata II,
Perluctata s 243 spectandum Heinsius cometē BP, cometem q 244 phebi C, phebi PBII

- 245 Qua micat astrigera senior cum coniuge Cepheus,
Inde Lycaoniam paulatim expulsus ad Arcton
Crine vago Getici foedavit sidera Plaustris,
Donec in exiguum moriens vanesceret ignem.
Sed gravius mentes caesorum ostenta luporum
- 250 Horrificant. Duo quippe lupi sub principis ora,
Dum campis exercet equos, violenter adorti
Agmen et excepti telis inmane relatu
Prodigium miramque notam duxere futuri.
Nam simul humano geminas de corpore palmas
- 255 Vtraque perfossis emisit belua costis:
Illo laeva tremens, hoc dextera ventre latebat
Intentis ambae digitis et sanguine vivo.
Scrutari si vera velis, fera nuntia Martis
Ora sub Augusti casurum prodidit hostem,
- 260 Vtque manus utero virides patuere relecto,
Romula post ruptas virtus sic emicat Alpes.
Sed malus interpret rerum metus omne trahebat
Augurium peiore via: truncataque membra
Nutricemque lupam Romae regnoque minari.
- 265 Tunc reputant annos interceptoque volatu
Vulturis incidunt properatis saecula metis.
Solutus erat Stilicho, qui desperantibus augur
Sponderet meliora manu, dubiaeque salutis
Dux idem vatesque fuit. 'Durate parumper,
- 270 Inquit, et excussis muliebribus ore querellis
Fatorum toleremus onus. Nil nautica prosunt
Turbatae lamenta rati nec segnibus undae
Planctibus aut vanis mitescunt flamina votis.
Nunc instare manu, toto nunc robore niti
- 275 Communi pro luce decet: succurrere velis,

250 *Angilbertus carm.* 6, 387: principis ora.261 *Sidon. c. II* 13: Romula virtus.

248 *Verg. Aen. IX* 655: in tenuem . . . evanuit auram. 251 *Verg. Aen. VII* 782: campi Exercebat equos. 261 *Florus IV* 2, 40: virtus . . . emicuit. 262 *Statii Theb. III* 6: Pessimus in dubiis augur timor. *Onesandri strateg.* 42: ὁ γὰρ φόβος ψευδὴς μάντις. *Curtius Rufus VII* 7, 24: extorum interprete uti metu suo. 264 *Verg. Aen. I* 275: lupae . . . nutricis. (266 *Isidori orig. XII* 7: vultur a volatu tardo nominata.)

245 astrigera *B.* senior] *bis P*¹, *corr. P*² 246 lycaoniam *EC*, lychaoniam *A*, licaonia *HPB*, sed ia ex io *P*²
ad arcton *ECA*, ab artho *P*, ab arcto *HB* 247 uaga *B* ietici *B* sydera *C* geticis . . . plaustris ϵ
249 cessorum *A* ostensa *II* 250 lupis *P*¹ 251 exercet] cet in *ras. P*¹ 252 excepta *P*¹, excepti *P*²
inmane *B*, imane *P*, imm. ϕ uolatu *B* 253 de notam ducere *cf. Propertius monob.* 5, 16 254 humanas
gemino *Scaliger teste Burn.* 256 lena *B*, leua *E ϕ* dextera] r ex e *corr. II*¹ uentre latebat] in *ras. II*
latebat *E ϵ HA*, latebat *P* (erasa virgula), latebant *CB* 257 ambae] albe *A* uino *B* 258 Sruptari *P*
si uera] ex seuera (?) *corr. II* fera] pro substantivo accipe; bestia nuntia Martis fuit et hostem casurum
prodidit 259 Ora *AM* (*cf. v.* 250), Ore ϕ casu *B* prodig *B* 260 relecto] relecte *II*, resecto
Heinsius 261 ruptas] u in *ras. C*¹ post uirtus ruptas, sic *ord. corr. II*¹ alpis *A*, alpes *II*, es ex *corr.*
262 metus] timor *P*, *cf. Stat.* 263 peiore] ex peiora *corr. B* 265 Tūc reputāt om̄s *Em*, deinde om̄s
in annos *corr. idem* 268 Spondere *P*, *corr. P*² meliore *B*, meliora *E ϕ* 269 durate] t ex r *corr.*
m. 2 in *P* 270 Inquit *PH* exussis *B* querellis *E*, querelis ω 271 tolleremus *B* honus *HB ϵ A*
273 mutescunt *B* flamina *E ω* 274 robore] pectore vetus *Cuiacii*, ϵ niti] ex uiti *II* 275 luce]

lce (sic) *P*¹, pace *P*², puppe *Marklandius ad Statii silv. III* 4, 87

- Exhaurire fretum, varios aptare rudentes
 Omnibus et docti iussis parere magistri.
 Non, si perfidia nacti penetrabile tempus
 Irrupere Getae, nostras dum Raetia vires
 280 Occupat atque alio desudant Marte cohortes,
 Idcirco spes omnis abit. Mirabile posset
 Esse mihi, si fraude nova vel calle reperto
 Barbarus ignotas invaderet inscius Alpes;
 Nunc vero geminis clades repetita tyrannis
 285 Famosum vulgavit iter nec nota fefellit
 Semita praestructum bellis civilibus hostem.
 Per solitas venere vias, aditusque sequendos
 Barbarico Romana dedit discordia bello.
 'Sed nec praeteritis haec res incognita saeculis.
 290 Saepe lacessitam, sed non impune, fatemur
 Ausoniam. Haec Senonum restinxit sanguine flammis,
 Haec et Teutonico quondam patefacta furori
 Colla catenati vidit squalentia Cimbri.
 Vile decus, quod non erexit praeuius horror;
 295 Ingentes generant discrimina magna triumphos.
 'Quid turpes iam mente fugas, quid Gallica rura
 Respicitis Latioque libet post terga relicto
 Longinquum profugis Ararim praecingere castris?
 Scilicet Arctoïis concessa gentibus urbe
 300 Considet regnum Rhodano capitique superstes
 Truncus erit? Vestros stimulant si pignora sensus,
 Me quoque non impar naturae cura remordet,
 Nec ferro sic corda rigent ut nosse recusem,

292 *Sidon. c. VII 76 sq.*

278 *Verg. Aen. II 79*: nec si eqs. 281 *Lucani V 455*: spes omnis abit. 291 *Florus I 13 de Camillo*: incendiorum vestigia Gallici sanguinis inundatione delevisse. 292 *Lucani I 256*: furoris Teutonici. 302 *Verg. Aen. I 261, VII 402*: cura remordet. 303 *Ovidi am. III 6, 59*: Ille habet . . . in pectore ferrum, *trist. I 8, 42*: rigidum ferri . . . pectus habet.

276 Exanrire II, exhaurire P optare II rodentes P¹, corr. P² 278 si//// II perfidiam corr. II¹, perfidiae Heinsius nacti C, uacti B, nacti q 279 getes P¹ retia P¹, rescia II, grecia P²C, graecia A, ut rethia add. Em, rhetica A, grā B 280 dessudant B choortes II 281 Idcirco C, Icirco II, Idcirco Ep abit] ex abet corr. P¹ posset] e ex i (?) corr. II¹ 282 noua] o ex corr. II nouo uel calle Burmannus 283 ignota^s, o ex corr. II euaderet Burmannus alpis A, alpes, e ex i (?) II 284 repetita Ew tirannis PH 285 uulgauit] uul P² in spat. vac. iter] eī B uota B 286 pstruc- tum P 287 uenire C adit usque A, ligavit E, additusq P 288 ///romana P 289 praeteritis] qns A, praestiteris B haec] h//// II 291 restinxit C, restinxit A, c sic add. E, restinxit P¹, restrinxit II A, restruxit B 292 Haec et] ex hec corr. II¹ theutonico AII, teutonico PC, teutonio A, teutonica B 293 sequalentia P cymbri P 294 horror Ew 295 Ingentis II¹, Ingentes II² generant Eme, genuant II, geminant q; syllabarum lusum in ingentes generant agnosco 296 Quid] ras. in P; erasum videtur Quod, in mg. add. Quid P¹ turpis P¹IIA, turpes P²q quid gallica CAA, iam gallica IIPB 297 Respicitis] tis in ras. II¹ lacioq BII 298 refugis M arar im A, ligavit E, ararī P, ararū B, ararim q praefigere P 299 archithois P, arthois B urbe P², ube P¹ 300 Consideret C rodano PBII capitiq Ew 301 nros B stimulant Ew set B, si Ep 303 sic] si CB rignēt B ut] aut P¹, aut B, ut CHAE, idem Ald., quod non del. ε supra scribens aut recusem EIAC, sed em in ras. C¹, recussem P, recusent ε, recusant B

- Quam sanctum soceri nomen, quam dulce mariti,
 305 Quantus prolis amor. Sed numquam oblita decoris
 Obscenam latebram pietas ignava requirit.
 Nec vobis fortis monitor, mihi cautior uni.
 Hic coniunx, hic progenies, hic carior omni
 Luce gener: pars nulla mei subducta procellae.
 310 Accipe tu nostrae, tellus Oenotria, mentis
 Vincula communes tecum subeuntia casus,
 Exiguamque moram muris impende tuendis,
 Dum redeo lectum referens in classica robur.'

His dictis pavidum firmavit inertia vulgi

- 315 Pectora migrantisque fugam compescuit aulae;
 Ausaque tum primum tenebris emergere pulsas
 Hesperia, ut secum iunxisse pericula vidit
 Augustum, tantoque sui stetit obside fati.
 Protinus, umbrosa vestit qua litus oliva
 320 Larius et dulci mentitur Nerea fluctu,
 Parva puppe lacum praetervolat; ocus inde
 Scandit inaccessos brumali sidere montes
 Nil hiemis caelive memor. Sic ille relinquens
 Ieiunos antro catulos inmanior exit
 325 Hiberna sub nocte leo tacitusque per altas
 Incedit furiale nives; stant colla pruinis
 Aspera; flavescentes astringit stiria saetas;
 Nec meminit leti nimbosve aut frigora curat,
 Dum natis alimenta paret.

Sublimis in Arcton

- 330 Prominet Hercyniae confinis Raetia silvae,
 Quae se Danuvii iactat Rhenique parentem

311 *Rutilii itin. I 211. Licentii ad Aug. 113: hoc animi vinclum eqs.*

305 *Verg. Aen. V 174: Oblitus decorisque sui.* 309 *Ovidi trist. V 14, 27: non se subducere nimbo,*
 haec demum pietas. 313 *Verg. ecl. 9, 23: dum redeo.* 314 *Iuvenius evang. II 152: His signis . . .*
 firmavit robore mentem; *idem IV 772: pectora firmat.* 322 *Catulli c. 105, 1: scandere montem. Ovidi ex*
Ponto II 4, 25: brumali sidere. 323 *Senecae Troad. 537: Sic ille.* 325 *Verg. Aen. VI 355: hiber-*
nas . . noctes. 331 *Properti IV 10, 41: genus hic Rheno iactabat ab ipso.*

304 sanctum] *scm* et *m* in *ras.* II¹ 305 decoris *ew* 306 Obscenam II ignatia (?) P
 307 Nec] Neu *Claverius* 308 coniux II cari] B 309 gener] r in *ras.* II¹ mei] uiri B procene II¹,
 corr. II² 310 cenotria B 311 Vincula *Emew* communis P¹ II¹ A, communes P² II² 312 que]
om. II¹, *add.* II² 313 letum II rediens mellifica robur B referens] redigens *Heinsius* 314 inhercia B
 315 migrantisque] ntisq] in *ras.* II¹ 316 que] quae P tunc PB, tum EQ primū] P, primis B,
 primum *Esq* 317 secum ut II, *sed corr.* uixisse B 318 totoq] PB, tantoq] ex totoq] corr. II¹
 sui] sibi C stetit] stant B 319 litus *Ew* 320 Laurius B, Larius EQ metitur C 321 puppe *Ew*
 (pupe P) locum B 322 inaccessos P¹, inaccessos C montis II¹, montes II² 323 hyemis teline metuor B
 memor] levis *ras.* post e C sic] c *ex t corr. P* reliquens II 324 inn. B, imm. q 326 Incendit ex
 Incedit corr. E, *sed n rursus del.* 327 adstringit HC, astringit q, cf. *Apon. 45 al.* stiria] in *ras.* II¹,
 styria B setas C, setas q 328 loeti C nimbosue *Ald.*, *sed s add. e*, nimbosie A, nimbos^a ueant P (corr.
m. 2 nisi quod a m. 1), nimbos (ue *om.*) B, nimbosae *Heinsius idque voluit P* frigura B 329 arcton II,
sed cton add. II², arthō P, acon B 330 hercyniae E, hyrciniae C, hercinie II, hercinie A, herienie B, herine P
 confurias B retia C, recia B, rhetia A, rethia PH 331 danubii *ew* reniq] PH, rethniq] B

Vtraque Romuleo praetendens flumina regno:
 Primo fonte breves, alto mox gurgite regnant
 Et fluvios cogunt unda coeunte minores
 335 In nomen transire suum. Te Cimbrica Tethys
 Divisum bifido consumit, Rhene, meatu;
 Thracia quinque vadis Histrum vorat Amphitrite:
 Ambo habiles remis, ambo glacialis secti
 Terga rotis, ambo Boreae Martique sodales.
 340 Sed latus, Hesperiae quo Raetia iungitur orae,
 Praeruptis ferit astra iugis panditque tremendam
 Vix aestate viam. Multi ceu Gorgone visa
 Obriguere gelu; multos hausere profundae
 Vasta mole nives, cumque ipsis saepe iuvenis
 345 Naufraga candenti merguntur plaustra barathro.
 Interdum subitam glacie labente ruinam
 Mons dedit et tepidis fundamina subruit astris
 Pendenti male fida solo.

Per talia tendit

350 Frigoribus mediis Stilicho loca. Nulla Lyaei
 Pocula; rara Ceres; raptos contentus in armis
 Delibasse cibos madidoque oneratus amictu
 Argentem pulsabat equum. Nec mollia fesso
 Strata dedere torum; tenebris si caeca repressit
 Nox iter, aut spelaea subit metuenda ferarum
 355 Aut pastorali iacuit sub culmine fultus
 Cervicem clipeo. Stat pallidus hospite magno
 Pastor et ignoto praeclarum nomine vultum

349 *Sidon. c. II 278*: Cui dasset cum saepe Ceres semperque Lyaeus. 353 *Aegritudo Perdiccae 101*:
 nox . . presserat.

332 *Nemesiani cyn. 73*: Romulei . . . cacumina regni. 339 *Horati c. I 25, 19*: hiemis sodali . . .
 Hebro (quo loco falso Euro rescribi vel suadet Claudiani comparatio). 340—348 cf. *Livius XXI 32. 35. 36*.
 341 *Horati c. I 1 fin.*: feriam sidera vertice. 343 sqq. cf. *Petroni bell. civ. 185—198, Sili Ital. III 518—530*.
 343 *Lucilius v. 554 Lachm.*: pars . . . , pars autem obrigescit frigore. 344 *Verg. Aen. III 656*: vasta . . mole.
 346 *Verg. Aen. II 310*: dedit ampla ruinam. 350—358 cf. *Plini paneg. 15 med., Liv. XXI 4, 6 sq.* (neque
 molli strato). 353 de caeca nocte cf. *Truppius p. 43*. 354 *Verg. ecl. 10, 52*: inter spelaea ferarum.

333 Prima fronte B alto] lato vel aucto Heinsius 334 nuda B redeunte P 335 suum]
 u prius ex corr. P cymbrica AP tethis (ras. supra e) C, tethis PB, thetis II, thethys A 336 con-
 sūmit B rhene EmIIA, yhene (en profuso atramento) C, rene PB 337 Tracia PIIA, Trachia B hystum C,
 hist'r B norat B amphitrite AC 338 glacialis A, t sic add. E, (glacilia Ald., corr. ε?) 339 ambo]
 o ex e corr. P¹ martisq; II²A, Bentleius ad Hor. carm. I 25, 9, martiq; II¹q 340 retia CBP¹, rethia P²,
 recia II, rhetia A iung B hore PB 341 tremendam II¹q, I tenen(dam) II², terendam Delrius (cf. ad
 cons. Theod. 18), premendam Heinsius, tremendum Buechelerus 342 seu P¹B, ceu EP²q; hic ceu
 Mommsenus 343 hausere A, ausere II 344 niues] uires B sepe ex mole corr. II¹ iuuentis B
 345 caudenti B, canenti Heinsius plaustra A², plura A¹ baratro IIPB 346 subitam] subiectam B
 glaciē C labentem II, lanbente B ruina C 347 tepidis EPIC, trepidis (ε?)AB (ex trepidas corr. B¹)
 subluit ε astris] austris ε unus, Scaliger; sed „tepids astris“ accipe quasi „tepida vel calidiore tempestate“;
 cf. et alia et Statii silv. IV, 1, 24: „ipsa meae tepeant tibi sidera brumae“. 348 malefido B 349 liey P,
 lyei B, liei II 350 raptos] raros Isenr. mg. contemptus, t prius ex corr. P, contemptos B 351 Dili-
 basse P madidoq; B¹ corr. honeratus BA, hon oratus P¹, honeratus II 352 equū (virg. prior
 erasa) P 353 Sirata B ceta repressis B 354 spelæa Ald., hamulum add. ε, speleas P fugit P¹,
 subit P²II¹, fugit I tegit II² 355 culmine] tegmine unus cod. Antverpiensis

- Rustica sordenti genetrix ostendit alumno.
 Illa sub horrendis praedura cubilia silvis,
 360 Illi sub nivibus somni curaeque laborque
 Pervigil hanc requiem terris, haec otia rebus
 Insperata dabant; illae tibi, Roma, salutem
 Alpinae peperere casae.
 Iam foedera gentes
 Exuerant Latique audita clade feroces
 365 Vindelicos saltus et Norica rura tenebant.
 Ac veluti famuli, mendax quos mortis erilis
 Nuntius in luxum falso rumore resolvit:
 Dum marcent epulis atque inter vina chorosque
 Persultat vacuis effrena licentia tectis,
 370 Si reducem dominum sors improvisa revexit,
 Haerent attoniti libertatemque perosus
 Conscia servilis praecordia concutit horror:
 Sic ducis aspectu cuncti stupuere rebelles,
 Inque uno princeps Latiumque et tota refulsit
 375 Roma viro. Frons laeta parum, non tristior aequo
 Nec deiecta malis, mixta sed nobilis ira:
 Qualis in Herculeo, quotiens infanda iubebat
 Eurystheus, fuit ore dolor vel qualis in atram
 Sollicitus nubem maesto Iove cogitur aether.
 380 "Tantane vos, inquit, Getici fiducia belli
 Erigit? hinc animo frustra tumuistis inani?
 Non ita Romanum fati violentia nomen
 Opprimit, ut vestros nequeat punire tumultus
 Parte sui. Ne vos longe sermone petito
 385 Demorer, exemplum veteris cognoscite facti:
 Cum ferus Ausonias perfringeret Hannibal arces
 Et Trebiam saevo geminassent funere Cannae,

361 *Merobaudis pan. Aetii* 42: tot bella tibi requiem, Romane, dederunt. 371 *Orestis trag.* 53: Haeret et attonitos . . . 386 *cf. Licentius ad Aug.* 114.

366 *cf. euang. Lucae* 12, 45 *sqq.* (*Matthaei* 24, 48 *sqq.*); *sed adiit Iuvenum* IV 190 *sqq.* 374 *Manili* IV 35: pendeat ab uno Roma viro. 375 *Verg. Aen.* VI 862: frons laeta parum . . . deiecto . . . vultu. 379 *Verg. Aen.* V 20: in nubem cogitur aer. 380 *Verg. Aen.* I 132: Tantane vos generis tenuit fiducia? *Stat. Theb.* VI 264: tantique iuvat fiducia belli?

358 Rustica B genetrix ω alunno C 359 horrendis P 360 Illi EP²BA, Illis P¹CH nubibus B
 sonni P 361 otia] recia B 363 ///pepere P federe B 364 laciūq II, laciēq B, latiūq (q sinistrum
 adrasum) C classe B 365 saltos A rura] regna M, castra ε Isengr. mg., unde claustra Heinsius
 366 ueluti] i in ras. II¹ erilis E, herilis ω 367 ludum P¹, um ex corr., dein spat. vac. resoluit] solutos P
 368 inter P², intus P¹ inter cuna B corosq P 370 fors CH, sors q reuexit ε, praeterea in mg. reuixit idem
 371 H///erent P atoniti II 373 aspectu/// P rebellis II¹, rebelles II² 374 uno] ex imo (?) corr. II, tuo P
 laciūq B II tota II², toto II¹ refulsit A 375 non] nec B 376 Nec EHP, Non q 377 uidebat P¹II,
 uiebat P³ 378 Eurysteus A, Euristeus q dolor] color B atram] ex atrum corr. II 379 maesto Eω
 cingitur B, cogitur Eq 380 inquit II fidua II 381 hinc] ex hunc corr. II¹, hic A 383 Oprimit B
 uestris II¹, uestros II² nequeat Eω tumultus Eω 384 ne HIC, nec P, neu q longo C; longo s.
 peritos conieci; quae enim sequitur narratio sane longe petita est. 385 cognoscere B facti Eω, fati M
 386 ferus] om. C perfringeret EHP, ex perfrangeret corr. P¹, confringeret A, pfrangeret B annibal A,
 hanibal B arctos B, artes II 387 saeuo] socio Isengr. mg.

- Nequiquam Emathium pepulit spes vana Philippum,
 Vt velut afflictos ferro temptaret inerti.
 390 Romanos commovit atrox iniuria patres,
 Urgerent maiora licet, graviterque tulere,
 Urbibus inter se claris de culmine rerum
 Congressis, aliquid gentes audere minores.
 Nec poenam differre placet, sed bella gerenti
 395 Punica Laevino regis quoque proelia mandant.
 Paruit imperiis consul, fususque Philippus,
 Vilia dum gravibus populis interserit arma,
 Praetereunte manu didicit non esse potentum
 Temptandas, mediis quamvis in luctibus, iras.
 400 Hoc monitu pariter nascentia bella repressit
 Et bello quaesivit opes legitque precantes
 Auxilio mensus numerum, qui congruus esset
 Nec gravis Italiae formidandusve regi.
 Nec minus accepto nostrae rumore cohortes
 405 (Sic ducis urget amor) properantibus undique signis
 Conveniunt, visoque animi Stilichone recepti
 Singultus varios lacrimosaque gaudia miscent:
 Sic armenta boum, vastis quae turbida silvis
 Sparsit hiems, cantus ac sibila nota magistri
 410 Certatim repetunt et avitae pascua vallis
 Inque vicem se voce regunt gaudentque fideles
 Reddere mugitus et, qua sonus attingit aurem,
 Rara per obscuras apparent cornua frondes.
 Adcurrit vicina manus, quam Raetia nuper
 415 Vandalicis auctam spoliis defensa probavit:
 Venit et extremis legio praetenta Britannis,

400 *Corippi Ioh. III 45*: belli nascentis. 405 *Ven. Fortunat. c. VI 1^a, 4*: tuus urguit amor.
 407 *Rutilii de red. I 578*: madidis gaudia maesta genis. *Orosii II 17*: post . . . lacrimas gaudiorum. *Ennodii 43, 114 (Vogel)*: lacrimas quas promunt gaudia fundit.

406 *Ovidi fast. IV 615*: animumque recepit. 408 *Verg. georg. II 515*: armenta boum. 413 *Verg. Aen. I 118*: Apparent rari nantes eqs.

388 Nec quiquam *A*, Nequiquam *C*, Ne quicquam *PBA*, Nec quicquam *II* emathéum *II* phil-
 lippum *P* 389 uelud *II* afflictos \equiv et os in *ras. II* tentaret *A*; re in *ss corr. E* volens tentasset.
 inerti] inani *A* 390 commonit *P* 391 Ut gererent *B* 392 decumine *P¹*, *corr. P²* 394 differe *II*
 gerentes *Jeepius* 395 leuino *II B*, lenino *P* regi *P¹*, regis *P²* 396 consul] praetor *A*; in errorem
 poetam a *Floro II 7* abduci potuisse con. *E. Stoecker* phillipus *P*, philipus *B* 397 graiis *II* *V. 397* in
 suspicionem vocavit *Gesnerus*. 398 Intereunte manu *Ferd. Baehrens*; sed manu ad fusus referendum est
 potentum] *ras. in P* (erasum tale quale repulit); potentum *P³* *add.*; u adrasum in *C* *V. 399 om. P¹*,
add. P³ in luctibus] \dagger in *ras. II¹* 401 legtoz *P* (= legunt) 403 ytalie *P* 404 nostrae] uire *B*
 choortes *II* 406 que] *om. B* animis . . . receptis *Heinsius* 407 uarios] suaves vel gratos *conieci*,
 hilares vel hilares *J. Koch* lacrimosaque *Ew* 408 Sic *P²*, Si *P¹* arma abou *P¹*, *corr. P²* que uastis *II*
 turbida] *om. II¹*, *add. II²*, ex turbula *corr. P¹* 409 Sparsit *CIIA*, Spargit φ cantus] ex cautus *corr. P¹*
 ac *Ew* sibyla *E* nota] *om. B* 410 Certatim *Ew* et auite *Em*, et auitae ϵC , uel note *PIIA*, uel nocte *B*
 411 uoce] ex uocē *corr. P* rogant *Delrio* in *Notis* (ex ϵ ?) fidelis *IIA* 412 qua] ua in *ras. II¹* 413 Uara
Heinsius; sed memoria haec *Vergiliana* apparent *Ew* 414 Adcurrit *EH*, Accurrit φ manus] nanus,
 sed *corr. P¹* retia *PC*, rhetia *A*, rethia *BII¹*, \dagger gre ($\dot{\alpha}$. est *greCIA*) *II²* 415 Vandalicis] sic *PIIBA*, *V* in
W mut. E, Vindelicis *CA*; orthographiam Wandali dedit *e. g. Halm* in *Salv. gub. dei VII 22, 94* 416 et] in *B*
 praetenta] de hac voce cf. *Tac. hist. II 6 fin.*, *Amm. Marcell. XVI 8, 14* britannis *Ew*

- Quae Scotto dat frena truci ferroque notatas
 Perlegit exanimes Picto moriente figuras;
 Agmina quin etiam flavis obiecta Sygambris
 420 Quaeque domant Chattos inmansuetosque Cheruscos
 Huc omnes vertere minas tutumque remotis
 Excubiis Rhenum solo terrore relinquunt.
 Villane posteritas credet? Germania quondam
 Illa ferox populis, quae vix instantibus olim
 425 Principibus tota poterat cum mole teneri,
 Iam sese placidam praebet Stilichonis habenis,
 Vt nec praesidiis nudato limite temptet
 Expositum calcare solum nec transeat amnem,
 Incustoditam metuens attingere ripam.
 430 Celsior o cunctis unique aequande Camillo!
 Vestris namque armis Alarici fracta quievit
 Ac Brenni rabies; confusis rebus uterque
 Divinam tribuistis opem, sed tardior ille
 Iam captae vindex patriae, tu sospitis ultor.
 435 O quantum mutata tuo fortuna regressu!
 Vt sese pariter diffundit in omnia regni
 Membra vigor vivusque redit color urbibus aegris!
 Creditur Herculeis lucem renovasse lacertis
 Femina dilecti fatis impensa mariti.
 440 Et iuvenem spretae laniatum fraude novercae
 Non sine Circaeis Latonia reddidit herbis.
 Cretaque, si verax narratur fabula, vidit
 Minoum rupto puerum prodire sepulchro,
 Quem senior vates avium clangore repertum
 445 Gramine restituit; mirae nam munere sortis

423 *Symmachii orat. IV 13*: credetne posteritas? 427 *Livius XXVIII 42*: praesidio nudatam.
 435 *Verg. Aen. II 274*: quantum mutatus. 437 *Martialis XII 63, 5*: colore vivo. 438 sq. *Libanius XX*
πρὸς Θεοδ. β' ἐπὶ ταῖς διαλλαγαῖς, I p. 656, 10 R: ὁ μὲν γὰρ Ἀσκληπιδὸς ἐνὶ τινὶ λέγεται λῆσαι θάνατον
 καὶ Ἡρακλῆς μὲν τινὶ γυναικί. σοὶ δὲ περὶ ὅλην τοῦτο πέπρακται πόλιν, ἣν ὅστις ἀναβεβιωκέναι λέγοι,
 καλῶς ἂν λέγοι. 439 *Iuvenalis VI 653*: subeuntem fata mariti Alcestim. 442 cf. *Apollodori bibl.*
III 3, 1; Hygini fab. 136.

417 scotto *EC*, succo *P*¹, scoto *P*² *φ* truci] *ex traci corr. B*¹ 418 exanimes] exangues *ε Isengr. mg.*
 mouente *B* 419 flāmis *P* obiecta] *a ex e II*¹ sygambris *EC*¹, sycambris *AC*², sicambris *II*, sic
 ambris *P*, britānis *B* 420 chattos *Em*, Catthos *ε*, cattos *C*, catos *P*¹, chitos *II*, scitos *P*³, citos *A*, cinthos *B*
 immans. *ω* ceruscos *EH*, cheruscos *B*, cheruchos *C*, ceruchos *P*¹ *A*, cherucos *P*³ 421 omnis *EHA*, omnes *φ*
 uefe *II* tuumq; *II*¹, tutumq; *II*² remotis] relictis, *sed corr. P*¹ (*an voluit retractis?*) 422 Excubiis] *s in*
ras. P, Excubius *II* rethnū *B*, renum *HP* relingunt *B* 423 crederit *B* 424 ferax populi *Burmannus*
 populisq; vix *A* 425 poterat] *EsCAP*², poterant *II*, *ex poterit corr. P*¹, poterit *B* 426 Iam] *Tam*
Barthius praestat *ε* 427 limite *P*, milite *B* 428 calcare] *ex calare corr. P*¹ annem *PII*
 429 Incustodiam *P*¹, *corr. P*² 430 o] *e B* equante *II*¹, *corr. II*², ///equande *P* (*a eras.*), equanda *A*
 431 nang; *C*, ///namq; *P* alariq; *B* 433 tribuistis] tribustis *C*, *sed corr. m. 1* 434 ultro *P*
 435 O quantum fortuna tuo mutata regressu *II* recessu *B* 436 diffundit *PA*, diffudit *φ* omina *B*
 437 rigor *A* uiusq; *P*¹, primusq; *P*², uiusq; *II* calor *B*, color *Eq* 438 Creditur] *ex corr. P*
herculeis II (*s add. II*²) renouasse *P*¹ (*u prius ex n corr.*), reparasse *ε unus*; repetisse *Hertel*
 439 delicti *ex relictis corr. P*¹ impessa (*sic*) *ex impensa corr. P*¹ 440 et *Ew* 441 Non sine]
desidero Uita; *sed cf. illud redditur Ov. met. XV 276* circeis *PIBA* reddidit] *ex reddit P*¹ *corr.*
 442 uera *AB* naratur *B* 443 Minoum] Minerue *B* redire *B* sepulchro *CA*, sepulcro *φ* 444 Quem]
Q P auium *P*¹, iteravit *P*² clamore *B* 445 sortis] scitis *B*

Dulcia mella necem, vitam dedit horridus anguis.
 At tuus adventus non unum corpus ab umbris,
 Sed tot communi populos sub morte iacentes
 Totaque Tartareis e faucibus oppida traxit.

450 Ipso Roma die (nec adhuc ostenditur auctor)

Personuit venisse ducem, laetisque Quirites
 Vocibus auspiciū certi plausere triumphī,
 Muniti Stilichone suo. Quis gaudia vero
 Principis, amplexus alacris quis disserat aulae?

455 Pulveris ambiguum nubem speculamur ab altis
 Turribus incerti, socios apportet an hostes
 Ille globus. Mentem suspensa silentia librant:

Donec pulvereo sub turbine sideris instar
 Emicuit Stilichonis apex et cognita fulsit

460 Canities. Gavisā repens per moenia clamor
 Tollitur 'ipse venit'. Portas securā per omnes
 Turba salutatis effunditur obvīa signis.

Non iam dilectus miseri nec falce per agros
 Deposita iaculum vibrans ignobile messor

465 Nec temptans clipeum proiectis sumere rastris
 Bellona ridente Ceres humilisque novorum
 Seditio clamosa ducum: sed vera iuventus,
 Verus ductor adest et vivida Martis imago.

Prospera sed quantum nostrae spes addita menti,

470 Tantum exempta Getis. Qui vertice proximus astris
 Post Alpes iam cuncta sibi promisit apertas
 Nil superesse ratus, postquam tot lumina pubis,

461 *Paulini Petric. vitae Mart. II 75*: Tollitur in caelum clamor.

446 *Verg. georg. IV 101*: Dulcia mella. 449 *Apulei met. VII 7*: (ex) mediis Orci faucibus.
 455 *Statii Theb. IX 165*: adverte oculos ubi plurimus ille pulvis, ubi ille globus? 455—461 *cf. Martialis X 6*.
 456 *Sallusti Jug. 92, 2*: socii atque hostes. 457 *Verg. Aen. V 827*: suspensam . . mentem. 461 *Martial. VII 8, 4*: 'venit'. 468 *Verg. Aen. VIII 557 (Ovidi trist. V 7, 17)*: Martis . . imago. 469 *Stat. Achill. II 141*: spes addita. 470 *Horati carm. I 1*: feriam sidera vertice.

446 uocem B 447 Atravis B tuus] ex cuius corr. II¹ 448 populis B morte] ex mente
 corr. P¹ iacentes] i ex l corr. P, iacentis B 449 Ταταγ P¹, Tantaque Heinsius tartaeis P¹,
 corr. P² opida BHP 450 Ipsa A abhuc II ostiliter B actor P 451 duce P 452 certi] in
 ras. II¹ planxere B 453 uero] ueros ed. Camers 454 alacres C quis] bis scr., semel del. II disserat]
 ex deserat corr. P¹, deserat B, dixerit A 455 altis II², artis II¹ 456 incertis P, incerti (certi in ras.) II¹
 apportat, ap ex ad (?) corr. II, adportet C, apportat P, corr. P¹, apportet φ hostes ex hostis II, hostis A, hostis P¹
 457 mente P licentia B V. 458 om. P (cf. v. 399) puluerulo B 459 fulxit A 460 Canities Ew
 462 salutandis Heinsius, salutatrix Burmannus 463 delictus P¹, delectus II P² vetus Cuiacii, dilectus
 Emφ nec] ex ne corr. II¹ 464 uibrans P¹, uibrant P², uibras B 465 Non B, Nec Eφ temptans]
 refeci, temptat ω clippeum B proiectis] ex proiectū corr. P¹, proiectus A funere B rutris
 Schraderus 466 Ceres] teres B humilisque] humilisue Jeepius; de que cf. v. 48 467 damp-
 nosa II due|||um P (t eras.) 468 uiuida] munda B ymago P 469 ure B spes P menti]
 om. C, B in mg. add. C¹ 470 exempta] ex excepta corr. II¹ getis Ew astris] om. C 471 Post]
 ps B cuncta] certa ex cita corr. P¹ aperta Heinsius 472 lumina] C, flumina φ pubis] C, pulsus A,
 pulsus II¹ φ, passis II², passim ε unus; uallis Heinsius, rursus Schraderus ea lege temptarunt ut in versuum
 472—474 collocatione et lectione φ sequerentur

- Tot subitos pedites, equitum tot conspiciat alas
 Cinctaque fluminibus crebris ac moenibus arva
 475 Seque velut clausum laqueis: sub pectore furtim
 Aestuatur et nimium prono fervore petita
 Iam piget Italiae, sperataque Roma teneri
 Visa procul. Magni subeunt iam taedia coepti.
 Occultat tamen ore metum primosque suorum
 480 Consultare iubet bellis annisque verendos.
 Crinigeri sedere patres, pellita Getarum
 Curia, quos plagis decorat numerosa cicatrix
 Et tremulos regit hasta gradus et nititur altis
 Pro baculo contis non exarmata senectus.
 485 Hic aliquis gravior natu, cui plurima dictis
 Consiliisque fides, defixus lumina terrae
 Concutiensque comam capuloque adclinis eburno:
 'Si numero non fallor, ait, tricesima currit
 Bruma fere, rapidum postquam transnavimus Histrum,
 490 Romanamque manum tantis eludimus annis.
 Sed numquam Mavors adeo constrinxit in artum
 Res, Alarice, tuas. Per tot certamina docto
 Crede seni, qui te tenero vice patris ab aevo
 Gestatum parva solitus donare pharetra
 495 Atque aptare breves umeris puerilibus arcus:
 Saepe quidem frustra monui, servator ut icti
 Foederis Emathia tutus tellure maneres;
 Sed quoniam calidae rapuit te flamma iuventae,
 Nunc saltem, si cura tibi manet ulla tuorum,
 500 His claustris evade, precor, dumque agmina longe,
 Dum licet, Hesperii praiceps elabere terris,

481 *Sidon. c. XII 3*: Inter crinigeras situm catervas.

475 *Persius 5, 144*: sub pectore *eqs.* 486 *Verg. Aen. I 226*: Defixit lumina regnis; *VI 156*: defixus lumina; *item Valer. Flaccus IV 667*. 487 *Ovidi fast. II 846*: concussa .. coma. 489 *cf. ad In Iacobum 7*. 495 *Valeri Fl. I 109*: puer faciles .. umeris .. arcus Gestat Hylas. 499 *ibid. IV 127*: cui cura suorum est. 500 *ibid. VII 570*: claustris evasit.

473 subito *PB*, subitos *Eq* pedit *C*¹, *it in ras.*; fuerat fort. pedes equitem *A* 474 hic v. hoc ordine traditus in *C*, ante v. 473 in *q* Cuncta (*om. que*) *B*, Cinctaq *II* criminibus *B* crebris] *om. B* ac moenibus arua *C*, tot m(o)enia cernit *q* nisi quod cernit *A*, sternit *P*, sed s fort. postea add. *P*¹, creuit *B* 475 uelud *BP* suppectore *P*, corr. *P*¹ furum *B* 476 Extuat *A*, Estiat *B* peti//te *P*, et ti ex corr. 477 ytalie *P* sperataque *eqs.*] male cohaerent sensus; desiderabam: Iam piget Italiae, sperataque Roma priusquam Uisa procul, magni subeunt iam taedia coepti teneri] tueri *A* 478 Visa *II*¹, Uiso *II*², Uirso *B* magni] uani *Heinsius* subeunt iam] subicit iam ex subenut iam corr. *P*¹, subeuntia *C* 480 Consulta, re *P*, Consultare ex Consutare *II*¹ annisque] is ex corr. *II*¹ uerendos] in *ras. A*, uerendi ex uerendos *P*¹ 481 sedere senes pellita in *ras. C*¹ (senes ex sedes corr.) getharum *II* 483 Et] At vetus *Cuiacii* et alterum] aut *Mommsenus* alto *C* 484 comptis *P* senectus] in *ras.*, ut vid., *C*¹ 486 Consiliisq *B*, Consilioq *A*, Consiliūq *P* 487 ///capuloq (s eras.) *II* adclinis *C*, acclinis *EsII*, accliuis *P*, accliuis *A*, aduix² *B* 488 tricesima *B* 489 tranauimus *II*² *PA*, transnauius *II*¹ *q* histrum *Ew* 490 que] supra lin. *C*¹ elusimus *II*², eludimus *II*¹ *q*, sed eludimus *P*¹ armis *B* 491 constrinxit *II*¹, construxit *PB*, idem corr. *II*²; † (con)strinxit add. *II*² in arctum *PA*, marcum *B* 492 alatrices *P*¹, alariche *II* certamina] in *ras. C* docto] ducto, sed u in *ras. II*¹, † ductas † Etum *II*² 493 Crede] d in *ras. P*¹ Cresseni *II* 495 brevis *IIA* umeris *E*, humeris *ω* pueribus *II* arcus] artis (?) *II*¹, corr. *II*²; post arcus interpunctionem delendam censet *Mommsenus* 496 monui frustra *C*, sed ordinem corr. *C*¹ ut icti *AC*, ut istinc *II*¹, at istis *P* unde ut esses *P*¹, ut istis *II*² *q* 497 Federis *om. B* emachia *P*, femathia *B* tutus *II*², tuus *II*¹ 498 qm/// *P*, virgulam m. 2, prorsus item in *II* calidae] talide *P*, sed corr. 500 castris *B* 501 licet e, sed e del. *A* illabere *P*, uelabere † illabere *B*¹

Ne nova praedari cupiens et parta reponas
 Pastorique lupus scelerum delicta priorum
 Intra saepta luas. Quid palmitis uber Etrusci,
 505 Quid mihi nescio quam proprio cum Thybride Romam
 Semper in ore geris? Referunt si vera parentes,
 Hanc urbem insano nullus qui Marte petivit
 Laetatus violasse redit; nec numina sedem
 Destituunt: iactata procul dicuntur in hostem
 510 Fulmina divinique volant pro moenibus ignes,
 Seu caelum seu Roma tonat. Si temnis Olympum,
 A magno Stilichone cave, qui semper iniquos
 Fortuna famulante premit. Scis ipse, per oras
 Arcadiae quam densa rogis cumulaverit ossa,
 515 Sanguine quam largo Graios calefecerit amnes;
 Extinctusque fores, ni te sub nomine legum
 Proditio regnique favor texisset Eoi.'

Talia grandaevum flammata fronte loquentem
 Obliquisque tuens oculis non pertulit ultra,
 520 Sed rupit rabidas accensa superbia voces:
 'Si non mentis inops fraudataque sensibus aetas
 Praeberet veniam, numquam haec opprobria linguae.
 Turpia Danuvius me sospite ferret inultus.
 Anne, tot Augustos Hebro qui teste fugavi,
 525 Te patiar suadente fugam, cum cesserit omnis
 Obsequiis natura meis? Subsistere nostris
 Sub pedibus montes, arescere vidimus amnes.
 Non ita di Getici faxint Manesque parentum,
 Vt mea converso relegam vestigia cursu.

514 *Prudentius c. Symm. II 717*: corpora . . In cumulos congesta iacent.

503 *Horati c. III 6, 1*: Delicta . . lues. 509 dicuntur, an ab *Ennio*? cf. *Gesnerus ad v. 508, 510*.
 518 *Verg. Aen. I 50*: Talia flammato . . corde. 519 *Ovidi met. II 787*: Illa deam obliquo . . lumine
 cernens Indoluit (cf. *Musaei v. 101*: Δοξὴ δ' ὀπλεῦων et *Nonni Dion. XV 237*). 520 *Statii Theb. III*
 291: lacrimas non pertulit ultra. 521 *Ov. met. II 200*: Mentis inops; cf. *Juvenal. VII 66*. 525 *Valeri*
Fl. VIII 167: Nec talem paterere fugam. 528 *Terenti hautont. 161*: ita di faxint.

502 Neç P¹ praedari] praeclari PB, sed corr. P¹ parata II, rapta Heinsius 503 Pastoriq; P¹
 Pastorūq; P², Pastori///q; II (s eras. vid.) 504 Inter P septa Ew ubere hetrusci A, ubere trusci C
 etrusci om. II 505 Qui P proprio] propero Heinsius thybride C, tybride IIP, tibride q 506 more B
 geris Ew uera] ex fera corr. II¹ parentis B 507 infando B², insano B¹ qui] q A marte] ex
 marti corr. C¹ 510 Flumina P¹, fulmina P² minibus, corr. mentibus, dein vero menibus P¹ 510 seu
 alterum] ten P¹, seu P³ si] seu P tēpnis ex tēpnēs corr. P¹ olimpum PII, olinpum B 513 stimu-
 lante M scis] sis BA, scit II¹, scis II² ipse] i ex corr. II perosis E, peroras C, perosus q, peresis . .
 rogis Scaliger, perustis . . rogis Heinsius 514 Archadie IIB dempsa P iugis B, rogis Esq, cf. de IV
 cons. 469 sq. cumulauerat II; cumulaveris Mommsenus 515 graecos A, corr. voluit E, sed rursus del.;
 graios Emw calefecerit Emw (caleferit II¹, corr. II²); calefeceris Mommsenus annis P¹, amnis II
 516 Extintusq; B, Excunctusq; II, sed corr. ni te] uite B, item fort. II¹, sed corr., inte, sed corr. P
 517 eoy PB 518 loquentes II¹, loquentem II² 519 tuens] tuentem C 520 rabidas CAA, rapidas q
 accensa] c alterum ex t corr. P 521 Si non] Siue B estas B 522 obprobria CBA 523 Turpia]
 ras. supra p (fuerat b?) C Danubius w 524 Amne B augustos] ex angustos corr. P, angustos II
 hebrea P¹, hebro P² fugau] fu in ras. C¹, fugaū B 525 sudante C, suadere Scaliger fuga C
 2cesserit P 527 montis II, montis P¹ amnis A, annis P¹, annus II¹, annes II² 528 di] dei B, dii CPA,
 dii/// II faxint EeCA, faciant B, faciunt II, fatiunt P 529 conuersa II relegāt P¹, relega in B, relegant II

- 530 Hanc ego vel victor regno vel morte tenebo
Victus humum. Per tot populos urbesque cucurri,
Fregi Alpes galeisque Padum victricibus hausi:
Quid restat nisi Roma mihi? Gens robore nostra
Tum quoque pollebat, nullis cum fideret armis.
535 At nunc Illyrici postquam mihi tradita iura
Meque suum fecere ducem: tot tela, tot enses,
Tot galeas multo Thracum sudore paravi
Inque meos usus vectigal vertere ferri
Oppida legitimo iussu Romana coegi.
540 Sic me fata fovent: ipsi, quos omnibus annis
Vastabam, servire dati; nocitura gementes
Arma dabant flammisque diu mollitus et arte
In sua damna chalybs fabro lugente rubebat.
Hortantes his adde deos. Non somnia nobis
545 Nec volucres, sed clara palam vox edita luco:
»Rumpe omnes, Alarice, moras; hoc impiger anno
Alpibus Italiae ruptis penetrabis ad urbem.
Huc iter usque datur.« Quis iam post talia segnis
Ambigat aut caelo dubitet parere vocanti?
550 Sic ait hortatusque suos belloque viaeque
Instruit. Attollunt vanos oracula fastus.
O semper tacita sortes ambage malignae
Eventuque patens et nescia vatibus ipsis
Veri sera fides! Ligurum regione suprema
555 Pervenit ad fluvium miri cognominis 'Vrbem',
Atque illic domitus vix tandem interprete casu
Agnovit dubiis illusa vocabula fati.

532 *Licentius ad Augustinum* 114: Alpes fregit. 546 *Verba Achilles in parthenone* 10: Rumpe moras omnes. 556 *Phocae vit. Verg.* 42: interprete lauro . . cognoverat.

532 *Flori* II 6: perfregit Alpes. 540 *Lucanus* VII 388 et saepius: omnibus annis. 542 *Verg. Aen.* II 391: arma dabunt. *Ovidi a. a.* III 545: mollitus ab arte; cf. *Horati sat.* I 4, 20. 545 *Livius* I 31: vocem ex . . luco, II 7: ex silva editam. 546 *Verg. Aen.* IX 13: Rumpe moras omnis.

530 uictor regno *Ew* 531 uictor *B* urbisq; *PIIA*, iubesq; *B* 532 alpis *A*, alpes et *B*
galæisq; *P* 534 Tum *ENC*, Tunc *q* nullisq; *A*, q; *del. E* 535 fideret *P*, consideret *B* armis] aruis
Burmmanus 535 ilyrici *E*, illirici *PBHC* iura] rura *Heinsius* 536 fecere] fetē *B* 537 ga///leas *P*
trachum *B*, trachum *PII* parauit] ui ex tu *corr. P*, parari *A* 538 meos] mōrs *P*¹, meos *P*³, modos *B*
uetigal *B* uertere] ducere *M* 539 Oppida] i ex a *corr. P*, opida *II* legitimo *PA* 540 Sic me
f. fouent interrogationem esse *Heinsius* putabat artius cum antecedentibus coniungens verba. Si me *II*, Sic me
ex Si me *P*¹ ipsi/// quos, et o ex *corr. II* annis] aruis *Heinsius* V. 541 om. *B*¹, add. *B*²
541 Uastabam] Uacabat *B*² seruire] immo seruare, ut contrapositum sit: „servant me iudem quos vastabam“
michi post seruire *B*², sed rursus *del.* dati] t ex *corr. II*, daci *A* nocitura] no in *ras.* *II*¹ 542 dabunt,
sed u ex *corr. II* (fuit a), dabant *Eg*, item *Ald.*, u supra *scr. ε* mollitus *Ew* arce *P*¹, arte *P*²
543 calybs *CIA*, calibs *P*, calips *BII* sub te rubente lugebat *B* rubebit, it ex *corr. II*¹, rubebat *Eg*,
iubebat *ε* 544 his] hⁱ *B* 545 reddita *AM* luco] *II*, luco est *q* 546 omnes *Ew* alariche *II*,
idem ex alacche *P*¹ amne *B* 547 ytalie *P* ab urbeim *II* 548 quis] q; (i in *ras.*) *P* signis *B*
549 celū *C* dubite *B* parē *P*, patere *B* 550 hortatusq; *ECA*, hortaturq; *P*¹, hortaturq; *BII* uiaeq; *C*,
uiaeq; *EPH*, uiaq; *BA* 551 Instructo *B* uanos] uastos *P* 552 fortes *B* 553 Euentumque *II*¹
corr., Euentumq; *A*, Eueniuntq; *P*¹, *corr. P*³ et nescia] *Gronovius observatt. p. 146*; et noxia *ω*; longius
abesset nec conscia 554 Ueri] i in *ras.* *C*¹ sera *Emw* suprema *P* (virgula erasa) 555 cognominis]
connomis *II* 557 Agnouit] Agnoscit conieci illusa] illisa *B*, illusa *q* *P*

- Nec non et Stilicho pugnam poscentia movit
 Pleno castra gradu dictisque instigat euntes:
 560 'Nunc nunc, o socii, temeratae sumite tandem
 Italiae poenas, obsessi principis armis
 Excusate nefas deploratumque Timavo
 Vulnus et Alpinum gladiis abolete pudorem.
 Hic est, quem totiens campis fudistis Achivis,
 565 Quem discors odiisque anceps civilibus orbis,
 Non sua vis tutata diu, dum foedera fallax
 Ludit et alternae periuria venditat aulae.
 Credite nunc omnes, quas dira Britannia, gentes,
 Quas Hister, quas Rhenus alit, pendere paratas
 570 In speculis: uno tot proelia vincite bello.
 Romanum reparate decus molemque labantis
 Imperii fulcite umeris; hic omnia campus
 Vindicat, haec mundo pacem victoria sancit.
 Non in Threiciis Haemi decernimus oris
 575 Nec super Alpheas umbrantia Maenala ripas
 Constitimus; non hic Tegean Argosque tuemur:
 Visceribus mediis ipsoque in corde videtis
 Bella geri. Patrem clipeis defendite Thybrim.
 Talia nunc pediti, turmae nunc mixtus equestri
 580 Dicta dabat.
- Simul externis praecepta ferebat
 Auxiliis. Ibat patiens dicionis Alanus,
 Qua nostrae iussere tubae, mortemque petebat
 Pro Latio; docuit gentis praeclarus Alanae,
 Cui natura breves animis ingentibus artus
 585 Finxerat inmanique oculos infecerat ira;

584 cf. *Alc. Avit. c. IV* 12.

559 *Livius IX* 45: pleno gradu ad castra. 560 *Verg. Aen. II* 585: sumpsisse . . poenas. 563 *Verg. Aen. XI* 789: aboleri dedecus armis. 565 *Dirarum* 83: discordia civis. 580 *Verg. Aen. V* 852: dicta dabat. 584 *Verg. georg. IV* 83: ingentes animos.

558 pugnis *II* 559 dictique] que *om. II* instigiat *II*, instigat *Emq* 560 Nunc o socii *BH*¹,
 ñc inter Nunc et o *add. II*², Nunc o nunc socii *A* sūmite *B* 561 obsessi *Ew* 562 Ex-
 cusate] Explore *A* nefax *B* timano *B* 564 quem] quam *B*, qm *P* (*a in ras. P*²) tociem *II*¹,
 corr. *II*² campis *Ew* 565 Quem] hic *P*¹, Quem *P*³ odiis āceps *II* ances ciuibz *B* 566 Non]
 Nec *II* uis] uix *P*², uis *EP*^{1q} tutata] tuta *II*¹, corr. *II*² dum *II*², non *II*¹ falax *P*, sed corr. *m. 1*,
 falax *B* 567 uenditat] ta *ex ca. II* corr., uendicat *A*, t sic *add. E*, uendicat *BA* 568 omnes] omnis *A*, socii *M*
 quas] qua *P* gentes] gñs *B* 569 Quas] Quat *B* hister *Ew* renus *P*, genus *B* pedere *B*, pñdere *id*
 est prendere *II* 570 uincite] uincere *P* 571 reparate] reparare *BP*¹, reparate *P*², separate *C* mollemq;
C, sed *l unam del. C*¹ labentis *II*¹*P*¹*B* (cf. *Cic. Philipp. II* 51), labantis *EH*²*P*²*q* 572 fulsite *P*¹, corr. *P*²
 umeris *E*, humeris *ω* 573 sancit] sanetit *P*, fauēt *B* 574 treiciis *PHB* hñemi *P*, hemi *II*² decreuimus *B*
 oris] horis *PHB* 575 alpheas *C* umbrantia] libranzia *II*, umbracula *B* menala *PH*, manala *B* 576 non]
 ñc *B* Tegean *εCH*, tegaeam *A*, tegeā *P*, tegeamq; *A*, te grā *B*, tegeen *vetus Cuiacii* argesq; *B* 577 mediis]
 med⁹ *B* 578 patrem] priē *A* thybrim *E*, thibri *C*, tybrim *II*, tibrim *A*, tybrin *P*, cibus *B* 579 turmae]
 turbē *A* mixtus] ex mistus corr. *P*¹ 580 simul] nunc *A* 581 paciēns *II* ditionis *IIA*, dicionis *CB*,
 dicionis *A*, t sic *add. E*, dictionis *P*¹ 582 Qua] a in *ras. II*¹, Quā *B*, Quē *C* tu///bē *A* petebat *EC*, petendam *q*
 583 lacio *B* docuit] ductor *Ferd. Baehrens* praeclarus] in *ras. in M*, praefectus *ε unus nullius pretii*, praelatus
vetus Cuiacianus (cf. *J. Koch p. 58*); dux clarus *Delrio*; gentis praeclarius unus *ego*; sub Alanae nomen proprium
ipsius ducis latere suspicatur Buechelerus 584 breues] inexpectatum; nam *Ammian. Marcell. 31, 2, 21*: proceri
 autem Halani paene sunt omnes . . oculorum temperata toruitate terribiles et armorum leuitate ueloces;
 conieci pares 585 Fixerat *BA* inm. *B*, imm. *q* que oculos] *add. m. 2 in B* infecerat] infixerat *A*

- Vulneribus pars nulla vacat rescissaque contis
 Gloria foedati splendet iactantior oris.
 Ille tamen mandante procul Stilichone citatis
 Acceleravit equis Italamque momordit harenam.
 590 Felix Elysiisque plagis et carmine dignus,
 Qui male suspectam nobis impensius arsit
 Vel leto purgare fidem! qui iudice ferro
 Diluit inmeritum laudato sanguine crimen!
 Morte viri turbatus eques flectebat habenas
 595 Totaque praeciso nutassent agmina cornu,
 Ni celer instructa Stilicho legione secutus
 Subsidiis peditum pugnam instaurasset equestrem.
 Quis Musis ipsoque licet Paeane recepto
 Enarrare queat, quantum Gradivus in illa
 600 Luce suae dederit, fundator originis, urbi?
 Altius haut umquam toto descendimus ense
 In iugulum Scythiae, tanta nec clade superbum
 Contudimus Tanain vel cornua fregimus Histri.
 Invisum miles sitiens haurire cruorem
 605 Per varias vestes onerataque plaustra metallo
 Transit et argenti cumulos et caedis avarus
 Contemptas proculcat opes; pretiosior auro
 Sanguis erat; passim neglecti prodiga lucri
 Turba furens strictis odium mucronibus explet.
 610 Purpureos cultus absumptique igne Valentis
 Exuvias miserisque graves crateras ab Argis

586 sq. *Senecae dial. I 4, 4*: militares viri gloriantur vulneribus. 588 *Verg. XII 373*: citatorum . .
 equorum, et alii. 589 *Verg. Aen. XI 418*: humum . . . momordit. 597 *Iuvenal. XV 74*: pugnam in-
 staurare. 601 *Lucani I 31*: penitus descendere ferro; *Flori II 10*: in iugulos gladiis descendebant; *Livi*
I 41: haud alte in corpus descendisse. 603 *cf. ad Stil. I 221*. 604 *Ovidi met. XIII 331*: haurire
 cruorem. 609 *Livi IV 32*: dictisque odium explet.

586 nulla] ulla B rescissa *EmA*, recisa *q*, incisa *vetus Cuiacii*; *cf. J. Koch l. l.* contis *AB*, cunctis
PCII²A, u in o corr. E, certis *II¹* 587 oris] horis B 588 Ille] Mille *Burmmanus* tamen] an agmen
vel aciem? „*quamvis animosus iracundus (ideoque suspectus)*, tamen paruit Stilichoni“ *Buechelerus*; *intercidisse*
aliqua ante v. 588 quibus suspecta fides (v. 591) explicetur coni. Mommsenus mandate B, madente *II*
 citatis] */// P* 589 Acceleravit *ECPII*, Accelerant *A*, Accelerati B equis *A*, sed corr. Italamque] *hitalaq³ P*
 590 helisiisq³ *AP*, helysiisq³ *A*, elisiis *om.* que *II*, exiliisq³ B 591 Qui] */// et i in ras. II* suspectū B,
supec */// tam, supec in ras. II¹* nobis] *tib² B* 592 leto *C* purgare] *ex* *pugare corr. II¹*, purgate *P* iudice
 ferro] *uindice loeto A* 593 Diluit *A*, Debuit B *inm. B*, *inm. q* laudata B 594 eques] *e^q B* 595 praec-
 iso] *precio II¹*, *preciso II²*, *praesciso B*, *praescisso P*, *perculso Schraderus* muttassent B, mutassent *II*,
 nutassent *Eq* cornu] *curru C* 596 N¹ *P*, Ni] */// II* instructa] *ex* *instructa corr. II¹*, *inst^{ru} c^{ta} P¹* secutos B
 598 Quis] */// P* peane *IIIPA*, poeane *A* recepto] *ex* *recepta P¹ corr.* 599 Enarrare] *Enanime B* 600 suae
ex sua II¹, *sude P* fondator *A* originis *II* V. 601, 602, 603 usque ad cornua fre in ras. *P¹* 601 haut *PHC*,
 haud *q* 602 In] */// iugulum P (g^{eras}), in mg. iteravit m. 1* scitie *P*, scithie *II*, sithie *B* tantam *A* neclade
P, corr. m. 1, nec laude *B* superb² B 603 Contudimus] *s ex corr. II* tanain *C*, tanain *II*, thanain *A*, tanaym *P*,
 tanai *A*, tanay *B* histri *Ew* 604 scitiens *P* 605 uestis *A* honerataq³ *PIIBA* 607 Contentas *E*, Con-
 ceptas *II¹*, Contēptas *II²*, Contēptat^s *P (corr. P³?)* procul casopes *B* praeciosior *A*, t sic add. *E. Verba*
Pretiosior . . . passim pro spuris expunxerim; nam et sententia ipsa abundat et offendit erat. 608 neglecti
P¹, neglecti *C¹*, inde neglecti corr. *C² (fort. tamen C¹, cf. v. 419)* prodica *B* 609 Turba] *A*, Illa *P¹B*, Ira
ex Illa corr. II¹, Ira *P³q*; sed ira idem quod odium nec apte explere odium dicitur. odium] odio *PI¹B*, odium
II²q explet *P¹* 610 cultus] *ex cultos corr. C¹* absumptiq³ *C¹*, inde absumptasq³ corr. *C² (fort. tamen*
C¹; cf. v. 608), assumptog³ *PIIA*, assumptas (*om. que*) *AB unde exemptas conieci* ualentis] *vetus Cuiacii*;
 ualentes *ω*, *† ca(lentes) add. II²* 611 miseriq³ *A*, miserisq³ *II* graujs *P¹* craterasq³ *B*, cateras *II*, corr. *P¹*

Raptaque flagranti spirantia signa Corinthe
 Callidus ante pedes venientibus obicit hostis
 Incassum; neque enim feralis praeda moratur,
 615 Sed iustos praebent stimulos monumenta doloris.
 Asseritur ferro captivum vulgus, et omnes
 Diversae vocis populi, quos traxerat hostis
 Servitio, tandem dominorum strage redempti
 Blanda cruentatis affigunt oscula dextris
 620 Desertosque Lares et pignora laeta revisunt.
 Miratur sua quemque domus cladesque renarrant
 Ordine; tum grati referunt miracula belli.
 Quis tibi tunc, Alarice, dolor, cum Marte perirent
 Divitiae spoliisque diu quaesita supellex
 625 Pulsaretque tuas ululatus coniugis aures,
 Coniugis, invicto dudum quae freta marito
 Demens Ausonidum gemmata monilia matrum
 Romanasque alta famulas cervice petebat;
 Scilicet Argolicas Ephyreiadasque puellas
 630 Coeperat et pulchras iam fastidire Lacaenas.
 Sed dea quae nimis obstat Rhamnusiae votis
 Ingemuit flexitque rotam: domat aspera victos
 Pauperies, unoque die Romana rependit
 Quidquid ter denis acies amisimus annis.
 635 O celebranda mihi cunctis Pollentia saeculis!
 O meritum nomen! felicibus apta triumphis!
 Virtutis fatale solum, memorabile bustum
 Barbariae! Nam saepe locis ac finibus illis

615 *Aratoris act. II 691*: monumenta furoris.

612 *Verg. georg. III 34*: spirantia signa. 621 *Terenti eun. 970*: narra omne ordine. 625 *Statii Theb. V 564*: ululatus flebilis aures Impulit. 627 *Ovidi met. X 113*: gemmata monilia. 628 *Verg. Aen. II 219*: cervicibus altis. 629 *cf. Stat. Theb. VI 652*. 631 *Ausonii epist. 25, 48*: nimis vindex Rhamnusiae votis.

612 spirantia] spumantia II corinto B 613 Calidus A obicit] abicit II 614 Incassum B enim] nos ex H (i. e. enim) corr. P¹ 615 stimulos] famulos B munimenta P¹, mon. . . P³, munimenta B 616 vulgus II², vulnus II¹ P omnes] amens B 617 voces B populi] propria A 618 redempti E, recepti ε 619 cruentatis Eω affigunt] affligunt B 620 Desertosque] Misertosq; B si reuisunt P 621 Miratur Eω quemque sua domus B quemque] q̄; P, queque II clad̄sq; P¹ te narrant B 622 tum grati Em̄C, cum grati A, cōgrati P¹, congressi II, cognati B, cognatis P³, cognatis ipsi placuit Scaligero. V. 620—622 pro spuris vendidit Jeepius. 623 tunc] nunc A, tunc et B¹, et del. B², tunc εq alariche II, alarice ex alacche P¹ cum] c B Marte Eω (mare P¹, corr. P³) perirent P 624 diu] om. B quesita in ras. II¹ 625 coniugis] flebilis ε, fort. ex Statio illatum 626 quae] q; B¹, q̄ B² 627 ausonidum] ex ausonium corr. II¹ gemmata II 628 que] om. B alta; P patebat ex patebat II¹, parabat ε Isengr. mg. 629 Scilicet] Sed, deinde spat. vacuum A argelicas B, argolidas ε ephyreiadas Em, epyreiadas C, ephyreidas A, ephieridas II, ephiriadis. P¹, ephinadas B 630 Coeperat C lacaenas PNB 631 rhamnusiae II, rhamnesia P 632 Ingenuit II¹, Ingemuit II², Intumuit Marklandus ad Statii silv. II 6, 77, Infremuit Heinsius, Schraderus uictos] uictos P 633 rependit] pendit B 634 Qui quid P ter denis] inter dec B acies P³, atres P¹ amisit in annis J. Koch 635 pallencia B 636 cf. quae dici De Romae urbis nomine (1887) p. IV. apta C, (e add. C² fort. tamen m. 1; cf. v. 610) triumphis P 637 Uirtutum II, Uirtuti Heinsius fatale] natale conieci ut solum natale oppositum sit busto barbariae. 638 saepe] sc. bis, qua de notione cf. indicem

- Plena lacessito rediit vindicta Quirino.
 640 Illic Oceani stagnis excita supremis
 Cimbrica tempestas alias emissa per Alpes
 Isdem procubuit campis. Iam protinus aetas
 Adveniens geminae gentis permisceat ossa
 Et duplices signet titulos commune trophaeum:
 645 'Hic Cimbros fortesque Getas, Stilichone peremptos
 Et Mario claris ducibus, tegit Itala tellus.
 Discite vesanae Romam non temnere gentes.'

647 cf. *Orestis trag.* 278.

647 *Verg. Aen. VI* 620: Discite . . . non temnere divos.

639 uīdicta *P* Quirino] Quiriti *Heinsius* 640 stāgnis *P* excita *Ew* sūpremis *P* (cf. v. 554),
 supremi *Heinsius* 641 Cymbrica *P* alias] aliasq; *A*, q; del. *E*, altasq; *P*¹, aliasq; *P*³q; emissa *E*,
 immissa ω alpis *A* 642 Hic versus aberat in vet. *Cuiacii*. 642 Isdem *A*, Hisdem *CII*, His, dein
 spat. vac. relictum *B* procubuit *Ew* aetas] aestas *Heinsius* 643 Adueniet *II*¹, corr. *II*² geminae
 gentis] gentem gentis *P*¹, cimbris geticorum *P*³ admisceat *P* ossas *A* 644 duplici . . . titulo
Heinsius signet] siget *B*, iunget sive iungat *conieci* 645 cȳbros *P* fortisq; *IIA* gyas *P*¹, corr. *P*³
 peremptos *P* h̄ cimbros pemptos stilicone strictosq; getas *B* 646 Itala] ytalja *P* 647 tempnere *IIPB*
 tendere *M*; sed cf. *Vergili exemplum*. Exp. de bello Gotico *Em*; deinde Inc̄ de bello Gildonico add. *Em*, sed
 rursus del. propterea sine dubio, quia in *A* non sequitur c. de b. Gildon., sed paneg. in Olybrium et Pro-
 binum; at certe in codice suo *E*, n̄ egregie fallor, post b. Gothicum legebat Gildonicum. — Claudiani de bello
 Gothico Explic. Incipit de Bello Gildonico felicit. *C*. — Explicit add. m. rec. in *II* (cuius codicis hic finis).

CARMINVM MINORVM
ET
PRIVATORVM CORPVSCVLVM
MAIORIBVS NONNVLLIS CARMINIBVS
DISTINCTVM.

CONSPECTVS NOTARVM.

- G*: codex Sangallensis n. 429, membr. saec. IX, non pertinens nisi ad Gigantomachiam.
R: codex Veronensis 163, membr. saec. IX.
E: codex Mediceus plut. 33 cod. 9, chartac. saec. XV.
ε: excerpta Gyraldina in margine Aldinae exemplaris Lugdunensis 757 G 2.
V: cod. Vaticanus n. 2809, membr. saec. XI.
P: cod. Parisinus lat. 18, 552, membr. saec. XIII.
J: codex Cantabrigiensis coll. Trinitatis, 0, 3, 22, membr. saec. XIII.
A: Ambrosianus S 66 sup., membr. saec. XV.
M: Ambrosianus M 9 sup., membr. saec. XIII, rarius adhibitus.
ω: codicum memoratorum praeter *εM* consensus.
φ: codices reliqui praeter eos quorum propria nota adscripta est exemptisque etiam *εM*.
ς: codices deteriores.
-

I. (xiii.)

Solitas galea fulgere comas,
 Stilicho, molli necte corona.
 Cessent litui saevumque procul
 Martem felix taeda releget.
 5 Tractus ab aula rursus in aulam
 Redeat sanguis. Patris officiis
 Iunge potenti pignora dextra.
 Gener Augusti pridem fueras,
 Nunc rursus eris socer Augusti.
 10 Quae iam rabies livoris erit?
 Vel quis dabitur color invidiae?
 Stilicho socer est, pater est Stilicho.

II. (LXXXV.)

DESCRIPTIO PORTVS SMYRNENSIS.

Vrbs in conspectu montana cacumina velat
 Tranquillo praetenta mari. Ducentia portum
 Cornua pacatas remonent Aquilonibus undas.
 Hic exarmatum terris cingentibus aequor
 5 Clauditur et placidam discit servare quietem.

III. (LXXXI.)

AD AETERNALEM.

Quidquid Castalio de gurgite Phoebus anhelat,
 Quidquid fatidico mugit cortina recessu,

II 5 *Orestis trag.* 394: placidam sperate quietem.

III 1 *cf. Ennodii* 27, 35 (*Vogel*): Quidquid Apollineo eqs. 2 *Carm. contra paganos* 7: Phoebi cortina; *Orestis trag.* 272: Delphica fatidicos quateret cortina recessus.

II 1 *Ovidi met.* I 310: montana cacumina. 2 sq. *cf. Libanius* ἔκφρασις λιμένος IV p. 1078 sq. R.

III 1 *Persi* I 14: scribimus .. quod (quo *Buechelerus*) .. anhelet. 2 *Verg. Aen.* III 92: mugire .. cortina eqs.

I Deest in R. Est hoc carmen inter *Fescennina Claudiani* tertium atque iam supra p. 122 expressum, ubi cum varias lectiones iam plenas adiecerimus, hic eas omittere par est. De huius iterationis causis videantur *prolegomena*.

II Deest in RV. Indicem sic habet E (moneo autem omnes in E indices litteris maiusculis pictos esse); item nisi quod *Zarinensis Ald.*, *Zmirnensis* in antiquo ε, *Zmyrnensis* inde corr. idem; indicem om. A; Incipit Descriptio portus mirnensis J, item, nisi quod mnrnēsit P; Descriptio portus Saronensis *Cuiacii vetus*

1 Urbs] rbs P Urbis conspectum . . . celant *Pricaeus* uallant *Heinsius*; sed velat praetenta sensu cohaeret; cf. illa praetenta vela *Sueton. Claud.* 10, *Ovid. met.* XI 279 2 Tranquilla E pretenta (e pro ae fere semper) E, ptea (praeterea) J, sed virgulam m. 2 3 paccatas P, idem ex peccatas corr. J 4 Hic] Sic *Heinsius* equor, eq in ras. E 5 dicit A

III Deest in V Item. eiusdem *Claudii adaeternalem. inscr. R* Carmen hoc omisso indice cum c. II coniunxerunt EP; item indicem om. JA; De se qui semper uersus loqueretur *Claverius ex catal. M* ubi De se quod semper uersus loqueretur; ad aeternale m. rec. in J (in alio sequentes 4 uersus sunt superioris pars ε)

1 Quicquid PJ phoebus R, phebus EPJ anhelat R¹, c del. R², hanelat (1 ex b corr.) P, anelat J 2 Quicquid PJ facidico J curtina R¹, unde gurtina R²

Carmina sunt; sed verba negant communia Musae.
Carmina sola loquor: sic me meus implet Apollo.

IV. (LIV.)

DESCRIPTIO ARMENTI.

Non tales quondam species tulit armentorum
Tellus tergemino subdita Geryoni.
Non tales, Clitumne, lavas in gurgite tauros,
Tarpeio referunt quos pia vota Iovi.
5 Non talis Tyrias sparsisse iuvenus harenas
Dicitur, optatum quando revexit onus.
Non Cretaeus ager nec amati conscia tauri
Gnosos nec similes paverit Ida feros.
Ipse et dispariles monstro commissus in artus
10 Qui crimen matris condidit ore novo
Cres puer haut talem potuisset reddere formam,
Portassent totum si fera membra patrem.

V. (LXXXVI.)

EST IN CONSPECTV LONGE LOCVS.

Est procul ingenti regio summoti recessu,
Insula qua resides fluctus mitescere cogit
In longum producta latus, fractasque per undas
Ardua tranquillo curvantur brachia portu.

4 *Licentius ad Augustinum* 32: noster Apollo corda replet.

4 *Verg. Aen. III* 434: animum . . . implet Apollo. *Carmen anthol. lat. Riesii* 725 v. 32: Hic vester Apollo est (*nempe Nero*).

IV 2 *Verg. Aen. VIII* 202: tergemini nece Geryonae. 5 *Verg. Aen. IX* 626: spargat harenam.
7 sq. cf. *Verg. Aen. VI* 23. 10 sq. cf. *Senecae Phaedr.* 691 sqq.

V *Carmen hoc variatio est loci Vergiliani Aen. I* 159: Est in secessu longo locus: insula portum Efficit obiectu laterum quibus omnis ab alto Frangitur inque sinus scindit sese unda reductos; cf. c. VI. *De argumento* cf. c. II. 1 *Verg. Aen. VIII* 193: vasto summoti recessu.

3 sed] non ε, et *Heinsius iniuria* uerba] uera A cummunia R¹ unde communia R² 4 sic me meus] smirneus E, sic te meus (*vel me tuus*) *Heinsius*

IV *Deest in RV Indicem sic habent EPJ; eundem om. A*

1 Non] on P¹, N add. P² quod dam (o sorde obscuratum) E 2 Tellus tergemino] illis ter in lit. E, gergino P¹ geryoni E, gerioni φ, Geryonae *Heinsius* 3 clytūne P 5 tales P tirias P iuuenus] c ex t corr. P, inuentus J arenas P 6 Dicitur P reuixit E honus PA 7 creteus ω 8 Gnosos EJA, Gnosos P¹ similis (*sic*) E yda PA, ūda J feros] feras ε; sed cf. *Gesnerus*; ferax *conieci* 9 disperides A commissus εω, confusus *vel* diffusus ε *perpauci* 10 Qui matris crimen A condidit] prodidit E, *vetus Cuiacii*, cf. *Kochius* p. 54 11 Tres ex Cres corr. P¹ haut PJ, haud EA 12 Portassent] Praestarent *vetus Cuiacii*, sed cf. *Kochius* p. 60 et ferens *Stil. II* 348

V *Deest in RV Indicem sic habet E; Est n̄ spectu longe lacus J; eundem om. PA; indice hoc quasi thema datur ex Vergilio sumptum (cf. c. VI); dubites ergo utrum ipse index ex Vergilio corrigendus sit, an Vergilianus locus olim sic in exemplaribus extiterit his vel illis; tamen Charisius, Diomedes, Mar. Victorinus, anecdoton Parisinum Ecksteinii uno animo citant: Est in secessu longo locus. Ad in conspectu* cf. c. II 1.

1 sūncta P 2 qua EJ, quae PA reduces *Heinsius* mittescere P 3 In] An J 4 Ardua] Arida A, Ardit J

VI. (LXXVIII.)

RIMANTI TELVM IRA FACIT.

In iaculum, quodcumque gerit, dementia mutat.
Omnibus armatur rabies. Pro cuspidē ferri
Cuncta volant, dum dextra ferox in vulnera saevit.
Pro telo geritur quidquid suggesserit ira.

VII. (LXXXVII.)

DE QVADRIGA MARMOREA.

1.

Quis dedit innumeros uno de marmore vultus?
Surgit in aurigam currus, paribusque lupatis
Unanimes frenantur equi: quos forma diremit,
Materies cognata tenet discrimine nullo.

2.

Vir redit in currum; ducuntur ab axe iugales;
Ex alio se quisque facit. Quae tanta potestas?
Vna silex tot membra ligat ductusque per artem
Mons patiens ferri varios mutatur in artus.

VIII. (LXIX.)

DE POLYCASTE ET PERDICCA.

Quid non saevus Amor flammarum numine cogat?
Sanguinis en fetum mater amare timet.
Pectore dum niveo miserum tenet anxia nutrix,
Illicitos ignes iam fovet ipsa parens.
5 Vltrices pharetras tandem depone, Cupido.
Consule iam Venerem: forsā et ipsa dolet.

VI *Index quasi thema indicans sumptus ex Verg. Aen. VII 507: quod cuique repertum Rimanti telum ira facit; cf. c. V. Eisdem verbis quod cuique repertum Rimanti telum ira facit utitur Paulinus Petric. in vitae Mart. IV 220, imitator Claudiani.* 3 et 4 *Verg. Aen. I 150: saxa volant; furor arma ministrat.* 4 *Senecae de ira III 2, 5: fortuita raptaque pro armis gessit.*

VII *cf. epigr. adesp. anthol. Palat. IX 759 sq. et magis anthol. lat. 243 Riesii De equis aeneis.* 7 *cf. anthol. lat. 111 Riesii de pantomimo, v. 9: Tot linguae quot membra viro; mirabilis aes est.*

VIII 1 *Verg. ecl. 8, 47: saevus amor; Aen. IV 412: Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis?* 5 *cf. Ovidi met. X 524.*

VI *Deest in V Indicem sic habet E; Eiusdem rimanti telum R; Rimanti telum facit ira JP; De ira catalog. M; indicem om. A*

1 I *initiale om. P quodeunque E, quicunq; A gerit] ferit s pauci, rei Heinsius* 2 *pro] p R, quo compendio alias uti non solet hic codex* 3 *dextera R* 4 *ingeritur Heinsius; sed cf. Seneca*

VII *Deest in RV Carmen unum in ω, ego diremi; cf. praef. Indicem sic habent EP catal. M; eundem om. A; De auriga marmorea J*

1 Q *initiale om. P* 3 *Unanimi EA, Unanimes P, Ananimi f es J* 5 *freñatur (sic) P* 5 *Uir εω, Uix M reddit P* V. 6 *om. A facit] parit Jeepius* 7 *legat PJ ductusque] doctamque Barthius per artem] parentem A* 8 *mutatur] animatur Heinsius*

VIII *Deest in RV De Policaste et perdicca E; De policarte et ptica (c ex t corr.) P¹; De Policaste et Ptica J* De Polycaste et Perdice *Claverius ex Cuiacii vetere? (Kochius p. 49)*

1 *seus ex senus corr. P* 2 *en fetum] scripsi* 3 *miserum] puerum* 4 *flammatum Heinsius munere P, numine sq* 5 *(pictura scilicet describitur), effetum E, affectum φ, affectu Heinsius, et fetum Jeepius* 6 *ipsa] illa s* 7 *vetus Cuiacii; sed cf. Kochius p. 55*

IX. (XLV.)

DE HYSTRICE.

Audieram memorande tuas Stymphale volucres
 Spicula vulnifico quondam sparsisse volatu,
 Nec mihi credibilis ferratae fabula pinnae
 Visa diu. Datur ecce fides et cognitus hystrix
 5 Herculeas affirmat aves.

Os longius illi
 Adsimulat porcum. Mentitae cornua saetae
 Summa fronte rigent. Oculis rubet igneus ardor.
 Parva sub hirsuto catuli vestigia dorso.
 Hanc tamen exiguum miro natura tueri
 10 Praesidio dignata feram: stat corpore toto
 Silva minax, iaculisque rigens in proelia crescit
 Picturata seges; quorum cute fixa tenaci
 Alba subit radix alternantesque colorum
 Tincta vices, spatiis internigrantibus, exit
 15 In solidae speciem pinnae, tenuataque furtim
 Levis in extremum sese producit acumen.

Sed non haec acies ritu silvestris echini
 Fixa manet. Crebris propugnat iactibus ultro
 Et longe sua membra tegit, tortumque per auras
 20 Evolat excusso nativum missile tergo.
 Interdum fugiens Parthorum more sequentem
 Vulnerat; interdum positis velut ordine castris
 Terrificum densa mucronum verberat unda
 Et consanguineis hastilibus asperat armos:
 25 Militat omne ferae corpus vibrataque rauco
 Terga fragore sonant. Stimulis accensa tubarum

IX 7 *Alcuini carm.* 1, 350: igneus ardor. 13 *Marii Victoris precatio* 29: alternas servare vices, cf. *aleth.* II 151.

IX 9 *Vergil. Aen.* II 185: Hanc tamen immensam. 13 *Moretum* 29: Alternatque vices. 14 *Statii Theb.* VI 336: maculis internigrantibus albas (*equas*). 18 *Horatii c.* I 25, 2: iactibus crebris. 25 *Aelian. hist. an.* I 31: τὰ ῥῶτα ῥοῖσσα.

IX Deest in V Indicem sic habent EP; eiusdem-) deistrice ~ R; De histrice J *catalog. M*; indicem om. A
 1 memoranda *Heinsius* stymphale A, stymfalle E, styphale R, stýphale J, stimphele P uolocres R
 3 credibilis R ferate (r add. m. 3) P pinne ER, penne APJ? 4 Uisa] Ui foramine periit in R datur
 r dimidium periit foramine, R histrix PA 5 Herc periit in R adfirmat R post os ras. in J 6 Ad-
 simulat (Ads inferiore parte periit) R, Ass. q (Assimilat P) p rcum (o periit) R saetae] satae R, sete q
 7 Suma E, Sum foramine absorptum, R 8 Parua et s sequentis superior pars per. in R uestigia]
 a ex o P 9 Hanc tamen] Han per. in R, Attamen *Heinsius* tueri] meri P 10 P initiale periit in R
 11 iagulisq; R rigens] ingens E, uigens R, minax M 12 quorum] dorsum *Heinsius* fixa] uixa R
 13 Alba subit radix] *Barthius*, Alba subit item *Schraderus*, Albasubtraxit R, Alba sub attraxit E, Alua sub txit J,
 Altera subtraxit PA, Alba sub attraxit. et altera succrescit in alio. e, ceu uallo obtexit *Heinsius* 14 Tincta E,
 Uincta R, Cincta JA, Cincta P¹ spatia (ti per ligaturam) R, spinis *Schraderus* internigrantibus R, internigr. ep
 15 Insolite A speciæ R pinnae] ERJ, penne e, pigne P, prime A, spinae e unus interpolatus *Bustlidensis*
 pessimus ubique 16 Lenis PA 18 mananet (sic) R propignat R¹, i in u mut. R², propulsat A,
 praepungit ludebat *Heinsius* 19 tegit] regit P 20 excuso P natium] ex natinum corr. P
 21 partorum J 22 uelud JP 23 densa] e sorde obscuratum E mucronum EJ, mugronum R,
 mucronem PA, mucronem euerberat *Heinsius* ra in uerberat, a in unda oblitteratum, R 24 et conum-
 sanguineis R (punxit m. 2), Et cum sanguineis Es astilibus R sperat armos oblitteratum, R harmos A
 25 ferae] feriae (punxit m. 2) rataque rauco oblitteratum, imprimis que et uco in R, uirgataque *Barthius*
 26 sonan R¹, sonant corr. R² stimolis R¹, u corr. R² accensa tubarum oblitteratum, R

- Agmina collatis credas configere signis:
Tantus in angusto strepitus furit. Additur armis
Calliditas parcusque sui timor iraque numquam
30 Prodigia telorum, caute contenta minari
Nec nisi servandae iactus impendere vitae.
Error abest: certum sollertia destinat ictum
Nil spatio fallente modum, servatque tenorem
Mota cutis doctique regit conamina nisus.
35 Quid labor humanus tantum ratione sagaci
Proficit? Eripiunt trucibus Gortynia capris
Cornua; subiectis eadem lentescere cogunt
Ignibus; intendunt taurino viscere nervos;
Instruitur pinnis ferroque armatur harundo.
40 Ecce brevis propriis munitur bestia telis
Externam nec quaerit opem; fert omnia secum:
Se pharetra, sese iaculo, sese utitur arcu.
Unum animal cunctas bellorum possidet artes.
Quodsi omnis nostrae paulatim industria vitae
45 Fluxit ab exemplis, quidquid procul appetit hostem,
Hinc reor inventum, morem hinc traxisse Cydonas
Bellandi Parthosque retro didicisse ferire
Prima sagittiferae pecudis documenta secutos.

X. (XCH.)

DE BIRRO CASTOREO.

Nominis umbra manet veteris; nam dicere birrum,
Si Castor iuret, castoreum nequeo.

- 34 *Corippi Iust. IV 163*: conamine nisi. 41 *Paulini Petricord. versus de orantibus 9*: Martini si quaeris opem.
27 *Lucreti IV 1210*: stimulus excita . . . confixit. 34 *Lucani VI 210*: mota cute. 42 *Aelianus*
l. l.: ὥςπερ οὖν ἐκ τῶος ἀρεμμένης νευρῆς. 45 *cf. Manili I 62*: artem experientia fecit Exemplo eqs.
X 1 *cf. de IV cons. 60.*

27 collatis *R*¹, collatis *corr. R*² consurgere *ς*, concurrere *Corte* 28 augusto *R* 29 Calligitas *R*
timor] tumor *J* (?), tumor item *coni. Heinsius* 30 Prodigia *J* contempta *PJ* minari] ri oblitte-
ratum, *R* 31 nisi] n (n ex m radendo) *J* iactus] tractus *J*, tractur *P* inpendere *R* 32 Error]
Terror *A* abest] habet *P* sollercia *R*¹, t ex c *corr. R*² 34 Mota] Muta *P*, o *add. P*³ volens Mota;
Muta *φ* regit] ex reget *corr. A*¹ nisus] msus (sic) *R*¹ unde nisus *R*², uisus *P*, fort. etiam *A* 35 Quis *P*
homanus, u *corr. m. 2, R* tanto *R*¹, tanta *R*² 36 Proficet *R*¹, unde Proficit *R*² gortynia *E*, gor-
tynia *R*, cortynia *A*, cortinia *PJ* capris *RJ*, captis *φ* 38 taurino uiscere *ER*, taurinos mittere *φ* 39 In-
striitur *R*¹ unde Instruitur *R*² 39 pinnis *R*¹ unde pennis *R*², pennis *εA*, primis *J*, pinnis *φ* (sed n alterum
ex *corr. E*; fuerat ni fallor is) arundo *P* 40 bestia] bellua *M* 41 paene quaesit *R*; s iteravit *m. 2*
42 Se pharetra] e p foramine absorptum, *R* se utitur *R*¹, sese *corr. R*² 43 cunctas (sic) *E*; a inferius
sorde obscurum 44 paulatim] a prius iteravit *m. 2, R* indistria *R*¹, u *corr. R*² 46 Hin *R*¹, c *add. R*²
cydonas] *A*, cydona *R*, ciconas *P*, ciconas *EJ* 47 parthosquae *R* feriret *R* 48 sagittasferae *R*¹, sagitti-
ferae *corr. R*², sagitifere *J*, sagiti fere *P*¹ pecudis *P*¹, uolucris *P*³ documenta *R*¹, o *corr. R*²

X Deest in *V* Indicem sic habent *EJ*, eundem in *mg. add. P*¹; eiusdem debirro castoreo *R*; De birro
catal. M; De fibro castoreo *coni. Heinsius*; indicem *om. A*

1 N initiale *om. P*¹, *add. P*² ueteres *R*, ueteris *εφ* nam dicere *ER*, iam discere *φ*; nam *Ald.*, non
supra scr. ε 2 Si] ω, etiam *Cuiaciani*; Ni *Barthius* iuret] *ER*, uitet *PJA*, nitet *M*, niteat *ς*, *Claverius*,
hic fort. ex vetere *Cuiacii* (dicit enim de hoc *carm. „magnam ei sane lucem attulit vet. liber“*), fort. tamen
ex *M*, Ni . . . niteat *Barthius*, Ni . . . uiuat vel uilet *Heinsius*, Ni . . . lucet *Jeepius*, Si . . . periit ego eo sensu quo
comae periere *Ovidi am. I 14, 31*; „iurare idem est quod adfirmare: etsi castor adfirmet birrum castoreum esse,
id est suum, ego tamen negem“ *Buechelerus*; simili sensu si Castor iuret *Mommsenus* quod recepi nequeo] neque *R*

Sex emptus solidis! Quid sit, iam scire potestis:
Si mihi nulla fides, credite vel pretio.

XI. (XCI.)

IN SEPVLCHRVM SPECIOSAE.

Pulchris stare diu Parcarum lege negatur.
Magna repente ruunt; summa cadunt subito.
Hic formosa iacet, Veneris sortita figuram,
Egregiumque decus invidiam meruit.

XII. (LXXXIV.)

DE BALNEIS QVINTIANIS QVAE IN VIA
POSITA ERANT.

Fontibus in liquidis paulum requiesce, viator,
Atque tuum rursus carpe refectus iter.
Lympharum dominum nimium miraberis, hospes,
Inter dura viae balnea qui posuit.

XIII. (LXXIX.)

IN PODAGRVM QVI CARMINA SVA NON
STARE DICEBAT.

Quae tibi cum pedibus ratio? Quid carmina culpas?
Scandere qui nescis, versiculos laceras?
'Claudicat hic versus; haec', inquit, 'syllaba nutat'
Atque nihil prorsus stare putat podager.

XI 1 sq. cf. *carmen de provid. divina* 10: Cur mansura pavent si ruitura cadunt. *Orestis trag.* 342: Parcarum lege. 2 *Prudentii psychom.* 286: magna cadunt.

XII 2 *Orestis trag.* 633: carpebat iter.

XI cf. *Julianus Aeg. in anthol. Pal.* VII 599 1 *Lucani* I 70: summisque negatum Stare diu (*de* negatum cf. *Sili* I 295. V 637. XII 490). 2 *Lucani* I 81: In se magna ruunt; *Ausonii epitaph.* 21, 6: magna ruina subest. 3 *Julianus l. l.*: ἔην Παφίην πανομοίως. 4 cf. *Sili Ital.* XIII 496.

XII 2 *Horati c.* II 17, 12: carpere iter.

XIII cf. *incerti epigr. anthol. Pal.* XI 273: χωλὸν ἔχεις τὸν νοῦν ὡς τὸν πόδα.

3 Sed *R* solidis *Ald.*, solidum in *mg.* ε quid scit *J*, quid sit *φ*, sed it fort. ex corr. *E* potestis] potesus *R* 4 praetio, sed a erasit *R*

XI Deest in *V* Indicem sic habet *E*; eiusdem insepulchrum spetiosae *R*; In sepulchrum speciose *J*, *P*¹ in *mg.*, *catal.* *M*; indicem om. *A*

1 *P* initiale om. *P* partarum *J* 3 formūsa (corr. *m.* 1) *R* 4 inuidiam meruit] inuidiamque tulit *M*, inde *Claverius*, male, quamvis conferas *Ausonii epitaph.* 35, 4: abstulit omne decus. *Buechelerus* ita: „Hic f. iacet: Veneris sortita figuram Egregiumque decus invidiam meruit, ut Veneris figura et decus et invidia intellegantur“

XII Deest in *V* Indicem sic habet *E*, nisi quod BALLEIS atque inter *L* utrumque parvulum n a *m.* 1 interpositum, deinde fuerant pro erant; eiusdem debalnis quintiani//// quae in uia posita erant. *R*; De balneis qñtilianis quae in uia erant in *mg.* *P*¹; item nisi quod quae erant in uia *J*; De balneis quintilianis in uia *catal.* *M*; indicem om. *A*

1 *F* initiale om. *P*¹, *M* suppl. *P*² paullum *P* requiesce *R* 2 suum *P*¹, tuum corr. *P*² 3 Nympharum *R*, Lympharum *P* dominum] u sorde obscurius, *E* 4 uie radendo ex tue corr. *P* posuit] potuit *A*

XIII Deest in *V* Indicem sic habet *E*; eiusdem in podagricum eqs. *R*; Non stare dicebat in podagricum qui carmina culpabat *P*; In podagricum qui carmina stare dicebat *J*; In quendam qui carmina culpabat *catal.* *M*; indicem om. *A*

2 laceras] lacerans ed. *Burmanni* 3 inquit *R* sillaba *P* mutat *P* 4 Atque] At ex corr. *E* nie *P* putat] potat *R*

XIV. (LXXXII.)

AD MAXIMVM QVI EI MEL MISIT.

Dulcia dona mihi semper tu, Maxime, mittis,
Et, quidquid mittis, mella putare decet.

XV. (LXXXIX.)

DE PAVPERE AMANTE.

Paupertas me saeva domat dirusque Cupido:
Sed toleranda fames, non tolerandus amor.

XVI. (XC.)

DE EODEM.

Esuriens pauper telis incendor amoris.
Inter utrumque malum deligo pauperiem.

XVII. (L.)

DE PIIS FRATRIBVS ET DE STATVIS EORVM
QVAE SVNT APVD CATINAM.

Aspice sudantes venerando pondere fratres,
Divino meritos semper honore coli,
Iusta quibus rapidae cessit reverentia flammae
Et mirata vagas reppulit Aetna faces.

Complexi manibus fultos cervice parentes
Attollunt vultus accelerantque gradus.

XIV *Similiter incipit Venantius Fort. c. I 17, 1: Munera parva eqs. Aegritudo Perdiccae 76: dulcia dona Lyaei.*

XIV *cf. Petronius c. 33 Buech.: Aurea mala mihi, dulcis mea Martia, mittis . . . Omnia grata putes . . . melleus ore sapor . . . Oscula cum pomis mitte; vorabo libens.*

XV *versum ex incerti epigr. anthol. Pal. V 50: Καὶ περὶ καὶ ἔρως δύο μοι κακὰ. καὶ τὸ μὲν οἶσω κοῦφως· πῦρ δὲ φέρειν Κύνριδος οὐ δύναμαι. 1 Horati c. I 12, 43: saeva paupertas.*

XVII *cf. Aetna carmen v. 625 sq. (Aristot. de mund. c. 6, Strabo p. 185 extr., Pausanias X 28). 1 Aetnae 640: pio sub pondere. 3 Aetnae 635: erubuere . . . attingere flammae et . . . cedunt.*

XIV *Deest in V; extat etiam in H(eidelbergensi adhibito in appendice) Indicem sic habent EJ; eiusdem ad Maximum eqs. R; Qui ei mel misit ad maximum PH; Ad Maximum catal. M, Ald., qui mel misit add. ε; indicem om. A*

1 semper tu maxime mittis REM (cf. Petronius), tu mittis maxime semper PH, tu semper maxime mittis J
2 mittes E, mittis φ putare] uocare H Migravit c. XIV in parvulam epigrammatum anthologiam quam habet cod. Parisinus 8069 saec. XI, fol. 1, sic tamen transformatum:

Dulcia mella mihi, semper tu dulcia mandas

Et quicquid dulce, mella putare decet.

ubi pro dulce reficiendum mandas (cf. Baehrensii poet. lat. minores IV p. 17)

XV *Deest in V Indicem sic habent EPJ catal. M; eiusdem eqs. R; indicem om. A*

1 dirusque] rursusque E 2 tolleranda E tollerandus EA

XVI *Deest in V Ex eodem inscr. EJ, Item de eodem R; indicem omm. PA; arte cum XV coniunxit R*

1 Exuriens EP 2 deligo JA, eligo E, eligo R, diligo P

XVII *Deest in V Sic indicem habet E; eundem om. R, in quo carmen hoc arte cum carmine IX cohaeret; De piis fratribus de tauris eorum (sic) P, De piis fratribus De staturis eorum J; De statuis fratrum siculorum catal. M; indicem om. A*

1 suadentes J 3 Iuxta P, Iusta corr. m. rec. flammae PA 4 mitata P repulit A, rettulit Heinsius aetna A, aethna R, ethna E, ethna P¹, ethna J 5 fulcos A V. 6 om. spatium vacuo relicto A 6 Attollāt, virg. m. 2 P adcelantque R¹, unde accelerantque R², accelerantq P grados R¹ unde gradus corr. R²

- Grandaevi gemina sublimes prole feruntur
 Et cara natos implicuere mora.
 Nonne vides, ut saeva senex incendia monstret?
 10 Vt trepido genetrix invocet ore deos?
 Erexit formido comam, perque omne metallum
 Fusus in attonito palluit aere tremor.
 In iuvenum membris animosus cernitur horror
 Atque oneri metuens impavidusque sui.
 15 Reiectae vento chlamydes. Dextram exerit ille
 Contentus laeva sustinuisse patrem;
 Ast illi duplices in nodum colligit ulnas
 Cautior in sexu debiliore labor.
 Hoc quoque praeteriens oculis ne forte relinquis
 20 Artificis tacitae quod meruere manus:
 Nam consanguineos eadem cum forma figuret,
 Hic propior matri fit tamen, ille patri.
 Dissimiles annos sollertia temperat artis:
 Alter in alterius redditur ore parens,
 25 Et nova germanis paribus discrimina praebens
 Divisit vultus cum pietate faber.
- O bene naturae memores, documenta supernae
 Iustitiae, iuvenum numina, vota senum:
 Qui spretis opibus medios properastis in ignes
 30 Nil praeter sanctam tollere canitiem.
 Haut equidem inmerito tanta virtute repressas
 Enceladi fauces obriguisset reor.
 Ipse redundantem frenavit Mulciber Aetnam,
 Laederet exempli ne monumenta pii.
 35 Senserunt elementa fidem. Pater affuit aether
 Terraque maternum sedula iuvit onus.

14 cf. Sidon. c. XV 172: sibi parva paventem eqs.

11 Lucani V 171: Erectis .. comis. 35 Aetna 633: ipso dante fidem. De pater aether cf. Lucreti I 251, Vergili georg. II 325.

7 sublimes J 8 cara RE, item Isengr. mg., clara q 9 Non R¹, unde Nonne corr. R² monstret A, monstrat EPJ; litterae huius verbi praeter non oblitteratae in R 10 genetrix R¹, genitrix corr. R², genitrix q in uocet E, inuocet R¹, t add. R² ore] ora J 11 Arrexit Heinsius 12 aere RA, ere E, ore PJ, sed o in e mutavit J, ut vid. tremor] color ε, aere timor Isengr. mg. 13 animosos R 14 honeri RA, oi J, oneri εq inpauidusq R 15 Reiectae R¹, unde Reiectas corr. R², Reiecto P¹, Reiectas corr. P³ chlamides R¹, h del. R², clamides PJ dextram P exerit ε, erigit R¹, erigit corr. R², egerit q 17 Ast illi EA, At illi PJ, has ille R, sed h postea add. m. 1 ante initium versus, Ast ille Ald., alter melius legeretur quam ille ε duplices P collegit R¹, colligit corr. R² || ulnas (et diffluit hastula prima) E, ulnas ex ulnas corr. P¹ 18 Cautior J sexu] sexti P 19 oculis] ccl J 20 meruere] „pro cum merito fecere nescio an audacius dictum sit“ Kochius; monuere Buechelerus 21 figuret] figeret E, figura t J (volebat fort. corrector figurat) 22 propior RP fit] sit P 23 annos] animos J item Isengr. mg. 25 nouamspariibus (om. germanis) R¹; ex m (quod etiam pro ni vel in accipi possit) di corr. R² praebens] bens in ras. J 27 O bone R, O bene P, unde Omnia corr. P¹ naturae] n J supernae] superbae RE 28 iuuenum] iuuenum (sic) E; scriptum primum fuit fere iuuenum, deinde sic corr. numina] nomina R, lumina Heinsius, culmina Jeepius senum (sic) R 29 spractis R medio pr. in igne Barthius 31 Haut PJ, Haud q inmerito ER¹, n in m corr. R², in merito J, imm. q tantā A 32 Enceladi EP, item, sed E et ce oblitteratum, R, Encheladi JA fauces] faues R, fauce||| J 33 aetnam A, aethna R¹, a prius del. R², ethnam E, ethna PJ 35 pater] patri A, sed cf. exempla adfuit R, affuit q ether EPJ 36 honus PA

- Quodsi notus amor provexit in astra Laconas,
 Aenean Phrygio raptus ab igne pater,
 Si vetus Argolicos inlustrat gloria fratres,
 40 Qui sua materno colla dedere iugo:
 Cur non Amphinomo, cur non tibi, fortis Anapi,
 Aeternum Siculus templa dicavit honos?
 Plura licet summae dederit Trinacria laudi,
 Noverit hoc maius se genuisse nihil.
 45 Nec doleat damnis, quae devius intulit ardor,
 Nec gemat exustas igne furente domos:
 Non potuit pietas flamma cessante probari.
 Emptum est ingenti clade perenne decus.

XVIII. (LI.)

DE MULABVS GALLICIS.

- Aspice morigeras Rhodani torrentis alumnas
 Imperio nexas imperioque vagas,
 Dissona quam varios flectant ad murmura cursus
 Et certas adeant voce regente vias.
 5 Quamvis quaeque sibi nullis discurrat habenis
 Et pateant duro libera colla iugo,
 Ceu constricta tamen servit patiensque laborum
 Barbaricos docili concipit aure sonos.
 Absentis longinqua valent praecepta magistri,
 10 Frenorumque vicem lingua virilis agit.
 Haec procul angustat sparsas spargitque coactas;
 Haec sistit rapidas, haec properare facit.

XVIII De mulabus hisce conferri potest Sulpicius Severus de virt. Martini dial. II c. 4. Ennodii autem extat „epigramma adversus Claudianum de mulabus“ (n. 328, p. 243 ed. Vogel): Hic volucrum Rhodani torrentis respice natam Sermonum frenis subdere colla tuis. Iussa volat verbis et verbis iussa quiescit Cuius captivum est auribus arbitrium. Vincula nesciret ni vocis stricta lupatis Perderet auditu luxuriam generis. Cum stimulos clamor mentitur, clamor habenas, Obsequium linguae libera membra ferunt. Non opus est loris, sed nexus certa loquendi Dura catenati rostra ligat pecudis.

1 Venantius Fort. Mart. I 128: Rhodano torrentior. 9 Corippi Ioh. VI 296 (421): praecepta magistri.

41 Aetnae 626.

47 Martialis I 12, 12: Stantia non poterant tecta probare deos.

XVIII 10 Horati epist. I 15, 13: equi frenato est auris in ore.

37 notus *ew* 38 Aenean *R*, Eneā *P*, (A)eneam *q* frigio *RPJ* 39 Si] Sic *P* inlustrat *R*¹, n in 1 corr. *R*², illustrat *eq* 41 Amphinomo] amphinomoi, i in fine fort. ex corr., sub. i ras. *E*, amphonio *JA* anapy *PJ*, anapi *Ald.*, e sic supra scr. *ε*, sed atramento pallidulo eo quo coniecturas addere assolet. 42 Eñnum, hamulum m. 2, *P* siculis *A* dicauit] dicabit *R*; idem con. Heinsius honos ex onus corr. *J*, onus *R* 43 trinagria *R*¹, g in c mut. *R*², trimacria *P*, tynacria *J* laudis Heinsius 47 flama *RA* 48 Emtum *R* clade] cede (vel clede?) *J* perhenne *PJ*, per omne *A*

XVIII Indicem sic habet *E*; item *P*; ««« eiusdem — demulabus gallicis — *R*; Incipit de mulabus gallis *V*, item catal. *M*; Incipit de mulabus gallicis *J*; indicem om. *A*

1 Adspice *V*, Apice *E*, Aspice *q* morigehas (h ex n) *V*¹, r rest. m. rec. rodani *P* 2 uagas] uegas, sed corr. *P*¹, negas *J* 3 flectunt *A* ad murmura *V*, admunera *E*, ad munera *Re*, ad numina *AP*², ad munia *J*, ad mña *P*¹ cursus] currus Heinsius 4 adeant] adant *J* regentes *R*¹, s del. *R*² 5 quaeque] quae *P* nullis] longis *V*, sed Ennodius: Vincula nesciret ni uocis stricta lupatis eqs. et mentitur clamor habenas discurat *P*, r alterum add. *P*¹, discurrit *A* 7 seruit] fer *P*, unde ferro corr. *P*¹, ser² *J*, frenis Heinsius 8 concipit] combibit Heinsius aure^a *R*, a supra scr. *R*², ore *P* (cf. Ovidi a. am. III 344), aure ex ore corr. *A*¹ sonos] o alterum a m. 2 insertum, *R* 9 Absentisq, sed q3 erasum *J*; Abstantis Mommsenus longinquam *P*, doctiq *V* 10 que] supra lin. *V*¹ uice *R*, uigem *A*, uices *V* *V*. 11 omm. *PJ*, item spat. vacuo relicto *A* angustat (t hoc ex corr.) *E*, item t ex s radendo corr. *V* Post v. 12 unius v. spatium vacuum in *P* haec properat resides Barthius ex sui codicis vestigiis

- Laeva iubet: laevo deducunt limite gressum.
 Mutavit strepitum: dexteriora petunt.
 15 Nec vinclis famulae nec libertate feroces,
 Exutae laqueis, sub ditione tamen
 Consensuque pares et fulvis pellibus hirtae
 Esseda concordēs multisonora trahunt.
 Miraris, si voce feras pacaverit Orpheus,
 20 Cum pronas pecudes Gallica verba regant?

XIX. (XLIII.)

EPISTVLA AD GENNADIUM EXPROCONSVLE.

- Italiae commune decus, Rubiconis amoeni
 Incola, Romani fama secunda fori,
 Graiorum populis et nostro cognite Nilo
 (Vtraque gens fasces horret amatque tuos):
 5 Carmina ieiunas poscis solantia fauces?
 Testor amicitiam nulla fuisse domi.
 Nam mihi mox nidum pennis confisa relinquunt
 Et Lare contempto non reditura volant.

XX. (LII.)

DE SENE VERONENSI QVI SVBVRBIVM NVMQVAM
EGRESSVS EST.

- Felix, qui propriis aevum transegit in arvis,
 Ipsa domus puerum quem videt, ipsa senem,

XIX Ennodii 213, 11: Tu decus Italiae.

XIX 1 Verg. Aen. XI 508: O decus Italiae. 2 Martialis VII 27, 2: Aetolae fama secunda ferae.
 5 cf. fauces illas Martial. III 18.

XX Ad rem cf. anthol. lat. Ries. 433, Plin. n. hist. VII 151 de Aglaio Psophidio: senior hic . . . par-
 vum . . . praedium colebat numquam ex eo egressus eqs. (cf. Solini cp. 1); Ausonius XX 100: (beatum) finem
 qui agelli proprii nunquam excesserat; adde Valer. Maximi VII 1, 2, schol. Iuvenal. 14, 118. 1 Sili Ital.
 III 390: aevum transigitur.

13 Laeva] Lae obliteratum in R limite] ordine V gressum V, cursum R, currum sq, limite
 gressum Isengr. mg. 14 strepidum R¹, d in t mut. R² V. 14 post 15 exhibet, sed ordinem corr. P¹
 Vv. 15—20 om. V, item M 15 famulae] mule P, famille J nic P¹, nec corr. P² 16 Exuta R, fort.
 recte. ditione RE, ditione q 17 Concesug R, Conspectuque conieci, nisi mavis Incessuque et] cum ε
 unus; tum Heinsius hircē A, hyrte J 18 Eseda A multa sonora P, multishonora R, menti sonora
 in vetere Cuiacii legere sibi videbatur Claverius 19 uoce feras] uociferas P, nociferas J peccauerit P,
 peccauerit J 20 galliga R¹, gallica corr. R², calli|||ca, c in ras. P, unde callida corr. m. 1

XIX Deest in V Indicem sic habet, nisi quod Epistola et ex² pro ex E; Epistola ad Gennadium ex-
 proconsulem ε; +++++ Eiusdem epistola adgennadiu⁹ proconsulem ~~~~~ R; Incipit epistula ad gñradium
 ex proconsule P, Incipit ad gennadium exproconsulem J, proconsulem Claverius, tamen idem ex uno Cuiacii
 exproconsule, fort. ex catal. M ubi Epistola ad genadium expro?sule; indicem om. A

1 Italie PJ^e rubiconis (u supra scr. m. 2) R 2 Accola Barthius (secunda ε) 3 Gratiorem R, ¹gorum J
 4 fasces RE, fascis P¹, fascis J, fastis A V. 5 om. spat. vacuo relicto A 6 amicitiam R 7 mox] ex nox
 corr. R¹ pinnis ERJ, pennis PA; scilicet penna hic simul intellegenda est quam adhibet librarius (cf. Suetonius
 ed. Reiff. p. 135, 1). confissa P, confixa A relinquunt P 8 Et dare contento A, Et me contempto M redditura J

XX De senatore ueronensi qui suburbium nūquam (Q ex corr., fuerat N) egressus est E, item ε;
 Eiusdemdeseneneronensiquisuborbiu^s numq^a egressus est R; incipit eiusdem epigramma de sene qui iuxta
 ueronam (uero nā P) consistens. nec ciuitatem norat nec uillam umquam egressus est VP; Incipit de senatore
 ueronensi J; Epigramma de sene veronensi catal. M; indicem om. A

1 F initiale om. P, in mg. P¹ post qui 6 vel 7 litt. e. erasae V propriis VP, patriis q; cf. Auson.
 aruis VP, agris q; luditur in aeuo et aruo 2 quae R, q J, quem q uidit R¹, uidet corr. R²

- Qui baculo nitens in qua reptavit harena
 Vnius numerat saecula longa casae.
 5 Illum non vario traxit fortuna tumultu,
 Nec bibit ignotas mobilis hospes aquas.
 Non freta mercator tremuit, non classica miles,
 Non rauci lites pertulit ille fori.
 Indocilis rerum, vicinae nescius urbis
 10 Aspectu fruitur liberiore poli.
 Frugibus alternis, non consule computat annum:
 Autumnum pomis, ver sibi flore notat.
 Idem condit ager soles idemque reducit,
 Metiturque suo rusticus orbe diem,
 15 Ingentem meminit parvo qui germine quercum
 Aequaevumque videt consenuisse nemus,
 Proxima cui nigris Verona remotior Indis
 Benacumque putat litora rubra lacum.
 Sed tamen indomitae vires firmisque lacertis
 20 Aetas robustum tertia cernit avum.
 Erret et extremos alter scrutetur Hiberos:
 Plus habet hic vitae, plus habet ille viae.

XXI. (LXXX.)

DE THEODORO ET HADRIANO.

Manlius indulget somno noctesque diesque;
 Insomnis Pharius sacra profana rapit.
 Omnibus hoc, Italiae gentes, exposcite votis,
 Manlius ut vigilet, dormiat ut Pharius.

5 sq. cf. *Horati epod.* 2, 4 sqq. 7 cf. *anthol. Pal.* VII 650, *Sisebuti* c. 483 (*anthol. Riesii*) v. 6: Legicrepi tundunt, latrant fora, classica turbant. 11 *Iuvenal.* VI 198, *magis Senec. benef.* III 16: non consulum numero . . annos suos computant. 15 *Verg. Aen.* XI 5: Ingentem quercum; cf. c. 22, 40; 25, 9. 22 cf. *Tibulli* I 1, 26: longae deditus esse viae; *Minucii Felicis* 36, 6: ut qui viam terit, eo felicior quo levior incedit, ita beator in hoc itinere vivendi, qui paupertate se subleuat.

XXI Conferri potest *Luxorii carmen anthol. lat.* 472 et *Ciceronis illud apud Macrobius sat.* II 3, 6 de *Caninio*: vigilantem habemus consulem *Caninium* qui in consulatu suo somnum non vidit et *incerti epigramma anthol. Pal.* IX 141. 2 *Horati epist.* I 17, 54: sacra profanis.

3 Qui] Et P reptavit] reptabat R, reputavit P¹ arena P 4 enumerat ex τ pessimo con. *Heinsius*
 saecula R, secula q casce P 5 traxit] transit J nobilis JA 7 tremuit] timuit VP 8 littes P
 Urbis (u add. m. 2) R 11 Frutibus R¹, unde Fructibus corr. R² compotat (corr. m. 3) R annum]
 annor||| R, amnū J 12 Autunum RP uer] uer J 13 solis R, solos J 14 Metaturque *Schott-*
muellerus V. 15 et 16 ante v. 5 translocari iussit *Bonnet* (*revue de phil.* II 176) non recte; sensu enim
 careret Sed tamen quod est in v. 19; immo vv. 19. 20 versibus 15. 16 ita contraponuntur ut vv. 21. 22
 versibus 17. 18 15 Ingentem] Crescentem *Schottmuellerus* gramine RVPA, germine EJe quercum P²,
 quartum P¹ 16 Aecumque uidit R uidet P nemus] post e litura in J 17 Venacumq; PJ
 18 littora A, littora||| P rubra] rura V¹P¹, rubra corr. P², puto rubra m. rec. V locum P 19 Sed]
 Sic *Heinsius* firmisque] summisq; JA 20 rubustum R 21 et om. R¹, in supplet R² hyberos VJ
 Explicit de sene VP

XXI Deest in V. Ita, nisi quod ADRIANO, inscr. E; eiusdem detheodoro. ethadriano R; de theoro et
 adriano in mg. P¹; Incipit de teoro et*adriano J; De mallio et phario catal. M; indicem om. A

1 Manlius] allius M 2 In sompnis J pharius om. P¹, suppl. P³ sagra R 3 gentis P
 exposcere E, etposcite R 4 Mallius M uigelet R

XXII. (XXXIX.)

DEPRECATIO AD HADRIANVM.

- Vsque adeone tuae producitur impetus irae?
 Nullus erit finis lacrimis? subitisque favorem
 Permutas odiis? Quo mens ignara nocendi,
 Quo sensus abiere pii? Tantumne licebit
 5 Invidiae? tantum strepitus valere maligni?
 Me dolor incautus, me lubrica duxerit aetas,
 Me tumor impulerit, me devius egerit ardor:
 Te tamen haut decuit paribus concurrere telis.
 Humanae superos numquam tetigere querellae
 10 Nec vaga securum penetrant convicia caelum.
 Excessit iam poena modum. Concede iacenti.
 En adsum; veniam confessus crimina posco.
 Manibus Hectoreis atrox ignovit Achilles.
 Vltrices Furias matris placavit Orestes.
 15 Reddidit Alcides Priamo, quas ceperat, arces.
 Pellaeum iuvenem regum flexere ruinae:
 Darium famulis manibus doluisse peremptum
 Fertur et ingenti solatus fata sepulchro;
 Tradita captivo spatiosior India Poro.
 20 Conditor hic patriae. Sic hostibus ille pepercit;
 Hunc virtus tua digna sequi. Quemcumque deorum
 Laesimus, insultet iugulo pascatque furorem.
 Gratia defluxit, sequitur feralis egestas;
 Desolata domus, caris spoliatur amicis:

XXII 8 *Dracontii c. V 274*: docuit concurrere telis.

XXII cf. *Libanii legat. ad Iulianum I p. 457 sqq. R.* 1 *Verg. Aen. XII 646*: Usque adeone eqs.
 8 *Verg. Aen. VII 520*: concurrunt undique telis; ceterum cf. *Terenti eunuch. 866.* 12 cf. *Verg. Aen. IX*
 425 (adsum). *Liban. p. 458*: ἡμᾶς πομπὴν, ἀπολογούμεν. 13 cf. *Ovidi trist. III 5, 37*; *Liban. p. 462, 12.*
 16 cf. *Ovid. v. 39.* 19 *Curtius Ruf. VIII 14, 45*: (Porum) donavit ampliore regno quam tenuit.

XXII *Indicem sic exhibet E*; ^{acc} Eiusdemdeprecatio · adadrianum · R; Incipit excusatio pro se. V;
 Excusatio pro se ad stiliconem *catal. M et inde Claverius*; Incipit p̄fatio ad Adrianum J; *indicem om. PA*; petit
 ueniam de iniuria illata *ad titulum add. ε.* *Ad alterum quemque versum quasi esset pentameter εἰς θεῶν adhibuit R*
 1 U initiale om. P¹ add. P² 2 erit] erat E 1a//crimis E, lagrimis R faborem R 3 Per-
 mittas P 4 pii] tui ε 5 tantum] et tantum R ualuer] ualere R 6 dolor] calor *Heinsius*
 incautus] incautum R 7 tumor J, timor φ deuus] ex diuius *corr. R¹*, denius P¹, *corr. P³* 8 haut PJ,
 haud φ 9 humane (*hamulum m. 2*) R (*Humani corr. m. rec. in V*) tetegere R¹, tetigere *corr. R²*
 querelle E, quaerellae R¹, a prius *del. R²*, querelis V, querele φ 10 securum] ex seturum *corr. P*,
 securus (?) J penetrant R¹, unde penitran *corr. R²* conciuia R¹, conuitia *corr. R²* caelum R, celum φ
 11 p̄ena E concide R¹, concede *corr. R²* lacenti J 12 adsum ueniam RA, assum ueniam J, adsum.
 et ueniam E, assum et ueniam V, assumet ueniam P confessus *incertius in R, legitur fere comensus vel*
comsessus, ??fessus (sic) P 13 atopx P ancilles R 14 placuit P¹, placuit *corr. P²* horestes EPJ,
 oresto R 15 Alcides] eacides R, alchides P coeperat ER arces] paene artes J 16 Pelleum VPJA
 ruinae] ex ruinā P¹ *corr.* 17 Darium] Et Darium EsP², Darium P¹ φ (*ras. 1 litterae post D P*), Hic darium M
 famolis R¹, u rest. R², famuli A, mamulis J peremtum R 19 Tradita] Reddita *Heinsius* captiuos pati
 osior P¹ spaciosior E Poro] VPA, porro EJ, puro R 20 Conditor R hic] ut A V. 20 pro spurio
habet Bonnet. 21 Hc (c adrasum) P quencumq; E deorum] minorum *Mommsenus* 22 insult&
 (t obscuratum) E, insultaet R iucolo R¹, *corr. R²* passcatq; P fororem R poscatq; cruorem A
 23 Gratia] ti obscuratum in R sequiturq; E 24 Dessolata J amicis] annicis R

- 25 Hunc tormenta necant, hic undique truditur exul.
Quid superest damnis? quae saeva pericula restant?
Emollit rabiem praedae mortisque facultas.
Praetereunt subiecta ferae, torvique leones,
Quae stravisse valent, eadem prostrata relinquunt
- 30 Nec nisi bellantis gaudent cervice iuveni
Nobiliore fame. Secuit nascentia vota
Livor et ingesto turbavit gaudia luctu:
Iamiam suppliciiis fessos humilesque serenus
Respice. Quid tanta dignaris mole clientem?
- 35 In brevibus numquam sese probat Aeolus undis,
Nec capit angustus Boreae certamina collis:
Alpes ille quatit, Rhodopeia culmina lassat.
Incubuit numquam caelestis flamma salictis
Nec parvi frutices iram meruere Tonantis:
- 40 Ingentes quercus, annosas fulminat ornos.
Hoc pro supplicibus ramis, pro fronde Minervae,
Hoc carmen pro ture damus. Miserere tuorum.
Me, precor, heu, me redde mihi gravibusque medere
Vulneribus vitamque iube famamque reverti.
- 45 Quae per te cecidit, per te fortuna resurgat.
Sanus Achilleis remeavit Telephus herbis,
Cuius pertulerat vires, et sensit in uno
Letalem placidamque manum; medicina per hostem
Contigit, et pepulit quos fecerat ipse dolores.

42 *Aegritudo Perdiccae* 178: miserere tuorum, *Orientii laudat*. 170: miserere mei, miserere meorum.

26 *Liban. p. 477, 9: τίνας ἔτι ζητεῖς δίνας . . . ; δὸς δὲ σὺν γυνάμην, δός.* 28 cf. *Statii Theb. VIII 594: similiter noster Stilich. II 20 sq.; accedit Seneca de clem. I 5, 5: Elephantii leonesque transeunt quae impulerunt: ignobilis bestiae pertinacia est.* 29 cf. *Ovidi trist. III 5, 33sq.* 30 cf. *Statii Theb. VII 531. 35 Ovidi trist. III 4, 5sq.* 38 sqq. cf. *Horati c. II 10, 9 sqq. (feriuntque summos fulgura montes); Lucreti V 1092: caelestibus . . flammis.* 40 *Liban. p. 461, 3: κεραυνός.* *Verg. Aen. X 766: annosam . . ornum.* 41 *Lucani III 306: fronde Minervae.* 42 *Verg. XI 365: miserere tuorum.* 44 cf. *ad laud. Stil. III 206 sq.* 49 *Ovidi rem. am. 47: Vulnus . . quae quondam fecerat eqs.*

25 Hinc bis pro hunc et hic *Heinsius* necant] negant *RJA* undique] mundi *Heinsius*; sed de relegatione cogitandum esse monet *Mommsenus*, quae cum tantum urbe aut certis regionibus interdicere soleat, hic amicus adeo undique relegatur. 26 an damni? seu a *Rq* pericula] piacula *Heinsius* testant *P¹*, restant corr. *P²* 27 Emolit *R¹*, 1 add. *R²* rabiē//// *P* 28 Praeteunt *R* subiecta, (sic; 1 litt. deleta) *E* 29 valent] calant *VA*, uolunt *Barthius Advers. XXXI, 1* eadem] ea mox *VP* prostratata (corr. m. 1) *R* relinquunt *E* 30 nisi] ni *J*, mihi *M* bellantes *VP* gaudet *AJ* ceruce *P¹*, ceruice *P²* iouenci *R¹*, u ex o corr. *R²*, iutienti *P¹*, ruenti corr. *P²* 31 Nobiliore] Nobilior *VP*, Nubiliore *R¹*, u in o mut. *R²* fame] *E*, fame *RV*, item deinde spat. vac. trium litt. *P*, fames *JA* secuit] seruit *J* uota] ω, sed in ras. vel certe postea add. in *E*, uel fata add. *P¹* 32 Libor *R¹*, Liur corr. *R²*, uuor *J* ingestus (s suprascr. m. 2) *R* 33 Iamiā, sed virgula erasa, *P* (volens Ianua) umilesq; *E*, humilesq; φ 34 Respice] Despice *RV* mole] morte *VP*, more *J* 35 brebibus *R* aeolos *R¹*, aeolus corr. *R²*, eolus φ 36 capit] caput *J* boree *VP*, borre] *A* 37 quatit ille *R¹*, corr. *R²*, quatit *P²*, qnt *P¹* rhodopaeus (hamulum m. 2; a supra scr. m. 3) *R*, rodopeia *EJP*, rhodopeia *A*, rhodopeaque *V* lassat] quassat (hamulum m. 2) *R*, quassat *V*, quassat i las(sat) *P¹* 38 Ingubuit *R¹*, g in c corr. *R²* nunquam ex numquam radendo corr. *R* caelestis *R*, cel. φ 39 frutices *R¹*, d in t mut. *R²* 41 fronde *P²*, funde *P¹* 42 carmen] carnē *R* ture (vel turre?) *R*, thure *PA*, cure *J* misere *J* damus miserere tuorum Me precor heu me redde in ras. *P* 43 Me] Ne *V* praecor *R¹*, a del. *R²* me] om. *R* medere] ex mereri corr. *E* 44 Ulneribus *P¹*, corr. *P²* 46 Achilleis] Achillea ε, Achilleus *E*, achylleis *A* thelepus *VA* herbis] erbis *R*, hasta ε 47 et sensit] consensit *J* immo *P* 48 Laetalem *R*, Loetalem *A*, Letalem ex Letantem (?) corr. *P¹* meditina *P¹*, corr. *P²* ostem *P* 49 Contegit *R* quos] qui malim feceras *R¹*, t ex s corr. *R²*

- 50 Quodsi nec precibus fletu nec flecteris ullo,
Eripe calcatis non prospera cingula Musis,
Eripe militiam, comitem me pelle sodali.
Scilicet insignes de paupere vate triumphos!
Scilicet egregiis ornabere victor opimis!
- 55 Inruat in miseros cognata potentia cives;
Audiat haec commune solum longeque carinis
Nota Pharos, flentemque attollens gurgite vultum
Nostra gemat Nilus numerosis funera ripis.

XXIII. (LXXIV.)

DEPRECATIO IN ALETHIVM QVAESTOREM.

- Sic non Aethiopum campos aestate pererrem
Nec Scythico brumam sub Iove nudus agam,
Sic non imbriferam noctem ducentibus Haedis
Ionio credam turgida vela mari,
- 5 Sic non Tartareo Furiarum verbere pulsus
Irati relegam carmina grammatici:
Nulla meos traxit petulans audacia sensus,
Liberior iusto nec mihi lingua fuit.
Versiculos, fateor, non cauta voce notavi,
- 10 Heu miser! ignorans, quam grave crimen erat.
Orpheos alii libros impune lacessunt
Nec tua securum te, Maro, fama vehit;
Ipse parens vatum, princeps Heliconis, Homerus
Iudicis exceptit tela severa notae.

XXIII 8 *Avianus* 9, 18: Liberior iusto. *VP*. 13 et 14 citantur ap. *Ennodium epist.* II 6.

50 *Liban.* p. 459: δάκρυσι. 51 sq. *Liban.* p. 470, 12: ἀπόκτεινον, εἰ βούλει, κατάσκαπον. 53 *Verg.*
Aen. IV 93: Egregiam . . laudem et spolia ampla. 56 *Iuvenius evang.* II 549: Audiat haec (cf. *anthol. lat.*
Ries. 21, 28). 58 *Nemesiani cyn.* 15: numeroso funere.

XXIII 1 *Theocriti VII* 111 sq.: εἴης δ' ἠδωνῶν μὲν ἐν ᾧρεσι χεῖματι μέσσω . . ἐν δὲ θέρει πυ-
μάτοις πυρ' Αἰθιοπέσσιν ὀδεύοις. 4 *Horati c.* II 10, 24: turgida vela. 11 *Auson. epigr.* 108: carmina
nostra lacessit. 14 *Sili Ital.* X 62: tela Excipias.

50 praecibus, a *del.* m. 2, *R* flectu *J* flecteris] frangeris *VP* 51 cingula *R* singula prospera *M*
52 me pelle] ne pelle *VP* sodali *EVAJ*, idem ex sodoli *corr.* *P*¹, sodalis *R* *V*. 53 om. *JA* 53 insignis
(littera sub e hasta traiecta; an i fuerit incertum) *E*, insignis *R* uate *P*³, nate *P*¹, uatte *R*¹, t alterum
del. *R*² triumphus (sic) *R* *V*. 54 om. *R* 54 egregiis] et spoliis *E* opinis *J* 55 Saeuiat *ERJA*,
Inruat *V*, Irruat *P*, Si ruat *Schraderus* cognota *R* 56 haec *R*, hec *EVP*, hoc *φ* longisq; *VP*
57 fluentemque *R*¹, u *del.* *R*² 58 numerosis] nuosis *J* Cl. Claudiani satisfactio pro se apud stilichonem
expliē. *subscr.* *V*; Ci (sic) Cladiani sactis factio prose apud stiliconem explicit *P*¹

XXIII *Indicem* sic (nisi quod IN ALTIVM) exhibet *E*; In Alechium quaestorem *Ald.*, Aletium *ats* *ε*;
eiusdem inalecium questorem *R*; Incipit in aletium questorem *J*; Incipit in aleonum questorem. *P*; Incipit
excusatio aput aletiū questorē dum obiceretur ei quod epigramma eius reprehendisset *V*; Epistola ad aletium
quaestorem *catal.* *M*; *indicem* om. *A*

1 Si *R*, Hic *P*¹, Sic *P*² *φ* ethiopum *VPJ* estatē, sed virgula erasa, *P* 2 brumam schytico *V*
scythico *RA*², scytico *A*¹, sythico *E*, scitico *PJ* iuue *R* nodos *R*¹, nudus *corr.* *R*² 3 imbriferam *V*,
imbriferis *φ* noctem] nubem *Heinsius* Haedis] edibus *E*, aedis *R*, edis *P* 4 Yonio *P* turgida]
ur detritum in *R* 5 tartareo furiarum] o f abolita praeter partes inferiores *R* 6 Irati] i ex *corr.* *P*¹
relegam] ledam *V*, rega relegam *A* grammatici *RJP* 8 iusto] *V*, solito *φ* (solita *J*); cf. *Avianus* 9 Uer-
siculos (sic) *P* cauta] coata *R*¹, *corr.* *R*³ 10 quam] postea add. *J*, quod *A* graue crimen ex graui
crimine *corr.* *E* 11 Orpheos] ex Orpheus *corr.* *P*¹, Orfeos *E*, Orfeos *V*, Ascreaos *Heinsius* infine *V*¹,
p ex fi *corr.* *V*² 13 eliconis *P*

- 15 Sed non Vergilius, sed non accusat Homerus:
Neuter enim quaestor, pauper uterque fuit.
En moveo plausus! en pallidus omnia laudo
Et clarum repeto terque quaterque 'sophos'!
Ignoscat placidus tandem flatusque remittat
20 Et tuto recitet quod libet ore: placet.

XXIV. (LXXXIII.)

DE LVCVSTA.

Horret apex capitis; medio fera lumina surgunt
Vertice; cognatus dorso ducescit amictus.
Armavit natura cutem dumique rubentes
Cuspidibus parvis multos acuire rubores.

XXV. (xxx. xxxl.)

EPITHALAMIVM DICTVM PALLADIO
V. C. TRIBVNO ET NOTARIO ET CELERINAE.

PRAEFATIO.

- Carmina per thalamum quamvis festina negare
Nec volui genero nec potui socero.
Hic socius, dux ille mihi nostrique per aulam
Ordinis hic consors emicat, ille prior.
5 Hunc mihi coniungit studiis communibus aetas;
Hunc mihi praeponit vel senium vel honos.
Carmen amor generi, soceri reverentia poscit
Officio vatis, militis obsequio.

17 Horati art. poet. 428: pallescet.

18 cf. Martial. VI 48: sophos clamat.

XXV praef. 3 Lucani V 290: Dux erat, hic socius. 5 Ovidi ex Ponto IV 13, 43: studii communia.

15 uirgilius ω accusat] curaret Aem. Bachrens (*Bursiani relat. ann. VII, 1879, p. 147*) homerus
(et e sorde obscurum) E V. 16 ante 14 scr. P, ordinem corr. P¹, v. 14 et 15 om. M pauper] pastor E
V. 15 et 16 spurios putabat Jeepius; sed quod in inscriptione Alethius quaestor dictus est, explicatur hoc v. 16;
ceterum possis transponere Quaestor enim neuter; sed cf. mus. Rhenan. XXXIV p. 10 17 plausus en]
plausus et V, item Isengrinus in textu pallidus] lildus postea insertum vid. in E, palidus R¹, 1 alterum
add. R²; ceterum cf. Horatius 18 Et clarum] cclarum (sic) R¹, unde ac clarum corr. R² sophos] sofos E,
sophum R 19 Ignoscat R (sed o m. 2; fuit u vel a) flatusq] sic ω 20 tuto VAs, tuoto R, toto q,
cauto Corte ad Lucan. IV 727 quicquid ab ore VM, quicquid ab ore pluet aut fluet Claverius ex cod. Cuiacii,
fort. errore ex M In fine Explic V

XXIV Deest in R Indicem sic E; De bucusta in mg. P¹; item Camers; Incipit de bucusta J; De
locusta catal. M; cum versu qui est „de dulcio“ (cf. infra carm. min. appendicis n. 3) coniunxit hoc c. V et
inscripsit: De dulcio de locusta; De locustis vetus Cuiacii; indicem om. A

1 Horret P¹ 2 ducescit] decrescit A, unde succrescit Heinsius 3 dumiq] VM (item Camers, Ald.),
dubi] E, dubi] ε, dubi] JPA; desideres digitique vel, quod minus placet, lumbique rubentes] rudentes A;
rigentes vel cruenti Kochius 4 paruis] pinne A. multos εω accuere P rubores] tumores Bonnet
Cuspidibus pariunt multos ac uere colores Claverius ex cod. Cuiacii (!), unde pariunt multos ceu uepre dolores
Heinsius; ceterum cf. praef.

XXV Deest in R; J non adhibitus Epithalamius dictus palladio . . . tribuno et notario et celerini
(sic) E; Incipit epithalamium dictum Palladio v. c. et celerine. V. Praefationem hic om. Aldina et post Epist. ad
Gennadium collocat ibique notavit ε: In antiquo Incipit epithal. dictum Palladio v. c. tribuno et notario. caetera
non percipiuntur. — Epylamus dictus Praefatio. P; Epithalamium palladii et celerine catal. M; inscr. om. A

1 festiua P negare] negare virgulam fort. m. 2 P, tegaoni (sic) V 4 prior] or fort. ex corr. E;
et hamuli vestigium supra o (an fuerat prius?) Ad vv. 5 et 6 notam corruptelae posuit P² 6 honos]
Ipnos E 7 poscit] om. V

- Forte Venus blando quaesitum frigore somnum
 Vitibus intexti gremio successerat antri
 Densaque sidereos per gramina fuderat artus
 Adelinis florum cumulo; crispatur opaca
 5 Pampinus et musto sudantem ventilat uvam.
 Ora decet neglecta sopor; fastidit amictum
 Aestus et exuto translucent pectore frondes.
 Idaliae iuxta famulae triplexque vicissim
 Nexa sub ingenti requiescit Gratia quercu.
 10 Pennati passim pueri quo quemque vocavit
 Vmbra iacent; fluitant arcus ramisque propinquis
 Pendentes placido suspirant igne pharetrae.
 Pars vigiles ludunt aut per virgulta vagantur,
 Scrutantur nidos avium vel roscida laeti
 15 Mala legunt donum Veneri flexusque sequuntur
 Palmitis et summas pennis librantur in ulmos;
 Defendunt alii lucum Dryadasque procaces
 Spectandi cupidus et rustica numina pellunt
 Silvestresque deos longeque tuentibus antrum
 20 Flammea lascivis intendunt spicula Faunis:
 Cum subito varius vicina clamor ab urbe
 Et fausti iuvenum plausus mixtaeque choreis
 Auditae per rura lyrae. Celerina per omnes
 Italiae canitur montes omnisque maritum
 25 Palladium resonabat ager.

Pervenit ad aures

1 cf. *anthol. lat. Ries. 273*: Forte iacebat Amor victus . . somno.

1 sqq. Cf. *Statii silv. I 2, 51 sqq.* 2 *Verg. ecl. 5, 6*: antro . . . succedimus, et 19: successimus antro.
 3 *Statii l. l. 141*: Sidereos artus. 5 *Verg. georg. I 448*: mitis defendet pampinus uvas. 6 *Ovidi a. am. I 509, III 153*: neglecta decet. 14 *Verg. ecl. 8, 37*: roscida mala. 18 *Ovidi met. I 193*: rustica numina Fauni. 25 *Verg. Aen. II 81*: pervenit ad aures.

Praefationem a carmine nullo spatio diremit E, item VP, inscriptionem om. ω

1 Venus] *tenus V¹ (corr. m. rec.), tēn⁹ uen⁹ P¹* quaesivit *ε pauci*, quaerit dum *Burmannus*; sed cf. *Kochius p. 55* sonnum *P*, somnum *om. V* (sensu *m. rec.*), somnos *Heinsius* 2 Uittibus *V* intextis *PV* successerat] susceperat *vetus Cuiacii*; sed successimus antro *Vergilius* 3 sydereos *A* artus] aptū *V*, aptū 1 artus *P¹* 4 Adelinis *VP*, Acclinis *eq* florum] foribus *ε, ///foribus (etiam f in ras.) E* opacca *P* 5 musto sudantem uentilat uuam] *Heinsius et ego apud Kochium p. 56*; musto^a (a *m. 2*) uittem sudantem uentilat uuā (supra a virgula erasa) *P*, multos sudantem uentilat aura *V*, sed aura suppl. *m. rec.*, uitem sudantem uentilat uuis *A*, mites sudanti uentilat uuas *E*, item nisi quod miteis *ε*, mites undatim uentilat uuas *vetus Cuiacii*, uitem sudantem uentilat aura cod. *Barthii (?)*. De musto cf. etiam *Orientius common. I 119*: autumnus musto madidus 6 amictus *V* 7 Cestus *Heinsius* translucent *EVA*, trans lucēt *P* (fuerat lucēt, i. e. lucerēt) pectore *P* excussas translucent pectora frondes *Scaliger teste Burm.*; ex uda translucent pectora fronde *Jeepius*; sed exuto pectore splendorem eius transmittere frondes dicuntur (*Gesnerus*) 8 uiciscim (sic) ex uicucim corr. *V¹* 9 ingenti *εω* 10 Pinnati *E* Passim pennati *V* uocabat ex vocabit corr. *V¹* cf. *archiv. lexicogr. IV p. 592*. 11 fluitant] fluctans *P* arcus] artus *A* propinquis] ex propinquat corr. *P¹*, propinquant *A* 12 Pendentes] Pendent et *VP* faretrae *V* 13 Pars] Per *V* aut] et *V* uagantes *Heinsius*, aut statim pro auium idem alii 14 Scutantur *E*, sed c alterum in r corr. *m. 1* auū ex auū *P¹* 15 ueneri *E*, ueneris *q* secuntur *P* 16 et] aut *Heinsius* pinnis *E* librantur] uibrantur *E* 17 Altera defendunt alii lucum *P* lucum] lucos *V* dryadesque *V*, driadasque *P*, dryadasq *εEA* 18 Rector inspectans *P*, sed del. *P¹*, deinde peccandi cupidus *P¹*, Inspectant cupidus (o *m. rec.*) *V* 19 Siluestrisq *E* deas *Heinsius* tu tuentibz *E*, sed prius tu del. 20 Flamea *A* intendunt] ex intendant corr. *P¹* 21 Tunc cod. *Paris. 5719 in parte altera* uarius] bis scr., semel del. *P* coreis *P* 23 lire *VP*, tube *M* celerinde *V¹*, celebrata *V²*, celerina *eq* 24 Ytalie *P*, Italiae (d ad t adscr. *m. rec.*) *V* post montes ras. (q3 eras.?) *V*

- Vox iucunda deae strepituque excita resedit
 Et reliquum nitido deterisit pollice somnum
 Utque fuit, turbata comas, intacta papillas,
 Mollibus exurgit stratis interque suorum
 30 Agmen et innumeros Hymenaeum poscit Amores
 (Hunc Musa genitum legit Cytherea ducemque
 Praefecit thalamis; nullum iunxisse cubile
 Hoc sine nec primas fas est attollere taedas).
 Conspicitur tandem. Platano namque ille sub alta
 35 Fusus inaequales cera texebat avenas
 Maenaiosque modos et pastoralia labris
 Murmura temptabat relegens orisque recursu
 Dissimilem tenui variabat harundine ventum.
 Restitit ut vidit Venerem, digitisque remissis
 40 Ad terram tacito defluxit fistula flatu.
 Dulce micant oculi; niveas infecerat igni
 Solque pudorque genas; dubiam lanuginis umbram
 Caesaries intonsa tegit. Prior ipsa silentem
 Compellat:
 'Numquamne, puer, dilecta relinques
 45 Carmina? maternis numquam satiabere donis
 Dedite Musarum studio nimiumque parentis
 Aemule? Quid medio tecum modularis in aestu?
 Iamne tibi sordent citharae? iam lustra Lycaeii
 Atque pecus cordi redituraque rupibus Echo?
 50 Huc ades et tantae nobis edissere causas

27 *Venanti Fort. vitae Mart. IV 11*: detergam pollice somnum. 41 *Sidon. c. XXII 33*: Dulce natant oculi.

27 *Ovidi met. XIII 745*: deterisit pollice. 28 *Ovidi met. IV 473*: ut erat turbata capillos (cf. *Tibulli I 3, 91*). 29 *Verg. Aen. VIII 415*: Mollibus e stratis . . . surgit. 31 *Martiani Cap. I 1, 1*: thalamis quem matre Camena Progenitum . . . 34 *Ovidi met. XIII 793*: platano . . . alta. 41 *ibid. III 33*: Igne micant oculi.

26 iocunda *EV P* V. 28 et 29 om. *V*¹, suppl. in *mg.* *V*² V. 28 dedimus *Burmannum secuti* (cf. *Rapt. I 55*); Utque fuit turbata comas, intacta capillos *E*, Utque fuit intacta comas, turbata papillas *P*, Utque fuit detecta comas, turbata capillos *A*, Utq[ue] erat interiecta comas turbata capillos *V*², item *Ald.*, erat interiecta *del.* & supplens turbata comas, dein ad turbata capillos *adscr.* & intacta uel incompta. (Utque erat intertexta comas *Vaticanus* 3289) nudata papillis *Schraderus* 29 exurgit *E*, assurgit *V*² *PA* interque suorum *PA*, circumuenit omne *V*², hymeneus it omne *E*, interq[ue] suarum *Cuiacii vetus*, Hymenaeon et omne *Heinsius ex E*; malim intratque suorum 30 Agmen] fort. m. 2 in *V* in numeros *Ald.*, ligavit & hymeneum *EA*, himeneum *VP* poscit *E*, querit *Ald.*, unde querit corr. &, deinde possit idem &, quaerit *VPA* 31 Hunc] fort. m. 2 in *V* citharea *VP*, citharea *A* 32 Pre fort. m. 2 in *V* nullum] nullis *V* iunxisse & ω cubille *A* 33 n[on] prima *P* 34 sbalta *E* 35 cera] certa *V* auenas] *A*, habenas at auenas *E*¹, hauenas *P*, habenas *V* 36 Menaliosq[ue] *VPA* modos] om. et in *mg.* supplevit *P*¹ labris] libris (*sic*) *E*, lubris *V*, libris ex lubris corr. *M*¹ 37 temptabat *E*, tentabat *A* recursu] recussu *Heinsius* 38 Dissimilem tenui *VP*, Dissimili tenuem *EA*, Dis simili tenuem *Mommsenus* harundine *VP*, arundine *EA* uentum] cantum *Schraderus* 39 Restitit] Destitit *Burmannus* 40 terram] ex treram corr. *P*¹ flatu *V*, lapsu t flatu *P*¹, lapsu *q* 41 niveas] niuea, *P*¹ infecerat] intesserit ex inferserit corr. *E* volens fort. incesserat, deinde prius s rursus in r corr.; niueis interserit ignem . . . genis *Heinsius* igne *V* 42 dubiam] om. *V*¹ spatio relicto, flauq[ue] suppl. m. rec. 43 Cesaries *E* (e inferiore oblitterato) tegit] minus placet; decet conieci 44 puer] ex puer corr. *E* relinquis *A*, relinquens *A* 48 lycei *A*, licei *VP* 49 pecus] nemus *M* etho *P* 50 tante *P*, tantae *A*, tantas *Es*, tandem *V* causas] cause *V*

- Laetitiaē, cui pompa toro tam clara resultet,
 Quae nova dotetur virgo; patriamque genusque
 Pande, quibus terris orti, quo semine ducti.
 Haut ignarus enim, nec te conubia fallunt
 55 Vlla; tuo primae librantur foedere noctes'.
 Ille refert: 'Equidem dudum te, diva, morantem
 Mirabar quod adhuc tanti secura maneres
 Coniugii. Non parva tibi mandatur origo.
 Fascibus insignes et legum culmine fultae
 60 Convenere domus et qui lectissimus orbi
 Sanguis erat. Rubris quae fluctibus insula latrat,
 Qui locus Aethiopum, quae sic impervia famae
 Secessit regio, quo non rumore secundo
 Palladii penetravit amor mentisque benigna
 65 Temperies doctique sales et grata senectus?
 Per cunctos iit ille gradus aulaeque labores
 Emensus tenuit summae fastigia sedis
 Eoum stabili moderatus iure senatum.
 Hic splendor iuveni. Cunabula prima puellae
 70 Danuvius veteresque Tomi. Mavortia matris
 Nobilitas spoliis armisque exultat avitis
 Immensamque trahit Celerini robore lucem,
 Qui quondam Meroen iussus Nilumque tueri,
 Cum sibi post obitus et Parthica fulmina caro
 75 Sceptra daret miles rebusque imponere vellet,

64 *Corippi Ioh. I 267*: mente benigna. 74 *Sidon. c. XXIII 91 sqq.*: castra .. Cari principis ... cum fulmine captus .. vitam fulminibus parem peregit.

61 *Acci trag. v. 569 R*: latratu unda .. sonit; *Verg. Aen. VII 588*: latrantibus undis. 63 rumore secundo *habent Ennius ann. 266, Sueius (apud L. Muellerum in Lucilio p. 311), Vergil. Aen. VIII 90, Horatius epist. I 10, 9.* 65 *Iuvenalis IV 81*: iucunda senectus. 67 *Verg. Aen. II 302*: summi fastigia.

51 Letitiaē E (e postremum postea additum, fort. in ras.) cui V, quae EPA toro] tora V¹, tori corr. V² quae pompa choro Paul resultat V 52 Quae] Cui Paul dotetur] docetur P¹, ducetur P² patriam (om. que) E nusque in fine suppl. m. rec. in V 53 quibus P², tribus P¹ 54 Haut P, Haud q 55 primae] cuncte V, idem in mg. add. P¹, del. P² 56 morantem] morari V 57 quod] quid Heinsius secura P maneres P, manere V¹, s add. m. rec. 59 Fascibus] c ex s corr. P¹ insignis V¹, insignes corr. V² fultae] u non planum, paene a E 60 Conuenere] e primum ex corr. E lectissimus V, letissimus E, letissimus PA orbi V, urbi PEA 61 rubris] rubeis, sed e insolita forma, e quae] VA, q3 E, om. P¹, at P² flatibus P latrat] cf. *Rapt. Pros. I 148*; mallem tamen latrans 62 Qui V, Quis q ethiopum PV inperuia EV 63 Secessit] Recessit E 64 penetrarit Heinsius, sed cf. *archiv. lexic. IV p. 592.* benigne A V. 65 om. A grata] terga in ras. P¹, docta P², tersa Heinsius, amica s pauci, amoena Schraderus 66 iit] ut E 69 Hinc Heinsius iuueni] iuuenem P¹, iuuenū (?) P² 70 Danubius P, Danubius q, ex Danobius corr. V¹ ueterisque E tomi Ee, thomi VPA matri P, patris vel patri Heinsius 71 a uitis P 72 Immensamq3 V, Imm. q celerini EA, celerine VP, celeris de Cuiacii vetus (cf. V v. 21) 73 Idam P meroen AV, mercen (et r inferius deletum) E, meroē P iussus] uisus P 74 C initiale om. V obitus Ee V, domitos (sic) P, domitas A pax thica P fulmina] flumina s, domitas ad Parthica flumina vetus Cuiacii caro] EV, charo e, add. e et claros, sed diverso atramento, eo sc., quo glossemata add. solet, caros P, carras A, item Cuiacii vetus; Cari Heinsius; sensum firmat Apollinaris Sidonius; sed ita ludere videtur poeta, ut post obitum Cari iam Celerinum „carum“ militi factum esse canat; cf. praef. 75 Scept om. et spat. vac. reliquit V¹ imponere V

Despexit fremitus et praetulit otia regno;
 Respuit ingestum, quod vi, quod poscere ferro
 Posthabita pietate solent. Tum purpura primum
 Inferior virtute fuit meruitque repulsam
 80 Obvia maiestas. Doluit Fortuna minorem
 Se confessa viro. Magnum delata potestas,
 Maiorem contempta probat. Cognomina sumpsit
 Plena ducum genitor. Paulatim vectus ad altum
 Princeps militiae, qua non inlustrior extat
 85 Altera, cunctorum tabulas adsignat honorum,
 Regnorum tractat numeros, constringit in unum
 Sparsas imperii vires cuneosque recenset
 Dispositos: quae Sarmaticis custodia ripis,
 Quae saevis obiecta Getis, quae Saxona frenat
 90 Vel Scottum legio, quantae cinxere cohortes
 Oceanum, quanto pacatur milite Rhenus.
 Casta domus, sincera fides, industria sollers.
 Elegit Stilicho; nihil ultra laudibus addi
 Iudiciove potest. Tali nubente puella
 95 Nonne tibi cessare nefas? Duc protinus omnes,
 Duc age. Marcentes cupio quassare coronas
 Et vibrare faces et noctem ducere ludo.
 Haec quoque non vilem iam fistula commodat usum
 Responsura choris.'

Vix haec Hymenaeus; at illa

100 Fontibus abluitur gelidis legemque capillo

79 *Sidon. c. II 211* (repulsam). 82 *Paulini Petroc. vitae Martini I 185*: maiorque probatur, dum cupit esse minor. 83 *CJL. V 6263, 9*: proventus in altum. 92 *Prosper de ingratis 367*: haec sincera fides?

79 *Horati c. III 2, 17*: virtus repulsae nescia; cf. *Statii silv. II 2, 129*, ubi repellis Fortunam codd. deteriores. 82 *eleg. Maecen. 32*: Maior res magnis abstinuisse fuit. 92 *Horati c. IV 5, 21*: casta domus. 96 *Martiani Cap. IX, 1, 1*: facibus . . marcentibus. 97 *Val. Flacci I 251*: ludoque educite noctem (cf. *Statii Theb. II 74*). *Verg. Aen. IX 166*: noctem . . ducit . . ludo. 100 *Verg. ecl. 10, 42*: gelidi fontes.

76 Des om. cum. spat. vac., deinde textit habet V ocia E 77 Respuit om. cum spat. vac. V ingestum EV, incestum PA quod ui EP(V?), quid ui A 78 Post ha om. cum spat. vac. V, Post habitam A solent] sole E tum EV, tum ex non corr. P¹, non A, tunc M primum] primus V 79 Inferior om. cum sp. vac. V 80 Obvia om. cum sp. vac. V minorem] orem A antecedente spat. vacuo 3 litterarum 81 Se] Sed A confessa EM, concessa PA Se con om. cum sp. vac., deinde fessa habet V delata EV, delaeta P, delecta A 82 Mai om. cum sp. vac. V, Maiorum A cōtēta E sumpsit E 83 ducum] dicit P¹ unde diem P² in altum A, euectus in altum Heinsius 84 qua] om. P, quo supra lin. suppl. P¹, qua in mg. P¹, quo A inlustrior V, ill. φ 85 Altera PV, Alter EA stabulas P adsignat V, ass. φ vv. 86 et 87 sic habet V (et M) nisi quod Rectorum tractat numerum; Regnorum tractat numeros cuneosque recenset Sparsas imperii vires confringit in unum E, item P et A, nisi quod Rectorum P, uiris AP¹, vires P², deinde stringit (sic) P¹, constrinxit A; Mommsenus verba constringit in unum Sparsas imperii vires spuria censuit non sine specie veri; possis tamen interpretari: „vires per imperium dispersas in laterculo recensens quasi in locum unum constringit“ 88 Dispositis EeP¹, s finalem del. P², Dispositis V, Depositum A quae] Q (= quam) E, quam ε 89 seuis VA, leuis E, senis P Getis] om. A amplo spat. vacuo relicto, habent ep santonā A frenet V 90 scottum E, scotum φ legio EA, regio VP quante V, quantum EP, quam te A scinxere P, cinsere V v. 91 et 92 om. V 91 paccatur P militie P renus P 92 Castra P¹ 93 stilico P sthilio A nihil EP, nil VA 94 tali] t supra lin. V 95 cessare] cēsare A omnes] agmen conieci 96 quassare VE, cassare P, cessare A 98 iam V, mihi φ 99 hymeneus EA, himeneus P, hymineus V 100 alluitur E

- Reddit et ornatum formae prelisque solutae
 Mira Dioneae sumit velamina telae.
 Floribus extruitur currus; iuga floribus halant;
 Florea purpureas adnectunt frena columbas.
 105 Undique concurrunt volucres, quaecumque frementem
 Permulcent Athesin cantu, quas Larius audit,
 Quas Benacus alit, quas excipit amne quieto
 Mincius: ereptis obmutuit unda querellis.
 Eridani ripas et raucae stagna Padusae
 110 Diffugiens nudavit olor. Laetantur Amores
 Frenatisque truces avibus per nubila vecti
 Ostentant se quisque deae magnoque tumultu
 Configunt pronique manus in verbera tendunt
 Atque impune cadunt: lapsus meliore volatu
 115 Consequitur vincitque suos auriga iugales.
 Vt thalami tetigere fores, tum vere rubentes
 Desuper invertunt calathos largosque rosarum
 Imbres et violas plenis sparsere pharetris
 Collectas Veneris prato, quibus ipse pepercit
 120 Sirius et teneras clementi sidere fovit.
 Gemmatis alii per totum balsama tectum
 Effudere cadis, duro quae saucius ungue
 Niliacus pingui desudat vulnere cortex.
 Aggreditur Cytherea nurum flentemque pudico
 125 Detrahit matris gremio. Matura tumescit
 Virginitas superatque nives ac lilia candor
 Et patrium flavis testatur crinibus Histrum.

105 *Venant. Fort. c. VI 7, 5*: Undique concurrunt.
 125 *Prosper de ingratis 116*: Securae matris gremio.

121 *Alc. Aviti c. I 245*: desudans balsama.

104 *Verg. georg. IV 109*: halantes floribus. 107 *Verg. Aen. X 206*: patre Benaco . . Mincius;
ceterum cf. Petronii b. civile v. 36. 108 *Statii Theb. V 542*: et ruptis immutuit ore querelis (*cf. VI 185*:
 obmutuit). 109 *Verg. Aen. XI 457*: amne Padusae . . rauci . . cyni. 110 sqq. *cf. Statii silv. 141 sqq.*
 113 *Verg. Aen. V 147*: pronique in verbera pendent. 118 *Ovidi ex Ponto IV 13, 35*: plenas . . movere
 pharetras.

101 prelisque solutae] pliiisq3 solu (*sic*) *V*, proeliisq3 solutę *E*, sed so et ę ex corr., fuisse vid. salutat
 (certum t in fine), peplumq3 solute *M*, solutis *Heinsius* Ad v. 101 uestis in *mg. P*³; itaque de peplo cogita-
 bat etiam *P*³ 102 dioneae *P*, dioneae *EA*, cleoneę *VM* reddit miracula *VM* tede *E* 103 currus]
 in *mg. suppl. P*¹, cursus *V* In vv. 103—107 clausulas ant, umbas, frementę, audit, eto om. *V*¹, *suppl. V*²
 104 Floreas *P*¹ purpureas (*sic*) *E*; littera deleta incerta annectunt *A* frena] ex flętia *P*¹ corr.
 105 volucres *P*, u add. *P*² frementę *P* (sed virgulam fort. m. 2) *AV*², fremente *V*¹ *E* 106 Promulcent *P*
 á te siin *E*, sed iin artius scriptum ut postea insertum videatur; item s litterae pars media magis atra, achęsin *V*¹
 (corr. m. rec.), athesim *PA* Larius] r ex corr. *E* 107 Benacus] uenacus *P* excipit] c ex t corr. *P*¹
 amne] ex arma *P*¹ corr. 108 Mintius *VAP* ereptis] abruptis *Heinsius* querellis *E*, querelis *q*
 109 Euridani *P* ripas] ripe *V* raucae ex radice corr. *P*¹, glaucae *Heinsius* 110 olor] om. sed *suppl.*
 in *mg. V*¹, holor *A* 112 tumultu (*sic*) *E*; u inferius diffhuit 114 inpune *V* lapsus] sed s fin.
 erasum *V*, lapsu *P* uolatu] in uolantes mut. *V*, uolantes *M* *V. 114 post 115 scr. P*, sed ord. corr. *P*¹
 116 tetigere] tumuere *P* 117 inuergunt *Heinsius* calatos *VA* 118 pharetris] canistris *Heinsius* ex
Corippo IV 148 (*cf. idem ad Ovidi fast. IV 451*) 119 prato] in sp. vac. *suppl. V*²; ante quibus 1 vel 2
 litterae erasae 120 Syrius *A*, Scyrius *P* teneras] uiolas *M* 121 alii] aliiq3 *V* 122 cad'is *P*
 quae] q3 *E* 124 Adgreditur *V* citherea *VP*, citharea *A* nurum *E* *V*, uirum *PA* pudico *V*¹, cupido *EPAV*²
VV. 127—133 initia (Et pa, Tum, Tradit, Uiuite, Oscul, Labra, Confi) in sp. vac. *suppl. V*²

- Tum dextram complexa viri dextramque puellae
Tradit et his ultro sancit conubia dictis:
- 130 'Vivite concordēs et nostrum discite munus.
Oscula mille sonent; livescant brachia nexu;
Labra ligent animos. Neu tu virtute proterva
Confidas iuvenis; non est terrore domanda,
Sed precibus placanda tibi. Concede marito
- 135 Tu quoque neu Scythicas infensis unguibus iras
Exercere velis: vinci patiāre, rogamus.
Sic uxor, sic mater eris. Quid lumina tinguīs,
Virgo? crede mihi, quem nunc horrescis, amabis.⁷
- Dixit et aligera geminos arcuque manuque
- 140 Praestantes e plebe vocat. Puer ilicet Aethon
Et Pyrois rutilas respersi murice plumas
Prosiliunt puroque imbutis melle sagittis
Hic nuptam petit, ille virum. Sonuere reducta
Cornua; certa Notos pariter sulcavit harundo
- 145 Et pariter fixis haeserunt tela medullis.

XXVI. (XLIX.)

APONVS.

- Fons, Antenoreae vitam qui porrigis urbi
Fataque vicinis noxia pellis aquis,
Cum tua vel mutis tribuant miracula vocem,
Cum tibi plebeius carmina dictet honos
- 5 Et sit nulla manus, cuius non pollice ductae
Testentur memores prospera vota notae:

128 *Sidon. c. XI 129*: Tum iuvenis Paphie dextram dextramque puellae Complectens. 130 *Alc. Aviti c. I 172*: Vivite concordī studio. *Sidon. c. XI 131*: aevum ducite concordēs. 135 *Dracont. 7, 52*: Unguibus infensis quam vulnerat ora mariti. 137 *Dracont. 2, 18*: quid fletu lumina tinguīs? 142 *Dracont. 6, 112*: imbutas melle sagittas. 145 *Venant. Fort. c. VI 1, 42*: inhaesit flamma medullis.

XXVI Cf. *Victor aleth. III 734*: nebulas . . calidis quas Aponus undis Exalat, versus octo de Apono apud *Ennodium epist. V 8 fin.*, *Cassiodori Var. II 39*.

131 *Catulli 5, 7*: basia mille; *Ovidi. met. VI 279*: liventia brachia. 145 haerere in medullis *Cicero plus semel*.

XXVI 4 *Horati sat. II 1, 110*: carmina dictant. 6 *Horati carm. I 13, 13*: memorem . . . notam.

128 Tunc *M* 129 ultro] ultra *Heinsius* cōnubia *E* 130 munus *P*², minus *P*¹ 132 animas *M*, quod commendat fescenn. 4, 23; cf. tamen illud *Q. Lutatii Catuli*: Aufugit mi animus, al. neu tu] uentu *P*¹, uerū *P*³, tu *supra lin. V* proterua ε *V*, paterna φ 133 terrore] ex uirtute corr. *V*¹ 134 precibus] ore cibus *E* pacanda *M* 135 neu εω sciticas *P*, scitichas *V* 136 uinci *P*², uinti *P*¹ 137 Sic εω eris] eas *Heinsius ex Raptu Pros. III 310* tinguīs *EV*, tingis *AP*², cingis *P*¹ 138 Uirgo] quid lumina tergis Turgida? *Heinsius* quem] quae *P* 139 aligera *V*, aligeros *EA*, alig^{eros} *P*¹ geminos] o ex u corr. *V*¹ 140 Praestantes e plebe *V*, Prēstanti de plebe φ illicet *A* aethon *VA*, ethon *P*, hēton *E* 141 Pyrois ε *V*, pyroes *E*, pyreis *A*, piroes *P* respersi] respexit *E* 142 inbutis *V* sagitis *P* 143 Hic nuptam, petit ille virum interpungendum putat *Hilberg*; sed cf. in *Eutrop. II 559* reducti *P*¹ 144 Notos] notas *A* pariter] iter *m. rec. in sp. vac. V* sulcavit ex uulgavit *P*¹ arundo *A* 145 tela] cela *V* medulis *A* Explicit de palladio et celerina Incipit de hipopotamo *V*

XXVI Deest in *R* Indicem sic habet *E*; Aponus incipit *V*; Incipit aponus *PJ*; indicem om. *A*; Aponus ī de aquis patavi catal. *M*; De aponi fonte *Cuiacii vetus*

1 Mons *J* Antenoreae *A*, Anthenoree *E*, antoenoree *V*, autheonoe *PJ* porrigit *PJ*, corrigis *Heinsius* 2 Factaq; *P*¹, Factaq; *V*, Fataq; εφ uicinis] diuinis *Heinsius* aquis] equis *JP*¹, corr. *P*² 3 miracula] spiracula *Heinsius* 4 ad hunc v. in *mg.* uel phebus *E* (*m. 1*), scilicet pro plebeius legi volens phoebeus. Phoebeus ε 5 sit] si *E* 6 memores] ueteres *V*

- Nonne reus Musis pariter Nymphisque tenebor,
 Si tacitus soli praetereare mihi?
 Ludibrium quid enim fas est a vate relinqui
 10 Hunc qui tot populis pervolat ora locum?
- Alto colle minor, planis erectior arvis
 Conspicuo clivus molliter orbe tumet
 Ardentis fecundus aquae; quacumque cavernas
 Perforat, offenso truditur igne latex.
- 15 Spirat putre solum, conclusaque subter anhelō
 Pumice rimosas perforat unda vias.
 Vmida flammaram regio Vulcania! terrae
 Vbera sulphureae fervida regna plagae!
 Quis sterilem non credat humum? Fumantia vernant
 20 Pascua; luxuriat gramine cocta silex
 Et, cum sic rigidae cautes fervore liquescant,
 Contemptis audax ignibus herba viret.
- Praeterea grandes effosso marmore sulci
 Saucia longinquo limite saxa secant.
- 25 Herculei (sic fama refert) monstratur aratri
 Semita, vel casus vomeris egit opus.
 In medio pelagi late flagrantis imago
 Caerulus inmenso panditur ore lacus
 Ingenti fusus spatio; sed maior in altum
 30 Intrat et arcanae rupis inane subit:
 Densus nube sua tactuque inmitis et haustu,
 Sed vitreis idem lucidus usque vadis.
 Consuluit natura sibi, ne tota lateret,
 Admisitque oculos, quo vetat ire calor:

11 *Venantius Fort. I 19, 5 (de clivo):* altior a planis arvis minor emicat et mox v. 11: exilit unda.
 13 *Anthol. lat. Baehr. 544, 6:* Arsit aqua. 19 cf. *anthol. l. l. 7. V. 19—22 iterantur apud Luxorium*
c. 350 ed. Riese versibus 9 et 10, 13 et 14, quos ibi versus spurios dixit Buechelerus Mus. Rhen. 35, 406.

11 *Enni epigr. v. 68 M.:* volito vivus per ora virum. 11 *Ovidi ars am. II 71:* Monte minor collis, campis
 erat altior aequis. 15 *Verg. georg. II 204:* putre solum. 26 *Statii Theb. VIII 421:* Casus agit virtutis opus.

7 Nonne reus] Non nereus *V*¹ (corr. m. rec.) Musis] faunis ex rausis *P*¹ nymphisq; *E*, niphisq; *P*,
 nimphisq; *J* 9 Ludibrium quid enim] Indictum neque enim *Ve*, sed cf. in *Eutr. II 535:* me ludibrium . . .
 risumque relinquis a uate] tacitumq; *V*; sed id repetitum ex v. 8 10 populis] populi *vetus Cuiacii*
 prouocat *VM*, prouolat *E*, peruolat *PJA* ora] *VAM*, ore *EJ*, omne *P*¹, ore f amne add. *P*¹ locum] loqui *VM*
Ennium contulit Stoeckerus „De Cl. poetae . . scientia“ p. 11; sed vv. 9 et 10 fortasse spurii; neque enim
novum in iis accedit, et per alteram personam „peruolas“ in prooemio fons adloquendus fuit. 11 minor]
 mitior *P* planis] *JA*, paruis *EPV*, quod fort. ex proximo aruis ortum; cf. *Venantius* ereptior *E*
 12 orbe del. et iterum orbe *E* tumet] u ex i corr. *J* 13 Ardenti *P* fecundus] cum clivus coniuncti
suadente Kochio aquis *E* cauernis *PJ* 14 offensus *Aldina* 15 hanelo *PJ* 16 Punice *PJ*
 perforat] personat *Crusius*, permeat *Buechelerus* unda uias] ex unde tuas corr. *P*¹ 17 Humida *ω*
post regio et post Vbera pungendum censet Buechelerus 19 uermant *J* 20 luxuriant *A*, luxuria^r *J*
 gramine] ine ex at corr. *J* silix *P* 21 sic] si *P*, sit *J* rigide *VM*, liquido *φ*, rigidae firmat *Luxorius*
 cautes] s ex x corr. *E* liquescunt *PJ* 22 Contentis, n ex m corr. *E*, Contentis *P*, contemptis *εφ*
 herba] ex erba corr. *V*¹ 23 effossi *V*, effossos *P*¹, effoso *A* 24 longinquo *P*¹, longaeuo *Heinsius*,
 continuo, contiguo idem milite *V* 25 sic] sacra *ε pauci* fama] om. et in ng. suppl. *P*¹ mon-
 strator *V*, monstratur *εφ* 26 casus] causus *PJ*, Cacus *Barthius* 27 I medio *J* late pelagi *P*
 ymago *P* 28 inmenso *JA* 31 Densus] „ne forte Dempus conicias, cf. VI cons. 47 et Ovidi met.
X 54“ Kochius nube^a *P*¹ inmittis *V*, immitis *EA*, inmittis *PJ* hausti *A* 32 uitreus *E* uite^{eis} eisdem
 (corr. m. 1) *P* 33 ne] ex u radendo corr. *P*, nec *J* tota] *V*, mensa *J*, msa *P*, mersa *φ*, tecta ex *V*
Heinsius lateret, sed virgula erasa, *P* 34 Amisitq; *P*, Ammisitq; *J* ire] ore *P* calor] color *PJ*

- 35 Turbidus impulsu venti cum spargitur aer
 Glaucaque fumiferae terga serenat aquae,
 Tunc omnem liquidi vallem mirabere fundi,
 Tunc veteres hastae, regia dona, micant
 (Quas inter, nigrae tenebris obscurus harenae,
 40 Discolor abruptum flumen hiatus agit;
 Apparent infra latebrae, quas gurgēs opacus
 Implet et abstrusos ducit in antra sinus);
 Tunc montis secreta patent, qui flexus in arcum
 Aeque pendentem margine summa ligat.
- 45 Viva coronatos adstringit scaena vapores,
 Et levis exili cortice terra natat
 Calcantumque oneri numquam cessura virorum
 Sustentat trepidum, fida ruina, pedem
 Facta manu, credas: sic levis circuit oras
 50 Ambitus et tenuis perpetuusque riget.
 Haerent stagna lacu plenas aequantia ripas
 Praescriptumque timent transiluisse modum;
 Quod superat, fluuius deversa rupe volutus
 Egerit et campi dorsa recurva petit.
- 55 Devehit exceptum nativo spina meatu.
 In patulas plumbi labitur inde vias;
 Nullo cum strepitu madidis infecta favillis
 Despumat niveum fistula cana salem.
 Multifidas dispergit opes artemque secutus,
 60 Qua iussere manus, mobile torquet iter
 Et iunctos rapido pontes subtermeat aestu
 Afflatusque vago temperat igne tholos.

39 Statii Theb. XII 254: nigrantes . . tenebras. 41 Pacuvi v. 394 R. (ex Isidoro de nat. rerum): omnes latebras . . abstrusos sinus. 47 Taciti ann. XV 15: cessurum oneri. 56 cf. Statii silv. I 3, 66 (laberis . . . plumbo). 58 Ennius annal. 410 M.: spumat sale.

35 impulsu VP, impulsu eq uento P, uenit V, uentig J 36 Claraque V 38 uetetes (sic) V, ueteres eq hastae] st in ras. P¹, tali (et deinde in v. 39 Quos) ex Suetoni Tib. 15 coniecit Heinsius 39 tenebras ε 40 abruptum ew 41 intra V 42 abstrusos] obstrusos A, abstrusos Vaticanus Livinei; sed cf. infra carm. 38, 4: refluos ducant sinus et locum Pacuvi quode me monuit Woelfflinius anstra J 43 Tum E patent] patit ex corr. P qui] q pro qui E et hic et v. 87 et Phoen. v. 2 et alibi flexus] ex fletus corr. P¹ arcum ex artum corr. P¹ 44 summa] suma P 45 Una J adstr. V, & stringit (sic) E, astr. q scena] cena V 46 Et] ex corr. P leuis] lenis J; uelut conieci; nam „levis cortice“ coniungi apte non poterat; contrarium est sine cortice nare Horat. sat. I 4, 120 fornice vel cespite Heinsius; idem Ceu pro Et 47 Calcantumq P, Calcaturq V honeri A numquam] tm quam P, nusquam Heinsius 48 fida] firma M 49 leuis EJA (s ex t corr. J), leues V, let⁹ P, lenis M, lenes Isengr. mg. oras] horas PJ, ora Jeepius 50 Ambitus] Alueus Heinsius riget] rigat Heinsius 51 Herēt (ras. supra r) P, Arent V loco PJ, lacu eq planas Heinsius V. 51 sq. ante v. 49 translocabat Barthius 52 exiluisse V, transiluisse A, transiluisse eq modū ī loc(ū) P¹ 53 Quod] Quo M 54 petit] pecu P 55 Euehit PJ ereptum P natiuo] o iteratum E spina] spuma P, spira Heinsius, sigma Barthius; „spina ut in circo; talis ῥάχis solet nasci praecipitante de rupe flumine ut in Ara montanisque nostris amniculis“ Buechelerus 56 palumbi J inde J uias] ex tuas corr. P¹, tuas J, In patulos . . . inde tubos Heinsius 57 madidis VA, madidisq EPJ 58 Desupmat V¹ (corr. m. rec.) salem (sic; e inferius corrigendo obscurum) E 59 Multifidum V opes] opus V arcumque Heinsius 60 iussere] uexere ex iussere corr. P¹ 61 pontes] an balnei quasi tabulaturam aut suspensuram cum arcibus humilibus intellegi potest? haec enim pilas habuit inque pilis laterculi suspensuram tegentes ipsique tholi pavimento substrati positi erant (cf. Marquardtius de vita priv. Rom. I² p. 285); pro tabulato pontem scripsit Tacitus ann. II 6 subtermeat V, sbteruehit E, subteruehit eq, subterluit Heinsius, subteruenit idem 62 Afflatusq] Aflatusq J, Afflatusq V (τὰς θόλους pro sudatorio apud Alciphronem I 23 legitur, aliter Stat. silv. V 1, 233) temperat] uerberat Schraderus tholos] colos P

- Acrior interior, rauci cum murmure saxi,
 Spumeus eliso pellitur amne vapor. —
 65 Hinc pigras repetunt fessi sudore lacunas,
 Frigora quis longae blanda dedere morae.
- Salve Paeoniae largitor nobilis undae,
 Dardanii salve gloria magna soli,
 Publica morborum requies, commune medentum
 70 Auxilium, praesens numen, inempta salus.
 Seu ruptis inferna ruunt incendia ripis
 Et nostro Phlegethon devius orbe calet,
 Sulphuris in venas gelidus seu decedit amnis
 Accensusque fluit (quod manifestat odor),
 75 Sive pari flammis undarum lance rependens
 Arbiter in foedus mons elementa vocat,
 Ne cedant superata sibi, sed legibus aequis
 Alterius vires possit utrumque pati:
 Quidquid erit causae, quocumque emitteris ortu,
 80 Non sine consilio currere certa fides.
 Quis casum meritis ascribere talibus audet?
 Quis negat auctores haec statuuisse deos?
 Ille pater rerum, qui saecula dividit astris,
 Inter prima poli te quoque sacra dedit
 85 Et fragilem nostri miseratus corporis usum
 Telluri medicas fundere iussit aquas,
 Parcarumque colos exoratura severas
 Flumina laxatis emicuere iugis.
- Felices, proprium qui te meruere, coloni,
 90 Fas quibus est Aponon iuris habere sui.
 Non illis terrena lues corrupta nec Austri
 Flamina nec saevo Sirius igne nocet,

76 *Cassiodorus l. l.*: elementa . . mirabili coniungi foederatione.

63 *Verg. georg. I 109*: raucum per levia murmur Saxa ciet . . arentia temperat arva. 70 *cf. ad b. Gild. 308.* 80 *Ps. Ovidi epist. 16, 128*: Non sine consilio . . . deum. 83 *Verg. georg. IV 382*: patrem rerum (*de Oceano*). 85 corpus fragile *Cicero plus semel*. 87 *Senecae Herc. 559*: Parcarumque colos non revocabiles. 91 *Ovidi met. VII 532*: Letiferis . . . flatibus austri.

63 saxi]sari (*vel fari*) *P* 64 amne] igne *JP* (*ex v. 62*) 65 pigras *EVA*, pigras *ex* pings (*volebat pingues*) *corr. P¹*, pi^gs *J*, nigras *Heinsius* 66 quis] *EV*, aquis *PJA* blanda] dampna *VM* morae] *ex tuore corr. P¹* 67 peonee *JP*, peonie *V* nobilis undae *om. P*, fons medicine *intulit aut m. aliena aut m. 1, sed postea quasi supplementum* 68 Salve dardanii *A* dardunii, *sed corr. J* salvae *P* 69 medēdtum *P¹*, meretur *V* 70 inemta *E* 71 Seu Stygiis effrena ruunt *Heinsius* 72 phlegeton *J*, phlegetō *ex* plagetō *corr. P¹*, flegethon *EV*, flegeton *A* calet] latet *Ve*, patet *Heinsius* 73 Sulfuris *P* amnis] *ex annus corr. P¹* 74 fluit *EV*, ruit *q* orđor *P* 75 pari *A*, pares *EVJ*, pares *ex* parens *corr. P¹* lance] langue *V* undasque in lance *temptavi* 76 Arbitrer *E* 77 Ne *VAP²*, Nec *EP¹J* credant *A* 78 uires] *ex tures corr. P¹* possit utrumque] positurumq; *V¹*, *corr. m. rec.* uterq; *P* 79 Quicquid *ω* erit] *de futuro cf. Horati art. p. 42, Martial. 14, 191* emitteris *EJ*, emitteris *PA*, remitteris *V*, emeriseris *Heinsius* 80 Non sine] *N̄|||| sū P¹*, *† est supra ras. P¹* sine] *sū J* currito *E*, currere *VAJ*, currere *† credere P* 81 adscr. *EJ*, asser. *V*, ascr. *q* 82 haec] hoc *A* 84 poli] coli *Barthius* dedit] colit *ε* 85 usum] usu, u *fin. ex corr. P¹* 86 Telluri *EV*, Telluris *PJ*, Tellurem *A* *V. 87 om. E* Parcharumq; *P* cholos *P* exoratura] a *in fine ex u (?) corr. J*, exortatura *V*, exhortatura *P* 90 appon^o (*sic*) *P*, aponū *V* 91 terrena lues] terre ualues *P*, unde terre ualles *corr. m. 1; cf. Prudentius hamart. 249*: terras luis . . fatigat 92 saevo] leno *P* syrius *A*

- Sed quamvis Lachesis letali stamine damnet,
 In te fata sibi prosperiora petunt.
 95 Quodsi forte malus membris exuberat umor
 Languida vel nimio viscera felle rubent,
 Non venas reserant nec vulnere vulnera sanant
 Pocula nec tristi gramine mixta bibunt:
 Amissum lymphis reparant impune vigorem,
 100 Pacaturque aegro luxuriante dolor.

XXVII. (XLIV.)

PHOENIX.

- Oceani summo circumfluus aequore lucus
 Trans Indos Eurumque viret, qui primus anhelis
 Sollicitatur equis vicinaque verbera sentit,
 Vmida roranti resonant cum limina curru,
 5 Vnde rubet ventura dies longeque coruscis
 Nox afflata rotis refugo pallescit amictu:
 Haec fortunatus nimium Titanius ales
 Regna colit solusque plaga defensus iniqua
 Possidet intactas aegris animalibus oras
 10 Saeva nec humani patitur contagia mundi.
 Par volucer superis, stellis qui vividus aequat
 Durando membrisque terit redeuntibus aevum,
 Non epulis saturare famem, non fontibus ullis
 Assuetus prohibere sitim; sed purior illum
 15 Solis fervor alit ventosaeque pabula potat
 Tethyos, innocui carpens alimenta vaporis.

99 *Cassiodorius l. l.*: confertur . . . sanitas impunit.

XXVII *Cf. Alcimi Aviti c. I 211 sqq.*

5 *Dracontii 10, 475*: rubebat Post noctem ventura dies.

98 *Lygdami 5, 34*: pocula mixta.

XXVII *cf. Lactantii de ave Phoenixe.*

2 *Verg. georg. I 250*: equis . . anhelis.

7 *ibid. II 458*:

O fortunatos nimium.

93 lacesis ^h P¹ letali E, loetali A 94 In te fata sibi E, Inde fata sibi V, I/de sibi fata P, Inde sibi fata J, Inde sibi fati AM, Undis pro In te *Heinsius* 95 exhuberat J umor E, humor q 96 mutio (?) P¹, nimio P³ rubent] rubent i tument M¹, uirent s et ita *Ovid. met. II 777*; sed rufa bilis apud *Celsum VII 18* 97 uenas] nas in ras. P¹ reserant] resecant EP nec] non P uulnera uulnere EJA, uulnera uulnera VP 98 Secula non J inter nec et tristi 3 *litt. erasae* E hibunt J 99 Ammissum J limphis PJ, nymphis V (Amissum lymphis corr. e) impune] ipugne P 100 Pacaturq P, Peccaturq (?) J Aponus explicit V

XXVII *Poenix inser. E*; Incipit phenix V; Incipit fenix J; eiusdem de foenice aue R; Incipit de phenice P; De phenice catal. M; De Foenice Ald.; F in Ph corr. e; indicem om. A. Alterum quemque versum usque ad v. 15 per εἰς θεῶν secrevit R

1 O initiale omisit, sed in mg. suppl. P¹ lucus] locus R, luo J, i nilus M 2 trans] leos P¹, corr. P³ indos] ex indus corr. R¹ eorumq R anelis P, hanelis J 3 uicinaq, dein 2 *litt. erasae*, R; q add. R² sentit] sensit M 4 Umida ERV, Uiuida P¹ (sed ex Uituda corr.) unde Uuida *Heinsius*, humida corr. P², Humida JA lumina AJ curru VP, cursu q 5 dies] om. P¹, add. P² coruscis] torruus P¹, corr. P², co|||ruscis (r erasum) R 6 adflata R¹, afflata corr. R² rotis] ex locis corr. V¹ pallescit] a ex o corr. V¹, pollescit M 7 Haec R, Nec E, Hec PVJ, Hic A tytanus V, iunonius M 8 colit] tenet A solusque] solisq ER, solis sol²q (sic; corr. m. 2) P 9 animalibus] animantibus s pauci; sed primum de animalium, dein de humani mundi aegritudine dicitur horas J 10 Scaeva *Heinsius* humani P¹, communis P² 11 uolucres VP¹, uolucris corr. P³ stilla R 12 Purando E teret ante terit scr., sed del. E 13 famen V fontibus] ex fantibus corr. P 14 Adsuetus PR, Assuetus q prohibere] p¹b²e P illu (u inferius sorde infectum) E 15 papula V (pabula corr. m. rec.) potat] libat VP 16 Tethyos ERA, Thetyos VJ, Thetios, s ex r corr. P¹ inocui J, innocui P, innocuit V (t del. m. rec.)

- Arcanum radiant oculi iubar. Igneus ora
 Cingit honos. Rutilo cognatum vertice sidus
 Attollit cristatus apex tenebrasque serena
 20 Luce secat. Tyrio pinguntur crura veneno.
 Antevolant Zephyros pennae, quas caeruleus ambit
 Flore color sparsoque super ditiescit in auro.
 Hic neque concepto fetu nec semine surgit,
 Sed pater est prolesque sibi nulloque creante
 25 Emeritos artus fecunda morte reformat
 Et petit alternam totidem per funera vitam.
 Namque ubi mille vias longinqua retorserit aestas,
 Tot ruerint hiemes, totiens ver cursibus actum,
 Quas tulit autumnus, dederit cultoribus umbras:
 30 Tum multis gravior tandem subiungitur annis
 Lustrorum numero victus: ceu lassa procellis
 Ardua Caucasio nutat de culmine pinus
 Seram ponderibus pronis tractura ruinam;
 Pars cadit adsiduo flatu, pars imbre peresa
 35 Rumpitur, abripuit partem vitiosa vetustas.
 Iam breve decrescit lumen languetque senili
 Segnis stella gelu, qualis cum forte tenetur
 Nubibus et dubio vanescit Cynthia cornu.
 Iam solitae medios alae transcurrere nimbos
 40 Vix ima tolluntur humo. Tum conscius aevi
 Defuncti reducisque parans exordia formae

23 *Alc. Avitus* 241: resurgit. 24 *Venant. Fort. c. V* 13, 3: cum prole parentes. 26 *Alcimus Avitus* 240: Natali cum fine perit, *sumptum potius ex Tertulliano de resurr. carnis* 13: natali fine recedens. 27 *Prosper de ingratias* 104: mille viarum. 32 *versus de aucupio* 16: nutantem sub . . pondere; *Venant. Fort. vitae Mart. I* 258: arbor . . casura cacumine nutat: paulatim . . . ruebat. 38 *Rutilii de red. I* 433: Sic . . solet . . vanescere cornu . . . luna.

17 *Ovidi am. III* 3, 9: radiant ut sidus ocelli. 19 *Ov. fast. I* 455: cristatus . . ales. 24 *Lact. 167*: Ipsa sibi proles, suus est pater; 78: se tamen ipsa creat. 25 *Lact. 95*: genitali morte. 27 *Nemesiani cyn. I*: mille vias (*Verg. XII* 753: Mille . . vias); *Lact. 89*: postquam vitae iam mille peregerit annos; *Ovidi met. XV* 395: Haec ubi quinque suae complevit saecula. 31 sq. *Catulli* 64, 105 sq.: Nam velut in summo . . Tauro . . turben . . flamine . . eruit . . Prona cadit lateque ruinis obvia frangens; *Verg. Aen. II* 465: lapsa repente ruinam . . trahit . . et late incidit. 38 *Ovidi met. II* 226: Cornuaque . . velut evanescere lunae. 41 *Horati c. II* 9, 13: aevo functus.

17 oculi||| A ubar J 18 Cithonus (sic m. l) R sydus A 19 Attollit R¹, l alterum add. R²
 crustatus J serenat J 20 tiro P crura] cruna R¹, corr. R², tiura (?) P¹, corr. P³ 21 zephyros] om. P,
 rubro supra lin. P³, zephyrum V, zephyros J pennae A, idem ex prime corr. M¹, pinne ER, pinne P¹J,
 plume corr. P³, prime V quas circulus ambit Floricolor Barthius 22 Flore] Ore s; Orbe conieci;
 est enim Iris vel pictus orbis in pennis (Lactantii v. 133) que] om. R super] simul VP 23 neque]
 nec E conceptu R, concipitur Barthius, conceptus Heinsius foetu R, fetu V, secū P, fetu φ 24 pro-
 lisq R, prolesq εφ sibi] suis P, sui VA creanti J 25 fecundam V (m del. m. rec.) 27 Iamque
 ubi mille uices Heinsius aestas] om. P¹, add. P², aetas RV 28 ruerint] fuerint VP, Torruerint (vel
 Corruerint) s qtotiens P¹, totidem Heinsius actu V 30 subiungitur] submergitur M, subducitur s
 unus fere, suffrangitur conieci annis] a ex corr. E, horis M 31 uictus numero A lapsa R (cf. Verg.);
 „sed cf. in Rufin. I 276“ Buechelerus 32 Caucasio] caucaseo EA culmine] uertice VPA 34 adsi-
 duo R¹, assiduo corr. R², item φ ymbre P peresa] persa P¹, corr. P² 35 Rupitur P abripuit] ab-
 rumpit A uisiosa uestustas P v. 35 molestus visus Mommseno 36 Iam breue] Iamque ubi Ee, Iam
 sibi Heinsius 37 Signis R stella] stilla EP¹, stila J, stella P² 38 cinthya V, cinthia P 39 nībos
 ex mīos radendo corr. R 40 ima] una J tum EVP, tunc φ 41 reducisq parans P¹, reducis
 sperans corr. P²

Arentes tepidis de collibus eligit herbas
 Et tumulum texens pretiosa fronde Sabaeum
 Componit, bustumque sibi partumque futurum.
 45 Hic sedet et Solem blando clangore salutat
 Debilior miscetque preces ac supplice cantu
 Praestatura novas vires incendia poscit.
 Quem procul adductis vidit cum Phoebus habenis,
 Stat subito dictisque pium solatur alumnum:
 50 'O senium positura rogo falsisque sepulchris
 Natales habiture vices, qui saepe renasci
 Exitio proprioque soles pubescere leto,
 Accipe principium rursus corpusque coactum
 Desere. Mutata melior procede figura.'

55 Haec fatus propere flavis e crinibus unum
 Concussa cervice iacit missoque volentem
 Vitali fulgore ferit. Iam sponte crematur
 Vt redeat gaudetque mori festinus in ortum.
 Fervet odoratus telis caelestibus agger
 60 Consumitque senem. Nitidos stupefacta iuvenco
 Luna premit pigrosque polus non concitat axes
 Parturiente rogo: curis natura laborat,
 Aeternam ne perdat avem, flammasque fideles
 Admonet, ut rerum decus immortale remittant.
 65 Continuo dispersa vigor per membra volutus
 Aestuat et venas recidivus sanguis inundat.
 Victuri cineres nullo cogente moveri
 Incipiunt plumaque rudem vestire favillam.

54 *Zenonis Veron. serm. 104*: quamvis melior, tamen prior ipsa. 58 *Dracontii 4, 48*: gaudentque mori fera corda. 60 *Dracontii 10, 431*: non iure (ire *Rossbergius*) polus nec Luna videtur Sic tauros urgere suos. 65 *Alc. Aviti c. I 86*: spargat per membra vigorem. 66 *Corippi Iust. I 350*: cum Phoenix innovat artus A busto recidiva suo (*sic cod. Matr.*; rediviva *Rittersh.*; cf. *ibid. v. 25*).

44 *Lact. 77*: Construit inde sibi seu nidum sive sepulcrum. 48 *Verg. Aen. IX 584*: adducta . . habena. 49 *ibid. V 770*: dictis solatur. 54 *Ovid. met. VII 722*: immutatque . . figuram. 64 *Horati c. II 17, 4*: decus . . rerum. 66 *Lact. 66*: Aestuat eqs.

42 elegit *R* herbas] herbar (?) *R*¹, corr. *R*² 43 tumulum *EJ*, tumultū scripserat *R*¹, t alterum linea traiectionem, deinde erasum, cumulum *VPA* pr|||etiosa (a eras.) *R* sabeum *RJ*, s ex f corr. *P*
 45 solem blando *VP*, magno solem *ERJ*, magno sedem *A* salutat] saluat *R*¹, corr. *R*² 46 Debiliior *J*
 cantu] cantu *P* 47 Praestatura] *P*¹, Praestratura *J* 48 abductis *A*, adductus *J* phebus *VPJ*
 50 positurae, sed a erasum, *R* rogo] uices in ras. *P*¹, del. et rogo add. idem 51 Natalis *R*, Nathales *P*
 habitur[e] (a del., deinde erasum) *R* Natalis subiture *Heinsius* 52 proprieq, sed corr. *P*¹, patrioque lusit
Heinsius leto *R*¹, leto corr. *R*², leto *A*, leto *EV* 53 coactum] caducum *Heinsius*, coactus *Burmannus*,
 peractum *Mommsenus* 54 mutata *V* figuram *V* 55 de crinibus *A* 56 iacet *E*, tacet *V* missoque]
 misusq *R*¹, missusq corr. *R*² 57 Uitali] ex Uitale corr. *E* iam *A*, nam *ERVPJ* 58 reddeat *P*¹ gaudeq *J*
 59 telis *V*, taelis *R*, stellis *EPJA* coelestibus *R* ager *P*¹, auger corr. *P*³ 60 Consumitq *V*, Con-
 summitq (m alterum del. m. 2, que del. m. 3) *R* stu post senem scr. sed del. *E* senem] finem *R*
 61 praemit *R* polus] potius *P*; ante polus vox aliqua consimilis del. *E* conscitat *R* auxes *P* 62 curis]
 sic ω; cunas *Barthius* et *Heinsius*; cunis idem *Barthius* 63 flamasque *R* fidelēs, virg. erasit *P*¹
 64 Admonet *R*, Amonet *P*, Ammonet φ decus immortale *RV*, decusit mortale *E* immort. φ remittat virg.
 fort. m. 2 *P*, remittat *V* 65 uigor] rigor *E* uolutos *P*¹, uolutus corr. *P*³, uolatus in mg. add. *P*¹,
 uolatus *J* 66 uenis *VP* recidiuus] rediuius *RA*; cf. *Corippus* sanguit *J* 68 plumāq *V*¹ (virgulam
 del. m. rec.) rudem] om. *P*¹, nouam i suam add. *P*²

- Qui fuerat genitor, natus nunc prosilit idem
 70 Succeditque novus: geminae confinia vitae
 Exiguo medius discrimine separat ignis.
 Protinus ad Nilum Manes sacrare paternos
 Auctoremque globum Phariae telluris ad oras
 Ferre iuvat. Velox alienum pergit in orbem
 75 Portans gramineo clausum velamine funus.
 Innumerae comitantur aves stipatque volentem
 Alituum suspensa cohors. Exercitus ingens
 Obnubit vario late convexa meatu.
 Nec quisquam tantis e milibus obuius audet
 80 Ire duci, sed regis iter fragrantis adorant.
 Non ferus accipiter, non armiger ipse Tonantis
 Bella movet: commune facit reverentia foedus.
 Talis barbaricas flavo de Tigride turmas
 Ductor Parthus agit: gemmis et divite cultu
 85 Luxurians sertis apicem regalibus ornat;
 Auro frenat equum, perfusam murice vestem
 Assyria signatur acu tumidusque regendo
 Celsa per famulas acies dicione superbit.
 Clara per Aegyptum placidis notissima sacris
 90 Vrbs Titana colit, centumque adcline columnis
 Invehitur templum Thebaeo monte revulsis.
 Illic, ut perhibent, patriam de more reponit
 Congeriem vultumque dei veneratus erilem
 Iam flammae commendat onus, iam destinat aris
 95 Semina reliquiasque sui: mirata relucent
 Limina; divino spirant altaria fumo,
 Et Pelusiacas productus ad usque paludes

70 *Alcimus Avitus*: succedens sibimet. 76 *Cor. Iust. III 53*: Innumerae glomerantur aves.
 85 *Alcuini carm. 14, 3*: Regali . . . faciatis sarta.

69 *Lact. 167*: Ipsa sibi proles, suus est pater. 70 *Tertullianus de resurr. carnis 13*: et succedens
 iterum Phoenix; *Iuvenius IV 315*: Et leti et vitae confinia. 76 *Verg. Aen. VI 311*: Quam multae glome-
 rantur aves. 77 *Lact. 157*: alituum stipata cohors, volat illa eqs. 86 *Val. Flacci III 340*: murice
 vestes. 90 *Verg. Aen. VII 170*: centum sublime columnis. 96 *Statii silv. III 3, 211*: spirabunt . . . arae.

69 nunc] n J 70 Succeditque nepos conieci; cf. *Mus. Rhen. 34 p. 9* 71 seperat R 73 farie E,
 pharie q teluris R horas J 74 pergit] VP, tendit q 75 clausum] clarum *Isengr. mg.* 76 stipatque]
 ex stipantq corr. M 77 suspensa] stupefacta A 78 meatu] uolatu A, meatu P 79 obuius]
 obnui P¹, corr. P³ 80 duci] (s erasum?) V, ducis J fragrantis A, fragrantis, fr ex fl corr. E, fla-
 grantis VJ, fragrantis RP 82 mouet EVP³, monet P¹, mouent RAJ reuerentia foedus] reuerenti foedus R¹,
 unde foedusq reuerenti corr. R² 83 flavo AJ, fluuio VPE, fluuio R tegride R¹, tygride VJ, tigride corr. R²
 84 partus E gēmit P 86 equum] ex eguum P, aequum R¹, a del. R² 87 Assiria E, Asyria RP
 tumidusq P¹ (fuerat tumidis) 88 Celsaq per J 89 Clara quae per R¹, quae del. R² egiptum P,
 egiptum V sagris R¹, sacris corr. R² 90 Urbs] ex Orbs corr. R¹ titanta E, titina R, tytana V
 centumq accline V, centumq immane accline P, centumque immane RAJ, fultumq immane E, fultumq
 etiam e 91 Inueitur P Thebaeo] Heinsius, thabeo A, thebano RJ, tebanu EP, hebano V reuulsus J
 92 perhibent] h supra lin. J patriam] patrio PJA 93 uultumque ueneratus (seu add. m. 2) R
 herilem A 94 flāmae (virgulam m. 2) R onus] honus A 95 reliquiasq ER¹ PVA, reliquiasque
 corr. R², item J mirata] myrrhata vetus Cuiacii, sed cf. Kochius p. 60 96 Limina] Lumina RPA, Cul-
 mina Heinsius diuinos . . . fumos idem

- Indus odor penetrat nares completque salubri
 Tempestate viros et nectare dulcior aura
 100 Ostia nigrantis Nili septena vaporat.
 O felix heresque tui. Quo solvimur omnes,
 Hoc tibi suppeditat vires. Praebetur origo
 Per cinerem. Moritur te non pereunte senectus.
 Vidisti quodcumque fuit; te saecula teste
 105 Cuncta revolvuntur; nosti quo tempore pontus
 Fuderit elatas scopulis stagnantibus undas,
 Quis Phaethonteis erroribus arserit annus,
 Et clades te nulla rapit solusque superstes
 Edomita tellure manes: non stamina Parcae
 110 In te dira legunt nec ius habuere nocendi.

XXVIII. (XLVII.)

NILVS.

- Felix, qui Pharias proscindit vomere terras:
 Nubila non sperat tenebris condentia caelum
 Nec graviter flantes pluviali frigore Coros
 Invocat aut arcum variata luce rubentem.
 5 Aegyptus sine nube ferax imbresque serenos
 Sola tenet; securi poli, non indiga venti
 Gaudet aquis, quas ipsa vehit, Niloque redundat:
 Qui rapido tractu mediis elatus ab Austris,
 Flammiferae patiens zonae cancrique calentis,

101 *Sedulii c. pasch. IV 290*: Ipse sibi . . . haeres.

XXVIII 5 *Venantius Fort. VII 4*: Et sine rore ferax Aegyptus.

99 *Verg. georg. IV 417*: Dulcis . . . aura. 100 *Verg. Aen. VI 800*: septemgemini . . . ostia Nili.
 101 *Lact. 167*: Felix . . . et suus heres; *Ambrosius in psalm. 118*: sui heres corporis; *sed iam Plinius hist. nat. XII 22 de fico Indica*: sui ipsa semper heres (*ex coniect. Madvigii*). 108 *Ambrosius l. l.*: sibi avis superstes; *cf. Ovidi am. III 15, 20*: post mea mansurum fata superstes.

XXVIII *Cf. Lucani X 194—331 (Senecae nat. quaest. IV 1 sq.; Dielsius, commentat. acad. Berolin. 1886 p. 1 sqq.)* 1 *cf. Iuliani epist. 1: ὡς εὐδαίμονες κτλ.*; *Verg. georg. II 237*: terram proscinde. 2 *Plinii paneg. 30*: tunc Aegyptus nubila optavit caelumque respexit. 3 *Tibulli I 7, 26*: nec pluvio supplicat eqs. 8 *Lucanus 287*: medio consurgis ab axe . . . in ardentem . . . cancrum eqs.

98 Indus odor penetrat nares VP, Peruenit indus odor penetrat REJA (indis ante indus scr., sed del. E), Peruenit indus odor penitus vel penitos Claver. ex vetere Cuiacii compellet s alubri P¹, corr. P² 99 uiros] uiris Heinsius; urbes Kochius; euros Mommsenus; uias Buechelerus; cf. tamen Plauti Poen. 1179: omnes odor complebat. 100 Hostia EA nigrantis P¹, migrantis corr. P² 101 felix] filex R¹, corr. R² 102 subpeditat R, item sed b in p corr. J, suppeditat A, suppeditant P, subpeditant V 104 saecula] scela J 105 reuoluuntur VP, resoluuntur eq 106 Fudit J elatas] ex elatis corr. P¹ stāgnantibus J 107 phētonteis A, phoetonteis E, phaehtonteis (sic) R, phetonteis V, phetonteis J, phetunteis P terroribus A arserit] arserat R ///ānus P 108 cladis R, clades eq 109 manes] manus P 110 dira] dura PJA nec] sic ω habuere] habitura Heinsius Phenix explicit VP

XXVIII Deest in R; adhibitus etiam cod. Reginensis 123 quem signabit littera G Indicem sic habet E; Nilus incipit. V; Incipit nilus. P; De nilo catal. M; indicem om. GJA

1 pharias] VAJ, farias EG, parias P¹, corr. P² 2 non sperat] nosse parat JP¹, nec sperat corr. P¹, item G 3 coros A, choros q (chore P¹) 5 Aegyptos EA, Egiptos J, hegyptus G, Egiptus PV ferax] ex ferat corr. P¹ inbreueq. G 6 tenet] tenens Heinsius 7 ipsa] ex ipse corr. P¹, ipse A, ise G 8 ela/tus (s eras) G, elapsus ε, delatus Burmannus austris VEG, antris q 9 Flammiferae] sic ω, Flamigerē MG cancrine J

- 10 Fluctibus ignotis nostrum procurrit in orbem
 Secreto de fonte cadens, qui semper inani
 Quaerendus ratione latet, nec contigit ulli
 Hoc vidisse caput: fertur sine teste creatus
 Flumina profundens alieni conscia caeli.
- 15 Inde vago lapsu Libyam dispersus in omnem
 Aethiopum per mille ruit nigrantia regna
 Et loca continuo solis damnata vapore
 Inrorat populisque salus sitientibus errat
 Per Meroen Blemyasque feros atramque Syenen.
- 20 Hunc bibit infrenis Garamas domitorque ferarum
 Girraeus, qui vasta colit sub rupibus antra,
 Qui ramos hebeni, dentes qui vellit eburnos,
 Et gens compositis crinem velata sagittis.
- Nec vero similes causas crescentibus undis
- 25 Aut tempus meruit. Glacie non ille soluta
 Nec circumfuso scopulis exuberat imbre.
 Nam cum tristis hiems alias produxerit undas,
 Tunc Nilum retinent ripae; cum languida cessant
 Flumina, tunc Nilus mutato iure tumescit.
- 30 Quippe quod ex omni fluvio spoliaverit aestas,
 Hoc Nilo natura refert, totumque per orbem
 Collectae partes unum revocantur in amnem;
 Quoque die Titana canis flagrantior armat
 Et rapit umores madidos venasque calore
- 35 Compescit radiisque potentibus aestuat axis,
 Nilo bruma venit, contraria tempora mundo:

12 *Luc.* 295: arcanum natura caput non prodidit ulli; *idem* 214: ora latent. 15 sqq. Libycis
Lucanus 291, Aethiopum 293, Meroe 303. 17 vapor solis *Curt. Ruf.* VII 5, 3; et alii. 21 *Verg. Aen.* III
 431: vasto . . antro. 23 *Verg. georg.* IV 417: compositis . . crinibus. 25 *Lucani* v. 219 sqq. 26 *De*
scopulis *his* cf. *Luc.* 325: scopuli placuit fluvii quos dicere venas et *Senecam* IV 2, 7: duo emicant scopuli *eqs.*
 27 *Verg. georg.* IV 135: Et cum tristis hiems. 31 *Luc.* 238: Sic iussit natura. 33 cf. *Lucani* v. 226 sq.

10 Fluxibus ε ignotis] V, is *ex corr.* (fuit um?) E, *ex innumeris corr.* P¹, innumeris AJ per-
 currit A 11 semper] saemp||| A 12 contingit P¹ 13 sine fertur J 14 Flumina] a *ex corr.* J
 15 libyam VA, lybiam E, libiam GJP 16 Ethiopum VPJ 17 Et] Q J uaporē J, item, sed virgula
 erasa P 18 Inrorat VG, Irr. φ populiq^s P¹ 19 Meroen] memorē J, merorē P blemyasq^s A²,
 blemiasq^s VG, blesasq^s (e *inferius sorde obscuratum*) E, blesasq^s A¹, blesasq^s PJ Ald.; forte Blemyas ε feros]
ex ferorx P¹ *corr.* suenen Aldina, syenē G, syenem EV, sienem A, sienē J et (e *prius ex corr.*) P¹
 20 infrenis VG, effrenis P, efrenis E, effranis J, effrenus A garamans J, garamas εφ 21 Girraeus]
 Girreus M, Gyrreus V, Cyrreus G, Grareus A, Cyareus E, Gyareus JP; ε *utrum* Gyareus an Grareus *scripserit*
discerni nequit; Cyreneus *vel* Carraeus *vetus Cuiacii* ruppibus J 22 hebeni VGJ, habeni A, ebeni φ
 dentis G uellit] uelat P 23 gens] de ea cf. *Gesnerus ad III cons.* 21 uallata ε unus sagittas P¹
post. v. 23 versum unum desiderat Mommsenus gentis nomen inducentem Ad v. 24 in mg. *crucem pinxit* E
 uero] hic *dativus*; *intellege* verisimiles causas similis EPJ, similes VGA causas VGA, causa φ, causa est
Jeepius 25 Aut] Ut V tempus] sc. *verisimile crescendi*; olim *conieci* demptis ille] *ex illa* P¹ *corr.*
 glacis et solutis G 26 circumfusus PJ scopulis G imbre^s P, ūbre J 27 alias † alios P, altas EG
 produxerit umbras E, produxerit undas VAG, produxit in ūbras JP, in undas † inanes *corr.* P¹ 28 ripe||| P
 29 tum G iure] VA, rure E, rite PJ, om. G 30 fluuios E aestas] aestus G, estus V 31 Hoc natura
 refert nilo P referet J 32 partes] uires M in annem P, inanem J 33 Cūque V, Cumque diem
 Titane canis *eqs. Barthius* d¹e J canis] *ex canit* (?) P¹ fragrantior P 34 umores E, humores φ
 madidos] madidosq^s, sed q^s *del.* E, sidus Barthius, maribus ego (cf. *Manilius* V 211) uenasque calore] EV,
 uanosq^s calores JP, uariog^s calore A 35 Compescit J astuat G, extuat J axis] *ex astis corr.* J¹
 36 Nil obumbra G uenit] uehit εM tempora] tempa^s P¹

- Defectis solitum referens cultoribus aequor
 Effluit Aegaeo stagnantior, acrior alto
 Ionio seseque patentibus explicat arvis:
 40 Fluctuat omnis ager; remis sonuere nouales;
 Saepius, aestivo iaceat cum forte sopore,
 Cernit cum stabulis armenta natantia pastor.

XXIX. (XLVIII.)

MAGNES.

- Quisquis sollicita mundum ratione secutus
 Semina rimatur rerum, quo luna laborat
 Defectu, quae causa iubet pallescere solem,
 Vnde rubescentes ferali crine cometae,
 5 Vnde fluant venti, trepidae quis viscera terrae
 Concutiat motus, quis fulgura ducat hiatus,
 Vnde tonent nubes, quo lumine floreat arcus:
 Hoc mihi quaerenti, si quid deprendere veri
 Mens valet, expediat.
 Lapis est cognomine magnes
 10 Decolor obscurus vilis. Non ille repexam
 Caesariem regum, non candida virginis ornat
 Colla nec insigni splendet per cingula morsu;
 Sed nova si nigri videas miracula saxi,
 Tunc pulchros superat cultus et quidquid Eois
 15 Indus litoribus rubra scrutatur in alga.
 Nam ferro meruit vitam ferrique rigore

37 *Cl. Mar. Victor aleth. II* 470: cultoribus agros. *Victor l. l. 471*: Implicitosque greges stabulis.

42 *cf. Alcimi Aviti c. IV* 73. *I* 274—276;

XXIX *Ex hoc carmine sumpta videntur quae docet Augustinus civ. dei XXI* 6, 2: tot et tanta mirifica . . . dei creatura utentibus humanis artibus fiunt . . . unde factum est ut in quodam templo lapidibus magnetibus in solo et camera proportionem magnitudinis positus simulacrum ferreum aeris illius medio inter utrumque lapidem ignorantibus, quid sursum esset ac deorsum, quasi numinis potestate penderet. 2 *Prosper de ingratis* 874: defectus solis varios lunaeque labores. 5 *Paulini Petr. vitae Mart. I* 270: viscera terrae, item *Victoris comm. in Genesin I* 189.

40 *cf. Ovidi met. I* 294.

XXIX 2 *Lucretius I* 59, *Ausonius epigr. 65, 1*: semina rerum. *Verg. Aen. I* 742: lunam solisque labores; *cf. ad Manl. Theodor. 187, bell. Pollent. 233.* 4 *Verg. Aen. X* 272: cometae . . . rubent. 5 *Ovidi met. I* 138: viscera terrae. 11 *Ov. am. I* 5, 10: candida . . . colla. 16 *Verg. georg. I* 143: ferri rigor.

37 Defectis] *EVG*, Defectu *P*, Defectum *JA* solitum referens] *VG*, solitumq; ferens *q* 38 egeo *VPJ* stagnantior] antior in *ras. E*, stangnantior *VJ* acrior] auctior *Jeepius V. 39 om. J* 39 Yonio *P* seseq; patentibus *GA*, seseq; p^atentibus (*corr. m. rec.*) *V*, sese pendentibus *EP* aruis] ruis *ex corr. E*, aruus *G* 40 sonuere] monere *G* 41 estius iactat cū fronde saporis *G* nilus explicit *V* In fine deesse aliqua indicavit *Scaliger, idem visum Buechelero*

XXIX *Sic inser. E*; Magnes incipit *V*; Incipit magnes *PJ*; De magnete *catal. M*; *indicem om. A*; De statua Martis ferrea et Ueneris magnifica *Aldina*

V. 1—33 desunt in R, qui codex mutilus a v. 34 huius c. incipit. 1 *Q* initiale *om. P¹, add. P²* sollicitat *J* mundi *E* ratione] tōnē *P* securus *E*, sequutus *V* 3 pallescē *P* 4 Uunde *P* fluant] ruant *Heinsius* comēte *V* 6 motus] *ex uentus corr. V¹* quis *VP*, quē *E*, quē *JA* hiatus] *VP*, origo *EJA* 7 tonant *P* 8 Hoc *VPJ*, Haec *q* deprenderere (*sic E*), deprehendere *A* uerum *VP* 9 expediat] expediat *M*, expediam *q* pauci cognomine] cognoscere *A*, 2nomine *J* 10 repexēam *P¹*, respexam *J* 11 non candida] *EA Aldina*, nec candida *J*, non pectora *VP* ornat] ora *J* *V. 12 om. VP* 14 Tum *A* Purpureos *coni. Heinsius* superat] superet *V²* (*teste Heinsio*) quicquid *EVPA* 15 Indus] *VPA*, Indi *E*, Indis *J* littoribus *PA* rubra] rubram *VP* scrutatur] *VP*, scrutantur *q* alga] algam *VP* 16 Nam ferro *V*, Nam ferro *P*, Ex ferro *EJA* rigore *E*, uigore *V*, item, sed u adrasum (*ex n vel ri?*) *P¹*, rigorem *JA* (*cf. Verg., uigorem v. 19*)

- Vescitur; hoc dulces epulas, hoc pabula novit;
 Hinc proprias renovat vires; hinc fusa per artus
 Aspera secretum servant alimenta vigorem;
 20 Hoc absente perit: tristi morientia torpent
 Membra fame, venasque sitis consumit apertas.
 Mavors, sanguinea qui cuspidē verberat urbes,
 Et Venus, humanas quae laxat in otia curas,
 Aurati delubra tenent communia templi.
 25 Effigies non una deis: sed ferrea Martis
 Forma nitet, Venerem magnetica gemma figurat.
 Illis conubium celebrat de more sacerdos.
 Ducit flamma choros; festa frondentia myrto
 Limina cinguntur, roseisque cubilia surgunt
 30 Floribus, et thalamum dotalis purpura velat.
 Hic mirum consurgit opus: Cytherea maritum
 Sponte rapit caelique toros imitata priores
 Pectora lascivo flatu Mavortia nectit
 Et tantum suspendit onus galeaeque lacertos
 35 Implicat et vivis totum complexibus ambit.
 Ille lacessitus longo spiraminis actu
 Arcanis trahitur gemma de coniuge nodis.
 Pronuba fit Natura deis ferrumque maritat
 Aura tenax: subitis sociantur numina furtis.
 40 Quis calor infudit geminis alterna metallis
 Foedera? quae duras iungit concordia mentes?
 Flagrat anhela silex et amicam saucia sentit
 Materiem placidosque chalybs cognoscit amores.

17 cf. Nemesius de homine 1: ὥσπερ τροφήν κτλ. 18 Prosper l. l. 2: proprias . . . vires. Corippi Ioh. VIII 280: renovat nostras vires. 20 cf. Theophylactus Simocata ep. 26 (Hercher epist. p. 771): ὀπηνίκα γὰρ ἡ λίθος . . . χωρίζεται, παραντίκα νεχροῦται κτλ. 22 sqq. cf. Augustinus l. l. 27 Corippi Ioh. VI 101: more sacerdos. 42 cf. anthol. lat. Ries. 34 de statua Veneris: Sensit dura silex quo loco (?) exaestuēt ignis.

17 Horati c. III 8, 6: dulcis epulas. 18 Verg. Aen. VI 726: infusa per artus. 19 cf. ad paneg. Olybr. Prob. 41. 20 Sili Ital. IV 69: torpentia membra. 23 Verg. IX 223: laxabant curas. 31 Propertii IV 1, 67: surgit opus. 32 sqq. cf. Ausonius Mos. 315 sqq. 35 Statii Theb. VII 498: amplexibus ambit. 43 Tibulli II 1, 80: placidus . . . amor.

17 hoc prius] haec M; item conieceris habere VP, tacent tamen conlationes; has Scaliger hec pabula VP
 18 Hinc prius] hinc P hinc fusa] infusa VP (ex Verg.?) patus (= paratus) P¹, partus corr. P² V, 20
 et 21 om. VP 20 perit] ex periit (?) corr. E 21 famę E sitis] siti E 22 urbis AP¹, urbes P² q
 23 ocia deletō alio vocabulo supra lin. E curas] gentes M 25 deis] bis scr., semel del. E 26 uen^mem P
 27 conubium] cōnubium E, conuiuium P¹, coniugium P² sacerdos (o inferius sorde obscuratum) E 28 thoros P
 29 Limina] ex Lumina radendo P 30 thalamum] talamas P¹, talamos corr. P², thalamos V 31 citherea VJ
 cytharea A, citerea P (cytherea ε) 32 thoros EVJ, item, ros in ras., A initata P¹, mirata corr. P², i
 mentita P² 34 tantum suspen] paene dispicitur, dit omnino oblitteratum, R onus] s oblitteratum, reliqua
 legi possunt, certe non honus R, honus A reliquorum praeter q; (= que) viz umbra dispicitur, R
 35 complexi (bus oblitteratum) R mbit (a evanuit) R 36 longos, sed s del. E actu paene dispici-
 tur R, aestu Heinsius, ictu idem 37 gemma] gemina JA nodis] is paene evanuit, R 38 sit
 natura P, frenatura E maritat] tat obscuratum, R 39 subitis] s¹ is dispicitur, reliqua sorde absorpta, R
 sociatur R 40 color P infudit V, item infudit (nf paene evanidum) R, infundit EAJ, insudet P
 metallis] is evanuit, R 41 iungit] bis scr. V concordia] cordia obscuratum, R duos . . . montes
 Barthius 42 hanela J silex] x obscurius E amicam] amica R sequentia praeter ia obscurata
 in R, certe tamen non sensit; sensit A 43 Materiam VP placidos (l evanuit) R chalybs, sed yb
 foramine absorpta, al obscura, R, calybs EVA, calibs P, calips J it amores foramine periit R placidoque
 chalybs ignescit amore Heinsius Amores Buechelers

- Sic Venus horrificum belli compescere regem
 45 Et vultum mollire solet, cum sanguine praeceps
 Aestuat et strictis mucronibus asperat iras.
 Sola feris occurrit equis solvitque tumorem
 Pectoris et blando praecordia temperat igni.
 Pax animo tranquilla datur, pugnasque calentes
 50 Deserit et rutilas declinat in oscula cristas.
 Quae tibi, saeve puer, non est permissa potestas?
 Tu magnum superas fulmen caeloque relicto
 Fluctibus in mediis cogis mugire Tonantem.
 Iam gelidas rupes vivoque carentia sensu
 55 Membra feris, iam saxa tuis obnoxia telis,
 Et lapides suus ardor agit, ferrumque tenetur
 Inlecebris; rigido regnant in marmore flammae.

XXX. (XXIX.)

LAUS SERENAE.

- Dic, mea Calliope, tanto cur tempore differs
 Pierio meritam serto redimire Serenam?
 Vile putas donum, solitam consurgere gemmis
 Aut Rubro radiare mari si floribus ornes
 5 Reginae regina comam? sed floribus illis,
 Quos neque frigoribus Boreas nec Sirius urit
 Aestibus, aeterno sed veris honore rubentes
 Fons Aganippea Permessius educat unda:
 Vnde piae pascuntur apes et prata legentes
 10 Transmittunt saeculis Heliconia mella futuris.

53 *Anthol. lat. Ries. 221, 3*: feci mugire Tonantem (cf. *Nupt. 113*).

XXX 1 *Sulpiciae satira 12*: Dic mihi Calliope. 2 cf. *Venant. Fortunatus de b. Martino I 38*:
 nullo flore virens ego tendam sertum.

46 *Verg. Aen. II 449*: strictis mucronibus. 49 *Lucani I 171*: pax tranquilla. 54 *Lucreti II 989*:
 carentibus . . sensu.

XXX 2 *Eusebii vitae Const. I inil.*: πλίσαντες σιεράνους . . . τὴν ἱερὰν κεφαλὴν ἀνεστέρομεν.
 5 regina ex *Hor. carm. III 4, 2*. 8 *Ovidi fast. V 7*: fontes Aganippidos.

44 horificum *P*, horrificum *paene* dispicitur *R* be. li (l *paene* *evanuit*) *R* conspescere *R* regem
 (g *incertum*) *R* 45 multum *P*, uultū *V*, uultu *q* sanguine praeceps] gu et eceps foramen absorpsit, *R*
 46 strictis *V*, trictis (? certe non strictis) *R*, tristes *JEA*, tristis *P* (cf. *bell. Pollent. 609*) mugronibus *R*¹,
 mucronibus *corr. R*² asperat] t m. 2 *P* ira (s *foramine perit*) *R* 47 aequis (u *evanidum, certe*
tamen adfuit) *R* soluitque] soluitque (*hastula post l vix e; i?*) *R*, mollitq; *V* tumorem] non superest
praeter t in *R*, tumor *V*¹, ē *add. m. rec.* 48 igni] igr, *reliqua periere, R*, igne ε 49 tranquilla *P* calen
 (tes foramen abstulit) *R* 50 cristas] praeter r *paene legitur, R* 51 saeue] seua (a non planum, *vix*
tamen e) *E*, saeua *R* non] nunc in *ras. P*¹ 52 Tu] Ut *P* magno (*fort. hamulus supra u evanuit*) *R*
 superas] *P*¹, superes *corr. P*², su *macula deletum, R* fulmen] numen *A*, muñ *P* caeloque *R*, celoq; *q*
 53 Fultibus *P* cogit *P* 55 obnoxia, sed *corr. J* 57 Inlecebris *RV*, Ill. *q* magnes explicat . *V*.

XXX Deest in *R*, *J* non adhibitus Laus Serenae *E*; Incipit laus serene *V*; Laus serene *catal. M*;
 indicem om. *PA*

1 Dic] Sic *P*, sed *S m. 2* mea] mihi *A*; mea *Musa peculiare Ovidio, cf. Knickenberg De deorum*
invocat. (1889) p. 22 tanto cur tempore] *VE*, cur tanto i||| tpre *A*, cur tantum in tpre *P*, cur tantum in
 tempora *M*, cur tanta in tempora *Heinsius* 2 Pierio *P* serto *P*¹ redime *P* 3 Uile] Uide *P*¹,
 Unde *P*³ solitum *PA* 4 Aut *V*, Et *q* Ante radiare scriptum erat r in *E*, sed *del.* 5 regegina *A*
 sed] si ε 6 syrius *VA*, sicius *P*¹ unde sirius *P*³ 7 hoore (*primum o del.*) *E* 8 aganipea *P*
 Permessius ε *VA*, permesidos *P*, parnasidos *E* unda] umbra *Heinsius* 9 pie *VPA* 10 seclis (c *inferiore*
deleto) *E*, sclis *P* (e *P*³) eliconia *P*

- Dignius an vates alios exercuit unum
 Femineae virtutis opus? Quod sponte redempto
 Casta maritali successit Thessala fato
 Inque suos migrare virum non abnuit annos,
 15 Hoc Grai memorant. Latiis movet ora Camenis
 Praescia fatorum Tanaquil rediensque per undas
 Cloelia Thybrinas et eodem flumine ducens
 Claudia virgineo cunctantem crine Cybeben.
 Anne aliud toto molitur carminis actu
 20 Maeonii mens alta senis? Quod stagna Charybdis
 Armavit, quod Scylla canes, quod pocula Circe,
 Antiphatae vitata fames surdoque carina
 Remige Sirenum cantus transvecta tenaces,
 Lumine fraudatus Cyclops, contempta Calypso:
 25 Penelopae decus est atque uni tanta paratur
 Scaena pudicitiae. Terrae pelagique labores
 Et saevi totidem bellis quot fluctibus anni
 Coniugii docuere fidem. Sit Claudia felix
 Teste dea castosque probet sub numine mores
 30 Absolvens puppisque moras crimenque pudoris;
 Penelope trahat arte procos fallatque furentes
 Stamina nocturnae relegens Laertia telae:
 Non tamen audebunt titulis certare Serenae.
 Quodsi nobilitas cunctis exordia pandit
 35 Laudibus atque omnes redeunt in semina causae,
 Quis venerabilior sanguis, quae maior origo

12 cf. *Sidon. c. XV* 165; *Cl. Mar. Victor precat.* 57: virtutis opus. 15 *Merobaud. I* 22: moverat ora (cf. *Rapt. Pros. I* 192). 18 *Sidon. c. XXV* 41 sqq.: Phrygiae dicata Vestae . . . duxit virgineo ratem capillo. 26 *Corippi Ioh. VII* 172. 31 *Sidon. c. XV* 160.

15 *Naevi bell. Poin. 21 Muell.*: memorant Grai, cf. *Enn. ann.* 380 *M. Ausonii epigr. 1, 10*: Latiis . . . Camenis (sic ibi legendum). v. 15—18 *Ennium respici suspicatur Stoeckerus.* 20 sqq. cf. *Properti III* 12, 23—36. 20 *Stat. silv. II* 1, 117: Maeonium . . . senem. 22 *Properti l. l. 34*: Sirenum surdo remige adisse lacus. 25 cf. *anthol. Pal. IX* 166, 6; *Statii silv. II* 7, 64: decusque Pollae. 26 *Lucani IX* 1016: terrae pelagique labores (cf. *Verg. Aen. I* 598, *Livius* 33, 39: per tot annos eqs.). 27 *Manili II* 4: Erroremque ducis totidem quot vicerat annis eqs. 32 *Statii Theb. XI* 403: Stamina . . . telae.

11 an *PA*, haud ε, ani *V* (fort. ex aut ortum?) alius *V* unum] *malim* ullum 12 quod sponte] *q̄* *P*¹, sed c incertum, consorte *A* redempto *Eo*, item *Ald.*, dem *linea subduxit et marito supra scr. ε*
 13 *Casia V*¹, s *supra i add. m. rec.* maritalis *V* (punxit *m. rec.*), maritali *P* thessala, sed prius s *del. E* fato] *fco A* 14 abnuit *EV*, abnegat *PA* annos? *efferrī per interrogationem mavult Buechelerus* 15 graii *A* laciis *P* camoenis *A* 16 fatorum] a ex u corr. *P*¹, futuri, sed prius u ex a corr. *E* 17 *Cloclya P*, *Coclia* (sive *Coelia*) *A* thybrinas *EVP*, tibrinas *A* flumine ex fulmine *P*¹ 18 crine] fine *Heinsius*; sed cf. *Sidonius* cybeben *E*, cybellē ε, cybenen *V*¹ unde cybellē *m. rec.*, cybellem *A*, cibēlē *P* 19 *Annæ P* 20 *Meonii VP*, *Moenii A* charybdis ε, carybdis *A*, charibdis *E*, caribdis *VP* 21 *Armarit unus Buslid. pessimus* scilla *VP* cyrce *PA* 22 *Antiphatae A*, *Antifatae EV*, *Antifate P* famēs, sed *hamulum eras. E* carine *V*¹, a *supra e add. m. rec.* 23 *sirenum E* (e inferiore *linea traiecto et sordente*), si *renum P* cantus] *cautes Heinsius* 24 contempta] et tempta *A* calipso *VP* 25 ita *V*, Penelope decus atque uni cui eqs. *EPA*, quod praeferens olim *Heinsius* pro uni coniecit uiri; Penelope decus ausa suum *vetus Cuiacii*; Penelopae decus est, uni cui idem *Heinsius*; sed cf. *Kochius p. 57* 26 pudicicie *V*, puditiē *P* 27 Et totidem seui *PA*, Et totidem emensi *Marklandius ad Statii silv. III* 5, 7 annis *P*¹ 28 Coniugiis *V* sit] sic *P* 29 deaicastosq̄ (sic) *E* custosq̄ *A* 31 arte] ex arche *P*¹ corr. procos] uiros *A* 32 Stagmina *P* laertia *EA*, lacertia *P*¹, inde lassātia *P*³, sollertia *V* 33 audebāt *P*¹ (sic) certare] seruare *V* 35 omnes *E*, sed es ex corr., unde e non planum 36 Qui *A* uulnerabilior *E*, sed c in e corr.

- Quam regalis erit? non hoc privata dedere
 Limina nec tantum poterat contingere nomen
 Angustis Laribus; patruo te principe celsam
 40 Bellipotens illustrat avus, qui signa Britanno
 Intulit Oceano Gaetulaque reppulit arma.
 Claram Scipiadum taceat Cornelia gentem
 Seque minus iacet Libycis dotata trophaeis;
 Cardine tu gemino laurus praetendis avitas:
 45 Inde Caledoniis, Australibus inde parentum
 Cingeris exuviis. Necdum moderamina mundi
 Sumpserat illa domus, cum te Lucina beatis
 Adderet astrorum radiis, o maxima rerum
 Gloria: post genitam didicit regnare Serenam.
 50 Quid dignum memorare tuis, Hispania, terris
 Vox humana valet? Primo lavat aequore solem
 India; tu fessos exacta luce iugales
 Proluis inque tuo respirant sidera fluctu.
 Dives equis, frugum facilis, pretiosa metallis;
 55 Principibus fecunda piis: tibi saecula debent
 Traianum; series his fontibus Aelia fluxit.
 Hinc senior, pater, hinc iuvenum diademata fratrum.
 Namque aliae gentes, quas foedere Roma recepit
 Aut armis domuit, varios aptantur in usus
 60 Imperii; Phariae segetes et Punica messis
 Castrorum devota cibo; dat Gallia robur
 Militis; Illyricis sudant equitatibus alae:
 Sola novum Latiis vectigal Hiberia rebus
 Contulit Augustos. Fruges, aeraria, miles
 65 Vndique conveniunt totoque ex orbe leguntur:

44 *Sidon. c. II 220.*46 *carm. de provid. divina 185: moderamina rerum.*

43 *Iuvenalis VI 167 sq.:* Cornelia . . . numeras in dote triumphos *eqs.* 48 *Verg. Aen. VII 602:*
 maxima rerum. 52 *Statii silv. II 2, 47:* exactam . . . lucem. 54 *De dives equis cf. adnotata ad*
Eutrop. II 272. Ovidi ex Ponto III 8, 27: pretiosa metallis; ceterum *cf. Pacati pan. Theod. 4:* fructibus
 plena *eqs.*

37 hoc] te *V*, hoc *sq*, hec *M* dedere] deside *cum nota corruptelae P* 38 Lumina *P* poterat]
 potuit *P* numen *A* 39 patruo *V*, paruo *EP*, parua *ε* celsam *V*, nomen *EP* v. 39 *om. A*, unde con-
 cludas in exemplo non celsam, sed nomen extitisse, ut a v. 38 ad 39 scribae oculi aberrarent. britagno *P*
 40 Belli potens *P* 41 getulag *V*, getuli qui *E*, getuli (*om. que vel qui*) *PA* 43 Seque] ex *Sig P*¹
 corr. libicis *P* dotata] iactata *V* 44 lauros *EP*², lauras *P*¹ 45 calydoniis *E*, calidoniis *P*
 parentum] petitum *A* 46 exuviis *VA*, excubiis *EP* 47 lucina *P*¹, lucina *P*³ 48 Adderet *EV*,
 Addidit *A*, Adderat *P*, Ederet *ε* unus, item *Gervartius*; sed *cf. Horati epod. 17, 40.* radiis non maxima *P*
 49 serenę *V*¹, a⁹ (*sic*) supra *ε* add. m. rec. 50 hispania *P* terris] regnis *M* 51 primum
Heinsius leuat *V* 52 iuga ante luce *E*, sed *del.* 53 tuos *PA* sidera] ex sidere *corr. P*¹
 fluctus *PA* 54 preciosa *E* 55 Principibus *P* debent *P*¹, unde debent *P*² 56 aelia *V*, aelia (*sic*) *E*
 (*cf. Stil. I 37*), helia *A*, helya *P* 57 post senior interpunxi; *Theodosium enim avum, patrem magni Theo-*
dosii, primo dicit, deinde hunc ipsum, ultimo Honorium et Arcadium fratrum] patrum *A* 58 quas]
 quos *A* 59 |||| in *P* 60 phariae *VA*, fariae *E*, ferie *P*¹, libie *P*² 61 Castrorum] Castrensi *Heinsius*
 gallica *P* 62 illiricis *V*, iliricis *P*, ylliricis *A*, Illyricae *Heinsius* equitantibus *A* quod malit *Mommseus*
 63 laciis *P* hyberia *P* 64 augustos *A*, paene angustos *EP*, augusto *V*¹, unde augustos *corr. m. rec.*
 aera *V*¹ (aeraria add. m. rec.), epraria *P*

Haec generat qui cuncta regant. Nec laude virorum
Censeri contenta fuit, nisi matribus aequae
Vinceret et gemino certatim splendida sexu
Flaccillam Mariamque daret pulchramque Serenam.

- 70 Te nascente ferunt per pingua culta tumentem
Divitiis undasse Tagum; Callaecia risit
Floribus et roseis formosus Duria ripis
Vellere purpureo passim mutavit ovile.
Cantaber Oceanus vicino litore gemmas
75 Expuit; effossis nec pallidus Astur oberrat
Montibus: oblatum sacris natalibus aurum
Vulgo vena vomit, Pyrenaeisque sub antris
Ignea flumineae legere ceraunia Nymphae;
Quaeque relabentes undas aestumque secutae
80 In refluos venere palam Nereides amnes
Confessae plausu dominam cecinere futuris
Auspicium thalamis. Alio tum parvus in axe
Crescebat Stilicho votique ignarus agebat,
Debita cui longe coniunx, penitusque remoto
85 Orbe parabatur tanti concordia fati.

Nec tua mortalis meruit cunabula nutrix.
Vbera prima dabant gremio redolente Napaeae
Ternaque te nudis innectens Gratia membris
Afflavuit docuitque loqui. Quacumque per herbam
90 Reptares, fluxere rosae, candentia nasci
Lilia; si placido cessissent lumina somno,
Purpura surgebat violae, factura cubile

66 *Cor. Ioh. IV 566*: cuncta regens aequansque. 70 *Sidon. c. II 105 sq.* (Te nascente ferunt *eqs.*).
90 *Sidon. c. II 110*: rubuere rosae . . . lilia . . . insultavere. 92 *sq. Reposianus 37*: surgebant gramina.

73 *Verg. ecl. 4, 43*: mutabit vellera luto. 75 *cf. Lucani IV 298* (*ubi Asturii ex Claudiano maxime emendatum*); de expuit *cf. Catullus 64, 155*. 87 (*Pindari pyth. 9, 60: παῖδα τέξεται, ὃν . . . ἐνθρόνους Ὁραιοῖσι . . . οὔσει. τὰ δ' ἐπιγοννιδίον κατ'ηγάμεναι πλ.*); *Ovidi met. IV 324*: dedit ubera nutrix. 90 *Ovidi met. XII 411*: candentia lilia. 91 *Lucani III 8*: cesserunt languida somno Membra; *Ovidi met. I 713*: lumina somno. 92 *Verg. georg. IV 275*: violae . . . purpura.

67 contempta *P*, contenta (t alterum obscuratum del. et iterum supra scr.) *E* nisi] ni *A* 69 Flacillam *EP*, Placillam *A* Flacillamq; maria *P*, unde Flacillam et mariā corr. *P*¹ daret] dedit *Paul V. 69 om. ε*, spurium putabat *Barthius* 70 nascentē *P* 71 thagum *A* Callectia *EVP*, celetia *A*; „*cf. ephem. ep. V p. 168, 169*“ *Mommseus* 72 Duria] Turia con. *Stoeckerus l. l.* 73 Uellera *V* ouili *EV*, ouile *PA* 74 littore *V* 75 effossis] *om. P* astur *EV*, auster *PA* 77 Vulgo] Ultro *Jeepius* uomit] mouet *V* pyreneisq; *VA* phirenides ānes *P* *V. 78—80 om. P* 78 fulminee *A* ceraunia (a prius ex corr.) *E* nimphe *V* 79 recedentes *A*, relabentes *εVE*, relegendes *M* sequute *V* 81 Confessi ex Confesse *P*¹ plausu diuam *P*¹, plausus omen *A* futuros *A* 82 tum *EV*, tunc *P*, cum *A* 83 habebat *V* 84 coniux *E* penitusque] petutusq; *P*¹, corr. *P*³ 85 tanti] tati (sic) *P* parabantur et consortia *Marklandius ad Statii silv. I 2, 31*. 87 gremio *PA*, gremiis *EV* redolente *A*, redolentibus *φ* Napaeae] *Heinsius et Kochius (p. 61)*: napes *A*, aurē *Ee*, aure *V*, aulā, sed a ex *e P*¹, *Horae Cuiacii vetus (cf. Pindarus)*; Napaeae Nymphae sunt quae etiam puerum illum suscipiunt in *Laud. Stil. II 345*; ceterum Napaea legitur apud *Venantium Fortun. in c. VI 1, 105*, quod carmen scatet *Claudianeis* 88 Terraq; *P* te] *om. A* ineclet (sic) *P* 89 Afflauit *VA*, Affluxit *E*, Affluxit *P*, Allusit *A* quodcūq; *PA* per herbam *V*, p hemum (e inferiore deleta) *E*, perbenni *P*¹, pemnes *A* 90 Reptares] *R in ras. P* fluxere] fulgere *Burmannus bene, nisi mavis lucere; pro nasci idem temptabat passim* 91 cessissent *P* somno] mundo *P* 92 Post Purpura erasum s in *V* factura] fractura *M* probante *Gronovio ad Stat. p. 404*; fartura *Buechelerus*

- Gramineum, vernatque tori regalis imago.
 Omina non audet genetrix tam magna fateri
 95 Successusque suos arcani conscia voti
 Spe trepidante tegit.
- Gestabat Honorius arto
- Te pater amplexu. Quotiens ad limina princeps
 Theodosius privatus adhuc fraterna veniret,
 Oscula libabat teque ad sua tecta ferebat
 100 Laetior; in matrem teneris conversa querellis:
 'Quid me de propriis auferre Penatibus?' inquis;
 'Imperat hic semper!' Praesagia luserat error
 Et dedit augurium regnis infantia linguae.
 Defuncto genitore tuo sublimis adoptat
 105 Te patruus magnique animo solacia luctus
 Restituens propius quam si genuisset amavit
 Defuncti fratris subolem; nec carior olim
 Mutua Ledaes devinxit cura Lacones:
 Addidit et proprio germana vocabula nato
 110 Quaque datur fratris speciem sibi reddit adempti.
 Denique cum rerum summas electus habenas
 Susciperet, non ante suis impendit amorem
 Pignoribus quam te pariter fidamque sororem
 Litus ad Eoem terris acciret Hiberis.
 115 Deseritur iam ripa Tagi Zephyrique relictis
 Sedibus Aurorae famulas properatur ad urbes.
- Incedunt geminae proles fraterna puellae:
 Inde Serena minor, prior hinc Thermantia natu,
 Expertes thalami, quarum Cythereia necdum
 120 Sub iuga cervices niveas Hymenaeus adegit.

93 *Orest. trag.* 24: tori regalis. 106 sqq. cf. *Prisciani laud. Anastas.* 295: fratris natos animo compl. aequo, Non patri tantum, sed patris more colendo. 113 *Dracont. VIII* 312: si pendit amorem Germanae.

93 *Ovidi met. VI* 74: regalis imago. 99 *Verg. Aen. I* 256 (cf. *XII* 434): Oscula libavit. 108 cf. *ad b. Gild.* 222. 109 *Sili Ital. V* 11: dederatque vocabula. 119 *Verg. Aen. IV* 550 (*Stat. Theb. VII* 298): thalami expertem. 120 *Statii Theb. I* 19: ingo .. adactum.

93 uernatque tori in ras. E, uernansque Scaliger thori V, tho^rū P (corr. m. 2) 94 Omia V, Oia P, Omnia q genitrix ω 95 suos] fort. tuos? „sed sunt etiam matris successus quippe voti consciae“ Kochius archani VPA 96 honorius] ex honoris corr. P¹ arcto V¹, acto (sed c ex r corr.) P¹ 97 lumina A, flumina P 98 Theodosius ω; Theodosius Ald., u prius in o corr. Livin.; e supra scr. ε, et ō in mg. idem 99 teque] atq; P 100 in matrem P, inde hic mater corr. m. 1 querellis EA, querelis VP 101 Quid] Quis P propriis patriis Heinsius Penatibus] om. M, conatibus P inquis E, item ε ut vid., inquit q 102 Apparatus A luserat] luxerat, sed corr. P¹ 103 linguae] longe M 104 adobtat P 105 magnoque P solatia ω 106 p¹ P¹, prius P² amavit] auit in ras. E, armauit A 107 Defuncti] molestum propter v. 104; conieci Dilecti sobolem ω clarior E 108 ledeos EA, Ledeos Ald., hamulum add. ε, ledeos VP deuinxit] dilexit V laconas ε unus (Thuan.), lacones P 109 post et una litt. erasa P germani A 110 adempti E 111 elatus PA 112 Susciperet P¹, corr. P² ante] an^r P, sed n ex u corr. P³ impendit EA, impendit P, intendit V, intendit Ald., p sic add. ε; cf. *Dracont.* 114 accire A iberis A 115 zephyriq; EVP 116 ad urbes V, in urbis A, in urbes EP 118 thrematia P¹, thermatia P², thermania V 119 talamis P Cythereia ε, cythareia A, cithereia VP necdum] nondum A 120 niveas] ex uarias corr. V¹, nyueas P hymineus V, ymeneus P, hymeneus A

- Vtraque luminibus timidum micat, utraque pulchro
 Excitat ore faces. Qualis Latonia virgo
 Et solo Iove nata soror cum forte revisunt
 Aequei sortem patrum (spumantia cedunt
 125 Aequea castarum gressus venerata dearum;
 Non ludit Galatea procax, non improbus audet
 Tangere Cymothoen Triton totoque severos
 Indicit mores pelago pudor ipsaque Proteus
 Arcet ab amplexu turpi Neptunia monstra):
 130 Tales sceptri ferri visurae tecta parentis
 Limen Honoriades penetrant regale sorores.
 Ambas ille quidem patrio complexus amore,
 Sed merito pietas in te proclivior ibat;
 Et quotiens, rerum moles ut publica cogit,
 135 Tristior aut ira tumidus flagrante redibat,
 Cum patrem nati fugerent atque ipsa timeret
 Commotum Flaccilla virum, tu sola frementem
 Frangere, tu blando poterat sermone mederi.
 Alloquiis haerere tuis, secreta fateri.
 140 Prisca puellares reverentia transiit annos.
 Non talem Triviae confert laudator Homerus
 Alcino genitam, quae dum per litora vestes
 Explicat et famulas exercet laeta choreis,
 Auratam iaculata pilam post naufraga somni
 145 Otia progressum foliis expavit Vlixen.
 Pierius labor et veterum tibi carmina vatum
 Ludus erat: quos Smyrna dedit, quos Mantua libros
 Percurrens damnas Helenam nec parcis Elissae.
 Nobiliora tenent animos exempla pudicos:
 150 Laodamia sequens remeantem rursus ad umbras
 Phylaciden et prona ruens Capaneia coniunx

123 *Alc. Aviti I* 245: desudans . . . balsama.142 *Sidon. c. II* 183 sq.

124 *Lucani II* 627: Spumoso .. aequeo. 131 *Statii silv. IV* 6, 104: penetrata .. limina. 135 *Ovidi met. II* 602: tumida fervebat ab ira. 141 sq. *Homeri Od. ζ* 102 sq. 143 *Verg. Aen. I* 499: Exercet Diana choros. 146 *Catullus* 68, 7: veterum .. carmine. 147 *de ludus erat cf. adnot. III cons.* 23. *Statii silv. IV* 2, 9: Nectat . . . et Smyrna et Mantua lauros. 148 *cf. Iuvenalis VI* 435; *Propertii II* 1, 50: totam ex Helena non probat Iliada. 149 *Ovidi met. IV* 284: animos .. tenebo.

121 timidum] timidum ε pulchro *V*, pulchras φ 122 quales *Heinsius* 124 Aequei *VPA*, Caerulei *Schraderus* cedunt] sidunt *conieci*; *cf. Sili Ital. XIV* 623: sidente Noto se maria alta repount 125 dearum] *ex* deorum *corr. A*¹ 126 galatea *E*, galeata *A*, galathea φ 127 cymothoen *V*, cimothoen *PA* totoq; *P*, totique *Heinsius* 128 ipsaq; *P*¹; ipseq; *P*² protheus ω 130 sceptriceri (*ce ex corr.*) *P*¹, sceptrisgeri (*sic*) *P*², septriferi *A* 131 honoriades *P* 133 in te] inter *EP* ϕ liuor *P* (*c m.* 2?) 134 moles] mores *A* ut] aut *V* 137 flaccilla *V*, flacilla *E*, facilla *P*, placilla *A* frementes *V* 139 fateri] *scripsi*, fideli ω , *notam corruptelae add. P*; *cf. secreta loqui Ovid. met. IX* 559; *post v.* 139 *versum unum alterumque excidisse statuit Heinsius*, *item Buechelerus ex homoioteleuto sic*: secreta fideli Condere mente solet superantis virginis annos: Prisca puellares *eqs.*; *continuos tamen versus eadem voce vix conclusit Claudianus* 140 transsilit *P* 141 confert] confecit *P* 142 Alcino] Alticio *P* genita *A* littora *E* uestis *EA* 143 choreas *P*², choreis *P*¹ φ 145 ulixē *P*, ulysses *A* 147 erat] erant *A* prius quos *supra lin. P*¹ Smyrna εA , zmirna *V*, smirna *P* libras *P*¹ 148 dān//as *V*, dapnas *P* helenā *P* elissae *E*, elipse *P*, helissae *V*, helise εA 149 Nobiliora] *a ex e P*¹ *corr.* 150 Laodomia *PA* remeantem] redeuntem *PA* φ sus (*i. e. russus*) *V* 151 Phylaciden *A*, Fylaciden *E*, filacyden *V*, philacidē *in fine post coniūx scr. P*¹, *ord. rest. P*³ ruens] *om. M, sed in mg. supplevit, rogis Heinsius*

- Communes ardente viro mixtura favillas
 Et gravis incumbens casto Lucretia ferro,
 Vulnere quae proprio facinus testata tyranni
 155 Armavit patriae iustos in bella dolores
 Exule Tarquinio memorandaque concepit uno
 Vita pudicitiam libertatemque cruore.
 Talia facta libens non tu virtute minore,
 Sed fato meliore legis.
- Iam nubilis aetas
- 160 Principe sollicito votis erexerat aulam
 Incertis, quem tanta tori fortuna maneret.
 Antiquos loquitur Musarum pagina reges,
 Quod dura sub lege procos certare iuberent,
 Empturos thalamum dubii discrimine leti,
 165 Et sua crudeles gauderent pignora mortis
 Ambitione peti. Curru Pisaea marino
 Fugit praeda Pelops; nam perfidus obice regis
 Prodidit Oenomai deceptus Myrtilus axem.
 Hippomenes trepidus cursu ferroque secutam
 170 Aurato volucrum flexit Schoeneida pomo.
 Herculeas vidit fluvio luctante palaestras
 Moenibus ex altis Calydon pretiumque labori
 Deianira fuit, cum pectore victor anhelus
 Alcides fremeret retroque Achelous iret
 175 Decolor: attonitae stringebant vulnera Nymphae;
 Saucia truncato pallebant flumina cornu.
 Te non Hesperidum pomis, non amne subacto,
 Non socerum fallente rota, sed iudice dignus
 Augusto variis Stilicho spectatus in armis
 180 Accipit et regni dotes virtute paravit.

155 *Corippi Iust. I 228 (cf. 264): iustus dolor.* 166–174 *cf. Sidon. c. II 490 sqq.* (Cerea destituit resolutis axibus obiex); *idem XIV 12 sqq.*

152 *Martial. I 42 (Symmachi epist. I 31, 2): ardentis favillas.* 153 *Taciti ann. XI 5: ferro . . incubuerit.* 155 *Ovidi her. 12, 133: iusto . . dolori.* 157 *Florus I 9: populus Romanus ad vindicandum libertatis ac pudicitiae decus concitatus eqs.* 159 *Verg. Aen. VII 53: iam . . nubilus.* 172 *Ovidi met. IX 47: pretium . . coniunx.* 173 *Verg. Aen. VI 48: pectus anhelum.*

152 mixtura] *ex mixtas corr. P¹* 154 tyranni *V* 155 imbellis *E* 156 Tarquinio *A*
 157 pudicitiam *sed corr. P¹* 159 nubilus] *nobilis V* 160 aule *V* 161 Incertis] *ex Ingentis*
radendo corr. V, Incertus *P*, Intentis *Heinsius* 163 dura] *dira A* procos] *viros M* iubent *ex nubent*
corr. P¹ 164 thalamos *P* discriminae *ex discrimina corr. V (m. 1?)* loeti *EA*, leti *V* 166 Conditione *A*
 pisea *VPA*, Pisea *Ald.*, in unum ligavit *ε* marino] *marito ε unus (Putean.)* 167 praeda *E*, pda *V*, tela *P*
(sed sub l et a puncta erasa), tela *A*; temptavi pila; praeda recepi suadente Mommseno perfidus *VA*,
 feruidus *EP*, prouidus *Ald.*, quod non del. *ε addens feruidus* regis] *rupto Jeepius* 168 enomai *V*,
 oenomay *P* deceptus] *ras. ante d in P; u obscuratum idque iterum supra scripsit E; deceptor vel deceptum*
Heinsius, decerpto *Burmans*, decepti *Jeepius*; sed enim Myrtilus a Pelope revera postea deceptus est,
 idque simul indicasse voluit poeta myrtulus *E*, Myrtilus *ε V*, myrtilus *A*, mirtalus *P* 169 Hyppo-
 menes *E*, Hyppomones *A*, Hypomenes *P* sequutam *V*, secut⁹ *ex secuta P¹* 170 Schoeneida *ε*, sceneida *P*,
 coeneida *EV*, ceneida *A* 172 calidon *PA* 173 Deianira *V* cum cū *(sed cum del.) E* hanelo *P*
 174 frenet *P*, premeret *ε* achelous *A*, Achelous abiret *Heinsius*; Achelous sane dictus ab imitatore *Sidonio*
 175 stringebat *V* vulnera] *funera P* nimpha *V*, nīphe *P* 176 pallebant] *plaudabant ε unus, squallebant*
Heinsius flumina] *tempora temptabat Heinsius; lumina Hertelius* 177 esperide *P* amne] *anne P*
 180 Accipit *εω* uirtute] *om. P*

- Saepe duces meritis bello tribuere coronas:
 Hunc cingit muralis honos; hunc civica quercus
 Nexuit; hunc domitis ambit rostrata carinis.
 Solus, militiae mira mercede, iugalem
 185 Promeruit Stilicho socero referente coronam.
 Agnovit patrum similem Thermantia curam;
 Nupsit et illa duci; sed longe fata sororis
 Inferiora tuis. Alio tibi numine taedas
 Accendit Romana Salus magnisque coronis
 190 Coniugium fit causa tuum. Dilectus equorum,
 Quos Phrygiae matres Argaeaeque gramina pastae
 Semine Cappadocum sacris praesaepibus edunt,
 Primus honor. Geminus mox inde e germine duxit
 Agmina commissosque labor sic gessit honores,
 195 Vt semper merito princeps, cum magna dedisset,
 Deberet maiora tamen. Si bellica nubes
 Ingrueret, quamvis annis et iure minori
 Cedere grandaevos equitum peditumque magistros
 Aspiceres totumque palam permittere Martem,
 200 Nec gradus aetatisque pudor senioribus obstat
 Ne iuveni parere velint. Ceu flamine molli
 Tranquillisque fretis clavum sibi quisque regendum
 Vindicat; incumbat si turbidus Auster et unda
 Pulset utrumque latus, posito certamine nautae
 205 Contenti meliore manu seseque pavere
 Confessi (finem studiis fecere procellae):

182 *Sidon. c. V 588*: crinemque . . Nectet muralis, vallaris, civica laurus.

198 *Sidon. c. II 90*; *VII 377*.

185 *Verg. Aen. V 355*: merui . . coronam. 189 *Lucreti VI 881*: taedaeque . . accensa. (191 *Ovidi fast. II 55*: Phrygiae . . Matri). 196 *Verg. Aen. VIII 535*: Si bellum ingrueret.

181 meritis] meritas ε (belli A?) 182 honos A, honor φ ciuica P², cituca P¹ 183 domitis] meritis A ambito strata V (puto ambit rostrata m. rec.) rostrata E, sed inde rostrata corr. idem
 184 mirā V 186 patrum EV, patrum P¹, prum A curum A 187 Nupsit ex Nupsit corr. V¹ fata EP, facta VA, pacta Heinsius so|||roris P 188 numine] munere M, lumine ε unus (Vat. Livin.). Sed Salus ipsa quae taedas accendit aliud numen esse dicitur 189 Accēdit V, sed virgulam add. m. rec. romanae P coronis] choreis ε, tropaeis Heinsius, gerendis ego, magnique decoris Burmannus 190 sit (paene fit) A ante causa unam litt. del. E tuū ex tuis P¹ corr. 191 phrigie V; phrigie P argeaqz VPA 192 capadocum PA 193 gemino mox inde germine duxit Ald., idae ex inde corr. ε, gemino nec inde gemin duxit (sic; inter gemin et duxit spat. fere 3 litterarum) E, gemino mox indee gerimne duxit V, gemine nex inde giā duxit cum nota corruptelae P, tantaqz fide uictricia duxit A, gemino mox inde germina (ex germania corr.) mouit M; gemino mox inde ex ordine duxit conieci; mox idem cardine vel culmine Heinsius (culmine ex vet. Cuiacii); mox hinc moderamine Burmannus 194 commissosqz ε labor] via sanum; libens ε unus fere; alacer scripserim. 195 princeps] ex princeps radendo P corr. 196 Deberet] Deferret Heinsius maiore V¹, e in a corr. m. rec. 197 et iure] et rure in ras. P¹ 199 totumqz P², totā P¹ permittere εw, committere M 200 Nec] Non M aetatisque] aetatisue ε pauci 201 Neq iuueni P, Neue iuuent V ceu] ex seu P¹ corr. flamina E, flumine V 202 fretis] feris A 203 Udicat P¹ E, Uendicat P² A ante auster 1 vel 2 litt. erasae in V 204 Pul|||set V nautae] nutet V 205 manus V¹, s del. m. rec. pauere E, pauore φ In V sic amplior locus: seseque patremque Unius imperiis tradunt artemque pauore Confessē eqs.; item ε, Livineus autem ex Vaticano ratemque pro patremque. Interpolationem maxime prodit illud artemque. 206 Confessi] Confessē V, Confessis ε unus (Put.)

- Haut aliter Stilicho, fremuit cum Thracia belli
 Tempestas, cunctis pariter cedentibus unus
 Eligitur ductor; suffragia quippe peregit
 210 Iudex vera timor; victus ratione salutis
 Ambitus et pulsus iacuit formidine livor.
 Quis tibi tunc per membra tremor quantaeque cadebant
 Vbertim lacrimae, cum saeva vocantibus arma
 Iam lituis madido respectans lumina vultu
 215 Optares reducem galeaeque inserta minaci
 Oscula cristati raperes festina mariti!
 Gaudia quae rursus, cum post victricia tandem
 Classica sidereas ferratum pectus in ulnas
 Exciperes, castae tuto per dulcia noctis
 220 Otia pugnarum seriem narrare iuberet!
 Non illo nitidos umquam bellante capillos
 Comere, non solitos gemmarum sumere cultus:
 Numinibus votisque vacas et supplice crine
 Verris humum: teritur neglectae gratia formae
 225 Cum proprio reditura viro.
 Nec deside cura
 Segnis marcet amor: laudem prudentia belli
 Feminea pro parte subit. Dum gentibus ille
 Confligit, vigili tu prospicis omnia sensu,
 Ne quid in absentem virtutibus obvia semper
 230 Audeat invidiae rabies neu fervor iniquus,
 Ne qua procul positis furto subsederit armis
 Calliditas nocitura domi. Tu sedula quondam
 Rufino meditante nefas, cum quaereret artes
 In ducis exitium coniuratosque foveret
 235 Contra pila Getas, motus rimata latentes
 Mandatis tremebunda virum scriptisque monebas.

Hic deest.

212 *Verg. Aen. II 121*: per ossa tremor. *Terenti Ad. 536*: lacrumae cadunt. 216 *Lucreti III 893*:
 uxor . . oscula . . praeripere. 221 *Horati epist. I 14, 32*: nitidique capilli. 224 *Livius III 7*: crini-
 bus . . templa verrentes. *Ovidi a. am. I 509*: forma . . neglecta. 230 *Florus IV 2*: aliquid in absentem
 ducem ausa fortuna.

207 Haut *P*, Haud φ tracia *P* 208 Tēpestēas *P* cedentibus] cēdentibus *P*¹, sed corr.
 209 ductor] doctor *P* sufragia *P* 211 iacuit] tacuit *cod. Buslid. pessimus* liuor *P* (i m. 2)
 212 tunc] nunc *A* (?) tremor] pauor *A* 213 Ubertim] Uberū *ex Uberā corr. P*¹ 214 lumina *EPA*,
 limina *V*, numina *Heinsius* 215 Optares] *ex Optaros corr. P*¹ 216 ante raperes scriptum est *r* in *E*,
 sed del. 217 Gaudia quae] Gaudiaq̃ *E* 218 sydereas *PA* 219 Excipiens *Burmamnus* tuto *PA*, toto *EV*
 castaeque tibi *Heinsius* 220 narrare] *P* iubes iuberet (iubes rursus del.) *E* sumere] et hoc et comere
 ex vacas pendere mihi fere persuasit *Buechelerus* 223 uotis] uotisue ϵ *perpauci* 224 suplice *VP*
 225 reditur á uiro (sic) *E*, rediture uiro *A* 226 Segnis] Senis *P*¹, inde Senus *P*² laudem] molem
Heinsius 230 neu] nec *M* feruor] *V*, femur *EP*, furor *A*, rumor *ex femur corr. M*¹, liuor *Heinsius*
 iniquis *E*, Iniquis *P*, iniquus φ 231 Ne qua] Ne quid *P* positis] subitis *A* subseditur *A*
 233 *Ruffino A* 234 In duciis exiticium *P* 235 pilalgetas (sic) *E* gethas *A* 236 monebas]
*ex mouebas corr. P*¹, manebas *V* In exemplari antiquo scriptum est in fine hic deest, q̃ est uerisimile. ϵ .
 Incipit epistola ad olybrium. *V*

XXXI. (XL.)

EPISTVLA AD SERENAM.

- Orphea cum primae sociarent numina taedae
 Ruraque compleret Thracia festus Hymen,
 Certavere ferae picturataeque volucres,
 Dona suo vati quae potiora darent,
 5 Quippe antri memores, cautes ubi saepe sonorae
 Praebuerant dulci mira theatra lyrae.
 Caucaseo crystalla ferunt de vertice lynces,
 Grypes Hyperborei pondera fulva soli.
 Furatae Veneris prato per inane columbae
 10 Florea conexis sarta tulere rosis,
 Fractaque nobilium ramis electra sororum
 Cyenus oloriferi vexit ab amne Padi,
 Et Nilo Pygmaea grues post bella remenso
 Ore legunt Rubri germina cara maris.
 15 Venit et extremo Phoenix longaevus ab Euro
 Adportans unco cinnama rara pede.
 Nulla avium pecudumque fuit, quae ferre negaret
 Vectigal meritae conubiale lyrae.
 Tunc opibus totoque Heliconis sedula regno
 20 Ornabat propriam Calliopea nurum.
 Ipsam praeterea dominam stellantis Olympi
 Ad nati thalamos ausa rogare parens.
 Nec sprevit regina deum vel matris honore
 Vel iusto vatis ducta favore pii,

XXXI 10 *anthol. lat. Ries. 897, 56*: florea sarta.

XXXI 6 *Ovidi met. XI 22*: Orphei . . . theatri. 10 *Tibulli I 1, 12*: florea sarta. 11 *Ovidi met. II 365*: De ramis electra. 14 *Verg. georg. IV 201*: ore legunt. 16 *Statii silv. IV 5, 30* (cf. *ibid. V 3, 42, Martialis IV 13*): rara cinnama.; *Verg. Aen. III 233*: pedibus . . uncis. 21 *Ciceron. de div. I 19*: stellanti nixus Olympo. 23 *Verg. Aen. I 9, VII 620 (Ausonii 27. 7, 4)*: regina deum.

XXXI Eiusdem epistolam adserenā. E; eiusdem epistolam adserenam. R; Incipit ad serenam de nuptiis. V; Epistola ad serenam de nuptiis *catal. M*; Incipit ep̄la ad serenam. J; *Indicem om. PA*

1 Orfea E prime E, prime V, primo R, primum PJA numina] EVA, nomine R, munfe P, numine J, lumina *vetus Cuiaci*; omina *Heinsius*; cf. *Kochius p. 55* 2 tracia PJ, thracia sq hymen] honor P (*sed h m. 1, onor m. 2*), himen J 3 Certauaerē R picturataeque] i ex e corr. J uolocres R 4 sua R¹, suo corr. R³ potitiora P darent] derent R¹, corr. R³ 5 Quippe antri memores † cantu subis, *sic mancum versum E, crucem iterum in mg. pinxit idem*; Quippe antri memores cantus ubi, *nil amplius P cautes eqs.*] cantusubisseferuntur R, cautes ubi saepe sonare A, cautes ubi, *nil amplius J, cantus ubi sepe sonore V sonorae*] canore ε unus (*Antverpiensis*); cantus ubi saepe secutae (*sc. ferae et volucres*) Buechelerus 6 Dulci] Dulces *Barthius* lire PJ 7 Caucasio V cristalla EVPIA ferunt] ferae *Burmannus* lince AP²J, lence P¹ 8 Grypes (y corr., fort. ex i) E, gripes V, gripes J, Oryphes P¹, gryhes (*sic*) R, Gryphes P³A pondera fulua] pondi fulna P¹, pondifulira (?) corr. m. recentior soli] thori V 9 Furate R prato] piete in ras. P¹, fuerat pra . . . columbae] uolucres P 10 conexis RVP, cōnexis EA, connectis, ct ex xt corr. J telore R rosis VA, rotis q 11 flebilium *Heinsius* 12 Cyenus R, Cygnus EA, Cignus VPJ holoriferi VA amne] amfe P¹, anfe J Padi] paoli J 13 pigmea grues post bella ERV, post bella grues pigmea PJA Pygmea ε 14 regunt J gramina A cara] cana V maris] r̄ar̄is (*sic*) J 15 et] om. R phenix P, phenix V 16 Adportans RPJ, App. q cynnama VA, cynama P, cinama J rara] RV, mira eq 17 negarijet P¹ 18 lire VPJ 19 eliconis PJ 20 calliopaea R, callipea P 21 stillantis R olympi bis *scr., semel del. E, olimpi PJ* 22 thalamos (*la add. m. rec.*) V post ausa 2 vel 3 litt. erasae, V 23 Nec] Non M deum] deam *Barthius, Heinsius* honore] amore A, honore/// (*s eras.*) P

- 25 Qui sibi carminibus totiens lustraverat aras
Iunonis blanda numina voce canens
Proeliaque altisoni referens Phlegraea mariti,
Titanum fractas Enceladique minas.
Ilicet adventu noctem dignata iugalem
30 Addidit augendis munera sacra toris,
Munera mortales non admittentia cultus,
Munera, quae solos fas habuisse deos.
- Sed quod Threicio Iuno placabilis Orphei,
Hoc poteris votis esse, Serena, meis.
- 35 Illius expectent famulantia sidera nutum;
Sub pedibus regitur terra fretumque tuis.
Non ego, cum peterem, sollemni more procorum
Promisi gregibus pascua plena meis
Nec, quod mille mihi lateant sub palmitibus colles
40 Fluctuet et glauca pinguis oliva coma,
Nec, quod nostra Ceres numerosa falce laboret
Aurataeque ferant culmina celsa trabes.
Suffecit mandasse deam: tua littera nobis
Et pecus et segetes et domus ampla fuit.
- 45 Inflexit soceros et maiestate petendi
Texit pauperiem nominis umbra tui.
Quid non perfecit scribentis voce Serenae
Vel genius regni vel pietatis amor?
- Atque utinam sub luce tui contingeret oris
50 Coniugis et castris et solio generi
Optatum celebrare diem! me iungeret auspex
Purpura, me sancto cingeret aula choro!

32 *anthol. lat. Ries. 376, 9: solus habet.* 42 *Merobaud. c. II 9: culmina celsa.* 48 pietatis
amor *Christianorum est Paulini Nol. c. 25, 13 (epithal. Iuliani) et Paulini Petricord. vitae Mart. IV 110;*
item Orestis trag. 38 et 659; Angilbertus carm. 3, 3: pietatis amore.

25 *Verg. Aen. III 279: Lustramur ... aras.* 26 *ibid. I 670: blandis ... vocibus ... Iunonia.*
27 *Statii silv. V 3, 196: Phlegraea ... proelia.* 32 *Auson. 9, 28 Sch.: solus habens.* 33 *Horati c. I 24,*
13: Threicio ... Orphee. 35 *Verg. Aen. VII 592: nutu Iunonis.* 36 *Verg. Aen. VII 100: Omnia sub*
pedibus ... regi. 37 *Lucreti I 96: non ut sollemni more sacrorum.* 40 *Verg. georg. II 85: nec*
pingues ... olivae. 51 *Ps. Ovidi her. 21, 43: dies optata.*

25 lustrauat *J* 26 nomina *ER* canens] s ex t(?) *corr. A*, ciens *Buechelerus* 27 altissoni *J*, altisoni
(t *supra scr. m. 2*) *P* phlegrea *V*, flaeagraea *R*, fleagraea *EJ*, fleagraea *PA*, Phlegraea 28 encheladi *VPJA* minas]
ex minis *corr. M*, fractis ... minis *Heinsius* 29 Illicet *EJ* 30 augendit] *P* sagra *R* thoris *VPJA* 31 ab-
mittentia *R* 32 Munera] *E* solos] ex soles *corr. P*¹ solas ... deas *Heinsius* 33 quod] quid *A* threicio *E*,
threicio *J*, threicio *P* 34 ideo *R* Orphei] orphei *E*, orphei *P*¹, orphee *V* 35 Illius expectent (exspectent *E*)
RE, Illius expectant *V*, Expleant illius *PJA* nutu *PJ* 36 fretumque] scetūq] *P*¹, *corr. P*³ 37 ego]
*supra lin. suppl. R*¹ 38 peterē *P* petere *R* sollēpnē *P*, sollemni *VE*, solemni *AR*, sollempni *J* 38 Promi-
sit *R*, Promissi *P* meis] suis *Heinsius* 41 Nec] Non *V* falce] ex fauce *corr. P*¹, fauce *J* laborat *E*
44 ///pecus (s *erasum*) *V* segeces *P*¹, *corr. P*³ 45 Inflexit] Et flexit *JA* maiestatē *P* petendā *P*¹
46 nominis] numinis 47 Quid non perfecit] *PJA*, Sed quid non perfert *E*, Quid non perficeret *RV*
serene *VP* 48 pietas et amor *Barthius*, sed cf. *exempla* 49 sub] sb *E* contingeret *J* oris] ortis
(sic) *P*¹ 50 Coniugis in castris *V* 51 me] ex ne *corr. P*¹ 52 cingeret] et ex at *corr. J* aula]
ausa *V* choro] *VA*, toro *ER*, thoro *JP*

- Et mihi quae scriptis desponderat ante puellam
 Coniugiis eadem pronuba dextra daret!
- 55 Nunc medium quoniam votis maioribus aequor
 Invidet et Libycae dissidet ora plagae,
 Saltem absens, regina, fave reditusque secundos
 Annue sidereo laeta supercilio.
 Terrarum tu pande vias, tu mitibus Euris
- 60 Aequora pacari prosperiora iube,
 Vt tibi Pierides doctumque fluens Aganippe
 Debita servato vota cliente canant.

XXXII. (xcv.)

DE SALVATORE.

- Christe potens rerum, redeuntis conditor aevi,
 Vox summi sensusque dei, quem fudit ab alta
 Mente pater tantique dedit consortia regni;
 Impia qui nostrae domuisti crimina vitae
- 5 Passus corporea mundum vestire figura
 Affarique palam populos hominemque fateri;
 Quemque utero inclusum Mariae mox numine viso

XXXII 1 *Paulus Diaconus carm. 6, 28: Christe potens; de conditor aevi cf. carm. de provid. divin. 466.*

XXXII Carminis huius christologia trita tunc temporis fluxerat ex euangelii Iohannei prooemio; euan-
 gelista enim Christum esse docuerat artificem poli aut mundi repertorem (v. 11; cf. auctorem v. 10); cf. Iohannes
 I 3: πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο κτλ. et 10: ἐν τῷ κόσμῳ ἦν καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο. Christum
 fudit ab alte mente pater (v. 2): Iohann. v. 2: οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. Totum late complectitur
 orbem (v. 13): Iohann. 4: ἐν αὐτῷ ζῶν ἦν. 1 Verg. ecl. 4, 6: redeunt Saturnia regna. 3 Ovidi met.
 I 76: mentisque capaciis altae.

53 quae A, quam φ scriptis] ex scriptas corr. P¹, scriptas J, scriptam A desponderat] VA, dis-
 ponderat ERPJ 54 Coniugiis eadem (punctum m. 3?) R, Coniugiis eadem EVJc, Coniugis haec eadem A
 (haec m. 2), Coniugis h eadem P¹, Coniugio hanc eadem Heinsius 55 notis] syrtis R, uitis J, uittis ex
 vitis P¹ 56 libyce V, lybice E, libice J, libie P, bybace (sic) R, nimie A disicet A, dissidet ex
 dissit corr. J 57 faule (u inferius sorde deformatum) E, fauce J secundus R V. 58—62 in
 spat. vacuo suppl. V² 58 Adnue R, Annue (Annue P) φ supercilio sidereo leta, sed ord. corr. J
 59 mittibus JPV² (t alteram del. m. rec.) 60 paccari PV², peccari J, placari M prosperiora] RA,
 item Isengr. mg., superiora EPJ, posteriora V² iube] ex nube corr. J 61 pieridos JP¹, o in e
 corr. P³ 62 uota] ex nota corr. P¹, nota J

XXXII De saluatore inscr. E; eiusdem desaluatore feliciter +++ R; Incip. de saluatore VJ; Laus salua-
 toris catal. M; nullo spatio intermisso carmini de bello Pollentino adhaeret in P; indicem om. PA. Alterum
 quemque versum σὺ θεὸς εἶσθι distinxit R

1 Christe] Ipse P aevi] orbis VP, anni ε 2 sensusq; εω fuderat alta ε 4 qui EJAc, tu RVP
 crimina vitae] ex secula terre corr. V¹ 5 mundi EsA, mundum φ, dominum Barthius, numen Kochius,
 mentem ego 6 Adfariq; R¹, Aff. corr. R² V. 7 om. V, pro spurio habent Barthius Heinsius, sed adest
 etiam in MP 7 Quem uerbo et in mg. at queq; utero E, Quem uerbo R, Quemq; utero PJA, Quodque
 utero M infusum R marie PJA Quem uerbum infusum Mariae conieci ut agnosceretur ipse λόγος
 Iohanneus (cf. exempla): καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος . . . καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο (cf. Claudian. Mamertus v. 53 sqq.);
 similiter e. g. Prudentius apotheos. 49: Hoc uerbum est quod . . . sumpsit uirgineo . . . de corpore formam et
 108: uerbum in carnis . . . fluxisse figuram et 115: uerbo praestrinxit uiscera purae uirginis, et apud Paulinum
 Nol. carm. 27, 262 Maria uerbi semina bibere dicitur Christum paritura; idem Paulinus c. 25, 170: aeterni
 semine uerbi concipiens; Optatian. Porf. 24, 19 Müller: exertus uerbo. Ad infusum cf. Prudentii apotheos.
 23 et 166. numine ε, nomine R¹, numine corr. R², angelo PJ, angel (dein spat. vacuum) A, angele E

- Virginei tumuere sinus, innuptaque mater
 Arcano stupuit compleri viscera partu
 10 Auctorem paritura suum: mortalia corda
 Artificem texere poli, mundique repertor
 Pars fuit humani generis, latuitque sub uno
 Pectore, qui totum late complectitur orbem,
 Et qui non spatiis terrae, non aequoris unda
 15 Nec capitur caelo, parvos confluit in artus.
 Quin et supplicii nomen nexusque subisti,
 Vt nos subriperes leto mortemque fugares
 Morte tua, mox aetherias euectus in auras
 Purgata repetens laetum tellure parentem:
 20 Augustum foveas, festis ut saepe diebus
 Annua sinceri celebret ieiunia sacri.

XXXIII—XXXIX.

DE CRYSTALLO CVI AQVA INERAT.

XXXIII. (LVI.)

Possedit glacies natūrae signa prioris
 Et sit parte lapis, frigora parte negat.
 Sollers lusit hiems, imperfectoque rigore
 Nobilior vivis gemma tumescit aquis.

8sq. *Sedulii c. pasch. II 39*: stupet innuba tensos Virgo sinus gaudetque suum paritura parentem.
Aratoris act. ap. II 74: Virgineos intrare sinus. 10 *Sedulii c. pasch. V 16*: Auctorem generasse suum.
*Multa autem ex hoc Claudiani carmine expressa sunt in Laude Christi quae infra legetur in anthologiae
 appendice, ubi vide adnotata.*

XXXIII—XXXIX Cf. disticha *De glaciali aqua in anthol. lat. Ries. 531 sqq. Merobaudis c. II 7*:
 onerat crystalli fluentis. Gemma vehit laticem quae fuit ante latex (cf. 34, 2. 35, 4).

10 *Verg. georg. I 123*: mortalia corda. 11 *Verg. Aen. XII 829*: rerumque repertor; *Iuvenius I 35*:
 caeli terraeque repertor. 14 *Catulli 68, 3*: aequoris undis. 21 *Ausonii vers. pasch. 2*: celebrant ieiunia.

8 tumuere] tumore R^1 , tumuere corr. R^2 , intumuere A , timuere ϵM , tenuere ϵ fere unus, tremuere
Heinsius; sed tumere cum accusativo causali construxit *Seneca Thyest. 267 sq.* inuptaq J 9 Archan α P^1
 10 Actorem J corda] membra ϵ 11 texere] sedere P^1 , sensere corr. P^3 , fudere *Isengr. mg.* repertor]
 redemptor *Heinsius* 12 sub imo P 13 q̄/// P totum (to in ras.) P complectitur ER , ꝑelectitur P
 14 spatiis] spatio ex spatiū corr. P^1 , spaciis EV nō (o ex u corr.) P^1 15 Nec] Non A caelo R , celo φ
 16 supplicii] mancipii J (?), item vetus *Cuiacii*, cf. *Kochius p. 60* nexusque] noxasque *Heinsius* 17 nos]
 nō J subriperes] RV , eriperes EJA , ex ariperes corr. P^1 leto] laeto R^1 , loeto corr. R^2 , item A , ūi///o P
 (prima hastula fuerat I ; dein in ras. c vel t) 18 ethereas $VPJA$ 19 Purgato A repetis J ; item
 vetus *Cuiacii* laeta tellure vetus *Cuiacii*, laeta te luce RA , leta te luce EPJ , letum te luce VM 20 die-
 bus A^2 , dibus A^1 21 celebre R^1 , t add. R^2 sacri] sagri R^1 , corr. R^2

XXXIII—XXXIX Desunt in R Indicem sic habet (nisi quod crystallo) E ; Incipit de crystallo J ; De
 crystallo lapide in quo ingelata latebat aqua V ; De crystallo catal. M ; indicem om. PA ; crystallo ϵ Omnia
 septem carmina continuo scrr. EV ; c. 39 inter 35 et 36 exhibent VM ; rubris initialibus septem carminum
 initia indicari volebat P , sed officium ut solebat neglexit rubricator; ad cc. 34—39 aliter in $mg.$ adscripsit V^1 ,
 c. 34 a c. 33 ut novum carmen separavit A^1 , c. 34—39 continuo scripsit; c. 33 et 34 in unum coniunxit A^2 .
 Item c. 34—39 continuo scripsit J , c. 35 notam separationis habet in $mg.$, at c. 34 supra scriptum est: Ex eodem.
 „Scias vero in vetere et optimo (*Cuiacii* sc.) . . . septem esse de chr. epigrammata hactenus indivisa“ *Claverius*.

XXXIII 1 P initiale om. P , Assedit J 2 Et sit $\epsilon\omega$, Et fit ϵ ; Haesit vel Et stat (cf. *gigantom. 98*)
 vel Ut sit . . . neget conieci; Et si *Mommsenus* 3 hiemps (p ex s corr.) E , hyems P , iemps, h supra lin. J
 imperfectoq EV , imperfectoq P 4 uiuis] mitis, unde nitidis corr. P^1 , uiuis $\epsilon\varphi$, mistis vetus *Cuiacii*; aqua
 viva *Varro de r. rust. I 11*

XXXIV. (LVII.)

Lymphae, quae tegitis cognato carcere lymphas,
 Et, quae nunc estis quaeque fuistis, aquae,
 Quod vos ingenium iunxit? qua frigoris arte
 Torpuit et maduit prodigiosa silex?
 5 Quis tepor inclusus securas vindicat undas?
 Interior glacies quo liquefacta Noto?
 Gemma quibus causis arcano mobilis aestu
 Vel concreta fuit vel resoluta gelu?

XXXV. (LVIII.)

Solibus indomitum glacies Alpina rigorem
 Sumebat nimio iam pretiosa gelu
 Nec potuit toto mentiri corpore gemmam,
 Sed medio mansit proditor orbe latex.
 5 Auctus honor; liquidi crescunt miracula saxi,
 Et conservatae plus meruistis aquae.

XXXVI. (LIX.)

Aspice correptam splendenti fragmine venam,
 Qua trahitur limes lucidiore gelu.
 Hic nullum Borean nec brumam sentit opacus
 Vmor, sed varias itque reditque vias.
 5 Non illum constrinxit hiems, non Sirius axis,
 Aetatis spatium non tenuavit edax.

XXXVII. (LX.)

Clauditur immunis convexo tegmine rivus,
 Duratisque vagus fons operitur aquis.

XXXIV cf. ad hoc c. et sequentia Ovidi trist. III 10, 10 sqq. 3 sqq. Claudianus graecus de cry-
 stallo: τίς πῆξεν; Βορέης. ἢ τίς ἔλυσεν; Νότος. 8 anthol. l. l. 4: concreta gelu.

XXXVI 4 Verg. Aen. VI 122: itque reditque viam; Ovidi trist. V 7, 14: itque reditque vias; item
 Silius XIII 561, Statii Theb. I 102, alii. 5 Anthol. l. l. 11: Strinxit aquas . . hiems.

XXXIV non sunt diuisa a superiore in antiquo. ε 1 L initiale om. P, n † l add. P², Lymphae J,
 Nymphae vetus Cuiacii; cf. P² tetigis J carcere V, corpore φ limphas PJ, limfas V, nīphas M
 3 iunxit (paene certo) E, item VP, uinxit φ 5 securas] secretas Heinsius uendicat EPJA 6 Interior]
 Initior A notho VPJ 7 causis] scripsi, claustris ω mobilis V, nobilis φ 8 2cēreta P post uel
 rasura in J

XXXV 3 gemmam] gemmas V, gemam J 4 orbe] ille A latex] bis scr., semel del. E 5 Actus
 PJ honor] honos cod. Buslid. saxi] om. V 6 conseruare P, conseruari corr. m. 1 (?)

XXXVI 1 correptam EA, porrectam V, cōrreptam P, correctam J, concretam Heinsius fragmine]
 flamine A, tegmine Heinsius 2 Qua] Quo ε unus fere lucidiore] c ex t corr. P 3 nullum] ex nullā
 radendo P borean VM, boreā P, boream φ malim brumam nec sentit 4 Umor E, Humor φ
 uarias] u ex n corr. P itqz ex utqz corr. P¹ 5 constringit V hiemps EV syrius VA axis EPJA,
 ardens V, arsit Heinsius, auxit ego nec tenuabit Barthius

XXXVII 1 immunis VP, imm. φ

- Nonne vides, propriis ut spumet gemma lacunis
 Et refluos ducant pocula viva sinus
 5 Vdaque pingatur radiis obstantibus Iris,
 Secretas hiemes sollicitante die?
 Mira silex mirusque latex! Et flumina vincit
 Et lapides merito, quod fluit et lapis est.

XXXVIII. (LXI.)

- Dum crystallae puer contingere lubrica gaudet
 Et gelidum tenero pollice versat onus,
 Vidit perspicuo deprensas marmore lymphas,
 Dura quibus solis parcere novit hiems,
 5 Et siccum relegens labris sitientibus orbem
 Irrita quaesitis oscula fixit aquis.

XXXIX. (LXII.)

- Marmoreum ne sperne globum: spectacula transit
 Regia nec Rubro vilior iste mari.
 Informis glacies, saxum rude, nulla figurae
 Gratia: sed raras inter habetur opes.

XL. (XLI.)

EPISTVLA AD OLYBRIVM.

- Quid rear, affatus quod non mihi dirigis ullos
 Nec redit alterno pollice ducta salus?
 Scribendine labor? Sed quae tam prona facultas,
 Carmina seu fundis seu Cicerone tonas?
 5 Cedere divitiis animi fortuna fatetur
 Et tantas oris copia vincit opes.

XXXVII 3 Verg. georg. I 56: Nonne vides croceos ut eqs. 8 Ausonii epigr. 70, 4: quamvis sit deus atque lapis.

XXXVIII 2 Iuvenal. 7, 237: teneros ceu pollice. 6 Verg. Aen. II 490: oscula figunt.

XXXIX 1 anthol. l. l. 4: marmoris instar habet; cf. etiam v. 10.

XL 4 Sidon. c. VII 178: animi Musis formantur et illo quo Cicerone tonas.

3 gemma] om. P lactinis P 4 uina J, uina *ε*q, bina Isengrinus 5 Undaq; M yris VP
 6 hieme E diem P 7 et V, qui *φ* 8 Et lapides] M, sed E in ras., Sed lapides V, Et lapis est *φ*,
 Nec lapis est Scaliger quod] que A et lapis est] *ω*, estque silex vetus Cuiacii

XXXVIII 1 Dum] in sp. vac. suppl. m. rec. V cristalla PA rubrica E, lurida V, lucida Heinsius
 2 Et gelidum] post sp. vac. elidum V¹, Heliadum inde fecit m. rec. onus (supra u virgula erasa?) P,
 honus JA 3 Vidit om. V¹; aspice in sp. vac. suppl. m. rec. deprensas E, deprehensas VA, deprensa J,
 deprenso P lymphas] E, lymfae V¹ (lymfae corr. m. rec.), mercis JAP¹, merces corr. P², paene inertis M,
 nymphas edd. veteres velut Iuntina; mergi Buechelerus ad deprensas animo supplens puellas Nereidas 4 Dur
 om. V¹, Seu suppl. m. rec. (hoc est Seu) spargere E hiems] ex homines corr. P¹ 5 Et sic om., spat. 2
 litt. reliquit V siccantibus P, sicientibus corr. m. 1 6 Irrita quaesitis] post sp. vac. 2 litteris aptum itaque
 sitis V fixit V, figit *φ* Expl. de cristallo V

XXXIX 1 ne] nec PJ transit] om. V 2 Regia] ex Regna radendo P 4 raras] caras Heinsius

XL Eiusdem epistula ad olybriū consolem. ~~—~~ R; Epistula addolibrum (sic) E; Epistola ad olibrum *ε*
 catal. M; Incipit epistola ad olybrium VJ (olibrum J); indicem om. PA

1 Q initiale om. P¹, add. P² affatus] afatus P¹, corr. P², ad fastū (virgulam m. 2, ut vid.) R
 non] om. E mihi] supra i in fine siglum aliquod (t?) quod dignosci non possit R dirigis] d'igis (i. e.
 derigis) P ullos] om. P¹, ullo R, ultro P² 2 redit] ex redis corr. J 3 Scribendi labor est V quae]
 cui Heinsius 4 Cicerone] cicerona E, sed cf. Sidon. tomas P 5 diuit' J 6 Et] Nec Jeepius
 „frustra; nam v. 5 animi divitiis fortuna opponitur, itaque oris copia coniungendum“ Kochius

An rarus qui scripta ferat? Quin tempore nullo
 Cessant Flaminiae pulverulenta viae.
 Cum fluat ingenium, cum sit qui dicta reportet,
 10 Quae, nisi contemnor, causa relicta tibi?
 Despicias ergo tuum, si fas est credere, vatem
 Perfidus! et spatio debilitatur amor!
 Excidimusne tibi? Lucem iam condet Hydaspes
 Et Tartesiaco, Sol, oriere vado,
 15 Candescet Geticis Meroe conversa pruinis
 Claraque se vetito proluet Vrsa mari,
 Et, si iam nostros fastidit Olybrius ignes,
 Constat Oresteam nil valuisse fidem.
 Quin age rumpe moras solaturusque sodalem
 20 Absens eloquio fertilior doce,
 Crebraque facundo festinet littera cursu
 Libris atque animis insinuanda meis.
 Dignatus tenui Caesar scripsisse Maroni,
 Nec tibi dedecori Musa futura. Vale.

XLI. (XLII.)

AD PROBINVM.

Quem, precor, inter nos habitura silentia finem?
 Quando dabit caras littera grata vices?
 Me timidum vel te potius dixisse superbum
 Convenit: alterius crimen utrumque tenet.

XLI 1 *Carmen de providentia divina* 1 sqq.: Maxima pars ... abiit ... anni quo scripta est versu pagina nulla tuo. Quae tam longa tibi peperere silentia causae?

9 cf. ad *Raptum Pros.* I 76. 19 *Verg. Aen.* IV 569: Heia age rumpe moras (cf. *Aen.* IX 13. *Georg.* III 42). 24 *Ovidi am.* II 15, 21: Non ego dedecori tibi sum.

XLI 1 *Ovidi a. am.* III 809: habet finem.

7 scripta *ew* 8 flamminee *V*, flamineae *R*, flāminee *P*, flaminee *J* 9 sit] t ex n corr. *R*¹
 10 tibi] cui *E*, mihi *M* 11 Despicias] Dispicias *ER* 12 Perfidus] Feruidus *Heinsius*, *Schraderus*
 13 condet] *EVP*, det *R*, condat *JA* h̄ydaspes *P*, hydaspes, d ex st (?) corr. *P*, hidaspes *VJ* 14 etar-
 disisol *R* tartesiaco *E*, tarthesiaco *AJ*, tharthesiaco *P*, carcesiaco *V* oriere *V*, oriare *φ* 15 Canescet
Heinsius Geticis] teticis *R*, gentis *P* maeroe *R* pruinis] proinis *R*¹, corr. *R*² 16 se] om. *R*
 uento *P*, uetito corr. m. 1 per luet *A* ursa] orsa *R* 17 fastidit] in f habuit quod corrigeret m. 2, *R*
 olybrius *ERV*, olimbrius *PJA* ignis *P* 18 horesteam *VP*, orestheam *J* 19 solaturusque *VM*, mora-
 turusq̄ *ERP*, morturusq̄ *J*, miraturusq̄ *A*, memoraturusque *ς*, remoraturusque *vetus Cuiaci*, sed remoraturasque
iam Aldina, recreaturusque *Barthius*, resalutatumque *Heinsius* 20 doce] foue *Heinsius* 21 facundo]
RV, fecundos *A*, fecundo *EPJ*, iucundo *Schraderus* festinit *R*¹, festinet corr. *R*² cursu *ERP**V*, ex crusu
 corr. *J*, cursus *A* 22 Libris atque animis *V*, Digna tuis animis *ERJPA* Libris] Labris *Heinsius*; Auri-
 bus *idem* insinuando *V* 23 cesar *VP* 24 Nec *VM*, Et *φ* dedecoris *R* musa futura] *Ee VM*, musa
 fuerit *R*, ni mea musa *JA*, nil nisi musa *P*¹ spat. vac. praecedente, sit mea musa *P*², scribere musa *vetus*
Cuiaci *ς*, iam mea Musa *ς* alii; possit placere duce *P*²: Et tibi dedecori sit mea Musa? uale] ualde *R*¹, d del. *R*²

XLI Eiusdem ad Probinū *E*; *ϐ* item eiusdemadprobinum consolemfatrem olybrii *ϐ* *R*; Incipit ad probinum *V*; Liber eiusdem ad Probinum *J*; Ad Probinum *Ald.*, ut scribat *add. ς*; Epistola ad probinum *catal. M*; *indicem om. PA*

1 *Q* initiale om. *P*¹, *add. P*² precor inter nos habitura] *EVPJ*, item *R*, nisi quod praecor *R*¹, a del. *R*², precor hęc quem sunt habitura *A* 2 dabit] ex dabat corr. *J* caras] *EV*, curas *R*¹, corr. *R*³ (?), gratas *PJA* grata] gratia *R*¹, corr. *R*², gratas litera cara *Schraderus* 4 utrumque] utramq̄ *R*¹, corr. *R*², uterque *ς* unus (*Antverp.*)

- 5 Transfluxere dies et, dum scripsisse priorem
 Paenitet, aeternas itur in usque moras.
 Sed quid agam? Coepisse vetat reverentia vestri;
 Hinc amor hortatur scribere. Vincat amor.
 'Fors iuvat audentes' prisci sententia vatis.
 10 Hac duce non dubitem te reticente loqui;
 Audax aut si quid penitus peccasse videbor,
 Arguar, ingrati non subiturus onus.
 Romanos bibimus primum te consule fontes
 Et Latiae accessit Graia Thalia togae,
 15 Incipiensque tuis a fascibus omina cepi
 Fataque debebo posteriora tibi.
 Ergo lacesitus tandem rescribe roganti
 Et patria florens sorte, Probine, vale.

XLII. (LIII.)

DE APRO ET LEONE.

Torvus aper fulvusque leo coiere superbis
 Viribus, hic saeta saevior, ille iuba;
 Hunc Mars, hunc laudat Cybele. Dominatur uterque
 Montibus; Hercules sudor uterque fuit.

XLIII. (LXXV.)

IN CVRETIVM.

Fallaces vitreo stellas componere mundo
 Et vaga Saturni sidera saepe queri

9 *Vergil. Aen. X 284*: Audentis fortuna iuvat qua sententia item utitur *Seneca epist. 94*; *Ovidi a. am. I 608*: Audentes forsque venusque iuvat (cf. *Ovidi met. X 586*: Audentes deus ipse iuvat; *Enni ann. 247 M.*: Fortibus est fortuna viris data; *Terenti Phorm. I 4*: Fortes fortuna adiuvat; *Livius VIII 29*). 14 *Martialis VII 5, 2*: Latiae . . . togae. 15 *Sili Ital. I 342*: pudet coepti, pudet ominis (Ne in omen verteretur . . . inceptum *Curtius Rufus*).

XLII 1 *Ovidi art. am. II 190*: torvos . . apros. 3 *Luxorius 292, 1 Ries.*: Martis aper. 4 *Catull. 55, 13*: Herculei labos est.

XLIII cum toto c. cf. *Martialis II 61*. 2 *Octav. trag. 1*: vaga sidera.

5 Tot fluxere ς unus fere teste *Barthio*, Ter fluxere ς pauci, unde Tres fluxere *Heinsius*, Tres fl. hiemes *Schraderus* 6 Poenitet *R*, Penitet *VP* in usque] unisq *P*¹, utrisq corr. *P*² 7 Hinc coepisse uetat *Max. Bonnet* uetet *A* 8 Hinc horatur amor ς pauci 9 Foris *P* prisci] *RVM*, chii *PJ*, cei *A*, socii *E*; Tusci *Ungerus*; Calabri *Bergkii poet. lyr. III*⁴ p. 530; potest prisci verius esse; ita *Maronem priscum* vocat *Ennodius epigr. 118* „et *Iustinus praef. 1* etiam *Trogum virum dixit priscae eloquentiae*“ *Kochius* sentia *R*¹, sententia corr. *R*² 10 reticent^u *P*, recidente *R* 11 aut si quid] ut si quid *EM* penitus] poenitus *R*, uates *V* uidebor] *RA*, uidetur ϕ , fatetur *M* 12 Arguat *A* honus *A* 13 post primum erasum d in *J* console *R*¹, consule corr. *R*² 14 latiae *RVA*, late *EPJ* accessit *VA*, cessit ϕ graia] grata *PJ* thalea *E*, talia *P* 15 Incipienq *R*¹, s add. *R*² tuis] om. *J* a fascibus *ER*¹, ci iteravit *R*², afastibus *V*, affatibus *JAP*³, afatibus *P*¹ oia *PA* coepi *R*¹, o del. *R*², cepi ϕ 16 delebo *PJ*, debemus *Heinsius*, se debent idem 17 rescribere *P* 18 sorte] arte *Heinsius* probine] propina *E* uale] ualde *R*¹, corr. *R*²

XLII Deest in *R* Eiusdem de apro et leone *E*, De apro et leone *V catal. M*; indicem om. *PA* (de *J* incertum)

1 Toruu⁹ *J*, orus *P*¹, T *P*² coiere] ex cogere corr. *P*¹ superbi *Barthius*, Gesnerus 2 seta *E*, setis *V*, seta ϕ 3 cybele laudat *V* cibeles *PJ* utiq *E* dominantur *E* 4 herculeus *P*¹ utrique *vetus Cuiacii*

XLIII Deest in *R* Incyretium (sic; i videtur supra scr.) *E*; Incipit iocus de curetio *V*; Incipit in curetium *J*; In curetium *catal. M*; indicem om. *PA*

1 Fallaces] allātes *P*, P initiale add. m. 2, id est Palantes, fort. recte; fallacis rursus occurrit v. 9 uitreo] om. *P*¹ spat. vacuo; toto suppl. *P*², uitreo (??) *V* (punct m. rec.?) 2 uaga] ex naga corr. *P*¹

- Venturumque Iovem paucis promittere nummis
 Cureti genitor noverat Vranus.
 5 In prolem dilata ruunt periuria patris
 Et poenam merito filius ore luit.
 Nam spurcos avidae lambit meretricis hiatus
 Consumens luxu flagitiisque domum
 Et, quas fallacis collegit lingua parentis,
 10 Has eadem nati lingua refundit opes.

XLIV. (LXXVI.)

IN EVNDEM CVRETIVM.

- Si tua, Cureti, penitus cognoscere quaeris
 Sidera, patre tuo certius ipse loquar.
 Quod furis, adversi dedit inclementia Martis;
 Quod procul a Musis, debilis Arcas erat;
 5 Quod turpem pateris iam cano podice morbum,
 Feminis signis Luna Venusque fuit;
 Attrivit Saturnus opes. Hoc prorsus in uno
 Haereo, quae cunnum lambere causa facit.

XLV. (LV.)

DE CONCHA.

- Transferat huc liquidos fontes Heliconia Nais
 Et patulo conchae divitis orbe fluat.
 Namque latex doctae qui laverit ora Serenae
 Vltra Pegaseas numen habebit aquas.

XLV 3 cf. *Sidon. ep. IV 8 carm. 11 sq.*: Nam . . regina hinc tingere vultus eqs.

XLIII 9 sq. cf. *Ausonii epigr. 78.*

XLIV 1 *Iuvenal. 6, 474*: penitus cognoscere. 3 *Verg. georg. III 68*: rapit inclementia mortis
 8 *Martial. II 84, 3*: Cur lingat cunnum . . , hoc est.

4 Curet E, in mg. add. *idem* (fort. tamen m. 2) C^uretius (sic), C^oreti P¹ quasi sit vocativus 5 delata
Heinsius 6 merito] marito P¹, patrio corr. P² 7 Namq; auide lambit meretricis labra superbe E
 spurcos] spuretos (vel spuritos) P 9 Et] Ut *vetus Cuiacii* collegit] t in ras. J 10 eadem (e *inferius*
sorde depravatum linea traiecit) E; eadem audacius dictum esse monet *Kochius*; tandem proponit *Buechelerus*
 refudit V¹, refudit corr. m. rec., refundat *vetus Cuiacii*? cf. *Kochius l. l.*

XLIV Deest in R De curetio eiusdem. E; In eundem curetium V; De curetio ei? incipit. J; De eodem
 curetio catal. M; indicem om. PA

1 S initiale om. P¹, add. P² 2 Sydera PA 3 inclementia] uiolentia ex molementia corr. P¹
 matris V¹, † p(atris) add. m. 2 vel 1, patris † martis M¹ 4 Quod] Quo E archas VPJ, actus *Heinsius*
 erit A 5 Quo turpem pateris iam podice morbum (om. cano) E iam cano J, cā cano P¹,
 arcano corr. P² 6 fuit] tulit *Jeepius*, facit *Buechelerus*, iubent *Mommsenus*; sed tempus haec habent
 praeteritum 7 porsus J 8 Haereo quae] Hereog J quae cunnum lambere causa facit] VPJA nisi quod
 fuit pro facit A, facit ex fuit corr. J, mendacem quae mala causa facit E facit] fuit *Buechelerus* cum AJ

XLV —^{ec} eiusdem dechoncha in qua aqua triumphabat. R; De conca. E; de concha V catal. M; in-
 dicem om. PJA

1 T initiale om. P, add. P² fontis R, fonte J elyonia P, elionia J nays PJ 2 patule V¹;
 e in o corr. m. rec. chonchae R, conce E orbe] ore P 3 doctae qui lauerit] RVA, ut docte liquauerit E,
 docte ligauerit P¹, rigauerit corr. P², docte qui liquerit J 4 numen (e *inferius linea traiecit*) E, nomen e
 pauci habebit] habit R, habit J

XLVI. (LXXII.)

DE CHLAMYDE ET FRENIS.

- Non semper clipei metuendum gentibus orbem
 Dilecto studiosa parens fabricabat Achilli,
 Lemnia nec semper supplex ardentis adibat
 Antra dei, nato galeam factura comantem,
 5 Sed placidos etiam cinctus et mitia pacis
 Ornamenta dabat, bello quibus ille peracto
 Conspicuus reges inter fulgeret Achivos.
 Ipsa manu chlamydes ostro texebat et auro
 Frenaque, quae voluerem Xanthum Baliumque decerent,
 10 Aequare quaesitis onerabat sedula gemmis.
 At tibi diversis, princeps altissime, certant
 Obsequiis soceri. Stilicho Mavortia confert
 Munera: barbaricas strages Rhenique triumphos.
 Reginae contenta modum servare Serena
 15 In tua sollicitas urget velamina telas.

XLVII. (LXXIII.)

DE EQVO DONO DATO.

- O felix sonipes, tanti cui frena mereri
 Numinis et sacris licuit servire lupatis,
 Seu tua per campos vento iuba lusit Hiberos,
 Seu te Cappadocum gelida sub valle natantem
 5 Argaeae lavere nives, seu laeta solebas
 Thessaliae rapido perstringere pascua cursu:
 Accipe regales cultus et crine superbus

XLVI 1—3 *Horati carm. II 9, 1 (11, 9):* Non semper; 10, 19: neque semper. 1 *Verg. Aen. II 227:* clipeique sub orbe. 4 *ibid. II 391:* comantem . . galeam. 7 *Horat. epist. I 2, 14:* reges, . . Achivi. 8 *ibid. IV 134:* ostroque insignis et auro. 9 *Homeri Il. XVI 149:* *Ξάνθῳ καὶ Βάλῳ.* 14 servare modum *e. g. Columella VIII 5.*

XLVII 1 *Verg. Aen. III 321:* O felix. 3 *Vergil. Aen. IX 497:* luduntque iubae per colla laeta. 4 *Verg. georg. II 488:* gelidis convallibus. 5 sq. *Iuvenius I 159:* per pascua laeta; *Tiberianus (anthol. lat. Ries. 490, 6):* rapidos . . cursus.

XLVI De muneribus honorio *E, in mg. cruce pinxit idem;* *℞* eiusdem de muneribus a soceris honorio imperatori missis *℞ R;* Incipit de muneribus honorii *J;* De clamide et frenis *V;* De clamide *catal. M;* *indicem om. PA;* *donum quale sit tecte indicavit Cl. v. 8 et 9*

1 *N initiale om. P* metuend^r *P* 2 anchilli *R* 3 Lennia *J, Lenniā P* suplex *PJ* ardentis *R* 4 pactura *Heinsius* 5 placidos etiam] *RVA,* placido sed iam *EPJ* cinctis *R, cinct[||| J* et] sed *Heinsius* mitia] *ex titia (cintia?) corr. M* 7 fulgeret] *ex fugaret corr. J* 8 chlamydes *A, clamydes R, clamides q* 9 quae] *om. P¹, suppl. P²* uoluerem *R* xantum *PJA* 10 onerabat] *ERV,* ornabat *PJA, rasuram ante o in J* 11 altissime *ex artissime corr. P¹* 12 Obsequis *E* soceri *JRA, item (i ex corr., tamen non fuerat en) E, socer en V, sōci]] P (1 littera erasa)* stilico *PJ* 13 Rhenique] *regniq PJ, sed qd add. J²* 14 Reginae contenta modum] *om. spatium vacuo relicto A* contenta] *contēpta JP* serena est *A* 15 sollicitas urget] *ER, sollicita surget V¹M, sollicitis surgens A, sollicitis urgens PJ* telas] *ERV, telis PJA, tela M*

XLVII *Arte cum c. 47 coniunxit omissio indice R; tamen in mg. ex eodem R¹; Ex eodem EJ;* Incipit de equo dono dato. *V;* De equo dono dato *catal. M;* De equo honorii *ς (Antverp.); indicem om. PA;* *c. 47 cum c. 46 coniungendum esse existimat Mommsenus*

1 *O initiale om. P, add. P²* merere *E* 2 Numinis *V, Nominis q* sagris *R* liguit *R* lupatis *P¹* *V. 3 et 4 sic coniunxit R:* Seu tua per cappadocum gelida sub ualle natantem iberos *A* 4 cappadocum *VPJ* 5 Argaeae *RAV, Argeae EPJ* lauare *RJ, lauare P¹, lauere q* solebat *P* 6 Tessaliq^e *P¹, Tessaliq J* perstringere] *pstringere V, transcurrere M*

Erecto virides spumis perfunde smaragdos.
 Luxurient tumido gemmata monilia collo,
 10 Nobilis auratos iam purpura vestiat armos,
 Et medium te zona liget variata colorum
 Floribus et castae manibus sudata Serenae,
 Persarum gentile decus. Sic quippe laborat
 Maternis studiis nec dedignatur equestres
 15 Moliri phaleras genero latura decorem.

XLVIII. (LXX.)

DE ZONA EQVI REGII MISSA HONORIO
AVGVSTO A SERENA.

Accipe parva tuae, princeps venerande, sororis
 Munera, quae manibus texuit ipsa suis,
 Dumque auro phalerae, gemmis dum frena renident,
 Hac utrum zona cinge frementis equi,
 5 Sive illum Armeniis aluerunt gramina campis
 Turbidus Argaea seu nive lavit Halys
 Sanguineo virides morsu vexare smaragdos
 Et Tyrio dignum terga rubere toro.
 O quantum formae sibi conscius erigit armos
 10 Spargit et excussis colla superba iubis!
 Augescit brevis doni pietate Serenae,
 Quae volucres etiam fratribus ornat equos.

XLIX. (XLVI.)

DE TORPEDINE.

Quis non indomitam dirae torpedinis artem
 Audiit et merito signatas nomine vires?

8 cf. *Lucreti* IV 1118. 9 *Ovidi met.* X 113: gemmata monilia collo. 13 *Statii Theb.* IV 155:
 Exuviae gentilis honos.

XLVIII 3 *Statii Theb.* VIII 566: auro phaleras. 4 *Verg. Aen.* VII 639: frementis . . equos.
 6 *Martialis* IX 101, 18: te nive lavit equum. 8 *Catulli* 61, 172: Tyrio in toro. 12 *Ovidi met.* II 234:
 volucrum . . equorum.

XLIX 2 *Oppianus hal.* II 60: ἐνέτημον οὐνομα νάκη.

8 profunde E zsmaragdos R, s prius linea traiecit R³, smeragdos A, maragdos P, smaragdos EVJ, sed d
 J², nescio quid J¹ 10 aeratos Heinsius harmos A 11 zona] zola J 12 serene J, sed rene in ras.
 13 Persacrum EA sic] magis sit P 14 nec] ne R aequestres R¹, a del. R³ 15 faleras VPJ

XLVIII eiusdem de phalerisaequi regii aserena missi. *B* R; De pheris equi aserena missis. E; In-
 cipit de zona equi regii missa honorio augusto a serena. V; De zona equi regii catal. M; Incipit de phaleris
 equi a serena missis. J; indicem om. PA; zonam missam esse docet v. 4.

Versuum 1—8 locum vacuum rel. V¹, supplēvit eos V² 1 A initiale om. P¹, add. P² principes J
 uenerande ERV²M, memorande PJA 2 Munera] ex Munia corr. P¹ 3 falere PJ renident] reni-
 tent R, redundant M non male 4 utrum] ex ueterum corr. P¹, uerum J equi] aequi R¹, a del. R³
 5 Armeniis] armentis V² 6 Turgidus M argeas V², argea RPJ, algea A niue] sine R labit V²
 halys A, alys ER, alis PV²J 7 uexare EPJ² (cf. Gronov. observ. p. 457), uersare RAV², ///are J¹
 zmaragdos R, maragdos P 8 tiro J terga] ex terra corr. P¹ toro E, turo R, thoro PV²AJ¹, torum
 corr. J², croco ξ unus fere 9 erigit] erit P¹, unde exit et corr. P² harmos A 10 Spargit REV,
 Sparsit AJ, item ex Sparsis P¹ et] om. R, ut Heinsius superba] a m. 2 in P 11 Augescit] c ex s
 corr. J 12 fatribus R equos] aequos R¹, a del. R³ vel R¹

XLIX eiusdem. deturpitudine *W* R; Detorpedine. E; De torpedine. V catal. M; Incipit de turpitudine. J;
 indicem om. PA Alterum quemque versum per εἰσθεσῖν insignivit R

1 Q initiale om. P¹, add. P² dirae] REV, mire PJA turpιδinis RP¹, torpidinis J, torpedinis
 corr. P², item q 2 Audit EVM et merito] et emerito VM

- Illa quidem mollis segnique obnixa natatu
 Reptat et attritis vix languida serpit harenis.
 5 Sed latus armavit gelido natura veneno,
 Et frigus, quo cuncta rigent armata, medullis
 Miscuit et proprias hiemes per viscera duxit.
 Naturam iuvat ipsa dolis et conscia sortis
 Vititur ingenio longaeque extenta per algas
 10 Attactu confisa suo. Immobilis haeret:
 Qui tetigere iacent. Successu laeta resurgit
 Et vivos impune ferox depascitur artus.

- Si quando vestita cibus incautior aera
 Hauserit et curvis frenari senserit hamis,
 15 Non fugit aut vano conatur vellere morsu,
 Sed propius nigrae iungit se callida saetae
 Et meminit captiva sui longaeque per undas
 Pigra venenatis effundit flamina venis.
 Per saetam vis alta meat fluctusque relinquit
 20 Absentem victura virum: metuendus ab imis
 Emicat horror aquis et pendula fila secutus
 Transit harundineos arcano frigore nodos
 Victricemque ligat concreto sanguine dextram.
 Damnosum piscator onus praedamque rebellem
 25 Iactat et amissa redit exarmatus avena.

3 Oppianus l. l.: Ἡ μὲν γὰρ μαλακὴ . . . ἀμενηνὴ νώθης τε βραδύτητι βαρύνεται οὐδὲ . . . νηχομένην ὀρέαν, . . . δύσφραστα κέλευθα εἰλείται . . . ἐρπύζουσα et: ἀλλὰ οἱ ἐν λαγόνεσσιν . . . κερκίδες ἐμπεφύασι πτλ. 5 Val. Flacci VI 85: gelidis . . . venenis. 8 Opp.: εὖ γιννώσκουσα θεοῦ γέρας. 9 ingenio . . . usus Ovid. trist. II 117. 10 sq. Oppianus hal. II 55—84 (III 149—155): ὕπτιον ἀγκλίνασα μένει . . . κεῖται ὃ ἄστεμφής . . . ὃς δὲ κεν ἰχθύς ἐγγροίμῃη λαγόνεσσιν, ὃ μὲν αὐτο . . . ἡ δὲ θοῶς ἀνόρουσε . . . γυθοσύνη . . . ζωὸν δὲ κατεσθίει. 10 Verg. Aen. VII 250: immobilis haeret. 12 Verg. Aen. II 215: depascitur artus. 14 Ovidi met. XI 342: curvos . . . hamos. 23 sanguis concretus Plin. h. n. XXX 13. 24 Opp.: ἐκ παλάμης κάλαμος πέσεν ὅπλα τε θήρης.

3 mollis] molli Heinsius remuente Oppiano signiq; R obnixa natatu EJA, obnixa natatatu (sic; tu ex m corr.) P, obnoxia tactu RV, obnoxia tractu M 4 atritis ex atitis corr. P¹ uix] nix J 5 latus] s m. 2; fuerat r? R armuit E gelido] malim geminum; Oppianus enim: παρὰ πλευρὴν ἐκάτερθεν. 6 armata] armenta M, animata Scaliger, admota Heinsius, afflata ego mediū J 7 hiemes] hiemis P¹, corr. P² 8 Natura R iuuat] inuat J 10 A tactu V, Actactu R, Attactu E, de P infra suo immobilis haeret E; in suo finem faciunt omisso immobilis haeret RVM; ad hiatum cf. laud. Stil. III 167; tamen pro suo ego subito conieci cui oppositum sit resurgit v. 11; de subito enim absolute pro latet posito cf. Vergilius Aen. X 522: Ille astu subito, similia; confisa suo est Jeepius v. 11 sic habent REVM, nisi quod resurgunt VM v. 10 et 11 sic contraxit P: Δ^c (corr. m. 2) tactū (virgulam m. 2) confisa iacet successu leta resurgit, item J sic: Ac tactu confisa iacet successu (sed u obscuratum), leta resurgit, item A sic: Tactu (u adrasum) fixa iacet successu leta resurgit; e sic adornavit v. 10 et 11: Qui tetigere iacent. successu laeta resurgit

Attactu confisa suo, immobilis haeret, atque ad posteriorem hunc adnotat: is versus addendus, etsi mutilus, ex antiquo codice. 12 inpune V, inpone R ferox] feros V depascitur] a ex o corr. P² 14 franari P¹, frenari P²eq hamis] VA, amis R, armis EPJ 15 fugit] fuit E, furit PJ 16 proprius RP saetae R, sete q 17 longoq; V (longeq; m. rec.) 18 effudit R 19 saetam R, setam q alta] atra A 20 Absentem (ad m. 2) P, Adstantem Burmannus uictura] V, tentura Ee, uinctura R, uentura PLA¹, uictura corr. A², uinctura in mg. A²; uictum, sed non uinctum piscatorem ostendit v. 24. 21 horror J 22 h^a harundineos J 23 concreto A², concretam A¹ 24 Damnasu R¹, unde Damnatu corr. R³ honus A rebellē ex rebelles corr. P¹ 25 auena] habena J, harena R¹, h del. R³

L. (LXXVII.)

IN IACOBVM MAGISTRVM EQVITVM.

- Per cineres Pauli, per cani limina Petri,
 Ne laceres versus, dux Iacobe, meos.
 Sic tua pro clipeo defendat pectora Thomas
 Et comes ad bellum Bartholomaeus eat;
 5 Sic ope sanctorum non barbarus inruat Alpes,
 Sic tibi det vires sancta Susanna suas;
 Sic quicumque ferox gelidum transnaverit Histrum,
 Mergatur volucres ceu Pharaonis equi;
 Sic Geticas ultrix feriat romphaea catervas
 10 Romanasque regat prospera Thecla manus;
 Sic tibi det magnum moriens conviva triumphum
 Atque tuam vincant dolia fusa sitim;
 Sic numquam hostili maculetur sanguine dextra:
 Ne laceres versus, dux Iacobe, meos.

LI. (LXVIII.)

IN SPHAERAM ARCHIMEDIS.

- Iuppiter in parvo cum cerneret aethera vitro,
 Risit et ad superos talia dicta dedit:
 'Hucine mortalis progressa potentia curae?
 Iam meus in fragili luditur orbe labor.

L 6 *Cl. Mar. Victoris precatio 118*: et vires . . dedisti. 7 *cf. Dracont. c. X 57 et adnot. ad bell. Poll. 489.*

LI *cf. Cassiodorū var. I 45.*

L 2 *Ovidi ex Ponto IV 16, 1*: Invide, quid laceras . . carmina? 8 *cf. ad c. min. 48, 12.* 13 *Ovidi met. VII 315*: maculavit sanguine.

LI *cf. Anthol. Pal. IX 822.* 2 *Verg. Aen. V 852*: talia dicta dabat.

L eiusdem iniacobum magister eius *℞* R; In iacobum magistr equitatū E; Incipit in iacobum magistrum equitum. V; Incipit in magistrum iacobum. J; *indicem om. PA*

1 P *initiale om. P, add. P²* cineres] i ex e corr. J pauli] om. R cani VM (*item Camers, Ald.*) sancti q lumina P 2 Ne] Nec J laceris R 3 defendat RV, sustentet sq 4 bartholameus A, bartholomeus R PVJ eat] planum in R, erat J V. 5 et 6 om. VM 5 ope] P sanctorum] expectes nomen ut Marcorum vel sim.; vv. 5. 6 ante 3. 4 poni malit Kochius inruat R¹, irruat corr. R², irr. q 6 det] ex dat corr. A susana A suas] tuas A V. 7 et 8 aberant in vetere Cuiacii 7 ferus V transnauerat J, item P, sed at in it corr. m. 1, tranauerit A 8 Mercatur V (g ex c m. rec.) V. 9 et 10 om. VM 9 geticas] getigas R romphaea E, rhumphea P, item in ras. R¹, ramphea A, rufea J cateruas] s m. 2 in R 10 Romanusq (?) R¹, u in o (vel a?) mut. R², Romanæque vetus Cuiacii regāt (virg. fort. m. 2) P, regat J thecla R, tecla J, theda E, tela P, tēla A 11 moriens magnos V triumphos V 12 tuam] tua R dolia] ex dola corr. R¹ sitim] s ex corr. R¹ Hunc v. sic V habet: Et tua perpetuo dolia uina fluant, item nisi quod uini M 13 nunquam E hostilis A V. 13 et 14 om. VM 14 Ne] Neq P¹ laceris R¹, laceres corr. R² meos] meus R

LI eiusdem in spheram archimedis *℞* R; In speram archimedis. E; Incipit de spera. V; Incipit infera archimedis. J; De spera archimedis catal. M; *indicem om. PA*

1 Jupiter JA, upiter P, J *initiale add. P²* 2 ///Risit P ad superos] a superos R¹, corr. R² 3 Hucine R, Huccine q labor? Buechelerus

- 5 Iura poli rerumque fidem legesque deorum
 Ecce Syracusius transtulit arte senex.
 Inclusus variis famulatur spiritus astris
 Et vivum certis motibus urget opus.
 Percurrit proprium mentitus Signifer annum,
 10 Et simulata novo Cynthia mense redit,
 Iamque suum volvens audax industria mundum
 Gaudet et humana sidera mente regit.
 Quid falso insontem tonitru Salmonea miror?
 Aemula naturæ parva reperta manus'.

LII. (LXXXVIII.)

DE LANARIO.

Sordidus ex umeris nodo dependet amictus;
 Exercentur equis et colla comantia pectunt.

LIII. (XXXVII.)

GIGANTOMACHIA.

Terra parens quondam caelestibus invida regnis
 Titanumque simul crebros miserata dolores
 Omnia monstriifero complebat Tartara fetu,

7 Verg. Aen. VI 726: astra Spiritus intus alit.

LII Cento hic sive centunculus Vergilianus: Aen. VI 301: Sordidus ex umeris nodo dependet amictus, VII 163: Exercentur equis, XII 86: et colla comantia pectunt.

LIII 1 Verg. Aen. IV 178: Terra parens ira inritata deorum . . Coeo Enceladoque sororem Progenuit. 2 Verg. Aen. I 597: miserata labores.

5 Iura] Iara *R*¹, corr. *R*² fidem] fides *V* legesque] legemq; *PJA* deorum *RVM*, uirorum *q*, dierum *Heinsius* 6 syracusius *ERJ*, siracusius *q*, Syracosius *Heinsius* 7 astris] atris *P* 8 urguet *RE* opius (virgula post p incerta) *R* 9 mentitus] tus ex tur corr. *P*¹, mentius *R*¹, mentitus corr. *R*², mentitur *J*, metitur *ε*, item *Isengr. mg.* annum] anum *J* 10 cinthia *J*, chinthia *P* 11 Namq; *V* uoluens] uolens *RP*¹, corr. *P*² mundum] in sp. vac. add. m. rec. in *V* 12 regit] redit *J*, regit ex redit corr. *P*¹, retractat *V* (notat m. rec.) 13 Qui *PJ* insontem] insonte *R*, instantem conieci, sontem *Buechelerus coll.* Verg. Aen. VI 570 et 585, item *Mommsenus* salmonea miror *RA*, salamonea miror *J*, salomonea miror *P*, natura mouemur *E*, salmona mouemur in antiquo *ε*, salmonea *V*, miror in sp. vac. suppl. m. rec. 14 reperta] repente *R* manus] man *V*, us add. m. rec.

LII Deest in *RPAJ* De lanario *E catal. M*; De lanario. ita in ueteri codice interpositum *ε*, deinde ambos versus plenos adscripsit idem; Incipit de lanario *V*. „Videntur versus ex tempore dicti ioco maligno de lanario coactiliario qui equinis saetis iubisque pectinandis exercebatur; cf. *Petron.* 68 et al.“ *Buechelerus*. — Idem distichon *Isengrinus* p. 191 post carmina in *Curetium* posuit et inscripsit In eundem.

1 humeris *ω*, sed h del. *E*

LIII eiusdem digganto machia (sic) *R*; Incipit giganthomacha (*Claudianus* nomine non addito) *G*; Incipit gigantomachia *V*; gigantomachia *E*; Incipit de Gigantomachia *J*; De gigantomachia *catal. M*; indicem. om. *PA* 1 Terra] erra *P*¹, T add. *P*² Terra reperta olim *A* caelestibus *REG*, celestibus *q* 2 dolores] ol ex corr. *E* (fuerat fere ab) 3 mostriuero *G* fetu *G*, feto *V* (m. 1), coetu *R*, cetu *A*, cetu *JP*, tetu magis quam cetu *E*, cf. *Rob. Unger* in *progr. Halensi* 1885 p. 7.

- Invisum genitura nefas, Phlegramque retextit
 5 Tanta prole tumens et in aethera protulit hostes.
 Fit sonus: erumpunt crebri necdumque creati
 Iam dextras in bella parant superosque lacessunt
 Stridula volventes gemino vestigia lapsu.
 Pallescent subito stellae flectitque rubentes
 10 Phoebus equos docuitque timor revocare meatus.
 Oceanum petit Arctos inocciduique Triones
 Occasum didicere pati. Tum fervida natos
 Talibus hortatur genetrix ad proelia dictis:
 'O pubes domitura deos, quodcumque videtis,
 15 Pugnando dabitur; praestat victoria mundum.
 Sentiet ille meas tandem Saturnius iras,
 Cognoscet, quid Terra potest, si viribus ullis
 Vincor, si Cybele nobis meliora creavit!
 Cur nullus Telluris honos? cur semper acerbis
 20 Me damnis urgere solet? Quae forma nocendi
 Defuit? Hinc volucrem vivo sub pectore pascit
 Infelix Scythica fixus convalle Prometheus;
 Hinc Atlantis apex flammantia pondera fulcit
 Et per canitiem glacies asperrima durat.
 25 Quid dicam Tityon, cuius sub vulture saevo
 Viscera nascuntur gravibus certantia poenis?
 Sed vos, o tandem veniens exercitus ultor,
 Solvite Titanas vinclis, defendite matrem.

8 *Alc. Aviti c. IV 100 (de Gigantibus)*: dracones . . verso praeberent vertice gressus, *idem tamen c. III 124*: Non gressus, sed lapsus erit *sc. serpentis*.

6 *Verg. Aen. IX 749*: Fit sonus (*cf. Ciceron. Verr. V 106, al.*). 11 *Lucani VIII 175*: mergitur undis Axis inoccidui . . clarissimus Arcto. 17 *Ovidi a. am. I 700*: voluit vinci viribus. 24 *Verg. ecl. 10, 49*: glacies . . aspera. 26 *Verg. Aen. VI 598*: fecundaque poenis viscera. 28 *Tibulli II 1, 7*: Solvite vincla.

4 g^mitura P phlaeogramque G, phlaeogramq³ R, flegamq³ P, flagramq³ J 5 prole ex prolæ radendo corr. G tument V ethera VP 6 crebri] crebro VG, Erebi *cod. Busidianus pessimus*, Erebo *adn. Behotius; item Heinsius V. 6 in R ita contractus*: Fit sonus crebri necdum creati 7 lacessant V¹ (*corr. m. rec.*) 8 gemino] ex gemina (?) *corr. P¹* lapsu] gressu & unus; *sed cf. locos Alcimi Aviti, quorum altero etiam lapsu defendas, et Rapt. I 13* 9 Pallescent R 10 Phebus VPJ, Foebus G docuitque] cogitque Heinsius V. 11 om., *sed suppl. J* 11 arctos] arctus R, arthos P que] om. R, inocciduiq³ E 12 didicere] VGA, uoluere REPJ fernida] perfida Heinsius 13 ortatur V¹, ortatur RJ genetrix RG, genetrix q ad] VG, in q 14 pules R quos cumque R; v. 14 quasi corruptum ipse notavit R 16 Sentiet VG, Sentiat REPJ 17 Cognuscet R, Cognoscet GVE, Cognoscat JPA, Agnoscet & quid GVA, quod REPJ tēra J si] sic Barthius; cur Heinsius; *sed cognoscet nimirum Iuppiter si viribus ullis Terra vincitur, vel si meliora creata sunt quam ipsa viribus ullis* REVG, curribus illis PJA 18 cur] PAJ, si REG, om. et si et cur V cybile G, cibeles PJ 19 Cur] Cui VG nulli PJ telluris] telus R alterum cur] E, quae GPAJ, que R, qui V acerbis] aceruis RV¹, acerbis m. rec. in V 20 urgere REG (ur in lit. G), urgere q 21 Defluit A hinc VA, hic q uolocrem R recidiuo pectore Barthius, fibroso p. Heinsius, nimio sub pectore ex Martiale epigr. 7, 2 *idem (Burm. p. 1025)* 22 cithica V¹ (*sey ex ci corr. m. rec.*), sictica P¹, scitica P²J, stycia G cū ualle P, proualle G 23 Hinc] hic R¹, Huic J atlantis EA, athlantis RVP, adlantis G, ahtlantis J flamancia J pondera] corpora R, pectora P fulsit J, fulcet G V. 24 om. A 24 caniciem VJ 25 tityon GEJ, ticyon VA, tytion RP uulture] ex vulnere J, uultere G saeuo] secto A 27 tandem] tundem G¹, u in a mut. G² ultor] ultro V 28 unclis] ras. supra is P Post v. 28 unius v. spatium vacuum in E

- Sunt freta, sunt montes: nostris ne parcite membris;
 30 In Iovis exitium telum non esse recuso.
 Ite, precor, miscete polum, rescindite turres
 Sidereas. Rapiat fulmen sceptrumque Typhoeus;
 Enceladi iussis mare serviat; alter habenas
 Aurorae pro Sole regat: te Delphica laurus
 35 Stringet, Porphyryon, Cirrhaeae templa tenebis.
 His ubi consiliis animos elusit inanes,
 Iam credunt vicisse deos mediisque revinctum
 Neptunum traxisse fretis; hic sternere Martem
 Cogitat, hic Phoebi laceros divellere crines;
 40 Hic sibi promittit Venerem speratque Dianae
 Coniugium castamque cupit violare Minervam.
 Interea superos praenuntia convocat Iris.
 Qui fluvios, qui stagna colunt, cinguntur et ipsi
 Auxilio Manes; nec te, Proserpina, longe
 45 Vmbrosae tenuere fores; rex ille silentum
 Lethaeo vehitur curru lucemque timentes
 Insolitam mirantur equi trepidoque volatu
 Spissas caeruleis tenebras e naribus efflant.
 Ac velut hostilis cum machina terruit urbem,
 50 Vndique concurrunt arcem defendere cives:
 Haut secus omnigenis coeuntia numina turmis
 Ad patris venere domos. Tum Iuppiter infit:
 'O numquam peritura cohors, o debita semper
 Caelo progenies, nullis obnoxia fati:
 55 Cernitis ut Tellus nostrum coniuret in orbem

48 *epigr. de castellano (anthol. lat. Ries. 205)*: naribus efflas; *Enmodii* 27, 13: de naribus efflans.
 50 *cf. adn. Epith. Palladii* 105. 54 *carm. de providentia divina* 253: nullisque obnoxia damnis.

31 *Verg. Aen. I* 134: caelum . . miscere, *VI* 583: rescindere caelum aggressi. 34 *Columellae X* 217:
 quem Delphica laurus impulit. 39 *Statii silv. III* 3, 133: laceris aut crinibus. 41 *Horati c. III* 3, 23:
 castae . . Minervae. 48 *Verg. Aen. XII* 115: naribus efflant. *cf. Ovidi met. II* 84, *VII* 104. 49 *Horati*
c. I 2, 4: terruit urbem.

29 Sunt montes sunt freta *G*, corr. *G*² ne] nec *GV* parcite] pacite *R* 30 exitium *P*
 31 praecor *R* miscete] miscite *R*, miscere (?) *J* rescindite *EPJA*, rescingite (*sic*) *R*, restinguite *GV*
 turres] turbas *V*, turbas^{re} *G*¹ (ba in ras., ut vid.) 32 Sidereas *GVE*, Sideras *R*, Sydereas *PA* scep-
 trumque *ew* thiphoe⁹ *P*, typhoeus *εRJA*, tipheus *V*, tyfoeus *EG* 33 Encheladi *PA*, Enceladi (*sic*) *E*
 Enchiladi *J*, Encladi *G* habenis *R* 34 delfica *G* 35 Stringet *RE*, Stringat *φ* porphyryon *REA*,
 porphirion *PJ*, porfurio *V*, porfyryon *G* chirreaq³ *R*, cyrreaq³ *GVAP*, cirreaq³ *EJ* tenebis] teneto *VG*
 36 Hi's *P* animose lusit *JP*, ammoselusit *G*, ani ex am corr. m. 2 37 reuictum *PJ* 38 Neptunum]
*bis scr., semel del. R*¹ traxisse] transisse *A* hic] hinc *R* ante sternere duae fere litterae (st?) deletae
 in *E* 39 foebi *G*, phebi *V*, plebi *P*¹, phebi *JP*² 40 promittit *P* speratque] ex spiratq³ corr. *V*¹
 41 uolare *G* 42 praemuntia *P* Iris] yris *VP* 43 stangna *P* 44 longe] longu^o *J* 45 flores *J*
 ille] ipse *codd. Cuiacii et Barthii* silentium *P* 46 Lethaeo *RVPG*, Loethaeo *A*, Lethaeo *EJ* uehitur]
 ueitur *J* uicemq³ t//miles *J* 47 Insolita *R* ante equi unam litt. (a?) erasit *G*, equi ex equi corr. *G*²
 trepidosq³ *J*, trepidoq³ *P*¹ 48 caeruleis *G*¹, q³ add. *G*² tenebras naribus *G* 49 uelud *P*
 hostis *A*¹, hostilis *A*² urbem] orbem *R* 50 arcem] artem *J* 51 Haut *GJ*, Haud *φ* coeuntia *R*
 numina] munera, sed ex numina corr. *P* turmis] formis *Ee* 52 patris *VG*, patrias *φ* iuppiter *RVEG*,
 iupiter *PAJ* inquit *M* 53 semper] celo *PAJ* 54 Caelo *REG*, Celo *V*, Semper *PAJ* nullis]
 nullisque *GV* 55 telus nostrum *R*, tellus nostrum *GVE*, nostrum tellus *PAJ* orbem] axem *Burmamnus*

Prole nova dederitque alios interrta partus?
Ergo quot dederit natos, tot funera matri
Reddamus. Longo maneat per saecula luctu,
Tanto pro numero paribus damnata sepulchris.⁷

- 60 Iam tuba nimborum sonuit, iam signa ruendi
His aether, his terra dedit confusaque rursus
Pro domino natura timet. Discrimina rerum
Miscet turba potens: nunc insula deserit aequor,
Nunc scopuli latuere mari. Quot litora restant
65 Nuda! quot antiquas mutarunt flumina ripas!
Hic rotat Haemonium praeduris viribus Oeten;
Hic iuga conixus manibus Pangaea coruscat;
Hunc armat glacialis Athos; hoc Ossa movente
Tollitur; hic Rhodopen Hebri cum fonte revellit
70 Et socias truncavit aquas summaque levatus
Rupe Giganteos umeros inrorat Enipeus:
Subsedit patulis Tellus sine culmine campis
In natos divisa suos.

Horrendus ubique

- It fragor et pugnae spatium discriminat aer.
75 Primus terrificum Mavors non segnis in agmen
Odrysius impellit equos, quibus ille Gelonos
Sive Getas turbare solet: splendentior igni
Aureus ardescit clipeus, galeamque nitentes
Arrexere iubae. Tum concitus ense Pelorum

57 *Dracontii* 10, 276: Funera tot videat, fuerint quot pignora, mater . . . Lugeat . . . per saecula.
66 *Sidon. c. XV* 18: Hic rotat . . . Pindum. 67 sq. *ibid.* 20: Porphyriion Pangaea rapit Rhodopenque Adama-
mastor (*Damastor codd. TPF*) Strymonio cum fonte (forte *codd.*) levat. 74 cf. *Orest. trag.* 154.

57 *Iuvenius* I 265: funere matres. 60 *Martiani Capellae* V 1, 1: Interea sonuere tubae. 66 *Verg.*
Aen. X 748: praedurum viribus Orsen. 74 *Statii silv.* I 1, 65: It fragor et (*cf. ibid. IV* 3, 62); *Senecae*
Herc. 795: vocis horrendae fragor (*cf. Verg. georg. I* 356).

56 noua *P*², notia *P*¹ alios] atros *Ferd. Baehrens* interita *R* 57 quot] quod *RP*, qot (q
ex t corr. m. 1 ut vid.) *V* 58 maneat] iaceat *conieci* saecula *RGε*, secula *φ* luctu] ductu *R*,
ductu *V* longi maneant per s. luctus *Heinsius* 59 numero *R*¹, numero *corr. R*² sepulchris *P*
60 Iam] lam (?) *G*¹, Iam *corr. G*² turba *R*¹, tuba *corr. R*² signa] terra *A* ruendi *VE*, ruenti *φ*
61 His ether his terra dedit *VM*, bis^{||}aetheri isterra dedit *R* (*virgulas sic add. m. 2*), Bis aeteristerra dedit *G*,
Bis ether bis terra dedit *E*, Tera (*unde Terra m. 2*) dedit bis eth^{||}eo *P*, Terra dedit bis eth^{||}eo *J*, Signa dedit
bis eth^{||}eo confusaq; turbine rursus *et vitii nota in mg. A* rursus] *sic w* 63 aequor] equos *G*¹, equor
*corr. G*² 64 Nunc] Nec *Heinsius* scopoli *R* mari] maris *G* quot] quod *R*, quod *ex quot corr. G*¹,
deinde rursus t supra ser. idem litora *VEJ*, littora *φ* 65 quot] quod *R*, quod *G*¹ mutarūt (*t finalem*
add. m. 2) *P* ripas] terras *V* 66 amonium *J*, haemonium *G*, hemoniam *V*, hemonium *φ* preduris *G*
oeten *VAE*, oetē *P*, oetem *R*, aete *G*, oetem *J* 67 conixus *GVE*, conixis *R*, conexis *P*, cōnexis *A*, connexis *J*
pangea *GRVA*, pāge||a||| *P* corruscat *J* 68 glaciales, e in i *mut. R*¹, glatialis *G* 69 rhodopen
REA, rothopen *G*, rodopen *VJ*, rodopē *P* haebri *G* fonte] *J* (?), *item Pulmanni editio, an ex libris mss.*
nescitur, cf. Sidonii locum, ponte REGVP¹A, parte *P*² 70 troncauit *R*, trucauit *P* summaq; *P*²,
sūitiag; *P*¹ leuatus] *cf. leuati apud Sidonium l. l. et leuati apud eundem IX* 89 71 giganteos *G*
umeros *GE*, humeros *φ* inrorat *RVG*, irrorat *EA*, erorat *J*, exornat *P* enipeus *GRV*, enipheus *PA*,
enipeus *E*, enifeus *J* 72 Subsedit *VG*, Subsedit *RPAJ*, Subditur et *E* 74 It fragor] Fit fragor *ε*
fere unus; sed cf. Stat. pugnae] nae in *ras. J* spatium] temptavi strepitum; *cf. Rapt. I* 249 sq.
75 segnis *G*², regnis *G*¹ agmen] hostem *G* 76 Odrysios *RVA*, Odrisios *P*¹*J*, Otrysios *E*, Othrisios *P*²,
Odrosios *G* inpellit *G* 77 Siue] Siue *A* splendor (*sic*) *R* igni] igne *E* 78 clipeus] clipeam⁹ *P*
nitentis *RGV*¹ (nitentes *m. rec. in V*) 79 Arrexere] Aspexere *M*, Aspersere *Heinsius* iubae] iuuae *R*
tum] *REA*, tunc *GVPJ* concitus] consitus *PJ*

- 80 Transigit adverso, femorum qua fine volutus
 Duplex semifero conectitur ilibus anguis,
 Atque uno ternas animas interficit ictu.
 Tum super insultans avidus languentia curru
 Membra terit multumque rotae sparsere cruorem.
- 85 Occurrit pro fratre Mimas Lemnumque calentem
 Cum Lare Vulcani spumantibus eruit undis
 Et prope torsisset, si non Mavortia cuspis
 Ante revelato cerebrum fudisset ab ore.
 Ille, viro toto moriens, serpentibus imis
- 90 Vivit adhuc stridore ferox et parte rebelli
 Victorem post fata petit.

Tritonia virgo

- Prosilit ostendens rutila cum Gorgōne pectus;
 Aspectu contenta suo non utitur hasta
 (Nam satis est vidisse semel) primumque furem
- 95 Longius in faciem saxi Pallanta reformat.
 Ille procul subitis fixus sine vulnere nodis
 Vt se letifero sensit durescere visu
 (Et steterat iam paene lapis) 'Quo vertimur?' inquit,
 'Quae serpit per membra silex? qui torpor inertem
- 100 Marmorea me peste ligat?' Vix pauca locutus,
 Quod timuit, iam totus erat; saevusque Damastor,
 Ad depellendos iaculum cum quaereret hostes,
 Germani rigidum misit pro rupe cadaver.

Hic vero interitum fratris miratus Echion

82 *Sidon. c. V 181*: Tres animas. 85 *Sidon. v. 25*: Hic Lemnon pro fratre Mimas . . . torquet.
 94 cf. *Sidon. 23 sq.* 101 *Sidon. XV 20*: Adamastor (*sed cf. supra ad v. 67*).

83 *Lucreti VI 797*: languentia membra. 87 *Stat. Theb. IX 838*: Mavortia cuspis. 91 *Verg. Aen. XI 483*: Tritonia virgo, *item alii, cf. Truppius p. 64*.

80 fine *GREV*, parte *PAJ* 81 Dublex *R* semifero *G*, semiferis *φ*, semiferi *Gesnerus* conectitur
GVP²J, conectib; *P¹*, conectit *R*, connectitur *EA* illibus *P* 82 interfecit *G* 83 Tum] Tunc *V*,
 Dum *Barthius* avidus] avido *Barthius* languentia *J* curru] cursu *GEV* 84 cruorem *ERPA*,
 cruoris *VG*, cruoz, id est cruorum *J* (*sed in litura*) 85 Occurrit *G*, Accurrit *Heinsius* mimas *EG*, mimans *R*,
 mimus *J*, minas *VA*, minax *P* lemnumq; *P*, lenmīq; *J* calentem] cadentem *REe* 86 vulgani *R*
 eruit] erunt *G¹*, uit *supra scr. G²* 87 torsisset] t *finale m. 2 P* si] sed *A* mauortia *J* culpis *J*
 88 revelato *V*, releuato *GREP*, releuatum *J*, reuelatum *A*, rebellantis olim ego, repens lato nunc temptavi
 cerebrum] celebrum *G¹*, corr. *G²* *V. 88 et 89 sic contraxit R*: Ante releuato moriens serpentibus imis
 89 uiro] uelut *V*, uelud *G*, uiro *sed i ex e corr. P¹* toto] tuto *GV* Ille uel actutum *Schenkelius* ser-
 pente superstes *G* 90 stridore] stridere *A* rebelli] reuelli *G* 91 petit] ferit *GV* 92 Prosi-
 lit] */// P*, Prosiliit *A* ostendens] obtendens *Heinsius* rutilo *G* 93 asta *PJ¹* (*h postea add. J*)
v. 94 om. G 94 furem Longius] ruentem Longius *Heinsius*, frementem Anguibus *idem*; *sed intellege*
„qui iudice Minerva iam nimis diu saevierit“. 95 faciem *VE*, facie *G*, faciem *R¹* (*nil erasum; sed detrata*
tantummodo inter a et c membrana), formam *PJA* saxi] saxa *G* 97 Ut se] Etsi *R* letifero *V*,
 letifero (*sic*) *G¹*, loetifero *A*, lentifero *J* sensit] bis *scr. V*, sentit *J* 98 steterat] ex testerat *corr. P¹*
 paene *G*, pene *RVE*, parte *JPA* uertimur] m ex t *corr. J* inquit *RG* 99 Que *G* qui]
 quis *R*, qd *PJ* torpa *A¹*, torpet *A²* 100 loquutus *VA* 101 saeuusque] senusq; *P*, saeuitq; *G*,
 seuitq; *V* damastor *GVe*, iaast (*sic, deficiente in margine folii ultima vocabulo*) *R*, iamaster *A*, iamaster *E*,
 iam ast *P*, iam ast *J*, Adamastor *Sidonius l. l.*; *sed cf. E. Geisler, De Apollin. Sid. studiis (1885) p. 30*.
 102 cum *RVE*, dum *GPJA* dumq; eret *G* hostis *R*, hostes *P¹*, hestes *J* 103 Termani *G¹*, Germani *G²*
 104 interitu *R* iatris (*r add. m. 2, vix m. 3*) *R* miratus *RAJ*, miratur *GVEP* ethion *R*, aethion *G*,
 echion *eq*

- 105 . Inscius, auctorem dum vult temptare nocendo,
Te, dea, respexit, solam quam cernere nulli
Bis licuit. Meruit sublata audacia poenas
Et didicit cum morte deam. Sed turbidus ira
Pallaneus, oculis aversa tuentibus atrox,
110 Ingreditur caecasque manus in Pallada tendit.
Hunc mucrone ferit dea comminus; ac simul angues
Gorgoneo riguere gelu corpusque per unum
Pars moritur ferro, partes periere videndo.
Ecce autem medium spiris delapsus in aequor
115 Porphyriion trepidam conatur rumpere Delon,
Scilicet ad superos ut torqueat improbus axes.
Horruit Aegaeus; stagnantibus exilit antris
Longaevo cum patre Thetis desertaque mansit
Regia Neptuni famulis veneranda profundis.
120 Exclamant placidae Cynthi de vertice Nymphae,
Nymphae, quae rudibus Phoebum docuere sagittis
Errantes agitare feras primumque gementi
Latonae struxere torum, cum lumina caeli
Parturiens geminis ornaret fetibus orbem.
125 Implorat Paeana suum conterrita Delos
Auxiliumque rogat: 'Si te gratissima fudit
In nostros Latona sinus, succurre precanti.
En iterum convulsa feror'.

108 *Statii silv. III 1, 39*: turbidus ira. 109 *Verg. Aen. IV 362*: aversa tuetur. 113 *Ennius annal. v. 168 M.*: hos pestis necuit, pars occidit illa duellis. (*Rabirius*) de bello Actiaco 43 sq.: volnere seu tenui pars . . . laqueis pars cogitur artis . . . animam . . . effundere.

105 Incius *PJ* dum vult] deuul *R* uult//// (*t in ras.*) *P*¹ tentare *EA* *V. 106 om. R*
Te dea] Teda *P*, Aegida *Heinsius* solam] soli *G* 107 lignit *R* sublata *Heinsius* 108 dedi-
cit *R* turbidus] turbius *G*¹, turpius *corr. G*² ira *RG*, iram *V*^ε, idam *EJ*, idā (*virgula erasa*) *P*,
Idas *A* 109 Pallaneus *RE*, Pallane^v *G*, Pallaneus *ex* Pallaneus *corr. V*¹, Palladiis *PJA* auersa *A*,
aduersa *q*, auersa etiam *Schraderus*, diuersa *idem* 110 Aggreditur *Heinsius* caecasque] ceca^q *V*¹
(cecasq *corr. m. rec.*), tetasq *P*¹ 111 mugrone *R* cominus *JPA* angues] an^g *R* 112 riguere
*G*²*P*², ruge *P*¹, ruguere *G*¹, periere *ex* peruere *corr. A* gelu] geli *R* unum] um¹ *P* 114 dilapsus *J*
115 Porphyriion *A*, Porphirion *JP*, Porfyrio *EG*, Profurio *R*, Profyrio *V*; *cf. v. 35* 116 torqueat *G* inprobus *R*
117 Horruit *GPA*, Obruit *RVE* aegaeus *GRA*, egeus *VP*², egens *P*¹ stagnantibus *JE*, sed prius *n del. E*
exilit] ω, sed exalit *A* antris] undis *A* 118 Longaevo cum] Longebo dū (*vix clū*) *G* tetis *P*, tethis *G*
119 familis *P*, famula *G* uenerande *R* 120 Et clamant *V* placidae] placido *V*, pauidae *Schraderus*
cynthi *AJ*, contu *R*, cuncte *V*, cuncto *PE*, sacro *G* nympe *V*, nimphe *G*, niphe *P*, nife *J* 121 Niphe *PJ*,
Nimphe *G* phebum *PJ*, phoebum *ex* phoebus *corr. A*¹, foedum *G* ducere *R* sagitis *P* 122 agitare]
agittare (*sic; t alterum del. m. 1*) *R* caeli *GRV*, celi *q*, de lumina caeli *cf. Vergili georg. I 6*
123 Latonje] *P*, Latonie *J* torum *RE*, thorum *q* 124 foetibus *ERA*², fetibus *V*, fetibus *GPA*¹, pheti-
bus *J* *V. 125 om. GREPA*, item hoc carmen deest in antiquo ε; habent *VJ* 126 rogant *P*¹, rogant *JA*,
rogans *Heinsius* 127 nostros *EPG*, nostros (*sic*) *R*, nostro *V*, nostris *A* sinu *V* succurre] *ex*
succere *corr. P* praecanti *R* 128 conuulsa] *ex* conuulsa *corr. P*¹, conulsa *J*, confulsa *G* Giganto-
machia *expl.* Incip de saluatore *V*, Finit gigantomachia in *lit. G.* — Ceterum Hieronymus comment. in Iesaiam
VIII 27 praetermisso poetae nomine haec excitat: Pulchre quidam poeta in Gigantomachia de Encelado lusit:

Quo fugis, Encelade? quascunque accesseris oras,

Sub deo semper eris,

in quibus deo pro Ioue inculcavit christianus videlicet. Claudiani Gigantomachiae mutilae fragmentum hoc accensuit Heinsius; idem commendabat Schenkelius in actis acad. Vindobonensis a. 1863 p. 34. Dissuadet tamen vocis Encelade mensura. Ex amisso fine carminis nonnulla fortasse assumpsisse Apollinarem Sidonium coniecit E. Geisler l. l. p. 31.

CLAVDII CLAVDIANI
DE RAPTV PROSERPINAE.

CONSPECTVS NOTARVM.

F: codex Florentinus bibl. St. Crucis, pl. XXIV sinistr. n. 12, membr. saec. XII.

W: codex Antverpiensis III 59, membr. saec. XIII.

D: codex Musei Britannici 6042, membr. saec. XIII.

A: codex Oxoniensis Bodleianus Auct. J. 2. 16, membr. saec. XIII.

C: codex Cantabrigiensis coll. Corporis Christi n. 228, membr. saec. XIII.

B: eiusdem codicis pars tertia, non adhibita nisi ubi conducere videbatur.

S: codex Parisinus lat. n. 15005, membr. saec. XIV.

V: codex Antverpiensis N 71, membr. saec. XIV, non ubique adhibitus.

ω: codicum quos dixi praeter *BV* consensus.

φ: codices reliqui praeter eos quorum propria nota allata est.

ε: excerpta Gyraldina in margine Aldinae exemplaris Lugdunensis 757 G 2.

ς: codices deteriores.

PRAEFATIO.

(XXXII.)

Inventa secuit primus qui nave profundum
 Et rudibus remis sollicitavit aquas,
 Qui dubiis ausus committere flatibus alnum
 Quas natura negat praebeuit arte vias:
 5 Tranquillis primum trepidus se credidit undis
 Litora securo tramite summa legens;
 Mox longos temptare sinus et linquere terras
 Et leni coepit pandere vela Noto.
 Ast ubi paulatim praeceps audacia crevit
 10 Cordaque languentem dedidicere metum,
 Iam vagus irrumpit pelagus caelumque secutus
 Aegaeas hiemes Ioniumque domat.

1 sqq. cf. *Paulini Petrocord. vit. Martin. II init.*; *Venant. Fort. v. Martini I praef.* (cum vult dare vela profundo eqs.; ex memoria huius praefationis similem introductionem fecit poeta *De providentia divina v. 100 sqq.*); idem *III 6 sqq.*; *Rufini comment. epist. ad Romanos praef. et inde Iordanis de Goth. praef. 4 Venant. l. l. I 22: arte vias.* 11 *Paulini Petric. vitae Mart. II 4: Panditur . . . pelagus . . . Irrumpit . . . cymba profundum.*

Ad hanc praef. cf. Statii Theb. VI 19 sqq. 1 sq. *Tibulli I 7, 29: Primus . . . sollicitavit humum.* 4 *epigr. apud Capitolinum Macrin. 11, 4: Quod natura negat; Iuvenalis I 79: si natura negat (cf. Sil. Ital. III 655, dist. Caton. II 9).* 5 *Ovidi trist. II 329. Statii v. 21: Tranquillo prius arma lacu.* 8 *Nemesiani cynege. 60 sq.: Nunc primum dat vela Notis portusque . . . Linquit.* 9 *Statii Theb. V 368: praeceps audacia cessit.* 11 *Statii Theb. VI 23: tum pontum irrumpere fretae.* 12 *Statii silv. V 2, 5: Aegaeas hiemes. Silii Ital. XV 157: Ionium Aegaeo miscet mare.*

Praefatio deest in B Incipit i praefatio Claudii Claudiani *C*; Prologus Claudiani in libro de raptu Proserpine. *D*; Claudii Claudiani de raptu proserpine *m. rec. in V; inscriptionem om. FWASB*; De Raptu Proserp. praef. *Aldina, ubi ε: Ad Florentinum mittit librum II inpraefatione.* — Raptus Proserpinae *inscribi volebat Heinsius.*

1 secuit primus qui *FSWV*, secuit qui primus *AD*, primus secuit qui *C* (cf. *Tibulli I 10, 1: primus qui*) *V. 3 post 4 ser. S* 3 flatibus i fluctibus *S¹* alnum *WV* 5 Transquillis *V* trepidans *S* 6 securo] secreto *F* 8 leni||| *S*, leni *F* cepit *FSWV* notho *ω* 10 dedicare *SC¹*, dedidicere *C²* 11 irrumpit *F*, irrupit *φ*, exultat *Isengrinus mg.*; sed cf. *Paulini Petric. locus adscriptus pelagus W*, pelago ex pelag² e corr. *C¹*, pelago *φ* (et *Isengr.*) 12 Egeas *S*, Egeas *DW*, Egea *C¹*, s add. *C²*, Aegaeas corr. ε yoniumq; *CW*, yoneumq; *S*, yonicumq; *V* Post v. 12 in ε uno hoc distichon plane spurium adiectum est: Sic ego qui rudibus scripsi praeludia uerbis Ingredior Stygii nobile Ditis opus (cf. *Burmanni adm.*). Truncatam esse hanc praef. dubitanter dixit *Gesnerus*; contra dixit *Jeepius in Ritschelii Actis philol. I p. 357 sq. Venantius l. l. hunc de nave locum tractat v. 1—26, deinde ad se deflectit v. 27—42: Sic ego eqs.*

LIBER PRIMVS.

(XXXIII.)

- Inferni raptoris equos afflataque curru
 Sidera Taenario caligantesque profundae
 Iunonis thalamos audaci promere cantu
 Mens congesta iubet. Gressus removete profani:
 5 Iam furor humanos nostro de pectore sensus
 Expulit et totum spirant praecordia Phoebum;
 Iam mihi cernuntur trepidis delubra moveri
 Sedibus et claram dispergere limina lucem
 Adventum testata dei; iam magnus ab imis
 10 Auditur fremitus terris templumque remugit
 Cecropium sanctasque faces extollit Eleusis.
 Angues Triptolemi strident et squamea curvis
 Colla levant attrita iugis lapsuque sereno
 Erecti roseas tendunt ad carmina cristas.
 15 Ecce procul ternis Hecate variata figuris
 Exoritur, levisque simul procedit Iacchus
 Crinali florens hedera, quem Parthica velat
 Tigris et auratos in nodum colligit ungues:
 Ebria Maeonius firmat vestigia thyrsus.

1 sqq. *Vix casu adsonat Licentii ad Augustinum carminis prooemium v. 1—2* (mens hebet). 3 *Boethii consol. III 2, 6*: promere cantu. 9 *Dracont. 10, 175*: Adventum testata dei. 12 *ibid. 10, 556*: venere dracones . . . et colla levantes Squamea. 15 *Prudentius contra Symm. I 365*: terque suas eadem variare figuras (putatur). 19 *Sidon. c. V 514* (cf. *XI 46*): firmas vestigia conto; *Alcimus Avitus I 130*: (surgit et erectis) firmat vestigia plantis; *Paulini Petr. v. Mart. IV 145*: firmans vestigia nisu; *Dracont. 10, 275*: Ebria . . . miscens vestigia thyrsis.

1 cf. *Sili Ital. VII 1 sqq.* 4 *Verg. Aen. VI 258*: procul o procul este profani ex *Callimachi hymn. II 2*: ἐκὰς ἐκὰς ὅστις ἀλιτρός. 5 *Lucanus V 168 de Phoebo*: mentemque priorem Expulit atque hominem toto sibi cedere iussit Pectore. 6 cf. *Avieni descr. orbis 6 sq.* 10 cf. *Verg. Aen. IX 504*. 11 *Statii Theb. XII 132*: Eleusin . . . extulit ignes. 15 *Statii Theb. X 366*: Cynthia . . . te tergeminis perhibent variare figuris. 18 *Statii Theb. IX 686*: quem discolor ambit Tigris et auratis adverberat unguibus armos. 19 *Lucani IV 41*; *Statii Theb. II 11*: firmat vestigia (cf. *Verg. Aen. III 659*; *Iuvenalis 14, 272*: figens vestigia). *Propert. monob. 3, 9*: Ebria . . . vestigia.

Claudianus de raptu Proserpine liber I^o incipit. *D*; De raptu Proserpine lib. I. *m. rec. in W*; inscriptionem om. *FACSV* V. 1—27 desunt in *B*

1 curru ^c† cursu *S*¹ 2 Sydera *S* ^eteṭnario (sic corr. *m. 1*) *F*, tenario *V*, tenat'o *S*¹, thenario *S*², tenario *D*, tenareo *W* 3 thalamos *W* promere] prodere *CS* *vetus Cuiacii*; cf. *Catulli 65, 3* et *Boeth.* 4 congesta *FDW*, coniesta *AS*, angusta *C*, commota *ε*, concussa *Isengrin.*; Musa augusta iubet *Gustafsson Mus. Rhen. XXXIII p. 480* idque ex codice *Gryphii* enotavit *Dempsterus*; sed „congesta“ pro accusativo accipio significatque idem quod „breviter“; cf. *Capitolini M. Anton. 19, 12*: et quidem haec breviter et congeste et congestos labores *anthol. lat. Ries. 672, 18*; ceterum *Apollinaris Sidon. epist. IX 9, 9*: legimus opus . . . digestum titulis exemplisque congestum; item contrarie dicitur digesta canere apud *Venant. Fortun. vitae Martini I 13*; cf. *Avieni phaen. 714* prophani *FASW* 6 totum] solum *Jeepius*, cf. *Rivista d. phil. III p. 591* phebum *W* 8 limina *DS*, lumina *εFWAC*, culmina *Isengrinus*, fulmina *Meursius* 9 dei] deae *Parrhasius*, item *Heinsius* 10 fremitus *S*¹, strepitus *S*² *W* templūq; *F*², celūq; *F*¹ (caelum sumptum ex *Vergili Aen. IX 504*) 11 Cecropium] Cycropidum *F*, cycropium *DW*, Cicropium *ACS* attollit *V* eleusys *F*, eulensis *S*; Eleusin *Heinsius* 12 triptolemi *C*, tritolemi *DW*, tritolomi *FV*, tritholomi *A*, itolami *S* stridunt *C* squamea] scamea *S* (sic corr. *m. 2*) 13 attrita] astricta *S* iug' *S* lapsu *scr.*, deinde linea traiecit *S*¹ 15 hecate *W*, heccate *F*, ecate *C*, echate *φ* 16 lenisq; *C*, letusq; *FV*, laetusq; *A*, lenis que *DWS*¹, † letus *S*² yachus *C*, iacus *AD*, hyachus *FSV*, yacus *W* 17 edera *ACD* partica *CSWV* 18 Tygris *ASDW* nod' *S* et in nodos auratos *V* 19 maeonius *C*, machoniis *FWS*, machaoniis *V*, macaoniis *A*, machaonius *D*; sed etiam *S*¹ (vel *S*²?) *adscr.* machonius et iterum machonius tirsus. firmat] *C*, fulcit *D*, figit *FWSA* (.1. firmat glossator in *A add.*), figens *ε* uestiga *S* thirsus *C*, tirsus *AD*, tyrsis *F*, tirsis *WSV*

- 20 Di, quibus innumerum vacui famulatur Avernī
 Vulgus iners, opibus quorum donatur avaris
 Quidquid in orbe perit, quos Styx liventibus ambit
 Interfusa vadis et quos fumantia torquens
 Aequeora gurgitibus Phlegethon perlustrat anhelis:
 25 Vos mihi sacrarum penetralia pandite rerum
 Et vestri secreta poli: qua lampade Ditem
 Flexit Amor; quo ducta ferox Proserpina raptu
 Possedit dotale Chaos quantasque per oras
 Sollicito genetrix erraverit anxia cursu;
 30 Vnde datae populis fruges et glande relicta
 Cesserit inventis Dodonia quercus aristas.
 Dux Erebi quondam tumidas exarsit in iras
 Proelia moturus superis, quod solus egeret
 Conubiis sterilesque diu consumeret annos
 35 Impatiens nescire torum nullasque mariti
 Inlecebras nec dulce patris cognoscere nomen.
 Iam quaecumque latent ferali monstra barathro
 In turmas aciemque ruunt contraque Tonantem
 Coniurant Furiae crinitaque sontibus hydri
 40 Tesiphone quatiens infausto lumine pinum
 Armatos ad castra vocat pallentia Manes.
 Paene reluctatis iterum pugnancia rebus
 Rupissent elementa fidem penitusque revulso
 Carcere laxatis pubes Titania vinclis
 45 Vidisset caeleste iubar rursusque cruentus
 Aegaeon positus aucto de corpore nodis
 Obvia centeno vexasset fulmina motu.

22 *Orientii comm.* II 238: quidquid in orbe perit; *item anthol. lat. Ries.* 942, 12; *Ennodii* 27, 2 (*Vogel*): quicquid in orbe fuit. 23 *Venant. Fort. carm.* VI 1, 40: vulgus iners. 32 *cf. Cl. Mar. Victoris aleth.* III 427.

20 sqq. *Verg. Aen.* VI 264 sq.: Di quibus imperium est animarum . . . pandere res . . . caligine mersas (*cf. Statii Theb.* IV 473 sq.). *Valeri Flacci* II 602: vacui . . . Avernī. 21 *Lucani* V 365: Vulgus iners. 23 *cf. Verg. Aen.* VI 439. 24 *Sili Ital.* III 452: gurgitibus . . . anhelis. 30 *Verg. georg.* I 8: glandem mutavit arista. 31 *Ovid. met.* VIII 758: Dodonia quercus. 32 *Statii Theb.* VIII 22: Dux Erebi. *Verg. Aen.* VII 445: exarsit in iras (*cf. Martialis spectac.* 9, 3). 42 *cf. Lucani* V 634. 44 *Verg. Aen.* VI 580: Titania pubes; *Stat. Theb.* I 135: vincula laxant.

20 Dii *WFAD*, is (*om. D initiale*) C, ///ii S (*D erasum*) innumerum *ew*, in numerum *ed. Vicent.* famu-
 latur *W*, famula ///tur S, famulantur *q* 21 iners S de opibus *cf. Orci thesaurum apud Gell.* I 24, 2 et
 peculium Proserpinae *Apulei met.* III 9. 22 perit *ew* stix *ω* 24 flegton *ω* hanelis *FSWV*, anelis *A*,
 amenis C perlustrat] proturbat C 26 *ūri ex nri V¹ corr.* secreta S², secta S¹ lampade pro ipsis nuptiis
 accipe collato *Statio silv.* IV 8, 59: prima lampade. 27 Flexit] sic *ω*, Ulsit *Cuiacii vetus*, unde *Ussit Claverius*
 rāptu (*sic*) F 28 Po'f esit praeter P linea transfixit S, ossedit iteravit S³ cahos *FW*, caos C oras] auras S¹,
 oras S³, horas *q* 29 genitrix *ω* cursu B, cu'su C¹, curru V 30 Uñde A fruges populis F, populo
 fruges V, leges pro fruges unus *Cuiacianus*. et] ut vel cur *Heinsius* 31 C]esserit S (*fuit Gesserit*)
 dodonea *CBV* 32 Dux] Vx F, ux C (*Dux corr. m. rec.*) herebi *ω* 33 moturus] o ex u *corr. F (m. 1?)*
 34 Connubiis *FSV*, Conubiis B consumeret A, consumpserit *FC* 35 Inpaciens *FS* thorum *CDAB*
 nullasq; C³, nullāq; C¹ mariti] B³, minanti CB¹, maritae *vetus Cuiacii*. 36 Illecebris *ω* nomen] a m. 2
add. vid. in V 37 Iam] IW¹, unde Iam W² baratro *ω* V. 38 et 39 sic contraxit B¹: In turmas a. r. contraq;
 sontibus ydris; B² *corr.* 38 acies que SD 39 Coniurant] Consurgunt B² crinita] i alterum m. 2 S
 suōtibus S (*o m. 2*) idris A, ydris *q* Inter v. 39 et 40 unius versus spat. vacuum in V 40 Tesiphone *FDWA*,
 Thesiphone *CS* lumine] numine C 41 uocat] ex manet *corr. V¹*, uocāt C V. 43 ante v. 42 scr., sed ord.
corr. W¹ 44 tytania *FSW*, titania A 46 Egeon *WV*, Egeon S aucto] acto *WC*, alto *SV*, aucto B¹ *q*, uincto
 B² non male, duro *ς*, arcto *ed. Vicent. (et *ς*?)*; ancto *Heinsius*, uasto *Goetzius*, *Philol. Anz.* VII p. 143; possis
 etiam lato ad *Sili Ital.* I 499 exemplum; „sed nunc etiam auctum esse corpus eius fingitur, ut etiam magis a Iove
 timeretur“ *Kochius* 47 flumina CB

Sed Parcae vetuere minas orbique timentes
 Ante pedes soliumque ducis fudere severam
 50 Canitiem genibusque suas cum supplice fletu
 Admovere manus: quarum sub iure tenentur
 Omnia, quae seriem factorum pollice ducunt
 Longaque ferratis evolvunt saecula fusis.
 Prima fero Lachesis clamabat talia regi
 55 Incultas dispersa comas:
 'O maxime noctis
 Arbiter umbrarumque potens, cui nostra laborant
 Stamina, qui finem cunctis et semina praebes
 Nascendique vices alterna morte rependis,
 Qui vitam letumque regis (nam quidquid ubique
 60 Gignit materies, hoc te donante creatur
 Debeturque tibi certisque ambagibus aevi
 Rursus corporeos animae mittuntur in artus):
 Ne pete firmatas pacis dissolvere leges,
 Quas dedimus nevitque colus, neu foedera fratrum
 65 Civili converte tuba. Cur impia tollis
 Signa? quid incestis aperis Titanibus auras?
 Posce Iovem; dabitur coniunx.'

Vix ille pepercit
 Erubuitque preces, animusque relanguit atrox
 Quamvis indocilis flecti: ceu turbine rauco
 70 Cum gravis armatur Boreas glacieque nivali
 Hispidus et Getica concretus grandine pennas
 Disrumpit, pelagus, silvas camposque sonoro
 Flamine rapturus; si forte adversus aenos
 Aeolus obiecit postes, vanescit inanis

48 *Corippi Iust. III* 277: genibusque minantis Admovere manus. 50 *Paulini Nol. c. 27, 633*: cum supplice voto. 53 *Sidon. c. VII* 602: Fulva volubilibus duxerunt saecula pensis. 58 *Orest. trag. 304*: Mortibus alternis . . repensant.

51 *Ovidi met. X* 254: manus . . admovet. 53 *Verg. ecl. 4, 46*: saecula . . fusis; *georg. IV* 348: fusis . . pensa devolvunt. 55 *Senecae Herc. 582*: mortis . . arbiter. 56 *Sili Ital. VIII* 115: cui . . laborant. 57 *cf. Verg. Aen. VI* 748 sqq.; *Statii Theb. VIII* 91: cunctis finitor . . rerum . . et sator. 58 *Verg. Aen. VI* 121: alterna morte. 61 sq. *ibid. 748 sqq.*; *Horati art. p. 63*: Debemur morti. 62 *Statii Theb. VII* 206: tot mutare animas eqs. 68 *Ovidi am. II* 9, 27: animoque relanguit ardor. 69 *cf. Statii Theb. X* 246 sq. 70 *Verg. georg. I* 236: glacie concretae.

48 Set in ras. B² parchae C uetuer] metuere ε 49 que] supra lineam P 50 suas] suis (sed ui obscuratum) V suplice FV fletu] uultu WV 52 Omīa W factorum] fatali ε 53 Lungaq; S ferrati C¹, s add. C³ euoluunt] adducunt F fusis FCB, pensis φ 54 lacesis S clamabat] conclamat CB, proclamat D 55 pro maxime spat. vac. S¹; suppl. S³ 57 qui] i in ras. W 58 uices] modos CB V. 59—61 sic contraxit S: Qui uitam letum que regis hoc te donante creatur Debetur que tibi; corr. S¹ 59 geris V¹, regis V² 61 certisq; AW, certis φ 62 mittuntur εφ, mutantur D (cf. Stat. et Gronov. observ. p. 433) ortus ε 63 pacis] pactis Baehrensii 64 neuit (om. que) F, uenitq; V colos D neu F¹, i nō F³, ne D 65 converte] conuelle Scaliger teste Heins. inpia F 66 quid] cur C incestis] illicitas CB; cf. Spurrinae qui dicitur c. 4, 3 tytanibus WVB 67 Posce] Posse S coniunx D WV, coniunx φ ille] sic ω; illa ε, unde Uix illa: pepercit Barthius, Uix illa peregit L. Reinhardt deinde intercidisse ratus verba Clothus. 68 elanguit Barthii codex; sed cf. Ovid. 70 gravis] g^{av}us S armatus W 71 Hispidus B getica] gelida F concre//tus B 72 Disrumpit CB, Flare cupit φ, Irrupit ε, Bella cupit Cuiacii vetus; ad Disrumpit suppleas „pennas concretas“. sono C¹, ro add. C³ V. 73 post v. 75 scr., sed ord. corr. V¹ 73 rapturus F 74 Eolus SWV obiecit F, adiecit C uanescit] obiecit C inanis] ex in auras corr. S, in auras D

- 75 Impetus et fractae redeunt in claustra procellae.
Tunc Maia genitum, qui fervida dicta reportet,
Imperat acciri. Cyllenius astitit ales
Somniferam quatiens virgam tectusque galero.
Ipse rudi fultus solio nigraque verendus
- 80 Maiestate sedet: squalent inmania foedo
Sceptra situ; sublime caput maestissima nubes
Asperat et dirae riget inclementia formae;
Terrorum dolor augebat. Tunc talia celso
Ore tonat (tremefacta silent dicente tyranno
- 85 Atria: latratum triplicem compescuit ingens
Ianitor et presso lacrimarum fonte resedit
Cocytos tacitisque Acheron obmutuit undis
Et Phlegethontae requierunt murmura ripae):
'Atlantis Tegeae nepos, commune profundis
- 90 Et superis numen, qui fas per limen utrumque
Solut habes geminoque facis commercia mundo,
I celer et proscinde Notos et iussa superbo
Redde Iovi: »Tantumne tibi, saevissime frater,
In me iuris erit? sic nobis noxia vires
- 95 Cum caelo Fortuna tulit? num robur et arma
Perdidimus, si rapta dies? An forte iacentes
Ignavosque putas, quod non Cyclopa tela
Stringimus aut vanas tonitru deludimus auras?

75 *Orest. trag.* 382: Imperat acciri. 75 sqq. cf. *Cor. Iust. I* 89 sq. (111: gemini commercia mundi).
80 *Paulini epigr.* 23: situ squalescere mentis; *Merobaudis pan. Actii* 64 ubi ex *Claudio* rescribendum squalent informia foedo Ora situ. 84 *Prosper de ingratia* 813: Horrida terrifica . . atria mortis. 91 cf. *ad v. 75 sqq.*

76 *Verg. Aen. I* 297: Maia genitum; *XII* 894: tua fervida . . dicta; *II* 115: dicta reportat (cf. *Statii Theb. XII* 667). 78 *Moreti* 120: tectusque galero; cf. *Ausonii de rosas* 25. 79 cf. *adn. ad Stil. III* 199. 82 *Statii Theb. IV* 304: caput asperat. 84 *Verg. Aen. IV* 510: tonat ore. 85 *ibid. VI* 400: ingens ianitor. 87 *Tibulli I* 7, 13: tacitis . . undis. 89 *Horati c. I* 10, 1: nepos Atlantis . . superis deorum gratus et imis. 91 *Manili II* 382 (*IV* 296): commercia mundi; cf. *Valer. Flacci I* 246. 92 cf. *Statii Theb. I* 293. 93 sqq. cf. *Statii Theb. VIII* 38—47. 98 *Lucani IV* 726: vanas . . in auras.

75 in] ad V 76 Tunc] unc C, Tum B 77 cyllenius W, cillenius q astitit V², affuit V¹
78 Somniferam FDW, Sumpniferam S, Sopniferam B, sonniferam C 79 rudi] V fultus solio] solio
fultus AB (fulctus B) 80 Magestate FC sedent W squalent S inmania FAB, imania C,
imm. q 81 Ceptra FS scitu S caput FC, capu B¹, d add. B² 82 dirae] dire F, dure q
ri nget B 83 Terrorum] Horrorem CB¹, Terrorem B² 84 docente C¹, dicente C² tyranno ACSD
85 Atria] Tartara codex Gevartii 86 Ianitor] Cerberus adscr. glossator F, Ambitus C, sed Ianitor supra
scr. C¹ et presso] in presso A recedit S 87 Cocytus B, Cochitos FAD, cochitus CV, Colchitos S
(u S²), Cochyus W tacitas (om. que) F, tacitosq B (corr. m. 1), tacidisque S aceron S acharon tacitis-
que D obmutuit undis F², compescuit undas F¹ 88 flegentee w 89 Athlantis ASWW, thlantis C Tegeae
εA, tegeeq B, tegee q 90 fas] s dubium S supra limen vocabulum erasum W, lumen F (tamen glossator
per utramque portam uel uiam explicat) utq B 91 comercia AB 92 et] om. S, I celeres Isengr.;
I celer i Heinsius, cf. Lachmannus ad Propert. p. 170 pro cinde F, item S, sed c linea directa transfixum
notho C¹, s add. C², nothos q 93 Redde] d prius ex corr. W tantumne tibi] tantum tibi ne SCB (in B
ord. corr. m. 2) frater] super B¹, fratrum D, frater B² q 94 erit] habes ε noxia] anxia S (sed nociua
explicat glossator) 95 Cum caelo] Q erasum, deinde cū] V celo S num FFS, non WCA¹B, nec A³
arma] aurā arma F (corr. m. 1) 97 cyclopeia W, ciclopia AS, cyclopea F, cyclopeia CD 98 aut] et CB¹,
aut B² q uanas] uacuas F; cf. Lucan. auras] u in ras. W, aras supra scr. A¹, aures ε fere unus,
hominum del. aures Isengr.

- Nonne satis visum, grati quod luminis expers
 100 Tertia supremae patior dispendia sortis
 Informesque plagas, cum te laetissimus ornet
 Signifer et vario cingant splendore Triones;
 Sed thalamis etiam prohibes? Nereia glauco
 Neptunum gremio complectitur Amphitrite;
 105 Te consanguineo recipit post fulmina fessum
 Iuno sinu. Quid enim narrem Latonia furta,
 Quid Cererem magnamque Themis? Tibi tanta creandi
 Copia; te felix natorum turba coronat. .
 Ast ego deserta maerens inglorius aula
 110 Implacidas nullo solabor pignore curas?
 Non adeo toleranda quies. Primordia testor
 Noctis et horrendae stagna intemerata paludis:
 Si dicto parere negas, patefacta ciebo
 Tartara, Saturni veteres laxabo catenas,
 115 Obducam tenebris solem, compage soluta
 Lucidus umbroso miscebitur axis Averno.«
 Vix ea fatus erat, iam nuntius astra tenebat.
 Audierat mandata pater secumque volutat
 Diversos ducens animos, quae tale sequatur
 120 Coniugium Stygiosque velit pro sole recessus.
 Certa requirenti tandem sententia sedit.
 Hennaee Cereri proles optata virebat
 Vnica, nec tribuit subolem Lucina secundam
 Fessaque post primos haeserunt viscera partus

108 *Dracontii* 8, 86: natarum turba coronat. 115 *Prosper de ingrat* 60: lucem obscurare tenebrae.
 121 *Sidon. c. VII* 336: sedit sententia.

100 *Senecae Herc.* 609 (cf. 833): tertiae sortis loca. 104—110 *Ovidi met. V* 369 sqq. (agitur pars
 tertia mundi). 107 *Enni Ann.* 108 M: Tati, tibi tanta. 110 *Verg. Aen. IX* 487: curas solabar.
 115 *Lucani I* 72: compage soluta. 117 *Verg. Aen. I* 586 (et saepius): vix ea fatus erat, cum, item sine
 cum *Aen. III* 90, *XII* 650. 119 *Tacit. hist. IV* 84: diversus animi; *Propertii IV* 12, 19: quae viva
 sequatur Coniugium. 121 *Verg. Aen. XI* 551: Versanti . . vix haec sententia sedit (cf. *Stat. Theb. II* 368).
 124 cf. *Lucani II* 340.

99 uisum est *W* grati quod *S*, superis quod *W* (unde superi quod *Heinsius*), quod grati *φ* 100 Tertia]
Tristia Goetzius, *Tetrica Gustafsson* supreme *ACW* dispendia] stipendia *Jeepius*; sed dispendium hic
 sensu novo positum pro distributione; cf. *Prudentii adv. Symm. I* 583: panis dispensus. 101 cum te] *ϑ*cte
 (i. e. cuncte) *S* ||||ornet *B* 102 cingant] cingunt *FS* 103 Set *F* thalamis *CB*, talamis *A*, thala-
 mos *F*, thalamo *S*, talamos *W* nereia glauco *FSD*, nereida glaucus *C*, nereia glaucum *W* (sed um in *ras.*),
 cum nereia glauco *A*, nereida glaucus *B* (nereida corr. *B*²), glaucum *ε* 104 Neptunum] Neptunus *CB*
 complectitur *F* amphitrite *FADW*, amphitritem *CSB* 105 Te cum sanguineo *B*, Te cū sanguineo *C*¹,
 corr. *C*² consanguineo *D* 106 narrem] referam *S* Latoia *Heinsius* 107 themin *CB*, themi *W*, temim
 ex tetim corr. *A*¹, thetim *F*, theti *S*, themin *I* thetim *D*¹ tibi *εω* 108 te felix natorum *FSWD*, nato-
 rum te felix *φ* coronant *S* (tamen ornat explicat glossator) 109 deserta] d in *ras. W* 110 In
 placidas *F*, Implacidas *AS* 111 Non] Nunc *I* non *A*¹, Nonne *Heinsius* 112 stangna *F*, stagna *S*²,
 idem ex signa corr. *B*¹, signa *S*¹*φ* temerata *B* paludis *B*³, laudis *B*¹ 113 dicto *ACB*¹, dictis *B*²*φ*
 114 cathenas *FAW* 115 Obductam *S* compage *S* soluta] ex solute corr. *W*¹ 116 Lucidus] Fulgidus
vetus Cuiacii axis] aer *ε* ed. *Vicent.* 117 erat] supra *lin. A*¹ 118 uoluptat *CB*, uolutans *F*
 119 Diverso *Cuiacii vetus*; Diuisos *Heinsius* ducens] ducebat *F*¹, *I* duceit *F*² quae] quid *A* 120 stigios-
 que *ω* sol||e ces||sus *A*¹, re add. *A*³ 121 sedit] crenit *S* 122 Ennee *AC*, etheree *S*², ennea *ε*,
 Ethnee *D*, Ethnee *FS*¹*B*²*W*, Hetanee *B*¹ Cereri] om. et in *mg. suppl. C*¹ uirebat *S*², nitebat *S*¹
 123 subolem] prolem *D*, sobolem *φ* 124 que] om. *C* post partus *pungi malit Buechelerus*

- 125 Infecunda quidem; sed cunctis altior extat
Matribus et numeri damnum Proserpina pensat.
Hanc fovet, hanc sequitur: vitulam non blandius ambit
Torva parens, pedibus quae nondum proterit arva
Nec nova lunatae curvavit germina frontis.
- 130 Iam matura toro plenis adoleverat annis
Virginitas, tenerum iam pronuba flamma pudorem
Sollicitat mixtaque tremit formidine votum.
Personat aula procis: pariter pro virgine certant
Mars clipeo melior, Phoebus praestantior arcu;
- 135 Mars donat Rhodopen, Phoebus largitur Amyclas
Et Delon Clariosque Lares; hinc aemula Iuno,
Hinc poscit Latona nurum. Despexit utrumque
Flava Ceres raptusque timens (heu caeca futuri!)
Commendat Siculis furtim sua gaudia terris
- 140 [Infidis Laribus natam commisit alendam,
Aethera deseruit Siculasque relegat in oras]
Ingenio confisa loci.

Trinacria quondam

Italiae pars magna fuit; sed pontus et aestus
Mutavere situm. Rupit confinia Nereus

- 145 Victor et abscissos interluit aequare montes
Parvaeque cognatas prohibent discrimina terras.

126 *Orest. trag.* 304: damna repensat. 128 *Dracont.* 8, 582: Torva parens. 129 *Patricii*
epithal. 4: nova germina. 131 *Orest. trag.* 451: pronuba flamma fuit. 134 *Cor., Ioh.* IV 543 (cf.
541): Hic melior pilo curvo nec signior arcu. 142 *Rutilii de red.* I 328: Sive loci ingenio.

129 *Ps.-Ovidi halieut.* 3: vitulus ... qui nondum gerit in tenera iam cornua fronte. 130 *Stat.*
Achill. I 292: Virginitas matura toris; *Verg. Aen.* VII 53: plenis iam nubilis annis. 133 *Statii Theb.* II
226: et sonat aula. 134 cf. *Verg. Aen.* V 430, X 735. 138 *Verg. georg.* I 96: Flava Ceres. *Lucani*
II 14: caeca futuri, cf. *Sili* II 206, *Statii Theb.* V 718. 142 *Columellae* X 51: Ingeniumque loci.
143 *Verg. Aen.* II 6: pars magna fui. 145 *Senecae cons. ad Marciam* 17 (Siculo latus abscondit).

125 set *F* cunctis] ?tis *S* altior *B*¹ 126 penset *A* 127 vitulam] vitulum *FS* ambit]
in *mg.* *S*¹ 128 quae] q̄/// *S*¹, uel que *S*², qui *F* nondum] *om. D*; malim nondum quae proterit]
5 pterit *F* (sic); pterit ex pterit corr. *S*¹ 129 curuauit] curuantur *S*, del. *m.* 1 (ubi ad modum noue lune
curuauit vitulus glossator) germina] cornua *F* V. 130 sic scripserat *S*: Iam uicina thoro iam pronuba
flamma pudorem; sed corr. *S*¹ 130 thoro ω plenis] p̄mis, i. e. primis *C* (1 add. *C*²) 131 uirginas *C*,
sed corr. *C*¹ 134 clypeo *W* phebus *FSW* 135 rhodopen ε, rodopē *DW*, rodopen φ phebus *SW*
amiclas ω 136 Delon] delion *F* clarios *B*², claros *CB*¹ hinc] huic magis quam hinc *F*, hunc *C*¹,
hinc *C*³ Iuno *S*², uino *S*¹ 137 Hinc] Hunc *CB*¹, Hanc *S*, Huc *F* (i. e. huic; glossator explicat phoebo),
Hinc *B*² φ nurum] ex uirum corr. *B*¹, uirum *S*¹, nurum *S*² utrumque] utramq; *S* V. 139 sic *DS*, nisi
quod pignora *S*², sydera *S*¹, gaudia *D*; eundem v. 139 *om. FW(ACB)*, deesse tamen non potest quia furtim
rem actam esse memorandum fuit. V. 139—213 *om. ABC*; *A*² in *mg.* add.: Infidis laribus natam commisit
ituram Commendat siculis furtim sua pignora terris; *B*² in *mg.*: Infidis lar. n. comm. itura V. 140 sic *FSW* et
Isengrin., nisi quod natam laribus *Isengr.* alendam] in *ras.* *W*¹, alendam *S*, itura *F(A²B²)* V. 140 *om. D*
V. 140 et 141 spurios dixit *Heinsius*; haec autem post v. 138 placuerunt *Bachrensio*: aethera deseruit; furtim
sua pignora terris Commendat fidis Siculasque relegat in oras Ingenio confisa loci; *Buechelerus* v. 139 spurium,
vv. 140 sq. genuinos arbitratus in v. 140 coniecit: natam comitatur ademptam. 141 Ethera *FW* que]
om. S relegat in horas *WS*¹ *F*, inde relegerat horas corr. *S*² vel *S*¹ 143 Ytalie *W* magna] *W* (cf. *Verg.*),
una φ; ima *Gesnerus*; uera *Paul*; iuncta ego; cf. *Sallusti hist.* 4, 20: Italiae Siciliam coniunctam fuisse constat.
aestus] *WS*, etas *DF*, uī estus add. *F*¹ 144 situm] situs *D* 145 abscisos *FDW* interluit *WD*,
interfluit *εFS*, sed l postea inseruit *S*¹; sed cf. *Vergili Aen.* III 419 146 Parua et cognatas *S* discrimina *W*¹, distantia *W*² cognatis ... terris *Heinsius*

- Nunc illam socia ruptam tellure trisulcam
 Opposuit natura mari: caput inde Pachyni
 Respuit Ionias praetentis rupibus iras;
 150 Hinc latrat Gaetula Thetis Lilybaeaeque pulsat
 Brachia consurgens: hinc indignata teneri
 Concutit obiectum rabies Tyrrhena Pelorum.
 In medio scopulis se porrigit Aetna perustis,
 Aetna Giganteos numquam tacitura triumphos,
 155 Enceladi bustum, qui saucia terga revinctus
 Spirat inexhaustum flagranti vulnere sulphur
 Et, quotiens detractat onus cervice rebeli
 In laevum dextrumque latus, tunc insula fundo
 Vellitur et dubiae nutant cum moenibus urbes.
 160 Aetnaeos apices solo cognoscere visu,
 Non aditu temptare licet. Pars cetera frondet
 Arboribus; teritur nullo cultore cacumen.
 Nunc movet indigenas nimbos piceaeque gravatum
 Foedat nube diem, nunc motibus astra lacessit
 165 Terrificis damnisque suis incendia nutrit.
 Sed quamvis nimio fervens exuberet aestu,
 Scit nivibus servare fidem pariterque favillis
 Durescit glacies tanti secura vaporis,
 Arcano defensa gelu, fumoque fideli
 170 Lambit contiguas innoxia flamma pruinas.
 Quae scopulos tormenta rotant? quae tanta cavernas
 Vis glomerat? quo fonte ruit Vulcanius amnis?

156 *Cl. Mar. Victoris aleth. II 127*: Aetna . . Egerit . . sulphura . . spirabilis aerae. 167 sqq. cf. *Victoris v. 130 sq.* 169 *Sedulii I 114 sq.*: Ignibus innocuis . . blanditae lambebant robora flammae. 172 *Augustinus de civ. dei IV 2*: flumina flammaram (*de Aetna*).

148 *Iuvenal. 10, 152*: opposuit natura. 154 *Lucani VIII 622*: Romanos nunquam tacitura labores. 155 *Iuvenal. IV 589*: post terga revinctum (*cf. ad Rufin. II 245*). 157 sq. cf. *Verg. Aen. III 581 sq.*: Enceladus . . . quotiens mutet latus. 158 sq. *Callimachi hymn. 4, 142 sqq.* 159 *Ovidi met. II 214*: pereunt cum moenibus urbes. 165 cf. *Ovidi met. II 213*. 167 *Taciti hist. V 6*: Libanum . . inter ardores . . . fidum nivibus. 170 *Verg. Aen. II 683*: innoxia mollis lambere flamma comas. 172 sqq. cf. *Sallusti hist. 2, 43*.

147 Nūc *W*, sed ūc *m. 2 in ras.* sociam *SW* ruptam *F*, rupta *S²*, raptam *S¹WD* trisulcam *F*, trisulca *SW*, trisulco *D* 148 Opposuit *F*, Opponit *SDW* capud *F^S* pach⁷ni *F*, pachinni *SDW* 149 yonias *SW* 150 Hinc] Hic *F* getula *FW* thetys ε libibaeque *FSDW* 151 teneri] moueri *vetus Cuiacii* 152 ob obiectum, sed prius ob erasum *F* tyrrena *W*, tirrena *FSD* pelop⁷ *F¹*, e in o mut. *F¹*, rursus e restituit *F²* 153 ethna *FSDW* 154 Ethna *FSDW* 155 Encheladi *FSDW* saucia] c ex e vel x corr. *S* 156 Spirat] Spirat et *S* inexhaustum εω flagrandi *F* uulnere *FSDW*, corpore vel gutture ε sulphur *F^{S1}W*, uirus *S²*, sulfur *D*, fulmen (u ex corr.) *W* 157 Et] Cum *F*, 7 *W¹*, et *W²*, Et *SD* detractat *FW*, detractat *SD*, deiecat ε unde reiecat *Heinsius* onus *D*, honus *F^SW* cervice reflexa *Claverius* 158 In dextrum leuumque *S* 159 De Uellitur cf. *II v. 143*; Uertitur incertus *Heinsii* et *Cuiacii mg.* nutant] mutant *S* 160 Ethneos *SDW*, Henneos *F* 163 mouet *SDW*, monet *F*, uomit *Isengr. mg.* „id quod commendat *Marcell. comes p. 316 Ronc.*: terra . . ferventem imbrem evomit“ *Kochius* indigenas] nas ex corr. *F*; idem ex indignos corr. *S¹* piciaq⁷ ex piceaq⁷ corr. *F¹* grauatum] grando *D* 164 Fedat *W²*, Sedat *W¹* motibus] molibus ε unus 165 Terrificis] cis in *ras. S* nutrit] miscet ε; sed cf. materiem praebet ap. *Ovidium l. l.* 166 quamuis] in *ras. W¹* estu ex astu corr. ut vid. *S* 167 Scit] cit in *ras. W¹* fidem] diem *D* 168 uaporis *S¹*, caloris *S²* 170 Lambit *S* contiguas] con ex corr. *F* *V. 171—178 spurios putabat Jeepius.* 171 scopulos *W²*, scopuli *W¹* rotant *F*, rotant (o ex corr. *W*) φ cauernas] cauernae *Hertelius*; caminos ego dubitanter 172 glomerat] glomeret *F*; „de glomerat cf. *Servium Verg. Aen. IV 155*“ *Buechelerus* ruat ε amnis] *D*, ignis φ (*cf. Macrobius sat. V 17, 9—12*)

Sive quod obicibus discurrens ventus opertis
 Offenso rimosa furit per saxa meatu,
 175 Dum scrutatur iter, libertatemque reposcens
 Putria multivagis populatur flatibus antra;
 Seu mare sulphurei ductum per viscera montis
 Oppressis ignescit aquis et pondera librat.

Hic ubi servandum mater fidissima pignus
 180 Abdidit, ad Phrygios tendit secura Penates
 Turrigeramque petit Cybelen sinuosa draconum
 Membra regens, voluceri qui pervia nubila tractu
 Signant et placidis umectant frena venenis:
 Frontem crista tegit; pingunt maculosa virentes
 185 Terga notae; rutilum squamis intermicat aurum.
 Nunc spiris Zephyros tranant; nunc arva volatu
 Inferiore secant. Cano rota pulvere labens
 Sulcatam fecundat humum: flavescit aristas
 Orbita; surgentes condunt vestigia fruges;
 190 Vestit iter comitata seges.

Iam linquitur Aetna
 Totaque decrescit refugo Trinacria visu.
 Heu quotiens praesaga mali violavit oborto
 Rore genas! quotiens oculos ad tecta retorsit
 Talia voce movens: 'Salve, gratissima tellus,
 195 Quam nos praetulimus caelo, cui gaudia nostri
 Sanguinis et caros uteri commendo labores.
 Praemia digna manent: nullos patiere ligones
 Et nullo rigidi versabere vomeris ictu.
 Sponte tuus florebit ager; cessante iuvenco
 200 Ditior oblatas mirabitur incola messes.'
 Sic ait et fulvis tetigit serpentibus Idam.

178 *Victor comm. in Genesin praef.* 28: pondera librans. 185 *Venant. Fort. c. VI 1, 108*: aurum si intermicet. 186 *cf. Alc. Avii II 124*. 187 *Corippi Iust. III 289*. 188 *Sidon. c. II 329 sq.* (fecundat iter comitataque gressum vindemia). 190 *Prudentius contra Symm. II 935*: se vestiat aequor aristas. 201 *Corippi Iust. III 194*.

173 sqq. *cf. Aetnae carminis v. 94 sqq. (de clausis ventis v. 134, 170, 210); Iustinus IV 1*. 178 *Ovidi met. I 13*: Ponderibus librata. 181 *Ovidi fast. VI 181*: Turrigera . . Cybele. 184 *Verg. georg. IV 427*: notis . . maculosus. 188 *Verg. ecl. 4, 28*: flavescet . . arista. 192 *Verg. Aen. X 843*: praesaga mali mens; *plura Truppius p. 15*. 191 *cf. Statii Ach. II 4*. 194 *cf. Statii Ach. I 384 sqq.* 194 *Verg. Aen. III 73*: gratissima tellus. 197 *Verg. I 605 (Ovidi a. am. II 702)*: praemia digna. 198 *Val. Flacci I 25*: versabat vomere.

174 Offensus rimata furit per saxa *F*, Offenso rimosa furit per saxa φ (Offensa^o *S*¹) 176 Putria *W*¹*FD*, Putrida *SW*² 177 sulfurei *D* 180 Abdidit *D* phrygios *F*, frigios *SDW* 181 Turrigeramq; *F*, Turrigeramq; *I* terri *D* cibelen *D*, cibelem *F**S*, cibele *W* cinuosa *S* 182 Membra] Colla ϵ 183 Signant] Scindunt *vel* Sulcant *Goetzius* nenenis] *om. S*¹, *suppl. S*² humectant ω 184 Frontem $\epsilon\omega$ maculosa *S* 185 ante squamis 2 *ferre litt. erasae, F* interuiret *W*¹ (inter)micat *W*² 186 zephyros *FSDW* tranant] tractant *S* nunc alterum] *supra lin. F*¹ 187 cano] *a ex corr. m. 2, W* 189 condunt *SWD*, scindunt *F*¹, *I* condunt *F*³ (*vel F*¹?) fruges] culmi ϵ *Isengr. mg.*, messes ϵ *alii* 190 ethna *SDW* 192 oborto *D*, aborto *W*, ab orto *F**S* (*fort. ab orco S*) 195 cui *S*, tibi *FDW* 196 uteri] $\bar{u}ri$ *F* 198 rigidi *S* 201 tetigit serpentibus] serpentibus attigit (ϵ ?) *Isengrin.* ydam *S*

- Hic sedes augusta deae templique colendi
 Religiosa silex, densis quam pinus obumbrat
 Frondibus et nulla lucos agitante procella
 205 Stridula coniferis modulatur carmina ramis.
 Terribiles intus thiasi vesanaque mixto
 Concentu delubra gemunt; ululatibus Ide
 Bacchatur; timidas inclinant Gargara silvas.
 Postquam visa Ceres, mugitum tympana frenant;
 210 Conticuere chori; Corybas non impulit ensem;
 Non buxus, non aera sonant blandasque leones
 Submisere iubas. Adytis gavisas Cybebe
 Exilit et pronas intendit ad oscula turres.
 Viderat haec dudum summa speculatus ab arce
 215 Iuppiter ac Veneri mentis penetralia pandit:
 'Curarum, Cytherea, tibi secreta fatebor.
 Candida Tartareo nuptum Proserpina regi
 Iam pridem decreta dari: sic Atropos urget;
 Sic cecinit longaeva Themis. Nunc matre remota
 220 Rem peragi tempus. Fines invade Sicanos
 Et Cereris prolem patulis inludere campis,
 Crastina puniceos cum lux detexerit ortus,
 Cogere tuis armata dolis, quibus urere cuncta,
 Me quoque saepe soles. Cur ultima regna quiescunt?
 225 Nulla sit immunis regio nullumque sub umbris
 Pectus inaccessum Veneri. Iam tristis Erinys

214 *Carmen de provid. divina* 83: cura dei celsa spectaret ab arce (cf. *poetae aevi Carolini ed. Duemmler p. 98 v. 1*). 215 *Paulini eucharist.* 20: penetralia mentis; *Paulini Petroc. vitae Mart. I 211: item.* 223 *Orest. trag.* 162: armata dolis, cf. *Dracont. c. 2, 111*.

203 *Verg. ecl.* 9, 60: densas . . frondes. 205 *Verg. ecl.* 10, 51: Carmina . . modulabor avena (cf. 5, 14). 210 *Statii Theb. V 195*: Conticuere chori. 211 *Stat. Theb. II 73*: buxus Aeraque . . sonitu. 214 *Ovidi met. I 163*: ut summa vidit Saturnius arce. 215 *Iuveni I 505*: mentis penetralia tanget (cf. *Avieni phaen. 14*). 220 *Verg. Aen. V 638*: iam tempus agi rem (cf. *Statii Theb. V 140*). 222 *Verg. Aen. IV 118*: ubi primos crastinus ortus . . Titan . . retexerit orbem. 226 *Verg. Aen. II 337*: quo tristis Erinys.

202 aedes *Aldina* paene angusta *F* templumq; *S* colend[um] *W* *V. 203—214 om. DW; in mg. supp. W* 203 Religiosa, sed 1 alteram postea add. *S*¹, Religiosa *q* obumbrat *F**W*, opacat *S* 204 Frondibus *FWS*², Floribus *S*¹ lucos *FWS*¹, silvas *S*² 205 coniferis *W* modulatur *W*, modul-
 lantur *FS* carmina ramis *S*¹, i carmine (?) rami *S*² 206 thyasi *W*, tyasi *F* mixto] misto *ε* 207 ide *W*,
 yde *F*, idam, sed m del. *S*¹ 208 Baccatur *F* timidas *S*, tumidas *FW* 209 t[em]pana *F* 210 choribas *W*,
 coribas *FS* impulit *FS* 211 sonant] tonant *Wakefield. ad Lucret. II 618* blandasque] blandique
Isengrinius, Parrhasius 212 aditis *FSW* Cybebe] cybele *SW*, cibeles *F* 213 pronas] pronos *W*
 intendit *SW*, extendit *F* turres] currus i turres *W* Inde a v. 214 rursus incipiunt *ABC* 215 Iuppiter *ω*
 ac] at *DW*, ac in ras. *F* (fuisse vid. 7) Ueneri mentis] mentis ueneri *S* pandit *FS*¹, nudat *S*² *WCAB*
 216 Sic ut ededi *FDB*, nisi quod citarea *FB*¹, citharea *B*², citherea *D*, Curarum secreta tibi cytharea *WACS*
 (nisi quod citarea *S*, citharea *A*); cf. quod dedi laud. *Seren. 139* 217 tartarae *S* n[on] p[ro]p[ri]e *F* 218 Iam
 (sic) *S* pridem] primum *C*, pridem est *F*, Iamdudum ed. *Vicent.* 219 cecinit] cecinit *S* (c supra scr. m. 2?)
 matre *C*³, marte *C*¹ mota *B*¹ 220 peragi *CW*, peragit *q* (cf. *bell. Gild. 429*) 221 illudere *ω*
 222 Crastina] Candida *W* puniceos] purpureos, sed rpureos in ras. add. *F*¹; cf. *Verg. Aen. XII 77* detexit *C*
 223 armata *C*², armenta *C*¹ cuncta] in ras. *W*¹ 224 soles] uales *CB*¹, soles *B*² *q* 225 immunis *F*,
 imm. *q* 226 Pectus (c postea add. m. 1) *S* inaccessum *WCB*¹ item vetus *Cuiacii*, corr. *B*² Ueneri]
 ueteri *F* erinis *D*, herinis *q*

Sentiat ardores; Acheron Ditisque severi
Ferrea lascivis mollescant corda sagittis.

- Accelerat praecepta Venus; iussuque parentis
230 Pallas et inflexo quae terret Maenala cornu
Addunt se comites. Divino semita gressu
Claruit, augurium qualis laturus iniquum
Praepes sanguineo dilabatur igne cometes
Prodigiale rubens: non illum navita tuto,
235 Non impune vident populi, sed crine minaci
Nuntiat aut ratibus ventos aut urbibus hostes.
Devenere locum, Cereris quo tecta nitebant
Cyclopum firmata manu: stant ardua ferro
Moenia, ferrati postes, immensaue nectit
240 Claustra chalybs. Nullum tanto sudore Pyragmon
Nec Steropes construxit opus: non talibus umquam
Spiravere Notis animae nec flumine tanto
Incoctum maduit lassa cervice metallum.
Atria vestit ebur; trabibus solidatur aenis
245 Culmen et in celsas surgunt electra columnas.

- Ipsa domum tenero mulcens Proserpina cantu
Irrita texebat rediturae munera matri.
Hic elementorum seriem sedesque paternas
Insignibat acu, veterem qua lege tumultum
250 Discrevit Natura parens et semina iussis
Discessere locis: quidquid leve, fertur in altum;
In medium graviora cadunt; incanduit aer;
Legit flamma polum; fluxit mare; terra pependit.
Nec color unus erat: stellas accendit in auro,
255 Ostro fundit aquas. Attollit litora gemmis
Filaque mentitos iamiam caelantia fluctus

227 *Moschi* Ἐρωσ ὁραπέτης 14: βάλλει κείς Ἀχέροντα καὶ εἰς Αἰδεω βασιλῆα. 231 *Verg. ecl.* 6, 20:
Addit se sociam. 233 *cf. Verg. Aen. X* 272. 237 *Verg. Aen. I* 365: Devenere locos. 238 *Verg.*
Aen. XII 745: ardua moenia. 239 *ibid. VII* 622: ferratos . . . postes. 243 *cf. Verg. Aen. VIII* 446.
244 *Lucani X* 119: ebur atria vestit. 246 *Verg. Aen. VII* 754: cantuque . . . mulcebatque. 248 *sqq. cf.*
Ovidi met. I 21 *sqq.* 253 *Ovidi fast. I* 109: Flamma petit altum *eqs.*

227 acheron|||| *F* dittisq *C*, dictisq *A*, ||diti^s acheronq *W* seueri] superbi *C* 228 laciuis *F*
mollescant *S*, molescant *A* 230 menala *FW*, menia *S*¹, menela *S*² 231 gressu *S*², passu *S*¹
232 iniquum] iq *ex corr. W*¹, iniquum *S*, iniquus *C* 233 Preppes *B* delabatur *D* ad v. 232 sq. *cf.*
Gronov. diatr. Stat. p. 247 234 Prodiale *W* tuto] tute *S*, tutum *A* 235 inpune *FS* crine *B*¹,
quia *B*² 236 Nonciat *S* hurbibus *C* (r non planum) 237 nitebant *WCB*¹, uirebant *ASD*, manebant *F*,
micabant *B*² 238 Cyclopum *W*, Ciclopum *q* firmata] formata *CB*, fabricata *S* (*ex Vergilio Aen. IX* 145);
formata *nescio an firmet Tibullus II* 5, 23. 239 postes immensa in *ras. W*¹ immensaue *FS*, imm. *q*
240 Claustra] Castra *F* caplips *F*, calibs *q* pyragmō *W*, piragmon *q* (*sic, non Pyracmon etiam apud*
Vergilium libri) 241 construxit] con in *ras. W*¹ non talibus *FCSB*¹, nec talibus *WADB*² 242 notis
*FCA*¹, nothis *SA*² *DW*, nothis *B* de animae *cf. Vergili VIII* 403 flumine] *A*² vetus Cuiacii, flamine
*WSFA*¹ et ex flumine *corr. D*, fulmine *CB* 243 Incoctum] Incaptum *C* naduit *C* lassa] lapsa *CB*¹,
lassa *B*² ceruice] *sic ω* (fornace *D*?), fornace *Isengrinus*, item Cuiacii vetus. 244 uestit] *S*, cingit *†*
uestit *W*¹, cinxit *C*, cingit *q* (*cf. Lucani exemplum*) ahenis *ed. Vicent.* 246 mulcens] miscens *C*
247 texebat] *ex texabat corr. F* 248 series *W* 249 Insignabat *C*, item *S*, sed *corr.* a||cu *B*
250 Discernit *D* et] ut *Parrhasius* iussis] *A*, iustis *q* 251 Decessere *S* locis] thoris *C*
252 aer] aether *ε* 253 legit *W*² Cuiacii vetus, legit (*sic*) *S*, Egit *W*¹ *q* flamma *C*, sed virgulam *C*²
254 unus *C*², ullus *C*¹ erat] inest *ε* 255 Ostra *B* 256 iamiam] subter Cuiacii vetus *ε* pauci,
spumam conieci caelantia] curuantia *Isengr. mg. codex alter Cuiacii*

- Arte tument: credas inlidi cautibus algam
 Et raucum bibulis inserpere murmur harenis.
 Addit quinque plagas: mediam subtegmine rubro
 260 Obsessam fervore notat; squalebat inustus
 Limes et assiduo sitiebant stamina sole.
 Vitales utrimque duas, quas mitis oberrat
 Temperies habitanda viris; in fine supremo
 Torpentes traxit geminas brumaeque perenni
 265 Foedat et aeterno contristat frigore telas.
 Nec non et patru pingit sacraria Ditis
 Fatalesque sibi Manes; nec defuit omen:
 Praescia nam subitis maduerunt fletibus ora.
 Coeperat et vitreis summo iam margine texti
 270 Oceanum sinuare vadis; sed cardine verso
 Cernit adesse deas imperfectumque laborem
 Deserit et niveos infecit purpura vultus
 Per liquidas succensa genas castaeque pudoris
 Inluxere faces: non sic decus ardet eburnum,
 275 Lydia Sidonio quod femina tinxerit ostro.
 Merserat unda diem; sparso nox umida somno
 Languida caeruleis invexerat otia bigis,
 Iamque viam Pluto superas molitur ad auras
 Germani monitu. Torvos invisā iugales
 280 Allecto temone ligat, qui pascua mandunt
 Cocyti pratisque Erebi nigrantibus errant
 Stagnaue tranquillae potantes marcida Lethes

258 *Verg. georg. I* 109: raucum . . . murmur, et 114: bibula . . . harena. 265 *Verg. georg. III*
 279: contristat frigore. 267 *Statii Theb. VII* 586: nec defuit omen. 268 *Ovidi trist. III* 5, 12:
 Osque madens fletu; *Statii Theb. V* 728: maduerunt lumina fletu. 270 *Verg. Aen. VII* 621: cardine verso.
 273 *Ov. a. am. I* 100: casti . . . pudoris. 274 *Verg. Aen. XII* 68, *I* 590 sqq. (quale . . . ebori decus).
 275 sq. *Valer. Flacci IV* 369. 276 *Verg. Aen. II* 8: nox umida; *V* 721: non atra polum bigis subvecta.
Ciris 38: caeruleis . . . bigis. 278 *Verg. Aen. X* 477: viam molita per oras; *VI* 128: superas evadere ad
 auras; *CJL. III* 737 v. 5: superas elatus ad auras. 281 *Avieni phaen. 210*: et stagna nigrantia Ditis.

257 Arte B^2C^2 , Arce B^1C^1 illidi ω algas B 258 bibilis B^1 , bibulis corr. B^2
 insepere B , inerepere A^1 , inserpere A^2 259 Addit] Adl̄idit B sub tegmine FB , subtemine W
 260 Obses/am B t̄uebat post Obsessam C inustus] $ras.$ supra finem S 261 sitiebant] i ad-
 rasum S , fuit a ; siciebant F 262 utrumque S 263 in] F , ///in S , tum DW , cum ACB^1 , sub B^2
 264 geminas D , gemas F (cum $ras.$ supra e et s) brumae] $gemaq$ C^1 , bruma C^2 perhenni $ASDB$ et
 (perh in $ras.$) W , perh̄ni F 265 Foedat] Celat W^1 (Fedat $m. rec.$) contristat] W^1 , constringit SW^2 ,
 contrinxit D^2 telam SD 266 patru] patrii C , patru B^1 sacraria] penetralia *vetus Cuiacii in mg.*
 dittis C ; in A verbum erasum, ditis supra scr. A^1 267 omen] unquam omen C 268 Precia A^1 , s
 inseruit A^2 fletibus S (a fort. $m. 1$) 269 uitreis] i prius ex corr. B summo iam margine] Bq ,
 su \overline{p} ma margine F , idem corr. B^1 texti $A^1CSW^1F^3$, tele $F^1W^2A^3$, tex/// B , dein ti add. B^1
 270 sinuare] simulare C cardine S , carmine et C^1 et C^2 271 Cernit] Sensit ϵ imperfectumq F
 laborem C^2 , colorem C^1 273 liquidas] niueas S succe///sa S (viv n erasum) casteq S^1 , uel
 casti S^2 274 Ill. ω non] nec DB^1 , non B^2q 275 Lidia ω , sed d in $ras.$ B tinxerit] in tinxerat
 corr. B , texit W^1 , tinxerat W^2 Post v. 275 intercidiisse non pauca putat *Jeepius*. 276 humida ω
 somno] sonno C , sono S , celo B 277 caeruleis ϵ , ceruleis ω iniunxerat W 278 Pluto superas]
 superas pluto D superas] siculas ϵ mollitur S auras F , arces q 279 toruos] nigros W 280 Allecto
WFD, Allecto AS , Alleto C , Alleto B^1 , c add. B^2 themone S ligat B^2 , legat B^1 mandunt B , sed u B^2
 ex corr. 281 Cociti C , Cochiti q pratisque] pratis om. que W , \ddagger ripis add. B^2 , spatiiq ϵ herebi ω
 nigrantibus] ingentibus F 282 po///tantes B potantes tranquille F marchida B , marci^da A^1

Aegra soporatis spumant oblivia linguis:
 Orphnaeus crudele micans Aethonque sagitta
 285 Ocior et Stygii sublimis gloria Nycteus
 Armenti Ditisque nota signatus Alastor.
 Stabant ante fores iuncti saevumque fremebant
 Crastina venturae spectantes gaudia praedae.

PROLOGVS LIBRI SECVNDI.

(XXXIV.)

Otia sopitis ageret cum cantibus Orpheus
 Neglectumque diu deposuisset opus,
 Lugebant erepta sibi solacia Nymphae,
 Quaerebant dulces flumina maesta modos.
 5 Saeva feris natura redit metuensque leonem
 Implorat citharae vacca tacentis opem.
 Illius et duri flevire silentia montes
 Silvaque Bistoniam saepe secuta chelyn.
 Sed postquam Inachiis Alcides missus ab Argis
 10 Thracia pacifero contigit arva pede
 Diraque sanguinei vertit praesepia regis
 Et Diomedeos gramine pavit equos,

Cf. Sidonii c. XIII, Venantii Fort. c. VII 1 (ubi fortasse ex Claudiano v. 1 ageret reponendum).

284 *Ovidi met. V 402: nomine quemque vocando; vocavit nomina Claudianus. Verg. Aen. X 248: ocior . . . sagitta.*

9 *Verg. Aen. VII 286; Valeri Flacci III 666: Inachiis . . . ab Argis. 12 Dio Chrysost. or. 63 (περὶ Τύχης I) 6: de Hercule laboribus reliquis fere enumeratis Διομήδην τὸν Θρᾷκα ἐνονθέτησεν ἵπποις αὐτὸν δίδοναι. Verg. Aen. II 471: gramina pastus.*

283 Aegra] Era C spumant] spirant C 284 Orphnaeus] ita ed. Camers, Orpheus F, Orneus ex Orneus corr. A¹, Orineus B, orneus CD, Horneus S, Ethneus W micant C Ethong ed. Camers et Ald., unde Ethong corr. ε lectionem hanc quasi approbans, ethone'q3 S, ethonusq3 φ; Chthoniusque Jeepius; Ptenusque ego (cf. πτηνοὶ ἵπποι et ἰοί) 285 stigii ω Nycteus] nictheus AW, necteus C, motheus BS, meteus D, morpheus F 286 di////tisq3 (gi erasum) F nota//// S, notha A, item B alastor W, alester D, alast' S, alaster φ signatus] dignatus B 287 iuncti//// F, uincti A (ut vid.); ūti et in mg. ūcti B, ūcti C, sed virgulam alteram add. C² 288 spectantes] sperantes codex Senensis apud Burm. p. 1028; sed spectare idem quod expectare (ita iam gloss. in codd.); cf. et alia et Iuvenal. VII 22 in cod. P et L. Muelleri De re metr. p. 293 gaudia] praemia W praedae] in ras. W¹

Prologus libri secundi D; Praefatio m. rec. in W; inscriptionem om. FSACB In A (item in Parisino regio teste Heinsio) adscriptum est a. m. saec. XIII: Istud totum ab hoc versu usque illum locum ĩpult ionios et cetera viciosum intersertus est, quia non est de hoc opere, sed praefacio cuiusdam alterius, sed eiusdem auctoris; cf. Haverfeldius in diurnali philol. Angl. XVII p. 272.

2 Nec lectumq3 F, Dilectumque coniecti seposuisset S opus] ebur ε 3 erepta] erecta S nympe W, nimphe ACD, nimphe S 4 Quaerebant] Lugebant Claverius dul//ces B fulmina mixta C 5 feris] ex feras corr. A¹ leonem] leonum D, leonē (leo in ras.) W 6 Implorat F cythare FW, cithare S, cithare D 7 et duri] eduri vetus Cuiacii, Edoni Schraderus silencia A³, solatia A¹ 8 Bistoniam] ita, sed postea i in u (vel o) corr. S, bistonium CB¹, bistoniam B²φ chelun D, chelim φ 9 posquam F ynachiis W, ///inachiis B Argis] agis C¹ unde agris C², aruis W²F, argis W¹φ 10 Trachia S, Tracia φ pacifico S arua] antra D 11 Diraque] Dura q3 S¹W, dira S² 12 gramne S, sanguine W¹, gramine W²

- Tunc patriae festo laetatus tempore vates
Desuetae repetit fila canora lyrae
15 Et resides levi modulatus pectine nervos
Pollice festivo nobile duxit ebur.
Vix auditus erat: venti frenantur et undae,
Pigrior astrictis torpuit Hebrus aquis,
Porrexit Rhodope sitientes carmina rupes,
20 Excussit gelidas pronior Ossa nives;
Ardua nudato descendit populus Haemo
Et comitem quercum pinus amica trahit,
Cirrhæasque dei quamvis despexerit artes,
Orpheis laurus vocibus acta venit.
25 Securum blandi leporem fovere molossi
Vicinumque lupo praeibit agna latus.
Concordes varia ludunt cum tigride dammae;
Massylam cervi non timere iubam.
Ille novercales stimulos actusque canebat
30 Herculis et forti monstra subacta manu,
Quod timidae matri pressos ostenderit angues
Intrepidusque fero riserit ore puer:
'Te neque Dictaeas quatiens mugitibus urbes
Taurus nec Stygii terruit ira canis,
35 Non leo sidereos caeli rediturus ad axes,
Non Erymanthei gloria montis aper.
Solvit Amazonios cinctus, Stymphalidas arcu
Appetis, occiduo ducis ab orbe greges

18 *Sidon. c. XXIII* 182. 25 sqq. *Draconitii* 1, 7 sq.: Lenta tigris, cervus audax ... Non lupum timebat agna ... Non lepus ... praeda ... molosso. 29 *Sidon. c. XV* 136. 30 *Corippi Iust. praef.* 10: quis totiens victos numeret? 32 *Sidon. c. XIII* 8: feri riserit ora suis.

14 *Verg. Aen. I* 722: resides desuetaque. 15 *Petronius c.* 80: Calculus .. mobile duxit opus. 17 *Verg. Aen. I* 53: ventos .. frenat. 18 *Ovidi ex Ponto III* 3, 26: adstrictis .. Hister aquis. 20 *Ovidi fast. I* 680: gelidas .. nives. 28 cf. *Verg. ecl.* 4, 22. 29 *Verg. Aen. VIII* 287 sq. 29 sqq. *Herculis laudes in laudem Florentini versae ad exemplum Plini paneg.* 14 fin. 34 *Senecae Herc.* 783: territat Stygius canis. 37 *Dio Chrys. l. l.*: τὰς τε Ἀμαζόνων οὐκ εἶεν γυναῖκες ἡλεγεῖν.

13 Tunc] Tum *D*, Tunc ex Tum corr. *B*¹ festo] stilico *C* 14 Dissuete *FSD* repetit] repetens *F*, reparat *Isengrinus mg.* lyre *W*, lire *q* 15 residens *C*, residens *WB*¹, resides *B*² leni *FC*, ex leni corr. vid. *S*, leni *B*¹, leni *B*², leni *WD* et in *ras. A*¹ moderatus *Gronov. observ. II* p. 60 ed. *Hand* 16 festino *S* nobile] mobile *ε* ebur] opus explicat gloss. in *A*, opus ebur (sic) *F*¹ 18 Prigior *D* astrictis] adfectis *vetus Cuiacii* ebrus *ω* 19 rodope *ω* sicientes *B*, scicientes *S* 21 hemo *ω* 22 quocū in quercū mut. *F*¹ 23 Cirreig *W*, Cirreas *q* despexerit] *WA*, dexpei despexerit *F*¹, despexerat *SB*, despexit *C*, despexerat *D*; „despexerat verum puto: 'quamvis divinae artis adytique experta hominem secuta est'“ *Buechelerus* artes] arces *D*, despexit amores *Schraderus* 24 Orpheis *WD*, Orfei *F*, Orphei *q*, sed ex Orphea corr. *S* acta] ossa *C*¹, acta *C*³ 25 blandi leporem] leporem blandi *F* molossi *D*, molosi *q* 26 Uicinumq; latus praeibit agna lupo *A* 27 ludunt] 1 in *ras. W* tygride *SB* dampne *FS*, damae *D* 28 Massilam *CW*, Massilam *A*, Massilam *FDB*, Massilam *S* 29 nouere///ales *F* *V.* 30 om. *S*¹, suppl. *S*² 31 Quod] *ω*, ut *B*², Qui *ε* pressos] strictos *C* ostenderit] i ex e corr. *F*¹ 32 puer riserit ore fero *S* fero] feros *Barthius* 33 Te] Tu *C*, te in *mg. C*¹ dictaeas *SW* urbes] auras *A* 34 nec] non *FCD* stigiis *D*, stigi *q* 35 sydereos *SB* celi *S*¹, celo *S*² 36 erimanthei *DWC*, erimanthei *A*, herimanthei *F*, heimanthei *S*, heremanthei *B* 37 Soluis] Solus *WS* amazonio/// *S*, amazonias *B* cunctus *F*, cinctus *C*, cinctos *B*², epat. vac. rel. *B*¹ stiph///alidas *F*, stimphalidas *D*, amphalides *S*, stiphaleidas *C*, stimphalidos *A*, stimphalides *W* 38 orbe] be in *ras. F*¹ (fuit ore)

- Tergeminique ducis numerosos deicis artus
 40 Et totiens uno victor ab hoste redis.
 Non cadere Antaeo, non crescere profuit hydrae;
 Non cervam volucres eripuerunt pedes.
 Caci flamma perit; rubuit Busiride Nilus;
 Prostratis maduit nubigenis Pholoe.
 45 Te Libyci stupuerunt sinus, te maxima Tethys
 Horruit, imposito cum premerere polo:
 Firmior Herculeus mundus cervice pependit;
 Lustrarunt umeros Phoebus et astra tuos.
 Thracius haec vates. Sed tu Tirynthius alter,
 50 Florentine, mihi: tu mea plectra moves
 Antraque Musarum longo torpentia somno
 Excutis et placidos ducis in orbe choros.

LIBER SECVNDVS.

(XXXV.)

Impulit Ionios praemisso lumine fluctus
 Nondum pura dies; tremulis vibratur in undis
 Ardor et errantes ludunt per caerula flammae.
 Iamque audax animi fidaeque oblita parentis
 5 Fraude Dionaea riguos Proserpina saltus

39 *Sidon. c. XIII* 4: uni tergeminum eqs. 40 *Dracont. satisf. 204*: victor ab hoste redis; *Orest. trag. 506*: victor regressus ab hoste. 47 *Sidon. c. VII* 585: Tutior Herculeo sedisset machina dorso. 49 *Sidon. c. XIII* 5: Haec quondam Alcides, at tu Tirynthius alter.

40 *Ovidi trist. II* 177: sic redeat superato victor ab hoste. 41 *Ovidi met. IX* 192: nec profuit hydrae crescere. 45 *Statii Theb. III* 34, *Ach. I* 222: maxima Tethys. 47 *Statii silv. I* 2, 103: cervice pependit (cf. *Val. Flacci I* 259). 49 cf. *Iuvenal. XI* 61. 50 *ibid. I* 2, 2: plectra moves. 2 cf. *Verg. Aen. VII* 9.

39 numerosos *B*², numero *B*¹, numosos *C*¹, er add. *C*² deicis] despicias *C* artus] artus *B*
 40 ///totiens *A* u//no *B* ab hoste] ab orbe *W* 41 Non] Nec *S* cadere *B*², candē *B* antheo *ω*
 non] nec *F* crescere] credere *D* idre *F*, ydre *φ* 42 Non ceruam *ACD*, Nec ceruam *FS*, Non ceruum *B*,
 item ceruum corr. *A*¹, Non nessim *W* uolucres] celeres *W* eripiere *A*¹, i in u mut. *A*² 43 Caci]
 Cachi *SWA*, Cacci *D* rubuit *FW*, rubebat *S*, rubuitq *φ* busiride *F*, buride *S*¹, busciride *S*², busilide *C*,
 busiridā *B* nylus *B* 44 Prostratis *B*¹, uastati *B*² 45 libici *ω* stipuere *FA*¹, stupuere *A*² *φ*,
 sed stu in ras. *W* tethis *AC*, thetis *φ*, maximus athlas *ε*; sed cf. *Stat.* 46 inposito *F* premerere]
 ere m. 2 in *B* 47 herculea *B*², herculeo *B*¹ pependit] quieuit *Cuiacius* 48 Lustrarunt (sic) *A*
 humeros *ω* phebus *FSW* et *B*², ad *B*¹ 49 Traicius *F*, Tratius *W*, Tracius *φ* tu] ex ti corr. *B*
 Tirynthius *εF*, tyrintius *WB*, tirintius *SACD* 50 plectra *S*², plest *S*¹ 51 Antraque] Astraq *B*
 sonno *C* 52 Excutis] Exitus *S* placidos *FDS*, placido *ACWB*², placito *B*¹, placidus *Isengr. mg., vetus*
Cuiacii in orbe] *SD*, ab orbe *FW*, orbe etiam *ACB*, an in habeant non satis certum; ed. *Camers*: ab ore sonos.

Incipit liber II^{us} Claudiani in raptu proserpine. *D*; inscriptionem om. *FSACB*; De raptu Proserpinae lib. II m. rec. in *W*

1 A//pulit *B*, xpulit *F*, uel inpulit add. *F*¹, Inpulit *SW*, mpulit *C* yonios *FC* 2 pura] prima *B*¹,
 pura *B*², clara *ε* ///dies *C* tremulis] om. *C* uibratur] uibrauit *D*; de passivo genere cf. *Statii „vibrata*
flammis aequora“. 3 errantes] ardentes *F* 4 audax animi] animi audax *F* animo *B*¹, animi *B*²
 fide///q *A*, fidem *B*¹, fidemq corr. *B*² oblita] ras. supra i *F*, oblita *S* 5 dionea *SW* ///riguos *A*
 nigos *B*, uel rigos add. *B*¹

- (Sic Parcae iussere) petit. Ter cardine verso
 Praesagum cecinere fores; ter conscia fati
 Flebile terrificis gemuit mugitibus Aetna.
 Nullis illa tamen monstris nulloque tenetur
 10 Prodigio. Comites gressum iunxere sorores.
 Prima dolo gaudens et tanto concita voto
 It Venus et raptus metitur corde futuros,
 Iam dirum flexura Chaos, iam Dite subacto
 Ingenti famulos Manes ductura triumpho.
 15 Illi multifidos crinis sinuatur in orbes,
 Idalia divisus acu; sudata marito
 Fibula purpureos gemma suspendit amictus.
 Candida Parrhasii post hanc regina Lycae
 Et Pandionias quae cuspide protegit arces,
 20 Vtraque virgo, ruunt: haec tristibus aspera bellis,
 Haec metuenda feris. Tritonia casside fulva
 Caelatum Typhona gerit, qui summa peremptus
 Ima parte viget, moriens et parte superstes;
 Hastaque terribili surgens per nubila ferro
 25 Instar habet silvae; tantum stridentia colla
 Gorgonis obtentu pallae fulgentis inumbrat.
 At Triviae lenis species et multus in ore
 Frater erat, Phoebique genas et lumina Phoebi
 Esse putes, solusque dabat discrimina sexus.
 30 Brachia nuda nitent; levibus proiecerat auris
 Indociles errare comas, arcuque remisso

6 Statii Theb. IV 780: Sic Parcae voluere. De cardine verso cf. ad Rapt. I 269. 7 Verg. Aen. IV 519 (cf. Ausoni parent. 4, 17): conscia fati. 17 Verg. Aen. IV 139: purpuream subnectit fibula vestem. 20 Verg. ecl. 6, 7: tristia . . bella. 21 Ovidi met. XII 89: fulva . . cassis. 25 Ovidi her. 2, 30: instar habet (cf. ars am. III 490, her. 16, 366, Woelfflinius in arch. lexic. II 587 sq.). 26 Verg. Aen. XI 66: obtentu frondis inumbrant; Senecae Herc. 355: tristi vestis obtentu velata. 27 Statii Ach. I 164: et plurima vultu Mater inest. 30 cf. Verg. Aen. I 318.

6 parche C iussere] voluere AB Isengr. mg., quod Statii exemplo et Verg. Aen. I 22 defendas
 7 Praesagum CD, Praesage W, Presagium q f||lores S concia A, concita B 8 gemuit] genuit F Aetna]
 henna A, ethna q (nisi quod ethn||| B¹, na add. B²) 10 gressus A iunxere S², iussere S¹ 11 dolo^s S,
 dolo^{is} B (is m. 2) tanto . . . uoto] tanti . . . uoti F, tanto . . . uoto W, † furto add. W¹ concita] concita B,
 conscia FCWD, concia A, callida S, item callida uoti vetus Cuiacii; conscia vel propter v. 7 displicet.
 12 It] Id F metitur] mtit B¹, unde metitur B², mentitur A, meditatur s 13 dirum AD, dudum FS¹CB¹,
 durum WS²B², † diru add. S² flexura] domitura Isengr. mg. cahos F 14 famulos Manes] manes
 famulos D 15 multifidos S¹, multiplices S²W 16 Ydalia FW, Idalia ex Italia corr. S (m. 2?)
 17 gemma B², g¹ma B¹, gemma ex gemina corr. A¹ 18 parasii F¹, parasi/i B, parrasii F²q lycei S,
 licei q 19 pandionias W, pandioneas q, ex pondionias corr. B proterit C 20 ruunt] in ras. B,
 ruit A 22 Typhona] phitona † tiphona A, triphona B², tritona W, phitona FSDB¹C (errorem notavit C³);
 de gigante esse sermonem docent verba qui summa eqs. (cf. Gigantom. v. 89); Tritona nolis defendere coll.
 Apoll. Sidon. c. XV 6 de Minerva: necdum . . Tritone truces hilarauerat artus; ceterum cf. M. Mayer
 Giganten und Titanen (1887) p. 406 qui varia temptavit perperam summa] parte F 23 Ima uiget
 parte C moriens et parte] moriens partimque Heinsius, moriens pariterque Jeepius; qui summa peremptus
 Ima uiget, parte emoriens et parte superstes Kochius ex cod. C; sane summa et ima eodem casu efferri par
 fuit. 24 nubila] nebula A ferro] gyro Isengr. et vetus Cuiacii 25 habet W, erit S, erat q; cf. exempla;
 neque verbi esse formas nimis amavit hic poeta tantum] tandem C 26 Gorgonos C optentu W,
 obstentu S inumbrat S¹, obumbrat S²D 27 At] Ac C, h²D triuie S, |||triuie B, turme W
 lenis] B², legis B¹, leuis FS species] facies s multus] n/rus B 28 phebiqz FSW phebi FSW
 29 dabat] facit s 30 leuibz] lenibusq (sic) S¹

- Otia nervus agit; pendent post terga sagittae.
 Crispatur gemino vestis Gortynia cinctu
 Poplite fusa tenus, motoque in stamine Delos
 35 Errat et aurato trahitur circumflua ponto.
 Quas inter Cereris proles, nunc gloria matris,
 Mox dolor, aequali tendit per gramina passu
 Nec membris nec honore minor potuitque videri
 Pallas, si clipeum ferret, si spicula, Phoebe.
 40 Collectae tereti nodantur iaspide vestes.
 Pectinis ingenio numquam felicior artis
 Contigit eventus; nulli sic consona telae
 Fila nec in tantum veri duxere figuras.
 Hic Hyperionio Solem de semine nasci
 45 Fecerat et pariter, forma sed dispere, Lunam,
 Aurorae noctisque duces; cunabula Tethys
 Praebet et infantes gremio solatur anhelos
 Caeruleusque sinus roseis radiatur alumnis.
 Invalidum dextro portat Titana lacerto
 50 Nondum luce gravem nec pubescentibus alte
 Cristatum radiis: primo clementior aevo
 Fingitur et tenerum vagitu despuat ignem.
 Laeva parte soror vitrei libamina potat
 Vberis et parvo signatur tempora cornu.
 55 Tali luxuriat cultu. Comitantur euntem
 Naides et socia stipant utrimque caterva,
 Quae fontes, Crinise, tuos et saxa rotantem
 Pantagiam nomenque Gelam qui praebuit urbi
 Concelebrant, quas pigra vado Camerina palustri,
 60 Quas Arethusaei latices, quas advena nutrit

34 *Cor. Iust. II 116*: Poplite fusa tenus.

35 *Val. Flacci V 442*: circumflua ponto. 37 *cf. passibus aequis Verg. Aen. II 724*. 54 *Avieni phaen. 1503*: signantur tempora lunae; *Manili IV 15* (*cf. I 53*): signantur tempora. 55 *cf. ad VI cons. v. 321*; adde *Ovidi ex Ponto II 2, 81*: comitavit euntem. 56 *Verg. Aen. I 497*: stipante caterva. 59 *cf. Verg. Aen. III 700*. 60 *Statii Theb. IV 239*: Alpheus . . advena.

32 neruus] ner B¹, uis add. B² 33 uestis gemino D cortynia ε, cortinea (vel verius cortinea) F, cortinia φ 34 stamine] carmine C Delos] ex dolos corr. F¹ 35 ponto] campo C 36 matris] martis C 37 tendit] ex tendunt corr. B¹ 39 clypeum W ferret si] si ferret A phebe SW 40 nodantur] ex notantur corr. vid. C¹, moderatur B¹, nodantur B² 41 artis FC, arti ADW, artis S, item B 42 nulli B¹, nulle CB² consona] conscia F 43 ueri] ex ueras corr. S (m. 1?) 44 yperionio D, yperionio F, hiperionio S, iperionio C et A¹, cui n praefixit A², epereoneo B 45 et] ex que corr. S lunam s; dispere forma F, sed forma dispere lunam W 46 tetis C, thetis FADW, thet S 47 hanelos FSW, anelos φ, anili ε 48 Ceruleusq ex Ceruleisq corr. A et C roseis] radiis C radiatur] //odiatur W¹, inde radiatur W³, item W² 49 tytana FADWB 50 nec] non A alte] ante C 52 Fingitur B¹, pingitur B², Fungitur F tener^v/// A 53 uitrei B², niuei B¹ potat] parcat aliquis ex Anglicis (B?) 54 paruo] puuo S (*cf. v. 294*) signantur W tempora S, tympora A cornu S Uberis et signatur tempora parui cornu C 55 cultu] in A a m. 2; spat. vac. reliquit A¹; questu C eunte C 56 Naides F, Naiades φ utque S caterua] corona ε 57 fontes C², frontem C¹ crinise DW, crinisse FSS²C, crisine S¹AB, crinnise vetus Cuiacii; sed *cf. Vergili Aen. V 38 et Servium ad Aen. I 550*. 58 Gelam] gelan V qui] que D 59 camerina A², carmina A¹ palustri] ex plaustri corr. A¹, pal/ustri B, palust S, plaustri C 60 arethusei FWCD, aretusei SAB aduena] auena C¹, corr. C²

- Alpheus (Cyane totum supereminet agmen):
 Qualis Amazonidum peltis exultat adeptis
 Pulchra cohors, quotiens Arcton populata virago
 Hippolyte niveas ducit post proelia turmas,
 65 Seu flavos stravere Getas seu forte rigentem
 Thermodontiaca Tanaim fregere securi;
 Aut quales referunt Baccho sollemnia Nymphae
 Maeoniae, quas Hermus alit, ripasque paternas
 Percurrunt auro madidae: laetatur in antro
 70 Annis et undantem declinat prodigus urnam.
 Viderat herboso sacrum de vertice vulgus
 Henna parens florum curvaque in valle sedentem
 Compellat Zephyrum: 'Pater o gratissime veris,
 Qui mea lascivo regnas per prata meatu
 75 Semper et adsiduis inroras flatibus annum,
 Respice Nympharum coetus et celsa Tonantis
 Germina per nostros dignantia ludere campos.
 Nunc adsis faveasque, precor; nunc omnia fetu
 Pubescant virgulta velis, ut fertilis Hybla
 80 Invideat vinciue suos non abneget hortos.
 Quidquid turiferis spirat Panchaia silvis,
 Quidquid odoratus longe blanditur Hydaspes,
 Quidquid ab extremis ales longaeva colonis

66 cf. *Sidon. c. XI* 76.82 *Alc. Aviti c. I* 207: Quidquid odoratum.

62 sqq. ex *Statii Ach. II* 84—86.
met. XI 146: auro madidis . . . glebis.
orbis 1142.

66 cf. *Ovidi met. XII* 606; *Sili Ital. II* 80.69 *Ovidi*72 *Verg. Aen. II* 748: curva valle.75 cf. *Avieni descr.*81 *Verg. georg. II* 139: Totaque turiferis Panchaia eqs.82 *Senecae Herc.* 913: quidquid

Indorum seges . . odoris.

61 Cyane] chiane *S*, ciane *ACD*, ticiane *B*, et cyane *F* totum] *om. D*, tuum *B* 62 Amazoni-
 dum] Amazonium *AB*¹, d *add. B*² aduncis *DW*, adeptis *AC*, adeptis *FSB* (suppositis epulantur Ama-
 zones armis *Statius l. l.*) 63 Pulchra *SACB* arcton *ABD*, arcto *C*, arton *FW*, arthō] *S* (o sorde ob-
 scurius) 64 Hipolite *C*, Ypolite *φ* ducit niueas *W* niueas] *Heinsio displicebat; placeret fort. uacuas*
 65 *strastruere C* Getas] ietas *B* uigentem *C* 66 Thermodontiaca *εC*, Termodoontiaca *ADW*, Termo-
 doantayaca *F*, Termodantiaca *S* tanaim *AC*, tanaym *DF*, thanaym *S*, tanaŷ *W* 67 baco *W*, bacho *φ*
 sollempnia *FCB*, solempnia *A* nimphe *FD*, nympe *φ* 68 Meonie *FSW* quas] quos *B* Hermus]
 ex hernus *corr. F*¹, ermus, *sed r non planum (paene n) S* 69 Percurrunt] Circueunt *W* auro *S*³,
 duro *S*¹ madidae] grauide *W*, grauidas *Scaliger* letantur *B* antro] auro *F* 70 Annis *C*¹, amnis *C*²
 et] ad *B*¹, et *B*² 71 Uiderat *C*, *sed U m. 2* 72 Henna *A*, Ethna *φ*; *eadem librorum mss. discre-*
pantia adest I 122; *II* 8; 289: memorabile videtur quod etiam apud *Plutarchum Quaest. nat.* 23, 2 *Ἀἰτνῆν*
traditur, non Ἐνναῦ; item Columell. X 270 de Ennaei et Aetnaei dubitatur. Porro *Diodorus V* 3 huius
 „anthologiae“ pratum non sub monte, ubi Henna sita fuit, *sed in ipso monte fuisse significat (cf. Zimmer-*
mannus De Pros. raptu et reditu, 1882, p. 19); tamen ubi licebat Hennam servavi 73 Conpellit *F*, uel
 conpellat *F*² (fort. tamen *m. 1*) zephyrum *ω* 74 mea] *me S*¹, *corr. S*³, *m^a A* la³ciuo *A* meatu *F*,
 uolatu *φ*; *cf. Mar. Victor aleth. I* 245 75 a³siduis *A*, ass. *φ* inroras *ω* annum] aruum *Jeepius*
 76 nympharum *W*, nimpharum *φ* 78 Nunc] Huc *S* assis *ω* 79 Pubescant] Pinguescant *C*
 uirgulta *B*², uirtute *B*¹ hibla *FS*, ybla *W*, ibla *φ* 80 Inuidat *B*¹, Inuideat *B*² uinciq; (c *ex e*
corr.; etiam u ex n vel ri) F abneget *S*, abnegat *A*¹, abnuat *φ*, nuat *in ras. F (m. 2?)* hortos] *///ortos*
F, ortus *D*, ortos *φ* 81 turiferis *DWB*², odoriferis *C*, t¹ riferis *S*¹, turiferis *S*³ *B*¹ *φ*, roriferis *ε* quod
commendat Heinsius ad Ovidi her. 15, 76 pancaia *CW* 82 odoratis *D* longe] *ras. supra g F*
 Hydaspes] *ε*, idastes *A*, hydastes *B*², hyastes *B*¹, ydaspes *φ* 83 extremis] extnis *F* longaeua colonis]
 longaeus ab hōris harenis *C*, longaeus arenis *ε* pauci, longaeua Sabaeis *Isengrin. mg.*

- Colligit optato repetens exordia saeclo,
 85 In venas disperge meas et flamine largo
 Rura fove. Merear divino pollice carpi
 Et nostris cupiant ornari numina sertis'.
 Dixerat; ille novo madidantes nectare pennas
 Concutit et glaebas fecundo rore maritat,
 90 Quaque volat vernus sequitur rubor; omnis in herbas
 Turget humus medioque patent convexa sereno.
 Sanguineo splendore rosas, vaccinia nigro
 Imbuit et dulci violas ferrugine pingit.
 Parthica quae tantis variantur cingula gemmis
 95 Regales vinctura sinus? quae vellera tantum
 Ditibus Assyrii spumis fucantur aeni?
 Non tales volucer pandit Iunonius alas,
 Nec sic innumeros arcu mutante colores
 Incipiens redimitur hiems, cum tramite flexo
 100 Semita discretis interviret umida nimbis.
 Forma loci superat flores: curvata tumore
 Parvo planities et mollibus edita clivis
 Creverat in collem; vivo de pumice fontes
 Roscida mobilibus lambebant gramina ravis,
 105 Silvaeque torrentes ramorum frigore soles
 Temperat et medio brumam sibi vindicat aestu:
 Apta fretis abies, bellis accommoda cornus,
 Quercus amica Iovi, tumulos tectura cupressus,
 Ilex plena favis, venturi praescia laurus;

89 *Alc. Aviti c. I 277*: fecundans germina potu . . maritavit; *Dracont. 3, 3*: rore maritat. 90 sqq. *Dracontii 10, 115*: sequitur vernalis odor, via pulchra rosarum . . et violas. 94 *Cor. Ioh. IV 496*. 97 *anthol. lat. Ries. 199 (Vespae) v. 69*: Iunonius ales (cf. *ibid.* 230, 1).

92 sanguineis . . rosis in metri exemplo ap. *Mar. Victorin. p. 105 K*. 93 *Verg. Aen. IX 579*: pictus . . et ferrugine clarus. 96 *Sili Ital. XVI 178*: Gaetulis . . . fucaret vellus ahenis. 97 *Ovidi de med. formae 33*: volucris Iunonia pennas explicat; *Verg. Aen. III 520*: pandimus alas. 102 cf. *Verg. ecl. 9, 7*; *Lucani IV 11*. 103 *Ovidi fast. II 315*: pumice vivo. 105 *Ovidi met. V 390*: frigora dant rami. 107 *Verg. georg. II 447*: bona bello cornus. 109 *Val. Flacc. V 53*: venturi praescia (cf. *Verg. Aen. VI 66, Avieni phaen. 123*: Praescia venturis . . . procellis).

84 optato] ex optati corr. S, optati *Cuiacii vetus* exordia] primordia *FAB* saeclo *FDWB¹V¹*, saeclo ex saeculi corr. S (m. 2°), saeculi *Claverius*, celo *B²*, saeclo t celo A, fato *V²*, partu C; letho *Heinsius*, busto *Isengrinus mg.*; „vixit ille a saeculo ad saeculum, vetus deponit, novum optato incohat“ *Buechelerus* 85 disperge] experge C flamine *FSAW²*, flumine *W¹DCB²*, nectare *B¹* 86 foue ut merear *W* 88 madidantes *S¹*, madefactus A 90 Quaque] Quamque S uernus] n adrasum *B¹*, uarius *B²* rubor *B¹*, color *B²* herbas A 91 medioque] madidoque & unus prave vel propter v. 88; mihi radioque placeret; ita radios serenos dixit *Claud. Ruf. I 130*. patent] parant *B¹*, parent *W¹*, patent *B²W²* conuecta C 92 Sanguineas C uaccinea S 93 Imbuit] Induit *F* (sed induit mox aptius legitur v. 111) 94 Partica *FSAB* uariantur] uenerantur (supra ue et rantur ras.) *F*, uariant *O¹*, ur add. *C²* gemmis] donis *Isengr. mg.* 95 uinctura B, iunctura D 96 D||itibus (it ex corr.) *F¹* assirii *FSDW*, asirii A, assirie B, assiriis C fucantur *DW*, fuscantur & aeni] aenis C, item, sed s erasit *W* 97 uolucris S, uolucrum B pandit uolucer D alas *B¹*, ales *B²* uolucris Iunonia pennas & pauci ex *Ouidio* 98 Nec] Non *W* 99 redimitur *F* hiems] ex hiens corr. *S¹*, genis *B¹*, hiemps *B²*, yems D flexo] in ras. B 100 interuiuret *B²*, intenuet *B¹*, internitet *Jeepius* humida & nimbis] mēbris *F*, punxit et t nimbis *F²* 102 planicies *F* 103 pumice] punice *F*, pomice A 104 Rocida A riuis] ex ruris corr. S 105 torrentes] tollentes C, torpentes S ramorum *S²*, romore *S¹* 106 medio] modico & C brumam *B²*, brumas *B¹* uendicat & 107 bellis et accommoda *F¹*, accommoda B, acomoda A cornus] pinus *W* V. 108 om. *B¹*, suppl. *B²* textura S 109 Ylex *FW* praescia] nuncia *F*, priscia *B¹*, prescia *B²*; cf. exempla

- 110 Fluctuat hic denso crispata cacumine buxus,
Hic hederæ serpunt, hic pampinus induit ulmos.
Haut procul inde lacus (Pergum dixere Sicani)
Panditur et nemorum frondoso margine cinctus
Vicinis pallescit aquis: admittit in altum
115 Cernentes oculos et late pervius umor
Ducit inoffensos liquido sub flumine visus
Imaque perspicui prodit secreta profundî.
[Huc elapsa cohors gaudet per florida rura.]
Hortatur Cytherea: legant. 'Nunc ite, sorores,
120 Dum matutinis praesudat solibus aer,
Dum meus umectat flavescentes Lucifer agros
Roranti praevectus equo.' Sic fata doloris
Carpit signa sui. Varios tum cetera saltus
Invasere cohors: credas examina fundi
125 Hyblaeum raptura thymum, cum cerea reges
Castra movent fagique cava dimissus ab alvo
Mellifer electis exercitus obstreperat herbis.
Pratorum spoliatur honos: haec lilia fuscis
Intexit violis; hanc mollis amaracus ornat;
130 Haec graditur stellata rosis, haec alba ligustris.
Te quoque, flebilibus maerens Hyacinthe figuris,
Narcissumque metunt, nunc inclita gramina veris,

122 *Dracontii* 10, 470: interea . . Lucifer astra Puniceo praeuectus equo. 128 *Cor. Iust. III* 64:
Pratorum spoliatur honos. 130 *anthol. lat. Ries.* 897, 45: alba ligustra.

111 *Verg. ecl.* 8, 13: hederam tibi serpere. 112 *Ovidi met. V* 385: Haud procul . . lacus est . .
altae, nomine Pergus, aquae (*Firmicus Mat. de err. prof. rell.* 7, 1: Percus est autem lacus eqs.).
116 *Ausoni Mosellae* 59: durante per intima visu cernimus arcanique patet penetrabile profundî. (118 *Verg.*
Aen. I 430: per florea rura.) 121 *Verg. georg. IV* 126: umectat flaventia culta Galaesus. 122 *Verg.*
Aen. VII 166, *Sili Ital. V* 170 et saepius: praeuectus equo; *Lucani VII* 342: Sublimi provectus equo.
125 *Verg. Aen. XII* 589: per cerea castra. 127 *Statii Theb. XI* 248: pulsus exercitus obstreperat armis.
129 *Verg. Aen. I* 693: mollis amaracus.

110 Fluctuat] Estuat † fluctuat *A* hic] *C*, in *q* denso] dempso *C* 111 Hic] Hinc *F*
ederē *D*, edere *ACB* hic] hinc *F* pompinus *B* ulmus *W* 112 Haut *ω* lacus *S*², latus *S*¹
Pergum] pargum *S* sycani *FS*, priores *W*¹, sicani *W*² 113 etnemorum *ex corr.* *B*¹ (*fuisse vid. imemori*)
cinctus] tectus *W* 114 Uicinus *S* pallescit] albescit *Wakefieldius ad Lucretium p.* 267. 115 pervius]
peruiuius *S* humor *ω* 116 Ducit] Duxit *S* inoffensus *C* sub^flumine *F* (*f viz m. 1*) 117 Ymaç *I*
V. 118 *om. ω*; *suppl. eum alia manus diversa a m. 1 et 2 in F*; *iacturam notavit C*³; *versum habent edd. Vicent.,*
Cam., al. Interpolatoris hic versus est; nam demum v. 123 saltus cohors invadit (*cf. Bonnet, revue critique* 1875
n. 27 p. 8). choors *F* florida *F*, florea *edd.* 119 Hortatur] Ortatur *F*, item spatio pro *H relicto C*
cytherea *W*, citharea *CD*, cytharea *F*, citharea *SAB* ite] *om. B*¹, *add. B*², ire *S* 120 matutinus *C*,
matutinis|| *B* aer] *r in ras. S* 121 humectat *ω* flavescentes] florentes *W*; *sed intellege sole hesterno*
retorridos vel marcescentes; ita flavescere Plinius h. n. XV 121, *XVI* 18; *fort. etiam Vergili locus sic acci-*
piendus 122 prouectus *D* doloris *SAW*, cruoris *DCB*¹, coloris *B*², çoloris † doloris *F* (*m. 1 ut vid.*)
123 tum] tunc *FSW* 124 choors *SD*, cho||o|| *B*, cohors *in mg. B*¹ 125 Hybleum *SW*, Ybleum *F*,
Ibleum *D*, Hibleum *AC*², Hibilum *C*¹ raptura *A* themum *A*, thimum *q* 126 fagique caua] fagi cana *D*
dimissus *FS*¹*AB*, demissus *WDCS*² ab aluo] ab uo *F*¹, al *suppl. m. 2*, aluo *ex alno corr. S* 127 ob-

- Praestantes olim pueros: tu natus Amyclis,
 Hunc Helicon genuit; disci te perculit error,
 135 Hunc fontis decepit amor; te fronte retusa
 Delius, hunc fracta Cephisus harundine luget.
 Aestuat ante alias avido fervore legendi
 Frugiferae spes una deae: nunc vimine texto
 Ridentes calathos spoliis agrestibus implet;
 140 Nunc sociat flores seseque ignara coronat,
 Augurium fatale tori. Quin ipsa tubarum
 Armorumque potens dextram, qua fortia turbat
 Agmina, qua stabiles portas et moenia vellit,
 Iam levibus laxat studiis hastamque reponit
 145 Insuetisque docet galeam mitescere sertis;
 Ferratus lascivit apex horrorque recessit
 Martius et cristae pacato fulgure vernant.
 Nec, quae Parthenium canibus scrutatur odorem,
 Aspernata choros libertatemque comarum
 150 Iniecta voluit tantum frenare corona.
 Talia virgineo passim dum more geruntur,
 Ecce repens mugire fragor, configere turres
 Pronaque vibratis radicibus oppida verti.
 Causa latet; dubios agnovit sola tumultus
 155 Diva Paphi mixtoque metu perterrita gaudet.
 Iamque per anfractus animarum rector opacos
 Sub terris quaerebat iter gravibusque gementem
 Enceladum calcabat equis: inmania findunt
 Membra rotae pressaque Gigas cervice laborat
 160 Siccaniam cum Dite ferens temptatque moveri
 Debilis et fessis serpentibus impedit axem:

146 *Maximiani* 5, 49: calor ille recessit.157 *Orestis trag.* 256: dum quaerit iter.

136 *Statii Theb.* V 582: illum fracta genuit arundine, Fauni. 139 *Ovidi fast.* IV 435: implet
 lento calathos e vimine textos (*metam.* V 393: calathos . . implet; *Verg. Aen.* XI 65). 142 *Verg. Aen.*
I 531: potens armis. 144 *Statii Ach.* I 327: humeros et fortia laxat Brachia. 147 *Focae vita Vergili* 77:
 Martius horror. 148 *Verg. ecl.* 10, 57: Parthenios canibus eqs.; *Aen.* IV 132: odora canum vis. 158 *Ovidi*
met. XII 496: membra inmania. 161 *Statii Theb.* X 473: et impedit axes.

133 amiclys W, amiclis φ 134 elicon ω genuit] ex genuit corr. A¹B¹ disci te] te disci (te
 et ci m. 2; sequitur spat. vacuum) B, hunc disci D error] horror A 135 te] hunc C retusa DW¹
 vetus Cuiacii, retussa (paene recussa) S, recusa C, recussa FAB, reuulsa W² 136 cephisus] zephisus DB
 arundine SDW 137 alias B², alios B¹, alia D 138 texto ACDW, textos FSB (sed tos in ras. B)
 139 Ridentes S², Ridentes S¹ textos Ridenti Schraderus chalathos A aggestibus F 141 thori ω
 tubarum S 142 fort/ia B turbat B², latrabat B¹ 144 leuibus] leuius uel leuibis S (fort. m. 1)
 laxat] lassat CW 145 Insuetisque] Inuentisque F sertis] farris S, sed del. 146 Abhinc rarius adhibitus B
 lascivit] latuit C recessit] ex recedit corr. S (m. 1²) V. 147 om. et in mg. suppl. S¹ 147 Marcius FSD
 fulgure] ex fugure corr. A. 148 Nec DW, Hec φ quae] queq; A parthenium CB¹, parthemium DFAB²W,
 ptemiū, deinde pthemī S¹ canibus] ca in ras. C² odorem ex odores corr. A, odorem φ; odoris Isengrin. ε;
 sed enim ipsa Diana odorem scrutatur; ita enim patere cur ipsa hos choros vel florum odores non aspernetur
 monet Buechelerus 149 choros CDW¹, coros ex cohors corr. A¹, co^h,ors B, thoros FW², item S, sed h postea
 add. (m. 1²) 150 Iniecta] Illecta C, Illecta A, Iniecta ex Illecta corr. W¹ tantum uoluit S 151 Talia]
 alia C, T suppl. C² 152 Ece C repens] reptens S 153 oppida] opida SA; arbuta Baehrensius; sed
 oppida etiam Ovidius met. V 355. 154 dubios C², duos C¹ agnouit] t add. m. 2² F tumultus S
 155 phaphi S, paphi W mixtoque] „desidero gratoque“ Kochius 156 Namq; C amfractus ACDW
 158 Encheladum FACDW inmania FA, imania C, imm. φ findunt] ex fundunt corr. A, fundunt CB
 160 Siccaniam C cum] sordibus obscurum in mg. iteravit S¹ ferens] feriens S moneri A 161 impedit F

- Fumida sulphureo praelabatur orbita dorso.
 Ac velut occultus securum pergit in hostem
 Miles et effossi subter fundamina campi
 165 Transilit inclusos arcano limite muros
 Turbaque deceptas victrix erumpit in arces
 Terrigenas imitata viros: sic tertius heres
 Saturni latebrosa vagis rimatur habenis
 Devia, fraternum cupiens exire sub orbem.
 170 Ianua nulla patet; prohibebant undique rupes
 Oppositae duraque deum compage tenebant:
 Non tulit ille moras indignatusque trabali
 Saxa ferit sceptro. Sicalae sonuere cavernae;
 Turbatur Lipare; stupuit fornace relictā
 175 Mulciber et trepidus deiecit fulmina Cyclops.
 Audiit et si quem glacies Alpina coerces
 Et qui te, Latiis nondum praecincte trophaeis
 Thybri, natat missamque Pado qui remigat alnum.
 Sic, cum Thessaliam scopulis inclusa teneret
 180 Peneo stagnante palus et mersa negaret
 Arva coli, trifida Neptunus cuspide montes
 Impulit adversos: tunc forti saucius ictu
 Dissiluit gelido vertex Ossaëus Olympo;
 Carceribus laxantur aquae factoque meatu
 185 Redduntur fluviusque mari tellusque colonis.
 Postquam victa manu duros Trinacria nexus
 Solvit et immenso late discessit hiatu,
 Apparet subitus caelo timor; astra viarum

167 *Dracontii* 10, 407: te tertius heres ..

163 *Verg. Aen. XI* 521: pergere in hostem. 167 *Catulli* 64, 346: tertius heres. 172 cf. *Ovidi met. V* 420 sq. 173 *Verg. Aen. VII* 515: insonuere ... Audiit. 177 *Statii Theb. IV* 239: Qui te flave natant. 178 *Verg. georg. II* 451sq.: undam levis innatat alnus Missa Pado. 181 *Verg. Aen. I* 81: cuspide montem Impulit. *De Neptuno autem isto cf. Philostratus imag. II* 14: Πηνειὸς ... περιβεβλημένων τῶν ὀρέων ... ῥήξει οὖν ὁ Ποσειδῶν τῇ τριαινῇ τὰ ὄρη καὶ πύλας τῷ ποταμῷ ἐργάσεται κτλ.; ceterum cf. *Lucanus VI* 343 sq.

162 sulfureo *D* praelabatur] plabitur *W*, dilabitur *D*, delabitur *S* 163 Ac] Et *S*, a *C* uelud *FA* occultus] ex occultū corr. *W*¹ 165 Transsilit *D* inclusos] elusos ϵ *Isengr.* (vetus *Cuiacii*?), quod defendit *E. Stoeckerus De Cl. poet.* (1889) p. 20. limite] milite *F* 167 Terrigenos *A* 168 latebrosa] tenebrosa *DW* 169 Devia] Menia *S* sub orbem *S*², per urbem *S*¹ 170 prohibebant] prodibant *W* 171 duraque] sicalaq; *S*¹*DW*, durag; *S*², solitag; *Isengrinus mg.*, solidaque *Heinsius* compage *F* tenebat *S* 172 Non] Nō||| (*fere 3 litt. erasae*) *S* indignāsq; *S* (*virgulam m. 2*) 173 Saxa *C*², Sceptra *C*¹ ceptro *FA* sonuere] tremuere *W* cavernae] caterue *AB* 174 lipare *W*, liphare *F*, liparis ϕ 175 Mulcifer *A* deiecit *S* fulmina] ex flumina corr. *C* cyclops *W*, ciclops *FSACD* 176 coerces *CD*, coerces ϕ 177 latius *D*, laciis *F*, latis ϕ nondum] nūd' *S* precinte *F* 178 Tybri *F*, Tybri *SW*, Tibri *ACD* natat] natāt *S*, nata *W* alnum] infra versum suppl. *S*¹ 179 Sic] ic *C* tessaliam *EADW* 180 Peneo *A*², Peonio *A*¹ stagnante *S*, stanante *C* et] cum *F* msa *C*¹*B*; msa *C*² negaret *SACD*, negaret (*sic*) *F* (*in mg. uel legitur non addita varia lectione*), negarent *W* 181 triphida *S* 182 Inpulit *F* tunc] tam *W* malim forti tunc 183 Dissiluit *WDSA*², Se soluit *A*¹*B*¹*CF* (*ubi glossator explicat dissoluit se*) osseus *SW* Olympo] alumpno *S*, olimpo ϕ 184 factoque] subitoq; *D*, fartog; *S*, fractog; ϵ 185 fluuii|||q; *F* (*fuerat fluuiusq;*) 186 manu] palus (*in ras.?*) *W* tynacria *B*, tinacria *AC* 187 immenso *FS*, immerso *A*, immenso ϕ dicessit *S*¹, s inseruit *S*² hyatu *DW*, iatu *S* 188 pparet *A*, Apiet (?) *S*¹, Apparet *S*² caelo] celi *W* tumor *F*

- Mutavere fidem; vetito se proluit Arctos
 190 Aequare; praecipitat pigrum formido Booten;
 Horruit Orion. Audito palluit Atlas
 Hinnitu: rutilos obscurat anhelitus axes
 Discolor et longa solitos caligine pasci
 Terruit orbis equos; pressis haesere lupatis
 195 Attoniti meliore polo rursusque verendum
 In Chaos obliquo certant temone reverti.
 Mox ubi pulsato senserunt verbera tergo
 Et solem didicere pati, torrentius amne
 Hiberno tortaue ruunt pernicious hasta:
 200 Quantum non iaculum Parthi, non impetus Austri,
 Non leve sollicitae mentis discurrit acumen.
 Sanguine frena calent; corrumpit spiritus auras
 Letifer; infectae spumis vitiantur harenae.
 Diffugiunt Nymphae: rapitur Proserpina curru
 205 Imploratque deas.
 Iam Gorgonis ora revelat
 Pallas et intento festinat Delia telo
 Nec patruo cedunt: stimulat communis in arma
 Virginitas crimenque feri raptoris acerbatur.
 Ille velut stabuli decus armentique iuvenecam
 210 Cum leo possedit nudataque viscera fodit
 Vnguibus et rabiem totos exegit in armos:
 Stat crassa turpis sanie nodosque iubarum
 Executit et viles pastorum despicit iras.

193 *Prosper de ingratia* 910: longa ex caligine. *Venant. Fort. vitae Mart. I* 6: longa caligine,
 201 *Dracontii* 2, 76: Sic currit mentis acumen. *Corippi Ioh. VI* 233, *VIII* 4: mentis discurrit acumen.
 202 *Cor. Ioh. IV* 155. 208 *cf. Alc. Aviti c. II* 50.

189 *Ovid. met. II* 172: vetito ... aequare. 190 *ibid.* 176; *Iuvenalis* 5, 23: pigri . . Bootae.
 198 *Statii Theb. VI* 407: Annibis hibernis. 202 *Ovidi met. III* 75: vitiatas inficit auras. 206 *Cic. de provinc. cons.* 23: tela intenta. 208 *Verg. Aen. XI* 407: crimen acerbatur. 211 *Verg. Aen. II* 357: Exegit caecos rabies.

189 uetito] t alterum m. 2 S arctos AS¹, c del. S², arthos FCW 190 Booten] Claverius; om. S¹
 bootem W, bootē C, boetem FS², boetē AD 191 Atlas] athla C, athlas q 192 Hynnitu F hane-
 litus FSW, anelitus AC 193 longa] o a m. 2, S solitus C solitos longa W 194 orbis] ex
 orbes corr. C pressis] et pressis C lupatis S², lupasis S¹ 195 Attoniti] S 196 certant]
 temptant C, pugnant s, et ita sane Statius Theb. III 28: pugnatque reverti. 197 pulsato] ex paulato
 corr. A, temptato C 198 didiscere S amne] anne C 199 Hyberno S 200 Q unan̄tū n̄ (sic
 punxit) F parchi A inpetus F 201 Non] ras. supra F, Hec D, Nec s leue S², bū S¹ soli-
 cite S 203 arene AD, aristae Schraderus Post v. 203 non pauca periisse statuit Bonnet l. l.,
 frustra; quam enim desiderat ille de ipso raptu narrationem consulto omisit poeta quam elegantius proferret III
 v. 202 sqq.; bis autem idem narrare non licebat. V. 204 om. C; defectum notavit C³ 204 nympe
 W, nimphe q 205 gorgonis FSA²WD, gorgonos CB¹A¹ 206 Pall' S telo] telo B¹Aq,
 cornu B², idem add. A¹, neruo V² 207 stimulat S arma] iras S 208 ferit, sed t adrasum S
 raptoris] uictoris S 209 Ille] Tunc ille, sed Tunc del. S¹ uelud FAC stabuli] ex stabili corr. A.
 Agnoscenda artificiosa in his verborum collocatio: „Ille velut leo [fuit] cum iuvenecam possedit“ eqs.; prorsus
 eodem modo Propertius II 2, 7: incedit uel Ioue digna soror Aut cum Dulichias Pallas spatiatur ad aras;
 hoc est enim: „aut velut Pallas cum spatiatur“ eqs. Non recte de hoc loco Vahlen in Indice lect. Berol. aest.
 1885 p. 14. 210 Cum] Ceu C fodit] cedit C 211 rabie in totos S¹, e in ē corr. S² exegit S²,
 effudit S¹ 212 grassa A turpis crassa F sanie D², rabie D¹ nodisq CB¹

- ‘Ignavi domitor vulgi, deterrime fratrum’,
 215 Pallas ait; ‘quae te stimulis facibusque profanis
 Eumenides movere? tua cur sede relicta
 Audes Tartareis caelum incestare quadrigis?
 Sunt tibi deformes Dirae, sunt altera Lethes
 Numina, sunt tristes Furiae, te coniuge dignae.
 220 Fratr^{is} linque domos, alienam desere sortem;
 Nocte tua contentus abi. Quid viva sepultis
 Admises? nostrum quid proteris advena mundum?’
 Talia vociferans avidos transire minaci
 Cornipedes umbone ferit clipeique retardat
 225 Obice Gorgoneisque premens adsibilat hyd^{ris}
 Praetentaque operit crista; libratur in ictum
 Fraxinus et nigros illuminat obvia currus
 Missaque paene foret, ni Iuppiter aethere summo
 Pacificas rubri torsisset fulminis alas
 230 Confessus socerum: nimbis hymenaeus hiulcis
 Intonat et testes firmant conubia flammae.
 Invitae cessere deae. Compescuit arcum
 Cum gemitu talesque dedit Latonia voces:
 ‘Sis memor o longumque vale. Reverentia patris
 235 Obstitit auxilio, nec nos defendere contra
 Possumus: imperio vinci maiore fatemur.
 In te coniurat genitor populoque silenti
 Traderis, heu! cupidas non aspectura sorores
 Aequalemque chorum. Quae te fortuna supernis
 240 Abstulit et tanto damnavit sidera luctu?
 Iam neque Partheniis innectere retia lustris
 Nec pharetram gestare libet: securus ubique

216 *Cor. Iust. I* 118: in sede relictis; *Cl. Mar. Victoris aleth. III* 321, *Prisciani perieg.* 345: sede relicta. 230 *Dracontii* 10, 330: generum confessus. 231 *cf. Alc. Aviti c. I* 192. 234 *Alcuini carm.* 57, 52: Sis memor et nostri semper ubique vale.

221 *Statii Theb. VIII* 109: Nox tua. 223 *Verg. Aen. II* 679: Talia vociferans. 224 *Tacit. Agr.* 36: ferire umbonibus. 225 *Ovidi met. IV* 799: Gorgoneum . . hydros. 228 *Ovidi Ib.* 72: aether . . summe. *De Iove intercedente cf. Euripidis Helenae v.* 1317 sq., *Apollodori bibl.* I 5, 1. 229 *Val. Flacci II* 97: fulminis alis. 231 *Catulli* 63, 27: tua firmes conubia flamma. 234 *Verg. ecl.* 3, 79: longum formose vale. 239 *Ovidi fast. IV* 449: chorus aequalis *Proserpinae*. 242 *Verg. Aen. I* 336: gestare pharetram.

214 uulgi] quae te *C* (ex v. 215 *irrepsit*) deterrime] tetterime ε *Isengr.* 215 Pallis *S* 216 Eumenidesq; *S* tua] *AC*, tue *FDW*, item *S*, sed e ex corr.; non recte de hoc loco *Hilberg* in *actis conventus philologorum XXXIX* p. 235. 217 tartare||is (fuit as?) *S* incestare] infestare ε*F*; cf. incestis *I* 66 squadrigis *C* 218 Dirae] diue *SD* Lethae dativum malebat *Heinsius* 220 domus *D* 221 contentus] ex contemptus *corr. A* 222 nostrum] ūrm *W* quid] q̄ *S* (ad m. 2) proteris] polluis *D* 223 minaci *C*², meatu *C*¹ 224 clypeiq; *W* 225 adsibilat *S*¹*C*, assibilat *S*²*φ* idris *D*, ydris *φ* 226 Praetentaq; *W*³, Praetereaq; *W*¹ operit ω; petit conieci Praetentasq; aperit cristas ε *Claverius* et Praetentas certe ex vetere *Cuiacii*, insulse; „non premit solum equos, sed operit, premit hyd^{ris}, operit crista“ *Buechelerus* libratur] uibratur *C* 227 currus] cursus *F* 228 ni] nisi *W* iupiter ω summo] in ras. *F*¹, uulso *W*, missus *S*, dein corr. summo *S*¹ (fort. *S*²), summo ī uulso *D* 229 Pacificas] Paciferas *F* fulminis ε*FD*, luminis *SACW* 230 socerum] generum *vetus Cuiacii*; cf. *Drac.* himeneus *CDW*, ymeneus *S*, ymineus *F(A?)*, hymenaeon *Heinsius* hyulcis *SW*, yulcis *AC* 231 firmant ex formant *corr. A* connubia *FSA* flame *C* 232 conpescuit *F* arcum] iram *F* 233 talemq; *D* Latonia] tritonia *F* uocem *D* 238 adspectura *S* 239 thorum *W* supernis] sr̄nis *S* 240 dampna et uit supra lin. *F*¹ dampnarunt ε *unus Heinsii* sydera *S*², secula *S*¹ 241 pa¹theniis *C*, partheniis *SADW* lustris *S*², siluis *S*¹ 242 Nec] Non *F* pharetras *FWSW* libet] licet *S*

- Spumet aper saevique fremant impune leones.
 Te iuga Taygeti, posito te Maenala flebunt
 245 Venatu maestoque diu lugebere Cyntho.
 Delphica quin etiam fratris delubra tacebunt.
 Interea volucri fertur Proserpina curru
 Caesariem diffusa Noto planctuque lacertos
 Verberat et questus ad nubila tendit inanes:
 250 'Cur non torsisti manibus fabricata Cyclopus
 In nos tela, pater? Sic me crudelibus umbris
 Tradere, sic toto placuit depellere mundo?
 Nullane te flectit pietas nihilumque paternae
 Mentis inest? Tantas quo crimine movimus iras?
 255 Non ego, cum rapido saeviret Phlegra tumultu,
 Signa deis adversa tuli; nec robore nostro
 Ossa pruinosa vexit glacialis Olympum.
 Quod conata nefas aut cuius conscia culpae
 Exul ad inmanes Erebi detrudor hiatus?
 260 O fortunatas alii quascumque tulere
 Raptores! saltem communi sole fruuntur.
 Sed mihi virginitas pariter caelumque negatur,
 Eripitur cum luce pudor, terrisque relictis
 Servitum Stygio ducor captiva tyranno.
 265 O male dilecti flores despectaque matris
 Consilia! o Veneris deprensae serius artes!
 Mater, io! seu te Phrygiis in vallibus Idae
 Mygdonio buxus circumsonat horrida cantu,
 Seu tu sanguineis ululantia Dindyma Galli
 270 Incolis et strictos Curetum respicis enses:

243 *Licentius ad Augustinum* 20: Spumat aper . . fremit leo; *Luxorius* 304, 17 *Ries.*: spumantis apri.
 249 *Cor. Ioh. VIII* 296: fundit inanes. 255 *Cor. Ioh. I* 453: cum staret Phlegra tumultu. 258 *Paulini*
Nol. c. 27, 565: tantae conscia culpae.

243 *Verg. Aen. I* 324: spumantis apri; *Iuvenalis V* 116: Spumat aper (*cod. Pithoei*); *cf. Senec. de ira*
I 1, 6; *de fremit cf. Verg. Aen. IX* 339. 245 *cf. Statii Theb. VIII* 196. 247 *Horati c. I* 34, 8:
 volucremque curru. 248 *Ovidi met. IX* 636: planxitque . . lacertos; *Statii Theb. XII* 110: planctu
 crevere lacerti. 250 *Ovidi met. I* 259: Tela . . manibus fabricata Cyclopus. 260 *cf. Verg. georg.*
II 458. 266 *cf. Ovidi a. am. II* 313. 267 *Ovidi met. V* 397 (matrem clamant), *fast. IV* 447: io
 carissima mater, Auferor! 269 *Lucani I* 567: ulularunt . . Galli.

243 saevique] seuumq; *W* 244 taygeti *W*, taigeti *DS*¹*C*, taigiti *A*, tageti *F*, tgeti *S*² menala
FSCW, menala *A* 245 lugebere] u ex o *corr. S*¹ cyntho *WS*, cintho *q* 246 Delphica *F* ras.
 ante quin *S* 247 curru] cursu *S* 248 notho *SCADW* plantuq; *F* 249 tendit] rumpit *SDW*
 250 cyclopus *FCD* 252 toto] tuto *Baehrens* 253 Nulla et ne supra *lin. F*¹, null'a ne (*sic*) *S*
 pietas flectit *D* nihilumque *DW*, nllmne *F*, nullumne *A*, nullumq; *C*, nihilumne *S*, item *vetus Cuiacii*
 254 inest *S*², honus *S*¹ tantas] pignus *D* nouimus *F* 255 rabido *Heinsius* phlegra *SV*,
 flegra *FACDW* 256 Signa *F* nec] non *FA* 257 glacialis uexit *D* Olympum] alumpnum *F*¹,
 olimpum *F*²*SCDW*(*A*?) 258 con||lata *S* nephas *FSW* concia *F* culpae] noxe *S* 259 inmanes
FS, imm. *q* herebi *ω* hyatus *FSW*, yatus *C* 260 fortunatas] a alterum ex *corr. F* tulere]
 tulerunt *W* 262 celum pariter que *S* 264 Seruitum] ex Seruicium (?) *corr. F*¹, Seruicium *W*, Infelix
Cuiacii vetus (?) stigio *FSCW* tyranno *ACD* 265 dilecti] ex dilecte radendo *corr. S*, dilecti dilecti *A*
 que] om. *C* 266 Concilia *S*, Consilia ex Concilia *corr. A* Veneris] ex ueneres *corr. F*¹ 267 io]
 yo *SC* phrygiis *SC*, frigiis *q* yde *FSCW* 268 Mygdonio *ε*, Migdonio *FSAD*, Mindonio *C*, Migdonie *W*
 buxus *S* 269 tu] u ex *corr. F*, te *ε* dindyma *FSCDW* 270 curretum *F*, currentum *A*

Exitio succurre meo! compesce furentem!
 Comprime ferales torvi praedonis habenas!
 Talibus ille ferox dictis fletuque decoro
 Vincitur et primi suspiria sensit amoris.
 275 Tunc ferrugineo lacrimas deterget amictu
 Et placida maestum solatur voce dolorem:
 'Desine funestis animum, Proserpina, curis
 Et vano vexare metu. Maiora dabuntur
 Sceptra nec indigni taedas patiēre mariti.
 280 Ille ego Saturni proles, cui machina rerum
 Servit et immensum tendit per inane potestas.
 Amissum ne crede diem: sunt altera nobis
 Sidera, sunt orbēs alii, lumenque videbis
 Purius Elysiumque magis mirabere solem
 285 Cultoresque pios; illic pretiosior aetas,
 Aurea progenies habitat, semperque tenemus
 Quod superi meruere semel. Nec mollia desunt
 Prata tibi; Zephyris illic melioribus halant
 Perpetui flores, quos nec tua protulit Henna.
 290 Est etiam lucis arbor praedives opacis
 Fulgentes viridi ramos curvata metallo:
 Haec tibi sacra datur fortunatumque tenebris
 Autumnum et fulvis semper ditabere pomis.
 Parva loquor: quidquid liquidus complectitur aer,
 295 Quidquid alit tellus, quidquid maris aequora verrunt,
 Quod fluvii volvunt, quod nutrivēre paludes,
 Cuncta tuis pariter cedent animalia regnis
 Lunari subiecta globo, qui septimus auras
 Ambit et aeternis mortalia separat astris.
 300 Sub tua purpurei venient vestigia reges
 Deposito luxu turba cum paupere mixti
 (Omnia mors aequat!); tu damnatura nocentes,

280 *Sedulii c. pasch. I 239*: rerum machina.
Dracontii 2, 43: Parva loquor; cf. *Alc. Aviti c. I 318*.

294 *Sidon. c. V 198, Sedulii c. pasch. III 338*,
 298 *Dracontii 9, 20*: Lunares non passa globos.

278 *Ps. Ov. her. 16, 342*: vanos . . metus. 282 *Verg. Aen. VI 640 sqq.*: Largior hic eqs. *Statii VIII 46*: Amissumque odisse diem. *Titi dictum* diem perdidit *Suet. Tit. 8*; *Auson. ad Gratian. 16*. 290 cf. *Heynii excursus 6 ad Verg. Aen. l. VI v. 136*; lucis . . opacis *ibid. 673*. 294 *Lucani IX 783*: Parva loquor (cf. *Iuveni I, 486*); *Verg. georg. I 404*: liquido . . in aere. 295 *Horati c. IV 5, 10*: maris aequora; cf. *Verg. Aen. II 780*. 300 *Ovidi met. VII 103*: rex . . purpureus.

271 meo] meo su C conpesce F, conpess^e A 272 Comprime F 273 Talibus] alibus C
 274 sensit] sentit s vix unus 275 deterget] scripsi; detersit sF, detergit q 276 dolorem] timorem W
 278 uano] uario FC 279 Ceptra FA 280 Ille f Nempe A machina] maxima C rerum] mundi s
 281 inmersum FA, immensum q 283 Sydera S alii] ex ai corr. S 284 elipsyumq F, Elisiumq q
 285 pretiosior] pstitior S 286 habitant s 287 desunt] deerunt temptabat Heinsius 288 Zephyris s,
 zephyris w halant D, ||alant (h erasum) S, alant FA, afflant W, ornant C, alat add. C¹ 289 Henna] cod.
Bononiensis, ut fertur, unus; cf. v. 72; ethna (sic) A, ethna q 290 opacis C, Auerni Isengr. mg., Auernis
Heinsius 292 tenemus f bis A 293 Autonnum C dotabere Heinsius pomis] in doniss mut. W¹
 294 puua S (cf. v. 54) 295 maris] salis vetus Cuiacii; sed cf. exempla uerrunt FW, uertunt q
 296 uoluunt] uolunt F nutere F, intrinere D 297 pariter] etiam F cedent] cedunt FSW 298 sub-
 cecta A 299 separat] ex ceperat corr. A 300 uestigia] fastigia F 301 mixti] mixtim A
 V. 302 om. S mors] ex mox corr. A equant A

Tu requiem latura piis; te iudice sontes
 Improba cogentur vitae commissa fateri.
 305 Accipe Lethaeo famulas cum gurgite Parcas.
 Sit fatum quodcumque voles.'

Haec fatus ovantes

Exhortatur equos et Tartara mitior intrat.
 Conveniunt animae, quantas violentior Auster
 Decutit arboribus frondes aut nubibus imbres
 310 Colligit aut frangit fluctus aut torquet harenas;
 Cunctaque praecipiti stipantur saecula cursu
 Insignem visura nurum. Mox ipse serenus
 Ingreditur facili passus mollescere risu
 Dissimilisque sui. Dominis intransibilibus ingens
 315 Assurgit Phlegethon: flagrantibus hispida rivis
 Barba madet totoque fluunt incendia vultu.

Occurrunt properi lecta de plebe ministri:
 Pars altos revocant currus frenisque solutis
 Vertunt emeritos ad pascua nota iugales;
 320 Pars aulaea tenent; alii praetexere ramis
 Limina et in thalamum cultas extollere vestes.
 Reginam casto cinxerunt agmine matres
 Elysiae teneroque levant sermone timores
 Et sparsos religant crines et vultibus addunt
 325 Flammea sollicitum praevelatura pudorem.
 Pallida laetatur regio gentesque sepultae
 Luxuriant epulisque vacant genialibus umbrae.
 Grata coronati peragunt convivia Manes;
 Rumpunt insoliti tenebrosa silentia cantus;
 330 Sedantur gemitus. Erebi se sponte relaxat
 Squalor et aeternam patitur rarecere noctem

305 *Alc. Aviti c. II* 297: commissa fateri.

322 *cf. Cor. Iust. I* 210—215.

307 *Ovidi met. V* 403: Exhortatur equos. 308 sq. *ex Verg. Aen. VI* 309: quam multa . . . cadunt folia. 309 decutere *ex Verg. georg. II* 404, *Horati epod. II*, 6. 310 *Plin. paneg. 81 fin.*: frangere fluctus. 314 *Ovidi met. XI* 273: Dissimilisque sui. 322 *Statii Theb. II* 227: casta matrum cinxere corona . . . solanturque timorem. *Ps.-Ovid. heroid. 16, 183*: agmine matres. 325 *Martiani Cap. IX* 903: Flammea . . . obnubere sueta pudorem. 331 *Verg. Aen. X* 746: aeternam . . . noctem.

303 piis] quies *S* 305 letheo *SW* famulos *W* 306 uoles] uelis *C* Sit fatum] ita scripserat *S*¹, Sit factum *Cuiacii vetus*, Sitque ratum *S*² hec fatus *ACW* (*cf. III* 330), sic fatus *FSD* (*cf. III* 108)
 307 Tartara] tenera *S*¹*A*¹, tartatara *S*², tartara *A*²*q*, Taenara *Isengr. mg.*; *cf. I v. 2. De descensus loco copias adeas Zimmermanni p. 21; tamen Taenara inde defensionem non habebit.* mitior] miscior *A* 308 uiolentior] truculentior *D* 309 Discutit *W*, Deicit *F* 310 Colligit aut frangit harenas (*sic* ?) *C* arenas *SA*
 311 Cunctaq; *S* saecula] tartara *A*²*E*, idem in *mg. S*¹, saecula *A*¹*S*¹*q* 312 nurum] uirum *D* 314 sui] suu *C*, sui *W* (*sic*) 315 phlegeton *S*, flegeton *q* ispida *S*, yspida *C* 316 totoque] tostoque *Heinsius uultu]* fluctu *†* uultu *C*¹ 317 properi *DW*, propere *q* lecta] media *F*, leta (?), fort. tamen lecti *S*¹; *del. et in mg. leta l. leta S*², leta *C*, lecta *q*, lecti *q*; *cf. Haverfieldius in diurnali philologo Anglico XV.*
 318 reuocant] reuocat *FW*, remouent *Burmamnus*; *sed cf. equos revocare Ps. Ovidi her. 21, 87* 319 emeritos] *ex inmitos corr. C*¹, euentos *F*¹, emeritos *F*² 320 aulaea *SW* 321 thalamum *FSW* attollere *F*
 322 cixerunt *F* 323 Elysiae *SW*, Elisiae *C*, Elisiae *FD*, Helisiae *A* tenero] bis *scr.*, *sed corr. C*
 timorem *W*, doloris *vetus Cuiacii*, unde dolores *Claverius*. 325 Flamea *C* sollicitum *A* preuallatura *C*
 pudorem] *ex tumorem (?) corr. W*¹ 326 lectatur *S* 328 coronati] „cum soleant coronari manes a propin-
 quis, iam suapte manu coronatos miramur“ *Buechelerus*, ne abundare hic versus videatur. 330 herebi *ω*

- Vrna nec incertas versat Minoia sortes.
 Verbera nulla sonant nulloque frementia luctu
 Impia dilatis respirant Tartara poenis:
 335 Non rota suspensum praeceps Ixiona torquet;
 Non aqua Tantaleis subducitur invida labris.
 Solvitur Ixion et Tantalus invenit undas
 Et Tityus tandem spatiosos erigit artus
 Squalentisque novem detexit iugera campi
 340 (Tantus erat!), laterisque piger sulcator opaci
 Invitus trahitur lasso de pectore vultur
 Abreptasque dolet iam non sibi crescere fibras.
 Oblitae scelerum formidatique furoris
 Eumenides cratera parant et vina feroci
 345 Crine bibunt flexisque minis iam lene canentes
 Extendunt socios ad pocula plena cerastas
 Et festas alio succendunt lumine taedas.
 Tunc et pestiferi pacatū flumen Averni
 Innocuae transistis, aves, flatumque repressit
 350 Amsanctus: fixo tacuit torrente vorago.
 Tunc Acheronteos mutato gurgite fontes
 Lacte novo tumuisse ferunt, hederisque virentem
 Coccyton dulci perhibent undasse Lyaeo.
 Stamina nec rumpit Lachesis; nec turbida sacris
 355 Obstrepitant lamenta choris. Mors nulla vagatur
 In terris, nullique rogam planxere parentes.
 Navita non moritur fluctu, non cuspidē miles;
 Oppida funerei pollent immunia leti,
 Impexamque senex velavit harundine frontem
 360 Portitor et vacuos egit cum carmine remos.

333 *Lucani VI 78*: Classica nulla sonant. 335 sq. *Verg. georg. IV 484*: Ixionii vento rota constitit orbis; *Tibulli I 3, 74*; *Senecae Herc. fur. 750*. 339 *Verg. Aen. VI 596* (novem iugera Tityi). 340 *Lucani IV 588*: lentus . . sulcator. 341 cf. *Catulli 68 b 84*. 348 cf. *Verg. Aen. VI 239 sq.* 352 *Horati c. I 25, 17*: hederā virente. 353 *Horati epod. 9, 38*: dulci Lyaeo. 355 *Lucreti V 221*: mors . . vagatur. 359 *consol. ad Liviam 224*: implexum . . harundine crinem.

332 minoia *A*, minonya *SW* 333 frequentia (*hamulum m. 2*) *W* 334 respirant] respondent *C*
 335 praeceps] terris *C* yxiona *FSD* *V. 337* deesset in *A* si *Elisio fides*; spurium hunc v. dixit *Heinsius*.
 337 yxion *FSD*, yssion *C* et tantalus inuenit undas *S*, inuenit tantalus undas *q* 338 tythius *S*, titius *DW*,
 ticius *F*, item (*fort. tamen titius*) *A*, tition *C* sapaciosos *A* erigit] exigit *A* 339 Snalensis *S* 340 Tantus
 I tutus *S*¹ erat om. *D* sulcator] ex succator *corr. C* opaci] temptavi adacti 341 lasso] lapso *C*
 342 Abreptasque] *SCD*, Arreptasque *FAW*, Abruptasque *Heinsius*, Direptasque *Burmannus*, Abreptusque *L. Reinhardt*
 non ^{cō} crescere *F*¹ 343 sceleris *W* formidandiqz *F* 344 crathera *A*, paterasqz *D* 345 Crine]
Ore L. Reinhardt; „sed pro crine habent cerastas et hic crinis ipse bibere dicitur“ *Kochius*. lene] leue *D*
 346 socias *F* cerasthes *A*, cerastes *D*; si serpentes sunt ille crinis v. 345, hos cerastas pro armillis acceperim.
 347 Et faustas *Heinsius* alio *ACD*, alie *FSW* succiendunt *F* 348 paccatum *C*, paçatum *S* 349 trans-
 sistis *F*, transitis *S* flatumque] fluctumqz *S*, fletumqz *q* unus fere repressit] repēstit, dein t prius in s *corr. S*¹
 350 Amsanctus *A*, Ansanctus *ε*, Iam sanctus *C*, Anxantus *SW*, Axantus *F*, Amfractus *D* (*Amfracti etiam*
cod. Romanus Vergili Aen. VII 565). 351 acherontheos *S* 352 timuisse *F* 353 Cochiton *FACD*,
 Chochitō *S*, Cochitum *W* peribent *DW* lyeo *SA*, lieo *q* 354 nec] non *D* rumpit] rupit *C*
 nec alterum] non *D* sacris] om. *F*¹, add. *F*² 355 Obstrepitant *S* 356 nullique] nullumqz *F*,
 nulli (om. que) *A* parentes I sorores *A* 358 Opida *SA* pollent] possent in pollent *corr. S*, pallent *F*
 (*gloss. explicat*: gaudent) immunia *FSA*, imm. *q* 359 Inpexamqz *FSW*, Implexamqz *A*, cf. *Gronovius*
diatr. Stat. cap. 17: Impexos vetus *Cuiacii* arundine *SADW* frontem] crines vetus *Cuiacii* 360 portitor
*F*², Fortior *F*¹ egit] expectabam sedat; nisi quod remiganti carmen aptius; cf. illud *celeuma p. lat. minor.*
Bachr. III p. 167

- Iam suus inferno processerat Hesperus orbi:
 Ducitur in thalamum virgo. Stat pronuba iuxta
 Stellantes Nox picta sinus tangensque cubile
 Omina perpetuo genitalia foedere sancit,
 365 Exultant cum voce pii Ditisque sub aula
 Talia pervigili sumunt exordia plausu:
 'Nostra potens Iuno tuque o germane Tonantis
 Et gener, unanimi consortia discite somni
 Mutuaque alternis innectite vota lacertis.
 370 Iam felix oritur proles; iam laeta futuros
 Expectat Natura deos. Nova numina rebus
 Addite et optatos Cereri proferte nepotes.'

LIBER TERTIVS.

(XXXVI.)

- Iuppiter interea cinctam Thaumantida nimbis
 Ire iubet totoque deos arcessere mundo.
 Illa colorato Zephyros illapsa volatu
 Numina conclamat pelagi Nymphasque morantes
 5 Inrepat et Fluvios umentibus evocat antris.
 Ancipites trepidique ruunt, quae causa quietos
 Excierit, tanto quae res agitanda tumultu.
 Vt patuit stellata domus, considerare iussi
 Nec confusus honor: caelestibus ordine sedes

369 *Dracontii* 6, 52: Brachia virgineis adnectens . . lacertis.

1 *cf. Alc. Aviti c. IV* 625. 6 *Dracontii* 2, 79: quae causa quietas Sollicitet.

361 *Verg. ecl.* 6, 86: processit Vesper. 366 *Lucreti I* 150: nobis exordia sumet.

1 *Verg. Aen. V* 13: cinxerunt . . nimbi. 3 *Statii Theb. VII* 6: Boream illabere; *Verg. Aen. IV* 223:
 voca Zephyros et labere pennas. 6 *Verg. Aen. IV* 379: ea cura quietos Sollicitat.

362 thallamum *F*, thalamum *AW*, thalamis *C* 363 Stellatos *D* nox] *ex* mox *corr. A* 364 Omnia (?) *D*
 sancit] sancit *D*, sancit *q*, sancit *ε* 365 cum] tum *ε*; *sed* cum non praepositionis, sed coniunctionis locum
 habet aula] a^ula *C* *V.* 366 post 367 scripsit, *sed* ordinem *corr. S*¹ 367 Nostra potens] Nostra parens *S*,
 Nostripotens vel Nocte potens *Heinsius*, Nostra precor Iuno conieci 368 unanimis *C*, item *F*, *sed* ita ut *s*
 postea add. videatur *m.* 1 *V.* 369 om. *W*¹, suppl. *m. rec.* 369 alternis] alterius *S* connectite *D*
 nota] colla *S*²*F*, uota *S*¹*q*; de votis *cf. e. g. I* 132; colla lacertis tritum *Ovidio esse monet Bluemlein, cf. met.*
I 733, *VI* 625, *XI* 240, *Stat. Ach. II* 270 discite] *C*, ducite *q*; *cf. epith. Pallad. 130, Stil. II* 74 sonni *C*
 371 numina] nomina *W* 372 Addite] Audite *S* proferte] perferte *ε*

Inseritur in *F* inter libros II et III praefatio quae ad c. de VI. cons. Honorii pertinet Deest prae-
 fatio huic tertio adnotat *ε*. Liber III. *D*; De raptu Proserpinae lib. III. *m. rec. in W*; inscriptionem om. *q*

1 Iuppiter] upiter *C*, Iupiter *q* interrea *F*, intera *S* teumanthida *S*, taumantida *q* 2 totosq *C*
 accersere *AW* 3 zephyros *ω*, i zephyris *F*³ (*fort. = F*¹) illapsa] elapsa *W*, inlapsa *vetus Cuiacii*, trans-
 gressa *Isengr.* uolato *A* 4 cūclamat *S* nimphasq *FAS*, nimfasq *D* 5 humentibus *ω* 6 Anci-
 pides *S* ruunt] ritūt *W* q̄s causa quietos exēje (*sic*) *C* 7 Exierit *S* agitata *C* 8 iussi/// *F*,
 iussit *C* 9 Nec] Ne *C* honor] *sic ω*

- 10 Prima datur; tractum procures tenere secundum
 Aequei, placidus Nereus reverendaque Phorei
 Canities; Glaucum series extrema biforem
 Accipit et certo mansurum Protea vultu.
 Nec non et senibus Fluvii concessa sedendi
- 15 Gloria; plebeio stat cetera more iuventus,
 Mille Amnes. Liquidis incumbunt patribus udae
 Naides et taciti mirantur sidera Fauni.
 Tum gravis ex alto genitor sic orsus Olympo:
 'Abduxere meas iterum mortalia curas
- 20 Iam pridem neglecta mihi, Saturnia postquam
 Otia et ignavi senium cognovimus aevi;
 Sopitosque diu populos torpore paterno
 Sollicitae placuit stimulis impellere vitae,
 Incultis ne sponte seges grandesceret arvis,
- 25 Vndaret neu silva favis, neu vina tumerent
 Fontibus et totae fremerent in pocula ripae
 (Haut equidem invideo — neque enim livescere fas est
 Vel nocuisse deos — sed, quod dissuasor honesti
 Luxus et humanas oblimat copia mentes),
- 30 Provocet ut segnes animos rerumque remotas
 Ingeniosa vias paulatim exploret egestas
 Vtque artes pariat sollertia, nutriat usus.
 'Nunc mihi cum magnis instat Natura querellis
 Humanum relevare genus, durumque tyrannum
- 35 Inmitemque vocat regnataque saecula patri
 Commemorat parcumque Iovem se divite clamat,
 Qui campos horrere situ dumisque repleri

14 *Sidon. carm. VII 39*: inde priores consedere dei; fluvii quoque contigit illo, sed senibus residere loco.

16 *Calpurn. 2, 14*: pede Naides udo. 17 *Ovidi fast. V 275*: tacitus mirabar. 18 *Verg. Aen. II 1*
 sic orsus ab alto. 19 *Lucanus VII 311*: curas abduxit. *De v. 19 sqq. cf. Verg. georg. I 121—135,*
praeterea e. g. Manil. I 73—88, Diodorus I 8. 23 *Propert. III 6, 1*: sollicitae . . vitae. 25 *Verg. l. l.*
131: nullaque decussit foliis . . rivis currentia vina repressit. 27 *Verg. ecl. 1, 11*: Non equidem invideo.
 28 *Senecae epist. 108, 7*: honesti dissuasor. 29 *Verg. georg. III 135*: nimio ne luxu . . sulcos oblimet
 inertis. 32 *Verg. georg. I 133*: ut . . usus meditando extunderet artes; *Manili I 80*: sollertia fecerat
 artes . . repperit usus (*ceterum cf. Elpidius, Marpurgi 1881, p. 26 et 105*). 33 *cf. Statii Ach. I 588.*
 37 *Enni sat. 14 M.*: campus . . horret.

11 reuerendaque] *DS*¹, et lucida *S*²*FAC*, † reuerendaq; *add. A*¹, et lurida *W*, caerulea *Isengrinius in*
mg.; certe non lucida, sed immanis Phorei natura; *cf. Prelleri mythol. Gr. I p. 459.* phorei *WS*, forci *q*
 12 series] in sedes *mut. A*, sedes *F* 13 prothea *ω* 14 fluvii senibus *A* 15 plebeo *SDW* 16 annes *C*
 patribus] in partibus *corr. D* udae] unde *SC*, inde *W*; de udae *cf. Burmannus ad Gratii cyneg. v. 17*
 17 Naiades *FAS*, Naiades *q*, Naides *ε* ut fertur unus tacidi *S*, placidi *Isengr.* sidera *S*¹, sydera *S*²
 18 Tum] Tunc *FDW* olimpo *ω* 19 Abduxere] Adduxere *WC*; *cf. Lucani l. l.* 20 neglecta *S*
 21 commonimus *Schraderus* 22 torpore] torpere *S*, languore *C* 23 impellere *F* 24 ne] neu *S*
 granesceret *W* 25 neu . . neu *FAD*, ne . . ne *SW*, neu . . ne *C* tumerent] *om. S*¹, *suppl. S*²
 26 totae] toto *W* rippe *C* toti . . riui *Jeepius* 27 Haud *A* inuideo] inuidia^o *S*, inuidia
 est *C* neque] nec *WD* 28 nocuisse] licuisse *C* deos] deo *F* quod] quid *S* 29 et] ut *C*
 oblimat † (obli)quat *A* mentes] montes *C* 30 ut] pendet ex impellere *v. 23 sicut ne v. 24 sq.* animas *C*
 remotas] moratas † remotas *A* 31 Ingeniosa *C* 32 Utque] Atque *D* pariant *S* 33 Hunc *A*
 querelis *ω* 34 releuare *F*², reuelare *F*¹ tyrannum *FACD* 35 Inmitemq; *FAS*, Imitemq; *C*, Imm. *q*
 patris *A* 36 parcumque] pteūq; *W* 37 Qui *DW*, Cui *A*, Cur *FC*, Quid *S* campos] ex compos *corr. F*¹

- Rura velim, nullis exornem fructibus annum.
 Se iam, quae genetrix mortalibus ante fuisset,
 40 In dirae subito mores transisse novercae;
 »Quid mentem traxisse polo, quid profuit altum
 Erexisse caput, pecudum si more pererrant
 Avia, si frangunt communia pabula glandes?
 Haecine vita iuvat silvestribus addita lustris,
 45 Indiscreta feris?« Tales cum saepe parentis
 Pertulerim questus, tandem clementior orbi
 Chaonio statui gentes avertere victu:
 Atque adeo Cererem, quae nunc ignara malorum
 Verberat Idaeos torva cum matre leones,
 50 Per mare, per terras avido discurrere luctu
 Decretum, natae donec laetata repertae
 Indicio tribuat fruges, currusque feratur
 Nubibus ignotas populis sparsurus aristas
 Et iuga caerulei subeant Actaea dracones.
 55 Quodsi quis Cereri raptorem prodere divum
 Audeat, imperii molem pacemque profundam
 Obtestor rerum, natus licet ille sororve
 Vel coniunx fuerit natarumve agminis una,
 Se licet illa meo conceptam vertice iactet:
 60 Sentiet iratum procul aegide, sentiet ictum
 Fulminis et genitum divina sorte pigebit
 Optabitque mori: tunc vulnere saucius ipsi
 Tradetur genero, passurus prodita regna,
 Et sciet an propriae conspirent Tartara causae.
 65 Hoc sanctum; mansura fluant hoc ordine fata.
 Dixit et horrendo concussit sidera motu.
 At procul armisoni Cererem sub rupibus antri
 Securam placidamque diu iam certa peracti
 Terrebant simulacra mali, noctesque timorem

40 *Ovidi her. 12, 188: dira noverca; Quintil. I 11, 2: transit in mores.* 42 *Lucreti V 1208: caput erigere.* 47 *cf. Serv. ad georg. I 8.* 48 *Verg. Aen. I 630: ignara mali.* 56 *molem imperii Velleius II 131; pace profundissima Mamert. pan. Maxim. 14.* 58 *cf. Verg. Aen. I 329.* 60 *Horati c. III 16, 11: ictu fulmineo; Lucret. V 488: fulminis ictu.* 62 *Verg. Aen. XII 5: saucius . . . vulnere.* 66 *Ovidi met. I 179: concussit caesariem cum qua . . . sidera movit.* 69 *cf. Verg. Aen. IV 450. 465.*

38 Rura] Arua *D* nullis] *sic A*, et nullis *SD*, nullisq; *FWC* 39 Se] Sed *W* genetrix *D*,
 rectis *C*, rector *q* 40 mores] *morem D*, *mortem C* transisse] *transire FA* 41 traxisse] *transisse C*
 42 caput *FC* more] *morte F*, *more in mg. F¹* 43 frangunt] *frangant FA* 44 Haecine]
 sine *S* addita] *abditā ε*; *sed addita scriptum est eodem sensu quo mox indiscreta* 46 questus *εω*
 clementior *S²*, elementior *S¹* 47 Caonio *FAW* 48 adeo] *ideo εFS* 49 ideos *F*, ydeos *SDW*
 torua cum] *cum torua D* 51 Decretum] *Decretum est A* letata *S²*, letate *S¹* 52 Indicitio *C*
 53 Nubibus] *Anius ε perpauci ex v. 43* sparsurus *S²*, srsurus *S¹* 54 actea *FAW*, acthea *S* 55 Quod
 si quis] *qs si quis C* diuum] *durum F* 56 pacem molemq; profundam *C* 57 Obtestor (*sic F*)
 sororue *S²*, sororne *S¹* 58 Uel] *Ut S¹*, uel *S²* coniunx *CD*, coniux *q* natarumue *DW*, natarumq; *q*
 agmine summa *F* 59 Se licet *εω* illa] *ille SW* conceptum *A* iactat *W* 60 Senciet *S*
 iratam *SC* aegide *ε*, egida *CA*, egide *q* senciet *S* ictus *C* 61 sorte] *stirpe C* 62 Obtabitq; *S*
 tunc] *cum FS*, tum *A* saucius] *languidus C* 64 proprie, prop *ex corr. W¹* 65 Hoc sanctum
 est *V*, Hoc factum *W* fluunt *S* ordine] *cardine CD* facta *A* *V. 66 om. D* sidera *S¹*, sydera *S²*
 motu] *nutu ε pauci* 67 sub rupibus *A²*, terroribus *A¹* 68 certa] *cuncta f certa F¹* 69 timores *A*

- 70 Ingeminant omnique perit Proserpina somno.
 Namque modo adversis invadi viscera telis,
 Nunc sibi mutatas horret nigrescere vestes,
 Nunc steriles mediis frondere Penatibus ornos.
 Stabat praeterea luco dilectior omni
- 75 Laurus, virgineos quondam quae fronde pudica
 Umbrabat thalamos: hanc imo stipite caesam
 Vidit et incompertos foedari pulvere ramos
 Quaesivitque nefas. Dryades dixere gementes
 Tartarea Furias debellavisse bipenni.
- 80 Sed tunc ipsa sui iam non ambagibus ullis
 Nuntia materno facies ingesta sopori:
 Namque videbatur tenebroso oblecta recessu
 Carceris et saevis Proserpina vineta catenis,
 Non qualem Siculis olim mandaverat arvis
- 85 Nec qualem roseis nuper convallibus Aetnae
 Suspexere deae: squalebat pulchrior auro
 Caesaries et nox oculorum infecerat ignes
 Exhaustusque gelu pallet rubor, ille superbi
 Flammeus oris honos, et non cessura pruinis
- 90 Membra colorantur picei caligine regni.
 Ergo hanc ut dubio vix tandem agnoscere visu
 Evaluit: 'Cuius tot poenae criminis?' inquit.
 'Vnde haec informis macies? cui tanta potestas
 In me saevitiae? Rigidi cur vincula ferri
- 95 Vix aptanda feris molles meruere lacerti?
 Tu mea, tu proles? an vana fallimur umbra?'
 Illa refert: 'Heu dira parens nataeque peremptae

86 *carm. de provid. divina* 615: Suspexere deos.

71 *Ovidi am. II* 10, 31: adversis ... telis; *II* 14, 27: viscera telis. 76 (*Verg. Aen. XII* 208: ima de stirpe recisum). 77 *Catulli* 64, 224: pulvere foedans. 83 *Ovidi met. XV* 601: vincite catenis. 87 *ibid. III* 33: Igne ... oculi. 89 *Plini paneg.* 8: honor ... oris. 93 *Verg. georg. IV* 255: Deformat macies. 96 *Ovidi met. IX* 460: fallitur umbra.

70 sonno (so in ras.) C, sumpno S 71 inuadi] euadi C 72 Nunc] Iam W nigrescere] pallescere F
 73 Nunc] non C 75 quondam quae] quae quondam A, tandem quae C, olim quae Isengr. fronde] fronte C
 76 Umbrarat Heinsius; sed cf. *archiv. lex. IV* 592 thalamos SW imo (ima S) stipite cesam (caesam C)
 WFSC, imo cespite cesam A, uno cespite cesam D, stirpe recisam Isengrinus in *mg. volens ima pro imo* (ex
Rufin. I 56; *Vergili Aen. XII* 208). 77 incūptos S, in cūctos W (corr. m. 4) 78 Quaesiuitque] SACW,
 Que siuitq F, Quaerentiq D nephas FS Dryades ε, dⁱriades F, driades φ 79 Tartarea S
 fureas (sive furcas?) S bipenni FS¹CDW, securi AS² 81 Nūncia A maternos D ingesta FS¹W,
 inserta A, incerta CS², incesta D (cf. *Lucani VII* 785) 82 tenebrosa S oblecta AWD, obiecta F¹,
 obiecta I obducta F², obducta SC 83 seuis ex sanis corr. S uincta S¹, uisa S², tecta C catenis
 FCW, chatenis A 85 Nec] Non AC cūuallibus S, conualibus F Aetnae] yde W, ethne φ, Ennae
Pulmannus 86 Suspexere] Inspexere F, Prospexere A pulchrior ASC auro] ex corr. W 87 ignes]
 orbes W 88 Exustusque Heinsius rubor FS, pudor φ superbi] superni F 89 Flameus C
 oris] orbis C honor S et] om. A cesura C 91 Ergo ut hanc dubio tandem cognoscere F
 uisu] risu C¹, nisu C² 92 inquit F 93 Unde haec] Unde est D macies] facies F cui] cur FS
 94 In me] In te L. Reinhardt; sed cf. v. 181 seucie est W, est om. φ uingula (c add. m. 2) C
 95 optanda C 96 Tu mea] An mea F an S¹, uel S² 97 heu] na heu C dira] torua F (cf. I
 128, III 49), dura AD (cf. v. 212)

Inmemor! heu fulvas animo transgressa leaenas!
 Tantane te nostri tenuere oblivia? tantum
 100 Unica despicior? Certe Proserpina nomen
 Dulce tibi, tali quae nunc, ut cernis, hiatu
 Suppliciis inclusa terror. Tu saeva choreis
 Indulges? Phrygias vel nunc interstrepis urbes?
 Quodsi non omnem pepulisti pectore matrem,
 105 Si tua nata, Ceres, et non me Caspia tigris
 Edidit, his, oro, miseram defende cavernis
 Inque superna refer. Prohibent si fata reverti,
 Vel tantum visura veni.'

Sic fata tremantes
 Tendere conatur palmas. Vis improba ferri
 110 Impedit et motae somnum solvere catenae.
 Obrigit visis; gaudet non vera fuisse;
 Complexu caruisse dolet. Penetralibus amens
 Prosilit et tali compellat voce Cybeben:
 'Iam non ulterius Phrygia tellure morabor,
 115 Sancta parens: revocat tandem custodia cari
 Pignoris et cunctis obiecti fraudibus anni.
 Nec mihi Cyclopum quamvis extructa caminis
 Culmina fida satis. Timeo ne fama latebras
 Prodiderit leviusque meum Trinacria celet
 120 Depositum. Terret nimium vulgata locorum
 Nobilitas. Aliis sedes obscurior oris
 Exquirenda mihi; gemitu flammisque propinquis
 Enceladi nequeunt umbracula nostra taceri.

99 *Alcimi Aviti* c. VI 324: Tantane te nostri tenuere oblivia. 105 *Ennodii* 43, 63 (*Vogel*):
 Caspia . . . tigris. 115 *Ennodii* 43, 123: sancte parens.

98 *Verg. Aen. II* 722: fulvique . . leonis. 99 *Ovidi trist. I* 8, 11: Tantane te . . cepere oblivia
 nostri? (*cf. Statii Theb. V* 625). 100 *Val. Flacci IV* 161: nomen . . praedulce mihi. 102 *Verg. Aen.*
IX 612: indulgere choreis. 105 *Verg. Aen. IV* 365 sqq.: generis nec Dardanus auctor, sed . . Caucasus . .
 tigres; *Stat. Theb. X* 288: Caspia . . tigris. 109 tendere palmas *Vergilius saepius*. 110 *ad rem.*
cf. Ciris 402. 113 *Verg. Aen. V* 161 (*cf. IV* 304), *Lucani IX* 226: compellat voce. 117 *Verg. Aen.*
VI 630: Cyclopum educta caminis moenia.

98 Inmemor *FS*, Imm. φ fulvas *CW*, fuluos *DF*, $\dot{\text{I}}$ a *supra scr. F*¹, fuluo *S*, seuas *A* leaenas]
 leones *DF* in quo $\dot{\text{I}}$ *supra scr.*, sed deest varia lectio, leonēs *S* 100 certe] non est *F* *V. 101 et 102 sic*
contraxit D: Dulce tibi quae inclusa terror tu saeva choreis 101 nunc ex non corr. *W*¹ cernis *FDW*,
 cernor *AC*, cernor *S* 102 terror] ex tenor corr. *S*, precor *F*, feror *Isengr.*, idem apud *Claverium* „vetus
 lectio“ coreis *FC* 103 Indulges] Indulgens *Jeepius* frigias *FA*, item, a ex corr. *S*, frigiasq; *CDW*
 uel nunc interstrepis] *FA*, que uel nunc interstrepis *S*, etiamnunc interstrepis *W*, etiamnunc instrepis *CD*,
 etiamnunc perstrepis *L. Reinhardt* 104 Quod $\dot{\text{I}}$ Sed *S* pepulisti *SD*, repulisti φ pectore] e pectore \leq
 105 tua nata] sic *F* (*recte; supple sum; de ellipsi huius verbi cf. indicem*), tu sancta *C*, tu nota φ et non
 me] et te non ϵ , et me non *vetus Cuiacii* me $\dot{\text{c}}$ scaspia *C* tygris *SW* 106 hiis *FSA* 108 tantum]
 tamen *D*, saltem *A* 110 Impedit *FS* sonnū *C* soluere] mouere *D* cathene ω 112 Complexu *F*,
 Amplexu ex cūplexu corr. *S* amens] imis *C* 113 Prosilit] Exilit *D* compellat *F* cybelen *SD*,
 cybelem *W*, cibelem *F*, cibelem *AC*, Cybeben *Corte ad Lucanum I* 600 114 phrygia *CD*, frigia φ
 115 Scanta (*sic*) *F* tandem] nam me *F* 116 cunctis] certis *F* 117 Nec] Non *A* cyclopum *FACD*
 extructa] constructa, sed const ex corr. a m. 2 *F* 118 fama] fida *S*¹, fama *S*², fida $\dot{\text{I}}$ fama *W*¹
 119 leviusque] leuiterq; *F* celet] celant *A*, seruet \leq 121 sedes] edes *D* horis *A*, horis φ 122 flamisq; *C*
 propinqui *W* 123 Encheladi ω

- Somnia quin etiam variis infausta figuris
 125 Saepe monent, nullusque dies non triste minatur
 Augurium. Quotiens flaventia sarta comarum
 Sponte cadunt! quotiens exundat ab ubere sanguis!
 Larga vel invito prorumpunt flumina vultu
 Iniussaeque manus mirantia pectora tundunt.
 130 Si buxus inflare velim, ferule gemiscunt;
 Tympana si quatiā, planctus mihi tympana reddunt.
 Ah vereor, ne quid portendant omina veri!
 Hae longae nocuere morae!

‘Procul irrita venti

- Dicta ferant’, subicit Cybele; ‘nec tanta Tonanti
 135 Segnities, ut non pro pignore fulmina mittat.
 I tamen et nullo turbata revertere casu.’

- Haec ubi, digreditur templis. Sed nulla ruenti
 Mobilitas: tardos queritur non ire dracones
 Inmeritasque movens alterno verberare pennas
 140 Sicaniam quaerit, cum necdum absconderit Idam.
 Cuncta pavet speratque nihil. Sic aestuat ales,
 Quae teneros humili fetus commiserit orno,
 Allatura cibos et plurima cogitat absens:
 Ne gracilem ventus decusserit arbore nidum,
 145 Ne furtum pateant homini, ne praeda colubris.

Vt domus excubiis incustodita remotis
 Et resupinati neglecto cardine postes
 Flebilis et tacitae species apparuit aulae:

125 *Cor. Ioh. II 328*: triste minatur. 129 *ibid.* 300: maerenti pectore. *Licentius ad Augustinum 48*:
 contundite pectora palmis. 137 *Prosper de ingratis 592*: Mobilitate ruens.

125 *Verg. Aen. V 7*: triste . . . augurium. 129 *Ovidi am. III 9, 10*: pectora . . . tundat . . . manu;
Verg. Aen. I 197: maerentia pectora. 132 *Calpurn. 3, 34*: ah vereor. 133 *Catulli 30, 9*: tua dicta . . .
 ventos irrita ferre; 64, 142: quae . . . discerpunt irrita venti (*Ovidi met. VIII 134*: inania venti Verba ferant;
Lygdamus 4, 9: irrita ferre notos; cf. *Otto in Woelfflinii archivio IV 20*). 135 *Ovidi trist. II 33*: sua fulmina
 mittat Iuppiter. 141 sq. cf. *Horati epod. 1, 19 sq.*

124 Sumpnia S uaris (paene naris) S infausta CW, infecta FA, infesta D, infausta S 125 monent]
 mouent CW nullusque dies non] omnisque dies mihi S 127 sponte] o ex corr. W exundat] exsudat D,
 exudat F, quod si probes, ab vix defendi possit; aliter sudarit sanguine Vergilius et Ennius; sed cf. Senecae
 Phaedr. 103: vapor exundat antro 128 prorumpunt S², prorumpit S¹ 129 Iniussaeq D, Inuiseq FW,
 Inuiseq S¹ AC, Inuiteq S² mirantia] maerentia ε tundunt FA, tondunt C, tendunt SW 130 buxus]
 sic ω gemescunt AS 131 Tympana FDA et (na supra lin.) C plactus F tympana FDAC
 132 Ah C, Ha φ omina] omina uel somnia ε, oia S, omnia D 133 Hae] He^{heu} A, Hee S, Hee D, He CW,
 Heu F nocuere] micuere D 134 subicit CW, subiit DFS, subicit (?) A cibeles ACDW nec]
 non W 136 turbata] F 137 ubi] ita A digreditur F, degreditur A, digditur D ruenti] uidetur F,
 ruenti i reueri A; cf. Prosper sat nulla ruenti Mobilitas Heinsius; „immo sua mobilitas ruenti nulla
 mobilitas est vel esse videtur“ Kochius 138 dracones] iugales A, iugales i dracones F¹; sic sane ire
 iugales Dracont. 6, 78 139 Inmeritasq FS, Imm. φ monens D 140 Sic aniam S necdum DA,
 no dum (o ex corr.) S, nondum FCW absconderit W Cuiacii vetus (cf. Vergili Aen. III 291), a^bscenderit C,
 ascenderit φ yda S, ydam FW, idam AD, ydam C 141 pauet] timet D speratque] superatq C,
 superatq A 142 comiserat A, commiserat D 143 Allatura A, Alatura S 144 gracilem] gracili ex
 gracilem corr. A nidum decusserit arbore uentus A decusserit] A, discusserit φ 145 furtum] furtis C
 pateant A, pateat FS, iaceant φ celubris S 148 tacite, et i et e obscurata F aparuit F, a^pparuit A

- Non expectato respectu cladis amictus
 150 Conscidit et fractas cum crine avellit aristas.
 Haeserunt lacrimae; nec vox aut spiritus oris
 Redditur, atque imis vibrat tremor ossa medullis;
 Succidui titubant gressus; foribusque reclusis,
 Dum vacuas sedes et desolata pererrat
 155 Atria, semirutas confuso stamine telas
 Atque interruptas agnoscit pectinis artes.
 Divinus perit ille labor, spatiumque relictum
 Audax sacrilego supplebat aranea textu.
 Nec deflet plangitque malum; tantum oscula telae
 160 Figit et abruptit mutas in fila querellas;
 Attritosque manu radios proiectaque pensa
 Cunctaque virgineo sparsa oblectamina ludo
 Ceu natam pressat gremio; castumque cubile
 Desertosque toros et, sicubi sederat olim,
 165 Perlegit: attonitus stabulo ceu pastor inani,
 Cui pecus aut rabies Poenorum inopina leonum
 Aut populates infestavere catervae;
 Serus at ille redit vastataque pascua lustrans
 Non responsuros ciet imploratque iuencos.
 170 Atque ibi secreta tectorum in parte iacentem
 Conspicit Electram, natae quae sedula nutrix
 Oceani priscas inter notissima Nymphas.
 Par Cereri pietas; haec post cunabula dulci
 Ferre sinu summoque Iovi deducere parvam
 175 Sueverat et genibus ludentem aptare paternis.
 Haec comes, haec custos, haec proxima, mater, haberi.

170 sqq. cf. *Cl. Mar. Victor aleth. III 176 sqq.*

151 *Reposiani* 19: spiritus oris. 152 *Verg. Aen. II 120 (XII 447)*: per ima cucurrit ossa tremor;
Juvenal. 8, 90: ossa . . medullis. 153 *Statii Theb. IV 663*: Succiduique gradus, *Verg. Aen. V 332*:
 vestigia . . titubata; *Ovid. met. VII 647*: foribusque reclusis. 158 *Juvenal. 14, 61*: aranea tela. 159 oscula
 figere *Verg. Aen. I 687 al.* 163 *Val. Flacci II 137*: castumque cubile. 165 sqq. *Statii Theb. III 45—52*
 (amissos . . ciet ordine tauros). 176 *Martialis XI 39, 2*: pueri custos assiduusque comes; cf. *Verg. Aen. V 546*.

149 expectatae *Claverius* cladis] claudis *A* 150 Conscidit] *ed. Vicent. (ς?)*, Consudit (*sic*) *S*,
 Concidit *φ*; cf. *Terent. Eun. 820 et 646* et] *om. S* auellit] reuellit *F* 151 nec uox aut] non uox
 non *D*, nec uox nec *F* 152 atque] ac *C*, aut *W*, ex *Isengr. in mg.* uibrat] iubeat *S* tremor] timor *FC*
 154 pererrat] permt (*sic*) *S* 156 interruptas *F*, interceptas *φ*; cf. *Verg. Aen. IV 88* agnoscit] cognoscit *FD*,
 agnoscit *C* ^d *Inde a v. 158 in F folia falso consuta sunt; quae sex unius ternionis folia si litteris r s t u x y*
denotantur, fol. s et t habent v. 279 sqq., fol. u et x habent v. 158 sqq., denique fol. y exhibet v. 389 sq.; folia
huius ternionis sic se excipere debebant: r u x s t y. 158 suplebat *FW* 159 Nec] Hec *FS* deflet]
 delet *W* plangitue *SW*, plangitq *φ* tantum *CD*, tunc *F*, tamen *WA*, t ⁱ *S*¹, tū *S*² 160 Figit *C*
 arrumpit *A*, abruptit *S*, abrupt *C*, absumit *Gesnerus* mutas] multas *FC* in fila] bis *scr. S* querelas *ω*
 161 Attritosq *SC*, Astrictosq *φ* 162 ludo *S*², luda *S*¹, uirginei . . ludi *Heinsius* 163 Ceu] Seu *S*
 pressat] pressit *FSC*; sed totus locus in tempore est praesenti castumque] *CW*, carumq *FSD* 164 thoros *ω*
 sic ubi *AS* sederit *W* olim] illa *W* 165 attonitos *C*¹, attonitus *C*² ceu] seu *W* 166 aut] *ac C*
 penorum *FSAW* inopina] inoblita *W* leonum] luporum *A* 167 cateruae] carine *D*
 168 Seuus *D* at ille] ad illa *FCD* lustrans *C*², lustrat *S*, lustris *C*¹ 169 sciet *S*, item *C* 170 ibi] *WD*,
 ita *F*, ubi *SC*, in *A* secreta tectorum (telorum *C*) in parte *CWDS*, tectorum secreta in parte *F*, secreta
 tectorum parte *A* 171 Conspicit] Aspicit *ς* natae quae] que nate *F* 172 nimphas *FA*, nimpha^s *C*,
 nimfas *D* 174 parua, ua in *ras.*, *W* 175 ludentem *F*², lugentem *F*¹ paternis *ω* 176 intellege
 „proxima, quin etiam mater“ vel „proxima, quippe mater“; „altera mater“ intellegi mavult *Buechelerus* quasi
 „secunda a vera genitrice“

Tunc laceras infusa genas et pulvere canos
Sordida sidereae raptus lugebat alumnae.

- Hanc aggressa Ceres, postquam suspiria tandem
180 Laxavit frenosque dolor: 'Quod cernimus', inquit,
'Excidium? Cui praeda feror? Regnatne maritus
An caelum Titanes habent? Quae talia vivo
Ausa Tonante manus? rupitne Typhoia cervix
Inarimen? fractane iugi compage Vesevi
185 Alcyoneus Tyrrhena pedes per stagna cucurrit?
An vicina mihi quassatis faucibus Aetna
Protulit Enceladum? nostros an forte Penates
Appetiit centum Briareia turba lacertis?
Heu, ubi nunc es, nata, mihi? quo, mille ministrae,
190 Quo, Cyane? volucres quae vis Sirenas abegit?
Haecine vestra fides? sic fas aliena tueri
Pignora?'

- Contremuit nutrix, maerorque pudori
Cedit, et aspectus miserae non ferre parentis
Emptum morte velit longumque inmota moratur
195 Auctorem dubium certumque expromere funus.
Vix, tamen haec:
'Acies utinam vesana Gigantum
Hanc dederit cladem! Levius communia tangunt.
Sed divae, multoque minus quod rere, sorores
In nostras (nimium!) coniuravere ruinas.
200 Insidias superum, cognatae vulnera cernis
Invidiae. Phlegra nobis infensior aether!
'Florebat tranquilla domus; nec limina virgo
Linquere nec virides audebat visere saltus

180 *Lucani VII 124*: frenosque . . ira laxat. 181 *Senecae Herc. 1186*: cui praeda iacui? 189 *Ovidi heroid. 4, 150*: Heu ubi nunc eqs.; *fast. IV 456*: filia, dixit, ubi es? *de Proserpina*. 191 *Properti IV 3, 11*: Haecne marita fides? 194 *Sili Ital. V 601*: emptum volet. 198 *Verg. Aen. VI 97*: quod minime reris. 202 *Statii sily. V 1, 142*: Florebant hilares inconcussique penates.

177 Tunc] Tum *A*, Sed *D* infusa] *D*, effusa *q*, suffusa *Heinsius*, perfusa *idem*; *sc. infunduntur genae lacrimis*; *atque placeret pro laceras si lacrimis rescriberetur* genas *SDW*, comas *q* canos] cano *A* *vetus Cuiacii* 179 aggressa *AS*², egressa *S*¹ 180 frenosque] fletusq; (*sive* flerusq;?) *F* (*leni ex corr. ut vid.*; *schol.* „frenum“ explicat); fletusque *ε unus*; *sed cf. Lucan.* cernimus] criminis *A* inquit *A* 181 Excidium *A* regn ante cui *C*; cui *scr. C*² feror] ferox *S*, ceres *D*; fuit temptavi (*sc. filia*); *sed cf. v. 94* regnatne] regnatq; *S*, uiuitne *W* 182 tytanes *SW* 183 Typhoeia *ε*, typhoea *S*, typhoea *W*, tiphoia *A*, tiphoia *FD*, tiphea *C* 184 Inarimē *C*, Inarim *S*, Inaxim *D*, In acrinam *A*, Ynarimem *ex Ynaninem corr. F*, Ynarimes *W* fractaq; *W* uesei *A*, neseui *S*, uese⁹ *C* 185 Alcioneus *W*, Altioneus *C*, Alchioneus *S*, Alcionus *A*, Alcineus *D*, Alcinois *F* Tyrrhena pedes per stagna] *sic ω nisi quod terrena F*, tyrrena *W*, tirrena *q* 186 faucibus] fascibus *D* ethna *ω* 187 encheladum *ω* 189 Heu *SC*, Heus *q*; *cf. Ovid.* nunc es] *A*, nunc est *q*, nunc ubi *ε* ministrae et Cyane *vocativi*; *nam vestra sequitur v. 191* 190 Cyane] ciane *CAD*, chiane *S* uolucres quae vis] quamvis uolucres *W* syrenas *WA*, syrenes *S*, sirenas *D*, sirenes *C* et (*gloss. sirenas*) *F* abegit] adegit *C* 191 hecsine *S*¹, heccine *S*² *F*, Eccine *A* uestra] nostra *ADW* si fas *C*¹, sic fas *C*², sit fas *D* 192 cūtemuit *S* merorq; *A* (*or ex corr.*) *F*¹. pudori *ī timori A*, timori *ε* 193 Cedit] cessit *S*, Credit *A* parentes *S*¹, parentis *S*² 195 Auctorem] Raptorem *F*, Acctorem *C* exponere *D* *V. 195 om. Cuiacii vetus.* 196 utinam] iterum *W* 197 Hanc cladem dederit *C* commuⁿia *F*¹, comunia *A* 198 Sed] *S C*¹, unde *S*³ *C*² diue *C*², diu/// *C*¹ quod] quam *FS*² *D*, quod *S*¹ *q*; *cf. Verg.* rere *S*², uere *S*¹ 199 In nostras] Innūas (*i. e. Innumeras*) *W* ruinas] querelas *C* 200 Insidias *C*², Insidia *C*¹, Inuidias *D* cognatae] *CDW*¹, cognataq; *FSAW*² 201 flagra *A*, flegra *q* infensior *WC*, *item, sed paene* insensior *S*, incensior *F*, *item, sed s ex d corr. A*, nobisq; nocentior *D* 202 limina] lumina *A*, lumina *S*

- Praeceptis obstricta tuis. Telae labor illi;
 205 Sirenes requies. Sermonum gratia mecum,
 Mecum somnus erat cautique per atria ludi:
 Cum subito (dubium quonam monstrante latebras
 Rescierit) Cytherea venit suspectaque nobis
 Ne foret hinc Phoeben comites, hinc Pallada iunxit.
 210 Protinus effuso laetam se fingere risu
 Nec semel amplecti nomenque iterare sororis
 Et dura de matre queri, quae tale recessu
 Maluerit damnare decus vetitamque dearum
 Colloquio patriis procul amandaverit astris.
 215 Nostra rudis gaudere malis et nectare largo
 Instaurare dapes. Nunc arma habitumque Dianae
 Induitur digitisque attemptat mollibus arcum,
 Nunc crinita iubis galeam, laudante Minerva,
 Implet et ingentem clipeum gestare laborat.
 220 'Prima Venus campos Aetnaeaeque rura maligno
 Ingerit afflatu. Vicinos callida flores
 Ingeminat meritumque loci velut inscia quaerit
 Nec credit, quod bruma rosas innoxia servet,
 Quod gelidi rubeant alieno germine menses
 225 Verna nec iratum timeant virgulta Booten.
 Dum loca miratur, studio dum flagrat eundi,
 Persuadet; teneris, heu, lubrica moribus aetas!
 Quos ego nequidquam planctus, quas irrita fudi
 Ore preces! Ruit illa tamen confisa sororum
 230 Praesidio; famulae longo post ordine Nymphae.
 'Itur in aeterno vestitos gramine colles
 Et prima sub luce legunt, cum rore serenus

227 Ennodii 388, 65 (Vogel): teneros . . mores.

231 Ennodii 43, 147: vestitur murice campus.

215 Ovidi met. XI 106: gaudetque malo. 216 cf. Verg. Aen. VII 146, XI 574 sq. 218 ibid.
 VII 785: crinita iuba galea. 222 Martialis VIII 65, 7: loci meritum. 226 studium flagrabat Sallust.
 Cat. 14, al. 229 Verg. Aen. V 234: fudissetque preces. 230 ibid. VI 482: longo ordine. 231 Ovidi
 fast. I 402: gramine vestitis.

204 obstricta] om. S¹, suppl. m. 2, obstructa F 205 Syrenes W 206 sūpnus S, son⁹ C
 cautiqz AWD, castiqz F, captiqz C, solitqz S ludi] tūdi W 207 dubium quonam] quoniam dubium
 Ald., quod in dubium quoniam transposuisse vid. e, dubium est quonam F, quonam dubium D latebras (?) A
 208 Prescierit FD cytherea W, cytharea S, citherea CD, citharea FA 209 phoeben A, pheben FCW,
 phelē S comites] socias ε iunxit] iuxit F, duxit ε 211 itarare A 213 Malluerit S ueti-
 tamque] uetitogz Isengr. mg. „vetitam colloquio dictum ex analogia verborum interdicere vel prohibere c.
 abl.“ Kochius dearum F², deorum SF¹ 214 patriis procul amandauerat A, patrisqz procul man-
 dauerit FC, patriis/////procul emdauert W, patriis procul emandauerat (a ultimum non omnino certum) S,
 patriis procul mandauerat D 215 Nostra] Illa D largo] longo AD 216 dyane S 217 adtemptat S,
 aptentat A, obtempta C 218 iubis] iubis (sic) F, iubis εqz mynerua S 219 Inplet S clypeum W
 220 ethneaqz ω, Hennaеaeque Parrhasius (ε?) 221 affatu ε calida F 222 uelud FSAC incia A
 223 crede]it A, credo W¹, credit W³ seruat A 224 alienao F gramine S 225 timeant DWSC²,
 timeā C¹, timeant (i ex u corr.) F, idem (i ex e corr.) A uirgulta S bootē W, booten C, bohote S,
 boetem F, boeten AD 227 moršibus C 228 Quos C², Quo C¹ nequicquam ω plantus F
 quos C 229 confissa C 230 nympe WS, nimphe ACD, niphe F 231 Itur] tur C eterno/// C
 uestito F¹, uestitos F² colles] coller ut campos F¹, campos C

- Albet ager sparsosque bibunt violaria sucos.
 Sed postquam medio sol altior institit axi,
 235 Ecce polum nox foeda rapit tremefactaque nutat
 Insula cornipedum pulsu strepituque rotarum.
 Nosse nec aurigam licuit: seu mortifer ille
 Seu mors ipsa fuit. Livor permanat in herbas;
 Deficiunt rivi; squalent rubigine prata
 240 Et nihil afflatum vivit: pallere ligustra,
 Expirare rosas, decrescere lilia vidi.
 Vt rauco reduces tractu detorsit habenas,
 Nox sua prosequitur currum, lux redditur orbi.
 Persephone nusquam. Voto rediere peracto
 245 Nec mansere deae. Mediis invenimus arvis
 Exanimem Cyanen: cervix redimita iacebat
 Et caligantes marcebant fronte coronae.
 Aggredimur subito et casus scitatur eriles
 (Nam propior cladi steterat): qui vultus equorum?
 250 Quis regat? Illa nihil, tacito sed laesa veneno
 Solvitur in laticem: subrepat crinibus umor;
 Liquitur in roremque pedes et brachia manant
 Nostraque mox lambit vestigia perspicuus fons.
 Discedunt aliae. Rapidis Acheloides alis
 255 Sublatae Siculi latus obsedere Pelori
 Accensaeque malo iam non impune canoras
 In pestem vertere lyras: vox blanda carinas
 Alligat; audito frenantur carmine remi.
 Solâ domi luctu senium tractura relinquor.'

253 *Pauli et Petri carmina* (poetae aevi Carolini ed. Duemmler) 14, 31: vestigia lambat. 259 *Licentius ad Augustinum* v. 32: in seniumque trahit.

233 *Verg. georg. IV* 32: bibant violaria fontem. 236 *Val. Flacci VI* 168: rotis gemit intus ager... pulsu nutat humus. 239 *Catulli* 64, 42: Squalida... rubigo. 241 cf. *Ovidi met. X* 192. 243 *Horati c. IV* 5, 5: lucem redde. 246 *De Cyane fonte* cf. *Nonni Dionys. VI* 128. 250 *Statii Theb. I* 171: laessisse veneno. 251 *Verg. georg. I* 44: umor Liquitur et — resolvit. 255 *Ovidi met. XV* 706 (*Lucani II* 438): Siculi... Pelori. 257 *Sallust. Iug.* 70: in pestem convertere; *Verg. Aen. I* 670: blandisque moratur vocibus.

233 Albet *εC* *vetus Cuiaci*, Alget *φ* (cf. *Valer. Flacc. II* 73, *Horat. c. I* 4, 4) que bibunt violaria succos in *ras. F* (*m.* 1?) succos *ω* 234 altius institit *W*, altior extitit *A*, altior adstitit *vetus Cuiaci*, institit altior *Isengr. mg.*; cf. *Plin. epist. II* 17, 19 de sole: cum... culmini eius insitit. axe *F'S* 235 nox] uox *D* nutat] a *m.* 2 refectum in *F*; fuerat fort. nictat 236 pulsu strepituque] *Heinsius* ex uno fere *Bononiensi*, cursu strepituq; *W*, strepitu pulsuque *φ* 237 augurium *S*¹, aurigam *S*² seu] sed *W* ille] estus *C* et *vetus Cuiaci* 238 mors *C*², mox *C*¹ ipsa *S*², illa *S*¹*F* liuor] (*lmor W*), lutor ed. *Vicent. al.*, lutor *Parrhasius* nescio unde sumpserit permanat] permansit *ε* herbis *ε*, herbas *ω* 240 nil *F'W* 241 Expirare *WFC*¹, Exspirare *C*²*φ* decrescere] arescere *Heinsius*, marcescere *Kochius* ex *Ovidio* Post v. 241 in *C* sequitur v. 246, deinde 242 sqq. 242 Ut] Et *F* tractu reduces *S* distorsit *C* abenas *F* 243 Nox] ex *Vox* corr. *A* psequitur *S* lux] supra lin. *F*¹ 244 Persifone *D*, Persiphone *φ* nusquam] nulla est ed. *Vicent. al.*, item *vetus Cuiaci* rediere] risere *Burmannus* 245 Nec] Non *W* aruis] undis *W* 246 cyanen *D*, cyanē *CW*, cianem *F*, cianē *A*, chianē *S* 247 marchebant *S* fronte] fronde ex fronte corr. *S*¹ 248 Agredimur *F* subito *C*, subite *W*, tacite *φ* (*hoc displicet vel propter „tacito“ v. 250*); tarde temptavi; tactu *Buechelerus*; olim ego digitis conieci (*sc. pedum*) delens et. et casus scitatur] *D* *vetus Cuiaci*, casusque citamus *A*, casusq; citatur *CW*, sed que citatur in *ras. W*, casusq; scitamus *F*, scrutamur *Isengr. mg.* eriles *F*, heriles *φ* 249 qui *A*, quis *φ* 250 Quis] Qui *A* ueneno] ex ueno corr. *C*¹ 251 Solvitur] ex Soluimur corr. *S* latidem *S*¹, laticem *S*² subrepat *FD*, surrepat *C*, subrepsit *SAW* humor *ω* 252 Linquitur Irrorem *C* 253 que] eras. in *A*, que *S*¹, et *S*² mox mox *A* lambit] ambit *ε*, sed cf. exemplum uestia (*sic*) *F* 254 Dissedunt *S* acheloydes *SW* acheloes inhālis *A* 255 Sublatus *W* obsedere] insedere *Heinsius* pelory *S*, polori *F* V. 256 om. *W* inpune *FSA* 257 liras *ω* 259 luctus *W*

- 260 Haeret adhuc suspensa Ceres et singula demens
 Ceu nondum transacta timet; mox lumina torquens
 Vultu ad caelicolas furiato pectore fertur.
 Arduus Hyrcana quatitur sic matre Niphates,
 Cuius Achaemenio regi ludibria natos
 265 Advexit tremebundus eques: fremit illa marito
 Mobilior Zephyro totamque virentibus iram
 Dispergit maculis timidumque hausura profundo
 Ore virum vitreae tardatur imagine formae.
 Haut aliter toto genetrix bacchatur Olympo
 270 'Reddite!' vociferans. 'Non me vagus edidit amnis;
 Non Dryadum de plebe sumus. Turrata Cybebe
 Me quoque Saturno genuit. Quo iura deorum,
 Quo leges cecidere poli? Quid vivere recte
 Proderit? En audet noti Cytherea pudoris
 275 Ostentare suos post Lemnia vincula vultus!
 Hos animos bonus ille sopor castumque cubile
 Praebuit? amplexus hoc promeruere pudici?
 Nec mirum, si turpe nihil post talia ducit.
 Quid vos expertes thalami? tantumne relictus
 280 Virginitatis honos? tantum mutata voluntas?
 Iam Veneri iunctae, sociis raptoribus, itis?
 O templis Scythiae atque hominem sitientibus aris

265 *Symphosii aenigm. 38 de tigride: nec quaero maritos.* 271 *Sidonii carm. VII 31: turrata Cybebe.*

261 *Verg. Aen. VII 448: torquens lumina.* 263 *cf. Statii Theb. IV 315; idem exemplum amoris parentum Ambrosius hexam. VI 4 ubi et tigris adest et eques raptor catuli et sphaera de vitro proiecta.*
 268 *Statii Theb. II 132: tigris . . . fert ore virum.* 271 *Verg. Aen. VI 784: mater turrata (cf. Stil. III 170).* 275 *Statii silv. I 2, 60: Lemnia . . . vincula.* 276 *cf. ad v. 163. Lucani X 68: Hoc animi nox illa dedit?* 278 *Quintilian. I 2, 22: turpe ducit.* 279 *Verg. Aen. IV 550: thalami expertem.*
 282 *de sitientibus cf. Catulli 68b 39.*

260 demens *S*², clemens *S*¹ 261 Cen] Seu *S* (sicut explicat gloss.) nūdū *S* timeñt *A*, tūmet *F*
 262 Uultu *ACDWF* (uoluntate glossator in *F*), Ultu (*U* linea traiectionem) *S*, Multum vetus Cuiacii, Isengr. mg.,
 Ultro *ε* pauci, Sic *ε* alii; Frustra ego ex *Aen. II 405; vix enim sufficit comparare lumina vultu Aen. VI 862; fulmina*
 torquens vultu *Buechelerus* ad] in *S* fertur] fatur *W*, ferri *ε* 263 Ardu⁹ *S* hircana *WDFC*, irchana *S*,
 archana *A* quatitur] queritur *AS* sic] ceu *Schraderus* nyphates *S* 264 Achemenio *ε*, achemenio *A*, achi-
 menii *W*, achimenio *φ* 265 Advexit] Auexit *cod. Cuiacianus* fremit] furit *W*, premit *Heinsius* marito] marino *ε*
 266 Zephyro *ε*, zephiro *FSCDW*, iram] unde *W* 267 Dispergit *C*, Dispersit *FSAD*, Aspersit (it ex *corr.*) *W*
 timidumque] *S*, nimiumque *φ*, iamiamque *Cuiacii* vetus, inhiatq; *Isengr.*, uiuumque *Barthius* hausura *FCW*,
 haustura *SDA* 269 Haud *C* genetrix *ω* baccatur *FSW*, bacatur *A*, bachatur *CD* olympe *S*, olimpo *φ*
 270 uociferam *SW* non] nec *F*, an *S* uag⁹ (sic) *W* annis *C*¹, amnis *C*² 271 dryadum *A*, dria-
 dum *φ* plebe] ex ple *corr. C*¹ sumus] ex simus *corr. A*, sumos *W* Cybelle *ε*, cybele *FSW*, cibebe *φ*,
 Cybebe *Corte* (cf. ad v. 113) 272 cybele post quoque *scr.*, sed del. *S*¹ Saturno] saturnus *F*
 273 cecidere] sic *ω*, sed de ex *corr. W*¹, abiere *ε*, cessere *Heinsius* rectes *W* 274 en] aut *W*, an *D*
 noti] nati *A* cytherea *W*, citherea *CD*, citharea *FA*, cytharea *S* 275 lempnia *DW*, lēnia *S*, lennia *FAC*
 pūñ uultus *C* 276 animos] asinos *S* 277 promeruere] pro ex prae *corr. W*¹ pudici] ex pudica
corr. W 279 uos] nos *AD* thalami] talami *W*, animi *C* vv. 280—360 om. *WACBD*; contra exhibent
WD et *C*¹ hunc unum versum: Omnis honos recti uobis (nobis *DW*) sic fata recedit; eundem v. in mg. adscr. *A*,
 ubi tamen nobis et recessit. — „desiderantur pro hoc uno carmine alii LXXXI uersus“ adnotat m. rec. in *W*
 280 Virginitas *S* honor *FV*¹, honos *SV*² tantum ne *F* 281 Iam] Nam *V* et post ueneri habent *ε*,
 om. *FS*¹ *V* iuncte sociis *FVS* (et supra sociis add. *S*²); Ueneri iunctae, sociae raptoribus itis *Baehrensius*.
 Post v. 281 etiam *V*¹ hunc versum inserit: Omnis honos recti uobis sic fata recedit; † recessit add. *V*²
 282 scitie *S*, sicie *FV* hominum *Heinsius*; sed cf. *Burmmanus* scitientibus *S*

- Vtraque digna coli! Tanti quae causa furoris?
 Quam mea vel tenui dicto Proserpina laesit?
 285 Scilicet aut caris pepulit te, Delia, silvis
 Aut tibi commissas rapuit, Tritonia, pugnas!
 An gravis eloquio? vestros an forte petebat
 Importuna choros? Atqui Trinacria longe,
 Esset ne vobis oneri, deserta colebat.
 290 Quid latuisse iuvat? Rabiem livoris acerbi
 Nulla potest placare quies.
 His increpat omnes
 Vocibus. Ast illae (prohibet sententia patris)
 Aut reticent aut nosse negant responsaque matri
 Dant lacrimas. Quid agat? Rursus se victa remittit
 295 Inque humiles devecta preces:
 Ignoscite, si quid
 Intumuit pietas, si quid flagrantius actum,
 Quam miseros decuit. Supplex miserandaque vestris
 Advolor genibus: liceat cognoscere sortem.
 Hoc tantum liceat: certos habuisse dolores.
 300 Scire peto, quae forma mali; quamcumque dedistis
 Fortunam, sit nota: feram fatumque putabo,
 Non scelus. Aspectum, precor, indulgete parenti;
 Non repetam. Quaesita manu securus habeto
 Quisquis es; affirmo praedam; desiste vereri!
 305 Quodsi nos aliquo praevenit foedere raptor,
 Tu certe, Latona, refer: confessa Diana
 Forte tibi. Nosti quid sit Lucina, quis horror
 Pro genitis et quantus amor, partusque tulisti
 Tu geminos: haec una mihi. Sic crine fruaris

283 *Aegritudo Perdiccae* 17: haec duri causa furoris.

283 *Verg. georg. IV* 495: quis tantus furor? *Iuvenius evang. III* 648: quae causa clamoris ... tantum tollat (*sic ed. Marold*). 298 *Livius* 28, 34: advolutus genibus. 299 *Verg. Aen. II* 690: hoc tantum. 307 *Incerti Lydia v.* 42: Luna, dolor nosti quid sit; miserere dolentis. 308 *Ovidi met. VI* 712: partus .. gemellos.

284 tenui dicto *F*, dicto tenui *V*, dictu tenui *S*, tenui digito *L. Reinhardt* lesit *FS²V*, sedit *S¹*
 285 Si licet *F* aut] an *V¹*, haut *V²* 286 Aut *V¹*, an *V²* commissas (*s prius ex i corr.*) *F* rapuit]
 raptu *S* 287 An] Aut *V* uestros] nostros *S* petebat] patebat *ex* patebit *corr.* *S* 288 Inportuna *F*,
 ī fortuna (*corr. m. 2*) *S* atqui *S*, at quin *FV* Trinacria] Trinacrida *conieci*; *cf. Ovidi met. V* 347
 longe] long *in ras.* *V* 289 vobis *F*, om. *V*, sed *suppl. m. 1*, nobis *S* // oneri *V*, honeri *FS* 290 Quid *eo*
 291 quies *V¹*, dies *V²* hiis *SV* omnes] amens *conieceram*; sed *cf. v. 313.* 292 illae] illas *V* sententia
FS¹V², reuerentia *S²V¹* 293 nosce *S* 294 Dant] Datū *S* lacrimae *V* rursusq; revicta *V¹*, rursus
 se uicta *V³* 295 devecta *S*, demissa *F* (*displicet propter remittit*), dilapsa *V*, delapsa *q*; *cf. tamen* deuehar
apud Propert. IV 1, 119. si quid *FV*, q̄ sit *S* 296 flagracius *F* actum est *V* 297 Quam] Qui *V*
 miseros decuit *FSV¹*, miseras *corr.* *V²*, miseram decuit *q̄ pauci* suplex *FS* miserandaq; *FS*, miseranda *V*
 (*que add. m. rec.*), deiectaque *Cuiacii vetus* uestris *F*, nostras *S¹*, nestris *S²*, nestris// *V* 298 liceatq;
 agnoscere *S* 299 certos] tantos *V* dolores *FVS²*, furores *εS¹* 300 tulistis *V* 301 Fortunam *SV*,
 Fortune *F*, quodcumque dedistis Fortunae *Heinsius* sit *FV*, sic *S* nota *S* (*add. m. 1?*) factumq; *S¹*,
 fatum *in mg.* *S²* 302 indulgete *V*, indulgere *FS* 305 federe *V²*, munere *V¹* 306 dyana *SV*

- 310 Semper Apollineo, sic me felicior aevum
Mater agas.
Largis tunc imbribus ora madescunt.
'Quid? tantum dignum fieri dignumque taceri?
Hei mihi, discedunt omnes! Quid vana moraris
Vlterius? non bella palam caelestia sentis?
315 Quin potius natam pelago terrisque requiris?
Accingar lustrare diem, per devia rerum
Indefessa ferar. Nulla cessabitur hora,
Non requies, non somnus erit, dum pignus ademptum
Inveniam, gremio quamvis mergatur Hiberæ
320 Tethyos et rubro iaceat vallata profundo.
Non Rheni glacies, non me Rhipaea tenebunt
Frigora; non dubio Syrtis cunctabitur aestu.
Stat finem penetrare Noti Boreaeque nivalem
Vestigare domum; primo calcabitur Atlas
325 Occasu facibusque meis lucebit Hydaspes.
Impius errantem videat per rura, per urbes
Iuppiter; extincta satietur paelice Iuno.
Insultate mihi, caelo regnate superbi,
Ducite praeclarum Cereris de stirpe triumphum!'
330 Haec fatur notaeque iugis illabitur Aetnae
Noctivago taedas informatura labori.
Lucus erat prope flumen Acin, quod candida praefert
Saepe mari pulchroque secat Galatea natatu,
Densus et innexis Aetnae cacumina ramis
335 Qua licet usque tegens. Illic posuisse cruentam
Aegida captivamque pater post proelia praedam
Advexisse datur. Phlegraeis silva superbit
Exuviis totumque nemus victoria vestit.
Hic patuli rictus et prodigiosa Gigantum
340 Tergora dependent et adhuc crudele minantur

320 *Sidon. c. II 63*: uallatam pelago.332 *Aegritudo Perdicc. 25*: Lucus erat.

311 *Catulli 68 b 16*: imbre madere genae; *Ovidi trist. III 5, 12*: osque madens. 318 *cf. Statii Ach. I 540*. 322 *Horati c. I 22, 5*: per Syrtis iter aestuosas. 326 *Statii silv. III 5, 7*: per . . per . . errarem. 332 *Verg. Aen. VIII 597*: Est ingens . . lucus prope Caeritis amnem; *Ovidi fast. VI 411*: lucus erat . . densus; *Reposian. 33*: Lucus erat. 339 *Ovidi met. VI 378*: patulos . . rictus; *cf. Avieni descr. 261*.

310 apollineos *S* 311 tunc] nunc *V* imbribus *FS*², ymbribus *V*, nubibus *S*¹ *V. 312 om. codex Cuiacii; spurium videri posse dixit Heinsius* taceri *FV*, timeri *S* 313 Hei *FV*¹, heu *V*², Ha^{ei} (*supra scr. m. 2*) *S* 314 non *F*, num *SV*², nam *V*¹ 315 Quin *FV*, Num *S* terris pelagoq *V* 316 lustra *V*¹, re *add. V*³ diem *FV*, uiam *S* 317 Indefessa *FVS*², Indefensa *S*¹ 319 hybere *V*, hiberne *F*, hyberno *S* 320 Tethios *F*, Thetios *V*, Tethid[~] *S* 321 Rheni] reni ω riphea ω 322 sirtis *F* 323 nothi *SV* 324 athlas ω 325 ydaspes ω 327 Iupiter ω pelice ω 328 regnante *V* 329 Cereris] ceris *F*¹ 330 notisq *V* illabitur *FV*, dilabitur *S* ethne *SV* 331 informatura *F* *Isengr. mg.*, inflammatura *SV* 332 flumen ω , flañ *Claverius in retustissimo suo legere sibi videbatur* („vix est ut aliter legas“) achin *F*, ach *V*, athin *ex ethin corr. S*, de mensura nominis *cf. anthol. lat. ed. Riese 151, 2* quod *FV*, quem *S* praefert *V*, profert *FS* 333 pulcroq *S* galathea *FS* natatu] notau *S* 334 innexis *V*², innectens *V*¹ ethnea *FSV* ramis] siluis *V* 335 Qua licet *F*, Quam libet *V*, Quā licet *S* 336 Egida ω 337 datur] *cf. Ovidi fast. VI 434, Val. Flacci V 506* flegreis *FV*, flegeis *S*¹, re *supra scr. S*² 339 Hic] h¹ *S*, Hic|| (*etiam c in ras.*) *V*, Hinc *F* et *FV*, hic *S* prodigiosa] *ex prodigia corr. F*¹ 340 Tergora *FV*, Corpora *S*

- Affixae truncis facies inmaniaque ossa
 Serpentum passim cumulis exanguibus albeant,
 Et rigidae multo suspirant fulmine pelles;
 Nullaque non magni iactat se nominis arbor:
 345 Haec centumgemi strictos Aegaeonis enses
 Curvata vix fronde levat; liventibus illa
 Exultat Coei spoliis; haec arma Mimantis
 Sustinet; hos onerat ramos exutus Ophion.
 Altior at cunctis abies umbrosaue late
 350 Ipsius Enceladi fumantia gestat opima,
 Summi terrigenum regis, caderetque gravata
 Pondere, ni lassam fulciret proxima quercus.
 Inde timor numenque loco, nemorisque senectae
 Parcitur, aetheriisque nefas nocuisse trophaeis.
 355 Pascere nullus oves nec robora laedere Cyclops
 Audet et ipse fugit sacra Polyphemus ab umbra.
 Non tamen hoc tardata Ceres. Accenditur ultro
 Relligione loci vibratque infesta securim
 Ipsum etiam feritura Iovem: succidere pinus
 360 Aut magis enodes dubitat prosternere cedros
 Exploratque habiles truncos rectique tenorem
 Stipitis et certo pertemptat brachia nisu.
 Sic, qui vecturus longinqua per aequora merces
 Molitur tellure ratem vitamque procellis
 365 Obiectare parat, fagos metitur et alnos
 Et varium rudibus silvis accommodat usum:
 Quae longa est, tumidis praebebit cornua velis;

367 *Prosper de ingratia* 524: vela tumoris.

341 sq. *Verg. Aen. XII* 36: ingentes ossibus albeant. 345 sqq. cf. *Statii Theb. II* 707 sqq.
 351 *Lucreti III* 387: cadunt plerumque gravatim. 358 cf. *Lucani III* 433 (proscindere quercum).
 362 cf. *Petroni c.* 89 v. 24. 363 *Verg. Aen. I* 380: per aequora vecti; *Martial. spect.* 16, 3; convehere
 merces *Plinius*. 367 *Horati epist. II* 2, 201: tumidis velis.

341 inmania *F*, imm. *q* 342 Serpent *S*¹, tum *supra scr. S*² cumulis *S*, tumulis *FF*
 343 multo] *fort. ex corr. F* 344 iactat se] se iactat *V* arbos *F* 345 strictos *FVS*,
 fractos *Parrhasii libri*; Stygios *conieci* egeonis *ω* 346 uix *FVS*², *n* *S*¹ fronde] fronte *ε pauci*
 illā *S* 347 Exultat *ω* Coei] in altero *Cuiaciano*, item *Delrio* (cf. *Valer. Flacci III* 224), caci *F*,
 chaci *S*, cachi *V*, Zanci in „*manuscripto*“ *Claverii*, item *Aldina*, quod non mutavit *ε*; Roeci *Baehrens.*
 minantis *S*, Mimantis *εq* 348 onerat] honerat *ω* exutus] exustus *F* Ophion] ophias *S*¹, ofion *S*² *V*,
 oγas *F* 349 at *V*, ut *F*, ast *S*², a *S*¹ 350 Ipius *S* Encheladi *FVS* opina *S* 351 caderetq *V*²
 et *V*³, quateretq *V*¹ 352 ni *FF*, in *S* lassam *F*, lapsam *SV*, lapsum *Isengr.* proxima *V*¹,
 maxima *V*² 353 numengq, u *ex o corr. S*¹ sente (n *ex corr.*) *S* 354 thereisq nefas *VFS*²,
 ethereis non fas *S*¹ 355 robora laedere] ledere robora *V* ciclops *FVS* 356 polifemus *FF*
 357 Non] Nec *V* infesta] *ω*, incerta *ε* 358 Religione *S* 359 feritura *FVS*, peritura *ε et in*
Cuiaciano, petitura *ed. Vicent.*; petit ira *Scaliger*, petat ira, quod pendeat *ex incerta, Barthius*, item feriatne
 ego, spretura *Baehrensius*; sed feritura vel peritura traditur etiam *Maximian. 5, 97* succidere *V*, suc-
 cidere *FS* pinos *S*, pinus *FF* 360 Aut *FVS*¹, Et *V*² enodos *S* dubitat *FS*, properat *V*
 (om., sed in *mg. suppl. V*¹) 361 Exploratque] Exploransq *S*, Explorat (om. que) *A* habiles] *V*²,
 abies *SBC*, abiens *V*¹ *W*, salices *A*, abieti^s (sic) *F*, amens *D*, obiens *Gesnerus* 362 et certo] arrecto *B*
 in *mg.* pertemptat *SCD*, pertemtat *F*, perlustrat *W*, percenset *B*, percentet *A* nisu *DSBC*, uisu *FWA*
 363 Sic *B*², Si *B*¹ uecturus] uecturas *B* 364 Mollitur *AS* 365 mentitur *A* almos *S* 366 accomo-
 dat *F*, accomodat *S* usū,/// *W* 367 est] om. *S*, esti (sic) *W* praebebat *B* uelis] uentis *W*

- Quae fortis, clavo potior; quae lenta, favebit
 Remigio; stagni patiens aptanda carinae.
 370 Tollebant geminae capita inviolata cupressus
 Caespite vicino: quales non rupibus Idae
 Miratur Simois, quales non divite ripa
 Lambit Apollinei nemoris nutritor Orontes.
 Germanas adeo credas; sic frontibus aequis
 375 Astant et socio despectant vertice lucum.
 Hae placuere faces. Pernix invadit utramque
 Cincta sinus, exerta manus, armata bipenni
 Alternasque ferit totisque obnixa trementes
 Viribus impellit. Pariter traxere ruinam
 380 Et pariter posuere comas campoque recumbunt,
 Faunorum Dryadumque dolor. Complectitur ambas,
 Sicut erant, alteque levat retroque solutis
 Crinibus ascendit fastigia montis anhel
 Exsuperatque aestus et nulli pervia saxa
 385 Atque indignantes vestigia calcat harenas:
 Qualis pestiferas animare ad crimina taxos
 Torva Megaera ruit, Cadmi seu moenia poscat
 Sive Thyesteis properet saevire Mycenis:
 Dant tenebrae Manesque locum plantisque resultant
 390 Tartara ferratis, donec Phlegethontis ad undam
 Constitit et plenos exceperit lampade fluctus.
 Postquam perventum scopuli flagrantis in ora,
 Protinus arsuras adversa fronte cupressus
 Faucibus iniecit mediis lateque cavernas

389 *Symmachi epigramma de Boethio (Boet. ed. Peiper p. 146): dant fata locum.*

370 *Verg. Aen. IX 679: geminae quercus . . . intonsa . . . attollunt capita.* 371 *de Idaeis cyparissis*
Verg. georg. II 84. 375 *Statii Theb. IV 165: despectans vertice bellum.* 377 *manum exserere*
Liv. VIII 9, Senec. benef. II 30. 379 *Verg. Aen. II 465: ruinam . . . trahit.* 380 *Lucani III 443:*
posuere comas (cf. Verg. Aen. X 209). 382 *Sili Ital. XII 598: solutis crinibus . . . matres.* 387 *Statii*
Theb. IV 56: seu tecta Mycenis Impia Cadmeumve larem. 388 *Lucani I 544: Thyesteae . . . Mycenae.*

368 clauo] malo *SW* fauebit] i ex a corr. *B* 369 stanni *C* 370 cypressus *S*, cupressi *C*,
 cupressi] */// B* Versus inde a 371 om. *C* 371 uisino (sed s crassius quasi correctum) *A* non] in *AB*
 yde *FSW*, ide *A* 372 symois *SDW* 373 Orontes] om. *B*¹, suppl. *B*², orontes † anapis *A*, anapis *W*
 374 Germanos *S* frontibus *SAB*¹, frondibus *FWDB*²; frondem non hae duae, sed omnes cupressi aequam
 habent; sed cum germanis sororibus illae conferuntur habentque et frontem et verticem. 375 Astant *AB*,
 Exstant *F*, Extant *DW*, Distant (*D* obscuravit m. 2) *S* (cf. *Priapeum* 61: fructuosa malus . . . adstem)
 376 Hee *S*, Hec *D* utramque] utrumq; *D* 377 exerta *A* bipennem *S* 378 inpellit *F* que] om. *S*,
 supra lin. add. *B* trementis *B* 379 straxere *S* 380 comas *F*, comam *q*, cf. exempla 381 Dryadumq; *ε*,
 driadumq; *FSDW* 382 leuant *A* 383 haneli *FSW*, aneli *A* 384 Exuperatq; *DW* 385 arenas *A*
 386 animare] animarum „diversa lectio“ apud *Claverium*; de animare cf. *Varro apud Non.* 234, 5: anima reuiuiscit,
 sc. noctilucae; vellem tamen planius animare faces, non taxos scripsisset *Claudianus*; nunc flammare conicio.
 crimina] prelia *B*, cunnia *S*¹, unde cunnia corr., dein plia supra scr. *S*² 387 Megera *ε*, megera *ω*
 seu] ceu *A* seu cadmi *S* moenia] mia (antecedit spat. vac. compluribus litt. aptum) *F*, limina *W*
 388 thiesteis *DW*, tiesteis *FSA*, thiestenis (sed h m. 2) *B* properat *SB*¹, properet *B*² *q* micenis *FACDW*,
 micenus *S*¹, micenos (?) corr. *S*² 389 plantisq; *W*, plantis *B*¹, palmis *B*², plantisq; † palmis † portis *A*
 390 flegetonis *ω* ad undam *W*, in undam *S*, in umbra *F*, in unda *DAB*¹, adundas *B*² 391 Costitit *F*
 392 peruentum] peruentum est *D*, item est add. *F*² ora] orā, sed virgulam del. *S*, hora *D* 393 aduersa *AS*,
 auersa *q* fronte] *ω*, fronde ed. *Plantin.* in *mg.* 394 iniecit *S*², mittit *S*¹ cauerna *S*

- 395 Textit et undantem flammaram obstruxit hiatum.
 Compresso mons igne tonat claususque laborat
 Mulciber: obducti nequeunt exire vapores.
 Coniferi micuere apices crevitque favillis
 Aetna novis: strident admissio sulphure rami.
 400 Tum, ne deficerent tantis erroribus, ignes
 Semper innocuos insopitosque manere
 Iussit et arcano perfudit robora suco,
 Quo Phaethon irrorat equos, quo Luna iuvenco.
 Iamque soporiferas nocturna silentia terris
 405 Explicuere vices: laniato pectore longas
 Inchoat illa vias et sic ingressa profatur:
 'Non tales gestare tibi, Proserpina, taedas
 Sperabam; sed vota mihi communia matrum
 Et thalami festaeque faces caeloque canendus
 410 Ante oculos hymenaeus erat. Sic numina fati
 Volvimur et nullo Lachesis discrimine saevit?
 Quam nuper sublimis eram quantisque procorum
 Cingebar studiis! Quae non mihi pignus ob unum
 Cedebat numerosa parens! Tu prima voluptas,
 415 Tu postrema mihi; per te fecunda ferebar.
 O decus, o requies, o grata superbia matris,
 Qua gessi florente deam, qua sospite numquam
 Inferior Iunone fui. Nunc squalida, vilis.
 Hoc placitum patri. Cur autem ascribimus illum
 420 His lacrimis? Ego te, fateor, crudelis ademi,
 Quae te deserui solamque instantibus ultro
 Hostibus exposui. Raucis secura fruebar
 Nimirum thiasis et laeta sonantibus armis

411 *carm. de provid. divina* 39: extinctam nullo discrimine plebem.
 prima .. postrema.

414 *Orientius c. III* 80:

404 *Sili Ital. VII* 287: Dona soporiferae noctis. 407 *Statii Theb. VI* 138 (non hoc ... speravi,
 sed *eqs.*). 411 *Verg. Aen. I* 574: nullo discrimine. 412 *sq. cf. Statii Theb. IX* 382 *sqq.*, *II* 157:
 quantis . . . procorum .. studiis. 414 *Naevi com. 4 R.*: primo et postremo. 420 *Statii Theb. V* 622:
 Ipsa ego te (quid enim timeam . . . fateri?) Exposui fati. 423 *Verg. Aen. IX* 648: et saeva sonoribus arma.

395 undantem flammaram obstruxit hiatum *WABD*, † obtrudit *add. A¹*, und. fl. obtexit (*sic*) hyatum *S*,
 undantes flammis obstruxit hiatus *F'* 396 Compresso *F'* mons *B²*, mox *B¹* 397 Mulcifer *AD*
 exire] herere *A* 398 Coniferi (i in fine *add. m.* 2) *S*, Torniferi *B*, corniferi *D*, Coniferi *εφ* crevitque]
 crepuitq; *S* 399 Ethna *ASBDW* strident] stridunt *AS*, stridentque *conieci* sulfure *D* rami] saxi *W*
 400 Tum *FDB*, Tunc *ASW* deficient *D* 401 insopitesq; *S* 402 perfundit *AS* suco] ex succo
corr. S (voluerat suco), succo *φ* 403 Phaethon *ε*, phethon *A*, pheton *FBW*, fetū *S*, flegeton *D* irrorat *ω*
 luna] iuno *S* iuencas *vetus Cuiacii* 404 terris] terras *S* 405 Explicuere] ere ex are *corr. S*
 408 uota] nota *S* matrum] sūn matrum *B* 409 Et *B¹*, Set *B²*, sed placuit *Heinsio* thalami *W*
 canendus] cauendais (*sic*; s *m.* 2) *S* 410 oculos † deos *A* hymeneus *F*, hymineus *W*, himeneus *AD*,
 ymineus *S* 411 Uolvimur *B²*, Uouimur *B¹* 413 (que *ε*) 414 tu] tum *S* uoluntas *B* 415 Tu]
 Et *S* mihi] mei *B* ferebar *F*, uidebar *φ* 417 Qua] Disa *S¹*, Qua *S²* gessi] oblitteratum in *S*
 nusquam *A* 419 placidum *F'* patri] oblitteratum in *S* cur autem] cur au *B¹*, sed cur *B²* illum]
 ullum *D* 420 Hiis *SB* 421 solamque] que in *ras. B*, solam quae *A*, quae solam *Heinsius* in
 422 exposui] opposui *S* fruebar] fouebar *D* 423 tyasis *DB*, thiasis *φ* armis] aruis *ε* fere unus.

- Iungebam Phrygios, cum tu raperere, leones.
 425 Accipe quas merui poenas. En ora fatiscunt
 Vulneribus grandesque rubent in pectore sulci!
 Inmemor en uterus crebro contunditur ictu!
 'Qua te parte poli, quo te sub cardine quaeram?
 Quis monstrator erit? quae me vestigia ducent?
 430 Qui currus? ferus ipse quis est? terraene, marisne
 Incola? Quae volucrum deprendam signa rotarum?
 Ibo, ibo quocumque pedes, quocumque iubebit
 Casus; sic Venerem quaerat deserta Dione.
 'Efficietne labor? Rursus te, nata, licebit
 435 Amplecti? Manet ille decor, manet ille genarum
 Fulgor? an infelix talem fortasse videbo,
 Qualis nocte venis, qualem per somnia vidi?'
 Sic ait et prima gressus molitur ab Aetna
 Exitique reos flores ipsumque rapinae
 440 Detestata locum sequitur dispersa viarum
 Indicia et pleno rimatur lumine campos
 Inclinatque faces. Omnis madet orbita fletu;
 Omnibus admugit. Quocumque it in aequore, fulvis
 Adnatat umbra fretis extremaque lucis imago
 445 Italiam Libyamque ferit: clarescit Etruscum
 Litus et accenso resplendent aequore Syrtes.
 Antra procul Scyllaea petit canibusque reductis
 Pars stupefacta silet, pars nondum exterrita latrat.

435 *Prosper de ingratis* 880: vigor ille maneret.
 fluctuat umbra fretis.

444 *Rutilii Nam. de red. I* 284: extremis

425 *Lucani VIII* 97: nunc accipe poenas. 428 *Lucani IX* 873: Qua te parte poli, qua te tellure
 reliqui? 437 *Ovidi met. IX* 475: somnia vidi. 438 sqq. *ex Statii Theb. XII* 270 sqq. 441 *ibid.*
XI 526: rimantur .. lumine. 443 *Statius XII* v. 275: remugit. 445 *Statius* v. 273: variabat imagine
 flammae Ausonium Siculumque latus. 446 *Sili Ital. II* 603: resplendet imagine flammae aequor.

424 Iungebam *B*², linquebam *B*¹ phrygios *A*, phrigios *B*, frigios *φ* tu raperere] te rapuere *A*
 425 ora] *or* ora *B* 427 Inmemor *FA*, Imm. *φ* en *B*², e||| *B*¹ en uterus] *in spat. vac. suppl. W*²
 contunditur *F*, concutitur *A*; *cf. R. Unger* *progr. Halense* 1885 p. 9. 428 Qua reparte *ex* Qua teparte
*corr. F*¹ 429 quae] quo *D* 430 Qui *BW*, Quis *φ* ipse *ABD*, ille *FW*, iste *S*, ille *add. S*¹ terrene
 marisne *WBD*, terreue marisue *FS*, terrisne marisne *A* 431 quae] qua *Heinsius*; *sed cf. quae v. 429*
 rotarum *S*, uiarum *φ* 432 iubebit] *ex* uidebit *corr. B*¹, iubebunt *S* 433 dyone *W* 434 Efficietne *WDA*,
idem obscuratum in S, Proficietne, *sed Pro postea add. F*¹ rursus] uirsus *S* 435 Amplecti namque
 decor *S* *V. 438—448 om. ADWB*; *supplevit m. rec. in W* 438 et gressus prius mollitur *S* prima]
 primo (*W*); lacrimans conieci ethna *SV* 441 Indiciatq. (*punctum eras.*) *S* 442 Inclinatq.
ex Inclamatq. *corr. S* madet *FS*² *V*³, perit *V*¹, item, *sed t. oblitteratum S*¹ 443 quocūq. *FSV*, qua-
 cunque *vetus Cuiacii* it in equore *FS*, it in equora *V*¹, equore *V*² fulvis *FSV*, siluis (*W*), item *Cuiacii*
vetus, sulcis *ε unus fere* 444 Adnatat] Innatat *Heinsius*; *sed sensus hic: „umbra Cereris in aequore*
quasi deae comes cum ea natat“ vel ei adnatat: cf. Senecae Agam. v. 452: „comes lateri adnatat“. que] *om. (W)*
ymago SV 445 Ytaliā *V* libiamq. *FS(W)V* etruscum *S*², o'truscum *S*¹ 446 litus *FVS*²,
 Intus *S*¹ resplendent] *ῥνδēt S*, hoc est respondent idque pulchre scripsisset poeta sicut Ausonius Mosellae
v. 190; sed cf. Sil. sirtes FSV 447 Scyllēa *ε*, cillea *F*, cileaq. *S*¹, scilleaq. *S*² *V* 448 nondum
 territa (*W*) Explicit *li subscript F*¹. Explicit libellus Claudii Claudiani *A*. Explicit *S*. Explicit liber
 Claudii Claudiani scds (*sic*) de raptu proserpine *.D.* Explicit : Claudianus de raptu : proserpine *cod. Paris.*
lat. 8082 a m. 1. Deest reliquum adnotat *ε*; *TEAΘΣ ATEAEΣ Scaliger.*

FRAGMENTVM INCERTVM INCERTAE SEDIS.

Rus istud pretio constat vili.

In libro de dubiis sermonibus (gramm. latini ed. Keil V p. 589) leguntur: Rus generis neutri, ut Claudianus: rus eqs. Tamen talem hexametrum numquam panxit Claudianus, in quo vox qualis est uili simul thesin quartam et arsin quintam occuparet. Itaque aut neglegentius verba rettulit grammaticus aut alius nescio quis hic Claudianus esto. Breviatum versum esse et talem esse potuisse Rus istud pretio constat tibi, Maxime, vili etiam monet Buechelerus. In eodem libello grammatico tres citantur sententiae Ausonii, tamen ne hae quidem in Ausonio nostro traduntur (vide Auson. ed. Schenkelii p. 226).

CARMINVM MINORVM

APPENDIX

VEL SPVRIA VEL SVSPECTA

CONTINENS.

CONSPECTVS NOTARVM.

R: codex Veronensis 163 membr. saec. IX.

V: codex Vaticanus n. 2809 membr. saec. XI.

M: cod. Ambrosianus *M* 9 membr. saec. XIII.

β: schedae Peirescianaee codicis Vaticani 9135.

H: cod. Heidelbergensis 358, 44c, chartac. saec. XVII.

ω: codicum consensus.

φ: codices reliqui praeter eos quorum propria nota adscripta est.

Cam. uel *Camers*: editio Claudiani Viennensis 1510.

Clav. uel *Claverius*: editio Parisina 1602.

Isengr. uel *Isengrinius*: editio Basileensis 1534.

Ald.: editio Aldina 1523.

C: consensus trium editionum *Cam.* *Clav.* *Isengr.*

I. (c.)

IN SIRENAS.

Dulce malum pelago Sirenæ volucresque puellæ
 Scyllaeos inter fremitus avidamque Charybdin
 Musica saxa fretis habitabant: dulcia monstra,
 Blanda pericla maris, terror quoque gratus in undis.
 5 Delatis licet huc incumberet aura carinis
 Implessentque sinus venti de puppe ferentes,
 Fugebat vox una ratem. Nec tendere certum
 Delectabat iter redivus, otiumque iuvabat,
 Nec dolor ullus erat: mortem dabat ipsa voluptas.

II. (cl.)

LAUS HERCVLIS.

Pieridum colume, cuius Parnasia magno
 Numine templa sonant, Phoebe, precor, huc age laeto
 Tecum cuncta choro. Penetralia sancta sororum
 Et nova Castalios latices per rura petentem
 5 Hippocreneon victorem siste refotum
 Me famaeque. Tuam non nunc novus advena turbam

I 1 sq. cf. *Martialis III* 64: Sirenas hilarem navigantium poenam Blandasque mortes eqs. 6 *Verg. Aen. IV* 430: ventosque ferentes. 9 *Nonnus Dion. II* 15: πεισὼν ὑπὸ δίχτυα μοίρης τέρετο.

II 3 *Symmachi epist. II* 34: sanctum penetral. 6 *Tibulli II* 5, 1: fave; novus ingreditur eqs.

I *Exstat in RC Ald.* eiusdem in si re nas *R* ubi legitur post *carm. min.* 49, *Claudianus in syrenas Camers*, In Sirenas *Claverius*

1 sirenas *R*, Syrenae *Cam.*; anapaestum hunc voluit poetaster cf. v. 8.; Siren Cuiacii vetus, falso quia sequitur habitabant. volucres *R* V. 1 spurium putabat *Jeepius*. 2 charybdin *R Ald.*, Carybdim *Cam.* *Isengrin.*, Charybdim *Clav.* 4 terrorque *Ald.* 5 Delatus *Ald.* huc] *ω* recte, sc. „ad Sirenas delatis“, hinc *Jeepius*. 6 de puppe] de rupe temptavi; cf. tamen surgens a puppi ventus *Verg. Aen. V* 777 ferentes] furentes cod. Cuiacii; sed cf. *Verg.* et venti ferentes apud *Plinium paneg.* 31. 7 Fugebat *Cam.* (inde *Isengrin.* quoque) certum] coeptum *Heinsius* 8 otiumque *R Ald.*, ociumq; *Cam.* *Isengr.*, ad sensum unice aptum; de metro cf. v. 1; odiumque *Claverius*, fort. ex coniectura. 9 dolor] color *R Ald.*, color a. l. dolor *Cam.*; unde dolor *Isengrin.*, postea *Claver.*

II *Exstat in RC Ald.* eiusdem laus herculis *R* ubi legitur post *Gigantom.*; Laus Herculis *Aldina*; *Claudianus laudes Herculis Camers*; *Cl.* *Claudianus laudes Herculis Isengr. et Claverius.*

1 Parnasia *R Ald.*, Parnassia *C* 2 Nomine *R* phoebe] corhucagelaeto *R*, item *Ald.*, laeto precor huc age Phaebe *Cam.*, item, sed Phoebe *Isengr. et Clav.* unde Latio precor eqs. *Heinsius*; Phoebe huc vel Phoebe en precor *Buechelerus* 3 Tecum cuncta] *R Ald. Cam.* (itaque age regit accusativum cuncta), Tecum iunge *Clav.*, laetos Tecum iunge choros *Jeepius* penetralibus *R*; corruptum versum esse in *mg. not. R*¹ 5 Hippocreneon *R Ald.*, Hippocreneum *C*; est hic genitivus pro rerum musicarum siste refotum] scripsi; sistere fontem *ω* 6 Me fameq; *R Ald.*, Me fama; *Cam. Isengr.*, Me fac namque *Clav.*, Me dignare *Delrio.* *Buechelerus* victorem sistere fontem Me famaeque (i. e. ut sisas me victorem certaminis musici) delens in v. 3 interpunctionem graviolem; et ita sane victorem sistere *Tacit. ann. II* 14; quo duce verissimo invento ego imperativum reficere studui; senex autem hic poeta et desuetus est (cf. v. 9) propterea refoveri vult (cf. *Ovid. am. II* 19, 15, *Gell. XV* 2, 8 al.). Olim ego sciscere fontem Me fac amaeque (vel Cede faveque) temptavi; visere fontem *Jeepius*, Hippocreneao . . insistere fonte *Heinsius*.

- Ingredior, laurusque gerens et florea sertis
 Tempora vineta tuis, doctorum munera vatum,
 Testor adhuc veteres quamvis desuetus honores.
 10 Alcides mihi carmen erit, romana Tonantis
 Progenies, dignus credi post viscera numen
 Cuique per imensos invicti roboris aestus
 Nec nasci potuisse vacat: nam lucis in ipsis,
 Inclite, primitiis tardo vix editus ortu
 15 Fecisti de patre fidem. Sed cur mihi lentis
 Ludis adhuc, Cirrhaee, modis tenerumque resultans
 Luxuriante leves impellis pollice chordas?
 Pone habitum, quo molle canis, et frondis amatae
 Linque nemus mollique exutus tempora lauro
 20 Populea mecum carmen luctare sub umbra.
 Iam grave plus etiam, quam ventris tempora vellent,
 Alcemenam tendebat onus. Sed regia Iuno
 Impedit et partus prohibet nascique vetabat,
 Vt metus ipse deum monstret; nec vivida caeli
 25 Semina mortales norunt sentire latebras
 Nec possunt sufferre moras. Datur inde novercae
 Materies; gravibusque odiis augmenta ministrat,
 Quod vinci coepisse pudet.
 Mox improba binos
 In tua membra iubet, dum nasceris, ire dracones.
 30 Incumbunt celeres illi, squamosaque iussus
 Armat colla furor, nec, quamvis maxima tractu,
 Tarda tamen spiris; sequitur pars cetera pectus;
 Tristis Tartarea vibratur sibilus aura;
 Morte rubent oculi, trifidisque horrentia linguis
 35 Ora sonant, nigrumque fremens levat ira venenum.
 Quid nunc invictis fraudes innectere fatis,
 Caelicolum regina, iuvat? cur obicis angues,
 Cur parvo geminos? Anne unum posse necari
 Iam strato Pythone times? Licet omnia mundi

8 *Verg. Aen. XII* 120: tempora vincti; *Tibulli l. l. 5*: devinctus tempora lauro. 17 *Tibulli l. l. 3*:
 impellere pollice chordas, cf. *Ovidi am. II* 4, 27, *Statii Ach. I* 188. 18 *Tibull. 8*: nunc indue vestem sepositam.
 19 *Tibull. 5*: tempora lauro. 21 *Ovidi met. IX* 287: Tendebat gravitas uterum mihi eqs. 33 *Lucani*
IX 634: vibratis sibila linguis; cf. *Sil. Ital. III* 185. 34 *Alc. Aviti II* 135: trifidam . . linguam.
 36 *Verg. Aen. VI* 609: fraus innexa.

7 laurusq; R, laurosq; C, Ald. turbam] rupem *Heinsius* 8 munere *Heinsius* post vatum punctum
delevi suadente *Buechelero* 10 romana R Ald. Cam., germana *Clav. (ex Rapt. Pros. II* 367), non uana
Scaliger, memoranda ego 11 nomen R 12 Cuique per imensos] *scripsi*; Cui semper immentos R Ald.
 (sed haec imm.), corruptum versum esse in *mg.* notavit R¹, Semper in immentos Cam. *Isengr.*, Semper ob
 immentos *Clav.*; Cui super immentos *Livineius*, item *Buechelerus* aestus] actus *Livineius* 13 Nec]
Uix Burmannus 14 Inclite *Clav.*, Inclyte q primitiis R Ald., principiis C ortu] ex orto corr. R¹
 15 Fecisti R 16 chirrhæe R, cyrrhate Ald., cyrraea Cam. *Isengr.*, Cyrrhaea *Clav.* 18 molle canis R
 Ald., mollis amas C 19 mollique] solitaque *Heinsius*, mitique *Gronov. diatr. p.* 332 21 vellent] ferrent
Heinsius 22 Alcmena Cam., Alcemenae Cuiac. 24 Fetus ut ipse temptavi caeli R Ald., coeli C
 28 coepisse] se posse *Heinsius* 30 squammosaq; Cam. 32 Tarda tamen] *scripsi*, Tardatam R Ald.,
 Tardantur C, Tardata *Riesius*, Tardantur spirae *Heinsius* 34 horrencâ Cam. 35 leuat] pluit *Heinsius*;
 fuit ego coll. *Claudiani Stil. II* 264; possis etiam liquat. 36 inuitis *Heinsius* 37 Coelicolum C obicis R
 Ald., obiicis C

40 Monstra voces ipsamque armes serpentibus hydram,
Defendet natura deum patremque probabit,
Quod non vis constare, Iovem.

Iamque inrita taetri

Iussa parant implere angues miseroque furore
In sua fata tument. Cernit tua membra petentes
45 Horrescitque parens numenque ignara creasse
Mortali pietate timet. Nil, sancta, superbae
Paelicis insidias caelo modo freta tremescas,
Neve haec monstra tibi faciant, Alemena, pavorem.
Sic mater potes esse dei. Iam tolle serenum
50 Laeta animum tantoque libens haec adspice vultu,
Vt deceat genuisse Iovem. Depone pavorem
Indignum partu. Natum quae exemplar habebat?
Cui metuis, nihil ipse timet. Nam numine recto
Ridebas tu, dive, truces animosque superbos
55 De genitore tenes, votisque aptissimus orbis
Gaudebas tantum iam tum meruisse novercam:
Corripis exiguis mox grandia guttura palmis
Et quamvis teneri cogens in brachia pondus
Corripis impressos relevans tellure dracones.

60 Efferat aetherium, quantum volit, orbis in axem
Latoidas verosque probet sua fabula divos,
Quod Delo iam stare licet. Non aequa laborum
Gloria, nec parili serpentes sorte necarunt:
Illi unum ferro; geminos et inermis et unus!

65 His coeptis non ulla parat cunabula partus,
Dive, tibi; sed cum totis iam bruma rigeret
Imbribus et solidis haererent flumina lymphis,
Nudum praegelidis durando firmat in undis.
Vtque rudes primo temptasti robore gressus,

49 *Ovidi trist. I 1, 39: animo . . sereno.* 51 *Ov. met. X 117: pavore Deposito.* 60 *Verg. II 512, VIII 28: aetheris axe; Claud. fesc. 4, 35: aetheriis . . axibus.* 67 *Claud. de IV cons. Hon. 348: fluvios . . haerentes glacie.* 69 sqq. *ex Vergili XI 573 sqq.: Utque pedum primis infans vestigia plantis Institerat, iaculo palmas armavit eqs.*

41 Defendit *R*, Defendet *q* 42 non uis] nouit *Cam. (Isengrin.)* inrita *R*, irrita *q* taetri (d minus certum) *R* 43 miserorumq; furore *Ald.*, miserorumq; forore *R*, uersoque furore *Heinsius* 44 In sua] In tua *Scaliger* 45 nomenque *R* creasse *Clav.*, creasset *R Cam. Ald.* 46 Mortali] Materna incerta manus in exemplari Cuiacii nihil *R*, nil *q* superbat *Ald.* 47 tremiscas *Clav.* 48 mon- strat, sed t in fine del. m. 1, *R* 49 Sic] Si *Heinsius* 50 tantoque] tutoque *Riesius; expectes talique; sed enim vultus inproprie dictus pro despectu.* aspice *Cam. Clav. Ald.* 51 genuisse Ioui *Heinsius* pauorem *R*, fauorem *Ald.*, timorem *C; cf. Ovid.* 52 natum quae *Cam.*, natumque *q* habebat *R Ald.*, habebas *Cam.*, habeto *Clav.*, habebis *Jeepius* 53 nihil *R Ald.*, nil *q* numine] nomine *R (ita semper fere pro numine R)*, lumine *Heinsius* 54 trucesq; *Cam.* 55 tenes] tenens *Heinsius* 56 tantum *R*, tantam *q* 57 guttura *R* 58 Et] Ex *R* teneri *R Ald.*, teneris *C*, tener es *Jeepius* 59 Corripis] Proicis *Heinsius*, Corporis olim *Bueche- lerus* impressos releuans] scripsi (cf. *Ovidi met. IX 318: e terra relevare; neque enim telluri impressi videntur, sed brachiis*); impressos liuens *R*, impressos liuens *Ald.*, illidens prensos *C; liuens Buechelerus sicut et Corripis nunc tutatur, olim idem uincis vel torques; illud corripis moleste iteravit poeta ut pavorem v. 48 et 51, sternere 80 et 86; cf. v. 95 tellure] u ex e corr. *R¹* V. 59 del. *Jeepius v. 57 post 58 transponens.* 60 aethereum *C* uoluit] sic *R*, uolet *q* 61 Laetoidas *R Ald.* fauola *R* 62 Quod *C*, Quo *R Ald.* 63 sorte] sortete (nota corruptelae in mg. a m. 1) *R* 64 et inermis] *Aldina*, inhermis *R*, hic inermis *C* 65 caeptis *Ald.* ulla] illa conieci matrem intellegens, cf. v. 71; bene tamen partus nominativum esse videri monet *Buechelerus* 66 Diue *R Ald.*, Diua *C; cf. v. 54* totis] motis *Heinsius* bruna *R* 67 lyphis *R* 69 rudes *R Ald.*, rudis *C* tentasti *C**

- 70 Frondosae deserta vagus penetralia silvae
 Secura iam matre petis telisque tremendis
 Ludis et aerias adducto deicis arcu
 Aut funda violentus aves noctemque sub astris
 Exigis et puram fractis bibis amnibus undam.
- 75 Inmanem interea Nemeae per lustra leonem
 Ipsa Chimaeraea cretum de gente noverca
 In tua depastis armabat vota iuvenis,
 Augebatque fero vires rabiemque iuvabat
 Naturam minus esse putans. Quantaque virorum
- 80 Funera, quam multos stravit cum dentibus apros!
 Non illum magnae viduatis moenibus urbes
 Armorum fregere minis, Martique domando
 Adsuetas morsu fudit graviore catervas.
 Hunc gravis Eurystheus (nam te, quo cuncta levares,
- 85 Imperium duri voluit sufferre tyranni
 Sic mundo Fortuna favens), hunc sternere leto
 Imperat. Tum (nullum virtus reticenda per aevum
 Dignaque sidereos post membra intrare recessus!)
 Posse mori quam vile putas! Namque impiger ultro
- 90 Vadis immensae scrutatus invia silvae;
 In nova sanguineos armantem vulnera rictus
 (Admonita feritate iubas visuque cruentus
 Excussis movet arma toris dubiumque residens
 Infremit) invadis trepidum solisque lacertis
- 95 Grandia corripiens eluso guttura morsu
 Imbellem fractis prosternis faucibus hostem;
 Quin et flavicomis radiantia tergora villis
 Ceu spoliū fuso victor rapis. Emicat omnis
 In laudes mox turba tuas longoque relictā
- 100 Currit in arva metu. Iuvat ire et libera rura
 Defensosque videre locos silvamque iuvenis
 Iam facilem et nulli resonantes fletibus agros.

73 sqq. ex *Claudianī de III cons. Hon.* 48 sqq. 89 *Cl. M. Victor aleth.* III 702: vile putant quodcumque licet. 100 *Verg. II* 27: iuvat ire et Dorica castra Desertosque videre locos; cf. *Claudianī in Ruf.* II 431. 102 *Manili V* 567: resonavit flebile.

70 deserta uagus] uagus deserta (*corruptelam in mg. notat m. 1*) *R.*, deserta uagus *q* 71 tremendis *O*, tremendas *R Ald.*, tremendum *Heinsius*, tremendus *Baehrens* 72 Ludis] Laus *R* (*corrupt. in mg. not. R¹*) et aerias] *R Clav.*, in aethereas *Cam.*, aetherias (*om. et*) *Ald.* 73 violentus *R*, uiolenter *q* Ante v. 75 numerum *II scripsit R¹* 75 Immanem *ω* nemea *Ald.* Verba nemeae per lustra leonem Ipsa Chimaeraea *om. R* 76 Chymeraea *Cam.*, Chimerea *Clav.*, chymirea *Ald.* 77 tua] ex sua corr. *R¹* 79 Natura *R* quantaque *R Ald.*, heu quanta *C*, quanta ille conieci 80 cum dentibus atrox conieci, cum gentibus agros *Riesius*, tum dentibus agros *Aem. Baehrensius*; agros iam *Heinsius*. Sed a leone agros ac segetes vastari ignotum 81 urbis *R* 83 Adsuetas *R*, Assuetas *q* morsu *R Cam. Clav.*, morsus *Ald.* fudit (*sic f add. m. 1*) *R* 84 Euristheus *Cam.*, Euristheus *Clav.* quo cuncta *R Ald.*, quocunq; *C* 85 tyranni *R* 87 tum *R Ald.*, at *C* 89 putas] putat *Clav.* nanq; *Ald.* 90 Vadis *R*, Vadis et *q* immensae *R*, imm. *q* inuia *R*, deuia *q*, scruteris ut inuia conieci post silvae punxi 91 armante *R*, armantem *Cam. Ald.*, animasti *Clav.* Post v. 91 aliquid intercidiisse coniecit *Riesius*; parenthesis admonita . . . Infremit constituit *Buechelerus* quem secutus sum; elegantior poeta dedisset v. 91: armat leo uulnera 92 Admonita] Admonitus conieci iubas *R Ald.*, iuba *C*, Admonitae f. iubae *Heinsius* 94 Infremuit (*signum corruptelae a m. 1 in mg.*) *R*, item *Ald.* trepidum] tumidum incertus in exempl. Cuiacii solidisque lacertis *Heinsius* 95 mursu *R* 96 Imbellem *R* prosterni *R* 97 Quin *R Ald.*, Tunc *C* 100 ire] ore *Ald.* 101 locos] focos *Heinsius* iouencis *R* 102 nulli *R* (nulli pro nullius haud ignotum), nullis *q*; de genitivo cf. teneri v. 58

- Maenaliū petis inde nemus fletamque colonis
 Arcadiam et raro steriles iam robore silvas.
- 105 Namque hic immensa membrorum mole cruentus
 Indomitus regnabat aper soloque tremendus
 Corpore lunatis fundebat dentibus ornos
 Sternebatque suis lugentia rura colonis.
 Horrebant rigidis nigrantia corpora saetis,
- 110 Duratosque armos scopulis totosque per artus
 Difficilis potuisse mori. Non spicula in illum
 Nodosumve rapis gravato pondere robur.
 Armati viduatur honos; nec vulnera virtus
 Exemplo tibi facta timet. Iamque arripis ultro
- 115 Spumantem cogisque diem sufferre tuendo
 Atque supinando mirantem lumina vinctum
 Argolici victor portas sub tecta tyranni.
- Fama celer toto victorem sparserat orbe,
 Auxiliumque dei posebat Creta crudeli
- 120 Victa malo. Taurus medio nam sidere lunae
 Progenitus Dictaea Iovis possederat arva.
 Fulmen ab ore venit, flammisque furentibus ardet
 Spiritus, et terram non caeli flamma perurit,
 Sed flatus monstri: dempto iam Siria cessent
- 125 Sidere solque, licet glaciali frigore victor,
 Abstrusum mundo claudat iubar, aurea condens
 Lumina, et igniflū stupefactus in orbe tepescat!
 Aestus habet Cretam. Pereunt silvaeque lacusque
 Graminaque et fontes sacri, montesque perurit
- 130 Flamma ferox. Idam superis spectantibus ignis
 Dissipat, et magno cunabula grata Tonanti
 Igne suo monstrum, si fas est dicere, vincit.

103 *Statii Theb. IX 719*: Maenaliū . . nemus. 105 *Verg. Aen. V 431*: membris et mole valens.
 107 *Stat. Theb. II*: lunataque dentibus uncis ora (*Sidon. c. VII 192*: lunas). 112 *Verg. Aen. VIII 220*:
 nodisque gravatum robur. 117 *Martialis IX 65, 5*: Argolico . . tyranno. 118 (cf. 133) *Iuveni I 178*:
 celeris . . famae. 121 *Verg. Aen. III 171*: Dictaea negat tibi Iuppiter arva. 125 *Orientius comm. I 553*:
 glacialis frigora brumae. 132 *Stat. Theb. II 595, Claud. carm. min. 40, 11*: si fas est credere (cf. *Iuveni III 298*).

Ante v. 103 numerum III adscripsit R¹ 103 Moenaliū *Cam.* 104 raro steriles *Ald.*, raro
 sterelis *R.*, steriles raro *C* 105 Namque *Ald. Isengr. Clav.* immensa *R.*, imm. *q* cruentus] rigentum *Heinsius*
 106 soloque] solidoque *Heinsius* (cf. v. 94) 107 fundebant *Cam.*, findebat *Cuiacius* dentibus *R*
 108 suis . . . colonis *R Ald.*, suos . . . colonos *C* lugentia] ingentia *Riesius*; sed lugentes campos pro *Orco*
Vergilius VI 441; ita haec quasi mortis rura esse videntur „suis colonis“. 109 Horrebant *Heinsius*
 rigidis *R Ald.*, trifidis *C* 110 Duratosque *Wernsdorffius* scapulis *Heinsius* 112 grauidato *Clav.*,
 gravato *q*, clauato *Livineius, Pulmannus*; sed cf. *Vergilianum* nodisque grauatum robur. 114 Exemplo *R*
Ald., Exemplo *C* 115 diem] deum *Riesius*; uicem temptaram (ita uicem suam conquestus est *Suetonii*
Octav. c. 66; uicem reposcat *Martial. VIII 38, similia*); sed potius ridiculum in modum Cerberum cum apro
 poeta confudit inde a v. 111; cf. *Apollod. bibl. II 5, 12*. 116 supinato *Clav.* limina *R.*, lumina *Cam.*
Ald., lumine *Clav.* vinctum] scripsi; vinci *ω*; cf. *Apollod. l. l.* 117 tyranni *R* 118 celer] uolans
Clav. orbe] urbe *R* *Ante v. 119 numerum III pinxit R¹* creta crudeli *Ald.*, creata crudeli (notam
 corruptelae in *mg.*) *R¹*, creta cruento *q* 123 coeli *Cam. Clav.* 124 dempto] scripsi, dextro *ω*, tetri
Scaliger, tacter *Heinsius*, retro *Riesius*, dextro *coll. Verg. Aen. IV 578 defendit Buechelerus* Syria *Cam.*
 cesset *Clav.* 125 Sidera *Scaliger* uictor *R Ald.*, uictus *C* 126 iubar *C*, iuba *R Ald.* 127 Limina *R*
 igniflū *C*, igniflūs *R Ald.* tepescat *C*, tepescet *R Ald.* 128 siluag *R*, siluae *q* 129 sagri *R*, sicci
Buechelerus

Tandem fama celer Dictaea ad litora magnum
 Duxerat Alciden: cum taurum dira minantem
 135 Accipit et saevum cornu flammasque vomentem
 Corripit atque artus constringens fortibus ulnis
 Ignifluos flatus animamque in pectore clausit.

III.

DE DVLCIO.

Nectareo muro dulces cinguntur harenae.

IV. (LXXI.)

DE ZONA MISSA AB EADEM ARCADIO AVGVSTO.

Stamine resplendens et mira textilis arte
 Balteus alipedis regia terga ligat
 Quem decus Eoo fratri pignusque propinqui
 Sanguinis Hesperio misit ab orbe soror.
 5 Hoc latus astringi velox optaret Arion,
 Hoc proprium vellet cingere Castor equum.

V.

EPITHALAMIVM LAVRENTII.

In primis te, sponse, precor: patiare canentem;
 Teque, puella, magis: tacito mihi carmine parcas.
 Scimus enim, scimus vobis nunc carmina nostra
 Doctiloquique etiam linguam solidare Maronis.

III Cf. de dulciolis Apuleius met. IV 27. Verg. Aen. V 597 (Ovidi met. IV 58): muris cum cingeret.

IV Carmen hoc fortasse illorum, quae supra p. 337 n. 47 et 46 expressimus, imitatione effectum; potest tamen esse videri Claudiani.

133 Tandem] Uixdum Jeepius littora Cam. Ald. 134 cum] qui Baehrensium 135 Accipit] sic ω, Excipit Scaliger „Nos habere modo particulam totius carminis satis apparet, cum tria tantum de XII vel XX certaminibus Herculis hic enarrentur“, Gesnerus.

III Exstat in VM, item in Parisino lat. n. 5719 (saec. XIV). V ad hoc carmen adnectens illud de locusta (Carminum minorum 24) inscripsit: De dulcio de locusta; indicem om. M et Parisinus; De dulcio catal. in M

N initiale om. M harene codd. Aliud nimirum carmen est quod expressit Riesius c. 753 ex codd. βH et eo quem V notavit: Suae tibi nomen; sed si te talia tangunt, Moribus atque animo postea dulcis eris.

IV Exstat in VM, item in Parisino 5719 Indicem Item de zona eqs. sic habet (nisi quod archadio aūg.) V ubi legitur post c. min. 48, omm. M et Parisinus.

1 textilis M (cf. V 42) 2 ligat VM (liget m. rec. in V) 3 Quod decus M 6 uellet] supra lin. V¹

V Exstat in VM Incipit epythalamū Laurentii V; indicem om. M; e thalamium laurentii catal. in M Carminis quod sequitur XII versus 11 sq. ad huius Epithalamii exordium retulit Aem. Baehrens.

1 I initiale om., sed in mg. suppl. M¹ In primis] i. e. in initio carminis paciare M 2 michi V crimine Wernsdorffius; sed tacito idem atque „postquam desierit carmen“ 4 solidare] sub hac lectione sicut traditur latet fort. obsoletum stolidare cui oppositum sit doctiloquus (cf. solidus pro stolidus, Loewe, Prodrom. corp. gloss. p. 81); ita uilicare intransitive pro uilicum esse dicitur; ita a madido ductum est madidare pro madere (Rapt. Pros. II 88); ita russat tergum locustae anthol. lat. Ries. 21, 58; ita coruscare scripsit Angilbertus carm. 6, 205; fluidare ap. Roensch. Ital. et Vulg. p. 172², iucundare Pentad. de adventu veris 19, nau fragare Alc. Avit. c. VI 697. Sordere coniecit Wernsdorffius.

- 5 Sed breviter strictimque duos dicemus amantes,
Materia atque licet plus quaerat, pauca loquemur.
Principio generis simili vos stirpe creatos
Florenti Florique patris sat nomina prodent.
Matribus et pariter respondet fetus uterque:
10 Nam decuit Mariam sapientem fundere natam
Calliopenque simul iuvenem proferre togatum.
O similes multumque pares! Te prima iuventus
Insignem vegetumque tenet; nam nuper opertus
Flore genas plenaque decens lanugine malas
15 Mollia votifero dempsisti vellera ferro.
Egregio fulges cultu totusque decorus,
Ex facie mores patriamque ex nomine pandens:
Nam quae primates quondam genuere Latinos
Antiquaeque urbi proprium tribuere vocamen,
20 Dant tibi, Laurenti, Laurentes nomina Nymphae.
Quid memorem mores iuvenili in corde seniles
Atque Ithacum ingenium Romana fervere lingua?
Tu fora, tu leges celebras sanctumque tribunal
Promptaque impavidus tu suetus dicere dextra.
25 Te insontes palmam semper tenuere patrono,
Te contra adstantem semper timuere nocentes.
Prorsus habes iuvenis totum quod Tullius auctor
Causidicos retinere iubet: nam, fultus utroque,
Vir bonus es nimium, fandi pariterque peritus.
30 Ad te nunc breviter (nam sic te velle putamus)
Verba, puella, feram, pulchro formosa colore.
Lilia ceu niteant rutilis commixta rosetis,
Sic rubor et candor pingunt tibi florida vultus.

7 Ovid. met. XIV 699: de stirpe creatus. 14 Stat. Silv. III 6, 45: primoque micantes Flore genae;
Lucani X 135: lanugine malas (cf. Stat. Theb. IX 703). 18 sqq. Verg. Aen. VII 61 sq.: primas cum
conderet arces Ipse ferebatur . . . Latinus Laurentis . . . nomen posuisse colonis. 19 Lucreti II 657:
propriam proferre vocamen. 20 Verg. Aen. VIII 71: Laurentes nymphae. 21 Claud. pan. Ol. et Prob.
68 sq.: senes . . . iuvenilis. 29 Cato apud Quintil. XII 1, 1: orator est vir bonus dicendi peritus.

6 Materia atque licet] scripsi; Materiesque licet Buechelerus; Maria qu . . . ^{li} cet (li add. m. rec., post
qu nonnulla oblitterata) V, Maria, deinde spat. vacuum quinque litteris aptum M; possis etiam Magnaque causa
licet plus quaerat coll. v. 49; futilia Muellerus 7 uos] nos M Claverius in „indice operum Claudiani“
etiam spuria carmina ex cod. vetere et schedis Gnosianis enumerans exscribit verba haec: Principio generis
simili nos (sic) stirpe creatos Florentis (sic) Florique patris, citat tamen haec ex „Panegiri Amicorum“ errore
aperto (cf. Kochius p. 51) 8 Florentis Claverius patris] patrum Hauptius op. III p. 373 prodent]
Heinsius, prodet VM; produnt Riesius; nomine prodit (a prodeundo) ego; aliter enim patrum necesse legatur.
Sic decor exit ab armis infra VII 8 9 fetus sic M, fetus V in fundere desinunt VM; natam vel prolem
suppl. Muellerus. 11 Calliopēg M togatum] in to desinit V, in proferre (om. to) M; togatum expl.
Riesius; malim tonantem, sc. oratorem 13 opertus] in nuper desinit V, in tenet (om. nam nuper) M; ad
aras suppl. Buechelerus, adultus Muellerus, opacus Jeepius, opertus ego; scilicet „plena“ lanugo vel barba fuisse
dicitur 14 Flore genas] Jeepius, Florigenas VM, Florigeras Riesius decens VM, tegens Baehrensium
15 dempsisti VM (sti in ras. V¹) 16 fulgens Muellerus totusque] lucasque Riesius 17 Ex] scripsi;
Et VA facie M, faciē///et V, sed virgulam et et add. m. rec.; a V¹ potest aut facies scriptum esse aut faciē
pandens] pandis Riesius 20 Dat M nimphe M, nymfē V 22 Ithacum] scripsi; Ithalum M,
Italum V; Ulixem scilicet dicit latinum 24 Promptaque et impavidus Muellerus 25 Te palmam
insontes Muellerus 26 adstantem VM, stantem Muellerus 29 fandi patq peritus V; haec verba om. M;
corr. Heinsius 30 Ad] At VM nunc] n̄ (= non) M 31 pulcro M 32 niteant VM, rident
Muellerus 33 florida] Florida Riesius vultus] pro genitivo accipias

- Denique miramur quod colla monilia gestant.
 35 Ex umeris frustra phaleras imponis eburnis.
 Non tibi nam gemmae, sed tu das lumina gemmis
 Atque alias comit, per te componitur aurum.
 Ipsa loqui, scriptique tenax veloxque legendi,
 Scis tamquam talis fueris praesaga mariti
 40 Et Musea tuis insedit cura medullis.
 Nec minus in propriis studium: nam vellera lanae
 Textilibus calathis semper tractare perita
 Inque globos teretes coeuntia volvere pensa
 Compositas tenui suspendis stamine telas,
 45 Quas cum multiplici frenarint licia gressu
 Traxeris et digitis cum mollia fila gemellis,
 Serica Arachneo densentur pectine texta
 Subtilisque seges radio stridente resultat.
 Sed iam sufficiat de magnis pauca locutum,
 50 Nec sinit hoc tempus, totas nunc pandere laudes.
 Quin magis, o pueri, vosque exaudite, puellae,
 Quas optare pares thalamos taedasque iugales
 Sensibus ex imis suspiria ducta fatentur!
 Consertas prensate manus magnumque per orbem
 55 Dextra liget laevam. Festos celebrate hymenaeos
 Ac, modulante melos pariter caesoque pavinto,
 Cum pede vox resonet: persultent atria larga,
 Quae virides cingunt hederæ laurique coronant
 Votigerique ignes, stellantia lumina, complent.
 60 Tympana, chorda simul symphonia, tibia, buxus,

34 *Claud. c. min.* 47, 9: monilia collo. 35 *Verg. georg. III* 7: umeroque . . eburno. 37 *Prudentius Peristeph. II* 307: Hoc est monile ecclesiae, His illa gemmis comitur. 43 *Verg. georg. IV* 349: pensa devolvunt. 52 *Ovidi her. 4*, 121: taedaeque . . iugali.

34 gestant *V*, gestent *M* 35 Ex] Ecce *Jeepius*; Atque *Wernsdorffius* humeris *VM* faleras *VM*
 inponis *V*, suspendis *Burmansius* eburnis *V*, eburnas *M* 36 Non tibi nam *V*, Nam tibi non *M*, Non tibi
 dant *Baehrensium* 37 componitur *VM*, quod comitur *Riesius et Muellerus*, item *Eldikius*; sed etiam com-
 poni idem quod ornari atque de vestitu usurpatur; „sic in glossariis perpetuo fere comit: componit“ *Bueche-*
lerus 38 Ipsa loqui] scripsi; . . a loqui (spatio vacuo relicto 2 litterarum) *V*; nihil habet nisi spat.
 vacuum 7 litterarum *M*; Docta loqui *Buechelerus*, Scita loqui *Baehrensium*; Eloquenti *Heinsius* scriptique] i
 alterum in ras. *M*¹ 39 Scis] scripsi; deest in *V* spatio vac. rel.; Scis tamquam om. *M* spat. vac. 13
 litterarum. Et suppl. *Heinsius* 40 Et] ego; item *Baehrensium*; om. *V* spat. vac. relicto; om. etiam *M*
 neque reliquit *M* vacuum spatium nisi unius initialis litterae; itaque conieci 7. Haec suppl. *Muellerus*, Iam
Buechelerus, Sic *Jeepius* 41 studium] u alterum adrasum *M* 42 Textilibus *M* galathis *V* tractare]
 traxere *M* 43 globos] cf. *Hieron. epist.* 130, 15; alii glomus dicebant teretes *V*, ueteres *M* uolueret]
Buechelerus, uellera *VM*, uellere *Wernsdorffius*, pectere *Muellerus* 45 frenarint] *Muellerus*; frenarunt *VM*
 46 cum] recte et *M* et *V* 47 araneo *VM* 48 stridente *M* 49 sufficiat recte et *M* et *V* loquutum *VM*
 50 Nec *V*, Non *M* nunc pandere laudes *V*, effundere uires *M* 52 Quas *V*, Quos *M* tedasque *M*
 53 eximis] ita corr. m. rec. in *V*, eximiis *MV*¹ 54 Consertas] Consertae *Baehrensium*; Conserite ac ego
 prensate *V*, pensate *M*, pressate *Buechelerus* 55 festos] fastos *M* ymineos *V*, himeneos *M* 56 modu-
 lante] *VM*; modulate *Muellerus*; sed pavementum est quod, dum caeditur, pariter modulationem facit carminis;
 ita sonum uocis pulsu pedum modulari *Livius* 27, 37 cesog pauinto *VM*; caeso pauimento *Hauptius*, caeso
 pauimento *Heinsius*, caesoque pauito *Muellerus*, quasso pauimento *Riesius*; sed enim caeso ex re metrica sumptum,
 unde uersus caesura et scansio (de forma pauimento cf. *Haverfield. in diurnal. Angl. XVI* p. 193; *Seelmann*
Aussprache etc. p. 218) 57 Conpede *M* larga *VM*, longa *Heinsius* 59 Uotiferique ignis *Muellerus*
 lumina] limina *Heinsius*; stellanti lumine *Jeepius* 60 Tympana *M* corda *VM* simphonia *M*; symphonia
 nimirum praedicati locum habet: Tympana, chorda, tibia et reliqua simul symphonia sunt vel sunt.

Cymbala, bombylium cornus, aes, fistula, sistrum,
Quaeque per aeratas inspirant carmina voces,
Umida folligenis exclament organa ventis.

Surge age iam iuvenis: dextram complectere sponsae!

65 Tuque puella caput niveo velamine tecta
Non cunctante gradu gressum comitare mariti.
Teque etiam paucis moneamus, pronuba, verbis.

Cum fuerit ventum ad thalamos primumque cubile,

Sit tibi cura vigens innoxia reddere membra
70 Virginis, ut totum, quod possit laedere, demas.

Nullum sit capiti quo crinis comitur aurum
Nec collo maneat, nisi quae sunt levia, fila
Anulus et digitis tollatur mollibus asper

Ac niveos auro propera spoliare lacertos,
75 Ne, dum par ludunt atque oscula dulcia iactant
Exercentque toris Veneris luctamen anhelum,
Cuncta per amplexus foedentur membra mariti
Atque invita viri maculet quae diligit ora.

Ite pares tandemque toro recubate potiti.

80 Mellea tunc roseis haerescant basia labris
Et compressa suis sudet per pectora membris
Per niveosque umeros collumque per osque marita:

Dextera cervicem roseam subiecta retentet
Turgentesque simul constringat laeva papillas.

85 Vivite felices quam longaue carpite saecula.

Vivite concordēs, donec premat una senectus
Ambo et vestra habeant natorum vota nepotes.

63 *Persi* 5, 11: folle premis ventos. 64 *Catulli* 62, 1: iuvenes consurgite. 66 *Verg. Aen. VIII* 462: gressumque canes comitantur. 73 *citāt Aldhelmus* p. 288 *Gil.*: ut illud epithalamii: anulus e digitis — asper. 79 *Orest. trag.* 547 et *Dracont. c.* 8, 648: Ite pares. 80 *Aldhelmus* p. 306: ut in epithalamio: mellea — labia labris; *item idem* p. 43. 85 sq. *Verg. Aen. III* 493: Vivite felices; *Sidon. c. XI* 131 sq.: feliciter aevum Ducite concordēs, sint nati sintque nepotes Cernat et in proavo sibimet quod pronepos optet; *Alc. Aviti c. I* 172: Vivite concordī studio et 87: nepotes . . natorum pignora natos.

61 Cimbala *M* bombylium] *scripsi*, bambiliū *VM*, bombaliū *Burmānus*, cymbaliū *ego olim*; bombyliū *praefero* βόμβον *intellegens*, unde βομβήλιον *Graeci*; itaque cornus *genitivus*; etiam bombyliū eodem sensu retineri mavult *Buechelerus* coll. *Groebero archiv. lexic. I* p. 248 aes] *scripsi*; et *VM* sistrum] *om. M*; si *V*¹, strum *add. m. rec.* 62 erratas *V*, erratas *M* inspirant] *cf.* inspirare sonum fistulā *Gell. I* 11, 13. uoces *VM*, fauces *Hauptius* 63 hui⁷a *M*, humida *V* folligenis] *Burmānus*, folligeris *VM* exclament *Wernsdorffius*, exclamant *VM* uentis] *Muellerus*; uotis *V*², uocis *MV*¹ 67 Tuq³ etiam paucis monearis *A* 69 uigens] *et M et V*; ingens *nescio quis*. membra *M* 70 ut *VM*; et *praeplaceret* 72 maneat] *iaceant M* 73 et *VM*, e *Aldhelmus* 75 Ne dum] *Neo dū magis quā* Nec dū *V*, Necdum *M* par ludunt] *scripsi*, fero ludū *V*, *om. M spat. vacuo rel. 7 litterarum*, proludunt *Riesius*, ambo ludunt *Muellerus*, hilare *I. Buechelerus* iactant] *iungunt conieci* 76 thoris *M* hane- lum *M*¹ 77 Cuncta] *Iuncta Muellerus*, Puncta *Eldikius* fedentur *M*, fēdentur *V* 79 thoro *M* potiti] *scripsi*, potito *VM*, petito *Muellerus* 80 tunc *VM*, *Aldh.*, nunc *Eldikius* basia *VM*, labia *Aldh.* v. 81 et 82 *om. M*, unius versus spatio vacuo relicto. 81 suis] *an uiri?* sudet per] *scripsi*; insudent *V* pectora *V*, corpora *Riesius* menbris *V*, uinclis *Buechelerus* 82 Per] *initio m. rec. in V; spat. vac. rel. V*¹ niueosque humeros collumque per os ita *V*¹, nil amplius, clausulam versus omittens per osque marita] *supplevi*; que caputque *supplevi* *m. rec. in V*; uī reflexa *add. alia manus recens ibidem*, collumque per oscula manent *Muellerus*, per osque ligatis *Buechelerus* v. 82 ante v. 81 posuit *Muellerus* 83 roseam *V*, niueam *M* (roseam dixit *Horat. c. I* 13, 2, niueam *Claud. l. Seren. 120*) retentet *V*^{2M} recentet *V*¹ 84 Turgentesq³ *V*, Stringentesq³ *M* 87 Ambo et uestra] *supplevi*; *om. et spat. vac. reliquit M*¹; . . . uestra *V*; Donec *in spat. vacuo rescripsit m. rec. in V*; Multorumq³ *suppl. M*², Et iam uestra *Muellerus* uota *V*, iura *M*

VI.

DE LIBERALIBVS.

Lenae vitisator Bromie Semeleie Bacche
 Thyrsitenens bimater trieterice Nysie Liber,
 Flos Ariadnaee, Corybantice, laete Thyoneu,
 Da reditum nobis: sic totis dulcia rivis
 5 Musta fluant spumetque cavis vindemia labris.

VII.

LAUS MARTIS.

Mars pater armorum fortissime belligator,
 Esto volens mitis facilis deus, esto benignus:
 Sic tibi post pugnas et pastos sanguine campos
 Amplexus tribuat vinclis secura Cythere.
 5 Tu crista galeaque rubes, tu pulcher in aere;
 Incutis e vultu radiantia lumina ferro.
 Te thorax galeaque tegunt, non quo tibi terror
 Hostilis subeat, sed quod decor exit ab armis.
 Tu cum pulsatum clipei concusseris orbem,
 10 Inmugit mundus, tellus tremit, aequora cedunt.
 Da nobis reditum. Patriam repetamus ovantes:
 Sic tibi lascivae celebrentur in urbe kalendae.

VII 4 cf. *Anthol. lat.* 428 (*Pentadii*): Bellipotens Mavors . . . hic securus ama; locus hic amplexibus aptus. 6 *Ovidi trist. II* 324: radiantia lumina, ex *Ponto III* 4, 103: galeae . . . radiantur. 7 cf. *Claudianum Epithal. Hon. et Mariae* 192: horror Thoracum gladiosque tegat vagina.

VI *Exstat in VMβH; praeterea ex cod. vetere Cuiacii et schedis Gnosianis exscripsit Claverius in fol. 271. Cum c. V arte cohaeret omisso indice in VM; De liberalibus in mg. V¹; laus liberi Claverius, item catalogus operum codicis M qui Laus liberi et laus martis titulos coniungit; De Baccho (uel ad Bac.) β; De Baccho uel ad Bacchum H. Verior index foret: De reditu suo ad Liberum. Sed intellegatur: „de carminibus Liberalibus sive in Liberum scriptis“, de quibus scilicet desumptum hoc est; cf. infra c. VIII.*

1 Lenae V, enee (omissa initiali) M, Lenis βH *Clav.* uittis sator V, uitis sator M, uitisator βH *Clav.* Bromie] proles βH *Clav.* semeleia MβH *Clav.* bache VM V. 2 et 3 om. βH *Clav.* 2 tirsitenens M; verba reliqua huius versus om. M bimater V, vitio metrico quo in v. 1 Lenae pro dactylo; biparens Jeepius nysie V V. 3 om. spat. vacuo relicto M. Flosaria dene V; deinde et inserit Jeepius; sed de vitio metrico cf. Bromie v. 1 Corybantice] Buechelerus; coriaticae V; curetice Heinsius tyoneu V 4 riuis V, uerbis MβH *Clav.* 5 Musta fluant] Riesius, Musa fluant (punctit m. 2) spumetque cavis uindemia labris V, Mella fluant, deinde spat. vac. 6 litteris aptum, deinde spumet uindemia labris M, Mella fluant totis spumet uindemia labris βH, item nisi quod vndemia et labris (sic) *Clav.*

VII *Exstat in VMβH. Arte cohaeret cum c. VI indice omisso in VM; Laus Martis V¹ in mg.; De Marte (vel ad) β; laus lib'i et laus martis coniungens indices catalogus operum in M; Ad Martem versus Rhopalicus H. Agitur De reditu ad Martem.*

1 M initiale om. M belli gerantum βH V. 2—12 om. βH 2 mittis V 4 tribuit M uinclis VM, uincli Heinsius cithere VM Interpretor: Cythere post pugnas tibi secura sive securitatem tribuat per amplexus vincula. 5 ere V¹M (ere m. rec. in V) 6 e uultu M, a uultu V, et uultu conieci 7 torax V galeaq VM, ocreaeque Riesius 8 exit ab armis om. M, erit V¹, exit m. rec. 9 pulsatum (u prius iteravit m. rec.) V, pulsati M concusseris M 10 Inmugit M, Imm. q V. 11 et 12 om. M spat. vac. relicto 4 versibus apto. 11 Da] m. rec. in sp. vac. V ut post reditum add. m. rec. in V Da reditum nobis Riesius 12 lascive V¹, e corr. m. rec.

VIII.

DE IVNONALIBVS.

Iuno poli domina, cui vincla iugalia curae,
Supremi caeli régis coniunxque sororque,
Da reditum nobis: sic regnum transeat orbis

IX. (XCIII.)

DE HIPPOPOTAMO ET CROCODILO.

Vtraque fecundo nutritur belua Nilo,
Quaeque vorat morsu quaeque sub ore fremit.

X. (XCIV.)

DE AQUILA QVAE IN MENSA DE SARDONYCHE
LAPIDE ERAT.

Mensa coloratis aquilae sinuatur in alis,
Quam floris distinguit honos, similisque figura
Texitur: implumem mentitur gemma volatum.

XI.

DE ISIDIS NAVIGIO.

Isi, o fruge nova quae nunc dignata videri
Plena nec ad Cereris munera poscis opem
(Nam tu nostra dea es nec te deus ipse tacendi
Abnegat expertus, quis tua vela ferat;
5 Namque tibi Zephyrus favet ac Cyllenius ales):
Ne nostra referas de regione pedem.

VIII 1 *Verg. Aen. IV* 16: vincolo . . iugali. 2 *ibid. I* 50: Iovisque Et soror et coniunx. 3 *Manil. I* 378: transita regna.

IX 2 *ibid. IX* 339: fremit ore.

XI 6 *Epist. Sapphonis* 186: referre pedem.

VIII *Non exstat nisi in V Arte cum c. VII cohaeret indice omisso in V; Iunonalibus V¹ in mg.; De iunonalibus operum catalogus in M; intellegas: „de carminibus in Iunonem scriptis desumptum“; Ad Iunonem inscr. Jeepius, Laus Iunonis Baehrensius. Sed cf. c. VI et XIII.*

1 Iuno] *Jeepius, om. V spat. vacuo relicto in quo atq; m. rec.; Alma vel Diua Muellerus, Sancta Riesius; possis etiam Summa domina V¹, dominæ corr. m. rec.* 2 Supremi *V, sed Supr in spat. vac. m. rec.* 3 Da reditum] *Muellerus; Det reditum V, sed Det re in spat. vac. m. rec. Carmen sic fere continuabatur: sic regnum transeat orbis Nomen honorque tuus; de transeundo cf. Manil.*

c. IX et X ex cod. vetere Cuiacii et schedis Gnos. expressit Claverius in fol. 271 (*Kochius p. 50*).

IX *Legitur in V post Epithalamium Palladii, in M in fol. 121. Exstat in βH quoque. Indicem sic dedit Clav.; Incipit de hipopotamo inscr. V; indicem om. M; De ippotamo et cocodrillo catalogus operum Claudiani in M; De Hyppopotamo β; De Hippopotamo H*

1 Utraque] *U initiale in mg. scripsit A¹; ut quæ βH Clav. foecundo Clav. bellua βH Clav.* 2 uorat] *necat βH Clav. In fine aliquid deesse indicat β.*

X *Legitur post c. IX in V; item arte cohaeret cum IX in M. Indicem sic, sed sardonvche et omisso De aquila, habet V¹, De aquila suppletur ex subscriptione; indicem om. M; De aquila β, item Clav. et catalogus operum in M. Carmen deest in H*

1 M initio om. A coloratus Clav. sinuatur] *sinatur A, iuuatur Clav., uariatur Barthius* 2 floris] *florum β Clav. simiiue β Clav.* 3 implumem *V Explic. de aquila. Incipit de bello pollentino V (lib² inc. add. V²)*

XI *Exstat in β, deest in H. De Isidiæ nauigio (uel Isidis in mg.) β; de ysidis nauigio catal. in M Ceterum varietas nulla.*

XII.

DE LAVACRO.

Qui splendere cupis claro tenuique lavacro,
 Pontica succedas in balnea nobilis undae,
 Quam nec Alexandri mater sub sole cadenti
 Emeruit, non si varia se aspergine Gai
 5 Effundat per aperta latex e sedibus imis
 Cum Syrio unguento, semper cui roscidus umor.
 Hic femora et suras et brachia molliter ambit
 Et rigat in pluviam sensimque ad colla resultans
 Tangit odore levi et grato spiramine nares
 10 Lenis et externas admittere nescius artes.
 Huc ades o Florens et festa luce relaxa
 Mentis onus nebulasque fuga, quae frontis honorem. . .

XIII.

DE VINLIBVS.

Non tibi vina placent, o insanabilis hospes?
 Nec mens est Thebana tibi, licet aggere celso
 Dircaeae rupis dicas fluxisse parentes?
 Vertice de Nysae per rura et nostra Lyaeus
 5 Transiit implevitque vias nigrantibus uvis.
 Musta siti posuit pater, et non tempore ab illo
 Desierant haec sacra coli vatunumque sonoro
 Carmine Mincius et strepuit circumsita ripa
 Fluminis Etrusci quem non aequabit Orontes.

XIV.

DE CYTHERA.

Forte erat Aurorae tempus Solisque quadriga
 Fecerat et ventum et sonitum per nobile marmor
 Astantis pueri, cum te, mea bella Cythere,

XII 3 *Verg. Aen. IV* 480: solemque cadentem. 5 *georg. IV* 471: de sedibus imis. 12 *Statii silv. I* 2, 113: frontis honores.

XIII 5 *Catulli* 17, 16: nigerrimis . . uvis.

XII *Exstat in βH. Agi videtur de lavacro Pontici cuiusdam.*

3 *Alexander hic erit Alexander Severus imperator materque eius Iulia Mamaea; haec Mamaea si Gai cuiusdam balneo splendido utatur, dicitur unda minus nobili lavari quam quae nunc fiat in balneo Pontico. Lamprid. vitae Alex. 26, 9 comparabat Buechelerus.* 4 si] sic *Buechelerus* Caii βH, Bais *Buechelerus*; vel gratus vel talis idem. 5 *paene operta H* 6 *semper cui β, cui semper H* humor βH 7 *bracchia H* 8 *in pluuiam] ingluuiem conieci pro gula* 9 *leni H, leni β* v. 11 et 12 *ad Laurentii epithalamii exordium rettulit Baehrensius.* 12 *in fine aliquid deesse indicant βH; supplendum fere: quae frontis honorem Dedecorant.*

XIII *Exstat in βH.*

1 *inſanabilis (sic) β* 4 *nisae β, Nisae H* per rura et nostra H, per nostra rura β, perlustrans rura *Buechelerus*; sed intellegas: non solum per Thebana rura, sed per nostra quoque prope Mincium. liaeus β 6 *siti] scripsi*; sibi βH 7 *Desierunt Schraderus* 8 *strepuit] tremuit H* circumsita, sed i posterior ex corr. H 9 *quem (sic) β, quod vel quam Baehrensius*

XIV *exstat in βH. Indicem sic βH; De cethera catal. in M*

2 *et uentum et sonitum] aduentu sonitum Schraderus* per] e ex corr. H marmor] *indicari videtur aut Memnon ipse aut aliqua eius imitatio.* 3 *Astantis β*

- Aspicio venientem et tu mea limina grato
 5 Introitu dignata rosas et lenis amomi
 Delicias miras tecum allicis, unde secutae
 Palladis et frondes nulliusque inscia laurus.
 Atria nostra virent, et agunt in limine primo
 Radicem platani; ad portam venit arbutus ipsam.
 10 Felix multa arbos, imitans miracula Pindi
 Quae non delebit livor nec sera vetustas.
 O iucunda nimis, tenui quae visa poetae,
 Dum credis vitium non auscultare Camenis.

XV.

DE CEREO.

- Flora venit. Quae Flora? dea. An de gente Latina?
 Non reor; at Chloris dicta per arva fuit.
 Huius in adventum radiant de nocte lucernae;
 Nam nitet atque hilarat lumine cuncta suo.
 5 Cerea materies apibus debetur, apisque
 Floribus atque hortis sit, precor, aequa meis
 Non, ut mel rapiam, cuius non tangor amore,
 Sed cera in talem fiat ut alba diem.

XVI.

DE IRVNDINE.

Periit.

XVIII.

DE VITVLIS MARINIS.

Periit.

XVII.

DE MERGO.

Periit.

XIX.

DE APE.

Periit.

XX. (XCVIII.)

LAUS CHRISTI.

- Proles vera dei cunctisque antiquior annis,
 Nunc genitus, qui semper eras, lucisque repertor

XIV 6 *Horati c. I 12, 7: unde . . insecutae.* 10 *Livius V 24: nulla felix arbor.*

XV 2 *cf. Ovidi fast. V 195.* 7 *Ovidi trist. I 1, 53: tangebar amore.*

XX *Pendet hoc carmen ex Claudiano De Salvatore (carm. min. 32).* 2 *Claud. 11: mundique repertor.*

6 sequutae βH 7 *Claud. Rapt. II 109: venturi praescia laurus apte confert Buechelerus* 8 agunt] *H*
 et agens. c. p. in *mg.* idem, agens β , unde agunt in *mg. corr.* β^1 limine *H*, limite β 9 ipsa *Buechelerus*
 10 multa arbos] *graeco more pro arbores multae (sc. adsunt); culta coni. Buechelerus, multum Bachrensus.*
 11 Quae β , unde Quam in *mg. corr.* β^1 , quam *H* et quae. c. p. in *mg.* 12 nimis] comes *Buechelerus*
 13 camaenis *H*

XV *Exstat in βH . Inscr. De cereo β et catal. in M, item H, sed flore add. ibid. m. altera*

1 *Inter Flora et uenit lineam pronam traxit β .* 5 *apisque] scripsi; amicis β ; post v. 5 aliquid inter-*
cidissee putabat Buechelerus. 6 *praecor β*

XVI—XIX *In operum Claudiani catalogo qui exstat in fine codicis M scriptus a m. prima inter*
titulos carminum minorum et spuriorum quidem etiam hi tres vel quattuor adferuntur, quos sub numeris
16—19 adscripsi; eosdem habet Claverius (cf. Kochius p. 48 sqq.); carmina ipsa nusquam comparuerunt.

XX *Ex ed. Camertis quatern. C fol. II verso (fol. 168), qui Claudiani laus Christi inscriptum habet.*
Ex Camerte autem assumpsisse videtur Isengrinus, ex Isengrinio Claverius.

- Ante tuae matrisque parens; quem misit ab astris
 Aequaevus genitor verbumque in semina fusum
 5 Virgineos habitare sinus et corporis arti
 Iussit inire vias parvaeque in sede morari,
 Quem sedes non ulla capit; qui lumine primo
 Vidisti quidquid mundo nascente crearas;
 Ipse opifex, opus ipse tui, dignatus iniquas
 10 Aetatis sentire vices et corporis huius
 Dissimiles perferre modos hominemque subire
 Vt possis monstrare deum, ne lubricus error
 Et decepta diu varii sollertia mundi
 Pectora tam multis sineret mortalia saeculis
 15 Auctorem nescire suum:
 Te conscia partus
 Mater et attoniti pecudum sensere timores.
 Te nova sollicito lustrantes sidera visu
 In caelo videre prius, lumenque secuti
 Invenere magi. Tu noxia pectora solvis
 20 Elapsasque animas in corpora functa reducis
 Et vitam remeare iubes. Tu lege recepti
 Muneris ad Manes penetras mortisque latebras
 Immortalis adis. Nasci tibi non fuit uni
 Principium finisque mori, sed nocte refusa
 25 In caelum patremque redis rursusque perenni
 Ordine purgatis adimis contagia terris.
 Tu solus patrisque comes, tu spiritus insons
 Et toties unus triplicique in nomine simplex.
 Quid, nisi pro cunctis, aliud quis credere possit
 30 Te potuisse mori, poteris qui reddere vitam?

XXI. (XCIX.)

MIRACVLA CHRISTI.

Angelus alloquitur Mariam, quo praescia verbo
 Conciat salva virginitate deum.

3 *Claud.* 2: quem fudit ab alta Mente pater. 5 *Claud.* 8: Virginei tumuere sinus. 7 *Claud.* 14: qui non spatiis terrae . . . nec capitur caelo. 15 *Claud.* 10: Auctorem paritura suum; *Sedulii c. pasch. II* 14: suum nescire genus. 17 *cf. Sedulii II* v. 89. 20 *Sedulii III* 164: Functa . . . revocate cadavera vitae. 26 *Claud.* 19: Purgata . . . tellure. 28 *Sedulii I* 298: Quod simplex triplicet quodque est triplicabile simplex.

3 Ante tuae] sic *Camertis ed.*, Nate tuae *Barthius* 4 uerbumque] *scripsi*; uerbique *Cam.*, mun-
 dique *Jeepius*; *cf. quae coniectavi ad Claud. carm. min.* 32, 7 5 arcti *Isengrinius* 8 quicquid *Cam.*
 9 tui] *Scaliger*, sui *Camers* 12 posses *Claverius* 13 decoepta *Cam.* uarii] uani *Heinsius* solertia
Cam. 15 partus] patris *Barthius* 16 attonti *Cam.*, *correxit Camers in appendice G IIII recto.*
 17 uisu] cursu *Riesius* 20 recoepta *Cam.* 23 non] *Gesnerus*, nam *Cam.* 24 refusa] reclusa
Heinsius, retusa *idem*, repulsa *Buechelerus* 25 partemque *Claverius* 27 insons] *suspectum iam Barthio*;
idem vel idem es conieci. 28 tocies *Cam.*, toties *Isengrinius* 29 Quid nisi pro cunctis? *Cam.*;
 Quis nisi pro cunctis, aliter quis *eqs. conieci*; Qui nisi praestares aliud *eqs. Claverius p. 251 v. ex libris excusis (?)*
adfert ut refellat. Scaliger multa deesse notaverat.

XXI *Ex ed. Camertis quatern. C fol. III r. (= fol. 169 r.), qui Claudiani m. Christi inscriptum habet. Ex Camerte autem assumpsisse videtur Isengrinius, ex hoc Claverius. Fragmentum putat Gesnerus.*

- Dant tibi Chaldaei praenuntia munera reges:
 Myrrham homo, rex aurum, suscipe tura deus.
 5 Permutat lymphas in vina liquentia Christus,
 Quo primum facto se probat esse deum.
 Quinque explent panes, pisces duo milia quinque
 Et deus ex parvo plus superesse iubet.
 Editus ex utero caecus nova lumina sentit
 10 Et stupet ignotum se meruisse diem.
 Lazarus e tumulo Christo inclamante resurgit
 Et durae mortis lex resoluta perit.
 Nutantem quatit unda Petrum, cui Christus in alto
 Et dextra gressus firmat et ore fidem.
 15 Exanguis Christi contingit femina vestem:
 Stat cruor in venis, fit medicina fides.
 Iussus post multos graditur paralyticus annos
 (Mirandum) lectus portitor ipse sui.

XXII.

- Marcus amans puerum natum mentitur amare
 Vultque pater dici nescius esse pater
 Et pietate nefas et amorem velat amore.
 Se pietas umbram criminis esse dolet.
 5 'Nate' dies audit, nox et torus audit 'amice',
 Et pro temporibus nomina mutat ei.
 Stulte, quid ignaro non dicit Cynthia fratri?
 Ne credas nocti digna latere diem!

- Qui pater est, huic filius est. A lumine primo
 10 Filius a thalamis incipit esse puer.

XXI 3 *Iuveni* I 250: Tus aurum myrrham regique hominique deoque. 5 *Verg. Aen. V* 238: vina liquentia. 11 et 12 *Iuveni* IV 368: durae . . morti; *ibid.* 391. 13 *cf. Iuveni* III 117—124. 14 *cf. ad Rapt. Pros. I* 19.

XXII 3 *Senecae Phaedr.* 721: scelere velandum est scelus.

3 praenuntia *Cam.* 4 Myrrham *Cam.* thura *Cam.* 7 millia *Isengr.* 9 caetus *Cam.*, caecus *Isengrinus* sentit] *scripsi*; ubique enim tempus praesens; sensit *Camers.* 14 foemina *Cam.* 16 fidis *Cam.*, fide *Buechelerus*; sed *cf. evang. Marc. V* 34 unde sumpta de muliere historia: ἡ πίστις σου σέσωξέν σε et antea *ibid. v. 29*: ὅτι ἵσταται ἀπὸ τῆς μάστιγος. 17 Paralyticus *Cam.* 18 lectus *Camers*, lecti *Isengrinus* ex coniectura, ut videtur; item *Claverius*.

XXII *Exstat in codice nullo (cf. Riesii anth. II p. XXVIII). Tradidit Binetus ed. Petron. p. 125 Dous.*: „Epigrammata . . . Claudiani in lucem deponam. Verum huius, credo, auctoris adscribam et illud, quod ad manum fuerit ex V. C. Cuiaciano: „Marcus amans“ *eqs.* Fidem *Bineto* derogabat *Barthius* (p. 1072).

5 torus] totus *cod. Cuiac.*; corr. *Binetus* 7 cincia *cod.*; corr. *Bin.* V. 8 sic accipias: „Ne credas nocti id, quod dignum est latere diem“. V. 9 et 10 partem alius carminis sive „assutitios“ esse dixit *Barthius*. 9 pater] puer *Meyerus* huic] hic *Patissinius* lumine] *Patissinius*, limine *cod.*

CARMINA GRAECA.

Γιγαντομαχία.

Fr. I.

Εἴ ποτέ μοι κυανῶπιν ἐπιπλώοντι θάλασσαν
καὶ φρεσὶ θαμβήσαντι κυκώμενα βένθεα πόντου
εὔξασθαι μακάρεσσιν ἐσῆλυθεν εἰναλίοισι,
φωνῆς δὲ πταμένης ἀνεμοτρεφὲς ἔσβετο κῆμα
5 λῶφῃσεν δ' ἀνέμοιο βοή, γήθησε δὲ ναύτης
ὁσσόμενος μέγαλοιο θεοῦ παρεούσαν ἄρωγῇ·
ὥς καὶ νῦν δὴ Φοῖβε (σὺ γὰρ θεὸς ἔπλευ ἀοιδῆς)
εὔξομαι αὐδήεντα κατάπλοον εὐεπιάων.
Ἰλαθι καὶ μὲν ἄκουσον, ἐπεὶ σέθεν εὐμενέοντος
10 πανρότερον δέος ἐστὶν ἐπ' ἐλπίσι λωιτέρῃσιν.
ὥς γὰρ δὴ πέλαγος μὲν Ἀλεξάνδροιο πόλλης
πάντοθεν ἐκτέταται, τὰ δὲ μυρία κύματα λαῶν
ὄρνυ' ἐπ' ἀλλήλοισιν, ἐγὼ δέ τε δεινὸς ἀοιδὸς
μουσποδόλος ναύτης Ἑλικωνίδι νηὶ πιθήσας
15 ἰθύνω πρὸς ἅεθλα, φέρω δ' ἔπι φόρτον ἀοιδῆν.
εἰ δὲ θεῶν βουλῇσιν ὑφ' ὑμείων ἐθελόντων
ἡμετέροισι ὕμνοισιν ἐπιπνεύσεας ἔπαινον

Fr. II.

[Ἄλλος μὲν πίπνυ' ἅντα Διὸς μέγαλοιο τινάσσων]
εὐρὺν ἐς αἰθέρα πέμπε θεημάχον, ἥ δὲ ῥιφείσα

2 cf. *Il.* 15, 625. 5 cf. *Odyss.* 24, 48. 12 cf. *Aeschyl. Sept.* 114 et 1077. 13 cf. *Il.* 3, 172 al. 15 cf. *anthol. Pal.* VI 328. 17 cf. *anthol. Pal.* I 16, 1.

I Κλαυδιανοῦ γιγαντομαχία inscriptum fuit in cod.

1 Εἴ ποτε] expectes Ὡς ὅτε 5 λῶφῃσεν] Iriarte, λῶφῃσε cod. βοή] βίη Koechly. 7 ὥς cod. δὴ Φοῖβε] ita temptavi, δὴ με cod.; cf. epigramma I infra quod sequitur v. 1. σὺ γὰρ] ita scripsi; σὺ γὰρ δὴ cod.; ὥς καὶ νῦν σε, σὶ γὰρ δὴ μοι θεὸς Koechly; ὥς καὶ νῦν δὴ ἐγώ, σὺ τε γὰρ θεός Schenkl; ὥς καὶ νῦν Διθυμῆύ σε, σὺ γὰρ θεός Ludwig; sed ex analogia versus 3 non σέ, sed σοὶ desideratur; καὶ νῦν, Ἀήλτε, σοὶ (δὴ γὰρ θ. ἔ. ἀ.) Buechelerus. 9 Ἰλαθι cod. 11 ὥς cod. μὲν] μέγ' Buechelerus. 13 δέ τε] Koechly; δέ τοι cod. δεινὸς] δειλὸς Koechly. 15 ἰθύνων cod.; corr. Koechly et Schenkl. ἔπι] ἐπὶ cod. 16 εἰ δέ] εἴθε . . . ἔπαινοι Buechelerus. ὑφ' ὑμείων] mendum subesse videtur; cf. praef. p. LXXI adn. 6. 17 ἔπαινοι Koechly et Schenkl. ἐπιπνεύσεας] scripsi; ἐπιπνεύσειαν cod.; cf. Vergili *catal.* 9, 61: si laudem aspirare . . possumus (*Mus. Rhen.* 38 p. 517).

II Inter fr. I et II spatium 38 litterarum in cod. vacat; desiderantur versus fere 68 numero; cf. praef. 18 εὐρὺν ἐς αἰθέρα Schenkl, εὐρὺν δ' ἄρ' ἐς deinde spat. vac. 3 litt. aptum cod. θεημάχον cod., θεημάχος Schenkl; sed accusativus pendere poterat ex v. antecedenti qui qualis esse potuerit adumbravi. ῥιφείσα cod.

- τέφρη γίνεται αἶψα συναντήσασα κεραννῷ·
 20 ἄλλος δ' Ἑλίοιο καταντίον ἵστατ', ἀπειλῶν
 μαρψέμεναι, λοξῇσι γᾶος γλήνησι δεδοικώς,
 τῷ δ' ἐφέηκ' ἄκριν, γλαυκὰς δ' ἐκάλυψεν ὀπωπᾶς·
 νήφρονες, οὐδὲ μόθου τέλος ἤδεσαν, ἀλλὰ πεσόντες
 αὐταῖς αἷς φορέεσκον ἐτυμβεύοντο βολῇσι.
 25 Διψήσας δὲ γίγας (πιέειν θέλε νήχυτον ὕδωρ)
 τῇλε μάλ' ἐς ποταμὸν τάνυσεν πολυχανδέα δειρήν,
 ἔλκε δὲ χεῖματα πάντα κυλινδομένοιο ῥόοιο,
 ἄχρι δὲ πηγᾶων ὑπεδέξατο μυρίον ὕδωρ
 ἐσπόμενον προχοῇσιν ἀπολλυμένου ποταμοῖο.
 30 ἄλλος δ' αὖ πρηγῆς τε πεσῶν ἐπὶ κύματα πόντου
 πῖνεν ὑπὸ στομάτεσσι ποτόν· κελάρυζε δὲ λαιμός
 Νηρέος ἄλμυρόν οἶδμα δι' ἀνθερεῶνος ὁδεῦον.
 πινόμενον δὲ βυθοῖο καὶ ὕδατος ὀλλυμένοιο
 γυναιόθῃ μέγα βένθος, ἐχερσώθῃ δὲ θάλασσα.
 35 Κούρης δ' ἄντα δύο γλαυκώπιδος ἀτρυτώνης
 γηγενέες μάρναντο· φέρεν δ' ὁ μὲν οὔρεος ἄκριν,
 αὐτὰρ ὁ γ' ἠλίβατον πέτρην ἀνάειρε μεμαρπῶς.
 τοὺς δὲ θεὰ κατέπεφνε δορυσσόος οὐχ ἐνὶ πότμῳ·
 τοῦ μὲν γὰρ στέρνοιο διήλασε μείλινον ἔγχος,
 40 τῷ δ' ἄρα λείνον ἔργον ἐπ' ἀσπίδος ὀμφαλοέσσης
 Γοργοῦς δεῖξε κάρηρον· ὁ δ' ὥς ἴδε γυῖα πεδηθεῖς
 ἦ φέρεν ἐν παλάμῃσιν ὁμοῖος ἵστατο πέτρη.
 Κύπρις δ' οὔτε βέλος φέρεν οὐχ ὄπλον, ἀλλ' ἐκόμιζεν
 ἀγλαῖην· θεμένη γὰρ ἐπ' ὅμμασιν ἄγγελον αὐγῇν
 45 πρῶτα μὲν ἀπλεκέας περόνῃ διεκρίνατο χαίτας
 καὶ πλεκτὰς ἔσφιγξε πυκνῷ περιπλέγματι σειράς,
 στίλβει δ' ὀφθαλμῶν ἔρατοὺς ὑπεγράψατο κανθούς,

24 cf. Nonni dion. 13, 392. 30 cf. Il. 12, 396; Aesch. Prom. 1048. 31 cf. Odys. 9, 354 al.;
 et anthol. Pal. IX 129: ἀργαλέον δὲ ἀνθερεῶν κελάρυζε. 32 cf. Nonni dion. 48, 60 sq.; de ἀνθερεῶν
 cf. Meineke Anal. Alexandr. p. 91. 34 Tzetzae chil. II 27: τὴν θάλασσαν χερσώσας. 37 cf. Il. 15, 273.
 39 cf. Il. 5, 655, al. 40 cf. Il. 4, 448, al. 41 cf. Il. 13, 435. 45 cf. Phutarchi Rom. 15:
 τὴν κόμην διακρίνειν, Nonni dion. 42, 87: πλόκαμοι . . ἀπλεκέες. 46 cf. Odys. 22, 175.

19 γίνεται αἶψα] temptavit Schenkl; γίνεται dein spat. vacuum 3 litt. aptum cod.; γίνεται πᾶσα Koechly.
 21 λοξῇσι] M. Schmidt Philol. XVIII 231, item Koechly; δόξης cod. θεθορκῶς Schmidt et Schenkl.
 22 τῷ δ' ἐφέηκ'] Ludwich; τῷ δ' ἐφῆκ' cod. ἄκριν] scripsi; ἀκτίνα cod.; post ἀκτίνα intercidisse duo
 hemistichia coni. Koechly et Ludwich. ἐκάλυψαν Koechly; sed cf. ὅσσε καλύπτων Iliad. XVII 136; itaque
 claudit oculos gigas, postquam montis arcem in Solem iecit vel dum iacit; id quod facimus omnes si in solem
 oculos derigimus. 23 νήφρονες] ὄφρυνες Koechly; sed ὄφρυνες non possunt καλύπτειν ὀπωπᾶς; ἄφρονος
 temptavit idem. Immo νήφρονες novum (sicut περίπλεγμα v. 46), sed bonum vocabulum illos ἄλλος μὲν,
 ἄλλος δὲ comprehendit. 24 φορέεσκον Ludwich; sed cf. v. 42 ἦ φέρεν. 25 πιέειν κτλ.] de paren-
 thesi cf. v. 70. 26 μάλ'] λ e corr. cod.; τῇλε δ' ἄρ' Koechly. τάνυσε cod. 27 εἴλκε Koechly.
 28 ὑπεδέξατο] Koechly; ὑπεδέχυντο idem; ὑπεδέχετο cod. 30 τε] γε Schenkl.; ἄλλος δ' αὖτε πεσῶν
 πρηγῆς Koechly. 31 λαιμῷ Koechly; anthologiae exemplum contulit Buechelerus. 32 Νειερος cod.;
 corr. Iriarte. ante οἶδμα cod. ὕδωρ, sed del. ὁδεῦον cod., corr. Koechly. 33 ὕδατος cod. 40 ἐπ']
 ἐπ' cod.; corr. Koechly; idem λαινόεργον. 41 ἴδε] ἴδε cod. 42 ἦ φέρεν] Koechly; ἤφερεν cod.
 παλάμῃσιν cod. 43 οὔτε] αὖτε Ars. οὐχ] οὐδ' Heinsius 44 αὐδῇν Ars., αἶγλην Torodaeus.
 45 πρῶτον cod., πρῶτα Ars. περόνῃ Ars., πορον cod. διεκρίνετο cod.; διεκρίνε Ars.; corr. Gesner.
 46 ἔσφιγξε cod. πυκνῷ Ars. περὶ πλέγματι cod., περὶ πλέγμασι Ars. σειρεὺς Ars. 47 στίλβει
 cod., στίλβει Ars.; στίμμεϊ Koechly; στίλβῃ Pyrrho. ὀφθαλμοῖς Ars., sed corr,

- λεπτὰς δ' εὐανέμοιο ῥαφὰς χαλάσασα χιτῶνος
 πορφυρέον οὐ κρύπτειν ὑφ' εἵμασιν ἄνθεα μαζῶν
 50 ὄμματος εἰς ἄγρην ὠπλισμένη· εἶχε γὰρ αὐτῇ
 πλέγμα κόρυν, δόρυ μαζόν, ὄφρ' ἔν βέλος, ἀσπίδα κάλλος,
 ὀπλά μέλη, θέλγητρον ἐν ἄλγεσιν· εἰ δέ τις αὐτῇ
 ὄμμα βάλοι, δέδμητο, βέλος δ' ἀπὸ χειρὸς ἑάσας
 ὡς Ἄρεως αἰχμῇ τῇ Κύπριδος ὄλλυτο μορφῇ.
 55 Καὶ τὸν μὲν θανάτου νέφος ἔννευεν· ἀλλὰ Τυφωεὺς
 ὦρτο Ποσειδάωνος ἐναντία· τοῦ δὲ τριαινῇ
 στέρνα Ποσειδάων, Ζεὺς δ' ἥλασε κρᾶτα κεραυνῷ.
 Ἐγκελάδος δ' οὐ λῆγε μάχης, ἀνὰ δ' ἤρπασε νῆσον
 πρόρρηξον πολέεσσιν ἐρειδομένην ὀρέεσσι,
 60 δεινὰ δ' ἀπειλήσας Ζηγὸς κατέναντα βεβήκει,
 στεῦτο δὲ γαῖαν ὅλην μὲν ἀναρῶνται κενεῶνων,
 ἄστρα δὲ συγχεῖται, Ζηγὸς δὲ μέλανθρον ἐρύσσει·
 τοῖα δ' ἀπηπείλει. τῷ δὲ σθένος ὥρορε μήτηρ
 ἡμὲν ἀνασχομένη χθόνιον βέλος, ἡελίου τε
 65 νῆσος ἀναρχομένη σκίασεν φάος, ἐν δέ τε νήσῳ
 δένδρεα καὶ ποταμοὶ θῆρες τ' ἔσαν ὄρνιθές τε.
 καὶ τότ' ἄνακτα θεῶν χόλος ἄσπετος ἐστυφέλιξε·
 ῥῆξεν γὰρ τετυφὼς νεφέλας συχνοῖς τε κεραυνοῖς
 ἀσβέστοις πυρόεντας ἐπ' Ἐγκελάδῳ χέεν ὄμβρους
 70 (ἦ θελ' ἀμαλδύνειν)· ὁ δὲ μεσσοῦθεν ἐνδορε πόντον
 αἰθόμενος, τῷ δ' ἀμφὶ περιζείονσα θάλασσα
 δεινὸν παφλάζεσκε νικωμένη ὡς πυριθαλπῆς·
 οὐδὲ Κρονίων λῆγε, Λυκαονίης δ' ἀπὸ γαίης
 πέτρων ἀπορῶντας ὀλοῶ ἐπέθηκε γίγαντι

48 anthol. II 185: πέπλοι . . κεχλασμένοι. Od. 4, 180. 56 cf. Il. 11, 129. 60 Aesch. Sept. 426: ἀπειλεῖ δεινὰ. antiqu. I 76; πυρὸς ὄμβροι Orpiani hal. III 22. 71 sq. anthol. Pal. IX 632: φλοξὶν δὲ περιζεῖ . . ἔνεργον . . πυριθαλπὲς ἐρεύγεται ἱμάσιν ὕδωρ.

51 cf. Nonni Dion. 35, 24 sq. 55 cf. Il. 16, 350, 69 πῦρ ἄσπετον Dion. Hal. 73 Il. 21, 248: οὐδέ τ' ἔληγε μέγας θεός. cf. μένος ἄσχετος Odys. 2, 85, al.

48 δ'] om. cod. et Ars. λεπτὰς] sic et cod. et Ars. χαλάσασα cod. χιτῶνας cod. 49 οὐ] δ' οὐ cod. et Ars. ὑφ' εἵμασιν Ars., ὑφ' εἵμασιν cod. 50 ὠπλισμένη] Heinsius et Pyrrho, ὠπλισμένην cod., ὀπλισμένην Ars. αὐτῇ] αὐτῇ cod. et Ars. 51 μαζόν Ars. 52 ἐν ἄλγεσιν] ἐπάρχεσιν Koechly. αὐτῇ Ars; αὐτῇ Buechelerus 53 ἀπὸ] ἄτερ Ars. 54 Ἄρεος cod. τῇ] τάχα Koechly. 55 ἔννευεν] Ludwich, ἔννευεν cod., εἵννευ M. Schmidt Philol. XXVI 28, ἀμφεχεν vel ἐνδυνεν Koechly. 57 δ' om. cod., rescripsit Koechly. κρᾶτα] Koechly et Schmidt, κάρτα cod. post v. 57 nescio num quid desit; de Typhoeo enim plura certe dici poterant. 59 πρόρρηξον cod., corr. Iriarte. 60 κατέναντι cod., corr. Koechly. στεῦτο] εν ex corr. cod. 62 ἄστρα] Koechly, ἄστν cod. Ζηγὸς τε Schenk. μέλανθρον cod. 63 τοῖα δὲ ἐπηπείλει cod., corr. Koechly. 64 ἡμὲν] ἡ μὲν cod. χθόνιον] scripsi (scilicet Terra insulam quasi terrigenum telum facit sese efferentem); φόνιον cod.; φόνιον Schenk.; ὅς μὲν ἀνασχομένης φόρεν βέλος; ἡελίου δὲ Koechly; ἡ μὲν ἀνασχ' φύνεν οἱ βέλος vel φαῖνεν βέλος Buechelerus. 65 σκίασε cod., corr. Iriarte. 66 θῆρες cod. ἔσαν] ε ex corr. cod. 68 τετυφὼς] scripsi (cf. Iliadis XI 306); τε πυρὸς codex; τε πυροῖς Ludwich; ῥῆξας γὰρ νικινὰς νεφέλας Schenk. συχνοῖς τε] Koechly; σὺν τοῖς cod.; σὺν τοῖσι Schenk. κεραυνοῖς] s ex si corr. cod. 69 πυρόεντος cod., corr. Koechly. 70 ἦ θελ' μὲλλε δ' Koechly; aliquid intercidisse ante hunc v. coniecit idem. Sed hic sicut v. 25 ἦ θελε non copulatum inmittitur. ἐνδορε] Koechly, ἐκδορε cod. 71 περιζείονσα] Iriarte, περὶ ζείονσα cod., πυρὶ ζείονσα Koechly, ἀμφιπεριζείονσα idem. 72 ὡς πυριθαλπῆς] scripsi (cf. exemplum; etiam πυριθαλπῆς traditur anthol. Pal. VII 142, 3); περὶ θῆρας cod.; ἐς πέρας' ὕγρῆς Koechly ex Quinto Smyrn. VIII 464; ὡς περ ἀθήρη Schenk.; ὡς περ θήρας Buechelerus. 73 Λυκαονίης] cf. Koeppius De gigantom. (a. 1883) p. 70 δ' ἀπὸ] Koechly, ἀπὸ cod. 74 πέτρων cod.

- 75 ἄσχετα μηριόων· ἐπὶ δ' αὐτῷ νῆσος ὄρουσεν,
 ἦν αὐτὸς προέηκεν ἐς οὐρανόν· [ἄμφοτερον δὲ
 καὶ πυρὶ καὶ νούσῳ στυγεροὺς τείρουσι γίγαντας].

EPIGRAMMATA.

I.

Ἰλαθί μοι φίλε Φοῖβε· σὺ γὰρ θοὰ τόξα τιταίνων
 ἐβλήθης ποτ' Ἐρωτος ὑπ' ὠκυπόροισιν ὀιστοῖς.

II.

Εἰς δοῦλόν τινα τυφθέντα παρ' αὐτοῦ διὰ τὸ μὴ
 ἐπιδοῦναι σέλλιον ἐν ἀκροάσει.

Ἐδρην χαλκείαν ἐπὶ προθύροις Ἑλικῶνος
 εἰστήκει θεράπων τις ὑπὲρ νότιο μεμαρπῶς
 οὐδ' ἔθελεν μογέοντι πορεῖν ἐπίβαθρον αἰοιδῆς·
 τοῦνεκά μεν θώρηξεν ἰὸν πολύμητις ἀνάγκη.

III.

Εἰς μιμάδα γηράσασαν καὶ καλλωπιζομένην ἦγον
 ἀλειφομένην τὰ τῶν γυναικῶν μαγγανεύματα.

Μαχλὰς ἐνκροτάλοισιν ἀνευάζουσα χορείαις
 δίζυγα παλλομένοισι τινάγμασι χαλκὸν ἀράσσει,
 τῆς μὲν ὑποκλέπτων πολὴν τρίχα γείτονα Μοίρης

I 1 cf. Musaeum v. 17, Rufinum in anth. Pal. V 97: Ἐρως ἴσα τόξα τιταίνεις (ex Iliad. 8, 266; hymn Hom. I 4). Ἰλαθί μοι et alibi et epigr. gr. ed. Kaibel 835.

II 4 cf. πολυμήτιδι τέχνῃ Orph. Arg. 124.

III cf. Corae init. 3 cf. Il. 22, 77.

75 νῆσος] Koechly, νοῦσος cod. 76 ἐς] Iriarte, εἰς τὸν cod. verba ἄμφοτερον — γίγαντας spuria dixit Schenkl; idem et Koechly pro νούσῳ refecerunt νήσῳ, inter νήσῳ et στυγεροὺς duorum saltem hemistichiorum defectum statuit Koechly; ἄμφοτερον δὲ καὶ πῦρ καὶ νῆσος στυγερόν τείρουσι γίγαντας coniecit idem. post v. 77 ^χ εἰς ^χ ῥῆς cod.

I Anthol. Pal. V 86 sine inscriptione. Gesneri n. 65. cf. ed. Duebneri I p. 129. v. 2: ποτ'] scripsi; ὑπ' codex; ἀπ' Boiss.; ἐπ' Heinsius; περ Schenkl.

II Anthol. Pal. IX 140. Gesneri n. 67. Illud τυφθέντα in inscriptione non respondet ipsi epigrammati fluxitque fortasse ex Anthol. Pal. IX 141; cf. Duebneri II p. 178.

1 χαλκείαν cod., corr. Bruck. Ἑλικῶνος] Στελιχῶνος Ruhnken. 2 τίς cod. 3 ἐπίβαθρον cod. αἰοιδῆς] codex; αἰοιδῶ Reiskius; „recitationis fulcimentum“ interpretatur Iacobs. 4 θώρηξε νόον Reiskius. Mutilum epigramma dixit Bruckius, negavit Iacobs.

III Anthol. Palat. IX 139. Gesneri n. 66. cf. Gronovius ad Arriani anab. V 2. In titulo ἦγον] ἦτον codex.

post v. 2 lacunam statuit Iacobs, ego malim post v. 3. 3 τῆς] κτεῖς Gesnerus quod reiecit Iacobs. ὑποκλέπτων] codex; ὕφος κλέπτων vel κλέπτει temptavi; certe pronomen τῆς delere nolui ne asyndeton nascetur. Alia conamina vide apud Duebnerum II p. 177. Buchelerus nihil deesse ratus explicat „celans canas pingitur voltus“ de participio mascl. mittens ad Theocr. 15, 119 al.

ἡλεμάτοις ἀκτῖσι χαράσσεται ὄμματος αὐγῇ,
 5 ψευδόμενον δ' ἐρύθιμα κατέγραφεν ἄχρους αἰδώς
 ἀγλαΐῃ στέψασα νόθῃ κεκαλυμμένα μῆλα.

IV.

Εἰς κρύσταλλον ἔνδον ὕδωρ ἔχουσιν.

Χιονέη κρύσταλλος ὑπ' ἀνέρος ἀσκηθεῖσα
 δεῖξεν ἀκηρασίῳ παναίολον εἰκόνα κόσμου,
 οὐρανὸν ἀγλὰς ἔχοντα βαρύκτυπον ἔνδοθι πόντον.

V.

Εἰς τὸ αὐτό.

Εἴτ' ἄγε μοι, κρύσταλλε, λίθῳ πεπυκασμένον ὕδωρ
 τίς πῆξεν; Βορέης. ἢ τίς ἔλυσε; Νότος.

VI.

Εἰς τὸν σωτήρα.

ᾧ πυρὸς ἀενάοιο σοφὴν ὠδῖνα φυλάσσω
 ἐμβεβαῶς κόσμοιο παλινδίνητον ἀνάγκην
 Χριστὲ θεοῦδέ τοιο βίου φνσίζοις πηγῇ
 πατρὸς ἀσημάντοιο θεοῦ πρωτόσπορε φωνή,
 5 ὃς μετὰ μητρῶν τοκετῶν ἐγκύμονα φόρτον
 καὶ γόνον αὐτοτέλεστον ἀνυμφείτων ὑμεναίων
 στίσας Ἀσσυρίης γενεῆς ἑτερόφρονα λύσας
 ὄργια δ' εἰδώλων κενεῶν ψευδώνυμα λύσας
 αἰθέρος ἀμφιβέβηκας ἐφ' ἐπτάζωνον ὀχλῆα
 10 ἀγγελικαῖς πτερόγεσσιν ἐν ἀρρήτοισι θαλάσσω
 Ἰλαθι παγγενέταο θεοῦ πρεσβήμιον ὄμμα,
 φρουρὲ βίου, σῶτερ μερόπων, αἰῶνος ἀνάσσω.

5 sq. Nonni dion. 42, 78 sq.

IV 3 imitatio est Euripidis (Stobaei ecl. I 3, 2; cf. Luciani Iup. trag. 41, Ennius apud Ciceron. nat. deor. II 65).

V 1 cf. Hesiodi op. 622.

VI 1 cf. Nonni paraphr. 1, 6. 2 anthol. Pal. IX 505, 14: παλινδίνητον ἀνάγκην. 3 sq. cf. Nonni paraphr. 2, 4. 9 cf. Nonni dion. 38, 115. 11 Procli hymn. 1, 34: εἰκὼν παγγενέταο θεοῦ . . κέκλυθι.

4 αὐγῇ] Jensius et Brunckius, αὐρη codex, αὐγὴν Reiskius.

IV Anthol. Pal. IX 753. Gesneri n. 63.

3 ἔχοντα] ἔχουσα Ald.

V Anthol. Palat. IX 754. Gesneri n. 64.

2 praestat fortasse: τίς πῆξεν Βορέης; ἢ τίς ἔλυσε Νότος;

VI Anthol. Palat. I 19, ubi scholiasta adscripsit: οὗτος ὁ Κλαυδιανὸς ἐστὶν ὁ γράψας τὰ πάτρια Ταρσοῦ Ἀναζάρβου Βηρύτου Νικαίας. Gesneri n. 96.

4 θεοῦ omisit Gesnerus, item Jeepius. 5 μετὰ] Iacobs, μέγα cod. 7 Ἀσσυρίης cod. „Assyrium nomen ob bella cum Iudaeis gesta veri Dei hostes in universum significat; nec cogitandum de una dea Syria“, Iacobs.

VII.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Ἀρτιφανὲς πολιοῦχε παλαιγενὲς υἱὲ νεογνέ
 αἰὲν ἔων προεῶν τε ὑπέρτατε ἴστατε Χριστέ
 ἀθανάτοιο πατρός τε ὁμόχρονε, πάμπαν ὁμοῖε.

VII 2 πρό τ' ἔόντα Hesiodi theog. 32 et 38.

VII Anthol. Pal. I 20. Gesneri n. 97. Hoc carmen continuationem prioris esse coniecit Boiss.
 1 πολιοῦχε Iacobs. 3 τε] cod.; καὶ editores ante Iacobsium.

INDICES.

- I. INDEX NOMINVM PROPRIORVM.
 - II. INDEX VOCABVLORVM.
-

MONITVM AD LECTOREM.

Indicem nominum propriorum cum enarratione contractiore exhibere meum putavi quo historiae geographiae mythographiae studiis auxilium pararem. Ampliora collectanea de historia Romana proposuit E. Stoecker I. I. (cf. p. CCI adn.), de rebus fabularibus C. Purgold, *archaeologische Bemerkungen zu Claudian und Sidonius*, Gothae a. 1878.

Vocabularium mihi condere aggredienti a Matthiae Gesneri ditissima et diligentissima opera, quae quidem iterum prelo data est in Artaudii editionis Parisinae volumine III, quidquam detrahere nefas esse visum est, igitur et ampliavi eatenus ut ex delectu vocabulorum vocabularium paene plenum efficerem et unius cuiusque vocis varias notiones cum cura distinxī, structurās adnotavi; locos vero non ubique omnes quos habui, sed cum electione, ut par est, adscripsi. Sic autem factum, ut modum fere concessum his editionibus excederem et inexpectata grammatica mole obruerem amatores Claudiani et propter ipsam magnitudinem operis magno opere excusare deberem. Quodsi acerbius vituperium me expectat, consolationem inde petam quod aliquam certe utilitatem arti grammaticae, aliquam etiam huius poetae interpretationi me attulisse observato usu loquendi novero. Ceterum copias collecticias sine ordine de adiectivis mihi subministravit Georgius Weber Posanus, de praepositionibus parciore Friedericus Kuickenberg Bonnensis, iuvenes doctissimi, quibus gratiam habeo debitam. Suppletoriae adnotationes grammaticae in praefationis appendice leguntur.

Numeri Romani I II III Raptus Proserpinae libros significant; numeri Arabici ante levem stigma sive comma quod vocant collocati Gesneriani sunt; pertinent ab 1 ad 28 sive ad sola carmina maiora publici argumenti; iidem per totam hanc editionem titulis carminum inter cancellos adiecti inveniuntur. Sunt autem Gesneriani hi numeri una cum titulis carminum in conspectu propositi:

1 = Paneg. Proбини et Olybrii	15 = Bellum Gildonicum
2 = In Rufinum I praefatio	16 = paneg. Manlii Theodori praef.
3 = In Rufinum I	17 = paneg. Manlii Theodori
4 = In Rufinum II praef.	18 = In Eutropium I
5 = In Rufinum II	19 = In Eutrium II praef.
6 = paneg. de III cons. Hon. praef.	20 = In Eutropium II
7 = paneg. de III cons. Hon.	21 = paneg. de cons. Stilichonis I
8 = paneg. de IV cons. Hon.	22 = paneg. de cons. Stilichonis II
9 = De nuptiis Hon. et Mariae praef.	23 = paneg. de cons. Stilichonis III praef.
10 = Nuptiae Hon. et Mariae	24 = paneg. de cons. Stilichonis III
11 = Fescenninorum c. I	25 = Belli Pollentini praef.
12 = Fescenn. c. II	26 = Bellum Pollentinum
13 = Fescenn. c. III	27 = paneg. de VI cons. Hon. praef.
14 = Fescenn. c. IV	28 = paneg. de VI cons. Hon.

Carmina minora non Gesnerianis, sed meis numeris distinxī praepositis litteris *c. m.*; *c. m.* ubi non iteratum est, ne quis cogitet de minoribus. Uncinis quadratis denique eos locos inclusi quos ex appendice carminum minorum deprompsi.

Nominibus propriis Latinis pauca illa Graeca adnexui, item vocabulario Latino Graecum vocabularium; hoc autem debeo curae Augusti Kraemer iuvenis amici, qui etiam largiora in usum meum elaboravit quam quae hic proponere aptum visum. In his ubi solus numerus citatur, epigrammata Graeca intellege, ubi *G*, Gigantomachiam.

Datum est mense Maio anni MDCCCXCI.

Theodorus Birt.

I. INDEX NOMINVM PROPRIORVM.

Abundantius] gen. -ti 18, 154. *ad dignitates exexit Eutropium (l. l.); ab hoc in exilium missus a. 396 initio (statim postquam rerum potitus est Eutr., i. e. post casum Rufini) 18, 167 sq. (cf. Eunap. fr. 72) Pityunta (Hieron. epist. 60, 16 anni 396; fide caret quod Sidonem dicit Zosimus V 10, 5; ad idem exilium trahantur verba Asterii homil. in fest. kal. fin.: τὸν ἐκ στρατηγῶν καὶ ὑπᾶτων ὁμοίως ἐπὶ τῆς Κολχίδος τὸν χώρας διέγοντα).* fuerat comes et magister utriusque mil. a. 392 (cod. Theod. XII 1, 128), consul a. 393 (cf. chron. et constitutiones eius anni, al.).

Academia] migrat in Latium auctore Mallio Theodoro 17, 94.

Achaemenius] -o regi III 264; Tigride 10, 264.

Acheloides] Sirenes, III 254.

Acheloius] decolor c. m. 30, 174: cf. p. VIII adn. 4 med.

Acheron] obmutuit I 87; *ibid.* 228.

Acheronteus] -os fontes lacte tumuisse II 350.

Achilles] dat. Achilli 5, 180; 8, 367; 11, 7. Achillem 8, 557; 9, 19. puer 5, 180; 7, 60; primus amor 10, 16; flavus 8, 557; iratus 21, 99; ignovit c. m. 22, 13. clipeus c. m. 46, 2. et Memnon 21, 269.

Achilleus] herbae c. m. 22, 46 (cf. Plin. h. n. 26, 51; explicatius Apuleius de medic. herbarum cp. 88, ed. Ackerm., de achillio: unde vulnera ferro facta sanabat... hac sanasse Telephum fertur).

Achivus] adi. gens 20, 214; reges c. m. 46, 7; campi 26, 564; plaga 28, 440. — subst. Achivi 5, 425; 10, 179. *plerumque de Graecis sui temporis; Achaia deest.*

Acis] flumen Acin III 332; cf. praef. p. CCXI.

Actaeon] acc. -a 5, 419.

Actaeus] adi. pro Atticus: iuga III 54.

Actius] litora 26, 185.

Addua] 28, 458; caerulus 196; celer 488.

Adherbal] solio pulsus 15, 409.

Adonis] -idem reversum amat Venus 11, 16; cf. doloris carpit signa sui II 122.

Adria, Adriacus] -as undas 5, 39; cf. Ionius.

Aeacides] -en Pyrrhum 26, 125.

Aeacus] pater 5, 456; proximus ibi fingitur qui

apud inferos obvenit; est enim qui clavem asservat inferorum (cf. Roscheri lexic. p. 112).

Aeetes] Aetam Argo petebat 26, 3.

Aegaeus] adi. aquas 10, 133; hiemes I praef. 12; portus plur. 20, 246; turbine 21, 287. *subst. mscl. pro ipso mari: 1, 190; 20, 333; c. m. 53, 117; gen. 10, 162; abl. c. m. 28, 38.*

Aegaeon] gigas, cruentus I 46; -nis centumgemini enses III 345.

Aegyptius] rex 20, 252; tibia 8, 575; somnia 18, 312; rura 15, 61. *vide Pharius.*

Aegyptus] sine nube eqs. c. m. 28, 5 sqq. (*nom. -us, v. l. -os*); signa sagacis Aegypti, sc. magica 3, 148. acc. 26, 57. urbs per Aeg. notissima c. m. 27, 89. *ad imperium Orientis transiit 15, 61. cf. Memphis, Pharos.*

Aelia Flaccilla] *vide* Flaccilla.

Aelius] series Aelia ex Hispania oriunda c. m. 30, 56; *i. e. Hadrianus et successores qui nomen ab eo accepere.* proles atavum deducens Aelia Nervam 28, 420; sc. Nervae filius Traianus; unde adoptionum lege Hadrianum Nervae nepotem CIL. VI 972 sqq.), Antoninum pronepotem (cf. CIL. VI 998), M. Aurelium abnepotem (*ibid.* 1009), quin etiam Septimium Severum adnepotem (*ibid.* 1031) publice nuncupatos videmus.

Aemilius Paullus] Eutropius inter Aemilios et Camillos 18, 439; domitor aulae Pellaeae conscendit Capitolia curru 24, 32; captum regem egit 26, 126; cf. Stoecker l. l. p. 61.

Aeneas] Pallantis mortem piavit morte Turni 21, 98. acc. Aenean (R), quem provexit in astra pater servatus, c. m. 17, 38.

Aeolius] -is cavernis vixisse (*in insulis Aeol.*) 26, 224.

Aeolus] ventis frena remittit 5, 23; Boream coerct I 74. fundit hiemes ab antris in pugna ad Frigidum 7, 97. Alpes quatit eqs. c. m. 22, 35 sqq.

Aesculapius] *vide* Epidaurius, Paeonius.

Aeternalis] c. m. 3, ubi meus Apollo dicitur, cf. Verg. ecl. 3, 104 et praef. p. XIV.

Aethiops] -em 15, 192. plur. solo gen.: Aethiopum vasta 8, 35; aestus 17, 196; vapores 21, 180; amnis 253; venena 351; armenta 24, 337; mille regna c. m. 28, 16; campi gemiscunt exulibus

- 18, 179; cf. c. m. 23, 1. ad eos penetravit Palladii amor c. m. 25, 62.
- Aethon] non Solis, sed Luciferi equus 8, 561 (cf. Barth.); equus Plutonis (?) I 285; unus Amorum c. m. 25, 140.
- Aetna] disputatur de eo I 153—178. linquitur I 190. ter flebile genuit II 8. crevit favillis III 399. Enceladi bustum I 153; cf. 27, 18; 7, 161; III 186. Eruptionis memoria ad Catinam pertinens c. m. 17; ibi 4 mirata reppulit faces; 33 redundantem Aetnam. abl. 7, 161; III 438. gen. III 330. de var. l. Henna cf. praef. CLIV. adde Aetnaeus.
- Aetnaeus] apices I 160; lucus tegens Aetnaea cacumina III 334; favillas 17, 72; rura III 220.
- Afer] plur. 15, 510; domitis fruitur Gildo 15, 84
- Africa] Theodosio Massylas laurus annexuit 8, 25. dioecesis sub Probo praef. praetorii 1, 60; pallida sentiat Rhenum 15, 374; Romae famulabitur 15, 207; bellum cinxerat auxiliis 21, 275. munus Gildonis 15, 283. redeat fratri Mascizeli 324; cf. 453. tremuit 24, 105. reddita 21, 19; 28, 366; donat aristas 22, 392. cf. Gildo, Auster, Gaetulus. — personata 15, 136 sq. describitur (vocat. 205), item 22, 257. vicarius et praesides Africae rationem reddunt Romae 24, 100—106.
- Agamemnon] v. Thyestiades et
- Agamemnonius] iam classem Graecia solvit 15, 484; inter Penates 3, 82.
- Aganippe] 17, 272; c. m. 31, 61.
- Aganippeus] unda de fonte Permessio c. m. 30, 8.
- Agave] pantomimus: necdum commissa choro cantatur 20, 364; cf. Iuvenal. 7, 87; sequitur ipsam Agaven Statii ignotam fuisse illo aeo.
- Aiax] Leo Ajax Eutropii 26, 386.
- Alamannia] supplex anno 395 8, 449; cf. praef. p. XXIX; frustra tum iungi voluit signis Stiliconis 21, 234.
- Alamanni] Alamannorum spoliis auctus Stilico 24, 17; vix tamen nisi pactio cum iis facta; cf. l. l. et p. XXXIII.
- Alanus] describitur 26, 584 sq. Maeotin bibens descendit a. 391 cum aliis barbaris contra Byzantium 3, 312 (halanus P); cf. 21, 109 et p. XXVI; impacati anno 395 cum Humis nominantur 5, 271 (halanis VC). stipendia faciunt in Occidente a. 398 init. 8, 487; externa auxilia a. 402 26, 581; item a. 403 28, 224. equites; hinc terrisonus stridor venientis Alani 21, 109. — gentis praeclarus Alanae? 26, 583 (cf. p. CV). ceterum cf. p. XLIX.
- Alaricus] tacetur ante a. 402; cf. p. XXXVII; plerumque vocat. 26, 492; 546; 623; 28, 181, 223; nom. 26, 431; 28, 155. eum Peuce nutrierat 28, 105; cum Brenno compositus 26, 431; cum gigantibus 28, 185; improbus 28, 186; atrox ingenium 229; eius primordia p. XXIX et XXV adn. 12. tot Augustos fugavit 26, 524; Thracum domitor 28, 483. Achaia tenet a. 395 sq. p. XXX, victus ad Pholoen a. 397 p. XXXI; magister militum ibid.; anno 401 Italiam invadit p. XLVII sq. Stiliconis pactiones cum eo p. XLVIII; quid gesserit Al. annis 402 et 403 p. XLIX—LV; coniunx eius p. LII.
- Alastor] Plutonis equus I 286.
- Albis] serviet Mariae reginae 10, 278; Cherusci Albim liquere Stiliconem adoraturi 8, 452; Gallica armenta per Albim ingressa montes Francorum pererrent 21, 226 (cf. ad l.).
- Alcides] 8, 533; 15, 418; c. m. 30, 174; c. m. 22, 15; II praef. 9. Alciden 17, 288. [2, 10; 134]. vide Hercules.
- Alcinous] -o genitam c. m. 30, 142.
- Alcmena] Alcmenae praedam referebat Hercules 8, 536 [2, 22; 48].
- Alcyoneus] gigas pedes per mare cucurrit III 185.
- Alethius] in Alethium quaestorem c. m. 23 (mss. sine h) cf. praef. p. LXI.
- Alexander] Porus Alexandro prostratus 21, 268; 'nil sibi vincendum relinqui' 8, 374 sqq.; eum regum flexere ruinae c. m. 22, 16 eqs.; conditor Alexandriae c. m. 22, 20; Poro et hostibus pepercit ibid. plura sub Pellaeus et Porus [de A. Severo 12, 3]. Alexandria] vide Alexander; praef. p. II sqq.
- Allecto] Furia. nom. invisa ligat iugales Plutonis I 280; anques pro crine gerit 3, 41 sqq.; atrox concilium vocat sororum quae sunt Discordia Fames al., sed etiam mss. Morbus Timor Luctus Luxus, 3, 26 sqq.
- Allia] renovet pugnas 15, 124.
- Almo] Cybele lavat leones Almone 15, 119.
- Aloeus] asper, pater Aloidarum, 26, 68.
- Aloidae] 26, 74; gemini fratres Martem ceperunt, in caelum irruerunt, frustra 26, 68 sqq.
- Alpheus] 1) sbst. rubuit victis Gothis 4, 9; cf. 21, 186; ibidem fabula de Arethusa attingitur, item II 61, de qua cf. Commentat. O. Ribbeckio gratul. (1888) p. 390 sq. 2) adi. Alpheas ripas 26, 575. Alpheae Pisae 15, 483 ex Aen. X 179.
- Alpinus] glacies II 176; c. m. 35, 1. apex se vestiat rosetis 12, 9. nives rubuere 7, 99. nive tegitur 17, 308. pruinae 1, 255. casae 26, 363. iugis Garganum sociate 8, 106. rupes transire 5, 304; cf. 24, 241; montes rupit 8, 637. — Alpinis odiis 15, 295; vulnere 21, 317; pudorem 26, 563.
- Alpis] sgl. Poenus emissus ab Alpe 15, 82; frondosa fertur ab Alpe (Diana) 24, 285. — plur. (Alpi-bus ter tantum): Raetia nubiferas porrigit 8, 442; cf. 24, 307. clarescunt Aquilonibus 10, 185; quatit Aeolus c. m. 22, 37. hibernis flatibus obstant 22, 411. per A. inmissa 26, 641. — Iuliae: angustant aditum 1, 105; trepidas laxaverat Augustus 1, 74; edomitae 5, 1; bis rupimus 5, 389; bis ad A. cucurrit 15, 376. transgressus (Stilico) 5, 124; procedere Alpi-bus 20, 505. invadi faciles 7, 89; cf. 26, 283. hunc Alpes habent (Arbogasten) 8, 93. in gelidas tendis 8, 357; cf. 390; 15, 230. post ruptas 26, 261; cf. 547; 28, 442; apertas 26, 471; reclusae 26, 198; fregi 532; cf. 28, 266; non barbarus inruit c. m. 50, 5; eadem limes Orientis et Occidentis 18, 432. ceterum cf. Alpinus.
- Amazon, Amazonis] Amazonas saevas 11, 32;

- peltata cohors eqs. *ibid.* Amazonidum pulchra cohors exultat peltis adeptis *II* 62 sq.; niveae turmae *ibid.*; stravere Getas, Tanain fregere *ibid.* — anus Amazon de *Eutropio* 18, 240.
- Amazonius] solvis Amazonios cinctus de *Hercule II* praef. 37. Amazonii ponti ostia 20, 264. vivat Amazonio ritu? an sistro? 18, 499 (apud Amazonas sistro ad bellum feminarum exercitus vocabatur *Isidor. orig. XVIII* 4, 5, cf. *ibid. III* 21, 12; quae si a re non aliena sunt, displicet tamen vivat).
- Ambitio] nutrix Avaritiae 22, 114.
- Ambitus] demens expellitur cum suo auro 7, 186.
- Amor] saevus quid non cogat? c. m. 8, 1. Ditem flexit *I* 27; deos solos cornu temperat 10, 75; cf. 112—116. risit et explicat alas 10, 47; delapsus . . intrat 10, 97 sq. suspensus in oscula matris 116. — Ab hoc Amore Veneris filio discernitur plebs Amorum quos Nymphae pariunt 10, 72—74; hi plebem feriunt 77. hic est volucrum comitatus Amorum 153; de his Nympharum filiis unus Amor inducitur v. 140; cf. v. 127 sq. et 135; pennati nurrum circumstipantur 22, 356; *idem* ludunt, scrutantur nidos, mala legunt eqs., c. m. 25, 10 sqq., innumeri v. 30; *idem* avibus per nubila vecti eqs. v. 110 sqq., invertunt calathos in nuptiis 116 sqq., e plebe praestantes nominantur Aethon et Pyrois 140 sq. adde telis incendor Amoris c. m. 16, 1. — cf. Cupido.
- Amphinomus] dat. c. m. 17, 41.
- Amphion] Amphiona Aonios meditantem carmine muros 22, 170.
- Amphionius] -ae palaestrae, i. e. Thebanae 8, 532.
- Amphitrite] semper in fine metri, cf. p. CCXV. nupta Neptuno 10, 175. Nereia glauco gremio Neptunum complectitur *I* 104. meton. pro mari: Thracia A. vorat Histrum 26, 337.
- Amsanctus] fluvius infernus, var. l. Amfractus, *II* 349.
- Amyclae] Laconicae, Phoebus largitur Amyclas, sc. suas, *I* 135 (cf. Stat. Theb. 4, 223). viciniam Taygeti tangit 26, 193. natus Amyclis Hyacinthus *II* 133.
- Anapis] fortis Anapi c. m. 17, 41; nomine fontis dictus iuvenis, cf. Aetnae v. 626; sic etiam appellatus apud Solinum 5, 15 et anthol. Pal. *III* 17.
- Anaxagoras] 17, 77 (cf. Hippolyt. philosoph. 8, 2 sq.).
- Anaximenes] Milesius (et Diogenes Apolloniates) 17, 70.
- Ancus Marcius] moenia pauperis Anci 15, 109 (quod pugnat contra Horat. c. *IV* 7, 15 dives Tullus et Ancus); alluditur ad eum 24, 150? cf. Stoecker p. 31.
- Ancyra] iter sollemne parabant ad muros, Ancyra, tuos 20, 98, anno 399, cf. praef. p. XXXV; hinc dicti
- Ancyranus] Ancyrani triumphi 20, 416; nam ex aestiva Ancyrae commoratione tanta mole redibant ceu vinctos traherent Medos, cf. 20, 101 sq.
- Andragathius] sponte decedit in fluctus 8, 91; litore proditus (?) 22, 210.
- Anicius] cf. Anniadae et Auchenius.
- Andromeda] astrigera; vide Cepheus.
- Anniadae] potentes, pro Amniadae, 1, 9; cf. p. VII.
- Annus] aureus personatus, alludit habenis Solis 22, 474; cf. rutili anni, grex aureus, in spelunca aevi 22, 450.
- Antaeus] vocat. compressa matre rebellans nocetas 3, 288. Antaeo cadere non profuit *II* praef. 41.
- Antenor] v. Timavus; item
- Antenoreus] Antenoreae urbi (Patavio dicto ab Antenore) vitam porrigit Aponus c. m. 26, 1.
- Antiochia] v. Antiochus et Apollineus.
- Antiochus] Taurum non transgressus 18, 216, item Antiochi fuga 21, 371 ex Livio, cf. Stoecker p. 60. — Antiochi muri, caput Syriae, nuper paene arserunt 20, 570 (ante a. 399).
- Antiphates] Antiphatae fames vitata, Laestrygonis, c. m. 30, 22.
- Antoninus] vide Aelius et Pius.
- Aonius] Boeotus: mons (Cithaeron) 5, 418 et 20, 522. campi quibus carmina propria 4, 3; item luci in Helicone 17, 271. muri, de Thebis, 22, 171.
- Apis] admugit summissis cornibus in festo Isidis 8, 576.
- Apollineus] 1) pro Apollinis: haesit Delos Ap. partu 8, 133; Ap. crine semper fruaret (Latona) *III* 310; Marsyas victus Ap. testudine 20, 257. 2) Orontes nutritor nemoris Ap., i. e. laurei (de Antiochia ἐν Λάτρης) *III* 373.
- Apollo] acc. Apollinem 11, 8. — pulcher 28, 25. luget Hyacinthum *II* 136. prostratus Apolline Python 8, 537. quotiens Apollinis arcus affulget, Delos attollit lauros 24, 60; hoc fusius persequitur poeta de Delphis disserens 28, 25—34. a Sole distinguitur c. m. 53, 34. — Delius cingat Stiliconem floribus 4, 6. comparantur cum eo Honorius 8, 537; 11, 8; Stilico 24, 60; Aeternalis c. m. 3, 4 (vide hoc nomen). — Multo saepius Phoebus dictus, ubi vide; item Delius.
- Aponus] fons, c. m. 26; ibi Aponon v. 90; clarus habitus etiam ab Ausonio c. XIX 161; ceterum cf. ad l.
- Appenninigena] -is pastoribus 28, 505.
- Appenninus] montes quos A. perhibent 28, 283; describitur *ibid.* 287—290. volatu stringitur a dea Roma iter faciente 22, 273. Appennini recessus Hecaege fatigat 24, 307. nivalem sociate Alpinis iugis 8, 106.
- Aquarius] sidus. prodigus urnae non dissolvat semina praerupto imbre 22, 462.
- Aquilo] 26, 60. de monte gelidis procellis obruit acies 7, 93. messes vehat 22, 396. bruma stridens Rhiphaeo Aquilone 3, 242. — plur. exclusi circa Insanos montes Sardiniae 15, 515; remonent Aquilonibus undas in portu Smyrnensi c. m. 2, 3. puris Aquilonibus Alpes clarescunt 10, 185.
- Aquilonius] procellae 12, 41.
- Arabs] mollis 8, 258; mitra velatus in exercitu ad

- Frigidum* 21, 156; plur. liquere saltus turiferos pars eiusdem exercitus 7, 71; te foliis ditent (i. e. malabathro) 18, 226.
- Arachneus] [5, 47].
- Arar vel Araris] 1) Araris tardior 5, 111; ferax (frumenti) 18, 405. 2) Arar Rhodano stimulatus 20, 269. lentus meton. pro accolis 17, 53. Ararim longinquum 26, 298.
- Araxes] Armenius. pontem pati cogetur regnante Honorio 3, 376 (cf. Verg. Aen. 8, 728); item impacatus vos timeat 8, 387. equitatus ab extremo Araxe nuper veniens 20, 569 (fuisse videntur equites barbari Scythae vel Humi qui Caucasum transierant; cf. s. v. Caucasius); inde Scythicus audit Araxes 1, 160. — acc. Araxem 15, 31, ubi quod Voaxen habet, an Oxum cogitavit librarius?
- Arbogastes] quod nomen respuunt dactyli. Germanus exul famulum sibi delegerat Eugenium 8, 74; barbarus exul Hesperias urbes possederat, deiecto clienti Eugenio sceptrum dederat 7, 66 sq.; eum suus abstulit ensis 8, 92; inventor scelerum traiecerat latus suum non uno mucrone 7, 102; in se versus Furiis 22, 212.
- Arcadia] gen. Arcadiae saltum i. e. Erymanthum 3, 286; arces deiectae a Gothis a. 395 sq. 5, 189; A. per oras in rogis tum cumulata ossa Gothorum 26, 514.
- Arcadius] nomen 5, 143; 7, 179; 8, 653; 15, 226; 22, 79. Augustus appellatus, praef. p. XXVI; nunquam fort. Romam vidit, ibid. flos eius aevi 5, 145; iuvenis 22, 81. principis amor 5, 14 (cf. ad l. et p. XXVIII); minatur ei Rufinus 5, 166 sq. Stiliconem regredi in Italiam iubet 5, 169 (cf. p. XXIX). rex iubeat coactus in partem regna dari Rufino 5, 314. Augustus vexilla salutatur 366; increpatur a Rufino 382. Rufinum tremuisse fatetur 15, 304. frater Eous 7, 8. eius statua Romae a. 398 vel 399 p. XXXIII. eius Ancyram itinera (cf. s. v. Ancyra); Eutropium relegat p. XXXV; Claudiani de Arcadio iudicia p. XLI; adde Honorium non dissimilem fratri 8, 354; Babylonem capiet 8, 653; unanimitas fratrum post mortem Rufini et ante Eutropii omnipotentiam 20, 546. vidit natus patrem divum eqs. 15, 227; verba Theodosii ad Arc. 15, 236 sqq. zona missa a Serena Arcadio Augusto c. m. app. 4. — una cum Honorio memoratur vocibus: fratres 7, 153; 8, 432; 15, 4; 218; 236; 22, 87. fratres iuvenes c. m. 30, 57. crescentes fetus 7, 157; 7, 189—211. nati 8, 121; 22, 54; 8, 386—389. pignora 10, 307. principes 10, 263. gemini heredes 22, 94. Hibera progenies et nepotes 22, 237. Augusti 22, 357; c. m. 30, 64.
- Arcas] 1) tutior 8, 471; cf. Arcadia. 2) de Mercurio sidere: c. m. 44, 4; limen Arcados 7, 165. cf. Cyllenius.
- Archimedes] de sphaera Archimedis c. m. 51; senex v. 6; carmen hoc fluxisse nunc video ex imitatione Martiani Capellae VI 583.
- Arctos] sidus. se proluit aequore II 189; cf. c. m. 53, 11. rara intermicat Plaustro 1, 26. Plaustro Arctove regor 15, 501. cometes expulsus ad Arcton Lycaoniam foedavit Plaustum 26, 246. — pro nocte 1, 22?
- Arctos] zona septentrionalis. Arcton 15, 511; in Arcton prominet Raetia 26, 329; sedes gentium barbararum: 3, 325; 8, 51; fecunda ab Arcto messes 24, 93; cf. 28, 455. Arcton populata Hippolyte II 63. — meton. pro ipsis gentibus: domitas Arctos 21, 246; indignantes 28, 336. ad Arcton referuntur terrae ad Rhenum, Gallia, Raetia, Dacia; cf. Arctous.
- Arctous] Arctoa convexa 7, 170. — Arctous Mars 5, 501; Arctoa de strage 7, 26; classica 8, 24. advena (Gruthungus) 20, 158; gentes (Gothi) 26, 299. mare (Euxinum) 20, 262. Arctos pisces (in Histrio) 8, 629. Arctois frugibus (Gallicis) 18, 403.
- Arcturus] iubar Arcturi languet 1, 25.
- Arethusa] absens agnovit triumphos quorum testis Alpheus 4, 11; cf. sub hac voce.
- Arêthusaëus] -i latices nutriunt Nymphas II 60.
- Argaeus] mons in Cappadocia; sbst. et adi. aestuat acervis 20, 114. parens equorum 5, 31; eodem tendit Argaei pabula 18, 248; equi Argaea gramine pasti c. m. 30, 191. Argaea nive equum lavit c. m. 48, 6; cf. c. m. 47, 5.
- Argi] ab A. Inachiis missus Alcides II praef. 9. crateres miseris ab Argis anno 402 26, 611; non Argos tuemur 26, 576.
- Argivus] sbst. Argivae ministrant Gothis 20, 200.
- Argo] claustra freti inrupit Colchos petens 26, 2; fabula adumbrata v. 1—11; ipsa quomodo structa sit v. 15—19.
- Argolicus] fratres c. m. 17, 39 de Bitone et Cleobi. puellas fastidire coeperat coniunx Alarici 26, 629. cf. Inachus.
- Argous] adi. 26, 16.
- Argus] Argum centeno lumine servasse iuvencam 21, 312.
- Ariadne] cf. Bacchus. [Ariadnae 6, 3]
- Aries] signum zodiaci. Phrixus roseo cornu ver producat 22, 464.
- Arinthaëus] Ptolemaeus Eutropium donat Arinthaëo 18, 63; Arinthaëi fastos 18, 478; consul fuerat a. 372 (Μοδέστρον καὶ Ἀγινθαῖον chron. pasch.; ad eum Basili epist. 179; epist. 269 ad viduam eius; Arintheus scribitur apud Ann. Marcell., al., et ita mss. Claudiani; Ἀγινθαῖος Zosim., Basil., alii).
- Arion] equus 17, 284; Nereidum stabulis nutritus 8, 555. [4, 5]
- Armenius] 1) sbst. qua dirigat arte sagittas 8, 531. doctus castrare mares 18, 47. dedit exuvias 10, 222. — milites: 5, 174; Phasin liquere 7, 72; cf. 15, 243; crine decoro 21, 157. Armenios non terrebris arcu 19, 55. 2) adi. pro Arm. limite cingi 20, 367; orae dominum praeficere 8, 307. per A. nives tramite ducti barbari 5, 29. Armeniae alae vib-

- ratis crinibus (contra *Eugenium ductae*) 5, 108. equi *Armenii* c. m. 48, 5.
- Arsacius] -o ore 8, 216; fastu 18, 415.
- Ascanius] ventura potestas claruit Ascanio cum luce comae fulgerent 8, 193.
- Asia] Asiam Bosphorus discriminat oris Odrysiis 3, 175. planctus Asiae (i. e. *Syriae* al.) 5, 36. Asiam villa pactus proconsul Asiae (nisi quis de vicario dioeceseos Asiana cogitet) 18, 199. — pro Asiana: Asiae uberrima, inter quae Lydia, 20, 578. — personata: 21, 88.
- Assyrius] 1) Assyriam gentem *Babylonis* 8, 308; Ass. acu c. m. 27, 87 (cf. acus *Babylonis* *Martial.* 14, 150). subst. 18, 340; 24, 164. — 2) pro *Syro*: Assyriae ripae commercia 18, 58; aenum Assyrium, i. e. *purpura Tyria*, II 96. subst. 28, 86. — 3) pro *Parthicus*: caedes 7, 36; pax 21, 52; ita Assyria acu l. l. *Parthus* vestem signavit.
- Astur] pallidus oberat montibus effossis, de aurariis *Asturiae*, c. m. 30, 75.
- Atalante] vide *Schoeneis*.
- Athamanteus] pro *Athamantis*: Athamanteae dextrae spicula 3, 81.
- Athenae] voc. statuistis miseris numen proprium 15, 405 (cf. *Stat. Theb.* 12, 481 sqq.). arsuras Medo subduxit *Themistocles* 17, 152. sublimes fregit *Spartanus* 24, 162. Athenis Academia migrat in Latium 17, 94. cf. *Cecropius*, *Erechtheus*, *Pandionius*.
- Athesis] strepat choreis in nuptiis *Honorii* 12, 11. inimica corpora volvens post pugnam *Veronensem* 28, 209. velox colla levat et insultat *Alarico* 28, 196 (cf. praef. p. LII). aves permulcent *Athesin* c. m. 25, 106.
- Athos] glacialis armat gigantem c. m. 53, 68. remige Medo sollicitatus 3, 336. parvus *Gothis* 8, 475. Athon nivibus profundum scandeat *Stilico* 21, 127; ibi igitur barbari consedebant; nempe nil profuit A. Odrysiis 26, 177. Hinc sedes *Martis* est 3, 336; proptereaque responsat 20, 162.
- Atlanteus] -os recessus Oceani 10, 280; ubi ne quid mutetur, cf. 1, 35.
- Atlas] mons 15, 158; 21, 249; III 324; *Maurusius* 28, 104; Atlanta cinxit manipulis 8, 35; 24, 336; se tegat Atlante 15, 316. — caeli portitor: nutat oneri conscius 7, 108; obstupuit spectator ponderis 21, 147; palluit II 191. Atlantis nepos (*Mercurius*) I 89. Atlantis apex in montem conversus c. m. 53, 23. — effigiatus: Atlanta famulum ferrent 28, 320.
- Atreus] sceleri crimen reddidit et excusat mensas coniuge 15, 400.
- Atropos] voces adamante notabat 15, 203 (cf. *Barth.* ad l.); urget eique paret *Iuppiter* I 218.
- Attalus] heredem *Romam* reliquit 18, 215; cf. *Stoecker* p. 64.
- Attis] *Phrygiam* sacris ululatus personat 20, 302.
- Avarities] luget Stygiis innexa catenis 7, 185; foeda pectora Avaritiae quae dicitur mater *Curatum* 3, 37.
- Auchenius] -um genus 1, 8; Auchenis 1, 21; praef. p. VII.
- Audacia] praeceps caeco vultu inter pestes *Erebi* 3, 34; in primis furtis titubans adest in regia *Veneris* 10, 81.
- Aventinus] nomen *Stiliconis* Aventino recussum 22, 405.
- Avernus] pestiferi flumen *Averni* II 348. — pro inferis omnino: Chaos astra miscebit *Averno* 15, 383; cf. I 116. *Averni* vulgus I 20. *Averni* sinus angustus ob strages 5, 502. laxato *Averno* resurgunt mortui 18, 450.
- Augusta] dicta ab Augusto legio 15, 422; cf. praef. p. XXXII adn. 3.
- Augustus *Octavianus*] pavit Iuleos Manes sanguine eqs. 28, 116 sq. senis Augusti numerus consulatum 8, 642. *Pharos* Augusto iacuit 18, 218. dignatus scripsisse *Maroni* c. m. 40, 23.
- Augustus] maxime de *Theodosio* vel *Arcadio* vel *Honorio*: 1, 74; 5, 157; 366; 7, 109; 10, 2; genit. 13, 8 sq.; 22, 166; 233; dat. 1, 108; 24, 178; acc. 5, 382; 28, 617; c. m. 32, 20; abl. 3, 245; Augusto iudice 17, 256; 6, 18; c. m. 30, 179; consule 8, 4; voc. 28, 362. Augusti *Fortuna* 15, 504. — plur. 2, 17; 22, 289; 357; 21, 78; 26, 524; *Hiberia* contulit Augustos c. m. 30, 64. Augustos intra centum annos 303–403 ter triumphum *Romae* egisse 28, 393.
- Augustus] adi. umbras 8, 95. parens 8, 189 (cf. *Aelia*); soror (*Serena*) 28, 553; proles *Augusta* *Serenae* (*Maria*) 10, 252. ad res translatum: supellex 22, 93; Augustis *Laribus* 20, 63; c. m. 30, 39; Augustas aures 21, 113; suffragia 28, 10.
- Aulis] fervebat vocibus cum eqs. 15, 485.
- M. Aurelius] vide *Marcus* et *Pius*.
- Aurora] comas ornat *Solis* equorum 22, 473; contra *Sol* habenas *Aurorae* regit c. m. 53, 34; *Sol* dux *Aurorae* II 46. *Aurorae* nuntius *Aethon* 8, 561; digitos 10, 270. — Asiae et *Syriae* patrona describitur 20, 527 sqq. (cf. *Zwei polit. Satiren* p. 50 adn. 2); nutrix *Honorii* 8, 130. — meton. ipsum imperium *Orientis*: sumpsit togas 15, 61; discors 5, 100; *Aurorae* famulas urbes c. m. 30, 116; divitis solium 28, 84. imprimis Asia: gentes remotas *Aurorae* 7, 69; cf. 18, 427 et totam *Auroram* 21, 155. [14, 1]
- Ausonia] saepe lacessitam 26, 291.
- Ausonis] *Ausonidum* matrum monilia petebat 26, 627.
- Ausonius] adi. amictus, i. e. consularis, 8, 565. sanguis 24, 186. respectans *Ausonium* aethera 28, 273. currus et iura 5, 82. rebus *Ausoniis* 28, 204. arces i. e. *Roma*, 1, 130; oppida *Italiae* 26, 386.
- Auster] 1) ventus: taceat sonorus 12, 43. umidus messes vehat 22, 395. pluviis dies turbaverat 28, 541. si turbidus incumbat c. m. 30, 203. violentior decutit frondes eqs. II 308. dubii *Austri* adventus (cf. *Horati* c. I 23, 6) 15, 487; impetus

- II* 200; corrupta flamina *c. m.* 26, 91. calido 26, 59. *plur.* regnant 15, 515; violentius Austris 3, 90; flantibus cedere 8, 339. — 2) *Africa*: Austri ora silet 22, 285. Auster redditus 15, 1. vastator Austri 8, 29; prodigia 24, 345. Austro incumberet *Gildo* 24, 71; Austrum agitabat Mavors 21, 269. mediis ab Austris *c. m.* 28, 8. — 3) *utraque notio subest*: quantum transmiserit madidus 24, 103; *cf.* 22, 395. — 4) *regio caeli*: circulus Austri 8, 428; *cf.* vergit in Austrum 3, 364; 5, 348; 17, 119; iaculatur in Austrum taedas in *expiatione* (*cf. Gesner ad l.*) 28, 329. ad Austrum 20, 261.
- Australis*] *omnino meridianus*: latus 20, 242; *cf.* 7, 171. — *Africanus*: annus, *i. e.* *annona*, 18, 403; tuba 21, 248; habenae 15, 279; Australibus exuviis 24, 17; *c. m.* 30, 45.
- Autololes*] *Gaetulorum pars*. fugaces repetunt deserta 21, 356.
- Babylon*] *urbs Persarum*. centum portis superbam struxit femina 18, 335. spolia captae Babylonis (-os *P*) *Arcadio promittit poeta* 8, 653; *cf.* *Babylona* rapi 7, 201. armatam rursus minari 20, 475; petiit *Stilico legatus* 21, 54, ubi qua ratione *Tigrin* transeat *Bab.* petens non liquet. — *cf.* 1, 162.
- Babylonius*] *subst. astrologus adhibitus in natalibus Honorii* 8, 146; *Babylonia* cura stellas spondet edere fata *eqs.* 28, 18 *sqq.*
- Baccha*] *plur.* *Lyaeo thalamum struxere* 10, 217. tympana pulsu *Baccharum* 24, 365.
- Bacchus*] *amator pro dote Ariadnes Corona caelum signavit* 10, 271. *Baccho* *Nymphae Maeoniae sollemnia referunt II* 67. *Bacchi* orgia 8, 604; *Bacchus* orgia *Romam transtulit* 24, 169. eius nebris 8, 607. *Hermus tum aurifer factus cum Iuppiter Bacchum femore pariturus erat, quod singulare*, 24, 227. *Bacchi* metae in *Oriente* 7, 208. *Indis domitis Pactolum auriferum reddidit* 24, 61 *sq.* *Lydiae deus* 11, 9. [*cumulantur nomina et epitheta c. 6*]. — *meton.* anni hilares *Baccho* 22, 457. — *cf.* *Iacchus*, *Lyaeus*, *Bromius*, *Euhius*, *Liber*.
- Bactra*] teneri legibus *Romanis sperat poeta* 7, 202; item horrebunt *securae* 8, 656.
- Baetis*] *acc.* *Baetim* *virecta* decorent 12, 31 (*v. l.* *beten*); *purpura commendet* 22, 238 (*bethin II*); *Baetin* (*n VII*) *perstrept equis* 17, 286.
- Balearis*] *Baleari funda glandes spargere* 7, 50.
- Balius*] *equis*; *Balium volucrem c. m.* 46, 9.
- Barce*] *arida; eo tetendit imperium Gildonis* 15, 159.
- Bartholomaeus*] comes ad bellum eat *c. m.* 50, 4.
- Basternae*] tumentes *Promoti caede Stilico delere potuit* 21, 96. *venere truces ad Rhenum a. 395 Stiliconem adoraturi* 8, 451; quod incredibile; et desunt in simili nominum enumeratione 21, 222—227.
- Belga*] cogit *Stil.* ut trans *Rhenum* *Belga* pecus pascat non indignante *Cauco* 21, 226.
- Bellerophon*] vide *Pegaseus* et
- Bellerophonteus*] -as habenas indignaretur *Pegasus* 8, 560.
- Bellona*] implacabile numen 20, 109; probavit dextras *victrices* 5, 263. *vindex in dubio pependit* 18, 314. *Tarbigilum ad bellum excitat* 20, 175—232; *Getas trophaeis aluit* 26, 34. *socia Martis et filia* 22, 371, cuius exuvias levat, solvit equos 1, 121; currum praecedit exuviis tendens ad sidera quercum 22, 371; hinc ille fer galeam 3, 342; *cf.* 20, 110 *sqq.* ubi sanguine sordida vestem hydros pro crinibus pectit; germana *Martis* 112; crinibus ora protegit 119; habet tubam et falcem 145 et faces 150. — *exercitus Rom. personatus*: *trabem gerit*, *parmam removit umeris vectura curules* 8, 12; ita ridet *agricolas arma capientes* 26, 466.
- Belus*] *deus Persarum*: *Beli* (*codd. belli*) secreta 21, 62.
- Benacus*] *lacus vicinus Veronae c. m.* 20, 18. alit volucres (*om. lacus*) *c. m.* 25, 107.
- Berecyntius*] iuga 20, 300.
- Bessus*] *fossor metallicus*. sollertia *Bessi* pallentis venas rimata 17, 41. *Bessi a Gothis victi* *damnant Haliacmona* 26, 179.
- Bisaltae*] dicite *eqs.*, testes *victoriarum Stiliconis in Thracia* 21, 134.
- Bistonius*] *adi. Thracius*. orae 7, 111; populator *Bistoniae plagae (Alaricus)* 28, 441; cum *Bist.* campos operirent *Gothi* 8, 54; *cf.* vastior 8, 566. *Orphicum signat*: *Bist. chelyn II praef. 8.* — *subst.* *Bistonii* 20, 565 cum *Haemo coniuncti*.
- Bithynia*] a *Thynis nomen ducitur* 20, 247; *Phrygia eam attingit* 20, 239; *provincia venit consulari* 18, 201.
- Bithynus*] *subst. plur.* 18, 201; 20, 239. *Bithynis* incumbit *Targibilus* 20, 467.
- Biton et Cleobis*] *cf.* *Argolicus*.
- Blemyes*] -as feros *c. m.* 28, 19.
- Bocchus*] *gen.* *Bocchi* *regia* 15, 342; *regnum* 15, 94; antiqui *penetralia* 8, 40; *doli* 28, 383.
- Bootes*] semper in fine *metri. sidus arctoum*: 7, 170; hinc flabra *tardi Bootae, sc. hiemalia* 21, 123; contemne *Booten navita* 15, 501; *pigrum II* 190; *verna virgulta timent iratum III* 225. *quantum numeratur* 8, 186. *serta molitur Mariae* 10, 274. *acc. in en non nisi III* 225 testes habet idoneos.
- Boreas*] 1) *ventus*: *gravis armatur glacie hispidus, pennas grandine concretus, sed vanescit iubente Aeolo I* 70; *certamina eius c. m.* 22, 36; *Alpes quatit eqs. ibid.* 37; *frigoribus urit c. m.* 30, 6. *Boreae sodales Hister et Rhenus* 26, 339. *nimbos non egit qua hora Honorius Caesar factus est* 8, 181. *pro hieme*: *umor nullum Borean sentit c. m.* 36, 3. 2) *regio septentr. vel populi ibi barbari*: *Boreae nivalem domum vestigare III* 323. *servitio subactus* 21, 217. *Boreae vastator* 8, 29; *nullus metus* 22, 285.
- Bosphorus*] semper *nom.* *artat Pontum* 15, 225. *obruat aedes* 20, 340. *splendet* 3, 174. *nutritor (Honorii)* 28, 81; *eius propria arx Cstpōlis ibid.* *gaudet alumno (eodem)* 8, 129. *caligine liber patitur Calchedona cerni* 8, 177. *aequora*

- floribus induit 21, 87. pronus nutavit in geminas urbes motu subterraneo a. 399 init. 20, 28.
- Brennus] *gen.* Brenni flammae 15, 126; rabies fracta armis Camilli 26, 432.
- Briareius] turba centum lacertis III 188.
- Briareus] quis Br. 21, 304 illatus ab interpolatore propter brachia centum.
- Britannia] [I] *semper nom.* 3, 131. nostro mundo diducta 17, 51; alio in orbe 24, 149. ibi pugnavit Theodosius senior 8, 28; c. m. 30, 40. saeva fudit Maximum 8, 73. sub Theodoro praef. praetorio Galliarum anno fere 382 17, 51. fracto Picto secura a. 398 18, 393; idem exponitur 22, 250—255; cf. praef. p. XXXIII. gentes quas dira alit 26, 568. legio inde arcessitur 26, 416, praef. p. L. — Britannia personata velata monstro Caledonio eqs. 22, 247.
- Britanni] [I]. adi. canes Britannae genus grande robustum, 24, 301. Britanni litoris 8, 28. Britanno Oceano c. m. 30, 40; cf. 26, 202. — *sbst.* Britannos vicit Roma 24, 149; iis iura dividit 15, 19. extremis 26, 416; ultra extremos 5, 149.
- Britomartis] *Nympha*, properat ab Ida Cretaea 24, 251; sparsa comam venatur in Dalmatia et Pindo 24, 303.
- Bromius] *adi.* Bromios remos 24, 365. — *sbst.* Bromii gloria sustentat Thebas 8, 132. Theodosius et Honorius cum Iove ac Bromio comparati 7, 132. [6, 1].
- Brontes] *Cyclops* exasperat aegida Augustis 7, 193.
- Bructerus] accola silvae Hercyniae (?) venit Stiliconem adoraturus a. 395 8, 451.
- Brutus] senior 22, 383; eo consule libertas reddita 22, 323, libertas quaesita 8, 401. repertor trabeis 22, 322; instituit honorem 22, 325; Bruti honos 20, 141; trabeae 28, 642. *voc. tua potestas* 18, 440. supplicium de ipsius filiis sumpsit 18, 441. Brutorum agmina 18, 460. nunc amaret vivere sub regno 17, 163. dominus Bruto non indignante 24, 192; cf. 28, 642. — Brutus, Caesaris interfector, tacetur.
- Busiris] Busiridis arae 3, 254. hospite caeso Iovem placabat 18, 161. rubuit Busiride Nilus interfecto ab Hercule II praef. 43.
- Byzantinus] *adi.* proceres 20, 136.
- Byzantius] *adi.* senatus 19, 57; luxuries robur fregit 20, 415.
- Byzas] Constantinusque, conditor Byzantii cum conditore Ostpolis iunctus 20, 83.
- Cacus] Caci flamma perit, aerumna Hercules, II praef. 43.
- Cadmeius] Cadmeia Leucothoe 10, 155.
- Cadmus] se vertit in anguem 18, 293. Cadmi Tyrii vomere acies exsiluisse dente draconis 21, 318; moenia III 387.
- Caesar] 1) C. Iulius. ferox iura communia in se transtulit 15, 49. iura Caesaris 8, 311; cf. 18, 458. Gallica proelia cum iactaret, tacuit Pharsalica 28, 400 (tacuit, i. e. triumphum non egit); cf. Iuleus. 2) Augustus, v. s. v. 3) *titulus*: mutatus principe Caesar 8, 169; cf. p. XXVI adn. 12.
- Caesareus] 1) de C. Iulio Caesare: ius 18, 458; domus, i. e. gens Iulia Claudia 8, 313. 2) de gente Theodosii: stemma 12, 29.
- Calchedon] v. Chalcedon.
- Caledonius] *adi.* monstrum 22, 247. pruinae 8, 26. exuviae c. m. 30, 45.
- Callaecia] risit floribus nascente Serena c. m. 30, 71.
- Calliope et Calliopea] *dic mea* c. m. 30, 1. praeficitur palaestitarum spectaculo 17, 287. Calliopea mater Orphei in eius nuptiis nurum ornat opibus c. m. 31, 20. [5, 11].
- Calydon] vidit ex moenibus Hercules et Acheloi pugnam c. m. 30, 172.
- Calypso] contempta c. m. 30, 24.
- Camena] Camenis Latiis quid ora moveat c. m. 30, 15. [14, 13].
- Camerina] pigra Nymphas nutrit vado palustri II 59.
- Camillus] ductos trans murum pueros reddidit urbi (Faleriis) 15, 274. quamvis exul eqs. 20, 597. exemplum virtutis 8, 408. Camillo 20, 54. Camillos genus Gallis fatale 1, 149; servatores 18, 439. Stilico cum eo comparatur 22, 390; 26, 430. Ceterum cf. Stoecker p. 41 sqq.
- Campanus] Campana culta 15, 110.
- Cancer] *sidus*. Cancris brachia quae urit aestas 22, 460; calentis patiens Nilus c. m. 28, 9. *
- Canis] *sidus*. quo die flagrantior armat Titana c. m. 28, 33; cf. Sirius.
- Cannae] geminassent Trebiam 26, 387; post Cannas 24, 145.
- Cannensis] damnis Cannensibus 15, 79.
- Cantaber] *adi.* Oceanus gemmas expuit nascente Serena c. m. 30, 74.
- Capaneus, Capaneius] Capaneia coniunx viro miscuit favillas c. m. 30, 151.
- Capitolium] *plur.* alta Traianus invectus est fractis Dacis 8, 318. Paullus curru conscendit 24, 32.
- Cappadox] *gen. pl.* Cappadocum pascua fumant (a. 395) 5, 31; matres et armenta trans Phasin aguntur (a. 398) 18, 246; acervi 20, 114. equi c. m. 30, 192; cf. c. m. 47, 4, et s. v. Argaeus.
- Capreae] sedes Tiberii 20, 61. item taetra rupes Caprearum 8, 314.
- Caralis] portus descriptus 15, 521sq.
- Carmani] gens Orientis extremi 18, 354; cf. Luca-nus, alii.
- Carpathius] sub fluctibus Carpathiis, 10, 137.
- Carthago] (per K scriptum nomen 15, 190 in VA, 15, 87 in P) claras Carthaginis arces femina struxit 18, 334; cf. 21, 343. ter victa 15, 87; bellum cum tumida Carthagine gessi (Roma) 15, 77. Sulci antiqua C. ducti 15, 518. eadem urbs sub Gildonis imperio 15, 190; 21, 383. cf. Sidonius; Poenus, Punicus; Tyrius.
- Carthago nova Tarraconensis] gemina Carthagine

- victa; hanc vindex patris vicerat *Scipio Afr. maior* 23, 15.
- Carus] *alluditur ad mortem eius, luditur in nomine c. m.* 25, 74; *cf. praef. p. XLV adn. 5.*
- Casp[us] Caspia vada 7, 71; claustra 5, 28; tigris *III* 105; *hinc absolute C. colla (sc. tigridum)* 8, 607.
- Castalius] Phoebus de gurgite C. anhelat *c. m.* 3, 1; undae rivis communibus dissimiles 28, 27; latices barbarus ore bibit 4, 7 [2, 4]. *cf. Pegaseus.*
- Castor] Castorem Leda dedit 11, 6. odisset Castora Pollux 3, 106. *rei equestris patronus* 8, 556; *c. m. app.* 4, 6. — *sidus*: pro Castore rubens *Probinus* 1, 244; *cf. 3, 275.* — si Castor iuret (*quia apud eum iuratur*) *c. m.* 10, 2. *cf. Pollux, Cyllarus, Lacones.*
- Catina] *inscr. c. m.* 17; *vide Amphinomus et Anapis.*
- Cato] qui negasti sub iure vivere Caesareo 18, 459 (*cf. 8, 310*). adversa Catonis superant successus aliorum 8, 411. *pl. Catones de eodem solo* 17, 165, *item ni fallor* 22, 382 (*cf. plur. Fabricii ibid. 380*).
- Caucasius] (*in mss. Caucasaeus praevalet*) per C. valles accitur barbarus 20, 152; pruinis bibunt armenta (*ibi ergo sedebant barbari*) 18, 247. de culmine pinus *c. m.* 27, 32. Caucasii rupibus Haemum addite 8, 108; *item* Caucasii iugis 26, 59; Caucasio de vertice crystallae ferunt *c. m.* 31, 7.
- Caucasus] petere Amazonas per iuga Caucasi 11, 31. hostes mittit 20, 574. silvas movit formidine nascente *Honorio* 7, 20. letali gramine pollens 3, 152.
- Caucus] *semper trisyllabus.* Belga pecus pascit trans Rhenum non indignante Cauco *a.* 395 21, 225. Caucis leges signabat *Honorius a.* 398 18, 379 (*praef. p. XXXIII*).
- Caurus, Corus] (*de nomine cf. Gell. II 22 et al.; chauri Avien. phaen. 109; Claud. mss. plerumque o*) violentum navita prospicit 20, 5. — *plur. rabidi tacete* 12, 42. Sarmaticos sub frigore pati 1, 132. tonitrua elisa C. madidis 5, 222. Luna livescat conceptis Coris 15, 495. graviter flantes pluviali frigore non invocant *Nili accola c. m.* 28, 3.
- Cecropius] *Atticus.* templum remugit *I* 11. Cecropiae senectae secreta relegis 17, 67. matres vincula traxere *a.* 395 sq. 5, 191.
- Celaenae] *Marsyas* inlustrat Celaenas pelle suspensa 20, 258; *cf.*
- Celaeneus] *pro Phrygius vel Cybeleius*: disce Cel. furores ad tympana 18, 278.
- Celaeno] *Harpyia*, ieiuna 20, 378.
- Celerina] *c. m.* 25 *inscr. et v.* 23; *cf. Celerinus.*
- Celerinus] 1) *quidam inter maiores Celerinae, c. m.* 25, 72; *praef. p. XLV.* 2) *pater Celerinae, c. m.* 25, 84 sqq.; *praef. p. XLVI.*
- Centaurus] Centauri Faunique negant *eqs.* 9, 13; *cf. ad l.; patet notari magnos in palatio viros, et inest convicium in nomine; Suetonius περί βλασφημιῶν tradit ἐν ἀνδρῶν ἀκολάστῳ et Πάν in usu fuisse et Κένταυρος (A. Fresenius, De λέξεων Aristoph. eqs., 1875, p. 130 sq.). — ceterum vide Pholus, Chiron, Rhoetos; et cf. bimbres 8, 543; cf. 3, 329; nubigenae ab Hercule victi II praef. 44.*
- Cepheus] *sidus.* qua micat C. cum coniuge (*Andromeda*) 26, 245.
- Cephisus] luget fracta harundine Narcissum filium *II* 136; purior ibat 2, 10.
- Ceraunia] Italo fluctu percussa fremunt 5, 221; succincta nimbis non deterrebant *Stiliconem* 21, 174.
- Cerberus] latratu urget intrantem 5, 457. — *cf. Stygii canis ira non terruit Herculem II praef. 34.* latratum triplicem compescuit ianitor ingens *I* 85. *mirum quod deest II* 308—561.
- Ceres] colitur 18, 325. *Hennaea vel Aetnaea I* 122. flava *I* 138. *nomen etiam I* 209; *III* 105; 179; 260; 357. dea frugifera *II* 138. Cereris proles *I* 221; *II* 36; stirps *III* 329; tecta *I* 237. Cereri *I* 122; *II* 372; *III* 55; 173. Cererem *I* 107; *III* 48; 67. quid gesserit in raptu Proserpinae, in Raptu ipso narratum; ceterum filia Cybeles *III* 115 et Saturni *III* 272; penates Phrygii *I* 180 sq.; Dindyma incolit *II* 269; infecunda *I* 125; vibrat securim ipsum feritura Iovem *III* 359; in taedas parat cupressos *III* 357—403. — representans agricolas: clipeum sumere temptat 26, 466; *cf. nostra Ceres numerosa falce labore c. m.* 31, 41. — *meton.* vitanda 3, 327; rara 26, 350; *Massyla* prosit 22, 394; planities Cereri favet 20, 270. [11, 2]
- Chalcedon] *semper acc. (Calchedona legendum; ita cod. C* 5, 55 et 20, 27, *optimi* 20, 451). *adversa Cpoli*: Calchedona adversam cerni 8, 177; movit tremor 20, 27; contexit nidor profectus *Cpoli* 20, 451.
- Chalcedonius] (*Calch.*) -as harenas contra despectat *Cstpolis* 5, 55.
- Chaldaeus] *adi. magi ritu Chaldaeo stravere iuvenco apud Parthos* 21, 61; gens Ch. qua arte imperet deis 3, 158, *gens astrologorum*; carmina armavere deos 28, 348; senes stupuere 8, 147 [reges 21, 3]
- Chaones] *gens Epiri sub Pyrrho, acc. -as* 26, 135.
- Chaonius] *quercus* 7, 118; -o victu avertere gentes *III* 47.
- Chaos] 1) *pristina confusio rerum.* astra miscebit *Averno* 15, 383. *Clementia* solvit 22, 9; quae vis impulerit (?) 17, 102. 2) *pars infima inferorum* 5, 525; dotale possedit *Proserpina* *I* 28; in Ch. verendum reverti *II* 196; *Venus Ch. durum flexura II* 13.
- Charon] senex portitor egit cum carmine remos *II* 360.
- Charybdis] armavit stagna *c. m.* 30, 20. [Charybdis 1, 2]
- Chatti] iam non coercentur militibus 26, 420.
- Chelae] *sidus.* noctis dispendia reparant 17, 120.
- Cheruscus] *plur.* ingentes Albim liquere salutaturi *Stiliconem a.* 395 8, 452; inmansueti iam

- non coercentur 26, 420. haec fere ultima huius nominis memoria.
- Chimaera] Chimaerae flamma 3, 296. [Chimaerae de gente 2, 76].
- Chiron] obliqua parte equi refusus praebebat pocula Iovi in nuptiis Pelei 9, 5.
- Chloris] [15, 2].
- Christus] Christe potens rerum c. m. 32, 1; exponitur de natalibus eius et duplici natura, *ibid.* 1—15; mors 16 sq.; ascensio 18 sq.; foveas Augustum *ibid.* 20. [c. m. app. 20 et 21].
- Chrysippus] quodcumque inventum tuo recessu, Chrysippe 17, 89, ubi recessu intellege de eo, quod angustissimas res domesticas habuit, servam vetulam unam (Diog. La. VII 185; 181).
- Chrysogonus] Chrysogonis tua, Brute, potestas datur 18, 440.
- Chunus] si feriat portas Cstpolis, anno fere 399 (cf. s. v. Araxes et Caucasus) 20, 338. vaga Chunorum feritas non pepulit Stiliconem, anno 391 in Thracia, 21, 110. cf. Hunus.
- Cicero] Cicerone tonas c. m. 41, 4; ceterum non tangitur.
- Cilix] non se defendit monte 5, 33. per Cilicas descendere Tauro Targibulum ferunt 20, 468. Cilices in mercem veniunt, i. e. dignitas praesidialis Ciliciae, 18, 220.
- Cimber] 1) tempore Marii: plur. catenati 26, 293; peremptos 26, 645. 2) Cimber exit paludibus (a. 395) 8, 452; cf.:
- Cimbricus] Cimbrica tempestas Oceani stagnis supremis excita procubuit campis Pollentinis victore Mario 26, 641; hinc C. Tethys in quam Rhenus cadere dicitur 26, 335.
- Cimmerius] Cimmerii Ponti litora 21, 129; extra C. paludes, quae sunt circa Tauricam chersonesum, flos Syriae servit 18, 249.
- Cinna] 3, 255.
- Cinyphius] aristae (i. e. Africanae) 18, 405; oras attigit exercitus 15, 9.
- Cinyps] populi quos vagus C. umectat 21, 251.
- Circaeus] herbae 22, 134; 26, 441.
- Circe] callida quas herbas legit 3, 153; armavit pocula c. m. 30, 21.
- Cirrho, Cirrhaeus] C. iugum 2, 2; templa c. m. 53, 35; Cirrhaeus dei artes desepxit laurus II praef. 23. [2, 16].
- Cithaeron] vide Aonius.
- Claros, Clarius] Clarios Lares Apollinis I 136.
- Claudia] virgineo crine Cybeben Tiberi ducens c. m. 30, 17; felix castos mores probet absolvens puppisque moras crimenque pudoris *ibid.* 28; virginem dixit audacius poeta, matronam Livius; cf. Sil. Ital. 17, 34; Stoecker p. 62 sq.
- Cleanthes, Cleantheus] quidquid sonuerunt docta atria (stoa) Cleantheae turbae 17, 88.
- Clementia] soror Iustitiae 17, 166; custos mundi 22, 6; maxima natu caelicolum prima Chaos solvit, 22, 8.
- Cleonaeus] -um leonem una silva pascebat 3, 285.
- Clio] Triviae supplex, venationum amphitheatri auctor ad quas parandas incitat Dianam, 17, 290.
- Clitumnus] Clitumne, lavas in gurgite tauros quos Iovi Tarpeio referunt c. m. 4, 3 (de gurgite cf. Plin. epist. 8, 8); Clitumni undas sacras victoribus, quae triumphis candida armenta praebent, 28, 506; eius fontis miraculum *ibid.* 508—514.
- Cloelia] tranavit Thybrim 18, 447; rediens per undas Thybrinas a poetis celebrata dicitur c. m. 30, 17.
- Cocles] 18, 445; labente pro ponte repellens manum Tyrrhenam clipeo Thybrim traiecit superbus 28, 487. exemplum fortitudinis 8, 406.
- Cocytius] -a aequora fletu concita quae turris a dextra findit 5, 471.
- Cocytos] et Phlegethon conciliantur in unum, inamoenus, volvit lacrimas 5, 467 sq. pascua Cocyti I 281; resedit presso lacrimarum fonte I 87; Cocytos hederis virentem undasse Lyaeo II 353.
- Coeus] Coei spoliis III 347; cf. p. CLXXXV et CXCVIII adn. 8.
- Colchus] Colchos petens Argo 26, 3. Colchus in exercitu Theodosii 21, 155.
- Collinus] Collina pro turre noctes cruentae 15, 86; Stoecker p. 51.
- Concordia] alta cervice vagatur 3, 52; necte coronas, in nuptiis, 10, 203.
- Constantia] curat ne quid futille infirmumque geras 22, 108; dea dicitur 101.
- Constantinopolis] cf. Byzas; ceterum de Constantino poli cf. par Roma 15, 60; urbs aemula Romae 5, 54; Eoa 15, 226; arces 3, 172; cf. 28, 81; celsa urbs 3, 174; cf. geminas urbes 20, 28 et c. m. 30, 116; 20, 39; 21, 116. eius portus 5, 60; aedes 20, 340. Hebdomon vicinum 5, 348 sq. nomen cum cura tacetur 15, 113.
- Constantinus] conditor Cstpolis cum honore memoratus 20, 83.
- Corinthus] classes Corinthum servaturas (a. 397) 8, 462; Corintho flagrante 5, 190; flagranti signa rapta a Gothis 26, 612. cf. Ephyre.
- Cornelia] Gracchorum mater c. m. 30, 42.
- Corona] sidus. dotalem constituit Bacchus 10, 272; astra Dictaeae Coronae pro sede Victoriae attributa 24, 208.
- Corsica] caecis saxis 15, 506. cf. Cynos.
- Corvinus] Corvinorum catervae 18, 460.
- Corus] v. s. Caurus.
- Corybanticus] [6, 32].
- Corybas] semper in thiaso Cybeles: Cybeleius aere sonoro progenitum lustravit (Iovem, non te) 8, 150. non impulit ensem Cerere adventante ad Idam Phrygiam I 210. plur. truces 20, 285.
- Crassus] inlustrat servilis laurea Crassum 18, 503.
- Cres] puer Minotaurus, cuius membra non totum patrem portabant c. m. 4, 11.

- Cressus] *hirsutae* Cr. *canes* fremunt 24, 300.
- Creta] reptata Tonanti 8, 134. resonabat iuvenco (*Cretae tauro, labore Herculis*) 3, 289. vidit fata *Glaucci Minois filii* 26, 442. iacuit Metello (*Cretico*) 18, 218. [2, 119; 128]. — et vide s. Cydon.
- Cretaeus] ager *armenta pascens* c. m. 4, 7. Britomartis properat ab Ida Cretaea 24, 251. cf. Dictaeus, Gortynius.
- Crinise] Nymphae fontes, Crinise, tuos celebrant II 57.
- Croesus] pollentem solio victoria Cyri fregit 18, 213; solium Croesi *divitiarum exemplum* 3, 198.
- Cumae, Cumanus] Cumana rupes rursus intonuit nascente *Honorio* 8, 147. pandite Cumanae carmina vatis 18, 11.
- Cupidineus] -as sagittas fama armavit melle et veneno 10, 71.
- Cupido] dirus c. m. 15, 1; depone pharetras c. m. 8, 5.
- Cura] Curae insomnes longo examine, complexae pectora Avaritiae matris, *pestes Erebi, sorores Allectus* 3, 38.
- Curetes] Cybebe Curetum enses ad tympana suscitavit 20, 281; *eisdem strictos Ceres respicit* II 270.
- Cureti] in eum c. m. 43 et 44. tua, Cureti, sidera 44, 1; Urarius Cureti genitor 43, 4; *prae*f. p. LXI.
- Curius] Curium canit vetustas qui *eqs.* 26, 124. pauper cum reges vinceret 8, 413. Curio plena victoria datur 26, 132. Curii seges 15, 111. *plur. amplificatione* casa angusta Curios pugnaces tegebant 3, 203; veteres 18, 457; 22, 379. — cf. Dentatus.
- Cyane] *Nympha Sicula comesque Proserpinae* II 61; III 90; exanimis post raptum 246; solvitur in laticem et in fontem mutatur 251 sqq.
- Cybebe] (*haec nominis forma nonnumquam in E servata; de qua Corte ad Lucan. I 600; semper in fine metri*) mater Iovis 15, 120; Cereris III 115; turrata III 271; in Ida 20, 279; ibi cultus et aedes I 202—213. leones eius v. s. v. leo; *thiasi* 20, 280; 18, 278 sq. intendit ad oscula turres I 213. Romam e Phrygia migravit 15, 120; cf. s. Claudia. lavat Almona leones 15, 119 (*de qua Lavatione* cf. *Augustin. civ. dei* II 4, CIL. I p. 358, al.). turris capiti defluxit 20, 283; *dolet de Phrygia vastata* 287—301. acc. Cybeben c. m. 30, 18 (18, 277?; cf. III 113). cultum eius mox cessaturum nescio an indicetur 20, 296—300. — cf. Cybele.
- Cybele] colitur 18, 325. mater Iovis et al. deorum c. m. 53, 18. in concilio deorum 15, 130. verba eius ad Cererem III 134. laudat leonem c. m. 42, 3. acc. Cybelen turrigeram I 181. — cf. Cybebe.
- Cybeleius] Corybas 8, 149. Cyb. aera quassat *apiarius* 28, 259.
- Cyclopius] tela (*fulmen Iovis*) I 97; fames (*de Polyphemo*) 20, 377.
- Cyclops] 1) habitantes ad Aetnam: lucum laedere nullus audet III 355. 2) in officina Aetnae: deiecit fulmina *Plutone apparente* II 175. Cereris tecta Cyclopum firmata manu *eqs.* I 238—245; Cyclopum caminis extructa III 117. Cyclopum spicula (*fulmen*) 22, 27; manibus fabricata tela (*item*) II 250. Sicula incude laborat Cyclops in ornamentum *Honorii* 7, 192. 3) de Polyphemo: lumine fraudatus c. m. 30, 24.
- Cydon] quo more sagittas dirigat 8, 530. Cydonas sagittandi artem didicisse ab *hystrice* c. m. 9, 46.
- Cygnus] *sidus*. lacteus circulus Cygni sodalis 28, 174.
- Cyllarus] *Castoris equus* 8, 557.
- Cyllenius] *Mercurius*. ales I 77 [11, 5]; stella comes Phœbi quantum erret 22, 440.
- Cymothoe] *Nereis, amata Tritonis*. Triton petebat obluctantem 10, 138; non audet tangere c. m. 30, 127; facilem habebis 10, 143; cingula ferebat 10, 166. (*acc. — en*).
- Cynthia] *Diana* 11, 17. pro luna: decolor saucia vento 8, 427; nitebat 15, 228; dubio vanescit cornu c. m. 27, 38; novo mense redit c. m. 51, 10. [22, 7].
- Cynthos] *gen.* Cynthi saxa inhospita cubile *Latonae* 8, 137; de vertice centum Nymphae 24, 259; cf. c. m. 53, 120. maestro Cyntho lugebitur *Proserpina* II 245.
- Cypros] habet *Eutropium* 20, 21; cf. sub Cypri litore parta quies 19, 52. Cyprus legitur 19, 72; Cyprum 19, 76; reliquit Venus 10, 254. Cypri latus Ionium 10, 49. describitur 19, 63—66; 10, 49 sqq.
- Cyrneus] *Nebrophone venata* Cyrneis iugis (*cyrnaeis εV*) 24, 314.
- Cyrtos] *Corsica*. Cyrtos (*sic ε, -um Εω*) retentat habena quarta *praefecti praet. Italiae* 17, 203. inhospita Cyrti saxa habitare parant ut tuti essent a Gothis 26, 218.
- Cyrus] Cyri tiara 3, 198; victoria fregit *Croesum* 18, 213.
- Cythere] [7, 4. 14, 3. 14 *inscr.*].
- Cytherea] semper *nom.* I 216; II 119; III 208; 274; 10, 122; 251; 15, 128; 19, 62; 22, 439; c. m. 25, 31; *ibid.* 124; c. m. 29, 31. vide Venus.
- Cythereius] Cythereia iuga, i. e. coniugium, c. m. 30, 119.
- Dacicus] -a arma fregerat Ulpus 28, 335.
- Dacus] fracti a Traiano 8, 318; cf. 28, 335. descendit Sarmata mixtis Dacis in *Thraciam* (a. 391) 3, 310. iaculum Daci victi a Theodos. 7, 28.
- Dalmatia] (*Delm. apud Cl. minore auctoritate scribitur*) *gen.* arva 7, 120; lucos 24, 302. Gothi praedantur ad usque Dalmatiae fines (a. 395) 5, 38.
- Damastor] gigas saevus in pugna c. m. 53, 101.
- Danae] Danaen in turre latentem 18, 82.
- Danaus] *plur.* fugere bipennam Penthesileae 18, 333.
- Danuvius] (*Danubius mss.*) Raetia se iactat Danuvii parentem 26, 331; pro limite est imperii

- R.* 26, 332; *cursus eius* 26, 333—339; quinque ostia 337; cf. 8, 630. *ingens et acrior quam Nilus* 17, 235. *terga ferocis solidata* 5, 27; *glacialia* 26, 338; *rigentem Stilico eques calcabat* 21, 126. *eius ripae vomunt proelia* 8, 52; *hinc Marti sodalis* 26, 339. teste Danuvio 20, 583; *in eo pereunt Gruthungi* 8, 623 sqq. *Gothorum patriam indicat*: *cunabula Celerinae c. m.* 25, 70; *Danuvii populi tanti* 28, 228. *quasi genius nationis Gothicae*: non ferret inultus 26, 523. — *et vide Hister.*
- Dardanius] *Troianus. Aponus gloria Dardanii soli quia Antenor Patavii conditor c. m.* 26, 68.
- Darius] *famulis manibus peremptum c. m.* 22, 17; *eius ingens sepulchrum ibid.* 18.
- Decius] *sgl.* Decii lituos 26, 130. *plur.* sacris impensi 18, 451. *ruentes* 8, 404. *pulchri* 1, 147.
- Deianira] *pretium labori fuit pugnantis Herculis c. m.* 30, 173.
- Deidamia] *vide Scyrius.*
- Delius] *adi.* Delia litora attollunt laurus quotiens apparet Apollo 24, 59. *subst.* Delie 4, 6; II 136. Delia 24, 261; II 206; III 285.
- Delos] *Latonia haesit nascente Apolline* 8, 133. *loca Deli nutricis iam non errantia* 1, 185. *errat circumflua ponto in veste Dianae* II 34. *praelata est ab Hecaege et Opi easque divas fecit* 24, 256. *Delon Apollo Proserpinae largitur* I 136. *gigas rumpit Delon trepidam c. m.* 53, 105; *Delos conterrita implorat Paeanam suam* 125—128. *melior Delo* 8, 135; *victum fatetur Apollinem* 11, 8. [2, 62].
- Delphi] *securi* 4, 5. *canunt per feminam sacerdotem* 18, 328. *Delphis cessantibus* 28, 26; *si Phoebus adest, tunc antra loqui* 28, 32. *dudum taciti rupere silentia nascente Honorio* 8, 144. *Palatinus potiora oracula Delphis pandit* 28, 36.
- Delphicus] *delubra tacebunt rapta Proserpina* II 246. *laurus c. m.* 53, 34.
- Democritus] *quidquid risit, se condidit pectore Theodori* 17, 90; *de eo vel de Metrodoro* 17, 79—81.
- Dentatus] *plur.* *Dentatis anni dati (sc. ter consul Curius Dent.)* 18, 437, cf. *Curius.*
- Deus] *absolutus et unus*: *c. m.* 26, 83: *ille pater rerum.* 15, 140: *quisquis Olympi summa tenes*; cf. 7, 33. — *adde c. m.* 32.
- Diana] III 306. *silvis dominatur et astris* 24, 237. *colitur Phoebe* 18, 324. *eam monet Latona* 10, 236. *regina Lyciae* II 18, *virgo* 20; *metuenda feris* 21; *species lenis eqs.* 27—35. *Parthenium canibus scrutatur* 148. *Cretensis*, cf. *Gortynius.* *festinat intento cornu* 206; *valedicit* 233 sqq. *Dianae umeri laudantur* 10, 270; cf. *brachia* II 30. *Nymphae acies Dianae* 24, 258; *armata habitusque* III 216. *cervix vehitur* 24, 286. *Actaeona tradit Molossis* 5, 420. *Hippolytum reddidit* 26, 441. *Dianae coniugium petit gigas c. m.* 53, 40. *mare serenum ubi D. accedit c. m.* 30, 122 sqq. *Honorio saepe arcus suspendit* 8, 160. *damnet Adonidem* 11, 17. *faveat pompae amphitheatrali* 17, 292; *item faveat ludis* 24, 239 sqq. *oratio eius ad Nymphas* 24, 262 sqq. *ipsa dentes eripit elephantis* 24, 346—352. — *flectit rotam* 10, 15. *ab Luna distinguere videtur* 24, 288. — *Diana Taurica*; *vide Scythia.* et cf. *Cynthia*, *Delia*, *Phoebe*, *Latonia*, *Trivia*, *Luna*, *Maenala.*
- Dictaeus] *orae* 8, 135; *urbes* II 33; *Corona* 24, 208; *Lycaste* 24, 276. [2, 121; 133].
- Dindyma] *fundunt Sangarium* 20, 262. *Cybeles propria*: *ululantes Gallis* II 369; *fleverunt* 20, 173.
- Diomedes] 1) *rex Bistonum*: *rex sanguineus* II praef. 11. *Diomedis equi mites comparato Rufino* 3, 254; 2) *Tydidem equos Rhesis raptans* 28, 470—476.
- Diomedes] 1) *equos gramine pavit Hercules* II praef. 12. 2) *Diomedes ausis praeclarius* 28, 479.
- Dionaeus] *velamina telae Dionaeae, i. e. quam Dione Veneris filiae texuerat c. m.* 25, 102. *fraude Dionaea i. e. Veneris* II 5.
- Dione] *mater Veneris* III 433 (cf. *Homeri Il. V* 428; *Heyne Apollodor. observ. p. XII*).
- Dirae] *deformes, deae infernae* II 218.
- Dircaeus] *Thebanus.* *tela praetemptabat Hercules* 8, 533; *arva* 21, 320. [13, 3].
- Dis] (*nomin. deest*; *Pluto semel*) *dux Erebi* I 32; *noctis arbiter, umbrarum potens* I 56; *tyrannus* 84; *rex Tartareus* 217. *animarum rector* II 156; *Saturni proles* II 280; *germanus Tonantis et gener* II 367; *patruus dearum* I 266 et II 207. *Ditis domos* 5, 522; *sacraria* I 266; *aula* II 365; *eius potestas* I 56—62; II 280 sqq. *tertiam sortem habet* I 100; cf. *tertius heres* II 167. *equus Ditis nota signatus* I 286. *severi ferrea corda mollescant amore* I 228; *Ditem flexit amor* I 26; cf. *Dite subacto* II 13. *ceterum equi eius* I 279—288, II 194 sq.; *sceptrum* II 173; *amictus* 275. *infernus raptor* I 1; *conubio eget* 33; *ore tonat* 84; *ascendit curru* II 156 sqq. *Enceladus Sicaniam cum Dite ferens* II 160. *ferox fletu vincitur* II 273; *solatur* II 277 sqq.; *serenus* II 312. *non faveat hic deus 'pestibus Erebi'*; *ergo pars Ditis iura veretur* 3, 69.
- Discordia] *nutrix belli inter pestes Erebi* 3, 30.
- Dodone] *celsa visitur ab Honorio* 7, 117.
- Dodonaeus] *agmina sub Pyrrho* 26, 136.
- Dodonius] *quercus cessit inventis aristis* I 31.
- Dolon] *Dolonis indicio* 28, 471.
- Doris] *meton.* *Dorida vincere usu* 17, 45 (cf. *Seren. Sammon.* 909 *multus Doridis umor*).
- Doto] *Nereis*, *corallia vellit* 10, 169.
- Drusus] *cedant, Druse, tui labores* 21, 193. *Drusus veteres foedera Germanica nobilitant, sed eqs.* 8, 455.
- Dryas] *plur.* *Dryadum de plebe* III 271. *gementes de lauri fato referunt* III 78; *Dryadum dolor cupressus caesae* III 381. *acc.* *Dryadas* 11, 22; *revocant* 28, 201; *procaces spectandi cupidus pellunt Amores c. m.* 25, 17.

Dryops] *plur.* non servati obice Pindi *contra Gothos* 26, 185.
 Duria] *pro* Durius? *c. m.* 30, 72; *vide* Turia.
 Echion] *gigas c. m.* 53, 104.
 Echo] *personam ubique exuit.* *reditura* rupibus *c. m.* 25, 48; *clarius effunditur* adytis 28, 33; *intonat* Augustum septenis arcibus 28, 617.
 Edonus] *adi.* Edonas hiemes 21, 123.
 Egestas] *infelix inter pestes Erebi* 3, 36; *propterea* feralis *c. m.* 22, 23.
 Electra] *notissima inter priscas Nymphas Oceani III* 172; *canos habet* 177; *nutrix Proserpinae III* 171, 192, *cf.* 206; *fudit preces* 228.
 Eleos] *eius ara Athenis; cf. ibi.*
 Elis, Eleus] *pubes laudata Eleo Tonanti, i. e. palaestritae Olympii* 17, 289.
 Eleusis] *sanctas faces extollit, lampadophoria quasi praesente poeta, I* 11; *itaque etiam hanc et quae sunt r. 12—16 describere voluerat Claudianus in Raptu si ad finem perduxisset.*
 Elissa] *nec parcis Elissae a Vergilio narratae, c. m.* 30, 148.
 Elusa] *Elusae muros* 3, 137.
 Elysium] *sedes heroum mortuorum: illic aurea progenies habitat eqs. II* 285—299. *Elysias novales scindit Serranus* 18, 454. *Elysium solem II* 284. *de divo ambigitur an in caelo sit an colat Elysias valles animarum praemia* 10, 301. *Elysii campi lucos irrumpere* 22, 378. *Elysiis plagis dignus* 26, 590. *hinc Elysiae matres II* 323.
 Emathius] *Macedo.* Philippus 26, 388. — *latiore sensu Em. tellure in qua noluit manere Alaricus* 26, 497; *item Emathias aristas populantur* 5, 44.
 Empedocles] *in Aetnaeas favillas casurus, nequit amicitias eqs. 17, 72 sqq.*
 Enceladus] *gigas. mihi carmen erat* 27, 17; *Orpheus cecinit fractas Enceladi minas c. m.* 31, 28. *plerumque gen. abies gestat opima fumantia summi terrigenum regis III* 351. *Aetna bustum eius qui urbes nutare facit I* 155—159; *calcatus a Plutone describitur II* 158—162. *furor mugiat* 7, 161; *iussis mare serviat c. m.* 53, 33; *Aetna protulit Enceladum III* 187. — *pro Aetna: repressas Enceladi fauces obriguisset c. m.* 17, 32; *eius gemitu flammisque III* 122.
 Enipeus] 1) *Thessaliae fluvius. pulcher* 7, 116. *virginibus dilectus lavit comas barbaricas* 26, 183. 2) *fortasse alter Enipeus ex Olympo defluens summa rupe levatur c. m.* 53, 71.
 Ennius] 23, 13; *de eo Scipionis maioris in castris comite* 23, 3—20; *alluditur etiam* 26, 124 sqq. *et al. (cf. ibi adnotata et praef. p. CCI adn., Stoecker. p. 9—15).*
 Enyo] *aversa risit* 18, 238.
 Eous] *terrae Eoae* 8, 215; *plagae* 16, 14; *litus c. m.* 30, 114; *Indus Eois litoribus c. m.* 29, 14. — *de parte Orientali imperii: partes Eoas* 21, 270; *cf.* 5, 105; 161; 217; 15, 430; 18, 105; 154; 20, 1; 26, 517; 20, 350; 28, 90; *c. m.* 25, 68. *urbs Eoa cf.*

Constantinopolis; Eous frater c. m. app. 4, 3; *dedecus* 18, 239; *facinus* 18, 371; *crimen* 21, 8; *molities* 20, 113. — *subst. iam nec Eous eris* 19, 36; *quisquis Eous* 22, 306; *responsa Eois dederis* 21, 296; *cf.* 22, 292 (*e saepe brevis, longa* 3, 172; 5, 105; 161; 7, 8; 18, 105 *et al.; cf. c. m. app.* 4, 3).
 Ephialtes] *alter Aloidarum* 26, 75.
 Ephyre] *excutiat cineres, servata a.* 397, 8, 471; *cf. Corinthus.*
 Ephyreius] *Lais* 18, 90.
 Ephyreias] *-adas puellas captivas Gothorum* 26, 629.
 Epicurus] *de eo* 17, 82.
 Epidaurius] *deus, anguis Aesculapii, Romam reptavit et insula Tiberina texit draconem dedicata aede* 24, 171 sqq.
 Epimetheus] *merito Grai Epimethea perhibent; pravus auctor quos condidit, ii res non ante vident eqs. 20, 496 sqq.*
 Epirus] *alit Chaonas atque Molossos* 26, 136. *Epirum nuper populatus Alaricus* 20, 215.
 Erato] *ludos circenses procurat* 17, 281 sqq.
 Erebus] *gen. Erebi: spatia nigrantia I* 281; *inmanes hiatus II* 259; *squalor II* 330; *dux I* 32; *pestes* 3, 29; *poenae* 28, 185. *pars tantum inferorum, cf. trans Erebum* 5, 523.
 Erichtheus] *scaena Erichthei theatri* 18, 292.
 Eridanus] 1) *fluvius. clipei umbra fulgurat* 22, 274; *Eridani prata* 8, 17; *ripas nudavit olor c. m.* 25, 109. *cf. Padus.* 2) *deus personatus. amplius tractatur* 28, 147—195; *pater* 149; *vitreis sub antris* 147; *aurea cornua* 162; *rami Heliadum in capite* 164; *Phaeton in palla intextus* 167; *in urna sphaerae caelestis imago (Cygnus, Heliades, alia)* 168—178; *amnes vicinos evocat* 195. *ad convivium vocatur* 1, 258; *adorat iubetque mitescere fluctus* 7, 123; *victor flumina vindicat* 26, 196. *Phaethontae ruinae simul memorantur etiam* 1, 257; 7, 124. 3) *inter astra collocatus stelliger ipse in urna Eridani caelatus* 28, 176; *cf.* 172.
 Erinys] *tristis sentiat amorem I* 226. *quocumque Gothos impexit* 26, 173.
 Erymantheus] *-i montis gloria aper II praef.* 36. *-ae umbrae copia exusta non sufficit rogis Gothorum* 8, 468.
 Erymanthus] *eius iuga frondosa* 26, 192; *tibi, Erymanthe, non licuit munire colonos Parrhasios adversus Gothos, ibid.*
 Erythraeus] *de Oceano ab Arabia ad Seras pertinenti. gemmae* 8, 606; *sed etiam smaragdi* 28, 563.
 Etruria] 15, 505. *translate de exercitu Porsennae: positus Ianiculo castris* 18, 443. *de libris fulguralibus: sollers consulat ignes fulmineos* 18, 12.
 Etruscus] *semper adi.* *Etruscum litus III* 445; *culta* 15, 110; *portus (Pisae)* 15, 417. *Etruscis bellis Cocles tergum dabat* 28, 489. *E. augur nascente Honorio adhibitus* 8, 145. *Marcomeres Etruscum pertulit exilium* 21, 241. *palmitis uber Etrusci in ore gerit Alaricus* 26, 504. [13, 9]. — *cf. Tuscus.*

Euadne] *vide* Capaneus.

Eucherius] *Stiliconis et Serenae filius Romae natus* 24, 176; *cf. v. 181; porphyrogenetus: repantem in Tyria veste nepotem Theodosius sustulit, 179, cui monstratus erat a Serena, 178; quae narrans Claudianus videlicet ambitioni Stiliconis aliquid concedendum putavit; cf. Eucherius cui regius undique sanguis* 28, 552; *puer Eucherius superet virtute parentem* 10, 338. *In trabea Stiliconis anno 400 ineunte Eucherius aureus acu pictus, primae signatus flore iuventutis, equum flectens* 22, 352; *itaque si tum, ut partus Mariae* (22, 342), *sic etiam prima iuventus in Eucherio expectabatur, natus esse debet ille certe ante a. 390; si infans Romae a Theodosio sublatus est, natus est a. 388; tum enim ibi adfuit Augustus. puer Cstpoli versatus; cf. de Stilicone nec stetit Eucherii dum carperet oscula per galeam* 21, 120, *ubi res est de annis 391 sqq. Anni 400 initio spes fuit Gallam Placidiam sororem Honorii mox ei nupturam esse: 22, 355 tertia conubia regali nexu; 358 Eucherius iam flammea subleuat; sic domus Stiliconis per eum diadema petit* (360 utroque sexu petit diademata). *anni 404 initio currum Honorii Romam intrantis comitatus est: Eucherius fratri praeiuit ovanti militis obsequium* 28, 552; *sic durus et parcus Stilico in pignora* 555. *tribuni et notarii dignitatem non excessit, Zosim. V 34, 7. post mortem Arcadii anno 408 Stiliconem Eucherio imperium Orientis paraturum esse calumniabantur, Zosim. V 32; cf. Oros. VII 38, 1 qui etiam Christianorum persecutionem Eucherium meditatum esse accepit. de morte eius, quae accidit eodem anno, cf. Zosim. V 34, 5; 35, 4; 37, 4 et 6 et Oros. VII 38, 6, unde habet Marcell. comes.*

Eugenius] *servitium, quia ludimagister, 1, 137; cf. famulum* 8, 74; *cliens* 8, 361. *tyrannus* 8, 72; 637; 20, 537. *Valentiniani iugulo respersus* 8, 75; *cautus 77 sq.; collectis viribus intra claustra* 79 sq.; *veniam rogat* 86; *moritur gladio* 85. *caesi tyranni bella* 21, 140. *cf. 1, 137 sq.; 26, 284; et vide Arbogastes.*

Euhius] *Bacchus* 24, 62.

Eumenides] *crine feroci, oblitae scelerum cratera parant lene canentes in nuptiis Plutonis II 344. — pro insania, audacia: quae te Eum. movere (de Dite) II 216. Eumenidum taedas fidem rupturas (i. e. bellum Persicum) trans Tigrim egit annus Eutropii* 20, 484.

Euphrates] *tumidus* 7, 70; *celer* 8, 388. *tremebat* 28, 415. *altum Euphraten* 21, 54. *meton. pro Parthis* 8, 388.

Euripus] *incertius undis Euripi* 3, 91, *cf. ad l.*

Europa] *Asiae opposita* 21, 88; *item 5, 36 ubi Geticis Europa catervis praedae datur. iunximus Europen (sic VP) Libyae* 15, 4. *Europae saltus* 24, 281; *Libyaeque hostes* 28, 104. — *personata taedas levat in nuptiis Stiliconis* 21, 88.

Eurotas] *discernere nescit alumnos Castores* 8, 211; *Eurota Spartane* 1, 237 *ubi sequuntur Castores. memor Stiliconis propter Gothos pulsos* 21, 181.

Eurus] 1) *ventus. ab Indis se prodere solet* 26, 58.

Euro rapido velocior 1, 100. *mitibus Euris pacari aequora in eius usum qui ab Aegypto Mediolanium profecturus est c. m. 31, 59 (praeef. p. XLVII). 2) Oriens: per metas Euri* 8, 649; *ab Euro extremo Phoenix venit* 22, 417; *c. m. 31, 15. trans Indos Eurumque c. m. 27, 2. paluit Eurus* 18, 504, *fort. recte vindicatum a Kochio.* *Eurystheus*] *infanda iubebat* 26, 378. [2, 84].

Eutropius] 18, 23; 167; 285; 360; 414; 440; 20, 304; 365; *Eutropii* 18, 33; 228; 20, 386; 481; *Eutropio* 18, 98; 219; 448; *Eutropium* 18, 70; 273; 459; 472; 20, 21; 346; *abl. Eutropio* 20, 99; 178; *in c. 19 deest nomen. infans castratur ab Armenio* 18, 45; *servus* 18, 26; *eunuchus voce acuta* (18, 77) *emitur mutatque eros multos* 18, 33 sqq.; 19, 29; *in Syria* 18, 58, *ductore Galata* 59; *Ptolemaeus dominus* 61 et 480, *cuius turpi amore utitur* 62—77; *a quo virili aetate donatur Arinthaeo* 63 (*cf. specie doni limine pellunt* 18, 40); *lenocinia facit in huius usum* 78 sqq.; *crevit adulteris* 100; *vapulat ibid.; in dote genero datur ab Arinthaeo* 104. *senex turpissimus factus* (110 sqq. *cf. 19, 25*), *contemptu liber erat* 132: *inrept in aulam* 145 *inter regales famulos quibus est illustrior ordo servitii* 149; *ab Abundantio ab imis thalamis evectus* 154 (*vide sub Abund.*); *cubiculi praepositus clam iubet* 20, 554. *de dignitatibus vide p. XXX adn. 6; XL; magister militum expresse vocatur* 20, 157; *item verba* 20, 72 *haec (aera) iudicis, illa togati; hic nitet armati species plane comprobant initio a. 399 imagines Eutropii diversas et praefecti praet. et consulis et magistri mil. factas esse. furit in nobiles* 173 sqq.; *primus eunuchi iugulum secuit* 19, 45. *vendit provincias* 18, 196—220, 20, 561, 585 sqq. *inimicitiae causa est inter Arc. et Honorium* 18, 282; *Gildonem ad Orientem traduxit, p. XXXI; anno 398 quasi victis Gothis triumphum agit, exinde consulatum petit, p. XXXIV; Eous rector* 18, 105; *Rufini heres* 20, 550; *tyrannus* 19, 21; *consul (anno 399)* 18, 8; 21, 414 *et saepe. genitor principis et pater* 20, 68 sq.; 19, 50. *eius amici* 18, 471; 20, 558, 342 sqq.; 19, 15, *inter quos Leo et Hosius; eius soror et uxor* 20, 88 sqq.; 19, 41. *prodigia infasta* 20, 24—46; *consul salutatur in palatio etc.* 20, 63—87; *p. XXXIV; iter Ancyrantum, bellum Targibili p. XXXV; Eutropius interim Armenio pro limite cinctus* 20, 367 (*nam etiam in Armenia vel ad Araxem barbari, v. s. Araxes*), *cf. 19, 55; honoribus deiectus* 20, 521, 19, 5; *eodem anno* 19, 10. *confugit in asylum ecclesiae* 19, 27; *Zosim. V 18, 2. relegatus p. XXXV; mors optatur* 18, 23; *cf. 20, 20 sq. Cypri exul* 20, 21; 19, 46 sqq. *nomen in fastis deletum* 19, 13; 22, 306 sqq.; *p. XXXIV adn. 2; in fastos Occidentis numquam relatum, 22, 295 sqq.; 18, 319; 436; 489; 20, 127; cf. p. XXXIV, 1.*

Excubiae] *vino madentes, numina in regia Veneris,* 10, 80.

Fabius *Cunctator*] 15, 89. primus compressit lento luctamine Poenum 26, 139. non poscenti *consulatus saepius delatus* 18, 437. quis lentum caneret 21, 382. *inter exempla* 8, 407. — *plur.* 18, 437.

Fabricius] pauper cum Pyrrhi aurum sperneret 8, 412; *cf.* 3, 201. *Timocharem* pollicitum miscere venena remisit Pyrrho *eqs.* 15, 272. rediit cedente Pyrrho triumphans 24, 32. *gen.* umbra animosa pauperis 18, 453; pectora nulli pervia culpae 26, 131. — tali aulae succumberet 17, 165. — *plur.* Fabriciis 22, 380.

Fama] nigrantes alas succincta pavoribus 26, 201; loquacibus alis et mille linguis 22, 408 (*cf. ad l.*); nuntia votorum celeri volatu 17, 270.

Fames] imperiosa *inter pestes Erebi* 3, 31; atra comitatur hostem fugientem 28, 322.

Fanum Fortunae] Fano vetusto Fortuna recipit Augustum ad Metaurum 28, 500.

Faunus] *plur. tantum.* Faunis lascivis antrum Veneris tumentibus spicula intendunt Amores *c. m.* 25, 20. ad concilium deorum vocati taciti mirantur sidera III 17. cupressus caeduntur Faunorum dolor III 381. revocant Faunos rustica numina post fugatum Alaricum 28, 201. — *allegorice* Fauni negant 9, 13 ubi latet persona; vide *s. v.* Centaurus.

Favonius] liquidi clementior aura Favoni pratis croceis pingat annum 1, 272.

Felix] meritis vocabula Felix 15, 421; Felices *inter auxilia palatina p. XXXII*, 2.

Fides] soror Clementiae 22, 30. exultat cum Pace regnante Stilicone 17, 171. Pietas cum Fide alta cervice vagatur 3, 53. delubra tenens in corde 22, 31; quid doceat 32—51. Fides Stiliconis fructum se percipere sensit 28, 585.

Firmus] frater Gildonis et Mascizelis; *cf. praef. p. XXXI* (perpetuus victor semper Augustus *CIL. VIII* 533, 8). spolia Firmi 15, 345; mihi servatus Firmus 15, 347; Firmum iacentem 15, 333; germani fata 15, 336.

Alia Flaccilla] Theodosii magni uxor, Hispana origine: Flaccillam dedit Hiberia *c. m.* 30, 69. cum ipsa Flaccilla timeret virum *ibid.* 137. mater Honorii 8, 158; adclinis genetrix auro enixa 8, 139; *cf.* regina 8, 166; hinc Honorius ad Serenam: partu remoto tu potius Flaccilla mihi 10, 43. parens Augusta mortua, inter astra posita cum apotheosi, 8, 189; itaque mortua est inter annos 384 et 386 (quo anno Theodosius Gallam alteram uxorem duxisse videtur); nec vero in ipso puerperio quamvis erendo (8, 140); vivit 8, 158; 166; regina in nuptiis Stiliconis 7, 155. (*cf. Eckhel d. n. VIII p. 164. Πασιλλῆς* Zosim. IV 44, 3; item placilla intulit Claudiani *cod. A*, semel etiam II¹ mg.).

Flaminia] pulverulenta Flaminiae viae *c. m.* 40, 8. *absol.* Flaminiam stipabunt homines, Stilicone Mediolanio Romam intrante, 22, 397.

Flora] [15, 1].

Florens] [12, 11].

Florentinus] Florentine II praef. 50; *cf. p. XV—XVIII.*

Florentius] [-ti 5, 8].

Florus] [5, 8].

Fluvii] ad concilium deorum vocati III 5; senibus Fluviis III 14.

Formido] Martis equos frenat 3, 343; item Martis comes succincta vibret securim 22, 376.

Fortuna] 1) *generali sensu.* non dubia Aniciis 1, 11. invida rapuit triumphum 5, 194. criminibus suis medetur 5, 421. hoc regni tenes 18, 24; *cf.* 121. satiata ioco 19, 5. luctus reduxit 20, 551. deos ipsos gubernans I 95. Fanum Fortunae 28, 500. 2) *principis:* M. Aurelii 28, 341. Augusti F. dabit tempestatem 15, 504. ardua 7, 13. tibi quaerebat Latium 28, 88. minorem se confessa viro *c. m.* 25, 80. item famulatur Stilichoni 26, 513; tibi mercem laborum persolvit 28, 578; *cf.* 10, 328; 21, 363. *cf. s. v.* fatum. 3) F. Redux: Fortunae Reduci priores ob reditum ducum aurea templa fovere 28, 1; in campo Martio, *Martial.* 8, 65; eiusdem arae multis locis, *CIL. VI* 196 sqq., III 1422 al. pro meritis sibi aedes posceret 28, 3. adluditur cum ironia 20, 551. [2, 86].

Francia] reges non expellet quos St. dederit 21, 237.

Francus] circa Albin: ingressa per medium Albin armenta montes Francorum pererrent 21, 227 (*cf. ad l.*). a Germanis separantur: Germanos Francosque Stil. subegit mihi (*Galliae*) 22, 243. humili Franco perfruo (Roma) 18, 394. adorant Stiliconem ad Rhenum properantes *a.* 395, 8, 447; murmur eorum pavidum, *l. l.*; nam murmur affectabatur a Germanis, *Tacit. Germ.* 3; sine bello iacuerit 21, 189. *cf.* Marcomeres et Sunno et *p. XXV, XXIX.*

Frigidus] amnis in clade Eugenii mutatis fumavit aquis turbaque cadentum staret ni *eqs.* 7, 99; *cf.* Socrates V 25; *Philostorg.* XI 2.

Furiae] coniurant gratia Ditis contra Iovem I 39. tristes dignae Dite coniuge II 219. Furias laurum debellavisse Tartarea bipenni III 79. Orestes Furias matris ultrices placavit *c. m.* 22, 14. hydri frustra lambunt Furiarum vincla regnante Stilicone 17, 170. Furiis nusquam locus est 3, 359; concedimus Cpolim 20, 39. — magis etiam in hominum vita: rebelles cecidere 1, 138. Giganteis Furiis Romam temptare, de Alarico, 28, 187. Atlas Gildonis Furias nutrierat 28, 105. Tartareo Furiarum verbere pulsus carmina relegam *c. m.* 23, 5. Furiis in se vertunt 22, 212; F. plebis exercita Roma 26, 50; Furias ultum ire 22, 84. *cf.* 18, 154. et vide furiae.

Gabinus] *adi.* purpura cinctus imitata Gabinos in pompa consulis 7, 3, *cf.* habitu Gabino principis 28, 594; de quo cinctu obsoleto *cf. Weissenborn. ad Liv. V* 46, 2; in eadem pompa more Gabino discolor legio 8, 6. Roma robore freta

Gabino 24, 83. — *hinc pro occidentalis*: fasti Gabini 22, 307.

Gades] 8, 43. occiduis Gadibus 15, 159; *cf. paradoxon* Gadibus ortum diem 18, 353. a Gadibus usque Britannum 26, 202.

Gaetulia] quidquid *bestiarum* nutrit monstriferis campis 17, 306.

Gaetulus] *adi. saepius pro Africanus*. iuga Gaetula rimari canibus 15, 357; Gaetulas harenas 26, 60; Gaetulo patri (*leoni*) 7, 81; Gaetulis messibus *utitur Roma* 15, 57; Syrtis Gaetulae 21, 258; 8, 438; Gaetula Thetis *usque Siciliam I* 150. Gaetula arma reppulit *Theod. senior c. m.* 30, 41. — *sbst.* Gaetuli iaculo percussa leaena 3, 226.

Gaius] [12, 4?].

Galata] *sgl.* Galata ductore *eumuchus venit* 18, 59. *plur. pro Galatia*: Galatae tot eant nummis *ubi consularis vel praeses emit provinciam* 18, 203; pars Phrygiae *orientalis* attingit Galatas 20, 240. Tarbigilus tendere fertur in Galatas 20, 467. — *cf.* Gallus.

Galatea] *Nereis* 10, 166; *procax c. m.* 30, 126; *Acin mari praefert natatu III* 333.

Galesus] Oebaliae arva temperat 1, 260.

Galla Placidia] *nurus* progenita Augustis Augustorumque soror, *virgo anni 400 init.*, 22, 356; *vide* Eucherius.

Gallia] bis fracta *Maximi et Eugenii cladibus* 21, 317. animosa leges audiat 8, 392; *cf.* animoso pectore 22, 242. tuta imbellem Rhenum miratur 21, 20. vires resumpsit 21, 317. omnis militat *Stiliconi* 24, 53. doctis civibus stipavit *Honorium Mediolanii* 8, 582; *item* viri quibus exultat G. 16, 8. *in G. irrumpere conatur Alaricus* 28, 232; *p. LV, LI, 6. ibi venatur Leontodame quasi adfuerint leones* 24, 303. — *pro exercitu Occidentis*: coniurata in nostram caedem venit 5, 147. — *aditus inferorum in Gallia Britanniae opposita*: extremum qua pandit Gallia litus ubi fertur Ulixes populum silentem movisse 3, 123, *prope Elusam, cf. v. 137; Gesnerum contulit Procop. Goth. 4, 20. — personata*: flava repexo crine, torque evincta, bina gaesa tenens 22, 241. — *cf.* Rhodanus.

Gallicus] silva 17, 307; lustra 24, 303. de mulabus Gallicis *c. m.* 18 *inscr.* armenta trans Albim vagantur 21, 227 (*hic locus paene inauditus ex Taciti Germania videtur translatus, ubi c. 28*: Gallos in Germaniam transgressos... inter Hercyniam silvam *eqs.*). Gallica proelia Caesaris 28, 399. Gallica rura *frumentum Romae dedere (a. 395 sq.)*, 24, 91; *cf.* 26, 296; fertilitas mihi prosit 22, 394. — *pro occidentalis, in re militari*: Gallica robora 5, 105; *cf.* sub Gallia et Gallus. — *sermo Gallicus etiam tum barbarus vel non Latinus*: Gallica verba regunt mulas, *c. m.* 18, 20, barbarici soni *ibid.* 8.

Gallus] 1) *adi.* otia Galli limitis 8, 459. — *sbst.* Gallum Roma prostravit 24, 143; Gallorum strage (*sub Brenno*) 8, 408; *cf.* 1, 149. tutus

nova culmina aedificat totis ripis *Rheni (inde ab a. 395)* 22, 186. — *militis*: truces flavo vertice ab Rhodano Garunna Rheno, *exercitus Stiliconis maxima pars* 5, 110 sq.; Gallos locat 5, 174; Rhodani procera cohors 21, 159. civiles notas contraxerant sub *Eugenio et Maximo* 15, 431. *exercitus contra Gildonem missus Galli dicitur a potiore* 21, 350, *cf.* 15, 431. — *plur. pro Gallia*: Gallis iubet *Stilico* 5, 155; Gallos fovet 10, 119. viae in Gallos 28, 232; trans Gallos 26, 200. — *pro Occidenti*: victoria de Gallis dedit 20, 539. 2) *cisalpinis*: moenia Gallis condita, *Mediolanum*, 10, 182. 3) *pro Gallograecis*: ingens Gallorum exercitus ante vagus 'nuper' Phrygiam invasit, gaesa deposuit 20, 248; *olim ad Rhenum consederant, v.* 251.

Gallus] *fluvius*. Sangarius auctus puro gurgite vitrei Galli 20, 263.

Gallus] *Cybeles sacerdos*. Dindyma ululantia sanguineis Gallis *II* 269.

Ganges] inmensum Gangem clementia sani gurgitis deducit in ostia 17, 236. ebrius hostili palmite velatur 8, 610. intremuit *videns elephantum* 21, 266. horrebat *Rufinum* 3, 293. fluat per oppida Romana 1, 163; Gangem famulis ripis pallescere optatur 7, 203.

Garamas] *nom. sgl.* infrenis Nilum bibit *c. m.* 28, 20. velox *Gildoni paret* 21, 255. victus simplex spicula non torquet 21, 355.

Garganus] Gargani nives *ubi ferae capiuntur* 24, 308. Garganum Alpinis sociate iugis 8, 106.

Gargara] *in Ida*, silvas inclinant *in thiaso Cybeles I* 208. *exemplum summae fertilitatis*: flavescencia centum messibus 28, 389.

Garunna] Gallos rigat unda Garunnae (*sic edere debui, cf. Protzen de excerptis Tibull., 1869, p. 14; Leonhard de codd. Tibull., 1882, p. 13*) quae retro pernicio quotiens Oceani aestu impellitur, 5, 113.

Gela] fons qui nomen Gelam praebuit urbi *II* 58.

Gelonus] *sbst.* flavus 20, 103; ferro membra pingit 3, 313; equites 11, 3; falce utuntur 21, 110; pelle 8, 486. *Thraciam invadit* 3, 313; exuvias dedit *Theodosio* 10, 221; *cf.* rapta Gelonis cingula 7, 27; non pepulit *Stiliconem* 21, 110; *Mars ipse contra eos pugnat*: populatus caede Gelonos 1, 119; ab usque Gelonis *Thraciam* repetebat cruentato curru 20, 103; *cf. p. XXXIV, 12*; Gelonos equis turbare solet *c. m.* 53, 76. — *iidem stipendia Romana faciunt*: proiecta pelle militat 8, 486; venere 15, 245.

Gennadius] *c. m.* 19 *inscr.*; *praef. p. LX sq.*

Germania] *sensu artiore populos Rheni tantum accolae comprehendit*. ferox toto Rheno intremuit *Honorio nascente* 7, 18; ante tubam nobis servit, *a. 395*, 21, 192; cessit 22, 286; quondam ferox populis, quae olim vix poterat teneri, tam placidam se praestat *a. 402 init.*, ut Rhenum non transeat 26, 423; *quin etiam a Sygambri distinguitur* 15, 372 sicut 22, 243 a Francis. — *personata arte statuaria*: gemeret catenato Rheno 24, 25.

Germanicus] -a foedera nobilitant Drusus 8, 455.

Germanice quasi nomine vocatur Honorius 18, 395.

Germanus] adi. Germana Tethys 17, 50. — subst.

Germanus 8, 74; Germanorum paludes 24, 304.

collect. Germanus 21, 209; tendit ibi nomen ab

Oceano ad fontes Histri v. 215; reges crinigero

vertice flaventes eqs. v. 203 sqq.; olim mercede

requiem pacti 211; natos obsides dant (a. 395)

v. 212. Germanis responsa dabat Honorius 18,

379. Stil. Germanos Francosque subegit 22, 243;

itaque a Francis diversi videntur; cf. sub Ger-

mania. stipendia Romana faciunt 15, 372.

Geryon] triplex 3, 294 (cf. praef. p. CCXI); tellus

tergemino subdita Geryoni (Hispania) non talia

armenta tulit, c. m. 4, 2. cf. dux tergeminus

II praef. 39.

Getae] sgl. Getae 26, 470. — plur. Amazonides flavos

stravere Getas II 65. ceterum pro Gothis (hoc nomen

in versu iure spreuit Cl., in titulo fort. posuit De

bello Gothico). Eutropius adloquitur Getas 18,

242, cf. p. XXXIV; Gruthungi Getici vocantur 20,

274; praeterea nusquam fere Ostrogothi intellegun-

tur, semper Vesegothi (cf. p. XXV), quos semel

Visos vocavit Cl. (vide s. v.): saevi c. m. 25, 89;

fortes 26, 645; valida gens 26, 134; quam educat

Ursa 135; cf. s. Danuvius et Hister. grandinis

ritu ruunt 26, 174. arcu utuntur 21, 111; 26, 495;

etiam senes contis 26, 484; vestis Getarum deformis

5, 83; pellita Getarum curia, 26, 481; plaustra

26, 605; 8, 53; ensis capulus eburnus 26, 487.

stupra 26, 84. perfidia 278; 566; 28, 207. rapaces

26, 27 sqq. Getis semper discordia nostra prodest

5, 235; cf. 26, 288; 565. ipsos saepe vicisse conce-

ditur 26, 34; cf. ibid. 164 sqq. coniuratus Getarum

(Ruf.) 3, 319; coniuratus contra pila c. m. 30, 236.

Mars Getas equis turbare solet c. m. 53, 77; cf.

1, 120 (apud Gothos natus dicitur Jordan. 40).

inter auxilia Theodosii: fovere 15, 245. ala Getica

20, 176. — In Bell. Pollentino Getarum arma cele-

brata 28, 123; cf. 25, 6. Italiam invadunt 26, 279;

immensam praedam secum ducunt 26, 605 sqq. spes

exempta Getis 26, 470; agmina caesa Getarum

26, 33; eunt deiecta cervice 28, 180; adde 28, 236;

274; 304; 532; 15, 37; 26, 99; 195; 215. et vide de

Gothis hisce praef. p. XXV, XXVI, XXIX,

XXX, XLVII—LV.

Geticus] 1) regionem septentrion. vel frigora indi-

cans: plaustrum (sensu duplici) 26, 247. grandine

I 71. pruinae c. m. 40, 15. 2) de Vesegothis: ar-

rum 1, 120. catervae 3, 316; 5, 36; c. m. 50, 9;

plaustra 8, 53; populatibus 20, 274; fauces 26, 30.

bellum 26, 380; 28, 384; bella 28, 490. sanguine

7, 147. acervis 21, 186. di Getici 26, 528 ubi etiam

Manes parentum. G. necem (pro Getarum) 4, 12.

Getico triumpho 28, 202; inde explicatur Getica

fronde 28, 647. 3) ala Getica 20, 176.

Gigantomachia] c. m. 53; cf. 27, 17 sqq.; III 337—

356; c. graec. I. — eadem excisa in marmore vel

opere anaglypo Romae: infra tecta Tonantis Tar-

peia rupe pendentes Gigantas 28, 45.

Giganteus] -os umeros c. m. 53, 71; triumphos

I 154; -is Furiis 28, 186.

Gigas] Enceladus II 159. — plur. acies vesana

Gigantum III 194. Gigantas 28, 45; domuit Her-

cules 8, 534. lucus in Aetna in quo prodigiosa

Gigantum tergora dependent III 339. — cf.

Phlegra et nomina singula.

Gildo] 15, 10; 66; 90; 113; 279; 335; 383; 410;

18, 505; 21, 249; 269. Gildonis 15, 86; 93; 238;

343; 18, 399; 19, 70; 28, 105. Gildoni 15, 145; 153.

Gildonem 15, 144; 427; 489. Gildone 21, 4; 22,

258. Maurus (ubi vide): frater Firmi 347, Masci-

zelis 390; per ille indicatur 21, 271 ut 15, 315 et

389. dominus 15, 69; praedo 162; 458; rebellis

339; proditor 263; vendit patriam 267. Libyam

tenet 113; quos populos 21, 249—256; regnum 15,

156; urbes numerosae 259. ritia 163 sqq. et 444 sqq.

in Hispaniam traiecturus erat(?) 21, 19. urbibus

pepercit 21, 343 sqq. congressum profugum cap-

tum 15, 12; lembo profugus 21, 358; non dolo

captus 28, 383. fugienti aequor clausum 22, 210.

triumphum Honorii Roma parabat in quo Gildo

duceretur 28, 366—383. ceterum cf. p. XXXI;

XXXII adm. 10; XXXIII; adde p. XVI et

XXXIX; et vide Mascizel, Maurus, Poenus.

Gir] notissimus(?) amnis Aethiopum Nilum men-

titus simili gurgite 21, 252 (Ger habet cod. II; cf.

imitator Sidon. Apoll. c. 7, 75, ubi Ger solus

Marcianus saeculi X; Γειρ Ptolemaeus qui ei inter

'maximos' fluvios Nigirum postponit IV 6, 13; 14).

Girraeus] domitor ferarum, Nilum bibit, antra

colit, hebenum et ebur parat c. m. 28, 21; nomen

ignotum; et de solo Girraeo in hoc carmine fusius

exponit Claudianus, reliquas gentes perstringit

tantum, itaque haec tum nova lectoribus fuisse

videntur; vicinum Garamanti fecit (l. l.), itaque an

Gir fuerit ex quo nomen habeat Girraeus? sed

enim concludo apud Ptolemaeum IV 6, 16 καὶ τὸ

τῶν Περσῶν Αἰθίοπων γένος οἱ εἰσὶν ἀπει-

ρώτεροι τοῦ Γειρὸς ποταμοῦ, pro Περσῶν corri-

gendum esse Γερσῶν (nisi quis adeo Pyrrhaeus

apud Claudianum restituere malit); et y vocalem

habent VGE apud Claud.

Glaucus] deus, biformis in concilio deorum III

12; canitiem ligat herbis 10, 158.

Glaucus] Minois filius; cf. Minous.

Gnosos] amati conscia tauri c. m. 4, 8.

Gorgo] Perseus rigida cum Gorgone 3, 280. in

Minerva: stridentia colla Gorgonis (-os C) ob-

tentu pallae inumbrat II 26; Gorgonis (-os CAB)

ora revelat II 205; ostendit rutila cum Gorgone

pectus c. m. 53, 92; tota Gorgone velat Romam

24, 168; cf. Gorgoneus. — ceu Gorgone visa 26,

342.

Gorgoneus] -is hydrys adsibilat Minerva II 225;

Gorgoneo gelu riguere, c. m. 53, 112 de eadem

Minerva. sparsi venenis Gorgoneis thalami, sedes

Gorgonum, in Libyae ora extrema, 8, 37.

Gortynius] Cretensis. Gortynia vestis poplite

- fusa tenus in *Diana quasi Cretensi II* 33; spicula tendit *Honorius* 8, 527; cf. *Gortynia cornua ignibus lentescentia c. m.* 9, 36. *labyrinthus* *Gortynia tecta iuveni* 28, 634.
- Gothicus] *inscr.* De bello Gothico; cf. *p. CCII adn.*
- Gradivus] *Mars:* 1, 120; 3, 350; 20, 103; 22, 368; 26, 599; *Gradivi* 7, 167; *Gradivo* 19, 61; *Gradivum* 10, 190; *Gradive* 8, 14. vide *Mars et Mavors.*
- Graecia] *vindex classem solvit Agamemnoniam* 15, 484; *Aegaeos portus insedit* 20, 246. *clades vidit prodita (a. 395 sq.)* 5, 187; *fessa respiret (a. 397)* 8, 473; *aegra caput erexit pugnante Stilicone* 21, 184. cf. *de Graeciae fati norissimis p. XXX.*
- Graecus] *Graeca vetustas* 1, 198; *sed v. ad l.*
- Graius] *adi.* *Graia vetustas tecum loquatur* 8, 398; *Grai vates* 20, 497; *Thalia c. m.* 41, 14; *libros volvit puella* 10, 233. *castra ante Troiam* 28, 474. *oppida tenuit Philippus* 15, 268. *Graio mitis amictu Galata* 20, 250. *Graios amnes sanguine calefecit Stil.* 26, 515; *ruinas fulsit idem* 8, 460. *pro Byzantino vel orientali:* *Graios Quirites* 20, 136. — *subst. (cf. Danaus).* *Grai memorant c. m.* 30, 15; *perhibent* 20, 497. *Graiorum obscuras artes inradiat Theodorus* 17, 84. *latiore sensu:* *Graiorum populi c. m.* 19, 3.
- Gratia] *triplex nexa requiescit sub quercu in Veneris comitatu c. m.* 25, 9; *item flores eligens in nuptiis* 10, 202; *terna Serenam infantem nudis membris innectens afflavit docuitque loqui c. m.* 30, 88. cf. *Idalius.*
- Gratianus] vide *Andragathium, Maximum.*
- Gruthungus] (*scripturae sine aspiratione minor auctoritas*) 20, 196. *plur.* 8, 623. *Gruthungorum* 8, 635. *Gruthungis* 20, 153. *Gruthungos* 20, 399. *pridem legio Romana* 20, 576. *anno 386 consumpti ad Peucen insulam p. XXVI; Turbigilus ex Histri regione oriundus* 20, 203; *a. 399 rebelant in Phrygia p. XXXV.*
- Hadria] vide *Adria.*
- Hadrianus] *c. m.* 21 *inscr. et c. m.* 22 *inscr.; praef. p. XI—XIII.*
- Haedus] *plur. sidus. imbris umescant* 15, 497; *Haedis noctem imbriferam ducentibus non navigem c. m.* 23, 3.
- Haemonius] *adi. Thessalicus. Oeten c. m.* 53, 66. *-is ab oris* 5, 278. — *subst. Haemonii* 26, 165, *i. e. Thessali; nisi forte Haemimontanos intellegas, ne legatur Thracisque Haemonii.*
- Haemus] *Haemum* 8, 107; *nudatum frondibus hiems vestit gelu* 26, 166; *ab Haemo* 18, 196; *populus descendit II praef.* 21; *Haemi gelidae valles, ubi Stil. pugnavit* 21, 131; *pugnavit in Threiciis Haemi oris* 26, 574; *sub Haemo* 10, 309. *Odrysiis nil profuit contra Gothos* 26, 177. *vastior Haemo nivali* 20, 565. *ibi Mars versatur: pro-*
- cumbit in *Haemo nubifero* 3, 334; *vertice constitit Haemi* 20, 106; *scopulis nivalibus surgit* 3, 340; *remugit Marti* 20, 162. — *summum radiis stringebat Lucifer* 5, 335, *quasi si CPitani Haemum conspiciere potuerint. — iunctus cum Atho* 20, 162; 26, 177.
- Haliacmon] *-na rapidum* 26, 179.
- Halys] *gentes quas lustrat* 7, 70; *Galata potat Halyn* 20, 251. *equum Cappadocium lavit turbidus c. m.* 48, 6. *rubet altus* 5, 32. — *pro Lydia et Gallograecia: scribat Halys* 18, 434.
- Hammon] *corniger oraculum dedit nascente Honorio* 8, 143; *item responsa dedit Nasamoni* 21, 255. *Marmaricus caedibus violatur, i. e. Oasis prope adiacens,* 18, 180.
- Hannibal] *ferus Ausonias arces perfringebat* 26, 386; *proximus urbi* 15, 83; cf. 24, 146; *Hannibalem contra certatum* 26, 154; *senem ad sua arva repulit iuventus* 26, 149; *togae Hannibali tremendae* 18, 463. — *Alaricus alter Hannibal antiquo saevior* 23, 22. cf. *Poenus; Carthago; Fabius; Marcellus; Scipio; Scipiadus.*
- Harpyiae] *-as truces fabulam despicit* 26, 22; *rapaces prohibere unaque excludere mensa* 26, 28. cf. *Celaeno.*
- Hasta] *moenia vindicis Hastae* 28, 204; *ibi victus Alaricus, p. LI.*
- Hebrus] *Hebrum haurire bipennibus* 20, 414. *pigrior torpuit audito Orpheo II praef.* 18. *Rhodopen Hebri cum fonte revellit gigas c. m.* 53, 69. *cornus Martis Hebrum ferit splendoribus* 1, 123. *Odrysium Getico sanguine foedavimus* 7, 147; *Hebri aquis clausit Theodosium Alaricus* 28, 108; *Hebro teste pugnatum* 21, 22; 26, 524. *palluit (?)* 18, 504. *percurritur* 5, 290; *ad Hebri spumantis tendis aquas* 3, 332. — *personatus: cornua cana gelu undis extulit* 20, 165.
- Hecarge] *Nympha. metuenda feris, e Scythia progenita, Opis soror,* 24, 253; *Alpes et Gargani nives fatigat* 24, 308.
- Hecate] *exoritur ternis variata figuris, relata ad Eleusinia sacra, I* 15. *Hecaten sacris nocturnis litavi* 3, 155. cf. *Trivia.*
- Hector] *tractus rotis* 21, 98.
- Hectoreus] *-is Manibus ignovit Achilles c. m.* 22, 13.
- Helena] *damnas Helenam c. m.* 30, 148.
- Heliades] *rami virentes Heliadum, i. e. populei,* 28, 165; cf. *sorores frondosae solitae deflere eqs.* 7, 125.
- Helice] *non sidus, sed sidus habitans. ursos miretur torva H. ab astris Lycaoniis* 17, 298; *ipsa nempe ursa.*
- Helicon] *defensus a Stilicone* 4, 1. *genuit Narcissum II* 134. *sedes Musarum: felix concinuit audito consule Theodoro, ibique Uranie eqs.* 17, 272. *pandite Helicon sorores* 4, 1; *ibi itur choris* 4, 2. *Calliopea nurum toto Heliconis regno ornabat in nuptiis Orphei c. m.* 31, 19. *Homerus princeps Heliconis c. m.* 23, 13.

Heliconius] -a Nais c. m. 45, 1.

Helipolis] urbs placidis notissima sacris Solem colit eqs. c. m. 27, 90.

Hellespontiacus] -is signis, sensu turpi sumpto de Priapo Lampsaceno, 18, 256.

Henna] parens florum (?) II 72; cf. ad l.; tua flores protulit (?) II 289. cf. sub Aetna et p. CLIV.

Hennaeus] Hennaeae Cereri (?) I 122.

Heraclea] olim Perinthus. ad Herculei perventum nominis urbem 5, 292.

Heracitus] procreat omnia flammis 17, 71; cf. 17, 100—101.

Hercules] Herculis ora 3, 79; gloria sustentat Thebas 8, 132. puer Thebis pulcher sudore palaestrae feras venatus 8, 533. ab Orpheo celebratus II praef. 13 sqq. Herculis actus sive labores II praef. 29; hi sedecim enumerantur II praef.: taurus Cretensis, Cerberus, leo Cleonaeus, aper, boves Geryon., Antaeus, hydra Lern. (et hi septem etiam 3, 285—295 enumerantur), porro equi Diomedis, angues pressi, Hippolyte, aves Stymphal., cerva, Cacus, Busiris, Centauri, caelum vice Atlantis portatum; cf. Hercule sustentante polum 21, 143; Herculis arcu concidit Hippolyte 18, 332; forti Herculi negatum cingulum solvit eadem 11, 38. eius furor a Megaera excitatus 3, 79. vincit Acheloum c. m. 30, 174. Alcestin reducit ab inferis 26, 438. Priamo arces reddidit quas ceperat c. m. 22, 15. mors 7, 115. sulcos in saxo prope Patavium aratro fecisse creditur c. m. 26, 25. — ducit cohortem Herculiam 15, 418 (cf. p. XXXII adn. 3). deus palaestrae 17, 287; cf. 8, 533. Hercules pacifer II praef. 10 (sic etiam in titulis, C. I. Gr. n. 5985). — De Hercule c. m. app. 2; et cf. sub Hercules, Alcides, Alcmena, Deianira, Eurystheus, et reliqua nomina.

Herculeus] cervix II praef. 47; lacerti 17, 301; 26, 438; os 26, 377. rogos 7, 115. aratrum c. m. 26, 25. actus 3, 284. sudor (aper et leo) c. m. 42, 4. palaestrae c. m. 30, 171. finis (columnae Herculis) 7, 208. aves c. m. 9, 5. — Herculei nominis urbs, vide Heraclea. cohors 15, 418.

Hercynia silva] gen. Bructerus accola 8, 451. Raetia confinis 26, 330. per silentia venari licet 21, 228.

Hermus] ut fueret eunucho 18, 214. Nysaeo palmitum felix 20, 172. propter aurum memoratur: mutatus palluit in pretium 24, 228; Nymphae quas H. alit, auro madidae II 68. quanto metallo Hermi ripa micat 1, 53. vincit fontem Hermi tua copia 24, 232; totum exhausit 3, 103.

Hesperia] 1) Italia. 15, 326. exiit Fortuna periculis sub M. Aurelio 28, 341. totam resurgere vidimus vindice Probo 1, 168; ausa tenebris emergere 26, 317. 2) pro occidente: 20, 537; suscipis Hesperiam 28, 91; defensa regna Hesperiae 5, 2.

Hesperides] Hesperidas fugant leones 24, 335. gen. Hesperidum hortis proximus Triton 21, 252;

poma c. m. 30, 177; ramos vile virentes ditat fabula 8, 38.

Hesperius] 1) Italicus: urbes 8, 66. Hesperii elabere terris 26, 501. Raetia H. orae iungitur 26, 340. 2) occidentalis: axis 5, 265; orbis c. m. app. 4, 4; partes 20, 124; limes (Hispania) 8, 129. Hesperius numquam eris 19, 36. [4, 4].

Hesperus] in nuptiis: dilectus Veneri nascitur 14, 2. igne septiens renato choros viderat 9, 16. alter apud inferos: suus H. orbi inferno processerat II 561.

Hiberia] 21, 19. sola Augustos contulit c. m. 30, 63; cf. 66. equis nobilis c. m. 47, 3; cf. c. m. 30, 54.

Hibernia] vide Hiverne.

Hiberus] flumen. dives 17, 53. decus torrentis Hiberi 10, 40.

Hiberus] gentil. adi. 24, 309; Tethys III 320. terrae c. m. 30, 114. fluvii 1, 48. campi c. m. 47, 3. fulgor Hiberus de gemma nescioqua 8, 587. segetes Hiberas Roma accepit 18, 407. domus sparsit diademata 8, 20; cf. Hiberam progeniem 22, 236. — subst. plur. Hiberi extremi c. m. 20, 21; 24, 147. primi 3, 293. fluit unde semen aulae 12, 21; hinc nostros Hiberos 8, 393. milites: 21, 155. — vide Hispania sim.

Hippocrenaeus] [gen. -on 2, 5].

Hippolyte] securim languida poneret 11, 35. concidit 18, 333. Arcton populata virago turmas ducit II 64. vide Hercules.

Hippolytus] v. Virbius.

Hippomenes] Schoeneida flexit eqs. c. m. 30, 169.

Hispania] eius laus c. m. 30, 50—69. frugum facilis, pretiosa metallis ibid. 54. patria Augustorum: 8, 127; 7, 177; c. m. 30, 57 sq. nostros nepotes 22, 237. favit ei Stilico 22, 231, qui ei thalamis nexu 24, 53. — personata: oleae ramis ornata, Tagus in veste fulva 22, 230. — vide Hiberia, sim.; item Geryon.

Hispanus] adi. Tethys 17, 50; fretum 15, 81. Oceanum Hispanum subiecit Scipio 23, 8. urbes cepit Roma 24, 142. Penates 20, 353. — subst. Hispanis iubet Stil. 5, 155.

Hister] 8, 638; 28, 413. Histri fontes 21, 215; Histrum Thracia vorat Amphitrite 26, 337; undantem 3, 184; bruma temptabimus 1, 135. stantem rota sulcavimus 7, 150; glacie alligat 20, 165. Mars ab Histro rediens 22, 367; cf. 20, 165. Pannonii ac vicini Histrum opacum vitibus conserunt (a. 395—400) 22, 199. quas gentes alit 26, 569; Gothi Histrum transvecti 26, 170; cf. 489; c. m. 50, 7; patrium testatur flavis crinibus c. m. 25, 127. — pro gentibus barbaris (Getis): 10, 277; 15, 312; 7, 25; patrius Getis 26, 81; Getas Histrumque 3, 308. Histri pacator 24, 13; debilitat saevum Histrum 26, 220. — pro ipsa barbarie: totum Histrum exiit 20, 203. — personatus: cornua fregimus Histri 26, 603; colla triumphati 28, 648; patrii numen, pro deo habitum a Gothis, 26, 81. — vide Danuvius.

Hiverne] *Hibernia*. glacialis fleuit tumulos Scottorum 8, 33. Scottus totam (H)ivernen movit 22, 251.
Homerus] laudator *Nausicaae* c. m. 30, 141. parens vatum, princeps *Heliconis* c. m. 23, 13; eius *vituperatores* *ibid.* 14; sed non accusat *Homerus* 15. cf. *Maenalius* et *Smyrna*. cum eo *Claudianum Graecum* comparabant, p. XLIII sq.

Honor] 17, 8.

Honoriades] parvus optatur 10, 341.

Honorias] *Honoriades* sorores *Thermantia* et *Serena*, c. m. 30, 131.

Honorius] pater *Serenae*. gestabat *Honorius* arto te pater amplexu c. m. 30, 96; frater *Theodosii*: *Theodosius* privatus ad limina fraterna veniebat *ibid.* 97; cf. 107; 110; mortuus antequam *Theod.* principatum inivit vel paullo ante a. 379, *ibid.* 104. *Eius* uxor *Maria* 69. altera filia maior natu *Thermantia*, 118. cf. verba *Honorii Augusti* de patruo cui nominis heres successi 10, 39; item c. m. 30, 109 et 110.

Honorius] *Augustus*. semper nominat. 3, 372; 7, 180; 8, 448; 10, 118; 258; 14, 37; 15, 205; 327; 382; 499; 22, 62; 28, 648. ad eum carmina De III., IV., VI. consuluat, praeterea c. 11 et c. m. 46 et 48 (contra c. m. 47 non nisi equum adloquitur poeta). natus a. 384 die 2 m. Sept., cf. p. XXVI, *Koch. Mus. Rhen. t.* 44 p. 588; *porphyrogenetus* 7, 11 et 15; 8, 125; 140; *Constantinopoli* 8, 129; patre *Theodosio Augusto*, matre *Flaccilla*; vide et haec nomina et *Stilicho*, *Serena*, *Maria*. quantus in ore pater radiat 8, 518. formosus 14, 37. puer *CPoli* 7, 21 sq.; 8, 130; exercitia militaria 7, 49; cf. 8, 527 sqq., 539. *Romae* a. 389, p. XXVI; *CPolin* reversus, 28, 80; ex *Caesare* princeps sive *Augustus* factus (? hoc esse videtur illud mutatus principe *Caesar* 8, 169 ubi falso de principe iuventutis cogitarunt; princeps absolute apud *Cl.* semper notat *Augustum*) a. 393, p. XXVI. consul terdecies a. 386, 394, 396, 398, 402, 404, 407, 409, 410, 412, 415, 417, 418, 422. post victum *Eugenium* a. 394 *Mediolanum* ductus a *Serena*, 28, 90; 7, 111 sqq.; imperium occidentis suscipit p. XXVI; tutela *Stiliconis* XXVIII; instruitur ab eo 22, 66 sqq. libri in *Ruf.* ab eo alieni p. XXXVIII; partes in bello *Gild.* p. XXXIX; nuptiae p. XXXII et XXXVIII; statua p. XXXIII. quid egerit annis 402—404 p. XLIX sqq. *Victoriam* deam reduci concessit p. LVIII. — vide etiam *Augustus* et *Caesar*; princeps; dominus (10, 335); *Germanicus*. dictus etiam numen c. m. 47, 2; cf. 8, 570; item sacer, quod vide; et deus 6, 16; 8, 137 et 585; 28, 36; a dis educatus 8, 159 sqq. imperii sidus 28, 23. comparatus cum *Bromio*, item *Baccho* (8, 603; 10, 216; 28, 562); cum *Apolline* 28, 25; cum *Sole* 28, 539; cum *Iove* 8, 149; 197; 9, 11; 27, 14; et vide c. 11.

Horae] te scribent in floribus 1, 278.

Hosius] verna *Hispanus* 20, 353; coquus 351; mucrone armatur eqs. 446; magister officiorum *CP.*

m. Maio et *Dec.* a. 395, cod. *Theod.* VI 27, 7, *m. Ian.* a. 396 et *Dec.* 398, *ibid.* X 22, 4 (cf. *Sievers Stud.* p. 357; *Gueldenpenning, Gesch. des ostroem. Reichs* p. 81 et 94); hinc *Eutropius* *Hosio* subnixus secundo 20, 346; satelles *Hosius* 559.

Huni] *Hunorum* laturus opem *Rufinus* a. 391, 3, 321. turpibus *Hunis* nos famulos praestabit *Ruf.* 5, 270. habitant trans *Tanaim* 3, 324. describuntur 3, 325—331. cf. *Chuni* et p. XXVI, XXVIII, XXXIV.

Hyacinthus] te, *Hyacinthe*, metunt II 131; flebilibus figuris maerens, nunc herba, olim puer, natus *Amyclis* 133; te disci error perculit 134; frons retusa; *Apollo* te luget 135.

Hyas] nimbose ducat *Taurum* 15, 498; *Hyades* sorores *Phaethontis* 28, 174; in artificio vestigia fratris servant, *ibid.*

Hybla] fertilis II 80.

Hyblaeus] thymus II 125; favi 14, 8; senex *apiarius* 28, 260.

Hydaspes] c. m. 40, 13; III 325. auriferum *Hydaspen* 5, 243 (potius gemmifer dictus *Senecae Med.* 728). — pro *India*, aromata mittit: odoratus blanditur II 82. gemmas tribuit 8, 601 (cf. 7, 4). quondam famulus ditavit *Macedoniam* 17, 29. *Mars* turbat *Hydaspen* 1, 80.

Hydaspeus] -is gemmis 7, 4.

Hymen] [y breve] de cantu: festus c. m. 31, 2; item accipi potest 10, 312.

Hymenaeus] 1) cantus. quantus feretur 8, 649. felix strepuit 9, 21; canendus III 410; fistula respondet choris c. m. 25, 99. 2) deus: c. m. 25, 99; *Musa* genitus c. m. 25, 31; cf. 46. eum legit *Venus* ducemque praefecit thalamis eqs. *ibid.*; primae noctes eqs. 55. caesaries intonsa, barbae lanugo 42. faces 97. *Hymenaeum* poscit *Venus* 30; syringe canit 37; spernit *citharas* 48; carmina diligit 45; admonet *Venerem* 95. cervices sub iuga necdum adegit c. m. 30, 120. *Hymenae*, faces elige 10, 202.

Hypanis] fasces cinxere *Hypanin* 28, 337.

Hyperboreus] pro *Scythico* 24, 256. -ae undae idem fere quod *Caledoniae* 7, 56; item *Thyle* damnata sidere *Hyp.* 5, 240. -i soli pondera, crystalli, c. m. 31, 8; pruinae 24, 256. *Apollo* lustrat *Hyp.* aras 28, 26.

Hyperion, *Hyperionius*] -o de semine nasci *Solem* II 44.

Hyrcanus] adi. *Hyrcanas* opes populetur *Honorius* 7, 35. belua (*tigris*) 3, 227; hinc *Hyrcana* mater III 263.

Iacchus] in sacris *Eleusiniis* levis, ebrius, crinali hedera, thyrsos, pelle *tigridis* ornatus I 16—19. *Iacobus*] magister equitum, c. m. 50 inscr.; cf. p. LXII; dux *Iacobe* v. 2 et 14.

Ianiculus] *Ianiculo* castra posuit *Porsenna* 18, 443.

Ianus] *Ianum* pax ligat 22, 287. bella claustris premens annum aperit, ore coronatus gemino

- 28, 638 sq. vetat *Eutropium* fastis accedere et insanum proclamat gemino ab ore 18, 319.
- Iapetus, Iapetionides] -as fratres hominem finxisse dissimili manu eqs. 20, 491; cf. Prometheus, Epimetheus.
- Icarius] pelagus 20, 265.
- Ida] (sic c. m. 4, 8; Ide 10, 8; I 207; gen. ae, acc. am, abl. a). 1) *Cybeles*: ululatibus bacchatur I 207. Idam mutasti eqs. 15, 118. sedet secretis rupibus Idae gelidae 20, 279; Phrygiis in vallibus Idae II 267. tetigit Idam I 201; Idam III 140. rupibus Idae Simois miratur cupressos III 371; Ide horruit crines *Achillis* 10, 18; montibus Idae produxit agmina Memnon 21, 264. 2) *Cretensis*: Ida armenta pavit c. m. 4, 8. ab Ida Cretaea properat Britomartis 24, 251.
- Idaeus] 1) Idaeos leones verberat *Ceres* III 49. 2) ab Idaeis antris Iuppiter 8, 197.
- Idalius] *Veneri sacer vel aptus*. sorores Idaliae, *Gratae*, 10, 101. iubar 14, 1. Veneris crinis Idalia divisus acu II 16.
- Ili] pallam *Martis* neverat uxor sub gurgite eqs. 1, 225.
- Illyricum] *dioecesis*. petiit *Stilico* a. 395, 21, 172. Illyrici iura tradita *Alarico* 26, 535; praesidet Illyrico idem; cf. p. XXXI. sub *Probo* 1, 60. Illyricus orbis sub *Theodoro* 17, 202.
- Illyricus] sinus 1, 60; -i litoris plaga 7, 119; orbis 17, 202. deserat fines (sc. *Orientis*) 5, 161.
- Ill. per urbes itur relicto Oriente 28, 92. Illyricis equitatibus alae compositae c. m. 30, 62. — Illyrica damna orientis 5, 201; occidentis 15, 453 (cf. p. XXXI adn.). Illyricae strages (anno 399 quid fuerunt?) 20, 111. Ill. tributis iterum ditabitur aula occid. (a. 400) 22, 207.
- Impetus] et Metus famuli *Martis* currum iunxere 1, 78.
- Inachis] Inachides sive *Thebanae* ope *Atticorum* sepulturam parant maritis 15, 407.
- Inachus] Argi II praef. 9; templa (i. e. *Argiva*) 1, 196; Perseus 3, 278 (cf. *Ovidi met.* IV 720).
- Inarime] insula *Aenaria*. acc. Inarimen: Typhoeus subit 27, 18; rupitae eius cervix III 184. cf. *Serv. Aen.* IX 716; *Mart. Capella* 6, 644.
- India] levat solem c. m. 30, 52. te gemmis ditet 18, 225. et Porus c. m. 22, 19; cf. 21, 266. Romae metas non intulit 15, 456. monstra nutrit et pingitur velis Iudaicis 18, 357.
- Indiges] Indigites in concilio deorum Romae fatum deplorant 15, 131.
- Indus] flumen. ceu Indum bibissent 20, 102.
- Indus] adi. lapis 8, 585; odor c. m. 27, 98; Indis amnibus 24, 349. — sbst. extremi 8, 257. ab Indis 26, 58; Indorum stagna 5, 242. Indus niger 1, 170; 21, 158; c. m. 20, 17. psittacus defertur coloratis ab Indis 20, 331. ebur dabit 7, 211. rubra in alga gemmas scrutatur c. m. 29, 15. lucus trans Indos quem Phoenix colit c. m. 27, 2. Indorum spolia fecit *Bacchus* 10, 217; cf. 8, 609; 24, 62. tela vibrantes 21, 266. foedera a Roma petiit 28, 415; trepidos summittit Roma 15, 20. auxilia in *Theodosii exercitu*: 21, 158. proterat Indos *Honorius* 3, 374.
- Ino] vide *Leucothoe*.
- Insani montes] in *Sardinia* 15, 513; iidem apud *Liv. et Florum*.
- Invictus] milites *Invicti* nomen probantes 15, 423; cf. p. XXXII adn. 3.
- Iocasta] (ā) peperit fratres marito 18, 290.
- Iones] Ionas attingit pars occident. *Phrygiae* 20, 239.
- Ionium] sbst. domat I praef. 12. legitur velis 8, 461. sub puppibus ibat 21, 174. acrior alto Ionio c. m. 28, 39. prope *Siciliam*: 26, 222. cf. Ionius.
- Ionius] I. mari non credam vela c. m. 23, 4. Neptunus Ionia in alga nutrit equos 7, 197. prope *Siciliam*: I. fluctus II 1; *Pachynum* frangit Ionias iras I 149. unda Ion. pro *Hadriatica* fere 17, 205; cf. 8, 461 (21, 174); audacius etiam I. fluctus 28, 209; nec minus latus Ionium Cypri 10, 49.
- Iovius] Ioviam cohortem 15, 418; cf. p. XXXII adn. 3.
- Irae] flecti faciles adsunt in regia *Veneris* 10, 79.
- Iris] persona. praenuntia convocat superos c. m. 53, 42. item III 1sq.: cincta nimbis, inlapsa Zephyros colorato volatu. cf. *Thaumantis*. — phae-nomenon: uda pingitur radiis obstantibus c. m. 37, 5. describitur II 98 sqq.; invocari pro imbribus c. m. 28, 4.
- Isauri] indomitos *Servilius Isauricus* curru egit 18, 217.
- Isis] eius sacrum descriptum 8, 570 sqq. [Isidis navigium 11; Isi 11, 1].
- Isthmiacus] -i litoris exul *Palaemon* 8, 464. Sinis Isthmiaca pinu 3, 252. Iudi Isthm. 17, 288; eos restitutos esse a *Stilicone* ex 8, 464 concluditur (cf. *De moribus christianis* eqs., 1885, p. 13).
- Isthmos] duo aequora continuo muro conectens 26, 190; de quo muro cf. *Zosim.* I 29; V 6.
- Italia] Italiae 26, 156; 478; 561; c. m. 19, 1. Italiam 8, 360; 26, 111; 28, 143; III 445; abl. 26, 79; 5, 307. Italiae Trinacria quondam pars fuit I 143; populos omnes complectitur *Appenninus* 28, 289. nimium potentis nomen 28, 319; oppida 7, 121; montes c. m. 25, 24. Italiae ad Urbem 26, 547. mille gementis clades 15, 88. belliferam 18, 430; potentem 20, 527. ne gravis sit Italiae militum numerus 26, 403. — pro Itali: auribus Italiae nocere 22, 304. — dioecesis *Italiciana*: Italiae frena 1, 59; cf. 5, 154; 10, 120; iuxta *Padus* (i. e. *Liguria*), *Thybris* et Italia 17, 201. partes Italiae pro Occidentis (?) 5, 103. — cf. *Oenotria*, et eo nomine personata est.
- Italus] adi. Itala tellus 26, 646; orae 28, 182; 23, 1; 15, 224. harenam 26, 589. montibus 1, 254. Itali graminis 26, 147. *Ceraunia* Italo fluctu percussa 5, 221; litore 26, 125. Itala gentes, exposcite eqs. c. m. 21, 3. auget spes Italas 28, 24. — sbst. Italos petenti 15, 509.
- Ithacus] *Ulixes*. *Diomedes* iuncto *Ithaco Rhesi* equos rapit 28, 471. [5, 22].

Iuba] Iubae arx 8, 39; progenies vesana 15, 332.
 Iudaea] in mercem venit 18, 220.
 Iudaicus] Iudaicis velis 18, 357; dicta de Iudaeis Alexandrinis; cf. Mus. Rhen. t. 45 p. 491. etiam balsamum 'uni Iudaeae concessum' (Plin.) per eosdem Niliacum factum est c. m. 25, 123.
 Iugurtha] inmanem Marii sub vincla traximus 15, 92. Iugurthae vincla 21, 371; 26, 128.
 Iugurthinus] -am poenam carcere subiturus Gildo 28, 381.
 Iuleus] pavit Iuleos Manes Augustus sanguine 28, 116; cf. Caesar.
 Iuno] domina Olympi c. m. 31, 21; regina deum 23; colitur 18, 325; ture vocatam Argivis templis oculos advertere 1, 196. Martis mater I 136. Cereri invida III 327. in concilio deorum 15, 130. Iovem consanguineo sinu recipit I 106. Ceres non inferior Iunone III 418; eius stimulos novercales passus Hercules II praef. 29. in Orphei nuptiis, qui Iunonis numina cecinerat c. m. 31, 22—26; placabilis Orphei 33. Iunonis aves 20, 330 (cf. Iunonius). — infernalis, i. e. Proserpina: nostra parens Iuno II 367. Iunonis profundae thalamos I 3. [2, 22]. cf. Lucina.
 Iunonalis] [-ia 8].
 Iunonius] volucer II 97; avis 28, 575.
 Iuppiter] 3, 50; 8, 197; 15, 29; 140; 201; 16, 12; 24, 41; I 214; III 1; 327; c. m. 51, 1. Iovis 15, 217; 17, 281; 22, 7; 26, 18; 27, 14; 28, 504; c. m. 53, 30. [2, 121]. Iovi 10, 176; 28, 375; c. m. 4, 4; I 93; III 174; Iovem 7, 167; 18, 5; 26, 63; 27, 19; 28, 328; I 67; III 36; 359; c. m. 43, 3. [2, 42; 51]. Iove 1, 36; 26, 379; c. m. 30, 123; c. m. 23, 2. Iuppiter Tomarus 26, 18. Olympius 17, 289. Tarpeius 28, 375; Tarpeio tauros referunt c. m. 4, 4; cf. 28, 506. eius arces Tarpeias 15, 30; eius tecta 28, 44; delubra 28, 504 (cf. Appenninus); eius quercus Dodonea, vide s. v. Iovem purificum (καθάρσιον) precatus in lustratione 28, 328. Tonans saepissime, vide s. v. magnus 15, 140; altus 26, 101; summus III 174. absol. pater aetherius 22, 26; pater optime 15, 35; cf. I 118; III 336; parens I 227; pater 1, 207; genitor 15, 132; III 18; rex superum 15, 419. eius armiger aquila, 15, 467; c. m. 27, 81; pluvia 24, 232; fulmen, cf. ibi. eum ornat Signifer eqs. I 101. mores boni eius obsequium merentur 28, 350. Atropes eius voces notat 15, 202; contra eum urget I 216. eius iuventus: Natura ei deos tradidit 8, 134; 197—202; eius parens Natura III 45; item Cybele 20, 293. amores I 106 sq.; mugire Tonantem 10, 112; c. m. 29, 53. Minerva solo Iove nata c. m. 30, 123. in pugna gigantum c. m. 53, 52 sqq.; III 336 sq.; 26, 63; 27, 19; in raptu Proserpinae I 38; 93; 214 sq.; III 1; 18 sqq. Proserpinae pater II 251; cf. III 174; agros coli iubet III 47 sq. afflat Romam iuventa 15, 208. Roma consors eius 1, 128. ducit Ioviam cohortem 15, 419. — De Neptuno: Iovis aequorei 17, 281; cf. Iovi nostro 10, 176. — stella:

Iovis zona 22, 7. venturum Iovem promittere c. m. 43, 3. certum Tonantis iter 22, 437. — meton. pro caelo: nimbo rubuisse 18, 5. sub gelido 1, 36; Scythico c. m. 23, 2; maesto 26, 379. — cf. Tonans, Iuno, Natura, Busiris; Lacones; Creta; item sub Honorius, Theodosius.
 Ius] Iuris temo in quadriga praefecturae praetorii Italiae 17, 199.
 Iustitia] Virgo, Astraea. diva 3, 368; 17, 135; limbo frontem velata 17, 118; virgo fulgens 132; delapsa per auras leges carcere elicit 3, 56. liquida ab aethra 17, 117. in arce 3, 356; laudat Honorium 3, 369 sqq. deserit Autumni portas 17, 119; pacem ferens 121. iniustum quod negatur Iustitiae 190; leges homini dedit eqs. 190—197; cf. 22, 103 sq. (cf. De moribus christ. p. 4 sq.).
 Iuventas] petulans alta cervice in regia Veneris 10, 84.
 Ixion] rota praeceps suspensum Ixiona torquet II 335 (solvitur Ixion II 337).
 Lacaena] plur. famulas meruere dominae barbarae 20, 20; pulchras puellas famulas fastidit. Alarici coniunx 26, 630. tenues Lacaenae (canes) 24, 300.
 Lacedaemon] arripotens despexit muros 8, 508; -na nudam Lyncurgus bellis obiecit 17, 156. -nis arces delectae a Gothis 5, 189.
 Lachesis] incultas dispersa comas I 54. iungebat stamina dictis Iovis 15, 203. Plutonem hortatur I 55 sqq. grandaeva caneabat augurium 20, 288. aurea saecula auro texit 22, 335. mortis dea: stamina rumpit II 354. damnat letali stamine c. m. 26, 93. saevit III 411. ferrea non ius capiet in te (Roma) 26, 55.
 Lacones] ubique de Castore et Polluce. gemini cum Iove sedent, progenies Ladaea, inter se similes 8, 206; amor mutuus provexit in astra Laconas c. m. 17, 37; cf. Ladaeos Laconas c. m. 30, 108. Ladaei opem ferunt naufragis 15, 222.
 Lacrimae] personatae. rudes in Veneris regia 10, 80.
 Ladon] fluvius Arcadiae. Parrhasius 21, 185; casto flumine 24, 260.
 Laertius] stamina L. relegit Penelope c. m. 30, 32.
 Laevinus, M. Valerius] Punica bella gessit; fudit Philippum consul, 26, 395; consul scribens erravit Claudianus; neque vero si praetor scripsisset, imperatorem significari intellexissent eius temporis homines; ceterum cf. Stoecker p. 57. De simili errore v. Syphax; et errabant ipsi historici de magistratibus (cf. U. Köhler 'Qua rat. Livio usi sint historici' p. 21; 27; 40).
 Laïs] Ephyreia 18, 90 sq.
 Laodamia] sequens Phylaciden ad umbras c. m. 30, 150.
 Lar, Lares] sgl. (deest nom.) 24, 127; 28, 40; c. m. 53, 86; c. m. 19, 8. plur. 3, 191; 10, 257; 20, 63; 21, 118; 26, 620; 28, 407; 603; I 136; c. m. 30, 39; et al.
 Larius] absol. c. m. 25, 106; vestit litus oliva et dulci fluctu Nerea mentitur 26, 320.

Latinus] [5, 18; 15, 1].

Latium] 1) *pro Roma*: 24, 264; Latio servisse ligones Senonum 24, 92; Victoria, adsis Latio 24, 212. 2) *pro Italia vel Roma*: 26, 30; 198; 28, 351. in Latium migrat academia 17, 94. Latii suboles 8, 578. nihil locutus indignum Latio 21, 295; relicto 26, 297; discedere 28, 131. 3) *pro imperio Romano vel occidentis*: 26, 374. Latii clades 26, 364. habitum 5, 84. *pro Latio mortem petere* 26, 583; cf. 1, 137. *pro Occidente*: 20, 599; 28, 89; Latio rectorem 28, 94. 4) *sensu ambiguo, sufficit Romam intellegere*: floret Latium, Latio reddita Africa 21, 18; pulsata maiestas Latii 20, 130; forti Latio 18, 432; cf. 15, 335.

Latius] *adi. pro Romano*: libri 10, 232; Camenae c. m. 30, 15; tubae 1, 198. aevum 8, 400. dicio 3, 292. res c. m. 30, 63. ius Latium (i. e. *imperium R.*) 15, 454; descivit ab armis 20, 237; pila 21, 353. triumphii 28, 507; trophaea II 177. ritus 8, 487; cultus 22, 366; toga 8, 16 et c. m. 41, 14 (cf. *praef. p. VIII*); fasti 17, 267; secures 18, 465; 7, 6. vires 15, 44. sanguis 28, 396. — *urbis Romae*: portae 24, 34. — *pro occidentali*: Latios fastos 17, 267; aula 28, 22. *pro Italo*: orae 26, 141. — *adnoto vocem Latinus omnino contempsisse hunc poetam*.

Latoides] [-as 2, 61].

Latona] III 306. colitur 18, 325 (*nempe ab Orphicis, cf. hymn. Orph. 35*). Latonae gementi torum struxere Nymphae c. m. 53, 123; fudit Apollinem *ibid.* 127. candida vestes purpureas praebuit numinibus suis 1, 184; Triviam monet 10, 236. *Proserpinam* nurum poscit I 137.

Latonia] *adi.* Delos 8, 133; furta (i. e. *Iovis amor*) I 106. — *sbst.* Diana: 5, 420; 17, 292; 24, 238; 346; 26, 441; c. m. 30, 122; II 233. *vide* Diana.

Laurens] [-ntes Nymphae 5, 20].

Laurentius] [-ii epithalamium 5; -i 5, 20].

Lazarus] [21, 11].

Lechaeum] angusti claustra Lechaei patuerunt *Gothis* 26, 190; cf. *Isthmos*.

Leda] dedit Castorem 11, 6.

Ledaeus] Ledaeis fulgentior astris 1, 240; *vide* Lacones.

Lemnius] *adi.* auctor (*Vulc.*) 28, 572. Lemnia antra ardentis dei c. m. 46, 3; vincula iniecta *Marti et Veneri* III 275. — *sbst.* Lemnius (*Vulc.*) gemmis et auro domum *Veneris Paphi* extruxit 10, 87.

Lemnus] Lemnum calentem cum Lare Vulcani eruit *gigas* c. m. 53, 85.

Leo] 20, 377; 432; 440; 453; *olim in lanificiis inter mulieres* 382; 389; 456 sq. (*hinc textitur* 394). *lanipendius*, cf. 398. satellites Eutropii 20, 559; *πρὸς Εὐτρόπιον εἶχεν οἰκείως* *Zosim.* V 14; unde *Leonis* nomen meruerit 379. cf. p. XXXV.

Leo] *sidus.* Leoni aestivo 3, 365; 24, 209; Leo fremat 22, 460; ira fulva Leonis 1, 25.

Leones] animosi, milites, 15, 423; *inter auxilia palatina*, p. XXXII adn. 3.

Leontodame] *Nympha*, flava 24, 249. *Gallica lustra* cingit *venando* 24, 304.

Lernaeus] paludem 3, 290.

Lethaeus] -o flumine 5, 492; gurgite II 305; *Pluto* Lethaeo curru vehitur c. m. 53, 46. — Somnus Lethaea frena regens, *de oblivione*, 15, 213.

Lethe] Lethes tranquillae stagna marcida *oblivium dant potanti* I 282. Lethes numina i. e. *inferna*, II 218.

Leucates] nubifer litora Actia non texit *adversus Gothos* 26, 186; hiems iuga Leucatae feriens 21, 175.

Leucothoe] Cadmeia ludit sarta *per mare cum Palaemone* 10, 156. Palaemon cum matre secura portus repetit 8, 465 (cf. *Orph. hymn.* 74).

Liber] 8, 607; Liberum 11, 9. [6, 2]. cf. *Bacchus*. Liberalis] [-ia 6].

Libra] *sidus.* geminae Librae confinia vacant *Virgini* 3, 366.

Libyes] Libyas *per coniecturam legebatur* 17, 201.

Libya] *nom. deest*; *acc.* -am, *gen.* -ae. Libyam contra 15, 520; Libyae fines 3, 288; Nilus in L. omnem dispersus c. m. 28, 15; illa perustae pars, quae caret frugibus 15, 146; anhelantis, sine cultu humano 5, 41; squalentis 8, 436; cf. 5, 241; 18, 32; orae flagrantis 24, 333. ardentem 7, 206. Libyae ales, *struthio*, 20, 310; alumnos, bestias, 24, 280. — *pro Africa dioecesi*: 15, 4; 334; Libyam coerces *Stil.* 5, 154; pars Libyae 17, 24; rectores 24, 100. litus adustae 7, 53; aestus 8, 27; spes 15, 63. *Romam frumenta mittit* 15, 52; 63; cf. 18, 408. Libyam Gildo tenet 15, 113; cf. 282. Libyae proelia 21, 7; cf. 28, 104; 110; eius regendae nomen *Orienti* transtulerat *Gildo* 21, 272; cf. 24, 82. defensor *Stil.* 24, 13. Libyam defendite 15, 462; cf. 503; 21, 334; 28, 373; 429. recepit 21, 378; 22, 385; cecini L. receptam 25, 5. — Libyam vicit *Scipio* 23, 17. adde III 445.

Libycus] mare 23, 10; aequor 10, 132; plaga c. m. 31, 56; sinus II *praef.* 45. amnes 24, 24; paludes 20, 255 (i. e. *lacus Tritonis*). saltus 15, 356. vapores 1, 131. fetus 24, 356. bellum 21, 280; trophaea c. m. 30, 43; cruores 28, 620.

Licentia] nullo nodo constricta, in *Veneris comitatu* 10, 78.

Liguria] *vide* Ligus.

Ligus, Ligures] *sgl.* Ligus 28, 363. — *phur.*

1) *Liguria provincia*: Ligures 15, 505; Ligures campi, *Venetiae oppositi*, 12, 6; item Ligures Venetosque amnes 28, 194; fines Ligurum 28, 288; terrae 10, 180; regio suprema 26, 554. 2) *Liguria caput Mediolanum* (cf. *Not. dign. occid. c. XI* 28 et 50, et al.); hinc Ligures *pro Mediolanensibus*: praelatus *Honorio* Ligus 28, 363; per Ligurum populos ibat *Honorius consul* in pompa 8, 567; Ligurum moenibus habitab *Theodorus* 17, 124; Ligurum muri 28, 443; cf. p. LI.

Lilybaeus] Lilybaea brachia I 150.

- Lingones*, *Lingonicus*] -o vomere sudatas messes 24, 94.
- Lipare*] fumosa gemit ignifluis cavernis, *ibi Cyclopum fabrica*, 7, 196; *item II* 174.
- Liris*] terens querceta *Maricae* 1, 260.
- Livia*] *Augusti uxor*. venerabilis; *eius ornatus pulchri ad Honorium devenere* 10, 13.
- Livor*] secundis anxius, *inter pestes Erebi*, 3, 32.
- Lucifer*] 5, 336. roseo 8, 563. roranti equo prae-
vectus L. meus (*Veneris*) umectat agros *II* 121;
hic equus Aethon ubi vide; comas ornat *Solis*
equorum 22, 472. *Luciferum cum Honorio com-
parat* 7, 131.
- Lucina*] solvit onus matris 1, 145; *cf.* 22, 342; *I* 123; *III* 307; *c. m.* 30, 47; *fugit eunuchos* 18, 74.
- Lucretia*] gravis ferro incumbens *c. m.* 30, 153; castum ferrum *eqs.* 18, 446.
- Luctus*] maerens scisso velamine *inter 'sorores' Allectus* 3, 33; lividus saucia ora comitatur *hostem fugientem* 28, 323.
- Luna*] 1, 22; *c. m.* 44, 6. *Lunae globum ingreditur divus* 7, 164 (*cf. II* 298); *velox semita* 22, 438. *Lunam Hyperionio de semine, noctis ducem II* 45; *in antra vocat Amor* 10, 114. *Luna infans picta potans ubera Tethyos II* 53. *iuvencos in curru premit c. m.* 27, 60; *quos arcano suco inorat, ne ignes deficerent, III* 403. *roscida cervos sibi peperit cavernis fecundis 24, 288 (cf. Senec. Herc. 81 et Gesner ad I.); item taurus Cretensis medio sidere Lunae progenitus c. m. app.* 2, 120. — *vide etiam Diana*.
- Lutatius Catulus*] *Poeni praeclare Lutati* 18, 455.
- Luxuries*] fucata genas, *hydros auro circumlinit* 22, 132—137.
- Luxus*] *populator opum, inter sorores Allectus* 3, 35.
- Lyaeus*] 24, 362. *Lyaei* 20, 294; 26, 349. *Lyaeo* 10, 216; 28, 562. *abl. (pro vino) II* 353; 15, 445; 20, 435. [13, 4].
- Lycaeus*] 1) *subst. Arcadiae mons. Lycae Parrhasii regina II* 18; *lustra* 8, 467; *rustica Musa* 21, 181. *Hymenaeo cordi c. m.* 25, 48. *Lycae nutrita Nebrophone* 24, 249. 2) *adi. Pana Lycaeum revocant in Liguriam* 28, 200.
- Lycaonius*] *Arctos* 26, 246; -is ab astris 17, 298.
- Lycaste*] *Nympha. Dictaea* 24, 276; *cf.* 24, 252; 292.
- Lycia*] *si Lyciam tenuisse velis, tot milia ponas* 18, 204; *sed minoris habetur quam Phrygia*.
- Lycurgus*] *robur Spartanis matribus praestitit eqs.* 17, 153. -o rigido munita *Lacedaemon* 8, 509.
- Lydia*] 3, 197; *dives* 10, 215; *Baccho devota* 8, 603; 11, 9; 20, 295; 24, 62. *provincia emitur tot nummis* 18, 203. *a Gruthungis vastatur* 20, 295. — *cf. Maenonius*.
- Lydius*] *Lydia femina ebur ostro tinxit I* 275.
- Lydus*] *phur.* utrimque *Phrygiae propinqui finibus obliquis* 20, 241. *Lydos vastant Gruthungi* 20, 578.
- Macedo*] 24, 165. *gens minor* 26, 393; *eius vilia arma* 397. *subiectus Gothis* 26, 180.
- Macetae*] *gen. Macetum: tellus* 17, 28; *fines* 5, 279; *ruinae* 20, 147; *gens sepulta ibid.*
- Maeander*] *de cursu eius* 20, 265 *sqq.*; *lenti Maeandri morae* 292; *Maeandre* 268. *cf.*
- Maeandrius*] -a *flumina* 28, 635.
- Maenades*] *crinem solutae in Bacchi caterva* 8, 609; *Pentheae ferebant* 5, 419; *cf.* 20, 523 *et vide Pentheus*.
- Maenala*] (*haec sola forma*) *Alpheas ripas umbrant* 26, 575. *sedes Dianae* 1, 187; *I* 230; *II* 244; *frondosa item* 17, 290. *ibi Nympha Thero* 24, 250; *ibi cantus pastoralis* 21, 182; *cf. c. m.* 25, 36. *ibi victi Gothi* 8, 470; 21, 182; 26, 575.
- Maenalius*] *arcus (Dianae)* 8, 161; *modi c. m.* 25, 36. [2, 104].
- Maenon*] *post regem Maenon dicti Maenones* 20, 246.
- Maenonius*] *urbes* 8, 602; *agros foedari caedibus a Gruthungis* 20, 464. *thyrsus (Bacchi) I* 19. *Nymphae M. Bacchum colunt II* 67. *rex Midas* 3, 166. *senex, Homerus, quem volvit Maria*, 10, 234; *cf. c. m.* 30, 20. — *cf. Lydia*.
- Maoticus*] *Maeotica subst.* 1, 36; *legatur Maeotia; nam etiam ms. II* 28, 338 *meotica intulit; cum II autem fere aequo loco habenda mss. panegyrici Prob. Ol.*
- Maetis*] 1) *adi. quis Maeotide ripa rex ignotus agit?* 15, 243. — 2) *subst. Maeotida* 26, 57; *caesam Maeotin bibens* 3, 312.
- Maetius*] *adi. palus* 8, 180; *freta, unde piscium mercatus* 20, 334; *terra subiecta Traiano* 28, 338.
- Magnus*] *piratica laurea Magnum erigit* 18, 502.
- Maia*] *genitus I* 76.
- Manes*] 1, 112. 5, 165. 8, 97. 23, 7. 28, 116. *c. m.* 22, 13; *c. m.* 27, 72. *Manes litavi* 3, 154. *insepultorum nudi pulvere* 15, 403. *M. parentum Alaricus invocat* 26, 528. — *armati in acie Phthonis I* 41; *auxilio cinguntur c. m.* 53, 44. *Venus vincet eos II* 14. *coronati II* 328. *Megaerae locum dant apud inferos III* 389. *Christus ad Manes penetrat c. m.* 32, 22. *acu pinguntur I* 267.
- Manlius Theodorus*] *sic, non Mallius in titulo c.* 17; *item c. m.* 21, 1 *et* 4; 17, 275. *Manli* 17, 135. *Manlia proles* 17, 340. *cf. praef. p. XL et vide Theodorus*.
- Mantua*] *libros dedit (Vergili) c. m.* 30, 143.
- Marcellus*] *fortis* 15, 89; *campo aperto Poenum vinci docuit* 26, 140. *ferox Marcelle, Sicania praeclare* 18, 456.
- Marcomeres*] 21, 241; *p. XXV et XXIX; de nominis forma cf. Richomeres, Barsimeres*.
- Marcus*] *imperator. Marce clemens* 28, 340; *Marci mores Iovem obligarunt* 28, 350; *mirabilis victoria eius ibid., et triumphus* 339.
- Marcus*] [ignotus 22, 1].
- Maria*] *mater dei: c. m.* 32; *Mariae utero inclusum Christum v. 7 (sed cf. p. CCXVIII); numen vidit Gabrielis* 7; *virginei sinus* 8; *et cf. v.* 8—15. [21, 1].

- 20, 408. Cybebe M. curru 17, 300; cantu in orgiis eius II 268.
- Myrtilus] perfidus axem Oenomai prodidit, postea ipse deceptus c. m. 30, 168.
- Mysi, Mysia] vide Moesi, Moesia.
- Mytilenaeus] -o pectine modulatur Sappho 10, 235.
- Naias] una Naiadum 28, 154.
- Nais] Heliconia Nais c. m. 45, 1. pandite coetus, Naides, eqs. 1, 249; udae incumbunt patribus liquidis in concilio deorum III 17. adde 11, 24; II 56.
- Napeae] ubera dabant Serenae c. m. 30, 87; cf. Nymphae.
- Nar] vitiatus odore sulfure 1, 256; cf. amnis rari coloris 28, 516.
- Narcissus] 1) flos veris, olim puer, quem fontis decepit amor II 132 sq. cf. Amyclae; Cephisus. 2) Claudii libertus; plur. 18, 441.
- Narnia] celsa prospectans campum 28, 515.
- Nasamon] alacrem Nasamona sub Gildone 21, 256; maritum 15, 192. sternitur ignavus 21, 354. — cf. Hammon.
- Natura] magna dea tunc familiaris theologis, cf. hymn. Orph. X. in inventione praeclara de spelunca aevi 22, 432 sedet longaeva vultu decoro ante fores speluncae cunctisque membris dependent animae; 442 senior Phoebus audit, cui canitiem inclinat. — parens discrevit chaos I 250; cf. I 148 (πρωτογένεια h. Orph. 10, 4); hinc timet c. m. 53, 62. laeta in nuptiis Plutonis expectat futuros deos II 371. Iovi deos tradidit 8, 199 (χοσμήτιστα θεῶν ibid. 8). Naturae sacra 17, 10. Et Natura et Cybele mater Iovis (cf. Iuppiter); ergo eadem est; hominum curat felicitatem et agri culturam a Iove petit III 33—46. Risit 8, 183. pronuba Marti et Veneri c. m. 29, 38. pingitur in textura I 250.
- Nausicaa] c. m. 30, 141.
- Nebrophone] Nympha. nutrita Lycae 24, 250; virago cervos venatur 24, 315.
- Nemea] [2, 75].
- Nemesius] v. Rhamnusius.
- Neptunius] monstra c. m. 30, 129.
- Neptunus] eius regia c. m. 53, 119; eum amplectitur Amphitrite I 104. in pugna c. m. 53, 38. montes impulit trifida cuspide ut paterent Tempe II 181. Neptuni pecus pistrinae 3, 279. incumbas, Neptune, tridenti 20, 37; classes prosequitur 8, 463. domus Neptuni 10, 155. eius tutela equorum 24, 465; 7, 197. — meton. pro mari: cf. 15, 141; populis inmittere fratrem.
- Nereis] Nereida nuptam Thetidem 1, 202. plur. plerumque cum Venere. vectae feris 10, 159; nudae catervae 172; descriptae 160—172; cf. 283. cecinere auspiciu thalamis c. m. 30, 80. Nereidum stabulis 8, 555. fallere lascivas Nereidas 19, 68. — meton. pro mari: in amnes refluos veniunt c. m. 30, 80.
- Nereius] Amphitrite I 103. baca 8, 592.
- Nereus] placidus, in concilio deorum, III 11; violis interserit algas 10, 157. confert monstra et non aequare fatetur 24, 360. meton. 3, 183; 5, 303; 20, 34; victor I 144; certis legibus advena 28, 496. Nerea mentitur lacus 26, 320.
- Nereus] adi. Pelion illustre Nereis toris 7, 116.
- Nero] iunctus cum Tiberii memoria: Neronis scaena flagitiosa 20, 61; dira funera 8, 313.
- Nerva] 28, 420; cf. Aelius.
- Nervius] miles, inter auxilia palatina, p. XXXII adn. 3.
- Niliacus] vela 15, 59; cortex balsama desudat c. m. 25, 123; vide Iudaicus; de balsamo Aegyptio Dioscor. I 18.
- Niloticus] ripa 8, 574.
- Nilus] de eo c. m. 28; secreto de fonte cadens v. 11; inde per regna Aethiopum ruit 15 sq.; itaque fons extra Aethiopiam ponitur. quos populos tangit 18—23; de inundatione 24—42; cf. 1, 169; hinc aestivus 3, 185. ceterum de fonte 1, 38; 5, 244; 7, 207; 21, 179. extremo Nilo 10, 223; 18, 316. lene fluit eqs. 17, 232. tepidus 15, 476. Nili litora 22, 416. nigrantis septena ostia c. m. 27, 100; cf. 3, 185; septem cornua 10, 51; ripae numerosae c. m. 22, 58. fecundo Nilo nutritur belua c. m. app. 9, 1. nigrans est c. m. 27, 100; cf. c. m. 28, 16 (Alc. Avitus c. I 267 nigris harenis; sic etiam Niger cognatus fluvius audit). comparatur Gir 21, 253. — personatus: vultum flentem attollens gurgite gemat c. m. 22, 58. — pro accola Nili: fallax 19, 39; cf. 18, 316. pro Aegypto: 15, 52; c. m. 25, 73; nostro Nilo cognite c. m. 19, 3. Romanus Nilus non nisi Pharius 28, 86. adde 8, 44; 388; 15, 158; 456; 18, 14; 26, 57; II praef. 43; c. m. 27, 72; c. m. 31, 13. [9, 1].
- Niobe] rigidam Nioben effingit ephebus 20, 405.
- Niphates] arduus III 263; Niphatem 7, 72. barbari incurrunt rupto Niphate 18, 16.
- Nomos] an hic est ille verendus senex numeros qui dividit astra, fixis cum legibus eqs. 22, 434? cf. de eo hymn. Orph. 64 ἀστροθέτην, φύσεως τὸ βέβαιον ἀκλινὲς . . τηροῦντα νόμοισιν. Minore cum specie Pan ille subesse dicitur de quo hymn. Orph. 11. senex mysticus etiam apud Danielelem est 7, 9 et 22.
- Noricus] -ca rura gentes tenebant 26, 365.
- Notus] 1) ventus: 7, 140; II 248; I 92. imbres colligit 8, 173; lenis I praef. 8. hiems tepido N. calefacta 1, 271; quo N. liquefacta glacies? c. m. 34, 6. Noti flabris timores mandare 26, 205, quia gratus ventus; ideo Noti c. m. 25, 144. in folibus I 242. 2) zona vel regio meridionalis. Noti convexa 28, 177; finis III 323; calcare Notum 5, 244. deserta Noti 21, 179. ereptus 15, 459. spes ducta Noto 15, 64.
- Nox] genuit pestes Erebi fetu sinistro 3, 30. umida caeruleis bigis invecta somnum spargit I 276. umentes Noctis equos Somnus regit 15, 213. stat

- pronuba stellantes picta sinus *II* 363; cum taedis 8, 644. (5, 325?).
- Nuba] redimitus sagittis *inter copias Gildonis* 21, 254.
- Numa] gravis 3, 114; placidus 8, 483. Numae delubra 26, 101. Roma sacris Numae (i. e. iure pontificio) animata 24, 167.
- Numida] plur. adi. campi 21, 257. — *subst.* senatum in Numidas commovit Adherbal 15, 409. post Numidas (victos) 24, 35. *pro* Numidia 15, 93.
- Nycteus] equus *Plutonis* I 285.
- Nympha] plur. 1, 213; 24, 258; 28, 159; c. m. 30, 78; 175; c. m. 53, 120; *II* praef. 3; *II* 67; 76; 204; *III* 4; 230. Oceani *III* 172. cum Musis iunctae c. m. 26, 7. filiae *Tiberis* 1, 263. pariunt Amores 10, 74. lavant porphyrogenetum 22, 345; cf. Napaeae.
- Nysa] *Baccho sacra* 8, 604. [13, 4].
- Nysaeus] Hermus felix Nysaeo palmite 20, 171.
- Nysius] [6, 2].
- Oceanus] sub vitreis antris generis procreator 12, 34; fluviorum pater ut *Tiberis* qui vultu reddit patrem 1, 216. Oceani Nymphae *III* 172. Oceani aestum mentitur amictus 22, 249; ita sinuatur in margine *texturae* vitreis vadis I 270. omne quod ambit 18, 492; Cimbri stagnis supremis Oceani 26, 640. Oc. uterque 3, 197. margo caeli 8, 42. *orientalis*: trans Indos c. m. 27, 1. ruber 15, 455. *Atlanticus*: 24, 148. Oceani recessus Atlanteos 10, 280. miles alumnus Oceani (*Britanni*?) 21, 160; cf. 22, 249. *Hispanicus*, notans occidentem: 7, 176; 8, 22; 12, 34; Cantaber c. m. 30, 74; Hispanus 23, 8; O. Britannus 26, 203; c. m. 30, 41. *Gallicus*: 3, 124; c. m. 25, 91; 20, 248 (?). *Germanicus*: 21, 215. *pro mari omnino*: 22, 409. quis O. vos lustrabit? 20, 23. Oceani monstrum 10, 161. Arctos Oceanum petit c. m. 53, 11. — *accessa et recessa*: Oceani aestu 5, 114; recursus 17, 108; damna lunaria 28, 499.
- Odotheus] dux 8, 626; -i regis 8, 632; cf. p. XXVI; quod *Zosimus* habet *Ὀδοθεός*, id *pro* *Ὀδοθεός* accipi posse, ut rursus Odothaeus esset edendum, *Kochius* monuit.
- Odrysius] adi. Hebrus 7, 147. orae 3, 175. equi c. m. 53, 76; nives 4, 18. — *subst.* 5, 425; Odrysiis nil profuit Haemus contra Gothos 26, 178; apud eos Mars, cf. 4, 18; c. m. 53, 76.
- Oebalia] -ae arva temperat Galesus 1, 260; cf. Oebalius] Oebalii Tarenti 17, 158.
- Oedipodes] *pro* Oedipus. cantatur matrem duxisse 18, 289; Oedipoden iunxere matri, 3, 84. cf. Megaera.
- Oenomaus] axem Oenomai c. m. 30, 168.
- Oenotria] maerens 26, 146. personata: vite et hedera ornata, palmite vina fluens, 22, 262.
- Oenotrius] Oenotria tellus 26, 310.
- Oeta] msc. c. m. 53, 66. iuga Oetes 7, 114. irrisam Oeten 26, 182. Haemonium Oeten c. m. 53, 66. ibi vina fluebant in nuptiis Pelei 9, 8.
- Oetaeus] nemus 5, 181; iuga 9, 8; silvae 22, 29.
- Olbia] cum muro litoreo 15, 519.
- Olybrius] c. 1 *inscr.*; c. m. 40 *inscr.*; nom. 1, 243; c. m. 40, 17. *gen.* Olybri 1, 30; cf. p. VI—X.
- Olympia] vide Eleus.
- Olympus] 1) mons *Thessaliae*. Olympi vertex 17, 206—210. dissiluit Ossa gelido Olympo *II* 183. pruinosa vexit Ossa *III* 257. frondosus 9, 21. nubibus intactus (?) 26, 180. cf. 5, 182. 2) *pro caelo*. Olympi axis 10, 300; zonae septem 24, 135; flagrantis medius limes 15, 148. rapidus 15, 18. cf. 17, 79; 28, 170. stellantis rex 7, 33; item domina c. m. 31, 21; ex alto O. *III* 18; cf. 15, 140; *III* 269; 28, 101; 3, 50. 3) *pro diis*. praesidium Olympi 28, 351; temnis Olympum 26, 511. hinc adeo pater *Promethei* 8, 230. Honorius aequatus Olympo 27, 23.
- Ophion] gigas exutus *III* 348 (cf. *Preller Mus. Rhen. a. 1846 p. 385 adn. 14*).
- Opis] *Nympha Scythica origine*, soror *Hecarges*, optatum numen venantibus 24, 254; cf. 24, 277; auriga *Dianae* 24, 292.
- Orcades] ibi victi Saxones 8, 32.
- Orcus] Orci ianitor 3, 294.
- Orestes] poenas exegit 28, 113. Furias placavit c. m. 22, 14. Orestem desereret Pylades 3, 107.
- Oresteus] -am fidem c. m. 40, 18.
- Oriens] 5, 30; 8, 70; 12, 37; 18, 17; 396; 20, 131; 566; 21, 8; 277; 24, 81; 28, 92.
- Orion] (*prima longa* 1, 28; *II* 191; 28, 178; *brevis in thesi quinta*) sidus. Eridanus subterluit Oriona 28, 178. dextra armata 1, 28; gladio tremendus 28, 178. succinctus, in *Austro*, 7, 171. fretis descendat 15, 498; tempestatem facit nubilus 21, 287.
- Orontes] 20, 115. acc. -em 24, 158; 5, 35. gentes ditat 7, 70. nutritor nemoris eqs. *III* 373; cf. Antiochia. — *pro gente Syria*: famae contemptor 18, 434; canorus imbellis 5, 35. [13, 9].
- Orpheus] dat. Orphei c. m. 31, 33; Orphea c. m. 31, 1. — *II* praef. 1. Thracius 10, 234; Threicius c. m. 31, 33. feras pacavit c. m. 18, 19; Rhodopen animavit 7, 114; cf. 22, 172; mulcet naturam carmine *II* praef. 17—28. otia egit *ibid.* 1 sq.; canit *Herculem* 11 et 29 sqq. nuptiae Orphei et *Eurydicæ* c. m. 31, 1—32. — carmina Orphica leguntur 10, 234; Orpheos libros lacesunt c. m. 23, 11. eius hymnus *Iunonis* c. m. 31, 25; *Titanomachia* *ibid.* 27.
- Orpheus] adi. modi 7, 114; voces *II* praef. 24; pecten 22, 172. libri c. m. 23, 11. *pro* Orpheo dignus: cantus 17, 252.
- Orphnaeus] equus *Plutonis* crudele micans I 284.
- Ossa] *III* 257; nivalis 5, 182; glacialis 20, 12; *II* 257; eius nives *II* praef. 20. ibi nuptiae Pelei 9, 22. tollitur a gigante c. m. 53, 68; Ephialtes Ossam vulsit 26, 76; Ossae Pelion imponere 20, 12; involvere 8, 108. cf. Olympus.
- Ossaenus] vertex *II* 183.

- Ostrogothi] -is colitur Phryx ager 20, 153; cf. p. XXV et XXXV; vide Getae.
- Othrys] resonat Thetim 9, 22.
- Otus] Pelion vellit 26, 74; cf. Aloidae.
- Pachynum] caput Pachyni rupibus respuat mare Ionium I 148. aequora praerupta Pachyno veniant in Africam 15, 142.
- Pactolus] in Lydia 1, 54; 24, 61; eius fons aurifer ibid.; dives et rutilae harenae 1, 54; cf. 3, 103; eius urna aurata 20, 172. hinc Hermo iunctus 18, 214; 20, 172; 3, 103.
- Padus] 12, 14; 26, 532; 28, 212; 303; II 178; Padi ora 28, 495; olorifer c. m. 31, 12. pro Liguria 17, 200. — vide Eridanus; fluvius deus semper Eridanus, numquam Padus.
- Padusa] raucae stagna Padusae c. m. 25, 109.
- Paean] Apollo. io Paean 2, 11. Delos suum Paeania implorat c. m. 53, 125. Paeane recepto narrare 26, 599.
- Paeonius] draco (i. e. Aesculapii) 24, 173. cura (medica) 26, 121; herbae 20, 12. Aponi unda Paonia c. m. 26, 67.
- Paestanus] Paestana per iugera regnant rosae 10, 247.
- Palaemon] frenat Delphina 10, 156. puer repetit portum Isthmiacum 8, 465 (cf. De moribus Christianis p. 7). — vide Leucothoe.
- Palaemonius] -is coronis 17, 288. vide Isthmiacus.
- Palatium] semper Palatia: 28, 8; 18, 145; 20, 92; Romana cunctis nomen tribuere 28, 409.
- Palatinus] Romae templum in monte P. 22, 228. mons Augusto praesente populis oracula pandit 28, 35. collis 28, 543 pro Romanus (?): Palatinis collibus 15, 118; Palatino senatu 8, 11.
- Palladius] adi. Palladia harundine Triton, de Tritonide, 28, 378; cf. Tritonis.
- Palladius] nomen; c. m. 25 inscr. Palladium v. 25, Palladii v. 64. pater et filius. 1) de filio cf. p. XLV. 2) de patre ibid. non recte rettuli. pertinent ad eum soli vv. 61—68; certe igitur praefectus urbis CPtanae fuit (cf. l. l.). contra praefatio c. m. 25 non ad hunc, sed tantum ad Pall. filium (generum) et ad Celerinae patrem (socerum sc. generi) scripta est; hinc sequitur non quidem Pall. patrem tum primicerium notariorum fuisse, sed solum Celerinum (?) sive Celerinae patrem, neque vero hunc in Oriente, quod conieci p. XLVI, sed in Occidente. Sic olim errata corriguntur.
- Pallaneus] gigas a Minerva necatus c. m. 53, 109 (Pallaeneus corr. V¹; sc. Pallene ibi ubi Phlegra; cf. Diodor. 5, 71).
- Pallanteus] i. e. Palatinus, de Pallanteo Euandri oppido: apex 28, 644; absol. Aventino Pallanteoque 22, 405.
- Pallas] dea I 228; II 39; 206; Pallados 24, 210. Pallada 18, 272; III 209; c. m. 53, 110; Pallade 22, 275. [14, 7]. vide Minerva.
- Pallas] gigas. Pallanta c. m. 53, 95.
- Pallas] Euandri filius. Pallantis iugulum piavit Aeneas 21, 97.
- Pallor] pedibus haeret fugientis 28, 322. gratus amantum in comitatu Veneris 10, 81.
- Pamphyli] -os rapi a Gruthungis 20, 465.
- Pan] Pana Lycaem 28, 200. (et v. sub Nomos).
- Panchaeus] cinnama 10, 94; cf.
- Panchaia] Arabia. ramos turiferos dabit 7, 211; eius silvae turiferae II 81.
- Pandionius] -as arces protegit Minerva II 19. res sensere Solonem 8, 498. phalanges sub Theseo 15, 406.
- Pangaea] 1) adi. iuga c. m. 53, 67. 2) sbst. mons Maced. vel Thraciae: 8, 179. caligantia illicibus Martem tenent 3, 337; eiusdem axe strident nives 20, 106. ibi pugnatum a Stilicone 21, 134.
- Pannonia] -ae plaga direpta a barbaris 5, 45. cf. Pannonius] sbst. eius oppida obsessa tot annis a barbaris; iam a. 400 arare rursus incipit 22, 192.
- Pantagias] -am saxa rotantem in Sicilia II 58.
- Paphius] sedes 10, 254; harenae 10, 148. puellae 19, 65.
- Paphos] describitur 10, 49 sqq.; diva Paphi II 155.
- Paraetoni] de Paraetonio oppido, pro Aegypto: litus 15, 160.
- Parcae] Parcarum sub iure omnia, ferratis fuis evolunt saecula egs. I 51 sq. sic iussere II 6; vetant Plutonem I 48; contra famulas Proserpinae addicit II 305. stamina dura legunt in alqm c. m. 27, 109. Parcarum colos severas exorare c. m. 26, 87; restant fila 3, 157; neverunt tibi ultima fila 20, 461; adde 15, 121. Parcarum lege c. m. 11, 1. Stygiae sorores 20, 31. — maligno stamine fatorum ductus quasi filo Ariadne 3, 177. — cf. Atropos et Lachesis; nam Clotho ignota Claudiano.
- Parmenides] philosophus; cf. 17, 75—76.
- Parnasius] chelys Pieris fidibus 28, 122. [2, 1]. — sbst. Parnasia 1, 71.
- Parnasus] liber mortuo Pythone 2, 5; cum Delphis pro umbilico orbis habitus 16, 15.
- Parrhasius] Arcadius. Ladon 21, 185; Lycaeus II 18; coloni ad Erymanthum 26, 191.
- Parthenius] adi. nemus 21, 183; lustra II 241; item odorem II 148 ubi ne Parthenius sbst. sit, cavimus praef. p. CVII adn. 2.
- Parthia] 15, 38. corrumpit nostros mores luxuriae et spadonum usu 18, 416. supplex emit pacem a Theodosio 10, 225; vide Perses.
- Parthicus] tigris I 17; luxuries 18, 342; cingula variantur gemmis II 94; cf. 7, 204. fulmina quibus obiit Carus c. m. 25, 74.
- Parthus] adi. ductor c. m. 27, 84. — sbst. 1) proprie: refugus 8, 531; cf. 7, 201; c. m. 9, 21. iaculum Parthi II 200; sagittas tendunt 11, 2; cf. 21, 68. retro ferire didicerunt exemplo hystericis c. m. 9, 47. triumphati a Traiano nostra provincia fuerunt 8, 317. 2) pro Persa: Parthorum solium 8, 214; procures 21, 55. Roma petit Parthos 1, 80.

- liquere Niphatem in exercitu Theodosii 7, 72; finem quaerere paci 20, 476. fore ut vincantur 7, 201. — cf. Perses, Arsacius, Susa.
- Pasiphae] c. m. 4, 9 sq.
- Patavium] vide Antenoreus.
- Patientia] durum corpus instruit 22, 105; dea 22, 101.
- Paullus] vide Aemilius.
- Paulus] apostolus. per cineres Pauli c. m. 50, 1; innuitur Petri et Pauli sepulchrorum ecclesia.
- Pavor] Martis famulus. nexus rotarum tendit 3, 343; eius lictor cum Metu 22, 373.
- Pax] exultat cum Fide regnante Stilicone 17, 171 (28, 639?).
- Pegaseus] -is habenis adiutus Bellerophon 3, 263. aquae (Castalia) numen habent c. m. 45, 4.
- Pegasus] alas praebens 8, 558; praepete cursu volucris equi 3, 262.
- Pelion] Ossae imponere 21, 12; involvere 8, 108. vellere 26, 74; cf. Otus. nuptias Thetidis vidit: 7, 116; 9, 1; 1, 203. — eius pastores fugati 5, 44.
- Pella] Pellae moenia olim ditavit Hydaspes 17, 28.
- Pellaeus] 1) adi. aula 24, 33. aurum 15, 269. P. iuvenis doluit Darium peremptum et ingens sepulcrum dedit c. m. 22, 18. pro Aegyptio: Pellaeis ensibus occisus Pompeius 18, 483. 2) subst. de Alexandro. domuit Porum eqs. 8, 375.
- Pelopea] fratres sibi peperit patre Thyeste 18, 291.
- Pelopoeius] oppida ab Alarico vastata 5, 188.
- Pelops] praeda Pisaeta, curru marino fugit c. m. 30, 167. Lydia Pelopi thalamum erexit 10, 216.
- Pelorum] Pelori Siculi latus III 255; ad usque P. Siculum porrectus Appenninus 28, 287. mare Tyrrhenum P. concutit I 152. Ionium laxare Peloro refugio 26, 222.
- Pelorus] gigas. c. m. 53, 79.
- Pelusiacus] -as paludes c. m. 27, 97.
- Penates] 1, 46; 3, 82; 161; 10, 25; 228; 17, 125; I 180; III 187 et al.; Penatibus III 73; c. m. 30, 101.
- Penelope] trahat arte procos eqs. c. m. 30, 31; tota Odyssia Penelopae decus est ibid. 25.
- Peneus] nectare fontes mutavit in nuptiis Thetidis 9, 7; Peneo stagnante II 180 (cf. Thessalia).
- Penthesilea] voc. 18, 334. cf. Danai.
- Pentheus] Maenades Penthea ferebant 5, 418. matri caput rotatum 20, 524. cf.
- Pentheus] adi. Maenades thyrsis infectis Pentheo sanguine 20, 523. Pentheo ritu necatus Rufinus 22, 213.
- Perdicca] quem mater Polycaste amavit, c. m. 8 inser. (cf. carmen Aegritudo Perdiccae).
- Perfidia] fractis armis luget regnante Stilicone 17, 169.
- Pergamum] plur. Pyrrhus vertit 8, 366.
- Pergus] lacus, Pergum dixere Sicani, rara perspicuitate, II 112—117.
- Perithous] -um dilexit Theseus 3, 107.
- Periurium] lasciva Periuria volant in luco Veneris 10, 83.
- Permessius] fons Aganippea unda flores educat aeterno vere rubentes c. m. 30, 8.
- Persephone] III 244; vide Proserpina.
- Perses] rex Macedoniae. Persen debellatum 21, 372.
- Perses] Persa. Medo eripuit imperium 24, 164; Persen subiecit Macedo 24, 165. — plur. Persarum urbs Babylon, ubi vide; dei Mithras et Belus, ubi vide. eorum mores 21, 54—68; magi et ritus Chaldaeus v. 61; cf. 8, 145. rex 21, 61; tiaras 28, 71. rarum parricidium regum 20, 478. cingulum equorum, Persarum gentile decus, imitata est Serena c. m. 47, 13. anno 383 legatio ad Persas, p. XXVII adn. 4; a. 384 legatio Persica CPlim missa (cf. Idat. chron., Marcell. Comes); iterum a. 389 Persarum proceres missi rogatum foedera, quos Romae cum Honorio Theodosius recepit, 28, 70. hinc Parthi in huius exercitu (vide Parthus). anno 399 pactum movent Sapore caeso, 20, 475—484; cf. p. XXXVI. — cf. Parthia, Parthus, Parthicus, Persis.
- Perseus] Inachius alis instructus in rubro aequore domuit cetus 3, 278; cum Gorgone Perseus 3, 280. cf. Gorgo, Neptunus.
- Persis] 1) terra. humilem Persida fore speratur 7, 204. 2) mulier Persica. Persides 21, 57.
- Petrus] per cani limina Petri c. m. 50, 1; vide Paulus. [Pëtrum 21, 13].
- Peuce] barbara Alaricum nutrierat 28, 105; corporibus premitur Gruthungorum 8, 630.
- Phaethon] 1) filius Solis. natus 28, 172. cum Phaethonta traherent quadrigae, Sol occurrit eqs. 8, 62—69. devius 5, 211; cf. 28, 188 sqq. id quo anno acciderit, c. m. 27, 107. intextus incendit amictus Eridani 28, 167. — cf. Hyades et Eridanus. 2) Sol ipse. inorat equos III 403.
- Phaethonteus] ruinae 7, 124; damna ruinae 1, 258; errores c. m. 27, 107.
- Phalaris] 3, 253. Phalarim et Siculi iuveni mugitus 15, 186. cf. Siculus.
- Pharao] volucres Pharaonis equi mersi c. m. 50, 8.
- Pharius] adi. Aegyptius: tellus c. m. 27, 73. terrae c. m. 28, 1. segetes c. m. 30, 60. Nilus 28, 86. annus 15, 57. cubile Proteos 10, 50. modi 8, 575. scelus (cf. Pompeius) 18, 482. — subst., de Hadriano: c. m. 21, 2 et 4.
- Pharos] 1) longe nota carinis c. m. 22, 57. 2) Aegyptus. Augusto iacuit 18, 218.
- Pharsalicus] proelia 28, 400.
- Pharsalius] rura equis clara 10, 291.
- Phasis] asper (sc. glacie) 3, 376. Phasin ubi sedeant Armenii 7, 72. gelidus hostes (barbaros) mittebat 20, 575. trans Phasin aguntur captivi a barbaris 18, 245; cf. Araxes et Caucasus.
- Philippus] 1) Alexandri pater. Graeciam subiecit 15, 268; Philippi prospera 8, 375; bellante Philippo floruit Macedonia 17, 31. 2) tertius. Emathium Philippum 26, 388; arma movit dum vincit Hannibal, ibid.; fusus a Laevino 26, 396. debellatus 21, 372.

- Phlegethon] inamoenus, igne redundat *eqs.* 5, 467; *cf.* I 24. Phlegethonta sonorum poscit *Megaera* 3, 119; *item facem accendit* Phlegethontis unda III 390. *an Aponi calidi causa sit quaeritur c. m.* 26, 72. *personatus*: ingens, hispida barba, fluunt incendia vultu II 315.
- Phlegethonteus] -ae ripae murmura I 88.
- Phlegra] *Gigantomachiae locus*: III 201; Phlegram rexit Terra parens *c. m.* 53, 4; saevit tumultu II 255. — *vide* Pallaneus.
- Phlegraeus] proelia *c. m.* 31, 27; militia (*Ioris*) 27, 20; exuviae III 337.
- Phoebe] 10, 15. 18, 324. 24, 295. II 39. Phoeben III 209. atra ululata per urbes 26, 233. Phoeben variam alieno igni compleri 3, 9; *cf.* 17, 130. *vide* Diana et Luna.
- Phoebeus] Phoebeo arcu 2, 1.
- Phoebus] 24, 334; 28, 30; I 134; II 27. *item qui Titan et Sol*; *c. m.* 27, 45 et 48. Phoebi crines *c. m.* 53, 39; *eum docuere* Nymphae Deli *c. m.* 53, 121. omnia novit 24, 42. flectit equos *c. m.* 53, 10; adducit habenas *c. m.* 27, 48. Delon redit extincto Pythone 1, 188; Phoebum canunt 2, 11. Phoebus occubuit Otus 26, 75. *vaticinii auctor*: intrat pectora 18, 327. terrifici Phoebi stimulis ignescere 20, 46. *musicus*: temptavit lyram *in nupt. Thetidis* 9, 17. *poetandi auctor*: multifidus ruat per pectora 1, 56; spirant Phoebum I 6; quidquid anhelat *c. m.* 3, 1. — *meton. pro sole*: limite medio 8, 286; *cf.* 28, 412. Phoebi cardo 18, 397. II *praef.* 48. Phoebi labor 1, 268; *cf.* 3, 129; 5, 104; 7, 9; 7, 166; 12, 40; 26, 244. *vide* Apollo, Titan, Sol.
- Phoenixes] tribuere colorem *purpureum* 8, 601.
- Phoenix] Solis avis 22, 419; longaevis cinnama adportat *in nuptiis Orphei c. m.* 31, 15; *de morte ac natalibus fabula narratur* 22, 414—420, *fusus c. m.* 27; *habitat trans Indos v. 2*; *alumnus Phoebi* 49; *postquam revixit, Heliopoli patri sepulcrum parat* 72 sqq. *heres sui etc.* 101 sq. *cf.* Eurus.
- Pholoe] rubuit prostratis *Centauris* II *praef.* 44.
- Pholus] plectra movere non poterant Pholum 9, 14.
- Phorcus] Phorci reverenda canities *in concilio deorum* III 11.
- Phrixus] 22, 463; *cf.* Aries.
- Phrygia] *gen.* Phrygiae 26, 356; arva 20, 170; tellus 20, 296. partes et fines 20, 238 sqq.; casus supremos 289; Phrygiam uri a *Gruthungis* 274; *provincia emitur a praesidibus et pluris habetur quam Lycia* 18, 205. *ibi Cybeles sedes* 20, 279 sqq.; *vide* Cybele.
- Phrygius] *adi.* 1) *proprie.* tellus III 114; valles II 267; urbes III 103; matres 20, 401. Phrygiam vocem (*linguam antiquissimam esse*) 20, 254. *equi*: Phrygiae matres *c. m.* 30, 191. *ad Cybelen et alia pertinent* et Phr. cultra 18, 280; leones 15, 119; 24, 170; III 424; Penates I 180. 2) *Troianus.* ignis *c. m.* 17, 38. Phrygio vertice *Ascanii* 8, 194; Phrygio busto 20, 530; caedes 9, 20. *item* Timavus Phrygius 7, 120; *cf.* Tim.
- Phryx] *ager* 20, 154. gens appellata Phryges 20, 244; Phrygibus vetustas dat principium, *i. e. antiquissimam gentem esse*, 20, 252. *acc.* Phrygas 18, 205.
- Phylacides] Phylaciden *c. m.* 30, 151; *cf.* Laodamia.
- Pictus] non nomine falso 7, 54; *eius figurae ferro notatae perleguntur* 26, 418. Pictorum sanguine Thyle incaluit 8, 32; *victos a Theodosio seniore* 7, 54; *fractus etiam a.* 398 18, 393.
- Pierides] *invocatae* 3, 24; canant *Serenae* debita vota *c. m.* 31, 61. [2, 1].
- Pierius] antra 6, 15; modis 4, 20; fidibus 28, 123; artes 23, 3; studia 1, 150; labor *c. m.* 30, 146. *sertum e floribus Permessi compositum, pro carmine, c. m.* 30, 2. currus Pierios lassant proclivia *in Stilicone laudando* 21, 23.
- Pietas] cum Fide alta cervice, *sub Theodosio*, 3, 53; *quod satis aperte tendit ad religionem christianam*; amplexa *Honorium et Arcadium* 17, 168; *cf.* 28, 586.
- Pincius] Pincia culmina *Romae* 22, 401.
- Pindus] Pindi brachia 24, 302; obice 26, 184. [14, 10]. *cf.* Dryopes.
- Pisae] Alpheae (*cf. Vergil.* 10, 179), *unde contra Gildonem classis solvit*, 15, 483.
- Pisaeus] -a praeda Pelops *c. m.* 30, 166.
- Pisidae] feroces, *in Austro Phrygiae* 20, 241. Pisidas rapi a *Gruthungis* 20, 465.
- Pius] Pii Tranquilli *Romae habitant* 28, 421; Pius non solum Antoninus Pius, sed etiam M. Aurelius cognominatus (*cf. CIL.* VI 1028).
- Plato] tui Platonis praecepta patriam non erexere 17, 149; *cf.* 17, 87 et 94—99.
- Plaustrum] sidus. Arctos intermicat Plaustro (*cum idem esse soleant*) 1, 26; *item coniuncta nomina* 26, 246 sq.; *Getici sidera Plaustris l. l.* Plaustris regi 15, 501.
- Pleias] Pleiade madida 8, 438; sub occidua 26, 209.
- Pluto] I 278; *cf.* Dis.
- Poenus] *adi.* Poenus aer 21, 258; leones III 166. — *subst.* 1) *olim victus a Romanis*: 18, 455; ferox 1, 148; *victus aequore* 24, 143. *phur.* Poeni 22, 383. *absol., de Hannibale* 15, 83; 26, 148; fulmineus 26, 138. 2) *Africanae dioecesis incola*. Poenos temperat 17, 201; Poenus arator 22, 102; Poenos petere 15, 509. Poeno liberati 22, 190; *cf.* 28, 8. *absol., de Gildone*: incubuit Austro 24, 71. — *cf.* Punicus.
- Pollentia] celebranda 26, 635; *cf.* 28, 203 et 281; *praef. p. LI.*
- Pollentinus] campi 28, 128; *cf. c. 26 inscr.; praef. p. CVIII et CCH adn.*
- Pollux] dilexit Castora 3, 108; pro Polluce (*sidere*) rubens 1, 244. *vide* Lacones.

- Polycaste] *c. m. 8 inscr.; vide Perdicca.*
- Polyphemus] *quamvis impius religionem loci servat III 356; cf. Cyclops et Cyclopius.*
- Pompeianus] -i triumphus 18, 221; -a proscaenia plaudent Stiliconi 22, 403 (*cf. ibi Symmachi locus allatus*).
- Pompeius] Pompeio gloria portas patefecit triumphanti 24, 36. necatus a Pothino iussu Ptolemaei 18, 483. *cf. Magnus.*
- Ponticus] [Pontica balnea 12, 2].
- Pontus] *sub Mithridate: arma Ponti 21, 370. — provincia: eat tot nummis 18, 203.*
- Pontus] *Euaxinus cum Propontide 5, 38; 349.* Bosphorus artat Pontum 15, 225. Amazonius 20, 264; Cimmerius 21, 129. Thracia Amphitrite 26, 337.
- Porphyrion] *gigas, c. m. 53, 35 et 115.*
- Porus] Eous 8, 375. Porum vexit elephas cum Indis ad Gangem 21, 267. Porus prostratus Alexandro 21, 268; Porum 8, 375; Pori nigri regia 17, 32 (*cf. Indus niger*). Poro captivo India spatiosior tradita ab Alexandro *c. m. 22, 19. cf. Pellaenus.*
- Pothinus] alio Pothino laedor 18, 481; *cf. Pompeius.*
- Priamus] Priamo Troia reddita ab Hercule *c. m. 22, 15.*
- Priapus] *tangitur, vide Hellespontiacus.*
- Proba] 1, 192; *praef. p. VI, VII.*
- Probinus] 1) veteris Proбини facta 1, 29; *cf. p. VI.* 2) Probinus in *inscr. c. 1; ad Probinum c. m. 41; Probini 1, 244; Probine c. m. 41, 18. cf. p. VI—X.*
- Probus] 1, 173; Probi 1, 57; 62; 143; 167; Probo *dat. 1, 75; abl. 1, 199. cf. p. VI, VII, X.*
- Proculus] *filius Tatiani, 3, 248; vide Tatianus.*
- Prometheus] condidit artus nostros 8, 229, *quod explicatur v. 228—254; opifex 239; patri Olympo mentem furatus 230; iunctus in opere Epimetheo quoscumque Pr. excoluit, ventura notant 20, 492. Titan quam poenam patiatur c. m. 53, 22. — vide Iapetionides.*
- Promotus] saeva Promoti caede tumentes Bastarnas 21, 95; *cf. ducis socii letum 3, 317; praef. p. XVI, XVII adn. 4.*
- Propontis] *alta, ibi piscatus, 20, 333. vide Pontus.*
- Proserpina] (6) I 246; II 5; 204; 247; III 70; 83; 100; 407. *sola filia Cereris I 126; candida I 217; quem laesit? III 284. eius proci I 133. gaudia matris I 139; 193. eius forma II 36 sqq. caesaries III 87. vestem texit in qua mundum depingit I 244 sqq. (hoc cum ipso pepli argumento Orphicum est, cf. Porphyr. de antro Nymph. c. 14); anthologia II 4—150; III 220—233. raptus II 201; 247 sqq.; III 244. — inferorum regina II 322; domina 314; eius munera 278—306; hinc ferox I 27; Iuno dicta (v. s. v.). misera post nuptias III 106; matrem revisere sperat III 107 sq. — relinquat umbrosas fores in gigantomachia, c. m. 53, 44. — semel Persephone, ubi vide. — et vide Ceres, Electra, Sirenes, al.*
- Psamathe] 10, 167 (?).
- Psammetichus] *rex Aegyptius eqs. 20, 252.*
- Protesilaus] *vide Phylacides.*
- Proteus] arcet monstra *c. m. 30, 128; Pharium cubile Proteos 10, 51; Protea certo vultu mansurum in concilii deorum serie ultima III 13.*
- Prudentia] 22, 107; *dea pectore recepta 101.*
- Ptolemaeus] miles stabuli, dominus Eutropii, 18, 61; Ptolemaei mancipium 480; paelice eo usus 62; inter praesepia ducti somni 68; donat Arinthaeo 63. Ptolemaee 66.
- Ptolemaeus] *Aegypti rex 18, 480; eius mancipium Pothinus ibid. (Ptolemaeus certe non scripsit Claudianus; neque enim unanimi libri meliores de ea scriptura; quamquam ita legitur in script. hist. Aug.; traduntque etiam libri Lucani et Curtii Rufi; cf. annal. Fleckeiseni t. 94 p. 244; 95 p. 22).*
- Pudicitia] stare ex aethere lapsam, cui comparatur Proba, 1, 195.
- Punicus] Punica bella 23, 2; gesta 21, 380; feritas 8, 410; messis *c. m. 30, 60; carbasa 15, 19.*
- Pygmaeus] *adi. bella ad Nilum c. m. 31, 13; cf. 15, 474 sq.*
- Pylades] 3, 108; *cf. Orestes.*
- Pyragmon] *Cyclops, cum Sterope iunctus, I 238; nectit thoraca 7, 195.*
- Pyrenaeus] *adi. antra c. m. 30, 77; ilex 24, 313; iuveni 18, 406. — subst. trans Pyrenaeum 26, 200.*
- Pyrois] *puer ex plebe Amorum c. m. 25, 141; vide Amor.*
- Pyrrrha] *Pyrrrhae saecula 15, 43.*
- Pyrrius] 1) *Achillis filius. Pergama vertit eqs. 8, 366.* 2) *Aeaciden Pyrrhum Curius pepulit 26, 125; fuga Pyrrhi 128; pulsi victoria 132; quas gentes rexerit, 135; incendia miscentem 145; contra P. tot annis certatum 154. Pyrrhi aurum 8, 414; saevi 15, 125. Pyrrho 18, 463; 24, 32; Pyrrhum 21, 371. cf. Stoecker p. 15, 45 sq.; et vide Fabricius, Curius, al.*
- Pythagoras] *dixit tacendo 17, 91; Pythagorae monitus Tarenti luxum non pressere 17, 157; eius anni silentes ibid. (de qua ἐξευδία cf. Gell. I 9, al.).*
- Pythia] *vates 18, 327; cf. 28, 32 sq.; c. m. 3, 2.*
- Pythius] 1) *axis, umbilicus Delphicus, 16, 16.* 2) *Pythia domus Romae in Palatio 25, 4 (praef. p. LIII; et cf. Phoebea Palatia Lucan. 3, 103).*
- Python] *Cirrhæ domitus ab Apolline 2, 1; quam magnus fuerit 2, 3 sq. cf. 8, 537. Pythone 1, 189; 2, 15. [2, 39].*
- Quintianus] *de balneis Quintianis c. m. 12 inscr. (Quintilianis var. l. minoris fidei).*
- Quinctius] *Cincinnatus. Quincti seges 15, 111.*
- Quirinalis] -i amictu, i. e. consulari, 8, 157; *item -es cinctus 18, 28.*
- Quirinus] *Romulus. sedem Quirini 26, 101. scepra Quirini (insigne regium) 28, 642. bellatore Quirino 8, 492. deus Martis frena regit 22, 370. —*

- populum Romanum repraesentat*: lacessito Quirino 26, 639; *imprimis urbicum*: maiestas Quirini augescit quod populo iudice *eqs.* 24, 99; *sic porro opponitur militiae*: vexilla Quirini 8, 8 (*cf. ad l.*); plebem sociat castris 28, 9.
- Quiris, Quirites] *tantum urbis Romae cives*: epulis repleto Quirite 12, 17. Quirites 22, 391; 24, 54; 26, 451; *frumentum accipiunt* 18, 409; evocat ad rostra 28, 587; *oppositi Mediolanensibus* 28, 652. — Graios Quirites de CPlitanis 20, 136.
- Raetia] aspera Alpes porrigit 8, 442; Hercyniae silvae confinis, parens Danuvii Rhenique, 26, 330 sq. latus quo Raetia Hesperiae orae iungitur 26, 340. nuper defensa 26, 414 (*cf. p. XLVIII sq.*); nostras vires occupat 26, 279.
- Raeti] in Raetos 28, 232.
- Ravenna] Ravennae antiquae muros egressus Honorius (*a. 404 init.*) 28, 494.
- Regulus] voluit reverti 15, 79. Regule 21, 381; 8, 410, ubi feritatem Punicam passus.
- Radagaisus] ignotus Claudiano, p. XLVII, XLIX; nisi forte, quod dicit Stilico 26, 569 credite nunc omnes . . . gentes, quas Hister, quas Rhenus alit, pendere paratas in speculis, ex parte de catervis Radagaisi interpretari velimus.
- Rhadamantys] iudex apud inferos, frater rigidus Minois, cuius verbera munus, 5, 479 sq.
- Rhamnusius] -a dea nimiis votis obstat, flexit rotam 26, 631.
- Rhenus] 21, 202; 24, 305; 20, 251; Rhene 26, 336; Raetia parens Rheni 26, 331 (*cf. Taciti Germ. 1*); descriptus 332—339; *cf. Rheni glacies III 321*; trans Rheni cornua 8, 652; bifidos tractus et ora 21, 199. nascentes explorat 5, 112. altera tantum ripa barbarus: 17, 54; *cf. 7, 18*; 21, 20; 26, 422—429. quas gentes alit 26, 569. Rhenum veteres tenebant 28, 413. nostrum video 18, 395; quae ripa Romana sit dubitatur 21, 224. villis praevelatus 22, 189. — *pro gentibus accolis*: 21, 196; quis Rhenus *eqs.* 15, 312. quanto milite pacatur c. m. 25, 91. Rheni pacator 24, 13; *cf. 22, 246*; 8, 440; 457; triumphus c. m. 46, 13. translatum in Africam 15, 374; imbellem miratur Gallia 21, 20. famuletur 1, 161; *cf. 10, 278*. — *personatus*: urna 3, 133; minax cornibus 21, 220; effigiatus catenatus 24, 25.
- Rhesus] Rhesi sopiti agmina 28, 473; Rhesum 28, 482.
- Rhodanus] velox 5, 111; ferox 17, 53. Rhodanum 24, 58; Rhodano 26, 300; Rhodano stimulatus Arar 20, 269; invectae classes 18, 404. — *pro Gallia*: Rhodani procera cohors 21, 159; alumnae (mulae) c. m. 18, 1. frumenta Romam mittit 22, 393; *cf. 18, 404*.
- Rhodius] Rhodiis Iuppiter imbres auratos indulsit nascente Minerva 24, 226.
- Rhodope] 5, 291; nimbose 21, 130; *cf. 3, 335*; Odrysia 26, 177; Orpheum audiit II praef. 19. Rhodopen revellit gigas c. m. 53, 69. Rhodopen 8, 50; I 135. Martis sedes 20, 163; I 135. *cf. Mars; item*
- Rhodopeius] -a flumina laverunt Martem puerum 8, 526. culmina c. m. 22, 37. saxa 7, 113.
- Rhoetos] centaurus. Rhoeton flectere plectra non poterant, 9, 13 (*cf. Benteleus ad Horat. c. II 19, 23*).
- Riphaeus] (*non Rhi. in probis mss.*) Riphaeis ab oris per Caucasum barbari incurrebant 20, 151. axis, terra Hyperboreorum, 28, 31. Aquilo 3, 242; flabra 21, 124; frigora III 321; glacies 7, 149.
- Roma] 24, 2; 51; 78; 96; 180. 26, 51; 77; 96; 375; 450; 477; 533. 28, 78; 87; 295; 432; 438; 492. Romae 15, 207; 17, 269; 28, 193. Romam 8, 361; 20, 128; 339; 26, 647. Romam nescio quam 26, 505. magna 6, 16; 5, 54. aurea 12, 20. caput rerum 15, 460. domina 24, 97; 22, 224. mater regum ducumque 24, 175; *cf. 28, 362*. parens 26, 52. mater legum 28, 428. colles 1, 175; 24, 65; coronet arces 12, 20. hymnus Romae 24, 130—173. urbs aeterna 26, 54 sq. historia rei frumentariae 15, 49 sqq.; *cf. 21, 309*; 376; 24, 92 sq.; 18, 401 sqq. heres Attali 18, 215. eius senatus 1, 19; 8, 583; 503 sq. (*cf. ind. vocab.*). recepit et dedit deos 15, 131; templa 24, 67. novis moenibus cincta 28, 530—536 (*cf. p. XLIX*). orbem non ex Roma regi posse 28, 410. Roma pro caelo habita 1, 130; 24, 134 sq.; *cf. tonat* 26, 511 (*praef. p. XVI*). — Roma dea: 1, 75; 133. 15, 204; 208. 22, 377; 408. 28, 428. 18, 372; 384. eius parens Mavors 15, 129, mater Cytherea 15, 128. eius currus 1, 77 sqq. fabula de lupa caelata in clipeo, 1, 95 sqq. Romam comitantur Metus et Impetus 79; descripta 83—99; *cf. 15, 208—212*, similis Minervae (*vide Minerva*). legum genetrix consors Tonanti 1, 127 sq.; regina 136; diva 165. Romam precantur dioeceses 22, 269; consulatum Stiliconis parat 270—408; vidit se consule potitam 377. Honorium adloquens 28, 360; item 18, 372 sqq. eadem macie exesa describitur 15, 17—25; Roma precor pabula 35. — limina Romae 22, 224, templi in Palatino 22, 227; penetralia 28, 358. — par Roma 15, 60; *vide Constantinopolis*.
- Romanus] 1) adi. maiestas 17, 37; nomen 8, 59; 26, 382; *cf. 15, 457*; 16, 7; 24, 8; 160; 28, 418. oppida 1, 163; 26, 539. ripa Rheni 21, 224. legio 20, 576; *cf. 26, 633*; 3, 307. manus 26, 490; c. m. 50, 10; item, alia metaphora, 5, 52. signa 20, 235; sceptrum 7, 67; insignia 18, 462; *cf. 28, 598*. aula 8, 219. carcer 21, 240. salus sive Salus 3, 283; 21, 374; c. m. 30, 189; *cf. 26, 571*. pax 10, 225; 20, 477; *cf. 28, 151*. labor 18, 221; dolor 18, 374; *cf. 5, 206*; 20, 159; 22, 205; 8, 522; 21, 1; 15, 95; 26, 288. vetustas 8, 398; Romani aevi custos 26, 232. potentia 5, 4. culmina 10, 316. R. potestas Probae 1, 193. forum (*i. e. eloquentia*) c. m. 19, 2; flores eloquentiae 17, 84; sic Romanos fontes c. m. 41, 13 linguam Latinam spectant nec urbem Romam (*praef. p. VIII*). — de urbe sola: 22, 402. 24, 30; 84; 194. 26, 84; 390; 628. 28, 75; 12; 338; 551.

- 2) *subst. mscl.* Romanus 20, 229. 28, 298. *plur.* 8, 309; 15, 270; 24, 166; 21, 348. *neutr.* Romana stabant sub ictu 15, 242. [5, 22].
- Romuleus] 1) *de Romulo*: fetus 1, 97; Tiberis 1, 226. 2) *Romanus*: 15, 75; regnum 26, 332; res 8, 619. *maxime antiquae Romanus vel urbis*: leges 21, 331; arces 24, 124; moenia 28, 57; fasces 7, 1; amictus 20, 62; vestes 22, 366.
- Romulus] 1) *subst.* Romule 20, 142; *vide* Quirinus. 2) *adi.* Romula virtus 26, 261.
- Rubicon] 28, 365. Rubiconis amoeni incola c. m. 19, 1.
- Rubrum mare] 8, 600; 18, 16; c. m. 30, 4; c. m. 31, 14; c. m. 39, 2; *cf.* r. Oceanus 15, 454; r. aequora 7, 210; fluctus c. m. 25, 61; profundum 10, 168; III 320; *vide* Erythraeus.
- Rufinus] 3, 92; 361; 5, 7; 92; 219; 367; 20, 539.
- Rufini 3, 189; 5, 338; 20, 550. Rufino *dat.* 3, 189; 256; 314; 5, 294; 319; *abl.* c. m. 30, 234. Rufinum 5, 130; 212; 424; 496; 15, 304. Rufine 3, 140; 5, 513. Gallus Elusae natus (3, 137); *magister officiorum orientis ante a. 393* (Zosim. IV 51; *cod. Theod.* X 22, 3); *inde a fine a. 392 praef. praetorio*, *cf.* p. XXVIsq. *Invidet Stiliconi iam ante mortem Theodosii*, *ibid.*; *cf.* c. m. 30, 231—235; *postea quae gessit p. XXVIII—XXX*; *eius proditio sub nomine legum* 26, 517. *occiditur Pentheo ritu* 22, 212. *eius mores* 3, 89 sqq.; 178—258 (*vendit consulatus, id est enim ambitus a principe honores* 180); 291—300. *ferus* 5, 61; *tyrannus* 268. *eius praediis pepercisse barbarum* 71. *Getico usus vestitu* 79 sqq. *mortem minatur Arcadio* (?) 168. *eius atria densae turbae capacia* 340; *amici* 296; 317 sqq.; *sibi Mausoleum struxerat* 449. — *et cf.* Tatianus, Promotus, Stilicho, Theodosius.
- Sabaeus] *subst.* levibus imperabat femina 18, 321; Sabaeos dociles servire 8, 306. — *adi.* tumultum Sabaeum texere fronde pretiosa c. m. 27, 43; *luci* 10, 210; *messis* 21, 58.
- Sabinus] Sabinos 15, 106.
- Saces] tentoria fixit in castris Theodosii et Stilichonis 28, 157.
- Sacra, via] *nomine vero quia ea incedit Augustus*, 28, 604.
- Salius] *pacatus annis* 395—400, 21, 222; *de lectione p. CX* (v. l. Suevus; *qui tamen iam v. 190 memoratus*).
- Salmonaeus] *audax fulmine* 5, 514. Salmonaea falso tonitru insontem c. m. 51, 13 (*ubi nolim sontem legatur; nam cum Archimedis sphaera fulmen Salmonaei comparatur; haec vero insons; nam risit eam Iuppiter v. 2; nec ille Iovi valuit nocere*).
- Salus] Romana taedas accendit Serenae c. m. 30, 189.
- Sangarius] 20, 291; Sangarium fundunt Dindyma, defertur ad ostia Ponti, augetur Gallo fluvio 20, 263 sq.
- Sapor] Saporem perculit annus Eutropii; socius fidus fuerat Romanis 20, 481; *cf.* p. XXXVI.
- Sappho] *etiam tum voluntur et leguntur, quae modulatur Mytilenaeo pectine*, 10, 235; *nec id mirum; nisi forte de Sapphicis Catulli vel Horati cogitavit Cl.*
- Sardinia] Sardiniam 17, 203; *quae ibi cum Corsica Sicilia aliis insulis quartam dioecsin efficit quam administrat praef. praet. per Italiam*. *figura insulae specie plantae humanae, ibid.*
- Sardonius] -os sinus habitare 26, 218 (*de voce hac cf. Zumpt Rutil. Nam. p. 130*).
- Sarmata] flavus 14, 15. conto utitur 21, 111. descendit in Thraciam (a. 391) 3, 310; *cf.* 20, 338; 21, 111 (7, 148); *discors iam militare vult sub Honorio* 8, 485 (*cf. Not. dign. occ. c. 42, 46 sqq.*). *acc.* Sarmatas 14, 15.
- Sarmaticus] alae 7, 148. Sarmaticis ripis custodia c. m. 25, 88. Cori 1, 132.
- Saturnius] 1) *subst.*, ille S. Iuppiter c. m. 53, 16. 2) *adi.* otia (i. e. aevi Saturnii) III 20. zona S. (caeli) argenti tractu 7, 168; *hinc stagna Saturnia* 21, 178 (*cf. Barth. ad l.*).
- Saturnus] deus. Saturni proles II 280; heres Pluto II 168; catenae I 114. Saturno Cybebe genuit Cererem III 272. — stella: Saturni vaga sidera c. m. 43, 2; semita pigra 22, 439; attrivit opes c. m. 44, 7.
- Satyr] in thiaso Liberi 8, 608; *item acres tonsis insudant* 24, 364.
- Savus] Savi poter 22, 192.
- Saxo] (Saxona bis, Saxone ter) non nisi circa Britannias pugnans. fuso maduerunt Orcades 8, 31; *cf.* 10, 219; *domito mitior Tethys* (a. 398) 18, 392; *dubiis ventis venturus prospicitur a Britannis* 22, 255; *ab eo tuta insula a. 400, ibid.* *quae legio Saxona vel Scottum frenat c. m. 25, 89.*
- Schoeneis] Schoeneida volucrum pomo flexit Hippomenes c. m. 30, 170.
- Scipiad] 23, 21; maior Poenos vicit, Ennium secum ducebat 23, 1 sqq. virtus Scipiadae Hannibalem removet 26, 141. *plur.* Scipiadae 18, 455 (*sic duce C*); 21, 381; 22, 384; Scipiadas 1, 149; Scipiadum gentem claram eqs. c. m. 30, 42.
- Scipio] uterque 15, 95.
- Sciron] rupe profunda necabat 3, 253; *cf.*
- Scironius] Scironia rupes mari vallata ad Isthmum 26, 188.
- Scorpius] sidus. grandine tundit olivas 22, 465.
- Scotticus] -a tela non timet Britannia a. 399, 22, 254.
- Scottus] movit Hivernem regnante Stilicone 22, 251. Scottum secutus Theod. senior 7, 55; Scottorum tumultos tum flevit Hiverne 8, 33. legio quae Scottum frenat c. m. 25, 90; quae Scottotrucci frena dat 26, 417.
- Scylla] novos mirata canes 18, 294; *de canibus* III 448; Scyllae fames 3, 396; *cf.*

- Scyllaeus] antra *III* 447. [1, 2].
- Scyrius] -a virgo flammabat Achillem *eqs.* 10, 16.
- Scythia] adi. exercitus servos rebelles fudit (ex *Herodoto*) 18, 508. — *subst.* acerbis Scythia horridior 11, 14; *cf.*
- Scythia] trans Scythiam 17, 197; progenitae Scythia Opis et Hecaege 24, 255; Scythiae arae hominem sitientes (de *Diana Taurica*) *III* 282. iugulum Scythiae, *Gothis implicitis*, 26, 602; *cf.* 8, 474. Scythiae vergentis in ortus extremos habitant *Huni* 3, 323. Scythiam auxilio recepat *Rufinus a.* 391, 3. 308. *ibi proelatur Mars* 22, 368.
- Scythicus] 1) *septentrionalis*. sub Iove *c. m.* 23, 2; *Triones* 8, 474; 20, 238; axis 22, 368. convalle fixus *Prometheus c. m.* 53, 22. 2) *pro barbarus*: rupes 3, 152 (*Medae*). Scythicum pectus (*Gruthungi*) 20, 180; *Araxes* 1, 160 (*cf. s. v.*); silvae 18, 248 (*dictae de Hunis Getis Gelonis sim.*). arcus (*spolia ab Histro*) 7, 27. Scythicae irae *Celerinae c. m.* 25, 135 (*cf. p. XLVI*).
- Semeleius] [6, 1].
- Semiramis] mentita virum castrandi prima auctor 18, 339; *cf.* 8, 308.
- Semiramius] turres de *Babylone* 1, 162.
- Senectus] leto vicina, inter pestes *Erebi*, 3, 31; *cf.* *Senium*.
- Senius] a *Iuventa exclusum ex luco Veneris* 10, 85.
- Senones] ubique *gen.* *Senonum*; sub *Brenno* 15, 126, et 26, 291; arva 3, 132. *frumenta Romam missa* 24, 92.
- Serena] Laus *Serenae c. m.* 30; ad *Serenam c. m.* 31; de zona . . missa . . . a *Serena c. m.* 48. — *Serena* 28, 93; 30, 118; *c. m.* 31, 34; *c. m.* 46, 14. *Serenae* 10, 120; 252; 15, 310; 21, 73; *c. m.* 30, 33; *c. m.* 31, 47; *c. m.* 45, 3 (*doctae*); *c. m.* 47, 12 (*castae*); *c. m.* 48, 11. *Serenam c. m.* 30, 2; 49; 69 (*pulchram*). *Honorii maioris et Mariae filia, in Hispania nata, c. m.* 30, 69—82; *cf.* 10, 40; 12, 27 (*vide Honor., Maria*). origo regalis *c. m.* 30, 37 (*v. Theodosius*). ipsa filia minor, maior *Thermantia*, 118; sorores *Honorii* 131. nata ante *a.* 379, *c. m.* 30, 46—49; et fere tribus annis ante; nam iam loqui didicit parvula, cum privatus esse nondum cessaret *Theodosius*, 97—103. adoptata a *Theodosio M. patruo etiam ante quam imperare coepit, v.* 105—108. *CPlm* traducta *a.* 379, *v.* 114—116. a *Nymphis* educata, *sim.* 87 sq.; forma 121 sqq.; 10, 243 sqq.; flava 10, 242. a *Theodosio praedilecta c. m.* 30, 133 sq. *mores, sim.* 137—159. nubit *Stiliconi (a. 384)* 179; 188 sqq.; *CPlm*, 5, 97; 21, 69—91; *cf. p. XXVII adm. 4*; *Zosim.* IV 57; V 4. insidias avertit *c. m.* 30, 230 sqq. filius *Eucherius, filiae Mariae Thermantia; vide s. n. Honorium Augustum puerum educaverat, 10, 41—43; quem anni 394 fine Mediolanium portat, 28, 92—100; hinc studia materna c. m.* 47, 14. — regina *c. m.* 31, 57; 30, 5. siderea 10, 252; *c. m.* 31, 58; divina parens 10, 230; dea *c. m.* 31, 43; maiestas *ibid.* 45; ab ea regitur terra fretumque *ibid.* 36; iubet *Euros* 60; *purpurata* 52. — *Serenam non ante a. 398 celebrat poeta, cf. p. XXXVIII sq., XLI, XLVI sq., LIX, LXI*
- Seres] (*gen. Serum bis*) te adorent 8, 258. — *serica mittunt: 1, 179 (stamen), 18, 304 (item), 8, 601 (subtemina), 7, 211 (vellera), 18, 226 (item), 10, 211 (lutea velamina). cf. serica.*
- Serranus] consul ab aratro 3, 203; dictator item 15, 415; *Serrane, inferna iugera scindis* 18, 454.
- Servilius] *Isauricus*, *Isauros curru egit*, 18, 217.
- Severus] bellatores *Severi* 28, 421, de *Septimio et Alexandro*.
- Sibylla] *Roma* auguriis *Sibyllae firmata* 24, 166; inmota *Sibyllae carmina* 15, 29; *rabidae delubra, Cumanae; commota nascente Honorio, 8, 148. — metaph. de Eutropio* 19, 38.
- Sibyllinus] de libris *Sib.* vide *Cumanus (cf. De moribus Christianis p. XIII et XXIII adm.)*.
- Sicania] abl. 18, 456; *Sicaniam III* 140; fert *Enceladus II* 160; trifidam 17, 204; cum *Sardinia al. quartam dioecesis complet sub praef. praet. per Italiam, ibid. cf. Trinacria.*
- Sicanus] adi. fines *I* 220. — *subst. plur. II* 112.
- Siculus] adi. 7, 192; 24, 142; 314; *c. m.* 17, 42; *I* 139; *III* 84. fretum 15, 81; *cf.* 4, 9. *Pelorum* 28, 287; *III* 255. cavernae *II* 173; iuvenus *Phalaris* 15, 187; tyrannus, de eodem, 18, 165. amores (*Arethusae*) 21, 187.
- Sidonius] adi. 1) 10, 113. ostrum 5, 450; *I* 275. ignes *Sidonii maris* 8, 600. vestes 10, 212. *chlamydes* 22, 88. 2) *Carthaginensis: matres* 15, 191.
- Signifer] *zodiacus*; 1, 241; *I* 102; 366; 17, 120; 21, 145; *c. m.* 51, 9. translate de imperio *R.* 28, 22.
- Silenus] in thiaso *Bacchi*, clavum intorquet 24, 363.
- Simois] ad *Idam III* 372; belli *Troiani testis* 21, 264; item *Simoenta canit* 9, 20.
- Sinis] *Isthmiaca pinu necabat* 3, 252.
- Sirenes] *Acheloi filiae III* 254; *Proserpinae sociae III* 205; *Sirenas abegit Pluto III* 190; *Pelorum occupant et transformantur III* 254—258. *Sirenum cantus tenaces c. m.* 30, 23. [in *Sirenas* 1 *inscr. Sirenae* 1, 1; *cf. p. CLXIV*].
- Sirius] 1) adi. axis *c. m.* 36, 5 (*cf. Columella* 10, 289; et *c. m. app.* 2, 124). 2) *subst. ardens* 3, 241; saevo igne *c. m.* 26, 92. urit flores *c. m.* 30, 6; *cf. c. m.* 25, 120. lenior uvis allatret 22, 466. torrentiorem *Sirium* 11, 20.
- Smyrna] urbs *Homeri*, dedit libros *c. m.* 30, 147.
- Smyrnensis] portus descriptio *c. m.* 2 *inscr.*
- Socraticus] quidquid ab *S. ordine* manavit, 17, 87.
- Sol] 1, 1; 22, 422; *c. m.* 40, 14; *Solem* 3, 10; *c. m.* 27, 45. habenae et iugales, diem, annum facit, 1, 1—5. *cf. Solis habenae* 15, 153; equos 21, 84; *sim.* 22, 422; 470; 28, 193; *c. m.* 53, 34. frater *Lunae retusus* 1, 23; *cf. soror vetito Sole fraudata* 26, 235. *Titan* 22, 451; *Hyperionio de semine*

- II* 44; infans et puer *II* 45—52. annos eligit ex spelunca aevi 22, 441—476, ubi Phoebi vel Apollinis nomen vitatum, cf. v. 441, 451, 470. pater Phaethontis 8, 66. Solis avis, Phoenix, 22, 419. — Lucifer cum Sole quasi filius cum patre 7, 131. [14, 1].
- Solon] Solonem 8, 507.
- Somnus] regens Noctis equos et frena Lethaea 15, 213; cf. Sopor.
- Sophene] provincia Orientis (Sopane lat. *Polemii Silvii*): venit in mercem 18, 220.
- Sopor] nigras alas diffuderat 5, 325; cf. Somnus.
- Spartacus] consilibus congressus eqs. 26, 155 sq. Spartace 3, 255.
- Spartanus] adi. Spartane Eurota 1, 237. matres 17, 153. — *sbst.* fregit Athenas 24, 162; liberatus a Gothis 8, 471.
- Spatale] Nereis (?) 10, 167.
- Sperchius] 26, 183.
- Spes] dea videtur 15, 62.
- Steropes] Cyclops, tecta Cereris construxit, *I* 241; arma parat Augustis 7, 195. cf. Pyragmon.
- Stilicho] (de orthographia p. CCX) 3, 345; 350. 4, 13. 5, 4; 95; 101; 171; 246; 275; 301; 402. 7, 144. 8, 481. 10, 34; 302; 319. 13, 2; 13, 12. 15, 289; 379. 17, 265. 18, 500. 20, 126; 413; 531. 21, 39; 132; 160; 195; 291; 328; 385. 22, 58; 82; 231; 251; 279; 322; 326. 23, 21. 24, 64; 107; 174; 213; 238. 26, 14; 142; 164; 211; 267; 349; 558. 28, 210; 301; 318; 456; 579; c. m. 30, 83; 179; 185; 208; c. m. 25, 93; c. m. 46, 12. Stilichonis 3, 259; 5, 146; 8, 458; 15, 318; 20, 544; 24, 194; 25, 18; 26, 426; 459; 28, 100. Stilichonem 22, 476; 24, 283. Stilichone 7, 162; 8, 431; 10, 220; 15, 323; 17, 162; 18, 378; 20, 502; 517; 21, 9; 65; 22, 204; 264; 316; 452; 26, 133; 406; 453; 512; 588; 645; 28, 320; 431. Flavius CIL VI 1730 (cf. *ibid.* 1732—1734), 'Vandalorum genere editus' (Oros. 7, 38), in partibus orientis natus (c. m. 30, 82) et sine dubio in civitate Rom. Pater non nominatur; fidus Valenti alas flavas duxerat, 21, 36 sq.; nec regius sanguis fuit nec nobilitate insignis; nam cum de generis gloria locus amplius in panegyricis ex praecepto esse soleat, pater hic semper tacetur; ubi vitari eius memoria non potuit, l. l., eius fama aut in militia sola ponitur aut in gloria tanti filii. Stilico filius quia gener Augusti et mox etiam socer factus est et pater audiit principis (cf. *infra*), ipse demum regius dici potuit (28, 552). prima inferior militia (quamvis miles adhuc 21, 50) eaque in variis partibus imperii (quacumque in urbe 21, 47); fuerit igitur notarius. Cursus honorum p. XXVII sq.; quondam dux rectorque orientis 20, 536. de nuptiis et liberis vide Serena. eius opes et rura insignesque domus CPl, 21, 297. — Quod pugnat contra Hunos 3, 332—353, ad a. 391 referendum (p. XXVI); ceterum de rebus gestis p. XXVI—LX; cf. LXI; LXIV. magnanimus 3, 259; 24, 9; bellipotens 7, 144; dux 26, 451 et al.; rector occidentis 5, 265. dominus 24, 192; 2, 15; eius habenae 20, 544; 26, 426; ei regia creditur 22, 61. pater principis 13, 12; sancte pater 15, 354; cf. 22, 63; 24, 122; 28, 435; 493; 10, 334. Honorius inter pignora Stiliconis 13, 7; cf. 10, 43. regni parens 22, 166; item 24, 51 (cf. p. XXVIII). ambigue princeps et rex vocatur 24, 113; 115. cum Marte comparatur, v. Mars. dis proximus 24, 130. pro numine coli nohuit 22, 179; sed cf. 24, 58. pulcher 28, 455; cf. 21, 46; 24, 195. magnus corpore 26, 356. canities immatura 10, 325, cf. 26, 460; maturior aevi 22, 348. forma et habitus 10, 319—328. — statuæ eius (et nummi?) 24, 11. — cf. Honorius, al.
- Stoici] eorum doctrina 17, 83.
- Stilichonius] virgo 10, 177.
- Strymon] Strymona: 15, 476; 10, 310; damnant Bessi 26, 179.
- Stygius] 7, 185; recessus *I* 120; nubes 3, 62. tyrannus *II* 264; sorores 20, 31. umbræ 5, 167. canis *II* praef. 34; armentum *I* 284; pestis 3, 304; forum 5, 494.
- Stymphalis] *sbst.* -idas *II* praef. 37; cf. c. m. 9, 5.
- Stymphalos] memorande Stymphale, tuas volucres c. m. 9, 1.
- Styx] viventibus vadis *I* 22; trans Styga 5, 523.
- Suebus] (*Suevus* codd.) crinitus 8, 655; flavus 18, 380; Suebis 15, 37; iura signat *Hon. a.* 398, 18, 380. tristis ante pedes, cum Franco iunctus, 18, 394; Suebos bello non contudimus 21, 190. frena Suebi ab Histro reportat Theodosius (!) 7, 28. — cf. Salius et p. CX.
- Sulci] Sulcos Carthagine ductos 15, 518.
- Sunno] 21, 241; v. Marcomeres.
- Susa] pharetrata 15, 33.
- Susanna] sancta suas vires det ad bellum c. m. 50, 6.
- Syene] per atram Syenen (-em codd.) errat Nilus c. m. 28, 19.
- Sygambros] *sgl.* 21, 222. — *plur.* flavente caesarie 24, 18; cf. 26, 419; pacati 21, 222; adorabunt Mariam 10, 279. inter auxilia 15, 373; cf. 18, 383.
- Sygambria] 18, 383.
- Sylla] 3, 253 inter Phalarim et Busirim; Syllae dolis captus Iugurtha 28, 383.
- Symplegas] instabilem Symplegada 20, 30; item *plur.* 3, 173; superbae domitae eqs. 26, 9.
- Synnada] marmore picto 20, 273 (de nominativi forma cf. Chalcedona ap. Amm. Marc., Gorgona apud Prudent.; Roentsch Italia et Vulg. p. 258²).
- Syphax] dirum Syphacem venena haurire compulimus 15, 91; cf. de mensura p. CCXI, de re Stoecker. p. 55 sq. et sub v. Laevinus.
- Syracusius] senex, Archimedes, c. m. 51, 6 (cf. p. CCXI).
- Syria] Syriae tractus 5, 33; caput 20, 571; flos 18, 250; devastata a barbaris, praef. p. XXVIII, XXXIV. Syriam provinciam redemit quidam vili pretio 18, 200.
- Syrius] adi. [12, 6].

- Syrtis] *sgl.* dubio aestu *III* 322. — *plur.* *III* 446; 21, 334; Gaetulas 8, 438; 21, 257; anhelas 24, 276; Syrtibus 15, 143; 315.
- Tabraca] 18, 410; 21, 359; 19, 71.
- Taenarius] currus *Plutonis* *I* 2.
- Tagus] ursos satiauit 24, 311. ripa Tagi *c. m.* 30, 115. *aurum ducens*: 12, 32. Tagum *c. m.* 30, 71; stagna Tagi 1, 51; splendida 17, 286; *tempestate aurum ostendit* 3, 102. — *pro Hispania*: illustri prole 8, 582. — *personati effigies*: Tagum micantem fulva veste 22, 230.
- Tanais] 8, 44; *cf.* 26, 57. Tanain 3, 324 (*V*) et 26, 603 (*C*); *contra ubi desunt mss. V et C*, extremum Tanaim 7, 205; rigentem Tanaim *II* 66. gelidus 3, 324. — *pro Scythia*: contudimus T. superbum 26, 603.
- Tanaquil] praescia factorum *c. m.* 30, 16.
- Tantaleus] labra *II* 336.
- Tantalus] audax lingua 5, 514 (*II* 337?).
- Tarbigilus] *Tribigildus* (*de nomine p. XXXV adn. 7*): 20, 432; 466; Tarbigilum 20, 176; 399.
- Tarentum] Oebalii Tarenti 17, 158.
- Tarpeius] Tarpeio Iovi 28, 375; *c. m.* 4, 4. Tarpeias arces 15, 30; 21, 214; *in* Tarpeia rupe tecta Tonantis 28, 45; pendent *ipsa* rupe Gigantes, *ibid.*
- Tarquinius] Tarquinio (superbo) 28, 487; exule *c. m.* 30, 156. tyranni facinus testatur Lucretia, *ibid.* 153. Tarquinii fastus 8, 310. — *plur.* Tarquinius 15, 124; Tarquiniis adempti fascies 18, 449; *ubique* Superbum *cogitat*.
- Tartareus] recessus 5, 525. rex *I* 217. quadriga *I* 219. T. bipennis *Furiarum* *III* 79; T. verberare *Furiarum c. m.* 23, 5. T. fauces *pro morte ipsa* 26, 449. — *pro mortifer*: T. paratus 15, 180; *sic Bellonae Tartarea tuba* 20, 145. [2, 33].
- Tartarus] *sgl.* numina edidit antris 22, 110. — *plur.* Tartara: *I* 114; *II* 307; *III* 64; impia *II* 334. per pigra volat *Megaera* 3, 122; *cf.* *III* 390. omnia fetu complebat Terra *c. m.* 53, 3.
- Tartesiacus] harenae (Tagi) 3, 101. vadum *c. m.* 40, 14.
- Tartesius] -a tigris, monstrum Oceani, 10, 161.
- Tatianus] grandaevus exul ibat auctore Rufino, superstes nato morienti (*Proculo*), 3, 248; *cf.* *Zosim.* *IV* 52.
- Tauri] *Tauroscythae*. Taurorum claustra 18, 249.
- Taurus] mons; *gen.* 18, 216; *abl.* 20, 468.
- Taurus] sidus. Taurum ducat Hyas 15, 497.
- Taygetus] *gen.* Taygeti: sacer *Dianae* 17, 290; *II* 244; *inde* Nymphae centum 24, 259. — summi culmina equitata a *Gothis*, 26, 193.
- Tegea] Tegean 26, 576.
- Tegeaeus] Tegeae *Mercuri* *I* 89.
- Telephus] ab *Achille* vulneratus, sanatus *c. m.* 22, 46.
- Tellus] *i. q.* Terra, gigantum mater: *c. m.* 53, 55; nullus Telluris honos *ibid.* 19; in natos suos divisa 72.
- Tempe] irrita, quippe violata a *Gothis*, 26, 181; quo modo ea creavit Neptunus, *II* 179–185.
- Temperies] castitatis auctor 22, 107; dea 22, 101.
- Tereus] in volucrem se vertit 18, 293. fabula Tereus pantomimus 20, 363.
- Terpsichore] *in nupt. Pelei* 9, 9.
- Terra] colitur 18, 325. parens gigantas genuit *c. m.* 53, 189q., *cf.* 17. vide Tellus.
- Tesiphone] hydrys crinita, ad bellum Manes excitat, *I* 40.
- Tethys] maxima *II* praef. 45; cunabula praebet *Soli et Lunae infantibus et ubera dat* *II* 46–54. — *meton. pro mari, Oceano*: 18, 392; 22, 252. ultima 5, 148; revoluta 3, 132; Hispana Germanaque 17, 50; Cimbrica 26, 335; Tethyos remotae ambages 1, 35; *cf.* 7, 58; *c. m.* 27, 16; Hiberiae gremio *III* 320; *cf.* 8, 597.
- Teutonicus] 1) de *Teutonis antiquis*, furor, 26, 292. — 2) de *Germanis universe, sui temporis*, 18, 406 (*cf. Holtzmann ed. Tac. Germ. p. 99*).
- Thales] confidit aquis 17, 71.
- Thalia] Mnemosyne mater Thaliae praecepta tradit 10, 237. — nostra 16, 2; 25, 2; Graia Latiae togae accessit *c. m.* 41, 14.
- Thaumantis] Thaumantida *III* 1; *cf.* Iris.
- Thebae] Thebas gloria Herculis et Bromii sustentat 8, 132. urbs tragica: Thebis trucibus digna 15, 287; Thebas deplorat scaena 18, 291; Maenades Thebas reversae eqs. 20, 522. — Spartanus cecidit Thebis 24, 163. — *cf.* Dircaeus, Cadmus.
- Thebaeus] Solis templum *Heliopoli*, columnis revulsis monte Thebaeo, *c. m.* 27, 91.
- Thebanus] [13, 2].
- Thecla] prospera tegat Romanas manus *c. m.* 50, 10.
- Themis] longaeva cecinit Iove referente *I* 219 (cecinit *velut* Ovid. *met.* *I* 321; ἐχρησμήθησεν *schol. Pindar. hypoth. Pyth.*); magnam Themis, amatam Iovis, *I* 107. dei coeunt ad antra severa Themidis 2, 14.
- Themistocles] vide Athenae.
- Theodorus] 17, 14; 173. Fl(avius) (*CIL.* *VI* 1715; de Rossi, *inscr. christ.* 475; 477; 479) Mallius (*ibid.* et de Rossi 480; 481; 553; Keil, *gramm. lat.* *VI* p. 585; Prosper *chron. a.* 399, et *cf. p. XXXIV adn. 2*); Manlius dictus a Claudiano (*cf. s. v. et p. XL*). ad eum panegyricus unus; *in eum c. m.* 21. — loco non nobili natus; tacet enim Claudianus; vixit Mediolanii 17, 124 (*cf. Seeck Symm. not.* 745); adulescens advocatus in foro praefecti pract. (17, 18 sq. iuventas; 21 lingua; 22 ipsa haec sedes stupuit); praeses per Africam (24 pars Libyae); alicuius ibi civitatum patronus, titulis honoratus (26 clientem testantur aera), consularis Macedoniae (28 sq.). magister epistu-

larum apud Gratianum (34 sqq. edicta, responsa, oracula regis). comes sacrarum largitionum (38 sq. opes, tributa, metalla). praefectus praet. per Gallias (50—53). Haec omnia una aetate gesta (59; an legendum nulla ... interfuit aetas?). de otio sequente et dignitatibus v. p. XII sq., XXXIII, XXXIX sq.; de temporibus Seeck. Symm. p. CL sq. — litteris et philosophiae neoplatonicae deditus 17, 67—92 (cf. Augustin. de v. beata 1 et 4); ipse dialogos condit 85, et ethicos 95—99, et physicos 100—112, libris legendus 334. Augustinus anno 386 ad eum dedit l. De vita beata (cf. et Retract. I 2); ad eundem Symmachi epistolae V 4—14 et 16. frequens nomen in cod. Theodos. — Theodori filius 17, 336 (eiusdem nominis; proconsul Africae a. 396; Augustin. c. Crescon. III 62; cf. Keil. gramm. VI p. 585 v. 4).

Theodosius] (sic mss.; Theodosius edidi, cf. p. CCXI). pater Theodosii Augusti. maiorque minorque Theodosii 15, 216; uterque Theodosius 22, 422. Hibera domus 8, 20; cf. c. m. 30, 63 sq., Pacat. c. 4, Socrat. V 2, 2; Sozom. VII 2, 1; Theodoret. V 5; unde ex Oceano Augustus ortus dicitur 7, 176; 8, 22; 12, 33. Flavius CIL. IX 333. Honorius dictus apud Victor. epit. Caes. 48, 1. avus Honorii 7, 52; 8, 24; 190; 15, 326; cf. c. m. 30, 40; manus avitas 7, 190; laudes 8, 41; avus senior 10, 219; senior 15, 224; c. m. 30, 57; cf. 15, 331 et 347 (nepos), 341 (sanguis). Ulpia progenies 8, 19; cf. imperio feta domus 12, 24; Traianus atavus 28, 334 (item epitom. Caesar. 48, 1; Themistius or. XVI p. 205, XIX p. 229 ed. Petav. annis 383 et 385). Hinc Serenae origo regalis c. m. 30, 37. — dux in Britannia a. 369, Amm. Marcell. 27, 8, 3; 28, 3; magister equitum Amm. 28, 3, 9; cod. Theod. III 14; contra Alamannos a. 369 Amm. 28, 5, 15; iterum a. 371, 29, 4, 5; item in Africa a. 371, 29, 3, 6; ibi vincit Firmum a. 373, 29, 5; cf. Zosim. IV 16. comes, Amm. 28, 3, 9; 29, 5, 46; Oros. 7, 33. Pacatus c. 5 laudes huius Theod. componens exemplo fuit Claudiano locis 7, 52—58; 8, 24—40; Claud. Alamannos tacet; post Arctoa classica laurus Massyla accessit 8, 24; Orcadas, Hivernen, Thylen adisse fertur (!) 8, 32 sq.; item Tritonidem vidisse, diruisse arcem Iubae et Bocchi (!) 8, 36—40. adde 10, 219; c. m. 30, 40—46; 15, 331—347. senex a. 373, 15, 337. — cf. de eo Symm. epist. XI (G. Sievers Stud. p. 284 sq.). occisus fine anni 375 (Hieron. chron.; Oros. 7, 33; Ambros. de obitu Theod. 53). princeps esse debuit Pacat. 6; Cl. ubique fere principi eum aequat; quin etiam divus 8, 190 (pater divinus Pacat. 8); inter divorum proceres 15, 215; etiam sidus cum apotheosi 8, 190; comparatur cum Castoribus 15, 222.

Theodosius] Augustus: 3, 51; 15, 216; 22, 52; 422; c. m. 30, 98. praenomen FL. CIL. VI 1185; 1186. de origine cf. patrem Theod.; Hispania eum eduxit 8, 127; cf. 12, 26; c. m. 30, 57. hinc nostri Hiberi 8, 393; patrius Baetis 22, 238. de

prov. Gallaecia, civitate Cauca Idat. chron.; cf. Zosim. IV 24; apud Claud. c. m. 30, 70—78 simul Callaecia, Durius, Tagus, Astur, Cantaber, Oceanus, Pyrenaeus sedem natalem Serenae circumscribunt. natus fere a. 346 (Victor epit. 48, 19 et 47, 3; errant Socr. 5, 26; Sozom. 8, 1). castrense collegium cum patre, Pacat. 8; dux Moesiae Sarmatas vincit a. 374, Amm. 29, 6, 15 et al. a. 376 patre mortuo privatus c. m. 30, 98 (Pacat. 9; Ambros. l. l.); vix tamen Caucum rediit, sed ad ripam Tagi (Toletum?), c. m. 30, 115. — de Flaccilla uxore, Honorio fratre, Arcadio Honorio filiis, Serena per adoptionem filia, Stilicone genero vide haec nomina. — imperator constitutus a. 378; c. m. 30, 111; purpura supplex se obtulit 8, 47; cf. Pacat. c. 11. Gothos Valentis victores repressit 8, 49—62; praef. p. XXV; Gothorum Gruthungorum Hunnorum al. certamina p. XXV et XXVI. Persarum legatio altera, a. 389, 28, 70 (cf. Perses). elusus a Rufino 3, 320; cf. 21, 112. — Maximum vincit a. 388, 8, 72—103; cf. 26, 284; 28, 91; 15, 376 et 430 (ad Aquileiam, Zosim. IV 46, 4; anno 388, Idat.); inopinus Alpes transgressus 8, 102 (cf. Pacat. c. 39). Abhinc Romae consedit, 28, 55—76 (cf. Idat.; Pacat. c. 47) in palatio 71; congiarium 73; trabeatus in senatu 74. Romae fuit etiam m. Maio a. 391, cf. cod. Theod. XVI 5, 20. — bellum contra Eugenium a. 394, 7, 63—72; 8, 72—103. milites orientis quosnam collegerit, 7, 69—72; 21, 155—158; 15, 243 sqq.; cf. 5, 108. inopinus (8, 102) Alpes laxavit, 1, 74; cf. 15, 230; 376; 5, 1; 28, 91; 26, 284; Alpes faciles 7, 89. hostis cautus in loco munito, 91; victoria velox, 87; ad Frigidum, 99; locus descriptus 1, 104 sqq.; urbs (Aquileia?) semiruta, 1, 109. id actum Honorio iterum consule, 8, 634; cf. 5, 117. tempestatis miraculum addit Claudianus demum 7, 93—98, ignorat in paneg. Prob. laetus victor 1, 113 et 138 sq. — post inde Mediolanii, 7, 128; Honorium arcessit, 7, 109 sq.; 28, 90; diem obit 5, 2; 7, 163 sq.; praef. p. XXV; quatenus tutelam filiorum Stiliconi mandaverit, p. XXVI et XXVII; res incompositas reliquit, 15, 293 sqq. — rector 1, 136; dux 7, 143; Augustus 1, 74; 108; 5, 157; 7, 109; 21, 113; 22, 233. dominus 1, 115; nimium dilectus deo 7, 96. magnus 8, 168; 429. pius 28, 55; sublimis c. m. 30, 104. divus 28, 56; 10, 300; 15, 215; 292; 320. aetherius 5, 145; cf. 7, 175. sanctus 10, 305. ceu numen 15, 308; numen 7, 107. catasterismus 5, 2; 7, 163—182; 8, 426 sq.; cf. 7, 151; 10, 300; 15, 253; 21, 141; 28, 95; 101. cum Marte comparatur 1, 119; cum Iove et Sole, 7, 131 sq.; 8, 66. — eius clementia 8, 111—120; 28, 59—76; iracundia c. m. 30, 135 sq.

Thermantia] c. m. 30, 118; 186; Honorii senioris et Mariae filia, Serenae soror maior natus, v. 118, a. 378 innupta, ibid.; et ipsa adoptata a Theodosio, qui eam patrio complexus amore v. 132; limen regale penetrat v. 131; curam agnoscit

- patruī *Theodosii* v. 186; duci nupsit, *sed longe altior sors Serenae*, 187.
- Thermantia] altera, *Stiliconis filia, Eucherii et Mariae soror minor natu. nuptiae eius regiae (similes) sperantur* 10, 339; *innupta etiam* 22, 359; *postmodo uxor Honorii altera*.
- Thermodontiacus] securi, *Amazonum*, II 66.
- Thermopylae] ruptae a *Gothis* 26, 188.
- Thero] *Nympha, ad Maenala*, 24, 250; in *Hispania venatur* 24, 309.
- Theseus] *Perithoi amicus*, 3, 107.
- Thessalia] *Thessaliam* 5, 179; II 179; *Thessaliae c. m.* 47, 6. *equis clara c. m.* 47, 6; *quomodo tellus parata sit colonis* II 179 sqq.
- Thessalicus] remi (*Iasonis*) 3, 174; crines (*Achilleos*) 10, 19.
- Thessalis] *Thessalides pulchrae ministrant Gothis* 20, 201; *Thessalidas (sagas) castra secutas Alarici* 26, 237.
- Thessalonica] *eius muri* 5, 280.
- Thessalus] 1) *adi. ager a Gothis vastatus* 5, 43; *Thessala gens exercita campo, equitandi perita*, 8, 543. 2) *subst. Thessalus gemit Tempe (propter Gothos)* 26, 182; *Thessala casta (Alcestis) c. m.* 30, 13; *saga* 3, 146.
- Thetis] II, 7. in *gigantomachia exilit antris cum patre (Nereo) c. m.* 53, 118. *reginam Thetim in nuptiis Pelei* 9, 22; *Thetin V* 10, 175. cf. *Nereis et Nereus*. — *meton. pro mari (cf. Tethys): Gaetula I* 150.
- Thomas] *pro clipeo c. m.* 50, 3.
- Thrace] 8, 179; *angusta Gothis* 8, 475; *tot milia barbara vastantia Thracen* 21, 107; *gelidam Thracen canam* 21, 21 (*acc. in -en VP vel P pro V*).
- Thracius] *Orpheus* 10, 234; cf. II pr. 49. *arva* 20, 104, II pr. 10; *rura c. m.* 31, 2; *flumina* 21, 132. *Amphitrite (Pontus Eux.)* 26, 337. *grues Thracia aestiva relinquunt* 15, 476. *agmina Rhesi* 28, 473; *belli tempestas c. m.* 30, 208.
- Thrax] *pl. (Thracēs, Thracum, Thracas) Thyni (vel Bithyni) Thraces* 20, 247 (cf. *Strabo p. 541*). *Thracum ardua* 5, 291; *pruinae* 20, 412. *Thrax erat Rhesus, hic Thracum domitor (Alaricus)* 28, 483. *testes devictorum Gothorum* 26, 165; *Thracas defende* 3, 338; *Thracum finibus* 28, 107; *moenia miseranda* 5, 45; *ruinae* 20, 147; *officinae serviunt Alarico* 26, 537.
- Threicius] *Orpheus c. m.* 31, 33; *hasta* 8, 525; — *o solo funesti Gothi* 26, 171; in *Thr. oris* 26, 574.
- Thybrinus] *undae c. m.* 30, 17; *Thybrino gramine (sic VP)* 28, 182; *contra Tiberina ostia* 8, 404; *insula* 24, 173. cf. *Tiberinus*.
- Thybris] 12, 17; 18, 436; 24, 93; 28, 12; 425; 641. *Thybridis (Tibridis mss.)* 8, 578; 22, 189. *Thybride* 20, 127; 26, 505; 28, 520. *abl. Thybri legatur* 1, 226. *Thybrim* 17, 200; 18, 447; 26, 578; 28, 364. *Thybrin* 28, 486. *voc. Thybri* II 178. *nom. Tiberis (deus)* 1, 98; *an Thybris reficiendum (cf. mss. WFL)? nam etiam* 17, 200 *tiberim libri meliores,*
- aperte falso. sed cf. Thybrinus, Tiberinus*. — *Romuleus* 1, 226; *vexit messes* 24, 94; *domibus amoenis praevelatus* 22, 189. *nondum praecinctus trophaeis natatur* II 178. *insula in eo* 1, 226 sq. (cf. 24, 173). — *pro Roma fere vel Romanis*: 28, 365; 425; 641; 20, 127. cf. *Thybridis suboles* 8, 578. — *deus*: *patrem Th. defendite* 26, 578. cf. *Tiberinus*.
- Thyestes] *cantatur natam duxisse* 18, 289. *Thyesten* 3, 84.
- Thyesteus] *Mycenae III* 388; *mensae* 1, 171.
- Thyestiades] *Agamemnon. -ae poenas exegit Orestes* 28, 113.
- Thyle] (*nom.; acc. Thylen*) *impervia ratibus* 7, 53. *cernere Thylen lusum Romanis* 24, 157; *damnatam sidere Hyperboreo* 5, 240; *nostro axe remotam* 26, 204. *caluit sanguine* 8, 32; *item* 7, 53 (v. s. *Theodosius*).
- Thyni] *Thraces ibi arant ubi nunc Bithynia* 20, 247 (cf. *Strabo p. 541*).
- Thyoneus] [6, 3].
- Tiberinus] 1, 209; *deus, filius Oceani* 1, 215; *pater Nympharum* 263; *vultus hirsutus, glauca lumina caeruleis notis infecta*, 214; *pallam neverat Ilia uxor* 224; *harundo in vertice*, 217; *cornua* 221; *barba* 223; *totus aquis manans* 221—223; *curvis in antris* 209; *eius regia* 265; *thalami herbis pallentes* 212; *urna* 213. *stetit in ripa* 230; *fluvios ad mensam vocat* 253 sqq.; *mensae gemmiferae* 265.
- Tiberinus] *adi., vide Thybrinus*.
- Tiberis] *vide Thybris*.
- Tiberius] 20, 61; 8, 315.
- Ticinus] *pulcher, insultat profugo Alarico*, 28, 196.
- Tigranes] *Tigranen* 21, 370.
- Tigris] 18, 196; 28, 415; *flavus c. m.* 27, 83. *Achaemenius* 10, 224. 1) *pro flumine Persiae ponitur*: *de Tigride* 10, 224; *c. m.* 27, 83; *Tigride victo a Traiano* 8, 316. 2) *trans Tigrim Persia incipit cum Babylone*: *trans flumina Tigridis, i. e. in Persiam*, 20, 284; *Tigrim (i. e. fines Romanos) transgressus Babylona petis* 21, 53; *nempe flumina Romana cum Tigride Nilus* 28, 86; *quantum distant Gades a Tigride imperium est Theodosii* 8, 43; cf. 18, 196.
- Timavus] *Phrygius dictus ab Antenore* 7, 120; *novem ora*, 28, 198; *propterea numeratur* 7, 120; *deploratum Timavo vulnus (cf. p. XLIX)* 26, 562.
- Timochares] v. *Fabricius*.
- Timor] *inter pestes Erebi* 3, 34.
- Tingi] 15, 160.
- Tiphys] *solus post numina incolumem servat Argo* 26, 4; *Tiphyn gloria vexit* 26, 11.
- Tiresias] *spado, de Eutropio*, 18, 315.
- Tirynthius] *subst., Hercules, II pr.* 49.
- Titan] 1) *plur. Titanes (ē) III* 182; *Titanas solvite (Gigantes) c. m.* 53, 28; *Titanum dolores miseratur Terra ibid.* 2; *fractae minae c. m.* 31, 28; *tenebrae (Orci regio)* 5, 524. *incestis Titani-*

- bus *I* 66. cf. Titanius, Enceladus, Typhoeus, Tityos. 2) *sgl. de Sole, Apolline*: 28, 170. rotam urget 5, 338. *annis imperat* 22, 451—466; *vallis eius* 468. Titana *II* 49; *c. m.* 27, 90; *domat Amor* 10, 114; *clipeus Titana* lacessit 1, 94; *Canis armat c. m.* 28, 33.
- Titanus] 1) *pubes I* 44. 2) *de Sole*: *T. ales c. m.* 27, 7.
- Tityos] deliquit inconsulto amore 5, 515. *si membra resolvat* 7, 160. Tityus (*sed tition C*) *II* 338; Tityon cuius viscera sub vulture eqs. *c. m.* 53, 25.
- Tomarus] *adi.* Tomari Iovis lucus 26, 18.
- Tom] veteres *c. m.* 25, 70.
- Tonans] *nom. deest*; Tonantis 1, 128; 15, 26; 467; 22, 437; 24, 232; 28, 44; 349; *c. m.* 22, 39; *c. m.* 27, 81; *II* 76; 367. Tonanti 8, 134; 9, 11; 17, 289; 20, 293; *III* 134. Tonantem 7, 132; 8, 209; 10, 112; 18, 160; *c. m.* 29, 53; *I* 38. Tonante *III* 183. *vide Iuppiter.* [2, 10; 131].
- Torquatus] Torquati nimius rigor 8, 403. *plur. truces* 18, 452.
- Traianus] cedant, Traiane, tui labores 21, 193. *Hispaniae saecula debent Traianum c. m.* 30, 56. Traiani gloria quod *Parthiam et Daciam* prov. fecit, quod mitis erat, 8, 316. *vide Aelius, Ulpus; Theodosius.*
- Tranquillus] *vide Pius.*
- Trebia] Trebiam 26, 387; post Trebiam 24, 145.
- Trinacria] *I* 191; *II* 186; *III* 119. 15, 457. quondam pars Italiae eqs. *I* 142. brevi ponto diffusa 26, 220. *multos viros summae laudi dedit c. m.* 17, 43.
- Trinacrius] *adi.* deserta *III* 288.
- Triones] 7, 205; 8, 429; 474; 21, 17; 26, 169; *I* 102; *c. m.* 53, 11. Trionibus 20, 238. *gemini, i. e. Ursae ambae*, 22, 458.
- Triptolemus] -i angues *I* 12.
- Triton] 1) improbus non tangit Cymothoen *c. m.* 30, 127; rapidus 10, 129; petebat Cym. 10, 137; semifer describitur 10, 145 (*cf. de moribus Christianis p. VI*); orbes extendit 180. Tritones (6) docent fallere Nereidas 19, 68. 2) Tritonis lacus: proximus hortis Hesperidum 21, 252. Tritona virgineum 8, 36. *personatus lacus figuratus*: Palladia harundine comas innexus, equis vehitur 28, 378.
- Tritonis] lacus, *v. Triton.*
- Tritonius] Tritonia *sbst.* 15, 129; 18, 324; 20, 396; 22, 332; 24, 168; *II* 21; *III* 286; *c. m.* 53, 91. *vide Minerva.*
- Trivia] 1) *proprie Hecate.* Triviam precatus in *lustratione* 28, 328. 2) *Diana.* Triviam 10, 236. Triviae 17, 291; *II* 27; *c. m.* 30, 141.
- Troas] flentem Troada fingit ephebus 20, 405.
- Troia] Troiae funera 18, 291; *cf. Priamus.*
- Troianus] Minerva Troiana 18, 328. *vide Phrygius.*
- Tullius] [5, 27].
- Tullus] *rex.* exemplum Tulli, qui Mettium aptavit quadrigis laniandum 15, 254; *Stoecker. p.* 29 sq.
- Turia] *fluvius, v. Duria.*
- Tuscus] *adi.* colles 28, 184. *sbst.* Tuscos 22, 273.
- Tydides] Tydiden 28, 470; *v. Diomedes.*
- Typhoeus] victus 27, 17; prosiliat (*vinclis*) 7, 159; *cf. c. m.* 53, 32. *abl.* Typhoeo (*ex cod. A*) 26, 63.
- Typhoeus] -a cervix *III* 183.
- Tyrius] 1) *adi.* Cadmus 21, 318; harenae *c. m.* 4, 5. ostrum 7, 15; 15, 327; suci 3, 207; venenum *c. m.* 27, 20. vestis 24, 179; torus 8, 140; *c. m.* 48, 8; ornatus 18, 422. Tyria maiestate (*torus*) 21, 79; Tyrio sanguine (*vestes*) 14, 26. — *pro Punico*: agri 21, 344; vires 23, 9. 2) *sbst. pro Poeno*: Tyrio potenti fundata Caralis 15, 520.
- Tyrrhenum] *sbst.* 21, 333; *cf.*
- Tyrrhenus] manus (*Porsennae*) 28, 485. unda vel undae 15, 455; 17, 204; 24, 356; stagna *III* 185; ora 15, 482. T. rabies (*maris*) concutit Pelorum *I* 152.
- Valens] fida Valenti dextera (*patris Stiliconis*) 21, 37; *eius bella* 21, 38; exuvias Valentis igne absumpti secum fert Alaricus 26, 610; *praef. p.* XXV.
- Valentinianus] alterius regna, *sc. Valentiani*, 15, 377; *cf. Arbogastes.*
- Vandalicus] -is spoliis nuper aucti milites Romanis, 26, 415; *praef. p.* XLVIII sq.
- Veii] Veios 15, 107.
- Venetus] montes 12, 7; amnes 28, 194.
- Venus] 8, 265; 10, 74; 99; 152; 241; 11, 16; 14, 12; 15, 182; 22, 354; *c. m.* 25, 1; *I* 229; *II* 12; *III* 220; *c. m.* 29, 23; Veneris 7, 165; 10, 184; 18, 468; 19, 60; *c. m.* 25, 75; 119; *c. m.* 29, 23; 44; *c. m.* 31, 9; *c. m.* 11, 3; *II* 266; Veneri 5, 486; 14, 2; 10, 54; 15, 450; 18, 345; *I* 215; 226; *III* 281. Venerem 10, 65; 171; *III* 433; *c. m.* 53, 40; *c. m.* 29, 26; *c. m.* 25, 39; *c. m.* 8, 6. filia Diones *III* 433; aurea 10, 74. mater amorum 19, 63; at mater Amoris unius, *v. Amor.* mater Romae 15, 128. dolis armata *I* 223. cesto mitigat ventos eqs. 10, 124. *eius adulteria III* 274 sqq. amor Adonidis 11, 16; *cf. dolor II* 122. quomodo molliat Martem *c. m.* 29, 44—50. invecta columbis 22, 354; navigans in Tritone 10, 149—180. pratum *c. m.* 25, 119; *c. m.* 31, 9. diva Paphi *II* 155; *eius Paphos describitur* 10, 49 sqq.; ibi regia domus, 56; 85—96; horti vel lucus 60—85; frondes in Venerem vivunt eqs. 65; ibi fontes duo, dulcis et amarus, 69 sq.; comitatus Amorum et alia numina 72—85; Gratiae 202. lavat Venus *c. m.* 25, 100. capillorum cura 10, 99—109; *c. m.* 25, 100; *II* 15. sinus ambrosius 10, 110. myrtus 10, 208; 299; mala donum Veneris, *c. m.* 25, 15. avium patrona *c. m.* 25, 105—110; indicat cantum avium 10, 63. iungit toros 10, 122; *cf. 213 sqq.*; contra in nuptiis Palladii Hymenaeus coniugium iunxit, Venus ignorat *v.* 51, secura coniugii *v.* 57; sic indicatur coniugium illud pactionem esse, amorem sperari tantum; sancit conubia *ibid.* 129. famulum suscipit

- eunuchum* 19, 62. *templum Veneris et Martis* c. m. 29, 24; *Venerem gemma magnetica figurat* *ibid.* 26; *concubitus statuarum magneticus*, *ibid.* 31 sqq. — *meton.* *pro amore* 5, 486; 8, 265; 10, 54; 15, 182; 450; 14, 12; 18, 345; 468; I 226. — *sidus*: 7, 165; c. m. 44, 6; cf. 22, 439. — [5, 76]. — cf. *Cytherea*, *Idalius*, *Lemnius*; *Gratia*; *Lucifer*.
- Vergilius*] (*sic, non Virgilius, iam dedit ed. Iuntina a. 1519*) c. m. 23, 15; *obtrectatores passus* *ibid.* 12; *pauper fuit*, 16. *vide* *Maro et Mantua*.
- Verona*] 28, 202; *praef. p. LV*; c. m. 20, 17.
- Veronensis*] *de sene Veronensi* c. m. 20 *inscr.*
- Vesevus*] *Alcyoneus sub compage iugi Vesevi* III 184.
- Vesta*] *arcanas faces Romam transtulit* 24, 169; *sanctae Vestae memor Minerva (propter Palladium)* 15, 129. v. *Minerva*.
- Vestalis*] *adi. virginitas V. sola adit Troianam Minervam (Palladium)*, 18, 329.
- Ufens*] *tardatus erroribus* I, 257.
- Victoria*] *ales divite penna* 28, 597 sq. *virgo*, *palma gaudens*, *amica trophaeis*, *custos imperii*, 24, 204 sqq. *amata Martis* 24, 211; *cum Corona sidere aequatur* 24, 208, *cum Astraea Virgine* 209; *habitat in sceptro Iovis, in aegide Palladis*, 210; *castrorum comes* 28, 600. *auspex peperit sextum consulatum* 28, 653. *mense Ian. a. 400 Romam revertit, quod ex 23, 19 concludas; eius senatus esse dicitur (tui senatus)* 24, 212; *in curia enim Victoria; fovet curiam* 28, 598 sq. *Stiliconi sacras aedes (curiam) pandit a. 400, 24, 204; item Honorio a. 404, 28, 597 sqq.; cf. praef. p. LVIII.*
- Vindelicus*] *saltus* 26, 365.
- Vindex*] *Vindice deductus mos quo famulus in civitate recipitur ictu vel pulsata fronte*, 8, 613 sq.; *Vindicium dicit Livius*.
- Virbius*] *Virbium reductum Cynthia amabat* 11, 17; cf. *iuvensem laniatum quem Diana reddidit herbis* 26, 440.
- Virgo*] *sidus. autumnus germina maturet* 22, 465; cf. *Iustitia*, *Victoria*.
- Virtus*] *persona*, 3, 52; *ex arce mortalia despicit*, 17, 1—6.
- Visi*] *Visos in plaustra feroces reppulit Stil.* 21, 94; cf. *praef. p. XXV*.
- Ulixes*] *mortuos citavit in Gallia* 3, 124. *foliis progressum Ulixen expavit Nausicaa* c. m. 30, 145. cf. *Laertius*, *Ithacus*.
- Ulpus*] *fora Ulpia* 28, 646. *Ulpia progenies de Theodosius* 8, 19; *vide Theodos.*; cf. *Aelius*.
- Voluptas*] *non secura, in choragio Veneris*, 10, 82.
- Uranie*] *redimita comas, Musa, patrona astrologorum*, 17, 274 sq.
- Uranus*] *Cureti pater*, c. m. 43, 4; *praef. p. LXI*.
- Urbs*] *fluvium miri cognominis Urbem* 26, 555; cf. *p. LI*.
- Ursa*] *sidus. frigore saevit* 22, 459; cf. 26, 135; c. m. 40, 16.
- Vulcanus*] *amnis in Aetna I* 172. *flammarum regio Vulcania* c. m. 26, 17.
- Vulcanus*] *Lemnus calens cum Lare Vulcani* c. m. 53, 86. *solet vocari Mulciber, ubi vide. in fabrica Aetnae II* 175. *coniunx Veneris uxoris, cui regiam Paphiam struxit*, 10, 58. *auctor clipei mendacis Achillis vel Aeneae* 21, 104. *clipeum Romae fecit* 1, 95; *arma parat Augustis* 7, 191. *dominus ignis Aetnaei* c. m. 17, 33. — *meton. pro igni* 17, 326; 20, 33; III 397. — *et cf. Lemnius*.
- Vulturus*] *rapax* I, 256.
- Xanthus*] *equus Achillis. 'flavum' Achillem sprevisset (iudicatur in nomine)* 8, 557; *volucrum X. Baliumque* c. m. 46, 9.
- Xerxes*] *exercitus Xerxen toto orbe secutus* 5, 120.
- Zephyrus*] 1) *ventus*: 12, 44; *occidente oriens* 26, 58. *Zephyri teporem* 20, 95; *flamine largo pubescere facit flores II* 78—86; cf. 90 sqq.; II 288. *Zephyro colono contenta rura Paphia* 10, 61. *maritus tigris III* 266 (cf. *et alia et Symphosii aenigm.* 38); *exemplum celeritatis* 24, 252; 28, 476; c. m. 27, 21; III 266. — *deus: veris pater II* 73; *eius pennae nectare madidantes* 88; *sedet in valle* 72. — *plur.* 1, 101; *Zephyris* 1, 218; 5, 101; 24, 252. *Zephyros* 15, 526; 28, 476; I 186; III 3; c. m. 27, 21. *Zephyri meliores apud inferos II* 288. 2) *regionem indicans: per Zephyri metas* 8, 649; *Zephyri sedes* c. m. 30, 115. — [11, 5]. —

Ἀλεξάνδροιο πόλις g. 11.

Ἀρεως αἰχμή g. 54.

Ἀσσυρίης γενεῆς 6, 7.

Ἀτρυτώνη g. 35.

Βορέης 5, 2.

Γοργοῦς κάρηνον g. 41.

Ἐγκέλαδος g. 58. — δω g. 69.

Ἐλικώνιδι νηί g. 14.

Ἐλικῶνος πρόθυροι 2, 1.

Ἐρωτος οἶστοι 1, 2.

Ζεὺς g. 57. Ζηνός g. 60; μέλα-

θρον g. 62.

Ἥελίοιο g. 20.

Κρονίων g. 73.

Κύπρις g. 43. Κύπριδος g. 54.

Λυκαονίης ἀπὸ γαίης g. 73.

Μοίρης γαίτων 3, 3.

Νηρέος οἶμα g. 32.

Νότος 5, 2.

Ποσειδάων g. 57. — νος g. 56.

Τυφωεύς g. 55.

Φοῖβε 1, 1.

Χριστέ 6, 3. 7, 2.

II. INDEX VOCABVLORVM.

a, ab] a stirpe recisis 3, 56; cf. 20, 146. ab imo pectore 5, 205. — *de tempore, inde ab*: a puero 21, 40. ab ungue 28, 79; cf. 7, 10. — ab angusto tractu 5, 348. ab omnibus unum 28, 437. quaerebat ab axe 21, 72; quaerendus ab oris 20, 151. cavere ab 26, 512. donet ab orbe greges 24, 266. fructum laudis ab hoste redde mihi 28, 404; cf. II pr. 40. — *pro ex*: ab aggere ripae 'von aus' 3, 121; cf. 5, 348; emissus ab 15, 83; evectus 18, 155; dividere 18, 196; fundere 7, 96; manare ab ordine 17, 87; exundat (?) III 127. — *pendet ex subst.* timor ab hoste 5, 298; Iuppiter primaevus ab antris 8, 197; laurus a cardine 24, 16; cf. 26, 611. — *laxius etiam* ab urbe 28, 141.

abdere] abdidit divitias antris 1, 42; pignus I 178. — abdita sollertia Bessi 17, 41; vita lustris III 44. dolor haeret in sensu abditus 5, 281.

abducere] bos abductus aratro 26, 161. abduxere meas curas mortalia III 19. Gildonem nequeunt abducere fata (i. e. expellere) 15, 144.

aberrare] mens aberrat in vulnus 10, 6.

abire] cum abiret 18, 64. cernit abire manus 28, 259. quo leges abire poli? III 273. quo sensus abire pii? c. m. 22, 4. abisse minas 19, 4. abire minae 26, 62. = *mori*: cum divus abirem 15, 292 (cf. praef. p. LXV adn. 7).

abies] apta fretis II 107. III 349.

abigere] abegit Sirenas III 190.

abiurare] abiurata arva 28, 110.

abluere] fontibus abluitur c. m. 25, 100. abluto nomine 19, 13.

abnegare] vinci non abneget hortos II 80 (5, 72).

abnuere] non abnuuit hostem 5, 72; opem 28, 594. c. inf. c. m. 30, 14.

abolere] nomen stirpemque 26, 99. abolete pudorem 26, 563. abolete notas 15, 430.

abrumperere] abrumpit querellas in fila III 160. abruptum flumen c. m. 26, 40. abruptura soporem 3, 212. abrupta brachia Pindi 24, 302.

abruptum] subst. fertur in 20, 424.

abscidere] inguen 18, 280.

abscondere] absconderit Idam III 140.

absens] 5, 275; 403. 8, 448. 4, 11. III 143. -tis c. m. 18, 9; -tem c. m. 30, 229; -te c. m. 29, 20. -tum 22, 147. -tes (subst.) 15, 351; 20, 380. adde c. m. 31, 57. c. m. 40, 20. c. m. 49, 19.

absolvere] absolvit deos 3, 21. sontes absolve triumphos 28, 406. absolvens puppisque moras crimenque pudoris c. m. 30, 30.

abstrusus] abstrusa rerum ratio 17, 148. sinus c. m. 26, 42. recessus 8, 275.

abundare] nec sanguine candor abundat 10, 269. pietatis abundans 8, 113; corporis 20, 380. abundantis fati 26, 110.

abuti] sine obi. in tempus abusi 15, 267.

ac] nives ac lilia c. m. 25, 126; adde 26, 409; 432; 638. ac lubrica (et in E) 5, 441. non ante c (28, 525 ac cingula in ε). vide simul.

accedere] gener Augustis accedis 21, 79. togae accessit Thalia c. m. 41, 14 (cf. p. VIII). accesserit Africa damnis 15, 453. — sine obi. accedunt trabeae 17, 14; novae leges 8, 507.

accelerare] accelerat praecepta I 227. accelerantque gradus c. m. 17, 6. intrans. acceleravit equis 26, 589. acceleret manus 24, 275.

accendere] lumine taedas accendit c. m. 30, 189; diem 17, 78; stellas in auro I 252. accenso aequore III 446; amnis accensus c. m. 26, 74. — accendit voce cohortes 5, 173; proelia 3, 300. terras accendere bellis 5, 9. accensae malo III 256. agmina accensa stimulis tubarum c. m. 9, 26. visendi ardor accendit patres 28, 332. accenditur religione loci III 357. — intrans. accendit Venus 14, 12.

accingi] accingere 3, 337; 10, 141. accingar lustrare diem III 316.

accipere] accipe cultus c. m. 47, 7; munera c. m. 48, 1. accipit trabeas 18, 370. accipiat fasces ab aula 22, 235. accipe principium i. e. nascere c. m. 27, 53; accipe fortunam 10, 259; tu mentis vincula 26, 310. filius accipiat patris exemplum 17, 335. accepit sonitus 1, 209. — in matrimonio accipere: te accipit c. m. 30, 180; cf. acceptum thalamum 10, 304. accipit preces (i. e. aures iis praebet) 8, 453; cf. 17, 242. — non respuere: hunc accipit aula magistratum 18, 487.

accipiter] ferus c. m. 27, 81.

accire] te acciret terris ad litus c. m. 30, 114. imperat acciri alqm. I 77. iubet acciri 15, 352. accitus conviva 15, 171. accito turbine 20, 152. — c. dat. accitus bello ab aula 28, 90.

acclamare] acclamat (adcl. C) dictis 5, 317.

accola] silvae 8, 450.

accommodare] silvis accomodat usum III 366; flammea capillis 10, 285. sine dat. aures 15, 426.

accommodus] si vestrae res est accommoda turbae 3, 112. bellis cornus II 107.

accusare] intrans. non accusat Homerus c. m. 23, 15.

acer] a. linguae (iactator) 20, 380. erectus et acer 21, 41. acres Satyri 24, 363. acribus Austris 3, 91. acrior voto 3, 354; pars acrior anni 10, 54. 17, 234 (?). c. inf. tendere contum acrior 8, 541.

acerbare] stimulando vulnus acerbat 3, 182. stimulat crimenque acerbat II 208.

acerbus] damna c. m. 53, 19. dissensus 15, 300.

- munus 3, 168. praedonis acerbi 8, 360. acerbis Scythis 11, 25.
- acervus] exangues (*i. e. mortuorum*) acervos 8, 472; *item* tepidis a. 20, 114.
- achates] *pavimenti loco* 10, 92.
- acies] 1) *oculorum* 28, 51; acie nobiliore 6, 12; eludant aciem 17, 107. acies stupet 28, 51. 2) *iaculorum* c. m. 9, 17. 3) *militum. n. singul.*: aciem mittebat 24, 147. collata 5, 186 et 15, 387; a. ultrix fulgida 5, 351; Romana 26, 634. Gigantum c. m. 53, 196. acie pulsare rebelles 21, 238. armatam 18, 511. in turmas aciemque ruunt I 38. *plural.* adversas acies 7, 94; stratas 20, 463. geminas 21, 151. socias 28, 401. famulas c. m. 27, 88. montibus aptae 8, 327. polluat dux acies 18, 286. acies subitas exiluisse 21, 319. *translate* sidereae acies 1, 23. acies Dianae (*Nymphae*) 24, 258.
- acta] acta Probi narrare 1, 57. felicibus actis invidet 18, 396. sese omnibus actis inserit 22, 31.
- actus] *singul.* carminis actu c. m. 30, 19 (*quasi dramatis; propterea scaena legitur v. 26*). *de aquae ductu* aquas alio deflexerat actu 8, 481 (*cf. Lucreti III 192*). lacessitus longo spiraminis actu (*ab agendo spiritum*) c. m. 29, 36. — *plur.* accus. Hercules II pr. 29. Herculeos 3, 284. veteres prosequar 21, 14. totos perspexerit 5, 481. varios quos gesserit 15, 291. priores commendat repetitus honos 17, 146. similes tendit in actus 19, 75. quales sese diffudit in actus 20, 120.
- acuere] dumi acuere rubores c. m. 24, 4; *cf. p. LXXX adn. 6*.
- acumen] in extremum sese producit a. (*sc. iaculi*) c. m. 9, 16. leve mentis (*Gedankenblitz*) II 201.
- acus] *sgl.* auget meritum 8, 590. insignibat acu I 247. vestem Assyria signatur c. m. 27, 87. caput distinguit acu 10, 284. crinis Idalia divisus II 16.
- acutus] vocis acutae mollities 18, 340. acutum lenonis opus 18, 77, *ubi tamen* fatus acutum *rectius coniungas*; acutum murmur 28, 628.
- ad] 5, 136; 196; 443; 15, 18; *al.* ad exemplum 8, 300. ad prima (*i. e. primum*) 3, 165 (*cf. ed. Barth p. 1127*). ad momenta cliens 15, 251 (*cf. ad l.*) *pro in*: ad sontes tela parari 20, 308; nasci ad 18, 331. resistere ad 21, 292. — *pendet ex nomine*: segnīs 20, 396; cautus ad *alqd.* 21, 291. — ad usque c. acc. 28, 287; *item* ad usque 22, 312; 24, 358.
- adaequare] adaequat te meritis 8, 430.
- adamans] reclusos laxavit postes 22, 444. adamante rigentes muri 26, 213; turris 5, 470. adamante: gravem hastam 20, 166; nodavit comas 3, 119; mansuro 22, 39. Mavors (*pictus in veste*) adamante coruscat 1, 99. voces adamante notabat Atropos 15, 202.
- adclinis] capulo 26, 487; florum cumulo c. m. 25, 4; auro 8, 139. arbore fultus adcl.umeros 1, 115. columnis templum (?) c. m. 27, 90.
- addere] 1) vultibus addunt flammea II 324. Haem addite rupibus Causasiis 8, 108. se addens exemplis 28, 58. addidit hinnitum ferro (*Vulcanus*) 28, 573. nihil laudibus addi potest c. m. 25, 93. adde 18, 205. adde quod 28, 481. 17, 144. te lucina adderet astrorum radiis c. m. 30, 48 (*cf. p. CXXVIII*). addunt se comites I 231. 2) *tribuere, indere*: cursibus addere nomen 1, 10; *cf. c. m. 30, 109*. numina rebus addite II 372. litibus addere finem 8, 511. spes addita menti 26, 469. fallaces vulpibus addit 5, 484. addidit munera toris c. m. 31, 30. addebant moenia pulchrum vultum 28, 531. unum precibus adde (*i. e. concede*) 22, 387. — *absol.* additur fides 27, 21.
- addicere] addicto hominum censu 17, 231.
- addictus] reus addictus 28, 279. addictus ensis (*pro addictorum*) 18, 513. consors addicta Tonantis (*Roma*) 1, 128.
- adducere] adductis nervis 5, 439. habenis c. m. 27, 48. [2, 72].
- adeo] non adeo I 111. 18, 287; 426. 20, 594. adeone 20, 47. = usque adeo: adeo viles, adeo feliciores 5, 264. demens adeo 17, 161. adeo defecerit 5, 272. adeo festinant moveri 15, 420. usque adeone? c. m. 22, 1. 8, 362.
- adesse] ipse adest 28, 216; Phoebus 28, 30; ductor 26, 468. unde tuis optatus ades? 15, 231. totus adest oculis, aderat qui mentibus olim 24, 5. castris aderat 21, 116. septima lux aderat 9, 15. en adsum c. m. 22, 12. aderis 8, 391. nunc adsis faveasque II 78; adsis Latio 24, 212. cuncta manus adsit 17, 289. sentit adesde deas I 271. affore bello norat 3, 321. affuit praesentior aether 8, 172. *cf. c. m. 17, 35*. huc ades c. m. 25, 50.
- adhaerere] quem semper adhaerens comitatur 3, 35 (*cf. Barthi ed. p. 1098*).
- adhibere] silentia somno 18, 418.
- adhuc] 1, 37; 117; 188. 3, 72. 15, 6; 173; 360. c. m. 25, 57. nec adhuc 8, 200; 26, 450 et *al.* *pro amplius*: 15, 201; *cf. 22, 220*.
- adicere] hoc donum *adicias cum (*pro dativo*) 1, 141. adiecto sidere 5, 3.
- adigere] sub iuga cervices adegit c. m. 30, 120.
- adimere] ego te ademi, *i. e. perdidit*, III 420. peltis ademptis (*Amazonidum*) II 62.
- adire] lituos adibo 17, 181. quem si quis adiret 28, 509. spelunca vix adeunda deis 22, 425. pars adit Sulcos 15, 518. discrimina nostra adeunda 28, 460 (*cf. ad l.*); *hoc ex loco explicatur illud* conatus adire has manus 5, 308. adit ex adiit contractum 28, 74. — *pro ire*: adeant vias c. m. 18, 4.
- aditus] angustant aditum 1, 105. aditus sequendos dedit 26, 287. clemens aditu 28, 550. apices aditu temptare I 159. ante tuum aditum *i. e. antequam te adii*, 28, 278.
- adiungere] virum natis adiunxit et aulae 21, 91. adiunxit geminas 8, 233. inquinat mores adiuncta superbia 8, 305.
- adiuvare] Pegaseis adiutus habenis 5, 263.
- adlevare] peplum adlevat 10, 124.
- admirari] admirentur nocentem 20, 227.
- admiscere] probra admiscens severis populis 18, 431. quid viva sepultis admiscet? II 222. admiscens artem pretio 10, 88.
- admittere] admittit hastam leo 11, 15. (*lacus*) admittit in altum cernentes oculos II 114. (*mons*) admittit viam 28, 503. admittere soles 10, 250. munera non admittentia cultus mortales c. m. 31, 31. quo non admittitur 10, 62. admitte fidem 20, 70.
- admodulari] Padus admoduletur alnis 12, 15.
- admonere] c. gen. admonuit gentes dominae 24, 97; laborum admonet 28, 257. — flammas admonet ut c. m. 27, 64. sic a. usus 28, 129. [2, 92.]
- admonitor] clari facti 22, 155.
- admove]re] admoverat agmina muris 28, 443.
- admugire] omnibus admugit (*Ceres*) III 443. admugit Apis (*sc. modis*) 8, 576.
- adnat]are] adnatat umbra (*sc. vadenti*) III 444.
- adnectere] frena adnectunt columbas c. m. 25, 104. cui Africa laurus adnexuit 8, 25. quem poscant adnectere fastis 18, 151. amor vivis adnexus 22, 50.
- adolere] flamma lucos adolete 10, 210.

- adolescere] adolescens in ostro 8, 125. virginitas adoleverat plenis annis I 130.
- adoptare] adoptat te patruus c. m. 30, 104. (viros) in nomen adoptans 28, 418.
- adorare] nomen adorabunt 10, 278. plebis adoratae (sc. ab Augusto) 28, 616. dominum summissus adores 22, 72. summissus adorat (sine obi.) 7, 122 (de fluvio). te adoret 28, 425 (de fluvio). regis iter adorant c. m. 27, 80. hunc (annum anni) ceu numen adorent 28, 656.
- adorea] haec adorea omnes veterum laurus revocavit 21, 384.
- adoriri] violenter adorti agmen 26, 251.
- adservare] Eutropio fascies adservabantur 18, 448.
- adsibilare] cum dat.: alno adsibilat alnus 10, 68. sine dat.: adsibilat hydrys (Minerva) II 225.
- adsiduus] 26, 233. aderat 21, 116. sis consul 8, 641; cf. adsiduus honores 17, 58. elidere adsiduus saxis 5, 433. adsiduo undarum verbere 15, 220. flatu c. m. 27, 34; cf. II 75. adsiduus ludis exercitus 20, 410. adsiduus intrare inopes 1, 47.
- adsignare] tabulas adsignat honorum c. m. 25, 85.
- adsimulare] pro imitari. adsimulat frenas eqs. 5, 81. os adsimulat porcum c. m. 9, 6.
- adsociare] cornua malis adsociant 15, 482.
- advehere] praedam advexisse III 337. advexit secum Victoria Musas 23, 19.
- advena] a. Alpheus II 60. a. Nereus 28, 496. Arctous a. 20, 158. [2, 6.]
- advenire] advenio 15, 31; 20, 143. adveniat 15, 372. adveniente proco 28, 525.
- adventare] 20, 470. ab Arcto -at Stilicho 28, 456.
- adventus] cuius adventum acerbum credidit 20, 504. tuus adventus Tart. e faucibus oppida traxit 26, 447. quorum Signifer optat adventum (in caelo) 1, 242. adventus in urbe Roma: adventum petiere 24, 54; urbi largire 22, 388; negatum flagitat 28, 333. — adventus deorum: adventum testata dei I 9. adventu dignata Iuno c. m. 31, 29; Veneris 10, 184.
- adversus] (adi., nusquam praepos.) gegenüber: 8, 177. — adversis ignibus (de luna) 1, 24. signa furori adversa 3, 266. adversa fronte iniecit faucibus III 493. — pro adversarius: adversi Mauri 15, 380. Martis c. m. 44, 3. ense c. m. 53, 80. per vada adversa 15, 489. adversus Aeolus I 73. — subst. adversa Catonis superant successus 8, 411. in adversis micuit (virtus) 21, 286.
- advertere] Iunonem oculos templis 1, 196. sensus adverte 15, 388.
- advigilare] custodia advigilat vallo 20, 419. libido stupris advigilat 22, 140.
- adulari] adulantes tituli 20, 79.
- adulter] instat thalamis obscenus 15, 166. viridis (pardus) 17, 304.
- adulterium] -iis crevit (Eutropius) 18, 100.
- aduncus] vomer 3, 381 (II 62?).
- advolare] forma advolat: intrans. nuntius 20, 474; una Naiadum 28, 153. transit. nuntius urbem 1, 174; auras 7, 165. cum inf. mollire 18, 47.
- advolvere] advolvor genibus III 298. cumulos rerum advolvere in unum carmen 21, 11.
- adurere] adustus limes I 260.
- adytum] ignem rapuere penetralibus adytis 21, 60. adytis Cybebe exilit I 310. adytis effunditur Echo 28, 33.
- aedes] ubique accus. plur. latas perstrepat 3, 213. amplas sibi posceret dea 28, 3. subnixas iugis 28, 49. vacuas invaserit vicinus 20, 512. dilectas visimus 17, 278. mirari suas 20, 340. altas effulgere matribus 28, 546. sacras Victoria panderet 24, 204.
- aedificare] culmina aedificat 22, 188. corpora aedificent (de petauristis) 17, 320.
- aeger] spes aegra 10, 14. umeris aegris 15, 23. aegris animalibus c. m. 27, 9. translate 21, 184, cf. 26, 437. — subst. aegris sitientibus 27, 9. aegro luxuriante c. m. 26, 100.
- aegis] acc. cruentam illic posuisse III 336. Brontes exasperat signis 7, 193. fulcam pererrans (Minervae) 8, 164. percutit nimbo (Iuppiter) 20, 161. Palladis ambis (sc. Victoria) 24, 211. ubique acc. sgl., ergo fort. iratam . . aegida legendum III 60.
- aegre] labitur in somnos 5, 326. vix aegreque fovebat 15, 63.
- aemulus] nimium parentis aemule c. m. 25, 47. urbs aemula Romae 5, 54. pars 24, 36. Iuno I 136. manus aemula naturae c. m. 51, 14; litora damnis Oceani 28, 499.
- aenus] lux (ahena A) 7, 134. segetis aenae 17, 316. effigiem (ahenam e) 25, 7. trabibus I 244. postes I 73. saecula 22, 447. — subst. aenum (?) II 96.
- aequaevus] urbs polo 26, 54. harundo aequaevum complexa caput 1, 220. -i principis 28, 547. aequaeva (sc. tibi) cum maiestate creatus 8, 122. aequaevum (sc. sibi) videt nemus c. m. 20, 16. subst. aequaevus viscere 20, 373. [20, 4.]
- aequalis] 8, 366. chorum II 239. nil veris aequale 26, 27. aequali sudore 8, 343; fronte 10, 316. -is constantia 5, 289. -ibus curis 7, 7. -em in omnes casus animum 15, 319. togas 15, 61.
- aequare] 1) alqm alcu: aequare favorem supplicii (de Fortuna) 5, 422. aequaris fratri 8, 170. notio localis: vallem aequavere iugis 1, 111; item aequavit valles stragibus (stragibus ablativus, supple dativum Haemo) 21, 132. qui stetit aequatur campo 15, 386. 2) aequare aliquid: omnia mors aequat II 302. stagna aequantia ripas c. m. 26, 51. stellas aequat c. m. 27, 11. violae aequant crines 10, 266. ingluviem aequant 20, 334. quem vix aequatura fames 20, 378. non aequare fateatur 24, 361.
- aequor] 1) de mari (vel fluvii) singul. nom. 5, 123. 10, 176. 18, 355. 19, 54. c. min. 2, 4. gen. 5, 243. c. m. 32, 14. accus. 4, 9. 5, 39. 10, 132. 22, 211. 26, 1. c. m. 53, 114. c. m. 31, 55. c. m. 28, 37. ablat. III 343. 1, 246. 17, 330. I 143. II 190. III 443. 446. c. m. 27, 1. primo aequare (sc. quod spectat sol) c. m. 30, 51. — plur. nom. 7, 210. 15, 142. c. min. 30, 125. accus. 5, 472 (Cocytia). 15, 500. 17, 195. 20, 149. 20, 509. 21, 86. 26, 108. 28, 290. I 24. III 363. c. m. 31, 60. c. m. 26, 44. — maris adiectum ad aequora II 295 ut oceani c. m. 27, 1. 2) de terra: multo spatii aequare distantibus 5, 172. magnum mihi panditur aequor 21, 22 (sc. cursuro; sequuntur enim currus Pierii); cf. Iuvenal. 8, 61; al.).
- aequoreus] aequoreus populator (i. e. piscator) 5, 378. Iovis aequorei 17, 281 et patrii c. m. 30, 124 de Neptuno. socer (Nereus) 9, 3. proceres III 11. habenas 8, 422.
- aeque] 1) gleichmässig vel immer 20, 479. 2) auf gleiche Weise 20, 383. c. m. 30, 67.
- aequus] 8, 393. III 374. mores 28, 63. aequior patribus 24, 45 (pro magis acceptus). quid protulit aequum 1, 237. c. inf. aequius tendere 8, 326. — subst. aequi gloria 20, 204; cf. 8, 297; iuris et aequi 10, 313. dividis ex aequo 22, 93. observantior aequi 8, 297.
- aer] ubique nominativus, semper in fine metri. princeps rerum disponitur 17, 70. terras ambitque vehitque 8, 289. quidquid liquidus complectitur II 294. pugnae spatium discriminat c. m. 53,

74. — iucundior aer lustrare domum 10, 238. favens votis solitoque decentior nubila removit 28, 537. pennarum notis conscribitur 15, 478. pestifer saevit 15, 514. illum vernus comitabitur 17, 197. praesudat II 120. turbidus spargitur c. m. 26, 35. incanduit I 252.
- aerarium] *semper* -a: crescunt 8, 499. conveniunt c. m. 30, 64. corruptura fidem 28, 606. cumulent alii 17, 231. expensae lassant 22, 145.
- aeratus] -a in turre 18, 82.
- aerisonus] -as ululata per urbes 26, 234.
- aerius] [aves 2, 72].
- aes] gemunt incudibus aera formatura nefas 20, 71. fluerent fornacibus effigies ductura tuas 22, 177. *de status*: aere vetusto floreat 1, 18; fingunt aera lupam 1, 99. os quod in aere colis 24, 11. funesta aera 18, 164. columnis consita 28, 48. in attonito aere c. m. 17, 12. *de tabulis*: publica mansuris vocibus aera 17, 27. *de thoracibus*: in aere latentis cornipedes 28, 569. *de hamo*: vestita cibus aera hauserit c. m. 49, 12. *de tintinnabulis*: aere sonoro 8, 49; Cybeleia quassans aera 28, 260; non aera sonant I 209. *de pecunia*: aera petens 5, 437.
- aesculus] frondens hedera stringitur 14, 19.
- aestas] *nomin.*, *paene semper in fine metri*. messibus induat (annum) 1, 274. temperiem referret 26, 152. vaga fluere 20, 100. atrox urat brachia Cancrī 22, 461. longinqua vias retorserit c. m. 27, 27. quod aestas spoliaverit ex fluvio c. m. 28, 30. *adde* 17, 59 (?)
- aestimare] potestas se colle aestimat, i. e. sibi honorem ingerit 28, 41. certius aestimat imperium 16, 18.
- aestiva] *subst.* Thracia 15, 475.
- aestivus] iubar 7, 45. Nilum 3, 185. leoni 3, 365. candore 1, 219. pulvere 28, 215. sopore c. m. 28, 41. falces 28, 389. classibus aestivis 15, 54.
- aestuarē] aestuantes (*sc. amore*) Naidēs II, 23. *ceterum non nisi aestuat* (aestuē 19, 58?): 1) *notione magis corporali*: lorica cursu 3, 353. axis radiis c. m. 28, 35. Nereus 28, 497. acervis Argaeus 20, 115. vigor per membra c. m. 27, 66. 2) *notione morali*: sanguine c. m. 29, 46. in aurum 18, 191. fervore II 137. — *cum infin.*: minari aestuat 7, 82. — *absolute* 19, 58. III 141.
- aestus] 1) *sensu physico (mare)*: Oceani aestum 22, 249. Oceani pleno aestu (*Fluth*) 5, 114. dubium per aestum 3, 72. dubio III 322. undas aestumque secutae c. m. 30, 79. rapido (*in balneo*) c. m. 26, 61. arcano c. m. 34, 7. = *calor*: aestus fastidit amictum c. m. 25, 7. mortifer III 237. medio in aestu c. m. 25, 47. nimio fervens I 164. medios Libyae pertulit aestus 8, 27; medios solis 15, 317. steriles 24, 277. harenosos 21, 337. solabitur pluviis 17, 196. exuperat III 384. aestibus urit c. m. 30, 7. 2) *sensu morali*: incertos animi placaverit aestus 8, 226. [2, 12; 128.]
- aetas] (*nom. et genit.*) 1) *tempus omnino*: ora vestiāt lanugine 1, 70. quod perdidit 18, 97. aetatis spatium tenuavit c. m. 36, 6. 2) *saeculum*: aurea nascitur 3, 51. fecunda 17, 261. pretiosior II 285. quae aetas? 17, 162 et 20, 23. pristina 24, 124. adveniens 26, 642. mollior 26, 160. 3) *vita humana*: incipiens aetas 8, 627 [aetatis sentire vices 20, 10]. 4) *vitae periodus*: lasciva 1, 153. lubrica III 227; c. m. 22, 6. nubilis 21, 69; c. m. 30, 159. veniet robustior 8, 371. utraque 10, 327; duplex 18, 469. matura 28, 557. tertia c. m. 20, 20. 5) *inprimis iuvenilis*: c. m. 25 *praef.* 5. aetas animo cessit 7, 86; latet sub moribus 8, 517. una aetas 17, 59 (*cf. ad l.*). consumpta 18, 66. mentis inops 26, 521. aetatis pudor c. m. 30, 200. 6) *aetas viros ipsos suae aetatis significans* 26, 521 et 160. II 285.
- aeternus] rigor 8, 30. aeternis astris II 299. in aeterno gramine III 231; veris honore c. m. 30, 7. avem c. m. 27, 63. famam 8, 410. in aeternas moras c. m. 41, 6. silentia 5, 489. — aeternum *adv. pro in aeternum*: c. m. 17, 42.
- aether] 1) *locus parsque mundi*: 24, 131. mitior iuvat 15, 152. in nubem cogitur sollicitus 26, 379. Iovem suscepit 27, 19. possidet aethera 1, 83. ululatu aethera rupit 3, 130; fatigat 3, 371. conscenderat 21, 141. mentes convertant 17, 105. cernere densum templis 28, 47. respectans Ansonium 28, 273. cernere in parvo vitro c. m. 51, 1. ex aethere lapsam 1, 194. ab aethere cernit 28, 102. aethere summo II 228. (* I 141). 2) *materies*: innexuit aethera limo 20, 493. 3) *personatus*: pater affuit aether c. m. 17, 35. affuit praesentior 8, 172. cui militat aether 7, 97. sidera parturit 10, 275. loqui velit igne fulmineo 26, 230. signa ruendi dedit c. m. 53, 61. providus noluit 28, 352. Phlegra infensor III 201. in aethera protulit hostes c. m. 53, 5.
- aetherius] (*sic ubique legendum; libri saepe -eus*) o decus aetherium 7, 175. aetherium probat urna decus 28, 168. parentis aetherii 5, 145. patris 22, 26. vigoris 20, 498. axibus 14, 35. fastis 22, 476. trophaeis III 354. -as in auras c. m. 32, 18. cursus 17, 126. — *subst.* aetheriis miscens terrena 8, 228. [2, 60.]
- aethra] quae temperat aethram 22, 7. a liquida aethra 15, 468. liquida ab aethra 17, 116.
- aevum] 1) *tempus omnino*: spelunca aevi inmensi 22, 426. aevi arcana 22, 445. in aevum procedat 17, 334. mandaverit aevo 17, 68. aevi continui 20, 59. exactum 1, 276. omne futurum 28, 602; 3, 145. defuncti c. m. 27, 40. ignavi aevi III 21. cani 24, 106; *cf.* 18, 476. ambagibus aevi I 61; cursibus 8, 621. longo aevo 3, 58. longi aevi 7, 65; *cf.* 15, 278. 18, 288. Latium aevum 8, 400; *item* Romanum 26, 232. ducere aevum 15, 107. sparsum maculis 20, 132. terit aevum membris redeuntibus c. m. 27, 12; *cf.* redeuntis c. m. 32, 1. [2, 87.] 2) *tempus praesens quod agitur*: gurgēs corruptior aevi 22, 116. laeto aevo aderit 3, 372. 3) *vitae humanae*: toto aevo 28, 56. primo II 51. aevum agas III 310. transegit c. m. 20, 1 (*cf.* ducere 15, 107). prima parte aevi 1, 63. tenero ab aevo 26, 493; *cf.* 28, 424. florem tui aevi 5, 125. maturior aevi 22, 348. obsitus aevo 18, 170. aevo similes 10, 73. nimio 24, 306.
- affari] affatur dictis agmen 10, 189. attonitum affata querellis 22, 278. affari palam populos c. m. 32, 6. *absol.* affari licet 22, 163.
- affatus] affatu maligno III 221. quo fallere solebat 5, 368. mihi non dirigis ullos c. m. 40, 1 (*et hic quidem epistulam significat ut in vulgari sermone*).
- affectare] affectant quidquid 10, 322.
- afferre] quantum (*excuriarum*) attulit Meroe 10, 223. finem labori allatura 5, 332.
- affigere] affixae truncis facies III 341. fasces postibus affixi 8, 417. -unt oscula dextris 26, 619.
- affirmare] Herculeas affirmat aves (*i. e. eis fidem facit*) c. m. 9, 5. affirmo praedam (*i. e. assecuro tibi, zusichern*) III 304.
- afflare] Romam meliore iuventa 15, 208. afflatus sole 15, 348. nox afflata rotis c. m. 27, 6; curru sidera I 1. afflatus igne tholos c. m. 26, 62. — *sine ablat.* Gratia te afflavit c. m. 30, 89. afflatus nihil vivit III 240. (afflare aliquid alicui deest). *notio terroris inest* I 1, III 240, c. m. 27, 6.

affligere] assuetum spoliis affligit egestas 26, 94. affulgere] affulget Apollinis arcus 24, 60. age] c. m. 40, 19. 12, 1. c. m. 25, 96. ergo age 7, 151.

agedum] 5, 424. 1, 129.

ager] in singul. nominativus solus occurrit. pars tertia mundi unius ager 15, 162. fecundus 3, 190. dives frugum 15, 509. serenus III 233. Cretaeus c. m. 4, 7. omnis c. m. 25, 25; c. m. 28, 40. flaventes II 121. Maenios 20, 464. idem condit soles et reduci t c. m. 20, 13. ardet 5, 43. discernetur 3, 381. sponte florebit I 197. albet III 233. fluctuat c. m. 28, 40. resonabat c. m. 25, 25. squalent agri 18, 244. agros 8, 57; II 121. foedari caedibus 20, 464.

agere] 1) ducere, trahere: trans Phasin aguntur matres 18, 245. turmas ductor agit c. m. 27, 84. te (Victoriam) egit 24, 216. ad litora pisces agit 5, 378. egit per varias figuras 5, 492. hiatus flumen agit c. m. 26, 40. me egerit ardor c. m. 22, 7. lapides suos ardor agit c. m. 29, 56. illum amor egit 3, 282. ferro largius acto 26, 122. 2) adigere: sub iuga gentes egi 22, 290. 3) abigere: Boreas nimbos egit 8, 181; sic defenditur notos egisse 3, 232; et cf. sub nr. 4. 4) agitat, exagitat: mentem spes agit 1, 66. lucos agit (venando) 24, 303. Olympi me quoque limes agit 15, 149. quos Rufinus agit (i. e. vexat) 5, 92. 5) facere, perficere: quid agam? 5, 14. 15, 113. c. m. 41, 7. quid agat? III 294. quid tale egit? 5, 514. si quid flagrantius actum III 296. longas egit vias 8, 101. agentes proelia 1, 78. promissa minasque agi 15, 428. plus aget 15, 385. belli agendi 20, 325. vicem agit c. m. 18, 10. lites actas 18, 233; cf. agit 5, 480. 6) certis moribus uti: civem agat 22, 168. neu suspectus agas 8, 278. ignarus agebat c. m. 30, 83. 7) peragere: aevum agas III 311. dies egit 28, 57. brumam agam c. m. 23, 2. ver cursibus actum c. m. 27, 28. 8) actum esse de: actum de trabibus esset 20, 123. 9) agere c. acc. pro agere de: Maurum captum egit chelys 28, 124. 10) versari aliquid agentem: iuxta agit 5, 480. agit ripa Maeotide 15, 244. — et v. s. acta, age.

agger] ab aggere ripae 3, 120. insula limi aggesione orta: prospexit ab aggere (Tiberinus) 1, 230. tribunal: aggere conspicuus princeps 15, 425. cumulus sarmentis compositus: ferret odoratus c. m. 27, 59.

aggerare] portenta monstris aggerat 18, 237. cumulus aggerat undas 20, 439.

aggredi] aggredior latebras 15, 362. hanc aggressa III 179. aggreditur nurum c. m. 25, 124. absol. aggredimur III 248. translate quem prius aggrediar? 1, 29. aggredieris metuenda 8, 373. aggredere 17, 140. c. inf. aggressus temptare fidem 26, 88; temptare urbem 28, 187.

agitare] sagittis agitare feras c. m. 30, 122. agitate flagellis 5, 522. equum agitabit per campum 19, 56. Mavors agitabat partes Eoas (sc. tumultu) 15, 270. res agitata tumultu III 7. lucos agitante procella I 204.

agmen] natarum agminis una III 58. morbi agmine inferno 28, 323. matres casto II 322. armata clientum 5, 77. quanta sectae (philosophorum) producant agmina 17, 69. — militare: peditum agmina 15, 195. agmina gemino germine c. m. 30, 194 (cf. p. XXVII adn.). obiecta Sygambri 26, 419. tota nutassent 26, 595. Thracia somno religata 28, 473. flava 8, 54. suspensa 8, 545. agminis ordo 15, 440. referre agmen rarum 26, 78. adorti agmen 26, 252. rapere agmen magis exertum 28, 299. perrumperet 28, 460. fesso agmine 28, 218. Eoa remittat agmina 5, 162. agmina exerce 8, 320. in agmen terri-

ficum c. m. 53, 75. moveri agmina 20, 408. deleta 20, 464. caesa Getarum 26, 34. produceret nigra Memnon 21, 265. torquentur in orbes discreto revoluta gradu 28, 637. fortia turbat agmina (Minerva) II 143. — agminibus deest.

agna] lupo praebuit agna latus II praef. 66.

agnoscere] 1) idem esse cognoscere. agnosco fremitum 18, 504. agnosci potuit 8, 188. agnoscis tuos Penates 28, 53. agnoscat suum fratrem 15, 414. hanc agnoscere dubio visu III 91. 2) cognoscere: qui non agnoverit semet 8, 225. agnovit tumultus II 154. 3) cum approbatione cognoscere: agnoscunt proceres (sc. verba Augusti) 28, 594. similes (sibi) agnoscit pagina mores 17, 255. agnosce quid Furias deceat 3, 59. agnovit triumphos 4, 11. curam c. m. 30, 186. 4) sibi familiarem habere: manus agnoscit arcum 17, 188.

agrestis] -ibus spoliis II 139. me dudum agrestem 17, 174.

agricola] agricolae Mauri 24, 344.

aiō] ait 10, 111. sic ait 1, 263. 10, 228. 26, 550. I 201.

ala] 1) avium sim., plurale tantum: solitae transcurrere nimbos c. m. 27, 39; tolluntur humo c. m. 27, 40. aequalibus alis 16, 13. roseis pavonum alis ventilat 18, 109. olor nigrantibus alis 18, 348. Fama nigrantes alas pavoribus succincta 26, 201. rapidis Acheloides alis sublatae III 254. veloces concutit 3, 122. Pegasus praeberet alas famulas 8, 558. totas explicat (Amor) 10, 48. obscurior infernas alas 20, 231. extentas aspergit circulus lacteus 28, 175. pandit volucer Iunonius II 97. fulminis alas pacificas torsisset II 229. Sopor nigras diffuderat 5, 325. transl. scissis velorum alis 28, 138. mensa coloratis sinuatur in alis c. m. app. 10, 1. 2) militaris. sgl.: dux Geticae alae 20, 176. plur. 8, 544. equitum tot conspicit alas 26, 474. Armeniae 5, 108. Illyricae c. m. 30, 62. Sarmaticas prostravimus 7, 148. rutilantes crinibus duxisset 21, 38.

alacer] 7, 111; 10, 98. insultant alacres 5, 431. auguriis alacres 15, 472. alacris aulae 26, 454. -em Nasamona 21, 256. cf. 20, 281; 22, 21.

albere] rore albet ager III 233. ossa albet III 342. amnis anfractibus albet 28, 519.

albus] alba radix c. m. 9, 13; cf. II 130; 24, 20. album pectus 1, 90. [15, 8.]

alea] i. e. fortunae exitus. nec constitit alea castris nutatura semel 21, 365.

alere] alerem plebem classibus 15, 54. aluerunt gramina equum c. m. 48, 5. tales viros aluisse fluentis 1, 236. quidquid alit tellus II 295. parvo non posset ali 15, 105. translate: quos (Getas) aluit Bellona trophaeis 26, 34. dissensu alitur rumor 3, 70. hoc (bellum) alebat Oriens insidiis 21, 276. materiem alendis odiis 22, 16.

ales] 1) avis: III 141. nemo quo non admittitur ales 10, 62. vasta Libyae 20, 310. ignea 22, 420. longaeva II 83. Titanus c. m. 27, 7. querula alite 14, 21. ventura alite monstrant (dei) 22, 216. secundis alitibus 7, 9. alituum cohors c. m. 27, 77. 2) translate: Cyllenius ales I 77 [11, 5]. ales littera 15, 477. Fama ales 22, 408. ales Victoria 28, 597.

alga] divitis algae germina 8, 597. inlidi cautibus algam I 257. Ionia in alga 7, 197. Rubra in alga c. m. 29, 15. algae virides ridebunt gemmis 3, 387. Nereus violis interseret alternas 10, 157. extenta per algas c. m. 49, 9.

algere] pars quaecumque Trionibus alget 20, 238. argenti tractu 7, 168.

alienare] tuos alienent murmura sensus 22, 49.

alienus] *absol.* aurum 20, 87. Phoebe alieno igni compleri 3, 9. alieni conscia caeli c. m. 28, 14; cf. 8, 187. conubia despondent aliena 5, 322. foedera alienae taedae 10, 28. a. per arva 28, 650; in orbem c. m. 27, 74. — *cum dat.* aliena principibus 10, 262.

aliger] plebs c. m. 25, 139.

alimenta] *nom.* servant vigorem aspera fusa per artus c. m. 29, 19. *acc.* dubitanda praescribunt dies 15, 103. parare 26, 329. carpens a. vaporis c. m. 27, 16.

alipes] *subst.* lora iubasque alipedum *de equis Solis* 22, 472. alipedis terga *de equo regio* c. m. app. 4, 2.

aliquis] atque aliquis *in metri initio* 18, 350; aliquis gravior 26, 485. aliquid audere 26, 393. superest aliquid 20, 585.

aliter] *semper cum negat.* haut a. *III* 269. 5, 120. 8, 206. 10, 289. 18, 90. 28, 22. 10, 289. non a. 8, 232; 19, 50.

alius] (*deest gen. et dat. sgl.*) 1) *sgl.* non alius 20, 383; cf. 24, 30; 28, 39. non alia manu 1, 107. aliud *semel* c. m. 30, 19. actu alio (*i. e. aliorum ducto*) 8, 481. ex alio se quisque facit c. m. 7, 6. — *novus:* te alium Camillum 22, 390; cf. 2, 15; 18, 481; 19, 7. 2) *plur.* quinquē aliae 24, 295. alii 5, 355. omnes alii 5, 512. redeunt alii(?) labores 17, 63. aliorum 22, 220. alii *partitive* 5, 26; 28, 10, 213. 17, 70. 17, 83. 20, 436. c. m. 25, 17. 10, 206. — *alii = reliqui:* discedunt aliae *III* 254. excludunt alios 5, 380. alias hortata deas 17, 276. ferrent alii 21, 125. aliae gentes c. m. 30, 58. — *pro novi:* c. m. 53, 56. cf. *supra*. — alias ministras, *i. e. alias, scilicet ministras*, 18, 95; cf. 20, 366. — *et cf. s. ast.*

allatrare] lenior allatret Sirius 22, 466.

alligare] -at: timor glacie Histum 20, 165; vox carinas *III* 258. nec pectora merces a. 8, 502.

alloqui] alloqueris fastu quos promoveris 22, 159. alloquium] alloquiis tuis haerere c. m. 30, 139. edomuit Rhenum adloquiis (*vel all.*) 21, 197.

alludere] videt alludere umbras 5, 328. alludit habenis annus 22, 473. alludens (*i. e. rem verbis caute tangens*) 28, 83.

alnus] 1) *arbor:* alnus adsibilat alno 10, 68. Padus alnis electriciferis admoduletur 12, 15. 2) *navis:* arbiter alni quam vexat Orion 21, 286. plena alno lassatur portitor 5, 503. committere flatibus alnum *I praef. 3;* remigat missam Pado *II* 178. ter mille plenae cuneis per fluvium ruebant 8, 625.

altaria] spirant fumo c. m. 27, 96.

alte] rebus a. levantibus 1, 39; cf. *III* 332. a. graditur 17, 314; cf. 21, 47. veherere 8, 568. tumescere 18, 176. tegi 26, 196. suffusa 20, 13. altius descendere 26, 601.

alter] 1) 10, 69; 243; 249. 18, 467. 21, 241 sq. 28, 107 sq. pars a. rerum 8, 70. causae alterius 3, 16. alterius poli 15, 2. alter in alterius redditur ore c. m. 17, 24. 2) = alius, *ein anderer:* 8, 219. 15, 277; 322. 17, 72. 18, 358 (*subst.*). 5, 166. *II* 218. alterius regna 15, 377. c. m. 53, 33. c. m. 25, 85. c. m. 20, 21. a. virgineus, *i. e. alter, sc. virgineus* 14, 27. 3) *ein anders beschaffener:* 8, 219. 4) *novus:* 23, 21 (*cf. alius*). — *sequitur* quam: cura altera quam 17, 177. — *altera mira aposiopesi pro CPoli* 15, 113.

alternare] alternant studiis (*sc. alternatim orantes*) 22, 269. alternantes colorum vices c. m. 9, 13 (*cf. anthol. lat. Ries. 676, 4*).

alternus] 1) *proprio sensu:* fides 8, 283. alternis lusit iugulis 3, 83; lacertis *II* 369. alternae aulae periuria venditat 26, 567. alterna morte vices nascendi rependis *I* 58. alternam vitam per funera petit *Phoenix* c. m. 27, 26. frugibus alter-

nis annum computat c. m. 20, 11. alternam fidem lacescit seditio (*i. e. utramque invicem*) 5, 226. 2) = *uterque vel duo:* Tethyos alternae 7, 58. alternas aves 16, 16. duplicem fossam alternis sudibus 5, 128. alter nas ferit *cupressus III* 373 (*cf. geminae v. 370 et illud geminos 16, 15*). cf. *Heinsium ad Bell. Gild. 2. 3*) = *varius:* ictibus 21, 282. cf. bruma alternum teporem sensit, *i. e. qui alternatione oritur* 20, 95.

altisonus] proelia altisoni mariti c. m. 31, 27.

altum] mare, alto Ionio c. m. 28, 38. classis in altum provehitur 15, 504. ratem duxisse in altum 26, 7. cf. altus.

altus] 1) vertex 17, 206. caelum 24, 41. sol altior *III* 234. alta cervice 3, 53; cf. 10, 84. in alto solio 5, 476. platano sub alta c. m. 25, 34. altas ilices 11, 10. nemora 5, 395. altum conum 7, 194; contis 26, 483. altior omni plebe redibis 5, 333; cf. *I* 125. altior ires 28, 369. *hinc superbus:* alto gradu 10, 321 (*cf. alte gradi*). a. aedes, *i. e. altum aedium* 28, 546. 2) *profundus:* Propontis 20, 333. pelagi 3, 70; cf. 21, 53; 26, 333. penetralia 28, 358. vis (*i. e. ex alto prompta*) c. m. 49, 18. latus altum 7, 102 (*cf. altum pectus Sil. Ital. I 685, IV 294*). suspiria 20, 533. sensus 5, 280. pax 22, 287. 3) *sensu magis morali = nobilis* (*cf. Sarpedonis alti Verg. Aen. IX 694, ibique Servius:* Iuppiter 26, 100. patrem 22, 62. princeps altissime c. m. 46, 11. aula 27, 25. mens c. m. 30, 20; cf. c. m. 32, 2. alto de semine 1, 142. cunctis altior matribus *I* 127. urbi qua nihil altius 24, 131. lux altissima fati 8, 273. — altum *subst.* in altum: fertur *I* 251; clipeis vibratis 28, 627; cernere *II* 114; tolluntur 3, 22. vectus ad (*in?*) altum c. m. 25, 83. *idem profunditatem vel latebras significans:* mugitus ab alto redditus 20, 24. in altum intrat (*lacus*) c. m. 26, 29. virus in alto condere 22, 34.

alumna] sidereae raptus alumnae (*de Proserpina alumna nutricia*) *III* 178. lympham gestabat alumnae (*suae eunuchus*) 18, 107. alumnas Rhodani morigeras (*mulas*) c. m. 18, 1.

alumnus] *proprie:* sordenti alumno 26, 358. iuveni 10, 44. parvis alumnis 10, 127. — *translate:* proprios alumnos (*Eurotae*) 8, 211. miles a. Oceani 21, 159. tanto (*Romae*) 18, 385. horribiles Libyae (*sc. feras*) 24, 280.

alveus] *nom. sgl.* interfuit geminas urbes (*de Tiberi*) 1, 227. inamoenus (*de Cocyto et Phlegethonte*) 5, 468.

alvus] dapibus oneraverat alvum 20, 389. cava ab alvo fagi *II* 126.

amandare] patriis procul amandaverit astris *filiam III* 214 (*cf. Serv. Verg. Aen. III 50*).

amaracus] hanc mollis a. ornat *II* 129.

amare] dabit quidquid amas 18, 367. carmen amat quisquis *egs.* 23, 6. fasces horret amaque c. m. 19, 4. metus noster te amat 10, 332. virtus quos servavit amat 28, 388. ames (*populum*) 22, 392. propius amavit subolem c. m. 30, 106. amabis quem *egs.* c. m. 25, 138. inopem amare negat 19, 44. fetum amare timet c. m. 8, 2. non extorquebis amari 8, 282. se diffidit amari 22, 182. amati tauri c. m. 4, 7. — *cum infin.:* amaret vivere 17, 163. — *sine obiecto:* arbor amat 10, 66. ignarus amandi 10, 4. — *ptc. subst.* furto gaudet amans 27, 7. amantum pallor 10, 80.

amarus] fons 10, 69. frondes amaras 28, 239.

amator] Bacchus 10, 271.

ambages] remotas Tethyos 1, 35. longis illuc ambagibus itur 8, 227. certis aevi *I* 61. — *ambiguitatem indicans:* sortes tacita ambae malignae 26, 552. ipsa sui iam non ambagibus ullis nuntia *III* 80.

ambigere] quis ambigat? 26, 549.

ambiguus] 1) *de quo ambigitur*: mares 18, 462. ambiguus vitae iacuit 18, 52. cf. 26, 455. 2) *qui ambigit*: ambiguae matri 8, 210. sensus 3, 19.

ambire] 1) *sensu locali*: qui (globus) auras ambit II 299; quodcumque dies 17, 57. quos Styx I 22. vallem rivus 22, 468. vitulam parens I 129. tentoria lictor ambiat 7, 6. ambitus signis 8, 151. (Virtutem) ambit Honos 17, 8. totum complexibus ambit c. m. 29, 35.umeros (Stilichonis) dea vestibus ambit 22, 365; color pennas c. m. 27, 21. ambirent tempora gemmae 5, 347. te autumnus ambiat uvis (i. e. coronet, cf. ad l.) 1, 274. 2) *sensu morali*: tibi ambirent fulmina laurum 28, 355. honores a principe ambitos 3, 180.

ambitio] nasci 3, 178. non ambitione potitus 8, 46. mortis ambitione c. m. 30, 166. cf. Ambitio. ambitiosus] quae ambitiosa colus? 8, 594.

ambitus] *nom. sgl.* 1) = *margo, circuitus*: circuit oras ambitus et tenuis perpetuusque riget c. m. 26, 50. 2) *demens expellitur* 7, 186. victus c. m. 30, 212. procul erret 28, 609. obruit artes 17, 264. c. infinitivis 20, 67. noctis ambitus recedit 18, 93.

ambo] 8, 83. *per anaph.* 26, 338 sq. amborum duces 8, 91. ambobus 1, 72. ambae 26, 257. ambas c. m. 30, 132. III 381.

ambrosius] ambrosio sinu 10, 110.

ambulare] ambulat 18, 307.

amburere] *ptc.* ambustus: agger Phlegethontis 3, 120. iuga taurorum ambusta favillis 26, 24.

amens] 5, 139. 21, 248. crebris successibus 28, 441.

amentia] petulans secum certat 18, 237. vix haec a. quiescet 15, 296.

amentare (amm.)] puer amentatus (amm.) 17, 322.

amethystus] in trabea consulari 8, 587.

amica] *sbst.* linquit domum 19, 24.

amicire] *ptc.* amicta inlecebris (Luxuries) 22, 136.

amicitia] funesta tacere nexus -ae 5, 321. testor -am c. m. 19, 6. -as firmat et ligat (Fides) 22, 38. *philosophice* ἔργω ex sent. Empedoclis: receptis amicitis nequit 17, 74.

amictus] vestigia verrit caeruleus Oceanique aestum mentitur amictus 22, 249. (sordidus dependet c. m. 52, 1.) fastidit amictum aestus c. m. 25, 6. cognatus durescit (lucustae) c. m. 24, 2. ver viridem monti reparavit amictum 26, 168. ablat. madido 26, 351. praecipuo 1, 192. Quirinali 8, 157. Ausonio 8, 566. Romuleo 20, 62. claro 18, 307. Graio 20, 250. ferrugineo II 275. refugo pallescit amictu (nox) c. m. 27, 6. mentem proclamant amictu 5, 81. - plur. conscidit III 149. substringit 10, 284. purpureos suspendit fibula II 17. Phaethon glaucos incendit 28, 167.

amicus] *sbst.* meritis vincit amicos 22, 45; caris spoliatur a. c. m. 22, 24.

amicus] *adi.* pinus II pr. 22. gremio 7, 128. regibus 24, 185. vultus 17, 133. amica trophaeis virgo 24, 205. insula 1, 190. quies 27, 2. amicam materiem c. m. 29, 42. numen amicum 1, 126. hinc 20, 216.

amittere] tot urbes amissas 15, 462. montes amisit (fera) 5, 394. quaecumque amisimus 22, 203. amissa avena c. m. 49, 24. amissa specie 8, 83. amissum vigorem c. m. 26, 99.

amnis] (saepe in fine metri, deest amnibus?) *sgl.* gelidus decedit accensusque fluit c. m. 26, 73. vapor pellitur amne eliso c. m. 26, 64. torrentius amne hiberno II 198. pius (Tiberis) 1, 97. reptatus Achilli 5, 180. amne subacto (Acheloo) c. m. 30, 177. a. rari coloris albet (Nar) 28, 517.

amne nunc secundo, nunc redeunte (Pado) 28, 497. de Rheno: totum per amnem 8, 444; saevum gentibus 22, 188; nec transeat amnem 26, 428. unum revocantur in amnem (Nihum) c. m. 28, 32. ebrui profuunt 1, 250. Vulcanius amnis (Lava) I 172. - plur. quattuor auriferi 20, 259. arebant epoti 21, 171; arescere vidinus 26, 527. in a. corruptos (morbis) pestem desudat 3, 304. (Venus) cesto mitigat a. impulsos pluviis 10, 125. innumeros 3, 183. vagos 5, 121. amnes servare fidem 26, 47. Graios a. sanguine calefecerit 26, 515. exhorruit a. quos temnebat 28, 146. in refluos a. venere Nereides c. m. 30, 80. sonipes notos flagitat amnes (?) 10, 292. Musarum: docti amnes riserunt floribus 17, 273. - deus fluvialis: mille Amnes, iuventus (in deorum concilio) III 16. non me vagus edidit amnis III 170. laetatur et urnam declinat II 70. lugerent fractis cornibus Amnes 24, 24. [2, 74.]

amoenus] 5, 33; 22, 189. c. m. 19, 1.

amoliri] amolitur onus 5, 455.

amomus] mitis amomi seges 19, 93. [14, 5.]

amor] (forma amoribus non nisi in hendecasyll. legitur 11, 41). absol. tutatur 8, 282. festinus (est) 8, 371. dilapsus 18, 75. recessit 19, 34. spatio debilitatur c. m. 40, 12. non tolerandus c. m. 15, 2. hortatur scribere et vincat c. m. 41, 8. primus amoris odor 10, 289. vitam debet amori 28, 610. amorem impendit pignoris c. m. 30, 112. in amore repulsas 28, 361. frenet amores 17, 99. placidos cognoscit c. m. 29, 43. stimulis flagrat amorum 8, 252. physice: se mundus amore liget 8, 285; cf. 22, 2. - cum adiectivo vel genitivo obiecti vel utroque: flagrabat incestus amor praedae 3, 221. caecus vitii inest 20, 50. vivis adnexus 22, 50. vincit amor meriti (Stilichonis) 22, 412. amor dilectae urbis conceptus crevit 28, 80. foedus lucis (i. e. vitae) 28, 452. notus c. m. 17, 37. pietatis amor (cf. ad l.) c. m. 31, 48. vilis amor virginis 3, 282. hunc fontis decepit amor II 135. dubium laturus amorem 10, 26. inconsultus 5, 515. primis sese iunget amoribus 11, 41. nimius consulis urget 16, 10; cf. 26, 405. quantus prolis 26, 305; cf. III 308. publicus ardescit 28, 63. nec segnis marcet c. m. 30, 227. primi suspiria II 274. Stilichonis amori detulit 24, 194. amorem suspensum 22, 398. quanto amore mundum frenet 22, 2. solo munitus 24, 222. patrio c. m. 30, 132. - cum genit. subiectivo: non principis ullus amor (cf. ad l.) 5, 15; cf. 24, 52. - studium armorum: 8, 371. - amatus: o mundi communis amor 24, 52. item plur.: Alpheus ad Siculos pergit amores 21, 187.

amovere] amoto custode 20, 511.

amphitheatralis] pompa 17, 292.

amplecti] te licebit III 435; nec semel (Venus) III 211. - fetus Libycos amplexa (classica turba vel rectius classis) 24, 356. fratres amplexa Pietas 17, 167. - amplexor praecepta 15, 322.

amplexus] -u caleat regio 14, 25. arto gestabat c. m. 30, 97. ab a. turpi arcet c. m. 30, 129. amplexus pudici III 277. ibit in a. mariti 8, 646. amplexus aulae disserat 26, 454.

amplus] 28, 3; c. m. 31, 44. amplissima sedes 17, 22. adv. amplius 5, 124.

amputare] amputat pedes 5, 412.

an] in interrog. directa simplici: c. m. 30, 11. an quisquam 15, 290. postpositum 28, 413. - scio an III 64. - interrog. duplex: an in membro altero, om. utrum: 3, 2. 5, 200. -ne . . an 5, 132 sq.; 18, 54; 17, 105; 18, 18; 28, 149. an . . -ve 28, 413-415.

anceps] motus erat 3, 68. animus 15, 282; cf. 5, 199. odiis 26, 565. hiems 21, 282. Marte anci-

piti 8, 456. ruinam 26, 6; cf. 21, 142. Naidēs ancipiti gradu 11, 23. ancipites (*nom.* = *anxi*) 8, 293; cf. III 6. — *neutr. subst.* hoc ancipiti locatus 28, 464.

ancilla] euntis ancillae tetigisse latus 18, 86.

ancora] puppim fundaverat 17, 113.

anfractus] *plur. tantum.* per a. opacos sub terris II 156. curvis anfractibus (*Alpium*) 1, 105; tortis albet (*amnis*) 28, 519. — *de retis partibus* contrahit raros plagarum 5, 379.

angelus] [21, 1.]

anguis] *ab aquila truncatus* 15, 471. horridus 26, 446. arva referta anguibus 15, 317. aurati custodem velleris 26, 23. duplex ilibus conecitur (*gigantis*) c. m. 53, 81; angues riguere gelu *ibid.* 111. erectis anguibus (*gigantis*) 26, 66. Triptolemi strident I 12. pressos ostenderit (*Hercules*) II pr. 31. tractasti blandos (*in aegide*) 8, 164. caerules angue vestes conexuit (*Megaera*) 3, 118. virides flavescere iusserat (*Bellona*) 20, 186. [2, 37]. — *sidus*: glaciale sibilet 22, 458. — *signum militare*: purpureis undantes anguibus hastas 5, 177.

angulus] quis devius 22, 179.

angustare] angustant aditum Alpes 1, 105. angustat iaspide pectus (*puellae*) 28, 526. — *colligere vel cogere* (cf. *Stat.*): procul angustat sparsas (*mulas*) c. m. 18, 11.

angustus] Alpheus a. acervis 21, 186. sinus 5, 502. collis c. m. 22, 36. Lechaei 26, 190. tractu 5, 348. litora 8, 137. Thrace 8, 475. pectus 17, 81. — *neutr. subst.* in angusto c. m. 9, 28.

anhelare] (II E) mersus anhelet 5, 526. anhelantis Libyae 5, 41. anhelantes gemmae (?) 8, 550. *transitive*: fictum anhelat 18, 259. quidquid de gurgite Phoebus anhelat c. m. 3, 1.

anhelitus] discolor (*equorum*) II 192. alternum anhelitum (*amantium*) 14, 24.

anhelus] (anhellus E) 1) *qui non iam spiritum agit (plerumque mortuus)*: pectore 7, 30. equis c. m. 27, 2. pandit anhelas pulmonis latebras 5, 414. nati 28, 172. membra 2, 2. — *infantes* II 47. — *de amante*: flagrat anhele silex c. m. 29, 42; ita 7, 30? — *translate*: cum fremitu a. 1, 79. Syrtes 24, 275. subter anhele pumice c. m. 26, 15. verticibus (*fluminis*) I 24. 2) *activo sensu, anhelum reddens*: montis III 383.

anilis] rugas 18, 39. *adv.* anile 19, 26.

anima] 1) *venti flamen*: nec talibus umquam spiravere Notis animae I 242. 2) *humana*: volantes dependent membris (*Naturae*) 22, 433. distribuit partes animae (*Prometheus*) 8, 240; cf. 17, 254. animae rursus corporeos in ortus mituntur I 62. [20, 20.] animam efflare 5, 66. ternas interficit c. m. 53, 82. labris animam conciliantibus 14, 23; cf. labra ligent animas c. m. 25, 132. conveniunt animae quantas eqs. II 308. Elysias valles animarum praemia 10, 301. animarum rector II 156. [2, 137]. — *animis deesse videtur*.

animal] cuncta animalia lunari subiecta globo II 297. intactas aegris animalibus oras c. m. 27, 9.

animare] quae vis animaverit astra 17, 101. inductis membris animatur lamina 5, 358. animare ad crimina taxos (*de Megaera*) III 386 (*i. e. faces*; cf. *ad l. et illud animalium* III 383). tabulas animasse (*Minervam*) 26, 19. animata modis saxa 7, 114. — *translate*: animantur frondibus hastae 10, 188. sacris Numae animata Roma 24, 167.

animosus] virtus divitiis suis 17, 5; cf. 18, 452. Gallia 8, 392. Gallia animoso pectore fatur 22, 242. in membris animosus horror (*de statua*) c. m. 17, 13. non animosius ullum (*genus*) 3, 324.

animus] animi victus 3, 170. exiguus animi 20, 381. pax animo datur c. m. 29, 49. flecte animum 20, 596. animo damnant 20, 135. animo quoque subiugat hostes 28, 249; *adde* III 98. animus dum mollior 8, 396. anceps 15, 281. pulchrior 21, 27. cunctantis libra 21, 75. animo inani 26, 381; cf. c. m. 53, 36. animo defixo malis 28, 258. aequalem 15, 319. ovariantem confringas 22, 69. sortita senilem 1, 154. canities animi 17, 19; cf. aetas animo cessit 7, 86. animi aestus 8, 226; magni vis 8, 514; vulnera 5, 115; divitiae c. m. 40, 5. — *plur.* tumescunt serviles 18, 177 (cf. 26, 381). cecidere 20, 485. animi recepti miscent singultus eqs. 26, 406. animis relanguit I 68. animos ferarum exuimus 17, 192. pudicos c. m. 30, 149. animos ligant consortia 18, 189. hos praebuit III 276. animis ingentibus 26, 584. hostiles 28, 302. segnes III 30. elusit inanes c. m. 53, 36. dissimiles temperat (*in artificio*) c. m. 17, 23. tenent animos (*pro animum*) c. m. 30, 149; cf. diversos ducens I 121. animis paratos (*i. e. bellica virtute*) 8, 488.

annales] delicta loquuntur 8, 311. si volvere priscos libeat 24, 184. exquirite crimina continui aevi lectis annalibus 20, 59. cf. *Stoecker* p. 6.

anne] *interrog.* 26, 524. c. m. 30, 19.

annosus] annosas ornos c. m. 22, 40.

annuere] (*non adn.*) *sine obiecto*: tarde annuit (*praes.*) 8, 454. tardius annuis 22, 328. annue 1, 160. — *cum dat.*: votis annue 24, 213. 10, 121. — *cum acc.*: princeps titulum annuit (*pft.*) 15, 9. reditus annue supercilio c. m. 31, 58.

annus] *personatus*: spelunca annorum mater 22, 425; *in eius* eximia regione anni rutili, grex aureus; praecipuum Titan signandum Stilichone legit 22, 450 sqq.; alludit habenis 22, 473. *item* annus dicitur natus Romae, eius cunabula, peperit eum Victoria, a reliquis annis ceu numen adoratur 28, 650 sqq. unde etiam talia fluunt: quid non audeat annus? 20, 480. vestigia torqueat 1, 6. fruitur aula 8, 2. exhorruit 18, 317. — 1) *proprie* *sgl. nom.* 1, 6. 8, 1. 19, 10. 20, 122. 28, 12. c. m. 27, 107. *genit.* anni iter 1, 157; pars 10, 54; titulum 18, 10; claustra 22, 268; notam 22, 280. *vocat.* anne 1, 267. — annus felix 1, 267; 28, 17. festior 7, 3. iactantior 8, 2. cunctis inlustrior 28, 649. aureus 22, 474. anni monstriferi 20, 3. prioris 26, 238. venientis 1, 157. vindicis 22, 413. annum ovantem 12, 45. fatalem 20, 49. — *plur.* anni silentes (*i. e. silentio traducti*) 17, 157. tui cognominis 28, 13. privati 28, 654. saevi c. m. 30, 27. resides 25, 1. in suos a. migrare c. m. 30, 14. steriles annos consumeret I 34. — post quintos annorum recursus 23, 23. in primis annis 28, 54. ter denis 26, 634. per mille 18, 475; sed ter mille 5, 491. tantis interlabentibus 15, 346. tantos 22, 223. quot in annis 21, 196. tot annos 17, 138. plenis annis (*i. e. sat multis*) I 130. multis annis gravior c. m. 27, 30. in omnes (*annos*) 28, 658. 2) *anni absolute pro annis multis*: firmaverat annis crimen 22, 117. annis verendos 26, 480. 3) *anni pro certo numero annorum*: obiecti fraudibus (*i. e. adulescentia*) III 116; cf. anni rudes 17, 16 et in rudibus annis 7, 85. in teneris 21, 40; 24, 121. puellares c. m. 30, 140. cur obicis annos? 8, 365. annis minori c. m. 30, 197. eduxit in veros annos 15, 303. 4) *annus pro anni parte* (?): anni vapore (= *aestatis*) 28, 241. 5) *pro annona*: Pharium annum 15, 57; *item* Australem 18, 403. cf. inroras annum II 75. (exornem fructibus annum III 38; frugibus computat annum c. m. 20, 11). 6) *pro consulatu*: annos dare 18, 437. eunucho traditur 20, 122. flagitatum annum 18, 284. 7) *alia*

verba adhibita: annus te produxerat 8, 156. felici ortu promittitur 28, 16. signare annum 8, 654; 22, 451. flagitare 18, 284. inaugurare 28, 12. gerere annum 28, 656; habere 28, 657. annus sese induit auspiciis 81; annum induit honos 28, 651. te aestas messibus induat 1, 274. perfecto anno 17, 259. percurrit signifer proprium annum c. m. 51, 9. reputant annos 28, 265; cf. computat annum c. m. 20, 11. frequentissime ire cum anno coniungitur: annus eat 7, 3. euntes 22, 453. ite 22, 455. in crimen euntibus 18, 488. exeat 28, 649. in annos ire 28, 659. 8) in *adiectum ablativo*: 7, 85. 21, 40. 21, 196. 28, 54. [cunctis antiquior annis 20, 1; post multos *ibid.* 21, 17.]

annuus] annua ieiunia c. m. 32, 21.

ante] ante tubas aciemque 3, 333. ante tubam 21, 192. ante fretum 22, 303. cf. 8, 446. — *adv.* 3, 234. 5, 20. 8, 480. 28, 541. c. m. 31, 53. ante vident 20, 500. ante praetemptet 8, 346. ante. . quam possit 1, 169. ante redis quam 21, 220; cf. 1, 171; 21, 326. *transpositum*: quam . . ante 18, 167. ante . . donec 18, 152.

anteire] tuos anteirent oppida currus 28, 377.

antenna] antennis inlabitur serpens 24, 367; saucia fractis (puppis) 28, 139.

antevenire] antevenis tempus (*donandi*) 22, 152.

antevolare] antevolant Zephyros pennae (*Phoenices*) c. m. 27, 21.

antiquus] 1) species antiqui senatus 22, 402. proles antiqua 3, 52. iactura 20, 118. antiquis libris 1, 197. antiquos reges c. m. 30, 162; duces 8, 399. antiqui Bocchi 8, 40. *adde* 28, 494; 23, 22; 15, 518. 2) *die altgewohnten*: antiquas mutarunt flumina ripas c. m. 53, 65. [cunctis antiquior annis *Christus* 20, 1.]

antrum] 1) *sgl.* in antro annis II 69. antri memores ubi . . mira theatra lyrae (*Orpheae*) c. m. 31, 5; in antro Mnemosyne 10, 237; cf. Themidis antra et Musarum *infra*. limen antri 22, 441. serpens antrum complectitur 22, 427. armisoni sub rupibus III 67; cf. vasta colit sub rupibus antra c. m. 28, 21. gremio antri vitibus in-texti c. m. 25, 2. — *plur.* nigrantibus divitias abdidit 1, 43. silvestribus elicis 17, 190. cavis ab antris 24, 310. in brevibus c. m. 22, 35. ad Themidis severa coeunt 2, 14. *Chironis* 5, 179. *Vulcani* c. m. 46, 4. pastoralia in antra Lunam vocas 10, 115. *Delphica* maesta silent 28, 29. Musarum longo torpente somno excutis II pr. 51. Scyllaea petit III 447. ducat ab antris prodigia 17, 295. — *fluviorum*: fluvios umentibus evocat antris III 5. curvis Tiberinus in antris 1, 209. sub vitreis Oceanus 12, 35. stagnantibus exilit Thetis c. m. 53, 117. vestris bacchabor in antris 20, 299. Pyrenaeis sub antris c. m. 30, 78. mediis elatus ab antris (*Nihis*) c. m. 28, 8. — *inferna*: quae monstriferis Tartarus edidit antris 22, 110. putria antra populatur flatibus (ventus) I 176. 2) antrum *pro vehiculo tecto*: hoc navigat antro fulta Venus 10, 151 (cf. *Genesis* v. 286 de arca Noe).

anulus] [5, 73].

anus] -um nutricem consultat puella 28, 566. — *translate*: trabeata 18, 10; intenta sagittis et pharetra fulgens anus exercebat Amazon 18, 240.

anxius] 28, 152. 5, 331. Livor secundis a. 3, 33. nulla non anxius hora 8, 280. anxia nutrix c. m. 8, 3; spes 1, 65.

aper] saevus vastabat dentibus saltum 3, 287. vastus dentes curvaverit 24, 306. gloria montis II pr. 36. torvus, saevior saeta; hunc Mars laudat c. m. 42. securus ubique spumet II 243. [apros stravit 2, 80; *praef. p. CLXV.*] ab *Hercule* victus 3, 287. II pr. 36.

aperire] quid aperis Titanibus auras? I 66. aperire fugam inclusis 26, 97. novum annum aperit *Ianus* 28, 640.

apertus] aperta libido 20, 560. campo aperto 26, 139. post Alpes apertas 26, 471. venas apertas sitis consumit c. m. 29, 21.

apex] 1) *montis* in campum se fundit 10, 56. Palanteus laetatur consule 28, 644. Aetnaeos cognoscere et temptare I 160; cf. III 398. 2) *capitis vel galeae*: ferratus lascivit apex II 146. luce flagraret innocuus 8, 194. emicuit Stilichonis 26, 441. sidus attollit cristatus apex c. m. 27, 19. sertis apicem ornat *ibid.* 85. horret apex capitis (*lucustae*) c. m. 24, 1. delapsus 20, 290. 3) *aedificiorum*: attollens apicem regia 28, 42. columnis aedificetur apex 10, 215. 4) *imperii*: apices gemini dicionis Eoae considunt 20, 350. apex rerum 5, 5. orbis apex aequatus Olympo 27, 23. apis] *non nisi* apes [*apis et apibus 15, 5]. commotae glomerantur 5, 461. regem nascentem venerantur 8, 382. mella tegunt 14, 10. tinnitu revocare fugaces *eqs.* 28, 261. molitas examen (*pro omine*) 26, 241. — *metaph. pro postis*: (unda Aganippea) piae pascuntur et prata legentes transmittunt Heliconia mella saeculis futuris c. m. 30, 9.

apparere] apparere caelo timor II 188. apparent cornua per frondes 26, 413. in astris Africa 15, 135. iuveni apparuit Roma 18, 390. ut species apparuit aulae III 149. apparent infra latebrac c. m. 26, 41. — apparet quid signa ferant 8, 192. appellere] pectora terris appulerat (*sicut navem*) 10, 181.

appetere] semper sensu hostili: Stymphalidas arcu appetis II pr. 38. penates appetiit Briereia turba III 188. appetit hostem c. m. 9, 45.

apportare] quamvis apportet salutem 15, 263. socios apportet an hostes ille globus 26, 456. (*adp. C.*)

apricus] planities 20, 269.

aptare] 1) aptat ornatus membris 10, 283. aptavere togas membris 1, 206. aptarem membra quadrigis 15, 255. aptare umeris arcus 26, 495. natura bifformes cognatis equis aptavit 3, 330. voci digitos aptet 20, 362. parvam genibus paternis c. m. 30, 175. 2) *adhibere*: aptanda carinis silva III 369. gentes aptantur in usus imperii c. m. 30, 59.

aptus] aptae morsibus (*canes*) 24, 298. frugibus aptum aequor 18, 354. montibus aptae acies 8, 326. cf. 26, 636. II 107. 5, 282.

apud] 28, 125.

aqua] subducitur invida labris II 336. latex ardentis fecundus aquae c. m. 26, 13; terga fumiferae c. m. 26, 36. frusta calenti mandet aquae 20, 449. — *plur.* aquarum verbera 21, 288. confidit aquis (*Thales*) 17, 71. tunc sacer horror aquis 28, 33. ostro fundit aquas I 255. destillant per pectus aquae 1, 222; carceribus laxantur II 184. vivis aquis c. m. 33, 4; duratis c. m. 37, 2. quae nunc estis quaeque fuistis c. m. 34, 2; conservatae c. m. 35, 6. quaesitis oscula figit c. m. 38, 6. astrictis II pr. 18. nitidis purior 2, 10. mutatis 7, 100. mare oppressis aquis ignescit I 178. ereptas quaesivit quas hostibus contiguas deflexerat 8, 480 *sq.* aquas radiare metallo 20, 26 auriferis aquis eduxit Hispania patrem 8, 128. ultra Pegaseas c. m. 45, 4. commotis fervebat *Clitumnus* 28, 511. Aegaeas frangit 10, 133; socias truncavit (*Hebri*) c. m. 53, 70. vicinis aquis fata pellis (*de Apono*) c. m. 26, 2. medicas fundere *ibid.* 86.

aquila] mensa aquilae sinuatur in alis c. m. *app.* 10, 1. *ceterum plurale tantum.* 1) *aves*: 6, 1 *sqq.* 16, 17. 22, 418. 2) *signa milit.*: 20, 225. bella-

- trices 10, 193. imbelles 26, 159. victrices 21, 170; cf. 7, 16. felices 21, 170. volucres 7, 138. lictori cedunt 8, 9. spectant decreta senatus 24, 86. aquilas figamus 15, 33. dividis concordēs 5, 238. expertas horrens 28, 321.
- ara] flentibus aram statuisti 15, 404. *ceterum plurale tantum etiamsi ara una intellegitur*: destināt aris semina c. m. 27, 94. diras iugulo placare 18, 20. Busiridis clementes 3, 254; cf. 18, 161. odoratae pacem conciliant 21, 59. coli aris hominem sitientibus III 232. pias prostratus ad aras 19, 27; lustrat Apollo 28, 26; carminibus lustraverat *Orpheus* c. m. 31, 25. saxo minantes cultas pastoribus 28, 505. eunuchi 18, 326. — pro ture calentibus aris te fruitur 22, 12.
- aranae] audax textu spatium supplebat III 158.
- arare] arat Africa campos 1, 60. Thyri arant quae nunc Bithynia fertur (i. e. eam terram quae egs.) 20, 247. discrimen arat (comarum) 10, 103.
- aratrum] figis collibus 28, 184. aratro glaebris impresso non credit 22, 197; gravi sudabat 3, 202. bos abductus aratro 26, 161. Herculei atrati semita c. m. 26, 25. plur. devotus aratris 20, 194. sordida flexit Sarranus 8, 415. expulsis squalēbit Oriens 20, 566 (cf. 15, 150?).
- arbiter] haec sola forma. deorum 20, 161. maxime noctis I 56. belli pacisque recurrit 18, 241. belli a. Padus 28, 212. iustissime legum 10, 333. alni callidus 21, 286. varisne meatibus (siderum) idem arbiter? 17, 105. mons arbiter (elementorum) c. m. 26, 76.
- arbitrium] ad a. plebis patrumque reducit 24, 116. mitibus arbitriis revocasti gaudia 17, 31. felix arbitrii 21, 89. dedita corporis arbitriis (luxuries) 22, 133.
- arbor] arbore fultus 1, 114. arboris trunco inmoritur 18, 118. vili discrepat 28, 28. auster decutit arboribus frondes II 309. fluentes arboribus suci 3, 150. frondet arboribus (pars Aetnae) I 161. — *mythologica*: omnis felix arbor amat (in pratis Veneris) 10, 66. praedives ramos viridi metallo curvata II 290. magni nominis nulla non se iactat III 344. hunc arbore figit fabula 18, 294. praesaga 26, 19.
- arboreus] -o in cortice 28, 240.
- arca] neglecta arcae claustra 18, 194.
- arcanus] sucus III 402. arcae rupis inane c. m. 26, 30. partu c. m. 32, 9. iubar c. m. 27, 17. nodis c. m. 29, 37. monitus 15, 217. flammis 8, 588; cf. I 169. rabies 20, 25. calor 21, 57. — *subst.* arcum: fuit populo 5, 290. a. regni deprendere 26, 103. profert arcana 3, 179; prodere 5, 488; tueri 18, 128; cf. 22, 445.
- arcere] arcet ab amplexu monstra c. m. 30, 129. — *omisso* ab: ratibus arcere procellas noverit 1, 239. Iuppiter arcet Olympo (filias Noctis) 3, 50. cum arceret dominos tellure 18, 510. Gradivum arcete 10, 190. — arcere ut: procul arceat Iuppiter, ut 26, 100.
- arcessere] iubet deos toto mundo III 2.
- arcus] 1) mons vivo se perforat arcu 28, 502. flexus in arcum (mons) c. m. 26, 43. arcu ducto (Pelion) 9, 1. *translate*: sinuatur in arcum belua 10, 149. — *triumphalis*: nominis tui arcum molita 28, 370. indutos arcus spoliis 24, 67; spoliis micantes innumeros 28, 51. 2) *portis*: 28, 521 (cf. *Gesner*). 3) *Iris*: quo lumine floreat arcus c. m. 29, 7. arcum variata luce rubentem c. m. 28, 4. arcu innumeros mutante colores redimitur hiems II 98. (rutilos arcus, non tractus 17, 111 legendum esse nunc conicio). 4) *telum*: felix petitor vulneris, mentiri nescius ictu 8, 528. qui non tenditur 8, 224. omnis noster a venatibus temperet 24, 270. nostrum sentis 10, 118. nec manus agnoscit arcum quem non exercuit 17, 188. caedis sitientem differat 17, 296. compescuit II 232. arcu cessante 24, 241; remisso II 31. torquebas refugum 21, 68. digitis attemptat III 217. lassato venatibus 1, 187. arcu cervos ferit 22, 352; appetit II 38. affulget Apollinis arcus 24, 60. Phoebus praestantior arcu I 134; cf. c. m. 25, 139. plur. Scythicos 7, 27. Maenaios suspendit 8, 161; defensores ferrarum 3, 80; sonoros adsimulat 5, 80; curvatos solvi 5, 229; umeris aptare breves 26, 495. fluitant c. m. 25, 11. [2, 72].
- ardere] focos 28, 454. ardet ager 5, 43. caput Syriae flammis arsit 20, 571. quis annus arserit erroribus Phaethontēis c. m. 27, 107. ardentis dei (Vulcani) c. m. 46, 3. sol ardentior 8, 181. Sirius ardens 3, 241. plaga ardens (Oasis) 18, 179. ardentis aquae fecundus c. m. 26, 13. — *translatum* 1) in lucem: decus ardet eburnum I 272. ardentes gemmae 5, 347. arsit fretum lituis (sane audacius) 15, 80. 2) in cupiditates: ardebit siti 3, 104. ardet luxuries 15, 182; stimulis (violentus) 17, 224. arsit impetus 5, 183. sonipes calcaribus 8, 546. cum infinitivo: impensius arsit purgare fidem 26, 591. ardet inferre minas et prosternere 3, 307. [2, 122.]
- ardescere] aureus ardescit clipeus c. m. 53, 78. *translate*: ardescit amor 28, 63.
- ardor] devius c. m. 17, 45. vibravit in undis II 3. oculis rubet igneus c. m. 9, 7. — *translate*: aevi futuri praescius 3, 146; quantus sequendi 7, 74. acrior a. visendi accendit patres 28, 332. — *absolute pro cupiditate, amore*: me incitet 22, 266; me devius egerit c. m. 22, 8 (cf. c. m. 17, 45). lapides suos ardor agit c. m. 29, 56. Erinys sentiat ardores I 227.
- arduus] altus: III 263. 1, 229. pinus c. m. 27, 32. per ardua colla 3, 94. ardua brachia (insulae) c. m. 5, 4. moenia I 238. cf. 22, 402. — *translate*: arduus Honorius 18, 380. mentis arduae (de eodem) 11, 4. ardua conubia (eiusdem) 10, 27. responsa 21, 295; 24, 104. promissa 20, 316. fortuna 7, 13. gloria 26, 11. — *neutr. subst.*: ardua prorae temperat 17, 43. Thracum per ardua 5, 291.
- area] dives praebet messes 10, 92. haec belligeros lusus exercuit (de circo) 28, 621.
- arere] arebant epoti amnes 21, 171. arentes herbas c. m. 27, 42.
- arescere] vidimus amnes 26, 527; negant fauces 5, 8. arescat sitis 5, 510; fons mali 20, 18.
- argenteus] -a saecula 22, 448.
- argentum] argenti cumulos (miles transit) 26, 606; lacus et flumina 24, 236. — *pro vasculo*: in argento lympham gestabat 18, 107.
- arguere] arguit attonitos (i. e. accusat et attoniti sunt, quodque sunt attoniti, id ipsum pro argumento habet) 3, 239. arguor pugnae impar 8, 365; arguar si quid peccasse videbor c. m. 41, 12.
- argumentum] pl. certa sint pudoris (sc. aera, cf. v. 71) 20, 78. omnia luctus sui Titan signavit 28, 170.
- argutus] -ae praemia dextrae 18, 370 (sensu obsceno).
- aridus] seges 18, 116. socrus 18, 269.
- aries] 1) *piscis*: trux, timor Aegaei, rupturus fronte carinas 10, 163. 2) *bellica machina*: praiceps portas feriat 8, 330.
- arista] sgl. collective: seges ieiunae aristae 18, 116. — plur.: 1) messor gaudebit subitis 3, 382. flavescit aristis orbita I 188. fractas avellit III 150. Emathias populatur 5, 41. proprias inferret 15, 112. currus sparsurus ignotas III 53. 2) *pro annona*: Cinyphius successit 18, 405. Africa et Rhodanus donat aristas 22, 393. 3) *pro aestate vel anno*: decimas emensus aristas 8, 372. 4) *pro*

- agricultura*: cesserit quercus inventis aristis *I* 31 (cf. *III* 53). pulsus aristis (*i. e. expulsa cultura*) 15, 150.
- arma*] 1) *nom.* barbara succurrant pudori 20, 159. fabricata vatibus iuvare 21, 105. fuga arma ovium 15, 441. — *gen.* armorum proceres 3, 5; splendor tuorum 20, 600; cultus 21, 153; parens (*Roma*) 24, 136; honores 28, 639. — *armis* additur calliditas *c. m.* 9, 28; cf. 22, 85; 3, 309. — *arma viribus* regit 2, 15; Mulciber praeparat 17, 191; da protinus 8, 364; nocitura dabant 26, 542. relinque viris 18, 281; exercuit 23, 3. *arma Mimantis* sustinet (*arbor*) *III* 347. — *ablat.*: raptis armis tendit 22, 271. fractis luceat 17, 168. caligantibus 1, 27. paribus ruunt 24, 295. in armis horribilem 15, 98; cf. 15, 428; 20, 223. armis truncatus 26, 89. candidus positus *a.* 10, 295; cf. *c. m.* 30, 232. fuderit servilibus 26, 159. armis excusate nefas 26, 561. nullis fidere 26, 534. 2) *translate pro bello vel pugnando*: causam daret civilibus armis 22, 85. non distulit arma Camillus 20, 598. cessantibus armis 24, 220. variis in armis spectatus *c. m.* 30, 179. exultat avitis *c. m.* 25, 71. patriis quod defuit 15, 5. saeva *c. m.* 30, 214. Getarum celebrata 28, 124. stimulat in arma *II* 207. 3) *pro honore militari*: arma violare parat 18, 239. cf. 24, 136. 4) *pro exercitu*: iussis procerum famulantia 21, 332. vilia gravibus populis interserit 26, 397. inopina instruit 28, 217. frergerat Dacica 28, 335. Gaetula reppulit *c. m.* 30, 41. plurima retro liquerat, extera 28, 462. Latiis descivit ab armis 20, 237. tradit hostilibus 3, 309. barbaricis vastabitur 18, 17. consanguineis certetur 15, 286. tuis conflixerit 18, 411. tantis capiendi 5, 150.
- armare*] 1) mucrone armatur 20, 447. armata bipenni (*Ceres*) *III* 377. armatae manus iaculis et terga sagittis 24, 244. cum brachia montibus armaret 26, 65. *sine ablat.*: armati species 20, 73. armatum quem *egs.* 5, 300; cf. 5, 196. armatos choros 28, 622. Manes *I* 41. *hinc* armatae laudes *pro* armati 22, 1. [2, 40. 113.] — *translate*: armat spina rosas 14, 10. hunc Athos *c. m.* 53, 68. Titana Canis *c. m.* 28, 33. licet sese Syrtibus armet 15, 315. fama sagittas armavit *venenis* 10, 71. natura latus veneno armavit *c. m.* 49, 5; cf. cutem *c. m.* 24, 3. cuncta armata (? , *sc. frigore*) *c. m.* 49, 6. pudor armatur terrore 1, 92. rabies omnibus *c. m.* 6, 2. Boreas turbine *I* 70. armatas hiemes 7, 97; aequor scopulis 26, 2. armata dolis *Venus* *I* 223. [2, 31.] 2) *ad arma vocare*: carmina armavere deos 28, 349. armavit dolores in bella *c. m.* 30, 155. [2, 91: armantem rictus in vulnera.] 3) *pro armis uti*: stagna Charybdis armavit, Scylla canes, pocula Circe *c. m.* 30, 21.
- armentum*] descriptio armenti *c. m.* 4 *inscr.* tales species armentorum *c. m.* 4, 1. vitulus regit armentum 8, 385. armenti gloria (*de equo*) *I* 286; decus (*de iuvenca*) *II* 209. — *plur.* gaudent marito 10, 294. iuvenco armenta defensante 18, 386. stabulis abducta captiva 18, 247. cum stabulis natantia *c. m.* 28, 42. a. boum spargit hiems; repetunt sibila magistri *egs.* 26, 408. vulgo ausa loqui (*pro omine*) 20, 43. candida triumphis praebent undae Chitumni 28, 507. Gallica ingressa per Albin montes Fr. pererrent 21, 227. armenta Aethiopum vastant leones 24, 336.
- armifer*] sulcus *II* 324.
- armiger*] *subst.* aquila Iovis: Tonantis *c. m.* 27, 81; *item* fulvus 15, 468. armigeros duos misit (*Iupiter*) 16, 13.
- armipotens*] genitor 28, 655; Lacedaemon 8, 508.
- armisonus*] -i antri *III* 67.
- armus*] solus accus. *plur.* *II* 211. 5, 362. 15, 364. 28, 576. *c. m.* 9, 24. *c. m.* 47, 10. *c. m.* 48, 9. *semper in fine metri.* [differt 2, 110.]
- arridere*] (*vel* *ad.*) arridet fratri 22, 359. iubet nurus arridere viris 15, 185. *sine dat.*: arridens 7, 30.
- arrigere*] arrectis auribus haesit 1, 210. galeam arrexere iubae *c. m.* 53, 79.
- arripere*] catenas arripiat 11, 29. arripiunt naves 15, 480. arripuit partem (*arboris*) vetustas *c. m.* 27, 35. iter arripit 20, 407.
- ars*] 1) (*deest nom. sgl., item gen. plur.*) *artes liberales*: Graiorum obscuras artes inradias 17, 84. surgite sopitae 17, 264. priscas redeunt 22, 126. artes pariat sollertia, nutriat usus *III* 32. *musica*: Cirrhaeus despexerit artes *II* pr. 23. non sine Pieris 23, 3. artibus adsueta 27, 12. *technè artificum*: sollertia artis *c. m.* 17, 23; per artem *c. m.* 7, 7. tota arte variarat 1, 95 (cf. 10, 88). *textilis*: doctissimus artis lanificae 20, 382. pectinis arti contigit eventus *II* 41. trahat arte procos *c. m.* 30, 31. cf. *III* 156, *I* 255. *astrologi*: *c. m.* 51, 6. gubernatoris: 15, 219. 8, 423. *stratura viarum*: mons arte patens 28, 502; cf. *c. m.* 26, 59. *strategica*: cunctas bellorum possidet artes *c. m.* 9, 43. desueta priscis artibus (*Roma*) 15, 51. *hinc explicandum* Romuleis artibus 24, 124 et patrias artes 24, 112. diversis artibus potuit superare 26, 142. qua me circumdedit arte 28, 300. pulchras errorum 28, 624. *eumuchorum*: 18, 78, 283. — *sensu minus speciali*: quantum neglectae defluat arti 17, 186. admiscens artem pretio 10, 88. hac arte reperta 20, 589. torpedinis artem *c. m.* 49, 1. cupidis artes 7, 61. qua frigoris arte torpuit silix *c. m.* 34, 3. 2) *sensu insidiarum*: me tradente artes nocendi 3, 97: *hinc absolute*: quaereret artes *c. m.* 30, 234; deprensae artes *II* 266. 3) artes *pro opere artificioso*: interruptas agnoscit pectinis artes *III* 156.
- artare*] amnis silvis artatus 28, 518. Pontum Bosphorus artat 15, 225.
- artifex*] *semper subst., epitheto semper carens*: mors nulla refugit artificem 15, 172. -icis manus meruere *c. m.* 17, 20. poli *c. m.* 32, 11.
- artus*] *adi.* amplexus *c. m.* 30, 96. rebus in artis 8, 407; 20, 354. arto (?) de corpore *I* 46. — *subst.* artum: res constrinxit in artum 26, 491. in arto saevire 26, 97. [20, 5].
- artus*] *sgl.* truncatur (*sc. unus*) 20, 18. — *plur.*: haec sola forma. cum conderet a. nostros Prometheus 8, 228. natura breves finxerat 26, 584. dispariles commissus in a. *c. m.* 4, 9. varios mutatur in a. *c. m.* 7, 8. parvos confluit in a. *c. m.* 32, 15. laceros ire per artus 5, 431. truncantur 20, 18. fessos porreximus 7, 149. sidereos fuderat *c. m.* 25, 3. ne sperne seniles 3, 144. emeritos reformat *c. m.* 27, 25. exangues tenderet 18, 300. fovens artus quos non speraverat 15, 229. numerosos deicis *II* pr. 39. Tityos spatiosos erigit *II* 338. morbus depascitur pecudum a. 3, 302. viros depascitur *c. m.* 49, 11. — laterum artus enodes 20, 361 (*dorsi vertebrae*).
- arva*] mersa negarent coli *II* 181. sitientibus arvis 18, 115. incultis *III* 24. patentibus *c. m.* 28, 39. planis *c. m.* 26, 11. pedibus proterit (*vitula*) *I* 128. Thracia contigit pede *II* pr. 10. Oebaliae a. 1, 260. tenentur Dalmatae 7, 119. Senonum 3, 132. servilibus exulat 24, 126. aliena per arva 28, 650. propriis in arvis *c. m.* 20, 1. in solis haereat 18, 433. mediis *III* 245. laeta sonantibus *III* 423. possidet arva vulneribus quaesita 15, 75. referta anguibz obiecerit 15, 316. quibus a. praebuimus 20, 577. quae requiram? 28, 317. — *pro spatii circi*: trabes cingunt arva adsueta quadrigis 28, 619. [2, 100.]
- arx*] (*arci deest*). 1) *munimentum in monte*: tales obtulit arces 10, 59. conspicuas attollitis 20,

297. deceptas *II* 166. reddidit quas ceperat *c. m.* 22, 15. arx incensa Iubae 8, 39. habeant arces 8, 293. arcem defendere *c. m.* 53, 50. *de Roma vel CPoli*: mea ab arce 28, 416. deseris arces Ausonias 1, 129; *cf.* 26, 386. septemgeminas coronet 12, 20. septenis arcibus intonat 28, 617. Tarpeias 15, 30; 21, 214. Romanae 24, 30. securas Roma levat 26, 51. propria arce Bosphorus 28, 81. Eoas ad arces 3, 172. *de Athenis*: Pandionias protegit *II* 19. 2) *caelum* arx *numquam designat nisi adiectis vocibus sensum declarantibus*: stetit arce suprema qua *eqs.* 7, 167. stetit arce poli 8, 198; *cf.* 27, 13. summa speculatus ab arce *I* 214. auratas astrorum arces 7, 107. maestam deprendit in arce Iustitiam 3, 355 *de monte interpretandum videtur, certe non de caelo; nam ibi extra sidera et inter homines Iustitia versatur, cf. v.* 363. 3) *translate*: alta capitis in arce 8, 235. amentatus in arcem compositam 17, 321. sublatus excelsam rerum in arcem 18, 171. detruditur feminea arce (*i. e. imperio thalami*) 19, 21.
- ascendere] ascendit fastigia montis *III* 383.
- ascensus] -u vincere montes 7, 46.
- ascribere] 1) *tribuere*: casum meritis *c. m.* 26, 81 (*hypallage pro merita casui*). 2) *in crimen vertere*: nec ascribis iuveni si quid *eqs.* 22, 81; *cf.* ascribimus illum lacrimis *III* 419 *per hypallagen pro illi lacrimas*.
- aspectus] tuus populo (*optatur*) 24, 58. aspectum indulgere *III* 302. ducis aspectu stupuere 26, 373: suo contenta *c. m.* 53, 93. aspectu fruitur libiore poli *c. m.* 20, 10. avaro pascitur 3, 165. aspectus harenae diffundit cruores 28, 619 (*audacissime*). — *plur.* aspectus parentis non ferre *III* 193.
- asper] *ferrum c. m.* 29, 19. cingula a. bacis 22, 89. hiems ventis 1, 270. Raetia 8, 442. Phasis a. (*i. e. glacie concretus*) 3, 375. colla pruinis 26, 327. glacies asperima *c. m.* 53, 24. — *sensu morali*: Aloeus 26, 68. aspera bellis *Minerva II* 20; *cf.* 7, 24. pauperies 26, 632. asperius nihil est humili qui *eqs.* 18, 181. asperius vivere caste 8, 265.
- asperere] -at: hastilibus armos *c. m.* 9, 24. fossam sudibus 5, 128. lapis velamenta 8, 585. caput nubes *I* 82. *sensu morali*: lumina fervor 17, 219. mucronibus iras *c. m.* 29, 46.
- aspergere] -itur 17, 286. *de astrorum lumine*: lacteus circulus aspergit alas (*cygni*) 28, 175. licet sol ora maculis asperserit 15, 494.
- aspicere] aspice alumnas *c. m.* 18, 1 *et aspice fratres c. m.* 17, 1. aspice virum 24, 2. hostem 26, 77. ut procul aspexit ora 17, 132. non aspectura sorores *II* 238. — *aspiciat om. obiecto* 5, 446; *aspexisse sat est* 5, 521. — *regit acc. c. inf.*: aspiceres cedere grandaevos minori *c. m.* 30, 199. res volvi aspicerem 3, 13. — *aspice quam rarum quantumque* 26, 78; *quot iaceant* 5, 360. [2, 50.]
- aspirare] 1) *sensu concedendi c. acc.*: aspirate fidem (facem?) 14, 16. 2) *sensu appetendi c. dat.*: aspirant trabeis 18, 464. aspirat spoliis aut habenis 28, 193.
- assensus] -u tanto gratia se fudit 24, 188; *vallis (i. e. echo)* 28, 615.
- asserere] asseruit Stilicho (*consulatum*) 22, 326. asserit ferro captivum vulgus 26, 616.
- assilire] ipsa assilit (*Roma*) 1, 83.
- assistere] adsistit capiti 15, 329. assistas pediti 8, 350. fretis exercitus astitit 21, 326; undique astitit 8, 151. *adde* 10, 251.
- assuescere] *c. dat.* heres assuesceret imperio 28, 76. assuesce militiae 8, 399. non assuetus prohibere sitim *c. m.* 27, 14. assuetum choris 5, 34; spoliis 26, 94; silvis 18, 355. (*var. ads.*)
- assurgere] assurgit laurus 15, 244. celsius assurgunt cornua (*raccae*) 18, 387. assurgat Pietas 17, 168. *reverentiae signum*: assurgit Phlegethon *II* 315. assurgentes videbas 21, 48; *cf.* desine assurgere 24, 3.
- astare] cupressus astant frontibus aequis *III* 375.
- astringere] astringit stiria saetas 26, 327. astrictis aquis *II pr.* 18. scaena astringit vapores *c. m.* 26, 45. latus (*equi*) astringi (*stamine*) *c. m.* app. 4, 5.
- ast] ego *I* 109. 15, 140. 28, 369. illi *c. m.* 17, 17; *III* 272. alii 10, 213. 20, 438. ubi *I pr.* 9. *ante consonantem* 22, 58 (? *cf. Sil. Ital.* 10, 54; *anthol. lat.* 739, 5).
- astriger] astrigera cum coniuge 26, 245.
- astrum] *plur. tantum*. quae vis animaverit astra 17, 101. senex numeros qui dividit astris 22, 434. qui saecula dividit astris (*deus*) *c. m.* 26, 83. certus in a. error 17, 128. aeternis astris mortalia separat *II* 299. variis famulatur spiritus *c. m.* 51, 7. rotat astra polus 5, 527. Leadaeis 1, 240; *cf. c. m.* 17, 37. Lycaoniis miretur ab astris 17, 298. tangeret astra 2, 4; ferit 26, 341; lacescit *I* 164. vicinis astris fastigia conserit 24, 134. invadere nubibus 3, 62. chaos miscebit Averno 15, 383. mediis in astris 15, 135. nec dubiis 21, 145. pulsas astra querellis 19, 51. nuntius astra tenebat *I* 117. viarum fidem mutavere *II* 188. astris respirantibus 5, 455; te cernere properantibus 8, 190; patriis procul *III* 214. — *fatorum auctores*: inspectis horruit astris 8, 146. exultasse choreis 21, 85. — *gloriae culmen vel immortalitas*: provexit in astra *c. m.* 17, 37. ad astra ferar 7, 158. cupidis praereptus ab astris 15, 253. vertice proximus astris 26, 470. *cf.* 24, 134. — *catasterismi*: *c. m.* 17, 37. te adderet astrorum radiis *c. m.* 30, 48 (*cf. sub addere*). cur nullis redimitur virgo? 10, 273. — *imagines astrorum*: caelatis astris nobilis urna 28, 168; *cf. c. m.* 51, 7.
- astus] astu debilitat Histum 28, 219.
- asylum] vitam tuo commisit asylo 15, 391.
- at] *postpos. secundo loco* 24, 178; *III* 168; *cf.* 15, 246. — *pro saltem*: 15, 309. attamen 17, 7. — *cf. atqui*.
- atavus] atavum Nervam deducens (*hypallage*) 28, 420. tradunt atavi 28, 334.
- ater] hiems 8, 172. Syenen *c. m.* 49, 19. nubem 26, 378. nemus 1, 125. facibus atris 3, 49. fames 28, 321.
- atqui] *III* 288.
- atrium] atria: docta turbae Cleantheae 17, 88. vestit ebur *I* 244. effulta columnis 5, 136. capacia turbae splendere 5, 340. atria divae (*Veneris*) permutant radios *eqs.* 10, 85 *sqq.* tremefacta silent (*Photonis*) *I* 85. pererrat desolata *III* 155. per atria ludi (*erant*) *III* 206.
- atrox] (*a breve in thesi praeter c. m.* 22, 13). 8, 111. 20, 234. 21, 383. Allecto 3, 25. *Phuto I* 68. atrox gladio (*mensa*) 15, 181. aestas 22, 461. tempestas 26, 111 (*sed cf. ad l.*). iniuria 26, 390. venatus 20, 524.
- attactus] attactu confisa suo *c. m.* 49, 10.
- attemptare] digitis attemptat arcum *III* 217.
- atterere] colla attrita iugis *I* 13. attritos manu radios *III* 161. — attrivit Saturnus opes *c. m.* 44, 7. attritis Achivis 10, 179.
- attingere] *sc. adventu*: serpentibus attingit Idam (*Ceres*) *I* 201; attingit caelum (*dea Roma*) 15, 26. sonus attingit aurem 26, 412.
- attollere] 1) signa attollere (*contra diros*) 3, 86; taedas *c. m.* 25, 33. attollunt vultus *c. m.* 17, 6; *cf.* 8, 427. Hesperus attollens iubar 14, 1. at-

tollit apex sidus c. m. 27, 19. attollit litora gemmis (*in veste picta*) I 253. regia attollens apicem 28, 41. attollitis arces 20, 297. attollite turrets 8, 104. 2) *procreare*: attollat glaeba cerastas 15, 151. litora attollunt laurus 24, 59; fructus 20, 271. 3) *sensu morali*: prospera flatus attollunt 22, 160; oracula fastus 26, 551. 4) *laudibus tollere*: Tydiden attollant carmina 28, 470. attonitus] *cum ablat.*: periclo 26, 4; cf. III 165. — *sine ablat.*: 8, 445. 22, 278. 26, 371. c. m. 30, 175. aures 17, 20. oculi 24, 70. domum 10, 239. urbi 15, 83. Ganges 1, 163; cf. 18, 447. Arctos 26, 66. in attonito aere (= *attonitos imitante*) c. m. 17, 12. [20, 16.] avarities] profunda traxit avaritia (*Gildo*) 15, 164. curas avaritiae 8, 252. libido haesit avaritiae 26, 226. cruentam castrat 18, 193. cf. *nom. propr.* (22, 113). avarus] animus 5, 437; votum 24, 229. caedis avarus (*miles*) 26, 606. avaro aspectu 3, 164. opibus avaris (*inferorum*) I 21. — *subst.* avarus vigil quaerit opes 27, 8; avaras 18, 84. auctor] (*desunt formae* -ris, -ri, rum). 1) *cum genit.* deus numeris auctor 1, 72; foederis 3, 75; necis 8, 94. eloqui (= *scriptor*) 17, 332; nominis 28, 517. *cum dat.* fueras successibus 8, 638. paci mittere 21, 51. *absolute* 15, 499. (*famae*) 26, 450. annus venientibus (*annis*) auctor 28, 660. saevit in auctorem honor 19, 12. auctorem vult temptare c. m. 53, 105. auctore repertum Eutropio 20, 98. quo auctore flexus 22, 3. hoc auctore 5, 213. auctorem (*sc. iussorum*) parere sibi 8, 299. expromere auctorem dubium (*sc. funeris*) III 195. tela vertit in auctores 7, 95. auctores deos haec statuere c. m. 26, 82. consilii fructus primis auctoribus instet 18, 158. 2) *creator*: quos condidit pravus auctor (*Epi-metheus*) 20, 496; Lemnius (*ferriarum*) 28, 572. auctorem damnare suum 18, 170. auctorem globum c. m. 27, 73. paritura suum c. m. 32, 10. [cf. 20, 15.] 3) *auctor factorum*: maior Honorius auctor 15, 499; cf. o consanguineis felix auctoribus anne 1, 267. audacia] praeceps crevit I praef. 9; cf. 3, 34. petulans braxit sensus c. m. 23, 7. sublata (*pro sublata*) c. m. 53, 107. cf. *nom. propr.* audax] vitulus 8, 384. Argo 26, 2. industria c. m. 51, 11. stella (*de meteoro*) 8, 184. audacem mammam 1, 88. herba contemptis ignibus audax c. m. 26, 22. remis audacibus 7, 56. audax animi II 4. audax peccasse videbor (*i. e. per audaciam*) c. m. 41, 11. audaces viros 17, 293. audere] aliquid 26, 393. quid non audeat annus 20, 480. ne quid in absentem audeat rabies neu fervor c. m. 30, 231. talia ausa manus III 183. ausus nefas 8, 75. in cf. Roma audet me mittere 6, 16. audent procedere 26, 36. vestire 10, 52. adde 10, 250. audebisne loqui? 16, 1. ausi transnare 8, 623; emergere 26, 316; temptare 17, 244; pandere 22, 193. audebit superare 8, 437. — *absolute* audere suadebat 8, 76; item ausus *absolute pro 'audax factus'* 26, 139. vocat. ause 5, 499. — audens *subst.* fors iuvat audentes c. m. 41, 9. ausum *subst.*: paribus ausis sese comitteret 20, 548. Diomedes praeclearior ausis 28, 479. audire] 1) audit nimbos sub pedibus 17, 209. audire tubas 7, 75; choros 15, 188. audimur 16, 9. audiat hoc 22, 383; c. m. 22, 56 (cf. praef. p. XI). audiit illa pater 3, 340. audieram volucres sparsisse c. m. 9, 1. audierat mandata pater I 118. auditum murmur 18, 2. auditio rumore 28, 532. — *sine obiecto*: audiant Hiberi 12, 21. 2) *oboedire*: audit verbera curus 17, 187. leges audiat 8, 393. 3) *nuntium accipere de*: audit iter 5, 137. quis non artem audiit? c. m. 49, 2. nigrantibus alis au-

diretur olor 18, 349. cum prospera audiret 8, 376. audiat quod recepi 22, 383. 4) *appellari*: victores audire merentur 1, 62. avehere] natos avexit eques III 265. avellere] cum crine avellit aristas III 150. avulso nexu 15, 140. stirpibus avulsis 24, 353. avena] inaequales cera texebat avenas *de syrinx* c. m. 25, 35. amissa avena *de piscatoris harundine* c. m. 49, 24. avertere] notas averte 18, 486. avertit diem (*perf.*) 15, 400. avertere gentes victu III 47. aversus] 18, 238. averso meatu 8, 483. aversis manibus iaculatur 28, 329. oculis aversa tuentibus c. m. 53, 109. auferre] me de penatibus c. m. 30, 101; sceleris causas 5, 193; moras 22, 226. poena abstulit tumultum 3, 20. — *necare*: *sine dat.*: illum suus ensis abstulit 8, 92. *cum dat.*: auferret mihi sodales 28, 313. quibus maritos abstulit 5, 430. augere] auget acus meritum 8, 589; spes Italas 28, 24. vultus auctura canities 10, 324. damno aucturus pretium 18, 49. argentibus omnia Musis 28, 475. potestas fetibus augetur 1, 194. augeri nitor 10, 238. curules augeri flagrat 22, 265. — *ornare*: auctis collibus (*de Roma*; *sc. aucti aedificiis*) 28, 529. augendis toris c. m. 31, 30. — auctor 5, 3. augescere] *intransit.* augescit brevis doni pietate c. m. 48, 11. maiestas augescit hoc, quod eqs. 24, 99. augescat purpura gemmis 7, 4. augmentum] impia cessant augmenta tributis 8, 493 (cf. *Heins. apud Burm. p. 787*). [2, 27.] augur] te sensit Etruscus augur 8, 146 (cf. 18, 12). non augure falso patere minae 20, 2. *translate*: Stilicho desperantibus augur 26, 267. Iovis augure luco 26, 18. augurium] *futuri indicium quodvis*. nasci mansuris auguriis (*de Roma*) 15, 29. auguriis Sibyllae firmata (*Roma*) 24, 166. sese coronat, augurium fatale tori II 141. dies minatur triste augurium (cf. *Gesner*) III 126. Lachesis hoc a. canebat 20, 289. dedit a. infantia linguae c. m. 30, 103. cometes a. iniquum laturus I 232. terra sinistris auguriis calcata 28, 274. — laetior augurio (*visa stella*) 8, 203. auguriis alacres (*visa aquila*) 15, 472. metus interpres omne augurium trahebat peiore via 26, 263. augustus] sedes augusta deae I 202. maiestas augusti pudoris 8, 519. augustior 8, 151. cf. *ind. nom. propr.* avidus] avidam nocendi 8, 242. avidus rumor 8, 279. *cum infinit.* transire II 223; splendere 20, 410. cf. 21, 244. — *absol.* exultant avidi 24, 195. avidae (*Terrae*) 22, 223. curae 3, 243. fervor II 137. luctus (*de Cerere filiam avente*) III 50. aurem 22, 47. *pro avaro* c. m. 43, 7; 3, 305; item 5, 410. — *avaritiam prodens*: avida voce 8, 498; *sic etiam* vultus avidos 5, 410. avis] pax avibus 17, 121. innumerae comitantur aves c. m. 27, 76. pascit aves 5, 451. multis diras pavit 28, 208. flumen innocuae transistis II 349. more avium 17, 319. scrutantur nidos avium c. m. 25, 14. frenatis avibus vecti c. m. 25, 111. — *genera avium*: Iunonia ornet cristas 28, 576. sidereas Iunonis (*pro cibo*) 20, 330. *psittacus*: si qua loquendi gnara viridis defertur ab Indis 20, 331. Solis avem mirentur (*Phoenix*) 22, 419; aeternam (*de eodem*) c. m. 27, 63. contulit alternas aves (*aquilas*) 16, 16. Herculeas affirmat aves c. m. 9, 5 (cf. II pr. 37). nulla avium fuit quae c. m. 31, 17. — *in augurio*: in diram se vertit avem rostroque recurvo turpis eqs. 20, 230 sq. quid meditentur aves 26, 230. obstrepere avium voces 18, 317. avium clangore repertum 26, 444. avibus incepta secundat 22,

364. Romanis avibus offert mons Euandrius (annum) 28, 12.
- avitus] 1) *ab avis traditus*: cornus 8, 320. domo 15, 197. finibus 3, 191. spoliis armisque c. m. 25, 71. vallis 26, 410. 2) *pro avi genitivo*: manus 7, 190. laudes 8, 41. genibus 10, 341.
- avius] *pl.* avia, *subst.*: ignota per avia 8, 482. pererrant avia III 43 (*de* 15, 490 *cf.* *ad l.*) [2, 90.]
- aula] pingitur aula columnis 22, 341. deserta *deorum* I 109. personat prociis I 133. Ditis sub aula II 365. tacitae species III 148. summersam fluctibus aulam (*Neptuni*) 17, 281. — *palatium* (*pro ipso imperio*): semen aulae 12, 22. germana dissidet 15, 236. geminae exercitus aulae 5, 6. geminam quid dividis? 18, 281. dissensus aulae 22, 86. alternae vendit 26, 567. iure paludatae 28, 596. tractus ab aula in aulam 13, 5. quis dignior aula? 10, 264. hunc accipit aula magistratum 18, 487; quo iungitur aulae curia 17, 257. — *palatium Mediolanum*: conventum praebuit 27, 26. me sancto choro cingeret c. m. 31, 52. ditabitur tributis 22, 207. Romanae aulae condicio 8, 219. annus nota aula fruitur 8, 2. vacet mihi (*Veneri*) 10, 191. redde suos aulae 10, 38. tali succumberet 17, 164. aulae tumultum lenire 21, 308. migrantis fugam 26, 315. amplexus alacris aulae 26, 454; Latiae signifer 28, 22. speciem veteris et praesentis aulae 28, 558. per aulam emicat c. m. 25 *praef.* 3. ululata puerperis 8, 141. — *Byzantii*: 20, 133. quidquid debuit aula 21, 50. Eoa ab aula 28, 90. ad regalem producum 3, 113. claram subrepsit in aulam 3, 177. fores praedivitis aulae 5, 142. aulae labores emensu c. m. 25, 66. votis exererat aulam c. m. 30, 160. purgatam 20, 20. pallentem fama quatit 20, 462. moderantem sustinet 18, 144. luem vomit 19, 14. vulgata patebat 20, 64. choris epulisque vacat 20, 584. quem nutrix aula fovet 7, 11. socia nurum produxit ab aula 7, 156. — *hinc* Pellaeae domitor 24, 33.
- aula'eum] pars aulaea tenent II 320.
- aura] 1) clementior Favoni pingat annum 1, 272. frondes concutit 20, 452. levibus auris errare comas II 30. sese iaculentur in auras 17, 320. donantibus auras (*Castoribus*) 1, 245. viam superas ad auras I 278; *hinc absolute* aperis auras I 66; corrumpit spiritus II 202. nectare dulcor aura ostia vaporat c. m. 27, 99. 2) *vapor*: plenior aura tripodas rotat (*Pythiae*) 2, 12; *cf.* c. m. 27, 99 *sq.* 3) *nebula*: stetit discussas per auras 1, 124; *cf.* liquidas delapsa per auras 3, 55. aetherias evectus in auras c. m. 32, 18. 4) *vis magnetica*: aura tenax ferrum maritat c. m. 29, 39. 5) *sphaera mundi*: Veneris clementis advolat auras 7, 165; *explicandum ex* II 298 lunari globo qui septimus auras ambit. — [1, 5. 2, 33.]
- auratus] trabeas I, 178. fasces 28, 646. ungues I 18. dorso equorum 28, 577. figuris (*i. e. statuis*) 22, 175. ponto II 35; *cf.* 28, 376. templi c. m. 29, 24. imbres 24, 226. velleris 26, 23. pomo c. m. 30, 170. pilam c. m. 30, 144. trabes c. m. 31, 42 (*cf.* 24, 198). armos c. m. 47, 10. pharetra 10, 134.
- aureus] 1) *de rebus*: sedes 8, 584. saepes 10, 56. dona 1, 49. umbracula 8, 341. stagna aurea Pactoli 3, 102; cornua micuerunt (*Eridani*) 28, 162. aureus ferit cervos aurea cornua tollentes (*in pictura*) 22, 353. 2) *de personis*: trabeis aureus 24, 198. Venus 10, 74. Thermantia 10, 339. Roma 12, 19. 3) *de aetatibus*: saecula 22, 335. pretiosior aetas aurea progenies II 286. grex aureus, rutili anni 22, 450. annus 22, 474.
- aurifer] -o Pactoli fonte 24, 61. -is aquis (*Hispaniae*) 8, 128. *cf.* 5, 243; 20, 260.
- auriga] III 237. 28, 173. vincit suos iugales c. m. 25, 115. desidis aurigae verbera 17, 187. aurigae somnia currus 27, 5. surgit in aurigam currus c. m. 7, 2. aurigarum periti 20, 341.
- auris] (*deest auris nom. et gen., item aurium*) bacis onerat aures 28, 528. scabie laceras deiecit (*canis*) 18, 136. auribus arrectis 1, 210. *ceterum adiectiva*: avidam 22, 47. docili c. m. 18, 8. festae 26, 206. pronas 15, 426. gratas 25, 17. vanas I 98. castis 22, 304. attonitas 17, 20. duras 28, 368. aures dominas 6, 17. Augustas 21, 113. *verba*: ne doleant 26, 206. aurem pandit rumoribus 22, 47. accomodat aures (*iuventus*) 15, 426. sonus attingit aurem 26, 412. ululatus pulsaret aures 26, 625; complet sermonibus 1, 31; sermo duceret 17, 20. Romae aures impulit (*fides*) 18, 372. auribus Italiae exempla nocerent 22, 304. nomen circumsonet aures 28, 319. pacificare modis 4, 20. fallere 21, 113. tonitru deludimus I 98. permovimus 28, 368. aure concipit sonos c. m. 18, 8. — pervenit ad aures vox c. m. 25, 25. murmura venere per aures pastorum 24, 338. — *pro audientia*: aures meremur 6, 17; mihi conciliat 25, 17. *cf.* mundi per aures ibimus 16, 9.
- aurum] rimatur 22, 112; miratur fodiens 1, 50. oblatum vena vomit c. m. 30, 77. invisio in auro votum damnavit (*Midas*) 3, 169; rutilo ditabat quidquid tangeret (*idem*) 24, 230. rutilum squamis intermicat I 185. auro squameus 8, 524. auro circumlinit hydros 22, 137. frons (*cervorum*) discolor auro germinat 24, 289. sparso in auro dicescit c. m. 27, 22. radiis auri 21, 79; fulgore 24, 66. circumfuso auro acies obtunditur 28, 52. — *fluviorum*: aurum, quantum *eqs.* 1, 51 *sq.* quidquid fluvii evoluitur auri 17, 39. auri fonte lavant 22, 346. madido aspergitur 17, 286; auro madidae (*Nymphae Hermi*) II 69. — *moneta, divitiae*: donandum 5, 312. fatale insculpi 5, 342. auri relictum pondus 22, 58. dispersi inlecebris 28, 605; munificus et prodigus largi 8, 500; alieni prodigus 20, 87; servati prodigus 22, 151. aurum Pyrrhi 8, 414. Pellaeo 15, 269. in aurum aestuat 18, 190. fluctibus auri expleri 3, 186. auri proluvies 5, 498; struis cumulos 18, 222. non auro cessisse 20, 323. auro temptare fidem 26, 87. pretiosior auro sanguis 26, 607. — *in vestibus et picturis*: induto in auro 18, 302. chlamydes auro texebat c. m. 46, 8. eodem nevimus (*trabeam*) 22, 334; graves auro 22, 340. stellas accendit in auro I 254. longum in aurum producit 1, 181. — *frenum*: morsibus aurum fumat 8, 549. auro frenat equum c. m. 27, 86; phalerae renident c. m. 48, 3. — *de aurea aetate*: auri prisci tempora 17, 123. — [22, 4.]
- auspex] *in nuptiis*: hac auspice (*Megaera*) 3, 83. me iungeret auspex purpura c. m. 31, 51. *de auspiciis novi anni et expleris*: Victoria auspex peperit (annum) 28, 653. auspice clamore sonuit 8, 611.
- auspicium] victoria effecta tuis auspiciis 7, 88. illius auspiciis regor 15, 500. ferale sedit (*dira avis*) 20, 232; plausere auspicium triumphi 26, 452. vetustas falsis a. elusa 15, 122. *in nuptiis*: cecinere futuris auspicium thalamis c. m. 30, 82. *novi anni et consulis*: sollemnibus urnam commovet 22, 364. regalibus 8, 1. fruitur (*consulatus*) auspiciis quibus haeserat (?) olim 24, 128. conficis bellum secundis 8, 634; *cf.* 18, 494.
- autem] ecce autem 20, 103 et c. m. 53, 114. illa autem 10, 229.
- autumnus] deserit autumnus portas (*Iustitia sive Astraea, sunt in signo Librae*) 17, 119. autumnus te redde plagis (*de eadem*) 3, 364. autumnus ma-

- turet germina Virgo 22, 465. sub fine cadentis 15, 67. ambiat uvis *annum* 1, 274. tulit umbras c. m. 27, 29. autumnum pomis sibi notat (*senex*) c. m. 20, 12. — *pro frugibus*: fortunatum tenebis II 293.
- avus] 8, 24. robustum c. m. 20, 20. speratur avus (*i. e. avum fieri Stiliconem*) 22, 240. communem partitur 10, 31. avus senior 10, 219. bellipotens te inlustrat c. m. 30, 40. divi sidus avi 8, 190.
- auxiliari] auxiliatur amor 5, 15.
- auxilium] rogat *Delos* c. m. 53, 126. cinguntur auxilio c. m. 53, 44. prae-buit urbi 24, 95. spreto 21, 236. unius 22, 385. tutior auxilio brumae 28, 444. legit precantes auxilio 26, 402. aedes auxilio vacuas 20, 512. reverentia obstitit auxilio II 235. — *res auxiliares*: commune medentum *Aponus* c. m. 26, 70. — *copiae auxiliares*: me iuvat auxilio 15, 245. externis praecepta ferebat auxiliis 26, 581; utitur 28, 219; ad bella negatis 28, 109. — [2, 119.]
- axis] 1) *rotarum, saepe rota ipsa vel currus*: ligat axe rotas 1, 81. volucer te torqueat axis 5, 508. *Myrtilus* prodidit axem c. m. 30, 168. serpenti-bus impedit axem II 161. sonoro stridunt nives 20, 106. ducuntur ab axe iugales c. m. 7, 5. 2) *caelum vel mundus*: nudo hiemare sub axe 20, 413. quidquid complectitur 7, 209. te com-plectitur axis *Olympi* 10, 300. fulgidus misce-bitur *Averno* I 116. radiis aestuat c. m. 28, 35. medio axi sol institit III 234. tellurem medio libraverit axe 3, 11. quatiens ululatus axem 15, 134. natura mutaverit axem 26, 55. 3) *plur. saepe intelleguntur stellae*: per noctivagos domine-tur axes 1, 243. igniferos descripsit 17, 275. ad sidereos caeli rediturus II praef. 35. rutilos obscurat anhelitus II 192. ad superos torqueat c. m. 53, 116. pigros polus non concitat c. m. 27, 61. aetheriis axibus 14, 35. 4) *terrae zona vel regio*: calido in axe 1, 37. *Pythius* 16, 16. axem recepturi quem praedo sustulit 15, 458. alio ab axe 21, 245. quem transibis in axem? 19, 33. geminis utroque sub axe trophaeis 7, 57. *Scythico* ab axe rediens 22, 368. *Thylen* nostro procul axe remotam 26, 203. *Riphaeo* 28, 31. 5) *imperii Romani pars (occidens vel oriens)*: tetendit (*Roma*) in geminos axes 24, 139; cf. 22, 59. felicior *Hesperus* 5, 264. gemi-nus te civem vindicat 8, 131. geminum caeli sibi vindicat 5, 152. utrumque regentibus 8, 395. toto quaerebat ab axe generum 21, 72. alio in axe (*sc. orienti*) crescebat c. m. 30, 82. cf. *Gesnerus ad* 15, 458. [2, 60.]
- baca] *Nereia* spirat 8, 592. intextum bacis gravi-bus 10, 167; cf. 22, 88; candelibus onerat aures 28, 528.
- bacchari] proprio sensu 22, 213. ad *Cybelen rela-tum* Ide bacchatur I 206; bacchabor 20, 299. translate: III 269. quantum bacchabere rebus humanis 18, 25; cf. 3, 82. bacchatus tremor 20, 27. *Spartacus* ferro et igni 26, 156. — *thöricht, im Uebermuth handeln*: 28, 192. 3, 368 (baccha-beres).
- baculum] baculo nitens c. m. 20, 3; cf. 26, 484.
- balneum] balnea qui posuit c. m. 12, 4; *ibid. inser.*
- balsamum] balsama: tarda prorepunt sudanti ligno 10, 96. sudent venae spirantia b. 1, 252. quae desudat cordex, effudere cadis c. m. 25, 121. cf. *sub Iudaicus*.
- balteus] textilis terga liget c. m. app. 4, 2.
- barathrum] merguntur candenti barathro 26, 345. *pro inferis*: barathri recessu 3, 379; vacuo (*dat.*) 5, 523; ferali (*abl.*) I 37.
- barba] (*fluvii*) se repetit in fontes 1, 223; item *Phlegethontis* hispida rivis flagrantibus madet II 315.
- barbaricus] cohortes 7, 112. turmas (*de Parthis*) c. m. 27, 83. armis 18, 17. tumultu 19, 53. bello 26, 288. strages c. m. 46, 13. cruores 5, 232; 8, 631. flammis 3, 360. opibus 10, 227. vitae 20, 226. comas 26, 184. fastu 15, 73. numinis 21, 230.
- barbaries] *pro gentibus barbaris*; *nom.* 26, 102; commota irrueret 8, 49; dissona ritu (*frangitur*) 17, 250. acc. barbariem collegerit 15, 432. vertit in se b. utrimque cadentem 28, 222. *gen. bar-bariae*: pars 18, 323; motus 21, 148; bustum 26, 638. item 5, 79 relinquat barbariem ne mores barbaricos intellegatur.
- barbarus] 1) *adi.* conubia 15, 191. arma 20, 159. barbara milia vastantia *Thracen* 21, 106. 2) *subst. femin.* ferox barbara 20, 182. ceterum *mscl. nom. sgl.* exul (*de Arbogaste*) 7, 66; *de Gildone* 15, 84. *collective*: atrox 18, 251. bibit flumina 4, 8. ibat 17, 54. agit 5, 91. errat 125. inscius invaderet 26, 283. pallescat 8, 359; cf. 8, 484.
- barbitos] facilem movit barbiton 9, 10.
- basium] [-a 5, 80].
- beatus] semper *plur. et semper in metri fine.* remeare beatos (= *divites*) 1, 47. radiis astrorum c. m. 30, 47. beatos efficiunt 21, 34; cf. 3, 215. — *subst. ntr.* beatum 17, 95.
- bellare] bellantis iuveni c. m. 22, 30. bellaturo 24, 85. illo bellante c. m. 30, 222. bellatura cum 21, 321.
- bellator] felix ubique 24, 12.
- bellatrix] *adiectivi loco* pompa 7, 2. ira 5, 118. -ces aquilae 10, 193.
- bellicus] nubes c. m. 30, 196.
- bellifer] *i. e. bellicosus*, -ram *Italiam* 18, 429.
- belliger] *i. e. bellum gerens*, *Augustus* 1, 74. lusus belligeros 28, 621.
- belligator] [7, 1].
- bellipotens] *Stilicho* 7, 144. avus c. m. 30, 40.
- bellum] triste surgebat 21, 274 sq. exitiale et civile 21, 280; cf. 7, 64; 8, 634; 5, 236. *Geticum* 26, 380; 28, 490. barbaricum 26, 288. caeleste 26, 71; cf. III 314. — *belli gen.* imago 5, 236. notas 4, 10. pulvere 7, 37. funera longi 23, 17. fiducia 24, 122; 26, 380. meritum 25, 18. semina belli in segetem crescentis 26, 26. murmure 26, 204. grati miracula 26, 622. arbiter 28, 212. *Thracia* tempestas c. m. 30, 208. laudem *ibid.* 227. regem c. m. 29, 44. agendi concilium 20, 325. — bello *dat.* temperiem referre (?) 26, 153. aditus dedit 26, 288. quaesivit opes 26, 401. instruit 26, 550. secundo accitus 28, 89. — *accus.* conficere 8, 634; 11, 39. flebile gessi 15, 77. per-agere murmure 28, 269; cf. c. m. 46, 6. agere 20, 325. patrare 15, 273; cf. 28, 127. resumere 15, 332. transferre 28, 302. indicere 3, 68. cinxerat auxiliis, insidiis alebat 21, 276. — *abl.* 26, 71. belloque relicto 20, 356; peracto c. m. 46, 6. bello pretiosior 21, 92. perdere 28, 310. — *bella nom.* tonant 7, 64. dabunt socios 20, 222. nascun-tur 20, 576; cf. 26, 400. fremunt 22, 149. can-enda 25, 6. — bellorum signis 8, 8; usus 18, 382; laurus 28, 120; artes c. m. 9, 43. in undis tantis bellorum 20, 507. — *bellis dat.* obiecit *Lacedaemona* 17, 156; te inseris 18, 271; rabidis succumbere 22, 188; dare terga et pectora 28, 490; simulacra dedit 28, 573. — *bella acc.* movere 15, 474; c. m. 27, 82; ferre 18, 337; 21, 308. gerere 18, 493; 26, 394; 579; 28, 255. censere 21, 327. reprimere 26, 400; premere 28, 638. sentire III 314. ad proxima 28, 109. post *Pygmaea* c. m. 31, 13. in bella armare, parare c. m. 30, 155; 53, 7. — *bellis abl.* infandis accendere terras 5, 9. longis mereri 8, 458. annus caruit 20, 122. saepti latrantibus undique 22, 486. *pro* in bellis

- 24, 215; cf. bellis insignior 21, 28; tristibus aspera II 20. pro ex bellis: exordia sumere 28, 127. domitis bellis 28, 653. quaesivit ab innumeris bellis 10, 221.
- bellus] adi. [14, 3].
- belua] beluarum corde 11, 26 metro lyrico; ceterum nom. sgl. 20, 426 (de balaena); Hyrcana 3, 227; inmanis 21, 267; taetrior 18, 183. nutrix (de lupa) 1, 97; utraque emisit palmas 26, 255.
- bene] 19, 61. signatum 1, 266; dispositum 18, 157. excolet 20, 196. memores c. m. 17, 27. di bene 15, 346.
- benefactum] benefacta: tua te conveniunt 28, 386. referre 24, 182. tenere 22, 42.
- beryllus] beryllo paries surgit 10, 90.
- bestia] hystrix propriis munitur telis c. m. 9, 40.
- bibere] (Megaera) bibit cruorem 3, 78. bibunt violaria sucos III 233. (fluvii) bibunt pruinas 1, 255. (Nereus) bibit Nilum 3, 185. — commorationis vel originis indicium: te Nile bibit 1, 38. ignotas aquas c. m. 20, 6. bibimus Rhodanum 24, 158. caesam bibens Maeotin 3, 312. Tritona bibit (pft.) 8, 36. Romanos fontes bibimus (pft.) c. m. 41, 13. — sensu morali: maternos bibit mores 10, 031. [2, 74.]
- bifidus] -o cornu (Triton) 10, 146. -os tractus (Rheni) 21, 199; meatu (de eodem) 26, 336.
- biformis] Glaucum III 12. nubigenas biformes natura aptavit equis 3, 329.
- biga] caeruleis bigis Nox invexerat I 277.
- biugis] biuges fascies 1, 233.
- bilinguis] -es insidias 15, 284.
- bimāter] [6, 2].
- bimembris] sbst. ipsi bimembres non te poterunt aequare 8, 543.
- binus] binas lunas 18, 6. [binos dracones 2, 28.]
- bipennis] quercum stravisse sumpta bipenni 8, 345. Tartarea debellavisse bipennem (sc. laurum) III 79. armata bipenni (Ceres) III 377. robora feriant bipennes 21, 231. fugere bipennem (Amazonum) 18, 333. duris bipennibus haurire Hebrum 20, 414.
- biremis] plur. instabant aliae 21, 367. complere b. 15, 369.
- birrus] c. m. 10 inscr. de birro castoreo; v. I dicere birrum cast. nequeo.
- bis] 5, 389; 8, 71; 28, 91. bis dena 28, 392. cernere nulli bis licuit c. m. 53, 107; pro iterum 17, 23? bitumen] bitumine nigro fumat 28, 325.
- blandiri] c. acc. quidquid blanditur Hydaspes II 82.
- blandus] risus 3, 99. testudo 17, 252. ignis (amoris) c. m. 29, 48. Luxuries bl. vultus 22, 135. otia 21, 92. in adoratione blando fluctu 1, 191, cf. 7, 123. iubas I 211. — c. infin. non blandior ullus tetigisse latus eqs. 18, 85. [bl. pericla maris 1, 4.]
- bombylium] [5, 61].
- bonum] sbst. quae norma boni 17, 96. sors sincera bonorum uni concessa 21, 25; sincera bonorum congeries 17, 135. fruimur quietis militiaeque bonis 8, 492.
- bonus] sbst. pulsus bonis 20, 557; ceterum vide sub melior et optimus.
- bos] abductus aratro 26, 161. boves reflexi, pavidi temone recedunt 24, 332. armenta boum, quae eqs. 28, 408—413. deest vox in c. m. 4.
- brachium] ubique brachia. tendentem 7, 32. praetentat III 362. livescant nexu c. m. 25, 131. nuda nitent II 30. in rorem manant III 252. centum armaret (Typhoeus) 26, 64. — metonym. devota laudat 5, 368. quae br. centum possent configere 21, 303. — brachia Canceri urat aestas 22, 460. — montium: abrupta Pindi agit 24, 302.
- Lilybaea pulsat Thetis I 150. ardua curvantur c. m. 5, 4. [2, 58]
- brevi] adv. 26, 145.
- brevis] 1) raro proprio sensu: libertas 20, 543; brevem fructum 20, 51. 2) pro parvus (sicut Spartianus in Severo 4, 5; cf. et brevitatis): bestia c. m. 9, 40. effigies 8, 572. breves artus 26, 584. fluvii 26, 333. arcus 26, 495. brevi ponto 26, 220; cf. vadis 20, 430. in br. antris c. m. 22, 35. reliquias br. (gentis) 28, 158. brevior 15, 107. lumen descrescit breve, i. e. ut breve fiat c. m. 27, 36. causa brevis 8, 510, item 5, 49 quamvis sensu diverso. denique nil breve moliri 21, 42 secus interpretari non licet.
- brevitas] doni augescit c. m. 48, 11.
- bruma] abl. 1, 135. — pro hieme tota: venit c. m. 28, 36. remitti coepta 5, 101. mitior senserat teporem 20, 95. bruma longior una esset hiems rerum 26, 151. tricesima currit 26, 489. bruma perenni foedat telas I 264. innoxia rosas servet III 223. brumae requies 8, 322; auxilio 28, 444. brumam agam c. m. 23, 2. — pro frigore: stridens aquilone 3, 240. brumam sibi vindicat II 106. sentit c. m. 36, 4. [rigeret 2, 66.]
- brumalis] brumali sidere 26, 322.
- bubo] in auspicio infausto bubone 20, 407.
- bucina] hostilis mugitu vetat carmina 4, 3. tumalis somnos excitet 15, 447.
- bustum] busto superstes 8, 234. Decii, prorumpite bustis 18, 451. tegeret Memnona busto (Aurora) 20, 530. de Phoenice: cinnama odorati busti 22, 420; componit bustum c. m. 27, 44 (hinc illatum in II 84). (Aetna) Enceladi bustum I 153; (Pollentia) memorabile bustum barbariae 26, 637.
- buxus] crispata denso cacumine fluctuat II 110. — pro tibia: non sonat I 211. circumsonat horrida II 268. buxos inflare III 130. orgia presserunt tacitas b. 20, 286.
- caecumen] 1) montis: teritur cultore I 160 (lucus) Aetnaea cacumina tegens III 334. urbs montana c. velat c. m. 2, 1. 2) arboris: buxus denso cacumine II 110. 3) honoris: summum nacta c. (sc. gloria) 17, 61.
- cadaver] sparsum perit 5, 417. c. pro rupe misit c. m. 53, 103. fluitantia cadavera pavere pisces 8, 629. passura moras Maeandri 20, 291. — metonym. de vivo: deforme cadaver mansit 18, 38. venale 18, 147.
- cadere] 1) Antaeo cadere non profuit II praef. 41. sarta sponte cadunt III 127. cadit flatu arbor c. m. 27, 34. impune cadunt c. m. 25, 114. casurus sponte in favillas 17, 72. cervix cadet (audacissime pro caput) 5, 166. 2) nasci: de matre cadentem 3, 92. 3) mori, interire, desinere: cecidit certamine 28, 311. cadunt victore, iudice 8, 89. permittit cadat 15, 314. casurum hostem 26, 259; cf. 24, 274. seditio cadat 17, 249. Furiae rebelles cecidere 1, 139. cadet dementia monstri 5, 99. et sensu magis etiam abstracto: summa cadunt c. m. 11, 2. cecidit fortuna c. m. 22, 45. 4) de tempore: cadentis autumnus 15, 66. 5) sensu morali: cecidere animi 20, 485. religio cadebat 3, 14.
- cadus] -is gemmatis balsama effudere c. m. 25, 122.
- caecus] semper adi. 1) fere semper figurate: caeca profunda (balaena) 20, 429. Sibylla 19, 38. Audacia caeco vultu 3, 34; manus c. m. 53, 110. carina 3, 277. amor 20, 50. caeca futuri (Ceres) I, 38; c. futuri gaudia 20, 545. 2) sensu activo 'caecum reddens': nox 26, 353; 15, 221. 3) sensu passivo 'quod non sentitur': caecis plagis 17, 82. caecis saxis Corsica (?) 15, 506. — cum genit. 20, 429; 545; I 138. [21, 9 editus caecus.]

caedere] caedere ligna 18, 127; silvam 8, 344. Synnada caedit (*marmor*) 20, 273. caeso luo 26, 18. caesam Maeotin (*i. e. glaciem*) 3, 312; caesas columnas 10, 89. — caesa agmina 26, 33.

caedes] caedis avarus 26, 606. gloria 28, 114. caede letifera 1, 119; cognata 3, 77; profunda laetus 20, 573; saeva Promoti tumentes 21, 95. mensa caede madens 15, 181. in nostram caedem venit 5, 147. sine caede subactus 21, 216. — *plur.* 5, 187. nullae nobilium 8, 494. nefandas deffere 3, 250. quantis caedibus epulentur hydri 3, 362; claris violatur Hammon 8, 180.

caelare] fila caelantia fluctus I 256. fores caelatas 28, 46. caelatum casside Typhona II 22.

caelestis] regia 7, 151. flamma (*i. e. fulmen*) c. m. 22, 38. inbar I 45. caelestibus telis (= *radiis v. flammis*) c. m. 27, 59. sedes datur caelestibus (*supple deis ex v. 2; contra positi aequorei*) III 10. regnis c. m. 53, 1. caeleste iudicium (= *deorum*) 22, 208. caelesti bello 26, 71; *cf.* III 314.

caelicola] *subst., plur. tantum.* 28, 20. I 262. [*gen.* caelicolum 2, 38.]

caelum] 1) 5, 178. 10, 272. altum 24, 41. *abl.* caelo *pro in caelo* II 188. III 328; 409. caeli axes II *praef.* 35; *cf.* 5, 152. caeli sidera 8, 30; lumina c. m. 53, 123; margine 8, 42; rotatu 17, 77; per inania 18, 375. primi sub limine caeli 24, 287. alieni c. m. 28, 14. commune remisit Sol 8, 191. machina caeli laxatur 7, 169. medium iter 28, 412. caelum sequi (*in navigio*) I *praef.* 11. nubila condentia c. c. m. 28, 2. caeli consueti inclementia 28, 445. temperiem caelo referret 26, 153. caeli memor 26, 323. 2) *pro astris:* certa fides caeli 15, 509; *cf.* I *pr.* 11. 3) *pro aere:* infecto caelo 3, 301. 4) *domicilium deorum* 24, 41. III 182. 328. progenies debita caelo c. m. 53, 54. c. incestare II 217. cupido se credere 7, 109. caelo praetulimus (*tellurem*) I 195. caelo relicto c. m. 29, 52. non capitur caelo c. m. 32, 15. caeli toros c. m. 29, 32; frena 28, 189; pudor 18, 9. vocanti parere 26, 549. 5) *de urbe Roma* 1, 130; *de imperio Romano* 5, 152. *cf. praef. p. XVI et A. Kraemer De Manil. p. 42.* 6) *de palatio Honorii* (*cf.* 27, 26) accipitur c. m. 22, 10. [caeli semina 2, 24; flamma 2, 123. caelo freta 2, 47.]

caenum] caeno subnixa tenaci 20, 443.

caeruleus] Python 8, 537. caeruleis infecta notis (*oculorum lumina*) 1, 215. sinus (*Tethyos*) II 48. leaena (*marina*) 10, 163. c. angue 3, 118. sulphure 28, 325. c. bigis (*Noctis*) I 277. naribus (*equi Plutonis*) c. m. 53, 48. *cf. caeruleus.*

caerulus] color pennarum c. m. 27, 21; *maxime aquarum:* Addua visu c. 28, 196. amictus (*qui Oceani aestum mentitur*) 22, 249. lacus c. m. 26, 28. — *subst.* caerula: *pro mari:* metimur 15, 67. desueta temptabo 17, 182. summa freti per c. 7, 198; *cf.* II 3. *translate* temperat Hyacinthi caerula 8, 588.

caesaries] intonsa c. m. 25, 43. decet confusa 8, 552. caesariem diffusa II 248. squalibat pulchrior auro III 87. repexam ornat c. m. 29, 11. acc. stringere 1, 85. fingeat 10, 99. flavam sparsere 8, 447. Sygambri flavente c. 24, 19. — *coma feminarum* 1, 85 (*ubi cf. Barthius*); *item caesariem diffusa* II 248, et 10, 99. *inba equorum:* c. subligat sertis 22, 471.

caespes] caespite gramineo consederat 1, 114. vicino III 371.

caestus] valido decernere caestu 1, 238.

calamus] calamis susurret Mincius 12, 12.

calathus] *plur. tantum.* vimine texto ridentes -os implet II 139. vere rubentes invertunt c. m. 25, 117. lanam praebuerit calathis 20, 384.

calcar] tuis snopes calcariibus arsit 8, 546.

calcare] calcat harenas III 385. calcatur palus 8, 346; achates 10, 91. Narnia equo 28, 516. calcabitur Atlas III 324. calcare Notum 5, 244. calcandus spargitur 5, 447. calcato sanguine 5, 432. omnes calcaturus 21, 349. temptet calcare solum (*Germania*) 26, 428. Danuvium calcabat eques 21, 126; *cf.* calcabitur Phasis 3, 375. *sine obi.* calcantum virorum c. m. 26, 47. — *translate* calcat (responsa) 15, 257. calcet honores 24, 109; *cf.* 18, 493. calcatis Musis c. m. 22, 51. togam 22, 381.

calefacere] vino calefacta venus 15, 182; hiems Noto 1, 271. sanguine calefecerit amnes 26, 515.

calere] calet Phlegethon c. m. 26, 72; sudor 1, 117; pudor 28, 565. caleret ira 5, 118. caluisset libido 18, 102. caluisse vota 28, 334. pugnas calentes (*de amore*) c. m. 29, 49. Lemnum c. m. 53, 85. — calens de 7, 26. calent sanguine II 202. — *cum inf.* calet obvis ire 10, 287. calent stravisse c. m. 22, 29. (*cum acc.* 5, 118? *cf. ad l.*)

calidus] calidas harenas 20, 311. dies 22, 257. axis 1, 37. profundum 8, 596. calidae inventae 26, 498. sarta thalami 21, 5.

caligans] *plur.* armis (Orion) 1, 27. Pangaea caligantia ilicibus 3, 336. *de inferis:* thalamos I 2; coronae III 247.

caligo] *semper abl.* c. liber 8, 176. *imprimis de inferis:* longa pasci II 193. colorantur c. picei regni III 90. — *translate* c. volvi 3, 12. hebetat c. sensus 22, 133. gressus c. figunt 20, 525. vestitus c. mergi 18, 492.

calliditas] c. m. 30, 233. additur armis c. m. 9, 29. callidus] 26, 613; affatu 5, 368. callida c. m. 49, 16. Circe 3, 152. — *sensu proba:* 21, 290.

callis] calle reperto 26, 282.

calor] (*raro plur.*) 1) obsistit forti 8, 34. vetat calor c. m. 26, 34. nimio munito calore (*Libye*) 15, 146; *cf.* c. m. 28, 34. 2) *animi:* male festinatus 28, 224. expleri nequit 3, 187. mentis calorem rumpi (?) 5, 287. calores horrificos coerces 22, 23. — *de amore:* novus 10, 3. quis calor infudit foedera c. m. 29, 40. quantus uret Dryadas 11, 22. arcanum suspirare c. 21, 57.

caminus] culmina extructa Cyclopum caminis III 117.

campus] 5, 47. Elysium 22, 378. aequatur campo 15, 386; recumbunt III 380. in c. se fundit apex 10, 56. patulum 28, 515; *cf.* I 221; c. m. 53, 72. campi vicini spectacula 5, 63. more campi 26, 181. fundamina c. effossi II 164. squalentis iugera II 339. dorsa c. m. 26, 54. — *pugnae:* 26, 572; 28, 128; 20, 457. campi tempestate 7, 75; Pallada saevi campi 18, 272. c. aperto 26, 139. male temptato se credere 28, 247. — Martius 18, 438; *cf.* c. sollemnis et suffragia campi 28, 5 et 10. — *figurate* ingeniis patuit c. 17, 262. — *plural.* I 221; c. m. 53, 72. Aethiopum 18, 178; c. m. 23, 1. latebant 21, 172. sanguineis 15, 361. ardentibus 26, 45. Bistonios operient agmina 8, 54. rimatur III 441. per Aonios 4, 3. in aeterno gramine vestitos III 231. — *pro arvis:* campos horrere situ III 37.

candere] candenti barathro 26, 345. equis candentibus 22, 369. cuspis canduit 28, 346. cum viscera felle canduerint 17, 226. candent argentea saecula 22, 448. — *translate* Stilicho canduit ira 22, 82.

candescere] candescet Meroe pruinis c. m. 40, 15.

candidus] *de vestitu:* exercitus 10, 295; curia 18, 308. — colla c. m. 29, 11. Proserpina I 217. regina II 18. Latona 1, 183; *cf.* III 332. tecta 22, 227.

candor] excessit pruinis (*in equis*) 28, 476; *cf.* electi candoris 28, 370. nec sanguine c. abundat

- 10, 269. superat nives ac lilia c. m. 25, 126. — *de aestu vel flamma*: aestivo mori 1, 219. candor fatalis volutus vertice redimiret tempora 8, 195.
- canère] canuit aetas 26, 35. canentes pruinas 10, 52.
- canère] canitur 24, 231. *subiecta notabilia*: Pierides vota canant c. m. 31, 62. Eumenides lene canentes II 345. fistula canat Stilichonem 24, 283. lyrae canant molle faustumque 10, 196. fama canit Argum servasse 21, 312; canebat 20, 463. vetustas Curium 26, 124. rura canunt Phoebeum 2, 12. *omnis natura canens inducta* 12, 5. regia cecinit 21, 4. *de poeta*: illi canenti favere 23, 13; cf. 25, 5; 24, 264. — *obiecta*: canunt triumphum 3, 54; cf. 21, 4. cecini fasces 25, 5. canitur Celerina c. m. 25, 24. *sine obiecto*: signa canunt 3, 348; cecinere tubae 1, 198. nullos cecinisse deos 20, 47. — *de vaticinio*: c. ambages 5, 334. noctes c. praesagia 15, 355. fores praesagium II 7. inde canunt Delphi 18, 328. Lachesis canebat augurium 20, 288. cecinit Themis I 219. cecinere auspium c. m. 30, 82. te cecinere magi 8, 145. *cantio magica*: 3, 156. — *de prosa oratione* canit tyrannos 18, 313; cf. canens 7, 134.
- canis] -em obesum lacte ligat *eqs.* 18, 133 sq. *plur. fem.*: variae formis et gente ingenioque, celeres, sagaces, Cressae hirsutae, Lacaeenae tenues, Britannae tauris superiores 24, 297—301. canibus rimari 15, 357; scrutatur II 148. — canis Stygii II praef. 34. Scylla canes armavit c. m. 30, 21. reductis canibus (*Scyllae*) pars silet, pars latrat III 447.
- canities] 1) *pro canis*: festina venit vultus auctura 10, 325; cognita fulsit 26, 460. veneranda Phorci III 11. in c. mutatis colubris 3, 134. per canitiem (*Atlantis*) glacies durat c. m. 53, 24. prodit canitiem 15, 25. raram turpat 19, 25. inclinat 22, 443. severam fudere Parcae I 50. c. ligat herbis 10, 158. canities sarta refudit 18, 91. 2) *homines cani*: sanctam tollere c. m. 17, 30. 3) *antiquitas*: c. foedabitur aevi c. 18, 477. 4) *auctoritas*: leges resumunt priscam c. 8, 506. *de animo maturo*: c. animi 17, 19.
- canorus] lyrae III 256; cf. II pr. 14. pubem 15, 184. plausibus 1, 175. Orontes 5, 34.
- cantare] cantatur Agaue 20, 364; cantata piacula 28, 330.
- cantatrix] cantatricesque choreas 15, 448.
- cantus] hic avium cantus (*fort. nom. plur.*) 3, 214. probet suos cantus (*ales*) 10, 63. fremente cantu Athesin permulcent (*volucres*) c. m. 25, 106; supplice c. m. 27, 46; tenero mulcens I 244. quò cantu (*magico*) 3, 146; pastorali 21, 182; Mygdonio II 268. nullo citharae 22, 141; audaci I 3. — cantus insoliti II 329. lyrae cantus disceret 7, 62. Orpheos 17, 252. regia festivos sopierat 21, 3. sopitis cantibus II praef. 1. tenaces Sirenum c. m. 30, 23.
- canus] *adi.* Petrus c. m. 50, 1. fistula c. m. 26, 58. nives 1, 270. cana gelu Rhodope 3, 335; cf. 20, 164. pulvis I 187. podex c. m. 44, 5. aevum 24, 106. — canis *subst.*: nec canos prodesse 5, 67. sordida pulvere canos III 177.
- capax] officii 18, 79; sedes capacior laudis 28, 385 (*hoc deduxit poeta ex dictione capere laudem*). atria c. turbae 5, 339.
- capere] 1) = *prehendere*: capior fraudibus 28, 307. profuit capi 8, 116. se voluere capi 24, 342. vi captus et armis, non dolis 28, 382. omina cepi c. m. 41, 15. 2) *complecti*: non illum natura capit 5, 156. non capitur caelo c. m. 32, 15. mensura capit (*spatium*) 24, 44. visus, cor, vox non capit spatium decorem laudem Romae 24, 133; cf. 9, 2; c. m. 22, 36. [20, 7.]
- caper] eripiunt truibus capris cornua c. m. 9, 36.
- capessere] sceptrum 5, 295.
- capillus] capillum struxerat 20, 185. legem capillo reddit c. m. 25, 100. capillis virgineis flammea accommodat 10, 285. nitidos comere c. m. 30, 222.
- captare] sermo captatur 22, 164. aeraria captant plausus venales 28, 606.
- captivus] *adi.* vulgus 26, 616. fera 24, 330. leges 5, 85. flumina 24, 23. -o vultu 21, 213. ducor captiva II 264; cf. c. m. 49, 16. — *subst.* captivum redde meum 15, 340; 20, 582.
- capulus] -o eburno adclinis 26, 487. enses capulis radiantibus 22, 91.
- caput] 5, 425. 15, 471. ridendum revoluta c. 20, 315. altum erexisse III 42. in arce capitis 8, 235. sublime extulit 28, 160; cf. I 81. rami caput umbravere 28, 164. aequaezum complexa 1, 220. distinguit acu 10, 284. trans caput 28, 329. unum petitur 5, 151. prodigiale elidere 5, 434. rotatum 20, 525. capitis fixi praesagia 5, 335. — *pro persona*: in proprium caput vertit bella 23, 2 (cf. 5, 151). — *figurate*: Graecia caput erexit 21, 184. *arboris*: tollebant capita inviolata III 370. *de monte*: Pachyni I 148. *de fonte*: hoc vidisse caput (*Nili*) c. m. 28, 13. *de eo quod primum est, ut de Roma* capiti membra reponit 24, 129. capiti superstes truncus 26, 300. caput insuperabile rerum 15, 459. ipsum caput laesura 26, 112. caput Syriae (*Antiochia*) 20, 571. — *semper sgl. praeter III* 370.
- carbaceus] -os induta sinus 20, 183.
- carbasus] *plur. neutr., vela*: mirantur tigres 24, 369. Punica concurrere velis Niliacis 15, 59. imperium sequatur c. vestra 15, 464. — *sgl. mscl. pro libris linteis* 26, 232.
- carcer] repletus 18, 178. disquirat crimina 21, 240. subiturus carcere poenam 28, 381. revulso I 44. tenebroso carcere 3, 57 (cf. III 83). — *meton.* cognato carcere (*de glacie*) c. m. 34, 1; et *plur.*: carceribus laxantur aquae II 184.
- cardo] *semper abl. 1) portarum I* 270. III 147. II 6. 28, 637. 2) *terrae vel mundi* c. gemino 20, 602; c. m. 30, 44. ab utroque 24, 16. occiduo 5, 274. de alio 18, 397. summo 28, 21. revoluta 22, 475. 3) rerum 28, 96. — sub cardine III 428. 5, 274. 28, 96.
- carere] furor caret eventu 26, 72. complexu caruisse III 112. carentia sensu membra c. m. 29, 54. flexu carens 20, 267.
- carina] lassa et caeca 3, 276 sq. transvecta c. m. 30, 22. *gen.* carinae rector 8, 419. trepidae sidus 3, 275. *abl.* orbis vilior carina 18, 426. nunc recta, nunc obliquante 21, 289. *dat.* aptanda carinae (*almus*) III 369. *acc.* incolumem servasse 26, 5. — *plur.* 10, 162. 15, 502. 17, 151. c. m. 22, 56. -as silva texuit 21, 314. ingentes vexi 15, 42. populata 28, 135. vox alligat c. III 257. iunctis carinis munire 5, 60. luctatis 15, 516. domitis c. m. 30, 183. [carinis delatis incumberet aura I, 5.]
- carmen] *nom.* Enceladus c. erat 27, 17. carminis actu c. m. 30, 19. *acc.* conubiale intendere 8, 650; amat 23, 6; poscit c. m. 25 pr. 7; cf. c. m. 19, 5. damus c. m. 22, 43. in unum advolvere 21, 10. *abl.* dulci audito 2, 13; cf. III 258. fatidico 26, 231. carmine digna 23, 6; cf. 26, 590. festo fremuisset 24, 21. victuri mentes 26, 21. cum carmine II 360. — *plur. pullis avium comparantur* c. m. 19, 7 sq. (cf. et illa rara avis Pers. 1, 46). displicuere 9, 11. fingunt (*modum*) 21, 46. attolant Tydiden 28, 470. stant immota Sibyllae 15, 30; cf. 18, 11. Chaldaea armavere deos 28, 348. carmina ferre ante pedes Iovis 27, 14. sola loquor c. m. 3, 4. fundis c. m. 40, 4. tibi dictet c. m.

26, 4. festina negare *c. m.* 25 *praef.* 1. dilecta relinques *c. m.* 25, 45. textentum carmina laudabas 20, 458. culpas *c. m.* 13, 1. relegam *c. m.* 23, 6. vetat bucina 4, 4. moverunt quereus 7, 118. stridula modulatur *I* 205. rupes *c.* sitientes *II praef.* 19. ad carmina *I* 14. undas in *c.* concitet 17, 318. carminibus lustraverat aras *c. m.* 31, 25. [Alcides mihi *c.* erit 2, 10. mecum *c.* luctare 2, 20.]

carnifex] carnifices epulas 15, 178.

carpere] *de rescendo*: carpens alimenta vaporis *c. m.* 27, 16. — carpit signa doloris (*de floribus*) *I* 125; *cf.* pollice carpi *II* 86; Seres carpentes velleri silvae 1, 180. carperet oscula 21, 120. carpebat somnos 15, 328. carpe iter *c. m.* 12, 2.

carus] care puer 8, 215. sibi caro sceptrum daret *c. m.* 25, 74 (*cf. praef. p. XLV et LXXXVIII*); carum sibi non abnuat hostem 5, 72. caris amicis *c. m.* 22, 24. silvis *III* 285. caras vices *c. m.* 41, 2. cara mora *c. m.* 17, 8. carior luce gener 26, 308; *cf.* 15, 322. cura *c. m.* 30, 107.

casa] angusta Curios tegebant 3, 203. unius saecula casae *c. m.* 20, 4. *plur.* lustratae 8, 416. Alpinae salutem peperere 26, 363. agnoscit casas 22, 196.

casia] casiae seges 10, 94.

cassid] stat hirsuta iubis 3, 352. casside maior incedis 8, 524. laxata 15, 24. in casside 1, 118; in fulminea 7, 194. fulva (*om. in*) *II* 21. gestant pro casside 21, 262.

cassus] *cf.* incassum.

castor] *c. m.* 10, 2 (?).

castoreus] *cf.* birrus.

castra] 1) utraque 5, 104. victricia 1, 137. fulgida 7, 12. barbara 26, 236. paterent 5, 73. laborant pro 8, 502. aluerunt triumphos 7, 12. ponenda 8, 324 (posita 18, 443). succumbere signis 10, 194. sequuntur lituos 21, 169. — movere 5, 104; 26, 559. adire 18, 377. sequi 26, 236. subit *c.* sopita 20, 436. ad castra rettulerit 28, 474; vocat *I* 41. in *c.* reductat 24, 214. castrorum comes (Victoria) 28, 600; cibus *c. m.* 30, 61. castris aderat 21, 116; pignus restituit 28, 98. exuere dominos 26, 158. patriis plebem sociat 28, 9; profugis praecingere Ararin 26, 298. invisit se coniungere 3, 322; impendere noctes 8, 450. regio commoda castris 20, 417. mos in veterum castris 24, 72. *om. in*: castris omnibus 23, 11; *cf.* totis castris haerere (?) 8, 368; *c. m.* 31, 50. 2) *palatium eiusque dignitates*: 22, 406; *item* 8, 10. 16, 5 (*cf. praef. p. XXI*). 3) *tropice*: cerea *c.* movent (*apes*) *II* 126. hic castra 3, 267.

castrare] castrandus 18, 45. castrat avaritiam 18, 193. castratus 20, 49; 550.

castus] Minerva *c. m.* 53, 41. domus *c. m.* 25, 92. penates 17, 125. nox *c. m.* 30, 220. casto flumine 24, 260; ferro *c. m.* 30, 153 (*cf.* 18, 446). castarum dearum *c. m.* 30, 125. vulnere casti (*castrati*) 18, 468. — *subst.* casta petas 22, 107. — *adv.* caste 8, 264.

casus] casu incerto fluere mortalitatem 3, 3; *eodem sensu* 20, 424. iubebit casus *III* 433. vomeris egit opus *c. m.* 26, 26; *cf. ibid.* 81. praecipiti casu omnia trahere 26, 115. extremo *c.* 28, 206. interprete *c.* 26, 556. — *infortunium*: 15, 122; nullo deterrita 28, 93; nullo turbata *III* 136. — *plural.* casus relegant (*philosophi Stoici*) 17, 83. futuros signat 22, 291. subire *c.* 26, 311. in omnes aequalem animum 15, 319. cunctis casibus innotata 17, 5. dubiis parati 20, 495. *pro mala fortuna*: 15, 38. nullos meritis obsistere 8, 409. venisse supremos 20, 289. eriles scitamus *III* 248. permitto casibus orbem 5, 216. si quid licuisset iniquis 21, 367.

catena] *plur. tantum.* regum 26, 109. aspera latitiae 8, 117. subitae sonuere 15, 366. motae

III 110. catenis gravibus religata 3, 377. saevis vincta *III* 83. Stygiis innexa 7, 185; *cf.* ferratis 22, 374. imponere catenas famulas 5, 386. catenas crepant hosti 20, 434. arripere 11, 29. veteres laxare *I* 114.

catenatus] colla catenati Cimbri 26, 293. catenato Rheno 24, 25.

caterva] 1) *plur.* poplultrices *III* 167. nudae cinxere Venerem (*sc. Amores*) 10, 171. hominum innumeras ditare 1, 44. *de barbaris*: Geticas stravisset 3, 316; *cf.* 5, 36; *item* peditum catervas 21, 102. *militum Roman.*: partitis *c.* discurritur 28, 632. 2) *singl.* socia *c.* (*Naiadum*) *II* 56. *de coetu palatino*: tantae subiecta catervae (*Thalia*) 16, 1. convenit sacra caterva 2, 16. [2, 83]

catulus] *plur.* ieunos (*leonis*) 26, 324. catuli (*i. e. canis*) vestigia *c. m.* 9, 8.

cauda] caudam retorquens 24, 357; vorat 22, 429. parvae moderamine caudae 20, 427.

cavea] fagis texuntur et ornus caveae 24, 325. caveis resonantibus (*theatri*) 20, 404.

cavere] generi nativae cavet 18, 188. fronti 14, 9. meta cavetur 27, 6. a Stilichone cave 26, 512. cave remittas 8, 333. cavere ne 20, 75.

caverna] *plur. tantum.* fecundis *c.* concepit Luna (*cervos*) 24, 288. *Ceterum in montibus Vulcanis*: Siculae sonuere *II* 173. ignifluis gemit Lipare 7, 196. Aeoliis vixisse 26, 224. infernas vibrat 20, 25. vis glomerat (?) *I* 171. cavernas Aetnae textit *III* 394. perforat latex *c. m.* 26, 13. miseram defende cavernis infernis *III* 106.

caupo] famosus honorum 18, 198 (*cf. apud Ennium* cauponantes bellum).

causa] 1) *Ursache, Anlass*: iubet *c. m.* 29, 3. *cf. c. m.* 26, 79. causis meantem defectum (?) 17, 129. nullis 26, 242. causas vero similes *c. m.* 28, 24. *cf. c. m.* 34, 7. causa viae 1, 129. latebat 20, 531; *cf. II* 154. laetitiae 22, 144; *cf.* 10, 186; *c. m.* 25, 50. furoris *III* 283. cuius agendi causa fui 28, 440. quae *c.* relicta *c. m.* 40, 10. -ae parvae poterunt impellere 20, 154. omnes *c.* redeunt in semina (*vix hic genetivus*) *c. m.* 30, 35. causam tribuisse 18, 55. dare 22, 222. fluxit ex causis 26, 95. *Grund*: excusat verecundis causis 22, 222. 2) *Parteisache*: una facit sodales 5, 319. iustior habet eventus 8, 390. patris 28, 119. causae viam 3, 15. meliori pervia 8, 110. vestrae prospice 18, 485. propriae conspirare *III* 64. causa vinci (*i. e. propter malam causam*) 15, 431. *Interesse*: privatae *c.* cesserunt 21, 299. 3) *Process*: brevis 8, 510. causae ignarus 17, 227. *c.* fallacibus instat 3, 238.

cautes] *plur. tantum.* sonorae praebuerant theatra *c. m.* 31, 5. rigidae liquescant *c. m.* 26, 21. illidi cautibus algam *I* 257. domitis cautibus 26, 182.

cautus] 21, 291. mens 15, 492. cautum dabant 8, 77. labor cautior *c. m.* 17, 18. non cauta voce (*pro incauta*) *c. m.* 23, 9. cauta animalia 24, 320. cautior navita 20, 5; *c. infin.* 18, 89. — *adv.* caute contentus *c. m.* 9, 30. cautius tractat morbos 26, 120. — *sensu paene activo* cauta frena 24, 120.

cavus] vallis 28, 615. cava ab alvo fagi *II* 126. antra 24, 310.

cedere] 1) *c. dat.* minori *c. m.* 30, 198. cedant elementa *c. m.* 26, 77. maeror cessit pudori *III* 193. cesserit obsequiis natura meis 26, 525. cessissent lumina somno *c. m.* 30, 91. cuncta sibi cessura 26, 80 (*cf. c. m.* 30, 209). cessurus Romanis 24, 165. patruo *II* 207; pruinis 89. *absol.* cedo 5, 216. cessit 3, 358. cedunt aequora *c. m.* 30, 124. cedebat retro fuga 3, 268. cessi ad montes 28, 285. cedentibus *c. m.* 30, 209. cedentes spatiis (*ut spatia fiant*) 21, 48. 2) in *comparatione minoris aestimari*: *III* 414; 5, 448; *om. da-*

- tivo*: omnia cesserunt monstra 18, 8. 3) *accedere*: cedent tuis regnis II 297.
- cedrus] enodes prosternere cedros III 360.
- celare] nil celat 28, 592. levius celet meum depositum III 119.
- celeber] *deest*.
- celebrare] 1) *festum*: diem c. m. 31, 51; cf. celebrabitur dies undis 1, 261. celebrat conubium c. m. 29, 27. celebres ludos 24, 199. celebrat ieiunia c. m. 32, 21. celebra toros 12, 3. 2) *hominem*: celebrant ora figuris 22, 175. 3) *de positi*: in maius celebrata ferant 26, 15. 4) *frequentare cum plausu*: celebrare tribunal 18, 472.
- celer] 26, 151. Euphrates 8, 388. Addua 28, 488. cursus 17, 58. sensus 18, 361; 28, 237. pedibus celeres (canes) 24, 299; Notos I 92; undas 21, 201. celeri leto 3, 234. volatu 17, 270; cf. 17, 321. [fama celer (!) 2, 118 et 133.]
- celsus] celsior pluviis exsurgit (*Olympus*) 17, 209. urbs 3, 174. Dodone 7, 117. celsa tenent 28, 20. celsi oris 21, 45; iuveni 7, 82. columnas I 245. *adv.* celsius adsurgunt cornua 18, 387. — *sensu morali* celsam c. m. 30, 39. celsa dicione c. m. 27, 88. celsa species 10, 320. vertice celsior (Roma) 26, 77. celsior cunctis 26, 430. principe 5, 344; cf. II 76. *adv.* vero celsius actam 16, 3.
- cena] cenas producere in lucem 20, 84.
- censere] 1) *rem, i. e. consilium capere de re*: censet quod (i. e. id quod) 21, 90. censet quid tenendum 8, 196. censeret bella 21, 327. 2) *hominem*: censerit laude virorum (*de Hiberia personata*) c. m. 30, 67.
- censor] censore magis intento laborat (?) 25, 13.
- census] addicto hominum censu cumulent aeraria 17, 231.
- centenus] -o motu I 47. vocibus 1, 55; cf. 22, 185. consul 28, 391.
- centum] 24, 259. lacertis III 188. per pectora 1, 56. vias nocendi 20, 175. messibus 28, 388.
- centumgeminus] *gen.* III 345 (*ex Verg. Aen. VI* 287).
- cera] 1) *cerae vacuae (melle, in apiario)* 28, 264. cera (*abl.*) tenebat avenas c. m. 25, 35. 2) *tabula*: ceras falsae commisi amorem 10, 27.
- cerastes] *plur. tantum*. fixerunt membra 3, 96. extendunt socios c. (*Eumenides*) II 346. glæba attollat cerastas 15, 151.
- ceraunia] *gemma*. ignea legere Nymphae Pyrenaeis sub antris c. m. 30, 78.
- cerebrum] in supremum 18, 53. cuspis c. fudisset c. m. 53, 88.
- cereus] cerea castra II 125. [15, 5.]
- cernere] erat 1, 46. patitur cerni 8, 177. admittit cernentes oculos II 115. cernit spectacula 5, 63; singula 10, 108. cernunt rostra reos 24, 106. quod cernimus 21, 90; opus peractum 26, 134. quam cernere nulli bis licuit c. m. 53, 106. cum cerneret aethera c. m. 51, 1. cerne 24, 12. — *itinere visitare*: 24, 156. — *sine obi.* cernens per singula 28, 565 (*cf. 10, 108 et exempla ad l.*). voluptas cernenti 5, 364. — *c. inf.* cernit se crevisse 28, 102. cernitis ut cum coni. 24, 264. *sequitur nom. c. inf.*: mihi cernuntur delubra moveri I 7.
- certamen] 1) *de aemulatione*: c. sublime 3, 297. certamine tumeant 22, 95. posito certamine c. m. 30, 204. chori ipsi certamina laudis dicuntur 28, 491. 2) *bellum*: exacto c. 1, 113. duro cecidit 28, 311. certamina non uni pugnae credidimus 21, 364. veterum 26, 104. per tot c. ducto 26, 492. hinc Boreae c. c. m. 22, 36.
- certare] 1) *aemulari*: secum amentia certat 18, 237. — *supplendum* inter se: procos certare c. m. 30, 163. pro virgine certant I 133; pro pigro certatur 8, 131. certare licet de 1, 21. tibi obsequiis c. m. 46, 11. certarent laurus 24, 16; certavit domus 28, 99; certavere ferae c. m. 31, 3. certantum 18, 207. — *cum dat.* pueris certavere senes 7, 128. titulis Serenae c. m. 30, 33. sibi certantes 1, 201. viscera certantia poenis c. m. 53, 26. colla certatura Lyaeo 28, 562. — *cum inf.* certas aequare 5, 422. 2) *pro bellum gerere*: 18, 501.
- certatim] 5, 371. 10, 165. 18, 40. 22, 219. 26, 410. c. m. 30, 68.
- certus] 26, 52. 1) *indubitatus*: fides 15, 499; c. m. 26, 80. vultus 22, 36; III 13. in astris error 17, 128; cf. 22, 437. imagine 22, 217. dolores III 299. gaudia 24, 202. saecula certa locis (*i. e. certis locis assignata*) 22, 447. certius imperium 16, 18. iunctum cum stare: 15, 56; 17, 262. 2) *vi praeditus*: certa manu 8, 61. cuspide 23, 9. mucrone 18, 47. certum ictum c. m. 9, 32; cf. c. m. 25, 144. c. venatibus (?) 1, 187. — *c. gen.* imperii 5, 346. telluris 17, 114 (III 68). *c. inf.* certae cogere 22, 225. certior tendere II 2. certum est c. acc. et inf. 1, 14; 22, 331 (?). — *adv.* certius loquar c. m. 44, 2. certius hortati 8, 170; adde 18, 372. certius omina surgunt pro certiora 28, 24.
- certe] 5, 95. 10, 35. 20, 2. 26, 124. 8, 357. 28, 39. 24, 30. et 70; al. in initio sententiae 21, 152; item et certe 28, 295.
- cerva] cervam eripuerunt pedes II praef. 42.
- cervix] curvata (*equi*) 10, 291. nigra 24, 351. Tyhoia rupit Inarimen III 183; cervice rebeli I 157. pressa II 159; cf. 21, 214. redimita iacebat III 246; cf. iacuit cervicem fultus clipeo 26, 356. fultus cervice c. m. 17, 5. concussa c. m. 27, 56. alta cervice vagantur 3, 53; cf. 10, 84; 26, 628. magna c. triumphat 5, 294. properare humili c. 8, 445. delecta 28, 180. aequali c. lapsus subis 21, 143. insedit 24, 351. Herculea pependit mundus II pr. 47. gaudent cervice iuveni (*leones*) c. m. 22, 30. cervices niveas sub iuga adegit c. m. 30, 120. cervicibus 5, 16; 8, 584; 21, 214. — *paene pro capite*: c. cadet 5, 166; mucrone rotetur 15, 465; cervice luat 18, 23 (*cf. III 246? et sub collum*).
- cervus] cervi non timuere iubam (*leonis*) II pr. 28. cervos ferit 22, 353. in vincula cogit 24, 315. c. iugales currum (*Dianae*) subiere 24, 286. cervo fugacior 20, 440.
- cessare] *absol.* (non) cessant pulverulenta viae c. m. 40, 8. cessant languida c. m. 28, 28. verbera cessavere 18, 101. vento cessante 5, 365. cessantibus Delphis 28, 26. — *ignavum esse*: 20, 138. ne cessa 14, 5. cessare nefas c. m. 25, 95. cessante iuvenco 1, 199. arcu 24, 241. flamma c. m. 17, 47. cessabitur III 317. — *cum inf.* cessem tolerare 1, 131. cessat dispergere 10, 298. ne cessa aggredi 14, 5. [cessent 2, 124.]
- cestos] ceston spirantem numine 10, 124.
- ceterus] cetera: *nom. sgl.* I 161; II 123; III 15 [2, 32]. *neutr. plur.* 24, 160; 10, 77; 5, 349; 24, 345. *adv.* cetera 3, 239. 15, 439.
- cetus] prosiliunt cete 24, 360.
- ceu] 1) *membrum unum sententiae ex ceu pendet*: 1, 201. 3, 275. 15, 308. 18, 130. 21, 349. 22, 215; 28, 656. al. 2) *totam sententiam inducit* I 69. III 165. 3, 70. 15, 474. 20, 509. c. coni. imperf. 5, 346; 20, 102. c. m. 27, 31. c. m. 30, 201. — *ceu vel ceu* 10, 244 et 247. *iteratum relatione diversa*: fruimur quietis militiaeque bonis, ceu Quirino, ceu Numa moderante 8, 492 sq.; cf. 22, 70 sq. — *paene idem valens quod quamvis*: 21, 151.
- chalybs] *nom.* operit formatque (*umeros vel homines*) 5, 357. rubebat flammis mollitus 26, 543. nectit claustra I 240. cognoscit amores c. m. 29, 43. — *accus.* equites chalybem indutos 28, 569.

charta] exiguae vulnere chartae 19, 19.
 chelys] plectro pulsanda 17, 313. nostra sonat 6, 18. Parnasia fidibus egit Maurum captum 28, 124. — silva Bistoniam secuta chelyn II pr. 8.
 chlamys] auro simili effluit 8, 208. chlamydes texebat ostro et auro c. m. 46, 8. vento reiectae c. m. 17, 15. sidonias chlamydes dividis 22, 88.
 chorda] [leves chordas impellis 2, 17].
 chorea] plur. tantum (e semper producta): cantatrices 10, 448. te insere nostris (canentium militum) 10, 337. lyrae mixtae ch. c. m. 25, 22. indulges III 102. athesis strepat choreis (Nympharum? an hominum?) 12, 11. prata pulsent 22, 381. de astris: exultasse choreis 21, 84. translate, de caterva: famulas exercet c. m. 30, 143.
 chorus] 1) sgl. in chori speciem (?) 17, 325. chorus tragicus: choro commissa Agaue 20, 364. = conventus: circumfusi sacra corona chori 27, 16; cf. me sancto cingeret aula choro c. m. 31, 52; cf. 28, 422. pro laetitia nec minor in caelo chorus 22, 421. = caterva: aequalem ch. II 239. — 2) plural. strepore chori 1, 175. obstrepitant II 355. conticuere I 210. Nymphas choris choris redde 28, 159; fistula responsura c. m. 25, 99; vacat 20, 584. permissis (Musarum) 4, 2; item molles 9, 10. choris adsueta Orontem 5, 34; laeta insula 19, 63. Romanis Thalia fruitur 25, 2. in te transferret Nysa choros 8, 604. ducit flamma c. m. 29, 28. exactos 9, 16. audire 15, 188. inter ch. 26, 368. pro carmine Claudiani: exsere Roma choros doctos 28, 492; placidos ducis ab ore II pr. 52; cf. supra choros Musarum. = caterva: mare quatitur choris 10, 154; cf. iunxere choros 22, 101. aspernata II 149. vestros petebat III 288. stellarum 9, 16 (?). (17, 102). de pyrrhicha vel armatura: armatos exercuit choros 28, 622. [Musarum 2, 3.]
 cibus] crudus cibo 15, 445. cibo castrorum messis devota c. m. 30, 61. — plur. diurnos praebere 15, 72. quaerit inanes 3, 206. tradunt palato quaesitos trans regna 20, 332. raptos delibasse 26, 351. (ales) allatura cibos (pullis) III 143. cibus utere inventis 8, 342. lues collecta cibus tatr 28, 241. aera vestita cibus (de hamo) c. m. 49, 12.
 cicatrix] quos decorat c. plagis numerosa 26, 482. ne noceat (?) 20, 15. poterit crescere tectura vulnus 22, 205.
 ciere] voce ciet amnes (personatos) 28, 195. nomina 28, 256. implorant et nomen voce c. 20, 515. iuvenco ciet imploratque (pastor) III 169. pennas ciet (apes) 5, 462. ciebo Tartara I 113.
 cinctus] et sgl. et plur. pro cingulo: gemino c. vestis crispatur II 33 (cf. duo cingula 24, 247). solvis Amazonios c. II pr. 37. — consularis: 8, 602. artus cinctum gravatos 18, 301. gemmato trabeae cinctu viridantia 28, 561. parat cinctus micantes stamine 1, 178. Gabinos 7, 3. Quirinales 18, 28; cf. 20, 140. quos Tritonia duxit pectine eqs. 22, 331. ad Achillem translatis c. m. 46, 5.
 cingere] 1) sinus 20, 447. cincta sinus III 377. te cinxit amictu 8, 157. uterum equi zona cinge c. m. 48, 4; cf. c. m. append. 4, 6. Iris dea cincta nimbis III 1. cingitur ceston 10, 125. 2) de capitis ornatu: cingebat comas diademate 28, 66; cf. igneus ora c. honos c. m. 27, 18. 3) de comitatu: reginam cinxerunt agmine II 322. cingeris consule 8, 581. 4) in venatu cingis lustra 24, 303; venatu cingere saltus 15, 356 (cf. Zumpt. ad Rutil. p. 204). 5) includere hostiliter: milite cingor 5, 13. cinxit Atlanta manipulis 8, 35. cingi se nescit 5, 380. 6) ornare, instruere: aetas te

cingit insignibus 10, 327. cingeris exuviis c. m. 30, 46. Roma cingatur senatu 1, 19. studiis cingebar III 413. cingas iure forum 24, 200, quod explicandum ex 28, 646: licitor cingit fora fascibus. fasces cinxere Hypanin 28, 337. trabes arva cingunt 28, 619. regia cingitur deorum excubiis 28, 44. 7) tutari: cingunt unum praesidiis 22, 209. Africa bellum cinxerat auxiliis 21, 276. hinc passive pro accingi 3, 49 (cf. Verg. Aen. XI 188) et sese parare 22, 102; c. m. 53, 44; ita cingi pro limite 20, 367; cinctae 5, 463 (cf. ad l.).
 cingulum] solveret 11, 37. ceterum plur. 1) ferebat 10, 166. bacis aspera 22, 88. Parthica variantur gemmis II 94. mater vestes et c. comit 28, 525. (lapis) splendet per c. c. m. 29, 12. duo vestem pendere vetant 24, 247 (cf. sub cinctus). poscere rapta Gelonis 7, 27. 2) honor militaris: nec prima c. dignari 20, 321. non prospera eripe c. m. 22, 51.
 cinis] per cinerem Pauli c. m. 50, 1. per c. praebeatur origo c. m. 27, 103. plur. victuri moveri incipiunt c. m. 27, 67. patrios cineres portat (Phoenix) 22, 415. excutiat Ephyre 8, 471. Mygdonii, discitis praesaga 20, 1.
 cinnamum] plur. Panchaea turgent 10, 95. redolet 22, 420. rara adportans c. m. 31, 16.
 circa] postpos. socerum circa 10, 296.
 circuire] sola forma circuit: lupanar 18, 97. translate: cetera Pontus 5, 349. ambitus oras c. m. 26, 49. saepes campum 10, 57. = circumdare: colla monili 28, 528. cf. et circum.
 circuitus] -u insperato, i. e. circumitione, 5, 373. circulus] lacteus 28, 175. Austri 8, 428. Lunae 15, 223.
 circum] Satyri circum 8, 608. in tanto circum terrore 21, 294. circum ibant 5, 76. videt 28, 43. circumdare] insidiis, arte me circumdedit 28, 300. circumdatus hoste 15, 100. absol. circumdant turmae 15, 196.
 circumflexus] saecula 28, 391.
 circumfluere] frontem circumfluit ignis 22, 328.
 circumfluus] 1) sensu passivo: Delos ponto II 35. lucus aequore c. m. 27, 1. Meroe Nilo 10, 223. translate genetrix gemmis 8, 139. mens luxu 1, 40. 2) activo: pampinus 24, 366.
 circumfundere] solum circumfusa: polo (Roma) 1, 128. seges ferri 5, 392. stat iuventus 15, 425. rorstra c. turbine vulgi 24, 201.
 circumlinere] hydros auro circumlinit (Luxuries) 22, 137.
 circumsit] [13, 8].
 circumsonare] te circumsonat buxus II 268. aequor concha (Triton) 10, 132.
 circumspicere] circumspice montes 24, 65.
 circumstare] Italiam circumstetit tempestas 26, 111. animae circumstant 5, 459.
 circumstipare] curia circumstipata ducibus 28, 595. depon.: nurum circumstipantur Amores 22, 356.
 circumtonare] torrens circumtonat montem 3, 272.
 circumvallare] Bellona circumvallata senatu 8, 11.
 circus] circum intres 24, 198; sonipes inlustret 17, 284. circi gradibus 28, 613; iurgia 20, 357.
 citare] gradum citasset 28, 510. sector voce citatur 8, 498. pte. citatus: auguriis per saxa 15, 472. cornipedem 11, 11. equis 26, 588. iubae c. vento 24, 335. favillae c. vento 20, 472.
 cithara] cantu citharae 22, 141. tacentis opem implorat II praef. 6. citharas impleret 15, 448. sordent c. m. 25, 48.
 citus] *citas poenas 19, 9 (cf. Ille citus in Pseudo-Iuvenci libro Iosue 21; hic nempe imitator Claudiani). adv. citius 21, 237.

civicus] c. quercus hunc nexuit c. m. 30, 182; item tibi poterit reddi 24, 75.

civilis] 1) *pro civium*: dissensus 28, 395. c. strage 28, 118. odiis 26, 565. 2) = *ad bellum civile pertinens*: 5, 236; 7, 63; 8, 633; tuba I 65. dissidium 15, 241. nefas 5, 389. armis 22, 85; cf. 10, 329.

civis] 1) 28, 422; 559. civem agat 22, 168; gereret 28, 59; praepone patri 18, 442; oblitus 8, 111; in civem rubuere genae 8, 617. cives vocavit 24, 152. te civem meruisset (*Roma*) 24, 180. errantes solo reddere 15, 200. cives offert 15, 266. te c. doctis stipavit 8, 583. 2) *conciuis*: c. casurum morti subducere 24, 74. cives despiciat 24, 418. inruat in miseros c. c. m. 22, 55.

clades] 1) *infortunium*: III 149. 249. 19, 38. te nulla rapit c. m. 27, 108. cladem divisit 5, 25. accepta clade 20, 500. ingenti c. m. 17, 48. omen tot cladibus constitit 20, 26. 2) *in bello*: recens exit a partibus 18, 412. metuenda 20, 305. repetita 26, 284. cladem acies dederit III 197. clade gemina fugavit 26, 129; audita 26, 364; tanta contudimus 26, 602. mille Italiae clades 15, 88. cladibus finem imponere 5, 193. multis cladibus empta (foedera) 8, 456. clades renarrant 26, 621.

clam] 20, 554.

clamare] clamat 10, 318. clamabat talia regi I 54. *ceterum ritasse videtur poeta; sed cf. exclamo, proclamo, vocifero.*

clamor] *singl. tantum*. ingens fit 20, 403. repens tollitur cum plausu iunctus 26, 460; item subito varius clamor et plausus c. m. 25, 21. sequitur orantem 3, 116. clamore auspice 8, 611; vano 28, 254; tali irrupit 15, 139; Ossa tonat 5, 181.

clamosus] 26, 467.

clangor] *avium*; cf. 26, 444; ingenti cl. grues 15, 475. blando c. m. 27, 45. — *tubarum*: 10, 195.

clarescere] litus III 445. nubila 1, 102. Alpes 10, 185. claruit semita I 231. — *translate* claruit Ascanio ventura potestas 8, 193. plausu clarescere 17, 3.

clarus] 1) vox 26, 545. vestigia clara sonent 20, 314. clarum sophos c. m. 23, 18. 2) *de luce*: clara Ursa c. m. 40, 16; claram lucem I 8; clarior (*umbra*) 5, 329. amictus 18, 307. 3) claro senatu 1, 19. aula 3, 177. gentem c. m. 30, 42. duces 26, 646. clari fascibus 22, 412. claro ortu 20, 80. urbs c. m. 27, 89. arces 18, 334. claris theatris 17, 280 letum 15, 381; cf. caedes 18, 180. nihil egisset clarum 21, 37. clara documenta 17, 47. clarissima quaeque 15, 189. victoria clarior 21, 369. *sbst.* clari 8, 291. *adv.*: clarius susceperunt ducem 24, 30.

classicum] *plur. tantum*. 1) excierant vigiles 28, 454. gement 3, 218; at frementi classica 8, 25. tremuit c. m. 20, 7. 2) *pro bello*: civilia nuper 5, 118. post cl. Martis 24, 35; post victicia c. m. 30, 219. referens in cl. robur 26, 313. intulimus 21, 189. ad cl. veniunt 7, 98.

classicus] classica turba (?) 24, 357; cf. *praef. p. 111.*

classis] socia 15, 373. provehitur 15, 504. sulcaret fluctus 28, 376. paternam veximus 10, 178. solveret 15, 484. classe suspensa 12, 526. *plur.* 8, 463. Rhodano invectae 18, 404. obruit 17, 151. disponere, quae fruges vel bella ferant 21, 307. classibus ire 5, 122. aestivis plebem alerem 15, 54. — *artificum*: caelata metallo 28, 376.

clatri] *pl. tantum*. ferae clatris ducendae 24, 272.

claudere] clauditur aequor terris c. m. 2, 5; cf. 22, 211. clausa domibus 24, 322. *in strategemate*: clauserat viam 28, 456. clausos montes 8, 103. Hebra clausit aquis 28, 108. clausum velut la-

queis 26, 475. formidine 26, 44; cf. 22, 211. clausa putat sibi cuncta pavor 28, 145. = *continere, sensu abstracto*: concentus clauditur c. *abl.* 28, 630 (?). [2, 126; animam 2, 137.]

claudicare] claudicat hic versus c. m. 13, 3.

claustrum] *plur. tantum*. 1) in cl. procellae redeunt I 75. continuat claustris (mentem) 8, 231. his cl. evade 26, 500. cl. neglecta arcae remoliri 18, 195. Ianus perpetuis claustris bella premens 28, 637. 2) *domus*: immensa nectit chalybs I 240. thalami 20, 553. 3) *montium*: (Alpes) cl. durissima tendunt 1, 106 (cf. *Florus III* 3: Alpes claustra Italiae). Caspia 5, 28. Taurorum 18, 249. paterunt 7, 92; cf. 26, 190. 4) *fretum*: c. freti 26, 1. 5) anni claustra pandere 22, 268. leges claustris tristibus solutae 26, 37.

clausum] *sbst.* per clausa ruunt 26, 175.

clavus] *sing. tantum*. *gubernaculi*: clavo parere magistri 18, 425. clavi flexu 21, 288. clavum torquere 17, 46; intorquet 24, 363. sibi quisque regendum vindicat c. m. 30, 202.

clemens] *de M. Aurelio* 28, 340. *de populo R.* 24, 112. cl. aditu et pectore 28, 550. clementior III 46; 4, 19. clementes arae 3, 255. *in rebus naturalibus*: ratibus clemens 15, 511. auras Veneris 7, 165. sidus c. m. 25, 120. clementior aura 1, 272. pars (litoris) 15, 511. — *cum dat.* 15, 511. III 46.

clementia] sola deos nobis aequat 8, 277. cunctis in similes (*est*) 18, 188. expugnāt gentem violentior armis 28, 306. nova mores corrumpit 3, 47. — *translate* gurgitis 17, 235.

cliens] 18, 257. c. m. 22, 34. nullus clientum 28, 314. murmura laesura clientem ignarum 22, 48. clientes fallit 3, 179. clienti delecto sceptrum dederat 7, 67; servire 8, 360. servato cliente c. m. 31, 62. reges cl. 15, 196; cf. clientum agmina 5, 76. populum clientem 17, 26.

clipeatus] 8, 523.

clipeus] mendax 21, 105. Mars melior clipeo I 134. porrectus 3, 265. nos protegat 20, 601. clipeo protegit 24, 175; Leones animosi teste clipeo 15, 423. clipeo fultus 26, 355. squalentem umeris sustinet 15, 24. sumere 26, 465. ferret II 39. gestare III 219. curuscans 7, 29. aureus ardescit c. m. 53, 78. Titana lacessit lumine 1, 94. clipei umbra fulgurat 22, 274. clipeo intonuit (*Mars*) 20, 161. clipei orbis 15, 211; cf. c. m. 46, 1. obiex II 224. — *translate*: 24, 175; 28, 486. — *de homine tutore*: hoc cl. munitus 22, 62; quem clipeum dedisti 8, 433. — *plur. abl.* clipeis tectos 15, 435. allis in latius 28, 627. defendite Thybrim 26, 578. pares 3, 351.

clivus] tumet molliter c. m. 26, 12. planities mollibus edita clivis II 102.

cochlea] cochleis iunctos homines 18, 356.

coepisse] c. acc. 18, 44. coeptis fascibus 17, 336. c. *infin.* coepere ditari 3, 162. coeperat remitti 15, 133; nox sopire labores 5, 324; cf. 20, 546. cum serpere coeperit lanugo 8, 643. c. *abl.* coepistis quo finis erat 1, 67 (*sed cf. ad l.*). *absol.* coepisse vetat c. m. 41, 7. saepe coepit 18, 44. *absol., de loquendo*: 15, 202. 24, 261. — *pass. cum inf. passivi*: iuga nudari coepta 5, 102. [vinci coepisse 2, 28.]

coeptum] *sbst.* magni taedia coepti 26, 478. omnibus exclusus coeptis 28, 238. fortia c. deserat 5, 200. faveat coeptis 20, 396. — *adi.* coeptis fascibus 17, 336. [2, 65 his coeptis.]

coercere] coerces iurgia 22, 25. gemma sinum coercens 1, 88. = *regere* 5, 154.

coetus] coetibus femineis extat 1, 199. niveos c. pandite, Naides 1, 248. complentur sedilia vario coetu 3, 39. — *senatus vel virorum illustrissimorum in aula conventus*: patricii sacraria coetus

- 28, 599. sanctum 22, 299. hoc coetu 16, 20. species non dissona coetu 28, 6. optatos renovant 25, 3.
- cogere] 1) *proprie*: aether cogitur in nubem 26, 379. se cogit in unam pl. (*de exercitu*) 5, 125. cogis concilium 24, 242. coactas (*mulas*) spargit c. m. 18, 11. coactum corpus (*pro: in artius redactum*) c. m. 27, 53 (*cf. Prudentii apoth.* 53 et semen coactum *apud Vergilium*). 2) *vim inferre*: cogere cunctantem 22, 225. nullo cogente c. m. 27, 67. verbere equum 28, 226. cogendi pudor 3, 222. *cum infin.* coegit servire 18, 344; servire coacti 3, 194. fila squalere cogit 1, 182. fluvios cogunt transire 26, 334. Rhenum mitescere cogis 21, 221. mugire Tonantem c. m. 29, 53; *cf.* 10, 113. dolis coge c. acc. et inf. I 223. fastos ornare coegit 24, 88. [cogens in brachia pondus 2, 58.]
- cogitare] ales plurima cogitat absens, ne c. con. III 143. c. inf. sternere Martem cogitat, c. m. 53, 39.
- cognatus] 1) *sbst.* procedit honos in cognatos 1, 13. vincula subesse cognatae 10, 262. *pro affini*: 22, 235; 15, 323. 2) *adi. de eo quod ex cognatione deducitur*: cognata potentia c. m. 22, 55. cognata caede (= *cognati*) 3, 78; *cf.* cognatae vulnera invidia III 200. 3) *una genitus vel concretus, de eo quod cohabit*: cognatas terras I 146. amictus c. m. 24, 2. materies c. m. 7, 4. cognato carcere c. m. 34, 1. c. metallo spirare 5, 360. potestas 7, 14. gladios 21, 322. *sic etiam* cognatum sidus c. m. 27, 18 *explicatur* (*Horatius*: cognata vocabula rebus).
- cognomen] *poetice pro ipso nomine* (*cf. Zumpt. ad Rutil. p. 149 sq.*): anni tui cognominis 28, 13. priscum c. 20, 243. fluvium miri c. 26, 555. *cf.* c. m. 29, 1. — *de titulo*: cognomina sumpsit plena ducum c. m. 25, 82.
- cognoscere] visu apices licet I 160. liceat c. sortem III 298. quaeris c. sidera c. m. 44, 1. cognovit deam 17, 133. cognoscet quod Terra potest c. m. 53, 17. *ptc.* = *bene notus*: mihi cognita fabula 22, 293; canities 26, 459; cognite Nilo c. m. 19, 3. *cf.* c. m. 9, 4. — c. inf. cognoverit uti 3, 216.
- cohors] *militum*: cohortem Herculeam Ioviamque 15, 418. cohortes succinctae 28, 380. desudant 26, 280. nostrae conveniunt 26, 404. cinxere Oceanum c. m. 25, 90. pugnandi cupidus accendit voce 5, 173. inter barbaricas 7, 112. inter niveas 8, 568. densas nutu movere 8, 87. veteres firmare 21, 306. pace neglectas ditas 22, 148. — *latiore sensu, semper sgl.*: cohors (*Gigantum*) c. m. 53, 53. peltata (*Amazonum*) 11, 34. tota c. cum duce 19, 16. cetera (*puellarum*) II 124. ducunt cohortem 24, 296. alituum suspensa c. c. m. 27, 77. pennata 10, 204.
- coire] coeunt ad antra 2, 14. numina coeuntia venere c. m. 53, 51. unda coeunte 26, 334. = *pugnam inire*: coiere (*aper et leo*) c. m. 42, 1.
- colere] 1) *coli arva* II 181. praedia culta 3, 188. cultum *subst.* per pingua culta c. m. 30, 70; *cf.* 1, 53. sufficerent mihi Etrusca culta 15, 110. 2) *habitare*: regna c. m. 27, 8. antra c. m. 28, 21. fluvios c. m. 53, 43. deserta colebat (?) III 289. coluisse Penates 5, 267. 3) *observantiam habere alicui*: colis et colebas Theodosium (*fide*) 22, 52 sq. os in aere 24, 11. hunc colant (*anni annum*) 28, 658. meritos colerent 20, 212. tuas voces coluerunt 17, 52. *deos*: digna coli aris III 283. meritos coli divino honore c. m. 17, 2. urbs Titana colit c. m. 27, 90. Iuno et aliae deae coluntur 18, 325.
- colligere] 1) colligit oras 5, 379. collectae vestes II 40; messes 8, 417. ulnas in nodum (= *iungit*) c. m. 17, 17. colligite (*bestias*) 17, 280. gentes colligit 7, 69; barbariem collegerit 15, 432. senatus collectus 28, 74; *cf.* collectis monstris curia 3, 40; et 24, 261. collecta manus 3, 314. 2) *sibi contrahere*: collecta cibis lues 28, 241. 3) *sensu morali*: colligis (*concordiam auro*) 28, 605.
- collis] 15, 552. iniquus 8, 343. angustus c. m. 22, 36. clivus colle minor c. m. 26, 11. in collem crescere II 103. in uno c. considit 28, 239; colle uno 8, 479. Tuscis collibus 28, 185. tepidis c. m. 27, 42. notis oscula figit 22, 196. sollicitis aurum fodiens 1, 50. vindemia tegetet colles 17, 180. lateant sub palmitibus c. m. 31, 39. urbis Romae: 28, 40; 15, 42; colles voce resultant 1, 175; auctis collibus insignior 28, 530.
- colloquium] vetitam colloquio III 213. colloquiis lenire dolorem 5, 88.
- collum] (*formae collo et colla*) *sgl. ablat.* 8, 237. libero 11, 30. exuto 18, 137. tumido c. m. 47, 9. plur. 1, 216. candida c. m. 29, 12. pruinae non aequant 10, 265. surgentia inter smaragdus, certatura Lyaeo 28, 563. ornatu mollire 1, 86. mollia solvebat 5, 345 (*cf. ad l.*). monili circuit 28, 527; *cf.* c. m. 47, 9. per ardua volutus 3, 94. per c. fluebant comae 8, 200. mutua innectite lacertis II 369. subiecta nobilium 18, 173. rorantia cecidere 3, 246 (*cf. sub cervix*); summittunt gladiis 8, 84; iugis summisit 18, 42. barbara innectunt catenis 22, 374; *cf.* 26, 293. fera iugo praebere 28, 382; iugo dare c. m. 17, 40. gerit sublata secundis 5, 447. Musae despecta c. levant 22, 128. umida levant (*Amnes*) 28, 196; colla Histri proculcat 28, 648. — *ferarum*: libera iugo pateant c. m. 18, 6. spargit c. m. 48, 10; comantia pectunt c. m. 52, 2. Caspia colla (*tigridum*) flectit 8, 608; ferarum ligent 17, 293. stant pruinis aspera 26, 326. picta draconum 7, 139. stridentia Gorgonis II 25. squamae levant attrita iugis I 13. [2, 31.]
- colonus] 1) detrudit rure colonos 15, 198. *redit* 22, 206. redditur tellus colonis II 185. trabeato colono rura sulcata 8, 418. rara Zephyro contenta colono 10, 61. bellare cum proprio 21, 321. bella movere parvis col. (*Pygmaeis*) 15, 474. — *Germanicus* 20, 205. 2) *latiore sensu* = *homo*: ab extremis colonis colligit II 83; *cf.* c. m. 26, 89 (*sc. qui ibi cohabit vel habitant*); vident simulacra 3, 127.
- color] I 254. sitne proprius rerum 17, 106. caeruleus ambit c. m. 27, 22; discescit in auro *ibid.* colorem Phoenices tribuere 8, 600. innumeros mutare II 98. colorum vices c. m. 9, 13. tremulos vibrare 5, 356. variata colorum floribus c. m. 47, 11. amnis -ris rari 28, 516. vivus c. redit urbibus 26, 437. senii colorem mutavere 15, 209. quid color dabitur invidiae (*sc. livor*) 13, 11.
- colorare] *semper. pass.* caligine membra III 90. coloratus: 1) *varius*: III 3. c. m. app. 10, 1. 2) *fuscus*: Memnon 21, 265; Indi 20, 331.
- coluber] colubris praeda III 145; mutatis 3, 134.
- columba] plur. sarta tulere c. m. 31, 9. Veneris: columbis invecta 22, 354; purpureas adnectunt frena c. m. 25, 104.
- columen] [2, 1].
- columna] plur. -as trabibus supposuit 10, 89. niveae coopere ditari 3, 162. in celsas electra surgunt I 245. atria purpureis effulta 5, 135. rutilis 22, 341. picturatis 10, 214. templum ad-cline centum columnis, revulsis Thebaeo monte c. m. 27, 90. vestitis puppe 28, 48.
- colus] leges nevit I 64. ambitiosa mollit rigorem 8, 594 (*cf. ad l.*). severas Parcarum exorare c. m. 26, 87.

- coma] 1) redimita comam 20, 528; *item nexa* 22, 229; innexus 28, 378; resoluta 28, 154; sparsa 24, 303; *cf.* I 55; indigesta *c. m.* 25, 28. consurgit gemmis *c. m.* 30, 3; *cf.* 28, 527. squalor comae 15, 408; patebant intervalla 18, 115. moturae convexa per colla fluebant 8, 201; *cf.* 26, 487. galea fulgent 13, 1; ludent ventis 11, 13; sine lege 24, 247. colorem mutavere 15, 210. rigidae sedere 20, 234. comam erexit formido *c. m.* 17, 11. comarum odor 10, 239; *serta* III 126; decus 20, 282; *cf.* II 149. comam floribus ornare *c. m.* 30, 5; *cf.* 22, 473. comas nodavit 3, 119; velavit 8, 166; cingebare 28, 66; auris proiecerat II 31. 2) *arborum*: glauca *c. m.* 31, 40. posuere comas III 380. ornati ventis comas explicuere 2, 8. laurus promittit futuras 10, 246. 3) *coma solis pro radiis* 1, 3; *cf.* comas gelidas ornat 22, 473.
- comans] galeam *c. m.* 46, 4. colla *c. m.* 52, 2. combibere] vestis solem 8, 553.
- comere] capillos *c. m.* 30, 223. comit vestes et cingula 28, 525. *cf.* comptus.
- comes] *iunctum cum ire*: 7, 81. 24, 277. 28, 93. *c. m.* 50, 4. comitem trahit II praef. 22. duc tecum 8, 358. patris 28, 424. *c. dat.* comitem sodali *c. m.* 22, 52. *plur.* I 231. II 10. infensi 28, 315. comites iunxit III 209. pharetratarum concilium 24, 242. — *fem.* III 176. fida 19, 42. ingrata 22, 162. castrorum 28, 600. *cf.* 24, 242. [patris 21, 27 *ex Claudiano* 28, 424.]
- cometes] numquam spectatus impune 26, 243; *cf.* I 232. sanguineo igne dilabitur *ibid.* moriens in exiguum ignem vanescit 26, 248. quae flamma crinita figat tristem com. 17, 112. unde (*sint*) rubescentes ferali crine cometae *c. m.* 29, 4.
- comitari] semper 3, 36; 1, 79. euntem 28, 321; II 55. hunc bellis comitare favens 24, 215. *sine accus.* 5, 110; *c. m.* 27, 76. *ptc. pass.* paucis 28, 461. parentibus 21, 80.
- commendare] 1) maris inclementia nautis portum 26, 210. *sine dat.*: multos commendavere catenae 8, 117. 2) *mandare*: sua gaudia terris I 139; *cf.* I 196. nato habenas 8, 422. Nymphis urnam 1, 213. flammae onus *c. m.* 27, 94. cui commendarentur habenae 10, 308.
- commercium] *plur.* per *c.* trahitur 18, 58. honorum 22, 115 (*cf.* caupo). — *c. facis mundo gemino* I 91.
- comminus] *c. m.* 53, 111. certetur *c.* armis 15, 286; *cf.* 15, 434. pars *c.* horrida contis 7, 137. se credere campo 28, 248. penetrare leones 21, 66. — *in amore*: 14, 5.
- commisum] *subst. plur.* negare 22, 56. vitae *c.* fateri II 304. sese tegunt 5, 506.
- committere] 1) *de corpore*: monstro commissus *c. m.* 4, 9. pistrinx commissa viro 10, 147. 2) *mandare*: nos tali 15, 265. orno fetus commiserit III 142. commisi conubia ceriae 10, 27. se committeret ausis 20, 548. fratres odiis 18, 282. tibi alendum 28, 583 [*cf.* I 140]. *adde* 5, 5; 15, 391. commissa choro 20, 364. 3) *aliquid contra legem*: 18, 288.
- commodare] mihi fistula commodat usum *c. m.* 25, 98. *sine dat.*: imperium 15, 283.
- commodum] *plur.* publica suadent 5, 203. ad publica 18, 264. publica cesserunt (*privatis*) 21, 299.
- commodus] regio 20, 417; nemori rupes 17, 417; fraudi vallis 8, 327.
- commovere] commovet urnam 22, 364. senatum in Numidas 15, 409. patres commovit iniuria 26, 390. — *ptc. absol.*: commota ruit (*fera*) 5, 396; profatur 20, 287; commotum virum (*sc. ira*) *c. m.* 30, 137; apes 5, 461.
- communis] 1) *c. dat. duplici*: I 89. — mundi *c.* amor 24, 52; *cf.* *c. m.* 19, 1. leges 22, 104. iura 15, 49. exitium 5, 20. avum 10, 31. annum 8, 654. delubra *c. m.* 29, 24. favillas *ibid.* 152. humanum genus *c.* nomine fovit 24, 151. in commune frui 20, 601; iubes 8, 296. levius communia tangunt III 197. 2) *vulgaris*: verba *c. m.* 3, 3; pabula III 43; *cf.* 20, 371. rivi 28, 27.
- communiter] 18, 367 (*i. e. ad utrumque sexum accommodate*).
- compages] *abl.* dura deum tenebant rupes II 171. fracta iugi III 184.
- compellare] ubique compellat: dictis euntes 22, 453. voce Cybeben III 113. silentem *c. m.* 25, 44. Zephyrum II 73.
- compellere] cupido compulsa recesit 8, 249.
- compensare] gaudia lacrimis 20, 144.
- compes] compede laxata 18, 28; signati suras 20, 342. tardae compedis orbes 19, 3.
- compescere] venas calore *c. m.* 28, 35. Venus solet (*Martem*) *c. m.* 29, 44. compescuit arcum II 232. compesce furem II 271.
- complecti] 1) complectitur Neptunum gremio I 104; ambas III 381. complexa patrem 28, 154; puerum 10, 110; iuvenum 10, 164; caput 1, 220; pectora 3, 37. complectere dextram 24, 7; *cf.* *c. m.* 25, 128. 2) serpens complectitur antrum 22, 427. *hinc coniuncta habere*: complexus robora 5, 106. partem compl. Olbia 15, 519. *de mundo*: aether urbem 24, 131. populos Appenninus 28, 288. quidquid aer II 294. totum orbem (*deus*) *c. m.* 32, 13. sol mundum habenis 1, 1. 3) *enarrando* singula 21, 138.
- complere] complentur sedilia coetu 3, 39. compleri viscera partu *c. m.* 32, 9. igni (*lunam*) 3, 10. complet sermonibus aures gloria 1, 31. viros tempestate *c. m.* 27, 98 (*cf. ad l.*). — *sine abl.* biremes 15, 369. completur votum 8, 430.
- complexus] complexu caruisse III 112; fovens (*de mortui umbra*) 15, 229. vivis complexibus ambit *c. m.* 29, 35.
- componere] 1) sibi bustum *c. m.* 27, 44. thalamum componite 10, 213. stellas vitreo mundo *c. m.* 43, 1. compositis sagittis *c. m.* 28, 23. componitur orbis (*a rege*) 8, 299. — vultum 22, 36. 2) *comparare, c. dat.*: Rhesum 28, 482. — [5, 37.]
- comprimere] compressit habenas II 272; Poenum 26, 139. comprime motus 8, 266. compresso igne III 396. (3, 287?).
- comprobare] haec (*acc.*) sibi comprobatur aetas *eqs.* 28, 557.
- comptus] compti vultus 20, 337.
- computare] annum *c. m.* 20, 11; *cf.* reputare.
- conamen] conamine primo 26, 187. conamina classis contudit 8, 626. cutis regit conamina nisus *c. m.* 9, 34.
- conari] conatur rumpere *c. m.* 53, 115. conaris committere 18, 282. conata nefas II 258.
- conatus] *subst.* tuos iuvare 21, 106.
- concavum] *subst.* valles et concava saltu vincere 7, 47.
- concedere] 1) 24, 117. concessit quaecumque posci 22, 232; dono terras 24, 185. sors uni concessa 21, 26; urbs gentibus 26, 299. concessa luce 28, 129. 2) *cedere, sine acc.*: concede marito *c. m.* 25, 134; iacenti *c. m.* 22, 11.
- concelebrare] *inhabitare*: Gelan concelebrant II 59.
- concentus] poli rediit 8, 68. ferreus resultans umbonum clauditur 28, 630. — *u mixto* I 207.
- concessum] *subst.* concessio vixisse 20, 205.
- concha] aequora pretiosas dabunt 7, 210. (*Triton*)

- concha circumsonat aequor 10, 132. *pro aquali larando capiti adhibito c. m. 45.*
- concidere] concidit Hannibal 23, 21; Lucretia c. m. 30, 156. dementia 19, 19. spes irrita 7, 92. crimen 21, 8; libertas auro 15, 269. non funditus armis concideram 28, 284.
- conciliare] *absol.* te decet (*eumichum*) 18, 284. c. acc. arae pacem conciliant 21, 59. labris animam conciliantibus 14, 23. conciliantur in unum (*fluvii*) 5, 466. c. dat. mihi aures conciliat 25, 17.
- concilium] deforme vocat 3, 28. infame nocentum acclamat 5, 317. comitum cogis 24, 343. ingens clamor concilii 20, 403.
- concinere] concinuit Helicon 17, 272.
- concipere] concipit aure sonos c. m. 18, 8. — concepit cervos (*Luna*) 24, 288. conceptis Cauris (*Luna*) 15, 495. concepto fetu c. m. 27, 23. meo conceptam vertice III 50. magnum in pectore 18, 359. — concipere omnia 28, 25; *cf.* capere. [conciat deum Maria 21, 2].
- concire] avidus concire res novas 21, 244. concitus: c. m. 53, 79. concita voto II 11; aequora fletu concita 5, 472.
- concitare] polus concitat axes c. m. 27, 61.
- conclamare] convocare: numina III 4 (*item Verg., Ovid.*).
- concludere] unda conclusa subter pumice c. m. 26, 15.
- concordia] fratrum plena redivit 15, 4. vulgi flagrat studiis 28, 604. quae c. iungit mentes? c. m. 29, 41.
- concors] vivite concordes c. m. 25, 130. aquilae 5, 238. dammae cum tigride II praef. 27. praesidia 22, 209.
- concretus] gemma c. m. 34, 8. fila squalere concreto metallo 1, 182. concretus grandine pennas I 71. c. radice 28, 77.
- concurrere] concurrunt c. m. 25, 105. concurrat in unum vis fames flamma 3, 295. *pft.* concurrere freti fauces 20, 29. — *proelium inire:* paribus telis c. m. 22, 8. *cum. infin.:* defendere c. m. 53, 50.
- concursum] rupis 26, 7 (*cf.* 20, 29).
- concutere] concutit alas 3, 122; aura frondes 20, 452; Pelorum (*pontus*) I 152. concussae orni 2, 7; *cf.* 5, 497; 20, 163. concutiens comam 26, 487. concussit sidera (*Iuppiter*) III 66. quis motus concutiat (*terram*) c. m. 29, 6. praecordia concutit horror 26, 372. concussa tumultu omnia 19, 53.
- condere] ager condit soles c. m. 20, 13; *cf.* 20, 239; lucem condet c. m. 40, 13. nubila condentia caelum tenebris c. m. 28, 2. virus in alto 22, 35. fruges condunt vestigia I 189; obliviam mentem 1, 166. vetustas se condidit pectore 17, 92. *fut.* condere recessu 3, 379. vili condetur harena 3, 371. condita funera 3, 155. — *gründen:* moenia Gallis condita 10, 183. conderet artus 8, 228. crimen ore novo (?) c. m. 7, 10. [2, 35.]
- condicio] 1) *Bedingung:* qua vellet c. 28, 449. 2) *Lage, Umstände:* altera c. rectoribus 8, 220. tristis c. recedit (= *servitus*) 8, 616. maculam conditionis 18, 31.
- conditor] tertius urbis 20, 83. patriae c. m. 22, 20. redeuntis aevi (*Christus*) c. m. 32, 1.
- condonare] littera opes condonat 22, 147.
- conectere] conectitur ilibus anguis c. m. 53, 81. vestes conexuit angue 3, 118. Isthmos conectens aequora muro 26, 189.
- conferre] 1) *in unum:* acies si collata fuisset 5, 186; *cf.* 15, 386; contulit axis aves 16, 16. conferte triumphos 10, 227. 2) = *ferre:* munera confert c. m. 46, 12. fila contulimus pensis 22, 334. Hiberia vectigal rebus contulit c. m. 30, 63; plus Pollentia rebus 28, 204. vitam tibi
- contulit dies 8, 153. iras in pignora 15, 393. te confer in aevum 8, 400. 3) *vergleichen:* Homerus Triviae confert (*Nausicaam*) c. m. 30, 141. piacula supplicio conferre 5, 518. actus tuis 3, 284. Rufino collatus 3, 256.
- conficere] bellum conficis 8, 634. confecit opus 19, 20. confectus senio 15, 446.
- confidere] rebus 5, 440. confidas virtute c. m. 25, 133. ingenio confisa loci I 142. praesidio III 229. sorte c. m. 49, 10. *transl.* aquis (*Thales*) 17, 71. *absol.* nidum confisa relinquunt c. m. 19, 7.
- confinis] Raetia silvae Herc. 26, 330.
- confinium] confinia: rupit Nereus (*sc. Italiae et Siciliae*) I 144. vacant Librae (*et Leonis*) 3, 366. *sensu temporal:* geminae vitae c. m. 27, 70 (*cf. Iuvenius*).
- confirmare] dictis confirmat ituros 15, 424. confirmavere triumphus iustitiam 8, 98.
- confiteri] *ptc.* confessus: consilium 20, 325. crimina c. m. 22, 12. rubor secreta 10, 9. Fortuna minorem se confessa c. m. 25, 81. *translate:* Roma confessa vultus 28, 359. socerum II 230. dominam c. m. 30, 81. — *elliptice:* subiugat hostes confessos 28, 249; *cf. ad* 8, 632.
- confligere] turres II 152; confligunt culmina 22, 26. *de proelio:* confligit c. m. 25, 113. agmina c. m. 9, 27. — *ant lembi* 17, 331. conflixerit armis 18, 411. confligit gentibus c. m. 30, 229; obiectis rebus 21, 305. *de disputatione:* confligitur quis melius *eqs.* 20, 358.
- confluere] confluit populus 21, 154. huc confluit senatus *eqs.* 20, 66. — parvos confluit in artus (*deus*) c. m. 32, 15.
- confringere] animum 22, 69.
- confugere] ad quos 20, 132.
- confundere] scriptae harenae notas confundit 17, 134. habenas 5, 211. confusi 20, 421. motu caesaries 8, 551. rursus confusa natura c. m. 53, 61; honos III 9; formido 28, 582; res 26, 432. *cum dat.* luctu cuncta 5, 17. turbae procures 10, 200. sacra profanis 8, 239.
- congerere] congestae opes 3, 193. congesta promere cantu I 4 (*cf. ad l.*).
- congeries] vasta metalli 5, 135. — *em rudem* 22, 10. patriam reponit (*Phoenix*) c. m. 27, 93. — *de homine:* sincera bonorum congeries 17, 136.
- congrederi] *de pugna;* *ptc.* congressus: consulibus Spartanus 26, 157. nuntiat congressum 15, 12.
- congruus] *cum dat.* congrua vota modis 9, 12. princeps congrua mundo iudicat 21, 89. *sine dat.* c. tempora differt 3, 315. numerus qui c. esset 26, 402.
- conicere] coniectis scopulis (*Alpes*) 1, 106.
- conifer] *plur.* apices (*montis;* *in quo cypressi cum conis*) III 398; rami (*pinus*) I 205.
- coniti] conixus iuga coruscat c. m. 53, 67.
- coniugium] tuum fit causa c. m. 30, 190. sequi I 120. sperat c. m. 53, 41. coniugii fidem c. m. 30, 28. tanti secura c. m. 25, 57. puellam daret coniugiis c. m. 31, 54. tuo coniugio taedas levavit 7, 156. dignum c. Serenae 21, 73. — *deesse vocem in cc. 9—14 adnoto.*
- coniungere] hunc mihi coniungit aetas c. m. 25 praef. 5; foedera monstro 20, 428; hos sibi coniunxit 18, 342. — *pass.* causa patris salutis coniuncta 28, 119. *sine dat.* si quis coniunctus te Nile bibit (? *cf. ad l.*) 1, 37. orbis coniugii coeperat imperio fraterno 20, 546.
- coniunx] 1) *mscl.* Furiae te coniuge dignae II 219. 2) *fem.* III 58. 20, 181. 21, 118. dabitur I 67. cui debita c. m. 30, 84; Capaneia *ibid.* 151. pulchra coniuge notus 15, 169. coniugis ornatu

- 18, 200; more pudicae 20, 90; fidae 28, 100; ululatus 26, 625. cum astrigera c. Cepheus 26, 245.
- coniurare] 1) *de pluribus*. Furiae contra Tonantem *III* 139. coniuravere sorores in ruinas *III* 199. coniurati venti 7, 98 (*sumptum de sacramento militari*). 2) *num. sgl. saepe collective*: progenies in arma 15, 331; in te genitor *II* 237. barbara pubes 20, 236. Tellus coniuret in orbem c. m. 53, 55. coniurantis harenae 26, 163. coniuratum serenum 26, 49; Gallia in caedem 5, 148.
- coniuratus] *subst.* 3, 319. 19, 15.
- conlidere] conlidunt primordia 17, 82.
- consanguineus] sinus *I* 105. auctores 1, 267. acies consanguineas 5, 237. -os thalamos 7, 154. -is armis 15, 286; hastilibus c. m. 9, 24. — *subst.* c. m. 17, 21.
- conscendere] puppim 19, 41; puppes 26, 217. conscendant rostra secures 24, 201. conscenderet aethera 21, 141; curru Capitolia 24, 33.
- conscindere] amictus conscidit (*Ceres*) *III* 150.
- consciens] c. *gen.* mens laudis 28, 593; fati *II* 7; cf. 26, 98. noxae *II* 258. horror sibi c. factorum (?) 20, 503; aevi c. m. 27, 40; formae c. m. 48, 9; sortis c. m. 49, 8; alieni caeli c. m. 28, 14. amati tauri c. m. 4, 7. *absol.*: 7, 108. conscia rupes 1, 125. terga 18, 507. praecordia 26, 372. [mater c. partus 20, 15.]
- conscribere] „beschreiben“: aer conscribitur notis 15, 478.
- consenescere] consenuit 15, 156. consenuisse nemus c. m. 20, 16.
- consensus] gravior erat 15, 301. consensu pares (?) c. m. 18, 18. tali caluisse 28, 334.
- consequi] stridorem hastae consequitur (*dea*) 20, 175.
- conserere] *säen*: Histrum vitibus 22, 200. aera consita columnis 28, 49.
- conserere] *reihen*: consere te in turmas 8, 349. dextram consertit *alicui* 15, 353; fastigia astris (*Roma*) 24, 134.
- conservare] conservatae aquae c. m. 35, 6.
- considerere] iussi *III* 8. considunt 20, 350. caespitem consederat 1, 114. — *translate* considit in colle 28, 238. considet regnum Rhodano 26, 300.
- consilium] pacis c. (*Stilicho*) 24, 123. quis melior consilio 10, 313. c. ferre 28, 309. belli agendi confessus 20, 325. novi c. Stilichonis 15, 318. non repperit 28, 235; texisse suum *ibid.* consilii fides 26, 486; fructus iniqui 18, 158. vincis intra c. legentis 21, 77. maturo consilio 26, 117; -o dei omnia firmata 3, 7; cf. non sine consilio (*sc. dei*) c. m. 26, 80. *plur.* despecta matris *II* 266. cura consilii orba tuis 19, 58; patriis vigebam 15, 47; hoc c. peperit 18, 369; c. mutatis 28, 182; animos elusit c. m. 53, 36. 2) consilio = *sine ira* 17, 229; cf. ira minor consilio 21, 335. 3) *deliberatio*: hunc redde consiliis 24, 216.
- consistere] ne quo loco possit virtus 20, 75. constitit ante ducem 22, 275; vertice 20, 106; cf. 22, 441; ad undam *III* 391. super Alpheas ripas constitimus 26, 576.
- consonus] consona telae fila *II* 42. *subst.* doceas consona regno 22, 69.
- consors] 1) imperii 10, 277. ordinis c. m. 25 *prae*f. 4. Tonantis 1, 128. — *sine gen.*: te consorte 28, 58. 2) *subst.* 18, 148. duplici consorte fultus 8, 204; redempto c. m. 30, 12; cf. 10, 325. = *maritus* c. m. 30, 12. 3) *subst. neutr.* consortia damni ligant * 18, 189; dedit regni c. m. 32, 3; discite somni *II* 368.
- conspicere] *subst.* pulcher 18, 300. urbs in c. e. m. 2, 1.
- conspicere] *adi.*: conspectior ires 8, 567 (*cf.* 21, 44).
- conspicere] permittite te conspiciam 22, 406.
- conspicio mirum relatu 15, 363. conspiciunt umbram 10, 109. conspexit 20, 107. conspiceres generum 28, 581. conspiciare 24, 195. conspiciunt foro 25, 14. — quot conspiciunt sol 21, 161.
- conspicuus] solio 5, 477. ibas 21, 44 (*cf.* 8, 567). labor 8, 351. quibus (*ornamentis*) c. fulgebat c. m. 46, 7. -us genas flore, crinem diademate 28, 560. arces 20, 297.
- conspirare] *plur.* elementa sibi 8, 286. in ducis favorem conspirare 5, 119. an conspirant Tartara propriae causae *III* 64. conspirantes 15, 313. *sgl.* geminus orbis 15, 3; conspiret toto corpore regnum 18, 398. *cf.* coniurare.
- constantia] aequalis tenuit turbam 5, 289. (*cf. n. propr.*)
- constare] constat pretio vili *fr. p.* 395. sceleris omen constitit cladibus 20, 37. [2, 42.]
- constituere] numina constituunt (*philosophi*) 17, 83. pudeat Musis constituisse moram 4, 16.
- constringere] res constrinxit in artum 26, 491; hiems (umorem) c. m. 36, 5. constringit in unum imperii vires (*in laterculis*) c. m. 25, 86. constricta mula c. m. 18, 7; Licentia nodo 10, 78. [2, 136.]
- construere] construxit opus *I* 241.
- consuescere] damna minus consueta 20, 149. consuetas vires 3, 60.
- consul] 1, 64. 3, 203. 17, 9; 332. 18, 231; 296; 310; 414. 20, 32. 28, 659. 24, 130. 22, 386. praetori a poeta substitutus 26, 396. quater 18, 489; centenus 28, 391. assiduus 8, 641. Eous 18, 105. patricius et c. 20, 561. verus patriae 24, 220. arduus 22, 401. duplex 1, 203. castratus 20, 49; eunuchus 18, 8; sterilis 18, 496. pro principe vices implet 28, 432. consul se consule poenas solvit 19, 9; consul consule numero cingeris 8, 580. tempora polluit 18, 286. ovans proculcet Araxen 15, 32. inter cunabula c. proveheris 8, 154. procedat 18, 27. post plurima saecula Romae visus (!) 28, 643. consulis omnia 20, 9; cf. 487; limina et aedes nostri 17, 278; amor 16, 10; spes novi 22, 223; unius cruorem hausit 18, 483. Augusto consule 8, 4; Stilichone 21, 9; te 8, 636; c. m. 41, 13. hoc 20, 32; tali 20, 321. audito 17, 271. optato potiri 22, 377. viso laetari 28, 643. sub c. 18, 496. c. computat annum c. m. 20, 11. digni consule patres 20, 137; nobilior lictor 18, 310. consule fasces lustrandi (*sc. mactato*) 18, 21. primo c. Bruto libertas reddita 22, 323. consul succurre gravatis consulibus 22, 318; germanis 1, 7. — *plur. raro, sed sgl. pro plurali*: 8, 580; cf. continuo consule 17, 339.
- consulere] 1) c. *dat.* remotis consulit (*Fides*) 22, 47. consuluit natura sibi c. m. 26, 33. consule cunctis, non tibi 8, 294. 2) c. *acc.* medicum 18, 35. radios (*aquila*) 6, 7. hanc de 20, 92. Venerem c. m. 8, 6. ignes 18, 12. 3) c. *acc. duplici*: patres omnia consulis 22, 297. 4) *absol.* -erent 20, 355.
- consultare] iubet 26, 430. consultat nutricem 28, 566.
- consumere] Thetys (*Rhenus*) 26, 336. serpens (*sive αἰών*) omnia consumit 22, 428. consumeret annos *I* 34. florem iuventutis consumis 3, 141. aetas consumpta 18, 67.
- consurgere] quantum tectis licuit 28, 544. comam gemmis c. m. 30, 3. consurgis 7, 111. consurgit opus c. m. 29, 31. si consurgeret ore tiaras 8, 216. Timavus in novem consurgens ora 28, 198.
- contagium] *plur.* nulla c. passus privatae sortis 8, 123; ignava defendas fascibus 18, 489. patitur c. mundi humari c. m. 27, 10. [20, 26.]

contemnere] Romam 20, 339. fasces 22, 233. contemnor c. m. 40, 10. pedes contemneret aequor 5, 123. contemne Booten 15, 501. contemptus numquam 22, 64. contempta fides 21, 235. contempto iure 10, 337. -a luce 15, 78. Strymona c. facili saltu 26, 178. ignibus c. c. m. 26, 22. contemptor] famae Orontes 18, 434. contemptus] *subst.* contemptu liber 18, 132. contendere] contendat c. *inf.* 10, 209. uno contenta volatu (*hasta*) 20, 169 (?). contentus] parvo honesto 3, 200. solo terrore coerces 22, 25. nocte tua c. abi (*Pluto*) II 221. aspectu suo (*Minerva*) c. m. 53, 93. messe 18, 409. colono 10, 61. — c. *inf.* modum servare c. m. 46, 14; cf. 26, 350; c. m. 50, 16; c. m. 9, 30. *inf. pass.* c. m. 30, 67. conterritus] dies Thyesteis mensis 1, 171. contexere] *translate*: alterno nodo verum c. suetus 17, 86. Romana manus contextuit imperium 5, 52. contextit Chalcedona nidor 20, 451 (*cf. Gesner*). conticere] conticuere chori I 210. contiguus] -o hosti 5, 219. -as hosti aquas 8, 481; pruinas lambit flamma I 170. continere] mentem continuit claustris 8, 231. contentus limite medio Phoebus, contentus litore pontus 8, 287. contingere] 1) *tangere*: *absol.* licet 22, 162. gaudet c. crystalli c. m. 38, 1. 2) *concedi*, c. *dat.*: multis potuit c. sedes 17, 144; terris 22, 449. contingat Roma mihi 28, 87. contigit illi honor 1, 62; tibi gloria soli 1, 276; defendere terras c. amibus 26, 175; victoria 21, 370. *sine dat.*: contingat fugisse 5, 315; medicina per hostem 22, 49. [vestem 21, 15.] continuare] dies epulis 9, 4. superi continuant gaudia 21, 1. Pisidae c. australe latas 20, 242. continuo] 10, 182. 15, 209. 17, 118. 20, 193. c. m. 27, 65. continuus] continui aevi 20, 59. continuis castris 16, 5. cursum 28, 291. vulnus 20, 574. tributum 8, 496. vapore c. m. 28, 17. consule 17, 340. contrahere] contrahit anfractus plagarum 5, 379. contrahitur (ira) tepefacta metu 8, 244. contrarium] contraria tempora c. m. 28, 36; contraria passus quam 20, 268. contra] 1) *adv.* 5, 55; 396. 8, 56. 15, 379. 20, 223 (*cf. ad l.*). 22, 68. contra reddit 15, 379; defendere II 235. — *pro adi.* contra viros pati, *i. e. contrarios viros* 20, 223. 2) *praepos.* 3, 261. 15, 435. *postposita*: divos attollere contra 3, 86; cf. 3, 332; 15, 520. contremiscere] -uit nutrix III 192. contundere] uterus contunditur ictu III 427. contusa genas *dea* 15, 135. contudit primus annus conamina classis 8, 627. contudimus Marte Suebos 21, 191; clade Tanain 26, 603. contusa sidera 15, 496. contus] contum tendere 8, 540; pars horrida contis 7, 137; gloria oris rescissa c. 26, 586. — *Etiā barbaris tribuitur*: protento c. frangebat moenia 28, 270. non Sarmata conto (te pepulit) 21, 111. nititur contis 26, 484. conubialis] carmen 8, 651. vectigal c. ferre c. m. 31, 18. conubium] *sgl.* 15, 310. illis c. celebrat sacerdos c. m. 29, 27. conubii festivos cantus 21, 3. *plur.* c. m. 25, 54. mille 15, 441. ardua 10, 27. prolemlatura 18, 494. iungit 22, 355; sancit c. m. 25, 129; firmanl flammæ II 231. onerant donis 10, 165. barbara subeunt 15, 191. aliena sibi despondent 5, 321. femina retinet c. partu 18, 72. conubiis egeret I 34. convallis] Scythica convalle c. m. 53, 22. roseis convallibus III 85.

convellere] convulsa feror c. m. 53, 128. convenire] 1) *praes.* caterva convenit ad nostram lyram 2, 16; in te, quod dissidet 10, 314. conveniunt ad tecta 22, 227; animae II 308; cf. 22, 418; undique fruges aeraria miles c. m. 30, 65. *prft.* convenit in unum quidquid *egs.* 8, 578. convenere domus c. m. 25, 60; manus 5, 107. — *cum accus.* tua te benefacta conveniunt 28, 387. 2) *congruere*: omina conveniunt dicto 15, 467. 3) *imperson.* c. *inf.* c. m. 41, 4. conventus] par caelo 27, 26. convertere] 1) *vertere*: -ant aethera mentes 17, 105. iras in se converterat 7, 104. conversa in matrem querellis c. m. 30, 100. tympana convertit ad planctus 20, 301. 2) *invertere*, *mutare*: foedera convertit tuba c. m. 53, 65. converti fata loco (*i. e. una cum loco*) 28, 208. convexum] *plur. tantum.* 1) poli 15, 2. clara Noti c. rigat (Eridanus) 28, 177. 2) *absol. de caelo*: senserunt necem 5, 454. resonant 24, 190. scirent servatum serenum 28, 542. patent medio sereno II 91. Signifer parat c. stellis futuris 1, 242. Arctoa parat c. Bootes 7, 170. per magna sequi 3, 367. comae c. moturae 8, 201. exercitus (*avium*) obnubit c. c. m. 27, 78. convexus] vulgus convexus gradibus circi 28, 614. convexo tegmine c. m. 37, 1. convicium] vaga convicia penetrant caelum c. m. 22, 10. conviva] accitus perit 15, 171. miratur 22, 167. moriens tibi det triumphum c. m. 50, 11. convivium] *plur.* lasciva sonant pueris 22, 141. grata peragunt II 328. roget in c. mensae Fluvios I, 253. convocare] superos convocat Iris c. m. 53, 42. conus] altum c. in casside crispare 7, 194. copia] 1) haec c. vulgi 15, 443. tibi tanta creandi I 108. c. umbrae Erymanthaeae non sufficit 8, 468. oris c. vincit opes c. m. 40, 6. 2) = *facultas*: facilis c. regni 5, 297. 3) *sine gen.* tua vincit fontem Hermi *egs.* 24, 231. oblimat mentes III 29. coquere] cocta silex c. m. 26, 20. coquus] *potius* cocus: apex dicionis Eoae, *defessus* verbere 20, 351. cor] *formae* cordis, cordi, corde, corda. — cordis sanguinei regio sub pectore *iram tegit* 8, 241; cf. 3, 43. proxima cordi ulcera tractat 26, 120. corda rigent ferro 26, 303. dedicere metum I *pr.* 10. ferrea Ditis mollescant sagittis I 228. non capiunt decorem *Stilichonis* 24, 132. mortalia c. artificem texere poli c. m. 32, 10. — corda remitte 4, 14; cf. 15, 132. solvere nectare I, 248. respirare sinas 20, 116. efferat quatiebat furore 3, 225. minantia proderet verbis 5, 284. redeunt in c. tumultus 26, 221. resolutio corde 20, 233. cordis retusi esse 20, 48. pecus cordi (*est*) c. m. 25, 49. corde sub imo 3, 43. corde tuo delubra tenens (*Fides*) 22, 31. — *ubique cor sedes affectuum, nisi quod prudentiae et cogitationis hic locis*: raptus metitur corde II 12; sub corde diem referres 28, 581; cf. corde longaevo iuventus frenatur 1, 155. — *meton.* = *patria*: ipso in corde bella geri 26, 577. corallia] vellit Doto 10, 169; *describuntur v.* 170. corniger] 8, 143. cornipes] citatum cornipedem reges 11, 11. anhelum hortatur 21, 357; tuum pascis gramine 28, 183. cornipedes umbone ferit II 224. sub iuga nectit I, 82. in pocula vulnerat 3, 311. vidit in aere latentes 28, 570. cornipedum pulsu (?) III 236; saltus 26, 217. — *de Chirone*: antra docti cornipedis 5, 180.

cornix] graditur litore (*indicium tempestatis*) 15, 493.

cornu] (*cornu semper abl.*) 1) nobile cornu (*animal*) 24, 318. subito c. Actaeon 5, 419. rara apparent cornua 26, 413. cervos tollentes aurea c. 22, 353. surgunt procera ramoso metallo (*in cervis*) 24, 291. celsius assurgunt 18, 387. profert iam c. vultur 18, 352. eripiunt capris c. m. 9, 37. cornibus necdum firmatis 8, 384. — Aries roseo c. ver producat 22, 463. 2) *de pede equino*: bifido tendebat vestigia 10, 146. 3) *fluminum*: truncato c. (*Acheloi*) c. m. 30, 176. aurea c. micuerunt spargentia lucem 28, 162. taurina levantur temporibus sudantia rivos 1, 221. cana gelu extulit undis 20, 164. Histri c. fregimus 26, 603. trans Rheni 8, 652; Rhenum c. infractis 21, 221. amnes c. fractis 24, 24. 4) *montis*: ducentia portum c. remouent undas c. m. 2, 3. 5) *Lunae*: parvo signatur cornu II 54. dubio vanescit c. m. 27, 38. 6) *quo canitur*: rauca sonare cornua 5, 58. summissis cornibus admugit 8, 576. 7) *in navibus*: c. malis adsociant 15, 482. (alnus longa) praebebit c. velis III 367. 8) *de arcu*: cf. c. m. 9, 37 sq. spicula cornu tendere 7, 49; cornua tendi 8, 325. Amor deos c. temperat 10, 75. inflexo terret I 230. intento II 206. sonuere reducta c. c. m. 25, 144. 9) *quam hodie alam dicimus exercitus*: praeciso c. 26, 595. per c. dexteriora locat 5, 174; in se redeuntia 5, 375. se flectunt 20, 420. — [2, 135.]

cornus] 1) *arbor*: bellis accommoda II 107. inmensa in hastam porrigitur 1, 122. 2) *hasta*: avita temptatur 8, 520. levis micuit rubigine excussa 15, 122. saturatur vulnere 3, 353.

corona] 1) vincere corona 10, 336. comas molli c. nocte 13, 2. iniecta frenare (*comas*) II 150. nocte geminas 10, 203. coronae caligantes marcebant III 247. marcentes quassare c. m. 25, 96. iugalem c. promeruit c. m. 30, 184. mixtis coronis redolent 15, 183. Europa evincta roseis 21, 87. — *praemium*: quantae pensabunt facta 24, 76. coronis Palaemoniis 17, 288. magnis c. coniugium fit causa c. m. 30, 189; meritis bello tribuere c. m. 30, 81. civica (*om. corona*) 24, 75. — *Augusti insigne*: coronas lapidum igne distinctas 22, 92. 2) *coetus*: sacra chori (*plaudibat*) 27, 16. stipant socia II 56. mucrone c. ensiferae 5, 393.

coronare] 1) sese coronat II 140. *ptc.* ore coronatus gemino (*Ianus*) 28, 641. coronati Manes II 328. vere quadrigae 22, 423. — *pro praemio*: dominum c. Terra 1, 115. — *tropice*: vapores coronatos (*marginis montis*) c. m. 26, 45. Roma coronet arces 12, 20. 2) *de coetu*: te turba c. natorum I 108.

corporeus] figura c. m. 32, 5. corporeos ortus (*animarum*) I 62.

corpus] 1) *sensu latissimo*: corporis umbras 28, 512. pretioso (*de auro*) 22, 451. toto (*crystalli*) c. m. 35, 3. 2) *hominis (vel animalis)*: destituit (*hominem*) 21, 28. abundans corporis 20, 331. nostri usum c. m. 26, 85; sensus 17, 75. durum instruit 22, 105. per unum c. m. 53, 112. pingui corpore 20, 444. de aucto nodi positi I 46. corpora obscena visu 3, 326. aedificant nexu crescentia 17, 320. obruta morbo 20, 12. laniant 22, 213. — omne ferae c. militat c. m. 9, 25. 3) *voluptatis principium*: corporis arbitris 22, 133. 4) *cadaver*: unum ab umbris traxit 26, 447. coactum desere c. m. 27, 53. de c. humano palmas 26, 254. corpora immersa cruere 1, 112. inhumata 15, 395. Athesis volvens inimica 28, 209; inter plurima 21, 185. 5) *syntagma*: c. sumus non dissociabile coniunctumque 5, 238. imperium in omni cor-

pore 17, 48; regnum toto c. 18, 398. c. regni iuvenescere 22, 202. [20, 5; 10; 20. 2, 107; 119.] corrigere] fontes corrigis 17, 221.

corripere] correptis ratibus 20, 469. [2, 57; 95; 136.]

corruere] corruerant propugnacula 20, 278. — erat facies 18, 111.

corrumpere] spiritus auras II 202. amnes corruptos ventis 3, 304. corrupta Austri flamina c. m. 26, 91. sidus 15, 40. dapes 20, 328. — *de coitu*: uterum corruptit adulter 17, 304. — *sensu morali*: corruptit mores 3, 47; 18, 416. corrumpi munere 22, 330. dona sensus corrumpentia 7, 187. gurgis corruptior aevi 22, 116.

cortex] Niliacus desudat (*balsama*) c. m. 25, 123. in arboreo figat morsus 28, 240. — terra natat exili cortice (*cf. ad l.*) c. m. 26, 46.

cortina] quidquid c. mugit recessu c. m. 3, 2. coruscare] *intrans.* Mavors adamante coruscat 1, 99. — *transit.* hic iuga coruscat c. m. 53, 67.

coruscus] (*abl. praeter* 28, 359) ostrum 1, 264. solium 10, 99. mucro 20, 446. orbis, *sc. clipei*, 22, 276. frater (*Arcadius purpuratus*) 3, 373. sidus 11, 1.

corvus] corvo certante ligustris 18, 349.

cos] cote novat falces 22, 194.

costa] perfossis costis 26, 255.

costum] frondescunt vimina costo 10, 95.

cothurnus] qui alte graditur maiore cothurno 17, 314. luctus cothurni 18, 299.

crassus] —a mole 20, 377; sanie II 212.

crastinus] gaudia I 288. lux 5, 313; I 222.

crater] cratera parant II 344. *plur.* spirent 10, 197. graves crateras (*raptas ab Argis*) obicit 26, 611.

creare] creatur I 60. rerum natura creavit (*feminas*) 18, 338. quo saxa creentur grandinis 17, 109. Nilus sine teste creatus c. m. 28, 13. creatum (*consulem*) 22, 309. —antur exempla 18, 298. — *de homine*: cum maiestate creatus (*Honorius*) 8, 122; necdum creati (*bella parant*) c. m. 53, 6. festa luce creatos (*fratres*) 1, 143. — *absol.* nullo creante c. m. 27, 24. creandi copia I 107. [crearas 20, 8. numen creasse 2, 45.]

creber] *sgl.* nuntius 20, 323. ictus 20, 450; III 427. littera (*i. e. epistula*) c. m. 40, 21. sermo 8, 269. flamen 7, 36. recurrit halitus 1, 117. — *plur.* urbes 17, 200. dolores c. m. 53, 2. blanditiae 3, 222. mortes 15, 40. adde 28, 441 *al.* erumpunt crebri c. m. 53, 6 (*cf. ad l.*). succedentes 8, 490.

credere] 1) *anvertrauen*: credam vela mari c. m. 23, 4. quid non credas cui regia creditur 22, 61. tibi credita moenia 17, 28. se undis credidit I *pr.* 5. ferae se credere muris 20, 44. auderet se cr. campo 28, 247. *cf.* 15, 257. (non) credidimus uni pugnae certamina 21, 365. 2) *glauben*: sic credit 28, 434. c. *dat.*: crede seni 26, 493; mihi 19, 54; c. m. 25, 138. credite vel pretio c. m. 10, 4. si talibus creditur 18, 351; *cf.* 20, 88. non credit aratro 22, 197 (?); *cf.* cunctatur credere voto 15, 8. — *plurima* credi permittens 26, 228. — c. *inf.*: credis mederi 5, 421. creditur velari 5, 450; credite gentes pendere 26, 568. *passive*: 18, 325. 26, 438; 28, 410. — credas *in initio comparationis* 1, 194; 5, 359; c. m. 9, 27. — c. *ptc.* crederis veniens 22, 399. capiendi credimur 5, 150. — c. *quod*: nec credit quod bruma servet eqs. III 223. — *absol.* si fas est credere c. m. 40, 11. credas *per parenthesin* c. m. 26, 49. [20, 29. numen credi 2, 11.]

credibilis] fabula c. m. 9, 3.

cremare] crematur *Phoenix* c. m. 27, 57.

crepare] = *minari*: hosti catenas crepant 20, 435.

crescere] non profuit Hydrae *II* pr. 41; sensit pedes, terga, ora 7, 79; dolet non sibi cr. fibras *II* 342. belli crescentis in segetem 26, 26. — strages crescunt in cumulum 1, 110. crevit Aetna favillis *III* 398. creverat in collem planities *II* 103. crescentibus undis c. m. 28, 24. crescat zona 15, 148. crevit fiducia 16, 5; creverat feritas dolore 20, 179. — crescit per te titulus 22, 318. oracula tuo eloquio crevere 17, 35. crevi 15, 116. pax crescebat cum Rhēni aquis 21, 202. secum sentit crevisse triumphos 22, 65. iniustos crevisse ad culmina rerum 3, 22; cf. 18, 100. se cr. videt 24, 91; putat 17, 246; cernit se cr. tuis factis 28, 103. [cretum 2, 76.]

crimen] 1) *Beschuldigung*: in Mauros eat 15, 288. sceleri reddidit 15, 401. latura famulis 18, 125. acerbat *II* 208; ingeminat et vulnus acerbat 3, 181. alterius cr. utrumque tenet c. m. 41, 4. diluit inmeritum iudice ferro 26, 593; absolvens cr. pudoris (*violati*) c. m. 30, 30. in crimen euntibus annis 18, 488. crimine falso pulsatur 15, 170. crimina texuntur 8, 494. si desint 15, 170. purget 17, 216. 2) *Schuld, Unrecht*: pro crimem superum 7, 65. fuerit omnibus unum 22, 312. grave erat c. m. 23, 10. maternum 28, 115. mandare susurro 18, 87. *ferre* 18, 125. prodidit ore novo c. m. 4, 10. crimine tanto luxuriat 5, 71; bacchatur 28, 192. servili foedare curules 18, 27; intactam novo 22, 128. firmaverat annis (*gurgis*) 22, 118. pendat 24, 110. poenae criminis *III* 92. solum toto cum cr. mergas 20, 38. paucorum cr. damnes cunctos 20, 594. crimina surgunt 18, 398; saeva non patiuntur quietem 5, 8. suadet egestas 20, 179. exquirere 20, 59; regia disquirat carcer 21, 240. confessus c. m. 22, 12. deae pellunt puro ore 22, 100; impia nostrae vitae domuisti (*Christus*) c. m. 32, 4. 3) *ipse auctor criminis*: Eoem concidit 21, 8.

crinalis] cultus 1, 85. hedera *I* 17. harundo 1, 217. murus (*Cybeles*) 20, 284. crinales dentes 15, 137.

criniger] -o vertice 21, 203. -i patres 26, 481. crinis] sinuatur in orbes, divisus acu *II* 15; cf. 10, 104. crines ligat 10, 123; sparsos religant *II* 324; pectebat 18, 106; non aequant violae 10, 266. diademate (conspicius) 28, 560. crines meritis diad. ornat 7, 84. stellati crines 8, 209. gens cinem velata sagittis c. m. 28, 23 (cf. traxit de cr. sagittas 7, 21). rutilantes crinibus 21, 38; flavis testatur Histrum c. m. 25, 127. laceros divellere c. m. 53, 39; cf. 17, 169. crinibus ora protegis 20, 119. retro solutis *III* 383. vibratis crinibus 5, 108. crine decoro 21, 156; Apollineo *III* 309; concusso 3, 67; repexo ferox 22, 241. defensus -e Medusae 3, 281; virgineo ducens Cybeben c. m. 30, 18. supino verrat 20, 360; supplice verris c. m. 30, 224; cf. 10, 145. — madidum harundine velat 28, 163. crines undosi 10, 145. subrept crinibus umor *III* 251. — feroci cr. bibunt *II* 344 (cf. ad l.). hydri crinibus morientes 17, 169. — *equorum*: 1, 3. crine erecto superbus c. m. 47, 7. — *siderum*: stella crine retuso languida 8, 185. cometæ rubescentes ferali c. m. 29, 4. crine vago foedavit sidera (*cometes*) 26, 247; minaci nuntiat ventos (*idem*) *I* 235. sidera vagos iaculentur 15, 496. flavis e cr. unum iacit c. m. 27, 55.

crinitus] 1) c. *abl.* Merce cr. sagittis 10, 222. hydri Tesiphone *I* 39. cr. iubis galeam *III* 218. 2) *longis capillis*: Suebus 8, 655; ephebus 20, 404; famuli 15, 184. 3) *translate*: flamma 17, 112. crispare] conum 7, 194. crispatur vestis cinctu *II* 33; purpura 8, 553; serica 28, 577. — pampinus c. m. 25, 4. crispata buxus *II* 110. crispus] crispo gramine 1, 216.

crista] tegit frontem *I* 184. erexit galeam 15, 210. praetenta *II* 226. — *plur.* 22, 277. vernant *II* 147. picturatas ornet avis 28, 575. galeam micantem cristis 20, 108. rutilus cristis 8, 524. rutilas declinat in oscula c. m. 29, 50. hostiles suspendit 3, 346. — *serpentum*: roseas tendunt *I* 14.

cristatus] 1) *galeatus*: 21, 217. maritus c. m. 30, 217. turmae 7, 133. cristato vertice 5, 355. 2) *de ave*: cr. apex c. m. 27, 19. 3) *radiatus*: cr. radius *II* 51.

croceus] prata 1, 273. diem 20, 529. croceis ignibus 22, 467.

crocus] velamina infecta croco 10, 211.

cruciare] opes captae me cruciastis 28, 282.

cruciatus] *subst. plur.* 3, 235.

crudelis] *III* 420. 18, 71. minister 15, 175. dominis crudelibus 20, 479. supplicibus 3, 234. — *adv.* subrisit crudele 20, 108; minantur *III* 340; cf. *I* 284. [u breve 2, 119.]

crudescere] morbus incipiens 3, 301.

crudus] ibit crudus cibo 15, 445. cruda virginitas 24, 246. vires cruda indole 7, 43.

cruentatus] 26, 619.

cruentus] semper cr. ibat 8, 535; remeat 28, 478; cf. 15, 397. mucro 17, 229; cf. *III* 335. flava cruentarum umbra iubarum 1, 93 (*flava est et cruore adspersa*). avaritiam 18, 192. — *adv.* cruentum mugit 3, 65. [visu cruentus 2, 92.]

cruur] 1) *virgineus vestes nobilitet* 14, 27. hic servetur in harenam 24, 271. cognati vindicta 8, 363. iactura 20, 118. nostri parcus 22, 28. quantum cruoris praebeat 3, 361; multum sparsere c. m. 53, 84. quaesitum illicitumve bibit 3, 77. invisum haurire 26, 604. barbaricos sitire 5, 232; egerit unda 8, 631. Libycos 28, 620. immersa cruore 1, 111. 2) *caedes*: rarus regum 20, 478; cf. 8, 363 et al. uno cr. ulta c. m. 30, 157. [21, 16.]

crus] crure tenus 24, 248. liventia crura signati nigro ferro 20, 343. Tyrio pinguntur veneno c. m. 27, 20.

crystallus] *plur.* crystalli: v. c. m. 33—39. lubrica c. m. 38, 1. adde c. m. 31, 7, ubi *lyncurium intellegitur*.

cubile] castum ingredi 15, 326; cf. *III* 276; 163. iunxisse c. m. 25, 32. Nox c. tangens *II* 363. hibernum dabat 21, 130. duro c. (*saxorum*) 8, 138; cf. praedura 26, 359. gramineum facere c. m. 30, 92. cubilia surgant opibus 10, 226; floribus c. m. 29, 29. structa musco (*Tiberini*) 1, 212. cubili membra levant 20, 436; egressa (*principis*) 18, 419; hinc illa cubilia fraudum 22, 214. cubilibus exentitur 5, 139. — Pharium c. Proteos 10, 50 (*i. e. Aegyptus*).

culina] ligna culinae 18, 127.

culmen] 1) tellus sine culmine c. m. 53, 72. *aedificii*: solidatur *I* 245. e c. turris 5, 62. sub pastorali 26, 355. ripae surgunt in ardua 1, 229. nova aedificet 22, 187. extructa non satis fida *III* 118. extruxit non cedentia templis (*de Mausoleo*) 5, 449. trabes c. celsa ferunt c. m. 31, 42. confligunt 20, 26. Pincia superes 22, 401; eadem 25, 3. tecta culminibus maiora tuis 3, 205. 2) *de summa vi vel dignitate*: inclinat regale 28, 64. utrumque tenes 17, 16. legum -ine fultus c. m. 25, 59. culmine deiectum 19, 5; revolutus 28, 132; rerum ruituro 21, 142; de rerum 26, 392. culminis vetusti inmemor 24, 108. ad culmina rerum crevisse 3, 21. Romana 10, 317. 3) *de viris illustribus*: culmina senatus 16, 7.

culmus] proterat ungula culmos 7, 200. -i condunt vestigia *I* 189.

culpa] unam subeant 18, 477. nulli pervia peccata 26, 130. culpa veniam dant 20, 597.

culpare] quid carmina culpas c. m. 13, 1.

- culter] Phrygiis abscondere cultris (*inguen*) 18, 280.
 cultor] 1) *agricola*: nullo c. teritur I 162. illaesis cultoribus agri gaudent 21, 344; cf. c. m. 27, 29; c. m. 28, 37. 2) *incola*: cultores pios II 285.
 cultus] *sgl.* cultu, *plur.* cultus. 1) *vestis sive ornatus*: *abl.*: tali luxuriat II 55; *item* divite c. m. 27, 84; armorum diversior 21, 153; crinali stringere 1, 85. *plur.* 10, 173. Latii sederunt 22, 366. remorantur iaspide 8, 591. gemmatus 7, 204; purpureos 26, 610. solitos gemmarum sumere c. m. 30, 223. regales c. m. 47, 7. mortales admittere c. m. 31, 31. pulchros c. m. 29, 14. 2) *cultura*: humano mansuescere 5, 42; simplice frui 3, 217.
 cum] 1) *praepos.* 21, 202. 5, 21. 22, 436 (cf. ad l.). cumque 7, 186. *interpositum* 22, 436. c. m. 26, 57. magna cum laude 18, 399. secum 22, 65. tecum, *i. e.* solus, c. m. 25, 47. simul cum 15, 328. adicere cum, *pro dativo*, 1, 140. tu cum superis 24, 174 (cf. post numina 26, 4). 2) *coniunctio*: cum *indic.*: 3, 1. 15, 276; 414; 476. 18, 135. 20, 161. 7, 178 sq. 27, 3. 28, 23. c. *indic. plusqpf.*: 18, 108. 28, 335. c. *coni. imperf.*: 18, 88; 121; 509. 9, 1 sqq. 15, 292; tunc -cum 21, 86; cum . . tunc 3, 4. c. *coni. praes.*: 20, 209 sq. *apodisin seram incipiens* 5, 384; 15, 60; et sequitur *infin. historicus*: 10, 238. *item*: cum subito 5, 384. 17, 116. 20, 549. c. m. 25, 21. III 207. cum *fut.*: 11, 10 et 18. cum *coni. perf.*: 11, 21 et 27. 17, 45. 26, 68; 155; gaudet cum viderit 18, 242.
 cumulare] cumula-verit ossa 26, 514. cumula-ret opes 15, 90; cf. 3, 193. cumulent aeraria 17, 231. naturam cumulare manu 28, 50. — *rhetorice*: nil cumulat verbis 28, 592; cumulant laudes 22, 190; dolores praemissi c. gaudia 26, 208.
 cumulus] 1) *adelinis florum cumulo* c. m. 25, 4. strages in cumulum cresunt 1, 110; cumulis inmanibus aggerat undas 20, 439; exsanguibus albet ossa III 342. struis auri cumulos 18, 222; per argenti c. transit 26, 606. 2) *sensu morali*: triumpho c. adiungis 28, 203. cadat iste c. invidiae 5, 249. cumulos rerum 21, 11.
 cunabula] 1) *infans exterret* 15, 193. parvis dedi (*sc. Roma*) 1, 144. praebuit miles 7, 17. nutrix tua meruit c. m. 30, 86. non quae c. quaeris 22, 123. praebet Tethys II 46. fovit Oceanus 8, 21. pensat 10, 303. post c. III 173. — *audacius*: Danuvius c. prima puellae c. m. 25, 69. 2) *pro infante*: prima debet supplicis 18, 44. 3) *translate*: anni 28, 651. iuris 24, 137 (cf. *Pomponius in Digest.* I 2, 2, 38 de *Sec. Aelii Triperitita*: qui liber veluti cunabula iuris continet). [parat partus 2, 65. grata 2, 131.]
 cunctari] 1) c. *inf.* cunctatur credere 15, 8. 2) c. *accus.* cunctatur mea vota 10, 21. me cunctabere 22, 284; cunctabitur III 322. 3) *absol.* cunctaris 20, 220. cunctamur 15, 369. cunctatur 10, 241. cunctari veretur 24, 355. cunctando fregit 26, 144. cunctantem cogere 22, 226. vada cunctantia 20, 442. cum quonam usque 15, 369; 10, 21. — *verb. finit. plerumque in interrogatione.*
 cunctus] 1) *plur.* II 297. III 141 (*ubi cuncta et nihil contra posita*). 5, 17. 7, 142 (?). 8, 248. 10, 335. 15, 127. 18, 182. 20, 479. 26, 90; 430; 471. c. m. 30, 34; 209. c. m. 6, 3; et plurimis locis. cunctorum facta 5, 516; cf. c. m. 25, 85. 2) *sgl.* cuncta tellus 1, 277; *item* 12, 1; 17, 49. Germania 15, 372. vetustas 17, 91; 20, 251. genus 20, 478. adde 17, 289. [pro cunctis 20, 29.]
 cuneus] 1) *plur.* 28, 253. cuneos explicuit 5, 352; denseri 8, 325. dispositos recenset c. m. 25, 87. alni plene cuneis immanibus 8, 625. 2) cuneos theatri respicit 5, 398.
 cunnus] cunnum lambere c. m. 44, 8.
 cupere] 1) c. *acc.* prava cupis 8, 259. cupiens umbrae 20, 409. — c. *inf.* 3, 62. 20, 205. 15, 491. 19, 69. 1, 75. — *absol.* quicumque cupit 3, 200. 2) = *malle*: cupit vixisse concessio quam raptio 20, 205.
 cupido] sibi cuncta petens, nil collatura in iecur recessit 8, 248. luci cupidine fervens 3, 100; fratres c. scelerum 21, 245.
 cupidus] pugnandi 5, 173. spectandi c. m. 25, 18. *absol.* sorores II 238 (cf. ad l.); cf. 24, 273. matres 22, 400. astra 15, 253; cf. 7, 109.
 cupressus] tumulos tectura II 108. geminae capita tollebant III 370; arsuras iniecit faucibus III 393.
 cur] *interr. directa, cum indic.*: 5, 212. 10, 273. 22, 244. 8, 356; 365. c. m. 17, 41; al. cur non II 250. cum *coniunct.* 22, 309. *interr. indirecta*: 17, 103. miror cur taces 19, 37. dic cur differs c. m. 30, 1.
 cura] 1) *sgl.* c. *inf.* c. fuit visere 28, 508; quae mihi altera quam eqs. 17, 176. cum *gen.* quae tibi Romae 8, 504. pudicitiae 19, 64. ducis vincit 21, 122; obstat 28, 233. naturae me remordet 26, 302. unius fit c. viri 17, 56. vatum c. erat 23, 4. tuorum 26, 499. *absol.* 26, 40 (*die Sorge*). Babyloniam 28, 18 (= *ars*); cf. Paeonia 26, 121. potentia mortalitatis curae c. m. 51, 3. nulla maiora petens 1, 65. nec levior fratrem tuetur 22, 78. tua peregit 22, 305; coegit 26, 96; cf. c. Stilichonis 28, 100. nec carior mutua devinxit Laonas c. m. 30, 108. deside cura marcet amor c. m. 30, 226. curam imponere 17, 66. (*non*) exiguum movere alicui 24, 238; agnosce c. m. 30, 186. — curae esse 15, 442; 10, 5. = *dignitas*: insignem quis respuat 17, 159. 2) *plur.* avidae praecordia torquebant 3, 243. curas avaritiae torquet (*cupido*) 8, 251. patrias urgebat 21, 70. humanas laxat c. m. 29, 23. funestis animum vexare II 277; cf. 3, 212. curarum secreta I 216. curas mandat 20, 92; dividit in gentes 21, 300; ingentesolvebat 28, 148. armorum incumbere 20, 366. meas abduxere III 19. curis vacuus 22, 142; gravibus senilis 1, 154; gravioribus obruta 26, 226. immensis succedant otia 4, 13; meis succedet 7, 152. tantis sufficere 10, 317; patet 18, 362. illius effectum 22, 253. — curis laborat (*i. e. curiose*) c. m. 27, 62; cf. curis orbem regis 7, 7. — amoris: implacidas solabor I 110. ambigue 18, 362.
 curare] humanum genus 17, 142. curarent superi terras 3, 2. curas pignora 22, 53. non curat frigora 26, 328. nec perdita curant 20, 584. c. *inf.* -at reddere 5, 158; cognoscere 16, 17.
 curia] 1) *senatus*: 20, 74. candida comitatur fasces 18, 308. versavit nomen 22, 300. ducibus stipata militat 28, 596; cf. 28, 652. effulget in castris 8, 10. iungitur aulae 17, 258. aestuat orba consiliis 19, 58. 2) *de quovis coetu*: pellita Getarum 26, 482. torva stipatur 3, 40.
 currere] 1) currat qui roget 1, 253. per stagna pedes ecurrit III 185; cf. 8, 34. ad 15, 48. animi libra per populos 21, 75. cucurri per populos 26, 531. rumor trans freta 26, 200. cum supino: defensum ad Alpes 15, 377. 2) *de aqua* c. m. 26, 80; hinc adeo currentia munera 1, 45. 3) *de tempore*: bruma (*i. e. hiems*) 26, 488. [2, 100.]
 curriculum] 1) *motus planetae*: sereno curriculo erret Cytherea 22, 440. 2) = *vita*: gesta superni curriculi 5, 480.
 currus] *sgl.* III 430. somnia aurigae 27, 5. non audit verbera 17, 187. sulcabit iuga 20, 300. floribus extruitur c. m. 25, 103. surgit in aurigam c. m. 7, 2; in currum redit *ibid.* 5. vesanus (*Achillei*) 21, 100. marinus (*Pelopis*) c. m. 30, 166. Taenarius (*Plutonis*) I 1; Lethaeus (*item*) c. m. 53, 46. currum iunxere volentem 1, 77; nox prosequitur III 243. *acc.* agit currus 8, 607. nigros

- illuminat *II* 227; altos revocant *II* 318. curru iuncto 3, 348; rapitur *II* 204; voluci fertur *II* 247; membra terit *c. m.* 53, 83. — *triumphalis*: exornet laurea 15, 344. tuos anteirent oppida 28, 377. respersos sanguine Latio 28, 396. laurigerum secutus 24, 20; praecedere 28, 551. pio curru 8, 205; egit Isauros 18, 217. vectus eodem 28, 579. — *praefecturae praetorii signum*: 5, 8; *cf.* 17, 198 sq. — *Musarum*: Pierios lassant proclivia 21, 23. — *Cereris*: c. feratur nubibus sparsurus aristas *III* 53. — *Martis*: ferreus haeret 8, 17. cruentato 20, 104. cruentum Bellona praecedit 22, 371; *cf.* 1, 77; 3, 348. — *Solis*: recepit imperium 8, 68; *cf.* 28, 166; roranti limina resonant *c. m.* 27, 4. — *Dianae*: cervi subiere 24, 286. — tacito Somnus volvebat sidera curru 15, 214. — (*currus suspectum* 26, 109.) (*deest genit. et dat. sgl., item curribus?*)
- cursus] 1) diversus fluviis 20, 262. tenditur ad 24, 275; in 20, 466. cursum tendere per iuga 28, 291; rapit 18, 375. cursu planitiem vincere 7, 47; *cf.* 20, 311; 24, 252; *c. m.* 30, 169. rotarum 1, 101. facundo festinet littera *c. m.* 40, 21. praepete 3, 262; fulmineo 28, 469; voluci fugiunt 24, 321; praecipiti *II* 311; praecipiti sternere 5, 185; *cf.* 20, 568. rapido perstringere pascua *c. m.* 47, 6. converso 26, 529. sollicito *I* 29. — us vagos flectere 7, 181; *item* varios *c. m.* 18, 3. aetherios signare 17, 126; astris dividit 22, 435; novos 22, 475. 2) *de tempore*: tranquillo c. produci saecula 3, 45. cursibus aevi 8, 621. ver cursibus actum *c. m.* 27, 28. 3) *Laufbahn*: hic cursus equis 28, 618. arva cursus sollemnis furori (*erant*) 5, 47. 4) *honorum*: celer c. explevit honores 17, 58.
- curvamen] dorsi curvamina 5, 413.
- curvare] sinus laborant venti 8, 462. curvavit germina frontis *I* 129. dentes curvaverit 24, 306. curvata cervice 10, 291. arcus 5, 229. curvantur brachia *c. m.* 5, 4. curvata tumore planities *II* 101. curvavi flumina 3, 159.
- curulis] (*formae curulis, -i, -em, -es*). *subst.* 1) (*sc. sella*): violata 17, 266. restituit fasces 24, 6. iter dignum curuli 17, 17. curulem obtulit 24, 87. *plur. eodem sensu*: quemcumque vexere 18, 449; advectae 28, 431. sacras umeris vehi 8, 13. ad primas reptare 8, 158. ter tuas ducat pompa 7, 2; sequi 18, 473. agnoscunt auditas 28, 644. 2) *consulatus*: deposuit suas 17, 260. foedare 18, 26. augeri Stilichone 22, 264; servatas et ornatas 22, 279 sq.
- curvus] hamus *c. m.* 49, 14. iugum *I* 12. curvis in antris 1, 209. pedibus 15, 469. ductu 5, 375. vallis *II* 72; *cf.* 1, 104.
- cuspidis] (*nom. et ablat.*). canduit liquefacta 28, 345. Mavortia cerebrum fudit *c. m.* 53, 87. pro c. ferri volant *c. m.* 6, 2. cuspidem turbare 1, 80; Mavors sanguinea verberat urbes *c. m.* 29, 22; fovere Italiam 10, 119; protegit arces *II* 19; moritur miles *II* 357. trifida montes impulit *II* 181. plurima 5, 253. de summa 5, 434. — cuspidibus parvis (*in lucusta*) *c. m.* 24, 4.
- custodia] 1) pignoris revocat *III* 115. 2) *custos*: nulla fida 18, 80. vallo advigilat 20, 418. vigil vallo praebenda 8, 324. *sensuque latiore*: obiecta ripis et Getis *c. m.* 25, 88.
- custos] vestibuli 24, 431. amoto c. vagantur 20, 511. custodes vesti dabantur (*eumuchi*) 18, 418. patent urbes nullis custodibus 20, 210. — *in re navali* c. lateris (*τοῖς αἰγος*; tucarchus *Hygin.*) 17, 43. — c. imperii 24, 206; fidissime pacis 10, 333; mundi (*Clementia*) 22, 6; aevi Romani *carbasus* 26, 232. — *absol. (sc. imperii)* 7, 159.
- cutis] aevo laxata 18, 110. mota *c. m.* 9, 34. cutem distendat echino 20, 449; armavit natura *c. m.* 24, 3. radix cute fixa tenaci *c. m.* 9, 12. cygnus] electra vexit ab amne Padi *c. m.* 31, 12.
- damma] damma fugacior (*Leo*) 20, 440. *plur.* 1, 169; concordēs ludunt cum tigride *II* pr. 27.
- damnare] 1) *c. acc. et abl.* cunctos crimine paucorum 20, 594. luctu damnavit sidera *II* 240; recessu decus *III* 212; opes tenebris 1, 43. Mycenae sole refugio 15, 399. fera damnatur muneribus 5, 395; Indus glacie 1, 170; sepulchris *c. m.* 53, 59; loca damnata vapore *c. m.* 28, 17; iuga rogo 7, 115. 2) *ad alqd.*: damnaret saecula ad priscos ritus 28, 152. 3) *aliud genus ablativi*: voce reos 8, 90; vultu praesentia 15, 174. animo 20, 135. Lachesis stamine *c. m.* 26, 93. 4) *cum solo acc.* Helenen *c. m.* 30, 148. Bessi *d.* Haliacmona 26, 179. te *d.* regia 19, 35. nocentes 24, 111; *II* 302. votum 3, 169. linea Phoebe 17, 130. populi damnati fato 26, 43. 5) *om. acc.* 20, 135; *c. m.* 26, 93. — (*praes.*; *ceterum formae* -abitur, -atus, -atura.)
- damnosus] 1) onus *c. m.* 49, 23. 2) *c. dat.* mors 28, 297. gaudia 8, 334.
- damnum] 1) revocabile 20, 488. sarciri potest 22, 315. numeri *d.* pensat *I* 126. damna perpersus 1, 258; minus consueta movent 20, 149; inferre *c. m.* 17, 45. in sua ruebat 26, 543. arva damnum flebile (*erant*) 5, 46. consortia damni 18, 189. damni securus 20, 52; 28, 219. tenui damno servare 26, 5. damno pretium augere 18, 48; crescent damnis 8, 499; suis nutrit incendia *I* 165. damnis acerbis urgere *c. m.* 53, 20; dolere *c. m.* 17, 45; coactus 28, 205; libera 22, 384; Cannensibus emi 15, 79. *dat.* succurrere damnis Illyricis 5, 201; accesserit Africa 15, 453; succubuit 24, 144. quid superest -is *c. m.* 22, 26. 2) *cum genit.* numeri *I* 126. Libyae damna senserunt 18, 408; pudoris 8, 86; 15, 188. lunaribus damnis Oceani 28, 499. — *deest damnorum.*
- dapes] *plur. tantum, sine nom. et gen.* riguisse 3, 167. terra donat inemptas 3, 207. corruptas variasse 20, 328. nectare instaurare *III* 216. dapibus paratis indulgere 1, 151; *cf.* 22, 144. devota futuris 20, 445; opimis recoletur 1, 262. perpetuis alvum onerare 20, 228; *d. et somno* religata 28, 472. in ipsis necatur 15, 175.
- dare] 1) *tradere, concedere; cum dat.* tibi det vires Susanna *c. m.* 50, 6; *cf. ibid.* 11. scepra dederat clienti 7, 67; *cf.* 8, 175. datur, *sc. in conubium*, 15, 190. se daturus 15, 251. dabat tibi stimulos et exempla 7, 60. futuris dant fidem 8, 621. veniam culpae 20, 597; *cf.* 22, 23. imperium tibi datum 7, 87. dedere 15, 52. dedit inferias tumulis 8, 96. dabat sacraria menti 8, 256; murum sceleri 8, 109. dari 8, 272. — *sine dativo*: dedit massas 24, 235. arma 8, 364. portum, fastos 20, 129; 131. da virum 18, 29. insueta dabis 1, 159. reges dederis 21, 238. regnum cum luce 7, 14. praecepta dabat 8, 419. tenebrae dant locum *III* 389. alterna iurgia dabant 15, 296. acies dederit cladem *III* 197; fratres cruorem 3, 79. dabitur quod videtis *c. m.* 53, 15. qua datur *c. m.* 30, 110. venum dari 3, 179. dare pretium (?) 19, 32. — *cum inf.*: ipsi servire dati 26, 641. 2) *sacrificare*: carmen pro ture damus *c. m.* 22, 42. 3) *edere*: voces *II* 233; *cf.* edicta daturus 17, 34; responsa 20, 217. 4) *parere*: (*cf. e. g. Iul. Valerius p. 58 v. 7 ed. Kübler*). dare te mallet 11, 6. Tellus dederit partus *c. m.* 53, 56 et natos *ibid.* 57. adde *c. m.* 30, 69. regio dedit numen 8, 136. *sic etiam transl.* dabunt hiemes Nilum 1, 169; saecula silvas 22, 198. quis dedit de marmore vultus *c. m.* 7, 1. et *cf.* 7, 210. 5) *reddere vel efficere*: cautum dabant 8, 77. dat nexus 10, 104. *cum infim.*: mihi dedit ignorare nomen 22, 262.

- errare dedit 3, 43. exercere 26, 109. 6) *narrare*: pater datur aduversae praedam III 337 (cf. *Stat. Theb. VII 315*; *Verg. ecl. 1, 19*).
- de] 1) *locale*: de monte reversae 20, 522; cf. 10, 224, al. caput de cuspidis nutabat 5, 434. positus de corpore nodis I 46. tondere de 1, 179. traxit de crine 7, 21. 2) *pro „ex“*: dedit de marmore vultus c. m. 7, 1. tolli de 1, 233; 5, 520; cadere 3, 92. anhelat de gurgite c. m. 3, 1. *originem indicans*: cf. 8, 129. (Nymphae) de vertice Cynthi 24, 259; cf. 7, 93. nasci de 1, 14; 8, 23. 3) *causale*: tacere de 22, 298; ridere 22, 294. de more 1, 159; 255. 3, 345. 20, 280. de strage calens 7, 26. item, sed *audacius*: canitiem turpat de pulvere 19, 25. 4) *elliptice*: triumphus de plebe (sc. reportatus) 3, 54; cf. III 329. 5) *sensu partitivo vel paene pro genitivo possessivo*: 5, 283. II 317. palmae de humano corpore 26, 254. trahitur nodis gemma de coniuge c. m. 29, 37. poscere partem de spoliis 7, 27. ne qua de parte 5, 78.
- dea] 10, 149. 17, 198. 20, 174. c. m. 53, 106. gessi deam III 417. didicit deam c. m. 53, 108. aedes deae I 202; frugiferae II 138. dea Rhamnusia 26, 631. plur. deae II 232; III 245. deas I 269; 17, 276. dearum III 213; castarum c. m. 30, 125. — haec dea in initio metri 22, 12; 28, 3. — de *Megnera* 3, 129; *Clementia* 22, 12. deae provinciae personatae 22, 227. de *Serena*: suffecit mandasse deam c. m. 31, 43.
- debellare] debellatum Philippum 21, 372; cf. 8, 635. oppida 20, 198. videris debellasse deum (sc. *Amor*) 10, 116. debellatas draconum iugas 3, 378. *Furias (laurum)* debellavisse bipenni III 79 (de hac forma cf. *archiv. lex. IV p. 590*).
- debellator] Britannii litoris 8, 28.
- debere] 1) *aliquid alicui*: a) *de re accepta*: vitam debet amori 28, 610. vitam populi armis tuis 24, 77. plus domino 10, 335. — es favori 8, 379. tibi debeat orbis fata 8, 634 (cf. ad l.) cf. debebo c. m. 41, 16; tibi saecula debent Traianum c. m. 30, 55. debetur tibi I 61; fatis 7, 190. b) *de re praestanda*: tot mihi debetis populos 15, 461. cunabula prima debet suppliciis 18, 45. dabitur tibi debita pridem victima 5, 276. debita cui longe coniunx c. m. 30, 84; semper caelo progenies c. m. 53, 53; tibi d. vota canant c. m. 31, 62. om. *dativo*: deberet maiora c. m. 30, 196. debitus ultor 3, 396. debita reddi 15, 70. 2) *c. inf.* debueras obviis ire 15, 311. quidquid mox debuit aula (sc. tibi deferre) 21, 50.
- debilis] II 161. Orion 1, 28. Arcas c. m. 44, 4. debilior 3, 318; c. m. 27, 46. debiliore c. m. 17, 18.
- debilitare] Histrum debilitat 28, 220. debilitatur amor c. m. 40, 12.
- decens] pulcher. forma 21, 31; de tempestate: —entior aer 28, 537.
- decere] 1) *cum nominat. et acc.* sopor ora c. m. 25, 6. toga decuit locum loricae 22, 367. quid *Furias* deceat 3, 60. 2) *cum nom., sine acc.*: labor pulvisque 8, 551. plus error decuit 10, 106. 3) *cum infin., sine nominat.*: te conciliare decet 18, 284. te haud decuit concurrere c. m. 22, 8. quid fecisse decebit 8, 267. flagrantius actum quam decuit miseram (sc. agere) III 297. decuit sentire nefas 20, 10; cf. 15, 369.
- decernere] decernite nefas 3, 61. decreta est dari (*Proserpina*) I 217. decretum (est) *Cererem* discurrere III 51. cf. decretum. — pugnando: caestu noverit 1, 238. decernet Honorius 15, 382; cf. 28, 574.
- decerpere] robur coeperat transfuga 28, 250.
- decertare] labores Hebro teste decertatos 21, 21.
- decidere] decidit amnis in venas c. m. 26, 73; domitus arcu Python 2, 1; pondere 20, 442; sponte (ex) carina in fluctus 8, 91; imber in hostem 28, 343. quo d. potestas 15, 45.
- decies] 14, 15.
- decimus] decimas aristas 8, 372.
- decipere] quem munera decipiunt 22, 182. deceptus Myrtilus c. m. 30, 168. arces II 166. sitis 5, 510; libido 18, 101. [sollertia 20, 13.]
- declarare] socium declarat 5, 383.
- declinare] flexu declinat aquarum verbera (*gubernator*) 21, 288. urnam *Hermus* II 70. me declinare potest laurea belli 28, 385.
- decolor] 18, 123. Cynthia 8, 427. imber 20, 41. Acheloius c. m. 30, 175. magnes lapis c. m. 29, 10.
- decoquere] decoquat iram 20, 349.
- decor] 8, 523. ille manet III 435. bellum solus conficeret 11, 39. corda (non capiunt) decorem (*Romae*) 24, 132. ferre decorem (alicui) c. m. 47, 15. sensu magis morali: oblita decoris 26, 305.
- decorare] se fatentur titulo 22, 289. quos decorat cicatrix plagis 26, 482. decorat mundum (*Proba*) 1, 193. decorant virecta Baetis 12, 31.
- decorus] 18, 377. vultu 22, 431. torques 22, 241. — fuerint aliis haec forte decora 17, 215. — neutr. —um c. inf. 20, 328.
- decrescere] lilia vidi (?) III 241; coeperat numerus 28, 251; campus incipit 5, 373. descrecit Trinacria visu I 191; lumen breve c. m. 27, 36.
- decretum] senatus 24, 86; togae (eodem sensu) 21, 330.
- decurrere] decurrat (i. e. per aecum futurum) trabeata domus 17, 337.
- decus] decoris prisci nil perdit 24, 89. decori timor profecit 28, 533; miscetur virtus 1, 91. ceterum decus: 1) quantum (*de auro*) 1, 52. eburnum ardet I 274. immortale comarum 20, 283. egregium invidiam meruit c. m. 11, 4. 2) honoris insigne: 22, 181. 3) de personis et feris: iuvenam decus stabuli armentique II 209. decus deae (*cervos*) 24, 287. tale (*ipsa Proserpina*) III 213. commune Italiae c. m. 19, 1. rerum c. m. 27, 64. 4) gloria: virorum 18, 298. vile quod non erexit horror 26, 294. Romanum reparate 26, 571. emptum est perenne c. m. 17, 48. — in invocatione: III 416. o decus aetherium 7, 175; cf. 28, 169. sublime 10, 40.
- decutere] c. dat. —it frondes *Auster* II 309.
- dedecorare] dedecorant mores (*virum*) 21, 27.
- dedecus] hoc d. oris addidit *Fortuna* 18, 120. evadere licuit 8, 82. nec transeat Alpes 18, 433. dedecoris pellendi oracula 22, 299. tibi dedecori futura c. m. 40, 24. de homine: animarum d. tollite 5, 520. Eoum risit *Enyo* 18, 239. in exclamatione: pro d. aevi 7, 65; cf. 15, 278.
- dedere] poenae 18, 441. dedite studio c. m. 25, 46. dedita *Mauris* Africa 15, 452.
- dedignari] nec dedignatur moliri phaleras c. m. 47, 14. domus dedignata ministrum 18, 144.
- dediscere] corda dedicere metum I pr. 10.
- deducere] Iovi parvam suaverat III 174. deducunt gressum c. m. 18, 13. clementia deducit in ostia *Ganges* 17, 236. deductum *Vindice* morem 8, 613. proles *Aelia* deducens *Nervam* atavum (*hypallage*) 28, 420.
- deesse] formae: desunt 10, 77; 15, 170. ne desit 17, 336. deesset 28, 351. deesse 18, 243. defuit I 267. 24, 36. plerumque in sensu negativo.
- defectus] defectu luna laborat c. m. 29, 3. solis defectum meantem numerus indicit 17, 130.
- defendere] 1) tutari: terras contigit 26, 176; arcem d. concurrunt c. m. 53, 50. miseram defende cavernis III 106. defendunt lucum c. m. 25, 17. defendite matrem c. m. 53, 28. aper defensus harundine 24, 305; plaga iniqua (*Phoenix*) c. m. 27, 8. glacies defensa gelu I 169. defensum

- regna cucurrit' 15, 377. 2) *removere, depellere*: fascibus contagia 18, 490. morbos defensurus 24, 171. umbracula defensora calorem 8, 430. defende me his cavernis III 106. sine acc. def. contra II 235. — [2, 41; 101.]
- defensare] iuvenco defensante armenta 18, 386.
- defensor] 20, 599. defensorem reversum complecti cliens 18, 257; dedisti 8, 433. arcus (*Herculis*) defensores terrarum 3, 80.
- deferre] defertur ab Indis (*avis*) 20, 331; ad ostia (*fluvius*) 20, 264. detulit Stilichonis amori quod eqs. 24, 195; cf. detulerant 21, 50. quo deferar 10, 130. Camillo detulerim fascies 20, 55.
- defessus] defessi verbere terga (?) 20, 351. defessa membra 27, 5.
- deficere] ne deficerent ignes erroribus III 400. *absol.* deficiunt 26, 161. deficiunt rivi III 238; animi procellis 20, 485. manus 28, 352. deficiente Phoebo 12, 40. *pass.* defectis cultoribus c. m. 28, 37.
- defigere] *ptc.*: defixus lumina terrae 26, 486; animus malis 28, 258. Persides defixae hospite 21, 56.
- deflere] caedes 3, 250. ruinas 7, 124. labores 20, 191. malum III 159. defletam domum 19, 24.
- deflorescere] defloruit gratia 18, 75.
- defluere] quo amor defluat 20, 17. capiti turris 20, 283; fistula ad terram c. m. 25, 40. in rugas defluxit (*Eutropius*) 18, 39. cervice defluxere iubae 15, 364. — *hinc sensu morali*: gratia c. m. 22, 23; quantum defluat arti neglectae 17, 186.
- deformare] sese 18, 307. pectus deformant maculae 5, 505. deformatae secures 20, 130.
- deformis] deformes Dirae II 218. deforme cadaver 18, 38; -ibus rugis 20, 67. supplicium 21, 377; concilium 3, 28. c. *inf.* quidquid mereri d. fuerat 22, 99.
- defunctus] frater c. m. 30, 107. figuras defunctas (*pro defunctorum*) 3, 128. conscius aevi defuncti c. m. 27, 41.
- degener] 20, 203. visus 6, 9.
- degenerare] *cum. dat.*: Pyrrhus non degeneraret Achilli 8, 367.
- degere] securum liceat 20, 19.
- degustare] degustat singula celeri sensu 18, 362.
- dehinc] 28, 515.
- deicere] fulmina II 175. — deiecerit hostem 26, 164. ducis artus deicis II *pr.* 39. — ire deiecta cervice 28, 180. deiecerat omnes terror 3, 256. supplex deiectaque III 297. frons non deiecta malis 26, 376. *refl.* se d. ingenium 28, 230. — c. *abl.* culmine 19, 5. — [2, 73.]
- delabi] delapsa per auras 3, 55. delapsus apex 20, 290.
- delere] Bastarnas potuit 21, 96; laborat nomen gentis 3, 233. deleta agmina 20, 463. pagina deleta 22, 303.
- delibare] cibos 26, 351. delibant aequora plantae 10, 152.
- deliciae] 1) *res incundae*: excute delicias 20, 147; -is regificis redundant tentoria 8, 338. 2) *de harena*: pecudes harenae delicias 24, 317; cf. *Martial.* delictum] -i paenitet 22, 310. *plur.* lacrimae d. levant 20, 8; tegebat 20, 553; domas 17, 222. scelerum d. luas 26, 503. annales d. loquentur 8, 311.
- deligere] inter utrumque malum deligo pauperiem c. m. 16, 2. famulum sibi delegerat 8, 74.
- delinquere] quid Tityos deliquit amore 5, 515.
- delphin] *acc.* delphina: frenat 10, 156. aduetum silvis videbo 18, 355. vecturum frustra vocabis 19, 73.
- delubrum] *solum* delubra: tot circum videt 28,
43. Sibyllae 8, 148. Iovis exsuperans 28, 504. moveri cernuntur I 7. concentu vesana gemunt I 207. Delphica tacebunt II 246. communia templi tenent Mavors et Venus c. m. 29, 24. Numae temerare 26, 101. senatus fulgentia (*i. e. curiam*) adit 28, 74. Fides corde tuo d. tenens 22, 31.
- deludere] pulvis deludet amorem vulgi 22, 398. tonitru deludimus auras I 98. deluditur orbis 20, 94.
- demens] ambitus 7, 186. *ceterum* 5, 504; 17, 161; 18, 283; 21, 347; 26, 627. III 260.
- dementia] robusta vetusque vinci potuit 15, 15. tanta tumuit Mauris 15, 330. concidit 19, 19. monstri d. cadet 5, 99. quod gerit in iaculum mutat c. m. 6, 1.
- demere] [5, 70; 5, 15.]
- demittere] demissus ab II 126. in humiles preces demissa III 295.
- demorari] ne vos sermone demorer 26, 385.
- demum] tum demum 20, 514; 26, 54.
- denique] 3, 114. 5, 518. 8, 368; 503. 21, 170. 22, 119; 298. c. m. 30, 111.
- dens] Africa dente eburno inlustris (*i. e. dente elephantis*) 22, 256. *sgl. pro plur.* dente draconis concepto 21, 319. dentis numerosi morsu eburno (*sc. pectinis*) 10, 102. — *plur.* eburnos vellit Girschaeus c. m. 28, 22. crinales (*Africae, in capite elephantino*) 15, 137. aper curvaverit 24, 306. crescere dentibus ora (*leonis*) 7, 79. immanes (*elephantis*) secti in tabulas, auro micantes, inscripti 24, 346. dentibus ereptis inglorios elephas 24, 354. tremendum 24, 318. — *de homine*: dentibus instrepit 17, 222 (*cf. Barth. ad l.*). [unatis dentibus de apro 2, 107.]
- densus] 1) *gramina* c. m. 25, 3. lucus III 334. ilex 28, 518. cohortes 8, 87. sudes 26, 216. nimbus (*munerum*) 1, 45; cf. 8, 173. densa unda mucronum c. m. 9, 23. 2) = *multi*: terrores 20, 462; ossa 26, 514. 3) = *impletus aliqua re*: aethera densum templis 28, 47. densus nube lacus c. m. 26, 31 (*cf. ad l.*). — densior series 21, 138.
- denseri] cuneos 8, 325.
- denus] ter denis annis 26, 634.
- depasci] morbus depascitur artus 3, 302; cf. c. m. 49, 11. sonipes depastus frondes 28, 239. [*sensu passivo*: depastis iuvenis 2, 77.]
- depellere] qua arte quam fluctus 5, 12. me mundo placuit II 252. Rufinum tibi depulit 15, 305. depellendos ad hostes c. m. 53, 102. depulsa fame 22, 389.
- dependere] dependet amictus nodo c. m. 52, 1. membris animae 22, 433. *sine abl.*: tergora Gigantum hic dependent III 340.
- deplorare] vulnus Timavo deploratum 26, 562. deplorat scaena funera 18, 292.
- deponere] cogimur enses 5, 214. in dubium famam patiar 17, 184. metum depone 26, 53. deposui fastidia 10, 32. deposuit curules 17, 260. cum deposuisset opus II *pr.* 2. deposito luxu II 301; fastu 28, 62. [pavorem 2, 51.]
- depositum] *subst.* meum celet III 120. tantum reservat 22, 60. servasse (*sensit Fides*) 28, 585.
- deprecari] te deprecor per facta parentis eqs. 5, 145.
- deprendere] deprensas marmore lymphas c. m. 38, 3. deprendit in arce Iustitiam 3, 355. Nili deprendite fontes 7, 207. deprendam signa rotarum III 431. si quid veri mens d. valet c. m. 29, 8. arcanum regni 26, 103. Veneris serius deprensae artes II 266.
- deridere] derisa vetustas 20, 124.
- derigescere] deriguit 5, 391 (*cf. ad l.*; diriguit *Genesis v. 659*).
- desaevire] desaevit in omnes 18, 182.

- descendere] Tauro 20, 468. populus Haemo *II* pr. 21. descendens a fluminis ortu 21, 198. *p/t.* altius descendimus ense in iugulum 26, 601.
- desciscere] descivit ab armis 20, 237. apes descivere relictis favis 28, 262.
- describere] radio descriperat axes 17, 275.
- deserere] *praeter* deserui *III* 420. *temp. praes. et ptc. pf.* (deseruit *I* 141 *spurium.*) arces 1, 129. thalamos et cubilia 1, 213. iuga 7, 114. insula aequor *c. m.* 53, 63. deseritur ripa *c. m.* 30, 115. corpus desere *c. m.* 27, 54. deseror 15, 115. sortem alienam *II* 220. deserat coepta 5, 200. — desertus ab gente sua 26, 88. Arctos 8, 51. aula *I* 109. regia Neptuni d. mansit *c. m.* 53, 118. tori *III* 164. deserta intervalla comae (*i. e. deserti instar*) 18, 114.
- desertor] *plur.* 20, 399.
- desertum] *subst. plur.* Trinacria d. colebat *III* 289. d. Noti quaerere 21, 179. repetunt Autololes 21, 355.
- deses] desidis aurigae 17, 187. deside cura *c. m.* 30, 226; luxu 8, 218.
- desidia] desidiae tradas (*puerum*) 22, 67. *plur.* molles tibi permisit 7, 40. desidii indulgere 1, 151; *ubique sensus negatvus.*
- desilire] -iit stratis 5, 339.
- desinere] *c. inf.* meminisse 22, 11. desinat confidere 5, 440; mirari 18, 7. desiit esse meus 28, 312. ne desine sequi 8, 319. scribere desierit 22, 307. *adde* 8, 397; 10, 233. — *absol.* si forte desinat 20, 318. rabiem desisse 20, 526.
- desistere] desiste morari 15, 340; vereri *III* 304. *abs.* nec destitit umquam (*servitium*) 18, 43. desistite 5, 247.
- desolatus] 28, 271. desolata domus *c. m.* 22, 24. atria *III* 154. Maenala 1, 186.
- despectare] *de alto spectare:* urbs despectat harenas 5, 55. mons cornua Nili 10, 51. despectant lucum (*cupressus*) *III* 375.
- despectus] *subst.* nimius iuvat 18, 138.
- desperare] vetas 21, 342. desperata luce (*i. e. de luce desperans*) 28, 293.
- despicere] 1) *de alto spectare:* 28, 501. 2) *contemnere:* despicias *c. m.* 40, 11. despiciit 24, 219. iras *II* 213. despice mores 8, 403. prostrata despicias 22, 21. despicior *III* 100. omne futurum despiciitur 20, 51; 28, 501. despexit *I* 137. 8, 509. o despecta consilia *II* 265. despectus achates 10, 91. *numquam absolute.*
- despondere] mihi ante scriptis desponderat puellam *c. m.* 31, 53.
- despuere] ignem despuat (*Sol infans*) *II* 52.
- despumare] Pactolus despumat harenas 1, 54; fistula salem *c. m.* 26, 58.
- destinare] destinat; aris semina sui *c. m.* 27, 94. sollertia certum ictum *c. m.* 9, 32.
- destituere] corpus destituit (*virum*) 21, 28. numina sedem destituunt 26, 509.
- desudare] 1) *c. acc.* morbus pestem in amnes 3, 304. balsama cortex *c. m.* 25, 123. desudata iudicia 17, 11. 2) *absol.* desudet virtus 20, 602. desudant Marte cohortes 26, 280.
- desuetus] desueta artibus (*Roma*) 15, 50. fora 28, 645. lyra *II* pr. 14. caerulea desueta temptabo 17, 182. fructum laudis desuetum ab hoste (!) 28, 405. [2, 9.]
- desuper] 5, 384. *c. m.* 25, 117.
- detegere] primos ortus detegis (*de stella*) 7, 178; cum lux detexerit ortus *I* 222. detexit iugera campi (*Tityos*) *II* 339. detecto hoste 15, 248.
- detergêre] deterget lacrimas 18, 268; *II* 275. fletus 20, 375. detergo sanguine 21, 119. somnum pollice detergit *c. m.* 25, 27. deterga nubila 28, 539. ire detersum maculas 20, 11. *hypallage:* saecula deterges foedo victu 17, 191.
- deterior] 22, 276. deteriore luto 20, 496; *adde* 4, 4. 28, 304. deterimere 5, 385; fratrum *II* 214.
- detererere] Latiis deterruit oris (*Poenum*) 26, 141; adventus Austri 15, 487. nullo deterrita casu 28, 93. nec deterrebat hiems 21, 176.
- detestari] rapinae locum detestata *III* 440.
- detinere] quem detinet aequi gloria 20, 204.
- detondere] detonsa Sygambria 18, 383. falces detondent Gargara 28, 389.
- detorquere] reduces detorsit habenas *III* 242; grypha ab 28, 31; *utrobique de auriga retro flectente.*
- detrahere] *c. acc. et dat:* nurum detraxit matris gremio *c. m.* 25, 125. usus sensum malis detraxerat 5, 48.
- detrectare] detrectat onus *I* 157. *absol.* quae detrectat 10, 143.
- detrudere] 1) *c. acc. et abl.* rure colonos 15, 198. detrusimus te orbe 5, 309. detruditur arce 19, 21. detrusus Italia 26, 79. *cf.* ursos ab antris 24, 310. 2) *cum acc.:* hunc suis in artus 5, 487. detrudor ad *II* 259. murmura detrudens 17, 315. 3) *cum solo abl.:* finibus 3, 191.
- devehere] merces trans aequora 20, 509. devehit viros ad terram 19, 74; spina fluvium nativo meatu *c. m.* 26, 55. devecta in humiles preces *III* 295.
- devenire] huc deveniunt 5, 474. devenere locum *I* 235.
- devexus] rupes *c. m.* 26, 53. dies devexior 17, 57.
- devincere] devictis Mauris 15, 330.
- devincire] cura mutua devinxit Laconas *c. m.* 30, 108. *ptc., compar.:* devinctior 15, 290.
- devius] Phaeton 5, 211. Phlegethon *c. m.* 26, 72. Nilus meatu 18, 15. ardor sensu corporali *c. m.* 17, 45; morali *c. m.* 22, 7. — *c. abl.* limite 5, 211. — *subst.* devia: per Ponti 15, 490; per rerum *III* 316 et 26, 174 (?). rimatur d. latebrosa *II* 169.
- devorare] devoret urbes 5, 323.
- devotus] = *deditus:* aratris 20, 194. nobis devotior 15, 290. *sine dat.:* miles 8, 120. brachia 5, 368. devotum sentiat aequor (*sc. sibi*) 10, 176. devota mente 21, 332.
- devovere] illis devoteas anni iter 1, 158. devotus: quae d. toro? 8, 645. messis cibo *c. m.* 30, 61; dapibus 20, 445. *adde* 20, 194; 10, 179 *al.*
- deus] *gen. plur.* deum 26, 172; *c. m.* 31, 23. 1) deus 28, 179. ardens (*Vulcanus*) *c. m.* 46, 4. incertus 8, 574. dei adventum *I* 9; vultum *c. m.* 27, 93. summi vox sensusque *c. m.* 32, 2. telum nulli deo iaculabile 20, 167. durum magnumque deum (*debellavit Amor*) 10, 116. — *plur.* di: non ita di Getici faxint 26, 528. di bene (*ellips.*) 15, 346. dei 3, 276. auctores (*haec statuerunt*) *c. m.* 26, 82; *cf.* 1, 72. *gen.* deorum arbiter 20, 160; iurata maiestas 3, 228; iura *III* 272; iura poli legesque d. *c. m.* 51, 5; urbs (*Roma*) 28, 186; excubiae 28, 43. regina deum *c. m.* 31, 23. *dat.* di: proximus 17, 227; *cf.* 24, 130. *acc.* deos memini 27, 24. silvestres pellunt *c. m.* 25, 19. accessere *III* 2. domare *c. m.* 53, 14; vicisse *ibid.* 37. Roma recepit deditque 15, 132. Iuppiter famulos recepit 8, 199. futuros expectat natura *II* 371. nullos cecinisse 20, 47; hortantes 26, 544. Chaldaea carmina armavere 28, 349. discat instabiles 5, 441; praesentes docuere 8, 99. livescere vel nocuisse (*non fas est*) *III* 28. solos fas habuisse munera *c. m.* 31, 32. *abl.* secundis fide deis 26, 53. *invocantur:* di, quibus iratis crevi, exorate patrem 15, 116. di, quibus famulantur eqs. *I* 20. — *sidera dii habiti:* *c. m.* 51, 5. — *dubatur quis sit deorum:* 15, 14 et 140. 2) *Augustum significat:* deus ornato gravior 8, 585 (*cf.* 574). Palatinus

- exultat habitante deo 28, 36. Roma suo deo (me mittit) 6, 16. quemcumque deorum laesimus c. m. 22, 21 (praef. p. XII); cf. 24, 130. 3) *philosophice: de elementis*: dispergit revocatque deum 17, 73. [dei proles 20, 1; mater 2, 49. deum 2, 24; 41. 20, 12. 21, 6.]
- dexter] dextro lacerto II 49. latus 1, 87. dextra (sc. parte) stabant 10, 100; cf. 15, 505. dexteriora petunt c. m. 18, 14. cornua dexteriora 5, 175. [2, 124?]
- dextra] *nom. sgl. modo dextra modo dextera*. promittitur ingens 8, 522. sanguine maculetur c. m. 50, 13; ferox in vulnera saevit c. m. 6, 3. movet iaculum 15, 438. mea segnis ad ferrum 20, 395. tua nos leto eripuit 26, 41. fida duxit alas 21, 38. remigis exanguis torpet 24, 326. pronuba puellam daret c. m. 31, 54. d. (gubernatoris) regitur sidere 8, 423. aera petens egs. 5, 436. dextrae argutae praemia 18, 370; cf. d. lenonia 19, 61. spicula dextrae 3, 81. — dextram tangere 15, 231. contingere ambitus 20, 66; complecti 24, 7; c. m. 25, 128; conserit 15, 352. exerit c. m. 17, 15. victricem ligat concreto sanguine c. m. 49, 22. levibus studiis laxat II 142. *abl.* dextra sedare tumultum 15, 133. potenti d. iunge pignora 13, 7; qua turbat agmina egs. II 142. — *plur.* sociat foedere dextras 3, 223. in bella parant c. m. 53, 7. cruentatis dextris oscula affigunt 26, 619. tuas spernis, quas tibi victrices Bellona probavit 5, 262. — *pro ipso robore vel virtute*: 8, 522; cf. 26, 41; al.
- diadema] ferebat bacis intextum 10, 167. resume 10, 259. praesumptum dedit 8, 167. diademate cingebare comas 28, 65; sacro tibi ornat crines 7, 84. diademata petit 22, 360; hinc d. fratrum (ex Hispania) c. m. 30, 57; cf. Hibera domus sparsit d. 8, 19.
- dicare] patricius honos ora dicavit 25, 8. Siculus honos templa c. m. 17, 42.
- dicere] possemus quae gesta 10, 309. dixit tacendo 17, 90. dixere c. acc. et inf. III 78. dicente tyranno I 84. sacri quod dixerat (?) 18, 162. iuvenus sparsisse dicitur c. m. 4, 6. — *orationem inducens*: dices quotiens 14, 14. dixit 15, 230. dicente tyranno I 84. — dixerat *absol. post or. habitam* 1, 174. 3, 162. 10, 135. II 88. 28, 160. *item* dixit III 66. 10, 282. 15, 208; 348. 20, 301. 22, 339. 24, 285. 28, 494. his dictis, *abl. absol.*, 20, 402; cf. 5, 220. — dicturum plura voce subis 8, 352. dic aegidum 1, 129; *repetitum* 1, 130. dic cur egs. c. m. 30, 1. dicite, quanta galeae egs. 21, 134. — legio dicta ab Augusto 15, 422. dicti Maeones post Maeona regem 20, 245. dicere birrum nequeo c. m. 10, 1; te patrem 8, 651. Sardiniam dixere coloni 15, 508. — dictu turpe 24, 83. — *absol.*, de poeta: dicturo 25, 16. ceterum satis raro dicere legitur in tanto corpore carminum.
- dicio] *gen. et abl. sgl.* sub dicione c. m. 18, 16; sub una 5, 106; Latia subactum 3, 292. locutus pro stabili rerum d. (i. e. ut res sub d. manerent) 8, 213. apices dicionis Eoae 20, 350; Romanae terminus 24, 160; patiens dicionis 26, 581. — *pro ipso imperio*: celsa dicione superbit c. m. 27, 88; cf. 8, 213.
- dictare] *scripto mandare*: paratus quae peragenda forent 21, 302. dictatur facinus 5, 169. cum tibi carmina dictet c. m. 26, 4.
- dictator] Serranus 8, 415. d. rusticus proprias aristas inferret 15, 112.
- dictum] *subst.* 1) *sgl. ad orationem modo habitam respiciens* (cf. *lul. Valer.* p. 14, 12; 24, 16 al.): dicto parere I 113. omina conveniunt dicto 15, 467. 2) *plur.* talia dabat 26, 580; dedit ad superos c. m. 51, 2. qui fervida reportet I 76; ferant irrita venti III 134. talibus acclamant dictis 5, 317. dictis talibus affatur 10, 189; horrissonis effatur 3, 85. irae movere d. procacibus 28, 246; instigat euntes 26, 559; dictis querar 28, 280.
- diducere] nostro diducta Britannia mundo 17, 51.
- dies] (*deest diei, item dierum*). *genus femin. non nisi in nom. sgl. comparat.* 1) *spatium temporis definitum*: illa 5, 192. intercisa 1, 172. allatura requiem egs. 5, 331. vitam contulit idem egs. 8, 154. optatus aderit 10, 45. metuenda 15, 168. nullus non minatur III 125. iste honoratus celebrabitur 1, 262; cf. optatum celebrare c. m. 31, 51. *plur.* transfluxere dies c. m. 41, 5. longi stare videntur 10, 15. pauci 15, 103. acc. dies egit 28, 58. omnes turbaverat Auster 28, 541. metitur diem c. m. 20, 14. illum sub corde referres 28, 581. acc. *mensurae*: totos dies 20, 87. *abl. temporis*: optato die procul esse 17, 277. ipso 26, 450. uno 26, 633. totidem diebus 21, 195. continuis diebus 24, 190; festis 20, 372. 2) *pro caeli sereno vel ipso sole*: Aurora croceum vestita diem 20, 529. conterrita vertetur in ortus 1, 172; cf. avertit diem 15, 400. cum saeviret 8, 64. mundo dies (*dabatur*) 8, 176. rapta I 96. quodcumque devexior ambit 15, 57. nondum pura impulit fluctus II 2. rubet ventura c. m. 27, 5. sollicitat hiemes c. m. 37, 6. flatu violare diem 3, 63; sperat diffundere 28, 191; umbrare telis 5, 122; gravatum foedat nube I 164; acie sustinuit 6, 12; seges ferri ingeminat 7, 136; Carmani texere Gadibus ortum 18, 354; merserat unda I 276; crede amissum II 382. largo die matura 10, 248; Africa calido die rubicunda 22, 257. *philosophice*: accendit diem turbine saxi 17, 78. 3) *pro tempore omnino*: longa dies permutare valebit 20, 245. 4) *pro terris quas sol videt*: lustrare diem III 316; cf. expellere die 3, 378. — [2, 115. 21, 10.]
- differre] 1) c. acc. (*procrastinare*): tempora dilata 21, 375; differt 3, 315; distulerat 22, 317. cui saecula distulimus 22, 454. differret iter 28, 459. preces longius differri non passa 28, 357. spicula in scopulos 22, 28. differat arcum 17, 296. non distulit arma 20, 598; pugnas 3, 320; differ proelia in iuvenem 8, 385. differte manum 5, 248. dilato mucrone 3, 236; dilata morte 24, 272. 2) c. inf.: differs vincere 18, 500; redimire c. m. 30, 1; iungere differt 10, 21. distulit geminare 24, 224; se credere 7, 109. *sequitur in cum acc.*: periuria patris dilata in prolem c. m. 43, 5; cf. 22, 28; 8, 385. 3) *intrans. (diversum esse)*: non repperi.
- difficilis] iurgium 14, 11. via 8, 328. Italia d. et dura reversis 28, 144. c. inf.: anni difficiles contingere terris 22, 450. [2, 111.]
- diffidere] se diffidit amari 22, 182. diffusa Trinacria ponto 26, 220.
- diffugere] diffugiunt Nymphae II 204. olor diffugiens c. m. 25, 110.
- diffundere] diem 28, 191. diffundit cruores 28, 620. caesariem Noto diffusa II 248. sopor diffuderat alas 5, 325. *refl.* quies sese diffudit in actus 20, 120. vigor se diffundit in membra 26, 436.
- digerere] digerit imperii facta 28, 591.
- digitus] voces moderatus erranti digito 17, 317. *plur.* voci aptet 20, 362. Aurorae d. vincis 10, 270. infectere 5, 439. colus digitis mollire potuit rigorem 8, 593 (cf. ad l.); remissis c. m. 25, 39; intentis 26, 257; molibus attemptat arcum III 217.
- dignari] clientem tanta mole dignaris c. m. 22, 34. dignabimur ira 18, 373. *sine abl.* forum dignare 28, 422; tubam dignabere 15, 380; militiam 20, 321. famulum patrem 20, 69. — c. inf. dignatur figere reges 10, 76. sodalis esse dignetur

- 7, 174. dignatus visere 28, 62; scripsisse *c. m.* 40, 23; *cf. c. m.* 9, 9; -antia *II* 77.
- dignus] 1) *c. abl.* 20, 137. te consule digna (*Roma*) 22, 288. supplicio dignos letoque fatentur 20, 516. quid dignum tuis terris *c. m.* 30, 50. dignior 10, 264. dignissime poenis 28, 185; *cf.* 18, 256. 2) *c. relat.* dignus quem legeres 10, 307. 3) *c. inf. pass.*: haberi 18, 63; coli *III* 283; legi 8, 47. dignum fieri dignumque taceri *III* 312. *inf. depon.* sequi *c. m.* 22, 21. 4) *absol.* dignus fructus consilii 18, 157. dignius opus *c. m.* 30, 11. dignas grates 1, 75. — dignius *adv.* 17, 36; 22, 266; 28; 2. [dignus credi 2, 11.]
- digredi] -itur templis *III* 137. -ssus ab oris 5, 278.
- dilabi] dilabitur igne cometes *I* 233. Porphyriion spiris dilapsus in aequor *c. m.* 53, 114. dilapsus honos 15, 365; amor 18, 75.
- dilacerare] dilacerant artus 5, 408.
- dilectus] *subst.* equorum primus honor *c. m.* 30, 190. *plur.* miseri (*sc. militum*) 26, 463.
- diligere] grandia diligit 18, 361. a milite diligeris 22, 148. o nimium dilecte deo 7, 96. Veneri 14, 2; virginibus 26, 183. vultus dilectos 22, 180. dilecto Achilli *c. m.* 46, 2. carmina *c. m.* 25, 44. male d. flores *II* 265. *compar.* dilectior *III* 74. *absol.* diligimus 10, 331.
- diluere] crimen sanguine 26, 593. facinus quae diluet aetas? 20, 23.
- dimittere] Caralis dimittit collem 15, 522. dimissus ab alvo *II* 126.
- dimovere] dimovit nebulam 18, 390.
- dinumerare] tempora desine 24, 3.
- dirigere] dirige visus ad 20, 134. nullos affatus mihi dirigit *c. m.* 40, 1 (*de litteris; ita Modestinus, Gesner. thesaur.; cf. Serv. Aen. I* 168; *Sidon. epist.* 7, 9). haec direxit spicula 3, 81. qua arte dirigat sagittas 8, 530. quo fine beatum dirigitur 17, 96.
- dirimere] dirimit iustus fontes 5, 478. passus se dirimi tramite (Pontus) 5, 350. *sine abl.* quos forma diremit *c. m.* 7, 3.
- diripere] direptas opes 18, 168; 19, 49; *cf.* 28, 131.
- diruere] oppida dirueret 21, 340. penetralia diruta 8, 40.
- dirus] Cupido *c. m.* 15, 1. Britannia 26, 568. Siphax 15, 91. diro ore (*Megara*) 3, 356; *cf. I* 82; *II* 13; *c. m.* 27, 110. in diram se vertit avem 20, 230; aves 28, 209. noverca *III* 40. sors 5, 89. dira Neronis funera 8, 313. umbrae 5, 328. arae 18, 20 (*cf. ad l.*). parens *III* 97 (*ubi fort. dura praefendum: cf. v.* 212); adde 18, 4 (?). *subst. n.* herbae dira fugantes 28, 327.
- discedere] 1) *dissolvi.* Trinacria discessit hiatu *II* 187. semina discessere iustis locis *I* 251. 2) *abire.* possit a nostro sensu 1, 173; tectis cunctos iubet 7, 142. — *absol.*: discedunt omnes *III* 313; aliae *III* 254. discedere rectum 3, 178; longe optet 26, 221; cunei et turmae palam d. (*coeperant*) 28, 253. 3) *mori.* discedam 5, 21; 8, 395. discedens 8, 433.
- discere] 1) *c. acc.* discite orbi quod quisque sibi 8, 228. discite munus *c. m.* 25, 130; consortia somni *II* 368; praesagia anni 20, 4. 2) *object. concretum*: discis fluctus et harenas (*sc. quot sint*) 18, 32. disceret ignes 22, 74. medicas disceret herbas 7, 62. didicit cum morte deam *c. m.* 53, 108. 3) *c. acc. et inf.*: didicere revocabile damnum (*esse*) 20, 489. saecula discant nihil esse indomitum 8, 99. discitur hinc *eqs.* 8, 409. 4) *c. inf.*: didicit regnare *c. m.* 30, 49. discat 15, 449. discebat 8, 202. vinci didicere 26, 11; pati *c. m.* 53, 12. aequor discit servare quietem *c. m.* 2, 5. discite non temnere 26, 647. 5) *c. relativo*: propius discat quo fine *eqs.* 17, 95. discitur hinc quantum *eqs.* 8, 412.
- discernere] nescit d. alumnos 8, 211. qua lege Natura discrevit tumultum *I* 250. agmina torquentur discreto gradu 28, 636. alveus interfuit urbes discretas (?) 1, 228. *et c. abl.*: Rubicon discernens gaudia spatiis 28, 364. limite discernetur ager 3, 381.
- discidium] civile calebat 15, 242.
- discolor] legio 8, 7. frons 24, 289. infans 15, 193. hiatus *c. m.* 26, 40. anhelitus *II* 193.
- discordia] Romana 26, 288. inter partes fuit 20, 540; cum fremeret 22, 81. omnis variis ordinibus cessit 24, 48. quatit mundum 7, 64. in fratres nascitur et mundus dissidet 15, 236. *philosophice (veixos)*: quidquid solvit 17, 74. *cf.* Discordia.
- discors] haec sola forma: Sarmata 8, 485. Aurora 5, 100. orbis 26, 365.
- discrepare] nec discrepat laurus vili arbore 28, 28.
- discrimen] 1) *distantia, differentia*: umbra supercilli discrimine se confert 10, 267. nullo discrimine saevit *III* 411; *cf. c. m.* 7, 4; exiguo separat confinia *c. m.* 27, 71. parva prohibent terras *I* 146. tot discrimina vocum 5, 107. nulla fati 5, 474. quaedam sunt famulis 18, 29. sexus discrimina dabat *II* 29; nova praebens *c. m.* 17, 25; d. rerum miscet turba *c. m.* 53, 62. 2) *veritas*: multifidum arat 10, 103 (*cf. Ovidi art. am. II* 303). 3) *periculum*: sui d. temptare 8, 435. obsessi d. habet 15, 101. regni d. pulsum 26, 13. letale subit 24, 102. quantum discriminis 15, 401. discrimine summo 15, 262; supremo 21, 376; dubio 21, 194; dubii leti d. thalamum emere *c. m.* 30, 164. per tot discrimina 28, 97. magna generant ingentes triumphos 26, 295; nostra adeunda nullas moras dabant 28, 459.
- discriminare] discriminat: nodus pectus ostro 1, 90; utraque aequora tractu d. (*Appenninus*) 28, 290; Bosphorus Asiam oris Odrysii 3, 175. ordo potestates 26, 39. aer pugnae spatium (?) *c. m.* 53, 74.
- discurrere] Cererem per terras *III* 50. oculi sufficerent d. per tot partes 21, 310. quantum non mentis acumen discurret *II* 201. discurretur in gyros 28, 633. *absol.* ventus discurrens *I* 173. quamvis discurrat nullis habenis (*mula*) *c. m.* 18, 5.
- discursus] 1) *sgl.*: sermo: vatum erat 8, 143. 2) *plur. vagationes*: lascivis discursibus 20, 100.
- discutere] 1) discussae iubae 8, 548. 2) *discutiendo removere*: ventus discusserit arbore nidum *III* 144. discussas per auras (*i. e. remotas*) 1, 124; *cf. bello discussa senectus* 28, 534. discussis tenebris 22, 11.
- discus] disci error *II* 134.
- disiungere] legio disiuncta 5, 257.
- dispar] multum priori 20, 412. forma dispare Lunam *II* 45.
- disparilis] artus *c. m.* 4, 9.
- dispellere] corpora inhumata vulgo dispulit 15, 396.
- dispendium] *plur.* 1) *defectus*: noctis d. Chelae reparant 17, 120. lucis amor pepigit d. famae 28, 452. 2) *distributio*: patior tertia d. sortis *I* 100.
- dispargere] video Persida d. cultus 7, 204. leno d. opes 20, 85. cernuntur culmina d. lucem *I* 8. in venas disperge quidquid *eqs.* *II* 85. dispersit manus (*Roma*) 24, 140. dispersi pereunt (*militis*) 8, 335. dispersa comas *I* 55. dispersa indicia

- III* 440. tigris dispergit iram maculis *III* 267. — *philosophice*: dispergit deum 17, 73.
- displacere] carmina nec superis displicere 9, 11.
- disponere] classes 21, 307. disponit maniplos 15, 417. cuneos dispositos *c. m.* 25, 88. — disposuit nefas 5, 26. dispositum opus turbare 28, 225. — dispositi mundi foedera 3, 4; princeps rerum disponitur aet 17, 70; quam bene dispositum, ut *eqs.* 18, 157.
- disquirere] disquirat crimina carcer 21, 240.
- disrumpere] Boreas disrumpit *I* 72 (*cf. ad l.*).
- dissensus] acerbus 15, 300. civilis causa trophaeis erat 28, 395. dissensu alitur rumor 3, 70. mediis dissensibus aulae 22, 86. *Haec vox rariuscula in litteris (poesi?)*.
- disserere] quae verbis disseris 8, 356. quis gaudia disserat? 26, 454.
- dissidere] dissidet: mundus 15, 237; quod Nilus et Atlas 15, 159; ora Libycae plagae *c. m.* 31, 56.
- dissillire] quod dissilit, in te convenit 10, 314 (*cf. Horati epist. I* 18, 41). dissiluit vertex Ossaesus Olympo *II* 183. glaebris galeae dissilant sub vomere 21, 136.
- dissimilis] 1) *c. gen.* sui *II* 314. 2) *c. dat.*: quantum priori 26, 80 (*cf. dispar.*). me dissimilem fratrique tibiue 8, 355. 3) *absol.*, *plur.*: 8, 81; 28, 28; *c. m.* 17, 23. dissimili manu (*pro plur.*) 20, 492; *supple* inter se; *item* dissimilem ventum *c. m.* 25, 38. [20, 11.]
- dissimulare] 1) *proprie*: *c. acc.* regni ruinas 20, 307. *c. inf.*: 5, 164. 2) *neglegere*: dissimulata diu (*Roma*) 28, 361; *item absol.* dissimulant socii 19, 15.
- dissipare] [dissipat 2, 131].
- dissociabilis] non dissociabile corpus sumus 5, 238.
- dissolvere] nubila dissolvit Phoebus 8, 175. nec semina dissolvat Aquarius 22, 462. — vincula dissolvi patitur strepitu noxae 22, 41. ne pete dissolvere leges *I* 63.
- dissonus] *solum* dissona: turba linguis 21, 152; barbaries ritu 17, 249; species coetu 28, 6; semina partu 20, 42; murmura *c. m.* 18, 3.
- dissuasor] honesti luxus *III* 28.
- distare] quantum distant a Tigride Gades 8, 43. distantibus aequore vallis 5, 172; inter se vitiis 15, 162.
- distendere] cutem distendat echino 20, 449. laborat distendisse genas 18, 259.
- distillare] distillant per pectus aquae 1, 222.
- distinguere] caput acu 10, 284. floris honos distinguit (*mensam*) *c. m. app.* 10, 2. coronae distinctae lapidum igne 22, 92. — *cum nota discriminis*: regula distinguit gentes pretiis 18, 202. saecula facie distincta vario metallo 22, 446.
- distrahere] tot distrahit urbes 18, 212.
- distribuere] distribuit partes animae 8, 240.
- ditare] 1) *sueverat* hominum catervas 1, 44. me ditat trophaeis 3, 346; spoliis 15, 197. cohortes ditae 22, 149. ditatur 20, 214. ditata e mari 18, 91. ditabere pomis *II* 293. ditandas tribus 28, 73. gentes quas ditat Orontes 7, 70. 2) *rem pretiosam reddere*: ditari coepere columnae 3, 163. Mida ditabat auro quidquid tangeret 24, 230. ramos quos ditat fabula 8, 38.
- ditescere] ditescant horrea 22, 396. color ditescit in auro *c. m.* 27, 22. — *audacius*: ditescat harena sanguine 17, 308.
- diu] 1, 235. 3, 13; 297. 8, 309; 417. 5, 326. *c. m.* 11, 1. *al. pro adiectivo*: diu miles 15, 96.
- diva] *pro dea*: potens rapit cursum 18, 376. d. Paphi *II* 155; *adde* 1, 165; 3, 363; 10, 63; 17, 135; 174. *vocativ.* *c. m.* 25, 56. huic divae germana 22, 30.
- divellere] crines cogitat *c. m.* 53, 39.
- diversus] 1) *sgl.* cursus 20, 262. favor 24, 45. diverso tempore 3, 8; gurgite 17, 52; diversa regione 24, 296. nec diversior umquam populos 21, 153. — *diversum onus (distributum in duas lances)* 18, 208; *hinc defendas diversa plebe* 10, 135. *hinc idem quod duplex*: 20, 33. 2) *pl.* diversos meatus 15, 224; diversa aequora 26, 108; animos *I* 119; *cf.* diversus favor 24, 45. diversis artibus 26, 142; locis 28, 656. (*nonnumquam cum divisus in mss. confunditur*, ut 26, 108; 24, 45; 10, 135).
- dives] Pactolus 1, 54. Hiberus 17, 52. Lydia 10, 215. purpura 7, 4. simius 18, 306. area 10, 92. divitis Aurorae 28, 84; algae 8, 597; conchae *c. m.* 45, 2. se divite *III* 36. divite penna 28, 598; cultu *c. m.* 27, 84; divite ripa Orontes *III* 372. *cum gen.* ager d. frugum 15, 509. *c. abl.* equis planities 20, 272; *item c. m.* 30, 54. — *sensu morali*: numquam dives eris 3, 199. — *sbst.* dives 22, 119; 26, 223; ditem spoliat 3, 299. divitibus 15, 168. — *f. contractae*: ditibus exuviis 22, 372; spumis *II* 97. *cf.* 3, 299. ditior (*laurus*) exuviis 24, 18; incola *I* 200.
- dividere] 1) *distribuere*: dividis ex aequo chlamydes *eqs.* 22, 93. dividat hastas 5, 162. iura Britannis 15, 20. curas in gentes 21, 300 (*cf. Verg. Aen. IV* 285); divisit cladem in orbem 5, 25. dividitur provincia 20, 587. Tellus in natos divisa suos *c. m.* 53, 73. divisa plebe (?) 10, 135. divisa manu 10, 205. 2) *separare*: diviso loco 5, 363. quidquid se Tigris ab Haemo dividit 18, 197. quid dividis pignora? 10, 43; aquilas 5, 237. orbes dividit 10, 104; crinis divisus acu *II* 16. divisit vultus faber *c. m.* 17, 26. quae divisa beatos efficiunt 21, 34. 3) *discordes reddere*: quid dividis geminam aulam? 18, 281.
- dividuus] nubila clarescunt dividuis sulcis 1, 102.
- divinus] 10, 230; *cf. d.* sorte genitum *III* 61. labor (*de tela*) *III* 157. gressus *I* 231. pollex *II* 86. divino honore coli *c. m.* 17, 2. opem 26, 433. ignes 26, 510. divino fumo spirant altaria *c. m.* 27, 96. — modestia 17, 217.
- divitiae] quid iuvant? 5, 134. Marte perirent 26, 624. divitias abdidit antris 1, 42; reportet 20, 190. divitiis undasse *c. m.* 30, 71; referta 28, 135; non sobria 18, 229; surgat inertia 22, 131. *sensu morali*: virtus suis d. animosa 17, 5; cedere d. animi *c. m.* 40, 5.
- divortium] *plur.* planxit 18, 65.
- diurnus] cibos (*täglich*) 15, 71. *sensu diurno (oppos. nocturno)* 27, 1.
- divum] sub divo 21, 124.
- divus] 1) *adi.* raptor *III* 55. avus 8, 190. dive parens 10, 300. divus abirem 15, 292. 2) *sbst.* 15, 320. 20, 57. divi tui (*exultant*) 22, 422. tot divis veniet nurus 8, 647. divorum proceres 15, 215; *cf.* 10, 13; optimus 28, 56. divos contra 3, 86. *et v. diva.* [2, 61.]
- docere] 1) *c. acc. personae*: doceas vatem, quis sit auctor 1, 71. doce sodalem eloquio *c. m.* 40, 20. te flamma docebit quid fortis agat 8, 406. 2) *c. acc. rei*: docet casus artesque 8, 423. 3) *c. acc. duplici*: iuvenem consona doceas 22, 69. unum te docebo 28, 438. 4) *c. acc. et inf.*: docet galeam mitescere *II* 145; cornipedes servire 1, 82. praesentes deos (*esse*) docuere triumpho 8, 99. doce sodales sudare 20, 196. 5) *c. inf.* doces sentire 24, 207. vinci docuit 26, 140; loqui *c. m.* 30, 89; docuit timor revocare *c. m.* 53, 10. 6) *cum ut*: ut putes 22, 14.
- docilis] *c. gen.* saltandi 20, 341. *c. inf.* servire 8, 306. *absol.* 10, 237; *c. m.* 18, 8.
- doctiloquus] [5, 4].
- doctus] 1) 22, 168. 23, 11 (*de Ennio*). cives 8, 582. seni docto per tot certamina 26, 492. magister 26, 277. Cornipes 5, 179. doctissimus artis 20,

381. docta Serena c. m. 45, 3. *cum inf.*: fallere 3, 105; cf. 19, 68; 28, 245. — c. acc.: sacerdos doctus purganda 28, 326. 2) *de rebus*: pollice docto 1, 177. docto textu 10, 213. doctae rupes 28, 34. choros doctos certamina laudis 28, 491 (*ubi certam. pendet ex doctos*). — *subst. abstracta*: facultas 8, 515. sales c. m. 25, 65. conamina docti nisus c. m. 9, 34. docto ordine 28, 633. — *adv.* doctum fluens Aganippe c. m. 31, 61.
- documentum] documenta: quae futuri 8, 141. clara rerum dare 17, 47. priorum te vetant 5, 307; pecudis d. sequi c. m. 9, 48. *de hominibus*: documenta iustitiae c. m. 17, 27.
- dolere] *nunquam fere impersonale*. maesta dolet 8, 253. ipsa (Venus) c. m. 8, 6. doluit 21, 235; Fortuna c. m. 25, 80. ne doleant aures 26, 206. c. acc. doluisse Darium fertur c. m. 22, 17. doleat vetustas (*annum*) 22, 321. siquid pro me doluistis 15, 428. c. inf. dolebis voluisse 28, 427; complexu caruisse dolet III 112. c. acc. et inf. II 342.
- dolium] dolia fusa vincant sitim c. m. 50, 12.
- dolor] c. m. 22, 6. quis tibi tunc? 26, 623. haeret in sensu abditus 5, 280. qualis in ore fuit 26, 378. afficit unus, quod 5, 69. augebat terrorem I 83. iret in verba 15, 201. voci frena remisit 28, 266; laxavit suspiria frenosque III 180. pacatur c. m. 26, 100. dolores praemissi cumulant gaudia 26, 208. doloris monumenta 26, 615; signa II 122; Romani pars 18, 374. vita concessa dolori 3, 237; novo 18, 164. lenire dolorem 5, 87; solatur II 276. amissa graviorem movent 21, 379. armavit iustos patriae dolores c. m. 30, 155; pepulit quos fecerat c. m. 22, 49; habere III 299; crebros miserata c. m. 53, 2. feritas creverat dolore 20, 178. genus omne dolorum 5, 506. — *Proserpina* dolor matris II 37. *cupressus* Dryadum dolor III 381. = *morbis*: 18, 36. — *voc.* pro dolor 3, 55; 5, 214; *al.* — *deest* doloribus. [1, 9.]
- dolosus] -is inlecebris 22, 136.
- dolus] dolo gaudens II 11. *plur.* tradente dolos 3, 97; evitare 21, 306. dolis occurrere 28, 237. dolis naturam iuvat c. m. 49, 8; triste (bellum) 21, 275; non captus 28, 383; armata dolis, quibus urere soles (Venus) I 223.
- domare] (*indic. praes. et perf.; ptc.*) domatur Lucifero (*equus*) 8, 562. non terrore domanda tibi (*sponsa*) c. m. 25, 133. — gentes armis c. m. 30, 59; Poenum 1, 148; cf. 3, 314. domitum nefas 5, 389. Gildonem domitura manus 15, 427; pubes deos c. m. 53, 14; tela Gigantas 8, 534. victos domat pauperies 26, 632; me paupertas c. m. 15, 1. Thero Maenala telis 24, 250. hiemes (*de nauta*) I pr. 12. — delicta 17, 222; crimina c. m. 32, 4; fortunam virtutibus 1, 39.
- domina] saepius acc. 1) *cum gen.* Olympi c. m. 31, 21. 2) *absol.* non dominae ritu (Roma) 24, 152; Romae dominae 22, 224. nostram (Venerem) 10, 142. *de Serena*: c. m. 30, 81. — *translate*: gentes dominae 24, 97; plebem 15, 53; dominas aures 6, 17.
- dominari] per, *rel cum abl.*: toto dominabere mundo 3, 143. dominatur montibus (aper et leo) c. m. 42, 3. dominaris silvis 24, 237. Olybrius dominetur per axes 1, 243. — *absol.* dominantur opes 7, 187. dominantur 15, 150. dominandi in usum excitat 24, 108.
- dominus] 1) *servi*: 18, 309. uni domino vivere 18, 30. domino aequalis 18, 479. domini memor 18, 186. cum vivant domini 20, 81. dominos dissimulat 18, 176. reducem sors revexit 26, 370. dominorum strage 26, 618. arcere reversos 18, 510; inertes 26, 158. 2) *de Augusto vel regibus* (cf. Ch. Schoener in Act. phil. Erlang. II pr. 477 sq.): 1, 76. 10, 335. 28, 559. dominos terrae pelagique futuros 8, 22. dominum suum terra coronat 1, 115; adores 22, 72. domini votis 12, 18. dominis 22, 240. paretur dominis quamvis crudelibus 20, 480. *cum indignatione de praef. praetorio*: 20, 552; *de Gildone* 15, 69. — *de Stilichone* (cf. Schoener p. 480): dominum vocari 24, 189; te fatetur 24, 192. domini telis 2, 15 (cf. praef. p. XXXVIII adn. 1). 3) *de diis*: II 314. 4) *translate*: dominum ferarum leonem 18, 388. lympharum c. m. 12, 3. domus] 1) *proprie*: Pythia 25, 4. ampla c. m. 31, 44. incustodita III 146. aer lustrare domum attonitam 10, 239. defletam linquit 19, 24. ceu vacuum mandat 20, 93. varias domos permutat 18, 60; insignes 21, 298; patricias visere 28, 61; gemat exustas c. m. 17, 46. excepit reduces 8, 212. desolata c. m. 22, 24. ipsa videt puerum et senem c. m. 20, 2. *gen.* regio domus 22, 449. *abl.* proturbat avita domo 15, 198; paterna mutasse 18, 201. amnem domibus praevelare 22, 189; ilignis feruntur 24, 323. — *Palatium Romae*: 28, 71: 414. 8, 212. — *deorum*: patuit stellata III 8. Boreae nivalis III 324. undosa domo 28, 147. ad patrias venere domos c. m. 53, 52; linque fratris II 220. — *local.*: domi fuisse c. m. 19, 6; *abl.* 28, 71; 147. 2) *Hauswesen*: florebat tranquilla III 202. consumens domum c. m. 43, 8. 3) *gens*: casta c. m. 25, 92. domus hoc requirit 1, 159. Hibera sparsit diademata 8, 20. una triumphet 15, 345. decurrit trabeata 17, 337. parit reginas 22, 360. miratur sua quemque 26, 621. c. m. 30, 47. convenere domus insignes *eqs.* c. m. 25, 60. 4) *duplex notio subest*: una accipit ruinas 3, 194; imperio feta *eqs.* 12, 24. privata 18, 144. — (*acc. plur.* domus II 220 in D).
- donare] (3, 142?). donat Rhodopen I 135. Arinthaëo 18, 63. toto donabere mundo (?) 10, 281; nurus omnibus arvis et toto donanda (?) mari 8, 648. Rhodanus donat aristas 22, 393. donatum favorem 5, 422. *transl.* opibus donatur (*inferorum*) I 21. — *acc. personae*: solitus te donare pharetra 26, 494; donabitur ille pharetra 10, 134. — te donante I 60. ipsis donantibus auras 1, 245.
- donec] 5, 292. 18, 154. 26, 248; 458. 28, 357. III 51.
- donum] 1) I, 140. vile putas si ornes c. m. 30, 3. aurea dona vomens 1, 49; regia c. m. 26, 38; rigentia 22, 340. vocavit ad praelarga 28, 73. dona dare c. m. 31, 4; dulcia mittis c. m. 14, 1; conubia donis ornant 10, 165; cf. 17, 263. tellus feras donum praebuit 24, 278; terras dono concessit 24, 185. doni specie 18, 40. magni doni gratia 22, 156; brevitatis c. m. 48, 11. donis invitat 22, 362. manus par donis et armis 24, 234. 2) *largitio, sensu malo*: dona corruptentia sensus 7, 188. donis invictus 26, 131. 3) *tributum*: donis vocati 21, 204; mittit promissa cum donis 20, 317; cf. 20, 178. 4) *paene Begabung*: materna dona c. m. 25, 45; cf. 17, 263.
- dormire] Pharius dormiat c. m. 21, 4.
- dorsum] sulphureum II 162. subauratum 28, 577.
- dorso] c. m. 24, 2. sub hirsuto c. m. 9, 8; fumante ferebat (*equus*) 28, 343. dorsi curvamina 5, 413. — *dorsa recurva campi* c. m. 26, 54.
- dos] regni dotes virtute paravit c. m. 30, 180; itaque dos est quae non a sponsae patre, sed a sponso sponsae paratur; cf. dotalis.
- dotalis] 1) *quod socer genero parat*: dotalem genero tradidit 18, 104. 2) *quod a sponso sponsae paratur*: Chaos I 28. corona Ariadnes 10, 272. 3) *nuptialis*: d. purpura thalamum velat c. m. 29, 30.
- dotari] 1) Cornelia dotata Libycis trophaeis (*sc. filia a patre*) c. m. 30, 43. 2) (*var. l. 10, 281? 8, 648?*). 3) *nubere*: quae virgo dotetur c. m. 25, 52.
- draco] 1) Paeonium draconem texit insula Thybrina 24, 173. dracones caerulei subeant iuga (*Cereris*)

- III* 54; membra draconum regens (*eadem*) *I* 181. — *pro crinibus*: tonsa iubas draconum 3, 378. 2) *plur.*, *signa militaria* (*cf.* angues): varii spiris remissis 5, 365. ferventes tument 8, 545. saevissent 10, 193. hic picta draconum colla levat 7, 138; fixa ora ventis fluitent 28, 566. [binos 2, 29; 59.]
- dubie] 8, 278 (?).
- dubitare] non dubitem loqui *c. m.* 41, 10. quis dubitet parere 26, 549. dubitat succidere aut prosternere (*mirum* aut) *III* 360; *cf.* 22, 260. dubitassent cui furerent 8, 604. *c. acc. et inf.* 20, 48. pars sceleris dubitasse fuit 22, 301. quid dubitas? 15, 339. — stella dubitanda nihil 8, 185; caedis gloria 28, 114; alimenta 15, 102.
- dubius] 21, 72. dubiam mentem 3, 1. fata 26, 557. orbis 8, 88. dubium amorem laturus 10, 26; favorem 1, 11; lites 8, 511. per aestum 3, 72. Austri 15, 487. flatibus *I pr.* 3. eventus 5, 199. d. sub ictu 15, 242. lapsu 5, 507; *cf.* 21, 194. — o visu agnoscere *III* 91; dubio cornu vanescit (*luna*) *c. m.* 27, 38; *cf.* 21, 145; dubiam lanuginis umbram *c. m.* 25, 42. — adeo urbes paene corruentes *I* 159; *cf.* 21, 145. — *neutr.* dubium *cum sent. relat.* *III* 207. in dubio pependit 18, 314. [2, 93.]
- ducere] ducitur in thalamum *II* 362. duc omnes, duc age *c. m.* 25, 95. ducor servitum *II* 264. turnas *II* 64. agmina *c. m.* 30, 193. alas duxisset 21, 38. ratem fertur duxisse in altum 26, 8. ductus stamine fatorum 3, 176. ducis choros *II pr.* 52. ducite triumphum *III* 329. te ducent fasti in saecula 1, 279. trans aequora ducite leges 15, 464. 2) *praecedere*: Hyas Taurum ducat 15, 498. Haedis ducentibus noctem *c. m.* 23, 3. cornua portum ducentia *c. m.* 2, 2. 3) *in matrimonium*: absol. ducas licebit 18, 223; 18, 289. 4) (*secum*) *habere*: propriam ducunt sortem 1, 156. 5) *parare, secum portare*: ab antris 17, 295. omnia secum 8, 245. ducite virtutes 22, 456. crine ducens Cybeben *c. m.* 30, 17. ducta Noto 15, 64; raptu *I* 27. 6) *de impulsu animi*: praesentia mentem ducunt ad sese 21, 15. sermo qui duceret aures 17, 20. me lubrica duxerit aetas *c. m.* 22, 6. duceris ira 8, 259. ducta favore *c. m.* 31, 24. umor ducit visus *II* 116. manus a mucrone ducitur 5, 234. 7) *in artificio*: ducant pensa 18, 498. pectine duxit (cinctus) 22, 332. pollice ducunt (*fata*) *I* 52; telae fila duxere *II* 43. funalibus ordine ductis 10, 206. tibia modos ducit 8, 575; tibiae carmina 14, 30. pollice duxit ebur *II pr.* 16. salus pollice ducta (*i. e. scripta*) *c. m.* 40, 2; *cf. c. m.* 26, 5; notam duxere futuri (*de scribente; cf. Gesner.*) 26, 253. aera ductura tuas effigies 22, 178; *hinc illud* ducuntur ab axe ingales (*et sequitur facit*) *c. m.* 7, 5; ductus per artem mons *c. m.* 7, 7. *hinc etiam*: mores ducti metallo 17, 137. arcus ductus 9, 1. 8) *leiten, de rebus naturae*: hiatus fulgura *c. m.* 29, 6. pocula ducant refluos sinus *c. m.* 37, 4; sinus in antra *c. m.* 26, 42. natura hiemes per viscera duxit *c. m.* 49, 7. vallis ducet nomen recessu 22, 404. *cf.* diversos ducens animos *I* 119. 9) *creare*: quo semine ducti *c. m.* 25, 53. 10) *de tempore*: aevum duxi 15, 107. ludo noctem *c. m.* 25, 97. ducti somni 18, 68. 11) *putare*: turpe nihil *III* 278; illicitum 5, 320. ducitur aemula 5, 54.
- ductor] dux exercitus: 18, 297. 21, 160. 26, 114. Parthus *c. m.* 27, 84. magister militum: eligitur *c. m.* 30, 210; *cf.* 22, 234 (*ductor orbem regens*); *et* 22, 392. armatus 5, 196. verus d. adest 26, 468. ductorum optime 10, 334. — *Augustus* 1, 164. — *consul*: ductoribus illis 1, 9; *cf.* 24, 44. — *latius*: Galata ductore 18, 59.
- ductus] *subst.* cornua sinuantur curvo ductu 5, 375.
- dudum] 3, 137. 5, 346. 8, 144. 17, 174. 20, 144; 293. 26, 626. 28, 422. *I* 214. *pro iam*: *c. m.* 25, 56.
- dulcedo] *abl.* nec egeant nostra (*sc. Musarum*) 17, 310; praedae semel nota 20, 318.
- dulcis] dulcia dona (*sc. mellis*) *c. m.* 14, 1; mella 26, 446. Lyaeus *II* 353. fons 10, 69; *cf.* fluctus 26, 320. dulces epulas *c. m.* 29, 17. sidus 3, 275. lyra *c. m.* 31, 6; carmen 2, 13; loquendi pondus 17, 19; nomen *I* 36; *III* 101; 26, 304. te sine dulce nihil 5, 268. — dulcior cunctis (*coens*) 20, 347; aura nectare *c. m.* 27, 99. hoc mihi dulcius quam 14, 14. — *adv.* dulce: micare *c. m.* 25, 41. [1, 1 et 3.]
- dum] frequentissimum, saepe in initio metri. *cum praes.* 26, 251. 5, 66; 370; 494; 527; *al.* *c. indic.* *prf.*: 18, 38. *c. coni. praes.* (= *dum modo*): 5, 302; *ceterum* 19, 66. 26, 328. *c. coni. imp.*: regeret 20, 413; *cf.* 15, 306.
- dum] rubentes acuire rubores *c. m.* 24, 3. dumis repleri rura *III* 37.
- duo] 15, 215. 24, 247; *al.* duorum 18, 207. duas *I* 262.
- duplex] 1) natura (*Centauri*) 3, 329; aetas 18, 469. duplici vita 17, 333. 2) *pro duobus*: ensis 7, 103. anguis *c. m.* 53, 81. fossa 5, 127. consul 1, 203. classes 21, 307. 3) *pro duplicata*: provincia 20, 587.
- duplicare] causa eqs. tibi duplicat laurus 28, 120.
- durare] 1) *permanere*: glacies durat *c. m.* 53, 24. tumor 3, 72. prospera durasse in hunc diem 28, 549. durando *c. m.* 27, 12. *de hom.*: durate 26, 269. 2) *passive*: duratis aquis *c. m.* 37, 2. [2, 68. *pass.* 2, 110.]
- durescere] se sensit *c. m.* 53, 97. durescit glacies *I* 168; amictus *c. m.* 24, 2.
- durus] duri lacerti 10, 139. duris bipennibus 20, 414. compages *II* 171. dura hiems *c. m.* 38, 4; *cf.* 18, 4; Ursa 26, 134. duri montes *II pr.* 7. — dura pietas 28, 554. mentes *c. m.* 29, 41. mater *III* 212; iudex sui 22, 221. — durissima claustra 1, 106; sors 18, 71. — *neutr. subst.* inter dura viae *c. m.* 12, 4; *item* viarum 8, 435. — *adv.* durius restiterant 26, 186; *cf.* 8, 265.
- dux] hac duce (*sententia*) *c. m.* 41, 10. duces Aurorae noctisque *II* 46. — dux Geticae alae 20, 176. antiquos evolve duces 8, 399. tot caesi 15, 82. tris superare 26, 143. ducum mater Roma 24, 175; reditus 28, 2; *cf.* 5, 51. germanos habuisse duces (*consules*) 1, 277. — *de militia palatii*: dux mihi (*primicer. notar.*) *c. m.* 25 *pr.* 3; *cf.* cognomina ducum *c. m.* 25, 83. duces 5, 217; de plebe 20, 342. curia ducibus stipata togatis 28, 595. venturus dux maior 21, 368. venisse ducem 15, 411; susceperet 24, 31. periere duces 8, 91. trepidi 20, 65. ducum novorum seditio 26, 467; laus 28, 342. — *inprim. magister militum* (*plerumque Stilicho*): ducis socii letum 3, 317; aspectu 26, 373. ducem perfundere nimbo 10, 298. nitor oris spondebat ducem 21, 45. me suum fecere (*de Alarico*) 26, 536. cum duce mutatae vires 20, 415; venturo fretus 28, 450. *hinc* dux salutis 26, 269. — *barbarorum*: 20, 237. — *rector imperii*: dux rectorque (*Orientis*) 20, 536. *Augustus*: 1, 124; 127; 22, 73. — *hinc in fabulas tralatum*: dux Erebi *I* 52. ducem thalamis praefecit (*Hymenaeum*) *c. m.* 25, 31. *quin etiam Geryon dux tergeminus II pr.* 39; septem venere duces 24, 257. — *obvious ire duci* (*arium*), qui rex ibidem dictus *c. m.* 27, 80.
- E rel ex] *e c. m.* 25, 140. 3, 224. 18, 91. *e crinibus* unum *c. m.* 27, 35; *cf.* 80. *ex ante voc.* 1, 194. *c. m.* 30, 65. *ex aequo* 5, 162; 22, 93; *ex ordine* 5, 495. *ex imo* profatur 5, 498. *ex ante cons.* 5, 62. *ex illo* (*seitdem*) 26, 173; *cf.* *Verg. Aen. II* 169; *Prop. II* 29, 42.

- ebenus] *v. hebenus.*
 ebrius] amnis *I* 250. Ganges *8, 610.* ebria serpens *24, 367; vestigia I 19.*
 ebur] 1) *ipsi dentes: effractum ebur 15, 138; cf. 24, 352.* Indus dabit *7, 211.* atria vestit *I 244.* 2) *lyra: deposuit Orpheus II pr. 2.* nobile duxit pollice *ibid. 16.* 3) *sceptrum: 22, 363.* 4) *porta eburna: somnia misit 27, 22.*
 eburnus] dens *22, 256; c. m. 28, 22.* dentis morsu eburno *10, 102.* decus *I 274.* solium *24, 199; 28, 588.* iuga *8, 607. [5, 35.]*
 ecce] *cum nom. 1, 241. 3, 344. 5, 328; 447; 496. cum acc. 28, 477.*
 echinus] silvestris *c. m. 9, 17.* edulii porcini forma *20, 449.*
 edax] spatium aetatis *c. m. 36, 6.*
 edere] edendi gloria *20, 327.*
 edere] 1) *promere: fata 28, 19.* sacra libet Musis *28, 126.* 2) *parere: Venus edidit (Amorem) 10, 75.* equos edunt matres Phrygiae *c. m. 25, 192.* edidit me tigris *III 106; amnis ibid. 270; cf. 22, 110.* nil quod non ediderit *18, 288.* 3) *de ludis: miracula edita 24, 225. [21, 9. 2, 14.] cf. editus.*
 edictum] -a meabant *21, 277; daturus 17, 34.*
 ediscere] artes nocendi edidicit *3, 98.*
 edisserere] edissere causas *c. m. 25, 50.*
 editus] planities edita clivis *II 102.*
 edocere] edocet fluctus futuros (*proreta*) *17, 45; undas (piscis) 20, 426.* edoctus mollire mares *18, 48.*
 edomare] *sc. bello: pf. 21, 196; Pictos 7, 55.* edomitus: equi *28, 379.* Alpes *5, 1.* Furiae *1, 139.* = *morti obnoxius: tellus c. m. 27, 109.*
 educare] fons (flores) educat unda *c. m. 25, 8.*
 educere] = *educare: fetus 6, 1.* rudem eduxit in principis annos *15, 303.*
 effari] effatur talia dictis *3, 85.*
 effeminare] effeminat: membra luxuries *22, 134.* titulum anni *18, 10.*
 efferre] caput extulit fluentis *28, 160.* elatas undas *c. m. 27, 106.* mediis elatus ab Austris *c. m. 28, 8.* adi: elatis rebus *5, 440.* elatus pascit aspectu *3, 164. [2, 60.]*
 efferus] efferat: corda *3, 225.* praecordia *3, 243.*
 effetus] pulvis solibus *21, 350.*
 (effetus] = *filius c. m. 8, 2?*
 efficere] mare portus efficitur *15, 523.* beatos efficiunt (*om. homines*) *21, 35.* haec effecta dabo *8, 354; quae effecta probasti 21, 296.* efficiens patranda manu *21, 302.* victoria effecta auspiciis *7, 88.* sequitur ut: effecit ne *26, 151; cf. 22, 253.* *absol. efficietne labor III 434.*
 effigies] statuaria 1) *deorum: non una deis c. m. 29, 25.* penetralibus exit *8, 572.* 2) *hominum: ahenam successus tribuit 25, 7.* *pl. aera ductura tuas 22, 178.*
 efflare] hunc animam cernit *5, 66.* vitam efflat *20, 455.* efflantes ignem (*equi*) *1, 5; tenebras e naribus efflant c. m. 53, 48.* *absol. efflavit 28, 189(?).*
 effluere] *intrans. effluit stagnantior (Nilus) c. m. 28, 38.* chlamys auro *8, 208.* *trans. stagna Tagi effluxere decus 1, 52.*
 effodere] effossi campi *II 164*
 effrenus] effrena licentia *26, 369; cf. 8, 264.* libertas maris *5, 210.*
 effugere] effugeret gladios *3, 244.* *pf. effugere carinis (montes) 15, 516.*
 effulcire] effulta columnis atria *5, 135.*
 effulgere] effulget curia *8, 10.*
 effulgere] videres matribus aedes *28, 546.*
 effundere] effudit venena crine *3, 67.* balsama effudere cadis *c. m. 25, 122.* effundit flamina venis *c. m. 49, 17.* effunditur turba per portas *26, 462; adytis Echo 28, 33.* effuso risu laetam se fingere *III 210.*
 egere] nec egeant ludi dulcedine *17, 310.* quod egeret conubiis *I 33.* *absol. qui servat (foedera), eget 20, 214.* reddis egenti *3, 299.* plebeius egens *5, 476*
 egerere] fluvius egerit quod superat *c. m. 26, 54; unda cruores 8, 631.*
 egestas] *nom. ingeniosa exploret vias III 31.* sequitur feralis *c. m. 22, 23.* nullum sic urget *18, 227.* flammabat pectus *20, 180.* affigit *c. acc. 26, 94.*
 ego] ego te ademi *III 420.* ast ego *15, 114.* En ego *28, 277.* Non ego *1, 131; 10, 23; 21, 318; c. m. 31, 37.* mei pars *26, 309.* mihi *10, 29; 37; 43; 130. 15, 60 et saepissime; me redde mihi c. m. 22, 43.* mihi uni cautior *26, 307.* *cf. ei. acc. me 15, 125 sq.; 145; 149; 152; al. post me 15, 331. — mecum 15, 291. pro me 15, 428.*
 egredi] Alpes egressus erat *5, 124.* *absol. egressa 3, 129.*
 egregius] morum *15, 239.* egregios mores *8, 305; 22, 125.* egregio sub principe *24, 113.* egregiis opimis *c. m. 22, 54.* foedus *5, 75.* pax *10, 333.* (*ironice*) *5, 75; 20, 20.* praecedente scilicet *15, 239; c. m. 22, 54).* — *adv. egregie purgatam 20, 20.*
 ehui] *5, 49.*
 ei] ei mihi *15, 44; 20, 567.*
 eicere] torpebimus eiectae regnis *3, 59.*
 elabi] elabitur uda lacertis *10, 139.* elabere terris *26, 501.* (elapsa *II 118.*) [*20, 20.*]
 electrifer] -is alnis *12, 14.*
 electrum] 1) *sucinum: plur. fluunt capillis 28, 165.* sorores (*Phaethontis*) roscida revocant *7, 125.* fracta sororum cynus vexit *c. m. 31, 11.* *sgl. electro Tiberis (formatur) 1, 98.* 2) *metallum: surgunt in columnas I 245.*
 elementum] *pl. doces 17, 100.* elementorum seriem *I 248.* nec vi conexa sibi conspirant *8, 286.* mons in foedus vocat *eqs. c. m. 26, 76.* paene fidem rupissent iterum pugnancia *I 43; senserunt fidem c. m. 17, 35.* nulla patent hostibus *21, 360.*
 elephas] inglorius errat *24, 350.*
 elevare] elevat hanc pluma (fabula) *18, 295.*
 elicere] hominem antris elicit *17, 191.* elicit carcere leges *3, 57.* *sine abl. Danaen eliceret 18, 83.*
 elidere] flagrant caput saxi *5, 433.* elisa tonitrua Coris *5, 222.* eliso amne *c. m. 26, 64. [2, 95.]*
 eligere] electa pube maniplos *15, 416.* eligitur ductor *c. m. 30, 209; regio commoda castris 20, 418.* eligit herbas de colibus *c. m. 27, 42; cf. II 127; ornatus 10, 12.* elige faces, flores *10, 202.*
 eloquium] 1) *eloquentia: -o multo redundant 1, 151; tuo crevere oracula 17, 35.* auctor eloquii *17, 333.* 2) *sermo, dictum: gravis eloquio III 287; fertilior c. m. 40, 20.*
 elucere] elucet gravitas *17, 247.*
 eludere] aciem (*oculorum*) *17, 107.* eludimus manum *26, 190.* elusa vetustas auspiciis *15, 121.* spe elusae *22, 224.* — elusus princeps *3, 320; maritus 18, 89.* — animos elusit inanes *c. m. 53, 36 (audacius; i. e. ludibrio habuit dum excitat).*
 emendare] leges *8, 506.*
 emere] *cum abl. sex emptus solidis c. m. 10, 3.* emitur virtute potestas *7, 188.* hoc damnis emi *15, 79.* empturos thalamum discrimine leti *c. m. 30, 164.* emptum morte velit *III 164 (cf. Verg. Aen. X 503); clade decus c. m. 17, 48.* — *sine abl. cum pacem emeret 10, 225.* maturus emi *18, 64; poena meretur emi 19, 32.* emptus saepius *20, 352.* non empta fides *8, 501.*
 emergere] ausa pulsus tenebris *26, 316.* emergit per tanta negotia liber *17, 212.*
 emeritus] *17, 11.* toga *19, 59.* secures *24, 101.* iugales *II 319.* vita *5, 473.* senectas *15, 115.* artus *c. m. 27, 25.* nomen *7, 106.*
 emetiri] emensus labores *c. m. 25, 67.*

emicare] 1) *elucescere*: apex sideris instar 26, 459. emicat pudor et rigor 10, 323. emicat per aulam c. m. 25 pr. 4. — c. dat. -uit ignis plagis 8, 187. 2) *erumpere*: emicat minister stricto mucrone 15, 176; extemplo 20, 376; virtus 26, 261. unde vel quo: unde iuventus emicuit 21, 316. flumina emicueere iugis c. m. 26, 88. emicat ab aquis horror c. m. 49, 20; puer in arcem 17, 322. [2, 98.]

emittere] emissus ab Alpe Poenus 15, 82. quocumque emitteris ortu (*fons*) c. m. 26, 79; *hinc* sol emissio ortu 8, 389. — *de equo ex carceribus emissio*: emissis equis fertur 1, 100 (*cf. Varro d. re rust. II 7, 1 al.*).

emollire] emollit rabiem c. m. 31, 27.

emptor] medicum consult 18, 35. nos committere tali emptori 15, 266.

en] *cum nominat.* 1, 240. 3, 51; 357. 5, 236; 451. 15, 257. *III* 274; 427. 28, 277. c. m. 53, 128; *al. enarrare]* quis quaerit, quantum *eqs.* 26, 599.

enervare] non hibernacula enervent manus 8, 323. enervatus 18, 315.

enim] 5, 298. 19, 31. 20, 147. c. m. 25, 54. *al. neque enim* (18, 63) *cf. praef. p. CCXVI.*

enodis] *de arbore III* 360. = *exossis*: enodes laterum artus 20, 361.

eniti] *absol.* enixa in toros 8, 140.

ensifer] ensiferae corone 5, 393.

ensis] duplex tepebat 7, 104. enses alacres Curetum suscitavit 20, 281; stricti Curetum *II* 270; *cf. III* 345. vetitos stringebat 15, 294. strictos deponere 5, 214; strictum recondere 21, 114; non impulit *I* 210. ense quem quaere qui tendi possit 5, 306. alterno e. concentus clauditur 28, 630. transigit adverso c. m. 53, 79. ense sibi pandit iter 28, 478; perit 8, 467. -es infecti iugulis 10, 329. intenti capiti 15, 179. fluxere vaporibus 28, 346. vestros comminus pati 15, 434. gestatos patri, capulis radiantibus 22, 91. *personatus*: non imminet 8, 493. adductus torpuit 15, 513. patrius fuderit cruorem 3, 78; cruorem hausit ensibus Pellaeis 18, 483. suus abstulit illum 8, 92. tuus aget 15, 385. ignavia fluxit in enses 20, 563. placidi legibus serviunt 21, 167. *ceterum tropice*: toto ense descendimus in iugulum 26, 601. impositi cervicibus 5, 16. enses tractare 20, 456.

epeheus] cinitus fingit Nioben 20, 404.

epotus] amnes 21, 171.

epulae] libat carnifices epulas 15, 178. epulis matres mulcebat 20, 89; gravibus marcent 20, 368. epulis repletus Quiris 12, 16; *cf. 9, 4. dat.* tecta parant 1, 264; tempus 5, 311; genialibus Umbrae vacant *II* 327. — *de feris*: leo negat imbelles 7, 80; epulis saturare famem c. m. 27, 13.

epulari] -entur 10, 196; quantis caedibus hydri 3, 362.

eques] 8, 349. nudus (*de Mauro*) 15, 439. tremebundus avexit natos (*tigridis III* 265. Gelonis imperiosior 11, 3. equitem te cernit 8, 563; *cf. 20, 74. — turmalis: sgl. collective*: nova caede cruentus 23, 14. peditem praecedat 20, 417. turbatus flectebat habenas 26, 594. circumdant equitum turmae 15, 196; *cf. 8, 349. -tum* tot alas conspicit 26, 474; nimbi 21, 353; catervis integer 28, 284. chalybem indutos et in aere latentes 28, 569. equitum peditumque magistros c. m. 30, 198. — *ordinis equestris*: laetatur eques 24, 49.

equester] -stri turmae 26, 579; -em pugnam 26, 597; -es phaleras c. m. 47, 14.

equidem] 8, 353. c. m. 25, 56. equidem si sperem 21, 10. Haut equidem *III* 27; 20, 54; c. m. 17, 31. cedo equidem 5, 216.

CL. CLAUDIANI OPP.

equitare] *intrans.* per strages libet 8, 364. *trans.* equitata culmina 26, 192.

equitatus] *barbarorum*: veniens ab Araxe terruit muros *eqs.* 20, 569. *Romanus*: Illyricis equitatibus (?) sudant alae c. m. 30, 62.

equus] dives equis Asia 20, 272; Hispania c. m. 30, 54. Argaeus parens equorum 5, 31; dilectus c. m. 30, 190. — fremens c. m. 48, 4. equi volucres 3, 263; 5, 31; 19, 56; c. m. 48, 12; c. m. 50, 8. venator 10, 5. equi vacui rectoris 20, 423; ferratos armos levant 5, 361, *scilicet cataphracti, cf. 28, 569—572. equum agitabis* 19, 56; flectebat 22, 352; *cf. c. m. 53, 10; argentem pulsabat* 26, 352. verbere cogis anhelum 28, 226; cingere c. m. app. 4, 6. equos exercet 26, 251; tepentes pulvere solvit 1, 122; moderantur virga 21, 259; geminos electi candoris frenabam 28, 370; ornat c. m. 48, 12. inter equos 5, 195. vobis Neptunus virides nutrit qui *eqs.* 7, 198. donet equorum greges 24, 265. vectaris equo 8, 539; sudanti ibat 20, 441; regali Narnia calcatur 28, 516; *cf. 21, 349; II* 158. emissis equis fertur 1, 100; equis aptavit 3, 330; meta cavetur 27, 6; *cf. 28, 618. citatis vectus* 8, 441; *cf. 26, 589; albis* 24, 20; edomitis 28, 379. candentibus ingreditur 22, 370. — *equi fabulares: cf. 8, 554 sqq.; Plutonis: inferni raptoris I* 1; solitos caligine pasci *II* 193; ovantes exhortatur *II* 307; *cf. III* 249. lucem timentes c. m. 53, 46. Martis: Odrisios impellit c. m. 53, 76. feris occurrit Venus c. m. 29, 47. — Solis equi 21, 84; rubentes c. m. 53, 10; pascuntur herbas 22, 470; torvis Sol occurrit 8, 66; anhelis sollicitatur lucus c. m. 27, 3. Lucifer roranti praevectus *II* 122. Phaethon suco inrorat equos *III* 403. — Somnus regens umentes Noctis equos 15, 213. Pegasus: 3, 263. Diomedis mites 3, 254; gramine pavit *II* pr. 12. Pharaonis c. m. 50, 8. — *statuarii: c. m. 7, 3.*

erectus] *de Stilichone* 21, 41. erecta (fera) 5, 398; *cf. 18, 387. erecto pectore* 18, 306. clivus erectior arvis c. m. 26, 11; *cf. 28, 194.*

ergastulum] -a inmisere manum 26, 162; rupta sumant cinctus 18, 28.

ergo] o anceps; *plerumque loco primario: III* 91. 3, 170. 15, 260. 20, 354. 22, 223. 23, 7. c. m. 40, 11. c. m. 41, 17. c. m. 53, 57. altero loco: c. m. 40, 11. tertio loco: 10, 43. ergo age 7, 151.

erigere] 1) erexisse caput *III* 42; *cf. -xit* 21, 184. erigit artus *II* 338; armos (*equus*) c. m. 48, 9. erecto crine c. m. 47, 8. erexit formido comam c. m. 17, 11; serpentum hiatus (*crinis instar*) 3, 66. taedas 5, 97; subitas turres (*Roma*) 28, 535. apex, qualem non Lydia erexit 10, 216. 2) *subi. impersonale, audacius*: crista erexit galeam 15, 211. 3) *sensu morali*: vos fiducia 26, 381. praecepta patriam erexere magis quam 17, 150. 4) *aufmerksam machen*: votis exerebat aulam c. m. 30, 160. 5) *clarum reddere*: 18, 503; fascibus erigitur 17, 3; *vel augere*: decus horror erexit 26, 294. — *cf. erectus.*

erilis] nomen erile 18, 478. — *pro genitivo eri possessivo*: iugum 8, 614. urna 1, 213. soni 8, 66. tori 12, 3. vultus dei c. m. 27, 93. *similiter casus III* 248. — *de Augusto* 12, 3.

eripere] eripitur pudor *II* 263. eripe militiam Musis c. m. 22, 52; me gladiis 5, 146; eripe me servilibus, eripe regnum 20, 593. nos leto eripuit 26, 42; te nobis victoria 20, 539. erepta sibi solacia *II* pr. 3. — *sine dat.* eripit officium et nomen 18, 51. ereptus *Notus* 15, 459. aqua 8, 480. erepta proelia 5, 223; querellae c. m. 25, 108. — *pro deripere (de caelo)*: eripiat iubar cantu 3, 147.

errare] 1) *circumagi*: catervam 20, 307. per oras erraverit (*Ceres*) *I* 29; errantem per rura *III* 326. imperium suis a sedibus errat 28, 408.

- errabunt per flumina damae 1, 170. per Meroen (*Nilus*) c. m. 28, 8; cf. Eridanus errans 28, 176. *absol.* errat 5, 124; cf. c. m. 20, 21. Delos in stamine II 35; loca errantia Deli 1, 185. procul Ambitus erret 28, 609. erranti digito 17, 317; habenas 5, 211; flamma II 3. 2) *ordine carere*: comae indociles errare II 31; angues perumeros e. dedit 3, 43.
- error] 1) *in motu*: certus in astris 17, 129. disci te perculit II 134. error abest c. m. 9, 32. errores (*Cereris*) III 400. erroribus tardatus (*fluvius*) 1, 257; Phaethonteis arsit annus c. m. 27, 107. pulchras errorum artes 28, 624. 2) *ordinis defectus*: decuit 10, 106. 3) *animi*: animi profanus 3, 76. ipse iuvat 8, 210; iudicis negligitur 8, 510; *medici* inrevocandus it 26, 123. praesagia luserat c. m. 30, 102. errorem fateri 20, 7; remittere 24, 111. [20, 12.]
- erubescere] *intrans.* erubuit 18, 238. — c. *acc.* erubuit preces I 68; *acc. explicandus ex passivo* erubescendus *quod usitatum*.
- eruere] Mimas Lemnum eruit undis c. m. 53, 87. *absol.* 3, 300. = *scrutari*: paludes eruis et si quis *eqs.* 24, 305.
- erumpere] c. *abl.* medullis erupit gemitus 10, 8. quo ortu lues eruperit 3, 24. tyranni erupere tractibus 8, 72. flumina erupisse solo 21, 86. *sine abl.* turba in arces II 166. erumpunt crebri c. m. 53, 6. eruptura (ulcera?) 20, 15.
- erus] innumeri glomerantur 19, 29; cf. numerabis eros 18, 33. libido eri irati 18, 102.
- esse] *de ellipsi huius verbi cf. praef. appendix.*
- essedum] esseda multisonora trahunt (*mulae*) c. m. 18, 18.
- esurire] esuriens pauper c. m. 16, 1.
- et] *postpositum*: 20, 201. 11, 34. *adversative*: 15, 301; 320. (cf. *que* 5, 239.) *correlat.* et — et *vix invenitur praeter* c. m. 31, 44; c. m. 37, 7 sq. et — que c. m. 34, 2? et — et — que 21, 297 sq. — pro „etiam“: 4, 17. 18, 309. 22, 95.
- etenim] 21, 24; *remotum in locum tertium* 18, 320.
- etiam] 5, 54; 385. 15, 311; 367. 10, 20; 87. c. m. 4, 9. III 359. *al.* non et 8, 500. (nec non et 26, 558; v. *sub* nec non.) etiam iam tum 8, 165. cf. quin etiam.
- etiannum] 15, 294; 20, 115.
- etiannunc] 5, 118. 21, 187. 22, 259.
- evadere] dedecus 8, 81. his claustris evade 26, 500. — sit manus 7, 190.
- evehere] evectus in auras c. m. 32, 18. lectos evehis (*sc. ad honores*) 22, 123; cf. evectus ab imis thalamis 18, 156; te evehit potestas 17, 13.
- evalescere] evaluit: c. *inf.* III 92. 28, 81. 28, 303.
- eventus] vota fefellit 28, 590. numquam felicior contigit II 42. eventum caret 26, 72; fides eventum patens 26, 553. eventum iudice 15, 250; magistro 20, 489. *plur.*: refert rerum gestarum 28, 590. secundos causa habet 8, 391; secundos sibi latura virtus 21, 285.
- evertere] eversis terris 5, 424.
- evincire] evincta: Gallia torque 22, 241; Europa coronis 21, 87 (cf. *Verg. Aen. V* 494: 774).
- evitare] dolos possent 21, 306; minas liceat 5, 147.
- eunuchus] eunuchorum *usus unde ortus* 18, 339 sqq.; manipuli 18, 255; defensores 20, 224. nulla pietate movetur 18, 187. quisquis *eqs.* 19, 75. quid nobile gessit? 18, 337. eunuchi iugulum primus secuisse fateris (*Eutropius*) 19, 45. nec eunuchis placidus (*idem*) 18, 190; cuius puduit eunuchos 18, 152. scelus est eunuchis virorum decus 18, 294. in omnibus virtus, thalamos servare pudicos 18, 99. *ceterum saepe cum indignatione vox*
- posita de Eutropio*: 18, 8; 122; 214; 231; 234; 319; 324; 326; 419; 425; 438; 461; 497. 19, 43. 20, 74; 90; 192; 555.
- evocare] -at: ad rostra Quirites 28, 588; fluvios antris III 5.
- evolare] -at: missile per auras c. m. 9, 20; mens busto 8, 235.
- evolvere] quidquid auri fluvii evoluitur 17, 39. Parcae evolunt saecula fusis I 53. — *argumenta librorum*: evolve duces 8, 399; evolvite saecula prisca 20, 60.
- ex] cf. e.
- exacuere] virtus iuvenem stimulis exacuit 15, 350.
- exaequare] exaequat damnum meritis 5, 482.
- examen] 1) *apium* 26, 241; examine prono 5, 465. credas examina fundi raptura thymum II 124; perfida oblita latebrae 28, 264; regem ducturum stridula ex. 8, 381. 2) *Curae* longo examine veniunt 3, 38.
- exanimis] -em III 246. -es 26, 418.
- exardere] exarsit in iras I 32.
- exarmare] stirpibus avulsis exarmat hiatus (*elephantum*) 24, 353. exarmatus: amissa avena piscator c. m. 49, 20; erit hostis 15, 437; non e. senectus 26, 484. Triones 21, 217; aequor c. m. 2, 4.
- exasperare] -at Brontes aegida signis 7, 193.
- excedere] excessit poena modum c. m. 22, 11; impetus Zephyros 28, 476.
- excelsus] arx 18, 171.
- excidere] excidimusne tibi? c. m. 40, 13.
- excidium] III 180. praemia solvunt excidiis 20, 220.
- excipere] alios palus excipit 20, 439. -iunt arcus (*om. eum*) 28, 521. cum exciperes pectus in ulnas c. m. 30, 219. excipe pectus (*Roma*) 24, 9. domus reduces 8, 212; Mincius aves c. m. 25, 107. potestas pignus in ostro 7, 15. exceptus gremio 7, 129. exceptit tela notae c. m. 23, 14; lampade fluctus III 391. exceptura dapes (atria) 5, 341. = *capere*: lupi excepti telis 26, 252. [2, 135.] — exceptis *eqs.* (*ausser*) 5, 71; cf. 22, 316.
- excire] (*stirps pf. cum ptc.*) classica excierant vigiles 28, 455. strepitu excita c. m. 25, 26. quae causa quietos excierit III 7. excitis signis 20, 406. stagnis excita tempestas 26, 640.
- excitare] excitat: populum in 24, 109; ore faces c. m. 30, 122. excitet bucina somnos 15, 447.
- exclamare] exclamant 5, 262; c. m. 53, 120.
- excludere] nulli vectes poterant (*eum*) 18, 81. excludit Senium luco 10, 85. omnibus exclusus coeptis 28, 238. excludunt alios 5, 380. exclusus aquilonibus 15, 515; excluso fratre 17, 131.
- excolere] rura excolet 20, 197. excoluit Prometheus (*homines*) 20, 493.
- excubare] -at ambitio vestibulis potentum 22, 114.
- excubiae] non sic tutantur quam amor 8, 281. epulentur ad ipsas excubias 10, 197. *translate: domus custodia*: III 146; *finium*: remotis exc. (*ad Rhenum*) 26, 422. = *regimen* 15, 297; cf. excubiis regni vigilare 28, 234. — cingitur deorum excubiis (*sc. templis*) 28, 44. *pro oculis*: centeno lumine, centum excubiis (*Argus*) 21, 313; cf. lumina vigilantia excubiis 28, 234. cf. Excubiae.
- excusare] *aliquam rem*: excusat coniuge mensas 15, 401; praemia causis 22, 222. = *compensare*: nefas armis 26, 562.
- excutere] 1) excutit nodos iubarum II 213. excussis iubis c. m. 48, 10. excusso tergo c. m. 9, 20. excussum per nubila sidus (*i. e. stella cadens*) 22, 272; cf. excutiat rutilos tractus (*malim arcus*) 17, 111. cineres 8, 471. excusso germine 6, 3 (cf. *ad l.*). 2) *expergefaceret*: somnum III 110; cubilibus excutitur 5, 140; antra excutis II pr. 52. 3) *s. morali*:

- excute delicias 20, 147. querellis ore excussis 26, 270. [2, 93.]
- exedere] *pf. cum ptc.* macies lacertos 15, 23; caput tineae 18, 114; ligones situ exesos 22, 195.
- exemplum] 1) *cum gen.* discit prisca pudicitiae 10, 231. veteris facti 26, 385; *sic defendas* factorum exempla 22, 304. patris accipiat tribuatque nepoti 17, 335. regis 8, 300. -o patris 22, 26. exempla regentum manant in vulgus 21, 168. veterum secutus 28, 590. sequeretur Tulli 15, 254. non feriere tuo exemplo 19, 46. 2) *absol.* nobiliora c. m. 30, 149. melioribus se addens 28, 59. recens 20, 548. exempli pii monumenta c. m. 17, 34. exempla cautum dabant 8, 77; praemissa futuris dant fidem 8, 621. creantur 18, 298. praebens e. labori 28, 214. exemplo terruit 28, 188. quibus exemplis illud accidit? 24, 93. fluxit ab exemplis c. m. 9, 45. ad exemplum 8, 300; *item* 22, 117 *vereor ne iungendum sit*: ad exemplum qui iam firmaverat crimen (*cf. in legem quod sequitur*). — *narrationis genus ad exemplum factae*: 10, 231; 26, 385; c. m. 30, 149.
- exemplar] [2, 52.]
- exercere] 1) *campis exercet equos* 26, 251; *gens exercita campo* 8, 542. *exerce agmina studiis* 8, 321. vires 26, 109; 7, 43. exercetur Amazon 18, 240. opus exercuit alios vates c. m. 30, 11. manus exercita furtis 18, 193. *rem*: manus exercuit arcum 17, 188. belligeros exercuit area lus 28, 621 (*cf. ad v. 622*). c. *inf.*: 7, 43 *sq.* 2) *facilitare, tractare*: neu iras unguibus velis c. m. 25, 136. in silvis exercet fulmina 22, 29; choreas c. m. 30, 143. iterum exerceat artes 24, 112. exercuit arma 23, 3. 3) *vexare*: Roma furiis plebis exercita 26, 50.
- exercitus] (*nom. sgl.*). 1) *geminæ aulae (Stilichoni creditus)* 5, 6. 2) *occidentalis*: 7, 133. 8, 150. ultor fretis astitit 21, 326 (*ultor etiam c. m. 53, 27*). candidus exultat 10, 295. 3) *orientalis*: fortis adhuc ferrique memor occurrit Rufino 20, 542. pulcher, cupiens umbrae *eqs.* 20, 409 *sqq.* 4) *Scythia rediens aciem fudere* 18, 508. Gallorum ingens Graio mitis amictu 20, 248. 5) *gigantum c. m. 53, 27*. Nympharum e. alter 24, 257. 6) *apium mellifer obstrepit herbis II 127. avium e. ingens obnubit convexa c. m. 27, 77. — sgl. cum verbo plurativo*: 24, 257; 18, 508.
- exerere] dextram exerit c. m. 17, 15; *exerta manus III 377. — hinc i. q. expeditum facere*: exere choros 28, 491. exertum agmen 28, 299. exerto ense 5, 401. exerta lacertos (Roma) 1, 87. *hinc*: exertus] *i. e. nobilis vel fortis*: navita 17, 42 (*cf. ad l.*). (exertae irae Avitus c. IV 389.)
- exhaustire] fretum (*ex navi*) 26, 276. exhauserit Hermum 3, 103. *translate*: corporis ignem exhaustit 18, 50. rubor exhaustus gelu III 88. sonitu exhaustus (*i. e. fatigatus*) 28, 262.
- exhorrescere] exhorruit: amnes 28, 146; annus nomen 18, 317.
- exhortari] exhortatur equos II 307.
- exigere] *pf. cum ptc.* Alpes supplicium exegere Getis (*i. e. de Getis*) 26, 195; *cf. poenam* 28, 113. *pro exercere*: leo rabiem exegit in armos (*iuvencae*) II 211. — exactus *i. q. transactus*: certamen 1, 113; aevum 1, 276; vetustas 18, 287; lux c. m. 30, 52. [2, 74.]
- exiguus] c. *gen.* animi 20, 381. — tellus 5, 452; *cf.* 15, 158. charta 19, 19. ignis 26, 248. manus 20, 221. discrimen c. m. 27, 71. cura 24, 238. exiguum putat quod 22, 236. *neutr. sbst.* vivitur exiguo melius 3, 215.
- exilire] exilit adytis Cybebe I 213; antris Thetis c. m. 53, 117. acies exiluisse reor (*ex arvis*) 21, 320.
- exilis] exili cortice c. m. 26, 46.
- exilium] *acc. et abl.* annus dedit 19, 10. Etruscum pertulit 21, 242. nullum perculit exilio 18, 169. exiliis dispersa feror (Africa) 15, 199.
- eximere] exemptum (Eutropium) 22, 310.
- eximius] eximia regio domus 22, 449. leones 24, 334. favor 5, 119.
- exire] 1) vapores nequeunt III 397. -it paludibus 8, 451. clades a partibus exit 18, 412. annus exeat in populos 28, 649. vetustas maior (pectore) exit 17, 92. 2) *finiri*: seges (*iaculorum*) exit in speciem pinnae c. m. 9, 14.
- exitialis] iugum 5, 89. bellum 21, 280.
- exitium] commune solacia leto dabit 5, 20. timens Roma 15, 17. nobis meditare 5, 301; parabat ager domino 3, 190. exitio succurre meo II 271; exitio renasci soles c. m. 27, 52. exitii reos III 439. artes in ducis e. c. m. 30, 235; in lovis e. telum esse c. m. 53, 30. *de homine*: exitium rebus et sibi produxit (Eutropium) 18, 155.
- exitus] quis bella maneret 28, 150; docuit e. (*item belli*) 26, 196.
- exorare] exorate patrem 15, 117. flumina exoratura colos Parcarum c. m. 26, 87. *absol.* exoret utinam 18, 267.
- exordium] semper exordia. sumere 7, 1; c. *abl.* II 366; 20, 150; 28, 127; petant menses 1, 7; saeclo repetere II 84. relegere 22, 430. — *vitae*: dedit e. lucis (Roma) 24, 176; parare exordia formae c. m. 27, 41. — *carminis*: 28, 127; II 366; nobilitas e. pandit laudibus c. m. 30, 34.
- exoriri] exoritur: Hecate I 16; rursus (cupido) 8, 254; clamor 20, 404.
- exornare] natos exornat amictu 1, 192. laurea exornet currus 15, 344. exornem fructibus annum III 38.
- expavescere] c. *acc.* expavit Ulixem c. m. 30, 145.
- expectare] Zephyros expectant classe 15, 526. futuros deos expectat Natura II 371. sidera expectent nutum (Iunonis) c. m. 31, 35. expectasse manus socias 28, 465. non expectantibus munitus 22, 152.
- expedire] rudentes expediunt (milites) 15, 481. expediat mihi, si quid *eqs.* c. m. 29, 9.
- expellere] sensus furor expulit I 6. expellitur ambitus 7, 186. expulsi aratris 20, 566. c. *abl.* expellere die 3, 378. *absol.* expulimus 5, 297.
- expensa] expensae indecores aeraria lassant 22, 146.
- experiri] usu experior quae disseris 8, 357; hunc memorem et fidelem 15, 306. experiere fidem 5, 276. pietas (mea) factis experta parentem 28, 435. — *expertus passivè* 28, 321.
- expers] uberis puer 20, 253; fraudis 10, 17; terrorum 26, 160. expertes thalami c. m. 30, 119; III 279.
- expes] 28, 271.
- expiare] quae victima iras expiet? 18, 19.
- expirare] rosas vidi III 241.
- explere] labores libuit 10, 255. explevit cursus honores 17, 58. non freta explent ingluviem piscibus 20, 334. odium mucronibus explet 26, 609. expleri calor nequit 3, 187; *item* cupido 8, 251. [21, 7.]
- explicare] explicuere comas ventis (orni) 2, 8. per litora vestes explicat c. m. 30, 143. se e. arvis (Nilus) c. m. 28, 39. acies explicuit cuneos 5, 352. nocturna silentia terris explicuere vices soporiferas III 405.
- explorare] novas (cohortes) 21, 307. explorat truncos III 361. explorantur viae 20, 419; egestas rerum exploret vias III 31. Rhenus gurgite explorat nascentes 5, 112. haruspex exploret nefas 18, 13 (*cf. ad l.*).
- explorator] *pl.* pelagi 10, 136; ignes 6, 11.
- exponere] campus furori expositus 5, 48.

- exposcere] omnibus hoc exposcite votis *c. m.* 21, 3.
- exprobrare] (*non*) soles iactatum 22, 158.
- exproconsule] *c. m.* 19 *tit.*
- expromere] auctorem moratur (*i. e. nominare*) *III* 195. vocem expromit anhelam 20, 390.
- expuere] Oceanus litore gemmas expuit *c. m.* 30, 75.
- expugnare] expugnat clementia gentem 28, 306.
- exquirere] vias 28, 231.
- exsanguis (exanguis)] dextera 24, 326; artus 18, 301; vultus 28, 155. horror 5, 130. Histrum 20, 165; leges 26, 38. — *pro mortuo*: exangues acervos 8, 473; *cf.* *III* 342. [21, 15.]
- exscindere] cives funditus laborat 3, 232.
- exsecare] execi Veneris stimulos 18, 468.
- exserere, exsilire, exspectare, exspirare, expuere, exstare] *vide* exerere, exilire et *ita porro*.
- exstruere] extruxit Lemnius (atria) gemmis et auro 10, 87; culmina 5, 449; exstructa culmina *III* 117. extruitur currus floribus *c. m.* 25, 103. extruite scopulos 8, 104.
- exsudare] exsulant sanguine gemmae 8, 550 (*III* 128?).
- exsuperabilis] non e. vallum 5, 127.
- exsuperare] 1) *ascendendo* *III* 384. 2) *supereminere*: mons exsuperans delubra Iovis 28, 504.
- exsurgere (exurgere)] exsurgit stratis *c. m.* 25, 29. exsurge toris 15, 339. celsior exsurgit pluviis (*Olympus*) 17, 209.
- extare] 1) extat: an quisquam devotior? 15, 290. numquam gratior 24, 114. spes 20, 324. extitit arvis dedecus 18, 433. 2) *eminere*: tantum coetibus extat 1, 199. amnis utilior (Nilus) 17, 232.
- extemplo] 1, 175. 20, 376. 24, 285.
- extendere] illi longos flexus 5, 371. extendunt cerastas ad pocula *II* 346. extentas alas 28, 175.
- exter sive exterus] arma externa 28, 463.
- externus] auxilia 26, 580. furor (*sc. hostis*) 28, 406. *translate*: opis 17, 4; opem *c. m.* 9, 41.
- exterrere] *c. acc. personae*: pars exterrita *III* 448; *rei*: infans exteret cunabula (*sua*) 15, 193.
- extinguere] extinxisse propinquos 3, 231. extinctus: fores 26, 516; forent penitus 21, 112. vis Getarum 28, 304. Python 1, 189. paelex *III* 327.
- extollere] in thalamum vestes *II* 321. extollit ad astra palmas 5, 205; faces Eleusis *I* 11. pulveris extolli nimbos videres 5, 176.
- extorquere] *c. inf.* -ebis amari 8, 283.
- extremus] *III* 12. 3, 123. Britanni 5, 149; 26, 416. Tanais 7, 205; *cf.* 3, 323. Nilus 18, 316; 10, 223. Araxes 20, 569. Eurus 22, 417; *c. m.* 31, 15. extrema lucis imago *III* 444. — fames 15, 36; casus 28, 205.
- exuberare] nec imbre exuberat (*Nilus*) *c. m.* 28, 26; umor *c. m.* 26, 95. quamvis exuberet aestu (*Aetna*) *I* 166.
- exuere] exutae laqueis (*mulae*) *c. m.* 18, 16. nubibus exuitur Thrace 8, 179. exuto pectore *c. m.* 25, 7; collo 18, 137 (?). — *translate*: 1) *c. acc. personae et abl.* regem nomine exutum 5, 475. Hesperiam periculis 28, 341. dominos castris exuerit 26, 158. forma (*imperii*) exuta tenebris 26, 36. 2) *c. acc. rei*: exuit naturam fratremque hominemque 15, 398. Histrum 20, 203. exuimus animos ferarum 17, 193. foedera gentes exuerant 26, 364. [2, 19.]
- exul] 1) *adi. ibat* 3, 249. ceulegibus e. premor 28, 278. semivir 20, 22. exule Tarquinio *c. m.* 30, 156. — *c. gen.* litoris *e. puer* 8, 464; fera nemorum 5, 395. 2) *subst.* Germanus exul (*Arbogastes*) 8, 74; *cf.* 7, 66. non truditur maestas 8, 495; *cf. c. m.* 22, 25; detrudor *II* 259. exulibus campi gemiscunt 18, 178.
- exulare] exulat: potestas servilibus arvis 24, 126; *eadem* quem ad finem? 28, 408; pars acrior anni 10, 55.
- exultare] 1) *proprie, in nuptiis*: exultat exercitus positis armis 10, 296. exultant pii cum voce *II* 365. exultet turba 14, 32. *adde* *II* 62. 2) *animo*: *c. abl. malis* (*Rufinus*) 5, 62. exultant iuvenes annis principis 28, 547. alumno (*Roma*) 18, 385. habitante deo mons *Palatinus* 28, 36; nobilitas armis *c. m.* 25, 71. arbor spoliis *III* 347. fasces Augusto consule 8, 4. *absol.*: cum Pace Fides 17, 171. Theodosius 22, 422. exultant 24, 195.
- exundare] exundat ab ubere sanguis *III* 127 (?).
- exurere] exustas igne domos *c. m.* 17, 46.
- exuviae] Valentis 26, 611. recentes regum tibi ludus 7, 23. magnis viribus quaesitae ornant (*mulieres*) 20, 200. exuvias omnes parentum cumulate (*in thalamo*) 10, 218; Bellona levat 1, 121. currus eruentis ditibus exuviis 22, 372; Australibus ditior (*laurus*) 24, 18; *cf. c. m.* 30, 46. Phlegraeis silva superbit *III* 338. — *ferarum*: velamenta dabant 21, 261.
- faber] *ferrarius* 26, 543. fabri tigna polire non sufficiunt 24, 323. *statuarius*: *c. m.* 17, 26. fabro meliore de *Prometheo* 20, 495.
- fabricare] aera, arma *sim.* 18, 164; 21, 105; *II* 250; *c. m.* 46, 2.
- fabrilis] flamma 22, 177.
- fabula] 1) *mibi cognita* 22, 294; si verax narratur 26, 442. 2) *res ficta*: haec f. forent 24, 70; *cf.* 24, 231; *c. gen. c. m.* 9, 3. 3) *de homine*: turpis (*Eutropius*) 20, 550. 4) *mythographia, quasi personata*: 8, 38; squamis vestit 18, 295; *scaenica*: Tereus *pantomimus* 20, 363. [2, 61.]
- facere] faxo 20, 143; di faxint 26, 528; utile factu 15, 387. facis commercia *I* 91. *eunuchos* fecere manus 18, 339. fecerat dolores *c. m.* 22, 49. causa facit sodales 5, 319. te virum faciet 11, 40; *cf.* 24, 256. *c. m.* 27, 82. facturus reum 22, 121; cubile *c. m.* 30, 92. quid faceret 28, 459. finem studiis *c. m.* 30, 207. *c. com.* faxo compensent 20, 143. fac *c. acc. et inf.* 20, 47; *cf.* 10, 261; *c. m.* 18, 12. — *de artificio*: factura galeam *c. m.* 46, 4. facta manu *c. m.* 26, 49; metallo oppida 24, 22. facit se quisque ex alio *c. m.* 7, 6; *cf.* facto meatu *II* 184. *c. acc. et inf.* fecerat solem nasci *II* 45. — *cf.* factum.
- facetus] *c. inf.* risum movisse 17, 311.
- facies] 1) 10, 264; rugosior corruerat 18, 111; inscripta (*stigmata*) 20, 344. *plur.* affixae truncis *III* 341. *plur.* facies distinctus metallo 22, 446. 2) *species externa*: una 28, 545; in saxi faciem reformat *c. m.* 53, 95. 3) *simulacrum*: ingesta sopori *III* 80.
- facilis] (-is, -em, -es). copia regni 5, 297. praedae 15, 378. barbiton 9, 9. largitor 17, 243. facili nodo 5, 109; gurgite 8, 463. — *c. gen.* frugum *c. m.* 30, 54. — *c. dat.* Symplegades faciles puppibus 26, 10. — *c. inf. aut passiv.* capi 3, 318; 20, 276; sperni 18, 426. moveri 18, 363. invadi 7, 90; *cf.* 10, 79. *aut depon.* reverti 20, 155; mirari 8, 515; *semel active*: respuere 22, 43. [2, 102.]
- facinus] 3, 240; 5, 269; 15, 399; 20, 23; tyranni *c. m.* 30, 154; Eoum 18, 371; obscenum 20, 119.
- factum] facti clari 22, 155; *cf.* 28, 435; veteris 26, 385. facta 1, 29; 21, 35; 24, 76; *c. m.* 30, 158. tua 8, 272; ingentia 24, 38. claris factis 28, 435; *cf.* 103. factorum exempla 22, 304 (*v. s. exemplum*); conscius 20, 503. [21, 6.]
- facultas] docta ingenii 8, 515. prona *c. m.* 40, 3. praedae mortisque *c. m.* 22, 27.

- facundia] 28, 492.
 facundus] littera facundo festinet cursu c. m. 40, 21.
 faenus] paternum mihi solve 10, 37.
 faex] faece 20, 557.
 fagus] fagi ab albo (*apes evolant*) II 126. fagis rudibus *fiumt* caveae 24, 324. fagos 24, 290; III 365.
 fallax] 22, 398. 26, 565. plur. stellae c. m. 43, 1. causis fallacibus 3, 238; non f. votis 22, 173. — *subst.* fallaces in *vulpes mutati* 5, 434.
 fallere] 1) doctus I, 104; 19, 68; affatu cuncta solebat 5, 367. quis possit pectus 28, 233. fallit 3, 180. fallat *procos* c. m. 30, 31. falleret aures 21, 113. 2) *de rebus*: conubia te fallunt c. m. 25, 54. fefellit te luxuries 22, 131; eventus vota 28, 87; fossa 24, 341; semita 26, 285 (*plerumque in sent. negativa*). fallente rota c. m. 30, 178. numero fallor 26, 488. fallimur umbra III 96. nil spatio fallente modum c. m. 9, 33. 3) *transl.* sub specu fallere Sirium 11, 20; fluctus falli possit 8, 424. — *sine obi.* 21, 207.
 falsus] olor 1, 238. patres 18, 470. nomen 7, 54; cf. 28, 117. tonitrus c. m. 51, 13. munera 22, 181; crimen 15, 170; auspica 15, 122; cf. 20, 2. sepulchra c. m. 27, 50. *pro „fallens“*: c. dat. falsus amicis 8, 279. cf. 10, 27. — *subst.* falsa loqui 22, 33. falso similis 18, 346.
 falx] (falcem, falce, falces) falcem cote novare 22, 194; deponere 26, 463. aestivae detondent Gargara 28, 389. numerosa falce laborare c. m. 31, 41. in falcem curvare gladios 21, 223. — *pro armis*: falcem stringit Bellona qua populos metit 20, 145; falce *utitur* Gelonus 21, 110.
 fama] 1) *Ruhm*: 22, 266; 28, 294. praeclara 10, 120. aeternam 8, 410; colligere 17, 184; in dubium deponere, *ibid.* vero celsius auctam servare vel minuire 16, 3; *alicuius* producere 21, 36; reverti iube c. m. 22, 44. melior fama 24, 6. famae pondus 24, 79; vulnus 22, 380; contemptor 18, 434; dispendia 28, 452; insignia 26, 107. dat. c. m. 25, 62. famam minuit praesentia 15, 385. — c. *gen. rei*: iustitiae 21, 207. — *de homine ipso*: fama secunda fori c. m. 19, 2. 2) *Gerücht*: 28, 438. videri ficta 18, 346. — *quasi persona*: illum fama vehit 1, 34; cf. c. m. 23, 12. aulam quatit, canebat eqs. 20, 463; cf. 21, 312. explorat recessus 8, 275; cf. III 118. *iudicium hominum*: 22, 56. — *pro fabula, mythographia*: armat sagittas *Cupidinum*, 10, 71; canit eqs. 21, 312; refert c. m. 26, 25. [2, 118; 133.] cf. *Fama*.
 fames] 3, 296; 20, 378; c. m. 30, 22. non toleranda c. m. 15, 2. stimulata 24, 341; omne periculum docta subire 28, 245; urbi suscepta 13, 401. atra urgebat 21, 279. extremam defende 15, 36; cf. 15, 72; pati 24, 229; lenire 21, 309; explere 24, 331. saturare c. m. 27, 13; gaudet cervice eqs. c. m. 22, 31. *abl.* 15, 127; 22, 388. c. *gen.* 24, 229. — *semper sensu proprio praeter* c. m. 29, 21, *ubi de magnete*.
 famosus] caupo famosus 18, 198. iter 26, 285. famosius (*de Hunis*) 3, 324.
 famula] *subst. plur.* Idaliae c. m. 25, 8; Lacaenas 20, 201; Romanas 26, 628. *de mulis* vinclis famulae c. m. 18, 15.
 famulari] *cum dat.* famulatur vulgus I 21. spiritus inclusus f. astris c. m. 51, 7. famuletur Araxes 1, 160. famulabitur Romae 15, 207. — *ptc. praes. cum dat.*: agmina signis 3, 77; arma iussis 21, 332. *sine dat.* Fortuna 26, 513; sidera (*sc. Iunoni*) c. m. 31, 35; tituli 28, 654.
 famulus] 1) *subst. proprie*: liberator 8, 614. *gen.* famuli 15, 274; *dat.* 20, 319; *acc.* 19, 74. famulis sunt discrimina 18, 30. marcent epulis ero *absente* 26, 366. inter crinitos 15, 184. famuli re-
- gales, ordo illustrior servitii, 18, 149. *profundi* (*de Tritonibus sim.*) c. m. 53, 119. *adde* I, 77. 20, 517; 535. — *metaphor.* famulum sibi delegerat 8, 74; famulos precatur (*Roma*) 24, 82. 2) *adi.* Manes II 13; Atlanta 28, 380. *plerumque fem.* Nymphae III 230; choreas c. m. 30, 143; acies c. m. 27, 88. Carthago 21, 383; urbes c. m. 30, 116. ripis 7, 203. famulus manibus (*i. e. famuli*) c. m. 22, 17. — *trop. quod famulatum indicat*: catenas 5, 386.
 fari] talia fatur 3, 139; cf. 5, 205; 404; 15, 329 *al.* vix ea fatus erat I 117. sic fata 3, 65; cf. 3, 349; 15, 127 *al.* haec fatus 5, 22. [fandi 5, 29.]
 fas] pretio cedat 15, 260; habes I 90 (*ex Verg. Aen.* 9, 96). si fas est 26, 64; c. m. 40, 11 [cf. 2, 132]. fas est 28, 428; sit 8, 378; 10, 194; fas non est frangi *harundinem* 1, 218; cf. 21, 325; c. m. 22, 32.
 fascis] *sgl.* fasce 8, 655. — *plur.*: 1) *regale insigne*: adempti Tarquiniis 18, 448. 2) *consulatus insigne*: affixi postibus 8, 416. sumere ilicitos 18, 320; deferre 20, 55; praefere 22, 260. comitatur curia 18, 308. contagia fascibus tuis defendas 18, 489; prostratis horret lictor 20, 520; lictor auratis 28, 646. suis vapulat 19, 8. vetustis clarus 22, 413; cf. c. m. 25, 59. *ut in his plerumque, sic etiam in proximis cogitatur* 3) *ipse consulatus*: 25, 5. 22, 385. 24, 7. donat Roma 24, 90. Romulei exordia sumant 7, 1; reduces exultant 8, 4. pollutos 18, 308; lustrandi 18, 21. fasces subire 17, 279; contemnere 22, 233; sequitur victoria 8, 640. coepit fascibus 17, 336; temeratis ultor 20, 142; cf. 22, 324. per fasces numerari 1, 15; cf. 22, 324; biuges 1, 233. fascibus c. m. 41, 15; nec fascibus ullis erigitur virtus 17, 2. 4) *insigne praefectorum sim.*: provincia missos f. expellet 21, 237; cf. c. m. 19, 4 (22, 413; c. m. 25, 59). 5) *pro imperio Romano*: cinxere Hypanin 28, 337. Indos fascibus submittit 15, 20.
 fasti] respirant abluto nomine 19, 13. perpetui te ducent in saecula 1, 279. fastis legendus 17, 334; Latiis 18, 151; cf. 18, 319; 22, 4; recensitis 20, 60; legitur 22, 244. felicibus aperit annum 28, 640. aetheriis scribunt Stilichonem 22, 476. *accus. fastus in e, contra E, 18, 478; (signare) in E 8, 155; (incestare) in V 17, 267; at fastos 20, 131; (inire) 8, 612; (scribere Eoos) 22, 307; (ornare) 24, 88. de abl. fastibus ne quis cogitet ubi fascibus legitur* (cf. 17, 2; c. m. 41, 15).
 fastidire] c. *acc.* 8, 303; 22, 41; 26, 630. strepitus fastidit 24, 28; nostros ignes c. m. 40, 17. aestus fastidit amictum c. m. 25, 6. *in amore* fastiditus 18, 64; fastidita 15, 190.
 fastidium] -a praedae ad caedem impellunt 18, 251; *absol.* deposui 10, 31.
 fastigium] -a: montis ascendit III 383. *absol.* (*aedificiorum*) 5, 58; aemula astris consenit Roma 24, 134. — summi f. iuris 1, 58; 22, 313; 28, 41; summa f. sedis c. m. 25, 67.
 fastus] fastu barbarico 15, 73; cf. 14, 415; alto adloqui 22, 159. gravitas fastu iucunda modesto 17, 247; posito 24, 62. *plur.* fastus tulisset 20, 192; terribiles laxare 10, 198; vanos attollere 26, 551.
 fatalis] 21, 359. fatales manus 26, 61. augurium fatale tori II 141; virtutis solum (?) 26, 637. — *de Fortuna regia*: hoc generi fatale tuo 15, 341. aurum fatale 5, 342. *item* fatalis candor quasi regius 8, 195; cf. *fatum*.
 fateri] 5, 478. omina non audet c. m. 30, 94; errorem 20, 7. cogentur II 304. secreta fatebor I 216; hinc indicetur c. m. 30, 139. fateor 15, 293; 10, 34; III 420. — c. *inf. sine acc.* fateor vinci 3, 109; cedere fatebur c. m. 40, 5; cf. 18, 414. hominem fateri (*se*) c. m. 32, 6. cf. *se decorar* 22, 289. — *cum sent. relativa* 26, 165.

- fatidicus] carmen 26, 232; quercus 26, 137; recessus *c. m.* 3, 2; laurus (*Apollinis*) 24, 59.
- fatigare] fatigat: vos cura 1, 64; terras et aethera *Rufinus* 3, 370; nives Gargani in *venatione* 24, 308. — quos fatigant tormenta 5, 512.
- fatiscere] ora fatiscunt vulneribus *III* 425.
- fatum] 1) sit f. quod volet *Proserpina II* 306; cf. *III* 301. aspera fati sors 28, 282. fati stamen 28, 267 (item fatorum 3, 177); violentia 26, 382; vices 26, 83; discrimina 5, 474; fati in speculis 15, 349; obses 26, 318; fati conscius *II* 7; praescius 4, 7; 24, 180; item fatorum *c. m.* 30, 16. pandere fata 19, 37; stellae edunt fata 28, 19; dubia 26, 557. fato damnari 26, 43. fato causam tribuere 18, 55. seu fata seu ira deum 26, 171. me foveat 26, 540. nequeunt *eqs.* 15, 144; parant 18, 22; permittunt 18, 274; dabunt fidem 22, 339; cf. 20, 203; *III* 107; *c. m.* 41, 16. fata destinantur a Iove *III* 65. fatorum seriem ducunt *Parcae I* 52; secreta alte tegi 26, 197. inmoti 20, 9. numina fati volvimur *III* 410. inprospera 8, 635; 15, 74; 28, 208; contra minantia 21, 284. fata in melius convertere 8, 119; cf. 28, 208. fatorum onus 26, 271. fati brevibus perire 5, 49; viam aperire 18, 140. fati obviis 24, 140. vive pudor fati 19, 47. 2) de morte: clarum 15, 381; cf. 26, 439; *c. m.* 30, 13. post fata 15, 292; 22, 53; *c. m.* 53, 91. fata solatus sepulchro *c. m.* 22, 18. noxia pellis *c. m.* 26, 2. nullis fati obnoxius *c. m.* 53, 54. 3) felicitas: fati prosperiora *c. m.* 26, 94; cf. 28, 548; 15, 103. immensi culmen 28, 131; gradus 17, 60; ordo 17, 338. abundantis ludibria 26, 110. fata servantia tenorem 1, 16; nascentia secuit livor *c. m.* 22, 31. quid donent (debent) 3, 142. 4) regia *Fortuna*: fati *Augustorum* debentur mare terraque 7, 189. discrimina fati 5, 474. lux altissima fati 8, 273. fato potenti 8, 221; meliore *c. m.* 30, 159. cf. 24, 180; *c. m.* 30, 85; 187. victicia fata 24, 128. fati pugasti 7, 89. magnis praeludere 28, 68. imperii fata 28, 591. sic fati defenditur 21, 43; vide venientia fata 22, 339. cf. fatalis; et vide de hac notione *e. g. Iuvenal.* 8, 201; *Pacati paneg. Theod.* 11 moras augere fatorum; item *Vergiliani loci interpretationes Script. hist. Aug. Hel. c.* 4; *Gordian. c.* 20, 5; item *Triginta tyr.* 10, 1: fati publici fuit ut quicumque potuit ad imperium prosiliret. — [2, 36; 44.]
- favere] —eat *Tritonia* coeptis 20, 396. —et gentibus caelum 28, 445. arbor favebit remigio *III* 368. terra faveret frugibus 17, 180. locus favens odiis 5, 282. favere canenti 23, 13. — sine dat. somnus favet 27, 15; caelum 28, 445. regina fave *c. m.* 31, 57. faveas *II* 78. favete campi 12, 6 sq. *Zephyri* faventes 15, 526.
- favilla] favillam rudem pluma vestire *c. m.* 27, 68. — plur. communes favillas miscent mortui *c. m.* 30, 152. vento citatas velis haerere 20, 473. favillis, favillas de *Aetna I* 165; *III* 398; 17, 72. cf. madidis *c. m.* 26, 57. iuga ambusta rapidis favillis (zu *Asche*) 26, 24.
- favor] certus stat merenti 17, 263. diversus ductoribus 24, 45. regni favor 26, 517. inemptus 28, 608. merces minuit favorem 25, 11; permutas *c. m.* 22, 2. per dubium f. pendet *Fortuna* 1, 11; male donatum a *Fortuna* 5, 422. pleno favore (deorum) 21, 1. humano favori 22, 208; patricio 24, 50; Romano 28, 75. — *c. gen.* pronus aliorum favori 22, 220. in ducis favorem conspirant 5, 119. iusto vatis f. *c. m.* 31, 24.
- favus] plur. favis *II* 109; *III* 25; 3, 383; 28, 262. favos tradunt apes 8, 383; velant 5, 465. *Hyblaeos* spoliare 14, 8.
- fauces] dracones (in signis) rapturi faucibus hostem 28, 568. de homine rapaci: *Enceladi* obriguisse *c. m.* 17, 32. pollutae negant arescere 5, 8. in praedam paratas 26, 30. ieiunas solari *c. m.* 19, 5 (cf. praef. p. LX.). — transl. freti 20, 29. *Aetnae III* 186; *III* 394. leti de faucibus rapere 8, 58 (cf. 28, 568); e *Tartareis* trahere 26, 449. *Avaritia* patulis faucibus aurum rimatur 22, 112. [2, 96.]
- faustus] fausti plausus *c. m.* 25, 22.
- fax] (facem, faces, facibus) *III* 325; 376; 442. lustrallem rotat 28, 324. sacras attollere *III*. de incendiis: faces lucere 5, 57; extinguere 8, 57; saevae f. (*Bellonae*) 20, 150. atris facibus cinguntur *Furiae* 3, 49; *Eumenides II* 215. nuptialis: festas 10, 202. *III* 409. 15, 309. vibrare *c. m.* 25, 97. de foco: arcanas (*Vestae*) 24, 169. de fulmine: gratam f. rotant nimbi 1, 207. *Aetnae*: vagas f. *c. m.* 17, 4. de amore: mansuram f. sensibus tradere 14, 17. de rubore: pulchras ore excitat *c. m.* 30, 122; castae pudoris *I* 274; cf. 22, 221. fecundare] fecundat *I* 186; fecundet 22, 239.
- fecundus] corporis ignis 18, 49. ager 3, 190; cf. 24, 93. fecunda per te videbar *III* 415. fui *Gildoni* 15, 153. mater consule 1, 203; *Hispania* principibus *c. m.* 33, 55. fecundo rore *II* 89. — f. spes gregis (i. e. spes fecunditatis) 10, 293; otia 17, 114; mors (*Phoenicis*) *c. m.* 27, 25; cf. 22, 414. — *c. gen. obi.* fecundus aquae *c. m.* 26, 13. [*Nilus* 9, 1.]
- fel] felle cudent viscera 17, 225; nimio rubent *c. m.* 26, 96 (cf. ad l.).
- felix] 1) *c. m.* 20, 1; *c. m.* 28, 1; *c. m.* 27, 101. 28, 278. f. ille qui 28, 101. manus quae *eqs.* 5, 405. felices quas *eqs.* 20, 198; cf. *c. m.* 26, 89. sit f. *c. m.* 30, 28. me felicior *III* 310; felicior 18, 56; 5, 264; 15, 105; 145. arbor amat 10, 66. annus 1, 267. uterus 1, 204. felicitibus actis 18, 396. *c. abl.* felix genero 22, 77. *c. gen. f.* arbitrii 21, 89; pecorum terra 20, 272; voti 8, 618. *c. acc.* hic publica felix 21, 29. — neutr. subst. nil felicius 28, 56. 2) felicem reddens: taeda 13, 4; tessera 21, 330. cf. *I* 108; 8, 618. — cf. Felix.
- femina] 18, 320; 26, 439. cum senuit retinet conubia partu 18, 72. [21, 15.]
- femineus] coetus 1, 200. thalami 20, 392. labor 18, 336. virtus *c. m.* 30, 12. f. signa de astris *Venere et Luna c. m.* 44, 6. f. arx eunuchi sacro cubiculo praepositi 19, 21. item pro eunuchi 18, 466; 20, 107.
- femur] *Bacchus* paternum pulsavit 24, 228. femorum *c. m.* 53, 80.
- fera] de lupo 26, 258. in amphitheatro descr. 5, 395. captiva vehitur 24, 330. exiguum f. (*hystericem*) *c. m.* 9, 10. — plur. ferae rabiem deponunt apparente *Iustitia* 17, 122; cf. *c. m.* 31, 3. oppida intrant 20, 44. praetereunt subiecta *c. m.* 22, 27. feras agitare *c. m.* 53, 122; cf. 8, 534; 24, 253. nobiles 24, 240. retibus tenendae 24, 273; cf. *III* 95. telis iacebant 11, 13. ferarum dominum (*leonem*) 18, 388; spelaea 26, 354; colla ligare 17, 293; domitor *c. m.* 28, 20. feris natura saeva redit *II* praef. 5. de piscibus: 10, 160. vita (*hominum*) indiscreta feris *III* 45; ferarum vincla pati mortuos 5, 482; animos eximus (*homines*) 17, 192. — transl. feram rapacem (*Ruf.*) 3, 262.
- feralis] barathrum *I* 37; murnuri 3, 131; habenae *II* 272; quaestus 5, 455. auspiciu 20, 232. ferali crine cometae *c. m.* 29, 4. praeda 26, 614. egestas *c. m.* 22, 23. pugnae 15, 124. — adv. ferale: gemiscunt *III* 130.
- ferax] 18, 405. *c. m.* 28, 5. frugum feraces (anni) 22, 457.
- ferē] 26, 489.
- ferire] ferit arbores *III* 378; saxa *II* 174; astra iugis (terra) 26, 341. iuga fluctu feriens hiems 21, 175. feriunt litora venti 5, 527. cum hostis murum feriret 24, 146. iaculis ferit 22, 354, umbone *II* 224; mucrone *c. m.* 53, 111. cf. *c. m.* 72, 57. rupes feris (*sagittis Amor*) *c. m.* 29, 55;

- retro ferire (*sagittis*) c. m. 9, 47. feritura Iovem *III* 359 (v. ad l.). feriat rhomphaea catervas c. m. 50, 9. de luce: ferit splendoribus Hebrum 1, 123; imago Italiam *III* 445. — foedus ferire 21, 52. — de violentia omnino: cuncta ferit 18, 182. exemplo tuo feriere 19, 46. — sine acc. feriat 5, 70.
- feritas] vaga Chunorum 21, 110. Punica 8, 410. dolore creverat 20, 178. [2, 92.]
- ferre] 1) portare: c. m. 30, 99; scripta c. m. 40, 7. voces 5, 170. fruges 21, 308. vectigal c. m. 31, 17. secum c. m. 9, 41. Penthea 5, 418. feruntur prole parentes c. m. 17, 17. feremus iugum 5, 88. fertur equis 1, 101; cf. 20, 424; 24, 285; 28, 20. currus feratur nubibus *III* 52. ferar per devia *III* 317; ferri in alqm. *III* 262. — ore patrem 22, 348 (cf. ad l.) — opem 3, 321; moram latura 26, 47; amorem per ceram 10, 26. bella 21, 308. augurium cometes *I* 232. solacia 15, 381; cf. 28, 309. dolores in alqm. 5, 507. carmina 27, 14. — hypall. equi viam ferunt per caerula 7, 199. [f. de 1, 6.] 2) secum ferre: hoc sors tulerit 28, 283; aspera catenae 8, 117. 3) gignere, proferre (*Ertrag*): silvae mella 1, 250. partus geminos *III* 308; talem progenies 3, 103. item 18, 427? 4) auferre, eripere: *I* 93 et 95. venti dicta *III* 134. Fortuna vires *I* 95. ferar ad umbras 5, 167. quas tulere raptore *II* 260. convulsa feror (*Delos*) c. m. 53, 128; cf. 15, 199. 5) tolerare, pati, sustinere: opprobria 26, 523. flabra tulit 21, 124. frigora 21, 125. quis vos tulisset 15, 313. aspectum *III* 193. graviter tulere c. acc. et inf. 26, 391. 6) narrare, referre: c. dat. 22, 380. ferunt eqs. 20, 490; c. m. 30, 70; *II* 352. ferebat hunc esse 28, 286. fertur flevisse Pellaeus 8, 374; cf. 4, 17 et saepius. creatus c. m. 28, 13. feruntur gessisse 3, 251. — nominare 20, 247. 7) tollere laudando: in maius 26, 15. te laude feram 3, 273. 8) putare: te digna feror 22, 288. sublimior orbe ferebar 28, 277; cf. c. m. 17, 7.
- ferox] 5, 306. 15, 49; 426. 19, 76. Medea 3, 153; Proserpina *I* 27; Pluto *II* 273. Danuvius 5, 26. Pisidae feroces 20, 241; cf. 8, 439. voce feroci 10, 320. puerum ferocem (*Cupidinem*) 10, 110. c. abl. libertate c. m. 18, 15; cf. 26, 364.
- ferratus] catenae 22, 374; postes *I* 239; portae 26, 215. apex *II* 146. sedilia 3, 39. fusi *I* 53. pinna (*Stymphalidum*) c. m. 9, 3. viri (*im Harnisch*) 28, 571; partus c. m. 30, 219; frons (*equorum*), item armī 5, 361 sq. — saecula 22, 448. plantae Megarae *III* 390.
- ferreus] forma Martis c. m. 29, 25. simulacra 5, 360. currus 8, 16; concentus 28, 630; iuga *equorum* 1, 81. — sensu morali: Lachesis 26, 54; corda *I* 228.
- ferrugineus] amictus *Plutonis* *II* 275.
- ferrugo] dulci ferrugine violas pingit *II* 93.
- ferrum] 1) vectigal ferri 26, 538. tenetur inlecebris magnetis c. m. 29, 56. magnes ferro meruit vitam ferrique vigore vescitur *ibid.* 16. ferro stant moenia *I* 238; armatur harundo c. m. 9, 39. 2) catenae: -i rigidi vincula *III* 94; vis *III* 109; nigro 20, 343. 3) arma vel tela (*gladius*): hasta surgens ferro terribili *II* 24. ferri nitor 5, 179; seges 5, 390; praesidium 24, 222; otia 20, 121. ferri memor 20, 543. ferro inerti 26, 389; iudice 26, 592; cf. 616; c. m. 25, 77. ferro addidit hinnitum 28, 573. castum Lucretia mersit 18, 446; cf. c. m. 30, 153. cruentum et siccum 22, 15. ferro stricto 5, 230; 28, 468. -o penetrare leones 21, 65; moritur c. m. 53, 113. 4) pro pectine ferreo: per tenues ferri rimas 20, 385. 5) pro torno vel alio instrumento: mons patiens ferri c. m. 7, 8; ferro,
- i. e. castrando 18, 342; sanantur ulcera 20, 14; largius acto secantur vitalia 26, 122; picta genas 22, 248. 6) sensu mor. ferro corda rigent 26, 303.
- fertilis] *II* 79. ver 22, 463. quid fertile terris 18, 495. eloquio fertilior c. m. 40, 20.
- fertilitas] (*agrorum*): metuenda colonis 3, 191; Gallica 22, 395.
- fervere] (ē): fervet (*igne*) agger c. m. 27, 59. de impetu: fervebat aquis (*Chilumnus*) 28, 511. de clamore: fervebat vocibus Aulis 15, 485. de animi impetu: cupidine fervens 3, 100. cum ferveret imperium 15, 300; moles novis 15, 300. — c. inf. 5, 295; 15, 351.
- fervidus] 1) fervida regna sulphureae plagae c. m. 26, 18. — 2) *Rufinus* 5, 380; *Mavors* 21, 269; genetrix (*Terra*) c. m. 53, 12. dicta *I* 76. 3) duplici sensu 20, 349.
- fervor] 1) purior solis alit *Phoenicem* c. m. 27, 15. fervore obsessa plaga *I* 260; cautes liquescunt c. m. 26, 21. 2) lumina asperat 17, 218. prono f. petit Italiam 26, 476. fervor iniquus c. m. 30, 231. c. gen. avido legendi *II* 137.
- ferus] 10, 138. 26, 386. ipse quis est *III* 430. gentes 15, 232. colla 28, 382. membra c. m. 4, 12. lumina c. m. 24, 1. feros (sc. iuvencos) *ibid.* 8. vincula 5, 191. rex (*Pluto*) *I* 54. — saltus (*Maenali*) 1, 186. fero sub iure 5, 458. — ferum putes c. inf. 22, 15. — vide fera.
- fessus] *I* 105. 26, 352. ponto et annis gubernator 8, 421. agmen 28, 218. Mars 24, 211. fessum clade hostem 26, 129; cf. 8, 473; 15, 17; 20, 367. serpentes *II* 161. fessa membra 11, 21; viscera *I* 124. supplicii fessos c. m. 22, 33. fessi orbis poenam 5, 406; terrae 1, 168. — virtus 21, 283. — c. inf. f. cingi 20, 367.
- festinare] 1) absol. 22, 410. *II* 206. festinet littera c. m. 40, 21. 2) c. acc. calor male festinatus 28, 224. 3) c. inf. festinant vexilla moveri 15, 420; cf. 7, 194.
- festinus] amor 8, 371. oscula c. m. 30, 217. canities 10, 325. carmina c. m. 25 praef. 1. festinus in ortum (*Phoenia*) c. m. 27, 58. c. gen. festina voti 8, 166. pro adverbio fere: festinas urgete manus 3, 344; cf. rotam 5, 336; et 10, 123.
- festivus] cantus conubii 21, 3. -o pollice *II* pr. 16.
- festus] adi. Hymen c. m. 31, 2. festior annus 7, 3. festae aures 26, 206; faces *III* 409. abl. f. tempore *II* praef. 13; diebus 20, 372; c. m. 32, 20; luce 1, 143; carmine 24, 21; myrto c. m. 29, 28. — adv. festum canant 10, 196. — [12, 11.]
- fetus] adi.; fem. tigris 3, 90; Martis novales 26, 25. c. abl. imperio f. domus 12, 24.
- fetus] subst. sanguinis fetum (?) amare c. m. 8, 2. fetu concepto nasci c. m. 27, 23. sinistro fetu Nox genuit 3, 30. monstrifero Tartara completa c. m. 53, 3. de arboribus: fetu pubescant *II* 78. plur. Romulei 1, 96. Roma Probae fetibus augetur 1, 194; geminis ornavit orbem parturiens Latona c. m. 53, 124. crescentes dilige 7, 157. teneros (avis) *III* 142. — absol. truces, i. e. bestias, 17, 295; cf. 24, 356.
- fibra] plur. tumidae molliuntur pulmonis ope 8, 247. cordis fibras 5, 414; abreptas non crescere *II* 342. fibris extorum inmersum nefas 18, 13.
- fibula] sudata Volcano, gemma amictus suspendit *II* 17. mordebat vestes, uberibus propior 20, 184.
- fidelis] videre fidelem 21, 208; experior 15, 305. nimium fideles qui eqs. 22, 55. f. mugitus (reddunt boves) 26, 411. — fumo fideli, cui fidem habere potest nix, *I* 169; cf. flammās c. m. 27, 63.

- fidere] fide deis 26, 53. cum fideret armis 26, 534. fidens Ithaco (*Diomedes*) 28, 471.
- fides] plur., solo abl. fidibus Pieriis egit chelys *Gildonem* 28, 124. sacris canit *Phoebus* 9, 19. remissis incipiat *Musa* 22, 5.
- fides] *sgl.* (fides, fidem, fide) 1) 18, 66. datur c. m. 9, 3; cf. 8, 621; 22, 338; additur 27, 21. alterna 8, 283. certa, c. *infin.* c. m. 26, 80. peccat 22, 97. non empta perdurat 8, 501; cf. 8, 121. sincera c. m. 25, 92. vera 10, 240; 18, 371. *Oresteam* c. m. 40, 18. huius fulta fide 22, 86. fidem mentiri 1, 108; simulare 3, 98; spondere 18, 420; adspirare pectoribus 14, 16; admitte 20, 70. nutante fide 19, 23. *audacius* ante fidem solis (*antequam fidem facit*) 6, 2. muris nulla f. 18, 244. si qua Musis 28, 475; cf. c. m. 10, 4. c. *gen. rei*: opprobrii stat 22, 295; dicti *eqs.* 26, 485; veri sera f. *eqs.* 26, 554; coniugii c. m. 30, 28. 2) publica (*politica*): turbata 7, 63; laesa 28, 314. fidem rumpunt *taedae Eumenidum* 20, 483. corrumpunt *aeraria* 28, 606. fide fluitante 15, 247. laudata 21, 234. leto purgare suspectam 26, 592. fidem obire *inducius* 28, 449. 3) *militaris*: 15, 440. nostram experire 5, 276. militis temptare auro 26, 88. alternam 5, 226. 4) *in deis*: certa caeli 15, 499 (cf. c. m. 26, 80). haecine vestra *III* 191. cf. rerum fidem 3, 65; c. m. 51, 5. fidem rupissent elementa *I* 43; cf. c. m. 17, 35; nivibus servare *I* 167 (cf. fidelis). amnes undosam non servant 26, 48. astra viarum f. mutant *II* 189; fidem venti et anni 15, 65. — [2, 15; 21, 14 et 16.] — cf. Fides.
- fiducia] quae sit *Partho* 8, 531; in telis 15, 436. profuit 21, 342. tanta est 8, 443; tibi crevit 16, 5; cf. 20, 559. nil celat, nil cumulat 28, 592. — c. *gen.* belli 24, 122; 26, 380.
- fidus] 20, 481; 18, 81; 19, 42. *saepe is cui fides haberi possit* (cf. fidelis): incendia 17, 329; hostes 5, 133. male fida 26, 348; ruina c. m. 26, 48. — fidissime 10, 333. fidissima *I* 179.
- fieri] fit: via ruptis nubibus 20, 168; *plausus* 20, 402; coniugium fit causa *eqs.* c. m. 30, 190; propior fit c. m. 17, 22.
- figere] 1) quas partes figat *verubus* 20, 448. fixa ora 28, 566. figunt gressus 20, 525; vestigia fixit solo 26, 170. *equus* figat morsus in cortice 18, 240. oscula 20, 68. terram figere rostris 15, 491. aratrum collibus 28, 184. aquilas 15, 33. quae flamma figat cometen (?) 17, 112. — = *motu privare*: fixus toro (*conviva*) 15, 177; nodis c. m. 53, 96; orgia fixa metu 20, 286; fixus torrens *II* 350. figenda verba sensibus 22, 155. fixus = *firmus*: ebur 24, 352; cf. c. m. 9, 12 et 18. = *certus*: honor 1, 12; reverentia 8, 504; leges 22, 436. 2) *telo ferire*: iaculis 5, 305. figere reges 10, 76; tigres 21, 66. vulnus fixit *Amor* 10, 7. fixis medullis c. m. 25, 145. *duplici sensu* c. m. 53, 96. [figebat *I*, 7.]
- figura] textitur c. m. *append.* 10, 2; telae veri duxere figuram *II* 43. nulla figurae gratia c. m. 39, 3. inscribi aurum figuris 5, 342; cf. 22, 175; 8, 592. *flebiles in hyacintho II* 131; *in corporibus Pictorum* 26, 418. 2) *viventis*: mutata c. m. 27, 54; cf. 5, 491. *Hecate* variata ternis figuris *I* 15. 3) *formositas*: *Veneris* figuram sortita c. m. 11, 3. 4) *simulacrum*: -is variis monent somnia *III* 124; sic commendatur defunctas figuras 3, 128; et cf. 5, 491. 5) *de atomis Epicuri* 3, 17.
- figurare] *subi. impersonale*: *Venerem* gemma c. m. 29, 26; cum eadem forma figuret fratres c. m. 17, 21; se figurat insula 15, 507.
- filius] redeat mihi talis 7, 34. *solet dicere Claud.* natum, pignora, prolem *sim.*
- filum] ubique fila: pendula c. m. 49, 20. in *textura: III* 160; ducere fila 10, 18; telae consona f. duxere *II* 43; conferre pensis 22, 334; tincta repetito murice, *ibid.*; squalere metallo *I*, 182; pretiosa smaragdis ducta 8, 586; tument caelantia fluctus *I* 256. pollice turbant 20, 374. — *Parcarum* 3, 157; neverunt ultima *P.* 20, 461. — *pro fidibus*: f. canora lyrae repetit *II* pr. 14.
- findere] turris findit aequora 5, 471. rotae findunt membra *II* 158. vomere sulcus findetur 3, 382.
- ingere] 1) mortalia fingi 8, 232. cerastae finxerunt membra *lambendo* 3, 96. natura artus finxerat 26, 585. *Venus* fingeat caesariem 10, 100. *de moribus*: quidquid fingi laborant 10, 322. *sbi. inpers.* (cf. figurare): fingunt aera lupam 1, 99. 2) mente *ingere*: fingere nil maius 27, 25. somnia possunt 18, 172. plurima fingi permittit timor 26, 227. 3) *simulare*: se laetam *III* 120; ficta fuga 7, 202; ficto languida passu 3, 136; sermone 5, 370. fama 18, 347. fletus fingeat 18, 83. *cum inf.*: fingit ignorare 20, 306; parcere 28, 301. — *adv.* fictum anhelat 18, 259.
- finire] *absol.* finierat 15, 379.
- finis] 1) *sgl., localis*: finem perosus 17, 80. fine supremo (*mundi*) *I* 263. finem Herculeum 7, 208. fine sub imo *Alpium* 1, 104; femorum c. m. 53, 80. — *actionis*: 1, 67; quem ad finem exulat 28, 407; cf. c. m. 41, 1. sine fine 28, 564. c. *dat.* c. m. 22, 2; paci quaerere 20, 477; studiis facere c. m. 30, 207. litibus addere finem 8, 511; ponere 14, 466. — quo fine beatum dirigitur 17, 95. — *pro morte*: finem praebes *I* 57. 2) *plur.* fines mari praescripti 3, 5; item homini 8, 304. fines *Noti III* 323. finibus obliquis (*terrarum*) 20, 241; illis *Italiae* 26, 638; *Ligurum* 28, 288. finibus vallis concludi 21, 108. pro f. 18, 509. — *pro terra*: *Macetum* 5, 279; veteres *Romae* 15, 109. exiguis orta *Roma* 24, 138. *Illyricos* 5, 161; in suos redire 22, 206. detrudit finibus 3, 192. *pro fundo privato*: 3, 192 (cf. *Barth.* p. 1137). [20, 24.]
- finitimus] -o terrore 5, 56. — *subst.* finitimis 20, 294.
- firmare] vestigia firmat *thyrsus I* 19; firmasti v. gressu 7, 39. — omnia consilio dei firmata 3, 7. leges *I* 63. amicitias 22, 38. firmavit pectora dictis 26, 314; crimen firmaverat annis 22, 117. firmare cohortes (*sc. fidem*) 21, 306. [2, 68; 22, 14.]
- firmus] firmis lacertis c. m. 20, 19. firmior *II* pr. 47.
- fistula] 1) *pastoralis*, canat 24, 283; *Hymenaei* c. m. 25, 40; responsura choreis *ibid.* 99. 2) *in aquae ductu* c. m. 26, 58.
- flabellum] plur., quasi insigne *eunuchi* 18, 463.
- flabrum] plur. *Riphaea Bootae* 21, 123; *Noti* flabris mandare timores 26, 205.
- flagellum] servos fudere ostensis flagellis 18, 511; agitate flagellis *umbram Rufini* 5, 522.
- flagitare] flagitat adventum (*Roma*) 28, 333; equus amnes 10, 292. gestis pro talibus annum flagitet 18, 285.
- flagitium] flagitiis consumerere domum c. m. 43, 8.
- flagrans] si quid flagrantius actum *III* 296. flagrantior *Canis* c. m. 28, 33.
- flagrare] 1) flagrant tecta 20, 35; flagrante *Corintho* 5, 190. cum flagraverit ignibus *Luna* 1, 24. flagrat opus 20, 450. flagrantis ripae (*Phlegethontis*) 3, 120; pelagi c. m. 26, 27; *Olympi* 15, 148. scopuli (*Aetnae*) *III* 392. flagrantibus rivis barba madet *II* 315; item sertis ornati solis equi 22, 470. 2) *animo*: flagrat studiis (*vulgus*) 28, 604; studio *III* 226; item flagravat 21, 56. flagrabant pectora voto 7, 74. -vit libido regnandi 20, 560. in vultu flagrare poterit rubor 18, 253. -ante ira c. m. 30, 135. c. *acc. et inf.* flagratis augeri 22, 265; cf. 5, 433; 7, 74. 3) *de amore*: flagrat anghela silex c. m. 29, 42; flagraverat aestu 10, 2.
- flamen] (flamine, flamina) *Austri* flamina nocent

- c. m. 26, 92. absol. = ventus: flamina prospera optantur 24, 57; mitescunt 26, 273. frangit collis 15, 522; cf. fl. fracto 3, 71. sinuari 20, 312. flamine sonoro Boreas I 73; crebro turbidus 7, 37; largo rura fove II 85; molli c. m. 30, 201. — de vi electrica torpedinis: c. m. 49, 17.*
- flamma]** 1) legit polum I 253. hic procreat omnia flammis 17, 71. frigoris et flammae 22, 8. innoxia lambit I 170. cessat c. m. 17, 47; rapida *ibid.* 3. fabrilis 22, 176; flammis mollitus chalybs 26, 542. fl. Chimaerae 3, 296; Caci II pr. 43; Enceladi III 122. tormenta flammae 15, 186. *dat. c. m. 27, 94. — plur. 10, 266; 20, 16; 17, 194; c. m. 26, 75. flammis pati 6, 6; fideles c. m. 27, 63. flammorum hiatum III 395; regio c. m. 26, 17. 2) de luce: errantes ludunt II 3. arcanis flammis gemmarum 8, 588. 3) pro face: ducit choros c. m. 29, 28; spargere flammis 17, 325 (*cf. ad l.*). 4) incendium: premerent flammae 24, 146. barbaricae 3, 360. hostiles 20, 571. Senonum flammis restinxit 26, 291. pro patriae flammis *sc. arcendis* 20, 598; *cf. 21, 184; 346. 5) fulmen, quasi fax: caelestis c. m. 22, 38; testes flammae conubia firmant II 231. 6) siderum: quae fl. excutiat rutilos tractus (arcus?), quae crinita figat cometen 17, 110 sq. fl. Probini I, 244; flammam Gradivi 7, 166. flammae caelestes 8, 196; recipere modum 8, 69. 7) pro foco: flammis tuetur Vestalis 18, 329. 8) sensu *mor.* f. iuventae te rapuit 26, 498. iram imbutam flammis 8, 242. 9) amor vel sim. fl. pronuba pudorem sollicitat I 131. regnant in marmore flammae c. m. 29, 57; iuvenum 18, 90. flammorum numen c. m. 8, 1. [2, 122; 123; 130; 135.]**
- flammare]** 1) *transit.* virgo flammabat Achillem 10, 16; egestas pectus 20, 180. flammata fronte 26, 518. flammatus virtute 28, 467. 2) *intrans., ptc. praes.* flammantia pondera (*caeli*) c. m. 53, 23. flammum] *pl.* flammæ accommodat capillis 10, 285; subnectere gemmis 21, 83; vultibus addunt praevelatura pudorem II 325; sublevat ore virginis 22, 358. produnt lacrimas 14, 4.
- flammeus]** rivus 22, 468; imber 28, 342. Aurora flammea vultu 20, 528. frena caeli 28, 185; spicula c. m. 25, 20. — *trop.* fl. oris honos III 89.
- flammifer]** -rae zonae patiens (*Nilus*) c. m. 28, 9. flammiger] -ris habenis (*Sol*) 1, 1 (*c. m. 28, 9 in G.*)
- flare]** flantes Coros c. m. 28, 3.
- flatus]** 1) *sgl.* flatum (*sc. pestiferum*) repressit Am-sactus II 349; *item* flatu violare diem 3, 63. flatu propiore sequentum 28, 279. lascivo (*in magnetē*) c. m. 29, 33. — *ventus:* assiduo flatu cadit arbor c. m. 27, 34; *cf. II 75. 2) plur. venti:* receptis flatibus vivit draco 7, 141; hibernis 22, 411; dubiis committere alnum I praef. 3; *cf. I 174; II 75. de superbia:* spe nutrire 20, 432; nimios attollere 22, 159; remittere c. m. 23, 19. [2, 124; 137.]
- flavere]** *ptc.* flaventia erta (*Cereris*) III 126; reges 21, 203; saetas 26, 327.
- flavescere]** insuerset virides angues Bellona (*i. e. in flavos capillos mutari*) 20, 186. flavescit aristis orbita I 188; flavescencia Gargara 28, 388.
- flavicomus]** [2, 97].
- flavus]** caesariem 8, 446; crinibus c. m. 25, 127. Getas II 65; *cf. 14, 15; 20, 103 al. matrem 10, 242; agmina 8, 54. flava cruentarum umbra iubarum 1, 93 (cf. cruentus). — flavo de Tigride c. m. 27, 83. Marica I, 259. flava rura, i. e. torrida, 18, 112.*
- flebilis]** sensu passivo: species aulae III 148; nulli fl. damnum 5, 46; bellum 15, 77. activo: questus 3, 127; figurae II 131. — *adv.* flebile gemuit II 8.
- flectere]** 1) rotam 10, 15. flexos gladios curvare 21, 222. 2) flectebat habenas 19, 1; *cf. 28, 190 et flectenti 21, 67; pro retro flectebat 26, 594. flectit iter 5, 252; flectas cursus 7, 181; flexisse 8, 541; flectite signa 5, 217. 3) obi. person. te pietas II 253; superbos 26, 94. Ditem flexit Amor I 27; cf. c. m. 30, 170; 9, 13. indocilis flecti I 6. flecte animum 20, 596. flexura I, 76. flectitur 3, 245. flecteris fletu c. m. 22, 50. flexus 22, 3. insidiis flectetur (*Theodosius*) 3, 115. adde 15, 120. 4) retro flectebat minas 28, 142.*
- flere]** nec fl. quidem licet 5, 87. flet Mavors 15, 129. flebis 20, 209; flevisse 8, 376; fletent c. m. 25, 124. Dindyma fleverunt 20, 173. — *cum acc.* montes flevere silentia Orphei II pr. 7. te flebunt Maenala II 244. dignum fleri III 312. flenda 15, 37. *cum acc. eti nf.* 8, 376. [2, 103.]
- fletus]** fletu madet orbita III 442. cum fl. 28, 256; tenero 3, 95; *cf. 20, 375; decoro II 273; permixto 15, 228. plur. teneros detergent 20, 375. subitis maduerunt ora I 268. fl. amantis 18, 83. vulgi fletibus superbit 15, 74. — lapidum 20, 43. [2, 102.]*
- flexilis]** lamina 5, 358.
- flexuosus]** Mincius 12, 12.
- flexus]** palmitis c. m. 25, 15. Eridanus sinuatis flexibus errans 28, 176. crebro flexu Maecandri 28, 635. intendere longos (*acies*) 5, 372. clavi flexu 21, 288.
- florere]** 1) florebit ager I 199. florent rura 10, 61. crinali florens hedera I 17. 2) de luce varia: quo lumine floreat arcus c. m. 29, 7. 3) de ubertate omnino vel felicitate: floreret milite sulcus 21, 324; *cf. 26, 106. floret exercitus cristatis turmis 7, 133. florens patria sorte c. m. 41, 18. floreat aere vetusto 1, 19. florebat domus III 202. florere nocentes 3, 13. florente iuventa 28, 580; qua III 417.*
- florescere]** hominum florescite ingenii (anni) 22, 456.
- floreus]** florea frena c. m. 25, 104;serta c. m. 31, 10. (*II 118 v. spurius; v. l. florida cf. Cypriani Genesis v. 1148.*) [2, 7; 5, 33.]
- flos]** (*flori deest.*) 1) Henna parens florum II 72. flores radiant 3, 209; primi germina laxabant 20, 96; *cf. 24, 56; II 101; III 221; 10, 202. dispergere 10, 297; sociare II 140. dilecti a Proserpina II 265; exitii reos III 439. perpetui halant in Elysio II 289; cf. c. m. 25, 103. florum cumulus c. m. 25, 4. in floribus scribere 1, 278; cingere 4, 6; vernis induere 21, 86; ridere c. m. 30, 72. roseis c. m. 29, 30; currus extruitur c. m. 25, 103. adde 10, 188. — collect. flore spargi 22, 401; *cf. c. m. 20, 12. hinc pro rosario flore sub uno regnant geminae rosae 10, 246. 2) in artificio:* floris honos c. m. append. 10, 2; zona variata colorum floribus c. m. 47, 12. 3) translate flos Syriae 18, 250; florem iuventae consumis 3, 141; *cf. 22, 351; aevi 5, 145. servato puerili flore 18, 344. 4) lanugo:* flos juvenilis 1, 69; conspicuas flore genas 28, 560 [*cf. 5, 14*]. 5) orationis: Romanis floribus Graias artes inradias 17, 84. 6) de carmine: floribus ornes comas, sed fl. illis quoq. fons Perm. educat, unde Heliconia mella c. m. 30, 4—10; floribus docti amnes riserunt 17, 273; *cf. c. m. 30, 72. — dubium c. m. 27, 22.**
- fluctuare]** fluctuat ager c. m. 28, 40. — buxus II 110; fluctuet comâ oliva c. m. 31, 40.
- fluctus]** 1) *sgl.* quo fl. possit moderamine falli 8, 424. fluctu: Aegaeus blando I, 191; ferire 21, 175; litora nudata 28, 498. dulci (*lacus*) 26, 320. in fl. respirant sidera c. m. 30, 53. 2) *plur.* I 256. raro maris adpositum: 15, 479; pelagi 18, 32. Ionios II 1; 28, 209. fl. rubris insula c. m. 25, 61. subitis fl. sonora Sardinia 15, 513. resides mitescere c. m. 5, 2; *item 7, 123. sulcare*

- 28, 367. frangere *II* 310. impulit dies lumine *II* 1. in fl. decedit 8, 92. sub fluctibus ire 10, 136. in mediis mugire *c. m.* 29, 53. — *fluminum*: fluctus egit 8, 638; mutastis sanguine 21, 133. Nilus fl. ignotis procurrit *c. m.* 28, 10. *Phlegethontis III* 391. — *transl.* depellere 5, 12. fluctibus auri 3, 186.
- fluentum] *plur.*; *fluminum*: placidis 28, 160. alere fluentis 1, 236.
- fluere] 1) fluat Ganges 1, 163; fluere Hermus *eqs.* 18, 214. doctum fluens Aganippe *c. m.* 31, 61. vina fluent 1, 384; iugis 9, 8. suci fluentes arboribus 3, 149. fluxit mare in *textura I* 253. 2) *transl.* in *alia corpora*: unde fluant venti *c. m.* 29, 5. peplum fluentem 10, 123. fluunt electra capillis 28, 165; incendia vultu *II* 316. aera 22, 177; fluxere vaporibus enses 28, 346. fluit plebs 5, 428; rosae (?) *c. m.* 30, 90. 3) *de fato, rebus humanis, sim.*: ex causis fluxit clementia 26, 95; *cf.* ab exemplis *c. m.* 9, 45. ordine fata *III* 65. fluere aestas 20, 100. fluere mortalia casu 3, 3. gens his fontibus *c. m.* 30, 56. in te mixta fluunt 21, 34. cum fluat ingenium (= abundet) *c. m.* 40, 9. opibus fluens homo 22, 128; luxu fluentem 8, 217. ignavia fluxit in enses 20, 563. *pro deminutione*: in umbram fluximus 15, 45. — *c. acc.* Oenotria palmite vina fluens 22, 264; *cf.* *c. m.* 31, 61. — *c. abl.* (pro ex vel ab): 3, 149; 9, 8; 28, 165; *c. m.* 30, 56.
- fluitare] vestigia venti fluitant per aestum 3, 73. ventis fluitent dracones 28, 567. arcus *c. m.* 25, 11. — fluitante fide 15, 247.
- flumen] *c. m.* 26, 40. fl. Acin *III* 332; Avernii *II* 348; casto fl. Lodon 24, 260. fluminis ortus 21, 198. flumine verso 26, 56; *cf.* 3, 159 sq. — *plur.* 7, 101. 21, 133. 2, 4. 26, 195; 332. 28, 514. Rhodopeia 8, 526; Maeandria 28, 635. profundens *c. m.* 28, 14. languida cessant *ibid.* 29. emicuere *c. m.* 26, 88. praescia fati 4, 8; alta 5, 185; 26, 46. dilecta valet 20, 299. Orpheo parebant *II* praef. 4. mutarunt ripas *c. m.* 53, 65. per flumina 1, 169. ablat. fluminibus 26, 473. — *metalli I* 240. — *de lacrimis*: prorumpunt vultu *III* 128. — *de abundantia*: fl. lactis 21, 85; argenti 24, 236. — *personata*: saucia pallebant de Acheloo *c. m.* 30, 176 (*cf.* Fluvius). effigiata: captiva ferrent 24, 23. [2, 67.]
- flumineus] portus 28, 496. iter 21, 200. ortus 12, 29.
- fluvius] *II* 185; fluvium 15, 41. obiex fluvii 28, 484; *cf.* 18, 444. rupe volutus campum petit *c. m.* 26, 53; fluvium iusserat migrare averso meatu 8, 483. fluvio arente 18, 159. fluvio solvere 18, 296. — *plur.* 26, 334. quod volvunt *II* 296. montibus suberrant 1, 254. haerent glacie 8, 347. fluvii cingi 8, 105; ire 24, 326. fluvios Hiberos 1, 48; indigenas 1, 254. retro versi 18, 353. fluvios immittere ruptis ripis 3, 64. dii qui fluvios colunt *c. m.* 53, 43 (*cf.* Fluvius); fluvio luctante *c. m.* 30, 171.
- focus] barbaricos ardere focos (Wachtfeuer) 28, 454.
- fodere] fodiens, *i. e.* fossor 1, 50. pft. leo fodit viscera unguibus *II* 210.
- foedare] foedati oris 26, 587; foedatam reddidit 20, 256. ceterum *c. abl.*: foedaverit imbre noctem 28, 538. foedari pulvere ramos *III* 77. foedat nube diem *I* 164; telas brumâ *I* 265. cometes crine foedavit sidera 26, 247. sanguine foedavimus Hebrum 7, 147. — pacem vitis 21, 29. curules crimine 18, 26.
- foedus] *adi.* 19, 31. lucis amor 28, 452. nil adeo foedum 18, 287. munus 18, 41. merces 21, 211. foedo situ *I* 80. foedissima 22, 113.
- foedus] *subst.* foederibus 26, 56; ceterum foedus, -ris, -re, -ra. 1) *plerumque de barbaris foederatis*: 28, 303. petere 28, 415; rogare 28, 70. ferire 21, 52; sancire 15, 218; 18, 381. ictum 26, 497. violatum 28, 210. rumpit et servat 20, 213. exuere 26, 363. ludit 26, 566. egreium 5, 75. spes foederis 20, 324. gentes foedere recepit Roma *c. m.* 30, 58. f. cladibus empta 8, 455. praebere captis 21, 115. *inter Honor. et Arcad.*: 15, 218. *inter amicos* sociat foedere dextras 3, 223. 2) *de nuptiis*: *III* 305. *c. m.* 29, 41. castum 22, 76. perpetuum *II* 364. Hymenaei *c. m.* 25, 55. taedae 10, 28. *item* mutua palmarum 10, 67. 3) *transl.* 20, 428. *I* 64. *c. m.* 27, 82. foedera mundi 3, 4. in foedus elementa vocat *c. m.* 26, 76.
- foetere] mero 20, 85.
- folium] *solum* foliis: *c. m.* 30, 145. teneris admittere soles 10, 250. glaucis Minervae 22, 229. — *de foliato s. malabathro* 18, 226.
- folligenus] [5, 63; *cf.* praef. p. CLXVIII].
- fons] 1) perspicuus *III* 253. Permessius *c. m.* 30, 8. aurifero Pactoli 24, 61; *cf.* rutilos f. 3, 197. procedunt fontibus amnes 20, 259. in fontes redire 3, 160. arcanos Nili 7, 207. fontis 28, 508; amor *II* 135. fontem 1, 249. fonte cadens *c. m.* 28, 11. primo 26, 333; gelido 27, 9. quo f. ruit *I* 172. fontes 1, 223; 10, 69; 28, 32; gramina lambunt *II* 103. Acheronteos lacte tumuisse *II* 351. fontibus *III* 26; *c. m.* 12, 1; *c. m.* 27, 13. gelidis abluir *c. m.* 25, 100. 2) *pro aqua*: *c. m.* 37, 2; *c. m.* 45, 1. *cf.* nectareis fontibus 10, 210. 3) *transl.* auri fonte lavant 22, 346. lacrimarum *I* 86. fons mali 20, 18. suo f. natus annus 28, 650. his fontibus fluxit gens *c. m.* 30, 56. — *de poesi* fons absolute non positus; de Romanos fontes *c. m.* 41, 13 *cf.* praef. p. VIII. [2, 5 et 129.]
- fores] thalami *c. m.* 25, 116. rutilae patescunt 7, 170. praesagium cecinere *II* 7. caelatas 28, 46. ante f. 22, 432. adde 5, 142; 10, 266; 15, 138; *c. m.* 53, 45; foribus *III* 153.
- forma] 1) *hominis*: humana 5, 493. decens 21, 31. formae igneae 11, 5; neglectae gratia *c. m.* 30, 225; dirae *I* 82. f. dispare *II* 45. formae reddit ornatum *c. m.* 25, 101. *cf.* *c. m.* 27, 41. formam *c. m.* 4, 11. canes variae formis 24, 297; omni-genis numina *c. m.* 53, 51. — *pulchritudo*: cum f. dilapsus amor 18, 75; nuntia formae 10, 24. 2) *rerum habitus vel ordo*: loci *II* 101; imperii 26, 37; nocendi *c. m.* 53, 20; mali *III* 300. 3) *statua*: Martis ferrea *c. m.* 29, 26; *cf.* *c. m.* 17, 21; *c. m.* 7, 3. *de sphaera*: vitreae formae imago *III* 268.
- formare] pueri formantur in auro 1, 98. equites format chalybs 5, 357; *cf.* formatura 20, 72. saecula forment metallo 7, 184. *de scriptore*: formare loquentes 17, 85. educando: formas 22, 66; anni talem te formare 17, 17.
- formidare] formidandus 26, 403; formidatus 1, 94; *II* 353.
- formido] *subiectum*: *II* 190; *c. m.* 17, 11; superbos flectit 26, 93; iustitiae nomen subit 20, 208. — *abl.* formidine: *I* 132; 4, 5; 8, 457; 20, 455; 21, 274; 22, 165; 24, 282; 26, 44; 28, 582. tacita 15, 177; 20, 134. — *cf.* Formido.
- formosus] 24, 258. 14, 37. rigor 10, 324. formosa *c. m.* 11, 3. Durius *c. m.* 30, 72.
- fornax] *abl.* sgl. *II* 174; *abl.* pl. 22, 177.
- fors] „f. iuvat audentes“ ex alio poeta adfert *Cl.* *c. m.* 41, 9. (26, 370?)
- forsan] *c. m.* 8, 6.
- forsitan] 18, 309.
- fortasse] 3, 161. 15, 68. 19, 43. 10, 38. 26 239.
- forte] tum f. 18, 377. 20, 177. 28, 146. 10, 99. si forte 15, 56; 18, 453; 20, 317; *al.* seu forte 8, 189; *II* 65. ne forte *c. m.* 7, 19. an f. *I* 96. *III* 187. 287.

- cum forte c. m. 28, 41; c. m. 27, 37. — *ceterum* 5, 269. 10, 244. c. m. 25, 1. c. con. perf. 17, 215.
- fortis] Metelli 1, 147. genitor 3, 373. 15, 89; 234. in Marte viri 8, 488; cf. 17, 268. silva III 368. coepta 5, 200. fortior 18, 57; 17, 185; 28, 232. fortissime 22, 386. — *subst.* 8, 405; forti 10, 315. fortia loqui 22, 169. — *adv.* fortius: urget 17, 240.
- fortuna] 1) II 239. c. m. 20, 5. quamcumque dedistis III 301. opposita virtuti 17, 147. cum Marte pependit 15, 252. quae cecidit resurgat c. m. 22, 45. nescis quid paret 3, 143. luctus reduxit 20, 551. quantum mutata 26, 435. c. gen. tori f. c. m. 30, 161. 2) regia (Augustorum): ardua 7, 13; ornatur viro 10, 328. fortunam generis 10, 259. nil sibi tribuat 21, 363. cf. 26, 513; fortunae maioris honos 21, 41. 3) *pro divitiis*: f. cedit divitiis animi c. m. 40, 5; cf. 18, 228. [2, 86.] *vide* Fortuna.
- fortunatus] ales c. m. 27, 7. autumnus II 292. fortunate parens 7, 178. o f. II 260. fortunatissime patrum 10, 334. — *de actione*: ingressus 28, 268.
- forum] ire (?) 1, 232. f. Traianum: -o medio conspicimur 25, 14. fora Ulpia 28, 646. — fora frequentat venalis 18, 59. — *pro iuris dictione*: eunuchi 18, 234; cf. 24, 200. lites fori c. m. 20, 8; *item* f. Stygii 5, 495. — *pro eloquentia*: fori Romani fama c. m. 19, 2.
- fossa] 22, 341; duplex 5, 127.
- fovere] 1) ignes fovet c. m. 8, 4. 2) *augere favendo*, c. acc.: fovet 22, 46; 28, 599. foveat 26, 540. fovebat 15, 63. foveas c. m. 32, 20. foveret c. m. 30, 235. fovit 24, 151; 28, 651; Molossi leporem II pr. 25. c. abl. cuspidem fovet 10, 120. sidere fovit c. m. 25, 120. fove rura flamine II 86. fovere auxilio 15, 246. cf. fovens 28, 94; 447. 3) *educare*: I 127; fovi gremio 1, 144; fovit 15, 303; fovisse 28, 586. fotum gremio 28, 67.
- fragilis] *de vitro* c. m. 51, 4. -em corporis usum c. m. 26, 85. muri 26, 214. spem 5, 12.
- fragmen] splendenti fragmine (crystallo) c. m. 36, 1.
- fragmentum] naufragii fragmenta mei recondam 28, 317.
- fragor] repens mugire II 152. quatit arva 3, 132. horrendus it c. m. 53, 74. rauco fragore sonant c. m. 9, 26. geminatur 5, 182; raucum fragorem ingeminat 20, 163; cf. 28, 616. — *de plausu*: plebis f. sublatus in aethera 28, 616; *hinc defenditur* repentinus populi fr. 1, 211.
- fragrosus] murmura leonum 24, 337.
- fragrare] regis fragrantis (Phoenicis) c. m. 27, 80 (v. l. fragrantis etc; cf. Woelfflin in arch. lex. IV p. 9 sq.).
- frangere] 1) frangit fluctus II 310; cf. fregit 7, 56. securi fregere II 66. antennis fractis 28, 139. frangunt 5, 28; III 43. frangitur 3, 271. frangi 1, 218. flamina collis 15, 522; cf. 3, 71; I 75. electra fracta ramis c. m. 31, 11. 2) *de pugna*: leones ardent frangere tauros 22, 24; cf. 24, 301; cf. dorsum 5, 413; armi 15, 364. fregi Alpes 26, 532. quem fregit clade 15, 413; cf. 24, 162; 26, 143; 18, 393. fregerat 28, 335; fracturus 23, 9. fracta 26, 431. fractas minas c. m. 31, 28. cf. cornua fregimus Histri 26, 603. 3) *sensu mor.* frementem c. m. 30, 138; *sic defenditur* fracturum vultus reos 21, 362; vultus enim superbia. luxuries fregit robur 20, 416. fracta virtus metu 3, 260. verbis fractis 18, 262. — *meatu fracto* II 184 *analogia careret*. [2, 96.] frater] 1, 23; 15, 347. fratris II 220. 5, 479. 28, 173. c. m. 30, 107; 110. c. m. 53, 104. fratris 28, 85; 553; c. m. app. 4, 3. fratrem 15, 141. fratre 3, 373; 7, 8; 17, 131. Eous 7, 8; c. m. app. 4, 3. — *plur.* (saepe de Augustis): fratribus Augustis 2, 17; fratres 1, 142; 7, 153; 18, 282; 20, 490; 26, 68; unanimi (?) 1, 231; 7, 189; fratrum 5, 5; 22, 87; c. m. 30, 57; I 64; 93; II 214. de piis fratribus c. m. 17, *inscr.*; *ibid.* v. e. 1 et 39. multus in ore frater II 27. fratrem exiit 15, 397. pietas in fratre (i. e. quae debet esse in fr.) 15, 240. de Amoris 10, 72. — fratres ingenio 21, 245. de consanguineis Gratiano et Valentiniano 8, 94. — cf. Arcadius, Neptunus.
- fraternus] *pro* fratris: c. m. 30, 117; cf. 10, 36. orbem II 169; cf. 8, 656. *pro* fratrum: nomine 1, 266; imperio 20, 546; cf. 5, 162.
- fraudare] ut seges fraudaret colonum 21, 165. fraudatus lumine c. m. 30, 24; aetas sensibus 26, 521.
- fraus] (*deest* fraudis). fraudem praetexere 3, 99. fraude II 5; nudata 15, 272; reperta 18, 88; cf. 26, 282. fraudi praemittere speciem laetam 22, 35. fraudes 18, 139; 21, 292; Massylas 15, 284; fraudibus capior 28, 308; obiecti anni II 116. in ipsa cubilia fraudum ducunt 22, 214. cum gen. obiecti: nulla soporis 28, 478. — *de rebus corpor.* quae fraus infida sereni 8, 425. [2, 36.]
- fraxinus] hasta: stridula it 3, 218; libratur II 227.
- fremere] 1) *de bestiis*: fremit sub ore c. m. app. 9, 2; fremunt 24, 300; saevum fremant II 243; cf. I 287. *hinc* fremat Leo (sidus) 22, 460. 2) fremuit tempestas c. m. 30, 208. fremerent ripae in pocula III 26. frementia Tartara II 333. 3) fremuisset miles 24, 21; fremuere manipuli 5, 220; -ens 28, 254. bella 22, 149; Roma 24, 145; discordia 22, 82. cf. fremebant 18, 148. frementes tubae II, 35. 4) *de superbia*: late fremebat 20, 386.
- fremitus] *sgl.* auditur (bestiarum) 24, 359; I 10. cum fr. anhelio 1, 79. fremitum Stiliconis 18, 504. *plur.* mariti elusi 18, 89. militum c. m. 25, 76. insani (Megarae) 3, 75. [1, 2.]
- frenare] 1) c. acc. et abl. equum c. m. 27, 86; delphina 10, 156. frenantur c. m. 7, 3. sine abl. frenabam 28, 370; frenet 3, 343. frenatae aves c. m. 25, 111. 2) *transl.* frenari hamis piscem c. m. 49, 13. Saxona c. m. 25, 89. frenet amore orbem 22, 2. frenare libertatem II 150. frenant mugitum I 209. frenavit Aetnam c. m. 17, 33. carmine ventum II pr. 17; cf. III 258. virtus amores 17, 99. iuventus corde longaevo frenatur 1, 155. frenantur carmine remi III 258.
- frenum et frenus] *plur.* (freni *deest*; frenos *semel* III 180). 1) spumis ignescere 5, 175; cf. II 202. frenis solutis II 318. serica 22, 350; cf. c. m. 48, 3. spatiosa regit 22, 371. draconum I 183. gryphis 28, 31. florea columbarum c. m. 25, 105. apud barbaros diversa 5, 80. Lethaea 15, 214. flammea caeli 28, 190. — frena numinis c. m. 47, 1. lingua frenorum vice c. m. 18, 10. 2) *transl.* ventis remittere 5, 22. aquae 3, 64 (cf. Barth. p. 1106). dolor remisit 28, 266; cf. III 180. dare iuventae 24, 121. politica: Italiae 1, 59; imperii 24, 9. resolvere 10, 330. dat 20, 217. libera frenis 21, 151. frenis servire 8, 556; cf. 15, 3.
- frequens] transfuga 28, 250.
- frequentare] sacra frequentant 8, 577.
- fretum] *de Bosporo* 20, 472; cf. freti fauces 20, 29; claustra freti 26, 1; freta remis inclita 3, 173. — *mare*: 8, 31. exhaustire 26, 276. glaciale 21, 176. freti caerula 7, 198. freta c. m. 53, 29; c. m. 20, 7. fretis II 107; c. m. 30, 202; 28, 134. fulvis fretis (sc. in) III 444. ante fretum 22, 303. *de fluvio*: freto Tiberis 1, 228. — *de vino*: mergi fretis spumantibus 18, 266.
- fretus] 26, 626. sociis 15, 194. freti duce, numero 20, 580; cf. 28, 450. [2, 47.]
- frigidus] hiems 26, 166.

- frigus] frigoris 22, 8. qua frigoris arte factum *crystallum*? c. m. 34, 3. frigora 26, 328; 21, 125; c. m. 33, 2. saeva 7, 44; pellere mensis 20, 459. Rhiphaea III 322. frigore torpere 1, 269; saevire 22, 459. aeterno I 265; pluviali c. m. 28, 3. ursi frigore segnes 24, 312. frigoribus mediis 26, 349; urit c. m. 30, 6. blandum antri c. m. 25, 1; ramorum II 105. blanda fontis c. m. 26, 66. — pro zona septentr.: medio sub fr. 1, 132; cf. 22, 8. — pro torpore: frigus medullis miscere quo cuncta rigent c. m. 49, 6; arcano *ibid.* 21. *item de amoris defectu*: frigora 18, 53. [2, 125.]
- frondere] ornos III 73. frondet *harundo* 1, 219; aesculus hедера 14, 19; arboribus pars Aetnae I 161. frondentia myrto limina c. m. 29, 28; cf. 24, 325. -ntibus ripis 28, 195; -ntis Dalmatiae 5, 37. frondescere] frondescunt vimina 10, 95. frondeus] frondea vellera (*serica*) 1, 180. frondosus] margo II 113. Olympus 9, 21. cf. 24, 285; 17, 291. sorores (*Heliades*) 7, 125.
- frons] (frondes, fronde, frondibus): frondes 10, 65; concutit aura 20, 482; cf. II 309. obscurae 26, 413; translucent c. m. 25, 7. amaras depasci 28, 239. fronde mutatae *Heliades* 28, 171. curvata III 346; erecta 2, 6. pretiosa (*Sabaea*) c. m. 27, 43. pro fronde Minervae 20, 591; c. m. 22, 41. fronde Getica (*i. e. triumphali*) praevelare secures 28, 647. ilex latebrosis frondibus 24, 313; densis pinus I 204. cf. 26, 166; 10, 188. [2, 18.]
- frons] 1) *hominis*: erecta 2, 6; laeta parum eqs. 26, 375. privata 17, 247. torva voluptas frontis 8, 519. acc. pudicam velata 17, 118; cf. II 359; circumfluit ignis 22, 328. fronti cavere 14, 9. frontem secari 3, 327. abl. 10, 316; 22, 131; 28, 159; superba 24, 218; flammata 26, 518; adversa fronte III 393; pulsata 8, 616; retusa II 135; in fr. notae 18, 120. 2) *animalium*: auro germinat 24, 289. -tis lunatae germina I 129. ferrata fronte equi 5, 361. 3) *Fluvii*: hispida 1, 222. 4) *in acie*: frons laeva (*opposita cornua dextera*) 5, 174. 5) *gubernaculum*: a fronte imperii recedant 18, 422. — *plur. semel*: frontibus aequis astant duae arbores III 374.
- fructus] 1) nascitur ad fructum mulier 18, 331. *plur.* fr. olivae 20, 271. annum fructibus exornare III 38. 2) *moral.*: *sgl.* dignus fructus consilii 18, 158; lucis 21, 93; 24, 79. brevem 20, 51; redde fr. laudis 28, 404. niti ad fructum 22, 129; cf. 17, 63. maiore fructu recepti Libyam 21, 378. *pl.* receptos 28, 584. ingenii 17, 63.
- frugifer] rates 15, 58; deae II 138.
- frui] c. abl. 7, 76; fruitur 8, 2; 17, 224; 22, 13; 28, 601; supplicitis 3, 235; 28, 112. fruimur 8, 491. fruar 22, 267. fruaris III 309. fruatur 5, 159. sole fruuntur II 261; cf. luce 28, 364. fruebar III 422. in commune frui splendore 20, 601. — *obscene* tradit fruendum 18, 366.
- frustra] 3, 140. 5, 322. 15, 392. 18, 102; 446. 19, 73. 20, 3; 15. 26, 137; 179; 381. 28, 257. *al.* [5, 35.]
- frustrari] frustratur tempora somnus 22, 141.
- frutex] parvi frutices fulmine non laesi c. m. 22, 39.
- frux] *sgl.* frugem ferre 18, 495. — *plur.* nasci 3, 8. unde datae I 30; tribuit Ceres III 52. toto orbe leguntur c. m. 30, 64. frugibus terra favet 17, 180; imbres 24, 56; aptum 18, 354. negatis frugibus 15, 18; 21, 278; cf. 18, 403. dives ager frugum 15, 509. frugibus annum computare c. m. 20, 11.
- fucare] *pass.* fucantur vellera II 96 (cf. 3, 207); fucata genas 22, 136. fucata tentoria 21, 157. — fucati sermonis 28, 593.
- fucus] nullo vivere fuce 22, 32. — fucos Tyrios rapiunt vellera 3 207.
- fuga] (*plur. non nisi fugas*). arma ovium 15, 441. f. Pyrrhi laudatur 26, 128. aulae 26, 315. fugae spes 20, 277; cf. 314. fugam 19, 70; 26, 315; 525; 28, 320. petere 5, 132; simulare 20, 432; aperire 26, 97. abl. fuga inerti 3, 268; ficta 7, 202. — fugas turpes 26, 296. molles sinuare 8, 540. textas certa lege vagandi 28, 623.
- fugax] -ces 21, 355; 28, 260. nubes 26, 48. fugacior 20, 440.
- fugare] c. acc.: fugavi 26, 524; sede 15, 413. fugantur 22, 109. fugatas turmas 3, 349; cf. 5, 43 *al.* — ut mortem fugares morte tua c. m. 32, 17. dira fugantibus herbis 28, 327.
- fugere] 1) *intrans.* fugit ab umbra III 356. fugiens c. m. 9, 21; fugientibus 22, 211. *prf.* fugit curru c. m. 30, 167. — *pro effugere, servari*: non fugiunt cursu 24, 321. — *pro deminui*: fugere genae 15, 22. 2) c. acc.: fugiat 15, 413; fugeret 3, 107; fugerent c. m. 30, 136. eritandi sensu 5, 316.
- fulcire] 1) terram caeli rotatu, *de philosopho*, 17, 77. *Atlas caelum* fulcit c. m. 53, 23. ni fulciret arbor arborem III 352. fultos cervice parentes c. m. 17, 5. laquearia auro fulta 26, 223 (cf. *ad l.*); urna f. sub gremio 28, 168. arbore fultus 1, 114; solio I 79; 24, 199; 28, 588; cervicem clipeo 26, 355; hoc antro 10, 152. 2) *transl.* Graias ruinas 8, 460. molem imperii fulcite umeris (*militēs*) 26, 572. fultus filiis 8, 204; culmine legum c. m. 25, 59. reverentia fulta fide 22, 86.
- fulgere] comas galea 13, 1. pharetra 18, 240. fulgebat adiecto sidere mundus 5, 3; *Achilles* inter reges c. m. 46, 7. fulsit canities 26, 459. trabeis fulgentibus 24, 198. -ens lectus 22, 343. fulgentior astris 1, 240. — fulgebat honos 21, 40.
- fulgidus] axis I 116; castra 7, 11. vestes Tyrio sanguine f. 14, 26.
- fulgor] genarum III 436. auri fulgore solem lacessere 24, 66; vitali ferit *Phoenicem Sol* c. m. 27, 57. — *concreto sensu*: fulgor Hiberus (*gemma ignota*) 8, 587.
- fulgur] 1) *fulmen*: fulgure 28, 345; quis hiatus fulgura ducat c. m. 29, 6. 2) fulgur triste galeae 7, 32; cf. pacato fulgure II 147. cf. fulgurare.
- fulgurare] -at Eridanus clipei umbra 22, 274.
- fulmen] stare coegi 3, 158. rubri fulminis alas II 229; ictus III 61. fulmine praeceps (?) 28, 188. quae flamma fulmina torqueat 17, 111; irata mitigat *Venus cesto* 10, 126. iactata in hostem 26, 510; cf. 28, 355. — *Iovis insigne*: torquet *Iuppiter* 8, 202; cf. 22, 29; 24, 167; 28, 355; III 135. f. rapere c. m. 53, 32; vexare I 47; superare c. m. 29, 52. multo fulmine III 343. post fulmina fessus I 105. aquila fulminis heres 6, 13. Cyclops fabricans fulmina II 175. — Salmoneus fulmine audax 5, 514. [2, 122.]
- fulminare] -at ornos c. m. 22, 40; -et hostem 10, 311.
- fulmineus] 1) ignis (*i. e. fulmen*) 26, 231; *item* ignes 18, 12. 2) *de splendore*: cassis 7, 194. 3) *de ardore*: iuvenus 3, 289 (cf. *πυρρῆός* Quint. Smyrn. 6, 237). 4) *de vi et celeritate*: Poenus 26, 138; vires 1, 73; pardi 17, 303; iter 21, 200; cursus 28, 469.
- fulvus] aquila 15, 467. leo c. m. 42, 1; cf. 7, 77; hinc fulva ira Leonis 1, 25. pelles 5, 79; cf. c. m. 18, 17. metallum 5, 134; 10, 57. poma II 293. pondera fulva (*auri*) c. m. 31, 8; glacies (*auri*) 3, 167. aegis 8, 163. serpentes *Cereris* I 201; freta (*per faces Cereris*) III 443. fulva veste induta Hispania 22, 229. Euripi undae 3, 91 (?).
- fumare] fumat lumen facis 28, 325; incendia 18, 243; moenia 1, 109; pascua 5, 30; cf. c. m. 26, 19. mare non fumasset flagrante Corintho 5, 190.

- Frigidus fumavit *mutata natura* 7, 100; cf. fumantem Strymona 10, 310. fumantia III 350; aequora (*Phlegethontis*) I 23. — transitive: equum fumantem frena spumis 22, 350.
- fumidus] fumida orbita *Plutonis* II 162.
- fumifer] -ae aquae c. m. 26, 36.
- fumosus] -a Lipare 7, 196.
- fumus] fumo omnia temperat *cocus* 20, 348; divino spirant altaria c. m. 27, 96. flamma *Aetnae* fumo lambit pruinas I 169.
- funalia] -ibus ordine ductis suspenduntur lumina 10, 206.
- funda] Baleari glandes spargere 7, 50. [2, 73.]
- fundamen] pl. male fida 26, 347. subter f. campi II 164.
- fundamentum] pl. f. noctis latent infra Tartarum 5, 526.
- fundare] -vit mentem in arce capitis 8, 235. -verat ancora puppium 17, 113. urbs fundata Tyrio 15, 520.
- fundator] Gradivus fundator originis (*Romanae*) 26, 600.
- fundere] 1) *de aqua sim.* aquas I 255; Sangarium 20, 262; pontus undas c. m. 27, 106. lacus fusus ingenti spatio c. m. 26, 29; cf. 24, 236. cruorem fuderit ensis 3, 78. fudisset cerebrum ab ore c. m. 53, 88. 2) *item de aliis rebus corporal.* Aeolus hiemes ab antris 7, 96; gentes fudit „ut ventos“ 5, 23. fundi *apes* II 124. fundi odor 10, 239. 3) *hinestrecken:* canitiem fudere humi I 49. in campum se fundit apex 10, 56. vestis fusa II 34. Python fudit membra 2, 2; cf. 4, 18; fuderat artus c. m. 25, 3. ostro fusus 15, 327; cf. c. m. 25, 31. 4) *emittere, parere:* Britannia *Maximum* 8, 73; in lucem saecula 22, 11; Latona *Apollinem* c. m. 53, 126. Christum fudit ab alta mente pater c. m. 32, 2. 5) *communicare:* imperium in omnes 24, 136. 6) *de voce et affectu:* ore fudi planctus et preces III 228. gloria fusa sermonibus I, 32. se fudit publica gratia 24, 187. per metallum fusus tremor c. m. 17, 12. 7) *vincere:* quem fudistis 26, 564; fudere 18, 511; fuderit aquilas strage 26, 159. fusus 26, 396. 8) *pro effundere:* dolia fusa c. m. 50, 12. [2, 83; 107; 20, 4.]
- funditus] 3, 233; 20, 16; 28, 283.
- fundus] 1) *Landgut:* exigui f. 15, 158. 2) *Grund:* vallem liquidi f. c. m. 26, 37. insula fundo vellitur I 158.
- funereus] letum II 358; tyranni 15, 466.
- funestus] turbo rerum 5, 90. regio 28, 274. herbae 3, 150. aera 18, 164. vestigia 26, 171. curae II 277. — funesta tacere 5, 320 (cf. ad l.). -ior nuntius 20, 474.
- fungi] fungitur officio 18, 368. [functa corpora, i. e. defuncta, 20, 20.]
- funis] funem vellite vel rumpite 15, 488.
- funus] 1) *proprie:* per funera vitam petit *Phoenix* c. m. 27, 26. turbantur Manes permixto funere (i. e. eo quod uno funere tot corpora permiscuntur) 1, 112. 2) *de interfectione, clade:* tanto f. mersit 15, 410. saevo 26, 387; cf. 28, 128. pl. tanta f. 3, 250; cf. 15, 93; 8, 56; 20, 117; 23, 17; 28, 280. mea 5, 168; nostra c. m. 22, 58. 3) *pro corpore sive cadavere:* f. acerbum 18, 130. portare c. m. 27, 75. consumpto funere 5, 416. condita f. victura traxi 3, 155; pastorum sparsa 15, 361; f. *Hectoris* curru raptat Achilles 21, 101. item tot funera c. m. 53, 57. 4) *pro infortunio sine morte (?)*: certum f. (*Proserpinae*) III 195. 5) *de urbe:* Troiae funera 18, 291. [2, 80.]
- furere] furis c. m. 44, 3. furentem longius c. m. 53, 94. furentes procos c. m. 30, 31. mucrone
- furenti 5, 233. beluarum corde furentior 11, 26. *de orgiis:* orgia (*nom.*) cui deo furerent 8, 605.
- furit ventus I 174. strepitus c. m. 9, 28. — in aliquem 18, 184. [2, 122.]
- furiae] Abundanti 18, 154; Gildonis 28, 105. torrentum sonoras 7, 46. cf. Furiae.
- furialis] mensa 15, 180. virus 20, 188. spumae 3, 76. — adv. furiale incedit leo 26, 326.
- furiare] furiato pectore III 262.
- furor] 1) nimius 26, 72. Eumenides oblitae furoris II 343. monstra furoris 20, 519; vani ratio 26, 113. furori 22, 80; Teutonico patefacta Italia 26, 292. furorem periurum 28, 207; pascere c. m. 22, 22. furore corda quater 3, 225; cf. 20, 397. 2) *insane factum:* publicus f. 22, 305. tanti furoris palma 15, 238; cf. III 283. 3) *bellum:* furoris externi spolia 28, 405; cf. 26, 292. 4) *insania vatum:* expulit sensus I 5. 5) *plur.;* orgia: Celenaeos furores 18, 278. [2, 31; 43.]
- furtim] 5, 86. 20, 316. 26, 475. c. m. 9, 15. *pro sensum* c. m. 9, 15.
- furtivus] oscula 11, 24.
- furtum] 1) parvis furtis exercita manus 18, 193; cf. 21, 164; 28, 480. 2) *insidia furtiva:* noxia furto littera 21, 292; cf. c. m. 30, 232. 3) *amatoris:* furto gaudet amans 27, 7; cf. I 106; 18, 88. furta sub imis vadis 10, 141. Audacia in furtis titubans 10, 81; subitis sciuntur numina c. m. 29, 39. 4) *furis praeda:* III 145.
- fuscus] violae II 128.
- fusus] *Parcae* ferratis evolvunt saecula fusus I 43.
- futtilis] futile ne quid geras 22, 108.
- futurum] *subst.* 8, 141. 20, 546. 26, 253. I 138.
- futurus] *adi.* 1, 157; 242. 3, 145. 5, 138. 8, 400. 17, 44. II 12; al.
- gaesum] gaesa deposuit gens Gallograeca 20, 250; bina tenet Gallia 22, 242.
- galea] galeae fulgur 7, 31; cristas 28, 575. galeam II 145; 20, 109; facere comantem c. m. 46, 4; implet III 218; cf. 8, 152; crista erexit 15, 211; arrexere iubae c. m. 53, 78. per g. oscula carpere 21, 121; at umectat lacrimis 5, 259 (cf. ad l.). *dat.* minaci praetenditur iuba 1, 92; cf. c. m. 30, 216. *abl.* fulgere 13, 1. tabescente 28, 345. nascente ex dentibus draconum *Caes.* 21, 323; cf. 26, 25. — *Martis etiam collum tegere videatur* c. m. 29, 34. — *plur.* 8, 152; 21, 136; 22, 375; 28, 632. victrices 26, 532; galeis haurire *ibid.* galeis micare 15, 435. tot galeas parare 26, 537. *ipsius Augusti* renidentes hyacinthis 22, 90. adorantes *Honorium* 8, 152.
- galerus] galero tectus *Mercurius* I 78.
- gaudere] 1) c. *abl.* malis III 215. gaudet furto 27, 7. cf. c. m. 22, 30; c. m. 28, 7. agri cultoribus 21, 344. gaudebit messor aristis 3, 382. gaudeat repulsa 22, 99. palma gaudens 24, 205. 2) c. *acc.* quid gavisus (*sc. es*) 10, 111. 3) c. *inf.* gaudet mori c. m. 27, 58. sibi iungere 23, 5. cf. III 111; 5, 356. 4) *absol.* gaudet metuens 28, 574; cf. II 155. terra gavisia 1, 115; moenia 26, 460.
- gaudium] sola forma gaudia: 1, 191. 10, 201. 20, 143. 24, 203. 26, 453. 28, 364. c. m. 22, 32. c. m. 30, 218. Romana 21, 2. suspensa 1, 234. manifesta 15, 7. inopina 26, 208. damnosa 8, 335. lacrimosa 26, 407. caeca futuri 20, 546. crescunt iurgio 14, 11. pallescent g. matris quia nimia sunt 22, 344. — c. *gen. obi.* g. praedae I 288. — *pro homine amato:* sua gaudia commendat I 139; cf. I 195.
- gaza] gavis nobilibus 10, 226.
- gelare] gelato ore 5, 131.
- gelidus] onus c. m. 38, 2. Phasis 20, 575. menses III 224. plagae 28, 172. procellae 7, 93. Triones

- 8, 429. Librae (confinia) 3, 366. Ida 20, 279. cf. 1, 36. 3, 324. 18, 117. 11, 19. 21, 131. 22, 472. 24, 98. — venenum c. m. 49, 5.
- gelu] solo abl. c. m. 34, 8. arcano I 169. senili c. m. 27, 37. de morte: rubor g. exhaustus pallet III 88; Gorgoneo rigueret c. m. 53, 112; cf. 26, 343. — de ipsa glacie: lucidiore c. m. 36, 2; vestire Haemum 26, 167; cf. 3, 335.
- gemellus] [5, 46].
- gemere] 1) intrans. de animalibus: sus turpe gemit 20, 446. leo servile gemens 15, 365. de homine: anile gemens 19, 26. si gemat 15, 175. Hermus deus gemuit 20, 171. Italia 15, 87. de rebus: unda 17, 205; cf. 15, 220. Aetna flebile mugitibus II 8. incudibus aera 20, 71. delubra concentu I 207. classica non gement 3, 218. triste gemens turris ad Cocytum 5, 472. 2) transit. transacta gemunt 20, 501. gemuit patrem 22, 63. Nilus gemat funera c. m. 22, 58; cf. c. m. 17, 46.
- geminare] impensas 24, 223. geminatur 22, 156. geminantur 20, 470. geminata 21, 351. Cannae geminassent Trebiam 26, 387. — ptc. pro gemino: geminato nomine 28, 17.
- geminus] 1) sgl. pro duo: axis 5, 152; 8, 131; cf. 15, 3. cardo 20, 602; c. m. 29, 44. mundus I 91. mare 18, 91. aula 18, 281. germen c. m. 30, 193. os Iani 18, 318; cf. 28, 638. et cf. c. m. 27, 70. c. m. 53, 8. II 34. 12, 28. 21, 274. 26, 643. respondet duplex 20, 587. 2) plur. a) proprie: fratres 7, 153; 26, 68; cf. 24, 253. Lacones 8, 206. fetus c. m. 53, 124; partus III 309. cf. lances 18, 209. sedes geminae de testibus (cf. διδυμοι) 18, 50. b) pro duobus: 1, 108; 3, 276; 17, 105. 10, 247. c. m. 25, 139. c. m. 29, 40; al. axes 22, 59; 24, 139. partes 20, 540. urbes (zwei Hälften der Stadt!) 1, 227. absol. (sc. partes animae) 8, 233 (cf. ad l.). c) geminas coronas, i. e. ex duabus virgulis compositas, 10, 203. — [2, 64.]
- gemiscere] gemiscunt (v. l. gemescunt) campi 18, 178. ferae buxi III 130.
- gemitus] sgl. erupit medullis 18, 8. gemitu Enceladi III 122. cum g. II 233. — plur.: gemitus II 330; 18, 185; pandere 20, 194. suspirare g. sepultos 3, 258.
- gemma] sardonix, in mensa, c. m. app. 10, 3 (cf. 1, 265). de corallo: 10, 171. de magnete c. m. 29, 26 et 37. de crystallo c. m. 33, 4; c. m. 34, 7; c. m. 37, 3; cf. gemmam mentitur c. m. 35, 3. de fibula gemmata: 1, 89; II 17; cf. 21, 83. — plur. 21, 83. gemmis nascentibus 3, 387. gemmas expuit mare Cantabrum c. m. 30, 74. grandibus Indiae 20, 225. Erythraeis 8, 606. Hydaspaes dives purpura 7, 4. ardentes 5, 347. gemmarum stamina 8, 595; cf. I 255. cultus c. m. 30, 223. cf. 18, 417; c. m. 27, 84. comam substringere gemmis 28, 527; cf. c. m. 30, 3. in cingulis II 94. etiam equorum ornatus: 8, 550; cf. c. m. 48, 3; c. m. 46, 10.
- gemmatus] stamen 10, 214; cinctus 28, 561; cultus 7, 204; togas 22, 89. tentoria 21, 158. monilia 26, 627; c. m. 47, 9. — gemmatis cadis utuntur Amores c. m. 25, 121.
- gemma] -ris mensis 1, 265. [cf. 10.]
- gena] plur. 8, 617. leves eunuchi 18, 341. infectae pallore 5, 131. fugere 15, 22. Phoebi genas habere Dianam II 28. niveas c. m. 25, 42; cf. I 273. genas dulces inumbret lanugo 1, 69; cf. 28, 560. per liquidas I 273. genas rugis persulcata 3, 136; cf. 15, 135; 20, 136; III 177; 18, 259; I 193. ungue secat 20, 193. sulci genarum 18, 110; fulgor III 435. Britannia ferro picta genas 22, 248.
- gener] 10, 336; 13, 8; 17, 266; 18, 378; 21, 78; 26, 309. generum 7, 143; 10, 36; 15, 192; 21, 73; 28, 95; 28, 580. genero 22, 77; 22, 234. Dis gener Tonantis II 368; cf. III 63.
- generare] generat Hispania qui cuncta regant c. m. 30, 66. discrimina generant triumphos 26, 295 (cf. ad l.).
- genetrix] nom. et abl. sgl. III 269. 8, 139. c. m. 53, 13. opposita novercae III 39. genetrice magistra 10, 233. de Cybele 20, 287; turrita 24, 170. Massyla (Icaena) 18, 389. — legum genetrix Roma 1, 127.
- genialis] epulis genialibus (i. e. nuptialibus) II 327; thalamis 5, 96.
- genitalis] omina genitalia II 364.
- genitor] nom. et abl. sgl. II 236. III 18. c. m. 27, 69. ceterum plerumque de Theodosio 10, 221. 15, 132. 28, 83; 583; 655. genitore 3, 373; 15, 241; c. m. 30, 104. — verior Augusti 24, 122. — tropice: genitor principis 20, 68. [2, 55. 20, 4.]
- genius] praesens imperii Augustus dicitur 28, 612. genius regni utitur voce Serenae (de Stilicone dictus?) c. m. 31, 48.
- gens] 1) familia: gentis series 8, 21; nomen delere 3, 233. 2) populus: sgl. 18, 323. 5, 149. una fuere tot populi 20, 242; cf. 24, 159. barbara 15, 371. Chaldaea 3, 148. Achiva 20, 215. Thessala 8, 542. Gothica 8, 474. sibi rara superstes 8, 477. validam 26, 134; cf. 28, 306. ex gente reliquias 28, 157. utraque (sc. Occidens et Oriens) c. m. 19, 4. gentis 15, 35; 20, 215. gente 28, 570. — plur. gentes 26, 647. 8, 50. 10, 280. minores 26, 393. ferae cecidere 15, 232. Arctoio 26, 299. linguis variae 28, 69. subactae 15, 98; 24, 15; 22, 65. sepultae 20, 148. resurgere 1, 168; vivere fortunatas 3, 46. perire gentibus 22, 250. — pro provinciis 18, 202; cf. c. m. 30, 58. cunctis gentibus pro toto imperio 8, 271. — praegn. pro externis: c. m. 46, 1; cf. 3, 307 (Tac. Germ. 33, 3; bell. Hispan. 17 fin.) — de inferis: gentes sepultae II 326.
- gentilis] i. e. barbarus: Persarum gentile decus c. m. 47, 13; item Ausonius al.
- genu] sgl. submisere 28, 72. abl. posito 28, 72; nixus 5, 397. pl. genibus: advolvi 20, 66; III 298; procumpere 15, 26; manus admovere I 50. genibus paternis aptare infantem III 175; considerare 10, 341.
- genus] 1) humanum 24, 151; III 34. pars g. humani c. m. 32, 12; cf. generis nostri primordia 20, 491. generum tumultu 21, 162. 2) gens, familia, progenies: 1, 8. sublime sufficeret 8, 217. generis nexus 15, 442; dono 8, 46. generi cuncto regio Medorum 20, 479. adde 15, 341; c. m. 25, 52. 3) species hominum: Camillos, g. fatale 1, 149. hoc g. (eunuchi) 18, 332; cf. 15, 266. 4) genus omne dolorum 5, 506; poenae 15, 123; 26, 92.
- gerere] 1) gestare: ornatum gessere 10, 13. tela gerens 1, 189; 20, 209; pro telo geritur c. m. 6, 4. sceptrum gessere manu 1, 205. colla sublata 5, 447. metaph. Romam in ore geris 26, 506. 2) de rebus gestis: gerit c. acc. 23, 6; 28, 437; 15, 307. gessi 7, 145. quos gesserit actus 15, 291; cf. 22, 154. gereret pugnas 24, 141. bella geramus 18, 493. ne quid futille geras 22, 109. gessisse 3, 251. dum talia geruntur II 151; quae mente gerenda 21, 301. — cf. gestum. 3) suscipere munus: gerit honores 20, 562; annos (i. e. consulatus) gessere 28, 656. 4) civem gereret 28, 59; patremque geras 8, 294; gessi procum 10, 32; deam III 417.
- germanus] frater: germane Tonantis II 367; cf. germani I 279; 1, 277; c. m. 53, 103; 15, 256. g. consules 1, 6. germanis paribus c. m. 17, 25; item germana soror: 28, 178; 22, 30; 20, 112; Phoebi

- 24, 334. germanas credas *III* 374. — hinc germana aula 15, 237; vocabula c. m. 30, 109. (sensus latior „genuinus“ non legitur.)
- germen] 1) de herbis sim.: parvo germine quercum c. m. 20, 15. letali pollens Caucasus (?) 3, 151. germine rubent menses *III* 224. germina autumnii 22, 465; florum 20, 96; algae 8, 598 (corallium?); cf. cara maris rubri c. m. 31, 14. frontis (cornua) *I* 129 (cf. 24, 290). — (II 132?) 2) filius filia: g. patrum 10, 39. celsa Tonantis *II* 76. pulchro germine Mariae 10, 239. 3) agmina gemino de germine (?) c. m. 30, 197; cf. praef. p. XXVII adn. 4.
- germinare] cervorum frons germinat 24, 290.
- gestare] clipeum *III* 219; pharetram *II* 242; umbracula 18, 464; taedas *III* 407. opima arbor *III* 350. sceptrum gestanda 5, 442. te gestabat amplexu c. m. 30, 96. absol. te gestatum 26, 493. (17, 278.)
- gestum] plur. 5, 481. Punica 21, 380. gestis pro talibus 18, 284. gestorum series 21, 139.
- gestus] abl. non improba gestu (species Stiliconis) 10, 321. g. femineo colla solvebat 5, 345.
- gignere] quidquid gignit materies *I* 60. quos genuit Aloeus 26, 68; Nox genuit pestes Erebi 3, 30. genuisset c. m. 30, 106. cf. 24, 260. Terra genitura nefas c. m. 53, 4. genitum Musa c. m. 25, 31; divina sorte *III* 61. genuisse Trinacriam nil maius c. m. 17, 44. horror pro genitis *III* 308. [2, 51; 20, 2.]
- glacialis] Hiverne 8, 33; Athos c. m. 53, 68; cf. *II* 257; 21, 12. fretum 21, 176; terga Danuvii et Rheni 26, 338. — adv. glaciale sibilet Anguis 22, 458. [2, 125.]
- glacies] Alpina *II* 176; c. m. 35, 1. Rheni *III* 321. in Rhiphaea 7, 150. soluta c. m. 28, 25. — e timor alligat Histrum 20, 165; cf. 26, 60. glacie damnari 1, 170; haerent fluvii 8, 347; curvantur silvae 21, 128. subita ruina glacie labente 26, 346; soluta c. m. 28, 25. in Aetna durescit, secura vaporis *I* 168. in Atlante c. m. 53, 24. Boreas gl. nivali hispidus *I* 70. — crystallus: c. m. 33, 1 sq.; cf. c. m. 35, 1 sq.; informis c. m. 39, 3. interior liquefacta c. m. 34, 6. — glaciem fulvam, de auro, 3, 168.
- gladius] siccum vagina recusat 5, 234. gladio tremendus Orion 28, 177. — plur. 26, 563. stringere 21, 322. minaces tegat vagina 10, 192; cf. 17, 167. inter tot 20, 139. gladiis eripe 5, 146; colla submittere 8, 85; petere 22, 83. flexos in falcem curvare 21, 223.
- glabella] sgl. favet frugibus 17, 179. sitiens attollat cerastas 15, 151. — plur. Zephyrus glaebas rore maritatis *II* 89. glaebis redolentibus 10, 92; cf. 21, 136.
- glans] 1) glandes frangere *III* 43. collect. glande relicta *I* 30. 2) glandes spargere funda 7, 50.
- glaucus] oliva 20, 271; cf. 22, 228; c. m. 31, 40. terga (aquae) c. m. 26, 36; gremium Amphitrites 1, 104; lumina Tiberis 1, 214; amictus Eridani 28, 167.
- gliscere] periculum (patimur) 20, 393.
- globus] 1) telluris globo subeunte luna obscuratur 26, 236. sphaera lunae gl. septimus *II* 298. globum Lunae ingredi 7, 164. lunari subiecta *II* 295. 2) massa parva: marmoreum c. m. 39, 1. globum auctorem c. m. 27, 73. 3) hominum: 26, 457; globos hostiles 21, 103. [5, 43; cf. ad l.]
- glomerare] 1) pass., constipari: glomerantur in unum 3, 28; cf. 5, 461; 19, 29; 22, 447. 2) quae vis cavernas glomerat (?) *I* 172; cf. ad l.
- gloria] solo nom. si laetior adsit 3, 339. ardua vexit 26, 12. inlustrat c. m. 17, 39. victura feretur 8, 316. sermonibus fusa 1, 32. secura petit portum 17, 62; patefecit portas 24, 34; cf. 28, 403.
- c. gen. obiecti: vitae 17, 141; aequi 20, 205; edendi 20, 328; Martis 21, 16; pacati Rheni 22, 246; caedis 28, 115. sedendi concessa *III* 15. tibi contigit c. inf. 1, 275. — de persona: gl. terrarum 7, 175; cf. c. m. 30, 49. *I* 284. *II* praef. 36. *II* 36. c. m. 26, 68. — de vultu: splendet oris 26, 587. [2, 63.]
- gnarus] loquendi gnara avis 20, 331.
- gracilis] nidum *III* 144.
- gradij] haec graditur *II* 130. alte gradereris 21, 47. [21, 17.]
- gradus] 1) radentis: sgl. gradum citare 28, 510. alto gradu simulare maiestatem 10, 321. pleno 26, 559: ancipiti 11, 23; discreto 28, 636. — plur. tardi 15, 21. tremulos 26, 483. accelerant c. m. 17, 6. 2) gradibus circi 28, 614. 3) nec gradus obstat c. m. 30, 200. tot gradus fati 17, 60. per cunctos iit c. m. 25, 66.
- gramen] (-inis, -ine, -ina). crispo 1, 216. aeterno vestiti campi *III* 231; cf. c. m. 26, 20. Tiberino pasci 28, 183; pavit equos *II* pr. 12; cf. c. m. 30, 191; c. m. 48, 5. per densa c. m. 25, 3; cf. *II* 37 et 104. Itali per graminis herbas 26, 147. — Narcissus et Hyacinthus inclita gramina veris (?) *II* 132. — magicum: vernant in gramina rupes 3, 152. gramine 26, 445. cf. 15, 174. — medicum: tristi pocula mixta c. m. 26, 98.
- gramineus] caespes 1, 114; cubile c. m. 30, 93; velamen c. m. 27, 75.
- grammaticus] -i irati carmina c. m. 23, 6.
- grandaevus] subst. 3, 248. — adi. Lachesis 20, 289. plur. c. m. 17, 7.
- grandescere] -eret seges *III* 24.
- grandis] gemmae 18, 225. sulcus c. m. 26, 23; cf. *III* 426. facinus 5, 287. — grandia diligit, obscene, 18, 360.
- grando] gen. quo saxa grandinis creentur 17, 109; ictus lapidosos 26, 240; ritu 26, 174. abl. Getica concretus pennas Boreas *I* 71; tundat olivas Scorpius 22, 464.
- gratarij] senes gratantur c. acc. et inf. 28, 549.
- grates] agit 22, 186; dignas persolvere 1, 75.
- gratia] 1) species grata: oris defloruit 18, 76; nulla figurae c. m. 39, 4. g. formae teritur c. m. 30, 225. sermonum *III* 205. nec rudis sufficit texturae 8, 589. 2) mores grati: simplex 8, 283. gr. patrum 22, 51. doni 20, 156. etiam Gnade: frena resolvit 10, 331. suadet eqs. 17, 213. 3) amor quo paratur auctoritas: diffuxit c. m. 22, 23; patrum languebat 24, 47. publica se fudit 24, 187.
- gratulari] gratuler exemptum 22, 310.
- gratus] 10, 80; 240. 1, 207. 15, 264. *III* 416. 20, 319. 25, 17. 26, 622. 28, 126. labor 8, 351. maiestas 8, 519. senectus c. m. 25, 65. libertas numquam gratior quam 24, 114. gratissime *II* 73; gratissima tellus *I* 194; Latona c. m. 53, 126. [1, 4.]
- gravare] gravat umbra lacus 5, 456; cuncta furore 20, 398. — gravatus: pondere abies *III* 351. artus cinctu 18, 301. vino 5, 485. dies nube *I* 163. [producta prima 2, 112.]
- gravidus] gravidis uvis 22, 467.
- gravis] 1) proprie. in medium graviora cadunt *I* 252; cf. lapsu graviore 3, 23. bacae 10, 167. crateres 26, 611. aratrum 3, 202. catenae 3, 377. etiam epulae 20, 434. c. abl. 20, 166; 22, 340. ornatu gravior 8, 585. 2) vi vel auctoritate: graves umeros 1, 224. Titana nondum luce gravem *II* 50. gravioribus curis 26, 226; cf. 1, 154. Iuppiter *III* 18. gravis auxilio vicinus 20, 512. populi 26, 397. mores 8, 517. gravior morum 18, 350; gravior natu 28, 485. sit Numa gravior 3, 114. gravis spoliis 20, 572. iudicium 25, 10. gravissimus auctor 17, 333. 3) molestus, perniciosus: 24, 37. Boreas *I* 70. alloquio *III* 287. gravior con-

- sensus 15, 301; hosti 15, 388. cf. 18, 481; 26, 403. graviorum malorum 20, 393. vulnera c. m. 22, 43. -ibus morsibus 24, 298. — adv. grave sonat 28, 628. graviter 5, 381; 26, 114; c. m. 28, 3; tulere 26, 391. gravior horrificant 26, 249.
- gravitas] contingit senio 10, 326. plena pudoris 17, 247.
- gremium] in gremium 24, 150. sub gremio 28, 168. in tuo crevi 10, 42. ubera dabant gremio c. m. 30, 87. gremio pressare III 163; fovi 1, 144; cf. 28, 67; suscepi 3, 93; amico 7, 129; dearm 8, 160. gremio removit 10, 122; pudico detraxit c. m. 25, 124; profert dona 22, 339. gremio Tethyos 8, 596; III 319; cf. II 47; alto Noctis 5, 325; glauco Amphitrites I 104. — antri c. m. 25, 2. — pacis 15, 51; 20, 97.
- gressus] dativus gressu 10, 50. gressum iunxere II 10; deducunt c. m. 18, 13. gressu humili 3, 36; recto 7, 39; cf. 20, 182; I 231. — plur. 20, 125; III 438; remove I 4; figunt 20, 525; titubant succidui III 153. [2, 69; 21, 14.]
- grex] 1) armenta: servare gregem 18, 134. greges sponte rubebunt 3, 386; ducere II pr. 38. pascua plena gregibus c. m. 31, 38. 2) transl. grex aureus annorum 22, 450.
- grues] bella movent eqs. 15, 457 (cf. Pygmaeus). maris germina legunt c. m. 31, 13.
- gryps] grypha iugalem frenis gubernat Phoebus 28, 30. gryphes pondera fulva ferunt in nuptiis Orphei c. m. 31, 8.
- gubernaculum] orba gubernaculis puppis 28, 139. gubernare] gubernare imperium 22, 71.
- gurgis] 1) aquarum: opacus implet latebras eqs. c. m. 26, 41. maris vel Oceani 7, 176; 8, 463. clementia sani gurgitis de Gange 17, 236. septeno Nili 3, 185. alto g. Rhenus et Danuvius 26, 333. Castalius c. m. 3, 1. Lethaeus II 305. mutato g. Acheron II 351. piceo Phlegethontis 3, 121; adde 1, 225; II 116; 17, 52; 20, 263; 21, 253; c. m. 22, 57. 2) de sidere: gurgite sidereo Eridanus 28, 178. 3) sensu mor. g. corruptior aevi 22, 116.
- guttur] [guttura 2, 57; 95].
- gyrus] in varios discurrit gyros 28, 63. barbarus pascua includit tuto gyro, i. e. in circulum copias contrahit, 5, 126.
- ha] III 132.
- habena] sgl. equus ignarus habenae 15, 439; cf. 17, 200 prima eqs. — plur. 1) pressis habenis 20, 107. adductis c. m. 27, 48. vagis II 168. nullis c. m. 18, 5. flectere 19, 1; 21, 67; 26, 594. reduces habenas tractu detorquere III 242. mutare habenas, i. e. rationem regendi 26, 119; cf. 21, 150. quattuor temone iuris refusas in quadriga praefecti praetor. 17, 198—203. Pegaseae 3, 263; cf. 8, 560. errantes Phaethontis 5, 211. Aurorae c. m. 53, 33. ferales Plutonis II 272. Solis 15, 153; 28, 193; Sol habenis mundum complexus 1, 1; alludit 22, 473. 2) transl. de navi: aequoreas alni 8, 422. 3) de republica: rerum 7, 83; 10, 309; 19, 1; cf. 17, 13; 198 sq.; 20, 544; 26, 426; 21, 150. c. m. 30, 111. Australes 15, 279. 4) solvantur habenis gaudia 10, 200.
- habere] aliquid iuris sui c. m. 26, 90. habet hinc patrem eqs. 12, 26. habeto praedam III 303. munera fas habuisse deos c. m. 31, 32. habiturus consulatum 28, 657; plus habes vitae et viae c. m. 20, 22. pacem habent 26, 63. habeas pro Marte Cybeben 18, 277. instar habet silvae II 24. sub imperio: habet Nilum 28, 86; caelum Titanes III 182. pontus habet mortuum 8, 93. — absol. habendo 22, 111.
- habilis] fluvii remis 26, 338; umeri armis 22, 365. — absol. truncos III 361.
- habitare] sinus 26, 218. hic habitant saecula 22, 446. illic habitat progenies II 286. habitata tellus colonis 5, 40. temperies habitanda viris (= habitabilis) I 263. [1, 3; 20, 5.]
- habitus] vestis. sgl.: acc. Dianae III 216; insignem Latii 5, 84; illum quo eqs. 17, 257. Gabino 28, 594; hoc 28, 179. [2, 18.] — plur. patricios 8, 6; quos 8, 565; cf. 18, 461. sic etiam turpes h. 3, 325 de veste accipiat. — transl. Palatia indigenas sumunt h. 28, 8.
- hactenus] 22, 1.
- haedus] vocibus haedi pendentis decipitur leo 24, 340.
- haerere] 1) pendere: cruribus haerens 17, 322. 2) retineri: nullis nodis haesit victoria 15, 10; cf. 20, 249; 21, 186; 28, 484; II 191. alloquiis c. m. 30, 139. 3) de personis, ante actionem: haesit 1, 210; oculis 3, 138. haeret suspensa Ceres III 260; cf. 26, 260. haerebat 3, 268. haesisse 7, 91. cf. haeserunt lacrimae III 151; haesere equi II 194. 4) quietem agere: haeret currus 8, 16. stagna lacu c. m. 26, 51. Deios 8, 133. fluvii glacie haerentes 8, 348. 5) cessare: avaritia 26, 226. viscera I 124. 6) manere: immobilis haeret 20, 294; c. m. 49, 10. inmotis fati haesere 20, 9. oculis haesit 3, 138. tibi Roma haesit medullis 28, 77; tela c. m. 25, 145. auspiciis haeserat potestas Romae (?) 24, 128. (dubius l. etiam 8, 368.) 7) dubitare: haereo in uno c. m. 44, 8. 8) de vitis sim. dedecus haereat in 18, 433. haerebunt maculae 8, 312. [2, 67.]
- halare] halant iuga floribus c. m. 25, 103; flores II 228.
- halitus] creber recurrit 1, 118.
- hamus] hamis curvis frenari c. m. 49, 13; voluptatum hamis multos innexit 22, 138.
- haruspex] exploret eqs. 18, 13.
- harena] 1) proprie; sgl.: vilis 3, 371. tenuis 15, 398. nigra c. m. 26, 39. Italiam momordit 26, 589. -ae scriptae notas 17, 134. plur. II 203; 5, 55; 8, 436; 8, 547; 10, 149; 15, 315; 26, 60; c. m. 4, 5; c. m. 26, 39; c. m. 49, 4. bibulae I 258. vastis Meroe 21, 261. incensae 5, 241. Auster torquet harenas II 310. refluae Tethyos 7, 58. harenae Tagi auro pretiosae 3, 101; rutilae Pactoli 1, 54. rubrae, i. e. maris Rubri, 15, 33; cf. 8, 598. in Aetna III 385. — discere harenas 18, 32. 2) amphitheatrum: ditescat sanguine 17, 308. harenae munera 5, 397; luxuriantis deliciae 24, 316. cf. 24, 271. 3) meton. de gladiatoribus: harenae coniurantis turba 26, 163.
- harenosus] -os aestus 21, 337.
- harundineus] -os nodos c. m. 28, 21.
- harundo] 1) Rheni 24, 305. crinalis Tiberini 1, 217. harundine crinem velat 28, 163; cf. 28, 378; II 359. fracta h. luget Cephisos II 136. 2) sagitta: certa Notos sulcavit c. m. 25, 144. ferro armatur c. m. 9, 39. 3) de syringe: tenui ventum variare c. m. 25, 38.
- hasta] 26, 483; Martis gravis adamante 20, 166; Minervae II 24 sq. cornu in hastam porrigitur 1, 122. hastae stridor 20, 174. torta II 199; posita 4, 19; cf. II 144. hastam 11, 15; plenam rubiginis 15, 25. hasta uti c. m. 53, 93. plur. 7, 95; 10, 188; hastis nixa iuventus 15, 426. undantes anguibus 5, 177. veteres, regia dona (?), c. m. 26, 38. — meton. sudare in hasta 8, 525. pro exercitu: dividat hastas 5, 162. — in subhastatione: vendit opes 8, 498; sub hasta venire 18, 210.
- hastile] hastilibus: 21, 352; translate c. m. 9, 24.
- haud] v. haut.
- haurire] fluvios, de accolis, sim.: hauriret flumina 2, 3; hauriat Histrum 3, 184; hausit Padum galeis 20, 532; Hebrum bipennibus 20, 414. — cruorem ensibus hausit 18, 483; cf. 5, 406. transl. de corpor. ahis: ore hausura (v. l. haustura) virum

- tigris *III* 267. radii cum haurirent terram ac stagna 8, 64. — *animo*: mente hauserat opes 26, 86. hauserat ignes (*amoris*) 10, 1. hausit praecepta 7, 60; sensibus iustitiam 17, 193; insidias 18, 80. — *de fortuna*: flenda hausimus 13, 38 (*cf. Barth.*).
- haustus] haustu inmitis c. m. 26, 31.
- haut] *vel* haud, *cf. p. CCX*; *bis sequitur verbum ex d incipiens* 5, 305; c. m. 22, 8; *ceterum his tantum vocibus haut antecedit*: secus ac 1, 22; *cf. 3*, 269. aliter 5, 120; 8, 206; 18, 90. procul 1, 113; *II* 112. umquam 10, 130; 17, 284; 28, 319; 452. quisquam 8, 225; 22, 170. talem c. m. 4, 11. illos, *p. anaphoram*, 5, 184. cum *adi. negativo*: 8, 18; c. m. 25, 54. h. dabitur 5, 305. h. invideo *III* 27. *et v. s. equidem.*
- hebenus] -i ramos vellit Girschaeus c. m. 28, 22.
- hebetare] -at caligine sensus luxuries 22, 133.
- hedera] *sgl. abl. crinali florens iacchus I* 17; *stringitur aesculus 14, 19. plur. serpunt II* 111. *in corona vitibus intorquens hederas* 22, 263; *item hederis virens Cocytos II* 352. *Bacchi* 24, 366; *item vitricibus Indos adstringunt* 8, 609.
- heil] mihi *III* 313.
- herba] *sgl. collect. mollis panditur* 3, 211; *viret in Vulcania regione c. m. 26*, 22. *per h. c. m. 30*, 89. — *plur. surgunt toris* 1, 116. in herbas turget humus *II* 90. *herbis* 1, 211; 10, 158; *II* 127; *irriguis* 22, 469. *herbas III* 238; *arentes c. m. 27*, 42. *per h. graminis* 26, 147. — *magicae*: funestarum potestas 3, 151; *Circaeis* 22, 134; 26, 441; *dira fugantibus in lustratione* 28, 327. — *medicas* 7, 62; *Paeoniis* 20, 12; *Achilleis sanus Telephus c. m. 22*, 46.
- herbidus] velamina 5, 109 (*colorem indicat; cf. ad l. et Martial. V* 23, 1; *Apollin. Sidon. epist. II* 10 v. 14; *oculi herbei Plaut. Curc. 231*).
- herbosus] vertex *II* 71.
- heres] 3, 192; 15, 165; *novus* 28, 76. *ne desit fascibus* 17, 336. *Attalus heredem Romam reliquit* 18, 215. *geminis hereditibus* 22, 94. c. *gen. personae*: *Saturni II* 167; *Rufini Eutropius* 20, 550; *Phoenix sui ipsius c. m. 27*, 101. c. *gen. rei*: *nominis* 10, 39; *sceptri et militis* 5, 163; *fulminis aquila* 6, 3.
- heu] 15, 103; 298; 492. 3, 50; 142. 5, 14; 95; 261. 18, 9; 66; 480. 20, 290. 28, 274; 300. *I* 138; 191; *III* 189; 227; *al. heu duplex, quod legebant* 5, 49, *ignotum Claudiano.*
- heus] 10, 128; 140.
- hiare] hiantes oras *plagarum* 5, 379.
- hiatus] *sgl. in lacu flumen agit c. m. 26*, 40; -um *Aetnae undantem flammaram III* 395. *immenso II* 187. — *quis fulgura ducat c. m. 29*, 6. — *absol. de specu vel carcere: III* 101; *cf. inmanes Erebi II* 259. — *fauces*: *vacuo hiatu leo* 5, 252; *serpentum* 3, 66; *cf. 2*, 3. *scopulis inlidit hiatus balaena* 20, 431; *cf. 24*, 353. — *obscene spurcos meretricis c. m. 43*, 7.
- hibernaculum] hibernacula 8, 322.
- hibernus] hibernis flatibus 22, 411; *nocte* 26, 325. *de aquis*: *hiberna aequora* 17, 194. *hiberno vertice torrens* 3, 269; *anne II* 199.
- hic] *cf. praef. p. CCXI*. *huius* 24, 154; *huic* 24, 279. *haec est quae* 24, 150; *cf. 26*, 564; 28, 54. *per anaphoram* 3, 264. 22, 30; 32; 38; 46 *sq.*; 52 *sq.* 24, 166 *sq.* *hoc quod eqs.* 26, 90. *hic est ille* 28, 587. *ante relativum* 22, 183; c. m. 26, 10. *hic, de hoste*, 28, 205. *haec ubi III* 137; 5, 169. *abl. hoc magis* 28, 299. *haecine III* 44; 191.
- hic] *adv.* 5, 157. 22, 446. 24, 177. 28, 417. *II* 110 *sq. al.* (25, 9?). *per anaph.* 5, 95. 10, 93. 21, 155 *sq.* 25, 5. 26, 308. *non hic* 17, 266; 26, 576. *correl.*
- hic . . ibi 3, 206—214. *hic iaces* 20, 460; *cf. 26*, 645. *hic, sc. in textura*, 1, 96. 22, 354. *I* 248. *II* 44. *pro „tum“* 26, 485; c. m. 53, 104.
- hiemare] nudo sub axe 20, 413.
- hiems] 1) 26, 167; c. m. 36, 5; *veniens* 15, 16. *dura c. m. 38*, 4; *frigore torpens, vestita nives eqs.* 1, 269. *tristis auget flumina c. m. 28*, 27. *sollers crystalli fecit c. m. 33*, 3. *nil hiemis memor* 26, 323. *hiemes* 1, 169; *agere* 21, 123. *torquent Solis habenae* 15, 154. *tot ruerint c. m. 27*, 28. *Edonas* 21, 123. 2) *tempestas*: 8, 421; 21, 176; *incipiens arcu redimitur II* 99. *atra eqs.* 8, 173. *trudit per devia ponti* 15, 490. *anceps* 21, 283. *turbida spargit armenta* 26, 409. *hiemes armatas fundit Aeolus* 7, 97; *Aegaeas I praef.* 12. *lapidum* 18, 4. 3) *meton. de frigore*: *per frigora duxit hiemes c. m. 49*, 7. *de glacie*: *secretas hiemes c. m. 37*, 6. 4) *transl. rerum* 26, 152 (*cf. χεῖμων*).
- hilarare] [-at 15, 4].
- hilaris] hilares *Baccho* 22, 457.
- hinc] 7, 166. 24, 167. 5, 14; 36; 204. 22, 173 *sq.* 28, 500. *h. prosiluit* 3, 129; *cf. 8*, 24; 20, 259. *h. discant* 8, 99; *cf. 8*, 412. *hinc fuit ut* 22, 74. *p. anaph.* 8, 120; 12, 26. *hinc . . hinc* 3, 184; 20, 33; 22, 190 *sq.* *I* 136 *sq.* *hinc illinc* 3, 350; 21, 278; 24, 19. *inde, hinc* 15, 383; *cf. 20*, 559. *hinc et inde non per oppositionem* 22, 126; *cf. 19*, 34. *sensu temporali*: 17, 24; 38; 43. 18, 59. (5, 355? 24, 167? c. m. 25, 69?).
- hinnitus] *acc.* 28, 573. *abl.* 8, 562; 10, 292; *II* 192; *superbo* 17, 285.
- hirsutus] -o vultu *Tiberinus* 1, 214. *cf. 3*, 352; 24, 300; c. m. 9, 8.
- hirtus] mulae c. m. 18, 17.
- hirundo] *brumalis plumam amittit et trunco immoritur* 18, 118. [*c. m. app. 16.*]
- hispidus] glacie *Boreas I* 71; *barba II* 315; *frons Tiberini* 1, 222; *vestigia vel pedes Tritonis* 10, 146.
- hiuleus] nubes 1, 206. *nimbis II* 230. *ova* 6, 4.
- hodie] 10, 194.
- homo] *homini III* 145. *arae hominem sitientes III* 282. *hominem (se) fateri c. m. 32*, 6 [*cf. 20*, 11]; *exuere* 15, 397. *animi hominum* 24, 29.
- honestare] quem vultus honestat 21, 26.
- honestus] *deest praeter subst.* *honestum*: *qui limes honesti* 17, 96; *cf. 8*, 268. *parvo contentus honesto* 3, 200. *ergo* 21, 163 *iuris metus esse dicitur servator honesti nec cohaerent genetivi; cf. III* 28. *honor et honos*] (*nom. honos nisi quod honor III* 9; c. m. 30, 193; c. m. 35, 5; *etiam* 3, 385 *in V*; *Honor* 17, 8) 1) *virginitatis III* 280. *nullus Telluris c. m. 53*, 19. *honori procerum alqd praestare* 28, 556. *matris honore ducta c. m. 31*, 23. *divino coli c. m. 17*, 2. 2) *de magistratibus, plerumque consulari: sgl.* 20, 322; *Bruti* 20, 141. *priscus ne pereat* 22, 314. *fixus* 1, 13; *dilatatus* 8, 169; *repetitus* 17, 146; *recurrit* 18, 488; *induit annum* 28, 651; *hospes quia non Romae suscipitur, ibid.* *saevit in auctorem* 19, 12. *praeposit aliquem c. m. 25 praef.* 6. *auctor honoris* 8, 579; *iactator* 24, 26. *honorem* 22, 180; 22, 281; *sublimem instituit* 22, 325. — *plur. honorum caupo* 18, 198; *commercia* 22, 115; *tabulae c. m. 25*, 85. *honores* 17, 243; 18, 479; 22, 232; *magni* 24, 109; *vendere* 3, 180; *ambiuntur ibid.*: *explere* 17, 58; *gerere c. m. 30*, 194. *summos invasit* 18, 156; *maculat* 20, 561. *honorum portus consularis* 22, 314; *socium sumere* 28, 66. 3) *sgl. de honoris insigni*: *muralis c. m. 30*, 182. 4) *sgl. de rerum pretio, pulchritudine, decore*: *dilapsus* 15, 363. *vulgaris harundinis* 28, 164. *flammeus oris III* 89; *igneus ora cingit c. m. 27*, 17. *absol. honore minor II* 38. *quaeritur velleribus* 3, 385; *pratorum spoliatur II* 128. *floris c. m. app.* 10, 2. -re aeterno veris

- c. m. 30, 7. auctus c. m. 35, 5. 5) sensus ambo coniuncti: fulgebat teneris in annis 21, 41. armorum honores paci largiri 28, 639. 6) pro actu honorandi: patricius honos nostra ora dicavit 25, 8, i. e. patriciis auctoribus; nam cf. Siculus h. templa dicavit c. m. 17, 42, i. e. Siculis auctoribus; adde plebeius h. carmina dictat c. m. 26, 4, i. e. plebe auctore. [2, 9 et 113.] — cf. Honor.*
- honore] dies semper honoratus celebrabitur 1, 261.
- hora] *abl.* omni 22, 399; nulla III 317; nulla non 8, 280.
- horre] 1) situ III 37. horret apex capitis c. m. 24, 1. horrebat Ganges 3, 293; horruit Orion II 191. — animus 15, 7. 2) transit. te II pr. 46; fasces c. m. 19, 4. — uit crines 10, 18. — eret casus 15, 38. horrens aquilas 28, 321. horrenda palus I 112; -dus motus III 66. 3) c. acc. c. inf. III 72. 4) c. inf. 5, 298 (cf. Catull. 14, 26). [2, 109.]
- horrendus] 1, 120; I 112; III 66; c. m. 53, 73. adv. horrendum 17, 223.
- horrescere] quem horrescis c. m. 25, 138; -it litus 7, 53. [2, 45.]
- horreum] horrea: 22, 396; 15, 55; 18, 408.
- horribilis] 1, 78; in armis horribilem populum 15, 98. cf. 5, 359; 24, 280.
- horridus] anguis 26, 446. horridior Scythis 11, 25. buxus II 268. c. *abl.* contis 7, 137.
- horrificare] ostenta horrificant mentes 26, 250.
- horrificus] -os calores 22, 24; -um Martem c. m. 29, 44.
- horrisonus] -is dictis 3, 85.
- horror] horrorem praebere 18, 122. — *subiectum*: quis h. pro genitis III 307; emicat de torpedine c. m. 49, 21. exanguis perculit Rufinum 5, 130; cf. 26, 372. notus reppulit 18, 512. factorum conscius credidit eqs. 20, 503. praevius decus erigit 26, 294. c. gen. nominis 15, 384. — *de rebus*: Martius II 146; igneus thoracum 10, 191. sacer aquis 28, 33. in membris cernitur c. m. 17, 13.
- hortari] hortatur c. acc. 3, 341; 5, 296; 21, 357; in aliquid c. m. 53, 13. *absol.* hortati superi 8, 171; hortantes deos 26, 544. vir contra hortatur (?) 5, 397. — c. *coni.* II 119. — c. *inf.* 8, 460; c. m. 41, 8.
- hortator] terra 15, 368.
- hortus] *pl.* proximus hortis Hesperidum 21, 251. hortos Hylae vinci ab Henna II 80. rorantes ignibus hortos Solis 22, 467.
- hospes] 26, 356; mobilis bibit ignotas aquas c. m. 20, 6. Epidaurius 24, 171. *collect.* 24, 155; hospite caeso 18, 160. — h. *consulatus dicitur quia non Romae initur* 28, 651.
- hospita] terra 9, 2.
- hostia] cecidit quidam hostia sacri 18, 162.
- hostilis] animos 28, 302. *pro* hostium: 3, 309. 5, 35. 4, 3. 8, 610. 21, 103. c. m. 50, 13. machina c. m. 53, 49; fiducia 21, 343. — metuens hostile nihil 22, 187.
- hostis] *plerumque in fine metri*; 1) *sgl.* *plerumque collect.* 18, 242; 18, 501; 20, 151; 26, 613; 28, 456; 28, 481. hostem 5, 72; 26, 77; 259; 286; 568; viribus impellere 1, 73; perculit 15, 16; prosternere 15, 205; deicere 26, 164; detegere 15, 248. hosti profuit 7, 90; grave 15, 388. in hostem 15, 277. II 163. per hostem contigit c. m. 22, 48. ab hoste II pr. 40. hoste 28, 309; propinquo 5, 171; fuso 24, 73; circumdatus 15, 100. 2) *plur.* hostes 5, 133; 17, 195; 20, 574; c. m. 53, 5; vincit 22, 45; punire 20, 219; depellere c. m. 53, 102; subiugat 28, 249. hostibus exponi III 421; parcere c. m. 22, 20. — c. *gen.* 28, 104; cf. fraternis hostibus 15, 312; tuis 21, 361. — *civis Romanus* hostis publicus, cf. *prae*f. p. XXXI *adm.* 3; hinc hostem Arcadium sibi dicit Stilico, 22, 96. [2, 96.]
- huc] 3, 359. 5, 473. 28, 291. huc ades c. m. 25, 50. *per anaph.* 24, 169. sine verbo 5, 498; 500. hucine abiere 20, 140; cf. c. m. 51, 3. (28, 291?)
- hucusque] 3, 267; 26, 61; cum *tnesi* 26, 548.
- humanus] *modus* 24, 40. vox c. m. 30, 51. favor 22, 208. labor 28, 353; c. m. 9, 35. mundus c. m. 27, 10. querellae c. m. 22, 9. cf. *genus*.
- humilis] 1) *adi.* 19, 27. 28, 21. 7, 204. 24, 105. c. m. 22, 33. iudex 21, 362. humiles praedas 22, 22; seditio 26, 466. metum 26, 53; preces III 295. humili gressu 3, 36. *sensu proprio*: ornus III 142. statio 28, 21. 2) *subst.* 18, 181.
- humus] sterilis c. m. 26, 19; turgit in herbas II 90; sensit hastam 20, 171. humum sulcatam fecundat I 188; tenere 26, 531; crine verrere c. m. 30, 225. humo tolli c. m. 27, 40.
- hyacinthus] 1) *flos*, cf. Hyacinthus. 2) *lapis*: caesas hyacinthi rupe columnas 10, 89; hyacinthi caerulea in toga 8, 588; in galeis 22, 90.
- hydra] *sgl. tantum*; interfecta ab Hercule: virens Lernaean paludem obsederat 3, 290. vis hydrae 3, 296. crescere non profuit hydrae II *prae*f. 41; cf. 8, 254. [2, 40.]
- hydru] *plur. praeter* 15, 469. Megaerae epulantur caedibus 3, 362; Tesiphone crinita sontibus hydrys I 39; Furiarum morientes crinibus 17, 169. Bellonae quae hydros pectebat 20, 111. Luxuriae, quae torvos auro circumlinit 22, 137. Gorgoneis in aegide Minervae II 225.
- hymenaeus] v. Hymenaeus.
- hystrix] c. m. 9 *inscr.*; *ibid.* v. 4; describitur eodem c.
- iacere] 1) passim iacent c. m. 25, 11; 15, 137. sopore c. m. 28, 41. oculi iacentes interius 15, 21 (cf. *Bilger de Ovidi heroid.*, 1888, p. 33). 2) *de mortuo*: hic iaces 20, 460; hic iacet c. m. 11, 3; mucrone 21, 243. cf. cervix iacebat III 246. iacet en 5, 451. iacebunt 11, 13. 3) *de vulnerato*: quis iacuit telis Amoris 10, 112; cf. 11, 13. 4) *subiugatum esse*: iacet barbaries sub armis 18, 323. Creta Metello 18, 218. iacuerunt 21, 190. an iacentes putas? I 96. c. *dat.* 18, 218. 5) *de infortunio omnino*: iacemus 15, 378; iaceat 22, 130. deserta iacebo (Africa) 15, 149. iaceant moenia flammis 3, 360. iacenti c. m. 22, 11; cf. 15, 333. *pro adi.* iacentes putare I 96.
- iacere] Sol cinem iacet c. m. 27, 56.
- iactare] *proprie*: 20, 255; iactari vento 28, 140; iactata fulmina 26, 509. — *transl.*: 1) c. *acc. rei*: somnia 18, 312. iactaret proelia 28, 400; iactantem labores 18, 103; sortem 28, 513. iactatum 22, 157. 2) *cum refl.* se: parem 1, 20; parentem 26, 331; conceptam III 59. c. *abl.* mucrone 17, 230. *cum gen.* se nominis III 344. *cum ptc.* dotata se iacet c. m. 30, 43; cf. 8, 134. 3) c. *inf.* iactas aluisse 1, 236; iactat 15, 71; 5, 309. 4) *cum quod*: 5, 73. 5) *absol.* 21, 349; *ptc.* iactantior: Amor 10, 48; gloria 26, 587; annus 8, 2.
- iactator] acer linguae 20, 380. inmodicus honoris 24, 26.
- iactura] levis 20, 118; 21, 298. *pro vitio corporis vel morbo* 18, 36.
- iactus] *pl.* iactibus propugnat hystrix c. m. 9, 18; cf. iactus telorum, *ibid.* 31.
- iaculabilis] -le telum nulli deo 20, 167.
- iaculari] iaculatur taedas 28, 329. iaculata pilam c. m. 30, 144. sidera crines 15, 496. — sese in auras 17, 320.
- iaculum] quantum i. Parthi discurrit II 200. torquere 10, 6; vibrare 26, 464; dextra movet

15, 438. quaerere c. m. 53, 102. iaculo percussus 3, 226. iaculi vicem 20, 454. iaculis obtexitur aer 21, 258; petendus 18, 506. — *pro iaculando*: quae vires iaculis 8, 527.

iam] 20, 506. 2, 5. 26, 10; 39; 44; 51. I 5; 7; 9; III 20; 39; 68; 80 et saepissime; praecavit vocem poeta. = nunc: 1, 248; 250; 4, 2; 15, 374; 457; 488 al. iam non 1, 185; II 342; III 114; 256. iamne c. m. 25, 48. iamque 18, 229. et iam 18, 271. nec iam 20, 488; 22, 321; 5, 124 (*pro una voce habetur, praef. p. CCXIII et CCXVII*). neque enim iam 18, 63. iam pridem 20, 288; 21, 107; 28, 122.

iamiam] 20, 596; 7, 158; 8, 60; 26, 217; c. m. 22, 33; I 256; al.

ianitor] de Cerbero: ingens I 86; Orci turbidus 3, 295.

ianua] II 170; pulsatur tactu ab amatoribus 18, 93.

iaspis] abl. iaspide: 1) in textura vestisve ornatu 8, 591; viridi 28, 526. 2) in fibula II 40. 3) limina in aede Veneris 10, 90.

ibi] opponitur hic: 3, 205; 207; 213. ceterum 5, 474; 526. 8, 212. 21, 374. 28, 342, al. ut . . ibi 8, 212.

ictus] ictibus 21, 282. 1) de colapho 8, 615; cf. crebro contundi III 427. — *telorum, sim.*: ictum mentiri (*de arcu*) 8, 529; certum destinat c. m. 9, 32. in i. librari II 226. forti saucius ictu II 182. sub uno 18, 50; cf. 20, 450; c. m. 53, 82; 5, 404. vomeris I 196; fulminis III 60. 2) ventorum 21, 282; grandinis lapidosos 26, 240. 3) de infortunio: ictu labi vel cadere 8, 55. sub dubio stare 15, 242 (*cf. Barth.*). 4) de amore 10, 67 (*cf. ad l.*).

idecirco] 15, 78. 26, 281.

idem] 15, 362; 18, 135. idem idemque c. m. 20, 13. plur. idem 19, 69; isdem 15, 389; 18, 412; 28, 120; 26, 642. idem neutr. 22, 157. eadem c. m. 9, 37; c. m. 43, 10 (? !). — c. dat. 22, 30.

ideo] 22, 313; ideo ut 28, 540; ideone 15, 76.

iecur] 5, 414. 8, 249.

ieiunus] 20, 378; 26, 324. fauces c. m. 19, 5. — *transl.* arista 18, 116; macies 15, 22.

igitur] 8, 255.

ignarus] 1) absol. 1, 71; 28, 564; II 140; haut i. c. m. 25, 54; plur. 18, 41. 2) c. inf. reverti 20, 430. 3) c. gen. 15, 439; 10, 4; 17, 227; (rerum) 28, 147; c. m. 30, 83; al. [22, 7.]

ignavia] 20, 563.

ignavus] 15, 381; 21, 354. ignavos putas I 97; cf. 3, 50. — o nocenti 5, 198. i. vulgus inferiorum II 214. — i aevi III 21. pietas ignava 26, 306. — de rebus: murus 17, 155; sagittae 17, 21; contagia 18, 490; vota 20, 394.

ignescere] frena spumis 5, 175; nares 8, 547. mare ignescit I 178. — pectora vatis 20, 46.

igneus] sol 22, 60. ardor oculorum c. m. 9, 7. honos (*de nimbo divino Phoenicis*) c. m. 27, 17; hinc ignea ales 22, 419. horror thoracum 10, 191. ceraunia c. m. 30, 73. nitor oris 21, 45. — iuventus 1, 155; cf. 24, 251; formae igneae 11, 5.

ignifer] -os 17, 275.

ignifluus] cavernae 7, 196. [2, 127; 137.]

ignis] (*de acc. ignis cf. p. CCVI. abl. igni in fine hexametri* 3, 9; c. m. 53, 77; c. m. 29, 48; ferro et i. 20, 14; 26, 156; igne in medio versu ut 5, 254; 17, 328; 21, 124 et al.; semel in fine: 18, 445, ubi placuit poetae homoeoptoton vocum ponte et igne). 1) proprie: 5, 44; 24, 234. sacratus i. apud Persas 21, 59. subiectis ignibus c. m. 9, 38. funeris c. m. 27, 71. — de incendio c. m. 17, 38 et 46; igne absumptus 26, 610; plur. 20, 33; 579; 26, 44. ignis citatus in artificio scenico 17, 328. — roseum efflant Solis equi 1, 5;

cf. 3, 9. tenerum despuat Sol puer II 52. pertulit ignes solis 6, 11. ignibus flagrat luna 1, 24. rorantes ignibus horti Solis 22, 467. renato igne Hesperus 9, 16. — ignes pro facibus III 400; de fulmine i. fulmineo 26, 231; fulmineos consulere 18, 12; absol. divini volant 26, 510. — in Aetna: III 396; cf. c. m. 26, 14 et 22; c. m. 17, 29. 2) pro ipso sidere: ignis emicuit hospes (*de comete*) 8, 188; cf. 26, 248; ignem occiduum remoratur 7, 180. sanguineo igne cometes I 233. 3) de splendore quovis: oculorum III 87; lapidum 22, 92; metalli 28, 51; plur. absol. ignes miscere 8, 599. 4) de calore: c. m. 26, 62. 5) de cupidine: pectoris ignem nutrit 3, 181. de amore: blando c. m. 29, 48; blando igne suspirant c. m. 25, 12. plur. virginis i. haurire 10, 1; nutrire 10, 258. primos discere 22, 74; illicitos fovet c. m. 8, 4. mariti 21, 121. de amicitia, plur. c. m. 40, 17. sensu obsceno: fecundum corporis 18, 49. 6) de rubore pudoris: 22, 328; cf. c. m. 25, 41. — [2, 130.]

ignobilis] -le iaculum messoris 26, 464; vulgus 18, 512.

ignominia] abl. 18, 235.

ignorantia] 8, 210.

ignorare] dedit 22, 262; fingit 20, 306. ignorat dicere causas 10, 186; ignorans quam grave crimen erat c. m. 23, 10.

ignoscere] misero pulchrum 26, 91. sontibus ignovisse velis 22, 48. Manibus ignovit c. m. 22, 13. senio 20, 369. ignosce parenti 20, 141. absol. ignoscat c. m. 23, 19.

ignotus] 15, 244; 20, 422. ignotarum ferarum 21, 260; ignota avia 8, 482. 24, 98. c. dat. 15, 173; cf. 22, 424; III 53. ignotissima 18, 153. — sensu activo ignota nube, i. e. ignotum reddente 1, 33; vel intellege nubes rerum ignotarum, cf. pulcher tactus qui pulchrum facit 3, 166 et adm. ad 18, 513. [21, 10.]

ilex] plena favis II 109; sub densa 28, 518; per altas equitare 11, 10. Pyrenaea tegit ursos frondibus latebrosis 24, 313. nigris ilicibus caligantia Pangaea 3, 337.

ilia] ilibus gigantis conectitur anguis c. m. 53, 81.

ilicet] (= ilico) 1, 211; 3, 178; 15, 472; c. m. 31, 29; c. m. 25, 140.

ilignus] 24, 323.

illabi] -itur antennis serpens 24, 367. ceterum de deis sim. iugis Aetnae Ceres III 330. inlapsus thalamis 15, 226. Iris Zephyros illapsa volatu III 3 (*de acc. cf. Stat. Theb. 7, 6 Borean illabere*).

ille] c. m. 30, 132. 5, 159; 429; 458; al. illius 15, 500; II pr. 7. ille ego gloriose II 280. ille ferus 5, 61; cf. 380; 15, 324. pro adi. c. m. 30, 47; 3, 187; 5, 318; saepe rhetorice ut 26, 424; 15, 209. non illum I 21, 41; 15, 442; 5, 156; 28, 162 (*cf. 3, 101*); item haut illos 5, 184. cum relativo 15, 96; 17, 227; 5, 405. opponitur hic: 18, 199 sq., 8, 233 sqq. al. hic et ille ad eundem referuntur c. m. 22, 20.

illic] 3, 126; 210. 10, 218. 22, 447 sq. 26, 556 al.

illinc] cf. hinc. respondet inde 5, 108. ceterum 28, 411; 5, 305.

illuc] 8, 227.

illuminare] fraxinus Minervae illuminat currus II 227.

imago] nom. et abl. sgl.; nom. semper in fine metri. 1) c. gen. vitreae formae III 268; lucis III 444. — imitatio: tori regalis c. m. 30, 93; lacus i. pelagi c. m. 26, 27. — de actione, Darstellung, Verwirklichung: vivida Martis 26, 468; peregrina iuris 28, 7; pugnae 28, 638. 2) sine gen. vitis inolevit i. (?) 5, 505. de umbra quasi mortui: pallida 18, 122. de somnio: me mea ludit 27, 21; certa i. dignantur somnos 22, 217.

- imbellis] *de hom.*: ministri 8, 338. *de aliis*: Orontem 5, 35; Rhenum 21, 20; epulas leonis 7, 80; aquilas 26, 159. [2, 96.]
- imber] (*abl.* imbre; imbrī *P* 28, 538, et *cf. ad* 15, 497; *de acc.* imbris *cf. p. CCVI*). 1) *proprie*: largior imbre 1, 43; praerupto semina dissolvere 22, 462; *cf. c. m.* 28, 26; peresa arbor *c. m.* 27, 34. assiduo noctem foedat aer 28, 538. *plur.* frugibus optantur 24, 56. densos colligit ventus 8, 173; *cf. II* 309. imbribus 15, 497. — decolor imber prodigium 20, 41; flammeus decedit 28, 342; *pl.* auratos 24, 226. 2) *transl. de umore omnino* (roribus aqua fluviali): imbres serenos tenet Aegyptus *c. m.* 28, 5; *cf. imbribus* 1, 223. *absol. de lacrimis III* 311. 3) *de aliis rebus*: obsistere imbrem fusum hastilibus 21, 352; largos rosarum *c. m.* 25, 118. [2, 66.]
- imbrifer] -ram noctem *c. m.* 23, 3; imbriferas 17, 109.
- imbuere] imbutis melle sagittis *c. m.* 25, 142. iram imbutam flammis 8, 242. — quidquid sol imbuit ortu 8, 389, quod ita dictum ut Zephyrus rosas splendore imbuit *II* 93. *Honorium* triumphis 28, 68. aram imbuit hostia 18, 161.
- imitari] mores 28, 514. imitata viros *II* 167; *cf. 5, 438. Roma* imitatur zonas Olympi 24, 135. purpura togam imitata 7, 3; toros Venus *c. m.* 29, 32.
- impacatus] 8, 387; -ta 14, 6; quies 3, 71. odia 20, 212. Alani 5, 271.
- impar] haec sola forma, semper in fine metri praeter 26, 302. *c. dat.* 8, 365; 26, 117. *absol.* certamen 3, 297. non i. 26, 302.
- impatiens] *c. gen.* sui 3, 32; vomeris 15, 150. *c. inf.* remeare 5, 253; nescire *I* 35.
- impavidus] 3, 332. vultus 7, 113. sui *c. m.* 17, 14. [5, 24.]
- impedire] impedit: axem serpentibus *II* 161. — *absol. III* 110.
- impellere] impellit arbores (bipenni) *III* 379; equos *c. m.* 53, 76. impellitur aestu 5, 114. impellens viribus hostem 1, 73. impulerit chaos 17, 102. — *perf.* Corybas ense *I* 210; *cf. II* 182; dies fluctus lumine *II* 1. — impulsos pluviis amnes 10, 125. — impulsus plausibus colles 1, 176. — fama aures 18, 372; me timor 28, 449; *cf. c. m.* 22, 7; adde 28, 360. — quo? in scelus 20, 154. [2, 17.]
- impendere] impendet mihi letum 15, 102. — impendētia 20, 499; *cf. 15, 486.*
- impendere] *c. acc. et dat.* 15, 450; 26, 312; *c. m.* 9, 31; (impendit) *c. m.* 30, 112. -sa saecula bello 15, 88. *de mortuo*: impensi sacris Decii 18, 451; femina fatiis 26, 439.
- impensae] -as profundas geminare 24, 224.
- impense] impensius 25, 17; 26, 591.
- imperare] *c. dat.* imperat 24, 86; imperet 3, 149. *c. acc. et inf.* 6, 6; *I* 77. *c. inf.* 6, 6. *absol. c. m.* 30, 102.
- imperfectus] *I* 271. *c. m.* 33, 3.
- imperiosus] -sa Fames 3, 31; quies 17, 241. — Gelonis imperiosior 11, 3.
- imperium] imperiis 15, 1; 26, 396; *c. m.* 30, 206. — *ceterum sgl.* 1) *Iovis III* 56; *cf. imperio* maiore vinci *II* 236. currus recepit i. 8, 69; *cf. imperio* nexas eqs. *c. m.* 18, 2. 2) *imp. Romanum*: 24, 137; *c. m.* 30, 60; gubernare 22, 72. i. quasi navem pulsat hiems 21, 283. quaesitum, servatum eqs. proditor vertit 5, 50 sq.; de stirpe revelli 5, 207. certum in vobis 16, 18; Iovi placet 28, 150. imperii vires *c. m.* 25, 87; frena 24, 10; labantis moles 26, 572 (*cf. III* 56); fata 28, 591; custos 24, 206; sidus 28, 23; genius 28, 612; proditor 3, 319. *dat.* imperio 21, 71. 3) *statio imperatoris Romani*: tibi datum 7, 87; *cf. 15, 463; 20, 547; 28, 76.* imperii lux 8, 182; consors 10, 277; memor 20, 126; frons 18, 423 (*cf. ad l.*). imperio feta domus 12, 24; assuescere 28, 76. commodat refugium 15, 283. eius sedes 28, 408. 4) *de aliis dignitatibus* (*praef. praet. al.*): 17, 49; 19, 22; imperii institor 18, 198. [2, 85.]
- impervius] *fem.* -a *c. dat. c. m.* 25, 63 regio, 7, 53 Thyle, 22, 424 spelunca.
- impetere] *absol.* impetit 5, 402.
- impetus] irae *c. m.* 22, 1; Austri *II* 200; ducis undas vincebat 21, 200; *cf. 28, 476.* — sine gen. arsit acrior 15, 480; arsit lucis prodigus 5, 184. vanescit inanis *I* 75. *cf. Impetus.*
- impexus] impexam frontem *II* 359.
- impiger] hac sola *f.* 11, 10. 21, 198. 26, 546. *c. inf.* ire 3, 241. [2, 89.]
- impingere] quocumque Gothos impexit Erinys 26, 173.
- impius] Iuppiter *III* 326; *cf. 3, 318.* turba 22, 79. Tartara *II* 324. adde 5, 63; *I* 65; *c. m.* 32, 4. membra (*pro impiis*) 15, 255.
- implacabilis] 22, 19. 20, 109.
- implacidus] curae *I* 110.
- implere] impleas galeas 8, 520; *cf. III* 219. impleri viscera partu *c. m.* 32, 9. rugas implet lacrimis 19, 26; terram ferri nitor 5, 179. *de esu*: agmina impletura volucres 20, 408. — me implet Apollo *c. m.* 3, 4. ut impletet Stilico vices Honorii 28, 433; *cf. 20, 454.* proelia impleat 20, 82; preces 10, 22. [2, 43; implessent 1, 6.]
- implicare] Python implicuit volumina silvis 8, 538. galeae lacertos implicat Venus *c. m.* 29, 35. implicitus limo 20, 442. — mora implicuere natos *c. m.* 17, 8.
- implorare] -at vel -ant: patrem 20, 514; deas *II* 205; Paeanā *c. m.* 53, 125. nomen 8, 448. — cum acc. rei: opem *II* praef. 6; *cf. 20, 295.* pacem implorantibus 18, 378. — paene idem quod plorare de aliqua re: *III* 169; *cf. 15, 448.*
- implumis] 6, 5. -em volatum *c. m. app.* 10, 3.
- imponere] imponam Pelion Ossae 21, 12. imposito vecte 8, 573. cervicibus enses 5, 16. imponere catenas 5, 386. finem cladibus 5, 192. rebus sc. dominum *c. m.* 25, 75; sic etiam habenis imponit Theodorum 17, 13; curam populis 17, 66 (*ita Cicero divin. I* 93: omnem curam in siderum cognitione posuere).
- importunus] *fem. III* 388. *neutr.* 22, 109.
- imprimere] impresso glaebis aratro 22, 197.
- improbis] 1) *improbabilis*: non improba posco 1, 158. 2) *funestus, scelestus*: 20, 176; *c. m.* 53, 116. improbe 5, 500; 19, 51; 28, 187. Megaera 3, 74. vis i. ferri *III* 109; spes 26, 72. 3) *unredlich* 22, 146. 4) *lascivus*: Triton *c. m.* 30, 126; improbe Amor 10, 112. 5) *vulgaris*: species i. gestu 10, 321. [2, 28.]
- improvisus] 20, 433; 10, 228; 26, 370.
- impulsus] *subst.* -u venti *c. m.* 26, 35.
- impunis] *adv.* impune: 5, 88; 8, 163; 17, 328; 18, 139; 24, 338; *II* 243; *c. m.* 26, 99; *c. m.* 25, 114; *al.* i. cometen non vident *I* 235; *cf. 28, 243.*
- imus] imo recessu 3, 379; *cf. III* 76; ima parte *II* 23; humo *c. m.* 27, 40. ab imis terris *I* 9. tractus 8, 249. adde 1, 104; 210; 8, 149; *c. m.* 27, 40. ino corde 3, 43. *cf. 5, 205.* medullis *III* 152. der verachtetste 18, 155; *cf. Horat. art. poet.* 32 faber imus. — *subst. n.* ex imo profatur 5, 497. [5, 53; 12, 5.]
- in] (*cf. Heins. ad Ruf. I* 152). 1) *c. abl.* 18, 253. 5, 280; 476. 15, 175; 471. 18, 61; 195. 7, 118 *al.* in primis 8, 276; 439 (*cf. ad c. m. app.* 5, 1). in omni corpore (*gänzlich*) 17, 48. in uno 5, 315; in arto 26, 97. scribere in 1, 278. lucrum capere in 18, 126. in galea potare 7, 49. fortis in Marte

- 8, 498. in mediis stare 3, 41; in dubio 18, 314. coniunctus in axe (?) 1, 37; cf. ad l. in annis 21, 196; 28, 54. in armis pro armorum 7, 144. stamina Parcae in te legunt c. m. 27, 110; hinc defenditur in te 7, 118. in orbe 18, 296. virtus in pro gen. 18, 99. pro abl. formari in auro 1, 98; cf. I 256; c. m. 27, 22; c. m. app. 10, 1. 2) c. acc. 8, 249. 18, 209; 251; 293 al. in unum 3, 28; 295; 21, 10. in saecula 1, 279 (cf. Zumpt Rutil. Nam. p. 76). in tempus 15, 267. in commune 20, 601. in tantum II 43. hostes in aethera (pro aetheris) c. m. 53, 5. vernant in gramina rupes 3, 152 (cf. Heins. ad l.). in morem 28, 6; 26, 44; in hastam 1, 122 (cf. ad l.; item surgit in hastam Exodus v. 428). in civem rubescere 8, 617. ludere in (?) 18, 230; cf. in te 7, 118. suspiria rupit in voces 15, 235. suspensus in oscula 10, 116. in speciem 17, 326; 5, 129; in modum 20, 312; in partem 5, 315; 15, 63. inque dies 28, 251. inque vicem 26, 411. pro inter: discordia in fratres 15, 236. longe postpositum 19, 33 (sc. in terras coniungendum). ceterum in c. acc. 1, 110; 172; 223; 229. 3, 304; 311; 323. 5, 25; 147; 374. 15, 94; 224; al. in usque c. m. 41, 6. — interpositum: 20, 563 al.
- inaccensus] -um pectus veneri I 226.
- inaccessus] -os montes 26, 322.
- inaequalis] avenae c. m. 25, 35.
- inamoenus] alveus Cocytii 5, 467.
- inanis] impetus I 74. quidquid inane nutrit India 18, 356. animo inani 26, 381; ratione c. m. 28, 11. cibos inanes 3, 205; animos c. m. 53, 36; verbera 3, 48. adde 28, 262; 20, 514; III 165 al. — subst. rupis inane c. m. 26, 30. per inane I, 207; c. m. 31, 9; 8, 142; per magnum i. 3, 17; per inensum 17, 80; II 281. per caeli inania 18, 375.
- inaugurare] -rat annum Thybris 28, 12.
- inausus] -um ne quid restaret 18, 235.
- incalescere] incaluit sanguine 8, 32.
- incandescere] incanduit: aer I 252; ore rubor 10, 8; Allecto invidia 3, 25.
- incassum] 5, 302; 15, 80; 20, 324; 26, 614.
- incautus] c. m. 22, 6. 28, 224. turbae 8, 336. verbis 5, 284. incautior c. m. 49, 13.
- incedere] incedit: 15, 195; 20, 182; 8, 7. furiale leo 26, 326. incedis 8, 523. incedunt c. m. 30, 117.
- incendere] omnia incensa 5, 71; arx 8, 39. trop. incensa Libyae harenas 5, 241. — de colore incendit amictus 28, 167. — telis incendit amoris c. m. 16, 1.
- incendium] incendia: fumant 18, 243; cf. 26, 242; c. m. 17, 9. miscere 26, 145. fluunt vultu Phlegethontis II 316. de funere c. m. 27, 47. de artificio pyrotechnico 17, 329. de Aetnae flammis: nutrit I 165; cf. inferna c. m. 26, 71.
- inceptum] subst. incepta secundat 22, 363. ab inceptis reppulit 18, 512.
- incertus] casu 3, 3. aestus animi 8, 226; vota 26, 46; pocula 15, 178; iter 22, 437. incertius 3, 91. — de homine: III 358; cf. prodigium incertius undis 3, 91. sequitur peteretne . . an 5, 132; cf. 26, 456. sequitur relativum c. m. 30, 161. — subst. incerta maris 8, 436.
- incestare] vias hoc ore 20, 77; cf. incestant 17, 267. — deminuta vi notionis lunam venenis magicis 26, 238; caelum (de Phitone) II 217.
- incestus] somni 15, 447; senex 8, 315. — praedae amor 3, 221; Titanes I 66; cf. incestare II 217.
- inchoare] inchoat vias Ceres III 406; inchoat ore (sc. loqui) 1, 235; c. inf. 5, 10.
- incidere] incedit in 28, 135.
- incipere] c. inf.: incipe 20, 226; (de anno) 1, 268; incipit 5, 374; crudescere morbus 3, 302. inceptum opus 20, 397. — incipere a c. m. 41, 15. — incipiens amandi 10, 4.
- incitare] -at undas 28, 458; me ardor 22, 266.
- inclamare] [21, 11].
- inclementia] dirae formae I 82; caeli 28, 445; maris 26, 210; Martis c. m. 44, 3.
- inclinare] -at et ant: canitiem 22, 443; iubas 5, 255; faces III 442; pateram in libatione 21, 62; Gargara silvas (tristitiae signum) I 208. — regale culmen principis modestia 28, 64 (cf. Ambros. de obitu Theod. 12: quem pietas inclinet).
- inclitus] freta remis 3, 174; cf. II 132; 19, 71. inclite 1, 136. [2, 14.]
- includere] -dit pascua gyro 5, 126. — muri inclusi limite II 165; inclusa vallo 8, 479; inclusi 26, 97; cf. 8, 334. hiatus III 102. — sub corde incl. ira 3, 44; c. m. 32, 7 (?).
- incoctus] metallum I 243.
- incognitus] 8, 101; 26, 289.
- incola] c. gen. terrae et maris III 431; Rubiconis, ubi intellege accola, c. m. 19, 2. — absol. 28, 287; I 200.
- incolere] -uit Triones 8, 475.
- incolumis] 5, 370. 26, 5.
- incomitatus] 5, 167; 8, 444.
- incompositus] 15, 293.
- incomptus] -tae pulchraeque tamen Nymphae 24, 245; rami laurus recisae III 77.
- inconcussus] -a sacraria menti dare 8, 256.
- inconfusus] recursus chori 28, 623.
- inconsultus] 1) inconsideratus: ne agas 22, 108; amor 5, 515. 2) quem nemo consulit, de oraculo silente, 28, 29.
- increpare] -at morantes III 5; omnes his vocibus III 291. c. acc. et inf. 20, 365. coniunctivi sequuntur 5, 382.
- incultus] saecula 22, 198. I 55. III 24.
- incumbere] proprie: patribus III 16. -ens aer 8, 289. — Lucretia incumbens ferro c. m. 30, 153. -as tridenti 20, 37. — de vi elementorum: incubat Auster c. m. 30, 203; cf. 8, 289; incubuit fulmen salictis c. m. 22, 38. hinc -ere curas 20, 366. pro dominari (cf. incubare, incubator), c. dat. 24, 71; similiter 20, 467. — sensu morali: studiis 17, 65. [1, 5. 2, 30.]
- incursus] unius incursu 21, 216; leonis 15, 359.
- incus] incude Vulcani 7, 192. — incudes strepunt 22, 176; incudibus gemunt aera 20, 71.
- incusare] alqm querellis 28, 430; -at spes moras 10, 14.
- incustoditus] III 146; 26, 429.
- indago] indagine immensa ligare saltus 5, 376.
- inde] 21, 81; 17, 27; 20, 189; al. cumulaturo: incumbat Auster c. m. 30, 203; cf. 8, 289; incubuit fulmen salictis c. m. 22, 38. hinc -ere curas 20, 366. pro dominari (cf. incubare, incubator), c. dat. 24, 71; similiter 20, 467. — sensu morali: studiis 17, 65. [1, 5. 2, 30.]
- indecoris] plur. 3, 58; expensae 22, 145.
- indefessus] fem. 28, 600; III 317.
- indere] indidit hinnitus ferro 28, 573.
- indicere] -it bellum 3, 69; hiems indixit hostem 15, 16. — defectum indicat numerus 17, 130. — inbere: pudor mores indicit pelago c. m. 30, 128; indicto obside 18, 382.
- indicium] fuit indicio 24, 96. Dolonis indicio patefactum 28, 472. sequitur dispersa viarum indicia III 441. — c. gen. obi. III 52.
- indigena] plur. fluvios 1, 254; habitus 28, 8. — Aetna movet i. nimbos I 163.
- indignari] 1) absol. 3, 258; indignatus 5, 204; II 172; indignantem 8, 231. 2) c. acc. harenae indignantes vestigia III 385; habenas 8, 560.

- 3) *c. inf.* indignata tegi 1, 27; teneri *I* 151; non indignatur haberi iudicium 24, 119.
- indignus] *c. abl.* 21, 295. *cum inf.* 8, 18. *absol.* II 279. [2, 2; 52.]
- indigus] -a laudis 17, 4; venti *c. m.* 28, 6.
- indiscretus] feris vita humana III 45.
- indocilis] *c. gen. c. m.* 20, 9. — *c. inf.* flecti *I* 69; *cf.* II 31.
- indoles] vestigia magnae indolis 8, 374; indolē cruda vires 7, 43.
- indolescere] indoluit 20, 287.
- indomitus] nihil pio 8, 100. solibus rigor *c. m.* 35, 1. — *absol.* Mavors 4, 17; vires *c. m.* 20, 19. *cf.* 18, 217; *c. m.* 49, 1. puellas, *sc. amore*, 18, 84.
- inducere] inductis membris in laminam 5, 358.
- inducere] 1) *anziehen*: induto auro 18, 302; *cf.* inducere. 2) *bekleiden*: induitur habitum III 217; inderat trabeas 20, 24; 22, 4. induta sinus 20, 183; chalybem indutos equites 28, 569. — pampinus induit ulmos II 111. aestas messibus induat annum 1, 274. cum Bosphorus floribus indueret aequora 21, 87. — *porro, de anno*: annus se auspiciis 8, 2 (*cf. ibi Barth.*); *contra honos* annum induit 28, 651. — *de moribus*: annos filii moribus induit 24, 121; indue mente patrem 7, 157.
- indulgentia] patet i. veris 10, 55.
- indulgere] desidiis 1, 152. indulgens Veneri 5, 486. indulgentem dapibus 22, 144. rosa indulget spatio 10, 249. — *c. acc.* totos dies theatri 20, 87; *cf. c. m.* 21, 1; aspectum indulgete parenti III 302.
- industria] 17, 263; sollers *c. m.* 25, 92; audax *c. m.* 51, 11. — *c. gen. i.* vitae nostrae fluxit ab exemplis *c. m.* 9, 44.
- inemptus] dapes 3, 206. favor 28, 607; *cf. c. m.* 26, 70.
- ineptus] 18, 267.
- inermis] 21, 17; dextra 1, 28; *abl.* 22, 186. [2, 64.]
- iners] proditor 5, 53. turba 22, 79. somni 7, 41. fuga 3, 268. *adde I* 21; 20, 55; *c. m.* 53, 99.
- inertia] 18, 420; 20, 207; 20, 580; 22, 130.
- inesse] 8, 587. inesset 3, 2. *c. dat.* inest 3, 146; inest vitii amor (1) 20, 50.
- inexhaustus] motus i. 1, 2; sulphur *I* 156.
- inexpertus] opus, *sensu pass.*, 18, 165.
- infamare] infamat montes Insanos, *i. e. nominans* Insanos, 15, 513.
- infamis] infames secures 20, 521; infame concilium 5, 317.
- infandus] bella 5, 9. mensae 15, 401. senis infandi 20, 61. — *neutr. subst.* 26, 377.
- infans] 10, 41; 15, 193; ore ferens patrem 22, 347. augustior 8, 151. infantem 28, 583; infantes anhelos gremio solatur II 47. infantum 20, 42.
- infantia] linguae dedit augurium *c. m.* 30, 103.
- infaustus] omen 19, 11; somnia III 124. bubo 20, 407. lumen *I* 40. vada 5, 466. *adde* 18, 131.
- infecundus] viscera *I* 125; *cf.* 18, 471.
- infelix] *sic semper praeter* 8, 497; *cf.* 3, 36; III 436; 20, 115 *al. voc.* 18, 466. Unglück bringend 18, 466.
- infensus] 22, 16. comites 28, 315; superos 20, 487. *c. dat.* 28, 133. infensior III 201.
- inferiae] -as dare tumulis 8, 96; -is gens datur 21, 104.
- inferior] lunone III 418; purpura i. virtute *c. m.* 25, 79. inferiora *c. m.* 30, 188. -re volatu *I* 187. *adv.* inferius locavit 8, 237.
- infernus] cavernae 20, 25. incendia *c. m.* 26, 71. orbis II 361; raptor *I* 1; lacus 5, 456; sorores 3, 27. inferno agmine Morbi 28, 323. — avis dira infernas alas obscurior tenebris 20, 231 (*an intellegendum: inferiorem partem alarum? an ipsa avis quasi ab inferis?*).
- inferre] se moenibus infert 17, 124. quid arator intulerit, *sc. aerario*, 24, 103; *cf.* inferret patriae aristas 15, 112. — damna intulit ardor *c. m.* 17, 45; pax senectutem Romae 28, 534. — signa mari inferret 23, 10; *cf. c. m.* 30, 41; 21, 190. sceptris minas 3, 206; paci iram 8, 114.
- infestare] -avere catervae pecus III 167.
- infestus] III 358. -o fremitu 5, 460; Marte 15, 273; *cf.* 20, 161.
- inficere] *prf. et plsqpf.* Megaera radios 3, 130; ira oculos 26, 585; *cf.* III 87. pudor genas igni *c. m.* 25, 41; *cf. I* 272. — infectus: iugulis enses 10, 329; sanguine thyrsi 20, 523; lumina notis 1, 215; regia ostro 1, 264; croco velamina 10, 211. pallore genae 5, 131. *cf.* 5, 409. *de morbo*: infectum caelum 3, 301; mapalia tabo 15, 360. — *i. q. complere*: fistula infecta madidis favillis *c. m.* 26, 57.
- infidus] mens 18, 129; fraus 8, 425.
- infirmus] 22, 109.
- infi] *c. m.* 53, 52.
- inflammare] -ret pugnae amorem 7, 51. inflammata virtus 5, 231; manus pretio (*verführt*) 21, 293.
- inflare] velim buxos III 130; tubam 20, 144. — *translate* inflatus 18, 259.
- inflectere] digitos 5, 439. inflexo cornu *I* 230. — sensus humanos valet vita regentis 8, 300; inflexit *c. m.* 31, 45. *imperat. pass.* inflectere poenis 28, 276.
- inflorescere] pristina aetas infloruit 24, 124.
- informis] *c. m.* 39, 3; 24, 310. *de inferis I* 101; *cf.* III 93.
- informare] quae terra equos informat metallo 28, 572. informatura III 331.
- infra] *c. acc.* 28, 44; 5, 95; 524. *adv.* 8, 573; *c. m.* 26, 41.
- infremere] -uit: vox 5, 385; non i. Theodosius 8, 112.
- infrenis] *c. m.* 28, 20 (*cf. effrenis*).
- infringere] infractis cornibus Rhenus 21, 221.
- infundere] infusa genas (*sc. lacrimis*) III 177.
- infusis venenis 10, 70. — infundit animo virus per oscula 20, 188; calor metallis foedera *c. m.* 29, 40. — *c. m.* 32, 7?
- ingeminare] -at, -ant, -ent: *c. acc.* 3, 181; III 70; 222; splendore diem 7, 136; Rhodope fragorem 20, 163. miracula monstis 26, 21.
- ingemescere] -uit: 18, 146; dea Rhamnusia 26, 632.
- ingeniosus] egestas III 31.
- ingenium] 1) *de rebus naturae*: quod vos i. vinxit *c. m.* 34, 3. ingenio loci *I* 140 (*cf. Sil. Ital.* 4, 91; *Florus II* 6, 16). ingenio variae canes 24, 298; *cf. c. m.* 49, 9. 2) *hominis*: mobile mutat 22, 40; Veneris i. 19, 60; inmane scelorum resumit 5, 142; atrox 28, 229; rapidum 3, 110. teneris ingeniis 20, 180. -o levis 15, 262. — *cogitationis acumen*: 25, 11. robori oppositum 10, 315. fluit *c. m.* 40, 9. ingenii fructus redeunt 17, 63; *cf.* 8, 516. — *plur. de hom. ingeniosis*: 22, 457; ingeniis patuit campus 17, 162; *cf.* 22, 127; tuis (Romae) facundia pollet 28, 493. — *tralat.* pavoris ingenio (*i. e. pavidorum*) 20, 471; ingenio loquax timor 26, 227; pectinis II 41.
- ingens] 18, 390; 17, 199. Phlegethon II 314. Cherusci 8, 452. pinus 3, 121; quercus *c. m.* 25, 9. ingenti recessu *c. m.* 5, 2; 15, 524. vox 5, 384; *cf.* 15, 475; 20, 402. exercitus 20, 248. animis ingentibus 26, 584. nomina 21, 202. curae 28, 148 (21, 300?). maeror 5, 197; genitum 5, 258. ingentia facta 24, 38. — *subst.* ingentia pereunt 5, 49.
- ingenuus] 18, 367 (?).

- ingerere] ingerit: *cum acc. et dat. iubar herbis* 22, 469; *cf. 15, 193; III 81; (probra) 28, 243. de metamorphosi 5, 483. — om. dat. i. campos (sc. menti) III 221; imperium ingestum c. m. 25, 77 (ubi v. Barthium); ingesto vento 8, 553; luctu c. m. 22, 32.*
- inglorius] 3, 141; 15, 364; 24, 350; 26, 78; I 109.
- ingluries] -em profundam non aequant freta eqs. 20, 333.
- ingratus] 1) iter 20, 191. sibi adventum 20, 503. 2) undankbar: *c. m. 41, 12; 24, 182.*
- ingredi] -itur cubile 15, 327; muros 20, 217; *cf. 7, 164; 24, 148. ingrederere per arcum 28, 372; cf. 21, 226. — pro adgredi: ingreditur c. m. 53, 110. [2, 7.]*
- ingressus] *subst.* fortunatos 28, 269.
- ingruere] ingrueret nubes bellica *c. m. 30, 197.*
- inguen] -inis reliquum abscondere 18, 280.
- inhonorus] nunc i. *populus Romanus* 15, 99.
- inhorrescere] inhorruit maiestate nemus 1, 125; Pactolus urna 20, 172.
- inhospitus] saxa 8, 137; 26, 218.
- inhumatus] manus 5, 444.
- inicere] faucibus *Aetnae* iniecit arbores III 394.
- inimicus] 28, 208.
- iniquus] iniquo monte se defendere 5, 32; *cf. 8, 343. sensu morali 5, 146; 18, 157; 20, 208; 15, 288; 21, 366; c. m. 30, 230; al. hinc plaga iniqua c. m. 27, 8. — subst. iniquos 26, 512. [20, 9.]*
- inire] primus ini (collem) 8, 344.
- iniuria] est alicui (?) 18, 475; crescit alicui 18, 119; atrox commovit eqs. 26, 390. felix 8, 618.
- iniussus] manus III 129.
- iniustus] 17, 189. *subst.* iniustos 3, 22; *neutr. plur.* 22, 104; 17, 98.
- inl.] *et cf. ill.*
- inlaesus] ill. 21, 344.
- inlaudatus] non inl. seditio 5, 226.
- inlecebrae] -is capitur 3, 164; favet licentia 8, 264. -is auri colligere gratiam 28, 605. dolosis amicta *Luxuries* 22, 137. *pro amore: -is tenetur c. m. 29, 57; nullas mariti I 36.*
- inlicere] inlicitur *c. inf.* 22, 42.
- inlicitus] cruorem 3, 78; ignes *c. m. 8, 4. — nihil i. ducere 5, 320. inlicito adv.* 22, 85.
- inlidere] pectus pinu 18, 279. scopulis hiatus inlidit *balaeana* 20, 431. inlidi cautibus I 257. illisa unda *torrentis* 3, 272.
- inlucere] illuxit regia mensis gemmiferis I, 265; illuxere (*sic ω*) faces pudoris in ore I 274.
- inludere] ill. *codd.* — campus puellam I 221; illusa vocabula fatis, *de dubio oraculo*, 26, 557.
- inlustrare] inlustrem reddere: spectacula feris 24, 240. *cf. inlustret 17, 284. inlustrat te avus c. m. 30, 40; laurea Crassum 18, 503; gloria fratres c. m. 17, 39; Marsyas Celaenas pelle 20, 258. — simul de luce et gloria flammae i. omina 8, 196.*
- inlustris] *c. abl.* Africa i. dente comas 22, 256; *cf. 7, 116. — sine abl. 8, 582. — inlustrior 28, 649; milita c. m. 25, 84; ordo servitii 18, 149.*
- inmanis] scopuli 8, 104; *cf. 28, 49. dentes 24, 346. pharetrae barbarorum 5, 80; cunei 8, 625; ossa (item) 21, 137 (cf. III 341). trophaeum 10, 117; scyptra I 80. stimuli 15, 349. Iugurtha 15, 192; Sinis etc. 3, 251; ingenium 5, 141; animi 28, 442. — inmanius 3, 89. inmanior 26, 324. inmane adv.* 17, 231. — *adde II 158; 8, 250; 625; 26, 585 al. [2, 75.]*
- inmansuetus] 26, 420.
- inmemor] III 427. 28, 111; 468. -rem 24, 104. *c. gen.* 28, 468, III 98. — *absol.* uterus (*sc. Proserpinae*) III 427.
- inmensus] aequora 15, 500; princeps rerum (*Oceanus*) 8, 23. indago 5, 374. curae 4, 13; voluptas 5, 68. *adde 1, 122; 22, 426; 28, 131; 17, 236; c. m. 25, 72 al. [2, 12 et 90.]*
- inmergere] truncis plantas 7, 76; immersa cruore corpora I, 111. — inmersum fibris nefas 18, 13.
- inmeritus] -tas pennas verberat III 139. -tum 26, 593. -haut -to, *adv. c. m. 17, 31.*
- inminere] *c. dat.* rupes tibi 5, 508; *cf. 21, 249. absol.: ultor inminet 3, 370.*
- inmitis] tactu et haustu lacus *c. m. 26, 31. insula 15, 512; cf. III 35.*
- inmittere] populis *Neptunum moratur Iuppiter 15, 141; item fluvios ripis 3, 64; stagna 17, 332. — manum 26, 163.*
- inmobilis] haeret 20, 292; *c. m. 49, 10.*
- inmodicus] 24, 26; 22, 459.
- inmori] arboris inmoritur trunco hirundo 18, 118.
- inmortalis] herbae 10, 158. Molossi (*venatici Nympharum*) 24, 293. decus (*de comis*) 20, 282; *cf. c. m. 27, 66; gremium dearum 8, 159. — nusquam subst. pro deis, nusquam deis ipsis attributum. [20, 23.]*
- inmotus] inmoti moratur *Ceres III 194; cf. 17, 5. maneant inmoti (aera) 20, 77. adde 28, 637; 22, 237; 15, 29.*
- inmunis] *c. abl.* 22, 201; 21, 310. — *c. gen. II 358. — absol. I 225; 5, 25; c. m. 37, 1.*
- inmundus] -di suis 5, 487.
- innatare] *Nereis* innatat laeanae 10, 164.
- innatus] rabies innata 3, 48.
- innectere] retia lustris II 241. innexus harundine comas 28, 378; *cf. 7, 185. innectunt colla catenis 22, 374; cf. 7, 185; lacertis II 369; cf. innectens c. m. 30, 88; innexuit 15, 469; multos hamis Luxuries 22, 138. — sine abl. lucus innexis ramis III 334. innectit moras 3, 315. — = coniungere: aethera limo 20, 493. [2, 36.]*
- innocuus] 1) *sensu activo c. m. 27, 16; 28, 639. 2) sensu passivo: 8, 194; 17, 329; 26, 12; II 349.*
- innoxius] *sensu activo: bruma III 223; flamma I 170. [5, 69.]*
- innumerus] *sgl. -um vulgus I 20. ceterum plur. 1, 44. 3, 29; 183. 17, 81. 8, 469. c. m. 27, 76. voces 17, 316 et 15, 485. exaggerando ponitur vox pro paucioribus: 22, 218 de provinciis occidentis; similiter c. m. 7, 1; et cf. II 98; 10, 25; 28, 51. sic etiam defendas 7, 193 innumeris signis.*
- innuptus] *Minerva 1, 84; mater salvatoris c. m. 32, 8.*
- inocciduus] *Triones c. m. 53, 11; semper i. ignes taedarum III 401.*
- inoffensus] visus qui non inhibentur II 116. vox cui deest offensae 17, 217; omen 28, 14.
- inolescere] inolevit: vitis imago (?) 5, 505; *Roma medullis Honorii 28, 78.*
- inopinus] 8, 102. trames 5, 29. *cf. 24, 64; 26, 208; 28, 216; III 166.*
- inops] *plerumque hac ipsa forma: 1) c. gen. 5, 40; 5, 452; 20, 429. 2) absol. 3, 200; 18, 227; 22, 130; spes Libyae (?) 15, 65. inopem 19, 44. 3) subst. inopes 1, 47.*
- inquinare] -nat hic omnes 18, 484; superbia mores 8, 305.
- inquit] 18, 350. 10, 140. 22, 250. 26, 270; 380. inquis *c. m. 30, 101.*
- inr.] *v. et irr.*
- inradiare] -as artes 17, 85.
- inremeabilis] -le iter 20, 406.
- inrepere] sacris obsequiis 18, 146.
- inrevocandus] error eat 26, 123.
- inridere] -ens scopulos (*Alaricus*) 28, 271.
- inrigare] 1) -at nectaris imbres (*herabträufen, sc. capillis*) 10, 102. 2) -et Aegyptum Tanais (*befeuchten*) 26, 57.
- inriguus] *et irr. 1) sensu activo: venae 1, 252; sopor fonte 27, 10. 2) passivo: herbae 22, 469.*

- inritare] -at sequi 20, 236.
 inritus] et irr. fem. III 228; spes 7, 91. plur. 27, 22; I 247; c. m. 38, 6; dicta ferant III 133. — *audacius* i. Tempe 26, 181. [2, 42.]
 inrorare] et irr. -as et -at: c. acc. II 75. item de rore solis et lunae III 403. de fluvii c. m. 53, 71; c. m. 28, 18.
 inruere] (et irr.) 1) c. acc. 8, 50; c. m. 50, 5. 2) in cives c. m. 22, 55. 3) c. dat. flammis 17, 194.
 insanabilis] [13, 1].
 insania] vulgi 17, 248.
 insanus] Molossi 5, 420; quadrigae *Phaethontis* 8, 63. fremitus 3, 75; cf. 15, 134; iocus 19, 3. — *adv.* insanum clamat 18, 318. — cf. *Insanus*. *
 insatiabilis] c. gen. auri 5, 498.
 inscius] 26, 283; III 222; c. m. 53, 105. [14, 7.]
 inscribere] facies inscripta, i. e. *stigmatē notata*, 20, 344; dentes *elephantini* inscripti nomen *consulis* 24, 348.
 insculpere] -i aurum figuris 5, 342.
 insequi] -itur *absol.* 15, 421.
 inserere] domino inseret suos honores *Eutropius in fastis* 18, 480. te inserte choreis 10, 337; te bellis inseris 18, 272. oscula galeae inserta rapere c. m. 30, 216. — fides se inserit actis 22, 32.
 inserpere] harenis murmur credas I 258.
 insidere] 1) insedit cervice 24, 351. 2) c. acc. Graecia portus 20, 246.
 insidiae] acc. superum III 200; retegere 22, 214; parare 5, 270; removete bilingues 15, 285; haurire 18, 80; frustra temptare 15, 393. *abl.* flecti 3, 115; mactare 15, 395; quibus me circumdedit 28, 300. c. gen. obi. pudoris 18, 80. [2, 47.]
 insidiator] 22, 120.
 insidiosus] 22, 49.
 insigne] plur. 1) *imperii R. nostra* timeant *barbari* 1, 162. 2) *consulatus*: trabearum i. petere 22, 218; Romana sumunt *eunuchi* 18, 461. 3) *Augusti*: raptis insignibus 8, 83. 4) *famae* i. petere, de *spolis sim.*, 26, 107; *actatis* 10, 327.
 insignire] -ibat acu I 249.
 insignis] triumphus 3, 54. habitus 5, 84. dux 5, 224. *adde* 26, 126; 20, 327; 22, 340; 17, 159; 21, 298 *al.* c. *abl.* 24, 318. insignior 21, 28; 28, 529. [5, 13.]
 insilire] campo insiluit 3, 349.
 insinuare] -anda littera libris atque animis c. m. 40, 22; cf. *praef. p. X*.
 insistere] sol institit medio axi III 234. [2, 5?] *insolitus*] c. m. 53, 47; 26, 204; II 329; insolite tigris mirantur carbasa (*hypallage pro insolita*) 24, 369.
 insomnis] c. m. 21, 2. curae insomnes 3, 38.
 insomnium] -ia tibi videt Nilus 19, 39.
 insonare] *transit.* insonuit signa magister militum 28, 625. — *intrans.* vox insonet axibus 14, 35.
 insonis] insonis 8, 76; insonem c. m. 51, 13; insones 5, 18. [5, 25; 20, 27.]
 insopitus] 26, 22; ignes III 401.
 insperatus] 3, 331; 5, 372; 26, 362.
 inspicere] inspectis astris de mago 8, 146.
 instabilis] comae 11, 12. Symplegadas 3, 173; cf. 20, 30. — deos 5, 441.
 instar] *Symbol.* robora numinis instar 21, 230. *hinc* i. trophaei rettulit vectigal 24, 97; cf. 5, 41. — hasta instar habet silvae II 25 (cf. *ad l. et Auson. de viro bono* 5; *anthol. Latin. Ries.* 532, 2, *al.*).
 instare] (instat vel instet). 1) c. dat. Musis 8, 396; mihi III 33. *hostiliter* 15, 165; 18, 158. 2) *simul* c. *inf.*: mihi, relevare III 33. 3) *om. dat.* causis fallacibus 3, 238. instabant 21, 367. cf. *insistere*.
 4) *intransit.* quod instat (= *futurum est*) 20, 53; instantes pugnae 3, 320. instante 28, 320; manu 26, 274.
 instaurare] dapes nectare III 214; -rat rates 15, 417. vias 1, 10; pugnam instaurasset 26, 597. *absol.* instauras 3, 300.
 instigare] dictis instigat euntes 26, 559.
 institor] imperii 18, 198.
 instituere] *prf.* Brutus honorem 22, 325. — *erziehen*: sic illum pietas 28, 554.
 instrepere] horrendum instrepis dentibus 17, 223.
 instruere] instruit arma 28, 217; instructa legione 26, 596; suos bello 26, 551; instruitur c. m. 9, 39. — *patientia* corpus 22, 106; instruxit pater membra filii per labores 7, 42.
 insudare] -dant tonsis 24, 364.
 insuetus] 8, 180; II 145. *neutr. subst.* non insueta dabis 1, 159.
 insula] 3, 292. fluctus mitescere cogit c. m. 5, 2. fundo vellitur I 158; deserit aequor c. m. 53, 63. quae i. latrat fluctibus Rubris c. m. 25, 61. *Delos* lambit amica pedes *deorum* 1, 189. *Sicilia* III 236. *Paphos* laeta choris 19, 63. *Sardinia* se figurat *eqs.* 15, 508. *Tiberina* textit draconem *Aesculapii* 24, 173; cf. 1, 226.
 insultare] 1) c. dat. iacenti 8, 111; -at mihi 3, 56; -ate mihi III 328. profugo 28, 199. *pass.* insultandi iacemus 15, 378. 2) c. *abl.* insultet iugulo (cf. *sub iugulum*) c. m. 22, 22; insultaret famula Carthagine Maurus 21, 383. 3) *absol.* insultant gentes 20, 564; cf. 3, 56; 5, 431. super insultans c. m. 53, 83.
 insuperabilis] caput i. rerum 15, 459.
 intactus] c. *abl.* 1, 41; 17, 214; 20, 128; 26, 180; c. m. 27, 9. — *absol.* 26, 1; 24, 289; 20, 128.
 intectus] fuit intecta papillas c. m. 25, 28.
 integer] 20, 455. — c. *abl.* 28, 285.
 intemeratus] stagna (*Stygis*) I 112; -orum fratrum 22, 87.
 intendere] 1) spicula c. m. 25, 20; c. dat. capiti 15, 179. intento cornu II 206; digitis 26, 257. cf. *int. flexus* 5, 371. 2) intendit ad oscula turres I 213. 3) carmen 8, 650. 4) populis letum 3, 88.
 intentus] *adi.* censor 25, 13; c. dat. sagittis 18, 239; ludo 20, 510.
 inter] *praep.* 21, 151; 5, 195; 18, 68; 8, 598; 10, 112; c. m. 12, 4. nil medium inter 18, 469. inter medios 5, 78. i. pocula 22, 163. inter laudes 18, 312; cf. 20, 534. c. m. 25, 29 (?). inter se distare 15, 162. inter fastos *eqs.* 18, 478. inter quae 20, 84. transire inter 7, 112. *pro in*: inter penates 3, 82; cunabula 8, 154. Roma pependit inter supplicium 21, 377. *interpositum* 20, 540; III 172; 17, 172. *postpos.* c. m. 26, 39; 20, 269; II 36. *verbi forma* intercedit 8, 376.
 interea] 3, 354; 5, 171; 7, 63; 8, 396; 10, 295; 20, 279; *al.* [2, 75.]
 intercidere] intereisa dies quae subito desuit 1, 172.
 intercipere] interceptus volatus 26, 265; artes III 156.
 interdum] 26, 346; c. m. 9, 22.
 interesse] una aetas interfuit spatiis potestatum 17, 59.
 interficere] -cit animas c. m. 53, 82.
 interfluere] -uit urbes 1, 227 (interluit? *vide ibi et cf. anthol. lat. Ries.* 423, 5: Oceanus geminos i. orbes).
 interfundere] Styx interfusa vadis ambit *inferos* I 23.
 interiaccere] -cet tellus c. duobus acc. 5, 39; item 21, 215.
 interior] 21, 250. interior 15, 22; 8, 261.
 interire] -eunt partes animae 8, 234.
 interitus] -um fratris miratus c. m. 53, 104.

interlabi] -bentibus annis 15, 346.
interlucere] seges interlucet, i. e. *lucem transmittit*, 18, 116; cf. translucent frondes c. m. 25, 7.
interluere] -uit Nereus aequore montes I 143; cf. interfluere.
intermicare] -cat aurum squamis I 185; Arctos Plaustro 1, 26.
internigrare] -grantibus spatiis c. m. 9, 14.
internus] internis furiis plebis 26, 50.
interpret] malus i. rerum metus 26, 262. interprete casu 26, 556.
interritus] 8, 164; c. m. 53, 56.
interrumpere] -rupisse labores *ne pudeat* 4, 15.
interserere] -rit violis algas 10, 157; arma populi, i. e. *sua arma armis populorum*, 26, 397.
interestrepere] -pis urbes *Cybeles ritu* III 103. — *absol.* dum -pat Nereus 5, 303.
intervallum] plur. -a comae deserta patebant 18, 115.
intervirere] -ret nimbis *Iris* II 100.
intexere] 1) *proprie* intextus Phaethon 28, 167; cf. 22, 229; 8, 606. 2) violis intexit lilia II 129; antrum vitibus c. m. 25, 2.
intonare] 1) *absol.* -nuit clipeo 20, 162. vox intonet 14, 35; *sic etiam hymenaeus* II 230. 2) c. acc. 28, 617. *artifex* murmura detrudens intonet digito *in organo hydraulico* 17, 317.
intonsus] caesaries c. m. 25, 43.
intorquere] 1) -et clavum 24, 363. 2) -quens vitibus hederas 22, 263; *usus loquendi fort. singularis*.
intra] c. acc. 28, 393; 26, 504. *pro in*: intra consilium 21, 77.
intrare] 1) c. acc. intrat fores 5, 143. intrabit navita Syrtis 8, 438. 2) in altum (*lucus*) c. m. 26, 30. 3) *absol.* 10, 98. intrantem 15, 225.
intremescere] -muit 7, 17; 21, 264.
intrepidus] 1) c. gen. ferri 7, 31. 2) *absol. (nom. masc. pro adverbio)* 17, 194; 22, 61; *riserit puer* II praef. 32.
introitus] [-u 14, 5].
intumescere] -scat Tagus auro 12, 32. -muit: *Probus* 1, 40; *virtus* 5, 183. — c. acc. si quid III 296.
intus] I 206. 10, 60.
invadere] *semper* c. acc. 5, 160; 403. -it 3, 137; III 376. -unt 5, 30. invade I 220; 15, 339. -eret 26, 283; invasit 18, 156; invasere II 124; invaserit 20, 512. — c. acc. et abl. cuspidem 15, 351; nubibus astra 3, 62. invadi 7, 90. [2, 94.]
invalidus] Titana II 49. venenum 17, 170. turres 26, 214.
invehere] *pass.* 1) c. acc. rei: Nox otia invehitur bigis I 277. 2) c. acc. loci: invectus Capitolia 8, 318. 3) *intransit.* invecta columbis 22, 354; invectae classes per ostia 18, 404; invehitur templum columnis (!) c. m. 27, 91.
invenire] 1) *amissum*: -iam III 319. 2) *de eo quod contingit*: inventis cibis uti 8, 342. spatium non invenit ira 5, 415; inveniet viam 15, 319. 3) *de cogitatione*: inveniens animo quae eqs. 21, 301. quid inveniam eqs. 5, 519. *virtutem* 8, 227. invenit opem 8, 246. hinc inventum eqs. c. m. 9, 46; aras 18, 161; cf. 17, 89. inventa nave I pr. 1. hinc *subst.* inventum, plur. 3, 117.
inventor] scelerum 7, 102.
invertere] -unt calathos *Amores* c. m. 25, 117.
invictus] c. abl. pectora i. donis vel armis 26, 131. — *absol.* 26, 626; *voc.* invicte 10, 336 (cf. *Bentileium ad Horat. epod.* 13, 12).
invidere] 1) c. dat. -et 18, 397; -eant 8, 291; aequor votis c. m. 31, 56. 2) c. acc. et dat.: *pft.* invidit, i. e. *non tribuit*, 15, 398; *item mihi honores*

invidit 22, 232. 3) *absol.* haut invideo III 27; ut invidet II 80.
invidia] -am meruit c. m. 11, 4. dat. invidiae licet 17, 167; c. m. 22, 5; quis color dabitur 13, 11. gen. invidiae stimuli 3, 25; rabies c. m. 30, 231; procellae 18, 266; cf. 24, 39; III 201; minacis 5, 249; furentis 24, 44; cognatae, i. e. *cognatorum*, III 201.
invidiosus] potestas 20, 554.
invidus] Fortuna 5, 194; aqua, *de Tantalio*, II 336. c. dat. c. m. 53, 1.
inviolabilis] -e concilium *Nympharum* 24, 242.
inviolatus] capita *cupressorum* III 370.
invisus] c. dat. 24, 47. — *absol.* aurum 3, 169; castra 3, 322; lux 28, 316; sanguis 28, 116. *subst.* 22, 34.
invitare] -ant sidera novum sidus 7, 172; *amnes* ad prata pecus 28, 200. *pro incitare*: ventrem 20, 329; praemia mores 22, 125; cf. 24, 365. — *sine acc.* donis 22, 362.
invitus] invito vultu *lacrimari* III 128; principe 5, 170.
inivius] mons i. humano gressu 10, 50. stagna profundi 8, 596. [2, 90.]
inultus] 15, 204. 20, 209; 215; 513. 26, 523.
inumbrire] -at colla *Gorgone* II 26; inumbret genas *lanugo* 1, 69.
inundare] -at venas sanguis c. m. 27, 66.
invocare] -at Coros *arator* c. m. 28, 4; ut invocet ore deos c. m. 17, 10.
involvere] c. acc. et dat.: lanam pensis 18, 276. hiems lumen tenebris involverat 8, 172. involvite Pelion Ossae 8, 108.
inurere] inustae maculae 5, 504.
inutilis] 24, 221.
io] io Paean 2, 11; mater io II 267.
iocari] placide iocentur urbes 12, 38. iocandi saevitia (*Fortunae*) 18, 24.
iocus] fama vano ioco ficta 18, 347. iocis exultare 14, 31; cf. 22, 165. ad iocos tendere 20, 357; iocos pati (*de principe*) 28, 60. *in amore* 18, 85. — *Fortuna* insano ioco satiata 19, 6.
ipse] ipsa fateor 3, 109. labor ipse 24, 28. ipsum aethera 3, 370. *de domino, Augusto*, 17, 259; 3, 114; cf. 7, 173. *de Stilicone* 26, 461. cf. 28, 92. *similiter* 3, 230; 5, 78. — = *idem*: c. m. 20, 2. — sit ipse Numa gravior, pro ipso, 3, 114.
ira] eius sedes 8, 241 sqq.; tumescit et contrahitur 243 sq.; pulmone mollitur 246. signum virilitatis 20, 139. — *nom. sgl.* 5, 415. 26, 609. c. m. 6, 4. 17, 228. 19, 32. contenta minari eqs. c. m. 9, 29. minor consilio 21, 335. bellatrix 5, 118. paterina 6, 10. Cerberi II praef. 34; Leonis 1, 25. — *nom. plur.* undantes spumis 3, 76; dictis movere *militem* 28, 246. cf. Irae. — *acc. sgl.* 8, 114; vocibus patefecit 3, 44. dispergit III 266. deponere, movere 22, 18; cf. II 254. repetere 28, 111; satiare 15, 36; accensam decoquere 20, 349 (*ubi cum de coco agatur, simul etiam hira intellegenda videri possit*). — *acc. plur.* 15, 393; I 32; c. m. 53, 16. c. m. 29, 46. ultrices 8, 104. expiare 18, 19; potentum temptare 26, 399; viles despicit II 213. Scythicas c. m. 25, 135. Ionias (*sc. maris*) I 149. — *abl. sgl.* 18, 364; 20, 542; c. m. 53, 108. magna 20, 358. flagrante c. m. 30, 135; inmani 26, 585. Romana 24, 84. expulsa 17, 221. frons nobilis ira 26, 376. i. canduit 22, 82; duceris 8, 259; dignari 18, 373. — *gen. sgl.* impetus irae c. m. 22, 1. — *dat. sgl.* consulitur (?) 8, 265. obniti irae pelagi 21, 290. — *deorum*: 26, 172. c. m. 22, 39; cf. 18, 19. *numeri plur. gen. dat. abl. deest*; saepissime legitur vox *in metri exitu*. [2, 35.]

- irasci] iratus: *III* 60; 225. 10, 126. 15, 141. 28, 292. c. m. 23, 6. *dis iratis* 15, 116. — c. *dat. operi* 20, 374.
- ire] 1) *proprie*: 1, 232; quercus 3, 158. studium eundi *III* 226. it in aequore Ceres *III* 443. ires equis 28, 369; cf. vectae ibant 10, 159. queritur non ire, i. e. *festinare* dracones *III* 138. ibo ibo quocumque eqs. *III* 431. ire per 5, 431. promptius ibunt 8, 350. itur in campos *III* 231. exul ibat 3, 248. — *absol.* licet ire choris 4, 2; eat 22, 270; ibas 21, 44; cf. 8, 536. *sic paene pro esse*: ne inrevocandus eat error 26, 123. *imperat. i. sequente imperativo altero* *I* 92; 20, 194; 28, 228; i. nullo sequente 17, 292; 10, 276. 2) *varie translatum*: *diptycha* eant per vulgus 24, 349. — ibis in Sygambros (i. e. *nomen tuum*) 10, 279; ibimus per aures 16, 10. iit per gradus c. m. 25, 66. ubique it fragor c. m. 53, 74; Cephisos ibat aquis 2, 10; *hinc explicandum* 21, 173. *sensu morali*: illuc ambagibus itur 8, 227. *imperson., de fato*: sic eat 20, 156. 3) ire in alqd (= *suscipere*): eas consul in annos 28, 659; cf. itur in moras c. m. 41, 6. in crimen euntibus annis 18, 488. in te ibat pietas eqs. c. m. 30, 133. iret in verba dolor 15, 201. 4) *venum ire*: eat 18, 203. 5) *ire cum impetu*: fraxinus 3, 218. *hinc hostiliter aggredi vel bellum gerere*, saepe admirabili breviloquentia: ite c. m. 53, 31; ibat 26, 581; 21, 348; ibunt 8, 350; me iuvit euntem 15, 244; cf. 28, 179; ituros 15, 424. cum classibus iret 5, 122. nunc ire vellem 15, 336. in tubas 23, 12; cf. 5, 239. *sic tandem tutari licet illud ibit* 8, 109, i. e. *bellum inferet*. *hic usus profectus est ex obviis ire* 15, 311; 18, 510 *vel ibitis contra* 15, 436. *adde* 17, 54. 6) c. acc. itque reditque vias c. m. 36, 4; cf. 3, 241; viae eundae 20, 419. — *cum supino* 20, 10; 22, 84.
- irumpere] 1) c. acc. libet 22, 378. irumpit *I praef.* 11. pft. 15, 139; 20, 276. irumperet 26, 2. 2) *absol.* 26, 279.
- is] id 28, 558; 22, 99. ea *I* 117. [*dat. ei iam* bus 22, 6].
- iste] 5, 152; 18, 24. = *meus* 3, 93. *cum despectu* 3, 369; 5, 248; 18, 190; 22, 308.
- ita] 26, 382; 528.
- iter] *haec sola forma*: 1) 5, 137; 8, 459; 20, 191; 26, 354; *I* 175; c. m. 27, 80. permensus 7, 166; cf. 3, 176. fulmineum perstringere 21, 200. parare 20, 97; moliri 7, 68; arripere 20, 406; sibi pandere 28, 478. datur 26, 548. carpere c. m. 12, 2; retexere 28, 133; differre 28, 459. *astrorum*: 22, 437; caeli 28, 412. *fluvii* c. m. 26, 60. 2) *Strasse*: 26, 285; cf. *I*, 180; *II* 157. 3) *translate*: vita traxit i. 18, anni 1, 158. patuit monstris 20, 40; cf. 22, 127. [1, 8.]
- iterare] *nomen III* 211.
- iterum] 1, 171; 5, 9; 8, 1; 10, 112; 15, 257; 331; 20, 148; 21, 316; *I* 42; *III* 19, al. iterum sedit 20, 402. iterum reducere 20, 551.
- iuba] *sgl. leonis*: Massylam *II pr.* 28. equi: c. m. 47, 3. — *plur. leonis*: 7, 79; minaces defluxere 15, 364; cf. *I* 212. vento citatae 24, 336. nodos iubarum *II* 212; cf. 24, 318. equi: 17, 286; 22, 471. sparguntur in armos 8, 548; cf. c. m. 48, 10. quatiens decoras 10, 291. *draconis*: sanguineis 2, 4; tonsa iuba Megaera 3, 379. in galea: galeam crinta iubis *III* 218. galeam arrigunt iubae c. m. 53, 79. cassis sidereis i. hirsuta 3, 352. flava umbra cruentarum iubarum 1, 93.
- iubar] 1) *siderum*: Arcturi languet 1, 25; lunare 3, 147; 26, 238. Idaliū *Hesperii* 14, 1. *de sole*: caeleste *I* 45; aestivum tolerare 8, 45; cf. 22, 469. 2) *oculorum* c. m. 27, 17. 3) *de nimbo regio*: per fratris regale i. 5, 144. [2, 126.]
- iubere] 1) c. acc. rei: iubes 1, 164. iubebat 26, 377. iussum ictum 8, 529. cf. *sbst.* iussum. 2) c. *dat. personae (ita semper)*: iubet 5, 155; 24, 85 (*sic tum vel in prosa or. iussit tribuno Capitolin. Maximin.* 3, 1 al.) 3) c. *dat. et inf.* telluri iussit fundere aquas c. m. 26, 86. 4) c. acc. personae nusquam nisi genere passivo: iussi 21, 205. 5) c. acc. et inf. Phoeben iusserit compleri 3, 9; cf. 3, 42; 5, 314; 340; 15, 185; 7, 123; 20, 186 al. causa iubet eqs. c. m. 29, 3. 6) c. infin. 5, 245; 23, 24. *supplendus est inf.*: qua iussere (ire) tubae 26, 582; cf. c. m. 26, 60. 7) *absol.* laeva iubet c. m. 13, 13. iubens 20, 554. licet iuberent 20, 56. [2, 30.]
- iucundus] iucundi Metus 10, 82. frons 22, 131. vox c. m. 25, 26. iucundior aer 10, 238; quo i. 24, 78. gravitas 17, 247. — *neutr. subst.* iucunda Martis 28, 624. [14, 12.]
- iudex] iudicis error 8, 510; (*inferni*) urna 5, 459. sub i. alqd probare 10, 63; cf. 21, 362; 28, 591. iudicibus notis regi 8, 491; cf. 27, 5. iudice dignus c. m. 30, 178. — *de praefecto praet.* iudex praetoria polliat 18, 286; cf. 297. species iudicis 20, 72; cf. 18, 208; 17, 55. se iudice arguit 3, 239; cf. 5, 85. — *translate*: iudex timor c. m. 30, 211. nota c. m. 23, 14. eventu iudice 15, 250; ferro 26, 592. — *sgl. collective*: populo iudice 20, 100; cf. 21, 362. — *fem.* iudex dura sui mens 22, 221 (*cf. Auson. de viro bono* 3); cf. 10, 63; c. m. 23, 14.
- iudicare] iudicat: 1) c. acc. congrua mundo 21, 90. 2) c. acc. et inf., *sed elliptice*: id sc. *intercedere* 28, 559. 3) *absol.* 18, 231, *de praef. praet.* iudicium] haberi de 24, 119. subire 25, 10. iudicii 10, 306; iudicio c. m. 25, 94. iudicio, non sanguine seriem gentis ducere 28, 419. — iudicia propria praefecti praet. 17, 12. — *translate*: caeleste 22, 209; cf. poli 6, 2. speculi 10, 107. — c. *gen. obi.* virtutis 21, 74.
- iugalis] *adi.* lectus 18, 67; nox 10, 45; c. m. 31, 29. coronam c. m. 30, 184.
- iugalis] *sbst. sgl.* grypha iugalem 28, 30. — *pl. sola forma* iugales: *de equis* 1, 4; 8, 17; 28, 474; c. m. 30, 52; c. m. 7, 5; trepidos 3, 343; torvos ligat *I* 279; emeritos *II* 319. [8, 1; 5, 52.] *de avibus* c. m. 25, 115; cervi currum subiere i. 24, 286.
- iugerum] iugera novem campi *II* 339. — *inferna* 18, 454; Paestana 10, 247.
- iugulare] *absol.* 3, 298.
- iugulum] secare 19, 45; offerre 28, 257. — *pro quavis interfectione* 21, 97. Pallantis i. (*cf. Verg. Aen.* 10, 484); item iugulo respersus *de morte Gratiani et Valentiniani* 8, 76. in i. Scythiae descendere 26, 602. iugulo placare aras 18, 20. alternis iugulis 3, 83; civilibus infecti enses 10, 329. insultet iugulo c. m. 22, 22 (*ita dictum ut Propert. II* 8, 20 insultet rogis et *III* 6, 24 insultet morte mea).
- iugum] iugo colla dare c. m. 17, 40; cf. c. m. 18, 6. *plur.* 26, 24; c. m. 25, 103; sub ferrea 1, 81; subeunt dracones *III* 54; eburnis 8, 608. — *montium*: *plur. tantum*; *absol.* iuga 5, 102; 18, 353; per iuga 28, 291. iugis 1, 111; *I* 13; c. m. 26, 88; ferit astra 26, 341. Oetes 7, 114; Alpinis 8, 107; Siculis 24, 314; frondosis 26, 192; cf. 20, 300. — *alta fundamenta aedificiorum*: 28, 49. — *translate*: 1) *servitii* i. pati 8, 260; iugo erili laxari 8, 614. colla iugo praebet *captus rex* 28, 382. 2) *de coniugio*: sub iuga Cythereia cervices adigere c. m. 30, 120. 3) *de hostibus subiugatis*: sub iuga (Romana) venire 3, 375; cf. 22, 290; 24, 8. 4) *item de republica*: 5, 89; 28, 304; cervicibus haeret 15, 155; iugi patiens 20, 94. — c. *gen.* 19, 48.
- iungere] iuncti supercilii 10, 267; clipei 5, 374;

pontes c. m. 26, 61. se iungunt 24, 253. iungantur in unum facta 5, 516. iuncto senatu 1, 231; cf. 15, 313; 28, 631. iungere sensus cum alqo 17, 161. de curru: iungebam leones III 424; equi I 287. iuncto curru 3, 348. currum iunxere 1, 77; cf. gressum II 10. — c. acc. (pers.) et dat. rei c. m. 49, 16; iunxit 8, 599; iunxere 20, 437; iungebat 15, 203. item passivè c. dat. 21, 199; III 281; 15, 343; 18, 356. — de coniugio: c. acc. rei: iungit conubia 22, 355; iunge toros 10, 122; iunxisse cubile c. m. 25, 32. c. acc. pers. 11, 41; 10, 21; me iungeret purpura c. m. 31, 51. c. acc. et dat. Thyesten natae 3, 84; cf. 20, 202; cf. sese amoribus 11, 41. iunge pignora 13, 7; cf. 10, 21. — reflex. num. sgl. 11, 41; c. m. 49, 16.

iurare] 1) c. acc. parentes 3, 328. numen iuraverat c. acc. et inf. 26, 81. iurata deorum maiestas 3, 228. — iuratus Honorius a foederatis 8, 448. 2) absol. c. m. 10, 2.

iurgium] difficili iurgio (amoris) 14, 11. — ceterum iurgia: alterna dare 15, 295; plebis 21, 361; pati 21, 361; 28, 61; coercere 22, 25; timentur ibid. circi 20, 357.

iuris] (deest iuri, iurum, iuribus) 1) *Besitzrecht*, *Anrecht*: iura sunt quibus a feris differimus 28, 151. iuris metus apud milites 21, 163. inmoto iure (pupillorum) 22, 237. iura (possessionis) mutare 18, 33. ius sumere in alqo 26, 55; item esse I 94; alqd sui iuris habere c. m. 26, 90. 2) *legum summa*: simulare ius 28, 7; calcare 20, 125; prodere 15, 402; moderari 17, 24. iuris senium 8, 505; iuris modum nosse 10, 314. iuris prudens 20, 348; cf. 21, 32. stabili iure c. m. 25, 68; adde 24, 200. 3) *publicum*: i. Latium solebat Oceano cingi 15, 454; summi fastigia 1, 58; 28, 41. Roma dedit primi cunabula iuris 24, 137 (cf. s. cunabula). iuris esse 7, 209; cf. iure precepto 21, 382; sub i. teneri I 51; in iura redigere 28, 336. iura communia 15, 49; dividere 15, 19; cf. 18, 380; 20, 577; 22, 64. contra positum privato iure tenetur 15, 157. 4) de praef. praet. iuris habentiae 17, 199. fero sub iure 5, 458. iura regens 5, 82; cf. 17, 139; 18, 497 (20, 344); sibi publica sumere 20, 555. 5) pro honore: certare de i. secundo 1, 21; cf. 10, 337; proxima tenent 10, 34. 6) de rebus naturae: c. m. 28, 29; scribit iura senex sc. naturae 22, 434. publica mellis iura 8, 383; soli 26, 10; poli c. m. 51, 5; cf. III 272. — c. gen. ius nocendi c. m. 27, 110. iura thalami 24, 262. iura Caesaris 8, 310 (cf. 15, 49); Illyrici 26, 535; deorum III 272; cf. c. m. 51, 5. *Parcarum* I 51. — iure „mit Recht“ 18, 211; 8, 261; 22, 183. iure c. gen. 28, 596. annis et iure c. m. 30, 197.

ius] duplici sensu (= ζῶος) prudens movendi iuris 20, 348; cf. Zuei polit. Satiren p. 75 et 126.

iussum] sbst. iussa: subi 8, 297; deae non distulit 20, 235. iussis magistri parere 26, 277; famulari 21, 332. [2, 43.] contra I 92 iussa ptc. est: redde iussa i. e. quae iussa sunt reddi.

iussus] abl. -u parentis (auf B.) I 229; legitimo coegi 26, 539.

iustitia] gen. iustitiae priscus ordo 26, 40; nomen formido subit 20, 208; fama 21, 208; cf. 21, 16. abl. i. crimen pendere 24, 110; regere 2, 18. — deorum: supernae iustitiae documenta, de piis iuvenibus, c. m. 17, 28; item absol. iustitiam 8, 98.

iustus] adi. manus tandem i. 7, 105; reverentia c. m. 17, 3. iusto favore c. m. 31, 24; ordine 10, 104; limite 5, 210; triumpho 15, 429; ira 20, 542. iustis spoliis 28, 405. iustos putat 22, 55. iustior 8, 391; 512. iustissime 10, 332. — c. inf. litibus addere finem 8, 512. — sbst. 1) msc. iusti sontesque 20, 508. iustos legis 8, 488; cf. 5, 478. 2) neutr. iusti tenor 17, 212; liberior iusto c. m. 23, 8; cf. 5, 488. iusta 22, 97.

iuvere] 1) c. acc. illum labor ipse iuvat 24, 28; cf. 8, 209. me (Britanniam) iuvit Stilicho 22, 251; auxilio 15, 244; cf. 21, 106. c. m. 49, 8. terra iuvit onus, i. e. onus ferentes, c. m. 17, 36. ni iuvisset (augendo) flumina sanguis 7, 101. ne quis dativum nobis ad iuvat trahat 5, 266, cf. ad l. 2) absol. quid iuvant moles 5, 136; cf. 18, 138; 25, 15; III 44. 3) imperson. c. inf. iuvat 1, 152; 5, 207; 431. 24, 277. quid? III 290; 20, 7 (Trump. p. 20). [1, 8; 2, 78; 100.]

iuvenca] iuvencam (de Io) 21, 313; stabuli decus II 209; Iovem mugire inter Sidonias iuvencas 10, 113.

iuvencus] sgl. defensat armenta 18, 386. celsi i. tabo sordet leo 7, 82; cf. bellantis c. m. 22, 30. Cretensis victus ab Hercule fulmineus 3, 289 (cf. Qu. Smyrn. 6, 237). de Iove Europam vehente c. m. 4, 5; Phalaridis 15, 187; 18, 166; semivir de Minotauro 28, 634. — plur. leonis praeda 15, 359; cf. III 169. iuvenis vehi clabularia 24, 330; plaustra cum i. 26, 344. Pyrenaei i. in agrorum cultura sudavere 18, 406; cf. cessante iuvenco I 199. in Gothorum exercitu 5, 129. iuencos sternere in sacrificio 21, 60. de Lunae iuencis III 403; c. m. 27, 60. — viridem iuencum, monstrum marinum, quo vehitur Nereis, 10, 164. — meton. de pelle vel corio: septem iuencos quatiens Aiax in scuto ἐνταπὸς, 20, 387. [2, 77; 101.]

iuvenescere] infin., translate: corpus regni 22, 202; muros Romae 28, 536.

iuvenilis] flos 1, 69; -ibus annis 17, 60 (v. l. iuvenalibus). [5, 21.]

iuvenis] 1) adi. c. m. 30, 57. 2) sbst. 19, 23. iuvenem 26, 440. Pellacum c. m. 22, 16. iuveni c. m. 30, 201. de Honorio fere 13 annos nato 15, 375; item 10, 44; cf. 28, 425. — meton. pro iuventus: in iuvenem differre 8, 386. — plur. iuvenes aequaevi principis annis (i. e. viginti) 28, 547. iuvenum duorum de Gratiano et Valentiniano 8, 96. protervi in consistorio 20, 326. quanti i. 7, 126 (? cf. Koenig). iuvenum flammae 18, 90; membra c. m. 17, 13. iuvenum numina c. m. 17, 28 (cf. s. numen). adde 3, 246.

iuventas] sgl. tantum, deest nom. (cf. iuventus): iuventam arte retardatam Veneri servire 18, 345; reparare 22, 414. flos iuventae 3, 140; primae 22, 351; cf. florente iuventa 25, 580. iuventae vires 10, 326; robur 26, 73. adflavit meliore i. 15, 208. — libidinum amans: iuventae frena dare 24, 120; calidae flamma te rapuit 26, 498. luxuriante 22, 75. — meton. pro iuvene: 17, 18; cf. 18, 345; pro iuvenis gestis: 21, 14. — cf. Iuventas.

iuventus] solo nom. sgl., reliqui casus ex iuventas deducuntur. ignea frenatur 1, 155. — collect. de militibus: 8, 331; 15, 425; pellita 8, 466; vera 26, 467; vindex post bellum nata 26, 150. rudis emicuit tanto tirone 21, 315. item de Annibus deis: III 15.

iuxta] adv. 5, 480; 22, 344; 473; II 326; c. m. 25, 8.

kalendae] [lascivae 7, 12]. de k littera cf. s. v. Carthago.

labare] -at 3, 246; labantis imperii 26, 571.

labefieri] labefacta religio 3, 15.

labes] 1) macula: propriam tegere 22, 308. 2) perniciēs: c. gen. superum 5, 498.

labi] semper lapsurae terrae 17, 76. de aqua c. m. 26, 56. solum lapsurum 24, 340; fontes 10, 69. — ex aethere lapsa 1, 194; lapsus in undas 10, 128. -ente pluma 18, 117. -untur secures 20, 521. pons labens 28, 485. — de moriente 5,

- 65; 8, 95. — labitur in somnos 5, 327. — labens honor 22, 283; patria 20, 302. lapsuro orbi 3, 274; cf. 8, 55.
- labor] 1) 8, 352; 24, 28; 269. pro labor 15, 94. scribendi c. m. 40, 3. c. inf. 16, 4. laboris 10, 142. labori 17, 140; III 331; duro cedere 3, 326; cf. 22, 106. laborem Phoebe quadrifidum 1, 268; nullum sentire 24, 207. plur. c. m. 30, 26; longos 4, 15; 18, 103; vanos 20, 191; explorare 10, 255; decertare 21, 21; ostentare 24, 14; humanos sopire 5, 324. l. aulae (officia) c. m. 25, 66. laborum 28, 256; 578. de litterarum studiis 17, 63. merito laborum 18, 369. 2) audacius pro subiecto ac laborante positum: labor struxit Babylona 18, 336; cf. 26, 360; efficit III 434; (humanus) c. m. 9, 35; cf. 28, 353; ulnas colligit c. m. 17, 18. labor aevi alqd commisit, pro hominibus agentibus, 18, 288; sic defendas quod gessit honores c. m. 30, 194. item plur. quod labores peperere 5, 51. 3) pro opere laborato: c. m. 51, 4; belli labor pro rebus labore comparatis 18, 221. Pierius (carmina) c. m. 30, 146; (tela) III 157; cf. telae l. III 204; item I 271; plur. caros uteri l. I 196. 4) Das Leiden: regna vexat 26, 67; c. gen. lunae 26, 233. [2, 62.]
- laborare] 1) proprie: laborat c. inf. 3, 233; 8, 461; 18, 258; 20, 76; 22, 44; 308. III 219. -as 24, 239. c. inf. pass. fingi 10, 322. — l. ne perdat c. m. 27, 62. absol. Mulciber III 396; vel c. abl. instrumenti: falce c. m. 31, 41; c. dat. cui laborant stamina I 56; pro Latio castra laborent 1, 137. — 2) cruciari: c. abl. -at studium censore 25, 13; luna defectu c. m. 29, 2. absol. laborantes undas 17, 319.
- labrum] plur. tantum: rosae non aequant 10, 265. Tantaleis II 336. labris relegere orbem crystalli c. m. 38, 5; relegere avenas c. m. 25, 36. in amore ligent animas c. m. 25, 132; cf. 14, 23.
- lac] lactis flumina 21, 85; cf. lacte novo II 352.
- lacer] nom. sgl. deest. crines 17, 169; c. m. 53, 39; comae III 177; hinc vertex 15, 137. aures scabie l. 18, 136. — imperium 21, 282; cf. 22, 202.
- lacerare] -as versiculos c. m. 13, 2; item ne laceres c. m. 50, 2 et 14.
- lacertus] sgl. 8, 202; dextro II 49. — plur. 15, 22. centum III 188. molles puellae III 95. niveos exerta 1, 87. duri 10, 139; firmi c. m. 20, 19. tela lacertis excutere 5, 228. verberat II 248. truncati 5, 411. Herculei frangunt leonem 17, 301; cf. 26, 438. obnixi gestari 8, 569. lacertis flectere frena 28, 190; alternis innecti II 369; cf. c. m. 29, 34. — pro vi (militari): in vestris l. ruet Roma (ῥῶμη) 15, 460; cf. 26, 438. [2, 94.]
- laccessere] superos c. m. 53, 7. ore laccessit (adloquens) 3, 356. laccessitus probris 22, 83; cf. 26, 289; c. m. 41, 17. — transl. astra Aetna I 164. de luce: clipeus Titana 1, 94; cf. 24, 66. — = vituperare: libros c. m. 23, 11; cf. 5, 226.
- lacrimalis] -e nomen 22, 261.
- lacrimae] III 294; 19, 26. simplices 14, 4. tot c. m. 22, 2. quantae cadebant c. m. 30, 214. largae 20, 144. lacrimas volvit Cocytos 5, 468; cf. lacrimarum fonte I 86. movere 18, 385. solutis lacrimis 5, 259; refusis 15, 127; madere 20, 303; rugas implet 19, 26. detergere II 275; 18, 268. haeserunt III 151. delicta non levant 20, 8. tribuantur leonibus 20, 303. — pro infortunio vel querella: solvi lacrimis 5, 91; lacrimis ascribimus illum III 419; protendere l. 20, 592 (? cf. p. CCX adm. 5). oppositae gaudiis 20, 144. — cf. Lacrimae.
- lacrimari] -ans fatur 20, 533.
- lacrimosus] gaudia 26, 407.
- lacteus] circulus 28, 175.
- lacuna] plur. pingues repetit aqua c. m. 26, 65; in crystallo aquam tenente c. m. 37, 3.
- lacus] sgl. panditur fusus II 112; cf. c. m. 26, 28. stagna haerent lacu ibid. 51. Benacus c. m. 20, 18; Larius 26, 321. — de flumine: inferni lacus 5, 456. — poetice: l. olei 3, 384; mellis 21, 85; argenti l. potuere fundi 24, 236. [2, 128.]
- laedere] 1) beschädigen: 10, 53; mundum volumus 3, 87; sacras arbores III 355. veneno laesa III 250. laedor (Roma) 18, 481. laesa fides 28, 314. laesura 22, 48; 26, 112. 2) kränken: deum laesimus c. m. 22, 22; dicto III 284. 3) de aspectu oculis laedente: cum macies laederet omnes 18, 123.
- laetari] 1) laetatur: 5, 61; miles 10, 187; terra 17, 122; amnis II 69; Orcus II 326; cf. 28, 643. laetare 10, 117. -etur 22, 306. c. abl. 28, 643. 2) c. inf. laetatus 26, 508; c. acc. et inf. 8, 470. 3) passive laetanda c. dat. 28, 397.
- laetitia] 18, 502. laetitiae causa 22, 145; cf. 10, 186; c. m. 25, 51.
- laetus] 7, 33. II 370. 3, 13; 5, 231; c. m. 25, 14. victor 1, 113. sodales 8, 376. pignora 26, 620. plebs 5, 34; 21, 361. hinc defenditur II 317; cf. 5, 333. pecus 28, 199. tribunal 8, 611; menses 1, 7; cf. 3, 372. res 26, 116. l. imago pugnae 28, 638. se l. fingere III 210. -ior 3, 338; 5, 171 al. -issimus I 101. — c. gen. laborum 8, 394. — subst. neutr. laeta 26, 211. laeta sonantibus III 423. [2, 2; 6, 3.]
- laevus] latus I 158. laeva parte II 53. frons 5, 174. palma 26, 256. — subst. laeva: 1) manus: 15, 438. iubet c. m. 18, 13. abl. c. m. 17, 16; 15, 505. 2) pars: 5, 392.
- lambere] semper c. acc. lambentes linguis cerastae 3, 96; cf. 26, 66; 17, 170. obscene c. m. 43, 7; 44, 8. transl. insula lambit pedes 1, 190 (pro adoratione, cf. exempla; adde Hieronym. vitae Hilarion. c. 17: pedes coepit sedentis lambere). de fluviis II 104; III 253; 373.
- lamental] 28, 397. nautica nil prosunt 26, 272. apud inferos II 355.
- lamina] flexilis thoracum 3, 358.
- lampas] abl.: Amoris, qua Ditem flexit, I 26; Megaerae III 391.
- lana] niveam pensis involvere 18, 276; praebere 20, 383. levior pondere lanae 20, 398.
- languere] non de personis: stella c. m. 27, 36; cf. 1, 25. languebat gratia 24, 47. languentem metum I pr. 10. -tia membra c. m. 53, 83.
- languescere] -ent proelia 5, 99.
- languidus] c. abl. vulnere III 62; passu 3, 136. stella crine 8, 186. — absol. 26, 76; 11, 36; c. m. 49, 4; I 277. viscera c. m. 26, 96; flumina c. m. 28, 28.
- lanificus] artis -ae 20, 382.
- laniger] -ri suis 18, 183; -rae silvae (de serico) 1, 180.
- laniare] 1) laniato pectore III 405. 2) trucidare: laniant corpora (de Rufino) 22, 213; hinc commendatur laniant absol. 5, 407. laniatum 26, 440. lanianda membra 15, 254.
- lanugo] serpit 8, 643; -inis umbra 18, 343; c. m. 25, 42. ridenti lanugine vestiri ora 1, 70; ver-nantur 8, 199.
- lanx] lance pari rependere c. m. 29, 75. in geminas lances nutat pondus 20, 209.
- lapidosus] de grandine 26, 240.
- lapis] 1) pro lapidescente: steterat l. c. m. 53, 98. de magnete c. m. 29, 9 sqq.; cf. v. 56. lapidum hiemes 18, 4. pro statuis: lapidum fletus 20, 43. 2) de gemmis: Indus 8, 586. plur. iungere 8, 599; lapidum ignis 22, 92. 3) de crystallo: c. m. 33, 2; c. m. 37, 8.
- lapsus] sgl., semper abl. 1) Sturz: uno 5, 208; graviore 3, 23; tacito c. m. 25, 40; montium 20,

26. *fluminum* 3, 159; c. m. 28, 15. 2) *de volatu equorum*: uno l. (*quasi protelo*) 1, 103 (cf. 5, 208). 3) *de serpentis volutatione vel motu labente* (cf. *Properti* III 22, 27: *labuntur ventre cerastae*): *tacito* l. 22, 430; *sereno* I 13; *sic defenditur gemino lapsu* c. m. 53, 8.
- laquearia] 22, 277; auro fulta 20, 223 (cf. *fulcire et ad l.*).
- laqueum] laqueis: *innectere feras* 24, 322; *exutae mulae* c. m. 18, 16. — *transl.* *velut clausus Alaricus* 26, 475.
- Lar] *prisca deorum notio latet fort.* 21, 118 *salutatis Laribus*. — *privatos Lares* 10, 257; *revisere* 26, 620. *pellit Laribus* 3, 191. — *cum Lare Vulcani* c. m. 53, 86; *Clarii Lares Phoebi* I 136. — *de Palatio*: 28, 40; *Augusti* 20, 63; c. m. 30, 39; *patrii* 28, 603. — *Roma Lar potestatis* 24, 127; *item Lares* 28, 407. — *carminum Lar (capsula)* c. m. 19, 8.
- largiri] 1) c. *dat. et acc.* *largire adventum* 22, 387; *honores* 28, 639; *iniusta* (i. e. *non castigare*) 20, 105. 2) c. *acc. pro dote* I 135.
- largitor] *nom. sgl.* l. *opum*, l. *honorum* 8, 118; l. *undae (fons)* c. m. 26, 67. cf. 17, 243?
- largus] *princeps* 20, 189. *munera* 5, 311. *aurum* 8, 500. *Lyaeus* 20, 435; cf. *nectar* III 215; cf. 10, 101. *rosarum imbres* c. m. 25, 117; cf. III 311. *dies* 10, 248; cf. *iubar* 22, 469. *vulnus* I 355; *sanguis* 10, 309; 21, 133; 26, 515. *flamen* II 85. *largior imbre* 1, 43. — *adv.* *largius fere pro fortius* 26, 122.
- lascivire] -it apex II 146.
- lascivus] 1) *Nereides* 19, 68. *senes* 20, 327. *Periuria* 10, 83. *flatus Veneris* c. m. 29, 33; *sagittae Amoris* I 228. *aetas* 1, 153. *lascivior* 18, 358. *adde* c. m. 25, 20. 18, 85. 20, 100. — *subst.* *lasciva sonant* 22, 142. 2) *lactus*: *meatus Zephyri* II 74; *lembi* 17, 331. *pollex Musae* 9, 9.
- lassare] -atur 5, 503. *lassato arcu* 1, 187. -atus 18, 62. *lassat montes fulmen* c. m. 22, 37; *proclivia currum* 21, 23. — *transl.* *expensae aeraria* 22, 145.
- lassus] 4, 18; 7, 149; 20, 374; II 341. *carina* 3, 276; *ventus* 3, 73; *pontes* 17, 237; *fornax* I 243. *abies* III 352. *de moriente* 7, 176.
- late] 3, 349; 4, 9; 20, 386; 28, 37; c. m. 32, 13. *al.* l. *frena tenere* 1, 59; cf. *florere* 26, 106; *discere* II 187. *latius* 20, 511. — *adhaeret adiect.*: *urbes l. placidae* 3, 26; *abies l. umbrosa* III 349; cf. II 115.
- latebra] (*anapaestus praeter* 18, 466; 26, 263; III 118; 207). *sgl.* -am *requirere* 26, 306; *solitae oblivisci* 28, 263. — *plur.* 14, 8. *leonis* 15, 362. *prodere* III 118; *resciscere* III 207; *per omnes* 8, 274. -is *educere* 8, 512. *pulmonis* 5, 415. [2, 25; 20, 22.]
- latebrosus] -a II 168; -is 24, 313.
- latere] 1) c. *acc.* 1, 136; 10, 121; 20, 315. *te latuere* 1, 8; cf. 3, 149. *portenta latent fastos* 22, 308. 2) *absol.* 18, 82. 8, 188. *Mars sub pace* 28, 307. *latuit sub pectore* c. m. 32, 12; cf. c. m. 31, 39. c. *abl.* I 37; *mari* c. m. 53, 64. *plebe viae eqs.* 24, 63. *tecta matribus* 24, 63. *latent, de animalibus*, 24, 320. *qua* l. 5, 526. *ne lateat iactura* 18, 32; *ne lateret* c. m. 26, 33. *latuisse* III 290. *latens virtus* 8, 222. *campi latebant, sc. sub militibus*, 21, 172. — *sub* 8, 517; c. m. 32, 12.
- latex] *nom. et acc.* *mirus* c. m. 37, 7; cf. c. m. 35, 4; c. m. 45, 3; *truditur* c. m. 26, 14. *in laticem solvi* III 251. — *pl.* *revinctos in glaciem* 3, 168; *refugi* 5, 509; *Arethusaei* II 60; *Castalios* 4, 7. [2, 4.]
- latrare] *latrat*: *pars canum* III 448. *de mari* I 150; *insula fluctibus* c. m. 25, 61. — *ptc.* *latrantes Molossi* 24, 294; *bella* 20, 486.
- latratus] *subst.* -u *vigili terrere lupos* 18, 135. -um *triplicem compescuit Cerberus* I 85. cf. 5, 457.
- latro] *latronum caterva de Gruthungis* 20, 307.
- latus] *subst.* 1) *hominis*: *in dextrum laevumve* I 158. *nuda latus* 1, 87. *ancillae tetigisse* l. 18, 86. l. *stipare* 8, 441. *lateri haerere* 23, 11. *lateris sulcator opaci* II 340; *traiecerat mucrone* 7, 103; cf. 5, 404. *in l. allisi clipei* 28, 627. *pecoris* II *praef.* 26; *equi* l. *astringi* c. m. *app.* 4, 5. 2) *terrarum, sim.*: *australe continuare* 20, 242; *Italiae geminum stringit mare* 28, 289; cf. 26, 156; *Raetiae* 26, 340. *praecipue litus*: 28, 289; *Pelori* III 255; *in longum* l. *produci* c. m. 2, 3. 3) *fluminum ripa*: *per utrumque* 1, 161. 4) *navis*: *lateri custos praeficitur* 17, 43. — *semper forma latus praeter* 20, 361 *laterum artus (vel Arcus?) detorquere, de dorsi vertebis*.
- latus] *adi.* *umeri* 28, 165. *aedes* 3, 213. *paludes* 8, 451.
- lavacrum] -is *splendere* 20, 410.
- lavare] 1) c. *acc.* *puerum fonte lavant Nymphae* 22, 346. *lavas leones (Cybele)* 15, 119. *tauros (Chitumnus)* c. m. 4, 3. *vulnera lavit fluvius* 28, 172. *comas lavere fluvii* 26, 184. *latex laverit ora* c. m. 45, 3. *adde* 20, 261. — *de solis ortu*: *lavat aequore s. c. m.* 30, 51 (cf. *λαεργά*). 2) *absol.* *lavanti* 18, 107.
- laudare] 1) *laudo omnia* c. m. 23, 17. *tempora laudant senes* 28, 549; cf. 3, 117. *laudabas carmina* 20, 458. *bis laudatura* 17, 23. *plus laudatur* 26, 128. *laudato sanguine (sc. fuso)* 26, 593; -ta *fides* 21, 236. *laudanda* 8, 370. 2) *absol.* *laudavit* 23, 14.
- laudator] *Homerus* c. m. 30, 141.
- laurea] 1) *ornamentum victoris*: *victoris decus* 21, 5 *sq.* *velat currus* 7, 130. *laurearum plena domus* 12, 23; cf. 8, 622. 2) *omnino gloria*: *praesens belli* l. 26, 384; *praevenit rumorem* 15, 13; *successit nuptiis* 21, 5. *communis* 7, 130; *Maurusia* 15, 344; *piratica sim.* 18, 503 *sq.*
- lauriger] -rum *currum* 24, 21; -ros *triumphos* 7, 12; -ras *securae* 8, 14.
- laurus] (*acc.* *lauros* 21, 384, *ceterum laurus*; *nom. pl.* *laurus* 24, 16). 1) *arbor*: III 75; *assurgit* 10, 245; *venit acta* II *pr.* 24. *Apollini sacra*: 28, 28; *venturi praescia* II 109; *Delphica* c. m. 53, 34. *Delos attollit fatidicas* 24, 59. 2) *rami, in coronis, sim.*: l. *te stringat* c. m. 53, 34. *lauro velati* 10, 299; cf. 22, 375. *Martia l. sertum vati* 23, 20. *revirescere ad signa in Palatino* 28, 38. 3) *insigne gloriae vel gloria ipsa*: *sgl.* *polluere* l. 24, 218; *parare, merere et ambire* 28, 355. *plur.* *bellorum* 28, 120; *avitas* c. m. 30, 44; *Massylas annectere* 8, 25. *revocare* 21, 384. l. *certarent*; *haec ditior spoliis eqs.* 24, 16 *sq.* [2, 7; 19.]
- laus] 1) *proprie. c. gen.* *ducum* 28, 342; *virorum* c. m. 30, 66; *belli* c. m. 30, 227; *mentis* 11, 14. *cuius* 24, 133. c. *inf. subi.* 20, 335. — *absol.* 28, 115. *laudis indigus* 17, 4; *capax sedes* 28, 386; cf. 24, 133 *capit*; *conscius* 28, 491; cf. 28, 404. *aliquid laudi dare* c. m. 17, 43; *canendae vacare* 24, 266. *laude* 21, 94. — *plur.* *avitas transgressus* 8, 41; cf. 18, 312; 24, 37; *nimiae* 20, 80. *laudibus* c. m. 25, 93; *innumerus* 21, 24. *laudum semina* 7, 59; *undae* 21, 139. 2) *laudationem significat cum alibi, tum hic*: *laudi canendae* 24, 266. *tautae laudis certamina* 28, 491. *cuius laudem vox nulla capit* 24, 133. *qua te l. feram* 3, 273; cf. 26, 14; *cum non parva* 21, 325. *quae crimina purget* 17, 216. *plur.* *hactenus armatae*

- l. 22, 1. *cumulare* 22, 190. *nobilitas exordia cunctis laudibus pandit c. m. 30, 35. [2, 99.]*
laxare] 1) *magis proprie*: *frena mari* 3, 63; *cf. 28, 265; III 180. -ata casside* 15, 24; *compede* 18, 27. *vincla I 44. laxavit postes* 22, 444; *cf. 22, 193. laxabant germina flores* 20, 96. *c. abl. carceribus laxantur aquae II 184; cf. 3, 197; 15, 143. cutis* 18, 110. 2) *varie translatum*: *laxatur machina* 7, 169. *laxavit viam bellis* 5, 24. *-verat Alpes* 1, 74. *Ioniam (i. e. dilatare)* 26, 222; *iuga (item) c. m. 26, 88. Avernum* 18, 450. *murmura in vocem* 20, 254. *iugo laxatus* 8, 614. *-tis Syrtibus* 15, 143. 3) *sensu morali*: *laxat dextram II 144; Venus l. curas c. m. 29, 33; dolor suspiria III 180; laxet maiestas fastus* 10, 198.
laxus] *sinus* 1, 88. *genae* 18, 258.
leaena] 3, 226. *fulvas leaenas transgressa III 98. leaenae uterum corruptit pardus* 17, 303. — *aquatilis*: *caerulea* 10, 163.
lectus] *adi. -issimus sanguis c. m. 25, 60.*
lectus] *subst. iugalis* 18, 67; *fulgente l. residet puerpera* 22, 343. [*gen. lectus c. m. 21, 18.*]
legatus] *legati* 8, 517. 22, 184.
legere] 1) *colligere*: *mala legunt c. m. 25, 15; germina c. m. 31, 14; cf. c. m. 30, 78. legerat bacas* 10, 168. *vela* 15, 481. *sine acc. III 232; legant II 119; cf. II 137. 2) legitur plaga in itinere* 7, 119. 3) *eligere*: *legis* 8, 489. *legeris* 21, 76. *legeretur* 8, 554. *pft. virtus legit viros* 28, 418; *digna legi virtus* 8, 47; *Hymenaeum Venus c. m. 25, 31; flamma polum I 253. legere torum* 1, 202. 4) *de lectione librorum*: *facta legis c. m. 30, 159. legat* 8, 397. *lectis annalibus* 20, 59. *leguntur laudes* 20, 79. — *obi. personale*: *te legimus* 17, 253; *fastis legendus* 17, 335; *cf. 22, 244. legimur medio foro* 25, 14.
legio] 1) *sgl. ab Augusto dicta (cf. Augusta)* 15, 422; *praetenta Britannis (secunda Augusta)* 26, 416 (*cf. praef. p. L*); *Saxona frenat c. m. 25, 90. Mediolani, discolor togas induens*, 8, 7. *collective pro exercitu*: *disiuncta tollit gemitum eqs. 5, 257; cf. 18, 256 ubi etiam turmas comprehendit; sic fort. etiam instructa legione* 26, 596. — *translate, de auxiliis*: *Gruthungi legio Romana* 20, 576. 2) *plur. felix legionibus tessera* 21, 330; *urbem (Romam) legionibus non vexat Stil.* 24, 219.
legitimus] *-am regni umbram* 21, 273; *-o iussu* 26, 539.
lembus] *-o profugus* 21, 358. *plur. lascivae* 17, 331.
lena] *facta Lais* 18, 95. *appos. pictura lena* 10, 25.
lenire] *famem* 21, 309; *dolorem* 5, 87. *pretio lenibat avaras* 18, 84. *populos feroces* 8, 439. *insania lenita* 17, 249.
lenis] *civem lenis agat* 22, 168 (*cf. ad l.*). *Triviae species II 27. ulnae* 8, 167. *Notus I pr. 8. de pathico* 18, 363. *lenior* 1, 191; 22, 466. — *adv. lene fluit* 17, 232; *canens II 345. [12, 10; 14, 5.]*
leno] *tumidus (Eutropius)* 20, 84; *lenonis opus* 18, 78; *lenoni* 18, 130.
lenonius] *-a dextera* 19, 61.
lentare] *lentandis tonsis* 17, 42 (*cf. ad l.*).
lentescere] *cogunt cornua c. m. 9, 37.*
lensus] *Fabius* 21, 382; *cf. 26, 138. fons* 28, 510; *Arar* 17, 53; *cf. 20, 291. — lenta alnus vel fagus III 368. palmes* 14, 20; *cf. 22, 262. [2, 15.]*
leo] (*deest leoni leone leonibus; gen. leonum II pr. 5; III 166.*) 11, 14. *torvi* 20, 302. *in navi, harenae destinatus*, 24, 358 sqq.; *cf. 24, 334 sqq. in harena perforesi* 17, 299. *fulvus l. et aper coiere (in harena?) c. m. 42, 1. fulva velamenta dabant* 21, 259; *fremunt II 243; prostrata relinquunt c. m. 22, 29; cf. 22, 20. ab Hercule rictus sidereis*
- rediturus ad axes II pr. 35; cf. 3, 285. Cybelae sacratus c. m. 42, 3; item plur. Phrygios* 1, 15, 119; 24, 170; *III 424; cf. 17, 300; II 49; lacrimantur* 20, 302; *summiserere iubas I 211. — plerumque Africanus (Poeni leones III 166); in Persia* 21, 65. — *in comparatione*: *III 166; vacuo hiatu eqs. 5, 253; ut leo . . cum crescere sensit eqs. 7, 77; item* 18, 389; *inmanis hiberna sub nocte* 26, 325; *cum iuvencam possedit II 210. sic etiam Gildo sub leone intellegitur* 15, 358—366. [2, 75.]
lepus] *leporem fovere Molossi II pr. 25.*
letalis] *stamen Parcae c. m. 26, 93. manus c. m. 22, 48. gramen* 3, 151. *discrimen* 24, 102 (*cf. c. m. 30, 164.*).
letifer] *spiritus II 203. -ra caede* 1, 119; *-ro visu Medusae c. m. 53, 97; -ros rictus* 3, 261.
letum] *impendet* 15, 102; *cf. 28, 305; 3, 88. celeri perimit* 3, 234. *leto dare* 28, 223. *leto pars ne qua vacant* 20, 483. *c. gen. 3, 317. — leti veniam mereri* 26, 90; *funerei immunia II 358. leto nos subriperes c. m. 32, 17; cf. 26, 41. leti discrimen c. m. 30, 164; fauces* 8, 58. — *leto* 20, 437; 26, 592; *c. m. 27, 52. [2, 86.]*
levare] 1) *allezare, portare, tollere*: *exuvias* 1, 121. *leva arces* 28, 51. *taedas levaret* 21, 88; *cf. 7, 155; alte III 382. vix levat (i. e. levare potest) III 346. equi armos* 5, 362; *colla* 7, 139; *I 13; 28, 196. levatus c. m. 53, 70. c. abl. cubili* 20, 437. — *transl. Roma arces* 26, 51. *cornua levantur* 1, 221. *alte levantibus rebus* 1, 39. 2) *de sole, ad Orientis terras significandas (cf. Levante)*: *quae levat solem* 20, 240. (*aequore c. m. 30, 51?*) 3) *de voce*: *cum te voce levasset* 8, 174. 4) *de animo*: *levant timores II 323; cf. quid lacrimae delicta? 20, 8. [2, 35?; 84.]*
lëvis] 15, 212. 17, 125. 20, 452. *I 251. II 30. iactura* 20, 118; 21, 298. *levi tactu* 17, 315; *motu* 7, 199. *gloria* 22, 246; *cf. 288. acumen II 201. ingenio* 15, 262. *Sabaei* 18, 321; *Mauri* 7, 54. *leviorem* 20, 398. *c. inf. (ut facilis) levis moveri* 8, 514. *levior* 18, 347; 22, 78; 28, 313; 20, 14; 15, 127. *adv. leve susurret* 12, 13. *cf. leviter.*
lêvis] *c. m. 26, 49. Iacchus I 16; genae* 18, 341; *pinna c. m. 9, 16; levi pectine II pr. 15. [5, 72.]*
leviter] 10, 267; 17, 244; 18, 86; 28, 270. *adv. levius* 28, 414; *III 119; 197.*
lex] 1) *leges dare I 63; colimus* 17, 192. *sequi communes* 22, 104. *servire legibus* 21, 167. *legibus exul* 28, 278. *vetustae emendantur; novae* 8, 506. *Romuleae* 21, 331. *legum vindicta* 17, 225; *sub nomine* 26, 516. — *tuas Gallia audiat* 8, 392; *cf. 15, 464; 18, 379; 24, 284; 28, 337. teneri legibus* 7, 203; *cf. 15, 48; 23, 8. Roma legum genetrix* 1, 127; *cf. 28, 428; potentes (cf. ad l.)* 8, 5; *cf. c. m. 25, 59. legum arbiter* 10, 332; *parens* 24, 136. *de praefectura praet.* 18, 173; *cf. 17, 117; 18, 230; 497; legum venditor* 5, 500; *praesidium* 20, 68. *adde leges oppressas* 3, 57; *captivae* 5, 85; *viduatae* 17, 117; *cf. 20, 158; 556; 26, 38. 2) in legem vertere usum (gesetzlich machen)* 22, 118; *cf. lex celebrat morem* 8, 614; *leges ridere severas* 10, 201; *cf. 14, 32; 17, 154. 3) condicio*: *dira sub l. c. m. 30, 163. cum lege tori virum fieri* 22, 76. *hinc pro prohibitione (?) leges imponere* 5, 230. 4) *Regelmässigkeit*: *lege* 1, 17; *hinc Naturgesetz*: *lege moveri sidera* 3, 7. *inter deos leges nevit colus I 63; cf. III 273; c. m. 51, 5; 22, 436 (fixis); pelagi* 15, 141; *cf. 28, 496 (certis); c. m. 26, 77 (aequis). 5) in ethcis*: *iniquas tolerare* 8, 261. 6) *Ordnung*: *capilli c. m. 25, 100; sine lege* 24, 247; *vagandi* 28, 623. [20, 21; 21, 12.]
libamen] *-ina uberis potat II 53.*
libare] 1) *auferre*: *libata seges* 26, 162. 2) *gustare*:

- libatis lymphis 28, 520. libat epulas 15, 177; *cf.* c. m. 27, 15. sanguine libato 3, 125. *transl.* libabat oscula c. m. 30, 99; *noctem primam* c. m. 25, 55. poenam orbis libaverit 5, 406. 3) deis pateras 1, 247; *cf.* 28, 520; 3, 125.
- libens] 8, 559; 11, 29; 15, 322; 19, 62; 24, 12; 117.
- liber] *subst.* nascentes ibant in saecula 17, 115. libros volvere Graios 10, 232; percurrere c. m. 30, 147; Orpheos lacescere c. m. 23, 11. libris antiquis pagina refert 1, 197; tradita nomina 18, 490. — littera (*in*) parvo libro, *pro epistula*, 22, 146.
- liber] *adi.* 15, 298. 17, 211. 18, 184. *pro liberato*: 2, 5. 18, 132. saecula 24, 89. c. *abl.* 8, 176; 14, 32; 22, 191; 384. 1. frenis 21, 151; iugo c. m. 18, 6. *dat.* libero 11, 30. aspectu liberiore poli c. m. 20, 10; liberior lingua c. m. 23, 8.
- libertas] (*nom. acc. abl.*) 1) *privata*: promissa 18, 69. — *tem* perosus 26, 371; *pro munitione* 8, 613; mereri et dare 18, 310; *cf.* 18, 175. — *de iumentis* c. m. 18, 15. 2) *politica*: concidit 15, 269. Romana 24, 194; quaesita a Bruto 8, 401; reddita 22, 323; *cf.* 28, 121. brevis reluxit 20, 544. grata sub rege pio 24, 114; *cf.* 24, 194. pulchra vigere 26, 105. — *tem* ulcisci c. m. 30, 157. *reducta post victum Eugenium* 7, 105; *cf.* 5, 388; 1, 140. c. *gen.* loquendi 22, 164. 3) *transl.* ventus libertatem repossens 1 175; comarum 11 150.
- libet] 8, 364. 28, 125. 26, 297. 5, 507. 10, 6. omne quod libet 22, 68. nunc 1, 248. quo libet ire 5, 239. libebit 111 434. *cf.* libens. libuit 10, 255; 18, 141. cum libeat 20, 229.
- libido] (*nom.*) 15, 167; 18, 101; 21, 166; prava 22, 139; ruit in vetitum 20, 52. — c. *gen.* avaritiae 26, 225; regnandi aperta 20, 560.
- libra] *transl.* de iudicio: animi libra per populos cucurrit 21, 75.
- librare] 1) mentem librant, *i. e. nutantem faciunt*, 26, 457. *res diversas inter se*: librat vitam famemque 15, 73; *cf.* libavit 15, 250. sese librare in aliquem 8, 88. 2) alqd sustinere aequilibrio: librata machina 21, 144; tellurem 3, 11. libratur orbis 24, 10. 3) de telo vel volatu: libratur in ictum 11 266; *cf.* pondera librat 1 178. librantur pennis c. m. 25, 16. *cf.* saltus 7, 323; pulsu 8, 329.
- licens] licentior 14, 31.
- licentia] vitae 1, 152. — effrena 8, 263; *cf.* 26, 369. — *cf.* Licentia.
- licere] 1) c. *nom. neutr.* nil licet invidiae 17, 265. quid liceat 8, 267. si quid casibus licuisset 21, 366; *cf.* 24, 96; c. m. 22, 4. tantum licuisse nocenti 5, 198. 2) c. *inf.* flere 5, 88; *cf.* liceat 111 298; 5, 146; 20, 19; 600. choris ire 4, 2; *cf.* c. m. 53, 107. licuit 8, 82; 111 237; 18, 139; 20, 538. licuisset 28, 310. — *inf. om.* dum licet 26, 501; qua licet usque 111 335. *adde* 1, 21; 18, 279. 21, 239.
- licet] *coniunctio*. 1) *sequitur coniunctivus*: 1, 18; 14, 6; 10, 318; 8, 257; 28, 239; c. m. 17, 43, *al. plerumque postpositum, altero loco; tertio* 26, 391. *anaphorice* 15, 315 sq. cum quamvis uno loco habitum 26, 14 et 20. licebit eodem sensu 18, 223. 2) *ante adiectivum vel partic.*: licet Paeane recepto 26, 598.
- licium] [-a 5, 45].
- liCTOR] 17, 9; 18, 309; 20, 521; regius 28, 646; Metus 22, 373. ambiat tentoria 7, 5. lictore contentus 24, 221. lictori cedunt aquilae 8, 9.
- ligare] 1) *proprie*: crines 10, 123; *cf.* 10, 158. liget te zona c. m. 47, 11. ferro ligat canem 18, 133; colla ferarum 17, 294. temone iugales 1 280. *hinc* ligat axe rotas 1, 81. transtra hederæ 24, 366. 2) *translationes liberiores*: quidquid 1. Tethys 5, 148; *cf.* c. m. 26, 44 et saltus indagine 5, 376. planities ligatur vitibus 20, 270. pax 1. Ianum 22, 287; me torpor c. m. 53, 100; membra silex c. m. 7, 7. — 1. amicitias 22, 39; animos 18, 189; c. m. 25, 132. — [4, 2.]
- lignum] ligna caedere 18, 127, scindere 19, 7.
- ligo] *phur.* ligones pati 1 197; situ exesos splendere 22, 195. *serviunt Latio* 24, 92.
- ligustrum] *phur.* alba 11 130; pallere 111 240. — is certat corvus 18, 349.
- lilium] *pl.* candentia c. m. 30, 91; intexit violis 11 128; decrescere (?) 111 241. cum iis comparatur candor puellae c. m. 25, 126.
- limbus] *pro vitta*: Iustitia limbo frontem velata 17, 118 (ubi nimbo nulla auctoritate legebant; neque nubes talis decuit deam ubi se spectari volebat).
- limen] 1) c. m. 30, 131. de 1. 1, 233; 10, 33; magno antri 22, 441. limine pellunt 18, 40. *pl.* privata limina 8, 3; 28, 62; c. m. 30, 38; linquere 111 202. ad 1. c. m. 30, 97. lubrica surgunt iaspide 10, 91. liminibus haerere 21, 43. 2) *transl.* Arcados 7, 165; caeli et inferorum 1 90; sub caeli 24, 287. *absol.* 1. resonant curru (Sohs) c. m. 27, 4. Hesperio de 1. (mundi) 8, 129; de primo Phoebe 22, 302. a primo vitae 7, 10; *cf.* 22, 64. 3) *pro domo*: ad 1. Olympi 15, 17. ad 1. taetra vocat 3, 27; ad 1. Romae (*sc. ad templum*) 22, 224; ornet (Victoriae) 24, 214. mirata relucunt c. m. 27, 96. per Petri limina iuratur c. m. 50, 1. 4) *vel pro porta*: limina praetexere ramis 11 321 (*cf.* Pacatus c. 37 portas sertis coronare).
- limes] limite nullo discernetur ager 3, 380; *cf.* c. m. 26, 24. *hinc* pro 1. regni 21, 373. Gallus 1. 8, 460; *cf.* 20, 367; nudatus praesidiis 26, 427. — *pro via*: arcano limite sub terra 11 165; iusto devius 5, 210; item limes in crystallo c. m. 36, 2. *transl.* medius Olympi 15, 149 (*i. e. zona*); item 1 261. *cf.* 8, 286. de reb. moral. honesti 17, 96.
- limus] limo 20, 442. inde homo formatus: 20, 493.
- linea] quae 1. damnet Phoebe 17, 130.
- lingua] 1) *proprie* c. m. 43, 9 in re obscena. linguis murmurare 14, 22. infantia linguae c. m. 30, 103. linguis mille praedita Fama 22, 409; centum 28, 439. trisuleis 3, 95; soporatis 1 283. 2) *ipsa verba*: 1. virilis vice frenorum c. m. 18, 10; liberior c. m. 23, 8. linguae modus 8, 516; opulentia 17, 21; opprobria 26, 522. linguae iactator an acer linguae? 20, 380. *phur.* die Sprachen: 21, 152; 28, 69. [2, 34.]
- liniger] Isidis sacerdos 8, 573.
- linquere] 1) *verlassen*: limina 111 203. linquis 7, 113. linque 3, 363; 11 220. liquere 7, 72. sidera liquimus 17, 172. linquenda potestas 5, 21. 2) *hinter sich lassen*: terras 1 *pr.* 7. linquitur Hetruria 15, 506. liquerat arma retro 28, 462.
- linter] *v.* lynter.
- liquefier] liquefacta c. m. 34, 6.
- liquescere] -ant cautes c. m. 26, 21.
- liqui] liquitur Cyane 111 252.
- liquidus] fontes 1, 223; c. m. 12, 1. fundus (*de lacu*) c. m. 26, 37. *cf.* 11 116. miracula liquidi saxi c. m. 35, 5. Fluvii dei 111 16. — *transl.* aer 11 294; *cf.* 3, 55; aethra 15, 468; 17, 116. Favoni 1, 272; *cf.* trames 7, 163. genae quia rubore infunduntur (!) 1 273. palaestrae (*i. e. unctae*) 17, 287.
- lis] *pl. tantum*. 27, 5; fori perferre c. m. 20, 8; actas ante praef. praet. meminit pagina 18, 232. litibus 17, 65; dubiis finem addere 8, 511. lites solvit 5, 494.
- litare] 1) *intransit.* litandum est, c. *abl.*, 18, 21. 2) c. *acc.* sacris litavi Hecaten 3, 154; *cf.* ad 1. et Cl. Mar. Victor athlet. 111 191: gentes ... sine

- fine litantes Manibus inferias; *adde distich. Catonis IV 38.*
- litoreus] murus 15, 519.
- littera] 1) *proprie* textitur ales a gruibus 15, 478. 2) *scriptura omnino*: noxia 21, 293; improba parvo libro 22, 146; confecit Martis opus 19, 20; vulgatura nefas 22, 295. *imprimis epistula*: c. m. 31, 43; crebra festinet insinuanda libris (cf. s. liber) c. m. 40, 21; dabit vices c. m. 41, 2.
- litus] (*deest litoribus?*) qua pandit Gallia l. extremum 3, 123. litora I 255; 5, 527; nudata fluctu 28, 498; *hinc* restant nuda, i. e. *nudata fluctu*, c. m. 53, 64. ad l. oculos tendere 20, 515. per diversa l. ruere, *de nautis*, 15, 517; summa legere, *item*, I praef. 6. Britanni litoris 8, 29; Isthmiaci 8, 464. litore 22, 210; contentus 8, 287; pro a litore 15, 55; toto prospicere 22, 254. sub Cypri 19, 52. — *de lacu*: 26, 319. — *synecdoche pro insula*: littora angusta 8, 136.
- lituus] *sgl.* reddidit vagitum 8, 153. — *plur.* taceant 5, 218. lituos ducum castra sequuntur 21, 169. communes nobis canunt 3, 347. lituis vocantibus arma c. m. 30, 215. — *pro re militari*: cessant 13, 3; terribiles adire 17, 181. — *pro bello*: lituis navalibus arsit mare 15, 80; post lituos 23, 13; post Decii 26, 130.
- livere] cura liventia ferro 20, 343. liventibus: oculis (Megaera) 3, 138; vadis (Styx) I 22; spoliis (Titanum) III 346.
- livescere] 1) brachia nexu c. m. 25, 131. Luna turgida 15, 495. nullo fuco 22, 32 (cf. Gesn.). 2) *transl.* nullo fuco 22, 32. *de invidia* l. quod 24, 40; *item de deis* III 27.
- lividus] livida luctu 20, 529; ipse Luctus 28, 322.
- livor] 1) permanat in herbas III 338. 2) *invidia* c. m. 30, 212; secuit fata c. m. 22, 32. stimulis malignis 24, 38. livori cedere 18, 265. rabies livoris acerbi III 290; cf. 13, 10. cf. Livor.
- locare] 1) in pace locatis 5, 103. per cornua locat Gallos 5, 175. *vel* c. abl. sede locavit 28, 23; sedibus famam 17, 183; locatus ancipiti 28, 463. 2) hoc proponit merce locandum 18, 197.
- locuples] 15, 169.
- locus] (*pl.* loca; *acc.* locos *deest*). est c. dat. 3, 359; 5, 416. est locus quo 5, 466. c. gen. loricae 22, 367; rapinae III 440; cf. meum locum tuere 8, 387. locum devenere I 237; dare III 389. loca III 226; c. m. 28, 17; ad sacra l. Deli redire 1, 185. loco stare 5, 363; cf. 24, 196. diversis locis 28, 656; discessere locis (*an die Plätze*) I 251. loci religio III 358; ingenium I 142; meritum III 222; forma II 101; locorum nobilitas III 120. numen loco (*est*) III 353. loco converti fata (i. e. *una cum loco*) 28, 207. [locos 2, 101.]
- longaevus] 3, 135; 18, 96; 8, 420; c. m. 53, 118; Phoenix c. m. 31, 15; cf. II 83. Themis I 219. natura 22, 431. cor 1, 155.
- longe] 1) *weithin*: circumfusa polo 1, 127. cf. 24, 336. 28, 289. c. m. 49, 9. 2) *fern*: III 288. 22, 46. 26, 500. c. m. 30, 84. te l. tenere c. m. 53, 44; cf. l. pelli 18, 432. 3) *weitweg*: pelli 18, 432; cf. 22, 160; 26, 221. 4) *von weitem vel aus der Ferne*: II 82. 21, 66. c. m. 22, 56. c. m. 25, 19. 20, 471. videre 20, 494. *se tegere* c. m. 9, 19. placabere 5, 277. petere 26, 384. *pro attributo* in longe telis 15, 436. 5) = *diu*: longe requirunt 15, 234. longius furem c. m. 53, 95; cf. 28, 357. *duplici sensu* c. m. 30, 84. 6) *apud comparativum* c. m. 30, 187. cf. 8, 41; 15, 195. longe altera 8, 219.
- longinquus] 26, 298. limes c. m. 26, 24; aequora III 363; *nurus die fern wohnt* 18, 270; cf. pisces 20, 334. l. valent praecepta c. m. 18, 9. aestas (?) c. m. 27, 27. — *subst. neutr.* -a tueri 21, 311; docent 18, 392; revinxit 24, 153.
- longus] 1) *de tempore* 1, 279. 3, 58. 8, 332. 18, 62. 25, 1. 28, 464. II 193. c. m. 26, 66. sermo 15, 325. ambages 8, 227. votum 1, 66; amor 17, 25. — *longa dies pro aeo* 20, 244; *aliter* 10, 14. -um putavit c. inf. 28, 465. *adv.* longum: 8, 489; vale II 234. 2) *de corpore*: III 367; 24, 3; 3, 176. — l. ordine 24, 328; III 230; cf. 3, 38; 5, 371. mare 19, 42. aurum in *textura* 1, 181. tenditur in longum 15, 521; cf. c. m. 5, 3. longior 26, 151. os longius c. m. 9, 5. longissima 5, 302. *adv.* longum pro diu 8, 489.
- loquax] (-ax et -aces) 1) *qui loqui amat* 5, 488; timor 26, 227. Fama loquacibus alis 22, 408. 2) *qui loqui potest*: tabulae 26, 19; nutu manibusque *pantomimus* 17, 312.
- loqui] 1) *absol.* c. m. 41, 10; docuit c. m. 30, 89; armenta 20, 44; cf. 18, 3; 28, 32; locutae quercus 7, 117. loquendi gnara avis 20, 330. tecum vetustas 8, 398. sic orsa loqui 18, 391. certius loquar c. m. 44, 2. libertas loquendi 22, 164. aether cum mortalibus igne 26, 231. — *pro eloquentia*: loquendi pondus 17, 19; dignius 17, 37. *de Musa* 16, 2. 2) c. acc. plura 5, 251; 7, 162; pauca c. m. 53, 100; vana 3, 160; talia 8, 213. digna fatis 21, 43; cf. locutus 21, 294. parva loquor II 294; carmina c. m. 3, 4; *item* loquentem 22, 168. pagina reges (*sequitur* quod) c. m. 30, 162; cf. 8, 311. te loquetur tellus 1, 277. loquar 15, 292.
- lorica] 3, 352; -ae 22, 367; -am 8, 16; 26, 82. virides smaragdo 22, 90.
- lorum] *pl.* lutea alipedum subligat 22, 471.
- lubricus] crystallae c. m. 38, 1. limina l. iaspide 10, 90. aetas III 227; c. m. 22, 6 (cf. praef. p. XII). numina 5, 441. [20, 12.]
- lucere] fretum 20, 472. metallo trabes 3, 163. procul lucet Phoenix 22, 419. lucebit facibus III 325.
- lucidus] lacus c. m. 26, 32. -a ornatu 5, 351. lucidiore gelu c. m. 36, 2.
- lucrari] -tur *absol.* (?) 18, 137.
- lucrum] *sgl.* nihil lucri capere 18, 126. prodigus l. neglecti 26, 608. lucro esse 20, 53. *abl.* 5, 438; intactus 17, 214; duplici 28, 221.
- luctamen] *ludo* lento 26, 138. [5, 76.]
- luctari] luctatis carinis 15, 516. [carmen 2, 20.]
- luctus] (*plerumque de clade rei p.*) 20, 294. in luctum patriae 28, 118. novo l. confundere cuncta 5, 17. *gen.* l. argumenta 28, 169. *abl.* 18, 65; 28, 313; II 240; III 259; c. m. 53, 58; Tartara fremunt II 333; avido (Ceres) III 50; ingesto c. m. 22, 32. livida luctu 20, 529. c. gen. obi. 28, 245. — *plur.* cothurni 18, 299. reduxit 20, 551. in mediis 26, 399; cf. 15, 155.
- lucus] erat prope eqs. III 332; viret trans Indos c. m. 27, 1. lucum Veneris c. m. 25, 17; cf. 10, 85; desceptant arbores altiores III 375. laurus luco omni dilectior III 74; l. caeso 26, 18; Dodonaeo Iovis augure l. l. — *plur.* lucos I 204. Aonios Musarum 17, 271. religione truces Germanorum 21, 229. est lucis opacis arbor apud inferos II 290. — l. Sabaei de magna turis copia 10, 210.
- ludere] 1) *absol.* ludat pastor 24, 282. ludunt per prata iugales 8, 17; cf. II 77; 10, 72; c. m. 25, 13; per caerula flammae II 3. ludent comae 11, 12; cf. c. m. 47, 3. *paene lascive*: c. m. 30, 126; ludite cum 14, 33; luisse orant 20, 372; cf. 22, 382. cum algo II pr. 27. l. in leges (?) 18, 230. 2) c. abl. ludant igne trabes 17, 328; lusit iugulis 3, 83; -isti clipeo 8, 163. 3) c. acc., *illudere*: me l. imago 27, 21. foedera ludit 26, 567. luditur campus et urna 28, 6; meus labor c. m. 51, 4. urbem lusit spe 28, 367. 4) *item*, aliquid ludendo tractare vel facere: 8, 539; 10, 155; praesagia luserat

- error c. m. 30, 102 (cf. *De mor. christianis* p. VII). [2, 16; 72.]
- ludibrium] -o datur 3, 37. -um me relinquis 20, 535; cf. c. m. 26, 9. item appositio l. pelagi (puppis) 28, 140; mensis 18, 306; -a regi III 264. — plur. homines de quibus triumphatur, 26, 110.
- ludus] sgl. ludo virgineo III 162; intenti 20, 510; noctem ducere c. m. 25, 97. tibi carmina (vel exuviae) ludus erant c. m. 30, 147; 7, 23 (cf. lusus); ludus (est) frontem secari (?; v. l. lusus) 3, 328. — plur. cauti per atria erant III 206. l. scaenici molles 17, 310. ludos celebrare 24, 199; 28, 390; cf. assiduus ludis 20, 410. saeculares iterum nulli spectandi promittuntur celebrandi a centeno consule 28, 390.
- luere] delicta luas c. dat. 26, 504. cervice luat quod fata parant 18, 23. poenam luit formidine 5, 140. absol. commissa luat 15, 324. luitura 28, 140.
- lues] sgl. 5, 93; oritur 20, 33; terrena non nocet c. m. 26, 91. describitur 28, 242. c. gen. hominum 15, 514; morbi 15, 39; 18, 18. — de homine 19, 14; 3, 24. — acc. 15, 39; 19, 14.
- lugere] 1) absol. l. Avarities 7, 185; cf. 17, 168. lugerent annes 24, 24. cf. 8, 477. 2) c. acc. lugebant erepta solatia et modos (sc. ereptos) II praef. 3 sq.; raptus III 178. lugebere Cyntho II 245. lugenda Getis 15, 37. 3) c. acc. et inf. 19, 4. [lugentia rura 2, 108; cf. ad l.]
- lumen] 1) proprie: purius II 283. quo lumine floreat arcus c. m. 29, 7. clipeus -ine lacessit diem 1, 94; dies impulit fluctus II 1. pro die: 8, 173; luminis expers I 99. 2) fax: faci l. odorum fumat 28, 324. alio l. taedas accendit c. m. 30, 188; succedunt II 347. infausto I 40; pleno rimari III 441. plur. lampades: 10, 207. 3) oculi: lumine fraudatus c. m. 30, 24. centeno l. 21, 312. sicco l. 15, 130; refugo 6, 9; clauso 20, 314. l. breve decrescit c. m. 27, 36. plur. II 28; fera lucustae c. m. 24, 1; glauca nitent 1, 214; flammae non aequant 10, 266. adhuc spirantia 5, 410. satiantur aspectu 24, 197. huc fleat 3, 359. tingere c. m. 25, 137. torquere III 261. asperat fervor 17, 218. vigilantia 28, 234. cedunt somno c. m. 30, 91. lumina defixus 26, 486. luminibus timidum micat virgo c. m. 30, 121. 4) nobilitatem indicat: l. pubis 26, 472 (praef. p. CXIV); cf. l. rerum 17, 205? abiter lumina caeli de Apolline et Diana c. m. 53, 123. [2, 53; 116; 127. 20, 7; 18.]
- luna] latet meridie 8, 188. circulus lunae patuit 15, 223. concipit Coros livescitque turgida 15, 495. quae luna nutriet maris accessum 17, 108 (cf. ad l.); nascens et tota 21, 219 sq.; crescens et plena 10, 243. rudis pro nova 28, 541. lunae assiduus labor 26, 233 (cf. praef. p. XLVIII). binas concurrere 18, 6. cum l. comparatur forma puellae 10, 243. [2, 120.] — cf. lunaris et Luna.
- lunaris] globus II 298; iubar 3, 147; 26, 237. damnis lunaribus Oceani 28, 499.
- lunatus] frons I 129. [2, 107.]
- lupa] -am pro ostento Romae minari 26, 264. — Romuli nutricem fingunt aera 1, 99.
- lupanar] 18, 96.
- lupati] abl. vel dat. pressis 5, 354; II 194; paribus frenantur c. m. 7, 2; servire rigidis 1, 82, sacris c. m. 47, 2.
- lupus] lupo praeiuit agna latus II pr. 26. lupos rapaces terret canis 18, 135. l. caesorum ostenta, duo lupi agmen adorti 20, 249 sqq. luporum murmur auditum mediis moenibus 18, 2. — l. inter saepta de Alarico 26, 503. — in metempsychosi praedones lupis ingesti 5, 484.
- lustralis] faciem 28, 324.
- lustrare] 1) de sole, sim.: radiis omnia 28, 412; -arunt II pr. 48. cernere: Rufinum visu 5, 497. 2) peragraré: diem III 316. pascua lustrans III 168; cf. 7, 70. 3) circumeundo: lustravit miles natalem Honori 7, 16. 4) de sacro: 20, 22. carminibus aras Iunoni lustraverat Orpheus c. m. 31, 25. lustrandi fascies 18, 21. [20, 17.]
- lustrum] 1) de loco: plur. silvestria III 44; cingere Gallica 24, 304. -is Partheniis innectere retia II 241. l. Lycae 8, 467; c. m. 25, 48; per opaca vagari 20, 422. venatoris propria 27, 4. 2) de tempore: toto l. 26, 146. annus nobilior omni lustro 1, 275. plur. ventura silebunt 1, 33. tot per 18, 103; bis dena 28, 392. lustrorum numerus c. m. 27, 31.
- luteus] lusus (est) cernere Thylen 24, 157 (cf. Martial. 6, 2, 1 et v. s. ludus). — lusu mollior 26, 160. — plur. belligeros exercere 28, 621.
- luteus] lora 22, 471. velamina Serum 10, 211.
- lutum] -o deteriore (formatus homo) 20, 496.
- lux] 1) proprie: 28, 480; redditur orbi III 243. lucis repulsu 17, 106. in lucem fudit saecula 22, 11. l. spargere 28, 161; claram I 8. luce 6, 7; procul 17, 40. de sidere, sole vel die: II 50. ortus detegit I 222. obducam l. tenebris I 115; cf. c. m. 53, 46; condere c. m. 40, 13. exacta luce c. m. 30, 52. arcum varia luce c. m. 28, 4. imperii l. fuit 8, 182. subita comarum 8, 193; cf. c. m. 27, 20. reflexa: aena l. 7, 135; cf. 24, 133. lucis imago Italiam ferit III 444. 2) ipsa dies: oritur 5, 313. septima aderat caelo 9, 15. festa luce creatus 1, 143. in illa 26, 600; sub prima III 232. 3) vita: vitae et lucis in limine 22, 63; exordia 24, 176. lucis (honoratae) fructus 21, 93; 24, 79; amor 28, 452; prodigus 5, 183. carior omni luce 26, 301. desperata luce 28, 293; cf. 15, 78; 28, 129. lucem renovare 26, 438; cf. 28, 316; 15, 264. pro communi niti 26, 275. 4) transl. l. altissima fati 8, 273; cf. propinqua l. 28, 364. trahere l. de nobilitate c. m. 25, 72. sub l. tui oris c. m. 31, 49. Mariae luce minores ornatus 10, 11. [2, 13; 20, 2.]
- luxuriare] (praes. tantum) 1) de rebus naturae: harundo 1, 217; silex gramine c. m. 26, 20. 2) de homine: cultu II 55; iuventa 22, 75. -ant gentes sepultae II 327. aegro luxuriante c. m. 26, 100. superbire: 5, 72. — in res tralatum: -ent monilia c. m. 47, 9; luxuriantis harenae 24, 316. [2, 17.]
- luxuriari] -etur Oceanus sub antris 12, 35. c. abl. -ata malo 3, 355.
- luxuries] (es, em et ae) 21, 92. -em regum sequi 10, 23. -ae vacat 10, 54. nocitura quaerit opes 3, 206; saevior ardet 15, 183. Parthica l. castrandi auctor 18, 343. armata (i. e. in castris exhibita) 8, 339. Byzantia l. robur fregit 20, 416. vitiis vertit regna 24, 161. — pro superbia: hoc dedecus addidit Fortuna luxuriae suae 18, 121 (cf. s. luxuriare). cf. Luxuries.
- luxus] dissuasor honesti oblimat mentes III 29. mens luxu circumflua 1, 40; deside fluere 8, 217. in luxum resolvi 26, 367. deponere II 301. famosum Tarenti 17, 158. adde 15, 164; c. m. 43, 8. cf. Luxus.
- lympa] sgl. in vasculo: -am gestabat in argento 18, 107. — plur. lympharum c. m. 12, 3; -is libatis 28, 520. in parco crystallo c. m. 38, 3; hinc lymphae quae tegitis lymphas (illae quidem glaciatae) c. m. 34, 1. [2, 67. 21, 5.]
- lymphari] -ta pectora 20, 45.
- lynter] lyntribus amnes transvecti 21, 206. in lyntres fregere nemus 8, 624.
- lynx] lynces: in Bacchi thiaso 24, 369. de Caucasos crystallas ferunt in Orphei nuptiis (i. e. lyncurium) c. m. 31, 7.

- lyra] 1) *vilis* quae reticet 8, 224; *desueta* II pr. 14. lyrae fila *ibid.* cantus dicebat 7, 62. lyram temptare pectine 9, 18. dulci theatra praebere c. m. 31, 6. plur. canoras *Sirenium* III 257. molle festumque canant in nuptiis 10, 196; item c. m. 25, 23. — *meton. sgl. pro ipso tyrista*: c. m. 31, 18. *pro carminis Claudianei recitatione*: 4, 14; 2, 16.
- machina] 1) muralis 8, 329; cf. 3, 219. hostilis c. m. 53, 49. 2) caeli 7, 169; poli 8, 68; rerum II 280. *absol. quo vivat motu* 17, 102; cf. 21, 145; 26, 71.
- macies] decolor 18, 123; informis III 93; ieiuna lacertos exedit 15, 23.
- macrare] *hominem* 15, 392.
- macte] 24, 191.
- macula] *sgl. pollui* 22, 292. -am condicionis habet *servus* 18, 30. — plur. virentes *tigrum* III 267; cf. 17, 306. Sol maculis ora adperserit 15, 494. *transl. inustae pectus deformant* 5, 505; *recentes detergere* 20, 11. maculis Italiam urunt 18, 430; aevum sparsum 20, 132. haerebunt 8, 312.
- maculare] -etur sanguine dextra c. m. 50, 13. -at honores 20, 562.
- maculosus] terga *draconum* I 184.
- maefacere] -fecerat Auster lunam 28, 541.
- madere] 1) *feucht sein*: madet barba II 316; fletu III 442; cf. I 268; madentibus vis 1, 274. caede madens mensa 15, 181; cf. 8, 31. 2) *flüssig sein*: maduit silex c. m. 34, 4; metallum flumine I 243. 3) *potum esse*: vino -entes 10, 79.
- madescere] c. *abl.* de fletu: -unt ora III 311; maduere I 268; 20, 303.
- madidare] -antes nectare pennas II 88 (cf. *ad c. m. app.* 5, 4).
- madidus] 1) *flüssig*: umores (?) c. m. 28, 34. 2) *be-feuchtet, vel voll Wasser*: urna 22, 461. Auster 24, 103; cf. 5, 222. crinis 28, 162. favillae c. m. 26, 57. Plias 8, 437. pulmo 8, 246. torus 14, 28. vultus c. m. 30, 215. 3) *potus*: mero 24, 368; cf. Nymphae *Hermi* auro madidae II 69; cf. 17, 287.
- maerere] -ent leges 5, 85; cf. 15, 131. maerebat regio 15, 358. maerens I 109; 26, 146; luctus 3, 33.
- maeror] pudori cessit III 192: ingens 5, 198.
- maestus] 8, 495; 15, 27; frons 28, 158. -o comae squalore 15, 408. Libyam 23, 18. flumina II pr. 4. -o Iove 26, 379. cupido maesta dolet 8, 253; cf. c. m. dolorem II 276. maestissima nubes I 81.
- magicus] vires 3, 145.
- magis] II 284; 14, 12; 26, 95. seu m. 24, 209. quo magis 7, 51; cf. 28, 299. nullo c. m. 28, 40. magis quam 17, 150; 20, 308. *pro eo magis* 25, 13; cf. III 360. *apud adi. pro comparat.* 26, 126. magis *pro potius* 24, 209 (*Burm. ad Grat. cynec.* 90); cf. 18, 283; 20, 308.
- magister] scholae 17, 93. — *armenti, de pastore* 10, 293; 26, 409. *de milione* c. m. 18, 9; cf. 8, 67. — *gubernator*: 3, 277. 26, 277. 20, 423. — m. *militum*: 20, 157. equitum peditumque magistris c. m. 30, 198. *pyrrhicham in harena dirigit* (?) 28, 625. — *eventus rerum stolidus* m. 20, 489.
- magistra] *sgl. acc.* 3, 109; *ceterum abl. absol.* 22, 22; 17, 274; 10, 233; cf. luce magistra 6, 7.
- magistratus] *sgl. de consulatu* 18, 487.
- magnanimus] Stil. 3, 259. pectus 24, 9.
- magne] c. m. 29 *inser.*; v. 9 et 16.
- magneticus] -a gemma c. m. 29, 26.
- magnus] (maior, maximus). mundus 22, 6. inane 3, 17. nomen 28, 659; III 344; gloria c. m. 26, 68. fata 28, 68. deus 10, 115; cf. I 107. Roma 6, 16; 5, 54. omina c. m. 30, 94. -i animi 8, 513; indolis 8, 373. luctus c. m. 30, 105. triumphus 15, 429; c. m. 50, 11. fremitus I 9. amor 5, 225. magnorum laborum 28, 578; cf. 8, 118. *de viro procero* 8, 168. insula 15, 507, aequor 21, 22. pars 18, 323 (I 143?). magnum *duplici sensu* 18, 359. *voc. magne* 8, 429. votis maioribus c. m. 31, 55. spe maior 24, 6; casside 8, 524; cf. 15, 194. nil maius 27, 25; c. m. 17, 44. maxima rerum 1, 130. magnum *virum et maiorem* probat c. m. 25, 81; cf. 5, 93. maius erit 21, 14. maiora sceptris II 278; tori (!) 1, 116; cf. magna cervice *pro alta* 5, 294. -oris fortunae 21, 41; -ore cothurno 17, 315; cf. 8, 654. *de aetate hominis*: maiorque minorque 15, 215; cf. 23, 1. — *subst.* cum magna dedisset, deberet maiora c. m. 30, 195. magna ruunt c. m. 11, 2; cf. 15, 258. maiora petens 1, 65; cf. 20, 541. pax maiora decet 17, 239. in maius ferre 26, 15. — magno petendum 17, 147; magno tuendus 15, 239.
- magus] 1) *subst. plur. m.* Persae 8, 145; cf. 21, 61. 2) *adi. mago ritu* 28, 348. [21, 19.]
- maiestas] *sgl. (nom. acc. abl.) m.* deorum teritur 3, 229. maiestate Romae deae inhorruit nemus 1, 126. nigra Ditis I 80. — *Augusti dignitas*: meruit repulsam c. m. 25, 80. Romana loquens 17, 37. utraque fratrum 5, 6. regia 10, 198. *acc.* 15, 387; *abl.* 8, 122. maiestas petendi *de Sereno* c. m. 31, 45. *metaph. de purpura* 21, 80; *de rebus*: grata pudoris 8, 519. *populi R.*: publica 18, 424; Quirini 24, 99; cf. 20, 130. hinc alterna 28, 613. — urbi m. reparatur 28, 5.
- male] *adv.* 1) *ap. verb. m.* dilecti II 265; m. suspectam fidem 26, 591; cf. 5, 422; 28, 224; 247. 2) *ap. adi. fida* 26, 347; sublimes 24, 162.
- malignus] 15, 282. more m. 21, 112; cf. III 220. stimuli m. *licoris* 24, 177. strepitus c. m. 22, 5. — *stamen fatorum* 3, 137; sortes 26, 552.
- malle] c. *inf.* maluerint 22, 57. malebat 8, 113. mavis 22, 96. mavult 8, 564. maluit 17, 34. mallem 15, 106; mallet 11, 6; mallent 17, 302. c. *acc.* 28, 82. — cupit *pro mavult* 20, 205; cf. velit 22, 172.
- målum] *pl.* roscida m. legunt c. m. 25, 15.
- målum] deflet III 159. inter utrumque c. m. 16, 2. accensae malo III 256. mali forma III 300; peracti simulacra III 69; fons 20, 18; origo 20, 539. mali praesaga I 192; meminere 20, 116. — *plur.* malis gaudere III 215; defigi 28, 258; frons delecta malis 28, 376. malorum III 48; 20, 393.
- malus] *rarum.* 26, 262; c. m. 26, 95. peiorem virum 3, 139.
- mamma] -am audacem reteggit Roma 1, 88.
- manare] 1) -at frons imbribus 1, 222; -ant brachia in rorem III 252. 2) exempla in vulgus 21, 168; -averit crimen ad 22, 312.
- mancipium] *de Eutropio* 18, 212; utile suppliciiis 19, 30. -o inerti 20, 56. *plur.* Ptolemaei, noxia mundo 18, 481.
- mandare] frustra aquae 20, 449. -asse vindictam 15, 384; crimen 18, 87. -antur opes 17, 38. ut ducibus -arent proelia patres 21, 329; cf. 26, 395. -atur aliquis *Veneri* c. m. 25, 58. -averit aevo novum *de philosopho*, 17, 68. -verat arvis puellam III 84. -emus timores vento 26, 205. -ate barathro 5, 523.
- mandatrix] -icem operum mentem 8, 236.
- mandatum] *subst. plur.* ferre 15, 217; urgere 17, 240; audire I 118; spernere 28, 430. mandatis monere c. m. 30, 237. c. *gen.* Iovis 15, 217; patris 10, 30; patriae 28, 430; cf. paterna 10, 50; regia 5, 195.

- mandere] -unt pascua equi I 280.
- manere] *semper intrans. praeter* 28, 148. 1) *non abire (plerumque de pers.): hic mansere* 28, 417 (*i. e. wohnen; cf. mansio*); *cf. III* 245; *item* 8, 504. longo maneat luctu pro „in luctu“ c. m. 53, 58; *cf. maneres* 26, 497. fata hoc ordine mansura III 65. 2) *non deleri: mansuro adamante* 22, 39. manet decor III 435; mens 8, 234; *cf. I*, 141. mansura am Leben bleiben 15, 277; *cf. dum vita maneret* 15, 306. fides 8, 121. mansuris auguriis 15, 29. bevorstehen (?) praemia I 197. 3) *cum praedicato: mansisse virum* 18, 56; *par similisque manet* 3, 186. 4) *superesse: cadaver mansit* 18, 39; *cf. ad l. et* 8, 234; 5, 474; (5, 242); *item zurückbleiben: deserta mansit* c. m. 53, 118 (*Catonis Lydia* 80: ut maneam). 5) *pro non adesse vel haesitare: poena manet* 20, 479 (*cf. ad l.*).
- manifestare] quod -at odor c. m. 26, 74.
- manifestus] -a proelia 28, 480; gaudia 15, 7. — *subst. neutr. -a negas* 5, 504.
- manipulus] *pl.* 5, 220. praecipuos disponit 15, 416. -is Libyam complere 21, 334. novis 8, 35. -i eunuchorum 18, 255.
- mansuescere] cultu nescit *Lybia* 5, 42. -unt dracones (*signa*) 5, 365; stagna recessu 15, 524.
- manus] *dat. manu (adesse)* 28, 216; *deest manuum*. 1) *proprie: nulla cuius pollice eqs. c. m. 26, 5. manu sceptrā gerere* 1, 205. felix quae 5, 405. porrigere 3, 117; tendere in verbera c. m. 25, 113 (*c. m. 53, 110*). genibus admovere I 51. manibus complecti c. m. 17, 5; vulgi portari 5, 333; iunctis 14, 18; revinctis 8, 84; aversis 28, 329. iniussae scripsere 10, 10; *cf. III* 129. manibus loquax pantomimus 17, 312. urgere manus 3, 344. bellatrices 10, 18; victicrem amplecti 20, 532. Ceres exerta manus III 377. manu gestare 8, 15; fingere 20, 492. in lupis, pro omine 26, 259. — *quasi personata, pro homine: pretio inflammata* 21, 293. parva, aemula Naturae c. m. 51, 14. manu leviori sanari 20, 14. iusta, in se (!) converterat iras 7, 105. letalem placidamque sensit c. m. 53, 48. pacata 8, 15. certa manu 8, 62; contentus meliore m. c. m. 30, 205. ausa III 183 (*cf. 21, 152*). *plur. iussere* c. m. 26, 60; fecere eunuchum 18, 339; famulis manibus perimi c. m. 22, 17. — *artificis, pl. artificis, tacitae* c. m. 17, 20; *sgl. cumulat naturam* 28, 50. facta manu c. m. 26, 49. — *pro actione, „Handlung“: patrare manu* 21, 302; *cf. 26, 268; pro vi: victa manu Plutonis Trinacria II* 186; *cf. III* 303. *item* 21, 152? manibus Pyrrhi 15, 125. — *pro liberalitate: praeceps, dona vomens* 1, 48; *cf. 24, 234. obscene: dabit* 18, 367. 2) *hominum copia: 17, 289. divisa* 24, 275; 10, 205. *militum: 3, 314. 26, 414. 28, 157; 216. libera frenis* 21, 152. exiguum 20, 221; repellere 28, 485. manu instare 26, 274; fusus 26, 398. *plur. 28, 465. tantae* 5, 107. manibus truncatus 26, 89. hucusque fatales 26, 61. 3) *sensu duplici: 28, 352. quod Romana m. contexit* 5, 53; *gessit* 21, 194. Roma dispersit manus 24, 140. evasit avitas 7, 190. sua membra suasque manus 28, 259.
- mapalia] *pl. tantum. Mauri agricolae reserant m. tuta* 24, 344. infecta tabo (*vivenci*) 15, 360.
- marcere] marcent epulis 20, 434; 26, 368. — *de rebus: -eat segnitias* 10, 205; segnis amor c. m. 30, 227. -ebant coronae III 247; *cf. c. m. 25, 96*.
- marcidus] unguentis 15, 444. -a luxu otia 7, 40. stagna Lethes I 282.
- mare] *sgl. tantum. I* 253. 19, 42. in Aetna I 177. tranquillum 10, 154; profundum 3, 64. per m. transeat 14, 36. geminum *Corinthus* 5, 190; 18, 91. medium pro portu 15, 523; aliter 18, 245.
- Rubrum v. s. v. Sidonium 8, 600; ibi gemmae ibid. maris 10, 256; libertas 5, 210; incerta 8, 436; inclementia 26, 210. — *quatur* 10, 154. transare 10, 256. funat 5, 190. serviat *Encelado* c. m. 53, 33; *cf. 8, 648. mari donari* 8, 648; *cf. 18, 91. dat. mari I* 148; II 185; III 333; frena laxare 3, 64. *abl. pro „in mari“: latere* c. m. 53, 64; se proluet *Ursa* c. m. 40, 16.
- margo] solo *abl. mons m. ligat aequora* c. m. 26, 44. nemorum m. cinctus lacus II 113. Ufer: in m. 10, 72; summo *texturae* I 269. — *pro finis: caeli* 8, 42; *praescripto m. Tauri* 18, 216.
- marinus] -o curru *Pelopis* c. m. 30, 166.
- maris] *subst. plur. ambigui* 18, 462. recisos 18, 48. maribus 20, 80.
- maritalis] -i fato c. m. 30, 13.
- maritare] -at aura magnetica ferrum c. m. 29 38; *Zephyrus glaebas rore fecundo (befruchten) II* 89.
- maritus] marito 26, 626; concede puella c. m. 25, 134. mariti 26, 439; nomen 18, 51; dulce 26, 304; *cf. I* 35; 21, 121; *taedae II* 279; oscula c. m. 30, 216; *cf. 8, 646. elusus* 18, 89. -tum ingerere 15, 192; prospicere 21, 71. reginarum maritos 22, 361; *cf. plur. 1, 200; 15, 407; 5, 429. de Iore III* 181; *altisoni c. m. 31, 37. de Vulcano II* 16; *Marte* c. m. 29, 31. *Zephyrus tigris* m. III 265. — *de animalibus: 10, 294.*
- marmor] (-re, -ra). effosso *Patavii* c. m. 26, 23. picto *Phrygio*, quod caedit *Synnada*, 20, 273. de uno vultus dare c. m. 7, 1. *plur. de pavimento* 20, 360. in rigido regnat amor c. m. 29, 57. — *de crystallo* c. m. 38, 3; *cf. c. m. 39, 1.*
- marmoreus] globus c. m. 39, 1. m. pestis, de aspectu *Gorgonis*, c. m. 53, 100.
- massa] immanes massas auri si solveret ignis 24, 235.
- mater] 10, 38; c. m. 8, 2. numquam eris 18, 224; eris c. m. 25, 137. mater haberi de nutrice III 176. fecunda 1, 203. fidissima I 179. dura III 212. ornat ora puellae 28, 524. matris onus 1, 145; viscera 18, 46; sollicitae gaudia 22, 344. matris 18, 73; III 416. matri II pr. 31; propior filius c. m. 17, 22. matrem c. m. 30, 100; 10, 242; 271. matre I 219; 8, 465. *plur. subeunt conubia* 15, 191; ad stamina restituere 20, 401. spectabunt 22, 400; *cf. 24, 64; 28, 546. matrum Ausonidum* 26, 627; communia vota III 408. matribus c. m. 30, 67; cunctis altior I 126. regia 24, 177. *Elysiae II* 322. sparti matrem terram ferunt 21, 323; *cf. 3, 287. m. amorum Venus* 19, 63. innupta, *Maria*, c. m. 32, 8. *Terra m. c. m. 53, 28. spelunca m. annorum* 22, 425. matris ritu *Roma* 24, 152. legum matri *Romae* 28, 428. *cf. scelerum m. 22, 111; regum* 24, 175. — *pro amore materno: -em pepulisti pectore III* 104. — *de animalibus: matris fulvae* 7, 77; *erectae* 18, 387; *Hyrcana III* 263. *de arboribus m. virens* 10, 244.
- materies] 1) *philosophice: quidquid gignit I* 60. -ae semper fluentis causae 17, 101. 2) *artificii: cognata m. tenet figuras* c. m. 7, 4; -em vel -am amicam magnetis c. m. 29, 43. 3) *carminis: iuvat* 25, 15. 4) -em praestare odiis alendis 22, 17; -am pandere virtutibus 24, 107.
- maternus] pro gen. matris: onus et iugum c. m. 17, 36 et 40; tepor 6, 4; *cf. 10, 30; III* 81. de socru: c. m. 47, 13. vicem matris agens: 28, 94. contra m. gestum: crimen 18, 115.
- maturare] -et germina Virgo 22, 465.
- maturus] seges 10, 94; rosa die 10, 248. transl. m. pericula surgunt 5, 15. de morbo: lues 19, 14. — *virginitas I* 130; c. m. 25, 126; *cf. 21, 69. aetas* 28, 557. -ior aevi 22, 348; hinc moderamen

- 7, 183. *c. inf.* maturus emi 18, 64; *c. dat.* toro I 130. — *neutr. subst.* -a loqui 22, 169.
 matutinus] -is solibus II 120; pensis 20, 459.
 maximus] -e noctis arbiter I 55; rerum 1, 130; *c. m.* 30, 48. Tethys II pr. 45. pars 3, 68. cura 23, 4. proelia 20, 81. *cf.* 20, 335; 22, 296. — *m. natu* 22, 8.
 meare] *de rebus:* illinc edicta meabant corruptura 21, 277. vis meat *c. m.* 49, 18; vota ordine 21, 10. defectum solis causis meantem 17, 129.
 meatus] (*deest nom. sgl.*) 1) *iter:* revocare meatus (*de Phoebō*) *c. m.* 53, 10. *avium c. m.* 27, 78. 2) *via, de fluviō:* -um quaerens torrens 3, 271; -u devius 18, 14; tardus 28, 196. averso migrare 8, 483; bifido 26, 336; fracto II 184. *cf. c. m.* 26, 55. *de astris:* novos Phoebi 7, 9; annis praescriptos 3, 5; *cf.* secare 15, 223. variis meatibus arbiter 17, 104. *de vento:* I 174; lascivo II 74 (*ubi Heins.*).
 mederi] *depon.* -re et -ris vulneribus *c. m.* 22, 43; 24, 206. crescit cicatrix Stilichone medente 22, 204. -ri criminibus 5, 421; *sine dat.* sermone *c. m.* 30, 138. — *pte., pro medico:* medentum auxilium *Aponus c. m.* 26, 69.
 medicina] *per hostem contigit c. m.* 22, 48. [21, 16.]
 medicus] 1) *adi.* aquas *c. m.* 26, 86; herbas 7, 62. 2) *subst.* -um consulit emptor *eumuchi* 18, 35.
 meditari] *quid -entur aves* 26, 230. -aris saevitiam in corpus 21, 101; -are exitium 5, 301. -ata vias nocendi 20, 175; *seriem ruinis* 26, 172. Amphiona meditantem carmine muros 22, 171 (*cf. ad l.*). *c. inf.* -atur flectere frena 28, 190; *cf.* 19, 7.
 medius] 1) *sensu locali, in der Mitte von anderen:* 1, 227; 15, 148; 15, 523; 21, 267; *plaga* I 259; *iter* 28, 411; *hostis, sc. in medio positus*, 28, 456. *c. gen.* mediam frigiditatem et flammam 22, 8. 2) *item, in der Mitte des Gegenstandes selbst; mitten drin, = durch:* *equus c. m.* 47, 11. media axe 3, 11; medio sub frigore 1, 132; in aestu *c. m.* 25, 47; *cf.* II 106; mari 18, 245; *cf.* 25, 14; 27, 13; II 91; III 234; *c. m.* 24, 1; *c. m.* 35, 4. *plur.* medios aestus perferre 8, 27; *cf.* 15, 317; 21, 180; 15, 190. nimbus *c. m.* 27, 39. inter medios 5, 78; *per m.* 5, 400. stetit in mediis 3, 41. mediis in hastis 7, 17; *cf.* 5, 303; 8, 10; 10, 197; 15, 135; 502; 17, 9; 18, 2; 20, 44; 170; 21, 184; 26, 36; 349; 28, 487; *c. m.* 53, 37; III 73; 245; 394. *c. m.* 29, 53. *m. visceribus* 26, 577; *nubibus* 24, 294; 28, 46. *m. ab antris c. m.* 28, 8. — medium per Albim 21, 226; *cf.* 28, 466. *m. in aequor c. m.* 53, 114; *cf. c. m.* 31, 55. *plur.* in ignes *c. m.* 17, 29; *cf.* 8, 349; 23, 12; 10, 279. 3) *sensu temporali:* *c. m.* 27, 71. -o sermone 28, 426. 4) *s. morali:* media ira 18, 364; mediis in luctibus 26, 399; dissensus 22, 86. 5) *inter qualitates:* *m. inter* 18, 470. 6) *neutral:* 15, 236. *intercedens:* 17, 250; *cf.* 28, 212. 7) *pro dimidio:* orbe 5, 310 (?). — *nominat. pro adverbio:* 1, 227. — *neutr. subst.* in medio I 153; *c. m.* 26, 27. *absol.* medio ibat 28, 212. in medium cadere I 252.
 medulla] *solum* -is: possessis suffusa ulcera 20, 13. ossa imis *m.* III 152; miscuit frigus *c. m.* 49, 6. fixis haeserunt tela *c. m.* 25, 145; *cf.* 28, 78; 10, 7.
 mel] (*c. m.* 14 *inscr., ceterum* -lla, llis, -lle) -a 14, 20; 26, 446; ferant silvae 1, 250; tegunt apes 14, 10. dulcia 5, 462; *cf. c. m.* 14, 1. -is opes 28, 263; publica iura 8, 380; lacus 21, 85. *translat. de dulcedine:* 10, 70; imbutis melle sagittis *Amores c. m.* 25, 142. sermonis 17, 251. *de poesi Heliconia c. m.* 30, 10.
 melior] *c. m.* 27, 54. quam fama 24, 6. quis *m. consilio* 10, 314. clipeo I 134; coma 1, 3. Zephyri II 288. meliora *c. m.* 53, 18. *c. inf.* nosse modum 10, 314; *cf.* 8, 541. — *adv.* melius 3, 215; 15, 149; 20, 359; 21, 144; 28, 132.
 melleus] [5, 80.]
 mellifer] exercitus II 127.
 melos] [5, 56.]
 membrum] *plur. tantum.* -orum 21, 46. -is 20, 19; II 38. singula 5, 426. micantibus 10, 283. non cessura pruinis III 90. inmania II 159. resolvere 11, 21. effeminat 22, 134. tarda levant 20, 437. impia 15, 255. per *m.* sudor 1, 117; *cf.* 20, 498. vestitu non violata 8, 126; *cf.* 28, 561. -is aptare togas 1, 205; *cf.* 10, 283. *m.* pingere 3, 313. negant (*laborare*) 18, 128. non cedunt pruinis III 89. languentia *c. m.* 53, 84. redeunt *Phoenici c. m.* 27, 12. fundere 2, 2; 4, 18. reponit 27, 3 (*cf.* 24, 129). instruere 7, 42. rotare 20, 360. truncata 26, 263. nudis *m.* innectere *c. m.* 30, 88; parcere *c. m.* 53, 29. vigor per *m.* dispersa volutus *c. m.* 27, 65; *cf. c. m.* 53, 99. *fort. obscene:* 18, 228. — *deae Naturae* 22, 433. *statuarum c. m.* 29, 55; *c. m.* 7, 7. — *bestiarum:* *c. m.* 9, 20; *sinuosa draconum I* 181; *anhela* 2, 2. — *regni:* 26, 437; *item errantia* 24, 129; *cf.* 26, 263. *exercitus:* 28, 258. — *virtutis* 17, 97.
 meminisse] iuvat (*absol.*) 26, 207. — sepultos desinit 22, 50. meminere modos 20, 363. quae pagina -it 18, 233. *c. acc. dupl.* 8, 457; quales deos meminere 27, 24. *c. gen.* leti 26, 328; sui *c. m.* 49, 17; -ere mali 20, 116.
 memor] (-or, -orem, -ores). *c. gen.* naturae *c. m.* 17, 27; *cf.* 20, 543; 22, 44; 28, 450; *c. m.* 31, 5; nil *m.* 26, 323. — *absol.* sis II 234. *cf.* 15, 305. *de memoriam adiuvante:* *c. m.* 26, 6.
 memorabilis] -e bustum 26, 637.
 memorare] -ta gloria 1, 276. *de carmine:* quid -re vox valet *c. m.* 30, 50. hoc -ant Graii *ibid.* 15. -atur 19, 71. *c. acc. et inf.* quid memorem certatum esse 26, 155. -anda pro memorabilis: *c. m.* 30, 156; sit, *c. abl. causae:* 19, 72. — haec memorans, pro haec fatus 28, 320.
 mendacium] -a turgent monstris 18, 351.
 mendax] nuntius 26, 366. *transl.* -cis clipei 21, 105.
 mens] 1) *de animo omnino:* dei *c. m.* 32, 3. -em polo trahere III 41. sinceram furatus *Prometheus* 8, 230; busto superstes 234; ubi sedeat 235. mentis penetralia I 215. ardua 21, 39; *gen.* 11, 4. alta *c. m.* 30, 20; *c. m.* 32, 3. oblita sui *eqs.* 18, 229. irata 28, 292. servat rigorem 1, 40; *cf.* 3, 326. iudex sui 22, 221; conscia laudis 28, 593. profana 28, 106. ignara nocendi *c. m.* 22, 3; pura 8, 256; 28, 608; cauta 15, 492; devota 21, 232. aberrat 10, 6; *cf.* 27, 4. mentem domare 8, 268; agit spes 1, 65; dubiam traxit 3, 1; librant 26, 457. iubet in poesi I 4. mentis vincula 26, 310; temperies *c. m.* 25, 65. 2) *Gesinnung:* eadem cunctis 5, 115; una 20, 124. paterna II 254; *cf.* 28, 94. infida 18, 129. mentis pignus 18, 421. mentem proclamat 5, 81. *abl.* 15, 492 *al.*; tota 22, 143; hausit opes 26, 85. *acc. graec.* -em ob-scenior 19, 31. 3) *Klugheit:* capax 18, 79. *Gedanke:* sollicitae acumen II 201; *cf.* 22, 424. 4) *de bono vel magno animo:* mentis inops 26, 521. — *plur.* 26, 249; geminae praeter divinam (?) 8, 233; geminae divinae convertant aethera 17, 105. humanas III 29; iungit *c. m.* 29, 41. teneras vincit carmen 26, 21. mentibus aderat (*vor-schweben*) 24, 5.
 mensa] *descripta c. m.* app. 10; *cf. sub gemma.* sociae convivia mensae 1, 253. splendet paratu 15, 180. pro convivio: -ae reverentia 3, 229; adhibere 22, 153; contra 26, 28. *plur.* 18, 306. Thyesteae 1, 171; *cf.* 15, 401.
 mensis] -e novo *c. m.* 51, 10. -es gelidi III 224. -ibus primis aestatis 26, 152. laeti 1, 7.

mensura] nulla invidiae m. capit *meritum* 24, 44. mentiri] fidem mentita tyrannis 1, 108. — *translate* 1) *imitari*: c. m. 35, 3. mentitur sibila *signum draconis* 7, 141. lacus Nerea 26, 320; cf. 22, 249. adde c. m. app. 10, 3. mentitus 21, 253; 3, 135; c. m. 9, 6. Assyriis mentita virum 18, 340. *item passive* (?) 20, 182; c. m. 51, 9; I 256. 2) *aberrare*: m. nescius ictum 8, 529.

mercator] freta tremuit c. m. 20, 7.

merces] *non dilata* 17, 256. pectora alligat 8, 501. properata minuit favorem 25, 11. *abl.* promeruit mira militiae mercede c. m. 30, 184; cf. 10, 144; foeda pacisci (i. e. pretio) 21, 211; cf. 15, 260. cf. *merx*.

mereri] (*praes. et partic. perf. depon., perf. et plusquam. act.*; *meritus passive* 26, 636: *nomen*; 5, 2: *sedes*; cf. 5, 404; *forma* meruerunt 15, 28). c. acc. 1, 68; 5, 425; 8, 458; 18, 175; 22, 99; *libertatem* 18, 311; *regnum ore* 10, 263; hinc *nomen* 20, 379; cf. 26, 636; *meritus vocabula* 15, 421. *meriti* vitas 18, 330. — *emur aures* 6, 17; *frena* c. m. 47, 1. *rem ingratam* (*sich zuziehen*): *repulsam* c. m. 25, 79; *invidiam* c. m. 11, 4; cf. c. m. 22, 39; c. m. 53, 107; III 95. — *accedit datus*: *rogos maritis* 15, 407. — *pro adipisci et al. et te civem* 24, 180; cf. 8, 429; 20, 204; 22, 306; 24, 55; 28, 56; *valuere mereri* 26, 90; cf. 28, 350. *meruit pro* habet: *causas eqs.* c. m. 28, 25; *vitam ferro* c. m. 29, 16. *respondet tenere* II 287; cf. c. m. 26, 89. — *Verdienste haben um etwas*: *nutrix* meruit *canabula* c. m. 30, 86; *quod meruere* c. m. 17, 20 (cf. *ad l.*). — c. *inf.* *regnare* 8, 48. *nasci* 15, 28. *audire* 1, 61. *teneri* 5, 265. *carpi* II 86. *pars esse* 18, 374. *meritos coli* c. m. 17, 2. — *absol.* 22, 183; *merore* (*sc. non parva*) 10, 35. *se meruisse fatetur* 17, 245. *ptc.* *merenti* *stat* *favor* 17, 262; cf. 28, 607. *meritus sbst.* 17, 145; 24, 268; *item fort. mscl.* 22, 123. *meritae lyrae* c. m. 31, 18; *crines* 7, 84. c. acc. *quantitatis*: *plus meruistis* c. m. 35, 6; cf. 18, 175.

meretrix] -icis *avitae hiatus lambit* c. m. 43, 7.

mergere] 1) *proprie*: *te pelago* 19, 69. *caeno* mergitur 20, 444. *mergit se* 10, 169. *mergatur etc.* III 319. *hunc in vada mergi* 5, 64. *mersa puppe* 20, 7; *arva* II 180. *mergi peto* 15, 142. m. *fretis duplici sensu* 18, 266. hinc: *merserat unda diem* I 276. *mergas*, Neptune, *solum cum crimine* 20, 38. *ibi mersus* 5, 526. 2) *translate*: *visceribus ferrum* 18, 447. *plaustra barathro* 26, 345. *mersurus pulvere Gallos* 21, 350. *hunc funere mersit* 15, 410. *verum mersum latebris* 8, 512; cf. 18, 492.

mergus] -i *revolant pro omine* 15, 493. [de *mergo* 17.]

merito] *adv.* 20, 497; 564. c. m. 30, 133.

meritum] 1) c. *gen.* *peperit merito laborum* 18, 369. *loci* III 222. *belli* 25, 18. *navis innocuae* 26, 12. 2) *absol.* 22, 123 (*an mscl.*?). *meriti spatium* 24, 43. *plur.* 28, 387; *dat.* *praemia poscere* 24, 117. *meritis adaequat et vincit* 8, 430. *meritis obsistere* 8, 409; cf. 20, 595. *pro tot* 15, 52; *talibus* c. m. 26, 81.

merum] -o *madidus* 24, 368; *foetere* 20, 85.

merx] 1) *proprie*: *sgl.* *in mercem venire* 18, 220. *de bestis in navi* 24, 327. *plur.* *devehit* 20, 509; cf. III 363; *permutat* 27, 7. 2) *pretium*: *certa merce proponit locandum* 18, 197. hinc *mercem laborum persolvit* 28, 578 (cf. 18, 369; *sic merx pro mercede* in *Genesis* v. 896; 933; et cf. *Cypriani de hab. virg.* 14).

messis] *exsecta* 21, 165. *pl.* I 200; *collectae* 8, 417. *vomere sudatae* 24, 94. *annona*: *messes vehere* 22, 395. *cum terrae nomine*: *Punica* c. m. 30, 60; cf. 18, 409; 15, 57; 21, 58. *messibus induat*

annum 1, 273. *centum messibus pro annis* 28, 389. — *aromata*: *odoratas praebet area* 10, 93; cf. 21, 58. — *de spartis*: m. *bellatura* 21, 321.

messor] 3, 382; 26, 464.

metā] *in harena cavetur* 27, 6. — *transl.* *semper plur.*: *Bacchi transcurrite* 7, 208. *per Zephyri* 8, 649. *regno metas inferre* 15, 456. *honoris*: m. *tenetis* 1, 68. *temporis*: m. *properatae* 26, 266.

metallum] *fere semper in fine metri.* *incoctum maduit in officina* I 243. *varium* 22, 446. *gemina* c. m. 29, 40. *opus picturatum metallis* 8, 590; *Hispania pretiosa* m. c. m. 30, 54. — *pro auro*: *viride* II 291. -i *fulvi congeries* 5, 134; cf. 10, 57. *luce* 24, 133; cf. 28, 51. -i *melioris saecula* 22, 454; cf. 7, 184 et *ductos mores* 17, 137. -o *micat* 1, 52; *subito lucere* 3, 163; *radiare* 20, 260; *squalere* 1, 182. *ramosum* 24, 291. -o *onerata plaustra* 26, 605. — *pro caelatura*: *oppida facta metallo* 24, 22; *classis* 28, 376. *per omne* m. c. m. 17, 11. *thoracis*: *cognatum* 5, 360; cf. 28, 571.

metere] -unt *Narcissum (pro carpunt)* II 132. *transl.* -as *populos* 20, 146; -itur *iuventus* 8, 466.

metiri] 1) *proprie*: *mensus numerum* 26, 402. 2) *indicare*: c. *abl.* *Romanos numero mensus* 21, 347. *spatio vitam metitur* 5, 138. *laeta periclis* 26, 211. cf. *metior* 16, 19; et c. m. 20, 14. *sine abl.* -imur *flumina* 26, 46. — *oculis*: *caerula* 15, 67; *fagos* III 365; *oculis metire* 24, 70. — *futura reputare*: II 12; cf. *ibi Barth.*, et *votis* 26, 46; 15, 67.

metuere] *absol.* *si metuis* 8, 259. [2, 53.] — *metuendus* 8, 373; 20, 465; 22, 2; c. *dat.* 18, 1; 3, 190; *feris* 24, 253; II 21. — *ptc.* *praes.* 1) c. *inf.* *attingere* 26, 429. 2) c. *gen.* II pr. 5. 3) c. *dat.* *oneri* c. m. 17, 14. 4) *absol.* 22, 150; 28, 574.

metus] c. *gen.* *iuris* 21, 163. *poenae* 20, 211; cf. 22, 285; 5, 204. — *absol.* *ira contrahitur tepefacta metu* 8, 244. *malus interpret rerum* 26, 262. *te noster amat* 10, 332. *metum*: *humilem depone* 26, 53; *dediscere* I pr. 10; *occultat* 26, 479. *abl.* *remoto* 15, 300; *fixa metu* 20, 286; cf. 28, 447; II 155; 278. — *plur.* *ferre* 18, 124; *vincere* m. *ratione* 17, 99. — cf. *Metus*.

meus] 1, 166. 5, 18. 28, 312; *al.* *mei quondam* 5, 251. *postpositum* 15, 76; 340. 18, 491; *al.*

micare] 1) *de luce*: *micas stella* 8, 428. *metallo* 1, 53. *micuere arbores accensae* III 398. *rura micant sc. floribus* 10, 60. *cinctus micantes stamine* 1, 178; cf. 22, 229. *membra* 10, 283; *cornua* 28, 162. *micuit cornu* 15, 212; cf. 15, 435; 8, 15. c. acc. *de oculis*: *timidum* c. m. 30, 121; *dulce* c. m. 25, 41. *crudele micans equus* I 284. 2) *honore*: *quidquid micat* 16, 20. 3) *simul de vi pugnandi*: *virtus in adversis micuit* 21, 286.

migrare] *migrantes pectine silvas* 22, 172. — *de defunctis, umgehen*, 3, 128; *item virum mortuum in suos annos* c. m. 30, 14 (cf. *de vita migrare*). — *migrans aula* 26, 315.

miles] (*deest plur.*?) II 357. *miles veniam* 8, 369; *adhuc* 21, 49. *de magistro mil.* 20, 82. — *collective pro milites* 1) *proprie*: 10, 186. 20, 156. 22, 95; 169. 3, 307. 15, 246. *semper Romanus (praeter viridi m. 21, 324) cf. maxime* 28, 242. *sitiens haurire cruorem* 26, 604. *deficit* 28, 218. *dat terga* 20, 581. *occultus prodit eqs.* II 163. *inermis* (?) 22, 186. *moles tanti militis* 15, 299; *robur* c. m. 30, 62. *quanto* m. c. m. 25, 91; cf. 5, 299. *fidem temptare* 26, 87. *togatus ridet* 8, 10. *nutritor principis* 8, 503. *sceptrum dat* c. m. 25, 75. *a milite diligi* 22, 147; *proprio florere* 26, 106. *abl. sine ab*: *milite cingor* 5, 13; cf. 5, 299; 21, 177. 2) *pro adiectivo*: *miles populus* 15, 96. 3) *de palatino officio*: *militis obsequium* 28, 554; c. m. 25 *praef.* 8. (8, 10.) cf. 16, 6.

- militare] (-at et -et) Gelonus 8, 487. Gallia 24, 52. Sygambria 18, 383. *pro paludatum esse*: curia 28, 596 (cf. 8, 487). — *transl. aether* 7, 97; corpus ferae c. m. 9, 26. — c. dat. 7, 97; 18, 383; 28, 596.
- militia] 1) 21, 36; eunuchi 18, 419. futurae ad-suesce 8, 400; -ae merces corona c. m. 30, 184. 2) princeps militiae c. m. 25, 84; nullam dignari 20, 320; eripe c. m. 22, 52. 3) bellum: -ae Phlegraeae praemia 27, 20.
- mille] 5, 51. 15, 87. III 189. c. m. 27, 27. conubia 15, 441. Amores 10, 72. annis ter mille 5, 491; m. per annos 18, 475. milia: sc. hominum: tot sc. mortuorum 5, 423; tot barbara conclusa 21, 107. quae 22, 397. tantis milibus epoti 21, 171; cf. c. m. 27, 79. nummum: tot ponas 18, 204.
- minae] -as inferre 3, 306; agere 15, 427. iniquas evitare 5, 147. inanes retro flectebat 28, 142. flexis minis II 345. fractas c. m. 31, 28. *paene pro bello ipso*: 26, 421; I 48; c. m. 31, 28. cum in: 19, 4. — *de rebus naturae*: pelagi 15, 370. — *de omine*: prodigii 20, 2; aliter 26, 62.
- minari] *semper in fine metri*. c. dat. 26, 264; minatum collibus 15, 41. sine dat.: c. m. 9, 31; 5, 361. -entur 8, 293; 28, 567. minatus 3, 267. corda minantia 5, 284; fata 21, 284. c. acc. sibila dracones 28, 567; cf. III 125. crudele III 340. — c. infin. iugulare 3, 298; cf. 28, 446. — *de omine*: dies -atur augurium III 125. — *pro eminere*: ptc. minantes ripae 1, 228; arae saxo 28, 504.
- minax] c. m. 9, 11. -cem Iovem nimbo 18, 4; cornibus Rhenum 21, 220. *de rebus*: crine I 235; umbone II 223. galeae 1, 92; c. m. 30, 216; cf. 15, 363. *de abstractis*: invidiae 5, 248. sensus 3, 98.
- minime] *adv.* viriles 20, 336.
- minister] emicat ad nutum 15, 176. -um privata domus dedignatur 18, 143. — *pl.* proprii occurrunt II 317; *ne adsint in castris* 8, 338. — c. gen. scelerum 15, 270.
- ministra] mille Proserpinae III 189.
- ministrare] c. dat. quibus -ant Argivae 20, 200. [2, 27.]
- minor] c. abl. 15, 411; 21, 335; 22, 276; c. m. 26, 11. — *absol.* 11, 9; 18, 30; 22, 43; 421; 10, 244. c. abl. *relat. natu* 15, 215; honore II 38.
- minuere] -it merces favorem 25, 11; cf. 15, 385.
- minus] *adv.* 5, 433. 18, 112; 321. 26, 149 *al.* minus c. gen. *partit.* 18, 413. — *abl.* minore c. m. 30, 158; *dat.* minori *ibid.* 197.
- mirabilis] -e mihi 26, 281.
- miraculum] *solum* miracula: praebet 18, 309; monstris ingeminare 26, 20. c. gen. pompae 8, 565; voti 22, 379; belli 26, 622; *item paradoxa*: fontis 28, 508; saxi c. m. 29, 13; *item* c. m. 35, 5; cf. c. m. 26, 3. — *ludi editi*: castris edita 24, 224; *hinc bestiae rariae* 17, 280; 24, 354.
- mirari] 1) c. acc. 20, 340. -atur 1, 28; 50; 26, 621; III 226; 372. -antur 18, 407; c. m. 53, 47. quid primum mirer? 21, 291. -are 22, 331. -abar c. m. 25, 57. -abitur I 200. -abere II 284; 28, 156. miratus 28, 54; terra leges 28, 337. facilis nova mirari 8, 515. *inf. histor.* 28, 564. [mirandum *per parenth.* 21, 18.] 2) c. acc. *duplici*: te morantem c. m. 25, 57; cf. 1, 28. fluvium novas valles mirantem 8, 482; cf. 3, 139. c. acc. et inf. 5, 199; 20, 260; 21, 188; 26, 31. miror cur 19, 37. 3) de: quid de consule miror? 18, 231. 4) *absol.* mirantibus undis 20, 164. mirata Aethna c. m. 17, 4; *sic etiam* mirata relucent limina c. m. 27, 95.
- mirus] mira silex mirusque latex c. m. 37, 7. sors 26, 445. merces c. m. 30, 184. cognomen 26, 555.
- vice mira 28, 533. mirum *subst.* 15, 362. mirum exclamatio 3, 162. quid mirum c. acc. et inf. 8, 484; si 26, 67; nec m. si III 278. c. supino: relatu 21, 340; 15, 362. et saepius ita paradoxa inducuntur, cf. c. m. 9, 9; 26, 253. — admirabilis, cum laude: c. m. 37, 7; c. m. 25, 102.
- miscere] 1) c. acc. et dat. -ebit astra Averno 15, 62; cf. -ebitur I 116. se mari 18, 16. turmae mixtus 26, 579. miscet iocis seria 22, 165. meae ruinae populos miscere 5, 18. -etur decori virtus 1, 91. 2) c. acc. et abl. flumine mixtus 20, 267. ardente viro m. favillas c. m. 30, 152. mixtum pietate nefas 28, 114. cf. 8, 229. 3) *sequitur* cum: mixti cum II 301. 4) c. acc. solo: venena 15, 271. -ete polum c. m. 53, 31. -et discrimina rerum *ibid.* 62. miscentem incendia 26, 145. tela i. e. *fechten* 8, 82. mixtis coronis? 15, 183. *pro admiscere*: pudorem 10, 268. misceretur 5, 166. mixto metu II 155; cf. I 132; 3, 310; 5, 143; salibus 18, 358. cf. 20, 153. 5) mixta duplex aetas, i. e. *duae inter se*, 18, 469; ita c. acc. *duplici* 26, 407. in te mixta 21, 34.
- miser] 28, 280. c. m. 23, 10. III 106; 193. 18, 442. c. m. 8, 3. 18, 76. 5, 87. 15, 405. oves 20, 400. corpus 5, 444. orbem 5, 216; Thracen 21, 107. Argi 26, 611. cives c. m. 22, 55. leges (?) 18, 230. dilectus miser 26, 463. *neutr.* vinci miserum 28, 402. *subst. msc. sgl.* 26, 92; III 297. miserabilis] 26, 199; -e supplicium 15, 99.
- miserari] -ata dolores c. m. 53, 2; cf. 22, 10. -anda moenia 5, 45. miserande 19, 40; 20, 460; cf. III 297. -ante Augusto 3, 245.
- misereri] -re tuorum 15, 35; c. m. 22, 42.
- missile] torquere 15, 437. proiecat 21, 356. — *hystricis* nativum c. m. 9, 21.
- mitescere] fluctus iubet 7, 123; cf. c. m. 5, 2; virtus nescit 5, 231. c. abl. precibus 20, 322. sertis galeam II 145. -unt flamina votis 26, 275.
- mitigare] -at: 1) *de pers.* voce nurâs' 19, 18; amnes 10, 125. 2) *de rebus*: umbras victima 8, 95.
- mitis] amomum 10, 93. temperies I 262 (cf. 15, 152). Euri c. m. 31, 59. cf. c. m. 46, 5. — *de homine (deo)*: 10, 236; arbitria 17, 31. — equi 3, 254. — c. dat. precibus 8, 113; cf. 8, 319. — c. abl. deposito clipeo 22, 369; amictu 20, 250; cf. 18, 393. mitior II 307. 15, 152; 18, 393; bruma 20, 95; Musa 22, 5.
- mitra] *abl.* velatus Arabs 21, 156; tereti retinente capillum 20, 185.
- mittere] 6, 16. mittit 1, 81. misi procures de limine 10, 32. missos fascis 21, 235. promissa, dona 20, 316. hostes Phasis 20, 575. missus qui ferat 5, 169. milite misso 15, 246; cf. 22, 95. mitteris auctor 21, 51. mittis c. m. 14, 2. misit Iuppiter aquilas 16, 14; *idem* fulmina III 135. sub iuga 1, 81. *de telo*: missa foret fraxinus II 228. — *cum supino*: 28, 69. — animae mittuntur in artus I 62.
- mobilis] 1) *proprie*: pegma 17, 325. 2) *celer*: rivi II 104; -ior Zephyro III 266; -ius tigride 3, 90. 3) *ad itinera*: m. hospes c. m. 20, 6; cf. m. iter c. m. 26, 60. 4) *variabilis*: -e mutatur 8, 302; *item* mutat 22, 39. cf. aequor 5, 38; et c. m. 34, 7.
- mobilitas] *celeritas*: III 138; acerrima Humorum 3, 331.
- moderamen] -ine caudae temperat pecus 20, 427. gubernatoris 8, 424. — *principis*: maturo regunt 7, 183. *plur.* mundi sumpserat c. m. 30, 46. Medo tulit Perses 24, 164.
- moderari] -antur equos virgâ 21, 259. -abitur navita pinum 1, 246. -eris Hiberos 8, 393. -ere ducem obsequiis 22, 73. -antem iura 17, 24; -atus senatum c. m. 25, 68; voces 17, 317. *absol.* 8, 493. 21, 164.

- moderator] pectinis 20, 382. *absol. de praeside provinciae* 24, 101.
- moderatus] *σωφρων*. tempora 28, 549.
- modestia] *principis* inclinat culmen 28, 64. *divina m. praefecti* servat vocem inoffensam 17, 217.
- modo] *temporale*: qui modo 8, 87; 19, 1; 28, 146. *hinc „kaum“*: 8, 155; *eben noch*: 10, 243. — *in voto*: faveant modo 8, 353. — *correlat.* modo . . modo 20, 466; modo . . nunc III 71. — non modo . . sed 24, 95.
- modulari] -atus pectine nervos II *pr.* 15. -atur carmina pinus I 205. -aris quid tecum? c. m. 25, 47. *cum obi. pers.* te -antur cantu 21, 182. — *absol. ptc.* -ante umbonum pulsu 28, 262 [*cf.* 5, 56].
- modus] 1) *Maass*: membrorum 21, 46. humanum relinquit 24, 40. m. privati 5, 316; reginae servare c. m. 46, 14. fallere modum *ictus* c. m. 9, 34. praescriptum c. m. 26, 52. iuris 10, 314. poena excessit modum c. m. 53, 11. in modum veli 20, 312. 2) *Mässigung*: modum recipere 8, 69. c. *gen.* vincendi 26, 119. linguae 8, 516. 3) *plur.* *carmen [aliter* 20, 11]: *acc. et abl.* dulces II *pr.* 4. Pharios ducit 8, 575. Maenalis c. m. 25, 36. tragicos 20, 363. teneris 9, 12; Pieriis 4, 20; Orpheis animari 7, 114.
- moenia] 5, 45; 26, 473; 28, 82. Anci 15, 109; Pellae 17, 29; Hastae 28, 204; Cadmi III 387. condita 10, 182; nasci meruerunt 15, 28; nova 28, 531. flammis iacent 3, 360; *cf.* 20, 297; 5, 215. avulsa 1, 109. vellere II 143; frangere 28, 270. moenibus 24, 76; sub 28, 57; ex altis c. m. 30, 172; fidere 8, 328. mediis 18, 2. — ardua ferro I 236. — gavis 26, 460.
- moles] (*plur.* 5, 136; I 164; 28, 522) 1) *Last*: 7, 159. subductus mole 21, 146. vasta m. nives 26, 344. lapides: molibus astra lacessit 1, 164; *hinc* 2) *aedificia*: *pl.* 5, 136; vastis molibus 28, 522. 3) *de homine*: suspirat 20, 444. mole pares 3, 351; crassa 20, 377. *item ursi* magna mole ruentes 17, 297; *cf.* 24, 320; pigra 24, 355. 4) *apparatus*: tanta 20, 101; tota 22, 282; c. m. 22, 34. 5) *complexus*: imperii molem 26, 571; III 56; publica rerum c. m. 30, 134; *cf.* 15, 108 et molimen. m. militis, exercitus, 15, 299. *absol.* tota cum m. 26, 425.
- molimen] -ina rerum 17, 205.
- moliri] 21, 42. -itur c. m. 30, 20; iter 7, 68; viam I 278; gressus III 438. ratem III 364; sarta 10, 274; phaleras c. m. 47, 15; *cf.* 28, 371. quid iniquum? 15, 289; nova 8, 78. Fortuna molita tyrannum 28, 88.
- mollescere] risu II 313. -ant corda I 288. -unt tubae 20, 563.
- mollire] 1) flammis mollitus chalybs 26, 542. novales sulcis 17, 177. 2) *transl.* -itur fluvius 20, 268. *infin.* terga toris 10, 151. rigorem 8, 593; Martem c. m. 29, 45; colla 1, 86 (*cf.* 5, 345). *hinc* castrare: mares 18, 48.
- mollis] 1) prata II 287. herba 3, 211; *cf.* II 129. corona 13, 2. stipes 1, 179. vertigo 20, 359. clivus II 102. lacerti III 95; *cf.* 3, 96. III 217. chori 9, 10; *hinc* fugae 8, 540. ludi 10, 196. desidiae 7, 40. 2) *de homine*: Arabs 8, 258; *cf.* gens m. Amorum 10, 73. *de pathico* 20, 157; 19, 21; 18, 252; *cf.* colla 5, 345. mollissimus 18, 364. *hinc* mollibus auspiciis 18, 494. — animus mollior 8, 396; aetas 26, 160. c. *infin.* rogari mollior 10, 39. — *neutr. sbst.* in mollia 8, 247. — *adv. neutr.* molle canere 10, 196.
- molliter] 9, 6; c. m. 26, 12. [12, 7]
- mollities] vocis 18, 341. -ae Eoae mederi 20, 112.
- momentum] *plur.* movent polum 17, 128. — m. rerum regere 26, 117; ad rerum m. cliens 15, 251. per singula m. 15, 102.
- monere] 1) c. *acc.* nec te prona monerem 20, 222. *pro* docere: monet 10, 236. monerem 20, 222. monendos 22, 54. monebas virum scriptis c. m. 30, 237. *audacius*: somnos monitos imagine 22, 217. 2) c. *inf.* -uit placare 18, 160. -et 20, 372. 3) *absol.* frustra monui 26, 496. somnia monent figuris III 125.
- monile] contextum gemmis possidet dives 3, 187. *pl.* 26, 627; secreta servare 18, 421; *sgl. in nuptae ornatu* 10, 166; 28, 527. — equi gemmata monilia c. m. 47, 9; *cf.* 26, 627.
- monitor] 26, 307.
- monitum] -is patriis gubernare 22, 72.
- monitus] hoc monitu (*i. e. oratione*) 26, 400. *pl.* Iovis arcanos m. 15, 217; Pythagorae 17, 157. *omina*: m. sinistri 26, 229.
- mons] praeruptus, invius 10, 49; arte patens 28, 502. -tis anhelis fastigia III 383. dedit ruinam 26, 347; *cf.* 26, 6. iniquo monte se defendere 5, 33. monti 28, 272. *plur.* 28, 230; I 145; II 181; c. m. 53, 29. fera montes dimisit 5, 394. clausi 8, 103. inaccessi 26, 322. gelidi 24, 263. effossi c. m. 30, 76. montes vincere ascensu 7, 46. *subsidunt* 26, 527. duri flevire II *pr.* 7. brachia montibus armare 26, 65. Vulcanius: compresso igne tonat III 396; sulfurei viscera I 177; *cf.* c. m. 26, 76. — *plur. de Romae septimontio*: 15, 104; 28, 536; 24, 65. — *nomina montium*: Itali 1, 255; Insani 15, 513; Palatinus 28, 35; *adde* 5, 418; 28, 11 et 43; 28, 285. *facti metallo* 24, 23. — *pro marmore, in artificio*, c. m. 7, 8 (*cf.* Barth. p. 1004). — *pro feris in montibus*: 17, 309. — *mons omissum*: *cf.* Pallanteus, al.
- monstrare] 24, 15. in tecto monstratur 10, 107. senex incendia (*hinweisen*) c. m. 17, 9. *verrathen*: III 207. *de omine*: -ant dei ventura 22, 216. *sequitur* quod c. *coni.* -at pollice quod ornet 28, 574.
- monstrator] III 429.
- monstrifer] -ro fetu c. m. 53, 3. -ris campis Gaetuliae 17, 306; antris 22, 119. -ri anni 20, 4.
- monstruosus] fabula 20, 549.
- monstrum] 1) *bestia*: Oceani 10, 161; *cf.* 22, 28; Caledonio 22, 247; *adde* 20, 428; 24, 274; 361 (17, 306); subacta II *pr.* 30. monstro commissus Minotaurus c. m. 4, 9. 2) *ostenta*: *plur.* 18, 8; II 9; monstris portenta aggerat 18, 236. monstra deum 26, 229 (*cf.* 22, 216). -is patuit iter 20, 40. *cf.* 22, 298 (20, 4). 3) *de homine indigno*: avidum 5, 99; *cf.* 15, 257; 22, 298; *vel diis infernis* I 37; *cf.* 26, 20 (c. m. 53, 3). 4) *de indigne gestis*: *plur.* furoris 20, 519; *cf.* 18, 351.
- montanus] -a cacumina c. m. 2, 1.
- monumentum] -a: 1) *memoriae signa*: pugnae aedificata 28, 372. doloris 26, 615; *cf.* 20, 40. — 2) *memoria*: laedere c. m. 17, 34.
- mora] 1) *tardatio*: c. *gen.* puppis c. m. 30, 30; supplicii 20, 53. — nec mora 7, 111. — *nom.* perfringat 8, 407. *abl. sgl.* segni 21, 206; lenire 18, 84; *implicari* c. m. 17, 8. *acc.* moram ferre 26, 47. *gen.* 22, 284. *plur.* nasci 22, 259; moras innectit 3, 315; obstruere 21, 114; *cf.* 10, 14; 20, 292; 28, 460; auferre 22, 226; rumpe 26, 546; c. m. 31, 19; *cf.* I 174. traxerunt moras 21, 375; *cf.* 1, 103. in aeternas itur c. m. 41, 6. *cum gen.* pelagi „durch das Meer“ 15, 370. 2) *Verweilen*: -am tenuem 4, 16. *plur.* exiguae 17, 26. longae III 133; c. m. 26, 66. stabiles 22, 435. — *hinc ipsum tempus*: m. impendere 26, 312.
- morari] 1) c. *acc.* *aufhalten*: promissa 22, 33; morantia vocem 5, 259; *cf.* 8, 522. *acc. om.* praeda moratur 26, 614; -abor 3, 110; *cf.* 8, 332.

- *verweilen bei*: moror lucem 28, 316. plaustra vias 24, 328. 2) *absol. desiste* 15, 340. quid -aris ulterius *III* 313; *cf. III* 114. -ari 7, 174; circum 8, 3. spatium morandi 26, 118; *cf. 28, 356*. 3) *c. inf.* longum moratur expromere *III* 194; -aris inflare 20, 144.
- morb[us] *crudescit*, artus depascitur, pestem deducat 3, 301. morbi lues 15, 39; 18, 18; tabes 28, 244. morborum requies *c. m.* 26, 69. turpem pati *c. m.* 44, 5. -os defendere 24, 171; ingentes cautius tractat 26, 120. veteri obrutus 20, 11. -is solutus 15, 446. — *translate*: 20, 355. * *cf. Morbus*.
- mordere] momordit harenam 26, 589. -ebat fibula vestes 20, 184; *item* -et gemma sinum 1, 89.
- moriger] -ras mulas *c. m.* 18, 1.
- mori] 1) *proprie*: *c. abl.* -itur *II* 357; *c. m.* 53, 113 (*cf. 1, 219*). *sine abl.* mori 5, 19; 15, 382; 451; optabit *III* 62; *cf. c. m.* 27, 58. nato moriente 5, 248; *cf. 21, 97*; 15, 165. moriens 28, 295; parte *II* 23; viro toto *c. m.* 53, 89. moritura volumina 8, 538. 2) *transl.* moritur senectus *c. m.* 27, 103. *harundinem* perustam 1, 219. cometa moriens 26, 248. *de magnete*: morientia membra *c. m.* 29, 20. — *bibendo paene mori c. m.* 50, 11.
- mors] 1) *proprie*: 3, 238. 28, 296. *persona III* 238. aequat omnia *II* 302. impensa 8, 404. fecunda *Phoenixis* 22, 414; *c. m.* 27, 25. mortem 20, 505; petendam 26, 582; fugares morte tua *c. m.* 32, 17. morti subducere 24, 74; succurrere nostrae 5, 164. mortis solacia 21, 339; ambitio *c. m.* 30, 165; nuntius 26, 366; conscia 26, 98. morte 26, 594; emptum *m. velit III* 194; parata 28, 451; rependis *I* 58; 5, 423. sub morte iacere 26, 448. una morte (*pro unius*) 5, 423. *abl. audacior* 26, 530. mors nulla, *i. e. nulla eius species* 15, 171; vagatur *II* 355; *hinc plur.* mortes crebras 15, 40. 2) *Das Töden*: mortis facultas *c. m.* 22, 27; suspensa morte 15, 263; *cf. 24, 272*.
- morsus] *acc.* morsus figat equus 28, 240. *abl.* 1) *proprie*: *c. m.* 48, 7; morsu vellere *c. m.* 49, 15; vorat *c. m. app.* 9, 2; obunco 15, 470. gravioribus morsibus aptae canes 24, 299 [*cf. 2, 83*]; spumosis equi 8, 549. 2) *transl.* dentis eburno arat crines 10, 102; fibula per cingula splendet insigni morsu *c. m.* 29, 12.
- mortalis] 1) *adi.* nutrix *c. m.* 30, 86. *m. saecula* hue deveniunt 5, 473. vultus 28, 191; corda *c. m.* 32, 10. cura *c. m.* 51, 3. cultus *c. m.* 31, 31. telum 28, 347. regna 26, 67. 2) *subst. neutr. plur.* mortalia 8, 232; 18, 141; *III* 19; fluunt 3, 3; separat astris *II* 299; despiciit *Virtus* 17, 6. *pro civibus Rom.* te implorant 15, 233. *hinc etiam* mortalibus *III* 39 *pro neutro accipendum*. 3) *subst. msc., pro homine, rarum, neque nisi sola forma* mortalibus 21, 24; 22, 455; 26, 230; 28, 19; *ubi nescio an etiam de neutro mortalia cogitari liceat. etiam immortalis pro deo repudiat Claudianus*.
- mortifer] auriga *III* 237.
- mos] 1) *sgl. consuetudo*: mos erat *c. inf.* 21, 211. *m. erat ut* 24, 72; *de ut cf.* 20, 211; 21, 328; *sic etiam* 10, 23. morem bellandi hinc traxisse *c. m.* 9, 46; deducere 8, 613. morem lex celebrat 8, 613; priscum restituere 28, 403; *cf. 21, 328*. — *more c. gen.* campi 26, 181; pecudum *III* 43; *cf. 22, 20*. *c. adi.* maligno 21, 112; prisco 24, 14; *cf. 8, 6*; *II* 151; *III* 15; *c. m.* 31, 47. verso 18, 473. *de more* 1, 159; 3, 345; 28, 136; 20, 280. *sine more* ruentes 20, 438. *plur.* morum priorum memor 20, 126. 2) *pl. hominis, imprimis boni*: 21, 169; 22, 2; 17, 255; 18, 97; humani 28, 514. egregius morum 15, 239; *cf. 22, 125*. gravior morum 18, 350; *cf. 8, 517*. teneris *III* 227. lapsi *m.* 15, 50; ducti meliore metallo 17, 137. pacifici 24, 154; placidi 24, 216. Marci *m. meruere obsequium Iovis* 28, 350. corrumpere 3, 47; 18, 416; *cf. 1, 153*. dedecorant 21, 27. ad *m. suos* reverti 20, 155. maternos bibit 10, 231. severos indicare alicui *c. m.* 30, 128. castos *c. m.* 30, 29; invitare 22, 125. moribus induit annos 24, 121. moribus impar 3, 297; non isdem 15, 389; aequis 28, 63. *Gesinnung, Laune*: mutatos 15, 280; *sic fere accipe* 20, 362. öffentliche Moral: 15, 50; 18, 416.
- motus] 1) *in physicis*: concutit terram *c. m.* 29, 6. vacuo motu (?) currere semina 3, 16; *cf. 17, 102*. inexhausto sol 1, 2. certis motibus *c. m.* 51, 8. 2) centeno Titanis *I* 47; horrendo Iuppiter *III* 66. oculis motibus aptare 20, 362. 3) *euntium*: motus edunt mutant milites 28, 626. levi motu equi 7, 199; *cf. 8, 551*. 4) *animi*: anceps vulgi 3, 68. Aufstand: *m. rebelli* 28, 213; *plur.* barbariae 21, 148. *plur. Leidenschaften*: comprime 8, 266. Antriebe: 8, 378. Ränke: rimari *c. m.* 30, 236.
- movere] 1) *in Bewegung, Thätigkeit setzen*: *I* 7; *c. m.* 27, 67; movens pennas *III* 139. obscene: moveri 18, 363; *idem sich bewegen II* 160. movet nimbo *I* 163; Caucasus silvas 7, 19. mota cutis *c. m.* 9, 34. *m. signa* 28, 495; movit castra 26, 558; *cf. 8, 87*; tela 3, 262. Auroram moverat 21, 155. quem ratio movet 17, 228. moveo plausus *c. m.* 23, 17. tu mea plectra *II pr.* 50; *cf. c. m.* 30, 15; aliter 9, 14. quercus *m. carmina* 7, 118. maiora moventi 20, 541: *in quibus tamen simul notio subest quae sequitur*. 2) *erregen, antreiben*: tibi curam 24, 238. movinus iras *II* 254; risum movisse 17, 311; moverunt (*plena forma*) lacrimas 18, 385. te Eumenides *II* 216. movisse 3, 125. moturae bella 15, 474. terrore movetur 5, 56; pietate 18, 187. *sine acc.* damna me 20, 149; nil privata movebunt 18, 484. zum Aufstand: movet gentes 3, 308; *cf. 21, 248*; 5, 150. moveat proelia 15, 277; moturus *I* 33; movit Hivernem 22, 252. in vulnera 20, 482. 3) *erwägen*: secum anxius 28, 153; hinc talia voce movens *I* 194. 4) *verändern (wollen)*: pacta 28, 205; *cf. movendi iuris duplici sensu* 20, 347.
- mox] *in initio sent.* *II* 312; 1, 235; 3, 303; 5, 407; 7, 39; 10, 240; *al.* altero loco 3, 74; 8, 611; 22, 337; *c. m.* 30, 193. sed mox 8, 174. — *in media sent.* *III* 253. 15, 268; 20, 15; 408; 21, 321; *c. m.* 19, 7. — *in sent. relativa*: 8, 397; 11, 40; 21, 50; 21, 296; *cf. 10, 18*. 22, 98. — nunc et mox opposita: 20, 298; 22, 407; *II* 7. — *sensu locali*: 26, 333.
- mucro] (*gen. et abl. sgl. et pl.*) *abl.* 5, 409; ferit *c. m.* 53, 111; perire 28, 312. stricto 15, 176; strictis 26, 609; *c. m.* 29, 46; posito 20, 195. non uno latu traicere 7, 103. *pers.* mucrone furenti ducitur manus 5, 233. utitur lanius 20, 446. — *gen.* -is murmur 28, 628. mucronum unda de spinis *c. m.* 9, 23. — *pro capitis supplicio*: dilato 3, 236; *item* 17, 229 (*cf. 15, 465*). *pro exercitu*: vago 7, 55. *pro clade*: *m. secundo* 20, 573. — (5, 393?)
- mugire] iuvenum 18, 166; hinc Tonantem 10, 113; *c. m.* 29, 53. Allecto cruentum mugit 3, 66. furor Enceladi mugiat 7, 161; *cf. fragor II* 152. *c. acc.* quidquid cortina *c. m.* 3, 2; *cf. 3, 66*.
- mugitus] *sgl.* iuveni 15, 185; *cf. pl.* 26, 412; -ibus *II pr.* 33. -um frenant tympana *I* 209; -u bucinæ 4, 4. — infernus 20, 24; -ibus terrificis gemuit *II* 8.
- mulcere] *c. acc.* -et 10, 293; -es 24, 211; -ens *I* 246; -ebat 20, 89.

muliebris] -ibus: 1) *feminae*: 18, 428. 2) *aptum feminae*: querellis 19, 51; 26, 270.
mulier] 18, 331.
multis] Phoebeus (*i. e. dispersus*) 1, 56. *crimis orbes* II 15; cf. 10, 103. *opes aquarum* c. m. 26, 59.
multiplex] [-ici 5, 45].
multisonorus] -a *essedae* c. m. 18, 18.
multivagus] I 176.
multus] 1) *plur.* 26, 342. 15, 355. 8, 334. 17, 144. 3, 156. 8, 116. 18, 159 *al.* 2) *sgl. apud collectivam et abstr.* aethera 20, 493; cruorem c. m. 53, 84. sudore 26, 537; nectare 1, 247. iaspide 8, 591. eloquium 1, 150. — *ceterum* m. frater „viel vom Br.“ II 27. — *pro plur.* m. serpens 7, 139; fulmen III 343. [cf. 14, 10.] — *adv.* multum: dispar 20, 411. *adv.* multo minus III 198.
mundities] *pl.* -ae 20, 337.
mundus] *subst.* *semel plur.* -os innumeros parturit Metrodorus 17, 81. — 1) *caelum et terra*: c. m. 28, 36; c. m. 29, 1. *operum pulcherrimus descriptus* 8, 285—289; cf. I 248 *sqq.* vitreus c. m. 43, 1; cf. c. m. 51, 11. *mundi repertor* c. m. 32, 11; dispositi foedera 3, 4; sacra 17, 10; teneri primordia 17, 253. m. toto depellere praeter inferos II 252; cf. III 2; II 222; sed et inferi mundus: gemino commercia I 91. -i magni custos Clementia 22, 6. -um praestat victoria c. m. 53, 15. (c. m. 32, 5?) 2) *caelum solum*: auctior 5, 3. Herculeae cervicis pependit II pr. 47. 3) *terra quam homines incolunt*: humani contagia mundi c. m. 27, 10. mundo dies dabatur 8, 176; quid proficiat Iuppiter 22, 438. hinc imp. Romanum: 7, 64; 15, 237; 24, 52; 20, 21; 39, 26, 573. -i nostri 18, 15; 20, 534; cf. 17, 51. -i modamina c. m. 30, 46; pars tertia Africa 15, 161; partes Orientis 20, 534. pro m. gerit 28, 437. toto dominabere 3, 143; cf. 10, 281. noxia mundo 18, 483. quae decorat mundum 1, 193. item 3, 87; 5, 245. cf. praef. p. XVI. 4) *de hominibus (Romanis)*: -i per aures ire 16, 9; gaudia mundo 8, 642; cf. 21, 89. nonnumquam fere Menschheit: cf. Gesner ad III 87; Zumpt Rutil. p. 53.
munificus] 22, 153; c. gen. auri, oppositum prodigus 8, 500 (cf. ad l.).
munire] portus carinis 5, 60. -tis locis 7, 91. — colonos iugis 26, 191. ripis munitior hostis 28, 481. — telis hystrix c. m. 9, 40. — Libya calore 15, 146. — -iri robore 22, 96; -itus milite 5, 299; Stilichone 26, 453; cf. 8, 509. studiis pop. 24, 47; amore 24, 222.
munus] 1) *officium*: discite c. m. 25, 130. in omni m. vincimur 8, 277. de consulari 1, 72. 2) *donum*: plur. 8, 454; 15, 283. currentia munera eqs. 1, 45; offert 22, 150; confert c. m. 46, 13; accipe c. m. 48, 2. in nuptiis: praeparat 10, 10; cf. 10, 173; item c. m. 31, 30. texebat matri I 247. nec grata timentum 20, 321; cf. 22, 182. acerbum 3, 168; foedum obtrudere 18, 41. strages, Mavortia munera, c. m. 46, 13. munere sortis 26, 445. Bestechung: 28, 608; cf. spernebat 3, 201. 3) *spectacula*: damnatur harenae muneribus 5, 396; -ibus montes pacare 24, 284. larga parare 5, 312.
muralis] machina 8, 329. honos coronae c. m. 30, 182.
murex] murice: 1) vivo squalentia terga Tritonis 10, 150. 2) tincta vellera 3, 384; cf. 22, 333 et perfusam c. m. 27, 86; saturantur 3, 208. vestis radiato eqs. 8, 552. respersi plumas Amores c. m. 25, 141. 3) *pro veste ipsa*: fulgens regina 8, 645.
murmur] (-ur, -ure, -ura) infantis et eius qui loqui nondum didicit 20, 254. Geräusch: saxi c. m. 26, 63; maris I 258; cf. 3, 214; I 88; 17, 233 et mucronis 28, 629. organi hydraulici 17, 315; cf.

c. m. 25, 37. clamor Megaerae: ferale 3, 131. murmure Alaricus bellum peragens 28, 269; cf. 26, 204. m. luporum 18, 3; leonum fragosa 24, 338; cf. 5, 256. quo utitur auriga ad iumenta: 8, 65; c. m. 18, 3. utuntur Franci in adoratione principis, quippe timore percussi 8, 447. m. reddunt amantes 14, 21; cf. -a furtim 5, 86; insidiosa 22, 49.
murmurare] -at quies pelagi 3, 70.
murus] litoreus 15, 519. plaustra in muri speciem 5, 128. -um hostis ferit 24, 146. muro cincti 28, 536; continuo 26, 189; ignavo credere 17, 155; Martem sustinere 15, 85. — crinalis murus in Cybeles capite 20, 284. — plur. 8, 509. adamante rigentes fragiles procumbunt 26, 214; trepidi 28, 443. -os tueri 5, 59; 26, 312; obsidere 20, 217. machina quatit 3, 219. transilit II 165. muris fides 18, 244; mediis 20, 44. — c. gen. Antiochi 20, 570; Ligurum 28, 443; Elusae 3, 137; Ravennae 28, 494. Thebani 22, 171. — translate murum dare sceleri 8, 109.
muscus] -o structa cubilia 1, 212.
mussare] -ant tacita formidine 20, 134.
mustum] c. m. 25, 5 (cf. ad l.). [6, 5, 13, 6.]
mutare] 1) *verändern*: arcus mutat colores II 98. vices 1, 12; sedem 24, 156; praesentia 28, 206. -averit axem Natura 26, 55; -avere situm pontus et aestus I 144; -arunt flumina ripas c. m. 53, 65; cf. II 189. colorem mutavere comae 15, 210. mutati penates 3, 161. mutato ordine 18, 498. mutat iura et tabulas servus qui venum it 18, 34; cf. c. m. 28, 29. te 28, 80; cf. mutati 20, 518. mutatur vulgus 8, 302. cum in: mutat rem in iaculum c. m. 6, 1; -atur in artus c. m. 7, 8; mutatis in vina vadis 1, 251; cf. 3, 134. c. abl. cornu 5, 419; casu 28, 205. 2) *vertauschen, verwandeln*: c. acc.: habitum 5, 84. c. abl. senem mutatum plumis 28, 171; cf. 15, 118; 18, 6; 8, 16; 21, 133; 28, 209; 9, 7; c. m. 30, 73. sic etiam mutatus principe Caesar (in den princeps) 8, 109. 3) *einhandeln*: domo Bithynos 18, 201. cf. 18, 248.
mutus] *subst.* mutis c. m. 26, 3. — *adi. transl.* querellae III 160. vincla ferarum 5, 482. nemoris muti 26, 17.
mutuus] cura c. m. 30, 108. vota II 369; foedera 10, 66. linguae 14, 22. — sensu liberiore: tradat secures mutua posteritas 17, 339, ubi mutua fort. *adv.* pro mutuo; sed prorsus item quos m. virtus legit 28, 417.
myrrha] [21, 4].
myrtus] in nuptiis -o: festa frondentia limina c. m. 29, 28; velati milites 10, 299; postes obducere nostra (sc. Veneris) 10, 208.
nam] 1, 9; 199. 3, 4. 15, 452. 18, 493; *al. postpos.* 5, 308; 26, 445. — *encliticum*: quisnam 5, 230; cf. 5, 11; 88; 308 (?). 15, 368. 10, 20. 28, 362; 570; *al.* namque] III 82; 3, 145; 10, 70; 20, 490; 28, 401. *postpos.* 26, 431; c. m. 25, 34.
nancisci] nacti (nacti) penetrabile tempus 26, 278; cf. 20, 41. pubes nacta ducem 20, 237; cacumen gloria 17, 61.
naris] *sgl.* -e tenera Molossi 22, 215; sagaces canes 24, 299. *pl. nunquam de cane*: hominis c. m. 27, 98. patulae ignescunt (equi) 8, 547; -ibus accensis (item) 10, 293; e n. tenebras efflant (item) c. m. 53, 48.
narrare] acta queam 1, 57; seriem pugnarum c. m. 30, 221. quid narrem furta eqs. I 106. cf. 21, 16. exercitus narratur rapuisse 5, 121. somnia narrari 26, 229.
nasci] 1) *de homine*: dominos de Oceano 8, 23. nasceris 8, 122. -itur mulier ad fructum 18, 331

- te nascente 7, 18; c. m. 30, 70. natus in ostro 10, 340. nascentem 8, 382. nascente Minerva 24, 226. n. de consule 1, 14. — cf. natus; nata.
- 2) *latiore sensu*: nascendi vices I 58. quid possit 18, 496. equos nascentes metallo 28, 572. —itur aetas 3, 51; Hesperus 14, 2. —i fruges 3, 8; lanuginem 18, 343. galea nascente 21, 323. nascens Nilus 1, 38; 5, 245; libri 17, 115; bella 26, 400; cf. 15, 237; hostes 20, 575. fata c. m. 22, 31. annus natus fonte suo 28, 650. ambitio nasci 3, 178; imber nasci 20, 41. —i moras 22, 259. — pro succrescere: viscera c. m. 53, 26.
- nata] III 189; natae 21, 91; III 51; 97; 315. natam 10, 44. natarum III 58.
- natalis] 1) *adi.* vices c. m. 27, 51; gurgis 7, 176. 2) *subst.* sacris natalibus c. m. 30, 76.
- natare] 1) *de homine*, c. acc.: qui te Thybri natat II 178. *ceterum*: 20, 429. c. m. 47, 4. —ant tecta 20, 35. natantia armenta c. m. 28, 42. terra c. m. 26, 46. ore natanti 5, 509. 2) c. *abl.* plaustra cruore natant 8, 466.
- natatus] *subst.* —u 8, 348; pulchro III 333; segni obnixa c. m. 49, 3.
- nates] nudas simiae 18, 305.
- nativus] palatia (*sc. principii*) 28, 8. meatus c. m. 26, 55. *ingentus*: missile c. m. 9, 20.
- natu] prior et minor c. m. 30, 118; gravior 26, 485.
- natura] 1) *vis procreatrix et ordinans*: 3, 215; 26, 56. n. rerum 18, 338; 26, 221; opponit mari Siciliam I 146. negat vias I pr. 4. consuluit ne tota lateret c. m. 26, 33. homini artus finxerat 26, 584. creavit feminas 18, 338. mortem destinans 7, 106. laborat de Phoenice c. m. 27, 62. prodigia facit 22, 291. naturae sacra 17, 10; aemula manus c. m. 51, 14. cf. Natura. 2) *complexus rerum*: illum non capit 5, 156. omnis cessit obsequiis meis 26, 526. confusa pro domino timet c. m. 53, 62. —ae spatium 16, 11. 3) *Landschaft*: risit 8, 183. —am cumulat manus 28, 50. 4) *hominis innata*: duplex n. centauri 3, 329. n. tua tibi regna dedit 8, 380; donat tibi virtutes 10, 323. usus fortior quam n. 17, 185. cf. 20, 155. *item de aliis rebus*: una n. vadis 28, 512; cf. c. m. 33, 1. feris saeva II pr. 5. cf. c. m. 9, 9; c. m. 24, 3; c. m. 28, 31; c. m. 49, 5 et 8. 5) *pro cognitione vel cognatorum amore*: —ae cura me remordit 26, 302. cf. c. m. 17, 27. naturam exiit 15, 397.
- natus] 21, 39. III 57. nati 28, 172. nato 28, 556; proprio c. m. 30, 109. *plur.* vicere patrem 1, 61. natos 20, 218; 22, 54; c. m. 53, 13 et 57. natorum lamenta 28, 398; turba te coronat I 108. in natos divisa c. m. 53, 73. — de bestiis: III 264. — cives R. Romae nati 28, 398. sui n. Phoenix c. m. 27, 69. patricii n. princeps 19, 49.
- navalia] 15, 483.
- naufragium] —o 19, 72. — rei publ. commune 8, 62. —ii fragmenta mei 28, 317.
- naufragus] naufraga: plaustra in Alpium nive 26, 345. — pro naufragi: vela 15, 222; otia somni (Ulixis) c. m. 30, 144.
- navigare] —at per 24, 363.
- navis] 26, 12. nave secuit profundum I pr. 1. naves 15, 480. navibus ferri 15, 373.
- navita] 15, 502; 513. exertus quae officia habeat 17, 42 sq. moderans pinum 1, 246. merces mutat 27, 7; cf. 24, 327. cautior de tempestate 20, 5 sq.; cf. I 234. moritur fluctu II 357. cf. nauta.
- nauta] *pl. tantum*. vitant Symplegada 20, 30. certant de gubernaculo c. m. 30, 204. —is iactatis 26, 209; lassiss optantur flamina 24, 57. cf. navita.
- nauticus] —a lamenta nil prosunt rati 26, 271.
- ne] *encliticum*: 1) *interrog. directa*: 5, 235; 262; 386; 421. 16, 1; III 430. *al.* quisquamne 28, 397. iamne c. m. 25, 48. cf. ideone; adeone. ne .. an potius 18, 54; cf. 18, 14. III 181; 183.
- 2) *indirecta*: ne .. an 5, 132; 17, 104; 28, 150. ne .. ne 17, 106.
- ne] 1) *regens sent. primariam*: ne perge 28, 429; cf. I 64; 3, 144 *al.* iteratum sine verbo 15, 287; cf. *ad l.* 2) *regens sent. secundariam*: 18, 340; 398. 20, 15; 26, 122; *al.* cf. s. vereri, sim. ne non 18, 219; 22, 93; cf. 18, 285. ne quid 18, 285; 22, 107; ne qua 5, 24; 18, 36; cf. 5, 78 *al.* postpos. 19, 67. III 289. pro ut non post v. efficiendi 22, 254; 26, 151.
- ne .. quidem] cf. nec .. quidem.
- nebris] intextus nebrida gemmis Bacchus 8, 606.
- nebula] —am dimovit 18, 390.
- nec] *postpos.* 5, 158. 19, 40. 10, 269. 8, 379. 21, 365. 22, 40. nec non et I 266; cf. s. et. *correlat.* nec .. nec 3, 87; 15, 204; *al.* cf. neque. nec .. ve 17, 2; 18, 188; 297; III 159. nec unquam 21, 298. — nec .. quidem pro ne .. quidem 5, 87. — nec pro ne quidem: 1, 147. 5, 426 (?). 28, 429. — neciam 5, 124 pro uno verbo, cf. p. CCXVII. — nec falso pro et vero in enumeratione 7, 54. — et v. neve.
- necdum] *semper* = nondum, numquam = et nondum (cf. et alii et Symmachus in *carm. epistul.* I 1 v. 13; ipse Verg. *ecl.* 9, 26; *item* Aen. IV 698 in *Palatino*) 5, 206. 8, 372. 15, 30. 20, 364. 22, 280. 28, 65; 438. III 140. c. m. 30, 119. et necdum 8, 384; necdumque c. m. 53, 6. — necdum .. nec 20, 555. — per *anaph.* 20, 112. — pro vix: 21, 119; cf. 15, 9. 20, 24. 21, 3. c. m. 30, 46.
- nectar] —re largo dapes deae III 215; cf. 1, 248. —is largos imbres capillis adhibet Venus 10, 101. novo madent pennae Zephyri II 88. nectare dulcior aura c. m. 27, 99.
- nectareus] —is fontibus Amores adspargunt tecta Honorii 10, 209. [3, 1.]
- nectere] —it thoraca 7, 195; sub iuga 1, 81. nexa comam foliis 22, 229; cf. 13, 2. nectite vincula manibus 14, 18. —it claustra chalybs I 239. hunc nexuit civica quercus c. m. 30, 183. — varie transl. 3, 222; 17, 74; 24, 53; nectenda viro 10, 276. pectora nectit amore c. m. 29, 33. n. cum 17, 258.
- nefandus] 3, 250. 5, 454. 18, 48.
- nefas] 1) *actio vel res gesta*: III 78; 3, 61; meditari c. m. 30, 234; conata II 258; ausus 8, 75; perdere ullum 3, 245; disponere 5, 26. nefas c. *inf.* c. m. 25, 95. III 354. 2) *bellum nefandum*: civile n. domitum 5, 389 (cf. 8, 75); vel aliud infortunium: 18, 13 (cf. *ad l.*); 20, 10; c. *gen.* obi. n. obsessi principis 26, 562. vel culpa 28, 114. 3) *homo nefastus*: 20, 72; cf. inivisum n. genitura c. m. 53, 4.
- negare] 1) *linguen.*: c. acc. negas 5, 504. negant 9, 13. (22, 56?). c. *inf.* nosse negant III 293. 2) *nicht gestatten*: c. acc. negas 22, 98. nil negat 18, 365. commissa 22, 56. et dat. hoc tibi 18, 225; cf. 8, 245; 28, 556. negatur 17, 189; 5, 92; caelum II 262. venti —abunt Libyam 15, 503. cum solo dat. si negasset 3, 224. c. *inf.* c. m. 11, 1. 3) *pro nolle*: —at epulas 7, 80; frigora (*nicht zulassen*) c. m. 33, 2. negatum adventum 28, 332. c. *inf.* negasti vivere 18, 457; cf. 5, 223; 15, 273; 19, 44; 20, 319. 4) *pro non posse*: c. *inf.* 5, 8; 18, 128; II 180. — *plura* Truppius p. 25.
- neglegere] neglexerit omen 26, 239. —egitur causa 8, 511. neglectus cardo III 147; lucrum 26, 608. cohortes, *sc. non ditatas*, 22, 148. ars 17, 186. senio neglecto, pro ex negligentia orto, 28, 410. — de forma: c. m. 30, 225; cf. c. m. 25, 6; 10, 105.
- negotium] —a: 17, 211; 18, 230. fori Stygii 5, 494.
- nempel] 21, 269.
- nemus] 2, 6. 8, 624. atrum 1, 125; umbrosum 10, 62; volvit torrens 3, 270. nemori commoda rupes 17, 178. omne canat 12, 4. totum III 338. nemorum margo II 113. nemoris senectae parcitur

III 353; cf. c. m. 20, 16. -rum potentes 24, 255. — *nomina*: Oetaeum 5, 181; Apollineum *III* 373. nepos] *I* 89. -tem 24, 179. -tum 20, 140. -ti 15, 347; 22, 349. -tes proferte *II* 372. nepotes Martis Romani 20, 140. neque] deest praeterquam in neque enim (p. CCXVI) et in correlatione, sed ita, ut semper in primo membro ponatur; cf. 1, 85; 21, 92; 100; 22, 67; c. m. 27, 23; c. m. 30, 6; *II* pr. 33; *II* 241. — 10, 52 vitiose. nequiquam] 3, 49; 20, 12; 358; 21, 357. 26, 388. *III* 228. nequire] -eo c. m. 10, 2. nequit 3, 187; 8, 251. nequeam 28, 436. nequeat 20, 304; 26, 383. nequeunt exire *III* 397; cf. 15, 144. nequivit 15, 392. semper c. inf. nequities] ultra -am, pro luxurie, 18, 262 (cf. Claud. Quadrigar. fr. 15 Peter). nere] pallam neverat 1, 224. fila nevimus auro 22, 334; fila neverunt Parcae 20, 461. leges neviti colus Parcarum *I* 64. nervus] hominis: adductis nervis digitorum 5, 439. obsc. -os secare 18, 53 et 192. — in arcu: sgl. otia agit *II* 32. -os intendunt taurino viscere c. m. 9, 38. — in lyra: -os modulari *II* pr. 15. nescire] obi. nominale: 21, 19. torum *I* 35; maiestatem 15, 386. quis nesciat 1, 30; cf. 18, 436. -iat spumas ungula (i. e. ne tangat) 7, 200; item pro non sentit 3, 184. — c. inf. pro non posse: 8, 211; cf. 5, 42; 231; 18, 185; 423; c. m. 13, 2; -iat 24, 183. — cum sent. relativa: nescis quid fata 3, 142; unde redi 5, 387. — nescioquam 26, 505. — nescis quod . . cadit 18, 501. nescius] 1) sensu activo: c. gen. c. m. 20, 9; -a numina nostri 3, 19; pugna n. teli 28, 347. 2) c. acc. et inf. 10, 230. 3) c. inf. 8, 529. 4) passive: nescia vatibus fides (?) 26, 553. neu] 3, 244. 18, 490. 10, 205. repetitum: 8, 278; 303; 339 sq. ne . . neu 18, 235; 475; *I* 64; *III* 25. neve] 8, 338. neve . . nec 20, 594. neuter] eu diphthongus c. m. 23, 16 (cf. praef. p. VIII adn. 4); item neutri 8, 81. nex] -cem 5, 454; dare 26, 446. neci dare 5, 329. Geticam pro Getorum 4, 12. -cis auctor 8, 94. nexus] 1) de rebus: sgl. 2, 5; 15, 140; 17, 320. pro amplexu: c. m. 25, 131. — pl. in corpore humano: 5, 413. comarum 10, 104. validos thoracum 5, 260 (cf. 7, 195). -us rotarum tende (?) 3, 342. n. solvere *II* 186. -u soluto 2, 5; item -ibus 5, 413; cf. 15, 140. 2) ammi: sgl. amicitiae 5, 321 (cf. 17, 74); generis 15, 442. -u regali conubia 22, 355; pio revincere 24, 153. nexus subire c. m. 32, 16 ex usu ICt. ni] 15, 201. 20, 126. 10, 63; 312. 7, 101. 22, 180. *II* 228; 352. 26, 516. et in arsi et in thesi. nidor] varius popinae 20, 451. nidus] gracilem arbore decutere *III* 144. -os avium scrutari c. m. 25, 14. — pro fetu ipso: implumes 6, 5. — transl. -os relinquunt carmina c. m. 19, 7. niger] rubigine falces 22, 194. splendor vaccinii *II* 92. harena c. m. 26, 39; ferrum 20, 343; ilices 3, 336; crines Mauri 24, 19. de inferis: currus *II* 227; cf. *I* 79; 5, 459 (*I* 281). hinc venena 1, 168. — alae Soporae 5, 325. — v. s. Indus, Porus, Memnon. — de elephanto 24, 351. nigrans] antra 1, 42. iuga Caucasia 26, 59. regna Aethiopum c. m. 28, 16. Nilus c. m. 27, 100. alae 26, 201; cf. 18, 348. — spatii Erebi *I* 281. [uvae 13, 5.] nigrescere] vestes pro omine *III* 72. nihil et nil] nil 17, 265; 18, 287 al. repetitum 28, 592; 26, 177; solet locari in capite metri; bis in thesi ante vocalem: 17, 4; 28, 55 (in 17, 4 quod non nihil praetulit, anaphora causae fuit). —

nihil in thesi ante vocalem: 8, 100; 434; 18, 181; 359; 21, 166; 294; 24, 131; c. m. 25, 93. — sic nihil ? 20, 94. sic n. c. inf. 20, 94. n. afflatum vivit *III* 240; clarum 21, 37. n. plus 18, 175; altius 24, 131. c. gen. lucra 18, 126; cf. 20, 498; 21, 283. — adv. pro non: 8, 185. 18, 484. 17, 4. 26, 323. 28, 27. c. m. 9, 33. nihilum] mentis *II* 253. nimbosus] Hyas 15, 497. Rhodope 21, 130. nimbus] 1) proprie: sgl. infesto (Iovis) 20, 161. sanguineus 18, 4. pl. 10, 53. 8, 181. *II* 100. c. m. 27, 39. ruentes 17, 210. tonuerunt vibrati 1, 207. densos 1, 45. graves 7, 44. discreti *II* 100. nota nimborum 8, 425. nimbis succincta Ceraunia 21, 174; cf. Iris *III* 1. -orum tuba sonuit c. m. 53, 60; hiulcis intonat *II* 230. 2) transl. sgl. purpureus florum 10, 298. pl. indigenas movet Aetna *I* 163. pulveris 5, 176. equitum 21, 353. nimirum] *III* 423. nimis] ante adi. 3, 50. nimius] 1) zu gross (sehr): vox 5, 490. sanguis 10, 269. calor 15, 146; cf. *I* 166; 21, 250. furor 26, 72. vota 26, 631. despectus 18, 138. de superbo: 26, 118; flatu 22, 160. — adv. nimium: potens 28, 318; cf. 5, 446; 15, 492; 20, 202. interiectio *III* 199. 2) sehr gross (sehr): aevum 24, 306. amor 16, 10; 7, 51. laudes 1, 30. — adv. nimium, apud verbum: 3, 164; c. m. 12, 3; apud adi.: dilecte 7, 96; cf. 22, 55; c. m. 27, 7. nisi] 5, 17. 15, 201 (?). c. m. 30, 67. cf. ni. nisus] subst. gen. docti c. m. 9, 34. nisu: certo 17, 294; *III* 362. nitere] (praes. et imperf.) -et 20, 73; 28, 7. -ent lumina 1, 214; cf. 8, 178. -ebat Cynthia 15, 227; tecta *I* 237; brachia *II* 30. nitentes iubae c. m. 53, 78. — transl. Virtus 17, 2. niti] 1) proprie: c. abl. -itur contis 26, 484; nixa hastis 15, 426. sine abl. moveri: sidera retro nitantur 17, 103. 2) confidere: virtute et sanguine 8, 220. 3) de studio: 22, 129. toto robore 26, 274. contra nixus 22, 68. c. inf. vellere 26, 75. — sequitur in c. acc.: 17, 103. 22, 129. nitidus] aquae 2, 10. iuvencae Lunae c. m. 27, 60. pollex c. m. 29, 27; capilli *ibid.* 222. — sensus 17, 193. nitor] 10, 238. praesagus cuncta obibat 8, 183. igneus oris 21, 45. cervorum 24, 289. — transl. titulus parvi nitoris 22, 288. nivalis] 5, 181; cf. 11, 31. -em *III* 323; 8, 106. -i *I* 70; 20, 565. -ibus 3, 340. semper de monte praeter Boreae domum *III* 323; cf. *I* 70. niveus] semper pro albus: 8, 568. 3, 162. 18, 276. c. m. 26, 58. quadrigae 26, 127. vultus *I* 272; cf. c. m. 25, 41. lacerti 1, 87; cf. c. m. 8, 3; coetus Naidum 1, 248. matrem flavam niveo vertice (?) 10, 242. nivis] sgl. abl. c. m. 48, 6; nive tegi 17, 307. — pl. nivibus unde rigor 17, 110. canas 1, 270. altae 20, 106; 26, 326. gelidas excutere *II* pr. 20. servare *I* 167. profundae vasta mole 26, 344; cf. 21, 126. potare 7, 49. -ibus solutis 26, 168. sub nivibus degere 26, 360. — in comparisonem candoris: 24, 289; c. m. 25, 126. — nomina: Alpina 17, 307; 7, 99; Argaea c. m. 48, 6; c. m. 47, 5; Odrysiae 4, 18; Armeniae 5, 29; Gargani 24, 308. in Ossa *II* pr. 20. nivosus] -is plagis 26, 134. nobilis] 1) de homine: c. m. 26, 67. c. m. 31, 11. ortu 20, 80; 8, 121. colla nobilium 18, 174; cf. 8, 494. c. abl. cornu 24, 318; arcu 7, 136; cf. 26, 376. — de equo 10, 289. ferae 24, 239. — pl. subst. nobilium 18, 174. 2) de re: -le quid gessit? 18, 336. gazae 10, 226. ebur *II* pr. 16; cf. 9, 18. urna 28, 168. purpura c. m. 47, 10. [marinor 14, 2.] -lior 18, 310; 17, 93. annus 1, 275. cervix

- c. m. 22, 31. titulus 26, 29. -iora exempla c. m. 30, 149. -liorem 17, 305. -iore acie 6, 12.
- nobilitare] -ant quemque 21, 31; cf. 8, 455. -et cruor vestes 14, 27.
- nobilitas] 1) *proprie, hominis*: 8, 218. 28, 34. *Mavortia c. m.* 25, 71. -tate renata virent 1, 16. 2) *nobiles ipsi*: omnis 8, 577. supplex 5, 444. 3) *locorum* III 121.
- nocere] 1) c. dat. -uisse trophaeis III 354. *sine obi.* -et moles 15, 108. ne noceat (!) 20, 15. no-
cuisse III 28. -uerunt otia 20, 121. vitam no-
centem 20, 454. nocendi: 17, 226; c. m. 22, 3;
forma c. m. 53, 20; artes 3, 97; vias 20, 175; tela
10, 328; ius c. m. 27, 110. temptare nocendo
c. m. 53, 105. *plerumque de summa violentia ut*
c. m. 53, 20 et 105, 17, 226 al. *hinc* sbst. nocens
de nefario: 8, 100; pl. 3, 13; 24, 111; II 302;
nocentum 5, 317; 28, 275. — nocitura 3, 206. 18,
430 (?). 22, 24 (?).
- noctivagus] axes 1, 243; labor III 331.
- nocturnus] silentia III 404. sacra 3, 155. tela
Penelopae c. m. 30, 32. n. equi, *somnia aurigae*, 27, 6.
- nodare] comas 3, 119; vestes II 40.
- nodosus] [2, 112].
- nodus] 1) nodo c. m. 52, 1; *facili collectae velamina*
5, 109; cf. colligit in nodum I 18 (c. m. 17, 17).
pl. *iubarum* II 212. -is positus I 46. 2) *pro*
loro cum nodo: subleuat ense 1, 89. 3) *calyx*:
-o latet rosa 10, 249. 4) *in ramis*: plur. *harundinei*
c. m. 49, 22; *hastae* 20, 166. 5) *Versteinerung*:
pl. subiti c. m. 53, 96. 6) *amplexus*: ulnos in
nodum c. m. 17, 17. *impr. amoris*: -is arcanis
trahitur c. m. 29, 37; *et ita conieci* 10, 292; cf.
Venat. Fortun. c. VI 5, 45: *amplexu nodata*
(*Ovid. her. 4, 136*). 7) *transl. de impedimento*: -o
constricta 10, 78 (cf. *Exodus v. 202* obstrictam
nodis). -is haerere 15, 10. 8) *sermonis alternus*:
i. e. dialogus 17, 86.
- nolle] 5, 478. noluit 28, 353.
- nomen] 1) meritum 26, 636; verum 28, 603; tribuere
28, 409; cf. II 58; ponere 8, 155. ciere 20, 514.
beatum scribere 10, 9; dentes inscripti n. *con-*
sulis 24, 348. dulce tibi III 100; cf. 26, 304;
I 36. abluere 19, 13. nomine quemque vocat
5, 369. nominis heres 10, 39; tui 28, 370. plur.
18, 60. (nominibus deest?) — *consulis*: 22, 474.
versat curia 22, 300. addere anno 1, 10. in n.
tuum venire 8, 620; cf. 18, 318; numerare 22,
245. turpe 20, 127; funestum 22, 300; cf. 17, 267.
nomine signare 1, 266; 8, 155; cf. 28, 17 (c. m.
49, 2). nomina parturit annis 1, 204. adde 17,
281; 18, 478. — n. *Invictorum* 15, 422. — regale n.
praetendere 22, 80 (cf. 22, 474). 2) *gens ipsa*:
n. gentis delere 3, 233. in nomen adoptare 28,
418. *populus*: Romanum 26, 382; cf. 28, 318; 8,
59. Maurorum lacrimabile n. 22, 261; abolere
26, 99. commune 24, 151. 3) *persona vel gloria*
eius: reges, ingentia nomina, 21, 203; cf. 5, 475.
nomen adorare 10, 278; celebrare 17, 281; 22,
174; cf. 22, 404; 24, 196. nominis horror 15, 384;
umbra c. m. 10, 1 (cf. 8, 59). 4) *vocabulum*: n. mariti
18, 57; 21, 6; cf. 26, 304. inertia prohibitatis n.
subit 20, 207; cf. c. m. 32, 16. titulus: 5, 475.
5) *ius*: n. regendae Libyae 21, 272. cf. 26, 335.
n. et nexus c. m. 32, 16. magno n. 28, 660.
praetextus: sub n. legum 26, 516.
- non] ante adiect. negativum: 1, 158 sq. 24, 26.
26, 302. 28, 111. ante adi. positivum: 3, 159. 5,
127; 238. 10, 34; 82. 22, 173; non saevas 24,
316; non prospera pro improspera c. m. 22, 51.
— non ego 1, 131; 10, 23; II 255. non illum
3, 241. 15, 486. 24, 27; 339. 28, 162. et omnino
amat poni in initio sent.; hinc late remotum a
verbo: 1, 55; 26, 278. — repetitum 1, 64; 269. 3,
218; 230; 291. 5, 14. 7, 187. 19, 18. 20, 528; al.
- quae non bis 5, 285; 17, 248. iam non 1, 185.
3, 21; 305. 18, 464. 19, 55 al. non iam 26, 463.
non et 8, 500. nec non et 10, 159; 26, 558; I 266;
III 14. nunc quoque non 28, 351. nec non 7,
48. nihil non 5, 499; cf. 8, 280; III 125; 344.
non nisi 3, 77; 26, 82. non sine 23, 3; 26, 441.
non ulla 10, 328; 8, 474; 15, 440. cf. 3, 324; 18, 85
al. non umquam 8, 170; 28, 2; 235. ut non 22, 16;
III 135. *per anaphoram cum coni.*, pro ne, 22, 457.
nondum] II 2; 50; 177; III 140; 261; 448. *rarum*
praeterquam in Raptu; cf. 22, 244.
- nonne] 15, 338; 451. 26, 213. c. m. 25, 95. n. vides
8, 284; 17, 166; 15, 451; 24, 63.
- normal] boni 17, 96.
- nos] II 235; III 305; al. nobis 5, 385. 15, 192.
18, 23. 8, 434. 17, 173.
- noscere] 5, 244.
- noster] 5, 235; 275; 306. 15, 155; 288; 342. 18,
71; 373. 10, 141; 176; 190 (?); 332. 17, 311.
pro Romano: 8, 136; 446. 18, 383. cf. 17, 51.
pro meus: 4, 14. 5, 147; 164; (521?). 15, 334;
376. 10, 118. 28, 488. — nostra absol. III 215.
— (5, 525?).
- nota] 1) *Flecken*: pl. virentes pingunt terga I
185. nota signatus equus I 286. -is caeruleis in-
fecta 1, 215. in fronte velut stigmata 18, 120.
2) *signum*: pl. belli 4, 10. 3) *tempestatis*: sgl.
8, 425; futuri 26, 253. 4) *scriptura*: pl. memores
pollice ductae c. m. 26, 6; cf. 17, 134. notis
pennarum 15, 478. 5) *vituperium*: tela notae
iudicis c. m. 23, 14. 6) *infamia*: -am anni pellere
22, 281. pl. 18, 206; 486; civiles abolere 15, 430.
- notare] 1) *pingere*. -atas figuras 26, 417; cf. 1, 96;
in textura I 260. scribere: -abat 15, 202. 2)
castigare. -avi versiculos c. m. 23, 9. 3) *be-*
obachten, erkennen: c. m. 20, 12. ventura 20,
494; 22, 216. notatis si c. indic. 15, 492. ap-
positum cauta mente 15, 492; c. m. 23, 9.
- notus] 1) 3, 217; 369. I, 189. 8, 2. 17, 13. 18,
512 (cf. 19, 2). 25, 4 al. sit nota III 301. semel
notus 20, 318. notior 18, 62. notissima III 172;
3, 137; 21, 252 (?). — c. dat. carinis c. m. 22, 57.
(10, 292?) 2) *clarus*: c. abl. quam n. clipeo 10,
311; cf. 15, 169. pl. absol. pro nobiles 3, 232;
cf. dist. *Catonis* I 40. cf. notissima; adde 15, 415.
- novales] c. m. 28, 40. mollire 17, 177; scindere
18, 454. fetas Martis 26, 25.
- novare] falces cote novat 22, 194.
- noverca] -ae dirae mores III 40. spretae fraude
(*Phaedrae*) 26, 440. pl. pro *veneficis*: 15, 173.
- novercalis] -es stimulos Herculis II pr. 29.
- novisse] (norat 3, 322; ceterum nosse, sed noverat,
cf. ad 1, 239; nosti c. m. 27, 105). c. acc. III 237.
10, 314. 15, 318. 21, 381. 28, 237. 26, 119. noverit
omnia Phoebeus 24, 42. stamina nosse 18, 274. —
c. sent. relativa 10, 4. 26, 303. c. m. 27, 105. —
c. inf. 1, 12; parcere c. m. 38, 4; arcere noverit
(i. e. possit) I 240; cf. 1, 239. -erat 1, 42; c. m.
43, 4. — c. acc. et inf. 3, 322; noverit se genuisse
c. m. 17, 44 (cf. *Martial.* 13, 2, 8). c. dupl. acc. 9,
12. — absol. III 293. — [norunt 2, 25.]
- novitas] quasi persona: *experientiae defectus*: audere
suadet 8, 76. novus status rerum: turbida ipsa
temptat 21, 149.
- novus] 1) *ignotus adhuc*: 22, 223; 327. 17, 68. 28,
513. 10, 3. 26, 282. novorum 26, 466. res novas
21, 244. 2) *pro alter*: 1, 240; 5, 17; 7, 9; 21, 2;
28, 640; 88. cf. 15, 62. item renovatus: c. m. 27,
70; semper n. 18, 43; cf. II 88. legiones et
manipuli (satis otiose): 8, 35; 5, 312; aliter 21, 307.
3) *recens*: 20, 595; 14, 16; 7, 172; 12, 39. hinc
juvenilis: membra 7, 42; cf. I 129. 4) *alienus*:
3, 47; cf. 18, 471; 20, 42; cf. 26, 466; sic explica
3, 17. — sbst. neutr. plur. nova 18, 360; 26, 502;
moliri 8, 78. — sbst. msc. 22, 42.

no x] 10, 207. 15, 168. erat 28, 453. sub n. 26, 325; 15, 221; 27, 11. nocte 8, 186; 18, 2; III 437; noctibus 26, 234. *epico more inducitur*: 5, 325. 28, 453. cf. *palescit* c. m. 27, 6. et v. Nox. — noctis dispendia 17, 120. caeca 26, 354; 15, 221. noctis dux *Diana* II 46. noctem imbriferam c. m. 23, 3; cf. 28, 538. castae otia c. m. 30, 220. iugalis dabitur 10, 46; cf. c. m. 31, 29. noctem ducere ludo c. m. 25, 97; — es vigilat *Veneri* 15, 450; producere in clipeo 7, 48; cf. 15, 85; 450. — *pro amore*: noctis ambitus 18, 92. tantas 18, 70. primae c. m. 25, 55. — *pro somnio*: pl. canunt praesagia 15, 355; cf. III 69. — *translate*: tenebrae: n. foeda polum rapit III 235. — *inferi* primordia noctis I 112. *hinc pro ipsis inferis*: II 221; III 243; cf. III 87. aeterna II 331. noctis arbiter I 55; opacae fundamenta 5, 526.

noxa] strepitu parvae noxae 22, 40.

noxius] (26, 553?) *Fortuna* I 94. littera 21, 292. venena 3, 67; 15, 271. fata, sc. mors, c. m. 26, 2. c. dat. mundo 18, 480.

nubere] 1) c. dat. nupsit c. m. 30, 187. dari nuptum I 217. nupta *Iovi* 10, 176. 2) *absol.* nubes 18, 223. nubente puella c. m. 25, 94. cf. nupta. — *de castrato*: 18, 223.

nubes] *sgl.* c. m. 26, 31; c. m. 28, 5. in atram cogitur aether 26, 379. hiulca dat signum I, 206. nulla temeratus 17, 208. pl. quid trahat imbriferas 17, 109; cf. II 309. tonant c. m. 29, 7; scindit *Iuppiter* 8, 201. fugaces 26, 48. — ibus repulsis 8, 179; cf. 20, 168; intactus *Olympus* 26, 180; tenetur *Cynthia* c. m. 27, 37. — es tramite signare 7, 163; cf. — ibus mediis 24, 294. nubibus aequata 24, 68; cf. 28, 46. — *pro tenebris inferorum*: pl. 3, 62. *sgl.* maestissima n. I 81; picea I 164. — pulveris n. 26, 455. — *transl.* *sgl.* bellica ingruit c. m. 30, 196. *pro oblivione*: sub ignota n. I, 33; sic etiam 26, 41? n. soporis 21, 309.

nubifer] 26, 185; *Haemo* 3, 334; *Alpes* 8, 442; 24, 307.

nubigena] *subst.* — is II 44; biformes 3, 329.

nubila] pl. tantum. condunt caelum c. m. 28, 2. per n. 7, 139; 15, 477; 22, 272; II 24; vehi c. m. 25, 111. pervia tractu signant dracones I 182. clarescunt I, 102; pulsata recedunt, clarescunt eqs. 10, 185; aer detera removit 28, 540; cf. 8, 175. — ad n. questus tendere II 249.

nubilus] aetas 21, 69; c. m. 30, 159.

nubilus] *Orion* 21, 287.

nudare] *proprie* nudatus 18, 35. — *transl.* 1) c. *abl.* — ato limite praesidiis 26, 427; litora fluctu 28, 498. — ari iuga pruinis 5, 102. 2) *sine abl.* — avit stagna olor c. m. 25, 110. — atos enses 5, 228; *Maenala* (ferro) 8, 469. fraude 15, 272.

nudus] 1) *proprie* 5, 451; 18, 107; 10, 171. nates 18, 305. nuda latus I, 87; cf. 24, 243; II 30. *sine armis*: 15, 439. 2) *transl.* ossa (*sine carne*) 18, 121. ferrum 7, 135. litora c. m. 53, 65. *sine muro* (vel tecto): 17, 156; item solum 20, 298; cf. nudo sub axe hiemare 20, 413. c. *abl.* nudi pulvere 15, 403.

nullus] *adi.* 1, 64; 197. 3, 2; 221. 8, 59 et centiens. nullius 18, 167. dat. nulli 5, 46; 20, 167; 26, 130 *al.* [gen. nulli 2, 102.]

num] I 95. 20, 134 *sq. al.* num . . ve 28, 385.

numen] (numinibus I, 184; c. m. 30, 224) 1) *vis divina*: Amor flammaram numine c. m. 8, 1. cestos spirans numine 10, 124; cf. n. tanto 24, 58. *Iunonis* numina c. m. 31, 26. sanctitas: numen luco est III 353; habebit latex c. m. 45, 4. secretum additur populo 28, 611. 2) aliquis deorum superiorum: *Mercurius* I 90. *Histri* 26, 81. numinis barbarici instar robora 21, 230. implacabile 20, 109. amicum I, 126; proprium miseris 15, 405; optatum venantibus *Opis* 24, 254. refulsit 10, 240; cf. numine reverso 17, 123.

n. iurare 26, 81. sub numine c. m. 30, 29. — plur. c. m. 53, 51. II 87; 371. 10, 77. constituunt 17, 83. nulla aut nescia nostri 3, 18; lubrica 5, 401. invocata 5, 206; 20, 35. numinibus vacas c. m. 30, 224. faveant modo 8, 353; propugnant 26, 508. rustica 28, 201; c. m. 25, 18; pelagi III 4; importuna ex inferis 22, 110; Lethes II 219; dira precatus 28, 328. — fatiis volvimur III 410. — *de statua*: proferre 8, 570. 3) *divus*: ceu n. praesensque vocor 15, 308; cf. 7, 20; 8, 136. *de Apono* c. m. 26, 70. *de serpente* 22, 428. iuvenum numina (sc. sunt *Amphinomus* et *Anapis*) c. m. 17, 28. 4) *principis*: *sgl.* 7, 20; 107. 8, 136. numinis c. m. 47, 2. numine 28, 365. item *Serena* c. m. 30, 38; cf. c. m. 45, 4. *pro numine colitur Stilicho* 22, 179. pl. *de coetu palatino*: 27, 15.

numerare] 1) *proprie*: — abis 18, 33. — at dies 5, 137. vix triumphos 12, 25. nomen consulis in annorum computo 22, 245; cf. 17, 339 et per fasces 1, 15. — asse reliquias gentis 28, 158. — atur *Bootes* 8, 186; cf. 7, 120. c. *sent. relativa*: neu — em 18, 475. 2) *erzählen*: — abat facta 7, 52.

numerosus] 1) *multus*: *sgl.* eques 20, 73; turba 9, 3; — osior quaestus 18, 219. apud non collectiva: consul 8, 580; dens 10, 102; cf. 26, 482; 28, 48; c. m. 31, 41. — pl. ripae c. m. 22, 58; artus II pr. 39; cf. 15, 259. 2) n. parens, quippe quae comphuriens parens sit, III 414. — (*Burm.* ad 15, 259.)

numerus] 1) *Zahl*: si numero non fallor 26, 488. 2) *Anzahl*: 15, 443. numeri damnum I 126. pro tanto c. m. 53, 59. — um reliquias (sc. consulatum) 8, 642. militum: 20, 220. decrescere 28, 251 [cf. 21, 304]. legit auxilio, mensus numerum congruum 26, 402. — c. *gen.* lustrorum c. m. 27, 31; tuorum 20, 220; rectorum 20, 590. 3) *plur.* — os dividit astris 22, 434 (cf. *sgl.* numerus 17, 130 *de calculo astronomico*). sensu militari: — os regnorum c. m. 25, 86.

nummus] — is paucis promittere c. m. 43, 3; — is tot eat 18, 203.

numquam] 1, 276. 3, 326. 5, 106. 10, 174 *al.* numquamque 1, 39. — ne 15, 199. n. non 18, 402. *per anaph.* 3, 199.

nunc] 2, 15; 3, 370; 22, 1 et centiens. i nunc 5, 301; 20, 194. *per anaph.* 1, 247; 5, 311; 15, 336; 26, 274; *al.* nunc nunc 26, 560. *correlat.* nunc . . nunc: 7, 49; 8, 349; 10, 241; *al.*; quater 8, 251. etiam nunc 21, 187; 22, 259. nunc primum 15, 230. nunc . . usque 15, 256; cf. *Oros.* VII 34 usque ad nunc. — nusquam pro tum; sed etiam — num 15, 256, etiam nunc 5, 118 pro etiam tum. — *pro „in Wirklichkeit“* 26, 284.

nuntia] c. *gen.* 17, 270; sui facies III 81 (cf. 8, 101); pictura n. formae 10, 48; fera n. *Martis* 26, 258.

nuntiare] — at cometes ratibus ventos eqs. I 236; cf. 5, 370; vox profugum 15, 12.

nuntius] 1) *Bote*: c. *gen.* ipse sui 8, 101 (cf. III 81). *Aurorae* 8, 561. *sine gen.* 10, 48. I 117. *sgl. collect.* creber recurrit 20, 324. 2) *Botschaft*: velox advolat urbem 1, 174; item advolat 20, 475 (cf. volat 10, 48). c. *gen.* mendax mortis n. 26, 366. sequitur acc. c. inf. 20, 475.

nuper] 5, 117; 394. 20, 215; 569. 10, 282. 15, 185. 19, 70. 21, 219. 28, 125; 155. III 412. nec n. 8, 18. — *pro multo ante* 20, 248.

nupta] 1, 202; 10, 10; c. m. 25, 143.

nuptialis] — i vere 12, 1.

nurus] (— us et — um) 1) *proprie*. 8, 647. socrus visura nurum 18, 270; poscit I 137; propriam ornat c. m. 31, 20. caras 26, 298. 2) uxor iuvenis vel sponsa: pl. divorum 10, 13. orbatas ire 15, 185. *sgl.* nurum

- produxit 7, 156; cf. 10, 287; 22, 356; c. m. 25, 124; II 312. 3) *omnino puella*: pl. 28, 564. vinctas 5, 64; Romanas ad stupra 26, 84. iratas in ecclesia mitigat *Eutropius* 19, 28.
- nusquam] 3, 299; 5, 453; III 244.
- nutare] 1) *proprie*: -abat caput de cuspide 5, 435. -ant saevum *cataphracti* 5, 355; palmae in amore 10, 66. 2) *wanken, wackeln*: pinus c. m. 27, 32. urbes I 159. nutaret Atlas 7, 108. -avit 20, 28. -at ratis verberare 15, 220; insula pulsu III 235. 3) provincia (*sumptum de lance*) 18, 209. item animus anceps -averit ad 15, 281. nutante fide 19, 23. — syllaba in versu c. m. 13, 3. — in pugna: -assent agmina 26, 595; cf. alea nutatura, sc. pugnae, 21, 366.
- nutrire] 1) *proprie*: -it equos 7, 198. nutritus verna 20, 353. -it quidquid inane 18, 357; cf. -ivere II 296. 2) *transl.* damnis incendia I 165. pectoris ignem 3, 182. flatus spe 20, 433. nutrierat 28, 106. — artes usus nutritat III 32.
- nutritor] *nom.* praeter 18, 104. — *appositio* 8, 503; 28, 81; III 373. c. gen. III 373; puellae 18, 104.
- nutrix] (*nom. praeter* 1, 185; 28, 566). 1) *proprie* 20, 370. III 192. belua 1, 97. tua cunabula meruit c. m. 30, 86. sedula III 171. anus 28, 566. de ipsa matre c. m. 8, 3. 2) *transl.* 7, 11; 1, 185. c. gen. belli 3, 30; ambito n. avaritiae 22, 113. c. dat. Aurora tibi 8, 130.
- nutus] nutu meo stringitur gens barbara 15, 371; cf. 8, 87. ad nutum 15, 176. nutum *Iunonis* expectant sidera c. m. 31, 35.
- o] tuque o, 3, 287; 15, 117; 7, 7; 18, 453; II 367; cf. p. CCXVIII; cf. rex o 7, 33. c. voc. 1, 267. 15, 230. 7, 96. 26, 430. 26, 185. I 55. II 73. o felix 24, 51; c. m. 27, 101; c. m. 47, 1. c. nom. 3, 254; 20, 137; 24, 51 sq.; 205; 262; 26, 83; 552; 635 sq. III 416. c. acc. semel II 260 (1, 203 o non traditur). o si 15, 253; o mihi si 8, 650; cf. 11, 22; 17, 54; 22, 398; 26, 435; 28, 611. sis memor o II 234; cf. 14, 14.
- ob] 26, 12. 28, 2. III 413.
- obducere] postes myrto 10, 208. -cam tenebris lucem I 115; obducti vapores III 397.
- oberrare] -at, in fine metri: 1) cum loci indicio: montibus c. m. 30, 75. intra tecta timor 5, 93. 2) c. acc. I 262. 3) *absol.* 22, 120.
- obesus] lacte canem 18, 132.
- obicere] (ob semel, 8, 365) 1) iacere contra: c. dat. et acc. obicit 26, 613; te omnibus 21, 301. orbi obieceris umeros 3, 274. -ecit 17, 156. obiecta custodia c. m. 25, 89. — sine dat. obiecit postes I 74. -ecerit aestus 15, 317. obiectis rebus 21, 305. 2) exponere: annos fraudibus III 116. 3) in disputatione: annos 8, 365.
- obiectare] vitam procellis III 365; -et 17, 98.
- obiectus] *subst.* -u scopuli torrens frangitur 3, 271.
- obiex] (*abl. sgl. et pl.*; msc. 5, 23; fem. 20, 34). 1) *proprie* c. m. 30, 167. 2) *translate*: obice: haerere 15, 11; 28, 484. abrupto 5, 23. c. gen. ponti 15, 11; cf. 20, 34; Pindi 26, 184; clipei II 225. — obicibus: opertis, sc. Aetnae, I 173.
- obire] si obirem fidem condicione 28, 448.
- obitus] *pl.* post obitus c. m. 25, 74.
- oblectamen] -ina III 162.
- oblimare] -at copia mentes III 29.
- obliquare] -ante carina 21, 289.
- obliquus] 26, 76. II 196. oculis 26, 519. pars *Centauri* sedentis 9, 6. fines obliqui *Phrygiae* 20, 241.
- oblivium] *pl.*: c. gen. te tenuere III 99. — sine gen. ex *Lethe* potantur I 283. mentem condunt 1, 166; cf. 18, 70.
- oblivisci] solum oblitus: 1) c. gen. sui 4, 19; 18, 229; cf. II 4 et 343; 20, 356. 2) c. acc. nec o. civem 8, 111; cf. 26, 169.
- obluctari] -antem 10, 137. -ata polo 17, 104.
- obmutescere] -uit unda (*pro cantus ad undam*) c. m. 25, 108; Acheron undis I 87.
- obniti] obnixa III 378; natatu c. m. 49, 3. — -tatur irae pelagi 21, 290.
- obnoxius] *expositus, subiectus*: c. dat. telis c. m. 29, 55; fatis c. m. 53, 54; virtus meritis 28, 387.
- obnubere] -it convexa meatu (*aves*) c. m. 27, 78.
- obrigescere] c. *abl.* -uit III 111; -uere 26, 343. — sine *abl.* -uisse c. m. 17, 32.
- obruere] -uit Aquilo acies 7, 94; virum ira 5, 197; ambitus artes 17, 265. obruta morbo corpora 20, 11; paupertate 22, 121. -uimur undis 21, 140.
- obscenus] adulter 15, 166. — omnino turpis: visu 3, 325; vel infamis: latebram 26, 306. — simul turpis et impudicus: facinus 20, 119. mentem obscenior ore 19, 31. simul etiam de omine malo: obscenior 18, 302. (cf. e. g. I. Bernays Ges. Abhandl. II p. 105 adn.)
- obscurare] c. acc. -at II 192. — vincere gloria: obscurat obscurabitque 24, 233.
- obscurus] 1) *proprie*: tenebris c. m. 26, 39. -ior sedes III 121; alas 20, 231. 2) *ignotus*: 8, 223. c. m. 29, 10. turba 18, 153. 3) *ad intellegendum*: o. artes 17, 84.
- obsequi] sine dat. -queris 22, 68.
- obsequium] 1) *favor*: o. Tonantis meruit Marcus 28, 350. 2) *per officium*: militis 28, 552; c. m. 25 pr. 8. 3) *einzelne Dienstleistung*: o. gerere 21, 83. diversis certant c. m. 46, 12. 4) *plur. ipsa officia*: -is sacris inrepere 18, 147. 5) *obsequiis durch Auferlegung von Gehorsam*: moderari alqm 22, 73; cf. omnibus 24, 189; Befehl: 26, 526.
- observans] -tior aequi 8, 297.
- obses] *abl. sgl. et pl.* indicto 18, 381; *pl.* 21, 212. — obside fati Augusto 26, 318.
- obsidēre] 28, 446; -eret 24, 142.
- obsidēre] 1) *insidere*: obsedere *Sirenes Pelorum* III 255. -ederat hydra paludem 3, 290. 2) *muros quos obsedit* 20, 216. obsessus princeps 26, 561; cf. 5, 61; 21, 115. hinc fames obsederat urbem 21, 279; cf. I 260.
- obsidio] longa moretur 8, 333; nos premat 5, 160. -ione subacti 19, 17; solutus 22, 191.
- obsistere] equites pilis 21, 353; casus meritis 8, 409.
- obsitus] aevo 18, 170.
- obstare] (-at, -et, -itit). 1) c. dat. II 235; praeceptis 5, 202; offensae meritis 20, 595. nulli senectus 22, 411. obstes precibus 22, 19. aetas et pudor c. m. 30, 200; 5, 428. quid calor forti? 8, 34. 2) *abs. ptc.* 20, 572. gegenüber: 10, 86. vorstehen: obstantes angues 3, 42.
- obstrepere] c. dat. -pit herbis, de apibus, II 127. -eret laudi 24, 37. — *intrans.* -uere avium voces 18, 317; -eret pietas 21, 271.
- obstrepitare] -ant lamenta choris II 355.
- obstringere] -it quemque salus 28, 609. obstricta praeceptis III 204.
- obstruere] 1) *verstopfen*: -uxit hiatum III 395. 2) *opponere*: -eret moras 21, 114.
- obstupescere] 1) *intrans.* -uit visu 1, 234; cf. 21, 147. 2) c. acc. obstipuerunt omen 20, 285.
- obtegere] oblecta recessu carceris III 82.
- obtendere] -dit plaustra corvis 5, 129.
- obtentus] *subst.* -u pallae inumbrat colla II 26; pudoris (i. e. dissimulatione) 21, 281.
- obtestari] -or: 1) c. acc. III 57. 2) *per te* 18, 435.
- obtexere] -itur aer iaculis 21, 258.

- obticere] -cuit 15, 128.
obtrudere] ignaris munus 18, 41.
obtruncare] -at iuvenes 15, 395.
obtundere] -at Clementia gladios 17, 167. -itur auro acies *oculorum* 28, 52.
obvius] 1) *c. dat.* 26, 462. *pro hostili*: fatis 24, 140; *cf. c. m.* 30, 230. *o. ire* hostibus 15, 311; 18, 509; duci *c. m.* 27, 79. 2) *absol.* *o. ire* 10, 287; 18, 257. *maiestas c. m.* 25, 80. *hostilis*: fulmina I 47; *subst.* *obvia* vinci 8, 484; *cf.* 22, 20; 28, 468. *item* signa 15, 247; *cf.* II 227. *ad o. vulnera* 17, 303.
obumbrare] -at: quam pinus frondibus I 203; mons latus 10, 49.
obuncus] -o morsu *pro rostri obunci* 15, 470.
occasus] -u 17, 56; primo III 325. -um *patiuntur* Triones *c. m.* 53, 12.
Occidens] *subst.* *omissum in ind. n. propriorum*, 12, 37.
occidere] -sos parentes 3, 328.
occiduus] 1) sol 8, 426; 15, 494; 21, 161; *cf.* 5, 274. ignem 7, 180. Pleias 26, 209. 2) plagae 16, 14; tractus 8, 73; Gades 15, 159. *ab orbe o. II pr.* 38.
occultare] -at metum 26, 479.
occultus] 1, 113; omen 5, 335; odia 3, 257. nihil esse 8, 274. — *subst. n.* *per o.* 17, 124. — *adv.* occulto 22, 37.
occupare] -at vires Raetia 26, 280.
occurrere] 1) *sine dat.* -it 22, 442. 17, 134. II 317. 2) *hostiliter*: *c. dat.* 20, 542; 28, 428; dolis 28, 237; -unt casibus 20, 495. *sine dat. c. m.* 53, 85. 3) *in cogitatione*: -at tibi quid liceat 8, 268.
occurrare] -ant 21, 207.
occursum] -u 18, 123.
ocior] sagitta *equus* I 285; stella *cadente* 22, 272. — *adv.* *ocius*: 26, 321. non *o.* 7, 60. *o.* quam 22, 18.
oculi] 1) 17, 218; 21, 310. dulce micant *c. m.* 25, 41. radiant inbar *c. m.* 27, 17. -is rubet ardor *c. m.* 9, 7. -os infecerat ira 26, 585. iacentes interius 15, 21. *oculorum ignes* III 87. oculis liventibus 3, 138; attonitis 24, 70. cernentes II 115. obliquis tuens 26, 519; *cf. c. m.* 53, 109. adessee oculis 24, 5; placere 28, 529. metiri 24, 70. -os advertere 1, 196; *cf.* 20, 520. tendere 20, 515; retorsit I 194; admittere II 115; *c. m.* 26, 34. 2) *pro ipso adspicere*: *c. m.* 17, 19; profanis temerare 26, 102. 3) *Ausdruck der Augen*: -os aptare moribus 20, 362. 4) *transl. ad animum*: ante oculos esse III 410.
odisse] 1) *c. acc.* palam 22, 34; -it 18, 186. 2) *abs.* non odit 5, 116. odere 15, 268; 28, 315.
odium] 1) *c. gen.* -o pacis furere 21, 244. 2) *absol.* 15, 402; movere 10, 330; explere mucronibus 26, 609. — *pl.* 3, 257; 5, 416. alere 22, 17; ponere 26, 91. odiis urgere 20, 213; premor 5, 13; cingi 19, 34; committere 18, 282; permutas favorem *c. m.* 22, 3. furor *bellicus*: civilia 26, 565; Alpina 15, 295; *cf.* 20, 213.
odor] *c. m.* 26, 74. comarum gratus fundi 10, 240. Indus penetrat nares *c. m.* 27, 98. *o. amoris in equo* 10, 290; *cf.* Parthenium odorem scrutari II 148. veris odoribus frui 14, 7.
odoratus] cui *adhibentur aromata*: arae 21, 58. *cf.* 22, 420; *c. m.* 27, 59. -ae vestis studium 20, 335. Hydaspes *se. aromatatum auctor* II 82.
odorus] lumen sulphure 28, 324; *item* sulphur 1, 256.
offendere] 1) -so meatu venti I 174; *cf. c. m.* 26, 14. 2) -disse mora verentur 21, 206. 3) offensus stridore tubae 15, 449.
offensa] ne obstat 20, 595. -as respuere 22, 43.
offerre] 1) puerum favori 28, 75. -ert huic sese 20, 181. emptori cives 15, 266. se obtulit 28, 531 (*cf.* 18, 365); viros 21, 76. favor offertur 28, 607. *translate*: annum 28, 11. oblatum aurum *c. m.* 30, 76. 2) *anbieten*: *c. dat.* sese 18, 365. munera 22, 150. iugulum 28, 257.
officium] 1) *Pflicht, Amt*: 21, 284. -i capax 18, 79. -o fungi 18, 368; parere 22, 271. patris, der *Vaterschaft*, 18, 51 (*aliter* 13, 6); vatis (*Berufsdichters*) *c. m.* 25 *pr.* 8. *pl.* trepidantia 28, 523. 2) *Dienstleistung*: 28, 100; -i memor 22, 44; -is trepidantibus 28, 523. 3) *obscena notio* *subst.* 18, 368.
olea] -ae felix tractus 17, 179.
oleum] -i lacus fluent 3, 384.
olim] 1) II 133; 3, 173; 8, 638; 10, 12; 20, 255; *al.* 2) *de re futura*: 10, 245; 18, 119; 8, 534. 3) *pro ex more*: 24, 41; 8, 380; 20, 403. — (5, 237?)
oliva] glauca 20, 271; *c. m.* 31, 40; pinguis, fluctuet coma *ibid.* umbrosa *ad l. Larium* 26, 319. — *plur.* pingues 22, 464.
olor] 18, 349. nudavit stagna Padusae *c. m.* 25, 110. — falsus (*de Iove*) 1, 238.
olorifer] -ri Padi *c. m.* 31, 12.
omen] I 265; 20, 285; 26, 239; *pl.* 15, 467; 20, 40. dei omnibus ventura notant 22, 216. infaustum 19, 11. prospera (*de tonitru*) 1, 208; *cf.* 8, 196. magna fateri *c. m.* 30, 94. ne quid portendant III 132. inoffensum dare 28, 14. *vertitur in alqm* 18, 11; constat cladibus 20, 36. occulto omine fallitur 5, 335. — *in nuptiis* 5, 96; genitalia sancit II 364. — sollemnia consulatus 8, 613; libris tradita 18, 491. surgunt concepta 28, 44. *de Eutropio* 18, 125; 19, 11; 22, 293; 20, 8; 487; hoc omine 18, 22. — *c. gen. vel possessivo*: tua 8, 196; consulis 20, 487; stant 20, 8.
omnigenus] -is formis *c. m.* 53, 51.
omnis] 1) *plur.* 5, 220; 10, 131; 21, 90; 26, 616; *al.* alii 5, 512. rura 2, 11; *cf.* 18, 8. omnibus regnis 3, 59; *cf.* 8, 647; votis 28, 211. omnes *de duobus tantum* III 291 et 313; *cf.* s. saepe. *satis otiose* 24, 349. 2) *sgl.* *jeder*: arbor 10, 65; arcus 24, 270; ager *c. m.* 29, 24; *c. m.* 28, 40. milite 3, 306; *cf.* 2, 11; 5, 335; 5, 506; 12, 4; 20, 65; 465; 28, 631. 3) *sgl.* *der ganze*: corpus *c. m.* 9, 25; *cf. c. m.* 17, 11; nobilitas 8, 577; mens 10, 6; spes 26, 281; discordia 24, 48. omni plebe 5, 332. — *subst. msc. pl.* 7, 86; 22, 173; 18, 37; 123; *al.* omnibus 3, 216; omnibus unum 22, 311; 21, 300; 28, 437. — *subst. neutr. sgl.* omne quod (*sc. spatium*) 28, 543; *item* 21, 215; 18, 491. — omne *alles und jedes* 26, 39 (*Unger progr. Halense a. 1885 p. 23*). *subst. neutr. pl.* 8, 110; 19, 53; 22, 435; omnia fert secum *c. m.* 9, 41. *dat.* omnibus (*an msc.?*) III 443; *cf.* 28, 294; 5, 519; 8, 55; *c. m.* 6, 2; ab omnibus unum 28, 437.
onerare] -at ramos *excuvius* III 348. -averat alvum dapibus 20, 389. -at bacis aures 28, 528; *cf.* -abat *c. m.* 46, 10. onerante toga 18, 301; *cf.* oneratus amictu 26, 351.
onus] *c. m.* 27, 94; *c. m.* 38, 2; *c. m.* 49, 24. oneri 7, 108. diversum in lance 18, 208. suspendit *c. m.* 29, 34; *cf.* 18, 208. detrectat I 157. serica oneri sunt 20, 337; *cf.* 26, 225; III 289. *de homine*: gestare *o.* 8, 570; *cf.* 5, 455. maternum *c. m.* 17, 36; *cf. ibid.* 14; revexit *c. m.* 4, 6. oneri virorum cedere *c. m.* 26, 47. — *speciali s.* beatum matris 1, 145. [2, 22.] — *transl. officiorum*: 17, 206. fatorum 26, 271. nefandum 5, 455. *pro culpa*: ingrati *c. m.* 41, 12.
onustus] spoliis 8, 653. -is ratibus 24, 325.
opacus] nox 5, 525; gurgis *c. m.* 26, 41; umor *c. m.* 36, 3; *cf.* II 156; 20, 421; 28, 518. latus Tityi (*sc. quod cultur opacat?*) II 340. palmes 10, 217; *cf. c. m.* 25, 4. — *c. abl.* vitibus 22, 199.
operire] quos -it chalybs 15, 357; Minerva equos

crista praetenta (?) *II* 266. -irent agmina campos 8, 54. -itur fons glacie c. m. 37, 2. — per operta soli 8, 332; cf. 20, 27; obicibus opertis *I* 173.

operosus] semita molibus 28, 521.

opes] 1) *divitiae*: 1, 43. 26, 225. 28, 282. c. m. 43, 10. opibus 10, 226; fluens 22, 128. opum parvus 24, 223. dominantur 7, 187. congestae 3, 193. cumulare 3, 193; 15, 90. direptas 18, 168; 19, 49; 28, 131. quaerere 27, 8; haurire 26, 86. spretas 17, 214; cf. 26, 607; c. m. 17, 29. dispergere 20, 86 (cf. c. m. 26, 59). attrivit Saturnus c. m. 44, 7. inter raras habetur c. m. 39, 4; tantas vincit c. m. 40, 6. — nullius 18, 168; absentum 22, 147; urbis 26, 86. — sacrae o., *de comitiva largitionum*, 17, 38; cf. 19, 49. 2) *regnum*: paravit 5, 157; cf. 8, 43; 15, 90. angustis opibus 15, 106. sic accipe o. Orientis 5, 30; cf. 15, 313. 3) *militum copia*: 26, 401; cf. 15, 313. 4) *transl. aquarum* c. m. 26, 59. — opibus avaris Orci donatur quidquid in orbe perit *I* 21, *de qua re* cf. ad l.; adde *ex carmine inscripto Triumphus Christi heroicis v. 12* opes nostras, i. e. *mortuos* (*Migne patrol. lat. t. XIX, 1846, p. 385*).

opifex] c. gen. tauri 18, 163. absol. timor 28, 533. [mundi 20, 9.]

opimus] 1) *adi. dapes* 1, 262. 2) *subst. opima* (om. spolia): egregiis ornabere c. m. 22, 54. c. gen. Gildonis 15, 343; cf. 8, 632; *III* 350.

oppetere] -erem absol. 28, 294.

oppidum] -a: *II* 358; Romana 1, 163; sublimibus muris 7, 121. plena *privati iuris fiunt* 3, 195. prona verti *II* 153; debellata 20, 199; clausa pandere 22, 193; diruere 21, 340. — *statuae eorum*: 28, 377; facta metallo 24, 23.

opponere] -nit *Siciliam mari* *I* 148. -sito Atlante 15, 316; cf. 7, 162; 8, 406; *de diis* 22, 211.

opportunus] 28, 213. lux votis 5, 313; cf. 15, 510.

opprimere] -it *fatum Romam* 26, 383. vocem oppressam tenere 1, 235. aquae *I* 178. leges 3, 57.

opprobrium] 1) -a turpia linguae ferre 26, 522. -i fides 22, 295. 2) *ipsum dedecus* 18, 57.

ops] (ope, opis, opem) 24, 268. ope sanctorum c. m. 50, 5. opis externa cupiens 17, 4. externam quaerere c. m. 9, 41; o. tribuere 26, 433; ferre, *pro arcessere* (?), 3, 321. — sermonis 28, 593; citharae *II* pr. 6. — et v. opes.

optabilis] -e, magis, 8, 431.

optare] 1) -at adventum 1, 241. -asset nil plus 18, 175. -ant voces in praecordia 22, 185. -antur flamina nautis 24, 57. — c. *inf.* -et 17, 302; 11, 28; 26, 222. -abit mori *III* 62; -asset 18, 175. — *adi.* optatus 7, 75; 15, 231; 17, 277; cf. 1, 164; nulla optatior victoria 21, 369. 2) *de electione*: 28, 82.

optimus] fata 28, 19. c. gen. ille divorum 28, 55; cf. 10, 334. *voc.* 5, 262; 15, 35; 10, 334.

opulens] -ntior 3, 204.

opulentia] linguae victrix 17, 21.

opus] (operi 20, 374; *ceterum opus*). 1) *inceptum* perageatur 20, 397. *maius peractum* 26, 133; cf. 28, 225. *de bello*: Martis o. 19, 20. 2) *officium*: lenonis aggreditur 18, 78; vomeris agere c. m. 26, 26. 3) *artificium*: construxit (*tecta*) *I* 241; vivit (*in trabea*) 8, 591; cf. c. m. 51, 8; Minervam spirat (*item*) 22, 341; taurus Phalaridis 18, 166; cf. c. m. 29, 31. — coqui 20, 450; lenonis 18, 78 (cf. *illud* Martis o.). *carmen*: c. m. 30, 12.

opus esse] est c. *abl.* 20, 153.

ora] *sgl.* omnis Austri 22, 286. — *plur.* 1) *margo*: -as circuit c. m. 26, 49. 2) *regiones*: (-is et -as). *III* 121; gelidae 24, 98; -as possidet Phoenix c. m. 27, 9. ex omnibus 22, 122. per

quantas *I* 28; cf. 1, 133. *nomina*: Odryssae 3, 175; Bistoniae 7, 111; adde 15, 9; 20, 151. 3) *retis*: hiantes colligit 5, 379.

orare] 1) c. *inf.* orat mergi 18, 266; cf. 20, 373; -avit 21, 233. 2) c. *acc.* perge oratum quadrigas 17, 283. 3) *absol.* orantem 3, 116; 28, 426. oro per parentheses. 18, 489.

oraculum] -a: 1) pandit Palatinus 28, 37. monachi o. referre a Nilo 18, 316. *vox edita luo* 26, 551. 2) *edicta imperatorum* 17, 35; c. gen. obi. pellendi dedecoris 22, 299 (cf. et al. et Priscian. laud. Anastas. 199).

orbare] -tae matres 5, 430.

orbis] 1) *crystalli*: c. m. 35, 4; c. m. 38, 5; *conchae* c. m. 45, 2; clipei c. m. 46, 1. *item absol.* coruscus 22, 276. *rotarum orbes* 17, 327. clivus orbe tumet c. m. 26, 12. compedis orbes 19, 3; *crinis* 10, 104; *II* 15; *piscis*, extendere 10, 181. 2) *stellarum*: lunae flagrat ignibus 1, 24; cf. orbes *II* 283. 3) *mundus*: totum complectitur deus c. m. 32, 13. orbi timentes Parcae *I* 48; cf. *III* 243; c. m. 53, 124. adde c. m. 51, 4. *Oberwelt*: *II* 169; 194; c. m. 53, 55. *Unterwelt*: infernus *II* 361. 4) *Horizont*: suo c. m. 20, 14. 5) *terra omnis*: in orbe *I* 22; *II* pr. 52. orbi praefuit Roma 15, 96; *genus humanum*: *III* 46. 6) *imperium Rom.*: c. m. 25, 60; 5, 19; 309; 8, 478; 21, 76; 150; 28, 410. orbis apex aequatus Olympo 27, 23. possessus 17, 38; noster c. m. 28, 10. medio in orbe totius telluris 8, 270. dubius sese librat 8, 88; cf. 24, 10. fessus 5, 406. patiens iugi 20, 94. stabilem 2, 17; pacatum 7, 110. *gen.* orbis rectores 28, 39; carina 18, 426. orbi ruenti 3, 274; *hinc defenditur orbis ruinas* 3, 193. praeficere 28, 586. orbe reciso 20, 585; toto 28, 277; c. m. 30, 65. 7) *cives R.*: 18, 7; 20, 224. frenare moribus 22, 1; *item* componitur 8, 299; cf. 8, 228. discors odisque anceps 26, 565. collectum 16, 19. 8) *pars imperii, Oriens vel Occidens*: geminus 15, 3 (cf. 20, 546). occiduus *II* pr. 38; Hesperius c. m. app. 4, 4. in alienum c. m. 27, 74. in alio Britanni 24, 149; cf. c. m. 30, 85. *eius cives*: sciat o. Eous 15, 430. 9) *militum*: torquentur in orbes agmina 28, 636.

orbita] *rotae*: praelabatur dorso *II* 162; cf. *I* 189. madet fletu *III* 442. — o. solis illum non capit 5, 155.

orbis] *transl.* curia 19, 58. c. *abl.* magistro 20, 423; cf. 28, 139.

ordiri] virum (*sc. esse*) 22, 75. — *sermonem*: sic orsus *III* 18; loqui 18, 391.

ordo] 1) ex ordine referre 28, 589; *item* ordine 20, 235; iusto 10, 105; longo 24, 329; *III* 230. fati 17, 339; cf. *III* 65. 2) *mundi*: o. rupto 8, 62; cf. 21, 141; rerum 18, 498. 3) *agminis* 15, 440; nullo 3, 331; 20, 421; docto 28, 633. -inibus *gruum* 15, 477. 4) *rei publ.*: 21, 149. o. iustitiae discriminat potestates 26, 39. pricus *ibid.*; cf. 21, 327. in ordine (?) 1, 57; cf. *ordinibus gruum* 15, 477. 5) *Rangklasse*: variis ordinibus 24, 49. illustrior o. servitii 18, 149. ordinis consors c. m. 25 pr. 4. 6) *secta philosophorum*: Socraticus 17, 87.

organum] [-a 5, 63].

orgia] Bacchi furiunt 8, 604; cf. 24, 169; *illic orgia subiectum est ut* 20, 286 presserunt buxos.

origo] 1) *hominum*: tua surgit de 8, 129. praebetur c. m. 27, 102. regalis c. m. 30, 36. *hinc* 2) *gens ipsa*: non parva c. m. 25, 58. 3) *rerum*: fundator originis (*de urbe*) 26, 600. mali 20, 539.

oriri] oritur proles *II* 370; lues 20, 33; libido 15, 167. Roma orta finibus exiguis 24, 138. Gadibus ortum diem 18, 353.

ornamentum] -a mitia pacis dabat c. m. 46, 6. ornare] 1) -at mater ora puellae 28, 524; diademat

- crines 7, 84; hanc amaracus *II* 129. -ari sertis *II* 87. -et limina 24, 213. avis cristas 28, 576. 2) *translate*: te Signifer *I* 101. superi annum 24, 264; *cf.* 24, 88. conubia 10, 165. ornaret fetibus orbem *c. m.* 53, 124. ornantur 17, 93; *cf.* ornatura 5, 449. ornabere *c. m.* 22, 54. 3) *praemio*: -atur donis 17, 263; *cf.* 10, 165. ornabere opimis *c. m.* 22, 54.
- ornatus] (-um, -u, -ûs) *vestis aut dearum aut festo apta, ut trabea (Ornat), saepe purpurata, picturata, lapidibus ornata: sgl.* 18, 200. formae reddit *c. m.* 25, 101. retorto colla mollire 1, 86; novo 8, 585. — *pl.* collo membrisque aptare 10, 282; Tyrios 18, 422; pulchros *Liviae etiam tum servatos* 10, 12; *cum thesauro hereditibus traditi, cf.* 22, 94. uno coniugis ornatu aliquis emit provinciam 18, 200.
- ornus] humilis *III* 142. *pl.* 2, 7; 9, 17; frondere mediis penatibus *III* 73; annosas fulminat *c. m.* 22, 40.
- ortus] (-û, -um, -ûs) 1) *sgl. natales*: in ortum *c. m.* 27, 58. quo ortu *Rufinus* 3, 24; claro 20, 80; hoc nasceris 8, 121; sanguinis 10, 30. *Solis*: emissio imbuat orientem 8, 389; roseo Phoebi 26, 244. -u fluminis 21, 198; emitteris *c. m.* 26, 79. anni 28, 16. 2) *pl. diei*: refugos in o. 1, 172. *Oriens*: vergere in extremos 3, 323; ad Phoebi 5, 104; in solis 21, 338; detegis 7, 178; *cf.* *I* 222. natales: tuos 7, 16; animae in corporeos o. mittuntur *I* 62.
- os] (os, -ris, -re, -ra) 1) *Mund*: 5, 509. oris *c. m.* 25, 37; spiritus *III* 151. ore bibit 4, 8; natanti 5, 509. in ore geris 26, 506. inchoat ore 1, 235; diro 3, 356; celso *I* 84. trepido *c. m.* 17, 10 (*cf.* 22, 358); adde *c. m.* 23, 20; *c. m.* 43, 6. ora pateant vocibus 1, 55; ora pervolat *c. m.* 26, 10. 2) *hinc eloquentia*: oris copia *c. m.* 40, 6; dilecto carere 19, 57. *poesis*: sublimi canit 26, 124; digno 28, 493; ora movet Camenis *c. m.* 30, 15. 3) *Gesicht*: 10, 263; 28, 641. oris dedecus 18, 120; nitor 21, 45; honos *III* 89; lux *c. m.* 31, 49. sacrum 24, 11; celsum 21, 45; superbum *III* 89. purum *dearum* 22, 101. foedatum 26, 587. rubet 22, 327; *cf.* 28, 565. cerebrum ab ore *c. m.* 53, 88. similitudo in ore *II* 27; *c. m.* 17, 24; *cf.* 22, 348. ora 1, 70; 20, 119; *II* 205. referre 28, 423. fulgentia 17, 132; saucia 28, 322. rubent 24, 245; maduerunt *I* 268; *cf.* *III* 311. fatiscunt vulneribus *III* 425. *solis* 15, 494. os in aere, in auro 24, 11; *cf.* 20, 76. ora celebrant figuris 22, 175; dicavit 25, 8. 4) *Gesichtsdruck*: mutati oris 17, 220; gelato 5, 131; *cf.* 26, 378; *II pr.* 32. 5) *pro capite*: ora ornat 28, 523; neglecta *c. m.* 25, 6. 6) *pro oculis*: recto 6, 6; sub o. 22, 184. sub ora cadere 26, 259; *cf.* 250. terruit ora 3, 79. 7) *totius corporis species: c. m.* 4, 10. 8) *bestiarum: c. m.* 9, 5. 6, 6. 22, 430. ore legunt *c. m.* 31, 14. profundo *III* 268. ora 5, 354; draconum 28, 567; ora cingit honos *c. m.* 27, 17. 9) *translate* lacus immenso ore *c. m.* 26, 28 (*Mund*); *cf.* *fluvii* ora 28, 198; 495. scopuli in ora perventum (*Antlitz*) *III* 392.
- os] (ossa, ossibus) tremor vibrat *III* 152. homo nudis ossibus 18, 122. mortuorum: inmania 21, 137. densa rogis 26, 513; permiscere 26, 643. resonant rastris 21, 137. serpentum albescent *III* 341; *Phoenicis* 22, 416.
- osculum] *sgl.* ferre 14, 13. *ceterum* -a. mille sonent *c. m.* 25, 131. dulcia delibat 8, 370; libabat *c. m.* 30, 99; carpere furtiva 11, 24; *cf.* 21, 120; figere 20, 67; *III* 159; *c. m.* 38, 6. collibus 22, 196; affigere 26, 619. adde 20, 188; *c. m.* 30, 217; *c. m.* 29, 50. in o. suspensus 10, 116. ad o. porrigi 8, 168. turres ad o. intendit *Cybele I* 213. — *pro amore, coniugio*: emit 10, 58.
- ostendere] -it *c. acc. et dat.* 26, 358. se 7, 85. -ere vultus 15, 337. *cf.* 28, 513. ostensis flagellis 18, 511. nec adhuc -ditur auctor 26, 450.
- ostentare] -ant se deae *c. m.* 25, 112. -antia pellem moenia 10, 183. -atur per urbes 18, 10. -ate mihi si quid 15, 429. — *glorioso*: suos labores 24, 14.
- ostentum] -a mentem horrificant 26, 249.
- ostium] -a: deducit in 17, 236. Tiberina per 18, 404. septena Nili *c. m.* 27, 100; quinque *Danuvii* 8, 631.
- ostrum] 1) *color: I* 255; 8, 599 (*cf. v.* 600 colorem). Sidonio tingit femina Lydia *I* 275. *cf.* chlamydes ostro texebat *c. m.* 46, 8. 2) *vestis colorata, ornatus regius*: Sidonio velari 5, 450; in Tyrio 7, 15; 15, 327; *cf.* 8, 125; 10, 340. — *corusco infecta regia Tiberini* 1, 264. *etiam lorum*: puniceum 1, 90.
- otium] [otium 1, 8]. otia: Saturnia *III* 21; Musis 17, 66; fecunda 17, 115. marcida luxu 7, 41; blanda 21, 93. iuvant 3, 140; *cf. c. m.* 25, 76. — *bello opposita*: 21, 93; succedant curae 4, 13. o. ferri 20, 121; *cf.* o. nervus agit *II* 32. *hinc ipsae indutiae vel pacis*: ignava perosus 20, 477; rebus dare 26, 361; vendere 21, 210; *sic de Rheno pacato* o. Galli limitis, *sc. stabilita*, 8, 459. — otia egit *Orpheus, sc. canendi, II pr.* 1. — o. naufraga somni (*Ulixis*) *c. m.* 30, 145; per dulcia noctis *c. m.* 30, 221; *cf.* *I* 277.
- ovans] consul 15, 32. -ntem 12, 44; 21, 68; 28, 155; animum 22, 68. -ti 8, 536; 28, 553. -tes equos *II* 306.
- ovile] -i purpureo *c. m.* 30, 73.
- ovis] *pl.* pascere *III* 355. ut miseris 20, 400. fuga arma ovium 15, 441.
- ovum] *pl.* rupit hiulca 6, 4.
- pabulum] -a: 18, 248; ventosa *c. m.* 27, 15. *hominum*: 15, 34; glandes *III* 43. *transl. c. m.* 29, 17.
- pacator] *Rheni* 24, 13.
- pacare] 1) -atur *Rhenus c. m.* 25, 91. 2) *pacet montes* 24, 284; -averit feras *c. m.* 18, 19. -ari aequora *c. m.* 31, 60; *cf.* *II* 147.
- pacifer] -ro pede *Hercules II pr.* 10.
- pacificare] aures modis 4, 20.
- pacificus] mores 24, 154; fulminis alae *II* 229. (*II pr.* 10?)
- pacisci] *c. abl.* requiem 21, 211. pactus villa Asiam 18, 199. — *sine abl.* fortunam 18, 228.
- pactum] -a movet 28, 205.
- paelex] *gen.* 18, 62. *abl.* veteri reducta 19, 24. *de Cerere III* 327; *de pathico* 18, 62. — [2, 47.]
- paene] 18, 384; 20, 572; 21, 376; 24, 125; 26, 71.
- paenitet] 1) *c. gen.* 20, 507; 22, 310; 28, 181. 2) *c. acc. et gen.* 22, 310; 28, 128; -uit 18, 37. 3) *c. inf. c. m.* 41, 6.
- pagina] *scriptum*: venit de 22, 302. *fastorum* 22, 244. — *pro libro (carmine)*: antiquis libris 1, 197; *Musarum loquitur c. m.* 30, 162. *absol.* 17, 255; quae meminit? 18, 232.
- palaestra] *Thebana* 8, 532. *pro palaestritis*: -as liquidas posce 17, 287. *pro pugna: c. m.* 30, 171.
- palam] 15, 100; 20, 237; *c. m.* 32, 6; *al.* sitque palam *c. acc. et inf.* 15, 431; *cf.* 8, 272. proclamat 5, 81; *cf.* 28, 359; vox edita 26, 545; palam aperta 20, 560.
- palatum] -o tradere aves 20, 329.
- palla] *in deis tantum*: velat, tegit umeros 1, 224; 28, 166. -ae fulgentis obtentu *II* 26.
- pallere] pallens *metallicus* 17, 41; luna 17, 131; *cf.* 1, 212. *de inferis*: castra *I* 41. — *gelu: III* 88. — *de auri colore*: -uit *Hermus* 24, 228. — *terrore*: aula 20, 462; pallescit regia 15, 342;

- populo pallente 17, 300. p. ligustra *III* 240; *item de fluuiis* 20, 115. -uit 18, 504 (?); -bant c. m. 30, 176; *item Atlas II* 191. p. pro 22, 120. — *translate, timere*: 24, 100; pallescit regia 15, 342; pallens 15, 178. adeo tremor palluit *in statua* c. m. 17, 12.
- pallescere] solem c. m. 29, 3. -it nox c. m. 27, 6; stellae c. m. 53, 9. -at barbarus 8, 359. -ere Gangen 7, 203. — *pro pallere*: lacus *II* 114. — gaudia matris (*sc. picta in veste*) 22, 344.
- pallidus] 26, 356; *metallicus* Astur c. m. 30, 75. c. m. 23, 17. pallidior solibus (?) ora 18, 261; *cf. v.* 121. terrore: 15, 374. *de inferis*: *II* 326; simulacra 3, 128.
- pallium] -a praetentat *Maurus* 15, 438.
- pallor] -re infectae genae 5, 131. *cf.* Pallor.
- palma] *arbor*. 1) *pl. nutant (Paphi)* 10, 66. 2) *praemium*: viridi gaudet *Victoria* 24, 205. -am rapere *alicui* 17, 283. salus tanti p. furoris 15, 238.
- palma] *pl.* 26, 254; trementes tendere *III* 109.
- palmes] (-itis, -ite) 1) -itis flexus c. m. 25, 16. lento 14, 20. largo 22, 263. opaco *thalamus* 10, 217. 2) *de vitis cultura*: c. m. 31, 39. Etrusci uber 26, 504. Nysaeo 20, 171; velatur Ganges 8, 610.
- palpitare] -at *balaena* 20, 431.
- paludatus] aula 28, 596.
- palus] 3, 291; 20, 438; pigra calcatur 8, 436 (*cf. II* 59). Lernaeam 3, 290. tenuit Thessaliam *II* 180. *pl. II* 296; Cimmericas 18, 249; *cf.* 24, 304. -ibus exit Cimber 8, 451; *cf.* 21, 199. Pelusiacas c. m. 27, 97; Libycae (?) 20, 255. — *inferna*: horrendae stagna *I* 112.
- paluster] -stri vado *II* 59.
- pampineus] thyrsos 8, 603.
- pampinus] crispatur c. m. 25, 5; induit ulmos *II* 111; circumflua *in nave* 24, 367.
- pandere] (*praes. tantum*) 1) panditur lacus *II* 113; c. m. 26, 28; herba 3, 211; penetrare 22, 445; *cf. I* 25; 215. -eret aedes 24, 204. pandere se 26, 215; *cf.* 7, 107. mihi panditur aequor 21, 22. pandite Helicon 4, 1. carmina (*aufschlagen*) 18, 11. -it alas *II* 97. rumoribus aurem 22, 48. litus 3, 123. -it viam 26, 341; *cf.* c. m. 31, 59; iter ense 28, 478. -ite coetus 1, 249; materiam virtutibus 24, 107. 2) *oratione*: fata 19, 37. oracula 28, 37. gemitus 20, 193. nobilitas exordia laudibus c. m. 30, 34. — pande patriam c. m. 25, 31. pandite vati c. *relat.* 3, 23.
- pangere] (*pft. tantum*) pepigi mihi letum 28, 305; *cf.* 28, 452. puellam 10, 22.
- papillae] -as intacta c. m. 25, 28.
- par] (*par, -rem, -res, -ribus. abl. pari* c. m. 26, 75). 1) c. *dat.* 10, 243; 22, 36; 27, 26; 5, 153 (*supple sibi*); nitor nivibus 24, 289. 2) *absol.* 3, 186 (*sc. sibi*). 5, 361; 20, 294. se iactare parem 1, 20; *cf.* 22, 167. paribus trophaeis 15, 367; *cf.* 1, 139; 8, 204; 24, 295 *al.* 3) c. *abl. relationis* donis 24, 234; clipeis 3, 351; morte 8, 81.
- paralyticus] [21, 17].
- parare] 1) c. *acc.* 3, 143. tela parari 26, 537; *cf.* 20, 308. -at trabes 1, 178; cratera *II* 344; *cf.* 5, 311. cruciatus *eqs.* 3, 236. -bant iter 20, 97. parabatur concordia c. m. 30, 85. *adde* 5, 442. 18, 22. 10, 229. morte parata 28, 451. paratus *absol.* (*sc. ad rem*) 1, 151; 8, 488; 26, 569. *de quaestu*: -avit opes 5, 156. — *et c. dat.* stellis convexa 1, 242; *cf.* 7, 170. tecta epulis 1, 264. exitum 3, 189. scaena paratur c. m. 30, 25. *cf.* dexteras in bella c. m. 53, 7; *ad b.* 3, 344; *item* *ad fontes* 20, 308. parati casibus 20, 494. 2) c. *inf.* paro 15, 371. prohibere paras 5, 165. parat
- ire 1, 77. dictare paratus 21, 302. *adde* 5, 373. 15, 258. 18, 236. 22, 226.
- paratus] *abl. -u* Martis graviore 21, 336; regifico splendere 5, 340; Tartareo splendet 15, 180.
- parcere] 1) c. *dat.* parcite hosti 5, 219; membris c. m. 53, 29; oculis 5, 521. pepercit hostibus c. m. 22, 20; Sirius violis c. m. 25, 119; *cf.* c. m. 38, 4. -itur *nemori III* 354. — poenae 18, 185 (*cf.* 8, 114). nec parcis Elissae c. m. 30, 148. 2) *absol.* 28, 301. vix pepercit *I* 67. parcendi rabies 3, 237. parcendo secat (*i. e. parce*) 26, 122.
- parcus] 1) c. *gen.* opum 24, 223. cruoris 22, 29; poenae 8, 114 (*cf.* 18, 185). sui c. m. 9, 29. 2) *in alqm*: 28, 555. 3) *absol.* 22, 147. *III* 36.
- pardus] *pl. in harena*: virides 24, 345; fulminei properent ad vulnera 17, 303.
- parens] 1) *plur.* c. m. 17, 5. planxere *II* 356. occisos iurare 3, 328. -ibus purpureis 21, 80. 2) *sgl.* alter c. m. 17, 24. pater: 28, 101. *gen.* 28, 554; aetherii 5, 144. sceptriferi c. m. 30, 130. fallacis c. m. 43, 9. *dat.* 7, 38; 20, 141. *acc.* 5, 2; repetis (*Christus*) c. m. 32, 19. — mater: *III* 414; 10, 117; 261; sancta *III* 115; dira *III* 97. *gen. II* 4; *III* 193; c. m. 25, 46; divinae 10, 230. — *translate*: pietate 10, 41. Argaeus p. equorum 5, 31. Henna florum *I* 72. *de Roma* (*cf. s. v.*): 28, 362; veneranda 1, 177; 26, 52; Terra p. c. m. 53, 1. regni parentem 22, 166; 24, 51 (*cf. v.* Stilicho). — *de feris*: *I* 128.
- parentare] -ans strage 28, 118.
- parère] 1) 22, 361. peperit fratres 18, 290. hos pariunt 10, 74. auctorem paritura suum c. m. 32, 10. 2) *translate*: artes pariat sollertia *III* 32. imperium peperere labores 5, 51. annum peperit *Victoria* bellis 28, 653. morae pignus 17, 26. 3) *comparare*: parta reponas 26, 502. parta quies 19, 52.
- parère] 1) c. *dat.* sibi 8, 299; magistro 20, 157; iuveni c. m. 30, 201; iussis 26, 277; dicto *I* 113; caelo vocanti 26, 549. puppim clavo 18, 425. paruit imperiis 26, 396; *cf.* 15, 290; 22, 271; paruerant 21, 205. paretur dominis 20, 480. parebitur ultro 15, 321. 2) *absol.* 3, 144. parendum est 5, 218.
- paries] beryllo 10, 90.
- parilis] [2, 63].
- pariter] 1, 228; 8, 209; 10, 281; 26, 436; *al.* *cum* et (*que*): pariter Boreae et Austri 8, 29; *cf.* 8, 175; 17, 335; *al.* pariter cum duce 19, 16. pariter pariterque, *inter verba*, 10, 331; *cf.* *III* 379 *sq.*; c. m. 25, 144. p. *anaphor.* 7, 147. — c. *dat.* favillis *I* 167 (*cf. d. antike Buchwesen* p. 246 *adm.*).
- parma] grave sonat 28, 628. -am removit 8, 12.
- pars] 1) c. *gen.* quota tui 5, 513; *cf.* mei 26, 309. p. fuit humani generis c. m. 32, 12. prima parte aevi 1, 63. parte sui 17, 48; 26, 384. — *plur.* p. animae 8, 240; *cf.* 20, 540. — *sine gen.* pars una maneret 3, 317; *cf.* 20, 583. ab omni parte 28, 218. feminea pro p. c. m. 30, 228. in partem regna dari 5, 315. *pl. Bestandtheile des Wassers* c. m. 28, 32. — *correlat.* pars . . pars 3, 68; 7, 136. pars . . partes c. m. 53, 113; parte . . parte *II* 23; *cf.* c. m. 53, 90. 2) *Partei*: aemula 24, 36; *cf.* 22, 95; *similiter* solabere partes tuas 8, 342 *ut* partibus 8, 112. 3) *imperii Romani*: regni pro parte 28, 83. per tot discurrere 21, 310. partibus Italiae (*pro occidentis*) 5, 103; *cf.* Hesperis 20, 213. *absol. de partibus orientis vel occidentis*: cedere in partem novae 15, 62. *plur.* 15, 281; 18, 412; 20, 48; recipere et suscipere 8, 391. *cf.* 22, 95. ne qua pars intacta 21, 248. partem invadere (!) 5, 160. mira aposiopesi altera, *sc. pars* (?) 15, 113. (*cf.* *orientales partes Augustin.*

- confess.* IX 7; *Dreves in Goettinger Gel. Anz. a. 1886, p. 293.* 4) *Rolle: Veneris partes* 19, 60. *particeps*] -ipem sceptri 5, 383.
- partiri*] -itur communem avum 10, 31; *morsu hydrium* 15, 470. — *pass. partitum (est)* 21, 30; *partitis catervis* 28, 632.
- parturire*] 1) -rit annis nomina 1, 204; -iens lumina caeli c. m. 53, 124. 2) *transl. aether sidera* 10, 275. *mundos pectore philosophus* 17, 81. — *sine obi. -iente rogo* c. m. 27, 62.
- partus*] *sgl. gen.* 3, 227. *abl.* 10, 42; 20, 42. *retinet conubia partu* 18, 72; *Apollineo* 8, 133; *arcano compleri viscera* c. m. 32, 9. *cumulum partum futurum* c. m. 27, 44. *hi loci omnes de ipsa prole accipi possunt* [cf. 2, 65]. — *pl. sacri Mariae* 22, 342. *primos I* 124. *de prole: magnos proferre* 1, 146; *geminos ferre III* 308; *dare* c. m. 53, 56. *semiferos* 18, 1.
- parum*] 3, 238; 26, 375. *adde: parum* 18, 205.
- parumper*] 8, 7. 10, 190. 20, 116. 21, 146. 26, 269.
- parvus*] *de puero*: 3, 93; 8, 157; 10, 341; *absol.* 28, 585; *cf. vitulus* 8, 383; *item* 6, 1; 10, 246. *parvos in artus* c. m. 32, 15. — *cauda* 20, 427; *cf.* 22, 146; *II* 102; c. m. 24, 4; *al. Athos* 8, 475; *catervam* 20, 307. — *-o tempore* 15, 15; 21, 218. *p. quies* 20, 121; *noxa* 22, 40. — *de honore: origo* c. m. 25, 58. *nitoris* 22, 288. *non parvus*: 28, 202; 21, 325. — *neutr. subst. parvo honesto contentus* 3, 201; *ali* 15, 105. *pl. parva loquor II* 294; *cf.* 10, 34.
- pascere*] 1) *act. oves III* 355. -is *cornipedem gramine* 28, 183; -at 21, 226. -it *volucrem* c. m. 53, 21. *aves mortuis* 28, 209. -ebat *silva leonem* 3, 285. *hominem: si quem Maeotica p. I*, 36. *cf. pavit sanguine Manes* 28, 116. — *transl. -at furorem* c. m. 22, 22; *preitiis commercia* 22, 115. 2) *depon. uberibus* 7, 78. *unde -untur apes* c. m. 30, 9. *pastae gramine equae ibid.* 191; *cf. caligine pasci II* 193. *homines: pascimur* 15, 70. *transl. -itur aspectu* 3, 165; *poenis* 22, 14. *sättigen:* 8, 251.
- pascua*] 5, 126. 8, 383. 26, 410. *III* 168. *laeta* c. m. 47, 6. *plena gregibus* c. m. 31, 38. *fumant* 5, 30; *fumantia vernant* c. m. 26, 20. *respirant* 24, 343. — *mandunt p. Coeyti I* 280; *cf. II* 319.
- passim*] 3, 383. 14, 33; 34, 15, 136; 359, 20, 45. 24, 158. 26, 608. 28, 61. c. m. 25, 10; *al.*
- passus*] *adi. passa uva* 18, 111.
- passus*] *subst. -u aequali II* 37; *superbior* 10, 98. *ficto languida* 3, 136. *tacito* 28, 509.
- pastor*] 24, 282; c. m. 28, 42. *pallidus* 26, 357; *attonitus III* 165; *cf. abl.* 3, 386; 18, 3. *ligat canem eqs.* 18, 132. *pastorum funera* 15, 361; *iras despicit leo II* 213 (cf. 5, 254). -ibus *Appenninigenis cultas aras* 28, 505. *in Alpibus* 26, 355; *in Arcadia* 21, 182. *cum eo comparatus Stilico* 26, 503. — *de Marsya v. s. v. et Celaenae.*
- pastoralis*] -i *sub culmine* 26, 355; *cantu* 21, 182; *cf. -ia murmura* c. m. 25, 36. *antra (Endymionis)* 10, 114. -es *catervae* 5, 254.
- patefacere*] -fecit *vocibus iram* 3, 44; *cf.* 24, 34. *-facta furori Asonia* 26, 292; *agmina indicio* 28, 471; *Tartara I* 113.
- pater*] 1) 18, 224; c. m. 30, 57. -trem *te dicere* 8, 651. -is *officium* 18, 51. -em *induere* 7, 157. *pater sibi* c. m. 27, 24. *gen.* 28, 119; *aetherii* 22, 26; *nomen dulce I* 36. *dat.* c. m. 17, 22. *acc.* 7, 24; 20, 514; c. m. 30, 136; *altum* 22, 63. *abl.* c. m. 53, 118; *pater* 28, 55. — *plur. patribus pro avis vel parentibus* 15, 389; *liquidis Naidum III* 16. — *ore ferens patrem* 22, 348; *cf.* 8, 518; c. m. 4, 12; c. m. 17, 22. *patri praeponere civem* 18, 442. — *cum n. proprio*: 28, 149; 26, 578. — *de animalibus*: 6, 3; *patres* 17, 306. *de Iove, v. s. v.* (1, 207; *rerum* c. m. 26, 83). *p. veris II* 73; *p. aether, v. s. v.*; *de deo* c. m. 32, 3; *cf. III*, 336. — *rex quasi pater*: -em *geras* 8, 294; *cf.* 24, 189; *v. s. parens*. — *p. principis* 19, 50. 2) *pro socer*: 13, 12; 15, 354 (cf. *Tacit. ann.* 159 al.). 3) *senator*: -em *famulum* 20, 69. *plur.* 8, 581; 26, 106. *patrum concilia* 15, 46. *Romanos* 26, 390; *cum plebe* 28, 332. *ducibus mandant proelia* 21, 329. *falsi patres* 18, 470; *digni consule* 20, 137. *duplici sensu* 17, 269. *item apud Gothos* 26, 481. (in *casu obliquo primam syll. producere amat poeta, corripuit* e. g. 22, 26; 28, 119.)
- patera*] -am 21, 62; -as *libare* 1, 247.
- patere*] 1) *c. dat. III* 145; *patuit ingeniis campus* 17, 263. *mihi si pateant vocibus ora* 1, 55. *monstris iter* 20, 40. *elementa patenter hostibus* 21, 360; *cf.* 5, 73. 2) *absol. -et planities* 5, 349. *patentibus arvis* c. m. 28, 39; *mons* 28, 502. -uit *domus III* 8. *cum pateant urbes (hosti)* 20, 210; -uerunt *claustra* 7, 92; 26, 190; *cf.* 8, 390. *patenti vestibulo* 18, 201; *cf.* 20, 63. -ent *convexa de caelo aperto II* 91; *cf. de vere* 10, 55; *et patuit luna* 15, 223. *colla (sine iugo)* c. m. 18, 6. — *patuit pro innotuit* 28, 438; *caedes* 20, 524. *cf. patuere* 20, 2. *fides patens eventu* 26, 553. — *pro vacuum esse*: 18, 114. — *pro licitum esse*: *poena patet* 8, 266. — *obscene*: 18, 363.
- paternus*] 1) *quod deceat patrem*: -ae *mentis II* 253. *pietas* 15, 301; *cf. III* 22. 2) *pro patris*: 6, 10; 10, 37; 178; 18, 200; 24, 227. *III* 175; *Manes* c. m. 27, 72.
- patescere*] -unt *fores* 7, 169; *arcana* 22, 445.
- patij*] 1) *c. acc.* 5, 483; 8, 434; *solem II* 198; *cf.* 1, 132; 7, 44; 20, 411; *II* 198. *vires possit* c. m. 26, 78. *passurus enses* 15, 434; *moras* 20, 292. *pateris morbum* c. m. 44, 5; *contagia* c. m. 27, 10; *cf. passus* c. m. 8, 123. *passurus regna Ditis III* 63; *cf.* 19, 3. *ligones terra I* 197; *pontem fluvius* 3, 376; *occasum astra* c. m. 53, 12; *cf.* 26, 9. — *patior dispendia sortis I* 100. *taedas pati* *II* 279. *patiar probra* 15, 375; *fugam* 26, 525; *pati* *iugum* 8, 260. *si paterer viros* 20, 223; *cf.* 10, 257. *passus iocos* 28, 60. *Eutropium passure* *Cato* 18, 459. — *admittere*: 5, 7. *patitur cerni Calchedona* 8, 177. *hinc defendas* *quod vota pati non possent* 18, 172. — *c. acc. dupl.* 15, 204. 2) *c. (acc. et) inf. mollire colla* 1, 86; *dissolvi vincula* 22, 41. *pati* *c. m.* 25, 136. *patimur* 15, 265; 17, 276; 20, 392. *patiemur* 3, 46. *patiar* 5, 387; 17, 184. *passus II* 313. *adde* 8, 3; 17, 184; 3, 46; c. m. 32, 5. 3) *absol. non patiar* 5, 235. *obscene patitur* 20, 82.
- patiens*] *haec sola forma.* 1) *c. gen. obi. laborum* c. m. 18, 7; *cf.* 20, 94; 26, 581; *III* 369; c. m. 7, 8. 2) *absol.* 4, 4; 8, 386. *animus* 17, 211.
- patrare*] *bellum* 15, 274; -atis *bellis* 28, 127. -anda *manu* 21, 302.
- patria*] *haec* *p. est* 5, 247. -am *c. m.* 25, 52; *vendit* 15, 267; *erigere* 17, 149; *labentem* 20, 302. *ruenti succurre* 5, 95. *vocat et mandat* 28, 430; *cf.* 15, 111. -ae *dolores* c. m. 30, 155; *luctum* 28, 118; *ritus refugere* 20, 204. *de urbe*: -ae *conditor* c. m. 22, 20; *cf.* 17, 149. *Roma urbs*: 24, 220; *pro -ae flammis* 20, 598; *cf.* 26, 434; 28, 339. — *apium*: *rimosam* 5, 464.
- patricius*] 1) *subst.* 18, 109; 19, 2; 20, 561. 2) *adi. coetus* 28, 599. *habitus* 8, 6. *domos* 28, 61. *favori* 24, 50. *honos* 25, 8 (*hoc explicatum* s. v. *honos*). *de re Mommsenus in Novo archivo XIV* p. 483.
- patrius*] 1) *pro patris*: *ensis* 3, 78; *orbis* 7, 7; *cf.*

- 8, 125; 638; 15, 5; c. m. 27, 92; c. m. 41, 18; al. campi, i. e. Martis, 28, 9. iras (i. e. in patrem) 15, 393. p. Mavortis amor 1, 96. 2) ad patriam pertinens: Hister 26, 81; cf. c. m. 25, 127; 22, 238. artes 24, 112; regiones 24, 155. vectigal 22, 200. patrio Marte, i. e. bello civili, 28, 91.
- patruus] c. m. 30, 105; -i 28, 98; c. m. 30, 186; -o c. m. 30, 39. — -i aequorei, Neptuni, c. m. 30, 124. de Plutone II 207; I 266.
- patulus] rictus III 339; 21, 262; cf. 24, 353; 22, 112. nares 8, 547. orbis conchae c. m. 45, 2. campum 28, 515; cf. c. m. 53, 72.
- pauci] pl. tantum: 1, 68; 15, 102; 28, 252; 461; c. m. 43, 3. -orum 20, 594. — n. sbst. pauca locutus c. m. 53, 100.
- pavere] 5, 398. c. m. 30, 206. cuncta pavet III 141.
- pavidus] 21, 356; 24, 332. 8, 447; 15, 67. 26, 314. pavintum] pro pavimento [5, 56; cf. ad l.]
- paulatim] 5, 373; III 31; 15, 45; 20, 519; 26, 246; c. m. 9, 44; c. m. 25, 83.
- paulum] c. m. 12, 1.
- pavo] -onum alae 18, 109. et v. s. Iuno.
- pavor] clausa sibi cuncta putat 28, 145. -oris ingenio vera geminantur 20, 470. corde quievit 20, 233. Fama succincta pavoribus alas 26, 201.
- pauper] 8, 413 sq. c. m. 22, 53. c. m. 23, 16. c. m. 16, 1. -ris Anci 15, 109; cf. 18, 452. turba II 301. -ibus puellis 20, 370. — sbst. 22, 128; de p. amante c. m. 15 inscr.
- pauperies] aspera domat victos 26, 633 (cf. c. m. 15, 1). -em deligo c. m. 16, 2; cf. c. m. 31, 46.
- paupertas] 3, 204. sobria 8, 412. me saeva domat c. m. 15, 1 (cf. 26, 633). -ate obruta virtus 22, 122.
- pax] tranquilla 5, 159; 103; c. m. 29, 49. alta lanum ligat 22, 287. Marti datur c. m. 29, 49. pacem regit 2, 18; vexare 5, 10; sperare 28, 416; ferre polo 8, 535; cf. 15, 216; sancit victoria 26, 573. pace relata 20, 400. sub p. latet Mars 28, 307; sub tuta 5, 103. gen. 15, 99; pacis premium 15, 51; 20, 97; pacis custos 10, 333 (de Stil.; cf. 24, 123); odium 21, 245; ornamenta c. m. 46, 5. senectutem infert 28, 534; cf. 20, 278. pace absol. in Friedenszeit 22, 16; cf. pacem foedat 21, 29. personata: profecta a fonte Rheni ad ostia 21, 201; paci largiri honores 28, 639. — de pactione: pacis leges I 63; paci Assyriae 21, 51; Romanae finem quaerere 20, 477. pacem emere 10, 225; donat 8, 454; cf. 18, 378. — de rebus naturae: avibus 17, 121; maiora decet (sc. flumina) 17, 239. sidera pacem non habent 26, 62. profundam rerum III 56.
- peccare] -at uberiore rapina 18, 196. -asse audax videbor (i. e. per audaciam) c. m. 41, 11. -are fidem 22, 97.
- pecten] (gen. et abl.) 1) in lanificio: gen. arte 8, 594; cf. III 156; ingenio (artis eventus contigit) II 41; moderator 20, 382. abl. 20, 456. divino duxit 22, 333. 2) citharistae: abl. nobiliore 9, 18; Mitylenaeo modulatur 10, 235; cf. II pr. 15. Orpheo migrant silvae 22, 122.
- pectere] -ebat crines 18, 106; hydros 20, 111. -unt c. m. 52, 2.
- pectus] 1) proprie: I 154. II 341. c. m. 53, 21. 18, 279. sub p. 8, 241. deformant maculae 5, 504. in pectore sulci III 426; cf. III 405. per p. aquae 1, 222. seminudo 11, 37; exuto c. m. 25, 7. niveo c. m. 8, 3. pectore pressit anhelu 7, 30; cf. c. m. 30, 173. sub p. latuit c. m. 32, 13. — pl. 3, 37; 5, 79; 10, 180; tot militum 28, 626. ter movit 10, 147. nectit c. m. 29, 33. mirantia tundunt III 129. dabat bellis 28, 490; hinc explicata c. m. 50, 3. 2) in reste: album 1, 90; angustat iaspide 28, 526; ferratum excipere c. m. 30, 219. cum Gorgone c. m. 53, 92. erecto pectore ambulat 18, 306. cf. 5, 79. 3) pro animo: I 226. 17, 91. 28, 550. III 104. sopitum 27, 2. magnanimum 24, 9. divinum fallere 28, 233. tenerum 18, 423. -oris commoti ignem 3, 181; cf. 20, 180. tumorem c. m. 29, 48. in pectore concipit (ambiguo sensu) 18, 359. angusto parturit 17, 81. sub p. aestuat 26, 475; animoso fatur 22, 242; furioso III 262; ab imo 5, 205. hoc p. sedes posuit dea 22, 13; cf. 22, 102. — pl. 10, 317; 26, 315. pectora merces alligat 8, 501; cf. 17, 214; 26, 131. lymphata 20, 46; voto flagrant 7, 74. Phoebus intrat 18, 327. -ibus 14, 16.
- pecus] 1) in pecorum morem 26, 44. felix pecori 20, 272. ceterum pecus: III 166. invitant ad prata 28, 200. — Neptuni p. domuit Perseus 3, 279; cf. immensum 20, 427. 2) pecudis sagittiferae c. m. 9, 48. pecudes c. m. 18, 20; in harena 24, 316; locutas 18, 3. pecudum 3, 302; 5, 40; 15, 359; c. m. 31, 17; more III 42; ritu 20, 499; cf. 28, 152.
- pedes] 8, 350; 26, 579. Alcyoneus III 185. pedites 23, 13; tot subitos 26, 473. peditum magistros c. m. 30, 198; agmina 15, 195; cf. 21, 102. — sgl. collective: classibus ibat 5, 123.
- pegma] mobile descendat 17, 325.
- pelagus] irrumpit navita I pr. 11. pelago terrisque III 315. -i minas 15, 370; ludibrium 28, 140; exploratores 10, 136. — c. nomine: Icarium 20, 265. — metaph. lacus, pelagi flagrantis imago, c. m. 26, 27.
- peior] perniciosior: 26, 97; cf. 26, 263; 3, 139. luxu peiore 15, 164. plur. 20, 558. sbst. n. in peiora 8, 263. — adv. peius aestuat 18, 192, i. e. perniciosius.
- pellere] pulso Olympo (sc. clamore) 5, 182. — translate: 1) c. abl. loci et acc. -unt limine 18, 40; cf. 3, 191. pellantur Latio 18, 432. pepulit te silvis III 285. pulsus solio 15, 409; undique 18, 138. pepulisti pectore matrem III 104. 2) c. acc. 5, 402. -unt crimina deae 22, 100. pepulerunt leonem igne 5, 254; pepulere 21, 111. quos pepulit sexus 18, 467. pellebas frigora mensis 20, 459. pepulit dolores c. m. 22, 49. pepulisse 22, 281. pulsa formidine 4, 5.
- pellis] -em suis ostentant moenia 10, 183. -ibus fulvis mulae c. m. 18, 18. sub p. egit hiemes 21, 122. pharetrae pelle squamosa 21, 263. — hominis: 20, 258; cf. III 343? — iis vestitur barbari: fulvas 5, 79. proiecta 8, 486; cf. pellitus.
- pellitus] de barbaris: iuventus 8, 466; index 5, 85; curia 26, 481.
- pelta] -is Amazonum II 62.
- peltatus] cohors Amazonum 11, 33.
- pendere] 1) -at populus iustitia crimen 24, 110. 2) reputare: hoc pendas, quod . . 26, 91.
- pendere] 1) magis proprie: 15, 138. vestes 24, 248. -ent post terga sagittae II 32; cf. pendentes c. m. 25, 12. terra pependit I 253; mundus cervice II pr. 47. pendenti solo 26, 348; margine c. m. 26, 44; rupe Gigantes 28, 45. 2) transl., expectare, dubitare, fluctuare: gentes in speculis 26, 569. -et Fortuna per dubium favorem 1, 11; cf. pependit 15, 152; 18, 314; Roma inter supplicium 21, 377. c. sent. relativa: -ent quas eqs. 7, 172. — absol. tempestas 26, 112.
- pendulus] -a: fila c. m. 49, 20. rupes 5, 507. vestigia funambuli 17, 324. bella 15, 474.
- penes] quam penes 3, 75; postea vitatum.
- penetrabilis] tempus 26, 278.
- penetralis] adi. -ibus adytis ignem rapuere 21, 59. — hinc penetrale sbst. 1) sgl. profundum antri 22, 444. pl. -ibus exit templi 8, 571; item

- altis prosiluit 28, 358; cf. *III* 112. *pro arce*: -ia Bocchi diruta 8, 40. 2) *translate*: plur. sacrarum rerum p. pandite *I* 25 (cf. v. pandere). *de cognatione*: in haec -ia redi 10, 260.
- penetrare] 1) ad: -abis ad urbem 26, 547. -ant ad vivum flammae 20, 15. [20, 22] cf. quo -avit amor Palladii (*de rumore*) c. m. 25, 64. 2) c. acc. recessus 24, 157; cf. *III* 323; limen c. m. 30, 131. -abit harenas 15, 319. -averit agmina 28, 473. -assent 21, 180. convicia caelum c. m. 22, 10. — *pro figere*: ferro leones 21, 65. penetrans, *de odore*, 20, 451.
- penitus] 3, 240. 5, 206. 8, 49. 17, 318. 18, 52. 19, 13. 21, 112 al.
- penna] (*E plerumque pinna, item fere R*) plur. 1) *avum*, *sim.* pennarum notae, *de gruibus*, 15, 478. sinuatis, *de struthiocamelo*, 20, 312. *Phoenicis* antevolant Zephyros; ambit color, c. m. 27, 21. -as cient apes 5, 462. 2) *Zephyri*: madidantes concutit *II* 88. *Victoriae* 24, 203. *Periuriorum* 10, 83. *Amorum*: -is librantur c. m. 25, 16. *carminum* c. m. 19, 7. *draconum*: movens verbere pennas *III* 139. — *sgl.* te vehit 3, 280; peregit vias 10, 98.
- pennatus] *Amores* 22, 356; pueri c. m. 25, 10; cohors 10, 204.
- pensare] 1) c. acc. et *abl.* laudem crimine 28, 115. -abam annum messibus 15, 57; cf. 18, 403. 2) c. acc. -at damnum *I* 126; cunabula 10, 303; cf. 18, 73. -ent silentia vocem 5, 490. -abunt facta coronae 24, 76.
- pensum] *pl.* proiecta *III* 161. ducere 18, 498.
- pensis positis 20, 373; involvere lanam 18, 276; conferre fila tincta 23, 334.
- penuria] gestandi ferri 5, 273.
- penus] -um vastare 18, 194.
- peplus] fluentem adlevat 10, 123.
- per] p. saxa 15, 473; p. litora 15, 517; p. pectus 1, 222; cf. 11, 10; 10, 154 al. volutus per colla (*um, an*) 3, 94; cf. 3, 43. ire per 5, 431; 7, 205; cf. 8, 364; 26, 147. — per aevum 8, 285; cf. 312. — per se 8, 45; per singula (quaerit) 3, 305; p. partes 5, 453. — *pro abl.*: per proelia gerere 7, 145; cf. 5, 212; 417; 463; 26, 492; 15, 274; p. oscula 20, 188. per occultum *pro* occulto 17, 124. — „in Bezug auf“: numerari p. fascies 1, 15 (cf. 22, 324). — *fere pro in, vario modo*: per nubila 15, 477; cf. 22, 272; p. colla 8, 200; genas *I* 273. pendere per 1, 11. stetit discussas per auras 1, 124. emergit p. negotia liber 17, 211. p. somnia fatur 15, 329; cf. *III* 437. per agros 4, 4; urbes 18, 10; cf. 18, 437. per medios prosilit 5, 400. — „über“ per terga 20, 26. — *pro pro*: carmina per thalamum negare (*vel supple* canenda) c. m. 25 *pr.* 1. — *mirum*: iactura per dolorem 18, 36. — *in obstestatione*: 5, 144. 18, 435. 7, 154; al.
- peragere] -gi rem *I* 220. -gunt convivia *II* 328. -enda scriptis 21, 303. hoc peregit 18, 169; vota 10, 302; vias 10, 97. peragetur opus 20, 397. peracto vulnere 20, 3.
- perbacchari] -ata domos incendia 26, 242.
- percellere] percult c. acc.: 1) *interfecit*: 8, 103; annus 20, 482; cf. 15, 16. 2) exilio 18, 169; horror 5, 130.
- percensere] manum iuvabit 28, 157.
- percurrere] 1) segetem 7, 199; -unt ripas *II* 69; -itis montes 24, 263; -itur 5, 290. 2) *transl.* -ens telas 1, 225. Signifer -it annum c. m. 51, 9. libros c. m. 30, 148.
- percutere] -it aegida nimbo 20, 161. percussa iaculo 3, 226; -um vulnere 5, 65; cf. 5, 221.
- perdere] c. acc. 1) cunctos bello 28, 310. ne perdat c. m. 27, 63. perdita, *absol.* 20, 584. 2) *amittere*: decus 24, 89. perdidimus robur *I* 96. perderet nefas 3, 244. perdidit numen 17, 123. cf. 19, 22.
- perdomare] -ito hoste 7, 34.
- perdominari] -etur annum Zephyrus 12, 45.
- perdurare] -at fides 8, 501.
- peregrinus] -a piacula 18, 431; imago iuris 28, 7.
- perennis] bruma *I* 264. decus c. m. 17, 48. titulus 28, 374. [20, 25.]
- pererrare] *praes.* sedes *III* 154; avia *III* 43; montes 21, 227; campos c. m. 23, 1; cf. 7, 69. — pererratis oris 24, 333. -ans aegida *sc. reptando* 8, 163.
- peresus] imbre arbor c. m. 27, 34.
- perire] 1) c. *abl.* perit: morbo, ense 8, 467. quo 3, 48. pereunt 22, 436; ingentia 5, 49. perirent mucrone 28, 312. periery videndo c. m. 53, 113. — per tela cadaver 5, 417. 2) c. *dat.* nobis periery tyranni 28, 399. 3) *absol.* perit: 15, 171; c. m. 29, 20; quidquid *I* 22; ira 1, 26; labor *III* 157. ut pereat 18, 411; cf. 20, 2. pereunt 8, 335; 20, 116; 436. stellae 24, 41; cf. 1, 26. periery tyranni, sed nobis 28, 399. ne pereant ritu quo periery viri 19, 18. peritura c. m. 53, 33; cf. 3, 223; 5, 215. te pereunte c. m. 27, 103; -tibus terris 20, 590; cf. 22, 250. — perit *ex* perit contractum 3, 48 (?); *II pr.* 43.
- perfectus] -o anno 17, 259.
- perferre] -ert supplicium 15, 99. *perf.* c. acc. per tulit 6, 11; 26, 519. -limus 26, 206. -lerim *III* 46. -lerant c. m. 22, 47.
- perficere] -is proelia 21, 219. moenia perfecta 28, 532. cf. perfectus.
- perfidia] *solus acc.* opportunam strepuisse motu 28, 214; damnare 8, 402; 15, 265; cum laude receptam 18, 400. cf. Perfidia.
- perfidus] c. m. 30, 167; c. m. 40, 12. -e 5, 501. examina apium 28, 264.
- perfodere] -ossi leones 17, 300; cf. 26, 255.
- perforare] -at latex cavernas c. m. 26, 14; cf. *ibid.* 16; se mons arcu 28, 502.
- perfringere] quid -at mora 8, 407. -eret arces 26, 386.
- perfrui] -or humili Franco 18, 395.
- perfundere] nimbo 10, 293. -udit robora suco *III* 402; cf. c. m. 27, 86.
- pergere] 1) *absol.* -ite 15, 206. 2) ad: 21, 187. 22, 224. 3) c. *supino*: perge oratum quadrigas 17, 283. 4) c. *inf.* 28, 429.
- perhibere] -ent: Appenninum montes 28, 286. — *absol.* ut perhibent 10, 58; 16, 11; cf. 20, 497; 24, 227; c. m. 27, 92. — *pass., nom.* c. *inf.* perhibetur Perseus domuisse 3, 278.
- periculum, -clum] *semper* pericula 5, 15; 26, 318; 28, 465; c. m. 22, 26; suprema 20, 596. [pericla 1, 4.] *ceterum trisyllabum*: -um gliscere 20, 392; subire 28, 244. -o 26, 3; procul 28, 211. -is 21, 92; 26, 211; subsistere 20, 368; exuit Hesperiam 28, 341. hic sola pericli turris 3, 264.
- perimere] peremi multos canendo 3, 157. -emit 20, 218; animas 5, 458. — peremptus: 2, 15; *II* 22; famulis manibus c. m. 22, 17; -i populi 5, 426; provincia 20, 588; iure perempto 21, 382. — *sine acc.* perimit leto 3, 234.
- peritus] aurigandi 20, 341. [5, 29; 42.]
- periurium] -a: c. m. 43, 5. neccit blanditiis 3, 222; venditat 26, 567. cf. Periuria.
- periurus] furor (*i. e. peierandi*) 28, 207.
- perlegere] -it (*praes.*): figuras in *Picto* 26, 418. — *considerare*: cubile, toros *III* 165.
- perlustrare] di . . quos Phlegethon perlustrat *I* 24.
- permanere] -at livor in herbas *III* 238.

- permanere] -et nullus 28, 315.
 permetiri] permensus iter 3, 176; 7, 166.
 permiscere] permixta plebe 20, 65; funere 1, 112; fletu 15, 228. permixtis iugis 8, 107.
 permittere] tantum sibi fata 18, 174; Martem minori c. m. 30, 199. -o casibus orbem 5, 216; cf. 15, 502. -is iusta petenti 22, 97. -isit 7, 41. *ptc. pf.* permissa facultas 5, 74; votum 8, 618; ioci 14, 31. (4, 22). c. *coniunctivo*: permittite, cadat 15, 314; item 22, 406. c. *acc. et inf.* 26, 228; 20, 275; cf. 17, 329. — *pass. de eo, cui permittitur*: permissa morari incendia 17, 329 (*Trump. p.* 35).
 permovere] permovimus aures precibus 28, 368.
 permulcere] -ent Athesin cantu aves c. m. 25, 106.
 permutare] 1) c. *acc.* 20, 245; -at 18, 60; merces 27, 7. permutant radios (*schillern machen*) 10, 86. 2) c. *abl. et acc.* 15, 476.
 pernegare] -at 17, 76.
 pernix] Ceres III 376; animalia 24, 321. -icior unda 5, 113. -cius *adv.* 10, 131; II 199.
 perosus] 17, 80; 18, 463; 20, 476; 24, 262; 26, 513; libertatem 26, 371.
 perpeti] -essus damna 1, 258.
 perpetuo] 8, 288 (*an -um legendum?*).
 perpetuus] 5, 318; 10, 61; 17, 208; 20, 78; II 289; 364; 21, 146. tractus 28, 290. ambitus ripae c. m. 26, 50 (*cf.* 8, 288). fasti 1, 279. *adv.* -um 10, 61; 22, 429; 24, 212.
 perrumpere] -eret agmen 28, 460.
 persolvere] grates 1, 75; poenas 5, 437; mercem 28, 579.
 personare] 1) *intrans. c. abl.* -at aula prociis I 133; domus vate 25, 4; cf. 18, 179. 2) c. *acc. et abl.* pulpita socco 17, 315. *transl.* Attis patriam ululatus 20, 303. 3) c. *acc. et inf.* -uit Roma venisse ducem 26, 461.
 perspicere] -exerit actus diu 5, 481.
 perspicuus] lacus II 117; cf. III 253. marmor crystalli c. m. 38, 3.
 perstreperet] -it: 1) c. *acc.* turba aedes 3, 213; Baetina hinnitu equus 17, 285. 2) *absol.* pulsatus ictu 20, 450.
 perstringere] pascua cursu c. m. 47, 6; cuncta narrando 28, 436. -nixit iter 21, 200.
 persuadere] *absol.* -et III 227.
 persulcare] -ata genas rugis 3, 136.
 persultare] -at licentia inter vina 26, 369.
 perterritus] II 155.
 pertemptare] -at brachia nisu III 362; crimina Minos (*i. e. exquirat*) 5, 477; -as bellum 18, 272.
 pertrahere] -it ornos 9, 17.
 pervenire] 1) perventum ad 5, 292; pervenit ad 10, 184. 2) c. *acc.* Hesperiam 15, 326; -enere iuventae robur 26, 74.
 pervigil] 21, 285. labor 26, 361. tibiae 14, 30. plausus II 366.
 pervigilare] -ant vates 19, 40.
 pervius] umor, *sc. oculis*, II 115. *ceterum* pervia: claustra, c. *dat.*, 1, 107; cf. 8, 110; I 182; III 384. culpa pectora 26, 130.
 pervolare] -at: rura equus 10, 292; Fama alis Oceanum 22, 409; locus clarus ora c. m. 26, 10.
 perurere] perustus: 1) c. *abl.* harundo sole 1, 218. 2) *absol.* -is omnibus 28, 294; ventis 3, 303; scopulis I 153. — [2, 123; 129.]
 pes] 1) *plur.* 5, 412; III 252. pedibus curvis 15, 469. ungue crescere 7, 78. volucres eripiunt alqm II pr. 42. lambere 1, 190 (*cf. ad l.*). ante p. I 49; 26, 613; 27, 14. sub tuis c. m. 31, 36. ibo quocumque inebunt III 432. — *sgl.* pacifero contigit arva Hercules II pr. 10 (*cf. I* 128). unco Phoenix c. m. 31, 16. ruina sustentat trepidum pedem c. m. 26, 48. 2) *metrica ratione*: quae tibi cum pedibus ratio? c. m. 13, 1.
 pestifer] aer 15, 514. -i Avernii II 348. -as taxos Megaerae III 386.
 pestis] 1) *pro morte*: -e marmorea ligat c. m. 53, 100. -em Stygiam morbus desudat (*sic tautologia vitatur*) 3, 304; cf. pestifer e. g. II 348. 2) *pro summa pernicie*: III 257. — *personatae*: pestes Erebi 3, 29 sqq.
 petere] 1) vina petit 18, 271. menses petant exordia 1, 7. casta petas 22, 107. maiora petens 1, 65; cf. 22, 97. magno petendum credis 17, 147. digna petitu 17, 242. petuntur 20, 70. petentes 19, 29. petisti 8, 370. petiere 15, 525. cum ab: petiere 26, 107. c. *inf.* scire peto III 300. 15, 142; pete I 63; 8, 304. c. *acc. et inf.* 7, 106. de proco: cum peterem c. m. 31, 37. peti c. m. 30, 166. cf. petisses 11, 32. petamus 15, 489. 2) *interrogare*: 5, 371. 3) *de quaestu*: 5, 323. *absol.* petendi 3, 221. 4) *de itinere*: 15, 509. pete sidera 3, 363. peteretne fugam 5, 132. retro 18, 353. adde 5, 242. 5) *hostiliter*: me 20, 395; petat Parthos 1, 80; Marte 15, 273; 8, 90. hastis petendus 18, 506. petitur caput 5, 151. peti 5, 58; petitus 22, 83. petissent 15, 247. — petit ex petiit contractum 15, 273. 17, 62. 28, 102. petivit 26, 507.
 petitor] arcus certi p. vulneris 8, 528.
 petulans] luventas 10, 84; amentia 18, 237; cf. c. m. 23, 7.
 phalanx] -ges Graecas 15, 406. de mil. Romanis: omnis summissa 28, 631.
 phalerae] equi: 8, 549; auro reudent c. m. 48, 3; -as equestres moliri c. m. 47, 15.
 pharetra] -am gestare II 242. parva pueri 26, 494; cf. 8, 161. -am suspende 19, 59 (*cf. pendentes c. m. 25, 12 et 8, 161*). — *pl.* 8, 534; -is clausis 24, 269. Maurorum: viperae 21, 263. Gothorum similium: immanes 5, 80; cf. 26, 494. — *Amorum*: aurata donari 10, 134 (*cf.* 26, 494). *pl.* suspirant igne c. m. 25, 12. plenis *ibid.* 118. ultrices c. m. 8, 5.
 pharetratus] plebs Persarum 21, 55. -tarum comitum Dianae 24, 242.
 piaculum] -a: scelera: 20, 9. dira 15, 390. pel-lantur 18, 431. cantata 28, 330. tanta, opposita supplicio, 5, 517.
 piare] -avit Aeneas Pallantis iugulum 21, 97.
 piceus] de inferis: regnum III 90; gurgis 3, 121; nubes I 163.
 pictura] nuntia formae it per penates 10, 25.
 picturatus] 1) *de pictura*: opus metallis 8, 590; vestes 3, 208. 2) *varius omnino*: c. m. 9, 12; volucres c. m. 31, 3; cristae 28, 575; columnae 10, 214.
 pietas] 1) *erga cognatos*: II 253; III 173; 28, 114; c. m. 48, 11. 15, 443. 21, 271. probatur c. m. 17, 47. -te paterna 15, 302; cf. 22, 73; certare 28, 99. nulla eunuchus 18, 187. proclivior c. m. 30, 133. sic credit 28, 434. a fratre 15, 240. te polluta rogat 15, 404. trepida 21, 117; ignava 26, 306; intumuit III 296. 2) *erga homines*: 7, 85. laeta subit 18, 384. pietatis amor c. m. 31, 48 (*cf. ad l.*). pietate remittat errorem 24, 110; posthabita c. m. 25, 78. — *nusquam erga deos. cf. pius.* 3) *pro pia actione*: 10, 306.
 piger] sedile 20, 388. moles 24, 355. palus 8, 346; cf. II 59. pigrior II pr. 18. — semita Saturni 22, 439. cf. 7, 205; II 190; c. m. 27, 61. flamina c. m. 49, 18. Tartara 3, 122. vitia 20, 206. (piger II 340; in ceteris formis prima semper longa.)
 piget] -ebit te iudicii 10, 305. sine acc. -et hu-

- mani generis 5, 209. *c. inf.* pigeat meminisse 1, 167; genitum (*esse*) pigebit III 61.
- pignus] 1) mentis 18, 421. amoris parere 17, 25. 2) *de filio, filia*: 28, 97; III 135. venerabile excepit 7, 15; abdidit mater I 179; cf. III 318; 413. cari pignoris III 116; cf. 1, 143. pignore niti 18, 74; cf. I 110. — *plur.* 3, 230; 10, 44; 13, 7; 15, 393; 18, 222; 26, 84; 28, 555; dilecta 5, 95; metuenda 18, 1; sperata praelusi 22, 337. fovere 7, 153; non curae 15, 442; cf. 22, 53. stimulant sensus 26, 301. revisere 26, 620. captiva 28, 243; cf. 297. pignoribus impendit amorem *c. m.* 30, 113. — *c. gen.* Serenae 15, 310; cf. 1, 143; 10, 307. sua *c. m.* 30, 165; aliena tueri III 192. — *transl.* castra suo pro pignore 8, 502. 3) *ambiguo sensu*: 24, 181.
- pila] auratam iaculata pilam *c. m.* 30, 144.
- pilentum] -a matrum sequi *eunuchos* 18, 474. ductura nurum prae-radiant 10, 286.
- pilum] *solis Romanis tributum (ne legatur c. m.* 30, 167). *pl.* Latiis obsistere 21, 353. tepescunt corpore 5, 408. sitientia barbaricos cruores 5, 232. — *pro Rom. militibus*: Getae coniurati contra pila *c. m.* 30, 236. circumstantia tutantur 8, 281.
- pingere] -itur velis 18, 357; cf. 22, 341. -it violas *Zephyrus* II 93; cf. -at 1, 273. ferro membra pinxisse 3, 313; cf. 22, 248. -unt notae virentes terga I 184. -untur crura veneno (*pro picta sunt*) *c. m.* 27, 20; -atur Iris radiis *c. m.* 37, 5. 2) *sc. acu*: -it Manes I 266. -itur aula *eqs.* 22, 341. — *pictus pro adi.* 7, 138; 17, 328; 21, 157.
- pinguis] corpus 20, 444; cf. 5, 487. oliva *c. m.* 31, 40; cf. 22, 464. — *p. vulnere (de balsamo)* *c. m.* 26, 123. vellera 20, 384. — *c. abl.* stragibus 20, 111.
- pinna] (*v. penna*) *avium*: -ae ferratae fabula *c. m.* 9, 3. *hystricis*: radix exit in speciem pinnae 15. — *arcus* instruitur pinnis, *ibid.* 39.
- pinus] 1) *proprie*: I 203; lassa procellis *eqs. c. m.* 27, 32; *quercus amica* II pr. 22. pinu inlidere pectus 18, 279. Sinis 3, 252. ingentem *Megaerae* 3, 121; cf. I 40. — *pl.* pinus succidere III 359. 2) *navis*: -um moderari I, 246.
- piraticus] -a puppis 28, 133; laurea Pompei 18, 502.
- piscator] iactat onus *c. m.* 49, 24 (*cf. populator*).
- piscis] *pl.* Arctos pavere cadavera 8, 629; attonitos ad libora agit 5, 377. longinquis *ingluviem aequare* 20, 334. — *sgl.* pisce volutam (*pro parte tigridis marinae?*) 10, 160. amissa pisce sodali, *duce balaenae, (i. e. ῥυγεῖων)* 20, 425.
- piscosus] undae 5, 489.
- pistrix] 10, 147.
- pius] (*piorum* 18, 453). 1) *erga cognatos*: 28, 117. 24, 416. fratres 18, 282. amnis 1, 97. pia vindicta cognati cruoris 8, 363; cf. *c. m.* 17, 34. 2) *erga homines*: sis pius 8, 276. sub rege pio 24, 115. cf. 21, 208; 24, 217; *c. m.* 30, 55. virtute pia 28, 467; nexu 24, 153; sensus *c. m.* 22, 4 (*intellege* ignari nocendi, *ne de cognatione cogites*; cf. *nocentes oppositi* II 303; 8, 100; 20, 228). 3) *erga deos*: *c. m.* 27, 49. vates *c. m.* 31, 24. Memphis propter astrologos 17, 127. cf. 28, 327. *pl.* II 365. arae (*sc. christianae ecclesiae*) 19, 27. etiam 8, 100, 15, 234 ad hanc pietatem Theodosii fort. tecte adhuditur. 4) *translate*: apes *c. m.* 30, 9. pio curru 8, 205; cf. 7, 130. adde 28, 327. 24, 416. 19, 27.
- placabilis] *c. dat. c. m.* 31, 33.
- placare] 1) *de re sacra*: Tonantem 18, 160. -abimus aras 18, 20. -avit Furias *c. m.* 22, 14. cf. 8, 97. 2) *ceterum*: rabiem III 291; cf. -averit 8, 226. -anda sponsa precibus *c. m.* 25, 134. hinc -abere sacris 5, 277.
- placere] 1) *c. dat.* -et ipse sibi 18, 258; cf. 8, 210. -uere 20, 293. oculis placitura tuis Roma 28, 529. hoc placitum patri III 419. *c. inf.* tibi placuit foedare 18, 26. 2) *sine dat.* 18, 277. *c. m.* 23, 20. placere potest 19, 64. placeam senex 18, 77. -ebit mercede proditio 15, 260. -ebant otia 17, 114. -erent 28, 149. -uere III 376. -uit 10, 64. *impersonale*: cui placet 15, 279. *c. acc. et inf.* -uit 5, 208.
- placide] 12, 38; 10, 47.
- placidus] 1) *c. dat.* 18, 190. 2) *absol. innoxius comis*: 15, 98; venena I 183; lovem 7, 167; cf. 24, 172; 216. — *comis* III 11; 17, 222; 22, 66; vultus 1, 118. — *pace fruens*: III 68; 26, 210; item, *politico sensu*: urbes 3, 26; 17, 172; cf. II pr. 62; 26, 426; Numa 8, 493; cinctus *c. m.* 46, 5. hinc somnus *c. m.* 30, 91; quietem *c. m.* 2, 5.
- plāga] 1) *rete*: *pl.* auratas 24, 293; -arum anfractus 5, 378. 2) *regio*: *sgl.* iniqua *c. m.* 27, 8. ardens 18, 179; cf. 21, 250. Pannoniae 5, 45. -ae Achivae 28, 441. *plur.* ab Eois 16, 14; nivosis 26, 135; gelidis 28, 173; Elysiis 26, 590; cf. informes I 101. — *de zonis terrae*: quinque; mediam *eqs. I* 259; item caeli: 3, 364; supernas 28, 96.
- plāga] -is decorat cicatrix 26, 432.
- planctus] *sgl.* planctu lacertos verberat II 248; cf. 15, 406. — *plur.* quos fudi III 228. segnibus 26, 273. Asiae 5, 36. tympanorum: III 131; tristes 20, 301.
- plangere] *c. acc.* 1) -it turris aequora 5, 472 (*cf. ad I*). 2) -xit divortia 18, 65; -xere rogi II 356. — *c. acc. et inf. vel acc. dupl.*: 19, 49.
- planities] patet 5, 349. curvata creverat in collem II 102. aprica ligatur vitibus *eqs.* 20, 270. -em 7, 47; in unam se cogit 5, 126.
- planta] *pl.* niveae delibant aequora 10, 152. -as immergere truncis 7, 76. levibus 17, 125; ferratis III 389. — *sgl.* -ae vinetu haerens 17, 323; species 15, 507.
- planus] -a solo 15, 511; arva *c. m.* 26, 11. — *subst. n.* plana 8, 103.
- platanus] sub alta *c. m.* 25, 34. -i umbra 11, 18. -i -is adsibilant 10, 68.
- plaudere] -ebant numina dictis 27, 15.
- plaustrum] *pl.* tantum 24, 329. 26, 345. *Gothorum*: in *pl.* reppulit 21, 94. in muri speciem locantur, *coria obtunduntur* 5, 129. cruore natant 8, 466. onerata metallo 26, 605. -is Geticis Moesia premitur 8, 53. — *et v.* Plaustra.
- plausus] *sgl.* fit 20, 402. -u *c. m.* 30, 81; vulgi 17, 3; cf. 24, 1. -um emere 20, 85. in nuptiis: pervigili II 366; cf. *c. m.* 25, 21. — *pl.* *c. m.* 25, 21. moveo *c. m.* 23, 17. captare 28, 606. proscenia dabunt 22, 403. plausibus 22, 175; impulsu colles I, 176. — *c. gen. obi*: consulis 24, 274.
- plebeius] honos *c. m.* 26, 4. vota 24, 50. -o more, de dis, III 15. — *subst.* 5, 476.
- plebes, plebs] *nom.* -es 24, 191; 20, 137; plebs 5, 427; (pharetrata Persarum) 21, 55. 1) *hominum vulgus omnino*: -em feriunt 10, 77; non indignata potestas 10, 199; de humili 20, 342. 2) *urbis Romae*: 28, 9. cum patribus 24, 116; 20, 137; 28, 332; cf. 15, 53; item CPoli 20, 64. dominum agnoscit 24, 191. -is adoratae (*ab Augusto*) 28, 616; furiae 26, 50. -em dominam alerem 15, 53. 3) *transl.* ex aligera *c. m.* 25, 140; de Dryadum III 271; mortuorum II 317.
- plectrum] -o pulsanda chelys 17, 314. -a mea moves II pr. 50. hinc pro carmine: laudi vacent 24, 267; -o recenti celebrata 28, 125.
- plenus] 1) *proprie*: *c. gen.* laurearum 12, 23; pudoris 17, 246; cf. 3, 100; 15, 25. — *c. abl.* alni cuneis 8, 625; cf. *c. m.* 31, 38. — *absol.* alnus 5, 503. ripae *c. m.* 26, 51. cognomina *c. m.* 25, 83. -is annis

- I* 130. 2) *pro* totus: Luna 10, 243. oppida 3, 195. pleno lumine *III* 441. fluctus *III* 391. concordia 15, 5; cf. 21, 1; 24, 99; 26, 132; 639. plenior aura 2, 12. *hinc de perfectione* 18, 496.
- plerique] 15, 267.
- plerumque] 5, 69.
- plorabilis] -e sonat 18, 261.
- pluma] 1) *pl.* rutilae *Amorum* c. m. 25, 141. -is mutari 28, 171. 2) *sgl. abl.* vestire c. m. 27, 68; elevare 18, 295; labente inmoritur hirundo 18, 117.
- plumbum] -i viae; i. e. *fistulae*, c. m. 26, 56.
- plures] *deest*; plura s. plus.
- plurimus] 1) *pl. solum neutr.* -a: 10, 207; 21, 185; 26, 20. *subst.*: cogitat *III* 143; cf. 5, 330; 5, 370; 26, 227. 2) *sgl.* stupor 24, 350; cf. 26, 485. *collective*: cuspis 5, 253; sacerdos 8, 572.
- plus] 1) *p. est c. inf.* 22, 326. 2) *subst. c. gen.* p. habere pudoris 18, 413; cf. c. m. 20, 22. 3) nihil plus libertate mereri 18, 175; cf. plus meruistis c. m. 35, 6. *pl.* aget quam 15, 384. p. timet 8, 290. *repetitum* 10, 335. — plura: c. m. 17, 43; nec p. locutus 5, 251; 7, 162; cf. 8, 352. 4) *adv.* morabor 3, 110. — *pro* magis: 3, 329; 10, 106; 20, 562; sapit 14, 13; sitire 22, 112. p. ideo sumenda 22, 313.
- pluvia] -am Tonantis vincit copia 24, 232. -ae ritu 10, 297. — *pl.* -is: 8, 340; 17, 209; 28, 540; solabitur aestus 17, 196.
- pluvialis] -i frigore c. m. 28, 3.
- poculum] *solum* -a: 1) *semper fere plena intellege vel potionem*: *II* 346. inter p. 22, 163. mixta c. m. 26, 98. nulla Lyaei 26, 350. blanda 27, 10. praebere 9, 5; haurire 15, 178. in p. fremunt ripae *III* 26. sequitur etiam 3, 311 in p. vulnerat *pro* „ad potionem“ accipi debere; item quod p. Circe armavit c. m. 30, 21. 2) *translate*, de cavo crystallo: c. m. 37, 4. (*ovium* pocula *Genesis* v. 943.)
- podager] nihil stare putat c. m. 13, 14; in podagrum *ibid.* *inscr.*
- podex] -ice cano morbum pati c. m. 44, 5.
- poena] 1) *das Bestrafen*: patet 8, 266; emitur 19, 32; frui 17, 224. pasci 22, 14. -am differre 26, 394; cf. *II* 334. c. gen. subi. -am orbis libare 5, 406. oppos. odium 15, 402. 2) *Strafe, Strafmaass*: modum excessit c. m. 22, 11. una 20, 479. -ae genus 15, 123; 26, 92. parcere 18, 185. -am luere formidine poenae 5, 140; cf. 28, 114; c. m. 43, 6. Iugurthinam subire 28, 381; cf. 18, 185. poenae dedere 18, 441; cf. 21, 346. poenae metus 20, 211. — *plur.* 18, 179; 28, 114; -is tradi 15, 276; cf. 22, 14; *II* 334; 5, 437. cunctis Erebi dignus 28, 185. gravibus c. m. 53, 26. -as sumere 26, 561; exegit 28, 113; dabit 3, 369; meritas solvit 19, 9; cf. *III* 425. — c. gen. *caus.* tot p. criminis *III* 92 (cf. 20, 35); temeratae Italiae 26, 561. 3) *pro dolore, culpa deficiente*: *pl.* 18, 46; -is pensatis 8, 473; cf. 28, 276 (c. m. 53, 26).
- poeta] [14, 12].
- polire] tigna, *de fabris*, 24, 323. politi fabro homines 20, 495. — sermo politus 17, 251.
- pollere] 1) *c. abl.* -ent studiis 1, 150. -ebat robore 26, 534. -entem solio Croesum 18, 213. -ens 3, 151. 2) *absol.* -ent oppida *II* 358. -ebat gens 26, 534. -et facundia ingeniis 28, 492. — *adv.* pollutus 8, 254.
- pollex] *solum* pollice: monstrat 28, 574; tenero versat onus c. m. 38, 2; carpi *II* 86. roseo pectere crines 10, 19; detersit somnum c. m. 25, 27. — *in musica*: lascivo movit barbiton 9, 9; duxit ebur *II pr.* 16 (ducunt etiam *I* 52). — scribitur c. m. 40, 2; cf. 17, 127. — *in textura*: docto parat 1, 177; lasso 20, 374; *Parcae* *I* 52.
- polluere] *sensu morali*: c. acc. -uat 18, 285. -it perf. 3, 80. — pollutae fauces 5, 8. -to ore 4, 8. cf. 20, 38. pietas polluta 15, 404; fasces 18, 308; cf. 8, 362.
- polus] 1) *mundus*: 26, 54. eius axes c. m. 27, 61. rotat astra 5, 527. quae eum moveant 17, 128. poli artifex c. m. 32, 11; iura c. m. 51, 5; cf. 8, 68. spes poli *Honorius* 7, 10; sacra inter quae *Aponus* c. m. 26, 84. 2) *caelum*: polum legit flamma *I* 253. -um nox rapit *III* 235. poli 6, 2; c. m. 28, 6; aspectus c. m. 20, 10. *Herculi* impositum *II pr.* 46; cf. 21, 144. polo oblectantur planetae 17, 104. pugna contenta polo 28, 347. 3) *Olympus*: poli arce stetit 8, 198; cf. stellantis 27, 13. miscete polum c. m. 53, 31. mentem polo traxisse *III* 41. civitas deorum: leges poli *III* 273. 4) *inferi*: vestri secreta poli *I* 26; cf. *II* 195. 5) *de terra*: -i alterius convexa 15, 2; pars *III* 428. -o regendo 1, 128; cf. 8, 535.
- pomerium] intra pomeria 28, 393.
- pompa] *consularis*: bellatrix ducat curules 7, 2. -ae miracula 8, 565. *triumphalis*: (24, 29); -ae simulacra Tarpeio Iovi spectanda 28, 374. adde 28, 423. *nuptialis*: resultat c. m. 25, 51; sonat 10, 286. — *translate*: digna 5, 435. in animis 24, 29. — *de harena*: p. nemorum, *de bestiis*, 24, 317; amphitheatrali 17, 293.
- pomum] *pl.* is c. m. 20, 12; fulvis *II* 293; *Hesperidum* c. m. 30, 177. — *sgl.* aurato flexit *Schoeneida* c. m. 30, 170.
- pondus] 1) *proprie*: in lance 18, 209. leviolem -ere lanæ 20, 398. vili sub p. (i. e. *rerum vilium*) 24, 235. *collect.* auri relictum p. reservare 22, 59; cf. pondera fulva c. m. 31, 8. p. tribuere rei 8, 601. -eribus pronis c. m. 27, 33. 2) *onus*: -eris spectator 21, 147. -ere premi 15, 419; cf. *III* 352; sudare c. m. 17, 1. pondera librat *I* 178; passus equus 8, 559. terrae p. fulcire rotatu 17, 76; cf. c. m. 53, 23. *Gewichtstücke*: -eribus reductis 17, 325. 3) *translate*: ruitura pondera mundi subire (cf. *de Atlante*) 8, 61. *sgl.* dulce loquendi 17, 19; famae recepit 24, 80.
- pone] *adv.* sequi 22, 453.
- ponere] 1) posito genu 28, 71. posuit castra 8, 26; ponenda 8, 323. posuit balnea c. m. 12, 4. *imponere*: posito nomine 8, 155. finem positura tyrannis 15, 466. *bielen*: -as milia 18, 204. 2) *deponere*: ponere de *I* 46. posuere comam arbores *III* 380. procul positus armis (?) c. m. 30, 232. posita hasta 4, 19. -unt animi vulnera 5, 115. senium positura rogo c. m. 27, 50. posito fastu 24, 118. cf. c. m. 30, 204; *II* 244.
- pons] *Mulvius* 28, 543. — pontem 28, 457; pati 3, 376. ponte soluto 8, 405. *pro* p. labente 28, 485; cf. 18, 445. — *plur.* pontibus minentur torrentes 17, 238. in balneo c. m. 26, 61 (cf. *ad* 1).
- pontifex] pontifices, *pro* *XV* viris, pandite carmina *Sibyllina* 18, 11.
- pontus] *I* 143; contentus litore 8, 287; quo tempore fuderit undas *supra montes* c. m. 27, 105. -o Delos circumflua *II* 35; brevi, *de freto*, 26, 220. per devia ponti trudi 15, 490. — auratum, in veste, *II* 35. — cf. Pontus.
- poples] -ite fusa tenuis vestis *II* 34.
- populari] -atus caede Gelonos 1, 119; cf. 20, 215; 7, 35; 28, 134; *II* 63. -andus erat dives 3, 189. — -atur ventus antra flatibus *I* 176; cf. 5, 44.
- popularis] -ibus studiis 24, 46.
- populator] plagae 28, 440. opus *Luxus* 3, 35. aequoreus, piscator, 5, 378.
- populatrix] -ices catervae *III* 167.

populatus] -ibus Geticis uri 20, 274; squalent agri 18, 244.

populeus] -o ictu 10, 67. [2, 20.]

populus] 1) stes in populo 10, 318. fit observantior aequi cum 8, 298. — plur., *Völker*: 5, 18; 20, 243; perempti 5, 426; *subiecti* 10, 278. diversae vocis 26, 617. graves 26, 397. feroces lenire 8, 439. per tot cucurri 26, 531. — plur. *pro homines*: 1, 46. 8, 184; 567. 20, 32. c. m. 32, 6. sopitos torpore III 22. *homines pagani* 3, 303. 2) p. *Romanus omino*: armatus 15, 46; cf. 15, 96. in populos exeat annus 28, 649. *occidentis*: severis 18, 431. tot sub morte iacentes 26, 448. omnes Italiae 28, 288. *orientis*: -os restitunt 20, 589. 3) *urbicus*: 22, 392. populi fragor 1, 211; vitam *deberi Stiliconi* 24, 77; culminis inmemorem 24, 107. populo *numen addit* 28, 611. 4) *de exercitu*: 5, 224. 5) *mortui*: -o silenti II 237; cf. 3, 125.

pōpulus] palmitē premittitur 14, 20; suspirat *amans* 10, 67. descendit Haemo *audiens Orpheum* II pr. 21.

porcus] -um adsimulat *hystrix* c. m. 9, 6.

porrigere] 1) *de actione quae durat*: -it Raetia Alpes 8, 442; Aetna se I 153; cf. porrectus ad 28, 287. -exerit undis litora *deus* 3, 10. -igitur cornus 1, 123; cf. 5, 470. -eximus artus in glacie 7, 149. 2) *quae semel fit*: porrexere manus 3, 117; cf. II pr. 19. -xit ebur 22, 363. clipeus porrectus in hostem 3, 265. se c. dat. 17, 202. -gis vitam c. m. 26, 1.

porta] *pl. tantum*. centum 18, 335; *urbium* ferratae se pandunt 26, 215; cf. 22, 193. stabiles vellere II 143. Latias patefecit 24, 34. per omnes 26, 461; sub p. 5, 66. — *caeli*: australes reserat Orion 7, 171; Autumni 17, 119.

portare] -at lacerto *puerum* II 49; ossa unguibus 22, 415. -abere manibus 5, 333; *sic nempe* -atur cervicibus *Augustus* 8, 584. -aret 8, 559. — *transl.* portassent si membra patrem c. m. 4, 12 (cf. ad 1).

portendere] quae -ant superi 18, 14; ne quid veri omina III 132.

portentum] *pl. de eunucho consule* 18, 236; 22, 307. -is creditur 20, 88. *scelera omnino*: 8, 313. portitor] *Charon*. lassatur alno 5, 503; senex ... egit cum carmine remos II 360. [21, 18.]

portus] de portu Smyrneni c. m. 2 *inscr.*; cf. c. m. 5; quas portus descriptiones quasi repetiit *Claudianus* 15, 521—524. -um commendat 26, 210. -u suscipi 21, 359; Etrusco rates instaurat 15, 417. plur. Aegaeos insedit Graecia 20, 246. munire carinis 5, 60; repetere 8, 465. flumineos *Ravennae* 28, 495. — *translate*: p. honorum *consulatus* 22, 314. gloria privatum portum petit 17, 62; cf. 20, 129.

poscere] 1) c. acc. rei: 24, 82; *regnum vi et ferro* c. m. 25, 77; proelia 5, 223. -o veniam c. m. 22, 12; cf. 5, 133; improba 1, 158. nil poscimus ultra 15, 314. poposci 22, 231. adde 5, 353. *erfordern*, *bedürfen*: 15, 65. 2) c. acc. personae: posce Iovem I 67; -it me 7, 151; *sic accipe* p. Phegethonta (ubi pinum ex succidit pendet) 3, 120. *herausfordern*: 5, 298. 3) c. acc. et inf. 5, 153. 4) c. acc. dupl.: Hymenaeum Amores c. m. 25, 30; cf. 17, 288. 5) c. inf. annectere 18, 151. 6) *absol.* poscentibus restiteras 22, 219; -enti 3, 224. — cum sensu precandi: c. m. 27, 47; c. m. 22, 12, et al. — pro velle, intendere, properare ad: locum 1, 104; moenia III 387.

posse] 1) c. inf. 1, 173. 7, 198. 8, 543. potes 18, 273. possumus 20, 113; II 236. possemus 10, 309. potuisse 26, 29. nec posse reor 3, 87; cf. 5, 386; 20, 368. vendi potuit 18, 38. potuere mereri 8, 458. quis possit 3, 250. si potuit 10,

272. — *de rebus*: 18, 172. 20, 76; 154. dies potuit *eqs.* 5, 192; agnosci 8, 188. laus potest esse tibi 17, 216. potuisse taceri 5, 286; cf. 10, 141. tendi 5, 307. quid possit nasci 18, 496. poterant 18, 81; 9, 14. poterit 18, 253; possent 18, 341. 2) c. acc. *pro vim habere*: quid possit 1, 201; cf. 8, 30. quantum possim 18, 391. *item absol.* posse 18, 183. — poteras *pro* potuisses 19, 50; 21, 333; *item* potuere 24, 236.

possidere] -et orbem 5, 451. arva 15, 75. aethera *Roma* 1, 83. -edit opes 18, 168; cf. I 28. -ederat urbes 7, 66. leo iuvencam II 210. possedimus *scelera* (*pro* possidemus) 3, 111. possessa 5, 158; manu 8, 71. — *inhabitare*: oras c. m. 27, 9; cf. 1, 83; possessis medullis 20, 13.

post] 1) c. acc. 11, 18. 8, 459. 17, 123. p. proelia 4, 17; 7, 24; 8, 115; 21, 7; II 64. p. me 15, 331. — p. fulmina (*pro fulminandum*) I 105; post Alpes (*sc. transitos*) 15, 229 (cf. 5, 1); *item* 3, 249. p. lituos 23, 13 (cf. ante tubas). p. viscera, i. e. p. horam natalem, 18, 46. p. secures 24, 101. — *pro* „nächst“ 26, 4. — *sensu locali*: p. terga relinquere 5, 245; p. terga subsidia 21, 367; reductas vestes 20, 183; cf. 21, 213; II 32. 2) *adv.* 7, 115. 26, 139. III 230. longo post tempore 22, 38.

posterior] -iora 28, 281; c. m. 41, 16. cf. postremus.

posteritas] mirabitur 5, 285; cf. 26, 423. invocata 20, 70. tradat secures 17, 339. cf. 22, 321.

posthabere] -ita pietate c. m. 25, 78; -itis periculis 28, 466.

postis] *pl. tantum*. reclusos laxavit 22, 444. resupinati III 147. -ibus salignis fascies affixi 8, 417. nitidos myrto obducere 10, 208. ferrati I 239. aenos antri ventorum I 74.

postquam] 3, 167. 20, 233; 253; 441. 15, 49; al. postremus] voluptas III 415.

potare] in galea nives 7, 49. potantes stagna equi I 282. -amus Orontem 24, 158; poturus Hydaspem 5, 243; cf. 17, 286; 20, 251.

potens] 1) c. gen. armorum II 142. -tes nemorum 24, 255; legum 8, 5. *de rege*: umbrarum I 56; rerum c. m. 32, 1; volucrum 6, 13. 2) *absol.* diva p. 18, 376. hinc defenditur II 367; et cf. 22, 442. -nti domino 15, 68; cf. 1, 8. nimium potentis Italiae 28, 318; cf. 20, 527. dextra 13, 7. -ibus radiis c. m. 28, 35. *subst.* potentum limina 21, 42; cf. 26, 398 (15, 520?).

potential] dei 3, 358. curae mortalis c. m. 51, 3. rei p.: Romana commissa *Stiliconi* 5, 4. dignitas milit. vel civilis (cf. 8, 5): cognata c. m. 22, 55 (*aliter certe* 7, 14). gaudet flecti 18, 368.

potestas] (*nom. sgl. praeter* 10, 320; 26, 39; 17, 49) 1) tranquilla et violenta quid peragat 17, 239. p. saevitiae in me III 93. dei II 281; permissa *Amori* c. m. 29, 51. artificis c. m. 7, 6. herbarum 3, 150. 2) rei p. urbis 15, 44. Romana p. imperium R. an consulatus? 1, 193. 3) regis, *sim.*: 10, 199; cognata 7, 14; delata c. m. 25, 81. ventura claruit 8, 192. polluta 8, 362. linquenda 5, 21. -atis species 10, 320. 4) dignitas: prima 20, 345; datur 18, 440; emitur virtute 7, 188. te evehit 17, 12. eunuchi 20, 554. -tes discriminat ordo 26, 39. -tum spatiis 17, 49. *de consulatu et al.* et 18, 440; 24, 125 sq.; cf. 28, 40; 407. — *pro potenti*: omnis p. confluit 20, 65; civem agit 22, 167.

potior] -or, -ora: malo arbor III 368. sententia 15, 353. *pl.* oracula 28, 36; cf. c. m. 31, 4. — potius: 10, 43. 15, 125. 18, 55. 26, 207. cur non p. 8, 356. *pro magis*: 28, 435; cf. 26, 31.

potiril] 1) c. abl. potitur 20, 218; potitam 22, 377. 2) *absol.* potitus 8, 46.

potor] Savi 22, 192.

praeberere] 1) *c. acc. et dat.* 22, 260. illis sortem 1, 157; cibos 15, 72. -ebat vestes 1, 183. -eret pocula 9, 5. -ens exempla 28, 214. te aula 17, 33; *cf.* 27, 26. -eat mihi strages 3, 362. -eret obsequium 28, 553; horrorem 18, 122. -uerit 20, 384. -uimus 20, 578. -uit 7, 17. -eret 21, 115; 28, 382. -enda custodia 8, 324. 2) *c. acc.* messes 10, 93; miracula 18, 309. -uit animos III 277; vias I pr. 4. -etur origo per cinerem *c. m.* 27, 102. 3) *acc. dupl.* -et se placidam habenis 26, 426. nos famulos -ebit Alanis 5, 271.

praecedere] 1) *c. acc. currum* 28, 551; 22, 373; *cf.* 24, 248. -it eques peditem 20, 417. 2) *absol.*, *antecellere* -des 5, 517.

praeceps] 1) *absol.* audacia I pr. 9; 3, 34. Mars *c. m.* 29, 45. -i cursu 5, 185; *cf.* 26, 115; 175. aries 8, 330. rota II 335. manus largientis 1, 48. -cipites procellae 15, 219. 2) *c. gen.* -cipitem sui iram 8, 243. 3) *c. inf.* nova moliri 8, 78. — *pro praecipitatus* 28, 188; *cf.* 5, 526. — *ferre pro adverbio*: 10, 28; 26, 501; aries feriat 8, 330.

praeceptum] *plur.* dabat 8, 419; tradit 10, 237; 22, 349. amplexor 15, 322; *cf.* I 229. *c. gen.* sequi 1, 263; *cf.* 28, 108. *placita philosophi*: 17, 149. — *pro iussis*: p. ferebat auxiliis 26, 580; respuit 28, 108. -is obstare 5, 202; obstrictus III 204. longinqua valent *c. m.* 18, 9. — *translate*: pati 8, 237.

praecidere] praeciso cornu 26, 595.

praecingere] *de fluuiis*: castris Ararin 26, 298; praecincte trophaeis II 177.

praecipere] *absol.* -it 5, 219.

praecipitare] -at formido Booten II 190.

praecipue] 24, 176.

praecipuus] 22, 451. manipuli 15, 416. amictus 1, 192.

praeclearus] III 329. praecclare 24, 174. fama 10, 120. vultum 26, 357. gentis praecclarus (?) 26, 583. -rior 28, 479. — *c. abl.* Poeno 18, 455.

praeccludere] -sae voci 28, 265.

praeconium] *pl.* in tua voces 22, 185. — *pro laudis epitheto*: p. pii sumpsit 28, 117.

praecordia] 1) 5, 511. 2) *pro animo*: spirant I 6. efferat torquere 3, 243; horror concutit 26, 372. tendere voto 1, 66; temperare *c. m.* 29, 48.

praecurrere] -unt agmina 15, 195.

praeda] 3, 327; 24, 343; colubris III 145. p. facilis sumus 20, 565; *cf.* 15, 378; ipse fuit 26, 87; feror Proserpina III 181; *cf.* -ae venturae gaudia I 288; *et* III 304. sic etiam Pelops Pisaea praeda *c. m.* 30, 167. captiva III 336; feralis 26, 614. cessante 15, 167. -am parat 28, 137 (*cf.* 26, 30); iactat *c. m.* 49, 24. -ae fastidia 18, 251; *cf.* 20, 318; 28, 245; facultas *c. m.* 22, 27. praedae datur 5, 37. — *plur.* 15, 378; humiles transiliunt leones 22, 22. — *c. gen.* obi. Latii 26, 30. (11, 11?)

praedari] nova cupiens 26, 502.

praedives] arbor II 290. -itis aulae 5, 142.

praedium] -a culta cui fuissent 3, 188.

praedo] -onis torvi, Ditis, II 272. — *de tyranno*: 15, 69; avidus 3, 305. -onis acerbi furis 8, 360; unius ager pars mundi 15, 162. -onem 21, 358.

praedulcis] -e malum 22, 132.

praedurus] cubilia 26, 359. -is viribus *c. m.* 53, 66. *c. inf.* 17, 241.

praeesse] praefuit orbi 15, 96.

praefectus] -i gemmis dabantur eunuchi 18, 417. *cf.* praeficere.

praeferre] 1) -ert flumen mari III 332. quam praetulimus caelo I 195. -lerim his nec Decios 1, 148; *cf.* 22, 171. praelatus 15, 119; 24, 256. 2) *prae se ferre*: -ert curia vultus 20, 74; *cf.* potestas Eutropium 20, 346.

praeficere] -ecisse parvum orbi 28, 586; *cf.* 8, 307. -ecit cursibus aevi 8, 622. quos praeficit regendis

rebus, praefectos, 24, 115. -icitur lateri custos 17, 43.

praegelidus] [2, 68].

praelabi] -itur orbita dorso II 162.

praelargus] dona 28, 72.

praeludere] 1) *c. dat.* fatis (*i. e. antecapere lusu*) 28, 68. 2) *c. acc.* -si pignora (*item fere*) 22, 337.

praelum] -is solutae telae *c. m.* 25, 101.

praemittere] hastam 20, 174. -unt signa 20, 31. — laetam speciem fraudi 22, 35. — *pass. pro praecedere*: urbi 28, 522. — praemissa exempla, res ante gestae: 8, 620.

praemium] -a: 1) *c. gen.*: senectae 15, 115. animarum valles Elysiae 10, 301. accipit trabeas p. dextrae 18, 370. militiae referre 27, 20. — *absol.* 22, 222. 24, 27. 25, 12. digna manent I 197. meritis patebunt 17, 161; *cf.* 22, 125. 2) *poena*: haec p. solvunt excidiis 20, 219.

praenuntia] Iris *c. m.* 53, 42. [21, 3.]

praeparare] -at: munera nuptae 10, 11; *cf.* 7, 192. sol tibi annum 22, 423.

praepes] cometes I 233. -te cursu 3, 262.

praepondere] civem patri 18, 442; *cf.* 22, 103. -nit hunc mihi honos *c. m.* 25 pr. 6.

praeradiare] -ant pilenta 10, 287.

praeripere] -eptus essem ab astris 15, 253.

praeruptus] mons 10, 49; *cf.* 28, 501. aequora 15, 142 ita accipiendum ut imber 22, 462. — saxum 17, 78 (?).

praesaepe] -ia: inter p. ducti somni 18, 67. -ibus sacris equos edunt *c. m.* 25, 192. dira Diomedis vertit Here. II pr. 11.

praesagium] -a: *c. m.* 30, 102; spirant rupes 28, 34; canunt noctes somniis 15, 355. *c. gen.* anni 20, 4; capitis fixi 5, 335.

praesagus] arbor 26, 19; nitor 8, 182. *c. gen.* mali I 192. — *neutr. sbst.* -um canere II 7. — [5, 39.]

praescius] 1) *c. gen.* fatorum *c. m.* 30, 16; venturi 24, 180; II 109. ardor aevi futuri 3, 146. fati flumina 4, 7. 2) *absol.* mens 22, 316; *cf.* I 268.

praescribere] praescriptos mari fines 3, 5; *item* homini 8, 304; *cf.* 18, 216. hinc pro praefinire: *c. inf.* terminus praescripsit curare genus 17, 143. *item c. acc.*: -bunt pauci dies alimenta 15, 103 (*cf. Quintil. VII* 5, 3; praescriptio apud Ict.).

praesens] 1) *adi.* 7, 110; 22, 267; 28, 384. genius imperii 28, 612; dei 8, 99; *cf.* s. numen. -tior aether affuit 8, 171. — *pro recens* 5, 117. *item oppos.* vetus: -tis aulae 28, 558; *cf.* 28, 268. 2) *sbst. neutr. pl.* -tia suadent 20, 51; ducunt ad sese 21, 15; mutare 28, 205; *cf.* 15, 174.

praesentia] minuit famam 15, 385.

praesidere] -et Illyrico Alaricus 20, 216.

praesidium] *c. gen.* -io III 230. inutile ferri 24, 222; Olympi 28, 351. — *absol.* -o miro tueri *c. m.* 9, 10. -iis cingunt 22, 210. fuga praesidio 15, 441. — *de principe*: p. teris remotum 15, 233; p. legum vocatur Eutropius 20, 68. — *de exercitu*: -is nudatus 26, 427; remotis 28, 448.

praestare] 1) robur Spartanis 17, 153; sibi vindictam 17, 225. -at victoria mundum *c. m.* 53, 15. quod -et honori 28, 556. praestatura vires *c. m.* 27, 47. *cf.* 22, 17; 24, 55. 2) praestans: pueri II 153; *cf.* *c. m.* 25, 140. -tior I 134.

praestringere] -it oculos lux 7, 134.

praestruere] -e agmina Marti 8, 321. -it iras vindictae 5, 281. praestructus bellis 26, 286.

praesudare] -at aer solibus matutinis II 120.

praesumere] -umptum diadema dedit (*i. e. praesumens*) 8, 167.

praetemptare] tela feris 8, 534; ante -et profundum 8, 347.

praetendere] 1) corporalia: -itur galeae umbra

- inbarum 1, 93; *item* praetenta crista II 226.
 -ens flumina regno 26, 332; *cf.* praetentus 3, 124; 15, 315; c. m. 2, 2; I 149. *item* legio praetenta Britannis 26, 416. -it nomen Annus, *sc. scriptum in charta caelesti expandens*, 22, 474. 2) *de animo, vorschützen*: -erat sceleri umbram leg. 21, 273; *cf.* 22, 80. *gloriari de*: -is laurus c. m. 30, 44.
 praetentare] -at laeva pallia 15, 438. -as vitii pulchra vocabula 20, 207.
 praeter] c. m. 17, 30.
 praeterea] *in pede primo* 24, 45; c. m. 26, 23; *ceterum in secundo soletque poni loco sententiae altero*: *cf.* 8, 269; 18, 338; 22, 100; III 74; c. m. 31, 21.
 praeterire] -eunt funera 20, 118; subiecta ferae c. m. 22, 27. -eare mihi tacitus c. m. 26, 8.
 praetereunte manu 26, 398. *subi. impersonale*: nec me praeterit, quid valeat 17, 186; *cf.* 28, 509.
 praeteritus] -is saeculis 26, 289.
 praetermeare] -at ripas fluvius 17, 234.
 praetervolare] -at puppe lacum 26, 321 (*cf. ad l.*).
 praetexere] 1) limina ramis II 320; *cf.* -ite 1, 249. 2) fraudem blando risu 3, 99.
 praetorium] -a polluat 18, 286.
 praetumidus] -o furore 3, 225. -i Orientis 24, 81.
 praetuehi] -ectus equo Lucifer II 122.
 praevelare] -atura pudorem flammea II 325. — *transl.* -ans fronde secures 28, 647; -et domibus annem 22, 189.
 praevenire] -it: 1) *ante venire (prft.)*: laurea rumorem 16, 13; *cf.* praevento rumore 8, 102. nos foedere III 305. 2) *antecellere (praes.)*: magistratam ingenio 3, 110.
 praeuius] piscis sodalis 20, 426. horror 26, 294.
 pratum] 1) *sgl.* -o Veneris c. m. 25, 119; c. m. 31, 9 (*cf.* 10, 57). -i voluptas 3, 209. 2) *plur.* 10, 57. III 239. mollia II 288; mollibus 8, 381. croceis 1, 273. -orum honos II 128. ad p. invitans pecus 28, 200. per p. ludunt 8, 17; *cf.* II 74. — *metaph. de poesi*: legunt apes c. m. 30, 9.
 pravus] auctor 20, 496. libido 22, 139. *subst. n.* -a cupis 8, 259.
 precari] 1) *c. acc. pers.* -atur 5, 143; famulos suos 24, 82. *precantes* 22, 269. 2) *acc. rei*: hunc 20, 508. pabula 15, 35. 3) *abs.* -antem 26, 92. *precor p. parenthesin* 1, 71; 140. 15, 14; 287. 8, 641. 16, 1. 28, 407. c. m. 41, 1. *item* precamur 22, 77; 10, 173. — *orare deos*: sic precatus 3, 333.
 preces] I 68; humiles III 295; castas 10, 22. fundere III 229; implere 10, 22. -ibus flectere 15, 120; *item* praetuli c. m. 22, 50; placare c. m. 25, 134; mitescere 20, 322; annuere 22, 225. *Phoenicis* c. m. 27, 46. — *publicae vel ad magistratum*: accipit 8, 453; *cf.* 17, 242; urbis 28, 358; precibus 1, 165; 22, 225; 28, 368. *adde* 22, 19. 2) *de re quam quis precatur vel de precum effectu*: 22, 386.
 premere] 1) *corporaliter*: II pr. 31. -itur pondere 15, 419; populus palmitibus 14, 20. -erere polo II pr. 46. premat aer 8, 289. pressis cervicibus 21, 214. -itur terra corporibus 8, 630. *amplexui*: pectore pressit anhelo 7, 30; *item* luctando: c. m. 30, 174. (*pressa matre?* 5, 287.) *aufstemmen*: vestigia 5, 432; presso vomere 18, 112; *cf.* 17, 295. — *pro incedere in*: premis valles 10, 301. 2) *corripere habenas*: pressis II 194; 20, 107; 5, 354; -it iuvenco c. m. 27, 61. 3) *verfolgen*: -ens raptores 3, 227; *cf.* II 225. premor 28, 280. premitur 20, 311. 4) *bedrängen, unterdrücken*: cum -erent flammam 24, 146. -at obsidio 5, 180. -or odiis 5, 13. bello 26, 513; 15, 32. 5) *cogere ut desinat*: presso lacrimarum fonte I 86; *cf.* pressam vocem 5, 259. luxum pressere 17, 158. -erunt orgia buxos 20, 286. bella pre-
- mens 28, 225. 6) *celare*: premunt obliviae noctes 18, 70.
 pressare] -at pensa *al.* gremio III 163.
 pretiosus] 1) *c. abl.* marmore planities 20, 272; quanto metalli 1, 52; *cf.* c. m. 30, 54. 2) *abs.* 8, 586. 18, 304. 22, 451. c. m. 35, 2. fronde c. m. 27, 43. ripa Hermi 1, 52; *cf.* 3, 102. — *sensu morali*: -ior aetas (aurea) II 285; lucis fructus 21, 93; *cf.* 26, 607.
 pretium] 1) *Belohnung, Preis*: laboris habebis 10, 142; labori fuit c. m. 30, 172. virtus pr. sibi 17, 1. 2) *Werth*: c. m. 10, 4. augere 18, 49; dare (?) 19, 32. sarcire 20, 588. -o invitans ventrem 20, 329. pretiis distinguit provincias in tabula 18, 202. 3) *pecunia, divitiae*: quaerere 28, 610; *cf.* 5, 499. -o lenibat 18, 84; inflammatus 21, 293. pretiis 22, 115. 4) *aurum ipsum*: in pr. palluit Hermus 24, 229.
 pridem] 5, 276. 15, 233; 369. 20, 211. 13, 8. 8, 7. 17, 11; 139; *al.* iam pr. 3, 366; 8, 464; 21, 107; *al.* primaevus] 8, 197; vix p. 21, 51; 23, 8.
 primates] [5, 18].
 primitiae] [2, 14].
 primordia] 1) *status primarius*: mundi scribere 17, 253; noctis, *sc. mundi*, I 111; generis nostri fingere 20, 491; humanae formae 5, 493. 2) *initium*: mereri, *sc. honorum*, 1, 67. 3) *philosophice, elementa*: vaga collidunt 17, 82; *cf.* 17, 253.
 primum] *adv.* 20, 254; c. m. 41, 13. nunc p. 15, 230. cum p. 8, 525. — p. . . inde 26, 244; . . mox I pr. 5.
 primus] 1, 20. 28, 281. c. gen. suorum 26, 479. -a sub luce III 232. -o occasu III 324; *cf.* a primis Hiberis 3, 293. p. cingula de magistris militiae 20, 320. — *pro adv.* primum: primos artus 3, 302; *cf.* III 438; 22, 74. hinc prima Lachesis clamabat I 54. *i. e.* praevenit reliquas Parcas clamando; *item* prima Venus III 220; *ne quis turbas moveat quasi exciderint illic aliarum orationes*. — ad prima 3, 165. [in primis 5, 1; *cf.* ad l.].
 princeps] rerum Oceanus 8, 23; contra rerum aer 17, 70. — militiae c. m. 25, 84. — Augustus: 10, 35. 24, 188. -ipis 5, 14; 26, 250; 561; 28, 331; 367. -ipe 5, 170; 15, 194; 17, 258; c. m. 30, 39; 160. -ipibus 18, 485; 26, 425; sub p. 22, 203. p. venerande 28, 53; c. m. 48, 1; altissime c. m. 46, 11. largus 20, 189. pius c. m. 30, 55. -ipe mutatus 8, 169. -ipe te 18, 391; remoto 21, 150. sub egregio 24, 113. eius radii quasi solis 28, 539. genitor principis vocatur 20, 69. — *de Stilicone facile accipi possit* 17, 159.
 principium] *pro natalibus*: accipe c. m. 27, 53. — *summa vetustas*: datur Phrygius 20, 252. principio „zu Anfang“ 22, 6. — [20, 24.]
 prior] 8, 76. 22, 41. 25, 7. 26, 238. natu c. m. 30, 118. -orem scripsisse c. m. 41, 5. *de eodem*: priori dispar 20, 411; *cf.* 26, 79. c. gen. p. ordinis c. m. 25 pr. 4. c. abl. 21, 65. — c. inf. quis p. 21, 65. — *pro melior*: quae vindicta prior quam cum flectit 26, 93. — *subst.* priores 5, 307. 28, 1; 559; 655. — *pro adv.* prius: 5, 366; nosse 28, 237. nullum priorem perculit 18, 168. *cf.* prior hic (*dixit*): 1, 126; *cf.* 3, 356; 17, 135; 22, 278; c. m. 25, 44. — prius *adv.*: 1, 29; 8, 320; 15, 383; 22, 393.
 priscus] 20, 243; 24, 14; 28, 403. progenies 3, 106. honos 22, 314; *cf.* 24, 89. ordo 26, 39; 21, 327. Nymphae Oceani III 172. vates (*Vergilius*) c. m. 41, 9. tempora prisci auri 17, 123. canitiem 8, 505. reverentia, *i. e.* quasi temporis antiqui, c. m. 30, 140. — *neutr. subst.* prisca 28, 548; 18, 474; 22, 168.
 pristinus] 20, 401. aetas 24, 124.
 privatus] adhuc c. m. 30, 98. -o iure 15, 157.

- causa 21, 299. limina 28, 61; c. m. 30, 37; Lares 10, 257; Penates 7, 13. regnum 3, 195. *transl.* frons 17, 245. anni 28, 654. portus (i. e. vitae *priv.*) 17, 62. — *subst. msc.* -i fugisse modum 5, 316. — *subst. neutr.* privata movebunt 18, 484. -a felix (i. e. in *privatis*) 21, 30.
- pro] *exclam.* 1) *cum nominat.* dolor 3, 55; 5, 214. labor 15, 94. dedecus 15, 278; cf. 7, 65. sexus 20, 55. caeca gaudia 20, 545. *complicatioe structura* 3, 236; 18, 140; 28, 303. 2) *sine nominat.* pro, surge 5, 330.
- pro] *praep.* pro quibus 22, 218. — *local.* p. finibus 18, 509; cf. pro turre 15, 86. *hinc „für“:* 20, 602; laborat 8, 503; cf. 21, 373; 22, 283. timere pro c. m. 53, 62; cf. 22, 119. certatur pro (*um*) 8, 130. — „*anstatt*“: pro telo geritur c. m. 6, 4; pro Marte Cybeben 18, 277; cf. 18, 473; 20, 251; 456; 591; 21, 262. — „*als*“: p. munere 8, 454; pro victore redit 18, 254; cf. 22, 180. — „*im Interesse*“: 8, 213.
- proavus] -is 28, 645.
- probare] 1) *temptando evincere:* vires 6, 8. sese Aeolus in c. m. 22, 35. pietas potuit probari c. m. 17, 47. *alqm* magnum c. m. 25, 82; mores castos c. m. 30, 29; cf. -avit 5, 263. *hinc* 2) *ostendere:* decus probat urna 28, 169. -atur gens quae 18, 323. responsa effecta probasti 21, 296. 3) *approbare:* 24, 111; se probat 10, 109. -et cantus 10, 63. -abis me veram vatem 22, 337. *luditur in duplici sensu* 17, 24 et 25.
- probitas] -tis nomen inertia subit 20, 207. — *pro viris probis:* inops iaceat 22, 130.
- probrum] *pl.* pati 15, 375. tulisset 20, 192. ingerat 28, 242. admiscere populis 18, 430. -is lacessitus 22, 83.
- proceax] Galatea c. m. 30, 126. -ces Dryades c. m. 25, 17. -cibus dictis 28, 246. — *Sardinia insula* 15, 512.
- procedere] 1) *prodire:* -it Iacchus I 16. -at consul 17, 335; 18, 27. -e 7, 8. procedentibus 18, 125. p. audent leges 26, 38. c. *abl.* -esserat undis 10, 170. *hinc aufgehen:* -esserat Hesperus (orbi *dat. commodi*) II 361; cf. -at hiems 1, 269. 2) *de origine:* -essit hinc avus 8, 24. melior procede c. m. 27, 54. *hinc* -unt amnes 20, 259. 3) *transire in:* honos in cognatos 1, 13.
- procella] *sgl.* lucos agitat I 205. tumidae 20, 6; impendentis signa 15, 486. — *plur.* 1, 239; III 364; c. m. 30, 207. praecipites 15, 219. fremunt utrimque 21, 281; cf. geminis 3, 276. fractae redeunt in claustra I 75. -is *exploratus gubernator* 8, 420; cf. c. m. 27, 31. Aquiloniae 12, 41; Aquilo gelidis 7, 93. — *translate:* de rep. 21, 281. de bello 26, 309; 5, 100. -as invidiae sustentare 18, 265.
- proceres] *subst.* procerum 8, 579; 18, 177; 21, 332; *al.* 1) *cum attributo:* Parthorum 21, 55. armorum 8, 5. aequorei (*dei*) III 10; cf. duo divorum 15, 215. 2) *absol.* 10, 200; 17, 258. *missi de limine sacro* 10, 33; *a senatu* 28, 356. *senatores* 21, 332; 24, 202; 28, 556; *al.* collecti 20, 354. *festinare iubet* 22, 410. *agnoscunt verba Augusti* 28, 594. *novi (cum despectu)* 18, 471; cf. 20, 136.
- procerus] -a cornua 24, 291; cohors Gallorum 21, 159.
- proclamare] -at Ianus ab ore gem. 18, 318. — *transl.* -at mentem palam amictu 5, 81.
- proclivis] 1) -ior 7, 179; usus in peiora 8, 262; in te ibat c. m. 30, 133. 2) *neutr. subst.* -ia 21, 23.
- procreare] -at omnia flammis *philosophus* 17, 71.
- procreator] generis 12, 33.
- procubare] -at Gradivus in arvo 1, 120. *postea procumbere praetulit.*
- procul] 1) 10, 238. 15, 134; 356. I 15. III 67. haut p. 1, 113. II 112. quis procul Armenius agit 15, 244. 2) *in longinquum:* p. radiare 1, 232; cf. 22, 419; effugere 15, 516; trahere 8, 63; cf. 13, 3; 22, 109; III 133. 3) *ex longinquo:* audire 2, 13; cf. 12, 21; III 60; 5, 496. appetit c. m. 9, 45. vibrare 21, 266; cf. 17, 132. (5, 130?) — *cum a:* p. a Musis c. m. 44, 4. — *cum abl.* luce procul 17, 40 (*vix tamen luco pr.* 10, 85). — *pro adi.* terris p. Eois 8, 215; cf. III 447. p. esse 17, 277.
- proculcare] -et acervos pedibus 8, 472. -at opes 26, 607. *transl.* colla Histri Honorius 28, 648; cf. 15, 31.
- procumbere] -is in Haemo, Mars, 3, 334. genibus 15, 27; cf. -uere 8, 448. -uit campis tempestas 26, 642. -ens insula in Thybri I, 226. — muri videbantur 26, 214; *hinc* mori: 8, 82. -uisse in satis 26, 32. — *ceterum transl.* mundum 5, 212. -unt 19, 16.
- procus] -o adveniente 28, 525. -um gessi 10, 32. -orum c. m. 31, 37; studia III 412. -is I 133. -os c. m. 30, 163; traxit Penelope c. m. 30, 31.
- prodere] 1) *aperire, de rebus:* canitiem 15, 24. flammea lacrimas 14, 4. umor secreta profundi II 117. 2) *de omine:* prodidit c. *acc. et inf.* 26, 259. 3) *relatu p., i. e. referre de,* 3, 249. 4) *quod latere debuit:* 18, 341. Cereri raptorem III 55; cf. prodita regna III 63; arcana 5, 489. -iderit fama latebras III 119. se titulo 20, 345. proditur 17, 220. 5) *in perniciem:* -unt superi hostes 22, 210. prodita Graecia 5, 187; iura 15, 402; c. *obi. rei:* -idit Oenomai axem c. m. 30, 168, i. e. *Oenomaum axe.*
- prodesse] 1) c. *dat.* nil sibi furorem 28, 207; cf. 5, 66. quid proderit 8, 223; cf. 5, 236; 18, 66. prosit 22, 394. 2) *absol.* occulto 22, 37. quantum profueris 24, 69. profuit capi 8, 116. quid prosunt 3, 48. — c. *inf.* profuit haesisse 7, 90; cf. 15, 187; 18, 442; III 274. profuerat 18, 56. quid? 22, 280; III 41.
- prodire] -it miles in hostem II 163.
- prodigialis] -e caput 5, 434. — *adv.* -e rubens I 234.
- prodigosus] tergora III 339. honos 19, 12. — *cum laude:* c. m. 34, 4.
- prodigium] 18, 232. inmane relatu 26, 253; cf. 3, 89. -is casus natura futuros signat 22, 291; crebris 26, 62. *de homine nefando:* 3, 89; 18, 22; 22, 291. — *pl.* ferae grandes 17, 297; Austri 24, 346.
- prodigus] c. *gen.* 22, 461. auri 8, 500; 20, 87; 22, 151. lucri 26, 608. nocendi 17, 227.
- proditio] 20, 581; sub nomine legum 26, 517; mercede placebit 15, 261.
- proditor] 5, 53; 15, 263; occultus 21, 113. c. *gen.* imperii 3, 319. — *pro adi.* latex c. m. 35, 4.
- producere] 1) *de corpore:* se in acumen c. m. 9, 16. producta insula in c. m. 5, 3. vellera per rimas 20, 385; cf. 1, 181. 2) *augere:* produxerit undas c. m. 28, 27; famam 21, 36. usque adeo -itur ira c. m. 22, 1. 3) *de tempore:* noctes 7, 48. cenas in lucem 20, 84. -ci saecula cursu 3, 45. 4) *aliquem:* sibi exitium (*sc. eum*) 18, 155; -cam ad aulam 3, 113.
- proelium] (*semper -a praeter* 14, 29 proelii). 1, 79; 5, 98; 18, 262; 21, 218; 28, 480. maxima 20, 81; committere 28, 221. ripae vomunt 8, 52. erepta poscunt 5, 223; solus implet 20, 81. proelia vincite 26, 570. — *pro bello:* et *al.* et 20, 568; 24, 184; differ 8, 385; quid per pr. gessi? 7, 145; cf. 10, 309. accendit 3, 300; movere I 33; 15, 276. solvere 15, 276. ducibus mandare 21, 329; cf. 24, 90; 26, 395. Gallica 28, 400; Phlegraea c. m. 31, 27. — *de bestiis:* c. m. 9, 11. — *amatorium:* -i nocturni vulnera 14, 29; -a sudas 10, 111.
- profanus] 1) *sacro oppositum:* -i I 4; 18, 330.

- subst. neutr.* -is sacra confundere 8, 239; sacra profana rapit c. m. 21, 2. p. vestitus 8, 126. faces *II* 215. cf. 22, 301. 2) *impius, scelestus*: ille 15, 323. scelus 21, 272; cf. 3, 75. -a mente 28, 106. manus 3, 116.
- profari] profatur 5, 497; sic 20, 287; *III* 406.
- profecto] ire vellem 15, 336.
- proferre] 1) cum tibi protulerit taedas 8, 644. 2) *in lucem ferre*: 22, 339. -ferrent sidera partus 1, 146; cf. -tulit 8, 125; 17, 162; 1, 237. -ferte nepotes *II* 372. -ert cornua 18, 352. prolatus cometas ab ortu 26, 244. *vel trahere*: arcana 3, 179; numina 8, 571. — profert voces 22, 230. 3) *efferre*: -latae ad sidera moles 5, 136; *item translate* -tulit 18, 167.
- proficere] 1) c. dat. -ecit decori 28, 533. 2) *proferre in utilitatem*: quid tantum labor -icit? c. m. 9, 36.
- proficisci] profectus: 17, 8. 21, 201; 219. manus a sede 24, 139.
- profluere] -at amnis 1, 250.
- profugus] -o 28, 199. -um 15, 12; 21, 358. -is 3, 266. castra 26, 298.
- profundere] (*de mensura* cf. Catulli c. 64, 202; Barth. p. 1026) -ens flumina Nilus c. m. 28, 14.
- profundum] 28, 141. Rubro 10, 168; *III* 320. caeca profundi 20, 429. -i calidi stagna 8, 596. remis ingredi 24, 148; cf. *I* pr. 1. omne canat p. 12, 5. (mare accedit 3, 63.) — *de lacu*: perspicui *II* 117.
- profundus] mare 3, 63; penetrare 22, 444. vallis 1, 110. rupes Scironis 3, 252; nivibus Athos 21, 126; cf. 26, 343. ingluviem 20, 332. ore *III* 267. opes 26, 85 (cf. *ad l.*); impensas 24, 223. avaritia 15, 163. caedes 20, 572. pacem *III* 56. — pr. Iuno *Proserpina* *I* 7; cf. famuli p. c. m. 53, 119. *hinc msc. subst.* profundis numen *I* 89.
- progenies] 1) *de homine fere uno*: Ledaia 8, 207; vesana Iubae 15, 332. [2, 11.] 2) *de gente una*: Ulpia 8, 19; cf. c. m. 53, 54. 3) *de genere hum.* prisca 3, 106; aurea *II* 286.
- progenitus] 8, 149. 22, 357. 24, 255.
- progređi] 1) -essum foliis c. m. 30, 145; unde 10, 261; *item* -itur cubili 18, 419. *abs.* -iens sol 21, 161. 2) *transl.* -essa huc potentia c. m. 51, 3.
- prohibere] 1) c. *abl. loci* -es thalamis *I* 103. 2) c. *abl. instrum.* fontibus sitim c. m. 27, 14. 3) *absol.* 5, 165. -et *III* 292; -es 3, 299; -ent 15, 121. -ebant rupes *II* 170. -eret 10, 312. 4) c. *inf.* *III* 107; -emur 5, 261. 5) *trennen*: discrimina -ent terras *I* 146.
- proicere] -ecit missile 21, 356. proiecerat: se fessam 18, 108. c. dat. auris comas *II* 30. -iecta pelle 8, 486; urna 3, 133; Aetna 7, 161.
- proles] (-es, -em, -e) 1) *de genere latiore*: antiqua redit 3, 52. -e illustri *Hispania* 8, 582. 2) *de descendantibus*: 1, 16. Manlia numeretur 17, 340; felix oritur *II* 370. 3) *de filio de filiis*: 18, 331; *III* 96; c. m. 27, 24. c. m. 30, 117. -em latura conubia 18, 494. -em c. m. 43, 5. -e c. m. 53, 5; 56. augusta Serenae 10, 252. unica *I* 122. Saturni *II* 280. 4) *avium*: 6, 3.
- proluere] -it te undis 7, 177; turris latus 5, 471. se Arctos aequore *II* 189; *item* -et c. m. 40, 16; *item* -is (*supple* Oceano) c. m. 30, 53.
- proluvis] insatiabilis Auri *Rufinus* 5, 499.
- promere] cantu thalamos eqs. *I* 3. Zephyrus se promat ab Indis 26, 58.
- promereri] *prf. tantum*. hoc -uere? *III* 277. -uit coronam c. m. 30, 185; cf. 8, 21. talia dona -uisse Thetis 10, 175.
- prominere] -et Raetia in Arcton 26, 330.
- promissum] -a: morari 22, 33; agi 15, 427. ardua mittit 20, 317.
- promittere] 1) -sit cuncta sibi 26, 471. se ultorem 21, 242. -it sibi Venerem c. m. 53, 40; cf. 28, 602. promissus 18, 69. (promissus choris 4, 2; legatur permissis ut 14, 31.) cum sent. relativa: 5, 323. 2) *futura prospera praedicere*: paucis nummis, c. acc. et *inf.*, c. m. 43, 3. c. acc. comas 10, 246; cf. 22, 336. promissus Honorius aevo 3, 372. *absol.* 8, 378. *vel indicare*: -itur ingens dextra 8, 521; annus felix 28, 16.
- promovere] quos promoveris 22, 158.
- promptus] 24, 308. Venus 8, 265. [5, 24.] promptius *adv.* 8, 350; 21, 12.
- pronuba] 1) *in nuptiis*: Nox *II* 362; cf. 8, 644. dextra Serenae c. m. 31, 50. natura deis c. m. 29, 38. 2) *flamma pudoris* *I* 131.
- pronus] 1) *proprie*: pecudes c. m. 18, 20. puppes 28, 497; cf. 3, 159; 18, 353. pronior Ossa *II* pr. 20; cf. 20, 28; 442. c. m. 25, 113. 2) *ad*: ad omne 22, 67. c. dat. 22, 220. 28, 144. c. *gen.* audendi pronior 5, 400. 3) *absol.*, i. e. *sedulus vel sedulo*: 5, 465. 20, 222. prona ruens c. m. 30, 151. fervor 26, 476. aures 15, 426. *vel facilis*: facultas c. m. 40, 3.
- propagare] pro limite -andi regni 21, 373.
- prope] 1) *praep.* *III* 332. 21, 129. *item* propius c. acc. iugales 22, 375. 2) *adv.* 8, 56; 11, 27; 26, 147; 28, 225.
- properare] 1) *absol.* c. m. 18, 12. -ant 21, 205. omina 20, 41. -antior sol 5, 337. propera 10, 121. ne propera 8, 372. -ate 10, 205. 2) *quo*: -astis in ignes c. m. 17, 29. -abat ad 5, 104. 3) c. *inf.* -et saevire *III* 388. -ant 5, 60; 18, 41; 28, 514; -as 28, 181. astris -antibus te cernere 8, 190. cf. c. m. 17, 30. 4) c. acc.; *pass.*: merces properata 25, 11; -atis metis 26, 266.
- properus] -i ministri *II* 316. — *adv.* -e: c. m. 27, 55.
- propinquus] 1) *adi.* -o hoste 5, 171; cf. 21, 124; 28, 363; 8, 64. 2) *subst.* -um fovisse 28, 586; -i 28, 315; -os 3, 231. [4, 3.]
- propior] c. dat. 20, 184; *III* 249. matri, *de similitudine*, c. m. 17, 20; cf. 10, 264. propiore: 28, 279; periclo 26, 3; spe tori 28, 524. — proximus v. s. v. — *adv.* propius: 5, 57; venisse 5, 293; peti 26, 100. discere 17, 95. p. quam c. m. 30, 106.
- proponere] -it locandum 18, 197.
- proprius] 1) *de possessu*: c. m. 26, 89; c. m. 20, 1. -um sibi transcripsit 15, 161. cf. 1, 156; 11, 7; 20, 519; 24, 26; 28, 467. 2) *eigenthümlich*, -artig: 10, 327. 15, 405. 17, 106. c. m. 49, 7. 3) *imminuta vi*, pro suis: 26, 505; 28, 23 (*ubi* Heins.); 81; c. m. 30, 101; 154; c. m. 31, 20; c. m. 51, 9; c. m. 29, 18. cf. *Burm.* p. 1025. — [4, 6.]
- propter] te propter 7, 89; 93. 10, 254 sq. 17, 192.
- propugnaculum] -a corruerant 20, 277; cinctae per p. saxi 5, 463.
- propugnare] -at iactibus c. m. 9, 18.
- prora] -ae ardua temperat *proreta* 17, 43. *ad* -am usque 24, 358. -is reductis 15, 525.
- prorepere] -unt rivo balsama 10, 96.
- prorogare] -at tibi aeternam famam 8, 410.
- prorsus] c. m. 13, 4. c. m. 44, 7. [5, 27.]
- prorumpere] -ite bustis 18, 451. -upit gurgite 10, 144. -erat Nereus 20, 34. lacrimae: -unt flumina vultu *III* 128.
- proscenium] -a Pompeiana dabunt plausus *pro theatro* 22, 403.
- proscindere] -it vomere terras c. m. 28, 1. -e Notos (*volatu*) *I* 92.
- prosequi] 1) *comitari*: -itur Neptunus classes 8, 463; cf. *III* 243; cf. 22, 268. *sine obi.* 10, 153. 2) *narrando*: -ar actus 21, 15.
- prosilire] 1) c. *abl.* -it penetralibus *III* 113; *item* -uit 28, 359. -ias toro 14, 28. 2) *abs.* -it: 5, 401.

- natus (*als S.*) *c. m.* 27, 69. *hostiliter c. m.* 53, 92; -iat 7, 160. -iunt cete 24, 360.
- prospectare] 1) *c. acc.* -at 28, 179; -ans 28, 515. 2) *abs. de rupe* 19, 65.
- prosper] *solum -a: fortuna* 21, 363; *cf.* 1, 208; 24, 57; *c. m.* 50, 10. *spes (!)* 26, 469 (*cf.* sperantur 8, 619). *non p. c. m.* 22, 51. *fata* 15, 103. -iora *c. m.* 31, 60; *fata c. m.* 26, 94. — *neutr. sbst.* prospera 20, 57; 22, 159; *c. gen.* fati 28, 548; *cf.* 8, 375.
- prospicere] 1) *c. dat.* -is urbi 24, 130; *cf.* 17, 265. -ce causae 18, 485. -cturus labori 8, 236. 2) *c. acc.* aspicere: prospexit votum 1, 230; *cf.* 22, 255; 26, 45. *curare: omnia, ne quid eqs. c. m.* 30, 229. *navita Corum* 20, 6. 3) *c. acc. et dat.* -eret natae maritum 21, 72.
- prosternere] 1) -ite vestes solo 10, 212. 2) *vi iacere: prostratis fascibus* 20, 520; *cf.* prostratus ad aras 19, 27. 3) *caedere: cedros III* 360. -ens obvia ferro 28, 468; *prostrata* 22, 20; *c. m.* 22, 29. *bello: -et hostem* 15, 205; *cf.* 21, 103. -stravimus 7, 148. -eret 24, 143; *cf.* 3, 307; *alio casu* 15, 122. *prostratus* 18, 313; 8, 537. — [2, 96.]
- protegere] 1) -is crinibus ora 20, 120. *protecta testudo* 8, 330 (*cf. ad l.*). 2) *tueri: hanc clipeo* 24, 175; *cf.* 7, 153; 20, 601. 3) *arcere: iram* 8, 242. 4) *dissimulare: sensus* 3, 99.
- protendere] *protento conto* 28, 270. -do tibi lacrimas (?) 20, 592.
- proterere] 1) *maxime pedibus: -it arva I* 128; *cf.* -at ungula 7, 200; -e cursu fluvios 8, 347; *item -is mundum, sc. equis, II* 222. 2) -at Indos cuspidis 3, 364.
- protervus] 20, 326. *virtus c. m.* 25, 132.
- protinus] 1, 103; 272. 3, 27. 5, 328. 8, 170; 364. 17, 16. 20, 406. *III* 393. *al.*
- proturbare] -at quemque domo 15, 197; *cf.* 20, 513. — *sine abl. regem plebeius* 5, 476.
- provehere] -itur classis in altum 15, 505. -heris consul 8, 155. 1) *evhere: -xit in astra Laconas c. m.* 17, 37.
- providus] 1) *aether* 28, 352; *virtus* 18, 402. 2) *c. inf.* 8, 79.
- provincia] *venum datur* 18, 209. *dividitur* 20, 586 (*cf. praef. p. XXX adn. 6 fin.*). *expellet fasces* 21, 236. *tanta (Africa)* 15, 280; *nostra* 8, 317.
- provocare] -et animos *III* 30. *c. inf.: -at usus* 8, 344.
- proximus] *c. dat.* 10, 33. 20, 239. 21, 251. 26, 470. *Hannibal urbi* 15, 83. *dis* 17, 224 (*cf. Barth.*); 24, 130. *sine dat. III* 352. 5, 64. *haec proxima haberi III* 176.
- prudens] *c. gen.* 20, 347.
- prudential] *c. m.* 30, 227. *forti convenit* 10, 315. *nullas recipit metas* 17, 143. *cf. Prudentia.*
- pruina] *pl. tantum.* 1) *Reif: -is stant aspera colla* 26, 326. *gelidis* 18, 117. 2) *nives: canentes vestiunt montem* 10, 52; *Geticis candescet c. m.* 40, 15. -is inga nudari 5, 102. *Alpinae* 1, 255; *cf.* 12, 10; *Caucasias* 18, 247; *Caledonias* 8, 26; *adde* 20, 412; 24, 256. *in Aetna I* 170. *in comparatione: non aequant colla* 10, 265; *cf.* 28, 476; *III* 89.
- pruinosis] *Olympum II* 257.
- pubere] -entes fratres 1, 142.
- pubes] *Titania I* 44; *cf. c. m.* 53, 14. *barbara* 20, 236. -em canoram servorum 15, 184. *laudata Tonanti, luctatorum,* 17, 290. — *milites: 5, 283. lumina pubis* 26, 472. *electa, gestat onus* 8, 569. *item abl.* 15, 416. *servilis* 18, 509.
- pubescere] *leto de Phoenice c. m.* 27, 52. -entibus radiis Solis pueri *II* 50. -ant fetu virgulta *II* 79.
- publicus] *morborum requies c. m.* 26, 69. *aera* 17, 27. *iura (apium)* 8, 382. — *imperii R.: moles* 22, 70; *rerum c. m.* 30, 134. *iura* 20, 555. *commoda* 5, 203; 18, 264; 21, 299. *vota* 8, 295; 28, 333. *maiestas* 18, 424. *amor* 28, 63; *cf.* 24, 187. *furor* 22, 305. — *neutr. pl. adv. publica felix* 21, 29.
- pudet] 1) *c. gen. solo -eat* 18, 211. 2) *c. acc. et gen. -uit* 18, 152. 3) *c. inf. solo certare* 18, 501. *cf.* 4, 15. 5, 213. 8, 14; 345. 10, 201. -uit 5, 409. 4) *c. acc. et inf.* 5, 82. *aliter: populos venire* 18, 210. 5) *c. nom. et acc. quid -ebit servum?* 18, 252. — *cum negatione: nec pudeat* 4, 15; 8, 14; 345. 10, 201. *cf.* 18, 210; 5, 82; *al.* — *pudenda strage* 26, 158.
- pudicitia] -am ulta *Lucretia c. m.* 30, 157. -ae scaena in *Odyssea c. m.* 30, 26; *exempla* 10, 232; *nulla cura* 19, 64. *cf. Pudic.*
- pudicus] *coniunx* 20, 89. *animi c. m.* 30, 149. *thalamos* 18, 99. *amplexus III* 277. *frontem* 17, 118. *matris gremium c. m.* 25, 124. *transl. -a fronde laurus III* 75.
- pudor] 1) 15, 69. 17, 269. 18, 413. 20, 78. -ri *III* 192. *pro damna -ris* 8, 86; *cf.* 15, 188. -ris obtentu 21, 280; *crimen c. m.* 30, 30; *faces* 22, 221. *Romano succurrere* 20, 159. *vince tuum* 22, 329. *c. gen. petendi* 3, 222. *aetatis c. m.* 30, 200. *vitae* 15, 451. *c. inf.* 16, 4. 2) *puellae, sim. III* 274. *nuptae sollicitus* 14, 3; *cf. II* 325. *indicit mores c. m.* 30, 128. *eripitur II* 263. *tenerum sollicitat amor I* 131. -ris insidias 18, 79. -em sprevere matres 7, 126. 3) *in ore eius: II* 325. *pulcher* 1, 92. *simplex calet* 28, 565; *cf.* 10, 268; *c. m.* 25, 42. -is castae faces inluxere *I* 273. 4) *in ore viri: emicat* 10, 323. -ris augusti maiestas 8, 519; *rigidi elucet gravitas* 17, 246. 5) *ignominia: caeli terraeque p.* 18, 9. *vive p. fatis* 19, 47. -em gladiis abolete 26, 563; *vitae ferre* 15, 451.
- puella] -am coniugiis dare *c. m.* 31, 54. *gen. c. m.* 30, 69; *ora* 10, 21; 28, 523; *nutritor* 18, 104. *plur. c. m.* 30, 117. *Paphiae* 19, 65. *Argolicas pro servis* 26, 629. -is pauperibus nutrix adsidet 20, 370; *cf.* 18, 275.
- puellaris] -es annos *c. m.* 30, 140.
- puer] 10, 338. 15, 376. 20, 359. 28, 587. *II pr.* 32. *usque adeone?* 8, 362. *Cres c. m.* 4, 11. -um 24, 177; 26, 443. *pl.* 7, 127; 15, 275. *latius vagantur eqs.* 20, 509. *olim praestantes II* 133. — *a puero* 21, 40. — *pro adulescens: pl.* 14, 34. — *servus artifex musicus: 22, 142; 17, 322; 20, 359. — Amor: saeve c. m.* 29, 51. -um ferocem *10, 110; pl. pennati c. m.* 25, 10. — *pro filio: 5, 67.*
- puerilis] *flos* 18, 344. -ibus umeris 26, 495. *decus* 8, 162.
- puerpera] 22, 343.
- puerperium] -is verendis (*pro uno*) *aula ululata* 8, 141.
- pugna] 28, 347. *equestris* 26, 597. -am poscunt 26, 558; *instaurare* 26, 597. -ae monumenta 28, 372; *spatium c. m.* 53, 74. *uni credidimus eqs.* 21, 364. *pl.* 5, 200. *commissae Minervae III* 286; *calentes c. m.* 29, 48. *innumeras gerere* 24, 141. *ferales renovet Allia* 15, 124. *cruentant Strymona* 10, 310; *instantes distulit* 3, 320; *deserere* 11, 33; *cf. c. m.* 29, 49. -arum seriem *c. m.* 30, 220. — *Manöver: -ae laetae imago* 28, 638.
- pugnare] 1) *fatis et manu* 7, 88. -astis 7, 88. -ando *c. m.* 53, 15. -andi cupidus 5, 173. 2) *c. inf. II* 196 (*cf. Ovid. met. II* 822, *Martial.* 10, 10, 8 *al.*). 3) *transl. -antia elementa I* 42.
- pugnax] -ces *Curios* 3, 203; *postea vitatum.*
- pulcher] 1) 20, 200; 24, 245; 10, 294; 11, 32; 21, 56; 28, 455. *Apollo* 28, 25. *coniunx* 15, 169. *conspetus* 18, 300. *de fluvio: 28, 196; cf.* 7, 116. *de urbe* 28, 531. *pudor* 1, 91; *cf.* 5, 364. *natatus*

- III* 333. libertas 26, 105. vocabula 20, 206. cum despectu: 20, 409. -ior sidere 11, 1; cf. 10, 273; *III* 86. -errimus operum mundus 8, 284. — *sbst.* -is c. m. 11, 1. 2) *pulchrum reddens*: tactus 3, 166. 3) *honestus*: animus -ior 21, 27. Decii 1, 147. series *principum* 28, 419. *pulchrum (est)* c. inf. 3, 328; 26, 91. (*pulchre deest, ne legatur* 18, 300.)
- pulmo*] -onis opem eqs. 8, 246; anhelas latebras pandit 5, 415.
- pulpitum*] -a qui socco personat 17, 314.
- pulsare*] 1) -atur ianua tactu 18, 93. -anda chelys plectro 17, 314. -atus mons ab *Alarico* (?) 28, 272. -ant suspiria *thoracem* 5, 260. -et unda latus (*navis*) c. m. 30, 204; cf. *I* 150. -ata nubila 10, 184. *de vento* 10, 53. — *Baccho* pulsante femur *Iovis* 24, 228. 2) *transl.* -as astra querellis 19, 51. -ent prata choreis 22, 382. -aret hiems imperium ictibus 21, 283. 3) *accusare*: -atur crimine 15, 170 (*v. Barth.*) 4) *profligare*: pericula 28, 466; acie rebelles 21, 238. -ata maiestas Latii 20, 129.
- pulsatus*] *sbst.* perstreptu ictu 20, 450; cf. *Aegritudo Perdiccae* 169.
- pulsus*] *sbst.* -u: cornipedum *III* 236; librato machina 8, 329; modulante umbonum, *percussis clipeis*, 28, 629.
- pulvereus*] -o turbine 26, 458.
- pulverulentus*] -a ora 24, 246. *struthiocamelus* 20, 313. — *sbst. n.* -a viae c. m. 40, 8.
- pulvis*] fallax deludet amorem 22, 398; cf. 24, 4. -eris extolli nimbos 5, 176; cf. 26, 455. -ere *tepent equi* 1, 122; *respersus* 18, 260; *aestivo* 28, 215. *Africae proprius*: 21, 350; -ere stant *Syrtes* 21, 257. — *pro terra*: raro tegitur 5, 452; cf. 15, 403. *item* 17, 126; 20, 284; cf. *I* 187; *III* 77. — *laboris signum*: decet 8, 551; *belli gratus* 7, 37. — *luctus signum*: 19, 25; *III* 177.
- pumex*] -ice anhelu c. m. 26, 167; de vivo fontes *II* 103; -icis antra (*apium*) 5, 464.
- puniceus*] ostrum 1, 90. -os ortus (*solis*) *I* 222.
- punire*] 1) *vinclis* 21, 239. *facta consilio* 17, 229; *tumultus* 26, 383. 2) *abs.* 20, 219. 24, 118.
- puppis*] *semper meton.* 1) *pro navi*: c. m. 30, 30. *piratica* 28, 133. *orba magistro* 20, 424; cf. 28, 137 sq. *sine remige* 8, 223. *acc.* *puppim*: *parere clavo* 18, 424; *conscendere* 19, 41 (*cf.* 26, 217); *compositam ancora fundat* 17, 114. *abl.* 15, 246; *mersa* 20, 7; *vehi* 15, 350 (*cf.* 28, 497). *plur.* 26, 217; *pronas* 28, 597. *sub* -ibus ibat *Ionium* 21, 173. 2) *pro cymba in lacu*: *parva* 26, 321. 3) *pro rostris prorae* (!): -e *vestitae columnae* 28, 48. — [*I*, 6.]
- purgare*] 1) -atis sordibus 20, 383. 2) *de lustratione* 28, 326; cf. 5, 522. *ceterum sensu morali*: 3) *crimina*: -et 17, 216. 4) *criminosum*: *membra* 28, 326; *fidem* 26, 592. -tam *aulam* 20, 20. -tos *Lethaeo flumine* 5, 492. -ta *tellure* c. m. 32, 19. [*20*, 19.]
- purificus*] *Iovem* 28, 328.
- purpura*] 1) *color*: *succensa infecit vultus* *I* 272. 2) *vestis purpurata*: *thalamum velat* c. m. 29, 30. 3) *vestis regia*: 8, 553. 14, 25. *tegeret corpus* 5, 346. *dives augescat gemmis* 7, 4. *in equo regio*: c. m. 47, 10. *transl. p. violae, tori regalis imago* c. m. 30, 92. 4) *principatus*: 22, 238. *supplex se obtulit* 8, 47. *inferior virtute* c. m. 25, 78. 5) *pro principe*: 24, 118; *regia veneratur vulgus* 28, 614. *pro Serena*: *me iungeret auspex* p. c. m. 31, 52.
- purpureus*] 1) *nimbus rosarum* 10, 298. *columnae* 5, 135; cf. 20, 273. *columnae Veneris* c. m. 25, 104. *vestes deorum* 1, 183; cf. *II* 17. *tori* 10, 151. *signa milit.* 5, 177. 2) *de veste regia, sim.* cultus 26, 610. *in veste*: -i *reges* *II* 300; -is *parentibus* 21, 81; -o *foctum gremio* 28, 67. 3) *hinc pro Augusto*: -os *Manes* 8, 97. 4) *ovile, pro ovine*, c. m. 30, 73. *cervi, quia in veste regia*, 22, 353.
- purus*] 1) *dies* *II* 2. *aquilones* 10, 185. -o *gurgite* 20, 263; cf. *purior* 2, 10. -ior *fervor solis* c. m. 27, 14. -ius *lumen* *II* 284. 2) *puro ore crimina pellunt* 22, 100. *virtus* 20, 76. cf. s. mens. *sbst.* *pueros* 24, 111. 3) *pro plenus, directus*: *libertas loquendi* 22, 164 (*ita* *ICt*; cf. *Cic. de inv.* *II* 60).
- putare*] *longum putavit* c. inf. 28, 464; *item turpe putes pasci* 22, 15. *exiguum putet quod* 22, 236. c. acc. et inf. -at (se) *crevisse* 17, 246; *lumina Phoebi esse putes* *II* 29. c. inf. *audire putes* 22, 347. c. acc. *dupli.*, *sed per ellipsin*: *fatum putabo* *III* 301; *fideles putat eos qui* 22, 56; *mella putare quidquid* c. m. 14, 2. cf. 28, 136; 144. *I* 97.
- puter*] *putre solum* c. m. 26, 15. -ia *antra* *I* 176. -ibus *saxis* 20, 277. *galeae effossae* 21, 135.
- puteus*] -os *mutatos cruore* 18, 5.
- pyramis*] -idas *sibi extruxit* *Ruf.* 5, 448.
- qua*] *adv.* 1) *ubi*: *est locus qua* 3, 123. cf. 1, 104; 3, 174; 364; 5, 348; 8, 442; 15, 225. *al.* *si qua* 28, 231. *ibat qua iussere* 26, 582; cf. c. m. 26, 60 *et qua vocat usus* 28, 217. *qua licet usque* *III* 335. 2) *sensu temporali*: 26, 412. 3) *pro quatenus*: *quaque datur* c. m. 30, 110; cf. 17, 54. 4) *mira libertate* 1, 83.
- quacumque*] *adv.* 8, 428. 17, 121. 21, 47. c. m. 26, 13. c. m. 30, 89.
- quadrifidus*] -um *laborem Phoebi* 1, 268.
- quadriga*] *pl. tantum.* -is *membra aptare* 15, 255. *triumphatoris*: *niveae* 26, 127. *in circo*: 28, 618; *volucres* 17, 283. — *Solis*: *vere coronatae* 22, 422. *traherent Phaethonta* 8, 63. — *Tartareis* *II* 217.
- quaerere*] (*pf.* *quaesisse*, -issem, -siit 18, 444; -sivit 3, 95 *et al.*; cf. *Archiv. lexic.* *IV* p. 593). 1) *anquirere, requ.*: c. acc. *III* 428; 22, 123; *victum* 20, 371; *dapes* 3, 205; *ubera* 3, 95; *fontem Nili* 21, 179. *pretium* 28, 610. *locum furtis* 18, 88. *finem* 20, 477. *tuta* 8, 78. -etur *honos* 3, 383. *quaere ensem* 5, 306. *quaerite* 10, 132. *vincendos Britannos* 24, 149. *artes in exitium* c. m. 30, 234. -ens *meatum* 3, 271. *hostis quaerendus ab oris* 20, 151; cf. -ebat ab axe 21, 72. c. sent. *relat.* 22, 123. c. inf. c. m. 44, 1. 2) *desiderare*: *libera saecula* 22, 89; *item* 27, 8. -ebant *modos* *II* pr. 4. *aquas* 8, 480. 3) *inquirere in*: *reos* 5, 495; *foedera mundi* 3, 4. *haec quaerenti* c. m. 29, 8. *fons Nili quaerendus* c. m. 28, 12. 4) *acquirere*: *hoc mihi* 18, 444. *quaesisse novum* 22, 327. *habeto quaesita manu* *III* 303. *imperium quaesitum sanguine* 5, 50; cf. 15, 76; 8, 45. -itum *caede cruorem* 3, 77. 5) *arcessere*: *quaesitus aratro* 17, 9. *quaesitor*] *crimina pertemptat Minos* 5, 476 (*ex Verg. VI* 432).
- quaeso*] 5, 247.
- quaestor*] *non fuit Vergilius* c. m. 23, 16.
- quaestus*] *numerosior* 18, 219. -um *reposit manus* 5, 445. -u *satiari* 3, 199; *nullo reddere alqd* 22, 57. *de re qua qu. fit.* 21, 99.
- qualis*] *erat* 20, 530. *quaeris qu. (sc. sit)* 22, 124. *sanguine q.* 20, 290. *quales* 17, 180; 301; *III* 371 sq. *qualia* 21, 136. *qualibus* 22, 1. *en quales* 20, 120; 27, 24. — *inducit comparisonem* *II* 62. 1, 119; 183. 5, 252. 15, 19. 18, 115; 303. 20, 370; 403. 17, 301. 28, 259. c. m. 27, 37. *exclam.* 15, 45. 20, 290. *interrog.* 28, 11.
- quam*] *tam* . . *quam* 14, 19 sq. *sic* . . *quam* 8, 282. cf. s. *alter.* *nullus quam* 18, 167. — *quam om. magis* 15, 188 (*cf. s. malle*). *ante* . . *quam*

- 1, 173 (cf. ante). — *exclam.* quam gemuit 18, 65; c. *adi.* quam pulcher 18, 300; cf. 3, 104; 5, 49; 8, 504; 515; 518 *al.* (cf. 27, 19 cum 28, 102.) — *relat.* ignorans quam grave . . erat c. m. 23, 10; cf. 17, 128; 25, 10; 26, 78; 304.
- quamquam] c. *coni.* perf. 28, 13; cf. 5, 272. — *in transitu*, pro tamen 26, 104; *sine verbo*: 5, 512.
- quamvis] c. *coni.* 3, 157; 3, 184; 20, 304; 26, 129; 28, 538; c. m. 26, 93. c. *ind.* 26, 129 (?). 28, 538. — *iuxta adi.* (*sine verbo*) 15, 489, 18, 96. 19, 31. 20, 478; 597. 21, 49; 255. cf. 26, 399.
- quando] o longa 20, 156. 17, 160. 15, 289. brevis c. m. 41, 2. si quando 21, 64; 117. c. m. 49, 13.
- quanto] *adv.* q. maius 26, 133. cf. 22, 266.
- quantum] *adv.* 1) *exclam.* 21, 342; 26, 435; 15, 298; 20, 121. cum *gen.* 18, 401; 28, 611. 2) *in comparatione*: tantum . . q. 1, 199; 22, 60; cf. 17, 31. *sine tantum*: II 200. apud *comparativos* 21, 342; cf. 28, 480. 3) *interrog.* *indir.* 17, 186; 24, 69; 22, 439. q. tibi liceret 24, 96; possit 8, 412; cf. 18, 391. c. *gen.* 3, 361. q. dissimilis eat 26, 79. 4) *interrog.* *directa*: 18, 25. 5) *relat.* q. licuit 28, 544; 8, 43 sq.
- quantus] 1) *proprie*: *exclam.* 7, 73. 8, 513; 648. 11, 22. 20, 567. 22, 403. — *in comparatione* 1, 51; 20, 160. cf. 22, 305 (?). — *interrog.* *indir.* 22, 2; 18, 476; 24, 69; 265; 26, 305; III 308. quantus numeratur 8, 186. *relat.* quanta pollet facundia 28, 492. — *interr.* *directa*: 22, 177. — *neutr. subst.* quantum 24, 103; q. . . tantum 26, 469; q. cruoris 3, 361. 2) *quam multi (quot)*: plur. quantis ducibus 18, 475; cf. 7, 126; 8, 142; 18, 34; 21, 135; 22, 197. c. m. 25, 90. c. m. 30, 213. I 28. *in comparatione*: II 308. *sgl. collective*: -o milite c. m. 25, 91; metallo 1, 52. cf. quantus in ore pater 8, 518. — *solet in anaphora praecedere relat.* qui: quos habitus, quantae pompae 8, 565; item 3, 361; 7, 73; 10, 311; 8, 142; 18, 401; 26, 305; III 412; *al.*
- quarto] *adv.* 10, 148.
- quassare] 1) coronas c. m. 25, 96. -avit galeam 20, 109. -ans aera 28, 259. 2) *quassando frangere (cassare)*: ebur 24, 352. -atis faucibus Aetnae III 186.
- quater] c. m. 23, 18. quater consul pro quarto 18, 489; cf. 8, 612; 17, 259. cf. s. ter.
- quaterel] (*stirps praesentis tantum*) -it 5, 412. -tiam tympana III 131. -iens pinum I 40; umbone iuvenco 20, 387; iubas 10, 290. fragor arva 3, 132; ventus puppes 3, 219; Alpes c. m. 22, 37. -itur mare 10, 154. -iens ululatus axem 15, 134. sic -itur Niphates tigris III 263; item ora tumultu 15, 482; et cf. II pr. 33. *transl.* discordia mundum 7, 64. quatiebat corda furore Rufinus 3, 225; fama aulam 20, 463. [21, 13.]
- quattuor] 20, 259.
- que] centiens praevaletque prae et. *in sent. negativa*: 21, 235. 26, 216; 48 (?); 466; 576. 28, 383. c. m. 30, 200. *adversative cautumque* dabant 8, 77 (cf. et 15, 301). abundat in anaphora: 24, 176 sq. *correl.* que . . que 15, 215; 26, 118 sq.; 227; 28, 94; sic etiam 26, 263. que . . et 1, 256. 15, 65; 168. 20, 557. 26, 89; sic etiam 26, 183 (*ubique nempe asyndeta*). cf. s. et. — *adhaeret praepositioni*: inque 8, 564; 22, 206; 28, 197; III 107; inque vicem 26, 411; perque 3, 43; 18, 263; 435 *al.* cf. cumque 21, 124. *postpositum*: in roremque III 252. — *ceterum v. praef. append.* (*quaest. gramm.*); de elisione *ibid.* p. CCXVI sqq.
- quercetum] *pl.* rorabunt favis 3, 373; Maricae terit Liris 1, 259.
- quercus] *sgl.* Dodonia I 31; fatidicam 26, 137. amica lovi II 108. fulcit abietem III 352; cf. s. pinus. ingentem parvo germine meminit c. m. 20, 15. sub ingenti c. m. 25, 9; cf. c. m. 22, 40.
- um stravisse 8, 345. plur. c. m. 20, 40. Chaoniae locutae 7, 118. vagas ire coegi 3, 158. — *de tropaeo*: -u spoliis vestita Mars donabitur 3, 339; -um tendens ad sidera 22, 372. — *de corona*: civica hunc nexuit c. m. 30, 182; cf. 24, 72.
- querella] *pl.* tantum. humanae superos tangunt c. m. 22, 9. muliebribus astra pulsas 19, 51; cf. 26, 270. abruptit mutas in fila (?) III 160. gratis affata querellis 22, 278; cf. 28, 360; 429. tales orditur 15, 27. teneris c. m. 30, 100. instare cum III 33. — *cantus avium*: c. m. 25, 108 (cf. 14, 21).
- queri] 1) *absol.* 28, 159; -untur 5, 227; 20, 500. de III 212. 2) c. *acc.* -itur haec 10, 20. pro de: -or repulsas 28, 362. -ar funera dictis 28, 281. 3) c. *acc.* et *inf.* 3, 22; III 138. c. *acc.* *dupl.* -erentur 7, 86.
- querulus] 26, 161. ales 14, 21.
- questus] *sgl.* flebilis defunctorum 3, 127. *pl.* perferre III 46. ad nubila tendit inanes II 249.
- qui] *relat.* cuius 1, 193; 5, 443; 15, 240; 22, 86 *al.*; cui 5, 517; 15, 235; 279 *al.* quibus 5, 92 *al.*; quibus est 18, 149; 20, 327. quorum 1, 241; 20, 218; quarum quae clarior 5, 329. — *idem qui* 8, 115. ille qui 15, 96; 28, 101; 587; cf. 5, 405; 442. en cui 22, 454; cf. 19, 47. sunt qui 20, 468 sq. felix qui c. m. 28, 1; cf. 24, 51; c. m. 47, 1. currat qui faciat 1, 223; cf. 5, 170. — *quam penes* 3, 75; cf. s. *inter.* — *per anaphoram*: 3, 16; 18. 5, 111 sqq.; 24, 1; 20, 577; 24, 131 sqq.; 28, 650 sqq. et saepissime. — *rationem sive causam inducens*: c. *indic.* III 421; 3, 50; 20, 261; c. *coni.* 3, 78; 273 *al.* — *quae portendant appos. ad subst.*, 18, 14. — *quo p. attract.* 1, 67; cf. quae Bithynia fertur 20, 247 pro: Bithyniam quae fertur. — *quod pro id quod*: 5, 341; 15, 5; 8, 431; 21, 349; c. m. 26, 74. — *postponitur relat.* 1) *altero loco* 15, 327; 410; 458; 492. 18, 31 *al.* 2) *tertio loco*: 15, 379. 20, 201; 263; 349. 10, 317. 22, 198. 24, 51 *al.* 3) *quarto loco*: 18, 437. 20, 412; 496. 6, 9. c. m. 20, 15. I pr. 1 (cf. 24, 100); *al.*
- qui] *interrog.* *msc.* pro quis ubi notio adiectivi: 8, 143. 18, 361. 17, 96. 10, 264. 20, 22. c. m. 53, 99. III 249. *neutr.* quod nefas II 258; cf. si quod omen 26, 239.
- quicumque] 1) *relativ.* 17, 89. 15, 163; 371. 1, 254. 18, 411. 3, 187; 200. 10, 133. 5, 156; 246. 22, 204; 319. II 260. *subst.* quodcumque 17, 64; 18, 22; 232. 2) *absolute pro quivis*: 1, 13; 133. 22, 121.
- quid] *interrog.* pro cur: 15, 39; 104; 139. 18, 281; 429 *al.*
- quidam] quaedam 18, 29. quiddam 18, 261.
- quidem] 3, 86. 22, 135. ipsa quidem 17, 1; 3, 109; ille 21, 364; c. m. 30, 132. pro equidem: 3, 109; 26, 496. nec . . . quidem 5, 87.
- quies] 1) nulla 15, 167; cf. III 291. vitae Romana qu. 28, 151. impacata pelagi 3, 71; cf. placidam servare -tem c. m. 2, 5. 2) *somnus*: amica 27, 2. 3) *pax*: parva 20, 121. prisca viget 3, 357. non toleranda I 111. quietis bona 8, 491. quietem 5, 7; rumpe 20, 221. hic cunctis quies (est) 3, 264. — cf. 26, 239. 4) *otium*: parta 17, 61; 19, 52. 5) *de moribus tranquillis* 17, 241.
- quiescere] -unt regna I 224. quievit rabies 26, 432; cf. 20, 233. corde quierat 5, 327. quiesset 15, 297.
- quietus] -o amne c. m. 25, 107. *pl.* III 6.
- quilibet] 15, 281. c. m. 23, 18. quidlibet 18, 366. cf. s. libet.
- quin] apud *imperativum*: quin age c. m. 40, 19; cf. quin potius requiris (i. e. cur non) III 315. — *pro quin etiam*: 20, 526; 22, 160; II 141. *pro quin immo*: c. m. 40, 7. — *quin etiam primo*

- pede* 8, 561; 17, 221; *altero* 5, 436; 18, 148; 21, 232; 24, 354; 26, 419; *II* 246; *III* 124. *quin* et 22, 88; 28, 506.
- quinque]* 8, 630. 28, 657. 26, 337. *I* 259.
- quintus]* -os 23, 23.
- quippe]* 1, 45. 8, 239. 20, 210. 21, 91. 22, 81. *c. m.* 31, 5. — *quid qui deest; aliter habet c. m.* 28, 30.
- quire]* *narrare queam* 1, 57; *depellere* 5, 13 (22, 331?).
- quis]* *interrog.* 1) *direct.*, *sine nomine*: *centiens*; *p. anaphoram* 5, 228; 21, 380 sq. *al.* *quis possit* 3, 249; 18, 60; 21, 191. *nesciat* 1, 29. *ferat* 5, 300. *vellet* 18, 129. — *quis non* 7, 131; 17, 251; 18, 146. *quae non* 5, 285 *al.* *quid non* 20, 244; 480. *quis qui neget* 17, 161. — *quid invat* 5, 266; 20, 7. *quid agam* 5, 14; 15, 113; 18, 396. — *quid tale* 3, 251; 5, 513. *nobile* 18, 336; *cf.* 495. *quid aequum* 1, 237; *dignum* 5, 518; *cf.* 15, 288. *quid mirum* si 26, 67. — *quid pudoris* 18, 253. — *quid soror?* 19, 41. *quid ultra?* 28, 293. *quid enim?* 8, 222. *quid?* *III* 312. *quid?* *quod* 20, 138. — *quisnam* 5, 230; 308; 17, 97 *al.* (*cf. s. nam*). *et v. s. quid.* — *cum subst.* *quis vultus* 5, 86; *terminus* 5, 89; *cf.* 15, 243; 20, 321; 3, 226; 273. — *quae Delia litora abundanter* 24, 58; *cf.* 24, 61; *item quis Rhenus* 15, 312; *et II* 215. 2) *interr. indirecta*: *quis deus* 1, 72 *al.* *quid possit* 1, 201; *cf.* 3, 60; 147; 15, 298. — *pro uter* 21, 224. — *ceterum cf. qui interrog.*
- quis]* *indefn.* *si quis* 1, 37; 49. 3, 216 *al.* *si quem* 1, 36; *si quid* 15, 68 *al.* *si quos* 15, 131. *si quid regni* 20, 1. *ne quā de parte* 5, 78. *ne quā* 18, 234. 20, 483. *c. m.* 30, 232. *si quā* 5, 149. 15, 37. 68. 20, 330. — *si quod omen* 26, 239.
- quisque]* 1) 5, 363. 15, 177. 8, 228. 17, 68. 22, 165. *quemque* 5, 369. 15, 198. 20, 586. 21, 30. *quas quisque petat* 5, 323. *quo quemque c. m.* 25, 10. *sibi quisque* 5, 225; 19, 29; *c. m.* 30, 202. *cf. c. m.* 25, 112. *clarissima quaeque* 15, 189. 2) *pro aliquis*: *si q. negasset* 3, 224.
- quisquam]* *haec sola forma. praecedit negatio*: *non q.* 14, 7. *nec q.* 1, 18; 5, 283; 20, 384. *haut q.* 8, 225; 22, 170. *in interrog. negativa*: 5, 517; 20, 48. — *quisquamne* 28, 397. 26, 197. — *an quisquam* 15, 290; 21, 370. — *pro quisque*: *desinat confidere* 5, 440. — *si q. pro si quis*: 15, 174.
- quisquis]* *c. m.* 29, 1. 5, 446. 15, 169. 18, 140. 17, 193. *q. es III* 304. *quidquid (saepe p. anaph.)*: 26, 634; *II* 294 sqq.; 3, 151; 292; 5, 148. 10, 12. 16, 20. 17, 87 sq. 18, 356. *c. m.* 3, 1. *tertio loco* 10, 224; 322. *quidquid c. gen.*: 24, 68; 3, 111; 8, 579. *pro quantum*: *quidquid se Tigris ab Haemo dividit* 18, 196.
- quivis]* *acc. quamvis salutem* 15, 262.
- quo]* *adv.* 1) *s. locali*: *quo ministrae?* *III* 189 sq. *ruis?* 3, 196. *cf. c. m.* 53, 98; 15, 44. *quo abiere* . . ? *III* 272 sq.; *c. m.* 22, 3. *relat.* 10, 97. 20, 16; 129. *c. m.* 25, 10; 63. 2) *temporali*: *quonam usque (in initio orationum)*: 5, 88. 10, 20. 15, 368. 20, 391. 28, 362. 3) *wozu?* 18, 222. 4) *quoque magis* 7, 51; *quo iucundior* 24, 78.
- quocumque]* 7, 181; 26, 173. *vocabis* 3, 170; *cf.* 10, 204 (*c. m.* 25, 10). *p. anaph.* *III* 432. — *attractio* 10, 108.
- quod]* *coniunctio*: *quodsi* 5, 164. *c. m.* 9, 44. *c. m.* 17, 37. *c. m.* 22, 50. *c. m.* 26, 95. *c. m.* 30, 34. *III* 305. *quodsi quis III* 55; 104. *ceterum* 1) „*weil*“: 8, 316 sq. 22, 186 sqq. *I* 97; 173 sqq. 2) *pro subiecto logico („dass“)*: 18, 392. *c. m.* 30, 20 sqq. 5, 70. *decus est quod c. m.* 30, 20. 3) *pro obiecto logico („dass“)*: *debemus quod* 24, 155 sqq. *cf.* 28, 57; *al.* *doluit quod* 17, 55. *adde quod* 17, 144; 18, 187; 28, 481. 4) *per appositionem* (*dass, weil*): *laudes, quod* 20, 80 sqq. *querellae quod* 19, 52. 5) *pro „dass“ post verba dicendi sim.* (*cf. archiv. lexic. II* p. 492; *IV* p. 629): *audiat hoc quod recepi* 22, 384. *loquitur quod iuberent c. m.* 30, 163. *iactabat q.* 5, 73. *taceo q.* 15, 261. *canam quod floret* 21, 18; *cf. II pr.* 31. *promisi quod lateant c. m.* 31, 39. *monstrat q. ornet* 28, 575. *credit quod servet III* 223. *non me latet quod laborent* 1, 137. *nescis q. cadit* 18, 501. *expertus q. paterent* 21, 360. *cernat q. iaceat* 22, 130; *cf.* 24, 266. *vides q. liget* 8, 284. — *conferri potest* 21, 183; *c. m.* 25, 57.
- quod]* *coniunctio pro quoad*: *q. dissidet* 15, 158; *q. recedit a* 28, 543. *cf. Iosuae carm. v.* 84.
- quondam]* 15, 46. 17, 29. 20, 243. 21, 143; *al. in initio narrationis I* 32; 142. 3, 25. 8, 623. *apud subst. gloria q.* 7, 175; *cf.* 20, 536. *apud adi. mei q.* 5, 251; *cf.* 20, 382; 24, 157; 26, 423.
- quoniam]* 7, 151; *c. m.* 31, 55 (*postpos.*).
- quoque]* *tu q.* 4, 5. *tum* 5, 494. *me I* 224. *te II* 131.
- quot]* 1) *exclam.* 11, 23. 21, 309. *p. anaph.* 18, 33; *c. m.* 53, 64 sq. 2) *interr. indir.* 1, 57. 3, 360. 18, 477. 3) *relat. tot* . . *quot* 21, 161; *c. m.* 53, 57. *cf.* 21, 196; *c. m.* 30, 27. *totidem* . . *quot* 21, 195; *c. m.* 30, 27.
- quotiens]* 1) *exclam.* 14, 14. 18, 35. 21, 122. 22, 398; 404. 24, 184 sq. *I* 192 sq. 2) *interr. indir.* 1, 58. 3) *relat.* 5, 75; 114. 7, 25. 24, 60; 331. 26, 111; 377. *II* 63. *c. con.* *c. m.* 30, 97. *q. . . tunc I* 157. *q. . . totiens* 8, 621. *et v. s. totiens.*
- quotus]* -a *pars tui* 5, 513.
- ravidus]* *Sibylla* 8, 147. *voces* 3, 44; 26, 520. *venas* 17, 219. *Cori* 12, 42.
- rabies]* (-es, -em). *c. gen. (in Bezug auf)*: *Martis* 3, 73. *parcendi* 3, 237. *livoris* 13, 10; *III* 291; *invidiae audet c. m.* 30, 231. — *absol.* 5, 141. 18, 184. 20, 526. *saevum suadet* 21, 166; *saerit* 26, 98. *omnibus armatur c. m.* 6, 2. *innata perit* 3, 48. *cessit* 8, 39. *fracta quievit* 26, 432. -em *movere* 20, 190. -e *succensus* 8, 243. — *inopina leonum III* 166; -em *deponere* 17, 121; *emollit c. m.* 22, 27. *exegit in armos II* 211. — *de rebus naturae*: *arcana vibrat* 20, 24; *concutit I* 152.
- radiare]* (*praes. tantum*) 1) *intrans. c. abl.* *aquas metallo* 20, 260; *cf. c. m.* 30, 4. *sine abl.* *seures strictas* 1, 232. *enses* 5, 16. *flores* 3, 209. *vultus* 1, 118. *nemus* 5, 181. *in ore pater* 8, 518. *de toto homine* 7, 132. 2) *trans.* -ant *oculi iubar c. m.* 27, 17. *sinus radiatur roseis al. II* 48. *radiato murice vestis* 8, 552.
- radius]* 1) *lucis*: *plur. Solis* 22, 443; *idem -is pubescentibus cristatus II* 51. *solis et principis* 28, 539. *beati astrorum c. m.* 30, 48. *serenos Phoebi infecit* 3, 130; *ardentes* 6, 7; *recondunt* 28, 21; *vibrat palus* 8, 180. *solis lacessere* 24, 66; *permutare* 10, 86. -i *hauriunt stagna* 8, 65. *potentibus aestuat c. m.* 28, 35. -is *stringere* 5, 336; *omnia lustrat* 28, 412. *obstantibus fit Iris c. m.* 37, 5. -is *ridimita comam Aurora* 20, 528. — *auri* 21, 79. 2) *in lanificio*: *pl. III* 161. 3) *geometri*: *sgl.* 17, 275.
- radix]* *transl. pro rupis, montis*: *Symplegas instabilis radice revulsa* 20, 29. -ibus *oppidorum II* 153. -ce *concreta Roma tibi haesit* 28, 77.*
- ramosus]* *de cornibus cervi* 24, 291.
- ramus]* *pl. tantum*. 1) *II* 291. *III* 334; 399. *c. m.* 31, 11. -is *frui* 10, 64; *coniferis I* 205. *ingentes promittit laurus* 10, 245; *foedari pulvere III* 77; *onerat* 348. *virentes caput umbrant* 28, 164; *cf.* 8, 38. -is *limina praetexere II* 320. 2) *pro*

- frondis umbra* -orum frigore *II* 105. 3) supplices *c. m.* 22, 41. 4) hebeni *c. m.* 28, 22. *pro ture Arabico* 7, 211.
- rapax] -cem feram 3, 261; lupos 18, 134; *cf.* 26, 27. *fluvius* 1, 256.
- rapere] 1) *eripiendo*: -uit de faucibus urbes 8, 58. a (?) quibus palmam rapturus 17, 283; *quod defenditur coll.* raptus ab igne *c. m.* 17, 33. *c. dat.* tibi *III* 286; *cf.* 15, 145. *c. abl.* raptam tellure *I* 145; ignem adytis 21, 60. — *absol.* foedera aliena 10, 28. oscula *c. m.* 30, 217. *subst.* rapto vixisse 20, 206. rapitur Proserpina *II* 204; raperere *III* 424. *diripere*: sacra profana *c. m.* 21, 2. rapi Pisidas 20, 465. campos rapturus *I* 73. rapiendi usus 22, 118. 2) *ad se*: raptis armis 22, 271. raptos cibos 26, 350. maritum *c. m.* 29, 32. decus 22, 181. rapuere lacertos 5, 411; togas 18, 463. — *cf.* secum rapturas 28, 330. *arripere, ut occasione*: saecula 28, 391. 3) *propellere*: rapuit te flamma iuventae 26, 498. rapi vates 20, 45. 4) *festinare*: cursum 18, 375; -erem agmen 28, 299. 5) *necare, delere*: faucibus hostem 23, 568. te clades *c. m.* 27, 108. morbus urbes 3, 303; *cf.* 20, 568. polum nox *III* 235; *cf.* rapta dies *I* 96. flamine campos *I* 73. rapi Babylona 7, 201. gloriam rapiet vetustas 1, 33. 6) *sorbere*: Canis umores *c. m.* 28, 34. vellera sucos 3, 207. rapuisse amnes 5, 121. (*cf.* r. colorem *Ovidi*; *item pro bibere Frontin. strat.* *I* 11, 14. *adde Genesis carm. v.* 986). *hinc* rapiat somnus anhelitum 14, 24. *item* rapitur 10, 108 (*cf. ad l.*).
- rapidus] cursus *c. m.* 47, 6; equi 21, 348; *cf. c. m.* 18, 12; alae *III* 254. flamma *c. m.* 17, 13. soles 8, 341. aestus 18, 108. Eurus 1, 100. — *de flumine*: 17, 234; 26, 179; 489; aestus *c. m.* 26, 61; *cf. c. m.* 28, 8. *hinc* sanguis 7, 101. — bella 21, 188; *cf. II* 255. — Olympus 15, 18, *explicatur ex r. caeli rotatu* 17, 77. — ingenium 3, 109.
- rapina] uberiore 18, 195. *de raptu Pros.* *III* 439. *pl.* 20, 150. -is perpetuus crevere 5, 318.
- raptare] -as funera (*i. e. cadaver*) 21, 100.
- raptor] *Proserpinae* *III* 305; *cf.* -ris inferni *I* 1; feri *II* 208; -em *III* 55; -ibus *III* 281; -es alii tulere *II* 261. — *de tyranno* 15, 166.
- raptus] 1) *sgl.* -u ducta *I* 27; mella vehit 5, 461. 2) *pl.* -us timens *I* 138; futuros metitur *II* 12; lugebat *III* 178.
- rarescere] noctem *II* 331.
- rarus] 1) *pro paucis*: *sgl.* 5, 452; *c. m.* 40, 7. gens rara superstes 8, 477. rara Arctos 1, 26. 2) „*dünn*“: retia 24, 292; *cf.* 5, 378. 3) *quod raro fit, cernitur*: tactus 18, 93. cruor 20, 478. Ceres 26, 350. color 28, 250. *hinc pro interdum*: 26, 413. -issimus aderat 21, 116. 4) *hinc pretiosus*: raras inter habetur opes *c. m.* 39, 4. monile 10, 166. cinnama *c. m.* 31, 16. — *adv.* raro deest; *pro eo adi.*, *ut* 21, 116; 26, 413.
- raster] *pl. t.* *ad* -os 20, 196. -is proiectis 26, 465.
- ratio] 1) *Denkweise, Berechnung*: ventosa furoris 26, 113. 2) *Erforschung*: in abstrusa r. rerum morari 17, 148; inani *c. m.* 28, 12. sollicita *c. m.* 29, 1. 3) *Vernunft, Denkvermögen*: quem r. movet 17, 228. -nis inops 20, 429; -ne sagaci *c. m.* 9, 35. 4) *Erwägung*: -ne salutis victus *c. m.* 30, 211. 5) *Verhältniss*: quae tibi r. cum . . . *c. m.* 13, 1. 6) *Art und Weise*: qua r. 5, 11; 18, 77.
- ratis] -em moliri *III* 364. tarda vix sublevat 24, 359. merces vectura *III* 364. descensura, gemens 15, 221. salvam ferat unda 19, 66; in altum ducere 26, 8. rati turbatae, v. turbare. — *plur.* victrices 10, 178 (*cf.* 26, 8). frugiferas 15, 58. summersae sedere 8, 628. ratibus *I* 236; 1, 239; 7, 53; 20, 469; onustis ibat 24, 325.
- raucus] tonitrua 17, 210. fragor 20, 163; *cf. c. m.* 9, 25. cornua 5, 57. rivi 1, 221; *cf. c. m.* 26, 63; *I* 258. thiasi *III* 422; *cf.* 18, 278. turbo *I* 69. tractus currus *III* 242; repulsus 15, 433. — *hinc* forum *c. m.* 20, 8; Padusa *c. m.* 25, 109. nutrix 20, 372.
- rebellare] -ans (?) compressa matre *Antaeus* 3, 287.
- rebellis] 1) *de hom.* 15, 339. Furiae 1, 138. *pl. subst.* 26, 373; urgere 20, 212; pulsare 21, 238. *transl.* Libya 18, 408. praedam (*piscem*) *c. m.* 49, 24. 2) *de reb.* cervix *I* 157; *cf. c. m.* 53, 90. motus 28, 213.
- reboare] -at fragor 28, 616.
- recandescere] -duit clipeus 15, 211.
- recedere] -it 10, 64; condicio 8, 616. -unt 19, 15; nubila 10, 184. -ssit horror *II* 146; amor 19, 34. venti recedentis 3, 73. — *c. abl.* *pro a*: 17, 64; 15, 240; 24, 332. — recedant a fronte 18, 422. — *c. acc. et a*: quod r. a 28, 543. — *pro* cedere, deced. *e. g.* 17, 64; 21, 235; 8, 251; 15, 51.
- recens] 1) *adi.* 18, 412. -tis 20, 547. -ti 1, 140; plectro 28, 125 (*praef. p. LIII*). -tes 7, 22; 20, 11. -tia 5, 115. praeda (*i. e. futura?*) 3, 220. 2) *adv.* 28, 532.
- recensere] -et cuneos *c. m.* 25, 87. -ent lustra 28, 392 (*cf. ad l.*). recensitis fastis 20, 60. *cum sent. relativa* 22, 436.
- receptare] -at Scythiam auxilio 3, 308.
- recessus] 1) *sgl. solo abl.* tenebroso carceris *III* 82. fatidico (*Phoebi*) *c. m.* 3, 2; *cf. pl.* 28, 29. ingenti (*de portu*) 15, 524; *cf. c. m.* 5, 1. Orci: imo barathri condi 3, 379. — *philosophi* 17, 89. — *pro exilio*: r. damnare *III* 212. 2) *pl. solum* -us: abstrusus explorat 8, 275; fatigat 24, 307. trans Atlanteos 1, 35; *cf.* 10, 280; horrendos 24, 157. infra Tartareos 5, 524; Stygios *I* 120.
- recidere] reciso orbe 20, 585. — -at iniusta 17, 98; vitiis a stirpe recisis 3, 56.
- recidivus] sanguis *c. m.* 27, 66 (*cf. L. Lange apud Curtium Stud.* *X* 227).
- recepere] 1) *proprie*: recepit 8, 68; opes 5, 157. receptam Hesperiam 28, 91; *cf.* 8, 391; 15, 334. vires amissas recepit 24, 80; recepti animi 26, 406. recepturi 15, 458. — *sexu recepto* 11, 34. 2) *accipere*: 28, 100. victos in gremium 24, 150; *cf.* foedere *c. m.* 30, 58. -epit Roma deos 15, 131. recipit somnos 5, 139. recepto Paean 26, 598; *cf.* 22, 101; 7, 140. -tos fructus 28, 584. -tam cum laude perfidiam 18, 399. -it metas 17, 143.
- recitare] -et *c. m.* 23, 20.
- recludere] -sus adamas (*portae*) 22, 443. -sis foribus *III* 153; Alpibus 26, 197.
- recolere] 1) dapibus -etur dies 1, 262. 2) -ens mente 28, 423.
- recondere] -eret ensem strictum 21, 114. -unt radios sidera 28, 21. -am naufragii fragmenta 28, 316.
- recordari] -or certamina 26, 104.
- recte] vivere *III* 273.
- rector] carinae 8, 420. equorum 20, 423. mundi nullus 3, 3. animarum *II* 156. — *de Augusto*: 18, 377. inclite 1, 136; -rem 28, 95. -re 15, 2; puero 15, 297. -ribus orbis 28, 39. -ribus aulae 8, 219. *de praef. praet.* (?) Eous 18, 105; *de Stil.*: 20, 536. — *plur. de dignit.* aliis 17, 50; *cf.* 20, 590; Libyae 24, 100.
- rectum] *subst.* 3, 178 („*das Recht*“). 22, 103. veteris recti vestigia 17, 136.
- rectus] erectus: stipes *III* 361. -o ore 6, 6; gressu 7, 39. carina 21, 289. [2, 53.]

- recumbere] -unt campo *III* 380.
- recurrere] 1) -it nuntius 20, 323. -ens unda 8, 630. -it halitus 1, 117. *transl.* stemma (*sc. in se refluens*) 12, 30. 2) *huc illuc curr.* 18, 241; honos vobis patribusque 18, 487.
- recursus] 1) *plur.* annorum 23, 23. tumidos Oceani 17, 107. 2) *huc illuc: sgl.* -u oris *c. m.* 25, 37. *pl. equitum* insperati 3, 331. subito 8, 541. *pe-ditum* 28, 623.
- recurvus] rostrum 20, 230. -a campi dorsa *c. m.* 26, 54.
- recusare] (*praes. tantum*) -as tanta 15, 308. -at vagina gladium 5, 234. *c. inf.* -o telum esse *c. m.* 53, 30. -em nosse 26, 303; *cf.* 10, 22; 8, 434.
- recutere] -ussum nomen Aventino 22, 405.
- reddere] 1) *c. acc.* 5, 158. reddis 22, 204. lux -itur orbi *III* 243. cives solo 15, 200; fata solo 24, 127. redde me mihi *c. m.* 22, 43; -ite me flammis 15, 126. o mihi reddite 15, 230. reddunt tectis 26, 42. debita reddi 15, 70. redditus Auster 15, 1. — *om. acc.* *III* 270; 3, 299. 2) „se rendre“: *c. dat.* redde te 3, 364; *cf.* 17, 140. 3) *responsum:* -it cui talia contra 15, 379; iussa *I* 93. *cf.* murmur reddite 14, 22; reddit vagitum lituus 8, 152; mugitus 26, 412. 4) *arguendo:* -idit crimen sceleris 15, 400. 5) *similem esse:* lumina reddentia patrem 1, 215; *cf.* 20, 256; *c. m.* 17, 24 (*cf. Zumpt. Rutil. p.* 83). 6) *dare:* -itur vox *III* 152. quies reddit quae... 27, 2. 7) *absol. pro vitae reddere:* iuvenem laniatum 26, 441.
- redigere] -egit sub iuga 24, 8. -egerat in iura 28, 336.
- redimere] redemptus *c. m.* 30, 12. 26, 618. — redemit ornatu Syriam (*i. e. emit*) 18, 199.
- redimire] *alqm.* certo *c. m.* 30, 2. -iret tempora candor 8, 195. -itur virgo astris 10, 273; hiems arcu *II* 99. -itus: 1) *c. acc. et abl.* 20, 528. 2) *c. acc.* 17, 274; 22, 345. 3) *c. abl.* 21, 254; vere tellus 12, 2. 4) *absol.* *III* 246.
- redire] (*redit pro rediit* 15, 5; 26, 89; 437? *pf. redi* 5, 387). *absol.* redeo 26, 313. -it 3, 52; 8, 254; 18, 254; 20, 573. -eat 5, 217. redibat 8, 204; 20, 177. cum rediret 24, 31. redibis 5, 332. rediens 5, 435; 18, 508; 20, 542; 21, 209; 24, 214. non reditura *c. m.* 19, 8. rediere vices 10, 303. redeuntia saecula 1, 2; *cf.* aevi redeuntis *c. m.* 32, 1. *item* amne 28, 498. „*auferstehn*“ *c. m.* 27, 12; 58; *hinc* rediit machina 8, 67. imperio sua forma redit 26, 37; *item pro iterari* 26, 639. — unde redi 5, 387; *cf.* 20, 101. — *c. abl. pro resonare:* reditura rupibus Echo *c. m.* 25, 49. — *c. dat.* fratri 15, 324. — *cum* in *c. acc. vel ad:* 1) -irent ad loca 1, 184; -eant ad 7, 6. redi ad 19, 60. redi in 10, 261. -itura in fontes 3, 160. -it in rabiem 5, 141; -iere in vultus suos 8, 84. redeunt in corda (*de memoria*) 26, 212. redeunt in semina causae (*i. e. prodire ex*) *c. m.* 30, 35. 2) *übergehen in:* vir in curram *c. m.* 7, 5. cornua in se redeuntia 5, 374. — venum redibat 18, 37.
- reditus] 1) *sgl.* ob -um 28, 2. 2) *pl.* -us 28, 268; annue secundos *c. m.* 31, 57.
- redolere] -ent cinnama 22, 420. -ente gremio *c. m.* 30, 87.
- reducere] arcum attrahendo *c. m.* 25, 143. — reducto ore 22, 429; proris 15, 525. pondera (*i. e. tollere?*) 17, 325. ager soles condit et reducit *c. m.* 20, 13. -at te in castra 24, 214. ad arbitrium 24, 116. -xi libertatem 5, 388; *cf.* 7, 105. -xit luctus 20, 551. reducto sensu 20, 518. *adde* 15, 123; 11, 17; 28, 99. — *pass. sich zurückziehen:* reductus intra claustra (miles) 8, 80; *cf.* canibus *r. III* 447. — *wegziehen:* reductis vestibus 18, 86; *cf.* 20, 183. — *c. abl.* -ctus turbā 15, 249.
- redundare] (*praes. t.*) igne Phlegethon 5, 468. Aegyptus Nilo *c. m.* 28, 7. -antem Aetnam *c. m.* 17, 33. — eloquio 1, 150.
- redux] (-cis, -ci, -cem, -ces) 5, 343; 20, 187; *c. m.* 30, 216. 8, 212. Musas 23, 19; *cf.* 4, 1. habenae *III* 242; *cf.* 17, 13. fascēs 8, 4. formae *c. m.* 27, 41. *v. s.* Fortuna.
- refecire] -rta: arva anguibus 15, 313; puppis divitiis 28, 134.
- referre] (*pf. rett.*) 1) -rt te Laribus 28, 604. ora refer 28, 423; *cf.* *III* 107. responsa rettulerant 28, 357. rettulit opima 8, 633; morem neglectum 21, 329; hostiles animos 28, 302. — se referret 20, 129. 2) benefacta 24, 182. 3) *ferre, offerre:* unda notas 4, 10. Baccho sollemnia *II* 67; *cf.* *c. m.* 4, 4. referente coronam *c. m.* 30, 185. 4) trophaeum 10, 118 (*ut victoriam*); vectigal instar trophaei 24, 98; praemia militiae 27, 20. 5) *respondere:* -rt 1, 136. 3, 368. 10, 117. *c. m.* 25, 56. *III* 97. refer *III* 306. 6) *narrare:* sic fama refert *c. m.* 26, 25. vera 26, 506; eventus 28, 590; *cf.* 26, 622. talem pagina 1, 197. quid -am 15, 39. relatu: mirum *r.* 15, 362; *cf.* 21, 340; tempestiva 10, 312; turpis 20, 549; inmane 26, 252; *cf.* relatus. *item meminisse:* sub corde diem 28, 581. 7) *imitari:* -runt patres maculis 17, 307.
- refigere] opes refixas in auctione 8, 497 (*cf. regula*).
- reflectere] reflexi boves (*i. e. caput flectentes*) 24, 331.
- reflorescere] -ruit aetas 17, 261.
- refluus] sinus *crystalli c. m.* 37, 4. *de aestu maris:* *r. amnes c. m.* 30, 80; *hinc* harenae 7, 58. — *transl.* 15, 282.
- reformare] -at: artus *c. m.* 27, 25; in faciem *II* 95.
- reformidare] -at se 18, 94.
- refovere] -vit orantem 28, 426. [2, 5?]
- refugere] -it ritus 20, 204. *pf.* -ugit 15, 348; mors nulla artificem 15, 171.
- refugus] 1) 26, 222. Parthus 8, 531; *hinc* arcus 21, 68. latices 5, 509. amictus *c. m.* 27, 6. visus (*retro spectans*) *I* 191; *item* lumen (oculi) 6, 9. 2) *ad quem refugitur:* -os in ortus 1, 172; *cf.* 15, 399.
- refulgere] -sit numen 10, 240; in viro Latium 26, 374.
- refundere] -it quod traxit (opes) 15, 164; *cf. c. m.* 43, 10. canities sarta refudit (?) 18, 91. — refusus: lacrimae 15, 127; habenae 17, 199; anguis tractibus 26, 22; Chiron obliqua parte equi 9, 6.
- regalis] sarta *c. m.* 27, 85. *de Augusto:* 3, 113. 5, 144. 8, 1. 15, 310. *c. m.* 30, 37. nomen 22, 80. torus *c. m.* 30, 93; *cf.* 22, 355. cultus *c. m.* 47, 7. famuli 18, 149. culmen 28, 64. notae 18, 486; vitia 8, 272. vota (*i. e. regis*) 10, 121; *item* equus 28, 516; sinus *II* 95. — *adv.* -e tumens 5, 344.
- regere] (*pf. rexi* 15, 376; *rexerit* 1, 58; *ceterum praes.*) 1) frena 22, 371; *cf.* 24, 9. currus 5, 82. sua membra *c. m.* 9, 19; *nisum c. m.* 9, 34. hasta gradus 26, 483. regi habenis 20, 545. vela regent 1, 245. figuras non arte regi 3, 18. -ens rerum momenta 26, 117. miles regor auspiciis 15, 501. — *om. acc.* virga regit 15, 440. 2) *dominando:* -is letum (*Dis*) *I* 59. verba pecudes *c. m.* 18, 20; armentum vitulus 8, 385. 3) *item, de reb. publ.:* gentes moderamine 7, 183; *cf.* 1, 58; regat 28, 85; *c. m.* 30, 66. pacem et arma 2, 18. regentibus axem 8, 395. iura 20, 344; *cf.* 5, 82. regimur iudicibus 8, 491; *de praef.* 17, 23. regendo polo 1, 127. regi illinc 28, 411. -itur terra sub pedibus tuis *c. m.* 31, 36. *absol.* tumidis regendo

- c. m.* 27, 87. voce regente *c. m.* 18, 4. *subst.* vita regentis 8, 301; exempla regentum 21, 168. — (17, 147?)
- regia] Bocchi pallescit 15, 342; Pori cecidit 17, 32. — *palatium*: 8, 124, 19, 35, 20, 69, 22, 62. attollens apicem 28, 42. sopierat cantus 21, 3. taedas erexit 5, 97. se sustulit fastu 18, 415. — *deorum*: caelestis 7, 151. umida 1, 265. Neptuni *c. m.* 53, 119.
- regificus] deliciis 8, 337. paratu 5, 340.
- regina] -arum sub armis 18, 322. — *de Augusta*: 8, 166; 9, 22; 10, 174; 8, 646; 21, 82; *c. m.* 30, 5; *c. m.* 31, 57. -as parit 22, 361. *Serena* *c. m.* 31, 57. — *deae*: *r. deum* *c. m.* 31, 23 [cf. 2, 37]. *Lycæi* II 18. *Roma* 1, 136. *Venus*: reginae regina feras 10, 174; cf. *de Musa* *c. m.* 30, 5.
- regio] (-o, -one, -onibus) 8, 136. comoda eligitur 20, 418. umida flammaram *c. m.* 26, 17. vias regione remotas 3, 240. -ne diversa 24, 296. *imperii*: omnis vel nulla, ne qua: 2, 11; 5, 25; quae restat? 15, 452; cf. *c. m.* 25, 63. *Ligurum* *r. suprema* 26, 554. funesta 28, 274. -ibus patriis uti 24, 155; cf. 20, 249. vastata 15, 358. immunis 5, 25; cf. I 225. — *Orci*: pallida II 326. — cordis sub pectore 8, 241.
- regius] mater 24, 177. sanguis 28, 552. maiestas 10, 198. purpura 28, 613. tecta 6, 17. lictor 28, 646. -o amplexu 14, 25. spectacula *c. m.* 39, 2. mandata 5, 196. vulnera 20, 482. crimina 21, 240. — *c. m.* 26, 38?
- regnare] 1) *intrans. urbem* terris 22, 389. *de Augusto*: *r.* 8, 48. docuit 24, 120; didicit *c. m.* 30, 49. *de Iove* III 181; cf. III 328. (item III 35.) — *transl.* -ante luna per Arcton 1, 22. -ant rosae per iugera 10, 247; *fluvii* 26, 333; *Austri* 15, 515. in marmore flammae *c. m.* 29, 57. [2, 106.] — 2) *c. acc.* regnata saecula patri III 35.
- regnum] sibi vindicat 15, 156. privatum 3, 195. sub *r.* vivere 17, 164. *pl.* colit *c. m.* 27, 8. cetera 24, 160. mortalia 26, 67. nigrantia *c. m.* 28, 16. — *sensu spec.* 1) *imp. Rom.*: 28, 83; 234. *Romuleo* 26, 332. -i *Eoi* 26, 517; *Romani* finis 15, 457; corpus 22, 202; cf. 18, 398. membra 26, 436. propagandi 21, 373. -i parens 22, 166; *genius* *c. m.* 31, 48; *arcanum* 26, 103. tanti discrimen 26, 13. *plur. de provinciis Rom.* tot tenet 18, 212; sic etiam *c. m.* 25, 86. recepit 24, 80; trans *r.* 20, 332. adde 7, 182; 12, 36; 3, 59. gemina 15, 218. defensa 5, 1; cf. 15, 377. tueri 20, 94. debes 8, 379. commissa me videbunt 8, 355. triumphata 1, 83. 2) *Augusti vel -ae nomen, maiestas*: 26, 530. mereri 10, 263; cf. *c. m.* 25, 76. fecundet 22, 239. consona regno 22, 69. -i copia 5, 297; umbra 21, 273; dotes *c. m.* 30, 180. *pl.* *c. m.* 30, 103; 18, 143; servilibus 20, 593. 3) *pro Augusto*: considet 26, 300. 4) *deorum*: 16, 12. tanti consortia *c. m.* 32, 3. piceum III 90; cf. ultima I 224, et III 63. hoc regni, Fortuna, tenes? 18, 24. *Heliconis* *c. m.* 31, 19. *pl.* II 297; caelestibus *c. m.* 53, 1. 5) *transl. pl.* fervida plagae sulphureae *c. m.* 26, 18.
- rēgressus] *subst.* -u tuo 26, 435.
- regula] rerum venal. suffixa vestibulo 18, 202.
- reicere] prima producta reiectae vento chlamydes *c. m.* 17, 15.
- relabi] -entes undas *c. m.* 30, 79.
- relanguescere] -uit animus I 68.
- relatus] *subst.* -u prodere 3, 239.
- relaxare] -at se squalor II 330; mores 1, 153.
- relegare] -at victum 26, 144. — *transl.* -asset nomen 20, 127. -et taeda Martem 13, 4. -ant casum philosophi 17, 83. — quos plaga *r.* 21, 250.
- relegere] 1) -am carmina *c. m.* 23, 6; -is secreta 17, 67. 2) -ens labris avenas *c. m.* 25, 37; cf. *c. m.* 38, 5; exordia 22, 430. -am vestigia 26, 529. 3) dissolvere: -ens stamina *c. m.* 30, 32 (cf. legere *c. m.* 27, 110).
- relevare] humanum genus III 34.
- religare] -ata catenis 3, 377. -ant crines II 324. -ata somno agmina 28, 472.
- relinquere] (*praes., ptc. pf.; raro pf.*) 1) nidum *c. m.* 19, 7. *Rhenum* tutum 26, 422. mundum post terga 5, 245. si quid 15, 69. -or sola III 259; cf. 5, 257. retro relictos 28, 145; cf. 28, 92. -ens Maenala 1, 186. virtute reliquit invidiae fines 24, 39. — *c. acc. dupl.* 18, 69; 305; heredem te 18, 215. 2) *frei, übrig lassen*: quantum inter se -unt 8, 44. -i nil sibi 8, 377. arma relinque viris 18, 281. sedes relicta *c. dat.* 1, 20. 3) *amittere*: 15, 375. 4) *neglegere*: *c. m.* 22, 29; neglectam relinquens 10, 105. ne -as *c. m.* 17, 19. carmina *c. m.* 25, 44. hoc cum laude 21, 325; me ludibrium 20, 503; cf. *c. m.* 26, 9. relictus honos III 279. glande relicta I 30. et cf. 5, 78. 5) *superare, vincere*: 8, 641. spatio ventos 17, 207. montes ut plana 8, 103.
- reliquus] *anapaestus*. 1) *pl.* reliquis 5, 426; 20, 19. 2) *sgl.* 28, 285. *c. m.* 25, 27. i genti reliquus 28, 227. *subst. n.* -um inguinis 18, 280.
- relligio] -ne vetusta (*luci*) 21, 230; -ne loci accendi III 358. — *absol.* labefacta cadebat 3, 15.
- relligiosus] silex I 203.
- relliquiae] -as: sui *c. m.* 27, 95. *absol. de exercitu*: 5, 310; breves 28, 158.
- relucere] -ent limina *c. m.* 27, 95. -xit sidus 8, 189; libertas 20, 543; salus 24, 64. — in utroque relucet frater 8, 207.
- reluctari] -antur *c. inf.* 5, 354. -antem hydrum 15, 470. -atis rebus I 42.
- remanere] [20, 21].
- remeare] 5, 253. -antem rursus ad *c. m.* 30, 150. -asse leges 21, 331. *c. adi.* -ant beati 1, 47; cf. 28, 478; (-avit) *c. m.* 22, 46. — *c. abl.* -ate tenebris 18, 459. — *translate* ad veteres fines (*Roma*) 15, 108.
- remetiri] *pass.* remenso Pado 28, 302; cf. *c. m.* 31, 13.
- remex] (*solum* -gis, -ge, -gibus) *collective*: 3, 335. 24, 327. infesto 22, 252. surdo *c. m.* 30, 22. *pl.* *r.* caesis 28, 138; canoris spument stagna 17, 332. eorum effigies caelata 28, 376.
- remigare] *c. acc.* -at alnum II 178.
- remigium] -o favebit alnus III 369.
- remissus] *pro adi.* tota mente 22, 143. -is spiris 5, 364; fidibus 22, 5.
- remittere] 1) -at agmina 5, 161. -ant flammae decus *c. m.* 27, 64. 2) *se* III 294. flatūs *c. m.* 23, 19. corda remitte 4, 14; cf. 15, 132. -sit voci frena 28, 265. bruma remitti coepta 5, 101. cf. remissus. 3) *omittere*: sed prima remitto 28, 383. -sit nil officii 21, 283. 4) *concedere*: -ebas 28, 85; -sit sol caelum astris 8, 191. 5) *permittere, ignoscere*: *c. inf.* -it prodesse 22, 37. *c. acc.* -as vota secura 8, 333; errorem 24, 110.
- remoliri] claustra 18, 195.
- remorari] -tur: ignem Honorius 7, 180; sine acc. 8, 591.
- remordere] -et cura 26, 302.
- remotus] *adi.* 5, 301; 15, 368; 22, 46. viae 3, 240; cf. III 30. Tethyos ambages 1, 34. penitus *r.* *c. m.* 30, 84. -ior Verona Indis *c. m.* 20, 17. — *c. abl.* fluvio 18, 444; cf. 17, 11.

- removere] 1) *abs.* -ete gressus *I* 4; insidias *15*, 284. -vit parmam *8*, 12; sedes *8*, 240. — remotus: *21*, 149; *I* 219. excubiae *26*, 421; *cf.* *28*, 447. -o fastu *17*, 247. partu remoto (*mit Abschung von*) *10*, 42; *sic defendas* *10*, 325. 2) *c. abl.* -vit praesidium terris *15*, 232; *cf.* *8*, 617; *10*, 122; *c. m.* *2*, 3.
- remugire] -it templum *I* 10; Haemus *20*, 162.
- remus] *pl. tantum.* *3*, 173. *5*, 27. *26*, 338. ducti milite, stagna quaterent *21*, 178; *cf.* *5*, 27. vacuos egit *II* 360. undas audacibus fregit *7*, 56; rudibus sollicitavit *I* pr. 2; ingredi *24*, 148. remorum sonos *15*, 43; *cf. c. m.* *28*, 40. carmine frenantur *III* 258; *cf.* *24*, 365.
- renarrare] -ant clades *26*, 621.
- renasci] *c. m.* *27*, 51. renatus: populi *26*, 43; nobilitas semper *1*, 15.
- renidere] (*praes. tantum.*) -ent *8*, 179; frena gemmis *c. m.* *48*, 3; *cf.* -entes *22*, 90. -et salus in *20*, 501.
- renovare] *praes.* suffragia *28*, 10. culmina mihi coetus *25*, 3. -et pugnas *15*, 124. hinc vires *c. m.* *29*, 18. — creditur Alcestis lucem renovasse *eqs.* *26*, 438, quod defendas coll. *c. m.* *29*, 18.
- reor] reor inventum *c. m.* *9*, 44; posse *3*, 87. quod reor *28*, 349. quod minus rere *III* 198. quid rear quod *c. m.* *40*, 1. ut rebare *3*, 358. omnia rebar firmata *3*, 6. in aposiopesi quod reris *22*, 292. — ratus: omnia tuta *5*, 295.
- reparare] ver monti amictum *26*, 168. -ant vigorem *c. m.* *26*, 99; dispendia *17*, 120. -ate decus *26*, 571. -avit iuventam *22*, 414. -atur maiestas *28*, 4.
- repectere] -it se barba in fontes *1*, 223. repexo crine *22*, 240; *cf.* *1*, 3; *c. m.* *29*, 10.
- repellere] (-ens *28*, 485. *plerumque pft.*) 1) angues *3*, 42. Aetna faces *c. m.* *17*, 4. repulsis nubibus *8*, 178. 2) bello manum *28*, 485; arma *c. m.* *30*, 41; *cf.* *20*, 583; *21*, 95; *26*, 149. 3) horror r. ab inceptis *18*, 512.
- rependere] -ens lance pari *c. m.* *26*, 75. *transl.* -is nascendi vices morte *I* 58; *cf.* *5*, 423; *item* *28*, 612. facta *17*, 228. *vergüten*: magna -it (*pf.*) *15*, 258; quidquid amissimus *26*, 633.
- repens] *26*, 460. *II* 152.
- repente] *5*, 169. *20*, 229; 433. *c. m.* *11*, 2.
- repentinus] fragor *1*, 211.
- reperire] reperit consilium (*divinando*) *28*, 235. repertus *10*, 133; *26*, 444. — *ntr.* repertum: auctore Eutropio *20*, 98. *subst.* *22*, 326. luce reperta *15*, 264; arte *20*, 589; fraude *18*, 88.
- repor] haec sola f. Brutus trabeis *22*, 322. *c. gen.* *18*, 163; mundi *c. m.* *32*, 11 [20, 2].
- repetere] (*pf.* repetit *II* pr. 14; *cf.* duxit *v.* 16). *sine acc.* -am *III* 303. eundo: *28*, 31; *c. m.* *32*, 19; deserta *21*, 355; portus *8*, 465. -ebat *21*, 119; *20*, 104. armenta cantus *26*, 410. repetente plagas *28*, 96. *prehendendo*: fila lyrae *II* pr. 14. *iterare*: repetitus honos *17*, 146; *cf.* *26*, 284; *22*, 333. *memoriter* *28*, 111. *loquendo*: clarum sophos *c. m.* *23*, 18. *cf.* -et suffragia campus *18*, 438.
- replere] turba -et spatium *28*, 545. -eri dumis rura *III* 37. repletos *15*, 39; -us carcer *18*, 177. repletus praeda *20*, 228. — epulis Quiris *12*, 16.
- reponere] (-it, -as) 1) reddere: *10*, 304. capiti membra *24*, 129. 2) deponere: parta *26*, 502. hastam *II* 144. 3) ponere: membra toro *27*, 3; illic congeriem *c. m.* *27*, 92.
- reportare] -et divitias *20*, 189. -et dicta *I* 76. *cf. c. m.* *40*, 9.
- reposcere] -it quaeustum *5*, 445. -ens libertatem ventus *I* 175. -unt te iura *17*, 139.
- reprimere] facere ut cesset: -essit *II* 349; bella *26*, 400; iter *26*, 253. repressas fauces Aetnae *c. m.* *17*, 31.
- reptare] -abat *20*, 443. anguis *24*, 172; *cf. c. m.* *49*, 4. — de tardo itinere *18*, 316. — infantis signum: *8*, 158. -ares per *c. m.* *30*, 90; -asti per *7*, 22; -avit in sinu *3*, 93; *cf. c. m.* *20*, 3; -antem *24*, 179. *trans.* reptata Tonanti Creta *8*, 134.
- repugnare] -at *absol.* *22*, 259. — pro redarguere: -et facies *20*, 344.
- repulsa] *22*, 98. -am meruit *c. m.* *25*, 79. *pl.* tristes in amore *28*, 361.
- repulsus] *subst.* -u lucis eliduntur oculi *17*, 106. *pl.* raucos umbonum *15*, 433.
- reputare] -ant annos *26*, 265.
- requies] (-es, -em) 1) *III* 318. brumae *8*, 322. -em negare *8*, 245. 2) vita post mortem: -em piis *II* 303. 3) pax: -em pacisci *21*, 211; terris dare *26*, 361; *cf.* rebus *5*, 331. 4) Aponus r. morborum *c. m.* *26*, 69. de homine: o r. *III* 416; *cf.* *III* 205.
- requiescere] 1) -it *c. m.* *25*, 9; -e viator *c. m.* *12*, 1. 2) -erunt murmura *I* 88.
- requirere] (*praes. et fut.*) 1) anquirere: *III* 315; sucos *15*, 172; latebram *26*, 306; arva *28*, 317. *absol.* requirenti *I* 121. 2) interrogare: *c. sent. relativa* *20*, 190; *21*, 224. 3) desiderare: *15*, 234. 4) exigere: *1*, 159.
- rer] v. reor.
- res] 1) Sache: *sgl.* *26*, 289. rerum magister *20*, 489; *cf.* *20*, 500. Thatsache: *pl.* (oppos. fabula) *22*, 293. negotia fere: *sgl.* accommoda *3*, 112. rem peragi *I* 220. summa de re *20*, 91. *plur.* *21*, 305. rerum lumina (?) *17*, 205; gestarum causas *28*, 589; cumulos *21*, 11. 2) naturae: reluctatis rebus *I* 42. rerum machina *II* 280; natura *26*, 221 ordo *18*, 498; color *17*, 106; princeps *8*, 23; pater *c. m.* *26*, 83; potens *c. m.* *32*, 1. rerum semina *c. m.* *29*, 2; discrimina *c. m.* *53*, 62; viae *III* 31; pax *III* 57; fides *c. m.* *51*, 5. per devia rerum *26*, 174; *III* 316. rebus addite numina *II* 371. rerum decus *c. m.* *27*, 64; maxima *1*, 130 (*cf. c. m.* *30*, 48); item caput *15*, 459. 3) fata: *pl.* hominum volvi *3*, 12. rebus humanis bacchari *18*, 25; alte levantibus *1*, 40; elatis confidere *5*, 440. 4) publicae: *plur.* rebus Romuleis *8*, 619; *cf.* *28*, 418; Latiis *c. m.* *30*, 63. Eois *18*, 154; regendis *24*, 116. rerum moles *pbl.* *c. m.* *30*, 134; cardo *28*, 96; turbo *5*, 90; hiems *26*, 152; culmen *21*, 142; *26*, 392; arx *18*, 171; apex *5*, 5; habenae *7*, 83; usus *28*, 129; momenta regens *26*, 116. res constringere in artum *26*, 492; *cf.* *8*, 407; *20*, 354. sensere Solonem *8*, 508. novas concire *21*, 244. incompositas *15*, 293; *cf.* *26*, 432; *28*, 582. rebus imponere *c. m.* *25*, 75; otia dare *26*, 361. hinc indocilis rerum *c. m.* *20*, 9. adde *21*, 294. *28*, 119. 5) sacrarum r. *I* 25.
- rescindere] -ite turres *c. m.* *53*, 31. *ptc.* rescissa contis gloria oris *26*, 586; vestes *15*, 136.
- resciscere] rescierit latebras *III* 208.
- rescribere] -e roganti *c. m.* *41*, 17.
- reserare] (*praes. tantum*) tuta mapalia *24*, 344. portas Orion *7*, 171. claustra Alpium reseranda manu *1*, 107. 2) *transl.* belua rictus *8*, 250; venas medici *c. m.* *26*, 97; hinc curvamina dorsi *5*, 413.
- reservare] 1) -at miracula *24*, 225. 2) *conserv.*: depositum *22*, 59.
- reses] resides: Parthos *20*, 476. fluctus *c. m.* *5*, 2. nervos *II* pr. 15. annos *25*, 1.
- residēre] -idet *22*, 343. resedit: Venus *c. m.* *25*, 26; *cf.* *18*, 270. — Cocytos *I* 86.
- residēre] [-ens *2*, 93].
- resistere] 1) restiterant Medis *26*, 187; -iteras poscentibus *22*, 220. restitit funera contra *8*, 57. -iteris ad fraudes *21*, 292. *absol.* -unt *24*, 320. resistis pro algo *22*, 283. *pf.* („widersprach“) *20*, 253. 2) *pf.* pro substitit: margine Tauri *18*, 216; *cf.* *20*, 532; *c. m.* *25*, 39. 3) *pf.* pro rursus stetit (*surrexit*): *c. m.* *25*, 39.

resolvere] 1) frena 5, 22; 10, 330. vinclis membra 7, 160. resoluta gelu c. m. 34, 8; comam 28, 154. 2) *sensu morali*: pf. quos nuntius in luxum 26, 367. resolutio corde 20, 233.

resonare] 1) c. abl. limina curru c. m. 27, 4. -ent ossa rostris 21, 137. -abat Creta iuvenco 3, 289. -et Quirite Thybris 12, 17. [2, 102.] 2) c. acc. -ant montes 9, 22. -abat ager c. m. 25, 25. quod tibi -ant convexa 24, 190.

respectare] -ans c. acc. 28, 273; c. m. 30, 215.

respectus] *subst.* honesti 8, 268. non expectato -u cladis III 149.

respergere] -sus: pulvere 7, 37. murice plumas c. m. 25, 141. iugulo 8, 75.

respicere] *aspic.*: -is numerum 20, 221; enses II 270. -it cuneos 5, 399. pf. te, dea, c. m. 53, 106. cum sent. relat. respice quam 25, 10; si (,ob⁴) 1, 236. — in geographicis: -it Arcton 15, 511. — signum clementis vel propitii animi: respice humiles c. m. 22, 34 (cf. Mayor ad Iuvenal. 7, 3).

respirare] (-ant, -are, -antibus). transl. sidera in Oceano c. m. 30, 53; cf. 5, 455. corda 20, 117. pascua 24, 343. Tartara II 334. fasti 19, 13.

resplendere] -ens balteus stamine c. m. app. 4, 1. -ent Syrtis III 446. -et gloria (pro plus splendet) 21, 16. [4, 1.]

respondere] -surus: 1) antworten: III 169; fistula choris c. m. 25, 99. non responsuros iuvenco III 169. 2) entsprechen: seges colono 18, 19.

responsare] -at Athos 20, 162.

responsum] pl. tantum. dare ardua 21, 296; 24, 104; lacrimas III 293; cf. 18, 379; 20, 217. c. gen. morandi 28, 356. — Augusti: colebat Gildo 15, 256; cf. 8, 516; 18, 379. magistri mil.: 20, 217. — absol. = oracula: 17, 150; cf. 21, 256.

respuere] 15, 30; 277. c. m. 25, 77. offensas 22, 43. -it praecepta 28, 109. -is, -eres honorem 22, 283; 181. quis -at? 17, 160

restare] praes. litora nuda c. m. 53, 26. r. quod pereat 20, 1. quid mihi? 20, 533. quid nisi c. inf. 5, 17. quae pericula? c. m. 22, 26; cf. 15, 452. — -abat spes unica 15, 63. -aret inausum 18, 235.

restinguere] -xit sanguine flammas 26, 291.

restituere] praes. fascas 24, 7. -at priscum morem 28, 403. sic r. populos 20, 589. triumphos 21, 385. — c. dat. pignus sceptris 28, 98. — fut. -am matres ad stamina 20, 401. — ens solacia luctûs (i. e. luctum compensare solacio) c. m. 30, 106.

resultare] praes. colles voce 1, 176. Tartara plantis III 389. parma pulsu 28, 629. — pompa clara -et alui c. m. 25, 51. [12, 8.]

resumere] -e diadema 10, 259. -unt canitiem leges 8, 505. resumpsit Gallia vires 21, 316. -it bellum 15, 332; cf. 5, 141.

resupinatus] postes III 147.

resurgere] gentes 1, 168. -it c. m. 49, 11. -ens Graecia 21, 183; crista 15, 210. -at fortuna c. m. 22, 45.

retardare] -atam iuventam 18, 345. praes. illum bruma 3, 242; equos clipeo II 224. — sine acc. non mons 15, 473; cf. 28, 483. (saepius cum negat.)

rete] -ia: rara 24, 292; innectere lustris II 241.

retegere] 1) aperire: 26, 260. -it gemma mammam 1, 88. -unt insidias 22, 214. 2) rursus teg.: -xit Phlegem prole c. m. 53, 4 (pf. esse probant sequentia; cf. Pallad. XI 7, 5).

retendere] -it fugam 28, 320.

retentare] -at c. acc. 17, 203; sine acc. 28, 254. [5, 83.]

retentus] *subst.* pl. -us vivos imitari 5, 438.

retexere] -it iter 28, 133. -unt talia sermone 15, 325.

reticere] -et 5, 43; lyra 8, 224. -ent III 293. te reticente c. m. 41, 10.

retinere] mitra -ente capillum 20, 185. -ent ripae Nilum c. m. 28, 28. -et femina conubia partu 18, 72. -ent mores quod . . 18, 97. faece retenta 20, 557.

retorquere] ornatu retorto (de monili) 1, 86. -sit oculos I 194. -ens caudam leo 24, 357. -serit vias aestas c. m. 27, 27.

retro] linquere 28, 461; rel. 28, 145. cedere 3, 268. niti 17, 103. ire c. m. 30, 174. petere 18, 353. ferire Parthos c. m. 9, 47. flectere minas 28, 142. adridet r., i. e. retro stans, 22, 359; cf. 10, 103; 149; III 382. in tergo: sonare 20, 313. — c. adi. r. pernicio 5, 113. — de tempore: exquirere retro 20, 58; cf. 8, 400; 28, 655. c. *subst.* iniuria r. ducibus 18, 476.

retundere] pte. fronte retusa II 135. de luce: fratre (sole) retuso 1, 23; crine retuso stella 8, 185. -si cordis 20, 47.

revehere] -exit: 1) sors reducem 26, 370. 2) pro avexit: iuvenco onus c. m. 4, 6.

revelare] -at Gorgonis ora II 205. revelato ore (?) c. m. 53, 88.

revellere] 1) -it pontes 3, 270; Rhodopen gigas c. m. 53, 69. tellure revulsa 1, 49; manus corpore 5, 444. revulso carcere Orci I 43. -is columnis c. m. 27, 91. 2) transl. -i imperium de stirpe 5, 206.

reverendus III 11. 28, 599.

reverentia] 1) c. gen. obi.: 17, 250. c. m. 25 pr. 7. manet nostri 1, 142; manet patrum 5, 504; cf. stabat 22, 87. matris 18, 73. vestri vetat c. m. 41, 7; cf. prohibet III 292; obstitit II 234. mensae 3, 229. 2) absol. 5, 202. crevit Palatino 28, 35. facit foedus c. m. 27, 82. c. gen. subi. c. m. 17, 3. 3) pro venerabilitas: prisca c. m. 30, 140.

revereri] -re faces 15, 309.

reverti] 5, 409. 15, 199. 17, 174. 20, 430. 28, 181. II 196. III 107. vitam iube c. m. 22, 44. ad mores 20, 155. revertere III 136. pte. reversus 5, 369. 18, 257; cf. 510. 11, 16. 28, 143.

revincire] -nctus canis 18, 133; terga I 155; post terga 21, 213. latices 3, 167. — -ctis manibus 8, 84. — -xit mentem 8, 231; sibi te 10, 36; nexu longinqua 24, 153. -xi urbes legibus 15, 47. — impedire: -nctus 5, 392.

revirescere] laurus 28, 38.

revisere] 1) pignora 5, 266. -unt Lares et pignora 26, 620. 2) -unt deae Neptunum c. m. 30, 123.

revocabilis] (non) -e damnum 20, 488.

revocare] praes. tantum 1) apes 28, 260. Pana 28, 200. -amur ab armis 5, 213. -asti gaudia genti 17, 30. — rursus -at ad primordia 5, 493. -ata saecula 3, 357. -avit adorea lauros 21, 384. sine acc. -at custodia III 115. 2) resorbere: 7, 125; cf. c. m. 28, 32. 3) aliter transl. spelunca aevi revocat tempora sinu 22, 427; hinc defendas -ant currus II 318. et cf. r. meatus c. m. 22, 10. — -at pelles 5, 79 (cf. ad l.).

revolvere] 1) revolutio cardine caeli 22, 475. revoluta tela 7, 94; agmina 28, 636; Tethys 3, 132. caput avis 20, 315. -lulus culmine hostis 28, 132. 2) mente: 28, 268. narrando: ne prisca -am 18, 474; ne facta 21, 35. 3) pro volvere: saecula -untur c. m. 27, 105.

reus] 1) *subst.* 5, 495. addictus 28, 279. Musis tenebor c. m. 26, 7. flores exitii reos III 439. -um facere 22, 121. -os cernunt rostra 24, 106; damnat tyrannos 8, 90. 2) pro adi. vultus reos 21, 362.

rex] 15, 272. Armenius, ignotus me iuvat 15, 244. pl. c. m. 22, 16; 15, 196. purpurei II 300. sub

- iuga venturi 3, 375; cf. 24, 22. captos egere triumpho 26, 127; cf. 26, 109. regum cruor apud Parthos 20, 478. — *Germanorum*: sgl. 8, 632; pl. 8, 445; 18, 381; flaventes vertice 21, 203. *Franciae* 21, 237. adde 7, 22; 21, 137. — *de Augusto* (cf. *I. Bernays Ges. Abhandl. II* 123): libertas sub r. pio 24, 115. paritura reges, suboles regum 10, 253. *Roma mater regum* 24, 175. — *fabulares*: 3, 165. summus terrigenum *III* 351. sanguinei *II* pr. 11. antiquos c. m. 30, 162. — *de deis*: superum 15, 419; Olympi 7, 33. belli horrificus *Mars* c. m. 29, 44. silentum c. m. 53, 45. fero regi *I* 54; cf. *I* 217. — *transl. Phoenix, avium* r., c. m. 27, 80. regem nascentem apium 8, 381; cf. castra movent *II* 125. — *Stoice*: rex tui esse 8, 262.
- rhaphaea] feriat catervas c. m. 50, 9.
- rietus] pl. tantum. ferae: reserat 8, 250; manantes sanguine 24, 311; letiferos 3, 261. patuli gigantum *III* 339; cf. 21, 262. [2, 91.]
- ridere] 1) -et miles 8, 9. -sit Amor 10, 47. -serit ore *II* pr. 32. -sit rumor de 22, 294. 2) *de natura*: -et Aegaeus 1, 190. -sit natura sereno 8, 183. -serunt floribus 17, 272; cf. c. m. 30, 71. -ebunt algae 3, 387. -ens lanugo 1, 70; calathi *II* 139. 3) c. acc. quidquid -sit 17, 90. aliter r. leges 10, 201. -ebit funera 5, 168. -sit dedecus 18, 238. -eri nefas 18, 348. adde 8, 38. ridendum per parentheses 20, 315.
- rigare] (praes.) c. acc. 28, 176; quidquid Tethys 5, 148. — *transl. Galli quos r. unda Garumnae* 5, 113.
- rigere] (plerumque praes.) 1) *de frigore*: quo rigent armata c. m. 49, 6; gelu c. m. 53, 112. zona 7, 168. -entem Danuvium 21, 125. [2, 66.] 2) *de materie solida*: ambitus c. m. 26, 50. -uisse dapes 3, 167. -ens adamante 5, 470; cf. 26, 213. *transl. ferrea saecula* 22, 448 (cf. 20, 113). hinc de toga propter aurum et lapides: 1, 205 (cf. rigor). 3) *de animo severo*: ferro corda 26, 303. 4) *de forma terrificae*: *I* 82. saetae c. m. 9, 7.
- rigescere] -ent saecula, de moribus severis, 20, 113.
- rigidus] 1) deest. 2) ferrum *III* 94. marmor c. m. 29, 57; cf. c. m. 26, 21. vomer *I* 198. cadaver c. m. 53, 103; cf. comae 20, 234. pelles *III* 343. armi (sc. ferro) 28, 576. — lupati 1, 82. 3) pudor 17, 246. Lycurgus 8, 509. Catones 22, 382. Nioben 20, 405 (duplici sensu). — hinc ἀνυστος: 9, 14. 4) 5, 479. -um saetis 24, 319. hinc rigidum faciens: Gorgo 3, 280.
- rigor] 1) unde nivibus 17, 110. aeternus 8, 30. solibus indomitum c. m. 35, 1. -e imperfecto c. m. 33, 3. 2) -em trabeae digitis mollire 8, 593 (cf. s. rigere). 3) animi 8, 513. nimius 8, 403. formosus 10, 324. nobilitat 21, 32 (cf. c. m. 33, 3). -em intactum servare 1, 41.
- riguus] -os saltus *II* 5.
- rima] per tenues ferri r. vellera ducere 20, 385.
- rimari] de venatu: iuga canibus 15, 357; cf. 24, 309. — silvas leo 5, 256. — aurum metallicus 22, 112; venas 17, 40. — devia vagis habenis *II* 168. — lumine campos *III* 441. -ata motus latentes c. m. 29, 236. — semina rerum philosophus c. m. 29, 2.
- rimosus] saxa *I* 174; viae sub terra c. m. 26, 16. patriam apium 5, 464.
- ripa] sgl. Tagi c. m. 30, 115. Orontes r. divite *III* 372. Nilotica sonat 8, 575. Phlegethontaeae murmura *I* 88; cf. ab aggere ripae 3, 120. pretiosa micat 1, 53. -am attingere 26, 429; cf. 8, 443. — pl. retinent Nilum c. m. 28, 28. geminae 17, 55; 21, 224. numerosis gemat Nilus c. m. 22, 58; tacitas praetermeat 17, 234. stagna plenas aequant c. m. 26, 51; mutarunt flumina c. m. 53, 65. -is ruptis 3, 64; c. m. 26, 71; frondentibus 28, 195; roseis c. m. 30, 72; munitus 28, 481. turrigerae surgunt in culmina 1, 229; cf. 22, 188. famulis ripis 7, 203. vomunt proelia 8, 52. — pro fluvio: fremerent in pocula *III* 26.
- risus] 1) sgl. subit 5, 69. -um movisse 17, 311; 20, 335. blando abuti 3, 99. facili *II* 313. effuso *III* 210. — plur. teneros audire 22, 346. ioci: socci 18, 299. 2) res ridicula: -um me relinquis 20, 535. cf. -u tanto mortalia vertere 18, 141.
- rite] 18, 168. 26, 104. 28, 324.
- ritus] 1) sgl. ritu: dissona 17, 249. pereant r. quo viri 19, 18. — c. gen. pluviae 10, 297; pecudum 20, 499; cf. 24, 152; 26, 174; c. m. 9, 17. — Pentheo 22, 213; Chaldaeo 21, 60; mago 28, 348. (18, 499?) 2) plur. -us in Latios transire 8, 487; patriae refugere 20, 204. deformes sumere Getarum 5, 83. ad pecudum damnare 28, 152.
- rivus] labentis murmura 3, 214. — plur. deficient *III* 239. mobilibus fontium *II* 104; cf. 28, 27. — flammeus ambit vallem 22, 469; flagrantis in barba Phlegethontis *II* 315; cf. 1, 221. — in crystallo c. m. 37, 1. -o sudanti balsama prorepunt 10, 96 (cf. 1, 221).
- robur] (sgl.; plur. robora) 1) iuventae 26, 74. toto r. niti 26, 274. 2) virtus: 10, 315. in armis probata 7, 144; cf. 21, 31. r. et arma *I* 95. torpuit in milite 20, 156; praestitit Lycurgus 17, 153. -ore Gabino freta 24, 83 (tuditur in robur, Roma, Romanus; cf. proem. Marpur. De Romae urbis nomine p. VII); pollere 26, 533; trahit lucem nobilitas c. m. 25, 72. 3) absol. exercitus: 28, 285. lectum 26, 313. transfuga decerpit 28, 250. -re Eoo 18, 400; muniri 22, 96. pl. 5, 105; disponit notissima Marti 15, 416. c. gen. r. militis dat Gallia c. m. 30, 61. — cf. r. validum milite 8, 120. — etiam *II* 256 de pube sive Titanibus cogitandum. 4) quercus: plur. nemoris iunxisse 26, 18; feriant 21, 230. cf. *III* 355; 402. — [2, 12; 69; 104; 112.]
- robustus] -um avum c. m. 20, 20. -a dementia (hostium) 15, 14. -ior aetas 8, 371.
- rogare] 1) petere: -ant vitam veniamque 8, 86. rogari 10, 38. absol. flexura rogando 1, 76. trabes rogantes induit flexus 22, 3. c. acc. dupl. te ultorem 15, 404. c. coni. patiari rogamus c. m. 25, 136. 2) invitare: dominam ad thalamos c. m. 31, 22. -et fluvios in convivia 1, 253. 3) interrogare: c. acc. pers. -as 1, 164. boves in vicem se voce 26, 411.
- rogus] 1) -o Herculeo 7, 115; senium positura c. m. 27, 50; parturiente ibid. 62. plur. 8, 469; 26, 513. -os meruere 15, 407. 2) pro morte: -um planxere *II* 356.
- rorare] (ptc. praes. praeter 3, 373) 1) proprie: -anti curru (Aurora) c. m. 27, 4; equo *II* 122; cf. hortos ignibus 22, 467. 2) transl., c. abl. vultus fluvii 28, 161. -abunt querceta favis 3, 373; tela venenis 1, 188. absol. colla, sc. sanguine, 3, 246.
- ros] 1) fecundo glaebas maritat *II* 89; albet ager *III* 232. -ribus vernis rosa saturata 10, 249. 2) aqua: in rorem manant *III* 252. pio spargens 28, 327. 3) lacrimae: oborto genas eqs. *I* 193.
- rosa] plur. *III* 223. fluxere (?) c. m. 30, 90. expirant *III* 241. -as armat spina 14, 10; sanguineo splendore *II* 92. geminae regnant Paestanae, matura; latet nodo eqs. 10, 247 sq. -arum imbres c. m. 25, 117. — labra aequant 20, 265. — de sertis: -is conexis c. m. 31, 10; frenat 10, 156; umbratus 15, 444; cf. *II* 130.
- roscidus] gramina *II* 104. mala c. m. 25, 14. electra 7, 125. luna 24, 288. [12, 6.]
- rosetum] -is subitis se vestiat 12, 8.

- roseus] 1) *cum rosis*: convalles *III* 85. ripae c. m. 30, 72. coronae 21, 87. cornu 22, 463. 2) *de colore*: flores c. m. 29, 29. *Sol infans II* 48; cf. 7, 131. Lucifer 8, 562; cf. ortu 26, 244 et ignis 1, 5. cristae serpentum *I* 14. alae pavonum (!) 18, 109. pollex 10, 19.
- rostratus] -a corona c. m. 30, 183.
- rostrum] 1) *avium*: -o recurvo 20, 230. 2) *navium*: -is quassatis tellurem figere 15, 491. 3) *in foro Rom.*: 26, 82; *Palatio* subiecta 28, 42. reos cernunt 24, 106. *novus consul ascendit*: suscipiant te splendida 22, 390; *securae consendant* 24, 106; cf. 28, 587; 644.
- rota] 1) *in curru*: c. m. 30, 178; *I* 187. -â sulcare *Histrum* 7, 150; cf. 5, 28; 26, 339. plur. 20, 105; c. m. 53, 84. membra findunt *II* 159. -as ligat axe 1, 81. -arum nexus 3, 342; volucrum signa *III* 431; cursu 1, 101; strepitu (?) *III* 236. 2) *Isionis II* 335. 3) *Nemesis insigne*: -am flexit 26, 632. 4) *pro curru*: ducta rotis 24, 328. ante r. ire 23, 18. ultricibus tractus 21, 98. *de Luna sim.*: -am urget 5, 337; flectere 10, 15. -is coruscis adflata *Nox* c. m. 27, 6.
- rotare] (*praes. et ptc. pf.*) 1) *in orbem torquere*: polus astra 5, 527. scaena homines in chori speciem 17, 327. puer membra sua 20, 360. facem circum membra sacerdos 28, 326; item nimbi 1, 207. aura tripodas 2, 12. 2) *iaculari*: torrens saxa 3, 270; cf. 8, 330; *II* 57; *I* 171; c. m. 53, 66. 3) *de carnifice*: cervix mucrone rotetur 15, 465; cf. caput rotatum 20, 524.
- rotatus] *subst.* -u rapido caeli fulcitur terra 17, 77.
- ruber] (*deest ruber*) fulmen *II* 229. serica 28, 577. -o subtemine zonam torridam notat *I* 259. *ceterum r. s. Rubrum mare et adde* 3, 278; 5, 242; 24, 362. hinc r. litora c. m. 20, 18; etiam rubra in alga c. m. 29, 15; harenis 15, 33.
- rubere] 1) sudoribus ora 24, 246. 2) *de luce*: dies c. m. 27, 5. -ens stella 1, 244; cf. *I* 234; equi Phoebi c. m. 53, 9. ardor oculis c. m. 9, 7 [cf. 2, 34]. 3) *sanguine*: 5, 418. 18, 5. *III* 426. -ens ense 7, 36; cf. 26, 543. -uere nives 7, 99. fluvii: -et Halys 5, 32; -uit 4, 9; *II* pr. 43. 4) *floribus*: -eant pruinæ 12, 10; cf. *III* 225; c. m. 30, 7; c. m. 25, 116. 5) *purpura*: -ebunt greges 3, 385; cf. c. m. 48, 8. 6) *auro*: Pactolus 3, 102. 7) *zona torrida*: rubens 15, 148; cf. 21, 337. 8) *pudore*: ore rubenti 22, 327.
- rubescere] -it quod occasu 17, 56. -unt signa floribus 10, 187. -entes crine cometæ c. m. 29, 4.
- rubicundus] Africa 22, 257.
- rubigo] *abl. praeter* -inis 15, 25. -ine excussa 15, 212; nigrae falces 22, 194; squalent prata *III* 239. sensu mor. ruris 17, 175.
- rubor] 1) vernus *II* 90. 2) incanduit ore 10, 9; pallet *III* 88. plur. c. m. 24, 4 (?). 3) *pudoris*: quid -ris flagrat in vultu 18, 253.
- rubi] -os timet 14, 9.
- rudens] *pl.* aptare 26, 276. expediunt 15, 480. madidi mero in *Bucchi navigio* 24, 368.
- rudere] -ant leones 17, 300 (*ex coni.*; -entes ursi 17, 298?).
- rudimentum] -is dextra promittitur 8, 522.
- rudis] 1) c. gen. vitae 28, 65. 2) *absol.* 10, 2; 15, 302; *III* 215. iuventus (*tironum*) 21, 315. lacertus 8, 202. anni 17, 17; 7, 85. remi *I* pr. 2. gratia 8, 589. lacrimae 10, 80. *de fetu imperfecto* c. m. 27, 68; cf. solium *I* 79. r. venae metalli, i. e. illaboratae, 1, 51; cf. *III* 366; item saxum c. m. 39, 3; orni 24, 324; chaos 22, 10. luna (i. e. nova) 28, 541. 3) Phoebum rudibus sagittis pro rudem sagittis c. m. 53, 121.
- ruere] 1) *prorueri* (*interdum fortius pro ire*): -is 3, 196. -it 5, 396; *III* 229. -unt *II* 20; 199; *III* 6. ruentes nimbo 17, 209. perniciosus *II* 199. prona ruens c. m. 30, 151; cf. *III* 137. fonte amnis *I* 172; cf. *abl.* 24, 296. r. in: 8, 247; 20, 425; in vetitum 20, 52. in turmas (i. e. ad t. formandas) *I* 38. -unt ad 5, 430. per 15, 473; 26, 175; -at per pectora Phoebus 1, 56. c. inf. *III* 387. — incendia ruunt c. m. 26, 71. 2) *hostiliter*: ruenti 26, 80. signa ruendi c. m. 53, 60. periuria in prolem c. m. 43, 5. 3) *corruiere, mori*: ruitura pondera 8, 60. tolluntur ut ruant 3, 23. terrore 21, 189. magna repente ruunt c. m. 11, 2. ruet Roma 15, 460. Decios ruentes 8, 404. -eret vetustas 20, 124. tot ruerint (?) hiemes c. m. 27, 28. ruit *pf.* 15, 87; 18, 505. 4) c. acc. ruebat silvas umbone 21, 128.
- rugae] in -as aniles defluxit 18, 39; cf. 19, 26. deformibus 20, 67. -is persulcata genas 3, 135.
- rugosus] -ior uva passa 18, 111.
- ruina] 1) *cadentis*: -am subitam dedit 26, 346; trahere *III* 379; c. m. 27, 33. Phaethontea 1, 258; cf. *pl.* 7, 124. 2) *concursum*: montis *Symplegadam* 26, 6. 3) *interitus*: *sgl.* 5, 18. Thracum 20, 147. — a hostes delere 21, 96. -ae fata 15, 74. *pl.* *III* 199; 26, 172; c. m. 22, 16; regni 20, 306. Romanis satiatus 5, 206. Graias fulcire 8, 460. 4) orbis ruinas accipit una domus 3, 193; cf. s. orbis. 5) *pro fundamento quod ruere videtur*: -a sustentat pedem c. m. 26, 48.
- rumor] 1) c. gen. obi. -em belli praevenit 15, 13; cf. 8, 102. Getarum 28, 532. 2) *absol.* 10, 160; 26, 404. alitur 3, 70. falsus 26, 367. levior, volitare per oppida 18, 347. miserabilis, cucurrit trans 26, 199; cf. c. m. 25, 63. trepidus, vulgare 20, 305. vix risit de 22, 294. -rum avidus 8, 279; -ibus avidam eqs. 22, 47.
- rumpere] 1) *perrump.* -it stamina *II* 354. rumpite funem 15, 488. rupturus carinas 10, 162. rupit *III* 183; ova tepor 6, 4; confinia Nereus *I* 142. montes 8, 637; cf. 5, 389; et ruptus 15, 82; 18, 16; 20, 468; 26, 187; 547; 28, 442. rupta ergastula 18, 28. -itur pinus c. m. 27, 35. cf. s. ripa. nubes 20, 168. aethera ululatu 3, 130. *transl.* foedera 20, 213; -issent fidem *I* 43; cf. 20, 483. ordine rupto 8, 62. 2) *interrump.* *II* 329; rumpe quietem 20, 221; moras 26, 546; c. m. 40, 19. suspiria in voces 15, 235 (cf. 26, 520). 3) *abrumpe.* Delon c. m. 53, 115. 4) *abrumpe facere*: rumpit voces 26, 520 (cf. *Sil. Ital. III* 558); hinc defendas rumpi calorem 5, 288.
- rupes] 1) *sgl.* c. m. 53, 70. Tarpeia 28, 45. Caprearum taetra 8, 314. nemori commoda 17, 178. sonuit 1, 125. rupis 24, 240; c. m. 26, 30. per sectae viscera 28, 503. de celsa 19, 65; devexa rupe volutus c. m. 26, 53. 2) *plur.* 5, 184. 20, 425. *II* 170. Alpinas transire 5, 304. -ibus *I* 147; Caucasiis 8, 107; secretis Idae 20, 279; cf. *III* 371. sub r. antri *III* 67. venant 3, 152. doctae spirant praesagia 28, 34. *magneticae* c. m. 29, 54. 3) *ex fabulis*: pendula 5, 507. *Scironis* 3, 252. vaga 26, 7. carmina sitientes *II* pr. 19.
- russum et rursus] -us 5, 493; 10, 115; 15, 335; 20, 475; 24, 108; 28, 627. abundanter positum r. redi 10, 260; reverti *II* 195; cf. 13, 5; 17, 73; 140; 3, 357; c. m. 30, 150. rursus formant pro reformant 7, 184. *ceterum nescio an rursus praevalcat ubi ad subiectum refertur* (revorsus), rursum, ubi ad obi. (revorsum); cf. -us: 3, 14; 1, 138; 7, 117; 184; 8, 253; 15, 1; 17, 73; 21, 8; 10, 260; 22, 284; 456; *I* 45; 62; *III* 294. r. eris socer 13, 9; cf. 13, 5. pro „andreverseis“ 17, 242. -um: 17, 12 (te rursum); 17, 140; 20, 30; 544. -um simul praetulit poeta ut vitaret sigmatismum: 22, 194; 17, 181; 18, 17; 20, 544; 19, 2. — rursum deest in *Rapto*, an vitio librorum? apte legeretur *III* 434.

- rus] (-ris, -re, -ra). 1) *pl.* II 86; 10, 291. per r. c. m. 25, 23. sulcata colono 8, 418. finduntur vomere 18, 112. excolet 20, 196; colere 21, 222. micant 10, 60. dumis repleti III 38. omnia Phoebum canunt 2, 12. 2) *praedium*: paternum 22, 119. detrudit rure 15, 198. a rure profectus 17, 8. *pl.* libera possideant 22, 191. 3) *rusticatio*: -ris longi 17, 175.
- rusticus] genetrix 26, 358. dictator 15, 112. Musa 21, 181. numina Fauni 28, 201; c. m. 25, 18. — *subst.* -us c. m. 20, 14.
- rutilare] -antes crinibus alas Germanorum 21, 38.
- rutilus] tractus in caelo (?) 17, 111. fores caeli 7, 169. vertex Phoenicis c. m. 27, 18; cf. c. m. 25, 141. de auri colore: I 185; 24, 230. columnae 22, 341. harenae 1, 54. fontes 3, 197. anni 22, 450. -us cristis 8, 524; cf. c. m. 29, 50. Gorgo c. m. 53, 92. axes Ditis II 192. nomen 24, 348. — [5, 32.]
- sacer] 1) II 71; -arum rerum penetralia I 25. arbor II 292; cf. III 356. tus 1, 195. horror (aquis) 28, 33; undas 28, 506. loca 1, 184. tumultus 15, 133; cf. 20, 302; II 354. fides 9, 19. adde c. m. 31, 30. [2, 129.] 2) de Augusto vel rebus eius: nurus 10, 286. thalami 10, 131. (Mariae) partus 22, 342; cf. c. m. 30, 76; 8, 127. diadema 7, 84. caterva 2, 16; cf. 27, 16. obsequia 18, 147. opes 17, 38. praesaepia c. m. 30, 192. lupati c. m. 47, 2. fores 5, 142; cf. 10, 32. curules 8, 13. somnus 18, 418. vulnera (quae fecit) 11, 14. 3) de Stilicone: os 24, 11. de Serena natalia c. m. 30, 76. — cf. via Sacra.
- sacerdos] (haec sola f.) Veneri et Marti conubium celebrat c. m. 29, 27. Isidis plurimus liniger eqs. 8, 573. doctus circum membra rotat facem eqs. 28, 326.
- sacramentum] -a tua petit barbarus 8, 486.
- sacrare] Manes c. m. 27, 72. -ta oppida 7, 122. -tum ignem 21, 60.
- sacrarium] -a: Ditis (Orcus totus) I 266. reverenda, de curia, 28, 599. — s. menti dare 8, 256.
- sacriligus] *adi.* textus araneae III 158.
- sacrum] 1) res sacra: *pl.* de Apono c. m. 26, 84. naturae sacris vacare 17, 10. 2) *heilige Handlung, Institution*: -i sinceri ieiunia c. m. 32, 21; saevi hostia 18, 162. *pl.* 18, 277. placida c. m. 27, 89. nocturnis litare 3, 154. (impensi sacris? 18, 451.) sacra profana rapit c. m. 21, 2; cf. 8, 239. *transl.* -is placabere 5, 277. 3) de rebus Augusti: tua s. frequentat 8, 577; cf. 28, 125.
- saeculum, saeculum] (saecula semel 22, 454. saeculis metri necessitate 26, 289; 635; c. m. 30, 10 [20, 14]; ceterum saecula) 1) *proprie*: post plurima 28, 643; per s. c. m. 53, 58. cunctis 26, 635. redeuntia volvit sol 1, 2. circumflexa 28, 391; cf. c. m. 27, 104. dividit astris c. m. 26, 83. incidunt 26, 266. in longa 1, 279; cf. c. m. 20, 4. longa evolvunt Parcae I 53. aurea texit Lachesis 22, 335. — Pyrrhae s. sensi 15, 43. libera 24, 90. inculta dabant silvas 22, 198. regnata Saturno III 35. — *personata*: habitant certa locis 22, 447; cf. aena, argentea *sim.* 22, 447 sq. 2) *pro animalibus*: evolvite 20, 60. 3) *mundus*: in lucem s. fudit 22, 11. 4) *genus humanum, homines*: 8, 99; c. m. 30, 55. mortalia 5, 473. cuncta stipantur II 311. deterges foedo victu 17, 191. deleri 5, 207. damnare ad 28, 152. in s. ire 17, 115; cf. c. m. 30, 10. *sic etiam* impensa bello 15, 88. videre forum 18, 233. discant 8, 99. res -is priscis incognita 26, 289. 5) de moribus: corrupta rigescit 20, 114. prisca revocata 3, 357. formare meliore metallo 7, 184; cf. 22, 454 (22, 447).
- saepe] 1) 2, 9. 3. 1. 3, 94. 5, 139. 7, 29. 26, 638 *al.* bis 15, 354; cf. 8, 160 sqq. s. soles 1, 9; I 224. quam s. 10, 7. — saepius pro saepe 3, 154; 8, 336; 20, 352; c. m. 28, 41; vel pro compluriens: 6, 15; 24, 213. 2) exaggerandi studio pro bis: 15, 354 (agitur de somnis duobus); 26, 638.
- saepes] aurea circuit 10, 56.
- saepire] saepti bellis 20, 486; venenis 8, 292.
- saeptum] intra saepa lupus 26, 504.
- saeta] 1) *plur.* -is rigida bestia 24, 319. flaventes astringit leo 26, 327. mentiuntur cornua c. m. 9, 6. -a saevus aper c. m. 42, 2. [2, 109]. 2) *sgl.* in hamo piscatoris: c. m. 49, 16 et 19.
- saevire] (-iret saepius; *pf.* deest?) 1) 3, 305. Lachesis III 411. -iat unguibus puella 14, 6. in c. acc. 19, 12; c. m. 6, 3. 2) de rebus: tumor 3, 72; cf. 26, 98. Phlegra tumultu II 255. aer 15, 515. Ursa frigore 22, 459. dies 8, 64. caelum serpentibus 5, 178 (?). honos in 19, 12.
- saevitia] 24, 218. -ae potestas III 94; plenus 3, 100. vanam meditari 21, 102. — iocandi 18, 25.
- saevus] c. m. 53, 101; c. m. 25, 89; III 102; 15, 125; 11, 32. aper 3, 287; cf. II pr. 5; 15, 358; II 243. Amor c. m. 8, 1; c. m. 29, 51; cf. c. m. 15, 1. Britannia 8, 73. Mars 8, 321; 13, 3; caedes 21, 95; cf. 28, 367; c. m. 30, 213. iugum 28, 303. dracones 10, 193. annis 22, 188; cf. 28, 220. anni (bellis) c. m. 30, 27; campus (bellis) 18, 272. — sacrum 18, 162. — ignis c. m. 26, 92; cf. 26, 45. — crimina 5, 7. adde c. m. 22, 26; 1, 239; 20, 149; 7, 44; III 83. — saevior: 23, 22; luxuries 15, 182; ense rabies 3, 236; leo iuba c. m. 42, 2. saevissime I 93. — *adv.* -um nutant 5, 355; cf. I 287. — *neutr. subst.* nihil s. 21, 166.
- sagax] -ces nare canes 24, 299. -cis Aegypti 3, 147. -ci ratione c. m. 9, 35.
- sagitta] *pl. tantum.* cupidae 24, 273. -as tendere 11, 2; dirigere 8, 530; prohibete 5, 218. -is intentus 18, 239; agitare c. m. 53, 121; cf. rudis. — Cydonis, Armenii 8, 530. -is redimitus Nuba 21, 254; crinita Meroe 10, 223; cf. ignavas 7, 21; et c. m. 28, 23. — Cupidineas 10, 71. -is imbutis melle c. m. 25, 142; lascivis mollescere I 228.
- sagittifer] -rae pecudis c. m. 9, 48.
- sal] (-em, -es, -ibus) 1) niveum despumat fons c. m. 26, 58. 2) de ioco, *sim.*: docti c. m. 25, 65. vanos 20, 336. laetis risum movere 17, 312. cf. 18, 358; 22, 170.
- salictum] -is flamma incubuit c. m. 22, 38.
- salignus] postes 8, 416.
- salire] -iunt lynces 24, 368. -uit proles 6, 3.
- saltare] -andi dociles 20, 341.
- saltem] 1) 15, 122. 18, 29, 134. 22, 235. 26, 499. 28, 187. c. m. 31, 57. 2) „auch nur“ 26, 102; 21, 120.
- saltus] 1) salientis: -u facili 26, 178; librato 17, 323; vincere valles 7, 47. *plur.* volantes cornipedum arcere 26, 217. 2) locus: -um unum vastabat 3, 286. *plur.* virides III 203. varios II 123. riguos II 5. Arcadiae 3, 286; feros eiusdem 1, 186. perquirite 24, 281. turiferos Arabum 7, 71. relinquens 1, 186; cf. 7, 71.
- saluber] -bres stellas 28, 18. -bri loco 8, 323; tempestate c. m. 27, 98.
- salve] I 194. 10, 252. c. m. 26, 67.
- salus] 15, 238; 26, 114. renidet in 20, 502; cf. 24, 65. stabat 15, 56; 21, 374. obstringit sua quemque 28, 609. -tis 28, 467; c. m. 30, 211; spes 20, 276. dubiae 26, 268. -ti rerum 28, 119. -tem parere 26, 362; quamvis apportare 15, 263. Romana 3, 283; 21, 374. cf. Salus. 2) de rebus: Nilus salus c. m. 28, 18; cf. inempta c. m. 26, 70. 3) salutatio: redit pollice ducta c. m. 40, 2.

- salutare] (*praes. et ptc.*) 1) *c. acc.* 10, 251. -atis laribus 21, 118. *rex vexilla* 5, 366; *cf.* 26, 462. *te galeae* 28, 631. *Solem c. m.* 27, 45. -ato Thybride 28, 520. 2) *absol.* salutantum 3, 213; 20, 64.
- salvus] arces 21, 343. -am ferre ratem 19, 66. [21, 2.]
- sanare] -antur ulcera 20, 14.
- sancire] -it: conubia *c. m.* 25, 129; *cf.* II 364; pacem 26, 573. -irent foedera 15, 218; *cf.* 18, 381. *ptc.* hoc sanctum est III 65.
- sanctus] 1) chorus *c. m.* 31, 52. senex 22, 71. sancte pater 15, 354. nomen 26, 304. canities *c. m.* 17, 30. *senatus* 22, 299. 2) *de deo:* parens III 115. Vesta 15, 129. comae 20, 282. ubera dearum 8, 159. faces I 11. *de divo:* sancte 10, 305. Susanna *c. m.* 50, 6. 3) *subst.* ope sanctorum *c. m.* 50, 5.
- sane] 18, 427. 20, 347.
- sanguineus] 1) *sanguinem continens:* cor 8, 241; *cf.* nimbus 18, 5. 2) *sanguine infectus:* spumae 22, 351. campi 15, 361. fluctus 8, 636. belli notae 4, 10. 3) *sanguinem fundens:* II *pr.* 11. Galli II 269. morsus *c. m.* 48, 7. cuspis *c. m.* 29, 22. 4) *de colore:* ignis I 233. *de rosis* II 92. *cf.* 2, 4.
- sanguis] 1) II 202. exundat ab ubere III 127; *cf.* 8, 550. venas inundat *c. m.* 27, 66; *cf.* 20, 17. -uine candor abundat 10, 269; vivo 26, 257; concreto *c. m.* 49, 23. *breuiloqu.* pro *s. fuso:* Romanus 15, 95; pretiosus 26, 608. *iuuat flumina* 7, 101; -ine *it flumen* 20, 290; *cf.* 28, 210; manare 24, 311. miscebitur 5, 167. deterius 21, 119. -ine nullo 21, 218. placare 8, 97; *cf.* 3, 125; 26, 593; pascere Manes 28, 116; *cf.* 22, 14; quaesitum 5, 50; *cf.* 24, 186. calcato tingui 5, 432; Latio respersus 28, 396; sordidus 20, 110; maculari *c. m.* 50, 13; aestuat *c. m.* 29, 45. largo ditescat harena 17, 309; *cf.* 21, 133; 26, 515. *adde* 20, 523; 8, 32. 2) *de gente, cognatione:* noster 15, 341. regius 28, 552; venerabilis *c. m.* 30, 36; lectissimus *c. m.* 25, 61. tractus ab aula redeat 13, 6. -inis materni ortu 10, 30; nostri gaudia I 196; *cf.* *c. m.* 8, 2. propinqui pignus *c. m.* 4, 4. 3) *nobilitas:* -ine niti 8, 220. 4) *purpura:* -ine Tyrio 14, 26.
- sanies] -e crassa II 212.
- sanus] 1) *c. m.* 22, 46. *transl.* -ior aula luem vomit 19, 14. 2) *besonnen:* gurgus 17, 235.
- sapere] -it osculum 14, 13.
- sapiens] [5, 10].
- sarcire] -ri damnum 22, 315; -re pretium peremptae 20, 588.
- sat] est *c. inf.* 3, 232; 5, 521; 15, 384. [5, 8.]
- satelles] 5, 389. dignus *Eutropii* Hosius 20, 558.
- satiare] 1) -vit rictus aquis 24, 312. 2) *transl.* -etur *c. abl.* III 327; -abere 8, 402; *c. m.* 25, 45. -ret illum *Tagus* harenis 3, 101. -abere quaestu 3, 199. -antur lumina vultu 24, 197. -are cladibus, *imperat.* 28, 275; *cf.* 5, 206. -avimus iram 15, 36. -ata ioco 19, 6; *cf.* 8, 253.
- satis] 20, 367. visum I 99. iam *s.* 17, 138. *postpos.* fida satis III 118. — *c. inf. s.* est *c. m.* 53, 94; sine est 28, 366. — *cf.* sat, satius.
- satius] 15, 451.
- satum] in satis procubuisse 26, 32.
- saturare] famem *c. m.* 27, 13. -ata rosa roribus 10, 248. — -atur vulneri cornus 3, 353. -antur murice vestes 3, 208.
- saucius] 1) *c. abl.* vulnere III 62; formidine 20, 455. vento Cynthia 8, 426. ungue cortex *c. m.* 25, 122. ictu *Ossa* II 182. nubila rotis 1, 102. 2) *cum abl. absol.:* flumina *c. m.* 30, 176. puppis 28, 139. *cf.* *c. m.* 26, 24. 3) *absol.* ora 28, 322; *cf.* I 155. *silex (amore)* *c. m.* 29, 42.
- saxum] 1) raucum *c. m.* 26, 63. -i facies *c. m.* 53, 95. -o minantes aras 28, 504. *plur.* II 173; nulli pervia III 384. per rimosa *Aetnae* I 174. saucia *c. m.* 26, 24. inhospita *Cyrni* (habitare) 26, 219; *Cynthi* 8, 137. rotare 3, 270; 8, 330. -is adsiduis 5, 433; putribus propugnacula 20, 277. *ab Orpheo* animata 7, 113; *cf.* 9, 17. — praeruptum *s., de sole*, 17, 78. 2) *crystallus:* liquidum *c. m.* 35, 5. rude *c. m.* 39, 3. 3) *magnes:* -i nigri miracula *c. m.* 29, 13; *cf.* obnoxia *amori* *ibid.* 55. 4) *grandinis:* *pl.* 17, 109.
- scabies] -e laceras aures 18, 136.
- scaena] 1) tristis theatri, deplorat *Troiam* 18, 292. ardua rotet chorum 17, 327. *Neronis* 20, 61. -ae sollicitus 20, 339. 2) *transl.* tanta *sc. pudicitiae* paratur *Penelopae c. m.* 30, 26. viva *ad lacum c. m.* 26, 45.
- scandere] (*pf. deest*) 1) montes 26, 322; -ebat 21, 127. -at tribunal 5, 382. 2) *de re metrica:* *c. m.* 13, 2.
- scapula] -as tutabimur arte 18, 76.
- sceleratus] sitis 3, 220.
- scelus] (*pl. -rum*) 1) *sgl.* III 301. patior 18, 482. summum 5, 500. per *sc.* erupere 8, 72. in *sc.* impellere 20, 155. sceleris pars 22, 301. -ri profano 21, 272. *pl. -rum:* 3, 111. oblitus II 343; cupido 21, 245; divitiae 28, 134; mater *avaritia* 22, 111; inventor 7, 102; ministri 15, 270. priorum delicta 26, 503; *cf.* 20, 506. 2) *fere pro scelesto:* -ri murum dare 8, 109; poenam servare 20, 36. 3) *crimen, infamia:* 18, 298. sceleri reddidit crimen 15, 400. *oppos. virtutes* 3, 298.
- sceptrifer] -ri parentis *c. m.* 30, 130.
- sceptrum] 1) *deorum:* sublime *Iovis ambit Victoria* 24, 210; *cf.* *c. m.* 53, 32. -o trabali saxa ferit *Dis* II 173. *pl.* II 279; situ squalent I 81. 2) *regis (Augusti), pro regno:* capessere 5, 295. -i heres 5, 163; particeps 5, 353. *pl.* *Quirini* 28, 642. *Romana dare* 7, 67; *cf.* 8, 176; 15, 97; *c. m.* 25, 75 (II 279). gestanda 5, 442. tenere 22, 52. -is 10, 264; 28, 98; subdere 8, 42. muliebribus adsuetus 18, 428. 3) *pro Augusto ipso:* -is inferre minas 3, 306. 4) *consulis:* gessere 1, 205. eunuchi 18, 324; *cf.* 28, 642.
- scilicet] 5, 159. 15, 84; 239. 18, 119; 314. 20, 31. 17, 149. 21, 168. 28, 396. III 285. *c. m.* 22, 53. *al.*
- scindere] ligna 19, 7; nubes 8, 201. -itis Pangaea iuvencis 21, 135. *ptc.:* scisso velamine 3, 33; -is velis 28, 137; -as undas 28, 458.
- scire] (-ire, -is, -iat, -iet, -irent) 1) *proprie:* *c. acc. et inf.* sciat 15, 430; scis 22, 149. *cf.* 28, 542. *c. sent. relativa* 8, 530; 26, 513; III 300; *c. m.* 10, 3. sciet an III 64. 2) *novisse:* scis genus 1, 8; *cf.* 10, 119. 3) *posse:* scit servare fidem I 167.
- scitari] -mur casus III 248.
- scopulosus] insula 15, 512.
- scopulus] *mons. sgl.* -i flagrantis (*Aetnae*) ora III 392. *pl. c. m.* 53, 64. 28, 271. 26, 2. II 179. *c. m.* 27, 106. notare I 171. immanes extruere 8, 104. -is coniectis claustra 1, 106; *cf.* revulsis 7, 93 (26, 71). nivalibus *Haemi* 3, 340. perustis *Aetna* I 153. per *sc.* ire 5, 123. — *Roma -is septem* 24, 135. — [2, 110.]
- scribere] 1) *c. acc. rei:* fastos 22, 307. -it iura 22, 434. -psere nomen 10, 10. sidera fastis *Stilichonem* 22, 476. -ent *Horae* te in floribus 1, 278. primordia mundi 17, 254. 2) *c. acc. (in quo scribitur):* scriptae harenae 17, 134. 3) *absol. c. m.* 40, 24. hortatur *c. m.* 41, 8; scripsisse priorem *ibid.* 5. -at *Halys* 18, 434. -entis *c. m.* 31, 47. -endi labor *c. m.* 40, 3.
- scriptum] *pl. -a* ferat *c. m.* 40, 7. -is monere *c. m.* 30, 237; peragere 21, 303; despondere *c. m.* 31, 53.

scrutari] -amur alumnos Libyae 24, 280; cf. c. m. 25, 14; c. m. 29, 15. -atur iter I 175. -atus stagna 8, 596. -etur Hiberos c. m. 20, 21. vera 26, 258.

scutum] per scuta reptasti 7, 22.

se] *pron. reflex.* 3, 239; 5, 72 *al. verba reflexiva:* 1, 20; 201. 5, 32; 374; 443. 18, 198. 28, 40. *cf. s. quisque et praef. p. de reflexivo pro passivo.* sese 5, 133; 257. 10, 139. 15, 251; 411. c. m. 9, 42 *al. sui:* nuntius 8, 101; III 81: parcus c. m. 9, 29; impatiens 3, 32; cf. 4, 19; 15, 13; 18, 229; 17, 97; 24, 126; 26, 384; c. m. 17, 14; discrimen sui 8, 435. inter se 15, 163. per se quaesitus 8, 45. secum 5, 11. 15, 325; 367. 18, 237. 20, 447. — se *pro eum:* 18, 167; cf. sibi c. m. 31, 25; c. m. 25, 74; cf. in sua damna 26, 543. *aliter* 19, 11; 7, 104. *quod vero* c. m. 13 *inscriptum habet in* podagrum qui carmina sua (sc. *Claudianus*) non stare dicebat, an *Claudianus* sic *inscripserit, dubites (praef. p. LXXVII).* — semet 8, 226.

secare] 1) *de medico* 26, 122. -ri frontem 3, 327. secti nervi 18, 53; cf. 192. iugulum 19, 45. *cf. 20, 193. 24, 347. 26, 15. 2) transl. in iter:* flumen natatu III 333; stagna 15, 350; -abit 17, 194; -uit nave profundum I pr. 1; arva volatu I 187. tenebras luce c. m. 27, 20. tentoria cursu 28, 469. 3) *hinc* -uere meatu 15, 223 (*cf. Genesis v. 56*). 4) *delere, tollere:* -uit vota livor c. m. 22, 31.

secedere] quod -it, c. *abl.* 15, 160. quae sic secessit regio c. m. 25, 63.

secernere] -ni negant 5, 223.

secretum] *subst.* dare vitis 8, 273; mereri 22, 306. — *plur.* -a ima profundum II 117; cf. c. m. 26, 43. fatorum tegi 26, 197; poli I 27. s. curarum fateri I 216; cf. c. m. 30, 139. relegere 17, 67. confessus 10, 9. *mysteria:* s. Beli testatur 21, 62. *fraudes:* nosse Getarum 28, 236.

secretus] 22, 69. pars tectorum III 170; monilia 18, 421. — litora Nili 5, 244; cf. fons c. m. 28, 11. — numen 28, 611. vigor c. m. 29, 19; cf. c. m. 37, 6.

secta] -ae diversae philosophorum agmina producunt 17, 69.

sector] citatur 8, 498.

secundare] -at avibus incepta 22, 364.

secundus] 1) *numero:* 1, 21. 20, 346; 573. 22, 407. c. m. 19, 2. bello secundo (*ut simul felix intellegatur*) 28, 89. 2) *propitius:* dei 26, 52. auspicia 8, 633; cf. 7, 8. *felix:* res 22, 161. rumor c. m. 25, 63; eventus 8, 390; 21, 285. reditus c. m. 31, 57. — *subst. n. pl.* -is anxius 3, 32; cf. 5, 446. 3) *pro sequente, obsecundante:* amnis 28, 497.

securis] 1) -i ligna scindere 19, 7. -im Amazonum strictam 11, 36; cf. Thermodontiaci II 66. ingentem vibrat Bellona 22, 376; cf. III 358. 2) *carnificis:* -i stricta cecidere colla 3, 247. 3) *de fascibus consulis:* *plur.* 8, 656. Latiae 7, 6; 18, 465. strictas radiare 1, 232. laurigeras gestare 8, 14; cf. 28, 647. consendant rostra 24, 201. infames labuntur 20, 521. trophaea comitata secures 28, 15. *pro consulatu:* 22, 312. tradere 17, 338. deformatae 20, 130. surgunt defensae 21, 9. *sgl.* 19, 7. 4) *hinc pro imperio Rom.:* *plur.* 15, 32. 5) *aliorum dignitatum insigne:* *pl.* 24, 101.

securus] 1) c. *gen.* fati 8, 394; fortunae 17, 2; damni 20, 52; 28, 219; vulneris 5, 362. glacies s. vaporis I 168. tori 10, 229; futuri 15, 64; cf. 15, 147. *pro neglegens:* coniugii Venus c. m. 25, 57; cf. c. m. 28, 6. 2) *absol.* 2, 8. 5, 168; 428. 7, 158. 26, 461. 28, 101. III 303. c. m. 23, 12; *al.* caelum c. m. 22, 10. gloria 17, 62. -as vindicat c. m. 34, 5. arces 26, 51; cf. 20, 275; 4, 5. trames I pr. 6. vota 8, 333. non s. 10, 82. -ior 8, 615. duxi securius aevum (*ne adv. putes*) 15, 107. —

c. *abl. absol.* 18, 393. 3) *securitatem praebens:* silvae 24, 283. — *um adv.:* degere 20, 19.

secus] haud s. ac 1, 22. haut s. 3, 269; c. m. 53, 51.

sed] 1, 12; 20; 61; 103; 107 et frequentissime. sed etiam c. m. 46, 5. sed nec 28, 429. sed non et 8, 500; 15, 389. sed tamen 19, 46; 20, 555; c. m. 20, 19. fervidus sed qui 20, 349. — *postpos., loco secundo:* 17, 25; 189; 246. 24, 187. 8, 456. 10, 11. 15, 400. 18, 417. 21, 318; *al. tertio:* 3, 260; 24, 127. *quarto:* 24, 279. — *repetitum per anaph.* 8, 456; c. m. 23, 15. *repetitum sine anaphora* 8, 266 sq.; cf. c. m. 30, 5 et 7. — *per sed interpellatio fit:* 15, 258. *limitationem inducit* c. m. 30, 5; *refutationem* c. m. 40, 3. — *sed quasi pro et:* 10, 103; c. m. 3, 3. (22, 348 falso in E). *item continuans narrationem* c. m. 53, 108. *adde* c. m. 41, 7.

sedare] ora equorum 5, 354. tumultum 15, 133. -antur gemitus II 330.

sedere (sidere)] 1) sedemus 20, 391; sedent 8, 207; sedet 22, 432. -ens valle 1, 210. sedentem 28, 70. *pf.* sedit 20, 402; 63; 232. sederit (-at?) III 164. Latii cultus sederunt pectore 22, 366. sedendi gloria in concilio III 14. 2) sedens *pro otiosus* 15, 375; cf. 20, 391. 3) sedere comae 20, 234. 4) sedere rates summersae 8, 628. 5) sententia I 121. haec ubi sederunt genero 15, 415.

sedes] 1) *sella:* *sgl.* aurea 8, 584. prima datur in consilio III 9. surgit de s. 3, 74. concussa 5, 497. 2) *dignitas:* 17, 144; summae sedis fastigia c. m. 25, 67. sede prima 1, 20. 3) *Aufenthaltort:* *sgl.* III 121. 5, 2. 28, 316. *siderum:* vicina Leoni 3, 365; cf. 28, 23. -ibus Zephyri c. m. 30, 116. -dem mutare 24, 156. *de urbe:* haec amplissima 17, 22; cf. 28, 385; 24, 139. *plur.* animae 8, 240. -ibus geminis fecunditatis, *pro testibus* 18, 50. paternas I 248. *refugium:* profugis 3, 266. *patria:* sede fugavit 15, 412; tua relicta II 216. 4) *de aede, aedibus:* *sgl.* deae I 202; cf. 26, 101; 508. *pl.* posuit pectore dea 22, 13. delubra trepidis sedibus I 8. vacuas pererrat III 154. a suis s. errat 28, 408. *aevi* s. patescunt 22, 445. 5) *translate:* famam locatam certis sedibus 17, 184. — [20, 7.]

sedile] -i pigro 20, 388. — *pl.* ferrata complentur coetu 3, 39; cf. 18, 470.

seditio] vulgi cadat 17, 248. -ne coacti 19, 17. *militum,* fidem lacescit 5, 227; parari 28, 252. *de eo quod dicimus Landsturm:* 26, 467.

sedulus] 1) *de hom.* -a: 1, 76. 28, 97. III 171. c. m. 30, 232. c. m. 31, 19. c. m. 46, 10. 2) *de reb. materies carminis* 25, 16.

seges] 1) I 190; 15, 111; casiae 10, 94. grandescit III 24. responsura colono 18, 19; cf. 21, 164. frugem latura 18, 495. arida aristae 18, 116. libata 26, 162. auxilium praebuit urbi 24, 95. -tem percurrere 7, 199. *plur.* tot 21, 314; cultas 28, 296. Phariae c. m. 30, 60. Romuleas vendit 15, 75. Hiberas mirantur horrea 18, 407. — *tem de spartis* 26, 26. 2) s. ferri micat 5, 391; cf. 7, 135. iaculis rigens crescit c. m. 9, 12 (*cf. 26, 26*). 3) voces segetis aenae in organo hydraulico 17, 317.

segnis] 1) ad: artem 18, 78; ferrum 20, 395. 2) c. *gen.* operum 18, 275. 3) c. *acc.* cetera 3, 239. 4) *absol.* mora 21, 205. animi III 30. planctus 26, 272. natus c. m. 49, 3. stella c. m. 27, 37; cf. 10, 15. amor c. m. 30, 227. c. *abl.* frigore 24, 312. *de imbelli:* 3, 255; 26, 548; 15, 492; non s. c. m. 53, 75 (*cf. 20, 395*). — *ius adv.* 20, 174. 24, 270.

segnities] III 135. marceat nulla 10, 206.

- seiuungere] Laribus seiuncta potestas 28, 407.
- semel] 1) 3, 224. 28, 366. II 287. 2) *ein für alle Mal* (cf. „nachdem nun einmal“ sim.) 5, 231. 20, 318. 26, 170. ut semel 20, 40; 26, 11.
- semen] 1) *segetis*: pl. dissolvat imbre 22, 462. *de spartis*: -ine iacto 21, 322; -ina belli 26, 26. 2) *animalium*: -ine surgit c. m. 27, 23; permixto geniti pardi 17, 304. *equi semine Cappadocum* c. m. 30, 192. pl. sui c. m. 27, 91. dissona partu 20, 43. — semina cunctis praebet Dis I 57. 3) *gentis origo*: unde fluit s. aulae 12, 22. abl. ductus c. m. 25, 53; surgit c. m. 27, 23. alto de s. 1, 142; cf. 20, 490; nasci II 44. pl. redeunt in semina causae c. m. 30, 35. [s. verbi 20, 4.] 4) pl. laudum 7, 59. 5) pl. *elementa Epicuri* 3, 16; cf. I 250 (I 57); rerum c. m. 29, 2.
- semideus] -is membrorum modum fingunt 21, 47.
- semifer] 1) *adi.* -ri senis 7, 61. -ros partus 18, 1. 2) *subst.* 10, 145; -ro c. m. 53, 81.
- seminex] -cem 5, 65. -ces iuveni 15, 360.
- seminudus] -o pectore 11, 37.
- semirutus] turres 1, 109. telae III 155.
- semita] 1) *via: per Alpes* 26, 286. claruit gressu *dearum* I 231. operosa molibus (via *Flaminia*) 28, 521. *de iridis arcu*: interviret II 100. 2) *iter*: s. aratri c. m. 26, 26. velox lunae, pigra Saturni 22, 438.
- semivir] *spado*: 18, 171; 20, 22. — iuveni 28, 634.
- semovere] semoto Marte 5, 188.
- semper] 1, 15; 46; 78. 3, 35; 200; 347 *al.* semperne 5, 235. — *in sententiis*: 8, 302. 20, 596. — *per anaph.* 1, 261; 18, 360; 28, 14. — *cum adi.* 3, 186; 5, 41; 15, 65; 28, 301; *al.*; s. novum 18, 43. — *exaggerando*: 8, 639; *pro bis fere*: 18, 480.
- senator] *collect.* 24, 49.
- senatus] 1) *Romanus*: 15, 408; 24, 55; 212. -ūs collecti delubra 28, 74. -um bellatorem alere 15, 53. trabeatus 28, 74. claro s. *cingitur* Roma 1, 19. bella censet prisco more 21, 327. totus *Mediolanii* 8, 583; cf. stipante 1, 231. -ūs antiqui species Romana 28, 402; decreta 24, 86. poscente senatu statuam 25, 9. sub iudice senatu 28, 591. -ūs maiestas 16, 7. Romani culmina *Mediolanii* adsunt 16, 7; *item* -u Palatino 8, 11; cf. 8, 583. eius patrona Victoria, v. s. v. 2) *CPitanus*: Eoum moderatus c. m. 25, 68. caruit *Eutropio* 19, 57 (cf. ad l.). confluit in palatio 20, 64. plaudentem 20, 135. infecundo spadonum 18, 471. — cf. curia, patres.
- senectus, senectus] (*nom.* -us, *cas. obliqui in -ae, -ā*) 1) grata c. m. 25, 63. obstat 22, 410. discussa 28, 534. emeritae 15, 115. metum senectae 26, 53. moritur c. m. 27, 103. 2) *pro sene ipso*: se reformidat speculo 18, 94. non exarmata, nititur contis 26, 484. 3) *senes*: s. Cecropiae secreta 17, 67. 4) *rerum*: pacis s. (in muris) 20, 278; cf. 28, 534. nemoris III 353. — cf. Senectus.
- senescere] femina senuit 18, 72.
- senex] 1) *adi.* II 358; senibus Fluvii III 14. 2) *subst.* 15, 337; 18, 77; 302; 22, 169. Maeonius 10, 234; cf. c. m. 30, 20. Syracusius c. m. 51, 6. semifer 7, 61. verendus 22, 434 (cf. s. *Nomos*). senis c. m. 30, 20; infandi 20, 61. seni 5, 67; 26, 493. senem 28, 171; c. m. 20, 2; c. m. 27, 60; sanctum 22, 71; mentiri 3, 135. medium inter puerum senemque 18, 469. — *plur.* -es 28, 548; Chaldaei 8, 147; severi 7, 128; lascivi 20, 327. cessare 17, 18. —um 28, 557; vota c. m. 17, 28. -ibus obstitit aetas 5, 428. — *vide* senior.
- senilis] animus curis 1, 154. artus 3, 144. -i gelu c. m. 27, 36. [5, 21.]
- senior] 1) *proprie*: Brutus 22, 383. 2) *pro sene, avo* (cf. e. g. *Thielmann ad Apollonium Tyr.* 15, 19): a) *adi.* 26, 245; avus 10, 219; vates 26, 444. b) *subst.* 22, 442; seniore 28, 95; -ribus c. m. 30, 200. *pro avo*: c. m. 30, 57; 15, 224 (cf. 10, 219).
- senium] 1) 20, 369; c. m. 25 pr. 6. trahere III 259. ponere c. m. 27, 50. senii color 15, 209. -o confectus 15, 446. 2) *transl.* aevi III 21; iuris 8, 505. senio vernante (*Galliae*) 21, 316. -o neglecto palatia 28, 410. — cf. Senium.
- sensim] [12, 8].
- sensus] 1) *sgl.* s. dei (*Christus ó λόγος*) c. m. 32, 2. diurnus 27, 1. intra sensum 21, 77. -um detrahere 5, 48. -u 1, 173; vivo cavere c. m. 29, 54; cf. 26, 17. fraudatus 26, 521. nullo 20, 117; reducto 20, 518; ambiguo 3, 18; celeri 18, 361; 28, 237. vigili c. m. 30, 229. in alto 5, 280. 2) *plur.* 26, 301. c. m. 23, 7. adverte 15, 388. hebetat 22, 133. humanos expulit I 5. iungere 17, 161. alienare 22, 49. corrumpere 7, 187. minaces protegere 3, 98. pii c. m. 22, 4. -ibus figere 22, 155; tradere facem 14, 17; nitidis haurire *iustitiam* 17, 193. -ibus *Stiliconis* libratur orbis 24, 10. — *philosophice*: pl. corporis 17, 75.
- sententia] 1) quae sit potior 15, 353. prior mentis fuerat 28, 292. certa sedit I 121. *sequitur interrog. indirecta*: traxit mentem dubiam 3, 1; *item* anceps volvit eventus 5, 199. 2) *pro dictione*: prisci vatis c. m. 41, 9.
- sentire] 1) -it 8, 547; 28, 41; c. m. 27, 3. -sit 4, 12; c. m. 22, 43. -serat teporem 20, 96. laborem 24, 207. suspiria amoris II 274; cf. -iat ardore I 227. -iet meas iras c. m. 53, 16; cf. III 60. -sit te 8, 145. -sit murmur 3, 131. -serunt damna 18, 408; convexa necem 5, 454; opus 18, 166; arcum 10, 118. 2) *intellegere*: et al. et s. nefas 20, 10. c. *dupl. acc.* munus acerbum 3, 169; cf. 21, 150; -sere 15, 98; 8, 507. iam sentiat 15, 374; cf. 10, 176. c. *acc. et inf.* 18, 243; 7, 78; 22, 65. — *absol.* sensit humus 20, 171.
- senus] bis senas 15, 154. ter senas 26, 147.
- separare] -at: 1) c. *acc. et abl.* astris mortalia II 299. 2) c. *acc.* vestrum tenorem 15, 207. medius ignis confinia vitae c. m. 27, 71.
- sepelire] *solum* sepultus: 1) *proprie* 5, 453; gentes II 326. *subst.* sepultis viva admisce II 221; cf. vivis .. sepultos 22, 50. 2) *transl.* oblivione, contemptu: mancipium 18, 211; infortunio: gentes 20, 148. — *pro secretis*: gemitus 3, 257.
- septem] 10, 51. 17, 103. 20, 387. 24, 65; 135. 28, 536.
- septemgeminus] arces 12, 19.
- septenus] 1) *sgl.* vox 1, 176; gurgis 3, 185. 2) *pl.* *pro septem*: montes 15, 104; arces 28, 617.
- septimus] globus II 298. lux 9, 15.
- sepulcrum] (*ch V saepius*) 1) -o: veteri sedit 20, 232. ingenti solari c. m. 22, 18. parvo procede 18, 458. -is falsis nasci c. m. 27, 50. *translate*: rupto prodire 26, 443. 2) *pro morte*: -is damnata c. m. 53, 59.
- sequax] -ces sensu passivo (?) venas auri 17, 40.
- sequi] 1) c. *acc.* -untur 10, 172. curules 18, 474. te -emur 5, 239. vix te 8, 544. -or tentoria 3, 348. -atur imperium vos 15, 463. — *prolem* fata 1, 16. — *obsequi*: -ebar viam 3, 15; cf. III 440. aditus sequendus 26, 287. praeccepta 1, 263. -erer exemplum 15, 254; cf. 28, 590. hunc c. m. 22, 21. amorem 5, 261. caelum nauta secutus I pr. 11. castra lituos et mores 21, 169; cf. 15, 280; 10, 23. -atur puella coniugium I 119. — *persequi inquirendo*: mundum c. m. 29, 1. — *pro fieri post aliud*: -ebatur livor facta 24, 38; cf. 3, 116. hinc sequens *pro proximo* 8, 77; cf. 21, 139. — *pro exsequi*: nomina tanta 18, 61. 2) *absol.* 5, 367. 18, 254. 20, 236. pone 22, 453. -imur quocumque 3, 170. *pro persequi*: 3, 367. sequentum 28, 279; cf. 10, 138. secutam cursu ferroque c. m. 30, 169.

secuto victori 28, 296. *pro fieri post aliud*: sequitur vulnus 20, 574.

serenare] -at aer aquam c. m. 26, 36.

serenum] perpetuum 17, 208. splendere 26, 49. -i fraus 8, 425. -o patent convexa II 91; cf. *Augusto servatum* 28, 542; *hinc* -o tuo risit natura 8, 183.

serenus] 1) *de rebus naturae*: ager III 232. ver I, 272. lux c. m. 27, 19; cf. 3, 129. curriculum Veneris 22, 439. imbres c. m. 28, 5. lapsus serpentum I 13. 2) *de homine potenti (deo)*: c. m. 22, 33; II 312. vultus 22, 10. *Augustus*: fratres 17, 167. mens 7, 182.

serere] unde satus 22, 124. cf. satum.

sericum] -a: 1) *adi.* frena 22, 350. 2) *subst.* rubra crispatur 28, 577. oneri 20, 338. — *ex fronde arboris lanigeræ originem habere creditur* 1, 180.

series] sellarum extrema accipit deos, III 12. densior gestorum 21, 139; cf. c. m. 30, 221. *continuatio*: -em meditata ruinis 26, 172; cf. s. factorum ducere I 52. 2) *de gente*: -em gentis 8, 21 (cf. *Iul. Valerius* I 7). -es Aelia c. m. 30, 56. cf. -em sanguine et iudicio ducere 28, 419.

serius] -a iocis miscet 22, 165.

sermo] 1) -ne crebro monere 8, 269; frui 10, 230; blando mederi c. m. 30, 138; morari 3, 110. medio 28, 426. -ibus vagis 1, 31. longo (*Ge-spräch*) 15, 325; cf. -num vices 5, 74; gratia III 205. *sermocinatio*: captatur 22, 163. tenero matrum II 323. ficto 5, 371. 2) *rhétorice*: ducit aures 17, 20. -is politi mella 17, 251; fucati opem 28, 593. longe petito 26, 384.

sero] (o *breuiatum*) *adv.* 7, 87.

serpens] (*msc.* 22, 428; 7, 139; *fem.* 3, 228; 24, 367) calcata furi 3, 228. -tum suci et squamae in veneficiis 15, 173; rictus pro casside 21, 262. in thiaso ebria 24, 367. in Cereris curru: fulvis I 201. *pro coma Furiis*: -tum erexit hiatus 3, 66. *pars Gigantum*: -tum ossa III 342; cf. c. m. 53, 89; II 161. *aeonis signum*, viret squamis, (cf. 15, 173), caudam ore vorat 22, 428. 2) *signa milit.*: multus iratus per nubila 7, 139. -tum volatu 5, 178.

serpere] -it torpedo c. m. 49, 4. -unt hederæ II 111. lanugo per ora 8, 643. — per membra silex c. m. 53, 99.

sertum] *plur.* *Lais* refudit 18, 91. -is ornari II 87; cf. 145; regalibus apicem c. m. 27, 85. *Nereidum* 10, 154. *spicea Africae* 15, 137; cf. *flaventia* III 126. *floreæ (rosis)* in nuptiis Orphei c. m. 31, 10; cf. *calida thalami* 21, 5. *stellantia* (cf. *sidus Coronæ*) 10, 274. *flagrantibus (Solis equorum)* 22, 471. *pro praemio*: vati Martia laurus 23, 20. — *metaph.* -o Pierio redimere (*i. e. carmine*) c. m. 30, 2; cf. 21, 5.

servare] 1) *conservare*: aurum 22, 151. quietem c. m. 2, 5. rigorem 1, 41. -asse repertum 22, 326. -antia fata tenorem 1, 17. -ato flore 18, 344. -asse famam 16, 4. 2) *hüten*: gregem 18, 134. -ant vestigia 28, 173. -asse excubiis iuvencam 21, 313. -ans stabilem orbem fratribus 2, 17; depositum 28, 585. *vel retten*: quos -avit 28, 388. -averis urbem 24, 69. -andis bonis 3, 267. 3) *reservare*: -atis poenam sceleri 20, 36; cf. 15, 347.

servator] 1) foederis 26, 496. (iuris metus) s. honesti 21, 163. 2) *absol.* -rem te videant 22, 391. *pl.* -res Camillos 18, 439.

servilis] 1) *quod decet servum*: horror 26, 372; *adv.* -e gemens 15, 365. 2) *servorum, vel quod pertinet ad s.*: pubes 18, 509. animi 18, 177. nota 22, 281; cf. 20, 132. arma 26, 159. regna (*sub s.*) 20, 593; cf. 24, 126. laurea Pompeii 18, 503. crimen 18, 26. 3) *transl.* 15, 51.

servire] 1) *servum esse*: ducor servitum tyranno II 264 (cf. 5, 390). *sine dat.*: -iat hoc genus 18, 332; -iret 18, 57. 2) *de populis, subiectum esse*: 8, 485. Latio Africa 21, 18. tyranno 5, 390; famulo 20, 319. *sine dat.* 3, 194. 17, 165. 26, 541 (?). -iet Rhenus 10, 279. s. cupere 17, 165; 8, 485. 3) *de rebus*: cui machina II 281. Gradivo dextera 19, 61. -irent legibus enses 21, 167. -isse ligones Latio 24, 92. lupatis (*equi*) 1, 82; c. m. 47, 2. *hinc inservire*: Veneri 18, 345. *sine dat.*: mula c. m. 18, 7.

servitium] 1) 20, 352. -o trahere alqm 26, 618. inlustrior ordo servitii in aula 18, 150. 2) *de regno*: pati 11, 28; sub principe 24, 114. -o subactus 21, 217. 3) *pro servo*: 18, 43; 22, 325. item 1, 138 (? cf. s. *Eugenius*; possis tamen interpretari: tyrannis). 4) *sensu morali, Stoico*: -i iugum pati 8, 260.

serus] 1) *zu spät*: fides 26, 554. -a vindex 26, 150. *nomin.* *pro adv.* 22, 151. III 168. 20, 142; 501. — *adv.* *serum*: creditur 20, 53; *serius* II 266. 2) *spät*: c. m. 27, 33.

servus] 18, 479. -i usus 18, 142; rabies 18, 184.

seu, sive] *coniunctio*: iterata in *correlat.*: 3, 171; 334; 18, 339; 8, 189 *al.* c. *coni.* sive .. seu 1, 80. *priore loco omitta*: fabula seu verum 24, 231. illa forma qua dicunt 'sive hoc est, illud sequitur, sive illud est, hoc sequitur' (cf. e. g. *Orid. art. am.* II 203 sqq.), ignota est *Claudianus*.

severus] 1) *Dis* I 227. senes 7, 127; cf. 21, 54. populi 18, 430. mores c. m. 30, 127. mens 22, 66. terror in ore 1, 91; visus 5, 496. 2) *de rebus*: canities I 49. genae 3, 135. antra *Themidis* 2, 14. colos (*Parcarum*) c. m. 26, 87. leges 10, 201; 17, 154. (*iudicis*) tela c. m. 23, 14.

sextus] annus 28, 659; -as secures 28, 647.

sexus] discrimina dabat II 29. uterque 1, 201; 22, 360; geminus c. m. 30, 68. alter nec alter 18, 467. virilem reminiscitur 20, 139. imperat (*femininus*) 18, 322; cf. 17, 154. -um non fatetur 24, 246. -u recepto 11, 34; debiliore c. m. 17, 18. *de eunuchis*: alter s. 20, 224; cf. 20, 552; pro sexus! 20, 55.

si] 1) *wenn*: c. *praes.* 3, 88; 5, 207. *coni.* *praes.*: 5, 242; 14, 9. nec si 3, 295. *coni.* *perf.* 20, 512; 22, 225. *coni.* *imperf.* 3, 217. 20, 123; 223. 8, 554. c. m. 30, 196. *coni.* *plusq. irreal.*: 3, 106; 5, 186; 11, 31. si non 15, 253. *non irreal.*: si cessissent (*pro cesserant*) c. m. 30, 91; cf. 3, 224; 20, 504; item si forte 15, 56. si quando ibant 21, 64. in obtestatione: 15, 404. *optative*: o si 8, 650. cf. *siquidem*; quodsi. si quis v. s. quis. 2) *ob*: 1, 236. 15, 493. c. m. 53, 17 (cf. *ad l.*). si forte 28, 447. 3) *pro etsi*: c. m. 10, 2.

sibilare] -et glaciale Anguis 22, 459.

sibilum] -a: 1) mentitur serpens 7, 141; cf. 28, 568. 2) *equisonis* 26, 409. 3) vulgi 5, 399.

sibilus] [2, 33].

sic] 1) c. *verbo*: 3, 226; 7, 36; 8, 69; 470; *al.* sic eat 20, 156. s. ait 1, 263; cf. 3, 65; 333; 349 *al.*; *elliptice* sic pro sic ait 15, 320; 17, 135. *pro adeo*: s. cessit ... ut 7, 86; cf. 18, 227. 22, 82. 26, 55; 303. c. m. 30, 194. 2) c. *adi.* sic placida .. ut 22, 66; cf. 20, 141. 3) in *comparatione*: 1, 49; 192. 3, 165. 5, 376 sq.; 418. 8, 380; 508; 525 *al.* non sic 21, 264; I 274; cf. 24, 56; II 98. velut ... sic 3, 186; 305. 28, 529. II 167. cf. 5, 23; 26, 373. sic ... ut 8, 300. 17, 211. 21, 169. 22, 45. 24, 56. sic .. quam 8, 281; 300; 489. cf. *sicut*. 4) in *affirmatione*, *obtestatione*: c. *coni.* 1, 160 sq.; 10, 338 sq. III 309. sic non c. *coni.* c. m. 23, 1 sqq. 5) in *interrogat.*: sicine 3, 45. 28, 181. sic 3, 46. 18, 23. 20, 93; 141; 535. I 94. II 251. III 410.

siccus] c. m. 38, 5. -o lumine 15, 130. gladius 5, 235; cf. 22, 16; spicula s. maneat 24, 269. nec s. costo 10, 95.

sicine] cf. sic.

sicubi] III 164.

sicut] erat 7, 163; cf. III 382.

sidereus] 1) siderum: axes II pr. 35. acies 1, 23. gurgēs (circulus lacteus) 28, 178. turres c. m. 53, 32. 2) radians: cassis -is iubis 3, 352. aves 20, 330. 3) de deo: III 178. artus c. m. 25, 3. 4) de Augusto: 17, 266; cf. onus 8, 570. Serena 10, 252; hinc eius supercilium c. m. 31, 58; ulnae c. m. 30, 219. — [2, 88.]

sidus] 1) -ere fulgere 5, 3; certo 20, 197; clementi c. m. 25, 120. Hyperboreo 5, 240; cf. 28, 445. plur. caeli 8, 30; plaustris 26, 247. pete s. 3, 363; cf. 17, 171. testor 5, 165. regit c. m. 51, 12. non pacem habent 26, 62. respirant in Oceano c. m. 30, 53. concussit Iuppiter III 66; famulantia Iunoni c. m. 31, 35. altera apud inferos II 283. ad s. 5, 136; 24, 196. personata: scribunt eqs. 22, 476. in navigio: dulce carinae 3, 275. s. in undis sperant 20, 507. quo regatur 8, 424; cf. 20, 424. 2) planetæ: septem 17, 103; cf. c. m. 43, 2; c. m. 44, 2. 3) stella cadens: excussum 22, 272. 4) cometæ: pl. iaculentur crines 15, 496. 5) de luna: proferrent partus 1, 146; cf.olvebat 15, 214. 6) de sole: Mithras volvens sidera 21, 63. 7) pro caelo, regia deorum: pl. 17, 171; II 240; III 17; cf. I 2; c. m. 31, 35. hinc s. temperat Amor 10, 75. 8) divi asterismus: sidus avi re-luxit 8, 190. novum 7, 172; adiecto 5, 3. cf. sidera parturit aether 10, 275. 9) homo com-paratus cum s.: 3, 275; 20, 507. sideris instar 26, 458; curso pulchrior 11, 1. 10) Augustus ipse s. dictus: imperii s. 28, 23 (cf. Aug. Kraemer De Manili astronom., 1890, p. 48). hinc gemino sub s. 19, 35. 11) pro caelo, aere: s. corruptum 15, 40. 12) pro anni tempore: brumali 26, 322. 13) fati auctores: 3, 142; proferunt partus 1, 146. vaga Saturni queri c. m. 43, 2; cognoscere c. m. 44, 2. 14) in capite Phoenixis c. m. 27, 18. — [2, 120; 20, 17.]

signare] 1) distinguere: Diana signatur cornu II 54. vestem acu c. m. 27, 87. -atus crura ferro 20, 343. de consule: -abitis annum toga 8, 654; cf. 22, 452; nomine tempus 1, 266. 2) hinc: caelum corona 10, 272; cf. 28, 170. 3) pingere: signatus flore iuventutis 22, 351. pulvere cursus 17, 126. 4) scribere, sancire: -et titulos 26, 644 (?). -abat iura Suebis 18, 380. 5) viam ducere in: -ant nubila I 182; -avit nubes tramite 7, 163. 6) prodigiis futura 22, 292.

signifer] miles 10, 296; 15, 419. — et v. Signifer (adde 3, 365).

signum] 1) rotarum III 431. c. gen. obi. doloris II 123. 2) militaria: Martia 18, 505; Romana 20, 225. Mavortia rubescunt floribus 10, 187; cf. 28, 38. undique proferant 26, 405. -is salutatis 26, 462. bellorum s. positus 8, 8. Hellespontica 18, 256. privatis famulari 5, 77. — pro exercitu fere: 5, 151; 24, 85. movet 28, 495. tollere impia I 65; cf. 3, 86; intulit Oceano c. m. 30, 41; cf. 23, 10. flectere 7, 25. tuli adversa II 256; cf. 3, 266; obvia 15, 247. -is excitis 20, 406; collatis c. m. 9, 27. iunctis 21, 333; cf. 21, 234. mollescent 20, 562. cognata 28, 401. — translate: ad s. vocas (Iustitia) 17, 176. 3) litrorum vel sim.: canunt 3, 348. sgl. dat Iuppiter 1, 206. pl. ruendi dare c. m. 53, 60; insonuit 28, 625. 4) prodigia: 20, 31; 54; 26, 238; cf. 15, 487. astrologica: 8, 192; quid s. ferant 8, 192; -is femineis c. m. 44, 6; hinc s. Aegypti 3, 147. 5) statuæ: spirantia 26, 612; volantia nubibus 28, 46. cf. innumeris (in aegide) 7, 193.

silentium] -a: Orphei II pr. 7. adhibere somno 18, 418. suspensa librant mentem 26, 457. aeterna 5, 490. Delphi rupere 8, 144 (cf. II 329). — vasta silvae 21, 228. nocturna III 404. tenebrosa Orci II 329. — transl. de eo qui litteras non scribit c. m. 41, 1.

silere] 1) non loqui: atria I 84. antra 28, 29. -entes anni 17, 157 (cf. Pythagoras). sub nocte silenti 27, 11. de canibus III 448. — de mortuis: -enti populo II 237. subst. -tum rex c. m. 53, 45. 2) ora silet 22, 26. 3) c. acc. quem non silebunt 1, 32; ut sileam actus 15, 291.

silex] cocta c. m. 26, 20. per membra serpit c. m. 53, 99. in templo Cybeles Pessinunte I 203 (cf. Arnob. VII 49). de marmore: membra ligat (in statua) c. m. 7, 7. magnes: c. m. 29, 42. crystallus: c. m. 34, 4; c. m. 37, 7.

silva] 1) soles temperat eqs. II 105. -am caedere 8, 344; cf. exsectis 22, 198. pl. III 285; 17, 238; 24, 237; 27, 4. horrendae 26, 359. vastas 8, 105; 26, 408. curvatas glacie 21, 128. opacis artatus 28, 518. — feras pascit 3, 285; 17, 309; cf. 5, 256; 24, 283; -arum decus 24, 319. favis undat III 25; cf. 1, 250. -is turiferis II 81. lanigera s. (serici origo) 1, 180. carinas texuit 21, 314. secuta chelyn II pr. 8; cf. migrantes s. 22, 172. -is fractis a Pythone 8, 538; adsuetum delphina 18, 355. 2) pro luco: sgl. III 337; pl. loqui 28, 32. timidus inclinat Gargara I 208; cf. summissis s. 20, 173. 3) pro ligni materie: plur. rudes III 366; flagrasse 8, 470. 4) translate: sgl., iaculorum c. m. 9, 11; -ae instar II 25.

silvester] -tribus antris 17, 190; lustris III 44. -tres deos c. m. 25, 19. — echinus c. m. 9, 17.

similis] 1) c. gen. sui 17, 212 (cf. 28, 512). 2) c. dat. vero similes causas c. m. 28, 24 (cf. ad l.); quod defenditur coll. fama falso similis 18, 346. cf. sibi 18, 342. 3) c. inf. -is nec quisquam pro-ducere vellera 20, 384. 4) absol. 1, 17; 18, 255 (cf. ad l.); 24, 34; 21, 253; 8, 208; 17, 255; c. m. 30, 186. s. monstratur in speculo 10, 107. clementia cunctis in similes 18, 189. sc. sibi 3, 186. c. abl. aevo -es 10, 73. quem similem consilio? 17, 162. quam s. 20, 133.

simius] 18, 303; cf. simulator.

simplex] (-ex, -ice, -ices) de luxu: cultus 3, 217. sensu morali: gratia 8, 283; pudor 28, 565; lacrimae 14, 4.

simul] 1, 100. 3, 230; 377. 5, 21; 227. 7, 149. 10, 172; al. toto simul 5, 120; tot s. 21, 305; cf. 5, 310. s. iungi 5, 516. simul ... simul 5, 197. simul cum 15, 252. sequitur que ... que 21, 71. — pro simulac: s. agnovit, restitit 20, 531 (v. var. l.). ac simul c. m. 53, 111.

simul ac] c. pft. 15, 227.

simulacrum] -a: 1) imitatio: Martia s. ludis 8, 539. 2) statuæ: parabantur 28, 374. ferrea (cataphracti) 5, 359; cf. bellis viva dedit 28, 573. 3) umbrae: pallida 3, 127; cf. terrebant s. mali III 69.

simulare] fidem 3, 98; fugam 20, 432. imitando exprimere: -atus 20, 181; ius 28, 7; -ta Cynthia c. m. 51, 10.

simulator] imitator: oris humani (simius) 18, 303. sin] 15, 121 (item 20, 338 iubente Kochio).

sincerus] mens 8, 230. — sacrum c. m. 32, 21. laus 28, 404. fides c. m. 25, 92. sincera bonorum congeries 17, 135; cf. 21, 25.

sine] s. nube c. m. 28, 5. s. more 20, 438. non sine 23, 3. postpos. te sine 5, 268; hoc sine c. m. 25, 33.

sinere] c. acc. et inf. -as 18, 493; 20, 117. -it lux nihil occultum esse 8, 274. sine c. com.: figant sine 8, 358; 359.

singultus] *pl.* varios (miscent) 26, 407.
singulus] *pl.* -a: *III* 260. per s. cernens 28, 565; cf. 17, 254; 10, 108; 3, 305; 15, 101. s. quemque 21, 30. adde 5, 519; 18, 361; 21, 138. 5, 426; 18, 268.
sinister] 1) 5, 470; pars 5, 352. 2) auguria 28, 274. monitus 26, 229. -o fetu 3, 29.
sinuare] *praes. tantum.* Oceanum *I* 270. fugas 8, 540; cf. -antur cornua (*militum*) 5, 375. -atur mensa in alis *c. m.* app. 10, 1; belua in arcum 10, 149; crinis in orbes *II* 15. — -tis pennis 20, 312; flexibus 28, 175.
sinuosus] -ae litora terrae 15, 517. -a draconum membra *I* 181.
sinus] 1) *vestis*: caeruleus *II* 48; laxum mordet gemma 1, 89. *plur.* -us cingit 20, 447; cf. *III* 377. carbases induta 20, 183. regales vinctura cingula *II* 95. stellantes Noctis *II* 363. 2) *ita ut simul ipsius corporis pars cogitari possit* (*Schooss*): in sinu reptavit 3, 94. Iovem sinu recipit Iuno *I* 106; ambrosio puerum complexa 10, 110; gestare 15, 394; dulci ferre *III* 174. *plur.* tumuere *c. m.* 32, 8. in sacros cecidere 8, 127; cf. *c. m.* 53, 127. maternos cruore undare 5, 68. 3) *velorum*: *pl.* curvare 8, 462. [1, 6.] 4) *maris*: *pl.* longos tentare *I pr.* 7; gurgus ducit *c. m.* 26, 42 (cf. *c. m.* 37, 4). s. Avernii angustus 5, 503. 5) *metaph. terrae vel imperii internum*: in ipso s. 20, 576. Illyricos 1, 60. item speluncae 22, 427.
siquidem] *c. m.* 41, 11.
sistere] -it mulas *c. m.* 18, 12.
sistrum] -is sonat Nilus in Isidis sacro 8, 574. -o Amazonio vivat licentia (?) 18, 499 (cf. *Prudent. psychom.* 435?).
sitire] 1) *absol.* -iens 8, 479. -entibus aegris 27, 9; populis *c. m.* 28, 18. -ebant stamina sole *I* 261. — *transl.* -ens 22, 112; 15, 151; sermonis politi 17, 251. 2) *c. acc.* -entes carmina rupes *II pr.* 19; pila cruores 5, 232; arae hominem *III* 282. 3) *c. inf.* -ens haurire cruorem 26, 604.
sitis] 1) -i ardere 3, 104. arescat 5, 510. -im fontibus prohibere *c. m.* 27, 14; cf. *c. m.* 50, 12. 2) *transl. in magnete*: venas consumit *c. m.* 29, 21. 3) *cupiditas*: cruoris 5, 152. scelerata sc. praedae 3, 220.
situs] *subst.* 1) -um mutare *I* 144. 2) -u: exesos ligones 22, 195. foedo squalent sceptras *I* 81; campos horrere *III* 37.
sive] *v. seu.*
smaragdus] (*zm. VP et R*) -i 10, 88. — in trabea: -os Erythraeos 28, 563; -is virent 8, 586. — -o virides loricas 22, 89. — in freno: virides *c. m.* 47, 8; *c. m.* 48, 7.
sobrius] mens 18, 229; paupertas 8, 412.
soccus] -o pulpita personat 17, 313. -i risus 18, 299.
socer] 13, 9; 21, 78; 24, 120. socerum 24, 166; *c. m.* 30, 178; confessus (*i. e. se esse*) *II* 230. soceri 15, 305; 22, 233; *c. m.* 46, 12; sanctum nomen 26, 304. *abl.* socero 22, 78; 28, 425; *c. m.* 30, 185. aequoreus (*Nereus*) 9, 3. — *plur.*, *i. e.* sponsae parentes: -i *c. m.* 46, 12; -os *c. m.* 31, 45.
socia] -as Dianae pudicas 24, 241.
sociare] (*praes. tantum*) 1) *c. acc. plur.* catervas 21, 233. -at foedere dextras 3, 223. *collect.* plebem castris sociante Quirino 23, 6. -antur furtis (*de comubio*) *c. m.* 29, 39. res: flores *II* 140; suprema (*in acie*) 5, 373. 2) *c. acc. sgl.*, *omisso dativo, de nuptis*: -arent Orphea (*sc. puellae*) *c. m.* 31, 1 (cf. *c. m.* 29, 39).
socius] *adi.* *III* 281; dux 3, 317; s. nobis 20, 481. caterva *II* 56. classis 15, 373. acies 28, 401; cf. 464. de rebus: vertex *III* 375. tellus *I* 147. aquae *c. m.* 53, 70. — *pro communis*: -is venatibus ibant 21, 64. mensa 1, 253. aula 7, 156. — *subst.*

1) *inter homines; collega*: *c. m.* 25 *pr.* 3; -i 18, 450; -un 18, 150; -os patres 8, 581; cf. 17, 258; -am plebem 10, 199. -os legit 20, 558. -um honoris 5, 383; cf. 28, 66. -is stipari 5, 76; cf. 5, 311; 19, 15; 22, 105. *commilito*: te socio 8, 351. *ita etiam* -is amissis *de Alarico* 28, 130? mei 5, 251. 2) *in rebus publ.*: *sgl.* 20, 481. suspensor 28, 309. *pl.* 26, 456. -os bella dabunt 20, 222. -is fretus 15, 194. 3) *transl. s. cerastas in convivio* *II* 346.
socrus] arida 18, 269.
sodalis] 1) *c. m.* 22, 52. -em doce *c. m.* 40, 19 (cf. *p. X*). *pl.* 20, 195. unanimos 3, 105; quos facit 5, 319; inter laetos 8, 376. piscis s. 20, 425. 2) *de rebus loco coniunctis*: lacteus orbis Cycni s. 28, 174; s. esse stellis 7, 173. Boreae Martique -es Rhemus et Danuvius 26, 339.
sol] roseus 7, 131. nimis 21, 250. quidquid imbuat ortu 8, 389. igneus ambit 22, 60. altior axi institit *III* 234. *voc.* oriere *c. m.* 40, 14. ardentior egit 8, 181. astris caelum remisit 8, 191. tardum discedere 10, 288. -em condit 20, 239; cf. *c. m.* 20, 13. *v. s.* levare. -e afflatus 15, 348. ad utrumque cucurri 15, 48. — occiduis 21, 161; signum tempestatis 8, 426; sc. ora maculis aspergit 15, 494. — -is radii 28, 539; orbita non capit 5, 155; fervor *c. m.* 27, 15; vapores 7, 206; cf. *c. m.* 28, 17. in ortus transire 21, 338. — numerus soli tenebras indicit 17, 129 (cf. *ad l.*); -em pallescere *c. m.* 29, 3. — genas infecerat igni *c. m.* 25, 42; -em combibit 8, 552; pati *II* 198 (cf. 20, 411). -e perustus 1, 218; adsiduo sitire *I* 261. — *plur.* *c. m.* 20, 13. rapidos summonere 8, 341; admittere 10, 250; torrentes temperat *II* 105. -ibus *c. m.* 35, 1; torrida 5, 42; cf. 21, 350. matutinis praesudat *II* 120. sustinet accensos 28, 215; cf. 20, 411. -ibus pallidus 18, 260. prodigium: geminos 18, 7. — fabulosa: refugus 15, 399. s. Elysium apud inferos *II* 284. — [2, 125.] — *et v. Sol.*
solacium] -a: 1) *c. gen. instrumenti*: clari fati 15, 381. *c. gen. obi.*: mortis 21, 339; luctus *c. m.* 30, 105. *c. inf.* mori (*pro moriendi*) 15, 381. 2) *c. dat.* sorti 18, 205. leto dare 5, 19; morbis 20, 355. cf. tribuit 8, 93; ferre 28, 308 (*at auferet* 15, 339). 3) *absol.* *II pr.* 3.
solaris] 1) *c. acc. person.*: -atur infantes *II* 47; dictis *c. m.* 27, 49; -abere partes 8, 342. solaturus sodalem *c. m.* 40, 19. 2) *acc. rei.*: -atur vulnera 10, 46; dolores 22, 343; cf. *II* 276. -abor curas *I* 110. -atus fata sepulcro *c. m.* 22, 18. -antia fauces carmina *c. m.* 19, 5. -abitur aestus pluviis 17, 196 (cf. *ad l.*).
solere] *c. inf. act. et pass.*: 27, 12; 20, 219; 22, 158. -ebat 5, 367; 7, 23; 8, 533; 15, 454; 18, 437; 19, 37; 21, 349; 23, 11. solitas fulgere 13, 1; cf. 7, 78; 124. saepe s. 1, 9.
solidare] *pass.* culmen *I* 244. -atam galeam 15, 210. -ata terga Danuvii 5, 27. — [solidare *pro* stolidare 5, 3; cf. *ad l.*].
solidus] *subst.* sex emptus -is *c. m.* 10, 3.
solidus] *adi.* adamas 5, 470. pinna *c. m.* 9, 14. telae 8, 595. [2, 67.]
solitus] *adi.* orbes 19, 3. iocos 20, 357. timorem 25, 15. viae 26, 287. aequor *c. m.* 28, 37. non s. 15, 19. — *neutr. subst.* -o conspectior 8, 567; cf. 28, 536.
solum] 1) *lanifici*: avitum 20, 457. 2) *maiestatis proprium*: ante ducis s. *I* 49. -o fultus *I* 79; eburno consul 24, 199; cf. 28, 588. Augusti sub s. (?) *c. m.* 31, 50. divitiarum signum: Croesi 3, 198; cf. 18, 213. 3) *pro regno*: 18, 213; s. dare 8, 214; Aurorae 28, 84. -o pulsus 15, 409.
sollemnis] 1) *adi.* mos *c. m.* 31, 37. furori cursus 5, 47. iter 20, 97. — campus comitiis 28, 5. omina

- 8, 612; cf. 22, 363. — vitium 22, 161. 2) *subst. n.* -ia referunt II 67.
- sollers] Etruria 18, 12. industria c. m. 25, 92. hiems c. m. 33, 3. -tior mater 28, 524. — c. inf. urgere 18, 275.
- sollertia] *parit artes (vide etymon) III 32; item s. artis c. m. 17, 23. s. curae (medicorum) 26, 121. fodit abdita s. Bessi 17, 41 (cf. 1, 50). hystericis c. m. 9, 32. — c. gen. obi. iuris 21, 32. — [20, 13.]*
- sollicitare] 1) *aliquem*: me 27, 12. -avit odor equum 10, 290. 2) *res*: -as Martia signa 18, 506. -at pudorem I 132. -avit aquas remis I pr. 2. -atus Athos remige 3, 336. -atur lucus equis Solis c. m. 27, 3. -ante die hiemes c. m. 37, 6.
- sollicitus] 1) c. gen. -i scaenae 20, 339. c. abl. sopor curis 3, 212; cf. aether 26, 379. *vel pro*: 21, 174. *sequitur dum c. coni. 19, 66.* 2) *absol.* mater 22, 344; cf. c. m. 30, 160. mens II 201. ratio c. m. 29, 1. colles 1, 50. telas c. m. 46, 15. pollex 17, 127. vita III 23. cursus I 29. pudor 14, 3; II 325.
- solstitium] -o 1, 135.
- solvere] 1) c. acc. *solo*: -it equos 1, 122; cf. 18, 137. -i arcus 5, 229; nexus 5, 412; pontem 8, 405; cingulum 11, 38. -eret matris onus 1, 146. ignis massas 24, 235; chaos 22, 9. solutis nivibus 26, 167; crinibus III 382. classem -eret (*ut ancoram*) 15, 485; funem 15, 488. obsessos 21, 115. lites et negotia 5, 494. poenas 18, 410; 19, 9; vectigal 22, 200; fenus 10, 37. tumorem c. m. 29, 47; corda 1, 247. solutis legibus 15, 140. quidquid discordia 17, 74. — *de morte*: quo -imur c. m. 27, 101. 2) c. acc. et abl.: -et nos turbine 5, 91. -ite Titanas vinclis c. m. 53, 28. -antur habenis gaudia 10, 200. velamina prelis soluta c. m. 25, 101; solutus galea 28, 344; -tae claustris 26, 37; cf. 22, 191; c. m. 25, 101. 3) *in alqd.* -itur in laticem III 251. cf. hanc s. fluvio 18, 296. 4) *sensu morali*: -ebat colla gestu 5, 345. solutus stupris 15, 446; studiis 20, 510; somno 8, 335. cf. lacrimae 5, 258 (cf. solve genas Stat. Theb. 11, 373). — (10, 1262).
- solum] *subst.* 26, 10; 637. putre c. m. 26, 15. lapsum 24, 340; pendens 26, 348. aratris scinde 20, 195. -i effossi operta 8, 332; vires nosse 17, 178. -o planus 15, 511. -o prosternere 10, 212. pollutum mergas 20, 38. -o victrici 28, 25. — *terra, patria*: nudum 20, 298; expositum calcare 26, 428. commune c. m. 22, 56. -o reddere cives 15, 200. -i virus 15, 285.
- solus] (*gen. -ius deest*; *dat. -i 1, 275; 5, 73; 24, 279; c. m. 26, 8; item fem. 10, 191; 15, 207.* *sgl. 3, 111; 260; al. neutr. quod s. 15, 5; cf. 18, 169; 22, 98. plur. -is 15, 436; 18, 433; 17, 268; 19, 30; c. m. 38, 4. -os 19, 73; c. m. 31, 32. spes sola mari 18, 245; cf. 20, 501. sola relinquo III 259. vel s. 8, 405; vel s. veni 5, 98. non s. 5, 166. nec s. sed 21, 269; 24, 77. solus erat qui 26, 267. per anaph. 15, 305. cum vi summa positum de Stilicone: 7, 152; cf. 22, 243; 21, 106; 197; 24, 39 *al.*; hic sola turris 3, 264.*
- somnifer] -ram virgam I 78.
- somnium] -a: 1) 18, 172. aurigae currus eqs. 27, 5. per s. futur 15, 329. 2) *quae omen habent*: narrari 26, 228; edita 26, 544. non irrita misit 27, 22. infausta monent figuris III 124. Aegyptia 18, 313. per s. vidi III 437.
- somnus] 1) III 318. mecum III 206. sparsus I 276. sacer Augusti 18, 418. -um detergere c. m. 25, 27; excutere III 110. -i otia c. m. 30, 144; unanimi consortia II 368. frustratur negotia 22, 140. -o soluti 8, 335; religatus 28, 472. placido cedere c. m. 30, 91. indulget c. m. 21, 1. resolvi 11, 21. longo exitus 25, 1. — *plur.* 26, 360; c. m.
- 25, 1; ducti 18, 67; recipere 5, 139. in s. labi 5, 327. inertes 7, 41. teneros carpere 15, 328. incestos 15, 447. 2) *pro dormiente*: rapiat anhelitum 14, 24. 3) *pro somnio*: favet 27, 15. -o omni perit III 70. *plur.* per s. futura panduntur 15, 354. dei -os monitos imagine dignantur 22, 217. 4) *transl.*: -o longo torpentia antra Musarum II pr. 51; cf. 25, 1. — cf. Somnus.
- sonare] 1) *sonum efficere*: cornua 5, 57; tuba 21, 248; chelys 6, 18. -at parma grave 28, 628. verbera II 333. vestigia 20, 314. -ent oscula c. m. 25, 131. classis per undas 24, 357. convivia cantu 22, 142. clamore tribunal 8, 611. pompa 10, 286. -uit rupes 1, 125; -uere cavernae II 173. 2) *sonum accipere, continere*: terga fragore c. m. 9, 26. -antibus arvis III 423. 3) *pro loqui c. acc.*: -at quid verbis 18, 261. -et ore parentem 28, 493. regio -at „io“ 2, 11. quidquid -uere atria 17, 88.
- sonipes] *haec sola f. 1)* 8, 347; 15, 439. calcaribus arsit 8, 546. dorso ferebat 28, 344. ignarus habenae 15, 439. frondes depastus figat morsus 28, 240. nobilis Pharsalicus eqs. 10, 289; illustret circum Hispanus 17, 285. o felix s. c. m. 47, 1. 2) *collect. pro equitatu*: proterit Orontem 5, 35 (cf. 28, 344; 26, 148 *al.*).
- sonitus] -u inani (*tintinnabulis*) 28, 262. *pl.* accepit 1, 209.
- sonorus] aes 8, 149. lyra c. m. 31, 5. Auster 12, 43; cf. I 72. axis 20, 105. arcus 5, 80. *de aquis*: -a terra fluctibus 15, 512; Phlegethon 3, 119; cf. 7, 45. [13, 7.]
- sons] (-tes, -tibus) 1) *adi. hydrae I 39. triumphos 28, 406. 2) subst. -tes 5, 478; 8, 89; 17, 221; 20, 308; 508; II 303. -ibus ignovisse 22, 17.*
- sonus] fit c. m. 53, 6; attigit aurem 26, 412. -os remorum 15, 43; aurigae 8, 67; cf. barbaricas concipit mula c. m. 18, 8; eriles 8, 67.
- sophos] *adv.* repeto c. m. 23, 18.
- sopire] (*praes. deest praeter infin.*) 1) -ito pectore 27, 2. -itus Lyaeo 20, 435. 2) *translate*: labores 5, 324; -itae artes 17, 264; cf. populos torpore III 22. -ierat cantus 21, 4; cf. II pr. 1.
- sopor] 1) ora decet c. m. 25, 6. -ris nubes 21, 309; fraus 28, 477. -re aestivo iacere c. m. 28, 41. -rem sollicitum abrumpere 3, 212; leto iungere 20, 437. *pro concubitu*: bonus ille III 276 (cf. 14, 24). 2) *somnium*: fingere potuit 27, 25 (cf. 18, 172). irriguus largitur pocula 27, 10. -ri facies ingesta III 81. — cf. Sopor.
- soporare] -atis linguis I 283.
- soporifer] -ras vices III 404.
- sordere] 1) tabo (*leo*) 7, 82; -enti puero 26, 358. 2) -ent tibi citharae c. m. 25, 48.
- sordes] -ibus purgatis (*lanae*) 20, 383.
- sordidus] c. m. 52, 1. aratra 8, 415. sanguine sordida vestem 20, 110; cf. III 178. -us scabie 18, 136.
- soror] 1) 10, 41; c. m. 30, 123. -ris c. m. 30, 187; nomen III 211. -rem fidam c. m. 30, 113. *pl.* II 119; 238. III 198. -rum III 229. Honoriades c. m. 30, 131. *pro Musis*: 4, 1 [2, 3]. infernae Allectus 3, 27. Stygiae (*Parcae*) 20, 31. Idaliae 10, 100. frondosae Phaethontis 7, 125; cf. 28, 171; -rum nobilium rami c. m. 31, 11. -rum turba (*Thetidis*) 9, 3. — s. simul et uxor 20, 88; cf. -rem 18, 263. — lunam solis s. 26, 235. 2) *adoptiva*: stirpe s. 10, 41; cf. 28, 553; -ris c. m. 48, 1.
- sors] 1) *Loos*: incertas versat urna II 332. *de oraculo*: -tes ambae malignae 26, 552 (cf. 26, 445). 2) *casus*: improvisa revexit dominum 26, 370. -tis munere mirae 26, 445. sic sorte remota (*i. e. casu extraordinario*) 10, 325. 3) *fatum*: s. aspera fati 28, 283. durissima generis 18, 71. durae terminus 5, 90. -tem cognoscere III 298.

- 4) *vitae condicio* (*Rang*): -te divina genitus *III* 61. -tis privatae contagia 8, 123. sorti solacia 18, 205. -tem praebere 1, 157; cf. patria florens c. m. 41, 18. 5) *Antheil*: dispendia -tis supremae *I* 100. -tem patruī revisunt c. m. 30, 124; linque meam 3, 363; desere *II* 220; in tuam transtulit urbes 15, 259. s. Aurorae (*i. e. orientem*) 28, 84. 6) *facultas interna*: sincera bonorum s. uni concessa 21, 26. cf. -tis conscia c. m. 49, 8; novam iactare 28, 513. — [2, 63.]
- sortiri] -ita: animum 1, 154; Veneris figuram c. m. 11, 3.
- sospes] -itis patriae 26, 434. -ite: me 5, 304; 26, 523; te 22, 201; qua *III* 417.
- spadō] (*sol. nomin.*) *Eutropius*: 19, 33; Tiresias 18, 315; succinctus 20, 62; consul 18, 296.
- spargere] 1) glandes funda 7, 50. -sisse spicula c. m. 9, 2. -sum cadaver 5, 417; cf. 447; 15, 361. *homines* spargentes flammās 17, 326; cf. 28, 160; -serat 20, 34. -sere violas c. m. 25, 118. caesariem Sygambri 8, 446. sparsa comam (*puella*) 24, 303. sparso somno *I* 276. -sit per membra vigorem 20, 498. sparge diem comā 1, 3. 2) *conspergere alqa re*: -ens rore membra 28, 327. -it colla iubis c. m. 48, 10; cf. 8, 36. -entur flore viae 22, 400. -sum maculis aevum 20, 132. 3) *dispergere*: -itur aer vento c. m. 26, 35. sparsi 10, 135. cogit mulas sparsas, spargit coactas c. m. 18, 11; vires c. m. 25, 87. 4) *distribuere*: -untur in omnes 21, 33. -sit diademata 8, 20. -surus aristas populis *III* 53.
- spatiosus] artus *II* 338; tractus (*draconis*) 2, 7. frena 22, 370. spatiosior India c. m. 22, 19.
- spatium] 1) *Raum*: praebere 8, 478; non invenit ira 5, 415. s. pugnae discriminat aer c. m. 53, 74; cf. spatii aequore distare 5, 172. 2) *Grösse des Raumes*: sp. naturae discere 16, 11; *Romae non capit visus* 24, 132; -is terrae non capitur c. m. 32, 14. -o indulget rosa 10, 249. -o ventos relinquit 17, 207; ingenti fusus c. m. 26, 2; -o aequare 24, 290. 3) *leerer Raum*: s. relictum supplere *III* 157. 4) *Entfernung*: -o debilitatur amor c. m. 40, 12; *Abstand*: fallit c. m. 9, 33; -is parvis discernere 28, 364; cf. sub 1. 5) *Raum-abschnitt*: -is internigrantibus c. m. 9, 14. 6) *temporis*: aetatis s. tenuat c. m. 36, 6. s. morandi nosse 26, 118. cf. 17, 59. 7) *magnitudo moralis*: s. meriti quod non capit mensura 24, 43. 8) *Spazierweg*: -iis cedere 21, 48.
- species] (-es, -em, -e) 1) *Erscheinungsweise*: -em laetam praemittere 22, 35. dissona 28, 6; aulae apparuit *III* 148. inter -em aulae veteris et praesentis 28, 558. plur. tales s. armentorum c. m. 4, 1. — in *comparatione*: specie c. gen. 15, 158; 507; item in speciem 5, 129; c. m. 9, 15. 2) *laudata*: lenis Triviae *II* 27. Romana senatus 22, 402. celsa potestatis (*Stilico*) 10, 320. *absol.* -e amissa 8, 83. 3) *imago*: nitet armati s. 20, 73. *translate*: -em fratris sibi reddit c. m. 30, 110.
- spectaculum] -a: 1) impia campi 5, 63; cf. 28, 272. res pretiosae: regia c. m. 39, 1. 2) *ludi*: poscere 20, 365. feris inlustrare 24, 239. consumant montes 17, 310.
- spectare] 1) -abunt 22, 400. -andi studium 7, 127. -antibus cunctis 15, 468. -ari puppibus urbes 20, 471. -atos ludos 28, 390; cf. 26, 243. 2) *respicere*: -ata salus 26, 114. 3) *acquirere*: -atur locus 5, 282. 4) *spectatus*, *i. e. probatus* c. m. 30, 179. 5) *expectare*: -ant aquilae decreta 24, 86; cf. equi -antes gaudia praedae *I* 288, ubi v. *adnot.*
- spectator] veniat socii s. 18, 450. cuius agendi s. fui 28, 440. cf. 21, 147.
- specula] pl. in speculis pendere 26, 570; in s. sati restitit 15, 249.
- speculari] -tus 10, 140; ab arce Iuppiter *I* 214. -amur nubem a turribus 26, 455.
- speculum] -o se damnare 18, 94; -i iudicium 10, 106.
- specus] -u gelido 11, 19.
- spelaeum] -a subit metuenda ferarum 26, 354 (cf. *Vergil. ecl.* 10, 52).
- spelunca] tegebat leonem 7, 77. -as rimatur 24, 309. — inmensi aevi 22, 426 sq.
- sperare] -at nihil *III* 141; coniugium c. m. 53, 40; sidus 20, 508. -averat artus 15, 229. -antur tempora 8, 619. *roc. sperate* (veni) 5, 98. — -aret pacem ab alqo 28, 416. — c. acc. et inf. -asti 5, 386; -abam 20, 545; 22, 258. — c. inf. 21, 11; -abam *III* 408. — *pass. nom. c. inf.*: -ata Roma teneri 26, 477; cf. speratur avus 22, 240.
- spernere] 1) *de rebus*: -ebat munera 3, 201. spreto auxilio 21, 235. sprevere pudorem 7, 126. *cum negat. ne sperne artus sen.* 3, 144; cf. c. m. 31, 23. 2) *homines*: 11, 16. -vere pium 20, 228; cf. 18, 150; 28, 106. quos spreverit 22, 149. -is dextras 5, 262. nos sperni faciles 18, 426. 3) *absol.* -it c. m. 31, 23; -visse potest 22, 183; cf. 28, 366.
- spes] 1) 18, 245. trepidans c. m. 30, 96. anxia, mentem agit 1, 66. improba nunquam laetata diu 26, 73. flatus spe nutrire 20, 433. vana pepulit ut 26, 388. inani captus 21, 345; elusus 22, 223; cf. 28, 367. spe maior 24, 6. plur. suas comisit asylo 15, 391. c. gen. obi. vel relationis: 15, 62; 20, 324; 22, 223; 28, 367; nulla salutis, fugae 20, 276; cf. 5, 391. fragilem vitae tueri 5, 12. irrita concidit 7, 91. *sequitur si*: -em fovens si forte 28, 447. — *amatoris*: aegra incusat 10, 14. — *rei publ.*: una in te 20, 591. omnis abit 26, 281. Italas auget 28, 24. prospera (!) addita et exempta 26, 469. 2) *de homine ipso*: spes poli 7, 10; una deae *II* 138. equus fecunda s. gregis 10, 294. 3) *pro re sperata*: spe propiore tori 28, 524 (*i. e. propiore toro sperato*).
- spica] -is inlustris Africa 22, 256.
- spiceus] sarta Africae 15, 136.
- spiculum] -a: 3, 81. 24, 268. 10, 5. 8, 359. cornu tendere 7, 49; cf. 8, 528. Gortynia 8, 528. torquet Garamas 21, 354. Cyclopuum 22, 27. flammea Amorum c. m. 25, 20. figant 8, 359. tendere 5, 462; 7, 49; 8, 528; intend. c. m. 25, 20; spargere c. m. 9, 2. differt 22, 27.
- spina] armat rosas 14, 10. — in fluvio (?) c. m. 26, 55.
- spira] semper serpentis. -am retorquens Typhoeus 26, 65 (ubi spiras vitatum odio signatissimi). plur. -is *I* 186; c. m. 53, 114; tegere 2, 3; remissis 5, 364. [2, 32.]
- spiramen] -inis actu de magnete c. m. 29, 36.
- spirare] 1) *de habitu*: -avere animae Notis *I* 242. c. acc. -at pectore sulphur *I* 154. hinc -antem numine ceston 10, 124. de vita ipsa: adhuc spirantia lumina 5, 410. 2) *de statu*: 8, 592; signa 26, 612; cf. c. acc. -at Minervam 22, 341. 3) -at solum c. m. 26, 15. 4) *odores*: -antia balsama 1, 252. -ent crateres 10, 197. altaria fumo c. m. 27, 96. c. acc. quidquid *II* 81. 5) *de animo elato*: praecordia Phoebum *I* 6; rupes praesagia 28, 34. -ans animis Alpes 28, 442.
- spiritus] 1) oris redditur *III* 151; equorum corrumpt auras *II* 202; [*III* 123.] 2) *aer*: inclusus in sphaera Archimedis, artificio pneumatico, c. m. 51, 7. 3) *deus* [20, 27].
- spissus] -as tenebras c. m. 53, 48.
- splendere] lavacris 20, 410. ligones 22, 195. serenum 26, 49. -et tabula paratu 15, 180. Bosphorus urbe 3, 175; gloria oris 26, 587; cf. -ebat 8, 205. splendenti fragmine c. m. 36, 1. -entior igni clipeus c. m. 53, 77.

- splendidus] -a: stagna Tagi 17, 286; rostra 22, 390; sexu c. m. 30, 68.
- splendor] 1) -re vario *siderum* I 104; ingeminat diem 7, 136. sanguineo et nigro imbuunt flores II 92. -ribus tremulis ferit 1, 123. 2) honoris: 18, 30; c. m. 25, 70; crescat 17, 15. armorum *dupl. sensu* 20, 600.
- spoliare] -at ditem 3, 299; favos 14, 8. -amur amicis c. m. 22, 24. — quod aestas -averit ex fluvio c. m. 28, 30. -atur honos pratorum II 128.
- spolium] [sgl. 2, 78] semper spoliis: 18, 250. 26, 94; 415. c. gen. spoliati: Firmi 15, 343; Alamanorum 24, 17; cf. III 347; 8, 653; 10, 217; 28, 193; item furoris externi 28, 406. Vandalicis 26, 415. avitis exultat c. m. 25, 71; cf. III 347. repletus 20, 228; cf. 572. vestita quercus 3, 339; cf. III 347; micant arcus Romae 28, 50; cf. 24, 67. — transl. de rapina: 15, 197. agrestibus (florum) II 139.
- spondere] -et c. acc. *dupl.* 9, 19. c. acc. et inf. 28, 19. -eret meliora 26, 268; prospera divi 20, 57. vitā spondente fidem 18, 420. -ebat nitor ducem 21, 45.
- sponsa] 10, 228. *ptc.* mihi pridem 10, 29.
- sponte] 1, 251. 15, 117. 28, 85; 261. mutari 3, 134; cf. 385; florere I 199; cf. III 24. volant 5, 233. decidit 8, 91; cf. 17, 72; III 127. patescunt 7, 170; cf. 22, 443; II 330. crematur *Phoenix* c. m. 27, 57; cf. 11, 13. non s. 3, 15.
- spuma] *pl. tantum.* -as serpentum in veneficio 15, 172. de equis: -is inficere II 203; perfundere c. m. 47, 8. sanguineis 22, 350. — Irae -is furialibus 3, 76. — -is ditibus purpurae fucari II 96.
- spumare] 1) -at torrens 3, 272. -avit Cephisos veneno 2, 9. -antia aequora c. m. 30, 124; cf. 17, 332; item gemma c. m. 37, 3. freta 18, 266 (de vino; cf. spumeus). 2) -et aper II 243. equus lupatis 8, 564; cf. 1, 5. c. acc. equi -ant oblivia I 283.
- spumeus] vapor in thermis c. m. 26, 64. — vina 9, 8.
- spumosus] vertex aquarum 17, 238; cf. spumosior 28, 458. morsus equi 8, 549.
- spurcus] -os meretricis hiatus c. m. 43, 7.
- squalere] -entia terga murice 10, 150. de terris: -et 5, 40; agri populatibus 18, 244. de zona torrida: -ebat I 260. — de rebus: palatia senio 28, 410; sceptrā situ I 80. -entem clipeum 15, 24. -ebat III 86. — cum laude: fila trabae metallo 1, 182.
- squalescere] -it Oriens 20, 566.
- squalidus] III 418; spelunca, sq. mater annorum, 22, 425.
- squalor] comae 15, 408. Erebi II 331. -re procerum repletus carcer 18, 177. pro senio: 24, 123.
- squama] *pl.* -is viret serpens 22, 429; cf. I 185. — -is vestit in metamorphosi 18, 295.
- squameus] colla serpentum I 12. auro, de laminis, 8, 524.
- squamosus] pellis serpentum 21, 263. [2, 30.]
- stabilis] 1) resistens: portae II 143. 2) -em servare orbem 2, 17; cf. dicio 8, 213. ius c. m. 25, 68. 3) *regelmässig*: moras 22, 435.
- stabulum] 1) -i decus II 209. -o inani III 165. -is c. m. 28, 42; abducta 18, 246; minari (leonem) 7, 81; cf. 18, 388. -is Nereidum nutritus Arion 8, 555. 2) *caupona* (cf. *Burm. ad Petron. c. 6*): miles stabuli 18, 61; v. ad l.; cf. 20, 93 (?); vide *Spartianum in Severo* 7, 2: milites in templis . . . ut in stabulis manserunt.
- stagnare] -ant cruore corpora 1, 111. *ptc.* -ans: vina 3, 373; antra *Thetidis* c. m. 53, 117. elatae undae scopulis stagnantibus c. m. 27, 106. — -antior Aegaeo Nilus c. m. 28, 38.
- stagnum] *sgl.* -i patiens *alnus* III 369. — *plur.* 1) *fluvii*: 7, 120; Tagi effluxere decus 1, 51. aurea 3, 102. marcida Lethes I 282; cf. paludis I 112. frangunt rotis 5, 28. 2) in lacu haerent *eqs.* c. m. 26, 51. 3) *maris*: 15, 524; III 185; Oceani 26, 640; profundi scrutatus 8, 596; Charybdis c. m. 30, 20; secare 15, 350; quatiunt remi 21, 178. -is in imis 24, 359. 4) in amphitheatro: 17, 332.
- stamen] 1) *filum, textura*: 20, 375; -ine confuso III 155. *pl.* I 261; 20, 401; nosse 18, 274; relegens c. m. 30, 32; cf. legunt c. m. 27, 109. -ina gemmarum trahunt telae 8, 595. *sericum* quod tondent Seres 1, 179. — transl. maligno fatorium 3, 177; cf. 28, 267; letali damnare c. m. 26, 93; cf. *plur.* 15, 203; I 57; c. m. 27, 109. rupit Lachesis II 354. 2) *Festons*: -ine gemmato (ornatus thalamus) 10, 214; explicandum ex 8, 595. 3) *vestis*: in moto *eqs.* II 34. -ine Serum velare 18, 304. — cf. -ine resplendens balteus [4, 1].
- stare] 1) I, 195. stat 5, 363; 18, 95; 20, 529; III 15. stabant I 287; 15, 130. stes in populo 10, 318. stetit 1, 124; 230; 3, 41. moenia I 238. 2) *subsistere, ire desinere*: c. m. 27, 49; fulmen 3, 158. Oceano 24, 148. steterat paene lapis c. m. 53, 98; ore gelato 5, 131. [2, 62.] 3) *quiescere*: stent aquilae 10, 193. nec stetit dum 21, 120. stare dies 10, 15. 4) *se continere*: stetit ira 21, 335. 5) *erectum esse*: cassis 3, 351; vel firmum, stabilem esse: stare nihil putat c. m. 13, 4; cf. c. m. 11, 1. stant omina 20, 8; carmina 15, 29. stabat reverentia 22, 87. stetit (firma mente, pro restitit) 26, 318; cf. 18, 95. hinc resistere, pugnare: qui stetit 15, 386 (cf. stetit contra *Spartian. Carac.* 5, 9; *Pacat. Theod.* 32). 6) *densari*: stant pulvere Syrtis 21, 257; cf. staret amnis 7, 101. (c. m. 53, 98.) cf. stant colla pruinis aspera 26, 326. 7) *constitutum esse*: c. inf. stat penetrare III 323. 8) *pro esse vel extare fortius ponitur*: stat favor merenti 17, 263. nulla fides 22, 295. [cf. 21, 16.] -bat laurus III 74; sub ictu 15, 242. (cf. 21, 335?) item *servatum esse*: -rent arces 5, 189. -bit Roma 15, 460. *restare*: -bat salus 15, 56; -rent nulla 20, 125.
- statio] *abl.* -ne: 1) *locus*: dignā locavit 8, 238. 2) *stellarum*: humili 28, 21. 3) *Wachtposten* (cf. *stationes et vigiliae*): -ne vigili muros tueri 5, 59.
- statuere] haec statuisse deos c. m. 26, 82; cf. -uistis 15, 405. c. inf. statui III 47.
- stella] *plur.* 8, 562; I 254. non pereunt 24, 41. pallescent c. m. 53, 9. salubres optima fata edere 28, 18. futurae 1, 242. -is sodalem esse 7, 174. -arum more ardere focos 28, 453. -as aequat durando c. m. 27, 11. — *prodigium*: s. audax, non crine retuso *eqs.* 8, 185. — in capite *Phoenicis* c. m. 27, 37 (cf. v. 18).
- stellans] stellis ornatus: -tis Olympi 7, 33; c. m. 31, 21; cf. 27, 13. sarta 10, 274. sinus II 363.
- stellatus] domus Olympi III 8. crines Castorum 8, 209. — transl. -a rosis puella II 130.
- stelliger] Eridanus 28, 176.
- stemma] Caesareum recurrit ortu 12, 30.
- sterilis] consul 18, 496. humum c. m. 26, 19. ornos III 73. aestus Africae 24, 277. -es annos consumere I 34. [2, 104.]
- sternere] 1) toros 18, 127. 2) *pugna vincere*: c. acc. Martem c. m. 53, 38. stravere II 65. -vissent omnia 5, 186; cf. 3, 316. quae -visse calent leones c. m. 22, 29. -itur 21, 354. stratas acies 20, 463. hinc stravisse quercum 8, 345. iuvencos 21, 61. [2, 39; 86; 108.]
- stillare] -antia venis stagna 1, 51.
- stimulare] 1) c. acc. -ant pignora sensus 26, 301. -ata fames vocibus 24, 341. -atus Arar Rhodano 20, 269. 2) *sine acc.* -at in arma virginitas II

207. -ante Noto 7, 140. -ando vulnus acerbatur 3, 182.
- stimulator] Martis 5, 501.
- stimulus] plur. tantum. 1) proprie fort. II 215, *Eumenidum*; cf. ibi faces. translate: 2) cum determinatione: -os 7, 59. exsecti -os Veneris 18, 468. novercales II pr. 29; patris 21, 121. -is Phoebipectora ignescere 20, 46; tubarum accensus c. m. 9, 26. -is vitae sollicitae impellere III 23; invidiae incanduit 3, 25; Amorum flagrat 8, 252. -is inmanibus exacuit virtus 15, 349; cf. 7, 59; malignis livor 24, 37. adde 26, 615. 3) sine determ.: -is ardet 17, 226.
- stipare] 1) glomerare: -antur Amores 22, 356. 2) c. acc. rei: -ant Flaminiam 22, 397. -atur curia 3, 40; campi 21, 257. -antibus aethera templis 28, 47. 3) c. acc. pers.: -ant II 56; c. m. 27, 76. -ate 18, 472. -avit 8, 583. -atus sociis 5, 76; cf. 28, 284. 4) absol. -ante senatu 1, 231; cf. 8, 441.
- stipes] 1) arboris: -itis recti tenor III 362. -ite imo caesam III 76. de molli (*sericum*) 1, 179. 2) transl. de homine: in exhausto stipite (cf. Otto in archivo lex. IV p. 196).
- stiria] astringit saetas (*leonis*) 26, 327.
- stirps] hac de -e 1, 14; Cereris III 329. — -ibus dentium avulsis 24, 353. vitiis a st. recisis 3, 56; cf. 20, 146. de s. revelli 5, 207. — pro gens: 15, 333; -e soror 10, 41.
- stolidare] v. solidare.
- stolidus] -o magistro (eventu) 20, 489.
- strages] 1) victoria cum caede: sgl. abl. 26, 618; de Arctoa calens 7, 26; pudenda 26, 158; civili 28, 118. pl. barbaricas c. m. 46, 13. 2) caedes: pl. praebere 5, 362. pecudum 15, 359. 3) caesi: pl. in cumulum crescent 1, 110; cf. 15, 40. -ibus cruentis valles aequare 21, 132; pingues hydros 20, 111.
- stratum] pl. -is mollibus exsurgit c. m. 25, 29. -a dedere torum 26, 353; surgunt toris 3, 211.
- strepere] -uere chori 1, 175; cf. 9, 21. -at choreis Athesis 12, 11. -uisse perfidiam hostium 28, 213. -erent incudes 22, 176.
- strepitus] sgl. *mulionis* c. m. 18, 14. furit telorum c. m. 9, 28. -u excita c. m. 25, 26. cum nullo (*aquae*) c. m. 26, 57; rotarum III 236. plur. 5, 398; inanes triumphi 24, 28. de procella 15, 486. 2) rumor: -u noxae 21, 40; plur. maligni c. m. 22, 5; inanes 8, 280.
- strictim] [5, 5].
- stridēre] -unt axe nives 20, 106.
- stridēre] strident: angues I 12; rami (*igne*) III 399; Zephyri 1, 101. -ens bruma Aquilone 3, 242. -entes morbi 28, 323.
- stridor] -re tenui umbrarum 3, 126; ferox *serpens* c. m. 35, 90. — -em hastae 20, 174 (cf. 3, 218). terrisonus equitum 21, 109. tubae 15, 449.
- stridulus] -a vestigia (*i. e. serpentes*) c. m. 53, 8. examina apium 8, 381. carmina ramorum I 205. fraxinus 3, 218 (cf. 20, 174).
- stringere] 1) falcem 20, 145. -imus tela I 98. -unt gladios 5, 384. strictos enses 5, 214; cf. 5, 230; 15, 176; v. s. secures. 2) constringere: -xerat capillum mitra 20, 166; cf. 1, 85; hinc explicatur c. m. 53, 35. 3) tangere: radii 5, 336; volatu 22, 274. -ebant vulnera c. m. 30, 175. -entia (*litus*) aequora 28, 289. -itur aesculus hedera 14, 19. 4) fortiter afficere: -itur nutu gens 15, 372.
- struere] (*pft. tantum*) aedificia 24, 68. -xisse Babylona 18, 336; cf. 10, 216. -xere torum c. m. 53, 123. structa cubilia 1, 212. -xerat capillum 20, 185. — -is auri cumulos 18, 222.
- studere] -eant timeri 17, 230.
- studiosus] 10, 105. c. m. 46, 2.
- studium] 1) ambitio: pl. c. m. 30, 207. 2) -o eundi flagrat III 226. pl. Minervae 18, 273. levita florum II 144; cf. 20, 335. 3) in homines: 24, 265; maternis c. m. 47, 14. 4) in amore: pl. procorum III 412. 5) publicus amor: -o videndi flagrare 21, 56; cf. 28, 604; spectandi 7, 127. pl. salutantum 20, 64. -is popularibus muniri 24, 47. patriae 28, 339. -is alternant, i. e. sermone studioso, 22, 269. 6) Musarum c. m. 25, 46; cf. 22, 129. -is Pieris pollere 1, 150. absol. -um laborat censore 25, 13. -iis incumbit 17, 65; cf. 138. pueri studiis soluti 20, 510. 7) de negotiis (?). communibus (*notarii*) c. m. 25 pr. 5 (cf. 24, 265):
- stultus] [vocat. 22, 7].
- stupefactus] 10, 241; pars canum III 448.
- stupere] 1) absol. -uit 5, 393; II 174. -uere diu 20, 518; cf. 8, 147. -et animus 15, 8; acies 28, 51. Symplegades domitae 26, 8. 2) c. acc. -uit urbs orantem 17, 23; cf. 7, 117. -uere te II pr. 45; cf. 7, 117. 3) c. acc. et inf.: c. m. 32, 9 (cf. Martial. 4, 35, 4).
- stupor] elephas s. Indis 24, 349.
- stuprum] -is solutus 15, 446; advigilat 22, 140. ad foeda s. nurus parabat *Gothus* 26, 84.
- suadere] -et licentia luxum 8, 263; cf. 20, 51; crimina ingeniis 20, 179. -erent turpe 21, 167. — c. inf. -sit 20, 457; -det gratia 17, 213; cf. 22, 103; -ebat novitas 8, 76. — absol. 5, 203.
- sub] 1) c. abl. armi s. dorso 28, 577; cf. 8, 241; c. m. 53, 21. s. numine (*i. e. portans n.*) c. m. 30, 29. s. pedibus c. m. 31, 36; cf. 18, 173. s. divo 21, 124. pellibus 21, 123; clipeo 20, 412. sub corde 3, 44. s. cardine 5, 274; Pleiade 26, 209. sub fine 1, 104; 15, 66. sub pace Italia 5, 105. stare s. ictu 15, 242. s. morte iacentes 26, 448. de victore: sub te 1, 139; s. vulture c. m. 53, 25. de rege: 15, 2; 17, 159. s. consule 18, 496; 8, 510. s. iudice 10, 63. s. te teste 8, 354. — s. hasta venire 18, 210. — pro abl. simpl.: s. prima luce III 232. s. nube rapere 1, 33. tegi s. vadis 10, 141. s. ictu 18, 50; cf. 18, 513. s. iure 5, 458 (18, 457). s. frigore 1, 132; cf. 134. — sub litore parta quies (!) 19, 52. 2) c. acc. s. iuga equos nectit 1, 81; cf. 3, 375; vincula 15, 92; 8, 605. sub tua vestigia venient II 300. exire sub II 169.
- subdere] c. dat. -iderint Martem vinculis 26, 69. -eret legibus Oceanum 23, 8; -idit 8, 42. — subdita tellus c. m. 4, 2; rura manibus 10, 60.
- subducere] 1) -itur labris aqua II 336. — vela procellae 20, 6; cf. 26, 309. morti civem 24, 74. -xit Athenas Medo 17, 152. 2) c. abl. subductus mole Atlas 21, 146.
- suberrare] -ant montibus 1, 254.
- subesse] nulla vincula cognatae 10, 261.
- subicere] 1) subiecta: c. m. 22, 28; convexa 15, 1. cf. 8, 361. Thalia s. catervae 16, 1. 2) subiectus pro subiacens: 28, 42; cf. 28, 439. 3) loquendo: subicit longa prima syll. 18, 358; breviate prima III 134.
- subigere] c. acc. -at Medos 3, 374; cf. 1, 161. -egi umeris 15, 114. -egit 26, 136. gentes subactae 15, 98; cf. 8, 116. -ctus servitio 21, 216; cf. 3, 292; 5, 132; II 13. obscene 18, 366.
- subire] 1) muros subibat 5, 279. -it stagna 10, 170. subeunte freto 1, 228. (c. m. 49, 10?); cf. 21, 214. 2) -it discrimen 24, 102; laudem c. m. 30, 228. -is iudicium 25, 10. nomen 20, 208; cf. subisti c. m. 32, 16. -eant culpam 18, 477. [20, 11.] 3) munus suscipere: c. inf. 17, 46. -iisse fascies 17, 280. casus 26, 311. subisset pondera 8, 60. iussa subi 8, 297. 4) interloqui: -it loquentem 17, 173; cf. 8, 352. 5) succrescere: -it radix c. m. 9, 13. -iit par Roma mihi 15, 60. c. acc. -it Romam

- pietas 18, 384. -irent taedia 20, 99. — *pf.* subit pro subiit 26, 354 (*sequitur* iacuit).
- subito] *adv.* 1) 5, 419. 10, 169. *III* 40. *c. m.* 53, 9. cadunt *c. m.* 11, 2. cum *s.* 5, 384. 17, 116. 20, 549. *III* 207. *c. m.* 25, 21. (*adi. est* 3, 163. 17, 331.) 2) *pro statim*: 20, 356. *c. m.* 27, 49. *III* 248 (*cf. praef. p. CCXVII*).
- subitus] 1) 8, 541. ruina 26, 346. vulnus 5, 65. fletus *I* 268; *cf. c. m.* 22, 2; *c. m.* 29, 39. 2) *de rebus quae subito adsunt*: lux 8, 193; *cf.* 28, 346. fluctus 15, 512. metallum 3, 163. harena (*quae subito fit*) 28, 619; *cf. aequor* 17, 331. frondes 10, 188; *cf.* 12, 8. catenae 15, 366. pedites 26, 473; *cf.* 21, 319. votum 1, 230. — *pro adverb.* apparet *s.* *II* 188. -as vias exquirere 28, 231; *cf.* 28, 535.
- subiugare] -at hostes 28, 249.
- subiungere] *pro subiugare?* -itur annis *c. m.* 27, 30.
- sublevare] -at: 10, 161. ensem 1, 89. flammea 22, 358. ratis vix unum 24, 358.
- subligare] -at: sertis caesariem 22, 472.
- sublimis] 1) -es feruntur *c. m.* 17, 7 (*cf.* 28, 277). caput *I* 81; 28, 159. tribunal 5, 382; 18, 311. muri 7, 121. Raetia 26, 329. 2) *s. morali: de homine*: *c. m.* 30, 104; *III* 412; 20, 101. -ior 28, 277. *de Roma* 28, 22; *cf.* 24, 162; rerum habenas 19, 1. — gloria *I* 285. genus 8, 217. honorem 22, 325. certamen 3, 297. *cf.* 24, 210. 10, 40. — *adv.* -e volans 10, 182.
- summissus] (*vel subm.*) 7, 122. 22, 72. -ius *adv.* 15, 248.
- summittere] (*vel subm.*) 1) -isere tiaram 28, 72. colla iugis 18, 42. *absol.* summissa phalanx 28, 631; -ssis silvis 20, 173; cornibus 8, 576. 2) *subicere, c. dat.*: Indos 15, 20.
- subnectere] -ens flammea gemmis 21, 83.
- subnitij] -ixus: *c. abl.* solio 10, 99. vitā 17, 334; *cf.* potestas 20, 346. aedes iugis 28, 49. vada caeno 20, 443. Stilichone 8, 432.
- suboles] (-es, -em) *de homine uno*: *s.* regum 10, 253. secundam tribuit *I* 123. *de pluribus*: 21, 33; 1, 240 (*fratres duo*); *c. m.* 30, 107 (*sorores*); promissam 22, 336. omnis 8, 578.
- subrepere] 1) -it (*e*) crinibus umor *III* 251. 2) -psit in aulam 3, 177.
- subridere] -sit crudele 20, 108.
- subripere] -it sese sequenti 10, 139. -eres nos leto *c. m.* 32, 17. -uit se poenae 21, 346.
- subsidiere] *praes.* -it *c. m.* 53, 72. -unt Pangaea rotis 20, 105. *pf.* -idit 28, 345; *item* -edit 15, 247; ne qua -ederit calliditas *c. m.* 30, 232. *fut.* -ent moenia meliori causae 8, 110; *cf.* sub pedibus 26, 526. -ant urbes 15, 143.
- subsidium] -is peditum (*i. e.* legione) pugnam instaurare 26, 597.
- subsistere] periclis 20, 368. — Tethys substitit 3, 133.
- substringere] -it: comam gemmis 28, 527; amictus acu 10, 284.
- subtegmen] -ina serica 8, 601. -ine rubro *I* 259.
- subter] 1) *c. acc.* fundamina campi (*miles*) *II* 164. 2) *c. abl.* unda conclusa subter pumice *c. m.* 26, 15. 3) *adv.* *s.* tituli (*sc. erant*) 20, 79.
- subterluere] -uit Oriona Eridanus 28, 177.
- subtermeare] -at pontes fluvius *c. m.* 26, 61.
- subtilis] [5, 48].
- subtrahere] -imus te Latio 20, 599.
- succedere] 1) -essit Alcestis fato mariti *c. m.* 30, 13. 2) -ant otia curis 4, 13. -essit laurea sertis 21, 5. 3) *de filio succedente* 28, 102; *c. m.* 27, 70. succede meis curis 7, 152; *cf.* -essit 15, 302; -essi
- 10, 40. *cf.* pignora -ent opibus 18, 223. *de magistratu*: 17, 260. *subst.* -entibus 8, 490. 4) *abire*: *c. supino*: -esserat antro quaesitum somnos *c. m.* 25, 2.
- succendere] *praes.* taedas *II* 347; *cf.* 3, 121. — -sus: rabie 8, 243; mens facibus pudoris 22, 221; *cf.* *I* 273.
- successus] *sgl.* 25, 7. -u laetus *c. m.* 49, 11; *pro s.* 26, 118. — *plur.* 8, 411; *c. m.* 30, 95. -us -essibus auctus 21, 2. -essibus 28, 14; auctor 8, 638; crebris amens 28, 441.
- succidere] pinum *III* 359. -sa libido 18, 191.
- succiduus] gressus *III* 153.
- succingere] 1) -it lena ministras 18, 95. -ctus amictu 8, 566. — -ctae cohortes 28, 380. Orion 7, 171. -cta fama pavorebus alas 26, 201; Ceraunia nimbis 21, 174. 2) *transl.* -ctior 28, 299.
- succumbere] *praes.* bellis 21, 188; 5, 153. oppida regno 3, 195; castra signis 10, 194. -eret aulae 17, 164. -ubuit damnis 24, 144. — *sine dat.* -ent terga servorum 18, 507.
- succurrere] 28, 462; morti (*sc. avertendae*) 5, 164. -ant arma pudori 20, 159. succurre: ruenti 20, 592; precanti *c. m.* 53, 127; *cf.* 5, 94; 22, 318; *II* 271. *sine dat.* 15, 116.
- sucus] *pl. roris*: sparsos bibere *III* 233. *in veneficio*: fluentes arboribus 3, 150; *cf.* 15, 172. *sgl.* -o arcano *III* 402.
- sudare] 1) *proprie*: -antes pondere *c. m.* 17, 1. -abat aratro 3, 202; *cf.* 20, 196. *de rebus*: venae balsama 1, 252; -antes mustum uvae *c. m.* 25, 5; *cf.* cornua rivos 1, 221; -anti rivo (*pro sudato*) 10, 96. 2) *transl.* laborare: alae *c. m.* 30, 62. te sudante 7, 146. -abit fasce lictor 8, 655. -avit in regnum 15, 94. -avere mihi iuveni 18, 407. *c. acc.*: -as proelia 10, 111. sudata marito fibula *II* 16; *cf. c. m.* 47, 12; vomere messes 24, 94.
- sudes] densae arcant equos 26, 217. -ibus alternis asperat vallum 5, 128.
- sudor] (*pl.* 24, 246). 1) *in sudatorio* *c. m.* 26, 65. per membra calet 1, 117. -ribus ora rubent 24, 246. -re palaestrae pulcher 8, 532; *cf.* 8, 574. multo galeas parari 26, 537 (*cf.* 28, 354); tanto *I* 240. 2) labor (*subest etiam in postremis sub 1*): Hercules *c. m.* 42, 4. me petit 20, 395. -re aequali 8, 343. nostro recepta 15, 334; *cf.* 28, 354.
- suescere] *c. inf.*: suverat ditare 1, 44; *cf.* 18, 194; 20, 414; *III* 175. -vit 5, 488. sueti contemnere 20, 339; *cf.* 17, 86.
- sufferre] [2, 26; 85; 115].
- sufficere] 1) *c. dat.* 8, 468. -iunt odiis 3, 231; *cf.* 5, 427. mihi culta 15, 110. nec tibi -at 17, 141. -is 20, 600. nec sufficit spoliis 18, 250. -erent curis 10, 317; *cf.* 8, 137. 2) *c. inf.* -ciunt 24, 324; -iceret 21, 39; 311. *imperson. c. inf.* -ecit *c. m.* 31, 43. 3) *absol.* nec -iunt damna 15, 189. -eret genus 8, 217.
- suffigere] subfixa regula vestibulo 18, 201.
- suffragium] -a: ficta in consulis in nominatione: augusta campi 28, 10; *cf.* eunuchi 18, 438. *transl.* plausus: *s.* vulgi 21, 49. *in ducis electione* *c. m.* 30, 210.
- suffundere] -it sanguine venas 17, 219. -sa ulcera medullis 20, 13.
- suggerere] quidquid -sserit ira *c. m.* 6, 4.
- sulcare] -ata rura colono 8, 418. -abat harenas 10, 148. -atus Addua 28, 489. -avimus Histrum rota 7, 150; *cf.* -andas 20, 426. -avit harundo Notos *c. m.* 25, 144. -abit currus iuga 20, 300.
- sulcator] lateris vultus *II* 340.
- sulcus] 1) *sgl.* floreret 21, 324. vomere findetur 3, 381. 2) *pl. grandes* *c. m.* 46, 23 (*cf.* *III* 426). -is mollire novalis 17, 177. galeis virides 26, 25;

- cf. 21, 324. — in pectore *III* 426. — genarum 18, 110. — per nubila 1, 102.
- sulphur] -re caeruleo odorem (lumen facis) 28, 325. in monte Vulcanio: *III* 399; spirat *I* 156; cf. -uris venae c. m. 26, 73. odoro vitiatum Nar 1, 257.
- sulphureus] mons *I* 177; hinc dorsum *Enceladi II* 162. plaga c. m. 26, 18.
- sum] v. esse.
- sumere] 1) *assumere*: -psit te imperium 17, 48; cf. -ebat 28, 66. -pserat domus c. m. 30, 47; -enda fastigia 22, 313. — ritus 5, 83; togas 15, 60; cf. 18, 28; 461; 8, 6. -ret nomen 21, 6; cognomina c. m. 25, 82; cf. 28, 117. -ite vires 3, 60. — exordia sume 20, 150; cf. 28, 127. — vi: sibi iura 20, 556. 2) *suscipere*: proelia 24, 184.
- summergere] -sac rates 8, 628. -sa 15, 42; tenebris 8, 222; fluctibus aula 17, 282.
- summovere] -eant soles 8, 341. regio summoti recessu c. m. 5, 1.
- summus] 1) *loco*: 5, 62; 336; 434. 8, 237. 20, 283. 22, 277. 24, 240. 26, 192. 28, 20. aether *II* 228; cf. *I* 214. summa freti per caerula 7, 198. 2) *dignitate, de love*: 1, 206; cf. 3, 113. 6, 14. *III* 174. 8, 206. 27, 14. adde *III* 351. c. m. 25, 67. -i iuris 1, 58; 28, 41. cacumen 17, 61. honores 18, 156. 3) *pro maximo*: scelus 5, 500. discrimen 15, 262. 4) *pro gravissimo*: s. de re 20, 91. 5) *pro extremo, ultimo*: margo *I* 269; aequor c. m. 27, 1; litora s. legere *I* pr. 6 (cf. supremus). — n. pl. *subst.*, c. gen.: summa Olympi 18, 141; cf. 7, 198. *absol.* summa cadunt c. m. 11, 2. summa peremptus *II* 22.
- supellex] Augusta 22, 93; Alarici spoliis quaesita 26, 624.
- super] 1) *adv. pro insuper*: 20, 192; c. m. 27, 22; s. insultans c. m. 53, 83 (cf. Roensch, *Italia et Vulg. p.* 213²). 2) c. acc. s. Maenala constitutus 26, 575.
- superare] 1) -as fulmen Iovis c. m. 29, 52. 2) *merito*: 22, 44; 26, 143. -et parentem 10, 338; cf. 10, 271. -ata vetustas 3, 283. -abat fluvios 1, 48. 3) *itinere*: -et culmina 22, 401. -ate vapores solis 7, 206; harenas 8, 437; moras pelagi 15, 370. 4) *superfluere*: c. m. 26, 53.
- superbia] 17, 244. accensa rupit voces 26, 520. vitium sollemne, discessit 22, 160. regna vertit 24, 161. inquinat mores 8, 305. — de homine: o grata s. matris *III* 416.
- superbire] -it: 5, 116. c. abl. 15, 73; dicione c. m. 27, 88. silva *III* 337. annus nomine 28, 659. torus Tyria maiestate 21, 79.
- superbus] 1) c. abl. natis 8, 205. caede 7, 35. Babylon portis 18, 335. -ior morte leo 11, 15. 2) *absol.* 10, 13. 18, 150. 20, 320. 28, 242; 395. c. m. 41, 3. *I* 92. *III* 328. Cocles pro Tarquinio 28, 487. Tanais 26, 602. Symplegades 26, 8. os *III* 88; cf. 24, 218. radii 22, 442. vires c. m. 42, 1. hinnitus 17, 285. colla c. m. 48, 10. superbior 10, 98. — *subst. m.* -os flectit 26, 93.
- supercilium] -i iuncti umbra 10, 268. -o sidereo annue c. m. 31, 58.
- supereminere] -et agmen *II* 61; maritos 1, 200.
- superesse] c. dat. quid -est damnis? c. m. 22, 26; cf. 7, 191. quod superest precibus 22, 386. — sine dat. nil 26, 472. aliquid 20, 585.
- superne] *adv.* strata 24, 339.
- supernus] de caelo et dis: plagae 28, 95. iustitia c. m. 17, 27. — de superis: curriculum (vitae) 5, 480. *subst. n.* in superna *III* 107. -is abstulit *II* 239.
- superstes] c. dat. sibi gens 8, 477; cf. 28, 227. mens busto 8, 234. capiti truncus 26, 300. *absol.* c. m. 27, 108; *II* 23; 3, 248. provincia 20, 586.
- superus] plur. *adi.* axes c. m. 53, 116. auras *I* 278. — *subst. (gen. -um* 5, 498; 7, 65; *III* 200) 1) *dei*: 8, 171. 9, 11. 18, 210. 21, 1. 24, 174; 264. c. m. 53, 7; 42. c. m. 51, 2. *I* 90. curant terram 3, 2; cf. c. m. 22, 9. infensos 20, 487. -is bellum indicit 3, 69; cf. *I* 33. cingunt Stiliconem praesidiis 22, 209. nova portendant 18, 14. -os infensos 20, 487. -um crimen 7, 65 (cf. *III* 200). -is par c. m. 27, 11. invocantur 18, 210. 2) *homines (opp. inferis)*: *II* 287; -um labes 5, 498.
- supinare] [-ando 2, 116].
- supinus] -o crine 20, 360.
- suppeditare] -at: tibi vires c. m. 27, 102. spelunca tempora 22, 427.
- supplere] -bat spatium telae *III* 158.
- supplex] (-ex, -ice, -icibus) 1) *de personis*: 10, 31. 18, 364. 21, 354. 28, 255. *III* 297. populi 28, 37. Alamannia 8, 449; cf. 10, 225; 20, 527; 24, 81. nobilitas 5, 443. — *subst.* 15, 412; 17, 35. — c. gen. Triviae 17, 292. 2) *de rebus*: purpura 8, 47. abl. vultu *I* 50; 21, 212; cantu c. m. 27, 46; crine c. m. 30, 224. ramis c. m. 22, 41.
- suppliciter] 19, 27.
- supplicium] 1) -io dignus 20, 516. -i nomen subisti c. m. 32, 16. -is 5, 423; frui 3, 235; 28, 112; cf. 19, 30; terror *III* 102; fessus c. m. 22, 33. 2) *transl. sgl.* 20, 53. perferit s. pacis 15, 100. populi deforme 21, 377. Alpes exegere s. 26, 194. 3) *dolor*: -is cruentis debitus 18, 45.
- supponere] -suit armos fractos leo 15, 365.
- supremus] 1) *summus, loco*: 18, 52. arx 7, 167. 2) *maximus*: pietas 10, 306. discrimen 21, 376; cf. 20, 596. 3) *de extrema parte*: -o fine *I* 263. regio 26, 554; cf. 26, 640. *subst.* -a sociare 5, 372. 4) *ultimus*: sors *I* 100. tempore 20, 289. — [8, 2.]
- sura] -as compede signati 20, 342.
- surdus] remex c. m. 30, 22.
- surgere] (*pft. deest*?) 1) -it de sede 3, 74; scopulis 3, 341. -ant iugales 1, 4. nemus 2, 6. -unt toris herbae 1, 116 (cf. 3, 211); violae c. m. 30, 92. 2) *stare erectum*: hastas 5, 177; cf. *II* 24. paries beryllo 10, 90; cf. c. m. 24, 1. cubilia floribus c. m. 29, 29; cf. 10, 226; strata 3, 211. currus in aurigam c. m. 7, 2; cf. *I* 245; 1, 229. -eret in thalamum Pelion 9, 1. -entia colla inter 28, 593. 3) *provenire*: semine c. m. 27, 23. s. origo de 8, 129. de mortuo resurgente: 18, 456; cf. surgite artes 17, 264. *transl.* omina 28, 24. crimina de 18, 397. pericula undique 5, 15. -ebat bellum 21, 274. 4) *de dignitate*: in altum 18, 181. inertia divitiis 22, 130. hinc rursum s. secures (sc. lapsae, cf. 20, 521) 21, 9. 5) *animum recipere*: surge 26, 52.
- sus] suis more 20, 445. devota dapibus eqs. *ibid.* inmundi pingues artus 5, 487. — lanigeri pellem 10, 183 (porcus semioris, insigne Mediolani).
- suscipere] 1) *de puero*: susceptum a Nymphis 22, 345. -iunt poenae 18, 46. -epi gremio 3, 93. — -eperat Thybris Honorium puerum 28, 424; cf. 24, 31. — -iant te rostra 22, 390. 2) -eret rerum habenas c. m. 30, 112. -is Hesperiam 28, 91. -ies partes 8, 392. -is alqd in alqm 15, 278. 3) -is socium 15, 278. -itur regnis 18, 143; cf. 18, 468; 19, 62.
- suscitare] -at enses Cybele 20, 281.
- suspectus] 1) -a Venus nobis *III* 208. male s. nobis fides 26, 591. Martis paratus 21, 336. -ior 28, 309. 2) *pro suspicax*: ne dubie s. agas 8, 278.
- suspendere] 1) *proprie*: -it in arbore cristas 3, 346. -e togam 19, 59. -ite lumina 10, 207. -sa virgo 3, 282; c. dat. 10, 163. onus c. m. 29, 34; in lance 18, 208. — gemma amictus *II* 17. -sus in oscula 10, 116. 2) *de volatu*: -sus c. m. 27, 77; hinc s. hostis pro ave (?) 28, 568. -sa agmina

- 8, 544 (cf. ad l.) et cf. 10, 116. 3) *facere ut in suspenso sit*: -it fata 15, 74. 4) *ptc.* -sus, *retardatus*: classis 15, 526. -sa gaudia 1, 234; amor 22, 399; mors 15, 263. *vel dubitans*: Ceres III 260; cf. 21, 70; *silentia* (i. e. *suspensi animi*) 26, 457.
- suspiciere] *qualem -exere Proserpinam* III 86.
- suspirare] (*pf.* -avere 21, 57). 1) *intrans.* -at: 20, 444; *febile* 18, 269. *amore*: populus 10, 67; *igne pharetrae* c. m. 25, 12. 2) *c. acc.* -ant *gemitus* (*acc.*) 3, 258; *calorem* 21, 57. 3) *pro vaporare*: -ant *pelles fulmine* III 343 (*Sil. Ital.* 12, 136; *tellus vapore suspirans*).
- suspirium] -a: 15, 235; *laxavit dolor* III 179. *morantia vocem pulsant thoracem* 5, 260. *s. mulces* 24, 211. *inter s. fatur* 20, 533. — *amoris*: II 264; cf. 10, 3.
- sustentare] -at *pedem fundamentum* c. m. 26, 48. -ante *polum* 21, 144. -ant *vela Castores* 15, 222. — *procellas invidiae* 18, 265. — -at *gloria Thebas* 8, 132.
- sustinere] -uisse *patrem manu* c. m. 17, 16. -et arma III 348; 15, 23. *Stilico Augustos* 22, 238. — -et *soles* 28, 215. -uit *diem oculis* 6, 12. *muro Martem* 15, 85. *adde* 18, 144.
- susurrare] -et *leve Mincius calamis* 12, 13.
- susurrus] -u *oculto crimen mandare* 18, 87.
- suus] 1) *adi.* 1, 184. 3, 10; 160. 5, 449; *al.* *splendor suus est famulis* 18, 30; cf. c. m. 29, 56. *dum s. est fluvius* 20, 266. — *aspectu suo pro sui* c. m. 53, 93. — *usus laxior*: *chalybs in sua damna* (sc. *fabri*) 26, 543. et *v. sub se*. 2) *sbst. msc.* 21, 243. 28, 207; *al.* *redde suos aulae* 10, 38. *sbst. neutr. pl.* 5, 71. 15, 71.
- syllaba] *haec nutat in versu* c. m. 13, 3.
- tabes] *morbi* 28, 244.
- tabescere] -ente *galea* 28, 344.
- tabula] *pl. tantum*. 1) *lignum caesum*: *loquaces* 26, 19. 2) *codicilli*: *cunctorum honorum* c. m. 25, 85. *infelices proscriptionum* 8, 497. -as *rationum* *mutavit* 18, 34. *dentes elephantis secti in tabulas, quae eunt per vulgus, inscriptae nomine aureo consulis* 24, 347. 3) *picturae*: -is *vultum quaerere* 10, 24.
- tabum] -o *iuvenci* 7, 82; *infecta mapalia* 15, 360.
- tacere] 1) *absol.* 3, 41. -es 19, 38. -eant *litui* 5, 218. -uit *livor* c. m. 30, 212. -ebunt *delubra* II 246. *dixit tacendo* 17, 90. *non gloriari*: c. m. 30, 42; *taceat* 3, 283. *taceri*, „dass geschwiegen wird“ III 312. *transl.* -eat *Auster* 12, 43; cf. II 350. 2) *de monstis taceas* 22, 298. 3) *c. acc.* 5, 320. -eo *perfidiam* 18, 399. -eat 1, 202. -uisse 21, 13. -uit *Pharsalica Caesar* 28, 400. -ri *umbracula* III 123; *consilium* 5, 286. 4) *taceo quod est eqs.* 15, 261.
- tacitus] 1) 8, 144. 21, 49. 26, 325. III 17. *bellum* 21, 281. *sopor* 28, 477; cf. 15, 214. *formido* 15, 177; 20, 134. *irae* 5, 281. *gemitus* 3, 257. *ambages sortium* 26, 552. *Arctos* 1, 22. *aula* III 148. *lapsus* 22, 430; c. m. 25, 40. *passus* 28, 509. *undae* I 87. *venenum* III 250. *manus* (*artificis*) c. m. 17, 20. 2) *de quo tacetur*: -us *praetereare* c. m. 26, 8 (cf. v. l. v. 9).
- tactus] -um *Midae* (*pro auro ipso*) 24, 232. -u: c. m. 26, 31. *pulchro* (*Midae*) 3, 166. *levi* 17, 316; *ianua pulsatur* 18, 93.
- taeda] 1) *pl.* *ardentes* 24, 339; *informare* III 331. *in lustratione* 28, 330. *Eumenidum* 20, 484. 2) *in nuptiis*: *pl.* -ae *iunxere eqs.* 3, 83 (cf. c. m. 31, 1). -as *levare* 7, 155; 21, 88; cf. 5, 97; *gestare* III 407. *festas* 8, 644. *tibi accendit* c. m. 30, 188; cf. II 347. 3) *pro ipsis n.*: *sgl.* *felix t. releget Martem* 13, 4; cf. 5, 97. -ae *foedera* 10, 28; *primae*
- numina* c. m. 31, 1; cf. *primas* c. m. 25, 33. *pl.* -as *parari* 10, 229; cf. 339. *pati* II 279.
- taedere] -et *ruinae* 20, 148.
- taedium] -a: 1) *ferre* 18, 124. 2) *c. gen.* *coepti subeunt* 26, 478; *item pelagi* 20, 99. *mundi te ceperunt* 20, 534.
- taeter] *cibi* 28, 241. *rupes Caprearum* 8, 314. *limina* 3, 27. *non taetrior ulla interius quam Luxuries* 22, 135; cf. 18, 183. [2, 42.]
- talis] 1) *adi.* 1, 63. 7, 34. -i 8, 645. -em 3, 106. 17, 16. 20, 274. -e I 119. *tali* II 55. *quid tale?* 3, 251; 20, 62. *non t. iteratum* c. m. 4, 1 *sgq.* *talis ut cernis* III 101. *inducit comparisonem*: *qualis ... talis* (*adi.*) 17, 254. 28, 142. III 436. 1, 197. 8, 107; 507; 606. 22, 367. *tali* *Apolline* 8, 537. *nec tali* 28, 333. *non tales* II 97. *orationem directam excipit* 10, 46; 22, 269; 26, 518; *inducit*: 15, 138; 10, 172; III 113. 2) *sbst.* *consule tali* 20, 321. *tales* 8, 319. *neutr. talia* 8, 279; 10, 174; *effatur* 3, 85; cf. 3, 139; 8, 212; I 54; 83; 26, 518; *talibus* 18, 350; 7, 143; 17, 174.
- tam] *apud adi.* 5, 287. 8, 87. 15, 15. 17, 58. 20, 222. 21, 162. *al.* *non tam quod ... quam quod* 8, 316. *tam nectite .. quam* 14, 18. *t. supplex quam si* 21, 212.
- tamen] 22, 311 *al.* *nec tamen* 22, 208; 24, 182. *non t.* 28, 229. *quos tamen* 3, 332. *cum tamen* 28, 552. *postpos.* 21, 235; *quarto loco* 18, 101. *magis contorte*: *nec doluit contempta tamen* 21, 235. *refertur ad constructionem participialem*: 8, 303. *accedit copula* *que*: 24, 245. cf. *s.* *sed et attamen*.
- tandem] 3, 20. 4, 17. 5, 338; 492. 20, 176; 390. 28, 141. 26, 194 *sq.* *c. imperat.* 3, 59. 5, 94. 15, 116. 20, 593. 22, 329. *c. adi.* *t. iusta* 7, 105. *o t. veniens* c. m. 53, 27. *quo tandem* 22, 3. *vix t.* 26, 556; III 91. *nunc. t.* 28, 601. *pro mune iam vel amplius* 5, 266. *pro demum*: 26, 141.
- tangere] 1) *c. m.* 30, 127. *dextram* 15, 231. *tetigisse* *latus* 18, 86. -eret *astra* 2, 4. *om. acc.* *tetigere* c. m. 49, 11. 2) *adventu*: -ebat *fines* 5, 279. *tetigere locum* 1, 104; cf. 15, 479. *fores* c. m. 25, 116. 3) *animum movere*: *superos querellae* c. m. 22, 9. -unt *levius communia* III 197. -et *me vindicta* 8, 363.
- tanti] *adv.* *nec. t. fuit* c. *inf.* 26, 99. *non est victoria* *t.* 5, 249.
- tantum] *adv.* 1) *gavisus* 10, 111. *tantum maior* (*pro tanto*) 21, 378 (cf. *quantum*). *t. .. quantum, v. s. quantum*; cf. 26, 470. *tantum .. quam* 24, 27. 2) *pro solummodo*: II 25. III 299. 1, 107. 15, 314. 17, 145. 18, 444. 21, 347. 22, 244. *non t. .. sed* 5, 163. 8, 178. *pro si modo*: *faveat t.* 20, 396. *si t.* 20, 504.
- tantus] 1) *proprie*: *eris* 8, 379; cf. II 340; 8, 443. *numen* c. m. 47, 1. *tyrannus* 15, 147. *princeps* 10, 307. *caterva* 16, 1. *vulgus* 5, 286; 399. *pubes* 5, 283. *sanguis* 5, 50. *lues* 3, 24. *potestas* 22, 167. *coniugium* c. m. 25, 57. *penuria* 5, 273. *quae tanta vis* I 171. *tantane* 15, 330; 26, 380; III 99. *pro magnus*: 1, 152; cf. 17, 206. *sequitur ut*: 7, 85. 21, 163. III 134. *t. quantum* 22, 59. — *pl.* *taedia* 20, 534. *oblivia* III 99. *studia* 28, 339. *errores* III 400. *opes* 18, 222. *viri* 21, 76. 2) *sgl. apud collectivam pro multis*: *miles* 5, 299; 15, 299. *tiro* 21, 315. 3) *plur. pro tot*: 3, 249. 5, 91; 106. 9, 2. 18, 61; 70. 20, 210. 21, 152. 24, 68. cf. 28, 631. *anni* 5, 52; 15, 346; 22, 223; 26, 490. -arum *rerum cumulos* 21, 11. -is *milibus* 21, 171. *tot tantisque* 28, 43. *sbst. quisque e tantis* 3, 224. — *n. sbst. tantum*: c. *gen.*: *maris* 10, 256; *iuris* I 93. *absol.* 18, 174. *pl.* *tanta recusas* 15, 308. *haec t.* 26, 145.

tardare] -atur imagine *III* 268. -ata Ceres *III* 357. -atus erroribus *fluvius* 1, 257. [2, 32.]
 tarde] 8, 453; 21, 375. -ius annuū 22, 327.
 tardus] 1) *III* 138. gradus 15, 21. membra 20, 437. ratis 24, 359. -us meatu Mincius 28, 197; balsama 10, 96. sol 10, 288; Bootes 21, 123. quod sero fit: praemia 22, 222. — compar. -ior (Araris) 5, 111; 21, 187; 18, 135. vindex 26, 433. v. s. tarde. 2) tardum reddens: compes 19, 3. c. inf. -um putavit 28, 464. — [2, 10.]
 taurinus] cornua 1, 220. -o viscere c. m. 9, 38. tympana 24, 364.
 taurus] 1) -orum colla frangere 24, 301; cf. 22, 21. -os lavat Clitumnus, relatos Iovi c. m. 4, 3. 2) in fabulis: t. quatiens mugitibus urbes Dictaetas *II* pr. 33. -i amati conscia Gnosos (de Pasiphae) c. m. 4, 7. -orum ignivomorum iuga ambusta 26, 24. Phalaridis 3, 253; 13, 163. [2, 120. 134.]
 taxus] -os pestiferas (i. e. faces) animare ad crimina *III* 386.
 tectum] 1) proprie: -a latere matribus 24, 63. 2) domus: -o in omni 10, 107. pl. 3, 138; 204, 28, 544. c. m. 30, 99; 130. flagrant 20, 35. -is vacuis persultare 26, 369. per t. 15, 41. -orum pars *III* 170. palatium: aspergere nectare 10, 209. t. Gortynia (de labyrintho) 28, 634. deorum: -a parant epulis 1, 264. Cereris firmata *I* 237. ipsum templum: candida lucent 22, 227. Tonantis 28, 44.
 tegere] 1) conteg.: texit *III* 395. tegi 1, 27. -eret montes spiris 2, 3. tectus galero *I* 78. -ebat casa Curios 3, 203. -itur pulvere 5, 453. -at gladiis vagina 10, 192. cicatrix tectura vulnus 22, 205. tegens cacumina ramis *III* 335; Ionium velis 8, 461. alqm busto 20, 530; cf. 26, 646. -i Olympo 17, 79 (v. ad l.). 2) celare: diem 18, 354. -it c. m. 30, 96. -xit 24, 173. -xere corda Christum c. m. 32, 11; palatia vulpem 18, 145. -xisse consilium 28, 236. delicta 20, 553. labem 22, 308. alte tegi 26, 197. refl. -unt sese 5, 506. texit pauperiem tuum nomen c. m. 31, 46. 3) protegere: apes mella 14, 10. clipeis tectos 15, 435. -xerat urbem clipeo 28, 486. se tegat Atlante 15, 316. -xisset te proditio 26, 517. -at Thecla manūs c. m. 50, 10.
 tegmen] -ine: convexo clauditur rivus c. m. 37, 1. (6, 32)
 tela] fem. gen. -ae labor: *III* 204; nocturnae stamina c. m. 30, 32; velamina c. m. 25, 102. dat. 22, 338; consona fila *II* 42. abl. quaerere victim 20, 371. pl. 18, 274. *I* 263. semirutas *III* 155. sollicitas urget c. m. 46, 15. -ae traxerunt stamina 8, 595. -as vitreas percurrens (Ilia) 1, 225. solidae gemmis 8, 595.
 tellus] 1) Weltkörper: -ris globus 26, 236. 2) longissima 5, 302. cuncta 1, 278; 12, 2; 17, 49. gratissima *I* 194. habitata 5, 40. vastata 15, 81. cohūtur 21, 25; cf. *II* 185. alit *II* 295. communis erit 3, 380. -ris certus, de nauta, 17, 114. exiguae 5, 452. redimita vere 12, 2. te loquetur 1, 278. abl. pro in t. 26, 497; cf. *III* 364. — oppos. insula: -re raptam *I* 147. 3) pro hominibus ipsis: c. m. 27, 109. -re purgata c. m. 32, 19. -ris in ore 8, 270. 4) Erdreich: -re revulsa 1, 49.
 telum] nulli iaculabile 20, 167. mortale 28, 347. t. non esse recuso (Tellus) c. m. 53, 30. pro telo geritur c. m. 6, 4 (cf. 20, 209). — plur. 1) 2, 15. 20, 453. 28, 483. *III* 71. trisulca 6, 14. Cyclopia *I* 97; cf. *II* 251. gerere 20, 209. vibrare 21, 266; 5, 58. praetemptare 8, 533. stricta 7, 11. rorantia venenis 1, 188. tepescunt 5, 408. vertit in auctores 7, 94. excutere 5, 228. -is umbrasse diem 5, 122; iacere 11, 13. -orum prodigus c. m.

9, 30. per t. 5, 417. in longe telis 15, 436; mixtis 8, 82. -is excipi 26, 252. 2) pro bello: -a timere 22, 253; movere 3, 262; cf. 20, 308. luditur in telas et tela pati 18, 274. 3) transl. pl. c. m. 9, 40. pro radiis solis c. m. 27, 59. Amoris c. m. 16, 1; cf. c. m. 29, 55; haeserunt c. m. 25, 145. t. nocendi 10, 329. severa notae c. m. 23, 14. -is paribus concurrere c. m. 22, 8.
 temerare] delubra 26, 102. -atus nube vertex 17, 208. -atae Italiae 26, 560; fasces 20, 142.
 temnere] Romam 26, 647. -is Olympum 26, 511. -ebat Amnes 28, 145. -unt prisca senes 28, 548.
 temo] -ne: boves recedunt 24, 332; ligat iugales *I* 280; ingenti refusas habenas 17, 199. (Solis) elato 1, 4; cf. obliquo *II* 196.
 temperare] (-at, -et) 1) frigore soles *II* 106; fumo 20, 348. igne tholos c. m. 26, 62. de colore 8, 588. praecordia c. m. 29, 48. sine abl. fluvius arva 1, 260. ars animos (in status) c. m. 17, 23. 2) -et arcus a venatibus 24, 271. 3) regere: 20, 428. proram (de prora) 17, 44. deos Amor 10, 75.
 temperies] (-es, -em). 1) mitis oberrat zonas *I* 263; cf. mitior 15, 152. -em aestas refert caelo et bello (?) 26, 153. 2) sanguinis: miscet ruborem in ore 10, 269. 3) animi: benigna mentis c. m. 25, 65. -em servant oculi 17, 219. cf. Temperies 22, 107.
 tempestas] 1) ventique 15, 503. sub nulla timere 1, 134. pretiosa Tagi 1, 102. -te salubri odor viros complet c. m. 27, 99 (cf. ad l.). 3) transl. animi: nulla t. oris proditor 17, 220. t. tyranni subeunda 5, 269. 3) belli: belli fremuit c. m. 30, 209. absol. 20, 579; prorupit 21, 246; atrox circumstetit Italiam et pendit 26, 112. Cimbrica excita Oceano his campis procubuit 26, 641. -te cruenta campi 7, 76.
 tempestivus] -a relatu 10, 312.
 templum] nulla eunuchi 18, 326; dicare c. m. 17, 42. -is Scythiae coli *III* 282. pro templis te fruitur 22, 12. — Cecropium Eleusine remugit *I* 10. -a Cirrhaea c. m. 53, 35. Helipoli adcline columnis c. m. 27, 91. Cybeles: -i colendi *I* 200; -is digreditur *III* 137. -is Inachiis advertere Iunonem 1, 196. -i delubra communia Marti et Veneri c. m. 29, 24. — Romae: pl. aequata nubibus 24, 67. -is stipantibus aethera 28, 47. ad -a redis 28, 340. aurea vovere Fortunae Red. 28, 1. de curia: t. Victoriae 28, 597. — [2, 2.]
 tempora] velare quercu 24, 72. -ibus levantur cornua 1, 221. -a redimitur 22, 345 [cf. 2, 19; 8].
 temptare] 1) c. acc. -bat montes 28, 230; aditu *I* 161. modos c. m. 25, 37; cf. 9, 18. -atur cornus 8, 521. -anda precibus 1, 165. -atis insidiis 15, 392. -bimus Histrum 1, 135. sinūs *I* pr. 7; cf. 17, 182. — bello: -ret ferro 26, 389; cf. nocendo c. m. 53, 105. urbem 28, 186; cf. 1, 135. temptandas iras 26, 399. 2) c. inf. 5, 160; 305. se iactare 1, 18; moveri *II* 160. -arint munire 26, 70; cf. 18, 15.
 tempus] 1) pro aeo, anno: signatum nomine 1, 266; cf. 8, 620. -ore quanto 20, 567. tanto c. m. 30, 1. parvo 21, 218. uno 24, 141. pl. trahere 20, 394. dinumerare 24, 2. prospera sperantur 8, 619. auri prisci 17, 123. t. viae 24, 2. moderata 28, 550. polluere 18, 286. quasi personata in spelunca aevi 24, 426. Jahreszeiten: c. m. 28, 36. pro die vel nocte: -is alieni 8, 187. -ore festo c. m. 31, 13. — in tempus 15, 267. 2) tempus agendi, Gelegenheit: c. m. 28, 25. suum nactus 20, 40; penetrabile n. 26, 278. antevenire 22, 152. commoda differt 3, 315; cf. 22, 316; 21, 374. -ore arrepto 20, 193. -oribus variis 28, 394. cum gen. pl. agendi 22, 140. c. inf. (sc. est): parare 5, 311; cf. 20, 365. c. acc. et inf.: promissa agi 15, 427; rem *I* 220.

tenax] c. m. 29, 39. -ci cute c. m. 9, 12; caeno 20, 445. -ces cantus Sirenium c. m. 30, 23. *adv.* radice tenacius haesit 28, 77. [5, 38.]
 tendere] 1) *extend.*: -i ensem ab . . ad . . 5, 306; cf. 5, 397. cristas (*serpens*) I 14; artus 18, 300. -ebat vestigia 10, 146. manus in c. m. 25, 113; c. m. 53, 110. palmas III 109. tendentem brachia 7, 32. oculos ad 20, 515. — spicula cornu 7, 50; cf. 5, 462; 8, 527. sagittas 11, 2; cf. 8, 540. tende nexus rotarum (?) 3, 343. — -unt Alpes claustra 1, 106; -itur in longum 15, 521. [Alcmenam tendebat onus 2, 22.] *transl.* t. questus II 249 (cf. ad 20, 592). -it praecordia voto 1, 66. 2) *iter properare*: cursum 20, 466; 28, 291; cf. 24, 276. fugam tetendit 28, 320. *hinc absol.* -is ad 3, 333; cf. 20, 358; 527. I 180. -ebat 3, 172; 15, 18; 224. in orbem c. m. 27, 74. tetendit in axes 24, 138; cf. 21, 338. adde 10, 179. per loca 26, 348; cf. II 37; 5, 291. prope litora 21, 129. — *animum intend.*: in actus 19, 75. c. *inf.* -it hiems vestire 26, 167; pulsare 28, 465. 3) *sich erstrecken*: -it potestas per inane II 281; cf. 24, 138. — *pf.* tetendit *haud ignotum poetae; an etiam tendit pro pf. posuit? saepius locum habet inter praeterita*: cf. 26, 167; 348. 28, 465. II 37.
 tenebrae] (-arum *deest*; *accentus in syll. altera* 3, 235. 18, 459. 26, 36). 1) 28, 480. c. m. 26, 39. -as luce secat c. m. 27, 19; soli indicere 17, 129. -is condere c. m. 28, 2. 2) *Orci*: I 115. t. Manesque III 389. Titanum 5, 524. -is remeate 18, 459; obscurior 20, 231. spissas efflant equi c. m. 53, 48. *de chao*: discussae 22, 11. 3) *absol. pro carcere*: 3, 235; cf. -is damnare opes 1, 43. 4) *oblivio, ignoratio, infortunium*: -is summersa 8, 222; exuta 26, 36; pulsus emergere 26, 316.
 tenebrosus] carcer 3, 57; cf. III 82. silentia II 329.
 tener] (*nom. sgl. deest*) folia 10, 250. violae c. m. 25, 120. pollex c. m. 38, 2. *de puero* 5, 180; 8, 134; 10, 16; 15, 302. *subst.* -ris 22, 60. -o ab ungue 28, 79. annos 24, 121; 21, 40. -o aevo 26, 493; 28, 424. pectore 18, 423. nare 22, 215. — fletu 3, 95; cf. 20, 375. risus 22, 346. cantu I 246. modi 9, 12. sermone II 323. ignem II 52. somnos 15, 328. pudorem I 131. -is moribus III 227. ingeniis 20, 179; cf. 26, 21. — *ab infante transl.* t. mundus 17, 253.
 tenere] 1) *proprie, manu*: frena 1, 59. *vi*: ne te teneant 19, 67. vis tentura virum c. m. 49, 20. -ebas *hostem conclusum* 21, 108. -etur Cynthia nubibus c. m. 27, 37. -bor reus Musis c. m. 26, 7. 2) *retinere*: rupes deum II 171; cf. 3, 337. -tur II 9. -bunt me frigora III 321. te fores c. m. 53, 45. -uere vocem 1, 235; fugam 19, 70. -ri dedignatus I 151. 3) *pervenire ad*: astra I 117. -tis metas 1, 68. -eas Oceanum (?) 3, 196. 4) *continere*: quem sinûs tenere c. m. 32, 8. materies equos c. m. 7, 4. 5) *possidere*: -es 21, 35. -emus II 286. -ebis omnia 8, 261; cf. II 292. -eri te rectore 5, 265. -bit mea vota 28, 363. -ebat praedam 28, 298; opes 21, 297. -eret frena 1, 59 (cf. s. 1). -ebo humum 26, 530. sub iure tenentur I 51. -uisse Lyciam 18, 204. -ebant Rhenum 28, 413. Libyam 15, 113. cf. teneri 26, 425; 477; legibus 7, 202. -etur privato iure 15, 157. adde 15, 268; 376. — delubra tenens in corde 22, 31. 6) *occupare*: -ent animos exempla c. m. 30, 149; te oblivia III 99. -uit constantia turbam 5, 289. -et crimen *alqm* c. m. 41, 4. 7) *absol. pro memoria tenere*: 22, 42. *hinc oboedire*: tenendum iussum 8, 296.
 tenor] -rem: 1) c. *gen.* stipitis explorat III 361. iusti flectere 17, 212. *absol.* servantia fata 1, 17; cf. c. m. 9, 33. 2) *pro conexu*: vestrum vis nulla separat 15, 206.

tentare] v. temptare.

tentorium] -a: ne larga redundant deliciis 8, 337. *fere pro castris*: fixerat 21, 158; sequor 3, 348; secuit 28, 469.

tenuare] -avit *aetas crystallum* c. m. 36, 6. -atus: c. m. 9, 15. 28, 128.

tenuis] 1) 1, 181. rimae 20, 385. saxum 5, 463; cf. c. m. 26, 50. collem 15, 521. harenam 15, 398. canes 24, 300. vox 15, 21. stridor 3, 126. 2) dictum III 284. moram 4, 16. damnum 26, 5. 3) -i Maroni c. m. 40, 23.

tenus] crure t. 24, 248; poplite II 34.

tepefactus] 8, 244.

tepere] -ebat ensis (*sc. sanguine*) 7, 103. -entes equos 1, 122.

telescere] -unt 5, 408. [2, 127.]

tepidus] Notus 1, 271; Austri 26, 347. Nilus 15, 476. colles c. m. 27, 42. acervi (*mortuorum*) 20, 114.

tepor] maternus rupit ova 6, 4. securas vindicat undas c. m. 34, 5. -rem Zephyri 20, 95.

ter] 1, 125. 15, 87. 10, 147. terque quaterque c. m. 23, 18. ter mille 8, 624. ter senas 26, 147; 634. ter decies 26, 166. — *pro tertium in consule* 7, 2; *haec interpretatio defenditur collato quater ubi v.; aliam viam inii praef. p. CXXVIII*.

terere] 1) -it membra curru c. m. 53, 84; cf. -untur arva 7, 119. *fluvius* terens querceta 1, 259. 2) *transl. fatigare, delere*: -itur cacumen a cultore I 162. -or suppliciis III 102. -itur gratia formae c. m. 30, 225; maiestas deorum 3, 229. *Phoenix* terit aevum c. m. 27, 12.

teres] -ti: mitra 22, 185; iaspide II 40. [5, 43.]

tergeminus] *de Geryone* c. m. 4, 2. II pr. 39.

tergere] *transl.* -sisse labem 22, 308. — *fortiter, pro tangere*: -unt laquearia cristae 22, 277.

tergum] 1) *sgl.* c. m. 9, 20. verbera tergo 18, 100; 617; (*pulsato*) II 197; cf. 18, 507; 20, 351; 8, 617. timet a tergo 18, 363. a t. 5, 372. 2) *plur.* 18, 507. 20, 351. c. m. 9, 26. maculosa serpentum I 185. regia equi c. m. app. 4, 2; rubere toro c. m. 48, 8; cf. 10, 150. in libera t. furere 18, 184. armatae terga sagittis 24, 244. t. saucia revinctus I 155. post t. 20, 183; II 32; relinquam 5, 245. t. dare 20, 582; 28, 490. terga premor 28, 280. — *transl.* solidata Danuvii 5, 26; cf. glacialia 26, 339. glauca aquae c. m. 26, 36.

tergus] -ora prodigiosa Gigantum III 340. [2, 97.]

terminus] *finis, de tempore*: *absol.* immobilis haeret 20, 293. erit Romanae ditionis 24, 159. erit sortis 5, 89. odiis 8, 115. c. *inf.* quis t. curare 17, 142.

ternus] *pro tres, sed ut artissime iunctas trinitates designet*: 1) *pl.* figuras (*Hecates*) I 15. animas c. m. 53, 82. 2) *sgl.* Gratia c. m. 30, 88.

terra] 1) *oppos. aëri, sideribus*: pependit I 253. -ae pondera lapsurae fulcire 17, 76. -ae spatia c. m. 32, 14. -am cognoscere 16, 17. -as aer ambit 8, 288. -ae trepidae viscera concutiat c. m. 29, 5. -ae ubera c. m. 26, 17. -is ab imis I 10. *paene personata*: coronat dominum 1, 116; cf. Terra. 2) *oppos. deis*: 9, 2. laetatur numine 17, 122. 3) *oppos. mari*: t. fretumque c. m. 31, 36. -aque marique 20, 469. levis natat c. m. 26, 46. *item pl.* 19, 54; -is cingentibus c. m. 2, 4. -as linquere I pr. 7. c. *localis*: -ae pelagique c. m. 30, 26. 4) *sensu politico*: quae t.? 28, 571. hospita 9, 2. -ae sinuosae litora 15, 517. calcata 28, 274. *pl.* 19, 33. -arum vias c. m. 31, 59; defensor 3, 80. cognatas mare dividit I 146. restituit 22, 199. -as domui 15, 47. sanguine quaesitas concessit regibus p. R. 24, 186. -is Eois venerandus 8, 215. quibus t. orti c. m. 25, 53. -as scopulis defendere 26, 176. terris *pro in terris, auf Erden*:

- bene dispositum 18, 157; cf. nasci 18, 495. — *pro provinciis*: -is eversis 5, 424. pereuntibus augent eqs. 20, 590. tibi commissis 21, 141. cf. 18, 495. innumerae, fere personatae, 22, 218.
- terrenus] monstra 24, 360. lues c. m. 26, 91. lacerti *Phaethontis* 28, 190. — *n. sbst.* -na miscens 8, 229.
- terrere] 1) *c. acc.* -eat 15, 433. -ebant simulacra III 69. -uit muros 20, 570; ora 3, 79; te exemplo 28, 188. -et *Diana* Maenala cornu I 230. -bis Armenios iaculis 19, 55. territus 5, 20; vulnere 24, 144. 2) *absol.* -et locorum nobilitas III 120.
- terribilis] 1) *de homin.* 15, 165. 21, 210. thiasi I 206. *c. dat.* 8, 28; leonem stabulis 18, 388. 2) *de reb.* lituos 17, 181; cf. II 24. fastus 10, 198. -i lucro 5, 438.
- terrificare] -ant Atlanta iubis leones 24, 336.
- terrificus] agmen *Gigantum* c. m. 53, 75. moles I 165. -o ululatu 3, 131; cf. II 8. — *adv.* -um: verberat c. m. 9, 23.
- terrigena] (*gen.* -um III 351) 1) *de spartis Cadmi*: adi. -as viros I 167. *sbst.* -ae matrem feriunt 21, 323. -as procubuisse eqs. 26, 31. 2) *Titanes*: -um rex III 351.
- terrisonus] stridor (*Alani*; *nempe equites Alani*; *itaque sonat terra equitatu*) 21, 109.
- territare] -at lunae labor 26, 233 (*cf. ad l.*; *praef. p. CCXXII*).
- terror] 1) *absol.* omnes deiecerat 3, 257. valuit pro vulnere 20, 453. -ris minus habere 18, 413. -re severo armari 1, 92; moveri 8, 514; 5, 56; cf. 10, 330. ruere 21, 189; subactus 24, 193; domari c. m. 25, 133. -rem dolor auget I 83. -rum expers 26, 160. -ribus densis quatit aulam 20, 462. 2) *c. gen.* -re Martis finitimo 5, 56; in tanto rerum 21, 294; cf. exempli 20, 547. 3) *Furchtbarkeit, das Schrecken erregen*: -re mixto 5, 143; remoto 28, 59; solo contentus 22, 25. solo tutus 26, 422. vano 28, 447. (*cf. 21, 189*).
- tertius] 7, 1. 10, 103. 15, 465. 20, 82. 17, 202. 22, 355. pars t. mundi 15, 161.
- tessera] *Parole, Commando*: felix legionibus iret 21, 331 (*cf. Verg. Aen.* 8, 637; *item Liv.*).
- testari] 1) *alqm.* -or: Manes et sidera 5, 165; primordia noctis I 111; vos 21, 132; amicitiam c. m. 19, 6. -atur Mithram 21, 63. -atur per, *sequitur acc. c. inf.* 18, 263. 2) *probare alqd.* -atur: gaudia fluctu 1, 191; sic se species 10, 319; patrium Histrum crinibus c. m. 25, 127; cf. 28, 373. -atus sudore deum 8, 574; adventum dei I 9. -ata vulnere facinus c. m. 30, 154.
- testis] -es Musas 23, 5. -es flammae firmant conubia II 231. *abl. absol.* teste: dea c. m. 30, 29; te c. m. 27, 104; Danuvio 20, 582; cf. 21, 22. clipeo 15, 423; cf. 4, 12. sub te teste labor 8, 352; sub t. benigno vivitur 22, 124. sine t. creatus *Nilus* c. m. 28, 13.
- testudo] 1) *animal*: volat 18, 352. 2) *lyra*: -ine blanda 17, 252; Apollinea 20, 257. 3) *belli machina*: protecta 8, 331.
- tetricus] *pro severo*: -is legibus liber 14, 32. Pallas 22, 275.
- texere] 1) -it chlamydes ostro c. m. 46, 8. -uit manu munera c. m. 48, 2; cf. I 247. saecula aurea Lachesis 22, 335. *ptc. pro sbst.* textentum (*carmina*) 20, 458. 2) *de simili artificio*: cumulum fronde c. m. 27, 43. avenas cera c. m. 25, 35. -uit silva carinas 21, 315. -itur ales littera 15, 477; figura *sardoniche* c. m. app. 10, 3. 3) *de abstractis*: -itur turba malorum 20, 394. -untur crimina 8, 495. fugas certa lege textas 28, 623.
- textilis] balteus arte c. m. app. 4, 1. [5, 42.]
- textum] -i margo I 269.
- textus] -u: sacrilego *araneae* III 158. in tali 8, 589. docto thalamum componere 10, 213.
- thalamus] 1) -um committere *eunucho* 18, 130. -um purpura velat c. m. 29, 30; cf. II 321; 9, 1. in th. ducitur II 362. carmina per th. c. m. 25 pr. 1; cf. 8, 650. *de cubiculo regio*: -i claustra 20, 553; cf. 19, 22. -o conferte triumphos 10, 227. -um compositae 10, 213. — *pl.* III 409. 8, 650. feminei 20, 392. virginei III 76. sacri 10, 131; Arcadii 15, 226. -is variis amorem ferre 10, 26. *eunuchus* ab imis th. evectus 18, 156; servare pudicos 18, 99. *deorum*: 1, 212. *Gorgonis* 8, 37. caligantes *Proserpinae* I 3. 2) *pro nuptiis (coniugio)*: 10, 304; -um emere c. m. 29, 164. -i sarta 21, 5; expertes III 279; cf. 24, 262. *pl.* -is praefectus *Hymenaeus* c. m. 25, 32; genialibus omen 5, 96; auspicium canere c. m. 30, 82; instat adulter 15, 166; -is regum necti 24, 53; prohibes I 103. coniugio thalamisque 21, 73. cf. 14, 1. ad thalamos rogare c. m. 31, 22. consanguineos 7, 154.
- theatrum] 1) -i cuneos 5, 398. *Erechthei scaena* 18, 292. 2) *pro amphitheatro*: -is claris celebrare nomen 17, 281; cf. -is indulgere 20, 86. 3) *transl.* -a mira cautes praebuerant *Orphei* c. m. 31, 6.
- thiasus] *Cybeles*; *plur.*: terribiles I 206. -os spectat Cybebe 20, 280. -is raucis frui III 423.
- tholus] -os afflatus igne temperat c. m. 26, 62 (*de genere mscl. cf. Stat. silv. V* 1, 233; *Paulin. Nolan.* c. 28, 182).
- thorax] -ca nectit *Cyclops* 7, 195; -cum nexus 5, 260. -cum igneus horror 10, 192.
- thymus] -um Hyblaeum rapere (*apes*) II 125.
- thyrsitenens] [6, 2].
- thyrsus] 1) *sgl.* Maeonius firmat vestigia (*Baccho*) I 13. 2) *pl.* (*de plur. cf. De Halieuticis p. 8*) -os pampineos *Lydiae* 8, 603. -os *Lyaei* Lydia implorat non defensuros 20, 295. *Maenades* -is infectis sanguine 20, 523.
- tiara, tiaras] *Cyri* 3, 198. -am summisere *legati Persarum* 28, 71. -as barbarus consurgit ore Arsacio 8, 216.
- tibia] (-ae 14, 30). flatu (*pulsanda*) 17, 313. cecidit *Minervae* 20, 256. *Aegyptia* ducit modos (*Isidi*) 8, 576. in nuptiis: canat 10, 195; cf. -ae pervigiles ducant carmina 14, 30.
- tignum] -a polire (*fabros*) 24, 323.
- tigris] 1) in *Bacchi thiaso* 24, 369. *Caspia* t. me edidit III 105. -ide mobilis feta 3, 90. ludunt cum t. damae II pr. 27; -es irent sub vincula 8, 605. virgatas figere 21, 66. cf. *Hyrcana mater* III 263, ubi ratio venandi quam tradit poeta, fluxit ex *Ambrosio De operibus VI* dierum. 2) *Oceani monstrum, Tartesia*, 10, 161. 3) *de pelle*: *Parthica* t. velat *Bacchum* I 17.
- timere] 1) ne: ne timeare times 21, 341. 2) *c. inf.* obstare 5, 202; amare c. m. 8, 2. -ent aquae transiluisse modum c. m. 26, 52; venti 10, 53. 3) *c. sent. relativa*: quantum timui vobis, quid auderet 15, 298. 4) *c. acc.* 10, 138. fata 15, 336. cuncta 18, 182; singula III 261; nil a tergo 18, 362; verbera 19, 2. -uit 21, 209; alqd c. m. 53, 101. -eat 8, 388. -eant 20, 227; nostra insignia 1, 162. studeant timeri 17, 230. non t. virgulta *Booten* III 225. — exitii timens 15, 17; adventum 5, 125; fulgur 7, 31. 5) *absol.* -emus 10, 331. -et plus qui terret 8, 290. -entes 1, 135; -entum munera 20, 319; 22, 181. — t. pro: pro domino c. m. 53, 62. *c. dat.* -ui quantum vobis 15, 298; orbi I 48.
- timide] 20, 554.
- timidus] II pr. 31. III 267. -um me dixisse c. m. 41, 3. silvae I 208. — *adv.* -um micat puella c. m. 30, 121.

timor] 1) nullus ab hoste 5, 298; cf. 28, 449. pulcher cernenti 5, 364. t. loco (est) III 353. -rem levat 25, 15; cf. II 323. ingeminant III 69. -es II 323; pertulimus 26, 205. nom. quasi personatus: ingenio loquax eqs. 26, 228. pares afficit potestates 26, 41. oberrat 5, 94. apparet caelo II 188. glacie alligat Histrum 20, 165. opifex profecit 28, 533. iudex suffragia peregit c. m. 30, 211. 2) pro re timenda: aries, t. Aegaei 10, 162; silvarum 24, 319.

tinea] -ae turpes exedere caput 18, 114; hinc -as pulvere respersus 18, 260.

tinguere] -is lumina c. m. 25, 137. -xerit ebur ostro I 275; tincta vellera 3, 384. -cta vices colorum c. m. 9, 14. -i sanguine 5, 432.

tinnitus] -u revocare apes 28, 261.

tiro] sgl. collect. inventus rudis tanto tirone 21, 315.

titubare] -ant gressus III 153. -avit signifer 21, 145. -ans Lyaeo 15, 445; cf. 10, 81.

titulus] 1) inscriptio: -o perenni testari 28, 373. -um annuit princeps 25, 9. pl. adulantes 20, 79. -os duplices signet 26, 644 (sequuntur verba tituli). stigma servorum: -o suo se prodit facies inscripta 20, 345. 2) honor vel potius honoris nomen: consulis: -o crescere; nunc per te -us 22, 317 sq. -um anni effeminat 18, 10; cf. anni titulis famulantibus 28, 654. levem, quo se decorant 22, 288. -is novis (sc. domini) 22, 191. 3) gloria: c. inf. t. nobilior prohibere eqs. 26, 29. -is certare c. m. 30, 33. -os auferre labori 28, 353.

toga] 1) consulis ornatus (pro trabea) decuit 22, 367. t. onerante artus 18, 301. radiante decorus 28, 372. -as rigentes aptare 1, 206. gemmatae Theodosii asservatae 22, 89. emeritam suspende 19, 59. — pl. pro sgl. femineas conspexit 20, 107. oppos. loricae 22, 367; 8, 16. 2) -a Latia utitur Mars, i. e. milites, pro paludamento, in consulis honorem 8, 16. cf. s. togatus. 3) pro consulatu: t. maiore annum signare 8, 654. -am calcata flevit 22, 381. -as tremendas Hannibali 18, 463. 4) pro senatu: decreto togae 21, 330; Romanae tutela (Victoria) 28, 598. 5) pro civitate Italica: -ae Latiae accessit Graia Thalia c. m. 41, 14 (praef. p. VIII); cf. aequales togas sumpsit CPolis 15, 61.

togatus] 1) consul: -i species 20, 72. redde togatum consiliis (Stiliconem) 24, 215. 2) miles 8, 9; duces 28, 595; cf. s. toga 2. 3) pro senatore: imperat bellaturo 24, 85.

tolerare] labores 1, 131; cf. 7, 45. eunuchos 18, 414. Sabinos 15, 106. -emus onus 26, 271. — non tolerandus: amor c. m. 15, 2; quies I 111.

tollere] 1) proprie: 7, 30; 138. -ebant capita cupressus III 370. -itur Ossa movente Gigante c. m. 53, 69. -untur alae humo c. m. 27, 40. alis sublatae III 255. -is signa (belli) I 65. -i fasces de limine 1, 233. -ite de mediis 5, 520. 2) -itur clamor 26, 461; cf. sublatus 28, 615. -it gemitum 5, 258. 3) auferre: canitiem c. m. 17, 30. 4) sustollere: -unt proelia 15, 276. fraudes 15, 284; cf. sustulit 15, 458. 5) honore, superbia: -untur in altum 3, 22. se sustulit fastu 18, 416. colla nimium sublata secundis 5, 446; audacia c. m. 53, 107.

tonare] 1) unde tonent nubes c. m. 29, 7. nimbi tonuerunt omina 1, 208. -at caelum seu Roma 26, 511. 2) transl. -at mons compresso igne (Aetna) III 396. Ossa clamore 5, 182. -ant bella 7, 64. Tarbigilus ab omni regione (sc. fama de eo) 20, 466. 3) orator: Cicerone tonas c. m. 40, 4. ore tonat Pluto I 84. — c. acc. 1, 208. — cf. Tonans.

tondere] -ent Seres stamen de stipite 1, 179. -sa comas 3, 379.

tonitrus] (i in sgl., i plur.). -u sonoro concutere 22, 27; aures deludere I 98; falso usum Salmonea c. m. 51, 13. -ua elisa Coris 5, 222; cf. quo vento facta (fracta) 17, 108. rauca sub pedibus calcata Olympus 17, 210.

tonsa] -is insudant 24, 364; t. lentandis exertus navita 17, 42 (cf. ad l.).

tormentum] pl. 1) poenae genus: -a flammae 15, 186. hunc necant c. m. 22, 25. ad fontes parari 20, 308. -orum repertor 18, 163. inferorum: fatigant 5, 512. 2) machinae belli: quae t. scopulos rotant I 171.

torpedo] c. m. 49. -inis dirae artem c. m. 49, 1. torpere] -ent fame membra (magnetis) c. m. 29, 21. -uit robur (mollitie) 20, 157. -ebimus longo aevo 3, 58. — timore, absol.: -et dextera 24, 326. -uit Rhenus 3, 133; ensis 18, 513. — Hebrus (audito carmine) II pr. 18; cf. de glacie: frigoris arte c. m. 34, 4; cf. 1, 269; hinc torpentes plagas I 264.

torpescere] luxu 5, 486; cf. torpuit s. torpere.

torpor] 1) me ligat c. m. 53, 99. 2) segnitie: novus 20, 391. -re enervari 8, 323; paterno (Saturni) sopitos populos III 22.

torquere] 1) clavum et carinam 17, 46. -et Auster harenas II 310. -entur in orbis agmina 28, 636. -et iter fluvius c. m. 26, 60; cf. tortis anfractibus 28, 519; -ens aequora I 23. -sit visus refugo lumine 6, 9; -ens lumina III 261. 2) tela: -eat c. m. 53, 116; -sisti II 250; -sit 20, 167; spicula 21, 355; iaculum 10, 6. -serit missile 15, 437. -sisset c. m. 53, 87; fulminis alas II 229; cf. 17, 112; 8, 202. torta hasta II 199. -ebas arcum (!) 21, 68. 3) de caeli motu: sol hiemes 15, 154. -eat annus vestigia 1, 6; cf. t. Phoebi laborem 1, 268. 4) de tormenti poena: -eat te axis 5, 508. 5) animo: -ebant curae praecordia 3, 243. -et verbere curas 8, 252. -ebit Rubico Thybrim c. abl. 28, 365. -etur pace futura 5, 138. -ebere votis 24, 4.

torques] -e decoro evincta Gallia 22, 241.

torrens] adi. 1) Rhodanus c. m. 18, 1. -tius amne II 198. -tes ruunt (milites) 15, 473. 2) -tes soles II 105. -tiores Sirium 11, 20.

torrens] subst. tumidus saxa rotat eqs. 3, 269. -te fixo II 350. -tis Hiberi 10, 40. pl. inmane fremant, minentur pontibus, volvant spumoso vertice silvas eqs. 17, 237 (ubi volvant legendum esse commendat locus similimus 3, 270). -tum sonoras furias trinare 7, 46.

torridus] solibus Libya 5, 41.

torus] 1) -o fixus 15, 177; membra reponit 27, 3. -um struere c. m. 53, 123; strata dedere 26, 353. pl. III 164. -os sternere 18, 127. -is surgunt strata vel herbae 3, 211; 1, 116. 2) nuptialis: regalis c. m. 30, 93. superbit auro eqs. 21, 80. -o madido prosilis 14, 28. iunge toros 10, 122. 3) pro nuptiis: c. m. 25, 51. -is augendis munera c. m. 31, 30. -os eriles celebra 12, 3. 4) pro coniugio: -um legere 1, 202; nescire I 35. -i spe propiore 28, 524; augurium II 141. -i lex 22, 76; tanta fortuna c. m. 30, 161. toro devota 8, 645; vicina I 138. tuendo 18, 81. pl. 7, 116. casti 21, 33. -os eunuchi odit 19, 43; caeli c. m. 29, 32. 5) ephippium: -o Tyrio terga rubere c. m. 48, 8; cf. -is purpureis terga squalentia 10, 151.

torvus] Megaera III 387; cf. I 128; 279; 3, 40. Dis praedo II 272. Sol 8, 65. Helice 17, 299. Cybele III 49. Triton 10, 144. t. post proelia 7, 24. aper c. m. 42, 1. leones 20, 303; c. m. 22, 28. hydros 22, 137. voluptas frontis 8, 518. — c. abl. t. dictis 5, 401.

tot] exclamat. 8, 56; 462; 647. 15, 82; 375; 461. 16, 2. 18, 212. 20, 169. 21, 218. 28, 97. al. t. annos 15, 76; 156. 17, 138; al. in sent. negativa:

5, 107. t. simul 21, 305. — *demonstrat.* cf. s. quot. — „so und so viel“ t. nummis 18, 203 sq. — *respondent tot et totus* 26, 448 sq.

totidem] 24, 260. 26, 65; 167. c. m. 27, 26. cf. s. quot.

totiens] 5, 263. 9, 15. 15, 80. 17, 8. 18, 68; 147. 20, 261. 26, 157; 564. 28, 247; 356. quotiens—totiens 8, 622. — *pro his*: 15, 345. — *vielfältig* II pr. 40.

totus] totius 8, 270 (toti? 3, 143). 1) adest 24, 5; cf. c. m. 53, 101; c. m. 26, 33 et tota fuit luna 21, 220; Roma 26, 374. orbis c. m. 32, 13; c. m. 28, 31. gens 21, 104. cohors 19, 16. Orion 15, 498. lustrum 26, 146; aevum 28, 56. —is ripis 22, 187; 28, 161 (cf. III 26); —um per amnem 8, 444; fontem 1, 249; cf. 7, 18; sic litore toto 22, 254. Thrace 8, 178; cf. 17, 25; I 191. —o vertice 1, 217. ars 1, 95. robur 26, 274. ira III 266. mens 22, 143. crimen 20, 38. — pl. turmae 28, 253. castra 21, 365. montes 17, 310; cf. ripae. alae 10, 48; cf. 24, 203. pectora 16, 6. —um Phoebum spiro I 6. item —um Histrum exuit 20, 203; patrem portare c. m. 4, 12. Martem c. m. 30, 199. quasi exclamativum cum tot iunctum 26, 449; cum tantis 26, 35. — nom. pro adv. „gänzlich“: 12, 39. 2) sgl. apud collectiva pro omnes: —o senatu 8, 583; ense 26, 601. 3) pl. pro omnes (cf. et al. multa et Lamprid. Alex. Sev. 67, 3 carior totis): dies 20, 86. capilli 28, 164. arces 28, 616. ripae III 26; 8, 52. agmina 26, 595. actus 5, 481. leges 20, 556. —is viribus III 378. sic defenditur totos 3, 66.

trabalis] —i vecte 17, 318. sceptrum II 172.

trabea] ornatus consularis (cf. s. toga). 1) —am Bellona gerit 8, 12. —ae cinctu gemmato viridare 28, 561. regnat plur.: succedant armis 7, 5. —arum insignia 22, 218. —as Bruti 28, 642. induere 20, 24; 22, 3. auratas parat 1, 178; cf. 22, 340; —is fulgentibus aureus 24, 198. paene personatae: rogantes 22, 3. gemmatae, cum picturis, descriptae 1, 178 sqq.; 8, 585 sqq.; 22, 340 sqq. (28, 561 sqq.). 2) pro consulatu: pl. 8, 640. 18, 119. —is Brutus repertor 22, 322. —ae accedunt 17, 14. —as dare 15, 97; 19, 10; 24, 87. accipit 18, 370. cf. petere 22, 218. —is aspirare 18, 464. post trabeas 3, 249. —is secundis 22, 407; nasci moras 22, 258. actum esset de t. 20, 123; reparatur maiestas 28, 4. (cf. 20, 24; 22, 3.)

trabeatus] 22, 370. 28, 74. colonus 8, 418. anus 18, 9. domus 17, 337.

trabs] (—es, —ibus). pl. cingunt harenam 28, 619. —ibus suppositae columnae 10, 89. aenis solidatur domus I 244. auratae c. m. 31, 42; smaragdi 10, 89. pictae, ludunt igne in theatro 17, 329.

tractare] —andos enses 20, 456. —at numeros c. m. 25, 86. ulcera medicus 26, 121. —ri nescit maiestas ab eunucho 18, 423.

tractus] 1) natantis: —u quarto 10, 148. habenarum: rauco III 242. 2) staminis: pl. tenues producere 1, 181. 3) serpentis: —u vario 7, 141; placido 24, 172; volucris I 182. —ibus 2, 7; refusum (anguem) 26, 23. 4) fluvii: rapido c. m. 28, 8. bifidos 21, 199. 5) terrae: sgl. quis felix oleae t. 17, 179. —u angusto urbis 5, 348; montis 28, 290. pl. Syriae amoeni vastantur 5, 33. —ibus occiduis 8, 73. caeli: —u argenti 7, 168. 6) hinc corporis humani: in imos 8, 249. 7) rutilos de arcu pluvio (?) 17, 111; usus hoc loco Claudianus est doxographo quodam qualis Aetius; iuncta habet sicut hic physica zetemata de nubium, grandinis, nivis origine al.; igitur conferatur Aetii caput III 5 p. 374 Diels περί ἡλίου διαλάμψε, τὸ μὲν νέφος κτανίζειν, τὴν δ' αἶγλην ἐρηθραίνεσθαι; hinc rutilos arcus Claudiano restituerim. 8) Sitzreihe: —um secundum tenere III 10.

tradere] 1) —idit dotalem puellae 18, 105. —ite facem sensibus 14, 17. —unt palato aves 20, 329. —itus illi oriens 8, 69; cf. 71; 7, 110; c. m. 22, 19. eunucho annus 20, 122; mihi iura 26, 535. favos (regi) 8, 383. om. acc. —it c. m. 25, 129. (—unt sese imperiis c. m. 30, 206.) 2) in peius dare: me umbris II 252. Actaeona molossis 5, 420. —eris populo silenti II 238; cf. II 252. sibi tradi populos 20, 32. tradetur III 63. —untur poenis 15, 276. —iderint alqm famulis 20, 517. —it hostibus 3, 309. —as desidia 22, 67. — absol. tradimur 5, 261. sic accipe 20, 122. 3) narrando: c. acc. et inf. tradunt atavi 28, 334. c. acc. artem 3, 97. tradita libris omina 18, 490.

tragicus] —os modos 20, 363.

trahere] 1) —unt esseda c. m. 18, 18. —itur Delos in peplo II 35. de pectore vultur II 341. traxerunt telae stamina 8, 595. hinc: zonas (in textura) I 264; cf. trahitur limes c. m. 36, 2. 2) attrahere: 18, 148; quid trahat nubes 17, 109. —itur nodis c. m. 29, 37. 3) sc. secum: comitem II pr. 22; cf. 8, 339. —unt ad urnam 5, 459; cf. 18, 58; 8, 63. transl. —xere phalanges 15, 406. —xit audacia sensus c. m. 23, 7; cf. 3, 2; 22, 117. fortuna c. m. 20, 5. secum cuncta trahens Fama 26, 202. trahor ulterius 18, 500. 4) protrahere: funera traxi 3, 155. de crine 7, 21. e faucibus oppida 26, 449. frigora in cerebrum 18, 53. 5) schleifen, schleppen lassen: hastam 15, 25. tractus rotis Hector 21, 98. transl. hinziehen: —imus tempora votis 20, 394. arte procos c. m. 30, 31. traxere moras 1, 103; 21, 375. luctu senium tractura III 259. vita traxit iter (?) 17, 18. 6) deducere: tractus sanguis ab aula 13, 5. 7) occupare: sibi ducem 5, 225. 8) rapere, delere: —eret omnia 26, 115. quodcumque traxit 15, 164. victos 20, 102; cf. c. m. 53, 37. —xissent vincula matres 5, 191. famulos reges 24, 22; cf. sub vincla 15, 92. —xerat servitio 26, 617. trahi 26, 85. —itur carina procellis 3, 277. 9) accipere: lucem robore c. m. 25, 72. —xisse mentem polo III 41; morem hinc c. m. 9, 46. traxere ruinam III 379. 10) sensum flectere: —ebat augurium peiore via 26, 262.

traicere] 1) —ecerat latus mucrone 7, 102. 2) —ecit Thybrim 28, 486.

trames] —ite: 1) via: angusto (per valles) 20, 422. inopino ducti 5, 29. occulto (montes temptare) 28, 230. 2) transl. flexo (arcus pluvius) II 99; cf. liquido (nubes signare) 7, 163. per mare: securo I pr. 6. 3) Landzunge: exiguo (pontus diremptus) 5, 350.

tranquillus] cursus 3, 45. domus III 202. aequor 1, 246; mare 10, 154; c. m. 2, 2. Lethe I 282. portus c. m. 5, 4. vis animi 8, 513. potestas 17, 239. pax 5, 159; c. m. 29, 49. —i Pii 28, 421 (cf. s. Pius). —ior Roma 26, 51.

trans] c. acc. (plerumque t. aequora vel fluvium): 1, 34. 5, 523. 8, 652. 17, 197. 20, 149; 484. 24, 286. c. m. 27, 2.

transalpinus] 18, 409.

transcendere] fines 8, 304.

transcribere] —it milites barbaros bellorum in usus 18, 381. hoc sibi transcripsit proprium 15, 161.

transcurrere] 1) c. acc. nimbos c. m. 27, 39. —ite metas 7, 208. 2) sine acc. —ens egit 21, 195. 3) transl. —it gratia in prolem 22, 51.

transferre] 1) —at huc Nais fontes c. m. 45, 1. bellum Pado 28, 303. translata potestas 24, 125. sese in hostes 5, 133. translata colla (iugis) 18, 42. —tulit iura in 15, 50; urbes in tuam potestatem 15, 258; cf. —tulerat nomen 21, 272. —ferret in te thyrsos 8, 603. 2) imitando: —tulit iura poli c. m. 51, 6.

transfluere] —xere dies c. m. 40, 5.

- transfuga] *frequens* 28, 250. *c. gen.* 15, 261. *transl. mundi* (Nilus) 18, 15.
- transfundere] *transl.* -it secum Libyam 15, 282. -eret Arctos gentes suas in nos 8, 51.
- transgredi] -ssus: Tigrim 21, 53. laudes 8, 41. -ssa laenas animo III 98.
- transigere] 1) -egit aevum *c. m.* 20, 1. *transacta* III 261. 2) -it ense Pelorum *c. m.* 53, 80.
- transilire] 1) -it muros II 165. freta uno volatu 20, 170. -iunt praedas leones 22, 22. 2) -it annos puellares *c. m.* 30, 140. -uisse modum timent *c. m.* 26, 52.
- transire] 1) *proprie*: rupes 5, 304. inter 7, 112. -eat amnem 26, 428; *cf.* II 349; Alpes 18, 432. per 14, 36; 26, 606; in 21, 338. -ibis *c. acc. et c.* in 19, 33. -istis II 349; in Latios ritus 8, 487. -isse in mores III 40. in nomen 26, 335. *c. acc.* -it horror nodos *c. m.* 49, 22. *absol.* equi avidi transire II 223; *cf.* 8, 476. 2) *pretio superare*: -it spectacula regia *c. m.* 39, 1.
- translabij] -psa Padum volatu 18, 376.
- translucere] -ent pectore frondes *c. m.* 25, 7 (*v. ad l.*).
- transmittere] 1) *mare* 21, 333; *absol.* 15, 370. -it cursu harenas 20, 311. *transmissa vita* 17, 141. 2) *alqd alcu*: -unt saeculis mella *c. m.* 30, 10. *om. dat.* quantum -iserit Auster 24, 103.
- transnare] (*ns in pf.*; *retinendum fuit* 18, 447; *extritum in praes.* 7, 45; I 186; *item fort. edendum fuit* 8, 623; *sed transare vel tranasse* 10, 256; *transnaret* 28, 489). *torrentes* 7, 45. -avit Thybrim 18, 447; *cf.* -avimus 26, 489; *c. m.* 50, 7. -ant Zephyros I 186.
- transtrum] -a ligant hederæ 24, 366.
- transvehij] -itur Tuscos 22, 273. -cti amnem 21, 206; *cf.* 26, 170; *c. m.* 30, 23.
- transverberare] -at ictu latus 5, 404.
- tremebundus] 20, 441. *c. m.* 30, 237. eques III 265.
- tremefacere] -ecit Thylen Fama murmure 26, 204. -cta insula strepitu III 235; atria dicente tyranno I 84.
- tremere] 1) *absol.* -uisse 26, 64. -ebat levius Euphrates 28, 414. -uit terra incursu 21, 216. domus clipeo 22, 276. trementes artus 5, 407; palmas III 108; vox 19, 28. votum I 132. -uerunt gaudia 15, 228. 2) *c. acc.* -uisse 15, 304. -ebant mortem 20, 505. -uit quos Africa 24, 105; quem urbes 19, 47. -ebat palus et insula monstrum 3, 291. gladio tremendus 28, 177. tremendas Hannibali 18, 462; signa 23, 10.
- tremescere] [2, 47].
- tremiscere] -at quem fregit 15, 413.
- tremor] *solo nom.* 1) vibrat ossa III 152. quis tibi per membra *c. m.* 30, 213. fusus per statuum palluit *c. m.* 17, 12. 2) *Vulcanius*: per operta bacchatus movit Calchedona 20, 27.
- tremulus] 1) gradus 26, 483. vox 18, 263. 2) splendores 1, 123. colores 5, 356. undae II 2.
- trepidare] (*praes.*) fuga 7, 202. -ant humiles 24, 105. -ans 20, 376; acies 28, 52. — pudor 14, 3; -ante spe *c. m.* 30, 96; -antibus officiis (*pro trepidantis*) 28, 523.
- trepidus] I *pr.* 5. II 175. *c. m.* 30, 169. 28, 343. 8, 293. III 6. duces 20, 65. Indos 15, 20. -os 22, 358. rumor 20, 305. pes *c. m.* 26, 48. iugales 3, 343. volatus *c. m.* 53, 47. — carinae 3, 275. muri 28, 443. urbs 21, 279; 24, 219. terra *c. m.* 29, 5; *cf.* *c. m.* 53, 115. -is sedibus I 7. silvae 5, 256. Alpes 1, 74. — pietas 21, 117.
- tres] tris 26, 143.
- tribuere] 1) *c. dat.* 10, 260. solacia 8, 94. -uisse causam fato 18, 55. nil -at fortuna sibi 21, 363. 2) *sine dat.* -at fruges III 52. -as 22, 157. *pf.* -it Lucina subolem I 123; successus effigiem 25, 7. -uere colorem 8, 600.
- tribunal] *consulis*: scandit sublime 18, 311 (*cf.* 5, 382); conscendere 22, 267. laetum sonuit 8, 611. 2) *in castris*: 5, 382. 3) *pro consulatu*: celebrate t. 18, 472. 4) *pro iurisdictione*: t. Romanum stupuit Dacia 28, 338; *cf.* t. passura provincia 20, 587.
- tribus] *acc. pl.* ditandas ad dona vocavit Theodosius, *i. e. urbis plebem*, 28, 73.
- tributum] debet Maurusia 24, 279. -i continui augmenta cessant 8, 496. — -is Illyricis ditatur aula 22, 207. -a orbis mandantur comiti s. largitionum 17, 38.
- tricesimus] bruma 26, 488.
- tridens] -ti incumbas Neptune 20, 36.
- trietericus] [6, 2].
- trifidus] cuspis Neptuni II 181. Sicania 17, 203. [2, 34.]
- triplex] 1) *ex tribus compositus*: Geryones 3, 294. -cem latratum Cerberi I 85. [20, 28.] 2) *pro tribus*: Gratia *c. m.* 25, 8.
- tripus] -odas: Delphicas aura rotat 2, 12; repetens Apollo 28, 31.
- triremis] -im (*ita ex V*) bellatricem 28, 136.
- tristis] planctus 20, 301. scaena 18, 292. Suebus 18, 394. Erinyes I 226; *cf.* 3, 74; II 219. fames *c. m.* 29, 20. condicio 8, 616. iugum 15, 155. bellum 21, 275; II 20. galea 7, 31; gladii 17, 166. hiems *c. m.* 28, 27. cometen 17, 112. augurium III 125; *cf.* 21, 255. — tristior *c. m.* 30, 135; aequo 26, 375; miles 5, 278. — *n. subst.* -e 8, 403. -ibus dolere (?) 26, 206; *cf.* 26, 117. *adv.* -e gemens 5, 472.
- trisulcus] linguae 3, 95. tela Iovis 6, 14. Trinacria I 147.
- trivium] -is calcari 5, 447.
- triumphare] (*praes. et ptc. pf.*) 1) *de vero triumpho*: cum -aret Scipio 23, 15. *cf.* -antem 28, 580. hinc in animis hominum pompa meliore 24, 29. 2) *de victoria sola*: -et de gente 15, 345. *c. acc., gen. passivo*: -ti Histri 28, 648; *cf.* 1, 83; 7, 25. 3) *gaudio efferri*: 28, 112; magna cervice 5, 295.
- triumphus] 1) *proprie*: insignis Marii 26, 126 (*cf.* 3, 54; *c. m.* 46, 13). -is Latiis quae armenta praebita 28, 507. laurigeri 7, 12. cum ludis consularibus iunctus: 22, 260; 28, 406 (*cf. praef. p. LIV*). -os egit Theodosius Romae, 28, 67. — *tr. egisse videtur Stilico Romae post pugnam Pollentinam*; *cf. auspiciu certi triumphi in urbe* 26, 452 cum festis aurbis v. 206 (*praef. p. LIII*). 2) *pro victoria*: Geticus 28, 202. -o iusto magnoque 15, 429. -um rapuit Fortuna 5, 194; mereri 7, 146. *pl.* -i 8, 639; Gigantei I 154. praesentes docuere deos 8, 98. quidquid struxere 24, 68. -os 4, 11; ingentes 26, 295; numerat 12, 25; restituit 21, 385; crevisse 22, 65. canere 21, 4. -is aptus campus 26, 636; cecidere 1, 139. *c. gen.* Rheni *c. m.* 46, 13. 3) *pro victis*: -i Pompeiani in mercem veniunt 18, 221. montanus, de bestiis, 24, 329. 4) *pro tropaeis*: -os conferte 10, 227. 5) *de pompa quavis*: 20, 416. 6) *transl.* -o ingenti Venus amantes ductura II 14. *cf.* -um canunt 3, 54; ducite III 329. -um det inter potatores *c. m.* 50, 11. — *tr. de* 3, 54; III 329; *c. m.* 22, 53; *cf.* 15, 345.
- trophaeum] (tropaeum E). 1) signet titulos 26, 644. 2) *spolia, praeda*: -is amica Victoria 24, 205. Latiis praecinctus Thybris II 177. aetheriis III 354. 3) *pro victoria*: -a comitata secures 28, 15. -is 21, 247; 28, 120; 394; innumeris 8, 45; inclitus 21, 81; Martem ditat 3, 345; *cf. c. m.* 30, 43; certare 15, 367; geminis fulgens 7, 57. -is aluit Bellona Getas 26, 34. 4) *transl.* inmane t. retulit Amor 10, 117. -i instar rettulit segetem 24, 97. vive nostrum t. 28, 228.

- trucidare] -ent fortes 8, 291.
 truculentus] *subst.* -os 5, 483.
 trudere] -itur igne latex c. m. 26, 14. -at nos hiems per pontum 15, 490. de exilio: -itur exul c. m. 22, 25; patriâ 8, 495; -sere penatibus 18, 131. -is Avaritiam 22, 113.
 truncare] -atur artus 20, 18. -ato cornu c. m. 30, 176. -atus manibus 26, 89. -atos lacertos 5, 411. -avit aquas gigas (?) c. m. 53, 70.
 truncus] 1) corporis hum.: 5, 425. capiti superstes (i. e. sine cap.) 26, 301. -is immergere plantas 7, 76. 2) arborum: 13, 118; -is affixus III 341; -os habiles explorat III 361.
 trux] (nom. *sgl.* deest) populi 8, 450; 26, 417; 5, 110. hostem 3, 265. Torquatus 18, 452. Thebae 15, 287. -ces Amores c. m. 25, 111. Harpyiae 26, 22. bestiae 17, 296. -ibus capris c. m. 9, 36. lucos religione t. 21, 230.
 tu] 1, 269; 273; 275 *sqq.* 3, 140 *sqq.*; 273; 275; 357. 4, 5. 5, 5; 97; 239 *sq.*; 268; 310; 403; 507 *sqq.* al. sub te 1, 139. tecum 8, 358 al. nom. tu cum vi: 3, 299. 5, 274 *sq.* 15, 304. apud imperitum tu scinde 8, 347 *sq.*; cf. 18, 485; 20, 221; 7, 152 *sq.*; 8, 294. tuque 3, 377. tuque o 7, 7; 15, 117; II 367 (praef. p. CCXVIII). gen. pars quota tui 5, 518. rex tui 8, 262. — rhetorica prophonesis: 1, 38. 5, 280; 421. 18, 215. 20, 98. I 57; II 131 *sq.*
 tuba] 1) nimborum sonuit c. m. 53, 60. -ae stridore 15, 449. -arum clangor 10, 195; stimulis accendi c. m. 9, 26. -am Tartaream inflat Bellona 20, 145. pl. optatas audire 7, 75; inter frementes 11, 35. nostrae iussere iri aliquo 26, 582. 2) pro belli denuntiatione vel bello: -am Mauri dignari 15, 380. Australis sonuit 21, 248. — t. civili I 65. ante tubam 21, 192. in medias ire 23, 12; cf. 11, 35. -arum potens Minerva II 141. 3) pro poesi epica: pl. Latiae cecinere 1, 198.
 tueri] (praes., fut., tuendus) 1) cernere (ptc. praes.): -ens obliquis oculis 26, 519. c. acc. -entibus aversa oculis c. m. 53, 109; antrum Faunis c. m. 25, 19. [tuendo 2, 115.] 2) protegere: c. acc. c. m. 25, 73. c. m. 9, 9. muros 5, 59. aurum 18, 128. pignora III 192. -eris 8, 489; 20, 536; 24, 174; tanta mole 22, 282. -emur 26, 576. -ebor spem, qua ratione 5, 11. -ere meum locum 8, 386; cf. 21, 311. magno tuendus 15, 239. — -etur cura 22, 78. — om. acc. -entur 21, 232 (v. ad l.).
 tum] 3, 43; 139; 168; 380. 5, 86; 127; 494. 7, 33; 73. 8, 167; 201 al. iam tum 8, 165; 17, 19; 21, 44. vix tum 5, 416. tum forte 18, 377; 20, 177; 28, 147. t. primum 26, 316. t. demum 26, 54; 20, 514. — ubi ad novum transitur: 1, 136. 7, 126. 17, 135. 20, 274. 28, 324. t. vero 20, 485. — t. . . cum 8, 264 *sq.*; 11, 22; 26, 534. si . . tum 8, 329; 333; 20, 514 (cf. 8, 350). ut . . tum 15, 182. — tum pro olim: 28, 269; cf. 8, 201 et tunc.
 tumere] 1) clivus c. m. 26, 12. serpens vento 7, 139; cf. 8, 545. fila (fluctus imitantia) I 257. -erent vina III 25. cf. II 352. 2) ira: -eant partes certamine 22, 96. 3) superbia: -ebat 3, 165. regale tumens 5, 344. c. abl. prole c. m. 53, 5. — de prft. cf. tumescere.
 tumescere] 1) -it Nilus c. m. 28, 29; cf. c. m. 33, 4. virginitas c. m. 25, 125. -uisse fontes lacte II 352. c. acc. -uere sinus Christum c. m. 32, 8. 2) superbia: Lydia Pactoli fonte 24, 61 (cf. c. m. 33, 4). animi 18, 176. -uistis 26, 381. -uit dementia 15, 330. 3) rabie: 8, 243.
 tumidus] 1) fibrae 8, 247. fluvius 3, 269; 7, 69. fluctus 17, 107. procella 20, 6. vela III 367. 2) superbiens: 20, 84; 399. regendo c. m. 27, 87. sonipes 10, 291; eius collum c. m. 47, 9. 3) ira tumidus c. m. 30, 135. -as iras I 32. hinc res tumidas 15, 293.
 tumor] 1) absol. pro clivo II 101 (cf. c. m. 26, 12). — pelagi t. saevit 3, 72. 2) ira: parcus sui c. m. 9, 29. me impulerit c. m. 22, 7. -rem pectoris c. m. 29, 47. bellicus furor 5, 117.
 tumultus] 1) confusio: -um sedare 15, 133 (cf. 8, 255); aulae 21, 308; cf. III 7. in vario vocum 21, 162; cf. 15, 482. magno configunt c. m. 25, 112. chaos: -um veterem discrevit I 249. terrae motus: II 154. oppos. otio rustico: -u vario c. m. 20, 5. 2) seditio, bellum: -u pacem vexare 5, 10; barbarico concussa 19, 53 (cf. quatitur 15, 482). rapido II 255. pl. -us 26, 212; moliri 20, 146. vestros punire 26, 383. 3) incertitudo mentis: 3, 20. cupiditatis 8, 255.
 tumulus] sepulcrum: Patrocli 21, 103. -um texens fronde c. m. 27, 43. -os tectura cupressus II 108. repletos stragibus 15, 39; cf. 8, 33. -o arcuit umbras 15, 396. -is inferias dare 8, 96.
 tunc] (saepe ante vocalem; ante c 22, 317; 323) 1, 189. 3, 85; 134. 5, 86; 186; 458. 8, 141; 394. 15, 329; al. iam t. 28, 76. t. forte 10, 99. t. etiam 26, 105. per anaph. 1, 25; 28, 32; al. — t. . . cum 26, 623. 3, 6; 318. 8, 261; 297. 21, 125. 22, 149. ut . . tunc 15, 479. quotiens . . t. I 158. postquam . . t. II pr. 13. — pro porro, insuper: 26, 238. — pro olim, antea: 15, 454. 20, 10 (cf. 5, 157). 22, 317; 323. 28, 304; 269. cf. III 80.
 tundere] -unt pectora III 129. -at olivas grandine 22, 464. -itur undâ 17, 204; procellis 3, 277.
 turba] 1) Haufe: 18, 466. II 166. pauper II 301. Briareia III 188; potens c. m. 53, 63. populus 15, 104. dissona linguis 21, 153. incautae 8, 336. — t. salutantum perstreptit aedes 3, 213; effunditur 26, 462. licentior exultat 14, 31; procax 18, 92. -ae facies 28, 545. de aulicis vel consistorio 22, 79; verenda 27, 24; obscura 18, 153. — magnus numerus: natorum I 108; cadentum 7, 100; cf. 8, 478. 2) tumultus: -a coniurantis 26, 164. -â reductus 15, 249. malorum 20, 393.
 turbare] 1) stören, zerstören: -averat Auster dies 28, 540. -ant fila 20, 375. -ata comas c. m. 25, 28. -asset opus calor 28, 225. -avit gaudia c. m. 22, 32. -ata fides 7, 63. 2) inquietare: sodales odiis 3, 105. casu III 136. -antur Manes 1, 112. -atam ratem 8, 61; 26, 272 (cf. naves turbatae ap. Aethicum ed. Wuttke c. 21). -atur Lipare II 174. -avit te onus 17, 206. ad bellum: -at agmina Minerva dextra II 142; Getas c. m. 53, 77; cuspidem Hydaspem I, 80.
 turbidus] aer c. m. 26, 35. Auster c. m. 30, 203; cf. 26, 408. Halys c. m. 48, 6. Cerberus 3, 294. lamenta II 354. novitas 21, 148. — c. abl. flamine 7, 37; ira c. m. 53, 108.
 turbo] (-ine, -inibus) 1) venti (marisque): -ine reppulit hastas Aquilo 7, 95; raucio I 69. Aegaeo vexari 21, 287. sub pulvere 26, 458. -inibus mediis permittit carinas 15, 502. 2) de alia circumactione: saxi (solis) 17, 78. 3) gentium 8, 50; accito 20, 152; vulgi 24, 200. 4) medio rerum 3, 260; cf. funesto 5, 90.
 turgere] -et humus in herbas II 91. -ent cinnama 10, 94. — mendacia 18, 351.
 turgidus] 1) vela c. m. 23, 4. luna (conceptis Coris) 15, 495. 2) animo: 22, 159.
 turifer] saltus 7, 71. silvae II 81.
 turma] 1) equitum (a peditibus distincti e. g. 21, 102) -ae equestri 26, 579. pl. 18, 255. in medias equitum 8, 349; cf. 15, 196; 21, 102. barbaricas c. m. 27, 83. niveas Amazonum II 64. 2) peditum vel militum omnino: monstra in turmas ruunt I 38. totae discedunt 28, 253. -as fugatas agebat 3, 350. -is discretis 5, 105; cristatis 7, 133.
 turmalis] bucina 15, 447.
 turpare] -at canitiem 19, 25.

- turpis] -ibus Hunis 5, 270. habitus 3, 325. tineae 18, 113. morbus c. m. 44, 5. amplexus c. m. 30, 129. nomen 17, 267; 20, 127. exempla 22, 303. damna 15, 189. opprobria 26, 523. iter 28, 132; cf. 26, 296. c. abl. sanie II 212; rostro 20, 231. — e nihil ducit III 278; cf. 21, 166; minus esset 18, 321. turpior 18, 501. turpissime 18, 271. — neutr. c. supino dictu 24, 83. c. inf. t. fuit 20, 58; putes 22, 15. adv. -e gemit 20, 446.
- turriger] -am Cybelen I 181. -ae ripae 1, 229.
- turris] 1) 5, 62. in aerata 18, 82. Collina 15, 86. -es attollere 8, 104. erexit 28, 535. Semiramiae 1, 122. semirutae 1, 109; rescindere c. m. 53, 31; configere II 152. -ibus ab altis 26, 456. invalidis 26, 214. de turre apud inferos 5, 469 cf. stelam Florentinam apud Duetschke Ant. Bildw. (1874) II n. 483. — aurea, in capite Cybeles, defluxit, 20, 283; pronas intendit I 213. lignee in scaena 17, 330. 2) metaph. pericli t. erat tilico 3, 265.
- turritus] Cybebe III 271; cf. genetrix 24, 170.
- tus] -re: calent arae 22, 12. sacro vocata Iuno 1, 195. pro t. carmen damus c. m. 22, 42. [-ra 21, 4.]
- tutari] reos 17, 22. -andos natos 22, 55. quem sua vis tutata 26, 566.
- tutela] togae (Victoria) 28, 598.
- tuto] adv. I 234. 21, 229; 374. 22, 61. 26, 108. c. m. 30, 220. -ius pro tutiorem 17, 156.
- tutus] 20, 458. 22, 186. 26, 497. Gallia 21, 20; cf. 26, 421. pax 5, 103. pignus 18, 420. -o ore c. m. 23, 20; gyro 5, 126. nihil tutum nocenti 8, 100. omnia tuta 5, 295. tutor 3, 279; 8, 472; 15, 324; 26, 224. v. s. tuto. — c. abl. ventis (?) 15, 523; aliter 3, 279. — n. sbst. -a quaerere 8, 78.
- tympanum] -a: Cybeleia: 20, 301; ad t. 20, 281; rauca 18, 278; quaterne III 131. mugitum frenant I 207. in Bacchi cultu: taurina, pulsu Baccharum 24, 365.
- tyrannus] 1) oppos. regi sapienti: -i muniti gladiis vivant eqs. 8, 290 sqq. -o Siculo 18, 165. Tarquinius c. m. 30, 154. de Plutone I 84; Stygio II 264; cf. de Iove durum inमितemque III 34. 2) imperii Romani usurpator: 1, 108. 8, 72; 358; 635. 20, 537. 21, 140. 26, 284. 28, 398. -o nulli servire 5, 390. Fortuna novum t. molita 28, 88. -is funereis finem ponere 15, 466. prostratos 18, 313. de Gildone: 15, 6; 127. 22, 190. de Eutropio: mollis 19, 21.
- tuus] 1) adi. 1, 137; 137. 3, 205; 274; 284; 316. 4, 6. 5, 145 al. tuus iste 3, 369. 2) sbst. msc. tuis ades 15, 231. numerum tuorum 20, 220; cf. 8, 476.
- vacare] (pft. deest?) 1) c. abl. ne -aret ignominia 18, 234; leto 20, 483. 2) c. dat. Veneri 10, 54; cf. 10, 191. -as numinibus c. m. 30, 224. mons luxuriae 10, 54. aula choris epulisque 20, 584; cf. II 327; -et 10, 191. vacantem 17, 10. -ent plectra laudi 24, 267. 3) absol. otiosum esse: 15, 147; flamma 22, 176. -ant confinia Librae 3, 366. — [c. inf. 2, 13.]
- vacca] implorat opem Orphei II pr. 6.
- vaccinium] -a nigro (spl.) imbuat Zephyrus II 92.
- vacuus] 1) c. gen. equus rectoris 20, 423. 2) c. abl. venae sanguine 20, 17. donis 20, 178. curis 22, 143. auxilio 20, 512. 3) absol. Avernus I 20. domus 20, 93; cf. 20, 512; III 154; 26, 369. murus 5, 427. ceras 28, 264. -o motu currere semina (?) 3, 16. -o hiatu (leo) 5, 252. unbeschäftigt: remi II 360.
- vadere] [2, 89].
- vadium] (plur. praeter II 59) 1) fluminum sim.: -o palustri Camerina II 59. per vada reptabat 20, 443. -is in vina mutatis 1, 251. -is quinque Hister 26, 338. liventibus Styx I 23. cf. 28, 512; c. m. 26, 32. 2) maris: in v. mergi 5, 64. per adversa 15, 489. sub imis 10, 141. brevibus deprensa baluena 20, 430. Caspia 7, 71. vitreis Oceanus I 270 (cf. c. m. 26, 32).
- vagari] (praes.) -antur 3, 53; 20, 511. per lustra 20, 421; per virgulta c. m. 25, 13. -atur dextera 5, 436. -andi certa lex in pyrricha 28, 622. mors in terris II 355. transl. -ri per fraudes 18, 139.
- vagina] tegat gladios 10, 192; recusat 5, 234.
- vagitus] infantis: -um ferocem reddit lituus 8, 153. -u Sol despuat ignem II 52. pl. audire 22, 347.
- vagus] 1) de homine, animal.: exercitus 20, 249. dux 8, 80. navita I pr. 11. mulas imperio vagas c. m. 18, 2. — Fama 20, 462; cf. 1, 31. 2) res: primordia 17, 82. ire vagas quercus 3, 158; rupes 26, 7. fluvius 28, 501; cf. 5, 121; 21, 251; III 270; cf. c. m. 37, 2; lapsu c. m. 28, 15. ignis c. m. 26, 62; cf. 7, 328. — sidera Saturni c. m. 43, 2; cf. 21, 63; crines 15, 496; 26, 247. faces c. m. 17, 4; cursus 7, 181. mucro 7, 55. convicia v. penetrant c. m. 22, 10. vires 18, 264. aestas v. fluere 20, 100.
- valere] 1) absol. -ent dona 7, 188; cf. c. m. 18, 9. -uit pro vulnere terror 20, 453. quid valeat 17, 185. vale c. m. 40, 24; 20, 296; II 234; valete 20, 298. 2) c. acc. -eant quid signa 3, 148. -uere tantum c. m. 22, 5. item valuit pro vulnere terror 20, 453. 3) c. inf. -et memorare c. m. 30, 51; cf. 5, 518; c. m. 29, 9. stravisce c. m. 22, 29. -uere mereri 26, 90; quis -ebit 20, 22; cf. 20, 244.
- validus] 1) robur 8, 120. vires 24, 73. gens 26, 134. -o caestu 1, 238. nexus (thoracum) 5, 260. 2) c. inf. v. servare 18, 134.
- vallare] -atus: rupes mari 26, 188; cf. III 320.
- vallis] -is exiguae fines 21, 108; avitae pascua 26, 410. -em Solis ambit rivus 22, 468. fraudi commoda 8, 327. profundam aequare 1, 110; cf. 21, 131. -e ima sedens 1, 210; in curva II 72; -e vagus fluvius 28, 501. plur. -es vincere saltu 7, 47. per ignotas 20, 422; cf. 8, 482. gelidae Haemi 21, 131. — Romae -is cavae assensus 28, 615. — cum nom. propr. Murcia 22, 404. Cappadocum c. m. 47, 4. in Phrygiis v. II 267. per Caucasias 20, 152. Elysias 10, 301. — sub aqua: v. liquidi fundi c. m. 26, 37.
- vallum] non exsuperabile v. asperat sudibus 5, 127. -o inclusus 8, 479; calcato obsidere 28, 446; advigilat 20, 428; cf. 8, 324. -i spes 7, 91. pl. -is distantibus (castrorum binorum) 5, 172.
- vanescere] -it Cynthia c. m. 27, 38; -eret in exiguum ignem 26, 248. -it inanis impetus I 74.
- vanus] -a umbra falli III 96. -as auras deludimus I 98. nomen 5, 475. iocus 18, 347; cf. sales 20, 336. fastus 26, 551. de homine decepto: III 313. spes 26, 388; cf. 27, 6. cf. hiatus 20, 431. — quod frustra est vel fit: labores 20, 191. morsus c. m. 49, 15. clamor 28, 254. minas 19, 4. furor 26, 113; cf. 21, 101; 28, 447; II 278. — neutr. sbst. vana locutus 3, 160.
- vapor] Aetnae, sim.: -is secura I 168; pl. obducti III 397. adstringit c. m. 26, 45. spumeus ibid. 64. de calore: v. anni 28, 241; solis c. m. 28, 17; pl. -es 7, 206; Aethiopum penetrare 21, 180; -ibus enses fluxere 28, 346. de aura: -is innocui alimenta c. m. 27, 16.
- vaporare] -at aura ostia Nili c. m. 27, 100.
- vapulare] -at fascibus 19, 8.
- variare] 1) de colore: -ata prati voluptas 3, 210. -ata luce Iris c. m. 28, 4. -arat (?) chipeum arte 1, 95. -antur cingula gemmis II 94. -ata zona

- coloribus* c. m. 47, 11. 2) *ternis variata figuris* I 15. -bat ventum oris recursu c. m. 25, 38. -asse dapes 20, 328.
- varius*] 1) *colore*: flores 1, 278. splendor I 102. tigris II pr. 27. dracones 5, 365; cf. 7, 141. vestes 26, 605. orbes 17, 327. ignis lapidum 22, 92. metallum 22, 446. meatus c. m. 27, 78. 2) *mixtus*: nidor 20, 451. coetus 3, 39. tumultus 21, 162; c. m. 20, 5. 3) *diversus*: 17, 104. 21, 274. 28, 394. usus III 366; c. m. 30, 59. scelus 8, 72. figurae 5, 491; 8, 592. (*aliter* III 124.) variae formis 24, 297; linguis 28, 69. 4) *pl. pro comptures et diversi*: actus 15, 291. preces 8, 453. procellae 8, 420. thalami 10, 26. nexus 10, 104. suci 15, 172. rudentes 26, 276. cf. 24, 48; 18, 60; 15, 477; 26, 633; c. m. 7, 8. 5) *mutabilis*: Phoebe 3, 9. 6) *laetus*: clamor c. m. 25, 21; sic tandem defenditur singultus varios 26, 407.
- vastare*] penum 18, 194. agros 21, 345. -ta pascua III 168; cf. -bat 3, 286; -ante 26, 148; -antur 5, 33. -ato profundo a piratis 28, 141. -ant armenta 24, 337; Asiam 20, 578. -abam homines 26, 541. -ata tellus 15, 81; cf. 15, 358. -abitur 18, 17.
- vastator*] gentis Achivae 20, 214. Boreae 8, 29.
- vastus*] aper 24, 306; cf. 20, 310. Athos 26, 177. umbo 20, 387. moles 28, 522. cf. 5, 134; 22, 426; c. m. 28, 21. *devastato simile*: moles 26, 344. silvae (*hieme*) 26, 408; cf. 8, 105; 21, 228. harenae 21, 261. 2) *vastior Oriens pro magis vastatus* 20, 566. cf. silvae 26, 408. — *subst.* -a Aethiopum 8, 34.
- vates*] 1) *vaticinans*: 18, 159. 26, 444. se vate 18, 313. -is Cumanae carmina 18, 11. -em veram 22, 338. v. fuit *Stilico* 26, 269. *pl.* pervigilant 19, 40. rapi 20, 45. -ibus nescia fides 26, 553. vatum discursus 8, 143. 2) *poeta*: pius (*Orpheus*) c. m. 31, 24; cf. *ibid.* 4; II pr. 13. exercuit virtutis opus c. m. 30, 11. -em doceas Parnasia 1, 71. tuum c. m. 40, 11. cf. c. m. 22, 53. -is pectora 16, 6; prisci sententia c. m. 41, 9; officium c. m. 25 pr. 8. -i 27, 25. -e noto personat domus 25, 4. *pl.* omnia in maius ferunt 26, 14. Grai v. 20, 497. -ibus fabricata arma 21, 105. -um cura 23, 4. -um parens Homerus c. m. 23, 13. veterum carmina c. m. 30, 146. [2, 8.]
- uber*] *adi.* uberiore rapina 18, 195. — *adi. neutr. pro subst.*, de fertilitate: palmitis uber Etrusci 26, 504. *pl.* Asiae uberrima 20, 578.
- uber*] *subst.* -is expers puer 20, 253; vitrei libamina (*sc. Tethys*) II 54. ab u. rapitur 18, 46. ab u. exundat sanguis III 127. — *plur.* -ra quaesivit 3, 95; prima dabant c. m. 30, 87. -ibus pasci leonem 7, 78; sanctis crescit 8, 159. -ibus propior fibula 20, 184. — *transl.* -ra terrae c. m. 26, 18.
- ubertim*] lacrimae cadebant c. m. 30, 214.
- ubi*] 1) *wo, raro*: 3, 124. 12, 23. c. m. 31, 5. 2) *sobald als: in initio periodi* 3, 118. 5, 491. 15, 516. 20, 354. 7, 39; *al.* ast ubi I pr. 9. *elliptice*: haec ubi 5, 169. III 137. *antecedit protasis* („während“) 28, 211. 3) *est ubi* ... 18, 138.
- ubicumque*] 21, 207.
- ubique*] 16, 20. quidquid ubique I 59. *in fine metri*: 8, 388. 20, 73. 22, 174. 24, 12. II 242. c. m. 53, 73.
- udus*] Naides III 16; cf. 10, 139. Iris c. m. 37, 5.
- ve*] 1, 132. 5, 116. 7, 27. 15, 39. 17, 4. 18, 506. 20, 411. 26, 48?
- vectare*] -aret belua Porum 21, 267. -aris equo 8, 539.
- vectigal*] haec sola forma. patrium solvere 22, 200. rettulit instar trophaei 22, 98. c. gen. ferri 26, 538. — *transl.* novum v. Hiberia contulit c. m. 30, 63; conubiale ferre c. m. 31, 18.
- vectis*] 1) -e imposito portatur deus 8, 573. 2) *trabali in organo hydraulico* 17, 319. 3) *in porta*: *pl.* -es excludunt amatorem 18, 81.
- vector*] vetus temptabo caerula 17, 182.
- vegetus*] [5, 13].
- vehere*] -xit urbem carinis 17, 152. vecturum delphina 19, 73; cf. 10, 142. -hit Nereus puppes 28, 498; cf. 15, 42; classem veximus 10, 179. -hat messes Auster 22, 395. te penna 3, 280. quemcumque curules 18, 449. vehi puppe 15, 350. vehitur 24, 330. veherere 7, 129; 8, 568. vectus 10, 159; cursu equi 3, 263; per altum 10, 129; 15, 118; per nubila c. m. 25, 111. — *transl.* (*tragen*): Aegyptus -it aquas c. m. 28, 7. terras aer 8, 288. Ossa vexit Olympum II 257. sic mella vehit pastor 5, 462. fama gloriam trans aequora 1, 34. gloria vexit Tiphyn 26, 12. vectus ad altum c. m. 25, 83.
- vel*] 1) 1, 195. 5, 210. 8, 224; 594. 13, 11. 15, 243 *al. correlative*: vel .. vel 8, 55; 510. 3, 252 sq. 5, 513. 15, 69; 169. 16, 4. 20, 91. 21, 161; *al.* aut .. vel .. vel 7, 28. que .. vel .. que .. vel .. ant 21, 371. 2) *sogar*: 1, 131. 8, 369; 405. 17, 196. 18, 82. te vel iteratum 5, 241 sq. vel saltem pro saltem III 108. vel absens 5, 275. 3) *vel pro sive* („oder ob“) c. m. 26, 26. 4) *vel pro et*: 18, 218. 22, 352. 26, 131. 28, 555. cf. 17, 163. item 28, 463 *intellege arma auxiliaria barbara et Romanas acies*.
- velamen*] gramineum c. m. 27, 75. *vestis*: -ine scisso 3, 33. *pl.* -a herbida nodo coll. 5, 109. mira v. telae c. m. 25, 102; cf. c. m. 46, 15. lutea Serum pandite 10, 211.
- velamentum*] -a: fulva dabant leones 21, 260. de trabea: asperat lapis 8, 586.
- velare*] 1) *crinem honos* 28, 164. -avit comas 8, 166; harundine frontem II 359. -ati galeas lauro 22, 375; cf. 10, 299; c. m. 28, 23. mitra velatus 21, 156. -aret tempora quercu 24, 73. 2) *tegere*: palla umeros 1, 224; cf. I 17; 18, 305. -ri ostro 5, 450. -at leo lumina 5, 255. urbs cacumina c. m. 2, 1. -atur palmitis Ganges 8, 610. 3) *tutari*: Gorgone Romam 24, 168. favos examine (*apes*) 5, 465.
- velle*] 1) c. acc. velit 5, 314; I 120. volui si quid aut visus voluisse 15, 306. aliquid frustra 28, 427. quodcumque voles II 306. 2) c. inf. 16, 11. vult temptare c. m. 53, 105. voluit 5, 486; 15, 78; 18, 215. volui c. m. 25 pr. 2. voluissem 28, 293. velit sequi 7, 173. velis ignovisse 22, 18. si parere velis 3, 144; cf. 18, 204; si .. velim 21, 13; seu .. velint 24, 118. ut velit 18, 228. cum voles 11, 18. nunc ire vellem 15, 337. quis vellet 18, 129. 3) c. acc. et inf. vult esse parem 5, 153; cf. 18, 206. se voluere capi 24, 342. cf. aspectus non ferre emptum morte velint III 194. om. acc. venisse (*eum*) volunt 20, 506. 4) c. com. velis pubescant II 79. 5) *absol.* si velis 1, 133. volens *adi.*: 1, 164; 7, 29; 28, 85; c. m. 27, 56; volentum 20, 564. 6) *pro significare*: quid ora velint? 28, 567. quid suspiria velient 10, 3. 7) *pro malle*: 22, 172. — [volit 2, 60.]
- vellere*] -it dentes c. m. 28, 22; corallia 10, 169. -unt vultus 5, 410. Pelion 26, 74. portas, moenia II 143. -itur insula I 159. sine acc.: hamum (*pro avellere*) c. m. 49, 15.
- vellus*] 1) -eris aurati custodem 26, 23. -ra mutavit ovili c. m. 30, 73. 2) *lana: praecipue plur.* pingua per rimas producere 20, 385; cf. 460. fucantur II 95. -eribus murice tinctis 3, 385. de serico: vellere Seres 18, 226; cf. -ra 7, 211; frondea carpunt 1, 180 (v. Gesner).

velox] 28, 90. c. m. 27, 74. Garamas 21, 255. victoria 7, 87. v. nuntius advolat 1, 174; cf. 8, 561. Rhodanus 5, 111; cf. 20, 266; 28, 196. semita lunae 22, 438; cf. 17, 111. -ces alas 3, 122. -cior Euro 1, 100. — v. ad 3, 240. [4, 5. 5, 38.]
velum] in modum veli 20, 312. ceterum plur. 1) tremunt vento 18, 113. sustentant Lacones 15, 222. legunt 15, 481. subducit procellae 20, 6. pandere I pr. 8. turgida credam mari c. m. 23, 4. -is succurrere 26, 275. tumidis III 367. -orum alis scissis 28, 138. -is haerere favillas 20, 473. 2) pro navibus: 21, 180; regunt 1, 245. -is tegitur Ionium 8, 461. -is concurrere carbasa 15, 59. 3) tapetes: Iudaicis 18, 357.
velut] 1) sine verbo finito: v. excita 25, 1; cf. 26, 475. III 222. rumor v. capta urbe 26, 199. v. positus castris c. m. 9, 22. rem irreallem inducens: velut afflicto 26, 389. 2) cum verbo finito: in ampliore similitudine: ac velut . . sic 3, 183; 301; II 163. ac v. . . haut secus c. m. 53, 49. comparatio per velut subnectitur sententiae principali 8, 62; 419. contorta forma comparationis: ille velut cum leo II 209; v. ad l.
veluti] 1) particula: 8, 223. v. si 5, 22. 2) coniunctio: c. indic. praes. 5, 460. c. coni. imperf. 18, 348. in comparatione: ac v. . . sic 26, 366. comparatio subnectitur per veluti: 5, 460.
vena] 1) pl. -is vacuis sanguine 20, 17. rabidas suffundit sanguine 17, 219; cf. c. m. 27, 66. reserant c. m. 26, 97. venenatis c. m. 49, 18. transl. de magnete c. m. 29, 21. [21, 16.] 2) metalli: vomit aurum c. m. 30, 77. -as sequaces rimatus 17, 40. item sulphuris c. m. 26, 73. 3) aquarum: -am in crystallo c. m. 36, 1. -as calore compescit c. m. 28, 34. -ae irriguae sudent balsama 1, 252. -is rudibus stillatur aurum 1, 51. hinc vallis venas II 85. 4) in marmore: -is purpureis 20, 273.
venabulum] -a: tendit 5, 397; premant nisu 17, 295.
venalis] 18, 59. cadaver 18, 147; cf. funera 21, 100. -es plausus 28, 606.
venari] liceat 21, 229. -ta iugis 24, 314. -antem ducunt Molossi 22, 215. -antum voces 20, 310. -antibus 24, 254.
venator] 1) 27, 3. ligat saltus 5, 377. 2) adi. v. equus 10, 5.
venatrix] adi. -ces pharetras 8, 161.
venatus] 1) -u cingere saltus 15, 356. posito II 245. -ibus ibant 21, 64; lassatus 1, 187. a solitis temperet 24, 270. 2) Maenadum: atrox patuit 20, 524.
vendere] segetes 15, 75. hasta v. opes 8, 498. otia v. mos Germanorum 21, 210. -it honores 3, 180; 20, 561; patriam 15, 267. — pass. vendi 18, 38. venditus ipse vendere cuncta cupit 18, 206.
venditare] -at periuria aulae 26, 567.
venditor] provinciarum 20, 586. improbe legum 5, 501.
venenatus] venae c. m. 49, 18.
venenum] 1) -o mensa suspecta 15, 181. pl. haurire 15, 90. miscere 15, 271. -is saepti tyranni 8, 292. serpentum: vipereo 2, 9; invalido hydrorum 17, 170; pl. noxia effudit 3, 67 (cf. 15, 271); -is nigris 1, 188; Gorgoneis spargi 8, 36; placidis umectant I 183. 2) in re magica: -is patriis lunam incestare 26, 237. 3) succus: -o Tyrio pinguntur c. m. 27, 20. 4) transl. pro mortis genere ignoto: -o tacito III 250. de torpedinis vi: gelido v. c. m. 49, 5. de amore: -is infusus per fontem 10, 70.
venerabilis] 10, 12. 21, 44. vocor 15, 307. pignus 7, 15. pondus (famae) 24, 79. -ior sanguis c. m. 30, 36.

venerari] -abitor te Hister 10, 277. -antur regem apes 8, 382. -are Decios 8, 404; cf. 24, 6. venerere senem 22, 71. -atur purpura vulgus 28, 614. -atus vultus amicos 17, 133; cf. c. m. 27, 93. -ando pondere c. m. 17, 1. venerandus tiaras 8, 215. venerande 22, 279; 28, 53; c. m. 48, 1.
venia] semper -am: leti mereri 26, 90. absol. poscere 5, 132; c. m. 22, 12. rogant 8, 86. praebere 26, 522. das victis 22, 23; cf. culpae 20, 597. negant carminibus 25, 12.
vènire] populos sub hasta 18, 210; cf. venum.
venire] 1) absol. 20, 189. -it 26, 461. -iunt 3, 38. -iam 5, 243; 8, 369. -iat 18, 450. -iet comes 19, 42. venere 8, 450. crederis veniens 22, 399. -isse 15, 411; 20, 506; propius 5, 293. imperat. veni 5, 98; 10, 144; 17, 173; visura III 108; 18, 269. -is daturus 17, 35. venientis 10, 109. -ente novo 22, 42. venturus 9, 19; erat 21, 368. — venientem finibus 28, 107; ab 20, 569. ad 7, 98; in caedem 5, 148. 2) pervenire: venerit ad fastigia iuris 1, 59. ventum ad sedes 7, 142. in mercem -iunt 18, 220. v. sub vestigia tua reges II 300; sub iuga 3, 375. 3) absol. pro auxilium ferre: -erit mihi usu 10, 130. venturum Iovem c. m. 43, 3; cf. venere 15, 245; -iant 15, 142. ad classica venti 7, 98. v. legio 26, 416. -isse volunt 20, 506. 4) de rebus: mandata ad aures 5, 196; cf. 24, 338. puppis 15, 68. -isset pagina de 22, 302. canities 10, 325. -isse casus 20, 289; triumphus 8, 639. — ptc. ventura nox 10, 207; lues 18, 18. sbst. venturi praescius II 109; ventura notare 20, 494; 22, 216. adi. venturus pro futurus: lustra 1, 32; potestas 8, 192. item -iens hiems 15, 16. venientis anni 1, 158; cf. 28, 660. -ntia fata 22, 338.
venter] -tre luporum latebant palmae 26, 256. — -trem invitant pretio 20, 329. [-tris tempora 2, 21.]
ventilare] -at: 1) c. acc. uvam pampinus c. m. 25, 5. 2) absol. pavonum alis 18, 109.
ventosus] 1) aerius: -a pabula Tethyos c. m. 27, 15. 2) -a ratio furoris 26, 113.
ventus] 1) sgl. c. m. 28, 6. quatit puppes 3, 219. decutit nidum III 144. -i recedentis 3, 73; impulsu 26, 35; fides 15, 65. -o citatus 20, 472; 24, 335; iactatur 28, 140. ingesto crispatur 8, 553; reiectae chlamydes c. m. 17, 15. in Aetna discurrens scrutatur iter, causa eruptionis I 173 sq. cum unda iunctus 28, 140; II pr. 17. — plur. unde fluant c. m. 29, 5. -is aspera hiems 1, 270. dubii 22, 255. perusti 3, 303. -os spatio relinquit vertex 17, 207; nuntiat cometes I 234. feriunt litora 5, 527. mergunt 19, 69. laborant curvare 8, 461; timent pulsare 10, 53. -is repulsus 21, 358; fluitare 28, 567. complent horrea 15, 55; cf. 22, 396. irrita verba ferant III 134. personati et al. et: coniurati veniunt 7, 98. frenantur Orphei carmine II pr. 17. 2) halitus, in fistula: -um dissimilem variabat c. m. 25, 38.
venum] cuncta dari 3, 179; venumque redibat 18, 37.
ver] 1) tempestas respicitur vel flores: v. fertile producit cornu Arietis 22, 464. flore notatur c. m. 20, 12. -is gramina II 132; odores 14, 7. aeterni indulgentia 10, 55; aeternus honos c. m. 30, 7. vere rubentes calathi c. m. 25, 116; coronati equi (Solis) 22, 423; nuptiali redimita tellus 12, 2. fere personatus: v. serenum pingat annum pratis 1, 271; monti reparavit amicum 26, 168. -is pater Zephyrus II 73. 2) solum tempus: totiens cursibus actum c. m. 27, 28. flore notat c. m. 20, 12. ver percult hostem 15, 16.
verax] fabula 26, 442.

- verber] (-re et -ra). -e defessi terga 20, 351; cf. auditio 18, 507; sub v. 18, 513. -ra 17, 223; c. m. 27, 3; tergo cessant 18, 100; timet 19, 2; cf. II 197. nulla sonant II 333. ad verbera fratris transmittit 5, 479. in v. tendunt c. m. 25, 113. -e cogis equum 28, 226; movens pinna III 139. tua posceret Arion 8, 554 (cf. 17, 223). — -e Furiarum pulsus c. m. 23, 5; cf. -ra inania 3, 49. -re torquet curas 8, 251. — -e undarum adsiduo 15, 220. -ra aquarum declinat 21, 289. — verbere signum datur 28, 625.
- verberare] -at: lacertos planctu II 249; leones III 49. urbes cuspide c. m. 29, 22. quem verberat odit 18, 186. — absol. -at terrificum mucronibus c. m. 9, 23.
- verbum] sgl. c. m. 32, 7 (?). [20, 4.] — plur. Gallica c. m. 18, 20. communia negant Musae c. m. 3, 3. fracta 18, 261. -a addis figenda sensibus 22, 156. in verba it dolor 15, 201. -is sonat quiddam 18, 261; incautis prodere 5, 284; -is nil cumulat 28, 592. regunt pecudes c. m. 18, 20. sensu improbo: removete v. spirantia virus 15, 285. oppos. rebus gestis: -is disseris 8, 356.
- verecundus] pro verecundiae: -is causis 22, 222.
- vererij] 1) c. acc. -etur iura 3, 69. -entur responsa 8, 516. verendus: 10, 20; 26, 480; 27, 24; II 195; maiestate I 79. 2) c. inf. -etur 24, 355. -entur indignari 3, 258; offendisse 21, 205. veritus 8, 239. 3) vereor ne 19, 67; III 132. 4) absol. -ri desiste III 304.
- vergere] 1) -it cum pondere iudex 18, 209. 2) geographice: -it in Austrum 3, 364; 5, 348; 17, 119. -entis in ortus 3, 323.
- verna] Hostius v. nutritus 20, 353.
- vernare] 1) -ant pascua c. m. 26, 19. cristae II 147. -abant lanugine vultus 8, 200. -ans tori imago c. m. 30, 93. senio vernante 21, 316. 2) c. acc. quidquid -ant in gramina (?) rupes 3, 152.
- vernus] aer 17, 197. rubor II 90. flores 21, 86. virgulta III 225. rores 10, 248.
- vero] 24, 202. 26, 284. c. m. 53, 104. quis v. respuat? 17, 159; cf. 11, 25. quis gaudia vero 26, 453. tum vero 20, 485. at v. 26, 111.
- verrere] quidquid -unt maris aequora II 295. -it amictus vestigia (i. e. pedes) 22, 248. -is humum crine (signum maeroris) c. m. 30, 225. -at marmora crine 20, 360. -ebant brachia crines 10, 145.
- versare] -at onus c. m. 38, 2. urna sortes II 232. -abere vomere (tellus) I 198. -avit curia nomen 22, 300.
- versiculus] -os notavi c. m. 23, 9; laceras c. m. 13, 2.
- versus] hic claudicat c. m. 13, 3. pl. meos ne laceres c. m. 50, 2 et 14.
- vertere] 1) directionem dare alicui vel mutare: verso cardine II 6. vertetur dies in ortus 1, 172. -unt iugales ad pascua II 319. tela in 7, 95; cf. 23, 2. verte faces trans aequora 20, 150. versa flumina 3, 159. pf. huc vertere minas 26, 421. -it bella in caput 23, 2; barbariem in se 28, 221; cf. 22, 212. -itur omen in se 19, 11. om. acc. -unt in caedem 18, 251. 2) invertere, mutare rem: -it vocabula 18, 34. omnia tactu (Midas) 3, 166. -ere in pestem lyras III 257. quo vertimur? c. m. 53, 98. se v. in anguem 18, 293; cf. 20, 230. verso more 18, 474. 3) evertere: mortalia 18, 142; leges 20, 556. -i oppida II 153. -eret Pergama 8, 367. -it imperium 5, 53; luxuries regna 24, 161. praesaepia Diomedis (Hercules) II pr. 11.
- vertex] 1) fluvii: -ice hiberno volvit 3, 269; spumoso 17, 238. -icibus anhelis Phlegethon I 24. 2) montis: Ossaesus II 183. -ice: Haemi constitit 20, 106. in summo 24, 240. herboso II 71. 3) capitis: -ice: 1, 217. 8, 195. flavo 5, 110; 10, 242. crinigero flaventes 21, 203. rutilo c. m. 27, 18. lacero 15, 137. v. proximus astris 26, 470. v. Iovis concepta III 59. — arboris: III 375.
- vertigo] -ine molli membra rotat 20, 359.
- veru] -ubus figat partes (suis) 20, 448.
- verus] adi. 1) fides 10, 240; 18, 371 (cf. fides). nomen 28, 603. consul 24, 220. ductor et iuventus 26, 467 sq. -os principis annos 15, 303. reverentia 1, 141. sibila 28, 567. gaudet non vera fuisse III 111. verior genitor 24, 122. 2) pro verum dicente: vates 22, 337. vota 22, 173. — neutr. sbst. -um: 17, 75; 24, 231. mersum latebris educere 8, 512; contexere 17, 86; videri 17, 75. -i fides 26, 554; figura II 43; si quid c. m. 28, 8; cf. III 132. -o celsius 16, 3. vero similes c. m. 28, 24; cf. falso similis. pl. -a geminantur 20, 470; scrutari 26, 258; referre 26, 506. -is nil aequale 26, 27. — [20, 1.]
- vesanus] 3, 196. 8, 245. gentes 26, 647. progenies 15, 332. acies III 196. delubra (Cybeles) I 206. currus 21, 100.
- vescere] -itur magnus ferri rigore c. m. 29, 17.
- vester] 1, 67. 15, 206; 434; 460; 463. 18, 461. 20, 8; 299. 7, 209. 8, 389. 21, 194 al. pro tuus ne accipe 10, 140; neque c. m. 42, 7 (cf. praef.); certe tamen pro tuus maiestatem indicans ad Honorum dirigitur 28, 362; aliter vestrae tu prospice causae 18, 485.
- vestibulum] -o patenti subfixa regula 18, 202. -is potentum excubat 22, 114. -i custos (in antro) 22, 431.
- vestigare] fretum glaciale 21, 177; item domum Boreae III 324. -at Honos blande Virtutem 17, 7.
- vestigium] -a: 1) pedum: me ducent III 429. mea relegam 26, 529. servant 28, 173. condunt culmi I 189. 2) transl.: venti v. per aestum 3, 73. annus v. torqueat 1, 6. de similitudine: catuli v. c. m. 9, 8. indolis magnae 8, 373; recti in Mallio 17, 136; nulla iuris 20, 125. 3) pedes ipsi: 22, 248. firmasti gressu 7, 39; cf. I 19. pendula figat 17, 324. pressa sanguine tingui 5, 432. lambit fons III 253. hispida, bifido cornu, tendit Triton 10, 146. stridula volvunt Gigantes c. m. 53, 8. gens v. fixit solo 26, 170. transl. sub v. tua venient II 30. 4) gressus: clara sonent 20, 313. v. indignantes III 385.
- vestire] (praes. et ptc. pf.) Aurora croceum vestita diem 20, 529. transl. (saepe bewachsen): -it squamis fabula alqm 18, 294. -ire pluma favillam c. m. 27, 68. corporea figura c. m. 32, 5. -iat aetas ora lanugine 1, 70. ebur atria I 244; cf. 28, 48. Larius litus oliva 26, 319. -iat se rosetis 12, 9; seges iter I 190; victoria nemus exuvius III 338. -ire Haemum gelu 26, 167; cf. 10, 52. — vestitus: gramine colles III 231; quercus spoliis 3, 339; hiems vestita nives 1, 270; aera cibis c. m. 49, 12. -itis puppe columnis 28, 48.
- vestis] -em Getarum sumere 5, 83. -ibus Romuleis umeros ambit 22, 365. crispatur cinctu poplite fusa tenus II 33; cf. 24, 247. in Tyria sustulit 24, 179. murice solem comibit 8, 552; perfusa murice c. m. 27, 86; cf. 3, 208. purpureas I, 183; Tyrio fulgidas 14, 26. -e fulvâ Tagum intexta 22, 230. -em signatur acu c. m. 27, 86. -es conexuit angue 3, 118. collectae nodantur iaspide II 40. reductas post terga fibula mordebat 20, 184; cf. 18, 87. -es comit manu 28, 525. rescissae 15, 136. nigrescunt III 72. -e adpressa 5, 381. -ibus reductis 18, 87. Sidonias prosternere

- 10, 212; cultas extollere in thalamum *II* 321; explicat *c. m.* 30, 142. adde *III* 72. in praeda *Getarum* 26, 605. *sgl. collective:* vesti dabantur custodes 18, 417. -is odoratae studium 20, 335.
- vestitus] *sgl. equorum* 5, 361. -u profano violata membra 8, 126. *pl. consulares* v., quibus omne domui, mergi caligine 18, 491.
- vetare] 1) *c. acc. rei:* -uere minas *I* 48. -at bucina carmina 4, 4. ruit in vetitum 20, 52. vetiti enses 15, 294. vetito aequare *II* 189; *cf. c. m.* 40, 16; sole 26, 235. 2) *c. acc. pers. pro impedire:* te 5, 308; te fama 16, 3. illos vetarent flumina 5, 184. vetitam colloquio *III* 213 (*cf. ad l.*) 3) *c. inf. om. acc.* 22, 37. -at domari (?) 3, 314. quo v. ire calor *c. m.* 26, 34. mens v. tueri 18, 129. civibus vetitis credere 17, 155. vetitus frui 28, 362. *c. acc. et inf.* 18, 319; 21, 342. -uit luxuries 18, 343. -ant cingula vestem pendere 24, 248. 4) *absol.* -at 5, 247; 7, 83.
- veteranus] 17, 181.
- vetulus] vulpes (*de Eutropio*) 18, 145.
- vetus] *abl. veteri* 19, 23. 20, 11; 232. *adi.* 1) *de hominis aetate:* 17, 182. veteris Prohini 1, 29. 2) *de tempore prisco:* tumultus *I* 249. catenae *I* 114. fines 15, 109. coloni 15, 198; 508. Tomi *c. m.* 25, 70. Curii 18, 458; *cf.* 8, 455. aula 28, 558. nomen *c. m.* 10, 1. vates *c. m.* 30, 146. gloria *c. m.* 17, 39. cohortes 21, 306. veteris recti 17, 136. adde 26, 385. 28, 256. 18, 283. 3) *pro inveterato:* morbus 20, 11. — *sbst. m. veteres* 28, 413; ornantur (magistro) 17, 93. -rum certamina 26, 104; delicta 8, 311; laurus 21, 384; exempla 28, 590.
- vetustas] (*haec sola forma*) 1) vitiosa rapiet arborem *c. m.* 27, 35. 2) futura: rapiet sub nube 1, 33. 3) *historia sive propago antiqua:* exacta taceat superata 3, 283. Romana et Graia tecum loquatur 8, 398; *cf.* 1, 198. *absol.* cuncta 20, 251; se condidit pectore 17, 91. canit Curium 26, 124. elusa 15, 121. rueret derisa 20, 124. defensa 22, 321.
- vetustus] 1) *de hominis aetate:* servitium 18, 42. 2) *de tempore prisco:* fanum 28, 500. relligio 21, 229. leges 8, 506. culmen 24, 107. -o aere floreat nobilis 1, 18; *cf.* -is fascibus 22, 412.
- vexare] smaragdus morsu *c. m.* 48, 7. animum curis *II* 278; pacem tumultu 5, 10. -at alnum turbine 21, 287; legionibus urbem 24, 219. -asset fulmina motu *I* 47; (*cf.* 3, 65). — *sine abl.* rerum fidem 3, 65. -ri pios 3, 14. -atum corpus regni 22, 202.
- vexillum] 1) navale dare 21, 173. -a festinant moveri 15, 420. veneranda salutant Augustus 5, 366. 2) *pro cohorte:* -a peditum sequuntur 18, 254. 3) *transl.* -a Quirini sequitur legio 8, 8.
- via] 1) sacra nomine vero 28, 603. -ae Flaminiae pulverulenta *c. m.* 40, 8. difficilis 8, 328. fit nubibus 20, 168. -am pandere vix terendam 26, 342. admittit per 28, 503. claudere 28, 457. *pl.* spargentur flore 22, 401. latent plebe 24, 63. explorantur eundae vitandaeque 20, 420. -arum spatium 5, 137; indicia *III* 440. remotas ire 3, 241; varias *c. m.* 36, 4. per solitas venire 26, 287. subitas exquirere per 28, 232. certas adire *c. m.* 18, 4. -as incestare 20, 77. -as terrarum pande *c. m.* 31, 59; in astra munire 26, 70. *per mare* -as natura negat *I pr.* 4. rimosas perforat unda *c. m.* 26, 16; plumbi *ibid.* 56. 2) *iter:* -ae *c. m.* 20, 22; causa 1, 129. -ae dura *c. m.* 12, 4; item viarum 8, 435. longae tempora 24, 3. -am ferre per 7, 199; molitur ad *I* 278. -iae instruit suos 26, 550. longas agere 8, 102; peragere 10, 98; inchoat *III* 406; morari 24, 328. *stellarum:* -arum fidem *II* 188. *annorum:* mille retorsit *c. m.* 27, 27. *transl.* -am bellis laxavit 5, 24; *cf.* aperire 18, 140. inveniet 15, 320. 3) *ratio:* -am causae sequebar 3, 15; *cf.* peiore via 26, 263. vias nocendi meditata 20, 175.
- viator] 21, 223. requiesce *c. m.* 12, 1.
- vibrare] (*praes.;* -atus; -andus) *c. acc.* 1) faces *c. m.* 25, 97. -at securim 22, 376; *III* 358; *cf.* 18, 465. fulmina 24, 167; *cf.* -ati nimbi 1, 208. -ans iaculum 26, 464. -atis telis 5, 58; *cf.* 21, 266; in altum clipeis 28, 628; item terga *c. m.* 9, 25. -anda cornus 8, 521. 2) rabies cavernas 20, 26; *cf.* -atis radicibus *II* 153. tremor ossa *III* 152. -ata membra 20, 359. 3) palus radios 8, 180; hinc -atur in undis ardor *II* 2. -are colores umeris 5, 356, ubi ne intransitivum putes, *cf.* -ata per armos serica 28, 576. 4) vibratus pro crispo: crines 5, 108. [-atur sibilus 2, 33.]
- vicem et cet.] 1) vicem: quantum rependit maiestas alterna 28, 613. inque vicem 26, 411. *c. gen.* iaculi implevit 20, 454; frenorum agit *c. m.* 18, 10. 2) vices: dabit littera grata *c. m.* 41, 2. gratiae rediere 10, 303. mutare (*de Fortuna*) 1, 12. rerum fatique 26, 83; Martis 28, 283. natales habere *c. m.* 27, 51; nascendi rependis *I* 58. *nox explicuit* -es soporiferas *III* 405. lucis noctisque 3, 6. tincta -es alternantes colorum *c. m.* 9, 14. — nostras impleret 28, 432. 3) vice: mira 28, 533. *c. gen.* patris 26, 493. 4) vicibus: gratis loqui (*de dialogis*) 17, 85; item sermonum v. permessa potestas 5, 74. nullis custodia vigilat 20, 418.
- vicinus] 1) *adi.* sedes Leoni 24, 208; *cf.* 3, 365. -um latus praebuit lupo *II pr.* 26. toro virginitas *I* 130. leto 3, 31. -ior pars Afris 15, 510; *cf.* 5, 469. sine dat. 5, 63; 349. 20, 438. 24, 134. 28, 365. *II* 114. *III* 221; 371. *c. m.* 20, 9. *c. m.* 25, 21. *c. m.* 26, 2. *c. m.* 27, 3. *c. m.* 30, 74. manus 26, 414. gentes 22, 250; *cf.* 21, 19. -o sole 15, 348. 2) *sbst. m. sgl.* 20, 513. *neutr.* -a nitent 8, 178.
- vicissim] *semper in fine metri.* 5, 322. 7, 172. 10, 65. 15, 54. 17, 65. 26, 207. 28, 307. *c. m.* 25, 8.
- victima] quae expiet iras? 18, 20. *transl. v.* trahitur (*Gildo*) 15, 414. dabitur 5, 277. par mitigat umbras 8, 94.
- victor] 1, 113. 5, 116. 24, 362. 26, 195; 530. rediens 22, 368; *cf.* *II pr.* 40; pro v. redit 18, 254. securus ridebit funera 5, 168. te victore 24, 65. -rem petit *c. m.* 53, 91. -ris decus 21, 7. -ri 21, 233; damnosus 28, 297. se dare 15, 252. *pl.* 15, 296. -ribus 28, 506; praeda fuit 26, 86. — *transl. c. m.* 22, 54. in toro 14, 28. Nereus v. *I* 145. in aemulatione virtutis -res patris 1, 62. [2, 118.]
- victoria] 20, 538. nulla clarior 21, 368. nulla maior 28, 248. haesit nodis 15, 10. velox effecta 7, 87. subiugat hostes 28, 248. v. Cyri fregit Croesum 18, 213. pacem sancit 26, 573. praestat mundum *c. m.* 53, 15. nocuit 8, 336. non est tanti 5, 249. sequitur fasces 8, 640. vestit nemo (*exuviis*) *III* 338. *c. gen. obi.* v. Pyrrhi pulsi plena datur Curio 26, 132. — *cf.* Victoria.
- victrix] *adi. fem. et neutr.* turba *II* 166. Roma 15, 48. eloquentia 17, 21. rates 10, 178; *cf.* 26, 9. -cem manum 20, 532; dextram *c. m.* 49, 23; *cf.* 5, 263. -cibus aquilis 7, 16; galeis 26, 532; hederis 8, 609. -cia castra 1, 137; classica *c. m.* 30, 218. -ci solo 28, 25; -cia fata reddit solo 24, 127.
- victus] *sbst.* communem quaerere 20, 371. -u Chaonio gentes avertere *III* 47; foedo deterges saecula 17, 191.

videre] (*et cf. visere*) 1) video 16, 20. -et 5, 70; 20, 316. -etis c. m. 53, 14. vidit 8, 37; 15, 227. vidimus 18, 326. videre (*pf.*) 21, 208. vidistis 26, 193. viderit 15, 338; viderat 9, 16. videbas 21, 48. -ent cometen I 235. -bis lumen purius II 283. -erem te, Roma, 28, 295. videndam se obtulit 28, 530. visurus 5, 338; 22, 407. videres *pro videre poteras* 8, 445. vidistis me in illo 28, 433. te viso 5, 98. Latonia visa 5, 420; *cf.* 7, 180; 8, 184. credidit videri 7, 131; *cf.* 17, 75. per somnia vidi III 437; insomnia 19, 39. talem te videbo III 436. sub pedibus leges 18, 173. — nonne vides: *sequitur* quod 8, 284; *acc. c. inf.* 24, 63; ut 17, 166; c. m. 17, 9; c. m. 37, 3. — de quocumque videt 10, 131 *cf. ad l.* — v. c. *acc. et inf.* 3, 128; 168. 5, 257; 328. 8, 445. 18, 425. -ebam 15, 58. *cf.* 20, 323. — *om. acc. visura veni* III 108. vidisse semel *sc. Gorgona* c. m. 53, 94; *cf.* 18, 242. 10, 318. periire videndo c. m. 53, 113; *cf.* 21, 55. 2) *cognoscere, mente videre*: hos v. motus 8, 378. res ante v. 20, 500. c. *acc. et inf.* 5, 479; 8, 298. video B. rapi 7, 201. vide *per parentheses* 15, 241 (*cf. vides Sil. Ital. III 622*). 3) *erleben*: c. *acc. et inf.* vidimus 1, 168. ceterum vidistis quodcumque fuit c. m. 27, 104. vidisset clades 5, 187. quae vidi 15, 292. saecula videre 18, 234. videat taedas 10, 339. hoc videbunt? 20, 83. 4) *pass. „scheinen“*: c. *dat.* videar vicisse mihi 5, 250. *sine dat.* videri 18, 346. 24, 342. II 39. -ebar rimari 15, 357; *cf.* 27, 13. viderer mutasse 20, 552. visa loqui 5, 330; *cf. c. m.* 9, 4. videntur 10, 14; 17, 224. videris 10, 115. videbantur 26, 213. videbor c. m. 41, 11. satis visum quod I 99.

vidua] *sbst. pl.* ruunt ad gaudia 5, 429.

viduare] -atus: c. *abl.* puppis remigibus 28, 137. leges iudice 17, 117. [2, 81; 113.]

viduus] *adi.* -um relinquis *eunuchum* 18, 69.

vigere] 1) *proprie*: -et II 23. 2) *transl.* -ebam consiliis (*Roma*) 15, 46. -ent rursus saecula prisca 3, 358. -erent libertate veteres 26, 105; oppida 5, 188. -ebat mos ille, ut 20, 211. [5, 69.]

vigil] 1) *adi.* 28, 482. c. m. 25, 13. custodia 8, 324. statio 5, 59. *pro evigilans*: v. avarus 27, 8. *transl.* -i sensu c. m. 30, 229; latratu 18, 134. — *pro pervigilato*: -es noctes 7, 48. 2) *sbst.* -es primos classica excierant 28, 455.

vigilare] -at Veneri noctes 15, 450; *cf.* vigilantibus undique curis 18, 362. -antia lumina excubiis 28, 234. *absol.* -et c. m. 21, 4.

vigor] per membra volutus aestuat c. m. 27, 65. ille redit (*Romae*) 15, 209. se diffundit in membra regni 26, 436. -ris aetherii nihil per membra sparsit 20, 498. -rem servant fusa per artus c. m. 29, 19. amissum reparant lymphis c. m. 26, 99.

vilis] 1) *de rebus*: pondus 24, 235. lapis c. m. 29, 10; *cf. c. m.* 39, 2. harena 3, 371. arbor 28, 28. unda 8, 20. pretium 10, 142; *cf. fragm. in p.* 395. donum c. m. 30, 3. *sine dignitate, auctoritate*: arma 26, 397. honos 20, 322. decus 26, 294. amor 3, 282. irae pastorum II 213. vile latens virtus 8, 222. *adv.* vile virentes rami 8, 37. 2) *de homine*: 26, 155. III 418. -ior (*privatus*) 10, 256; 18, 152. nos viles 5, 264. *cf.* orbis 18, 427. — [2, 89.]

villa] -a pactus provinciam 18, 199.

villus] [-is flavicomis tergora 2, 97].

vimen] -ine texto II 138. -ina frondescunt costo 10, 95. v. erat corallium 10, 170.

vincere] 1) 14, 15. 15, 15; 87; 431. vicit manu furentem 26, 144. victi 24, 150; 217; acie 19, 17. vicisse deos c. m. 53, 37. -i obvia 8, 484. vicerat 23, 16. -or viribus c. m. 53, 18; causa,

non robore 15, 431; imperio II 236. nil vincendum relinquere 8, 377. -i didicere *symplegades* 26, 11; *cf.* docuit 26, 140. — vinci patiari, *de sponsa*, c. m. 25, 136. — victus numero lustrorum c. m. 27, 31. — ascensu montes *eqs.* 7, 46; Dorida usu 17, 45. -itur fletu II 274. animi victus 3, 170. victa obice 20, 34. ignes vincit cura 21, 122. -ant dolia sitim c. m. 50, 12. — -at metus ratione 17, 99. vince pudorem 22, 329. victus ambitus c. m. 30, 211. — *sine acc.* vinctis 3, 300; vicimus 5, 297; vicistis 15, 95. vincere tarde et vinci 21, 375; v. differs 18, 500. vincendi modus 26, 119. vinci et numquam vicisse 28, 402; *cf.* 5, 250. vincente 8, 116. -it amor 22, 412; *cf. c. m.* 41, 8. victuro carmine 26, 21. — c. *acc. interni obiecti*: vincite proelia 26, 570. — *sbst.* victus: 5, 116; *cf.* 15, 255; 22, 23; 24, 150. 2) *merito superare*: te meritis 8, 431. amicos 22, 45. vicere patrem 1, 61. -eret matribus *Hispania* c. m. 30, 68; *cf.* 20, 379. -amur in omni munere 8, 276. vinci 3, 109. tua copia fontem Hermi 24, 232; *cf. c. m.* 37, 7. -ebat undas 21, 201. -ant crimina poenas 5, 519. — [2, 28; 125.]

vincire] *pass.* -ire corona 10, 336. -cta catenis III 83. vinctos Medos 20, 102. vinctas ire nurus 5, 64.

vinctus] *sbst.* -u plantae haerens puer 17, 323.

vincula] (*sic*; at vincla 3, 235; 5, 483; 15, 92; 365; 17, 170; 26, 128; vinctis semper) v. ferri aptanda feris III 94; ingesta unguibus leonis 15, 365. collo poscere 11, 30; *cf.* 18, 137. trahere 5, 191. in vincula cogit 24, 315. -is subdere 26, 69. irent sub -a tigres 8, 605. -is punire rebelles 21, 239. -is famulae mulae c. m. 18, 15. -is resolvat membra 7, 160; *cf.* solvite c. m. 53, 28; laxatis I 44. Lemnia III 275. *transl.* muta ferarum pati mortuos 5, 483. v. nostrae mentis (*de natis*) 26, 311. v. cognatae (*i. e. cognationis*) 10, 262; nectite (*concurrentes*) 14, 18. *absol.* pro amicitia 22, 40. vindemia] tegit colles 17, 180.

vindex] Scipio v. patris et patriae 23, 16; *cf.* patrum 26, 150; patriae 26, 434. *absol.* quo vindice resurgere gentes 1, 167; *cf.* vindicis 22, 413. — *adi.* v. Graecia 15, 484. Hasta 28, 203. v. sera iuventus 26, 150.

vindicare] (-at, -et). 1) leges 20, 158. pascua 8, 384. se Roma 24, 84. flumina Eridanus 26, 196. hic campus omnia 26, 573. tepor undas c. m. 34, 5. — *om. acc.* 8, 109. 2) *Anspruch erheben auf*, c. *dupl. acc.*: te civem 8, 131. sibi clavum regendum c. m. 30, 203. c. *acc. uno*: sibi axem 5, 152; *cf.* 15, 156; silva sibi brumam II 106.

vindicta] 1) 5, 281. manebat 21, 341. reddita parenti 28, 121. Achilli fuit Hector tractus 21, 99. plena rediit Quirino 26, 639; reddita 28, 121. v., cum formido superbos flectit 26, 93. -am mandare 15, 384. 2) c. *gen.* cruoris 8, 363; mundi 20, 21. -am legum 17, 225.

vineae] fraudat colonum 21, 164.

vinum] (-o, -a). -a petit 18, 271; bibunt II 344. -o madere 10, 79; gravatus 5, 485; calefacta Venus 15, 182. inter vina 20, 435. Oenotria palmite vina fluens 22, 264. tument fontibus III 25; stagnantia fluent 3, 384; item spumae 9, 8. in v. mutatis vadis 1, 251.

viola] *sgl.* -ae purpura c. m. 30, 92. *pl.* -as spargere collectas prato c. m. 25, 118; ferrugine pingit II 93. -is 10, 157; praetextite fontem 1, 249; fuscis lilia intexit II 129. -ae non aequant crines 10, 266.

violare] Minervam c. m. 53, 41. -asse urbem 26, 508. diem 3, 63. — -avit rore genas I 192; -ata membra vestitu 8, 126; -atur pulvere murus 20, 284. — *sensu morali*: -ato foedere 28, 210.

- ati quaestu 22, 57; -ata curulis 17, 266; leges 20, 158. -are arma 18, 236.
- violarium] -a bibunt sucos III 233.
- violenter] adorti 26, 251.
- violentia] fati opprimit 26, 382.
- violentus] Corus 20, 5. -tior Auster II 307. -ius Austris prodigium 3, 90. v. potestas 17, 240. -tior clementia armis 28, 305. [2, 72.]
- vipereus] venenum 2, 9. -ae Medusae 3, 281; pharetrae 21, 263.
- vir] 1) 1, 14. 5, 197. 21, 91. c. m. 7, 5. c. m. 49, 20. -um aspice 24, 2. peiorem 3, 138. similem protulit 17, 163. -o ornatur fortuna 10, 328. uni viro quid concessum 21, 26. in uno refulsit Roma 26, 375. oppos. deus 3, 171; oppos. eunuchus -um da 18, 29. v. mansisse 18, 56; cf. 18, 243; 281; 297; 17, 268; 19, 74; 20, 58. oppos. bestia: -o toto moriens gigas c. m. 53, 89. — plur. 5, 360; 18, 243; 20, 58; 133; 28, 417. audaces legere 17, 294. ducant pensa 18, 498. -is fortibus 17, 268. -is undare vias 28, 546. -os tantos obtulit orbis 21, 76; delphin ad terram devehit 19, 74. -orum decus 18, 297; laus c. m. 30, 66. — ferrati 28, 571. — pro homines: c. m. 26, 47; c. m. 27, 99 (cf. Verg. Aen. VI 553; Ovidi met. I 286). 2) maritus: c. m. 30, 14; 237. proprius c. m. 30, 226. -um te faciet 11, 40; -um ordiri cum lege tori 22, 75. timere c. m. 30, 137. -o digno neclenda 10, 276; timido me fata iunxere 20, 203; miscere favillas c. m. 30, 152. pl. perempti 15, 186.
- virago] Hippolyte II 63; Nebrophone 24, 314.
- virectum] -a decorant Baetim 12, 31.
- virere] 1) -et lucus c. m. 27, 2; herba c. m. 26, 22. -entis 11, 19; -enti 10, 244. vile virentes ramos 8, 37. 2) -ent fila smaragdis 8, 537. -et serpentes squamis 22, 429. -ens hydra 3, 290; -entes notae draconum I 184. -entibus maculis tigridum III 266. 3) -ent semper avi 1, 16. -ebat Cereri proles I 122.
- virescere] 1) -unt atria 10, 86. 2) cum -eret Probus 1, 63.
- virga] regit (equum) 15, 440; cf. 21, 259. -am somniferam quatit Mercurius I 78.
- virgatus] tigris 21, 66.
- virgineus] 1) pro virginum vel virginibus aptus: -o more II 151. ludus III 162. agmen 24, 263. -crinis c. m. 30, 18. 2) pro virginis: cruor 14, 27. sinus (pl.) c. m. 32, 8 [20, 5]. capilli 10, 285. thalami III 75. 3) Minervae: v. Triton 8, 36.
- virginitas] 1) cruda sexum non fatetur 24, 247. stimulat in arma II 208. mihi negatur II 262. vicina toro adoleverat I 131. matura tumescit c. m. 25, 126. -atis honos III 280. 2) pro virginibus: v. Vestalis adit Minervam 18, 329. — [21, 2.]
- virgo] ignara nutricem consultat 28, 564. -inibus 18, 465; obstat pudor 5, 429; flores optantur 24, 57. -inis maturae aetas 21, 69; colla c. m. 29, 11. pro v. certant I 133. -inibus instat 15, 166; dilectus Enipeus 26, 183. in nuptiis comitata parentibus exit 21, 81; ducitur in thalamum II 362; nova dotatur c. m. 25, 52. — Scyria (Deidamia) 10, 16. Proserpina I 133; III 202; Latonia c. m. 30, 122. -inis suspensae amor (Andromedae) 3, 282. pulchrior (Maria) 10, 273. — cf. Iustitia, Astraea, Virgo, Victoria.
- virgultum] -a: verna timent Booten III 225; omnia pubescant fetu II 79. per v. vagantur c. m. 25, 13. strata solo lapsuro 24, 340.
- viridare] -antia gemmis membra 28, 561.
- viridis] 1) palma 24, 205. saltus 5, 376; III 203; cf. 26, 168. algae 3, 387. psittacus 20, 331. iaspis 28, 526; smaragdi c. m. 47, 8; c. m. 48, 7; cf. 22, 89. iuvenus (marinus) 10, 164. -es equos nutrit Neptunus 7, 197. pardus 24, 345; v. adulter 17, 305. spumae (serpentum) 15, 173. angues 20, 186. 2) herbam vel folia imitans: -i metallo arbor II 291; hinc de spartis: miles 21, 324; -es galeis sulcos 26, 25. 3) pro vivus omnino: manus 26, 260. — [5, 68.]
- virilis] 1) virorum proprius: sexus 20, 138. sales minime v. 20, 336. 2) pro viri: v. lingua c. m. 18, 10.
- virtus] (-tem et -ti deest?) 1) Tugend (Tüchtigkeit): ipsa sibi pretium, fortunae secunda, plausum non petit, divitiis animosa suis, ex arce despicit mortalia; quam ambit honos 17, 1—8. membra sui divisa vitiis obiectat 17, 97. vile latens v. 8, 222. latet obruta 22, 121. crescat 17, 15. pura consistat 20, 75. v. est in aliqua re 22, 296. unica est, c. inf., 18, 98. gen. -tis iudicium 21, 74. femineae c. m. 30, 12. abl. 24, 39; c. m. 30, 158; c. m. 25, 132. -te emitur potestas 7, 188. personata 3, 52 (cf. Virtus). paene persona: tua provida pensat 18, 402; gaudet eqs. 23, 5. quos servavit amat 28, 387; mutua legit viros 28, 417. cf. 17, 146; c. m. 22, 21. — plur. crescant 17, 261. variae enumerantur 28, 584; ducite 22, 456. -tum certamen 3, 298; stimuli 7, 59; comes (superbia) 22, 162. -ibus 1, 38; aevi 24, 106; -ibus obvis c. m. 30, 230. 2) Tapferkeit: 1, 91. Romula emicat 26, 261. inflammata 5, 231. gen. -tis fatale solum 26, 637. abl. 15, 6; 320; tanta c. m. 17, 31. -te renati populi 26, 43; paravit dotes c. m. 30, 180; pia flammatus 28, 467. -te inferior purpura c. m. 25, 79. paene persona: meruit laurum 28, 355. fessa, pervigil, micuit 21, 285. aemula exacuit 15, 349. gaudet eqs. 23, 5; intumuit 5, 183; nescit mitescere 5, 231. c. gen. v. Scipiadae 26, 140; Stilichonis fracta 3, 260; patris 8, 377. cf. v. una (i. e. unius) desudet 20, 602. digna legi 8, 47.
- virus] haec sola f. transl.: furiae animo infundit 20, 188; spirant verba 15, 285. in alto condere 22, 34.
- vis] (vis, vi, vires, -ibus) 1) Kraft, Gewalt: sgl. hydrae 3, 296. alta (torpedinis) per saetam meat c. m. 49, 19. ferri III 109. quae v. animaverit astra 17, 101; cf. I 172; III 190. vi conexa 8, 285. nulla 15, 206; 18, 192. tranquilla animi 8, 514. plur. vires: confessus Nilus 17, 233 (cf. manifestus novarum virium Nilus, Seneca quaest. nat. IV 2, 7); pati c. m. 26, 78. iuventae contingunt 10, 326; indomitae c. m. 20, 19. abstulit (castrando) 18, 54. vagas defecisse 18, 264. totis impellit III 379. praeduris gigantibus c. m. 53, 66. sumite Furiae 3, 60. novas praestare c. m. 27, 47; cf. 102; renovat c. m. 29, 18. magicae 3, 145. soli nosse 17, 178. torpedinis c. m. 49, 2. transl. v. doctrinae 17, 92. 2) virtus, fortitudo unius hominis: pl. 21, 17; nobis v. tulit I 94. tibi det c. m. 50, 6. violentia: v. pertulerat c. m. 22, 47. bestiarum: superbis (coiere) c. m. 42, 2. 3) bellica populi: sgl. Getarum extincta 28, 304. non sua v. tutata hostem 26, 566. vi poscere c. m. 25, 77; freti 20, 580. quanta vi 10, 311. vi poscunt regnum c. m. 25, 77. plur. imperii constringit c. m. 25, 86. exercere 26, 108; occupat Raetia 26, 279. Romanas prosternere 3, 307. Tyrias frangere 23, 9. libravit 15, 250. per v. ducum fractus 8, 476; cf. 20, 309; 23, 9. mutatae cum duce 20, 415. amissas Roma recepit 24, 80; cf. 21, 317. -ibus 28, 220; magnis 20, 199; fulmineis impellens 1, 73 (cf. III 379); fuis, collectis 8, 79 (cf. 17, 92); validis fundere 24, 73. — gigantum c. m. 53, 17. 4) ingeni: viribus collectis 17, 92. viscus] (-re semel, -ra, -ribus). 1) viscere taurino (in arcu) c. m. 9, 38. -ra invadit ferro 5, 403;

- invadi *III* 71; nudata fodit *II* 210. -ribus mersit ferrum 18, 446. -ra nascuntur *Tityo* c. m. 53, 26. felle *candescunt* 17, 225; languida felle rubent c. m. 26, 96. per v. duxit hiemes c. m. 49, 7. infecunda haeserunt *I* 124. compleri partu c. m. 32, 9. 2) *pro partu*: post v. matris 18, 46. [2, 11.] 3) *transl.* rupis 28, 503; montis *I* 177. terrae c. m. 29, 5. -ribus mediis (sc. *imperi*) bella geri 26, 577.
- visere] saltus *III* 203; undas 28, 508. -imus aedes 17, 278; limina 28, 62. -endi principis 28, 331. visura nurum 18, 270; cf. c. m. 30, 130. viso Eutropio 18, 177.
- visum] *pro somnio*: pl. *III* 111.
- visus] *subst.* 1) *das Sehen*: -us spatium eius non capit 24, 132. -um degenerem torquere 6, 9. -u letifero *Medusae* c. m. 53, 97; severo lustrat 5, 496; solo cognoscere *I* 160; cf. dubio *III* 91. *dat.* -u refugio decrescit *I* 191. pl. -us dirige 20, 133; ducit umor inoffensos *II* 116. 2) *id quod conspicitur*: -u obstupuit 1, 234. *supin.* -u horribiles 5, 359; caerulus 28, 195. -o non solito 15, 19. [2, 92; 20, 17.]
- vita] 1) 18, 51. manet 15, 306. servanda c. m. 9, 31. concessa dolori 3, 237. -am tueri 26, 219; dare 26, 446. petere c. m. 27, 26. rogare 8, 86. debere 24, 77; 28, 610. metitur 5, 138. librat 15, 72. porrigis c. m. 26, 1. post emeritam 5, 473. *dat.* -ae finem adferre 26, 32. *gen.* -ae plus habet c. m. 20, 22; spem 5, 12; limen 7, 10; 22, 63; pars 17, 64; geminae confinia c. m. 27, 70. -ae pudor 15, 451; transmissae gloria 17, 141; commissa *II* 304. ambiguus vitae 18, 52. 2) *pro animo*: -am nocentem efflat 20, 454. -am reverti iube c. m. 22, 44. cf. -am meruit ferro (*magnes*) c. m. 29, 16. 3) *pro homine ipso*: -am commisit asylo 15, 391; obiectare procellis *III* 364. 4) *Lebensführung*: v. regentis 8, 301. spondet fidem 18, 420. barbarica 20, 226. addita lustris, indiscreta feris *III* 44. -ae sollicitae stimuli *III* 23; nostrae industria c. m. 9, 44; nostrae crimina c. m. 32, 4. -ae rudis 28, 65. paene persona: traxit dignum iter 17, 17. 5) *hinc Beruf*: -ae priori reddidit eum 19, 5; cf. 20, 226; sic explicatur duplici vita *niti* 17, 334. 6) *vita humana*: licentia vitae (sc. *humanae*) 1, 152; populi 24, 77 (cf. 15, 72). -ae quies 28, 151. -am letumque regit *Pluto* *I* 59. cf. c. m. 32, 4.
- vitalis] -es plagae *I* 262. — fulgor c. m. 27, 57. — *subst.* -ibus sectis 26, 123.
- vitare] 1) c. acc. 18, 89. -ant 20, 30; 499. -as 20, 460. -asse manus 5, 309; ruinam 26, 6. -ata c. m. 30, 22. -anda Ceres 3, 327; -andae viae 20, 420. -atur Corsica 15, 506. *pro spernendo*: 22, 313. 2) *absol.* -asse (sc. *mortem*) 28, 226.
- vitiare] -antur spumis harenae *II* 203. -tus sulphure *fluvius* 1, 256.
- vitiosus] vetustas arboris c. m. 27, 35.
- vitis] -es disponat 20, 197. -ibus intextum antrum c. m. 25, 2; lentis intorquens hederas 22, 263; densis ligatur terra 20, 271; conserit Histrum 22, 199.
- vitissator] [6, 1].
- vitium] superbia v. sollemne 22, 161. -o intactum 1, 41. -is domandis 17, 98; a stirpe recisis 3, 56; secretum dare 8, 273; caecus amor inest 20, 50. pigris vocabula praetentas 20, 207. -is cinctus 15, 163; foedat 21, 29; cf. 24, 161.
- vitreus] 1) mundus (*sphaera Archimedis*) c. m. 43, 1; forma *III* 268. 2) *de aqua*: 20, 263; undae 10, 128; -is vadis *I* 269; c. m. 26, 32; antris 12, 34; 28, 146; uber (*Tethyos*) *II* 53; telae (*Ithae*) 1, 225.
- vitrum] -o in parvo c. m. 51, 1.
- vitta] -as mereri (*pro sacerdotio*) 18, 330.
- vitula] -am ambit vacca *I* 127.
- vitulus] regit armentum 8, 385. [de vitulis marinis 18.]
- vivere] 1) -it *III* 240; adhuc c. m. 53, 90 (cf. 1, 31). -ite concordēs c. m. 25, 130. -xisse 26, 224. -itur 22, 125. vive pudor 19, 47; cf. 28, 228. victura funera 3, 156; cf. c. m. 27, 67; 5, 489; 8, 315. -unt omnia cursibus astrorum 22, 435; -at motu machina 17, 102. -xisse concessio et rapto 20, 205; -itur exiguu 3, 215; sub teste 22, 125. sub iure Caes. 18, 458. vivere gentes 3, 46; cf. 3, 293. -unt in Venerem frondes 10, 65. c. *dat.* 18, 31; cf. 19, 47 et tibi vivit *Symmach.* p. 325, 34 *Seeck.* 2) *vivacem esse*: fontes 28, 32 (cf. *Ovid. met. III* 394); gloria 1, 31. 3) *moribus uti*: caste 8, 264; recte *III* 273. -at licentia sistro 18, 499. 4) *vitam imitari*: -it opus 8, 591; serpens 7, 140.
- vividus] c. m. 27, 11. -a harundo frondet 1, 219. Martis imago 26, 468.
- vivus] *adi.* 1) pectus c. m. 53, 21; cf. c. m. 49, 12. item de rebus: simulacra 28, 574. color 26, 437; sanguis 26, 257. voluptas (*prati*) 3, 209; cf. scaena c. m. 26, 45. pumex *II* 103. pocula c. m. 37, 4; aquae c. m. 33, 4. hinc „natürlich“: arcus montis 28, 502. 2) *de motu, sim.*: complexus c. m. 29, 35. retentus 5, 438. sensus c. m. 29, 54. 3) *vitam imitans*: opus c. m. 51, 8; cf. 28, 574. — *subst. mscl.* 3, 192; 15, 165. *neutr.* -a sepultis admiscēs *II* 221; cf. 22, 50. ad vivum penetrant 20, 16.
- vix] 1) ante verbum 1, 68. *I* 67. 5, 124. 8, 478; 631. 12, 25 *al.* iteratum 8, 544. 21, 118. vix tandem 26, 556. *III* 91. vix tum 5, 416. v. aegreque 15, 63. vix . . et iam 18, 270. vix ea fatus *I* 117; cf. *II* pr. 17; c. m. 53, 100. cum verbi ellipsi: vix haec c. m. 25, 99. vix tamen haec *III* 196; cf. 20, 533. 2) ante *adi.* 21, 51.
- ulcisci] ultum iret furias 22, 84. *pte. pf.* -a pudicitiam c. m. 30, 157; letum 3, 317.
- ulcus] -era proxima cordi tractat 26, 121; suffusa medullis ferro sanantur 20, 13.
- ullus] *dat.* ulli 21, 26; c. m. 28, 12. nec . . ullis 17, 2; cf. 10, 296; 28, 449; 15, 419. non . . ullos c. m. 41, 1; cf. c. m. 27, 13; *III* 80. c. *comparativo*: non blandior ullus 18, 85; cf. 3, 324. 8, 474. 18, 183. 22, 135. 28, 385. non ullus (*ut nil intercedat*) 15, 440. 10, 328. sine negatione: 26, 499. c. m. 53, 17. ullane 26, 423.
- ulmus] pl. -os pampinus induit *II* 111; summas c. m. 25, 16.
- ulna] pl. -as duplices colligit in nodum c. m. 17, 17. sidereas c. m. 25, 219. niveis complexi 20, 187. lenibus sustulit 8, 167. [2, 136.]
- ulterius] *adv.* 26, 198. quid u. moraris *III* 314; cf. 18, 500. non u. 3, 368; 17, 33; morabor *III* 114.
- ultimus] in enumeratione: 17, 203. — fila u. (*vitae*) 20, 461. — u. regna *I* 224. Tethys 5, 148. Bactra 8, 656.
- ultor] 8, 94. 10, 179. exercitus u. c. m. 53, 27. debitus inminet 3, 369. -rem te rogat 15, 403; tuum cinge 4, 6. -re 28, 112. c. *dat.* fascibus 20, 142; cf. 22, 322; Manibus 23, 7. c. *gen.* patriae 26, 434; -rem exulis 21, 243. — cum venire iunctum c. m. 53, 27; cf. 20, 142.
- ultra] 1) quid u. 28, 293. nil u. 15, 314; c. m. 25, 93. non u. 24, 4; cf. 20, 299; 26, 519. ne u. 10, 256. nec ultra restitit 20, 252. 2) c. acc. u. Britannos 5, 149; fines 3, 288. u. nequitiam 18, 262; cf. numen ultra Pegaseas aquas c. m. 45, 4. ultrix] *adi., fem. tantum*: acies 5, 351; cf. c. m. 50, 9. Furias c. m. 22, 14; iras 7, 104; pharetras c. m. 8, 5. rotis 21, 98.

- ultro] 1, 164. 5, 73; 232. 7, 143. 8, 124; 484. 15, 321. 18, 378. 21, 232. c. m. 25, 129; al. *cum passivo*: accenditur u. *III* 357. — *miro modo de nolente*: ultro ipse 26, 86 (*qui locus fortasse ex loci* 11, 28 *vel* 24, 342 *memoria explicandus*).
- ululari] 1) *intrans.* -antia Dindyma Gallis *II* 269. 2) *ptc. pf. passive*: aula puerperiis 8, 140; atra Phoebe u. per urbes 26, 234.
- ululatus] *subst.* pulsat aures 26, 625. -u aethera rumpere 3, 130. -ibus insanis 15, 134; cf. 20, 302; *I* 207.
- umbo] (-ne, -num) vasto 20, 387; minaci ferit *II* 224; corusco silvas ruebat 21, 128. -num pulsu 28, 629; cf. 15, 434.
- umbra] 1) *vocat* c. m. 25, 11. -ae cupiens urbanae 20, 409. *alcuius* 10, 109. sacra (*luci*) *III* 356. flava iubarum 1, 93; supercilii 10, 268; lanuginis 18, 343. 2) *pro silva ipsa*: -ae copia 8, 468; *pro fronde*: -as tulit autumnus, dedit ver c. m. 27, 29. 3) *Spiegelbild*: 10, 109. reddidit Minervam 20, 256. *adnatat III* 444. *item Reflex*: u. clipei fulgurat 22, 274. 4) *transl. pro paucitate*: nominis u. relicta 8, 59; cf. c. m. 10, 1. Latii 26, 198. in -am fluximus 15, 45. meam 15, 338. — *pro tutela*: nominis u. textit c. m. 31, 46. — *pro falsa specie*: legitima u. regni 21, 273. 5) *mortuus*: *sgl.* 18, 452. gravat inferos 5, 456. vanâ fallimur *III* 96. ceu umbra infausta 18, 131. *pl.* ab u. traxit 26, 447. ad u. c. m. 30, 150; Stygias 5, 167. mitigat 8, 95; tumulo arcuit 15, 396. diras al-ludere 5, 328. -is crudelibus tradere *II* 251. -arum potens *I* 56; volantum stridor 3, 126. vacant epulis *II* 327.
- umbraculum] -a: 1) gestant 18, 464; aurea sum-moveant soles 8, 341. 2) *pro latibulis*: nequeunt taceri *III* 123.
- umbrare] -atus rosis 15, 444. -atura deam 10, 149. -abat laurus thalamos *III* 76. -avere caput rami 28, 164. -asse diem telis 5, 122. -antia ripas 26, 575.
- umbrosus] 1) *nemus* 10, 62. abies *III* 349; cf. 26, 319. 2) *de inferis*: Avernus *I* 116; fores c. m. 53, 45.
- umectare] -at Lucifer agros *II* 121; cf. 21, 251. -at galeas lacrimis 5, 259. frena venenis *I* 183.
- umere] *ptc. praes.* oculi 28, 266. antra *III* 5. Noctis equi 15, 213.
- umerus] (-um; -is; -os). 1) -um quatit 5, 412. -os Dianae vincis 10, 270; fortes 28, 562. -is vehere 8, 13; aegris sustinet 15, 23. -os acclines fultus 1, 115. graves velat 1, 224; vestibus ambit 22, 365; palla tegit latos 28, 166. -is aptare arcus 26, 495. ex u. dependet c. m. 52, 1. -os *Herculis II* pr. 48; Giganteos c. m. 53, 71. 2) *transl.* -is fulcite imperium 26, 572; tuos obieceris 3, 274. *hinc pro robore*: -is subegi terras 15, 114 (cf. ad l.).
- umescere] -ant Haedi imbribus 15, 497.
- umidus] regio c. m. 26, 17. semita *Iridis II* 100. limina *caeli* c. m. 27, 4. regia *Tiberis* 1, 265; cf. colla 28, 194. Nox *I* 276. Auster 22, 395. [5, 63.]
- umor] (-or, -ores). *III* 251. c. m. 36, 4. -res madidos (?) rapit c. m. 28, 34. *pro lacu II* 115. — malus exuberat c. m. 26, 95. cf. 20, 16.
- umquam] 1) *e. negatione* non 28, 411; c. m. 30, 222. nec: 8, 397. 18, 43. 21, 93; 298. 24, 159; al. cf. haut. nulli u. 24, 36. c. *comparativo*: nec certius u. 8, 170; 17, 36. 21, 153; 369. 28, 2. non umquam (*ut nil intercedat*) 28, 235. 2) *sine negatione*: sententia interrogat. 3, 251. 5, 89. 10, 46. 17, 142. 18, 233.
- unanimis] fratres 1, 231. equi c. m. 7, 3. (28, 631?)
- unanimus] -i somni *II* 368. sodales 3, 105. fratres 7, 189.
- una] *adv.* 15, 394. omnibus u. 28, 129. (28, 631?) *cum subst. duobus*: u. pudor et rigor 10, 323.
- uncus] -i pectinis 20, 382. -o pede c. m. 31, 16.
- unda] 1) *plur.* 10, 170. piscosae 5, 489. vitreae 10, 128. celeres 21, 200. sacrae 28, 506. Castaliae 28, 27. scissae 28, 458. relabentes c. m. 30, 79 (cf. 8, 631). producit hiems c. m. 28, 27. -as pontus fudit c. m. 27, 106. mitescunt 26, 272. pacatae c. m. 2, 3. sulcandae 20, 426. Hyperboreas fregit 7, 56. aggerat 20, 439. -is incertius 3, 91; in tremulis *II* 2. tacitis obmutuit *I* 87 (cf. c. m. 25, 108). per u. *veli* 24, 172; cf. 15, 521. per fractas c. m. 5, 3. -is extulit caput 20, 164; spumantibus eruit c. m. 53, 86. tranquillis se credere *I* pr. 5. -is nostris celebrabitur dies 1, 261. similes corporis 28, 512. -arum c. m. 26, 75; verbere 15, 220. in organo hydraulico 17, 319. — *transl.* u. bellorum 20, 507; laudum 21, 139. 2) *sgl.* 4, 10. coit 26, 334. perforat vias c. m. 26, 16. montem circumtonat 3, 272; cf. c. m. 30, 203. ratem ferat 19, 66. Garunnae pernicio 5, 113. egerit cruores 8, 631. fons unda educat flores c. m. 30, 8. *pro fluvio*: c. m. 25, 108. vilior 8, 20. Paeonia c. m. 26, 67. *pro mari*: merserat diem *I* 276. Tyrrhena 15, 455; 17, 204. *transl.* densa mucronum c. m. 9, 23. — [2, 68; 74.]
- undare] 1) -asse Coccyton Lyaeo *II* 353; Tagum divitiis c. m. 30, 71; cf. 3, 184. -ans urna *II* 70. sinus cruore 5, 68. 2) *transl.* -ans flammam hiatus *III* 395. anguibas hastae 5, 177. spumis irae 3, 76. -aret silva favis *III* 25. plateae viris 28, 545. -ant populis penates 1, 46. foro opulencia linguae 17, 21.
- unde] *interr. directa*: 5, 151. *III* 93. 21, 314 sq. u. ades 15, 231. *interr. indirecta*: 1, 211. *I* 30. 5, 387. 10, 3. 17, 110. c. m. 29, 4 sq. unde satus 22, 124. *relat. pro ex quo vel quibus*: 10, 71; 261. 20, 101. u. pascuntur c. m. 30, 9. fluit unde semen 12, 22.
- undique] 5, 16; 391; 427. 20, 486. 21, 154. 22, 184. *II* 170. c. m. 25, 105 al. u. pulsus 18, 138. floret exercitus u. 7, 133; cf. 8, 150. vigilare 18, 362. cui regius undique sanguis 28, 552.
- undosus] 1) crines 10, 145. domus 28, 146. 2) fides 26, 48.
- unguentum] *pl.* redolent 15, 183. -is marcidus 15, 445.
- unguis] 1) *pl.* 22, 416. -ibus saeviat 14, 6. infensis iras exercere c. m. 25, 135. saevis ferit 6, 10; viscera fodit *II* 210; portat ossa 22, 416. auratos nebridis colligit *I* 18. *pro pede*: -ibus ingesta vincla 15, 336. 2) *sgl. abl.*: -e crescere pedes 7, 78; genas secat 20, 193; duro saucius c. m. 25, 122. — tenero ab u. 28, 79.
- ungula] *equorum*: culmos proterat 7, 200; non sentit harenas 8, 548.
- unicus] 1) *solus III* 100. proles *I* 123. spes 15, 62. omnibus u. virtus 18, 98. 2) *rarus*: Phoenix 22, 417.
- unus] 1) *adi.* 1, 103. 3, 194; 285 sq.; 291. 5, 53; 69; 106; 125; 208; 319; 423. 15, 345. 18, 376. 20, 169; 285. 21, 10. 22, 101; 209. c. m. 30, 156. haec una *III* 309. quarum u. 5, 329. una Echo totis arcibus 28, 616. u. mens 20, 123. unius 15, 162; 18, 483; 17, 56. *dat.* uni 21, 364. *pro solus*: spes una 20, 591. mihi uni 26, 307. *pro ullus*: dignius an unum opus c. m. 30, 11. 2) *subst.* 8, 56. 18, 285. unius 21, 216; 22, 385. *pro unus aliquis*: 5, 400. *neutr.* 22, 386. hoc uno 18, 191. in uno 5, 315; 28, 641; c. m. 22, 47. unum docebo 28, 437. in unum constringit c. m. 25, 86; concurret 3, 295; conciliantur 5, 466; cf. 5, 516.
- vocabulum] -a: pulchra vitis praetentas 20, 207. fatis illusa 26, 557. *Name*: v. meritis 15, 421;

- germana addidit nato c. m. 30, 109; v. vertit (sc. erorum) 18, 34.
- vocamen] [5, 19].
- vocare] 1) c. acc. -at concilium ad 20, 326; cf. sorores ad 3, 28. lituis arma vocantibus c. m. 30, 213. Lunam in antra 10, 115. quo quemque vocavit umbra c. m. 25, 10. vocatus 15, 352; studiis vocatus ad 28, 339. — in auxilium: -abis 19, 73. — pro invocare: donis precibusve 21, 204. ture lunonem 1, 195. vocor ceu numen 15, 308. -atis deis 3, 148; cf. 15, 221. — nennen: -at nomine quemque 5, 369; parentem 24, 51. -atur 20, 68. 2) absol. -aret 21, 117. qua v. usus 28, 217; vocaverit 10, 247; quocumque 3, 170. -abant fata 26, 171.
- vociferari] -ans talia II 223.
- volare] praes. tantum. 1) -at testudo 18, 352. Amor v. trans 10, 47. sublime volans Venus 10, 182; cf. 10, 83. animae 22, 432; cf. 3, 126. -ant divini ignes 26, 510. tela c. m. 6, 3. carmina quasi aves c. m. 19, 8. -antia nubibus signa 28, 46. per inane volat philosophus 17, 80. 2) transl., pro cursu: 8, 440. 20, 313. -antes saltus equorum 26, 216; currus 1, 77. aliter: volantia signa nubibus 28, 46.
- volatus] sbst. 1) -um implumem mentiri c. m. app. 10, 3. -u 22, 273; c. m. 25, 114. -u vulturis intercepto 26, 265. celeri 17, 270; uno translapsa 18, 376; cf. 20, 169; inferiore arva secant I 186; colorato Iris III 3; vulnifico (avium Stympthal.) c. m. 9, 2. vago serpentum 5, 178. pl. quanti avium 8, 142. geminos iungere 16, 15. 2) -u trepido (equi) c. m. 53, 47.
- volitare] rumor per oppida 18, 347. -at gens ultra Britannos (?) 5, 149.
- volucer] (u positione productum 20, 408; 22, 418; c. m. 9, 1; c. m. 31, 3) 1) adi. c. m. 30, 170. comitatus (Amorum) 10, 153. Sirenes III 190; [cf. 1, 1]. pedes II pr. 42. -cris equi 3, 262; cf. 5, 31; 19, 56; 17, 283; c. m. 46, 9; c. m. 48, 12; c. m. 50, 8. -cri tractu draconum I 182; cursu 24, 321; curru II 247. — de rebus: rotae III 431; axis 5, 508. aquilae 7, 138. 2) sbst. c. m. 27, 11. Iunonius pandit alas II 97. -crem pascit c. m. 53, 21. pl. c. m. 9, 1. 26, 545. implere 20, 408. concurrunt c. m. 25, 105. cunctae mirantur Phoenicem 22, 418. picturae dona ferunt c. m. 31, 3. -crum potens 6, 13.
- volvere] 1) Sol saecula 1, 2; -ebat sidera 15, 214. torrens nemus 3, 270; cf. 17, 238; II 296. -ens corpora 28, 208. lacrimas Cocytos 5, 468. -ens mundum industria c. m. 51, 11. -entes vestigia c. m. 53, 8. libros annales 24, 183. per colla volutus infans 3, 94. candor vertice 8, 194; vigor per membra c. m. 27, 65. 2) de fato: -imur fati III 411. -i caligine res hominum 3, 12. 3) cogitando: -is plurima 5, 330. sententia v. eventus 5, 199. -ebat curas 28, 148. -untur sensu vota 27, 1. 4) pro devolvere: fluvius rupe volutus c. m. 26, 53; murus vertice (Cybeles) 20, 283; ita pisce v. 10, 160.
- volumen] -ina moritura implicuit Python 8, 538.
- voluntas] mutata III 280.
- voluptas] (-as, -atum). inmensa 5, 68. metuenda cernenti 5, 363. tu mihi v. III 414. -atum hamis 22, 138. viva prati v. 3, 209. torva frontis 8, 518. [1, 9.]
- volutare] -at secum I 118; 20, 447 (sequuntur relativa).
- vomer] sgl. tantum. sudavit mihi 18, 466; -ere sudatas messes 24, 94. aduncus sulcus find. 3, 381; cf. presso rura f. 18, 112; proscindit c. m. 28, 1. sub offenso 21, 135. -eris opus c. m. 26, 26; impatiens Africa 15, 150; rigidi ictu versari I 198. v. Cadmi 21, 318.
- vomere] transl. 1) cum fastidio: -it aula luem 19, 14. 2) fastidio detracto: -it vena aurum c. m. 30, 77; item manus vomens dona 1, 49. -erent ripae proelia 8, 52.
- vorago] v. Amsancti tacuit II 350.
- vorare] -at caudam serpens 22, 430; Histrum Amphitrite 26, 337. — sine acc. vorat morsu belua c. m. app. 9, 2.
- vos] 5, 215; 250. 15, 313; 432. 10, 204. 8, 389. 20, 20. 21, 131. vobis 15, 298. 18, 487. 7, 191; 197. 8, 264. abl. 8, 395. in vobis 16, 18.
- votifer] [-ro 5, 15].
- votiger] [-ri 5, 59].
- votum] 1) Gelibde: pl. prospera c. m. 26, 6. tauros pia vota referre c. m. 4, 4. -is vacas c. m. 30, 224. senatus 24, 213. promissa peregit 10, 302. 2) Bitte, Fürbitte: -o auferre moras 22, 226 (cf. 8, 522). vota plebeia 24, 50. -is ignavis 20, 394; vanis 26, 273. debita canant Pierides c. m. 31, 62. 3) v. sollemnia: -orum nuntia 17, 270. -is adesse 23, 24; favens aer 28, 537. 4) nuptiarum: v. tremit I 132. -i ignarus c. m. 30, 83. pl. 9, 12; 10, 21; c. m. 30, 160; c. m. 31, 34. communia matrum III 408. v. eunuchi mariti celebrabat 20, 90. -is adnue 10, 121 (cf. 24, 213). -is laeta 12, 18. 5) Wunsch: 1, 66. 27, 1. completur 8, 430. permissum 8, 618. v. damnavit 3, 169; avarum 24, 229. -i arcani conscia c. m. 30, 95. -o concita II 11. pavidometimur caerula 15, 67 (cf. 26, 46). plur. publica te moveant 8, 295; cf. 28, 334. incerta 26, 46; c. m. 30, 160. secura remittere 8, 333; moratur 8, 522 (cf. 10, 21). quod v. pati possunt 18, 172. v. fefellit eventus 28, 87. -is optatus 21, 369; veris, non fallacibus 22, 174. dubiis torquere 24, 4. omnibus alqd arripere 28, 211. omnibus exposcite c. m. 21, 3. nimis obstat 26, 631. maioribus invidet c. m. 31, 55. c. inf. -o flagrabant audire 7, 74. votum oscula figere 20, 67. 6) res optata: voto peracto III 244; -o acrior 3, 354. de homine: v. poli 7, 10. votum fratres 1, 230. mea vota tenebit 28, 363. v. senum c. m. 17, 28. 7) votum completum: 15, 8. -i miracula 22, 379. post vota 5, 341. ordine meant 21, 10.
- vox] 1) Stimme, Organ: tenuis 15, 21. acuta 18, 340. -ce blanda canens c. m. 31, 26. tremula 18, 263; cf. 19, 28. centenas optant 22, 185. boum 26, 411. avium 18, 317; 8, 142. 2) cantus: carinas alligat blanda III 257. 3) sonus quovis: -ces innumeras organi moderatus 17, 317. 4) Sprache: -cis diversae populi 26, 617. vocum tot discrimina 5, 107; varius tumultus 21, 162. 5) dictum, oratio, clamor: III 151. 8, 498. c. m. 26, 3. humana c. m. 30, 51. Christus vox dei (λόγος) c. m. 32, 2. -ci praeclusae frena remisit 28, 265; oppressam 1, 235. ingens infremuit 5, 384. haec vox insonat eqs. 14, 35. nuntiat 15, 12. non capit laudem 24, 133. inoffensa 17, 217. ferox 10, 320. -cem expromit anhelam 20, 390. -ce subis 8, 352; placida II 276. tali 10, 172; III 113; cf. II 365. in tales voces rupit 15, 235; cf. 26, 520 (22, 230; II 233). talia voce movens I 194. non cauta c. m. 23, 9. -ce cient 20, 515; cf. 28, 195; 510; regente c. m. 18, 4. -ce septena 1, 176; inani 20, 515. rabidae 3, 44; 26, 520. vocibus venantum 20, 310. 6) oraculum: clara edita 26, 545. 7) scripta vocabula: -ce scribentis c. m. 31, 47. voces notare 15, 202; ferre (extortas) 5, 170. aera vocibus mansuris 17, 27.
- urbanus] umbra 20, 409.
- urbs] -is vicinae nescius c. m. 20, 9. -em machina terruit c. m. 53, 49. -es condere 18, 337. pl. 15, 259. placidas 3, 26; 12, 38; 17, 172. aeri-sonas 26, 234. Phrygias III 103; cf. 8, 602.

famulas Aurorae c. m. 30, 116. dubiae nutant I 159. Hispanas, Siculas, capere obsidere 24, 142. subsident 15, 143. per tot cucurri 26, 531. securas inrumpit 20, 275. rapere 20, 567; accensas 20, 471. arsurae 5, 215. pateant 20, 210. possideant 18, 428. quas devoret 5, 323; distrahit 18, 212. revinxi legibus 15, 47. -ibus I 236; aegris redit color 26, 437. de Roma: sgl. 28, 357; 522. hanc 26, 507. aequaeva polo 26, 54. suae urbi quantum dederit Mars 26, 600. urbs deorum 28, 186. -i proximus Hannibal 15, 83. obsessae 15, 275 (cf. 5, 61). capta 26, 199; cf. 299. -ibus claris inter se congressis 26, 392. quantam servaveris u. 24, 69. -is dilectae amor 28, 79; per mediam vehi 7, 129; cf. 28, 580; equis ingreditur 22, 369. legionibus non vexata 24, 219. pl. geminas 1, 227 (aliter 20, 28). — de Athenis: 17, 151. — urbs tenditur Caralis 15, 520. — pro urbis civibus: urbis preces 28, 357; -em carinis vexit 17, 151; trepidam 24, 219. — ceterum v. Roma, Constantinopolis, Heraclea, Heliopolis, Urbs.

urere] 1) -it aestibus flores c. m. 30, 6. -at aestas Cancrum 22, 461. — uri Phrygiam populatibus 20, 274. 2) frigore: Boreas flores frigidibus c. m. 30, 6. 3) de amore: cuncta I 223. -et 11, 22. 4) -unt Italiam maculis 18, 430.

urgere] (deest pf. et ptc. pf.; de urguere praef. p. CCVI). 1) -et spiritus opus c. m. 51, 8; rotam 5, 337; telas in velamina c. m. 46, 15. -ete manus 3, 344; segnes puellas 18, 275. rebelles odiis 20, 213. -es magistratum succedentibus 8, 490. -ent superi successus successibus 21, 2. -et quies mandata 17, 240; egestas 18, 227; -ebat curas 21, 70. — me damnis c. m. 53, 20. -etur terra procellis 5, 100. — reflex. -es te (sich bewegen, de sidere) 7, 179. 2) sine acc. sic urget I 218; sic amor 26, 405; cf. 16, 10. -erent licet 26, 391; -ebat fames 21, 279. -enti leto 26, 41.

urna] 1) fluviorum: aurata Pactolus 20, 172. proiecta (Rhenus) 3, 133. fulta sub gremio Eridani 28, 168. undantem declinat II 70. -am Nymphis commendat 1, 213. 2) -ae madidae prodigus Aquarius 22, 461. 3) in suffragio, sim.: campus et u. luditur 28, 5. — in iudicio: u. Minoia versat sortes II 332; ad u. iudicis 5, 459. — u. sollemnibus auspiciis commota 22, 363.

ursus] pl. 5, 483. in harena: magna mole, quos miretur Helice 17, 298; informes, frigore segnes (Iberici) 24, 310. — et v. Ursa.

usquam] nec locus u. 3, 359. nec dari u. secretum 8, 272.

usque] lucidus u. c. m. 26, 32. — u. adeone 1, 166. 8, 362. 22, 246. c. m. 22, 1. quonam usque 5, 88. 10, 20. 15, 368. 20, 391. 23, 362. huc usque 26, 61. huc iter usque 26, 548. nunc usque 15, 256. qua licet usque III 335. — cum praepos.: ab u. Gelonis 20, 103. ad u. paludes c. m. 27, 97; ad proram u. 24, 358. cf. 5, 37. 22, 312. 28, 287. itur in u. moras c. m. 41, 6.

usus] 1) Gewöhnung, Erfahrung: sgl. fortior natura 17, 185. artes nutriat III 32. -u experior 8, 356; adsiduo 17, 45. proclivior in peiora datur 8, 262; item malorum 5, 48. c. gen. u. rapiendi 22, 118. in usum dominandi excitat 24, 108. -u paelicis lassatus 18, 62. 2) Nutzen, Zweck: sgl. provocat 8, 344; cf. s. vocare. -u mihi venit 10, 130. mihi usum non vilem commodat c. m. 25, 98; accommodat silvis III 366. c. gen. u. rerum sic admonet 28, 129; corporis u. fragilis c. m. 26, 85. in u. servi admissus 18, 142. Gildonis ad usum 15, 86. plur. in usus bellorum 18, 382; in diversos cingi 22, 102; cf. c. m. 30, 59; in meos vectigal 26, 538. — cum vertere 22, 118; 26, 538.

ut] 1) in exclamatione: 15, 233; 26, 436. 2) „damit“ III 30. 5, 490. 15, 53; 84; 90. 18, 119; 183. 20, 19; c. m. 32, 17; al. 3) so dass: 7, 200. 21, 292; al. praecedit adeo 1, 167; 21, 222; tanti 5, 250; tanta 21, 164; sic 18, 228. 4) dass: bene dispositum ut 18, 157. mos ut 20, 212; v. ad 10, 24. docet ut putes 22, 14; monere ut 8, 270. hinc fuit ut disceret 22, 74. dass vel wie: cernis ut 8, 5; cf. c. m. 53, 55 et v. nonne vides sub videre. 5) in comparatione; sine verbo finito: ut plana 8, 103; cf. 20, 400. pro quasi 15, 72; cf. 7, 158. ut . . sic fere pro non solum sed etiam: 8, 488; 22, 45; cf. 21, 169. — cum v. finito: utque fuit c. m. 25, 28. ut pereat („so wie unkommen möge“) 18, 411. parenthetice: ut perhibent, v. perhibere; ut rebare 28, 184; utque favet s. 27, 15. ampliorem comparationem inducit 5, 394; 18, 508; 7, 77 (et v. sub sicut, velut, veluti). 6) sobald als: 1, 165; 205. 5, 257; 293. 17, 132. 7, 142; al. ut primum 18, 145; cf. 8, 546. utque 20, 40; 572. 8, 546. ut . . tum 15, 182; ut . . ibi 8, 212; semper in periodi initio praeter 26, 11. — collocatio: raro remotum a prima sententiae sede in alteram (III 30; 21, 164; 10, 24; 7, 200), in nullo eorum locorum quos sub 1 et 5 et 6 posui.

utrumque] adv. 17, 183.

uterque] 1, 201. 8, 75; 94. 22, 129; 421. c. m. 23, 16. pugnastis uterque 7, 88; cf. 26, 432. — in casu obliquo u. saepe productum, cf. 3, 196. 7, 57. 8, 395. 15, 48. 22, 360. 24, 16; v. et utrumque. — utraque 5, 6. 10, 327. II 20; al. dat. utrique 3, 351; 20, 599. utrumque 8, 102; 17, 16; I 137; per u. 1, 161. alterius crimen utrumque tenet c. m. 41, 4; cf. c. m. 26, 78. inter utrumque 28, 519; c. m. 16, 2. in utroque 8, 207 sq. de sol uterque 15, 48 cf. Zumpt. Rutil. Nam. p. 207. — pl. utraque castra 5, 104; flumina 26, 332; aequora 28, 290.

uterus] crescat 10, 340. contunditur ictu III 427. -um felicem, qui parturit eqs. 1, 204. -i labores I 196. bestiae: -o relecto 26, 260. -um equi cinge c. m. 48, 4; nobiliorem leaenae corruptit adulter 17, 305. [21, 9.]

uti] c. abl. -itur 24, 155; 28, 219; c. m. 53, 93. fut. utere cibis 8, 342. c. abl. dupl. -itur sese iaculo c. m. 9, 42. — absol. beatum esse si quis cognoverit uti 3, 216.

utilis] 1) absol. -ior Nilus 17, 233; virtus 8, 221. 2) c. supino: quod magis utile factu 15, 387. 3) c. dat. vel abl. u. supplicis 19, 30. — sbst. -ibus praeponere rectum 22, 103.

utinam] atque utinam liceret 3, 367; cf. c. m. 31, 49; 15, 108. u. dederit III 196. postpositum: 20, 37. exoretque utinam 18, 267. omisso verbo atque utinam regnum 15, 157.

utrimque] u. semper brevium: 20, 240. 16, 13. 21, 281. 28, 222. I 262. II 56.

uva] -am sudantem ventilat c. m. 25, 5. -a passa rugosior 18, 111. -is gravidis allatret Sirius 22, 466. madentibus ambiat annum 1, 274.

vulgare] 1) -verit omnia rumor 20, 305. -vit fides facinus 18, 371; clades iter 26, 285. vulgata (i. e. nota) III 120. -atura littera 22, 296. 2) vulgo concedere: vulgata aula 20, 63.

vulgaris] honos 28, 162.

vulgus] (-us, -i, -o). mobile mutatur cum principe 8, 302. captivum 26, 616. v. iners innumerum Avernii famulatur I 21; cf. -i ignavi domitor II 214. -i copia 15, 443; amor 22, 397; concordia 28, 604; taciti 21, 49; densi turbo 24, 200. -i pavidi inertia pectora 26, 314; fletus 15, 73. dat. vulgo 24, 15. acc. v. ignobile reppulit horror 18, 513; veneratur purpura in circo 28, 614. sacrum

v. (dearum) II 71. dispergere in v. 20, 86; cf. 21, 168. — vulgo adv.: iactare 28, 399. somnia v. narrari 26, 228. *quin etiam* armenta v. loqui 20, 43. *hinc defenditur* aurum v. vena vomit c. m. 30, 77; et cf. 15, 395.

vulnerare] -at: sequentem c. m. 9, 22; equos in pocula 3, 311.

vulnificus] -o volatu avium *Stymphal.* c. m. 9, 2.

vulnus] 1) 20, 453. c. m. 30, 154. -eris certi petitor 8, 529. -ere largō saturatur 3, 353; subito percuti 5, 65; saucius III 62. pl. geminata venenis 21, 352. v. nocturni proelii 14, 29. lavit 28, 172; stringere c. m. 30, 175. properare ad v. pardi 17, 302; in regia movere 20, 482; in v. saevit c. m. 6, 3. -ibus 11, 14; ora fatiscunt III 426; vacat 26, 586; quaesita arva 15, 76. vulnere vulnera sanant c. m. 26, 97. -ere casti (,castrati“) 18, 468. — v. pingui corticis c. m. 25, 123. — *metaph.* concidit vulnere chartae 19, 19. 2) amoris: fixit 10, 7. -eri solatur questu 10, 46. 3) irae, *sim.*: v. exiguum acerbare 3, 182. animi v. ponunt 5, 116 (*Barth.* p. 1206). *similiter* 4) infortunium: 20, 574. peractum 20, 4. tegere v. Romanum 22, 205. deploratum abolere 26, 563. -ere Alpino fractus 21, 317; cf. territus 24, 145. -eribus mederi 24, 207 (cf. 22, 204); gravibus c. m. 22, 44. -era animi ponere 5, 116; v. invidiae III 200. v. famae 22, 380.

vulpes] -ibus 5, 484. *transl.* -em vetulam 18, 145.

vultur] iam cornua profert 18, 352. sub vulture saevo *Tityos* c. m. 53, 25; cf. lateris piger sulcator II 341 et in praecordia migret 5, 511. -ris volatus omen regni *Romani* 26, 266.

vultus] 1) *proprie* (saepē de pulchro v.): praeclarus 26, 531. serenus 22, 10. decorus 22, 431.

egebat speculo 10, 106. dignus aula 10, 264. honestat alqm 21, 26. rorans *Fluvii* 28, 162. -u caeco 3, 34; lumina in hirsuto v. 1, 214. -um quaeivi (*pictum*) 10, 24. menti parem componere 22, 36; flentem c. m. 22, 57. -u impavido 7, 113; supplice I 50; 21, 212; madido c. m. 30, 215. -u toto incendia II 316. certo III 13. -u satiari 24, 197; mollire *Martem* c. m. 29, 45. *plur.* c. m. 17, 26. radiant 1, 118. corusci 28, 359. verendi 10, 324. niveos infecit purpura I 272. vernant lanugine 8, 200. v. ostendere 15, 337. ante v. 3, 247. v. avidos (*i. e. caput*) vellunt 5, 410. amicos venerari 17, 133; cf. 22, 179; c. m. 27, 93. suos palam confiteri 28, 359; cf. III 275. exangues 28, 156. iratos attollat Cynthia 8, 427; cf. c. m. 17, 6; c. m. 22, 57. -ibus addunt flammae II 324 (*aliter* 20, 528). 2) species: 20, 181. quis populi v. erat 5, 86; cf. 15, 174. qui v. equorum III 249; cf. c. m. 7, 1. -um pulchrum urbis 28, 531. pl. novi v. infantum 20, 42. compti 20, 337. in v. suos redire 8, 84; cf. suos ostentare III 275. 3) pro superbia: pl. -us reos frangere 21, 362; *sive iram notantes*: c. m. 29, 45. *sgl.* vultu III 262 (cf. ad l.).

uxor] 1, 224. u. eris c. m. 25, 137. -ris decus 18, 73.

uxorius] Mulciber 10, 59.

zona] 1) -â cinge equum c. m. 48, 4; te liget variata coloribus c. m. 47, 11. 2) terrae: Saturnia riget tractu 7, 168. rubens crescat 15, 148; cf. 21, 337. -ae flammigeræ patiens c. m. 28, 9. 3) caeli: -am Iovis incoluit 22, 7. -as Olympi (septem) 24, 135.

ἀγγελικός] ἀγγελικαῖς VI 10
ἄγγελος] ἄγγελον G 44
ἄγω] ἄγε V 1
ἀγκάς] ἀγκᾶς ἔχοντα IV 3
ἀγλαΐη] ἀγλαΐη III 6. ἀγλαΐην G 44
ἀγορεύω] v. λέγω
ἄγορῃ] εἰς ἄγορην G 50
ἄεθλον] ἄεθλα G 15
ἄένναος] ἀέναιοι VI 1
ἀθανάτος] ἀθανάτοιο VII 3
αἰδώς] III 5
αἰέν] VII 2
αἰθῆρ] αἰθέρος VI 9. ἐς* αἰθέρα G 18
αἰθώ] αἰθόμενος G 71
αἰχμή] αἰχμή G 54
αἰψά] * G 19
αἰών] αἰώνος G 12
ἀκηρασίος] ἀκηρασίοιο IV 2
ἀκούω] ἀκουσον G 9
ἄκρη] ἄκρην G 36
ἀκροάσις] ἐν ἀκροάσει II *inscr.*
ἄκτις] ἀκτίσι III 4. ἀκτίνα G 22
ἄλγος] ἐν ἄλγεσιν G 52
ἄλειψω] ἀλειφόμενῃν III *inscr.*
ἄλλαι] (ἄλλ') G 55. G 23. G 43
ἄλλήλων] ἐπ' ἀλλήλοισιν G 13
ἄλλος] ἄλλος δ' G 20 et 30
ἄλμυρός] ἄλμυρον G 32

ἀμαλδύνω] ἀμαλδύνειν G 70
ἀμφί] τῷ δ' ἀμφί G 71
ἀμφιβαῖνω] ἀμφιβέβηκας VI 9
ἀμφοτέρως] ἀμφοτέρων ἀδν. G 76
ἀνάγκη] II 4. ἀνάγκην VI 2
ἀναείρω] ἀνάειρε G 37
ἄναξ] ἀνακτα G 67
ἀναρπάζω] ἀνὰ δ' ἤρπασε G 58
ἀναρρῶννυμι] ἀναρρῶξαι G 61
ἀνάσσω] ἀνάσσων VI 12
ἀνασχόμενος] v. ἀνέχω
ἄνεμος] ἀνέμοιο G 5
ἀνεμοτρεφής] ἀνεμοτρεφὲς G 4
ἀνέρχομαι] ἀνερχομένη G 65
ἀνευάζω] ἀνευάζουσα III 1
ἀνέχω] ἀνασχομένη G 64
ἀνῆρ] ὑπ' ἀνέρος IV 1
ἄνθος] ἄνθεα μαζῶν G 49
ἀνθερών] δι' ἀνθερώνος G 32
ἄντα] κούρης δ' ἄντα G 35
ἀνυμφεντός] ἀνυμφεύτων VI 6
αἰοδῆ] αἰοδῆς G 7. II 3. αἰοδῆν G 15
αἰοδός] G 13
ἀπαπειλέω] ἀπηπείλει (cod. ἐπηπείλει) G 63
ἀπειλέω] ἀπειλῶν G 20. ἀπειλήσας G 60
ἀπλεκής] ἀπλεκέας G 45

ἀπό] ἀπὸ χειρὸς G 53. Ἀνκαο-
νίης ἀπὸ γαίης G 73
ἀπόλλυμι] ἀπολλυμένον G 29
ἀπορῶννυμι] ἀπορῶξας G 74
ἄρα] G 40
ἀράσσω] ἀράσσει III 2
ἀραπάξω] v. ἀναρπάξω
ἄρῶντος] ἐν ἀρῶντοισι VI 10
ἀριφανής] ἀριφανὲς VII 1
ἄρωγῇ] ἄρωγῇν G 6
ἄσβεστος] ἀσβέστους G 69
ἀσημαντός] ἀσημαντοιο VI 4
ἀσκέω] ἀσκηθεῖσα IV 1
ἄσπετος] G 67
ἀσπίς] ἐπ' ἀσπίδος G 40. ἀσπίδα G 51
ἄστρον] * ἄστρο G 62
ἄσχετος] ἄσχετα G 75
ἀτυτώνῃ] ἀτυτώνῃς G 35
αὖ] ἔλλος δ' αὖ G 30
αὐγή] ἐπ' ὄμμασιν αὐγῇν G 44.
ὄμματος αὐγῇ (cod. αὐρῇ) III 4
αὐθίγης] αὐθίγεια G 8
αὐτάρ] αὐτάρ ὃ γ' G 37
αὐτός] αὐτός G 76. αὐτή G 50.
παρ' αὐτοῦ II *inscr.* αὐτῷ G 75.
αὐτῇ G 52. αὐταῖς G 24. εἰς τὸ αὐτό V *inscr.* εἰς τὸν αὐτόν VII *inscr.*

αὐτοτέλεστος] αὐτοτέλεστον VI 6
ἄχρη] ἄχρη δὲ πηγῶν G 28
ἄχροος] III 5

βάλλω] βάλοι G 53. ἐβλήθης I 2
βαρύκτυπος] βαρύκτυπον IV 3
βέλος] G 43. G 51. G 53. G 64.
βαίνω] βεβήκει G 60
βένθος] G 34. βένθεα G 2
βίη] ἀνέμοιο βίη Koechly (cod. βοή)
G 5
βίος] βίου VI 3 et VI 12
βοή] G 5
βολή] βολῆσι G 24
βουλῇ] θεῶν βουλῆσιν G 16
βυθός] βυθοῖο G 33

γαῖα] Λυκαονίης ἀπὸ γαίης G 73.
γαῖαν G 61
γάρ] G 7. 39. 44. 50. 68. I 1
γῆ] ὁ γ' G 37
γείτων] γείτονα III 3
γενεῖ] γενεῆς VI 7
γηγενής] γηγενεές G 36
γῆθῶ] γῆθησε G 5
γῆράσκω] γῆράσασαν III inscr.
Γιγαντομαχία inscript.
γίγας] G 25. γίγαντι G 74. γί-
γαντας G 77
γίγνομαι] γίνεται G 19
γίνομαι] v. γίγνομαι
γλανκός] γλανκῶς G 22
γλανκώπις] γλανκώπιδος G 35
γλήνη] γλήνησι G 21
γόνος] γόνον VI 6
γυῖον] γυῖα G 41
γυμνώω] γυμνώθη G 34
γυνή] τῶν γυναικῶν III inscr.

δε] G 4. 5. 12. 13. 16. 18. 25. 27.
28. 31. 33. 34. 38. 52. 56. 61.
62 (bis). 63. 65. 70. 76. δ' G 5.
15. 20. 22 (bis). 30. 35. 36. 40.
41. 43. 47. 48. 53. 57. 58 (bis).
60. 63. 71. 73. 75. III 5. VI 8
δαμνάω] δέδηκτο G 53
δάμνημι] v. δαμνάω
δέδωκα] δειδοικῶς G 21
δέδοικα] { v. δέδωκα
δείδω {
δεικνύμι] δειξε G 41. δειξεν IV 2
δεινός] G 13. δεινὸν G 72. δεινὰ
G 60
δειρῇ] δειρήν G 26
δένδρεον] δένδρεα G 66
δένδρον] v. δένδρεον
δέος] G 10
δῆ] G 7
διά] c. acc. III inscr. c. gen. G 32
διακρίνω] διεκρίνατο (cod. διεκρι-
νέτο) G 45
διελευνῶ] διήλασε G 39
δίζυγος] v. δίζυξ
δίζυξ] δίζυγα III 2
διψάω] διψήσας G 25
δόρυ] G 51
δορυσσοός] G 38
δοῦλος] II inscr.
δύο] v. δύω
δύω] G 35

ἑάω] ἑάσας G 53
ἐγκύμων] ἐγκύμονα VI 5
ἐγχος] G 39

ἐγώ] G 13. μεν II 4. μοι G 1.
I 1. V 1
ἐδον] ἐδον II 1
ἐθέλω] ἐθελόντων G 16. ἐθέλε III 3.
ἡθέλ' G 70. θέλε G 25
εἰ] G 1. 16. 52
εἶδω] ὡς ἴδε G 41
εἰδῶλον] εἰδῶλων VI 8
εἰκών] εἰκόνα IV 2
εἶμα] εἶμασιν G 49
εἶμι] ἐστίν G 10. ἔσαν G 66
εἰνάλιος] εἰνάλοις G 3
εἶπον] v. λέγω
εἰς] G 50. II inscr. III inscr.
IV inscr. V inscr. VI inscr.
VII inscr. ἐς G 18. 26. 76

εἰς] ἐν G 38
εἰσέρχομαι] εἰσῆλθεν G 3
ἐκτείνω] ἐκτείνεται G 12
ἐλεύω] ἤλασε G 57
ἐλκω] ἔλκε G 27
ἐλπίς] ἐπ' ἐλπίσι G 10
ἐμβαίνω] ἐμβεβαῶς VI 2
ἐν] G 42. 52. 65. II inscr. VI 10
ἐναντίος] ἐναντία G 56
ἐνδον] IV inscr.
ἐνδοθι] IV 3
ἐνεκα] τοῦνεκα II 4
ἐνδρῶσκω] ἐνδρε G 70
ἐννυμι] ἐννυν G 55
ἐντύω] ἐντυεν G 55
ἐπαινός] ἐπαινον G 17
ἐπαπειλέω] v. ἀπαπειλέω
ἐπεῖ] G 9
ἐπὶ] c. gen. G 40. c. dat. G 10. 13.
15 (ἐπ). 30. 44. 69. 75. II 1.
c. acc. VI 9
ἐπίβαθρον] II 3
ἐπιδίδωμι] ἐπιδοῦναι II inscr.
ἐπιπλέω] ἐπιπλῶντι G 1
ἐπιπνέω] ἐπιπνεύσειαν G 17
ἐπιτίδημι] ἐπέθηκε G 74
ἐπιχέω] ἐπ' Ἐγκελάθω χέεν G 69
ἐπομαι] ἐσπόμενον G 29
ἐπορεύω] ἐπὶ δ' ὄρουσεν G 75
ἐρατός] ἐρατοῦς G 47
ἐργον] G 40
ἐρείδω] ἐρειδομένην G 59
ἐρύθημα] III 5
ἐρύω] ἐρύσσαι G 62
ἐς] v. εἰς
ἐσέρχομαι] v. εἰσέρχομαι
ἐτεροφρων] ἐτερόφρονα VI 7
εὐάνεμος] εὐάνεμοιο G 48
εὐεπίη] εὐεπιάων G 8
εὐκρόταλος] εὐκροτάλοις III 1
εὐμενέω] εὐμενέοντος G 9
εὐρίς] εὐρὺν G 18
εὐχομαι] εὐξασθαι G 3. εὐξομαι
G 8
ἐφίημι] ἐφῆκ' (cod. ἐφῆκ') G 22
ἐχω] εἶχε G 50. ἔχοντα IV 3.
ἔχουσαν IV inscr.

ἦ] V 2
ἦγον] (cod. ἦτουν) III inscr.
ἦέλιος] Ἡελίοιο G 20. ἠελίου G 64
ἠλέματος] ἠλεμάτοις III 4
ἠλίβατος] ἠλίβατον G 37
ἠμέν] G 64
ἠμέτερος] ἠμετέροις G 17

θαάσσω] θαάσσαν VI 10
θάλασσα] G 34. 71. θάλασσαν G 1
θαμβέω] θαμβήσαντι G 2

θάνατος] θανάτου G 55
θεά] G 38
θεήμαχος] θεήμαχον G 18
θέλγητρον] G 52
θέλω] v. ἐθέλω
θεός] G 7. θεοῦ G 6. VI 4. VI 11.
θεῶν G 16. G 67
θεοῶρητος] θεοῶρητοιο VI 3
θεράπων] II 2
θήρ] θῆρες G 66. περί θήρας cod.
falso G 72
θοός] θοά I 1
θρίξ] τρίχα III 3
θωρήσω] θώρηξεν II 4

ἴδε] v. εἶδω
ἰδύνω] ἰδύνω (cod. ἰδύνων) G 15
ἱλημι] ἱλαθι G 9. VI 11. ἱλαθί
μοι I 1
ἰός] ἰὸν II 4
ἰστημι] ἵστατ' G 20. ἵστατο G 42.
στήσας VI 7. εἰστήκει II 2

καί] G 2. 7. 9. 33. 46. 55. 66. 67.
(καί-καί) 77. III inscr. VI 6
κάλλος] G 51
καλλωπίζω] καλλωπιζομένην III
inscr.
καλύπτω] ἐκάλυπεν G 22. κεκα-
λυμμένα III 6
κανθός] κανθοῦς G 47
κάρη] κῆρα (cod. κάρτα) G 57
κάρηνον] G 41
καταγράφω] κατέγραφεν III 5
καταντίον] G 20
καταπεφνεῖν] v. κατέπεφνον
κατάπλους] κατάπλοον G 8
κατέναντι] (corr. κατέναντα
Koechly) G 60
κατέπεφνον] κατέπεφνε G 38
κελαρύζω] κελάρυζε G 31
κενεός] κενεῶν VI 8
κενεῶν] κενεῶνων G 61
κεραννός] κεραννῶ G 19 et 57. κε-
ραννοῖς G 68
κλέπτω] v. ὑποκλέπτω
κομίζω] ἐκόμизεν G 43
κόρυς] κόρυν G 51
κόσμος] κόσμον IV 2. κόσμοιο
VI 2
κούρη] κούρης G 35
κράς] v. κάρη
κρύσταλλος] IV 1. εἰς κρύσταλλον
IV inscr. κρύσταλλε V 1
κρύπτω] οὐ κρύπτεν G 49
κτεῖς] * III 3
κνανῶπις] κνανῶπιν G 1
κνκάω] κνκάμενα G 2. κνκωμένη
G 72
κνλίνδω] κνλινδομένοιο G 27
κῆμα] G 4. κῆματα G 12. ἐπὶ
κῆματα G 30

λαίμος] G 31
λαός] λαῶν G 12
λαῖνος] λαῖνον G 40
λέγω] εἶπ' ἄγε μοι V 1
λεπτός] λεπτῶς G 48
λήγω] οὐ λῆγε G 58. οὐδὲ λῆγε G 73
λίθος] λίθω V 1
λοξός] λοξῆσι (cod. δόξης) G 21
λύσσα] λύσσαν VI 7
λύω] λύσας VI 8. ἔλυσε V 2
λῶϊον] λωιτέρησιν G 10
λωφάω] λωφῆσεν (cod. λωφῆσε) G 5

μαγγάνευμα] μαγγανεύματα III
inscr.

μαζός] μαζόν G 51. μαζών G 49

μάκαρ] μακάρεσσιν G 3

μάλα] τῆλε μάλ' ἐς G 26

μάρανται] μάρναντο G 36

μάρπτω] μαρψέμεναι G 21. με-

μαρπώς G 37. II 2

μάχη] μάχης G 58

μαχλάς] III 1

μέγας] μέγα G 34. μεγάλοιο G 6

μείλινος] μείλινον G 39

μέλαθρον] G 62

μέλανθρον] v. μέλαθρον

μέλος] μέλη G 52

μέν] G 11. 36. 39. 45. 55. 61. III 3

μέροψ] μερόπων VI 11

μεσόςθεν] G 70

μετά] c. acc. VI 5

μή] II inscr.

μήλων] μήλα III 6

μηνίω] μηνιῶν G 75

μήτηρ] G 63

μητροφός] μητροφῶν VI 5

μιμᾶς] εἰς μιμᾶδα III inscr.

μογεῶ] μογέοντι II 3

μόθος] μόθον G 23

μορφή] μορφῇ G 54

μοιστοπολός] G 14

μυρίος] μυρίον ὕδωρ G 28. μυρία

G 12

ναῦς] νηὶ G 14

ναύτης] G 5. 14

νεογνός] νεογνέ VII 1

νεφέλη] νεφέλας G 68

νέφος] G 55

νήσος] G 65. G 75 (Koechly). ἐν

νήσῳ G 65. νήσον G 58

νήφρων] νήφρονες G 23

νήχυτος] νήχυτον G 25

νόθος] νόθη III 6

νοῖσος] (νήσος Koechly) G 75.

νούσῳ (νήσῳ Koechly) G 77

νώτος] νώτοιο II 2

ό, ή, τό] G 36. 41. 70. ό γ' G 37.

ή G 18. τό V inscr. II inscr.

τά G 12. III inscr. τοῦ G 56.

39. τοῦνεκα II 4. τῆς III 3.

τῷ G 22. 63. 71. 40. τῇ G 54.

τόν G 55. VI inscr. VII inscr.

τῶν III inscr. τούς G 38

όδεύω] όδεῦον (cod. όδεῦων) G 32

οἶδα] ᾔθεσαν G 23

οἶδμα] G 32

οἰστός] οἰστοῖς I 2

ᾔλλνμι] ὀλλνμένιοιο G 23. ὀλλντο

G 55

όλοός] όλοῶ G 74

όλος] όλην G 61

όμμα] G 53. VI 11. ὀμματος G 50.

III 4. ἐπ' ὀμμασιν G 44

ὀμβρος] ὀμβρους G 69

ὀμοίος] πάμπαν ὀμοῖε VII 3

ὀμοῖος] G 42

ὀμόχρονος] ὀμόχρονοι VII 3

ὀμφαλόεις] ὀμφαλόεσσης G 40

ὀπλίξω] ὀπλισμένη (cod. ὀπλισμέ-

νην) G 50

ὀπλον] G 43. ὀπλα G 52

ὀπωπή] ὀπωπᾶς G 22

ὀράω] v. εἶδω

ὀργια] VI 8

ὀρνις] ὀρνίθες G 66

ὀρνυμι] ὀρνυτ' G 13. ὠρτο G 56.

ὠρορε G 63

ὀρος] ὀρέεσαι G 59

ὀρούω] ὀρουσεν G 75

ὀς, ή, ο] ὅς VI 5. ἦν G 76. ἦ G 42

ὀσσομαι] ὀσσομένος G 6

οὐ] G 49. 58. οὐχ G 38. 43

οὐδέ] G 23 et 73. οὐδ' II 3

οὐρανός] ἐς οὐρανόν G 76. οὐρα-

νόν IV 3

οὐτε] (bis?) G 43

οὗτος] αὕτη cod. G 50

ὀφθαλμός] ὀφθαλμῶν G 47

ὀφρύς] ὀφρύν G 51

ὀχένης] ὀχῆα VI 9

παγγενέτης] παγγενέταιο VI 11

παλαιγενής] παλαιγενές VII 1

παλάμη] ἐν παλάμῃσιν G 42

παλινδίνητος] παλινδίνητον VI 2

πάλλω] παλλομένοινοι III 2

πάμπαν] VII 3

παναίολος] παναίολον IV 2

πάντοθεν] G 27

παρά] παρ' αὐτοῦ II inscr.

πάρειμι] παρεῖδαν G 6

πᾶς] πάντα G 27

πατήρ] πατρός VI 4. VII 3

παῦρος] παυρότερον G 10

παφλάζω] παφλάζεσκε G 72

πέλαγος] G 11

πέλομαι] ἔπλεν G 7

πέμπω] πέμπε G 18

περιζέω] περιζέιουσα G 71

περίπλεγμαι] περιπλέγματι G 46

περόνη] περόνη G 45

πέτομαι] πταμένης G 4

πέτρη] πέτρῃ G 42. πέτραν cod.

G 74

πέτρος] πέτρον G 74

πηγή] VI 3. πηγᾶν G 28

πηγνυμι] πῆξεν V 2

πιθέω] πιθήσας G 14

πίνω] πῖειν G 25. πῖνεν G 31.

πινόμενον G 33

πίπτω] πεσόντες G 23. πεσών G 30

πλέγμα] G 51

πλεκτός] πλεκτάς G 46

πλέω] v. πλεκτός

πολιός] πολίην III 3

πολιοῦχος] πολιοῦχε VII 1

πόλις] πόληος G 11

πολύμητις] II 4

πολύς] πολέεσσιν G 59

πολυχανδής] πολυχανδέα G 26

πόντος] πόντον G 30. 2. 70. πόν-

τον IV 3

πορ-] πορεῖν II 3

πορφύρεος] πορφυρέων G 49

ποταμός] ἐς ποταμόν G 26. πο-

ταμοῖο G 29. ποταμοί G 66

ποτε] εἴ ποτε G 1

ποτόν] G 31

πότμος] πότμῳ G 38

πρεσβήιος] πρεσβήιον VI 11

πρηνής] G 30

προέω] προεῶν VII 2

προόθρον] ἐπὶ προθύροις II 1

προῖημι] προέηκεν G 76

προόρίζος] προόρίζον G 59

πρός] πρὸς ἀεθλα G 15

προχοή] προχοῇσιν G 29

πρώτος] πρώτα (cod. πρώτον) μέν

G 45

πρωτόσπορος] πρωτόσπορε VI 4

πτέρνξ] πτερύγεσσιν VI 10

πυκάζω] πεπυκασμένον V 1

πυκνός] πυκνῶ G 46

πῦρ] πυρὶ G 77. πυρὸς VI 1 (G 68)

πυριθαλής] * G 72

πυρόεις] πυρόεντας (cod. πυρόεντος)

G 69

πυρούς] v. πυρόεις

ῥαφή] ῥαφᾶς G 48

ῥήγνυμι] ῥῆξεν G 68

ῥίπτω] ῥιφείσα (cod. ῥιφθεῖσα)

G 18

ῥούς] ῥόοιο G 27

σβέννυμι] ἔσβετο G 4

σέθεν] v. σύ

σειρά] σειράς G 46

σέλλιον] II inscr.

σθένος] G 63

σκιάζω] σκίασεν G 65

σφοδρός] σσφήν VI 1

στέρον] στέροιο G 39. στέρνα

G 57

στεῦμαι] στεῦτο G 61

στέφω] στέψασα III 6

στίλβη] * στίλβη G 47

στίλβος] στίλβει G 47

στόμα] ὑπὸ στοματέεσσι G 31

στυγερός] στυγερούς G 77

στυφελίζω] ἐστυφέλιξε G 67

σύ] (σύ γάρ) G 7 et 11. σέθεν G 9.

ὑμῶν G 16

συγγέω] συγγεῖται G 62

συναντάω] συναντήσασα G 19

συχνός] συχνοῖς G 68

σφιγγω] ἔσφιγγε (cod. ἔσφιξε) G 46

σωτήρ] σωτέρ VI 12. σωτήρα VI

inscr.

τανύω] τάνυσεν G 26

τε] G 13. 30. 64. 65. 66 (bis) 68.

VII 2 et 3

τείω] τεῖρουσι G 77

τέλος] G 23

τέφρη] G 19

τῆλε] G 26

τίθημι] θεμένη G 44

τινάγμα] τινάγμασι III 2

τις, τί] εἰ δέ τις G 52. θεράπων τις

II 2. εἰς δοῦλον τινα II inscr.

τις] τίς V 2 (bis)

τιταίνω] τιταίνων I 1

τοῖος] τοῖα G 63

τοκετός] τοκετῶν VI 5

τόζον] τόξα I 1

τότε] τότε' G 67

τρίαινα] τριαίνῃ G 56

τυμβεύω] ἐτυμβεύοντο G 24

τύπτω] τυφθέντα II inscr.

ὑδωρ] G 25. 28. IV inscr. V 1.

ὑδατος G 33

υῖός] υῖέ VII 1

ὑμῖς] v. σύ

ὑμεναιος] ὑμεναιῶν VI 6

ὑμνος] ὕμνοισιν G 17

ὑπερ] c. gen. II 2

ὑπερότατος] ὑπερότατε VII 2

ὑπό] 1) c. gen. ὑφ' ὑμῶν G 16.

ὑπ' IV 1. 2) c. dat. G 31. 49.

(I 2)

ὑπογράφω] ὑπεγράψατο G 47

ὑποδέχομαι] ὑπεδέξατο (cod. ὑπε-

δέχετο) G 28

ὑποκλέπτω] III 3
ὑστατος] ὑστατε VII 2

φάος] G 21. 65
φέρω] φέρω G 15. φέρειν G 36.
42. 43
φίλος] φίλε I 1
φοίνιος] (G 64)
φορέω] φορέεσκον G 24
φόρτος] φόρτον G 15. VI 5
φρήν] φρεσὶ G 2
φρουρός] φρουρὲ VI 12
φυλάσσω] φυλάσσων VI 1

φυσίζοος] φυσίζοε VI 3
φωνή] VI 4. φωνῆς G 4

χαίτη] χαίτας G 45
χαλάω] χαλάσασα (cod. χαλάσασα)
G 48
χαλκεόπεζος] χαλκεόπεζον (cod.
χαλκεόπεζαν) II 1
χαλκός] χαλκόν III 2
χαράσσω] χαράσσεται III 4
χέω] χέειν G 69
χερσώω] χερσώθη G 34
χεῦμα] χεῦματα G 27

χθόνιος] * χθόνιον G 64
χιόνεος] χιονέη IV 1
χιτών] χιτῶνος (cod. χιτῶνας) G 48
χόλος] G 67
χορεία] χορείαις III 1

ψεύδω] ψευδόμενον III 5
ψευδώνυμος] ψευδώνυμα VI 8

ῶ] VI 1
ᾠδῆς] ᾠδῆνα VI 1
ᾠκυπόρος] ᾠκυπόροις I 2
ᾠς] 1) con. G 41. 2) wie G 54. 72.
3) ᾠς so G 7. 11

F I N I S.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

- p. II adn.] De Claudiano poeta Hispano origine cf. J. A. Fabricii bibliothecae lat. (ed. Ernesti) tom. III p. 192 sq.
- p. VI v. ultimo: *v. 9 sqq.*] lege *v. 12 sqq.*
- p. XVIII v. 3 ab infimo: *Maeonio aliti*] lege *Maeonium alitem.*
- p. XXVII adn. 4 v. 13: *mox inde e germine duxit auxilia*] lege *agmina pro auxilia.*
- p. XLVII v. ultimo: *panegyristam*] lege *panegyristae.*
- p. XLVIII v. 6 ab infimo: 393] lege 395.
- p. LII v. 15: *cf. v. 64*] lege *cf. v. 62.*
- p. LVI v. 22: 118—330] lege 128—330.
- p. LVII adn. 5 v. postremo: 511] lege 411.
- p. LXV v. 6: *sacracia*] lege *sacraria.*
- p. LXVI adn. 4 init.: *carm. min. 28, 101*] lege *carm. min. 27, 101.*
- ibid.: *III 76*] lege *III cons. 76.*
- p. LXX sqq. de Graeca Gigantomachia Claudiani nuper egit M. Schneider „Curae criticae in epicis Graecos“ (gymnasii Gothani progr. a. 1891) p. 17 sqq., ubi similitudines Homeri Nonni aliorum poetarum observat, de metricis rebus, elisionibus al. disputat, defendit e. g. *νήφρονες* v. 23, *φορέεσσαν* v. 24, proponit legendum v. 18 *θεημάχος*, v. 40 *λαίνοσερόν*, v. 29 *εσπόμενος*, v. 46 *περὶ πλέγματι.*
- p. LXXII v. 15: *clariduto*] lege *claritudo.*
- p. LXXXIX adn. 1 fin.: *III cons. 358*] lege *Ruf. I 358.*
- p. CLXVIII adn. 3 v. ultimo: *Favoni 1, 272*] lege *Favoni 272.*
- p. CLXXXV v. 9 ab infimo: *propagatae*] lege *propagata.*
- p. 16 versu 13: 8083] lege 8082.
- p. 53 Ruf. II 515 in textu: *Tytios*] lege *Tityos.*
- p. 55 Gild. 31 in textu: *Araxem*] lege *Araxen.*
- p. 58 in adnot. ad Gild. 103: *Aponum v. 92*] lege *Aponum v. 94.*
- p. 71 Gild. 473 in textu: *non mons non silva*] lege *nec mons aut silva.*
- p. 81 adnot. ad Eutr. I 194 adde siglum *A* post: *corrector voluit ante*).
- p. 94 adnot. ad v. 25: *raram largo V²BII¹P*] lege *raram largo CV²II¹P* eqs.
- p. 102 adn. ad v. 161: *Verg. Aen. VIII 34*] lege *Verg. Aen. VIII 354.*
- adn. ad Eutr. I 454: *nivales*] lege *noivales* (??).
- p. 105 Eutr. II 241: dele comma post *Lydi.*
- p. 129 adnot. ad Nupt. v. 85: *lucro procul*] lege *luco procul.*
- p. 150 adn. ad IV cons. v. 13: *hum φ*] lege *hum. φ.*
- p. 174 adn. ad v. 654: adde numerum 655 ante *suevis.*
- p. 177 v. 42 adn.: *lentantis*] lege *lentandis.*
- p. 183 v. 202 adnot.: *porrigit urbi*] lege *porrigit orbi.*
- p. 202 adn. v. 365: *posset mutare*] lege *posset nutare.*
- p. 278 adn.: 510 seu] lege 511 seu.
- p. 304 v. 55: *librantur*] lege *libantur.*
- p. 308 in exemplorum parte altera: 10 *Enni epigr.*] lege 11 *Enni epigr.*
- p. 313 in mrg. superiore: c. XXVIII] lege c. XXVII.
- p. 335 adnot. ad c. m. 41, 8: *horatur*] lege *hortatur.*
- p. 342 adnot. ad v. 18: *cur*] *PJA*] lege *cur PJA.*
- p. 345 in mrg. superiore: c. LIV] lege c. LIII.
- p. 348 versu 5: *Bodleianus Auct. J. 2. 16*] lege *Bodleianus Auct. F. 2. 16.*
- p. 348 versum 7: *B: eiusdem codicis pars tertia* eqs. transpone ante versum 6 qui est *C: codex Cantabrigiensis* eqs.
- p. 351 adnot. ad v. 36: *illecebris*] lege *illecebras.*
- p. 400 v. 16: *Cyrrhaee*] lege *Cirrhace.*

ADDITIONAL CONTENTS

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
HENRY THE SEVENTH
BY
JAMES HALLAM
ESQ.
OF
THE
BARR

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
HENRY THE EIGHTH
BY
JAMES HALLAM
ESQ.
OF
THE
BARR

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
EDWARD THE SIXTH
BY
JAMES HALLAM
ESQ.
OF
THE
BARR

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
MARY THE FIRST
BY
JAMES HALLAM
ESQ.
OF
THE
BARR

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
ELIZABETH THE FIRST
BY
JAMES HALLAM
ESQ.
OF
THE
BARR

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
JAMES THE FIRST
BY
JAMES HALLAM
ESQ.
OF
THE
BARR

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
CHARLES THE FIRST
BY
JAMES HALLAM
ESQ.
OF
THE
BARR

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
CHARLES THE SECOND
BY
JAMES HALLAM
ESQ.
OF
THE
BARR

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
JAMES THE SECOND
BY
JAMES HALLAM
ESQ.
OF
THE
BARR

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
WILLIAM THE THIRD
BY
JAMES HALLAM
ESQ.
OF
THE
BARR

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
GEORGE THE FIRST
BY
JAMES HALLAM
ESQ.
OF
THE
BARR

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
GEORGE THE SECOND
BY
JAMES HALLAM
ESQ.
OF
THE
BARR

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
GEORGE THE THIRD
BY
JAMES HALLAM
ESQ.
OF
THE
BARR

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
GEORGE THE FOURTH
BY
JAMES HALLAM
ESQ.
OF
THE
BARR

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
WILLIAM THE FOURTH
BY
JAMES HALLAM
ESQ.
OF
THE
BARR

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
VICTORIA
BY
JAMES HALLAM
ESQ.
OF
THE
BARR

